

Library of the University of Michigan
Bought with the income
of the
Ford-Messer
Bequest

E. F. FARRER

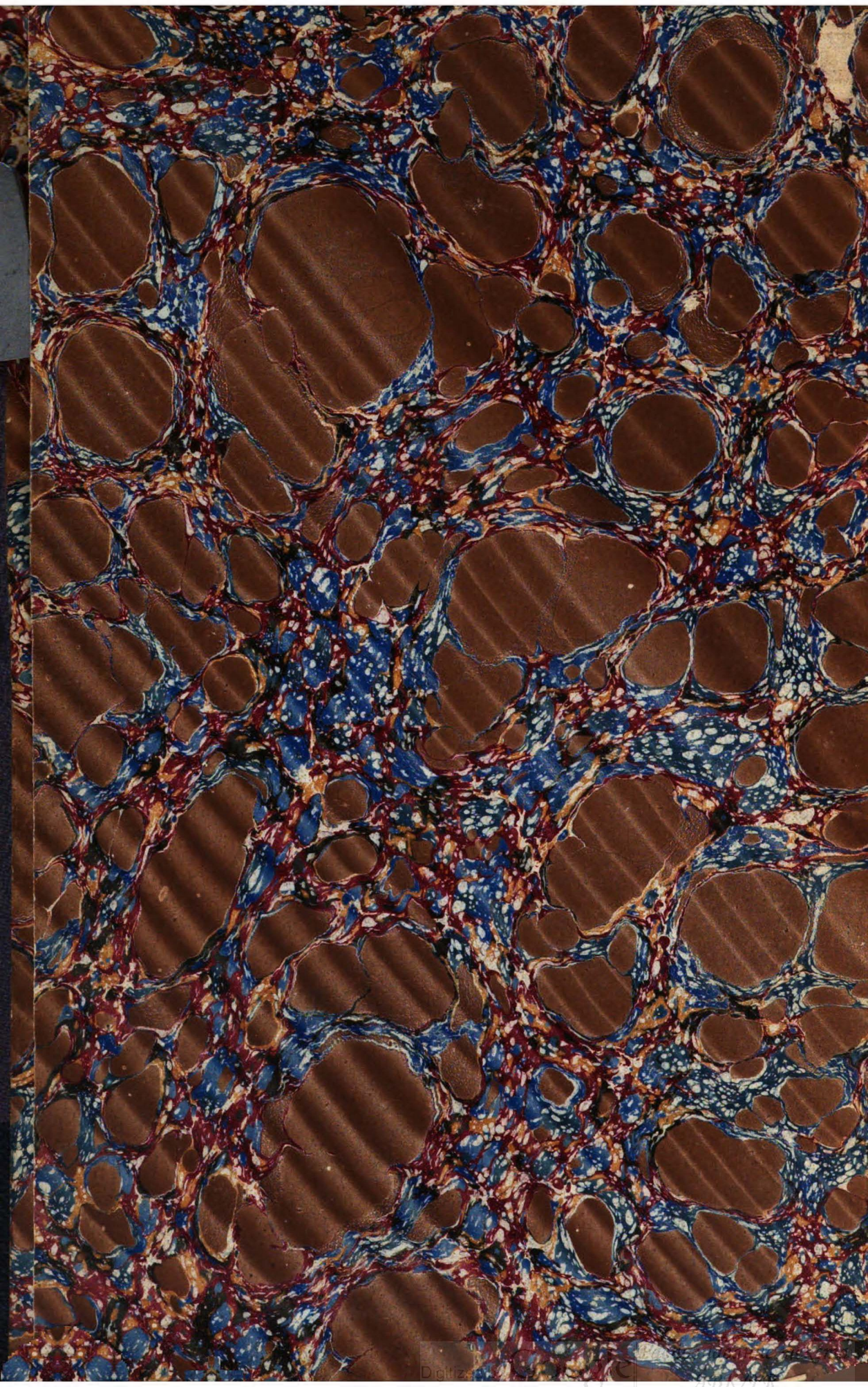

78
1-
64.

155

082

BR
60
.M61
v.19

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU

BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, ÆCONOMICA
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM, SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS
ET AD PHOTII TEMPORA (ANN. 863) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER DUODECIM PRIORA
ECCLESIAE SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS,
PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA ;

DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA ;
OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS
DETECTIS AUCTA ;

INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI
SUBSEQUENTIBUS, DONATA ;

CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM
DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA ;

OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM
ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA ;

DOCENTIS ET AMPLIUS INDICIBUS LOCUPLETATA ; SED PRÆSERTIM DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTER
SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE

PATRUM, ARSQUE ULLA EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR ;

ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBIIVM QUINAM PATRES ET
IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS,

A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT.

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS,

CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS

TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER

SIMILIS, PRETHI EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,

SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HAUTENUS HIC ILLIC SPARSORUM,

PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES,

LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA

IN QUÆ PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCÆ
A S. BARNABA AD PHOTIUM,

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIAE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA ; LATINA, JAM INTEGRE EXARATA, VIGINTI ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MOLE SUA STAT, CENTUMQUE ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM CUM VERSIONE LATINA LATERALIS COMPLECTITUR, ET FORSAN CENTUM VOLUMINUM EXCEEDET NUMERUM. POSTERIOR AUTEM VERSIONEM LATINAM TANTUM EXHIBET IDEOQUE INTRA QUINQUAGINTA CIRCITER VOLUMINA RETINEBITUR. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE MERE LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUMMODO EMITUR : UTROBIQUE VERO, UT PRETHI HUIUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM COMPARET NECESSE ERIT ; SECUS ENIM, CUJUSQUE VOLUMINIS AMPHITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETHIA ÆQUABUNT.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS XIX.

EUSEBIUS PAMPHILI CÆSARIENSIS EPISCOPUS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARIISIORUM VULGO D'ENFER NOMINATAM
SEU PETIT-MONTROUËR.

SÆCULUM IV.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ

ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ,

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ,

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

EUSEBII PAMPHILI,

CÆSARÆ PALÆSTINÆ EPISCOPI,

δ. 264

λ. 340.

OPERA OMNIA QUÆ EXSTANT,

CURIS VARIORUM, NEMPE :

HENRICI VALESII, FRANCISCI VIGERI, BERNARDI MONTFAUCONII, CARD. ANGELO MAII

EDITA;

COLLEGIT ET DENUO RECOGNOVIT J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITOR.

TOMUS PRIMUS.

VENIUNT SEX VOLUMINA 60 FRANCIS GALLICIS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER NOMINATAM,
SEU PETIT-MONTROUË.

1857

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO XIX CONTINENTUR.

EUSEBIUS PAMPHILI CÆSARIENSIS EPISCOPUS.

OPERA HISTORICA.

Chronicorum libri duo.

col. 99

Appendix duplex :

I. Samuelis Aniensis temporum usque ad suam ætatem ratio.

600

II. Veterum scriptorum opuscula chronologica et astronomica ex recensione Dionysii Petavii.

743

Ex Typis MIGNE, au Petit-Montrouge.

NOTITIA.

(FABRIC., *Bibliotheca Græca*, ed. HARLES, t. VII, Hamburgi 1801, in-4, p. 335; FESSLER, *Institutiones Patrologiæ*, OEniponte, 1851; t. I.)

I. De Eusebii vita et doctrina. II. Ejus scripta Græce edita. Chronicon. Id. Præparatio evangelica. Demonstratio evangelica. Eclogæ propheticæ. III. Historia ecclesiastica. IV. De martyribus Palæstinæ. V. Contra Hieroclem. VI. Contra Marcellum. VII. De ecclesiastica theologia. VIII. Epistola de fide Nicæna. IX. De locis Hebraicis. X. Commentarii in Psalmos. XI. In Canticum canticor. XII. De Vitis prophetarum. XIII. In Isaiam Commentarii. XIV. Canones Evangeliorum. XV. De dissonantia Evangeliorum ad Marinum. XVI. Oratio de Constantini M. laudibus. XVII. Libri iv de Vita ejusdem Constantini. XVIII. Fragmenta ex libris de Vita Pamphili, martyris. XIX. Ex collectione veterum martyrorum. XX. Epistola ad Constantium Augustam. XXI. Quæ Latine tantum exstant, liber primus Apologiæ pro Origene. XXII. Opuscula xiv a Sirmondo publicata. XXIII. Acta spuria Silvestri I Papæ. XXIV. Scripta inedita. XXV. Deperdita.

I.

Eusebius, Pamphili, presbyteri Cæsarensis ac martyris, non filius vel sororis filius, nec servus, sed amicus (a) singularis (ut ab eo nomen tulerit), natus circa A. C. 264 (b), frater vel consobrinus Eusebii Nicomediensis (c), [natus, ut vero simile est, atque educatus in Palæstina,] Dorothei fortasse eunuchii, presbyteri Antiocheni discipulus, Cæsareæ Palæstinæ, quæ prius Turris Stratonis appel-

(a) Hieron. epist. 65 et c. 81 *De S. E.*; Photius cod. xiiii; Hanckius *De script. hist. Byz.*, pag. 4. Sic C. Avianum Philoxenum, Aviani nomen, ab amico suo, Flacco Aviano, consecutum scribit Cicero xiiii, epist. 35. Etiam Judas Jacobi et Petrus Damiani dictus, uterque a fratre. In *jure Græco-Romano*, pag. 295, Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ab interprete male redditur; *Eusebius Pamphilides*. FABRIC.—Pamphili expositionem capitum Act. apostol. edidit Montfaucon in *Bibl. Coisl.*, p. 78 sqq. ex cod. HARL.

(b) Probabile esse videtur J. G. Walchio in *Hist. eccles. N. T.*, sæc. iv, cap. 1 (ubi de Eusebio is est copiosus), Eusebium vita humana frui cœpisse sub extrema Gallieni tempora, anno fere 268, et fortasse Cæsareæ. Add. Chaupefié, *Nouv. Dict. hist. et crit.*, vol. II, voc. *Eusebius*, p. 68, not. c. Secundum Caveum in *Hist. litt. SS. eccl.*, tom. II, p. 175, natus est Euseb. circ. a. 270. Walchius quoque post Valesium aliosque et Chaupefié, not. d, defendunt Eusebium a crimine, eum tempore vexationis, cœptæ a Diocletiano contra Christianos, captum atque in carcerem ductum, idolis, ut pristinam recuperaret libertatem, sacra fecisse. Add. quæ scripsi et quos laudavi viros doctos in *Introd.* II, 2, p. 216 sqq. HARL.

(c) H. Valesius *De vita et scriptis Eusebii* ex epistola Arii apud Epiphan. lxxix, 6. Cæterum Dorotheum illum (de quo Euseb. vii, 52, *Hist.*) Baronius ad *Martyrolog.* 5 Jun. male confundit cum Dorotheo, Tyri episcopo. Vide *Acta sanctor.* tom. I Junii, pag. 435.

(d) Hoc inde colligo, quia Eusebius Nicomediensis nostri Eusebii frater, Julianum imp. genere continebat, teste Ammiano xxii, 9.

(e) Acacius, Cæsarensis episcopus, vitam magistri ac decessoris sui Eusebii scripserat, teste Socrate ii, 4. Male Agapius legitur pro Acacio in *Hist. tripartita* iv, 3, licet claruisset etiam Agapius, Cæsarensis episcopus; sed is ante Eusebium fuit, eamque in clerum ascivit et deinde successorem

A labatur, episcopus ab A. C. 315, ad 359, vel 340, quo diem obiit major septuagenario. Vir Constantino imp. charus, quem genere etiam longius (d), continebat, et sua ætate eruditissimus fuit, ac Basilio *De Spiritu S.*, cap. 29, judicio διὰ πολυπραγίας ἀξιοπιστος, atque, ut a Nicephora Gregora, lib. xix *Hist.*, pag. 592, vero elogio appellatur, τῶν ὅσπε λογιῶν πρῶτος. De illius vita, de qua liber Acacii (e), post Eusebium episcopi Cæsarensis, et

habuit. Inter alia Acacii hujus scripta fuerunt libri xvi in *Ecclesiasten*. Hieron. *Catalog.* cap. 98, Συμμετρῶν Ζητημάτων, sive, ut idem Hieron. epist. 152, ad Minervium et Alex., tom. III, p. 125, librum quartum laudans, appellat, Συλλεγτῶν Ζητημάτων libri vi, id. *epistolæ et scripta nomine synodi CPol.* a. 360 concepta. Philostorg. iv, 12. *Fidei formula* in synodo Seleuciensi a. 359 edita, quam servavit Epiphanius lxxiiii, 25, et Socrates ii, 40. *Arctologia adversus Marcellum Ancyranum*. Epiph. lxxii, 5-9, ubi insigne ex illo libro fragmentum. [De Marcello et Acacii libro contra illum v. Walch. l. c., p. 1514, qui etiam p. 1517 de ejus et atroci cum Cyrillo Hierosolymitano contentione de principatu copiose disserit. Acacius enim, episcopus Cæsariensis, inter Palæstinæ præsules vi usus diuturni, a synodo Nicæna confirmati, fuerat metropolitanus. Hunc honorem ac principatum, quoniam Cyrillus Ecclesiæ Hierosolymitanæ, tanquam matri omnium Ecclesiarum vindicare admissus erat: magna controversia inter utrumque et reliquos Ecclesiæ Orientalis episcopos exorta est; siquidem ii qui cum Arianis sentiebant, cum Acacio fecerunt; qui autem viorem profitebantur doctrinam, steterunt a Cyrilli partibus. Illorum vero factione et crimine factum est, ut Cyrillus munere suo dejiceretur, varique experiretur fata. HARL.] Acacio etiam tribuit Tillemontius, quod *De fide adversus Sabellium* sub Eusebii nomine edidit Sirmondus. Vide Tillemont. tom. VI *Memor. hist. eccles.*, part. ii, p. 111 edit. Bruxell. Acacii hujus fragmenta quædam occurrunt in catenis editis et mss. Alius fuit, licet ejusdem ætatis, Acacius, Tarsi episcopus, de quo Philostorg. v, 1; alius presbyter et archimandrita Beroensis, cujus et Pauli presb. *Epistola ad Epiphanium*, qua cum A. C. 375 ad scribendum contra hæreses invitavit, cum Epiphanii responsione, hujus *Panario* præmittitur. Nescio idemne Acacius Beroensis episcopus circa A. C. 451 annos 110 natus, cujus *episto-*

librorum ejus hæredis intercidit, nolo repetere quæ A propria Arii fuisse alienum, diserteque rejicere eos qui Christum $\chi\rho\iota\sigma\mu\alpha$ vel $\xi\zeta$ $\acute{o}\nu\kappa$ $\delta\upsilon\tau\omega\nu$ dicere ausi sunt, — lib. I *De ecclesiast. theolog.*, cap. 9; lib. III, c. 2, pag. 150 sq., quæ loca jam laudat Socrates II, 21; et quanquam homousii vocabulo (h) primum uti veritus est, tamen, re maturius perpensa, deinde id probasse, et damnationi Arii in synodo Nicæna bona fide subscripsisse. Neque adeo negasse Spiritus sancti divinitatem, sed modo eum a Patre et Filio distinctum et a Filio proficiscentem docuisse. Vide lib. II *De eccl. theol.*, c. 5 seq.

læ binæ ad Alex. Hieropolitanum leguntur in *Variar. epistolarum volumine ad concil. Ephesinum spectantium* in editione Christiani Lupi (a. 1682) et Steph. Baluzii (*Nova collect. Concilior.* a. 1685), cap. 41 et 55. Sed in Jo. Garnerii (*Auctar. Opp. Theodoriti* a. 1684), cap. 30 et 44, et *Confessio fidei*, edit. Lupi ac Baluz. cap. 221, Garnerii cap. 178. *Epistola ad Cyrillum Alex.* tom. V *Opp. Cyrilli*, parte II, et in *Actis concilii Ephesini* tom. III *Concil. edit. Labbei* pag. 382. De Acacio, Melitenes in Armenia episcopo et Nestorii oppugnatore, videndus Caveus ad a. 431. Hujus homiliam in synodo habitam et Nestorii hæresi oppositam, Combesius Latine exhibet in *Bibl. sua concionatoria*, ad festum Annuntiationis. Ad istum Acacium epistolas Firmi episcopi edidit doctissimus Muratorius Patav. 1709, 4, in *Analectis Græcis*, qui pag. 300 observat, plures hujus nominis episcopos illo tempore claruisse, episcopum *Cotenorum*, episcopum *Helladæ*, episcopum *Scopenorum*. Plures etiam circa A. C. 450, ut episcopum *Antiochiæ minoris*, episcopum *Ariarthiæ*, episcopum *Cynnensem*, episcopum *Proconissi*. Fuit et Acacius, Armeniæ præfectus, cujus in Justiniani novella 31 mentio. De Acacio, patriarcha *CPol.*, cujus una alteraque epistola exstat, idem Caveus ad A. C. 471. Vide et Photium cod. XLII. *FABR.* — Acacii Cæsareensis tempore fuit quoque Acacius, Cæsareensis. sophista ethnicus, Libanii amicus, eloquentia illum etiam superaturus, nisi juvenis obiisset, de quo Eunapius p. 135 sq. et Suidas in *Αἰθάριος*, observante Fabricio in vol. VIII vet. ed., p. 558. *HARL.*

(a) Parte III *Medullæ Patrum*, p. 820 sqq., qui, Baronium aliosque secutus, Eusebium Arianis favisse judicavit, et varios recensuit Eusebii errores. Idem tamen p. 855 sqq. docet dissensum inter doctrinam Eusebii eamque quam pontificis Romani assecræ amplecti solent. Adde Stolle *von dem Leben*, etc., *der Kirchengat.*, etc., pag. 288 sq., qui ex Sculteto plura Eusebii singularia placita recenset. Hülsenmann. *Patrol.* cap. 4, pag. 1014, et alios historiæ eccles. conditores. *HARL.*

(b) H. Valesius *Histor. eccles.* Eusebianæ non modo præmisit commentationem suam de Eusebii vita et scriptis, sed etiam testimonia veterum pro Eusebio et contra Eusebium magno numero adjunxit. — Vide infra col. 53.

(c) Martinus Hanckius *De scriptoribus hist. Byz.*, cap. 1.

(d) Guil. Caveus in *Chartophylace* et *Hist. litteraria*, atque *Vitis patrum*, Anglice editis Latineque et Belgice Germaniceque translatis, tom. II, et in *Epistola apologetica adversus Jo. Clericum*, Lond. 1700, 8.

(e) Tillemontius tom. VI et VII *Memor. hist. eccles.*

(f) Jo. Clericus in *Vita Eusebii*, tom. X *Bibl. Universal.*, pag. 380 seq., et in epistolis criticis, epist. 2, cum quo Eusebium Arianismi arguunt (ne veteres Valesio et ad Zonaram p. 30 Cangio laudatos memorem) : Petavium lib. I *De Trinitate*, c. 11 et 12; Rich. Montacutius ad Euseb. *contra Mar-*

cellum Ancyranum; II. *Noris Diss. de v synodo*, c. ult., p. 105, ut Sandium aliosque omittam. *Defendunt* vel excusant Valesius, Bullus, *Defens. fidei Nicænae*, pag. 392 seq., 442 seq., 478 seq., 517 seq.; Calovius *Confessione martyrum*, tom. II *Opp. anti-Socin.*, p. 519; Florentinius ad Hieronymi *Martyrolog.*, p. 71 seq.; Caveus *Diss. et epistola contra Jo. Clericum*; Petrus Molinæus *contra Peroronum* III, 2, etc.

(g) Ut Christophori Ernesti, Keula Schwartzburgici, in duabus de Eusebio Dissertationibus, Witeberg. 1688, recus. ibid. 1703. 4. *FABR.* — Præter *Chaufepié*, *Stollum* et *Walchium* citatos (qui alios quoque VV. DD. laudant.), addantur L. El. du Pin *Nouvelle bibl. des aut. eccl.*, tom. II, pag. 1 sqq., aut secundum vers. lat. pag. 3 sqq.; Sæm. Basnage, *Annal. polit. eccl.* tom. II, pag. 735; Cas. Oudin. (qui potissimum in recensendis, quæ Eusebio tribui solent, scriptis versatur) *Comm. de scriptor. eccl.*, tom. I, p. 312 sqq.; R. Ceillier *Hist. gen. des aut. eccl.*, tom. IV, p. 202; Jo. Fabric. in *Hist. bibl. suæ*, part. 1, p. 89 sqq. et 198. *Hamberger Zuverlassige Nachr.*, tom. II, p. 705 sqq.; Jac. Bruckeri *Hist. crit. philos.*, tom. III, p. 470; Saxii *Onomast.* tom. I, p. 392 sq., qui præterea laudavit G. I. Voss. *De scient. mathem.*, cap. 40, § 5. et *De histor. Græc.*, cap. 17; it. Pagii *criticam Baron.* ad a. Chr. 318, 325 et 326. *HARL.*

(h) Hinc Athanasio dicitur prius fuisse $\sigma\upsilon\nu\tau\rho\acute{\epsilon}\chi\omega\nu$ τῆ Ἀρειανῆ αἰρέσει. ὕστερον δὲ ὑπογράψας ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ, γράφαι τοῖς ἰδιοῖς διαθεσάτου μενεος, εἶ καὶ τῶν παλαιῶν τινὰς λογίους καὶ ἐπισκόπους καὶ συγγραφεῖς ἔγνωκεν ἐπὶ τῆς τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ Θεότητος τῶ τοῦ ὁμοουσίου χρησαμένους ὀνόματι. *epist. ad Africanos*, tom. I, p. 721. *Confer Eusebii epist. ad Cæsareenses*, apud Socratem lib. I, cap. 8. *FABR.* — Eusebium fuisse videtur homo cautus et callidus, atque, licet damnationi Arii in synodo Nicæna subscripsisset, et post longam contentionem admisisset voc. ὁμοούσιος, tamen ii a vero prope abesse videntur, qui illum judicent a subtilioris Arianismi, sive, ut dicere solent, Semiarianismi suspicione haud plane liberum fuisse. Photius in questione*, *cujus hæresis erat Eusebium Pamphili*, edita a Mont'aucon, in *Bibl. Coislin.*, p. 348, clare arguit Eusebium et Arianismi et Origenianismi: nec dissensit Mont'aucon, qui etiam in animadvers. in Vitam et scripta Athanasii, in fronte collectionis novæ SS. PP. copiose disputat de Eusebii Arianismo. Add. Elia di Amato, *Lettera, che Eusebio di Cesarea, anco dopo il concilio Niceno, fù imbruttato dal errore Ariano*, in *Lettere erudite di Amato*, part. II, Genova 1713, 4; letter. 16, p. 291 sqq. Latini Latinii *Bibl. auct. sacr. et profan.* (Romæ 1667 fol.), pag. 105, qui gravius judicat. Add. D. Martini prof. theol. *Diss. Eusebii Cæsar. de divinitate Christi sententia*, ejusque tum in placitis Arianis, tum cum fide Nicæno-Athanasiana comparatio. Præmissa est historiæ antiquioris dogmatis istius brevis expositio. Partic. I, Rostoch. 1793, 4. — Eusebium et Pamphilum Origenis labores cum Ecclesia communicant. *HARL.*

Cæterum cum magno fructu usus bibliotheca Pamphili, cujus indicem (a) etiam Vitæ Pamphili inseruit, et altera, quam in Ælia urbe, sive Hierosolymis, ab Alexandro episcopo conditam testatur lib. vi *Hist.*, cap. 20, veteris historiæ omnis, ecclesiasticæ maxime et aliarum rerum, scitu dignissimarum, tam præclara servavit monumenta, licet non semper fortasse accurate satis exposita, ut scripta ejus, quæ jam referam, pleraque ad nos pervenisse, et in tanto bonorum ineptorumque liberum naufragio non simul periisse, singularis felicitatis esse arbitrer.

II. *Chronicon*, sive *Παρθοδαπή ιστορία*, de cunctis temporibus historia, ut titulus operis (b) Latine transfertur in epistola Augustini 35, ex quo loco etiam constat non ubique obvius jam tum fuisse *Chronici* Eusebiani codices. In libros duos divisum fuit ab auctore (c) quorum priorem inscripsit *Χρονογραφία*, posteriorem *Χρονικὸν Κανὼνα*. Atque hæc *Epitomen* vocat Hieronymus. In priore ex Manethone, Apollodoro, Phlegonte, Josepho, Africano aliisque origines et successiones resque memorabiles variarum gentium ab orbe condito per varia capita persecutus est; in posteriore omnia serie una ad annos suos relata digessit ab anno (d) vocationis Abrahami, h. e. ante Christum 2017 ad vicennalia usque Constantini M., A. C. 325. Lau-

(a) Vide lib. vi *Hist.*, cap. 32.

(b) *Χρονικὰ συγγράμματα* sua memorat Eusebius in *Isaiæ* xiii, 17. *Χρονικὸς κανὼνας*; x in *ix Præparat.* p. 484, et lib. i *Hist. eccles.*, cap. 1. *Ἀρχαιολογία* atque *ἀρχαιολογικὴν ιστορίαν* vocat Anastasius Sinaita qu. 41 et 65; *Temporum historiam*, Augustinus II, 39, *De doctrina Christiana*; *Digestionem temporum*, Hieron. I in *Rufin.*; *Χρονογραφίαν* Epiphanius sub extremum libri *De ponder. et mensur.*; *Chronicorum historiam* Breviarium ms. Ecclesiæ Lemovicensis, Valesio laudatum. Alia veterum loca, titulos *Chronici Eusebiani* varie referentia, notavit Scaliger ante Græca Eusebii Hieronymique *Chronicon*, Hanckius pag. 87 seq. *De scriptoribus rerum Byz.*, et Allatius ad Eustathii *Hexaem.* pag. 45; [Vallars. præf. ad tom. VIII Opp. Hieron., pag. xviii sq.; Pontaci *Apparat.* ad notas. Adde Chauferpié de hoc et reliquis Eus. libris I. c., not. 1. HARL.]

(c) Hoc negat Vallars. I. c., pag. xix, imprimis p. xxii sq. de epitome. HARL.

(d) *Eusebiani Chronici* epocham initium capere a Kal. Sept. sive autumno anni ad Christum natum 2017, periodi Jul. 2097, disputat Petavius lib. ix *De doctrina temporum*, cap. 1.

(e) Is. Vossius in *Auctario castigat.* Georgii Hornii, pag. 370: *Quia apographum Syncelli, quod Scaligero transmissum fuit, ruptum et vitiose admodum descripserat Casaubonus, nescio an alius, ideo plurimi passim in hoc opere tam in annis quam in nominibus errores fuere commissi.* Multis hoc docet Jacobus Goarus notis ad Syncellum pag. 504-508.

(f) Vide Conringium *De medicina Hermet.*, pag. 21 et 30. Stephan. le Moyne prolegom. ad *Variæ sacra*, 32 2 b; Hanckium *De Scriporibus Byz.*, p. 92 seqq. FABR. -- *Chronicon* Eusebii a Scaligero confictum fuisse censet Schuckford in *Harmonia historiarum sacræ et profanæ* p. 1, pag. 14. Add. Chauferpié, I. c., not. 1. HARL.

(g) Hanckius, p. 93 seq., 96 seq., Jo. Andreas Bo-

dat præter alios Eustathius Antiochenus in *Hexaemero* sub init., cui Eusebius vocatur *ἀγίων τις*, ut ab Ecclesia Gallicana diu illum cultum pro martyre, notat Janningus in *Apologia pro Papebrochio*, præfixa *Actis Sanctor.* Junii tom. I, pag. xvii seq.

Græcum opus Eusebii intercudit, præter fragmenta et lacinias quas recentiores chronologi servarunt, Syncellus imprimis, et Cedrenus, *Chronicique Alexandrini* sive *Paschalis* scriptor, ne de aliis jam dicam; nam, ut vere Josephus Scaliger, qui post Eusebium scripserunt, omne scriptum de temporibus aridum esse censuerunt quod non hujus fontibus irrigatum esset. Ex illis Græca, ut potuit, collegit editique et illustravit doctissimis notis idem Scaliger, sed non modo Syncelli et *Chronici Alex.*, tum temporis nondum editorum, apographis parum emendatis (e) usus est, sed etiam varia ad Eusebium retulit, quæ parum credibile (f) est ab illo scripta fuisse. Latine vertit et Vincentio cuidam ac Gallieno inscripsit Hieronymus, ita ut hinc inde ex Latinis præcipue scriptoribus quædam adderet (g), alia omitteret, ac deinde *Chronicon* ad A. C. 378 (Valente sextum et Valentiniano secundum cons.) continuaret. Codices Latini *Chronici* Eusebiani occidentalia librorum mire inter se variant, et sæpius nec inter se, nec cum historia facile possunt conciliari. Confer Henrici Dodwelli Diss. III ad Ire-

sus *Diss. ad periocham Josephi de Christo*, cap. 2, § 7 seq. FABR. — Enimvero Hieronymus de Prato in *diss. De chronicis libris duobus ab Eusebio Cæsar. scriptis et editis*, Verona 1750, 8, demonstratum ivit, versionem prioris partis non esse concinuatam ab Hieronymo; idem contra Scaligeri animadv. in Eusebii *Chron.* et contra Vallars. præfat. ad tom. VIII Opp. Hieronymi multa disputavit erudite, novamque promisit reliquorum genuinorum fragmentorum Græcorum editionem. V. quæ adnotavi in *Introduct. in Hist. L. Gr. II*, 2, pag. 216 not. Atque Hieronymus in præfat. in versionem suam libri Eusebii *De situ et nominibus locorum Hebraicorum* ait se Eusebianos temporum *canones Latina lingua edidisse*. Vallarsius quoque Scaligeri opinionem, Eusebium Julii Africani *Chronicum* fere totum transtulisse in suum, et Eusebiani universi operis titulum fuisse *παρθοδαπῆς ἱστορίας*, prioris libri *Χρονολογίας*, posterioris *Κανὼνος*, qui ideo editionem suam in duos divisit libros, copiose refutat, pronuntiatque priorem illum Eusebianum librum esse omnino commentitium. Hinc etiam Fabricii nostri et Schurzfleischii judicia improbat; tum p. xxv, existimat non aliam esse *Epitomen* quam quæ in prævia *Chronici ordinatione* contineatur, et ab Hieronymo dicatur *quædam futuri operis materia*. Sed plura vide apud Vallarsium, præcipue apud Pontacum, aliter de quibusdam rebus sentientem, in *Apparatu*, etc., init., et de vi ac potestate voc. *Κανὼνος* et de controversia de ipso Eusebii atque Hieronymi *Chronico*, atque *Epitome*, etc., disputantem, atque concludentem titulum *Chronicon Eusebii* complecti, et historiam canonum chronicorum, et epitomen eorumdem, id est, compendium tanti historiæ quam ipsorum canonum. In primis conferenda est L. T. Spittleri *Historia critica Chronici Eusebii*, in *Comm. societ. reg. doct. Gotting.*, vol. VIII. Gottingæ, 1787, n. 5. *Class. hist.* Prætonis sententiam tuetur, et recenset auctores quos Euseb. secutus est. HARL.

næum, § 2. Henr. Valesius p. 10 ad Eusebii *Hist.* A vetustissimos codices laudat Acutianum, Lipsii et Ortelii. Laudat quoque vetustissimam editionem Mediolanensem, quam nec Pontacus nec Scaliger viderit. Consuluit tamen Arnoldus Pontacus, episcopus Vasatensis, præter codices mss duodetriginta, editiones octo, atque ex illis præclaram suam concinnavit, in qua mirum studium atque industriam non dubitavit etiam Scaliger epist. 104, pag. 372 seq., atque alibi omnibus, laudibus prosequi, editorisque doctrinam, candorem, modestiam et diligentiam celebrare. Et omnium correctissima vocatur Jo. Morino pag. 277 *Exerc. bibl.* Prodiitque notis Pontaci et castigationibus illustrata una cum Prosperi *Chronico*, Burdigalæ 1604, fol., sed raro hodie reperitur. Neque ubivis obvia altera Auberti Miræi, posteriorem tantum partem a Christo nato exhibens, additaque habens *Chronica* Sigeberti et Anselmi Gemblacensis, Antwerp. 1608, 4 (α). Confer Ittigium *De bibliothecis Patrum*, p. 745. Fabr.

Fabric. in nota quasdam nominavit edd., sed plenior substituitur juvat illarum catalogum. Pontacus quoque sub finem *Apparatus* recensuit *codd.* quibus usus est, plurimasque editiones (b). Princeps editio, quæ etiam custoditur in bibl. academ. Erlangensi, est sine titulo, nota anni locique, sine virgis et lineolis transversis, in 4. Ab altera primi folii parte sunt tria editoris Boninii Mombritii epigrammata, ex quorum primo apparet opus, quod continet *Chronicon Eusebii a S. Hieronymo Latine versum*, ab eodem et Prospero Britannico Matthæo-que Palmerio continuatum, esse excusum per Philippum Lavanium (Mediolani circa ann. 1475). Plura de hac edit. v. apud Hamberger *zuverl. Nachr.* II, p. 70; Clement. *Biblioth.* VIII, p. 170 seq., et quos laudavi in *Introduct.* l. c., pag. 218. Add. Panzer A. T. II, pag. 94.

Eusebii Chronicon, ab Hieronymo Latine versum, ab eodem et a Prospero et Matthæo Palmerio, continuatum, ex editione cum Matthæi Palmerii supplemento. In fine rubro C. Joannes Lucilius Hippodamus (sive Santritter) *Helbronensis lectori salutem* (sequitur epigramma tribus constans distichis). Erhardus Raldolt, *Augustensis*, — plurimis undique comparatis exemplaribus Eusebii libros chronicos ac reliquas in hoc volumine de temporibus additiones — impressit Venetiis a. salutis 1483, Idibus Septembr. E primis est libris, qui verbis et numeris

(a) Clément, *Bibl. curieuse hist. et crit.*, tom. VIII, p. 178 sqq., multus est de hac Miræi editione, cujus inscriptio est: *Rerum toto orbe gestarum Chronica a Christo nato ad nostra usque tempora. Auctoribus Eusebio — Hieronymo, — Sigeberto, Gemblacensi monacho, Anselmo, Gemblac. abbate, Auberto Miræo, Bruxell. aliisque. Omnia ad antiquos codd. mss. partim comparata, partim nunc primum in lucem edita. Opera et studio ejusdem Aub. Miræi, canonici et scholarum Antwerp. Antuerpiæ, ap. Hieron. Verdussium, 1608, 4.* Miræus potissimum secutus est in Eusebio codicem initialibus s. uncialibus litteris ante annos tum mille plus minus integre descriptum, et ex Amandino sodalium Benedictinorum

rubris, ut hodie Kalendaria nostra solent, fuerunt impressi. Plura de hac ed. dederunt Freytag in *Analectis litter.*, pag. 321 sqq., et in *Apparatu litter.*, III, p. 731; Clement. l. c. p. 171 sq.; Fossius de hac et superiore edd. in *Catal. codd. sæc. xv* in bibl. Magliabecch., tom. I, pag. 6 seqq.; Theoph. Sincer. in *Bibl. hist. crit. librorum — rarior.*, part. III, Norib. 1736, 8, pag. 196 seqq., ubi copiose agitur de illa edit., de *Chronico* Eusebii et num sit genuinum, et de Eusebio ipso; alique a Zapfio in *Augsburgs Buchdruckergeschichte*, parte 1, pag. 164, et a cel. Panzero III, pag. 188, citati.

Eusebii — Chronicon, quod Hieronymus — Latinum facere curavit et usque in Valentem Cæsarem Romano adjecit eloquio. Ad quem et Prosper et Matthæus Palmerius, demum et Joann. Multivallis complura, quæ ad hæc usque tempora subsecuta sunt, adjecere. Henr. Stephanus. In fine: *Absolutum est in alma Parisiorum — per Henr. Stephanum — illius maxima cura et diligentia nec non ejusdem et Jodoci Badii — expensis 1512, 4*, de qua rara editione plura scripsi in *Introduct.* l. c., pag. 218 seq., et Clement. l. c. pag. 172 not., qui præter ea ibidem in multis recenset repetitam et in paucis tantum diversam Stephanii edit. Paris. 1518, 4. Idem et Freytag in *Apparat. litt.* III, pag. 575, referunt edit. Basileensem (quæ etiam penes me est) ex edd. Stephan. ductam, auctamque, atque inscriptam: *Edamius Chronicon divinum plane opus eruditiss. auctorum, repetitum ab ipso mundi initio, ad annum usque salutis MDXI (c) Eusebii Pamphili Cæsar. D. Hieronymo interprete, Hieronymi presbyteri, Prosperi Aquitanici, M. Aurelii Cassiodori patricii Rom. Hermanni contracti comitis Veringen., Matthæi Palmerii Florentini, Matthæi Palmerii Pisani, partim nunc a nobis inventum et editum, partim a mendis, quibus laborabat, plusquam cuiquam creditu facile est, summo studio et diligentia repurgatum. Basileæ excud. Henr. Petrus, m. Martio MDXXIX, fol., curante et præfato Jo. Sichardo.*

Alias editiones cum aliis Eusebii scriptis et cum Prosperi ac Matthæi Palmerii *Chronico* enumerant Pontacus (qui ed. Basil. 1529 basin suæ fecit) in *Apparatu*, sub finem, Justus Fontaninus in *Historiæ litterar. Aquileiensis* libr. (Romæ 1742, 4), pag. 3, et Clement., l. c., nemp. Basileæ rec. est antecedit. ed. apud Henr. Petr. 1536, 1542, 1549 (d), 1559, 1570, fol. — Paris. apud Michel Sonnum 1587, (e) fol., apud Nervios cœnobio. — De utraque *Scaligeriani thesauri* edit. v. eundem Clement., p. 176 sqq.

(b) Vid. *Patr. Lat.* t. XXVII, col. 725-746. EDIT.

(c) Hic annus diserte expressus est in exemplo quod habeo: Clemens contra, nescio an per errorem, scripsit MDXII.

(d) Fabric. olim in nota ad h. l. et Fontanino scripserant notam a. 1548, sed dubitat Clemens, qui exemplum ad manus habuit, nota quidem anni destitutum, in cujus vero fronte diserte dicitur *opus ad annum usque hunc Christi — MDXLIX continuatum.* Et Pontac. dedit a. 1549.

(e) Hunc annum notavit Fontanin. Nota a. 1581 ap. Fabric. forsitan erat corrupta.

cum cæteris Eusebii Opp. de qua ultima edit. v. A. Pontac. HARL.

Cæterum ob præclaras accessiones atque doctissimas notas frequentissime in manibus eruditorum versatur editio Scaligeri (a), altera præcipue ac posthuma Amstelodamensis a. 1658 fol. quæ Alexandri Mori præfationem et Scaligeri commentarios ad Latinam Hieronymi interpretationem et Græca Eusebii emendatos et tertia parte auctiores (quam prior editio Lugd. Bat. 1606, fol., exhibet, et libros tres *Isagogicorum chronologiæ canonum* ejusdem Scaligeri subjunctos habet). *Chronico* Eusebiano subjecta sunt Hieronymi, de quo dixi, supplementum et Prosperi Tironis (b) ab A. C. 379, ubi desinit Hieronymus, ad a. 444, Victoris Tunnonensis *Chronicon* ab a. 445 ad a. 563, Joannis abbatis Biclariensis ab a. 565 usque ad annum Mauritii octavum, A. C. 593; Idatii ab A. C. 379, ubi Hieronymus desinit ad 428; Marcellini comitis ab A. C. 379, ad a. 534, et veteris scriptoris sive interpretis incerti excerpta Latina chronologica ex Africano, Eusebio et aliis, vulgata e codice bibl. Puteanæ. Post hæc sequuntur Græcæ, quæ Scaliger velut Eusebiana collegit ac digessit: Anonymi *Ἐπιτομή χρόνων* (c) (*Chronici Alex. vel Fastorum Sæculor.* nomine vulgo venit), ab Adamo ad annum Heraclii vicesimum, A. C. 629, ex codice Is. Casauboni; Nicephori, patriarchæ, *χρονογραφία*. Denique sequitur *ἱστοριῶν συναγωγή* et *Ὀλυμπιάδων ἀναγραφὴ*, non veteris scriptoris, sed, ut recte vi-

ri docti notarunt, ipsius Scaligeri, qui illam ex scriptoribus editis et ineditis collegit ac digessit, etiam Latinis, quorum loca Græcæ transtulit et hisce collectaneis inseruit. FABR.

Vallarsius novis curis recensitum suisque et aliorum observationibus illustratum *Chronicon Eusebii*, etc., repetiit in sua D. Hieronymi Operum editione, tomo VIII, Venonæ 1740, fol. (quæ editio recusa est, curis Vallarsii posterioribus aucta, Venet. 1766 — 1782, 4 m.).

Eusebii Chronicon Latine a D. Hieronymo redditum et ad sua usque tempora perductum, adjecta etiam continuatione Prosperi Aquitani. Nunc primum collectioni Hieronymian. Operum ad censitum, genuinis Græcis fragmentis ex Georgio Syncello, Chronico paschali, Cedreno, aliisque auctoribus restitutis, et post Arnoldi Pontaci, Josephi Scaligeri, et Cl. Salmastii, atque aliorum recensione et cura, denuo ad mss. codices castigatum, notisque luculentioribus continenter illustratum, opera et studio Domini Vallarsii (tomo II addidit integros Pontaci Comment., et in Prolegg. tom. I de edd. diligenter disseruit).

Hic et in præfat. et in notis sæpe contra Scaligerum disputat. At quanquam præclare de Eusebio-Hieronymiano *Chronico*, tamen, quod in tali opere negotioque nec mirandum est, nec culpandum, non omnia perfecit. Hinc Hieronymus de Prato, lib. cit. pag. 423, dedit Eusebii Græca quædam fragmenta ex ejus *De temporibus* libro primo (excerpta olim a Georgio Syncello), *nova interpretatione, notis et ob-*

(a) Recensetur a Labbeo tom. I *De script. eccles.*, pag. 302, et Thom. Ittigio lib. *De bibliothecis Patrum*, p. 745 seq. Emendationes Salmastii ex codd. Palatinis iv cum Conr. Sam. Schurtzleischii ad Eusebii *Chron.* observationibus edidit frater D. Henr. Leonhardus Schurtzleischius, Witteb. 1712, 4 [ed. ii corrector et access. supplementi auctior lenæ 1715, 4] in notitia principalis bibliothecæ Viniariensis, in quam editio Lugd. Bat. 1606, manu Salmastii notata, pervenit ex bibliotheca Gudiana. Inter codices Is. Vossii cum mss. collatos Colomesius n. 1 memorat *Chronicon* Eusebianum editionis Scaligerianæ, quod cum mss. commisit Cornelius Tollius. Boehlii observat. mss. chronicas ad Eusebium laudat Berneggerus ad Justinii libr. xviii, cap. 6. FABR. — Prior operis Scaligeriani editio inscripta est: *Thesaurus temporum. Eusebii Pamphili — chronicorum canonum omnimodæ historiæ libri duo, interprete Hieronymo, ex fide vetustissimorum codicum castigati. Item auctores omnes derelicta ab Eusebio et Hieronymo continuantes. Ejusdem Eusebii utriusque partis chronicorum canonum reliquiæ Græcæ, quæ colligi potuerunt, antehac non editæ. Opera ac studio Josephi Justii Scaligeri. — Ejusdem Scaligeri notæ et castigationes in Latinam Hieronymi interpretationem et Græca Eusebii. Ejusdem Josephi Scaligeri Isagogicorum chronologiæ canonum libri tres, ad Eusebii *Chronica* et doctrinam de temporibus admodum necessarii. Lugd. Bat. exc. Thom. Basson. sumpt. Commelinor. 1606, fol. Hanc ed. minus frequentem uberior recensuit et vitam scriptaque eorum quorum libri in hac collectione comprehenduntur, excerptis Eusebio atque Hieronymo, persecutus est Jo. Fabricius in *Historia bibl. Fabric.*, tom II, p. 375 sqq. Idem quasdam partim Conringii, ad quem olim pertinuit exemplum Fabricianum et qui passim aliqua ascripserat, partim suas aliorumque*

observationes reddidit. Præter ea animadvertit, opus quidem a multis VV. DD. recte esse laudatum; Ruperum tamen in *Obs. in synops. minor. Besoldi*, p. 378, adnotasse, Scaligerum in senectute, memoria sua fretum, non consultis diutius libris, calamo usum esse, atque sic etiam in opere Eusebiano multas commisisse hallucinationes. Multo acrius judicavit Hieronymus de Prato in *Diss. de Chronicis libris*, supra memorata, p. 559, de hoc opere et jactantia Scaligeri, quem pronuntiat pessime de Eusebio esse meritum, eique multos alienos et adulterinos supposituisse fetus. Longam et gravem censuram excerpit Clément I. c. pag. 480 sq. ubi a pag. 176 et priorem et posteriorem operis Scaligeriani edit. copiose recensuit, notavitque errorem Jo. Henr. Hottingeri, qui in *Bibliothecario quadripartito*, p. 315, confudit Scaligeri opus *De emendatione temporum* (Paris. 1583, Leidæ 1598, et ex auctoris ipsius msto emendatius magna que accessione auctius, etc., Coloniae Allobrog. 1629, fol.) cum ejusdem *Thesauri temporum*, cujus altera editio est inscripta: *Thesaurus temporum. — Editio altera, in qua ejusdem Josephi Scaligeri tertia fere parte auctiores notæ et castigationes in Latinam Hieronymi interpretationem, et Græca Eusebii, suprema auctoris cura emendatæ, etc. Amstelod. ap. Joan. Janssonium 1658, fol. Clement. p. 179, nota ex Alex. Mori præfat. quædam, quæ ad historiam hujus editionis auctioris pertinent, delibavit. HARL.*

(b) Conf. Vallars. l. c., p. xxviii sqq., et Pontaci *Apparat.*, p. 12 sqq. HARL.

(c) Alia brevior *Ἐπιτομή χρόνων* ab Adamo usque ad Alexium Comnenum, quam ad calcem Zonaræ edidit Cangius, et in cujus titulo legitur: *Ταῦτ' ἱστορεῖ ὁ Καισαριεὺς Ἐυσέβιος ὁ Παιμφίλου ἐν τῷ λόγῳ, ὃς ἐκλήθη βασιλικός.*

servat. illustrata, et ex parte nunc primum auctori suo vindicata. — Bern. Montfaucon in *Bibl. bibliothecar. mss.*, vol. I, p. 146-155, varias dedit lectiones ad *Chronicon Eusebii*, S. Hieronymo interprete, ex quatuor mss. bibl. Vaticanæ, notatis 241, 242, 245, qui sunt XIII et XIV sæculi, et collati cum edit. Scaligeri Lugduni Batav. a Claudio Stephanotio, congregationis S. Mauri procuratore generali. Contra Scaliger. et Baron. locum de Pilato et Cæsaris imaginibus uberius illustrat Lambec. *Comm. de bibl. Cæs.*, tom. VIII, p. 37 sqq., et p. 397 sqq. locum de Maria. Denique memoranda est editio hujus sententiæ :

Vetustiora Latinorum scriptorum Chronica, ad mss. codd. emendata et cum castigatioribus edit. collata, notisque illustrata, in unum corpus collecta, præmisso Eusebii Chronico a D. Hieronymo e Græco verso et multis aucto. Collegit D. Thomas Roncallius, monachus Cassinens. Patavii 1787, 4. II voll. Contulit R. cum ed. Ratdolt, 1485 et cum Gennadii cod. ms. Vatic. Alex. n. 2077.

Codd. mss. Pontacus, quibus usus est, bene multos recenset in *Apparatu* suo : Vaticanos aliosque enumerat Montfaucon in *Bibl.* Sed hi et reliqui pertinent potius ad Hieronymum. Florent. in bibl. Laur. Med. cod. xxxvii, n. 25, plut. 54, est Eusebii Epitome chronica, ubi et de S. Paschate. — In cod. xiii, n. 6-8, pl. 55, exstant tria excerpta ex Eusebii Chronicis. V. Bandin., *Cat. codd. Gr. I*, pag. 119 et 308. — P. I. Bruns ex cod. Bodlei. dedit versionem Syriacæ Epitomes Eusebiani *Chronici*, in *Repertor. fur biblische v. morgenlandische Litteratur.* part. xi. Lipsiæ 1782, Mai. 8 (a). HARL.

Reprehendit Eusebius hinc inde Africanum, ipse vicissim reprehensus est ab Aniano, Panodoro, Georgio Syncello et aliis, interdum etiam ubi ipsi erant reprehendendi : Diodoro etiam Tarsensi, de

(a) Eusebiani *Chronici* duplicem editionem dedit card. Angelo Mai. Priori, quæ Mediolani prodit, anno 1818, titulus hic præfigitur : *Eusebii Pampili Chronicon Canonum libri duo, opus ex Haicano codice a Doctore Joanne Zohrabu, collegii Armeniaci Venetiarum alumno, diligenter expressum et castigatum, Angelus Maius et Joannes Zohrabus nunc primum conjunctis curis Latinitate donatum notisque illustratum, additis Græcis reliquiis, ediderunt. Mediolani, regis typis.* Eidem volumini inest : *Samuelis presbyteri Aniensis temporum usque ad suam ætatem ratio.* In fine legitur : *Explicit sunt ceteri admodum editorum labore, efflagitante cruditorum omnium voto, hæ perutiles temporum doctrinæ Eusebii Cæsariensis et Samuelis Aniensis in alma et litteratissima urbe Meatiolano, anno post beneficium Christi adventum M. D. CCC. XVIII. Lectores boni favete.* Hanc editionem, posterioribus curis recognitam, typis iterum mandavit card. Mai, in *Scriptorum veterum nova Collectione e Vaticanis codicibus edita*, tom. VIII. Romæ M. D. CCC. XXXIII, in-4°. Versio Armeniaca, in qua non modo sententiæ sententiis, verum sæpissime etiam verba verbis apprimè respondent, sæculo Ecclesiæ v. concinnata, utramque exhibet *Chronici* partem, ultima solum prioris partis sectione excepta. Optime edita est a

quo Suidas, præcipue a Scaligero (ab aliis vero vicissim notato), et aliis chronologis recentioribus.

EUSEBII PRÆPARATIO EVANGELICA.

*Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως προπαρασκευῆ (b), Præparationis evangelicæ ad Theodotum, episcopum Laodicenum, libri xv, sive collectio pulcherrima argumentorum variorumque, notatu dignissimorum monumentorum ac testimoniorum ex scriptoribus externis (magnam partem hodie deperditis), qua animus lectoris præparatur ad demonstrationes de veritate Evangelii Christi ex sacris litteris tanto facilius imbibendas, admittendasque. Latine vertit et Nicolaus V pontifici inscripsit Georgius Trapezuntius; sed cujus interpretationem valde mancam ac confusam esse, merito queritur Allatius *De Georgiis*, p. 375, et Petavius xiv, 11. *De incarnatione*, § 2 : *Trapezuntius Latina sua versione non tam Eusebio lucem attulit, quam eo sæde laniando, addendo ac depravando, justam de se querelam posteris reliquit (c).* Confer Vossium *De hist. Græcis*, pag. 70; Huetium *De claris interpretibus*, pag. 292, et Jo. Rainoldi *Censuram apocryphorum librorum*, tom. I, pag. 805. Prodiit Latina Trapezuntii versio Tarvisii 1480, fol. [Curatius uberiusque enumerarunt et recensuerunt edd. ipse Fabricius in *Delectu*, etc., l. c., Maittaire et in primis edd. sæc. xv cel. Panzer (qui alios citare solet bibliographos) in *A. T. Add.* quæ observavi in *Introd. in Hist. L. Gr.*, l. c., pag. 219 sq., not. Pæucis igitur versionis, a Trapezuntio factæ, edd. indicabo. Venetiis typis Nicol. Jenson., 1470, fol. (Antozii Cornazzani præmissum octostichon emendatius iteravit Fabricius in *Delectu*, etc., quam Maittaire *A. T. I*, p. 67, exscripserat.) — (ibid.) per Leon. Aurl. (quem correctorem aut editorem fuisse, characterem autem Romanum esse eundem, quo Adam de Ambergau 1472 Ciceronis orationes impressit, opinatur cl. Panzer. III, p. 98), s. l., 1473, fol. Add. cl. Morell. ad *Cat. bibl. Pinell. I*,*

J. B. Aucherio sub titulo : *Eusebii Chronicon bipartitum*, Arm. et Lat. (additis suo loco Græcis fragmentis) Venetiis 1818. II Partes, in-4°. EDIT. PATR.

(b) Eusebius ipse vi, 10, *Præparat.*, pag. 280, Ὡν δὴ καὶ μάλιστα ἡμῖν δεῖ εἰς τὴν τῆς Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως προπαρασκευῆν. Adde lib. xv, cap. 1, ubi post expositam horum librorum anaphoræsin ait, jam ad demonstrationem evangelicam tanquam nobilium argumentum se progredi : Τοῦτο δὴ οὖν σὺν Θεῷ διὰ τῆς ἀληθείας ἡμῖν ἐπισφραγισθέντος, τὰ μὲν τῆς προπαρασκευῆς ἐνταυθὰ μοι περιγραφῆσεται. Μεταβὰς δὲ ἐπὶ τὴν ἐντελεστέραν ὑπόθεσιν τῆς Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως, etc. Libros xv *Προπαρασκευῆς* evangelicæ memorat etiam Hieron. et ex libro viii locum profert in nonum *Danielis*. FABRIC. — Conf. Du Pin. *Eccles. auctorum bibl. nov.*, II, p. 10, et Fabricium nostrum in *Delectu argumentor. et syllabo scriptor. pro veritate relig. Christianæ*, pag. 72 sqq., ubi locum hunc B. Gr. repetiit et pleniori præsertim edd. notitia applicavit. HARL.

(c) Trapezuntius tamen in epist. ad Nicolaum V proficitur se illius jussu, *sentibus amputatis* (h. e. iis omissis, quæ sibi scilicet hæresin olere videntur) *rosas solummodo Latinis hominibus hac traductione obtulisse.* HARL.

pag. 61. — Venetiis per Nicol. Jenson., 1476, fol. — Tarvisii 1480, fol., typis Mich. Mawzolini, Parmensis (de quo typographo v. Iren. Affo, *Saggio di memorie sulla tipogr. Parmense del sec. xv*, p. 58 sqq.). — Venet. 1487, fol. Hanc quidem edit. citat Maittaire III, pag. 487, ex catal. quodam; sed dubitat cl. Panzer. III, p. 248, de vera anni nota, et suspicatur esse eam a. 1497; pag. autem 417, n. 2230, istam ed. a. 1487 prodiisse, diserte negat. — Venetiis 1491, fol. Denis in *Supplm.*, pag. 507. — *Euseb. De præpar. evangel. et demonstr.* Patavii 1497, fol. (Maittaire IV, pag. 639, not. 1, ex Loeschero, teste non semper certo fidoque. Neque Georg. Trapezuntius, sed Donat. Veron. Latine vertit *Eus. Demonstrationem evangelic.* V. Nicer. *Memor. VV. DD.*, tom. XI, pag. 26, ex versione Baumgarten.) — Venetiis, diligentia Benardini Benalii, 1497, fol. (v. Fossii *Cat. cit.*, tom. I, p. 630) — Venet. 1500, fol. (v. Foss. l. c., pag. 651; Goetzii *Memor. bibl. Dresdens.*, II, pag. 283, in primis Freytag. *Appar. litter.*, I, p. 632 sqq., qui multus est de Trapezuntii versione et ipso Eusebio ejusque doctrina.) — Sine loco et anno, in-fol. (Colonie, charact. gothico, Ulr. Zelii, quo 1473 Rob. de Licio sermones vulgavit, test. Denis, *Suppl.* I, p. 560, et Lairio in *Indice librorum ab inventa typograph.*, I, pag. 129 seq.), Hagenoæ 1522, 4, — Paris. ap. Sim. Colin. 1534, 4. HARL.] Colon. 1539, fol., et inter Eusebii opera Basil. 1542, 1549, 1559, 1570, fol., et Paris. 1587, fol., (a) sed in libris quatuordecim supplevit Jo. Thomas Freytag; qui scholia etiam addidit, Joan. Jacobus Grynaeus; librum decimum quintum vertit Marcus Hopperus.

Græce primus vulgavit Rob. Stephanus Paris. 1544, fol., typis regiis. Denique Franciscus Vigerus, Rothomagensis, S. J. presbyter, ex duobus codicibus bibl. regie, quorum altero Stephanus usus fuerat, laudatisque ab ipso Eusebio scriptoribus, et variis lect. codicis Montacutiani Græca recensuit, novamque meliorem versionem suam et notas indicesque addidit Paris. 1628, fol. (b): quæ editio *Græco-Latina* recusa est Lipsiæ (licet titulus *Coloniæ* præferat) 1688, fol. Exstant etiam hi libri mss. in bibl. Florentina, et Veneta S. Marci (ubi tres codices hujus operis, teste Montfauconio, pag. 42 *Diarii Italici*), aliisque. In codice bibl. regie in fine trium priorum librorum numerus $\sigma\lambda\omega\nu$ ascriptus est, ut notavit idem Montfauconius in *Palæographia Græca*, pag. 276. In Catalogo mss. Is. Vossii, num. 497, adnotat Colomesius, exstare

(a) Hoc quoque loco a Fabr. perperam scriptus fuisse a. 1581, et corrigendus esse videtur a. 1587, cum cæteris Euseb. opp. ap. Mich. Sonnum, opera Jo. Dadrei, Parisiens. theologi, qui Pontaco interroganti an, cum præfixus titulus præferret libros Eusebii restitutos, restituti vere essent, respondit se quidem Commentarios Grynaei in lib. *De præpar. evangel.* purgasse ac præcidisse nonnulla que Catholicorum aures possent offendere; cætera vero non attingisse, sed typographo esse tribuenda. Pontacus vero in *Apparatu*, etc., pag. 22, se affirmat

A librum *Præparationis* nonum, ex quo multa restitui possint in editis depravata. Habuit et Thom. Gale libros hos emendatos ex membranis antiquis (c). Dispositionem operis, librorumque singulorum quindecim argumentum breviter exponit Eusebius libri xv capite 1, testatus, ut dixi, se inde ad τὴν ἐντελεστέραν ὑπόθεσιν τῆς Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως, ad augustius argumentum, *Demonstrationem evangelicam*, progressurum.

Add. Fabric. in *Delectu*, etc., pag. 74, quo teste Rich. Simon tom. I *Bibl. selectæ*, pag. 36, notat, mss. codicem (sed quinque tantum librorum) exstare in bibl. reg. Paris., differentem passim ab editis, dignumque qui conferatur. — In bibl. publ. Paris. sunt, secundum Catal. codd. tom. II, quinque codd. Gr.: cod. CDLI, quem Rich. Simon in manibus habuisse videtur. Is continet libros v priores. — In codd. CDLXV-CDLXVIII exstant xv libri. — Codices bibl. Florent. cod. VI et IX, plut. 6, præcipue priorem, copiose describit Bandinius in *Cat. codd. Gr.* I, pag. 102-105, et p. 114. Continent vero illi libros xv. — Venetiis in bibl. D. Marci codd. tres CCCXLI-CCCXLIII. V. *Catal. codd. Gr.*, p. 157. — Neapoli in bibl. S. Joan. de Carbonaria Augustinian. cod. XXI. — Ibid. in bibl. regia, cod. CCXX. — Fesuli in bibl. cænobii canonic. Eus. *Præp. evang.*, interprete G. Trapezuntio. (Montfauc. *Diary Ital.*, pag. 392.) — Viindobonæ in bibl. Cæsar. cod. XI, n. 6, et cod. XIV, n. 4, excerpta plura ex Eusebio *De præp. evang.*, quæ singula recenset Lambec. *Cat. codd.*, vol. VIII, p. 75 seq., et pag. 80 seq. Idem ibid., p. 50 emendat illustratque locum *Præpar. evang.* lib. v, cap. 27 et 28. — Eusebii testimonium de discrimine legis et præceptorum in cod. August. Vindel., teste Reiserio in *Cat.*, p. 39. — Oxonii in colleg. Corporis Christi, c. MDCCXX, fragm. Eusebii *De præpar. evang.*, Latine. — Il. in coll. Joann. Baptistæ cod. MDCCCLXXXII *De præpar. evang.*, Græce. — Inter codd. Vossian. n. MMCLII (*Cat. codd. Angliæ*, tom. II, p. 61, et *cat. bibl. Leid.*, p. 398, n. 55) excerpta ex Eusebii *Præparat. evang.* — Romæ in bibl. Ottobon. bis *De præp. evangel.* (Montfaucon., *Bibl. bibliothecar.* mss. I, p. 184 A.) — Neapoli in bibl. Domini Valettæ (id. ib., p. 231 A.) — Ibid. in bibl. monast. S. Severini, bis. (id. ib., p. 235. A. D. — Florentiæ in bibl. Dominican. versio Lat. G. Trapezuntii. (id. ib., p. 421 C.) — Bononiæ in bibl. Canon. Regular. (id. ib., p. 432 A.) — Cesenæ in bibl. Fratrum Min. (id. ib., p. 455 C.) —

cognovisse mutationes, quæ reperiuntur in edit. Sonniana, ex cod. monasterii S. Victoris, in suburbis Paris. ut plurimum desumptas esse, licet non satis feliciter ubique. Idem Pontac., p. 21, observat ed. Basil. 1549 in omnibus fere respondere edit. a. 1529. HARL.

(b) In bibl. Leidensis est exemplar ad cuius marginem quædam ascripsit Is. Voss. Ib.

(c) De Vossii et Galei codd. v. *Cat. codd. Angliæ* II, pag. 62, n. MMCCCVIII, et pag. 191, n. MMMMMCCXXV. Ib.

Mediolani in bibl. Ambros. (id. ib., p. 497 B.) — A XVIII laudat Hieron. *Præf. in Oseam*, testatus, illo Basileæ Eusebii quædam. (id. ib., p. 610 E.) In bibl. cathedr. Lexoviens. (id. II, p. 1363 A), etc. De versione *Italica* Venet. 1550, 8, v. Paitoni *Bibliotheca*, etc., II, p. 60. — De Sanchoniath. *Hist. Phœnic.* fragm. in libro I et Cumberlandi, etc., versione v. supra in vol. I, p. 224 sq., not. — De Historia Abgari, in Eusebii *Præp. evang.* Jo. Jortin in *Remarks on ecclesiast. History*, vol. I, p. 88; vol. II, p. 74 sq.; vol. III, p. 431-469. — S. S. B. B. conjecturæ in locum Eusebii *Præp. evang.* lib. I, ex Zoroastre laudatum, in *Misc. obs. Belg.*, vol. III, tom. II, p. 233-235. HARL.

Εὐαγγελικὴ ἀπόδειξις. *Demonstrationis evangelicæ* ex viginti libris, decem : primus (a) nimirum (initio mutilus) usque ad decimum itidem extrema parte truncum (b). Hujus operis, quo veritatem christianæ religionis ex sacris litteris et Vet. Test. maxime astruit, et vaticinia de Christo colligit atque interpretatur, codices mss. rarissimi sunt, Montfauconique judicio (c) videntur omnes descripti ex membranaceo codice antiquo, qui exstat in bibl. regis Galliæ (d) : nam omnes sunt perinde in fronte mutili, et ab eadem voce incipiunt, atque in eadem desinunt. Libros viginti memorat Hieronymus, c. 81 Catalogi, et Photius cod. x. Librum

(a) Primi libri argumentum perspicue exponit Eusebius xv, 1, *Præparat.*, p. 790, et cap. ult., p. 836, quod cum eo, qui in hædiernis codicibus primus est, congruit. Atque cæteros novem continenter ita ab auctore fuisse subjunctos atque connexos, ex ipsis librorum exordiis, in quibus numerus etiam subinde libri cujusque exprimitur, patet.

(b) Fabricius noster ex codice integriore bibl. Maurocordati, principis Walachicæ, defectum ingentem libri primi supplevit, decimique finem, ubi perpauca desiderabantur, subnexuit in fronte *Deductus argument. et syllabi scriptorum de verit. relig. Christ.*, pag. 1-22, pag. autem 74 seqq., repetiit ea que in *B. Gr. h. l.* scripserat, ac præterea adnotavit, judice Tillen ontio tom VII *Memor. H. E.*, p. 53 sq., cœptum id opus ante finitum A. C. 312 Diocletiani persecutionem, continuatumque post illud tempus, pace cœtium Christianorum (a. 325), reddita (conf. Kollar. ad Lambecii *Comment.* I, pag. 261 sq.) : loca autem quæ Ariaris favere videantur, notasse Jac. Billium lib. I. *Obs. S.*, c. 27, et plura emendasse atque illustrasse c. 28. HARL.

(c) Montfauconus *Diar. Italic.* pag. 42, 42, et in *Bibl. bibliothecar. mss.* tom. I, p. 527, E, ubi meminit cod. imperfecti, sæc. xv, *De evangel. demonstrat.* in bibl. Ambros. Mediolanensi. Est quoque cod. Gr. Oxoniæ in bibl. coll. S. Joan. Baptistæ. V. *Cat. cod. Angl. et Hib.*, II, p. 60, n. 1781. HARL.

(d) In bibl. publ. Paris. sunt (sec. cat. II, pag. 65 sqq.) quinque codd. *Demonstrat. evang.*, quorum primus exaratus est sæc. XII, tres sæc. XVI, et quintus manu Valeriani, Foroliviensis, Venetiis a. 1545. HARL.

(e) Pag. 252 sqq. libri I ed. Kollarii, ubi Lambe-

(1) Eusebii *Eclogas propheticas* e cod. Græco biblioth. Cæsar. Vindobon. nunc primum Gr. edidit Th. Gaisford. Oxonii 1842, in-8°. — Operi huic non absimiles fuisse videntur *Θεοφανείας* seu *apparitionis Domini in carne libri* v (S. Hieron. v. *De scriptor. eccles.* c. 81), qui exhibuerunt, ut ex fragmentis nuper in lucem protractis conjicere licet, historiam Christi Domini ex vaticiniis atque ex Evan-

geliis consarcinatam cum uberrima doctrinæ evangelicæ expositione. Fragmenta complura hujus operis Græce edidit A. Maius in *Collect. Nova Veterum Script.*, t. I. (Romæ 1831) p. 1, p. 115 - 42. Cf. ejusdem *Prolegom.*, n. 7. (p. XII-III.) Edit. — Cf. Fessler, *Institut. Patrol.*, I, 332.

A XVIII laudat Hieron. *Præf. in Oseam*, testatus, illo libro Eusebium de Osea quædam disputasse. Aliud Eusebii opus fuit τῆς καθόλου στοιχειώδους εἰσαγωγῆς, pluribus constans libris, cujus sextus, septimus, octavus et nonus, exstant adhuc mss. sub titulo *Eclogarum propheticarum de Christo* libri IV. Hos enim libros in bibl. Vindobonensi superesse testatur Lambecius lib. I, p. 139 seq.; lib. III, p. 75 (e). Ex eodem Lambecio apponam hæc libri quarti *Eclogarum propheticarum*: 'Ἀλλὰ γὰρ ἐν τέταρσι καὶ τὴν τῶν ἐκλογῶν ὑπόθεσιν ἐν τῷ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ Εἰσαγωγῆς ἘΝΝΑΤΩΙ τοῦτω συγγράμματι περιγράφαντες ἐν τῷ ΔΕΚΑΤΩ τοῖς ἀπὸ τῶν ἀθῶν αἰρέσεων τὸν λογισμὸν ἀποθελαμμένοις ἑτέραν ἀρμόπτουσαν ἐφοδὸν παρασχέιν περὶ ασόμεθα. Mentio hujus operis in Eusebii *Hist. eccles.* lib. I, cap. 2 (f) ubi opus illud a *Demonstratione evangelicæ* distinguitur: 'Ἀλλὰ γὰρ ἐν οἰκείοις ὑπομνήμασι τὰς περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ΠΡΟΦΗΤΙΚΑΣ ΕΚΛΟΓΑΣ συναγαγόντες ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΤΕΡΟΝ τε τὰ περὶ αὐτοῦ δηλούμενα ἐν ΕΤΕΡΟΙΣ συστήσαντες, τοῖς εἰρημένοις ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεσθησόμεθα. Blondellus lib. *De episcopis*, p. 47, ait Eusebium in *Demonstratione* citare *Historiam* suam, sed lib. VI, cap. 13, p. 273, ad *ἱστορίαν* quidem suam, hoc est, ad notitiam et

cius, postquam summam librorum dederat excerpseratque plura, pag. 256 sq. demonstrat, illas *Eclogas* Eusebium habuisse parentem; quod judicium corroborat tum Lambecius et in addimento, a Kollario, p. 257 sqq. in nota allato, et in libr. ac vol. III, p. 202, ubi libri illi *quatuor. eclog.* in cod. LV iterum exstant, tum Kollarius p. 203 sqq. de cod. quem non adeo nancum ab initio esse docet, et Eusebio, illorum librorum auctori, pluribus et firmioribus usus argumentis, asserit, copiose docteq. disputans. Idem Kollar. ad vol. I, p. 257, adnotat se in epistola ad eruditos de altera *Commentariorum* editione, exarata Vindob. 1760, jam gravioribus rationum momentis Eusebio attribuisse illas *Eclogas*, et ad vol. III, p. 203, refutat Oudinum (*Commentar. suorum* tom. I, col. 314) et alios recentiores (v. J. Christoph. Mylii *Biblioth. anonymorum et pseudonymorum*, part. I, pag. 30 et 38), quibus opus illud suspectum, et ab aliis Eusebio substitutum videbatur. Illæ Lambecii atque Kollarii observationes et vero disputationes futuro illarum *Eclogarum* editori imprimis sunt legendæ ac ponderandæ (1). Idem Lambec. vol. VIII, pag. 12 sq., duo loca Eusebii *H. E.* lib. I, cap. 11, et *Demonstrat. evangel.* pag. 124 sq., in quibus hic Josephi de Christo testimonium commemorat, fusius recenset, cum aliis comparat scriptoribus atque emendat, vindicatque Eusebium ab omni fraude, denique illud testimonium historiamque temporis late usque ad pag. 86 (ubi Kollarii nota non est negligenda) persequitur. HARL. De *Eclogis* Eus. *propheticis* imprimis vid. Munterus *Fragm. Patr. Græc.*, p. 1, p. 56 sq.

(f) De quo loco v. Lambec. et Kollar. tom. I *Comment. de bibl. Cæsar.*, p. 257.

gellii consarcinatam cum uberrima doctrinæ evangelicæ expositione. Fragmenta complura hujus operis Græce edidit A. Maius in *Collect. Nova Veterum Script.*, t. I. (Romæ 1831) p. 1, p. 115 - 42. Cf. ejusdem *Prolegom.*, n. 7. (p. XII-III.) Edit. — Cf. Fessler, *Institut. Patrol.*, I, 332.

experientiam, provocat, *Historiæ autem ecclesiasticæ*, a se scriptæ, neutiquam meminit. Verba sunt: *Εἰ γοῦν τι δύναται καὶ ἡ ἡμετέρα ἱστορία, καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν πάλαι βωμένην Σιών ζεύεσθαι βῶν ὑπὸ Ἑρωμαίων ἀνδρῶν ἀρούμενην ὀφθαλμοῖς παρειληφάμεν.* Uberiorem ἐξέτασιν *locorum propheticorum de vocatione gentium* facturum se promittit lib. II *Demonstrat.*, p. 53, quæ in præsentī οὐτε ἀναλέγειν οὐτε ἐρμηνεύειν καιρός, pag. 48. Illa ἐξέτασις, perinde ut decem ultimi *Demonstrationis* libri intercideret. Et dubito an diversi ab editis existent in bibl. Vaticana, licet in Scaligeranis legas *Il y a au Vatican les dix derniers livres Ἀποδείξεων d'Eusèbe, mais les Italiens sont si jaloux, qu'ils ne les voudraient pas prêter.*

Latine vertit Bernardinus Donatus, Veronensis, dicavitque interpretationem suam Paulo tertio, pontifici. Prodiit ejus versio Venetiis (a) primum, hinc Colon. 1542, fol., et cum aliis Eusebii Operibus Basil. 1542, 1549, 1559 et 1570, fol., additis scholiis J. Jac. Grynæi; et Paris. 1587, fol. (b). Nonnulla in ejus versione castigat Jacobus Billius in *Observationibus suis sacris*; et Georgius Calixtus, § 54 *Diss. quod Filius Dei, Patribus V. T. in propria hypostasi non apparuerit*, notat Donatum pleraque de Christo durius et licentius ab Eusebio dicta, sic esse interpretatum, ut emolliret. Atque ob similem causam omisisse quædam, monet Posselinus in *Apparatu sacro*.

Græce typis nitidis regiis e codice regio edidit primum Rob. Stephanus. Paris: 1545, fol.

Græce et Latine cum Donati versione, et variis lectionibus et castigationibus brevibus, Paris. 1628, fol., additis libro Eusebii *contra Hieroclem*, duobus *contra Marcellum Ancyranum*, et tribus *De ecclesiastica theologia*. Hæc editio repetita est Colonæ (sive Lipsiæ potius) 1688, fol. De Græcis *Demonstr. evangel.* edit. v. Goetzii *Memor. bibl. Dresd.*, II, p. 284 sqq. (ubi quoque de Donato Veronensi agitur); Clement., I. c. p. 191 sq., not., et

(a) Fabric. in *Syllabo script. pro V. Christ.*, p. 76, primam edit. Venetiis 1498, fol., prodiisse scribit; contra Maittaire A. T. indic. p. 386 notat Romæ 1498. Penes igitur auctorem sit fides: illius quidem editionis meminit nec cel. Panzer in A. T., nec Audiffredus in II suis *Speciminibus*. HARL.

(b) Vide supra ad § 2 de eid. notata. Id.

(c) Apud Theophanem, p. 5, pro τὴν ἐκτάξιον, legendum τὴν ὀρθογὴν βιβλίον, ut Combefisius etiam in notis animadvertit. Adde Hanckium p. 100 *De scriptoribus Byz.* Fallitur enim Jacobus Goarus, qui putat Theophanem ad opus Eusebii, quo veterum martyrum acta collegerat, respicere idque octo libris constiitisse.

(d) Hunc Paulinum *τερότατον* vocat Eusebius lib. x, cap. 1. Senem jam fuisse patet ex p. 317 d. De illo multis Hanckius p. 106-113, contendens, ante Eustachium sedisse Antiochiæ et paulo ante concilium Nicænum diem obiisse. Sed veriora videntur quæ habet Antonius Pagi ad A. C. 340, num. 21.

(e) Idem Hanckius, p. 103 seq., et Papebrochius tom. III *Act. Sanctor. April.*, p. 108. Pagi ad A. C. 328, n. 18, 19.

J. Fabric. in *Histor. bibl. Fabricianæ*, I, p. 91 sqq. HARL. Ex *Præp. evang.* et ex *Dem. evang.* excerpta vernaculo sermone edidit et notis illustravit Roesslerus *Bibl. PP.* t. V, p. 203 sq.

III. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία. *Historiæ ecclesiasticæ libri x (c)* e quibus ultimum dicavit Paulino (d) qui Tyri atque inde per sex menses Antiochiæ post depositum Eustachium episcopus fuit. Absolutum opus Crispo (e) adhuc superstitē, quem x, 9, βασιλέα φιλανθρωπότατον, et mox θεοφιλέστατον καὶ κατὰ πάντα τοῦ πατρὸς ὅμοιον appellat. Quamquam vero Hegesippus et Africanus quodam modo Eusebio præiverant, Papias quoque et Justinus atque Clemens Alexandrinus, Irenæus aliique varia in scriptis suis adnotaverant, quæ ad historiam Ecclesiæ et hæresium facerent, justum tamen ecclesiasticæ historiæ corpus nemo ante Eusebium condidit; unde merito ait se πρῶτον τῇ ὑποθέσει ἐπιθῆσαι, *primum aggressum esse hoc argumentum*. Deduxit autem illud a Christianismi primordiis usque ad Licinium, a Constantino M. superatum extinctumque, et pacem Ecclesiæ redditam A. C. 324. Indices capitum ab ipso Eusebio præfixos docet Valesius. Τὴν καθόλου ἱστορίαν, *historiam universalem ecclesiasticam* vocat opus suum Eusebius lib. VIII, cap. 2, pag. 294.

Latine vertere voluit Hieronymus (f) scripturus historiam ecclesiasticam, qui etiam libro *De scriptoribus ecclesiasticis* pleraque omnia repetiit ex Eusebio, licet translata liberius nec semper satis accurate. Vertit Eusebii *Historiam* Rufinus, sed ita ut varia passim librumque decimum (g) integrum propemodum omitteret, alia adderet atque interpolaret, et ipse librorum duos novos subjungeret (h), producentes historiæ telam ad Theodosii M. obitum usque, sed incertis, quibus scitent, et parum credibilibus narrationibus judicio et fidei Eusebii neutiquam respondentēs. Rufini versio dicata Chromatio, Aquileiensis episcopo, et jam Augustino lib. *De cura pro mortuis*, c. 6, laudata, quæ lucem vi-

(f) Hieron. in *Vita S. Malchi: Prius exerceri cupio in parvo opere, et veluti quamdam rubiginem linguæ abstergere, ut venire possim ad latiorē historiam. Scribere enim disposui (si tamen vitam Deus dederit, et si vituperatores mei saltem fugientem me et clausum persequi desierint), ab eventu Salvatoris usque ad nostram ætatem, id est, ab apostolis usque ad hujus temporis faciem, quomodo et per quos Christi Ecclesia nata sit et adulta, persecutionibus creverit, martyriis coronata sit, et postquam ad Christianos principes venerit, potentia quidem et divitiis major, virtutibus minor facta sit.*

(g) Rufinus, epist. ad Chromat.: *Sciendum est quod decimus liber hujus operis in Græco, quoniam perparum habet in rebus gestis, per reliqua omnia in episcoporum panegyricis tractatibus nihil ad scientiam rerum occupatus, omissis quæ videbantur superflua, historiæ, si quid habuit, nono conjunximus libro, et in ipso Eusebii narrationis dedimus finem. Decimum vero et undecimum librum nos conscripsimus, etc.*

(h) De horum duorum Rufini librorum Græca versione dixi infra in Socrate.

dit Rom. 1474 - 1476 (a), fol., Mantuæ 1479, fol., Paris. sine temporis nota, litteris Longobardicis, ex emendatione Goffredi Boussardi 8 (b); Lugd. 1523, 8; Paris. 1541, fol. ♪ et Basil. 1523, 1528, ex recensione Beati Rhenani cum *Hist. Tripartita*, cui in edit. 1535, fol., accedit liber Nicephori xvii, incerto interprete, Victor Vitensis *De persecutione Vandalica*, et Græce primum tunc editi libri v *Hist. ecclesiasticæ* Theodoriti. Prodiit iterum Rufini versio cum *Hist. tripartita* Basil. 1539, 1568, Francof. 1588; itidem Basil. 1542 (c), 1548, 1559, 1570, fol., cum J. Jac. Grynæi scholiis, inter alia Eusebii opera. Novam versionem composuit et Edwardo VI, Angliæ regi, dicavit Wolfgangus Musculus, editam cum versione librorum *De vita Constantini Historiæque* Socratis, Sozomeni, Evagrii ac Theodori lectoris, et Dorothei, Tyrii, et, quem Camerarius transtulit, Theodoriti, Basil. 1549, 1554, 1557, 1562, 1614, fol. Omisit Rufino etiam præteritum librum *De martyribus Palæstinæ*, quamobrem perinde ut ob alios nævos a Valesio re-

prehenditur. Tertia versio *Historiæ eccles.* Eusebii, item Socratis, Theodoriti, Sozomeni et Evagrii, auctore J. Christophorsono, Cicestriensi episcopo, prodiit Lovanii 1570 (d), et Coloniz 1570 et 1581, cum Suffridi Petri adnotationibus, fol., et Paris. 1571, fol. (e), quam licet *Latinissimam* vocet Montacutius tom. I *Orig.*, p. 264, tamen multis in locis infelicitè reddere Eusebium et Baronio errandi ausam passim dedisse, multi jam observarunt, quorum judicia collegit Martinus Kempius in *Bibl. theologica*, p. 509 sq., et Thom. Ittigius, præf. ad *Hist. eccles. sæculi II*, pag. 3 seq. Vide et D. Dorschei *Diatyposin concilii Nicæni*, p. 4. Librum *De martyribus Palæstinæ*, Christophorsonus in octavum *Historiæ* librum transfudit. Quartam versionem Meredithi Hanmeri, illius qui *Chronicon Hiberniæ* edidit, haud vidi, neque editam puto. Quinta Henr. Valesii prodiit, Græcis Eusebii omissis, Paris. 1678, fol. FABR. — *Ecclesiasticæ historiæ* Eusebii Pamphili libri IX, Rufino Aquileiensi interprete, ac duo ipsius Rufini libri. Opus in duas

(a) Editiones enumerat cl. Schœnemann in *Biblioth. histor. litter. Patrum Latin.*, I, p. 593 sqq. Editio a. 1474 sine nota loci et typographi est; neque vero Romæ, ut Fabricius h. l. et Bunemann apud Clement VIII (ubi hæc editio pag. 181 sqq. copiosius describitur, et adnotatur, ed. 1470, a Stollio memoratam, et ed. 1473, ab Osmont in *Catal.* citatam, esse fictas falsasque), perperam tradunt: sed, teste Panzero A. T. III, p. 546. Ultrajecti char. Nicolai Ketelaer et Gerhardi de Lempt. — Altera, a. 1476, Romæ, per Jo. Phil. de Lignamine: de qua rara edit. v. Fontanini *Histor. litterar. Aquileiens.*, p. 356; tum Fossii *Catal. codd. sæc. xv bibl. Magliab.*, I, p. 647; Audiff. *Catal. Roman. add. sæc. xv*, p. 212; Clement., I. c., pag. 184 sqq., aliosque a cl. Panzero, II, p. 466, citatos. — De edit. Mantuæ 1479, fol., typis J. Schallii, Germani, v. Maittaire A. T., IV, p. 398; Fontanin. I. c., pag. 358; Panzer., II, p. 6 sq., aliosque, quos ille excitat. — Eusebii *H. E. s. I.* et a. (Argentorati typis Henr. Eggenstein. V. Panzer. I, p. 85, qui etiam Denis. *Supplem.* I, p. 560, et Braun I *De libris in bibl. monast. ad SS. Udalr. et Afram*, p. 27, male arbitrantem, hanc ed. fuisse primam et circa a. 1470 typis expressam, jam laudat, atque animadvertit, a Lairio in *Indice*, etc., I, pag. 129, male asseri Conr. Fynero). An hæc ed. est ea quam Stroth, nescio quo auctore, incerto quidem, prodisse scribit Argentorati 1483, cum Bedæ *H. E. Anglorum?* — Euseb. cum Bedæ Spiræ 1490, fol., Maitlair. IV, p. 525; — ex emendatione Goffr. Boussardi, Paris., diligentia Petri Levet, 1497, 4 (Panzer. II, p. 315 fin.) — Eusebii *H. E.* et Bedæ *Ecclesiast. historia gentis Anglorum.* Argentor. 1500, fol. min. (Clement. VIII, p. 185 sq.; Strauss *Opp. rar.*, pag. 191; Panzer. I, p. 66). — Hagenæ 1500, apud Maittaire p. 729, nisi error in nota anni commissus fuerit, Bunemann quidem apud Clement., p. 186 not., habuit et descripsit pluribus edit. Eusebii cum Bedæ *H. E.* Hagenensem per Henr. Gran., 1506, fol., quam etiam Panzer A. T. vol. VII, p. 71, ex *Catal. Thott.* refert. — Eusebii et Bedæ *H. E.* libri, diligenter reversi atque emendati, Argentorati 1514, min. fol., de qua ed. v. Goetzii *Memor. bibl. Dresd.*, III, p. 531 sq., cui etiam ed. Hagen. 1500 suspecta est, et Meuselii *Histor. litter. Magazin* II, p. 183. HARL.

(b) Hæc editio Parisiis circa a. 1514 prodixit

videtur Schœnemanno p. 595. Boussardus quidem, cum Argentoratensem edit. immensis erroribus scaterè deprehendisset, *Hist. eccl.* a se recognitam denuo vulgandam curavit, adnotante Fontanino I. c., pag. 358, ubi plures recenset edit. — Eadem repetita est, eodem ac Fabricio in textu et Schœnemanno testibus (ut ea, quæ Fabric. paucis attingit, paulo latius explanem), Lugduni apud benedict. Bonny, 1523, 8 (cujus quidem anni nota est suspecta cl. Panzero, VII, p. 355); — Paris. ap. Franc. Regnault, 1525, 8; — Lugduni, 1533, 8. — Tum ex recognitione Beati Rhenani prodierunt *Auctores hist. eccles. Eusebii Pamphili Cæsariensis libri IX, Rufino interprete. Rufini presbyteri Aquileiensis libri duo recogniti ad antiqua exemplaria Latina per Beat. Rhenanum. Idem ex Theodorito episcopo Cyrensi, Sozomeno et Socrate CPolitani libri XII, versi ab Epiphano scholastico, abbreviati per Cassiodorum senatorem, unde illis Tripartitæ historiæ vocabulum: emendati et hi multis locis, additis passim Græcis epistolis plerisque synodorum ac imperatorum e tomis Theodoriti, cum ut Latinæ versioni ex his succurratur, tum ut velut monumenta quædam Christianæ antiquitatis conserventur*, etc. Basil. 1523, fol. — Ibid. 1528, fol. (in exemplo quod in manibus habeo, præfationes Rhenani non sunt rejectæ, uti Fontaninus scripserat); — ibid. 1535, fol. (v. Panzer VI, p. 504, et hujus quoque meminit Fabric. noster in textu); — ibid. 1539; — Paris. 1541, per Galectum a Prato, fol., atque Antwerp. ap. J. Steelsius, 1548, II tom. 8°, addita *Vita Constantini*, interprete J. Portesio, et Theodoriti *Historia*. HARL.

(c) Basil. 1542, apud Henric. Petri, fol., in tomo III *Opp. Eusebii*, Latine editorum, et ibid. 1544, fol., ex ed. B. Rhenani, inter *Auctores hist. eccl.*, teste Schœnemanno, Francof. 1588, fol. HARL.

(d) Secundum Fontanin. I. c., Lovan. apud Seruat. Sassenum 1569, II tom. 8°. Id.

(e) Edit. Colon. a. 1581 ignorant Fontanin. et Schœnemann. Contra prior observat Jo. Dadræum Eusebii opera, rejectis II libris *Historiæ* Rufini, Latina edidisse Paris. 1581, fol., usum versione Christophorsoni et scholiis Cruterii; Renatum vero Barrenum Rufini librum X et XI a cæteris avulsum inseruisse ejus opusculis, Paris. apud Sonnum, 1580, fol. Prima Christophorsoni editio post ejus mortem, Eduardo Godsalfo Anglo curante,

partes distributum, quarum altera Eusebii, altera Rufini libros continet, ad Vaticanos mss. codd. exactos notisque illustratos, studio F. Petri Thomæ Cacciar — Acc. postremæ parti ejusdem Diss. *De vita, fide ac Eusebiana ipsa Rufini translatione*. Romæ, pars 1, 1740; p. II, 1741, 4, de quo opere copiose disserit Schoenemann. l. c., p. 594 sqq. Cacciar. textum ad quinque codd. Vaticanos, quos idem Schoenem. uberius recenset, contulit atque emendavit, de superioribus judicavit versionibus, et Græcos Eusebii codd. ad unum omnes pro interpolatis atque corruptis habet; contra putat Rufinum, Eusebii temporibus tam propinquum, ex fontibus hausisse limpidiorem. Cacciar. quod Rufini versionem longe præstare Valesianæ contenderat, Tartarottus in singulari disp., Tridenti 1748, de versione Rufiniana H. E. Eusebii, dignitatem et præstantiam Valesianæ interpretationis vindicavit. — Atque Valesii versio Eusebii H. E. et *De vita imperatoris Constantini* libr. IV, cum oratione Constantini ad sanctos et *panegyrico* Eusebii, cum notis Valesii et variorum ex Readingii edit. recusa est sine textu Græco, Venetiis, typis Antonii Zatta 1763, tomi duo, in tribus voll. 4, de qua edit. vide cl. Morelli, epist. ad me datam, et vulgatam a me in *Introd. in hist. L. Gr. II, 2*, pag. 359 sq. — De editionibus Latinis atque interpretibus Lat. v. quoque Stroth. in præf. ad suam Eusebii H. E. edit., pag. xxviii, sqq. HARL.

Græce Eusebii, Socratis, Theodoriti, Sozomeni et Evagrii *Historiam ecclesiasticam* elegantissimis typis ex codd. regiis edidit Rob. Stephanus Paris. 1544, fol. Confer laudati Ittigii librum *De Patrum Bibliothecis*, p. 727 sq. FABR. Add. *Literarisches Wochenblatt*, tom. I, Noriberg. 1770, 8, part. x, pag. 137 sq. — De Stephani, Valesii et Readingii edd. Gr. multus est Clement. VIII, pag. 187 sqq. In Bibl. Leidensi est exemplar, manu Scaligeri infinitis locis conscriptum et emendatum ex V. cod. V. Catal., pag. 19, et ibid. aliud cum adnotatt. viri docti. HARL.

Græce et Latine eosdem scriptores vulgarunt Genevenses, addita J. Christophorsoni versione et Suffridi Petri adnotationibus, anno 1612, fol., quæ editio, quia parum emendata est, ideo nihil ea flagitiosius prodiisse ait Montacutius p. 187 *Apparatus ad origines ecclesiasticas*. [Sed in marg. sunt V. L. e codd.]

Ab eo tempore Eusebii *Historia*, liber *De martyribus Palæstinæ*, libri IV *De Vita Constantini*, cum *Constantini oratione ad sanctos* et Eusebii in prodiisse videtur Strothio a. 1559, qui annus in fine dedicationis Godsalfi subscriptus est. Idem Strothius ex alia Godsalfi præf. concludit, eam edit. etiam Antverpiæ 1568 prelo exiisse; denique Colon. Apripp. 1612, fol. Id.

(a) Non desunt quidem in hac etiam versione sui hinc inde nævi, a viris doctis partem ab eo tempore notati, sed propter plurima, quæ rectissime atque eruditissime vir summus vidit et expressit, laudem semper maximam feret ab æquis et cor-

A *Constantini Panegyrico* insignem accepit lucem a præclara industria eruditissimi viri, Henrici Valesii, qui Græca recensuit ad mss. binos regię bibl. quibus Rob. Stephanus usus fuerat, tertiumque optimum Mazarinianum, scholiis etiam Græcis hinc inde illustratum, quæ notis suis pleraque Valesius inseruit, et quartum Nic. Fucketii, tum varias lect. e Turnebi, Vulcobii et Savilii codicibus: tum novam et accuratorem (a) versionem notasque doctas atque omnibus historiæ eccles. studiosis legendas addidit: denique præter Diss. de Vita Eusebii et scriptis, et veterum de Eusebio in utramque partem testimonia, præmisit Petri de Marca epistolam ad se scriptam de originibus Christianismi in Gallia, quo de argumento conferri etiam possunt Andreas Saussæus *De mysticis Galliæ scriptoribus*, p. 279 sq. et 300 sq., et auctor novæ dissertationis *De tempore introductæ in Galliam Christianæ religionis* (de qua *Ephemerides Parisienses* a. 1703, p. 1071), præcipue Joannes Launoius in epistola Petri de Marca disputatione. Dissertationes Valesius notis suis subjunxit has quatuor: 1. *De schismate Donatistarum usque ad A. C. 325*; 2. *De uno tantum, non duobus templis a Constantino Hierosolymæ conditis*; 3. *Ad Jac. Usserium, adversus illius sententiam de perdita versione LXX Interpretum et Hexaplis Origenis*; 4. *De Martyrologio, quod Rosweidus edidit, et perperam pro veteri genuino Romano Martyrologio jactavit*. Prodiit Eusebii Valesii Græce et Latine Paris. perquam nitide a. 1659, fol., apud Antonium Vitre, et ex Valesii chirographo, paucis quibusdam in versione mutatis atque pluribus additis, quæ uncinis inclusa sunt in animadversionibus ex secundis Valesii curis, apud Petrum le Petit, Paris. 1677, fol. Exinde ad priorem ed. recusus Moguntiæ, ut habet titulus, sive Francofurti potius 1672, fol., et ad posteriorem editionem Parisiensem, Amsterd. 1695, fol., typis Francofurtensibus Wustianis. Paginæ Eusebii, quod vehementer dolendum, in hac postrema haud respondent (b). Obiit Valesius Parisiis, Nonis Maii a. 1676, vitæque ejus, a fratre Adriano scriptæ, ad Ludovicum Nublæum, post Parisiensem editionem recusa Lipsiæ 1680, 8, cura nobilissimi viri Frid. Ben. Corpzovii, atque in *Vitis selectorum aliquot virorum*, a Guil. Batesio collectis et Londini a. 1681 et 1704, 4, editis p. 719, et ante Eusebium Valesii edit. Amst. 1695, fol. FABR.

Integra Valesii editio Cantabrigiæ tanta cura et fide recusa est, ut etiam peccata typhothetarum, datis lectoribus, nedum veniam ob quantulasunque hallucinationes.

(b) Conf. uberiorem recensionem J. Fabric. in *Bibl. Fabric.*, tom. II, p. 396 sqq., qui animadvertit, edit. illam non esse recusam Amstel. 1695, sed per fraudem factum esse illum titulum, cum sit ipsissima ed. Francofurtana, idemque aliorum de Eusebio ejusque scriptis Valesiique editione asserti judicia. Recusa est, aut novum titulum accepit, Paris. 1746. HARL.

præter illa quæ ipse Valesius indicarat, retinerentur. En inscriptionem :

*Eusebii Pamphili, Socratis scholastici, Hermiæ Sozomeni, Theodoriti et Evagrii, item Philostorgii et Theodori Lectoris quæ exstant, Historiæ ecclesiasticæ Græcæ et Latine in tres tomos distributæ. Henr. Valesius Græcum textum ex mss. codd. emendavit, Latine vertit, et adnotat. illustravit. Gulielm. Reading novas elucidationes, præsertim chronologicas, in hac editione adjecit. Cantabrigiæ, typis academ. 1720, fol., III tom. In primo tomo, qui peculiarem habet inscriptionem, continentur Eusebii — E. H. libri decem. Quibus subjungitur oratio Constantini ad sanctos et Panegyricus Eusebii. H. Vales. Gr. textum collatis iv mss. codd. emendavit, Lat. vertit et adnotat. illustravit. Hanc edit. criticis plurium eruditorum (n. Wilh. Lowthii emendat. notisque hist. et V. L. a Merico Casaub. margini exempl. Steph. ascriptis) observationibus locupletavit G. Reading, cleri Londinens. bibliothecar., Cantabr. 1720. Reading quoque, quidquid ex Pagi critica, Pearsonii *Annalibus Cyprianicis*, Cavei *Hist. litt.*, Dodwello aliisque huc pertineret, diligenter concessit, et notas Valesii aliorumque et suas textui subjecit commodius. Sub finem p. 795 sq. posuit V. L. codicis Castellani et eas quas Mer. Casaubon. exempl. Steph. manu ascripserat. Conf. Clerici *Bibl. ancienne et mod.*, tom. XVI, p. 75-156; *Acta. erudit.*, Lips. 1724, p. 97; et Baumgarten, *Nachricht. von merkwürdigen Büchern.*, tom. X, p. 310-318.*

Hæc Readingii ed. recusa est Turini 1748 fol., III voll.

Readingii merita, quæ in critica quidem parte haud adeo insignia fuerunt, Strothius superare sustinuit in nova edit. ac recensione, cujus tamen primum tantum volumen lucem aspexit :

Eusebii Pamphili Historiæ ecclesiasticæ libri x. Ejusdem De Vita Constantini libri iv, Textum ad fidem codd. mss. et edd. recensuit, notasque maximam partem criticas adjecit Frid. Andr. Stroth. — Vol. I. Halæ ad Salam, 1779, 8, Græcæ. Varias edit. tam Gr. quam Lat. contulit, atque ea quæ antea fuerunt dispersa, collegit, in subsidiumque vocavit Rufinum ac Nicephorum aliosque. Qua diligentia effecit, ut meliorem contextus formam atque constitutionem efflungeret. In longa præfatione historiam criticam tam codicum et Eusebii et Rufini plurimorum, aliorumque subsidiariorum scriptorum, quam editionum confecit. Quare de codd. mss. præcipue Rufini Latinis, licebit nobis esse eo brevioribus. — In bibl. publica Paris. est in cod. CDXIV liber 1; — in octo codd. MCDXXX-MCDXXXVII decem libri sunt, interdum haud integri; confector vero Catalogi. tom. II, pag. 317, animadvertit, codicis MCDXXXI ope, nec a Valesio, nec a cæteris visi, operis illius editionem posse multo emendatiorem prodire; libri autem septimi capp. 15 et 16 desiderari. Adde Montfauc. *Palæogr.*

Gr., p. 46 et 65. — In cod. Coislin. 305, fol. 149, est locus Eusebii *De Therapeutis*, septem octove paginarum. (Montfauc. *Bibl. Coisl.*, p. 421). — In M. Britannia, secundum Catal. codd., in cod. Barroc. n. CIHC, fragm. ex H. E. et Eusebii sententiæ, inter cod. bibl. Bodleian. DCCLXIII et MCCCXIX, inter cod. Laudi. H. E. ex versione Rufini. — N. MMCLXXVIII, H. E. Gr. — N. MMCDVIII, synopsis H. E. — N. MMMMMCDXV, libri xi (sic). H. E. sed Latine, credo. — Oxon. in bibl. coll. Baliolens., N. CCVC, Lat. — In bibl. coll. Merton N. DXCIV, H. E. lib. xi, Lat. — In bibl. coll. Oriens. H. E. Lat. cum additamentis Rufini et cum translatione ejusdem. — In bibl. coll. Mariæ Magd. MMCCCL, Lat. — Cantabr. N. MCCLXXIX, H. E. Pr. Peritorum dicunt. — In coll. S. Benedicti, N. MDCXXVIII, libri xi Euseb. H. E. Tit. in vet. scripto, *Ecclesiastica hist. per Ric. Monzchum.* — N. MMCDXXXI, H. E. Lat. — In tom. II, Catal. in bibl. eccl. Wigorniensis, Eusebii H. E. libri ix, a Rufino versi, una cum ii libris per eundem additis. — In bibl. eccles. Sarisburiens. n. MI, H. E. versio Rufini, eadem forsitan n. MXXII. — In bibl. Norfolk. N. MMMCDV, H. E. Græcæ. — Inter codd. Car. Theyeri, N. MMMMMDLXXXIX, *Hist.* lib. xi, Lat. — In bibl. Jacobææ, n. MMMMM MDCDXVII Lat. — In bibl. regia Matritensi est cod. a Vincentio Mariner. Valentino, ex cod. Escorial. antiquiss. qui incendio forsitan assumptus, non amplius exstat, descriptus, in quo sunt duo insignia fragmenta ex Eusebii H. E., prius Περὶ τῶν μαρτύρων τῶν ἐν Καισαρείᾳ, ὑπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμίνου μαρτυρησάντων, quod jam est excusum in ed. Eusebii; posterius Περὶ τῶν κατὰ διαφόρους καιρῶν ἐν διαφόροις πόλεσι ἀθλησάντων ἀγίων μαρτύρων, quod, quia nondum editum est, Iriarte in *Catal. codd. Gr. Matrit.*, p. 548-552, primus evulgavit Græcæ. — In bibl. Leidensi H. E. Latine V. Catal., p. 359, n. 1. — Taurini, in bibl. regia inter codd. Lat. Rufini versio in codd. DLIX, DLX et DLXXV. — Florentiæ in bibl. Laur. Medicea cod. vetust. VII, plut. 70, de quo nondum excusso multus est Bandin. in *Cat. codd. Gr. II*, p. 666 sq. — Ibid. cod. XXI, n. 4, plut. 70, de quo cod. memorabili, qui partem libri *De martyribus in Palæstina passis* libro viii E. H., partem autem libro x subjectam et alia habet, v. Bandin. l. c., p. 681. — Venetiis in bibl. D. Marci H. E. lib. x, Gr., in tribus codd. CCCXXXVII-CCCXXXIX; v. *Cat. codd. Gr.*, p. 156 sq., et in tribus codd. lat. CCCXLV-CCCXLVII H. E. a Rufino versa; v. *Cat. codd. Lat.*, pag. 146 sq. — Ibid. in cod. Macarii Ῥοδωνιᾶ sunt excerpta ex Eusebii H. E., teste Villoison. in *Anecd. Gr.*, tom. II, pag. 71. — Vindobonæ, in bibl. Cæsar., cod. XI-II in catena in S. Lucam est longus locus de nativitate Christi ex Eusebii H. E. libr. 1, cap. 6 et 7, cujus codicis lectionem valde differre ab editis, observavit Lambecius *Comment. III*, p. 165 seq. — Excerpta quædam ex H. E. in cod.

CCCXXXII, n. 12, Lambec. V, p. 614 sq. — Mosquæ sunt II codd. — Montfaucon. in *Bibl. bibliothecar. mss. infinitam pene copiam mss. cum Græcum maxime Latinorum, in bibl. Vatic. aliisque obviorem, producit; quod quidem indicasse, ne nimis verbosus fiam, sufficiat.* HARL.

Germanice, Eusebii et Rufini atque *Tripartitam Historiam* cum continuatione usque ad A. C. 1545 edidit D. Gaspar Hedion. Argentorati, apud J. Herwagenium, 1545, fol. FABR. — It. Francof. ad Mœnum. 1582. fol. — Auctior parte IV cum continuatione ab a. 1545. usque ad a. 1607, Basil., ap. Sebast. Henric. Petri, fol. — Eusebii *Kirchengeschichte, aus dem Griech.* — *Und mit Anmerkungen erläutert von Frid. Andr. Stroth.*, Quedlinb. 1777, 8, II tom. HARL. Excerpta in *Roessleri Bibl. PP.*, B tom. IV, p. 1 sqq.

Belgice prodiit Dordraci 1613, fol. FABR. — E Græco sermone in Belgicum transtulit et adnotat. illustravit. Abr. Arent van de Meersch, Amstel. 1749, 4. V. Krohn. *Catal. bibl. suæ*, p. 90. HARL.

Anglice, per Samuelem Parkerum versos et in epitomen redactos Eusebii libros x *Historia ecclesiasticæ*, didici ex *Novellis Reip. litterariis* a. 1703, mense Augusto, pag. 229. FABR. — Eusebii, Socratis et Evagrii *H. E.* cum Dorotheo *De vitis prophetarum, apostolorum et LXX discipulorum* in linguam Anglicam convertit Meredith Hammer, Londini 1577, 1585, 1607, 1636, et, addita *Vita Constantini M.* ex Græco Eusebii Anglice versa, per Wye Saltonfall., Lond. 1650, F., rec. cum Valesii C adnotat. Cantabr. 1683, 1692, 1696, 1709, fol. — Eusebii *H. E.* libros x Anglice vertit et compendificavit Sam. Parker, præfixa diss. *De usu atque auctoritate H. E. et vita Eusebii*, etc. Londini, 1705, 8; et, addito tomo II, s. epitome *H. E. Socratis, Sozomeni et Theodoriti*, per eundem Parker. Lond. 1729, 4. — Loca quædam Eusebii et Socratis versa in Whiston *Collection of ancient monuments relating to the Trinity and Incarnation*, etc. Londini. 1713, 8, passim — Epitome: *An Abridgement of Eusebius Pamphilus Ecclesiastical History, in two parts.* Part I, *A compendious commemoration of the remarkablest Chronologies which are contained in that famous History.* Part II, *A summary or brief hint of the twelve persecutions sustained by the ancient Christians.* by William Caton. — Londini 1736, 8. — Versio Dav. Dalrymple de Hailes Anglica *H. E.* VI, 41, et de epistola Dionysii, episcopi Alexandrini, ad Fabium, episc. Antiochen., de persecutione Christianorum in Ægypto an. primo Decii imper., et explicat. historiae martyrum in Palæstina sub Dioclet. ad LVIII, in *Remains of christian Antiquity, with explanatory notes.* Edinburg., 1778-1780, 8, II tom. — *The History of ancient Paganism, as delivered by Eusebius, etc., with critical and historical notes. And secondly, a Phœnician and Egyptian Chronology, from the first Man, down to the first olympiad*, etc. Londini 1643, 8. V.

A Bruggemann *View*, etc., p. 395 sqq. — Epistolam Ecclesiæ Smyrnæensis de martyrio Polycarpi (cujus magna pars est in Eusebii *H. E.* IV, 15, et ab Usse-rio separatim edita) atque epistolam Christianorum Lugdunensium ac Viennensium Anglice vertit atque explicuit D. Dalrymple de Hailes in: *Account of the martyrs at Smyrna and Lyon in the second century, with explanatory notes.* Edinburg., 1776, 8. V. quæ notavi in *Introd. in hist. L. Gr.*, II, 2, p. 222.

In linguam Italicam ex Lat. versione est translata *H. E.* Venet. 1547, 8. V. Paitoni *Bibl. degli autori-volgarizzati*, tom. II, p. 59. — De *Canone* librorum N. T. secundum Eusebium vide supra in vol. IV, pag. 831 seq., quibus addes vindicias Eusebii a J. Ern. Christiano Schmidt scriptas, *über den Kanon des Eusebius* in Henckii *Magazin für Religionsphilosophie, Exegese und Kirchengeschichte*, tom. V, part. III, n. 16, 1796, 8. Eusebium defendit contra M. Weber in *Beyträgen zur Geschichte des neutestamentlichen Kanons*, p. 142 seqq., et ostendit, Eusebium distinguere IV classes librorum. HARL.

Gallice, Claudio Seyssello, archiepiscopo Taurinensi interprete, quæ versio laudatur in Morlerii *Speciminibus litterariis* (Essais de littérature, tom. I, pag. 35): ex interpretatione Lud. Cousin. Paris. 1675 seq. 4. IV tom. Hunc Eusebii, Socratis, Sozomeni ac Theodoretii locos aliquot sublesta fide vertisse, arguit Paulus Colomesius in *Observall. sacris*, p. 61.

Eusebii *Historiam* integram propemodum in suum opus transcriptit Nicephorus Callistus; unde Valesius ad Eusebii capita numeros Nicephorianos in margine adnotavit. Totum quoque, ut jam dixi, Catalogum suum scriptorum ecclesiasticorum, paucis exceptis, ex Eusebii *Historia* concinnavit transtulitque Hieronymus; neque enim alioqui puto ab illo *Historiam* ipsam Eusebii integram Latine translata, licet hoc aliquis suspicari possit ex his ejus verbis lib. I in *Rufin.*: *Laudavi Eusebium in ecclesiastica Historia, in digestionem temporum, in descriptionem sanctæ terræ, et hæc ipsa opuscula in Latinum vertens meæ linguæ hominibus dedi.* Etiam Hieronymo versionem Eusebianæ *Historiæ* tribuit Brideferus Ramesiensis in glossis ad Bedam *De temporum ratione*, cap. 28. Sed illam Rufini esse constat. Quo sensu autem apocryphis accenseatur *Historia* Eusebii in Gelasiano decreto, disputant J. Pearsonius I *Vindic. Ignatii*, p. 48, et Matthæus Larroquanus in *Observationibus* ad Pearsonianas *Vindicias*, pag. 35 seq. Vide et Baluzium ad Antonium Augustinum *De emendatione Gratiani*, pag. 446 (717. seq. edit. Mastrichtianæ), ubi confutat Carolum Molinæum, qui de altero Eusebio Pamphili et altera historia eccles. cogitavit. Sane ex multis exemplis patet, in illo decreto apocrypha vocari non modo scripta supposita auctoribus per hæreticos et falsa, sed etiam vera et certissima non hæreticorum modo

manifestationum, sed eorum quoque scriptorum quorum doctrina non per omnia Ecclesiæ probata erat, uti Eusebius Arianismi suspectus fuit apud multos, et Colluthianorum atque Meletianorum (a) familiaritate male audivit.

IV. Περὶ τῶν ἐν Παλαιστίνῃ μαρτυρησάντων, *De martyribus Palæstinæ*, in persecutione Diocletiani et Maximini ab A. C. 303 ad 310 passis (b) liber, in editione Græca Rob. Stephani et Græco-Latina H. Valesii cum ejus versione libro octavo *Historiæ ecclesiasticæ* subjicitur (c) : a Rufino et Musculo prætermittitur, a Christophorono pro parte libri octavi editus, et a Suffrido Petri scholiis illustratus. Hunc Latine ex Valesii versione cum notis suis Theodoricus Ruinartus inseruit *Actis martyrum selectis* (d), pag. 350-352, Paris. 1689, 4. A Vincentio Marinerio translatus fuit apud Jo. Bollandum, ut ipse testatur præf. ad t. I Act. Sanctorum Januarii p. 45 b. Librum illum, tanquam ab opere *Hist. eccles.* diversum, promittit Eusebius viii, 13, pag. 308 : Οἷς γε μὴν αὐτὸς παρεγνόμην, τοῦτους καὶ τοὺς μεθ' ἡμᾶς γνωρίμους δι' ἐτέρας ποιήσομαι γραφῆς.

V. *Liber contra Hieroclem*, Bithyniæ ex vicario præsidem et postea Alexandriæ (e) ἑπαρχον, πρὸς τὰ ὑπὸ Φιλοστράτου εἰς Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα διὰ τὴν Ἱεροκλεῖ παραληφθεῖσαν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Χριστοῦ σύγκρισιν. Auctor et consiliarius Diocletiano ad faciendam persecutionem fuit ille Hierocles, teste Lactantio c. 16 *De mortibus persecutorum*, et *libros duos ad Christianos* scripsit, ut idem refert lib. v, cap. 2, *Institut. divinar.* (λόγους φιλαλήθεις πρὸς τοὺς Χριστιανούς in-scripsisse, colligas ex eodem H. atque Eusebio), quibus inter alia ostendere voluit, Apollonium vel paria cum Christo, vel etiam majora fecisse (f). Primus Eusebii librum, quem Photius cod. xxxix, ἀνασκευαστικὸν βιβλιόδιον

(a) Confer Tillemont. tom. V *Memor. hist. eccles.*, part. 1, p. 156.

(b) Vide Hanckium *De scriptoribus Byz.*, p. 118, et D. Christianum Kortholtium, *De persecutionibus vet. Ecclesiæ*, pag. 468. Δεκαετὴ χρόνον durasse illam persecutionem notat Eusebius viii, 15, *Hist.*, cum post octavum annum aliquantisper remisisset. Id. 16.

(c) Item in Readingii edit. cum notis Valesii et variorum, tom. 1, pag. 406 sqq., ubi quoque Valesius ex cod. antiquiss. narrationem sive *Passionem S. Procopii martyris* (de quo, primo in illa persecutione martyre, egit Eusebius in cap. 1) *qui passus est sub Fabiano judicæ*, iv *Non. Aug.*, evulgavit. Idem Valesius, quod in omnibus codd. deprehendit inscriptionem : Καὶ ταῦτα ἐν τινι ἀντιγράφῳ ἐν τῷ ὀγδῶν τόμῳ εὑρισμεν, colligit, omnes illos codd. ex uno eodemque exemplari descriptos fuisse. Add. supra de cod. Medic. H. E. observata et Fabr. B. Gr. vol. IX, p. 33 sq. HARL.

(d) Acta illa martyrum selecta recudit emendatus, nec sine insigni ab ipso Ruinarto accessione et cum auctoris Vita, H. Wetstenius. Amstel. 1712, fol.; viderunt etiam lucem Gallice, Droueto et Malpertuio interpretibus, Paris. 1708, 8.

(e) Vales. p. 177, ad Euseb. Epiphan. LXVIII, 4. De Hierocle juniore, cujus commentarius in *Aurea carmina* existat, aliisque ejus nominis, dixi lib. II, cap.

πρὸς τοὺς ὑπὲρ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως Ἱεροκλεῶς λόγους vocat, Græce edidit Aldus cum Philostrati *Apollonio* Venet. 1502, fol., et 1535, 8, Latine vertit Zenobius Acciaiolus, Florentinus, ord. Prædicatorum, præmissa ad Laurentium Medicem epistola, Venet. ap. Ald. 1502, et Paris. 1511, 8; Colon. 1532, 8, cum Philostrato *De vita Apollonii*, atque sæpius inter Eusebii opera, junctim Latine edita, ad calcem librorum *De evangelica demonstratione*. Pessime a Florentino interprete versum esse hunc librum, notavit Pearsonius præf. ad Hieroclem. Græce et Latine cum Acciaioi versione, et variis lect. e codice regis Galliæ a Federico Morello ascriptis, prodiit inter Philostrati opera p. 433, Paris. 1608, fol. Deinde cum castigationibus, ex eodem regio codice ab Luca Holstenio adnotatis, qui etiam versionem locis quibusdam interpolavit, ad calcem librorum Eusebii *De demonstratione* (non ut Caveus memoriæ lapsu scripsit, cum libris *De præparatione*) *evangelica*, Paris. 1628, fol., Lips. 1688, fol. Denique cum nova versione notisque D. Godfridi Olearii, qui etiam librum in capita distinxit, et collatis Philostrati locis passim emendavit, Lips. 1709, fol., in luculentam illam Operum Philostrati editionem.

Gallice vertit Ludovicus Cousinus, Paris. 1684, 4 : *Discours touchant les miracles attribués à Apollonius de Tyane*, etc.

VI. Κατὰ Μαρκέλλου, *Libri duo contra Marcellum*, Ancyrae episcopum, ejusque σύγγραμμα (g) longum decies mille prope versuum, quo Sabellianismum incautus propugnauerat, Filiumque et Patrem docuerat ὀνόμασι μὲν διαφόροις Πατὴρ καὶ Υἱὸς ἡρηματίζοντας, οὐσίᾳ δὲ καὶ ὑποστάσει ἓν ὄντας, oppugnaveratque Asterium maxime Cappadocem, tum Eusebium τὸν μέγαν (Nicomediensem), Paulinum, Tyri ac deinde Antiochiæ episcopum, Origenem,

12, § 7, et de Philostrati opere lib. iv, cap. 24, § 2 Fabr.—Supra vol. V, p. 541, et de edit. p. 545. HARL.

(f) Conf. Fabric. nostrum in *Delectu argumentor.* — pro verit. *Christ. relig.*, p. 77 sq. — Codd. sunt in bibl. Veneta Marciana. V. *Cat. codd. Gr.*, p. 157. cod. CCCXLIII. — In bibl. Medic., plut. 6, cod. XXII, 4 (Bandin. *Cat. codd. Gr.*, I, p. 142). — Neapol. in bibl. S. Severiani. (Montfauc. *Bibl. bibliothecar. mss.*, I, p. 255 C.) — In bibl. Leidensi, cod. manu Bonaventuræ Vulcanii descriptus. (*Cat. bibl. illius*, p. 344, n. 4.) — Paris. in bibl. publ. codd. CLXXIV, n. 14, et CDLI, n. 9. HARL.

(g) De hoc Marcelli libro, quo Asterium sophistam et Arianos impugnans in alterum extremum prolapsus et cum Sabellio vel Paulo Samosateno facere visus est, confer Socratem lib. I, cap. 36; Sozomenum II, 33; Tripartitam III, 9, et Nicephorum VIII, 53, *Hist.* Marcellus in synodo CPol. depositus postea in Sardicensi A. C. 347 episcopatum recuperavit, professus se non ita sentire, ut ab Eusebio accusatus fuerat. Socrates lib. I, cap. 36, et lib. II, cap. 20, et ex eo Nicephorus, aiunt, Marcellum ab Eusebio confutum *libris tribus*. Idem numerus occurrit in *Tripartita*. Vidit igitur Socrates tantum libros tres *De ecclesiastica theologia*, eidem Marcello oppositos, et quibus nonnulla profert lib. II cap. 21. Marcelli hujus discipulus fuit Photinus [Conf. supra vol. V, p. 747.]

Narcissum, Neroniadiis episcopum et alterum Eusebium, Cæsareæ Palæstinæ. Damnavit Marcellum synodus ex Ponto, Cappadocia, Asia, Phrygia, Bithynia, Thracia et ulterioribus regionibus congregata CPoli A. C. 356, et Eusebio, ut illum confutaret, in mandatis dedit, ut ipse narrat extremo libri posterioris. Hos libros, antequam ederentur, lectos Turriano, primus e ms. codice recensuit et Latina versione ac notis illustravit Rich. Montacutius, editos ad calcem librorum *De demonstratione evangel.*, Paris. 1628, fol., Lips. 1688, fol. Ms. codicem habuit Thomas Galeus. FABR. — V. Catal. codd. Angl. et Iibern. II, pag. 186, n. MMMMCCCLXXXVIII, et in codd. Bodlei. MMXL bis et MMCCLXXVI. — In cod. Veneto D. Marci, CCCXCVI, uterque liber contra Marcellum; — in cod. CMXLIX, n. 1 bibl. publ. Paris., duo libri. — Cl. Rettberg, rector scholæ Clausthal. edidit: in Eusebii contra Marcellum libros observ. selectas, in *Annal. litter. Helmsl.*, m. Maio et Jun. 1787, et separatim Lips. 1787, 8; — tum *Marcelliana*. Accedit Eunomii ἐκθεσις πίστεως emendatio. Edidit et animadvers. instruxit Christian Henr. Georg. Rettberg. Gottingæ 1794, 8; Marcelli vero fragm. apud Eusebium confuse posita, nec diligenter conservata, collegit, ordinavit, emendavit et explicuit, laudemque diligentiae tulit in *Ephemer. litterar. Gotting.*, 1794, n. 205. HARL.

VII. Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς θεολογίας, τῶν πρὸς Μάρκελλον ἐλέγχων βιβλία γ'. *De ecclesiastica theologia adversus eundem Marcellum confutationum libri III*, inscripti Flaccillo, Antiochiæ ad Daphnen episcopo, et ab eodem Montacutio cum superioribus duobus libris Latina versione ac notis illustrati, et ad calcem *Demonstrationis* editi. Hos quinque libros adversus Marcellum Labheus putat innui ab Hieronymo in *Catalogo*, cap. 81, et Suida, quando inter Eusebii scripta memorat libros quinque *Περὶ Θεογρασίας* (a). Videtur enim hoc idem illi esse quod *Θεολογίας*. Sed id tanquam incertum omitto, cum Hebed Jesu quoque in *Catalogo* librorum Chaldaicorum memoret Eusebii librum *De ortu divino*. Libros tres ecclesiasticæ theologiæ mss. habuit Galeus, ascriptis etiam ex alio codice emendationibus. [Excerpta ex iis in Roessleri *Bibl. PP.* t. V, D pag. 282 sq.]

VIII. *Epistola de fide Nicæna ad Cæsareenses*, quam servarunt Gelasius Cyzicenus in Actis concilii Ni-

cæni, II, 35 sq., p. 50 (b), epistolam encyclicam appellans, et Socrates lib. I, cap. 8, pag. 23 seq., atque Theodorus lib. I *Hist.*, cap. 12, unde repetunt *Tripartita* lib. II, cap. 11, et Nicephorus VIII, 22. Hoc est ἀπολογητικόν, eidem Gelasio memoratum lib. II, cap. 1, quod ad episcoporum orthodoxorum κοινόν missum affirmat. Ex hac epistola nonnihil producit S. Athanasius epist. ad Africanos episcopos tom. I, p. 937; et ad calcem epist. de synodi Nicænae decretis. Ms. occurrere in bibl. Vindobonensi, notat Lambecius III, p. 86 (c). Verba quæ Theodorus, pag. 40, alique habent, et Socrates, p. 27, atque *Tripartita* omittit, illa Caveus in *Apologia adversus J. Clericum*, pag. 89, contendit, cum Eusebii doctrina de æterna Filii hypostasi e diametro pugnare, adeoque non esse Eusebii, sed Ariani cujusdam fraude inserta, quod etiam affirmaverat in *Diss. pro Eusebio* pag. 47 edit. Genev.

IX. Περὶ τῶν τοπικῶν ἰνομάτων ἐν τῇ θεῷ Γραφῇ, *De locis Hebraicis*. Liber ille est explicatio geographica omnium regionum, urbium et locorum quorum mentio habetur in libris Veteris Testamenti, ita ut nomina locorum quæ Hebraica in sacris litteris occurrunt, ordine alphabeti persecutus Eusebius, singulorum locorum situm describeret, et quomodo sua ætate appellarentur, indicaret. In catalogo mss. Isaaci Vossii, num. 10, memoratur Eusebius *De locis sacris* cum expositione Hieronymi, et copiosis Petri Bertii commentariis, hactenus ineditis. Inscriptis hunc libellum Eusebius Paulino, Tyri episcopo, quem ἱερὸν Θεοῦ ἀνθρώπων vocat, eidem nempe, cui decimum *Historiæ ecclesiasticæ* librum consecravit. Cæterum et Hieronymus, cujus adhuc exstat Latina interpretatio, sapius etiam in Operibus ejus edita, meminit alterius versionis, sed inperitæ et parum Latinæ, quam ante ipsum nescio quis componere ausus fuerat. Ms. habuit Eusebii libellum et Hieronymi versionem Thom. Galeus (d). Memoratur etiam in *Catalogo* mss. Angliæ tom. II, pag. 247, in ædibus Jacobæis n. 850, Eusebius *De locis Hebraicis* cum multis emendationibus. Et J. Pearsonius præfat. erudita in LXX Interpretes laudat codicem Bonfreriano meliorem. Præmiserat Eusebius huic libello *topographiam terræ Judææ et distinctas tribuum sortes, ipsius quoque Hierusalem templique in ea cum brevissima expositione picturam*, ut ex Hieronymi præfatione constat, sed illa jam

Catal. bibl. Leid., pag. 41. — De edd. Clerici, *Onomasticon urbium et locorum S. S., seu liber de locis Hebraicis Græce primum ab Eusebio Cæsar., deinde Lat. scriptus ab Hieronymo*, etc. Amstelod. 1707, fol., et meliore Vallarsii edit. Opp. Hieronymi, tom. III, part. I, cum notis eruditiss. maximam partem criticis, v. ad vol. IV, p. 621. Clerici edit. cum illius et Bonfrerii notis repetita est in J. Steph. Menochii *Comment. S. Script.*, tom. II, Append., p. 151. Venet. 1722, fol., et in Blasii Ugolini *The-saur. antiq. sacrarum*, tom. V, Venet. 1746, fol. — Conf. de illo Eusebii libro Reland., *Palæst.* lib. II, cap. 11, 12 et 14. HARL.

(a) Conf. infra ad num. 26, init. HARL.

(b) Seu pag. 179, prouti Lambec. citavit, loco mox memorando. Id.

(c) Sive pag. 232 sec. edit. Kollarii. Exstat quoque illa epistola in cod. XLV Coislin. qui continet opera Athanasii, teste Montauc. *Bibl. Coisl.* pag. 116, et in cod. CDLXXIV, n. 10. bibl. publ. Paris. HARL.

(d) N. MMMMCCCLXXXVIII, vol. II Cat. codd. Angliæ, p. 186. — Est quoque in cod. CDLXIV bibl. publ. Paris., de quo v. Vallarsii præf. Bonfrerius Græcum textum cum nova versione primum præfixit commentariis suis in *Josua, Judices et Ruth*. Paris. 1631 (apud Hamberger., 1659), fol., in

pridem interciderunt. Nescio topographiamne illam intelligat Hebed Jesu, quando in Catalogo librorum Chaldaicorum, pag. 18, memorat Eusebii librum *De figura mundi*.

X. Commentarios eruditissimos in Psalmos c. scripsisse Eusebium nostrum, testatur Hieronymus in Catalogo, cap. 81, et Suidas. Illos Latine interpretatus fuit Eusebius Vercellensis, ut idem Hieron. auctor est, epistola 89 ad Augustin., et cap. 96 *Catalogi*, atque *contra Vigilantium*, ubi docet hæretica, hoc est quæ Arianam (a) hæresin sapere videbantur, ab interprete prætermissa. Citatur *Eusebius in Psalmos* a Gelasio *De duabus naturis*, Theodorito apud Anton. Agellium in *psalm.* LXXXVIII, et in catenis editis ac mss. in Psalmos. Primus Eusebii *Ἰστοριῶματα*, sive *Commentaria in Psalmos* CXIX, ex tribus codicibus, Perroniano, Segueriano et Colbertino, collatis etiam Catenis mss. atque editis in Psalmos, eruit et cum Latina versione sua atque

(a) Add. Lambec. III *De bibl. Cæs.*, pag. 74. HARL.

(b) Græca ex cod. Vatic. supplevit Ang. Mai. EDIT.

(c) Tale est, quod in verba psalmi cix, 1, *Dixit Dominus Domino meo*, affertur in synodi septimæ sive Nicænæ act. vi, sect. 5, tom. III Binii, p. 662, quod in Montfauconi editione haud legitur.

(d) In edit. Kollarii, pag. 58 sqq. in cod. XI, qui continet commentarium amplissimum in totum Psalterium et 11 cantica Mosis Exod. c. xv, et Deuteron. cap. xxxii, et alia cantica, ubi Kollar. p. 59, in nota observat bina illa Eusebiana excerpta esse ex hoc codice a Corderio tom. I *Expositionis Patrum Græcorum in Psalmos*; plenus vero et diligentius ex cod. Alexandrino a Grabio in Prolegom. tom. IV V. T. ex versione τῶν LXX et a Nic. Antonello in opere Athanasii *De interpretat. sive de titulis Psalmorum*, Romæ 1746. — In eadem bibl. Cæsarea, p. 64 et 67, in codd. XIV et XV sunt Eusebiana in catena in Psalmos — Ibid. in cod. XIX, secundum Lambec., III, p. 91 sq., post canonem Paschalem sequuntur a fol. 203 hypotheses sive argumenta omnium Psalmorum totius Psalterii secundum Symmachum, Origenem, Eusebium Pamphili, etc., et a fol. 203, p. 2, narrante Lambecio, Eusebii Pamphili et alterius cujusdam anonymi præfatiuncula in canticum Moysis in Exodo. Sed Kollarius in nota B et C refutat tam Oudinum quam Lambecium. Oudinus in *Comment. de scriptor. ecclesiast.*, I, p. 314, hypotheses in hoc cod. XIX easdem cum iis esse scripserat, quæ in aliis codd. Cæsareis, videlicet inter theologicos CLXVII, CLXVIII et CCCXXI sub nomine Eusebii habentur. Sed Koll. animadvertit, Psalmorum hypotheses, quas cod. XIX habet, e diversis reipsa collectas, uberiore, et longe diversas ab illis esse quas Eusebii nomine inscriptas in *Collectione nova Patrum*, tom. I, p. 2, edidit Montfaucon; eas vero quæ in cod. CLXVII anepigraphæ, et cod. CCCXXI sub Eusebii nomine habentur, convenire cum editis a Montfauconio, ac proinde diversas omnino ab hypothesis cod. XIX contentis; porro cod. CLXVIII non hypotheses in Psalmos, ut Oudin. opinatus est, sed in varia tam V. quam N. T. cantica Commentarium, ex Eusebio et aliorum scriptorum operibus depromptum conservare. Contra Lambecium adnotat, præfatiunculam, quam anonymo tribuit Lamb., esse ejus tam in V. quam N. T. cantica initium Commentarii, qui integer exstat in cod. Cæsareo inter theologicos CLXVIII, fol. 392, p. 2. Hic cod. describitur in tom. IV, p. 395, cujus quidem inscriptio est: Ἐρμηνεῖα τῶν ψδῶν ἐκ διαφόρων συλλεχθεῖσα παρὰ Εὐσεβίου ἐπισκόπου Καισαρείας. Enimvero Lambec. monet id non de toto Commen-

A erudita præliminari dissertatione edidit Bernardus de Montfaucon in *Nova collectione Patrum*, tomo I, Paris. 1706, fol. Latina versio Eusebii Vercellensis, et Græca ipsa in Psalmos posteriores xxxi interciderunt (b). Multa in hoc opere fragmenta occurrunt interpretum, Aquilæ, Symmachi et Theodotionis (c). Citatur etiam Origenes in *psal.* cxiix, p. 723, et in *psal.* iv Asterius, pag. 28. Eusebii *Περιοχὰι* sive *Ἰστορίαι*, argumenta brevia in Psalmos ex codice vetusto Barberiniano edita fuerant in tomo VI *Bibliorum polyglotton Londinens.*, pag. 137 seq. Argumenta in Psalmos edita etiam a Grabio in præf. ad tomum tertium versionis Græcæ LXX Interpretum, Lond. 1709. Fragmentum in psalmum LXXXVI fuit apud Thom. Galeum. Etiam in Catalogo mss. bibl. B Medicæ video memorari Eusebium in *Psalmos* Præfatiunculas duas, alteram *Περὶ τοῦ διαψάλματος*, alteram *ὕποθεσιν εἰς τὴν ἀνακεφαλαιώσιν τῶν Ψαλμῶν* memorat Lambecius, III, pag. 24 et 29 (d).

tario esse intelligendum, sed tantum de iis expositionibus quæ cum ex ipsius Eusebii, tum ex scriptorum ecclesiasticorum ipso antiquiorum operibus desumpta sunt; ea quæ in eodem Commentario ad auctores Eusebio recentiores pertinent, post primam collectionem Eusebianam ab aliis pro lubitu esse adjecta. Kollarius tamen nullam adjecit animadversionem, quam in tom. III, l. c., promisit. — Ibid. p. 393, in cod. CLXVII exstant: *Eusebii interpretatio diapsalmatis*, et argumenta generalia atque specialia in omnes et singulos psalmos, et a fol. 265, p. 2, fragmenta Eusebii aliorumque scriptorum eccles. in Commentario in varia V. et N. T. cantica sacra. — Ibid. p. 458, in cod. CLXXXVIII, n. 22, repetitur anonymi expositio psalmi ciii, ex Eusebio, Athanasio aliisque collecta. — ib. p. 259 et 261, in cod. CXLVI, n. 10 et 21, sunt in expositionibus in V. T. excerpta ex Eusebio, Cyrillo aliisque. — In tam. V, pag. 247, in cod. CCXLVI, n. 15, Eusebii hypothesis in diapsalma. p. 595, in cod. CCCXXI, n. 2, Psalterium Davidis cum Eusebii prolegomenis de diapsalmate et ejusdem argumentis singulorum psalmorum. — Paris., in bibl. publ., in cod. CDLXIII, Eusebii *Commentar. in Psalmos*. — In cod. CXLVI, in Catena in Psalmos, n. 8, excerpta de Psalmis ex Eusebio Cæsar. — in alia catena in Psalmos, in cod. CLXIII, n. 1, Eusebii argumenta duo, et n. 3, quædam de Psalmis ex Eusebio excerpta. — In cod. Mediceo, cujus meminit Fabricius, vel potius in duobus, cod., n. XV, plut. 5, præsertim in cod. III, plut. 6, cujus quidem exhibetur, *Εὐσεβίου ὑπόμνημα εἰς τοὺς Ψαλμοὺς*, est potius Catena Patrum eccl. in his Eusebii in *Psalmos*; in posteriore est, n. IV, Eusebii in inscriptiones interpretatio quarundam, compendii more descripta; n. V, VI, ejusdem hypotheses et argumenta in Psalmos; n. XII, Eusebii in Psalmos; n. XIV, oratio Manassis cum scholiis Eusebii et aliorum. Vide Bandini, I, pag. 35 sqq., qui observat, Corderii expositionem Patrum Græc. in Psalmos ex utroque codice posse emendari et uberrimo spicilegio augeri. — In bibl. Veneta D. Marci cod. XVII Psalterium cum amplissima marginali Eusebii aliorumque Patrum catena (*Catal. cod. gr.*, p. 19). — Divisio Psalmorum in cod. XIX regio Neapolit. — Eusebii hypothesis in catena Patrum in Psalmos in cod. Coisluniano XII. Vide Montfaucon. *biblioth. Coislun.*, p. 58. — Eusebii *Comment. in Psalmos* a LI-XCV (Montf. l. c., pag. 115), ex quo cod. illos edidit Montfaucon. in *nova sua Collectione*. — Sic in aliis in Psalmos Catenis, in codd. M. Britann. secundum Catal. cod. Angliæ reperiuntur Eusebiana,

Commentarios illos scriptos ab Eusebio circa A. C. 337 notat Montfauconius in epistola *De Therapeutis*, p. 151.

XI. Ex Commentariis in *Canticum canticorum* fragmenta Græce edidit J. Meursius, cum Polychronii diaconi Ἐξηγήσει et Mich. Pselli Ἐρμηνεία, versibus scripta politicis. Lugd. Bat. 1617, 4. Totum quidem illum Commentarium, sub Eusebii nomine, ex codice bibl. Palatinæ editum, Eusebii non esse, perspicuum est, in quo occurrunt fragmenta Athanasii, p. 18, 32, 39, 51; Didymi pag. 19, Gregorii Nysseni pag. 11, 14; Philonis Carpathii p. 13 seq., 32, 34, 39, 44, 52 seq., et Theophili (an *Theophylacti*?) pag. 37. Confer Lambecium, III, pag. 71 [p. 212 edit. Kollar.] et Raynaudum *De bonis ac malis libris*, p. 138. FABR.—In cod. Barocc. CXXXII, Eusebii fragm. expositionis in Cantica V. T. — In cod. Bodl. n. MMMXXIV; item in codd. CLXXIII et CMXLVIII bibl. publ. Paris. *Eusebii comment. seu expositio in Canticum canticorum*. — Leidæ inter codd. Bonav. Vulcanii, *Eusebii in Canticum canticorum commentarius*, collectus ex Philone, Gregorio Nysseno, Athanasio, Didymo, Theophilo, Græce. V. Catal. bibl. Leïd., p. 346, n. 50. HARL.

XII. Περὶ τῆς τοῦ βιβλίου τῶν προφητῶν ὀνομασίας, *de Vitis Prophetarum*, Eusebii ἀποσπασμάτων ex antiquissimo codice Rupefucaldino (quem hodie servat bibliotheca collegii Jesuitar. Paris. Græce edidit, Latinamque versionem addidit J. Curterius, ante Procopii Gazæi *Commentarios in Isaiam*. Paris. 1580, fol.

XIII. *Commentarios in Isaiam* libris decem scripsisse Eusebium, Hieronymus testatur cap. 81 *Catalogi*, et Suidas; igitur emendandum, quod libri quindecim memorantur in Hieronymi præfat. ad Isaiam. Illos magnam partem ex codice Perroniano et catenis mss. regis restituit, Græceque cum versione et præfatione sua primus edidit supra jam mihi laudatus Bernardus de Montfaucon in *Nova collectione Patrum*, tomo II, Paris. 1706, fol. Ex hoc Eusebii opere multa ad verbum translulere Hieronymus (qui etiam, ubi Eusebius ab Hebræo doctore aliquid edidisse se scripsit, idem veluti de se testatur), Procopius Gazæus et Catenarum Græcarum in Isaiam auctores, Joannes Drungarius, Andreas presbyter, alique. Fallitur enim Lambecius, qui III, pag. 41 [p. 107 ed. Kollar., cod. XXVII] catenam ms. in Isaiam memrans, ubi Eusebius

ex Gr. bibl. Bodlei. n. CLIV, CLX, CCXXIII, CCLXXXIX, DCCX, MCMLXXXII. — In cod. Galei numero MMMMCLXI (Cat. tom. II, pag. 188). Eusebii fragm. ex interpret. psalmi LXXXVI. — Romæ in bibl. Ottobon. (Montfauc. *Bibl. bibliothecar. mss.*, vol. I, p. 287 A.) — In cod. quodam CPoliano, a Mart. Crusio in *Turco-Græcia*, libro VII, memorato, et catenam in Psalmos continente infra v. vol. VI, p. 686 vet. edit., etc. HARL.

(a) In bibl. publ. Paris. sunt canones isti, ut plurimum cum epist. ad Carpianum in xxvi Gr. codicibus (quos indicabit index tom. II Catal. codd). — Ibid. in catal. I, p. 459, inter codd. Armenos,

PATROL. GR. XIX.

laudatur, ait, sine dubio intelligi ejus libros *Ectogarum prophetiarum de Christo*. Etiam in his Eusebii commentariis frequenter laudantur fragmenta veterum interpretum, Aquilæ, Symmachi ac Theodotionis. Cæterum non diffitendum, ad pleraque prophetæ capita non tam Eusebii commentarios integros, quam longiora ex illis excerpta tantum servata esse. Distinctio etiam in libros et commentarius in caput totum LXI periit. Neque ab Eusebio videtur esse clausula: Ἦς καὶ ἡμεῖς ἀξιοθετημένον εὐχαῖς καὶ προσελαίς πάντων τῶν ἁγίων. Ἀμήν. Cæterum monendus est lector, *Commentarios in Isaiam*, qui feruntur sub nomine Basilii Cæsarcensis, etiam Eusebio perperam tribui in nonnullis codicibus, ut Thuano, qui hodie est Colbertinus

B MMDIVC. FABR.—Eusebii *comment. in primam Isaiæ visionem* (cætera enim desiderantur) in cod. MMCDLXIII bibl. publ. Paris.—scholia ex opp. Eusebii in Isaiam ad marginem cod. LXXII. Vindobon., qui continet Basilii expositionem capp. XVI Jes. Lambec. tom. III, p. 345.—Præterea occurrunt fragm. atque interpretationes Eusebii in catenis in Leviticum Moysesos, in Proverbia, Jerem., in Ezechielem, in Matthæum, Lucam, Joannem, Ep. ad Roman., etc., in codd. pluribus Coislinianis (vid. ex. gr. Montfauc. *Bibl. Coisl.* p. 41-43, 61-65, 66, 67, 75, 76, 82, 247, 248, 251, 275, 275), in codd. Vindobon. XL, XLII, XLVI, XLVII, tom. III *Comm.* Lambec. et in aliis codd. ac bibliothecis. Excerpta miscellanea ex Philonis Hebræi, Eusebii Pamphili, et aliorum expositionibus in V. T. in cod. Vindob. CXLVI, n. 13 et 21 (Lambec. IV, p. 259 seq.) — Inter codd. Syriacos bibl. publ. Paris. liber IV Regum et Daniel, cum obs. nonnullis, quarum Eusebius Pamphili et Epiphanius auctores esse feruntur (cat. codd. Paris. I, p. 51, cod. V). — Fragm. Eusebii de cognatione B. Mariæ et Elisabethæ (ad Evangel. Lucæ) in cod. Vindob. CLXIV (Lambec. IV, p. 364, n. 3) Conf. ad sect. 16. HARL.

XIV. *Canones sive indices decem harmoniæ Evangeliorum* cum præmissa ad Carpianum epistola. Videndus etiam Rich. Simon lib. III *Hist. criticæ N. T.*, pag. 427 seq., et lib. III, pag. 90. J. Millius Prolegom. ad N. T., pag. LXX, qui et ipse Canones una cum epistola ad Carpianum Græce Novo Testamento a se edito, Erasmi et Rob. Stephani exemplo præfixit (a). Latine veteribus quibusdam Bibliorum codicibus præmittitur, atque inde vulgata est

cod. X, Evangeliiis IV præmittuntur Eusebii Canones cum epistola ad Carpianum. — In bibl. Coislin., Eusebii Canones cum epistola, in cod. evangelicorum, n. in cod. XX, integri in cod. XXI, XXII, CXCIV (in quo Evangelium Matthæi adjunctos habet commentarios Eusebii et aliorum), — CXCVI (qui continet Evangelistarum); v. Montfaucon. *Bibl. Coisl.*, p. 63, sq., 65, 66, 247, 249. — Florentiæ, in Bibl. Medicea, in codd. XIV, XV, XVIII, n. 3 et 4, cod. XXIII et XXXII, de quibus late disputat Bandin. in *Cat. cod. Gr.* I, p. 125, 126, 153, 147 et 158. — In M. Britannia secundum Catal. codd. Angliæ, etc., in cod. Barocc. n. XXXIX qua-

in *Orthodoxographis* et a Josepho Maria Thomasio, unde a Marciano in *Divina*, quam vocat, *Bibliotheca* prætermissam miror, licet Canones ipsos Nove Test. recte præmiserit, ex testimonio ipsius Hieronymi præf. ad Damasum in quatuor Evangelia: *Canones quoque, quos Eusebius, Cæsarensis episcopus, Alexandrinum secutus Ammonium, in decem numeros ordinavit, sicut in Græco habentur, expressimus.* Idem Hieronymus cap. 55 *Catalogi*, et ex eo Isidorus *Hisp.* vi, 15, *Orig.*, ait, Ammonium evangelicos canones excogitasse, quos postea secutus sit Eusebius Cæsarensis. Verum Canones illos nequam excogitavit Ammonius, sed tantummodo harmoniæ evangelicæ auctor fuit, ita compositæ, ut fundamenti loco Matthæus substerneretur, eique deinde adnotarentur capitula parallela ex cæteris evangelistis, intexerenturque aliorum evangelistarum narrationes a Matthæo omissæ. Hinc, ut aliorum etiam trium evangelistarum series et cum cæteris evangelistis comparatio constaret, Eusebius testatur, se decem hosce Canones excogitasse et composuisse (a). Græce ms. haberi Neapoli in bibl. Augustinianorum, notavit Mabillonius, tom. I *Musei Italici*, pag. 110 (in duobus quidem codd. Evangeliorum sæc. xi, notante Montfaucon in *Diario Ital.*, p. 208). Laudat hosce canones Eusebianos Cassiodorus, cap. 7 *Institutt. divinar.*, et frequens illorum usus fuit in Ecclesiis Orientis pariter et Occidentis, ut ex codicibus mss. Bibliorum in variis versionibus notarunt viri docti.

tuor Evangelia cum epist. Eusebii ad Carpianum. — In cod. Bibl. Huntington, n. MMMMDCCC (Cat. I, p. 280), quatuor Evangelia, Arabice, cum Canonibus Eusebii et capitulis. — In bibl. Norfolciana, n. MMMCCCVIII (Cat. II, p. 83) Evangelia IV, cum Calendario et Canonibus Eusebii, Arabice; ibid., n. MMCDXXXI Evangel. IV, cum canone Eusebii et typico, Græce. — Vindobonæ in bibl. Cæsar. Evangelia IV, cum commentariis variorum excerptis et cum Eusebii Canonibus atque epistola. In codd. XXIX, XXX, XXXI, de quibus v. Lambec. *Comment.* III, p. 111-126, et de alio cod. v. eundem vol. V, p. 240, n. 4. — Tum in codd. IV, V et VI, de quibus multus est Kollarus in supplem. I ad Lambecii *Commentar. de bibl. Vindob.* p. 10, 26 et 45 sq. — In bibl. Leidensi (v. Catal., p. 410, n. CCXXIII), IV Evangel. et decalog. Arabice, cum Eusebii concordantiis evangelicis. In Gallandi Bibl. Patrum II, 591, sunt Eusebii Canones cum Ammonii Alex. *Harmonia IV Evangel.*, et in vol. IV, p. 641, sunt quedam Eusebii scripta. HARL. — Iidem Latine ex versione S. Hieronymi cum epist. ad Carpianum Gr. Lat. occurrunt in S. Hieronymo, *Opp.* t. X, p. II, p. 667-82.

(a) In codice Vindobonensi hoc adjectum legitur scholion: *Κανόνες δὲ προσηγορεύθησαν διὰ τὸ εὐθὺ αὐτῶν καὶ ἀκριβές. Ὅσπερ γὰρ ἰθυτενεῖσι τισὶ γραμμαῖς ταῖς ἰδίαις εὐθύτητι χρωμένοι οὐκ ἔωσι τὸν νοῦν περιπλανᾶσθαι τοῦ ἀκροατοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὁμοφωνίαν ἀγορευτῶν τῶν ἐνεχθειῶν φωνῶν τοῖς εὐαγγελισταῖς.* [V. Lambec. *Comment.* tom. III, p. 113.]

(b) Ipse Eusebius *Demonstr. evangel.* lib. VII, t. 3, opus: *Ζητήματα καὶ λύσεις* inscriptum se composuisse testatur, et S. Hieronym. *De scriptor. eccles.*, c. 81, idem opus sub titulo: *De Evangeliorum diaphonia* (seu dissonantia) memorare vi-

XV. *Περὶ τῆς τῶν εὐαγγελῶν διαφωνίας, De Evangeliorum diaphonia* scripsisse Eusebium, testatur Hieronymus in *Catalogo*, cap. 81, et ex eo Suidas. *Librum resolutionum contrariorum, quæ sunt in Evangelistiis*, vocat Hebed Jesu in *Catalogo librorum Chaldaicorum*. Atque in Sicilia inventos libros Eusebii tres *De diaphonia Evangeliorum*, scribit Latinus Latinus, t. II *Epistolar.*, pag. 116. Sed nemo fuit adhuc, qui in lucem illos proferret (b). Græca catena ms. in Marcum, de qua Rich. Simon lib. III *Hist. crit.*, pag. 89, laudat Eusebium ἐν τῷ πρὸς Μαρτίνον περὶ τῆς δοκούσης ἐν τοῖς εὐαγγέλοις περὶ τῆς ἀναστάσεως διαφωνίας. Hujus scripti fragmentum servavit Anastasius Sinaïta qu. CLIII. Alia fragmenta duo Græce et Latine edidit Combefisius in *Auctario Novo*, Paris. 1648, fol., t. I, pag. 781, 783. Unum, quod ex Ambrosii Mediolanensis, monachi Cassinatis, versione etiam, teste Sixto Senensi, exstat in illud: *Ὁψὲ σαββάτων, Sero Sabbatorum*. Alterum *Περὶ τῶν ἐν μνημεῖω ἀγγέλων, De angelis, ad monumentum visis*. Voluerat hæc quoque edere Holstenius, teste Lambecio lib. I *De bibl. Vindob.*, pag. 112, sed morte præventus omisit. Eusebii *De triduo sepulturæ Domini* memorat Labbeus *Bibl. nova mss.*, pag. 184 (c). Exstant et illius nonnulla in catenis ad evangelistas, editis et ineditis, quorum pleraque ex eodem, ut videtur, opere repetita. Ex catenis in Lucam plura Eusebii Latine exhibet idem Combefisius in *Bibl. concionatoria* (d). Ex Eusebio Pamphili ad *Marinum*

detur, ita etiam *Comment. in Matth.* c. 1, v. 16. Excerpta hæc primum edita sunt Gr. et Lat. ab Ang. Maio in *Collect. nova veterum script.* t. I (Romæ 1831) p. 1, p. 1-111, et p. 261-84. Cf. ejusdem Prolegom., n. 2-6 (p. vi-xi). — FESLER, *Institut. Patrologiæ*, t. I, p. 347. OENIPONTE, 1850.

(c) De sepultura Christi, in cod. Galei, n. MMMMCMIL. Cat. Angliæ, etc., II, p. 488. — *Περὶ τῆς δοκούσης διαφωνίας τῶν εὐαγγελιστῶν ἐν τῇ ἀναστάσει τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν*, in cod. Veneto D. Marci CCCXCXV (*Catal. codd. Gr.*, p. 259). In cod. Laurent. Florent. V (qui continet catenam in Matthæum, Joannem et Lucam et in VII Epp. catholicas) et cod. XXXIII (complectitur IV Evangelia cum catena Patrum), commentario in Matthæum subnectuntur duo Eusebii fragmenta: Disquisitio de tempore Dominicæ resurrectionis inter Matthæum et Marcum ad illa Evangelii cap. xxvii: *Vespere autem Sabbati*, quod quidem fragm. in priore cod. longius est quam in posteriore; de angelis ad monumentum visis. V. Bandin. *Cat. codd. Gr.*, I, pag. 20, 101 et 159. — Paris. in bibl. publica sunt aliquoties in catenis, interdum ab illis sejuncta, cum aliis opusculis, eadem fragmenta in cod. CLXXXVI, CXCIX, CC, CCI, CCVI (sive catena), DLXXII, n. 9, excerptum ex Eusebio *De hora qua Christus cruci affixus est, et de dissensu evangelistarum*: — *Fragm. II* in cod. DCCI, n. 1, DCCII et DCCIV. — V. ad sect. 14. HARL.

(d) Eusebii Cæsariensis ex *Commentario in Lucam Fragmenta* Græce exhibet Ang. Maius in *Collect. nova veterum script.*, t. I (Romæ 1851) p. 1, p. 143-260. Cf. ejusdem Prolegom. n. 8 (v. xiii). EDIT.

occurrunt fragmenta in Anastasii Sinaitæ quæst. ix A et cXLVIII, sed illa alterius sunt argumenti (a). Caveo memorat Eusebium *De Evangeliorum dissonantia ad Stephanum*. Quæ vero *De symphonia sive concordia Evangeliorum in genealogia Christi* Eusebius, Africanum secutus, scripsit, exstant lib. i *Hist. eccles.*, cap. 7, iisque usus Ambrosius in III *Luce*.

XVI. Ἀπόστολος τριακονταετηρικὸς, *Oratio de Constantini M. laudibus*, in ejus tricennialibus dicta A. C. 355, CPoli, ut Eusebius ipse testatur iv, 33 et 46, *De vita Constantini*. Meminit et in proœmio libri i, ubi addit, se etiam in vicennialibus Constantini laudes ejus in Nicæna synodo, ut lib. III, c. 11, etiam docet, concelebrasse. Sed ille quidem εικοσαετηρικὸς ὕμνος sive panegyricus intercidit. In codice ms. collegii Trin. Cantabrig. oratio illa, Caveo teste, in duas partes dispescitur, quarum posterior incipit a capite 9. Hanc orationem cum descriptione martyrii, sive templi Hierosolymitani, a Constantino conditi, donariorumque ejus, sed quæ temporum injuria intercidit, et Constantini oratione ad sanctorum cœtum, ex Latino Græce translata, Eusebius, ut lib. iv, cap. 46, testatur, libris *De vita Constantini* subjunxit. Primus Rob. Stephanus cum illis edidit Græce, Latine vertit Christophorsonus et Musculus atque inde Valesius, qui notis etiam illustravit [is laudat codd. Fuketii, Turnebi ac Savilii et schedas bibl. regię, etc., denique Reading cum notis Valesii et variorum] FABR. — In bibl. Veneta D. Marci, codd. CCCXXXIX et CCXXL, Euseb. *De laudibus Constantini*, et *De Vita Constantini* libri v; pro libro v numeratur *oratio Constantini ad sanctorum cœtum* (v. *Cat. codd. Gr.*, pag. 156 et 157). — Leidæ in bibl. acad. inter codd. Bonavent. Vulcanii, *Τριακονταετηρικὸς in Constantinum imp.*, Gr. (Catal. bibl., pag. 345, n. XXXV.) — Paris. in bibl. publ., *or. de laudibus Constantini M.* in codd. MCDXXXI, MCDXXXII (qui cod. nonnum collatus esse dicitur in Catal., cod. II, pag. 318). In codd. MCDXXXVII, MCDXXXVIII et MCDXXXIX, Eusebii libris *De vita Constantini M.* subjungitur Constantini ad sanctorum cœtum oratio. — In col. MCDXXXVIII orat. *De laudibus Constantini M.* præfixus est prologus. Ex cap. 11 Eusebii *de laudibus Constantini*, pag. 747, ed. Reading (collato

cap. 7), Eusebium ab errore Semiarianorum vindicare studuit Bullus in *Def. fidei Nic.*, pag. 231, et refutavit Valesium ad c. 11 contententem, illas Eusebii de divina quidem Filii potentia, sed media, opiniones optime refutari ab Athanasio or. tertia *contra Arianos*, pag. 397. Reading l. c. quoque laudat Pearson. *Vindic. epist. Ignat.*, part. II, pag. 36. HARL.

XVII. *De Vita Constantini M.* jam A. C. 357 defuncti, libri IV (b), in quibus, ait, se de industria omittere conflictus et prælia, res fortiter gestas, tropæa ac triumphos, leges et præclara instituta, et tantum tradere μόνα τὰ πρὸς τὸν θεοφιλῆ συντείνοντα βίον, quæque ad Dei cultum pertinent, lib. I, cap. 11, unde titulum operis fecit Περὶ τοῦ κατὰ θεὸν βίου τοῦ μακαρίου Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως, ut notat Valesius, pag. 256 (c). Cæterum falli Jac. Gothofredum (d), qui hos libros ab Eusebio scriptos esse negavit pag. 273, ad Philostorg. et in epist. ad Andream Rivetum sub nomine Jacobi Pacidii edita, facile ex ipso opere et Socratis, Sozomeni, Photii, Gelasii aliorumque veterum testimoniis demonstrarunt Martinus Hanckius *De scriptoribus Byz.*, pag. 81 seq., J. Andreas Bosius *De pontificatu maximo imperatorum Rom.*, pag. 63 seq., et Valesius, pag. 216. Omni etiam destituta est verisimilitudine Sandii conjectura, qui in *Nucleo historiae eccles.*, pag. 48, Macarii Hierosolymitani esse hariolatur. Πανηγυρικῆ ὀψιγγορίᾳ usum Eusebium, multi adnotarunt; neque tamen fides historica illi propterea in rerum summa deneganda. Primus hos libros Græce cum *Historia eccles.* edidit Rob. Stephanus, Paris. 1544, fol., pro quinto libro numerans orationem ad sanctorum cœtum (e), quæ Constantini M. est, non Eusebii. Latine primus quatuor libros (non tres primores tantum, ut scribit Hanckius pag. 86 *De scriptoribus Byz.*) Joannes Portesius vertit. Hinc Wolfgangus Musculus, nec minus J. Christophorsonus, qui Portesii versionem non viderat, notante Valesio pag. 216 sq. Hujus Christophorsonianæ versionis cum liber quartus casa quodam amissus esset, quartum Nicolaus Carrus supplevit. Denique idem Henricus Valesius Græca ad codices mss. castigavit, versionem meliorem notasque doctissimas adjunxit (f). Editiones Latinas et Græco-Latinas, quia *Historiæ ecclesiasticæ* hi

(a) Vindobonæ in bibl. Cæsar. cod. CLXVI, n. I, fragm. Eusebii ἐκ τοῦ πρὸς Μάρτυρον, teste Lambecio *Commentar.* tom. IV, pag. 887, et in cod. Barocc. n. CIIIC, in quo etiam sunt Eusebii sententiæ βιωφελεῖς, secundum *Cat. codd. Angl.* I, p. 27. HARL.

(b) Male libri VI excusum in Jo. Molleri *Homonosopia*, p. 461.

(c) Ninius est Constantini laudator. V. Thomasius, Du Pin, aliosque a Stollio pag. 227 excitatos. HARL.

(d) Jac. Godofredo assensus B. Dorseheus in *Diptychi concilii Nicæni de S. Cæna*, p. 3.

(e) Ubi in codd. Venet. ad § 17 memoratis. HARL.

(f) Valesius laudat cod. Fuketi, lectt. ad orarum libri Saviltani, Turnebiani et cod. Moræi, codicem schedasque bibl. Paris. Rec. est ed. Valesii cum hujus variorumque adnotatt. in ed. Reading. — In sex codd. bibl. Paris. publ. continetur Eusebius *De vita Constantini*. — In cod. Escorial., teste Pluero in *Itin. per Hispan.*, p. 168. — In cod. Mosquensi, teste Strothio in præf. ad Eus. *H. E.*, pag. xxii. — In cod. Mediceo-Florent. XX, n. 4, qui continet *H. E.*, sub finem insertum est ex Eusebii *Vita Constantini*, a cap. 24, usque ad totum cap. 42 libri II inclusive, excerptum, continens illius imperatoris constitutionem, quam, destructis tyrannis, Græca lingua conscriptam, gentibus subditis misit: V. Bandin. *Cat. codd. Gr.*, II, pag. 681. — Huc pertinent commentatt. D. Ern. Frid.

libri subjungi solent, supra num. 3 adnotatas videre licet. Tantum monebo, in editionibus quibusdam Latinis brevia J. Jac. Grynæi et Suffridi Petri scholia adjuncta esse. Gallicæ quoque interpretationis instar est, quod auctore Joanne Morino prodiit opus: *Histoire de la délivrance de l'Eglise chrétienne, par l'empereur Constantin*. Paris. 1630, fol.

XVIII. *De Vita S. Pamphili martyris*, scripsisse se testatur lib. vi (a), cap. 32, Eusebius, et lib. vii *Hist. eccles.*, cap. 32, pag. 288, et *De martyribus Palæstinæ*, cap. 41, ubi *tribus libris* distinctum a se opus illud fuisse refert, quod confirmat etiam Hieronymus in *Catalogo*, cap. 81, et *adversus Rufin.*, pag. 135, ubi libros elegantissimos appellat. Hujus, ut putat, operis genuinum ἀποσπασμάτιον de Pamphili martyrio Græce ex ms. codice Mediceo regis Christianissimi descriptum exhibet Papebrochius t. I *Act. Sanctorum Junii*, pag. 64-74, cum Latina versione. [Fabr. in sua Hippolyti Opp. edit., t. II, pag. 247.] Latina illa ex Eusebio ac Metaphraste dederant Lipomannus et Surius 4 Junii, et Valesius pag. 478, ad Euseb.

XIX. *Ἐπιτομὴ τῶν ἀρχαίων μαρτυρῶν συναγωγῆς, antiquorum martyriorum collectionem*, scripsisse se Eusebius testatur in *Hist. eccles.* lib. iv, cap. 15, pag. 136, et lib. v, proœm., pag. 133, et cap. 21, pag. 189. Ex hoc opere præclaro, et quod integrum ad nos haud pervenisse dolendum est, multa superesse videntur, in *Vitis Patrum* Latine sub Hieronymi nomine editis, et in Simeone Metaphraste, qui Græco stylo sanctorum Vitas et martyria condidit. Fragmentum ex hoc opere Eusebiano dare se credidit Papebrochius *Narrationem de decem martyribus Ægypti*, Græce et ms. Vaticano cum Guil. Sireleti versione t. I *Act. sanctor. Junii*, pag. 420 seq. Sic *Acta martyrii S. Luciani* apud Surium et Bollandum ad 7 Januar. Latine edita, Usserius apud Caveum suspicatus est Metaphrastem petiisse ex Eusebio. Integram ejus μαρτυρῶν ἀναγραφὴν in bibl. Scorialensi superfuisse affirmat Franciscus Bivarius ad Pseudo Dextri *Chronicon*, ad A. C. 308. Atque *libros tres* martyrum Eusebii nondum de Græco versos ibi existitisse, ex indice ejusdem bibliothecæ a. 1579 didicit et ad Baronium scripsit Lindanus, ut narrat Baronius ad Martyrolog. 25 Sept. Duabus librorum decadibus sive *viginti libris* constituisse illud opus, tradit scriptor *Actorum S. Silvestri*, apud Lambecium t. VIII, p. 321 [p. 683 sq. ed. Kollar.]. Verba scriptoris illius sunt:

Wernsdorffii De Constantini M. religione paschali ad Euseb. *De vita Const. M. libr. iv*, cap. 22, Witteb. 1758, 4, et D. Erhard. Anton. Frommanni *De codd. sacris, jussu Constantini ab Eusebio curatis*, ad Euseb. *Vitam Const.* libr. iv, c. 36. Coburg. 1761, 4, recus. in ejus opusculis philologici atque historici argumenti, Coburgi 1770, 8, p. 303 sqq. — *Eusebius's Life of Constantin, with an oration in his Praise, and his oration to the clergy*. Lond. 1657. — Saltonstall versio Anglica, ad-

Α Ὁ ἡμέτερος ἱστοριογράφος Εὐσέβιος, ἤντικα τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἔγραψεν ἱστορίας, παραλλοίπεν ἔχειν, ὧν μνήμην ἐποίησατο ἐν ἑτέροις αὐτοῦ ποιήμασι. Καὶ γὰρ ἐν εἰκοσὶ λόγοις, τούτέστιν ἐν δωδεκάσι, σχεδὸν τῶν ἐν ἀπάσαις ἐπαρχίαις μαρτύρων, ἐπισκόπων, ὁμολογητῶν καὶ ἀγίων γυναικῶν καὶ παρθένων, παρεσκεύασε τὰ πάθη φέρεσθαι. Miror, Caveum huic operi tribuere libros non *viginti*, sed *undecim*, ejusque rei auctorem laudare *Acta Silvestri*, a Combefisio edita. [Forsan illud de *martyribus Palæstinæ*, quod in edit. H. E. adhæret libro viii, et de quo v. Fabr. B. Gr. vol. IX, pag. 33 sq. ed. vet., pars fuit hujus collectionis martyriorum antiquiorum.] Confer de eodem opere Eusebiano Bollandum præf. ad t. I *Act. sanctor. Januar.*, pag. xvi et xlv, et Henschenium t. II *Aprilis*, pag. 559; Baronium Diss. *Martyrologio Romano* præmissa, cap. 5-7, et Matthiam Frid. Beckium ad *Martyrologium Ecclesiæ Germanicæ*, pag. 5 seq. Fabr. In cod. MCDLII bibl. publ. Paris. est n. XXI Onesimi, qui Pauli discipulus fuit, martyrium, et n. XXII, Pamphili, Valentis, Pauli, Seleuci, Porphyrii, Theoduli et Juliani martyrium, auctore Eusebio. HARL.

XX. *Epistola ad Constantiam Augustam*, Licinii uxorem, laudata ab Iconomachis in Actis synodi Nicænæ secundæ, act. v, pag. 608, et vi, pag. 661, t. III. Binii (Labbei t. VII), et a Nicephoro, Constantinopol. patriarcha, impugnata. Ex eadem Nicephorus Gregoras xix, 3, *Hist.*, ubi Eusebium τῶν τότε λογίων τῶν πρώτων appellat, pag. 591. Eam pleniorē Græce e ms. regio edidit J. Boivinicus in notis eruditis ad Niceph. Gregoram, pag. 795. Spuriam et Eusebio suppositam esse non dubitat Petavius xiv, 9, *Dogm. theol. de Incarnatione*. Sed Eusebio recte a laudato Boivino vindicator. In iisdem Actis Nicænæ synodi affertur etiam aliquid, pag. 608 et 662, ex epistola Eusebii ad Euphrationem sive Euphrasionem et ad Alexandrum Alexandrinum.

Latine tantum exstant:

XXI. *Apologia pro Origene liber primus*, ex Rufini versione, inter Origenis atque Hieronymi Opera sæpius sub Pamphili nomine editus. Et sane ex voluminibus sex (tot enim *Apologia* illa libros complexa est) Pamphilum una cum Eusebio priora quinque composuisse, sextum ab Eusebio additum esse, testatur Photius cod. cxviii (b). Confer Eusebium ipsum vi, 33, *Hist.*, et quæ de hoc opere Tillemontius t. V *Memor. eccles.*, parte III, pag. 60

edita est versioni H. E. de qua supra jam egimus. HARL.

(a) Docet ibi Eusebius, illo se in opere exhibuisse πλῆθας sive indices librorum tum Origenis, tum aliorum scriptorum ecclesiasticorum, quos Pamphilus summo studio bibliothecæ suæ adornandæ collegerat.

(b) Est inter codd. Latinos bibl. Venetæ: D. Marci, cod. XXXVIII. V. Cat. codd. Lat., pag. 17. HARL.

seq. et 357 seq. Non assentior Bartholomæo Germanio, qui libro *De hæreticis, codicum ecclesiasticorum corruptoribus*, pag. 305 seq., contendit, nullas Pamphili partes in *Apologia pro Origene* fuisse, sed meram hanc fuisse fraudem, qui Eusebii opus sub Pamphili nomine venditaverit. Hebed Jesu autem in *Catalogo librorum Chaldaicorum*, pag. 19, memorat Eusebii *librum apologeticum pro homine quodam Origenista, qui exponebat Scripturas per allegorias, et coarguebatur hoc nomine a Theodoro*. De Antipatri Bostrensis Ἀντιπάρης τῆς Εὐσεβίου ὑπὲρ τοῦ Ὀριγένους ἀπολογίας, dicam infra in Antipatro.

XXII. *Opuscula* XIV a Jacobo Sirmondo edita ex duobus mss. monasterii Herivallensis et S. Cornelii Compendiense, t. II *Var. opusc.*, Paris. 1643, 8, unde recusa sunt in *Bibl. Patrum* edit. Lugd. 1675, tomo IV, et inter Sirmondi Opera t. I, Paris. 1696, fol.

Adversus Sabellium liber, sive potius homilia 1 et 2. In harum priore Marcellus Ancyranus perstringitur his verbis pag. 10: *Pater, qui genuit, non pœnitetur de bona progenie, non devorat suum Filium. Irridemus fabulas gentium, et iterum easdem indacimus, non nos, sed qui ausus est Galata. Deus enim non vocem genuit, sed Filium, non sermonem, sed Vitam, non dictum, sed Deum*. In posteriore sæpius laudatur memoria beati viri, per quem Valesius intelligit Pamphilum, editores operum Sirmondi verisimilium Agapetum, Eusebii C

De resurrectione et ascensione, homilia 1 et 2, in quarum posteriore copiose celebratur S. Romanus, de quo Eusebius cap. 2 *De martyribus Palæstinæ*, et homilia Eusebii Gallicani, t. VI *Bibl. Patrum* edit. Lugd., pag. 671. Prudentius *Peristeph.*, hymno x, *Martyrologia* 18 Nov., etc. FABR. — Eusebii homilia *de Christi resurrectione*, Gr. ac Lat. per Fr. Combefis. Paris. 1648, fol., in *Bibl. Græc. Lat. Patr. Auct. nov.*, col. 779. — — Eusebii episc. *orat. de commemoratione sanctorum*, interpr. Car. Fabiano, edita in parte II Thomæ Galeti libri *Religiosus* inscripti, Lugd. 1615, 8; rec. in *Bibl. PP. Colon.* 1622, tom. XV; — in Lugdun. t. XXVII,

(a) In Catal. codd. Angliæ, etc., I, inter codd. Bodlei, n. 2452. 44, inesse dicuntur. *Actus Sylvestri, urbis Romæ episcopi, qui vixit in episcopatu annos XXIII, menses x, dies xix, ex Eusebii Græcis, ut auctor in præfatione ait, translatis*. — Paris. in bibl. publ. *Eusebii Cæsar. homilia in memoriam Constantini imper. et Sylvestri papæ*. Incipit: ὁ ἡμέτερος ἱστοριογράφος Εὐσεβίος, in codd. DCCXXXVIII, MCDXLIX et MDVIII. — Vindobonæ in bibl. Cæsarea, cod. XXXI, n. II. (cujus initium v. supra ad sect. 20 redditum), de quo multus est Lambec. *Comment.* tom. VIII, pag. 683, sqq., qui ex narrationis præmio patefacit, Eusebium in magno aliquo opere xx librorum de omnium fere provinciarum martyribus, episcopis, confessoribus, etc., scripsisse primum Græce Sylvestri papæ Vitam, eamque postea anonymum incertum in linguam transtulisse Latinam, et ex antiqua illa Latina versione pro-

A et in *Supplem. Bibl. PP. Paris.* 1639, tom. I, pag. 826 (v. Fabr. *B. Gr.* XIII, pag. 814); sed quod in ea refertur, quid Eusebius episcopus responderit Alexandro, interroganti, quem fructum ferant qui sanctos et beate defunctos colant, illa, quæ si est genuina: Eusebio Alexandrino tribui possit. — Præterea adnotare juvat, in cod. Bodleiano n. MMCCXXIII (Cat. codd. Angliæ I, pag. 116) exstare, Eusebii (cujus sint, non additur) homilias octo, quarum prima est ad monachos; seq. in eodem cod. reperiri dicitur Eusebii Emeseni ad monachos homilia nona. V. infra de Eusebio Emeseno. — In cod. eccles. cathedr. Dunelmensis n. CCLXXXII. Eusebii (nullo addito indicio cujus sit? forsitan Emeseni, in Catal. mem. II, pag. 9) sermo *de natiuitate Domini*. — In indice ad vol. II Catal. codd. Paris. bibl. publ. citatur Eusebii Cæsar. oratio *in ingressum jejuniorum*. — In bibl. Bodlei. inter cod. Lavdi n. DCCXIV fragmenta quædam Gr. *de pœnitentia* ex Eusebio, Chrysostomo, Basilio, etc. Hæc.

De incorporati et invisibili Deo, atque incorporali anima et spirituali cogitatu hominis homiliae sex.

De eo, quod ait Dominus Matth. x, 34, « Non veni pacem mittere in terram. »

De mandato Domini Matth. x, 37, Quod dico vobis in aure, supra tecta prædicate.

De operibus bonis et malis homilia 1 et 2 ad II Cor. viii, 9 seq.

Hæc opuscula ex Græco versa esse, variis argumentis colligitur, neque Eusebio Cæsareensi indigna sunt, eique tribuuntur a Sirmondo, Valesio, du Pinio aliisque [codd. qui nominantur, et Hieronymi auctoritate fultis]. Neque placet opinio Cavei, qui incerta conjectura mavult referre ad Eusebium Emesenum. [Nec placet Oudino l. c., pag. 313.]

XXIII. *Acta Sylvestri papæ*, ad Eusebium auctorem referuntur in quibusdam codd. (a) et a Ratramo libro IV *Contra errores Græcorum*. *Sed error ex multis manifestus arguitur*, inquit Baronius *ad Martyrolog.* 31 Dec., *cum et Gelasio teste acta Sylvestri incerto auctore sint scripta*. Confer. Wih. Ernesti

diisse denuo hanc ejusdem Vitæ *novam editionem Græcam*; vetusta illa vitæ translatio Latina, in duos libros divisa, est in antiquo cod. membran. bibl. Cæsariens. inter codd. Latinos historicos, ex quo Lambec. apposuit longum præemii locum. Idem in Additamento III (lib. IV, p. 482), docet; quantum ea, quæ in hoc codice et hac narratione de sacro lavacro Constantini M. referuntur, a relatione Eusebii Pamphili in libro IV *De vita ejusdem imperatoris discrepent*. — *Eusebii Pamphili de theolog. ambiguitatibus* est in libro inscripto: *Georgio Valla interprete. Nicephori Blennidæ logica: G. Vallæ libell. De argumentis: Euclidis elementorum XIVus*, etc. Venet. per Anton. de Sira 1488. — *ibid.* per Simon Papiensem, dictum Bevilacqua, 1498, fol. V. Fabr. *B. L. med. et infim. æt.*, edit. Mansi, tom. VI, p. 281. Hæc.

Tenzelii *Diss. selectas*, p. 304 seq. Exstant Latine A apud Mombritium, tom. II, et alia ex Metaphraste apud Lipomannum, tom. V, et Surium ad 31 Dec. Edidit et Combefisius *Acta Sylvestri et Constantini*, e quibus disputationem adversus Judæos præsentente Constantino a Sylvestro et Zambre habitam repetit in *Bibl. concionatoria*, t. II, ad Dom. 1 Quadragesimæ. Ex illis hausere Zonaras ac Cedrenus, et in Chronicis mss. Georgius Hamartolus et Simeon Logotheta. Vide Cangium *ad Zonaram*, pag. 28.

XXIV. *Inedita.*

Libri iv Eclogarum propheticarum, de quibus supra n. II. Vide *ibid. adnotationem nostram*. (EDIT. PATR.)

Fragmentum de mensuris ac ponderibus. Mss. Is. B Vossii n. 179. FABR. — Est in cod. Veneto D. Marci. (Vid. *Catal. codd. Gr.*, p. 261.) — Inter codd. Vossianos n. MMCCXC (*Cat. codd. Angliæ*, II, p. 62). *Eusebii fragm. de mensuris et ponderibus*. HARL.

De morte Herodis, ms. in bibl. Basil.

Præfatio ad Canticum Mosis in Exodo. Lambec. III, p. 35 (a).

XXV. *Scripta Eusebii deperdita.*

Præter multas partes operum, de quibus jam dictum est, *ecclesiasticæ Præparationis libri*, in quibus *Eclogæ*. Phot. cod. xi, ubi numerus librorum excidit.

[*Εὐαγγελική Θεοφάνεια* bis citatur in Catena in C Lucam in cod. Vindobon. Cæsareo XLII, teste Lambecio *Commentar.*, tom. III, p. 166, not. 4. Conf. supra, n. 8. HARL. Fragmentum ex Eusebii Opere deperd. *Theophania evang.* e cod. Coislin. Gött., 1740, 4.] (Vide *notam nostram col.* 23. EDIT.)

Caveus ait, in bibl. Bodleiana, cod. Barocc. CXLVIII, exstare novem homilias sub Eusebii nomine, in memoriam sanctorum, sed spurias. Exstat vero ibi unica tantummodo, quæ nona inscribitur. FABR. Vid. supra, ad n. 23, de homilia *De resurrectione* adnotata.

Opus adversus hæreses atheas promisit Eusebius in fine libri iv *Eclogarum*, teste Lambec. *Comm. de bibl. Cæsarea*, pag. 202.

Prophetia Eusebii Cæsar. et fratris Columbini de quibusdam eventuris in Christiano orbe, Latine, ut videtur, in bibl. Bodlei. inter codd. Kenelmi Digbæi, n. MDCCIIIC, *catal. codd.*

In Anastasii *Quæstionibus et responsonibus*, ex variis SS. partibus, in Niconis *Collectionibus rerum moralium* aliisque vet. Gr. florilegiis passim in codd. Coislin., Mediceis, etc., fragmenta occurrunt Eusebiana. HARL.

(a) In codice pergamenæ sæculi XII vel XIII bibliothecæ universitatis Lovaniensis, 4° parvo, p. 37 legitur: *Omellie XII Eusebii Cæsariensis episcopi de Pascha valde utiles, translate de Greco in Latinum. — Item sermones ejusdem III de ascensione Domini.*

Ἡ καθόλου στοιχειώδης εισαγωγή. Supra n. 3.

Ecclesiasticæ Demonstrationis libri. Phot. cod. XII. Colomesius quatuor libros fuisse putat, quia quatuor libri *Eclogarum propheticarum* exstant mss. in bibl. Vindobonensi: sed in calce libri quarti illarum *Eclogarum* diserte tradit Eusebius, hunc esse librum operis nonum. Et *Eclogas propheticas* verisimilius habeat aliquis pro parte τῆς καθόλου στοιχειώδους εισαγωγῆς, ut notavi supra num. 3. Laudatur Eusebii Ἐκκλησιαστικῆ ἀπόδειξις in *Jure Græco-Romano*, libr. IV, pag. 295.

Contra Porphyrium pro Christiana religione libri xxx. Suid. De quibus tantum viginti ad se pervenisse, ait Hieronymus cap. 81 *Catalogi*. Horum tribus postremis confutasse, quæ contra Danielis prophetias argutatus idem Porphyrius fuerat, testatur idem Hieronymus *ad Danielelem*. Alibi libros xxv numerat, epist. ad Magnum oratorem. Laudat et Socrates III, 23, pag. 200. Hoc opus Romæ adhuc servari, nimis temere multi credunt, inquit Holstenius *De Porphyrii scriptis*, pag. 63. Apollinarem iis, quæ Eusebius et Methodius contra Porphyrium scripsit, præfert Philostorgius VIII, 14. [V. vol. V, pag. 747.]

Ἐλέγχου καὶ Ἀπολογίας, *Confutationis et Apologiæ* pro Christiana religione adversus ethnicorum objectiones, libri duo, atque alii libri duo ejusdem argumenti et sententiis verbisque propemodum iidem (forte altera priorum ἔκδοσις). Phot. cod. XIII. Fallitur Valesius, qui libros *contra Porphyrium* cum his libris confundit. Nec minus fallitur Caveus, qui cum his confundit *Apologeticum* Eusebii *pro fide sua*, de quo supra num. 9.

Oratio de basilica Hierosolymitana, Servatoris sepulcro, ac *de donariis* ibi dedicatis, quam, licet longiorem, stans imperator Constantinus auscultavit. Euseb. IV, 33, *De vita Constantini*.

De festo Paschali liber eidem Constantino dictatus, complexusque μυστικὴν ἀνακάλυψιν τοῦ τῆς ἑορτῆς λόγου, sive rationes cycli novendecim annorum et historiam controversiæ de Paschate. Euseb. IV *De vita Const.*, cap. 34 et 35, ubi imperatoris ad Eusebium epistola, qua ipsi gratias agit, et meminit Latini interpretis, qui scripta ejus in Latinam linguam transferat. Eusebio ad componendam ἐννεακαίδεκαετηρίδα occasionem dederat sanctus Hippolytus sua ἑκκαίδεκαετηρίδι, teste Hieronymo, cap. 61 *Catalogi*. Atque ita capiendus Isidorus Hisp. VI, 17, *Orig.*, et Beda *De temporum ratione*, cap. 42. [In bibl. Cotton, XIII, 12, p. 93, *Cat. codd. Angl.*, *Eusebii Cæsar. de Pascha homiliæ XII.*]

Περὶ τῆς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν πολυπαιδείας scripsisse se testatur Eusebius VI, 8, *Præparat. evangel.*, pag. 310. Idem opus, in quo Basilius *De Spiritu*

— *Item ejusdem II de spiritu sancto*. Volumen duabus partibus constat: pars prior indicem voluminis exhibet, pars altera, quæ homilias continebat, a prioribus distracta, jam non invenitur. EDIT. PATR.

sancto, cap. 29, legisse se significat, ἐπαπορήματα Α περὶ τῆς τῶν ἀρχαίων πολυγαμίας.

Epistolæ quamplurimæ, præter illas, de quibus supra num. 21, in quibus omnibus Arianorum se fautorem prodere arguunt Acta concilii Nicæni, act. vi, t. III, edit. Binianæ, pag. 662, vertuntque ipsi vitio, quod licet synodo Nicænæ subscripserit, et ποτὲ μὲν τὴν ἀλήθειαν ὑποκρινόμενος ἀποδείκνυται, nonnunquam veritatem simulare reprehenditur, tamen non veniam publice petierit de scriptis suis eaque retractaverit, et pro epistolis speciatim suis λόγον Ἀπολογίας non composuerit, vulgaveritque.

Sermonem de defectu pluviae memorat Hebed Jesu in *Catalogo librorum Chaldaeorum*, n. 20.

[Fragmentum Eusebii τοῦ Ἀσματος τῶν ἡμετέρων edidit Munterus Fr. PP., Gr., I, p. 60 sq.; alia fragm. ejusd., Matthæi in *Anecdosis*, Mosquæ, 1775. In Galland. *Bibl. PP.*, tom. IV, p. 459 sq., sunt Eusebii Pamph. opuscul. xiv, primum in lucem edita a Jac. Sirmondo. — Præmittuntur ejusdem Eusebii Proœmium et cap. iii priora *Dem. Ev.*, una cum operis epologo evulgata a J. A. Fabricio. In Prolegg. de his p. xxii sq. breviter Gallandus egit.]

DE VITA SCRIPTISQUE EUSEBII CÆSARIENSIS.

(H. VALESIIUS, Proleg. ad Eusebii *Histor. eccles.* ed. Mogunt. 1672.)

De vita Eusebii Cæsariensis librum olim conscripserat Acacius, ejus discipulus et in episcopatu Cæsariensi successor, ut testatur Socrates. Sed cum hic liber una cum plurimis aliis vetustatis incuria perierit, nos collectis hinc inde veterum scriptorum testimoniis qui de Eusebio locuti sunt, jacturam illam pro virili parte sarcire conabimur. Igitur Eusebius natus est in Palæstina sub extrema, ut videtur, Gallieni tempora. Ex Palæstina quidem illum oriundum fuisse argumento est, quod a veteribus fere Palæstinus vocatur. Ita certe Basilium, Theodoritus alique eum appellant. Ac quamvis ob Cæsariensis urbis episcopatum ita cognominari potuit, verius tamen mihi videtur, illum a patria id cognomentum traxisse. Certe ipse in libro primo *De Vita Constantini* se adhuc adolescentem in Palæstina educatum ac versatum esse testatur, ibique primum a se visum esse Constantinum, dum is in comitatu Diocletiani Augusti per Palæstinam iter faceret. Sed et in libro II ejusdem operis, ubi legem Constantini refert, quam ille pro Christianis scripsit ad Palæstinos, Palæstinum se fuisse haud obscure significat. Postquam enim legis ipsius ad Palæstinos missæ verba retulit, hæc addit: *Hæ primæ imperatoris litteræ ad nos missæ.* Quod vero ortum illius in extrema Gallieni tempora contuli, hujus rei auctorem habeo ipsum Eusebium. In libris enim *Historiæ ecclesiasticæ* loquens de Dionysio Alexandrinorum episcopo, illum sua ætate vixisse testatur, ut videre est in libro III, cap. 28. Quare cum constet Dionysium Alexandrinum anno principatus Gallieni duodecimo e vivis abiisse, Eusebium jam tum in lucem editum fuisse oportet, si quidem ejus ætas in ea tempora incidit quibus vixit Dionysius. Idem etiam colligi potest ex libro V *Historiæ ecclesiasticæ* sub finem, ubi de Artemonis hæresi verba faciens, Paulum Samosatenum sua ætate eam hæresim renovasse scribit. Denique in

libro VII, narrans ea quæ regnante Gallieno contigerunt, antequam de Pauli Samosatensis errore ac damnatione sermonem instituat, his utitur verbis: *Verum his jam expositis, nunc tandem quæ qualisque fuerit ætas nostra, posterorum notitiæ tradamus.* Parentes quos habuerit, nobis incompertum est, nisi quod Nicephorus Callistus, nescio quos auctores secutus, illum sorore Pamphili martyris genitum esse prodit. In epistola autem Arii ad Eusebium Nicomediensem, frater Eusebii Nicomediensis dicitur. Ac tametsi propter amicitiam frater dici potuit, verius tamen mihi videtur, illum aut germanum aut consobrinum fuisse Nicomediensis Eusebii, maxime cum Arius plurimis aliis ibi commemoratis, unum Cæsariensem fratrem appellet Nicomediensis. Deinde Nicomediensis Eusebii oriundum fuit ex Syria. Fuit enim primo episcopus Beryti. Nec mos tunc erat, ut extranei et ignoti ad regendas Ecclesias promoverentur. In sæcularibus disciplinis quos magistros habuerit, perinde ignoramus. In sacris autem litteris præceptorem habuit Dorotheum eunuchum, Antiochensis Ecclesiæ presbyterum: cujus etiam in libro VII honorificam mentionem facit. Quanquam Eusebius eo loco tantum dicit a se auditum esse Dorotheum, dum sacras litteras in Ecclesia non incommode exponeret. Si quis tamen ex his Eusebii verbis cum Trithemio velit colligere, Eusebium Dorothei fuisse discipulum, equidem non magnopere repugnabo.

Ea tempestate mortuo Theotecno, Cæsariensis Ecclesiæ episcopatum administrabat Agapius, vir eximie sanctitatis, et effusæ in pauperes liberalitatis. Ab hoc Eusebius in clerum ascitus, arctissimam iniit amicitiam cum Pamphilo, qui tum inter Cæsariensis Ecclesiæ presbyteros eminebat. Erat Pamphilus natione Phœnix, domo Berytius; Pierii Alexandrinæ Ecclesiæ presbyteri discipulus, ut scribit Photius. Qui cum litterarum sacrarum sin-

gulari amore flagraret, omnesque ecclesiasticorum scriptorum libros ac præcipue Origenis, summo studio conquireret, celeberrimam scholam ac bibliothecam instituit Cæsareæ. Cujus scholæ magister primus fuisse videtur Eusebius. Certe Eusebius in libro *De martyribus Palæstinæ* diserte scribit, Apphianum, qui tertio persecutionis anno martyrium consummavit, in urbe Cæsarea sacris litteris a se eruditum fuisse. Ab eo tempore Eusebius cum Pamphilo semper conjunctissime vixit, ejusque individuis comes ad mortem usque permansit: adeo ipsi charus, ut ab ejus amicitia cognomentum sortitus sit *Pamphili*. Nec vero solum superstitem, sed etiam mortuum singulari amore dilexit Eusebius: ita ut post mortem Pamphili, semper de illo honorificentissime simul et amantissime loqueretur. Testantur hoc tres libri *De Vita Pamphili martyris* ab eo conscripti, quos elegantissimos vocat Hieronymus. Idem etiam colligitur ex pluribus locis qui in *Historia ecclesiastica* leguntur, et in libro *De martyribus Palæstinæ*. Denique in libro *II adversus Sabellium*, qui post Nicænum concilium ab Eusebio conscriptus est, Pamphilum martyrem frequenter prædicat, quanquam suppresso ejus nomine. Nam et in ipso orationis exordio ita dicit: *Puto adhuc aures obstrepi meas a memoria beati illius viri, qui illa religiosa frequenter usus est voce. Nam et aures vestræ adhuc sonum illius vocis retinent. Puto enim me audire eum dicentem: « Unigenitus Dei Filius. » Hæc enim religiosa vox per os ejus semper promebatur. Memoria enim erat Unigeniti ad gloriam non nati Patris. Audivimus autem Apostolum præcipientem honorari duplici honore debere presbyteros, eos maxime qui laborant in verbo et doctrina.* Et pag. 29 iterum de eo ita loquitur: *Hæc non nos extollunt, memoria beati illius viri. Utinam autem ita possim dicere, ut vobiscum semper ab eodem audiebam. Sed ea quæ nunc dicuntur, illi placita fuisse videntur. Gloria enim est proborum servorum, vera de Domino dicere; et honor eorum Patrum qui bene docuerunt, si repectantur eorum doctrinæ.* Et rursus in eodem libro, pag. 37: *Hæc audiebamus semper a beato illo viro. Sæpe enim ita dicebantur ab eo, ut quidam suspicarentur ore quidem eum ista proferre, corde autem aliter habere. Et quidem memor vobis sum, audivisse me ab eo sancto nobis juramento satisfecisse, quia non aliud in lingua, et aliud esset in corde ejus.* Et paulo post: *Sed nunc quidem paucis ob memoriam et honorem Patris illius nostri, ita boni, ita laboriosi, et pro Ecclesiis ubique vigilantis dicta sint nobis. Neque enim generis ejus memoriam fecimus, neque educationis, aut eruditionis, aut alterius vitæ et propositi.* Quos quidem Eusebii locos ne quem sua laude defraudem, indicavit mihi vir doctissimus Franciscus Ogerius. Cæterum ex his quæ dixi satis colligitur, Eusebium nullo propinquitatis jure, sed tantum amicitiae vinculo cum Pamphilo conjunctum fuisse. Certe Eu-

(a) Eusebius in Epistola ad Cæsarienses de synodo Nicæna.

sebius, qui tot locis Pamphilum nominat, ejusque amicitia tantopere gloriatur, nunquam tamen propinquum aut affinem suum vocat. Imo vero ex ipsius Eusebii testimonio manifeste conficitur, Pamphilum martyrem Eusebii propinquum non fuisse. Nam in fine libri VII *Historiæ ecclesiasticæ*, ubi de Agapio Ecclesiæ Cæsariensis episcopo verba facit, ita loquitur: *Hujus tempore Pamphilum virum disertissimum, vitæque et operibus vere philosophantem cognovimus; in eadem Ecclesia presbyteri honore decoratum.* Cum igitur Eusebius ipse testetur, a se tunc primum cognitum esse Pamphilum, satis apparet nulla necessitudine aut affinitate eos inter se conjunctos fuisse.

Per hæc tempora contigit gravissima illa persecutio Christianorum, quæ a Diocletiano primum cæpta, a sequentibus deinceps imperatoribus ad decimum usque annum prorogata est (a). Hujus persecutionis tempore Eusebius utpote Cæsariensis Ecclesiæ tunc presbyter, in ea urbe perpetuo fere permansit, et continuis hortationibus multos ad martyrium instruxit. Inter quos fuit Apphianus, nobilis adolescens, cujus illustre certamen refert Eusebius noster in libro *De martyribus Palæstinæ*. Eadem persecutione captus Pamphilus et in carcere coniectus, integrum biennium in vinculis exegit. Quo quidem tempore Eusebius amicum et contubernalem suum nequaquam deseruit: sed illum invisens assidue, quinque libros *Defensionis Origenis* in carcere una cum illo elaboravit; sextum vero et ultimum ejusdem operis librum mortuo demum absolvit Pamphilo. Totum vero illud opus, confessoribus in metallis Palæstinæ degentibus ab Eusebio et Pamphilo nuncupatum est, quemadmodum scribit Photius in *Bibliotheca*, capite 148. Ejusdem persecutionis tempore, ob quasdam, ut credibile est, Ecclesiæ necessitates, in Tyrum profectus est. Qua in urbe dum degeret, quinque Ægyptiorum martyrum gloriosa certamina abs se visa esse testatur in libro VIII, cap. 7. Sed et in ejusdem libri cap. 9, se in Ægyptum ac Thebaidem venisse scribit, grassante adhuc persecutionis furore; atque illic multorum utriusque sexus martyrum admirabilem constantiam oculis suis conspexisse. Sunt qui scribant, Eusebium in ea persecutione ut carceris molestiis liberaretur, idolis sacrificasse; idque illi objectum est ab episcopis et confessoribus Ægyptiis in synodo Tyria, ut infra commemorabimus. Sed non dubito quin id falsum sit et ab inimicis Eusebii confictum. Nam si tantum crimen revera admissum fuisset ab Eusebio, quomodo Cæsariensis Ecclesiæ postea factus fuisset episcopus? Quomodo ab Antiochenis ad suscipiendum illius urbis sacerdotium evocatus? Et tamen cardinalis Baronius illud quasi certum ratumque arripuit, quod Eusebio per jurgium et altercationem objectum est ab ejus adversariis, nec ullius testimonio confirmatum.

Per idem tempus scriptus est ab Eusebio liber

adversus Hieroclem. Causam scribendi præbuit Hierocles Nicomediensis, qui sub initium ejus persecutionis cum Christianorum ubique templa destruerentur, vexata religioni quasi insultans, duos adversus fidem Christi in urbe Nicomedia edidit libros, quos *Φιλαλήθεις* inscripserat. In quibus inter cætera id asserebat, Apollonium Tyanæum multo plura et majora fecisse quam Christum, ut testatur Lactantius in libro VII. Sed Eusebius hominem despiciens, contentus fuit eum brevi libello confutare.

Inter hæc mortuo Agapio, Cæsariensium episcopo, cum persecutio jam sedata et pax reddita esset Ecclesiæ, Eusebius communi omnium consensu in ejus locum substituitur. Alii successorem Agapii ponunt Agricolam, qui Ancyrana synodo interfuit ac subscripsit, anno Christi 314. Ita Baronius in *Annalibus*, ad annum Christi 314, et Blondellus in *Apologia pro sententia B. Hieronymi*, cap. 49. Ubi Eusebium anno Christi circiter 315, administrationem Cæsariensis Ecclesiæ post mortem Agricolæ suscepisse scribit. Verum subscriptiones illæ episcoporum quæ in Latinis Canonum collectionibus habentur, parum certæ mihi videntur ac firmæ. Nam neque in Græcis codicibus, nec in Latina versione Dionysii Exigui leguntur. Deinde Eusebius in libro VII *Historiæ ecclesiasticæ* recensens præcipuarum sedium episcopos, sub quibus orta et grassata est persecutio, in Agapio Cæsariensium episcopo desinit, quem ait in ea persecutione pro Ecclesiæ suæ commodis plurimum laborasse. Hic ergo ad finem usque persecutionis permanserit necesse est. Atqui Eusebius statim post finem persecutionis factus est episcopus. Nam cum Paulinus episcopus Tyri, paulo post redditam Ecclesiæ pacem basilicam dedicaret, ad ejus dedicationem una cum reliquis episcopis a Paulino evocatus est, et elegantissimam coram illo habuit orationem, sicut discimus ex libro X *Historiæ ecclesiasticæ*. Id autem contigit antequam Licinius adversus Constantinum rebellaret, quod factum est anno Natalis Dominici 315. Circa hæc tempora Eusebius insignes illos *De demonstratione et De præparatione evangelica* libros elucubravit. Quos quidem ante concilium Nicænum scriptos fuisse constat, cum in *Historia ecclesiastica*, quæ ante illud concilium ab Eusebio scripta est, nominatim citentur, quemadmodum in adnotationibus ostendimus. Interea Licinius, qui in Orientis partibus Rempublicam administrabat, repentino furore incitatus Christianos persequi cœpit, præcipue vero antistites, quos Constantino magis favere, et pro illo vota facere suspicabatur. Sed Constantinus, suscepta adversus Licinium expeditione, brevi illum duobus præliis terra marique victum ad dedicationem compulit. Atque ita Christianis in Oriente degentibus pax per Constantinum denuo reddita est.

Verum inter ipsos Christianos longe gravior eodem tempore tumultus exarsit. Namque Arius, Alexan-

drinæ urbis presbyter, cum nova quædam et impia de Dei Filio dogmata publice in Ecclesia prædicaret, et ab Alexandro episcopo frequenter admonitus, nihilominus in fisdem assertionibus perseveraret, tandem una cum erroris sui sociis damnatus, pulsusque Ecclesia fuerat. Quam damnationem moleste ferens, litteras cum exemplo fidei suæ ad omnes vicinarum urbium episcopos misit: quibus querebatur immerito se depositum ab Alexandro, cum eadem ipse quæ reliqui Orientis antistites prædicaret. His artibus decepti plures episcopi, et ab Eusebio Nicomediensi maxime incitati, qui Arii partibus palam favebat, litteras pro Ario scripserunt ad Alexandrum Alexandrinæ urbis antistitem, orantes ut Arium in pristinum locum restitueret. Ex eorum numero fuit Eusebius noster, cujus litteræ ad Alexandrum scriptæ exstant in Actis septimæ synodi œcumenicæ, et inter veterum testimonia a nobis relatæ sunt. Eusebii Cæsariensis exemplum mox secuti Theodotus ac Paulinus, alter Laodiceæ, alter Tyrionum episcopus, pro restitutione Arii apud Alexandrum intercessere. Quorum epistolas, utpote dogmatibus suis patrocinantibus, cum ubique ostentaret Arius, et tantorum virorum auctoritate multos in societatem erroris sui pertraheret, Alexander et ipse coactus est ad reliquos Orientis episcopos litteras mittere, quibus palam fieret, Arium una cum sociis jure damnatum ac depositum fuisse. Exstant hodie Alexandri epistolæ duæ: altera ad Alexandrum Constantinopolitanum episcopum, in qua queritur Alexander de tribus episcopis Syriæ, qui Ario consentientes, contentionem quam sedare potius debuissent, magis quam antea inflammaverant. Hi sunt Eusebius, Theodotus ac Paulinus, sicut ex Arii epistola ad Eusebium Nicomediensem scripta licet colligere. Alteram Alexandri epistolam ad omnes ubique terrarum episcopos datam refert Socrates in libro I. His Alexandri litteris pene omnes Orientis subscripserunt episcopi: inter quos principem locum obtinebant Philogonius Antiochiæ, Eustathius Berrœæ et Macarius Hierosolymorum antistites. Episcopi vero illi qui ab Arii partibus stare videbantur, cum Alexandri litteris se perstrictos viderent, acrius multo ac vehementius in defensionem Arii incubuere: præcipue autem Nicomediensis Eusebius. Noster enim Cæsariensis Eusebius, una cum Patrephilo ac Paulino, aliisque Syriæ episcopis id tantum decrevit, ut Ario presbytero conventus in ecclesia sua agere liceret; subjectus tamen idem esset Alexandro episcopo, ab eoque flagitaret ut ad pacem et communionem admitteretur. Ad hunc modum dissidentibus inter se episcopis, et his Alexandri, illis Arii partes foventibus, contentio supra modum exasperata est. Cui malo ut mederetur Constantinus, generalem episcoporum synodum, qualem nulla unquam ætas viderat, ex universo orbe Romano congregavit in urbe Bithyniæ Nicææ. Hujus maximi ac celeberrimi concilii non minima pars fuit Euse-

bis noster. Nam et in dextro cornu primum locum obtinuit, et imp. Constantinum, qui inter duos consistentium ordines medius in aurea sella residebat, totius synodi nomine compellavit, sicut ipse testatur in exordio libri *De Vita Constantini*, et in lib. III ejusdem operis. Idem etiam confirmat Sozomenus in libro *Historiæ ecclesiasticæ*. Deinde cum inter episcopos maxima esset controversia de formula fidei, Eusebius noster formulam proposuit admodum rectam et simplicem, et quæ omnium episcoporum, ipsiusque adeo imperatoris consensu laudata est. Sed cum ei formulæ aliquid deesse videretur ad confutandam novi dogmatis impietatem, Patres synodi Nicænæ has præterea voces addendas esse censuerunt: *Deum verum de Deo verum genitum non factum, consubstantialem Patri*. Adjecerunt etiam anathematis aduersus eos qui dicerent Filium Dei de non exstantibus factum esse, et fuisse tempus cum non esset. Et initio quidem Eusebius noster *consubstantialis* vocem admittere recusabat. Sed postea edoctus a reliquis episcopis quænam esset huius verbi vis atque sententia, huic fidei tandem consensit ac subscripsit, quemadmodum ipse tradit in epistola ad Cæsarienses. Nonnulli asserunt Eusebium necessitate adactum, et imperatoris metu potius quam ex animi sui sententia, Nicænæ fidei subscripsisse. Ego vero de aliis quidem qui interfuerunt huic synodo, id facile crediderim. De Cæsariensi autem Eusebio ita sentire non possum. Nam Eusebius post synodum Nicænam, semper damnauit eos qui dicerent Filium Dei ex nihilo factum esse, ut patet ex libris ejus contra *Marcellum*, et nominatim ex cap. 9 et 10 libri *De ecclesiastica theologia*. Idem etiam de illo testatur Athanasius. Qui cum sæpissime retulerit Eusebium Cæsariensem Nicænæ synodo subscripsisse, nunquam tamen id ab illo simulate et in speciem duntaxat factum esse prodit. Certe si Eusebius non ex animo, sed per fraudem ac simulationem Nicæno concilio subscripsit, cur ad Cæsarienses illam quam dixi postea misit epistolam, qua ingenue professus est se fidem illam quæ in concilio Nicæno edita fuerat, amplexum fuisse? Post synodum Nicænam, Ariani metu imperatoris aliquantulum quievere. Mox resumpta fiducia, cum in amicitiam principis callide irrepissent, catholicos antistites omnibus modis atque artibus persequi instituerunt. Primus illorum impetus in Eustathium incubuit, Antiochenæ urbis episcopum, qui et confessionis gloria illustris, et inter Nicænæ fidei assertores præcipuus habebatur. Hunc igitur apud imperatorem accusant quod Sabellii impietatem astrueret, quodque matrem principis Helenam Augustam contumelia affecisset. Fit ingens conventus episcoporum in urbe Antiochia, cui præsedit Eusebius Nicomediensis, totius factionis auctor ac signifi. Interfuit etiam huic synodo Cæsariensis Eusebius. Igitur Eustathius a Cyro Berroensium episcopo accusatus quod impiam Sabellii doctri-

A nam tueretur; concinnato præterea aduersus illum stupri crimine, de sede sua depellitur. Quam ob causam gravissimus Antiochiæ tumultus est excitatus; populo duas in partes diviso, cum alii Cæsariensem Eusebium in Eustathii locum substitui, alii Eustathium sibi episcopum reddi flagitarent. Ventumque esset ad manus, nisi imperatoris metus et iudicum auctoritas eos cohibuisset. Pacata tandem seditione, pulsoque in exilium Eustathio, Eusebius noster tametsi et a populo et ab episcopis qui aderant, rogatus ut Antiochensis Ecclesiæ administrationem susciperet, id facere recusavit. Cumque episcopi scriptis ad Constantium litteris, et suum et populi totius suffragium ei retulissent, Eusebius suas quoque litteras dedit ad Constantium. Quibus rescribens imp. Constantinus, Eusebii consilium magnopere laudavit. Dejecto in hunc modum Eustathio, quod anno Christi 330 gestum esse in Adnotationibus observavi, Ariani in Athanasium furoris sui impetum vertunt. Ac primo quidem ordinationem ejus accusant apud principem: deinde quod lineæ vestis canonem a provincialibus exigeret: quod sacrum calicem confregisset: postremo quod Arsenium quemdam episcopum interemisset. Itaque Constantinus molestissimis eorum delationibus fatigatus, concilium indixit in urbe Tyro, eoque Athanasium episcopum ad causam dicendam venire iussit. In ea synodo iudex sedit inter cæteros Eusebius Cæsariensis, quem Constantinus ei concilio interesse voluerat. Hunc in concilio sedentem conspicatus Potamo Heracleopolitanus episcopus, qui cum Athanasio episcopo et aliquot Ægypti sacerdotibus illuc aduenerat, his verbis compellasse dicitur: *Tene, Eusebi, sedere, et innocentem Athanasium stare a te iudicandum? Quis hæc pati possit? Nonne persecutionis tempore mecum in custodia fuisti? Atque ego quidem oculum pro veritate perdidisti; tu nulla corporis parte mutilatus es, neque martyrium subiisti, sed vivus integerque consististi. Quanam ratione e carcere evasisti, nisi quod persecutoribus nostris spondesti te rem nefariam admissurum, ac fortasse etiam admisisti?* Hæc Epiphanius ita narrat in hæresi Meletianorum. Ex quibus obiter apparet, falli eos qui Eusebium nostrum idolis aliquando sacrificasse scribunt, idque illi in synodo Tyria palam objectum fuisse. Neque enim Eusebium insinulavit Potamo, quod idolis immolavisset, sed tantum quod saluus et integer ex carcere dimissus, id de ipso suspicandi ansam præbuisset. Fieri tamen potest, ut Eusebius alio quopiam modo dimissus fuerit e carcere, quam illo quem retulit Potamo. Cæterum ex Epiphanius verbis colligi videtur, Eusebium Cæsariensem huic synodo præsedisse. Addit enim Eusebium his auditis graviter commotum, dimisisse concilium. Ex aliis tamen scriptoribus compertum habemus, non Cæsariensem, sed Nicomediensem Eusebium Tyriæ synodo præfuisse.

Post concilium Tyri habitum, episcopi omnes

qui illic condecorant, jussu principis Hierosolyma se contulere, ad celebranda encœnia magnæ illius basilicæ, quam in honorem Christi Constantinus ibidem extruxerat. Illic Eusebius noster variis concionibus in ecclesia habitis festivitatem decoraverit. Cumque imperator acerbissimis litteris episcopos ad comitatum suum evocasset, ut eorum quæ adversus Athanasium per fraudem ac similitatem gesserant, rationem coram redderent; Eusebius postea una cum quinque aliis venit Constantinopolim, deque omnibus gestis principem certiore fecit. Tunc etiam tricennalem orationem coram ipso imperatore in palatio recitavit. Quam quidem imperator summo cum gaudio auscultavit, non tam ob suas, quam ob Dei laudes, quem Eusebius tota illa oratione celebraverat. Hanc secundam orationem in palatio a se dictam fuisse testatur Eusebius in libro *De vita Constantini*. Jam quippe antea orationem de sepulcro Domini habuerat in palatio; quam quidem imperator stans audierat, nec unquam, licet semel atque iterum ab Eusebio rogatus, sedere in sella sibi apposita sustinuerat; æquum esse dicens, sermones de Deo a stantibus exaudiri, ut refert Eusebius in capite 33 ejusdem libri.

Porro quam charus acceptusque fuerit Constantino noster Eusebius, tum ex his quæ dixi, tum ex multis aliis licet intelligere. Nam et frequentes ab eo accepit litteras, quæ in supradictis libris intextæ leguntur. Nec raro ad palatium accitus et convivio exceptus, et familiari colloquio honoratus est. Quin etiam visionem illam crucis quam in cœlo Constantinus viderat tunc cum adversus Maxentium proficisceretur, Eusebio nostro narravit; et Labarum quod ad crucis illius similitudinem expresserat, eidem ostendit, quemadmodum ipse testatur Eusebius. Cumque opus haberet codicibus sacris ad usum ecclesiarum quas Constantinopoli ædificaverat, eorum describendorum curam ac sollicitudinem mandavit Eusebio; quippe quem harum rerum peritissimum esse probe sciret. Denique cum Eusebius noster librum *De festo paschali* ejus nomini nuncupasset, adeo jucundum id munus fuit Constantino, ut librum illum statim in Latinum sermonem converti jusserit, scriptisque ad Eusebium litteris eum hortatus sit, ut ejusmodi opera quæ in manibus habebat, rerum sacrarum studiosis quamprimum communicaret.

Sub idem tempus Eusebius descriptionem basilicæ Hierosolymitanæ, et donariorum quæ illic sacrata fuerant, brevi libello comprehensam Constantino principi nuncupavit. Quam quidem una cum oratione tricennali ad calcem librorum *De vita Constantini* subjecerat. Verum hic liber hodie non existat. Eodem etiam tempore scripti sunt ab Eusebio libri quinque *contra Marcellum*: quorum postremos tres *De ecclesiastica theologia* Flaccillo Antiochensium episcopo inscripsit. Iniit autem episcopatum Flaccillus paulo ante synodum Tyri,

quæ congregata est consulatu Constantii et Albini, anno 333 Natalis Dominici. Certe Eusebius in libro *Contra Marcellum de ecclesiastica theologia*, cap. 14, diserte scribit, Marcellum merito ab Ecclesia damnatum fuisse. Damnatus autem est primum Marcellus in synodo Constantinopolitana, ab illis ipsis episcopis qui basilicam Constantinianam Hierosolymis dedicaverant, hoc est anno Christi 335, vel certe 336, ut Baronio placet. Et Socrates quidem tres tantum agnoscit Eusebii libros *contra Marcellum*, eos scilicet qui *De ecclesiastica theologia* inscribuntur; cum tamen totum opus *contra Marcellum*, quinque libris ab Eusebio sit comprehensum. Porro omnium Eusebii librorum, postremi videntur esse quatuor illi *De Vita imp. Constantini*. Scripti sunt enim post mortem imp. illius, cui non diu superstes vixit Eusebius. Mortuus quippe est sub exordia principatus Constantii Augusti paulo ante mortem Constantini Junioris, quæ contigit Acindyno et Proculo consulibus, anno Christi 340, ut colligitur ex Socratis libro secundo. Quod autem Scaliger in *Animadversionibus Eusebianis*, editionis ultimæ pag. 250, ait Eusebii libros *contra Porphyrium* scriptos esse sub Constantio, Constantini Magni filio, cum nullius antiqui scriptoris testimonio confirmetur, a nobis tam facile admitti non potest. Sed quod ibidem subjicit Scaliger, tres postremos *Evangelicæ demonstrationis* libros, octavum decimum scilicet, nonum decimum ac vicissimum, ab Eusebio scriptos esse *contra Porphyrium*, in eo manifeste hallucinatur. Scribit quidem Hieronymus, Eusebium tribus voluminibus, hoc est, xviii, xix et xx, respondisse Porphyrio, qui in libro xii et xiii eorum quos *contra Christianos* edidit, librum Danielis prophetæ convellere tentaverat. Sed Hieronymus non libros Eusebii *De demonstratione evangelica* intelligit, ut putavit Scaliger, sed libros ab eo *contra Porphyrium* elaboratos; qui *Ἐλέγχων καὶ Ἀπολογία* inscribuntur, uti colligere est ex *Bibliotheca Photii*. Cæterum hos libros post *Ecclesiasticam Historiam* ab Eusebio scriptos fuisse opinor. Idque ex eo conjicio, quod Eusebius noster in libro vi *Ecclesiasticæ Historiæ*, ubi insignem locum offert ex tertio Porphyrii libro *contra Christianos*, nullam facit mentionem eorum librorum quibus ipse Porphyrio responderat: cum tamen satis diligens laudator esse soleat operum suorum, et ad eorum lectionem studiosos subinde rejiciat.

Sed quoniam opportuna sese offert occasio, pauca etiam de *Ecclesiasticæ Historiæ* libris hoc loco adnotare libet. Horum enim potissimum causa tota hæc a nobis instituta est lucubratio. Multa quidem ab Eusebio nostro scripta sunt ad Ecclesiæ catholicæ utilitatem, et ad confirmandam Christianæ fidei veritatem, partim adversus Judæos, partim *contra gentiles*. Inter omnes tamen ejus libros merito palmam fert *Ecclesiastica Historia*. Multi quippe ante Eusebium pro Christianæ fidei defensione li-

bro conscripserant, et Judæorum contumaciam A
 erroremque gentilium validissimis rationibus con-
 vicerant. Sed qui rerum ecclesiasticarum historiam
 posteris traderet, nemo ante Eusebium exstiterat.
 Quo magis laudandus est Eusebius noster, qui et
 primus hoc argumentum excogitavit; et cum illud
 aggressus fuisset, omnibus numeris absolutum reli-
 quit. Certe cum multi post eum reperti sint, qui
 illius exemplo incitati res ecclesiasticas scriptis
 prode aggredirentur, omnes tamen ab iis tem-
 poribus historiam suam exorsi sunt in quibus Eu-
 seabius noster opus suum terminaverat; superiorum
 vero temporum historiam, quam ille decem libris
 exposuerat, integram ei atque intactam relique-
 runt. Quamobrem si quis illum ecclesiasticæ histo-
 riæ Patrem et conditorem appellare voluerit, is pro-
 fecto non absurde nec immerito id cognomen illi
 imposuit videtur. Quamvis autem ratione ad hoc
 argumentum accesserit Eusebius, non difficile est
 conijcere. Nam cum in extrema parte *Chronicorum*
Canonum, tempus adventus Domini nostri et Pas-
 sionis ejus accurate notasset, nomina etiam epi-
 scoporum qui in quatuor præcipuis Ecclesiis sede-
 rant, et illustrium virorum qui in Ecclesia flou-
 rant: hæreses denique ac persecutiones quibus
 vexata fuerat Ecclesia, suo tempore atque ordine
 digessisset, paulatim ad historiam ecclesiasticam
 conscribendam, quasi manu deductus est: ut quæ
 in *Chronicis Canonibus* quasi compendio quodam
 perstrinxerat, in *Ecclesiastica Historia* latius atque
 uberius pertractaret. Ipse certe in præmio *Histo-*
riæ ecclesiasticæ aperte indicat id quod dixi. Ubi
 etiam ab æquis lectoribus veniam sibi dari postulat,
 sicubi fortasse hoc argumentum minus cumulate
 fuerit exsecutus: se enim omnium primum ad hoc
 scribendi genus accedere, et iter nullius antea tri-
 tum vestigiis ingredi primum cœpisse. Verum hæc
 non tam excusatio ac veniæ deprecatio, quam lau-
 dis et gloriæ captatio quibusdam videri possit. Porro
 cum constet ex Eusebii ipsius testimonio, *Eccle-*
siasticam Historiam p̄st *chronologicos Canones* ab
 eo scriptam fuisse, mirum tamen est, utrumque
 opus ad unam eandemque metam procedere, ad
 annum scilicet vicesimum Constantini, qui fuit an-
 nus Christi 325. Illud præterea mirari subit, quod
 cum Nicæna synodus celebrata sit vicennialibus
 Constantini, nulla tamen ejus fiat mentio, nec in
Chronico, nec in *Ecclesiastica Historia*. Nam quod
 in *Latino* ejus *Chronico* ad annum Constantini quin-
 tum decimum hæc leguntur, *Alexandrinæ Ecclesiæ*
XIX^{us} ordinatur episcopus Alexander, a quo Arius pre-
sbyter de Ecclesia ejectus, multos suæ impietati so-
ciat. Ad quorum perfidiam coarguendam, synodus
cccxxviii episcoporum in Nicæam urbem Bithyniæ
congregata, omnes hæreticorum machinas Homousii
oppositione deleuit. Satis perspicuum est, ista non
 ab Eusebio scripta, sed ab Hieronymo addita fuisse,
 qui Eusebianum *Chronicum* multis de suo adjectis
 interpolavit. Ut enim illud omittam, quod synodi

Nicæna commemoratio hic alieno loco ponitur,
 quis unquam credat, Eusebium de Ario ita locutum
 fuisse, aut Homousii vocabulum *Chronico* suo in-
 texuisse, quod semper illi displicuit ut postea vi-
 debimus? Quomodo Eusebius dixit trecentos et
 octodecim episcopos Nicæna synodo interfuisse,
 cum in tertio libro *De vita Constantini* disertissime
 scribat, paulo plus quam ducentos et quinquaginta
 in ea consedissee? Non dubito tamen quin *Eccle-*
siastica Historia ab Eusebio absoluta sit aliquot
 annis post synodum Nicænam. Sed cum Eusebius
 pace illa quæ post persecutionem Diocletiani cœli-
 tus affulsit Ecclesiæ, *Historiam* suam claudere de-
 crevisset, quemadmodum ipse testatur in exordio
 operis sui, Nicæna synodi commemorationem de
 industria vitavit, ne seditiones ac tumultus episco-
 porum inter se rixantium exponere cogeretur.
 Quippe historiarum scriptores id præcipue curare
 ac providere debent, ut opus suum illustri et glo-
 rioso exitu concludant, sicut jam pridem monuit
 Dionysius Halicarnassensis in comparatione Hero-
 doti ac Thucydidis. Quis porro eventus illustrior
 ab Eusebio potuit optari, quam pax illa quæ post
 cruentissimam persecutionem a Constantino red-
 dita fuerat Christianis, cum extinctis ubique per-
 secutoribus, ac postremo omnium Licinio sublato,
 nullus jam præteritorum malorum superesset metus.
 Hac igitur pace historiam suam terminare maluit
 Eusebius, quam Nicæna synodi commemoratione.
 Ea quippe aynodo non tam sopita discidia, quam
 renovata esso videbantur. Idque non synodi ipsius
 culpa; sed pertinaci obstinatione eorum qui salu-
 berrimis sacrosancti concilii decretis acquiescere
 recusabant. Atque hæc de vita scriptisque Eusebii
 a nobis dicta sufficiant. Superest ut de ejus fide et
 ὀρθοδοξία pauca dicamus. Ac primum lectores mo-
 nitos velim, ne hic a nobis Eusebii defensionem
 expectent. Neque enim nostrum est de hujusmodi
 rebus pronuntiare, cum Ecclesiæ judicium et anti-
 quorum Patrum sententiam in iis potius sequi de-
 beamus. Proinde quædam duntaxat capita hic adno-
 tabimus, quibus quasi fundamentis innixi, de Euse-
 bii fide certius statuere possimus.

Cum igitur de Eusebio nostro variæ sint anti-
 quorum sententiæ, et quidam eum Catholicum, alii
 hæreticum; nonnulli διγλωττον, id est, dubiæ atque
 ancipitis fidei fuisse censuerint, inquirendum a no-
 bis est cui potissimum sententiæ debeamus acce-
 dere. Constans juris regula est, in dubiis æquiores
 potius ac mitiorem sententiam amplecti oportere.
 Deinde cum Occidentales omnes, uno fere excepto
 Hieronymo, de Eusebio nostro honorifice sense-
 rint, cumque Ecclesia Gallicana sanctorum numero
 eum ascripserit, ut ex Victorio Aquitano, Usuardo,
 aliisque colligitur, satius sine dubio est, ut Patrum
 nostrorum, quam ut Orientalium schismaticorum
 judicio subscribamus. Denique quorum auctoritas
 hac in re major esse debet quam pontificum Roma-
 manorum? Atqui Gelasius in libro *De duabus natu-*

is, Eusebium nostrum inter catholicos scriptores retulit, duoque ex ejus libris testimonia recitavit. Sed et Pelagius PP. eum inter historicos honoratissimum nominat, et ab omni hæreseos labe immunem esse pronuntiat, tametsi Origenem hæreticum summis laudibus extulisset. At dicit aliquis Orientalium potius sequendum esse judicium, cum Orientales Eusebium, utpote hominem linguæ suæ, melius nosse potuerint. Sed responderi potest, non deesse quosdam ex Orientalibus, qui de Eusebio nostro bene senserint. Inter quos est Socrates et Gelasius Cyzicenus. Quod si septimæ synodi œcumenicæ judicium nobis opponatur, in promptu est responsio. Neque enim de Eusebii fide agebatur in illa synodo, sed de imaginum cultu. Ad quem subvertendum cum adversarii paulo ante in urbe Regia congregati, testimonium ex Eusebii ad Constantiam epistola protulissent, eoque maxime niterentur; Patres septimæ synodi ad elevandam hujus testimonii auctoritatem acclamarunt, Eusebium Arianum fuisse. Verum id obiter tantum, ex occasione et odio illius epistolæ ab eis factum est, non autem data opera, aut causa prius cognita. Proferunt quidem loca quædam ex Eusebio, quibus approbent illum Ariano dogmati adhæsisse. Sed nullum discrimen adhibent inter libros ante concilium Nicænum, et inter eos qui post illud concilium ab Eusebio sunt elaborati, quod tamen fieri omnino debuerat, ut de Eusebii fide certum ac legitimum judicium promeretur. Quæcunque enim ante Nicænam synodum scripta sunt, Eusebio obijci et imputari non debent. Porro Eusebii epistola ad Alexandrum, qua pro Ario illum interpellat, scripta est procul dubio ante synodum Nicænam. Proinde testimonium illud Patrum septimæ synodi adversus Eusebium, etsi maximam habet auctoritatem, tamen præjudicium potius quam synodale judicium nobis videtur. Sed Græcis liceat de Eusebio nostro ita sentire, eumque affinem Arianae hæresi, aut etiam Arianum vocare. Hieronymum vero quis patienter ferat, qui non contentus hæreticum illum et Arianum dicere, Arianorum signiferum non semel nominat? Potestne Arianorum signifer merito dici, is qui Arianorum dogma post Nicænam synodum perpetuo damnavit? Legantur ejus libri *De ecclesiastica theologia*, quos contra Marcellum scripsit diu post concilium Nicænum. Inveniemus id quod dixi, damnatos ab eo fuisse qui dicerent Filium Dei de non exstantibus esse factum, et fuisse tempus cum non esset. Idem etiam de Eusebio testatur Athanasius in Epistola de decretis synodi Nicænae his verbis: *Et profecto infelix in eo fuit. Ut enim seipsum purgaret, accusavit deinceps Arianos, quod cum dicerent Filium Dei non existisse antequam gigneretur, hoc pacto negarent eum existisse ante incarnationem.* Et Athanasius quidem, qui privatas inimicitias cum Eusebio gessit, hoc Eusebio perhibet testimonium. Hieronymus vero qui nullas odii causas adversus Eusebium habe-

bat, imo qui ex illius scriptis tantopere profecerat; qui *Chronicum* ejus canonem et librum *De locis Hebraicis* in Latinum sermonem converterat, hoc Eusebium infamat elogio, quod ne infensissimi quidem hostes unquam illi tribuerunt. Cujus rei causam invenire non possum, nisi quod Hieronymus suscepto adversus Origenem odio, cunctos ejus dogmatum defensores, ac præcipue Eusebium nostrum immodice est persecutus. Fatendum quidem est, Eusebium nostrum, etsi Arianorum signifer merito dici non possit, tamen cum Arianorum signiferis post Nicænam synodum perpetuo versatum fuisse, et una cum illis impugnasse catholicos episcopos, Eustathium scilicet et Athanasium, præcipuos Homousii defensores. Illud quoque in Eusebio reprehendendum videtur, quod licet æternitatem Filii Dei adversus Arianos semper asseruerit, Homousii tamen vocem nunquam ex animo probavit. Certe nec in libris *contra Marcellum*, nec in orationibus *de fide adversus Sabellium*, ea voce unquam usus est. Imo vero in libro secundo *adversus Sabellium*, non obscure significat eam vocem, utpote quæ in Scripturis non legatur, sibi displicere. Sic enim ait: *Sicut ergo de his quæ possunt quæri inertium est non quærere: ita de his quæ non necesse est quæri, audacia est quærendi. Quæ ergo debent quæri? Quæ invenimus in Scripturis posita. Quæ autem in Scripturis non invenimus, non quæramus. Si enim oporteret nobis esse cognita, utique Spiritus sanctus posuisset in Scripturis.* Et aliquando post hæc habet: *Non ita periclitemur, sed tute loquamur. Si quid autem scriptum est, ne deleatur.* In fine autem orationis ita loquitur: *Quæ scripta sunt dicito, et derelinquetur lis.* Quibus verbis Homousion sine dubio perstringit Eusebius. Sed nunc, si placet, veterum de Eusebio testimonia audiamus. In quibus illud maxime observandum est, etsi varia fuerunt hominum de Eusebio nostro judicia, quod quidem spectat ad ecclesiasticorum dogmatum puritatem, omnes tamen summæ eruditionis laudem uno consensu ei tribuisse. Unus Patrum memoria existit Josephus Scaliger, qui præcipiti quadam audacia ac maledicendi libidine abreptus, hanc doctrinæ gloriam, quam nec adversarii Eusebio unquam inviderunt, ei adimere conatus est. Ejus verba si quis cupit cognoscere, inter testimonia veterum collocavimus: non quod ejus judicium hac præsertim in parte magni faciamus, sed eo potius consilio, ut importuna ejus maledicentia omnium oculis subijceretur. Qui cum in *Chronicum* Eusebii *Canonem* Commentarios scribere instituisset, in ipso operis exordio reprehendit Hieronymum, quod Eusebium virum eruditissimum appellaverit. Ac principio quidem statueram adversus Scaligerum pluribus disputare, ejusque sententiam prolixiori responsione subvertere. Sed quoniam ea res majoris est otii, ac fortasse tædium allatura esset lectoribus, in aliud tempus opportunius differetur.

VETERUM TESTIMONIA PRO EUSEBIO.

Ex epistola Constantini Magni ad Antiochenos, quam refert Eusebius in ejus Vita, pag. 516.

Fateor enim perlegisse me Acta in quibus ex honorificis testimoniis ac præconiis vestris in Eusebium Cæsariensem episcopum, quem ego quoque et doctrinæ et modestiæ causa jamdudum probe novi, vos in eum propensos esse, eumque vobis vindicare velle comperi. *Et paulo post* : Equidem virum illum quem vos et honore et benevolentia dignum judicatis, plurimum laudo. Non tamen adeo despici oportet id quod apud singulos ratum firmumque manere debuerat, ut singuli contenti non sint sententiis suis, etc.

Ex ejusdem Constantini ad Eusebium epistola, qua eum laudat, quod Antiochenam sedem recusaverit, pag. 518.

Epistolam tuam sæpius legi, et ecclesiasticæ disciplinæ regulam accuratissime observatam a te cognovi. Enim vero in ea sententia perstare, quæ et Deo accepta, et apostolicæ traditioni congrua esse videatur, summæ pietatis est. Tu quidem beatum te in hoc ipso existimare debes, qui totius propemodum orbis testimonio, dignus universæ Ecclesiæ episcopatu judicatus sis. Nam cum omnes te apud se episcopum esse ambiant, hanc tuam felicitatem sine controversia adaugent. Verum rectissime fecit prudentia tua, quæ et mandata Dei, et apostolicam atque ecclesiasticam regulam custodire statuit ; episcopatum Antiochensis Ecclesiæ repudians, et in eo potius permanere desiderans, quem Dei mandatum ab initio suscepisset.

Ex ejusdem Constantini epistola ad synodum Antiochenam, pag. 519.

Legi litteras a vestra sanctitate scriptas, et Eusebii collegæ vestri prudens propositum laudavi. Cumque cuncta quæ gesta sunt, partim ex vestris, partim ex perfectissimorum vivorum, Acacii et Strategii comitum litteris cognovissem, remque ut decebat accurate expendissem, scripsi ad populum Antiochenum, quid Deo acceptum et Ecclesiæ congruum esset. Ejus epistolæ exemplum his litteris subjici præcepi, ut vos cognoscere possitis, quidnam ego juris ratione provocatus scripserim ad populum Antiochenum : quandoquidem hoc litteris vestris continebatur, ut juxta populi et prudentiæ vestræ suffragium ac voluntatem, Eusebius sanctissimus Cæsariensium episcopus Antiochenæ Ecclesiæ præsideret, ejusque curam susciperet. Ac litteræ quidem Eusebii ecclesiasticæ lægi maxime inhærere videbantur, etc.

Ex ejusdem Constantini ad Eusebium epistola, in qua librum illius De Pascha laudat, pag. 543.

Eximiam tuam doctrinam et studii contentionem equidem supra modum admiratus sum, legique librum tuum perlibenter : utique in multorum qui divinæ religionis observantiam sincere profitentur, manus ac notitiam perveniret, quemadmodum optaveras, mandavi. Cum igitur intelligas, quanta cum voluptate hujusmodi munera a solertia tua nobis oblata suscipimus, cura ut frequentioribus posthac sermonibus quibus te innutritum esse prosteris, animum nostrum exhilaras.

Ex epistola ejusdem Constantini ad Eusebium de conficiendis sacræ Scripturæ codicibus, pag. 543.

Visum est enim id significare prudentiæ tuæ, ut quinquaginta codices divinarum Scripturarum, quarum apparatus et usum maxime necessarium Ecclesiæ esse intelligis, in membranis probe apparatis, ab artificibus antiquariis venuste scribendi peritissimis describi facias, qui et legi facile, et ad omnem usum circumferri possint.

Ex Eusebii Nicomediensis epistola ad Paulinum episcopum Tyri, quam refert Theodoritus in libro primo Historiæ ecclesiasticæ, cap. 5.

Nec domini mei Eusebii pro tuenda veritate studium silentio mandatum est, nec tua, domine, in eadem re taciturnitas. Ad nos enim de utroque fama pervenit : et quod consequens erat, Eusebii domini mei causa lætitiæ, tua vero dolorem cepimus.

Ex libro Basilii ad Amphilochem De Spiritu sancto, cap. 29.

Quod si cui Palæstinus Eusebius propter multarum rerum peritiam idoneus videtur, cui habeatur fides, illius quoque easdem voces ostendimus in quæstionibus *De priscorum polygamia* (a).

Εὐσέβιος καὶ ὁ Παλαιστίνος Εὐσέβιος ἀξιόπιστος διὰ πολυπειρίαν, κάκεινου τὰς αὐτὰς φωνὰς ἐπιδεικνυμένον ἐν τοῖς ἐπαπορήμασι Περὶ τῆς τῶν ἀρχαίων πολυγαμίας.

(a) Hujus libri meminit Eusebius in lib. vii *Præparationis*, cap. 8.

Ex libro Quæstionum Veteris ac Novi Testamenti qui inter Augustini Opera est editus, cap. 123.

Memimus in quodam libello Eusebii quondam egregii in reliquis viri legisset quia nec Spiritus sanctus sciat mysterium Nativitatis Domini nostri Jesu Christi, et admiror tantæ doctrinæ virum hanc maculam Spiritui sancto indixisse.

Ex epistola 65 Hieronymi, ad Pammachium et Oceanum.

Fortissimos libros contra Porphyrium scribit Apollinarius, ecclesiasticam pulchre Eusebius Historiam tenuit. Alter eorum dimidiatam Christi introduxit œconomiam; alter impietatis Arii apertissimus propugnator est.

Ex Apologetico ejusdem Hieronymi adversus Rufinum.

Sex libros, ut ante jam dixi, Eusebius Cæsariensis episcopus, Arianae quondam signifer factionis, pro Origene scripsit, latissimum et elaboratum opus: multis testimoniis approbavit, Originem juxta se Catholicum, id est, juxta nos, Arianum esse.

Ex eodem libro.

Ipse enim Eusebius, amator et præco et contubernalis Pamphili, tres libros scripsit elegantissimos, vitam Pamphili continentes. In quibus cum cætera miris laudibus prædicaret, humilitatemque ejus ferret in cælum, etiam hoc in tertio libro addidit, etc. *Et post pauca in eodem libro:* Laudavi Eusebium in Ecclesiastica Historia, in digestionem temporum, in descriptione sanctæ terræ: et hæc ipsa opuscula in Latinum vertens, meæ linguæ hominibus dedi. Num ex eo Arianus sum, quia Eusebius qui hos libros condidit, Arianus est.

Ex Hieronymi libro II adversus Rufinum.

Vir doctissimus Eusebius (doctissimum dixi, non Catholicum, ne more solito mihi et in hoc calumniam struas) per sex volumina nihil aliud agit, nisi ut originem suæ ostendat fidei, id est Arianae perfidiæ.

Ex Proæmio libri B. Hieronymi De locis Hebraicis.

Eusebius, qui a beato Pamphilo martyre cognomentum sortitus est, post decem Ecclesiasticæ Historiæ libros, post temporum Canones, quos nos Latina lingua edidimus, post diversarum vocabula nationum, quæ quo modo apud Hebræos olim dicta sint, et nunc dicantur, exposuit; post topographiam terræ Judææ, et distinctas tribuum sortes, ipsius quoque Hierusalem, templique in ea cum brevissima expositione picturam, ad extremum in hoc opusculo laboravit, ut congregaret nobis de sancta Scriptura omnium pene urbium, montium, fluminum, viculorum et diversorum locorum vocabula: quæ vel eadem manent, vel immutata sunt postea, vel aliqua ex parte corrupta. Unde et nos admirabilis viri sequentes studium, etc.

Ex libro B. Hieronymi De scriptoribus ecclesiasticis.

Hippolytus, cujusdam Ecclesiæ episcopus (nomen quippe urbis scire non potui) rationem Paschæ, temporumque canones scripsit usque ad primum annum Alexandri imp. et sedecim annorum circulum quem Græci ἐκκαίδεκαετηρίδα vocant, reperit; et Eusebio qui super eodem Pascha canonem decem et novem annorum circulum, id est, ἐννεαδεκαετηρίδα composuit, occasionem dedit.

Ex eodem libro.

Eusebius, Cæsaræ Palæstinæ episcopus, in Scripturis divinis studiosissimus, et Bibliothecæ divinæ cum Pamphilo martyre diligentissimus pervestigator, edidit infinita volumina. De quibus hæc sunt: *Εὐαγγελικῆς ἀποδελξῆως* libri viginti, *εὐαγγελικῆς Προπαρουσκευῆς* libri quindecim, *Θεογραφίας* libri quinque. *Ecclesiasticæ Historiæ* libri decem. *Chronicorum canonum omnimoda historia*, et eorum *ἐπιτομή*. *Et De Evangeliorum diaphonia*. *In Isaiam* libri decem, et *contra Porphyrium*, qui eodem tempore scribebat in Sicilia, ut quidam putant, libri triginta; de quibus ad me viginti tantum pervenerunt. *Τοπικῶν* liber unus; *Ἀπολογίας* pro Origene libri sex; *De vita Pamphili* libri tres. *De martyribus* alia opuscula. Et in *ca. Psalmos* eruditissimi *Commentarii*. Et multa alia. Floruit maxime sub Constantino imp. et Constantio; et ob amicitiam Pamphili martyris, ab eo cognomentum sortitus est.

Ex eodem libro.

Eusebius, natione Sardus, et ex lectore urbis Romanæ, Vercellensis episcopus; ob confessionem fidei a Constantio principe Scythopolim et inde Cappadociam relegatus, sub Juliano imp. ad Ecclesiam reversus, edidit in *Psalmos* *Commentarios* Eusebii Cæsariensis, quos de Græco in Latinum verterat.

Idem Hieronymus in Præfatione Commentariorum in Daniele.

Contra prophetam Daniele duodecimum librum scribit Porphyrius, nolens eum ab ipso cujus inscribitur est nomine, esse compositum, etc.; cui solertissime responderunt Eusebius, Cæsariensis episcopus

tribus voluminibus, id est, xviii, xix et xx. Apollinarius quoque uno grandi libro, hoc est, vicesimo sexto, et ante hos ex parte Methodius.

Idem Hieronymus in caput xxiv Matthæi.

De hoc loco, id est de abominatione desolationis quæ dicta est a Daniele propheta, stante in loco sancto, multa Porphyrius tertio decimo operis sui volumine contra nos blasphemavit. Cui Eusebius, Cæsariensis episcopus, tribus respondit voluminibus xviii, xix et xx.

Idem in epistola 84, ad Magnum.

Scripterunt contra nos Celsus atque Porphyrius: priori Origenes; alteri Methodius, Eusebius et Apollinarius fortissime responderunt. Quorum Origenes octo scripsit libros: Methodius usque ad decem millia procedit versuum: Eusebius et Apollinarius viginti quinque et triginta volumina condiderunt.

Idem in epistola 65, ad Pammachium et Oceanum.

Quis prudentior, doctior, eloquentior Eusebio et Didymo, assertoribus Origenis inveniri potest? Quorum alter sex voluminibus τῆς Ἀπολογίας ita eum, ut se, sensisse confirmat.

Idem Hieronymus in Præfatione Commentariorum in Isaiam.

Eusebius quoque Pamphili, juxta historicam explanationem quindecim edidit volumina.

Idem in Præfatione libri quinti Commentariorum in Isaiam.

Subeamne opus, in quod viri eruditissimi sudaverunt? Origenem loquor et Eusebium Pamphili. Quorum alter liberis allegoriæ spatiis evagatur; et interpretatis nominibus singulorum, ingenium suum facit Ecclesiæ sacramenta. Alter historicam expositionem titulo repromittens, interdum obliviscitur popositi, et in Origenis scita concedit.

Idem in libro quinto Commentariorum in Isaiam.

Eusebius Cæsariensis historicam interpretationem titulo repromittens, diversis sensibus evagatur: Cujus cum libros legerem, aliud multo reperi quam indice promittebat. Ubicunque enim historia defecerit, transit ad allegoriam; et ita separata consociat; ut mirer eum nova sermonis fabrica in unum corpus lapidem ferrumque conjungere.

Item Hieronymus in caput 1 Matthæi.

Super hoc et Africanus temporum scriptor; et Eusebius Cæsariensis in libris Διαγωγῆς Ἐδαγγέλων plenius disputarunt.

Rufinus in epistola ad Chromatium episcopum.

Injungis mihi ut *Ecclesiasticam historiam*, quam vir eruditissimus Eusebius Cæsariensis Græco sermone conscripserat, in Latinum converterem.

Augustinus in libro De hæresibus, cap. 85.

Cum Eusebii *Historiam* perscrutatus essem, cui Rufinus a se in Latinam linguam translata subsequenti etiam temporum duos libros addidit, non inveni aliquam hæresim quam non legerim apud istos; nisi quam in sexto libro ponit Eusebius, narrans eam exstitisse in Arabia. Itaque hos hæreticos, quoniam nullum eorum ponit auctorem, Arabicos possumus nuncupare, qui dixerunt animas cum corporibus mori atque dissolvi, et in fine sæculi utrumque resurgere. Sed hos disputatione Origenis præsentis et eos alloquentis, celerrime dicit fuisse correctos.

Antipater, Bostrensis episcopus, in libro primo adversus Apologeticum Eusebii Cæsariensis pro Origene.

Nam quoniam vir ille (Eusebius scilicet) plurimarum rerum scientia instructus fuit, quippe qui omnes veterum scriptorum libros ac lucubrationes investigaverit, et omnium fere antiquorum opiniones ac sententias exposuerit: plurima etiam ingenii sui monumenta posteris reliquerit, quorum nonnulla ab omnibus jure merito comprobantur: hujusmodi de illo viro existimatione abutentes, quosdam in errorem inducere conantur; affirmantes scilicet, Eusebium nunquam hæc scribere aggressurum fuisse, nisi antiquos omnes idem sentire accuratissime cognovisset. Ego vero Eusebium quidem

Ἐπειδὴ πολυῖστωρ ὁ ἀνὴρ γέγονε, πάσας τὰς τῶν ἀρχαιοτέρων βίβλους τε καὶ συγγράμματα ἐξερευνήσας καὶ ἀνιχνεύσας, καὶ τὰς πάντων μικροῦ δεινὸς δόξας ἐκθέμενος, καὶ πλεῖστα συγγράμματα καταλείψας τῷ βίῳ, ὧν ἕνια καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἕξια τυγχάνει· τῇ τοιαύτῃ τοῦ ἀνδρὸς ὑπολήψει χρώμενοι, συναρπάζειν ἐπιχειροῦσιν ἐνίοις, ὡς ὅτι φασὶν· Οὐκ ἂν εἴλετο Εὐσέβιος ἐπὶ τοῦτο ἰδεῖν, εἰ μὴ πάσας ἀκριθῶς ἠπίστατο τῶν παλαιῶν τὰς δόξας τοῦτο βουλομένης. Ἐγὼ δὲ, ὅτι μὲν πολυῖστωρ ὁ ἀνὴρ, καὶ οὐδὲν τι τῶν παλαιότερων συγγραμμάτων τὴν ἐκείνου διέλαθε γνώσιν, σύμφημι· καὶ ὁμολογῶ· βασιλικῆ γὰρ

συνεργία χρώμενος, βράδιος τὰ πανταχοῦ πρὸς ἑαυτὸν **A** plurimarum rerum scientia instructissimum fuisse συνέγειν ἡδύνατο. fateor, nec ex veterum scriptis quidquam illius subterfugisse notitiam. Usus enim imperatoris subsidio atque suffragio, cuncta quæ ubique erant, facillime potuit congregare.

Ex libro primo excerptorum Historiæ Ecclesiasticæ Philostorgii.

Ὅτι τὰ τε ἄλλα, καὶ ὅσα πρὸς Ἱστορίας ἔχει λόγων, ὁ Φιλοστόργιος, τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον ἐπαίνων, περὶ τὴν εὐσέβειαν διαμαρτάνειν φησί· καὶ τὸ ἀμάρτημα ὁ δυσσεβῆς διηγούμενος, διότι· ἄγνωστον τὸ θεῖον καὶ ἀκατάληπτον ἠγόητο. Ἄλλὰ καὶ ἄλλα τοιαῦτά φησιν αὐτὸν πλημμελεῖν. Καταπαύσαι δὲ αὐτὸν τὰς οικεῖας τῆς Ἱστορίας μνήμας μέχρι τῆς τῶν παίδων διαδοχῆς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου συνεπιμαρτυρεῖ.

Philostorgius Eusebium quidem Pamphili, tum ob alia multa, tum ob *Historiam Ecclesiasticam* laudibus afficit. Eundem tamen in iis quæ ad religionem pertinent, lapsus esse dicit: quippe qui Deum cognosci et comprehendi non posse existimaverit. Hunc enim ejus errorem impius iste commemorat. Sed et hujusmodi alios errores ab illo commissos esse affirmat. Cæterum et ipse cum aliis testatur Eusebium *Historiam* suam usque ad tempora liberorum Constantini Magni perduxisse.

Socrates in libro primo Historiæ Ecclesiasticæ.

Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, ἐν ὅλοις δέκα βιβλίοις τῆς **B** *Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας* ἐκθέμενος, κατέπαυσεν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἐν οἷς καὶ ὁ παρὰ τοῦ Διοκλετιανοῦ κατὰ Χριστιανῶν γενομένος πόλεμος ἀνεπαύσατο. Γράφων δὲ ὁ αὐτὸς *Εἰς τὴν βίον Κωνσταντίνου*, τῶν κατ' Ἄρειον μερικῶς μνήμην πεποιήται, τῶν ἐπαίνων τοῦ βασιλέως, καὶ τῆς πανηγυρικῆς ὑψηγορίας τῶν λόγων μᾶλλον ὡς ἐν ἐγκωμίῳ φροντίσας, ἤπερ τοῦ ἀκριβῶς περιλαβεῖν τὰ γενόμενα.

Eusebius Pamphili res in Ecclesia gestas decem libris complexus, principatu Constantini *Historiam* suam terminavit, quo tempore persecutio Diocletiani adversus Christianos finem accepit. Idem in libris quos *De vita imp. Constantini* conscripsit, ea quæ ad Arium pertinent, singillatim minime est exsecutus, quippe qui ut in encomiis fieri solet, imperatoris laudes et panegyricam orationem contextere magis in animo haberet, quam res gestas accurate commemorare.

Idem Socrates in eodem libro, cap. 7, de Sabino, Macedonianorum episcopo, loquens, qui Synodorum Historiam scripserat, ita dicit:

Καὶ ἐπαινεῖ μὲν τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον ὡς ἀξιόπιστον μάρτυρα· ἐπαινεῖ δὲ καὶ τὸν βασιλέα, ὡς τὰ Χριστιανῶν δογματίζειν δυνάμενον· μέμφεται δὲ τῇ **C** ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθείσῃ πίστει, ὡς ὑπὸ ἰδιωτῶν καὶ οὐδὲν ἐπισταμένων ἐκφροδομένη· καὶ ὃν ὡς σοφὸν καὶ ἀψευδῆ καλεῖ μάρτυρα, τούτου τὰς φωνὰς ἐκουσίως ὑπερορᾷ.

Et Eusebium quidem Pamphili, tanquam testem fide diguissimum laudat: imperatorem quoque ipsum præconiis afficit, utpote qui Christianæ fidei dogmata apprime calleret. Fidem vero Nicææ expositam reprehendit, tanquam ab ignaris et imperitis hominibus conscriptam. Et quem sapientem virum ac veracem testem nominat, ejus verba sciens ac prudens pro nihilo ducit.

Idem Socrates in libro II, cap. 21.

Ἐπειδὴ δὲ τινες ἐπεχείρησαν καὶ αὐτὸν λοιδορῆσαι, φημί δὴ τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον, ὡς ἀρειανίζοντα ἐν οἷς λόγοις ἐξέδωκε, μικρὰ καὶ περὶ αὐτοῦ εἰπεῖν οὐκ ἄκαιρον ἠγοῦμαι. Πρῶτον μὲν γάρ, κ. τ. λ.

Primum igitur concilio Nicæno quo Filium Patri consubstantialem fuisse decretum est, et interfuit et consensit. In tertio vero libro quem *De vita Constantini* scripsit, ita loquitur: « Omnes imperator ad concordiam incitavit, donec universos in iis de quibus antea dissentiebant, concordantes atque unanimes præstitisset. Adeo ut fides omnium consona apud Nicæam obtinuerit. » Cum igitur Eusebius illius concilii mentionem faciens, cunctas animorum dissensiones sopitas esse dicat, et universos in unam eandemque conspirasse sententiam, quid causæ est cur nonnulli eum existiment Ariano dogmati consentire? Falluntur etiam Ariani, qui illum opinioni suæ suffragari arbitrantur. Sed dicet fortasse aliquis, illum Ariani dogmatibus assertorem videri, propterea quod in libris suis crebro dicere solet, PER CHRISTUM. Cui nos id respondemus, et hac loquendi ratione et aliis hujusmodi quæ dispensationem humanitatis Jesu Christi designant, ecclesiasticos scriptores uti consuevisse (a): et ante hos omnes Paulum apostolum iisdem vocibus usum fuisse, qui tamen perversi dogmatis magister nunquam est existimatus. Cæterum cum Arius Filium Dei creaturam perinde ac cætera quæ a Deo creata sunt, ausus sit dicere, audi, si placet, quænam de hac re fuerit Eusebii sententia in libro primo *De ecclesiastica theologia* (cap. 9, 10). « Unigenitus, inquit, Dei Filius solus ipse et non alius et prædicatur et est. Unde merito quis reprehenderit

(a) Theodoritus in cap. I primæ Epistolæ ad Corinth.

eos qui creaturam illum dicere non dubitarunt, ex nihilo conditum perinde ac reliquas creaturas. Quomodo enim Filius fuerit, quomodo Unigenitus, si eandem cum cæteris creaturis naturam sortitus est, unusque est e numero rerum creaturarum, utpote qui una cum illis ortus sit ex nihilo. Verum divina oracula non ita de illo prædicant. Deinde paucis interjectis hæc subjicit : « Quisquis igitur Filium Dei ex nihilo genitum, et creaturam e non exstante productam esse asserit, is non animadvertit, se nudum quidem nomen Filii ei concedere, revera tamen eum Filium pernegare. Qui enim ex nihilo genitus est, **verò** Filius Dei esse non potest, sicut nec quidvis aliud quod genitum sit. Verus autem Filius Dei, utpote qui ex illo tanquam ex Patre genitus est, unigenitus et dilectus Patris merito dicitur. Ob eandem etiam causam Deus ipse est. Quis enim alius Dei fetus esse possit, quam illi ipsi per omnia simillimus? Condit quidem urbem imperator, sed eam non gignit : filium autem gignere dicitur, non condere. Artifex autem, faber dicitur ejus quod fabricatus est, non pater. Filii vero sui nequaquam faber dicitur. Ita quoque summus hujus universi Deus, Filii quidem sui pater, mundi vero faber et conditor merito dicitur. Quod si semel in Scripturis inveniat dictum, *Dominus creavit me initium viarum suarum ad opera sua*, sensum ipsum verborum inspicere debemus, quem paulo post exponam : nec, ut Marcellus facit, ob unicum testimonium, præcipuum Ecclesiæ dogma convellere. » Hæc et alia plurima ab Eusebio Pamphili dicta sunt in libro *adversus Marcellum*. In tertio autem ejusdem operis libro, docens quomodo intelligenda sit hæc vox *κτίσμα*, ita loquitur : « His ita constitutis, consequens est, ut, quemadmodum illa quæ præcesserunt, sic etiam hæc verba : *Dominus condidit me initium viarum suarum ad opera sua* ¹, de eadem persona dicta sint. Quod si creatum se esse dicit, non ita accipiendum est, quasi dicat, se de non exstantibus ad id quod est pervenisse, et perinde ac reliquas creaturas ex nihilo conditum esse, sicut nonnulli perperam existimarunt. Sed id dicit, utpote qui subsistat ac præexistat ante constitutionem totius mundi ; a Patre autem suo ac Domino Princeps ac Rector hujus universi constitutus sit : adeo ut verbum hoc *ἔκτισεν*, positum sit hoc loco pro *constituit*. Certe apostolus Petrus, principes et rectores qui hominibus præsent, discrete creaturam appellat, his verbis : *Subjecti estote omni humanæ creaturæ propter Dominum, sive regi quasi præcellenti, sive rectoribus tanquam ab illo missis* ². Propheta quoque cum dicit : *Præpara te, Israel, ad invocandum Deum tuum, quoniam ecce qui firmat tonitru, et qui creat Spiritum, qui annuntiat hominibus Christum suum* ³; hoc verbum *κτίζων*, non accepit pro eo quod factum est cum antea non esset. Neque enim tunc Deus creavit Spiritum, cum Christum suum per illum cunctis hominibus annuntiavit. Nihil quippe sub sole novum est. Sed erat quidem antea Spiritus et subsistebat : *Missus est autem tunc cum apostoli congregati essent, quando sonus instar tonitruum factus est de cælo tanquam ingruentis Spiritus vehementis : et repleti sunt Spiritu sancto*. Atque ita Christum Dei hominibus prædicarunt, juxta prophetiam quæ dicit : *Ecce is qui firmat tonitru et qui creat Spiritum, et qui annuntiat hominibus Christum suum*. Ubi vocabulum illud *creans* positum est pro *mittens*, vel pro *disponens atque constituens*. Tonitru vero similiter Evangelii prædicationem significat. David quoque cum dicit : *Cor mundum crea in me, Deus* ⁴, non hoc dixit quasi cor antea non haberet : sed orabat ut mens pura in seipso perficeretur. Eadem ratione dictum est illud, *ut duos in unum novum hominem crearet*, id est conjungeret. Vide autem annon ejusdem generis sit et illud : *Induamini novum hominem qui est secundum Deum creatus* ⁵. Item illud : *Si qua igitur in Christo nova creatura* ; et quæcunque alia ejusmodi reperiri possunt ab iis qui Scripturas divinitus inspiratas curiose scrutantur. Ne mireris ergo si in hoc loco, *Dominus creavit me initium viarum suarum*, verbum *creavit* translative positum est pro *constituit* et *rectorem ordinavit*. Hæc Eusebius scribit in libris *contra Marcellum*. Quæ nos hic adduximus propter eos qui illum frustra criminari et traducere conantur. Neque enim probare possunt, Eusebium initium essentia Filio tribuisse, tametsi dispensationis vocabulis passim in libris suis utatur : præsertim cum scriptorum Origenis imitator et admirator exstiterit, in quibus Filium ex Patre genitum semper prædicari reperient, quicunque reconditam Origenis doctrinam intelligentia assequi possunt. Atque hæc obiter dicta sint, ut Eusebii obrectatoribus respondeam.

Sozomenus in libro 1 Historiæ ecclesiasticæ.

Atque animus quidem erat, hoc opus ab ipso A Christianæ religionis exordio repetere. Sed cum animadverterem alios scriptores, Clementem dico et Hegesippum, viros sapientissimos, qui apostolorum temporibus proxime successerunt, Africanum præterea historicum, et Eusebium, cognomento Pamphilum (virum tum in sacris litteris, tum in poetis aliisque scriptoribus gentilibus exercitissimum), idem ipsum ad sua ipsorum tempora scribere aggressos, etc.

Ἀρμήθην δὲ τὸ ἀρχαῖς ταύτην συγγράψαι τὴν πραγματείαν· λογισάμενος δὲ ὡς καὶ ἄλλοι ταύτης ἐπειράθησαν μέχρι τῶν κατ' αὐτοὺς χρόνων, Κλήμης τε καὶ Ἡγήσιππος, ἄνδρες σοφώτατοι, τῆ τῶν ἀποστόλων διαδοχῇ παρακολουθήσαντες, καὶ Ἀφρικανὸς ὁ συγγραφεὺς, καὶ Εὐσέβιος ὁ ἐπίκλην Παμφίλου, ἄνθρω τῶν θείων Γραφῶν καὶ τῶν παρ' Ἑλλήσι ποιητῶν καὶ συγγραφέων πολυμαθέστατος Ἴστωρ.

¹ *Prov.* viii, 22. ² *I Petr.* ii, 14. ³ *Amos* iv, 13. ⁴ *Psal.* l, 12. ⁵ *Ephes.* iv, 24.

Victorius in Canone Paschali.

Recensitis igitur fidelibus historiis veterum, beati scilicet Eusebii Cæsariensis Palæstinæ civitatis episcopi, viri in primis eruditissimi atque doctissimi, *Chronicis* proloquo; ac perinde his quæ a sanctæ memoriæ Hieronymo hisdem *Chronicis* sunt adjecta.

Hieronymus in Epistola ad Chromatium et Heliodorum, quæ præfigitur Martyrologio quod B. Hieronymi inscriptum est nomine.

Constat Dominum nostrum Jesum Christum omni die martyrum suorum triumphos excipere, quorum passiones a sancto Eusebio Cæsariensi episcopo scriptas reperimus. Nam Constantinus Augustus, cum Cæsaream fuisset ingressus, et diceret memorato antistiti, ut peteret aliqua beneficia Cæsariensi Ecclesiæ profutura, legitur respondisse Eusebium: Opibus suis Ecclesiam ditatam, nulla petendi beneficia necessitate compelli: sibi tamen desiderium immobile exstitisse, ut quidquid in republica Romana gestum sit erga sanctos Dei per iudices iudicibus succedentes in universo orbe Romano, sollicita perscrutatione monumenta publica discutiendo perquirent; et qui martyrum a quo iudice, in qua provincia vel civitate, qua die quave perseverantia, passionis suæ obtinuerint palmam, de ipsis archivis sublata. ipsi Eusebio regio jussu dirigerent. Unde factum est, ut idoneus relator existens, et *Ecclesiasticam Historiam* texeret, et omnium pene martyrum provinciarum omnium Romanarum tropæa diligens historiographus declararet.

Gelasius papa in decreto de libris apocryphis.

Item *Chronica* Eusebii Cæsariensis, et ejusdem *Ecclesiasticæ historiæ* libros, quamvis in primo narrationis suæ libro tepuerit, et postea in laudibus atque excusatione Origenis schismatici unum conscripserit librum, propter rerum tamen notitiam singularem, quæ ad instructionem pertinent, usquequaque non æcimus renuendos.

Idem in libro De duabus naturis.

Ut idipsum dicentes uno corde, unoque ore, et credamus quod a majoribus nostris accepimus, et donante Domino tradamus posteris confitendum, cum quibus unitam fidem Deo propitiò perdurare Catholicorum subjecta testimonia magistrorum recensita testantur. *Et paulo post*: Eusebii episcopi Palæstinensis, cognomento Pamphili, ex expositione psalmi septimi, etc. Item ejusdem ex *Evangelica præparatione*, lib. vii.

Pelagius II papa in Epistola 3, ad Eliam Aquileiensem et alios episcopos Istriæ.

Quid namque in hæresiarchis Origene deterius, et quid in historiographis inveniri Eusebio honorabilius potest? Et quis nostrum nescit, in libris suis quantis Origenem Eusebius præconiis attollat? Sed quia sancta Ecclesia suorum fidelium corda benignius quam verba districtius pensat, nec in hæreticis sensum proprium testatio Eusebii absolvere potuit: nec rursus Eusebium laudati Origenis culpa damnavit.

Evagrius, lib. 1 Historiæ, cap. 1.

Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου, ἀνὴρ δὲ ἐξ τὰ μάλιστα λό- A
γος ὁ Παμφίλου τὰ τε ἄλλα, καὶ ὥστε οἷός τε εἶναι
παθεῖν (α) τοὺς ἐντυγχάνοντας θρησκειῦν τὰ ἡμέτερα,
εἰ καὶ μὴ λίαν ἀκριβεῖς οἶδε ποιεῖν.

Eusebius Pamphili, vir cum in aliis rebus diser-
tissimus, tum in scribendo tantum valens, ut possit
lectores suos, si non perfecte efficere Christianos,
ita tamen impellere, ut nostra libenter amplectan-
tur.

Gregorius Magnus in epistola ad Eulogium Alexandrinum episcopum.

Ex audientium numero nunc factus sum, cui sanctissima vestra beatitudo scribere studuit, ut cunctorum martyrum gesta quæ piæ memoriæ Constantini temporibus ab Eusebio Cæsariensi collecta sunt, transmittere debeamus. Sed hæc neque si collecta non sint, neque si sint, ante vestræ beatitudinis scripta cognovi. Ago ergo gratias, quia sanctissimæ vestræ doctrinæ scriptis eruditus, cæpi scire quod nesciebam. Præter illa enim quæ in ejusdem Eusebii libris *De gestis sanctorum martyrum* continentur, nulla in archivo hujus nostræ Ecclesiæ, vel in Romanæ urbis bibliothecis esse cognovi, nisi pauca quædam in unius codicis volumine collecta.

Gelasius Cyzicenus in libro secundo De synodo Nicæna, cap. 1.

Ἀκούσωμεν δὴ τί ἐνταῦθα λέγει καὶ ὁ ἀροτὴρ ὁ B
ἐλλιστος τῆς ἐκκλησιαστικῆς γεωργίας, ὁ φιλαλη-
θίστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ παμφήμου Παμφίλου. Ὁ
μὲν οὖν Λικίνιος, φησὶ, τὴν ὁμοίαν τοῖς ἀθέοις τυράν-
νος τῆς ἀσεβείας μεταλθῶν ὄδον, ἐπὶ τὸν Ἰσον αὐτοῖς
ἐνδίκως περιηρέθη κρημνόν, etc., quæ leguntur in
fine libri decimi *Historiæ ecclesiasticæ*. Τοσαῦτα ὁ

Audiamus sane quid hic dicat præstantissimus
ecclesiastici fundi arator, ille veri studiosissimus
Eusebius, celeberrimi Pamphili cognomento inai-
gnis. Licinius quidem, inquit, eandem quam supe-
riores illi viam impietatis insistens, merito in
eundem cum illis exitii gurgitem est delapsus,
etc. Hactenus veterum ecclesiasticæ historiæ scri-

(α) *Παθεῖν τοῦς*. Sic mutatione emendavimus quod prius inale legebatur τοῦς παθεῖν. ΕΔΙΤ. ΠΑΤΡ.

ptorum fide dignissimus Eusebius Pamphili, qui A quamplurimis martyrum certaminibus conquisitis atque investigatis, ex iis quæ simplici ac rudi stylo scripta fuerant eligens atque excerpens, *Ecclesiasticam historiam* decem omnino libris accurate conscriptam nobis reliquit, incipiens quidem ab adventu Domini, progressus vero ad ea quæ dixi tempora, non sine ingenti labore. Quomodo enim aliter fieri potuit ab eo, qui tantam curam suscepit, ut huiusmodi collectionis harmoniam nobis conservaret? imo vero summum, ut dixi, studium, et incredibilem laboris copiam ad id contulit. Nemo porro existimet ex iis quæ de illo circumferuntur, virum hunc in Arii impietatem unquam concessisse: sed credat, si quæpiam protulit aut scripsit, Arii dogma tantillum subolentia, ea non ex impio illius sensu protulisse unquam aut scripsisse, sed ex minus curiosa parumque sollicita simplicitate, ut ipse in libro *Apologetico* quem ad orthodoxos omnes episcopos misit, plenius approbavit.

Auctor Chronici Alexandrini, pag. 582.

Eusebius vero Pamphili et ipse prudentissimus scriptor in hunc modum narrat: Quoniam Judæi Christum die festo in crucem egerunt, vicissim ipsi eodem die periire.

Nicephorus in libro vi Historiæ, cap. 37.

Eodem tempore, eruditione juxta et vitæ instituto philosophum Christianum, et presbyteri dignitate auctum, divinum Pamphilum floruisse scimus. Cujus vitam et actus omnes, celebrem etiam quam ibi instituit profanæ divinæque philosophiæ scholam, præterea constantem in variis persecutionibus confessionem, et certamina egregiumque pro Christi nomine martyrium, Eusebius sororis ejus filius, eidemque adeo charus ut ab eo cognomen accepit, peculiari scripto copiose est prosecutus: ad quem eos qui accuratius hæc cognoscere voluerint, rejicimus. Eusebius iste disciplinis omnibus perceptis, sacrarum maxime litterarum scientia enituit, et ad Constantii usque tempora vixit. Et cum Christianæ professionis studiosissimus esset, egregiamque pro Christi honore æmulationem spiraret, quindecim tomis *Evangelicam præparationem*, et decem aliis *Evangelicam demonstrationem* est complexus. Et primus ipse manum præsentii argumento admovit, primusque libros eos *Ecclesiasticam historiam* appellavit, decemque eam tomis absolvit. Est et aliud ejus volumen, in quo temporum certam accuratamque rationem digessit, et quem *Canonem* appellavit. Scripsit quoque *De Constantini vita* libros quinque. Edidit et alium ad eundem quem *Tricennalem* inscripsit. Ad Stephanum item alium, de iis quæ in Evangeliiis in dubium seu disputationem vocantur. Sed et alia varia reliquit scripta, quæ multum Ecclesiæ afferunt utilitatis. Verum enimvero etiamsi talis fuerit, in multis tamen apparet, eum Arii sententiam comprobasse, etc.

τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφεῶν ἀξιοπιστότατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ Παμφίλου, πλείστους ὄσους ἀγῶνας θέμενος καὶ διερευνησάμενος, ἐκ τῶν ἀπλῶς ἐχόντων τὴν ἀναλογίην ποιησάμενος, ἐν δέκα τόμοις ὅλοις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῖν ἱστορίας ἀκριθῶς καταλέλοιπεν· ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας, πληρώσας δὲ εἰς τοὺςδε τοὺς χρόνους οὐκ ἀπόνως· πῶς γὰρ οἶόν τε ἦν τοσαύτην ἀναδεξάμενον φροντίδα τοῦ διασώσασθαι τῆς τοιαύτης συλλογῆς τὴν ἀρμονίαν; ἀλλ' ὡς ἀρτίως ἔφη, πολλὴν εἰσενεγκάμενος τὴν σπουδὴν καὶ πλοῦτον ἄφατον πόνου. Ἀλλὰ μηδεὶς οἰείσῃ τὸν ἄνδρα ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ ἐπιπεφημισμένον, ὡς τῆς Ἀρείου βλασφημίας ποτέ τι πεφρονήκει· ἀλλὰ πεπείσθω, ὡς εἰ καὶ τιν' ἂν ἐλάλησεν, ἢ ἔγραψε μικρὸν τι τὰ Ἀρείου ὑπονοούμενα, οὐ μὲν κατὰ τὴν ἀσεβῆ ἐκείνου ἔννοιαν, ἀλλ' ἐξ ἀπεριέργου ἀπλότῃτος, καθὼς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Ἀπολογητικῷ, ᾧ διεπέμφατο πρὸς τὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων κοινὸν, μαρτυράμενος ταῦτα ἐπιληροφόρησε.

Ὁ δὲ σοφώτατος Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου συνεγράψατο οὕτως· Ὅτι ἐν τῇ ἑορτῇ τὸν Χριστὸν ἐσταύρωσαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐν τῇ αὐτῶν ἑορτῇ πάντες ἀπέλωστο.

Ἐφ' οὗ λόγῳ καὶ φιλοσόφῳ βίῳ διαζῶντα, καὶ τοῦ αὐτοῦ πρᾶσθαι ἡξιωμένον, τὸν θεῖον Πάμφιλον ἔγνωμεν· οὗ τὸν βίον καὶ τὰ κατ' ἕκαστον αὐτῷ πεπραγμένα, ἔτι δὲ καὶ περὶ ἧς συνεστήσατο ἐκεῖσε λόγων θεῶν καὶ φιλοσόφων διατριβῆς, πρὸς δὴ τοῦτοις καὶ τὴν ὑπὲρ εὐσεβείας τοῦτου ἐν διαφόροις διωγμοῖς ὁμολογίαν· τοὺς τε ἀγῶνας αὐτοῦ, καὶ τὸ τελευταῖον ὡς τὸν τοῦ μαρτυρίου ἀνεδήσατο στέφανον, Εὐσέβιος ὁ τοῦτου ἀδελφιδούς, καὶ τοσοῦτον ἐκεῖνῳ φιλούμενος, ὡς καὶ τὴν ἐκείνου κλησιν ἐπιθετον σχεῖν, εἰς λεπτὸν ἐν ἰδίῳ συντάγματι περιέλαβε· καὶ τοὺς ἀκριθῶς βουλομένους τὰ ἐκείνου εἰδέναι, αὐτῷ παραπέμπομεν. Ὁς δὴτα Εὐσέβιος διὰ πάντων ἐλθὼν, μάλιστα τῇ περὶ τὰ θεῖα σπουδῇ ἐνακμάζει. Ἀχρὶ δὲ καὶ Κωνσταντίου τὸν τῆς ζωῆς παρεῖλκυσε χρόνον. Χριστιανὸς δὲ τὰ μάλιστα ὢν, καὶ πολὺν τὸν ζῆλον ὑπὲρ Χριστοῦ πνέων, ἐν δεκαπέντε τόμοις τὴν *Εὐαγγελικὴν* συγγράφει *προπαρασκευήν*, καὶ ἐν δέκα πάλιν τὴν *Εὐαγγελικὴν ἀπόδειξιν*. Καὶ πρῶτος αὐτός τῇ μετὰ χεῖρας ὑποθέσει ἐπέβαλεν, Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν πρῶτος ὀνομάσας τὴν βιβλίον· δέκα δ' ἐν τόμοις τοῦτο τὸ σύνταγμα περικλείεται. Καὶ ἄλλη δὲ αὐτοῦ βίβλος ἐμφέρεται, ἣν *Κανόνα* ἐπέγραψε, τὰς τῶν χρόνων ἀκριβομένην γραφάς. Καὶ *Εἰς τὸν βίον δὲ Κωνσταντίνου* πέντε λόγους ἐξέδωκε· καὶ ἕτερον δὲ πρὸς αὐτὸν, ὃν *Τριακοῦσατηρικὸν* ἐπιγράφει· καὶ *Στεφάνῳ* περὶ τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς Εὐαγγελίοις ἀπορουμένων ἕτερον ἀνατίθησι· καὶ ἄλλα διάφορα συγγράμματα καταλέλοιπε, πολλὴν δνησιν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἰσφέροντα. Πλὴν τοιοῦτος ὢν, ἐν πολλοῖς φαίνεται τὰ Ἀρείου πρᾶσθαι, κ. τ. λ.

Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, τὴν Ἐκκλησιαστικὴν συγ- A
γράφων Ἱστορίαν, παρέλιπε περὶ ἐκάστου ταῦτα εἰ-
πεῖν, ἄπερ ἐν ἄλλοις συντάγμασιν ἔφρασεν· ἐνέθεικεν (α)
γὰρ ἑνδεκα λόγοις τὰ παθήματα σχεδὸν τῶν ἐν πάσαις
ταῖς ἐπαρχίαις ἀθλησάντων μαρτύρων καὶ ἐπισκό-
πων, καὶ ὁμολογητῶν· οὐ μὴν ἀλλὰ γυναικῶν καὶ
πρῶθενων, ὅσαι ἀνδρείῳ φρονήματι διὰ τὸν Δεσπότην
ἠγωνίσαντο Χριστὸν, ἀνεγράψατο. Καὶ οὗτος μόνος
τῶν ἐπισκόπων ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, καὶ κα-
θεξῆς, τὰ παθήματα κατὰ τάξιν ἐξηγήσατο. Τούτων
δὲ τῶν πόλεων καὶ ἀποστολικῶν θρόνων τὴν ἀρχιερω-
σύνην ἐπισπάσατο, τοῦτέστι τῆς μεγάλης τῶν πόλεων
Ῥώμης, Ἀλεξανδρείας τε καὶ Ἀντιοχείας, τῆς κοι-
νῆς ἔνεκεν ὠφελείας. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοίνυν τούτων
ὧν μέχρι τοῦ δευρο χρόνου ὁ προρόρηθεις τῇ Ἑλλη-
νικῇ συνεγράψατο φωνῇ, τούτου τὸν βλονοῦκ ἐξίχυσεν B
μεταφράσαι, τοῦτέστι τοῦ ἁγίου Σιλδέστρου, κ. τ. λ.

Vetus auctor in Passione sancti Valeriani, quæ est decimo Kal. Januarii, ut habetur in veteri codice Mosciacensi.

Beatissimum martyrum gloriosa certamina, ob honorem Christi Domini ac Dei nostri assiduis cultus et solemnitate annua celebrantur, ut dum fidem martyrum plebs devota cognoscit et illos triumphasse gaudeat, et se patrocinio eorum protegendam esse confidat. Celebre enim habetur, sanctæ recordationis Eusebium historicum, Cæsariensis urbis episcopum, egregiæ vitæ beatissimum sacerdotem, ecclesiastica quoque institutione doctissimum et præcipua sollicitudine venerandum, per omnem orbem, in quantum divino annuntiate Spiritu, ut gestum est, rei veritas decursa valuit reperiri, prout singularum provinciarum urbes, loca vel oppida illustrari triumphis martyrum cœlestibus meruerunt, quorumque principum tempore ordinata officiorum instantia innumeræ persecutiones factæ fuerant, declarasse. Qui, etsi martyrum singulorum integras non explicuit passiones, tamen Christianis devotis atque fidelibus, unde describi vel celebrari debeant veraciter intimavit. Dei itaque gratiam toto orbe diffusam fidelis cultor excoluit, dum velut exiguo tritici semine copiosæ messes agri fertilitate gignuntur, et multiplicata ubertate proficiunt. Ita per supradicti viri relationem ab unius codicis fonte diffusam, scriptis manantibus fidelium, totum orbem celebrandæ passiones martyrum rigaverunt.

Usuardus in Martyrologio.

Die 21 mensis Junii. Palæstinæ, sancti Eusebii episcopi et confessoris, viri excellentissimi ingenii et historiographi.

Notherus in Martyrologio.

Die 21 mensis Junii. In Cæsarea depositio sancti Eusebii episcopi.

Manecharius in epistola ad Ceraunium Parisiensem episcopum, quam præfixit Passioni sanctorum martyrum Speusippi, Elasiippi et Meleusippi.

Præcipuis beatissimum episcoporum personis assidue cœquari meritis non desistens, in omni conversatione sacerdotii, sancta quotidie exornari religione festinans, divinarum Scripturarum legendi studio universa dogmata peragrasti. Nunc sanctorum martyrum gesta ad laudis tuæ cumulum pro amore religionis congregare in urbe Parisiaca devotus intendis. Unde sancto Eusebio Cæsariensi in æmulationis studio cœquandus es, et pari gloriæ dono perpetualiter memorandus.

Ex veteri Breviario manuscripto Ecclesiæ Lemovicensis.

Sancti Eusebii episcopi confessoris.

LECTIO 1. Eusebius Cæsareæ Palæstinæ episcopus ob Pamphili martyris amicitiam Pamphili nomen accepit, eo quod cum eodem Pamphilo divinæ Bibliothecæ investigator diligentissimus exstiterit. Virtutem erat memoratu dignissimus per hæc tempora, tum multarum rerum peritia, tum ingenio mirabili. et apud gentiles et apud Christianos, inter philosophos præcipuus et nobilissimus habitus est. Hic cum aliquando Ariana hæresi laborasset, ad synodum Nicænam accedens, Spiritu sancto inspiratus, Patrum sententiam secutus est, ac deinceps usque ad mortem sanctissime cum orthodoxa fide vixit.

LECTIO 2. Fuit autem in divinis Scripturis studiosissimus, ac Bibliothecæ divinæ cum Pamphilo martyre diligentissimus investigator. Multa eisdem temporibus scripsit, maxime vero libros *Evangelicæ*

(α) Ἐνέθεικεν. Legendum videtur ἐνέθηκεν vel ἐντίθεικεν. EDIT. PATR.

præparationis, Ecclesiasticæ Historiæ; In Porphyrium, Christianorum hostem acerrimum: Apologias item sex pro Origene composuit; De vita Pamphili martyris, a quo ob amorem cognomentum accepit, libros tres: Item Commentarios eruditissimos in centum et quinquaginta Psalmos.

LECTIO 3. Præterea, ut legitur, omnium provinciarum cum multorum sanctorum martyrum passiones et confessorum vitam ac virginum cognovisset, viginti libros de eisdem sanctis scriptavit; ob hos ideo et præcipue *Evangelicam præparationem*, cum apud gentes præcipuus haberetur, paternam deorum religionem ob veritatis amorem contempsit. Scripsit quoque *Chronicorum historiam* a primo anno Abrahæ usque ad annum trecentimum, quam D. Hieronymus prosecutus est. Fuit denique Eusebius hic post conversionem Constantini Magni, eidem quoad vixit, multa benevolentia conjunctus.

In Breviario Lemovicensis Ecclesiæ, edito anno 1587. per Hugonem Barbou, habetur hæc collecta, eodem die 21 Junii.

Omnipotens, sempiternæ Deus, qui nos concedis sancti Eusebii confessoris tui atque pontificis agere festivitatem, deduc nos, quæsumus, ejus precibus ad cælestium gaudiorum societatem. Per Dominum nostrum Jesum Christum, etc.

In antiquo Missali ejusdem Ecclesiæ, edito anno 1483, Parisiis, sic habetur: Sub eodem die sancti Eusebii episcopi officium. Statuit ei, etc. Oratio. Da, quæsumus. Epistola. Testificor coram Deo. Evangelium. Vigilate. Quæ omnia in communi confessoris episcopi. Et dicatur residuum, ut unius episcopi.

In veteri Calendario manuscripto ejusdem Ecclesiæ habetur in mense Junio.

x1 Kalend. Julii. Eusebii archiepiscopi.

Codex ms. Parisiensis Ecclesiæ ante octingentos annos exaratus, continens Eusebii Historiam ecclesiasticam, Rufino interprete, sic incipit:

In nomine Dei summi, incipit Historia sancti Eusebii Cæsariensis episcopi, id est libri numero x1.

Ex libro De luminaribus Ecclesiæ, qui habetur in collectaneis Bedæ, et inter opera spuria B. Hieronymi.

Eusebius Cæsariensis, clavis Scripturarum, custosque Novi Testamenti, multis major in conscriptionibus esse comprobatur. Tria sunt præclara, quæ hoc in operibus ejus vere testantur: *Canones quatuor Evangeliorum*, qui Novum Testamentum narrant atque custodiunt, decem libri *Historiæ Ecclesiasticæ*, et *Chronicon*, id est, temporum breviarium. Et nos omnia ejus vestigia qui imitari potuisset, nunquam reperimus.

Ex Miscellaneis ms. Theodori Metochitæ, ex capite cujus titulus est: "Οτι πάντες ὄσοι ἐν Αἰγύπτῳ ἐνεπαίδεύθησαν, τραχύτερον τῷ λέγειν χρώνται.

Eusebius item Pamphili, ex Palæstina quidem A Καὶ ὁ τοῦ Παμφίλου Εὐσέβιος ἐκ Παλαιστίνης μὲν oriundus fuit, sed in Ægypto, ut ipse scribit, diutissime versatus: vir undecunque doctissimus, quemadmodum apparet ex plurimis quos edidit libris, dictione tamen utens, ut dixi, scabra et aspera. B καὶ ὁ τοῦ Παμφίλου Εὐσέβιος ἐκ Παλαιστίνης μὲν τὸ γένος, ἀλλ' ὡς αὐτὸς φησι, τοῖς ἐπ' Αἰγύπτου πᾶν τι χρονίως συνεφοίτησε· πολυμαθὴς ἀνὴρ, καὶ δῆλός γε πολλὰς ἐκδόσεις προενεγκῶν, καὶ χρώμενος οὕτω τῆ ἑλώττη.

VETERUM TESTIMONIA CONTRA EUSEBIUM.

Ex libro Marcelli Ancyranæ contra Arianos.

Incidi aliquando in epistolam a Narcisso scriptam, Neroniadi episcopo, quam ad Chrestum quemdam B et Euphronium et Eusebium direxit, quasi proposita ipsi ab Hosio episcopo quæstione, utrum ipse, veluti Eusebins Palæstinus, duas substantias fateretur. Hanc ubi legissem, animadverti et ipsum scripto illo suo tres substantias omnino confiteri.

Ex epistola synodica episcoporum Ægypti congregatorum in urbe Alexandria, ad omnes Ecclesiæ catholicæ episcopos, quam referi Athanasius in Apologetico secundo adversus Arianos.

Quod enim concilium episcoporum, aut qui consensus veri studiosus illic fuit? Nonne plerique illorum inipici nobis fuerunt? Nonne Eusebius ob Ariti insaniam adversus nos irruit, et alios idem cum ipso sentientes adduxit? Nonne assidue con-

Ἐντυχὼν Ναρκίσσου τοῦ Νερωνιάδος προεσιῶτος B ἐπιστολῆς, ἣν γέγραφε πρὸς Χρηστὸν τινα, καὶ Εὐφρόνιον, καὶ Εὐσέβιον, ὡς Ὑσίου τοῦ ἐπισκόπου ἐρωτήσαντος αὐτὸν, εἰ, ὡς περὶ Εὐσέβιος ὁ τῆς Παλαιστίνης, δύο οὐσίας εἶναι φησιν, οὕτω καὶ αὐτὸς λέγοι· ἔγνω αὐτὸν ἀπὸ τῶν γραφέντων, τρεῖς εἶναι πιστεύειν οὐσίας ἀποχρινόμενον.

Ποία γὰρ καὶ σύνοδος ἐπισκόπων ἦν τότε; ποῖον συνέδριον ἀληθείας ἐχόμενον; Τίς τῶν πλειόνων ἐν αὐτοῖς οὐκ ἐχθρὸς ἡμέτερος ἦν; Οὐδὲ διὰ τὴν Ἀρείου μανίαν οἱ περὶ Ἐυσέβιον καθ' ἡμῶν ὤρμησαν; οὐ τοὺς ἄλλους συμφρονούντας αὐτοῖς ἐπήγοντο; Οὐκ

ἀεὶ κατ' αὐτῶν ἐγράφομεν ὡς τὰ Ἀρείου φρονούντων; A tra eos scripsimus tanquam adversus Ariani dogmatis assertores? Nonne Eusebius, Cæsareæ Palestinæ episcopus, a nostris confessoribus accusatus est, quod idolis sacrificasset?

A tra eos scripsimus tanquam adversus Ariani dogmatis assertores? Nonne Eusebius, Cæsareæ Palestinæ episcopus, a nostris confessoribus accusatus est, quod idolis sacrificasset?

Epiphanius in hæresi Meletianorum.

Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας, ἀφρεται μὲν θυμῷ, καλεῖται δὲ συγχροτηθῆναι σύνοδον κατὰ τὴν Φοινίκην ἐν Τύρῳ τῇ πόλει· ἐκέλευσε δὲ δικάζειν Εὐσέβιον τὸν Καισαρείας καὶ ἄλλους τινάς· ἦσαν δὲ προσκεκλιμένοι οὗτοι ποσῶς μᾶλλον τῇ τῶν Ἀρειανῶν χυδαιολογίᾳ. Καὶ ἐκλήθησαν ἐπίσκοποι τῆς Αἰγύπτου τῆς καθολικῆς, καὶ ὑπὸ Ἀθανάσιον ἀκρέμονες τινες ἄνδρες καὶ μείζους, καὶ ἐν Θεῷ ἔχοντες διαφανῆ τὸν βίον· ἐν οἷς ἦν ὁ μακαρίτης Ποτάμων ὁ μέγας, ὁ τῆς Ἡρακλείας ἐπίσκοπος καὶ ὁμολογητῆς· ἀλλὰ καὶ οἱ τῶν Μελετιανῶν, μάλιστα οἱ τοῦ Ἀθανασίου κατηγοροῦντες. Ζηλωτῆς δὲ ὢν ὑπὲρ ἀληθείας καὶ ὀρθοδοξίας ὁ προειρημένος Ποτάμων ὁ μακαρίτης, ἐλευθεροστομῶν, ὅς οὐδέποτε εἰληφε πρόσωπὸν τινος· ὢν ὀφθαλμῶν γὰρ ἐν τῷ διωγμῷ διὰ τὴν ἀληθειαν ἐτυφλώθη· ἔωρακώς τὸν Εὐσέβιον καθεζόμενον καὶ δικάζοντα, καὶ Ἀθανάσιον ἐστῶτα, καταπονηθεὶς τῇ λύπῃ, καὶ δακρύσας, οἶα γίνεται παρὰ τοῖς ἀληθεῖσιν, ἀπετείνετο φωνῇ μεγάλη Εὐσεβίῳ λέγων· « Σὺ καθέζη, Εὐσέβιε, καὶ Ἀθανάσιος ἀθῶος ὢν παρὰ σοῦ κρίνεται· τίς ἐνέγκοι τὰ τοιαῦτα; Λέγε δέ μοι σὺ, ὡ σὺν ἐμοὶ ἦσθα ἐν τῇ φυλακῇ ἐπὶ τοῦ διωγμοῦ; Ἐγὼ μὲν ὀφθαλμῶν ἀπεθαλόμην ὑπὲρ ἀληθείας· σὺ δ' οὕτως φαίνῃ λελωθήμενος τι ἔχων ἐν τῷ σώματι, ὅτε ἐμαρτύρησας, ἀλλὰ ἔστηκας ζῶν, μηδὲν ἠκρωτηριασμένος. Πῶς ἀνεχώρησας ἀπὸ τῆς φυλακῆς, εἰ μὴ ὅτι ὑπέσχου τοῖς τὴν ἀνάγκην τοῦ διωγμοῦ ἡμῶν ἐπιτέγκασαι τὸ ἀθέμιτον πρᾶξαι, ἢ ἐπραξᾶς; »

His auditis imperator magnopere excaudit. Igitur Tyri in Phœnice convocari synodum jubet, eique judicio præesse cum quibusdam aliis Cæsariensem Eusebium, qui omnes in Arianorum inanissimum dogma propensiores erant. Cum his ex catholica Ægypti Ecclesia, et Athanasio subjecta, episcopi quidam advocati sunt, primarii quidem ac præstantes viri, atque eximia vitæ sanctitate præditi; inter quos felicitis memoriæ magnus ille Potamo fuit, Heracleæ episcopus et confessor. Aderant et Meletiani, Athanasii præsertim accusatores. At beatus Potamo veritatis ac rectæ fidei ardore æstuans, vir summa loquendi libertate, qui nullius unquam personæ rationem habuerat, et pro veritatis confessione alterum in persecutione oculum amiserat, Eusebium sedentem et judicantem, stantem vero Athanasium conspicatus, dolore confectus et illacrymans, sicut sinceris hominibus usu venire solet, magna voce adversus Eusebium invectus est. Et, « Tene, inquit, Eusebi, sedere, et innocentem Athanasium a te judicari? Quis ista sustinere possit? Dic mihi, nonne mecum persecutionis tempore in custodia fuisti? Atque ego quidem oculum pro veritate perdididi, tu nulla corporis parte mutilatus es, neque martyrium subiisti, sed vivus integerque consistis. Quanam ratione e carcere evasisti, nisi propterea quod persecutoribus nostris spondidisti te sacrificaturum ac fortasse etiam sacrificasti? »

Epistola episcoporum catholicorum Ægypti ad synodum Tyri, quam refert Athanasius in supradicto Apologetico.

Καὶ γὰρ πάλιν οἴδατε, ὡς προείπομεν, ὡς ἐχθροὶ εἰσιν ἡμῶν, καὶ διὰ τί Εὐσέβιος ὁ τῆς Καισαρείας, ἔθρῃς γέγονεν ἀπὸ πέρουσιν.

Scitis enim, quemadmodum superius diximus, eos nostros inimicos esse; et cur non ita pridem Eusebius Cæsariensis inimicitias adversus nos susceperit.

Athanasius in epistola De decretis synodi Nicænæ.

Καὶ τό γε παράδοξον, Εὐσέβιος ὁ ἀπὸ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, καίτοι πρὸ μιᾶς ἀρνούμενος, ὅμως ὑστερον ὑπογράφας, ἐπέστειλε τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐαυτοῦ, λέγων εἶναι τῆς Ἐκκλησίας τὴν πίστιν, καὶ τῶν Πατέρων τὴν παράδοσιν· πᾶσι τε φανερώς ἔδειξεν, ὅτι πρότερον ἐσφάλλοντο, καὶ μάτῃν ἐφιλονεῖκουν πρὸς τὴν ἀληθειαν· εἰ γὰρ καὶ ἡσχύνθη τότε ταύταις καὶ λέξεσι γράψαι, καὶ ὡς ἠθέλησεν αὐτὸς ἀπελογησατο τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ γε διὰ τῆς ἐπιστολῆς τὸ ὁμοῦσιον καὶ τὸ ἐκ τῆς οὐσίας μὴ ἀρνησάμενος, φανερώς τοῦτο σημάναι βούλεται, καὶ πέπονθέ τι θεῶν· ὡς γὰρ ἀπολογούμενος κατηγορεῖται λοιπῶν τῶν Ἀρειανῶν, ὅτι γράψαντες, οὐκ ἦν ὁ Υἱὸς πρὶν γεννηθῆναι, οὐκ ἦθελον αὐτὸ εἶναι οὐδὲ πρὸ τῆς κατὰ ἕκαστα γενέσεως.

Et quod mirandum est, Eusebius episcopus Cæsareæ Palestinæ, quamvis pridie recusasset, postridie tamen subscripsit, et ad Ecclesiam suam litteras dedit, asserens hanc esse Ecclesiæ fidem et Patrum traditionem. Omnibusque manifesto declaravit, illos prius errasse et frustra de veritate contendisse. Etsi enim iis tunc verbis uti præ pudore noluit, et prout ipse voluit satisfecit Ecclesiæ, in epistola tamen in qua Dei Filium consubstantialem et ex substantia Patris existere non inficiatur, aperte id quod dixi, significat. Ac profecto infelix in eo fuit, ut enim seipsum purgaret, accusavit deinceps Arianos, quod cum dicerent Filium Dei non exstitisse antequam gigneretur, hoc pacto negarent eum exstitisse ante incarnationem.

Idem in tractatu De synodis Arimini et Seleucia.

Præcipue autem Acacius, quid Eusebio magistro A suo responsurus est? Qui non solum synodo Nicænae subscripsit, sed et per epistolam populis suis significavit, eam esse veram fidem quæ apud Nicæam ex communi consensu tradita est. Etsi enim eo quo voluit modo, excusavit se per illam Epistolam, vocis tamen synodi non repudiavit. Imo Arianos accusavit, quod cum dicerent: Non erat Filius antequam gigneretur, eum ne ante partum quidem Mariæ exstitisse affirmarent.

Idem in epistola ad episcopos Africa.

Neque ejus rei ignarus erat Eusebius episcopus Cæsariensis. Qui cum prius suffragaretur Arianicæ sectæ, postea tamen Nicæni concilii decretis subscripsit, et apud suos idipsum propriis litteris affirmavit, cujus hæc verba sunt: Novimus quosdam ex priscis eruditos et præclaros antistites, aliosque scriptores, cum de Patris et Filii Deitate loquerentur, voce consubstantialitatis usos esse.

Idem in tractatu De Synodis Arimini et Seleucia.

Eusebius quoque ex Cæsarea Palestinæ, in litteris ad Euphrationem episcopum non veritus est palam dicere, Christum non esse verum Deum.

Hieronymus in epistola ad Ctesiphontem adversus Pelagianos.

Fecerat hoc et in sancti Pamphili martyris nomine, ut librum primum sex librorum defensionis Originis Eusebii Cæsariensis, quem fuisse Arianum, nemo est qui nesciat, nomine Pamphili martyris prænotaret.

Idem in libro secundo Adversus Rufinum.

Statim de portu egrediens, navem impigit. Referens enim de *Apologia* Pamphili martyris, quam nos Eusebii Arianorum principis, probavimus, etc.

Idem in libro primo Adversus Rufinum.

Eusebius Cæsariensis episcopus, cujus supra memini, in sexto libro t̄ης 'Απολογίας Originis, hoc idem objicit Methodio episcopo et martyri, quod tu in meis laudibus criminaris; et dicit: « Quomodo ausus est Methodius nunc contra Origenem scribere, qui hæc et hæc de Origenis locutus est dogmatibus? » Non est hujus loci pro martyre loqui. Neque enim omnia in locis omnibus disserenda sunt. Nunc teligisse sufficiat, hoc ab Ariano homine objici clarissimo et eloquentissimo martyri, quod tu in me et amicus laudas, et offensus accusas.

Socrates, lib. 1 Historiæ ecclesiasticæ, cap. 25.

Eusebius quidem Pamphili scribit, statim post C synodum Ægyptios inter se tumultuosos esse, causam tumultus non addens. Quo fit ut in bilinguis suspicionem venerit, propterea quod dum causas narrare subterfugit, indicare videtur se his quæ apud Nicæam decreta fuerant, minime assentiri.

Theodoritus in interpretatione Epistolæ Pauli ad Hebræos, de Arianis loquens, ita scribit:

Quod si ne hoc quidem sufficit ad eis persuadendum, Eusebio certe Palæstino credere eos oportet, quem patronum suorum dogmatum appellant.

Antipater Boetrorum episcopus in libro primo

Nego tamen eum ad exactam ecclesiasticorum dogmatum cognitionem pervenisse. Quocirca promiscuæ quidem doctrinæ atque eruditionis gloriam D non item. Quin potius ab accurata illorum cogni-

Μάλιστα δὲ Ἀκάκιος τὴν ἂν εἴποι πρὸς Εὐσέβιον τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον; Ὅς οὐ μόνον ὑπέγραψεν ἐν τῇ κατὰ Νικαίαν συνόδῳ, ἀλλὰ καὶ δι' ἐπιστολῆς ἐδήλωσε τοῖς ὑπὲρ αὐτὸν λαοῖς, ταύτην εἶναι πίστιν ἀληθῆ, τὴν ὁμολογηθεῖσαν ἐν τῇ κατὰ Νικαίαν συνόδῳ· εἰ γὰρ καὶ ὡς ἠθέλησεν ἀπελογήσατο διὰ τῆς ἐπιστολῆς, ἀλλὰ γε τὰς λέξεις οὐκ ἤρνήσατο· ἀλλὰ καὶ κατηγορήσε τῶν Ἀρειανῶν, ὅτι λέγοντες, Ὁὐκ ἦν πρὶν γεννηθῆναι ὁ Υἱὸς, οὐδὲ πρὸς Μαρίας αὐτὸν ἠθέλον εἶναι.

episcopos Africa.

Καὶ τοῦτο ἐγίνωσκεν Εὐσέβιος ὁ γενόμενος ἐπίσκοπος τῆς Καισαρείας, πρότερον μὲν συντρέχων τῇ Ἀρειανικῇ αἵρεσει, ὕστερον δὲ ὑπογράφας ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ, ἔγραψε τοῖς ἰδιοῖς διαβεβαιωμένος, ὅτι καὶ τῶν παλαιῶν τινὰς λογίους καὶ ἐπιφανεῖς ἐπισκόπους καὶ συγγραφεῖας ἐγνώμεν ἐπὶ τῆς τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ θεότητος τῆ τοῦ ὁμοουσίου χρησαμένους ὀνόματι.

Ὁ δὲ ἀπὸ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης Εὐσέβιος, γράφων πρὸς Εὐφρατίωνα τὸν ἐπίσκοπον, οὐκ ἐφοβήθη φανερῶς εἰπεῖν ὅτι ὁ Χριστὸς οὐκ ἔστιν ἀληθινὸς Θεός.

Εὐσέβιος μὲν οὖν ὁ Παμφίλου φησὶν εὐθύς μετὰ τὴν σύνοδον, πρὸς ἑαυτὴν στασιάζειν τὴν Αἴγυπτον, τὴν αἰτίαν μὴ προστιθείς· ἐξ ὧν καὶ διγλώσσου δόξαν ἐκτήσατο, ὅτι, τὰς αἰτίας λέγειν ἐκκλίνων, μὴ συνδοκεῖν τοῖς ἐν Νικαίᾳ συνέθετο.

Εἰ δὲ μηδὲ τοῦτο ἱκανὸν παῖσαι αὐτοῦς, Εὐσέβιου γοῦν ἐχρῆν πεισθῆναι τῷ Παλαιστίνῳ, ὃν τῶν οἰκείων δογμάτων ἀποκαλοῦσι συνήγορον.

Adversus Eusebii Apologeticum pro Origene.

Ὁὐκ ἔτι δὲ πρὸς τὴν τῶν δογμάτων ἀκρίβειαν φθάσαι φησὶ τὸν ἀνδρα· ὅθεν πολυμαθίας μὲν παραχωρητέον αὐτῷ, δογμάτων δὲ γνώσειν οὐκέτι. Ἀλλὰ καὶ πάνυ κατόπιν τοῦτον τῆς τοιαύτης ἀκριβείας γενόμενον ἐπιστάμεθα. Κι ἰ μετὰ βρυχά· Ὅστε δὴ

ἵνα μὴ δόξωμεν ἐπεμβαίνειν τῷ ἀνδρὶ, περὶ οὗ οὐ πρόκειται ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος λέγειν, ἵνα, βασιλεύοντες πρὸς ἀκρίθειαν τὴν γενομένην Ἀπολογία, αἱρετικούς ἀποδείξωμεν τοὺς ἀμφοτέρους, αὐτὸν τε ἀπολογησάμενον καὶ τὸν ὑπὲρ ὅπου τὴν ἀπολογία συνέταξε. *Καὶ μεθ' ἕτερα·* Τὸ γὰρ δεικνύναι σπεύδειν τὴν τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα ὑπόθεσιν ὁμοίως αὐτῷ τινὰς εἰρηκότας, πρῶτον μὲν οὐ ξενισθῶμεν· σοῦ γὰρ καὶ τῶν περὶ σὲ ἡ τοιαύτη δόξα· ὅθεν περὶ τούτου ἐπὶ τοῦ παρόντος λόγος ἡμῖν οὐδεὶς, πάλαι μὲν οἰκουμενικῆ ζητησεὶ ὑποβληθέντος καὶ ἀποκηρυχθέντος.

pridem universalis synodi inquisitione projectum sit atque damnatum.

Ex synodo septima œcumenica, actione sexta.

Τίς γὰρ οὐκ ἔγνω τῶν πιστῶν Ἐκκλησίας, καὶ γῶσιν εἰληφότων ἀληθινῶν δογμάτων, ὅτι Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, εἰς ἀδόκιμον νοῦν παραδοθεὶς, ὁμόδοξος καὶ σύμφρων γέγονε τοῖς τὰ Ἀρείου ὁρμηκεύουσιν; κ. τ. λ.

historicis suis libris creaturam Filium et Verbum Dei vocat, et ministrum et secundum adorabilem. Si vero quidam hunc defendentes dicunt, subscripsisse in synodo; concedamus ita fuisse. Sed labiis suis veritatem honoravit, cor autem longe fuit ab ea, ut ostendunt libri ejus et epistolæ omnes. Cum ergo aliter atque aliter secundum tempus et causas conspersus sit atque mutatus, aliquando laudans ea quæ sunt Arii sentientes, aliquando vero veritatem simulans, apparet eum fuisse virum duplici animo, ut ait Jacobus frater Domini, instabilem in omnibus viis suis. Nec quispiam existimet illum accepturum aliquid a Domino. Si enim corde credidisset ad justitiam, et ore confessus esset in salutem verum sermonem, utique pro scriptis suis veniam postulasset, horum correctionem faciens; et pro epistolis suis profecto satisfacisset. Sed hoc nullatenus fecit. Mansit enim sicut Æthiops non mutata pelle. Denique cum interpretaretur *Dixit Dominus Domino, Deus meus es tu*, extra veracem sensum excedens sic ait: « *Legibus naturæ, omnis filii pater, dominus est utique ejus; et idcirco unigeniti Filii Dei ipse qui genuit eum Deus, simul et Deus et Dominus et Pater est.* » Similiter et in epistola ad sanctum Alexandrum præceptorem magni Athanasii directæ, cujus initium est: « *Cum quanta sollicitudine et ægritudine animi has litteras scribere aggressus sim, »* etc., apertius blasphemans sic ait de Ario et ejus asseclis: « *Calumniatur eos litteræ tuæ, tanquam dicentes, quia Filius ex non existentibus factus est, sicut unus ex omnibus.* At illi protulerunt epistolam quam ad te fecerant: in qua fidem suam exponentes, ipsis verbis hæc confitebantur: *Legis videlicet ac Prophetarum et Novi Testamenti Deum genuisse Filium unigenitum ante tempora æterna, per quem et omnia et sæcula fecit: genuisse autem eum non putative sed vere, ac constituisse propria voluntate, inconvertibilem, creaturam Dei perfectam, sed non sicut unam ex creaturis. Si ergo litteræ ipsorum veritatem dicunt, utique apud te habentur: in quibus confitentur Filium Dei ante tempora æterna, per quem fecit et sæcula, esse inconvertibilem et incommutabilem et creaturam Dei perfectam, sed non sicut unam ex creaturis. Porro epistola tua calumniatur eos, tanquam dicentes quia Filius factus est sicut unus ex omnibus. Vide ergo ne eis statim occasio detur reprehendendi quidquid voluerint. Iterum objiciebas eos dixisse: *Qui est, eum qui non erat, genuit.* Miror autem si possit quis aliter dicere: si enim unus est qui est, profecto ex ipso factum est omne quod est cum ipso. Si vero non solus ipse est: sed et Filius erat qui est, quomodo eum qui erat gignebat qui est? Sic enim duo essent qui sunt. » Et hæc quidem Eusebius ad Alexandrum. Sed et aliæ ejus epistolæ ad eundem exstant, in quibus inveniuntur variæ blasphemix. Sed et ad Euphrationem episcopum scribens, apertius blasphemavit. Cujus epistolæ initium est: « *Domino meo per omnia gratias ago.* » *Et paulo post:* « *Non enim simul cum Patre Filium fuisse fatemur, sed Patrem ante Filium existuisse. Certe ipse Filius Dei, qui magis omnia liquido novit, alium se a Patre et minorem atque inferiorem sciens, admodum pie hoc etiam nos docet dicens: *Pater qui misit me, major me est.* » *Et post alia:* « *Nam et ipse quidem Filius Deus est, sed non verus Deus.* » Ex his ergo scriptis ejus ostenditur, Arii et comparium ejus dogmata prædicare. *Et paulo post:* « *Hujus ergo factionis etiam Eusebius existens, sicut demonstratum est tam ex epistolis quam ex historicis ejus conscriptis, imaginem Christi tanquam Theopassianus abjicit, »* etc.**

Photius in epistola 144, ad Constantinum patricium.

Εὐσέβιος, ὁ τοῦ Παμφίλου εἴτε δοῦλος, εἴτε συνήθης, ὅτι μὲν Ἀρειανισμῷ ἐάλω, βοῶσι μὲν αὐτοῦ τὰ

Eusebius ille, Pamphili sive servus, sive amicus, Arianismo infectus fuit. Hoc libri ab illo scripti

Joan. xiv, 28,

clamant. Hunc morbum tandem invitus ipse confessus est, sed ipsamet resipiscentia sua magis se patefecit non resipuisse. Nec enim per apologiam, ut videri voluit, persuadet se a priori hæresi recessisse, aut sanctæ et universali synodo consentire: sed prodigiose communiiscitur, *homousii* sectatores in ipsius sensum transiisse, et in sua sententia simul acquievisse. Hoc ita esse cum multa alia confirmant, tum quam scripsit ad suos Cæsarienses epistola. Sed quod ut ab initio Arii dogmata fovit, ita ad finem vitæ ea amplecti non destiterit, plerique intelligunt, et multa sunt quæ facile persuaudent. Quod vero Origenis morbo præterea laboravit quo ille tenebatur, scilicet contra omnium futuram generalem resurrectionem, et plurimos latet: tu tamen, si scrutando perlegeris illius scripta, non minus eum mortifera hac ægritudine, quam Arianorum insania laborantem deprehendes.

Idem Photius in Bibliotheca, cap. 13.

Lecti sunt Eusebii libri duo, qui inscribuntur *Confutatio* et *Apologia*. Item alteri duo, qui cum a prioribus duobus differant in quibusdam locis, in reliquis, seu verba seu sensum spectes, iidem sunt. Afferit vero objectiones quasdam adversus sinceram nostram religionem, velut ab ethnicis profectas, easque recte solvit, licet non per omnia. Dictionem quidem quod attinet, nec jucundus est nec splendidus. Multiplici tamen doctrina præditus est, licet prudentia et animi constantia et dogmatum sinceritate minus polleat. Nam in his etiam libris sæpius adversus Filium Dei blasphemare deprehenditur, eumque secundam causam vocare, et Principem militiæ cælestis, aliaque ejusmodi quæ Arianorum insaniæ propria sunt. Constat eum Constantini Magni temporibus floruisse, et sacri martyris Pamphili ardentissimum amatorem fuisse. Unde et cognomentum *Pamphili* adeptus esse dicitur a quibusdam.

Idem Photius in capite 127.

Lecti sunt Eusebii Pamphili libri quatuor *De laudibus imp. Constantini*. Continent autem ejus vitam omnem jam inde a pueritia, et quæcunque ab illo gesta sunt ad ecclesiasticam historiam pertinentia, usque ad exitum vitæ, id est ad annum ætatis quartum et sexagesimum. Est autem Eusebius in hoc etiam opere plane sui similis in dicendo: nisi quod nonnihil ad splendorem assurgit ejus oratio, et verbis interdum elegantioribus utitur. Venustatis quidem et gratiæ non multum apparet in hoc opere, sicut nec in cæteris ejus libris. Porro in his quatuor libris plurima loca inserit ex *Ecclesiastica ipsius historia* translata. Et Constantinum quidem Magnum Nicomediæ baptizatum esse dicit, cum ad id usque temporis baptismum distulisset, ut in Jordane, quemadmodum in votis habebat, baptizaretur. Quis vero illum baptizavit, dissimulat. De Ariana insuper hæresi nihil aperte commemorat:

βιβλία· καὶ αὐτοὺς δὲ μεταμελόμενος ᾄθην καὶ ἄκων, τὴν νόσον ἀνομολογεῖ· κἄν τῇ μεταμελείᾳ δὲ μᾶλλον ἑαυτὸν δεικνύουσι ἀμεταμέλητον. Οὐ γὰρ ἑαυτὸν ἐκστῆναι τῆς προτέρας κακοδοξίας, δι' ὧν ἔδοξε ἀπολογεῖσθαι, συνίστησιν, οὐδὲ τῇ ἀγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συμφωνῆσαι συνόδῳ· ἀλλὰ τοὺς τοῦ ὁμοουσιίου προσθευτάς, αὐτοῦ συνελθεῖν τῷ φρονήματι καὶ συνδιατεθῆναι τῇ γνώμῃ, τερατεύεται· καὶ τοῦτο σαφῶς ἄλλα τε πλείονα περιστώσι, καὶ ἡ τοῖς Καισαρεῦσιν αὐτῷ γραφεῖσα ἐπιστολή. Ἄλλ' ὅτι μὲν ἀπαρχῆς τὰς Ἀρειανικὰς δόξας ὑπέθαλπε, καὶ μέχρι τέλους οὐ διέλιπε περιέπων, πολλοὶ τε συνεπίστανται, καὶ βῆθόν ἐστι λαβεῖν πολλὰ γόθεν· ὅτι δὲ καὶ τῆς Ὁριγενίου νόσου μετέσχεν, ἦν κατὰ τῆς κοινῆς ἡμῶν ἐκείνου ἐνόσησεν ἀναστάσεως, εἰ καὶ τοὺς πολλοὺς ὑπολανθάνει, ἀλλὰ οὖν αὐτοὺς, σὺν ἐρευνῇ τοὺς ἐκεῖνου λόγους ἀναλεγόμενος, οὐδὲν ἕλαττον αὐτὸν τῷ εὐθερίῳ τούτῳ ἀβρωστήματι ἢ ταῖς Ἀρειανικαῖς μανίαις κεκρατημένον βῆη.

Ἀνεγνώσθη, Εὐσεβίου Ἐλέγγου καὶ Ἀπολογίας λόγοι δύο· καὶ ἑτεροὶ δύο, οἵτινες πρὸς τοὺς προτέρους δύο, ἐν τισὶ ρητοῖς παραλλάσσοντες, ἐν τοῖς ἄλλοις τῇ τε λέξει καὶ τῇ διανοίᾳ οἱ αὐτοὶ εἰσιν. Εἰσάγει δὲ ὡς ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων τινὰς ἀπορίας κατὰ τῆς ἀνωμότητος θρησκείας ἡμῶν. Καὶ ταύτας καλῶς, εἰ καὶ μὴ ἐν πᾶσιν, ἀπολύεται· τὴν δὲ φράσιν οὐκ ἔστιν οὐδαμῶς οὔτε ἡδὺς οὔτε λαμπρότητι χαίρων. Πολυμαθὴς δὲ ἐστὶν ὁ ἀνὴρ, εἰ καὶ τὴν ἀγχίνοιαν καὶ τὸ σταθρὸν τοῦ ἦθους, ὡς παρὰ τὴν ἀκρίβειαν τὴν ἐν τοῖς δόγμασιν, ἐνδέεστερος. Καὶ γὰρ κἄν τοῦτοισ ἐν πολλοῖς ἔστιν αὐτὸν ἰδεῖν τὸν ὕδην βλασφημοῦντα, καὶ δευτέρου αἴτιον καλοῦντα, καὶ ἀρχιστράτηγον, καὶ ἄλλα τινὰ τῆς Ἀρειανικῆς λύσεως βλαστήματα. Δῆλον δὲ ὡς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου οὗτος ἦνθησε· γέγονε δὲ καὶ τῆς Παμφίλου τοῦ ἱερομάρτυρος ἀρετῆς διάπυρος ἐραστής· δι' ἣν αἰτίαν φασί τινες αὐτὸν καὶ τῆς τοῦ Παμφίλου ἐπωνυμίας μετεσχηκέναι.

Ἀνεγνώσθη Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἡ εἰς Κωνσταντίνον τὸν μέγαν βασιλέα ἐγκωμιστικὴ τετραβιβλος· ἐν ἣ περιέχεται ἡ τε τοῦ ἀνδρὸς ἄλλη πολιτεία ἐξ αὐτῆς πρώτης ἡλικίας ἀρχομένη, καὶ ὅσαι πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν συντελοῦσι πράξεις μέχρις οὗ τὸν βίον ἀπέλιπεν, εἰς ἐξηκοστὸν καὶ τέταρτον παραταθέντα χρόνον. Ἔστι μὲν οὖν κἀνταῦθα τὴν φράσιν ὁμοίως ἑαυτῷ, πλὴν μικρόν τι πρὸς τὸ λαμπρότερον ἐκβεβιάσασα αὐτῷ ὁ λόγος, καὶ λέξεις εἰς τὸ ἀνθρότερον ἐνιαχοῦ συνελήφθησαν· τῆς μὲν τοι κατὰ τὴν ἐμυγελίαν ἡδονῆς· καὶ χάριτος οὐδὲν μέγα, ὡσπερ οὐδὲ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἐμφαίνεται. Καταστρῶννυσι δὲ ἐν ταύτῃ αὐτοῦ τῇ τετραβιβλῷ πάμπολυλα χωρία ἐξ ὁλοκλήρου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ θεκαλόγου Ἱστορίας. Λέγει μὲν οὖν καὶ αὐτὸν, ἐν Νικομηδείᾳ τὸν μέγαν Κωνσταντίνον βαπτίσασθαι, μέχρι τότε τὸ λουτρὸν ἀναβαλλόμενον, ἅτε δὴ ἐν ἐπιθυμίᾳ ποιούμενον ἐν τοῖς Ἰωρδάνου τὸ λουτρὸν

ὑποδέξασθαι· τὶς δὲ ὁ βαπτίσας, οὐδὲν διασαφεί. Περὶ A
 μέτογκε τῆς Ἀρειανικῆς αἵρέσεως οὐδὲν σαφὲς
 ἀπαγγέλλει, οὐδ' εἰ τῆς δόξης ἐκαίνης εἶχετο, οὐδ' ὅτι
 μεταβέβληται, ἀλλ' οὐδ' ὅτι φαύλως ἢ ὀρθῶς ἐδόξαζεν
 Ἀρείου, καί περ ἀνάγκην ἔχων ἐν μνήμῃ ταῦτα
 πηήσασθαι, ἅτε δὴ μέγα μέρος ἐπεχούσης τῆς συν-
 ὄου τῶν τοῦ μεγάλου πράξεων Κωνσταντινίου, κάκει-
 νης πάλιν ἐξαπατιτούσης τὴν περὶ τούτων λεπτομε-
 ρεστάτην ἱστορίαν· ἀλλὰ στάσιν μὲν ἐμπεσεῖν με-
 τὰ Ἀρείου καὶ Ἀλεξάνδρου (τὴν αἵρεσιν δὴ οὕτω
 λέγων καὶ ὑποκρυπτόμενος ἀποφαίνεται), ἐπὶ τε τῇ
 στάσει λίαν ἀλγῆσαι τὸν θεοφιλῆ βασιλέα, καὶ ἀγ-
 νισασθαι διὰ τε ἐπιστολῶν, διὰ τε τοῦ Ὁσίου, ὃς
 Κορδοβῆς ἐπεσκόπει, εἰς φιλίαν καὶ ὁμόνοιαν συ-
 ζεῖται τὸ στασιάζον, τῆς πρὸς ἀλλήλους ἔριδος ἀφ-
 εμένους καὶ τῶν τοιοῦτων ζητήσεων. Ὡς δ' οὐκ ἐπειθε, B
 σύνολον πανταχόθεν ἀθροΐσαι, καὶ τὴν ἐμπεσοῦσαν
 ἔριν εἰς εἰρήνην διαλύσασθαι. Οὐ μὴν εἰς τὸ ἀκριβὲς
 καὶ ἐπίδηλον ἀναγράφεται· οὗτος οὖν ὥσπερ αἰσχυν-
 μένῳ ἔοικώς, καὶ μὴ βουλομένῳ δημοσιεῦειν Ἀρείου,
 τὴν τε τῆς συνόδου ἐξενεργημένην κατ' αὐτοῦ ψήφον,
 καὶ τῶν συνασθεσάντων αὐτῷ, καὶ συνεξωσθέντων
 τὴν δικαίαν εἰσπραξίν· οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ τὴν θεοθεν
 πᾶς ὀφθαλμοῦς εἶδεν ἔνδοικον Ἀρείου καταστροφὴν,
 οὐδὲν τούτων ἀγων εἰς φῶς, τὴν τε περὶ τῆς συνόδου
 καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πραχθέντων ἱστορίαν παρέδραμε. Διὸ
 καὶ περὶ τοῦ θεοσεπίου Εὐσταθίου μέλλων διηγείσθαι,
 ὅτε τοῦ ὀνόματος μέμνηται, οὐδ' [l. οὐθ'] ὅσα περὶ
 αὐτὸν ἐτολήθη καὶ εἰς ἔργον ἀποβέβηκεν· ἀλλ' εἰς C
 στάσιν καὶ ταραχὴν ἀνάγων καὶ ταῦτα, γαληνίας καὶ
 πάλιν ἐπιλέγει ἐπισκόπων, κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν συν-
 δεραμηκότων σπουδῆ βασιλέως καὶ συνεργία, καὶ
 τὸ στασιάζον καὶ ταραττόμενον εἰς τὸ εἰρηαῖον με-
 ταβέβληκόντων. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν οἷς ὁ πολὺς ἀθλος
 Ἰσακωρήθη· Ἀθανάσιος, εἰς ταῦτα τὴν ἱστορίαν
 ὀμήσας ἔπαφειναι, στάσεως μὲν ἐμπλησθῆναι πάλιν
 καὶ ταραχῆς τὴν Ἀλεξάνδρειαν λέγεται, καὶ ταύτην
 κραινῆθῆναι ἐπισκόπων παρουσίᾳ, τὴν βασιλικὴν ἐχόν-
 των συμμαχίαν· οὕτε δὲ τὶς ἦν στασιάζων, οὐδ' ἦτις
 ἢ στάσις, ἢ τί καὶ πράξαντες τὴν ἔριν ἐπράνουν,
 οὐδ' ὅπως ποιεῖται ἐπίδηλον· καὶ σχεδόν, ἐν οἷς ἐπι-
 σκόπων πρὸς ἀλλήλους φιλονεικία περὶ δογμάτων, ἢ
 περὶ τινῶν ἄλλων διαφωνία γέγονασι, τὸν αὐτὸν τῆς
 ἐπικρύψεως ἐν τῇ διηγῆσει τύπον διαφυλάττει.

iones de fidei capitibus, aut de aliis rebus contentiones ac discordiæ existerunt, eundem ille in nar-
 rando servat dissimulandi modum.

Joannes Zonaras in tomo III, ubi res gestas Constantini refert.

Ἦν δὲ τότε τῶν τὰ Ἀρείου πρεσβευόντων καὶ ὁ D
 Παμφίλιος Εὐσέβιος, τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Καισαρείας
 τυχάνων ἐπισκοπος· ὃς μετέπειτα λέγεται ἀποστῆ-
 ναι τῆς τοῦ Ἀρείου δόξης, καὶ ὁμογνωμονῆσαι τοῖς
 εὐναῖσι τὸν Ἰῶν καὶ ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ δογμα-
 τίζουσι, καὶ δεχθῆναι παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων εἰς
 κοινωνίαν· μᾶλλον μέντοι ἐν τῷ πρακτικῷ τῆς πρώ-
 τῆς συνόδου καὶ ὑπερμαχῶν εὐρηται τῶν πιστῶν.

Arii sectam tum amplexabatur etiam Eusebius
 Pamphilus, Cæsareæ Palæstinæ episcopus; qui post
 descivisse dicitur ab Ariana opinione, et consen-
 sisse cum iis qui Filium Patri coæqualem, ejusdem-
 que naturæ esse docent, et a sanctis Patribus ad
 communionem receptus. In Actis autem primi con-
 cillii etiam acriter defendisse fideles traditur. Hæc
 sic a nonnullis exposita reperiuntur (a), quæ ipse

(a) Id est apud Gelasium Cyzicenum.

in *Ecclesiastica sua historia* magis ambigua facit. A In quibus libris sæpe cum Ario facere deprehenditur. Ac statim in libri principio, Davidem citans, *Ipse dixit et facta sunt, ipse mandavit et creata sunt*¹, ait Patrem et factorem, pro conditore ac duce universi haberi, qui regio nutu imperet. secundum autem ab eo divinum Verbum paterna exsequi jussa. *Post nonnulla item dicit*, huic ut Patris potentie et sapientie, secundas partes regni et imperii in omnes esse creditas. *Et paulo post iterum*: Ac esse naturam quamdam, quæ ante mundum vixerit et substiterit, ac Deo ac Patri universi in rerum factarum officio ministrarit. Et Salomon sub persona sapientie Dei ait: *Dominus condidit me principium viarum suarum*², etc. *Deinde post alia plura infert*: Et super hæc omnia sicut Dei Verbum, quod ante fuit et ante sæcula omnia factum est, venerabilem honorem a Deo Patre adeptum, adorari tanquam Deum. Hæc et alia demonstrant Eusebium Ariana dogmata probasse; nisi quis dicat, id opus ante conversionem ab eo fuisse conscriptum.

φότα, προσκυνεῖσθαι ὡς ἄν Θεόν. Ταῦτα καὶ ἕτερα δὲ τοῖς Ἀρειανίζουσι δόγμασι δεικνύουσιν ὁμόφρονα τὸν Εὐσέβιον· εἰ μὴ τις φαίη πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτῷ πονηθῆναι τούτων τὴν συγγραφὴν.

Batonius ad annum Christi 310, cap. 58.

Certe Socrates dealbat Æthiopem, dum nititur ipsum Eusebium ab Ariana hæresi excusare, ac plane immunem reddere. Ipse enim Eusebius licet tandem, ut imperatori morem gereret, Nicæno concilio subscripsisset, iisdem plane sordibus sciens volensque turpius inquinatus est, ut sus lota in volutabro luti, et ut canis ad vomitum suum reversus. Adeo ut qualis ipse fuerit usque ad diem obitus, non sit aliunde quærendum, quam ex rebus post Nicænum concilium ab eo gestis, singulis ferme annis superius recitatis. Ut autem excuset illum ab Ariana hæresi, citat libros ab eo scriptos contra Marcellum Ancyranum episcopum, recitatque ex illis fragmenta quædam quibus demonstratur, eam de Filio Dei Eusebii fuisse sententiam, ut negarit ipsum esse creaturam, tanquam unam ex reliquis creaturis, ex nihilo a Deo creatis. Verum dum nititur ex his Eusebium purgare, aperte significat, se Arii et Arianorum hæresis labyrinthum minime penetrasse. *Et paulo post*: Cæterum Eusebii Pamphili inconstantiam, et post Nicænum concilium, cuius fidei regulæ subscripserat, ad errores pristinos reditum suggillat sæpius Athanasius; eumque demonstrat in Nicæno concilio tanquam ludionem in scena luisse, habitu catholico super inducto; quem, egressus inde, exuens, personam, quænam esset, in omnibus, ut ait Epiphanius, præ se tulit. Adeo ut idem Eusebium Eusebio Nicomediensi conjunctus, biga impietatis effecti ambo, pari cursu et impetu, impulsore nequam spiritu agitati, in suum ipsorum et aliorum exitium in præceps delati sint. Ut non immerito appellari ipse Eusebium Cæsariensis meruerit a sancto Hieronymo et aliis, Arianae factionis signifer, propugnator apertissimus, et inter Arianos facile princeps. Cujus et memoriam adeo exsecrata est Nicæna synodus secunda, ut plane eum jam defendere velle, nihil aliud existimandum sit, quam Ecclesiam catholicam impugnare. Unde et pudere Sixtum oporteat, dum adversus omnium antiquorum Patrum sententias, ipsum Eusebium catholicum asseverare non dubitat; cum frigide eum excusans, Eusebii Nicomediensis esse tradit, quod erroris ascribitur Eusebio Pamphili: perinde ac si eorundem Patrum sententiæ de eodem ambigæ sint, ac de Eusebio Nicomediensi possint interpretari. Utinam vel exiguus saltem ejus excusandi relinqueretur locus. Quam libentissime ipse historicus pro historico laborarem, cui (quod magna fiducia ingenue profiteamur) vel ex ea parte plurimum Ecclesia catholica debet, quod rerum ecclesiasticarum quamplurima antiqua monumenta magno labore collecta, fideliter posteris tradiderit! Ter quaterque felix tot peregregiis lucubrationibus editis, nisi eum impietas Ariana tot tantisque sordibus turpiter aspersionibus, et ante, persecutionis tempore, lapsus a fide, eandem tantopere labefactasset. Quod vero simplicitate quadam et rerum incitia in suo *Sanctorum catalogo* Petrus inter sanctos eundem Eusebium retulit, et errore atque incuria quadam in aliquod Martyrologium irrepit, in nostris ad Romanum Martyrologium notis, pluribus diximus.

¹ Ps. xxxii, 9. ² Prov. viii, 22.

Scaliger in Elencho Trihæresii, cap. 27.

Eusebius, quo nullus ecclesiasticorum veterum plura ad historiam Christianismi contulit ; nullus plura errata in scriptis suis reliquit ; nullius plures hallucinationes exstant hodie, etc.

Idem in libro vi De emendatione temporum, cap. 1, sub finem.

Quanto majorem diligentiam ac judicium in tantis viris desideramus, tanto imponsior data est opera, ut non negligenter illorum scripta a nobis legantur. Nam et longe plura deprehendet lector eruditus, majore studio quam judicio ab Eusebio et aliis veteribus collecta. Nos unum tantum Eusebium discussimus, quod ipse, ut diximus, omnium illorum veterum clausula est. Itaque unum Eusebium noris, omnes noris.

Idem Scaliger in Animadversionibus ad Chronicum Eusebianum, pag. 8, exponens verba illa Hieronymi :

« Quam Eusebius hujus conditor libri, non tam ignorasse utpote eruditissimus, » etc., *ita notat :*

Si eruditissimus vocandus qui multa legit, sane nemo illi hanc laudem invidere potest. Sin autem is eruditissimus qui judicium cum multa lectione conjunxit, alium potius quam Eusebium producere debuit.

Suidas in voce Διόδωρος.

Διόδωρος μονάζων, ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουλιανοῦ καὶ Ἀθάλεντος ἐπισκοπήσας Ταρσῶν τῆς Κιλικίας. Οὗτος ἔγραψεν, ὡς φησι Θεόδωρος Ἀναγνώστης ἐν τῇ Ἑκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ, διάφορα· εἰσὶ δὲ τὰδε Χρονικόν, διορθούμενον τὸ σφάλμα Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου περὶ τῶν χρόνων.

Diodorus monachus, qui episcopus fuit Tarsi in Cilicia, temporibus Juliani ac Valentis. Hic varia scripsit opuscula, ut refert Theodorus Lector in *Ecclesiastica Historia* : hæc autem inscribuntur : *Chronicum*, in quo Eusebii Pamphili in digeren is temporibus error castigatur.

EUSEBII PAMPHILI

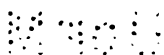
CÆSARIENSIS EPISCOPI

CHRONICORUM LIBRI DUO

(Ex edit. Ang. Mai, *Script. vet. nova Collectio*, tom. VIII, Romæ, 1833, in-4.)

PRÆFATIO.

Post inventum Eusebii Chronicorum priorem librum, quem Latini veteres nunquam habuerunt, Græci jam diu desiderabant, Armenii denique orbi restituerunt, duæ tantummodo totius operis editiones curatæ sunt, Mediolanensis videlicet atque Veneta: quæ, separatis locis studiisque factæ, haud semel inter se dissident, neutra vero vel ad unguem elimata vel perfecta est: quanquam ego Venetæ editioni, propter Armeniaci textus doctorumque scholiorum comitatum, præcipuum honorem sponte defero. Quæcum ita se habeant, nunquam non optavi tertiam demum adornare editionem, quæ omnia superiorum bona conjungeret, mendis exclusis: id quod de priore præsertim libro dictum sit, qui unici codicis Armeniaci auctoritate et Græcorum fragmentorum adminiculo nititur. In posteriore autem libro longe plura adjumenta suppetunt, quibus egregium Eusebii opus ad meliorem frugem revocare licet: sunt enim in Vaticana Pontificis Maximi bibliotheca posterioris Chronicorum libri codices plus viginti, quos inter aliquot veteres et præstantissimi. Præterea cum in Mediolanensi ac Veneta unius tantum Eusebii verba contineantur, magnum est operis detrimentum, quod permultis atque præclaris S. Hieronymi additamentis caret. Neque ipsemet Eusebii textus in prædictis editionibus, quæ ex Armeniaco codice manant, integer est atque illibatus: etenim luce meridiana clarius est, non pauca Armenium vel Amanuensem vel interpretem de genuinis Eusebii fragmentis prætermisisse: quam rem Syncellus præsertim, et Chronicon paschale (cujus nobilissimus in Vaticana bibliotheca codex est), aperte demonstrant, de quorum veluti rivulorum ab Eusebio origine nullo modo dubitari potest. Profecto sanctus Hieronymus affirmat in præfatione, se ante Trojana tempora nihil prorsus Eusebio addidisse: et tamen Latinus Chronicorum textus complura habet ante Trojæ captivitatem, a Græcis sæpe fragmentis confirmata, quæ Armeniacus codex desiderat. Post Trojam quoque captam multa sunt ab Armeniaco interprete prætermisita, quæ Hieronymus retinet, nec tamen inter ejus additamenta censere licet, quia cum Græcis fragmentis sine dubio Eusebianis adamussim congruunt. Operæ igitur pretium me facturum speravi, si universum Eusebii Chronicon nova hac editione integrius, emendatius pleniusque facerem: priorem scilicet librum duarum collatione editionum, criticis aliquot animadversionibus, philologico studio ac sedulitate expolirem et reformarem: posteriorem vero, non solum prætermisitis ab Armeniaco interprete Eusebianis fragmentis augerem, verum etiam doctis Hieronymi laboribus cumularem; et quod apprimè intererat, tot codicum Vaticanorum auxilio fretus nova prorsus lectione donarem. Hæc est igitur consilii mei summa: cui jam illud addendum est, quod lacunam codicis Armeniaci, inter priorem alterumque librum interjectam, id est consulum Cæsarumque, cum decurrentibus olympiadibus, seriem, invocato Chronici paschalis auxilio certissime, ut arbitror, sustuli, et Eusebii opus absolutissimum reddidi.

EUSEBII PAMPHILI

CÆSARIENSIS EPISCOPI

CHRONICORUM LIBER PRIMUS.

PROŒMIUM (1).

1. (2) Complura volumina veterum historiarum perlegi, sive quæ apud Chaldaeos Assyriosque nar- rantur, sive quas minud Ægyptii perscribunt, sive denique quas Græci referunt, nulla (siquidem fieri posset) interposita dubitatione : quibus in scriptis tempora regum et olympiadum, qui sunt athletici

A ludi, continentur : nec non si qua præclara facinora a Barbaris et a Græcis, tamque a fortibus (3) quam ab imbecillibus gesta sunt : tum et horum cujusque mirandi exercitus, duces, sapientes, viri strenui, poetæ, historiographi et philosophi recensentur. Porro * opportunum duxi, imo perutile et necessarium, breviter hæc omnia disponere : præterea-

ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΣ ΛΟΓΟΣ

(*) Σύνοψιν σπουδάσω ποιῆσαι, συναφείας ἅμα καὶ ἀληθείας ἐν πᾶσι φροντίζων, καὶ τῆς καταλλήλου τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας· διαφορὰς φημι βασιλείων, καὶ ἱερῶν ἀριθμῶν, προφητῶν τε καὶ διδασκάλων, καὶ τῶν παρ' Ἑλλήσιν ἢ ἄλλοις ἔβνευσιν ἐπὶ σοφία βεδοημένων, ἢ ἄλλη τινὶ τέχνῃ ἢ ἀριστεία πολεμικῇ, καὶ ἐπὶ

(1) Ab Armeniaco codice abest auctoris nomen et operis titulus, qui mira varietate a Græcis et Latinis auctoribus recitatur. Hac super re satis nos disputavimus in prævia dissertatione. Qui a nobis ponitur titulus, is evidentibus firmisque testimoniis innititur. Vocabulum item *proœmium* in codice Armeniaco desideratur. Denique libri capita in eodem codice re quidem vera distinguuntur, non tamen diserte appellantur.

(2) Integrum Eusebii *Chronicon* (quod Græce utinam aliquando emergat!) legebat, ut opinor, necrebatque recentior quidam Græcus chronographus, cujus parva digestio temporum, ab orbe condito ad captam a Turcis Constantinopolim, exstat Romæ in codice 173 nobilissimæ gentis Barberiniorum. En porro opusculi exordium, concessu amici præsidis a me descriptum, quo auctor evidenter compilat Eusebii (uti eum nunc habemus ab interprete Armenio) præfationem primumque operis caput. Licebit itaque futuris Eusebii editoribus Græcas aliquot pericopas ex hoc anonymo ad famigeratum illud *Chronicon* jure postliminii revocare : Ἡ περὶ τῶν χρόνων ἀκριβεία πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλως ἐπισημασθῆναι, καὶ ὁ φίλον ἐκάστῳ, τέλος τῆς ἐπιστημῆς γεγένηται· ἐγὼ δὲ περὶ πολλοῦ τὸν ἀληθῆ λόγον τιθέμενος, τὰ ἐκάστῳ πονηθέντα συναγχοῦς, καὶ τὴν ἐκ τῶν ἱερῶν Βιβλίων φερομένην Ἑβραϊκὴν ἀρχαιολογίαν καὶ χρονολογίαν μετὰ χεῖρας θέμενος, τὰ ἀκριβῆς ἀνιχνεύσαι διὰ σπουδῆς προθύμην· ὡς ἂν εἰδῆίμεν, ὅποσους πρόσθεν χρόνους τῆς σωτηρίου θεωφανείας Μωσῆς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν γενόμενοι προφήται, τὰ κατ' αὐτὸν σὺν θεῷ Πνεύματι προσηφωμήκασι· καὶ ὡς ἂν ἐγοιμεν ἐκ προχείρου διαγινώσκοντες, τίσιν Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων οἱ παρ' ἐκάστῳ ἔβνευσιν γινόμενοι σοφοὶ ἢ ποιηταὶ ἢ λογογράφοι, καὶ ὅσοι ἄλλοι γεγονῆσι διαφανεῖς, συνήκμασαν· καὶ ποίους τε χρόνους ἀπεδείχθησαν πρώται βασιλείαι, καὶ τῶν ἐπιστημοτάτων πόλεων ἀνιδρύσεις. Ἀρχτέον οὖν ἀρ' οὐ καὶ τὴν ἀρχὴν ἢ τὸν χρόνον συστάσις εἴληφε, καὶ ἦν ὁ πρῶτος ἀνὴρ ὡς ἄνθρωπος Ἀδάμ γεγονῶς, ἐπὶ τοῖς ἑξῆς ἀπογόνους τὴν φύσιν προήγαγεν. Ἄλλα περὶ μὲν

τούτων ἐν ἐπιτόμῳ λέζομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν· νῦν δὲ πρῶτον περὶ τῶν βασιλείων. Πρώτην πασῶν ἀναγράφουσι τὴν Χαλδαίων βασιλείαν ἄνδρες ἐν παιδείῳσι γινώριμοι, Ἀλέξανδρος ὁ Πολύστρω, Βηρωσσός, καὶ Ἀδυθηνός, καὶ Ἀπολλόδωρος, οἱ πρῶτον μὲν ἱστοροῦσιν ἀβασίλευτα ἔτη ἀνη'· φασὶ γὰρ Ἀδάμ τὸν πρῶτον ἄνθρωπον ἠγήσασθαι τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον ἔτη 930· μετὰ τε τούτου Σὴθ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἔτη 360· ὡς εἶναι ὅλα τὰ ἀβασίλευτα ἔτη ἀνη', ἐν οἷς βασιλεῖον οὐδέπω ἐν τῇ Γραφῇ ὠνομάσθη. Ἐν δὲ τῷ ἀνη', πρῶτος ἐν τῷ ἕρσει κλίματι, τῷ καλουμένῳ κάτω χώρῳ, ἀπόγονοι Σὴθ Χαλδαῖοι χιγείραν ἑαυτοῖς βασιλείαν Ἀλώρον ἀπὸ Βαβυλῶνος Χαλδαίων, ὃν βασιλεύσασι φασὶ σάρους δέκα· μετὰ δὲ τούτων βασιλεύσας ἑτέρους βασιλέας θ' ἕως κατακλύσμου· ὡς εἶναι βασιλεῖς τοὺς πάντας ἰ', ὡν τοὺς τῆς βασιλείας χρόνους ἐψηφίσαντο Χαλδαῖοι τότε κατὰ τὸ ἐγγχώριον καὶ πάτριον τῶν ψήφων καὶ χρόνων ὀνομασίας, διὰ τε σάρων καὶ νήρων καὶ σάσων, ὡς οἱ παρ' αὐτοῖς ἱστοριογράφοι μαρτυροῦσιν· οἱ καὶ ἐγένοντο σάροι ρκ'· καὶ τὸν μὲν σάρον εἰρήκασιν εἶναι ἔτη γχ'· τὸν δὲ νήρον ἔτη χ'· τὸν δὲ σάσων ἔτη ε'· ἀριθμεῖσθαι δὲ ταῦτα ἀρχαιοτέρα τινὶ μεθόδῳ. Ἀπὸ δὲ Ἀλώρου τοῦ πρώτου παρ' αὐτοῖς βασιλεύσαντος, μέχρι Εἰσοῦθρου τοῦ κατὰ τὸν κατακλύσμον βασιλεύσαντος, ἱστοροῦσι βασιλεῖς ἰ' βασιλεύσασι δὲ αὐτοὺς σάρους ρκ'· οὓς σάρους φασὶ ποιεῖν ἐτῶν μυριάδας μγ', καὶ χρόνους δύο χιλιάδας· ἦσαν δὲ οὗτοι· Ἀλώρος ἐβασίλευσε, ὡς εἴρηται, σάρους ἰ'· Ἀλάπαρος σάρους γ'· Ἀμήλιων σάρους ἰγ'. Ἀμμένων σάρους ιθ', x. τ. λ. Exin, aliquot interjectis, loquitur auctor de sarorum, nerorum, sossorumque significatu (uti est apud Syncellum ed. paris., p. 32). Deinde, multis interpositis, occurrit notabilis locus de Romano ante Trojana tempora (a) annis cccxxv, cæpto regno (b), quod deinceps reges plus triginta tenuerint annis mille usque ad consulatus

(3) Vocabulum Armeniacum *ARIK* valet *fortes*, derivaturque ab *AIR* viri, opponitur τῷ *EK*, *femina*. Hinc

(a) Opinionem hanc suadet Antiochus Syracusanus apud Dionysium Halic. 1, 75. (b) Nempe Mosis ætate. Legesis Euseb. Chron., lib. 1, ubi a Mosis ducatu ad Trojam captam excurrunt anni cccxxv, a Troja capta ad consules, anali ferme dccxxv.

que sanctis Hebræorum litteris contentas Hebraicas antiquitates atque chronologiam sermone meo adjungere : scilicet ut possimus apprime intelligere, quanto tempore ante salutarem Dei manifestationem Moses exstiterit (1), nec non qui post eum Hebræorum prophetae divino Spiritu afflato vaticinati sunt : atque ut facile cognoscamus, Græcorum vel Barbarorum insignes homines, qui in singulis gentibus florere visi sunt, quo tempore occurrerint celebribus illis veteribus apud Hebræos, prophetis videlicet, iisque singulis qui eidem genti cum imperio præfuerunt .

2. Sed enim jam inde ab exordio palam cunctis edico, ne quis unquam arroganter contendat, quasi fieri possit ut temporum certissima cognitio acquiratur. Quod sane quisque sibi persuadebit, si primo veracem Magistrum cogitet familiaribus suis dicentem : « Non est vestrum nosse horas et tempora, quæ Pater posuit in sua potestate. » Etenim is Dei Dominique more non de ultima tantum consumptione, sed de cunctis temporibus eam præcisam sententiam protulisse mihi videtur ; videlicet ut eos compesceret, qui nimis audacter inanibus ejusmodi scrutationibus mentem attendunt. Deinde et noster hic sermo vehementi testimonio eandem magistris sententiam probabilem faciet : videlicet neque Græcorum neque Barbarorum neque aliarum

A quarumvis gentium neque ipsorum Hebræorum (2) universalem chronologiam nos posse evidenter addiscere. Porro autem contenti erimus, si præsens noster tractatus ad duo statuenda nos adjuvet : nempe primo, ut nemo sibi persuadeat (quod hactenus a quibusdam factitatum est) fieri posse ut accurata scientia ratio temporum comprehendatur, quæ profecto hallucinatio est ; deinde ut quisque probe sciat, id tantummodo curatum a nobis, ut aliquo pacto quinam sit hujus controversiæ status percipiatur, ne prorsus in ambiguitate nutemus (3).

3. Et Græcos quidem non est mirum diu admodum omni memoria caruisse (4) : quippe qui variis malisque exterminiiis obnoxii fuerunt ; diuque, nempe usque ad Cadmi ætatem, nullis prorsus litteris usi sunt : primus enim dicitur Cadmus litterarum elementa e Phœnicum regione eis attulisse. Sane et in Platonis libro jure castigat Ægyptius ille Solonem : « O Solon », inquit, Græci semper pueri estis, neque senex Græcus unquam invenitur : ideoque priscorum temporum doctrinam nemo a vobis discere queat (5)... Porro et Ægyptiorum multæ feruntur insanæ historiæ, itemque Chaldæorum. Et quidem hi plus quam quadraginta annorum myriades temporibus suis continere se putant (6) ; Ægyptii **** autem deorum, semideorum, prætereaque manium et mortalium aliorum regum mul-

μοθηρία προδήλω· πάντα, ὡς οἷός τε ὦν (7), ἀναλεξάμενος ἐκ τῶν προσηρημένων ἱστορικῶν ἀνδρῶν. *Hæc ex Syncello, p. 6, B, sed aliquantum interpolata.*

(1) Ἐγὼ περὶ πολλοῦ τὸν ἀληθῆ λόγον τιθέμενος, τὰ ἐκάστῳ ποιηθέντα συναγωγῶς, καὶ τὴν ἐκ τῶν ἱερῶν Βίβλων φερομένην Ἑβραϊκὴν ἀρχαιολογίαν καὶ χρονογραφίαν μετὰ χειρᾶς θέμενος, τὸ ἀκριβὲς ἀνιχνεύσαι διὰ σπουδῆς προθύμην· ὡς ἂν εἰδείμεν ὅποσους πρόσθεν χρόνους τῆς σωτηρίου θεοφανείας Μωσῆς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν γενόμενοι προφήται, τὰ κατ' αὐτὸν σὺν θεῷ Πνεύματι προσεφωνήκασιν· καὶ ὡς ἂν ἔχοιμεν ἐκ προχείρου διαγινώσκειν, τίσιν Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων οἱ παρ' ἐκάστῳ ἔθνεϊ γενόμενοι σοφοὶ ἢ ποιηταὶ ἢ λογογράφοι, καὶ ὅσοι ἄλλοι γεγονῆσαι διαφανεῖς, συνήχμασαν· καὶ ποίους τε χρόνους ἀπεδείχθησαν πρῶται βασιλεῖται, καὶ τῶν ἐπισημοτάτων πόλεων ἀνιδρῶσεις. *Ex chronographo inedito bibliothecæ Romanæ Barberianorum.*

(2) Οὐχ ὑμῶν ἐστὶ γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς, οὓς ὁ Πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ. *Ex Act. apost. 1, 7.*

(3) Ὁ Σόλων, φησὶ, Ἕλληνες αἰεὶ παῖδες ἐστέ, γέρων δὲ Ἑλλήνων οὐδεὶς, οὐδὲ ἐστὶ παρ' ὑμῖν χρόνῳ πάλιν μάθημα. *Ex Platonis Τιμᾶο, non procul in initio.*

(4) Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου μνησθεὶς ἐν τοῖς Χρονικοῖς αὐτοῦ, φησὶν οὕτως· Αἰγύπτιοι δὲ Θεῶν καὶ ἡμιθέων, καὶ παρὰ τοῦτοις νεκρῶν καὶ θνητῶν ἐτέρων βασιλέων πολλὴν καὶ φλύαρον συνέρουσι μυθολογίαν. *Ex Syncello, p. 40, D.*

latus initia : Τὸ παλαιὸν πρὸ πάντε καὶ εἰκοσι καὶ τριακοσίων ἐτῶν τῶν Τρωϊκῶν, βασιλεὺς φασὶ γενέσθαι Ῥώμης τὸν ἀριθμὸν πλέον ἢ λ'. ἔτη δὲ αὐτοὺς κατάρξαι χίλια· μετὰ δὲ ταῦτα ὑπατοὶ προσιστήκεισαν τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς· ἔπειτα δὴ μαρχοὶ καὶ οἱ δικτάτωρες, καὶ πάλιν ὑπατοὶ ἐπὶ χρόνον· καὶ οὗτοι υξ' (a) αὔθις δὲ Γάιος καταλύσας τὴν τῶν ὑπάτων ἀρχὴν ἐμονάρχησε Ῥωμαίων, κ. τ. λ.

Hinc ANARIC, imbecilles. Hæc duo vocabula poterant etiam converti (quod in specimine olim fecimus) Persæ et non Persæ (nempe aliæ gentes). Certe antiquitus Persæ dicebantur ab Armeniis ARIC ex provincia maxima Aria, de qua vide Mosis Chorenensis *Geographiam*, cap. 91. Ita eos appellat idem Chorenensis, *Hist.* II, 40, 71, 81, nec non Elisæus aliique historici ; non Persas autem ANARIC.

(1) Nempe Eusebius vel maxime curat, ut vetustatem Judaicæ gentis, veræque adeo religionis,

hoc opere ostendat : quod studium in proœmio quoque posterioris Chronicorum canonum libri aperte prodit. Id autem diu ante Eusebium factitaverat Josephus in *Antiquitatibus Judaicis* et in *libris Adversus Apionem*.

(2) Hic locus in Armeniaca interpretatione paulo obscurior incertiorque est.

(3) Eadem fere modestiam præ se fert Eusebius etiam in *Ecclesiastica historia* I, 4.

(4) Eadem sententia est Josephi, *Contra Ap. 1, 2, 4*, quo Josephi loco utitur Eusebius *Præp. ev.*, X, 7.

(5) Paulo aliter se habet Græci textus sententia, quod et de aliis aliquot locis dictum esto.

(6) Hæc Babyloniorum commenta diserte condemnat aut stultitiæ aut vanitatis aut impudentiæ Cicero, *De divin.* I, 19, cujus auctoritas minime præjudicata instar omnium sit. Item legatur Diodorus Siculus, *Hist.* II, 51.

(7) Corrige ὡς οἷόν τε ἦ.

(a) Hæc quoque annorum cccx supputatio a primis consulibus ad Julii principatum probe congruit cum Eusebii Canone.

tas delirantium more fabulas nectunt. Quid ergo mea interest, qui veritatem in primis colo, res ejusmodi minutius perscrutari? Quin adeo vel apud mihi dilectos Hebræos dubia quædam occurrunt, quæ suo tempore proferam. Interim hæc ad increpandam vanorum chronographorum jactantiam dicta sint.

4. Ego igitur ejus negotii causa, quod præ manibus habeo, antiquorum libros pervolutans, primum Chaldæorum chronographiam ponam, tum Assyriorum: deinde reges Medorum, post Lydorum, juxtaque Persarum. Hinc alio me transferens universum Hebræorum chronicon ascribam ex ordine. Rursus tertio loco Ægyptiacarum opum tempora, additis etiam Ptolemæis, qui post Alexandrum Macedonem Ægypti regnum Alexandriae tenuerunt. Rursus ex alio capite exordiens, qua ratione Græci suas historias digerant, diligenter exponam: primoque dicam eos qui Sicyone regnarunt, tum qui in Argivorum regione, et qui in ipsa urbe Athenarum, a primo recensens usque ad ultimum præsidem: itemque eos qui Lacedæmone, et qui Corinthi dominati sunt: tum et eos qui quavis in plaga imperium maris tenuerunt: addam his denique et Olympiadum librum, qui a Græcis confectus est. Postquam hæc singula in comparativam seriem coegero, tum et primos Macedonum reges ac Thessalorum, deinde Syrorum (1) atque Asianorum, qui post Alexandrum rerum gubernacula tenuerunt, singillatim scribam. Ubi de hisce omnibus dixero, singillatim distincteque collocabo eos, qui ducto initio ab Ænea, post captum Ilium, Latinis imperitaverunt, qui et Romani deinceps appellati sunt: hinc ex ordine eos qui Romulum Romanæ urbis conditorem consecuti sunt: tum et eos qui post Julium Cæsarem atque Augustum recta serie fuerunt imperatores: denique et annuos consules qui his impliciti sunt.

5. Mox mihi materia ex hisce omnibus comparata, ad chronicos canones pergam: incipiensque ab iis hominibus qui jam inde a primordiis in unaquaque

A gente regnarunt, tempora distincte singulis pro rata portione attribuam, atque annos cujusque e regione alterutrorum exponam, ut facile et illico cognoscamus quinam quo tempore fuerint. Porro et cujusque regni præclara facinora, cujusmodi in cunctis gentibus passim narrantur, breviter in ipsum regnum inseram. Sed enim hæc libri secundi lucubratio posterior erit. Interim proximo libro age jam ad chronologiam Chaldæorum videndam veniamus, quam videlicet de suis majoribus tradunt.

CAPUT I (2).

Qua ratione Chaldæi chronographiam conficiant; ex Alexandro Polyhistoro (3). Et de Chaldæorum libris, deque primo ipsorum regno.

1. Hæc quidem Berosus in primo libro narravit: B secundo autem reges singillatim recensuit: Ut ipse inquit, Nabonassarus erat eo tempore rex. Et regum quidem nomina diligenter acervat; nullum tamen eorum opus peculiariter recitat, fortasse quia nihil memorandum esse arbitratur. Ex eo igitur regum tantummodo seriem depromere licet. Hac vero ratione narrationem exorditur, ut Apollodorus (4) ait: nempe primum exstitisse regem Alorum (5), ex urbe Babylone Chaldæum: hunc saris decem regno potitum. Porro is sarum ex annis ter mille ac sexcentis constat. Addit etiam nescio quos neros et sossos: nerum ait sexcentis annis constare, sossuum annis sexaginta. Sic ille de veterum more annos supputat.

2. His dictis, pergit porro; regesque Assyriorum singillatim atque ex ordine enumerat: decem videlicet ab Aloro primo rege usque ad Xisuthrum, sub quo magnum illud primumque diluvium contigisse ait, quod Moses quoque commemorat. Jam summam temporum, quibus hi reges imperitaverunt, ait esse saros centum viginti, nempe quadraginta tres annorum myriades annosque his mille (6). Tum et disertis verbis ita scribit: Defuncto, inquit, Aloro, regnavit ejus filius Alaparus saris tribus. Post Alaparum Almelon (7) ex

(1) Ταῦτα Βηρωσὸς ἐν τῇ πρώτῃ φάσκει, ἐν δὲ δευτέρᾳ τοὺς βασιλεῖς. E Scaligero Euseb. Chron. ed., an. 1658, part. Gr., p. 6.

(2) Ἀπολλόδορος οὕτω λέγει. Ταῦτα μὲν ὁ Βηρωσὸς ἱστέρησε πρῶτον γενέσθαι βασιλέων Ἄλωρον ἐκ Βαβυλῶνος Καλδαίων· βασιλεύσει δὲ σάρους δέκα. Ex Syncello, p. 39 B.

(3) Βηρωσὸς διὰ σάρων καὶ νήρων καὶ σώσων ἀνεγράψατο ὧν ὁ μὲν σάρος τρισχιλίων καὶ ἐξακοσίων ἐτῶν χρόνον σημαίνει, νήρος ἐτῶν ἐξακοσίων, ὁ δὲ σώσος ἐξήκοντα. Ex Syncello, p. 17 A.

(4) Καὶ συνῆξε (Βηρωσὸς) σάρους ἑκατὸν εἰκοσι διὰ βασιλέων δέκα, ἧτοι χρόνον ἐτῶν μυριάδων τεσσαράκοντα τριῶν καὶ δύο χιλιάδων. Ex Syncello, p. 17 B.

(5) Καὶ καθέξῃς Ἀλάπαρον καὶ Ἀμῆλωνα τὸν ἐκ Παντιβίβλων. Εἶτα Ἀμμένωνα τὸν Καλδαίων, ἐφ' οὗ φανῆναι τὸν μουσάρων Ὀάννην τὸν Ἀννήδοτον ἐκ τῆς ἐρυθρᾶς. Εἶτα Μεγάλαρον ἐκ Παντιβίβλων πύ-

(1) Codex Arm. Assyriorum, quæ confusio in alius quoque ejusdem codicis locis occurrit. Vide Justinum 1, 2, in fine, cum notis variorum.

(2) Capita hæc Eusebii videtur satis aperte explere Cyrillus contra Julianum, lib. 1.

(3) Alexander Polyhistor, quem L. Sylla civitate donavit. Serv. ad Æn. ix, 388.

(4) Num Apollodorus Berosum, Apollodorum Polybistor, ideoque ipsum Berosum, inducit loquentem? Sane locus in codice Arm. ambiguitate laborare videtur.

(5) Non est hic prætermittendum præclarum Chorenensis Hist. 1, 5, testimonium et judicium

D de Aloro: Scriptores veteres seu voluntatis arbitrio seu quavis alia de causa narrationes, nomina ac tempora immutaverunt, deque rerum origine partim vere, partim falso, locuti sunt; veluti et de prima re creatâ, quam non hominem sed regem vocitant, eique barbarum nomen faciunt ac significatus expertem, atque annos vitæ triginta sex mille ascribunt.

(6) Ita etiam Græcus textus Syncelli, nec non Barberinianus infra ponendus. Sed Suidas voc. Σάρος scribit MCCCXII.

(7) Græce Ἀμῆλων. Hujusmodi varietates deinceps lector per se ipse notabit.

urbe Pantibiblis (1) Chaldæus saris tredecim. Ameloni successit Ammenon item ex Pantibiblis Chaldæus saris duodecim. Hujus ætate bellua quædam, cui nomen Idotioni, e Rubro mari emersit, forma ex homine et pisce mista. Hinc Amegalarus (2) Pantibiblicus octodecim saris regnavit. Deinde pastor Daonus Pantibiblicus, qui et ipse saris decem regno potitus est. Hoc imperante, rursus e Rubro mari emergerunt, eadem hominis itemque piscis figura, monstra (3) quatuor. Postea regnavit Edoranchus Pantibiblicus saris octodecim. Eo tempore item apparuit e Rubro mari aliud quiddam simile piscis et hominis, cui nomen Odaconi. Hos, inquit, omnes ea, quæ ab Oanne summatim dicta erant, accurate exposuisse. Exin imperavisse Amempsinum e Lancharis Chaldæum saris decem. Tum regnum tenuisse Otiartem e Lancharis Chaldæum saris octo. Defuncto denique Otiarte, filium ejus Xisuthrum rexisse imperium saris octodecim : sub eoque evenisse magnum diluvium. Conflatur igitur summa decem regum et sarorum centum viginti *. Hæc est porro regum series.

I. Alorus saris x.

II. Alaparus saris iii.

λεως· βασιλεύσαι δ' αὐτὸν σάρους ὀκτωκαίδεκα. Καὶ μετὰ τοῦτον Δάωνον ποιμένα ἐκ Παντιβίβλων βασιλεύσαι σάρους δέκα. Κατὰ τοῦτον πάλιν φησὶ φανῆναι ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς Ἀννήδοτον τέταρτον τὴν αὐτὴν τοῖς ἀνω ἔχοντα διάθεσιν, καὶ τὴν ἰχθύος πρὸς ἀνθρώπους μίξιν. Εἶτα ἄρξαι Εὐεδώρεσγον ἐκ Παντιβίβλων, καὶ βασιλεύσαι σάρους ὀκτωκαίδεκα. Ἐπὶ τούτου φησὶν ἄλλον φανῆναι ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὁμοίον κατὰ τὴν ἰχθύος πρὸς ἀνθρώπων μίξιν, ἢ ὄνομα Ὀδάκων. Τούτους δὲ, φησὶν, πάντας τὰ ὑπὸ Ἄννου κεφαλαιωδῶς ῥηθέντα κατὰ μέρος ἐξηγήσασθαι. Εἶτα ἄρξαι ἈμεψίνονΧαλδαίων ἐκ Λαράγγων βασιλεύσαι δὲ αὐτὸν ὀγδοὺν σάρους δέκα. Εἶτα ἄρξαι ὈτιάρτηνΧαλδαίων ἐκ Λαράγγων, βασιλεύσαι δὲ σάρους ἧ'. Ὀτιάρτου δὲ τελευτήσαντος τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ξισουθρον βασιλεύσαι σάρους ὀκτωκαίδεκα. Ἐπὶ τούτου τὸν μέγαν κατακλυσμὸν φησὶ γεγενῆσθαι· ὡς γίνεσθαι ὁμοῦ πάντας βασιλεῖς δέκα, σάρους δὲ ἑκατὸν εἴκοσι. *Ex Syncello, p. 59 B sqq.*

(*) Πρῶτην πασῶν ἀναγράφουσι τὴν Χαλδαίων βασιλείαν ἄνδρες ἐν παιδείῳσι γνῶριμοι, Ἀλέξανδρος ὁ Πολύστρω, Βηρωσῶς καὶ Ἀβυθῆνός καὶ Ἀπολλύδωρος, οἱ πρῶτον μὲν ἱστοροῦσιν ἀβασίλευτα ἔτη ἀπὸ φασὶ γὰρ Ἀδάμ τὸν πρῶτον ἀνθρώπων ἠγήσασθαι τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον ἔτη ταύτ'· μετὰ δὲ τούτου Σὴθ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἔτη ρκ'· ὡς εἶναι ὅλα τὰ ἀβασίλευτα ἔτη ἀπὸ τῆς ἀνι', ἐν οἷς βασιλεῖον οὐδέπω ἐν τῇ γραφῇ ὠνομάσθη· ἐν δὲ τῷ ἀπὸ πρώτος ἐν τῷ βορείῳ κλίματι, τῷ καλουμένῳ κάτω χώρῳ, ἀπόγονοι Σὴθ Χαλδαῖοι ἠγείραν ἑαυτοῖς βασιλεία Ἄλωρον ἀπὸ Βαβυλῶνος Χαλδαίων, ὃν βασιλεύσαι φασὶ σάρους δέκα· μετὰ δὲ τούτον βασιλεύσαι ἐτέρους βασιλέας ἦ' ἑως κατακλυσμοῦ· ὡς εἶναι βασιλεῖς τοὺς πάντας ἰ', ὧν τοὺς τῆς βασιλείας χρόνους ἐψηγήσαντο Χαλδαῖοι τότε κατὰ τὸ ἐγγύριον καὶ πάτριον τῶν ψήφων καὶ χρόνων ὀνομασίας, διὰ τε σάρων καὶ νήρων καὶ σῴσεων, ὡς οἱ παρ' αὐτοῖς ἱστοριογράφοι μαρτυροῦσιν· ἢ καὶ ἐγένοντο σάρει ρκ'· καὶ τὸν μὲν σάρων εἰρήχαιον εἶναι ἔτη γχ'· τὸν δὲ νήρων ἔτη χ'· τὸν δὲ σῴσεων ἔτη ζ'· ἀριθμῆσθαι δὲ ταῦτα ἀρχαιότερα τινὲ μεθόσω. Ἀπὸ δὲ Ἄλωρου τοῦ πρώτου παρ' αὐτοῖς βασιλεύσαντος, μέχρι Ξισουθρου τοῦ κατὰ τὸν κατακλυσμὸν βασιλεύσαντος, ἱστοροῦσι βασιλεῖς ἰ'· βασιλεύσαι δὲ αὐτοὺς σάρους ρκ'· οὗς σάρους φασὶ ποιεῖν ἑτῶν μυριάδας μγ', καὶ χρόνους δύο χιλιάδας ἦσαν δὲ οὗτοι. Ἄλωρος ἑβασίλευσε, ὡς εἴρηται, σάρους ἰ', Ἀλάπαρος σάρους γ', Ἀμμένων σάρους ιθ', κ. τ. λ. *Ἐκ chronographo inedito Barberiniorum.*

Χαλδαίων ἑβασίλευσαν

α' Ἄλωρος σάρους δέκα.

β' Ἀλάπαρος σάρους τρεῖς.

γ' Ἀμηλων σάρους δεκατρεῖς.

δ' Ἀμμενων σάρους δώδεκα.

ε' Μεγάλωρος σάρους ὀκτωκαίδεκα.

ς' Εὐεδώραχος σάρους ὀκτωκαίδεκα.

ζ' Δάωνος ἔτη ἐννενηχόντα ἐννέα.

η' Ἀμφίς σάρους δέκα.

θ' Ὀτιάρτης σάρους ὀκτώ.

ι' Ξισουθρος σάρους ὀκτωκαίδεκα.

Syncell. p. 18 A sqq.

(*) 1. Βηρωσῶς δὲ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βαβυλωνιακῶν φησὶ γενέσθαι μὲν αὐτὸν κατὰ Ἀλέξανδρον τὸν Φιλ-

(1) Codex Arm. modo *Pantibiblis*, ut hic; modo *C Pantibiblis*: quæ varietas in Græco quoque textu visitur.

(2) Cod. hic *Amelagarus*, sed mox *Amegalarus*, quod cum Græco textu magis congruit.

(3) Vox Armeniaca (quam interpretatur *monstra*) est *ivsgnabarigh* eaque derivatur ex *ivsgn*, *lenis*, et *barigh* quod est a verbo *varem*, *choreas agitare*: quasi igitur dicas *lenem saltatorem*. Tamen Armeniorum antiqua glossaria hanc vocem explicant *formam partim muliebrem, partim volatilem*. Sed enim in divinis Bibliis Isai. **xiii**, **22**; **xxxiv**, **14**, quo loco Græci habent *ὄνοχένταυροι*, interpretes

Armenii scribunt *ivsgnabarigh*. Denique Eznichius cap. **24** ait: *ivsgnabarigh, in maceris habitare feruntur: hi Græce hippotauri appellantiur*. Idcirco et Chorenensem Wistoni interpretantur *Hist. ii*, **60**: *Aut Lapitharum et Centaurorum de Pirithoi nuptiis certamina*; quo loco est *ivsgnabarghaz*.

(4) Repetitio hæc plane exstat in codice Armeniaco.

(5) Sapienter hoc ponit Eusebius adversus eos qui cum barbaricarum historiarum fabulas uti par est irrideant, earumdem tamen absurdas æque chronologias haud aspernari videntur.

nicarum rerum libro, se coetaneum fuisse Alexandro Philippi, compluriumque auctorum codices excrississe (1) qui magna cura Babylone asservabantur jam inde ab annorum myriadibus ducentis (2) et quindecim : quibus codicibus continebantur rationes temporum, itidemque scriptæ erant historiæ cæli terræque et maris, primæque rerum originis, nec non regum facinorumque ab his patrorum.

2. Et primum quidem dicit regionem Babyloniorum sitam esse ad amnem Tigrim; Euphratem (3) autem eandem interfluere (4). Ibidem silvestre triticum nasci et hordeum et lentem et ervum et sesamum : tum in paludibus et arundinetis ejus fluminis radices quasdam occurrere esui aptas, quibus nomen est gongis, easque panis hordeacei vim habere : denique ibi esse palmas et mala aliæque multi generis poma, piscesque et volatilia silvestria atque palustria. Porro regionis ejus partem, quæ Arabiam spectat, aridam esse fructibusque carentem; quæ vero contra Arabiam sita est, eam montibus et fructibus abundare. Jam in ipsa urbe Babylone ingentem alienigenarum hominum, qui videlicet Chaldæam incolunt, colluviem versari, eosdemque luxuriosam et belluini prorsus ritus vitam agitare.

3. Atque primo anno e Rubro mari emersisse intra eosdem terminos Babyloniorum horrendam quamdam belluam, cui nomen Oanni, quod et Apollodorus in *Historia* narrat : eamque toto quidem corpore piscem fuisse, verum sub capite piscis

A aliud caput appositum, et in cauda pedes ad instar hominis, et loquelam humanæ similem : ejusque imaginem ad hunc usque diem delineatam superesse. Hanc belluam, inquit, interdiu cum hominibus versari solitam, nullumque cibum capere : docuisse homines litteras, et varia genera artium, descriptiones urbium, templorum structuras, juris prudentiam, finium regundorum doctrinam : semina præterea et fructuum collectionem demonstravisse, atque omnia prorsus quæ mundanæ societati conducunt hominibus tradidisse : ita ut ex eo tempore nemo aliquid frugi invenerit. Tum sub solis occasum eam belluam Oannem denuo mergi solitam mari, noctuque in immenso pelago collocari, atque ita ancipitem quamdam vitam degere. Deinceps et alias superiori similes belluas semet prodidisse, de quibus in regum historia dicturum se pollicetur. Rursusque ab Oanne ait scriptum de rerum origine, et de publico regimine, impertitamque ab eadem bellua hominibus loquelam et industriam.

4. Tempus, inquit, aliquando fuit cum universus orbis tenebris et aquis occupabatur : erantque ibi et aliæ belluæ, quarum quædam ex se ipsis ortæ erant, figuris tamen utebantur nascentium ex ante viventibus. Erant et homines, partim quidem duabus partim quaternis alis instructi duabusque facibus; et corpore in uno geminum caput habentes, muliebres videlicet et virile, cum duobus item genitalibus femineo et masculino (5). Erant et alii homines caprinis femoribus, capite cornigero: alii

ἴππου τὴν ἠλικίαν· ἀναγραφὰς δὲ πολλῶν ἐν Βαβυλῶνι φυλάσσεσθαι μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἀπὸ ἐτῶν που ὑπὲρ μυριάδων δεκαπέντε περιεχούσας χρόνον· περιέχειν δὲ τὰς ἀναγραφὰς ἱστορίας περὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ θαλάσσης καὶ πρωτογονίας καὶ βασιλείων καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς πράξεων.

2. Καὶ πρῶτον μὲν τὴν Βαβυλωνίαν γῆν φησὶ κείσθαι ἐπὶ τοῦ Τίγριδος καὶ Εὐφράτου ποταμοῦ μέσθην· φησὶ δὲ αὐτὴν πυροῦς ἀγρίου καὶ κριθᾶς καὶ ὄχρον καὶ σήσαμον καὶ τὰς ἐν ἕλει φοιμῆσθαι ῥίζας ἐσθίεσθαι, ὀνομάζεσθαι αὐτὰς γόγγας· ἰσοδυναμεῖν δὲ τὰς ῥίζας ταύτας κριθαῖς· γίνεσθαι δὲ φοινίκας καὶ μήλα καὶ τὰ λοιπὰ ἀκρόδρυα καὶ ἰχθύσας καὶ θρυαλαῖα τε καὶ λιμναῖα. Εἶναι δὲ αὐτῆς τὰ μὲν κατὰ Ἀραβίαν μέρη ἀνδρᾶ τε καὶ ἀκαρτα, τὰ δὲ ἀντικείμενα τῇ Ἀραβίᾳ, ὄρεινά τε καὶ εὐφορα. Ἐν δὲ τῇ Βαβυλῶνι πολὺ πλῆθος ἀνθρώπων γενέσθαι ἀλλοεθνῶν κατοικησάντων τὴν Χαλδαίαν· ζῆν δὲ αὐτοὺς ἀτάκτως, ὡσπερ τὰ θηρία.

3. Ἐν δὲ τῷ πρῶτῳ ἐνιαυτῷ φανῆναι ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης κατὰ τὸν ὁμοροῦντα τόπον τῇ Βαβυλωνίᾳ ζῶον ἀφρῆνον (6) ὀνόματι Ὀάννην, καθὼς καὶ Ἀπολλόδωρος ἱστόρησε, τὸ μὲν ὅλον σῶμα ἔχον ἰχθύος, ὑπὸ δὲ τὴν κεφαλὴν παραπεφυκυῖαν ἄλλην κεφαλὴν ὑποκάτω τῆς τοῦ ἰχθύος κεφαλῆς, καὶ πόδας ὁμοίους ἀνθρώπου, παραπεφυκότας δὲ ἐκ τῆς οὐρᾶς τοῦ ἰχθύος· εἶναι δὲ αὐτῷ φωνὴν ἀνθρώπου· τὴν δὲ εἰκόνα αὐτοῦ εἶτι καὶ νῦν διαφυλάσσεσθαι. Τοῦτο δὲ, φησὶν, τὸ ζῶον τὴν μὲν ἡμέραν διατρίβειν μετὰ τῶν ἀνθρώπων, μηδεμίαν τροφήν προσφερόμενον· παραδίδόναι τε τοῖς ἀνθρώποις γραμμάτων καὶ μαθημάτων καὶ τεχνῶν παντοδαπῶν ἐμπειρίαν καὶ πόλεων συνοικισμοὺς καὶ ἱερῶν ἰδρύσεις καὶ νόμων εἰσηγήσεις, καὶ γεωμετρίαν διδάσκειν, καὶ σπέρματα καὶ καρπῶν συναγωγὰς ὑποδεικνύειν, καὶ συνόλους πάντα τὰ πρὸς ἡμέρωσιν ἀνήκοντα τοῦ βίου παραδίδόναι τοῖς ἀνθρώποις· ἀπὸ δὲ τοῦ χρόνου ἐκείνου οὐδὲν ἄλλο περισσὸν εὐρεθῆναι. Τοῦ δὲ ἡλίου δυνάματος τὸ ζῶον τουτοῦ ἔδυνα πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τὰς νύκτας ἐκεῖ διατεῖσθαι· εἶναι γὰρ αὐτὸν ἀμφίβιον.

Ἰσχυρότερον δὲ φανῆναι καὶ ἕτερα ζῶα ὁμοία τούτῳ, περὶ ὧν ἐν τῇ τῶν βασιλείων ἀναγραφῇ φησὶν δηλώσειν. Τὸν δὲ Ὀάννην περὶ γενεᾶς καὶ πολιτείας γράψαι, καὶ παραδοῦναι τόνδε τὸν λόγον τοῖς ἀνθρώποις.

1. Γενέσθαι φησὶ χρόνον ἐν ᾧ τὸ πᾶν σκότος καὶ ὕδωρ εἶναι, καὶ ἐν τούτοις ζῶα τερατιώδη, καὶ εἰδιφύεις (7) τὰς ἰδέας ἔχοντα ζωογονεῖσθαι· ἀνθρώπους γὰρ διπτέρους γεννηθῆναι, ἐνίοους δὲ καὶ τετραπτέρους καὶ ἑξαπτερούς· καὶ σῶμα μὲν ἔχοντας ἐν, κεφαλὰς δὲ δύο, ἀνδρείαν τε καὶ γυναικείαν, καὶ αἰδοῖά τε διττά, ἄρρην καὶ θῆλυ· καὶ ἑτέρους ἀνθρώπους τοὺς μὲν αἰγῶν σκέλη καὶ κέρατα ἔχοντας, τοὺς δὲ ἰπποπόδας, τοὺς δὲ τὰ ὀπίσω μὲν μέρη ἴππων, τὰ δὲ ἔμπροσθεν ἀνθρώπων, οὓς ἰπποκενταύρους τὴν ἰδέαν εἶναι. Ζωογονηθῆναι δὲ καὶ

(1) Codex Arm. recedit aliquantum a Græco, uti nunc se habet, exemplari : nec raro et alibi.
 (2) Ita codex Arm. At Græcus textus tantummodo quindecim.
 (3) Armenii Tigrim dicunt *Deqlathium*, Euphratem vero *Arazanem*.
 (4) Textus Gr. *mediam* (potius) *inter Tigrim et Euphratem*, id est *Mesopotamiam*.
 (5) De antiquissimis andrognis lege etiam Pla-

tonem apud Eusebium *Præp. ev. xii, 12*.
 (6) Ex Armeniaco interprete arithrot corrigendum φρικτόν. Monuit tamen postea doctissimus editor, in *Emendandis*, legendum ἀφραῖνον, « quod vocabulum, inquit, occurrit apud Nyssemum in oratione *contra Macedonianos*, § 1, a me nuper edita. »
 (7) Videtur dicendum αὐτοφυεῖς, præterea aliquid deesse Græco textui.

rursus equinis pedibus : alii denique posteriore parte equina, anteriore autem humana, cujusmodi hippocentauris (1) figura est. Tauros quoque humanis cum capitibus procreatos esse ait : et canes cum quadruplici corpore, quibus caudæ ad instar piscium e clunibus proeminerent : equos præterea cynocephalos ; et homines aliasque belluas hippocephalas et humana forma cum piscium caudis : alia insuper multiplicia animalia draconum formam referentia : denique pisces sirenum similes, et reptilia et serpentes aliasque feras mira varietate inter se differentes, quarum imagines accurate depictæ in Beli fano asservabantur (2). Porro iis omnibus dominatam esse mulierem quamdam, cui nomen Marciæ : eamque Chaldæorum lingua dici Thalath, Græce vero converti *θάλαττα* (nempe *mare* [3]).

5. Cumque ea omnia ante mista fuissent, supervenientem ait Belum mediam dissecavisse mulierem, ex ejusque dimidio altero terram, ex altero cælum fecisse, universis, quæ in ipsa erant, belluis internecione deletis. Ait autem, de harum rerum naturis allegorice sic fuisse dictum : nimirum quo tempore humidum et aqua omnia tenebant, nihilque ibi præter belluas erat, idolum illud caput suum præcidisse, sanguinemque inde manantem humo ab

A aliis idolis esse commistum, et sic homines procreatos : qui idcirco et intelligentia præditi sunt et divinæ mentis participes.

6. Age vero Belum (4) aiunt, quem Græci interpretantur *Δία* (Armenii vero *Aramazdem* [5]) scissis tenebris terram a cælo separavisse, pulchreque mundum disposuisse : belluas autem non sustinentes lucis vim exanimatas esse. Tunc Belum, qui regionem desertam, attamen feracem, cerneret, cuidam e diis imperavisse ut cum sanguine, qui e suo capite abscisso deflueret, terram subigeret atque homines fingeret, cum cæteris brutis et belluis quæ hunc aerem pati possent. Belum item stellas et solem et lunam et quinque sidera errantia condidisse. Hæc, Polyhistore teste, Berosus (6) primo libro narrat. Secundo autem idem reges singillatim perscribit : tempora quoque regum decem, quæ ante diximus, ad annorum myriades plus quadraginta protendit.

7. Verumtamen si quis sibi persuadeat tantum annorum numerum, quantum Chaldæi scripserunt, eum jure oportebit et aliis fallacibus narratiunculis fidem adhibere. Si ergo hic numerus naturam rerum excedit, et omnino absurdus est, etiamsi forte aliter intelligatur (7), si quis, inquam, hoc sibi persuadeat, sequitur ut quæ traditur doctrina tem-

ταύρους ἀνθρώπων κεφαλὰς ἔχοντας· καὶ κύνας τετρασωμάτους, οὐράς ἰχθύος ἐκ τῶν ὄπισθεν μερῶν ἔχοντας, καὶ ἵππους κυνοκεφάλους, καὶ ἀνθρώπους, καὶ ἕτερα ζῶα κεφαλὰς μὲν καὶ σώματα ἵππων ἔχοντα, οὐράς δὲ ἰχθύων· καὶ ἄλλα δὲ ζῶα παντοδαπῶν θηρίων μορφὰς ἔχοντα. Πρὸς δὲ τοῦτοις ἰχθύας καὶ ἔρπετά καὶ ὄψεις καὶ ἄλλα ζῶα πλείονα θαυμαστὰ καὶ παρηλλαγμένα τὰς ὕψεις ἀλλήλων ἔχοντα· ὧν καὶ τὰς εἰκόνας ἐν τῷ τοῦ Βῆλου ναυῷ ἀνάκειται. Ἄρχειν δὲ τούτων πάντων γυναῖκα ἢ ὄνομα Ὀμορώκα· εἶναι δὲ τοῦτο Χαλδαίωσι μὲν θαλάτθ, Ἑλληνιστὶ δὲ μεθερμηνεύεσθαι θάλασσαν.

5. Οὕτως δὲ τῶν ὄλων συνεστῆκότων, ἐπανελθόντα Βῆλον σχίσαι τὴν γυναῖκα μέσση, καὶ τὸ μὲν ἥμισυ αὐτῆς ποιῆσαι γῆν, τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ οὐρανὸν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ζῶα ἀφανίσαι. Ἀλληγορικῶς δὲ φησὶν τοῦτο μὲν φυσιολογεῖσθαι· ὕψους γὰρ ὄντος τοῦ παντός καὶ ζῶων ἐν αὐτῷ γεγεννημένων, τοῦτον τὸν θεὸν ἀφελεῖν τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν, καὶ τὸ εὐὲν αἷμα (8) τοὺς ἄλλους θεοὺς φαρᾶσαι τῇ γῇ, καὶ διαπλάσαι τοὺς ἀνθρώπους· διὸ νοερούς τε εἶναι καὶ φρονήσεως θείας μετέχειν.

6. Τὸν δὲ Βῆλον, ὃν Δία μεθερμηνεύουσι, μέσον τεμόντα τὸ σκότος χωρίζαι γῆν καὶ οὐρανὸν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ διατάξαι τὸν κόσμον. Τὰ δὲ ζῶα οὐκ ἐνεγκόντα τὴν τοῦ φωτὸς δύναμιν φθαρῆναι. Ἰδόντα δὲ τὸν Βῆλον χωρᾶν ἔρημον καὶ καρποφόρον, κελεύσαι ἐνὶ τῶν θεῶν τὴν κεφαλὴν ἀφελόντι ἑαυτοῦ τῷ ἀπορροῦέντι αἵματι φαρᾶσαι τὴν γῆν, καὶ διαπλάσαι ἀνθρώπους, καὶ θέραι τὰ δυνάμενα τὸν ἀέρα φέρειν. Ἀποτελέσαι δὲ τὸν Βῆλον καὶ ἄστρα καὶ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τοὺς πάντες πλανήτας. Ταῦτα ὁ Πόλυϊστορ Ἀλέξανδρος, (κατὰ) τὸν Βηρωσσὸν ἐν τῇ πρώτῃ, φάσκει. *Ex Syncello, p. 28 A sqq.*

(*) Ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ τοὺς δέκα βασιλεῖς τῶν Χαλδαίων, καὶ τὸν χρόνον τῆς βασιλείας αὐτῶν, σάρους ἐκατὸν εἴκοσι, ἦτοι ἐτῶν μυριάδας τεσσαράκοντα τρεῖς καὶ δύο χιλιάδας. *Ex Syncello, p. 30, A.*

(1) Codex Arm. IUSCHABARIGH, de quo vocabulo C

vide dicta superius col. 107, n. 3.
(2) Ne quis horum prodigiorum absurditatem exosus, Eusebio qui hæc retulerit subirasatur, is meminerit vetustissimos plerosque historicos in ejusmodi vanitate fuisse versatos, teste Dionysio Halicarnasæo (In *judicio de Thucydide* cap. 6), qui primum Thucydidem ait nugari desivisse. Ἐπειτα κατὰ τὸ μῦθον αὐτῇ μυθῶδες προσάφαι, μὴ εἰς ἀπάτην καὶ γοητείαν τῶν πολλῶν ἐπιτρέψαι τὴν γραφήν, ὡς οἱ ποτὶ αὐτοῦ πάντες ἐποίησαν, λαμίας τινὰς ἰστοροῦντες ἐν ὕλαις καὶ νάπαις ἐκ γῆς ἀνεμμένας, καὶ Ναΐδας ἀμφιβίους ἐκ ταρτάρων ἐξούσας, καὶ διὰ πελάγους νηγομένας καὶ μίξοθηρας, κ. τ. λ., καὶ ἄλλας τινὰς ἀπίστους τῷ καθ' ἡμᾶς βίῳ καὶ πολὺ ἐθ' ἀνόητον ἔχειν δοκούσας ἱστορίας. *Deinde : quod fabulosum in suos libros nihil intulit, neque vulgo fraudem et tanquam imposturam fecit, quo in genere superiores omnes peccaverant : qui lamias commemoraverunt nescio quas in silvis et saltibus e terra prodeuntes, et Naidas in terra atque aqua degentes, ab*

inferis projectas, pelago innatantes, semiferas, etc., et alia quædam quæ nostra ætas ut incredibilia plaque delira contemnit.

(3) Hæc est glossa Armeniaci interpretis.

(4) Jovem dictum esse *Belum* a Persis, testatur Agathias lib. II, 24.

(5) De *Aramazde* vide *Chorenensem Hist.* I, 30; II, 74; III, 26, 55. Et quidem reges in epistolis semet *Aramazde* satos dicitabant, quos inter et *Julianus* imperator. Videsis eundem *Chorenensem Hist.* III, 15, 17, 51. Id nomen veteribus significabat *bonum genium*.

(6) *Codex* Arm. secundum *Polyhistorem Berosum* primo libro narrat. Patet autem scriptum fuisse mendose *Berosum* pro *Berosus*. E Græco item textu excidit particula κατὰ.

(7) Nempe, etiamsi anni breviores existimentur, uti explicatur inferius.

(8) Gr. σῶμα. Sed αἷμα legebat interpretes Arm. Et sic ipse Græcus textus paulo infra.

porum, ea non sine inquisitione recipienda esse videatur. Jam si cum tot annorum millibus, quot secundum illorum chronologiam conficiuntur, successiones quoque principatum in gentibus pro rata portione ejus longævitatatis proferrent, resque item aliquas et opera, quæ eo intervallo pro temporum spatiositate acta egerent; merito quis suspicaretur, aliquid fortasse veritatis apud eos delitescere. Verum enimvero quod a decem tantum hominibus tot annorum myriades comprehensas existimaverint, quis demum ejusmodi fabulationes non insaniam esse putet? Fortasse tamen qui dicuntur sari, ii non eum annorum numerum quem nos existimamus, sed aliud quid brevis temporis intervallum significant (1). Namque etiam apud priscos Ægyptios *lunares dicebantur anni: nempe summa triginta dierum, qui singulis mensibus continentur, annus vocitabatur. Alii ὥρας nuncupabant trimestre spatium: ita ut conversiones trimestres temporum, quotannis contingentes, pro anno haberent. Fieri ergo potest ut Chaldæorum etiam qui dicuntur sari, ejusmodi aliquid demonstrarent.

8. Decem ergo tantummodo ætates ab Aloro, qui primus fertur rex eorum, usque ad Xisuthrum supputantur, sub quo aiunt magnum illud accidisse diluvium. In Hebraicis pariter libris ætates tantum decem a Mose recitantur antediluvium: scilicet et ab Hebræis totidem successiones hominum singillatim scribuntur, a primo, qui apud eos fertur, homine usque ad diluvium (2). Sed enim Hebræorum historia decem ætatum annos intra numerum duorum fere millium cogit; Assyrii vero dum minutatim consequenterque ætates perscribunt, harum quidem numerum similem ejus, qui apud Mosem est, habent; sed tempora non item: nam decem ætates centum viginti saros completi aiunt; tum ab his

A quadraginta tres myriades et duo millia annorum constari dictitant.

9. Tandem ex prædictis, plane tibi exploratum fiet, si modo veram doctrinam consideraveris, Xisuthrum eundem esse hominem, qui ab Hebræis Noachus vocatur (3), in cujus ætatem incidit magnum illud diluvium: cujus sane *diluvii* Polyhistoris quoque historia notionem præbet. Is enim hoc pacto de illo scribit.

CAPUT III.

** *Alexandri Polyhistoris de diluvio. Ex eodem, de quo dictum est, libro.*

1. Defuncto, inquit, Otiarte, filium hujus Xisuthrum tenuisse regnum saris octodecim, sub eoque magnum diluvium esse conflatum. Sic autem accuratius narrationem scripto persequitur. Κρόνον (Saturnum) ait, illi in somnio prædixisse (qui Saturnus Jovis genitor fertur, et ab aliis dicitur Χρόνος (tempus) die quinta decima mensis Daesii (qui est mareri (4) *Maius*) fore ut homines a diluvio perirent. Mandavisse itaque ut libros omnes, primos nimirum medios et ultimos, terræ infossos in solis urbe Sipparis poneret: tum navim strueret, eamque cum consanguineis charisque familiaribus conscenderet: congestisque illuc esculentis atque poculentis, inductis etiam belluis et volatilibus ac quadrupedibus cunctaque supellectile, paratus esset ad navigandum. Quærenti autem quonam cursus dirigendus esset? respondisse, ad deos, ad orandum quo hominibus bene esset. Eum vero haud recusasse quominus navigium compingeret, longum stadia quinque (5), latum duo: cuncta, quæ mandata sibi fuerant, efficienda curasse: uxorem, filios charosque familiares eodem introduxisse.

2. Ingruente demum diluvio et mox decrescente, misisse Xisuthrum quædam volatilia, quæ cum

(*) Οἱ γὰρ παρ' αὐτοῖς παλαιότατοι σηηναλους εφασκον εἶναι, ἤγουν μηνιαλους τοὺς ἐνιαυτοὺς ἐξ ἡμερῶν τριάκοντα συνεστώτας· οἱ δὲ μετὰ τούτους ἡμίθεοι ὥρας ἐκάλουν τοὺς ἐνιαυτοὺς τοὺς τριμηνιαλους. Καὶ ταῦτα μὲν Εὐσέβιος. *Ex Syncello, p. 40 D.*

(**) Λέγει ὁ αὐτὸς Ἀλέξανδρος, ὡς ἀπὸ τῆς γραφῆς τῶν Χαλδαίων, οὕτως.

1. Ἀρδάτου τελευτήσαντος, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Εἰσοῦθρον βασιλεῦσαι σάρους ὀκτωκαίδεκα· ἐπὶ τούτῳ μέγαν κατακλυσμὸν γενέσθαι· ἀναγεγράφθαι δὲ τὸν λόγον οὕτως. Τὸν Κρόνον αὐτῷ κατὰ τὴν ὕπνον ἐπιστάντα φάναι, μὴνὸς δαισιου πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ τοὺς ἀνθρώπους ὑπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ φθαρήσεσθαι. Κελεύεται οὖν διαγραμμάτων πάντων ἀρχὰς καὶ μέσα καὶ τελευτὰς ὀρύξαντα θεῖναι ἐν πόλει ἡλλο Σιππάρους, καὶ ναυπηγῆσθαι σκάφος ἐμβήναι μετὰ τῶν συγγενῶν καὶ ἀναγκαίων φίλων· ἐνθῆσθαι δὲ βρώματα καὶ πόματα, ἐμβαλεῖν δὲ καὶ ζῶα πτηνὰ καὶ τετράποδα, καὶ πάντα εὐτρεπισάμενον πλεῖν. Ἐρωτώμενον δὲ ποῦ πλεῖ; φάναι πρὸς τοὺς θεοὺς, εὐξάμενον ἀνθρώποις ἀγαθὰ γενέσθαι. Τὴν δὲ οὐ παρακούσαντα, ναυπηγήσαντα σκάφος, τὸ μὲν μήκος σταδίων πέντε, τὸ δὲ πλάτος σταδίων δύο· τὰ δὲ συνταχθέντα πάντα συνθέσθαι, καὶ γυκαίκα καὶ τέκνα, καὶ τοὺς ἀναγκαλους φίλους ἐμβιβάσαι.

2. Γενομένου δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ εὐθέως λήξαντος, τῶν ὀρνέων τινὰ τὸν Εἰσοῦθρον ἀφίεναι· τὰ δὲ οὐ τροφήν εὐρόντα οὔτε τόπον ὅπου καθῆσαι, πάλιν ἐλθεῖν εἰς τὸ πλοῖον. Τὸν δὲ Εἰσοῦθρον πάλιν μετὰ τινας ἡμέ-

(1) Juvat hic audire Syncellum, p. 17: Ταῦτα δὲ ἔτη τινὲς τῶν καθ' ἡμᾶς ἱστορικῶν ἡμέρας ἐλογίσαντο στοιχαστικῶς, μεμψόμενοι τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον, ὡς μὴ νοήσαντα τὰ ἔτη τῶν σάρων, ἡμέρας μᾶτῃν δὲ αὐτὸν ἐν τούτῳ μέφρονται: πῶς γὰρ τὸ μὴ ὄν εἶχε νοῆσαι πολυμαθὴς ὢν, κ. τ. λ. *Hocce autem annos historici aliquot recentiores opinantur esse dies, ideoque Eusebium Pamphilii reprehendunt, qui sarorum annos haud senserit esse dies. Sed stulte hominem in hoc accusant. Qui enim fieri potest ut rei veritatem is, qui tanta doctrina abundavit, non novit?* etc.

(2) Vide inferius cap. 16, 8.

(3) Id confirmat etiam Chorenensis *Hist.* 1, 3.

(4) Glossa hæc est Armeniaci interpretis. Suidas ait Junium apud Macedones fuisse Δαίσιον. Hoc pacto MARERI, qui est Armeniorum mensis decimus, Junio responderet. Cum tamen Armeniaci menses in vetere Calendario constent triginta omnino diebus, ideoque quotannis quinque aut sex supersint dies, prætereaque sex horæ; rationes mensium Armeniacorum et Romanorum processu temporis immutari necesse est.

(5) Cod. Arm., *quindecim*.

neque escam neque locum, in quo considerent, invenissent, reversa in navim recepta sunt. Rursus diebus aliquot post, emisisse aves alias, quæ item ad navim regressæ sunt pedibus luto infectis. Tercio denique demissæ aves cum ad navim non reverterentur, cognovisse Xisuthrum terram prorsus esse patefactam. Tunc navis tecto partim effracto, navim ipsam monti cuidam innitentem vidisse: moxque ipsum cum uxore siliisque una et navis architecto exscendisse, ac pronum terram esse veneratum, structaque ara diis sacrum obtulisse: quo facto, cum iis qui secum navi exierant nusquam comparuisse. Reliquos autem qui in navi substiterant, neque cum Xisuthri comitatu egressi erant (1), facta mox exscensione eum quaeritasse, eundemque oberrantes nomine inclamasse. At vero Xisuthrum haud ultra se conspiciendum dedisse; voce tantum ex aere missa, deos ut colerent mandavisse: nam et se religiosæ pietatis ergo ad deorum venisse habitacula, eodemque honore uxorem quoque suam et siliam et navis architectum frui. Tum iisdem imperasse, ut Babylonem redirent, et ex deorum mandato, qui in Sipparis urbe conditi fuerant, libros effoderent atque hominibus traderent. Locum autem, in quo nave egressi tunc insisterent, Armeniorum esse regionem. Hæc omnia edoctos, celebrato diis sacrificio, Babylonem pedestri itinere contendisse.

ρας ἀφιέναι τὰ θρονεα· ταῦτα δὲ πάλιν εἰς τὴν ναῦν ἐλθεῖν τοὺς πόδας πεπληρωμένους ἔχοντα. Τὸ δὲ τρίτον ἀφεθέντα οὐκ ἔτι ἐλθεῖν εἰς τὸ πλοῖον. Τὸν δὲ εἰσοῦθρον ἐνοηθῆναι γῆν ἀναπεφνηνῆν· διελθόντα τε τῶν τοῦ πλοίου ῥαφῶν μέρος τι, καὶ ἰδόντα προσωκεῖλαν τὸ πλοῖον θρεῖ τινη, ἐκθῆναι μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῆς θυγατρὸς καὶ τοῦ κυβερνήτου, προσκυνήσαντα τὴν γῆν, καὶ βωμῶν ἰδρυσάμενον, καὶ θυσιάσαντα τοῖς θεοῖς, γενέσθαι μετὰ τῶν ἐκβάντων τοῦ πλοίου ἀφανῆ. Τοὺς δὲ ὑπομειναντας ἐν τῷ πλοίῳ, μὴ εἰσπορευομένων τῶν περὶ τὸν εἰσοῦθρον, ἐκβάντας ζητεῖν αὐτὴν ἐπὶ ὀνόματος βωόντας· τὸν δὲ εἰσοῦθρον αὐτὸν μὲν αὐτοῖς οὐκ ἔτι ὄφθηναι, φωνὴν δὲ ἐκ τοῦ ἀέρος γενέσθαι κελεύουσιν, ὡς δέον αὐτοὺς εἶναι θεοσεβεῖς· καὶ γὰρ αὐτὸν διὰ τὴν εὐσεβείαν πορευέσθαι μετὰ τῶν θεῶν οἰκίησοντα· τῆς δὲ αὐτῆς τιμῆς καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὴν θυγάτρα καὶ τὸν κυβερνήτην μετεσχηκέναι. Εἶπέν τε αὐτοῖς ὅτι ἐλευσονται· πάλιν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ ὡς ἐμαρταὶ αὐτοῖς, ἐκ Σιππάρων ἀνελομένους τὰ γράμματα διαδοῦναι τοῖς ἀνθρώποις· καὶ ὅτι ὅπου εἰσὶν, ἡ χώρα Ἀρμενίας ἐστίν. Τοὺς δὲ ἀκούσαντας ταῦτα θύσαι τε τοῖς θεοῖς, καὶ περὶ (6) πορευθῆναι εἰς Βαβυλῶνα.

5. Τοῦ δὲ πλοίου τούτου κατακλιθέντος ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ ἔτι μέρος τι αὐτοῦ ἐν τοῖς Κορδυαίων θρεσι τῆς Ἀρμενίας διαμένει, καὶ τινὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου κομίζειν ἀποφύοντας ἀσφαλτον, χρᾶσθαι δὲ αὐτὴν πρὸς τοὺς ἀποτροπιασμούς. Ἐλθόντας οὖν τοῦτο εἰς Βαβυλῶνα, τὰ τε ἐκ Σιππάρων γράμματα ἀνορύξαι, καὶ πόλεις πολλὰς κτίζοντας, καὶ ἱερὰ ἀνιδρυσάμενους πάλιν ἐπικτίσαι τὴν Βαβυλῶνα. *Ex Syncello, p. 50 A seqq.*

Ἀλέξανδρου τοῦ Πολύιστορος περὶ τῆς πυργοποιίας.

1. Σίβυλλα δὲ φησὶ· ὁμοφώνων ὕτων πάντων ἀνθρώπων τινὰς τούτων πύργων ὑψηλότερον οἰκοδομήσαι, ὅπως εἰς τὴν οὐρανὸν ἀναβῶσιν· τοῦ δὲ Θεοῦ ἀνέμου ἐμφυσήσαντος ἀνατρέψαι τὸν πύργον, καὶ ἰδίαν ἐκάστην φωνὴν δοῦναι· διὸ δὴ Βαβυλῶνα τὴν πόλιν κληθῆναι. Μετὰ δὲ τὸν κατακλυσμὸν Τίτωνα καὶ Προμηθεῖα γενέσθαι. *Ex Syncello, p. 44 C et Eusebio, Præp. ev., ix. 15.*

2. Ἀλέξανδρος Πολύιστωρ βούλεται πάλιν τὴν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τῶν Χαλδαίων βασιλείαν κατάρξασθαι, μυθολογῶν διὰ σάρων καὶ νήρων καὶ σώσων βασιλευκέναι Χαλδαίων καὶ Μήδων βασιλεῖς πς' ἐν

(1) Melius habet Græcus textus: *haud redeuntibus Xisuthri comitibus.*

(2) De *Cordicis*, sive *Gordycis*, vel *Cordycis*, aut *Corduenis*, passim loquuntur antiqui geographi, quibus addendi *Sallustius Fragm. incert. cap. 18*, et *Chorenensis Hist. i. 15*; *ii. 55. 71*, et *Geogr. 71*. Porro vocabula Armeniaca *cordyazik* vel *cortik* significant *locum arduorum incolas*; est enim *cordy arduus, incultus*. Hinc fortasse nomen hodiernæ gentis *Curdorna*, quorum præcipua sedes in provincia Armeniaca *Cordiaorum* est. Hinc etiam, ut videtur, appellatio regionis *Cardistan*. Jam et de arca, quæ in *Cordiaorum* monte substitit, *Josephus Antiq. i. 3*, cum pluribus barbaricarum rerum scriptoribus, tum et *Epiphanius hæres. xviii*, alii que loquuntur,

3. Ejus navigii, quod demum substitit in Armenia, fragmentum aliquod in *Cordiaorum* (2) Armeniaco monte nostra adhuc ætate reliquum esse aiunt. Quin et erasim bitumen quidam inde referunt remedii amuletique causa ad infausta quæque averruncanda. Illi autem Babylonem profecti, libros ex urbe Sipparis effodisse, oppida multa condidisse, sana deorum struxisse, Babylonemque restituisse feruntur. Quæ hactenus dicta sunt, prætereaque turris ædificium memorat *Polyhistor* pene ad litteram cum libris Mosis hoc pacto consentiens.

CAPUT IV.

Alexandri Polyhistoris de turris ædificio.

1. Sibylla ait, omnes homines una lingua utentes (3) turrim celsissimam exstruxisse, ut in cælum conscenderent: Deum vero fortissimum vento afflato eandem turrim dejecisse, peculiaremque singulis sermonem tribuisse, ideoque et urbem Babylonem esse appellatam. Mox post diluvium Titanum atque Promelheum exstitisse: tum etiam a Titano bello Saturnum esse appetitum (4). De turris ædificio hactenus.

2. Prædictis autem hæc addit idem *Polyhistor*: post diluvium imperitasse regioni *Chaldaeorum Euxium* (5) neris quatuor: inde imperium exceptum

(3) *Interpres Arm. utitur hic et cap. 8 voce composita ΜΙΑΡΑΝΕΑΛ*, ejus significatus si ad etymologiam exigatur, est *consentiens, conspirans*, nec fere usurpatur de consensu in eundem sermonem, uti sonat Græca vox ὁμόφωνος.

(4) *Consonant huic loco Josephus Antiq. i. 4; Eusebius Præp. ev. ix. 14; Epiphanius hæres. i; Cyrillus, i in Julian., ed. Lips., p. 9; Cedrenus ed. Paris. an. 1647, p. 11, alii que scriptores, quos inter Chorenensis Hist. i. 8; Sibylli. lib. iii, v. 55 sqq.*

(5) Hic est *Nembrotus*, teste *Cedreno p. 11*, ἐκλεῖτο δὲ ὁ Νεβρώδ καὶ Εὐτύχιος. Idem fere ait *Syncellus*, cui p. 79 B est Εὐτύχιος, at p. 90 C est Εὐτύχιος, manifestis codicum mendis.

(6) *Textus Gr., περιεῖ.*

a filio ejus Chomasbello (1) neris quatuor cum sosis quinque. A Xisuthro et a diluvio, donec Medi Babylonem occuparunt, summam regum sex supra octoginta supputat Polyhistor, singulosque nominatim e Berosi libro recenset. Ex horum autem omnium ætatibus tres myriades annorum conficit, prætereaque annos ter mille et unum supra nonaginta (2). Post hos, qui successione inconcussa regnum obtinuerant, derepente Medos collectis copiis Babylonem cepisse ait, ibique de suis tyrannos constituisse. Hinc nomina quoque tyrannorum Medorum edisserit octo, annosque eorum viginti quatuor supra ducentos (3): ac rursus undecim reges, et annos octo supra quadraginta (4): tum et Chaldæos reges quadraginta novem, annosque quadringentos et octo supra quinquaginta: postea et Arabes novem reges, annosque ducentos quadraginta quinque. Horum annorum recensione perscripta, de Semiramide quoque narrat quæ imperavit Assyrii. Rursusque distincte admodum nomina regum quadraginta quinque enumerat, iisque annos tribuit viginti sex supra quingentos. Post hos ait exstitisse Chaldæorum regem, cui nomen Phulus erat: quem Hebræorum quoque historia memorat, quemque item Phulum appellat (5). Hic Judæam invasisse dicitur. Deinde Polyhistor Senecherimum (6) regno potitum esse ait: quem quidem Hebræorum libri regnantem referunt imperante Ezechia et prophetante Isaia (7). Ait autem diserte divinus liber (8): « anno quatuordecimo Ezechia regis ascendisse Senecherimum ad urbes Judææ munitas, easque cepisse. » Cujus rei peracta historia, subdit: « Et regnavit Asordanes filius ejus pro eo (9). » Rursusque pergens, ea tempestate ait ægrotasse Ezechiam (10). » Tum etiam ordinatim eodem tempore Marudachum Baldanem Babyloniorum regem misisse oratores cum litteris et muneribus ad Ezechiam (11). » Hæc tradunt Hebræorum Scripturæ. Et quidem Senecherimum, cum ejus filio Asordane nec non Marudacho Baldane, Chaldæorum quoque historiographus memorat: cum quibus etiam Nabuchodonosorum, uti mox dicitur. Hæc autem ratione de iis scribit.

CAPUT V.

Ejusdem Alexandri de Senecherimo deque Nabuchodonosoro eorumque rebus gestis et strenuis facinoribus.

1. Postquam regno defunctus est Senecherimi frater, et post Hagisæ in Babylonios dominationem, qui quidem nondum expleto trigesimo imperii die a Marudacho Baldane interemptus est; Marudachus ipse Baldanes tyrannidem invasit mensibus sex; donec eum sustulit vir quidam nomine Elibus, qui et in regnum successit. Hoc postremo tertium jam annum regnante, Senecherimus rex Assyriorum copias adversum Babylonios contrahebat, prælioque cum his conserto, superior evadebat: captumque Elibum cum familiaribus ejus in Assyriam transferri jubebat. Is igitur, Babyloniorum potitus, filium suum Asordanem eis regem imponebat, ipse autem in Assyriam reditum maturabat. Mox cum ad ejus aures rumor esset perlatus, Græcos in Ciliciam coactis copiis bellum transtulisse, eos protinus aggressus est, prælioque inuito, multis suorum amissis, hostes nihilominus profligavit: suamque imaginem, ut esset victoriae mœnumentum, eo loco erectam reliquit: cui Chaldaicis litteris res a se gestas insculpi mandavit ad memoriam temporum sempiternam. Tarsum quoque urbem ab eo structam ait ad Babylonis exemplar, eidemque nomen inditum Tharsin. Jam et reliquis Senecherimi gestis perscriptis, subdit eum annis vixisse regnantem octodecim, donec eidem structis a filio Ardumuzane (12) insidiis exstinctus est. Hæc Polyhistor.

2. Sane etiam tempora cum narratione divinorum librorum congruunt. Sub Ezechia enim Senecherimus regnavit, uti Polyhistor innuit, annis octodecim: post quem ejusdem filius annis octo: tum annis viginti et uno Samuges, itemque hujus frater viginti et uno: deinde Nabupalasarus annis viginti: denique Nabucodrossorus (13) tribus annis supra quadraginta: ita ut a Senecherimo ad Nabucodrossorum octoginta et octo anni excurrant. Jam si quis Hebræorum libros scrutetur, paria dictis in-

τρισημύριοις έτεσιν και δεπ, τουτ' εστιν εν σάροις θ', και νήροις β', και σώσαις η'. 'Από δε τούτου του χρόνου των πεν δύο μὲν Χαλδαίων βασιλέων Εὐηγίου και Χωμασβήλου· πδ' δὲ Μήδων Ζωρόαστριν· και τους μετ' αὐτὸν ζ' Χαλδαίων βασιλεῖς εισάγει. Έτη κρατήσαντας ἡλιακά ρου' ὁ αὐτός Πολυίστωρ, οὐκ ἔτι διὰ σάρων και νήρων και σώσων και τῆς λοιπῆς ἀλόγου μυθικῆς ἱστορίας, ἀλλὰ διὰ ἡλιακῶν ἐτών. *Hæc ex Syncello, p. 78 B, sed valde interpolata.*

(1) Διεδύξαντο τὴν Χαλδαίαν βασιλείαν Ἄραβες ἐπὶ ἔτη σι'. *Ex eodem, p. 90 D.*
 Η τῶν Ἀράβων βασιλεία διαδεξαμένη τὴν τῶν Χαλδαίων διήρκεσεν ἔτη σι'. Ταύτην Ἀσσυρίων μα' διέδύξαντο Ἄραβες βασιλεῖς. *Ex eodem, p. 92 B.*

(1) Syncellus p. 90 C scribit Χωμάσβολον, eumque ait regnavisse annis non plus septem cum dididio.

- (7) IV Reg. xviii et xix.
- (8) IV Reg. xviii, 15.
- (9) Cap. xix, 37
- (10) IV Reg. xx, 1.
- (11) Cap. xx, 12.

(2) Græcus textus 34080.
 (3) In margine ccxxxiv.
 (4) Hunc numerum xlviii supplevit amanuensis in margine, sed fortasse perperam. Idem amanuensis retro pro ccxxiv scripserat in margine xxxiv. ACCURATUS.

(12) In margine *Ardumuzane*; et quidem apud IV Reg. xix, 57, et Josephum, *Antiq. x, 4*, Senecherimus interficitur a filiis *Adramelecho* et *Sarusaro*, qui a Chorenensi *Hist. i, 22*, dicuntur *Adramelus* et *Sanasarus*.

(5) IV Reg. xv, 49, quo loco Vaticanum exemplar Græcum Bibliorum nec non eorundem interpretatio Armeniaca habent *Phua*.
 (6) Cod. Arm. modo *Senecheribum*, modo *Seneche-*

(13) Ita sæpe *Nabucodrossorus*, alias tamen *Nabucodonosorus*.

veniet. Namque post Ezechiam residuis Judæis Manasses imperat Ezechia filius quinque annis et quinquaginta (1) : deinde Amosus (2) annis duodecim (3) : tum Josias triginta annis et uno (4) : postea (5) Joachimus, sub cujus regni primordiis occupaturus Hierosolyma Nabuchodonosorus supervenit, captivosque Judæos Babylonem transtulit (6). Atqui ab Ezechia ad Nabuchodonosorum anni octo excurrunt et octoginta, quot nimirum Polyhistor ex historia Chaldaica supputavit.

3. His omnibus absolutis, pergit denuo Polyhistor res aliquot etiam a Senecherimo gestas exponere : deque hujus filio (7) eadem plane ratione scribit qua libri Hebræorum, accurateque admodum cuncta edisserit. Pythagoras sapiens fertur ea tempestate sub his regibus exstitisse (8). Jam post Samugem imperavit Chaldæis Sardanapallus (9) viginti annis et uno. Is ad Astyagem (10), qui erat Medicæ gentis præses et satrapa, legationem misit, ut filio suo Nabuchodrossoro desponderet Amuhiam (11) e filiabus Astyagis unam. Deinde Nabuchodrossorus dominatus est tribus annis supra quadraginta, qui et collecto exercitu impressionem faciens Ju-

daeos, Phœnices et Syros in servitum redegit, Neque sane opus est me pluribus confirmare, Polyhistorum item in his cum Hebraica Historia congruere. Post Nabuchodrossorum regnat ejus filius Amilmarudochus annis duodecim, quem Hebræorum litteræ Ilmarudochum (12) appellant. Mox Polyhistor ait imperavisse Chaldæis Neglisarum annis quatuor : deinde Nabodenum annis septemdecim. Eo regnante Cyrus Cambysis filius Babylonicam regionem copiis invasit, quicum Nabodenus certamine inito, victus se fuga proripuit. Regnavit autem Babylonem Cyrus annis novem, donec in planitie Daharum (13) alio prælio conserto periit. Tum imperium tenuit Cambyses annis octo : exin Darius annis sex et triginta : deinde Xerxes cæterique Persarum reges.

4. Jam vero de Chaldæorum regno uti breviter distincteque tractat Berosus, ita prorsus loquitur et Polyhistor : ex quibus manifestum est, Nabuchodonosorum armata manu cepisse Judæos. Ab hoc autem ad Cyrum Persarum regem anni septuaginta conflantur (14) : quare et Hebræorum historia consonat, nempe quod hi septuaginta annis in ca-

(*) Χαλδαίων ἰς ἑβασίλευσεν Ναβουπολάσαρος ἔτη κα', ὁ πατήρ τοῦ Ναβουχοδονόσορ. Τοῦτον δὲ Πολυῆστωρ Ἀλέξανδρος Σαρδανάπαλον καλεῖ, πέμψαντα πρὸς Ἀστυάγην σατραπὴν Μηδίας, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἀμυίτην λαβόντα νόμφην εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ναβουχοδονόσορ. *Ex Syncello, p. 210 A.*

(1) IV Reg. xxi, 1.

(2) Armeniaca Biblia mss. omnia pro Amnone habent Amosum, quæ lectio Græce etiam occurrit in codicibus apud Biblia Breitingeri IV Reg. xxi, 18, 19.

(3) Sic codex Armeniacus, non, ut vulgo, duobus. Reapse ita sensisse Eusebium, testis est luculentus Syncellus p. 214 C his verbis : Ἰσ' ἔτη Εὐσέβιος λέγει βασιλεύσαι (τὸν Ἀμὸς) κατὰ τοὺς Ὁ' ψεύδεται δέ. Duodecim annis ait Eusebium dominatum esse (Amosum) ex LXX virorum sententiâ ; quod falso ab eo dicitur. Jam in ipso LXX virorum (IV Reg. xxi, 19) textu Alexandrino legitur δύο ; sed in Vaticano δύοεξ, quam sententiam Armeniacus quoque Bibliorum interpres secutus est : at contra Clemens Alexandrinus Strom. I, 21, ed. Oxon. p. 590 (quem super horum regum temporibus conferre juvabit) lectionem codicis Alexandrini retinet. Ipse tamen se mox emendat Eusebium cum annos LXXXVIII supputat. Quare veteris scribæ mendam id dicere nisi in tabulis quoque regum Judæe deinceps addendis legeretur duodecim.

(4) Cap. xxii, 1.

(5) Cap. xxiii, 54.

(6) Cap. xxiv, 1.

(7) Asordane, de quo legis IV Reg. xix 57 ; Tob. I, 21. Tum I Esd. iv, 2, 10 ; Syncellum p. 205 A. Quanquam nomen hoc sæpe corruptum est.

(8) De Pythagora rursum dicit Eusebius cap. 9.

(9) Ita constanter cum duobus II Sardanapallus, quam scripturam perpetuam in Eusebio jampridem notavit Scaliger (*Animad. ad Euseb.* ed. Amstelod. p. 63, 64) et ex nominis etymologia sapienter asseruit. De duobus Sardanapallis Photius in *Lexico*. Duos Sardanapallos, quorum unum virum fortem, memorat etiam Callisthenes apud Suidam voc *Σαρδανάπαλος*. Porro Chorenensis *Hist.* I, 21, ait, quodam existimasse Nabuchodonosorum vixisse imperante Armeniis Rhacia, successore Paraeri, æqualis Arbacis Medi. Igitur pater Nabuchodonosori Nabopalassar, qui a Polyhistor dicitur Sardanapallus, incidisset in Arbacis astatem. Sed enim hanc temporum rationem quis probet? Syncellus

p. 539 C ait Medos regnasse annis xxx. Id videtur ex Polyhistoro dicere. Quare tempus valde contraheretur.

(10) De Astyage æquale Nabuchodonosori loquitur Eusebius, apud Syncellum p. 226 D. Interim juvat hic errorem Wistonorum Chorenensis interpretum obiter coarguere. Ait Chorenensis (*Hist.* I, 29) a Golthaniensibus (quæ est Armeniaca provincia cantilenis dedita) in carmine Artaxeris filiorumque ejus figurata dictione memorari etiam stirpem Astyagis, quam VISABAZUNOS (nempe *draconum genus*) appellant : quia nimirum ASDABACH in Persarum lingua significat idem quod apud Armenios VISAB, nempe *draconem*. Ea re non bene intellecta Wistonii aiant in notis, nusquam sibi occurrisse in Armeniaca lingua vocem ASDABACH, quæ vim notionemque *draconis* subjectam haberet.

(11) Ita etiam inferius cap. 9, quanquam hic textus Græcus habet Ἀρωίτην.

(12) IV Reg. xxv, 27 ; Hierem. LI, 51 ; sed paulo aliter.

(13) Cod. in campo Daas. Jam Daharum seu Masagetarum planitiem Cyrique ibidem interitum describit Herodotus I, 204 seqq.

(14) Consonat apprime Clemens Alex. Strom. I, 21, p. 591 : Ναβουχοδονόσορ πρὸ τῶν Περσῶν ἡγεμονίας ἔτεσιν ἐβδομήκοντα ἐπὶ Φοίνικας καὶ Ἰουδαίους ἐστράτευσεν, ὡς φησὶ Βηρωσοῦς ἐν ταῖς Χαλδαϊκαῖς ἱστορίαις. Nabuchodonosorus LXX annis ante principatum Persarum adversus Phœnices et Judæos expeditionem suscepit, ut Berosus tradit in Chaldaicis historiis. Item Tatiannus Orat. cap. 36 : Βηρωσοῦς τὴν Χαλδαίων ἱστορίαν ἐν τρισὶ βιβλίοις κατατάξας καὶ τὰ περὶ τῶν βασιλέων ἐκθέμενος, ἀφηγγεῖται τινος αὐτῶν ἕνεκα Ναβουχοδονόσορ τοῦ στρατεύσαντος ἐπὶ Φοίνικας καὶ Ἰουδαίους, ἅτινα ἴσμεν γεγονότα πρὸ τῆς Περσῶν ἡγεμονίας ἔτεσιν ἐβδομήκοντα. Berosus qui Chaldæorum historiam tribus libris complexus est, ac res gestas regum exposuit, quemdam ex iis commemorat nomine Nabuchodonosorum, a quo Phœnicibus et Judæis bellum illatum est. Id autem contigisse ante Persarum imperium annis LXX nobis exploratum est.

pivitate versati sint, si quidem Judaicæ captivitatis A
tempus a primo Nabuchodonosori anno ad Cyrum
Persarum regem putemus.

Quæ hactenus dicta sunt, Abydenus etiam satis
consentaneus in *Chaldæorum Historia* recitat :
namque et ipse non absimilem Polyhistori narra-
tionem ingreditur.

CAPUT VI.

Abydeni de primo Chaldæorum regno.

De Chaldæorum * sapientia hactenus. Jam ad
ejusdem regionis dominium quod attinet, primum
quidem Alorum *regnarisse* aiunt; de quo homine
hæc tradita fama est, quod eum providentissimus
Deus populorum pastorem creaverit. Is saris de-
cem dominatum tenuit. Constat autem sarus annis
ter mille sexcentis, nerus sexcentis, sossus sexa-
ginta. Deinde Alaparus dominatus est : tum Alme-
lon ex urbe Pantibiblis, sub quo secundus Anne-
dotus mari emerit Oanni similis (1), cujus figura
erat semidei (nempe progeniti ex Deo [2]). Tum
Ammenon, tum Amegalarus, tum Daonus pastor,
quo regnante quatuor biformes e mari in siccum
semet ejecerunt, Iodocus, Eneugamus, Eneubulus
et Anementus (3) : et sub Edorescho (4), qui postea
regnavit, Anodaphus (5) : deinde et alii dominati
sunt, demumque Xisuthrus. Qua narratione histo-
ricus hic Polyhistori consonat. Tum etiam de dilu-
vio hac ratione scribit.

CAPUT VII.

*Abydeni de diluvio**.*

1. Deinde alii quidam dominati sunt, tandemque.

(*) Χαλδαίων μὲν τῆς σοφίης περὶ τοσαῦτα. Βασιλεῦσαι δὲ τῆς χώρας πρῶτον λέγει Ἄλωρον· τὸν δὲ ὑπὲρ
ἐαυτοῦ λόγον διαδοῦναι, ὅτι μὴν τοῦ λεῶ ποιμένα ὁ θεὸς ἀποδείξει· βασιλεῦσαι δὲ σάρους δέκα· σάρους δὲ ἐστὶ
ἐξακόσια καὶ τρισχιλία ἔτσα, νῆρος δὲ ἐξακόσια, αἰσσοῦ δὲ ἐξήκοντα. Μετὰ δὲ τοῦτον, Ἄλαπαρον ἄρξαι
σάρους τρεῖς· μεθ' ὃν Ἀμίλλαρος· ἐκ πόλεως Παντιβίθλων ἐβασίλευσε σάρους ἑφ' οὐ δεύτερον Ἀνυήδο-
τον τὴν θάλασσαν ἀναδύναί παραπλήσιον Ὠάννη τὴν ἰδέαν ἡμιδαίμονα· μεθ' ὃν Ἀμμενον ἐκ Παντιβίθλων
ἤρξε σάρους ἑβ'· μεθ' ὃν Μεγάλαρος ἐκ Παντιβίθλων ἤρξε σάρους ὀκτωκαίδεκα· εἶτα Δάως ποιμὴν ἐκ Παντι-
βίθλων ἐβασίλευσεν σάρους δέκα, ἑφ' οὐ ὅ διφυεῖς εἰς γῆν ἐκ θαλάσσης ἀνέδυσαν, ὧν τὰ ὀνόματα ταῦτα,
Ἐξέδικος. Ἐνεύγαμος, Ἐνεύβουλος, Ἀνήμεντος· ἐπὶ δὲ τοῦ μετὰ ταῦτα Εὐεδώρεσχου Ἀνώδαφος· μεθ' ὃν
ἄλλοι τε ἤρξαν καὶ Σισουθρος ἐπὶ τοῦτοις. Ex Syncello, p. 38 C.

(**) Λέγει ὁ Ἀβυθηνός συναδῶν τῷ Ἀλεξάνδρῳ·

Μετὰ Εὐεδώρεσχον ἄλλοι τινὲς ἤρξαν καὶ Σείσιθρος· τῷ δὲ Κρόνος προσημαίνει μὲν εἶσθαι πλῆθος δι-
δρων Δεσίου πέμπτη ἐπὶ δέκα· κελεύει δὲ πᾶν ὅ τι γραμμάτων ἦν ἐχόμενον ἐν Ἡλίῳ πόλει τῆ ἐν Σιπιπάροισιν
ἀποκρύψαι. Σείσιθρος δὲ ταῦτα ἐπιτελέα ποιήσας, εὐθείως ἐπ' Ἀρμενίης ἀνέπλωσε, καὶ παραυτίκα μὲν κατ-
ελάμβανε τὰ ἐκ τοῦ Θεοῦ. Τρίτη δὲ ἡμερῆ, ἔπειτα ὕων ἐκόπασε, μετῆι τῶν ὀρνίθων, πείρην ποιούμενος
εἰ ποῦ γῆν ἴδοιεν τοῦ ὕδατος ἐκδύσαν· αἱ δὲ ἐκδεχομένῃ σφέας πελάγεος ἀμφιγάνεος, ἀπορούουσαι ὅκη
καθορμηθῶνται, παρὰ τὸν Σείσιθρον ὀπίσω κομίζονται, καὶ ἐπ' αὐτῆσιν ἕτεραι. Ὡς δὲ τῆσι τριτῆσιν ἐτύχευ
ἀπίκατο γὰρ δὲ πηλοῦ κατάπλοι τοὺς ταρσοὺς) θεοὶ μὴν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίζουσι· τὸ δὲ πλοῖον ἐν Ἀρμενίῃ
περὶαπτα ἐλλῶν ἀλεξιφάρμακα τοῖσιν ἐπιχωριοῖς παρείχετο. Ex Syncello, p. 37 D, et Eusebio, Præp.
ev. ix, 42.

(***) Ταῦτα μὲν οὕτως. Ex Eusebio, Præp. ev. ix, 42.

(1) In textu *simul*, at in margine *similis*.

(2) Hæc est glossa Armenii interpretis.

(3) Ita in margine codicis; quæ nomina in textu
paulo corruptiora exhibentur, *Iodocus et Damosnes*
et Bolus et Anementus.

(4) Post *Edorescho* lacuna est in codice unius
vocabuli.

(5) *Anodaphus* bellua est; Goarus autem Syncelli
interpres regem existimavit Edoreschi seu Evedo-
reschi successorem.

(6) Ita codex Arm.; at Græcus textus *quinta de-*
cima, uti et Polyhistor superius cap. 5.

(7) Recole cap. 5, n. 1.

Xisuthrus; cui prædixit Saturnus futuram esse
imbrum copiam die quinta (6) (decima) mensis
Daesii (qui est Maius [7]) : mandavitque ut libros
omnes in Solis urbe Sipparis conderet. Id ubi Sisi-
thrus (8) præstitit, pansisque velis in Armeniam
cursum direxit, statim Deo favente navim *illuc* ap-
pulis. Mox tertio die cum imbrum vis quiesceret,
misit aves aliquot explorandi causa num tellus
undis emerget. Illæ immensum tranantes conti-
numque et fluctans pelagus, nulla inventa sedo
qua pes substiteret, ad Sisithrum flexo cursu
reversæ sunt. Tres deinde dies moratus, denuo
easdem mittebat (9) : quæ pedes (10) limo oblitos
reversæ retulerunt. Continuoque illum dii ex ho-
minum conspectu eripiebant : navis autem in Arme-
nia consistebat, lignoque suo salutarem medelam
regionis ejus incolis exhibebat.

2. Atque his, quæ dicta sunt, Abydenum, ad di-
luvium quod attinet, cum historia Hebræorum
adamussim congruere, cunctis esse exploratum con-
fido. Jam quod hi historici, gente Græci aut Chal-
dæi, Noachum alio nomine, id est Xisuthrum appel-
laverint, id quidem ne quæso miremur : itemque
quod Deo more suo deorum nomen appinxerint, et
columbam silentio presserint, proque ea indefinito
aves dixerint; hæc, *inquam*, magnopere non sunt
miranda (11). Sic de diluvio Abydenus *** in *Chal-*
dæorum Historia. Idem homo et de turris ædificio
congruentia cum Mosis narratione hoc pacto scribit.

C

C

C

C

C

D

(8) Ita cod. hoc capite *Sisithrus*, uti est in Gr.
exempl.

(9) Duo tantum memorantur hic in codice Arm.,
avium missus, at in Græco exemplari tres.

(10) Vox *ταρσοί* male convertitur *αὐα* ab interprete
Eusebii *De præp. ev. ix, 42*. Sane et vox Armeniaca
MACHI, quæ hic usurpatur, significat avium pedes
unguibus armatos, ut in Armeniaca Bibliorum in-
terpretatione Sap. v, 11. Quin etiam ferarum im-
manium pedes Dan. vii, 19.

(11) Eusebii verba *atque his...* *Abydenum* usque ad
hunc locum tanquam parenthesi includenda sunt,
propterea quod sequitur *sic Abydenus*, etc.

CAPUT VIII.

Abydeni de turris edificio.

Ea tempestate primi homines adeo viribus et proceritate sua tumuisse feruntur, ut etiam deos aspernarentur, floccique facerent, celsissimamque eam turrim nitereatur exstruere quæ nunc Babylon appellatur. Cumque jam illam proxime ad deos cælo æquassent, diis venti opem ferentes machinosum opus imbecillium impellebant, humique prosternebant: eaque rudera Babelis nomen contraxerunt. Quippe eatenus unius sermonis usura freti homines erant; tunc autem a diis confusio varia et dissona linguarum in eos qui una lingua utebantur (1) immissa est. Deinde et Saturnus cum Titano prælio certabat. Præterea idem vir Senecherimi quoque mentionem facit his verbis.

CAPUT IX.

Abydeni de Senecherimo.

1. His temporibus quintus denique et vicesimus rex fuit Senecherimus, qui Babylonem sibi subdidit, et in Cilicii maris littore classem Græcorum profugitama disiecit. Hic etiam templum Athenarum (2) struxit: ærea quoque signa facienda curavit, in quibus sua facinora traditur inscripsisse. Tarsum denique ea forma, qua Babylon utitur, condidit, ita ut media Tarso Cydnus amnis transiret. prorsus uti Babylonem dividit Euphrates. Proximus huic regnavit Nergilus, quem Adrameles filius occidit. Rursus hunc frater suus Axerdis interfecit, patre eodem alia tamen matre genitus, atque ejus exercitum eatenus persecutus est donec Byzantii mœnibus conclusit. Hic primus mercenarias copias

A contraxit, in quibus miles (3) erat Pythagoras Chaldææ sapientiæ assecla. Ægyptum præterea partesque inferiores Syriæ acquirebat Axerdis. Hinc Sardanapallus (4) exortus est.

Post quem (5) Saracus imperitabat Assyriis: qui quidem certior factus turmarum vulgi collectitiarum quæ a mari adversus se adventarent, continuo Bussalussorum (6) militiæ ducem Babylonem mittebat. Sed enim hic capto rebellandi consilio, Amuhian: Astyagis Medorum principis filiam nato suo Nabuchodrossoro despondebat; moxque raptim contra Ninum (7) seu Ninivem, urbem impetum faciebat. Re omni cognita, rex Saracus regiam Evoritam (8) inflammabat. Tum vero Nabuchodrossorus summæ rerum potitus firmis mœnibus Babylonem cingebat. Hisce narratis, reliqua etiam Nabuchodrossorigesta ita persequitur Abydenus, ut a libris Hebræorum prorsus non abhorreat.

CAPUT X.

Abydeni de Nabuchodonosoro.

1. Nabuchodrossorus (9) suscepto imperio Babylonem intra quindecim ferme dies cingebat mœnibus et triplici aggere, fluviumque Armacalem ab Euphrate promebat: puteum item excelso loco apud Sippara urbem fodiebat, quadraginta parasangas (10) latum, et ulnas viginti profundum. Huic autem claustra apponenda curavit, quibus reclusis universa planities rigaretur. Claustrorum nomen ἐξετογνώμονας (11) vocant, quasi ea voluntate quadam ingenitaque inclinatione sint prædita. Littus præterea Rubri maris adversus impetum fluctuum communivit: tum in limine Arabicæ regionis (12)

(*) Ἀβυδηνοῦ περὶ τῆς τοῦ πύργου κατασκευῆς.

Ἐντὶ δ' οἱ λέγουσι τοὺς πρώτους ἀνασχόντας ῥώμῃ τε καὶ μεγέθει χαυνωθέντας, καὶ δὴ θεῶν καταφρονήσαντας ἀμείμονας εἶναι, τύρσιν ἠλίθιατον ἀείρειν, ἢ νῦν Βαβυλῶν ἐστίν, ἥδη τε ἄσπον εἶναι τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ τοὺς ἀνέμους θεοῖσι βωθέοντας ἀνατρέψαι περὶ αὐτοῖσι τὸ μηχανήμα· τοῦ δὴ τὰ ἐρίπια λέγεσθαι Βαβυλῶνα. Τέως δὲ ὄντας ὁμογλώσσους ἐκ θεῶν πολὺθρον φωνῆν ἐνέγκασθαι. Μετὰ δὲ Κρόνῳ τε καὶ Τιτῆνι συστῆναι πόλεμον. Ex Syncello, p. 44 D. et Eusebio, Præp. ev. ix. 14.

(**) Οὗτος στρατηγὸς ὑπὸ Σαρακου τοῦ Χαλδαίου βασιλέως σταλεῖς, κατὰ τοῦ αὐτοῦ Σαρακου εἰς Νίνον ἐπιστρατεύει· οὐ τὴν ἔφοδον ποιεῖσθαι ὁ Σάρακος, ἑαυτὸν σὺν τοῖς βασιλεῦσι ἐνέπηρσε· καὶ τὴν ἀρχὴν Χαλδαίων καὶ Βαβυλῶνος παρέλαθεν ὁ αὐτὸς Ναβουπαλάσσαρος ὁ τοῦ Ναβουχοδονόσωρ πατὴρ. Ex Syncello, p. 210 B, sed interpolata.

(***) 1. Ναβουχοδονόσωρ δὲ διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν, Βαβυλῶνα μὲν ἐτείχεσε τριπλῶ περιδῶν ἐν πεντεκαίδεκα ἡμέρησι, τὸν τε Ἀρμακάλην ποταμὸν ἐξήγαγεν, ἔδοντα κέρασ Εὐφρητέω. Ὑπὲρ δὲ τῆς Σιππαρινῶν πόλιος λάκκον ὀρυζάμενος, περίμετρον μὲν τεσσαράκοντα παρασαγγίων, βάθος δ' ὀργυρίων εἴκοσι, πύλας

(1) De voce Armenia ΜΙΑΡΑΝΕΑΛ, quæ hoc in loco rursus occurrit, recole dicta superioris cap 4, n. 1.

(2) Ita prorsus codex Arm. : sed error est interpretis qui legit Ἀθηνῶν pro Ἀθηνᾶς. Scribe igitur *templum Minervæ*.

(3) Armeniaca locutio ejusmodi est, ut plane videatur Pythagoras in eo exercitu militavisse.

(4) De Sardanapallo diximus cap. 5, n. 10. Discrepat tamen hic locus a nuper laudato.

(5) In margine codicis Arm. pro *post quem* scribitur *post quos*.

(6) Hic Syncello p. 210 A, B (seu potius Alexandro Polyhistori) est *Nabopolassar* pater Nabuchodonosori.

(7) Ninus profanis scriptoribus est ea quæ sacris *Ninive*.

(8) In Armeniaco textu est RHOK ABNER ZARCHUNIS EVORIDA. Jamvero RHOK vox est hactenus nobis inaudita, cujus etymologiam vestigantibus occurrebat

DUR, ignis. Dicendum est ergo *incendio tradebat regiam Evoritam* vel *Evorita*. Tum de postremo hoc vocabulo *Evorita* dum cogitabamus, veniebat nobis in mentem *Aroita* nominis pro *Amuhia*, quod vidimus in textu Græco cap. 5. Græcus locus longe hic apertior, *inflammata regia, se ipsum incendio absumebat*.

(9) Ita nomen legebat hoc loco, et alibi, Armenius interpres, pro veriore lectione *Nabuchodonosorus*.

(10) Parasanga a Chorenensi, *Geograph.* cap. 6, dicitur ter mille passuum spatium.

(11) Cl. Leopardus primum corrigebat *ἐξεγνώμονας*, deinde malebat *ὀξετογνώμονας*. Utrumque melius quam *ἐξετογνώμονας*.

(12) Ita prorsus codex Arm. Græcus tamen textus rectius explicatur ab interprete Eusebii (*Præp. ev. ix, 41*) *adversus Arabum irruptiones*.

Teredonem urbem fundavit : regia palatia recentibus arborum surculis exornavit, nomenque his fecit viridaria pensilia. Mox accurate etiam edisserit quænam dicta sint viridaria pensilia, eademque ait a Græcis quoque in septem speciosissimis miraculis numerari.

2. Rursus alio loco idem homo sic loquitur. Cuncta, inquit, olium aquis tenebantur ; idque mare dicebatur : quod quidem Belus compescuit, et suum cuique rei locum tributit. Idem Babylonem mœnibus ambiens communit, quæ diuturnitate temporis diruta Nabuchodrossorus demum restituit : eaquesupererant usque ad imperium Macedonum non sine valvis aere conflatis. Omnia Abydenus Danieli consensu narrat, apud quem Nabuchodonosorus superbia tumidus ita inducitur loquens (1) : « Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificavi ut sit regni sedes, virtute fortitudinis mœæ, in honorem gloriæ mœæ? »

3. Jam quod imperii ejus felicitatem testetur Daniel his verbis, quibus de Nabuchodonosoro loquitur (2), audi Abydenum : Hercule, inquit, fortior erat ; idque exponit hac ratione sermonis. Megasthenes (3) ait : Nabuchodrossorus, qui ipsi Herculi fortitudine præstitit, in Libyam atque Iberiam magnis copiis expeditionem suscepit : quibus regionibus debellatis, incolarum partem in Ponti dexteram (4) oram transtulit. Deinde Chaldæi tradunt, mentem ejus ad regiam reducis deorum quorumdam afflatu fuisse occupatam, ita ut in hæc verba erumperet : Ego Nabuchodrossorus, o strenui Babylonii, sperventuras vobis ærumnas prædicam. Tum alia

id genus accurate narrat. Rursusque idem scriptor addit : eum, qui tanto elatus fastu imperabat, o conspectu repente ereptum evanuisse. Hinc filius ejus Amilmarodachus regnavit, quem brevi Niglissares levir (5) occidit, filium habens unicum superstitem Labossoracum ; qui violento item fato cum sublatus fuisset, Nabonedochus nullo jure fretus ad regni sedem accedere jussus est (6) : is nempe cui Cyrus, capta dein Babylone, Carmanis præfecturam concessit : a Dario autem rege eadem provincia pulsus est.

4. Atque hæc omnia cum Hebraicis litteris congruunt : namque in Danielis historia traditur quare quare ratione Nabuchodonosorus mente exciderit (7). Græci autem Chaldæive scriptores vitium illud ad bonum sensum trahunt, illumque a Deo obsessum aiunt, Deumque appellant furorem quo correptus est : vel geniium (8) quemdam arbitratur in eum irruisse. Neque id mirum : cuncta enim ejusmodi solent in Deum conferre, geniiumque nomine deos designare. Hæc omnia Abydenus. Sed et Flavius Josephus Judæorum historicus in priore priscorum historia (9) congruentia his memorans ita scribit.

CAPUT XI.

Ex Josephi priore priscorum Historia. De Nabuchodonosoro.

4. Age vero, inquit, nunc ea dicam quæ de nobis in Chaldæorum historiis perquam accurate feruntur, quarum cum nostris litteris in aliis quoque multa est conspiratio. Testis equidem hujusce rei

ἐπέστησεν, τὰς ἀνοίγοντες ἄρδισκον τὸ πεδίον· καλέουσι δ' αὐτὰς ἐγετογνώμονας. Ἐπετείχισε δὲ καὶ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης τὴν ἐπίκλυσιν, καὶ Τερηδόνα πόλιν ἔκτισεν κατὰ τὰς Ἀράβων εἰσβολὰς· τὰ τε βασιλῆα δέσποισι ἤσκησε, κρηματτοῦς παραδείσους ὀνομάσας.

2. Ὁ αὐτὸς ταύτ' ἔγραψε· λέγεται δὲ πάντα μὲν ἐξ ἀρχῆς ὕδωρ εἶναι, θάλασσαν καλεομένην· ἔβλον δὲ σφέα παῦσαι, χώρην ἐκάστω ἀπονείμαντα, καὶ Βαβυλῶνα τεῖχει περιβαλεῖν· τὸ δὲ χρόνῳ τῷ ἰκνημένῳ ἀρῶν κτήναι· τειχίσαι δὲ αὐτῆς Ναβουχοδονόσορον τὸ μέχρι τῆς Μακεδόνων ἀρχῆς διαμείναν ἐν χαλκόπολιν. Καὶ ταῦτα δὲ μοι ἀπὸ τῆς δηλωθείσης κείτῳ γραφῆς, διὰ τὸ φέρεσθαι ἐν τῇ τοῦ Δανιὴλ προφητεῖᾳ, ὡς ἄρα Ναβουχοδονόσωρ ἐν τῷ ναυῷ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τῷ ἐν Βαβυλῶνι, περιπατῶν, μεγαφρονήσας, ἀπυθαδίσατο εἰπόντι· Ὅχι αὕτη ἐστὶ Βαβυλῶν ἡ μεγάλη, ἣν ἐγὼ ψυχοδόμησα εἰς οἶκον βασιλείας, ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος μου, εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου ; »

3. Ἐῤυρον δὲ καὶ ἐν τῇ Ἀβυθῶνι περὶ Ἀσσυρίων γραφῇ, περὶ τοῦ Ναβουχοδονόσορ ταῦτα. Μεγασθένης δὲ σπει, Ναβουχοδρόσορον Ἡρακλέως ἀλκιμώτερον γεγονότα, ἐπὶ τε Λιβύην καὶ Ἰβηρίην στρατεύσαι· ταύτας δὲ χειρωσάμενον, ἀποδατῆν αὐτῶν τῶν δὲ δεξιὰ τοῦ Πόντου κατοικίσαι. Μετὰ δὲ λέγεται πρὸς Χαλδαίων ὡς ἀναθῆς ἐπὶ τὰ βασιλῆα καταγεθεῖν θεῷ, ὅτε ὡδε φθεγγόμενος διήειπεν· Οὗτος ἐγὼ Ναβουχοδρόσωρ, ὁ Βαβυλῶνι, τὴν μέλλουσαν ὑμῖν προαγγέλλω συμφορῆν, κ. τ. λ. Ὁ μὲν θεσπίσας, παρακρῆμα ἠφάνιστο. Ὁ δὲ οἱ παῖς Εὐλιμαλούροχος ἐβασίλευσε· τὸν δὲ ὁ κηδεστὴς ἀποκτείνας Νηριγλισάρης, λέειπε παῖδα Λαβασσοράσων· τούτου δὲ ἀποθάνοντος βιαίῳ μέρῃ, Ναβαννίδοχον ἀποδείκνυσι βασιλέα, προσήκοντά οἱ οὐδὲν τῷ δὲ Κύρος, ἐλὼν Βαβυλῶνα, Καρμανίης ἡγεμονίην ὠφέεσται. *Ex Eusebio, Præp. ev. ix, 41.*

4. Αἴξω δὲ νῦν ἤδη τὰ παρὰ Χαλδαίοις ἀναγεγραμμένα καὶ ἱστορούμενα περὶ ἡμῶν, ἅπερ ἔχει πολλὴν ὁμολογίαν καὶ περὶ τῶν ἄλλων τοῖς ἡμετέροις γράμμασι. Μάρτυς δὲ τούτων Βηρωσδός, ἀνὴρ Χαλδαῖος μὲν

(1) Cap. iv, 27.

(2) Locus videbatur perplexus in codice Arm.

(3) Locus ex Abydeno laudat etiam Chorenensis *Hist. ii, 7*, his verbis : *Potentissimus ille Nabuchodonosorus Hercule Libyco fortior erat. Exercitu coactum Iberiam venit, quam prostigatam afflictamque sibi subdidit, partemque populi ad oram Pontici maris dexteram, nempe occidentalem, transtulit collocavitque. Scilicet Chorenensis vocabulum ΜΕΓΑΣΘΕΝΙΣ haud proprium viri nomen, sed adjectivum posuit, et potentissimus interpretatus est.*

(4) In codice Eusebii Arm. *ΙΑΡΑCΙΑΓΟCΜΕΝ, anteriorem, sed mendum est pro ΑCΙΑΓΟCΜΕΝ, dexteram.*

D (5) Cod. Arm. *gener, sed corrigitur infra a Josepho.*

(6) Ita Armeniacus interpret *jussit, nempe Neglissares, quia legit ἀποδείκνυσι singulari numero.*

(7) Dan. iv, 28 seqq.

(8) Codex Arm. *τεν, dæmonem; sed intelligo geniium.*

(9) Nempe libro i, cap. 19, *contra Apionem, quod opus appellatur Ἀρχιδότης vel Ἀρχαιολογία Ἰουδαίων, De antiquitate Judæorum, apud eundem Eusebium Præp. ev. x, 13, nec non in Josephi codicibus.*

Berosus est, vir gente Chaldæus, atque nobilis inter eos qui scientiarum disciplinas coluerunt. Quippe is et astronomiæ libros, et quidquid Chaldæorum ingenia philosophata sunt, ad Græcam linguam transtulit. Hic ergo Berosus priscorum scripturas presse secutus, de diluvio et de hominum supremo exterminio, eadem ratione qua Moses, historiam contexuit: itemque de arca instar capsæ adornata, in qua Noachus generis nostri auctor servatus est, quæque ad cacumen Armeniaci montis adhæsit. Deinde Noachi posteros singillatim enumerans, et sua cuique tempora tribuens, ad Nabupalassarum Babylonis et Chaldæorum regem delabitur, resque ab eo fortiter gestas persequens, ait quo pacto quove consilio filium suum (1) Nabuchodrossorum cum innumeris copiis ingentique apparatu in Ægyptum nostramque regionem miserit, postquam fama ad ejus aures venit, provinciarum harum incolas seditionem moliri. Jam hic eo profectus omnes ditione sua pressit, Hierosolymitanum templum inflammavit, universumque gentis nostræ populum laribus eversum ad Babylonicum agrum traduxit. Atque ita contigit urbi destrui, temploque in ruinis considerare septuaginta annis ad Cyrum usque Persarum regem primum. Ait autem, Babylonium hunc regem dominatum esse Ægypto, Syriæ, Phœniciæ et Arabiæ, præcellentem omnibus vi et strenuitate quæ ante eum Chaldæis et Babyloniis imperaverant.

2. Ipsa vero Berosi verba attexam, cujusmodi ea se mihi obtulerunt. Ut pater illius Nabupalassar edoctus est, summum satrapam, quem procuratorem Ægypto, Syriæ Phœniciæque præfecerat, conversis armis fidem mutasse, cum ipse per se jam ad pœnas expetendas (2) non valeret, partem copiarum quamdam filio suo Nabuchodrossoro, valida tunc ætate juveni, tradidit, eumque satrapam bello persequi jussit. Nabuchodrossorus (3) statim ac eo venit manusque conseruit, superior rebellis evasit, illasque denuo regiones imperio suo subjunxit. Accidit autem ut pater ejus Nabupalassar per id tempus in morbum implicitus mortem cum vita Babylone commutaret, postquam anno uno supra viginti regnasset. At Nabuchodrossorus, B cognito non (4) diu post parentis obitu, res Ægypti cæterarumque regionum rite composuit: tum captivos Judæos, Phœnices, Syros, et Ægyptios jussit cum gravis armaturæ exercitu ab aliquot amicis suis, itemque reliquas manubias et suppellectilem, Babylone deduci, quo et ipse reversus est (5).

3. Ibi vero rem publicam in Chaldæorum potestate esse offendit, sibi que regnum ab optimato quodam asservari. Universæ igitur ditionis patriæ potitus, captivos in Babylonicis agri partibus opportunissimis collocari jussit; tum belli manubiis Beli templum et reliqua affluenter exornavit, atque in ipsam urbem extra vagantes adduxit aquas (6), C munivitque locos, ne in posterum obsessores au-

τὸ γένος, γνώριμος δὲ τοῖς περὶ παιδείαν ἀναστρεφομένοις, ἐπειδὴ περὶ τε ἀστρονομίας, καὶ περὶ τῶν παρὰ Χιλιδαίους φιλοσοφουμένων αὐτὸς εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐξήνεγκε τὰς συγγραφάς. Οὗτος τοίνυν ὁ Βηρωσὸς ταῖς ἀρχαιοτάταις ἐπαχολουθῶν ἀναγραφαῖς, περὶ τε τοῦ γενομένου κατακλισμοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ φθορᾷ τῶν ἀνθρώπων, καθάπερ Μωϋσῆς οὕτως ἰσθόρηκε· καὶ περὶ τῆς λάρνακος, ἐν ἣ Νῦχος ὁ τοῦ γένους ἡμῶν ἀρχηγὸς διεσώθη, προσενηχθείσης αὐτῆς ταῖς ἀκρωρείαις τῶν Ἀρμενίων ὄρων. Εἶτα τοὺς ἀπὸ Νύχου καταλέγων, καὶ τοὺς χρόνους αὐτοῖς προστιθείς, ἐπὶ Ναβολάσσαρον παραγίνεται, τὸν Βαβυλῶνος καὶ Χαλδαίων βασιλέα, καὶ τὰς πύλους πράξεις ἀρηγοῦμενος λέγει, τίνα τρόπον πέμψας ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν γῆν τὸν υἱὸν τὸν ἑαυτοῦ Ναβουχοδονόσσoron μετὰ πολλῆς δυνάμεως, ἐπειδὴ περ ἀφεστῶτας αὐτοῦς ἐπίθετο, πάντων ἐκράτησε, καὶ τὸν ναὸν ἐνέπηρσε τὸν ἐν Ἱερουσόλοις, ὅπως τε πάντα τὸν παρ' ἡμῶν λαὸν ἀναστήσας, εἰς Βαβυλῶνα μετώκισεν· συνέθη δὲ καὶ τὴν πόλιν ἐρημωθῆναι χρόνον ἐτῶν ἑξοκτὸς ἑκατόν, μέχρι Κύρου τοῦ Περσῶν βασιλέως· κρατῆσαι δὲ τὴν Βαβυλῶνιον Αἴγυπτον, Συρίαν, Φοινίκην, Ἀραβίαν, πάντας δὲ ὑπερβαλλόμενον ταῖς πράξει τοὺς πρὸ αὐτοῦ Χαλδαίων καὶ Βαβυλωνίων βασιλευκότητας.

2. Εἶθ' ἐξῆς ὑποκαταβάς ὀλίγον ὁ Βηρωσὸς, ἄλιν παρατίθεται ἐν τῇ τῆς ἀρχαιότητος ἱστοριογραφίᾳ· αὐτὰ δὲ παραθήσομαι τὰ τοῦ Βηρωσοῦ τοῦτον ἔχοντα τὸν τρόπον· Ἀκούσας δ' ὁ πατήρ αὐτοῦ Ναβολάσσαρος, ὅτι ὁ τεταγμένος σατράπης ἐν τε Αἴγυπτῳ καὶ τοῖς περὶ τὴν Συρίαν τὴν Κοίλην καὶ τὴν Φοινίκην τόποις ἀποστάτης γέγονεν, οὐ δυνάμενος αὐτὸς εἶτι κακοπαθεῖν, συστήσας τῷ υἱῷ Ναβουχοδονόσσorῳ ἔντι ἐπὶ ἐν ἤλικία μέρη τινὰ τῆς δυνάμεως, ἐξέπεμψεν ἐπ' αὐτόν. Συμμιξίας δὲ Ναβουχοδονόσσoros τῷ ἀποστάτῃ, καὶ παραταξάμενος, αὐτοῦ τε ἐκυρίευσεν, καὶ τὴν χώραν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν ἐποίησεν. Τῷ δὲ πατρὶ αὐτοῦ συνέθη Ναβολάσσαρῳ, κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀρρωσθήσαντι, ἐν τῇ Βαβυλωνίων πόλει μεταλλάξαι τὸν βίον, ἐπὶ θεσβασιλευκότητι εἰκοσιέν (7). Αἰσθόμενος δὲ μετ' οὐ πολὺ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτην Ναβουχοδονόσσoros, καταστῆσας τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον πράγματα καὶ τὴν λοιπὴν χώραν, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους Ἰουδαίων τε καὶ Φοινίκων καὶ Σύρων καὶ τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐθνῶν συντάξας τισὶ τῶν φίλων μετὰ βαρυτάτης δυνάμεως καὶ τῆς λοιπῆς ὠφελείας ἀνακομίζειν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν, αὐτὸς ὁρμήσας ὀλιγοστὸς παρεγένετο διὰ τῆς ἑρήμου εἰς Βαβυλῶνα.

3. Καταλαβὼν δὲ τὰ πράγματα διοικούμενα ὑπὸ Χαλδαίων, καὶ διατηρουμένην τὴν βασιλείαν ὑπὸ τοῦ βελτίστου αὐτῶν, κυριεύσας ἐξ ὀλοκλήρου τῆς πατρικῆς ἀρχῆς, τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις παραγενομένοις συνέταξεν αὐτοῖς ἀποικίας ἐν τοῖς ἐπιτηδαιοτάτοις τῆς Βαβυλωνίας τόποις ἀποδείξαι· αὐτὸς δὲ ἀπὸ τῶν ἐκ τοῦ ποταμοῦ λαφύρων τὸ τε Βήλου ἱερὸν καὶ τὰ λοιπὰ κοσμησας φιλοτίμως, τὴν τε ὑπάρχουσαν ἐξ ἀρχῆς πόλιν, καὶ ἐτέραν ἐξωθεν προσχοιστάμενος καὶ ἀνακαινίσας, πρὸς τὸ μηκέτι δύνασθαι τοὺς ποικιλοῦντας τὸν ποταμὸν ἀναστρέφοντας ἐπὶ τὴν πόλιν κατασκευάζειν, ὑπερέβαλετο τρεῖς μὲν τῆς ἔνδον πόλεως περιβάλους, τρεῖς δὲ τῆς

(1) Codex arm. ZIVBURVIN ORTIN, quod significat D quodammodo unicum suum filium.

(2) Palet Armenium interpretem legisse κακοπαθεῖν pro κακοπαθεῖν.

(3) His, quæ sequuntur, utitur Eusebius etiam in *Præp. ev.* ix, 40.

(4) Particula non excidit ab Armenio codice.

(5) Paulo aliter Gr. textus.

(6) Nihil de aquis textus Græcus Josephi, qui et paulo aliter se habet.

(7) Hoc loco Josephus habet εἰκοσιέν ἐννέα, sed in *Antiq.* x, 11, εἰκοσιέν, cui lectioni suffragatur Syncellus, p. 210 A.

nem contra urbem immittere possent. Excitavit et triplicem murorum ambitum internæ urbi, triplicem item externæ: et partim quidem cocto latere ac bitumine, partim latere solo conficiebat. Jam egregie vallata urbe portisque divinitus exornatis, paternæ regiæ aliam proxime addidit, cujus rationem, pulchritudinem variumque apparatus vix narrare quis possit. Tantummodo dixerim, cum adeo elaboratum mirificum et modum excedens fuerit opus, id tamen intra quindecim dies esse absolutum. Præterea in palatio lapideos obeliscos altissimos statuisque decoros eduxit, speciemque montium simillimam exhibuit. Consevit et varias arbores, et ea quæ dicuntur pensilia viridaria construxit, montani instar ventosique loci, ad uxoris suæ lubentiam, qua ventosæ Medorum regioni consueverat.

4. Atque hæc omnia adamussim Berossus de prædicto rege scripsit. Sed et alia plurima tertio Chaldaicarum rerum libro, in quo Græcos historicos reprehendit, qui in cassum opinati sunt, a Semiramide Assyria conditam esse Babylonem; ab eademque miranda illa opera exstructa falso scriperunt. Atque in his Chaldæorum historiæ fidem adjungere par est. Præsertim cum in Phœnicum quoque tabulariis suffragantia Berosi dictis scripta existent, quibus diserte Babyloniorum rex universam Syriam atque Phœniciam perdomuisse traditur. Sed et Philostrati historia consentit, quo loco Tyri obsidionem memorat: tum denique quarto *Indicarum rerum* libro Megasthenes, ubi ostendere ait, a prædicto Babyloniorum rege Herculem ipsum fortitudine rerumque gestarum magnitudine

fuisse superatum, magnamque Libyæ partem atque Iberiæ (1) Internecive debellatam,

5. Jam quod supra memoratum Hierosolymorum templum bello Babyloniorum inflammatum fuerit, quodque idem instaurari coeptum sit quo tempore Cyrus Asiæ imperium obtinuit, ex *Historia* item Berosi perspicue constabit. Tertio enim libro hæc recitat: Nabuchodrossorus, coepto ante dictorum mœnium ædificio, morbo correptus vita excessit, cum tribus annis et quadraginta regnasset: regnumque obtinebat filius ejus Evilmarudochus. Hic intemperanter injusteque regia auctoritate uti visus, a marito sororis suæ Neriglassare insidiis appetitus interiit altero regni anno. Eo sublato, exceptum est imperium a Neriglassare insidiatore, quatuorque annis administratum. Deinde filius Labesorachus puerili ætate dominatus est mensibus novem: moxque a familiaribus, propter pravi ingenii specimina, excruciatu interiit. Hoc necato, regnum insidiatores ejus communi consilio ad Nabonnedum quemdam Babylonium detulerunt, qui in eadem fuerat inimica conjuratione. Sub hoc Babylonis mœnia ad annis ripam coctis lateribus et bitumine condita sunt. Cumque ejus regnum decimo jam et septimo anno vigeret, Cyrus e Perside cum maximis copiis irruens, post cætera regna subversa, Babylonem aggressus est. Nabonnelus ubi adventantem sensit, aciem in eum eduxit, prælioque superatus fugit, seque cum paucis in Borsippenorum urbe conclusit. Capta Babylone, Cyrus externa urbis mœnia funditus subfodi jussit, quia nimirum videbatur ei nimis valida urbs captique difficilis: tum Borsippum ad obsidendum Naboa-

ξω τούτων, τοὺς μὲν ἐξ ὀπῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου, τοὺς δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς πλίνθου. Καὶ τοιγὰς ἀξιολόγως τὴν πλῆν, καὶ τοὺς πυλῶνας κοσμήσας λαοπροπεπῶς, προσκατεσκευάσεν τοὺς πατρικοὺς βασιλεῖους ἕτερα βασιλεία ἐχόμενα ἐκείνων, ὑπεραίροντα ἀνάστημα καὶ τὴν πολλὴν πολυτέλειαν μακρὰ δ' ἰσῶς ἔσται ἐάν τις ἐξηγήται, πλὴν ὅσα γε εἰς ὑπερβολὴν ὡς μεγάλα καὶ ὑπερῆφανα, συνετελέσθη ἡμέραις δεκαπέντε· ἐν δὲ τοῖς βασιλείοις τούτοις ἀναλήματα λίθινα ὕψηλά ἀνοικοδομήσας, καὶ τὴν θῆν ἀποδοὺς ὁμοιοτάτην τοῖς θρονοῖς, κατατεύσας δένδροις παντοδαποῖς ἐξεργάσατο, καὶ κατασκευάσας τὸν καλούμενον κρεμαστὴν παράδεισον, διὰ τὸ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐπιθυμεῖν τῆς ὄρειας διαθέσεως, τεθραμμένην ἐν τοῖς κατὰ τὴν Μιθρίαν τόποις.

4. Ταῦτα μὲν οὕτως ἰσθόρησε περὶ τοῦ προειρημένου βασιλέως, καὶ πολλὰ πρὸς τοῦτοις ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ τῶν Χαλδαϊκῶν, ἐν ἧ μέρει τοῖς Ἑλληνικοῖς συγγραφεῦσιν, ὡς μάτην οἰομένους ὑπὸ Σεμιράμειος τῆς Ἀσσυρίας κτισθῆναι τὴν Βαβυλῶνα, καὶ τὰ θαυμάσια κατασκευασθῆναι περὶ αὐτὴν ὑπ' ἐκείνης ἔργα ψευδῶς γεγραφόσι. Καὶ κατὰ ταῦτα τὴν μὲν τῶν Χαλδαίων γραφὴν ἀξιόπιστον ἡγήτεον. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχαίοις τῶν Φοινικῶν σύμφωνα τοῖς ὑπὸ Βηρωσσοῦ λεγομένοις ἀναγέγραπται περὶ τοῦ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως, ὅτι καὶ τὴν Συρίαν καὶ τὴν Φοινικὴν ἄπασαν ἐκείνος κατεστρέψατο. Περὶ τούτων γοῦν συμφωνεῖ καὶ Φιλόστρατος ἐν ταῖς ἱστορίαις μνημονεύων τῆς Τύρου πολιορκίας· καὶ Μεγασθένης ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ἰνδικῶν, ὃ ἧς ἀποφαίνεται περὶ τὸν προειρημένον βασιλέα τῶν Βαβυλωνίων, Ἡρακλέους ἀνδρείου καὶ μεγέθει πράξεων διενηγομένου· καταστρέψασθαι γὰρ αὐτὸν φησι καὶ Λιβύης τὴν πολλὴν καὶ Ἰθρίαν.

5. Τὰ δὲ περὶ τοῦ ναοῦ προειρημένα τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅτι κατεπρήσθη μὲν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων ἐπιστρατεύσαντων, ἤρατο δὲ πάλιν ἀνοικοδομῆσθαι, Κύρου τῆς Ἀσίας τὴν βασιλείαν παρεληφότος, ἐκ τῶν Βηρωσσοῦ σαφῶς ἐπιδειχθήσεται παρατεθέντων. Λέγει γὰρ οὕτω διὰ τῆς τρίτης· Ναβουχοδονόσορος μὲν οὖν μὲν τὸ ἀρξασθαι τοῦ προειρημένου τεύχους, ἐμπεσὼν εἰς ἀβήρωσταν, μετῆλλάξατο τὸν βίον, βασιλευσὶς ἐτὶ τεσσαράκοντα τρία· τῆς δὲ βασιλείας κύριος ἐγένετο ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εὐεῖλμαράδουχος· οὗτος προστάς τῶν πραγμάτων ἀνόμιμος καὶ ἀσελγῶς, ἐπιβουλεύθεις ὑπὸ τοῦ τὴν ἀδελφὴν ἔχοντος αὐτοῦ Νηριγλισσοόρου ἀνιρρήθῃ, βασιλευσὶς ἐτὶ δύο· μετὰ δὲ τὸ ἀνιρρηθῆναι τοῦτον, διαβεβήμενος τὴν ἀρχὴν ὁ ἐπιβουλεύσας αὐτῷ Νηριγλισσοόρος, ἐβασιλευσεν ἐτὶ τέσσαρα· τούτου υἱὸς Λαβοροσοάροχος ἐκυρίευσε μὲν τῆς βασιλείας καὶ ὡν μῆνας ἐννέα· ἐπιβουλεύθει· δὲ διὰ τὸ πολλὰ ἐμφαίνειν κακοθήθῃ, ὑπὸ τῶν φίλων ἀπετυμπανίσθη. Ἀπολομένου δὲ τούτου, συνελθόντες οἱ ἐπιβουλεύσαντες αὐτῷ, κοινή τὴν βασιλείαν περιέβηκαν Ναβοννήδῳ τινὶ τῶν ἐκ Βαβυλῶνος, ὅστις ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπισυστάσεως. Ἐπὶ τούτου τὰ περὶ τὸν ποταμὸν τεῖχῃ τῆς Βαβυλωνίων πόλεως, ἐξ ὀπῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου κατακοσμήθη. Οὐσης δὲ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ ἔτει, προεξέληλυθὼς Κύρος ἐκ τῆς Περσίδος μετὰ δυνάμειος πολλῆς, καὶ καταστρεψάμενος τὴν λοιπὴν Ἀσίαν πᾶσαν, ὤρμησεν ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας. Αἰσθόμενος δὲ Ναβόννηδος τὴν ἐφοδὸν αὐτοῦ, ἀπαντήσας

(1) Cod. Arm., *Zybeorum pro Iberiæ*, quod manifestum mendum explodere placuit.

nedum contendit. Is vero obsidionem non sustinens, manus dedit; quo Cyrus perquam clementer usus est; concessa enim ad incolendum Carmania, Babylone cum emisit. Reliqua ætate Nabonnedus illic exacta supremum diem obiit. Hæc omnia consentientem præferunt cum nostris libris veritatem. Nerope Nabuchodonosorus decimo octavo regni sui anno templum nostrum diruit: idque excidium annis quinquaginta mansit. Deinde annum alterum regnante Cyro facta sunt fundamenta templi resurgentis; idemque anno Darii imperantis sexto (1) absolutum.

6. Addam etiam Phœnicum scriptores; neque enim sunt inepti ad veritatem magnopere confirmandam (2); hique ita tempora explicant. Sub Ethibalo sacerdote obsedit Nabuchodonosorus Tyrum annis tredecim. Post illum regnavit Balla decem annis. Hinc iudices constituti sunt magistratuque functi Ethibatus Basechi mensibus duobus, Chelbes Abdæi mensibus decem, Abalus pontifex maximus mensibus tribus. Cumque Sibunosthus, et Gerastartas Abdelini filius, iudicia exercuissent annis sex, Balatorus hujus filius anno uno regnavit (3). Quo obeunte, evocatus est e Babylone Merbalus, qui regnavit annis quatuor. Hoc item mortuo ascitus est frater Hiromus, qui regnavit annis viginti. Sub eo Cyrus Persa dynastes factus est. Quæ cum ita sint, summa temporum, anni quinquaginta quatuor sunt cum mensibus tribus, prout ipsi supputant (4). Nimirum septimo regni sui anno Nabuchodonosorus obsidere Tyrum

A cœpit: tum quarto (5) anno ex quo regnabat Hiromus, imperium Cyrus Persa occupavit. Atque ita consentanea nostris litteris Chaldæorum Tyriorumque libri recitant.

De his hoc pacto Josephus. Sed enim et Abydenus Chaldaici regni rationem Polyhistori concordem evolvit, regesque Assyriorum singillatim diligenterque ita recenset.

CAPUT XII.

Abydeni de regno Assyriorum.

Chaldæi regionis suæ reges ab Aloro usque ad Alexandrum hoc pacto enumerant. Nini quidem et Semiramidis nullam rationem habent. His autem dictis, ita historiam suam exorditur. Fuit, inquit, Ninus qui Arbeli, qui Chaali, qui Arbeli, qui Anebi, qui Babii, qui Neli regis Assyriorum (6). Deinde accurate reges enumerat a Nino et a Semiramide ad Sardanapallum, qui omnium extremus fuit: a quo ad primam olympiadem sexaginta et septem anni putantur (7). De Assyriorum regno hac diligentia scripsit Abydenus. Nihilominus et Castor primo libro *Summarii chronicorum* (8) eadem plene ad litteram narrat de regno Assyricum.

CAPUT XIII.

E Castoris summario. De regno Assyriorum.

Belus erat, inquit, Assyriorum rex, et sub eo Cyclopes fulguribus fulminibusque micantibus Jovi cum Titanis prælianti opem ferebant. Reges quoque Titanorum eo tempore cognoscebantur, quorum numero erat Ogygus rex. Mox paucis interjectis,

μετὰ τῆς δυνάμεως καὶ παραταξάμενος, ἤττηθεις τῆ μάχῃ καὶ φυγὼν ὀλιγοστός, συνεκλείσθη εἰς τὴν Βορσιπηκίων πόλιν. Κύρος δὲ Βαβυλῶνα καταλαβόμενος, καὶ συντάξας τὰ ἔξω τῆς πόλεως τεῖχη κατασκάψαι, εἰς τὸ λαν αὐτῷ πραγματικὴν καὶ δυσάλωτον φανῆναι τὴν πόλιν, ἀνέστρεψεν ἐπὶ Βόρσιπητον, ἐκπολιορκήσων τὸν Ναβόννηδον. Τοῦ δὲ Ναβοννήδου οὐχ ὑπομειναντος τὴν πολιορκίαν, ἀλλ' ἐγχειρήσαντος αὐτὸν, πρότερον χρησάμενος Κύρος φιλανθρώπων, καὶ δοὺς οἰκητήριον αὐτῷ Καρμανίαν, ἐξέπεμψεν ἐκ τῆς Βαβυλωνίας. Ναβόννηδος μὲν οὖν, τὸ λοιπὸν τοῦ χρόνου διαγεγόμενος ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ, κατέστρεψε τὸν βίον. Ταῦτα σύμφωνα ἔχει ταῖς ἡμετέραις βίβλοις τὴν ἀλήθειαν γέγραπται γὰρ ἐν αὐταῖς ὅτι Ναβουχοδονόσορος ὀκτωκαιδεκάτην τοῦ αὐτοῦ βασιλείας ἔτει τὸν παρ' ἡμῖν νῶν ἤρῃμωσε, καὶ ἦν ἀφανὴς ἐπὶ ἔτη πεντήκοντα· δευτέρῃ δὲ τῆς Δαρείου βασιλείας ἀπετελέσθη.

6. Προσθήσω δὲ καὶ τὰς τῶν Φοινίκων ἀναγραφάς· οὐ γὰρ παραλείπεται τῶν ἀποδείξεων τὴν περιουσίαν ἔστι δὲ τοιαυτῆ τῶν χρόνων ἡ καταριθμησις. Ἐπὶ Εἰθωβάλου τοῦ βασιλέως ἐπολιορκήσθη Ναβουχοδονόσορος τὴν Τύρον ἐπ' ἑτη δεκάτῃ. Μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσε Βαλλῆτη δέκα. Μετὰ τοῦτον δικασταὶ καταστῆθησαν καὶ εἰδίσασαν. Ἐκνίβαλος Βασιλάου μῆνας δύο, Χέλης Ἀθαίου μῆνας δέκα, Ἀθβαρος ἀρχιερεὺς μῆνας τρεῖς, Μύττονος καὶ Γεράστρατος τοῦ Ἀδδγλέμου δικασταὶ ἑτη ἕξ. Ὦν μετὰξὺ ἐβασίλευσε Βαλάτορος ἐνιαυτὸν ἕνα. Τοῦτου τελευτήσαντος, ἀποστειλαντες μετεπέμψαντο Μέρβαλον ἐκ τῆς Βαβυλῶνος, καὶ ἐβασίλευσεν ἑτη τέσσαρα. Τοῦτου τελευτήσαντος, μετεπέμψαντο τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Εἰρωμον, ὃς ἐβασίλευσεν ἑτη εἴκοσι. Ἐπὶ τοῦτου Κύρος Περσῶν ἐδυναστεύσεν. Οὐκ οὖν ὁ σύμπαρ χρόνος ἑτη πεντήκοντα τέσσαρα καὶ τρεῖς μῆνες πρὸς αὐτοῖς. Ἐβδόμῃ μὲν γὰρ περὶ τῆς Ναβουχοδονόσορου βασιλείας ἤρξατο πολιορκεῖν ἱ ἵερὸν τεσσαρεσκαίδεκάτῃ δ' ἔτει τῆς Εἰρώμου Κύρος ὁ Πέρσης τὸ κράτος παρέλαβεν. Καὶ σύμφωνα μὲν ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῖς ἡμετέροις γράμμασι τὰ Χαλδαίων καὶ Τυρίων. *Ex Josepho contra Apionem, l. 1, 49-21.*

(1) Ἀσσυρίων ἐβασίλευσαν Ἀραβήλος, Χάλαος, Ἀνεβός, Βάβιος. *Ex Syncello, p. 431 B, 454 D, 455 A.*

(1) Notemus præclaram lectionem codicis Armeniaci *sexto* pro *secundo*, quam nunc præferunt vitata Josephi exemplaria. Sane dicendum esse *sexto* constat evidenter e libro primo divini Esdræ vi, 15, idque confirmat etiam Syncellus p. 245 A. At Eusebii *Præp. ev. ix, 40*, vitata item exemplaria habent δεκάτῃ, *decimo*.

(2) Ita codex Arm. aliquantulum differt a Græco textu.

(3) Locus in Armeniaco codice videbatur perplexus.

(4) Ita interpres Arm. Sed revera πρὸς αὐτοῖς nihil aliud significat quam *insuper*, nempe *anni* LIV,

D *insuperque menses* III.

(5) Textus Græcus, *quarto decimo*.

(6) Locum exscripsit etiam Chorenensis. *Hist. l. 4: Abydenus, auctor certus, ita dicit: Ninus ortus Arbeolo, Chaalus Arbeolo, is Anebo, is Babio, is Belo.*

(7) Infra cap. 15, 7 putantur *quadraginta*.

(8) Hoc *Summarium* Castoris idem est atque ejusdem *Canon*, de quo in sequenti capite sermo sit. Sane et Eusebii nostri liber posterior, qui vulgo dicitur *Canon*, ab Hieronymo *De viris ill.* cap. 81, dicitur *epitome*.

subdit gigantes bellum diis intulisse atque occisione esse cæsos : strenuos deorum adjuutores fuisse Herculeum et Bacchum (1), qui et ipsi erant Titani : Belum, de quo antea diximus, mortem obiisse, qui etiam Deus existimatus sit. Post hunc Assyrii dominatum esse Ninum annis quinquaginta duobus, qui uxorem duxit Semiramidem. Post eam, Semiramidem rexisse Assyrios annis quadraginta duobus. Zamem, qui et Ninyas, successisse. Deinceps Assyriorum, qui consecuti sunt, reges singillatim ordinatimque numerat usque ad Sardanapallum, nominatim quemque compellans : quorum etiam nos paulo post et nomina et tempora dominationis ponemus. Profecto et ille in eo, quem digessit, canone sic de his loquitur : Primo Assyriorum reges disposuimus, exordiumque a Belo duximus : et quoniam haud traditum certo est quot hic annis regnaverit (2), nihil præter nomen ascripsimus. A Nino autem principium chronologiæ fecimus, et in alterum Ninum** qui Sardanapallo successit, desivimus : prorsus ut perspicue definitaque tum summa temporum, tum singulorum regum anni patefierent. Sic videlicet annorum mille octoginta supra ducentum summa exurgit. Hæc Casior. Cæterum et Siculus*** Diodorus, qui *Bibliothecam* coacervavit, eadem fere narratione utitur.

CAPUT XIV.

E Diodori libro. De regno Assyriorum.

1. Principio**** Asiam imperio tenere reges indi-

(*) Κάστωρ ἐν τῷ κανόνι αὐτοῦ φησὶν ὅσα· Πρώτους μὲν εἶναι τοὺς Ἀσσυρίους βασιλεῖς κατετάξαμεν, τῆν μὲν ἀρχὴν ἀπὸ Βήλου πεποιημένους. Τῷ δὲ, τὰ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτη μὴ παραδεδοῦσθαι σαφῶς, τοῦ μὲν ὀνόματος μνημονεύομεν, τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς χρονολογίας ἀπὸ Νίνου πεποιθήμεθα, καὶ καταλήγομεν ἐπὶ Νίνου τὸν διαδεξάμενον τὴν βασιλείαν ἀπὸ Σαρδανάπαλλου. Ex Syncello, p. 205 D sqq.

(**) Ἐτέροι εἶσι μετὰ Σαρδανάπαλλον κρατῆσαι τῆς Ἀσσυρίων ἀρχῆς Νίνου, ὡς ποὺ καὶ Κάστωρ. Ex eodem, p. 205 D.

(***) Ὁ Σικελιώτης Διόδωρος ὁ συναγροχῶς τὴν βιβλιοθήκην. Ex Eusebio, Præp. ev. 1, 6.

(****) Τὸ παλαιὸν κατὰ τὴν Ἀσίαν ὑπῆρχον ἐγγύρῳι βασιλεῖς, ὧν οὔτε πρᾶξις ἐπίστομος, οὔτε ὄνομα μνημονύεται. Πρώτος δὲ τῶν εἰς ἱστορίαν καὶ μνήμην παραδεδομένων Νίνος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων μεγάλας πράξεις ἐπετελέσατο· περὶ οὗ τὰ κατὰ μέρος ἀναγράφειν περρασόμεθα. Ex Diodoro, 11, 1.

(*****) Μετὰ δὲ ταῦτα γενήσας ἐκ Σεμιράμεως υἱὸν Νίνου ἐτελεύτησε, τὴν γυναῖκα ἀπολιπὼν βασιλεύσασα. Τὸν δὲ Νίνου ἡ Σεμιράμις ἐθαψεν ἐν τοῖς βασιλείοις. Ex eodem Diodoro, 11, 7.

(*****) Ἀὕτη μὲν οὖν βασιλεύσασα τῆς Ἀσίας ἀπάσης, πλὴν Ἰνδῶν, ἐτελεύτησε τὸν προεξηρισμένον τρόπον, βιώσασα μὲν ἔτη ἐξήκοντα καὶ δύο, βασιλεύσασα δὲ δύο πρὸς τοὺς τεσσαράκοντα. Ex eodem, 11, 20.

(*****) Μετὰ δὲ τὸν ταύτης θάνατον Νίνος ὁ Νίνου καὶ Σεμιράμεως υἱὸς παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἦρχον εἰρηγνῶς, τὸ φιλοπόμενον καὶ κεκινδυνευμένον τῆς μητρὸς οὐδαμῶς ζηλώσας. Ex eodem, 11, 21.

(*****) Παραπλησίον δὲ τοῦτο καὶ οἱ λοιποὶ βασιλεῖς, παῖς πατρὸς διαδεχόμενος τὴν ἀρχὴν, ἐπὶ γενεῆς τριάκοντα ἐβασίλευσαν, μέχρι Σαρδανάπαλλου. Ἐπὶ τούτου γὰρ ἡ τῶν Ἀσσυρίων ἡγεμονία μετέπεσεν εἰς Μήδους, ἔτη διαμεινάσα πλείω τῶν χιλίων καὶ τριακοσίων, ἔτι δ' ἐξήκοντα, καθάπερ φησὶ Κτησίας ὁ Κνίδιος ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ. Ex eodem, 11, 21.

(*****) Τὰ δ' ὀνόματα πάντων τῶν βασιλέων, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐτῶν, ὧν ἕκαστος ἐβασίλευσεν, οὐ κατεπεῖραι

(1) De Bacchi et Herculis pugna cum gigantibus Diodorus in *Bibliotheca* 1, 6; 11, 7; itemque Nonnus *Dionys.* xxv et xlvi.

(2) Id tamen disertè tradit Augustinus *De Civ. D.* xvi, 17 : *Babylone jam Ninus regnabat post mortem patris sui Bel, qui primus illic regnaverat sexaginta quinque annos.*

(3) Semiramidis tamen stirpem ante Sardanapallum defecisse tradunt quidam historici apud Syncellum p. 359 C, et Agathiam p. 63 C : Ἐβασίλευσαν Ἀσσυριοὶ ἀπὸ Νίνου καὶ Σεμιράμεως μέχρι Βελίου τὸν Δεκαετάδου. Εἰς τοῦτον χρόνον τοῦ Σεμιράμεως γίνουσι λήξαντος, Βελιταρᾶν κηπουργὸς ἐβασίλευσεν, καὶ τὸ ἐκεῖνο γένος ἐξῆς μέχρι Σαρδανάπαλλου, καθὰ Βελίου καὶ Ἀλεξάνδρου δοκίμῳ τῷ Πολυῖστορι. Ἐβασίλευσαν οὖν Ἀσσυριοὶ ἔτη αὐτῶν· A Nino et a Semiramide ad Belem usque Delcetadæ f-

genæ quorum nec illustre aliquod factum nec nomina memorantur. Primus autem historiæ commendatione et memoria dignus, Ninus fuit rex Assyriorum, maximorum insigniumque facinorum auctor, de quo nos particulatim scribere aggredimur. Mox pluribus interpositis, ait **** eum suscepisse de Semiramide filium Ninyam : cumque mortem obiret, uxorem reliquisse imperantem. Ninus a Semiramide in sua regia fuisse sepultum. Rursus paucis aliis narratis addit ***** Semiramidem omnibus Asianis, exceptis Indis, præfuisse reginam, atque obiisse eo, qui prædictus est, modo, annos natam duos et sexaginta, regni anno secundo supra quadragesimum. Deinceps ex ordine narrat *****, post illius obitum a Ninyam filio Nini et Semiramidis occupatum esse imperium et pacifice administratum : quippe qui martium indefessumque matris suæ animum haud æmulatus sit. Denique aliis intermediis addit *****, prorsus ut Ninyam alios quoque reges, filios videlicet a patre, excepisse imperium, successivosque (3) regnavisse usque ad Sardanapallum : sub hoc enim ad Medos imperium Assyriorum devolutum est, quod quidem manserat annis plus mille et trecentis (4), uti Ctesias Cnidius sepe modo libro tradit.

2. Age vero ***** regum nomina, numerumque annorum quibus regnaverunt, perscribere, nihil interest ; quandoquidem nil memoria dignum ab iis actum est : excepta illa auxiliari vi Trojanis sup-

actum est : excepta illa auxiliari vi Trojanis sup-

actum est : excepta illa auxiliari vi Trojanis sup-

actum est : excepta illa auxiliari vi Trojanis sup-

actum est : excepta illa auxiliari vi Trojanis sup-

actum est : excepta illa auxiliari vi Trojanis sup-

actum est : excepta illa auxiliari vi Trojanis sup-

actum est : excepta illa auxiliari vi Trojanis sup-

actum est : excepta illa auxiliari vi Trojanis sup-

actum est : excepta illa auxiliari vi Trojanis sup-

actum est : excepta illa auxiliari vi Trojanis sup-

actum est : excepta illa auxiliari vi Trojanis sup-

actum est : excepta illa auxiliari vi Trojanis sup-

actum est : excepta illa auxiliari vi Trojanis sup-

peditata ab Assyriis, quæ quidem historiam pro-
meruit, duce exercitus Memnone Tithoni (1) filio.
Namque Asiæ regnum tenente Tautano (2), qui
erat vigesimus sextus (3) a Ninya Semiramidis
filio, feruntur Græci cum Agamemnone adversus
Trojam expeditionem suscepisse, cum jam Assyrii
plus mille annis Asiæ præfuisent. Priamus vero
Trojanorum rex bello graviter pressus regi Assyrio-
rum semet commendabat (4), missisque oratoribus
opem rogabat: qui ei concessit Æthiopsis decem
mille totidemque Susianos (5) cum ducentis curri-
bus et Memnone Tithoni filio copiarum duce. His
dictis, mox addit: has Memnonis strenuitates bar-
baros in regis codicibus narratas affirmare (6).

3. Sardanapallus * tricesimus quintus (7) a Nino
fundatore imperii fuit, et Assyriorum regum extre-
mus, cunctosque, qui eum præcesserant, mollitia
ignaviaque superavit. Et paulo post ait **, eum adeo
in luxuriam fuisse projectum, ut non solum ipse
turpiter vitam aquiserit, verum etiam universum
Assyriorum imperium everterit, cujus incolumitas,
præ cæteris, quæ memorantur, diutissime manser-
at. Arbaces quidam genere Medus, vir insignis
virtute et strenuus, dux Medicæ militiæ, quæ in

urbem Ninum quotannis submittebatur, ea occa-
sione amicitiam iniit cum exercitus Babylonici duce,
ab eoque rogatus imperium sustulit Assyriorum.
Hæc Diodorus secundo *Bibliothecæ historicæ* libro.
De Assyriorum imperio eadem quoque Cephalion
his verbis refert (8).

CAPUT XV.

*** *Cephalionis historici. — De regno Assyriorum.*

1. Ea scribere aggredior, quorum alii quoque
meminerunt, in primis Hellenicus Lesbios et Ctes-
ias Cnidius (9) nec non Herodotus Halicarnassen-
sis (10). Principio Assyrii dominati sunt Asiæ, ex
quibus (11) erat Ninus Belides: quo regnante mul-
tæ res et facinora maxima contigerunt. Deinde
loquitur de Semiramidis natalibus, nec non Zo-
roastri (12) magni Bactrianorum regis, et de bello
quo hic a Semiramide superatus est (13); de annis
denique quibus Ninus regnavit, duobus videlicet
supra quinquaginta, nec non de ejus obitu. Postea
regnantem Semiramidem Babylonis mœnia excita-
visse ait ea ratione, quæ a multis dicta est, nempe
a Ctesia, a Zenone, ab Herodoto, aliisque deinceps.
Præterea Semiramidem narrat expeditionem in Ia-
diam, ejusque cladem et fugam: cædem etiam

γράφειν, διὰ τὸ μὴδὲν ὑπ' αὐτῶν παρράχθαι μνήμης ἔξιν. Μὴν γὰρ τετύχηεν ἀναγραφῆς ἢ πεμφθεῖσα
συμμαχία τοῖς Τρωσὶν ὑπ' Ἀσσυρίων, ἧς ἐστρατήγει Μέμων ὁ Τιθωνοῦ. Τευτάμου γὰρ βασιλεύοντος τῆς
Ἀσίας, ὃς ἦν εἰκοστὸς ἀπὸ Νίνου τοῦ Σεμιράμεως, φασὶ τοὺς μετ' Ἀγαμέμνονος Ἑλληνας ἐπὶ Τροίαν στρα-
τεῦσαι, τὴν ἡγεμονίαν ἐχόντων τῆς Ἀσίας τῶν Ἀσσυρίων ἔτη πλείω τῶν γιλιῶν. Καὶ τὸν μὲν Πριάμου βα-
ρυνόμενον τῷ πολέμῳ καὶ βασιλεύοντα τῆς Τρωάδος, ὑπήκουον ὅντα τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀσσυρίων, πέμψαι
πρὸς αὐτὸν προσειυτάς περὶ βοηθείας: τὸν δὲ Τευτάμον μύριους μὲν Αἰθίοπας, ἄλλους δὲ τοσοῦτους Σου-
σιανούς σὺν ἄρμασι διακοσίοις ἐξήκωστειλαι, στρατηγὸν καταστήσαντα Μέμωνα τὸν Τιθωνοῦ. Περὶ μὲν οὖν
τοῦ Μέμνονος τοιαῦτ' ἐν ταῖς βασιλικαῖς ἀναγραφαῖς ἱστορεῖσθαι φασὶν οἱ βάρβαροι. *Ex eodem Diodoro,*
ii, 22.

(*) Σαρδανάπαλος δὲ, τριακοστὸς μὲν ὢν ἀπὸ Νίνου τοῦ συστηταμένου τὴν ἡγεμονίαν, ἔσχατος δὲ γενό-
μενος Ἀσσυρίων βασιλεὺς, ὑπερῆρεν ἅπαντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ τρυφῇ καὶ ῥαθυμίᾳ. *Ex eodem Diodoro,*
ii, 23.

(**) Τοιοῦτος δ' ὢν τὸν τρόπον, οὐ μόνον αὐτὸς αἰσχυρῶς κατέστρεψε τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἀσσυρίων
ἡγεμονίαν ἄρδην ἀνέστρεψε, πολυχρονιωτάτην γενομένην τῶν μνημονευομένων. Ἀρβάκης γὰρ τις, Μῆδος μὲν
τὸ γένος, ἀνδρεία δὲ καὶ ψυχῆς λαμπρότητι διαφέρων, ἐστρατήγει Μῆδων τῶν κατ' ἐναντιῶν ἐκπεμπομένων
εἰς τὴν Νίνον. Κατὰ δὲ τὴν στρατείαν, γενόμενος συνήθης τῷ στρατηγῷ τῶν Βαβυλωνίων, ὑπ' ἐκείνου παρ-
εκλήθη καταλύσαι τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἡγεμονίαν. *Ex eodem Diodoro,* ii, 23, 24.

(***) Παρέστω Κεφαλίων ἐπίσημος εἰς, οὐχ ὁ τυχῶν, οὕτω φάσκων: Ἄρχομαι γράφειν ἀφ' ὧν ἄλλοι τε
ἐμνημόνευσαν, καὶ τὰ πρῶτα Ἑλλάνικὸς τε ὁ Λέσβιος, καὶ Κτησίας ὁ Κνίδιος, ἔπειτα Ἡρόδοτος ὁ Ἄλικαρ-
νησοῦς. Τὸ παλαιὸν τῆς Ἀσίας ἐβασίλευσαν οἱ Ἀσσύριοι, τῶν δὲ ὁ Βήλου Νίνος. Εἴτ' ἐπάγει γένεσιν Σεμι-
ράμεως καὶ Ζωροάστρου μάγου, ἔτη τε νθ' τῆς Νίνου βασιλείας. Μεθ' ὃν Βαβυλῶνα, φησὶν, ἡ Σεμίραμις ἐτείχετο
τὸν τρόπον, ὡς πολλοῖσι λέλεκται, Κτησίᾳ, Ζήνωνι, Ἡροδότῳ, καὶ τοῖς μετ' αὐτοὺς, στρατεῖν τε αὐτῆς κατὰ

(1) Hunc Tithonum Memnonis patrem, eundem C
esse atque Babium regem Assyriorum putat Syn-
cellus p. 155 A.

(2) Ita scribit hoc nomen etiam Syncellus, p.
168 A.

(3) In Diodori textu edito est *vicesimus*, eamque
lectionem confirmant tres Diodori codices Ambrosi-
siani. Ab Eusebio tamen scribitur *vicesimus sextus*,
etiam sequente capite in tabulis: necnon a Syn-
cello, p. 168 B.

(4) Ita codex Arm. paulo aliter atque est in
Græco.

(5) Cod. Arm., perperam, *Nusianos*.

(6) Memnonis expeditio resque apud Trojam gestæ
narrantur prolixè apud Quintum Calabrum, ii, v.
99 sqq.

(7) Ita legebat Eusebius apud Diodorum, nunc
autem in Græco Diodori textu edito legitur *tricesi-
mus*, necnon in codicibus tribus Ambrosianis. In
tabulis mox addendis Sardanapallus *tricesimus
sextus* locum obtinet.

(8) Hoc in capitulo non semel erravit Armenius

interpres, quem nos ex Græcis reliquiis corrigend-
um esse putavimus.

(9) Apud Diodorum Sic., lib. ii. Recole superius
caput.

(10) Lib. i.

(11) Ita codex Arm.; non ut Græcus textus *his
autem*.

(12) In Chorenensis *Historia* i, 5, 16, itemque
apud Eznichium cap. 55, scribitur *Zeradastes*. Apud
Agathiam autem, p. 62 B, etiam *Zωροάδος* et *Zω-
ρόδος*. Diodorus ii, 6, appellat *Oxyurten*: tum et
stratagema narrat quo hic magus Bactrianus a Se-
miramide (Nino adhuc regnante) superatus est.

(13) Nihil de hoc bello est in Græco textu, ut
nunc se habet, Cephalionis. Verumtamen Choren-
ensis quoque *Hist.* i, 17, eundem hunc Cephalionis
locum refert dicentis, a Semiramide jam regnante
Zoroastrum fuisse superatum. Quanquam idem Cho-
renensis tum hoc tum priore laudati libri capite
contrariam item sententiam innuit, secundum quam
Semiramis cladem a Zoroastro passa traditur.

filiorum suorum ab ipsamet patratam : utque eadem a filio item suo Ninya interempta sit postquam annis duobus supra quadraginta regnasset. Hic vero, qui in imperium successit, a Cephalione dicitur nihil dignum memoria gessisse.

2. Tum reges alios singillatim recenset, quorum dominationem mille annis mansisse docet (1), potestate a patre ad filium manante : neminemque eorum minus viginti annis sceptrum tenuisse (2). Nam imbellis et quieta et feminea eorum indoles tutos cautosque servabat : quippe qui penetrabilibus se continebant, nihilque agebant, atque a nemine, præterquam a pellicibus et a viris effeminatis conspiciantur. Si quis tamen avet hos reges cognoscere, Ctesias diserte eos nominatimque recenset, quod ego quidem sciam, tres supra viginti. Sed enim qua ego voluptate vel animi iucunditate barbara nomina appellem, cassa omnino gestis præclaris, tyrannorum, inquam, illorum imbecillium et mollium et prope silvestrium?

3. Deinde addit: anno istius dominationis quadra-

των Ἰνδῶν, καὶ ἤρταν, καὶ ὅτι τοὺς ἰδίους ἀνελεν υἱοὺς, καὶ ὑπὸ Νίνου τῶν παίδων ἐνὸς ἀνηρέθη τοῦ ἐιαδε-
ξάμενός τὴν ἀρχήν.

2. Καὶ μεθ' ἕτερα· Καὶ τῶν λοιπῶν εἰς α' ἐτῶν ἀριθμὸν ἤρchon, παῖς παρὰ πατρός ἐκδεχόμενος τὴν ἀρχήν, καὶ ἔχων ἤρτων αὐτῶν οὐδὲ εἰς ἐτελεύτησεν ἐτῶν κ'· τὸ γὰρ ἀπόλεμόν τε καὶ ἀφιλοκίδουον καὶ γυναικώδες ἦν αὐτοῖς ἀσφαλές· ἔνδοξο γὰρ ἔμενον, οὐδὲ αὐτοῖς ἐν ἔργον ἐπρήσσετο, οὐδὲ ἔώρα τις αὐτοὺς, πλὴν αἱ τε παλλακίδες καὶ τῶν ἀνδρῶν οἱ γυναικώδεις. Τοὺς δὲ βασιλεῖς τοῦσδε, εἴτις εἰδῆσαι βούλεται, Κτησίας ἐστὶν ὁ λέγων ὀνόματα αὐτῶν κ', οἶμαι, καὶ γ'. Ἐμοὶ δὲ ἡ γραφὴ τί τερπνὸν ἢ τί χαρίεν ἤμαλλον ἔξειν, ὀνομα-
κλήδην ἀνευ πράξεων βαρβάρους φωνώνοντι τυράννοους δειλοὺς καὶ μαλακοὺς;

3. Πρὸς οἷς ἐπάγει τὰ περὶ τῶν ἐτῶν αὐτῶν. Ἐτέων δὲ ὄντων ἀπὸ Νίνου τεσσαράκοντά που καὶ χ', Βέ-
λιμος ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων· καὶ ἀφικνεῖται Περσεὺς ὁ Δανάης εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ, ναὺς ἄγων ρ' ἔφυγε
ἐκ Περσεὺς τὴν Διόνυσον τὸν Σεμέλης υἱέα. Καὶ μετέπειτα· Ἰστέρη δὲ γενεῇ κατὰ Πανύαν ἀρχοντα ὁ τῶν
Ἀργοναυτῶν στόλος ἐπλευσεν ἐπὶ τε Φάσιν καὶ Μηδείην τὴν Κολχίδα, καὶ Ἡρακλέα πλανηθέντα ἀπὸ τῆς
ναὺς διὰ τὸν ἔρωτα τοῦ Ὑλα, λέγουσι περὶ τοὺς Καππαδόκας ἀληθῆναι. Καὶ αὖτις, α' δὲ ἐτῶν ἀπὸ Σεμιρά-
μεως εἰς Μητριάων βασιλέα ἀν' ἀριθμοὶ τὸ περιτελλόμενον.

4. Μήδεια Κολχίς ἀνεγύρησεν Αἰγύως· ἥς υἱὸς Μῆδος, ἐξ οὗ Μῆδοι, καὶ ἡ χώρα ἐκλήθη Μῆδεια. Εἴτα φησιν·
Μητριάων δὲ τὴν ἀρχὴν διαδέχεται Ταύτανος, ζῶν καὶ αὐτῆς κατὰ ἔτη τὰ Ἀσσυρίων καὶ νόμους· καὶ ἄλλο
μὲν οὐδὲν ἐγένετο οὐδὲ ἐπὶ τούτου καινὸν ἔργον. Ἀγαμέμνων δὲ καὶ Μενέλαος οἱ Μυκηναῖοι ἐστρατεύσαντο
σὺν Ἀργείοισι καὶ τοῖσι ἄλλοισιν Ἀχαιοῖς εἰς Ἴλιον πόλιν, τῆς Πριάμου τοῦ Φρυγῶς στρατηγίης. Ἐκ Syncello
p. 167-168.

(1) Lege ad cap. xiv, num. 4.

(2) Locum Græcū, qui vel corruptus vel ambiguus est, Goarus Syncelli interpres, p. 167 C, convertit, adeo ut vicennialis obiret nullus. Sed enim ex xxiii regibus (quot mox dicuntur) quorum nemo obierit vicennialis, quoniam pacto conflabitur mille annorum summa? Vox etiam ἐτελεύτησεν ejicienda videtur a Græco textu. Locum igitur egregie intellexit tuitusque est Armenius noster interpres.

(3) Hic in tabulis mox subdeudis dicitur Beloclass.

(4) Bacchi certamen cum Perseo innuit Nonnus Dionys. xxv, proluxe autem canit XLVII.

(5) Apud Armenios scriptores Cappadocia plerumque dicitur ΓΑΜΙΡΑ, uti etiam hoc loco, et in Bibliorum interpretatione Deut. II, 23; Amos IX, 7; Jerem. XLVII, 4; Act. apost. II, 9. Chorenensis tamen in Geographia utitur nomine Cappadocia.

(6) Locum hic percommodat nobis ansam præbet edendi cuiusdam summarii Euripideæ tragœdiæ Pe-
liades, quod (deperdita apud Græcos tragœdia) Armenii incolume servaverunt. Mosis Chorenensis, qui non historica solum, verum etiam rhetorica laude claruit, decem libri Progymnasmatum exstant. Jam vero tertio ejus rhetoricæ libro, qui est De consutatione, prædictam Euripidis fabulam Moses ad exemplum sibi proponit oratoricæ consutationis. En autem ejus verba :

PATROL. GR. XIX.

gesimo supra sexcentesimo, rege Assyriorum Belimo (3), Perseum Danaes filium centum naves ad illorum regionem appulisse. Fugam scilicet arripuerat Perseus a Baccho victus Semeles filio (4). Deinde omisso Perseus Bacchique triumpho, ait, sequiore ætate, imperante apud Assyrios Panya, classem Argonautarum venisse ad Phasim amnem et ad Colchicam Meleam : tum et Herculem iusano Hylæ amore correptum, navi relicta Cappadociam (5) versus, ut aiunt, errabundum contendisse. Dicit præterea : si quis mille annos a Semiramide ad Mithræum numeret, eum rationes constare deprebensurum.

4. Ab Ægeο rege discessit Medea Colchis, femina saga (6). Hujus filius erat Medus, unde Medi (id est Mari) (7); et regio Media dicta (nempe Marastan). Mithræi, inquit, imperium excipiebat successor Teutamus, qui ad mores legesque Assyriorum vitam suam exiiebat; nihilque novi sub hoc rege accidebat, nisi quod Agamemnon atque Menelaus Mycenæi expeditionem cum Argivis fecerunt adver-

C

Medæ consutatio.

Si cuiquam liceret fructum victoriæ ex mendacio adipisci, aut laudis honorem apud omnes consequi; cunctis eiqdem Euripides tragicus antecelleret, qui fabulosæ orationis copia classem universam poetarum superavit. Hic tamen in iis, quæ de Medea refert, extremos mentiendi fines attingit.

Ait enim ipsam, societate cum Jasone quodam inita, e Scythia in Thessaliam navigavisse, atque magicas hic professam, regem, qui terræ imperabat, dolosis consiliis perdere decrevisse. Idcirco apud ejusdem filias commemorata diu patris devesa senectute masculæque prolis defectu, que in paternum regnum succederet, ultro opem suam obtulisse qua illum, siquidem ipse vellent, in juvenilem ætatem denuo restitueret. His dicitis, pergit porro singillatim narrare qua ratione res patrata fuerit : nempe ut Medea laniatum arietem in lebetem conjecerit, ignemque subdidit : utque servente cum motibus lebetis viventis arietis speciem ostenderit : eoque modo illius filibus Peleiam laniandum curaverit. Eratque, inquit, in lebetem; et præterea nihil addit.

Exin Moses Euripideæ fabulæ capita singula diligenter refutat, eaque prorsus incredibilia coarguit (quanquam alibi Moses Euripidem vehementer admiratur). Jam hoc Medæ facinus nemo sere copiosius narrat Diodoro Siculo IV, 50-52.

(7) Medos nimirum Armenii dicunt MARI, Medism MARASTAN.

sus Ilium urbem, in qua Priamus Phryx militarem præfecturam gerebat.

5. Priami exemplar quoque litterarum ad Teutamum circumfertur ejusmodi (1). « Militari vi, inquit, in regione tua (2) a Græcis irruentibus appetitus sum, belloque certatum est varia fortuna. Nunc vero et filius meus Hector extinctus est, et aliorum multa proles ac strenua. Copiarum igitur valido sub duce nobis suppetias mitte. » Hinc diserte ait, missum esse a Teutamo auxilium, ducemque exercitus Memnonem Tithoni filium, quem insidiis exceptum Thessali interemerunt. Ait postea diserte, Sardanapallum anno tertio decimo supra millesimum Assyriorum regem esse creatum (3) : cujus et exitium memorat. Tum sublato Sardanapallo, Assyriorum imperium ab Arbace eversum et ad Medos esse translatum. Hæc omnia Cephalion.

6. Qui vero in libris feruntur Assyriorum reges, secundum emendata exemplaria, hi sunt.

ASSYRIORUM REGES (4).

- I. Ninus, quem primum aiunt universæ Asiæ, demptis Indis, imperavisse annis LII. Sub hoc constat vixisse Abrahamum Hebrææ gentis patriarcham.
- II. Semiramis annis XLII.
- III. Zames idemque Ninyas annis XXXVIII.
- IV. Arius annis xxx.
- V. Aralius, qui Amyrus, annis LX.
- VI. Xerxes, qui et Balæus, annis xxx.
- VII. Amramithes (5) annis XXXVIII.
- VIII. Belochus annis xxxv.
- IX. Balæus annis XII (6).
- X. Aladas (7) annis XXXII.
- XI. Mamythus annis xxx.
- XII. Macchaleus (8) annis xxx.
- XIII. Sphærus annis XII (9).
- XIV. Mainylus annis xxx.

(*) Φέρεται καὶ ἀντίγραφος τῆς Πριάμου ἐπιστολῆς. *Ex Syncello, p. 1, 55, A.*

(**) Ἐπὶ Τευτάμου Ἰλιον Εὐσέβιος φησὶν ἀλῶναι. *Syncellus, p. 151 B.*

(1) Lacunam codicis Armeniaci sic explet Syncellus, apud quem tamen ipsa epistola desideratur.

(2) In Græcis fragmentis supra dicitur Priamus Assyriorum regi subditus.

(3) Errorem Cephalionis, qui reges Assyrios tantummodo XXI dixerit, et quidem Teutami successorem Sardanapallum, tum universam imperii ejus ætatem intra mille annos concluderit, merito coarctavit Syncellus, p. 168 B, his verbis : Ὁ δὲ Κεφαλίων τοὺς πάντας καὶ ἀπὸ Βήλου, καὶ τὴν Τροίας ἄλωσιν, καὶ μετὰ ταῦτα α ἔτη ὕπερ ἀδύνατον ἵνα γὰρ καὶ ἀπὸ Βήλου τις ὑπολάβοι τὸν Ταύτανον πρὸ τοῦ ἐσχάτου Σαρδαναπάλλου... *Cephalion a Beli exordiis spatium omne (etiam eo, quod Trojæ cladem secutum est, incluso) annis mille duntaxat, quod a ratione alienum est, sub regibus tantum XXI metitur. Tautanum quippe regem secundum et vicesimum a Belo numeraturus, ante Sardanapallum Assyriis postremo loco imperantem locandum putavit.*

(4) Operæ pretium erit conferre Assyriorum regum quæ sequuntur nomina et numerum cum Chorenensis tabula satis discrepante eorumdem regum *Hist. 1, 18*, qui reges tantum XXI post Semiramionem

XV. Sparæthus annis XL.

XVI. Ascatades annis XL.

Sub hoc fuit Moses Hebræorum legislator.

XVII. Amyntas annis XLV.

XVIII. Belochus annis XLV.

Hujus filia Tratres (10), quæ Achurardista vocata est, regnavit cum eo annis XVII. Bacchus et Perseus hac ætate fuerunt.

XIX. Balatores annis XXX.

XX. Lamprides annis XXXII.

XXI. Sosares (11) annis VIII (12).

XXII. Lampares, annis XXX.

XXIII. Panyas annis XLII (13).

Sub hoc Argonautarum (14) classis atque Hercules cognoscebantur.

XXIV. Sosarmus annis XIX.

XXV. Mithræus annis XXVII.

XXVI. Teutamus annis XXXII.

Sub quo Ilium captum est.

XXVII. Teutæus annis XL.

XXVIII. Thimæus annis XXX.

XXIX. Dercylus (15) annis XL.

XXX. Eupalmeus annis XXXVIII.

Sub hoc Hebræorum illustris rex David vixit, cujus filius Salomon Hierosolymis templum fundavit.

XXXI. Laosthenes annis XLV.

XXXII. Peritiades annis XXX.

XXXIII. Ophratæus annis XXI.

XXXIV. Ophratanes annis L.

XXXV. Acrazanes annis XLII.

XXXVI. Sardanapallus annis XX.

Sub hoc Lycurgus (16) leges Lacedæmoniis ferbat.

7. Hæc finis fuit regum Assyriorum, imperante Athenis Tespieo Aripbronis filio. Tempus imperii Assyriorum, secundum accuratos scriptores, anni mille ducentiquadragesima (17) : secundum vero alios

ponit in editione (at ms. XXI), ita tamen ut et ipse desinat in Sardanapallum.

(5) Choren. ms. *Arnamithris*.

(6) Lege XLII, ut habet Samuel Aniensis.

(7) In secundo libro *Altadas*, uti etiam hic habet Chorenensis.

(8) Choren. ms., *Aschaleus*.

(9) In secundo Eusebii libro multa annorum discrepantia est ab hoc catalogo.

(10) Recte suspicatur cl. Aucherus *Tratres* videri corruptum ex Græco θυγάτηρ. Hæc enim in secundo libro dicitur *Badossa* vel *Atossa*.

(11) Codex hic *Sumares*. Sed *Sosares* in secundo libro, et in Syncello atque Chorenensi.

(12) Samuel XXI.

(13) Samuel XLV.

(14) Codex Arm. *Argivorum*.

(15) Codex hic *Derusus*, sed emendatur in secundo libro et in Chorenensi.

(16) Codex Arm. *Lacoriges*.

(17) Ita prorsus apud Augustinum *De civ. Dei, IV, 6* : Sicut scribunt qui chronicam historiam persecuti sunt, mille ducentos et quadragesima annos ab anno

mille trecenti. Thonnus Concolerus, qui Græce dicitur Sardanapallus, ab Arbace et Belesi victus, se ipsum igni tradidit. Ab eo ad primam olympiadem anni sunt quadraginta. A Sardanapallo autem Assyriorum imperium Arbaces auferens, Belesim quidem constituit regem Babyloniorum; ipse vero ad Medos transtulit Assyriorum imperium, cujus longævitas hæc.

MEDORUM REGES.

- I. Arbaces annis xxviii.
- II. Maudaces (1) annis xx.
- III. Sosarmus annis xxx.
- IV. Artycas annis xxx.
- V. Dejoces (2) annis lrv.
- VI. Phraortes (3) annis lxiv.
- VII. Cyaxares annis lxxii.
- VIII. Astyages (4) annis lxxxviii.

Sub hoc Cyrus Persis dominabatur, qui, dejecto Astyage, Medorum imperium exstinxit, quod quidem annis ducentis nonaginta octo vigerat (5). Nonnulli tamen alios reges Medorum in codicibus scribunt (6).

LYDORUM REGES.

- I. Ardysus Alyatæ annis xxxvi.
- II. Alyates annis xiv.
- III. Meles (7) annis xii.
- IV. Candaules annis xvii.
- V. Gyges annis xxxv (8).

(*) Ἀρδάκης τὴν βασιλικὴν προσηγορίαν καὶ τὸν πλοῦτον εἰς Μήδους μετήγαγεν. Ἀσσυρίων δὲ βασιλεία κατέστησε Βέλαιον. *Ex Syncello*, p. 205 D.

(**) Εὐσέβιος Κύρου ἕστοιχείωσα, Καμβύσου ἔτη η', Μάγων ἀδελφῶν μῆνας ζ'. *Ex Syncello*, p. 227 A.

primo quo Ninus regnare cepit permansit Assyriorum regnum, donec transferretur ad Medos. Ita Eusebius etiam in secundo libro, teste Hieronymo, ubi de obitu Sardanapali. Sed enim Syncellus, p. 168 C, paulo diversam ipsius Eusebii sententiam refert: Ὁ μέντοι Εὐσέβιος καίπερ πραγματεῖαν οὐ τὴν τυχοῦσαν συλλεξάμενος φιλοπόνως, καὶ ταύτη τὴν ἐαυτοῦ χρονικὴν συγγραφὴν κατασεμνύνας, τὰς τε προκειμένας χρήσεις Διοδώρου καὶ Κεφάλωνος προθέει, ἐν λζ' βασιλευσὶν τὴν Ἀσσυρίων ἀρχὴν περιέλαθεν, ἔπει δὲ ατ', τῷ Κάστορι μᾶλλον ἀκολουθήσας, οὐ καὶ μαρτυρίαν προήγαγεν, ἀσπ' ἔτη φάσκουσαν τοὺς Ἀσσυρίων βασιλεῖς ἄρξει: Eusebius pretiosam licet materiam studioso conatu collegit, eaque Chronicon suum ditaverit, prædiciasque et Diodori Cephalionis sententias protulerit; tamen Assyriorum imperio reges xxxvi, annosque mccc attribuit, ad sententiam inclinans Castoris, cujus et testimonium protulit (cap. 13, in quo tamen Eusebius ad Castorem non inclinavit) annos mcccxxx Assyriorum imperio tribuentis. Denique Alexander Magnus, teste Augustino *De civ. Dei* xii, 10, in epistola ad Olympiadem matrem ex fabulosis Ægyptiorum narrationibus aiebat, regnum Assyriorum quinque millia excessisse annorum.

(1) Chorenensis *Hist.* i, 21, *Maudaces*

(2) Codex hic *Dejoces*; sed *Dejoces* Chorenensis, et secundum Eusebii liber. Vide Diodori *Excerpta* p. Lat. 231.

(3) Consonat Chorenensis in ms.

(4) *Asdahagis* seu *Astyagis* alia etiam nomina recitantur a Syncello, p. 205 D et 226 D, nempe *Darius*, *Nabonnidus*, *Assuerus*.

(5) Atqui hæc summa ex prædictis numeris non exurgit. Sed parum abludit sententia Agathiæ di-

- A VI. Ardys annis xxxvii (9).
- VII. Sadyates (10) annis v (11).
- VIII. Otiartes annis ii.
- IX. Cræsus annis xv.

Cræso interfecto, Cyrus Lydorum imperio finem imposuit.

PERSARUM REGES.

- I. Cyrus annis xxxi **.
  - II. Cambyses annis viii.
  - III. Zmerdis Magus mensibus vii.
  - IV. Darius Hystaspis annis xxxvi.
- Sub hoc instaurabatur templum Hierosolymis, postquam Babylonii priscum inflammaverant.
- V. Xerxes Darii annis xx.
  - B VI. Artaxerxes, cognomento Longimanus, an x.l.i.
- Sub hoc Ezdras et Nehemias Hebræorum duces cognoscebantur.
- VII. Darius annis VII (12).
  - VIII. Artaxerxes annis xl.
  - IX. Ochus annis xxvi.
  - X. Arses annis iv.
  - XI. Darius annis vi (15):
8. Hunc interfecit (14) Alexander Philippi, qui in Persas simul et Assyrios annis duodecim dominatus est. Hinc sequuntur Macedones annis ducentis nonaginta quinque (15) usque ad feminæ cujusdam Cleopatæ interitum, quæ centesima et septima olympiade supra octogesimam regnum tenebat. Ea

C centis p. 63 64: "Ἐτὴ Μήδων ἐν τῇ ἀρχῇ διαυσοῦντων οὐ μείων ἢ τριακόσια, *Medi rerum potiti sunt annis haud minus trecentis*. Apud Syncellum p. 235 C in margine scribuntur anni cclxxvi, tum p. 559 C mendose anni xxx. Medici imperii diuturnitas et Ctesia etiam apud Diodorum mox laudandum cognoscitur.

(6) Et quidem apud Diodorum ii, 32-34 (ut alios auctores mittamus) reges Medorum hi ponuntur a Ctesia: *Arbaces* annis xxviii, *Madauces* annis l, *Sosarmus* annis xxx, *Artycas* annis l, *Arbians* annis xxii, *Arleus* annis xl, *Artynes* annis xxii, *Astibaras* annis xl. denique *Aspadas* seu *Astyages*. Moses item Chorenensis novem Medorum reges enumerat: namque inter *Artycam* et *Dejocentem* interponit regem *Cardiceam*.

(7) Codex, mendose, *Seles*. Sed *Meles* est in secundo libro: tum et in Syncello p. 259 D, *Miles*.

(8) Syncell. xxxvi.

(9) Syncell., xxxviii.

(10) Codex *Sardiartes*.

(11) Secundus Eusebii liber et Syncellus xv.

(12) In secundo libro annis xix.

(13) Aliter Clemens Alex. (ut hujus unius comparratione utamur) *Strom.* i, 21, p. 395 *Cyrus* annis xxx, *Cambyses* annis xix, *Darius* annis xlvi, *Xerxes* annis xxvi, *Artaxerxes* annis xli, *Darius* annis viii, *Artaxerxes* annis xlii, *Ochus vel Arses* annis iii.

(14) Etiam Agathias p. 64 A, diserte ait: Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου Δαρσίον ἀποκτείνας, *Alexander Philippi filius, Darium interficiens*; quanquam reapse Darius a suis percussus est.

(15) Clemens Alex. *Strom.* i, 21, p. 396, alia ratione inita scribit cccxii.

ætate imperavit Romanis Augustus (cognomento A
Sebastus (1), quæ vox sonat *adorabilem*); isque
tunc anno jam quinto decimo Romanum imperium
regebat. A quo anno ad ducentesimam secundam
olympiadem, in quam Tiberii decimus quintus an-
nus incidit, conflantur anni duo supra quinquagin-
ta. Hinc ad Constantini vicennalia sunt anni tre-
centi. De his hactenus. Nunc ad Hebræorum chro-
nologiam pergendum est.

CAPUT XVI.

Qua ratione ab Hebræis chronologia tradatur.

1. Res Hebraicas consequenter en addimus ex
Mose, et ex iis, qui post eum apud Hebræos feruntur,
libris: tum ex Flavii Josephi Judaica priscorum
historia: tum denique ex Africani *Chronicis*.

Chaldæorum, Assyriorum, Medorum Persarum-
que tempora, itemque regum historia, ea prorsus
ratione se habent quam nos præcedente sectione
diximus. Quin adeo Hebræorum progeniem ab ori-
gine manare Chaldaica satis exploratum est: nam-
que Chaldæum fuisse Abrahamum, ejusque majores
Chaldæam incoluisse liquido constat (2). Id etiam
Moses scripto commendans narrat: « Tulitque,
ait, Thara Abramum filium suum, et Lotum filium
Arani nepotem suum, et Saram nurum suam ux-
orem Abrami filii sui, eduxitque eos e terra Chal-
dæorum (3). » Itaque juxta chronica Chaldæorum
opportunitissime ascribitur Hebræorum priscorum
historia. Quæ tamen ab istis de diluvio traduntur,

(1) Καὶ ἔλαβε Θάρα τὸν Ἀβραμ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ τὸν Λὼτ υἱὸν Ἀρρὰν υἱὸν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τὴν
Σάραν τὴν νόμφρην αὐτοῦ, γυναῖκα Ἀβραμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκ τῆς χώρας τῶν
Χαλδαίων. *Ex Genesi*, xi, 31.

(2) Χοῦς δὲ ἐγέννησε τὸν Νεβρώδ· οὗτος ἠρξάτο εἶναι γίγας ἐπὶ τῆς γῆς· οὗτος ἦν γίγας κυνηγὸς ἐναντίον
Κυρίου τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο ἐρούσιν, ὡς Νεβρώδ γίγας κυνηγὸς ἐναντίον Κυρίου. Καὶ ἐγένετο ἀρχὴ τῆς βασι-
λείας αὐτοῦ Βαβυλῶν καὶ Ὀρέχ καὶ Ἀρχάδ καὶ Χαλάννη ἐν τῇ γῇ Σενναάρ. Ἐκ τῆς γῆς ἐκελεῖνης ἐξῆλθεν
Ἀσσοῦρ. *Ex Gen.* x, 8-11.

(1) Scribendum erat: *Græcis dictus Σεβαστός*,
quæ vox, etc. Hæc autem videtur glossa. Sed *Augu-
stum* idem sonare ac *Σεβαστόν* fatetur ipse Græcus
Pausanias *Lacœn.* cap. 11.

(2) Rem ex Philone, Josepho ac Polyhistore con-
firmat ipse Eusebius *Præp. ev.* viii, 6, ix, 16, 17.

(3) Sic quidem scribit Eusebius ex vulgato LXX
Interpretum textu, sed in Bibliis Armeniacis *Nachor*
quoque additur: *Tulitque Thara Abramum*
filium suum, et Nachorum filium suum, et Lotum
filium Arani filii sui, etc. Ergo jam licet feliciter
expedire quæstionem, quam aliter solvebat Augu-
stinus *De civ. Dei* xvi, 13: *Narratur quemadmodum*
Thara cum suis regionem reliquerit Chaldæorum, et
venerit in Mesopotamiam, et habitaverit in Charra.
Tacetur autem de uno ejus filio Nachor, tanquam
eum non duxerit secum. Sed invenimus postea, cum
*servum suum mitteret Abraham ad accipiendam ux-
orem filio suo Isaac, ita scriptum: « Et accepit puer,*
etc., et profectus est in Mesopotamiam in civitatem
Nachor. » Isto et aliis sacræ historiæ testimoniis
*ostenditur, etiam Nachor frater Abraham exisse de re-
gione Chaldæorum, sedesque constituisse in Mesopo-
tamia. Cur ergo Scriptura eum non commemoravit?*
Cur, putamus, nisi forte quod a paterna et fraterna
*pietate desciverat, et superstitioni adhæserat Chal-
dæorum, et postea inde, sive penitendo, sive persecu-
tionem passus, quod suspectus haberetur, et ipse emi-
gravit? Nihil tamen de protectione Nachori est in*
textibus sive Hebraico sive Samaritano.

(4) A diluvio Noachico ad Abrahami ortum pu-

ea abs Græcis fabulationibus vehementer abhor-
rent, quod quidem attinet ad diluvium quod hæc
sub Deucalione contigisse aiunt. Imo et illud grande
diluvium, quod Græci in Ogygi ætatem incidisse
tradunt, procul abest ab ejus diluvii temporibus,
cujus notitia apud Hebræos vulgata est: nimirum
hoc accidit mille fere et ducentis annis ante Ogygi
tempora (4); quamvis Ogygeum diluvium quinquag-
inta et ducentis annis (5) Deucalioneo vetustius
sit. Porro Assyriorum chronicorum, quibus diluvii
historia continetur, non modica est affinitas cum He-
bræorum oraculis, quibus denæ ante diluvium succes-
siones procreationum diligenter expensæ traduntur.

2. Post diluvium vero a tribus viris toto orbe
genus humanum disseminat est. Namque a Jap-
pheto cunctam Europam, et *regionem* ab Amano
monte usque ad occidentalem oceanum aiunt incol-
lis frequentatam: a Cham. Ægyptum, Libyam uni-
versamque ultra ad occidentem solem plagam: a
Semo denique fratrum natu maximo Assyriam et
reliquas Orientis partes. Primi quoque Babylonis
conditus Nebrodum aiunt auctorem litteræ Hebræo-
rum his verbis: « Chus Nebrodum genuit (6), qui,
ut ait Scriptura, cœpit esse gigas in terra. Is erat
gigas venator coram Deo. Unde dictum illud man-
avit: Quasi Nebrodus gigas coram Deo. Fuit autem
principium regni ejus Babylon et Ored et Achad et
Chalane in terra Senaar. Ex eadem regione egres-
sus est Assur qui Ninivem condidit. » Ninives

taturus est infra Eusebius noster annos DCCCCLII.
Nunc dicit, inter Noachicum et Ogygeum diluvium
interpositos esse annos mille circiter et ducentos.
Hinc est colligendum in quem fere Abrahami an-
num ab Eusebio Ogygeum diluvium collatum sit: is
enim locus secundi Eusebii libri desideratur in
mutilo codice Armeniaco. Sed enim quid Euse-
bius in Chronicis tradiderit de Ogyge Deucalionei-
que diluvii temporibus commode docet Augustinus
De civ. Dei xviii, 8 et 10: *Nostri qui chronica scri-
pserunt, prius Eusebius, post Hieronymus, qui uti-
que præcedentes aliquos historicos in hac opinione se-
cuti sunt, post annos amplius quam trecentos, jam se-
cundo Argivorum Phoroneo rege regnante, Ogygii*
diluvium fuisse commemorant... Ut nostri Eusebius
et Hieronymus scribunt, adhuc Cecrope permanente,
diluvium fuit quod appellatum est Deucalionis, eo
quod ipse regnabat in earum terrarum partibus, ubi
maxime factum est.

(5) In codicis Arm. margine ccx. Retinemus au-
tem textus lectionem; nam et Cedrenus p. 14, B,
ait: "Οτι δύο κατακλυσμοὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα γῆν
διαβεβοημένοι γεγόνασι· πρῶτος ἐπὶ Ὀγύγου ἐν τῇ
Ἀττικῇ· χρόνιος δὲ ὑστερον σμῆν' ἐν Θετταλίᾳ ἐπὶ
Δευκαλίωνος. Duo diluvia in Græcia celebri fama
fuerunt: prius sub Ogygo; alterum post annos
ccxlviii sub Deucalione in Thessalia.

(6) Hoc loco scribitur in codice Arm. glossa quæ-
dam seu nota quæ ita se habet: *Chus est Æthiops*
a quo procreatus creditur Nebrodus.

nomine Ninum appellatam aiunt, quæ erat prima Assyriorum urbs regia, quæque Assurum auctorem agnoscit. Erat autem hic de filii Semi, a quo diximus occupatas omnes plagas Orientis. Nati ex Semo feruntur (1) etiam Elamus et Arphaxades et Aramus et Ludus. At ex Elamo orti sunt Elamitæ, gens prima Persarum (2) : ab his Elymais urbs condebatur. Assuro Assyrii *progeniti sunt* : condebaturque Assurus urbem Ninum, quæ mox Ninive dicta est. Ex Arphaxade Arphaxadæi, qui et Chaldæi vocitati sunt (3). Ex Aramo Aramæi, quibus est nomen etiam Syri. Ex Ludo denique Lydi (4). Arphaxadis autem filius fuit Sala; hujus Heberus, a quo Hebræorum nomen et gens propagabatur. Hebero successit sexto loco Abrahamus Judaicæ gentis patriarcha, decima post diluivium generatione. Hæc hactenus. Quippe multa paucis diximus ad demonstrandam Hebræorum cum Chaldæis et Assyriis affinitatem. Nunc operæ pretium est, re paulo altius repetita, principium facere chronologiæ Hebræorum.

3. Jam hujus initio statim ea narrat *Moses* quæ primigeniam nostram creationem spectant : post lonitatem autem amissam, primam humanarum stirpium evoluit historiam, quarum patriarcham prædicat Adamum, qui quidem generi universo homonymus est : namque Adam in Hebræorum loquela cunctos homines universim significat. Ævum igitur, quo hic paradiso pulsus vitam protelavit, divinus per Mosem Spiritus edisserit : tum recta serie posteriorum ejus successionem enumerat, itemque tempora pro singulorum ætatibus : prorsus ut jam inde ab Adamo contexere nobis liceat atque ordinare Hebræorum chronologiam.

4. Nam tempora, quibus habitatum est in illo, qui Dei dictus est, paradiso, nemo est qui effari queat. Imo mihi videtur mirabilis ille Moses, divino Spiritu usus, nescio quod diversorium orbe nostro melius, et beatissimum aliquem Deo dilectæ vitæ incolatum innuere, cum primas humani generis sedes paradisum appellat (5) : nempe Adamum in paradiso suaviorem dulcioremque vitam agita-

visse, quam hominis est : quod prorsus de universa hominum stirpe designavisse exploratum est (6).

5. Sed enim nostra hæc chronologia nullam ejus incolatus rationem habet : neque *ordietur* a cælo terraque conditis, uti nonnulli *sibi faciendum* existimaverunt; sed ab eo tempore quo natura nostra coepit esse, uti nunc se habet, mortalis; atque ejusmodi vitæ conditio a prisco illo parente nobis oborta est : illo, inquam, qui paradiso excidit, dulcique ac feliciore vita depulsus est, et nomine dictus Adamus. Hujus ego annos, quibus fatalem mortalemque vitam conclusit, ex Hebraicis codicibus colligam, sequentique sermone recitabo. Id videlicet Hebraicæ chronologiæ caput est, unde etiam Mosai-
cus liber hoc pacto auspicatur.

B 6. « Et emisit eum, inquit, scilicet primum hominem, Dominus Deus e paradiso deliciarum, ut terram excoleret de qua sumptus erat. Et ejecit Adamum, eumque e regione paradisi deliciarum collocavit. » Tum addit *** : « Ingressus Adamus ad Evam uxorem suam est, quæ concepit peperitque Cainum. » Atque hinc omnino nostra hæc chronologia exordium capiat : superioris autem temporis, si qua est, historia, ea prorsus ut ineffabilis a posteris temporibus sejuncta habeatur. Age vero ipsi Hebræi in suis temporibus supputandis valde dissident inter se : quare operæ pretium est textuum apud ipsos exstantium notitiam habere, ut ex instituta rite comparatione veritas elucescat. Porro Mosaiici quinque libri orbis opificium, ætates tum viventium ante diluivium tum priscorum hominum post illud, nec non Hebraicas propagines, et denique Mosis ex hac vita excessum recitant.

7. Sed enim Legis Volumen apud Judæorum successores aliter se habet, atque apud Samaritanos qui fuerunt Judæorum proselyti. Quin adeo ipæ litteræ alia forma præditæ sunt apud Hebræos, alia apud Samaritanos : atqui Samaritanas genuinas et primigenias habendas esse, ne Judæorum quidem hæredes infitias ibunt****. Igitur ante mutatas litteras nullum inter eos discidium fuit. Rursus quod attinet ad chronologiam manifestus est partium dis-

(*) Τὴν μὲν ποσότητα τοῦ χρόνου τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ διαγωγῆς τῶν πρωτοπλάστων ἀτράντων ἡμῖν ὁ θεόπτης Μωϋσῆς καταλείπει. Ex Syncello, p. 4 B.

(**) Καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτὸν Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη. Καὶ ἐξέβαλε τὸν Ἀδὰμ, καὶ κατώκισεν αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς. Ex Gen. iii, 23, 24.

(***) Ἀδὰμ δὲ ἔγνω Εὐαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· καὶ συνέλαβε καὶ ἔτεκε τὸν Κάιν. Ex Gen. iv, 1.

(****) Διαφωνοῦσι τὰ Ἑβραϊκὰ ἀντίγραφα πρὸς τὸ Σαμαρειτῶν ἀρχαιότατον καὶ τοῖς χαρακτῆρσι διαλλάττον, ὃ καὶ ἀληθὲς εἶναι καὶ πρῶτον Ἑβραῖοι καθομολογοῦσι. Ex Syncello, p. 83 C.

(1) Gen. x, 22.

(2) Suffragatur disertè Josephus *Antiq.* i, 6 : Ἐλαμος Ἐλαμῶν, Περσῶν ὄντας ἀρχηγέτας, κατέλιπεν Ἐλαμὸν Ἐλαμῶν, qui sunt Persarum progenitores, procreavit.

(3) Idem plane tradit Josephus loco prædicto : Ἀρφαξάδης τοῦς νῦν Χαλδαίους καλοῦμένους Ἀρφαξάδου ἀνώμασεν, ἀρξας αὐτῶν Ἀρφαξάδης nomen Arphaxadæis fecit, quorum princeps (vel pater) fuit.

D (4) Imo hi *Ludi* olim dicebantur teste Josepho loco nuper laudato : Λουδοὺς νῦν καλοῦσι, Λουδοῦ δὲ τότε, Λουδας ἔκτισας.

(5) De paradiso, in quo Moses collocatum Adamum narrat, haud absimili modo loquitur Eusebius *Præp. ev.* xii, 11, 13, qui et Mosaicam narrationem opportunitis Platonis locis confirmat.

(6) Subobscurus vel perplexus et ambiguus in Armeniacæ textu locus.

gensus, quem mox comparatio a nobis instituenda vel apprime coarguet. Verumtamen Græcæ interpretationis editio quibusdam in locis a Judaica quidem vehementer abludit, ab Hebraico - Samaritana autem non æque: ita ut ad diluuium usque cum hac non congruat; inde tamen usque ad tempora Abrahami consentientem habeat traditionem. Qui apud nos fertur textus Septuaginta Virorum, is sub Philadelpho Ptolemæo in Græcicum sermonem, *Ægypti* vernaculum, ex Hebræo conversus, miroque

verborum ac sententiarum consensu in Alexandria urbe elaboratus est (1); idemque in bibliotheca conditus et diligentissime conservatus. Nunc vero accurate perscribam * singulorum textuum tenorem, ut quivis facile prædictæ historiæ differentias intelligere queat.

8. Ergo primo ** videamus, Septuaginta Virorum interpretatio ab Adamo ad ortum Abrahami cujusmodi habeat chronologiam.

SEPTUAGINTA VIRORUM.

I. *** Primus homo Adamus anno ætatis cxxx genuit Sethum: vixitque adhuc annis dcc usque ad cxxxv annum Malalaelis.

II. Sethus annos natus ccv genuit Enosum: vixitque adhuc annis dccvii usque ad xx annum Enochi.

III. Enosus annos natus cxc genuit Cainanum: vixitque adhuc annis dccxv usque ad lvi annum Mathusalæ.

IV. Cainanus annos natus clxx genuit Malalaelem: vixitque adhuc annis dccxli usque ad lxxxi annum Lamechi.

V. Malalael annos natus clxv genuit Jaredum: vixitque adhuc annis dccxxx usque ad xlviii annum Noachi.

VI. Jaredus annos natus clxii genuit Enochum: vixitque adhuc annis dccc usque ad cclxxx annum Noachi.

VII. Enochus annos natus clxv genuit Mathusalam: vixitque adhuc annis cc, translatusque est anno trigesimo tertio Lamechi.

VIII. Mathusala annos natus clxvii genuit Lamechum: vixitque adhuc annis dcccii. Sub eo contigit diluuium annis ante obitum viginti duobus (2), unde et summa *reliquæ* ejus vitæ cognoscitur. Secundum vero alia exemplaria vixit *genito Lamecho* adhuc annis dclxxxii (3) et ingruente diluuiio obiit.

IX. Lamechus annos natus clxxxviii genuit Noachum: vixitque adhuc annis dxxxv. Antè patrem suum Mathusalam Lamechus obiit, producta vita usque ad dxxxv annum Noachi.

(*) Εἶθ' οὕτω καὶ τὰ παρὰ Εὐσεβίου τριχῶς ἐκτεθέντα, ὡς ἐκεῖνός φησι, κατὰ τε τοὺς ἑβδομήκοντα σοφοῦς ἑρμηνέας, καὶ κατὰ τὸ παρ' Ἑβραίοις, καὶ ἔτι κατὰ τὸ παρὰ Σαμαρείταις ἀντίγραφον. *Ex eodem*, p. 80 C.

(**) Εἰδόμεν οὖν πρῶτον πῶς ἡ τῶν Ο' ἑρμηνεία τὴν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τῆς τοῦ Ἀβραὰμ γενέσεως χρονολογίαν παρελήφεν. *Ex Syncello*, p. 81 D.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΠΡΟΣ ΛΕΞΙΝ ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑ.

(***) Πρῶτος ἀνθρώπων Ἀδὰμ γενόμενος ἐτῶν σλ' γεννᾷ τὸν Σῆθ' καὶ ἐπέζησεν ἔτη ψ' μέχρις ρβε' ἔτους Μαλαλεῆλ.

Σῆθ' γενόμενος ἐτῶν σε' γεννᾷ τὸν Ἐνὼς· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ψζ' μέχρις εικοστοῦ ἔτους Ἐνὼχ.

Ἐνὼς γενόμενος ἐτῶν ρς' γεννᾷ τὸν Καϊνᾶν· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ψιε' μέχρις νγ' ἔτους Μαθουσάλα.

Καϊνᾶν γενόμενος ἐτῶν ρθ' γεννᾷ τὸν Μαλαλεῆλ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ψμ' μέχρις πα' ἔτους Λάμεχ.

Μαλαλεῆλ γενόμενος ἐτῶν ρξε' γεννᾷ τὸν Ἰάρεδ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ψλ' μέχρις μη' ἔτους Νῶε.

Ἰάρεδ γενόμενος ἐτῶν ρξβ' γεννᾷ τὸν Ἐνὼχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ω' μέχρι σπ' ἔτους Νῶε.

Ἐνὼχ γενόμενος ρξε' γεννᾷ τὸν Μαθουσάλα· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σ', καὶ μετετέθη ἐν ἔτει λγ' τοῦ Λάμεχ.

Μαθουσάλα γενόμενος ἐτῶν ρξς' γεννᾷ τὸν Λάμεχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωθ'.

Λάμεχ γενόμενος ἐτῶν ρπγ' γεννᾷ τὸν Νῶε· καὶ ἐπέζησεν ἔτη φλε'. Πρῶτος Λάμεχ πρὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς τελευτᾷ τοῦ Μαθουσάλα· ἐπέζησε δὲ μέχρις φλε' ἔτους Νῶε. *Ex Syncello*, p. 81, 82.

(1) Rem notissimam notis illustrari quis ferat? Id unum monemus, Irenæum scilicet *Adv. hæres.* III, 25 (cujus sententiam refert etiam Clemens Alex. *Strom.* I, 22, p. 409, 410), Bibliorum interpretationem curatam tradere sub Ptolemæo Lagi filio, Philadelphi parente; hoc autem discidium componi quodammodo apud Eusebium *Hist. eccl.* VII, 32, ab Anatolio dicente eam interpretationem urique regi oblatam; ex quo dicto intelligimus utrumque Ptolemæum per id tempus regnavisse, nempe extrema Ptolemæi Lagi ætate. Sic lere opinatur Vossius *De historic. Gr.* I, 12. Eusebius tamen non solum hoc loco, verum etiam posteriore libro, et *Præp. ev.* VIII, 1, Philadelphum unice hac in re commemorat.

(2) Dicendum est *quatuordecim*. Erant enim gigantes Mathusalæ anni clxvii; quibus addendi sunt clxxxviii Lamechi genitensis Noachum His rursus addendi ρc Noachi usque ad diluuium, quæ

est summa annorum dccccxlv. Vixit autem Mathusala annis dccccxlix; ergo annis xiv diluuium excessit. Atque hæc est famosa questio, ut verbis Hieronymi *Quest. in Gen.* v, 25, utamur, et disputatione omnium Ecclesiarum ventilata, quod nimirum juxta diligentem supputationem quatuordecim annos post diluuium Mathusala vixisse referatur. Sed enim Augustinus *De civ. Dei*, xv, 13, et *Quest. II in Gen.*, itemque *De peccato orig.* II, 27, ait, in quibusdam Græcis LXX Virorum codicibus nec non in uno Latino et uno Syro inveniri Mathusalam sex annis ante diluuium fuisse defunctum.

(3) Biblia sane Armeniaca aiunt Mathusalam post genitum Lamechum superfuisset annis dclxxxii; verum eadem docent Mathusalam genuisse anno ætatis clxxxvii: quare et de sententia Armeniorum Mathusala diluuiio superfuit.

X. Noachus annos natus D genuit Semum, Chamum et Japhethum: vixit adhuc usque ad diluuium annis C. Sexcentesimo Noachi anno supervenit diluuium. Vixitque Noachus post diluuium cum filiis suis annis CCCL usque ad annum octogesimum tertium (1) Heberi.

Summa annorum MCCCXLII. Hæc secundum Septuaginta Virorum interpretationem.

9. HEBRAICUM VERO JUDÆORUM EXEMPLAR ITA SE HABET.

I. Adamus anno ætatis CXXX genuit Sethum: vixitque adhuc annis DCCC usque ad LVI annum Lamechi.

II. Sethus annos natus CV genuit Enosum: vixitque adhuc annis DCCCVII usque ad CLXVIII annum Lamechi.

III. Enosus annos natus XC genuit Cainanum: vixitque adhuc annis DCCCXV usque ad LXXXIV annum Noachi.

IV. Cainanus annos natus LXX genuit Malalaelem: vixitque adhuc annis DCCCXL usque ad CLXXIX annum Noachi.

V. Malalael annos natus LXV genuit Jaredum: vixitque adhuc annis DCCCXXX usque ad CCXXXIV annum Noachi.

VI. Jaredus annos natus CLXII (2) genuit Enochum: vixitque annis DCCC usque ad CCCLXVI (3) annum Noachi.

VII. Enochus annos natus LXV genuit Mathusalam: vixitque adhuc annis CCC, translatusque est anno centesimo decimo tertio Lamechi.

VIII. Mathusala annos natus CLXXXVII (4) genuit Lamechum: vixitque adhuc annis DCCCLXXXII usque ad ipsum diluuium (5).

IX. Lamechus (6) annos natus CLXXXII genuit Noachum: vixitque adhuc annis DCCV. Is obiit quinquennio ante diluuium.

X. Noachus annos natus D genuit Semum, Chamum et Japhethum: vixitque adhuc annis C usque ad diluuium. Anno sexcentesimo Noachi diluuium fuit. Vixitque adhuc post diluuium annis CCCL usque ad annum LVIII Abrahami.

Summa annorum MDCLVI. Dissentit a Septuaginta Virorum interpretatione annis octoginta sex supra quingentos.

10. Hoc annorum numero, aliorum quidem patriarcharum ab Adamo ad Noachum tempora, autem consentiunt Jaredi, Mathusalæ et Lamechi tempora (7). Jam ex trium horum concordia pronum est conjicere, lectionem nostram etiam in præcedentibus melius se habere. Namque e copia tem-

Νῶε γενόμενος ἐτῶν φ' γεννᾷ τὸν Σημ, τὸν Χάμ, τὸν Ἰάφεθ· καὶ ἐπέζησεν μέχρι τοῦ κατακλισμοῦ ἐτη ρ'. Ἐν ἔτει χ' τοῦ Νῶε ὁ κατακλισμὸς ἐγένετο· καὶ ἐπέζησεν Νῶε μετὰ τὸν κατακλισμὸν ἐτη τν' μέχρι πγ' ἔτους Ἑβερ.

Ὅμοι τὰ πάντα βρομβ'. Ταῦτα μὲν κατὰ τὴν Ὁ ἑρμηνείαν. Ex Syncello, p. 83 D.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΠΡΟΣ ΛΕΞΙΝ ΠΑΠΑ ΤΟΥ ΕΒΡΑΙΚΟΥ.

Ἀδάμ γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Σηθ· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ω' ἕως νς' ἔτους Λάμεχ. Σηθ γενόμενος ἐτῶν ρε' γεννᾷ τὸν Ἐνώξ· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ωζ' μέχρι ρη' ἔτους Λάμεχ. Ἐνώξ γενόμενος ἐτῶν υί' γεννᾷ τὸν Καϊνᾶν· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ιοιε' μέχρις πδ' ἔτους Νῶε. Καϊνᾶν γενόμενος ἐτῶν σ' γεννᾷ τὸν Μαλαλεήλ· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ωμ' μέχρις ρσ' ἔτους Νῶε. Μαλαλεήλ γενόμενος ἐτῶν ξε' γεννᾷ τὸν Ἰάρεθ· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ωλ' μέχρις σδδ' ἔτους Νῶε. Ἰάρεθ γενόμενος ἐτῶν ρξβ' γεννᾷ τὸν Ἐνώχ· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ω' μέχρις τξς' ἔτους Νῶε. Ἐνώχ γενόμενος ἐτῶν ξε' γεννᾷ τὸν Μαθουσάλα· καὶ ἐπέζησεν ἐτη τ', καὶ μετετέθη ἐν ἔτει ριγ' Λάμεχ. Μαθουσάλα γενόμενος ἐτῶν ρπζ' γεννᾷ τὸν Λάμεχ· καὶ ἐπέζησεν ψπθ' ἕως αὐτοῦ τοῦ κατακλισμοῦ. Νῶε γενόμενος ἐτῶν φ' γεννᾷ τὸν Σημ, τὸν Χάμ, τὸν Ἰάφεθ· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ρ' μέχρι τοῦ κατακλισμοῦ. Ἐν ἔτει χ' τοῦ Νῶε ὁ κατακλισμὸς ἐγενήθη· καὶ ἐπέζησεν Νῶε μετὰ τὸν κατακλισμὸν ἐτη τν' μέχρι νη' ἔτους Ἀβραάμ.

Ὅμοι τὰ πάντα ἐτη αγνς'. Διαφωνεῖ πρὸς τὴν τῶν Ὁ ἑρμηνείαν ἐν ἔτσι φπς'.

Ἐν τούτοις οἱ μὲν τῶν ἄλλων τῶν ἀπὸ Ἀδάμ καὶ ἐπὶ Νῶε χρόνοι πρὸ τῆς ἐκάστου παιδοποιίας διεστήχασιν πρὸς τὴν τῶν Ὁ ἑρμηνείαν· συμφωνοῦσι δὲ αὐτῇ οἱ τοῦ Ἰάρεθ καὶ τοῦ Μαθουσάλα καὶ τοῦ Λάμεχ· ἐκ δὲ τῆς τούτων συμφωνίας πάρεστι λογισμῷ λαβεῖν, ὅτι καὶ τὰ πρὸ τούτων βέλτιον ἢ παρ' ἡμῖν ἀνάγκηως ἔχει. Ἄπθ

(1) Codex Arm. LXXX, sed mendum tollitur tum B thusalam diluio superstitem, ait diserte Hieronymus *Quæst. in Gen.* v, 25. At Augustinus *De civ. Dei* xv, 11, et *Quæst. II in Gen.*, existimabat in Hebraicis dici Mathusalam præmortuum diluio. Num ergo Augustinus designat potius codices Hebraico-Samaritanos?

(2) Codex Arm. tantum LXII; sed contra est inferius. Veram lectionem lxiij etiam Augustinus *De civ. Dei*, xv, 10, qui ait: *In sexta generatione nusquam utriusque codices (Græcus et Hebraicus) discrepant.*

(3) Codex Arm. tantum LXVI.

(4) Hinc corrigendus Augustini locus *De civ. Dei* xv, 13, in quo mendose scribitur CLXXXII.

(5) Etiam in Hebraicis codicibus exhiberi Ma-

(6) Lamechi generatio desideratur nunc in Eusebii textu Græco apud Syncellum.

(7) Recole superiores locos, tum Latinos ex Armeniacis, tum Græcos cum notis. Neque enim tantas componere lites nostrum est.

poris Jaredi aliorumque duorum, palam sit, præcedentium quoque tempora cum Septuaginta Virorum editione consentire debere. Sane si juniorum natuque minorum tempora (1), propter auctas annorum centurias, in Hebraico textu respondent Septuaginta Virorum interpretationi; multo magis oportet vetustiores illos et progenitores copia temporis posteris suis antecelluisse. Nunc cum videam, facta summa temporum cujusque viri, tempus ante nuptias cum illo post nuptias copulatum, eundem numerum conficere tum in Hebraico textu tum in

Græco LXX Virorum; tempus autem tantummodo ante nuptias in Hebraico textu contractum; ego equidem suspicione percutior, id Judæorum opera curatum esse, qui cæsi sint tempora nuptias præcedentia mutilare atque subtrahere, ob studium accelerandi sibi conjugii liberosque gignendi. Quippe si ii vetustissimi et longævi et annosi a leō præmature ad nuptias gignendumque accesserunt, uti lectio Judæorum demonstrat, quis eum morem præcocium nuptiarum sedulo imitari nolle?

11. SECUNDUM HEBRAICUM SAMARITANORUM EXEMPLAR.

I. Adamus anno ætatis cxxx (2) genuit Sethum : vixitque adhuc annis dccc usque ad ccxxiii annum Noachi.

II. Sethus annos natus cv genuit Enosum : vixitque adhuc annis dcccvii usque ad cccxxv annum Noachi.

III. Enosus annos natus xc genuit Cainanum : vixitque adhuc annis dccciv usque ad cccxxiii annum Noachi.

IV. Cainanus annos natus lxx genuit Malalaelem : vixitque adhuc annis dcccxl usque ad dxxviii annum Noachi.

V. Malalael annos natus lxxv genuit Jaredum : vixitque adhuc annis dcccxxx usque ad dlxxxiii annum Noachi.

VI. Jaredus annos natus lxxii genuit Enochum : vixitque adhuc annis dcllxxxv usque ad ipsum diluvium.

VII. Enochus annos natus lxxv genuit Mathusalam : vixitque adhuc annis ccc, translatusque est ante centesimo octogesimo Noachi.

VIII. Mathusala annos natus lxxvii genuit Lamechum : vixitque adhuc annis dcliii (3) usque ad diluvium.

IX. Lamechus annos natus lliii genuit Noachum : vixitque adhuc annis dc usque ad ipsum diluvium.

γὰρ τοῦ πλεονοῦ χρόνου τοῦ περὶ τὸν Ἰάρεδ δῆλος ἂν γένοιτο καὶ ὁ τῶν προαγόντων συντρέχειν ὀφείλων τῇ τῶν Ὁ' ἐκδόσει. Εἰ γὰρ οἱ νεώτεροι καὶ μεταγενέστεροι τοῖς χρόνοις ταῖς τῶν ἑκατοντάδων προσθήκαις εὐρηγται κατὰ τὴν τοῦ Ἑβραϊκοῦ γραφῆν σύμφωνοι τῇ τῶν Ὁ' ἐρμηνείᾳ, πόσω πλέον εἰκὸς ἦν τοὺς ἀρχαιότερους καὶ αὐτῶν ἐκείνων προπάτορας, μᾶλλον τῶν μετέπειτα, πολυχρονιωτέρους γενέσθαι; Ὁρῶν δὲ ἐν τῇ συγγραφαικῶσει τῆς ἐκάστου ἀνδρὸς ζωῆς, τὸν πρὸ τῆς παιδοποιίας χρόνον, καὶ τὸν μετὰ τὴν παιδοποιίαν ἅμα συναγόμενον τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν σώζοντα, κατὰ τὴν τῶν Ἑβραίων ἀνάγνωσιν, καὶ κατὰ τὴν τῶν Ὁ' ἐρμηνείαν, μόνα δὲ τὰ πρὸ τῆς τεκνογονίας ἔτη παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἀντιγράφων συνεσταλμένα, κινουμὶ μὴ ποτε Ἰουδαίων ἔργον ἦν τοῦτο τολμησάντων συστειλαὶ καὶ ἐπιταχύναι τοὺς πρὸ τῆς παιδοποιίας χρόνους ἐπιτροπῇ ταχυγυμίας. Τῶν γὰρ παλαιωτάτων ἀνδρῶν μακροβίων ὄντων καὶ πολυχρονίων, οὕτω δὲ κατὰ τοὺς τοῦτους θάτον ἐπὶ τοὺς γάμοους καὶ παιδοποιίας ἐλθόντων, ὡς ἡ παρ' αὐτοῖς ἀνάγνωσις δηλοῖ, τίς οὐκ ἂν αὐτῶν τῆς ταχυγυμίας τὸν ὅμοιον τρόπον ἐξήλωσεν;

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΠΡΟΣ ΑΕΕΙΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΑΡΑ ΣΑΜΑΡΕΙΤΙΣ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

Ἀδὰμ γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Σήθ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ω' μέχρι σκγ' ἔτους Νῶε.

Σήθ γενόμενος ἐτῶν ρε' γεννᾷ τὸν Ἐνώ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωζ' ἕως τλε' ἔτους Νῶε.

Ἐνώ γενόμενος ἐτῶν υ' γεννᾷ τὸν Καϊνᾶν· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωιε' μέχρι υλγ' ἔτους Νῶε.

Καϊνᾶν γενόμενος ἐτῶν ο' γεννᾷ τὸν Μαλαλεήλ· καὶ ἐπέζησεν ὡμ' μέχρι φκη' ἔτους Νῶε.

Μαλαλεήλ γενόμενος ἐτῶν ξε' γεννᾷ τὸν Ἰάρεδ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ωλ' μέχρι φπγ' (4) ἔτους Νῶε.

Ἰάρεδ γενόμενος ἐτῶν ξβ' γεννᾷ τὸν Ἐνώχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ψπε' μέχρις αὐτοῦ τοῦ κατακλυσμοῦ.

Ἐνώχ γενόμενος ἐτῶν ξε' (5) γεννᾷ τὸν Μαθουσάλα· καὶ ἐπέζησεν ἔτη τ' μετετέθη ἐν εἰρη' τοῦ Νῶε.

Μαθουσάλα γενόμενος ἐτῶν ξζ' γεννᾷ τὸν Λάμεχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη χγγ' ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ.

Λάμεχ γενόμενος ἐτῶν νγ' γεννᾷ τὸν Νῶε· καὶ ἐπέζησεν ἔτη χ' μέχρις αὐτοῦ τοῦ κατακλυσμοῦ.

(1) Nempe post diluvium.

(2) Codex Arm. cxc.

(3) Mirari subit quod Hieronymus *Quæst. in Gen.* v. 25, dicat : *In Hebræis et Samaritanorum libris ita scriptum reperi : « Et vixit Mathusala centum octoginta septem annis et genuit Lamech. Et vixit Mathusala postquam genuit Lamech septingentos octoginta duos annos, »* etc. Atqui textus editus Samaritanus ista se habet uti scribit Eusebius. Est autem in Ambrosiana satis vetus et pretiosissimus Pentateuchi Samaritani codex membraneus, quem in urbe Sichem invenit olim Frater ille Thomas Novariensis, cujus in Arabicis studiis non obscura laus est. Jam et hic codex, quantum in detritis pagellis legere nobis licuit, edito textui Samaritano suffragatur. Certe ab Eusebio τῶν LXX sententiæ adhærente existimatum esse Mathusalam diluvio su-

B perstitem confirmat Syncellus p. 20 C : 'Ὁ Εὐσέβιος περὶ τοῦ Μαθουσάλα φησὶν ὅτι, τοῦτον ὑπερβῆναι τὸν κατακλυσμόν. Quot autem annis Mathusala diluvium de Eusebii sententia excesserit, vide superior col. 147. Denique cum ibidem dicat Eusebius Mathusalam in aliquot exemplaribus tradi superstitem post gignendum annis dcllxxxii, notandum est egregium testimonium Syncelli p. 114 A, qui id apud Eusebium legerat : Τινὲς δὲ φασὶν, ὡν εἷς ὁ Εὐσέβιος, ἔχειν τινὰ τῶν ἀντιγράφων ὅτι ψπε' ἐπέζησεν Μαθουσάλα μετὰ τὸ γεννησθαι αὐτόν.

(4) Mendose Syncellus in edd. φλγ'.

(5) Græcus textus Eusebii apud Syncellum habet Lx; sed sunt Lxv in Bibliis exemplaribus: idque confirmatur a summa, quæ subditur, annorum mcccvii. Nunc autem Armenius interpret demonstrat, ab ipso quoque Eusebio scriptos fuisse Lxv.

X. Noachus annos natus d genuit Semum : vixitque adhuc annis c usque ad diluuium. Anno Noachi sexcentesimo accidit diluuium : vixitque adhuc Noachus post diluuium annis ccccl usque ad octogesimum tertium annum Heberi.

Summa annorum mcccvii. Differt ab Hebraico Judæorum exemplari annis cccclix ; a Septuaginta autem Virorum interpretatione annis dccccxxv. Atque hæc antè diluuium.

12. Nunc age ad tempora quæ consecuta sunt, accedamus. Atque illud in primis menti nostræ consignatum habeamus, quod nimirum Hebraicæ de diluio narrationi Chaldæorum quoque codices adsonent, itemque de arca a Noacho condita. Equidem post commemoratam a me diligenter Chaldæorum historiam, superfluum duco eosdem denuo sermones oggerere. Cæterum quod illa aquarum aluvies celsissimum quemque montem excesserit, nos ipsi, qui hæc scribimus, rei veritatem oculis speculati sumus. Nostra enim ætate pisces aliquot

A in excelsis Libani montis fastigiis reperti sunt. Nam cum lapides ædificiorum causa e summis jugorum latomiis exciderentur, varia maritimorum piscium genera in montanis cavernis petasonum instar deprehensa sunt, ad hanc usque diem utcumque incolumbia : atque adeo nobis contigit antiquæ illius historiæ perspicuum testimonium oculis contemplari. Sed hæc qui audiunt pro suo quisque libito comprobent ; nos instituta persequamur.

13. Post diluuium anno altero

SECUNDUM SEPTUAGINTA VIRORUM INTERPRETATIONEM.

I. Semus Noachi filius genuit Arphaxadem : vixitque adhuc annis d usque ad ci annum Phaleci.

II. Arphaxades annos natus cxxxv genuit Salam : vixitque adhuc annis ccccliii usque ad ix annum Ragavi.

III. Sala (1) annos natus cxxx genuit Heberum : vixitque adhuc annis cccvvi, usque ad vii annum Seruchi.

IV. Heberus annos natus cxxxv genuit Phalecum : vixitque adhuc annis cccclxxxiii usque ad xxxviii annum Nachori.

V. Phalecus annos natus cxxx genuit Ragavum : vixitque adhuc annis ccix usque lxxv annum Seruchi.

Illius (2) ætate terra divisa est : ideoque Phalecus in Hebræorum sermone significat divisionem. Is patri suo præmortuus est. Sub eodem consurrexit turris ædificium : tum ex una eatenus lingua plurimi sermones propagati sunt, et suum cuique genti idioma tributum. Rem divini libri memorant,

B eidemque sententiæ suffragantur exterarum etiam gentium scripta, nempe ita tradit Polyhistor Alexander in *Chaldaicarum rerum* volumine, itidemque Abydenus : quorum verba superius in Chaldaicis monumentis protuli (3). Jam post Phalecum

Νῶε γενόμενος ἐτῶν φ' γεννᾷ τὸν Σῆμ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρ' μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ. Ἐν ἔτει τοῦ Νῶε χ' ὁ κατακλυσμός ἐγενήθη· καὶ ἐπέζησεν Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμόν ἔτη τν' μέχρις πγ' ἔτους Ἐβερ.

Ὁμοῦ τὰ πάντα ἔτη ατζ'. Διαφωνεῖ πρὸς μὲν τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔτει τμθ' πρὸς δὲ τὴν τῶν Ὁ ἑρμηλείαν ἔτεισιν ρλε'. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ.

Ἐπίωμεν δὲ καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους, πρῶτον ἐκεῖνο σημειωσάμενοι, τὸ συμφώνως τοῦ παρ' Ἑβραίοις ἱστορουμένου κατακλυσμοῦ, καὶ τὴν Χαλδαίων μνημονεύσαι γραφὴν τῆς τε κατασκευασθείσης ὑπὸ τοῦ Νῶε κιβωτοῦ. Τὸ δὲ τὸν κατακλυσμόν ἀρῆσαι ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα τῶν ὀρέων, καὶ ἡμῖν τοῖς μετὰ ταῦτα γράφουσιν ἀληθειαν ἐπιστώσατο αὐτοψία τινῶν ἰχθύων καθ' ἡμᾶς εὐρημένων ἄνω πρὸς αὐταῖς τοῦ Λιδάνου ταῖς ὑψηλοτάταις ἀκρωρείαις· λίθους γὰρ ἐνθένδε εἰς οἰκοδομὰς τινὲς ἀπὸ τῶν ὀρῶν ἐκτέμνοντες, θαλαττίων ἰχθύων εἶρον διάσπορα γένη, ἃ δὴ ἐπὶ τῶν κατὰ δρη κοιλωμάτων συναποπαγῆναι τῇ ἰλύϊ, καὶ τεταριγευμένων δίκην εἰς αὔρο διαμεῖναι συνέδη, ὥστε ἡμῖν, δι' αὐτῆς τῆς ὄψεως, τὴν τοῦ παλαιοῦ λόγου σωθῆναι μαρτυρίαν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΩΝ Ὁ ΕΡΜΗΝΕΙΑΝ.

Μετὰ τὸν κατακλυσμόν ἔτους δευτέρου.

Σῆμ υἱὸς Νῶε γεννᾷ τὸν Ἀρφαξάδ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη φ' μέχρι ρα' ἔτους Φαλέκ.

Ἀρφαξάδ γενόμενος ἐτῶν ρλε' γεννᾷ τὸν Σαλά· καὶ ἐπέζησεν ἔτη υγ' μέχρις θ' ἔτους Ραγαῦ.

Σαλά γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Ἐβερ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη υς' μέχρις ζ' ἔτους Σερούχ.

Ἐβερ γενόμενος ἐτῶν ρλθ' γεννᾷ τὸν Φαλέκ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη υλγ' μέχρις λη' ἔτους Ναχώρ.

Φαλέκ γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Ραγάμ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σθ' μέχρις οε' ἔτους Σερούχ.

Ἐν ταῖς ἡμέραις Φαλέκ διμερίσθη ἡ γῆ· δι' ὃ καὶ σημαίνει τὸ Φαλέκ τῇ Ἑβραίων φωνῇ *μερισμόν*· καὶ οὗτος πρὸ τοῦ πατρὸς τελευταῖ· κατὰ τοῦτον ἡ πυργωποιία συνέστη, καὶ ἀπὸ μιᾶς τῆς πάλαι διαλέκτου πολυωνία γέγονε καὶ ἡ καθ' ἕναστων ἔθνος τῶν γλωσσῶν διαφορὰ. Μετὰ δὲ τὸν Φαλέκ

(1) Salam filium Cainani, non autem Arphaxadis, tradit Lucas iii, 36. Jam hunc Cainanum ab omnibus chronographis in ordinem procreationum fuisse relatum, dicit Moses Chorenensis *Hist.* i, 4. At Eusebius omisit ; ergo Chorenensis Eusebii *Chronicon* ignorabat, cum aliqui ejus *Historiam ecclesiasticam* in Armeniacam linguam translata legeret ii, 9. Ob Cainanum prætermissum sæpe reprehendit Euse-

bium Syncellus pp. 56, 42, 79, 92, 115, 168. Hac super re disputat etiam Samuel in *Chronologia*.

(2) Nempe *Phaleci*. In textu Arm. est *Seruchi*, quod mendum tollitur in margine codicis scribendo *illius*. Id autem mendum similitudine vocum Armeniacarum *SORA illius* et *SERUCA Seruchi* generatum fuerat.

(3) Capp. 4 et 8.

VI. Ragavus annos natus cxxxv genuit Seruchum : vixitque adhuc annis ccvii usque ad lxxviii (1) annum Nachori.

VII. Seruchus annos natus cxxx genuit Nachorum : vixitque adhuc annis cc usque ad li annum Abrahami.

VIII. Nachorus annos natus lxxxix genuit Tharam : vixitque adhuc annis cxix usque ad xlix annum Abrahami.

IX. Thara annos natus lxx genuit Abrahamum : vixitque adhuc annis cxxxv usque ad xxxv annum Isaaci.

X. Abrahami annus primus. Is est Judææ gentis progenitor. Ejus ætate Assyrii cunctisque Asiaticis dominati sunt Ninus atque Semiramis. A diluvio ad primum annum Abrahami congeruntur anni mccccxlii. Erant autem ab Adamo ad diluvium anni mccccxlii (2); summa igitur est annorum mmclxxxiv (3).

14. Attamen anno post diluvium altero

SECUNDUM HEBRAICUM JUDEORUM EXEMPLAR

I. Semus Noachi filius genuit Arphaxadem : vixitque adhuc annis d usque ad l annum Jacobi.

II. Arphaxades annos natus xxxv genuit Salam, vixitque adhuc annis ccccliii usque ad xlviij annum Isaaci.

III. Sala annos natus xxx genuit Heberum : vixitque adhuc annis ccccliii usque ad xviii annum Jacobi.

IV. Heberus annos natus xxxiv genuit Phalecum : vixitque adhuc annis cccclxxx usque ad lxxix annum Jacobi.

V. Phalecus annos natus xxx genuit Ragavum : vixitque adhuc annis ccix usque ad xlviij annum Abrahami.

VI. Ragavus annos natus xxxii genuit Seruchum : vixitque adhuc annis ccvii usque ad lxxviii annum Abrahami.

VII. Seruchus annos natus xxx genuit Nachorum : vixitque adhuc annis cc usque ad primum annum Isaaci.

VIII. Nachorus annos natus xxix genuit Tharam : vixitque adhuc annis cxix usque ad xlix annum Abrahami.

IX. Thara annos natus lxx genuit Abrahamum ; vixitque adhuc annis cxxxv (4) usque ad xxxv annum Isaaci.

X. Abrahami annus primus. A diluvio ad primum annum Abrahami conficiuntur anni cclxxxvii. Ab Adamo autem summa est annorum mccccxxxviii. Differt a Septuaginta Virorum interpretatione annis mccccxxv.

15. Attamen anno post diluvium altero

Ῥαγαῦ γενόμενος ρλε' γεννᾷ τὸν Σερούχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σζ' μέχρι ος' ἔτους Ναχώρ. Σερούχ γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Ναχώρ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σ' μέχρι να' ἔτους Ἀβραάμ. Ναχώρ γενόμενος ἐτῶν οθ' γεννᾷ τὸν Θάρρα· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ριθ' μέχρι ος' (5) ἔτους Ἀβραάμ. Θάρρα γενόμενος ἐτῶν σ' γεννᾷ τὸν Ἀβραάμ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρλε' μέχρι λε' ἔτους Ἰσαάκ. Ἀβραάμ ἔτος πρώτων. Οὗτος ἦν ὁ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους προπάτωρ, Κατὰ τοῦτον Ἀστυρίας καὶ τῆς Ἀσίας πάσης ἐβασίλευσεν Νίνος καὶ Σεμίραμις. Ὅμοι ἀπὸ τοῦ κατακλισμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραάμ ἔτη θμβ'. Ἦν δὲ τὰ ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ἐπὶ τὸν κατακλισμὸν ἔτη βσμθ'· τὰ πάντα συνάγεται ἔτη γρσθ'.

EYSEBIOY KATA TO ΠΑΡΑ ΙΟΥΔΑΙΟΙΣ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

Ἐτους δευτέρου μετὰ τὸν κατακλισμὸν

Σῆμ υἱὸς Νῶε γεννᾷ τὸν Ἀρραξάδ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρ' μέχρι νε' (6) ἔτους Ἰακώβ.

Ἀρραξάδ γενόμενος ἐτῶν λε' γεννᾷ τὸν Σαλά· καὶ ἐπέζησεν ἔτη υγ' μέχρι μη' ἔτους Ἰσαάκ.

Σαλά γενόμενος ἐτῶν λ' γεννᾷ τὸν Ἔβερ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη υγ' μέχρι ιη' ἔτους Ἰακώβ.

Ἔβερ γενόμενος ἐτῶν λδ' γεννᾷ τὸν Φαλέκ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη υλ' μέχρις οθ' ἔτους Ἰακώβ.

Φαλέκ γενόμενος ἐτῶν λ' γεννᾷ τὸν Ῥαγαῦ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σθ' μέχρι μη' ἔτους Ἀβραάμ.

Ῥαγαῦ γενόμενος ἐτῶν λδ' γεννᾷ τὸν Σερούχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σζ' μέχρις οη' ἔτους Ἀβραάμ.

Σερούχ γενόμενος ἐτῶν λ' γεννᾷ τὸν Ναχώρ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σ' μέχρι πρώτου ἔτους Ἰσαάκ.

Ναχώρ γενόμενος ἐτῶν κθ' γεννᾷ τὸν Θάρρα· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ριθ' μέχρι μθ' ἔτους Ἀβραάμ.

Θάρρα γενόμενος ἐτῶν σ' γεννᾷ τὸν Ἀβραάμ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρλε' μέχρι λε' ἔτους Ἰσαάκ.

Ἀβραάμ ἔτος πρώτων. Ὅμοι ἀπὸ τοῦ κατακλισμοῦ ἕως τοῦ α' ἔτους Ἀβραάμ ἔτη σιθ'. Τὰ δὲ πάντα ἀπὸ Ἀδάμ ἔτη μθμη'. Διαφωνεῖ πρὸς τὴν τῶν Ὁ ἑρμηνείαν ἔτσι ασλε'.

(1) Textus Arm. lxx, sed ibidem in margine lxxvii.

(2) Hanc summam recte definitam ab Eusebio censet Syncellus p. 54 A : Εὐσέβιος βσμθ' ὑγιῶς ἔθετο καὶ ὁμοφώνως τῇ Γραφῇ. Idem ait p. 83 C.

(3) Hunc diserte annorum numerum definitum fuisse apud Eusebium ab Adamo ad Abrahamum docet Syncellus pp. 55, 54, 92, 111.

(4) Codex Arm. cv, quem numerum aliosque

deinceps nonnullos putatis annorum rationibus emendandos censuimus.

(5) Ita nunc se habet Græcus textus; sed mendum corrigitur ab Armenio interprete, qui meliore lectione usus est.

(6) Ita nunc textus; sed veram lectionem exhibet Armenius interpres, l. Sic enim colliguntur anni reliqui Semi quingenti, quandoquidem Jacobus natus est anno Isaaci lx (Gen. xxv, 26).

SECUNDUM HEBRAICUM SAMARITANORUM EXEMPLAR

- I. Semus Noachi filius genuit Arphaxadem : vixitque adhuc annis D usque ad CI annum Phaleci.
 II. Arphaxades annos natus CXXV genuit Salam : vixitque adhuc annis CCCIII (1) usque ad CXXIX annum Phaleci.
 III. Sala annos natus CXXX genuit Heberum : vixitque adhuc annis CCCIII (2) usque ad CXXXIX annum Ragavi.
 IV. Heberus annos natus CXXXIV genuit Phalecum : vixitque adhuc annis CCLXX (3) usque ad CXL annum Ragavi.
 V. Phalecus annos natus CXXX genuit Ragavum : vixitque adhuc annis CIX usque ad CIX annum Ragavi.
 VI. Ragavus annos natus CXXXII genuit Seruchum : vixitque adhuc annis CCVII usque ad LXXVII annum Nachori.
 VII. Seruchus annos natus CXXX genuit Nachorum : vixitque adhuc annis C usque ad XXI annum Abrahami.
 VIII. Nachorus annos natus LXXIX genuit Tharam : vixitque adhuc annis LXXIX usque ad LXXIX annum Tharæ.
 IX. Thara annos natus LXX genuit Abrahamum : vixitque adhuc annis LXXV usque ad LXXV annum Abrahami.
 X. Abrahami primus annus. A diluvio ad primum annum Abrahami consciuntur anni DCCCCLXII, quot videlicet etiam in Septuaginta Virorum editione habentur (4).

Ergo cum nostra lectione congruunt Hebraicæ, quæ apud Samaritanos feruntur, litteræ, quod attinet ad priorum annorum ante gignendum designationes : differuntque ab Hebraico Judæorum exemplari annis DCL. Namque a diluvio ad primum annum Abrahami in libris Judæorum anni sunt CCLXXXII.

16. Quandoquidem igitur antiquissimus Hebræorum textus, qui apud Samaritanos ad hanc usque diem incolumis superest, cum LXX Virorum interpretatione congruens, patriarchas exhibet a diluvio ad Abrahamum generantes post prædictas annorum centurias, et quod supra est ; quonam pacto dicere

licet, majores illos natu multoque longiore vita, quam ipsorum posteris usuvenit, utentes, tam cito ad procreandum accessisse, et non potius eo tempore quod Septuaginta Viri designant? Prudens (5) præterea ratiocinium suadet, ut prorsus fateamur, Judaicum scriptum peccare in recensendis ab Adamo ad Abrahamum temporibus, tribus exceptis quæ circa Jaredum vertuntur (6) ; scriptum autem Samaritanum tantummodo usque ad diluvium in errore versari ; namque a diluvio ad Abrahamum consensus est cum annorum perscripto a Septuaginta Viris catalogo. Evidentissime (7) igitur Judaicum Hebræorum exemplar in mendo cubat : quippe quod

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΑΜΑΡΕΙΤΩΝ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

Ἔτους β' μετὰ τὸν κατακλυσμὸν
 Σὴμ υἱὸς Νῶε γεννᾷ τὸν Ἀρφαξᾶδ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη Ϝ' μέχρις ϱα' ἔτους Φαλέκ.
 Ἀρφαξᾶδ γενόμενος ἐτῶν ϱε' γεννᾷ τὸν Σαλά· καὶ ἐπέζησεν ἔτη τγ' μέχρις λθ' ἔτους Φαλέκ.
 Σαλά γενόμενος ἐτῶν ϱλ' γεννᾷ τὸν Ἔβερ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη τγ' μέχρις ϱθ' ἔτους Ραγαῦ.
 Ἔβερ γενόμενος ἐτῶν ϱδ' γεννᾷ τὸν Φαλέκ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σσ' μέχρις ϱμ' ἔτους Ραγαῦ.
 Φαλέκ γενόμενος ἐτῶν ϱλ' γεννᾷ τὸν Ραγαῦ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ϱθ' μέχρις ϱθ' ἔτους Ραγαῦ.
 Ραγαῦ γενόμενος ἐτῶν ϱλθ' γεννᾷ τὸν Σερούχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σς' μέχρις ϱς' ἔτους Ναχώρ.
 Σερούχ γενόμενος ἐτῶν ϱλ' γεννᾷ τὸν Ναχώρ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ϱ' μέχρις κα' ἔτους Ἀβραάμ.
 Ναχώρ γενόμενος ἐτῶν ϱθ' γεννᾷ τὸν Θάρρα· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ξθ' μέχρις ξθ' ἔτους Θάρρα.
 Θάρρα γενόμενος ἐτῶν ϱ' γεννᾷ τὸν Ἀβραάμ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ϱε' μέχρις ϱε' ἔτους Ἀβραάμ.
 Ἀβραάμ ἔτος πρῶτον. Ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραάμ ἔτη θμβ', ὅποσα ἦν καὶ κατὰ τῶν Ὁ ἔρμηνειαν.

Συνῆδει τοίνυν τῇ παρ' ἡμῖν ἀναγνώσει ἡ παρὰ Σαμαρείταις φερομένη Ἑβραϊκὴ γραφὴ κατὰ τὰς πρώτας τῶν ἐτῶν ἀποδόσεις τὰς πρὸ τῆς παιδοποιίας· διαφωεῖ δὲ πρὸς τὸ Ἰουδαίων Ἑβραϊκὸν ἔτεσι χν'· ἦν γὰρ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραάμ κατὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων γραφὴν ἔτη σιθ'.

Ἐπεὶ τοίνυν φαίνονται κατὰ τὸ παλαιότατον Ἑβραϊκὸν, ὃ δὴ παρὰ Σαμαρείταις ἐστὶ καὶ νῦν σώζεται, τῇ τῶν Ὁ ἔρμηνειᾷ συμφώνως ὁ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἐπὶ Ἀβραάμ μετὰ τὰς προκειμένας τῶν ἐτῶν ἑκατοντάδας καὶ τὸν ἐπὶ τούτοις ἀριθμὸν παιδῶν ποιησάμενοι, ποῖος ἐρεῖ λόγος τούτων πρεσβυτέρους, καί περ ἔτεσι πλὴν πλείοσι τῶν μετὰ ταῦτα βεβιωκότας, τάχιστα ἐπὶ τὴν παιδοποιίαν ἔλθειν, καὶ μὴ μᾶλλον κατὰ τοὺς παρὰ τοῖς Ὁ σεσημειωμένους χρόνους ; Τούτου δ' οὖν καὶ ὁ σώφρων λογισμὸς ἐπιβάλλει νοεῖν, ὥστε ἀνάγκη δημαρτησθαι ὁμολογεῖν τὴν μὲν παρὰ Ἰουδαίοις γραφὴν ἐν τοῖς ἀπὸ Ἀδάμ καὶ ἐπὶ Ἀβραάμ χρόνοις, ἐκτὸς τῶν περὶ τὸν Ἰάρεδ· τὴν δὲ παρὰ Σαμαρείταις ἐν τοῖς ἀπὸ Ἀδάμ καὶ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν μόνοις· τὰ γὰρ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἐπὶ τὸν Ἀβραάμ ἔτη σύμφωνα εὔρηται τῇ παρὰ τοῖς Ὁ φερομένη τῶν ἐτῶν σημειώσει. Ἄντικρυς δὲ φαίνεται δημαρτημένους ἔχειν τὸ παρὰ Ἰουδαίοις Ἑβραϊκὸν συνάγει γὰρ κατὰ τὸ

(1) Codex Arm., LXXX.

(2) Codex Arm., LXXX.

(3) Codex Arm., CC.

(4) Vide superius col. 155.

(5) Armenius interpres pro prudens habet demissum, nimirum quia σώφρων interdum est demissus, modestus, qui sensus Armeniacæ interpretationis

haud nobis hoc loco placebat.

(6) Lege col. 149.

(7) Vocabulum ἄντικρυς, quod hoc loco in Græco textu occurrit, Goarus Syncelli interpres vertit oppositum ; sed melius Armenius interpres evidentissime ; neque enim hic induci oppositio videtur.

sub unum idemque tempus ætates Abrahami Noachique cogit, quam rem nulla historia confirmat. Reapse si, ut est in Judæorum scripto, a diluvio ad Abrahamum excurrunt anni CCXCII, quoniam Noachus, prout ipsi tradunt, diluvio annis CCLC superstes fuit; plane constat, ab eo usque ad Abrahami LVIII annum vitam esse protractam.

17. Sed enim et alio ex capite Judaicorum exemplarium absurditatem cognoscere licet; quod ibi nimirum homines ante Abrahamum dicantur genuisse tricenarii, cum contra vel Abrahami posteris nonnisi post annum trigesimum dedisse operam liberis relatum sit. Ergo quaquaversus manifestum est, Septuaginta Virorum interpretationem ab antiquioribus nulloque errore vitiatas Hebræorum exemplaribus fluere. Ideoque et nos merito ad hanc chronologiam construendam eadem utimur: præsertim cum Ecclesia quoque Christi toto orbe diffusa huic uni adhæreat, cujus usus a Servatoris nostri tum apostolis tum discipulis nobis commendatus est.

18. Itaque, secundum Septuaginta Interpretes, ab Adamo ad diluvium anni numerantur MCCCXLII. A diluvio ad primum annum Abrahami anni CMXLII; quorum summa anni MMCLXXXIV. Secundum autem Hebraicam Judæorum scripturam ab Adamo ad diluvium anni sunt MCLVI: tum a diluvio ad primum annum Abrahami anni CCLXXXII; quorum summa anni MCCCCXLVIII. Denique secundum Hebraicum Samaritanorum textum ab Adamo ad diluvium anni sunt MCCCVI; deinde a diluvio ad primum annum Abrahami anni DCCCCXII; quorum summa anni MCCCXLIX.

19. Jam a primo anno Abrahami ad Mosem

αὐτὸ τοῖς χρόνοις τὸν Ἀβραὰμ καὶ τὸν Νῶε, ὅπερ οὐδέμῃα παρίστησιν ἱστορία. Εἰ γὰρ κατὰ τὴν Ἰουδαίων γραφὴν ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἐπὶ Ἀβραὰμ ἔτη τυγχάνει σὺς^β, ἐξῆς δὲ Νῶε κατὰ τοὺς αὐτοὺς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη πν', δηλὸς ἐστὶ παρατείνσας τὴν ζωὴν μέχρι νη' ἔτους Ἀβραὰμ.

"Ἐστὶ δὲ καὶ ἄλλως τὴν ἀποκλίαν συνιδεῖν τὼν παρ' Ἰουδαίους ἀντιγράφων, ἀπὸ τοῦ τριακονταετείς ἀναγράψαι τοὺς πρὸ τοῦ Ἀβραὰμ πεπαιδοποιημένους· ὅποτε οἱ μετὰ τὸν Ἀβραὰμ ἱστοροῦνται πρεσβύτεροι τῶν λ' ἔτων ἐπὶ τὴν παιδοποιαν ἔλθειν. Πανταχόθεν τοιγαροῦν τῆς τῶν Ὁ ἑρμηνείας ἐκ παλαιᾶς, ὡς εἶοικε, καὶ ἀδιαστρέφου Ἑβραίων γραφῆς μεταθεβλήσθαι συνισταμένης, εἰκότως ταυτὴ καὶ ἡμεῖς κεκρήμεθα κατὰ τὴν περὶ τὴν χρονογραφίαν· ὅτε μάλιστα καὶ ἡ καθ' ἑλθῆς τῆς οἰκουμένης ἡπλωμένη Χριστοῦ Ἐκκλησία ταύτη μόνη προτέχει, τῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀποστόλων τε καὶ μαθητῶν ἀρχῆθεν ταύτῃ χρῆσθαι παραδεδωκῶτων.

"Ἐστὶ τοίνυν κατὰ τοὺς Ὁ τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη βσμθ'· τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τοῦ πρώτου ἔτους Ἀβραὰμ ἔτη θμθ'· τὰ πάντα ἔτη γρπθ'. Κατὰ δὲ τὸ παρὰ Ἰουδαίους Ἑβραϊκὸν ἀπὸ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη αχς^γ· ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸν πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ ἔτη σὺς^β· τὰ πάντα ἔτη αθμθ'. Κατὰ δὲ τὸ πρὸ Σαμαρείταις Ἑβραϊκὸν ἀπὸ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη ατς^γ· ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸν πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ ἔτη θμθ'· ὁμοῦ τὰ πάντα ἔτη βσμθ'. *Ex Syncello p. 89 D.*

(¹) Καὶ ἔλαθεν Ἀβραμ τὴν Σάρα γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὸν Λὼτ υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. *Ex Genesi, x, 5.*

(²) Καὶ ὤφθη Κύριος τῷ Ἀβραμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Τῷ σπέρματι σου δώσω γῆν ταύτην. *Ex Genesi, x, 7.*

(³) Εὐτέβιος τὰ υλ' ἀπὸ τοῦ ε' καὶ ὁ ἔτος Ἀβραὰμ, ἦτοι ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς παροιχίας αὐτοῦ εἰς γῆν Χαναάν, ἕως τοῦ πα' ἔτους Μωϋσείως καὶ ἀπ' Αἰγύπτου πορείας τοῦ Ἰσραὴλ ἀπαριθμεῖ. *Ex Syncello, p. 99 D, sed interpolata.*

(⁴) Τοῦτο δὲ λέγω, διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς Χριστὸν, ὁ μετ' ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὸς νόμος οὐκ ἀκυροῖ, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. *Ad Galatas, III, 17.*

(⁵) Τῷ δὲ Ἀβραὰμ δι' ἐπαγγελίας κεγάριστα ὁ Θεός. *Ibidem 18.*

(⁶) Καὶ ἐρρήθη πρὸς Ἀβραμ· Γινώσκων γινώσῃ ὅτι παροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτοὺς καὶ κακώσουσιν αὐτοὺς, καὶ ταπεινώσουσιν αὐτοὺς τετρακόσια ἔτη. *Ex Gen. xv, 13, et Act. Apost. vii, 6.*

(⁷) Ἡ δὲ παροιχισίς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἦν παρῶκησαν ἐν γῇ Αἰγύπτου καὶ ἐν γῇ Χαναάν αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν, ἔτη τετρακόσια τριάκοντα. Ἐγένετο δὲ μετὰ τὰ τετρακόσια τριάκοντα ἔτη, ἐξῆλθε πᾶσα ἡ δύναμις Κυρίου ἐκ γῆς Αἰγύπτου νυχτός. *Ab Exodo, XII, 40, 41.*

(1) Conferatur Scaliger *Euseb. Chron. Gr.*, ed. Amstclod., p. 23.

annis cxxx : tum denique contigisse ut post annum tricesimum supra quadringentesimum exercitus Domini ex Ægypto noctu discederent. » Age vero cum anni cumulentur cxxx post Dei repositionem, quæ anno Abrahami septuagesimo quinto facta est; prorsus sequitur, ut a primo Abrahami anno ad Mosem exitumque ab Ægypto numerentur anni dv. Quos quidem nonnulli minutatim ita percensent. Scilicet Abrahamus, aiunt, annos natus c genuit Isaacum. Isaacus annos natus lx genuit Jacobum. Jacobus annos natus lxxxvi genuit Levinum (1). Levinus annos natus xlvi genuit Cabathum. Cabathus annos natus lxiii genuit Amramum. Amramus annos natus lxx genuit Mosem. Moses annos natus lxxx populum eduxit ex Ægypto. Conficiuntur a primo anno Abrahami ad egressum ex Ægypto anni dv. Summa autem ab Adamo ad egressum ex Ægypto, secundum Septuaginta Viros, annorum est mmm̄dclxxxix (2); secundum Judæos annorum m̄m̄dcliii; secundum denique Samaritanos annorum m̄m̄dcllii.

21. Verumtamen ab obitu Mosis ad Salomonem templique ædificium liber quidem Judicum (quicum etiam præco (3) apostolus Paulus in apostolicis Actis consentit) doctrinam temporum traditaciter ac Regnorum historia (4) et Hebræorum traditio discrepans. Operæ pretium erit monumenta hæc sigillatim percurrere, et, quæ recta videbitur, sententiam amplecti.

22. Atque interim inconsulte non est præmittendum, ab Africano item *Chronologiæ* quinque libros esse confectos, qui, meo quidem iudicio, in his de quibus nunc agimus, crasso errore vagatur.

(*) Καὶ κατὰ μέρος δὲ οὕτως ἔχει· Ἀβραὰμ γενόμενος ἐτῶν ρ' γεννᾷ τὸν Ἰσαάκ. Ἰσαάκ γενόμενος ἐτῶν ξ' γεννᾷ τὸν Ἰακώβ· Ἰακώβ γενόμενος ἐτῶν πζ' γεννᾷ Λευί. Λευί γενόμενος ἐτῶν μθ' γεννᾷ τὸν Καθά. Καθά γενόμενος ἐτῶν ξ' γεννᾷ τὸν Ἀμράμ. Ἀμράμ γενόμενος ἐτῶν οε' γεννᾷ τὸν Μωϋσῆν. Μωϋσῆς γενόμενος ἐτῶν π' ἐξάγει τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου. Συνάγεται οὖν τὰ πάντα ἀπὸ μὲν πρώτου ἔτους Ἀβραὰμ ἐπὶ τὴν ἐξ Αἰγύπτου πορείαν ἔτη φθ'· ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλισμοῦ αὐτοῦ· ἀπὸ δὲ Ἀδάμ κατὰ τοὺς Ο' ἔτη αχθ', κατὰ δὲ ἄλλως. . . . *Ex Nicephori Chronographia*, p. 396-397.

(**) Ὁ δὲ Εὐσέβιος τὰ παρὰ τῆς ἡμετέρας ἀποστόλου ἐν ταῖς Πράξεσι, τῶν Κριτῶν ἔτη υν' συστήσαι βουλευθεὶς, ἐνεχρησάτο τούτων τισίν· διαπορεῖ μέντοι λέγων τὰ μετὰ τοῦ Μωϋσέως τελευτην ἄλλως καίσθαι μέχρι Σολομῶνος καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ ἐπισκευῆς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Βασιλειῶν. *Ex Syncello*, p. 174 D, *sed interpolata*.

(***) Εὐσέβιος δὲ μόνος ὁ Καισαρεύς τὰ τῶν πρεσβυτέρων οὐ παρέλαβεν. Ὁ δὲ Ἀφρικανὸς ἔτη λ' αὐτοῖς ἀπένειμεν, ᾧ πλείστα κατεγκαλεῖ ὁ Εὐσέβιος ὡς μεγάλα, φησὶ, διαμαρτῶντι, καὶ τολμηροτάτῳ πράγματι ἐπαχειρησάτω, πρὸς τοὺς ἄλλοις ὅς ἔτη, μ' μὲν τὰ τῆς ἀναρχίας, λ' δὲ τὰ τῆς εἰρήνης οἰκοθεῖν παρεμβαλόντι, τὰ ὅλα ρ'. *Ex Syncello*, p. 174 C, *sed interpolata*.

(1) Syncellus, p. 116 C, reapse docet, apud Eusebium tradi Levinum genitum anno Jacobi lxxxvi. Est autem mendosa lectio ejusdem Syncelli p. 106 A; quo loco, tanquam ex ipso Eusebio, scribuntur anni lxxxvii, quæ fuit potius sententia Africani.

(2) In margine codicis, m̄dclxxxix.

(3) In Armenio textu *Nuiragan*, quod vocabulum cl. Zohrabus, linguæ suæ Armeniacæ peritissimus ac veteranus magister, mihi interpretabatur *nuntius*, sed cl. Acherus in adnotationibus explicabat *sacraus*. Interpretationem *nuntius* vituperabat cl. Leopardus, propterea quod *nuntius* idem sit sere atque consequens *apostolus*. Sed enim Ephraemius *chronographus* a me editus v. 2653, ait : *χήρυξ ἀπόστολος, nuntii vel potius præcones apostoli*. Et sic haud raro loquuntur Græci, qui epithetis mire abundant ac delectantur. Ergo vocabulum Arm.

A Namque ab exitu Mosis ad Salomonem templique Hierosolymitani ædificium suis quidem peculiaribus calculis supputat annos dcccxxiv : cujus temporis magnam partem sine testimonio statuens, peccat; non eo solum nomine quod divini sermonis libro adversatur, verum etiam quod a se temere fictos centum annos obtrudit. Quippe auget annos seniorum, qui post Josuam fuerunt, quos annos scribit xxx : deinde post Samsonem popularis potestatis (5) annos xl rursusque pacis annos xxx. Atque tot annorum excessum sine debita confirmatione tacite constituens, multorum annorum vim marte proprio inter Mosis tempora regnumque Salomonis inserit, quod spatium annis plus septingentis et quadraginta definit. Sed enim quot antea procreationes exstiterint inspiciendum est, atque indidem cognoscendum, quam infirmo verborum artificio Africanus utatur. Enimvero (6) quoniam ab Abrahamo ad Davidem xiv numerantur procreationes (7); sub Mose autem nona jam procreatio agebatur (8), sub quo videlicet Naason filius Aminadabi cognoscebatur, tribus Judæ princeps, qui et in deserto obiit : erat enim ex iis qui Ægypto excesserant, atque in primum numerorum censum relati sunt (9); satis constat ne a reliquis quidem quinque post Naasonem usque ad Davidem procreationibus eum numerum annorum expleri. Naason enim genuit Solomonem; hic Boosum; hic Obedum; hic Jessem; hic Davidem (10). Qui ergo fieri potest, ut intra quinque procreationum fines post Mosem septingentorum annorum spatium contineatur? Si enim aliquis æquis partibus tempus in singulas procreationes dispertiat, anni hominum

D *Nuiragan* recte nos olim explicavisse videmur *nuntius*, vel certe, ut nunc scribo, *præco*.

(4) Lib. iii.

(5) Vox Armeniaca *engherasduthiun* componitur ex *engher*, socius, et *hasduthiun*, conciliatio; sed *anarchia* vel *δημοκρατία* intelligenda est. En autem Clementis *Strom.* i, 21, p. 385, hac eadem de re verba : Καὶ μετὰ τούτων ἀναρχίας οὐσης, διέκρινε τὸν λαὸν Ἠλὶ ὁ ἱερεὺς τεσσαράκοντα ἔτη· *Et post eum (Sampsonem) cum nullus esset qui præsideret, jus populo dixit Heli sacerdos quadraginta annis.*

(6) Confer, in his quæ sequuntur, Syncellum p. 175 B-D.

(7) Luc. iii, 31-34.

(8) Luc. iii, 53.

(9) Num. i, 7.

(10) Luc. iii, 31, 32.

singulorum ante nuptias cxl emergent, cui rei nemo sapiens fidem adjungat. Quippe et ipse Moses anno ætatis cxx obiit (1), itemque ejus successor Josua anno centesimo decimo naturæ concessit (2) : ante quos Josephus vitam suam omnino intra cx annos conclusit (3). Adde his antiquiore quoque illum Jacobum, alio nomine Israellem, Judæorum omnium patriarcham, qui et ipse plus annis cxlv non vixit (4). Ergo absurde dicitur quisquam sequiore tempore, nempe post Mosem, tam longævus fuisse, quam superius inuimus : adeoque Africanus hac in re hallucinatus est (5).

23. At Clemens a Josua successore Mosis ad templi ædificium (6) annos congerit dlxxiv, quod e primo licet ejus libro (7) cognoscere. Divus autem apostolus Paulus in apostolorum Actis Judæos publice alloquens ait : « Septem gentes in Chanaanorum regione delevit Deus (8), illosque (9) in terræ possessionem immisit. Deinde annis quadringentis et quinquaginta sub Judicum potestate continuit usque ad Samuelem prophetam. Cumque ex eo tempore regem sibi præfici postulassent, concessit eis Saulem filium Cisi, Benjamiticæ tribus hominem, annis quadraginta : quo amoto, Davidem apud eos exaltavit. » Hæc Apostolus, de cujus sententia anni sunt post Josuam dlxxiv. Nempe Judicum anni omnino cvl sunt usque ad Samuelis, ut ipse ait, ætatem : ad hos cum Samuelianis impliciti adjungantur anni xl Saulis : itidem et xl

Davidis : denique Salomonis quatuor usque ad templi ædificium. Summa annorum est dlxxiv, secundum Apostolum, a Josua Mosis successore ad Salomonem. Quod si his addas Mosis quoque in deserto exactos xl annos ; tum et Josuæ filii Navi xxvii, summa consurgit ad Apostoli calculos annorum dc.

24. Quin adeo Judicum quoque liber Apostolo suffragatur : namque et ibi anni Judicum usque ad Samuelem cvl comperiuntur singillatim hæc ratione perscripti (10).

EX LIBRO JUDICUM.

Post Josuam dominati sunt
Alienigenæ annis viii.
Gothoniel annis lx (11).
Alienigenæ annis xviii.
Aodus et Samegarus annis lxxx.
Alienigenæ annis xx.
Barachus et Debora annis xl.
Alienigenæ annis vii.
Gedeon annis xl.
Abimelechus annis iii.
Thola annis xxiii.
Jairus annis xxii (12).
Alienigenæ annis xviii.
Jephtæus annis vi.
Esebon annis vii.
Æglon annis x (13).
Labdon annis xxx (14).
Alienigenæ annis xx (15).

(*) Καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῆ Χαναὰν κατεκληροδότησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν. Καὶ μετὰ ταῦτα. ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πενήκοντα, ἔδωκε κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ προφήτου. Κάκειθεν ἤρτήσαντο βασιλεύα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κίς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμὴν, ἔτη τεσσαράκοντα. *Ex Act. apost. xiii, 19-21.*

(1) Deut. xxxiv, 7.
(2) Jos. xxiv, 29.
(3) Gen. l, 26.
(4) Gen. xlvii, 28.
(5) Ab Eusebio reprehensum magnopere Africanum propter annos plures justo invecus, narrat Syncellus etiam p. 79 D.
(6) Vel potius ad Salomonis obitum. LEOPAREUS.
(7) Lib. i, cap. 21, p. 386, *Stromatum*; ubi tamen paulo aliter legitur. Theophilus vero ad Autol. iii, 22, ex Tyrriorum memoriis ait ædificatum templum anno post exitum ab Ægypto dlxvi.
(8) In textu Armeniaco pro *Deus* est *Josua*, manifesto mendo. In biblico textu nihil est, sed plane subintelligitur *Deus*.
(9) Nempe *Hebræos*.

(10) Sequentem temporum tabulam Græce paucis mutatis exhibet Eusebius *Præp. ev. x, 14* : Μετὰ Μωσῆα προέστη τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους Ἰησοῦς, ὡς τινες, ἔτεσι λ' εἴθ', ὡς φησὶν ἡ Γραφή, ἐκράτησαν ἀλλόφυλοι ἔτεσιν ὀκτώ· ἔπειτα Γοθονιὴλ ἔτεσι πενήκοντα· μεθ' ὧν Ἐγγλωμ βασιλεὺς Μωάβ ἔτη ιη'· μεθ' ὧν Ἀὐδ ἔτη π'· μεθ' ὧν πάλιν ἀλλόφυλοι ἔτη κ'· ἔπειτα Δεβώρα καὶ Βαράκ ἔτη μ'· ἔπειτα Μαιθιναῖοι ἔτη ζ'· ἔπειτα Γεδεὼν ἔτη μ'· Ἀβιμέλεχ ἔτη γ'· Θωλά κγ'· Ἰαεὺ κθ'· Ἀρμανίται ιη'· Ἰεφθάε ἔτη ζ'· Ἐσβών ἔτη ζ'. Αἰαλὼν ἔτη ε'· Λαβδὼν ἔτη η'· ἀλλόφυλοι, ἔτη μ'· Σαμφών ἔτη κ'· ἔπειτα Ἡλ ἱερεὺς, ὡς τὸ Ἑβραϊκὸν, ἔτη μ'. *Post Mosem Judaicæ genti præfuit Josua annis, ut quidam aiunt, xxx. Deinde, uti docent sacræ Litteræ, dominati sunt alienigenæ annis viii. Tum Gothoniel annis l. Postea Æglon rex Moab annis xviii. Exin Aodus annis lxxx.*

C *Rursus alienigenæ annis xx. Hinc Debora et Baracus annis xl. Mox Madianitæ annis viii. Gedeon annis xl. Abimelechus annis iii. Thola annis xxiii. Jairus annis xxii. Ammanitæ annis xviii. Jephthæus annis vi. Esbon annis vii. Æalon annis x. Labdon annis viii. Alienigenæ annis xl. Sampson annis xi. Denique Heli sacerdos annis, uti est in Hebraico exemplari, xl.*

(11) Græcus Eusebii Clementisque textus, *quinquaginta*.

(12) Jairi magistratus prætermittitur a Clemente ; est tamen in libro Judicum x, 3.

(13) Clemens, octo : qui etiam inter hunc et Esebonem collocat Ebronis ejusdam annos octo. Sane et Eusebio putamus scriptos octo ; sic enim consurgit summa infra dicenda ccccc.

(14) Eusebius in *Præp. ev.*, itemque in tabulis et in canone ponit viii. Ita se habet textus quoque Armeniacus Aucheri. Mea vero editio Mediolanensis xxx, dictante ut puto Zohraro. Reapse nisi xxx p'viii ponamus, summa annorum ccccl. confici nequit. Labdonis magistratus omittitur a Clemente.

(15) In textu codicis Arm., xl, sed in ejusdem margine xx. Sane et Eusebius in *Præp. ev.* nec non Clemens scribunt xl. Sed Eusebium hoc loco scripsisse annos xx alienigenarum, totidemque Sampsonis, præclare testatur Syncellus, p. 165 B, his verbis : Εὐσέβιος τοῦ Παμφίλου τὰ μ' ἔτη ταῦτα τῶν ἀλλοφύλων τοῖς τοῦ Σαμφῶν συναριθμεῖ ἀλόγως καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ Κριτῶν ἔτεσι, μὴ στοιχειώσας αὐτὰ ἐν τῷ κανόνι αὐτοῦ, μηδὲ τῶν λοιπῶν ἀλλοφύλων, κατὰ τινα, φησίν, Ἑβραίων παράδοσιν· *Eusebius Pamphili immerito annos Sampsonis Judicumque post eum*

Sampson annis xx (1).

Heli, sub quo Samuel, annis xl.

25. Summa temporis, quo iudices magistratum gesserunt, anni omnino cōl usque ad Samuelem, suffragante etiam præcone nostro Apostolo. Sunt tamen extra hunc censum ætates Mosis, itemque Josuæ successoris, nec non Samuelis et Saulis. Age vero Samuelis et Saulis et Josuæ tempora apponamus. Ex testimonio, inquam, Apostoli anni Saulis xl accenseantur Judicum annis cōl : cui numero additis xl annis Davidis, et iv annis Solomonis, consurgit annorum summa dxxxiv, quæ videlicet apostolica traditio est. Jam additis xl annis quos Moses in deserto traduxit, rursusque annis xxvii Josuæ filii Navi, astipulantibus ipsis Hebræis, congeruntur anni dc.

26. Nunc si hæc tempora in quinque procreationes, quæ fuerunt a Naasone ad Davidem, conferas; ita ut singulis hominibus ratam temporis partem impertias, profecto antequam quisque ad nuptias accesserit, annos plus centum ac quindecim (2) unieuique attributum iri constat : quod a fide prorsus abhorret. Cum enim in comperto sit, Mosem ultra annum cxx non vixisse, nunquid ejus posterii illa ferme ætate nuptias celebraverint?

27. Quid ergo jam superest, nisi ut ad testimonium, quod e libris Regnorum (3) petitur, progrediamur? Jam vero Regnorum libri vehementer affirmant spatium temporis universum, ab excessu filiorum Israelis ex Ægypto ad Salomonem templique ædificium, annis constare cōxl; quanquam Hebraica exemplaria habent cōlxxx. Ait enim tertius liber Regnorum (4) : anno quadragesimo supra quadringentesimum, post discessum ab Ægypto, cæptam esse a Salomone divinæ domus structuram : in Hebraicis autem anno octogesimo supra quadringentesimum legitur. Id vero ævum annorum cōlxxx doctores Judæorum accurate colligi affir-

A mant (5), si anni quibus alienigenæ potiti sunt Hebræorum haud separatim æstimentur, sed dominatio tantummodo Judicum populi supputetur, in quam tempora quoque externæ tyrannidis conferantur : quo facto, quadringentos diserte et octoginta annos conflari aiunt. Porro præco Apostolus haud mihi videtur aliquam chronologiam voluisse proponere, neque definita sententia supputationem aliquam tradere prædictorum annorum, neque, seposita salutaris verbi doctrina, dare operam tractionibus temporum; verum communi videtur usus libri lectione Judicum qui jus dixerunt. Sed tamen Regnorum liber evidenter tradit ab exitu ad Solomonem annorum cōxl vel cōlxxx congeriem. Atqui nihilominus si tempora Judicum singillatim ponamus, rursusque singillatim annos quos liber Judicum dominationi alienigenarum concedit, summa temporis a Mose ad Salomonem in sexcentos annos consurget. Nimirum Mosis in deserto agentis sunt anni xl; tum Josuæ xxvii; postea Judicum et alienigenarum cōl, teste Apostolo, Judicumque libro in idem conspirante; deinceps Samuelis et Saulis anni xl; demum Davidis xl, ac Salomonis iv usque ad templum constructum; summa annorum dc est. Si enimvero sententia illa, in qua prædictarum quinque procreationum singuli homines annos cxx nati nuptias demum faciunt, ea, inquam, toto cælo a veritate fideque aberrat.

28. Sed enim quanquam nos in libro Regnorum insistimus, secundum quem anni congeruntur cōlxxx sepositis cxx annis servitutis Hebræorum (tantum enim temporis spatio hi fuerunt in alienigenarum potestate); quanquam præterea populi libertatem servitutemque indiscretim supputamus, uti Hebræorum calculus tradit (quem nos quoque in his nostris rationibus secuturi sumus, quibus tempora alienigenarum in annis judicum claudemus [6]); nondum tamen persuaderi nobis potest intervallum

(1) Λέγει γὰρ (Εὐσέβιος ἐκ τοῦ τρίτου τῶν Βασιλειῶν). Καὶ ἐγενήθη ἐν τῷ υἱῷ ἔτει τῆς ἐξόδου τῆς ἀπ' Αἰγύπτου ἤρξαστο οἰκοδομεῖν Σολομῶν τὸν ναόν. Τὸ δὲ Ἑβραϊκόν, καὶ ἐγενήθη ἐν τῷ υἱῷ καὶ π' ἔτει. Ταῦτα δὲ, φησὶν, οἱ τῶν Ἰουδαίων διδάσκαλοι ἀκριβῶς συνάγεσθαι ἔλεγον μόνης τῆς τῶν ἐξ Ἰσραὴλ Κριτῶν χρονικαίας ἀριθμουμένης, καὶ μὴ λογιζομένης ἰδίως τῆς τῶν ἀλλοφύλων, ἀλλὰ τῆς τῶν Κριτῶν συννοουμένης. Τὸν γε μὴν ἕρπον Ἀπόστολον, φησὶν, ὑν' ἔτη τῶν Κριτῶν οὐκ ἀπακριβολογούμενον εἰπεῖν, ἀλλ' ἔχοντ' ἰστορίας. Ἐν οὖν κατὰ τὸν Ἀπόστολον τὰ τῶν Κριτῶν ὑν' ἔτη, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ἔρημου μ' ἔτη Μωϋσέως, Ἰησοῦ τε κς', καὶ τῶν μετὰ Ἰησοῦν πρεσβυτέρων ιη', καὶ ἔτι Ἡλεὶ τοῦ ἱερέως κ', Σαμουὴλ κ', καὶ Σαοὺλ μ', Δαβὶδ τε μ', καὶ Σολομῶνος δ' συναριθμησάμεν, ἔσται ὁ πᾶς ἀπὸ τῆς ἐξόδου χρόνος ἐπὶ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν ἑτῶν γνθ', κατὰ δὲ Εὐσέβιον χ', κατὰ Ἀφρικανὸν ὑπὲρ τὰ ψμ'. Καθ' ἕκαστον δὲ τῶν τριῶν τούτων ἀριθμὸν, αἱ τε ἐκ φυλῆς Ἰούδα, αἱ τε ἐκ φυλῆς Λευὶ διαγενόμεναι γενεαί, ἧ καὶ μεριζόμεναι, ἀπῆλθον ἐξουσι τὴν παιδοποιίαν. Ἀπὸ γὰρ Ἀβραάμ ἕως Δαβὶδ γενεαὶ ιθ' : τούτων ἐννάτη ἦν ἐπὶ Μωϋσέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθ' ἣν ἐγνωρίζετο Ναασσῶν υἱὸς Ἀμιναδάβ ἀρχῶν φυλῆς Ἰούδα, ὃς ἐν τῇ ἐρήμῳ τελευτᾷ. Ἀπὸ Ναασσῶν δὲ ἕως Δαβὶδ γενεαὶ ε' οὕτως· Σαλμῶν υἱὸς Ναασσῶν ἐγέννησε τὸν Βοδῆ, Βοδῆ δὲ τὸν Ὅθῆδ, Ὅθῆδ δὲ τὸν Ἰεσσαί, καὶ Ἰεσσαί τὸν Δαβὶδ. Πῶς οὖν δυνατόν τὰς ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Μωϋσέως θ' διαγενέσθαι γενεὰς ἐν υἱῷ ἔτεσιν, πέντε δὲ μόνας ἀπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἐν χ' ἔτεσιν ἕως Δαβὶδ; ἔσται γὰρ ἕκαστος ρκ' ἐτῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς παιδοποιίας, ἵνα τὰ χ' τυχὸν ἐξ ἐπίσης μερίσωμεν. Ex Syncello, p. 175 A seq., sed valde interpolata.

eodem censet qui alienigenarum; ideoque et e suo canone exclusit cum reliquis item alienigenarum annis, Hebræorum quamdam, ut ait, traditionem secutus.

(1) In textu codicis xl, sed in margine xx.

(2) Syncellus p. 175 C habet centum viginti : atque ita dicit mox ipse Eusebius § 27.

(3) Ita etiam Armenii cum Græcis dicunt libros Regnorum quos Latini Libros Regum.

(4) Cap. vi, 1.

(5) Præter textum Græcum hic subjectum, recole etiam col. 164, not. 10.

(6) Locum hunc Eusebii lectum a se testatur Syncellus p. 36 C : Εὐσέβιος τὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν ἐν τοῖς Κριταῖς σποράδην βασιλευσάντων ἐξ ἀλλοφύλων ἔτη ρα' (dic ρκ') οὐκ ἐψηφισατο, λογισάμενος ἐν τοῖς Κριταῖς λογισθαι αὐτὰ. Eusebius tempora alienigenarum qui ex intervallo potiti rerum sunt annis cxi (dic cxx) non supputavit, sed cum Judicum temporibus conjuncta esse censuit.

illud quinque procreationum, quod a Naasone a Davidem pertinet, nisi ab annis cdlxxx detrahantur anni xl. Mosis in deserto degentis; tum et quatuor Salomonis, ita ut reliqui sint cdxvii usque ad Davidis obitum; hique in quinque procreationes ita tribuantur, ut cuique viro cum gigneret, annus ætatis lxxxv (1) assignetur: quam si quis paulo perspicacior consideret, doctrinam veram agnoscat; præsertim si ad Davidis etiam natalia respiciat. Seni quippe Jessæ natus est octavo loco David, post septem fratres natu majores (2). Hinc quoque, inquit, ratio ætatis præcedentium æstimanda est. Igitur de sententia nostri Regnorum libri a relicta Ægypto ad Salomonem templumque constructum anni labuntur cdlxxx: ita tamen ut tempora quoque alienigenarum in his comprehendantur, serici B interposita Judicum qui rerum ex ordine potiti sunt.

29. Sedenim et alio modo ex ipso libro Judicum res lucidius innotescit. Jus populo reddebat Jephthæus, contraque eum Amorrhæorum bellum conflatum est Jordanis fluvii incolarum. Is autem nuntium ad hostem misit his verbis: ' Num tu melior Balaco, filio Siphoris (3), rege Moabitarum? Hic autem num forte cum Israele rixatus est manusve conseruit quo tempore Israel incolebat Esebonem ejusque suburbana, Azerum cum suis pagis ad amnem Jordanem ab annis trecentis? Quidni eos per id tempus in libertatem vindicaverunt? Atqui his docet Jephthæus, a Mosis temporibus Balacoque Siphoris filio usque ad suam ætatem annos interjacere trecentos. C Id autem ævi spatium nullo pacto conficitur, nisi tempora alienigenarum, ut diximus, eadem esse putentur quæ Judicum potestate fungentium. Revera si annos, quibus populus alienigenarum vi pressus servivit, seorsim suppetes, tempora mehercule trecentissimi anni fines satis excedent. Contra si annos dominantium Judicum tantummodo numeres, a definito Mosis tempore ad Jephthæum anni tibi

trecenti consurgunt (4), quod ipsius Jephthæi testimonio firmatur.

30. Nostra igitur chronologia hac ratione explicetur.

A MOSE USQUE AD SALOMONEM.

Mosis anni xl.

Josue anni xxvii.

Alienigenarum et

Gothiæiudicis anni lxxx (5).

Alienigenarum nec non

Deboræ et Baraci anni xl.

Gedeonis anni xl.

Abimelechi anni iii.

Tholæ anni xxii.

Jairi anni xxii.

Alienigenarum et

Jephthæiudicis anni vi.

Sebegonis (6) anni vii.

Labdonis (7) anni viii.

Alienigenarum et

Samsonis anni xx (8).

Eo tempore gestum est bellum Iiacum.

Heli anni xl.

Samuelis et Saulis anni xl.

Davidis anni xl.

Salomonis anni iv usque ad templi ædificium.

Summa a Mose egressuque ab Ægypto usque ad templi structuram, anni cdlxxx (9).

31. De Josua Mosis successore liber illius homonymus nihil narrat, præterquam quod anno ætatis centesimo decimo obiit. Hebræi tamen annis septem supra viginti ducatum ab eo gestum confirmant, adeo ut ipse annum agens ætatis quadragesimum tertium ex Ægypto cum Mose discesserit. Jam vel ipsius Samuelis tempora quandoquidem sacri libri perspicue non tradunt, ego quidem quod a divo apostolo de Saule dictum est, id Sauli æque et Samueli communem esse putem. Certe Samuelem plurimis annis præfuisse populo apparet: Saulis vero

(*) Καὶ νῦν μὴ κρίσασιν εἰ σὺ τοῦ Βαλάκ υἱοῦ Σεπφὸρ βασιλέως Μωάβ; μὴ μάχῃ ἐμαχίσαστο μετὰ Ἰσραὴλ, ἢ πολεμῶν ἐπολέμησεν ἐν αὐτοῖς; ἐν τῷ οἰκῆσαι Ἰσραὴλ ἐν Ἑσεβὼ καὶ ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς, καὶ ἐν πάσαις ταῖς παρὰ τὸν Ἰορδάνην, τριακόσια ἔτη; τί οὐκ οὐκ ἐρύσαντο αὐτοὺς ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ; Ex *Judic.* xi 25, 26.

(1) Corrigit lxxxvii Aucherus.

(2) I Reg. xvi, 10, 11.

(3) In codicis Arm. textu *Soporis*, in margine *Beoris*.

(4) Atqui nonnisi cdlxxx, uti nunc se habent apud codicem Arm. numeri in tabula proxime addenda. Jam in hac universa quæstione constituenda magnopere laborasse Eusebium tradit Syncellus p. 174 D.

(5) Prætermissum posthinc ab Eusebio Aodum, decem annis judicem, criminatur Syncellus p. 26 B: Εὐσέβιος Ἀὼδὸν τὸν χριτῆν οὐκ ἐστοιχείωσεν κρίνεντα τὸν Ἰσραὴλ ἔτη δέκα.

(6) Idem ac *Esephon* vel *Esebon*. Deinde omittitur *Æglon* vel *Ælon*, qui Eusebio omittitur etiam in tabulis infra addendis judicum, et in secundo libro dicitur abesse a textu τῶν LXX, quod testatur etiam Samuel historicus. Nunc autem plane occur-

D rit hic *Æglon* apud τούς LXX, non apud Biblia Arm. ex eorumdem fonte deducta.

(7) Ita Eusebius constanter *Labdon* toto hoc opere et *Præp. ev.* x, 14, uti etiam Græca Biblia: quanquam Armeniaca ab his derivata habent *Abdon*, uti et Latina Vulgata.

(8) Audiendus hic rursus Syncellus, p. 36: Εὐσέβιος μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Σαμῶν τοῦ χριτοῦ, τῆς ἀναρχίας, ἦτοι εἰρήνης τοῦ λαοῦ μ' ἔτη ἐν τῷ κατὰ πλάτος οὐκ ἔθρξεν. Eusebius post *Samponis iudicis obitum annos xl libertatis, seu publicæ pacis in diffusiore chronographiæ parte non recensuit*. Rursus Eusebius quod annos Sampsonis cum annis alienigenarum permiscuit reprehenditur a Syncello, p. 165 B.

(9) Atqui hæc summa e prædictis numeris non conflatur. Videbatur tamen esse lacuna in codice Arm. inter *Labdonem* et *Sampsonem*.

biennium tantummodo *sacer* sermo confirmat. Namque primo capite Regni sic ait Scriptura : « Filius, inquit, anniculus erat Saul cum regnum iniiit; et duobus præterea annis dominatus est Israeli. » Quamquam Symmachus eum locum illuminat, quem ita interpretatur : « Filius, inquit, tanquam anniculus erat Saul cum regni habenas accepit. » Quibus verbis hominem simplicem vitique expertem significat sub regni primordiis, qui tamen in eorum habitu ultra biennium non manserit; posteaque depravatum, et a Deo rejectum, adeo ut a dæmone suffocaretur. Hinc et illius reliqui anni in Samuelis ætate censentur, ita ut quadraginta anni scribantur Samuelis et Saulis.

32. Sed tamen non apostolico solum testimonio tempora Saulis in tot annos excrescunt, sed diligenti atque accurata etiam Librorum *sacrorum* consideratione. Saule quippe mortuo, ait historia : « Jebusthem Saulis filium quadraginta annos natum Israeli regno præstitum esse, idque biennio retinuisse, dempta Judæ domo quæ partes Davidis sequebatur. Jam hunc Jebusthem Saule recenter ad regnum provecto natum esse vel inde constat, quod *sacri* libri, filiis tribus Saulis regnum non ita pridem exorsi commemoratis (1), hunc, de quo sermo est, *Jebusthem* silentio premunt : quæ res natum postea coarguit : tantumque Saulis regnum, quanta post ejus obitum ætas filii deprehenditur.

33. Post hæc dicta, id omnino tenendum est quod tertio Regnorum (2) scribitur, nempe ab egressu ex Ægypto usque ad Salomonem templique ædificium annos effluxisse *CDLXXX*. Jam ab Abrahamo ad exitum duce Moyse anni erant *DV*. Et a diluvio ad primum annum Abrahami anni *CMXLII*. Denique ab Adam ad diluvium anni *MCCCXLI*. Summa autem ab Adamo ad Salomonem templumque conditum, annorum est *MMMMCLXX* (3).

(1) Υἱὸς ἐνιαυτοῦ ἦν Σαούλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐπὶ Ἰσραὴλ. *I Reg. xiii, 1.*

(2) Υἱὸς ὡς ἐνιαυτοῦ Σαούλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. *Ab Hexaplis.*

(3) Τεσσαράκοντα ἐτῶν Ἰεσοθεὸς υἱὸς Σαούλ, ὅτε ἐβασίλευσεν ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσε, πλὴν τοῦ οἴκου Ἰούδα, ὃ ἦσαν ὀπίσω Δαυὶδ. *Ex II Reg. ii, 10.*

1. Βούλομαι τοίνυν ἀπὸ τούτων ἐπιμελεῖν ἐπὶ τὰ παρὰ τοῖς Φοίνιξιν ἀναγεγραμμένα περὶ τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ τὰς ἐξ ἐκείνων μαρτυρίας παρασχεῖν. Ἔστι τοίνυν παρὰ Τυρίους πολλῶν ἐτῶν γράμματα, δημοσίᾳ γεγραμμένα, καὶ πεφυλαγμένα λίαν ἐπιμελῶς, περὶ τῶν παρ' αὐτοῖς γενομένων καὶ πρὸς ἀλλήλους (7) πραγμάτων μνήμης ἀξίων. Ἐν τούτοις γέγραπται, ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ψυχοδομήθη ναὸς ὑπὸ Σολομῶνος τοῦ βασιλέως, ἔτεσι θάττον ἑκατὸν τεσσαράκοντα καὶ τρισὶν καὶ μῆσιν ὀκτώ τοῦ κτίσαι Τυρίους Καρχηδόνα ἀνεγράφη δὲ παρ' ἐκείνοις ἡ τοῦ ναοῦ κατασκευὴ τοῦ παρ' ἡμῶν. Ἐρωμος γὰρ ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς φίλος ἦν τοῦ βασιλέως ἡμῶν Σολομῶνος, πατρικὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν διαδεδεγμένος· αὐτὸς οὖν συμφυλοτιμούμενος εἰς τὴν τοῦ κατασκευάσματος τῷ Σολομῶνι λαμπρότητα, χρυσοῦ μὲν εἰκοσι καὶ ἑκατὸν ἔδωκε τάλαντα· τεμνὸν δὲ καλλίστην ὕλην ἕκ τοῦ δρους, ὃ καλεῖται Λίθανος, εἰς τὴν δροφον ἀπέστειλεν. Ἀντεδιωρῆσατο δὲ αὐτῷ ὁ Σολομῶν ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ γῆ κατὰ χώραν τῆς Γαλιλαίας τῇ Χαβουλῶν λεγομένην. Μάλιστα δὲ αὐτοῦ εἰς φιλίαν τῆς σοφίας συνῆγεν ἐπιθυμία· προβλήματα γὰρ ἀλλήλοις ἀντεπέστελλον λύειν κελεύοντες, καὶ κρείττων ἐν τούτοις ἦν ὁ Σολομῶν, καὶ τέλλα σοφώτερος. Σῶζονται δὲ μέχρι νῦν παρὰ τοῖς Τυρίοις πολλὰ τῶν ἐπιστολῶν, ἃς ἐκείνοι πρὸς ἀλλήλους ἐγραψάν.

(1) *I Reg. ii, xiv, 49.*

(2) *Cap. vi, 1.*

(3) *Codex Arm. MMMMCL*; sed Eusebius, apud Syn-cellum p. 181 D, habet, ut hic, *MMMMCLXX*: et hanc summam, uno dempto, prædicti numeri conflant.

(4) Qui hic dicitur *Hiromus*, is scribitur *Hiram* *II Reg. v, 11*, in Latina Vulgata; *Χειράμ* apud *LXX* et apud Biblia Armeniaca; *Σούρων* apud Eusebium *Præp. ev. ix, 33 et 34*; *Ἰέρωμος* denique apud Theophilum ad *Autolyt. iii, 22*.

(5) Vel potius *rogabant*. Sic enim in disputatione

De temporibus Salomonis, ejusque ad condendum templum collatis curis, Josephus historiographus primo Judæorum priscorum libro Phœnicios homines testes invocat. Haud inutile mihi videtur memoratorum ab eo virorum suffragium. In laudata igitur *Historia* sic ille scribit.

CAPUT XVII.

Josephi, ex Phœnicum testimonio de templo Hierosolymis condito.

1. Nunc juvat hinc progredi ad Phœnicum de gente nostra scripturas, atque ex his testimonia proferre. Quippe apud Tyrios ex omni antiquitate supersunt præteritorum annorum monumenta regiis scriptis commendata diligentissimeque servata, in quibus res ab ipsis sive secum sive cum aliis populis gestæ, quæcunque memoria dignæ sunt, continentur. In his perscriptum est templum Hierosolymis a Salomone rege fuisse constructum antiquitus, nempe annis *CXLIII* cum mensibus octo antequam Tyrii Carthaginem conderent. Quin adeo templi nostri structura non obscuris verbis a Phœnicibus historiæ commendata est. Namque Hiromus (4), Tyriorum rex, regis nostri Salomonis familiaris, patriæque amicitia hæres, munifico studio ductus Salomonis in eo ædificio juvandi, talenta auri *CXX* ad templi ornatum contulit, materiemque optimam in monte, cui nomen Libano, cæsam ad tecti contignationem submisit. Huic autem Salomon remunerandi causa tum alia multa, tum loca aliquot in provincia Galilæa possidenda concessit, nomine Chabula. Maxime vero amicitiam eorum auxit sapientiæ studium. Nam problemata inter se missabant solvique jubebant (5): porro in his eminebat Salomon, et in aliis etiam plurimis sapientia præstabat. Multæ adhuc apud Tyrios supersunt epistolæ, quas illi mutuo scripserunt (6).

Theoriani a me edita, et κελεύεις, et κελεύετε, significat si tibi, si vobis placet.

(6) Ex his epistolis supersunt binæ *III Reg. v, tam* apud Josephum *Antiq. viii, 2*, quas verbis sæpe immutatit recitat etiam Eusebius *Præp. ev. ix, 33-34*. Easdem epistolas commemorat Theophilus quoque ad *Autolyt. iii, 22*. Clemens autem *Strom. i, 21*, p. 396, easdem existitisse ait apud Polyhistorum, quam rem innuit ipse Eusebius. *Præp. ev. ix, 37*.

(7) Perperam Armenius interpres vel legit vel intellexit ἄλλους pro ἀλλήλους.

2. Jam quæ hactenus de Tyriorum commentariis dixi, hæc a me non esse conficta, testem gravissimum excitabo hominem, qui Phœnicum historiam summa fide scripserit putatur; Diem, inquam, qui in Phœnicia Historia sic ait: — Mortuo Abibalo, regnum filius ejus Hiromus obtinuit. Hic orientalem urbis regionem circumvallavit, ipsamque urbem ampliorem effecit, et Olympici Jovis fanum, quod erat se junctum in insula, interjectis locis agere oppletis, urbi admiscuit, oblatisque ex auro signis ornavit. Tum et in Libanum montem cedris abundantem conscendens, ligna per operarios cædebat ad fanorum ædificium. Salomon autem Hierosolymorum tyrannus misisse ad Hiromum ænigmata fertur, vicissimque ab hoc scripta ejusmodi repoposcisse (1): ea lege ut qui minus ænigma, pecuniam certe solveret. Ei conditioni cum acquievisset Hiromus, moxque ænigmata haud potuisset exsolvere, magnas opes multæ nomine pendebat. Postremo autem eruditus quidam vir sagax, Abdemonus dictus, et ænigmata a Salomone proposita explicuit, et alia invicem exhibuit; quæ cum Salomon non expedivisset, multas opes Hiromo persolvit. — Atque ita Dius testimonio suo dicta nostra comprobatur.

3. Ei tamen et Menandrum Ephesium addam: nam et hic singulorum regnorum res præclare gestas apud Græcos et Barbaros scripsit, adhibito studio ad historiam e cujusque regionis monumentis cognoscendam. Scribens autem de Tyri regibus,

ubi devenit ad Hiromum, hæc ait: — Mortuo Abibalo regnum excepit filius ejus Hiromus, qui annis vixit LIII, regnavitque XXXIV. Is humo opplevit spatium quod inter urbem fanumque Jovis interjacebat: in eodemque Jovis fano auream columnam dicavit: pergensque in cedrinam montis, qui Libanus dicitur, silvam ligna per operarios cædebat, quibus fanorum tecta construerentur. Tum antiquis delubris sublatis, nova ædificavit (2), templa scilicet Herculis Astartæque dedicavit. Primum Herculi condidit mense Peritio (3), bello moto adversus Tityos, qui tributum mutata fide non solvebant. Hos quidem ille perdomitos ad obedientiam revocavit. Eo tempore inclaruit puer quidam Abdemonus, qui in cunctis abs Hierosolymorum rege Salomone propositis sibi problematibus superior evadebat.

4. Ac tempus ab hoc rege ad Carthaginem conditam hac ratione supputatur. Exstincto Hiromo, potitus est regno filius ejus Babaibazerus, qui vixit annis XLIII, regnavit XVII (4). Post hunc Abdastartus ejus filius, qui vixit annis XXXIX (5), regnavitque IX. Hunc quatuor nutricis filii (6) insidiis exceptum interemerunt, quorum natu maximus regnum occupavit annis XII (7). Deinde Astartus Elæastarti filius, qui vixit annis LIV, regnavitque XII. Postea frater ejus Astharimus, qui vixit annis LVIII, regnavitque IX. Hic a fratre suo Phelie occisus est, qui et dominationem obtinuit mensibus octo, et ad quinquagesimum (8) annum vitam pro-

2. "Οτι δ' οὐ λόγος ἐστὶν ὑπ' ἐμοῦ συγχεόμενος, ὁ περὶ τῶν παρὰ τοῖς Τυρλοῖς γραμμάτων, παραθήσομαι μάρτυρα Δῖον, ἄνδρα περὶ τὴν Φοινικὴν Ἱστορίαν ἀκριθῆ γεγονέναι πεπιστευμένον. Οὗτος τοίνυν ἐν ταῖς περὶ Φοινίκων ἱστορίας γράφει τὸν τρόπον τοῦτον· Ἀβιδάλου τελευτήσαντος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἰρωμος ἐβασίλευσεν. Οὗτος τὰ πρὸς ἀνατολὰς μέρη τῆς πόλεως προσέσχωσεν, καὶ μείζον τὸ ἄστυ πεποίηκεν, καὶ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς τὸ ἱερὸν καθ' ἑαυτὸν ἐν νήσῳ, χώσας τὸν μεταξὺ τόπον, συνήψε τῇ πόλει, καὶ χρυσοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν. Ἀναδὰς δὲ εἰς τὸν Λίβανον ὑλοτόμησε πρὸς τὴν τῶν ναῶν κατασκευὴν. Τὸν δὲ τυραννοῦντα Ἱεροσολύμων Σολομῶνα πέμψαι φασὶ πρὸς τὸν Εἰρωμον ἀνίγματα, καὶ παρ' αὐτοῦ λαθεῖν ἀξιού. Τὸν δὲ μὴ δυνηθέντα διακρίναι, τῷ λύσαντι χρήματα ἀποτίνειν· ὁμολογήσαντα δὲ τὸν Εἰρωμον, καὶ μὴ δυνηθέντα λύσαι τὰ ἀνίγματα, πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ ἐπιζῆμιον ἀναλώσαι. Εἶτα δὴ Ἀδδῆμόνον τινα Τύριον ἄνδρα τὰ προτεθέντα λύσαι· καὶ αὐτὸν ἄλλα προβαλεῖν, ἃ μὴ λύσαντα τὸν Σολομῶνα, πολλὰ τῷ Εἰρωμῳ προσοποτίσαι χρήματα. Διὸς μὲν οὕτω περὶ προειρημένων ἡμῖν μεμαρτύρηκεν.

3. Ἄλλὰ πρὸς τοῦτω παραθήσομαι Μένανδρον τὸν Ἐφέσιον· γέγραφε δὲ οὗτος τὰς ἐφ' ἑκάστου τῶν βασιλέων πράξεις παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ Βαρβάροις γενομένας, ἐκ τῶν παρ' ἐκείνων ἐπιχωρῶν γραμμάτων γραμμάτων δάσας τὴν ἱστορίαν μαθεῖν. Γράφον δὴ περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν Τύρῳ, ἔπειτα γενομένους κατὰ τὸν Εἰρωμον ταῦτά φησι· Τελευτήσαντος δὲ Ἀβιδάλου, διεδέξατο τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἰρωμος, ὃς βιώσας ἔτη πεντήκοντα τρία, ἐβασίλευσεν ἔτη τριάκοντα τέσσαρα. Οὗτος ἔχωσε τὸν εὐρύχωρον, τὸν τε χρυσοῦν κίονα τὸν ἐν τοῖς τοῦ Διὸς ἀνέθηκεν, ἔτι τε ὕλην ξύλων ἀπελθὼν ἔκοψε ἀπὸ τοῦ λεγομένου ὄρους Λιβάνου, κέδρινα ξύλα εἰς τὰς τῶν ἱερῶν στέγας· καθελὼν τε τὰ ἀρχαῖα ἱερὰ καινοὺς ναοὺς ὠκοδόμησε, τὸ τε τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Ἀστάρτης τέμενος ἀνιέρευσεν, καὶ τὸ μὲν τοῦ Ἡρακλέους πρῶτον ἐποίησατο ἐν τῷ Περιτίῳ μηνί, εἶτα τὸ τῆς Ἀστάρτης, ὅποτε Τιτυοῖς ἐπιστρατεύσεν μὴ ἀποδιδοῦσι τοὺς φόρους, οὓς καὶ ὑποτάξας ἑαυτῷ πάλιν ἀνέστρεψε. Ἐπὶ τούτου δὲ τις ἦν Ἀδδῆμόνος (9) παῖς νεώτερος, ὃς ἐνέικα τὰ προβλήματα ἃ ἐπέτασσε Σολομῶν ὁ Ἱεροσολύμων βασιλεὺς.

4. Ψηφίζεται δὲ ὁ χρόνος ἀπὸ τούτου τοῦ βασιλέως ἄχρι τῆς Καρχηδόνος κτίσεως οὕτως· Τελευτήσαντος

(1) Interpres Arm. explicat verbum ἀξιού, *dig-natum esse*; nobis tamen paulo aliter interpretandum videbatur.

(2) Nova ædificavit deest apud interpretem Arm.

(3) Nempe *Februarius*, ut docet Suidas.

(4) Græce VII. Sed etiam Theophilus (III, 21) habet XVII; et, quod plerisq. est, Iosephus apud Syn-cellum p. 183 C.

(5) Græce XXIX.

(6) Interpres Arm. utitur hic voce ΤΑΙΑΓΟΡΤΙ, quæ componitur ex ΤΑΙΑΓ *nutrix*, et ΟΡΤΙ *filius*. In Actis autem apost. XIII, 1, quo loco Græce est σύν-τροφος et Latine *collocataneus*, Armenii scribunt

ΤΑΙΑΓΟΡΤΙ. Ita etiam I Machab. I, 6 et II Machab. IX, 29. Videtur igitur Abdastartus occisus a pueris cum eo nutritis. Sed enim Græce quoque est, uti nos scripsimus, *nutricis filii*.

(7) Annis XII deest apud Arm. interpretem.

(8) Ita Græce *quinquagesimus*, quæ est vera lectio, confirmaturque a Theophilo. At codex Arm. habet *decimum* mendose propter numeralium harum notarum in ea lingua leviem differentiam.

(9) Textus Arm., *Abdemonis minor natu filius*, quia Ἀδδῆμόνος hoc loco visus est Armenio interpreti casus genitivus, sed immerito.

duxit. Hunc interfecit Ithobalus Astartæ sacerdos A (1), qui annis xxxii regnavit, vixitque xlviii (2). Huic Balezorus filius successit, qui annis vixit xlv, et regnavit viii (3). Hunc excepit Metenus filius, qui annis xxxii vixit, et xxix imperavit. Successit in hujus locum Physmanon (4), qui annis lviii vixit, et xlvii dominatus est. Septimo ejus regni anno soror ejusdem, fuga arrepta, Carthaginem in Libya condidit.

5. Summa temporis ab Hiromi regno ad Carthaginem conditam, anni sunt clv mensesque viii. Anno Hiromi duodecimo templum Hierosolymis fundatum est. Igitur a templi conditione ad Carthaginis ædificium anni cxliiii mensesque octo elapsi sunt. Jam vero Phœnicum testimonio plura aggerere quid interest? Porro patrum nostrorum in eam regionem adventus ædificio templi antiquior est. Quippe hi regione universa in potestatem suam redacta, tum demum templo condendo operam dederunt. Id autem ego e sacris libris perspicue, ut arbitror, in *Antiquitatibus* (3) ostendi.

6. Hactenus Josephus. Nostra vero chronologia, quam subteximus, a quarto Salomonis anno videlicet temploque condito usque ad eum locum a Babiloniis eversum, annos colligit ccccxxxii, qui ita recensentur.

I. Salomon reliquis, post tres prædictos, annis xxxvii.

II. Roboamus annis xvi.

III. Abias annis iii.

IV. Asa annis xli.

V. Josaphatus annis xxv (6).

Εἰρώμου διεδέξατο τὴν βασιλείαν Βαλεάζαρος ὁ υἱὸς, ὃς βίωσας ἔτη τεσσαράκοντα τρία, ἐβασίλευσεν ἔτη ἑπτὰ. Μετὰ τοῦτον Ἀδδάσαρτος, ὁ αὐτοῦ υἱὸς, βίωσας ἔτη εἰκοσι ἑννέα, ἐβασίλευσεν ἔτη ἑννέα. Τοῦτον οἱ τῆς τροφῆς αὐτοῦ υἱοὶ τέσσαρες ἐπιβουλεύσαντες ἀπώλεσαν, ὧν ὁ πρεσβύτερος ἐβασίλευσεν ἔτη δεκάδι. Μεθ' οὗς Ἀσταρτος ὁ Δελαιαστάρτου, ὃς βίωσας ἔτη πενήκοντα τέσσαρα, ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα. Μετὰ τοῦτον ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀσέρυμος, βίωσας ἔτη τέσσαρα καὶ πενήκοντα, ἐβασίλευσεν ἔτη ἑννέα. Οὗτος ἀπώλετο ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Φέλητος, ὃς λαβὼν τὴν βασιλείαν ἤρθε μῆνας ὀκτώ, βίωσας ἔτη πενήκοντα. Τοῦτον ἀνεῖλεν Εἰθώβαλος ὁ τῆς Ἀστάρτης ἱερεὺς, ὃς βασιλεύσας ἔτη τριάκοντα δύο, ἐβίωσεν ἔτη ἐξήκοντα ὀκτώ. Τοῦτον διεδέξατο Βαδέζωρος υἱὸς, ὃς βίωσας ἔτη τεσσαράκοντα πέντε, ἐβασίλευσεν ἔτη ἑξή. Τοῦτου διάδοχος γέγονε Μάτθης υἱὸς, ὃς βίωσας ἔτη τριάκοντα δύο, ἐβασίλευσεν ἔτη ἑννέα. Τοῦτου διάδοχος γέγονε Φυγμαλίω, βίωσας ὃ ἔτη πενήκοντα ἑξή, ἐβασίλευσεν ἔτη τεσσαράκοντα ἑπτὰ. Ἐν δὲ τῷ ἐπ' αὐτοῦ ἐδόμω ἔπει ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ φυγοῦσα, ἐν τῇ Λιβύῃ πόλιν ψυχοδόμησε Καρχηδόνα.

5. Συνάγεται δὴ πᾶς ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς Εἰρώμου βασιλείας ἄχρι Καρχηδόνης κτίσεως, ἔτη ρνε', μῆνες η'. Ἐπὶ δὲ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς Εἰρώμου βασιλείας, ἐν Ἱεροσολύμοις ψυχοδομήθη ὁ ναός. Γέγονεν οὖν ἀπὸ τῆς οἰκοδομῆσεως τοῦ ναοῦ ἄχρι Καρχηδόνης κτίσεως, ἔτη ἑκατὸν τεσσαράκοντα τρία, μῆνες ὀκτώ. Τῆς μὲν οὖν παρὰ Φοινίκων μαρτυρίας τί δεῖ προσθεῖναι πλείω; Βλέπεται γὰρ πάληθες ἰσχυρῶς ὡμολογημένον. Καὶ πολὺ ἤπου προάγει τῆς τοῦ νεῦ κατασκευῆς ἢ τῶν προγόνων ἡμῶν εἰς τὴν χώραν ἀφίξι. Ὅτε γὰρ αὐτὴν πᾶσαν πόλιν παρέλαβον, τότε τὸν νεῦν κατασκεύασαν· καὶ ταῦτα σαφῶς ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων ὑπ' ἐμοῦ δεδῶνται διὰ τῆς ἀρχαιολογίας. *Ex opere contra Apionem*, 1, 17 18.

(1) Καὶ ἔμεινεν ἡ αἰχμαλωσία ἐπὶ ἔτη ἑβδομήκοντα, καταλήξασα εἰς τὸ δεῦτερον ἔτος τοῦ Δαριεῦ τοῦ Ἰστάσου, τοῦ Περσῶν καὶ Ἀσσυρίων καὶ Αἰγυπτίων γεγεννημένου βασιλέως· ἐφ' οὗ Ἀγγαλὸς καὶ Ζαχαρίας, καὶ ὁ ἐκ τῶν δώδεκα Ἀγγέλους, προφητεύουσι· καὶ ἦν ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσεδέχ. *Ex Clemente*, Strom. 1, 21, p. 395.

(1) Codex Arm., *Astartorum rex pro Astartæ sacerdos*.

(2) Græce lxxviii.

(3) Ita Josephus etiam apud Syncellum p. 183 C. At hic Græce vi; Theophilus autem vii. In sequentibus etiam a Græco textu discrepat Armenius.

(4) Scilicet *Pygmalion*.

(5) Lib. viii, 2-3. Jam vero hic Armenius interpretis dicit in *priscorum oraculo*, quasi ἀρχαιολογία componatur ex ἀρχαίων, *priscorum* et λόγιον *oraculum*; quod secus est.

VI. Joramus annis viii.

VII. Ochozias anno i.

VIII. Gotholia mater annis vii.

IX. Joasus annis xl.

X. Amesias annis xxviii.

XI. Ozias annis liii.

Sub hoc prima olympias Græcorum instituta est.

XII. Joathamus annis xvi.

XIII. Achazus annis xvi.

XIV. Ezechias annis xxxi.

XV. Manasses annis lv.

XVI. Amosus annis ii (7)

XVII. Josias annis xxxi.

XVIII. Joachazus mensibus iii.

XIX. Joachimus annis xi.

XX. Joachimus filius ejus, idem qui Jechonias, mensibus iii.

XXI. Matthanias, idem qui Sedechias, annis xiv (8).

Summa annorum cdxxxxii (9).

CAPUT XVIII.

De Babylonica captivitate Judæorum reliquisque eorumdem temporibus (10).

1. Subsecuta est Judæorum captivitas Babylonica, locique sancti vastitas annis lxx, qui circa alterum annum Darii regis Persarum et sexagesima quinta olympiade explicantur, cujus rei testes sunt divinæ Scripturæ. Nobiscum de his sentit etiam Clemens, qui primo *Stromatum* hæc scribit: et captivitas quidem ad lxx usque annum protracta est, C alteroque demum anno Darii Hystaspis qui Persis, Assyriis et Ægyptiis regia auctoritate imperavit,

(6) Codex Arm. xlv, sed error est propter notarum similitudinem. Confer tabulas et posteriorem librum.

(7) De annis quibus regnavit Amosus recole cap. 5, n. 5.

(8) Horum regum anni sæpe aliter se habent in tabulis deinceps addendis, et in posteriore libro.

(9) Ita se habet numerus in codice Arm., quem nos intactum relinquitimus.

(10) Hunc capituli titulum nos supplemus. Nam in codice Arm., nihil aliud scribitur nisi vox CLEMENS, quam nos omittendam putavimus.

antiquata est. Tunc Aggæus et Zacharias e prophetarum duodecim ordine vaticinia canebant, itemque Angelus, nimirum Malachias, qui explicatur *nuntius*: pontificatum autem Jesus Josedechi filius gerebat. Hæc prædictus vir ait. Sed enim, quod usque ad alterum Darii annum septuagenarium illud templi exitium manserit, testis contemporalis adest Zacharias propheta, qui anno Darii secundo in hæc verba erumpebat: « Quousque te, Domine omnipotens, Hierosolymorum non miseret cæterarumque Judææ urbium, quas abhinc annis septuaginta contemnis? » Quæ tu reputans, rogabis, cur nam initio librorum Esdra dictum sit: « Anno primo Cyri Persarum regis, ut Dei verba, Jeremiæ ore prolata, in rem conferrentur, excitavit Dominus Cyri regis Persarum spiritum, qui jussa ejusmodi scriptis litteris universo regno proposuit? » Jam et ea, quæ ibi sequuntur, liberationem Judæorum declarant, et Cyri de instaurando templo mandatum. Atqui hæc nonne persuadeant, septuagenariam captivitatis periodum sub Cyro potius quam sub Dario fuisse conclusam?

2. His ego occurrens aio: duo tempora septuagenaria prophetico sermone esse prænuntiata, quorum primum a templo everso exordiens, desinit in annum secundum Darii, quod diserte dicitur a Zacharia; alterum a Judæis in servitutem redactis usque ad captam Babylonem Chaldæorumque regnum sublaturum, cujus temporis periodus ab ipso vaticinio initium capit, et sub Cyro concluditur, secundum Jeremiæ dictum, qui futura præsagens aiebat: « Hæc inquit Dominus: Postquam annos septuaginta Babylone exegeritis, ego quidem vos invisam, meique oraculi tenax ad hunc locum reducam. » Rursusque vaticinans: « Universa, inquit, regio hæc ad excidium vastitatemque voca-

bitur, *ejusque incolæ* inter ethnicos Babylonio regi servient. Tum et illam gentem, inquit Dominus, et Chaldæorum regionem subvertam. » Quæ omnia sub Cyro evenerunt. Captivitatis tamen tempus haudquaquam a templo everso percensendum est, sed paulo altius repetendum, nempe ab altero Joachimi Judæorum regis anno (1), quo regnante prima captivitas a Nabuchodonosor rege Babyloniorum invecata est; imo vero ab eo tempore, quo Jeremias vaticinandi initium fecit. Inde enim usque ad *urbem* obsessam templumque inflammatum, anni xl excurrunt; ad primum vero Cyri annum, septuaginta. Ex eo spatio quod abs Jeremia vaticinium exorso ad Cyrum interjacet, prior periodus septuagenaria conflatur. Rursus a templo sublato ad Cyrum anni sunt xxx, ita ut altero Darii anno septuaginta item anni existant (2). Denique octavo (3) Darii anno templum restitutum est.

3. Deinceps Judæis nullus indigena rex fuit: pontificibus suis tanquam principibus ducibus utebantur: cæterum Persarum regibus obtemperabant, quandiu Persidis regnum mansit (4). Exin in Macedonum potestate fuerunt, qui post Alexandrum regia auctoritate præfulserunt, usque ad Antiochum Epiphanem, qui Syriæ regno potitus Judæam gentem vexare cœpit ut ad ethnicam superstitionem traduceret. Sub hoc videlicet Malthias Asamonis filius Hierosolymitanus sacerdos, ejusdemque filius Judas, cognomento Machabæus, tum et horum successores principatum Judaicum redintegrarunt, eumdemque ad Augustum usque retinuerunt; cujus ætate regnum alienigena, Romanorum jussu, obtinuit Herodes. Atque eo demum tempore Servatoris nostri Jesu Christi natalia fuerunt, relatæque a Moysse prophetiæ finis impositus, « Nunquam scilicet desideratum iri prin-

(1) Κύριε παντοκράτωρ, ἕως τίνος οὐ μὴ ἐλεήσεις τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὰς πόλεις Ἰούδα, ἃς ὑπερείδεις τοῦτο ἑβδομηχοστὸν ἔτος; *Ex Zacharia* 1, 12.

(2) Καὶ ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει Κύρου τοῦ βασιλέως Περσῶν, τοῦ τελεσθῆναι λόγον Κυρίου ἀπὸ στόματος Ἱερემίου, ἐξῆγγειρε Κύριος τὸ πνεῦμα Κύρου βασιλέως Περσῶν, καὶ παρήγγειλε φωνὴν ἐν πάσῃ βασιλείᾳ αὐτοῦ καὶ γὰρ ἐν γραπτῷ λέγων. *Ex Esdra* 1, 1.

(3) Ὅταν μέλλῃ πληροῦσθαι Βαβυλῶνι ἑβδομήχοντα ἔτη, ἐπισκέψομαι ὑμᾶς, καὶ ἐπιστήσω τοὺς λόγους μου ἐφ' ὑμᾶς τοῦ ἀποστρέφαι τὸν λαὸν ὑμῶν εἰς τὸν τόπον τοῦτον. *Ex Jeremia* xxxvi seu xxix, 10.

(4) Καὶ ἔσται πᾶσα ἡ γῆ εἰς ἀφανισμόν καὶ εἰς ἐρήμωσιν, καὶ δουλεύουσιν ἐν τῷ ἔθνει τῷ βασιλεὶ Βαβυλῶνος. Ἐκδικήσω καὶ ἐπὶ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, φησὶ Κύριος, καὶ ἐπὶ τὴν γῆν Χαλδαίων, καὶ θήσομαι αὐτοῦς εἰς ἀφανισμόν αἰώνιον. *Ex Jeremia* xxv, 11, 12.

(5) Διέμεινάν τε ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου Ἰουδαῖοι ἀβασίλευτοι, ὅσα ἐπὶ ἰδίῳ βασιλεῦσιν, ἄρχουσι μὲν καὶ ἡγεμόσι χρωμένοι τοῖς οἰκείοις ἀρχιερεῦσι, τοὶ δὲ Ἀσσυρίων βασιλεῦσι τὸ πρῶτον ἢ τοῖς Περσῶν ὑπακούοντες, καὶ μετ' ἐκείνους τοῖς μετ' Ἀλέξανδρον ἄρξασιν Μακεδόσι, μέχρις Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς, ὃς τῆς Συρίας βασιλεύσας ἑλληνίζειν ἐξηνάγησεν τὸ Ἰουδαίων ἔθνος. *Ab excerptis Scaligeri, ed. Amstel., p. 51.*

(6) Οὐκ ἐκλείπει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται· καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν. *Ex Genesi* xlix, 10.

(1) Ita codex Arm. anno; sed confer posteriorum rem librum. De hebdomadis septuaginta Eusebius apud Syncellum p. 249 D.

(2) Audiendus Syncellus p. 217 B-C, apud quem Eusebius paulo aliter loquitur: 'Απὸ γ' ἔτους Ἰωσίου τινὲς τῶν ἐξηγγτων, ἐν οἷς καὶ Εὐσέβιος, τὸ ἑβδομηχονταετηρικὸν τῆς αἰχμαλωσίας χρόνον βούλονται μετρεῖσθαι ἕως τοῦ πρώτου ἔτους Κύρου γινόμενον ἔτη ἑβδομήχοντα. Κατὰ δὲ δεύτερον τρόπον, ὁ αὐτὸς ἑβδομηχονταετηρὸς χρόνος συνάγεται ἀπὸ τοῦ ἐνεστώτος δ' ἔτους Ἰωακείμ, ἀφ' οὗ καὶ Θεὸς διὰ προφήτου ἐγκαλεῖ τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰούδα περὶ τῆς ἀπει-

θείας, ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ αὐτοῦ Κύρου. Κατὰ δὲ γ' καὶ τελευταίον ἀπὸ τοῦ ια' ἔτους Σεδεκίου, ἕως τοῦ δευτέρου ἔτους Δαρείου. Τισὶν δὲ ἀκριβέστερον δακαὶ ἀπὸ τοῦ ε' ἔτους τῆς προφητείας Ἱερემίου, ὡς φησὶν Εὐσέβιος, τὰ ὅτι ἐπὶ τὸ α' ἔτος Κύρου ἀριθμῶν. Sed enim hoc loco Syncellus præ oculis habebat potius Eusebii nostri verba libri II, ad annum Abrahami 1457.

(3) Atqui cap. 11, n. 5, dictum est sexto.

(4) Textus Græcus, *Assyrii primo regibus seu Persis obtemperabant; exin, etc.*

cipem ex Juda, ducemque e femore ejus, donec is adventaret cui servatum est, in quo gentes spem suam collocaverunt. » Atque hæc ita se habent.

4. Summa vero temporis a Salomone templique primordiis usque ad annum Darii Persæ secundum templique instaurationem, anni sunt **DLII**. Tum a Mōyseggressuque ex Ægypto ad Salomonem et conditum templum, anni sunt **CCCCLXXX**. A primo autem anno Abrahami ad exitum anni **DV**. Et a diluvio ad primum annum Abrahami, anni **DCCCXLII**. Et ab Adamo ad diluvium anni **MMCCCLII**. Denique ab Adamo ad Darii alterum annum secundumque Hierosolymitani templi ædificium cumulantur anni **MMMDCLXXX** (1). Reliqua tempora post alterum Darii annum, qui fuit sexagesimæ quintæ olympiadis annus primus, efficiunt olympiadas **CXXXVII**, annos **DXLVIII**. Quæ tempora singillatim ita supputantur.

5. Post Cyrum regem primum Persarum, diadema ad Cambysen recedit; ab hoc ad Darium, qui annis omnino regnavit **VI** supra **XXX**. Hujus anno altero templum Hierosolymis instaurationem est (2). Reliqui sunt Darii **XXXIV**. Teneantur igitur Darii anni **XXXIV**. Tum Xerxis anni **XX** (3), sub quo Estheris res agebantur. Deinde Artaxerxis anni **XLI**. Sub hoc Esdras sacrorum apud Judæos librorum peritus scriba florebat. Is etiam fertur cunctas a Deo dictas Scripturas in mentem sibi revocasse, easque Judæis tradidisse novis Hebraicarum litterarum formis expressas (4): idque post bella quæ regionem illam vastaverant. Præterea et Nehemias pincerna cognoscebatur, qui mandante rege in Judæam progressus Hierosolyma excitabat, urbemque mœnibus ambiebat: eatenus enim urbs in ruinis consererat, templo excepto, quod sub Dario revixerat. Post Artaxerxem dominati sunt Persis hi: Darius annis **XIX** (5). Artaxerxes Mnemon annis **XL**. Ochus annis **XXVI**. Arses annis **IV**. Darius annis **VI**. Post hos Alexander Macedo Persarum imperium delevit, regnavitque ipse annis **VI**; qui qui-

dem et antequam Darium interimeret jam regnaverat annis **VI**. Summa temporis ab altero Darii anno ad Alexandri obitum, qui in primum annum incidit olympiadis centesimæ quartæ decimæ, anni sunt **CXCVII**.

6. Post Alexandri obitum, Ægypti et Alexandriae urbis imperium tenuerunt hi:

I. Ptolemæus Lagi annis **XL**.

II. Ptolemæus Philadelphus annis **XXXVIII** (6)

Sub hoc Hebræorum sacri Libri ad Græcam linguam translati sunt, et in Alexandriae urbis bibliothecam recepti.

III. Ptolemæus Evergetes annis **XXIV**.

IV. Ptolemæus Philopator annis **XXI**.

V. Ptolemæus Epiphanes annis **XXII**.

VI. Ptolemæus Philometor annis **XXXIV**.

7. Hujus ætate regnavit in Syria Antiochus, cognomento Epiphanes, sub quo ea contigerunt quæ in libro (7) Machabæorum narrantur; nempe, quod Antiochus Judæam gentem ad superstitiones ethnicas relabi coegerit, templumque dedicatis ibi signis temeraverit, tum et sacram suppellectilem olympiade centesima quinquagesima prima (8) diripuerit. Interjacent autem inter Macedonis Alexandri obitum primumque annum Epiphanis Antiochi anni **CL** (9): et inter alterum Darii annum atque ipsum Antiochum anni **CCCXLVII** (10). Hujus Antiochi temporibus Matathias, Asamonæi filius, patrum sacrorum zelum præ se ferens, dux gentilis exercitus exstitit. Huic successit Judas filius, cognomento Machabæus. Post hunc rursus frater Jonathas: post quem frater item Simon, in quo liber (11) Machabæorum finem facit, annorum quadraginta (12) res complexus, nempe usque ad olympiadem centesimam sexagesimam primam expletam: a qua ad Augustum Romanorum imperatorem anni **LXXXVIII** supersunt.

8. Post Simonem, testibus Africano et Josepho (15), Judæorum ductavit exercitum Jonathas (14), qui et

(1) Κατὰ δὲ Ἀντιόχου τουτουὶ Ματθαίας Ἀσαμωναίου παῖς ζῆλον τὸν ὑπὲρ τῆς πατρῆου θρησκείας ἀναλαβὼν, τὴν Ἰουδαίων ἀρχὴν ἀνεκτίησαστο, καὶ ἠγήσαστο τοῦ λαοῦ. Μεθ' ὧν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰούδας ὁ ἐπικληθεὶς Μακκαβαῖος. Ἰωνάθης μετὰ τουτουὶ. Σίμων τουτουὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ διαδέχεται. Εἰς τουτουὶ ἡ βίβλος τῶν Μακκαβαίων περαιούται περιέχουσα χρόνον ἐτῶν τεσσαράκοντα μέχρι τέλους ρησ' ὀλυμπιάδος.

Μετὰ δὲ Σίμωνα Ἰουδαίων ἠγεῖται, καθὼς Ἰσραηλῆος καὶ Ἰωσήππος ἱστοροῦσιν, Ἰωνάθης, ὁ καὶ Ἰσραηλῆος,

(1) Syncellus p. 181 D ait: Ἐστὶν ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως ἡ ἔτους Σολομῶνος κατὰ Εὐσέβιον, ἰδρὸν ἄβ Ἀδαμο **D** ad octavarum Salomonis annum Eusebius annos **MMMLXXX** ponit. Templum conditum est anno **IV** Salomonis. Ergo a **MMMDCLXXX**, subductis **DCII** et **IX**, supersunt anni **MMMLXXIV**.

(2) Nempe anno altero instaurationi cœptum, octavo vel potius sexto absolutum est.

(3) In codicis textu **XI**, at in margine **XX**.

(4) Rem hanc celeberrimam rursus attingit Eusebius in secundo libro, quod facit etiam in præfatione Psalmorum, itemque in Commentario ad psalmum **LXII**. Et quidem de Esdra librorum sacrorum instauratione, itemque de litterarum apud Hebræos mutatione, judicium veterum Patrum nec non Judæorum commode coacervavit Calmetus in perdoctis dissertationibus Esdræ præpositis, ad quas rectores ailegamus.

(5) Ita etiam in tabulis et in posteriore libro. At superius cap. 15 scribantur anni **VII**.

(6) Codex Arm. **XXVIII**, sed inferius **XXXVIII**.

(7) Nempe primo.

(8) In secundo libro dicuntur hæc ab Eusebio contigisse olympiade **CLIII**.

(9) Vide posteriorem librum.

(10) Vide rursus posteriorem librum.

(11) Scilicet primus.

(12) Ergo mendose scribitur apud Syncellum *triginta*. En autem ejus verba p. 288 A. Ὁ ἀπὸ Ματθαίου τοῦ πατρὸς τῶν Μακκαβαίων Ἰούδας καὶ Ἰωνάθου καὶ Σίμωνος χρόνος κατὰ Εὐσέβιον ἐτῶν ἐστὶ **X**. Summa temporis, quo Matthias Machabæorum pater, nec non filii Judas, Jonathas et Simon rem publicam administrarunt, anni sunt **XXX** ad Eusebii rationes. Dicendum erat igitur *quadraginta*, uti est in Græco textu, utque a posteriore Eusebii libro confirmari videtur.

(15) Antiq. **xiii**, 8.

(14) Ita Jonathas in textu Armenio et Græco; quin etiam in Armenicis Bibliis I Machab. **xiii**,

Hyrceanus, annis xxvi. Deinde Aristobulus anno uno Is regium primus diadema gestavit, regem una pontificemque Judææ genti se præbens (1) post Babylonicam captivitate anno cdlxxxiv. Post eum Alexander, qui et Jannæus, Judæorum regnum tenuit annis xvi (2). Deinde uxor ejus Alexandra, quæ et Messalina (3) annis ix. Denique Aristobulus atque Hyrcanus (4). Hac ætate Pompeius Romani exercitus dux Judæos stipendiarios fecit Romanorum; Hyrcanoque imposito eis rege, vinctum Aristobulum Romam transtulit. Tunc Romanorum principatum invadit olympiade centesima octogesima quarta (5) Julius Cæsar solus imperans annis iv et mensibus v. Post eum Augustus, qui et Sebastus (6), annis lvi et mensibus vi. Sub hoc Herodes primus ex alienigenis, cui, homini scilicet genere Ascalonio, jus nullum in Judaicum regnum erat, a Romanis potestate insignitus est. Sub eo UNCTUS DEI nascitur Bethlehem in Judæa (7). Post Augustum Romanorum imperator fuit Tibe-

rius. Hujus anno quinto decimo Dominus noster Jesus UNCTUS DEI in humana vita manifestatus est (8) olympiadis ducentesimæ primæ anno quarto. 9. Quare sunt ab Epiphane Antiocho ad quintum decimum annum Tiberii, anni cci. Tum ab Alexandro Macedone ad eumdem annum Tiberii, anni cccli. Et ab altero anno Darii, anni dclviii. Rursus a quinto decimo anno Tiberii ad supremam Hierosolymorum obsidionem, quæ in alterum Vespasiani annum incidit, conficiuntur anni xlii. Erant autem ab Adamo ad alterum annum Darii, anni mmmmdclxxx (9) : tum ab altero Darii anno ad quintum decimum Tiberii, anni dclviii; ergo ab Adamo ad quintum decimum Tiberii annum, summa annorum mmmcccxxviii (10) est. Jamvero a quinto decimo Tiberii anno ad Constantini victoris Augusti vicennalia anni excurrunt ccc. Summa ergo temporum Hebraicorum consurgit in annos mmmmdxxxviii (11), secundum Septuaginta virorum interpretationem : nam secundum quidem Hebraica

ἔτη κς'. Μεθ' ὃν Ἀριστόβουλος ἔτος α' οὗτος πρῶτος διάδημα περιέθετο, ὁμοῦ καὶ βασιλεὺς καὶ ἀρχιερεὺς γενωνάς τῶν Ἰουδαίων ἔθνους, μετὰ ἔτη ὑπὸ τῆς εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωτίας. Μεθ' ὃν Ἀλέξανδρος, ὁ καὶ Ἰανναῖος, ἔτη κβ'. Μεθ' ὃν Ἀλέξανδρα, ἡ καὶ Σααλίνα, γυνὴ αὐτοῦ, ἔτη θ'. Μεθ' ὃν Ἀριστόβουλος καὶ Ἰρκανός· καθ' οὓς Πομπηΐος Ῥωμαίων στρατηγὸς ὑποφόρους Ῥωμαίοις ἐποίησατο Ἰουδαίους, Ἰρκανὸν μὲν ἐπιστάσας αὐτῶν βασιλέα, τὸν δὲ Ἀριστόβουλον δέσμιον εἰς Ῥώμην ἀγαγών. Κατὰ τοῦτον τὸν Ἰρκανὸν, Ῥωμαίων βασιλεὺς ἐπὶ τῆς ῤολυμπιάδος Ἰούλιος Καίσαρ ἔτη θ', μῆνας ζ'. Μεθ' ὃν Αὐγουστος, ὁ καὶ Σεβαστός, ἔτη νς', μῆνας ς', καθ' ὃν Ἡρώδης πρῶτος ἀλλόφυλος οὐδὲν προσήκουσαν αὐτῷ τὴν Ἰουδαίων βασιλείαν ὑπὸ Ῥωμαίων χειρίζεται, γένος ὢν Ἀσκαλωνίτης. Ἐπὶ τούτῳ καὶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς (12) τοῦ Θεοῦ ἐν Βηθλεὲμ γεννᾶται τῆς Ἰουδαίας. Μετὰ δὲ Αὐγουστον Ῥωμαίων ἐβασίλευσε Τιβέριος· τούτου ἔτος ἦν πεντεκαίδεκατον, ἐν ᾧ Σωτήρ καὶ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Θεὸς (13) ἀνεφάνη ἐν τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ. *Ab excerptis Scaligeri, p. 51-52.*

(*) Ἦν δὲ ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως δευτέρου ἔτους Δαρείου ἔτη δχπ. Καὶ τὰ ἀπὸ δευτέρου ἔτους Δαρείου ἔτη φμη'. Ὁμοῦ τὰ πάντα ἀπὸ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸ πεντεκαίδεκατον ἔτος Τιβερίου ἔτη (εσκγ'). Ἀπὸ δὲ πεντεκαίδεκατου ἔτους

55. Ab Eusebio tamen in posteriore libro scribitur C *oannes*, quæ est longe communior lectio, occurritque etiam in Bibliis Arm. i Machab. xvi, 4 et 2.

- (1) Confer Josephum *Antiq.* xiii, 11.
- (2) Ita codex Arm.; sed idem in posteriore libro xxvii.
- (3) Hæc dicitur *Messalina* etiam a Chorenensi *Hist.* II, 13. Armenius tamen Samuel scribit *Salina*, Epiphanius hæc. xxix, cap. 3, *Saalina*.
- (4) Codex Arm., mendose, *qui et Hyrcanus*.
- (5) Lib. II, olymp. 183.
- (6) Recole cap. 15, n. 8, col. 143, not. 1.
- (7) Hæc Hebræorum tempora a soluta captivitate usque ad Christum perspicue exponit, præter alios historicos, etiam Augustinus *De civ. Dei*, xviii, 45.
- (8) Hæc est illa *Theophania*, seu publica Christi vita (Luc. cap. III) quam Eusebius noster quinque voluminibus narraverat; cuius deperditi operis fragmenta xviii ego edidi in hac collectione *Scriptorum veterum* tomo I repetitæ editionis. Nuper vero aliud fragmentum in Vaticano quodam codice reperi, quod ita se habet.

Eὐσεβίου β' τῆς θεοφανείας.

Ἐβδομήκοντα δὲ ἀνεδείκνυ μαθητὰς, ὅποσα λέγεται καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ἔθνη τυγχάνειν· τοῦτο δὲ καὶ ἡ Μωσέως δηλοῖ Γραφὴ τὸν κατάλογον ποιουμένη τῶν μετὰ τὸν κατακλισμὸν τοῦ Νῶε γενομένων παιδῶν· ἐξ ὧν τοὺς πάντας ἔβδομήκοντα φύναι, οἷς προπάτορας τῶν καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ἐθνῶν λόγος ἀληθῆς γεγονέναι κατέχει.

(9) Ita codex Arm. in textu; at in margine mmmmdclxx.

(10) Pressius sic conficitur summa secundum Septuaginta interpretes : ab Adamo ad diluivium anni mcccxxii; a diluivio ad Abrahamum anni dccccxlii;

ab Abrahamo ad Tiberii decimum quintum, ut videre est in posteriore libro, anni mxxlii; quæ est summa annorum vmcccxxviii.

(11) Codex Arm. hic mmmmdxxxviii. Jam opere pretium est huic loco verba Syncelli, p. 55 D, subjungere: Μέμφονται τὸν Εὐσεβίον Ἀνιανὸς καὶ Πανδῶρος εὐλόγως, ὅτι ἐν τῇ ἀνακεφαλαιώσει τοῦ χρονογράφου σι' ἔτη ἐσφάλη· ἀντὶ γὰρ εἰς ἔγραψε εσκγ'. Ἐστοιχέτωσε δὲ οὕτως ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τῆς γεννήσεως Ἀβραὰμ συνῆξεν ἔτη γρπθ'· καὶ ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως τῆς εἰκοσαετηρίδος Κωνσταντίνου ἐν τῷ κατὰ πλάτος συνῆξε γρόνον ἐτῶν βετμδ', ἃ γίνεται ἔτη εσκγ'. *Anianus et Panodorus* (chronographi) *Eusebium merito incusant, quod in temporum definienda summa, nonaginta annos et ducentos omiserit. Pro annis enim vmcccxxvi, scripsit annos vmdxxvi* (dic xxviii). *Sic autem rationes duxit : ab Adamo ad Abrahami natalia confecit annos mmmclxxxiv; ab Abrahamo autem ad Constantini vicennalia in ampliore historia* (primo Chronicon libro) *annos numeravit mcccxxii; unde summa consurgit annorum mmmmdxxxvi.* Pergit autem ibidem Syncellus exponere, quo pacto ab Eusebio anni ccxx (seu ccxxi) præternissi sint, nempe quia non scripserit Cainani Arphaxadæ annos ante procreandum cxxx, deinde Aodi iudicis annos x, tum alienigenarum ex intervallo dominantium annos cxi, denique post Samsonis obitum annos libertatis seu pacis xl. Conferatur Syncellus etiam pp. 92 C, 411 B, 169 B. Jam de Syncelli ipsius rationibus et de ejusdem sæpe iniquo iudicio super Eusebii calculis nihil nos disserendum putamus.

(12) Ὁ υἱός, filius, abest hic a codice Arm. Est (amen in Eusebii posteriore libro).

(13) Armenius interpretæ legebat Χριστὸς Θεοῦ.

Judæorum exemplaria detrahuntur anni MCCCXXXVII A (1); secundum autem Hebraica item exemplaria Samaritanorum detrahuntur anni CMXXXV (2). Atque apud Hebræos ratio temporum prædicto modo se habet (3).

CAPUT XIX.

Quomodo in Ægyptiorum chronologia tempora quæ Æthiopia continentur. Quomodo item Ptolemæi Ægyptum Alexandriamque tenuerint. De ratione chronologiæ apud Ægyptios.

Peractis Chaldæorum et Assyriorum atque Hebræorum chronologiis, res postulat, ut ad fastorum Ægyptiacorum tractationem accedamus. Diodorus primo *historicæ Bibliothecæ* suæ libro hæc verba scribit. Fabulantur apud eos quidam, initio deos et heroes dominatos esse in Ægypto annis paulo minus sexdecim millibus (4): postremum autem deorum regnavisse Isidis filium Orum. Aiunt deinde potitos esse regionis homines, ducto initio a Myride, annis paulo minus quinque millibus usque ad olympiadem octogesimam supra centesimam (5), qua ætate nos in Ægyptum venimus, potiente regni Ptolemæo, qui novus Dionysus appellabatur. Cæterum eorum qui regioni cum imperio præfuerunt, plurimi numerantur indigenæ; minima pars Æthiopum, Persarum atque Macedonum. Æthiopes dominati sunt quatuor, et hi quidem haud continua serie sed ex intervallo, annis paulo minus xxxvi. Persæ autem nationi huic Cambysis regis armis subactæ imperaverunt annis cxxx, computatis etiam temporibus, quibus Ægyptii rebellaverunt, propter gravissimæ tyrannidis impatientiam, Persarumque impietatem in indigenas deos. Extremi Macedones gubernacula tenuerunt, eorumque successores annis cclxxvi. Reliquo omni tempore regibus indigenis usi sunt, viris quidem cdlxx, feminis autem v.

Horum omnium consignatas litteris memorias sacerdotēs tenebant in templis (6), ab ultima ætate perpetuo ordine traditas, quantus nimirum quisque rex fuisset viribus, strenuitate, indole, victoriis, rebusque cæteris sua ætate perpetratis. Sed enim singulorum actus scribi a nobis plane nullius usus est atque supervacaneum, præsertim cum multi ex his nihil admodum utile sua ætate aggressi sint. Hactenus Diodorus. Opportunum commodumque est etiam ex Manethone res Ægyptiacas hic subnectere, in quo præsertim auctore historia ista nitè videtur.

CAPUT XX.

Ex Ægyptiacis Manethonis monumentis, qui in tres libros historiam suam tribuit. De diis et de heroibus, de manibus et de mortalibus regibus qui Ægypto præfuerunt usque ad regem Persarum Darium.

1. Primus Ægyptiorum deus (7) Vulcanus fuit, qui etiam ignis repertor apud eos celebratur. Ex eo Sol (8); postea Agathodæmon; deinde Saturnus; tum Osiris; exin Osiridis frater Typhon; ad extremum Orus Osiridis et Isidis filius. Hi primi inter Ægyptios rerum potiti sunt. Deinceps continuata successione delapsa est regia auctoritas usque ad Bytin per annos tredecim mille ac nongentos. Lunarem tamen annum intelligo, videlicet triginta diebus constantem: quem enim nunc mensem dicimus, Ægyptii olim anni nomine indigitabant. Post deos regnaverunt heroes annis MCLV: rursusque alii reges dominati sunt annis MCCCXVII: tum alii triginta reges Memphitæ annis MCCCXC: deinde alii Thynitæ decem reges annis CCL. Secuta est manium heroumque dominatio annis MMMMCCCXIII. Summa temporum in undecim millia consurgit annorum (9), qui tamen lunares, nempe menstriui, sunt. Sed vera dominatio; quam narrat Ægy-

Τιβεριου ἐπὶ τὴν εἰκοσαετηρίδα Κωνσταντίνου τοῦ νικητοῦ σεβαστοῦ ἔτη γ'. Συνάγεται ὁ πᾶς χρόνος εἰς ἔτη (εἰρηκ) κατὰ τὴν τῶν ἑβδομήκοντα ἐρμηνείαν. Ab excerptis Scaligeri p. 52.

(1) Μυθολογοῦσι δ' αὐτῶν τινες τὸ μὲν πρῶτον ἄρξαι τῆς Ἀγύπτου θεοῦ τε καὶ ἥρωας ἔτη βραχὺ λείποντα τῶν μυρίων καὶ ὀκτακισχιλίων, καὶ θεῶν ἔσχατον βασιλεῦσαι τὸν Ἰσίδος ὄρον ὑπ' ἀνθρώπων δὲ τὴν χώραν βεβασιλευσθαι φασὶν ἀπὸ Μύριδος (10) ἔτη βραχὺ λείποντα τῶν πεντακισχιλίων, μέγρι τῆς ἐκδοσεως καὶ ὀδοκροσεως Ὀλυμπιάδος, καθ' ἣν ἡμεῖς μὲν παρεβάλομεν εἰς Ἀγύπτου, ἐβασίλευε δὲ Πτολεμαῖος, ὁ νέος Διόνυσος χρηματίζων. Τούτων δὲ τὰ μὲν πλεῖστα κατασχεῖν τὴν ἀρχὴν ἐγχευρίου βασιλεῖς, ὀλίγα δὲ Αἰθιοπίας καὶ Πέρσης καὶ Μακεδόνας. Αἰθιοπίας μὲν οὖν ἄρξαι τέσσαρας, οὐ κατὰ τὸ ἐξῆς, ἀλλ' ἐκ διαστήματος, ἔτη τὰ πάντα βραχὺ λείποντα τῶν ἑξ καὶ τριάκοντα. Πέρσης δ' ἠγήσασθαι, Καμβύσου τοῦ βασιλέως τοῖς ὀπλοῖς καταστρεφόμενου τὸ ἔθνος, πάντε πρὸς τοῖς ἑκατὸν καὶ τριάκοντα ἔτεσι, σὺν ταῖς τῶν Ἀγυπτίων ἀποστάσεσιν, ἃς ἐπιήσαντο, φέρειν οὐ δυνάμενοι τὴν τραχύτητα τῆς ἐπιστασίας καὶ τὴν εἰς τοὺς ἐγχευρίου θεοῦ ἀσέβειαν. Ἐσχάτους δὲ Μακεδόνας ἄρξαι καὶ τοὺς ἀπὸ Μακεδόνων ἑξ ἔτη πρὸς τοῖς διακοσίοις καὶ ἑβδομήκοντα. Τοὺς δὲ λοιποὺς χρόνους ἅπαντας διατελέσει βασιλεύοντες τῆς χώρας ἐγχευρίου, ἀνδρας μὲν ἑβδομήκοντα πρὸς τοῖς τετρακοσίοις, γυναῖκας δὲ πέντε. Περὶ ὧν ἅπαντων οἱ μὲν ἱερεῖς εἶχον ἀναγραφὰς ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐκ παλαιῶν χρόνων αἰετὸς τοῖς διαδόχοις παραδομένης, ὀπλιτικὸν ἕκαστος τῶν βασιλευσάντων ἐγένετο τῷ μεγέθει, καὶ ὀπλοῖς τις τῇ φύσει, καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἰδίους χρόνους ἑκάστω πραχθέντα. Ἡμῖν δὲ περὶ ἑκάστου τὰ κατὰ μέρος μακρὸν ἂν εἴη καὶ περιεργὸν γράφειν, ὡς ἂν τῶν πλείστων ἀρχήτων περιελημμένων. Ex Diodoro Sic., I, 44.

(1) Confer cap. 16, n. 14. Sed hic textus Arm., D Hist. I, 6. Sed deus apud Syncellum, p. 18. Reapse hic agitur de Ægyptiaca deorum dynastia. Id.

(2) Confer cap. 16, n. 11.

(3) Lege etiam Suidæ calculum voc. Ἀδάμ.

(4) Græce XVIIIIM.

(5) Codex Arm. CLXX.

(6) Ergo Armenius interpret, seu potius Eusehios, legebat in Diodoro ἱεροῖς templis. non ἱεραῖς βίβλοις. LEOPARDUS.

(7) Collex Arm., homo; et sic etiam Chorenensis

(8) Confer Syncellum pp. 19, 51, et Suidam voc. ἦλιος.

(9) De his immanibus Ægyptiorum antiquitatibus confer Syncellum p. 51-52 apud quem Sol Vulcani filius myriadibus tribus annorum regnat.

(10) Græcus textus vulgo corruptus, ἀπὸ μυριάδος, sed restituitur a codice Vaticano ἀπὸ Μύριδος. Codex Arm., sub Myride.

ptii, deorum, heroum et manium tenuisse putatur lunares annos omnino viginti quatuor mille et nongentos, ex quibus sunt solares anni m̄ccv̄i.

2. Atque hæc quidem si cum Hebræorum chronologia conferre volueris, in eamdem plane conspirare sententiam videbis. Namque Ægyptus ab Hebræis Mezraimus appellatur: Mezraimus autem multis post diluuium annis exstitit (1). Quippe e Chamo Noachi filio post diluuium ortus est Ægyptus sive Mezraimus, qui primus ad Ægypti incolatum profectus est, qua tempestate gentes hæc illac spargi cœperunt. Erat autem summa temporis ab Adamo ad diluuium, secundum Hebræos, annorum m̄cccxi. (2).

3. Cæterum cum Ægyptii prærogativa antiquitatis quâdam seriem ante diluuium tenere se jactent deorum, heroum et manium annis plus viginti mille **B** *regnantium*; plane æquum est, ut hi anni in menses tot convertantur quot ab Hebræis memorantur anni: nempe ut qui menses continentur in memoratis apud Hebræos annis, ii totidem intelligantur Ægyptiorum lunares anni (3), pro ea temporum summa quæ a primo condito homine ad Mezraimum usque colligitur. Etenim Mezraimus generis Ægyptiaci auctor fuit, ab eoque prima Ægyptiorum dynastia credenda est. Quod si temporum copia adhuc exuberet, reputandum sedulo est plures fortasse Ægyptiorum reges una eademque ætate exstitisse: namque et Thynitas regnavisse aiunt et Memphis et Saitas et Æthiopes eodemque tempore alios. Videntur præterea alii quoque alibi imperium tenuisse, atque hæc dynastiæ suo quæque in nomo (4) semet continuisse: ita ut haud singuli

reges successivam potestatem acceperint, sed alius alio loco eadem ætate regnaverit. Atque hinc contigit, ut tantus cumulus annorum confieret. Nos vero his omissis, persequamur singillatim Ægyptiorum chronologiam.

4. Post manes atque heroas, primam dynastiam numerant viii regum, quorum primus fuit Menes (5), gloria regni administrandi præpollens: a quo exorsi singulas regnantium familias diligenter scribemus, quarum successiva series ita contextitur.

Menes Thynites ejusque posteri septem (quem Herodotus Minam (6) nuncupavit). Hic annis xxx (7) regnavit. Idem et extra regionis suæ fines cum exercitu progressus est, et gloria rerum gestarum inclaruit (8). Ab hippopotamo raptus est.

Athothis hujus filius regno potitus est annis xxvii (9). Is regia sibi palatia Memphi construxit, et medicam item artem coluit, quin et libros de ratione secundorum corporum scripsit.

Cencenes ejus filius annis xxxix.

Vavenephis annis xlii, cujus ætate famas regionem corripuit. Is pyramides prope Cho oppidum excitavit.

Usaphæs annis xx.

Niebæs annis xxvi.

Mempses annis xviii. Sub hoc multa prodigia itemque maxima lues acciderunt.

Vibesthes annis xxvi.

C Summa dominationis annorum cclii.

Secunda dynastia regum ix.

(1) Περὶ τῶν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν Αἰγυπτίων δυναστειῶν, ὡς Εὐσέβιος.

Μετὰ νέκυας καὶ τοὺς ἡμιθέους πρώτῃν δυναστείαν καταριθμοῦσι βασιλέων ὀκτώ· ὧν γέγονε α' Μήνης, ὃς διασημῶς αὐτῶν ἠγήσατο· ἀφ' οὗ τοὺς ἐξ ἐκάστου γένους βασιλεύσαντας ἀναγράφομεν· ὧν ἡ διαδοχὴ τούτων ἔχει τὸν τρόπον.

Α'. Μήνης Θενίτης, καὶ οἱ τούτων ἀπόγονοι ζ', ὃν Ἡρόδοτος Μῆνα ὠνόμασεν, ἐβασίλευσεν ἔτεσιν ξ'· οὗτος ὑπερῖον στρατείαν ἐποίησατο, καὶ ἐνδοξὸς ἐκρίθη· ὑπὸ δὲ Ἰπποποτάμου ἠρπάσθη.

Β'. Ἀθωθὶς ὁ τούτου υἱὸς ἤρξεν ἔτεσιν κζ', καὶ τὰ ἐν Μέμφει βασιλεία ψυχροδόμησεν, λατρικὴν τε ἐξήσκησε, καὶ βέλτους ἀνατομικὰς συνέγραψε.

Γ'. Κενθένης ὁ τούτου υἱὸς ἔτη λθ'.

Οἱ δὲ πάντες ἐβασίλευσαν ἔτη σθ'.

Δευτέρα δυναστεία βασιλέων ἐννεά.

(1) Mezraimus dicitur quartus a Noacho et tertius a Chamo, filius nempe Chusi, apud Chorenensem *Hist.* 1, 4, qui eam notitiam ex eruditi ejusdam Syri scriptis hausisse se ait. Sane ita Mezraimus multo post diluuium tempore exstitisset, ut hic ait Eusebius (nisi forte locus corruptus est). Sed enim Mezraimus dicitur Chani filius a divinis Bibliis Gen. x, 6, et ab ipso mox Eusebio.

(2) Intellige apud Hebræos in lxx Virorum interpretatione; et recole cap. 16, n. 8.

(3) Confer de his annorum Ægyptiacorum rationibus Syncellum p. 18 v. Suidas quædam voc. ἡλιος ait dies aliquando numeratos pro annis. Censorius cap. 19 annum Ægyptiorum antiquissimum dicit *bimestrem*; imo *menstruum* Plutarchus in *Numa* cap. 13, et Varro, apud Lactantium *Inst.* 11, 12; *quadrimestrem* Augustinus *De civ. Dei*, 11, 10. Le-

gis alias varietates apud Plinium *Hist.* vii, sect. 49, et apud Macrobius *Saturn.* 1, 12.

(4) Aliter Armenius interpres, qui crasso errore νομόν *legem*, et περιγεγράφαι *scriptum esse* intellexit. Atqui νομός est Ægyptiaca regio seu *præfectura*; περιγράφεσθαι *circumscribi*. Νομός etiam in sequentibus Armenius interpres perperam *legem* vertit.

(5) In textu codicis hic et inferius *Memes*, at in margine *Menes*.

(6) Lib. 11, cap. 4, n. 99, quo altero loco legitur in variis lectionibus Herodoti Μῆνα, uti reapse legisse videtur Armenius interpres, et est item in variis lectionibus Diodori 1, 45.

(7) Græce lx.

(8) Menis utique substructiones ad Nilum aver-tendum commemorat Herodotus 11, 99.

(9) Ita in codicis margine; at in textu, xxv.

Primus Bochus. Sub eo specus ingens Bubasti A pyramidis auctor; quam quidem Herodotus (5) a Cheope structam ait qui in deos ipsos superbiebat: tum facti pœnitens sacrum librum conscribat: quem Ægyptii instar magni thesauri habere se putabant. De reliquis regibus nihil memorabile litteris mandatum est. Regnatum est annis cdxlviii.

Post eum Cechous; quo tempore (1) Apis, et Mævis atque Mendesium hircus (2) dii esse putabantur.

Deinde Biophis, sub quo lege statutum est ut feminæ quoque regiam dignitatem obtinerent.

Tum alii tres quorum ætate nullum insigne facinus patratum est. Sub septimo Mythici aiunt flumen Nilum melle simul et aqua fluxisse undecim diebus.

Postea Sesochris annis xlviii, quem aiunt quinque cubitos altum, tres vero palmos latum fuisse.

Sub nono tandem nihil memoria dignum actum est. Hi regnaverunt annis ccxcviii (3).

Tertia dynastia Memphitarum viii regum.

Necherochis, sub quo Libes ab Ægyptiis defecerunt: mox immaniter crescente luna territi ad obsequium reversi sunt. Deinde Sesorthus, qui ob medicam artem Æsculapius ab Ægyptiis vocitatus est. Is etiam sectis lapidibus ædificiorum struendorum auctor fuit: litteris insuper exarandis curam impendit. Sex reliqui nihil commemorandum gesserunt. Regnatum est annis cxcviii (4).

Quarta dynastia Memphitarum regum xvii ex alia regia familia, quorum tertius Suphis, maximæ

A. Βῶχος ἐφ' οὗ χάσμα κατὰ Βούδαστον ἐγένετο, C σημον ἐγένετο.

B. Μεθ' οὗ καὶ δευτέρως Χῶος, ὅτε καὶ ὁ Ἄπις, καὶ ὁ Μνεῦις, ἀλλὰ καὶ ὁ Μενδήσιος τράχος θεοὶ ἐνομοίθησαν.

Γ. Βίοφις ἐφ' οὗ ἐκρίθη καὶ τὰς γυναῖκας βασιλείας γέρας ἔχειν.

Καὶ μετὰ τούτους ἄλλοι τρεῖς, ἐφ' ὧν οὐδὲν παρά-

Τρίτη δυναστεία Μεμφιτῶν βασιλέων ὄκτω.

Νεχέρωχις, ἐφ' οὗ Αἰθίους ἀπέστειλαν Αἰγυπτίω, καὶ τῆς σελήνης παρὰ λόγον αὐξήθεισης, διὰ θεοὺς ἐαυτοῦ παρέδωσαν. Μεθ' οὗ Σέσορθος ὅς Ἀσκληπιὸς παρὰ Αἰγυπτίους ἐκλήθη διὰ τὴν ἱατρικὴν· οὗτος καὶ τὴν διὰ θεῶν λίθων οἰκοδομὴν εὐρατο, ἀλλὰ καὶ γραφῆ; ἐπεμελήθη. Οἱ δὲ λοιποὶ ἐξ οὐδὲν ἀξιωματημῶν οὐκ ἐπραξαν· οἱ καὶ ἐβασίλευσαν ἐτη ρ'η'.

Τετάρτη δυναστεία βασιλέων ἰς Μεμφιτῶν συγγενείας ἐτέρας βασιλείας, ὧν τρίτος Σοῦφις, ὁ τὴν μεγίστην πυραμίδα ἐγένετο, ἣν φησὶν Ἡρόδοτος ὑπὸ Χέοπος γεγονέναι, ὅς καὶ ὑπερόπτης εἰς θεοὺς γέγονεν, ὡς μετανοήσαντα αὐτὸν τὴν ἱεράν συγγραφήν βίβλον, ἣν ὡς μέγα χρῆμα Αἰγύπτῳ περιέπουσι. Τῶν δὲ λοιπῶν οὐδὲν ἀξιωματημῶν οὐκ ἀνεγράφη· οἱ καὶ ἐβασίλευσαν ἐτη υμ'.

Πέμπτη δυναστεία βασιλέων τριάκοντα ἐνδὸς ἐξ Ἐλεφαντίνης, ὧν πρῶτος Ὀθόης· οὗτος ἀπὸ τῶν δορυφόρων ἀνηρέθη. Ὁ δὲ Φωφῆ ἐξαιετῆς ἀρξάμενος ἐβασίλευσεν μέχρις ἐτῶν ἑκατῶν.

Ἑκτὴ δυναστεία. Γυνὴ Νίτωκρις ἐβασίλευσεν τῶν κατ' αὐτὴν γεννηκιστῆ καὶ εὐμορφοτάτη, ξανθὴ τε τὴν χροίαν ὑπέρασσα, ἣ καὶ λέγεται τὴν τρίτην πυραμίδα οἰκοδομηκέναι· οἱ καὶ ἐβασίλευσαν ἐτη σγ'.

Ἑβδόμη δυναστεία Μεμφιτῶν βασιλέων πέντε, οἱ ἐβασίλευσαν ἡμέρας οε'.

Ὀγδόη δυναστεία Μεμφιτῶν βασιλέων πέντε, οἱ ἐβασίλευσαν ἐτη ἑκατῶν.

Ἐνάτη δυναστεία Ἡρακλεωπολιτῶν βασιλέων τεσσάρων, οἱ ἐβασίλευσαν ἐτη ἑκατῶν· ὧν πρῶτος Ἀχθόης ἐκείνου τῶν πρὸ αὐτοῦ γενόμενος, τοῖς ἐν πάσῃ Αἰγύπτῳ κακὰ εἰργάσατο· ὕστερον δὲ μανίᾳ περιέπεσε, καὶ ὑπὸ κροκοδείλου διεφθάρη.

(1) Arm. interpres, qui et Apis, etc., perperam D intellecto etc. LEOPARDUS.

(2) In codice Arm. est vox CAURIT, quasi caper; Armenii autem hircum dicunt NOCHAZ aut GAUSCH. De hircu Mendesium videndus certe Herodotus II, 46.

(3) Noni regis Cheneris siluit nomen Eusebius, vel potius Armenius interpres.

(4) Græce, cxcviii.

(5) Lib. II, 124 seqq., ubi late Cheopis facinora commemorantur.

(6) Memorans pyramides Arm. interpres in prima quidem dynastia scribit ΙΑΥΡΑΝ, hoc autem loco etiam ΖΥΡΑΝ; quæ vocabula ab amanuensibus fortasse corrupta sunt, neque nobis adhuc satis conside-

rata. De hac autem tertia pyramide loqui videtur Strabo lib. xvii, ed. Oxon. p. 1145: Ἐστὶν ἐν ὕψει μέγιστοι τῆς ὀρεινῆς ἡ τρίτη πολὺ ἐλάττω ταιν δυοῖν, πολὺ δὲ μέγιστος διαπάνης κατεσκευασμένη· Ἐστὶν ἐν ἰσχυρῶν ἄκρῃ τῆς ὀρεινῆς τῆς τρίτης (pyramis), cæteris quidem duabus minor, valde tamen graviore impendio constructa. Hanc autem tertiam pyramidem Strabo dicit sepulcrum feminæ cujusdam, quæ regi Ægyptio in matrimonium convenerit.

(7) Græce diebus, manifesto mendo.

(8) Ita in textu Arm., at in margine XIX, Scaliger quoque legebat XIX, at Eusebius Græce nunc certe habet V.; Sync. p. 58 C, scribit XXVII. Hæc jamdiu notavit etiam Marshamius Chron. ed. Londin., p. 90,

Decima dynastia Heracleopolitarum XIX regum, A fecit. Regnaverunt successores ejus annis XLII (2). Summa universæ dominationis annorum CCLXLV.

Undecima dynastia Diospolitarum XVI regum, annis XLIII. Post quos Ammenemes annis XVI.

Hactenus primum librum Manetho produxit. Sunt autem reges CXII, anni MCCC.

5. E MANETHONIS LIBRO SECUNDO.

Duodecima dynastia Diospolitarum VII regum quorum primus

Sesonchosis Ammenemesis filius annis XLVI.

Ammenemes annis XXXVIII, qui a suis eunuchis interemptus est.

Sesostris annis XLVIII, cujus mensura fertur cubitorum quatuor palmorumque trium cum digitis duobus. Is universam Asiam annorum novem spatio sibi subdividit, itemque Europæ partes usque ad Thraciam. Idem et suæ in singulas gentes dominationis monumenta ubique constituit; apud gentes quidem strenuas virilia, apud vero imbelles feminea pudenda ignominia causa columnis insculpens. Quare is ab Ægyptiis proximos post Osirim honores tulit.

Secutus est Lampares, annis VIII. Hic in Arsinonite (1) labyrinthum cavernosum sibi tumulum

Tertia decima dynastia Diospolitarum LX regum, qui regnaverunt annis CCLIII.

Quarta decima dynastia Xoitarum LXXVI regum, qui regnaverunt annis CCLXXXIV.

Quinta decima dynastia Diospolitarum regum, qui regnaverunt annis CCL.

Sexta decima dynastia Thebæorum V regum, qui regnaverunt annis CXC.

Decima septima dynastia Pastorum, qui fratres erant Phœnices exterique reges, qui Memphis quoque occupaverunt. Ex his primus

Saites imperavit annis XIX, a quo Saitarum quoque nomos nomen traxit. Idem in Sethroite nomo urbem condiderunt, unde incursione facta Ægyptios perdomuerunt.

Secundus Bnon (3) annis XI.

Deinde Archles (4) annis XXX.

Aphophis annis XIV.

Summa annorum CIII. Horum ætate regnavisse in Ægypto Josephus videtur (5).

Decima octava dynastia Diospolitarum XIV regum, quorum primus

Δεκάτη δυναστεία Ἡρακλεωπολιτῶν βασιλέων ιθ', ὃ ἐβασίλευσαν ἔτη ρπϛ'.

Ἐνδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων ις', ὃ ἐβασίλευσαν ἔτη μγ' μεθ' αὐτῶν Ἰουλίανος ἔτη ις'. Μέχρι τούτου τὸν πρῶτον τόμον καταγράφει ὁ Μανεθῶ. Ὁμοῦ βασιλεῖς ριθϛ', ἔτη βς', ἡμέραι οθ' (6).

ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΟΜΟΥ ΜΑΝΕΘΩ.

Δωδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων ἐπτὰ, ὧν πρῶτος

Σεσόγχιος Ἀμμένεμου υἱὸς ἔτη μς'.

Β'. Ἀμμένεμος ἔτη λη', ὃς ὑπὸ τῶν ἰδίων εὐνοχῶν ἀνηρέθη.

Γ'. Σέσωστρις ἔτη μη', ὃς λέγεται γεγονέναι πηχῶν δ', παλαιστῶν γ', δακτύλων β'· ὃς πᾶσαν ἐχειρώσατο τὴν Ἀσίαν ἐν ἑαυτοῖς ἑννέα, καὶ τῆς Εὐρώ-

πης τὰ μέχρι Θράκης, πανταχόσε μνημόσυνα ἐγείρας τῆς τῶν ἐθνῶν κατασχέσεως· ἐπὶ μὲν τοῖς γενναίοις, ἀνδρῶν, καὶ ἐπὶ ταῖς ἀγενεσίαις, γυναικῶν υδρία ταῖς στήλαις ἐγαράρσων· ὡς καὶ ὑπὸ Αἰγυπτίων μετὰ Ὅσιριν νομισθῆναι.

Μεθ' οὗ Λάμαρις ἔτη η', ὃς τὸν ἐν Ἀρσενονίτη λαβυρινθῶν ἐαυτῷ τάφον κατεσκεύασεν.

Οἱ δὲ τούτου διάδοχοι ἔτη μδ'· ὃι πάντες ἐβασίλευσαν σμε'.

Τρισκαίδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων ξ', ὃ ἐβασίλευσαν ἔτη υγ'.

Τεσσαρεσκαίδεκάτη δυναστεία Σοιτῶν βασιλέων ος', ὃ ἐβασίλευσαν ἔτη υδ'.

Πεντεκαίδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων, ὃ ἐβασίλευσαν ἔτη σν'.

Ἐκκαίδεκάτη δυναστεία Θηβαίων βασιλεῖς ε', ὃι καὶ ἐβασίλευσαν ἔτη ρλ'.

Ἐπτακαίδεκάτη δυναστεία ποιμένες ἦσαν ἀδελφοὶ φοῖνικες ξένοι βασιλεῖς, ὃι καὶ Μέμφιν εἶλον, ὧν πρῶτος

Σαῖτης ἐβασίλευσαν ἔτη ιθ', ἀφ' οὗ καὶ ὁ Σαῖτης νομὸς ἐκλήθη· ὃι καὶ ἐν τῷ Σεθροίτῃ νομῷ πόλιν ἐκτίσαν, ἀφ' ἧς ὀρμώμενοι Αἰγυπτίους ἐχειρώσαντο.

Ὁμοῦ ἔτη ργ'. Κατὰ τούτους Αἰγυπτίων βασιλεῖς Ἰωσήφ δείκνυται.

Ὀκτωκαίδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων ιδ' (7), ὧν πρῶτος

Β'. Βνὼν ἔτη μ'.

Γ'. Ἀφωφίς ἔτη ιδ'.

Μεθ' οὗ Ἀρχλῆς ἔτη λ'.

(1) Scilicet nomo.

(2) Videlicet tres postremi dynastiae hujus reges annis simul XLII regnaverunt. Sed tamen summa non constat.

(3) In codicis Arm. margine Anon.

(4) Archles quartus est in textu Græco.

(5) Neque ingratus neque inutilis rem nos facturus esse opinamur, si huic loco attexemus animadversionem Syncelli p. 62 A: Σημειώτέον πῶς ὁ Εὐσέβιος πρὸς τὸν οἰκεῖον σκοποῦν τοὺς τῆς πεντεκαίδεκάτης δυναστείας παρὰ τῷ Ἀφρικανῷ φερομένους κατὰ τὴν ις' δυναστείαν γεγονέναι λέγει· ἐπεὶ γὰρ πᾶσι συμπεφώνηται, ὅτι ἐπὶ Ἀφώφειος ἤρξεν Ἰωσήφ τῆς Αἰγύπτου, μετῆγαγε τὸν Ἀφωφιν ἀπὸ τῆς ις' δυναστείας, εἰς τὴν ις', κολοῦσας τὰ ἔτη αὐτοῦ

C. Ἐὰ ὑπάρχοντα εἰς ιδ'· τὰ δὲ τῆς ἄλλης δυναστείας ρνα', ργ' παραθεῖς, καὶ ἀντὶ τῶν ἐξ βασιλέων, δ' ἄλλων· Animadvertendum est Eusebium instituti sui studio ductum, quos reges Africanus in quinta decima dynastia collocat, eos in decimam septimam transtulisse. Quippe quum omnium una vox sit, sub Aphophi Josephum Ægypto præfuisse; is quidem hunc sub alio quovis non collocavit; verum ipsum Aphophim a quinta decima dynastia in decimam septimam submovit, annis ejus LXXI redactis ad XIV; totiusque dynastie annis CLI contractis in CIII; neque sex regibus, sed quatuor tantummodo scriptis. Eadem fere oggerit Syncellus etiam p. 69 C-D.

(6) Hi dies LXXIX non memorantur in codice Arm.

(7) In Græco textu Moses exit Ægypto sub undecimo rege. Tum et aliæ varietates ibidem occurrunt:

Amoses annis xxv.
 Chebron annis xiiii.
 Amophis annis xxi.
 Memphres annis xii.
 Mispbarmuthosis annis xxvi (1).
 Tutbmosis annis ix.
 Amenophis annis xxxi. Hic est qui Memnon pu-
 tabatur, petra loquens.
 Orus annis xxviii (2).
 Achencheres annis xvi. Hujus ætate Moses ducem
 se præbuit Hebræis ab Ægypto excedentibus (3).
 Acherres annis viii.
 Cherres annis xv.
 Armais, qui et Danaus, annis v, quibus peractis,
 Ægyptiorum regione pulsus Ægyptumque fratrem
 suum fugiens evasit in Græciam, Argisque captis,
 imperitavit Argivis.
 Rameses, qui et Ægyptus, annis lxxviii.
 Amenophis annis xl.
 Summa dominationis anni cccxlviii (4).

A Decima nona dynastia Diospolitarum v regum.
 Sethos annis lv.
 Rampses annis lxxvi.
 Amenephtbis annis xl (5).
 Ammenemes annis xxvi.
 Thuoris Homero dictus Polybus, vir strenuus
 atque fortissimus (6), cujus ætate Ilium captum
 est, annis vii.
 Summa annorum cxciv. Manethonis secundo
 libro conflatur summa xcii regum, annorum
 mxcxi.

6. E MANETHONIS TERTIO LIBRO.

Vicesima dynastia Diospolitæorum xii regum,
 qui imperaverunt annis clxxii (7).
 Vicesima prima dynastia Tanitarum vii regum.
 Smendis annis xxvi.
 Psusennes annis xli.
 Nephcheres annis iv.
 Amenephtbis annis ix.

Α. Αμωσις ἔτη κε'.
 Β. Χεβρων ἔτη ιγ'.
 Γ. Ἀμμενωφισ ἔτη κα'.
 Δ. Μίφρος ἔτη ιθ'.
 Ε. Μισφραγμουθωσις ἔτη κς'.
 Ϛ. Τούθμωσις ἔτη θ'.
 Ζ. Ἀμμενωφισ ἔτη λα'. Οὗτος ὁ Μέμνων εἶναι νο-
 μιζόμενος καὶ φθεγγόμενος λίθος.
 Η. Ὀρος ἔτη λη'.
 Θ. Ἀχενχέρης ἔτη ις'.
 Ι. Ἀθωρις ἔτη λθ'.

ΙΑ. Χενχέρης ἔτη ις'.
 Κατὰ τοῦτον Μωυσῆς τῆς ἐξ Αἰγύπτου πορείας
 τῶν Ἰουδαίων ἠγήσατο.
 ΙΒ. Ἀχερόβης ἔτη η'.
 ΙΓ. Χερόβης ἔτη ιε'.
 ΙΔ. Ἀρμαίς, ὁ καὶ Δαναός, ἔτη ε'· μεθ' αὐτὸν τῆς
 Αἰγύπτου ἐκπεσῶν καὶ φεύγων τὸν ἀδελφὸν Αἰγυπτον
 εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφικνεῖται· κρατήσας τε τοῦ Ἄργου
 βασιλεύει Ἀργείων.
 ΙΕ. Ῥαμεσσης, ὁ καὶ Αἴγυπτος, ἔτη ξη'.
 ΙϚ. Ἀμένωφισ ἔτη μ'.
 Ὅμοῦ ἔτη τμη'.

Ἐνεακαίδεκάτη δυναστεία βασιλέων ε' Διοσπολιτῶν.
 Α. Σέθως ἔτη νε'.
 Β. Ῥαμψῆς ἔτη ξς'.
 Γ. Ἀμμενωφίς ἔτη μ'.
 Δ. Ἀμμενέμης ἔτη κς'.

Ε. Θούωρις, ὁ παρ' Ὀμήρῳ καλούμενος Πολύβος,
 Ἀλκάνδρος ἀνὴρ, ἐφ' οὗ τὸ Ἴλιον ἐάλω, ἔτη ζ'.
 Ὅμοῦ ἔτη ρηδ'. Ἐπὶ τὸ αὐτὸ β' τόμου Μανεθῶ
 βασιλέων ιθ', ἔτη βρκα'.

ΤΡΙΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΜΑΝΕΘΩ.

Εικοστὴ δυναστεία βασιλέων Διοσπολιτῶν ιθ', οἱ ἐβασίλευσαν ἔτη ρση'.
 Πρώτη καὶ εικοστὴ δυναστεία βασιλέων Τανιτῶν ἐπτά.

Α. Σμένδης ἔτη κς'.
 Β. Ψουσέννης ἔτη μα'.

Γ. Νεφερχερός ἔτη δ'.
 Δ. Ἀμμενωφίς ἔτη θ'.

et quidem sexdecim scribuntur reges, quum ab Eu-
 sebio quatuordecim tantum numerati sint, teste
 Syncello p. 62 C, quem locum paulo ante recitavi-
 mus. Rursus adnotat hic Syncellus p. 72 D: Μόνος
 Εὐσέβιος ἐπὶ τούτου λέγει τὴν τοῦ Ἰσραὴλ διὰ Μωυ-
 σῆος ἔξοδον, μηδενὸς αὐτῷ λόγου μαρτυροῦντος, ἀλλὰ
 καὶ πάντων ἐναντιουμένων τῶν πρὸ αὐτοῦ, ὡς μαρ-
 τυρεῖ· *Unus Eusebius sub hoc rege egressum ex
 Ægypto Israele ducem Moysen narrat, nulla historia
 ubi suffragante, imo sibi adversantibus, ut ipse
 testatur, cunctis ætate superioribus. Sed vide om-
 nino animadversiones Scaligeri ad suam Chronici
 Eusebiani editionem, p. 32-33.*

(1) Ait hic Syncellus p. 71 D: Ὅμοῦ ἀπὸ Ἀμώ-
 σως τοῦ πρώτου τῆς προκειμένης ιη' δυναστείας,
 ἕως Μισφραγμουθῶσεως ἀρχῆς κατὰ Εὐσέβιον ἔτη
 γίνονται οα' βασιλεῖς πέντε ἀντὶ τῶν ἐξ· τὸν γὰρ τέ-
 τартον Ἀμένωφισ παραδραμὸν, ὃν ὁ Ἀφρικανὸς, ὡς
 καὶ οἱ λοιποὶ μὲνῃται, ἔτη κθ' αὐτοῦ ἐκολόθωσεν·
*Ab Amosi rege hujus dynastia primo ad Mispthagmu-
 thosis regnum anni congeruntur lxxi de Eusebii
 sententia, et reges quinque, quum sex scribendi so-
 lent: quartum enim Amensem, quem Africanus et
 ceteri posuerunt, Eusebius eum ejusdem annis xxii
 scripsit.*

(2) Græce xxxviii.
 (3) Adnotat Syncellus p. 62 C: Κάναυθα δύο βα-
 σιλεῖς ὁ Εὐσέβιος παρέκρυψεν· ἔτη δὲ προσέθηκεν
 πε', τμη' παραβεί, ἀντὶ σζγ' τῶν παρ' Ἀφρικανῶ. *Hic
 quomque duos reges omisit Eusebius (namque Africa-
 nus scripserat xvi); addidit autem annos lxxxv;
 quandoquidem scripsit cccxlviii, cum Africanus
 cclxiii scripsisset.*

(4) Hujus decimæ octavæ dynastia reges non
 sine varietate recenset etiam Theophilus ad Au-
 tolyc. iii, 20. Adnotat autem hic Syncellus p. 73
 A: Προσέθηκεν ἐπὶ τὸν Ἀφρικανὸν ἔτη πε' Εὐσέβιος
 κατὰ τὴν ιη' δυναστείαν· *Dynastia decimæ octavæ
 annos lxxxv addidit Eusebius præter definitos ab
 Africano (qui nimirum apud Syncellum p. 72 B
 scribit cclxiii).*

(5) Cod. Arm. viii hic et in tabulis pro xl. Sed
 locum corrigunt et summa quæ subjecit annorum
 et posterior Eusebii liber et textus Græcus.

(6) Dicendum potius *Alcandra maritus*, Ἀλκάν-
 δρας ἀνὴρ, uti est apud Homerum *Odys.* iv, 126. Ar-
 menius autem interpretis adjectivum putavit ex ἀλκῆ
 et ἀνὴρ.

(7) Græce clxxviii.

Osochor annis vi.
 Psinnaches annis ix.
 Psusennes annis xxxv.
 Summa annorum est cxxx.
 Vicesima secunda dynastia Bubastitarum iii regum.
 Sesonchosis annis xxi.
 Osorthon annis xv.
 Tacelothis annis xiiii.
 Summa annorum xlix.
 Vicesima tertia dynastia Tanitarum iii regum.
 Petubastis annis xxv.
 Deinde Osorthon annis ix, quem Ægyptii Herculem nuncupaverunt.
 Psammus annis x.
 Summa annorum xliiv.
 Vicesima quarta dynastia.
 Bocchoris Saites annis xliiv, sub quo agnus locutus est (1).
 Vicesima quinta dynastia Æthiopum iii regum.
 Sabacon, qui captum Bocchorum vinum combussit, regnavitque annis xii.
 Sebichos filius ejus annis xii.
 Taracus (2) annis xx.

Ε'. Ὅσοχώρ ἔτη ς'.
 Γ'. Ψινάχης ἔτη θ'.
 Ζ'. Ψουσέννης ἔτη λε'.

Ὅμοῦ ἔτη ρλ'.

Εἰκοστή δευτέρα δυναστεία Βουβαστιτῶν βασιλέων τριῶν.

Α'. Σεσόγχωσις ἔτη κα'.
 Β'. Ὅσωρθὼν ἔτη ιε'.
 Γ'. Τακέλωθις ἔτη ιγ'.

Ὅμοῦ ἔτη μβ'.

Εἰκοστή τρίτη δυναστεία Τανιτῶν βασιλέων τριῶν.

Α'. Πετουβάστις ἔτη κε'.
 Β'. Μεθ' ὃν Ὅσωρθὼν ἔτη θ', ὃν Ἡρακλέα Αἰγύπτιοι ἐκάλεσαν.
 Γ'. Ψαμμούς ἔτη δέκα.

Ὅμοῦ ἔτη μδ'.

Εἰκοστή τετάρτη δυναστεία.

Βόκχωρις Σαίτης ἔτη μδ', ἐφ' οὗ ἀρνίον ἐφθέγγατο.

Ὅμοῦ ἔτη μδ'.

Εἰκοστή πέμπτη δυναστεία Αἰθιοπῶν βασιλέων τριῶν.

Α'. Σαβάκων, ὃς Βόκχωριν αἰχμάλωτον ἐλὼν ἔκαυσε ζῶντα, καὶ ἐθαπίλευσεν ἔτη ιβ'.

Ἐκτη καὶ εἰκοστή δυναστεία Σαϊτῶν βασιλέων θ'.

Α'. Ἀμμερις Αἰθίοψ ἔτη ιβ'.

Β'. Στερινάθης ἔτη ς'.

Γ'. Νεχέφωσις ἔτη ς'.

Δ'. Νεχάω ἔτη η'.

Ε'. Ψαμμήτιχος ἔτη με'.

Ζ'. Νεχάω δευτερός ἔτη ς'. Οὗτος εἶπεν τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ Ἰωαχὰς τὸν βασιλέα αἰχμάλωτον εἰς Αἴ-

Εἰκοστή ἐβδόμη δυναστεία Περσῶν βασιλέων

Α'. Καμβύσης ἔπει πέμπτῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐθαπίλευσεν Αἰγύπτου ἔτη γ'.

Β'. Μάγοι μῆνας ς'.

(1) *Pecudesque locuta; infandum!*

VIRGIL. *Georg.* 1, 475.

Vide Ælianum *Hist. anim.* xii, 3.

(2) Ita Græce, et in margine codicis Arm. At in textu, *Saracus*.

(3) Ita in margine codicis Arm. et in Græco

A Summa annorum xliiv.
 Vicesima sexta dynastia Saitarum ix regum.
 Ammeres Æthiops annis xii (3).
 Stephinathis annis vii.
 Nechepsos annis vi.
 Nechaus annis viii (4).
 Psammetichus annis xliiv (5).
 Nechaus alter annis vi. Ab hoc Hierosolyma capta sunt, Joachasusque rex in Ægyptum captivus abductus.
 Psammuthes alter, qui et Psammetichus, annis xvii.
 Vaphres annis xxv, ad quem reliquiæ Judæorum, Hierosolymis in Assyriorum potestatem redactis, confugerunt.
 B Amosis annis xlii.
 Summa annorum clxvii.
 Vicesima septima dynastia Persarum viii regum.
 Cambyses, qui regni sui quinto (6) anno Ægyptiorum potitus est, annis iii.
 Magi mensibus vii.
 Darius annis xxxvii.
 Xerxes Darii annis xxi.
 Artaxerxes annis xl.

Ζ'. Ψάμμουθις ἔτερος, ὃ καὶ Ψαμμήτιχος, ἔτη ιγ'.
 Η'. Οὐάφρις ἔτη κε', ᾧ προσέφυγον ἀλούσης ἐπὶ Ἀσσυρίων τῆς Ἱερουσαλήμ οἱ τῶν Ἰουδαίων ὑπὸλοιποί.
 Θ'. Ἀμωσις ἔτη μδ'.
 Ὅμοῦ ἔτη ρξγ' (7).
 Γ'. Δαρεῖος ἔτη λς'.
 Δ'. Ξέρξης ὁ Δαρεῖου ἔτη κα'.
 Ε'. Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ ἔτη μ'.

C γυπτον ἀπήγαγε.

Ζ'. Ψάμμουθις ἔτερος, ὃ καὶ Ψαμμήτιχος, ἔτη ιγ'.
 Η'. Οὐάφρις ἔτη κε', ᾧ προσέφυγον ἀλούσης ἐπὶ Ἀσσυρίων τῆς Ἱερουσαλήμ οἱ τῶν Ἰουδαίων ὑπὸλοιποί.

Θ'. Ἀμωσις ἔτη μδ'.

Ὅμοῦ ἔτη ρξγ' (7).

Γ'. Δαρεῖος ἔτη λς'.

Δ'. Ξέρξης ὁ Δαρεῖου ἔτη κα'.

Ε'. Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ ἔτη μ'.

textu : at in textu codicis xviii.

(4) In margine codicis Arm. vi.

(5) Græce xliiv.

(6) Ita in Græco textu et in margine codicis Arm.

At in textu codicis xv.

(7) Scribe ρξη'.

Xerxes alter mensibus II.
 Sogdianus mensibus VII.
 Darius Xerxis annis XIX.
 Summa annorum CXX, mensiumque IV.
 Vicesima octava dynastia.
 Amyrtæus Saïtes annis (1) VI.
 Vicesima nona dynastia Mendesiorum IV (2) regum.
 Nephertites annis VI.
 Achoris annis XIII.
 Psammuthes anno I.
 Muthe anno I (3).
 Nephertites mensibus IV.
 Summa annorum XXI, mensiumque IV.
 Tricesima dynastia Sebennytarum III regum.
 Nectanebes annis X.
 Teos annis II.
 Nectanebus annis VIII.
 Summa annorum XX.
 Tricesima prima dynastia Persarum.
 Ochs vicesimo jam anno Persis imperitans,
 Ægyptum occupavit, tenuitque annis VI (4).
 Postea Arses Ochi annis IV.
 Tum Darius annis VI, quem Macedo Alexander
 interfecit.

Γ'. Ξέρξης ὁ δευτερός μῆνας β'.

Z. Σογδιανὸς μῆνας ζ'.

Η'. Δαρείος ὁ Ξέρξου ἔτη ιθ'.

Ὁμοῦ ἔτη ρκ', μῆνας δ'.

Εἰκοστὴ ὀγδόη δυναστεία.

Ἀμυρταῖος Σαίτης ἔτη ζ'.

Εἰκοστὴ ἐννάτη δυναστεία. Μενδήσιοι βασιλεῖς δ'.

Α'. Νεφερίτης ἔτη ζ'.

Β'. Ἀχωρίς ἔτη ιγ'.

Γ'. Ψάμμουθις ἔτη α'.

Δ'. Νεφερίτης μῆνας δ'.

Ε'. Μούθις ἔτος α'.

Ὁμοῦ ἔτη κα', καὶ μῆνας θ'.

Τριακοστὴ δυναστεία Σεβεννυτῶν βασιλέων τριῶν.

Α'. Νεκτανέβος ἔτη ι'.

Β'. Τεὼς ἔτη β'.

Γ'. Νεκτανέβος ἔτη η'.

Ὁμοῦ ἔτη κ'.

Τριακοστὴ πρώτη δυναστεία Περσῶν βασιλέων τριῶν.

Α'. Ὀχρὸς εἰκοστῶ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας κρατεῖ τῆς Αἰγύπτου ἔτη β'.

Β'. Μεθ' ὃν Ἀρσῆς Ὀχρου ἔτη θ'.

Γ'. Μεθ' ὃν Δαρείος ἔτη εἰξ. ὃν Ἀλέξανδρος Μακεδὼν καθέλε. Ταῦτα τοῦ τρίτου Μανεθῶ. Μέχρι τῶνδε Μα-
 νεθῶς. Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἐξ Ἑλληνικῶν περισταται συγγραφῶν. Ex Syncello, pp. 55-78.

1. (*) Ἄρξομαι δὴ πρῶτον ἀπὸ τῶν παρ' Αἰγυπτίους γραμμάτων· αὐτὰ μὲν οὐκ οἶδ' ὅν τε παρατίθεσθαι τέ-
 κεινων· Μανεθῶν δ' ἦν τὸ γένος ἀνὴρ Αἰγύπτιος, τῆς Ἑλληνικῆς μετεσχηκῶς παιδείας, ὡς δηλὸς ἐστι· γέ-
 γραφε γὰρ Ἑλλάδι φωνῇ τὴν πάτριον ἱστορίαν, ἐκ τε τῶν ἱερῶν, ὡς φησιν αὐτὸς, μεταφράσας, καὶ πολλὰ τὸν
 Ἡρόδοτον ἐλέγχει τῶν Αἰγυπτιακῶν ὅτ' ἀγνοίας ἐψευσεμένον. Αὐτὸς δὲ τοῖνον δὲ Μανεθῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Αἰγυ-
 πτικῶν ταῦτα περὶ ἡμῶν γράφει· παραθήσομαι δὲ τὴν λέξιν αὐτοῦ, καθάπερ αὐτὸν ἐκείνον παραγαγῶν
 μάρτυρα· Ἐγένετο βασιλεὺς ἡμῶν, Τιμαῖος ὄνομα· ἐπὶ τούτου οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ θεὸς ἀντέπνευσεν, καὶ παρα-
 ὄξως ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολὴν μερῶν ἀνθρώποι τὸ γένος ἀσημοί, καταθαρσίσαντες ἐπὶ τὴν χώραν ἐστράτευσαν,
 καὶ βαδίως ἀμαχητὶ ταύτην κατὰ κράτος εἶλον· καὶ τοὺς ἡγεμονεύσαντας ἐν αὐτῇ χειρωσάμενοι, τὸ λοιπὸν
 τὰς τε πόλεις ὡμῶς ἐνέπρησαν, καὶ τὰ ἱερά τῶν θεῶν κατέσκαψαν. Πᾶσι δὲ τοῖς ἐπιχωρίοις ἐχθρότατὰ πῶς

(1) Ita in margine codicis Arm. et in Græco tex- C
 tu; at in textu codicis Arm., mensibus.

(2) Ita etiam in Græco; sed revera sunt quinque.

(3) Græce *Muthes* est quintus. *Nephertites* quartus
 in ordine.

(4) Græce apud Syncellum, *duobus*, verum apud
 Scaligerum *sex*.

(5) Codex Arm. addit *cuncta*.

(6) Ita Græce et in margine codicis Arm. At tex-

A Cuncta (5) hæc ex Manethonis tertio (6) libro.

Quæ consecuta sunt, ea petere oportet e Græcis
 libris (7). Hactenus enim *vetus* regnum Ægyptiorum
 pertingit. Quoniam vero et Flavius Josephus de
 Hebræorum majoribus disserens, e Manethonis li-
 bris testimonia excitavit, operæ pretium est ejus-
 dem quoque verba in medium asserre, quæ in priore
 de veteribus Hebræis libro ejusmodi sunt.

CAPUT XXI.

Josephi e Manethonis libris (8).

De Hebræis Ægyptum incolentibus.

1. Age * vero initium capiam ab Ægyptiorum
 litteris, quas quidem ipsas per se in medium asserre
 B non licet: verum Manetho genere Ægyptius, vir
 Græca eruditione imbutus, uti vel inde apparet
 quod patriam historiam Græca lingua conscripsit,
 e templorum, ut ipse ait, interpretatus monumentis,
 quique etiam Herodotum sæpe arguit in Ægyptiacis
 rebus ob inscitiam mentitum; hic, inquam, Mane-
 tho primo (9) Ægyptiacarum rerum ita de nobis
 scribit. Utar autem ejus verbis, quippe qui ipsum-
 met testem produco. *Regem*, inquit, *habuimus* (10)

(7) Dicendum erat *scriptoribus* vel *historicis*.

(8) Hunc titulum nos supplemus.

(9) Textus Græcus in Josephi operibus et apud
 Eusebium *Præp. ev. x, 13*, habet *secundo*; et qui-
 dem superius *dynastia* pastorum occurrit in secun-
 do Manethonis libro.

(10) Hæc verba absunt ab exemplari nostro Arm.,
 itemque aliquot alia inferius.

Timæum (1) nomine. Sub hoc *Dens* nescio quo pacto iratus est, præterque opinionem ab orientali tractu homines obscuro genere, audacia tamen pleni, in hanc regionem impetum fecerunt, universamque armis nemine resistente occupaverunt. Tum principes capiebant, et deorum fana evertabant, cunctisque incolis crudelissime abutebantur, quorumdam etiam liberos et uxores in servitutem abducebant. Denique et quemdam ex suis regem creabant nomine *Silitin*. Hic vero *Memphim* profectus, superiorem provinciam ab inferiore secernebat (2), atque orientalem maxime plagam munitabat, nimirum prospiciens, fore ut *Assyrios*, ea tempestate viribus pollentes, cupiditas arripere ejusmodi regnum incursandi (3). Tum nactus in *Methraite* nomo commodissimam urbem in orientali *Bubastitæ* fluminis ripa sitam, atque ex antiqua quadam theologia *Avarin* appellatam, ipsam denuo construebat, mœnibusque amplioribus augebat, collocatis item inibi militum myriadibus viginti quatuor ad ejusdem custodiam. Illuc autem æstivo tantum tempore ventitabat, ad stipendia nimirum et munera vulgo largienda, atque armatos sedulo exercendos, quo terrorem extraneis incuteret. Is annis xv (4) dominatus vita excessit.

2. Deinde alius regnavit annis xliii (5) nomine *Banon*. Deinde alius quidam, *Apachuas* nomine, annis xxxvi cum mensibus vii. Deinde *Aphosis* annis lxi. Tum *Anan* annis l cum mense uno. Postremus omnium *Assethus* annis xlix cum mensibus duobus. Atque hi sex primi ex eorum genere

A principes regionem assidue vexabant, imo et stirpem *Ægyptiæ* gentis nitebantur excindere. Hæc universa gens appellabatur *νεγσος* (6), id est *reges pastores*: namque *νεγ* sacratiore *Ægyptiorum* lingua *regem* significat, usos autem *pastorem*, et pastores quoque vulgari loquela. Tum facta copula consurgit *νεγσος*. Nonnulli eos *Arabes* fuisse aiunt. Porro in alio exemplari (7) vox *νεγ* non *reges*. sed *captivos* potius denotat: adeoque *νεγ* *Ægyptiaca* lingua et *νακ* cum alpha et aspiratione *captivos* diserte significat: idque mihi verisimilius videtur priscæque historiæ consentaneum. Jam prædictos singillatim *reges*, qui *pastores* vocitati sunt, eorumque posteros ait *Ægypto* imperasse annis undecim supra quingentos.

B 3. Deinde a *Thebæis* aliisque *Ægyptiis* regibus bello atroci diuturnoque appetitos *pastores* ait: sub rege autem cui nomen *Misphragmuthosis*, victos *pastores*, amissa omni *Ægypto*, confugisse quemdam in locum, cujus ambitus decem millia jugerum, et nomen *Avaris*. Hunc *Manetho* (8) ait totum magnis validisque mœnibus a pastoribus cinctum fuisse, ut rem suam universam et prædam in eo munitamento asservarent. Tum *Misphragmuthosis* filium *Thutmosim* conatum quidem summa vi eos expugnare, octo et quadraginta myriadibus militum ad obsidionem murorum adductis: sed, *obsidionis* successu desperato, per internuntios transegisse, ut ii, relicta *Ægypto*, indemnes abirent: eosdemque fœdere fretos cum armentis et familiis omnique re sua excessisse *Ægypto*, militum nempe myriadas

ἐχρήσαντο, τοὺς μὲν σφάζοντες, τῶν δὲ καὶ τὰ τέκνα καὶ γυναῖκας εἰς δουλείαν ἄγοντες. Πέρας δὲ καὶ βασιλέα ἓνα ἐξ αὐτῶν ἐποίησαν, ὃν ὄνομα ἦν Σάλαιτις. Καὶ οὗτος ἐν τῇ Μέμφιδι κατεγίνετο, τὴν τε θῶα καὶ κάτω χώραν δασμολογῶν, καὶ φρουρὰν ἐν τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις καταλείπων τόποις, μάλιστα δὲ καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὴν ἡσφαλίσατο μέρη, προορώμενος Ἀσσυρίων, τότε μείζον ἰσχυρόνων, ἐσομένην ἐπιθυμίαν τῆς αὐτῆς βασιλείας ἐφόδου. Εὐρὼν δὲ ἐν νομῷ τῷ Σαίτη πόλιν ἐπικαιροτάτην, κειμένην μὲν πρὸς ἀνατολὴν τοῦ Βουβαστίτου ποταμοῦ, καλουμένην δ' ἀπὸ τίνος ἀρχαίας θεολογίας Ἀβάριν, ταύτην ἐκτίσεν τε, καὶ τοῖς τεύχεσιν ὀχυρωτάτην ἐποίησεν. ἐνοικίσας αὐτῇ καὶ πλῆθος ὀπλιτῶν εἰς εἰκόσι βασιλέως μυριάδας ἀνδρῶν πρὸς φυλακὴν. Ἐνθάδε κατὰ θερίαν ἤρχετο, τὰ μὲν σιτομετρῶν καὶ μισθοφορίαν παρεχόμενος, τὰ δὲ καὶ ταῖς ἐξοπλασίαις πρὸς φόβον τῶν ἔξωθεν ἐπιμελῶς γυμνάζων. Ἀρχὰς δ' ἑνεακαίδεκα ἔτη τὸν βίον ἐτελεύτησεν.

2. Μετὰ τούτων δὲ ἑτεροῦ ἑδασίλευσεν τέσσαρα καὶ τετταράκοντα ἔτη, καλούμενος Βηῶν. Μεθ' οὗ ἄλλος Ἀπαχῆς ἔξ καὶ τριάκοντα ἔτη καὶ μῆνας ἑπτὰ. Ἐπειτα δὲ καὶ Ἀπωφίς ἓν καὶ ἐξήκοντα, καὶ Ἰανίας πεντήκοντα καὶ μῆνα ἓνα. Ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ Ἀσσις ἑννέα καὶ τεσσαράκοντα καὶ μῆνας δύο. Καὶ οὗτοι μὲν ἐξ ἐν αὐτοῖς ἐγενήθησαν πρῶτοι ἄρχοντες, πολεμούντες αἰεὶ καὶ ποθοῦντες μᾶλλον τῆς Αἰγύπτου ἐξῆραι τὴν ῥίξαν. Ἐκαλεῖτο δὲ τὸ συμπαν αὐτῶν ἔθνος ΥΚΣΩΣ, τοῦτο δὲ ἐστὶ βασιλεῖς ποιμένες· τὸ γὰρ ΥΚ καθ' ἑρᾶν γλῶσσαν βασιλεῖα σημαίνει, τὸ δὲ ΣΩΣ ποιμὴν ἐστὶ, καὶ ποιμένες κατὰ τὴν κοινὴν διάλεκτον, καὶ οὕτω συντιθέμενον γίνεται ΥΚΣΩΣ. Τινὲς δὲ λέγουσιν αὐτοὺς Ἀραβάς εἶναι· ἐν δ' ἄλλῳ ἀντιγράφῳ, οὐ βασιλεῖς σημαίνεσθαι διὰ τῆς τοῦ ΥΚ προσωγορίας, ἀλλὰ τὸναντίον αἰχμαλώτους δηλοῦσθαι. Τὸ γὰρ ΥΚ πάλιν Αἰγυπτιαστὶ καὶ τὸ ἈΚ δασυρόμενον, αἰχμαλώτους ῥητῶς μνησθεῖ. Καὶ τοῦτο μᾶλλον πιθανώτερόν μοι φαίνεται, καὶ παλαιῆς ἱστορίας ἐχόμενον. Τούτους δὲ τοὺς προκατωνομασμένους βασιλεῖς τοὺς τῶν ποιμένων καλουμένων, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν γενομένους, κρατήσαι τῆς Αἰγύπτου φησὶν ἔτη πρὸς τοῖς πεντακοσίοις ἑνδεκα.

3. Μετὰ ταῦτα δὲ, τὸν ἐκ τῆς Θεβαΐδος καὶ τῆς ἄλλης Αἰγύπτου βασιλέως γενεσθαι φησὶν ἐπὶ τοὺς ποιμένας ἐπανάστασιν, καὶ πόλεμον αὐτοῖς συρράγηναι μέγαν καὶ πολυχρόνιον. Ἐπὶ δὲ βασιλέως, ὃν ὄνομα εἶναι Ἀλίσφραγμούθωσις, ἤττωμένους φησὶ τοὺς ποιμένας ὑπ' αὐτοῦ, ἐκ μὲν τῆς ἄλλης Αἰγύπτου πάσης ἐκπεσεῖν, κατακλεισθῆναι δ' εἰς τόπον, ἀρουρῶν ἔχοντα μυρίων τὴν περιμέτρον· Ἀβάριν ὄνομα τῷ τόπῳ. Τούτων φησὶν ὁ Μανεθῶν ἅπαντα τελεῖν τε μεγάλῳ καὶ ἰσχυρῷ περιβαλεῖν τοὺς ποιμένας, ὅπως τὴν τε κτήσιν ἅσασαν ἔχωσιν ἐν ὄχυρῳ καὶ τὴν λείαν τὴν ἑαυτῶν. Τὸν δὲ Ἀλίσφραγμούθωσις υἱὸν Θεοῦμμωσιν ἐπιχειρήσαι μὲν αὐτοὺς διὰ πολιορκίας ἀλεῖν κατὰ κράτος, ὅκτιν καὶ τεσσαράκοντα μυριάσι προσεδρεύσαντα τοῖς τεύχεσιν· ἐπεὶ δὲ τῆς πολιορκίας ἀπέγνων, ποιήσασθαι συμβάσεις, ἵνα τὴν Αἰγυπτον ἐκλείπῃσιν ὅσοι βούλονται πάντες

(1) Codex Arm., *pretiosum* pro *Timæum*, quia nimirum interpret nomen proprium non agnovit, legitque τιμον, uti est in variis Josephi lectionibus.

(2) Græce aliter se habet hic locus.

(3) Ab hac sententia videtur aberrare Arm. int.

(4) Græce xix.

(5) Græce xliii.

(6) Cod. Arm. BYCC USIN.

(7) Intellige *Manethonis* L.

(8) Codex Arm. Avaris. Hunc totum *Emanesius*, etc.

haud minus viginti quatuor, atque itinere per desertam habito in Syriam venisse. Mox a copiosissimis Assyriorum viribus sibi metuentes, qui ea tempestate Asiam imperio tenebant, in regione, cui nunc Judææ nomen est, condidisse urbem, quæ tot hominum myriadas caperet, eamque Hierosolyma nuncupavisse. Alio autem Ægyptiacarum rerum libro ait Manetho, gentem hanc, qui *pastores* vocantur, in sacris quidem litteris dici *captivos*. Et ille equidem recte narravit: majorum quippe nostrorum patria reapse conditio fuit vita pastoralis, cumque in gregibus pascendis occuparentur, idcirco dicebantur pastores. Rursus libri Ægyptiorum haud inepte sic loquuntur: progenitor enim noster Josephus captivum se coram rege Ægyptio testatus est, tum et fratres suos rege annuente in Ægyptum accesserunt. Verumtamen de his rebus alio in loco diligentius inquiram.

4. Interim hujusce priscorum nostrorum historiz testes validos sistam Ægyptios, atque ad Manethonem revolvar, et quonam is pacto tempora digerat, hoc meo Commentario perscribam. Sic ergo ait: — Postquam ex Ægypto *pastorum* gens se contulit Hierosolyma, is qui Ægypto pepulerat illam Thutmosis (1), postea regnavit annis xxv cum mensibus iv, ac dein obiit. Successitque in imperium filius ejus Chebron annis xiiii. Deinde Amenophis annis xx et mensibus vii. Tum et ejusdem soror Amenses annis xxi et mensibus ix. Deinde hujus *Amensis* filius Mephres annis xii et mensibus ix.

ἀλαβεῖς ἀπέλωσι. Τούς δὲ ἐπὶ ταῖς ὁμολογίαις πανοικεσίᾳ μετὰ τῶν κτήσεων οὐκ ἐλάττους μυριάδων ὄντας εἶκοσι καὶ τεσσαράρων ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου τὴν ἔρημον εἰς Συρίαν ὑδοιορῆσαι. Φοβουμένους ἰδὲ τὴν Ἀσσυρίων δυναστείαν, τότε γὰρ ἐκείνους τῆς Ἀσίας κρατεῖν, ἐν τῇ νῦν Ἰουδαίᾳ καλουμένη πόλιν οἰκοδομησαμένους τοσαύταις μυριάσιν ἀνθρώπων ἀρχέουσας, Ἱεροσόλυμα ταύτην ὀνομάσαι. Ἐν ἄλλῃ δὲ τιμὴ βίβλων τῶν Αἰγυπτιακῶν Μανεθῶν τοῦτο φησὶν ἔθνος τοὺς καλουμένους *ποιμένους*, *αἰχμαλώτους* ἐν ταῖς ἱεραῖς αὐτῶν βίβλοις γεγράφθαι, λέγων ὀρθῶς καὶ γὰρ τοῖς ἀνωτάτω προγόνοις ἡμῶν τὸ ποιμαίνειν πάτριον ἦν. καὶ νομαδικὸν ἔγοντες τὸν βίον, οὕτως ἐκαλοῦντο *ποιμένους*. Αἰχμαλωτὸν τε πάλιν οὐκ ἀλόγως ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἀνεγράφησαν. ἐπειδὴ περὶ ὁ πρόγονος ἡμῶν Ἰώσηπος ἑαυτὸν ἔφη πρὸς τὸν βασιλεῖα τῶν Αἰγυπτίων αἰχμαλώτων εἶναι, καὶ τοὺς ἀδελφούς εἰς τὴν Αἰγύπτου ὕστερον μετεπέμψατο, τοῦ βασιλέως ἐπιτρέψαντος. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις ποιήσομαι τὴν ἐξέτασιν ἀκριβοστέραν.

4. Νυνὶ δὲ τῆς ἀρχαιότητος ταύτης παρατίθεμαι τοὺς Αἰγυπτίους μάρτυρας. Πάλιν οὖν τὰ τοῦ Μανεθῶνος, πῶς ἔχει πρὸς τὴν τῶν χρόνων τάξιν, ὑπογράψω. Φησὶ δὲ οὕτω· Μετὰ τὸ ἐξελεῖσθαι ἐξ Αἰγύπτου τὸν λαὸν τῶν *ποιμένων* εἰς Ἱεροσόλυμα, ὁ ἐκθαλὸν αὐτοὺς ἐξ Αἰγύπτου βασιλεὺς Τέθμωνις, ἐβασίλευσεν μετὰ ταῦτα ἑτη εἴκοσι πέντε καὶ μῆνας τέσσαρας, καὶ ἐτελεύτησεν. Καὶ παρέλαβε τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ υἱὸς Χέθρων ἑτη δεκατρία. Μεθ' ὧν Ἀμένωφις εἴκοσι καὶ μῆνας ἑπτὰ. Τοῦ δὲ ἀδελφῆ Ἀμεσσησὶς εἴκοσιν καὶ μῆνας ἑννέα. Τῆς δὲ Μήφρης δώδεκα καὶ μῆνας ἑννέα. Τοῦ δὲ Μεφραμούθωσις εἴκοσι πέντε καὶ μῆνας δέκα. Τοῦ δὲ Θμῶσις ἑννέα καὶ μῆνας ὀκτώ. Τοῦ δ' Ἀμένωφις τριάκοντα καὶ μῆνας δέκα. Τοῦ δὲ Ὀρος τριακονταεξὶ καὶ μῆνας πέντε. Τοῦ δὲ θυγάτηρ Ἀχεγχήρης δώδεκα καὶ μῆνα ἕνα. Τῆς δὲ Ράθωσις ἀδελφὸς ἑννέα. Τοῦ δὲ Ἀκεγχήρης δώδεκα καὶ μῆνας πέντε. Τοῦ δὲ Ἀχεγχήρης ἕτερος δώδεκα καὶ μῆνας τρεῖς. Τοῦ δὲ Ἀρμαῖς τέσσαρα καὶ μῆνα ἕνα. Τοῦ δὲ Ραμέσσης (4) ἕν καὶ μῆνας τέσσαρας. Τοῦ δὲ Ἀρμέσσης Μιαμμού ἐξήκονταεξὶ καὶ μῆνας δύο. Τοῦ δὲ Ἀρένωφις, δέκα καὶ ἑννέα καὶ μῆνας ἕξ. Τοῦ δὲ Σέθωσις, [ὁ (3)] καὶ Ἀρμέσσης, ἰπικτὴν καὶ ναυτικὴν ἔχον δύναμιν.

5. Οὗτος τὸν μὲν ἀδελφὸν Ἀρμαῖν ἐπίτροπον τῆς Αἰγύπτου κατέστησεν, καὶ πᾶσαν μὲν αὐτῷ τὴν ἄλλην βασιλικὴν περιέθηκεν ἐξουσίαν, μόνον δὲ ἐνετελατο διάδημα μὴ φορεῖν, μηδὲ τὴν βασιλίδα μητέρα τε τῶν τέκνων ἀδικεῖν, ἀπέχεσθαι δὲ καὶ τῶν ἄλλων βασιλικῶν παλλακίδων. Αὐτὸς δὲ ἐπὶ Κύπρον καὶ Φοινίκην καὶ πάλιν Ἀσσυρίους τε καὶ Μήδους στρατεύσας, ἀπαντας, τοὺς μὲν δόρατι τοὺς δὲ ἀμαχητὶ, φόβῳ δὲ τῆς πολλῆς δυνάμεως, ὑποχειρίους ἔλαβε· καὶ μέγα φρονήσας ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις, ἔτι καὶ θαρσαλευτέρον ἐπορεύετο, τὰς πρὸς ἀνατολὰς πόλεις τε καὶ χώρας καταστρεφόμενος. Χρόνου τε ἱκανοῦ γεγονότος, Ἀρμαῖς ὁ καταλειφθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ, πάντα τοῦμπαλιν, οἷς ἀδελφὸς παρήγει μὴ ποιεῖν, ἀδείως ἔπραττεν. Καὶ γὰρ τὴν βασιλίδα

Deinde hujus filius Mephramuthosis annis xxv et mensibus ix (2). Deinde hujus filius Thmothosis annis ix et mensibus viii. Deinde hujus filius Amenophis annis xxx et mensibus x. Deinde hujus filius Orus annis xxxviii et mensibus vii (3). Deinde hujus filia Chencheres annis xi et mense i. Deinde hujus frater Athosis annis ix. Deinde hujus filius Chencheres annis xii et mensibus v. Deinde hujus filius Achencheres annis xii et mensibus iii. Deinde hujus filius Armais annis iv et mense i. Deinde Rameses Miammi filius annis lxxvi et mensibus ii. Deinde hujus filius Amenophis annis xix et mensibus vi. Deinde hujus filius Sethosis idemque Rameses equestribus et navalibus copiis polens.

5. Hic fratrem suum Armain Ægypto procuratorem præfecit, ad eumque etiam reliquam potestatem regiam contulit, ita tamen ut ei diademate interdiceret, et regina ex qua jam susceperat liberos abuti vetaret, ac reliquis etiam concubinis regis abstinere juberet. Ipse vero in Cyprum atque in Phœnicem profectus est, rursusque Assyrios et Medos ditone complexus est, universitatisque positus est partim quidem armis, partim etiam sine certamine atque uno virium terrore. Exin res suæ gestæ spiritus tumidiore illi attulerunt, ita ut audacius progrediretur, Orientis urbes pagosque subvertens. Multoque tempore post Armais qui in Ægypto substiterat, omnia secus ac frater jusserat gerere ausus est: nam et reginæ stuprum intulit, et

(1) Codex Arm. hic *Sethmosis*.

(2) Græce x.

(3) Græce, annis xxxvi et mensibus v.

(4) Hic locus desideratur in exemplari Arm.

(5) Ita se legisse demonstrat Armenius interpres. Ceteroquin apud Josephum, ed. Havercamp., t. II, p. 447, lit. z, fratres duo sunt Sethosis atque Ra-

messes: Εὐρηται ἐν ἐτέρῳ ἀντιγράφῳ οὕτως· Μεθ' ὧν Σέλωσις καὶ Ῥαμέσσης δύο ἀδελφοί, ὧν ὁ μὲν ναυτικὴν ἔχον δύναμιν τοὺς κατὰ θάλατταν ἀπαντῶντας διεχειροῦτο πολιουρχῶν· μετ' οὗ πολλὸν δὲ καὶ τὸν Ῥαμέσσην ἀνελὼν, Ἀρμαῖν ἄλλον αὐτοῦ ἀδελφὸν ἐπίτροπον τῆς Αἰγύπτου κατέστησε. L.

cum reliquis concubinis intemperanter rem habuit; tum etiam amicorum instinctu diadema usurpavit, seque fratri adversarium professus est. Tunc qui apud Ægyptios rebus sacris præerat, Sethosim per litteras de omnibus certiore faciebat, quodque frater Armais palam ab eo defecisset. Ergo ille prope Pelusium reversus est, suumque regnum obtinuit. Regio autem ex ejus nomine audivit Ægyptus, quia Sethosi ipsi, ut ait, nomen erat Ægyptus, fratri autem Armai Danaus. Hæc quidem Manetho.

6. Igitur si tempus ad prædictorum annorum rationem exigatur, prorsus constabit eos qui pastores vocabantur, majores nempe nostros, ex Ægypto elapsos ad hanc regionem contendisse trecentis ante ac nonaginta tribus annis quam Danaus Argum iret, quem tamen Argivi antiquissimum putant. Atque ita Manetho testimonia duo maxima nobis suppeditat ex Ægyptiorum libris; primum quidem quod aliunde in Ægyptum majores nostri ingressi sint; deinde quod ex eadem recesserint tam vetusta ætate, quæ ferme mille annis Iliacum bellum præcesserit. Jam quæ Manetho haud ex Ægyptiacis libris, verum, ut ipse fatetur, ex incertis quibusdam fabulosisque chronicis addidit, ea deinceps coarguam.

7. Universa hæc e Josephi libris desumpta est dissertatio de Ægyptiacis antiquitatibus, deque eorum chronographia usque ad ipsorum regem quemdam Nectanebum, quem ego jam superioribus accensui. Post Nectanebum Ochus Persarum rex obtinuit Ægyptum, regnavitque annis vi. Post hunc Arses Ochi annis iv. Deinde Darius annis vi. Ad extremum Alexander Macedo Darium Persam interfecit, atque una Asianis Ægyptiisque impera-

vit, sextoque regni sui anno Alexandriam in Ægypto condidit. Deinceps multi partes imperii sibi vindicarunt. Ægyptum quidem et Alexandriam insederunt Ptolemæi, quorum imperantium tempora ejusmodi sunt.

CAPUT XXII.

* *Quinam post Alexandrum Macedonem Ægypti Alexandrinæque urbis regnum tenuerint. E Porphyrii libro.*

1. Hunc Alexandrum Macedonem, centesimæ et quartæ decimæ olympiadis anno secundo, regni successor excepit Aridæus, qui Philippus dictus est, frater quidem Alexandri, haud ex eadem tamen matre: nam de Philinna Larissæa (1) susceperat eum Philippus. Is regnavit annis vii, donec a Polysperchonte Antipatri filio in Macedonia interemptus est.

Ptolemæus Arsinoes et Lagi filius post annum ex quo Philippus imperium obtinuerat, ad præfecturam Ægypti mittitur, eaque primum potestate fungitur annis xvii: deinde supremam regis dignitatem invadit annis xxiii, ita ut usque ad ejus obitum anni omnino efluxerint xi. Hic tamen adhuc superstes in filium suum Ptolemæum, cognomento Philadelphum, transtulit imperium, biennioque vitam produxit cum filio regnante: quare jam haud quadraginta, sed octo supra triginta, putabantur anni Ptolemæi primi cognomento Soteris.

Hunc successor consecutus est Ptolemæus filius, cognomento, ut diximus, Philadelphus, qui parente superstite regnum biennio administravit, eoque mortuo, annis xxxvi (2): prorsus ut ipse, non secus atque parens, octo ac triginta annis regnasse dicendus sit.

βιαιώς ἔσχεν, καὶ ταῖς ἄλλαις παλλακίαις ἀφειδῶς διετέλει χρώμενος. Πειθόμενος δὲ ὑπὸ τῶν φίλων διάδημα ἐφόρει, καὶ ἀντὶ τῶ ἀδελφῷ. Ὁ δὲ τεταγμένος ἐπὶ τῶν ἱερῶν τῆς Αἰγύπτου, γράψας βιβλίον ἔπεμψε τῷ Σεθῶσι, ὁρῶν αὐτῷ πάντα, καὶ οὐκ ἀντήρην ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀρμαίς. Παραχρῆμα οὖν ὑπέστρεψεν εἰς Πηλοῦσιον, καὶ ἐκράτησεν τῆς ἰδίας βασιλείας. Ἡ δὲ χώρα ἐκλήθη ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος Αἰγύπτου. Λέγει γὰρ οὗτος ὅτι ὁ μὲν Σεθῶσις ἐκαλεῖτο Αἰγύπτου, Ἀρμαίς δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δαναός. Ταῦτα μὲν ὁ Μανεθῶν.

6. Δῆλον δὲ ἔστιν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐτῶν, τοῦ χρόνου συλλογισθέντος, ὅτι οἱ καλούμενοι ποιμένες, ἡμέτεροι δὲ πρόγονοι, τρεῖς καὶ ἑννεήκοντα καὶ τριακοσίους πρόσθεν ἔτεσιν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπαλλαγέντες τὴν χώραν ταύτην ἀπέκησαν, ἣ Δαναὸν εἰς Ἄργος ἀφικέσθαι· καίτοι τοῦτον ἀρχαιότατον Ἀργεῖοι νομίζουσι. Δύο τοίνυν ὁ Μανεθῶν ἡμῖν τὰ μέγιστα μαρτυροῦν ἐκ τῶν παρ' Αἰγυπτίαις γραμμῶν· πρῶτον μὲν τὴν ἐτέρωθεν ἀφίξιν εἰς Αἰγύπτου, ἔπειτα δὲ τὴν ἐκεῖθεν ἀπαλλαγὴν οὕτως ἀρχαίαν τοῖς χρόνοις, ὡς ἐγγύς που πρότερον αὐτὴν τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι χίλοις. Ὑπὲρ ὧν δ' ὁ Μανεθῶν οὐκ ἐκ τῶν παρ' Αἰγυπτίαις γραμμῶν, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὠμολόγηκεν, ἐκ τῶν ἀεσιπτόως μυθολογούμενων προστέθεικεν, ὕπερον ἐξελέγξω κατὰ μέρος, ἀποδεικνύς τὴν ἀπίθανον αὐτοῦ ψευδολογίαν. *Ex opere contra Apionem*, 1, 14-16.

(*) *Οἱ μετὰ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδῶνα Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας βασιλεύσαντες. Ἀπὸ τῆς Πορφυρίου ἡμετέρας.*

1. Τελευτῶ μὲν Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης Ὀλυμπιάδος, ἄρξας ἔτη τὰ σύμπαντα δώδεκα. Διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν Ἀριδαῖος ὁ μετονομασθεὶς Φίλιππος, ἀδελφὸς ὧν Ἀλέξανδρον οὐχ ὁμομήτριος· γέγονε γὰρ ἐκ Φιλίνης τῆς Λαρισσαίας τῷ Φίλιππῳ. Βασιλεύει δὲ ἐπὶ ἔτεσι ζ', καὶ ἀναίρεται ἐν τῇ Μακεδονίᾳ διὰ Πολυτεργοντος τοῦ Ἀντιπάτρου υἱοῦ.

Πτολεμαῖος δὲ ὁ Ἀραϊνός καὶ Λάγου υἱὸς μετ' ἐνιαυτὸν τῆς εἰς Φίλιππον ἀναγεγραμμένης ἡγεμονίας σατραπείας εἰς Αἰγύπτου πέμπεται· καὶ σατραπεύει μὲν τὰ πρῶτα ἔτη ζ' καὶ δέκα, βασιλεύει δὲ ἔτη τρία καὶ εἰκοσι· ὥστε πάντα μ' ἠολόγησθαι αὐτῷ ἄχρι τῆς τελευτῆς· ἐπεὶ δὲ ζῶν ἐτι τῆς ἀρχῆς παρεχώρησε τῷ υἱῷ Πτολεμαίῳ τῷ παιδί τὴν ἀρχὴν διαδεξάμενος, οὐκέτι δὴ τεσσαράκοντα, τριάκοντα δὲ καὶ ὀκτώ τὰ τοῦ πρώτου Πτολεμαίου, ὃν Σωτήρα ἐπεκαλοῦν, λογίζονται.

Τούτων διαδέχεται Πτολεμαῖος οὐκ υἱὸς ὁ ἐπικληθεὶς, ὡς ἔφαμεν, Φιλάδελφος. Καὶ ζῶντος μὲν ἐτι τοῦ πατρὸς δύο πληροὶ τῆς βασιλείας ἔτη· ἀποθανόντος δὲ, ὀκτώ καὶ τριάκοντα. Ὡς καὶ τούτῳ ὀκτώ καὶ τριάκοντα τοὺς τῆς βασιλείας ἐνιαυτοὺς ἴσους τοῖς τοῦ πατρὸς ἀποδιδούσθαι.

(1) In codice Arn., corrupte, *lacirissa*.

(2) Græce xxxviii. Clemeus *Sitom*, 1, 2, p. 396, scribit xxvii.

Tertius ei successit Ptolemæus, cognomento A Evergetes, qui mansit in potestate annis xxv (4).

Hunc quartus Ptolemæus excepit, cognomento Philopator, qui regnavit annis xvii (?).

Mox quintus Ptolemæus, cognomento Epiphanes, regnum tenuit annis xxiv (5).

2. Hujus duo filii Ptolemæi in imperium deinde succedunt, quorum major natu Philometor, minor autem Evergetes secundus dicebatur. Utriusque simul anni numerantur lxi (4). Nos enim horum annos in unam seriem contulimus, propterea quod ipsis bello inter se decertantibus, seque regno vicissim pellentibus, temporum permistio consecuta est. Primus regnat Philometor annis xi. Mox Antiochus, oppressa armis Ægypto, eundem diademate spoliabat. Tum Alexandrini regiam potestatem ad minorem fratrem deferebant, pulsoque Antiocho, ipsum Philometorem expediebant: dicebatur autem eis Philometoris annus duodecimus (5), Evergetæ primus. Hinc potestate æquata usque ad decimum septimumque annum perrectum est. Mox ab octavo decimo unius Philometoris nomen scribebatur. Cum enim minor natu frater majorem

A imperio deduxisset, hic a Romanis reductus est: qui Ægypti quidem dominationem capessit, fratri autem Libyam regendam concedit (6). Solus igitur regnum obtinet, in eoque manet annis xviii. Post hunc denique in Syria extinctum (is enim eam quoque regionem ditone tenuit), Cyrene accersitus Evergetes rexque appellatus annos suos inde putare incipit ex quo rex habitus fuerat: ita ut fratre moriente, videretur ipse regnavisse jam annis xxv, ejusdemque anni censeantur lrv (7). Namque annum Philometoris tricesimum sextum, qui dicendus erat sui regnantis primus, ipse vicesimum quintum scribi jussit. Ita fiunt utriusque simul anni lxi (8); Philometoris quidem xxxv (9), reliqui Evergetæ: quod si hi segregentur separatimque B putentur, error in rationes incurrit.

3. Ptolemæo Evergetæ secundo nati sunt filii duo ex Cleopatra, uterque nomine Ptolemæus, sed major natu cognomento Soter, minor Alexander. Major natu primus imperat, matris præsidio regnum adeptus: cui cum obsequens esse videretur, aliquandiu certe matre benevolente usus est (10). Decimo (11) tamen regni anno cum patris matris-

Τούτον διαδέχεται τρίτος Πτολεμαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Εὐεργέτης, καὶ βασιλεύει ἔτεσι πέντε καὶ εἴκοσι.

Ὁν ὁ τέταρτος διαδέχεται Πτολεμαῖος, ὁ κληθεὶς Φιλοπάτωρ, καὶ βασιλεύει ἔτεσιν ὄλοις ἑπτὰ καὶ δέκα.

Ὁ δὲ μετ' αὐτὸν πέμπτος Πτολεμαῖος Ἐπιφανὴς μὲν ἐπεκλήθη, βασιλεύει δὲ τέσσαρα καὶ εἴκοσι ἔτεσι.

2. Τούτου παῖδες δύο Πτολεμαῖοι μετ' αὐτὸν τὴν ἀρχὴν διαδεξάμενοι, ὃ τε πρεσβύτερος ὁ κατ' ἐπικλησιν Φιλομήτωρ, καὶ ὁ νεώτερος ὁ ἐπικαλούμενος Εὐεργέτης δευτέρως. Ἀμφοῖν δὲ ἔτη τέσσαρα καὶ ἐξήκοντα λογίζονται. Ἐφ' ἐν γὰρ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἐτάξαμεν, ὅτι διαστασιαζόντων πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐναλλάξ βασιλευόντων, σύγχυσις περὶ τοὺς χρόνους γέγονεν. Ἀρχεῖ μὲν γὰρ ὁ Φιλομήτωρ πρότερος ἔτεσιν ἑνδεκά μόνως. Ἀντιόχου δ' ἐπιστρατεύσαντος Αἰγύπτῳ καὶ περιελόντος αὐτοῦ τὸ διάδημα, οἱ Ἀλεξανδρεῖς τῶ νεωτέρως ἐπέτρεψαν τὰ πράγματα, καὶ διώξαντες Ἀντίοχον ἐβύβασαν τὸν Φιλομήτορα καὶ ἐχρημάτισεν αὐτοῖς Φιλομήτορος ἰσ', Εὐεργέτου δὲ ἑν. Ὁμοιοῦσι δὲ ἄχρι τοῦ ἑπτακαίδεκάτου. Ἀπὸ δὲ τοῦ ὀκτωκαίδεκάτου μόνου χρηματίζει τοῦ Φιλομήτορος. Ἀφαιρεθέοντα γὰρ τῆς ἀρχῆς τὸν πρεσβύτερον ὑπὸ τοῦ νεωτέρου κατάγουσι Ῥωμαῖοι. Καὶ ἀρχεῖ μὲν αὐτὸς τῆς Αἰγύπτου, τῶ δὲ ἀδελφῶ τῆς Λιβύης τὴν ἀρχὴν ἐγχειρίζει· καὶ μόνος ἀρχεῖ δεκακοκτώ. Ἀποθανόντος δὲ ἐν Συρίᾳ (καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνων ἐγχερατῆς ἦν τῶν τόπων) μετακληθεὶς ἐκ Κύρηνης ὁ Εὐεργέτης καὶ βασιλεὺς ἀναγορευθεὶς, τὰ ἔτη αὐτοῦ ἀναγράφει ἀφ' οὗ πρῶτον βασιλεὺς ἐνομίσθη, ὡς δοκεῖν μετὰ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ τελευτὴν ἀρχαντα αὐτὸν ἔτεσιν εἴκοσι ἑπτὰ ἀνατιθέναί αὐτῷ τέσσαρα καὶ πεντήκοντα. Τὸ γὰρ τριακοστὸν ἔκτον Φιλομήτορος, δεόν προσαγορευέσθαι τῆς τούτου βασιλείας πρῶτον, αὐτὸς εἰκοστὸν πέμπτον προσέταξε γράφεσθαι. Καὶ οὕτως ἀμφοτέρων μὲν ἐξήκοντα τέσσαρα, τοῦ μὲν Φιλομήτορος λ', τὰ δ' ὑπολειπόμενα τοῦ Εὐεργέτου· ἢ δὲ ὑποδιαίρεσις ἐν τοῖς κατὰ μέρος ποιεῖ πλάνην.

3. Πτολεμαίου δὲ τοῦ δευτέρου Εὐεργέτου ἐκ Κλεοπάτρας γίνονται υἱοὶ δύο Πτολεμαῖοι καλούμενοι· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος Σωτὴρ ἐπεκαλεῖτο, ὁ δὲ νεώτερος Ἀλεξάνδρος. Ὁ πρεσβύτερος ὑπὸ τῆς μητρὸς ἀναδειχθεὶς, δοκῶν δὲ ἀντὶ τῆς ἐλπίδος, ἄχρι μὲν τινος ἡγαπάτο. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἀρχῆς τοῦ φιλῶντος τὸν γονεῖν ἀπέσφαξεν, ὑπὸ τῆς μητρὸς, διὰ τὴν ὀμότητα, τῆς ἀρχῆς καθηρέθη, καὶ εἰς Κύπρον ἐφυγαδύθη. Τὸν δὲ νεώτερον ἢ μητρεὶ ἐκ Πηλουσίου μεταπεμφθεὶς βασιλεὺς ἀπέδειξε σὺν αὐτῇ. Συνεβασίλευεν σὺν ὁ νεώτερος τῇ μητρὶ τῶν χρηματισμῶν ἀναφερομένων εἰς ἀμφοτέρους· καὶ ἐνδέκατον μὲν Κλεοπάτρας ἀνηγορεύθη, δεῦθεν δὲ Πτολεμαίου Ἀλεξάνδρου. Συνανέλαβε γὰρ ἀπὸ τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς

(1) Mox xxiv, in posteriore libro xxvi.

(2) Ita etiam in posteriore libro, et apud Tertullianum *adv. Jud.* cap. 8.

(3) Codex hic xxiii; sed Græce itemque Clemens xvii. Ita Eusebius in posteriore libro, et mox a. 11, saltem in margine.

(4) Ita hic codex Arm. Sed mox Eusebii calculus dat lxxv, uti est in Græco textu.

(5) Ita textus codicis Arm. At in margine ejusdem codicis et in textu Græco xvi.

(6) Confer Diodorum ed. Vessel. t. II, p. 538.

(7) Nempe annis vi regnaverat Alexandriae cum fratre: tum annis xvii solus in Cyrenaica; denique annis xxx (seu xxix cum mensibus aliquot) Alexandriae solus post fratris obitum. Verum Diodorus apud Syncellum p. 284 A, tradit annos xv post fratris obitum.

(8) Græce lxxv. Vide supra notam 4.

(9) Anni Philometoris hi: solus regnat annis xi; cum fratre annis vi; solus iterum xviii; summa

C xxxv. Nam tricesimum sextum Philometoris incipit Evergetes sibi scribi jussit.

(10) Codex Arm. mendose, DIREX, *dominabatur*, pro SIREX, *amabatur*. Prior enim littera utriusque vocis præ se fert quamdam similitudinem in Arm. scriptura. Legesis autem de his et sequentibus cl. Letronnium *Recherches pour servir à l'histoire de l'Égypte*, p. 103 seqq.

(11) Armenius interpres, perperam, *sexto*. Sane hic Ptolemæus Soter decem annis ante exsilium regnavit, septem vero cum dimidio post exsilium, omnino annis xvii cum dimidio. Hinc corrigendus Eusebius noster in Ptolemæorum summa, quæ extremo hoc capite scribitur, ubi Soterem hunc ab exsilio reducem appellat mendosissime *Philadelphum*, ita ut alius homo videatur. Corrigendus rursum Eusebius in regum tabulis secundo libro præpositis, et in ipso *Canonæ* ad Abrahami annum 1902. LEOPARDUS.

que suæ familiares occidisset, ob hanc animi crudelitatem matris jussu dejectus imperio est, fugaque in Cyprum evasit. Minorem natu accivit mater Pelusio urbe, secumque regem constituit. Regnavit ergo cum matre minor, communicato utriusque imperii nomine: et Cleopatras quidem dictus est annus xi (1). Ptolemæi vero Alexandri octavus: namque et hic fratris quoque tempora sibi sumpsit, a quarto illius regnantis anno, quo tempore ipsemet (2) Cyprii dominari cœperat. Atque hæc consuetudo viguit vivente Cleopatra: qua exstincta, ad unum Alexandrum signa honoris deferri cœperunt. Hic annis omnino octodecim, postquam Alexandriam venerat, imperium retinuit: dicebatur tamen annum jam sextum supra vicessim imperare. Decimo nono anno adversus milites suos iracunda, vires contra eos contraherebat in Ægypto; hi vero eum persecuti sunt, duce Tyrro regum consanguineo. Mox navali quoque prælio conserto, ipse summo discrimine elapsus cum uxore et filia in Lyciorum urbem Myram fuga se proripuit. Inde etiam cum Cyprum aufugeret, bello appetitus a Cherea navarcho perit.

4. Interim post hujus fugam Alexandrini, missis oratoribus, seniori ejusdem fratri Ptolemæo Soteri denuo regnum offerebant, qui Cypro reversus est. Hinc septem anni sexque menses labuntur: totidem enim is superfluit post reditum. Tempus autem universum post patris obitum in ipsum confertur,

τοῦ ἀδελφοῦ βασιλείας εἰς ἑαυτὸν τοὺς χρόνους, ἀπ' οὗ τῆς Κύπρου ἐβασίλευσε. Καὶ τοῦτο ζώσης Κλεοπάτρας τὸ ἔθος περιῆν· εἰς μόνον δὲ ἤρξατο μετατίθεσθαι τὸν Ἀλέξανδρον μετὰ τὸν ἐκείνης θάνατον τὰ συμβόλαια· [οὗτος] ὀκτωκαίδεκα τοὺς πάντας ἀντιλαβόμενος τῶν σκήπτρων ἐνιαυτοῦς, ἀπ' οὗ κατήλθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἕξ καὶ εἴκοσι βεβασίλευκῶς ἐχηρημάτισε. Τῷ δὲ ἐνεακαίδεκάτῳ τοῖς στρατεύμασιν (8) ὀργισθεὶς, ἐξήλθε συλλέξων ἐπ' αὐτοὺς δύναμιν εἰς Αἴγυπτον. Οἱ δ' ἐπιδιώξαντες, ἡγουμένου Τύρρου συγγενοῦς τῶν βασιλέων, κατεναμάχησαν αὐτὸν, καὶ ψεύγειν ἠνάγκασαν, μετὰ γυναικὸς καὶ θυγατρὸς, τῆς Λυκίας εἰς πόλιν Μύρας. Ὅθεν εἰς Κύπρον μεταπηδῆθεις, καὶ καταπολεμηθεὶς ὑπὸ ναυάρχου Χαίρου, θνήσκει.

4. Μετὰ δὲ τὴν τοῦτου φυγὴν, πρὸς τὸν πρεσβύτερον Πτολεμαῖον τὸν Σωτήρα οἱ Ἀλεξανδρεῖς πρεσβυτάμοινοι παραιδόασαι πάλιν τὴν βασιλείαν αὐτῷ ἐκ Κύπρου καταπέμψασαν. Διαγενομένων δὲ ἄλλων ἐτῶν ἐπτὰ, πρὸς μῆσιν ἕξ (τοσαῦτα γὰρ ἐπέζησε μετὰ τὴν κάθοδον) ὁ πᾶς χρόνος ὁ μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς ἀμφοτέρων θάνατον εἰς τοῦτον ἀναφέρεται, τὸν μὲν ἀριθμὸν σῶζων λε' ἐνιαυτῶν πρὸς μῆσιν ἕξ, διωχητικῶς δὲ κατὰ τὴν ἀλήθειαν εἰς μὲν τὸν Σωτήρα Πτολεμαῖον κατὰ διαφόρους χρόνους δεκαεπτὰ ἔτη καὶ μῆνας ἕξ, εἰς δὲ τὸν αὐτῶν, τὸν καὶ Ἀλέξανδρον, τοὺς μέσους, ὧν ἤρξεν ἐπὶ αὐτοῦς δεκαοκτὼ, οὓς καίτοι μὴ δυνηθέντες ἐκ τῆς ἀναγραφῆς ἀφανίσαι, τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς ἀπαλείφουσι· προσέκρουσε γὰρ αὐτοῖς διὰ τινὰς ἐπικουρίας Ἰουδαϊκᾶς οὐ γὰρ ἀριθμοῦσι τοὺς χρόνους, τοὺς δὲ πάντας τὰ ἕξ καὶ τριάκοντα ἔτη τῷ πρεσβυτέρῳ προσνέμουσι.

5. Πάλιν τοὺς ἕξ μῆνας τοὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρεσβυτέρου, οἱ συνεπλήρου τὰ τριάκοντα ἕξ ἔτη, μὴ ἀποδόντες Κλεοπάτρῃ τῇ θυγατρὶ μὲν τοῦ πρεσβυτέρου, γυναικὶ δὲ τοῦ νεωτέρου, ἥτις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ἀνελάβετο τῶν πραγμάτων· οὐδὲ γὰρ Ἀλεξάνδρῳ τῷ μετ' αὐτῆς ἡμέρας ἄρξαντι ἰθ' τὰς ἰθ' ἡμέρας ἀποιδόασιν. Οὗτος δὲ υἱὸς μὲν ἦν τοῦ νεωτέρου Πτολεμαίου, τοῦ καὶ Ἀλεξάνδρου, πρόγονος δὲ Κλεοπάτρας, καταμένον δὲ ἐν Ρώμῃ, τῆς ἐν Αἰγύπτῳ δυναστείας ἀνδρῶν ἐρήμου γενομένης, μετακλήτος ἦλθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ γήμιας τὴν προεირημένην Κλεοπάτραν, παραλαβὼν τε παρ' ἐκούσης τὴν ἐξουσίαν, ἐνεακαίδεκα διαγενομένων ἡμερῶν ἀνείλεν αὐτὴν, καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν ἐνόπλων ἐν τῷ γυμνασίῳ διὰ τὴν μαιφονίαν συνεχόμενος ἀπώλετο.

6. Τοῦτον τὸν Ἀλέξανδρον διαδέχεται Πτολεμαῖος ὁ ἐπικληθεὶς νέος Δίωνυσος, υἱὸς μὲν ὧν Πτολεμαῖον

(1) Quia decem annis regnaverat cum filio Philometore.

(2) Nempæ Alexander.

(3) Malim Græcum προσέκρουσε interpretari invisus erat. L.

(4) Nota res ex Joseph. Antiq. Jud. lib. xiii, 12. L.

(5) Armenius interpres legit ἀκούσης pro ἐκούσης. L.

(6) Rem persæpicue narrant Appianus Bell. civ. i, 112, itemque Cicero in fragmentis orationis De rege Alexandrino a me editis inter classicos auctores t. II, p. 255, quo in loco satis super hac re disputavi.

(7) Hunc Ptolemæum dictum esse novum Diony-

ascripito integro numero annorum xxxv, mensiumque vi. Sane Ptolemæo Soteri tribuendi essent ex intervallo anni xvii mensesque vi; alteri autem, scilicet Alexandro, anni octodecim, iis videlicet interjectis quibus major natu regnavit: quos etsi de albo Ægyptii tollere non poterant, pro viribus tamen debebant; propterea quod ipsis Alexander obstiterat (3), Judæorum quibusdam fretus auxiliis (4). Idcirco temporum Alexandri rationem non habent, cunctosque annos xxxvi de majore fratre recitant.

5. Sex præterea menses ab obitu senioris fratris reliquos, quibus annus tricesimus sextus absolvitur, haud conferunt in senioris filiam Cleopatram, uxorem minoris, quæ patre exstincto regia negotia procuravit: neque item Alexandro, qui regnavit cum ea diebus xix, hos ipsos dies xix tribuunt. Porro hic Alexander filius erat minoris Ptolemæi sive Alexandri, privignus autem Cleopatras, atque in urbe Roma habitabat: cumque ea tempestate stirps regia virilis in Ægypto deficeret, accitus venit Alexandriam, sibi que uxorem copulavit quam antea dixi Cleopatram, invitaque (5) muliere imperium sibi vindicavit. Mox et illam post novendecim dies interfecit: tum ipse quoque turbæ armatorum in gymnasio implicitus propter nefandum suum parricidium interemptus est (6)

6. Huic Alexandro successit Ptolemæus, cui cognomentum fuit novus Dionysus (7), Ptolemæi Soteris filius, prædictæ Cleopatras frater. Hujus imperantis

sum, id est Bacchum, sive per assentationem sive ob formæ illecebras arbitrarentur magni duumviri Vaillantius et Eckhelius. Verumtamen, consideratio Theophili (ad Autolyt. II, 7) loco, in quo scriptor quidam Satyros gentes Alexandrinas describens, Bacchum auctorem generis Ptolemæorum diligenti genealogia demonstrat; nobis quidem hinc potius novi Dionysi, seu Bacchi appellatio repetenda videbatur. Imo vero propius fortasse accersenda est. Namque Clemens Alex. Protreptic. t. I, p. 47-48, Ptolemæum quartum ait vocatum fuisse etiam Bacchum.

(8) Videtur dicendum στρατηγός.

numerantur anni **xxix** (1). Filia ejusdem Cleopatra Lagidarum generis postrema fuit; ejusque imperantis recitantur anni **xxii**. Neque tamen hæc dominationes continentem temporis seriem ab initio ad finem per se seorsimque descriptæ tenent; verum inter se implicitæ aliæ alias vicissim occupant. Nam sub novo Dionyso, filiabus ejus Cleopatrarum, quæ et Tryphæna (2), atque Berenici regni triennium attributum est; duabus quidem annus unus; post obitum vero Cleopatrarum seu Tryphænarum biennium uni Berenici. Nimirum accidit, ut Ptolemæus Romam proficisceretur, ibique aliquandiu subsisteret; filia autem, cum pater rediturus non videretur, regni gubernaculum sibi vindicarent; tum aliquot consanguinei Berenici opem ferentes (3), cum ea rebus præessent: donec Ptolemæus Roma reversus est, qui mox pietatis affectumque erga filiam oblitus, resque ab ea gestas exosus, eandem morte multavit.

7. Regnante Cleopatra, primos quidem imperil annos ipsi fratricum ejus natu maximo Ptolemæo tribuebant: deinceps aliis ob ejusmodi causam. Novus videlicet Dionysus vita excessit, quatuor liberis

A relictis Ptolemæis, nempe duobus, et Cleopatra atque Arsinoe. Idem majoribus natu (4) liberis imperium legavit Ptolemæo atque Cleopatrarum: quibus conjunctim regnantibus quadriennium exactum est. Id vero institutum mansisset, nisi Ptolemæum, qui, neglecto patris mandato, uni sibi regnum asserere nisus est, fatalis necessitas vita orbasset navali prælio implicitum in Ægypto adversus Julium Cæsarem qui Cleopatrarum suppetias tulit.

8. Post necem Ptolemæi, minor frater, dictus item Ptolemæus, cum Cleopatra sorore consors regni fuit, jussu Cæsaris. Scribebatur autem quintus annus Cleopatrarum et primus Ptolemæi. Hinc alii consecuti sunt usque ad hujus necem anni duo.

B 9. Quo Cleopatrarum insidiis perempto quarto sui anno et Cleopatrarum octavo, reliquum tempus Cleopatrarum uni ascriptum est ad quintum decimum usque annum. Sextus autem decimus nuncupabatur simul primus. Namque in Syria mortuo Lysimacho rege Chalcididis (5), Marcus Antonius imperator Chalcidem cum adjacentibus provinciis Cleopatrarum attribuit (6). Exin anni quoque reliqui usque ad vicesi-

του Σωτήρος, ἀδελφὸς δὲ τῆς εἰρημένης Κλεοπάτρας, οὗ τῆς ἀρχῆς ἔτη κθ' λογίζονται. Τοῦτου θυγάτηρ Κλεοπάτρα ὑστάτη τῆς Λαγιδῶν γενεᾶς, ἥς ἔτη ἀριθμεῖται τῆς ἀρχῆς δύο εἴκοσι. Οὐδ' αὐταὶ αἶδε αἱ βασιλεῖαι τὸν εἰρμὸν τῶν χρόνων ἀπ' ἀρχῆς ἀχρι τέλους, κατὰ τὸ ἐξῆς ἀναγραφόμενον ἔσχον, ἀλλ' ἐγένετο τις αὐτῶν ἐν ἑκατέρῳ διὰ μέσου παρέμβασίς εἰς ἄλλους. Ἐπὶ γὰρ τοῦ νέου Διονύσου εἰς τὰς αὐτοῦ θυγατέρας Κλεοπάτραν, τὴν καὶ Τρύφαιναν, καὶ Βερενίκην, τριετὴς ὡς βεβασιλευκίας ἀνεγράφη χρόνος, εἰς μὲν ἀμφοτέρας ἐνιαυτὸς εἰς, ἡ δ' ἐξῆς μετὰ τὸν Κλεοπάτρας, τῆς καὶ Τρυφαινῆς, θάνατον διέτρεξε εἰς μόνην Βερενίκην, ἕνεκα τοῦ τὸν μὲν Πτολεμαῖον εἰς Ῥώμην ἀπρηκέναι, καὶ τοῦτον ἐκεῖ διατετριζέναι τὸν χρόνον, τὰς δὲ θυγατέρας ὡς οὐκ εἶ: ἐπανήξοντος τοῦ πατρὸς, ἀνεκλιθῆναι τῶν πραγμάτων, συνεπισπωμένης ἐαυτῆ κατὰ (τοῦτου) χρόνου τῆς Βερενίκης ἀνδρας τινὰς συγγενεῖς τοὺς συνάρχοντας· μέχρι οὗτο παραγενόμενος ὁ Πτολεμαῖος ἀπὸ Ῥώμης τῆς μὲν πρὸς τὴν θυγατέρα διαθέσεως ἐπελάθετο, συγγῆσας δ' αὐτὴν διὰ τὰ πράχθηκα, τοῦ ζῆν ἐστέρησεν.

7. Ἐπὶ γὰρ τῆς Κλεοπάτρας τὰ πρῶτα τῆς δυναστείας ἔτη εἰς ἐκεῖνην τε καὶ τὸν πρεσβύτερον αὐτῆς ἀδελφὸν ἀνεγένθη Πτολεμαῖον, τὰ δ' ἐξῆς εἰς ἑτέρας (7), διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Τελευτῶν ὁ νέος Διονύσος ἐπὶ παῖσι τέτρασι, Πτολεμαῖοις δυοῖ, καὶ Κλεοπάτρῃ καὶ Ἀρσινόῃ, διέταξε τοῖς προγενεστέροις αὐτοῦ παῖσι Πτολεμαῖω καὶ Κλεοπάτρῃ τὴν ἀρχὴν. Ὅταν συμβασιλευόντων τετραετὴς διεγένετο χρόνος. Καὶ τοῦτο διέμεινεν ἂν καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς τὸ ἔθος, εἰ μὴ Πτολεμαῖον παραβάνα τὰς τοῦ πατρὸς ἐντολάς, καὶ μόνον τῆς ἡγεμονίας ἀντιποιεῖσθαι βουλιόμενον, ἡ μοῖρα τοῦ ζῆν μετέστησεν ἐν Αἰγύπτῳ καταναυμαχηθέντα ὑπὸ Ἰουλοῦ Καίσαρος Κλεοπάτραν συλλαμβανόμενον.

8. Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλειαν Πτολεμαίου, ὁ νεώτερος ἀδελφὸς Κλεοπάτρας συνεθρονίσθη τῇ ἀδελφῇ, Πτολεμαῖος καλούμενος, γνώμη Καίσαρος, καὶ ἐχημάτισε τὸ πέμπτον ἔτος Κλεοπάτρας τὸ καὶ πρῶτον Πτολεμαίου, καὶ τὰ τοῦτοις ἐπόμυνα, μέχρι τῆς ἀναίρεσως αὐτοῦ, ἄλλα δύο.

9. Μεταγενέστερος δὲ καὶ τοῦτου τῆς Κλεοπάτρας ἀπάταις τῷ τετάρτῳ μὲν αὐτοῦ, τῆς δὲ Κλεοπάτρας ὄψῳ, ὁ μεταγενέστερος εἰς μόνην Κλεοπάτραν ἀνεγράφη χρόνος, ἕως ἑτῶν πεντεκαίδεκα. Τὸ δ' ἐκκαίδεκατον ὠνομάσθη τὸ καὶ πρῶτον, ἐπειδὴ τελευτήσαντος Λυσιμάχου τῆς ἐν Συρίῃ Χαλκιδίος βασιλεῖως, Μάρκος Ἀντώνιος ὁ αὐτοκράτωρ τὴν τε Χαλκίδα καὶ τοὺς περὶ αὐτὴν τόπους παρέδωκε τῇ Κλεοπάτρῃ. Καὶ ἀπὸ τοῦτου δὲ καὶ τὰ τοῦτων ἕτερα ἔτη μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ δευτέρου, ὃ καὶ τελευταῖον ἐγένετο Κλεοπάτρας, κατὰ

(1) Cod. Arm. hic **xxix**, sed inferius c. 208, **xxx**.

(2) Interpres Arm. hic et infra atque *Tryphæna*, quia non agnovit *Tryphænam*, id est *luxuriosam*, cognomentum fuisse Cleopatrarum. Locum hunc sive Eusebii a me anno 1818 editi, sive excerptorum Scaligeri multo ante typis impressorum præ oculis non habebat vir clarissimus F. Champollionius cum in catalogo Ægyptiacorum monumentorum, quem Parisiis anno 1826 impressit, p. 6, duas memoraret syngraphas demoticis litteris linguaque scriptas, in quibus Cleopatrarum cognomentum *Tryphæna* tribuitur. Scribit itaque vir clarissimus: *deux contrats de l'an viii du règne de Ptolémée et de Cléopâtre, sur-nommée Tryphæne, et le surnom de cette dernière reine d'Égypte est un fait nouveau et à expliquer dans les annales des Ptolémées*. Hæc autem ego verba non idcirco retuli ut doctissimum mihi que amicissimum reprehenderem virum, sed ut ejus potius Ægyptiacæ litteraturæ peritiam summam novo documento de-

C monstrarem, qui *Tryphæna* vocabulum in demotica scriptura verissime legit, etiamsi loci Eusebiani non meminerat. Illud denique corrigendum est apud Champollionium, quod nempe Cleopatra Tryphæna non fuit ultima Lagidarum regina, sed postrema Cleopatrarum soror natu major, quæ quidem ante Dionysum patrem et ante ipsam Berenicem sororem aliam obiit. Neque Cleopatra illa postrema patri socia in imperio fuit sed successit.

(3) Paulo aliter in Græco textu: *Berenice per id tempus consanguineos aliquot sibi copulante, qui secum rebus præessent*.

(4) In textu Arm., *tribus liberis pro majoribus liberis*. Est autem mendum amanuensensis qui scripsit *IERETS*, *tribus*, pro *IERETS*, *majoribus natu*.

(5) Intellige Chalcidem ad Libanum.

(6) Conferendus Josephus *Antiq.* xv, 4.

(7) Malim *ἑτέροισ*.

num secundum, qui fuit postremus Cleopatraz, a eadem ratione aucto numero scribebantur, uti Cleopatraz annus secundus supra vicesimum idem esset et septimus.

10. Porro autem Octavianus Cæsar, qui et Augustus, Actiaco prælio Ægypti regnum a Cleopatra abstulit anno altero olympiadis octogesimæ quartæ supra centesimam. Nunc inter centesimæ undecimæ olympiadis annum primum, quo Aridæus idemque Philippus successit in imperium (1), et centesimæ octogesimæ quartæ olympiadis annum alterum, septuaginta tres olympiades annusque unus interjacent, nempe anni cxciii (2). Totidem vero supputantur anni regum urbis Alexandriæ usque ad Cleopatraz excessum.

11. Tempora igitur Ptolemæorum sic omnino se habent. Alexander Macedo primo anno olympiadis centesimæ undecimæ regnum auspicatur. Is Alexandriam in Ægypto condidit. Diuturnitas imperil

ejus anni xii, mensesque vii. Post eum Alexandriæ totique Ægypto dominati sunt hi :

- Ptolemæus Lagi annis xl ;
- Ptolemæus Philadelphus annis xxxviii ;
- Ptolemæus Evergetes annis xxiv ;
- Ptolemæus Philopator annis xxi ;
- Ptolemæus Epiphanes annis xxiv (3) ;
- Ptolemæus Philometor annis xxx (4) ;
- Ptolemæus junior, cognomento item Evergetes, annis xxix,
- Ptolemæus Physcon, cognomento Soter, annis xvii (5) cum mensibus vi ;
- Ptolemæus, idemque Alexander, qui a patris sui matre (6) expulsus fuit, annis iiii (7) ;
- Ptolemæus Philadelphus, ab exsilio redux, post Alexandrum ejectum, annis viii (8) ;
- Ptolemæus Dionysus, idemque Philadelphus (9), annis xxx ;
- Ptolemæi filia Cleopatra annis xx (10).

τὴν αὐτὸν τρόπον προστιθεμένου τοῦ ἀριθμοῦ, ἐγράφετο, ὡς γενέσθαι τὸ δεύτερον καὶ εἰκοστὸν αὐτῆς τὸ καὶ ἑβδόμον.

10. Ἀπὸ δὲ Κλεοπάτρας Ὀκταύου Καῖσαρ, ὁ καὶ Αὐγουστος, τὴν ἀρχὴν διαδέχεται κρατήσας Αἰγύπτου τῆ ἐπ' Ἀκτίω μάχῃ, κατὰ τὴν ἑκατοστὴν ὀδοροκοστὴν τετάρτην Ὀλυμπιάδα, ἐν ἑταί δευτέρῳ. Ἀπὸ τῆς ἑκατοστῆς ἑνδεκάτης Ὀλυμπιάδος ἔτους πρώτου, ἀφ' οὗ Ἀριδαίος, ὁ καὶ Φιλιππος, διεδέξατο τὴν ἀρχήν, ἐπὶ τὴν ἑκατοστὴν ὀδοροκοστὴν τετάρτην Ὀλυμπιάδα, καὶ ταύτης ἔτος δεύτερον, Ὀλυμπιάδες γίνονται ἑβδόμηκοντα τρεῖς, καὶ ἑνιαυτός τούτων, ἔτη cxciii. Τσαῦτα δὲ καὶ ἀριθμεῖται τὰ ἔτη τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βασιλευσάντων ἐπὶ τῆς Κλεοπάτρας τελευτῆς.

11. Οἱ Πτολεμαίων χρόνοι τῶν μετὰ Ἀλέξανδρον βασιλευσάντων Αἰγύπτου. Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἑκατοστῆς ἑνδεκάτης Ὀλυμπιάδος βασιλεύει, κτίζει τε τὴν Ἀλεξανδρείαν τὴν πρὸς Αἰγύπτῳ· ὁ δὲ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ χρόνος ἔτη ιβ', μῆνας ζ'.

Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἔτη μ'.
Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἔτη λη'.
Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης ἔτη κδ'.
Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ ἔτη κα'.
Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανῆς ἔτη κδ'.
Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ ἔτη λα'.
Πτολεμαῖος ὁ νεώτερος Εὐεργέτης ἔτη κθ'.

Πτολεμαῖος ὁ Φύσκων, ὁ καὶ Σωτήρ, ἔτη ις', μῆνας ζ'.
Πτολεμαῖος ὁ καὶ Ἀλέξανδρος, ἑξωσθέντος μῆν τοῦ πρὸ αὐτοῦ. . . .
Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος καταβῶν ἀπὸ τῆς φυγῆς, ἑξωσθέντος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔτη η'.
Πτολεμαῖος ὁ Διονύσιος ἔτη λ'.
Πτολεμαῖου θυγάτηρ Κλεοπάτρα ἔτη κθ'.

(1) Magnus auctoris error; etenim hoc anno non Aridæus Alexandro fratri, sed ipse Alexander Philippo patri successit, teste ipso mox Eusebio § 11. Tum in aliis Chronicorum Eusebii locis Aridæus regnare incipit anno ii olympiadis cxiv : L.

(2) Aliter Epiphanius *De mens. et pond.* cap. 12, ait : Ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ πρώτου Πτολεμαίου τοῦ υἱοῦ Λάγου, μέχρι Κλεοπάτρας, ἔτη τριακόσια ἑξήκοντα. *A primo Ptolemæo Lagi filio ad Cleopatram anni sunt cccvi.*

(3) Ita in margine codicis Arm. et Græce. At in textu codicis Arm. xxii.

(4) Græce, xxxi.

(5) Græce, xvi.

(6) Hæc erat Cleopatra, uxor Epiphanis; nam Alexander filius erat Evergetæ, hic autem frater Philometoris et filius Epiphanis. Sed locus fortasse mendosus.

(7) Dicendum videtur : *Ptolemæus, idemque Alexander, majore fratre pulso matris jussu*, etc. Numerum quidem annorum trium regnantis Alexandri quis probet? Recole superius, col. 202-203 Huic Epiphanius tribuit annos xii.

(8) Ita scribit Eusebius etiam in tabulis regum et in Canone seu posteriore libro. Sed enim paulo ante dixit idem Eusebius Ptolemæo Alexandro successisse Soterem ab exsilio reducem; huic autem filium Alexandri primi Alexandrum secundum, qui ob occisam statim uxorem, ipse quoque patricidii

ejus causa trucidatus sit : isti autem Alexandro successisse novum Dionysum. Ipse igitur aliam quodammodo rationem nunc inire videtur Eusebius; et fortasse merito. Cum enim satis constet, regem qui Novum Dionysum præcessit mortuum esse in exsilio Tyri, legato Romanis regno (Cic. ii. in *Rull.* 16) qui fieri potest ut Novus Dionysus Alexandro II, qui Alexandriæ interfectus est, successerit? Perfecto hæc est illa in Lagidarum successione famigerata quæstio in qua tantopere critici æstuant, quamque nuper sapientissimus quoque Vicecomes denuo sibi versandam putavit (*Iconogr. Gr. t. III, p. 600*). Alexandrum tertium quemdam Manutius secutus scribebat in albo Petavius (*De doctrin. temp. lib. x, 48*). Vicecomes hunc Philadelphum existimabat eundem esse Ptolemæum octavum secundo regnantem, neque Alexandrum II occisum Alexandriæ, sed exsilio tantummodo multatum. Jam quod in hoc catalogo Eusebius Alexandrum II omittat, non est mirum, quandoquidem superius col. 204 dixit ejusdem regnum xii dierum ab Ægyptiis in seriem non fuisse relatum.

(9) Inauditum videtur hoc Philadelphi cognomen, et certe in Græco textu non legitur. L.

(10) Scribendi sunt prorsus xxii, uti est in margine codicis Arm. et in Græco textu : quanquam etiam Tertullianus *adv. Jud.* cap. 8, scribit annos Cleopatraz xx, tum alios ejusdem annos xiii narrat conregnante Augusto.

Ea regnante Caius Julius Cæsar summum principatum Romanorum invasit. Post hunc Cæsar Sebastus Octavianus, qui et Augustus (1), interfecta (2) Cleopatra, Ptolemæorum imperium sustulit, qui annis cxcv (3) regnaverant.

CAPUT XXIII.

GRÆCORUM.

Qua ratione Græci antiquitates suas scribant.

Atheniensium reges; Argivorum reges; Sicyoniorum reges; Lacedæmonum reges; Corinthiorum reges; quinam et quandiu maris imperium tenuerint; olympiades quoque Græcorum prout singillatim scribuntur; tum Macedonum priores reges, et qui post Alexandrum Macedonem; Thessalorum, Syrorum et Asianorum reges.

CAPUT XXIV.

Græcorum tempora.

1. Omnium Græcorum antiquissima prorsus fecuntur Sicyoniorum tempora, et reges qui Sicyoni præfuerunt, quorum dominationem primus auspicatus est Nini Belique ætate (qui primi Assyriorum in Asia regnavisse memorantur) Ægialeus; a quo Ægialea vocitata olim est, quæ nunc dicitur Peloponnesus. Argivorum primus rex scribitur Inachus, Sicyoniorum imperio junior annis cxcv. Atheniensibus primus imperitat Cecrops, cognomento Diphyes, Argivorum imperio trecentis fere annis posterior, Sicyoniorum autem junior triginta tribus supra quingentos.

2. Age jam ab antiquioribus nostra hæc chronologia exordiat, Sicyonios primum reges singilla-

tim recensens. Et quoniam multa est ambiguitas apud veteres qui Græcanicæ historiæ tempora con-gesserunt, nos quidem pro viribus ex illo cinno ea deligemus in quibus auctores sibi invicem conso-nant. Sicyoniorum quoque regum tempora chroni-cis libris non sine recto ordine explicavit Castor, eaque brevi scripto hisce ipsis verbis complexus est. — Sicyonios reges adjungimus, quorum prin-ceps Ægialeus, postremus Zeuxippus. Et reges quidem dominati sunt annis cmlx (4); post reges autem præfuerunt Carnii (5) sacerdotes sex, qui pontificatum gesserunt annis xxxiii: quorum po-stremus Charidemus sacerdos lectus, cum impensæ ferendæ impar esset, fugam arripuit. Hæc ad ver-bum Castor. Est autem Sicyoniorum regum albus ejusmodi.

CAPUT XXV.

Sicyoniorum reges.

1. Primus Ægialeus annis lxi, ex quo etiam Ægialea, quæ nunc est Peloponnesus, vocabatur. Initium regnandi Sicyone ab hoc factum aiunt circa decimum quintum annum Beli, ejus qui primus regnum Assyriæ tenuit Neptunique et Libyæ filius dicitur (6).

Secundus Europa annis xlv. Hic Nino Beli filio coætaneus regnat.

Tertius Telchin annis xx. Is ætate Semiramid's regnat.

Quartus Apis annis xv, ex quo Apia, quæ nunc dicitur Peloponnesus.

Quintus Thelxion annis lxi.

Κατὰ ταύτην Γάιος Ἰούλιος Καίσαρ πρῶτος ἐμονάρχησε Ῥωμαίων. Μεθ' ὃν Καίσαρ Σεβαστὸς Ὀκτάτωσιος, ὁ καὶ Αὐγουστος, Κλεοπάτραν ἐλῶν, καθέλιε τὴν τῶν Πτολεμαίων ἀρχὴν, οἱ ἐβασίλευσαν ἐτη σιγ'. Ταῦτα καὶ τὰ παρ' Αἰγυπτίους. *E Scaligeri excerptis p. 59-61.*

1. (*) Πάντων μὲν Ἑλλήνων παλαιότατοι τοῖς χρόνοις ἀναγράφονται Σικυῶνιοι βασιλεῖς, οἱ Σικυῶνος ἡγησάμενοι, ὧν πρῶτος ἤρξεν Αἰγιαλεὺς κατὰ Βῆλον καὶ Νίνον γεγονῶς, τοὺς πρῶτον Ἀσσυρίων βασιλεύσαι καὶ τῆς Ἀσίας μνημονευομένους, ἐξ οὗ Αἰγιάλεια τὸ πρὶν, ἢ νῦν Πελοπόννησος, ἐκαλεῖτο. *Ex Syncello, p. 97. D.*

2. (**) Κάστορος περὶ τῆς βασιλείας τῶν Σικυωνίων. Παρατίθεμεν δὲ καὶ τοὺς Σικυῶνος βασιλεύσαντας, ἀρχομένους μὲν ἀπὸ Αἰγιαλέως τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος, λήγοντας δὲ ἐπὶ Ζεύξιππον. Οἱ μὲν οὖν βασιλεῖς κατέσχον ἐτῶν χρόνον θνθ'. Μετὰ δὲ τοὺς βασιλεῖς κατεστάθησαν ἱερεῖς τοῦ Καρνίου ἐξ· οὗτοι δ' ἱεράτευσαν ἐτη λγ'· μεθ' οὗς κατεστάθη ἱερεὺς Χαρίδημος, ὃς καὶ οὐχ ὑπομείνας τὴν δαπάνην ἐφυγεν. *Ex Syncello, p. 97. C.*

Ἐισὶ Σικυῶνος βασιλεῖς κατὰ τὴν τοῦ χρονολογικοῦ Κάστορος ἐκθεσίων ὡδε·

1. Πρῶτος Αἰγιαλεὺς ἐτη νθ', ἀφ' οὗ καὶ Αἰγιάλεια, ἢ νῦν Πελοπόννησος, τὸ πρὶν ἐκαλεῖτο. Οὗτος λέγεται βασιλεύσαι Σικυῶνος κατὰ τὸ ἰε' ἔτος Βήλου τοῦ πρώτου τῆς Ἀσσυρίων ἀρχῆς ἡγησαμένου, ὃν Ποσειδῶνος υἱὸν εἶναι καὶ Αἰθύης μυθεύουσι.

Δεύτερος Εὐρωψ ἐτη με'.

Τρίτος. . . . (7).

Τέταρτος Πέλοψ (8) ἐτη κα' [ἀφ' οὗ] Πελοπόννησος ἐκλήθη.

Πέμπτος Θελέλιον ἐτη νθ'.

(1) Vide cap. 15, n. 8, cum nota.

(2) Græce, *capta*.

(3) Ita etiam cap. 15, n. 8. Neque tamen hæc admissim summa e prædictis numeris exurgit. Superius dicuntur anni cxcvii, itemque hic in margine codicis Arm., et Græce. Ergo locus universus cubare in mendis videtur. De Ptolemæorum temporibus consulendi Clemens Alex. *Strom.* 1, 21, Tertullianus *adv. Jud.* cap. 8; Epiphanius *De pnti. et pond.*, cap. 12, atque alii, qui satis differunt ab Eusebio. Tum et Joannis Malalæ Antiocheni hac de re lucubratio (*Chronogr.* p. 250-251) non mediocribus mendis laborat.

(4) In posteriore libro ad an. DCCCLXXXVIII di-

cuntur anni cmlviii.

(5) Nempe *Apollinis* ita appellati. Jam adversus hanc Eusebii de Sicyoniorum dynastia doctrinam disputat Marshamus in *Chronico*, pp. 16 et 336. Rectene an secus, alii dispiciant.

(6) Apollodorus *Bibl.* 11, 4, ait: Αἰθύης καὶ Ποσειδῶνος γίνονται παῖδες δίδυμοι, Ἀγῆνωρ καὶ Βῆλος· *E Libya et Neptuno nati sunt gemini, Agenor et Belus.*

(7) Scaliger tantum τρίτος. . . cum lacuna. Syncellus p. 102 B huic regi Telchini tribuit annos xxi.

(8) Ita apud Scaligerum, *Pelops*. Sed etiam

Sextus Ægydrus annis xxxiv.

Septimus Thurimachus annis xlv. Hujus ætate primus Argivis imperat Inachus.

Octavus Leucippus annis lviii.

Nonus Messappus annis xlvi. Hujus ætate contigit (1) ut in Ægypto dominaretur Josephus, de quo Hebræi loquuntur.

Decimus Eratus annis xlvi.

Undecimus Plemnæus annis xlviii.

Duodecimus Orthopolis annis lxiii.

Decimus tertius Marathionius annis xxx, quo tempore in Attica primus regnavit Cecrops diphyes.

Decimus quartus Marathon annis xx. Ea tempestate Hebræis Ægypto excedentibus dux Moses fuit, uti suo tempore comprobabitur.

Decimus quintus Chyreus (2) annis lv. Eo tempore Argivis imperabat Danaus.

Decimus sextus Corax annis xxx.

Decimus septimus Epopeus annis xxxv.

Decimus octavus Laomedon annis xl.

Decimus nonus Sicyon annis xlv. Hujus ætate desiverunt Argivorum reges, qui annis dxl permanserant.

Vicesimus Polybus annis xl.

Vicesimus primus Inachus annis xl.

Vicesimus secundus Phæstus (3) annis viii

Vicesimus tertius Adrastus annis iv.

Vicesimus quartus Polyphides annis xxxi. Hujus ætate Hium captum est.

Vicesimus quintus Pelasgus annis xx. Hujus ætate Æneas Latinorum regnum tenuit.

Ἐκτος Αἰγυδρος ἔτη λδ΄.

Ἐβδομος Θουρίμαχος ἔτη με΄. Κατὰ τοῦτον πρῶτος βασιλεύει [Ἀργείων] Ἰναχος.

Ὀγθοος Λεύκιππος ἔτη νγ΄.

Ἐννατος Μέσσαππος ἔτη μζ΄. Κατὰ τοῦτον συνίσταται ἀρχὴς τῆς Αἰγύπτου Ἰωσήφ ὁ παρ’ Ἑβραίοις μνημονευόμενος.

Δέκατος Ἐρατὸς ἔτη μς΄.

Ἐνδέκατος Πλημναῖος ἔτη μη΄.

Δωδέκατος Ὀρθόπολις ἔτη ξγ΄.

Τρισακαδέκατος Μαραθῖονιος ἔτη λ΄. Κατὰ τοῦτον πρῶτος τῆς Ἀττικῆς ἐβασίλευσε Κέκροψ ὁ διφυῆς.

Τεσσαρεσκαιδέκατος Μαράβιος (7) ἔτη κ΄. Κατὰ τοῦτον συνίσταται τῆς ἀπ’ Αἰγύπτου πορείας τῶν Ἑβραίων ἡγησάμενος Μωϋσῆς, ὡς κατὰ καιρὸν δεῖσθῆσεται.

Πεντακαδέκατος Ἐχυρεὺς ἔτη νε΄. Κατὰ τοῦτον Ἀργείων βασιλεύει Δανάος.

Ἑκκαιδέκατος Κόραξ ἔτη λϛ΄.

Ἐπτακαιδέκατος Ἐποπέυς ἔτη λε΄.

Ὀκτωκαιδέκατος Λαομέδων ἔτη μϛ΄.

Ἐννεακαιδέκατος Σικυῶν ἔτη με΄. Κατὰ τοῦτον οἱ Ἀργεῖων βασιλεῖς ἐπαύσαντο διαρκέσαντες ἔτη φμ΄.

(1) Μετὰ τοὺς Σικυῶνας ἡγησάμενους, εὖ ἂν ἔχοι καὶ τοὺς Ἀργεῖων βασιλεῖς ἐν ἐπιτομῇ διελεῖν, καθὼς τὰ ἀκριβῆ τῶν παλαιῶν περιέχει. Μνημονεῖ δὲ καὶ τούτων ὁ Κάστωρ ὡδὲ πῶς γράφων.

Syncellus p. 102 B habet Apin ut hoc loco Eusebius. Apin omnino scribit quartum Sicyoniorum regem etiam Pausanias II, 5, quem auctiore pretium est consulere super cæteris quoque regibus Sicyoniorum.

(1) Græce demonstratur L.

(2) Chyreus sive Echyreus est tertius decimus apud Syncellum p. 109 C.

A Vicesimus sextus Zeuxippus annis xxxi.

Summa regum Sicyoniorum xxvi, a quibus regnatum est annis cmlx.

2. Exin jam non reges, sed Carnii sacerdotes, quorum

Primus pontificatu functus est Archelaus anno i.

Secundus Automedon anno i.

Tertius Theoclytus annis vi.

Quartus Euneus annis vi.

Quintus Theonomus annis ix.

Sextus Amphichyes annis xii (4).

Septimus denique Charidemus, qui impensis exhaustus fugit. Ab hoc ad primam olympiadem anni labuntur ccclii (5). Sicyoniorum regum et sacerdotum temporibus anni conflantur cmlxviii (6).

B Post Sicyoniorum præsides, par est et reges Argivorum presse percurrere, prout hi in certioribus veterum historiis occurrunt. Castor quoque hos commemorat, eiusmodi ratione scribendi utens.

CAPUT XXVI.

Castoris de Argivorum regno.

His addamus ordinatim etiam Argivorum reges, qui orsi ab Inacho in Sthenelum Crotopi filium desiverunt, quorum temporibus conflunt anni ccclxxxii. Pulso Sthenelo, Danaus Argos ipse obtinuit, ejusque posteri usque ad Eurystheum Stheneli qui Perseo natus erat. Exin Pelopidæ regno potiti sunt. Cæterum tempora Danaidarum annos clixii faciunt; Pelopidarum autem, qui ducto

Εικοστὸς Πόλυβος ἔτη μ΄.

Εικοστὸς πρῶτος Ἰναχος ἔτη μ΄.

Εικοστὸς δευτέρως Φαῖστος ἔτη η΄.

Εικοστὸς τρίτος Ἀδραστος ἔτη δ΄.

Εικοστὸς τέταρτος Πολυφειδῆς ἔτη λα΄. Κατὰ τοῦτον Ἴλιον ἦλω.

Εικοστὸς πέμπτος Πελασγὸς ἔτη κ΄. Κατὰ τοῦτον Αἰνείας Λατῖων ἐβασίλευσεν.

Εικοστὸς ἕκτος Ζεῦσιππος ἔτη λα΄.

Ὅμοῦ γίνονται Σικυῶνας βασιλεῖς οἱ πάντες κς΄ βασιλεύουσι δὲ χρόνον ἐτῶν θνθ΄.

2. Μετὰ Ζεῦσιππον βασιλεῖς μὲν οὐκέτι, ἱερεῖς δὲ τοῦ Καρυίου.

Ἦν πρῶτος ἱερέυσαστο Ἀρχέλαος ἔτος α΄.

Δεύτερος Αὐτομέδων ἔτος α΄.

Τρίτος Θεόκλυτος ἔτη δ΄.

Τέταρτος Εὐνεὸς ἔτη ε΄.

Πέμπτος Θεόνομος ἔτη θ΄.

Ἐκτος Ἀμφιγύης ἔτη ιη΄.

Ἐβδομος Χαρίδημος τελευταῖος. Οὗτος οὐχ ὑπομείνας τὴν δαπάνην ἐφυγεν ἄφ’ οὗ ἐπὶ πρῶτην Ὀλυμπιάδα ἔτη τνα΄. Ὅμοῦ Σικυωνίων βασιλέων τε κ λ ἱερέων ἔτη θηη΄. Ab excerptis Scaligeri, p. 19-20.

(3) Apud Syncellum p. 148 A est Ἡφαίστος, nempe Vulcanus.

(4) Græce xviii, nisi est mendum ιη΄ pro ιδ΄.

(5) Græce ccclii.

(6) Eundem fere numerum tradit Eusebius etiam apud Syncellum p. 97 B.

(7) Ita Syncellus, at Scaliger, Μάρασος.

initio ab Atreo regnaverunt (1), quiq̄ue dignitatem A usque ad Penthilum et Tisamenum et Cometem Orestis filium retinuerunt (sub quo Heraclidarum descensus (2) accidit) feruntur anni cv. Age vero singulorum regum Argivorum tempora hæc sunt (3).

CAPUT XXVII.

Argivorum reges.

1. Primus Inachus, a quo nomen regioni Inachicæ, annis l. Inachus Argivum imperium auspicatus est imperante septimo loco Thurimacho apud Sicyonios (4).

Secundus Phoroneus annis lx. Hujus ætate Ogygus Eleusin condidit.

Tertius Apis, de quo regio illa Apia dicta est, B annis xxxv. Ea tempestate apud Ægyptios dominatum tenuit Josephus, quem Hebræi memorant.

Quartus Argus Jovis (5) et Niobes filius; ex quo regionis nomen mutatum est, dictaque Argia, annis lxx.

Quintus Criasus annis liv.

Sextus Phorbas annis xxxv (6). Hujus ætate Cecrops Diphyes imperabat Atheniensibus.

Septimus Triopas annis xlvj. Eo regnante Moses Hebræis, exeuntibus ab Ægypto dux erat.

Octavus Crotopus annis xxi.

Nonus Sthenelus annis xi.

Summa annorum cccclxxxii.

2. Sthenelum Danaus pepulit, Argosque ipse tenuit, et ejusdem deinceps posterī : quorum et successio et regnantium tempora ita se habent.

Decimus Danaus annis l (7).

Undecimus Lynceus xli.

Duodecimus Abas annis xxxii.

Decimus tertius Prætus annis xvii.

Decimus quartus Acrisius annis xxxi.

Argivorum imperii summa annorum dxxlv (8). Hucusque Danaidæ.

3. Post Acrisium (9), Mycenæ translatum est Argivorum imperium sub Eurystheo Stheneli filio, Pelopidæque dominium obtinuerunt : primus autem regnavit in Peloponneso Pelops, qui olympiorum curator fuit. Translato Mycenæ Argivorum imperio, post Acrisium regnavit

Eurystheus annis xlv.

Deinde Pelopidæ Atreus et Thyestes annis lxxv.

Post hos Agamemnon annis xxx, cujus anno octavo decimo Ilium captum est.

Ægisthus annis xvii (10).

Orestes, Tisamenus, Penthilus et Cometes annis lviij, usque ad Heraclidarum descensum qui Peloponnesum occupaverunt : a quo usque ad Ionum e suis terris migrationem (11) anni

Περὶ τῶν Ἀργείων βασιλέων ὡς ἐν ἐπιτομῇ.

Πρῶτος Ἰναχὸς Ἀργείων, κατὰ Θουρίμαχον δὲ ἰδῶμος ἦν τῆς Σικυωνίων ἀρχῆς. Δεύτερος Φορωνεὺς ἔτη ζ'. Κατὰ τοῦτον Ὀγυγὸς Ἐλευσίνα ἔκτισε.

Τρίτος Ἀπίς ἔτη λε'.

Τέταρτος Ἄργος ὁ Διὸς καὶ Νιόβης, ἀφ' οὗ ἡ χώρα

2. Τοῦτον δὲ Δαναὸς ἐκβαλὼν ἐκράτησεν Ἄργους καὶ οἱ τοῦτου ἀπόγονοι.

Δέκατος Δαναὸς ἔτη v.

Ἐνδέκατος Λυγκεὺς ἔτη μα'.

Δωδέκατος Ἄβας ἔτη κγ'

Ὁμοῦ τὰ πάντα τῆς Ἀργείων ἀρχῆς ἔτη φμε'. Μέχρι τοῦτων οἱ Δαναῖδαι.

3. Μετὰ δὲ Ἀκρίσιον, εἰς Μυκήνας μεταθεσίσης τῆς Ἀργείων ἀρχῆς κατὰ Εὐρυσθέα τοῦ Σθενέλου, οἱ Πελοπίδαι διεδέξαντο. Βασιλεῦσι δὲ πρῶτος Πελοποννήσου Πέλοψ. Πέλοψ Ὀλυμπίων προέστη. Εἰς Μυκήνας μεταθεσίσης τῆς Ἀργείων ἀρχῆς, μετὰ Ἀκρίσιον ἐβασίλευσεν.

Εὐρυσθεὺς ἔτη με'.

Ἐπειτα οἱ Πελοπίδαι Ἄτρεὺς καὶ Θυέστης ἔτη ζε'.

Ἀγαμέμνων μετὰ τούτους ἔτη λ'.

Ἀίγισθος ἔτη ιζ'.

Ὁρόστης καὶ Τισαμενὸς καὶ Πένθις καὶ Κομήτης ἔτη νη', μέχρις Ἡρακλειδῶν καθόδου ὅτε Πελοπόν-

μετωνομάσθη Ἀργεῖα, ἔτη σ'.

Πέμπτος Κράσος ἔτη νδ'.

Ἐκτος Φόρβας ἔτη λε'.

Ἐβδομος Τριόπας ἔτη μς'.

Ὀγδοὺς Κροτωπὸς ἔτη κα'.

Ἐννατος Σθένελος ἔτη ια'.

Τρισκαδέκατος Πρότος ἔτη ιζ'.

Τεσσαρεσκαδέκατος Ἀκρίσιος ἔτη λα'.

(1) Syncellus quoque p. 155 C primum e Pelopidis regem Atreum recitat.

(2) Sive potius reditus; Heraclidæ enim Peloponneso ab Eurystheo pulsī, in eandem regionem multo tempore post reversi sunt. In textu Arm. est *incurso*.

(3) Castoris hunc locum, multis partim interpositis, partim immutatis, exhibet Græcæ Syncellus p. 124-125.

(4) Recole col. 211. Syncellus tamen p. 124 C dicit Inachum regnavisse ætate Plemnæi Sicyonii.

(5) Interpres Arm. *Argus Qdii et Niobes*, etc. Nimirum ex Græco ὁ Διὸς hæc illi absurditas nata est. Similiter et Hieronymus in secundo libro ex παρὰ Διὸς fecit *Paradium*.

(6) Codex noster Arm. hic xxv, sed bis in posteriore libro legitur xxxv, Græcæ item xxxv.

(7) Syncellus, p. 155 D, scribit lviii.

(8) Græcæ, dxxlv.

(9) Eusebii hunc locum nominatim appellat Syncellus p. 156.

(10) Apud Syncellum p. 170 D scribuntur v.

(11) De hac migratione hisce verbis Velleias l. iv loquitur: *Subsequenti tempore magna vis Græcæ juventutis abundantia virium sedes quaritans, in Asiam se effudit. Nam Iones, duce Ione, projecti Athenis nobilissimam partem regionis maritimæ occupavere, quæ hodieque appellatur Ionia, urbesque constituere Ephesum, Miletum, Colophona, Prienen, Lebedum Myntem, Erythrum, Clazomenas, Phocæam, etc.*

excurrunt LXXX (1), et a migratione Ionica usque ad primam olympiadem anni sunt CCLXVII.

CAPUT XXVIII.

Summatim de Atheniensium regibus (2).

1. Hic dextrum est catalogum etiam Atheniensium regum atlexere, e certioribus veterum memoriis prælibata summatim historia. Primus ab Atheniensibus memoratur Ogygus, in cuius ætate ingens illud et perantiquum diluvium incurrisse fertur. Hujus æqualis habetur Phoroneus, Inachi filius, Argivorum rex, quem ipse Plato in *Timæo* suo (3) commemorat his verbis : « Cum eos commovere studeret (4) ad sermonem de hujus urbis antiquitatibus, vetustissima narrare aggressus est de primo illo Phoroneo, de Niobe, deque rebus quæ diluvium consecutæ sunt. » Ogygus autem incidit in ætatem Messappi regis noni Sicyoniorum, Belochique regis octavi Assyriorum. Jam post Ogygum, quia diluvium vasta omnia fecisset, regnatum esse negant in ea regione, quæ nunc dicitur Attica, annis cxc (5) usque ad Cecropem.

2. Jam hi anni ex Argivorum quoque regno supputantur, quod ante Ogygi ætatem initium cepit. Nimirum a fine Phoronei Argivorum regis (sub quo Ogygeum diluvium contigisse relatum est) ad Phorbantem, cui coætaneus Cecrops Diphys hodiernæ Atticæ primus præfuit, congeruntur anni cxc (6). Tum a Cecrope ad primam olympiadem numerantur reges xvii, et principes, quos mors finiebat, xii : sub quibus fabulosa portenta inter Græcos celebrantur. Hinc Græci Atticorum reges digerere incipiunt : vetustiorum enim certas rationes non

νησον ειλων· ἀρ' οὐ ἐπὶ τὴν Ἰώνων ἀποικίαν ἔτη 5' ἀπὸ δὲ τῆς Ἰώνων ἀποικίας ἐπὶ Ὀλυμπιάδα πρώτην ἔτη 557. *Ab excerptis Scaligeri p. 24.*

Περὶ τῶν Ἀθηναίων βασιλέων ὡς ἐν ἐπιτομῇ.

1. Ἐξῆς δ' ἂν εἴη τοῦτοις καὶ τὸν τῶν Ἀθήνησι βασιλευσάντων κατάλογον συνάψαι. Πρῶτος παρ' Ἀθηναίοις μνημονεύεται Ὀγυγος, καθ' ὃν παρ' Ἑλλήσιν ὁ μέγας καὶ παλαιός Ἰστορεῖται κατακλυσμός. Τοῦτω λέγεται συγχρονισαί Φορωνεύς ὁ Ἰνάχου Ἀργείων βασιλεὺς. Τοῦτων τοῦ Φορωνέως χρόνων Πλάτων ἐν *Τιμαίῳ* τῷ διαλόγῳ ἐπιπέμνηται, ὡς πάνυ παλαιῶν, λέγων· « Καὶ ποτε παραγαγεῖν βουληθεὶς αὐτοὺς περὶ τῶν ἀρχαίων εἰς λόγους τῶν τῆδε τῆ πόλει, τὰ ἀρχαιότατα λέγειν ἐπιχειρεῖ περὶ Φορωνέως τε τοῦ πρώτου λεχθέντος καὶ Νιόβης, καὶ τὰ μετὰ τὸν κατακλυσμόν. » Γίνεται δὲ Ὀγυγος κατὰ Μέσσαππον ἕννατον Σικυῶνος βασιλεῖα, καὶ κατὰ Βήλογον Ἀσσυρίων ἑξοοὺν βασιλεῖα. Μετὰ δὲ Ὀγυγον διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ πολλὴν φθορὰν φασιν ἀβασίλευτον διαμεῖναι τὴν νῦν Ἀττικὴν, μέχρι Κέκροπος ἔτη ρι'.

2. Ταῦτα δὲ διαριθμεῖται τὰ ἔτη καὶ ἀπὸ τῆς Ἀργείων βασιλείας πρὸ Ὀγύγου ἀρξαμένης. Ἀπὸ γὰρ τῶν τελευταίων Φορωνέως Ἀργείων βασιλείας (11), καθ' ὃν μνημονεύεται ὁ ἐπὶ Ὀγύγου κατακλυσμός, ἐπὶ Φόρβαντα, ἐφ' οὗ τῆς Ἀττικῆς πρῶτος ἐβασίλευσε Κέκροψ ὁ διφυής, συνάγεται ἔτη ρ' (12). Ἀπὸ δὲ Κέκροπος ἐπὶ τὴν πρώτην Ὀλυμπιάδα καταριθμῶνται βασιλεῖς μὲν ἑπτακαίδεκα, ἀρχόντες δὲ διὰ βίου δώδεκα, ἐφ' ὧν λέγεται γεγενῆσθαι τὰ ἐν Ἑλλάσσι θαυμάσια μυθολογούμενα. Οἱ δ' οὖν μετὰ τὸν Ὀγυγον καὶ τὸν κατακλυσμόν Ἀθηναίων βασιλεῖς εἰσὶν οἷδε. *Ab excerptis Scaligeri, non sine varietate, p. 24-27.*

(*) 1. Πρῶτος Κέκροψ ὁ διφυής, κατὰ Μαραθῶνιον βασιλεύσας ὅς ἦρξε Σικυῶνος τρισκαίδεκατος, ἔτη ν'. Κατὰ δὲ τοῦτον Μωυσῆς παρ' Ἑβραίοις ἐγνωρίζετο,

ὡς κατὰ καιρὸν ἐπέδωξεν, ἐφ' οὗ ὁ ἐπὶ Δευκαλιωνος κατακλυσμός ἐν Θεσσαλίᾳ, ἧ τε ἐπὶ Φαέθοντος ἐκπύρωσις ἐν Αἰθιοπία.

(1) Græce lx. De hac re videsis Marshamum D *Chron.*, pp. 354, 343, 344.

(2) Hunc titulum de Græco exemplari expressimus.

(3) Edit. Ficini p. 1043 B. Meminit Platonici hujus loci etiam Syncellus p. 126 B.

(4) Solon videlicet Ægyptios sacerdotes.

(5) Codex Arm. hic mendose *centum et novem*.

(6) Nimirum Apidis anni sunt xxxv, Argi lxx, Criasii liv, Phorbantis xxxi (hoc enim Phorbantis anno regnum a Cecrope initium dicitur in posteriore Eusebii libro); summa annorum cxc.

(7) Castoris hic locus recurrit in posteriore libro ad annum 889 non sine varietate. Conferendus etiam Syncellus p. 178 B.

(8) Hinc Athenæ videntur Castoris patria; de qua varie traditur apud Vossium in *Gr. historiciis*.

(9) Exemplar nostrum Arm. hic v; sed l bis in posteriore libro.

(10) In posterioris libri præmio. Jam ob hanc de Mosis sequiore ætate sententiam sexcentis vapidat apud Syncellum Eusebium.

(11) Ita lego pro βασιλευς.

(12) Dic ρι'.

CAPUT XXIX.

Castoris de Athenarum regno.

Athenarum quoque reges ex ordine exponemus, ducto initio a Cecrope, cognomento Diphys; atque in Thymoeten desinemus. Regum quidem, qui Erechthidæ dicti sunt, tempora annis constant ccccl. Deinde regnum delapsum est ad Melanthum Andropompi Pylensem, atque ad ejus filium Codrum, quorum amborum dominatio annos occupat lvi (7). Sublato regno, proxime consecuti sunt principes quos mors finiebat. Horum initium est a Medonte Codri, finis in Alcæone Æschyli: tempora autem annorum ccix. Deinde qui decennalem potestatem gerebant secuti sunt vii; hique annis lxx viguerunt. Tandem annui principes a Creonte orsi in Theophimum desiverunt, sub quo penitus terræ nostræ (8) rebus et facinoribus finis est impositus. Hæc Castor. Nos autem singulorum regum catalogum persequamur.

CAPUT XXX.

Athenarum reges.

* 1. Primus Cecrops Diphys annis l (9), sub quo Prometheus, Epimetheus et Atlas. Is quidem regnat Athenis æqualis Triopæ regis septimi Argivorum, nec non Marathonii qui decimo tertio loco Sicyone dominatus est. Sub eodem Moses quoque apud Hebræos cognoscebatur, quod opportune deinceps demonstrabimus (10). Sub eodem item, nempe Deucalionæ ætate, Thessalia diluvio obruta traditur: tum sub Phaethonte Æthiopia ardentis ignis furore correpta est.

Secundus Cranaus indigena annis ix.

Tertius Amphictyon Beucalionis (filius), Cranai gener, sub quo Danaidum res narrantur, annis ix (4).

Quartus Erichthonius Vulcani, qui ab Homero (2) Erechtheus appellatur, annis L. Sub hoc Idæi Dactyli (3).

Quintus Pandion Erichthonii annis xl, sub quo raptus Proserpinæ atque Triptolemus.

Sextus Erechtheus Pandionis annis L, sub quo res Persei.

Septimus Cecrops (4), frater Erecthei, annis xl (5), sub quo res Bacchi.

Octavus Pandion Erecthei annis xxv. Hic fuga arrepta Megaris regnavit. Sub eodem Europa et Cadmus et quæ de Spartis (6) narrantur.

Nonus Ægeus Pandionis annis xlviii, sub quo Argonautæ, (7) et Centauri (8). Hercules item sua certamina peragebat.

Decimus Theseus Ægei annis xxx, sub quo Minos legislator cognoscebatur.

Undecimus Menestheus Petei, qui Ornei, qui Erecthei, annis xxiii, sub quo Ilium captum est.

Duodecimus Demophoon Thesei annis xxxiii, sub quo res Ulyxis et Orestis, item que Æneas Anchisæ regnat Lavinii (9).

Decimus tertius Oxyntes Demophoontis annis

A xii, sub quo Amazones fanum Ephesi inflammaverunt.

Decimus quartus Aphidas Oxyntæ anno i.

Decimus quintus Thymoetes frater Aphidantis annis viii.

Decimus sextus Melanthus Andropompi Pyliensis annis xxxvii, sub quo Heraclidæ descenderunt, et Peloponnesus subacta est.

Decimus septimus Codrus Melanthi annis xxi, sub quo Iones amissa Achæia Athenas confugerunt.

2. ATHENARUM PRINCIPES QUOAD VIVERENT.

Decimus octavus Medon Codri dominatus est annis xx (10).

Decimus nonus Acastus Medontis annis xxxvi, cujus ætate migratio Ionica fuit, in qua Homerum quoque fuisse traditum est. Eodem tempore Salomon item templum Hierosolymis condebat, quod ubi res feret demonstrabimus.

Vicesimus Archippus Acasti annis xix.

Vicesimus primus Thersippus Archippi annis xli.

Vicesimus secundus Phorbis Thersippi annis xxx.

Vicesimus tertius Megacles Phorbantis annis xxx.

Vicesimus quartus Diognetus Megacelis annis xxviii, (sub quo) Lycurgus cognoscebatur.

Vicesimus quintus Pherecles Diogneti annis xix

Δεύτερος Κραναὸς αὐτόχθων ἔτη θ'.

Τρίτος Ἀμφικτύων Δευκαλίωνος, γαμβρὸς Κραναοῦ (11) ἔτη ι'.

Τέταρτος Ἐριχθόνιος Ἡφαίστου, ὁ παρ' Ὁμήρῳ Ἐρεχθεύς, ἐφ' οὗ Ἰδαῖοι Δάκτυλοι, ἔτη ν'.

Πέμπτος Πανδίων Ἐριχθονίου ἐφ' οὗ Κόρης ἀρπαγή καὶ τὰ περὶ Τριπτόλεμον ἔτη μ'.

Ἑκτὸς Ἐρεχθεύς Πανδίωνος, ἐφ' οὗ τὰ περὶ Περσέα, ἔτη ν'.

Ἑβδομὸς Κέκροψ ἀδελφὸς Ἐρεχθέως ἐφ' οὗ τὰ περὶ Διόνυσον, ἔτη μ'.

Ὀγδοὸς Πανδίων Ἐρεχθέως ἔτη κε', ὃς φύγων ἐν Μεγάρῳ ἐβασίλευσεν· ἐφ' οὗ Εὐρώπη, Κάδμος, καὶ τὰ περὶ Σπάρτους.

Ἐνατὸς Αἰγέως Πανδίωνος ἔτη μη', ἐν ᾧ τὰ περὶ τοὺς Ἀργοναύτας καὶ Κενταύρους, Ἡρακλῆς τε τοὺς ἄλλους ἐτέλει.

Δέκατος Θησεύς Αἰγέως ἔτη λ', ἐφ' οὗ Μίνως ἐνομοθέτει.

Ἐνδέκατος Μενεσθεύς Πετῶ τοῦ Ὀρνέως (12) τοῦ Ἐρεχθέως, ἐφ' οὗ Ἴλιον ἐάλω, ἔτη κγ'.

Δωδέκατος Δημοφῶν Θησεύς ἔτη λγ', ἐφ' οὗ τὰ περὶ Ὀδυσσεῖα καὶ Ὀρέστην, καὶ Αἰνείας ἐβασίλευσε Λαβίνιου.

(1) Græce x.

(2) *Iliad.* II, 547, *Odys.* VII, 81.

(3) Dactyli Idæi traduntur ferri inventores ab Hesiodo, apud Plinium VII, sect. 57, et Clementem Alex. *Strom.* I, 16, p. 362, ne aliorum testimonia frustra invocent.

(4) Alterum nunc Cecropem memorat etiam Clemens Alex. *Strom.* I, 21, p. 381.

(5) Exemplar nostrum Arm. xx; sed sunt xl bis posteriori Eusebii libro, et hic Græce, et apud Syncellum p. 161 A.

(6) De Spartis lege posteriorem librum in Panionis temporibus.

(7) Græce tantum *Argonautæ*. Armenius interpres

C Τρισκαίδέκατος Ὁξύντης Δημοφῶντος ἔτη ιδ', ἐφ' οὗ τὸν ἐν Ἐφέσῳ ναὸν ἐνέπρησαν Ἀμαζόνες.

Τεσσαρεσκαίδέκατος Ἀφείδας Ὁξύντου ἔτος α'.

Πεντεκαίδέκατος Θυμοῖτης Ἀφείδαντος ἀδελφὸς ἔτη η'.

Ἑκκαίδέκατος Μέλανθος Ἀνδροπόμπου Πύλιος ἔτη λζ', ἐφ' οὗ Ἡρακλειδῶν κάθοδος, καὶ κράτησις Πελοποννήσου.

Ἐπτακαίδέκατος Κόδρος Μελάνθου ἔτη κα', ἐφ' οὗ Ἴωνες ἐξ Ἀχαιῶν ἐκπεσόντες εἰς Ἀθήνας κατέφυγον.

2. Ὀκτωκαίδέκατος Μῆδων Κόδρου ἔτη η'.

Ἐννεακαίδέκατος Ἀκαστος Μέδοντος ἔτη λς'. ἐφ' οὗ Ἴώνων ἀποικία, ἐν οἷς Ὀμηρον ἱστοροῦσι. Κατὰ τοῦτον παρ' Ἑβραίοις Σολομῶν τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ψικὸδῶμι ναὸν, ὡς κατὰ καιρὸν ἐπιθεῖσθαι ἔμελλεν.

Εἰκοστὸς Ἀρχίππος Ἀκάστου ἔτη ιθ'.

Εἰκοστὸς πρῶτος Θέρσιππος Ἀγίππου ἔτη μα'.

Εἰκοστὸς δεύτερος Φόρβας Θερσίππου ἔτη. . . .

Εἰκοστὸς τρίτος Μαγακλῆς Φόρβαντος ἔτη. . . .

Εἰκοστὸς τέταρτος Διόγνητος Μεγακλείου ἔτη. . . .

ἐφ' οὗ Λυκούργος ἐγνωρίζετο.

Εἰκοστὸς πέμπτος Φερεκλῆς Διογνήτου ἔτη ιθ'.

addit rei superflua studiosi, quibus verbis etymologiam ejus nominis rimari videtur ex ἀργόν, otiosum et fortasse αἰτέω.

(8) Interpres Arm. utitur voce JUSCHABARIGH, de qua locuti sumus supra.

(9) Interpres Arm., perperam, *Lavinii filius*.

(10) Græce VIII. Verum in margine codicis Arm. xx, uti apud Syncellum p. 178 C. Et quidem in posteriore Eusebii libro bis occurrit xx, in tabulis nempe et in Canone.

(11) Duo hæc verba ex Syncello p. 157 C supplementur.

(12) Vocem τοῦ Ὀρνέως restituumus Græco textui Scaligeriano ex Syncello p. 172 D, et ex Armeniaca interpretatione.

Vicesimus sextus Ariphton Phereclis annis xx, A cuius ætate imperium Assyriorum interempto Sardanapallo finitum est (1).

Vicesimus septimus Thespies Ariphtonis annis vii (2), cuius ætate leges scribebat Lacedæmonii Lycurgus.

Vicesimus octavus Agamestor-Thespiei annis xvii.

Vicesimus nonus Æschylus Agamestoris annis xxiii, cuius anno duodecimo prima olympias instituta est, qua vicit stadium Choræbus Eleus, Summa temporum Atheniensium ad primam olympiadem a Cecrope, cognomente Diphye, anni sunt ccclxxx, ab Ogygo anni cmlxx (3). Posthinc olympiades notandis temporibus observandæ sunt.

Post Æschylum (autem tricesimus) imperat Athenis Alcæxon annis ii (4).

Post hunc visum est decennales esse principes.

Charops annis x.

Æsimedes annis x.

Clidicus annis x.

Hippomenes annis x.

Leocrates annis x.

Apsander annis x.

Eryxias annis x.

Εἰκοστὸς ἕκτος Ἀρίφρων Φερακλέους ἔτη κ', ἐφ' οὗ ἡ Ἀσσυρίων ἀρχὴ κατελύθη, καὶ Σαρδανάπαλλος ἀνηρέθη.

Εἰκοστὸς ἑβδόμος Θεσπιεύς Ἀρίφρωνος ἔτη κζ', ἐφ' οὗ Λυκούργος ἐνομοθέτει Λακεδαιμονίους.

Εἰκοστὸς ὄγδοος Ἀγαμήστωρ Θεσπιεύς ἔτη ιζ'.

Εἰκοστὸς ἕνατος Αἰσχύλος Ἀγαμήστωρος ἔτη κγ', ἐφ' οὗ ἔτει δωδεκάτῳ πρώτῃ ὀλυμπιάδι ἤχθη, ἣν ἐνίκαι Κόροιβος Ἡλείου στάδιον. Ὁμοῦ συνάγεται ἐπὶ τὴν πρώτην ὀλυμπιάδα, ἀπὸ μὲν Κέκροπος τοῦ διφυοῦς, ἔτη ψ' (1), ἀπὸ δὲ Ὀγύγου ἔτη ζο'. Ἐντεῦθεν δὲ

Ἔδοξεν αἰρεῖσθαι ἄρχοντα κατ' ἐνιαυτόν. Καὶ πρῶτος ἠγήσατο ἐνιαυσίως ἄρχων Κρέων ἐπὶ τῆς εἰκοστῆς τετάρτης ὀλυμπιάδος. Μεθ' ὃν καὶ ἕκαστον ἔτος εἰς τις παρ' αὐτοῖς ἤρξεν, ὧν οὐκ ἀναγκαῖον νῦν τὰ δνόματα παρατίθεσθαι. Οὗτοι οὖν τῆς Ἀθηναίων ἀρχαιότητος ἐν ἐπιτομῇ μνημονεύμενοι χρόνοι, καὶ οἱ (8) ἐν ταῖς παλαιαῖς καὶ μᾶλλον ἀκριβεστέραις ἱστορίαις ἀναφέρονται. Τούτων μὲν οὖν ἐμπροσθεν χρόνους τῆς Ἰλίου ἀλώσεως καὶ τὰς ἐν τούτοις πραχθείσας ἱστορίας οὐκ ἀκριβεῖς ἀναγραφὰς ἔχουσας, ὡς οἶόν τε ἦν ἐκ τῶν διαφόρων μνημονευμένων ἐπιτετέμεθα. Τὰ δὲ ἀπὸ τῆς Ἰλίου ἀλώσεως μέχρι τῆς πρώτης ὀλυμπιάδος οὐδ' αὐτὰ μὲν ἠξιώθη μνήμης ἐντελους· ὅμως δ' ὁ Πορφύριος ἐν τῷ πρώτῳ τῆς φιλοσόφου ἱστορίας ὧδε πῶς ἐπιτέμνεται πρὸς λέξιν.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ.

(1) Ἀπὸ τῆς ἀλώσεως Ἰλίου, ἐπὶ τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν κάθοδον, ἔτη π' φησὶ εἶναι ὁ Ἀπολλόδωρος· ἀπὸ δὲ τῆς καθόδου, εἰς τὴν Ἰωνίας κτίσιν, ἔτη ξ' (9)· ἐντεῦθεν εἰς Λυκούργου ἔτη θ' καὶ ἕκατον καὶ πενήκοντα· ἀπὸ δὲ Λυκούργου εἰς τὴν πρώτην ὀλυμπιάδα, ὅκτω καὶ ἕκατον· τὰ δὲ πάντα ἀπὸ τῆς ἀλώσεως Ἰλίου, ἐπὶ τὴν πρώτην ὀλυμπιάδα, ἔτη ἑπτὰ καὶ υ'. *Ab excerptis Scaligeri, p. 27-28.*

(1) Cap. 15, n. 7, Sardanapallus dicitur extinctus imperante Athenis Thespies Ariphtonis. In posteriore tamen Eusebii libro utraque sententia referuntur. Imperium Assyriorum deletum esse sub Ariphtone videbatur communis auctorum sententia Syncello p. 185 B.

(2) Græce xxvii. Ita bis in posteriore Eusebii libro, nec non apud Syncellum p. 185 C.

(3) Lege cap. 28.

(4) Græce xii; sed ii in posteriore libro bis, et apud Syncellum p. 211 C.

(5) Recole c. 214, n. 2. Interpres Arm. usque ad ædificationem Ionie.

(6) Hunc annorum numerum prorsus tradiderat Eratosthenes, cuius locum juvat hic exscribere ex Clemente Alex. Strom. i, 21, p. 402, qui hæc scribit: Ἐρατοσθένης τοὺς χρόνους ὧδε ἀναγράφει· Ἀπὸ μὲν Τροίας ἀλώσεως ἐπὶ Ἡρακλειδῶν κάθο-

3. Mox placuit annum principem creare. Et primus quidem annuus princeps fuit Creon vicesima quarta olympiade. Deinde singuli uno anno dominati sunt, quorum nomina scribere tanti non est. Hæc sunt tempora, quæ in antiquitatibus Atheniensibus recensentur, atque instar gravis historiæ ac vetustate firmatæ habentur. Quanquam revera tempus ante captum Ilium, et quidquid in eo memorabile actum est, cum diligenti historiæ non esset traditum, id nos, prout licuit, e pluribus memoriis summam conguessimus. Rursus ne tempora quidem ab Ilio capto ad primam olympiadem certis monumentis consignata fuerunt. Hæc tamen Porphyrius primo suo philosophicæ historiæ libro his adamussim breviterque verbis complectitur.

B

CAPUT XXXI.

Ex Porphyrii primo philosophicæ historiæ libro.

* A capto Ilio ad Heraclidarum in Peloponnesum descensum ait Apollodorus elapsos esse annos lxxx: tum a descensu, ad Ioniam urbibus frequentatam (5) annos lx: exinde ad Lycurgum annos clxx (a Lycurgo usque ad primam olympiadem annos cviii): summam autem temporis a capto Ilio ad primam olympiadem annorum esse ccccvii (6).

κατὰ τὰς ὀλυμπιάδας ἀριθμητέον τοὺς χρόνους. Τριακοστὸς δὲ μετὰ Αἰσχύλου Ἀθηναίων βασιλεύς Ἀλκίμων ἔτη ιθ'. Μετὰ τούτων ἔδοξεν εἶναι τὰς ἀρχὰς δεκαετείς. Χάροψ ἔτη ι'. Αἰσιμίδης ἔτη ι'. Κλειδίχος ἔτη ι'. Ἰππομένης ἔτη ι'. Λεωκράτης ἔτη ι'. Ἀφάνδρος ἔτη ι'. Ἐρυξίας ἔτη ι'.

C

δον, ἔτη ὀγδοήκοντα· ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ τὴν Ἰωνίας κτίσιν, ἔτη ἐξήκοντα· τὰ δὲ τούτοις ἐξῆς, ἐπὶ μὲν ἐπιτροπίαν τὴν Λυκούργου, ἔτη ἕκατον πενήκοντα ἐταξνά, ἐπὶ δὲ προηγούμενον ἔτος τῶν πρώτων ὀλυμπίων ἔτη ἕκατον ὀκτώ. *Eratosthenes sic tempora scribit: a Troja capta ad reditum Heraclidarum, anni sunt octoginta; hinc ad Ioniam incolis frequentatam, anni sexaginta; reliqua quæ consecuta sunt tempora usque ad Lycurgi tutelam, anni sunt novem et quinquaginta supra centum; tum ad annum primæ olympiades primam, anni centum et octo.* Jam Censorini *De die nat. cap. 21 locus, in quo Eratosthenes annos*

(7) Ita emendo editionem scribendo ψ' pro ζη'.

(8) Textus Scaligerianus, ὧν. Tum et Armeniaca interpretatio aliquantum abludit. L.

(9) Ed., ζ'.

Operæ pretium mihi videor facturus, si olympiades etiam, quæ a Græcis celebratæ sunt, libro meo complectar.

CAPUT XXXH.

Græcorum olympiades.

Prima olympias, qua vicit stadium Coræbus Eleus. Hinc ratio temporum apud Græcos videtur certo posse constitui : nam antea quidem ex sua quisque sententia rem definiebat (1).

De institutione agonis (quæ est certantium exercitatio (2)).

1. De agone opus est disserere aliquantum, eujus instituti qui maxime ætatem ampliant, ante Herculem a quodam ex idæis Dactylis conditum affirmant ; exin ab Æthlio celebratum ob filios suos exercendos ; a quo et ii, qui decertabant, nomen abletarum (3) traxerunt. Deinde hujus filium Erpem, deinde Endymionem, deinde Alexinum, deinde CEnomaum præfectos fuisse sacrorum : tum Pelopem patrii (4) Jovis in honorem sacra obtulisse : ad extremum Herculem Alcmenæ et Jovis filium : post quem alii ætates decem, alii vero tres

tantum exactas (5) fuisse aiunt usque ad Iphitum, qui agonem instauravit.

2. Hic enim patria Eleus, Græciæ juvandæ studiosus (6), cum bella civitatum tota Peloponneso sedare cuperet, misit oratores (7) qui de urgentium bellorum compositione oraculum rogarent, atque hoc responsum a Deo editum est Peloponnesiis : « Delubrum ingredimini, sacra ferte, et vatum iussis morem gerite. » Item Eleis hoc editum est oraculum : « Elei qui majorum instituta firmiter retinentes, patriam vestram liberastis, finem bellis imponite, commune fœdus cum Græcis innotite, donec cum celebritate lætus annus redeat. » Hujus rei gratia Iphitus fœderata pace vacationem bellorum esse jussit, et suo quemque cibo tranquille vesci ; vetitumque ab Hercule monuit, ne quis vim alii inferret. Atque ita agonem peregit Iphitus cum Lycurgo Lacedæmonio (8) ; erant autem ambo Hætaclidæ. Nihil porro tum erat agon præter quam stadium. Alia deinceps certamina ex intervallo accesserunt.

3. Verumtamen Aristodemus Eleus (9) refert, exacta vicesima et septima olympiade (postquam

(*) Πρώτη δολυμπιάς, ἣν ἐνίκῃ Κόροιβος Ἡλείος. Ἀπὸ γὰρ τούτων τὰ τῆς Ἑλλήνων χρονολογίας ἀκριβοῦς ἀναγραφῆς τετευχέναι δοκεῖ, ἅττα πρὸ αὐτῶν, ὡς ἐκάστῳ φίλον ἦν, ἀπεφῆσαντο. E Scaligeri excerptis p. 38-39.

(**) Περὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀγῶνος τῶν δολυμπίων (40).

1. Ὀλίγα δὲ ἀναγκαῖον περὶ τοῦ ἀγῶνος εἰπεῖν, ὡς οἱ μὲν πορρωτάτῳ τοῖς χρόνοις τὴν θέσιν αὐτοῦ προάγοντες, πρὸ Ἡρακλέους αὐτὸν τεθῆναι φασιν ὑπὸ ἐνὸς τῶν Ἰδαίων Δακτύλων· εἶτα ὑπὸ Ἀεθλίου ἐπὶ διαπεύρα των αὐτοῦ παίδων, ἀφ' οὗ καὶ οἱ ἀγωνιστὰι ἀθληταὶ ἐκλήθησαν· μεθ' οὗ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἐπειδόν, εἶτα Ἐνδύμιωνα, ἐξῆς δὲ Ἀλεξίνον, εἶτα Οἰνώμαον προσθῆναι τῆς θυσίας, μεθ' οὗ Πέλοπα εἰς τιμὴν τῷ πατρίῳ Διὶ ἀγαγεῖν, εἶτα Ἡρακλέα τὸν Ἀλκμήνης καὶ Διὸς, ἀφ' οὗ γενεὰς δέκα τυγχάνειν, οἱ δὲ τὰς τελείας τρεῖς φασίν, ἐπὶ Ἰφίτων τὸν ἀνανευσάμενον τὸν ἀγῶνα.

2. Τοῦτον γὰρ Ἡλείον ὄντα, καὶ προνοούμενον τῆς Ἑλλάδος, παῦσαι τε σπεύδοντα πολέμων τὰς πόλεις ἐκ πάσης Πελοποννήσου σταίλαι θεωροῦς τοὺς πεισομένους περὶ τῆς τῶν κατεχόντων πολέμων ἀπαλλαγῆς, χορηγὸν τε λαβεῖν Πυθικῶν τούτων·

Ὁ Πελοποννήσου ναῖται παρὰ βωμῶν ἰόντες
θύετε, καὶ κείθεσθε τὰ κερ μάρτεϊς ἐρέπωσιν.

Τοῖς δὲ Ἡλείοις τάδε προαγορεύσαι·

Ἡλεῖοι πρόπολοι πατέρων νόμον ἰθύοντες,
τὴν αὐτῶν θύεσθε πάτραν, πολέμων δ' ἀπέχεσθε,
Κοινοδίκου φιλλῆς ἠγρούμενοι Ἑλλήγεσσι,
Ἔστ' ἄν ἐνὶ ξυρόδοις εἰθὴ φιλόφρων ἐνιωτός.

Τούτου χάριν Ἰφίτος κατήγγειλε τὴν ἐκχειρίαν ἐπὶ ἡμέρῳ τροφῇ χρῆσθαι ὑπὸ Ἡρακλέους, καὶ χεῖρας ἀλλήλους οὐκ ἐπέφερον. Τὸν δὲ ἀγῶνα τετέλεκεν Ἰφίτος Ἡρακλείδης σὺν Λυκούργῳ συγγενεῖ· ἐκάτεροι δὲ Ἡρακλείδαι. Καὶ τότε μόνον ἦν σταδίου ὁ ἀγῶν· ὕστερον δὲ τὰ ἄλλα ἄθλα κατὰ μέρος προσετέθη.

3. Ἰστοροῦσι δὲ οἱ περὶ Ἀριστόδημον τὸν Ἡλείον, ὡς ἀπὸ εἰκοστῆς καὶ ἐβδόμης δολυμπιάδος ἤρξαντο οἱ

nes annos cccvii ab Inachi regno (nisi iste Inachus Sicyonius est) ad primam olympiadem tradit, jam diu a criticis corruptus habetur.

(1) Audiendus Varro apud Censorinum cap. 21 : Varro tria discrimina temporum esse tradit ; primum ab hominum principio ad cataclysmum priorem, quod propter ignorantiam vocatur ἀδηλον ; secundum a cataclysmo priore ad olympiadem primam, quod quia in eo multa fabulosa referuntur, μυθικὸν nominatur ; tertium a prima olympiade ad nos, quod dicitur ἱστορικόν, quia res in eo gestæ veris historiis continentur. Sed contradicit Plutarchus in Numæ. cap. 1.

(2) Extrema hæc verba videntur Armeniaci interpretis glossa. Jam de olympiadibus cum multi e veteribus, tum copiosissime omnium scripserat Phlegon, Adrianæ ævi auctor, cujus præcipuum ea de re opus (nam plura eodem super argumento ediderat) legit Photius cod. xcviij. Videndus quoque

Suidas voc. Φλέγων. Fragmentum proœmii olympiadam Phlegontis typis jam diu commendatum est. Denique legatur Pausanias in Eliacis.

(3) Armenius interpres addit glossam oppugnatorum.

(4) Interpres Arm., patris, perperam ex Græco πατρίῳ. L.

(5) Ita Armenius interpres cum Scaligeriano textu consentiens, in quo τελείας tantummodo legitur. Verumtamen Syncellus p. 196 A addit δολυμπιάδας, ita ut duodecimi potius anni, quam nonaginta, id est ætates tres, intelligi debeant. L.

(6) Interpres Arm., Græciæ procurator.

(7) Interpres Arm. θεωροῦς intellexit exploratores.

(8) Græce, cognato.

(9) Arm. Aristodemus cum sociis, perperam intellecta locutione οἱ περὶ Ἀριστόδημον.

(10) Τῶν δολυμπίων non legebat interpres Arm.

agon ab Iphito institutus fuerat) cœptos esse scribi victores, cum antea ob veterum incuriam nemo fuisset litteris consignatus : donec vigesima octava (1) olympiade cum vicisset stadium Corœbus Eleus, ipse primus in album relatus est, eamque primam olympiadem habitam esse, ex qua Græci sua tempora supputant. Aristodemo suffragatur et Polybius. At Callimachus ait, XIII (2) olympiades post Iphitum non esse scripto commendatas, nempe usque ad quartam decimam quam vicit Corœbus. Multi vero affirmant, inter agonem, quem Hercules Alcmene instituerit, primamque scriptam olympiadem interjectos esse annos cccclix. Porro Elei (3) unoquoque quinquennio, nempe annis quatuor interpositis, agonem peragunt.

CAPUT XXXIII.

Græcorum olympiades (4) a prima usque ad quadragesimam septimam supra ducentesimam, qua Romanis imperabat Antoninus Severi filius.

I. Olympias, qua vicit Corœbus Eleus stadium. Solius enim stadii usus fuit usque ad tertiam decimam exactam olympiadem.

II. Antimachus Eleus stadium.

Remus et Romulus nascuntur.

- III. Androctus Messenius stadium.
 IV. Polychares Messenius stadium.
 V. Æschides (5) Eleus stadium.
 VI. Œbotas Dymæus stadium.
 VII. Darclis Messenius stadium.
 Romulus Romam condit.
 VIII. Anticles Messenius stadium.
 IX. Xenocles Messenius stadium.
 X. Dotades Messenius stadium.
 XI. Leochares Messenius stadium.
 XII. Oxythemis Coronæus stadium.
 XIII. Diocles Corinthius stadium.
 XIV. Desmon Corinthius stadium. Additus est recursus, quem vicit Hypenus Eleus.
 XV. Orsippus Megarensis stadium. Additus est dolichus (6) : nudi currebant, vincebatque Acanthus Laco.
 XVI. Pythagoras Laco stadium.
 XVII. Polus Epidaurius stadium.
 XVIII. Tullus Sicyonius stadium. Addita est lucta, vicitque Hybatus Laco. Additum etiam quinquertium, vicitque Lampis Laco.
 XIX. Menus Megarensis stadium.
 XX. Atheradas Laco stadium.

ἀθληταὶ ἀναγράφονται, οἱ δηλαδὴ νικηφόροι· πρὸ τοῦ γὰρ οὐδεὶς ἀνεγρᾶφη, ἀμελησάντων τῶν προτέρων· τῇ δὲ εἰκοστῇ ὀγδόῃ τὸ στάδιον νικῶν Κόροιβος Ἥλειος, ἀνεγρᾶφη πρῶτος. Καὶ ἡ Ὀλυμπιάς αὕτη πρώτη ἐτάχθη, ἀφ' ἧς Ἕλληνας ἀριθμοῦσι τοὺς χρόνους. Τὰ δὲ αὐτὰ τῶν Ἀριστοδήμου καὶ Πολύβιου ἱστορεῖ. Καλλιμάχος δὲ δεκατρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀπὸ Ἰφίτου παρεῖσθαι φησι, μὴ ἀναγραφείσας, τῇ δὲ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ Κόροιβον νικῶν. Πολλοὶ δὲ λέγουσιν, ἀπὸ τῆς ὑπὸ Ἡρακλέους τοῦ Ἀλκμήνης τοῦ ἀγῶνος θέσεως ἐπὶ τὴν πρώτην ἀριθμουμένην Ὀλυμπιάδα, γενέσθαι ἕτη υἱθ'. Ἄγουσι δὲ Ἥλειοὶ πενταετηρικῶν τῶν ἀγῶνα, τεσσάρων ἐτῶν μετὰ αὐτῶν συντελουμένων. Ex Syncello, p. 195-196, et e Scaligeri excerptis, p. 59.

Ἕλληνων Ὀλυμπιάδες ἀπὸ τῆς πρώτης ἐπὶ τὴν σμζ', καθ' ἣν Ῥωμαίων ἐβασίλευσεν Ἀντωνίνος υἱὸς Σεβήρου.

Πρώτη Ὀλυμπιάς, ἣν ἐνίκη Κόροιβος Ἥλειος στάδιον. Τοῦτο γὰρ ἠγωνίζοντο μόνον ἐπὶ Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων.

Δευτέρα. Ἀντίμαχος Ἥλειος στάδιον.

Ῥώμος καὶ Ῥωμύλος ἐγεννήθησαν.

Τρίτη. Ἀνδροκλος Μεσσήνιος στάδιον.

Τετάρτη. Πολυχάρης Μεσσήνιος στάδιον.

Πέμπτη. Αἰσχίνης Ἥλειος στάδιον.

Ἑκτη. Οἰβώλας Δυμαῖος στάδιον.

Ἑβδόμη. Διοκλῆς Μεσσήνιος στάδιον.

Ῥωμύλος Ῥώμῃν ἔκτισε.

Ὀγδόη. Ἀντικλῆς Μεσσήνιος στάδιον.

Ἐνάτη. Ξενοκλῆς Μεσσήνιος στάδιον.

Δεκάτη. Δωτάδης Μεσσήνιος στάδιον.

Ἐνδεκάτη. Λεωγάρης Μεσσήνιος στάδιον.

Δωδεκάτη. Ὁξύθεμις Κορινθίος στάδιον.

Τρισκαίδεκάτη. Διοκλῆς Κορίνθιος στάδιον.

Τεσσαρεσκαίδεκάτη. Δέσμων Κορίνθιος στάδιον. Προσετέθη καὶ δίαιλον, καὶ ἐνίκη Ὑπήνιος Ἥλειος.

Πεντεκαίδεκάτη. Ὀρσιππος Μεγαρεὺς στάδιον. Προσετέθη δολιχός, καὶ γυμνοὶ ἔδραμον, ἐνίκη Ἀκανθὸς Λάκων.

Ἑκκαίδεκάτη. Πυθαγόρας Λάκων στάδιον.

Ἑπτακαίδεκάτη. Πῶλος Ἐπιδαυρίους στάδιον.

Ὀκτωκαίδεκάτη. Τέλλης Σικυωνίος στάδιον. Προσετέθη πάλιν, καὶ ἐνίκη Εὐρύβατος Λάκων. Προσετέθη καὶ πένταθλος, καὶ ἐνίκη Λαμπρίας Λάκων.

Ἐννεακαίδεκάτη. Μένος Μεγαρεὺς στάδιον.

Εἰκοστή. Ἀθηράδας Λάκων στάδιον.

(1) Vocabulum octava abest a codice Arm.

(2) Ita in margine codicis Arm. et Græce. At in textu mendose LIII.

(3) Codex Arm., Heraclidæ pro Elei.

(4) Num auctor hujus operis olympiadum est ille Hippias Eleus, non admodum priscus homo, a Plutarcho in Numæ cap. I memoratus? Nomina quidem certaminum variorum olympicorum exstant explicanturque apud Platonem De legibus VIII, p. 853, ed.

C Serrani. — Auctor catalogi olympiadum credendus est potius Longinus vel Phlegon. Cf. caput 41. Ex emendandis.

(5) Græce Æschines. Ejusmodi multas in Olympionicarum nominibus varietates per se ipse lector deinceps notabit; quæ certe rariores sunt, quam illæ nominum in synodalibus subscriptionibus Latinorum discrepantiæ a Græcis.

(6) Dolichus erat plurium stadiorum curriculum.

- XXI. Pantacles Atheniensis stadium.
 XXII. Idem iterum stadium.
 XXIII. Icarus Hyperesius stadium. Additus est pugilatus : vicitque Onomastus Smyrnæus, qui et ejusdem pugilatus leges tulit.
 XXIV. Cleoptolemus Laco stadium.
 XXV. Thalpus Laco stadium. Addita est quadriga. vicitque Paoron Thebanus.
 XXVI. Callisthenes Laco stadium. Philimbrotus Laco quinquertium tribus olympiadibus vicit. Carina primum Lacedæmone instituta sunt, quod est citharæidorum certamen.
 XXVII. Eurybus Atheniensis stadium.
 XXVIII. Charmis Laco stadium qui aridis tantum sicubus vescebatur. Hanc primo *olympiadem* egerunt Pisæi, eo quod Elei bello adversus Dynamæos (4) distinerentur.
 XXIX. Chionis Laco stadium. Hujus unus saltus cubitorum xxii (2) erat.
 XXX. Idem secundo. Ab Eleis defecerunt Pisæi, atque hanc et consequentes xxii egerunt.
 XXXI. Chionis Laco tertio stadium.
 XXXII. Cratinus Megarensis stadium : quo tempore etiam Comæus pugilatu certans tres fratres (3) vicit.

- A XXXIII. Gygis Laco stadium. Additum est garration, vicitque Hyggamis Syracusanus magno corpore præditus, qui stadium pedibus suis metitus est, idque passuum (4) tantummodo sexcentorum esse voluit. Additus est etiam celes, vicitque Craxillas Thessalus.
 XXXIV. Stomus Atheniensis stadium.
 XXXV. Sphærus Laco stadium; recursum autem Cylon Atheniensis, is qui etiam tyrannidem affectavit (5).
 XXXVI. Phryno Atheniensis qui in Co insula (6) singulari certamine interemptus est.
 XXXVII. Euryclidas Laco stadium. Additum est puerorum stadium, vicitque Polynices Eleus. Addita lucta puerorum, vicitque Hypposthenes Laco, qui, una intermissa, quinque continentibus olympiadi-bus luctam virilem vicit.
 XXXVIII. Olyntheus Laco stadium. Additum est puerorum quinquertium : tunc autem in agone tantum exercebantur. Vicit Deutelidas Laco.
 XXXIX. Ripsolaus Laco stadium.
 XL. Olyntheus Laco iterum.
 XLI. Cleondas Thebanus stadium. Additus est puerorum pugilatus, vicitque Philotas Sybarita.
 XLII. Lycotas Laco stadium.

- Εικοστή πρώτη. Παντακλῆς Ἀθηναῖος στάδιον.
 Εικοστή δεύτερα. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
 Εικοστή τρίτη. Ἰκάριος Ὑπηρεσιεύς στάδιον. Προσετέθη πυγμὴ, καὶ Ὀνόμαστος Σμυρναῖος ἐνίκα, ὁ καὶ τῆ πυγμῇ νόμους θέμενος.
 Εικοστή τετάρτη Κλεοπτόλεμος Λάκων στάδιον.
 Εικοστή πέμπτη. Θάλπιος Λάκων στάδιον. Προσετέθη τέθριππον, καὶ ἐνίκα Πάτων Θηβαῖος.
 Εικοστή ἕκτη. Καλλισθένης Λάκων στάδιον. Φιλόμβροτος δὲ Λάκων πένταθλον τρισὶν ὀλυμπιάσιν ἐνίκησε. Κάρνεια ἐτέθη πρῶτον ἐν Λακεδαιμονίᾳ κιθαρωδῶν ἀγῶν.
 Εικοστή ἑβδόμη. Εὐρυβὸς Ἀθηναῖος στάδιον.
 Εικοστή ὀγδόη. Κάρμις Λάκων στάδιον, ὃς σύκοις ξηροῖς ἤσκει. Ταύτην ἤξαν Πισαῖοι, Ἡλείων ἀσχολουμένων, διὰ τὸν πρὸς Δυμναίους πόλεμον.
 Εικοστή ἐνάτη. Χίονις Λάκων στάδιον, οὗ τὸ ἄλμα ποδῶν ἦν νθ'.
 Τριακοστή. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον. Πισαῖοι Ἡλείων ἀποστάντες ταύτην τε ἤξαν, καὶ τὰς ἐξῆς κθ'.
 Τριακοστή πρώτη. Χίονις Λάκων τὸ τρίτον στάδιον.
 Τριακοστή δεύτερα. Κρατίνος Μεγαρεύς στάδιον, ὅτε καὶ Κομαῖος τρίτος ἀδελφῶν ἀγωνισάμενος ἐνίκα.
 Τριακοστή τρίτη. Γύγις Λάκων στάδιον. Προσετέθη παγκράτιον, καὶ ἐνίκα Λύγδαμις Συρακούσιος ὑπερμεγέθης, ὃς στάδιον ἐξεμέτρησε τοῖς ἑαυτοῦ ποσὶ, μόνος ἐξακοσίους παραθέσεις ποιησάμενος. Προσετέθη καὶ [κέλης] καὶ ἐνίκα Πραξίλλας Θεσσαλός.
 Τριακοστή τετάρτη. Στόμας Ἀθηναῖος στάδιον.
 Τριακοστή πέμπτη. Σφαῖρος Λάκων στάδιον, καὶ διαυλον Κύλων ὁ Ἀθηναῖος ὁ ἐπιθέμενος τυραννίδι.
 Τριακοστή ἕκτη. Φρύων Ἀθηναῖος, ὃς Πιττακῶ μονομαχῶν ἀνηρέθη.
 Τριακοστή ἑβδόμη. Εὐρυκλειδᾶς Λάκων στάδιον. Προσετέθη στάδιον παιδῶν, καὶ ἐνίκα Πολυνεῖκης Ἡλείος. Προσετέθη καὶ παίδων πάλιν, καὶ ἐνίκα Ἴπποσθένης Λάκων, ὃς διαλιπῶν μίαν τὰς ἐξῆς πέντε ὀλυμπιάδας ἀνδρῶν πάλιν ἐνίκησε.
 Τριακοστή ὀγδόη. Ὀλυνηθεὺς Λάκων στάδιον. Προσετέθη παιδῶν πένταθλος καὶ ἠγωνίσαντο τότε μόνον ἐνίκα Δευτελίδας Λάκων.
 Τριακοστή ἐνάτη. Ρίψολκος (7) Λάκων στάδιον.
 Τεσσαρακοστή. Ὀλυνηθεὺς Λάκων τὸ δεύτερον στάδιον.
 Τεσσαρακοστή πρώτη. Κλεώνδας Θηβαῖος στάδιον. Προσετέθη παιδῶν πυγμὴ, καὶ ἐνίκα Φιλώτας Συβαρίτης.
 Τεσσαρακοστή δεύτερα. Λυκάτας Λάκων στάδιον.
 Τεσσαρακοστή τρίτη. Κλέων Ἐπιδαύριος στάδιον.
 Τεσσαρακοστή τετάρτη. Γέλων Λάκων στάδιον.

(1) Interpres Arm. legit, ut putamus, πρὸς δυσμικὸς, vel similitudine vocabulorum deceptus est, ideoque scripsit *adversus occidentales*. Sed plane dicendum est *adversus Dymæos*. Fuit autem Dyme urbs Achaiae in limitibus Elisidis.

(2) Graece, *lii*, quae mendosa lectio est. Item Graece *pedum* pro *cubitorum*

(3) Graece *tertius fratrum*.

(4) Ita loquitur Armenius interpres. Caeterum

Censorinus, cap. 13, Olympicum stadium dicit *pedum* pc.

(5) Rem narrant Thucydides 1, 126; et Herodotus v, 71. Perperam interpres Arm., qui *etiam in tyrannum impetum fecit*.

(6) Graece, *qui in singulari cum Pittaco certamine interemptus est*, quae vera lectio videtur.

(7) Mendum pro Ριψόλαος.

- XLIII. Cleo Epidaurius stadium.
 XLIV. Gelo Laco stadium.
 XLV. Anticrates Epidaurius stadium
 XLVI. Chrysomachus Laco stadium. Polymnestor Milesius puerorum stadium. Hic in pascuis degens leporem cursu assecutus est.
 XLVII. Eurycles Laco stadium.
 XLVIII. Glyco Crotoniates stadium. Pythagoras Samius despectus in puerorum pugilatu, et tanquam femina tractus, *mox* procedens viros (1) omnes egregie superavit.
 XLIX. Lycinus Crotoniates stadium.
 L. Epitelidas Laco stadium.
 Septem sapientes nominati sunt.
 LI. Eratosthenes Crotoniates (2) stadium.
 LII. Agis Eleus stadium.
 LIII. Agno Peparethius stadium.
 LIV. Hippostratus Crotoniates stadium. Arechion Phyalensis duobus (3) jam pancratiis victor fracto cranio (4) interiit, et cadaver ejus coronatum est: namque adversarius antea victus (5) *eum* dimisit, quia sibi pedem frangeret (6).

- A LV. Hippostratus idem secundo.
 Cyrus hoc tempore Persis imperavit.
 LVI. Phædrus Pharsalius stadium.
 LVII. Lagramus Laco stadium.
 LVIII. Diognetus Crotoniates stadium.
 LIX. Archilochus Corcyræus stadium.
 LX. Apellæus Eleus stadium.
 LXI. Agatharchus Corcyræus stadium.
 LXII. Eryxias Chalcidicus stadium; luctam Milo Crotoniates, qui vicit Olympia sexies, Pythia sexies Isthmia decies, Nemea novies.
 LXIII. Parmenides Camarinæus stadium.
 LXIV. Menander Thessalus stadium.
 LXV. Anachus Tarentinus stadium. Additus est cursus armatus, vicitque Damaretus Heræus.
 B LXVI. Ischyros Himeræus stadium.
 LXVII. Phannas Pellenensis primus triplex certamen obiit, nempe stadium, recursum, et cursum armatum (7).
 LXVIII. Isomachus Crotoniates stadium.
 LXIX. Idem secundo.
 LXX. Nicias Opuntius stadium.

Τεσσαρακοστή πέμπτη. Ἀντικράτης Ἐπιδαύριος στάδιον.
 Τεσσαρακοστή ἕκτη. Χρυσάμαξος Λάκων στάδιον, καὶ Πολυμνήστωρ Μιλήσιος παίδων στάδιον, ὃς αἰπῶν λαγῶν κατέλαβε.
 Τεσσαρακοστή ἑβδόμη. Εὐρυκλῆς Λάκων στάδιον.
 Τεσσαρακοστή ὀγδόη. Γλύκων Κροτωνιάτης στάδιον. Πυθαγόρας Σάμιος ἐκκριθείς παίδων πυγμῆν, καὶ ὡς θῆλυς χλευαζόμενος, προβάς εἰς τοὺς ἀνδρας, ἀπαντας ἐξῆς (8) ἐνίκησε.
 Τεσσαρακοστή ἐνάτη. Λυκίνος Κροτωνιάτης στάδιον.
 Πεντηκοστή. Ἐπιτελίπιδας Λάκων στάδιον.
 Ὁὶ ἐπτά σοφοὶ ὀνομάσθησαν.
 Πεντηκοστή πρώτη. Ἐρατοσθένης Κροτωνιάτης στάδιον.
 Πεντηκοστή δευτέρα. Ἄγισ Ἥλειος στάδιον.
 Πεντηκοστή τρίτη. Ἄγων Πεπαρήθιος στάδιον.
 Πεντηκοστή τετάρτη. Ἰππόστρατος Κροτωνιάτης στάδιον. Ἀρχιῶν Φυγαλεὺς τὸ τρίτον κικῶν παγκράτιον φιλωθείς ἀπέθανε, καὶ νεκρὸς ἐστέφθη, φθάσαντος ἀπείπασθαι ἀνταγωνιστοῦ, κλωμένου αὐτῷ τοῦ ποδὸς ὅπ' ἐκείνου.
 Πεντηκοστή πέμπτη. Ἰππόστρατος ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
 Ὅτε Κύρος ἐθασίλευσε Περσῶν.
 Πεντηκοστή ἕκτη. Φαίδρος Φαρσάλιος στάδιον.
 Πεντηκοστή ἑβδόμη. Λάδρομος Λάκων στάδιον.
 Πεντηκοστή ὀγδόη. Διόγνητος Κροτωνιάτης στάδιον.
 Πεντηκοστή ἐνάτη. Ἀρχιλόγος Κεκυραῖος στάδιον.
 Ἐξηκοστή. Ἀπελλάιος Ἥλειος στάδιον.
 Ἐξηκοστή πρώτη. Ἀγάθαρχος Κερκυραῖος στάδιον.
 Ἐξηκοστή δευτέρα. Ἐρυξίας Χαλκιδεὺς στάδιον. Μίλων Κροτωνιάτης πάλην, ὃς νικᾷ Ὀλύμπια ἐξάκις, Πύθια ἐξάκις, Ἰσθμια δεκάκις, Νέμεα ἐνεάκις.
 Ἐξηκοστή τρίτη. Παρμενίδης Καμαρινάιος στάδιον.
 Ἐξηκοστή τετάρτη. Εὐάνδρος Θεσσαλὸς στάδιον.
 Ἐξηκοστή πέμπτη. Ἀχοχᾶς Ταραντῖνος στάδιον. Προσετέθη ὀπλίτης, καὶ ἐνίκη Δαμάρητος Ἡραιεύς.
 Ἐξηκοστή ἕκτη. Ἰσχυρὸς Ἴμεραῖος στάδιον.
 Ἐξηκοστή ἑβδόμη. Φανᾶς Πελλήνεὺς πρῶτος ἐτρίσσευσεν, στάδιον, διαυλον, ὄπλον.
 Ἐξηκοστή ὀγδόη. Ἰσόμαχος Κροτωνιάτης στάδιον.
 Ἐξηκοστή ἐνάτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
 Ἐβδομηκοστή. Νικαίστας Ὀπούντιος στάδιον.
 Ἐβδομηκοστή πρώτη. Τισικράτης Κροτωνιάτης στάδιον.

(1) Armeniacus Sincpres legit *προβάς* τοὺς ἀνδρας, uti est apud Syncellum p. 239 B, non *προβάς* εἰς τοὺς ἀνδρας, *virili ætate firmatus*, uti habet Scaliger.

(2) Arm., *Cratinianus*.

(3) Græce, *tertio pancratio*.

(4) Paulo aliter Græcus textus, in quo certe apud Pausaniam viii, 40, dicitur strangulatus Arachion (sive Arechion). Armeniacus interpres utitur voce GARAPNADEAL, composita ex GARAP, *cranium*, et NALLEAL, *scissum*. Sane et in Marc. Ev. cap. xii, 4, utitur eodem hoc vocabulo interpres Bibliorum Armeniacus, quo loco Græci habent λιθοβολήσαντες

C ἐξεφαλαίωσαν. Latini autem, *in capite vulneraverunt*.

(5) Ambigua locutio in Arm. textu, nempe *victus adversarius vel victor adversarius*.

(6) Hanc historiam luculenter tradunt Pausanias viii, 40, et Philostratus *Imag.* ii, 6.

(7) Interpres Arm. ponit hic et superius vocem Græcam ὄπλον, quam sic deinde explanat hoc loco: *id est adversarium se exhibere contra armatum ad certamen*.

(8) Armeniacus interpres videtur legisse ἐξήγως pro ἐξῆς.

- LXXI. Tisicrates Crotoniates stadium.
 LXXII. Idem secundo.
 LXXIII. Astyalus Crotoniates stadium.
 LXXIV. Idem secundo.
 LXXV. Idem tertio (1).
 LXXVI. Scamander Mitylenæus stadium.
 LXXVII. Dandinus Argivus stadium.
 LXXVIII. Parmenides Posidoniates stadium.
 LXXIX. Xenophon Corinthius stadium.
 LXXX. Turymmas Thessalus stadium: luctam (2)
 Amesinas Barcæus, qui armenta pascens luctaba-
 tur cum tauro; cumque eodem (3) Pisam adducto
 decertabat.
 LXXXI. Polymnastus Cyrenæus stadium.
 LXXXII. Lycus Larissæus stadium.
 LXXXIII. Crisso Himeræus stadium.
 LXXXIV. Idem secundo.
 LXXXV. Idem tertio.
 LXXXVI. Theopompus (4) Thessalus stadium.
 LXXXVII. Euphranor (5) Ambraciotes stadium.
 Exin bellum Peloponnesiacum.

- A LXXXVIII. Symmachus Messeniæ stadium.
 LXXXIX. Idem secundo
 XC. Hyperbius Syracusanus stadium.
 XCI. Exegentus Agrigentinus stadium.
 XCII. Idem secundo.
 XCIII. Eurotas Cyrenæus stadium: pancrati-
 um Polydamas Scotusæus ingenti corpore præditus,
 qui cum in Perside apud Ochum versaretur, leones
 cædebat, nudusque cum armatis certabat. Ad dita
 est biga, vicitque Evagrus Eleus.
 XCIV. Crocinas Larissæus stadium.
 XCV. Meno Atheniensis stadium.
 XCVI. Eupolemus Eleus stadium. Additus est
 tubicen, vicitque Timæus Eleus. Additus etiam
 præco, vicitque Acrates Eleus
 B XCVII. Tirinæus Eleus (6) stadium.
 XCVIII. Sosippus Delphius stadium: luctam
 Aristodemus Eleus, quem nemo medium corripuit.
 XCIX. Dicon Syracusanus stadium. Additum est
 equuleorum curule certamen vicitque Eurybasus Laco
 C. Dionysidorus Tarentinus stadium.

Ἐβδομηκοστὴ δευτέρα. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
 Ἐβδομηκοστὴ τρίτη. Ἀτύαλος Κροτωνιάτης στάδιον.
 Ἐβδομηκοστὴ τετάρτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
 Ἐβδομηκοστὴ πέμπτη. Ὁ αὐτὸς τρίτον.
 Ἐβδομηκοστὴ ἕκτη. Σκάμανδρος Μιτυληναῖος στάδιον.
 Ἐβδομηκοστὴ ἑβδόμη. Δάνδης Ἀργεῖος στάδιον.
 Ἐβδομηκοστὴ ὄγδοη. Παρμενίδης Ποσειδωνιάτης στάδιον.
 Ἐβδομηκοστὴ ἑννάτη. Ξενοφῶν Κορινθῖος στάδιον.
 Ὑπόδηκοστὴ. Τυρύμμας Θεσσαλὸς στάδιον. Πάλην Ἀμψισινᾶ; Βαρκαῖος, δὲ βουκολῶν ταύρω ἐγυμνάζετο,
 ἐν καὶ εἰς Πήσαν ἀγαγῶν συνεγυμνάσθη.
 Ὑπόδηκοστὴ πρώτη. Πολύμναστος Κυρηναῖος στάδιον.
 Ὑπόδηκοστὴ δεύτερα. Λύκος Λαρισσαῖος στάδιον.
 Ὑπόδηκοστὴ τρίτη. Κρίσσων Ἱμεραῖος στάδιον.
 Ὑπόδηκοστὴ τετάρτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
 Ὑπόδηκοστὴ πέμπτη. Ὁ αὐτὸς τὸ τρίτον στάδιον.
 Ὑπόδηκοστὴ ἕκτη. Θεόπομπος Θεσσαλὸς στάδιον.
 Ὑπόδηκοστὴ ἑβδόμη. Σώφρων Ἀμβρακιώτης στάδιον.
 Ἐν ᾧ ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος συνεκροτήθη.
 Ὑπόδηκοστὴ ὄγδοη. Σύμμαχος Μεσσήμιος στάδιον.
 Ὑπόδηκοστὴ ἑννάτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
 Ἐννεηκοστὴ. Ὑπέριος Συρακούσιος στάδιον.
 Ἐννεηκοστὴ πρώτη. Ἐξάγεντος Ἀκραγαντίνος στάδιον.
 Ἐννεηκοστὴ δεύτερα. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον στάδιον.
 Ἐννεηκοστὴ τρίτη. Εὐκατος Κυρηναῖος στάδιον· παγκράτιον Πολύδαμας Σκοτουσσαῖος ὑπερμεγέθης, δὲ
 ἐν Πέρσας παρὰ ὄχῳ γενόμενος λέοντας ἀνήρει, καὶ ὠπλισμένους γυμνὸς κατηγωνίσαστο, ἴσθη δὲ καὶ ἀφ-
 ἠματα ἐλαυνόμενα κατὰ κράτος. Προσετέθη συνωρίς, καὶ ἐνίκα Εὐαγόρας Ἥλειος.
 Ἐννεηκοστὴ τετάρτη. Κροκίνας Λαρισσαῖος στάδιον.
 Ἐννεηκοστὴ πέμπτη. Μένων Ἀθηναῖος στάδιον.
 Ἐννεηκοστὴ ἕκτη. Εὐπόλεμος Ἥλειος στάδιον. Προσετέθη σαλπικχητής, καὶ ἐνίκα Τίμαιος Ἥλειος. Προ-
 σέθη καὶ κήρυξ, καὶ ἐνίκα Κράτης Ἥλειος.
 Ἐννεηκοστὴ ἑβδόμη. Τερναῖος Ἥλειος στάδιον.
 Ἐννεηκοστὴ ὄγδοη. Σώσιππος ὁ Δελφὸς στάδιον, Ἀριστόδημος Ἥλειος πάλην, οὐ μὲσα οὐδεὶς ἔλαβεν.
 Ἐννεηκοστὴ ἑννάτη. Δίκων Συρακούσιος στάδιον· Προσετέθη τέθριππον πωλικὸν, καὶ ἐνίκα Εὐρυβάτας
 Λάκων στάδιον (7).
 Ἐκατοστὴ. Διονυσόδωρος Ταραντῖνος στάδιον.

(1) Olympiades apud Diodorum Siculum, pro-
 per amissos ejus libros, hactenus acephalæ, ex
 hac lxxv usque ad cxix apud eumdem auctorem
 supersunt (lib. xi-xx) quas eruditus lector non sine
 fructu cum his Eusebianis olympiadibus conferet.
 Jam quod apud Diodorum hac olympiade lxxv tra-
 ditur victor *Asylus Syracusanus*; prima quidem vox
Asylus mendum videtur pro *Astyalus*; ipse autem
Astyalus dixerat se *Syracusanum* cum esset *Cro-*
toniates, cujus mendacii causam et pœnam refert
 Pausanias vi, 13.

(2) Armeniacus interpres utitur vocabulo certa-

men generalis sensus, quo loco Græce est *lucta*.

(3) Codex Arm. ENT AIL, cum alio; sed mendum
 videtur pro ENT AIN, cum eodem.

(4) *Theopompus* scribitur in superiore olympiade
 post verba *idem tertio*; quo mendo Armeniaci ama-
 nuensis reliquarum olympiadum in codice numeri,
 ob unum subtractum, omnes a Græco textu dissi-
 derent, nisi errorem emendavissimus.

(5) Græce, *Sophon*.

(6) Vocabulum *Eleus* desideratur in codice Arm.,
 indicata lacuna

(7) Hæc vox videtur omittenda.

- CI. Damon Thurinus stadium.
 CII. Idem secundo.
 CIII. Pythostratus Ephesius stadium.
 CIV. Phocides Atheniensis stadium (1). Hæc olympias a Pysæis acta est.
 CV. Porus Cyrenæus stadium.
 CVI. Idem secundo.
 CVII. Micrinas Tarentinus stadium.
 CVIII. Polycles Cyrenæus stadium.
 CIX. Aristolochus Atheniensis stadium.
 CX. Anticles Atheniensis stadium.
 CXI. Cleomantis Clitorius stadium.
 CXII. Eurylas Chalcidicus stadium.

Alexander Babylonem cepit, et Darium interemit.

CXIII. Clito Macedo stadium. Ageus Argivus dolichum, qui victoriam suam eodem die Argum veniens narravit.

CXIV. Micennas Rhodius stadium.

Alexander obiit. Mox cum imperium ejus inter se plures dividerent, Ægypti et Alexandria regnum obtinuit Ptolemæus.

CXV. Damasias Amphipolitanus stadium.

CXVI. Demosthenes Laco stadium.

- A CXVII. Parmenides Mitylenæus stadium.
 CXVIII. Andromenes Corinthius stadium. Antenor Atheniensis, aut Milesius, in pancratio adversatus circumstantibus se (2) victor exstitit sine unctione tribus in ætatibus.
 CXIX. Andromenes Corinthius stadium.
 CXX. Pythagoras Magnesius ad Mæandrum stadium. Luctam Ceras Argivus qui bovis ungulas evelebat.
 CXXI. Idem Pythagoras secundo.
 CXXII. Antigonus Macedo stadium.
 CXXIII. Idem secundo.
 CXXIV. Philomelus Pharsalius stadium.
 CXXV. Lagus Ægiensis stadium.
 CXXVI. Idæus, vel Nicator, Cyrenæus stadium.
 CXXVII. Perigenes Alexandrinus stadium.
 CXXVIII. Seleucus Macedo stadium.
 CXXIX. Philinus Cous stadium. Addita est equuleorum biga, vicitque Philistiachus Macedi (3).
 CXXX. Philinus idem secundo.
 CXXXI. Ammonius Alexandrinus stadium. Additus est singularis equus, vicitque Hippocrates Thessali filius.

Ἐκατοστὴ πρώτη. Δάμων Θούριος στάδιον.

Ἐκατοστὴ δευτέρα. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον στάδιον.

Ἐκατοστὴ τρίτη. Πυθόστρατος Ἐφέσιος στάδιον.

Ἐκατοστὴ τετάρτη. Φωκίδης Ἀθηναῖος πάλιν αὕτη ὑπὸ Πισσαίων ἐτέθη.

Ἐκατοστὴ πέμπτη. Παύρος Κυρηναῖος στάδιον.

Ἐκατοστὴ ἕκτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Ἐκατοστὴ ἑβδόμη. Μικρίνας Ταραντίνος στάδιον.

Ἐκατοστὴ ὄγδοη. Πολυκλῆς Κυρηναῖος στάδιον.

Ἐκατοστὴ ἑνάτη. Ἀριστόλοχος Ἀθηναῖος στάδιον.

Ἐκατοστὴ δεκάτη. Ἀντικλῆς Ἀθηναῖος στάδιον.

Ἐκατοστὴ ἑνδεκάτη. Κλεόμαντις Κλειτόριος στάδιον.

Ἐκατοστὴ δωδεκάτη. Εὐρύλας Χαλκιδεὺς στάδιον.

Ἀλέξανδρος Βαβυλῶνα κατέσχε, Δαρεῖον καθέλων.

Ἐκατοστὴ τρισκαίδεκάτη. Κλίτων Μακεδῶν στάδιον. Ἀργεῖος Ἀργεῖος δολιχόν, ὃς ἐν Ἀργεῖ τὴν ἑαυτοῦ

νίκην αὐθημερὸν ἀνήγγειλεν.

Ἐκατοστὴ τεσσαρεσκαίδεκάτη. Μικίννας Ῥόδιος στάδιον.

Ἀλέξανδρος ἐτελεύτησε· μεθ' ὃν εἰς πολλοὺς διαιρεθείσης τῆς ἀρχῆς, Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας ἐβασι-

λευσε Πτολεμαῖος.

Ἐκατοστὴ πεντεκαίδεκάτη. Δαμασίας Ἀμφιπολίτης στάδιον.

Ἐκατοστὴ ἑκκαίδεκάτη. Δημοσθένης Λάκων στάδιον.

Ἐκατοστὴ ἑπτακαίδεκάτη. Παρμενίδης Μιτυληναῖος στάδιον.

Ἐκατοστὴ ὀκτωκαίδεκάτη. Ἀνόρομένης Κορίνθιος στάδιον. Ἀντήνωρ Ἀθηναῖος ἢ Μιλήσιος, παγκράτιον, ἀκόντιον, περιδονίχης, ἀληπτος (4) ἐν ταῖς τρισὶν ἡλικίαις.

Ἐκατοστὴ ἑνεακαίδεκάτη. Ἀνόρομένης Κορίνθιος στάδιον.

Ἐκατοστὴ εἰκοστὴ. Πυθαγόρας Μάγνης στάδιον πάλιν Κεράς Ἀργεῖος, ὃς χηλὰς ἀπέσπα βοός.

Ἐκατοστὴ εἰκοστὴ πρώτη. Πυθαγόρας τὸ δεύτερον.

Ἐκατοστὴ εἰκοστὴ δευτέρα. Ἀντίγονος Μακεδῶν στάδιον.

Ἐκατοστὴ εἰκοστὴ τρίτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Ἐκατοστὴ εἰκοστὴ τετάρτη. Φιλόμηλος Φαρσάλιος στάδιον.

Ἐκατοστὴ εἰκοστὴ πέμπτη. Λάδας Αἰγιεὺς στάδιον.

Ἐκατοστὴ εἰκοστὴ ἕκτη. Ἰδαῖος, ἢ Νικάτωρ, Κυρηναῖος στάδιον.

Ἐκατοστὴ εἰκοστὴ ἑβδόμη. Περιγένης Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Ἐκατοστὴ εἰκοστὴ ὄγδοη. Σέλευκος Μακεδῶν στάδιον. Βελιστήγη γυνὴ ἀπὸ τῆς Μακεδονίας τῆς ἐπὶ θαλάσῃ συνωρίδι πολικῆ ἐνίκησε.

Ἐκατοστὴ εἰκοστὴ ἑνάτη. Φίλιππος Κῶος στάδιον.

Ἐκατοστὴ τριακοστὴ. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Ἐκατοστὴ τριακοστὴ πρώτη. Ἀμμώνιος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον...

(1) Græce, *luctam*.

(2) Ita loquitur hoc loco Armeniacus interpres quanquam in Græco textu habetur περιδονίχης. Jam qui quatuor solemnia Græcorum certamina, Olympia, Pythia, Isthmia et Nemea vicisset, is dicebatur περιδονίχης. *periodi victor*. Sed hic dicendum est vicit *pancratium, jaculum, suitque periodi-*

nices invictus tribus in ætatibus.

(3) Ita codex Arm. At Græcus textus ponit in superiore olympiade *Belistischen Macedonicam mulierem*. Itaque perversionem ordinis nominisque Armeniacus interpres fecit.

(4) Interpres Arm. videtur legisse ἀλειπτος, quod ipsum perperam intellexit *sine unctione*.

CXXXII. Xenophanes Ætolus ex Amphissa sta- A (qui est accessus ad complectendum (3)) vicique dium. Phædimus Alexandrinus (4).

CXXXIII. Siinylus Neapolitanus stadium.

CXLVI. Micion Bœotius stadium.

Parthi, defecerunt a Macedonibus, primusque regnavit Arsaces, unde Arsacidæ.

CXLVII. Agemachus Cyzicenus stadium: luctam Clitostratus Rhodius, qui simul ac collum cepisset, vincebat.

CXXXIV. Alcidas Laco stadium.

CXLVIII. Arcesilus Megalopolitanus stadium.

CXXXV. Eraton Ætolus stadium. Pugilatum Cleoxenus Alexandrinus, in periodo illæsus.

CXLIX. Hippostratus e Seleucia Pieria stadium.

CXXXVI. Pythocles Sicyonius stadium.

CL. Onesicratus Salaminus stadium.

CXXXVII. Menestheus Barcylitanus stadium.

CLI. Thymelus Aspendius stadium.

CXXXVIII. Demetrius Alexandrinus stadium.

CLII. Democrates Megarensis stadium.

CXXXIX. Jolaidas Argivus stadium.

CLIII. Aristander Lesbicus ex Antissa stadium.

CXL. Zopyrus Syracusanus stadium.

CLIV. Leonidas Rhodius triplici in certamine victor (5) stadium.

CXLI. Dorotheus Rhodius stadium.

CLV. Idem secundo.

CXLII. Crates Alexandrinus stadium. Caper (1) Eleus luctam (2) et pancratium vicit post Herculem, B scriptusque est secundus ab Hercule.

CLVI. Idem tertio. Aristoxenus Rhodius tertius post Herculem luctam et pancratium (6).

CXLIII. Heraclitus Samius stadium.

CLVII. Idem Leonidas quarto. Solus et primus quatuor olympiadiibus coronas Olympicas duodecim retulit.

CXLIV. Heraclides Salaminus ex insula Cypro stadium.

CLVIII. Orthon Syracusanus stadium.

CXLV. Pyrrhias Ætolus stadium. Puerilem luctam Torchus Colophonius: solus hic puerilem periodum vicit. Additum est puerorum pancration

CLIX. Alcimus Cyzicenus stadium;

CLX. Anodorus Cyzicenus stadium.

Ἐκατοστή τριακοστή δευτέρα. Ξενοφάνης Αἰτωλὸς στάδιον.

Ἐκατοστή τριακοστή τρίτη. Σιμύλος Νεαπολίτης στάδιον. Πάρθοι Μακεδόνων ἀπέστησαν, καὶ πρῶτος ἐβασίλευσεν Ἀρσάκης, ὅθεν Ἀρσακίδαί.

Ἐκατοστή τριακοστή τετάρτη. Ἀλκίδαας Λάκων στάδιον.

Ἐκατοστή τριακοστή πέμπτη. Ἐράτων Αἰτωλὸς στάδιον. Πυγμὴν Κλεόξενος Ἀλεξανδρεὺς, περιθρονίχης ἀπρυμάτιστος.

Ἐκατοστή τριακοστή ἕκτη. Πυθοκλῆς Σικυώνιος στάδιον.

Ἐκατοστή τριακοστή ἑβδόμη. Μενεσθεὺς Βαρκυλίτης στάδιον.

Ἐκατοστή τριακοστή ὀγδόη. Δημήτριος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Ἐκατοστή τριακοστή ἑννάτη. Ἰωλαΐδας Ἀργεῖος στάδιον.

Ἐκατοστή τεσσαρακοστή. Ζώπυρος Συρακούσιος στάδιον.

Ἐκατοστή τεσσαρακοστή πρώτη. Δωρόθεος Ῥόδιος στάδιον.

Ἐκατοστή τεσσαρακοστή δευτέρα. Κράτης Ἀλεξανδρεὺς στάδιον. Κάπρος Ἡλείος πάλην καὶ παγκράτιον ἐνίκα μετὰ Ἡρακλέα, καὶ ἀναγράφεται δεύτερος ἀφ' Ἡρακλέους.

Ἐκατοστή τεσσαρακοστή τρίτη. Ἡρακλείτης Σάμιος στάδιον.

Ἐκατοστή τεσσαρακοστή τετάρτη. Ἡρακλείδης Σαλαμίνιος στάδιον.

Ἐκατοστή τεσσαρακοστή πέμπτη. Πυρρῖας Αἰτωλὸς στάδιον· παῖδων πυγμὴν Μόσχας Κολοφώνιος, μόνος παιδικὴν περιόδον. Προσετέθη παῖδων παγκράτιον, καὶ ἐνίκα Φαίδιμος Ἀλεξανδρεὺς.

Ἐκατοστή τεσσαρακοστή ἕκτη. Μιχίων Βοιωτίος στάδιον.

Ἐκατοστή τεσσαρακοστή ἑβδόμη. Ἀγέμαχος Κυζικηνὸς στάδιον· πάλην Κλεόστρατος Ῥόδιος, ὃς τραχηλῶν ἀπελάμβανεν.

Ἐκατοστή τεσσαρακοστή ὀγδόη. Ἀκισίλαος Μεγαλοπολίτης στάδιον.

Ἐκατοστή τεσσαρακοστή ἑννάτη. Ἰππόστρατος Σελευκεὺς στάδιον.

Ἐκατοστή πεντηκοστή. Ὀνησίκρατος Σαλαμίνιος στάδιον.

Ἐκατοστή πεντηκοστή πρώτη. Θύμηλος Ἀσπένδιος στάδιον.

Ἐκατοστή πεντηκοστή δευτέρα. Δημόκριτος Μεγαρεὺς στάδιον.

Ἐκατοστή πεντηκοστή τρίτη. Ἀρίστανδρος Λέσβιος στάδιον.

Ἐκατοστή πεντηκοστή τετάρτη. Λεωνίδαας Ῥόδιος τριαστής στάδιον.

Ἐκατοστή πεντηκοστή πέμπτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Ἐκατοστή πεντηκοστή ἕκτη. Ὁ αὐτὸς τὸ τρίτον. [Ἀριστόζενος (7)] Ῥόδιος τρίτος ἀφ' Ἡρακλέους πάλην ἦμος καὶ παγκράτιον.

Ἐκατοστή πεντηκοστή ἑβδόμη. Λεωνίδαας τὸ τέταρτον στάδιον, μόνος δὲ καὶ πρῶτος ἐπὶ τέσσαρας ὀλυμπιάδας στεφάνους Ὀλυμπιακοὺς ἔχει δώδεκα.

Ἐκατοστή πεντηκοστή ὀγδόη. Ὄρθων Συρακούσιος στάδιον.

Ἐκατοστή πεντηκοστή ἑννάτη. Ἄλκιμος Κυζικηνὸς στάδιον.

Ἐκατοστή ἐξηκοστή. Ἀνώδοχος Κυζικηνὸς στάδιον.

(1) Cod. Arm., Capus, vel Carus.

(2) Cod. Arm., stadium, mendose tamen; etenim huius olympiadis stadionices Crates jam scriptus est.

(3) Hæc est glossa interpretis Arm., qui ait hæs EN ΛΑΚΙΣ perventus et prehensio. Fortasse hanc item pancratii definitionem addere licet iis quas copiose

congressit H. Stephanus in Thesouro L. G.

(4) Codex Arm. addit mendose stadium.

(5) Codex Arm. tantum, triplicans.

(6) Interpres Arm., omnium virium certamen.

(7) Restituitur hoc vocabulum ab interprete Arm.

- CLXI. Antipater Epirota stadium.
 CLXII. Damon Delphius stadium.
 CLXIII. Timotheus Trallianus stadium.
 CLXIV. Bæotus Sicyonius stadium.
 CLXV. Acusilaus Cyrenæus stadium.
 CLXVI. Chrysogonus Nicænus stadium.
 CLXVII. Idem secundo.
 CLXVIII. Nicomachus Philadelphensis stadium.
 CLXIX. Nicodemus Laco stadium.
 CLXX. Simmias Seleuciensis ad Tigrim stadium.
 CLXXI. Parmeniscus Corcyræus stadium.
 CLXXII. Eudamus Cous stadium. Protophanes Magnesius ad Mæandrum pancratium (1), quartus ab Hercule.
 CLXXIII. Parmeniscus Corcyræus iterum stadium.
 CLXXIV. Demonstratus Lariensis (2) stadium.
 CLXXV. Stadium puerorum, vicitque Epænetus Argivus. Viri enim idcirco non certaverunt, quia cunctos Sylla Romam accersiverat.
 CLXXVI. Dio Cyparissensis stadium.
 CLXXVII. Hecatommus Eleus stadium.
 CLXXVIII. Diocles Hypæpenus stadium. Stratonicus Coragi Alexandrinus luctam et pancratium (3),
- A quintus ab Hercule : qui in Nemeis quoque eodem die puerorum et barbarorum (4) quatuor coronas cepit, et gymnica certamina sine equo peragens, gratia amicorum vel regum assecutus est ut in album referretur : quare nec egisse *cursum* putabatur (5).
 CLXXIX. Andreas Laco stadium.
 CLXXX. Andromachus Laco (6) stadium.
 CLXXXI. Lamachus Tauromenitanus stadium.
 CLXXXII. Anthestion Argivus stadium. Marionis Alexandrinus luctam et pancratium (7) sextus ab Hercule.
 CLXXXIII. Theodorus Messenius stadium. Julius Cæsar dominium supremum Romanorum obtinuit.
 B CLXXXIV. Item Theodorus secundo. Augustus imperavit Romanis.
 CLXXXV. Aristo Thurinus stadium.
 CLXXXVI. Scamander ex Alexandria Troadis stadium.
 CLXXXVII. Aristo Thurinus secundo.
 CLXXXVIII. Sopater Argivus stadium (8).
 CLXXXIX. Asclepiades Sidonius (9) stadium.
 CXC. Auphidius Patrensis stadium.

Ἐκατοστὴ ἐξηκοστὴ πρώτη. Ἀντίπατρος Ἡπειρώτης στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐξηκοστὴ δευτέρα. Δάμων Δελφὸς στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐξηκοστὴ τρίτη. Τιμόθεος Τραλλιανὸς στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐξηκοστὴ τετάρτη. Βουωτὸς Σικυώνιος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐξηκοστὴ πέμπτη. Ἀκουσίλαος Κυρηναῖος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐξηκοστὴ ἕκτη. Χρυσόγονος Νικαεὺς στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐξηκοστὴ ἑβδόμη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
 Ἐκατοστὴ ἐξηκοστὴ ὄγδοη. Νικόμαχος Φιλαδελφεὺς στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐξηκοστὴ ἐνάτη. Νικόδημος Λακεδαιμόνιος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ. Σιμίλιας Σελευκεὺς ἀπὸ Τίγριος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ πρώτη. Παρμενίσκος Κερκυραῖος στάδιον τὸ δεύτερον.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ δευτέρα. Εὐδάμος Κῶος στάδιον. Πρωτοφάνης Μάγνης πάλιν καὶ παγκράτιον, τέταρτος ἀφ' Ἡρακλέους.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ τρίτη. Παρμενίσκος Κερκυραῖος τὸ β' στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ τετάρτη. Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ πέμπτη. Ἐπαίνετος Ἀργεῖος στάδιον παιδῶν. ἄνδρες γὰρ οὐκ ἔγωνίσαντο, Σύλλα πάντας εἰς Ῥώμην μεταπεμφθέντων.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ ἕκτη. Δίων Κυπαρισσεὺς στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ ἑβδόμη. Ἐκατόμνος Ἡλείος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ ὄγδοη. Διοκλῆς Ὑπαιπηνὸς στάδιον. Στρατόνικος Κοράγου Ἀλεξανδρεὺς πάλιν καὶ παγκράτιον πέμπτος ἀφ' Ἡρακλέους· ὃς Νεμέα τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ παιδῶν καὶ ἀγενοίων τέσσαρας στεφάνους ἔσχευ.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ ἐνάτη. Ἀνδρεῖας Λακεδαιμόνιος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ὄγδοηκοστὴ. Ἀνδρόμαχος Ἀμβρακιώτης στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ὄγδοηκοστὴ πρώτη. Λάμαχος Ταυρομενίτης στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ὄγδοηκοστὴ δευτέρα. Ἀνθεστίων Ἀργεῖος στάδιον. Μαρῖων Μαρῖωνος Ἀλεξανδρεὺς πάλιν καὶ παγκράτιον ἕκτος ἀφ' Ἡρακλέους.
 Ἐκατοστὴ ὄγδοηκοστὴ τρίτη. Θεόδωρος Μεσσηνίος στάδιον.
 Ἰούλιος Καῖσαρ ἐμονάρχῃς Ῥωμαίων.
 Ἐκατοστὴ ὄγδοηκοστὴ τετάρτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
 Αὐγουστος Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
 Ἐκατοστὴ ὄγδοηκοστὴ πέμπτη. Ἀρίστων Θούριος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ὄγδοηκοστὴ ἕκτη. Σκάμανδρος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ὄγδοηκοστὴ ἑβδόμη. Σώπατρος Ἀργεῖος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ὄγδοηκοστὴ ὄγδοη....
 Ἐκατοστὴ ὄγδοηκοστὴ ἐνάτη. Ἀσκληπιάδης Σιδωνίος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἑννεηκοστὴ. Αὐφιδίος Πατρεὺς στάδιον.

(1) Græce, *luctam et pancratium*.
 (2) *Larienses* commemorat Strabo lib. 1, p. 89 ed. Oxon.
 (3) Interpres Arm., *omnium virium certamen, pro luctam et pancratium*, hic et alibi.
 (4) Ita est in cod. Arm. At Græce, *imberbium*.

(5) Textus Armeniacus Græco copiosior est, sed idem aliquanta obscuritate laborat.
 (6) Græce, *ambraciotes*.
 (7) Interpres Arm., *omnium virium certamen*.
 (8) Græce ordo perversus est.
 (9) Cod. Arm., *Siconius*.

CXCI. Diodotus Tyaneus stadium.
 CXCH. Diophanes Æolius stadium.
 CXCHH. Artemidorus Thyatirenus stadium.
 CXCHV. Demaratus Ephesius stadium.
 CXCV. Item secundo.
 CXCVI. Pammenes Magnesius ad Mæandrum stadium.
 CXCVII. Asiaticus Halicarnasseus stadium.
 CXCVIII. Diophanes Prusensis ad Olympum stadium. Aristes Stratonicensis aut Mæandrius luctam et pancratium (1), septimum ab Hercule. Tiberius imperavit Romanis.
 CXCVIX. Æschines Milesius, qui et Glaucias, stadium. Instauratus est equorum (2) cursus, vicique Tiberii Cæsaris quadriga.
 CC. Polemon Petræus stadium.
 CCI. Damas Cydonius stadium.
 CCII. Hermogenes Pergamenus stadium.
 CCIII. Apollonius Epidaurius stadium.
 CCIV. Sarapion Alexandrinus stadium. Nicostratis Argiades luctam et pancratium, octavus ab Hercule. Exin nemo ejusmodi ab Hercule ad nostra usque tempora exstitit, negligentibus Eleis validos quoque corona donare.
 Caius Romanis imperavit.

A CCV. Eubulidas Laodicensis stadium. Claudius Romanis imperavit.
 CCVI. Valerius Mitylenæus stadium.
 CCVII. Athenodorus Ægiensis stadium.
 CCVIII. Idem secundo.
 Nero Romanis imperavit.
 CCIX. Callicles Sidonius stadium.
 CCX. Athenodorus Ægiensis stadium.
 CCXI. Non est celebrata *olympias*, quia Nero illam distulit donec se illuc ipse conferret. Post bien-nium tamen celebrata est, vicique stadium quidem Tryphon Philadelphensis; Nero autem in citharædorum (3) certamine coronatus est, quia cantores et lyricos (4) vicit; nec non in currus pullini et decem equuleorum certamine.
 B CCXII. Polites Ceramitanus stadium. Vespasianus Romanis imperavit.
 CCXIII. Rhodon Cumanus, vel Theodorus (5), stadium.
 CCXIV. Strato Alexandrinus stadium. Titus Romanis imperavit.
 CCXV. Hermogenes Xanthius stadium. Domitianus Romanis imperavit.
 CCXVI. Apollophanes, qui et Patis (6), Tarsensis stadium.

Ἐκατοστὴ ἐννενηκοστὴ πρώτη. Διόδωτος Τυανεύς στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐννενηκοστὴ δευτέρα. Διοφάνης Αἰολεύς στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐννενηκοστὴ τρίτη. Ἀρτεμίδωρος Θυατείριος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐννενηκοστὴ τετάρτη. Δημάρατος Ἐφέσιος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐννενηκοστὴ πέμπτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
 Ἐκατοστὴ ἐννενηκοστὴ ἕκτη. Παμμήνης Μάγνης ἀπὸ Μαϊάνδρου στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐννενηκοστὴ ἑβδόμη. Ἀσιατικὸς Ἀλικαρνασσεύς στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐννενηκοστὴ ὀγδόη. Διοφάνης Προυσαεὺς στάδιον. Ἀριστέας Στρατονικεὺς, ἢ Μαϊάνδριος, πάλιν καὶ παγκράτιον ἑβδομὸς ἀφ' Ἡρακλέους.

Τιβέριος Ῥωμαίων ἐβασίλευεν.
 Ἐκατοστὴ ἐννενηκοστὴ ἐνάτη. Αἰσχίνης Μιλήσιος ὁ Γλαυκίας στάδιον.
 Ἀπεδόθη τῶν ἵππων ὁ δρόμος πάλαι κωλυθεὶς, καὶ ἐνίκα Τιβέριου Καίσαρος τέθριππον.
 Διακοσιοστὴ. Πολέμων Πετραῖος στάδιον.
 Διακοσιοστὴ πρώτη. Δαμασίας Κυθωνιάτης στάδιον.
 Διακοσιοστὴ δευτέρα. Ἐρμογένης Περγαμηνὸς στάδιον.
 Διακοσιοστὴ τρίτη. Ἀπολλώνιος Ἐπιδαύριος στάδιον.
 Διακοσιοστὴ τετάρτη. Σαραπίων Ἀλεξανδρεὺς στάδιον. Στράτις Ἀργεάτης πάλιν καὶ παγκράτιον ὀγδοὺς ἀφ' Ἡρακλέους, ἔτι παραθραβενδόντων τῶν Ἡλείων τοὺς δυναμένους.

[Γάιος Ῥωμαίων ἐβασίλευεν.]
 Διακοσιοστὴ πέμπτη. Εὐβουλίδης Λαοδικεὺς στάδιον.
 Κλαύδιος Ῥωμαίων ἐβασίλευεν.
 Διακοσιοστὴ ἕκτη. Οὐαλέριος Μιτυληναῖος στάδιον.
 Διακοσιοστὴ ἑβδόμη. Ἀθηνόδωρος Αἰγίεὺς στάδιον.
 Διακοσιοστὴ ὀγδόη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον στάδιον.
 Νέρων Ῥωμαίων ἐβασίλευεν.
 Διακοσιοστὴ ἐνάτη. Καλλικλῆς Σιδώνιος στάδιον.
 Διακοσιοστὴ δεκάτη. Ἀθηνόδωρος Αἰγίεὺς τὸ τρίτον στάδιον.
 Διακοσιοστὴ ἑνδεκάτη. Οὐκ ἤγθη, Νέρωνος ἀναβαλλομένου εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐπιδημίαν. Μετὰ δὲ ἔτη δύο θρῆις αὐτῆς, στάδιον μὲν Τρύφων Φιλαδελφεὺς ἐνίκα, Νέρων δὲ κηρύκων ἀγῶνα ἑστεφανούτο, τραγῳδοὺς, κίθαρῳδοὺς, ἄρμα πωλικόν, καὶ τὸ τέλειον, καὶ τὸ δεκάπυλον.
 Διακοσιοστὴ δωδεκάτη. Πολίτης Κεραμίτης στάδιον.
 Οὐεσπασιανὸς Ῥωμαίων ἐβασίλευεν.
 Διακοσιοστὴ τρισκαίδεκάτη. Ῥόδων Κυμαῖος, ἢ Θεόδοτος, στάδιον.
 Διακοσιοστὴ τεσσαρεσκαίδεκάτη. Στράτων Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
 Τίτος Ῥωμαίων ἐβασίλευεν.
 Διακοσιοστὴ πεντεκαίδεκάτη. Ἐρμογένης Ξάνθιος στάδιον.
 Δομετιανὸς Ῥωμαίων ἐβασίλευεν.
 Διακοσιοστὴ ἑκκαίδεκάτη. Ἀπολλοφάνης, ὁ καὶ Πάππης, Ταρσεὺς, στάδιον.

(1) Interpres Arm., *omnium virium certamen*.
 (2) Interpres Græc. pro τζιοζ, *equorum*, scribit
 *τζιοζ, quod vocabulum cl. Acherus ponit Græce
 ἐπιπῶν, quæ est *biga*. Atqui mox dicitur vicisse
 quatuor *iga*.

C (3) Græce, *præconum*.
 (4) Græce, *tragædos et citharædos*.
 (5) Græce, *Theodotus*.
 (6) Ita codex Arm.

- CCXVII. Hermogenes Xanthius (iterum) stadium. A luctam et pancratium (2) vicisse scriptus est ab Eleis, et a Dionysio Selenciensi coronatus.
- CCXVIII. Apollinus (1) Alexandrinus, vel Heliodorus, stadium. CCXXXIII. Demetrius Chius stadium.
- CCXIX. Stephanus Cappadox stadium. CCXXXIV. Heras Chius stadium.
- Nerva Romanis imperavit, deinde Trajanus. CCXXXV. Mnasibulus Elateensis stadium.
- CCXX. Achilles Alexandrinus stadium. Verus et Antoninus Romanis imperaverunt.
- CCXXI. Theonas, idemque Smaragdus, Alexandrinus stadium. CCXXXVI. Aithales Alexandrinus stadium.
- CCXXII. Callistus Sidetes stadium. Denuo cursus equorum. CCXXXVII. Eudæmon Alexandrinus stadium.
- CCXXIII. Eustolus Sidetes stadium. CCXXXVIII. Agathopus Ægineta stadium.
- CCXXIV. Isarion Alexandrinus stadium. CCXXXIX. Idem secundo.
- Adrianus Romanis imperavit. Commodus Romanis imperavit.
- CCXXV. Aristeas Milesius stadium. CCXL. Anubion, idemque Phidus, Alexandrinus stadium.
- CCXXVI. Dionysius Sammeus Alexandrinus stadium. B CCXLI. Hero Alexandrinus stadium.
- CCXXVII. Idem secundo. CCXLII. Magnes Libys Cyrenæus stadium.
- CCXXVIII. Lucas Alexandrinus stadium. CCXLIII. Isidorus, idemque Artemidorus, Alexandrinus stadium.
- CCXXIX. Epidaurus, idemque Ammonius, Alexandrinus stadium. Pertinax et deinde Severus Romanis imperaverunt.
- Antonius Pius Romanis imperavit. CCXLIV. Idem secundo.
- CCXXX. Didymus Clideus Alexandrinus stadium. CCXLV. Alexander Alexandrinus stadium.
- CCXXXI. Cranaus Sicyonius stadium. CCXLVI. Epinicius Cyzicenus cognomento Cynas, stadium.
- CCXXXII. Atticus Sardinianus stadium. (Socrates) CCXLVII. Saturninus Cres Gortynius stadium.
- Antoninus Bassianus (4) Romanis imperavit.

Διακοσιοστὴ ἑπτακαίδεκάτη. Ἐρμογένης Ξάνθιος τὸ δεύτερον στάδιον.

Διακοσιοστὴ ὀκτωκαίδεκάτη. Ἀπολλώνιος Ἀλεξανδρεὺς, ἢ Ἡλιόδωρος, στάδιον.

Διακοσιοστὴ ἔνεακαίδεκάτη. Στέφανος Καππάδος στάδιον.

Νερούας Ῥωμαίων ἐβασίλευε, μεθ' ὃν [Τραιανός].

Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ. Ἀχιλλεὺς Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ πρώτη. Θεωνάς, ὁ καὶ Σμάραγδος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ δεύτερα. Κάλλιστος Σιδήτης στάδιον.

Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ τρίτη. Εὐστόλος Σιδήτης στάδιον.

Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ τετάρτη. Ἰσαρίων Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Ἀδριανός Ῥωμαίων ἐβασίλευε.

Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ πέμπτη. Ἀριστεάς Μιλήσιος στάδιον.

Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ ἕκτη. Διονύσιος ὁ Σαμμεὺς Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ ἑβδόμη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ ὀγδόη. Λουκάς Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστὴ εἰκοστὴ ἑνάτη. Ἐπίδουρος ὁ καὶ Ἀμμώνιος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Ἀντωνίνος Εὐσεβῆς Ῥωμαίων ἐβασίλευε.

Διακοσιοστὴ τριακοστὴ. Δίδυμος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστὴ τριακοστὴ πρώτη. Κραναὸς Σικυώνιος στάδιον.

Διακοσιοστὴ τριακοστὴ δεύτερα. Ἀττικὸς Σαρδιανὸς στάδιον. Σωκράτης πάλην καὶ παγκράτιον ἀπογραφῆ-
μενος ὑπὸ Ἡλείων, παρεθραβεύθη ὑπὸ Διονυσίου Σελευκέως.

Διακοσιοστὴ τριακοστὴ τρίτη. Δεμήτριος Χίος στάδιον.

Διακοσιοστὴ τριακοστὴ τετάρτη. Ἡρας Χίος στάδιον.

Διακοσιοστὴ τριακοστὴ πέμπτη. Μνασίβουλος Ἐρατεὺς στάδιον.

Ἀντωνίνος Εὐσεβῆς (3) καὶ Λούκιος Βῆρος Ῥωμαίων ἐβασίλευον.

Διακοσιοστὴ τριακοστὴ ἕκτη. Ἀειθάλης Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστὴ τριακοστὴ ἑβδόμη. Εὐδαίμων Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστὴ τριακοστὴ ὀγδόη. Ἀγαθόπουρος Αἰγινιήτης στάδιον.

Διακοσιοστὴ τριακοστὴ ἑνάτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Κόμοδος Ῥωμαίων ἐβασίλευε.

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ. Ἀνουβί, ὁ καὶ Φειδούς Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ πρώτη. Ἦρων Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ δεύτερα. Μάγνης Κυρηναίος στάδιον.

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ τρίτη. Ἰσίδωρος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Περτίναξ, εἶτα Σεβήρος, Ῥωμαίων ἐβασίλευσαν.

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ τετάρτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ πέμπτη. Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ ἕκτη. Ἐπινίκιος Κυζικηνός, ὁ καὶ Κυνάς, στάδιον.

Διακοσιοστὴ τεσσαρακοστὴ ἑβδόμη. Σατορνίλος Κρής Γορτύνιος στάδιον.

Ἀντωνίνος, ὁ καὶ Καρακάλλος, Ῥωμαίων ἐβασίλευε.

(1) Græce, Apollonius.

(2) Cod. Arm., omnium virium certamen.

(3) Ita legisse Arm. interpretem censeo. In edd.

Græcis, Μάρκος Πίος.

(4) Græcus textus Καρακάλλος; sed veram fortasse Eusebii lectionem hic et in tabulis regum ser-

CCXLVIII Heliodoras, idemque Trosidamas, Alexandrinus stadium.

CCXLIX. (1) Idem secundo.

Huc usque olympiadum laterculum (2) invenimus.

Congruum est hic attexere reges quoque Corinthiorum et Lacedæmoniorum, nec non eos qui maris imperium tenuerunt, itemque primos Macedoniæ principes. Horum ergo seriem et tempora ordinatim perscribam ex collecta a Diodoro *Bibliotheca*, in qua verissime hæc historiæ narrantur.

CAPUT XXXIV.

E Diodori Bibliotheca. De Corinthiorum regibus.

1. His recte constitutis, operæ pretium est de Corinthiorum Sicyoniorumque regnis dicere, quo illa pacto a Doriensibus incolæ cœpta sint. Quippe accidit ut omnes propemodum Peloponnesi populi patria extorres fierent (3), ob Heraclidarum descensum, exceptis Arcadibus. Jam Heraclidæ, cum dividendo agro vacarent, Corinthiam eique adjacentem regionem, seorsum habentes (4), legatione ad Aletem missa, prædictum agrum eidem traderunt. Qui sane illustris evasit vir, auctæque a se Corintho annis xxxviii præfuit. Post ejus obitum, majores natu filii continenter dominati sunt, usque ad Cypseli tyrannidem, quæ junior est Heraclidarum descensu annis cxxlvii.

2. Et primus quidem ei (Aleti) successit Ixion

A annis xxxviii. Mox Agelas regnavit annis xxxvii. Deinde Primnes annis xxxv. Tum Bacches annis totidem. Is majores suos gloria superavit, ideoque et posteris contigit haud jam Heraclidis sed Bacchidis appellari. Secutus est Agelas annis xxx : tum Eudemus annis xxv : itemque Aristomedes annis quinque supra triginta. Illic moriens filium reliquit tenera ætate Telestem, cujus gentile regnum usurpavit patruus ejusdem curator Agemon, qui annis xvi eodem potitus est. Exin potestatem obtinuit Alexander annis fere xxv : quem quum occidisset Telestes, regno olim orbatus, imperavit annis xii. Hoc item a consanguineis occiso, regnavit Automenes anno i. Porro Heraclidæ, qui etiam Bacchidæ dicti sunt, plus ducenti principalem dignitatem gesserunt : hique ex æquo omnes civitatem moderati sunt : nam de suorum numero quotannis eligebant præsidem, qui regis locum teneret : isque mos annis xc tenuit usque ad tyrannidem Cypseli, qui finem eis imposuit.

Reges itaque Corinthiorum hi sunt.

- I. Aletes annis xxxv.
- II. Ixion annis xxxvii.
- III. Agelas annis xxxviii.
- IV. Primnes annis xxxv.
- V. Bacches annis xxxv.
- VI. Agelas annis xxx.
- VII. Eudemus annis xxv.

Διακοσιοστή τεσσαρακοστή ὀγδόη. Ἡλιόδωρος, ὁ καὶ Τρωσιδάμας, Ἀλεξάνδρεϋς, στάδιον. Διακοσιοστή τεσσαρακοστή ἐννάτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Μέχρι τούτου τὴν τῶν Ὀλυμπιάδων ἀναγραφὴν εὐρομεν. E Scaligeri excerptis p. 39-45 (3).

1. Τούτων ἡμῖν διευκρινημένων, λείπεται περὶ τῆς Κορινθίας καὶ Σικυωνίας εἰπεῖν, ὅν τρόπον ὑπὸ Δωρῶν κατακλισθήσαν. Τὰ γὰρ κατὰ Πελοπόννησον ἔθνη σχεδὸν πάντα, πλὴν Ἀρχάδων, ἀνάστατα συνέθη γενέσθαι κατὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν. Οἱ τοίνυν Ἡρακλεῖδαι κατὰ τὴν διαίρεσιν, ἐξαιρέτων ποιησάμενοι τὴν Κορινθίαν καὶ τὴν ταύτης πλησιόχωρον, διεπέμφαντο πρὸς τὸν Ἀλήτην, παραδιδόντες αὐτῷ τὴν προειρημένην χώραν· ἐπιφανῆς δὲ ὁ ἀνὴρ γενόμενος, καὶ τὴν Κόρινθον αὐξήσας ἐβασίλευσεν ἔτη λη'. Μετὰ δὲ τὴν τούτου τελευταίην ὁ πρεσβύτατος ἀεὶ τῶν ἐκγόνων ἐβασίλευσε, μέχρι τῆς Κυψέλλου τυραννίδος, ἧτις τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν ὕστερὲι ἔτεσι υἱά'.

2. Καὶ πρῶτος μὲν παρ' αὐτοῖς (5) διεδέξατο τὴν βασιλείαν Ἰξίων ἔτη λη'· μεθ' ὃν ἤρξεν Ἀγέλας ἔτη λζ', μετὰ δὲ τοὺτους Προύμνης ἔτη λε'· καὶ Βάχχης ὁμοίως τὸν ἴσον χρόνον, γενόμενος ἐπιφανέστατος τῶν πρὸ αὐτοῦ· διὸ καὶ συνέθη τοὺς μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντας οὐκ εἶναι Ἡρακλεΐδας, ἀλλὰ Βαχχίδας προσαγορεύεσθαι. Μετὰ τούτων Ἀγέλας μὲν ἔτη λ'· Εὐδῆμος δὲ ἔτη κε'· Ἀριστομηδῆς ε' καὶ λ'. Οὗτος δὲ τελευταίως ἀπέλειπεν υἱὸν Τελέστην παῖδα τὴν ἡλικίαν, οὗ τὴν κατὰ γένος βασιλείαν ἀφέλιστο θεὸς ὢν καὶ ἐπίτροπος Ἀγῆμων, δεξῆεν ἔτη ις'. Μετὰ τούτων κατέσχεν Ἀλέξανδρος ἔτη κε'. Τοῦτον ἀνελὼν Τελέστης ὁ στεργθεὶς τῆς πατρῶας ἀρχῆς ἤρξεν ἔτη ιθ'. Τούτου ὑπὸ τῶν συγγενῶν ἀναιρεθέντος, Ἀυτομένης μὲν ἤρξεν ἐνιαυτὸν. Οἱ δ' ἀπὸ Ἡρακλέους Βαχχίδαι, πλείους ὄντες διακοσίων, κατέσχον τὴν ἀρχὴν (καὶ κοινῇ μὲν προεϊστήκεισαν τῆς πόλεως ἅπαντες, ἐξ αὐτῶν δὲ ἓνα κατ' ἐνιαυτὸν ἤρουντο πρῶτανιν, δεξῆεν τὸν βασιλέως εἶχε τάξιν) ἐπὶ ἔτη ἐννενηκοντα, μέχρι τῆς Κυψέλλου τυραννίδος, ὑφ' ἧς κατελύθησαν. Fragmentum sextum libri vi Diodori Siculi Græce superstes apud Syncellum, p. 179.

Εἰσὶν οὖν οὕτε βασιλεῖς Κορινθίων·

- Ἀλήτης ἔτη λη'.
- Ἰξίων ἔτη λη'.
- Ἀγέλας ἔτη λζ'.

- Προύμνης ἔτη λη'.
- Βάχχης ἔτη λε'.
- Ἀγέλαστος ἔτη λ'.
- Εὐδῆμος ἔτη κε'.

vavit Armeniacum exemplar, in quo scribitur BISAG, id est, ut explicandum suspicamus, Bassianus. Erat autem hoc Caracalli ante imperium nomen, quod postus interfecto adhæsit. Vide Spartianum in Caracallo, et Lampridium in Diadumeno. Cæteroquin BISAG significat discolorum, ποικίλων, id quod ad Caracalli notæ originis vocabulum referri potest.

(1) Cod. Arm., cccxlviii. Verum ad olympiadem lxxvi lectorem monuimus de Armeniaci codicis vitio.

(2) Librum hunc olympiadum cum Græcæ olim Scaliger in Eusebio suo edidisset, docti homines alii quidem veteris auctoris lucubrationem, alii vero ip-

sius Scaligeri fetum indicaverunt. Nunc pervetus Arm. noster interpres, qui nihil fere præter ipsum Scaligerianum libellum exhibet, scripturam hanc et ad omni vobætas suspicione liberat, et sine dubio antiquam, atque operis Eusebiani partem, esse confirmat.

(3) Ita Græcæ. Sed enim ἀστατα γενέσθαι intellexit everiti seu pessumdari Arm. interpres, qui et legit ἔθνους pro ἔθνη, dixitque res Peloponnesiarum. L.

(4) Ita Græcæ. Sed enim Arm. interpres ἐξαιρέτων optimam seu præcipuam intellexit. Id.

(5) Corr. παρ' αὐτοῦ. Id.

- VII. Aristomedes annis xxxv.
 IX. Agemon annis xvi.
 X. Alexander annis xxv.
 XI. Telestes annis xii.
 XII. Automenes anno r.
 Exin annui præsidēs fuerunt.

CAPUT XXXV.

Lacedæmoniorum reges e Diodori libris.

1. Quoniam a rebus Trojanis usque ad primam olympiadem difficilis temporum notatio est, propterea quod eo intervallo neque Athenis neque aliis in urbibus annui magistratus fuerunt; idcirco nos ad eam rem utemur Lacedæmoniorum regibus. A Trojæ exitio ad primam olympiadem lapsi sunt, uti Atheniensis Apollodorus ait, anni cōviii (1): quorum lxxx numerantur usque ad Heraclidarum descensum, reliqui occupantur a Lacedæmoniorum regibus, Procle, Eurystheo (2), horumque posteris. Nos vero singulos ex his familiis *reges* percenseamus usque ad primam olympiadem.

2. Eurystheus regnum exorsus est anno post res Trojanas octogesimo, tenuitque duobus supra quadraginta. Post eum Agis anno uno; Echestratus annis triginta et uno (3): quem excepit Labotas annis septem cum triginta; tum Dorysthus (4) annis undetriginta: his successit Agesilaus annis quatuor cum quadraginta; Archesilaus annis sexaginta; Teleclus annis quadraginta; Alcamenes denique annis octo cum triginta (5). In hujus imperantis anno decimo prima olympias comperitur, qua vicit stadium Corœbus Eleus (6). Ex altera pariter domo regnaverunt, Procles primo annis quinquaginta uno minus (7): tum Prytanis (8) annis quinquaginta uno minus: deinde Eunomius (9) annis quinquaginta cum quadraginta: deinde Chariclus (10)

Ἀριστομήδης ἔτη λξ'.
 Ἀγήμεων ἔτη ις'.

Μεθ' οὗς ἐνιαυσίαι πρυτάνεις. *Ex Syncello, p. 170.*

(*) Τῶν δὲ χρόνων τούτων περιειλημμένων ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ, τοὺς μὲν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν οὐ διορίζμεθα βεβαίως, διὰ τὸ μὴδὲν παράρηγμα παρειληφέναι περὶ τούτων πιστευόμενον. Ἀπὸ δὲ τῶν Τρωϊκῶν, ἀκολούθως Ἀπολλοδώρῳ τῷ Ἀθηναίῳ, τίθεμεν ὀγδοήκοντα ἔτη πρὸς τὴν καθόδον τῶν Ἡρακλειδῶν· ἀπὸ δὲ ταύτης ἐπὶ τὴν πρώτην Ὀλυμπιάδα, δυσὶ λείποντα τῶν τριακοσίων καὶ τριάκοντα, συλλογίζόμενοι τοὺς χρόνους ἀπὸ τῶν ἐν Λακεδαίμονι βασιλευσάντων. *Ex Diodori præfatione § 4, sed cum varietate.*

(**) Λυδοὶ οἱ καὶ Μαίονες ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη λθ'. *Syncellus p. 172 C.*

Πελασγοὶ β' ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη πε'. *Idem p. 180 D.*

(1) Codex Arm., cccviii, mendosa scriptura propter notarum similitudinem. Superius tamen cap. 31 scribuntur ccccviii.

(2) Ita scribit Eusebius his etiam in posteriore libro. Sed *Eurysthenes* dicitur a Pausania iii, 1, apud quem geminorum fratrum Proclis et Eurysthenis historia legenda est.

(3) Eusebius ter inferius xxxvii.

(4) Pausanias, *Doryssus*.

(5) Eusebius ter inferius xxxviii.

(6) Eusebius tamen in posteriore libro ad annum mcccxl primam olympiadem collocat in anno Alcamenis xxxvii.

(7) Eusebius inferius li.

(8) Pausanias iii, 7, inter Procleum et Prytanium

A annis sexaginta: postea Nicander annis duobus de quadraginta; Theopompus annis septem et quadraginta. In hujus item decimo anno prima olympias comperitur. Summa temporis a Troja capta usque ad descensum Heraclidarum anni sunt lxxx.

Subsequuntur Lacedæmoniorum reges.

I. Eurystheus annis xlii.

II. Agis anno i.

III. Echestratus annis xxxvii.

IV. Labotas annis xxxviii.

V. Dorysthus annis xxix.

VI. Agesilaus annis xlii.

VII. Archelaus annis lx.

VIII. Teleclus annis xi.

IX. Alcamenes annis xxxviii, cujus decimo anno prima olympias acta est.

Summa annorum cccxxv.

Ex altera vero familia regnaverunt.

I. Procles annis li.

II. Prytanis annis xlii.

III. Eunomius annis xlv.

IV. Charicles (1) annis lx.

V. Nicander annis xxxviii.

VI. Theopompus annis xlvii, cujus decimo anno acta est prima olympias.

Summa annorum cccx.

CAPUT XXXVI.

Ex Diodori libris breviter de temporibus maris imperio contentium (12).

Maris imperium post Trojanum bellum tenuerunt

I. Lydi et Mæones (13) annis xcii.

II. Pelasgi annis lxxxv.

III. Thracæ annis lxxix.

IV. Rhodii annis xxiii.

Ἀλέξανδρος ἔτη κς'.

Τελεστής ἔτη ιθ'.

Ἀυτομένης ἔτος ξν.

Τρίτοι ἐθαλασσοκράτησαν Θράκες ἔτη οθ'. *Idem p. 181 B.*

Τέταρτοι ἐθαλασσοκράτησαν Ῥόδιοι, κατὰ δὲ τινὰς πέμπτου, ἔτη κγ'. *Idem ibidem.*

collocat *Soum* Proclis filium, itemque *Soi* filium *Euryppontem*.

(9) Pausanias scribit *Eunomum*. Jam inter hunc et Chariclum Pausanias iii, 7, statuit *Polydecten* regem.

(10) Pausanias scribit *Charillum*.

(11) Ita hic codex Arm. At superius *Chariclus*.

(12) De iis, qui maris imperium obtinuerunt, opus conscripserat etiam Castor historicus teste Suida voc. *Κάστωρ*.

(13) Distinguit codex Arm. Lydos a Mæonibus; Græcus textus unum populum dicit. Utramque sententiam teneant auctores apud *Ceciliarium Geogr. vet.* lib. iii, cap. 4.

V. Phryges annis xxv.

VI. Cyprii annis xxxiii (1).

VII. Phœnices annis xlv (2).

VIII. Ægyptii ann. . . (3).

IX. Milesii annis xviii (4).

X. Cares annis lxi (5).

XI. Lesbii annis lxxviii (6).

XII. Phocenses annis xlv.

XIII. Samii ann. . . (7)

XIV. Lacedæmonii annis ii (8).

XV. Naxii annis x.

XVI. Eretrienses annis xv (9).

XVII. Æginetæ annis x (10) usque ad Xerxis (11) transmissionem.

CAPUT XXXVII.

Macedonum reges [ex Diodori libris] (12).

1. Postquam Assyriorum opes corruerunt, existit Sardanapallo rege ultimo Assyriæ, Macedonum æ tempora sistunt (13). Ante primam olympiadem Caranus rei acquirendæ cupidus copias ex Argivis aliisque partibus Peloponnesi contraxit, atque in Macedonum fines expeditionem suscepit. Eadem tempestate bellum gerens Orestarum rex cum finitimis suis, nomine Eordæis (14), Carani opem imploravit ea conditione ut ei mediam regni sui partem concederet. Rebus Orestarum ita compositis, cum rex promissa fecisset, regionem illam Cara-

A nus obtinuit, ibique annis triginta dominatus est. Huic grandi ætate confecto successit filius nomine Cœnus, regnavitque annis duobus de triginta. Deinde Tyrimmas annis tribus cum quadraginta; Perdiccas annis quadraginta duobus. Ille profertendi regni studiosus, legationem Delphos misit. Tum paucis verbis interpositis, subdit (15) regnavisse Perdiccam annis octo et quadraginta, ab eoque dignitatem ad Argeum devenisse: quem regno annis triginta unoque (16) perfunctum excepit Philippus, cujus regnantis habentur anni triginta tres. Huic successit Æropas annis viginti. Mox Alcetas annis octodecim sceptro potitus est. Postea Amyntas annis novem cum quadraginta. Exin Alexander annis quatuor et quadraginta. Hinc regnavit Perdiccas annis viginti duobus; Archelaus (17) annis septemdecim; Æropas annis sex; Pausanias anno uno; Ptolemæus annis tribus; Perdiccas annis quinque; Philippus annis viginti quatuor; Alexander, is qui cum Persis certavit, annis duodecim.

2. Et Macedonum quidem regum genus hac ratione a probatæ fidei historicis ad Herculem usque refertur. Jam a Carano qui primus Macedonicum regnum confluxit ac tenuit, ad Alexandrum qui Asiam subegit, censentur reges xxiv, anni vero ccliiii (18), hique singillatim ita se habent.

Φρύγες πέμπτοι ἑθαλασσοκράτησαν ἔτη κε', κατὰ δὲ τινὰς ἔτη ς'. *Idem ibidem.*

Δωδέκατοι Φωκεῖς ἑθαλασσοκράτησαν ἔτη μδ'. *Idem p. 239 B.*

Λακεδαιμόνιοι ιδ' ἑθαλασσοκράτησαν ἔτη ιβ'. *Idem C p. 247 B.*

* Περδίκκας τὴν ἰδίαν βασιλείαν αὐξῆσαι βουλόμενος ἠρώτησεν εἰς Δελφοὺς. *Ab excerptis Vaticanis Diodori Siculi, p. 3, editore A. Maio. Sequitur autem prædicto in loco Delphicum ipsum oraculum, quod Eusebii prætermissit.*

(*) Οὗτος ὁ Κάρανος ἀπὸ μὲν Ἑρακλέους ια' ἦν, ἀπὸ δὲ Τημένου τοῦ μετὰ τῶν ἄλλων Ἑρακλειδῶν καταλθόντος εἰς Πελοπόννησον ἑβδόμος· γενεαλογοῦσι δ' αὐτὸν οὕτως, ὡς φησι Διόδωρος καὶ οἱ πολλοὶ τῶν συγγραφέων, κ. τ. λ. *Ex Syncello, p. 262 A.*

(1) Hieronymus ad annum mcl scribit annos xxiii Cypriorum maria tenentium.

(2) Ita et Hieronymus ad annum mclxxiv.

(3) Ne apud Hieronymum quidem ad annum mcccxxiii scribitur quot annis Ægyptii mari potiti sint. Est ergo lacuna vetus.

(4) Notam numeralem xviii, qua caret codex Arm., supplemus hic ex Hieronymo ad annum mclxxviii.

(5) Lacuna est in codice hoc loco, nec quidquam superfuit præter vocabulum *annis*. Supplementa suspensissimum e posteriore libro ad annum mclxxvi.

(6) Nota numerali caret codex Arm. quam supplemus ex Hieronymo ad annum mcccxxlv.

(7) Ne in posteriore quidem libro ad annum mcccxxvi scribitur numerus annorum, quibus Samii maria tenuerunt.

(8) Ita etiam in posteriore libro ad annum mdxiii. Verum Syncellus scribit *annos xii*.

(9) Sic etiam in posteriore libro ad annum mdxiv. At Syncellus scribit *annos vii*.

(10) *Decem anni* scribuntur etiam in posteriore libro ad annum mdxvii, et a Syncello. Textus tamen Hieronymi editus habet *annos xx*.

(11) Codex Arm. hic *Alexandri*, sed idem in posteriore libro *Xerxis*, quæ vera lectio est.

Νάξιοι ἑθαλασσοκράτησαν ιε', ἔτη ε'. Καὶ μετ' αὐτούς.

* Ἐρετριεῖς ις', ἔτη ζ'. *Idem p. 247 B.*

* Ἑθαλασσοκράτησαν Αἰγινῆται ἔτη ε'. *Idem*

Idem p. 247 B.

(12) Reticuit hic Diodori nomen Eusebius, quia in præcedentibus id jam expresserat. Cæteroque Diodorum reapse hic ab Eusebio expilari, perspicue nos mox docebimus. Futuri igitur editores Diodori hanc quoque partem inter eclogas collocent.

(13) Nimirum Carani tempora prope absunt a Sardanapalli obitu. Consule posteriorem librum.

(14) De his regni Macedonici primordiis legendi sunt saltem Justinus lib. vii, et Solinus cap. 9. Eordæos quidem memorat Livius lib. xlv, 50.

(15) Videlicet Diodorus; quam rem Vaticanum fragmentum luce meridiana facit evidentior. Conferatur autem Syncellus, p. 198 et 262.

(16) Exin hi reges eorumque anni cum sequente catalogo sæpe non consentiunt.

(17) Ad hunc Archelaum exstant aliquot Euripidis Tragicæ epistolæ. Vide Syncellum, p. 262 A-C.

(18) Attamen si in eas mox rationem, habebis usque ad Alexandrum annos cccclxxv. Est autem plane corrupta lectio Malalæ qui in fine libri vii scribit: Κατέσχεν ἡ βασιλεία ἡτοι τοπαρχία Μακεδόνων ἔτη χθ' ἕως τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Φιλίππου, καθὼς ὁ σοφώτατος Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου χρονογράφει· *Macedonum dynastia usque ad Philippi regnum annos occupavit ccii*. Jam præter quam quod Malala abundat erroribus, jamdiu monuit Hodus (*prolegom. ad Malal. cap. 25*) eundem falso quodam Eusebio usum

I. Caranus regnavit annis xxx.

II. Coenus annis xxviii.

III. Tyrimmas annis xliiii.

IV. Perdiccas annis xlviii.

V. Argeus annis xxxviii.

VI. Philippus annis xxxiiii.

VII. Æropas annis xx.

VIII. Alcetas annis xviii.

Hujus ætate Cyrus Persis imperavit.

IX. Amyntas annis xlii.

X. Alexander annis xlii.

XI. Perdiccas annis xliiii.

XII. Archelaus annis xliii.

XIII. Orestes annis iii.

XIV. Archelaus annis iv.

XV. Amyntas anno i.

XVI. Pausanias anno i.

XVII. Amyntas annis vi.

XVIII. Argeus annis ii.

XIX. Amyntas annis xviii.

XX. Alexander anno i.

XXI. Ptolemæus Alorites annis iii.

XXII. Perdiccas annis vi.

XXIII. Philippus annis xxvii.

XXIV. Alexander Philippi annis xii.

CAPUT XXXVIII.

Macedonum post Alexandrum reges (1).

* Porphyrii æqualis nostri qui adversus nos philo- C
sophus erat (2).

(1) Ἡ Μακεδονικὴ βασιλεία ἀπὸ τῶν Πορφυρίου τοῦ καθ' ἡμῶν φιλοσόφου.

1. Μετὰ δὲ Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου, Μακεδόνων ἐβασίλευσαν οἶδε τῆς Μακεδονίας καὶ Ἑλλάδος. Ἡ τῶν Μακεδόνων ἀρχή, ἄχρι τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων καταλύσεως, τοῦτον διήρκασε τὸν τρόπον.

Ἀριδαῖος ὁ Φιλίππου καὶ Φιλίννης τῆς Θεσσαλῆς, ὃν οἱ Μακεδόνες πόθω τοῦ Φιλίππου γένους Φιλίππου προσαγορεύσαντες βασιλεία ἀνέδειξαν μετ' Ἀλέξανδρον, καίπερ ἐξ ἑταίρας γεγυῶτα, καὶ ἄφρονα συνειδότες εἶναι, διαδέχεται τὴν ἀρχὴν, ὡς περ ἔφαμεν, ὀλυμπιάδος τῆς ριδ' ἔτει δευτέρῳ. Λογίζεται δὲ αὐτῷ ἔτη ζ' ἐπέζησε γὰρ ἄχρι ἑκατοστῆς πεντεκαίδεκάτης ὀλυμπιάδος ἔτους τετάρτου. Κατέλιπε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος παῖδας, Ἡρακλῆα τε ἐκ Μαρσίνης τῆς Φαρναδάου, Ἀλέξανδρον τε ἐκ Ῥωζάνης τῆς Ὀξύρτου τῶν Βάκτρων βασιλείως.

2. Ἀριδαῖον μὲν οὖν Ὀλυμπιάς ἔκτεινε ἡ μήτηρ Ἀλεξάνδρου. Αὐτὴν δὲ, καὶ τοὺς δύο παῖδας Ἀλεξάνδρου Κάσσανδρος ὁ Ἀντιπάτρου ἀναρεῖ, τὸν μὲν αὐτὸς φονεύσας, τὸν δὲ Μαρσίνης Πολυσπέρχοντα πείσας, Ὀλυμπιάδα δὲ καὶ ἄταφον ἐκρίψας, ἀνείπεν αὐτὸν Μακεδόνων βασιλεία. Καὶ ἀπὸ τούδε καὶ τῶν ἄλλων

fuisse, uti et nonnullos præterea sequioris ætatis Græcos, qua super re lege Hieronymum de Prato *De Chron. Euseb. Dissert. part. iii, § 5.* Sane et Cedrenus p. 195 hæc scribit: 'Ὁ τοίνυν πολυμαθὴς καὶ πολυτίτωρ Εὐσέβιος, ἐν τοῖς χρονικοῖς κανόσι, περὶ τῶν Ἀντιόχων καὶ Σελεύκων καὶ Πτολεμαίων, καὶ τῶν μετὰ τὴν ἐκ τῆς Βαβυλώως ἐπάνοδον καθηγησαμένων ἀρχιερέων διεξίωδον ἐν ἐπιτομῇ τάδε φησίν· Ὁ γούν Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, ἔκτον ἔτος ἄγων τῆς βασιλείας, Δαρεῖον τὸν Ἀρσάμου χειρωσάμενος, καθέλιε τὴν Περσῶν δυναστείαν, διαρῶσασαν ἀπὸ Κύρου μέχρι Δαρείου ἔτη σλ'. Τῆς δὲ τῶν Μακεδόνων βασιλείας κατασχούσης ἀπὸ Κραναοῦ ἕως Ἀλεξάνδρου ἔτη φηί, καὶ τούτου τελευτήσαντος, ἐν Βαβυλώνι, διαδέχονται τὴν ἀρχὴν τῆς μὲν Μακεδονίας Φίλιππος, τῆς δὲ Ἀσίας Ἀντιγόνος, τῆς δὲ Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ὁ Ἀγάου, τῆς δὲ Συρίας Σέλευκος ὁ Νικάνωρ, x. τ. λ. *Eusebius, vir eruditissimus, multarumque rerum cognitione nobilis, in chronicis canonibus, de Antiochis, Seleucis, Ptolemæis, nec non de pontificibus Judæorum) post reditum Babylone dumentum gerentibus, breviter disserens, hæc ait: Igitur Alexander Macedonum rex sexto regni sui anno, victo Dario Arsami filio, Persarum imperium delevit,*

A 1. Post Alexandrum Philippi Macedonibus dominati sunt hi, Macedonia nimirum et Græciæ. Macedonici regni. ante quam id Romani exstinguerent, hæc ratio fuit.

Aridæus Philippi et Philinnæ Thessalæ, quem Macedones ob Philippicæ familiæ studium Philip-pum nuncupaverunt, regemque post Alexandrum constituerunt, licet is ex alia (3) muliere natus es-set, ejusdemque dementiam exploratam haberent; hic, ut diximus, in imperium successit centesimæ ac quartæ decimæ olympiadis anno altero. Nume-rantur ejus anni septem (4): regnatum enim ab eo est usque ad centesimæ quintæ decimæ olympiadis annum quartum. Porro Alexander filios reliquerat, Herculem e Marsine (5) Pharnabazi filia, et Alex-andrum e Roxane Oxiartæ Bactrianorum regis fi-lia, qui obeunte Alexandro (6) Philippi, statim in regno Aridæi lucem aspexit.

2. Aridæum Olympias occidit mater Alexandri Hanc autem, quæ Macedonibus imperabat, nec non utrumque Alexandri filium, sustulit Cassander An-tipatri: et alterum quidem ipse per se confeci; alterum vero, qui erat e Marsine (7), a Polysper-chonte occidendum curavit: Olympiadem vero in-sepultam projecit, seque in Macedonia regno ma-gnopere confirmavit. Ex eo tempore, cæteri quoque præfecti, sublato jam Alexandri genere, regna sibi asseruerunt. Cassander uxorem sibi copulavit Thes-salonicam Philippi: exegitque regnans annos xix,

quod a Cyro ad Darium annis manserat cccxxx. Jam ipsum Macedonum regnum a Cranao (sive Carano) usque ad Alexandrum annos dxviii duraverat. Hoc autem Babylone mortuo, dominationem excipiunt, Macedonia quidem Philippus, Asiæ autem Antigonus, D Ægypti Ptolemæus Lagi, Syriæ Seleucus Nicanor, etc.

(1) Hunc titulum nos supplemus.

(2) *Eusebii Præp. ev. ix, 10,* scribit, τοῦ Πορφυρίου τοῦ καθ' ἡμῶν, *Porphyrii æqualis nostri.* Hoc autem loco Græce est Πορφυρίου τοῦ καθ' ἡμῶν φιλοσόφου, *Porphyrii philosophi adversarii nostri.* Armeniacus interpres utrumque expressit. Philo-sophicam Porphyrii chronographiam memorat Malala sub finem libri secundi, p. 67.

(3) Interpres Arm. legisse videtur ἑτέρας, altera, pro ἑταίρας, scorto.

(4) Codex Arm. hic octo, sed deinde septem.

(5) In textu Arm. Pharsine, at in margine codi-cis, Marsine, uti Græce est. Vulgo dicitur Bar-sine.

(6) Codex Arm., prope obitum Alexandri, etc.

(7) Codex Arm. Pharsine.

donec tabido morbo consumptus obiit. Hujus tempora protenduntur (computato illo item anno quo post Aridæum Olympias regnavit) ab olympiadis sextæ decimæ supra centesimam anno primo usque ad olympiadis centesimæ et vicesimæ annum tertium.

3. Huic succedunt liberi sui Philippus, Alexander, atque Antipater, qui annis tribus mensibusque sex post parentem regnaverunt. Et primus quidem Philippus, qui Elatiæ mortem cum vita conmutavit. Tum antipater faventem Alexandro filio (1) Thessalonicam matrem interemit, confugitque ad Lysimachum, a quo etsi unam e filiabus in matrimonium acceperat, nihilominus pari neci traditus est (2). Alexander autem, uxore ducta Lysandra Ptolemæi, coorto sibi bello cum minore fratre Antipatro (3), auxiliatorem invocavit Demetrium Antigoni (4), cognomento obsessorem, a quo etiam occisus est: regnavitque apud Macedones Demetrius. Igitur anni, quibus a Cassandri liberis regnatum est, numerantur ab olympiadis centesimæ et vicesimæ quarto anno usque ad centesimæ et vicesimæ primæ tertium.

4. Jam Demetrius postquam regnasset annis sex a centesimæ et vicesimæ primæ olympiadis anno quarto, usque ad olympiadis centesimæ et vicesimæ tertię annum primum, Pyrrhi Epirotarum regis viribus dejectus est. Regnabat hic vicesimus tertius post Achillem Thetidis filium, censebaturque a Philippi genere ad se imperium Macedoniæ recidere, propter Olympiadem Alexandri matrem, quæ

A Pyrrho cognomento Neoptolemo (5) oriunda erat. Is septem mensibus Macedonia potitus est, centesimæ et vicesimæ tertię olympiadis anno secundo: octavo autem mense successit Lysimachus Agathoclis filius, ex Cranone Thessalus, atque olim Alexandri satellites. Hic autem cum Thraciæ et Chersonesi regno jam potiretur, proximæ finitimæque regionis Macedonicæ tyrannidem vi subita invasit (6). Is et Arsinoæ uxoris instinctu Agathoclem filium suum vita exuit, regnavitque a centesimæ et vicesimæ tertię olympiadis anni alterius mense quinto usque ad centesimæ et vicesimæ quartæ olympiadis annum tertium, nempe annis quinque mensibusque sex, donec in Cori planitie prælio cæsus est a Seleuco Asiæ rege, cognomento Nicanore.

B 5. Sed enim illico post eam victoriam Ptolemæus e Lago et Eurydice filia Antipatri natus, cognomento Ceraunus [id est *iracundia* (7)], Seleucum, cujus beneficiis usus erat et ad quem extorris confugerat, de medio tollit (8), et Macedoniam sibi vindicat. Idem tamen in prælio adversus Gallos obit (9), postquam anno uno et mensibus quinque regnaverat. Ejus ergo regnantis tempora a quarto anno centesimæ et vicesimæ quartæ olympiadis pertinent usque ad mensem quintum anni primi centesimæ et vicesimæ quintæ olympiadis.

6. Ptolemæo successit frater ejusdem Meleager, cui tamen Macedones binis mensibus exactis potestatem, qua indignus visus est, abrogaverunt, accito rege Antipatro ex Cassandri fratre nato, filio nempe

σατραπῶν ἕκαστος ἔθασλευσε, τῆς Ἀλεξάνδρου γενεᾶς διεσθαρμένης. Γήμας δὲ Θεσσαλονίχην τὴν Φιλίππου, βασιλεύου ἐπέβη ἔτη ιθ', καὶ φθιναδί νόνῳ ἐπιτόνω (10) διελύθη.

3. Τοῦτον διαδέχονται οἱ παῖδες, Φίλιππος, [Ἀλεξάνδρος], καὶ Ἀντίπατρος, οὔτινες ἔτη τρία καὶ μῆνας ς' ἔθασλευσαν μετὰ τὸν πατέρα· πρῶτος μὲν Φίλιππος, καὶ ἐν Ἐλατείᾳ ἀποθνήσκει. Ἀντίπατρος δὲ Ἀλεξάνδρῳ τῷ παιδί συμπράττουσαν ἀνελὼν τὴν μητέρα Θεσσαλονίχην εἰς Λυσίμαχον ἔφυγε, καὶ τῶν ἐκείνου θυγατέρων γήμας τινὰ, ὁμοίως ἀνηρέθη πρὸς αὐτοῦ Λυσίμαχου. Ἀλέξανδρος δὲ γαμῆ μὲν Λυσάνδραν τὴν τοῦ Πτολεμαίου, πρὸς τε τὸν νεώτερον (11) ἀδελφὸν εἰς συμμαχίαν ἐπικαλεῖται Δημήτριον τὸν Ἀντιγόνου, ὅνῳ Πολιορκητῆς ἦν ἐπώνυμον, ἀναιρεῖται τε ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ Μακεδόσιν αὐτὸς ἀρχεὶ Δημήτριος. Τῶν οὖν παίδων Κασσάνδρου τῆς ἀρχῆς ἔτη λογίζονται ἀπὸ τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς ἑκατοστῆς [εἰκοστῆς ἀχρη] τοῦ τρίτου ἑκατοστῆς εἰκοστῆς πρώτης ὀλυμπιάδος.

4. Δημήτριον δὲ ἐξ ἔτη βασιλεύσαντα Μακεδονίας Πύρρῳ ἐκβάλλει τῆς Ἠπείρου βασιλεὺς, τρίτος καὶ εἰκοστὸς ἀπ' Ἀχιλλεύου τοῦ Θέτιδος ὢν, ὡς ἀν' αὐτῷ προσηκούσης τῆς ἀρχῆς μετὰ τὸ Φιλίππου γένους δι' Ὀλυμπιάδα τὴν Ἀλεξάνδρου μητέρα, κάκεινην ἐκ Πύρρου τοῦ Νεοπτολεμίου γενομένην. Ἐπτά δὲ μῆνας ἀρχεὶ Μακεδόνων· τῷ δὲ ὀγδῶ τούτου Λυσίμαχος διαδέχεται ὁ Ἀγαθοκλέους Θετταλὸς ὢν ἐκ Κρανῶνος, καὶ Ἀλεξάνδρου γεγονὸς δορυφόρος, Θράκης δὲ τότε καὶ Χερρόνήσου βασιλεύων, εἰς γείτονσιν καὶ ὅμορον τὴν Μακεδονίαν ἐπιδραμῶν, διεδέξατο. Οὗτος Ἀρσινόῃ πεισθεὶς τῇ γυναικί, Ἀγαθοκλέα τὸν υἱὸν ἐκ τοῦ ζῆν ἤρε, βασιλεὺς δὲ Μακεδονίας ἔτη ε', καὶ μῆνας ς' ἤτῃται δὲ ἐν τῇ περὶ Κόρου πεδίον μάχῃ τῇ πρὸς Σέλευκον τὸν τῆς Ἀσίας βασιλέα, ὅνῳ Νικάτωρ ἐπικλήσις ἦν, ὅτε καὶ τοῦ ζῆν ἀπαλλάττεται.

5. Εὐθύς δ' ἐπὶ τῇ νίκῃ Σέλευκον Πτολεμαῖος ὁ τοῦ Λάγου καὶ Εὐρυδίκης παῖς τῆς Ἀντιπάτρου, ᾧ Κεραυνὸς ἐπικλήσις ἦν, ἐυεργέτην τε θνα εαυτοῦ, καὶ ἐκ φυγῆς ὑποδεξάμενον ἀνελὼν, ἤρξεν αὐτὸς Μακεδῶσιν ὅσπερ Γαλάταις πολεμῶν ἀνηρέθαι, βασιλεύσας ἑναυτὸν καὶ μῆνας ε'.

6. Τὸν δὲ Πτολεμαῖον Μελέαγρος ὁ ἀδελφὸς διεδέξατο· Μακεδόνες δ' αὐτὸν τῆς ἀρχῆς εὐθύς ἐκβάλλουσι ἔρξαντα δύο μῆνας, ὡς ἀνάξιον φανέντα· καὶ ἀντ' αὐτοῦ ποιοῦνται βασιλέα Ἀντίπατρον ἀδελφιδίου μὲν θνα Κασσάνδρου, υἱὸν δὲ Φιλίππου, κατ' ἀπορίαν γένους βασιλικῆς. Πέντε δ' αὐτὸν καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας

(1) Græce παῖδι. Armeniæ puer. Sed filio dicendum, quia Alexander puer non erat. L.

(2) Ita etiam Justinus xvi, 2; sed Pausanias ix, 7, Antipatrum cæsum ab ipso Alexandro tradit; Diodorus Ecl. xxi, a Demetrio.

(3) In textu Arm. codicis nostri nullum nomen est: at in ejus margine scribitur Ptolemæo perpetam pro Antipatro, ut rei veritas postulat, et Syn-cellus comprobat.

(4) Codex Arm., mendose, Antipatri.

(5) Perperam Arm. cod., filio Neoptolemi.

(6) Ita Græce se habet locus cum historia cœ-

sentiens. Lege et cap. 40, n. 3. At Armeniacus interpretes ait hic: cum neque Thraciæ neque Chersonesi regno adhuc potiretur.

(7) Dic potius fulmen.

(8) Lege Appianum Syriac. 62.

(9) Ita et Diodorus Ecl. xxii, 3, nec non Memnon apud Photium cod. ccxxiv, 15.

(10) Non legebat vocabulum ἐπιτόνω Arm. interpres. L.

(11) Græce hic additur Πτολεμαῖον, quod recte abest a codice Armeniaco.

Philippi (4) : neque enim alius e regia stirpe re-
per- tus est. Is rerum potitur diebus quadraginta et
quinque, donec a Sosthene quodam pulsus est,
quia ductando exercitui impar videretur, Brenno
Gallo adventante hoste maximo (2). Illum (3) vero
Macedones Etesiam (4) vocitaverunt, quia nempe
etesiae altero tanto temporis spatio flant. Sosthenes
Brennum quoque profligavit, rerumque summa
duobus omnino annis administrata obiit.

7. Exin Macedonia rege carebat, propterea quod
Antipater et Ptolemæus et Aridæus rerum curam
gerebant, ita tamen ut nemo supremam potesta-
tem obtineret; scilicet a Ptolemæo (5) usque ad
interregni finem, nempe a centesimæ et vicesimæ
quartæ olympiadis anno quarto usque ad sextam et
vicesimam supra centesimam. Hinc cognoscimus
regnasse Ptolemæum Ceraunum anno uno cum
mensibus quinque, Meleagram mensibus duobus,
Antipatrum quinque et quadraginta diebus, So-
sthenem duobus annis, reliquum vero tempus in-
terregno esse occupatum.

8. Cum autem Antipater reipublicæ insidias
moliretur, Antigonus natus e Demetrio obsessore
Philaque Antipatri filia imperii cepit habenas. Huic
Gonis Thessalis educato, ideoque Gonatæ dicto,
ascribuntur regni anni omnino quatuor supra qua-
draginta. Is enim Macedonia nondum sibi asserta,
decimo jam anno regnabat, rex nimirum appellatus
anno altero olympiadis vicesimæ tertix supra cen-
tesimam : tum Macedoniam primo anno centesimæ

et vicesimæ sextæ olympiadis obtinuit. Hic est qui
Græciam valida manu sibi subdidit. Idem vitam
prorsus ad tertium supra octogesimum annum pro-
duxit; extinctusque est centesimæ et tricesimæ
quintæ olympiadis anno primo.

9. Huic successit filius Demetrius, qui Libyam
quoque universam subegit, Cyrenemque obtinuit;
hisque patriæ ditioni additis, monarchiam fecit,
atque annis decem dominatus est, ducta uxore
captiva quadam cui nomen fecit Aureolæ, de qua
filium suscepit Philippum, illum scilicet qui primus
cum Romanis bello certavit, et Macedonicæ calami-
tatis causa fuit.

10. Jam vero Philippi patre orbatu tutelam ges-
sit quidam ex regali genere, cognomento Phu-
scus (6), qui mox propter tutelam æquo jure admi-
nistratam rex constitutus est, Aureola quoque col-
locata eidem in matrimonium. Is tamen filios, quos
ex Aureola suscepit, haud aluit, ut imperium Phi-
lippo fraude procul asservaret, quod vita excedens
in eum transtulit. Demetrius (7) cognomento Pul-
cher mortuus est anno altero olympiadis tricesimæ
sextæ supra centesimam. Regnum deinde pervenie-
bat ad Philippum, cujus curator et custos prædic-
tus Antigonus erat, qui quidem centesimæ tricesi-
mæ nonæ olympiadis anno quarto diem supremum
obiit, postquam annis duodecim (8) curatorem ege-
rat, et duobus vixerat cum quadraginta. Jam Phi-
lippus custode remoto regnum auspicatus est cen-
tesima et quadragesima olympiade, tenuitque annis

ἄρχοντα Σωσθένης τις τῶν δημοτικῶν ἐξελαύνει ὡς ἀδύνατον στρατηγεῖν, Βρέννου τοῦ Γαλάτου ἐπιόντος
τοσοῦτου πολεμίου. Καὶ αὐτὸν οἱ Μακεδόνες Ἐτησίαν ἐκάλεσαν, ὅτι χρόνῳ τοσούτῳ οἱ ἐτησίαι πνέουσι.
Σωσθένης δὲ Βρέννον ἐξέλειπας, καὶ ὄλων ὄντων προστάξ τῶν πραγμάτων ἀποθνήσκει.

7. Καὶ γίνεται ἀναρχία Μακεδόνι, διὰ τὸ τοὺς περὶ Ἀντίπατρον καὶ Πτολεμαῖον καὶ Ἀριδαῖον ἀντι-
ποιεῖσθαι μὲν τῶν πραγμάτων, ὀλοσχερῶς δὲ μηδένα προσθῆναι· ἀπὸ δὲ τοῦ Πτολεμαίου ἐπὶ τὸ τέλος τῆς
ἀναρχίας, τοῦτ' ἐστὶν ἀπὸ ρκθ' Ὀλυμπιάδος ἔτους τετάρτου, ἄχρι τῆς ρκς', Πτολεμαίου μὲν τοῦ Κεραυνοῦ
ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ε' ἄρξαντος, Μελεάγρου δὲ μῆνας θ', Ἀντιπάτρου δὲ ἡμέρας με', Σωσθένης δὲ ἔτη θ',
καὶ τοῦ λοιποῦ χρόνου εἰς ἀναρχίαν λογισθέντος.

8. Τοῦ δ' Ἀντιπάτρου τοῖς πράγμασιν ἐπιβουλεύοντος, Ἀντίγονος ὁ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ καὶ
Φίλας τῆς Ἀντιπάτρου θυγατρὸς υἱός, μεταποιεῖται τῆς ἀρχῆς, ὅς ἐν Γόνις τῆς Θετταλίας γενόμενός τε καὶ
τραφεὶς Γονάτας ἐπικαλεῖτο. Λογίζεται δὲ αὐτοῦ τὰ πάντα ἔτη τῆς βασιλείας τέσσαρα καὶ τεσσαράκοντα· ἦν
γὰρ βασιλεὺς καὶ πρὶν τῆς Μακεδονίας κρατῆσαι, ὅλοις ἔτεσι δέκα πρότερον. Οὗτός ἐστιν ὁ τῆν Ἑλλάδα
ἐγκρατῶς χειρωσάμενος. Καὶ βίωι μὲν τὰ πάντα ἔτη τρία καὶ ὀδοήκοντα, τελευτᾷ δὲ τῆς ρλε' Ὀλυμπιάδος.
ἔτι πρώτῳ.

9. Ὅν διαδέχεται υἱὸς Δημήτριος, ὅς καὶ πάσαν τὴν Λιβύην ἔλαβε, Κυρήνης τε ἐκράτησε, καὶ κατέσχευ
ἑτῶν δέκα. Γῆμας δὲ τίνα τῶν αἰχμαλώτων, καὶ Χρυστίδα προσειπών, Φίλιππον ἐξ αὐτῆς ἔσχευ τὸν πρώτον
πολεμήσαντα Ῥωμαίως, καὶ κακῶν αἰτίων Μακεδόνι γενόμενον.

10. Φίλιππον μὲν οὖν ὄφρα νεοῦμενον ἐπετρόπευεν Ἀντίγονος ἕτερος ἐκ τοῦ βασιλείου γένους, ᾧ Φοῦσκος
ἑτῶν ὡμοῦν ἦν. Δίκαιον δὲ Φοῦσκον εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ὄρωντες οἱ Μακεδόνες ἐστήσαντο βασιλεύειν, καὶ τὴν
Χρυστίδα αὐτῷ ἤρμισαν. Ὁ δὲ, παίδων γενομένων ἐκ τῆς Χρυστίδος, οὐκ ἀνεθρέψατο, τὴν ἀρχὴν τῷ Φίλιππῳ
παρὰσώζων, ᾧ δὲ καὶ παρέδωκεν ἀποθνήσκων, ἐπιτροπεύσας μὲν ἐπ' ἔτη ιθ', ζήσας δὲ πάντα ἔτη μθ'.

(1) Hic Philippus Alexandro Magno venenum pro-
pinasse fertur. Vide Justinum xii, 14.

(2) Lege Diodorum Ecl. xii, 13. Interpretes Arm.,
perperam, dum Brennus Galata ejusmodi bello im-
minens supervenit.

(3) Antipatrum Philippi.

(4) Interpretes Arm., annuum vocitaverunt, quia al-
tero tanto tempore ventus annuus flat. Sed retinenda
propria appellatio etesia. Jam de etesiis Hyginus
Astronom. ii, 4 : Aristæus Apollinis et Cyrenes filius
petit a parente... quem Deus jubet a Jove petere, ut
quo tempore canicula exoriretur, dies quadraginta ven-
tum daret, qui æstui caniculæ mederetur. Quod jus-
sum Aristæus consecit, et ab Jove impetravit ut ete-
siæ flarent : quas nonnulli etesias dixerunt, quod

C quotannis certo tempore exoriuntur : Etos enim Græ-
ce, annus est Latine.

(5) Interpretes Arm., a Ptolemæis.

(6) Etenim nomen erat Antigonus, ut infra. Huic
cognomentum quoque adhæsit Ἐπιτροπος, Tutor
Vide Athenæum ed. Casaub. p. 251.

(7) Ita codex Arm., in textu Demetrius; sed in
margine Demetrii filius. Tum locus etiam in se-
quentibus a Græco, uti nunc est, textu recedit.

(8) Ita et Syncellus p. 267 B. Quanquam Diodo-
rus apud eundem dicit ix, quæ vera sententia est.
Etenim ab Antigono I ad Philippum fuerunt anni
xix, quorum decem occupavit Demetrius Pulcher,
ix Phuscus tutor. In posteriore Eusebii libro scri-
buntur xv.

quadraginta duobus. Obiit denique secundo anno Olympiadis centesimæ et quinquagesimæ (1), annos octo et quinquaginta natus.

11. Philippi filius Perseus, Demetrio fratre interfecto, annis decem cum mensibus octo regnavit. Namque centesimæ et quinquagesimæ secundæ Olympiadis quarto anno Lucius Æmilius Macedonicas vires ad Pynnam fregit (2); Perseus autem primum in Samothraciam confugit (3), mox se hostibus sponte dedit, translatusque Albam sub custodia vitam agebat, donec post quinquennium decessit.

12. Macedonum res sub eo finem acceperunt: quanquam adhuc Romani liberis illis sui que juris esse permiserunt, honoris ergo dignitatisque propter famam exitiam gloriosi victoriosique imperii Macedonum.

13. Sed enim post decimum nonum annum, qui fuit centesimæ et quinquagesimæ septimæ Olympiadis tertius, Andriscus quidam falso se Persei filium dicitavit, ascito etiam Philippi nomine, unde et falsus Philippus vocatus est. Is ope Thracum fretus Macedoniæ dominatum occupavit, tenuitque anno uno, donec prælio superatus ad Thraces confugit, a quibus proditus, Romam vincitus traducitur.

14. Tunc demum Romani spretos (4) Macedones, qui Philippo studissent, stipendiarios eos fecerunt centesimæ et quinquagesimæ septimæ Olympiadis anno quarto. Itaque post Alexandrum (5), regni

quidem Macedonici, usque ad tempus quo id tributo subjectum est, atque ad Romanorum dominatum, a centesimæ nempe et quartæ decimæ Olympiadis anno altero ad centesimæ et quinquagesimæ septimæ Olympiadis annum quartum, numerantur omnino Olympiades quadraginta tres cum duobus annis; summa autem annorum est CLXXIV.

15. Reges vero Macedonum post Alexandrum Philippi fuerunt hi.

I. Aridæus, idemque Philippus, annis VII.

II. Cassander annis XIX.

III. Cassandri filii annis III, mensibusque VI.

IV. Demetrius obsessor annis VI.

V. Pyrrhus mensibus VII.

VI. Lysimachus annis V, mensibusque V.

VII. Ptolemæus, idemque Ceraunus, anno I, mensibusque V.

VIII. Meleager mensibus II.

IX. Antipater Lysimachi (6) diebus XLV.

X. Sosthenes annis II.

XI. Interregni anni II.

XII. Antigonus Gonatas annis XXXIV (7).

XIII. Demetrius (8) annis X.

XIV. Antigonus Phuscus annis XII.

XV. Philippus annis XLII.

XVI. Perseus annis X, mensibusque VIII.

XVII. Libertatis cum legibus propriis anni XIX.

XVIII. Falsus Philippus anno I.

Post quos Romani.

Ὅ ἐστι τοῦ Δημητρίου υἱός, ὃν οἱ Μακεδόνες Καλὸν ἐπωνόμαζον, χωρὶς τοῦ ἐπιτρόπου ἀπὸ τῆς ρμ' Ὀλυμπιάδος ἀρχειν ἤρξατο· καὶ ἐβασίλευσεν ἔτεσιν ὄλοις δύο καὶ μ'· τελευτᾷ δὲ δευτέρῳ ἔτει τῆς ρν' (9) Ὀλυμπιάδος, νη' τὰ ὅλα βιόσθης ἔτη.

11. Περσεύς δὲ υἱὸς τοῦ Φιλίππου Δημήτριον τὸν ἀδελφὸν ταῖς πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ διαβολαῖς ἀποκτείνων, βασιλεύει ἔτεσι δέκα καὶ μηνὶ ὀκτώ. Ἐπὶ γὰρ τῆς ρνβ' Ὀλυμπιάδος τοῦ τετάρτου ἔτους Λεύκιος Αἰμίλιος τοὺς Μακεδόνας περὶ τὴν Πύδναν εἶλεν κατὰ κράτος. Περσεύς δὲ εἰς τὴν Σαμοθράκην ἐφυγεν, εἶτα ἔκουσιως παρέδωκεν ἑαυτὸν δέσμιον τοῖς πολεμοῖσι, κάκειθεν εἰς Ἄλθην μετατεθείς καὶ τηρούμενος μετὰ πάντε ἔτη τελευτᾷ.

12. Τὰ δὲ τῶν Μακεδόνων ἐπὶ τούτου κατελύθη. Καὶ αὐτοὺς Ῥωμαῖοι τότε αὐτονομίους ἀφῆκαν, αἰδούμενοι δόξαν ἀγαθὴν καὶ μέγεθος ἀρχῆς τῶν Μακεδόνων.

13. Ἐτεῖ δὲ ἑνεακαιδεκάτῳ ἐπὶ τῆς ρνζ' Ὀλυμπιάδος, εἰς ἔτος τρίτον. Ἀνδρίσκος τις υἱὸν ἑαυτοῦ ψευδόμενος εἶναι Περσεύου, καὶ Φιλίππον ἑαυτὸν μετονομάσας, παρ' ὃ καὶ Ψευδοφιλιππος ἐκαλεῖτο, κρατεῖ Μακεδονίαν, Θράκην λαβὼν συμμαχίους. Ἐνιαυτὸν δὲ κρατήσας, ἔκ παρατάξεως μεν [ἡττηθείς] φεύγει εἰς τοὺς Θράκας, ἐκδοτός δὲ παρ' ἐκείνων δοθεὶς ἀναπέμπεται δέσμιος εἰς τὴν Ῥώμην.

14. Ῥωμαῖοι δὲ Μακεδόνας ἀχαρίστους γενομένους, διὰ τὸ συλλαβῆσθαι τῷ Ψευδοφιλίππῳ, ὑποφύρους ἐποίησαν, ἔτει τετάρτῳ τῆς ρνζ' Ὀλυμπιάδος. Γίνονται οὖν μετὰ Ἀλέξανδρον τὸν μέγαν, ἀπὸ τῆς ριδ' Ὀλυμπιάδος ἔτους δευτέρου, ἄχρι τῆς ρνζ' τετάρτου ἔτους, ἐν ᾧ κατεδουλώθησαν Μακεδόνας, τὰ πάντα ἔτη ρδ'·

15. Ἀριδαῖος, ὁ καὶ Φιλίππος, ἔτη ζ'.

Κασσάνδρος ἔτη ιθ'.

Κασσάνδρου παῖδες ἔτη γ', μῆνας ζ'.

Δημήτριος ὁ πολιορκητὴς ἔτη σ'.

Πύρρος μῆνας ζ' (10).

Λυσίμαχος ἔτη ε', μῆνας ε'.

Πτολεμαῖος ὁ Κεραυνὸς ἔτος α', μῆνας ε'.

Μελέαγρος ἔτος α', μῆνας θ'.

Ἀντίπατρος Λυσίμαχου ἔτος α' (11), ἡμέρας με'.

Σωσθένης ἔτη β'.

Ἀναχρίας ἔτος α', μῆνας β'.

Ἀντίγονος ὁ Γονάτας ἔτη λδ'.

Δημήτριος ὁ καλὸς ἔτη ι'.

Ἀντίγονος ὁ Φούσκος ἔτη ιθ'.

Φιλίππος ἔτη μθ'.

Περσεύς ἔτη ι', μῆνας η'.

Αὐτονομίας ἔτη ιθ'.

Ψευδοφιλιππος ἔτος α'. E Scaligeri excerptis p.

62-64.

(1) Textus Armenius et Græcus CLIX; sed delevimus utrobique nonæ. Lege caput 39, n. 3, et posteriorem librum.

(2) Interpres Arm., insicete, *Leucippus et Acilius Macedonum Pydaniam partes valide ceperunt.*

(3) Lege Diodorum *Excerpt.*, ed. Wessel, t. II, p. 576.

(4) Græce *ingratos.*

(5) Græce, *Alexandrum Magnum.*

(6) Ita etiam Græce. Verum superius § 6, hic Antipater dicitur *Philippi filius.*

(7) Codex Arm. xxxiii, sed facilis litterarum harum confusio.

(8) Decst in cod. Arm. *pulcher.*

(9) Textus, ut diximus, editus, ρνθ'.

(10) Scribe ζ'.

(11) Dele ἔτος α'.

CAPUT XXXIX.

Thessalorum reges.

1. Thessali et Epirotæ diu paruerunt iisdem qui Macedonibus præsidebant; a Romanis autem libertatem cum jure utendi suis legibus adepti sunt post Philippum in Thessalia armis Titi Romanorum ducis profligatum (1). Sed et ipsi demum stipendiarii Romanorum facti sunt eadem qua Macedones causa.

2. Sciticit post obitum Alexandri his quoque Aridæus, qui et Philippus, imperavit annis septem. Huic successit Cassander Epirotarum et Thessalorum rex annis novemdecim. Tum Philippus ejus filius mensibus (2) quatuor. Deinde et hujus fratres Antipater et Alexander annis duobus mensibusque sex. Item Demetrius Antigoni (3) annis sex totidemque mensibus. Postea Pyrrhus (3°) annis quatuor totidemque mensibus. Deinde Lysimachus Agathoclis annis sex. Mox et Ptolemæus, cognomento Ceraunus, anno uno mensibusque quinque: quem excepit Meleager mensibus duobus: post quem Antipater Lysimachi (4) quinque et quadraginta diebus: post quem Sosthenes anno uno. Consecutum est interregnum duobus annis et mensibus totidem. Exin dominatus est Antigonus Demetrii annis triginta quatuor, mensibusque duobus. Circa hos annos Pyrrhus receptis in deditio-nem Antigoni copiis, paucisque locis potitus, prælio deinde Dardii (5) a Demetrio filio Antigoni debellatus est, rebusque exutus (6). Brevi tempore post, extincto Antigono, regnavit ejus filius Demetrius annis decem. Post hunc Antigonus Demetrii (7) ejus, qui Cyrenem profectus est (8), et Olympiadis (9) filiæ Polycreti Larissæi, annis novem. Hic Achæis suppetias validas serenæ Cleome-nem Lacedæmonum tyrannum prælio superavit, Spartanosque libertate donavit, ac divinos prope honores apud Achæorum gentem promeritus est (10). Post hunc Philippus Demetrii regnavit annis xxiii cum mensibus ix: tum prælio in Thessalia a Tito duce Romani exercitus debellatus est. A Romanis autem libertatem potestatemque utendi suis legibus acceperunt Thessali itaque reliqui Græci qui vectigal Philippo pendebant.

3. Et primo quidem anno nulli principes in

A Thessalia fuerunt; deinceps vero principes annui suffragiis publicis legi cœperunt. Primus autem creatus est Pausanias Echeerati, Pheræus. Deinde Amyntas Cratetis, Pierius, quo imperante Titus Romanus reversus est. Deinde Æacides Calliæ metropolitanus. Deinde Epidromus Andromachi, Larissæus, mensibus octo; reliqua autem ejus anni parte Eunomus Polycreti, Larissæus, mensibus quatuor. Posthinc Eunomus anno uno. Deinde Æacides Calliæ metropolitanus iterum. Deinde Praxillus (11) Phaxiæ, Scotusæus. Deinde Eunomus Polycreti, Larissæus, iterum. Deinde Androsthenes Idalii, Gyrtionius (12). Deinde Thrasymachus Alexandri, Atracius. Deinde Laontomenes Damothonis, Pheræus. Deinde Pausanias Damothonis. Deinde Theodorus Alexandri, Argivus (13). Deinde Nicocrates Phaxiui, Scotusæus. Deinde Hippolochus Alexippi, Larissæus. Deinde Cleomachides Œneii, Larissæus. Deinde Phyrinus Aristomenis, Gomphiensis.

4. Eo anno Philippus rex obiit in Macedonia, potestate in filium Perseum translata. Is Thessalis imperaverat, ut dictum est, annis viginti (14) tribus cum mensibus novem, Macedonibus autem annis omnino quadraginta duobus et mensibus novem. Jam vero a centesimæ et quartæ decimæ olympiadis anno altero, quo tempore rebus præpositus est Philippus (Aridæus), usque ad Philippum Demetrii extinctum, cujus obitus incidit in centesimæ et quinquagesimæ olympiadis annum alterum cum quinque mensibus, constantur anni cxxlvi, mensisque v.

5. Thessalorum regum summa.

- I. Aridæus, idemque Philippus, annis vii.
- II. Cassander annis xix.
- III. Philippus mensibus iv.
- IV. Antipater (15) et Alexander annis ii et mensibus vi.
- V. Demetrius annis, vi et mensibus vi.
- VI. Pyrrhus annis iii (16) et mensibus iv.
- VII. Lysimachus annis vi.
- VIII. Ptolemæus, idemque Ceraunus, anno i et mensibus v.
- IX. Meleager mensibus ii.
- X. Antipater diebus xlv.
- XI. Sosthenes anno i.

(1) Legendus Livius xxxii, 10 sqq., tum xxxiii, 32, xxxiv, 1.

(2) Codex Arm. hic annis, sed inferius mensibus.

(3) Codex Arm. Antipatri, quod vitium emendavimus etiam col. 249, n. 4.

(3°) Pyrrhus. Ita est etiam in Veneta editione; sed tamen scribendum omnino est Alexander Pyrrhi filius.

(4) Rursus videtur dicendum Philippi. Vide sup. col. 254, n. 6

(5) Videtur dicendum Argis.

(6) Legendi sunt Justinus xxv, et Plutarchus in Pyrrho. Jam si scribas superius Argis, dices hic rebusque humanis exutus.

(7) Immerito igitur hic Antigonus videbatur Alcyonei filius Reinuccio Monarch. tert. p. 129. A Pausania vii, 7, dicitur Antigonus ἀνεψιός τῷ Φι-

λίππῳ, καὶ μητέρα αὐτοῦ συνοικῶν, Philippi patruelis et vitricus.

(8) Videtur cap. 38, n. 9.

(9) Demetrii uxor erat Phthia; ergo Olympias concubina. Neque huc trahenda videtur Olympias Pyrrhi epirotæ regis filia, quæ Demetrii auxilium imploravit, teste Justino xxviii, 1.

(10) Hæc de Antigono late prædicant Polybius ii, 70; Livius xl, 54; Pausanias ii, 9, vi, 16; vii, 7, viii, 8; Justinus xxviii, 3, 4, et Suidas.

(11) Inferius, Praxillus.

(12) Ita in margine codicis Arm.; at in textu Gortionius. Num Gortynius?

(13) Puta ex Argis amphiloichicis.

(14) Deest hic viginti in cod. Arm.

(15) Codex Arm., Antigonus.

(16) Superius iv.

- XII. Interregni anni II et menses II.
- XIII. Antigonus annis XXXIII (1) et mensibus II.
- XIV. Demetrius annis X.
- XV. Antigonus annis IX.
- XVI. Philippus annis XXIII et mensibus IX.

6. Deinde copiarum duces hi :

Pausanias,	Laontomenes,
Amyntas,	Pausanias (<i>iterum vel</i>
Æacides,	<i>alter</i>),
Epidromus,	Theodorus,
Eunomus,	Nicocrates,
Æacides iterum,	Hioppolochus,
Praviles,	Cleomachides,
Eunomus iterum,	Phyrinus,
Androsthenes,	Philippus (2).
Thrasymachus,	

CAPUT XL.

* *Asianorum et Syrorum reges* (5).

1. Cum Philippus Aridæus sextum jam regni annum exigeret, centesimæ et quintæ decimæ olympiadis tertio anno, Antigonus primus imperavit Asiaticis annis XVIII donec octogesimo sexto ætatis anno consumptus est. Hic omnium regum per id tempus multo horrendissimus fuit, periitque in Phrygia, exercitibus (4) cunctis, qui ab eo sibi timebant, in eundem irruentibus centesimæ et decimæ nonæ olympiadis quarto anno.

(1) Ἀσίας καὶ Συρίας βασιλεῖς οἱ μετὰ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον.

1. Φιλίππου τοῦ Ἀριδαίου ἕκτον ἔτος κατὰγοντος τὴν βασιλείαν ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς πεντεκαίδεκάτης Ὀλυμπιάδος ἔτει τρίτῳ. Ἀντίγονος ὁ πρῶτος ἐβασίλευσε τῆς Ἀσίας, καὶ ἦρξε μὲν ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα, τὰ πάντα βίωσας ἕξ καὶ ὀγδοήκοντα· φοβερῶτατος δὲ τῶν τότε βασιλέων γέγονε, καὶ θνήσκει περὶ τὴν Φρυγίαν, πάντων αὐτῷ διὰ φόβον τῶν δυνατῶν ἐπιθεμένων, τετάρτῳ ἔτει τῆς ἑκατοστῆς ἑνεακαίδεκάτης Ὀλυμπιάδος.

2. Ὁ δ' υἱὸς αὐτοῦ Δημήτριος φυγὰς εἰς τὴν Ἐφεσον διεσώθη, καὶ τῆς Ἀσίας ἀπάσης ἀποσφαλεῖς, πάντων δεινῶτατος βασιλεὺς ἔδοξεν εἶναι ἐν τῇ πολιορκίᾳ· ἀφ' οὗ δὴ καὶ Πολιορκητῆς ἐπεκλήθη. Βασιλεύει δὲ καὶ αὐτὸς ἔτη ιζ'. *Porphyrus in Scaligeri excerptis p. 61.*

Λεῖπει πολλὰ.

(**) Πτολεμαῖος ὁ Λάγου πρῶτος τῆς Αἰγύπτου μετ' Ἀλέξανδρον βασιλεύσας ἔτη μ', ἔλθων εἰς Παλαιάζαν συνάπτει μάχην Δημητρίῳ τῷ Ἀντιγόνου· καὶ νικήσας, ἀναδείκνυσι Σέλευκον βασιλέα Συρίας καὶ τῶν ἄνω τόπων. Σέλευκος δὲ ἀναβὰς μέχρι Βαβυλώνης καὶ κρατήσας τῶν βαρβάρων, βασιλεύει ἔτη λβ'· διὸ καὶ Νεκάνωρ ἐπεκλήθη. *Ab excerptis Scaligeri p. 58.*

(1) *Superius annis XXXIV.*

(2) *Hic Philippus desideratur superius § 2. Intellege autem falsum Philippum.*

(3) *De successoribus Alexandri lege Hieronymum ad Daniele, et præsertim de Syriæ regibus et de Ptolemæis. Idem citat Porphyrum, Polybium, etc. De Syriæ regibus legis etiam Polychronium a me editum ad Daniel, cap. XI, præsertim quia is Porphyrio quoque utitur.*

(4) *Græce, dynastis, quæ vera lectio videtur. Illam etiam confirmant excerpta mea Vaticina Diodori.*

(5) *Captus est Demetrius in Cilicia, sed in Syriæ Chersonesum deportatus, ut certe Plutarchus ait in Demetrio.*

(6) *Thraciæ utique rex fuit Lysimachus; verumtamen Lydis imperavisse Meleagrum vel Menandrum, auctores sunt Diodorus XVIII, 3, nec non Dexippus apud Photium cod. LXXXII.*

(7) *Syria in utraque provincialiarum tributione Laomedonti decreta fuit. Quare haud scimus an hic intelligenda sit Assyria, quam Stephanus diserte definit regionem circa Babylonem. Sed vide posteriorem Eusebii librum ad olympiadem CXVII. Babylonia autem Seleuco obtigit, uti tradit Arrianus apud Photium cod. XCII, p. 223 Jam vocabulorum*

A 2. *Ejus vero filius Demetrius, fuga se proripiens Ephesum, salutem consuluit, Asia cuncta ab eo deficiente. Hic quidem omnium regum acerrimis in obsidendis urbibus visus est, ideoque Obsessoris cognomen retulit. Regnavit annis septemdecim, vixit omnino quatuor supra quinquaginta. Centesimæ vicesimæ olympiadis primo anno cum patre regnaverit jam biennio, quod item tempus ad annos ejus imperantis septemdecim pertinet. Captus a Seleuco ductus est in Ciliciam (5) centesimæ et vicesimæ olympiadis quarto anno, atque apud illum regio more in liberali custodia habebatur, donec quarto anno olympiadis vicesimæ quartæ supra centesimam obiit. Hunc exitum Antigoni et Demetrii res habuerunt.*

B 3. *Jam vero Lydorum regionibus, quæ ad Thraciam pertinent, imperavit Lysimachus (6), superioribus autem partibus Syriæque (7) Seleucus: quorum uterque jam inde a primo anno olympiadis centesimæ et quartæ decimæ eas dominationes obtinuit (8). Sed enim Lysimachi res (9) prætermittere satius est; a Seleuco autem quid quare ratione actum sit narrabimus.*

4. *Ægypti rex primus Ptolemæus veterem Gazam delatus Demetrium Antigoni filium prælio superavit (10): quo facto regem Syriæ et superioribus partibus Seleucum imposuit. Tum vero Seleucus*

Syriæ et Assyriæ haud infrequens confusio est in libris, partim vitio librorum, partim ipsorum auctorum v. l. errore vel voluntate. Neque nobis prætermittenda sunt quæ hac super appellatione tradunt veteres. Herodotus quidem VII, 63: Ἵππὸ μὲν Ἑλλήνων ἐκαλέοντο Σύριοι, ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν· quos Græci vocabant Syros, eos barbari Assyriorum nomine indigitabant. Hyginus Fab. CCLXXV: Semiramis Dercelis filia in Syria Babylonem (condidit). Quare a Plutarcho in Amatorio, t. II, p. 753, Semiramis dicitur Syra. Sed et Justinus I. II, Assyrii, qui postea Syri dicitur sunt. Lege eundem etiam XVIII, 5. Denique Hieronymus in Isai. XIX, 25: Doctus lector veteres revolvat historias, et ab Euphrate usque ad Tigrim, omnem in medio regionem Assyriorum suis cognoscat. Ergo quos veteres Assyrios, nunc nos vocamus Syros. Quem locum Hieronymus ab Eusebii nostri opere homonymo, nempe comm. in Isaiam sumpsit.

(8) *Seleucus, ut diximus, in secunda tantum tributione quam fecit Antipater, provinciam regendam obtinuit. Verum ut Eusebius, ita etiam sere loquitur Josephus Antiq. XII, 1.*

(9) *Has legis apud Pausaniam Attic. cap. 9 et 10.*

(10) *Legendus Diodorus XIX, 80 seqq.*

inter barbaros ulterius provectus, victoria regnum A et tricesimæ octavæ olympiadis, atque ita annis **xxi** (9) dominatus est. Ei mortuo (10) succedit filius Seleucus, cognomento Ceraunus. Atque hæc quidem ita se habuerunt.

5. Successit filius Antiochus ex Apame perside, qui appellatus est Soter (3) (nempe servator). Hic centesimæ et vicesimæ nonæ olympiadis anno primo obiit, postquam annis **LXIV** vixerat; regnaverat autem annis **XIX**, a centesimæ et vicesimæ quintæ olympiadis primo anno, usque ad tertium vicesimæ nonæ supra centesimam. Nati sunt ei e Stratonice Demetrii masculus Antiochus et feminæ Stratonice atque Apame, quarum Apamem Magas (4) duxit uxorem. Stratonicem autem rex Macedoniæ Demetrius.

6. Prædicto Antiocho Soteri vita functo successit in imperium Antiochus, cognomento Deus (5), orsus a centesimæ et vicesimæ nonæ olympiadis quarto anno, vitamque annis adhuc **xv** (6) propagans. Implicitus in morbum decessit Ephesi centesimæ et tricesimæ quintæ olympiadis tertio anno, postquam annis omnino quadraginta vixisset. Filios suscepit duos, Seleucum, cognomento Callinicum, et Antigonum; filiasque duas e Laodice Achæi (7), quarum alteram Mithridates, alteram Arathes (8) duxerunt uxores.

7. Post eum major natu Seleucus, cognomento, ut diximus, Callinicus, regnum tertio anno olympiadis centesimæ et tricesimæ tertix auspiciatus est, tenuitque ad alterum usque annum centesimæ

8. Verumtamen vivente adhuc Callinico Seleuco, Antigonus (11) minor natu frater quietis sortisque suæ impatiens, adiutorem favitoremque nactus est Alexandrum, qui urbem Sardes tenebat, et Laodices matris suæ frater erat (12): denique et Gallis auxiliariibus usus est. Duobus præliis Seleucus in Lydia victoriam nactus est (13), ita tamen ut neque Sardes caperet neque Ephesum, quam urbem Ptolemæus præsidio insidebat. Deinde in Cappadocia adversus Mithridatem, novo prælio coorto, tum militum ejus viginti millia cæsa a barbaris sunt, tum ipse profligatus evanuit (14).

9. Ptolemæus vero, qui et Tryphon (15), Syriæ regiones cum Damasco occupavit (16), Orthosiamque obsidione cinxit (17), quæ quidem soluta est centesimæ et tricesimæ quartæ olympiadis anno tertio, Seleuco illuc appulso.

10. Frater autem Callinici Antigonus magnam Phrygiam peragrans, tributis incolas onerabat. Quin et contra Seleucum copiarum duces mittebat; quo tempore cum a voluptariis suis ministris traditus fuisset barbaris (18), horum manibus elapsus parvo comitatu Magnesiam evasit: crastinaque die Ptolemæi auxiliis fretus prælium felici Marte conseruit: tum et Zitelæ (19) filiam nuptiis sibi copulavit. Deinde anno quarto olympiadis centesimæ et tricesimæ septimæ in Lydia bis armis motis debellatus est (20). Tum etiam circa Choloën crastavit cum Attalo (21): et quidem primo anno olympiadis tricesimæ octavæ supra centesimam, Attalum in Thraciam usque fugiens, post pugnam in Caria patratam, vita exces-

(1) Vulgo *Nicator*; sed *Nicanor* etiam apud Chorenensem *Hist.* II, 1, Græcosque nonnullos.

(2) Hoc est celeberrimum initium epochæ Seleucidarum, qua super re legendus magnus Norisius de epochis *Syromacedonum* dissert. II, 1.

(3) Propter Gallos debellatos, quam victoriam legesis apud Lucianum in *Zeuxi*.

(4) Vocabulum *Magas* corruptum est in codice Arm. Res tamen perspicue constat e *Pausania Attic.* VII. Erat autem Magas Ptolemæi Philadelphi frater, Cyrenesque rex vel præfectus. Magæ regis Cyrenæi pinguedinem narrat Athenæus XII, 12, p. 550.

(5) Huic regi putatur Berosus *Historiam* suam obtulisse. Vide Tatianum *orat.* cap. 56.

(6) Codex Arm. XIX, quod mendum statim hic coarguitur, et ter deinde inferius.

(7) Hic Achæus regem se postea dixit. Polyb. IV, 48. Imo Achæus, de quo loquitur Porphyrius, senior est. Qui autem se regem dixit, junior.

(8) Intellige Cappadociæ regem. Jam *Arathes* pro *Ariarathes* scribitur etiam a Memnone apud Photium cod. CCXXIV, 32.

(9) Bene in posteriore libro bis legitur **xx**, in tabulis nempe regum et in canone.

(10) En Eusebio seu Porphyrius mentionem nullam faciunt captivitatis Callinici apud Parthos, quam tamen scriptores aliquot, quos inter magni nominis homines Vaillantius, Frœlichius atque Eckhelius, sibi persuasisse videntur. Merito igitur hanc opinionem

refutavit summus Vicecomes *Iconogr. gr.* III, 382.

(11) Hic est Antiochus Hierax. In codice tamen Arm. constanter scribitur *Antigonus*.

(12) Quærendum de hoc: nam Ptolemæus quidem, qui mox occurret, frater erat Berenices, quam Laodice uxori primæ superinduxit Antiochus, cognomine Deus, Callinici et Hieracis parens.

(13) Puta adversus Ptolemæum Tryphonem seu Evergetem (qui Berenici sorori vindex venerat) atque adversus ejusdem Ptolemæi auxiliares.

(14) Copias Seleuci interneccione cæsas, ipsumque Seleucum aliquandiu desideratum narrat Plutarchus *Apophth.*, ed. Paris. t. II, p. 184, et *De fraterno amore*, p. 489.

(15) Ptolemæus Evergetes dicitur *Tryphon* etiam a Trogo *prolog.* xxvii, et xxx.

(16) Aucherus Damascum et Orthosiam obsessas ait.

(17) Cave huc trahas locum I Machab. xv, 37, qui est de Tryphone, alio Syriæ tyranno, *Τρόφων δὲ ἐμῆς εἰς πλοῖον, ἐφυγεν εἰς Ὀρθωσίαν, Τρόφων ναυγίῳ consensuo Orthosiam fuga evasit.*

(18) Hi videntur Galli mercenarii.

(19) Ita codex Arm., *Zitelæ*. Jam de *Zeitelæ* Nico-medii Bithynorum regis filio lege Memnone apud Photium cod. CCXXIV, 23. Verum Justinus xxvii, 3, dicit Antigoni hujus (sive Antiochi) socerum *Artamenem* Cappadociæ regem.

(20) Lege Justinum xxvii, 5.

(21) Pergami reges. Pausan. *Attic.* VIII.

sit. Jam et Seleucus cognomento Callinicus, frater A Antigoni, postero anno exstinctus est.

11. Huic successit filius Alexander, qui maluit dici Seleucus, ab exercitu autem Ceraunus vocatus est. Is habuit etiam fratrem nomine Antiochum. Cum tribus annis Seleucus patrium imperium rexisset, a quodam Nicanore Gallo in Phrygia ex insidiis interimitur (1) circa olympiadis centesimæ tricesimæ nonæ annum primum.

12. Successorem habuit Antiochum fratrem, quem Babylone accitum creavit regem exercitus (2), quique Magni (3) cognomentum sortitus est, atque annis xxxvi imperavit, a centesimæ scilicet et tricesimæ nonæ olympiadis anno altero, usque ad centesimæ et quadragesimæ octavæ item alterum. Is Susæ profectus atque in superiores satrapias, manu cum Elymæis conserpta (4), internecone cæsus est, relictis duobus liberis Seleuco et Antiocho.

13. Ex his Seleucus in patris locum sussectus est anno tertio olympiadis centesimæ et quadragesimæ octavæ, annisque duodecim in imperio superfuit usque ad olympiadis quinquagesimæ primæ annum primum, vixitque omnino annis sexaginta.

14. Exstincti locum Antiochus frater insedit, cognomento Epiphanes (5), rebusque præfuit annis undecim, a tertio nimirum anno centesimæ et quinquagesimæ primæ olympiadis ad primum usque quinquagesimæ quartæ supra centesimam.

15. Epiphane Antiocho adhuc superstite, regnum æbit filius duodennis (6) Antiochus, cognomento Eupator, quicum anno uno mensibusque sex pater vivebat. Mox Demetrius, quem Seleucus pater Romanis obsidem tradiderat, fuga se Roma subducens (7) ad Phœnicæ urbem Tripolim appulit, Lyssiam pueri tutorem cum ipso Antiocho peremit, regnumque invasit olympiadis centesimæ et quinquagesimæ quartæ anno quarto: idque retinuit usque ad centesimæ quinquagesimæ septimæ olym-

piadis annum quartum. Huic Soter cognomentum fuit, mansitque imperium annis duodecim: tandemque coorto sibi causæ prælio adversus Alexandrum, quem mercenarii militibus prætereaque Ptolemæi regisque Attali copiæ firmabant, vita orbatus est (8).

16. Itaque Alexander Syria potitur anno tertio olympiadis centesimæ quinquagesimæ septimæ, regnatque annis quinque, donec quarto centesimæ et quinquagesimæ octavæ morte occumbit belligerans cum Ptolemæo qui Demetrio Demetrii filio opem ferebat prope urbem Antiochiam: quippe ibi pugna pugnata est, quo in tumultu Ptolemæus (9) ipse desideratus est.

17. Exinde bellum sustentavit Demetrius, quem diximus Demetrii filium. Cum igitur manus conseruissent Demetrius qui Seleucia, et Antiochus Alexandri filius qui a Syria Antiochiaque (10) urbe adventabat, superior discessit Demetrius, primoque anno olympiadis centesimæ et sexagesimæ regni habenas capessivit. Mox altero anno copias contra Arsacem Babylonem atque in superiores provincias educebat: tum sequente anno, qui tertius erat centesimæ et sexagesimæ olympiadis, eundem captum Arsaces transferri ad Parthos atque in custodia haberi jubebat. Is Nicanor (nempe victor) dicitur est ob Antiochum Alexandri filium victum: tum etiam Siderites, quia ferrea vinculus compede abductus est atque in custodia asservatus.

18. Demetrii vero frater, natu minor nomine Antiochus, in urbe Sida educatus, ex qua cognomentum quoque Sidetæ reportavit, fratris cladem et vincula edoctus, Sida relicta, ad occupandam Syriam profectus est centesimæ et sexagesimæ olympiadis quarto anno, idque regnum tenuit annis novem. Hic Judæos vi subdidit, obsessæque urbis mœnia evertit, et gentis optimates occidit centesimæ et sexagesimæ secundæ olympiadis anno secundo (11). Tum

(1) Οὗτος ὁ Δημήτριος ὑπὸ Σελεύκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ δοθεὶς ὄμηρος εἰς Ῥώμην, φυγὼν εἰς Τρίπολιν Φοινίκης ἐν ἡμέραις. . . παρεγένετο· καὶ ἐπελθὼν Λυσίαν τε ἐπίτροπον Ἀντιόχου τοῦ παιδὸς ἀναιρεῖ, καὶ αὐτὸν Ἀντιόχον παραδίδωσι ἐν ταῖς ὄλαις ἡμέραις. . . τοσαύτην κατακτησάμενος ἀρχὴν. Κατὰ τοῦτου Πτολεμαῖος τε συμμαχεῖ Ἀλεξάνδρῳ διὰ μισθοφόρων ξένων, καὶ Ἀτταλὸς ὁ Περγάμου βασιλεὺς ὁ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν· πρὸς δὲ ἀντικατατόμενος ὁ Δημήτριος τελευτᾷ ἰβ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Καὶ κρατεῖ τῆς Συρίας Ἀλέξανδρος ὁ ὑποταγμένος ἔτη ε'· καὶ ἀναιρεῖται πολεμῶν τῷ Πτολεμαίῳ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν κατάγοντα Δημήτριον τοῦ Δημητρίου ἐπὶ τὴν βασιλείαν Συρίας· συμπίπτει δὲ καὶ ὁ Πτολεμαῖος, καὶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον θνήσκει. *Ab excerptis Scaligeri p. 71, sed non sine varietate.*

(2) Τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦτου τοῦ προβόητου υἱοῦ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς πεσόντος ἐν τῇ πρὸς Πτολεμαίων μάχῃ, μερίζεται ἡ τῆς Συρίας ἀρχὴ εἰς τε Δημήτριον τὸν Δημητρίου υἱὸν ὀρμώμενον ἐκ τῆς Σελευκείας, καὶ εἰς τὸν υἱὸν Ἀλεξάνδρου ὀρμώμενον ἐκ Συρίας καὶ Ἀντιόχειας. Ἄλλα τοῦτον ὁ Δημητρίου Δημήτριος τάχιστα νικήσας χειροῦται τὴν ἀρχὴν ἔτη γ'· ὅθεν καὶ Νικάνωρ ἐκλήθη. Στρατεύσας δὲ ἐπ' Ἀρσάκην εἰς Βαβυλῶνα, αἰχμαλώτος γίνεται ὑπὸ Ἀρσάκου, καὶ εἰς τὴν Παρθικὴν ἀναχθεὶς ἐφρουρεῖτο σιδηρωθεὶς, ὅθεν καὶ Σιδηρότης ἐλέγετο ὕστερον. *Ab excerptis Scaligeri, p. 71, cum aliqua varietate.*

(1) Lege Polybium iv, 48.

(2) Vide Polybium v, 40.

(3) Vox Magni abest hic a codice Arm., relicta minus vocis lacuna. Ea tamen vox et mox legitur, et bis in posteriore libro.

(4) Propter sanum spoliatum.

(5) Hic Judæos vexavit. Recole cap. 18, n. 7.

(6) Ab Appiano Syr. xlv Eupator dicitur annos novem natus adivise regnum post fata parentis.

(7) Leges Polybium xxxi, 19 sqq., et Zonæram

D lib. ix, 25.

(8) Josephus Antiq. xiii, 2.

(9) Nempe Philometor. Consule cap. 22, n. 2, et lib. I Machab. xi, 18.

(10) Antiochia infensa erat Demetrio II propter immanem cladem pridem sibi illatam a Judæis Demetrio prædicto opitulantis. Lege I Machab. xi, 45 seqq.

(11) Apud Aucherum, tertio.

quarto ejusdem olympiadis centesimæ et sexagesimæ secundæ cum centum et viginti militum milibus irruerat in eum Arsaces, qui strategemate etiam usus fratrem ejus Demetrium captivitate solutum emittebat in Syriam. Antiochus autem dum ingruente hieme barbaros angusto loco persequitur, in pugna æstu vulneratur et obit (1) anno ætatis quinto supra tricesimum. At ejus filium tenera ætate Seleucum, qui erat in patris comitatu, Arsaces captivum abduxit, regioque more custodiendum curavit.

19. Cæterum Antiocho quinque liberi nati sunt, tres nempe mares et feminæ duæ. Prior itemque altera filia Laodice audiverunt, uno nomine duabus communi. Tertius Antiochus, quem itemque sorores morbus exstinxit. Quartus Seleucus quem cepit Arsaces. Quintus tandem Antiochus, idemque Cyzicenus, qui cum apud Craterum eunuchum aleretur, terrore Demetrii Cyzicum se fuga contulit cum Cratero aliisque Antiochi famulis.

20. Itaque cum alter quidem frater cum sororibus diem supremum obiisset; solus autem natu minimus superesset Antiochus, qui et ejus fugæ causa Cyzicenus appellatus est; denuo Demetrius ab Arsace expeditus anno altero centesimæ et sexagesimæ secundæ olympiadi regno præesse cœpit, post annos decem in captivitate transactos. Statimque a postliminio Ægypto mentem intendens, Pelusium profectus est: sed mox resistente sibi Ptolemæo Physcone pedem retulit: namque et exercitu, cui erat invisus (2), parum alacri ad bella utebatur. At vero Ptolemæus ira flagrans, misit regem Asianis Alexandrum (3) filium Alexandri, seu dicitatum

A Alexandri filium, qui cum emptus a Ptolemæo putaretur, Zabinae (4) cognomen apud Syros nactus est. Prælio prope Damascum inuito victus Demetrius Tyrum confugit: verum illuc prohibitus ingredi, dum fugam navi molitur cæsus interiiit centesimæ et sexagesimæ quartæ olympiadis anno primo: adeo ut regnaverit ante captivitatem annis tribus, post reditum autem annis quatuor.

21. Demetrium consecutus est filius ejusdem Seleucus, qui statim matris calumniis interemptus est. Res ergo ad Antiochum minorem natu fratrem recidebant centesimæ et sexagesimæ quartæ olympiadis anno altero. Is anno tertio Zabinae fregit, qui ne cladi superesset, veneno mortem hausit. Regnavit autem Antiochus annis undecim usque ad centesimæ sexagesimæ sextæ olympiadis quartum annum: eoque numero unicus etiam annus concluditur, quo frater ejus Seleucus potestatem retinuit. Idem vocitatus est Grypus (id est naso adunco præditus [5]) itemque Philometor. Hic adventante Antiocho qui materno genere frater erat, paterno autem patruelis (6), et cognomento ut paulo ante diximus Cyzicenus, potestate abdicata pergebat Aspendum; quamobrem etiam Aspendius appellatus est ideim cui Grypo et Philometori agnomen erat.

22. Postquam Antiochus Aspendum secesserat, rerum potiebatur centesimæ sexagesimæ septimæ olympiadis anno primo Cyzicenus Antiochus. Sed enim mox secundo anno ejusdem olympiadis redibat C Aspendo Antiochus, Syriamque occupabat, præter quamdam partem (7) Cyziceno adhuc obnoxiam. Ergo imperium bifariam divisum est: quod Grypus

(*) 19. . . κῆσαι αἰχμάλωτον βασιλικῶς ἐφύλαττεν. Ἦν Ἀντιόχῳ καὶ τοῦ Σελεύκου τούτου νεώτερος υἱὸς ὁ Ἀντιόχος ὁ ἐν Κυζικίῳ παρὰ Κρατερῶ τῷ εὐνούχῳ τρεφόμενος, διὰ θεοῦ τοῦ Δημητρίου, ὃς διὰ τοῦτο Κυζικηνὸς ἐπεκλήθη.

20. Ὁ τοίνυν Δημήτριος ἀπολυθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀρσάκου, ὡς εἴρηται, καταθῶν, βασιλεύει. Πτολεμαῖος δὲ ἀγανακτήσας, ὅτι τῷ Πηλουσίῳ προσέβαλεν ὁ Δημήτριος, ἅτε τῶν κατ' Αἴγυπτον πραγμάτων ἐχόμενος πέμπει βασιλέα τῆς Ἀσίας Ἀλέξανδρον, ὡς υἱὸν Ἀλεξάνδρου, ὃς διὰ τὸ ἄγοραστὸς εἶναι νενομισθαὶ τοῦ Πτολεμαίου, Ζαβινὰς ἐπεκλήθη πρὸς τῶν Σύρων. Συμβολῆς δὲ περὶ Δαμασκῶν γενομένης, ἤττηθεις ὁ Δημήτριος φεύγει εἰς Τύρον, κάκει κωλυόμενος εἰσελθεῖν, πλοῖα ἐπιβάς κατεκόπη, βασιλεύσας πρὸ μὲν τῆς αἰχμάλωσις ἔτη τρία, μετὰ δὲ τὴν κάθοδον ἔτη δ'.

21. Διαδέχεται δὲ τὸν Δημήτριον Σέλευκος ὁ υἱὸς, καὶ εὐθὺς ἐκ διαβολῆς τῆς μητρὸς ἀποθνήσκει. Ἀντιόχος δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος παραλαμβάνει τὰ πράγματα τῆς ἑκατοστῆς ἐξηκοστῆς τετάρτης ὀλυμπιάδος ἔτει δευτέρῳ, καὶ τρίτῳ ἔτει νικᾷ τὸν Ζαβινᾶν· ὁ δὲ τὴν ἤτταν μὴ ἐνέγκας φαρμάκῳ ἑαυτὸν διεχρήσατο. Βασιλεύει δὲ ἔτη ια', ἄχρι τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς ἑκατοστῆς ἐξηκοστῆς ἑκτῆς ὀλυμπιάδος· συναριθμεῖται γὰρ ὁ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Σελεύκου ἐνιαυτὸς τῆς ἀρχῆς εἰς τοῦτον. Ἐκλείπει δὲ Γρυπὸς καὶ Φιλομήτωρ. Κατῴντι δὲ τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφῷ Ἀντιόχῳ (8) καὶ ἀνεπιθῶν τὰ ἐκ πατρὸς τῷ ἐπικληθέντι Κυζικηνῷ, περὶ οὗ πρὸ ὀλίγου εἰρήχαμεν, ἐκχωρεῖ τῆς ἀρχῆς ἀπελθὼν εἰς τὴν Ἀσπενδον, ὅθεν καὶ Ἀσπένδιος ἐκλήθη, ὁ αὐτὸς καὶ Γρυπὸς καὶ Φιλομήτωρ ἐπικαλούμενος.

22. Τοῦ τοίνυν Ἀντιόχου εἰς τὴν Ἀσπενδον ἐκχωρήσαντος, ἄρχει ἀπὸ τῆς ρζ' ὀλυμπιάδος ἔτους τοῦ πρώτου ὁ Κυζικηνὸς Ἀντιόχος. Τῷ δὲ δευτέρῳ τῆς αὐτῆς ὀλυμπιάδος κάτεισι πάλιν ἀπὸ τῆς Ἀσπένδου ὁ Ἀντιόχος. Καὶ κρατεῖ μὲν αὐτὸς τῆς Συρίας, ὁ δὲ Κυζικηνὸς τῆς Κολλῆς. Διααιρεθείσης δὲ τῆς ἀρχῆς, ὁ μὲν Γρυ-

(1) Ita rem diserte narrat etiam Chorenensis *Hist.* II, 2. Tum Arsaces cum centum et viginti milibus inde regreditur, cui se Antiochus sorviente hieme, prælio obiecti in loco angusto, ubi ipse una cum exercitu interiiit.

(2) De Syrorum odio in Demetrium propter ejus crudelitatem leg. Diod. *Excerpt.*, ed. Wess.. t. II, p. 592.

(3) *Int. Arm.*, absurde, *Alexandrum Iuni*, ex ὀλόν.

(4) *Zabina* Syriace est *emptus*.

(5) Hic est Armeniaca vox nova *ГОМГЧЕАМ*, quæ videtur explicanda *adunco* (id est *naso adunco præditus*).

(6) Grypus et Cyzicenus, filii uterque Cleopatraz, quæ nupsit primum Demetrio II, a quo Grypi mater effecta est; mox Antiocho Sidetæ, ex quo suscepit Cyzicenus. Erant autem Sidetes et Demetrius II filii uterque Demetrii I, ideoque fratres.

(7) Græce nominatim, *Cælen*, seu *Cælesyriam*, quod vocabulum interpret *Arm.* non intellexit.

LEOP.

(8) Hactenus apud Scaligerum pro Ἀντιόχῳ legitur ἄγχιτράχῳ. abnorme nulliusque sensus vocabulum; nunc Armenius interpret veram nos lectionem edocet.

usque ad centesimæ septuagesimæ olympiadis quartum annum insedit, annis post reditum quindecim in regia potestate versatus : ita ut annis omnino sex supra viginti regnaverit, nempe undecim imperio integro, quindecim bifariam diviso.

23. Jam ipse Cyzicenus a centesimæ sexagesimæ septimæ olympiadis primo anno dominatus est, primo autem centesimæ septuagesimæ primæ defunctus, postquam annis octodecim regnaverat, et quinquaginta vitam produxerat. Porro necis ejus ratio ejusmodi fuit. Grypo Antiocho eo quod diximus tempore fati functo, Seleucus hujus filius adducto exercitu urbes plurimas subigebat. At vero Cyzicenus Antiochus contractis Antiochiæ copiis manus infelici Marte conseruit : tum equo inter hostes elatus, quum jam capiendus esset, educto gladio ipse sibi vitam exhaustit. Quo facto regnum universum cum ipsa Antiochia in Seleuci potestatem redactum est.

24. Contra eum tamen bellum aluit residuus Cyziceni filius Antiochus. Reapse prælio in Cilicia prope urbem Mopsuestiam patrato, victoriam Antiochus adeptus est. Seleucus autem in urbem fuga elapsus, sciscitabatur a civibus num se agnoscerent (1) : cumque se agnitum audisset, ne vivus combureretur, manus illico sibi attulit.

25. Tum fratres ejus, qui gemini dicebantur, Antiochus et Philippus cum exercitu adventantes vi urbem ceperunt, fratrisque ulciscendi causa

eandem subverterunt. Hos tamen Cyziceni filius armis petiit ac debellavit : atque ex his quidem Antiochus Seleuci frater pugna excedens, equo temere oberrans, in Orontem animum delapsus vortice haustus periit.

26. Reliqui erant, qui de regno inter se decertarent, Philippus Seleuci frater Grypo Antiocho natus, et Antiochus Cyziceni filius. Hi orsi ab anno primo (2) olympiadis centesimæ septuagesimæ primæ non sine delectis exercitibus, Syria partem singuli tenebant, bellumque pro Syria universitate gerebant, donec superatus Antiochus ad Parthos se fuga recepit. Idem postea per Pompeium sibi conciliatum agebat, ut in Syriam reduceretur : verum hic pecunia ab Antiochenis accepta, nullam illius curam gessit, urbiq; libertate proprioque jure frui concessit. Interim et Alexandrini missis legatis Menelao, Lamponi et Callimandro rogabant illum (5), ut digresso Alexandria Ptolemæo Dionysio (4) Ægypti regnum una cum Ptolemæi filiiabni capesseret. Verum ipse morbo gravatus interit.

27. Imperio excidit etiam Philippus (5), de quo antea diximus (6), Grypi filius ac Tryphænae (7) Ptolemæo octavo genitæ. Cum autem averet Ægyptum adire, propterea quod ipsum quoque per id tempus Alexandrini cives ad imperium accersebant, Romanus Syriae proconsul Gabinus (8) Pompeii legatus negotium disturbavit. Igitur Syriaticorum

πῶς παρατείνει ἄχρι τῆς ἑκατοστῆς ἑβδομηκοστῆς Ὀλυμπιάδος τοῦ τετάρτου ἔτους, ἔτη μετὰ τὴν κάθοδον ἐπιζήσας δεκαπέντε, ὡς ἄρχει τὰ πάντα εἰκοσι ἕξ, ἔνδεκα μὲν καθ' ἑαυτὸν, πεντεκαίδεκα δὲ τῆς ἀρχῆς διηρημένῃς.

23. Ὁ δὲ Κυζικηνὸς κρατήσας ἀπὸ τῆς ρζ' ἔτους πρώτου τελευτᾶ ἔτει πρώτῳ τῆς ροα' Ὀλυμπιάδος, βασιλεύσας μὲν ἔτη ιη', βιοῦς δὲ τὰ πάντα ἔτη ν'. Τελευτᾶ δὲ τοῦτον τρόπον. Ἀποθανόντος γὰρ τοῦ Γρυποῦ Ἀντιόχου κατὰ τὸν εἰρημένον χρόνον, Σέλευκος ὁ τοῦτου παῖς ἐπειθὼν μετὰ δυνάμειος πολλὰς πόλεις προσηγάγετο. Ἀντιόχος δὲ ὁ Κυζικηνὸς προσαγαγὼν ἐκ τῆς Ἀντιόχειας τὴν δύναμιν, καὶ πασαταξάμενος ἐνίκηθη· ἐνεγεθῆς δὲ ὑπὸ τοῦ ἵππου αὐτοῦ πρὸς τοὺς πολεμίους, καὶ μέλλων συλλαμβάνεσθαι, ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν. Τῆς δὲ βασιλείας ὁ Σέλευκος ἐγγρατῆς γενόμενος παρέλαθε τὴν Ἀντιόχειαν.

24. Πρὸς δὲ τοῦτον ἐπολέμει τοῦ Κυζικηνοῦ υἱὸς γενόμενος Ἀντιόχος. Γενομένης δὲ μάχης ἐν τῇ Κιλικίᾳ περὶ πόλιν τὴν ὀνομαζομένην Μοψουστίαν, ἐνίκησεν ὁ Ἀντιόχος. Σέλευκος δὲ φυγὼν εἰς τὴν πόλιν, καὶ πύθμενος τοὺς ἐγχωρίους ὅτι διεγνώσκασιν αὐτὸν ζῶντα κατακαῦσαι, φθάσας ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν.

25. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ οἱ κληθέντες δίδυμοι, Ἀντιόχος τε καὶ Φίλιππος, ἐπιφανέντες μετὰ δυνάμειος, καὶ τὴν πόλιν βίᾳ χειρωσάμενοι μετήλθον τὴν ἀπὸλοιαν τοῦ ἀδελφοῦ, κατασκάψαντες τὴν πόλιν. Ἐπειθὼν δὲ ὁ τοῦ Κυζικηνοῦ υἱὸς μάχῃ αὐτοὺς νικᾷ. Καὶ τοῦτων Ἀντιόχος μὲν ὁ τοῦ Σελεύκου ἀδελφὸς ἀπὸ τῆς μάχης ἑλαίων τὸν ἵππον, καὶ καταφυγὼν εἰς τὸν Ὀρόντην, ὑπὸ τοῦ βέλθρου κατεφθάρη.

26. Λοιπῶν δὲ ὄντων τῶν ἀμφισθητούντων περὶ τῆς βασιλείας Φιλίππου, τοῦ Σελεύκου μὲν ἀδελφοῦ, υἱοῦ δὲ τοῦ Γρυποῦ Ἀντιόχου, Ἀντιόχου τε τοῦ παιδὸς τοῦ Κυζικηνοῦ, ἀπὸ τρίτου ἔτους τῆς ροα' Ὀλυμπιάδος ἀρξάμενοι, καὶ δυνάμειος ἀξιολόγους ἔχοντες, καὶ μέρος τῆς Συρίας ἐπικρατοῦντες διεπολέμουν πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς Συρίας. Καὶ ἠττηθεὶς Ἀντιόχος εἰς Πάρθους ἀπέφυγε, καὶ ὕστερον Πομπηίῳ ἑαυτὸν ἐνεγειρίσεν, ὡς ὑπ' αὐτοῦ καταθησόμενος εἰς τὴν Συρίαν· ὁ δὲ λαβὼν παρ' Ἀντιόχῳ χρήματα, τοῦ μὲν οὐκ ἐφρόντισεν, αὐτόνομον δὲ τὴν πόλιν εἴασε. Περψάντων δ' ἐπ' αὐτὸν Μενέλαον καὶ Λάμπωνα καὶ Καλλιμάνδρον Ἀλεξανδρέων, ὅπως Πτολεμαίου τοῦ Διονυσίου τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκστάντος, αὐτὸς ἔλθων τῆς Αἰγύπτου βασιλεύσῃ μετὰ τῶν θυγατέρων τοῦ Πτολεμαίου, νόσῳ συσθεθεὶς ἐτελεύτησε.

27. Καταλύεται δὲ καὶ Φίλιππος ὁ τοῦ Γρυποῦ καὶ Τρυφαίνης τῆς Πτολεμαίου τοῦ ὀγδόου υἱὸς ὁ προεირημένος. Καὶ κατιέναι ὀλέοντα αὐτὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον (μετεπέψαντο γὰρ καὶ τοῦτον τότε οἱ Ἀλεξανδρεῖς ἐπὶ

(1) Græce. *intelligensque decretum a popularibus* D Romani. *ut se vivum comburerent.* Idque unice verum est. L.

(2) Græce, *tertio.*

(3) Nempse *Antiochum.*

(4) *Interpres Arm., perperam, Dionysi filio.*

(5) De Philippi et Seleucidarum sine nihil aliud bene tradunt tot Syriaticorum rerum scriptores, nisi quod in Syria regnum Tigranes Armenius successerit, de quo lege Justinum xl, 1, qui cap. 2 ait Tigrani successisse Syrum Antiochum, post quem

(6) *Interpres Arm. ponit hoc comma post Ptolemæum, atque de quibus antea diximus.* Nos Græco adhæsimus, ὁ προεირημένος.

(7) De Tryphæna recole dicta cap. 22. Adde jam Scaligerum, qui in adnot. ad Græca Eusebii, pag. 430, Tryphænam Cleopatram a sorore ejusdem Cleopatra, Lagidarum regina ultima, jam diu distinxit.

(8) De hoc magistratu Gabinii lege Cassium Dionem xxxix, 53.

regum successio hactenus deducta finem nacta est.

28. Sunt autem Asianorum et Syrorum reges singillatim hi.

- I. Asianis imperavit Antigonus annis xviii.
- II. Demetrius obsessor superioribus regionibus et Syriæ annis xviii.
- III. Seleucus Nicator annis xxxiii.
- IV. Antiochus Soter annis xix.
- V. Antiochus Deus annis xv.
- VI. Seleucus Callinicus annis xxi.
- VII. Seleucus Ceraunus annis iii.
- VIII. Antiochus Magnus annis xxxvii.
- IX. Seleucus (1) annis xii.
- X. Antiochus Epiphanes annis xi.
- XI. Antiochus hujus filius anno 1 et mensibus vi.
- XII. Demetrius Soter annis xii.
- XIII. Alexander annis xv (2).
- XIV. Demetrius Demetrii annis iii.
- XV. Antiochus Sidetes annis ix.
- XVI. Demetrius iterum (3) annis iv.
- XVII. Antiochus Grypus annis xxvi.
- XVIII. Antiochus Cyzicenus annis xviii (4).
- XIX. Philippus Grypi annis... (5) sub quo Syriaticæ dominationi finis est impositus.

Post quos Romani.

CAPUT XLI.

De præcipuis auctoribus e quibus hoc opus excerptum est (6).

Romanorum reges, qui a Romulo, quique ab Augusto usque ad nostram ætatem exstiterunt, et Romanorum consules a Julio Cæsare usque ad nos, nunc age jam addam (7) tot memoriis scripto consignatis quas hactenus coacervavi atque hic ordinatim digessi ex Alexandro Polyhistore, ex

τὴν ἀρχὴν) Γαβίνιος ὁ τῆς Συρίας ἀρχὼν Ῥωμαῖος ἐπαρχὸς ὢν τοῦ Πομπητοῦ ἐπέσχε· καὶ οὕτως ἡ βασιλικὴ διαδοχὴ ἦ κατὰ Συρίαν ἀρχὴ τούτων φθάσασα κατελύθη.

28. Ἐστὶν οὖν ἐφεξῆς Ἀσίας καὶ Συρίας βασιλεῖς οἷδε·

- 'Αντίγονος ἐβασίλευσε τῆς Ἀσίας ἔτη ιη'.
 Δημήτριος ὁ Πολιορκητῆς τῶν τε ἀνω τόπων καὶ Συρίας ἔτη ιζ'.
 Σέλευκος ὁ Νικάτωρ, ἔτη λβ'.
 Ἀντίοχος ὁ Σωτήρ, ἔτη ιθ'.
 Ἀντίοχος ὁ Θεός, ἔτη ιε'.
 Σέλευκος ὁ Καλλίνικος, ἔτη κα'.
 Σέλευκος ὁ Κεραυνός, ἔτη γ'.
 Ἀντίοχος ὁ μέγας, ἔτη λς'.
 Σέλευκος ὁ Φιλοπάτωρ, ἔτη ιβ'.
 Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανής, ἔτη ια'.
 Ἀντίοχος ὁ Εὐπάτωρ, ἔτος α', μῆνας ς'.
 Δημήτριος ὁ Σωτήρ, ἔτη ιβ'.

(1) Græce, *Seleucus Philopator*.

(2) Ita etiam Græce, sed superius uterque textus *quinque*.

(3) In textu Arm. hic quidem scribitur *ολοζ*, posteriore autem libro in tabulis regum *ολαζ*, quæ videntur incognitæ voces: utroque autem in loco scribitur in margine *iterum*.

(4) Cod. Arm. xvii, sed idem supra n. 23, xviii, cum Græco consentiens.

(5) Græce *annis 11*, et cod. Arm. in regum laterculis.

A Abydeno qui Assyrias Medicasque historias scripsit, e Manethonis tribus Ægyptiacorum monumentorum libris, e Cephalionis *novem Musarum* libris, e Diodori *Bibliotheca* quadraginta voluminibus quibus breviter historiam usque ad Caium Cæsarem texuit, e Cassii Longini octodecim libris quibus olympiades cccxxviii (8) complexus est, e Phlegontis liberti Cæsaris (9) quatuordecim (10) libris quibus olympiades cccxxix summam continentur, e Castoris libris sex quibus pertingit a Nino usque ad clxxxii olympiadem, e Thalli libris tribus *Memoriarum* ab Ilio capto usque ad clxvii (11) olympiadem, e Porphyrio denique nostræ ætatis philosopho ab Ilio capto usque ad Claudii dominationem.

B

CAPUT XLII.

Tempora Romanorum.

1. Nunc demum ad tempora imperii Romanorum veniendum est, quod ita appellari cœpit septima olympiade qua Romulus Romanam urbem condidit: ex ipso autem tum huic urbi tum reliquis quæ in ejus ditione fuerunt appellatio parta est: namque ante prædictam ætatem modo Latini, modo Aborigines, aliisque temporibus aliter dicti sunt.

2. Itaque post Ilium captum regnavit, apud illos Æneas Anchisæ ejusque posteri, quotquot ante Urbem conditam eidem genti præfuerunt. Et eorum quidem historiam, præter ipsos Romanos, alii quoque plurimi nominatimque Græci summam scripserunt: quo tamen ex numero duos tantum nostri hujus argumenti præclaros testes invocabimus: et statim quidem Dionysium qui *Romanæ historiæ Commentarios* confecit, et præter reliquam materiam Romanas origines primo suo libro strictim persecutus est ab Ænea ejusque posteris

- 'Αλέξανδρος, ἔτη ιε'.
 Δημήτριος Δημητρίου, ἔτη γ'.
 Ἀντίοχος ὁ Σιδιήτης, ἔτη θ'.
 Δημήτριος αὐθις, ἔτη δ'.
 Ἀντίοχος ὁ Γρυπός, ἔτη κς'.
 Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνός, ἔτη ιη'.
 Φίλιππος ὁ τοῦ Γρυπτοῦ, ἔτη β', ἐφ' οὗ ἡ κατὰ Συρίαν ἀρχὴ κατελύθη.

Συνάγεται οὖν ὁ τῆς ὑπὸ Μακεδόνων χρόνος, ἀπὸ μὲν τοῦ Ἀντιγόνου, εἰς ἔτη σοθ', ἀπὸ δὲ Σελεύκου τοῦ Νικάτορος, ἔτη σθθ'. *Porphyrius in Scaligeri excerptis*, p. 61-62.

D (6) Hunc titulum nos addidimus.

(7) Locus hic in codice Arm. perplexus valde est.

(8) Nolim ergo me col. 223, not. 4 cogitavisse de Hippiâ quasi libelli nostri olympiadum auctore.

(9) Nemp *Adriani*.

(10) Suidas scribit xvi. Librum hujus operis decimum tertium aut xiv laudat Origenes in *Celsum* II, 14, 33; decimum tertium Eusebius noster in posteriore libro ad annum mxxlviii.

(11) Apud Aucherum clxy.

regibus usque ad Iliæ conceptum (1) : a quo auctore A ego quidem necessaria quæque et commoda præsentī instituto parce mutuans, hac ratione disponam.

CAPUT XLIII.

E Dionysii Halicarnassei Romanæ Historiæ libro primo.

De primis Romæ incolis (2).

1. Urbem * dominatricem universæ terræ et maris, quæ nunc a Romanis incolitur, veteres chronographi habitata a barbaris aiunt, Siculis videlicet gente indigena. Ante hos autem utrum alios colonos habuerit an vacua fuerit, nemo magnopere adfirmare potest. Jam sublapsis temporibus eandem bello diutino antiquis dominis Aborigines eripuerunt, qui eatenus sine mœnibus sparsim atque vicatim montes insederant. Deinde Pelasgi alique B aliquot Græci regionem tenuisse dicuntur, hique olim quidem Aborigines, postea vero Latini dicti sunt a Latino rege qui calente Iliaco bello rerum potiebatur. Sexdecim demum peractis ætatibus urbem Romulus ædificavit et auxit, opumque ac legum majestatem invexit.

2. Atque hic denuo ad orationis suæ textum revertens hæc ipsa verba conscribit : Aborigines*, a quibus Romanum genus propagatum est (3), quidam ejusdem Italiæ indigenam peculiaremque populum aiunt. (Porro Italiam appello littus universum Ionici sinus marisque Tyrrheni tertiamque terræ partem quam Latini obtinebant (4).) Nomen eorum interpretantur principes, capita gentis vel C primigenios : de aliorum autem scriptorum sententia hac illac aberrantes vocantur, quia nempe ex

pluribus regionibus convenerunt : rursus alii colonias exteras a Libybus (5) illuc venisse dicunt : eruditissimi denique scriptorum Romanorum Græcos fuisse aiunt qui olim in Achaia habitaverunt, multisque ante Trojanum bellum ætatibus turmatim inde migraverint. Tum etiam diserte addit : et rei quidem veritas latet ; ut ego tamen opinor, ex ea gente sunt qui modo Arcades appellantur : namque hi primi Ionico sinu transmisso, in Italia consederunt, duce Ænentro Lycaonis filio, qui post Zeum et Phoroneum quintus erat, ætate septima et decima ante Troicum bellum. Jam Ænentro in montibus vitam agente, provincia Ænotria dicta est, coloni autem Ænotrii, qui deinde Itali audierunt ab Italo rege, unde et regio universa nomen B Italiæ contraxit. Italo successit Morges, a quo Mergetes appellati. Præterea et Ænotri frater, cui nomen Peucetio, colonis pariter ex Arcadia deductis prope sinum Ionicum sedes fixit, ex eoque populis factum est nomen Peucetiis. Hæc omnia opinabili doctrina tradit.

3. At deinde (6) Pelasgorum colonias Græcas venisse in Italiam ad communem cum Aboriginibus incolatum. Tum et ipsis Pelasgis Tyrrhenorum nomen esse inditum, regionique universæ Tyrrheniæ, de Tyrrheni cujusdam eorum principis nomine.

4. Insuper Evandrum*** ex Græcia Palantioque urbe Arcadica cum classe trajecisse, in iisque demum Italiæ locis substitisse, in quibus deinde contigit ut Roma urbs conderetur. Arcadas item tradit Græcas litteras in Italiam secum vexisse, nec

(*) Τὴν ἡγεμόνα γῆς καὶ θαλάσσης ἀπάσης πόλιν ἦν· νῦν κατοικοῦσι Ῥωμαῖοι, παλαιότατοι τῶν μνημονομένων λέγονται καταστῆναι βάρβαροι Σικελιοὶ, ἔθνος αὐθιγενές. Τὰ δὲ πρὸ τούτων, οὐθ' ὡς κατεῖχετο πρὸς ἑτέρων, οὐθ' ὡς ἔρημος ἦν, οὐδεὶς ἔχει βεβαίως εἰπεῖν. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Ἀβοριγίνες αὐτὴν παραλαμβάνουσι, πολέμῳ μακρῷ τοὺς ἔχοντας ἀφελόμενοι, οἱ τὸ μὲν πρότερον ἐπὶ τοῖς ἕρεσιν ὤκουον ἀνευ τευχῶν κωμητῶν καὶ σποράδες. Ἐπεὶ δὲ Πελασγοὶ τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τινὲς ἀναμιχθέντες αὐτοῖς συνήρανο τοῦ πρὸς τοὺς ὁμοτέρμονας πολέμου· μέχρι μὲν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου τὴν ἀρχαίαν τῶν Ἀβοριγίνων ὀνομασίαν ἐτι αἰῶζοντες, ἐπὶ δὲ Λατίνου βασιλείως, ὅς κατὰ τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ἐδούνασταν, Λατίνῳ ἀρχάμενοι καλεῖσθαι. Ῥωμύλου δὲ τὴν πόλιν οἰκίσαντος ἐκκαίδεκα γενεαὶς τῶν Τρωϊκῶν ὕστερον, κ. τ. λ. *Ἐπὶ libro 1, 9.*

(**) Τοὺς δὲ Ἀβοριγίνας ἀφ' ὧν ἄρχει Ῥωμαίων τὸ γένος, οἱ μὲν αὐτόχθονας Ἰταλίας, γένος αὐτὸ καθ' αὐτὸ γενόμενον, ἀποφαίνουσιν. Ἰταλίαν δὲ καλῶ τὴν ἀκτὴν σύμπασαν, ὅσην ὁ Ἴονιός τε κόλπος καὶ Τυρρηνικός καὶ τρίται περιέχουσιν ἐκ γῆς Ἀλπεῖς· καὶ τὴν ὀνομασίαν αὐτοῖς τὴν πρώτην φασὶ τεθῆναι, διὰ τὸ γενέσθαι τοῖς μετ' αὐτοὺς ἄρχει, ὡς περὶ ἀν' ἡμεῖς εἴπομεν γενάρχας ἢ πρωτογόνους. Ἐτέροι δὲ λέγουσιν ἐνεστίους τινὰς καὶ πλάνητας, ἐκ πολλῶν συνελθόντας χωρίων. Ἄλλοι δὲ Λιγύων ἀποίκους μυθολογοῦσιν αὐτοὺς γενέσθαι· οἱ δὲ λογιώτατοι τῶν Ῥωμαίων συγγραφέων Ἑλληνας αὐτοὺς εἶναι λέγουσι τῶν ἐν Ἀχαΐα ποτὲ οἰκησάντων, πολλαῖς γενεαῖς πρότερον τοῦ πολέμου τοῦ Τρωϊκοῦ μεταναστάντας. Τὸ μὲν οὖν ἀληθές ὅπως ποτ' ἔχει, ἄδηλον· εἰ δ' ἔστιν ὁ τούτων λόγος ὕγιης, οὐκ ἀν' ἐτέρου τινὸς εἴησαν ἀποικοὶ γένους, ἢ τοῦ καλουμένου νῦν Ἀρχαδικοῦ· πρῶτοι γὰρ Ἑλλήνων οὗτοι περαιοθέντες τὴν Ἴονιον κόλπον ὤκησαν Ἰταλίαν, ἔχοντας αὐτοὺς Οἰνώτρον τοῦ Λύκαστος· ἦν δὲ πέμπτος ἀπὸ τε Αἰζείου καὶ Φορωνέως. Ὁ δὲ Οἰνώτρος ἐπικαλίδεκα γενεαῖς πρότερον τῶν ἐπὶ Τροίαν στρατευσάντων, ὤκησε ἐπὶ τοῖς ἕρεσιν· ἐκαλεῖτο δὲ ἢ τε χώρα Οἰνωτρία, καὶ οἱ ἄνθρωποι Οἰνωτροί. Βασιλεὺς αὐτοῖς Ἰταλός, ἀφ' οὗ μετωνομάσθησαν Ἰταλοί. Τούτου δὲ τὴν ἀρχὴν Μόργγης διεδέξατο, ἀφ' οὗ Μόργγητες ἐκλήθησαν, κ. τ. λ. *Ἡ δὲ ἐπὶ reliqua sparsim libro 1, 10-12.*

(***) Μετὰ δ' οὐ πολὺν χρόνον στόλος ἄλλος Ἑλληνικός εἰς ταῦτα τὰ χωρία τῆς Ἰταλίας κατάγεται, ἐκ Παλαντίου πόλεως Ἀρχαδικῆς ἀναστὰς· ἡγεῖτο δὲ τῆς ἀποικίας Εὐανόρος. Αἰροῦνται λόφον, ὅς ἐστι νῦν ἐν μέσῳ τῆς Ῥωμαίων πόλεως. Λέγονται δὲ καὶ γραμμάτων Ἑλληνικῶν χρῆσιν εἰς Ἰταλίαν πρῶτοι διακομισαὶ Ἀρχάδες, καὶ μουσικὴν τὴν δι' ὀργάνων, νόμους τε θέσθαι. *Cap. 31-33.*

(1) Absurde interpretes Arm., usque ad Ilii captivitatem, quia Ilii loco Iliæ, et σύλληψιν non concepiam, sed captivitatem intellexit.

(2) Hunc titulum nos supplementus.

(3) Codex Arm., dominatum est, quia ἄρχει ita explicavit interpretes.

(4) Ita Armenius interpretes magnopere recedit a Græco, uti nunc quidem se habet. Arbitror vocabulum Ἀλπεῖς ab eo non fuisse intellectum.

(5) Interpretes Arm. legit Αιθῶνα pro Λιγύων.

(6) Cap. 17-30.

non instrumenta musica, postremo leges ab iisdem A esse propositas.

5. Post hos etiam Herculem classem aliam Græcorum appulisse, prædictaque loca in-sēdisse quibus olim nomen erat Saturnia (1), unde regio quoque universa Saturnia dicta fuit. Porro ab Hercule procreatum ibidem filium Latinum, qui Aboriginum terram rexerit, ex quo his Latinorum nomen adhaerit: quumque Latinus absque liberis obiisset, Æneam Anchisæ filium imperio esse potitum.

6. Jam hæc omnia rursus ad compendium conferens hujusmodi verbis concludit: "Collectitiæ gentes, quæ morum quoque genere cum indigenis mistæ sunt (2), et quarum ex cinno gens Romana confata est, antequam ea, quam modo habent, urbs incolis frequentaretur, hæc sunt. Primo quidem Aborigines, qui Siculos sedibus pepulerunt, Græcam originem ex Peloponneso ducebant, atque, ut opinor, cum Ænotro ex ea quæ nunc Arcadia dicitur migraverunt. Deinde Thessali qui huc confluerunt ex ea quæ olim Hæmonia, nunc vero Thessalia appellatur. Tertio loco Pelasgi (3), qui cum Evandro ex Arcadia et urbe Palantio venerunt. Posthinc turma quædam eorum qui ad Peloponnesiacum bellum (4) socios se Herculi addiderant, accessit. Ad extremum ii qui cum Ænea incolumes ex Ilio, Dardano aliisque Trojanis urbibus evaserunt.

CAPUT XLIV.

Ex eodem libro. De tempore Æneæ in Italiam adventus.

1. Ilium, inquit, captum est æstate jam desinente, diebus septemdecim ante hiemale (5) solstitium, mense Elaphebolione (6), prout Athenienses tempora supputant. Porro supererant, qui eum annum post solstitium implebant, dies quinque (7). Jam septem et triginta post expugnationem diebus videntur mihi Achæi res ejus urbis composuisse, legationesque ab iis qui secesserant excepisse, atque sædus cum iisdem sacramento firmasse. Sequentem autem anno, qui erat ab expugnatione primus (8), post autumnale æquinoctium, Trojani, relicta patria, Hellespontum trajiciebant, factaque in Thraciam exscensione, ibidem hiemem transigebant: quo in loco alios quoque profugos expectabant, seque ad maritimum cursum simul omnes persequendum parabant. Igitur ineunte vere consensio navibus et Thracia solvebant, perque interjecta spatia Siciliam usque meabant, quam ad regionem appulsi annus ibi finitus est, dum alteram hiemem permisti Elymis in Siculis urbibus degunt. Tum idoneo ad navigandum tempore, relicta insula, Tyrrhenum æquor tranabant, et denique Laurentum in Aboriginum littore media eadem æstate tenebant. Mox ea regione subacta Lavinii lares fixebant. Atque ita secundus post captum Ilium annus

(*) Μετὰ τοὺς Ἀρχάδας ἄλλος ἀφικνεῖται σὸς Ἕλληνας, ἄγοντος Ἡρακλέους. Περὶ ταῦτα τὰ χωρία ὑπέμειναν, καὶ πορίζονται λόγον, ὃς ὑπὸ τῶν τότε ἀνθρώπων Σατόρνιον ἐλέγετο, καὶ ἄλλη δὲ ἀκτὴ σύμπασα Σατορνία ὀνομαζομένη. Λέγουσι δὲ τινες αὐτὸν καὶ παῖδα ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις καταλιπεῖν Λατίνον, [ὃν ἀνδρωθέντα τὴν Ἀβοριγίνων ἀρχὴν παραλαβεῖν. Τούτου δὲ ἀπαίδος τελευτήσαντος, περιστῆναι τὴν ἀρχὴν εἰς Αἰνείαν τοῦ Ἀγγέλου. Cap. 34-43.

(**) Τὰ μὲν δὴ συνελθόντα ἔθνη, καὶ κοινωσάμενα τοὺς βίους, ἐξ ὧν τὸ Ῥωμαίων γένος ὤρμηται, πρὶν ἢ νῦν ἔχουσιν οἰκισθῆναι πόλιν, ταῦτα ἐστίν. Ἀβοριγίνες μὲν πρῶτον, οἱ Σικελεῖς ἐξανέστησαν ἐκ τούτων τῶν χωρίων, Ἕλληνας ὄντες τὸ ἀρχαῖον ἐκ Πελοποννήσου, τῶν σὺν Οἰνῶτρῳ μετενεγκαμένων τὴν οἰκιστὴν ἐκ τῆς καλουμένης νῦν Ἀρχαδίας. Ἐπειθ' οἱ μεταστάντες ἐκ τῆς τότε μὲν Αἰονίας, νῦν δὲ Θετταλίας καλουμένης, Πελασγοί. Τρίτοι δὲ οἱ σὺν Εὐάνδρῳ παραγενηθέντες ἐς Ἴταλιαν ἐκ Παλαντίου πόλεως. Μετὰ δὲ τούτους τῶν σὺν Ἡρακλεῖ στρατευομένων Πελοποννησίων Ἐπειοὶ τε καὶ Φενεᾶται οἷς καὶ τρωϊκὸν τι ἐμέμικτο. Τελευταῖοι δὲ οἱ διασωθέντες σὺν Αἰνείᾳ Τρώες ἐξ Ἰλίου τε καὶ Δαρδάνου καὶ τῶν ἄλλων Τρωϊκῶν πόλεων. Cap. 60.

1. Ἴλιον μὲν γὰρ ἦλιν τελευτῶντος ἤδη τοῦ θέρους, ἑπτακαίδεκα πρότερον ἡμέραις τῆς θερινῆς τροπῆς, ἔγδοθ' ἐφθίνοντος μηνὸς βαρτηλιῶνος, ὡς Ἀθηναῖοι τοὺς χρόνους ἄγουσι. Περιτταὶ δὲ ἦσαν αἱ τὸν ἐνιαυτὸν ἐκείνον ἐκπληροῦσαι μετὰ τὴν τροπὴν εἰκοσι ἡμέραι. Ἐν δὲ ταῖς ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, ταῖς ἀπὸ τῆς ἀλώσεως διαγενομέναις τὰ τε περὶ τὴν πόλιν οἰμαὶ διοικήσασθαι τοὺς Ἀχαιοὺς, καὶ τὰς πρεσβείας ἐπιδέξασθαι τὰς παρὰ τῶν ἀφροστηκῶτων, καὶ τὰ ὄρκια ποιήσασθαι πρὸς αὐτούς· τῷ δ' ἐξῆς ἔτει, πρῶτον δὲ μετὰ τὴν ἄλωσιν, περὶ τὴν μετοπωρινὴν ἱσημερίαν ἄραντες οἱ Τρώες ἐκ τῆς γῆς, περαιούνται τὸν Ἑλλήσποντον· καὶ καταχθέντες εἰς τὴν Θράκην, αὐτοὺς διατρίβουσι τὴν χειμερινὴν ὥραν, δεχόμενοι τε τοὺς ἐτι συνιόντας ἐκ τῆς φυγῆς, καὶ παρασκευαζόμενοι τὰ εἰς τὸν ἀπόπλου. Ἐκ δὲ τῆς Θράκης ἀναστάντες ἔαρὸς ἀρχομένου, τελοῦσι τὸν μεταξὺ πλοῦν, ἄχρι Σικελίας· ἐκεῖ δὲ ὀρμισσάμενοι αὐτοῖς τὸ ἔτος τοῦτο τελευτᾶ, καὶ διατρίβουσι τὸν δεῦτερον χειμῶνα, τὰς πόλεις συνοικίζοντες τοῖς Ἑλύμοις ἐν Σικελίᾳ. Πλωτῶν δὲ γενομένων ἄραντες ἀπὸ τῆς νήσου, πρῶτος τὸν Τυρρηνικὸν πέλαγος, καὶ τελευτῶντες εἰς Λαυρεντῶν ἀφικνοῦνται, τὸν Ἀβοριγίνων αἰγιάλον, μεσοῦσθαι θερείας. Λαβόντες δὲ τὸ χωρίον, οἰκίζουσιν ἐν αὐτῷ Λαυρύνιον, τὸν δεῦτερον ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ἐκπληρώσαντες ἐνιαυτὸν. Καὶ περὶ μὲν τούτων ὡς ἔχω δόξης, δεδιῶται μοι. Αἰνείας δὲ κατασκευάσας ἱεροῖς τε καὶ τοῖς ἄλλοις κόσμοις ἀποχωρῶντας τὴν πόλιν, ὧν τὰ πλείστα ἔτι καὶ εἰς ἐμὲ ἦν, τῷ

(1) Interpres Arm., Saturnius; idque ad Herculem incaute retulit, cum reapse fuerit loci seu colliis nomen.

(2) Ita Arm. interpres.

(3) Pelasgos distinxit ab Evandri sociis ipse Armenius interpres, col. 269. Ergo, ut in Græco textu, ad priorem potius periodum vocabulum illud referendum est.

(4) Ita Arm. interpres.

(5) Ita codex Arm. cum Græce nunc sit æstitum.

D Sed enim et Lapus Dionysii interpres videtur legisse vernum.

(6) Ita codex Arm. Est autem hic Februarius, uti H. Stephanus certe definit; Thargelion autem videtur Aprilis.

(7) Textus Græcus editus, dies viginti. Scaliger De emend. temp. lib. 1, p. 43, scribendum censet dies xxi.

(8) Codex Arm., sequente etiam anno ante captam (Trojam).

circumactus est. Hæc ego, prout mea sententia fe-
rebat, exposui. Cæterum Æneas fanis aliisque orna-
mentis plurima urbis loca instruebat, quæ mea
adhuc ætate partim supersunt, et sequente anno,
qui tertius post discessum erat, Trojanis tantum-
modo imperabat; quarto tamen regnum quoque mo-
rientis Latini sibi vindicabat, jure videlicet affini-
tatis hæreditatisque quæ ad Laviniam defuncto Latino
perveniebat. Tum paulo post pergit dicere: His de
causis cum bellum pugnaque atrox coorta esset,
Latinus et Turnus cum aliis multis desiderati sunt,
superiores autem discesserunt Æneæ socii: atque
regnum affinitatis jure ad se devolutum Æneas ob-
tinebat, idque annis tribus post Latini necem rege-
bat, donec anno quarto consumptus bello est.

2. Et paucis interjectis ait: Postquam Æneas
mortali vita migraverat, anno post Ilium captum
prorsus septimo Latinorum princeps cæpit esse
Euryleon, qui Ascanius in exsilio (1) fuerat appel-
latus. Deinde narrationem persequens ait: Cum
octavo et tricesimo regni anno obiisset Ascanius,
regia dignitas ad Silvium Ascanii fratrem recidit,
qui Æneæ natus erat posthumus ex Lavinia Latini
filia. Et paulo inferius dicit: Silvio undetriginta
annis potestate functo, Æneas filius in regnum suc-
cessit, qui annis undetriginta (2) dominatus est.
Post hunc Latinus quindecim annis et uno. Post
hunc Alba undequadragesimo annis. Post Albam
Epistus (3) sex cum viginti annis. Deinde Capys
annis octo et viginti. Deinde Calpetus annis trede-

cim potestatem tenuit. Deinde Tiberinus octo annis
regnavit. Hic prælio occubuit quod in fluvii cujus-
dam ripa patralum dicitur: equo nimirum in vorti-
cem annis excussus cognominem fluvium sibi fecit,
qui cum antea diceretur Alba (4), mox Tiberis ap-
pellatus est.

3. Tiberini successor regnavit Agrippa anno uno
supra quadraginta. Post Agrippam Amulius (5) acer
Deoque (6) invisus tyrannus undeviginti annis. Hic
deorum contemptor machinas ad simulanda fulmi-
na struxit, et tonitruum sonitus imitatus est, ut
terrore percussis hominibus, divino quasi honore
dignus haberetur. Sed enim imbribus fulminibus-
que in ejus domum irruentibus, lacus item regiæ
adjacens præter consuetudinem in ejusdem domum
exundavit: atque ita ille cum universa domo sua ex-
terminatus est. Et nunc etiam quadam in parte,
lacu deficiente, subsidentibus aquis et fundo æquo-
ris quieto, cubiculorum rudera aliorumque ædifi-
ciorum vestigia se produnt.

4. Jam qui huic in imperium successit Aventi-
tius (7) (de quo unus e collibus septem, qui intra
Romanam urbem sunt, nomen contraxit) triginta
et septem annis dominatus est. Post hunc Procas
annis octo et viginti. Postea Amulius qui contra fas
regnum Numitori majori fratri interceptum tyran-
nice tenebat annis quadraginta duobus. Jamvero
interfecto Amulio a filiis sacræ (8) puellæ, sicuti mox
dicemus, Romulo et Remo, illo, inquam, mortuo
legitimam dominationem adibat Numitor matris Ju-

μὲν ἐξῆς ἐνιαυτῶ, τρίτῳ δὲ ἀπὸ τῆς ἐξόδου, Τρωῶν ἐβασίλευσε μόνον· τῷ δὲ τετάρτῳ τελευτήσαντος Λατίνου, καὶ τῆν ἐκεῖνου βασιλείαν παραλαμβάνει, τῆς τε κηδείας οικειότητι τῆς πρὸς αὐτὸν, ἐπικλήρου τῆς Λαύνας γενομένης μετὰ τὸν Λατίνου θάνατον. Πολέμου δὲ ἐκ τῶν ἐγκλημάτων τούτων γενομένου καὶ μάχης ἰσχυρᾶς, Λατίνος μὲν ἀποθνήσκει καὶ Τυρὸς καὶ τῶν ἄλλων συγγόι· κρατοῦσι δ' ὅμως οἱ σὺν Αἰνεῖα· ἐκ δὲ τούτου τὴν ὑπὸ τῷ κηδεσθῆ γενομένην ἀρχὴν Αἰνεῖας παραλαμβάνει· τρία δὲ βασιλεύσας ἔτη κατὰ τὴν τοῦ Λατίνου τελευτήν, τῷ τετάρτῳ θνήσκει κατὰ πόλεμον. *Cap. 64.*

2. Αἰνεῖου δ' ἐξ ἀνθρώπων μεταστάτος ἐβδόμῳ μάλιστα ἔτει μετὰ τὴν Ἰλίου ἄλωσιν, Εὐρυλέων παρέλαβε τὴν Λατίνων ἡγεμονίαν, ὁ μετονομασθεὶς Ἀσκανῖος ἐν τῇ φυγῇ. *Cap. 65.*

Ἀσκανίου δὲ ὀγδόῳ καὶ τριακοστῷ ἔτει τῆς βασιλείας τελευτήσαντος, παρέλαβε τὴν ἡγεμονίαν Σιλουῖος, ἀδελφὸς ὢν Ἀσκανίου, μετὰ τὸν Αἰνεῖου θάνατον γενόμενος ἐκ Λαύνας τῆς Λατίνου θυγατρὸς. *Cap. 70.*

Σιλουῖου δ' ἐνὸς δέοντα τριάκοντα ἔτη κατασχόντος τὴν ἀρχὴν, Αἰνεῖας υἱὸς αὐτοῦ διαδεξάμενος τὴν δυναστείαν, ἐν πλείω τριάκοντα ἔτων ἐβασίλευσε. Μετὰ δὲ τούτου, ἐν καὶ πενήτηκοντα Λατίνος ἤρξεν ἔτη. Ἄλδας δὲ μετὰ τούτου ἐνὸς δέοντα τετταράκοντα ἔτων ἐβασίλευσε. Μετὰ δὲ Ἄλδαν Κάπετος ἐξ ἐπὶ τοῖς εἰκοσιν. Ἐπειτα Κάπυς δυοῖν δέοντα τριάκοντα. Μετὰ δὲ Κάπυν Κάλπετος ἄχρι τρισκαίδεκα ἔτων κατέσχε τὴν ἀρχὴν. Ἐξῆς δὲ Τιβερινὸς ὀκταετῆ χρόνον ἐβασίλευσε· τελευτῆσαι δὲ τούτου ἐν μάχῃ παρὰ ποταμῷ γενομένη λέγεται· παρενεχθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ βέβηματος, ἐπώνυμον ἑαυτοῦ κατέλιπε τὸν ποταμὸν, Ἄλθουλιαν καλούμενον πρότερον.

3. Τιβερινοῦ δὲ διάδοχος Ἀγρίπας ἐν καὶ τετταράκοντα ἐβασίλευσεν ἔτη. Μετὰ δὲ Ἀγρίπαν, Ἀλλάδης, τυραννικὸν τι χρῆμα καὶ θεοῖς ἀπεχθόμενος, ἐνὸς δέοντα εἰκοσιν, ᾧ περιφρονούντι τὰ δαιμόνια κατεσκευάστο κεραυνῶν τε μετρήματα καὶ κτύποι βρονταῖς ἐμφορεῖς, οἷς δεδίττεσθαι τοὺς ἀνθρώπους ὡς θεὸς ἤξίου. Ὀμβρῶν δὲ καὶ κεραυνῶν εἰς τὸν οἶκον κατασκηψάντων, τῆς τε λίμνης, παρ' ἣν οἰκῶν ἐτύγγανε, πλημυρᾶν οὐκ εἰσθῶσαν λαβούσης, κατακλυσθεὶς πανοικίος ἀπόλλυται. Καὶ νῦν ἔτι διαλειπούσης τῆς λίμνης ἐν μέρει τινι, ὅταν ὑπονοστήσῃ τὸ νῆμα, καὶ σταθερὸς ὁ βυθὸς γένηται, παστάδων ἐρέπια καὶ ἄλλα οἰκήσεως ἔργα φαίνεται.

4. Αὐσεντιῶν δὲ μετὰ τούτου τὴν δυναστείαν διαδεξάμενος, οὗ τῶν ἐπτὰ λόφων τις ἐπώνυμος ἐγένετο τῶν συμπεπολισμένων τῇ Ῥώμῃ, τριάκοντα καὶ ἐπτὰ ἔτη τὴν ἀρχὴν κατέσχε. Πρόκας δὲ μετὰ τούτου ἔτη εἴκοσι καὶ τρία. Ἐπειτα Ἀμούλιος, ὃς οὐ σὺν δίκῃ τὴν βασιλείαν κατασχὼν Νεμέτωρι προσήκουσαν, ὃς ἦν

(1) Arm. interpres, *fuga*.

(2) Græce xxxi.

(3) Græce *Capetus*.

(4) Ita cod. Arm. Jam ne corrigam *Albula*, ut est in Græco, vetat me Diodorus infra col. 281, qui Græco etiam scribit *Alba*. Confer etiam col. 283.

(5) Græcus textus vulgatus pro *Amulius* habet Ἀλλάδης, non tamen sine variis lectionibus Ἀλλώ-

D dios et Ἀλλάδιος.

(6) Græce, *diisque*.

(7) Dicerem cum vulgato Græco *Aventinas*, nisi codices Græci collem etiam *Aventium* aliquando appellarent.

(8) Utiur interpres Arm. eodem epitheto quo appellat etiam divina Biblia cap. 18, n. 5.

venum pater. Porro altero imperantis Numitoris anno, qui erat post Ilium captum tricesimus secundus supra quadringentesimum (1), coloniam amandabant Albani Romulo et Remo ducibus, Romamque condebant eodem (2) septimæ olympiadis anno, quo vincebat stadium Daicles (3) messenius, atque Athenis imperabat Charops decennalis potestatis anno primo.

Idem scriptor sequentia etiam prædicto libro addit, vario modo Romanæ urbis historiam traditam esse ostendens.

CAPUT XLV.

De urbe Roma condita.

1. Cum magnopere disputatum sit de Urbe condita, nempe et de ædificii tempore et de ejusdem auctoribus; tamen ut ego opinor, nulla satis idonea narratio exstat, quam cuncti videlicet perfunctorie faciunt (4). Cephalion quidem Gergesæus (5), scriptor admodum antiquus (6), altera post Iliacum bellum ætate conditam ait Urbem ab iis qui Ilio incolumes cum Ænea discesserunt: ejusque incolatus (7) auctorem putat ipsum ducem coloniae Romanæ, quem unum ex Æneæ filiis affirmat. Nam

A quatuor liberos susceptos ab Ænea dicit, Ascanium, Euryleontem, Romulum et Romum (8). Et quidem a Diodoro (9) quoque atque Agathymo (10) multisque aliis idem et tempus et dux coloniae profertur. Verum qui Argivorum res sacras (11) et cætera gesta collegit (12), is Æneam e Molossis in Italiam cum Ulyxe appulsum, Urbem incolis frequentavisse ait, eamque appellasse ex quadam Latina (15) femina Romam: hanc autem cæteris ait Trojanis civibus (14), vagi erroris fessis atque pertæsis auctorem fuisse, ut secum naves inflammarent. Huic consonant Damastes Sigensis (15) alii que nonnulli.

2. Sed enim philosophus Aristoteles ait, Achæos aliquot Troja revertentes, dum Maleum (16) navigarent, sæva hieme correptos, ventis hac illac per universum maris tractum vagari coactos, tandem locum Opicæ tenuisse nomine Latium, quod Tyrheni maris vastitati adjacet. Jam vero cum terram libenter admodum aspexissent, subductis navibus hiemalem tempestatem ibidem transegisse, mox vere ineunte cursum instauraturos: verum navibus nocturno incendio absumptis, cum non

αὐτῶν πρῶτος ἀδελφός, δύο καὶ τετταράκοντα ἔτη δυναστεύει. Ἀμουλίου δὲ ἀναιρεθέντος ὑπὸ Ῥωμύλου καὶ Ῥώμου, τῶν ἐκ τῆς ἱερᾶς κόρης γενομένων, ὡς αὐτίκα λεγθήσεται, μετὰ τὸν ἐκεῖνου θάνατον ἀπολαμβάνει τὴν κατὰ νόμον δυναστείαν Νεμέτωρ ὁ τῶν νεανίσκων μητροπάτωρ. Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει τῆς Νεμέτωρος ἀρχῆς, δευτέρῳ δὲ καὶ τριακοστῷ καὶ τετρακοσιοστῷ μετὰ τὴν Ἰλίου ἄλωσιν, ἀποικίαν στείλαντες Ἀλβανοί, Ῥωμύλου καὶ Ῥώμου τὴν ἡγεμονίαν αὐτῆς ἔχόντων, κτίζουσι Ῥώμην, ἔτους ἐνεστώτος πρώτου τῆς ἑβδόμης Ὀλυμπιάδος, ἣν ἐνίκα στάδιον Δαϊκῆς μεσήνιος, ἀρχόντος Ἀθῆναι Χαροποῦ ἔτος τῆς δεκαετίας πρώτων. Cap. 70.

1. Ἀμφισβητήσεως δὲ πολλῆς οὖσης καὶ περὶ τοῦ χρόνου τῆς κτίσεως, καὶ περὶ τῶν οἰκιστῶν τῆς πόλεως, οὐδὲ αὐτὸς ὤμην δεῖν ὡσπερ ὁμολογούμενα πρὸς ἀπάντων ἐξ ἐπιόρουμης ἐπελθεῖν (17). Κεφάλων μὲν γὰρ ὁ Γεργίθιος, συγγραφεὺς παλαιὸς πάνυ, δευτέρῳ γενεᾷ μετὰ τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ἐκτίσθαι λέγει τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν ἐξ Ἰλίου διασωθέντων σὺν Αἰνεῖα· οἰκιστὴν δὲ αὐτῆς ἀποφαίνει τὸν ἡγεσάμενον τῆς ἀποικίας Ῥώμον· τοῦτον δ' εἶναι τὸν Αἰνείου παῖδων ἕνα· τέτταρας δὲ φησὶν Αἰνεῖα γενέσθαι παῖδας, Ἀσκάνιον, Εὐρύλονον, Ῥωμύλον, Ῥώμον. Εἴρηται δὲ Δημαγόρα καὶ Ἀγαθύμου καὶ ἄλλοις συγροῖς ὃ τε χρόνος καὶ ἡ τῆς ἀποικίας ἡγεμονία ὁ αὐτός. Ὁ δὲ τὰς ἱερείας τὰς ἐν Ἀργεὶ καὶ τὰ κατὰ ἑκάστην παρχθέντα συναγαγὼν, Αἰνεῖαν φησὶν ἐκ Μολοσσῶν εἰς Ἰταλίαν ἐλθόντα μετ' Ὀδυσσεύς, οἰκιστὴν γενέσθαι τῆς πόλεως· ὀνομάσαι δ' αὐτὴν ἀπὸ μιᾶς τῶν Ἰλιάδων Ῥώμης· ταύτην δὲ λέγει ταῖς ἄλλαις Τρωάσι παρακλεισασμένην, κοινήν μετ' αὐτῶν ἐμπροσθεῖν τὰ σκάφη, βαρυνομένην τῇ πλάνῃ· ὁμολογεῖ δ' αὐτῷ καὶ Δαμαστῆς ὁ Σιγεύς καὶ ἄλλοι τινές.

2. Ἀριστοτέλης δὲ ὁ φιλόσοφος Ἀχαιῶν τινὰς ἱστορεῖ τῶν ἀπὸ Τροίας ἀνακομισσάμενων περιπλέοντας Μιλήιον, ἔπειτα χειμῶνι βιαίῳ καταληφθέντας, τέως μὲν ὑπὸ τῶν πνευμάτων φερομένους πολλαχῆ τοῦ πελάγους πλανᾶσθαι· τελευτώντας δ' ἐλθεῖν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς Ὀπικῆς, ὃς καλεῖται Λάτιον, ἐπὶ τῷ Τυρρηνικῷ πελάγει κείμενον· ἀσμενούς δὲ τὴν γῆν ἰδόντας, ἀνεκλύσαι τε τὰς ναῦς αὐτῶν, καὶ διατρίβειν τὴν χειμερινὴν ὥραν, παρασκευαζομένους ἕαρος ἀρχομένου πλεῖν ἐμπροσθεῖσιν δὲ αὐτοῖς ὑπὸ νύκτα τῶν νῶν, οὐκ ἔχοντας ὅπως ποιήσονται τὴν ἀπαρσιν, ἀβουλήτῳ ἀνάγκῃ τοὺς βίους ἐν ᾗ κατήχθησαν χωρὶν ἰδρύσασθαι· συμβῆναι δὲ αὐτοῖς τοῦτο διὰ γυναῖκας αἰχμαλώτους, ὃς ἔτυχον ἔχοντες ἐξ Ἰλίου, ταύτας δὲ κατακαῦσαι τὰ

(1) Ita verissime textus Græcus vulgatus. Ast codex Arm., cum aliquot Græcis codicibus falsissime *trecentessimus*. Sane cum Romam olympiade septima conditam sæpe dicat Eusebius, moxque apud eundem Cato et Diodorus hunc annum 452 vel 453 post Trojam captam decurrisse dicant, sequitur ut vulgata Græca lectio prorsus retinenda sit. L.

(2) Græce, *primo*.

(3) Superius, col. 225, *Darcles* in Arm. codice, at Græce ibidem, *Diocles*.

(4) Sic a Græco, qui nunc legitur, textu magnopere recedit textus Armenius. Neque tamen idem caret obscuritate vel ambiguitate.

(5) Ita etiam apud Syncel. p. 192, Γεργισαῖος. Videtur autem Eusebius ita scripsisse; Syncellus enim predicto loco caput hoc Eusebianum pene totum exseribit. Sed melior lectio textus Dionysiani *Gergithius*, cui suffragatur etiam codex Ambrosianus.

(6) In codice Arm. lacuna est unius vocabuli; sed, ut videtur, frustra.

(7) Interpres Arm. sæpe in hoc capite verbum Græcum οἰκίζω cum derivatis haud explicat *condo*, sed *habito*, sive *incolis frequento*.

(8) Ita hic et sæpe codex Arm., uti et Græcus textus, *Romum*.

(9) Græce, *Demagora*.

(10) Ita etiam Syncellus, quem in edendis Græcis fragmentis nos hic et alibi interdum secuti sumus. At Græcus textus vulgatus, *Agathyllo*.

(11) Ita Arm. interpres, quia sacerdotes feminas Argis eponymias ignoravisse videtur.

(12) Ita rursus discrepat Armenius interpres.

(13) Græce *Iliaca*.

(14) Ita loquitur Armenius interpres. Imo *pro civibus* dicit *civitatibus*.

(15) Syncellus *Ægiensis*. Jam in Arm. codice mendose scribitur *Edamastes*.

(16) Ita Arm. interpres, et Græce Syncellus. Est autem intelligendus *sinus Maleus*.

(17) Codex Gr. Ambr., ἀπειλοεῖν.

possent discedere, invitos in eo quo appulerant loco sedes fixisse. Hunc porro *casam* contigisse iis captivarum mulierum opera ab Ilio abductarum, quæ metuentes ne, si in Achaiam irent, inibi servitutum servirent, navibus flammam injecerunt.

3. Callias autem, qui res gestas ab Agathocle scripsit, Romam, feminam quamdam Trojanam in Italiam cum aliis devectam, nupsisse Latino Aboriginum regi ait, ex eaque procreatos filios Romum et Romulum, qui Urbem fundaverint, eidemque matris suæ nomen imposuerint. At vero Xenagoras historicus ex Ulyxe et Circe (1) tres genitos ait liberos Romum, Antiam, et Ardeam, qui tres urbes a se conditas de nominibus suis nuncupaverint. At tamen Dionysius Chalcidensis a Romo conditam Urbem affirmat, quem, inquit, alii Ascanio, alii Emathione genitum dixerunt. Neque desunt qui Romam excitatam aiunt a Romo, qui ex Italo et Leuce Latini filia ortus est.

4. Quanquam e Græcis scriptoribus complures alios revera appellare possum, qui adhuc aliter de Urbis conditoribus disserunt; tamen ne verbosior existimer, ad Romanos scriptores (2) accedam. Vestustus profecto sive sermonum scriptor (3) sive historicus nemo Romanus est: tantum ex antiquis memoriis, quæ in sacris libris asservantur, unusquisque lucubrationes suas concinnavit. Jam horum alii Æneæ filios aiunt Romulum et Remum (4) Romæ conditores: alii ex Æneæ filia genitos, sed pa-

trem non definiunt: hosque ab Ænea Latino Aboriginum regi datos obsides, quo tempore indigenæ cum advenis sædus icebant: quos quidem exceptos Latinus tum benigne alendos curaverit, tum sine masculis liberis vita decedens in dominii sui partem quamdam successores vocaverit.

5. Alii vero narrant, Ænea e vivis sublato, Ascanium universam Latini ditionem obtinuisse, quam tamen cum fratribus communicaverit Romulo et Romo, terra videlicet Latinorum potentiaque (5) tripartito divisa. Ipsum vero Albam atque alia oppidula condidisse: at Romum Capuam a proavo Capy appellatam (6); itemque ab Anchisa avo Anchisam; tum etiam Æneam (postea Anicavum (7) dictam) ex patre; denique de suo nomine Romam (8). Jam vero hanc urbem aliquandiu destructam, per alios denuo colonos quos Albani deduxerint, ducibus Romulo et Remo, pristinam formam recuperavisse: ita ut duplex sit Romæ conditus, prior quidem paulo post Trojanum bellum, alter vero quindecim interpositis ætatibus superiorem consequatur.

6. Imo si quis remotiora adhuc tempora inspiciat, tertium quemdam his vetustiore inveniet Romæ conditum, antequam Æneas Trojanie ad Italiam adventarint. Atque hunc non vulgaris aliquis scriptor narrat, sed ipse Antiochus Syracusanus cujus superius meminimus (9). Is ait, regnante in Latio (10) Morgete (11) (erat autem eo tempe-

πολιτα, φοβουµένας τὴν οἰκαδὲ Ἀγαϊῶν ἄπαρσιν, ὡς εἰς δουλείαν ἀφειροµένας.

3. Καλλιᾶς δὲ ὁ τὰς Ἀγαθοκλέους πράξεις ἀναγράφας, Ῥώμην τινὰ Τρωάδα τῶν ἀφικνουµένων ἄµα τοῖς ἄλλοις Ῥωσῖν εἰς Ἰταλίαν, γήµασθαι Λατίνω τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀβοριγίνων, καὶ γεννησάµην δύο παῖδας, Ῥώµον καὶ Ῥωµύλον· οἰκίσαντας δὲ πόλιν, ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς θέσθαι τοῦνοµα. Ξεναγόρας δὲ ὁ συγγραφεὺς, Ὀδυσσεύς καὶ Κίρκης υἱὸς γενέσθαι τρεῖς, Ῥώµον, Ἀντίαν, Ἀρδέαν· οἰκίσαντας δὲ τρεῖς πόλεις, ἀφ' ἑαυτῶν θέσθαι τοὺς κτίσµασι τὰς ὀνοµασίας. Διονύσιος δὲ ὁ Χαλκιδεὺς οἰκιστὴν μὲν ἀποφαίνει τῆς πόλεως Ῥώµον, τοῦτον δὲ λέγει κατὰ μὲν τινὰς Ἀσκανίου, κατὰ δὲ τινὰς Ἡµαθίωνος παῖδα εἶναι. Εἰσὶ δὲ τινες οἱ τὴν Ῥώμην ἐκτίσθαι λέγουσιν ὑπὸ Ῥώμου τοῦ Ἰταλοῦ, μητρὸς δὲ Λευκῆς (12) τῆς Λατίνου θυγατρὸς.

4. Ἐχὼν δὲ πολλοὺς καὶ ἄλλους τῶν Ἑλληνικῶν παρῆχεσθαι συγγραφεῶν, οἱ διαφόρους ἀποφαίνουσι τοὺς οἰκιστὰς τῆς πόλεως, ἵνα μὴ δόξαιµι μακρηγορεῖν, ἐπὶ τοὺς Ῥωµαίων ἐλευσοµαι συγγραφεῖς. Παλαιὸς μὲν οὖν οὐτε συγγραφεὺς οὐτε λογογράφος ἐστὶ Ῥωµαίων οὐδὲ εἰς ἐκ παλαιῶν μέντοι λόγων ἐν ἱεραῖς δέλτοις σωζοµένων ἕκαστος τις παραλαβὼν ἀνέγραψε. Τούτων δὲ τινες μὲν Αἰνείου γενέσθαι υἱὸς λέγουσι Ῥωµύλον καὶ Ῥώµον, τοὺς οἰκιστὰς τῆς Ῥώµης· ἕτεροι δὲ θυγατρὸς Αἰνείου παῖδας· οὗτοι δὲ πατρός, οὐκέτι διορίζοντες· εὐθὴνα δ' αὐτοὺς ὑπ' Αἰνείου Λατίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀβοριγίνων δηµηρέυσοντας, ὅτε αἱ πίστεις τοῖς ἐπιχωρίοις πρὸς τοὺς ἐπιλυθὰς ἐγένοντο· ἀσπάζοµενον δὲ αὐτοὺς Λατίνον τῆ τε ἄλλῃ θεραπείᾳ περιέπειν εὖ, ἐκχόνον τε ἀρβένους ἀπαῖδα τελευτώντα, διαδόχους μέρους τινὸς τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς καταλιπέιν.

5. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν Αἰνείου τελευτήσαντος, Ἀσκανίων ἀπασαν τὴν ἀρχὴν παραλαβόντα, νείµασθαι πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Ῥωµύλον τε καὶ Ῥώµον, τὴν τε γῆραν καὶ τὴν δύναµιν τῶν Λατίνων τριχῆ· αὐτὸν μὲν δὴ τὴν τε Ἀλβαν κτίσαι· καὶ ἄλλ' ἅττα πολισµατα· Ῥώµον δὲ Καπύην μὲν, ἀπὸ τοῦ προπάππου Κάπυος. Ἀγχιταν δὲ, ἀπὸ τοῦ προπάτορος Ἀγγίτου. Αἰνεῖαν δὲ, τὴν ὑστερον κληθεῖσαν Ἀνεῖκλον, ἀπὸ τοῦ πατρὸς Ῥώµης· δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ. Ταύτην δὲ χρόνους τινὰς ἐρηµωθεῖσαν, ἑτέρας αὖθις ἐλθούσης ἀποικίας, ἦν Ἀλβανοὶ ἐστειλαν, ἠγοµένου Ῥωµύλου καὶ Ῥώµου, τὴν ἀρχαίαν κτίσιν ἀπολαβεῖν· ὥστε διττὰς εἶναι τῆ Ῥώμῃ τὰς κτίσεις, τὴν μὲν ὀλίγον ὑστερον τῶν Τρωϊκῶν γενοµένην, τὴν δὲ πεντεκαίδεκα γενεαῖς ὑστεροῦσαν τῆς προτέρας.

6. Εἰ δὲ τις ἀπίδειν βουλήσεται τὰ προωτέρα, καὶ τρίτῃ τις ἀρχαιότερα τούτων εὐρεθήσεται Ῥώμῃ, γενοµένη πρὶν Αἰνεῖαν καὶ Τρωᾶς ἐλθεῖν ἐν Ἰταλίᾳ. Ταῦτα δὲ οὐ τῶν ἐπιτυχόντων τις οὐδὲ νέων συγγραφεῶν ἰσότηρην, ἀλλ' Ἀντίοχος ὁ Συρακοῦσιος, οὗ καὶ πρότερον ἐμνήσθη. Φησὶ δὲ Μόργητος ἐν Ἰταλίᾳ βασι-

(1) Hæc nomina corrupta sunt in Arm. codice. D
 (2) Codex Arm., mendose, ad Romanum scriptorem.
 (3) Ita potius explicatur ab Arm., interprete λογογράφος, quam *fabularum scriptor*, ut sit ab aliis interpretibus.
 (4) Ita hic codex Arm., *Remum*.
 (5) Interpec Arm., *exercisu*.
 (6) Codex Arm., mendose, *Capenam a proavo appellatam et a Bto*.

(7) Ita codex Arm., pro *Aniclum vel Janiculum*.
 (8) In codice Arm. additur mendose *Romuli*.
 (9) Neimpe in Dionysii ipsius primo *Antiquitatum Romanarum* libro, cap. 12, 22, 33.
 (10) Græce, in *Italia*, quæ est melior lectio.
 (11) Codex Arm., *Amorgete*.
 (12) Ita Eusebius seu Dionysius etiam apud Syn-cellum. Accedit quodammodo codex Vaticanus, iu quo legitur *Λεύκτρας*.

Italia a Tarento usque ad Pæsti littus quem
dam venisse ad eum Roma profugum hominem.
Utitur autem his verbis : « Cum Italus consenuis-
set, Morges regnavit. Sub eo profugus venit
Roma vir nomine Siculus. » Ergo de Syra-
cusani scriptoris sententia vetustior est priorque
Trojanis temporibus Roma. Utrum autem eo loco
ubi nunc sita est Urbs, an alibi exstiterit oppidum
quodvis isto nomine indigitatum, quoniam ipse
incertum reliquit, ne ego quidem conjectura asse-
qui possum. Atque de antiquis ædificationibus satis
a me dictum existimo.

7. Postremam autem, sive eam incolarum fre-
quentationem sive ædificationem sive quidvis aliud
appellare oportet, Timæus Siculus, nescio qua
regula usus, dicit in tempora Carthaginiis condita
incidisse, nempe in octavum et tricesimum ante
primam olympiadem annum; Lucius vero Cinclius,
vir ordinis senatorii, in quartum fere duodecimæ
olympiadis annum; at Quintus Fabius in annum
octavæ olympiadis primum; denique Cato Porcius
(qui etsi Græcorum temporum regulam non sequit-
ur, curiosus tamen, quam qui maxime, in anti-
qua historia colligenda est) annis cxxxii Iliaco
bello recentiore affirmit: quod tempus si ad
Eratosthenis chronologiam exigatur, in primum
annum olympiadis septimæ incurret. Jam quod sa-
nis regulis utatur Eratosthenes, et quomodo liceat
Romana tempora ad Græcorum rationes supputare,
alio docui tractatu (1). Hoc igitur pacto ipse Diony-
sius primo Romanarum antiquitatum libro tempora
post captum Ilium ordinatim digerit: Æneæ vide-

licet fugam Troja atque in Italiam adventum: tum
quinam ejus posteri successivi Latinis imperitave-
rint usque ad Romulum et Romam conditam: de-
nique et alia quæcunque a veteribus de Romanæ
urbis conditu traduntur, singillatim perscribit.

8. Sed enim quidam præterea dicunt, Picum
Saturni filium regnavisse primum in Laurentina
provincia usque ad locum ubi Roma nunc sita est,
annis xxxvii. Deinde Faunum Pici filium annis
xlv: sub quo Hercules ex Hispania rediit aram
statuit in foro Boario ob Cacum (2) Vulcani occi-
sum. Exin Latinum sceptro positum annis xxvii,
ex quo Latinis nomen inditum sit. Hujus imperan-
tis tertio et tricesimo anno Ilium esse captum. De-
nique Æneam Anchisæ bello Rutulo Turnum inter-
fecisse, et Latini filiam Laviniam secum conjugii
fœdere junxisse, urbem Lavinium condidisse, in
eaque tribus annis esse dominatum. Hæc breviter
ab exterorum libris delibata in medium protulimus.

Agensis jam ad alium quoque rerum hujusmodi
testem transeamus, Diodorum dico, qui omnes bi-
bliothecas in unum emporium conjecit. Namque et
hic Romanorum historiam septimo suo libro hisce
verbis scribit.

CAPUT XLVI.

* E septimo Diodori libro. De veterum Romanorum
genere (3).

1. Nonnulli historici haud recte arbitrati sunt a
Romulo (4) ex Æneæ filia procreato Romam con-
ditam esse: quod sane a veritate abhorret: lon-
gum enim est inter Æneam et Romulum reges in-
tervallum (5); quandoquidem anno secundo olym-

λέωντος (ἦν δὲ τότε Ἰταλία ἡ ἀπὸ Τάραντος ἀχρι Ποσειδωνίας παράλιος) ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἀνδρα φυγάδα
ἐκ Ρώμης. Λέγει δὲ ὧδε· ἐπεὶ δὲ Ἰταλὸς κατεγήρα, Μόργης ἐβασίλευσεν. Ἐπὶ τούτου δὲ ἀνὴρ ἀφίκετο ἐκ
Ρώμης φυγάς, Σικελὸς ὄνομα αὐτοῦ. Κατὰ μὲν δὴ τὸν Συρακοῦσιον συγγραφέα, παλαιὰ τις εὐρίσκειται προ-
τεροῦσα τῶν Τρωϊκῶν χρόνων ἡ Ρώμη. Πότερον δὲ περὶ τοῦς αὐτοῦς ἦν τόπος, ἐν οἷς ἡ γῆν οἰκουμένη πόλις
ἔστιν, ἢ χωρίον ἕτερον οὕτως ἐτύγχανεν ὀνομαζόμενον, ἀσαφὲς ἐκείνου καταλιπόντος, οὐδ' ἐγὼ δύναμαι συμ-
βαλεῖν. Περὶ μὲν οὖν τῶν παλαιῶν κτίσεων ἰκανὰ ἡγούμαι τὰ προειρημένα.

7. Τὸν δὲ τελευταῖον τῆς Ρώμης γενόμενον οἰκισμὸν, ἢ ὅτι δῆποτε γρη καλεῖν, Τίμαιος μὲν ὁ
Σικελιώτης οὐκ οἶδ' ὅτω κανόνι χρησάμενος, ἅμα Καρχηρόνι κτιζομένην γενέσθαι φησὶν, ὀγδόῳ καὶ τριακοστῷ
πρότερον ἔτε: τῆς πρώτης ὀλυμπιάδος· Λεύκιος δὲ Κίτχλιος, ἀνὴρ τῶν ἐκ τοῦ βουλευτικῆς συνεδρίου, περὶ τὸ
τέταρτον ἔτος τῆς δωδεκάτης ὀλυμπιάδος· Κόιντος δὲ Φάβιος κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ὀγδῆς ὀλυμπιάδος (6).
Κάτων δὲ Πόρχιος Ἑλληνικὸν μὲν οὐχ ὀρίζει χρόνον, ἐπιμελὴς δὲ γενόμενος, εἰ καὶ τις ἄλλος, εἰς τὴν συν-
αγωγὴν τῆς ἀρχαιολογούμενης ἱστορίας, ἔτεσιν ἀποφαίνει ὄσφι καὶ τριακοντα καὶ τετρακοσίους ὑστεροῦσαν
τῶν Ἰλιακῶν. Ὁ δὲ χρόνος οὗτος ἀναμετρηθεὶς ταῖς Ἐρατοσθένους χρονογραφίαις, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος
πίπτει τῆς ἑβδόμης ὀλυμπιάδος. Ὅτι δὲ εἰσὶν οἱ κανόνες ὑγιεῖς οἷς Ἐρατοσθένης κέχρηται, καὶ πῶς ἂν τις
ἀπειθῆναι τοῦς Ρωμαίων χρόνους πρὸς τοῦς Ἑλληνικοῦς, ἐν ἑτέρῳ δεδήλωται μοι λόγῳ. Cap. 72-74.

(*) Τινὲς βούλονται· Κρόνον πρῶτον ἀλθανὸν κρατῆσαι τῶν κατὰ τὴν ἐσπέραν τόπων· μεθ' ὃν φατὶ Πείκον
υἱὸν αὐτοῦ, τὸν καὶ Δία, βασιλεύσαι· εἶτα Φαῦνον Διὸς υἱὸν, τὸν καὶ Ἐρμῆν· ἐφ' οὗ Ἡρακλῆς ἐπανελθὼν ἀπὸ
Σπανίας. . . καὶ μετ' αὐτὸν Λατίνων, ἐφ' οὗ Αἰνείας μετὰ τὴν ἔλωσιν Τροίας ἐλθὼν ὅπλοις καὶ πλοῦτῳ
βασιλικῷ παρεσκευασμένος ζεύγνυται· λαθηνία θυγατρὶ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύει Λατίνων. Ex Syncello p. 237.
C-D, sed cum varietate.

(*) Περὶ τῆς ἀρχαιολογίας Ρωμαίων ἐκ τῆς 7 Διοδώρου Σικελιωτοῦ.

1. Ἐνιοὶ μὲν οὖν τῶν συγγραφέων πλανηθέντες ὑπέλαβον τοὺς περὶ τὸν Ρώμυλον ἐκ τῆς Αἰνείου θυ-
γατρὸς γεννηθέντας κεκτικέναι τὴν Ρώμην· τὸ δὲ ἀληθὲς οὐχ οὕτως ἔχει· πολλῶν μὲν ἐν τῷ μεταξῷ χρόνῳ,

(1) Perit hic Dionysii tractatus.

(2) Interpres Arm., malum ex Græco κακόν· tum
amanuensis, Armeniacorum vocabulorum similitu-
dine deceptus, scripsit Quartum.

(3) Ita prorsus interpres Arm.

(4) Interpres Arm., a Romulo suisque ex Æneæ
filia natus; inapte scilicet, quia in Græca locutione,
οὐ περὶ τὸν δεῖνα, hic et alibi excecavit.

(5) Ita interpres Arm. a Græco, uti nunc legitur,

D abludit textu.

(6) Hæc Græca particula, in qua Q. Fabii senten-
tia memoratur, abest a Dionysii editionibus et a codice
etiam Græco Ambrosiano. Eadem tamen legitur in
Vaticano codice, ideoque a criticis inter varias
lectiones exhibetur. Nunc eamdem nobilem parti-
culam in Dionysii Græcum textum nos restitimus,
suffragante etiam pervetere Armenio interprete,
itemque Syncello.

piadis septimæ (1) primordia Romæ fuerunt, quo fit A ut id ædificium quadringentesimo ac tricesimo tertio anno et paulo amplius (2) post Troicum bellum contigerit. Namque Æneas tribus elapsis post Trojam captam annis, Latinorum regni compos fuit, eoque per triennium retento, ex hominum conspectu evanuit, atque immortales honores adeptus est. Qui huic in imperium successit Ascanius Albam condidit, quæ nunc Longa appellatur; eamque de fluvii nomine nuncupavit, qui illa quidem ætate Alba dicebatur, nunc autem Tiberis audit (3).

2. Sed enim de Urbis appellatione Fabius Romanarum rerum scriptor (4) aliam fabulam comminiscitur. Ait enim, Æneæ oraculum (5) editum, fore ut aliquis quadrupes condendæ urbis situm ipsi demonstraret. Jam vero cum is suum toto corpore albam B prægnantemque hostiæ loco mactaturus esset, hanc manibus elapsam cursu concito in quemdam collem evasisse (6), ibique triginta porcellos edidisse. Portento obstupefactum Æneam, statim oraculi jussa exsequi decrevisse (7): cumque jam exædificando loco manum admoveret, visionem quamdam in somnis perspicue oblatam deterruisse eum ab incæpto, eidemque jussisse ut nonnisi post annos triginta, pro triginta porcellorum numero, ædificium moliretur. Eum igitur a proposito interim destitisse (8).

3. Ænea vitæ erepte, ab Ascanio filio ejus regnante collem ædificiis post annos triginta occupatum, eamque structuram appellatam de colore suis C Albam. (Latini enim proprio idiomate τὸ λευκὸν albam dicunt.) Præterea superadditam appellationem Longam, nempe μακράν, idcirco quia parum in latum patens, in longum magnopere deduceretur.

τοῦ τε Αἰνεῖου καὶ Ῥωμύλου, γεγονότων βασιλέων, ἐκτισμένης δὲ τῆς πόλεως κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ζ' ὀνμπιάδος, αὕτη ἡ κτίσις ὑπερῆν τῶν Τρωϊκῶν ἔτεσι πλείω τῶν ὅ' καὶ λ'. Αἰνεΐας γὰρ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας ἐτῶν τριῶν παρελθόντων παρέλαθε τὴν τῶν Λατίνων βασιλείαν, καὶ κατασχὼν τριετὴ χρόνον, ἐξ ἀνθρώπων ἠφ'ανίσθη, καὶ τιμῶν ἔτυχεν ἀθανάτων. Τὴν δὲ ἀρχὴν διαδεξάμενος Ἀσκάnios υἱὸς ἔκτισεν Ἄλβαν, τὴν νῦν καλούμενην Λόγγαν, ἣν ὠνόμασεν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, τοῦ τότε μὲν Ἄλβᾶ καλουμένου, νῦν δὲ Τιβέριος ὀνομαζομένου.

2. Περὶ δὲ τῆς προσηγορίας ταύτης Φάβιος, ὁ τὰς Ῥωμαίων πράξεις ἀναγράφας, ἄλλως μεμυθολόγηκε· φησὶ γὰρ Αἰνεΐα γενέσθαι λόγιον, τετράπουν αὐτῷ καθηγῆσθαι πρὸς κτίσιν πόλεως· μέλλοντος δ' αὐτοῦ θυεῖν ἢ ἔρχων τῷ χρώματι λευκῇ, ἐκφυγεῖν τε ἐκ τῶν χειρῶν, καὶ καταδιωχθῆναι πρὸς τινα λόφον, πρὸς ὃν κομπεῖσταν τεκεῖν ἄ χοίρους· τὸν δὲ Αἰνεΐαν τὸ τε παράδοξον θαυμάσαντα, καὶ τὸ λόγιον ἀνανεούμενον, ἐπιχειρήσει μὲν οἰκῆσαι τὸν τόπον· ἰδόντα δὲ κατὰ τὸν ὕπνον ὄψιν ἐναργῶς διακωλύουσαν, καὶ συμβουλεύουσαν μετὰ ἄ ἔτη κτίσειν, ὡσπερ ὁ τῶν τεχνθέντων ἀριθμὸς ἦν, ἀποστῆναι τῆς προθέσεως. *Diodorus apud Syncellum p. 194 B-D.*

(1) Cod. Arm., mendose, *tertia*.

(2) Ita interpretis Arm. ex Græco πλείω. Verumtamen Græcus textus habet *plusquam* 450; quod recte explicatur additione 455. Attamen illud πλείω de mensibus quoque intelligi potest, ut infra num. 9. in rege Latinorum ultimo.

(3) Male interpretis Arm., *nunc vero nomen habet a Tiberio*.

(4) Ita *aliam* etiam Diodori interpretis ed. Wessel. t. II, p. 656. Sed cl. L. rectissime mavult *meram*, quod prolatis τοῦ ΑΑΛΩΣ multis exempis demonstrat. Sane hoc factæ suis portentum fabula *mera* est.

(5) Minus recte interpretis Arm. *mandatum pro oraculum*.

(6) Græce, *persequendo compulsam usque*, etc. L.

(7) Λόγιον ἀνανεούμενον, *responsum oraculi mente volentem*. Ita recte Diodori interpretis ed. cit. p.

His subdit (9), ab Ascanio factam esse regni sui sedem (10) Albam, multaque circum habitacula (11) subversa: fuisse *hunc* conspicuum vtrum, et tricesimo octavo regni anno naturæ concessisse.

4. Post hujus obitum (12) populum dissensio tenuit ob duos de sceptro certantes. Nam et Julius Ascanii filius ad se regnum pertinere dicebat; et Silvius Ascanii frater, Ænea genitus atque Silvia, quæ olim fuerat Latini uxor (13), pari jure se uti putabat. Huic post Æneæ obitum insidias Ascanius struxerat, ideoque puer nutritus fuerat ab armentariis in monte, unde et nomen ei factum Silvius de nomine montis Latinorum, cui Silva nomen erat (14). In hoc partium conflictu tandem suffragiorum numero præpotens regiam dignitatem Silvius occupat; Julius autem dominatu exclusus pontificatum maximum adeptus est, qui erat honor a regali secundus. Ex hoc ortam gentem Juliam ad hunc usque diem Romæ vigere aiunt. Silvius autem cum in principatu suo nihil commemoratione dignum egisset, post regni annum vicesimum nonum obiit. Successit in imperium Æneas filius, cui Silvii cognomentum erat, isque annis plus triginta regnavit.

5. Exin potestatem adeptus est Latinus, cognomento item Silvius, annis L. Hic rebus gestis domi bellique inclaruit. Idem adjacentia oppida sustulit; tum veteres illas urbes, quæ Latinorum olim dicebantur, extruxit octodecim, Tibur videlicet, Præneste, Gabios, Tusculum, Coram, Pometiam, Lanuvium, Labicum, Scaptiam, Satricum, Ariciam, Tellenas, Crustumium, Cæninam, Fregellas, Cameriam, Medulliam, et Boilum, quam nonnulli Bolam dicunt (15).

D 657, et L.

(8) Hactenus Diodorum nobis conservaverat Syncellus. Reliqua Diodorianis excerptis addit Armenius interpretis.

(9) Vel Diodorus nimirum vel apud Diodorum Fabius.

(10) Interpretis Arm., *urbem pro sedem*.

(11) Interpretis Arm., *habitatores*, sed idem mox utitur verbo ejusmodi *subvertendi*, quod nonnisi de materialibus ædificiis hic adhiberi videtur.

(12) Pergit scribere Diodorus.

(13) Ita codex Arm., *uxor*, non *filia*.

(14) Ita prorsus Arm. interpretis. cum tamen dicendum sit, *nutritus fuerat in salu ab armentariis, unde et nomen ei factum Silvius, quia saltum Latini silvam vocitant*.

(15) Harum urbium conditum canit etiam Virgilius *Æn.* vi, 767 seqq. Victor item *Orig. G. R.*

6. Latino mortuo, rex creatus est filius ejus Alba Silvius, qui annis octo et triginta potestatem retinuit. Postea imperavit Epitus Silvius annis viginti sex. Quo defuncto, regnum delapsum est ad Capyn; idque ei mansit annis duodetriginta. Postea Calpetus filius ejus annis tredecim dominatus est. Mox Tiberius (1) Silvius annis octo. Is adversus Etruscos expeditione suscepta, dum Albam fluvium cum exercitu transmitteret, gurgite ejus mersus obiit: ex quo nomen fluvii deinceps fuit Tiberis. Eo vitæ erepto, imperavit Latinis Agrippa quadraginta annis et uno.

7. Hunc consecutus est Amulius (2) Silvius * annis undeviginti. Hic traditur in omni vita superbe se gessisse, et cum ipso Jove de potentia æmulanter certasse. Quare et interdum autumnali tempore quum frequentia et vehementia tonitrua exaudirentur, is exercitum suum jubebat, signo edito, clypeos unanimiter gladiis percutere: atque ita putabat (3) se graviorem tonitru fragorem excitare. Quare et superbi in deos animi pœnas luit fulmineo ictu enectus, cumque domo universa sub lacum albanum mersus. Etiamnum Romani lacus illius accolæ vestigia quædam demonstrant, columnas nimirum sub aqua prominentes, cujus in fundo regia domus sita erat.

8. Exin lectus est Aventius, qui annis septem supra triginta regnavit. Is prælio finitimorum magnopere pressus, in Aventium (4) collem fuga se subduxit, qui ex eo nomen contraxit Aventii. Hoc obeunte, dominationem excepit filius ejusdem Procas Silvius, tenuitque annis tribus supra viginti. Quo item naturæ satisfaciende, filius natu minor Amulius tyrannidem usurpavit, quia Numitor major natu frater, regni hæres, longinqua in regione versabatur. Regnavit Amulius annis paulo plus quadraginta tribus, donec a Remo et Romulo Romæ conditoribus interfectus est.

9. Jam et singillatim Romanorum reges hi sunt.

(*) Ὅτι Ῥωμύλος Σιλοῦτος παρ' ὅλον τὴν βίον ὑπερήφανος γενόμενος, ἡμιλλᾶτο πρὸς τὸν θεόν· βροντῶντος γὰρ αὐτοῦ, ἐκέλευε τοὺς στρατιώτας ταῖς σπάθαις τύπτειν τὰς ἀντιπείδας ὑφ' ἐνδὸς συνθήματος, καὶ λέγειν ὡς ἂν παρ' αὐτῶν γινόμενος φόφος εἴη μείζων· διὸ ἐκεραυνώθη. *Diodorus in Excerptis de virtutibus et vitiis ed. Wesseling., t. II, p. 546 (14).*

(**) Καὶ μὴν ἀπὸ γε τῆς ἐκβολῆς τῶν βασιλέων ἐπὶ τὸν πρῶτον ἄρξαντα τῆς πόλεως ἀναβιβάσθεις Ῥωμύλον ὁ

cap. 17, ait: *Regnante Latino Silvio coloniae deductæ sunt Præneste, Tibur Gabii, Tusculum, Cora, Locri (Lanuvium vel Labicum) Crustumium, Camena, Ronillæ, (Bovillæ) cæteraque oppida circumquaque.*

(1) Ita etiam infra pro Tiberinus.

(2) Ita Amulius codex noster Arm. hic et interdum alibi, quicum consentit Zonaras *Annal.* vii, 1. Græce hic *Romulus*. Ab Eusebio posteriore libro in regum tabulis scribitur *Aremulus*, nec non in Canone. Item apud S. Hieronymum varie *Remulus, Aremulus, Romulus*.

(3) Græce: *dicere jubebat, majorem esse strepitum ab ipsis editum. L.*

(4) Ita codex Arm., cui suffragatur etiam Dionysii Halic. varia saltem lectio *Antiq.* 1, 84. Quin et vetus interpres orationis Tullianæ *de ære alieno Milonis* (ed. Rom. p. 227, not. d) scribit *Advento pro Aventino*.

I. Æneas a quarto post captum Ilium anno Latinis imperat annis III.

II. Ascanius annis xxxviii.

III. Silvius Æneæ annis xxviii (5).

IV. Æneas Silvius annis xxxi.

V. Latinus Silvius annis L.

VI. Alba Silvius annis xxxix (6).

VII. Epitus Silvius annis xxvi.

VIII. Capys Silvius annis xxviii.

IX. Calpetus Silvius annis xiii.

X. Tiberius Silvius annis viii.

XI. Agrippa Silvius annis xxiv (7).

XII. Amulius Silvius annis xix.

XIII. Aventius Silvius annis xxxviii.

XIV. Procas Silvius annis xxiii.

B XV. Amulius Silvius annis xlii.

Romulus Romam condit regnatque septima olympiade. Igitur ab Ænea ad Romulum anni sunt cdxlviii (8). Ab Ilio autem capto anni cdxxxix (9).

A Romulo, qui Romam condidit, hi reges habentur.

I. Romulus annis xxxviii.

II. Numa Pompilius annis xli.

III. Tullus Hostilius annis xxx.

IV. Ancus Marcius annis xxxiiii.

V. Tarquinius annis xxxvii.

VI. Servilius annis xlii.

VII. Tarquinius Superbus annis xxiv.

Ili septem reges a Romulo exstiterunt, eorumque dominatio sublata est post annos ccxlii (10).

C Porro ab Ilio capto ad Romulum anni sunt cdxlii (11); summa igitur est annorum dclxxv (12).

Horum, scilicet a Romulo usque ad Tarquinium, Romanorum regum tempora Dionysius quoque Halicarnasseus strictim recenset circa primum septimæ (13) olympiadis ita scribens.

CAPUT XLVII.

Dionysii Halicarnassei de regibus qui post Romulum Romæ exstiterunt.

(**) 1. Enimvero si a regibus sublatis usque ad

(5) Superius xxix.

(6) Superius xxxviii.

(7) Superius xli.

(8) Hic annorum numerus petitur potius ex ipso textu Diodori quam ex hoc catalogo.

(9) Hic numerus cum superiore § 1 utique fere congruit; verum si proximum numerum respicies, scribes omnino cccclii.

(10) Atqui superiores numeri dant ccxlvii.

(11) Recole not. 9.

(12) Ergo rursus prior numerus est cdxlii. Totum hunc Æthiopem lavandum aliis permittimus.

(13) Videbatur addendum septimæ.

(14) Hoc fragmentum in excerptis Valesianis (adeoque et in Wesselingiana Diodori editione) dicitur petitum e libro sexto Diodori; verum Eusebius nunc docet id pertinere ad septimum librum.

primum Urbis regnatorem Romulum tempus reputem, sunt anni cclxlv (1), quod ex ipsis regum successionibus atque annis, quibus singuli in imperio manserunt, exploratum est. *Romulus Urbis auctor regnum dicitur tenuisse annis xxxvii* (2). Romulo extincto interregnum in Urbe fuit anni unius. Deinde Numa Pompilius suffragiis militibus (3) lectus regnavit annis xlvi. Tullus autem Hostilius post Numam annis xxxiii (4). Postea regia dignitate potitus est Ancus Marcius annis xxiv. Post Marcium Lucius Tarquinius, qui appellatus est Priscus, annis xxxviii. Cui succedens Servilius Tullus regnavit annis xlv. Servilium occidit Lucius (5) tyrannus, qui ob juris contemptum Superbus appellatus est, et in dominatu annis xxv permansit. Cum igitur revoluti sint ducenti et quadraginta quatuor anni regum, olympiades autem sexaginta et una, prorsus sequitur ut primus Urbis regnator Romulus primo anno septimæ olympiadis dominationem auspicatus sit, Charopis decennalem principatum Athenis gerentis anno primo. Atque id prorsus exigit annorum supputatio. Quod autem singuli reges tot annis dominati sint, id eadem illa ratiocinatione palam sit. Igitur de tempore quo urbs modo rerum domina incolis frequentata fuerit, quatenus ab iis qui ante me exstiterunt narratum fuit, eatenus et mihi videtur (6). *Hæc Dionysius.*

2. Pulso Tarquinio, atque unius dominatione sublata, nulli præterea fuerunt Romanorum reges; sed primum Brutiani consules, mox tribuni (7), deinde dictatores (8), et rursus consules, de quibus singulis annum imperium tenentibus supervacaneum existimo in præsentī dicere, totque nominum copiam coacervare. Quod si res insuper ab his gestas sedulo recensere vellemus, prolixiores a quo narrationes fierent. Sed id quidem huic meo

χρόνος, ἔτη τέτταρα πρὸς τετταράκοντα καὶ διακοσίους ἀποτελεῖ. Γνωρίζεται δὲ τοῦτο ταῖς διαδοχαῖς τῶν βασιλέων καὶ τοῖς ἔτεσιν οἷς κατέσχον τὴν ἀρχὴν ἕκαστοι. Ῥωμύλος μὲν γὰρ ὁ κτίσας τὴν πόλιν, ἑπτὰ καὶ τριάκοντα ἔτη λέγεται κατασχῆναι τὴν δυναστείαν· μετὰ δὲ τὸν Ῥωμύλου θάνατον, ἀβασίλευτος ἡ πόλις γενέσθαι χρόνον ἐνιαυστὸν. Ἐπειτα Νομάς Πομπιλίους, αἰρεθείς ὑπὸ τοῦ δήμου, τρία καὶ τετταράκοντα ἔτη βασιλεύσαι. Τύλλος δὲ Ὀστίλλιος μετὰ Νομαῖν, δύο καὶ τριάκοντα. Ὁ δ' ἐπὶ τούτῳ βασιλεύσας Ἄγκος Μάρκιος, τέτταρα πρὸς τοῖς εἴκοσι. Μετὰ δὲ Μάρκιον Λεύκιος Ταρκύνιος, ὁ κληθείς Πρίακος, ὀκτὼ καὶ τοῖς ἀκόνα. Τούτων δὲ διαδεξάμενος Σερούτιος Τούλλιος, τετταράκοντα καὶ τέτταρα. Σερουτίου δὲ ἀνελῶν Λεύκιος Ταρκύνιος τυραννικὸς, καὶ διὰ τὴν τοῦ δικαίου ὑπεροψίαν κληθείς Σούπερρος, ἕως εἰκοστοῦ καὶ πέμπτου προαγαγεῖν τὴν ἀρχήν. Τεττάρων δὲ καὶ τετταράκοντα καὶ διακοσίων ἀναπολουμένων, ἃ κατέσχον οἱ βασιλεῖς, ὀλυμπιάδων δὲ μίᾳ καὶ ἐξήκοντα, πᾶσα ἀνάγκη τὸν πρῶτον ἀρξάντα τῆς πόλεως Ῥωμύλον εἶναι πρῶτον τῆς ἐβδόμης ὀλυμπιάδος παρεληφέναι τὴν βασιλείαν, ἀρχόντος Ἀθήνησι τῆς δεκαετίας Χάροπος ἔτος πρῶτον· τοῦτο γὰρ ὁ λογισμὸς τῶν ἐτῶν ἀπαιτεῖ. Ὅτι δὲ τοσαῦτα ἕκαστος τῶν βασιλέων ἤρξεν ἔτη, δι' ἐκείνου δηλοῦνται μοι τοῦ λόγου. Τὰ μὲν δὴ περὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἡ νῦν δυναστεύουσα πόλις ψικίσθη, τοῖς τε πρὸ ἐμοῦ γενομένοις εἰρημένα, κάμοι δοκούντα, τοιάδε ἐστίν. *Ex libro 1, 75.*

(1) Codex Arm. tantum xlv.

(2) Hæc particula prætermissa est in codice Arm.; sed patet id incuria librarii factum; est enim ad annorum rationes necessaria.

(3) Textus editus Grævus Dionysii, *popularibus.*

(4) Dic xxxii, ut Græce.

(5) Desest *Tarquinius. L.*

(6) Sic videtur loqui vel potius hallucinari interpres. Dionysius tamen, *tum quæ ab aliis ante me dicta fuerunt. tum etiam quæ mihi videntur, hæc sunt.*

(7) Scilicet *potestate consulari fungentes.*

A instituto non conducit. Quare hæc omnia satius iudico alii chronologiæ reservari; consules, inquam, qui post Tarquinium fuerunt et tribunos et dictatores, qui Romanorum urbem administraverunt, quique et annorum rationem conficiunt, usque ad Cæsarem. Interea nos illuc revertamur, ad eum scilicet qui primus monarchicam potestatem post supradictos reges tenuit.

5. Itaque ex intermediis temporibus post Tarquinium dejectum ad Julium Cæsarem olympiades conflantur cxv, qui sunt anni cclx. Quippe Tarquinius olympiade sexagesima septima expleta regno excidit, Cæsar autem initio centesimæ octogesimæ tertię (9) summum imperium invasit; ergo spatium annorum cclx (10) interpositum est. Porro B a septima olympiade Romaque condita anni excurrerant cclxiv; sunt ergo a Roma condita usque ad Julium Cæsarem anni dcciv, olympiades vero clxxvi.

Testis horum est etiam chronographus Castor, qui tempora summatim percenset his, quæ subdimus, verbis.

CAPUT XLVIII.

Castoris de imperio Romanorum.

Romanorum reges singillatim enumeravimus, ducto initio ab eo tempore quo Æneas Anchisæ filius Latinorum regnum capessivit: desivimus autem in Amulium Silvium, quem Romulus interfecit, Rheæ matris suæ patrum. Nunc his addeinus C Romulum et cæteros qui post hunc Romæ cum imperio præfuerunt usque ad Tarquinium cognomento Superbum: qua temporis summa anni sunt cclxlv. Postea consules ordinatim explicabimus, capto quidem exordio a Lucio Junio Bruto et Lucio Tarquinio Collatino, concluso autem opere in Marco Valerio Messala et Marco Pisone, qui consulatum

D (8) Sequitur in Armeniaco textu glossa qui sunt eloquentes, quasi *dictator sit a dico.* Certe Cicero *De rep. lib. 1, 40,* ait: *Nam dictator quidem ab eo appellatur quia dicitur.*

(9) Cap. 18, n. 8, in utroque textu Armeniaco et Græco Julius Cæsar dicitur cepisse imperium olympiade centesima octogesima quarta. Sed revera et ibi pro quarta videtur scribendum *tertia.* Porro *Chronicon paschale* initium Cæsaris bis recitat, tum primo scilicet, tum secundo olympiadis clxxxiii anno.

(10) Hieronymus in prologo ad Aggæum scribit cdlxiv.

gesserunt Theophino archonte Athenis (1). Atque horum anni ad quadringentos sexaginta consurgunt (2). Hæc Castor.

Jam vero operæ pretium erit his attexere Roma-

anorum quoque post Julium Cæsarem imperatores, suosque singulis annis consules adscribere, adjectis item, quæ per eos annos absolutæ sunt, olympiadi bus.

CAPUT XLIX.

Imperatores et consules Romanorum a Julio Cæsare usque ad vicennalia Constantini (3).

Circa initium olympiadis CLXXXIII Caius Julius Cæsar primus Romanorum levatus est imperator, sub quo præcipue res Romanorum floruerunt. Qui vero post ipsum fuerunt, Cæsares appellati sunt. Is imperator Romanorum primus processit.

Caii Julii Cæsaris annus 1.

I. Lepido et Planco coss.

II. Antonino et Isaurico coss.

III. Albino et Pollione coss.

CLXXXIV OLYMPIAS.

IV. Censorino et Sabino coss.

V. Pulchro et Flacco coss.

Caius Julius Cæsar Romæ ab altero Bruto interfectus est, cum eo conjurantibus aliis quibusdam senatoribus.

Romanorum imperator II Cæsar Augustus, qui et Octavianus, annis LVI, mensibus sex.

I. Agrippa et Gallo coss.

II. Publicola et Nerva Cocchio coss.

(1) Hi consules fuerunt anno Urbis conditæ cxcviii, quarto olympiadis clxxix, quo anno Pompeius de Mithridate triumphavit. Jam archontem Theophimum videtur dicere postremum idem Castor cap. 29, quanquam revera multi archontes sequiore adhuc ætate inveniuntur. Interim hujus Theophimi nomen addendum est archontum catalogis quos Meursius atque Corsinius satis operoso studio confecerunt. Item Dionysius et Lyciscus, qui sunt in inscriptione Veneta Caborum apud Rinckium.

(2) Secundum vulgatos fastos quos laudavimus, anni aliquot detrahendi sunt. Hic enim annorum cccclx numerus interest inter Brutum et Julium Cæsarem, ut capite superiore dictum est.

(3) Post caput 48 lacuna est in codice Armeniaco, quia unus saltem quaternio excidit. Attamen prioris hujus Eusebianorum Chronicorum libri nonnisi ultimum caput desiderari, docet nos ipse Eusebius in præmio, p. 4. Sequuntur post lacunam in Armeniaco codice regum tabulæ: exim alia lacuna est usque ad Abrahami annum cccxliv, ut postea dicam. Nunc autem a me opera danda est, ut libri hujus postremum caput probabili, quantum fieri potest, supplemento compensem.

De fastis consularibus Romanisque Cæsaribus a se in *Chronico* suo scribendis, quater Eusebius loquitur. Nam 1. in præmio ait se post priscos Romanos reges, in prioribus imperatores quoque Romanorum post Julium Cæsarem atque Augustum, annuosque consules imperatoribus implicitos, descripturum; 2. cap. 41 iterum spondet se Romanorum reges post Romulum, tum et Cæsares post Augustum, nec non consules a Julio Cæsare usque ad se, numeraturum; 3. cap. 47 diserte affirmat se consules Romanorum, tribunos, ac dictatores, a Bruto usque ad Cæsarem, utpote operosam nimis prolixamque materiam, ex his *Chronicis* suis exclusurum; 4. Denique cap. 48, nempe in proxima pagina, ait Eusebius se aggregi ad contextendum Romanorum post Julium Cæsarem

Ἀρχομένης τῆς ρπγ' ὀλυμπιάδος Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ πρῶτος Ῥωμαίων ἡρέθη μονάρχης βασιλεὺς, ἐφ' (4) οὗ τὰ Ῥωμαίων ἤκμασεν, καὶ οἱ μετ' αὐτὸν Καῖσαρες προσηγορεύθησαν, ὅς καὶ βασιλεὺς πρῶτος Ῥωμαίων προῆλθεν ἐπὶ ἔτη δ' καὶ μῆνας ζ'.

Γάτου Ἰουλίου Καίσαρος ἔτος α'.

A'. ὄπ. Λεπίδου καὶ Πλάγκου.

B'. ὄπ. Ἀντωνίνου καὶ Ἰσαυρικοῦ.

Γ'. ὄπ. Ἀλθίνου καὶ Πουλλίωνος.

PIA' OLYMPIAS.

Δ'. ὄπ. Κενσωρίνου καὶ Σαβίνου.

Ε'. ὄπ. Πούλχρου καὶ Φλάκκου.

Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ ἐν Ῥώμῃ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ δευτέρου Βρούτου, συμπουησάντων μετ' αὐτοῦ καὶ ἄλλων τινῶν συγκλητικῶν.

Ῥωμαίων δεύτερος ἐβασίλευσεν Καῖσαρ Σεβαστὸς Αὐγούστος, ὁ καὶ Ὀκταδιανὸς (5), ἔτη νς', μῆνας ζ'.

A'. ὄπ. Ἀγρίππα καὶ Γάλλου.

B'. ὄπ. Πουβλικολᾶ καὶ Ἐρβαχοκίου.

imperatorum catalogum, adjectis annis consulibus atque olympiadiibus. Postremum igitur libri hujus prioris caput hanc materiam habuit, Cæsares scilicet, consules, atque olympiades, a Julio Cæsare usque ad Constantini vicennalia, quæ est *Chronicon* Eusebii meta.

Undenam porro fasti hi a nobis hauriendi erant, atque ad Eusebium quasi postliminio revocandi? Equidem in præfatione olim ad meam Eusebii editionem Mediolanensem, p. xvii, vix dubitare me dixi, quin ii consulares fasti, quos *paschale Chronicon* nobis conservavit, ex eo laterculo sint quod Eusebius in *Chronico* suo collocaverat: etenim collato sæpe *paschali Chronico* cum Eusebiano, infinitam prope materiam ipsis verbis ex hoc in illud translata deprehendebam. Nunc vero cum insuper videamus in *paschali Chronico* Cæsares et consules atque olympiades uno simul contextu decurrentes, satis, ut credo, constat Eusebium hoc esse laterculum, quod *Chronici paschalis* auctor, multis de suo adjectis historiis, interpolavit cum-lavitque; quæ rursus historiæ a me detrahenda fuerunt, ut Eusebium scriptum puritati suæ restituerem. Porro ad hoc excerptum faciendum utor haud editionibus ab infelici apographo derivatis, sed Vaticano *Chronici paschalis* codice perantiquo sæculi x, quem Messanzæ vi Kal. Octobr. ann. 1551 Hieronymus Surita a Georgio quodam Constantino-politano emisse se in fronte codicis narrat, et deinde Romam deferendum curavit. Quippe est hoc pretiosissimum unicumque (teste ipsa inscriptione codicis) *Chronici paschalis* exemplar ab ultima antiquitate superstes, cui nomen quoque *Siculorum fastorum* aliquando ab eruditissimis impositum est, propterea quod e Sicilia, ut diximus, translatum in Urbem fuit.

(4) Cod. Vat. ἀφ', sed scribendum ἐφ' cum Syn-cello, qui dicit ἐπὶ τοῦτου.

(5) Cod. hoc loco Ὀκτάδιος, sed infra Ὀκταδιανός.

ΡΗΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Γ. ὄπ. Κορνεφηχίου καὶ Πομπηίου.
 Δ'. ὄπ. Ἀντωνίνου καὶ Λιβωνος.
 Ε. ὄπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου καὶ Κικέρωνος.
 Ϛ. ὄπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ β' καὶ Κορβιλίου.

ΡΠϚ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Ζ. ὄπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Κράσσου.
 Η. ὄπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Κράσσου τὸ β'.
 Θ. ὄπ. Ἀενοθάβρου καὶ Σωσίου.
 Ι. ὄπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Ἀπουλιῆου.

ΡΠΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΑ'. ὄπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ Ϛ' καὶ Ἀγρίππα.
 ΙΒ'. ὄπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ ϛ' καὶ Ἀγρίππα τὸ β'.
 ΙΓ'. ὄπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ η' καὶ Ταύρου.
 ΙΔ'. ὄπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ θ' καὶ Σιλανοῦ.

ΡΠΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΕ'. ὄπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ ι' καὶ Φλάκκου.
 ΙϚ'. ὄπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ ια' καὶ Πίσωνος.
 ΙΖ'. ὄπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ ιβ' καὶ Ἀρουντίου.
 ΙΗ'. ὄπ. Κέλσου καὶ Τιβερίου.

ΡΠΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΘ'. ὄπ. Λολλίου καὶ Λεπίδου.
 Κ'. ὄπ. Ἀπουλιῆου καὶ Νερβά.
 ΚΑ'. ὄπ. Σατουρνίλου καὶ Λουκρητίου.
 ΚΒ'. ὄπ. Λεντούλου καὶ Λεντούλου.

ΡΠΙ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΚΓ'. ὄπ. Λεντούλου τὸ β' καὶ Κορνηλίου.
 ΚΔ'. ὄπ. Φορνικίου καὶ Σιλανοῦ.
 ΚΕ'. ὄπ. Δομετίου καὶ Ἀενοθάβρου.
 ΚϚ'. ὄπ. Λίβωνος καὶ Πίσωνος.

ΡΠΙΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΚΖ'. ὄπ. Κράσσου καὶ Λεντούλου.
 ΚΗ'. ὄπ. Νέρωνος καὶ Κλάρου.
 ΚΘ'. ὄπ. Μεσσαλά καὶ Κυρινίου.
 Δ'. ὄπ. Ρουβελίου καὶ Σατορνίνου.

ΡΠΙΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΔΑ'. ὄπ. Μαξίμου καὶ Τουθέρωνος.
 ΔΒ'. ὄπ. Ἀφρικανοῦ καὶ Μαξίμου τὸ β'.
 ΔΓ'. ὄπ. Δρούσου καὶ Κρισπίνου.
 ΔΔ'. ὄπ. Κενσωρίνου καὶ Γάλλου.

ΡΠΙΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΔΕ'. ὄπ. Νέρωνος τὸ β' καὶ Πίσωνος τὸ β'.
 ΔϚ'. ὄπ. Βάλθου καὶ Βετέρου.
 ΔΖ'. ὄπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγ. τὸ ιγ' καὶ Σύλλου.
 ΔΗ'. ὄπ. Σαβίνου καὶ Ρουφίνου.

ΡΠΙΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΔΘ'. ὄπ. Ὀκταβιανοῦ Αὐγ. τὸ ιδ' καὶ Σιλανοῦ.
 Μ. ὄπ. Λεντούλου Πίσωνος.
 ΜΑ'. ὄπ. Πουήλου Καίσαρος καὶ Παύλου.
 ΜΒ'. ὄπ. Ουίνδικίου καὶ Ούάρου.

ΡΠΙΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΜΓ'. ὄπ. Λαμίου καὶ Σεργηλίου.
 ΜΔ'. ὄπ. Μάγνου καὶ Βαλερίου.
 ΜΕ'. ὄπ. Λεπίδου καὶ Πλάγκου.
 ΜϚ'. ὄπ. Τιβερίου Καίσαρος καὶ Καπίτωνος.

Α

CLXXXV OLYMPIAS.

- III. Cornificio et Pompeio, coss.
 IV. Antonino et Libone coss.
 V. Octaviano Augusto et Cicerone coss.
 VI. Octaviano Augusto II et Corvilio coss.

CLXXXVI OLYMPIAS.

- VII. Octaviano Augusto III et Crasso coss.
 VIII. Octaviano Augusto IV et Crasso II coss.

IX. Ænobarbo et Sosio coss.

X. Octaviano Augusto V et Apuleio coss.

CLXXXVII OLYMPIAS.

- XI. Octaviano Augusto VI et Agrippa coss.
 XII. Octaviano Augusto VII et Agrippa II coss.

Β

XIII. Octaviano Augusto VIII et Tauro coss.

XIV. Octaviano Augusto IX et Silano coss.

CLXXXVIII OLYMPIAS.

- XV. Octaviano Augusto X et Flacco coss.
 XVI. Octaviano Augusto XI et Pisone coss.
 XVII. Octaviano Augusto XII et Aruntio coss.
 XVIII. Celso et Tiberio coss.

CLXXXIX OLYMPIAS.

XIX. Lollio et Lepido coss.

XX. Apuleio et Nerva coss.

XXI. Saturnilo et Lucretio coss.

XXII. Lentulo et Lentulo coss.

CXC OLYMPIAS.

XXIII. Lentulo II et Cornelio coss.

C

XXIV. Fornicio et Silano coss.

XXV. Domitio et Ænobarbo coss.

XXVI. Libone et Pisone coss.

CXCI OLYMPIAS.

XXVII. Crasso et Lentulo coss.

XXVIII. Nerone et Claro coss.

XXIX. Messala et Cyrinio coss.

XXX. Rubellio et Saturnino coss.

CXCII OLYMPIAS.

XXXI. Maximo et Tuberone coss.

XXXII. Africano et Maximo II coss.

XXXIII. Druso et Crispino coss.

XXXIV. Censorino et Gallo coss.

CXCIII OLYMPIAS.

D

XXXV. Nerone II et Pisone II coss.

XXXVI. Balbo et Vetere coss.

XXXVII. Octaviano Aug. XIII et Sylla coss.

XXXVIII. Sabino et Rufino coss.

CXCIV OLYMPIAS.

XXXIX. Octaviano Aug. XIV et Silano coss.

XL. Lentulo et Pisone coss.

XLI. Publio Cæsare et Paulo coss.

XLII. Vindicio et Vario coss.

CXCV OLYMPIAS.

XLIII. Lamia et Servilio coss.

XLIV. Magno et Valerio coss.

XLV. Lepido et Planeo coss.

XLVI. Tiberio Cæsare et Capitone coss.

CXCVI OLYMPIAS.

- XLVII. Cretio et Nerva coss.
 XLVIII. Camillo et Quintiliano coss.
 XLIX. Camerino et Sabino coss.
 L. Dolabella et Silano coss.

CXCVII OLYMPIAS.

- LI. Lepidio et Tauro coss.
 LII. Tiberio Cæsare II et Scipione coss.
 LIII. Flacco et Silano coss.
 LIV. Sexto et Sexto coss.

CXCVIII OLYMPIAS.

- LV. Pompeio Magno et Apuleio coss.
 LVI. Bruto et Flacco II coss.
 [Octavianus Augustus moritur Nolæ septuagesimo et sexto ætatis anno, diebus quinque et trigiuta minus.]

Romanorum imperator III Tiberius Cæsar annis
 XXI.

- I. Tauro et Libone coss.
 II. Crasso et Rufo coss.

CXCIX OLYMPIAS.

- III. Tiberio Cæsare III et Rufo II coss.
 IV. Silano et Balbo coss.
 V. Messala et Grato coss.
 VI. Tiberio Cæsare IV et Druso coss.

CC OLYMPIAS.

- VII. Agrippa et Galba coss.
 VIII. Pollione et Vetere coss.
 IX. Cethego et Varo coss.
 X. Agrippa II et Lentulo coss.

CCI OLYMPIAS.

- XI. Getulico et Sabino coss.
 XII. Crasso et Pisone coss.
 XIII. Silano et Nerva coss.
 XIV. Gemino et Gemino coss.

CCII OLYMPIAS.

- XV. Rufo et Rubellino coss.
 XVI. Vinicio et Longino coss.
 XVII. Tiberio Cæs. V solo cos.
 XVIII. Persico et Vitellio coss.

CCIII OLYMPIAS.

- XIX. Aruntio et Ænobarbo coss.
 XX. Galba et Sylla coss.
 XXI. Gallo et Nonniano coss.
 XXII. Læliano et Plauto coss.

Tiberius imperator propria morte moritur Romæ in palatio, absque liberis et cælebs, natus annos LXX.

Romanorum imperator IV Caius Caligula Cæsar annis IV.

CCIV OLYMPIAS.

- I. Proculo et Nigrino coss.

(1) Deest in codice vat. Chronici paschalis, nec non in ejus editionibus, Augusti mors, quam ego facile supplēvi. Cæteroquin hanc Suetonius subpræcedentibus consiliis recitat: *obiit duobus Sextis Pompeio et Apuleio coss.* Ex quibus insuper Sueto-

A ΠΠΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- MZ'. όπ. Κρητίου και Νερβά.
 MH'. όπ. Καμήλλου και Κυντιλλιανού.
 MΘ'. όπ. Καμερίνου και Σαβίνου.
 Ν'. όπ. Δολαβελλά και Σιλανού.

ΠΠΙΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- NA'. όπ. Λεπιδίου και Ταύρου.
 NB'. όπ. Τιθερίου Καίσαρος τδ β' και Σκηπίωνος.
 ΝΓ'. όπ. Φλάκκου και Σιλανού.
 ΝΔ'. όπ. Σέκστου και Σέκστου.

ΠΠΗΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- NE'. όπ. Πομπηίου Μάγνου και 'Απουληίου.
 ΝΖ'. όπ. Βρούτου και Φλάκκου τδ β'.
 [Όκταβιανός Αύγουστος τελευτά εν Νώλα, ών ετών ος', μην. ι', ήμ. κε' (1).]

'Ρωμαίων γ' έμονάρχησεν Τιθέριος Καίσαρ έτη κβ'.

- A'. όπ. Ταύρου και Λίδωνος.
 B'. όπ. Κράσσου και 'Ρούφου.

ΠΠΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Γ'. όπ. Τιθερίου Καίσαρος τδ γ' και 'Ρούφου τδ β'.
 Δ'. όπ. Σιλανού και Βάλθου.
 Ε'. όπ. Μεσσαλά και Γράτου.
 Ζ'. όπ. Τιθερίου Καίσαρος τδ δ' και Δρούσου.

Σ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Z'. όπ. 'Αγρίππα και Γαλβά.
 Η'. όπ. Πουλλίωνος και Βετέρου.
 Θ'. όπ. Κεθήγου και Ούάρου.
 I'. όπ. 'Αγρίππα τδ β' και Λεντούλου.

ΣΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- IA'. όπ. Γετουλικού και Σαβίνου.
 IB'. όπ. Κράσσου και Πίτωνος.
 IG'. όπ. Σιλανού και Νεροΰα.
 ID'. όπ. Γεμίνου και Γεμίνου.

ΣΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- IE'. όπ. 'Ρούφου και 'Ρουβελλίνου.
 IC'. όπ. Ούεννικίου και Λογγίνου.
 IZ'. όπ. Τιθερίου Καίσαρος τδ ε' μόνου.
 IH'. όπ. Περσικού και Βετελλίου.

ΣΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- IΘ'. όπ. 'Αρουντίου και 'Αενοδάμβου.
 D K'. όπ. Γαλβά και Σύλλου.
 KA'. όπ. Γάλλου και Νοννιανού.
 KB'. όπ. Λελιανού και Πλαύτου.

Ό βασιλεύς Τιθέριος τελευτά ίδίω θανάτω έν τή παλατίω 'Ρώμης, άπαις και άγύναιος, ών ετών σ'.

'Ρωμαίων δ' έβασίλευσεν Γάιος Γάλλος (2) Καίσαρ έτη δ'.

ΣΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- A'. όπ. Προκούλου και Νιγρίνου.

nii verhis cognoscimus Sextos prænomena esse consulum Pompeii et Apuleii, non autem diversos consules, ut horum fastorum auctor hic et sæpe alibi in multis errat.

(2) Ita cod.

Η. ὄπ. Ίουλιανοῦ καὶ Ἀσπρενάτου.

Γ. ὄπ. Κλαυδίου Καίσαρος καὶ Κερσιανοῦ.

Δ. ὄπ. Κλαυδίου Καίσαρος τὸ β' μόνου.

Ἐπὶ τῶν προκειμένων ὑπάτων Γάιος Γάλλος ἐσφάγη ἐν τῷ παλατίῳ Ῥώμης ὑπὸ τῶν ἰδίων σπαθαρῶν κουδικουλαρίων εὐνούχων, κατὰ γνῶμην τῆς συγκλήτου, ὧν ἐτῶν λθ'.

ΣΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ῥωμαίων ε' ἐβασίλευσεν Κλαύδιος ἔτη ιδ'.

Α'. ὄπ. Κλαυδίου Καίσαρος τὸ γ' καὶ Ἀντωνίνου.

Β'. ὄπ. Κλαυδίου Καίσαρος τὸ δ' καὶ Λάργρου.

Γ'. ὄπ. Κλαυδίου Καίσαρος τὸ ε' καὶ Βετελλίου τὸ β'.

Δ'. ὄπ. Κρίσπου καὶ Ταύρου.

ΣΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ε. ὄπ. Οὐεννικίου καὶ Κορβίνου.

Ζ'. ὄπ. Ἀσιατικοῦ καὶ Σιλανοῦ (2).

* * *

* * *

Π'. ὄπ. Καπήτωνος καὶ Ῥούφου.

ΙΑ'. ὄπ. Ἰταλικοῦ καὶ Τραχάλου.

Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων ἀφανῆς γέγονεν Νέρων, D καὶ τελευτᾷ, ὧν ἐτῶν ξθ' (4).

Μετὰ Νέρωνα Γαλβὰς ἐβασίλευσεν ἐν Ἰβηρίᾳ, Οὐίτρηλλιος ἐν Γερμανίᾳ, Ὄθων ἐπὶ Ῥώμης· ἕκαστος αὐτῶν ἰδίᾳ ἐπέβη τῇ ἀρχῇ.

Γαλβὰς ἐβασίλευσεν μῆνας ζ', καὶ ἐν μέσῃ τῇ Ῥωμαίων ἀγορᾷ τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη.

Ὄθων βασιλεύσας μῆνας ε', ἑαυτὸν διεχειρίσατο.

(1) Dic *Cæsiano*.

(2) In codice Vat., p. 172 b, ad oram inferiorem scribitur: *desideratur quaternio* (non una pagina, ut alii dixerunt) *et cum eo xx annorum consulatus*. Hinc etiam patet, codicem Vaticanum esse fontem unicum *Chronici paschalis*, quia et Monacense apographum cum editionibus æque hiat. Porro Lati-

A II. Juliano et Asprenate coss.

III. Claudio Cæs. et Cersiano (1) coss.

IV. Claudio Cæsare II solo cos.

His prædictis coss. Caius Caligula Romæ in palatio interfectus est a suis protectoribus cubiculariis eunuchis, consentiente senatu, cum annorum esset xxxix.

CCV OLYMPIAS.

Romanorum imp. V Claudius an. xiv.

I. Claudio Cæsare III et Antonino coss.

II. Claudio Cæsare IV et Largo coss.

III. Claudio Cæsare V et Vitellio II coss.

IV. Crispo et Tauro coss.

CCVI OLYMPIAS.

V. Vinicio et Corvino coss.

B VI. Asiatico et Silano coss.

VII. Claudio Cæs. VI et Vitellio III coss.

VIII. Vitellio IV et Publicola coss.

CCVII OLYMPIAS.

IX. Veriano et Gallo coss.

X. Vetere et Nerviniano coss.

XI. Claudio Cæs. VII et Orfito coss.

XII. Sylla et Catone coss.

CCVIII OLYMPIAS.

XIII. Silano et Antonino coss.

XIV. Marcello et Aviola coss.

Romanorum imp. VI Nero annis xiv.

I. Nerone et Vetere coss.

II. Saturnino et Scipione coss.

CCIX OLYMPIAS

C III. Nerone II et Pisone coss.

IV. Nerone III et Messala coss.

V. Aproniano et Capitone coss.

VI. Nerone IV et Lentulo coss.

CCX OLYMPIAS.

VII. Lacio (3) et Turpiliano coss.

VIII. Mario et Gallo coss.

IX. Rufo et Regulo coss.

X. Crasso et Basso coss.

CCXI OLYMPIAS.

XI. Helva et Vestino coss.

XII. Telesino et Rufo coss.

XIII. Capitone et Rufo coss.

XIV. Italico et Trachalo coss.

His consulibus Nero amplius non comparuit, extinctusque est, annos natus lxxix.

Post Neronem imperavit in Hispania Galba, Vitellius in Germania, Otho Romæ. Illi singuli seorsum imperium arripuerunt.

Galba mense imperii septimo in medio Romæ foro capite truncatus est.

Otho mense imperii sexto sibi manus attulit.

num supplementum ex Idatio sumpsit, quem auctorem cum textu *Chronici paschalis*, ideoque cum Eusebio, valde conspirare, exploratum est.

(3) Dic *Cæsario*.

(4) Ridiculus error. Siquidem Nero anno floridæ ætatis xxxii violenta morte obiit. Sed alia multa hujuscemodi menda non corrigam.

Vitellius mense imperii decimo in palatio est interemptus.

Romanorum imperator VII Vespasianus ab exercitu electus, annis IX, mensibus XI, diebus XXI.

CCXII OLYMPIAS.

- I. Galba et Tito Rufino coss.
- II. Vespasiano imp. solo coss.
- III. Vespasiano imp. II et Nerva coss.
- IV. Vespasiano Augusto III et Tito coss.

CCXIII OLYMPIAS.

- V. Vespasiano Augusto IV et Tito II coss.
- VI. Domitiano et Messalino coss.
- VII. Vespasiano Augusto V et Tito III coss.
- VIII. Vespasiano Aug. VI et Tito IV coss.

CCXIV OLYMPIAS.

- IX. Vespasiano Augusto VII et Tito V coss.
  - X. Tito VI et Domitiano II coss.
- Hoc anno Vespasianus imperator morbo correptus, ex defectione moritur, annos natus LXX.
- Romanorum imperator VIII Titus, illius filius, annis II.

- I. Tito Augusto VII et Domitiano III coss.
- II. Galba et Pollione coss.

His praedictis coss. gravi morbo oppressus Titus mortem obiit annos natus XLII.

Romanorum imperator IX Domitianus annis XVI

CCXV OLYMPIAS.

- I. Domitiano Augusto IV et Sabino coss.
- II. Domitiano Augusto V et Tito Rufo coss.
- III. Domitiano Augusto VI et Sabino coss.
- IV. Domitiano Augusto VII et Fulvio coss.

CCXVI OLYMPIAS.

- V. Domitiano Augusto VIII et Dolabella coss.
- VI. Domitiano Augusto IX et Saturnino coss.
- VII. Domitiano Augusto X et Tito Rufo II coss.
- VIII. Fulvio II et Atriatino coss.

CCXVII OLYMPIAS.

- IX. Domitiano Augusto XI et Nerva coss.
- X. Glabrione et Trajano coss.
- XI. Domitiano Augusto XII et Saturnino coss.
- XII. Pompeio et Crispino coss.

CCXVIII OLYMPIAS.

- XIII. Domitiano Augusto XIII et Flavio Clemente D coss.
- XIV. Asprenate et Laterano coss.
- XV. Domitiano XIV et Clemente II coss.
- XVI. Valente et Vetere coss.

Domitianus occisus est, an. nat. XLV.

Romanorum imperator X Nerva anno I.

CCXIX OLYMPIAS.

- I. Nerva Augusto et Tito Rufo III coss
- Nerva morbo conflictatus vitae finem fecit VIII.
- Kalend. Februarii.
- Romanorum imp. XI Trajanus an. XIX.
- I. Trajano Augusto solo coss.
  - II. Palma et Senecione coss.
  - III. Trajano Augusto II et Pontiano coss.

Οὐτιτέλλιος βασιλεύσας μῆνας ι', ἐσφάγη ἐν τῷ παλατίῳ Ῥώμης.

Ῥωμαίων ζ' ἐβασίλευσεν Οὐεσπασιανὸς ἔτη θ', μῆνας ια', ἡμέρας κβ', στέφαντος αὐτὸν τοῦ στρατοῦ.

ΣΙΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Α'. ὑπ. Γαλβὰ καὶ Τίτου Ῥουφίνου.
- Β'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ αὐτοκράτορος μόνου.
- Γ'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ αὐτοκράτ. τὸ β' καὶ Νεροῦα.
- Δ'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Τίτου.

ΣΙΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Ε'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Τίτου τὸ β'.
- Ζ'. ὑπ. Δομετιανοῦ καὶ Μεσσαλίνου.
- Ζ'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Τίτου τὸ γ'.
- Η'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ Αὐγούστου τὸ ς' καὶ Τίτου τὸ δ'.

B

ΣΙΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Θ'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Τίτου τὸ ε'.
  - Ι'. ὑπ. Τίτου τὸ ς' καὶ Δομετιανῶ τὸ β'.
- Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ νόσῳ βληθεὶς Οὐεσπασιανὸς ὁ βασιλεὺς παρεβίβη τελευτᾶ, ὡν ἐτῶν σ'.

Ῥωμαίων η' ἐβασίλευσεν Τίτος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη β'.

- Α'. ὑπ. Τίτου Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Δομετιανῶ τὸ γ'.
- Β'. ὑπ. Γαλβὰ καὶ Πουλλίωνος.

Ἐπὶ τῶν προκειμένων ὑπάτων πάθει δεινῷ βληθεὶς Τίτος ἀπέθανεν, ὡν ἐτῶν μβ'.]

Ῥωμαίων θ' ἐβασίλευσεν Δομετιανὸς ἔτη ις'.

ΣΙΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

C

- Α'. ὑπ. Δομετιανῶ Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Σαβίνου
- Β'. ὑπ. Δομετιανῶ Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Τίτου Ῥούφου.
- Γ'. ὑπ. Δομετιανῶ Αὐγούστου τὸ ς' καὶ Σαβίνου.
- Δ'. ὑπ. Δομετιανῶ Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Φουλβίου.

ΣΙΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Ε'. ὑπ. Δομετιανῶ Αὐγούστου τὸ η' καὶ Δολαβελλά.
- Ζ'. ὑπ. Δομετιανῶ Αὐγούστου τὸ θ' καὶ Σατουρνίνου.
- Ζ'. ὑπ. Δομετιανῶ Αὐγ. τὸ ι' καὶ Τίτου Ῥούφου τὸ β'.
- Η'. ὑπ. Φουλβίου τὸ β' καὶ Ἀτρατινῶ.

ΣΙΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Θ'. ὑπ. Δομετιανῶ Αὐγούστου τὸ ια' καὶ Νεροῦα.
- Ι'. ὑπ. (Γ)λαθρίωνος καὶ Τραϊανοῦ.
- ΙΑ'. ὑπ. Δομετιανῶ Αὐγούστου τὸ ιβ' καὶ Σατορνίνου.
- ΙΒ'. ὑπ. Πομπηίου καὶ Κρισπίνου.

ΣΙΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΓ'. ὑπ. Δομετιανῶ Αὐγούστου τὸ ιγ' καὶ Φλαυίου Κλήμεντος.
- ΙΔ'. ὑπ. Ἀσπρενάτου καὶ Λατεράνου.
- ΙΕ'. ὑπ. Δομετιανῶ Αὐγ. τὸ ιδ' καὶ Κλήμεντος τὸ β'.
- ΙΖ'. ὑπ. Οὐάλεντος καὶ Βετέρου.

Δομετιανὸς ἀνηρέθη, ὡν ἐτῶν με'.

Ῥωμαίων ι' ἐβασίλευσεν Νεροῦα ἔτος α'.

ΣΙΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Α'. ὑπ. Νεροῦα Αὐγούστου καὶ Τίτου Ῥούφου τὸ γ'.
- Νεροῦα νοσήσας ἐτελεύτησεν πρὸ η' Καλενδῶν Φεβρουαρίου.
- Ῥωμαίων ια' ἐβασίλευσεν Τραϊανὸς ἔτη ιθ'.
- Α'. ὑπ. Τραϊανοῦ Αὐγούστου μόνου.
  - Β'. ὑπ. Παλμὰ καὶ Σενεκίωνος.
  - Γ'. ὑπ. Τραϊανοῦ Αὐγούστου τὸ β' καὶ Ποντιανοῦ.

ΣΚ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Α'. ὕπ. Τραϊανῶς Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Πέτου.
 Β'. ὕπ. Συριανοῦ καὶ Συρίου.
 Γ'. ὕπ. Τραϊανῶς Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Μαξίμου.
 Δ'. ὕπ. Συριανοῦ τὸ β' καὶ Μαρκέλλου.

|ΣΚΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Ε'. ὕπ. Κανδίδου καὶ Κουαδράτου.
 ΣΤ'. ὕπ. Κομόδου καὶ Κερατάνου.
 Ζ'. ὕπ. Συριανοῦ τὸ γ' καὶ Σενεκίωνος τὸ β'.
 Η'. ὕπ. Γάλλου καὶ Βραδούα.

ΣΚΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Θ'. ὕπ. Παλμᾶ καὶ Τούλλου.
 ΙΑ'. ὕπ. Ὀρφίτου καὶ Πρισκιανοῦ.
 ΙΒ'. ὕπ. Πίσωνος καὶ Ἰουλιανῶς.
 ΙΓ'. ὕπ. Τραϊανῶς Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Ἀφρικανῶς.

ΣΚΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΔ'. ὕπ. Πρισκιανοῦ καὶ Κέλσου.
 ΙΕ'. ὕπ. Μάλσου καὶ Βουλκίσκου.
 ΙΣΤ'. ὕπ. Μεσσαλά καὶ Πέδωνος (1).
 ΙΖ'. ὕπ. Αἰλιανῶς καὶ Βετέρου.
 Ὁ βασιλεὺς Τραϊανῶς ὑδρωπιάσας ἀπέθανεν ἐν Ση-
 ληνούντι πόλει τῆς Σελευκείας, ὧν ἐτῶν ἔς'.

Ῥωμαίων ιθ' ἐβασίλευσεν Ἀλιος Ἀδριανῶς ἔτη
 κα'.

ΣΚΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Α'. ὕπ. Ἀπρωνιανῶς καὶ Νίγρου.
 Β'. ὕπ. Αἰλίου Ἀδριανῶς Αὐγούστου καὶ Σαληνάτορος.
 Γ'. ὕπ. Αἰλίου Ἀδριανῶς Αὐγ. τὸ θ' καὶ Ῥουστικίου.
 Δ'. ὕπ. Σεθήρου καὶ Φούλκου.

ΣΚΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Ε'. ὕπ. Σεθήρου τὸ β' καὶ Αὐγουρίνου.
 ΣΤ'. ὕπ. Ἀβιολᾶ καὶ Πανσά.
 Ζ'. ὕπ. Ἀπρωνιανῶς τὸ β' καὶ Παμπίνου.
 Η'. ὕπ. Γλαβρίωνος καὶ Τορκουάτου.

ΣΚΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Θ'. ὕπ. Ἀσιατικῶς καὶ Ἀκυλίνου.
 ΙΑ'. ὕπ. Σεθήρου τὸ γ' καὶ Ἀμβιγούλου (2).
 ΙΒ'. ὕπ. Τιτιανῶς καὶ Γαλλικανῶς.
 ΙΓ'. ὕπ. Τορκουάτου καὶ Λιβωνος.

ΣΚΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΔ'. ὕπ. Μαρκέλλου καὶ Κέλσου.
 ΙΕ'. ὕπ. Κατουλλίνου καὶ Λιβωνος.
 ΙΣΤ'. ὕπ. Ποντιανῶς καὶ Ῥούφου.
 ΙΖ'. ὕπ. Αὐγουρίνου καὶ Σεργιανῶς.

ΣΚΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΔ'. ὕπ. Τεβερίου καὶ Σισίννου.
 ΙΗ'. ὕπ. Σεθήρου καὶ Οὐάρου.
 ΙΘ'. ὕπ. Ποντιανῶς τὸ β' καὶ Ἀκυλίνου.
 Κ'. ὕπ. Κομόδου καὶ Ποντιανῶς τὸ γ'.

ΣΚΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΚΑ'. ὕπ. Αἰλιανῶς Καίσαρος καὶ Βαλβίνου.
 Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάρχων Ἀλιος Ἀδριανῶς νοσή-
 σας ὀλίγας ἡμέρας, ἐτελεύτησεν, ὧν ἐτῶν οζ'.
 Ῥωμαίων ιγ' ἐβασίλευσεν Ἀλιος Ἀντωνίνος ὁ Εὐσε-
 θῆς ἔτη κγ'.

(1) Cod., Πέδωνος.

Α

CCXX OLYMPIAS.

- IV. Trajano Augusto III et Pæto coss.
 V. Syriano et Syrio coss.
 VI. Trajano Augusto IV et Maximo coss.
 VII. Syriano II et Marcello coss.

CCXXI OLYMPIAS.

- VIII. Candido et Quadrato coss.
 IX. Commodo et Ceratano coss.
 X. Syriano III et Senecione II coss.
 XI. Gallo et Bradua coss.

CCXXII OLYMPIAS.

- XII. Palma et Tullo coss.
 XIII. Orfito et Prisciano coss.
 XIV. Pisone et Juliano coss.
 B XV. Trajano Augusto V et Africano coss:

CCXXIII OLYMPIAS.

- XVI. Prisciano et Celso coss.
 XVII. Malso et Vulcisco coss.
 XVIII. Messala et Pedone coss.
 XIX. Æliano et Vetere coss.
 Trajanus imperator aqua intercute moritur
 Selinunte, Seleuciae civitate, cum esset annorum
 LXV.

Romanorum imperator XII Ælius Adrianus, ann.
 XXI.

CCXXIV OLYMPIAS.

- I. Apronianus et Nigro coss.
 II. Ælio Adriano Aug. et Salinatore coss.
 C III. Ælio Adriano Aug. II et Rusticio coss.
 IV. Severo et Fulco coss.

CCXXV OLYMPIAS.

- V. Severo II et Augurino coss.
 VI. Aviola et Pansa coss.
 VII. Aproniano II et Pampino coss.
 VIII. Glabrione et Torquato coss.

CCXXVI OLYMPIAS.

- IX. Asiatico et Aquilino coss.
 X. Severo III et Ambigulo coss.
 XI. Titiano et Gallicano coss.
 XII. Torquato et Libone coss.

CCXXVII OLYMPIAS.

- XIII. Marcello et Celso coss.
 D XIV. Catullino et Libone II coss.
 XV. Pontiano et Rufo coss.
 XVI. Augurino et Sergiano coss.

CCXXVIII OLYMPIAS.

- XVII. Hiberno et Sisenna coss.
 XVIII. Severo et Varo coss.
 XIX. Pontiano II et Aquilino coss.
 XX. Commodo et Pontiano III coss.

CCXXIX OLYMPIAS.

- XXI. Æliano et Balbino coss.
 His coss. Ælius Adrianus, cum paucis mensibus
 ægrotasset, vita excessit, annos natus LXXVII.
 Romanorum imperator XIII, Ælius Antoninus Pius,
 annis XXIII.

(2) Ita cod., pro Ἀμβιβ.

- I. Camerino et Nigro coss.
 II. Antonino Augusto et Præsentino coss.
 III. Antonino Augusto II et Marco Aurelio Vero filio
 'ejus coss.

CCXXX OLYMPIAS.

- IV. Sèvero IV et Silvano coss.
 V. Rufino et Quadrato coss.
 VI. Torquato et Herode coss.
 VII. Aviola et Maximo coss.

CCXXXI OLYMPIAS.

- VIII. Antonino Aug. III et Aurelio II coss.

- IX. Severo V et Verino coss.
 X. Largo et Messalino coss.
 XI. Torquato II et Juliano coss.

CCXXXII OLYMPIAS.

- XII. Orfito et Prisco coss.
 XIII. Glabrione et Vetere coss.
 XIV. Condiano et Maximo coss.
 XV. Glabrione II et Jumilio (I) coss.

CCXXXIII OLYMPIAS.

- XVI. Præsente et Rufino coss.
 XVII. Commodo et Laterano coss.
 XVIII. Severo VI et Sabiniano coss.
 XIX. Silvano et Augurino coss.

CCXXXIV OLYMPIAS.

- XX. Barbaro et Regulo coss.
 XXI. Tertullo et Sacerdotè coss.
 XXII. Quintillo et Prisco coss.
 XXIII. Bradua et Vero coss.

His coss. (mortuus) est Ælius Antoninus (Lorii)
 annos natus LXVII.

Romanorum imperator XIV, Marcus Aurelius Antoninus, qui et Verus dictus, filius Antonini Pii, nec non Lucius Aurelius Commodus, illius frater, annis XIX.

CCXXXV OLYMPIAS.

- I. Marco Aurelio Vero et Lucio Commodo Augusto
 II coss.
 II. Marco Aurelio Vero et Lucio Commodo Augusto
 III coss.
 III. Rusticio et Aquilino coss.
 IV. Æliano et Pastore coss.

CCXXXVI OLYMPIAS.

- V. Macrino et Celso coss.
 VI. Orfito et Pudente coss.
 VII. Pudente II et Pollione coss.
 VIII. Marco Aur. Vero III et Quadrato coss.

CCXXXVII OLYMPIAS.

- IX. Aproniano et Paulo coss.
 X. Prisco et Apollinare coss.
 XI. Cethego et Claro coss.
 XII. Severo et Herenniano coss.

CCXXXVIII OLYMPIAS.

- XIII. Orfito II et Maximo coss.

(I) Nempè *Homullo*.

- A A'. υπ. Καμερίνου καὶ Νίγρου.
 B'. υπ. Ἀντωνίνου Αὐγούστου καὶ Πραισεντίνου.
 Γ'. υπ. Ἀντωνίνου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Μάρκου Αὐρηλίου υἱοῦ αὐτοῦ.

ΣΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Δ'. υπ. Σεθήρου τὸ δ' καὶ Σιλανοῦ.
 Ε'. υπ. Ρουφίνου καὶ Κουαδράτου.
 Ζ'. υπ. Τορκουάτου καὶ Ἡρώδου.
 Ζ'. υπ. Ἀθιολά καὶ Μαξίμου.

ΣΑΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Η'. υπ. Ἀντωνίνου Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Αὐρηλίου τὸ β'.

Θ'. υπ. Σεθήρου τὸ ε' καὶ Οὐήρηου.

Ι'. υπ. Λάργου καὶ Μεσσαλίνου.

- Β' ΙΑ'. υπ. Τορκουάτου τὸ β' καὶ Ἰουλιανοῦ.

ΣΑΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΒ'. υπ. Ὀρφίτου καὶ Πρίσκου.
 ΙΓ'. υπ. Γλαβρίωνος καὶ Βετέρου.
 ΙΔ' υπ. Κονδιανοῦ καὶ Μαξίμου.
 ΙΕ'. υπ. Γλαβρίωνος τὸ β' καὶ Ἰουμιλίου.

ΣΑΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΖ'. υπ. Πραισεντος καὶ Ρουφίνου.
 ΙΖ'. υπ. Κομόδου καὶ Λατεράνου.
 ΙΗ'. υπ. Σεθήρου τὸ ε' καὶ Σαβινιανοῦ.
 ΙΘ'. υπ. Σιλβανοῦ καὶ Αὐγουρίνου.

ΣΑΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Κ'. υπ. Βαρβάρου καὶ Ῥηγούλου.
 ΚΑ'. υπ. Τερτύλλου καὶ Σακερδότου.
 ΚΒ'. υπ. Κυϊντύλλου καὶ Πρίσκου.
 ΚΓ'. υπ. Βραδοῦσα καὶ Οὐήρου.

Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάντων (ἐτελεύτησεν) Ἄγιος Ἀντωνίνος (ἐν Λαρίῃ) ὢν ἐτῶν ἕξ'.

Ῥωμαίων ἰδ' ἐβασίλευσεν Μάρκος Αὐρήλιος Ἀντωνίνος, ὁ καὶ Οὐήρης, υἱὸς Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς, καὶ Λούκιος Αὐρήλιος Κόμοδος, ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἔτη ιθ'.

ΣΑΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Α'. υπ. Μάρκου Αὐρηλίου Οὐήρου καὶ Λουκίου Κομόδου Αὐγούστου τὸ β'.
 Β'. υπ. Μάρκου Αὐρηλίου Οὐήρου καὶ Λουκίου Κομόδου Αὐγούστου τὸ γ'.
 Γ'. υπ. Ρουστικίου καὶ Ἀκυλίνου.
 Δ'. υπ. Αἰλιανοῦ καὶ Πάστορος.

ΣΑΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Ε'. υπ. Μακρίνου καὶ Κέλσου.
 Ζ'. υπ. Ὀρφίτου καὶ Πούδεντος.
 Ζ'. υπ. Πούδεντος τὸ β' καὶ Πουλλίωνος.
 Η'. υπ. Μάρκου Αὐρηλίου Οὐήρου τὸ γ' καὶ Κουαδράτου.

ΣΑΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Θ'. υπ. Ἀπρωνιανοῦ καὶ Παύλου.
 Ι'. υπ. Πρίσκου καὶ Ἀπολλινάριου.
 ΙΑ'. υπ. Κεθήγου καὶ Κλάρου.
 ΙΒ'. υπ. Σεθήρου καὶ Ἐρεννιανοῦ.

ΣΑΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΓ'. υπ. Ὀρφίτου τὸ β' καὶ Μαξίμου.

ΙΔ. π. Σεθήρου τὸ β' καὶ Πομπητιανοῦ.

ΙΕ' ὑπ. Γάλλου καὶ Φλάκκου.

ΙΖ' ὑπ. Ὀρφίτου τὸ γ' καὶ Ρούφου.

ΣΔΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΖ'. ὑπ. Πουλλίωνος καὶ Ἄπρου.

ΙΗ'. ὑπ. Κομόδου καὶ Κυϊντίλλου.

ΙΘ'. ὑπ. Ὀρφίτου τὸ δ' καὶ Ρούφου τὸ β'.

Ἄντωνίνος, ὁ καὶ Οὐῆρος, νοσήσας ἀπέθανεν ἐν Παννωνίαίς, πρὸ ὀκτώ καλανδῶν ἀπριλλίων, ἄρξας ἔτη ιθ'.

Ῥωμαίων ιε' ἐβασίλευσεν Κόμοδος ἔτη ιθ'.

Α'. ὑπ. Κομόδου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Βήρου.

ΣΜ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Β'. ὑπ. Πραισεντος καὶ Γορδιανοῦ.

Γ'. ὑπ. Κομόδου Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Βήρου τὸ β'.

Δ'. ὑπ. Μαμερτίνου καὶ Ρούφου τὸ γ'.

Ε'. ὑπ. Κομόδου Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Βικτορίνου.

ΣΜΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ζ'. ὑπ. Μαρκέλλου καὶ Αἰλιανοῦ.

Ζ'. ὑπ. Μαρτέρου καὶ Βραδοῦα.

Η'. ὑπ. Κομόδου Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Γλαβρίωνος.

Θ'. ὑπ. Κρισπίνου καὶ Αἰλιανοῦ.

ΣΜΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ι'. ὑπ. Φουσκιανοῦ καὶ Σιλανοῦ.

ΙΑ'. ὑπ. Κομόδου Αὐγούστου τὸ ς' καὶ Σεπτιμιανοῦ.

ΙΒ'. ὑπ. Κομόδου Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Περτινακος.

Κόμοδος αἰφνίδιον ἐτελεύτησεν ἀποπνιγείς ἐν οἰκίᾳ Βεσσιανοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ καὶ Ἀτταλιανῆς τῆς ὑπατίσεως ἐν Ῥώμῃ πρὸ α' καλανδῶν ἰανουαρίων, ἄρξας ἔτη ιθ'.

Ῥωμαίων ις' ἐβασίλευσεν Λούκιος Περτιναξ ἡ-
νας β'.

Περτιναξ, ὁ καὶ Λούκιος, ἐσφάγη ὑπὸ τῶν στρα-
τωτῶν, ὡς ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τὸν Μάρ-
τιον ὦν ἐτῶν ο'.

Ῥωμαίων ις' ἐβασίλευσεν Δίδιος Ἰουλιανός, ὁ καὶ
Σίλβιος, ἡνας ζ'.

Α'. ὑπ. Φλάκκου καὶ Κλάρου.

Καὶ οὗτος ὁ Δίδιος ἐσφάγη ὑπὸ κουβικουλαρίου,
εἰς τὴν πηγὴν τοῦ παλατίου, Ῥώμης ἔσω, ὡς προσα-
έχει τοῖς ἰχθύσιν, ἐκ συσκευῆς τῶν μετ' αὐτοῦ, ὦν
ἐτῶν ζ'.

Ῥωμαίων ιη' ἐβασίλευσεν Λούκιος Σεπτίμιος Σε-
βήρος, ἀπὸ τῆς συγκλήτου Ῥώμης ψηφισθείς, Δ
ἔτη ιθ'.

ΣΜΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Α'. ὑπ. Σεθήρου Αὐγούστου καὶ Σαβίνου.

Β'. ὑπ. Τερτύλλου καὶ Κλήμεντος.

Γ'. ὑπ. Δέξτρου καὶ Πρίσκου.

Δ'. ὑπ. Λατεράνου καὶ Ρουφίνου.

ΣΜΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ε'. ὑπ. Σατορνίνου καὶ Γάλλου.

Ζ'. ὑπ. Ἀνουλλίνου καὶ Φρόντωνός.

Ζ'. ὑπ. Σεθήρου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Βικτορίνου.

Η'. ὑπ. Μωκιανοῦ καὶ Φαβιανοῦ.

Α XIV. Severo II et Pompeiano coss.

XV. Gallo et Flacco coss.

XVI. Orfito III et Rufo coss.

CCXXXIX OLYMPIAS.

XVII. Pollione et Apro coss.

XVIII. Commodo et Quintillo coss.

XIX. Orfito IV et Rufo II coss.

Antoninus, qui et Verus dictus est, morbo con-
flictatus in Pannoniis obiit, viii Kal. Apriles, cum
imperasset annis XIX.

Romanorum imp. XV Commodus an. XII.

I. Commodo Augusto II et Vero coss.

CCXL OLYMPIAS.

II. Præsente et Gordiano coss.

B III. Commodo Aug. III et Vero II coss.

IV. Mamertino et Rufo III coss.

V. Commodo Augusto IV et Victorino coss.

CCXLI OLYMPIAS.

VI. Marcello et Æliano coss.

VII. Materno et Bradua coss.

VIII. Commodo Aug. V et Gabrione coss.

IX. Crispino et Æliano coss.

CCXLII OLYMPIAS.

X. Fusciano et Silano coss.

XI. Commodo Aug. VI et Septimiano coss.

XII. Commodo Aug. VII et Pertinace coss.

Commodus repente interiit suffocatus in æde Ve-
stiani affinis sui et Attalianæ feminae consularis Ro-
mæ, pridie Kalend. Januarias, cum imperasset
annis XII.

Romanorum imperat. XVI, Lucius Pertinax men-
sibus II.

Pertinax, qui et Lucius dictus, a militibus inter-
fectus est, dum ex palatio in campum Martium pro-
ficiscitur, ann. natus LXX.

Romanorum imperat. XVII, Didius Julianus, qui
et Silvius (1) dictus, mensibus VII.

I. Flacco et Claro coss.

Similiter et hic Didius a cubiculario, per comi-
tum insidias interfectus est ad fontem Palatii,
Romæ, dum piscibus intendit, annos natus LX.

Romanorum imperator XVIII, Lucius Septimius
Severus a Romano senatu electus, annis XIX.

CCXLIII OLYMPIAS.

I. Severo Augusto et Sabino coss.

II. Tertullo et Clemente coss.

III. Dextro et Prisco coss.

IV. Laterano et Rufino coss.

CCXLIV OLYMPIAS.

V. Saturnino et Gallo coss.

VI. Anullino et Frontone coss.

VII. Severo Augusto II et Victorino coss.

VIII. Muciano et Fabiano coss.

(1) Die Salvius.

Romanorum imperat. XXVII, Caius Gallus annis III. A

CCLVIII OLYMPIAS.

I. Valeriano et Gallieno coss.

II. Valeriano II et Gallieno II coss.

III. Maximo II et Glabrione coss.

Caius Gallus decessit, annos natus LXII.

Romanorum imperat. XXVIII, Valerianus Augustus annis XIV.

I. Valeriano Augusto III et Gallieno III coss.

CCLIX OLYMPIAS.

II. Tusco et Basso coss.

III. Æmiliano III et Volusiano II coss.

IV. Sæculari et Donato coss.

V. Gallieno IV et Volusiano III coss.

CCLX OLYMPIAS.

VI. Gallieno V et Faustiniانو coss.

VII. Albino et Dextro coss.

VIII. Gallieno VI et Saturnino coss.

IX. Valeriano Augusto IV et Luciano coss.

CCLXI OLYMPIAS.

X. Valeriano Augusto V et Luciano II coss.

XI. Gallieno VII et Sabiniano coss.

XII. Paterno et Arcesilao coss.

XIII. Paterno II et Mariniano coss.

CCLXII OLYMPIAS.

XIV. Claudio et Paterno III coss.

His prædictis coss. Valerianus Augustus a Per- C
sis in eum insurgentibus, interfectus est, annos na-
tus LXI.

Romanorum imperat. XXIX, Claudius annis II.

I. Antiochiano et Orfito coss.

II. Aureliano et Basso coss.

Claudius Sirmii moritur, annos natus LVI.

Romanorum imp. XXX, Aurelianus, annis VI.

I. Quietō et Bradumiano coss.

CCLXIII OLYMPIAS.

II. Tacito et Placidiano coss.

III. Quietō II et Bradumiano II coss.

IV. Aureliano Augusto II et Capitolino coss.

V. Aureliano Augusto III et Marcello coss.

CCLXIV OLYMPIAS.

VI. Tacito II et Æmiliano coss.

Aurelianus Augustus moritur, annos natus LXXV,
regnatque Florianus diebus XVII et interficitur.

Romanorum imp. XXXI, Probus, annos VI.

I. Probo Augusto et Paulino coss.

II. Probo Augusto II et Lupo coss.

III. Probo Augusto III et Paterno coss.

CCLXV OLYMPIAS.

IV. Messala et Grato coss.

V. Probo Augusto IV et Tiberiano coss.

VI. Probo Augusto V et Victorino coss.

Interficitur Probus Augustus Sirmii, annos natus L.

Romanorum imperator XXXII, Carus cum filiis
Carino et Numeriano, annis III.

Ῥωμαίων κζ' ἐβασίλευσεν Γάιος Γάλλος ἔτη γ'.

ΣΝΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Α'. ὕπ. Οὐαλεριανοῦ καὶ Γαλλιηνοῦ.

Β'. ὕπ. Οὐαλεριανοῦ τὸ β' καὶ Γαλλιηνοῦ τὸ β'.

Γ'. ὕπ. Μαξίμου τὸ β' καὶ Γλαβρίωνος.

Ἐτελεῦτήσε Γάιος Γάλλος, ὦν ἐτῶν ξθ'.

Ῥωμαίων κη' ἐβασίλευσεν Θὐαλεριανὸς Αὐγου-
στος ἔτη ιδ'.

Α'. ὕπ. Οὐαλεριανοῦ Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Γαλλιηνοῦ
τὸ γ'.

ΣΝΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Β'. ὕπ. Τούσκου καὶ Βάσσου.

Γ'. ὕπ. Αἰμιλιανοῦ τὸ γ' καὶ Βολουσιανοῦ τὸ β'.

Δ'. ὕπ. Σεκουλαρίου καὶ Δονάτου.

Β Ε'. ὕπ. Γαλλιηνοῦ τὸ δ' καὶ Βολουσιανοῦ τὸ γ'.

ΣΞ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ζ'. ὕπ. Γαλλιηνοῦ τὸ ε' καὶ Φαυστινιανοῦ.

Ζ'. ὕπ. Ἀθίνου καὶ Δέξστρου.

Η'. ὕπ. Γαλλιηνοῦ τὸ ς' καὶ Σατορνίνου.

Θ'. ὕπ. Οὐαλεριανοῦ Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Λουκιανῶ.

ΣΞΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Γ'. ὕπ. Οὐαλεριανοῦ Αὐγούστου τὸ η' καὶ Λουκιανῶ
τὸ β'.

ΙΑ'. ὕπ. Γαλλιηνοῦ τὸ ζ' καὶ Σαδινιανοῦ.

ΙΒ'. ὕπ. Πατέρνου καὶ Ἀρκεσιλάου.

ΙΓ'. ὕπ. Πατέρνου τὸ β' καὶ Μαρινιανοῦ.

ΣΞΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΔ'. ὕπ. Κλαυδίου καὶ Πατέρνου τὸ γ'.

Ἐπὶ τῶν προκειμένων ὑπάτων Οὐαλεριανὸς Αὐ-
γουστος ἐσφάγη ὑπὸ Περωσῶν ἐπαναστάντων αὐτῶ,
ὦν ἐτῶν ξα'.

Ῥωμαίων κθ' ἐβασίλευσεν Κλαύδιος ἔτη β'.

Α'. ὕπ. Ἀντιοχianoῦ καὶ Ὀρφίτου.

Β'. ὕπ. Αὐρηλιανοῦ καὶ Βάσσου.

Κλαύδιος τελευτᾷ ἐν Σιρμίῳ, ὦν ἐτῶν νς'.

Ῥωμαίων λ' ἐβασίλευσεν Αὐρηλιανὸς ἔτη ς'.

Α'. ὕπ. Κιέτου καὶ Βραδουμιανοῦ.

ΣΞΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Β'. ὕπ. Ταχίτου καὶ Πλακιδιανοῦ.

Γ'. ὕπ. Κιέτου τὸ β' καὶ Βραδουμιανοῦ τὸ β'.

Δ'. ὕπ. Αὐρηλιανοῦ Αὐγ. τὸ β' καὶ Καπετωλίνου.

Β Ε'. ὕπ. Αὐρηλιανοῦ Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Μαρκέλλου.

ΣΞΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ζ'. ὕπ. Ταχίτου τὸ β' καὶ Αἰμιλιανοῦ.

Αὐρηλιανὸς Αὐγούστος τελευτᾷ, ὦν ἐτῶν οε', καὶ
ἐβασίλευσεν Φλωριανὸς ἡμέρας λζ', καὶ ἐσφάγη.

Ῥωμαίων λα' ἐβασίλευσεν Πρόβος ἔτη ς'.

Α'. ὕπ. Πρόβου Αὐγούστου καὶ Παυλίνου.

Β'. ὕπ. Πρόβου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Λούππου.

Γ'. ὕπ. Πρόβου Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Πατέρνου.

ΣΞΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Δ'. ὕπ. Μεσσαλά καὶ Γράτου.

Ε'. ὕπ. Πρόβου Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Τιβεριανοῦ.

Ζ'. ὕπ. Πρόβου Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Βικτωρίνου.

Ἐσφάγη Πρόβος Αὐγούστος ἐν Σιρμίῳ, ὦν ἐτῶν νλ'.

Ῥωμαίων λθ' ἐβασίλευσεν Κάρος, ἅμα τοῖς υἱοῖς
αὐτοῦ Καρίνῳ καὶ Νουμμεριανῶ, ἔτη γ'.

Α'. ὕπ. Κάρου καὶ Καρίνου.

ΣΕΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Β'. ὕπ. Διοκλητιανοῦ καὶ Βάσσου,

Γ'. ὕπ. Καρίνου τὸ β' καὶ Νουμεριανοῦ.

Κάρος ἐπεραυνώθη ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ. Τελευτῆ Καρίνος ὦν ἐτῶν λς'. Εἶτα σφάζεται Νουμεριανὸς ἐν Περὶνθῳ τῆς Θράκης τῇ νῦν καλουμένη Ἡρακλείᾳ ὑπὸ Ἄπρου ἐπάρχου.

Ῥωμαίων λγ' ἐβασίλευσεν Διοκλητιανὸς ἔτη κ'.

Α'. ὕπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγ. τὸ β' καὶ Ἀριστοβούλου.

Β'. ὕπ. Μαξίμου καὶ Ἀκυλίνου.

ΣΕΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Γ'. ὕπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Μαξιμιανῶ Ἐρκουλλίου Αὐγούστου.

Δ'. ὕπ. Μαξιμιανῶ Ἐρκουλλίου τὸ β' καὶ Ἰανουαρίου.

Ε'. ὕπ. Βάσσου καὶ Κυντιανοῦ.

Ϛ'. ὕπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Μαξιμιανῶ Ἐρκουλλίου Αὐγούστου τὸ γ'.

ΣΞΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ζ'. ὕπ. Τιβεριανοῦ καὶ Δίωνος.

Η'. ὕπ. Ἀννιβαλιανοῦ καὶ Ἀσκληπιόδοτου.

Θ'. ὕπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Μαξιμιανῶ Ἐρκουλλίου Αὐγούστου τὸ δ'.

Ι'. ὕπ. Κωνσταντίου Καίσαρος καὶ Μαξιμιανῶ Ἰοβίου Καίσαρος.

ΣΞΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΑ'. ὕπ. Τούσκου καὶ Ἀνουλλίνου.

ΙΒ'. ὕπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ Ϛ' καὶ Κωνσταντίου Καίσαρος τὸ β'.

ΙΓ'. ὕπ. Μαξιμιανῶ Ἐρκουλλίου τὸ ε' καὶ Μαξιμιανῶ Ἰοβίου Καίσαρος τὸ β'.

ΙΔ'. ὕπ. Ἀνικίου Φαύστου καὶ Σεθήρου Γάλλου.

ΣΟ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΕ'. ὕπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ Ϛ' καὶ Μαξιμιανῶ Ἐρκουλλίου Αὐγούστου τὸ Ϛ'.

ΙϚ'. ὕπ. Κωνσταντίου Καίσαρος τὸ γ' καὶ Μαξιμιανῶ Ἰοβίου τὸ γ'.

ΙΖ'. ὕπ. Τιτιανοῦ καὶ Νεπωτιανοῦ.

ΙΗ'. ὕπ. Κωνσταντίου Καίσαρος τὸ δ' καὶ Μαξιμιανῶ Αὐγούστου Καίσαρος τὸ δ'.

ΣΟΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΘ'. ὕπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ η' καὶ Μαξιμιανῶ τοῦ Ἐρκουλλίου τὸ Ϛ'.

Κ'. ὕπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ θ' καὶ Μαξιμιανῶ Ἐρκουλλίου τὸ η'.

Ῥωμαίων λδ' ἐβασίλευσεν ὁ θειότατος καὶ πιστότατος Κωνσταντίνος ὁ Μέγας, ὁ υἱὸς Κωνσταντίου, πρὸ η' Καλανθῶν Αὐγούστου, ἔτη λα', μῆνας ι'.

Α'. ὕπ. Κωνσταντίου Καίσαρος τὸ ε' καὶ Μαξιμιανῶ Ἰοβίου τὸ ε'.

Β'. ὕπ. Κωνσταντίου Καίσαρος τὸ Ϛ' καὶ Μαξιμιανῶ Ἰοβίου τὸ Ϛ'.

ΣΟΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Γ'. ὕπ. Φλαβίου Κωνσταντίνου Αὐγούστου μόνου.

A L. Caro et Carino coss.

CCLXVI OLYMPIAS.

II. Diocletiano et Basso coss.

III. Carino II et Numeriano coss.

Carus fulmine ictus est in Mesopotamia. Carinus annos natus xxxvi moritur. Deinde Numerianus Perinthi, in Thraciæ civitate, quam nunc Heracleam vocant, ab Apro præfecto prætorii interficitur.

Romanorum imperator XXXIII Diocletianus, annis xx.

I. Diocletiano Augusto II et Aristobulo coss.

II. Maximo et Aquilino coss.

CCLXVII OLYMPIAS.

B III. Diocletiano Augusto III et Maximiano Herculeo Augusto coss.

IV. Maximiano Herculeo II et Januario coss.

V. Basso et Quintiano coss.

VI. Diocletiano IV et Maximiano Herculeo Augusto III coss.

CCLXVIII OLYMPIAS.

VII. Tiberiano et Dione coss.

VIII. Hannibaliano et Asclepiodoto coss.

IX. Diocletiano Augusto V et Maximiano Herculeo Augusto IV coss.

X. Constantino Cæsare et Maximiano Jovio Cæsare coss.

CCLXIX OLYMPIAS.

C XI. Tusco et Anullino coss.

XII. Diocletiano Augusto VI et Constantio Cæsare II coss.

XIII. Maximiano Herculeo V et Maximiano Jovio Cæsare II coss.

XIV. Anicio Fausto et Severo Gallo coss.

CCLXX OLYMPIAS.

XV. Diocletiano Augusto VII et Maximiano Augusto VI coss.

XVI. Constantio Cæsare III et Maximiano Jovio III coss.

XVII. Titiano et Nepotiano coss.

XVIII. Constantio Cæsare IV et Maximiano Jovio Cæsare IV coss.

D

CCLXXI OLYMPIAS.

XIX. Diocletiano Augusto VIII et Maximiano Herculeo VII coss.

XX. Diocletiano Augusto IX et Maximiano Herculeo VIII coss.

Romanorum imp. XXXIV, sanctissimus et christianissimus Constantinus Magnus, Constantii filius, ex a. d. VIII Kalend. Augusti, annis xxxi, mensibus x. I. Constantio Cæsare V et Maximiano Jovio V coss.

II. Constantio Cæsare VI et Maximiano Jovio VI coss.

CCLXXII OLYMPIAS.

III. Flavio Constantino Augusto solo coss.

IV. Rursus decies, et Maximiano Galerio vii coss. A

Δ'. ὄπ. Πάλιν δέκατον (1), καὶ Μαξιμιανοῦ Γαλερίου τὸ ζ'.

V. Maximiano Herculeo viii et Galerio Maximo coss.

Ε'. ὄπ. Μαξιμιανοῦ Ἐρκουλίου τὸ η' καὶ Γαλερίου Μαξίμου.

VI. Constantino Augusto ii et Licinio coss.

Ζ'. ὄπ. Κωνσταντίνου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Λικινίου.

CCLXXIII OLYMPIAS.

VII. Constantino Augusto iii et Licinio ii coss.

Ζ'. ὄπ. Κωνσταντίνου Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Λικινίου τὸ β'.

VIII. Constantino Augusto iv et Licinio iii coss.

Η'. ὄπ. Κωνσταντίνου Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Λικινίου τὸ γ'.

IX. Volusiano et Aniano coss.

Θ'. ὄπ. Βολουσιανοῦ καὶ Ἀνιανοῦ.

X. Constantino Augusto v et Licinio iv coss.

Ι'. ὄπ. Κωνσταντίνου Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Λικινίου τὸ δ'.

CCLXXIV OLYMPIAS.

XI. Sabino et Rufino coss.

B

ΣΟΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

XII. Gallicano et Symmacho coss.

ΙΑ'. ὄπ. Σαβίνου καὶ Ῥουφίνου.

XIII. Licinio v et Crispo Cæsare coss.

ΙΒ'. ὄπ. Γαλλικανοῦ καὶ Συμμάχου.

XIV. Constantino Augusto vi et Licinio v coss.

ΙΓ'. ὄπ. Λικινίου τὸ ε' καὶ Κρίσπου Καίσαρος.

ΙΔ'. ὄπ. Κωνσταντίνου Αὐγούστου τὸ ς' καὶ Λικινίου τὸ ε'.

CCLXXV OLYMPIAS.

XV. Constantino Augusto vii et Constantio Cæsare coss.

ΣΟΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΕ'. ὄπ. Κωνσταντίνου Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Κωνσταντίου Καίσαρος.

XVI. Crispo ii et Constantio ii coss.

ΙϚ'. ὄπ. Κρίσπου τὸ β' καὶ Κωνσταντίου τὸ β'.

XVII. Frobiano et Juliano coss.

ΙΖ'. ὄπ. Προβιανοῦ καὶ Ἰουλιανοῦ.

XVIII. Severo et Rufino coss.

ΙΗ'. ὄπ. Σεβήρου καὶ Ῥουφίνου.

CCLXXVI OLYMPIAS.

XIX. Crispo iii et Constantio iii coss.

ΣΟϚ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΘ'. ὄπ. Κρίσπου τὸ γ' καὶ Κωνσταντίου τὸ γ'.

XX. Paulino et Juliano coss.

C

Κ'. ὄπ. Παυλίνου καὶ Ἰουλιανοῦ.

Piissimus Constantinus Constantem filium suum, qui tum Cæsar erat, Augustum renuntiavit ex a. d. vi Id. Novembris, et imperii vicennalia egit.

Κωνσταντίνος ὁ εὐσεβέστατος Κώνσταντα τὸν ἐαυτοῦ υἱὸν Καίσαρα ὄντα, ἀνηγγόρευσε Αὐγούστον πρὸς ς' ἰδῶν νοεμβρίων, καὶ εἰκοσαετηρίδα τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἤξεν.

(1) Cod. Παλινδεδάτου. Agitur autem de consulari decimo Diocletiani. Videsis adnotationes ad *Chronicon paschale*. Reapse autem apud Almelove-

nii fastos bis occurrit decimus Diocletiani consularis, vel potius dicitur, *post consulatum Diocletiani x.*

EUSEBII PAMPHILI

CHRONICORUM LIBER SECUNDUS

S. HIERONYMO INTERPRETE ET AMPLIATORE

[Ad codices Vaticanos nuper exactus.

SANCTI HIERONYMI PRÆFATIO IN LIBRUM II CHRONICORUM EUSEBII.

HIERONYMUS VINCENTIO ET GALIENO SUIS SALUTEM.

1. Vetus iste disertorum mos fuit, ut exercendi ingenii causa Græcos libros Latino sermone absolvent, et, quod plus in se difficultatis habet, poemata illustrium virorum, addita metri necessitate, transferrent. Unde et noster Tullius Platonis integros libros ad verbum interpretatus est: et cum Aratum jam Romanum hexametris versibus edidisset, in Xenophontis *Œconomico* lusit: in quo opere ita sæpe aureum illud flumen eloquentiæ quibusdam scabris et turbulentis obicibus retardatur, ut qui interpretata nesciunt, a Cicerone dicta non credant. Difficile est enim alienas lineas insequentem non alicubi excedere: arduum, ut quæ in aliena lingua bene dicta sunt, eundem decorem in translatione conservent. Significatum est aliquid unius verbi proprietate; non habeo meum quo id offeram; et dum quæro implere sententiam, longo ambitu vix brevis viæ spatia consummo. Accedunt hyperbatorum anfractus, dissimilitudines casuum, varietas figurarum: ipsum postremo suum, et, ut ita dicam, vernaculum linguæ genus. Si ad verbum interpretor, absurde resonat: si ob necessitatem aliquid in ordine vel in sermone mutavero, ab interpretis videbor officio recessisse.

2. Itaque, mi Vincenti charissime, et tu Galiene pars animæ meæ, obsecro, ut quidquid hoc tumultuarii operis est, amicorum, non iudicum animo relegatis: præsertim cum et notario, ut scitis, velocissime dictaverim, et difficultatem rei etiam divinorum voluminum instrumenta testentur, quæ a LXX Interpretibus edita, non eundem saporem in Græco sermone custodiunt. Quamobrem Aquila, et Symmachus, et Theodotio incitati, diversum pene opus in eodem opere prodiderunt: alio nitente verbum de verbo exprimere, alio sensum potius sequi, tertio non multum a veteribus discrepare. Quinta autem, et sexta, et septima editio, licet quibus censeantur auctoribus, ignoretur, tamen ita probabilem sui diversitatem tenent, ut auctoritatem sine nominibus meruerint. Inde adeo venit, ut sacræ litteræ minus comptæ, et dure sonantes videantur; quod isti homines interpretatas eas de Hebræo nescientes, dum superficiem, non medullam inspiciunt, ante quasi vestem orationis sordidam perhorrescunt, quam pulchrum intrinsecus rerum corpus inveniant. Denique quid Psalterio canorius, quod in morem nostri Flacci, et Græci Pindari, nunc iambo currit, nunc Alcaico personat, nunc Sapphico tumet, nunc semipede ingreditur? Quid Deuteronomii et Isaïæ cantico pulchrius? Quid Salomone gravius? Quid perfectius Job? Quæ omnia hexametris et pentametris versibus, ut Josephus et Origenes scribunt, apud suos composita decurrunt. Hæc cum Græcæ legimus, aliud quiddam sonant, cum Latine, penitus non coherent. Quod si cui non videtur linguæ gratiam interpretatione mutari, Homerum ad verbum exprimat in Latinum. Plus aliquid dicam, eundem in sua lingua prosæ verbis interpretetur, videbit ordinem ridiculum, et poetam eloquentissimum vix loquentem.

3. Quorsum ista? Videlicet ut non vobis mirum videatur, si alicubi offendimus, si tarda oratio aut consonantibus asperatur, aut vocalibus hiulca vel divisa sit, aut rerum ipsarum brevitate constringitur, cum eruditissimi homines in eodem opere sudaverint, et ad communem difficultatem, quam in omni interpretatione causati sumus, hoc nobis proprium accedat, quod historia multiplex est, habens barbara nomina, res incognitas Latinis, numeros inextricabiles, virgulas rebus pariter ac numeris intertextas, ut pene difficilium sit legendi ordinem discere quam ad lectionis notitiam pervenire. Ut autem manifesto cognoscatur indicio, ad quem numerum historia quæque pertineat, has distinctiones positas lector advertat, ut si ad primum numerum regni primitus enotati historia referenda est, primam litteram in explanatione historiæ contempletur: et siquidem eam ex minio viderit, illi temporis applicandam vel anno sciat, quem suggererit numerus similiter eodem minio figuratus. Si vero numerum non puro minio, sed misto nigro notatum esse perviderit, secundæ lineæ numero debetur historia. Si autem tertio numerorum ordini

applicandum est quod fuerit ascriptum, medium puro minio numerum, et partem reliquam ex solo nigro expressam conspicabitur. Quarta numeri linea nihil habebit ex minio, sed indicio erit, quod sibi historia debeatur, cum minio facta littera in principio enotationis historię, quę etiam superioribus signis subdenda est, nihilominus apparebit, nullo superius memoratorum signorum numeris respondente. Sin vero non minio, sed mistim nigro rubroque littera fuerit expressa, refulgens ex rubro numerus in quintam numerorum lineam poterit adverti. Et ita sexta linea numeri ut secunda, septima ut tertia designabitur, octava quoque ut quarta apparente linea bicolori. Cum vero nec in numeris, nec in explanatione historię ullum horum signorum, quę prædiximus, fuerit, nona linea quod adnotatum fuerit, vindicabit. Non tamen omnia hujusmodi requirenda sunt necessario, cum minor est numerus linearum. Unde præmonendum puto, ut prout quęque scripta sunt, etiam colorum diversitates serventur, ne quis irrationabili æstimet voluptate oculis tantum rem esse quęsitam, et dum tædium scribendi fugit, labyrinthum erroris intexat. Id enim elucubraturum est, ut regnorum tramites, qui per vicinitatem nimiam pene misti erant, distinctione minii separarentur, et eundem coloris locum quem prior membrana signaverat, ex adverso positi numeri retinerent, vel etiam posterior scriptura servaret.

4. Nec ignoro multos fore, qui solita libidine omnibus detrahendi (quod vitare non potest nisi qui omnino nil scribit), huic volumini geminum (1) dentem infigant. Calumniabuntur tempora, convertent ordinem, res arguent, syllabas eventilabunt: et quod accidere plerumque solet, negligentiam librariorum ad auctores referent. Quos cum possim meo jure repercutere, ut si displicet, non legant, malo breviter placatos dimittere, ut et Græcorum fidem suo auctori assignent; et quę nova inseruimus, de aliis probatissimis viris libata cognoscant. Sciendum etenim est me et interpretis et scriptoris ex parte officio usum, quia et Græca fidelissime expressi, et nonnulla quę mihi intermissa videbantur, adjeci, in Romana maxime historia, quam Eusebius hujus conditor libri non tam ignorasse, ut eruditus, quam ut Græce scribens, parum suis necessariam perstrinxisse mihi videtur. Itaque a Nino et Abraham usque ad Trojæ captivitatem pura Græca translatio est (2). A Troja usque ad vicesimum Constantini annum nunc addita, nunc mista sunt plurima, quę de Tranquillo, et cæteris illustribus historicis curiosissime excerptimus. A Constantini autem supradicto anno usque ad consulatum Augustorum Valentis sexies et Valentiniani iterum, totum meum est. Quo fine contentus, reliquum tempus Gratiani et Theodosii latioris historię stylo reservavi: non quo de viventibus timuerim libere et vere scribere; timor enim Dei timorem hominum repellit; sed quoniam debacchantibus adhuc in terra nostra Barbaris, incerta sunt omnia.

EUSEBII PAMPHILI IN LIBRUM II CHRONICORUM PROÆMIUM

S. HIERONYMO INTERPRETE (3).

1. Moysen gentis Hebræicę, qui primus omnium a vinas leges sacris Litteris explicavit, Inachi fuisse prophetarum ante adventum Domini Salvatoris di- temporibus, eruditissimi viri tradiderunt: ex no-

1. Μωυσέα γένος Ἑβραίων προφητῶν ἀπάντων πρῶτον, ἀμφὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, λέγω δὲ τοῦ Χριστοῦ, ἀμφὶ τε τῆς τῶν ἔθνων δι' αὐτοῦ θεογνωσίας χρησμούς καὶ λόγια θεῖα γραφῆ παραδεδωκότα, τοῖς χρόνοις

1. Mosem genere Hebræum, qui prophetarum omnium primus de Salvatore nostro, de Christo, inquam, et de ea, quam gentes per eum adeptę sunt, Dei cognitione, vaticinia et oracula divina scripto tradidit,

(1) Animadvertite nobilem lectionem geminum pro genuinum, quam varietatem ignotam hactenus video superioribus hujus præfationis editoribus. Codices Vaticani octo habent geminum; ex his unus habet superscriptam vulgarem illam lectionem genuinum, alter etiam interpolatur. Reliqui Vaticani codices habent genuinum.

(2) Res nunc certe haud ita se habet. Editus enim ex Armeniaco codice Eusebii textus pauciores historiarum etiam ante Trojana tempora habet quam textus

Hieronymianus. Itaque vel hic Hieronymus libere sententia loquitur, vel Armeniacus interpres Eusebiana aliquot commata omisit.

(3) Hieronymus hoc proæmium ex antiquo exemplari interpretatus est, aliquot tamen immistis de suo sententiis. Ejusdem partem, in codice Parisiaco Syncelli superstitem, ante Goarum Scaliger edidit, eandemque ita fecit Latinam, ut non parum ab Hieronymiana interpretatione recederet. — Scaligeri versionem textui Græco subjecimus. Ed.Patr.

stris Clemens, et Africanus, et Tatianus: ex Judæis Josephus, et Justus, veteris historiae monumenta replicantes. Porro Inachus quingentis annis Trojanum bellum antecedit. Ex ethnicis vero impius ille Porphyrius in quarto sui operis libro, quod adversum nos casso labore contexit, post Moysen Semiramim fuisse affirmat, quæ apud Assyrios et ante Inachum regnavit annis. Itaque juxta eum DCCC pene et L annis Trojano bello Moyses senior invenitur. Cum hæc ita se habeant, necessarium duxi veritatem diligentius persequi. Et ob id in priore libro (1) quasi quamdam materiam futuro operi omnium mihi regum tempora prænotavi, Chaldæorum, Assyriorum, Medorum, Persarum, Lydorum, Hebræorum, Ægyptiorum, Atheniensium; Argivorum, Sicyoniorum, Lacedæmoniorum, Corinthiorum, Thessalorum, Macedonum, Latinorum, qui postea Romani nuncupati sunt. In præsentem autem stylo eadem tempora contra se invicem ponens, et singularum gentium annos dinumerans, ut quid cuique cœtaneum fuit, ita curioso ordine coaptavi.

2. Neque me fugit, in Hebræis codicibus dissonos ætatum annos inveniri, plusque vel minus, prout interpretibus visum est, lectitari: sequendumque potius illud, quod exemplariorum multitudo in fidem traxit. Verum utcumque quis volet compulet, et reperiet Inachi temporibus, quem primum Argis regnasse aiunt, patriarcham Hebræorum fuisse. Israellem, a quo duodecim Judæorum tribus Israelis vocabulum sortitæ sunt: Semiramim autem et Abraham contemporales fuisse, manifestum est. Nam Moyses, licet junior supradictis sit, omnibus tamen, quos Græci antiquissimos putant, senior deprehenditur, Homero scilicet et Hesiodo, Trojanoque bello, ac multo superior Hercule, Musæo, Lino, Chirone, Orpheo, Castore, Polluce, Æsculapio, Libero, Mercurio, Apolline, et cæteris diis gentium, sacrisque, vel vatibus: ipsius quoque Jovis gestis (2), quem Græcia in arce divinitatis collocavit (3). Hos inquam, omnes quos enumeravimus, etiam post Cecropem diphymem primum Atticæ regem, fuisse convivimus. Cecropem autem præsens historia Moysi cœ-

ἀκμάσαι κατὰ Ἰναχον εἰρήκασιν ἄνδρες ἐν παιδείᾳ γινώριμοι, Κλήμης, Ἀφρικανὸς, Τατιανὸς τοῦ καθ' ἑμᾶς λόγου, τῶν τε ἐκ περιτομῆς Ἰωσήπος καὶ Ἰουστός, ἰδίως ἕκαστος τὴν ἀπόδειξιν ἐκ παλαιᾶς ὑποσχῶν ἱστορίας. Ἰναχὸς δὲ τῶν Ἰακῶν ἔτεσιν ἑπτακοσίοις πρεσβεύει. Ἑλληνικῶν δὲ φιλοσόφων, ὅστις πρῶτος ἦν ἀνὴρ, ὁ τὴν καθ' ἡμῶν συσκευτὴν προβεβλημένος, ἐν τῇ δ' τῆς εἰς μάτην αὐτῷ πονηθείσης καθ' ἡμῶν ὑποθέσεως, πρὸ τῶν Σεμιράμιδος χρόνων τὸν Μωϋσῆα γενέσθαι φησὶ· βασιλεύει δὲ Ἀσσυρίων ἢ Σεμιράμιδος πρῶτον ἔτεσι ν' πρὸς τοῖς ρ'. Ὅστε εἶναι κατὰ τοῦτον τῶν Τρωϊκῶν Μωϋσῆα πρεσβύτερον ν' καὶ ω' ἔτεσιν. Ἐγὼ δὲ περὶ πολλοῦ τὸν ἀληθῆ λόγον τιμώμενος, καὶ τὸ ἀκριβὲς ἀνυχνεῦσαι διὰ σπουδῆς προϋθέμην· ἔνθεν ὀρηθεὶς, ἐν μὲν τῇ πρὸ ταύτης συντάξει ὕλας ἐκπορίζων ἑμαυτῷ χρόνων, ἀναγραφὰς συνελεξάμην παντοίας, βασιλείας τε Χαλδαίων, Ἀσσυρίων, Μήδων, Περσῶν, Λυδῶν, Ἑβραίων, Αἰγυπτίων, Ἀθηναίων, Ἀργείων, Σικυωνίων, Λακεδαιμονίων, Κορινθίων, Θεσσαλίων, Μακεδόνων, Λατίνων, οἷς ὕστερον γέγονεν ἐπιτίκλιον ὄνομα Ῥωμαῖοι· ὁμοῦ γίνονται τε' (4). Ἐν δὲ τῷ παρόντι ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοῦς χρόνους συναγαγὼν, καὶ ἀντιπαρθεὶς ἐκ παραλλήλου τὸν παρ' ἑκάστου ἔθνευ τῶν ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν, χρονικοῦ κανόνος σύνταξιν ἐποίησαμην.

2. Εὐρῶν τε παρ' Ἑβραίοις διαφόρους τῶν χρόνων ἀποδόσεις, τὴν μὲν πλεονάζουσαν, τὴν δὲ ἐλλείπουσαν, οὗ τὴν ἐμαυτῷ κεχρησάμενην, λέγω δὲ τὴν πλῆθουσαν, ἤρπασα, τὴν δὲ ἐνδύουσαν μετήλαθον. Πληθῆν ἀλλὰ καὶ οὕτω κατὰ μὲν Ἰναχον, ὃν πρῶτον Ἕλληνας Ἄργους βασιλεύσαι φασὶ, τῶν Ἑβραίων προπάτορα Ἰσραὴλ γενόμενον εὐρῶν, ἐξ οὗ τὸ δωδεκάφυλον τοῦ Ἰουδαίου ἔθνους τῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπωνυμίας ἡξιώθη· κατὰ δὲ τὴν Σεμιράμιδον τὸν Ἀβραάμ, Χαλδαίων μὲν τὸ γένος, ἄλλως δὲ ἄνδρα θεοφιλῆ, καὶ πρῶτον τῶν παρ' Ἑβραίοις προφῆτῶν εἶναι πεπιστευμένον· Μωϋσῆα δὲ, φιλαληθῶς εἰπεῖν, τούτων μὲν νεώτερον, τῶν τε παρ' Ἕλλησιν ἀρχαιολογουμένων ἀπάντων πρεσβύτατον, Ὀμήρου λέγω, καὶ Ἡσίοδου, καὶ αὐτῶν γε τῶν Τρωϊκῶν, καὶ ἐτι Διοσκουρίων, Ἀσκληπιοῦ, Διονύσου, Ἡρώων τε πάντων, Ἐρμού τε καὶ Ἀπόλλωνος, τῶν τε λοιπῶν παρ' Ἕλλησι θεῶν, μυστηρίων τε καὶ τελετῶν, Διὸς τε αὐτοῦ πράξεων τῶν παρ' Ἕλλησι μνημονευόμενων. Τούτων γὰρ

temporibus æqualem Inacho prodiderunt viri eruditione celebres, nostri quidem instituti Clemens, Africanus, Tatianus: ex circumcissione vero Josephus et Justus, suis quisque ex antiqua historia præbitis argumentis. Inachum vero septingentis annis Iliaca antecessisse statuerunt. Ex philoſophis autem, quisquis ille fuit apparatus illius adversum nos molitor, in quarto operis, quod in nos in cassum elaboravit, ante tempora Semiramidis Moſem fuisse dicit. Atqui illa annis CL ante Inachum Assyriis imperavit: ut consequens sit Moſem ex huius sententia Troicis temporibus antiquiorem fuisse annis DCCCL. Ego autem, qui nihil prius habeo veritate, rem accuratius investigare decrevi: atque eo consilio in priore opere materiam mihi quasdam comparandi studio, temporum argumenta diversa acquisivi, regna nimirum Chaldæorum, Assyriorum, Medorum, Persarum, Lydorum, Hebræorum, Ægyptiorum, Atheniensium, Argivorum, Sicyoniorum, Lacedæmoniorum, Corinthiorum, Thessalorum, Macedonum, Latinorum, qui postea Romani sunt cognominati: quæ simul sunt XV regna. In præsentem quidem opere temporibus in unum collatis, annorum uniuscujusque gentis numeris invicem ex adverso inter se oppositis chronici canonis opus confeci.

2. Cum autem apud Hebræos diversas temporum observassem editiones, illam quidem redundantem, hanc vero deficientem, illam secutus sum. Nihilominus et sic quoque Hebræorum progenitorem Israellem, a quo Judaicæ gentis duodecim tribus Israelis nomine censentur, Inacho, quem primum Argis regnasse Græci prodiderunt, tempore æqualem fuisse reperi: Semiramidis vero temporibus Abraham vixisse, hominem quidem natione Chaldæum, sed tamen Deo acceptissimum, qui primus propheta apud Hebræos fuisse creditur: Moſem autem, ut verum fatear, infra horum tempora existuisse, antiquiorem tamen omnibus prisca Græcorum memoriæ, Homero, inquam, Hesiodo, ipsisque Trojanis temporibus, Castoribus, Æsculapio, Libero patre, heribus, Mercurio et Apolline, reliquisque Græcorum diis, mysteriis et initiis, atque adeo ipsis Jovis gestis,

(1) Cuncti, præter unum, Vaticani codices habent libro pro vulgata lectione libello, quæ delenda est.

(2) In Canone, ad Abrahami annum CCXII, nempe ante Moysen annis plus ducentis, traditur Jupiter mistus Niobæ. Verum ibi Eusebius ex aliorum potius quam ex sua sententia loquitur; alioqui sibimet

mirifice adversaretur. Vide etiam ad Abrahami annum LVI.

(3) Græcus textus gestis apud Græcos memoratis. Quare Hieronymus vel aliud legit, vel sententiam Marte proprio immutavit.

(4) Comma hoc simul fiunt regna XV, non legebat Hieronymus.

taneum ostendit, et antecedere Trojanum bellum A nio in una olympiade supputato. Deinde secunda anni trecentis quinquaginta (1).

3. Quod, ne cui dubium videatur, sequens ratio sic probabit. Quadragesimo secundo anno imperii Augusti Christus natus est: quinto decimo anno Tiberii prædicare orsus est. Si quis igitur retrorsum annorum supputans numerum, alterum Darii regis Persarum quærat annum, sub quo templum Hierosolymorum, quod a Babyloniis destructum fuerat, instauratum est, reperiet a Tiberio usque ad Darium annos DLXVIII (2). Darii quippe secundus annus sexagesimæ quintæ olympiadis anno primo fuit, et Tiberii XV in ducentesimam primam olympiadem incurrit (3). Fiunt ergo inter Darium et Tiberium olympiades CXXXVII, anni DLXVIII, quadri-

ἀπάντων τὴν ἱστορίαν νεωτέραν τῆς Κέκροπος ἡλικίας παῖδες Ἑλλήνων παραδίδοσι. Μωϋσέα δὲ ἡ παρούσα συνεξέτασις τῶν χρόνων γενέσθαι κατὰ Κέκροπα τὸν διφυῆ, ὃν πρῶτόν φασι τῆς Ἀττικῆς βασιλεῦσαι, συνίστησι πρὸ τῶν Ἰλιακῶν ἀμφοῖν τὰ τῷ ἔτη (5'). *Ex Syncello p. 65-66.*

3. . . Συντρεχόντων ὁμολογούμενως τῶν χρόνων Ἀγούστου Ῥωμαίων αυτοκράτορος, καὶ τῆς τοῦ Σατῆρος ἡμῶν γενέσεως, ἀρχὴν τε τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ ποιησαμένου κατὰ τὸ πεντεκαίδεκατον ἔτος Τιβερίου Καίσαρος, εἰτις ἀπὸ τούτου συναγαγεῖν ἐθέλοι τὸν τῶν ἐτῶν ἀριθμὸν, προῖων ἐπὶ τοὺς ἀνωτέρω χρόνους τοὺς μέχρι Δαρείου τοῦ Περσῶν βασιλέως, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀνανεώσεως τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις νεῦ, ἡ γέγονε κατὰ τὴν ἀπὸ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους, εὖρει (6) ἂν ἀπὸ Τιβερίου, ἐπὶ τὸ δεύτερον ἔτος Δαρείου, ἔτη φησὶ. Δαρείου μὲν γὰρ τὸ δεύτερον κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ξς' Ὀλυμπιάδος καταντῶ, Τιβερίου δὲ τὸ πεντεκαίδεκατον τῆς Ῥωμαίων βασιλείας κατὰ τὸ τέταρτον τῆς α' Ὀλυμπιάδος συμπίπτει. Γίνονται τοίνυν αἱ μεταξὺ Δαρείου τοῦ Πέρσου, καὶ Τιβερίου τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως, Ὀλυμπιάδες ρλζ', αἱ συνάγουσι χρόνον ἐτῶν φησὶ, τετραετίας τῆ Ὀλυμπιάδι λογιζομένης. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος Δαρείου τὸ ἑβδομηκοστὸν ὑπῆρχε τῆς ἐρημίας τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις νεῦ, κἀντεῦθεν πάλιν ἀνατρεχόντων, ἀπὸ μὲν τοῦ δευτέρου ἔτους Δαρείου, ἐπὶ τὴν πρώτην Ὀλυμπιάδα, ἔτη συνάγοιτο ἂν σνς', Ὀλυμπιάδες ξδ'. Τοσαῦτα δὲ εὖροι ἂν τὰ ἀπὸ τοῦ ὑστάτου ἔτους ἐρημίας τοῦ δηλωθέντος λεοῦ, ἐπὶ τὸ ν' ἔτος Ὀξίου τοῦ τῶν Ἰουδαίων βασιλέως ἀνιῶν, καθ' ὃν ἐπροφήτευσεν Ἡσαΐας καὶ Ὁσέε (6')· ὥστε εἶναι τὴν πρώτην καθ' Ἑλληνας Ὀλυμπιάδα σὺνδρομον τῷ προφήτῃ Ἡσαΐα, καὶ τοῖς τούτου συγχρόνοις. Πάλιν δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος, ἐπὶ τοῖς

quæ a Græcis memorantur: quorum omnium historiam infra ætatem Cecropis fuisse tradiderunt. Hoc autem examen temporum Mosem sæculo Cecropis fuisse astruit, qui primus circiter ccccl. annis ante Trojana tempora in Attica regnasseatur.

(1) Ita legitur cum plurimis codicibus, nec non C editionibus priscis et Græco exemplari, non vero cccclxxv, ut Pontaci supputatio et codex ejusdem unicus maluit.

(2) Confer lib. 1, 18, 9.

(3) In textu edito Eusebii *Præp. ev. x, 9*, legitur *ducentesima tertia*; sed est *ducentesima prima* etiam in priore *Chronicorum* libro cap. 18, 8. Apud laterculum tamen cap. 49, pag. 225, incidit in annum 1 olympiadis cccii, quæ perexigua differentia est, præ tot aliis multo majoribus quibus primus Eusebii secundusque liber invicem discrepant.

(4) Confer Hieronymum epist. 18.

(5) Lib. 1, 31, quo loco scribuntur cxxvii; verum hic Græce cxxviii.

(5') Eusebii hoc præmium, præter Syncellum quem toties laudavimus, legebat etiam Eustathius Chronographus, ab Hippolyto Thebano memoratus. Locum ejus insignem edidit Allatius initio commentarii ejusdem auctoris ad *Hexæmeron*; mihi vero locus idem cum varietatibus occurrebatur olim in codice Ambrosiano nuperque in Vaticano longe integriore Georgii Hamartoli Chronographi, nec non apud Joannem Siculum chronographum æque ineditum. Hamartoli prologum Allatius vulgavit in dissertatione *De Georgiis*: ego vero ipsum opus aliquando in lucem proferam. Sic autem scribit Eustathius: Ὁ μὲν οὖν Κλήμης τε καὶ Ἀφρικανὸς καὶ Τατιανὸς, τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ἰώσηπος καὶ Ἰούστος, κατὰ Ἰναχὸν ἀκμάσαι τὸν θεσπέσιον Μωϋσέα ἱστορήσαν, ἰδίως ἕκαστος ἐκ παλαιῆς ἱστορίας ὑποσχὼν τὴν ἀπόδειξιν. Ἰναχὸς δὲ ἑπτακοσίους ἔτασι τὸν Ἰλιακὸν προτερεῖ πόλεμον. Ὁ δὲ πολυμαθὴς καὶ πολυτῶρ Εὐσέβιος διακριβεστάτην τῶν χρόνων ἀναγραφὴν ποιησάμενος, τοῖς χρόνοις μὲν Ἰναχὸν τὸν ἱερὸν Ἰακώβ εὖρε συνακμάσαντα, Μωϋσέα δὲ Κέκροπος. Χρονικῶ

γὰρ κανόνος σύνταξιν ποιησάμενος, ἐκ παραλλήλων ἀντιπαρέθηκε τὸν παρ' ἑκάστῳ ἔθνει δυναστεύοντα. Συνήγαγε δὲ χρόνους τῆς βασιλείας Χαλδαίων, Ἀσσυρίων, Μήδων, Περσῶν, Ἑβραίων, Ἀγυπτίων, Ἀθηναίων, Ἀργείων, Σικυωνίων, Λακεδαιμονίων, Κορινθίων, Θετταλίων, Μακεδόνων τῶν πάλαι Κιζικίων λεγομένων, Ἀττίνων τῶν ἀπὸ Αττινῶν βασιλέως αὐτῶν, καὶ Ἰταλῶν ἐκ τινος ἡγεμονεύσαντος αὐτῶν προσαγορευθέντων, καὶ ὕστερον ἐπικληθέντων Ῥωμαίων ἀπὸ Ῥώμου καὶ Ῥήμου. Καὶ τούτων τοὺς χρόνους ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναρτήσας, ἑκάστου ἔθνους τῶν βασιλέων συνέκρινε τοὺς χρόνους, ἀντιπρατιθεὶς τὰ ἔτη τῆς βασιλείας Ἀσσυρίων Βασιλίδος, τούτου τῆς Σεμίραμης, τοῖς Ἀβραῶν ἔτεσι· κατὰ γὰρ τὴν Σεμίραμιν Ἀβραῶν ἐγνωρίζετο, καὶ Ἰακώβ κατὰ Ἰναχὸν, καὶ Μωϋσῆς κατὰ Κέκροπα τὸν διφυῆ, ὃν πρὸ τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι τριακοσίους πρῶτον βασιλεῖα τῆς Ἀττικῆς Ἑλληνας ἱστορήσαν ὡς εἶναι τῶν παρ' Ἑλλήσιν ἀρχαίων σοφῶν Μωϋσέα πρεσβύτατον, Ὀμήρου λέγω, καὶ Ἡσίοδου, καὶ τῶν Τρωϊκῶν, Ἡρακλέους τε καὶ Μουσαίου καὶ Αἰνίου, ἐπὶ Χείρωνος, καὶ Ὀρφείως, καὶ Διοσκοῦραν, Ἀσκληπιῶν, καὶ Διονύσου, καὶ Ἐρμού, Ἀπόλλωνός τε καὶ τῶν Ἑλληνικῶν μυστηρίων καὶ τελετῶν, καὶ αὐτῶν τῶν Διὸς πράξεων, ἐπὶ δὲ τοῦ κατὰ Δευκαλίωνα κατακαυσοῦ καὶ τῆς ἐπὶ Φαέθοντος ἐκπυρώσεως, Ἐριχθονίου τε γενέσεως, καὶ Κόρης ἀρπαγῆς. Ὅθεν καὶ τινες τῶν παρ' αὐτῶν [. αὐτοῖς] προκρίτων φαίνονται ἐκ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων σφετερισάμενοι· πάντες γὰρ οὗτοι μετὰ τὸν Κέκροπα γεγόνασιν, ὃν πολὺ Ὀμήρος καὶ Ἡσίοδος τοῖς χρόνοις ὑποβεβήκασιν. Οὕτως γέ τοι Μωϋσῆς τῶν σοφῶν πάντων διδάσκαλος πέφηνε, τῶν ἀπορρήτων ἐξηγητῆς γενόμενος, κ. τ. λ.

(6) Εὖρει. Forte εὖροι, quod postulat vocola ἄν.

EDIT.

(6') Ὁσέε. Vulgo scribitur Ὀσηέ. lb.

computabis annos cccvii (1). Samson autem est, quem A
in corporis robore Herculi similem ferunt posteri Ju-
dæorum : et mihi videntur non multum distare tem-
pore inter se, siquidem ambo circa Trojæ captivi-
tatem fuerunt. Post hæc iterum ad priora conver-
tere, et cum ccc tibi et xxix (2) annos pes retro-
actus impleverit, Græcorum Cecropem diphyem et
Moysen invenies Hebræorum. Nam a xlv Cecropis
anno usque ad captivitatem Trojæ, et ab lxxx æta-
tis Moysi, in quo populum Israeliticum de Ægypto
eduxit, usque ad Labdon et Samson judices, com-
putantur anni cccxxxix. Itaque sine ulla ambiguitate
Moyses et Cecrops, qui primus Atheniensium rex
fuit, iisdem fuere temporibus.

4. Porro iste est Cecrops diphyes indigena, sub
quo primum in arce oliva exorta est, et Athenien- B
siam arbs ex Minervæ appellatione sortita nomen.
Ilic primus omnium Jovem appellavit (3), simulacra
reperit, aram statuit, victimas immolavit, nequa-
quam istiusmodi rebus in Græcia unquam visis. Cæ-
tera quoque quæ apud Græcos mira jactantur, pos-
teriora Cecropis annis deprehenduntur. Si autem
Cecropis, consequenter et Moysi, qui cum Cecrope
fuit. Post hunc enim scribitur diluvium sub Deuca-
lione, incendium sub Phaethonte, Erichthonius Vul-
cani et Terræ filius, Dardanusque qui Dardanium
condidit, de quo Homerus :

Quem primum genuit cælesti Jupiter arce.

Libera quoque raptus et Europæ, sacra Cereris at-
que Isidis, delubrum in Eleusina, frumenta Tripto- C
lemi, regnum Trois :

Ἐμπροσθεν ἀνίων χρόνους, μέχρι τῆς Ἰλίου ἀλώσεως, εὐρήσεις ἐτη συγκεφαλαίουμένα ἡ'. Καὶ καθ' Ἑβραίους
ἀπὸ πεντηχοστοῦ ἔτους Ὁζίου τοῦ Ἰουδαίων βασιλέως ἀνίων ἐπὶ τὸ τρίτον ἔτος Λαβδῶν τοῦ παρ' Ἑβραίοις
γενομένου κριτοῦ, καὶ τοῦ Σαμῶν, τὸν Ἰσον συνάξεις ἀριθμὸν ἑτῶν ἡ' ὃν κατὰ τὴν τοῦ σώματος ἀλκὴν
ἀνιπτόστατον γενέσθαι φασὶν εὐκρίτα τῷ βωμμένῳ παρ' Ἑλλήσιν Ἡρακλεῖ. Καὶ ἐντεῦθεν ἐπὶ τοὺς ἀνωτέρω
βαδίζων ἐν ταυτῷ τε συναγαγὼν ἀριθμὸν ἑτῶν τκθ', εὐροῖς ἂν κατὰ μὲν Ἑβραίους Μωϋσέα, κατὰ δὲ Ἑλλη-
νας Κέκροπα τὸν γηγενῆ.

4. Οὗτος ἐστὶν Κέκροψ ὁ διφυῆς γηγενής, ἐφ' οὗ ἦ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐλάτα πρῶτως ἐφυῆ. Οὗτος ἀπὸ τῆς
Ἀθηνᾶς τὴν πόλιν Ἀθήνας ὠνόμασεν ὃς πρῶτος λέγεται Ζῆνα κεκληκέναι θεὸν, μὴ πρότερον οὕτω παρ'
ἀνθρώποις ὠνομασμένον, ἔπειτα βωμὸν παρ' Ἀθηναίοις ἰδρῦσαι, βουὴν θύσαι, πρῶτος Ἀθηνᾶς ἀγάλμα
οὐστήσασθαι, ὡς οὐδὲ τούτων ἐκ παλαιοῦ ὑπαρχόντων. Κατώτερα δὲ τῶν Κέκροπος ἱστορεῖται χρόνων τὰ
παρ' Ἑλλήσιν θαυμαζόμενα. Γίνεται γὰρ μετὰ Κέκροπα ὁ κατὰ Δευκαλίωνα κατακλυσμὸς, καὶ ἡ ἐπὶ Φαέθον-
τος ἐκπύρωσις, Ἐριχθονίου τε γένεσις, καὶ ἡ ὑπὸ Δαρδάνου τῆς Δαρδανίας κτίσις, ὃν πρῶτον, φησὶν Ὅμη-
ρος. . . . τέκετο νεφεληγερέτα Ζεὺς (6).

Κόρης τε ἀρπαγῆ, καὶ Δήμητρος μυστήρια, καὶ ἡ τοῦ ἐν Ἐλευσίνι τεμένους καθίδρουσις, Τριπολέμου
γωργία, Τρωῶς τε βασιλεία, οὗ υἱὸν

*Ἀρησιγάρτο θεοὶ Διὶ οἰνοχοοῦναι;
Κάλλεις εἶνεκά οἶο, ἴν' ἀθανάτοισι μετλη (7).*

Τιτὸς δὲ συνεχρόνισε Ταντάλῳ· ναὶ μὴν (7) ἡ Αἰτῶ κατὰ Τάνταλον, καὶ Ἀπόλλωνος γένεσις

Αἰτῶ γὰρ ἤλλησε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν (8).

Κάμωσ τε ὁ Σεμέλης πατήρ εἰς Θήβας ἔρχεται

*Καδμειῆ δ' ἄρα οἱ Σεμέλη τέκε φαλδιμον υἱόν,
Μιχθεῖσ' ἐν φιλότῳ Διώνυσον πολυγηθῆ (9).*

5. Τούτων οὖν ἀπάντων πρεσβύτερος γεγονὼς συνίσταται Μωϋσῆς, ὡς ἂν κατὰ Κέκροπα τὴν ἡλικίαν ἀκμά-
σας. Ἀπὸ δὲ τοῦ π' Μωϋσέως πάλιν ἀνίων ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος ζωῆς Ἀβραὰμ, εὐρήσεις ἐτη φ'. Τοσαῦτα

(1) Græce cōviii.

(2) Codices aliquot habent hic et inf. cccxxviii.

(3) Si Cecrops Moysis est æqualis, Moyses autem
Jove vetustior, ut dictum est, qui fieri potest ut
Cecrops Jovem deum appellaverit? Sed enim Euse-
bius aliorum sententiam refert, non suam: quod
faciet etiam ad Abrahami annum cccxi.

(4) Scaliger scribit centesimum, sed codices ha-

D bent ducentesimum.

(5) Lege lib. i, 16, 19, 20.

(6) Iliad. xx, 215.

(7) Iliad. xx, 234, 235.

(8) *Nal μήν*. Sic editi. Forte legendum καὶ μήν.

EDIT.

(8) *Odys.* xi, 579.

(9) *Hesiod. Theogon.* v. 959, 940.

Abraham Nini ætate generatum, juxta eum tamen numerum, quem contractiorem editione vulgata sermo præbet Hebræus. Verum incuriositate (1) necesses; et cum divinam Scripturam diligenter evolueris, a nativitate Abrahamæ usque ad totius orbis diluvium, invenies retrorsum annos dcccclxii. Item a diluvio, usque ad Adam mccccli, in quibus * nulla penitus nec Græca, nec barbara, et, ut loquar in commune, gentilis invenitur historia.

6. Quamobrem præsens opusculum ab Abraham et Nino usque ad nostram ætatem inferiora tempora persequetur: et statim in principio sui Hebræorum Abraham, Assyriorum Ninum et Semiramim proponet: quia ** neque Athenarum adhuc urbs, neque Argivorum regnum nomen acceperat, solis Sicyoniis in Græcia florentibus; apud quos temporibus Abrahamæ et Nini Europem secundum regnasse ferunt. Quod cur etiam nos putemus, ex sequentibus demonstrabitur. Si enim diligenter enumeres ab ultima ætate Nini usque ad Trojæ captivitatem, invenies annos dcccxxxiv. Item in Sicyone ab anno xxii regis Europis usque ad supradictum tempus, eosdem annos invenies dcccxxxiv. Apud Hebræos quoque a nativitate Abrahamæ usque ad Labdon et Samson judices Hebræorum, qui Trojanis temporibus populo præfuerunt, æque supputabis annos dcccxxxiv. Item apud Ægyptios ab ætate Nini et Semiramidis, quo tempore sexta decima jam dynastia Thebæi Ægyptiis imperabant, usque ad vicesimam dynastiam et regem Ægypti Thuorin, qui ab Homero Polybus vocatur, sub quo etiam Troja capta est, colliguntur supradicti anni dcccxxxiv. Igitur consequenter uno eodemque tempore in libelli fronte ponimus Abraham, Ninum, Semiramim, Europem, Ægyptiorum Thebæos. Et hæc quidem ita se habere, ut præfati sumus, posterior textus exponet.

7. Nunc illud in cura est, ut etiam Hebræorum annos in quatuor tempora dividamus. Ab Abraham usque ad Moysen; a Moysen usque ad primam ædificationem templi; a prima ædificatione templi

A usque ad secundam instaurationem ejus; ab instauratione ejus usque ad adventum Domini. A nativitate quippe Abrahamæ usque ad Moysen et egressum Israelis ex Ægypto, computantur anni dv (2). Moysen autem usque ad Salomonem et primam ædificationem templi, anni cccclxxxix (3), secundum minorem tamen numerum, quem tertius Regnorum liber continet. Nam juxta volumen Judicum supputantur anni dc *** (4). A Salomone vero usque ad instaurationem templi, quæ sub Dario Persarum regis facta est, colliguntur anni dxii (5). Porro a Dario usque ad prædicationem Domini nostri Jesu Christi, et usque ad quintum decimum annum Tiberii principis Romanorum, expleantur anni dxlviii (6). Itaque simul fiunt ab Abraham usque ad quintum decimum Tiberii annum, anni mxxliiv.

B 8. Similiter a Nino et Semiramide usque ad Moysen et Cecrope, anni dv. A Cecrope usque ad captivitatem Trojæ, anni cccxxxix (7). A captivitate Trojæ usque ad primam olympiadem, anni ccccv (8). A prima olympiade usque ad secundum Darii annum et instaurationem templi, anni cclvi. A secundo Darii anno et instauratione templi usque ad quintum decimum annum Tiberii Cæsaris, anni dxlviii (9). Fiunt simul a Nino et Semiramide, usque ad quintum decimum Tiberii annum, anni mxxliiv, quos et ab Abraham usque ad Tiberium ostendimus supputatos. A Tiberii autem quinto decimo usque ad Constantini victoris augusti vicennalia numerantur anni ccc (10). Itaque fiunt omnes anni historię istius mcccclxiv (11). Et ne longus forte ordo numerorum aliquid turbationis afferret, omnem annorum congeriem in decadas cæcidimus, quas ex singularum gentium historiis congregantes sibi fecimus invicem esse contrarias, ut facilis præbeatur inventio, cujus Græci ætate vel barbari, prophetæ et reges et sacerdotes fuerint Hebræorum (12): itemque falso diversarum gentium crediti dii; qui heroes; quæ, quando urbs condita; qui de illustribus viris philosophi, poetæ, principes, scriptoresque

δὲ ἀπὸ τοῦ δηλωθέντος ἔτους τῆς Κέκροπος βασιλείας τὸν ἀνωτέρω χρόνον ἀπαριθμοῦμενος, ἐπὶ Νῖνον ἤξει τὸν Ἀσσύριον, ὃν πρῶτον φασὶν ἀπάσης τῆς Ἀσίας, πλὴν Ἰνδῶν, κεκρατηκέναι ὥστε εἶναι τὸν Ἀβραάμ κατὰ τοῦτον.

(*) Ἐν οἷς οὐδὲν ἐπίσημον γεγονός ἱστορεῖται παρ' Ἑλλήσι . . .

(**) Οὕτω τότε Ἀθηναίων οὔτε τὴν πόλιν οὔτε τὴν προσηγορίαν. Ex Eusebio Præp. ev. x, 9 (et 12) quo loco dicit Eusebius se hæc evidenter demonstravisse ἐν τοῖς πονηθεῖσιν ἡμῖν χρονικοῖς κανόσι, in elaboratis a se chronicis canonibus.

(***) Ἔσται ὁ πᾶς τῆς ἐξέδου χρόνος ἐπὶ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν ἐτῶν χ' κατὰ Εὐσέβιον. Syncellus p. 175. B.

(1) Scaliger et codices aliquot in curiositate; D quæ sane facilis et ambigua scripturæ aberratio est.

(2) Lib. 1, 16, 19, 20.

(3) Lib. 1, 16, 27 seqq. scribuntur cdlxxx.

(4) Lib. 1, 16, 25 et 27.

(5) Lib. 1, 18, 4, scribuntur dii.

(6) Lib. 1, 18, 9.

(7) Pontacus emendat cccclxxv. Sed habent cccxxxix passim codices, nec non princeps editio, et Veneta anni 1483, et Scaliger.

(8) Lib. 1, cap. 31, scribuntur cdxii.

(9) Lib. 1, 18, 9.

(10) Ita Eusebius priore libro, cap. 48, 9, quæ verba huc transferenda fuerunt pro Hieronymianis: usque ad quartum decimum annum Valentis, quo interiit, numerantur anni cccli. Oportuit enim Eusebii textum illibatam exhibere, quia proœmium nomine ejus titulatur.

(11) Hieronymus scribit: itaque fiunt istius historię mcccxcv. Sed nos spatium subtraximus quod est inter vicennalia Constantini obitumque Valentis, ne Eusebium aliter loquentem, et quidem cum anachronismo, induceremus.

(12) Confer proœmium libri 1, 1.

rariorum operum extiterint; et si qua alia digna A memoria putavit antiquitas. Quæ universa in suis locis cum summa brevitate ponemus (1).

OBTESTATIO EUSEBII.

ADJURO TE, QUICUNQUE HOS DESCRIPSERIS LIBROS, PER DOMINUM JESUM CHRISTUM, ET GLORIOSUM EJUS AD-

VENTUM, IN QUO VENIET JUDICARE VIVOS ET MORTUOS, UT CONFERAS QUOD SCRIPSERIS, ET EMEDES AD EXEMPLARIA EA, DE QUIBUS SCRIPSERIS, DILIGENTER: ET HOC ADJURATIONIS GENUS SIMILITER TRANSCRIBAS, ET TRANSFERAS IN EUM CODICEM, QUEM DESCRIPSERIS.

REGUM SERIES (2)

ΑΣΣΥΡΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Νίνος ἔτη νθ'.
 Σεμίραμις ἔτη μθ'.
 Νινύας, ὁ καὶ Ζάμης, ἔτη λη'.
 Ἄρειος ἔτη λ'.
 Ἀράλιος ἔτη μ'.
 Ξέρξης ἔτη λ'.
 Ἀρμαμίθρης ἔτη λη'.
 Βήλωχος ἔτη λς'.
 Βαλαῖος ἔτη νθ'.
 Ἀλτάδας (5) ἔτη λθ'.
 Μάμυθος ἔτη λ'.
 Μασχάλεων ἔτη κη'.
 Σφαῖρος ἔτη κθ' (6).
 Μάμυλος ἔτη λ'.
 Σπάρεθος ἔτη μθ'.
 Ἀσκατάδης ἔτη λη'.
 Ἀμύντης ἔτη με'.
 Βήλωχος ἔτη κς'.
 Βαλετόρης ἔτη λ'.
 Λαμπρίδης ἔτη λ'.
 Σωσάρης ἔτη κ'.
 Λαμπάρης ἔτη λ'.
 Πανύας ἔτη με'.
 Σώσαρμος ἔτη κθ'.
 Μιθράϊος ἔτη κζ'.
 Τεύταμος, ὁ καὶ Ταυτάνης, ἔτη λθ'.
 Τευταῖος, ἔτη μθ'.

ASSYRIORUM REGES (3).

Ninus annis LII.
 Semiramis annis XLII.
 B Ninyas, qui et Zames, annis XXXVIII.
 Arius annis XXX.
 Aralium annis XL.
 Xerxes annis XXX.
 Armamithres annis XXXVIII.
 Belochus annis XXXV.
 Balæus annis LII (4).
 Altadas annis XXXII.
 Mamythus annis XXX.
 Macchaleus annis XXX.
 Sphærus annis XX.
 Mamylius annis XXX.
 Sparethus annis XII.
 Ascatales annis XI.
 Amyntas annis XLV.
 C Belochus annis XXXV.
 Ballepares annis XXX.
 Lamprides annis XXXII.
 Sosares annis XX.
 Lampares annis XXX.
 Panyas annis XLV.
 Sosarmus annis XIX.
 Mithræus annis XXVII.
 Tautanes annis XXXII.
 Teutæus annis XL (7).

(1) Eusebii proœmio subtextitur tum in editionibus tum in Vaticanis plerisque Eusebii codicibus barbarum illud *exordium libri*, sive primorum populorum descriptio; quod scriptum neque Eusebium habere parentem neque Hieronymum neque alium quemvis bonæ frugis auctorem, palam est. Igitur ab hoc nobilissimo chronici opere tam vilis et spuria scriptura prorsus expelli debuit, quam medii ævi codicum ætas frustra tuetur; etenim scimus barbarorum temporum hominibus fabulosas magis et inficetas historias, quam severas et sanas, placuisse. Cæteroquin confer similia scripta apud Canis., Basnag. T. II, p. 148 seqq.

(2) Utrum hæc regum latercula Eusebium auctorem habeant, an potius alium quemvis, qui detracta ex canone regnantium nomina huc congesserit, merito dubitari potest; deque hac re doctissime disputavit V. cl. B. Burghesius in Arcadicis ephemeridibus anni 1820, mens. Febr., p. 221 seqq. Certe cum Eusebium in proœmiis de universa operis sui materia diligenter præfari soleat, nihil autem de his regum tabulis dicat, res sane dubia evadit. Hæc vero tabulæ modo cum chronici priore libro congruunt, modo cum posteriore, modo denique ab utriusque libri textu discrepant. Sed tamen

cum posteriore potius quam cum priore libro congruere, imo ab illo manifeste desumi, ex singulorum laterculorum initis cognoscitur, ubi regnorum comparationes fiunt. Sed sive Eusebius, sive ignotus aliquis, hanc fecit lucubrationem, ea utique prisca est, teste codice Armeniorum in quo pariter hæc latercula servata sunt; præterquam quod in codicibus quoque ferme sex Vaticanis eadem occurrunt, itemque in aliis mss. et editionibus.

(3) Ab acephalis codicis Armeniaci laterculis absunt reges Assyriorum, et pars principum Hebraicorum usque ad Jephthem. Attamen exploratum est reges Assyrius hac omnino statione fuisse collocandos.

(4) Superius col. 139, XII. Sed in canone LII.

(5) Anonymus Scaligerianus p. 22, Σέθως.

(6) Ita etiam sup. col. supradict., cum tamen in Latino textu sint XX, ut in canone. Sed enim ejusmodi varietates ipse per se lector deinceps notabit.

(7) Post Teutæum sequuntur apud Syncellum p. 151-155, *Arabelus, Chalaus, Anebus, Babius*, quos Eusebius omisit, ideoque ob contractum Assyriorum tempus reprehenditur (jure an secus non definimus) ab eodem Syncello p. 169. B.

applicandum est quod fuerit ascriptum, medium puro minio numerum, et partem reliquam ex solo nigro expressam conspicabitur. Quarta numeri linea nihil habebit ex minio, sed indicio erit, quod sibi historia debeatur, cum minio facta littera in principio enotationis historiarum, quæ etiam superioribus signis subdenda est, nihilominus apparebit, nullo superius memoratorum signorum numeris respondente. Sin vero non minio, sed mistim nigro rubroque littera fuerit expressa, refulgens ex rubro numerus in quintam numerorum lineam poterit adverti. Et ita sexta linea numeri ut secunda, septima ut tertia designabitur, octava quoque ut quarta apparente linea. bicolori. Cum vero nec in numeris, nec in explanatione historiarum ullum horum signorum, quæ prædiximus, fuerit, nona linea quod adnotatum fuerit, vindicabit. Non tamen omnia huiusmodi requirenda sunt necessario, cum minor est numerus linearum. Unde præmonendum puto, ut prout quæque scripta sunt, etiam colorum diversitates serventur, ne quis irrationabili æstimet voluptate oculis tantum rem esse quæsitam, et dum tædium scribendi fugit, labyrinthum erroris intexat. Id enim elucubratum est, ut regnorum tramites, qui per vicinitatem nimiam pene misti erant, distinctione minii separarentur, et eundem coloris locum quem prior membrana signaverat, ex adverso positi numeri retinerent, vel etiam posterior scriptura servaret.

4. Nec ignoro multos fore, qui solita libidine omnibus detrahendi (quod vitare non potest nisi qui omnino nil scribit), huic volumini geminum (1) dentem insigant. Calumniabuntur tempora, convertent ordinem, res arguent, syllabas eventilabunt: et quod accidere plerumque solet, negligentiam librariorum ad auctores referent. Quos cum possim meo jure repercutere, ut si displicet, non legant, malo breviter placatos dimittere, ut et Græcorum fidem suo auctori assignent; et quæ nova inseruimus, de aliis probatissimis viris libata cognoscant. Sciendum etenim est me et interpretis et scriptoris ex parte officio usum, quia et Græca fidelissime expressi, et nonnulla quæ mihi intermissa videbantur, adjeci, in Romana maxime historia, quam Eusebius hujus conditor libri non tam ignorasse, ut eruditus, quam ut Græce scribens, parum suis necessariam perstrinxisse mihi videtur. Itaque a Nino et Abraham usque ad Trojæ captivitatem pura Græca translatio est (2). A Troja usque ad vicesimum Constantini annum nunc addita, nunc mista sunt plurima, quæ de Tranquillo, et cæteris illustribus historicis curiosissime excerptimus. A Constantini autem supradicto anno usque ad consulatum Augustorum Valentis sexies et Valentinianus iterum, totum meum est. Quo fine contentus, reliquum tempus Gratiani et Theodosii latioris historiarum stylo reservavi: non quo de viventibus timuerim libere et vere scribere; timor enim Dei timorem hominum repellit; sed quoniam debacchantibus adhuc in terra nostra Barbaris, incerta sunt omnia.

EUSEBII PAMPHILI IN LIBRUM II CHRONICORUM PROÆMIUM

S. HIERONYMO INTERPRETE (3).

1. Moysen gentis Hebraicæ, qui primus omnium a vinas leges sacris Litteris explicavit, Inachi fuisse prophetarum ante adventum Domini Salvatoris di- temporibus, eruditissimi viri tradiderunt: ex no-

1. Μωϋσέα γένος Ἑβραίων προφητῶν ἀπάντων πρῶτον, ἀμφὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, λέγω δὲ τοῦ Χριστοῦ, ἀμφὶ τε τῆς τῶν ἔθνων δι' αὐτοῦ θεογνωσίας χρησμούς καὶ λόγια θεῖα γραφῆ παραδεδωκότα, τοῖς χρόνοις

1. *Mosem genere Hebræum, qui prophetarum omnium primus de Salvatore nostro, de Christo, inquam, et de ea, quam gentes per eum adeptæ sunt, Dei cognitione, patricina et oracula divina scripto tradidit,*

(1) Animadvertite nobilem lectionem geminum pro genuinum, quam varietatem ignotam hactenus video superioribus hujus præfationis editoribus. Codices Vaticani octo habent geminum; ex his unus habet superscriptam vulgarem illam lectionem genuinum, alter etiam interpolatur. Reliqui Vaticani codices habent genuinum.

(2) Res nunc certe haud ita se habet. Editus enim ex Armeniaco codice Eusebii textus pauciores historias etiam ante Trojana tempora habet quam textus

Hieronymianus. Itaque vel hic Hieronymus libere sententia loquitur, vel Armeniacus interpretes Eusebiana aliquot commata omisit.

(3) Hieronymus hoc proæmium ex antiquo exemplari interpretatus est, aliquot tamen immistis de suo sententiis. Ejusdem partem, in codice Parisiaco Syncelli superstitem, ante Goarum Scaliger edidit, eandemque ita fecit Latinam, ut non parum ab Hieronymiana interpretatione recederet. — Scaligeri versionem textui Græco subjecimus. Ed. PATR.

stris Clemens, et Africanus, et Tatianus: ex Judæis Josephus, et Justus, veteris historiæ monumenta replicantes. Porro Inachus quingentis annis Trojanum bellum antecedit. Ex ethnicis vero impius ille Porphyrius in quarto sui operis libro, quod adversum nos casso labore contexit, post Moysen Semiramim fuisse affirmat, quæ apud Assyrios ante Inachum regnavit annis. Itaque juxta eum dcc pene et l annis Trojano bello Moyses senior invenitur. Cum hæc ita se habeant, necessarium duxi veritatem diligentius persequi. Et ob id in priore libro (1) quasi quamdam materiam futuro operi omnium mihi regum tempora prænotavi, Chaldæorum, Assyriorum, Medorum, Persarum, Lydorum, Hebræorum, Ægyptiorum, Atheniensium; Argivorum, Sicyoniorum, Lacedæmoniorum, Corinthiorum, Thessalorum, Macedonum, Latinorum, qui postea Romani nuncupati sunt. In præsentem autem stylo eadem tempora contra se invicem ponens, et singularum gentium annos dinumerans, ut quid cuique cœtaneum fuit, ita curioso ordine coaptavi.

2. Neque me fugit, in Hebræis codicibus dissonos ætatum annos inveniri, plusque vel minus, prout interpretibus visum est, lectitari: sequendumque potius illud, quod exemplariorum multitudo in fidem traxit. Verum utcumque quis volet computet, et reperiet Inachi temporibus, quem primum Argiæ regnasse aiunt, patriarcham Hebræorum fuisse. Israelcem, a quo duodecim Judæorum tribus Israelis vocabulum sortitæ sunt: Semiramim autem et Abraham contemporales fuisse, manifestum est. Nam Moyses, licet junior supradictis sit, omnibus tamen, quos Græci antiquissimos putant, senior deprehenditur, Homero scilicet et Hesiodo, Trojanoque bello, ac multo superior Hercule, Musæo, Lino, Chirone, Orpheo, Castore, Polluce, Æsculapio, Libero, Mercurio, Apolline, et cæteris diis gentium, sacrisque, vel vatibus: ipsius quoque Jovis gestis (2), quem Græcia in arce divinitatis collocavit (3). Hos inquam, omnes quos enumeravimus, etiam post Cecropem diphem primum Atticæ regem, fuisse convinces. Cecropem autem præsens historia Moysi cœ-

ἀρχαίαι κατὰ Ἰναχον εἰρήκασιν ἄνδρες ἐν παιδείῃσι γινώριμοι, Κλήμης, Ἀφροικανός, Τατιανός τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου, τῶν τε ἐκ περιτομῆς Ἰωσήπος καὶ Ἰουστός, ἰδίως ἕκαστος τὴν ἀποδείξιν ἐκ παλαιᾶς ὑποσχῶν ἱστορίας. Ἰναχος δὲ τῶν Ἰσραηλίων ἔτεσιν ἑπτακοσίοις πρεσβεύει. Ἑλληνικῶν δὲ φιλοσόφων, ὅστις ποτε ἦν ἀνὴρ, ὁ τὴν καθ' ἡμῶν συσκευὴν προβέβηκεν, ἐν τῇ δ' τῆς εἰς μάτην αὐτῷ ποιηθείσης καθ' ἡμῶν ὑποθέσεως, πρὸ τῶν Σεμίραμιδος χρόνων τὸν Μωϋσέα γενέσθαι φησὶ· βασιλεύει δὲ Ἀσσυρίων ἢ Σεμίραμιδος πρῶτον ἔτεσι ὡς πρὸς τοὺς ρ'. Ὅποτε εἶναι κατὰ τοῦτον τῶν Τρωϊκῶν Μωϋσέα πρεσβύτερον ὡς καὶ ὡς ἔτεσιν. Ἐγὼ δὲ περὶ πολλοῦ τὸν ἀληθῆ λόγον τιμῶμενος, καὶ τὸ ἀκριβὲς ἀνιχνεύσαι διὰ σπουδῆς προὔθεμην· ἐνθεν ὀρηγθεὶς, ἐν μὲν τῇ πρὸ ταύτης συντάξει ὕλας ἐκπορίζων ἑμαυτῶν χρόνων, ἀναγραφὰς συνελεξάμην παντοίας, βασιλείας τε Χαλδαίων, Ἀσσυρίων, Μήδων, Περσῶν, Λυδῶν, Ἑβραίων, Αἰγυπτίων, Ἀθηναίων, Ἀργείων, Σικωνίων, Λακεδαιμονίων, Κορινθίων, Θετταλίων, Μακεδόνων, Λατίνων, οἷς ὕστερον γέγονεν ἐπίκλησιν ὄνομα Ῥωμαίων· ὁμοῦ γίνονται ἰε' (4). Ἐν δὲ τῷ παρόντι ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοῦς χρόνους συναγαγὼν, καὶ ἀντιπαραθεὶς ἐκ παραλλήλου τὸν παρ' ἑκάστου ἔθνεσι τῶν ἐτῶν ἀριθμὸν, χρονικοῦ κανόνος σύνταξιν ἐποίησάμην.

2. Εὐρών τε παρ' Ἑβραίοις διαφόρους τῶν χρόνων ἀποδόσεις, τὴν μὲν πλεονάζουσαν, τὴν δὲ ἐλλείπουσαν, οὐ τὴν ἑμαυτῶν χειρησμένην, λέγω δὲ τὴν πλήθουσαν, ἤρπασα, τὴν δὲ ἐνόθευσαν μετήλθον. Πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω κατὰ μὲν Ἰναχον, ὃν πρῶτον Ἕλληνας Ἀργεὺς βασιλεύσαι φασί, τῶν Ἑβραίων προπάτορα Ἰσραὴλ γενόμενον εὐρον, ἐξ οὗ τὸ δωδεκάφυλον τοῦ Ἰουδαίου ἔθνους τῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπωνυμίας ἠξιώθη· κατὰ δὲ τὴν Σεμίραμιδος τὸν Ἀβραάμ, Χαλδαίων μὲν τὸ γένος, ἄλλως δὲ ἄνδρα θεοφιλεῖ, καὶ πρῶτον τῶν παρ' Ἑβραίοις προσηγορῆται εἶναι πεπιστευμένον· Μωϋσέα δὲ, φιλαληθῶς εἰπεῖν, τούτων μὲν νεώτερον, τῶν δὲ παρ' Ἕλλησι ἀρχαιολογουμένων ἀπάντων πρεσβύτατον, Ὀμήρου λέγω, καὶ Ἡσιόδου; καὶ αὐτῶν γε τῶν Τρωϊκῶν, καὶ ἐπι Διοσκουρίων, Ἀσκληπιοῦ, Διονύσου, Ἡρώων τε πάντων, Ἐρμοῦ τε καὶ Ἀπόλλωνος, τῶν τε λοιπῶν παρ' Ἕλλησι θεῶν, μυστηρίων τε καὶ τελετῶν, Διὸς τε αὐτοῦ πράξεων τῶν παρ' Ἕλλησι μνημονευομένων. Τούτων γὰρ

temporibus æqualem Inacho prodiderunt viri eruditione celebres, nostri quidem instituti Clemens, Africanus, Tatianus: ex circumcissione vero Josephus et Justus, suis quisque ex antiqua historia præbitis argumentis. Inachum vero septingentis annis Iliaca antecessisse statuerunt. Ex philosphis autem, quisquis ille fuit apparatus illius adversus nos molitor, in quarto operis, quod in nos in cassum elaboravit, ante tempora Semiramidis Moysen fuisse dicit. Atqui illa annis cl. ante Inachum Assyriis imperavit: ut consequens sit Moysen ex huius sententia Troicis temporibus antiquiorem fuisse annis dcccl. Ego autem, qui nihil prius habeo veritate, rem accuratius investigare decrevi: atque eo consilio in priore opere materias mihi quasdam comparandi studio, temporum argumenta diversa conquistivi, regna nimirum Chaldæorum, Assyriorum, Medorum, Persarum, Lydorum, Hebræorum, Ægyptiorum, Atheniensium, Argivorum, Sicyoniorum, Lacedæmoniorum, Corinthiorum, Thessalorum, Macedonum, Latinorum, qui postea Romani sunt cognominati: quæ simul funi xv regna. In præsentem quidem opere temporibus in unum collatis, annorum uniuscujusque gentis numeris invicem ex adverso inter se oppositis chronici canonis opus confeci.

2. Cum autem apud Hebræos diversas temporum observassem editiones, illam quidem redundantem, hanc vero deficientem, illam secutus sum. Nihilominus et sic quoque Hebræorum progenitorem Israelcem, a quo Judaicæ gentis duodecim tribus Israelis nomine censentur, Inacho, quem primum Argiæ regnasse Græci prodiderunt, tempore æqualem fuisse reperi: Semiramidis vero temporibus Abraham vixisse, hominem quidem natione Chaldæum, sed tamen Deo acceptissimum, qui primus propheta apud Hebræos fuisse creditur: Moysen autem, ut verum fatear, infra horum tempora existisse, antiquiorem tamen omnibus prisæ Græcorum memoriæ, Homero, inquam, Hesiodo, ipsisque Trojanis temporibus, Castoribus, Æsculapio, Libero patre, heroibus, Mercurio et Apolline, reliquisque Græcorum diis, mysteriis et initiis, atque adeo ipsis Jovis gestis,

(1) Cuncti, præter unum, Vaticani codices habent libro pro vulgata lectione libello, quæ delenda est.

(2) In Canone, ad Abrahami annum ccxii, nempe ante Moysen annis plus ducentis, traditur Jupiter mistus Niobæ. Verum ibi Eusebius ex aliorum potius quam ex sua sententia loquitur; alioqui sibi met

mirifice adversaretur. Vide etiam ad Abrahami annum lvi.

(3) Græcus textus gestis apud Græcos memoratis. Quare Hieronymus vel aliud legit, vel sententiam Marte proprio immutavit.

(4) Comma hoc simul sunt regna xv, non legebat Hieronymus.

taneum ostendit, et antecedere Trojanum bellum A nio in una olympiade supputato. Deinde secunde Darii anno, LXX desolationis annus templi expletur, a quo usque ad primam olympiadem retrorsum numerantur olympiades LXIV, anni CCLVI, qui similiter supputantur a supradicto desolationis templi anno usque ad L annum Oziae (4) regis Judæorum, sub quo Isaias et Osee fuerunt. Itaque prima olympias in Isaiæ et reliquorum incurrit ætatem, qui cum eo prophetaverunt. Rursum si a prima olympiade ad superiora tempora et usque ad captivitatem Trojæ proveharis, invenies annos CXXVI, quos et nos in priore opusculo (5) digessimus, ut curiosissima Græcorum historia conscribit. Item apud Hebræos a supradicto Oziae anno et temporibus Isaiæ prophetae usque ad Samson et tertium annum Labdon iudicis,

3. Quod, ne cui dubium videatur, sequens ratio sic probabit. Quadragesimo secundo anno imperii Augusti Christus natus est: quinto decimo anno Tiberii prædicare orsus est. Si quis igitur retrorsum annorum supputans numerum, alterum Darii regis Persarum quærat annum, sub quo templum Hierosolymorum, quod a Babylonis destructum fuerat, instauratum est, reperiet a Tiberio usque ad Darium annos DCXLVIII (2). Darii quippe secundus annus sexagesimæ quintæ olympiadis anno primo fuit, et Tiberii XV in ducesimam primam olympiadem incurrit (3). Fiunt ergo inter Darium et Tiberium olympiades CXXXVII, anni DCXLVIII, quadri-

ἀπάντων τὴν ἱστορίαν νεωτέραν τῆς Κέχροπος ἡλικίας παῖδες Ἑλλήνων παραδιδάσκει. Μωϋσῆα δὲ ἡ παρούσα συνεξέτασις τῶν χρόνων γενέσθαι κατὰ Κέχροπα τὸν διφυῆ, ὃν πρῶτόν φασι τῆς Ἀττικῆς βασιλεῦσαι, συνίσταται πρὸ τῶν Ἰλιακῶν ἀμφὶ τὰ τὴν ἔτη (5). Ex Syncello p. 65-66.

3. . . Συντρεχόντων ὁμολογουμένως τῶν χρόνων Ἀυγούστου Ῥωμαίων αυτοκράτορος, καὶ τῆς τοῦ Σωτήρος ἡμῶν γενέσεως, ἀρχὴν τε τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ ποιησαμένου κατὰ τὸ πεντεκαιδέκατον ἔτος Τιβερίου Καίσαρος, εἰ τις ἀπὸ τούτου συναγαγεῖν ἐθέλοι τὸν τῶν ἐτῶν ἀριθμὸν, προτῶν ἐπὶ τοὺς ἀνωτέρω χρόνους τοὺς μέχρι Δαρείου τοῦ Περσῶν βασιλέως, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀνανεώσεως τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις νεῦ, ἡ γέγονε κατὰ τὴν ἀπὸ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον τοῦ Ἰουδαίου ἔθνους, εὖρει (6) ἂν ἀπὸ Τιβερίου, ἐπὶ τὸ δεύτερον ἔτος Δαρείου, ἔτη φημί. Δαρείου μὲν γὰρ τὸ δεύτερον κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ξς' Ὀλυμπιάδος καταντᾶ, Τιβερίου δὲ τὸ πεντεκαιδέκατον τῆς Ῥωμαίων βασιλείας κατὰ τὸ τέταρτον τῆς σα' Ὀλυμπιάδος συμπίπτει. Γίνονται τοίνυν αἱ μεταξὺ Δαρείου τοῦ Πέρσου, καὶ Τιβερίου τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως, Ὀλυμπιάδες ρλζ', αἱ συνάγουσι χρόνον ἐτῶν φημί, τετραετίας τῆ Ὀλυμπιάδι λογιζομένης. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος Δαρείου τὸ ἑβδομηκοστὸν ὑπῆρχε τῆς ἐρημίας τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις νεῦ, κἀντεύθεν πάλιν ἀνατρεχόντων, ἀπὸ μὲν τοῦ δευτέρου ἔτους Δαρείου, ἐπὶ τὴν πρῶτην Ὀλυμπιάδα, ἔτη συνάγοιτο ἂν σγς', Ὀλυμπιάδες ξδ'. Τσαυτά δὲ εὖροις ἂν τὰ ἀπὸ τοῦ ὑστάτου ἔτους ἐρημίας τοῦ δηλωθέντος ἱεροῦ. ἐπὶ τὸ ν' ἔτος Ὀζίου τοῦ τῶν Ἰουδαίων βασιλέως ἀνιῶν, καθ' ὃν ἐπροφήτευσεν Ἡσαΐας καὶ Ὀσέε (6') ὥστε εἶναι τὴν πρῶτην καθ' Ἑλληνας Ὀλυμπιάδα σὺνδρομον τῷ προφῆτῃ Ἡσαΐα, καὶ τοῖς τούτου συγχρόνοις. Πάλιν δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος, ἐπὶ τοὺς

quæ a Græcis memorantur: quorum omnium historiam infra ætatem Cecropis fuisse tradiderunt. Hoc autem examen temporum Mose sæculo Cecropis fuisse astruit, qui primus circiter CCL annis ante Trojana tempora in Attica regnasse memoratur.

(1) Ita legimus cum plurimis codicibus, nec non editionibus priscais et Græco exemplari, non vero C ccclxxv, ut Pontaci supputatio et codex ejusdem unicus maluit.

(2) Confer lib. I, 18, 9.

(3) In textu edito Eusebii Præp. ev. x, 9, legitur ducesimæ tertie; sed est ducesimæ prima etiam in priore Chroniconum libro cap. 18, 8. Apud laterculum tamen cap. 49, pag. 225, incidit in annum I olympiadis cccii, quæ perexigua differentia est, præ tot aliis multo majoribus quibus primus Eusebii secundusque liber invicem discrepant.

(4) Confer Hieronymum epist. 18.

(5) Lib. I, 31, quo loco scribuntur CXXVII; verum hic Græce CXXVI.

(6) Eusebii hoc præmium, præter Syncellum quem toties laudavimus, legebat etiam Eustathius Chronographus, ab Hippolyto Thebano memoratus. Locum ejus insignem edidit Allatius initio commentarii ejusdem auctoris ad Hexæmeron; mihi vero locus idem cum varietatibus occurrebat olim in codice Ambrosiano nuperque in Vaticano longe integriore Georgii Hamartoli Chronographi, nec non apud Joannem Siculum chronographum æque ineditum. Hamartoli prologum Allatius vulgavit in dissertatione De Georgiis: ego vero ipsum opus aliquando in lucem proferam. Sic autem scribit Eustathius: Ὁ μὲν οὖν Κλήμης τε καὶ Ἀφρικανὸς καὶ Τατιανὸς, τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ἰώσηπος καὶ Ἰούστος, κατὰ Ἰναχὸν ἀκμάσαι τὸν θεσπέσιον Μωϋσῆα ἱσθόρησαν, ἰδίως ἕκαστος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας ὑποσχὼν τὴν ἀπόδειξιν. Ἰναχὸς δὲ ἑπτακοσίους ἔτεσι τὸν Ἰλιακὸν προτερεῖ πόλεμον. Ὁ δὲ πολυμαθὴς καὶ πολυῖστωρ Εὐσέβιος διακριθεὶς τὴν τῶν χρόνων ἀναγραφὴν ποιησάμενος, τοῖς χρόνοις μὲν Ἰναχοῦ τὸν ἱερὸν Ἰακώβ εὖρει συνακμάσαντα, Μωϋσῆα δὲ Κέχροπος, Χρονικοῦ

C γὰρ κανόνος σύνταξιν ποιησάμενος, ἐκ παραλλήλου ἀντιπαρέθηκε τὸν παρ' ἐκάστῳ ἔθνει δυναστεύοντα. Συνήγαγε δὲ χρόνους τῆς βασιλείας Χαλδαίων, Ἀσσυρίων, Μήδων, Περσῶν, Ἰβητῶν, Ἑβραίων, Αἰγυπτίων, Ἀθηναίων, Ἀργείων, Σικυωνίων, Λακεδαιμονίων, Κορινθίων, Θετταλῶν, Μακεδόνων τῶν πάλαι Κιτταίων λεγομένων, Λατίνων τῶν ἀπὸ Λατίνου βασιλέως αὐτῶν, καὶ Ἰταλῶν ἐκ τινος ἡγεμονεύσαντος αὐτῶν προσαγορευθέντων, καὶ ὕστερον ἐπικληθέντων Ῥωμαίων ἀπὸ Ῥώμου καὶ Ῥήμου. Καὶ τούτων τοὺς χρόνους ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναρτήσας, ἐκάστου ἔθνους τῶν βασιλέων συνέκρινε τοὺς χρόνους, ἀντιπαρτιθεὶς τὰ ἔτη τῆς βασιλείας Ἀσσυρίου Βασιλῆος, τουτέστι τῆς Σεμίραμης, τοῖς Ἀβραὰμ ἔτεσι κατὰ γὰρ τὴν Σεμίραμιν Ἀβραὰμ ἐγνωρίζετο, καὶ Ἰακώβ κατὰ Ἰναχὸν, καὶ Μωϋσῆς κατὰ Κέχροπα τὸν διφυῆ, ὃν πρὸ τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι τριακοσίους πρῶτον βασιλέα τῆς Ἀττικῆς ἑσθόρησαν: ὡς εἶναι τῶν παρ' Ἑλλήσιν ἀρχαίων σοφῶν Μωϋσῆα πρεσβύτατον, Ὀμήρου λέγω, καὶ Ἡσίοδου, καὶ τῶν Τρωϊκῶν, Ἡρακλέους τε καὶ Μουσαίου καὶ Λίνου, τῆς Χείρωνος, καὶ Ὀρφέως, καὶ Διοσκοῦρον, Ἀσκληπιῶ, καὶ Διονύσου, καὶ Ἐρμοῦ, Ἀπόλλωνός τε καὶ τῶν Ἑλληνικῶν μυστηρίων καὶ τελετῶν, καὶ αὐτῶν τῶν Διὸς πράξεων, ἔτι δὲ τοῦ κατὰ Δευκαλίωνα κατακλυσμοῦ καὶ τῆς ἐπὶ Φαέθοντος ἐκπυρώσεως, Ἐριχθονίου τε γενέσεως, καὶ Κόρης ἀρπαγῆς. Ὅθεν καὶ τινες τῶν παρ' αὐτῶν [f. αὐτοῖς] προκρίτων φαίνονται ἐκ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων σφετερισάμενοι: πάντες γὰρ οὗτοι μετὰ τὸν Κέχροπα γέγοναν, ὃν πολὺ Ὀμηρος καὶ Ἡσίοδος τοῖς χρόνοις ὑποβεβήσαν. Οὗτός γέ τοι Μωϋσῆς τῶν σοφῶν πάντων διδασκαλὸς πέφηνε, τῶν ἀπορρήτων ἐξηγητὴς γενόμενος, κ. τ. λ.

(6) Εὖρει. Forte εὖροι, quod postulat vocula ἀν.

EDIT.

(6') Ὀσέε. Vulgo scribitur Ὀσέ. Id,

sapputabis annos cccvvi (1). Samson autem est, quem A in corporis robore Herculi similem ferunt posteri Judæorum : et mihi videntur non multum distare tempore inter se, siquidem ambo circa Trojæ captivitatem fuerant. Post hæc iterum ad priora convertere, et cum ccc tibi et xxix (2) annos pes retroæctus impleverit, Græcorum Cecropem diphyem et Moysen invenies Hebræorum. Nam a xlv Cecropis anno usque ad captivitatem Trojæ, et ab lxxx ætatis Moysi, in quo populum Israeliticum de Ægypto eduxit, usque ad Labdon et Samson iudices, computantur anni cccxxix. Itaque sine ulla ambiguitate Moyses et Cecrops, qui primus Atheniensium rex fuit, iisdem fuere temporibus.

4. Porro iste est Cecrops diphyes indigena, sub quo primum in arce oliva exorta est, et Atheniensium urbs ex Minervæ appellatione sortita nomen. Hic primus omnium Jovem appellavit (3), simulacra reperit, aram statuit, victimas immolavit, nequaquam istiusmodi rebus in Græcia unquam visis. Cætera quoque quæ apud Græcos mira jactantur, posteriora Cecropis annis deprehenduntur. Si autem Cecropis, consequenter et Moysi, qui cum Cecrope fuit. Post hunc enim scribitur diluvium sub Deucalione, incendium sub Phaethonte, Erichthonius Vulcani et Terræ filius, Dardanusque qui Dardaniam condidit, de quo Homerus :

Quem primum genuit caelesti Jupiter arce.

Liberræ quoque raptus et Europæ, sacra Cereris atque Isidis, delubrum in Eleusina, frumenta Triptolemi, regnum Trois :

Ἐμπροσθεν ἀνίων χρόνους, μέχρι τῆς Ἰλίου ἀλώσεως, εὐρήσεις ἔτη συγκεφαλιούμενα ἡ'. Καὶ καθ' Ἑβραίους ἀπὸ πεντηχοστοῦ ἔτους Ὁζίου τοῦ Ἰουδαίων βασιλέως ἀνίων ἐπὶ τὸ τρίτον ἔτος Λαβδῶν τοῦ παρ' Ἑβραίους γενομένου χριτοῦ, καὶ τοῦ Σαμφῶν, τὸν Ἰσον συνάξεις ἀριθμὸν ἑτῶν ἡ'· ὃν κατὰ τὴν τοῦ σώματος ἀλήκην ἀνυπόστατον γενέσθαι φασὶν ἰοικόντα τῷ βοιωμένῳ παρ' Ἑλλήσιν Ἡρακλεῖ. Καὶ ἐντεῦθεν ἐπὶ τοὺς ἀνωτέρω βαδίζων ἐν ταυτῷ τε συναγαγὼν ἀριθμὸν ἑτῶν κθ', εὐροὶς ἂν κατὰ μὲν Ἑβραίους Μωϋσέα, κατὰ δὲ Ἑλλήνας Κέκροπα τὸν γηγενῆ.

4. Οὗτός ἐστιν Κέκροψ ὁ διφυῆς γηγενής, ἐφ' οὗ ἡ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐλαία πρῶτως ἐφύη. Οὗτος ἀπὸ τῆς Ἀθηναίας τὴν πόλιν Ἀθηνας ὠνόμασεν ὡς πρῶτος λέγεται Ζῆνα κεκληγένοι θεὸν, μὴ πρότερον οὕτω παρ' ἀνθρώποις ὠνομασμένον, ἔπειτα βωμὸν παρ' Ἀθηναίους ἰδρῦσαι, βῶν θύσαι, πρῶτος Ἀθηναίως ἀγαλμα συστήσασθαι, ὡς οὐδὲ τούτων ἐκ παλαιῶν ὑπαρχόντων. Κατώτερα δὲ τῶν Κέκροπος ἱστορεῖται χρόνων τὰ παρ' Ἑλλήσιν θαυμαζόμενα. Γίνεται γὰρ μετὰ Κέκροπα ὁ κατὰ Δευκαλίωνα κατακλυσμός, καὶ ἡ ἐπὶ Φαέθοντος ἐκπύρωσις, Ἐριχθονίου τε γένεσις, καὶ ἡ ὑπὸ Δαρδάνου τῆς Δαρδανίας κτίσις, ὃν πρῶτον, φησὶν Ὀμηρος. . . . τέκετο νεφεληγερέτα Ζεὺς (6).

Κόρης τε ἀρπαγῆ, καὶ Δήμητρος μυστήρια, καὶ ἡ τοῦ ἐν Ἐλευσίνι τεμένουσιν καθιδρύσεις, Τριπτολέμου γεωργία, Τρωῆς τε βασιλεία, οὐ οὐδὲν

Ἀθηναίω τ' ἀρπαγῆ θεοὶ Διὶ οἰροχοεῖν;
Κάλλεος εἶνεκα οἶο, ἵν' ἀθανάτοισι μεταίη (7).

Τιτύος δὲ συνεχρόνισε Ταντάλω· ναὶ μὴν (7) ἡ Λητώ κατὰ Τάνταλον, καὶ Ἀπόλλωνος γένεσις·

Λητώ γάρ ἤλκησε Διὸς κυδρήν παράκοιτιν (8).

Κάβμος τε ὁ Σεμέλης πατήρ εἰς Θήβας ἔρχεται·

Κυδμηλὴ δ' ἄρα οἱ Σεμέλη τέκε φαιδιμον υἱόν,
Μιχθεῖον ἐν φιλότῃ Διώνυσον πολυγηθῆ (9).

5. Τούτων οὖν ἀπάντων πρεσβύτερος γεγονός συνίσταται Μωϋσῆς, ὡς ἂν κατὰ Κέκροπα τὴν ἡλικίαν ἀμάσας. Ἀπὸ δὲ τοῦ π' Μωϋσεῶς πάλιν ἀνίων ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος ζωῆς Ἀβραάμ, εὐρήσεις ἔτη φε'. Τοσαῦτα

(1) Græce cccviii.

(2) Codices aliquot habent hic et inf. cccxxviii.

(3) Si Cecrops Moysis est æqualis, Moyses autem Jove vetustior, ut dictum est, qui fieri potest ut Cecrops Jovem deum appellaverit? Sed enim Eusebius aliorum sententiam refert, non suam: quod faciet etiam ad Abrahami annum cccxi.

(4) Scaliger scribit centesimum, sed codices ha-

D bent ducentesimum.

(5) Lege lib. i, 16, 19, 20.

(6) Iliad. xi, 215.

(7) Iliad. xx, 234, 235.

(7) Ναὶ μὴν. Sic editi. Forte legendum καὶ μὴν.

EDIT.

(8) Odys. xi, 579.

(9) Hesiod. Theogon. v. 959, 940.

Abraham Nini ætate generatum, juxta eum tamen numerum, quem contractionem editione vulgata sermo præbet Hebræus. Verum incuriositate (1) necesses; et cum divinam Scripturam diligenter evolueris, a nativitate Abrahamæ usque ad totius orbis diluvium, invenies retrorsum annos DCCCCLXII. Item a diluvio, usque ad Adam MCCCXII, in quibus * nulla penitus nec Græca, nec barbara, et, ut loquar in commune, gentilis invenitur historia.

6. Quamobrem præsens opusculum ab Abraham et Nino usque ad nostram ætatem inferiora tempora persequetur: et statim in principio sui Hebræorum Abraham, Assyriorum Ninum et Semiramim proponet: quia * neque Athenarum adhuc urbs, neque Argivorum regnum nomen acceperat, solis Sicyoniis in Græcia florentibus; apud quos temporibus Abrahamæ et Nini Europem secundum regnasse ferunt. Quod cur etiam nos putemus, ex sequentibus demonstrabitur. Si enim diligenter enumeres ab ultima ætate Nini usque ad Trojæ captivitatem, invenies annos DCCCXXXIV. Item in Sicyone ab anno XXII regis Europis usque ad supradictum tempus, eosdem annos invenies DCCCXXXIV. Apud Hebræos quoque a nativitate Abrahamæ usque ad Labdon et Samson judices Hebræorum, qui Trojanis temporibus populo præfuerunt, æque supputabis annos DCCCXXXIV. Item apud Ægyptios ab ætate Nini et Semiramidis, quo tempore sexta decima jam dynastia Thebæi Ægyptiis imperabat, usque ad vicesimam dynastiam et regem Ægypti Thuorin, qui ab Homero Polybus vocatur, sub quo etiam Troja capta est, colliguntur supradicti anni DCCCXXXIV. Igitur consequenter uno eodemque tempore in libelli fronte ponimus Abraham, Ninum, Semiramim, Europem, Ægyptiorum Thebæos. Et hæc quidem ita se habere, ut præfati sumus, posterior textus exponet.

7. Nunc illud in cura est, ut etiam Hebræorum annos in quatuor tempora dividamus. Ab Abraham usque ad Moysen; a Moysen usque ad primam ædificationem templi; a prima ædificatione templi

δὲ ἀπὸ τοῦ δηλωθέντος ἔτους τῆς Κέκροπος βασιλείας τὸν ἀνωτέρω χρόνον ἀπαριθμούμενος, ἐπὶ Νῖνον ἤξει τὸν Ἀσσύριον, ὃν πρῶτον φασὶν ἀπάσης τῆς Ἀσίας, πλην Ἰνδῶν, κεκρατηχέναι· ὥστε εἶναι τὸν Ἀβραὰμ κατὰ τοῦτον.

(*) Ἐν οἷς οὐδὲν ἐπίσημον γεγονός ἱστορεῖται παρ' Ἑλλῆσι . . .

(**) Οὕτω τότε Ἀθηναίων οὔτε τὴν πόλιν οὔτε τὴν προσσηγορίαν. Ex Eusebio Præp. ev. x, 9 (et 12) quo loco dicit Eusebius se hæc evidenter demonstravisse ἐν τοῖς πονηθεῖσιν ἡμῖν χρονικοῖς κανόσι, in elaboratis a se chronicis canonibus.

(***) Ἔσται ὁ πᾶς τῆς ἐξόδου χρόνος ἐπὶ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν ἐτῶν χ' κατὰ Εὐσέβιον. Syncellus p. 175. B.

(1) Scaliger et codices aliquot in curiositate; D quæ sane facilis et ambigua scripturæ aberratio est.

(2) Lib. 1, 16, 19, 20.

(3) Lib. 1, 16, 27 seqq. scribuntur CDLXXX.

(4) Lib. 1, 16, 25 et 27.

(5) Lib. 1, 18, 4, scribuntur DII.

(6) Lib. 1, 18, 9.

(7) Pontacus emendat CCLXXV. Sed habent CCCXXX passim codices, nec non princeps editio, et Veneta anni 1483, et Scaliger.

(8) Lib. 1, cap. 31, scribuntur CDVII.

(9) Lib. 1, 18, 9.

A usque ad secundam instaurationem ejus; ab instauratione ejus usque ad adventum Domini. A nativitate quippe Abrahamæ usque ad Moysen et egressum Israelis ex Ægypto, computantur anni DV (2). A Moysen autem usque ad Salomonem et primam ædificationem templi, anni CCCCLXXXIX (3), secundum minorem tamen numerum, quem tertius Regnorum liber continet. Nam juxta volumen Judicum supputantur anni DC *** (4). A Salomone vero usque ad instaurationem templi, quæ sub Dario Persarum rege facta est, colliguntur anni DXXI (5). Porro a Dario usque ad prædicationem Domini nostri Jesu Christi, et usque ad quintum decimum annum Tiberii principis Romanorum, explentur anni DCLVIII (6). Itaque simul fiunt ab Abraham usque ad quintum decimum Tiberii annum, anni MXXLIV.

B 8. Similiter a Nino et Semiramide usque ad Moysen et Cecropem, anni DV. A Cecrope usque ad captivitatem Trojæ, anni CCCXXX (7). A captivitate Trojæ usque ad primam olympiadem, anni CCCCVI (8). A prima olympiade usque ad secundum Darii annum et instaurationem templi, anni CCLVI. A secundo Darii anno et instauratione templi usque ad quintum decimum annum Tiberii Cæsaris, anni DCLVIII (9). Fiunt simul a Nino et Semiramide, usque ad quintum decimum Tiberii annum, anni MXXLIV, quos et ab Abraham usque ad Tiberium ostendimus supputatos. A Tiberii autem quinto decimo usque ad Constantini victoris augusti vicennalia numerantur anni CCC (10). Itaque fiunt omnes anni historie istius MCCCCLIV (11). Et ne longus forte ordo numerorum aliquid turbationis afferret, omnem annorum congeriem in decadas cæcidimus, quas ex singularium gentium historiis congregantes sibi fecimus invicem esse contrarias, ut facilis præbeatur inventio, cujus Græci ætate vel barbari, prophetæ et reges et sacerdotes fuerint Hebræorum (12): itemque falso diversarum gentium crediti dii; qui heroes; quæ, quando urbs condita; qui de illustribus viris philosophi, poetæ, principes, scriptoresque

(10) Ita Eusebius priore libro, cap. 18, 9, quæ verba huc transferenda fuerunt pro Hieronymianis: usque ad quartum decimum annum Valentis, quo interiit, numerantur anni CCCLI. Oportuit enim Eusebii textum ilibatum exhibere, quia proœmium nomine ejus titulatur.

(11) Hieronymus scribit: itaque fiunt istius historie MCCCXCV. Sed nos spatium subtraximus quod est inter vicennalia Constantini obitumque Valentis, ne Eusebium aliter loquentem, et quidem cum anachronismo, induceremus.

(12) Confer proœmium libri 1, 1.

variorum operum exstiterint; et si qua alia digna A memoria putavit antiquitas. Quæ universa in suis locis cum summa brevitate ponemus (1).

ORTESTATIO EUSEBII.

ADJURO TE, QUICUNQUE HOS DESCRIPSERIS LIBROS, PER DOMINUM JESUM CHRISTUM, ET GLORIOSUM EJUS AD-

VENTUM, IN QUO VENIET JUDICARE VIVOS ET MORTUOS, UT CONFERAS QUOD SCRIPSERIS, ET EMENDES AD EXEMPLARIA EA, DE QUIBUS SCRIPSERIS, DILIGENTER: ET HOC ADJURATIONIS GENUS SIMILITER TRANSCRIBAS, ET TRANSFERAS IN EUM CODICEM, QUEM DESCRIPSE-

REGUM SERIES (2)

ΑΣΣΥΡΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Nīnos ἔτη νθ'.
 Σεμίραμις ἔτη μθ'.
 Νινύας, ὁ καὶ Ζάμης, ἔτη λη'.
 Ἄρειος ἔτη λ'.
 Ἀράλιος ἔτη μ'.
 Σέρξης ἔτη λ'.
 Ἄρμαμῆθρης ἔτη λη'.
 Βήλωχος ἔτη λε'.
 Βαλαῖος ἔτη νθ'.
 Ἄλτάδας (5) ἔτη λθ'.
 Μαμυθός ἔτη λ'.
 Μασχάλεων ἔτη κη'.
 Σφαῖρος ἔτη κθ' (6).
 Μάμυλος ἔτη λ'.
 Σπάρεθος ἔτη μθ'.
 Ἄσκατάδης ἔτη λη'.
 Ἀμύντης ἔτη με'.
 Βήλωχος ἔτη κε'.
 Βαλετόρης ἔτη λ'.
 Λαμπρίδης ἔτη λ'.
 Σωσάρης ἔτη κ'.
 Λαμπαρῆς ἔτη λ'.
 Πανύας ἔτη με'.
 Σώσαρμος ἔτη κθ'.
 Μιθραῖος ἔτη κζ'.
 Τεῦταμος, ὁ καὶ Ταυτάνης, ἔτη λθ'.
 Τευταῖος, ἔτη μθ'.

(1) Eusebii proœmio subtexitur tum in editionibus tum in Vaticanis plerisque Eusebii codicibus barbarum illud *exordium libri*, sive primorum populorum descriptio; quod scriptum neque Eusebium habere parentem neque Hieronymum neque alium quemvis bonæ frugis auctorem, palam est. Igitur ab hoc nobilissimo chronici opere tam vilis et spuria scriptura prorsus expelli debuit, quam mediæ ævi codicum ætas frustra tuetur; etenim scimus barbarorum temporum hominibus fabulosas magis et inficetas historias, quam severas et sanas, placuisse. Cæteròquin confer similia scripta apud Canis., Basnag. T. II, p. 148 seqq.

(2) Utrum hæc regum latercula Eusebium auctorem habeant, an potius alium quemvis, qui detracta ex canone regnantium nomina huc congererit, merito dubitari potest; deque hac re doctissime disputavit V. cl. B. Burghesius in Arcadicis ephemeridibus anni 1820, mens. Febr., p. 221 seqq. Certe cum Eusebius in proœmiis de universa operis sui materia diligenter præfari soleat, nihil autem de his regum tabulis dicat, res sane dubia evadit. Hæc verò tabulæ modo cum chronici prioris libro congruunt, modo cum posteriore, modo denique ab utriusque libri textu discrepant. Sed tamen

ASSYRIORUM REGES (3).

Ninus annis LII.
 Semiramis annis XLII.
 B Ninyas, qui et Zames, annis XXXVIII.
 Arius annis XXX.
 Aralius annis XL.
 Xerxes annis XXX.
 Armamithres annis XXXVIII.
 Belochus annis XXXV.
 Balæus annis LII (4).
 Altadas annis XXXIII.
 Mamythus annis XXX.
 Macchaleus annis XXXI.
 Sphærus annis XX.
 Mamylyus annis XXX.
 Sparethus annis XI.
 Ascatades annis XI.
 Amyntas annis XLV.
 C Belochus annis XLV.
 Ballepares annis XIII.
 Lamprides annis XXXII.
 Sosares annis XX.
 Lampares annis XXX.
 Panyas annis XLV.
 Sosarmus annis XIX.
 Mithræus annis XXVII.
 Tautanes annis XXXII.
 Teutæus annis XI (7).

cum posteriore potius quam cum prioris libro congruere, imò ab illo manifeste desumi, ex singulorum laterculorum initiis cognoscitur, ubi regnorum comparationes fiunt. Sed sive Eusebius, sive ignotus aliquis, hanc fecit lucubrationem, ea utique prisca est, teste codice Armeniorum in quo pariter hæc latercula servata sunt; præterquam quod in codicibus quoque ferme sex Vaticanis eadem occurrunt, itemque in aliis mss. et editionibus.

(3) Ab acephalis codicis Armeniaci laterculis absunt reges Assyriorum, et pars principum Hebraicorum usque ad Jephthem. Attamen exploratum est reges Assyrios hac omnino statione fuisse collocandos.

(4) Superius col. 139, XII. Sed in canone LII.

(5) Anonymus Scaligerianus p. 22, Σέθως.

(6) Ita etiam sup. col. supradict., cum tamen in Latino textu sint XX, ut in canone. Sed enim ejusmodi varietates ipse per se lector deinceps notabit.

(7) Post Teutæum sequuntur apud Syncellum p. 151-155, *Arabelus*, *Chalæus*, *Anebus*, *Babius*, quos Eusebius omisit, ideoque ob contractum Assyriorum tempus reprehenditur (jure an secus non definitum) ab eodem Syncello p. 169. B.

Thinæus annis xxx.
 Dercylus annis xl.
 Eupalmes annis xxxviii.
 Laosthenes annis xlv.
 Pyrtiades annis xxx.
 Ophrateus annis xx.
 Ophratanes annis l.
 Acrazapes annis xlii.
 Sardanapallus annis xx.

HEBRÆORUM.

Abraham annis c.
 Isaac annis lx.
 Jacob annis cxxi.
 Joseph dux Ægypti annis lxxx.
 Hebræi serviunt in Ægypto annis cxlii.
 Moyses annis xl.
 Jesus annis xxvii.

JUDICES.

Gothoniel annis xl.
 Aod annis lxxx.
 Debora cum Barac annis xl.
 Gedeon annis xl.
 Abimelech annis iii.
 Thola annis xxiii.
 Jair annis xxii.
 Jephthe annis vi (2).
 Sub hoc lium captum est an. octingentesimo trigesimo primo (3).
 9. Esebon annis vii.
 10. Labdon annis viii.
 11. Samson annis xx.
 12. Heli sacerdos annis xx.
 13. Samuel et Saul annis xl.
 Summa annorum cxxl (4)
 Posthinc reges fuerunt, quorum primus David.
 A iudicibus ad Salomonem anni sunt cccclxxx (5).

JUDÆ REGES.

Dercyli Assyriorum regis trigesimo anno incipit imperare Hebræis Judæ (6)
 1. David annis xl.
 2. Salomon annis xl
 Diviso regno, duabus tribubus imperat
 3. Roboam annis xvii.
 4. Abias annis iii.
 5. Asa annis xli.
 6. Josaphatus annis xxv.
 7. Joram annis viii.
 8. Ochozias anno i.
 9. Gotholia mater ejus annis vii.
 10. Joasus annis xl.
 11. Amasias annis xxviii (7).

(1) Anonymus Scalig. Ἐφευερής: Confer Hier. de Prato de Chron. Euseb., p. 385.

(2) Haclenus desunt principes in mutilo codice Armeniaco, quos ex codicibus Hieronymique editionibus et Scaligero p. 18 seqq. facile supplevi. Deinceps Armeniaco codice rursus utor.

(3) Nempe Abrahami. Paulo tamen aliter in canone, nempe anno dcccxxxv, iudice Labdone.

A Θιναῖος ἔτη λ'.
 Δέρκυλος ἔτη μ'.
 Εὐπάλμης ἔτη λη'.
 Λαοσθένης ἔτη με'.
 Πυρτιάδης ἔτη λ'.
 Ὀφραταῖος ἔτη κα'.
 Ὀφρατένης (1) ἔτη ν'.
 Ἀκραγάνης ἔτη μθ'.
 Θῶνος, ὀλεγόμενος Κογκόλερος, Ἑλληνιστὶ Σαρδο-
 νάπαλλος, ἔτη κ'.

EBPAION.

Ἀβραάμ ἔτη ρ'.
 Ἰσαὰκ ἔτη ζ'.
 Ἰακώβ ἔτη ρκα'.
 Ἰωσήφ ἡγεμὼν Αἰγύπτου ἔτη π'.
 Β Ἑβραῖοι δουλεύουσιν Αἰγυπτίους ἔτη ρμθ'.
 Μωϋσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη μ'.
 Ἰησοῦς ἔτη κζ'.

ΟΙ ΚΡΙΤΑΙ.

Γοθονιήλ ἔτη μ'.
 Ἀὼδ ἔτη π'.
 Δεβώρα καὶ Βαράκ ἔτη μ':
 Γεδεὼν ἔτη μ'.
 Ἀβιμέλεχ ἔτη γ'.
 Θωλὰ ἔτη κγ'.
 Ἰάειρ ἔτη κθ'.
 Ἰεφθάε ἔτη ζ'.
 C Ἑσεβὼν ἔτη ζ'.
 Λαβδὼν ἔτη η'.
 Σαμφὼν ἔτη κ'.
 Ἥλει ὁ ἱερεὺς ἔτη μ'.
 Σαμουὴλ καὶ Σαοὺλ βασιλεὺς ἔτη μ'.
 Ὀμοῦ ἔτη. . . .
 Μεθ' οὗς κατέστησαν βασιλεῖς ἀπὸ τῆς Ἰούδα φυ-
 λῆς, ὧν πρῶτος Δαβὶδ.

ΙΟΥΔΑ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Δαβὶδ ἔτη μ'.
 Σολομῶν ἔτη μ'.
 Ροβοάμ ἔτη ιζ'.
 D Ἀβιά ἔτη γ'.
 Ἀσά ἔτη μα'.
 Ἰοσαφάτ ἔτη κε'.
 Ἰωράμ ἔτη η'.
 Ὀχοζίας ἔτη α'.
 Γοθολία μήτηρ ἔτη ζ'.
 Ἰωάς ἔτη μ'.
 Ἀμεσσίας, ἔτη κθ'.

(4) Atqui e prædictis patriarcharum iudicumque temporibus alia annorum summa conflatur.

(5) Nempe a Mose egressuque ex Ægypto. Vide lib. i, cap. 16, 30.

(6) Ita Arm. codex, non Judææ.

(7) Ita etiam col. 174; at Græc: κχιγ, itemque in canone.

Ἄζαριᾶς, ὁ καὶ Ὀζίας, ἔτη νθ'.

Ἰωάθαν ἔτη ις'.

Ἀχάζ ἔτη ις'.

Ἐφ' οὗ Ἰσραὴλ αἰχμάλωτος ἀπήχθη.

Ἐζεχίας ἔτη κθ'.

Μανασσῆς ἔτη νε'.

Ἀμὼν ἔτη ιθ'.

Ἰωσίας ἔτη λα'.

Ἰωαχάζ μῆνας γ'.

Ἐλιακειμ, ὁ καὶ Ἰωακειμ, ἔτη ιθ'.

Ἰεχονίας, ὁ καὶ Ἰωακειμ, μῆνας γ'.

Σεδεκίας ἔτη ια'.

Ἐφ' οὗ Ἰούδας αἰχμάλωτος ἀπήχθη, ὁ ναὸς περιπαλεῖται ὑπὸ Ναβουχοδονόσορ, τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως, ὀλυμπιάδι τεσσαρακοστῇ ἑβδόμῃ. Ὁμοῦ ἔτη υπε', μῆνες γ'.

ΙΣΡΑΗΛ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Laosthenis Assyriorum regis trigesimo secundo anno incipit imperare Hebræis Israelis

Ἱεροβοάμ ἔτη κθ'.

Ναδὰβ ἔτη β'.

Βαασά ἔτη κθ'.

Ἐλά ἔτη β'.

Σαμβρι ἡμέρας ζ'.

Ἀμβρι ἔτη ιθ'.

Ἀγαάβ ἔτη κθ'.

Ὀχοζίας ἔτη β'.

Ἰωράμ ἔτη ιθ'.

Ἰηού ἔτη κη'.

Ἰωάχαζ ἔτη ις'.

Ἰωάς ἔτη ις'.

Ἱεροβοάμ ἔτη μα'.

Ζαχαρίας μῆνας ς'.

Σιλοῦμ μῆνα α', ἡμέρας ις' (1).

Μαναήμ ἔτη ι'.

Ἐφ' οὗ ἔβασίλευσεν Ἀσσυρίων Φουά.

Φακείας ἔτη ι'.

Φακεὲ ἔτη κ'.

Ὀσηὲ ἔτη θ'.

Ἐφ' οὗ αἰχμάλωτος ληφθεὶς ὁ Ἰσραὴλ ὑπὸ Σαλμανασάρ τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως κατέπαυσεν, ὀγδόῃ ὀλυμπιάδι.

ΒΑΒΥΛΩΝΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Φούλ βασιλεὺς Ἀσσυρίων (2).

Θεγλάδ Φανασσάρ βασιλεὺς Ἀσσυρίων.

Σαλμανασάρ βασιλεὺς Ἀσσυρίων.

Σεναχερείμ βασιλεὺς Ἀσσυρίων.

Μαρωδάκ υἱὸς Βαλαδάν.

Ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλώνας.

Εὐειλάδ Μαρωδάκ ἔτη ζ'.

(1) In canone Sellumus regnasse dicitur diebus tantum xxiv.

(2) Ex Chron. Paschal. p. 106 et seq.

(3) Superius col. 174, itemque a Syncello p. 213 dicuntur lv.

(4) Videtis col. 119 et 174 cum notis.

PATROL. GR. XIX.

A 12. Azarias, idemque Ozias, annis lvi.

13. Joatham annis xvi.

14. Achazus annis xvi.

Sub hoc Israelis captivitas contigit.

15. Ezechias annis xxix.

16. Manasses annis lv (3).

17. Amosus annis xii (4).

18. Josias annis xxxi.

19. Joachazus mensibus iii.

20. Eliacimus, qui etiam Joacimus, annis xii.

21. Joacimus, qui etiam Jechonias, mensibus iii.

22. Sedecias annis xi (5).

Sub hoc Judas in servitutem redactus est tempusque crematum a Nabuchodonosoro, Assyriorum (6) rege, olympiade quadragesima septima.

B Sunt autem anni ccccv, cum mensibus vi (7).

ISRAELIS REGES.

1. Hieroboamus annis xxii.

2. Nabatus annis ii.

3. Baasus annis xxiii (8).

4. Ela annis ii.

5. Zambri diebus vii.

6. Amri annis xii.

7. Achaabus annis xxii.

8. Ochozias annis ii.

9. Joramus annis xii.

10. Jeu annis xxviii.

11. Joachazus annis xvii.

C 12. Joasus annis xvi.

13. Hieroboamus annis xli.

14. Zacharias mensibus vi.

15. Sellumus mense i et diebus xv.

16. Manaemus annis x.

Sub hoc Phua expeditionem adversus Israeliam suscepit.

17. Phacee annis x.

18. Phacee annis xx.

Sub hoc expeditio fuit Thaglatphalsari.

19. Osee annis ix.

Sub hoc captivus abductus est Israel a Salmanasaro Assyriorum rege. Finis octava olympiade; initium anno (Abrahami) millesimo vigesimo primo; longævitas annorum cclxix dierumque xxviii.

D

ΒΑΒΥΛΟΝΙΟΥΡΟΜ ΡΕΓΕΣ.

1. Phua ab anno mcccxxv, Assyriorum rex.

2. Thaglatphalsarus Assyriorum.

3. Salmanasarus Assyriorum.

4. Senecheribus Assyriorum.

5. Marudachus Baldanis filius Chaldæus.

6. Nabuchodonosorus Chaldæus.

7. Ilmarodachus Chaldæus.

(5) Ita et Syncellus p. 223, sed Eusebius superius col. 174 xiv; in canone autem xi.

(6) In margine codicis *Babyloniorum*.

(7) Hæc item annorum summa longe recedit a prædictis regum ætatibus. Græce an. 485, mens. 3.

(8) In canone et Græce xxxiv.

8. Baltasarus Chaldæus.
9. Darius Medus.
10. Darius Arsaviri filius.

A Βαλτασάρ ἀδελφὸς Μαρουδάκ ἔτη δ'.
Δαρεῖος ὁ Μῆδος ἔτη γ'.
Δαρεῖος υἱὸς Ἀσσοῦθρου ἀπὸ τοῦ σπέρματος Μῆ-
δων ἔτη ιγ'.

Post hos ad Parthos (1) translata est dominatio olympiade LV.

SICYONIORUM REGES.

ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Nini Assyriorum regis anno quadragesimo (2) apud Sicyonios secundus regnabat Europis anni: jam duobus supra viginti.

1. Ægialeus annis LII.
2. Europis annis XLV.
3. Telchin aŋnis XX.
4. Apis annis XXV.
5. Thelxion annis XII (3).
6. Ægydrus annis XXXIV.
7. Thurimachus annis XLV.
8. Leucippus annis LIII.
9. Messapus annis XLVII.
10. Eratus annis XXVI.
11. Plemnæus annis XLIX.
12. Orthopolis annis LXIV.
13. Marathonius annis XXX.
14. Marathius annis XX.
15. Chyreus annis LV.
16. Corax annis XXX.
17. Epoqueus annis XXXV.
18. Laomedon annis XL.
19. Sicyon annis XLIV.
20. Polybus annis XL.
21. Inachus annis XLII.
22. Phæstus (4) annis VIII.
23. Adrastus annis IV.

Αἰγιαλεὺς ἔτη νβ'.
Εὐροψ ἔτη με'.
Τελχίν ἔτη κθ'.
Ἄπις ἔτη κε'.
Θελξιὼν ἔτη νθ'.
Αἰγυδρὸς ἔτη λδ'.
B Θουρίμαχος ἔτη με'.
Λεύκιππος ἔτη νγ'.
Μέσαππος ἔτη μζ'.
Ἐραστὸς ἔτη κς'.
Πλημναῖος ἔτη ν'.
Ὀρθόπολις ἔτη ξγ'.
Μαραθῶνιος ἔτη λ'.
Μαράθιος ἔτη κ'.
Ἐχυρεὺς ἔτη νε'.
Κόραξ ἔτη λ'.
Ἐποπεὺς ἔτη λθ'.
Λαομέδων ἔτη μγ'.
Σικυὼν ἔτη μθ'.
Πολύθιος ἔτη μγ'.
Ἰναχος ἔτη με'.
C Ἡφαιστος ἔτη ι'.
Ἄδραστος ἔτη ζ'.

Sub hoc llium anno octingentesimo septimo (5) captum est.

24. Polyphides annis XXXI.
25. Pelasgus annis XX.
26. Zeuxippus annis XXXI.

Πολυφείδης ἔτη λα'.
Πελασγὸς ἔτη κ'.
Ζεὺξιππος ἔτη λ'.

Sicyoniorum reges octingentesimo octogesimo octavo anno (Abrahami) desiverunt.

Μεθ' οὗς κς' βασιλεῖς, ὡς φασιν, ἤγούντο αὐτῶν
εἰ ἱερεῖς τοῦ Καρύλου.

ÆGYPTIORUM REGES.

ΑΙΓΥΠΤΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

In ætatem Nini apud Assyrios regnantis incidit Ægyptiorum regum sextadecima dynastia (9).

- XVI dynastia Thebæorum annis CLX (6).
XVII dynastia Pastorum annis C. (7).
XVIII dynastia Diospolitianorum (8).
1. Amosis annis XXV.
2. Chebron annis XIII.
3. Amenophis annis XXI.
4. Memphres annis XII.
5. Mispharmuthosis annis XXVI.
6. Tuthmosis annis IX.
7. Amenophis annis XXXI.

Δυναστεία ἐξχαιδεκάτη Θηβαῖοι βασιλεῖς ἔτη ρι'.
Ἐπταχαιδεκάτη δυναστεία Ποιμένες ἔτη ργ'.
Ὀκτωχαιδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν ἔτη τμη'.
D Ἀμῶσις ἔτη κε'.
Χεβρὼν ἔτη ιγ'.
Ἀμμενώφις ἔτη κα'.
Μεφρῖς ἔτη ιθ'.
Μισφραγμούθωσις ἔτη κς'.
Τούθμωσις ἔτη θ'.
Ἀμένωφις ἔτη λα'.

(1) Dic ad Persas.

(2) Videtur dicendum quadragesimo tertio. Vide mox initium canonis.

(3) Superius col. 210, et Græce LII.

(4) Ita etiam lib. 1, 35, 1; non vero Hephestus seu Vulcanus.

(5) Aliter col. 214; aliter item in canone.

(6) Videtur scribendum cxc; ut est in codd. Vat. et in Gr.

(7) Codd. Vat. CIV. Sed ejusmodi innumeras va-

rietates, id est amanuensium sphalmata, quis numerare patietur?

(8) Supple annorum CCCXLVIII, uti scribitur superius, col. 189, et hic Græce.

(9) Hinc etiam evidenter constat, hæc latercula pertinere ad posteriorem Eusebii librum, sive ad canonem proprie dictum, qui mox incipiet ab hac sexta decima Ægyptiorum dynastia. Nam priore quidem libro Eusebius dynastias omnes complexus est

Ὀρος ἔτη λη'.
 Ἀχερχέρσης ἔτη ιθ'.
 Ἀθωρις ἔτη θ'.
 Χερχέρης ἔτη ις'.
 Ἀχερέρης ἔτη η'.
 Χερέρης ἔτη ιη'.
 Ἄρμεις, ὁ καὶ Δαναός, ἔτη ε'.
 Ῥαμμεσῆς, ὁ καὶ Αἴγυπτος, ἔτη ξη'.
 Μένωφισ ἔτη μ'.
 Ἐννεακαίδεκάτη δυναστεία ἔτη ρλθ'.
 Σέθως ἔτη νε'.
 Ῥάψις ἔτη ζς'.
 Ἀμμενεφθῆς ἔτη μ'.
 Ἀμμενεμμῆς ἔτη κς'.
 Θούωρις ἔτη ζ'.
 Εἰκοστή δυναστεία ἔτη ροη'.
 Πρώτη καὶ εἰκοστή δυναστεία ἐβασίλευσαν
 Σμένδης ἔτη κς'.
 Ψουσέννης ἔτη μα'.
 Νεφερχέρης ἔτη θ'.
 Ἀμμενωφθῆς ἔτη θ'.
 Ὄσοχώρ ἔτη ς'.
 Ψιναάης ἔτη θ'.
 Ψουσέννης ἔτη λε'.
 Εἰκοστή δευτέρα δυναστεία.
 Σεσέγγωσις ἔτη κα'.
 Ὄσωρθῶν ἔτη ιε'.
 Τακέλλωθις ἔτη ιγ'.
 Εἰκοστή τρίτη δυναστεία.
 Πετουδάστης ἔτη κε'.
 Ὄσωρθῶν ἔτη θ'.
 Ψαμμούς ἔτη ι'.
 Εἰκοστή τετάρτη δυναστεία.
 Βέγγωρις ἔτη μδ'.
 Εἰκοστή πέμπτη δυναστεία.
 Σαβδάκων ἔτη ιθ'.
 Σεύηχος ἔτη ιθ'.
 Ταρακός ἔτη κ'.
 Ἐκτη καὶ εἰκοστή δυναστεία.
 Ἀμμερις Αἰθίοψ ἔτη ιθ'.
 Στεφανάθις ἔτη ζ'.
 Νεκέψος ἔτη ς'.
 Νεχαῶ ἔτη η'.
 Ψαμμιτιχός ἔτη με'.
 Νεχαῶ δεύτερος ἔτη ς'.
 Ψαμμούθις ἕτερος, ὁ καὶ Ψαμμιτιχός, ἔτη ιζ'.
 (1) Superius col. 189 et in canone xv; hic Græce xviii.
 (2) Dic xl., et confer col. 189, n. 5.
 (3) Exin habentur in codice quæ nos hic inter notas rejicimus.
 xii *dynastia*, *cujus primus*
Mendis annis xvii.
Psusennes annis xli.
Nechercheres annis iv.
Amenophis annis ix.
Osochoris annis vi.
Phisinaches annis ix.
Psammus annis x.
 xiii *dynastia* *Bocchoris annis xliiv.*
 xv *dynastia*, *cujus primus*
Sabacon Æthiops annis x.

8. Orus annis xxxviii.
 9. Achencheres annis xii.
 10. Athoris annis ix.
 11. Chencheres annis xvi,
 12. Acherres annis viii.
 13. Cherres annis xii (1).
 14. Armais, idemque Danaus, an. v.
 15. Rameses, idemque Ægyptius, annis lxxviii.
 16. Menophis annis xl.
 xix *dynastia* *Saitarum*, *quorum primus*

1. Sethos annis lv.
 2. Rampses annis lxxvi.
 3. Amenophis annis viii (2).
 4. Ammenemes annis xxvi.
 5. Thuoris annis vii.
 B xx *dynastia* *Diosopolitanorum annis cxxviii*,
 xxi *dynastia*, *cujus primus*

1. Mendis annis xxxvi.
 2. Psusennes annis xli.
 3. Nephcheres annis iv.
 4. Amenophis annis ix.
 5. Osochoris annis vi.
 6. Psinnaches annis ix.
 7. Psusennes annis xxxv (3).
 xii *dynastia*, *cujus primus*

1. Senechosis annis xxi.
 2. Osorthon annis xv.
 3. Tacellothis annis xiii.
 C xiii *dynastia*, *cujus primus*
 1. Petubastis annis xxv.
 2. Osorthon annis ix.
 3. Psammus annis x.
 xiv *dynastia*, *Bocchoris annis xliiv*,

xxv *dynastia*, *cujus primus*
 1. Sabacon Æthiops annis x.
 2. Sebichus annis xii.
 3. Taracus Æthiops annis xx.
 xxvi *dynastia*, *cujus primus*
 1. Ammeres Æthiops annis xii.
 2. Stephinatis annis vii.
 3. Necepsus annis vi.
 4. Nechaus annis viii.
 5. Psammetichus annis xliii (4).
 D 6. Nechaus annis vi.
 7. Psaneauthes annis xvii.

Sebicus (cod. *Semichus*) *annis xii.*
Taracus Æthiops annis xx.
 xxvi *dynastia*, *cujus primus*
Ammeres Æthiops annis xii.
Stephinatis annis vii.
Necepsus annis vi.
Nechaus annis viii.
Psaneauthes annis xvii.
Vaphres annis xxv.
Amasis annis xlii.
 Sequitur in codice lacuna; mox redit scriptura ut in nostra hac editione. Est autem illa lacuna fictitia; nihil enim desideratur.
 (4) Superius col. 192, et in canone xliiv; at Græce xlv.

8. Vaphres annis xxv.
9. Amasis annis XLII.
XXVII dynastia Persarum. Namque Cambyses Ægyptum obtinuit anno regni sui sexto (1): ex quo ad Darium Xerxis, anni cxiv.

XXVIII dynastia Saitarum.

Amyrtæus annis vi.

XXIX dynastia Mendesium, quorum primus

1. Nephirites annis vi.
2. Achoris annis XII (2).
3. Psammuthes anno 1.
4. Muthes anno 1.
5. Nephirites mensibus III. (3).
6. Nectinibus annis XVIII.
7. Teus annis II.

XXX dynastia, Nectanebus annis XVIII.

Ægyptiorum dominatio olympiade centesima septima explicita est, postquam regnum Ægyptiacum annis mille sexcentis et quadraginta sex manserat. Namque a Vulcani quidem temporibus ad Orum, quem deorum dynastiæ postremum sui se aiunt, id inquam spatium, quoniam in illorum antiquitatibus immensum est, difficillime definitur.

ARGIVORUM REGES.

Regnante secundo Ægyptiorum rege Amasi in sexta decima dynastia, anno sexagesimo primo supra centesimum (4), imperavit Argivis

1. Inachus annis L.
2. Phoroneus annis LX.
3. Apis annis XXXV.
4. Argus annis LXX.
5. Criasus annis LIV.
6. Phorbas annis XXXV.
7. Triopas annis XLVII (5).
8. Crotopus annis XXI.
9. Sthenelus annis XI.
10. Danaus annis L.
11. Lynceus annis XLII.
12. Abas annis XXIII.
13. Prætus annis XVII.
14. Acrisius annis XXXI.

Hi orsi a centesimo sexagesimo primo anno, regnante apud Ægyptios in sexta decima dynastia Amasi, desiverunt anno septingentesimo quinto.

MYCENATIUM REGES.

Post Acrisium translato, ut aiunt, Mycenæ regno Argivorum, fuerunt reges hi.

1. Perseus.
2. Sthenelus.
3. Eurystheus.
4. Atreus et Thyestes.
5. Agamemnon.
6. Ægisthus.
7. Orestes.
8. Tisamenus.
9. Penthilus.
10. Comætes.

(1) Ita etiam in canone; at Græce quinto.
(2) Superius col. 193 et Græce XIII.
(3) Superius col. 193, et Græce IV.
(4) Nempæ Abrahami.
(5) Col. 215, XLVI.
(6) Vide superius, col. 213, n. 6.

A Οὐάφρις ἔτη κε'.
Ἄμωσις ἔτη μθ'.
Εἰκοστὴ ἑβδόμη δυναστεία.
Καμβύσης ἔτει πέμπτῃ τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας Περσῶν ἔβασίλευσεν Αἰγύπτου ἔτη ς'.

Εἰκοστὴ ὀγδόη δυναστεία.
Ἄμυρταῖος Σαίτης ἔτη ς'.
Εἰκοστὴ ἐννάτη δυναστεία Μενδησίων βασιλέων ζ'.
Νεχερίτης ἔτη ς'.
Ἄχωρις ἔτη ιγ'.
Ψάμμουθις ἔτος α'.
Νεφερίτης μῆνας δ'.
Μοῦθις ἔτος α'.
Νεκτανέβης ἔτη ιη'.
Τέως ἔτη ιθ'.

B Τριακοστὴ δυναστεία Σεθεννιτῶν βασιλέων γ'.

ΑΡΓΕΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Ἰναχος ἔτη α.
Φωρωνεὺς ἔτη βϛ'.
Ἄπις ἔτη λε'.
Ἄργος ἔτη σ'.
Κρίσος ἔτη νε'.
Φορβάς ἔτη κε' (6).

C Τριόπας ἔτη λς'.
Κρότωπος ἔτη κδ'.
Σθέnelος ἔτη ια'.
Δαναὸς ἔτη νη'.
Λυγκεὺς ἔτη λε'.
Ἄβας ἔτη λζ'.
Προίτος, ὁ καὶ Περσεὺς, ἔτη ις'.
Ἄκρισιος ἔτη λα'.

ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΜΥΚΗΝΑΙΩΝ.

Μετὰ Ἄκρισιον, ὡς φασι, τῆς ἀρχῆς τῶν Ἀργείων εἰς Μυκῆνας μετατεθείσης, διεγένοντο βασιλεῖς οἷδε (7).

D Περσεύς.
Σθέnelος.
Εὐρυσθεύς.
Ἄτρεὺς καὶ Θυέστης ἔτη ξε'.
Ἄγαμέμνων ἔτη ιη'.
Αἰγίσθος ἔτη ε'.
Ἄρέστης ἔτη κγ'.
Τισαμενός.
Πενθεύς.
Κομοίτης.

(7) In codice Arm. nulla indicata lacuna præmittuntur reges Mycenarum, qui tamen in editionibus. et apud Eusebium lib. I, cap. 27 (tamen cum varietate) nec non in aliquot vaticanis hujus Chronici codicibus occurrunt.

Μεθ' οὗς Ἡρακλειδῶν κάθοδος.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Phorbantis Argivorum regis trigesimo secundo anno cœpit Athenis regnare

Κέκροψ ἔτη ν.
Κρανᾶς ἔτη θ'.
Ἄμφικτύων ἔτη ι'.
Ἐριχθόνιος ἔτη ν.
Πανδίων ἔτη μ'.
Ἐρεχθεὺς ἔτη ν.
Κέκροψ ἔτη μ'.
Πανδίων ἔτη κς'.
Αἰγεὺς Πανδίωνος ἔτη μη'.
Θησεὺς ἔτη λα'.
Μενεσθεὺς ἔτη λγ'.
Δημοφῶν ἔτη λγ'.
Ὁξύτης ἔτη ι'.
Ἀφειδᾶς ἔτος α'.
Θυμοίτης ἔτη θ'.
Μέλανθος ἔτη λζ'.
Κόδρος ἔτη κα'.

Μελόδων ἔτη κ'.
Ἄκαστος ἔτη λε'.
Ἀρχιππος ἔτη ιθ'.
Θέρσιππος ἔτη μ'.
Φορβᾶς ἔτη λ'.
Μεγακλῆς ἔτη κη'.
Διόγνητος ἔτη κη'.
Φερεκλῆς ἔτη ιθ'.
Ἀρίφρων ἔτη κ'.
Θεσπιεὺς ἔτη κζ'.
Ἀγαμήστωρ ἔτη ιζ'.
Αἰσχύλος ἔτη ιδ'.
Ἀλκμαίων ἔτη β'.

Χάροψ ἔτη ι'.
Αἰσιμίδης ἔτη ι'.
Κλεόδικος ἔτη ι'.
Ἴππομένης ἔτη ι'.
Λεοκράτης ἔτη ι'.
Ἄψανδρος ἔτη ι'.
Εὐρυεξίας ἔτη ι'.
Μετὰ τούτους ἄρχοντες ἐνιαυτοὶ ἤρθεσαν.

ΛΑΤΙΝΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Post Ilium captum, Demophontis Athenarum regis anno quarto, Latinis imperare cœpit

Αἰνείας ἔτη γ'.
Ἀσκάνιος ἔτη λζ'.
Σιλοῦτιος ἔτη κθ'.
Σιλοῦτιος Ἰούλιος ἔτη λα'.
Αἰνείας Σιλοῦτιος ἔτη ν.
Σιλοῦτιος ἔτη λ'.
Ἀγγίσσης Σιλοῦτιου ἔτη ι'.
Αἰγύπτιος Σιλοῦτιος ἔτη κ'.

(1) In codd. vat. Æneæ præponuntur *Janus, Saturnus, Picus, Faunus, Latinus*, annis regni tamen non adscriptis.

A Usque ad Heraclidarum descensum.

ATHENIENSIVM REGES.

1. Cecrops diphyes annis L.
2. Cranaus annis IX.
3. Amphictyon annis X.
4. Erichthonius annis L.
5. Pandion annis XL.
6. Erechtheus annis L.
7. Cecrops alter annis XL.
8. Pandion alter annis XXV.
9. Ægeus Pandionis annis XLVIII.
10. Theseus Ægei annis XXX.
11. Menestheus Petei annis XXXIII.
12. Menesthus Thesei annis XXXIII.
13. Oxyntes annis XII.
14. Aphidas anno I.
15. Thymoetes annis VIII.
16. Melanthus annis XXXVII.
17. Codrus annis XXI.

PRINCIPES QUOAD VIVERENT.

1. Medon Codri annis XX.
2. Acastus annis XXXVI.
3. Archippus annis XIX.
4. Thersippus annis XLI.
5. Phorbās annis XXXI.
6. Megacles annis XXX.
7. Diognetus annis XXVIII.
8. Pherecles annis XIX.
9. Aripfron annis XX.
10. Thespheus annis XLV.
11. Agamestor annis XX.
12. Æschylus annis XXXIII.
13. Alcmaeon annis II.

PRINCIPES DECENNALES.

14. Charops annis X.
15. Æsimedes annis X.
16. Clidicus annis X.
17. Hipposthenes annis X.
18. Leocrates annis X.
19. Apsander annis X.
20. Eryxias annis X.

Hi orsi a quadringentesimo sexagesimo primo D anno, olympiade vigesima quarta finem fecerunt.

LATINORUM REGES.

1. Æneas (1) annis III.
2. Ascanius annis XXXVIII.
3. Silvius Æneæ annis XXIX.
4. Æneas Silvius annis XXXIX.
5. Latinus Silvius annis L.
6. Alba Silvius annis XXXIX.
7. Epistus Silvius annis XXVI.
8. Capys Silvius annis XXVIII.

9. Carpentus (1) Silvius annis XIII.
10. Tiberius Silvius annis VIII.
11. Agrippa Silvius annis XLII.
12. Aremulus Silvius annis XIX.
13. Aventius Silvius annis XXXVII.
14. Procas Silvius annis XXI.
15. Amulius Silvius annis XLII.

1. Romulus, ex quo Romani, annis XXXVIII.
2. Numa Pompilius annis XII.
3. Tullus Hostilius annis XXXII.
4. Ancus Marcus (2) annis XXI.
5. Tarquinius Superbus (3) annis XXXI.
6. Servilius annis XXXIV.
7. Tarquinius annis XXXV (4).

Olympiade sexagesima sexta (5) desiverunt Latinorum reges, qui ab anno octingentesimo trigesima nono orsi fuerant. Anni horum DCLXVI.

LACEDÆMONIORUM REGES.

Æneæ Silvii Latinorum regis octavo anno, Lacedæmonii imperare cœpit

1. Eurystheus annis XLII.
2. Agis anno I.
3. Echestratus annis XXXV (6).
4. Labotes annis XXXVII.
5. Dorysthus annis XXIX.
6. Agesilaus annis XLIV.
7. Archelaus annis LX.
8. Teleclus annis XII.
9. Alcamenes annis XXXVII.

Trecenti viginti quinque anni sunt (7) Lacedæmoniorum regum, quorum initium anno DCCCCXVI, finis olympiade prima.

CORINTHIORUM REGES.

Anno Eurysthei regis Lacedæmoniorum duodecimo, regnare Corinthi cœpit

1. Aletes annis XXXV.
2. Ixion annis XXXVII.
3. Agelaus annis XXXVII.
4. Prynnes annis XXXV.
5. Bacchis annis XXXV.
6. Agelas annis XXX.
7. Eudemus annis XXV.
8. Aristomedes annis XXXV.
9. Agemon annis XVI.
10. Alexander annis XXV.
11. Teletes annis XII.
12. Automenes anno I.

Corinthiorum regum anni sunt CCCXIII, incipientium a sexto decimo anno supra nongentesimum, desinentium millesimo ducesimo trigesimo nono anno.

MACEDONUM REGES.

Tertio anno Alexandri apud Corinthios regnantis, imperare Macedonibus cœpit

1. Caranus annis XXVIII.
2. Cœnus annis XII.

(1) Dic *Capetus* vel *Calpetus*.

(2) Dic *Marcus*.

(3) De Tarquinio Prisco *Superbi* nomine interdum appellato legesis juris interpretes ad *Digest.* lib. 1, tit. 2, leg. 2, nec non Harduinum ad *Plinium* XIII, sect. 27.

(4) Sic varix T. Livii lectiones lib. 1, 60, apud Drakenborkium.

(5) Lib. 1, cap. 47, 3, et in canone dicitur *olymp-*

- A Κάππος Σιλούτος ἔτη λα'.
- Τιθέριος ἔτη να'.
- Ἄρέμουλος Σιλούτος ἔτη ιθ'.
- Κάρμεντος ἔτη ις'.
- Σιλούτιος ἔτη ιη'.
- Πρόκας Σιλούτιος ἔτη λδ'
- Ἄμουλος Σιλούτιος ἔτη κγ'.
- Ῥωμύλος ἔτη λη'.
- Νουμάς Πομπίλιος ἔτη μα'.
- Τούλλος Ὀστίλιος ἔτη λθ'.
- Ἄγκιος Μάρκος ἔτη κγ'.
- Ταρκύνιος Πρίσκος ἔτη λζ'.
- Σερούτιος, ὁ καὶ Τούλλος, ἔτη μδ'.
- Ταρκύνιος Σούπερβος ἔτη κδ'.

B

ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

- Εὐρυσθεὺς ἔτη μθ'.
- Ἄγισ ἔτος α'.
- Ἐχέστρατος ἔτη λε'.
- Λαβώτης ἔτη λζ'.
- Δόρυσθος ἔτη κθ'.
- Ἄγησλαος ἔτη μδ'.
- Ἀρχέλαος ἔτη ξ'.
- Τήλεκλος ἔτη μ'.
- Ἄλκαμένης ἔτη λζ'.

ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

- C Ἀλήτης ἔτη λη'.
- Ἰξίων ἔτη λη'.
- Ἀγέλας ἔτη λζ'.
- Πρύμνης ἔτη λε'.
- Βάκχης ἔτη λε'.
- Ἀγέλας ἔτη ν'.
- Εὐδημος ἔτη κε'.
- Ἀριστομήδης ἔτη λε'.
- Ἀγήμων ἔτη ις'.
- Ἀλέξανδρος ἔτη κε'.
- Τελεστής ἔτη ιθ'.
- Αὐτομενὴς ἔτος α'.

ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

- D Κάρανος ἔτη λ' (8).
- Κοινὸς ἔτη κθ'.

piade LXVII.

(6) Col. 244, scribuntur XXXVII. Et quidem ibi Græcus textus horum regum apponendus e regione erat ex Syncello, p. 179-185.

(7) Confer lib. 1, cap. 35, 2.

(8) Græcus textus in annorum numero magis ferme conspirat cum lib. 1, cap. 37; atque ibi com-
mode scribi poterat.

Τύριμμος ἔτη με'.
 Περδίκκας ἔτη μη'.
 Ἄργαῖος ἔτη λθ'.
 Φίλιππος ἔτη λε'.
 Ἀερόπας ἔτη κγ'.
 Ἀλκητᾶς ἔτη κη'.
 Ἀμύντας ἔτη μθ'.
 Ἀλέξανδρος ἔτη μδ'.
 Περδίκκας ἔτη κγ'.
 Ἀρχέλαος ἔτη κδ'.
 Ὀρέστης ἔτη γ'.
 Αρχέλαος ἔτη δ'.
 Ἀμύντας ἔτος α'.
 Πausanias ἔτος α'.
 Ἀμύντας ἔτη ε'.
 Ἄργαῖος ἔτη β'.
 Ἀμύντας ἔτη ιθ'.
 Ἀλέξανδρος ἔτος α'.
 Πτολεμαῖος ἔτη γ'.
 Περδίκκας ἔτη ς'.
 Φίλιππος ἔτη κγ'.
 Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας ἔτη ιθ'.
 Ἀριδαῖος ἔτη ζ'.
 Κάσανδρος ἔτη ιθ'.
 Ἀλέξανδρος καὶ Ἀντίπατρος ἔτη γ'.
 Δημήτριος ὁ Ἀντιγόνου ἔτη ς'.
 Πύρρος μῆνας ζ'.
 Λυσίμαχος ἔτη γ'.
 Πτολεμαῖος ἔτος α'.
 Μελέαγρος μῆνας β'.
 Ἀντίπατρος ἡμέρας με'.
 Σωσθένης ἔτη β'.
 Ἀντίγονος ὁ Γονατᾶς ἔτη μδ'.
 Δημήτριος ἔτη ε'.
 Ἀντίγονος ὁ Φοῦσχος ἔτη ιθ'.
 Φίλιππος ἔτη μθ'.
 Περσεὺς ἔτη η'.

Anni sunt DCXLVII, menses II, dies XLV. Hi reges orsi ab anno millesimo ducentesimo quarto, desiverunt olympiade CL (1).

ΛΥΔΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Regnante apud Macedonas Cæno, Lydis cœpit imperare.

Ἄρδυσος ἔτη λς'.
 Ἀλυάττης ἔτη ιθ'.
 Μίλης ἔτη ιθ'.
 Κανδαύλης ἔτη ιζ'.
 Γύγης ἔτη λς'.
 Ἄρδυσος ἔτη λη'.
 Σαδυάττης ἔτη ιε'.
 Ἀλυάττης ἔτη μδ'.
 Κροῦσος ἔτη ιε'.

Hi orsi ab anno MCCXXXIX, desiverunt olympiade LII (2).

ΜΗΔΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Hi orsi a millesimo centesimo nonagesimo sexto anno, desiverunt olympiade quinquagesima octava (3), quo tempore Cyrus Persa Astyagem occidit, Medorumque imperium sustulit.

(1) Paulo aliter lib. I, 38, 44 et in canone.
 (2) Vide canonem, et scribe *quinquagesima* uel *clava*.
 (3) Vide rursus canonem, et scribe *quinquagesima* quinta.

- A 3. Tyrimmas annis XXXVIII.
 4. Perdiccas annis LI.
 5. Argæus annis XXXVIII.
 6. Philippus annis XXXVIII.
 7. Æropus annis XXVI.
 8. Alcetas annis XXI.
 9. Amyntas annis L.
 10. Alexander annis XLIII.
 11. Perdiccas annis XXVIII.
 12. Archelaus annis XXIII.
 13. Orestes annis III.
 14. Archelaus annis VI.
 15. Amyntas anno I.
 16. Pausanias anno I.
 17. Amyntas annis VI.
 B 18. Argæus annis II.
 19. Amyntas annis XVIII.
 20. Alexander anno I.
 21. Ptolemæus Alorites annis III.
 22. Perdiccas annis VI.
 23. Philippus annis XXVI (4).
 24. Alexander Philippi annis XII cum mensibus VI.
 25. Philippus frater Alexandri annis VII.
 26. Cassander annis XIX.
 27. Cassandri filii (5) annis IV.
 28. Demetrius annis VI.
 29. Pyrrhus mensibus VII.
 30. Lysimachus annis V.
 31. Ptolemæus Ceraunus anno I.
 C 32. Meleager mensibus II.
 33. Antipater diebus XLV.
 34. Sosthenes annis II.
 35. Antigonus Gonatas annis XXXVI.
 36. Demetrius annis X.
 37. Antigonus annis XV.
 38. Philippus annis XLII.
 39. Perseus annis X.

LYDORUM REGES.

1. Ardys Alyattæ annis XXXVI.
 2. Alyattes annis XIV.
 D 3. Meles annis XII.
 4. Candaules annis XVII.
 5. Gyges annis XXXVI.
 6. Ardys annis XLVIII (6).
 7. Sadyattes annis XV.
 8. Alyattes annis XLV (7).
 9. Cræsus annis XV.

MEDORUM REGES.

(4) Codex Arm. VI. Sed in canone XXVI.
 (5) Codex Arm. filius.
 (6) Codex Arm. hic XLVIII, superius col. 142 XXXVII; in canone autem XXXVIII ut Græce.
 (7) Hic col. 142 dicitur *Otiartes*.

1. Arbaces annis xxviii.
  2. Manycus annis xl (1).
  3. Sosarmus annis xxx.
  4. Cardaces annis xliii (2).
  5. Dejoces annis liv.
  6. Phraortes annis xxiv.
  7. Cyaxares annis xxxii.
  8. Astyages annis xxxviii.
- Anni cclix.

- A Ἀρβάκης ἔτη κη'.
- Μανδαύκης ἔτη κ'.
- Σώσαρμος ἔτη λ'.
- Ἀρτύκας ἔτη λ'.
- Διοίκης ἔτη νδ'.
- Ἀφραόρτης ἔτη να'.
- Κυαξάρης ἔτη λθ'.
- Ἀστυάγης ἔτη λη'.

PERSARUM REGES.

ΠΕΡΣΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Sublato Medorum imperio, regnat primus apud Persas

1. Cyrus annis xxxi.
2. Cambyses annis viii.
3. Magi fratres mensibus vii.
4. Darius Hystaspis annis xxxvi.
5. Xerxes Darii annis xxi.
6. Artabanus mensibus vii.
7. Artaxerxes Longimanus annis xl
8. Xerxes alter mensibus ii.
9. Sogdianus mensibus vii.
10. Darius Nothus annis xix.
11. Artaxerxes Mnemon annis xl.
12. Artaxerxes, idemque Ochus, annis xxi.
13. Arsēs Ochi annis iv.
14. Darius Arsami annis vi.
15. Alexander Macedo regni sui anno septimo Darium interfecit, regnavitque annis quinque.

- Κῦρος ἔτη λα'.
- Καμβύσης ἔτη η'.
- Μάγοι ἀδελφοὶ μῆνας ζ'.
- B Δαρείος ἔτη λς'.
- Ξέρξης ἔτη κ'.
- Ἀρτάβανος μῆνας ζ'.
- Ἀρταξέρξης ἔτη μα'.
- Ξέρξης μῆνας β'.
- Σογδιανὸς μῆνας ζ'.
- Δαρείος ὁ Νόθος ἔτη ιθ'.
- Ἀρταξέρξης, ὁ καὶ Μνήμων, ἔτη μ'.
- Ὀχὸς ὁ Ἀρταξέρξου παῖς ἔτη ε' (κατὰ τινὰς κ').
- Ναρσῆς ἔτη δ'.
- Δαρείος ὁ Ἀρσάμου ἔτη ς' (6).

Anni sunt ccxxxv cum mensibus xi (3). Capto initio a quinquagesima quinta olympiade, desiverunt decima tertia supra centesimam.

ÆGYPTI ET ALEXANDRIÆ REGES PTOLEMÆI.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Olympiade quarta decima supra centesimam, Alexandro Babylone mortuo, imperioque inter plures diviso, Ægypto Alexandriæque imperat

1. Ptolemæus Lagi annis xl.
2. Ptolemæus Philadelphus annis xxxviii.
3. Ptolemæus Evergetes annis xxvi (4).
4. Ptolemæus Philopator annis xvii.
5. Ptolemæus Epiphanes annis xxiv.
6. Ptolemæus Philometor annis xxxv.
7. Ptolemæus Evergetes annis xix.
8. Ptolemæus Physcon, idemque Soter annis xvii, cum mensibus vi.
9. Ptolemæus, idemque Alexander, annis x.
10. Ptolemæus Philadelphus, qui ejectus est, annis viii.
11. Ptolemæus Dionysus annis xxx.
12. Cleopatra annis xxii.

- C Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἔτη μ'.
- Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἔτη λη'.
- Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης ἔτη κθ'.
- Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ ἔτη ιζ'.
- Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανῆς ἔτη ιδ'.
- Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ ἔτη λε'.
- Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης δεῦτερος ἔτη κη'.
- Πτολεμαῖος ὁ (Φύσκων) Σωτήρ ἔτη ιγ'.

Πτολεμαῖος ὁ καὶ Ἀλέξανδρος...

Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος η'.

Πτολεμαῖος ὁ Διόνυσος ἔτη λ'.

D Κλεοπάτρα ἔτη κβ'.

Anni sunt ccxcvi cum mensibus vi (5). Hi orsi ab olympiade cxiv, oppressi sunt a Romanis olympiade clxxviii.

SYRIÆ ET BABYLONIS ET ASIÆ REGES.

ΣΥΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΙΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Post Alexandrum Macedonem, Ptolemæo Lagi filio annum jam tertium decimum imperante. Syriæ et Babyloni et Asiæ dominatur

1. Seleucus Nicanor annis xxxii.
2. Antiochus Soter annis xv.

Σέλευκος Νικάνωρ ἔτη λγ'.

Ἀντίοχος ὁ Σωτήρ ἔτη ιθ'.

(1) Græce xx.

(2) Aliter col. 141 et Græce.

(3) Summa potius est annorum ccxxxi, cum mensibus xi.

(4) Ita et in canone; at col. 208, xxiv, uti hic Græce.

(5) Eusebius noster apud Cedrenum p. 193-194, scribit Ptolemæorum annos ccxc.

(6) Ita prorsus Hieronymus Comm. in Dan. vii, 5, quatuordecim reges enumerat. Confer etiam Tertullianum lib. Adv. Judæos, cap. 8, qui variat.

'Αντίοχος ὁ Θεός ἔτη ιε'.
 'Αντίοχος, ὁ Καλλίνικος, ὁ αὐτὸς καὶ Σέλευκος,
 ἔτη κα'.
 Σέλευκος ὁ καὶ 'Αλέξανδρος ὁ Κεραυνὸς ἔτη γ'.
 'Αντίοχος, ὁ ἐπικληθεὶς Μέγας ἔτη λς'.
 Σέλευκος ὁ καὶ Φιλοπάτωρ ἔτη ιβ'.
 'Αντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἔτη ια'.
 'Αντίοχος Εὐπάτωρ ἔτος ἔν, μῆνας ἔξ.
 Δημήτριος ὁ Σωτὴρ ἔτη ιβ'.
 'Αλέξανδρος ἔτη ι'.
 Δημήτριος ἔτη γ'.
 'Αντίοχος ὁ Σιδήτης ἔτη θ'.
 Δημήτριος ἔτη δ'.
 'Αντίοχος ὁ Γρυπὸς ἔτη κς'.
 'Αντίοχος ὁ Κυζικηνὸς ἔτη ια'.

A 3. Antiochus Deus annis xv.
 4. Seleucus Callinicus annis xx.
 5. Seleucus Ceraunus annis iii.
 6. Antiochus Magnus annis xxxvi.
 7. Seleucus Philopator annis xii.
 8. Antiochus Epiphanes annis xi.
 9. Antiochus Eupator anno 1, mensibus vi.
 10. Demetrius Soter annis xii.
 11. Alexander annis ix mensibus ix (2).
 12. Antiochus Sidetes annis ix.
 13. Demetrius iterum annis iv.
 14. Antiochus Grypus annis xii.
 15. Antiochus Cyzicenus annis xviii (3).
 B 16. Philippus annis ii.

Hi capto initio ab olympiade cxvii, desiverunt olympiade clxxi.

JUDÆORUM PONTIFICES QUI POTESTATE SIMUL REGIA FUNCTI SUNT.

Anno tertio regni Demetrii Soteris, Judaici pontificatus apicem obtinuit

Ίούδας ἔτη γ'.
 Ἰωνάθης ἔτη ιθ'.
 Σίμων ἔτη η'.
 Ὑρκανὸς ἔτη κς'.
 Ἀριστόβουλος ἔτος α'.
 Ἰανναῖος, ὁ καὶ 'Αλέξανδρος, ἔτη κς'.
 Σαλῆνα, ἡ καὶ Ἀλεξάνδρα, ἔτη θ'.
 Ὑρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς ἔτη λδ'.
 Βασιλεῖς ἀλλόφυλοι.

1. Judas, qui et Macchabæus, annis iii.
 2. Jonathes annis xix.
 3. Simon annis viii.
 4. Hyrcanus, qui et Johannes, annis xxvi.
 5. Aristobulus anno 1.
 6. Jannæus, qui et Alexander, annis xxvii.
 7. Alexandra ejusdem uxore annis ix.
 8. Hyrcanus annis xxxiv.
 Post hos alienigenæ regnum Judaicæ gentis obtinuerunt

Ἡρώδης βασιλεὺς ἔτη λς'.
 Ἀρχέλαος ἐθνάρχης ἔτη θ'.
 Ἡρώδης τετράρχης ἔτη κδ'.
 Ἀγρίππας ἔτη ζ'.
 Ἀγρίππας βασιλεὺς ἔτη κς'.

C 1. Herodes annis xxxvii.
 2. Archelaus Herodis annis ix.
 3. Herodes tetrarcha annis xxiv.
 4. Agrippa annis vii.
 5. Agrippa junior annis xxvi.

Anni sunt ccxxxv. Hi principes orsi ab olympiade clv, demum subjecti sunt Romanis Vespasiani ætate, olympiade ccxii. Supremum tamen exitium passi sunt Judæi sub Hadriano olympiade ccxxviii.

ΡΩΜΑΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ (1).

Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ ἔτη δ'.
 Καῖσαρ Αὐγούστος, ἔτη νς'.
 Τιβέριος ἔτη κθ'.
 Γάιος Καλλιγούλας ἔτη γ', μῆνας ι'.
 Κλαύδιος ἔτη ιγ'.

Νέρων ἔτη ιγ'.
 Οὐεσπασιανὸς ἔτη ι'.

Τίτος Οὐεσπασιανὸς ἔτη β'.
 Δομετιανὸς ἔτη ιε'.
 Νεροῦας ἔτος α'.
 Τραϊανὸς ἔτη ιθ'.
 Ἀδριανὸς ἔτη κα'.

IMPERATORES ROMANORUM.

1. C. Julius Cæsar annis iv, mensibus vii.
 2 Augustus Cæsar annis lvi, mensibus vi.
 3. Tiberius annis xxiiii.
 4. C. Caligula annis iii, mensibus x.
 5. Claudius annis xii, mensibus viii, diebus xxviii.
 D 6. Nero annis xiii, mensibus vii, diebus xxviii.
 7. Vespasianus annis ix, mensibus xi, diebus xxii.
 8. Titus Vespasianus annis ii, mensibus viii.
 9. Domitianus annis xv, mensibus v.
 10. Nerva anno 1, mensibus iv.
 11. Trajanus annis xix, mensibus vi.
 12. Adrianus annis xxi.

(1) Ut hic attexeremus Romanorum imperatorum, temporumque seriem, quibus singuli imperaverunt, movit nos primo codicis Armeniaci lacuna, in qua videtur hoc Intericulum fuisse demersum (et quidem hic catalogus præponendus erat mortibus imperatorum); iterum Syncelli locus p. 355, in quo traditur Pertinax de sententia quidem Eusebii regnavisse mensibus sex, βασιλεύσας κατὰ μὲν

Εὐσέβιον μῆνας ἔξ. Atqui Eusebius in canone scribit regnantis Pertinacis annum unum; superest ergo ut Eusebius mensibus sex regnum Pertinacis definiaverit in hoc fortasse laterculo.

(2) Postea in codice Arm. prætermittitur Demetrius Demetrii annis iii, qui scribitur col. 267, et hic Græce, et in canone

(3) Codex Arm. mendose lviii.

13. Antoninus Pius cum filiis Aurelio et Lucio A
annis XXI, mensibus III.
14. M. Antoninus, qui et Verus, et L. Aurelius
Commodus annis XIX, mense I.
15. Commodus annis XIII.
16. Helvius Pertinax mensibus VI.
17. Severus annis XVIII.
18. Antoninus Caracalla annis VII.
19. Macrinus anno I.
20. M. Aurelius Antoninus an. IV.
21. Alexander Mammææ filius annis XIII.
22. Maximinus annis III.
23. Gordianus annis VI.
24. Philippus annis VII.
25. Decius anno I, mensibus III.
26. Gallus et Volusianus annis II.
27. Valerianus et Gallienus an. XV.
28. Claudius anno I, mensibus IX.
29. Aurelianus annis V, mens. VI.
30. Tacitus mensibus VI.
31. Probus annis VI, mensib. IV.
32. Carus cum filiis Carino et Numeriano an-
nis II.
33. Diocletianus annis XX.
34. Galerius annis II.
35. Constantinus an. XXX, men. X.

- Ἀντωνίνος ὁ ἐπικληθεὶς Εὐσεβῆς σὺν τοῖς παισὶ
Αὐρηλίῳ καὶ Λουκίῳ ἔτη κγ' .
Μάρκος Ἀντωνίνος ὁ καὶ Οὐῆρος, Λούκιός τε Αὐ-
ρήλιος ὁ καὶ Κόμοδος ἔτη ιθ' . .
Κόμοδος ἔτη ιγ' .
Ἐλοῦτιος Περτινάξ μῆνας ε' .
Σεβήρος ἔτη ιη' .
Ἀντωνίνος ὁ ἐπικληθεὶς Καράκαλλος ἔτη ζ' .
Μακρίνος ἔτος α' .
Ἀντωνίνος Αὐρήλιος ἔτη δ' .
Ἀλέξανδρος ὁ Μαρμαλαῖος υἱὸς ἔτη ιγ' . .
Μαξιμίνος ἔτη γ' . .
Γορδιανὸς ἔτη ε' .
Φίλιππος ἔτη ζ' .
Δέκιος ἔτη β' .
B Γάλλος καὶ Βολουσιανὸς ἔτη β' .
Οὐαλεριανὸς καὶ Γαλλιηνὸς ἔτη ιε' .
Κλαύδιος ἔτος α' .
Αὐρηλιανὸς ἔτη ε' .
Τάκιτος μῆνας ε' .
Πρόβος ἔτη ε' , μῆνας δ' .
Κάρρος σὺν τοῖς παισὶ Καρίνῳ καὶ Νουμεριανῷ
ἔτη β' .
Διοκλητιανὸς ἔτη κ' .
Γαλέριος ἔτη β' .
Κωνσταντίνος ἔτη λ' ; μῆνας ι' .

ROMANORUM IMPERATORUM MORTES.

- Caius Cæsar occisus est in palatio (1).
Augustus mortuus est Nolæ (2).
Tiberius mortuus est Miseni (3)
Caius Caligula interfectus est in palatio.
Titus Claudius (4) mortuus est in palatio.
Nero fugit seque vivum sepelivit.
Galba occisus est Romæ.
Otio se ipsum interemit.
Vitellius occisus est in palatio.
Vespasianus obiit in hortis Sallustianis.
Titus obiit in palatio.
Domitianus occisus est.
Nerva obiit in hortis Sallustianis.
Trajanus obiit Selinunte (5).
Adrianus obiit hydrope dysenterico.
Antoninus Pius obiit Lorii.
Verus obiit Altini.

- Marcus Antoninus obiit in Pannonia.
Commodus sepultus est (6) in Vitellii domo (7).
C Pertinax occisus est in palatio.
Julianus occisus est in Palatio.
Severus mortuus est Eboraci.
Antoninus Bassianus (8) inter Carras et Edes-
sam (interfectus est).
Macrinus occisus est in arce Laida (9). (10).
Antoninus Heliogabalus interfectus est Romæ.
Alexander occisus est Moguntiaci (11).
Maximinus occisus est Aquileiæ.
Gordianus se ipsum suffocavit in Africa.
Pupienus et Balbinus occisi sunt Romæ (12).
Gordianus excessit in finibus Parthiæ.
Duo Philippi. Senior occisus est Veronæ, junior
Romæ in castris prætoriiis.
D Decius occisus est in prætorio Abrypti.

(1) Codex Arm. mendose *Nolæ*. Scripsimus in palatio, uti erat in sequente versu, quanquam C. Cæsar in Pompeii curia interfectus fuit.

(2) Codex Arm. mendose in palatio. Vides nimirum perversum ordinem.

(3) Deinde *Caii Caligulæ* mors prætermittitur. Supplevimus autem ex cod. vat.

(4) Scribe *Tiberius Claudius*.

(5) Apud Eusebium dici mortuum *Selinunte* Trajanum, testis est Syncellus p. 348. A.

(6) Videtur dicendum *strangulatus est*; quamquam et illud fortasse ferri potest. Vide Lampridium in *Commodo*.

(7) In canone ad an. 2208. dicitur in palatio *Vestilianii*. Apud Petrum Blesensem epist. 207, in domo *Vescali*. Catalog. Vind. in domo *Victilianiana*.

(8) De vocabulo Armeniaco bisag diximus col. 240 n. 4. Cæteroquin idem vocabulum significat etiam

maculosum. Revera Commodus certe dicitur *maculosus* ab Ausonio in *Cæsaribus*.

(9) Ita cod. Vindobonensis, neque abludit Armenius. Reapse quominus scribam *Archelaide*, obstat Capitolinus qui narrat Macrinum occisum in vico quodam Bithyniæ; Archelais autem ad Bithyniam non pertinet.

(10) Græcus textus fere invenitur in S. Nicephori *Epitome chronographica*.

(11) Ita et Syncellus p. 359, A. Codex Arm. habet *Mogenaci*.

(12) Codicis Arm. pagina sic desinit *oc . . .* abrupta reliqua vocabuli parte. Cæterorum Cæsarum mortes ex catalogo Vindobonensi sumpsimus, qui est apud Roncalium in *Chronicis* n. X, qui sane catalogus cum Armeniaco codicis parte super site conspirat in plurimis.

Callus et Volusianus occisi sunt in Foro Fla-
minii.
 Æmilianus occisus est Ponte Sanguinico.
 Valerianus occisus est in Syria.
 Gallienus occisus est Mediolani.
 Claudius excessit Sirmii.
 Quintillus occisus est Aquileiæ.
 Aurelianus occisus est apud Cœnophrurium (1).
 Tacitus occisus est in Ponto.
 Florianus occisus est Tarsi.
 Probus occisus est Sirmii.
 Carus excessit Seleuciæ Babylonis.

- (1) Cod. Vindob. perperam *Reno fluvio*.
- (2) Ex cod. vat. 3339.
- (3) Hactenus Vindobonensis catalogus, quem Eu-

Numerianus Apri soceri sui fraude in itinere oc-
cisus est (2).
 Carinus occisus est in campo Margense.
 Diocletianus excessit Salonis.
 Maximianus excessit in Gallia.
 Severus ipse se interfecit via latina, miliario III.
 Maxentius occisus est ad pontem Milvium in
Tiberim demersus.
 Maximianus occisus est Tarsi.
 Constantinus obiit in Britannia, Eboracia.
 Licinius occisus est Thessaloniciæ (3).

sebtianum esse suadet Licinii mors in qua desinit,
 quæ fuit sine dubio Eusebii catalogi meta.

EUSEBII PAMPHILI CANON CHRONICUS.

a Primus Assyriorum rex Ninus Beli filius regnavit omni Asiæ, exceptis Indis, annis LII. Hujus XLII imperii anno natus est Abraham. In Græcia vero secundo imperio Sicyoniis imperavit Europus annis XLV, cujus XXII regni anno natus est Abraham. Porro apud Ægyptios XVI potestas erat, quam vocant dynastiam. Ab hoc tempore regnabant eis Thebæi annis CXC.

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ÆGYPT.
Abrahamus	Ninus	Europus	XVI dynastia Thebæi
1	43	22	1

b Ninus condidit civitatem Ninum in regione Assyriorum, quam Hebræi vocant Niniven. Nino regnante apud Assyrios, primus Sicyoniis imperavit Ægialeus annis LII, a quo Ægialeæ nuncupata est, quæ nunc Peloponnesus vocatur. Post quem secundus Europus, qui et prælatus est titulo.

c Abraham natione Chaldæus primam ætatem apud Chaldæos terit. Apud Hebræos usque ad nativitatem Abrahamæ computatur anni MCCCCL. Usque ad diluvium enim ab Adam habent annos MDCXVI, et inde usque ad Abraham CXCIII. Et ideo quadragesimus jubelæus a nativitate Abrahamæ computatur. Unus enim jubelæus quinquaginta anni sunt.

2	44	23	2
3	45	24	3
4	46	25	4
5	47	26	5
6	48	27	6
7	49	28	7
8	50	29	8
9	51	30	9
10	52	31	10

Zoroastres magus rex Bactrianorum clarus habetur, adversus quem Ninus dimicavit bello et vicit.

d Semiramis uxor Nini Assyriis imperavit annis XLII: de qua innumerabilia narrantur. Quæ et Asiam tenuit, et propter inundationem aggeres construxit, plurimas Babyloniciæ urbes instaurans.

SEMIRAMIS annis XLII.			
11	1	32	11
12	2	33	12
13	3	34	13
14	4	35	14
15	5	36	15

a Πρώτος ἦρξε Νίνος ἀπάτης τῆς Ἀσίας, πλὴν Ἰνδῶν, ἔτεσιν νβ'. *Syncellus p. 64, B, edit. Paris.*

Νίνου τοῦ βασιλέως Ἀσσυρίων τεσσαρακοστὸν τρίτον ἄγοντος ἔτος τῆς βασιλείας, γεννᾶται Ἀβραάμ. *Cedrenus p. 26, C, ed. Paris.*

Σικωνίων ἀρχῆ, ἧς πρῶτος ἠγήσατο Αἰγιαλεὺς, ἀπ' οὗ καὶ Αἰγιαλεῖα, ἡ νῦν Πελοπόννησος, τὸ πρὶν ἐκαλεῖτο. *Sync. p. 97, A.*

Σικωνίων δεῦτερος ἐβασίλευσεν Εὐροφ ἔτη με'. Κατὰ τὸ κβ' ἔτος τούτου γεννᾶται ὁ παρ' Ἑβραίοις Ἀβραάμ. *Idem p. 102, A.*

Παρ' Αἰγυπτίους ἐκαταδεκάτη δυναστεία Θηβαίοι

βασιλεῖς πέντε, οἱ καὶ ἐβασίλευσαν ἔτη ρδ'. *Eusebius apud Sync. p. 61, D.*

b Νίνος τὴν Νινευὶ τὴν μεγάλην ἔκτισε. *Cedren p. 15, C.*

c Ἀβραάμ Χαλδαῖος ὦν τὸ γένος τὴν πρώτην ἡλικίαν παρὰ Χαλδαίους ποιεῖται. *Chronicon paschale p. 49, C, ed. Paris.*

d Ἀσσυρίων β' ἐβασίλευσε Σεμίραμις ἔτη μβ'. *Sync. p. 96, D.*

Σεμίραμις ἡ διαθότος πολλαχοῦ τῆς γῆς, ἤγειρε χῶματα προφάσει μὲν διὰ τοὺς κατακλισμούς. *Idem p. 64, B.*

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ÆGYPT.
Abrahamus	Semiramis	Europus	xvi dynastia Thebæi
16	6	37	16
17	7	38	17
18	8	39	18
19	9	40	19
20	10	41	20
21	11	42	21
22	12	43	22
23	13	44	23
24	14	45	24

a TELCHINUS
annis xx.

25	15	1	25
26	16	2	26
27	17	3	27
28	18	4	28
29	19	5	29
30	20	6	30
31	21	7	31
32	22	8	32
33	23	9	33
34	24	10	34
35	25	11	35
36	26	12	36
37	27	13	37
38	28	14	38
39	29	15	39
40	30	16	40
41	31	17	41
42	32	18	42
43	33	19	43
44	34	20	44

b APIS. an. xxv.

45	55	1	45
46	36	2	46
47	37	3	47
48	38	4	48
49	39	5	49
50	40	6	50
51	41	7	51
52	42	8	52

d ZAMEIS, qui et Ninyas,
filius Nini et Semiramidis,
annis xxxviii.

53	1	9	53
54	2	10	54
55	3	11	55
56	4	12	56
57	5	13	57
58	6	14	58
59	7	15	59
60	8	16	60
61	9	17	61
62	10	18	62
63	11	19	63

Ex hoc Apia, quæ nunc Peloponnesus, prius Ægialea nuncupata.

c Principium xlii jubelæi, secundum Hebræos. Jobel autem apud Hebræos quinquagenarius annus vocatur. Itaque juxta supputationem eorum ab Adam usque ad annum præsentem fuerunt anni duo mille.

e Apud Cretam regnavit primus Cres indigena, a quo Creta appellata: quem aiunt unum Curetarum fuisse, a quibus Jupiter absconditus est et nutritus. Hi Cnoson civitatem in Creta condiderunt, et Cybelæ matris templum.

a Σικυωνίων γ' ἐβασίλευσεν Τελχίν ἔτη κ'. *Sync.* p. 102, B.

b Σικυωνίων δ' ἐβασίλευσεν Ἄπις ἔτη κς'. *Ibidem.*

c Ἀρχὴ τοῦ μὰ Ἰωβηλαίου παρ' Ἑβραίοις. Ἰωβὴλ δὲ παρ' αὐτοῖς ἡ πεντηχονταετηρίς· ὡς εἶναι ἀπὸ Ἀδάμ κατ' αὐτοὺς ἐπὶ νγ' ἔτους Ἀβραὰμ ἔτη ρα'. *Sync.* p. 99, A.

d Ἀσσυρίων γ' ἐβασίλευσε Νίνυας, ὁ καὶ Ζάμης, υἱὸς Νίνου καὶ Σεμιράμεως, ἔτη λη'. *Idem* p. 97, A.

e Τινὲς τὸν αὐτόχθονα Κρήτα πρῶτον Κρήτης βασιλεύσαι φασί . . . ὅτι τε εἰς ἐστὶν τῶν γενομένων Κουρητῶν, καὶ ὅτι Ζεὺς παρ' αὐτῷ κρυβθεὶς ἐτρέφη. *Idem* p. 105, A.

Κρής αὐτόχθων, ὃν ἓνα λέγουσι τῶν Κουρητῶν, παρ' οἷς ὁ Ζεὺς κρυβθεὶς ἀντρέφη . . . ἐξ αὐτοῦ τοῦ Κρητὸς ἡ νήσος ὠνομάσθη Κρήτη. Τοὺς αὐτοὺς φασὶ Κουρήτας κτίσαι πόλιν Κνώσον ἐν Κρήτῃ, καὶ ἱερὸν Κυβέλλης μητρὸς. *Idem* p. 125, D.

HEBR.	ASSYR.	SICTON.	ÆGYPT.
Abrahamus	Zameis	Apis	xvi. dynastia Thebæi
64	12	20	64
65	13	21	65
66	14	22	66
67	15	23	67
68	16	24	68
69	17	25	69
a THELXION annis lii.			
70	18	1	70
71	19	2	71
72	20	3	72
73	21	4	73
74	22	5	74
75	23	6	75

b PRIMUS ANNUS REPROMISSIONIS DEI AD ABRAHAM.

Abraham cum LXXV esset annorum divino dignus habetur alloquio et ea repromissione, quæ ad eum facta est. A LXXV anno Abrahamæ usque ad Moysen et egressum gentis Judæorum ex Ægypto, supputantur anni ccccxxx : quorum meminit Paulus ita dicens : « Testamentum confirmatum a Deo quæ post quadringentos et triginta annos facta est lex, non infirmat ad destruendam repromissionem. » Ipse quoque in Exodo Moyses his congruens loquitur : « Habitatio autem filiorum Israel, qua habitaverunt in Ægypto » et in terra Chanaan ipsi et patres eorum, « anniquadringenti triginta. »

76	24	7	76
77	25	8	77
78	26	9	78
79	27	10	79
80	28	11	80
81	29	12	81
82	30	13	82
83	31	14	83
84	32	15	84
85	33	16	85
86	34	17	86
87	35	18	87
88	36	19	88
89	37	20	89
90	38	21	90

c Decimus annus repromissionis.
Octoginta sex annorum erat Abraham cum ex ancilla Agar genuit Ismaelem, a quo Ismaelitarum gens, qui postea Agareni, deinde Saraceni dicti.

d ARIUS annis xxx.

91	1	22	91
92	2	23	92
93	3	24	93
94	4	25	94
95	5	26	95
96	6	27	96

e Vicesimus annus repromissionis.

a Συκουωνίων ε' έβασλευσεν Θεελξίωv έτη νδ'. Sync. p. 102, C.

b Πρώτον έτος τής του Θεου προς τον Άβραάμ επαγγελίας. Άπό ος' έτους αυτού Άβραάμ έπι Μωυσα... και την έξ Αιγύπτου πορείαν του Έβραίων έθνους έτη τυγχάνει υλ', ών μέμνηται Παύλος Γαλάταις επιστελλων· Διαθήκην προκεκηρυγμένην υπό του Θεου δ' μετά έτη τετρακόσια και τριάκοντα γεγονώς νόμος· ούκ άκυροί, εις τό καταργήσαι την επαγγελίαν. Καί Μωυσης δέ εν Έξόδω συνάδει λέγων· 'Η δέ παροικησός των υιών 'Ισραήλ, ήν παρώκησαν εν Αιγύπτω και εν γη Χαναάν, αυτοί και οι πατέρες αυτών, έτη τε-

τρακόσια τριάκοντα. Chron. pasch. p. 51-52, Epist. ad Galat. iii, 17; Exod. xii, 40.

c Δέκατον έτος τής επαγγελίας· Τουτώ τω έτει του Άβραάμ έτεκεν αυτώ Άγάρ ή παιδίσκη τον 'Ισμαήλ, άφ' ου τό των 'Ισραηλιτών γένος. Οι δε αυτοί εισιν Άγαρηνοί, οι και Σαρακηνοί καλούμενοι. Chron. pasch. p. 52, B.

d Άσσυρίων δ' έβασλευσεν Άρειος έτη λ'. Sync. p. 103, B.

e Το κ' έτος τής επαγγελίας. Chron. pasch. p. 54, A.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Jacobus	Xerxes	Thurimachus	Inachus	XVI dynastia Thebæi
	162	2	2	7	2	162
	163	3	3	8	3	163
	164	4	4	9	4	164
a Nonagesimus annus repromissionis.	165	5	5	10	5	165
	166	6	6	11	6	166
	167	7	7	12	7	167
	168	8	8	13	8	168
	169	9	9	14	9	169
Centesimus septuagesimus annus Abrahamæ, Isaac vero septuagesimus.	170	10	10	15	10	170
	171	11	11	16	11	171
	172	12	12	17	12	172
	173	13	13	18	13	173
	174	14	14	19	14	174
b Centesimus annus repromissionis; post quem moritur Abraham; omnes annos agens CLXXV.	175	15	15	20	15	175
	176	16	16	21	16	176
	177	17	17	22	17	177
	178	18	18	23	18	178
	179	19	19	24	19	179
Octogesimus annus Isaac.	180	20	20	25	20	180
	181	21	21	26	21	181
	182	22	22	27	22	182
	183	23	23	28	23	183
	184	24	24	29	24	184
Centesimus decimus annus repromissionis.	185	25	25	30	25	185
	186	26	26	31	26	186
	187	27	27	32	27	187
	188	28	28	33	28	188
	189	29	29	34	29	189
Nonagesimus annus Isaac.	190	30	30	35	30	190

c Apis in Ægypto deus primus putatus est, quem quidam Serapin vocaverunt.

ÆGYPT.

XVII
dynastia

d ARMAMITHRES an. LXXXVIII. Pastores

e Ægypti septima decima dynastia, quo tempore regnabant Pastores annis ciii. Reges Ægyptiorum pastores conjicimus nuncupatos propter Joseph et fratres ejus, qui in principio pastorum more descendisse in Ægyptum comprobantur.

	191	31	1	36	31	1
	192	32	2	37	32	2
	193	33	3	38	33	3
	194	34	4	39	34	4
Centesimus vicesimus annus repromissionis.	195	35	5	40	35	5
	196	36	6	41	36	6
	197	37	7	42	37	7
	198	38	8	43	38	8
	199	39	9	44	39	9
Centesimus annus Isaac.	200	40	10	45	40	10

f LEUCIPPUS annis LIII.

Principium jubææi quadragesimi quarti, juxta Judæorum traditionem.	201	41	11	1	41	11
	202	42	12	2	42	12
	203	43	13	3	43	13
	204	44	14	4	44	14

a ζ' έτος τής έπαγγελίας. Έι ρ' έτος τής έπαγγελίας. Έι ρ' έτος. etc. Chron. pasch. p. 58, B.

b 'Αβραάμ απέθανεν· έζησε τά πάντα ροε'. Sync. p. 10^a, B.

c Τούτον τον 'Απιν φασί πρώτον Αίγυπτίοις νομισθήναι θεόν, και Σάραπιν κληθήναι. Idem p. 149, A.

d 'Ασσυρίων ζ' έβασίλευσεν 'Αρμαμήθρης έτη λη'.

Idem p. 105, B.

e 'Επτακαιεκάτη δυναστεία Ποιμένες ήσαν άδελφοί έτη ργ' . . . Κατά τούτους Αίγυπτίων βασιλεύς 'Ιωσήφ δείκνυται. Idem p. 61-62.

f Σικουώνων η' έβασίλευσε Λεύκιππος έτη νγ'. Idem p. 104, D.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Jacobus	Armami- thres	Leucip- pus	Inachus	XVII dynastia Pastores
Centesimus trigesimus annus repromissionis.	205 206 207 208 209 210	45 46 47 48 49 50	15 16 17 18 19 20	5 6 7 8 9 10	45 46 47 48 49 50	15 16 17 18 19 20

a II. PHORONEUS
annis LX.

Phoroneus Inachi filius et Niobæ, primus leges judiciaque constituit. Quidam hujus filiam Niobem arbitrantur. Horum temporum quasi valde antiquorum Plato in *Timæo* meminit ita dicens : « Et aliquid volens eos provocare in sermones de temporibus antiquis, quæ unicuique civitati apud veteres accidissent, de Phoroneo, qui primus hoc nomine appellatus est, de Niobe, et his qui post diluvium fuerunt. »

	211	51	21	11	1	21	b Niobæ omnium primæ mulierum, mistus est Jupiter, ut Græci perhibent, de qua nascitur Apis, quem Serapin cognominant quidam.
	212	52	22	12	2	22	
	213	53	23	13	3	23	
	214	54	24	14	4	24	
Centesimus quadragesimus annus repromissionis.	215 216 217 218 219	55 56 57 58 59	25 26 27 28 29	15 16 17 18 19	5 6 7 8 9	25 26 27 28 29	
Centesimus vicesimus annus Isaac.	220 221 222 223 224	60 61 62 63 64	30 31 32 33 34	20 21 22 23 24	10 11 12 13 14	30 31 32 33 34	
Centesimus quinquagesimus annus repromissionis.	225 226 227 228	65 66 67 68	35 36 37 38	25 26 27 28	15 16 17 18	35 36 37 38	c Thessalus Græci filius regnat in Thessalia.

d VIII. BELOCHUS annis xxxv.

	229	69	1	29	19	39	e Telchines et Caryatæ adversus Phoroneum et Parrhasios instituunt bellum.
Centesimus tricesimus annus Isaac.	230 231 232	70 71 72	2 3 4	30 31 32	20 21 22	40 41 42	
f Jacob descendit in Mesopotamiam et servit apud Laban annis vii.	233 234	73 74	5 6	33 34	23 24	43 44	
Centesimus sexagesimus annus repromissionis.	235 236	75 76	7 8	35 36	25 26	45 46	

g Ogyges in Attica Eleusina condidit, quæ antiquitus vocabatur Acte, et alias plurimas civitates : cujus temporibus apud lacum Tritonidem virgo apparuit, quam Græci Minervam nuncupaverunt.

a Ἀργείων β' ἐβασίλευσε Φωρωνεύς ἔτη ξ'. Φωρωνεύς παῖς Ἰνάχου καὶ Νιόβης πρῶτος λέγεται νόμος καὶ κριτήρια παρ' Ἑλλήσι θέσθαι· φασὶ τινες Νιόβην Φωρωνέως εἶναι θυγατέρα. *Synce. p. 125, C.*

Διὸ καὶ Πλάτων ἐν *Τιμαίῳ* τῷ διαλόγῳ τῶν Φωρωνέως ἐπιμένηται χρόνων, ὡς πάνυ παλαιῶν. Καὶ ποτε παραγαγεῖν βουληθεὶς αὐτοὺς περὶ τῶν ἀρχαίων εἰς λόγους τῶν τῆδε, τὰ ἀρχαιότατα λέγειν ἐπιχειρεῖ περὶ Φωρωνέως τε τοῦ πρώτου λεγθέντος, καὶ Νιόβης, καὶ τὰ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν. *Idem p. 126, B.*

b Νιόβη πρώτη γυναικῶν ἐμίγη Ζεὺς, ἐξ ἧς ἔσχεν Ἄπιν υἱὸν, τὸν Σάραπιν. *Ibidem.*

c Πρῶτος ἐβασίλευσε Θεσσαλῶν ὁ Γραικοῦ παῖς Θεσσαλος. *Ibidem.*

d Ἀσσυρίων η' ἐβασίλευσε Βήλωχος ἔτη λε'. *Synce. p. 108, C.*

e Τελχίνες καὶ Καρυάται πρὸς Φωρωνέα καὶ Παρρᾶσιους ἐπολέμησαν. *Idem p. 126, C.*

f Ἰακὼβ κάτεισιν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν πρὸς Λάβαν . . . καὶ δουλεύει παρ' αὐτῷ ἔτη ζ'. *Chron. pasch. p. 58, D.*

g Τριτώνιδι λίμνῃ Ἀθηνᾶ παρ' Ἑλλήσιν ὠνομάσθη. *Ibidem.*

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.	
	Ahrahamus	Jacobus	Belochus	Leucipus	Phoroneus	xvii dynastia Pastores
	237	77	9	37	27	47
Jacob Liam et Rachel in Mesopotamia ducit uxores Centesimus quadragessimus annus Isaac.	238 239 240 241	78 79 80 81	10 11 12 13	38 39 40 41	28 29 30 31	48 49 50 51
	242	82	14	42	32	52
	243	83	15	43	33	53
Centesimus septuagesimus annus repromissionis.	244 245 246 247	84 85 86 87	16 17 18 19	44 45 46 47	34 35 36 37	54 55 56 57
	248	88	20	48	38	58
	249	89	21	49	39	59
Centesimus quinquagesimus annus Isaac.	250 251	90 91	22 23	50 51	40 41	60 61
b Jacob generat Joseph.	252 253	92 93	24 25	52 53	42 43	62 63

a Jacob generat Ruben, Simeon, Levi, et Judam, a quo Judæi appellati.
Initium quadragessimi quinti jubelæi.

c IX. MESSAPUS an. XLVII.

	254	94	26	1	44	64
Centesimus octogessimus annus repromissionis.	255 256 257	95 96 97	27 28 29	2 3 4	45 46 47	65 66 67
	258	98	30	5	48	68
	259	99	31	6	49	69
Centesimus sexagesimus annus Isaac, Jacob vero centesimus.	260 261 262 263	100 101 102 103	32 33 34 35	7 8 9 10	50 51 52 53	70 71 72 73

Messana, quæ et Martina, conditur in Sicilia.

d Diluvium quod factum est sub Ogyge in Achaia.

e IX. BALÆUS annis LII.

	264	104	1	11	54	74
	265	105	2	12	55	75
	266	106	3	13	56	76
	267	107	4	14	57	77
	268	108	5	15	58	78
f Joseph venditur a fratribus annos agens xvii.	269 270	109 110	6 7	16 17	59 60	79 80

Centesimus nonagesimus annus repromissionis.

g III. APIS. annis xxxv.

	271	111	8	18	1	81
	272	112	9	19	2	82
	273	113	10	20	3	83
	274	114	11	21	4	84
Ducesimus annus repromissionis.	275 276 277	115 116 117	12 13 14	22 23 24	5 6 7	85 86 87

Aiunt hunc Apin esse Serapin : siquidem cum fratrem Ægialeum regem præfecisset Achaia, ipse cum populo ad Ægyptum navigavit.

h Telchines victi, amisso regno suo, Rhodum conderunt, quæ prius Ophiussæ vocabatur.

a 'Ιακώδ γεννᾷ τὸν 'Ρουθὴμ . . . 'Ιακώδ γεννᾷ τὸν Συμεὼν . . . 'Ιακώδ γεννᾷ τὸν Αεὺ. Chron. pasch. p. 59, A.

'Ιακώδ γεννᾷ τὸν 'Ιουδαν, οὗ οἱ 'Ιουδαῖοι. Idem p. 60, A.

b ἕβ' ἔτει αὐτοῦ ἡλικίας, 'Ιακώδ γεννᾷ τὸν 'Ιωσήφ. Ibidem.

c Σικυωνίων θ' ἐβασίλευσε Μέσαππος ἔτη μζ'. Sync. p. 104, D.

d 'Ο κατ' Ὀγγον ἰστορούμενος κατακλυσμός. Idem p. 63, D.

e 'Ασσυρίων θ' ἐβασίλευσε Βαλαῖδς ἔτη νδ'. Idem p. 108, C.

f 'Ιωσήφ πιπράσκεται ὑπὸ ἀδελφῶν ἔτος ἄγων ιζ'. Chron. pasch. p. 60, C.

g 'Αργείων γ' ἐβασίλευσεν Ἄπις ἔτη λε'. Τοῦτον τὸν Ἄπιν φασὶ . . . καὶ Σάραπιν κληθῆναι. Οὗτος τὸν ἀδελφὸν Αἰγιαλέα τῆς Ἀχαίας, ὡς φασὶ, κατέστησε βασιλεῦ· αὐτὸς εἰς Ἀγγυπτον ἐστάλη σὺν δχλφ. Sync. p. 148-149.

h Τελχίνες ἐκπεσόντες Πελοποννήσου 'Ρόδον ἔκτισαν τὴν καλουμένην Ὀφιοῦσαν. Idem p. 149, B.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Jacobus	Balzæus	Messapus	Apis	xvii dynastia Pastores
	278	118	15	25	8	88
	279	119	16	26	9	89
b Centesimo octogesimo anno Isaac moritur derelinquens filium Jacob habentem annos cxx.	280	120	17	27	10	90
	281	121	18	28	11	91
JOSEPHUS annis lxxx.						
	282	1	19	29	12	92
	283	2	20	30	13	93
	284	3	21	31	14	94
Ducesimus decimus annus repromissionis.	285	4	22	32	15	95
	286	5	23	33	16	96
	287	6	24	34	17	97
	288	7	25	35	18	98
	289	8	26	36	19	99
	290	9	27	37	20	100

a Memphis in Ægypte ab Api condita.

c Josephus ex Hebræis dux Ægypti annis lxxx, tricesimo ætatis suæ anno.

d Centesimus tricesimus annus Jacob. Secundo anno famis ingressus Ægyptum cum filiis suis Jacob, cum interrogaretur a Pharaone, quotum annum ageret, respondit se esse annorum centum triginta. Ægyptiorum reges omnes tunc Pharaones dicebantur propter dignitatem; sicuti et nos dicimus imperatores Augustos. Habebat ergo unusquisque proprium nomen, (ut) ex libris Manethonis sacerdotis Ægyptiorum agnoscitur.

291	10	28	38	21	101
292	11	29	39	22	102
293	12	30	40	23	103

e xviii
dynastia
Diospolitano-
tanorum

I. AMOSIS
annis xxv.

	294	13	31	41	24	1
Ducesimus vicesimus annus repromissionis.	295	14	32	42	25	2
	296	15	33	43	26	3
	297	16	34	44	27	4
	298	17	35	45	28	5
	299	18	36	46	29	6
Centesimus quadagesimus annus Jacob.	300	19	37	47	30	7

f Sparta condita est a Sparto filio Phoronei.

g X. ERATUS annis xlvi.

Quinquagesimus annus Joseph. Initium quadagesimi sexti jubelæi.	301	20	38	1	31	8
	302	21	39	2	32	9
	303	22	40	3	33	10
	304	23	41	4	34	11
	305	24	42	5	35	12

h Ducesimus tricesimus annus repromissionis.

i IV. ARGUS
annis lxx.

306	25	43	6	1	13
307	26	44	7	2	14

k Jacob centesimo quadagesimo septimo ætatis suæ anno diem obiit prophetans de Christo et de vocatione gentium.

a Μέμφις ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τούτους ἐκτίσθη τοῦς χρόνους. *Sync.* p. 149, B.

b Τῷ ρx' ἔτει τοῦ Ἰακώβ ἐτελεύτησεν ὁ Ἰσαὰκ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ζήσας ἔτη ρπ'. *Idem* p. 107, C.

c Ἰωσήφ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς Αἰγύπτου ἀναδιβάσεται, ἔπερ ἦν τῆς μὲν ζωῆς τοῦ Ἰωσήφ ἔτος λ'. *Idem ibidem.*

d Τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς λιμοῦ . . . κατήλθεν Ἰακώβ εἰς Αἴγυπτον . . . εἶπε δὲ Ἰακώβ τῷ Φαραῶ· Αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μου ἦ παροικίῳ ρλ' ἔτη. *Idem* p. 109, 110.

e Ὁκτωκαιδεκάτῃ δυναστείᾳ Διοσπολιτῶν βασιλέων, ὧν πρῶτος Ἄμωσις ἔτη κε'. *Idem* p. 62, C.

f Σπάρτα ἐκτίσθη ὑπὸ Σπάρτου παιδὸς Φορωνέως. *Idem* p. 149, B.

g Σικωωνίων εἰδασίλευσεν Ἐρατοὺς ἔτη μς'. *Idem* p. 104, D.

h ελ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας· σμ', σν', etc. *Chron. pasch.* p. 62-63.

i Ἀργείων εἰδασίλευσεν Ἄργος ἔτη σ'. *Idem* p. 149, B.

k Ἐκατοστὸν τεσσαρακοστὸν ἔβδομον ἔτος ἄγων Ἰακώβ προφητεύει περὶ τοῦ Κυρίου, καὶ περὶ τῆς τῶν ἐθνῶν κλήσεως διὰ Χριστοῦ . . . καὶ ἀποθνήσκει. *Chron. pasch.* n 61-62.

	HEBR.	ASSTR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Josephus	Balæus	Eratus	Argus	xviii dynastia Amosis
	308	27	45	8	3	15
	309	28	46	9	4	16
	310	29	47	10	5	17
Sexagesimus annus Joseph.	311	30	48	11	6	18
	312	31	49	12	7	19
	313	32	50	13	8	20
	314	33	51	14	9	21
Ducentesimus quadragessimus annus repromissionis.	315	34	52	15	10	22
X. ALTADAS annis xxxii.						
	316	35	1	16	11	23
	317	36	2	17	12	24
	318	37	3	18	13	25
a II. CHEBRON annis xiii.						
	319	38	4	19	14	1
	320	39	5	20	15	2
Septuagesimus annus Joseph.	321	40	6	21	16	3
	322	41	7	22	17	4
	323	42	8	23	18	5
	324	43	9	24	19	6
Ducentesimus quinquagesimus annus repromissionis.	325	44	10	25	20	7
	326	45	11	26	21	8
	327	46	12	27	22	9
	328	47	13	28	23	10
	329	48	14	29	24	11
	330	49	15	30	25	12
Octogesimus annus Joseph.	331	50	16	31	26	13
b III. AMENOPHIS annis xxi.						
	332	51	17	32	27	1
	333	52	18	33	28	2
	334	53	19	34	29	3
d Ducentesimus sexagesimus annus repromissionis.	335	54	20	35	30	4
	336	55	21	36	31	5
	337	56	22	37	32	6
	338	57	23	38	33	7
	339	58	24	39	34	8
	340	59	25	40	35	9
Nonagesimus annus Joseph.	341	60	26	41	36	10
	342	61	27	42	37	11
	343	62				
	344	63	28	39	38	12
e cclxx annus repromissionis.	345	64	29	40	39	13
	346	65	30	41	40	14
	347	66	31	42	41	15
	348	67	32	43	42	16

f XI. MAMYLUS annis xxx.

	349	68	1	44	43	17
	350	69	2	45	44	18
Centesimus annus Joseph.	351	70	3	46	45	19

a Αιγυπτίων β' ἐβασίλευσε Χέβρων ἔτη ιγ'. Eusebius apud Sync. p. 71, C.

b Αιγυπτίων γ' ἐβασίλευσεν Ἀμηνώφης ἔτη κα'. Euseb. apud. Sync. p. 71, C.

c Ταῦτοις τοῖς χρόνοις, ὡς φασί, Προμηθεὺς ἦν, δεξιὸν ἐμυθεύετο πλάτων ἀνθρώπων ἐξ ἀπαιδευσίας καὶ

ἀλογίας εἰς παιδεύσειν μετάγειν. Sync. p. 149, C.

d σζ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. Chron. pasch. p. 62, B.

e σδ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. Idem p. 62, B.

f Ἀσσυρίων ἐβασίλευσε ια' Μάμυλος ἔτη λ'. Sync. p. 123, B.

* Anno 314 rursus incipit post lacunam codex Armeniacus.

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.
Abrahamus	Josephus Mamylus	Plemnæus	Argus	xviii dynastia Amenophis

a XI. PLEMNÆUS annis xlv.

352	71	4	1	46	20
353	72	5	2	47	21

b IV. MEMPHRES annis xii.

c cclxxx annus re-
missionis.

354	73	6	3	48	1
355	74	7	4	49	2
356	75	8	5	50	3
357	76	9	6	51	4
358	77	10	7	52	5
359	78	11	8	53	6
360	79	12	9	54	7
361	80	13	10	55	8

d Centum decem an-
norum Joseph moritur ;
post cuius interitum He-
bræi Ægyptiis servierunt
annis cxlv. Fiunt autem
omnes anni, quos Hebræi
in Ægypto fecerunt, ccxv;
qui ab eo tempore com-
putantur, quo Jacob cum
filiis suis descendit in
Ægyptum. Post mortem
Joseph aliquod tempus
libere egerunt Israelitæ,
sed quia incertum est,
servitute eorum comple-
ctitur.

SERVITUS in Ægypto annis cxlv.

362	1	14	11	56	9
363	2	15	12	57	10
364	3	16	13	58	11
365	4	17	14	59	12

e V. MISPHARMUTHOSIS an xxvi.

366	5	18	15	60	1
367	6	19	16	61	2
368	7	20	17	62	3
369	8	21	18	63	4
370	9	22	19	64	5
371	10	23	20	65	6
372	11	24	21	66	7
373	12	25	22	67	8
374	13	26	23	68	9
375	14	27	24	69	10
376	15	28	25	70	11

V. CRIASUS an. lxxx. f In Argis primus sa-
cerdotio functus est Cal-
lithya Pirantis filius. Al-
tér mulierem hoc voca-
bulo Pirantis filiam dicit.

g Atlas frater Prome-
thæi præcipuus astrolo-
gus fuit, qui ob erudi-
tionem disciplinæ etiam
cælum sustinere dictus
est. Euripides autem mon-
tem esse affirmat nubem
excedentem, qui Atlas
vocetur.

Trecentesimusdecimus
annus reppromissionis.

377	16	29	26	1	12
378	17	30	27	2	13

XII. MANCHALÆUS annis xxx.

379	18	1	28	3	14
380	19	2	29	4	15
381	20	3	30	5	16
382	21	4	31	6	17
383	22	5	32	7	18
384	23	6	33	8	19
385	24	7	34	9	20
386	25	8	35	10	21
387	26	9	36	11	22
388	27	10	37	12	23

a Συκωνίων ια' ἑβασίλευσε Πλεμναῖος ἔτη με'.
Synch. p. 109, C.

b Αἰγυπτίων δ' ἑβασίλευσε Μιφρὶς ἔτη ιδ'. Chron.
pasch. 71, C.

c σπ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. Idem p. 62, C.

d Ἐτελεύτησεν Ἰωσήφ ὠνέτων ρι'. Synch. p. 111, A.
Μετὰ θάνατον Ἰωσήφ, δουλεύουσιν Ἑβραῖοι τοῖς
Αἰγυπτίοις ἑτέρα ἔτη ρμδ'. Τὰ δὲ πάντα τῆς ἐν Αἰ-
γύπτῳ διατριβῆς τῶν Ἰουδαίων ἔτη τυγχάνει σιε',
ἀριθμούμενα ἀπὸ τῆς καθόδου Ἰακώβ καὶ τῶν τού-

του παιδῶν εἰς Αἴγυπτον. Chron. pasch. 62, C.

e Αἰγυπτίων ε' ἑβασίλευσε Μισφραγμούθιος ἔτη
κς'. Synch. p. 71, D.

f Καλλιθουα Πεῖραντος ἐν Ἄργει πρῶτον ἱεράτευσε
τῆς Ἦρας. Idem. p. 149, B.

g Τούτοις τοῖς χρόνοις Ἄτλας, ὁ Προμηθεύς ἀδελ-
φός, ἀριστος ἀστρολόγος διέλαμπεν, ὃς τῆς ἐπιστή-
μης ἕνεκεν τὸν οὐρανὸν φέρειν πεφήμεται. Εὐριπί-
δης δὲ τὸν Ἄτλαντα ἕρος εἶναι φησὶν ὑπερνεφές. Idem
p. 149, D.

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.	
Abrahamus	Servitus in Ægypto	Manchaeus	Plemnæus	Criasus	xviii dynastia Misphe-muthosis
389	28	11	38	13	24
390	29	12	39	14	25
391	30	13	40	15	26

α VI. TUTHMOSIS annis ix.

392	31	14	41	16	1
393	32	15	42	17	2
394	33	16	43	18	3
b ccc et xx annus repromissionis.	395	34	44	19	4
	396	35	45	20	5

c XII. ORTHOPOLIS annis lxiv.

397	36	19	1	21	6
398	37	20	2	22	7
399	38	21	3	23	8
d His temporibus Syrus fuisse perhibetur ter-rigena, (al. indigena) ex cujus vocabulo Syria no-men accepit.	400	39	22	4	9

VII. AMENOPHIS annis xxx.

f Æthiopes ab Indo flu-mine consurgentes juxta Ægyptum consederunt, placita sibi terra.	401	40	23	5	25	1	e Hic est Amenophis, quem quidam Memnonem putant lapidem loquen-tem; cujus statua usque ad adventum Christi sole oriente vocem dare dicebatur: ex tunc enim conticuit. Hanc statuum ipse sibi posuit.
Trecentesimus tricesi-mus annus repromissionis.	402	41	24	6	26	2	
	403	42	25	7	27	3	
	404	43	26	8	28	4	
	405	44	27	9	29	5	
	406	45	28	10	30	6	
	407	46	29	11	31	7	
	408	47	30	12	32	8	

g XIII. SPHÆRUS annis xx.

409	48	1	13	33	9	
410	49	2	14	34	10	
411	50	3	15	35	11	
412	51	4	16	36	12	
413	52	5	17	37	13	
414	53	6	18	38	14	
Trecentesimus quadra-ge-imus annus repromissionis.	415	54	7	19	39	15
	416	55	8	20	40	16
	417	56	9	21	41	17
	418	57	10	22	42	18
	419	58	11	23	43	19
	420	59	12	24	44	20
	421	60	13	25	45	21
	422	61	14	26	46	22
	423	62	15	27	47	23
	424	63	16	28	48	24
	425	64	17	29	49	25

h ccc et l annus repromissionis. Eodem anno Amram genuit Moysen cum esset annorum LXX. Erat autem servitutis in Ægypto annus LXIV.

a Αιγυπτίων ζ' ἐβασίλευσε Τούθμωσις ἔτη θ'. Eusebius apud Sync. p. 72, D.

b τ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. Chron. pasch. p. 63, A.

c Σικωνίων ιθ' ἐβασίλευσεν Ὀρθόπολις ἔτη ξδ'. Sync. p. 109, C.

d Τούτοις τοῖς χρόνοις Σῦρος ἱστορεῖται γεγονέναι γηγενῆς, οὗ ἐπώνυμος ἡ Συρία. Idem p. 130, A.

e Αιγυπτίων ζ' ἐβασίλευσεν Ἀμένωφις ἔτη λα'. Οὗτος δὲ Μέμνων εἶναι νομιζόμενος, καὶ φθεγγόμενος

λίθος. Euseb. apud. Sync. p. 72, D.

f Αἰθίοπες ἀπὸ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ἀναστάντες πρὸς τῇ Αἰγύπτῳ ὤκησαν. Sync. p. 151, C.

g Ἀσσυρίων ιγ' ἐβασίλευσε Σφαῖρος ἔτη κθ'. Idem p. 123, B.

h τν' ἔτος ἐπαγγελίας. Chron. pasch. p. 63, B.

Τούτῳ τῷ ὄντι τῆς αὐτοῦ ἡλικίας Ἀμράμ γεννᾷ ἐν Μωϋσῆν. Ibidem.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	EGYPT.	
	Abrahamus	Servitus in Ægypto	Sphærus	Orthopolis	Criasus	xviii dynastia Amenothis
	426	65	18	30	50	26
	427	66	19	31	51	27
	428	67	20	32	52	28
	b XIV. MAMYLUS alter an xxx.					
	429	68	1	33	53	29
	c VI. PHORBAS an. xxxiv.					
	430	69	2	34	1	30
	431	70	3	35	2	
	d VIII. ORUS annis xxxvii.					
	432	71	4	36	3	1
	433	72	5	37	4	2
	434	73	6	38	5	3
x annus Moysi; re- missionis autem ad Abra- ham cccclx.	435	74	7	39	6	4
	436	75	8	40	7	5
	437	76	9	41	8	6
	438	77	10	42	9	7
	439	78	11	43	10	8
	440	79	12	44	11	9
	441	80	13	45	12	10
	442	81	14	46	13	11
	443	82	15	47	14	12
	444	83	16	48	15	13
ccclxx annus repro- missionis.	445	84	17	49	16	14
	446	85	18	50	17	15
	447	86	19	51	18	16
	448	87	20	52	19	17
	449	88	21	53	20	18
	450	89	22	54	21	19
	451	90	23	55	22	20
	452	91	24	56	23	21
	453	92	25	57	24	22
	454	93	26	58	25	23
f ccc et lxxx annus repremissionis.	455	94	27	59	26	24
	456	95	28	60	27	25
	457	96	29	61	28	26
	458	97	30	62	29	27
	g XV. SPARÆTHUS annis xxxix.					
	459	98	1	63	30	28
	460	99	2	64	31	29

Atheniensium regni principium. His temporibus in Acta, quæ nunc Attica nuncupatur, regnavit Cecrops, qui et diphyes, annis L. Cecrope regnante primum in arce oliva orta est: et ex Minervæ nomine, quæ Græce dicitur Ἀθηνᾶ, Athenæ nuncupatæ. A Cecrope usque ad primam olympiadem numerantur reges xvi; principes vero quos mors tantum sinebat xi; sub quibus apud Græcos multa miranda fabulose narrantur. Dicebatur autem Cecrops diphyes sive ob longitudinem corporis, sive idcirco quod cum esset Ægyptius, utramque linguam sciebat. Primus Cecrops bovem immolans Jovem appellavit, et Cecropia regio ab eo nuncupata est.

a Περὶ Προμηθέως δὲ καὶ Ἐπιμηθέως τὸ αὐτὸ δια-
φύρωσ ἱστοροῦσιν, καὶ Ἀτλαντος, καὶ Ἰούσ τῆς Προ-
μηθέως θυγατρὸς, καὶ Ἀργου πανόπτου· οἱ μὲν γὰρ
οἱ κατὰ Κέκροπα τὸν διφυῆ γεγονάσιν, οἱ δ' ὅτι πρό-
τερον ἔτεσι ξ', ἄλλοι δὲ ι'. *Sync.* p. 150, A.

b Ἀσσυρίων ἰδ' ἐβασίλευσε Μάμυλος ἔτη λ'. *Idem*
p. 123, B.

c Ἀογείων ζ' ἐβασίλευσε Φορβᾶς ἔτη κδ'. *Idem*

p. 152, A.

d Αἰγυπτίων ἠ' ἐβασίλευσεν Ὀρος ἔτη λζ', ἐν ἄλλῳ
λῆ'. *Euseb. apud. Sync.* p. 72, D.

e Φορβᾶς Ῥόδου ἐκράτησεν. *Sync.* p. 152, A.

f πτ' ἔτος ἐπαγγελλίας *Chron. pasch.* p. 63, D.

g Ἀσσυρίων ιε' ἐβασίλευσεν ἔτη λθ' Σπαραιθῶς.
Sync. p. 125, C.

HEBR.		ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.	
Abrahamus	Servitus in Ægypto	Spartus	Marathinius	Phorbas	Cecrops diphyes	XVIII Orus	
							a XIII. MAKATHONIUS an. XXVIII.
461	100	3	4	32	1	30	Tricesimo quinto anno Moysi Cecrops regnabat in Attica.
462	101	4	2	33	2	31	
463	102	5	3	34	3	32	
							c VII. TRIOPAS annis XLVIII.
464	103	6	4	1	4	33	
465	104	7	5	2	5	34	
							d CCCLXXX annus repositionis, Moysi XL. Moyses, relictis Ægyptiorum doctrinis, in deserto temperantiæ virtute ad acumen intelligentiæ semet exercebat.
466	105	8	6	3	6	35	
467	106	9	7	4	7	36	
468	107	10	8	5	8	37	
							e IX. ACHENCHERES annis XII.
469	108	11	9	6	9	1	
470	109	12	10	7	10	2	
							f Curetes et Corybantes Cnoson condiderunt, qui modulatam et inter se concinentem in armis saltationem repererunt. Isti famuli Matris magnæ fuisse dicuntur.
471	110	13	11	8	11	3	
472	111	14	12	9	12	4	
473	112	15	13	10	13	5	
474	113	16	14	11	14	6	
475	114	17	15	12	15	7	h Musicus Euctæi et nymphæ filius agnoscebatur.
476	115	18	16	13	16	8	
477	116	19	17	14	17	9	
							i Deucalion apud eos regnate orsus qui circa Parnassum montem demorabantur.
							k Diluvium quod sub Deucalione in Thessalia, et incendium quod sub Phaethonte in Æthiopia factum est, et aliæ multæ pestilentiæ locales, ut Plato memorat, fuerunt.
478	117	20	18	15	18	10	
479	118	21	19	16	19	11	l Io Inachi filiæ mistus est Jupiter, quam et in bovem convertit; unde et Bosporus appellatus est, id est bovis transiit.
480	119	22	20	17	20	12	
							m X. ATHORIS an. IX.
481	120	23	21	18	21	1	

a Σικωνίων ιγ' ἐβασίλευσε Μαραθώνιος ἔτη κη'. *Sync. p. 124, B.*

θ Κέκροψ ὁ διφυῆς τῆς τότε Ἀκτῆς, νῦν δὲ Ἀττικῆς, ἐβασίλευσεν ἔτη ν', διὰ μῆκος σώματος οὕτω καλούμενος, ὡς φησιν ὁ Φιλόχορος, ἣ ὅτι Αἰγύπτιος ἔν τὰς δύο γλώσσας ἠπίστατο· οὕτως ἀπὸ τῆς Ἀθηναῖς τὴν πόλιν Ἀθήνας ὠνόμασεν· ἐπὶ αὐτοῦ ἡ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐλαία πρῶτως ἐφύη· ἀπ' αὐτοῦ δὲ Κεκροπία ἡ χώρα ἐκλήθη· οὗτος πρῶτος βοῦν ἐθυσίασε καὶ Ζῆνα προσηγόρευσεν, ὡς τινες· ἀπ' αὐτοῦ ἐπὶ πρῶτην ὀλυμπιάδα βασιλεῖς ἰς', ἀρχοντες δὲ διὰ βίου ἰα', ἔτη δὲ ψ'. *Idem p. 153, A-B.*

c Ἀργείων ζ' ἐβασίλευσε Τριόπας ἔτη λη'. *Sync. p. 152, A.*

d τη' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. Τοῦτον τῶ ἔτει Μωϋσῆς τὰς ἐν Αἰγύπτῳ καταλιπὼν διατριβάς, κατὰ τὴν ἔρημον ἐφιλοσόφει. *Chron. pasch. p. 64, C.*

e Αἰγυπτίων θ' Ἀχενχέρσης ἔτη ιδ'. *Euseb. apud Sync. p. 72, D.*

f Κουρῆτες καὶ Κορύβαντες Κνωσον ὤκησαν, οἱ ἐν ὄπλοις εὐρυθμον κίνησιν εὐρόντες. *Sync. p. 150, A.*

g υ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Chron. pasch. p. 64, C.*
h Μουσικὸς ὁ Εὐκταίου καὶ Νύμφης ἡκμαζεν. *Sync. p. 153, C.*

i Δευκαλίων βασιλεύειν τῶν κατὰ Παρνασσὸν ἤρξατο. *Ibidem.*

k Ὁ ἐπὶ Δευκαλιώνος κατακλυσμὸς ἐν Θεσσαλίᾳ, καὶ ὁ ἐπὶ Φαέθοντος ἐμπρησμὸς ἐν Αἰθιοπία· πολλὰ καὶ ἄλλα γεγονόσιν Ἕλλησι τοπικὰ φθορὰ, ὡς Πλάτων ἐν *Τιμαίῳ*. *Idem p. 157, B.*

l Κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους μύθεύονται Ἕλληνες μιγῆναι τὸν Δία τῇ θυγατρὶ Ἰνάχου, ἣν καὶ βοῦν ἐποίησεν, ἀφ' ἧς ὁ Βόσπορος ἐκλήθη. *Sync. p. 126, B.*

m Αἰγυπτίων ι' Ἀθωρις ἔτη θ'. *Euseb. apud Sync. p. 72, D.*

HEBR.	SERVITUS in Ægypto	ASSTR. Sparæ- thus	SICTON. Marath- nius	ARGIV. Triopas	ATHEN. Cecrops diphyes	ÆGYPT. XVIII dynastia Athoris
482	121	24	22	19	22	2

a Cecrops in Eubœa Athenas civitatem, quæ et Diadæ, condidit; quam urbem Euboici Orchomenon appellaverunt.

b Chaldæi contra Phœnices dimicant.	483	122	25	23	20	23	3	c Ab Heleno Deuca- lionis et Pyrrhæ filio Græci Hellenes nun- cupati sunt; et terra quæ ante Acte, sub eo Attica vocata, a filia Cranai regis Athe- niensium: quæ dicta est Attis post hoc.
d Judicium Neptuni et Minervæ de con- tentione regionis a- pud Cecropem fuisse confligitur.	484	123	26	24	21	24	4	
	485	124	27	25	22	25	5	
	486	125	28	26	23	26	6	
	487	126	29	27	24	27	7	
	488	127	30	28	25	28	8	

e XIV. MARATHIUS annis xx.

489	128	31	1	26	29	9
-----	-----	----	---	----	----	---

f XI. CHENCHERES annis xvi.

g Iste est Pharao Chencheres qui contradixit per Moysen Deo, atque mari Rubro obrutus est. Post quem regnavit Ægyptiis Acherres Pharao.

	490	129	32	2	27	30	1	
	491	130	33	3	28	31	2	
	492	131	34	4	29	32	3	
	493	132	35	5	30	33	4	
	494	133	36	6	31	34	5	
h cccc et xx annus repromissionis.	495	134	37	7	32	35	6	i Corinthus condi- ta, quæ prius Ephra dicebatur.
	496	135	38	8	33	36	7	
	497	136	39	9	34	37	8	

k XVI. ASCATADES annis xl.

498	137	1	10	35	38
-----	-----	---	----	----	----

l Secundum nonnullos Io in Ægyptum profecta, et ibi Isis nuncupata; quæ nupta postea Telegono Epaphum genuit, quem Ægyptiis Orum nominaverunt, Græci Epaphum.

	499	138	2	11	36	39	10
m Apollinis Delii templum ab Erysi- clithone primum fa- bricatum.	500	139	3	12	37	40	11
	501	140	4	13	38	41	12
	502	141	5	14	39	42	13
	503	142	6	15	40	43	14
	504	143	7	16	41	44	15
	505	144	8	17	42	45	16

n Quadragesimus et tricesimus annus repromissionis, qui et octogesimus annus Moysi. Moyses in monte Sina divino fruitur aspectu, qui lxxx annum agens dux itineris ex Ægypto Hebræorum gentis efficitur, legem eis in eremo tradens per annos xl. Ab hoc loco usque ad Salomonem et ædificationem templi numerantur anni cccclxxx.

a Κέκροψ Ἀθήνας, τὰς καὶ Διάδας, ἐν Εὐβοίᾳ ἐκτι-
σεν. Εὐβοεῖς δὲ ταύτην Ὀρχομενὸν μετωνόμασαν.
Sync. p. 153, C.

b Χαλδαῖοι κατὰ Φοινίκων ἐστράτευσαν. *Ibidem.*

c Ἀπὸ δὲ Ἑλληνοῦ τοῦ Δευκαλίωνος Ἑλληνες οἱ
Γραικοὶ καλοῦνται. *Sync. p. 157, C.*

d Ἡ τῶν θεῶν κρίσις Ἡοσειδῶνος καὶ Ἀθηναῖς ἐπὶ
Κέκροπος μυθεύεται Ἑλληνί περὶ τῆς χώρας. *Ibidem.*

e Σικωνίων ἰσ' ἐβασίλευσε Μαράθιος ἔτη κ'. *Idem*
p. 124, B.

f Αἰγυπτίων ἰα' Χεγχέρης ἔτη ις'. *Euseb. apud*
Sync. p. 72, D.

g Κατὰ τοῦτον Μωϋσῆς τῆς ἐξ Αἰγύπτου πορείας
τῶν Ἰουδαίων ἡγήσατο Μόνος Εὐσέβιος ἐπὶ τούτου

λέγει τὴν τοῦ Ἰσραὴλ διὰ Μωϋσεῶς ἐξοδὸν, μηδὲν
αὐτῷ λόγου μαρτυροῦντος, ἀλλὰ καὶ πάντων ἐναντιου-
μένων ὡς μαρτυρεῖ. *Sync. p. 72, D.*

h υκ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Chron. pasch. p. 64, D.*

i Κόρινθος ἡ πόλις Ἐφύρα καλουμένη ἐκτίσθη.
Sync. p. 152, D.

k Ἀσσυρίων ιζ' ἐβασίλευσεν Ἀσκατάδης ἔτη λγ'.
Idem p. 147, A.

l Ἴω εἰς Αἴγυπτον ἐλθοῦσα κατὰ τινὰς, ἧ καὶ
ἴσις προσηγορεύθη. *Idem p. 152, C.*

m Τὸ ἐν Δῆλῳ ἱερὸν Ἀπόλλωνος Δηλοῦ ὑπὸ Ἐρυ-
σίχθονος υἱοῦ Κέκροπος ἰδρύθη. *Idem p. 153, C.*

n Μωϋσῆς θεοφανείας ἐπὶ τοῦ Σιναιτοῦ ὄρους ἡξιοῦσα
υλ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Chron. pasch. p. 64, D.*

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	EGYPT.	
	Abrahamus	Moyse- dux	Ascata- des	Mara- thius	Triopas	Cecrops diphyes	XVIII dynastia Acherres
	MOYSES annis XL.					a XII. ACHERRES annis VIII.	
	506	1	9	18	43	46	1
b Areopagi novum nomen iudicii Atheniensium constitutum.							
	507	2	10	19	44	47	2
c Hercules, cognomento Desanaus, in Syria Phœnice clarus habetur. Inde ad nostram usque memoriam a Cappadocibus et Eliensibus (al. Delis) Desanaus adhuc dicitur.							
d Septem mensibus elaboratum est tabernaculum.							
	508	3	11	20	45	48	3
	f XV. ECHYREUS annis LV.					e Vitis inventa a Dionysio, sed non Semelæ filio.	
	509	4	12	1	46	49	4
	510	5	13	2	47	50	5
	g II. CRANAUS annis IX.						
	511	6	14	3	48	1	6
Cranaus indigena septimus ab Inacho, ex cuius filiae Attidis nomine Atticam terram vocatam tempore Hellenis filii Deucalionis quidam dicunt.							
h Primus apud Hebræos pontifex constitutus est Aaron frater Moysi.							
	i VIII. CROTOPUS an. XXI.						
	512	7	15	4	1	2	7
l In Creta Apte- ras, qui et urbem condidit.	513	8	16	5	2	3	8
	k XIII. CHERRES annis XV.						
	514	9	17	6	3	4	1
	515	10	18	7	4	5	2
	516	11	19	8	5	6	3
	517	12	20	9	6	7	4
m Moyses in deser- to præest genti Ju- dæorum.	518	13	21	10	7	8	5
	519	14	22	11	8	9	6
In secunda Ægypto regnavit Telegonus, Ori pastoris filius, septimus ab Inacho.							
	n III. AMPHICTYON annis X.						
	520	15	23	12	9	1	7
							Idem hic Amphic- tyon Deucalionis fi- lius est
a Αἰγυπτίων ἐστὶν Ἀχερρῆς ἔτη η'. Euseb. apud Sync. p. 72, D.							
b Ἄρειος πάγος ἐκλήθη. Sync. p. 153, D.							
c Ἡρακλῆα τινὲς φασὶν ἐν Φοινίκῃ γνωρίζεσθαι Δισανδᾶν ἐπιλεγόμενον, ὃς καὶ μέχρι νῦν ὑπὸ Καππαδοκῶν καὶ Ἠλιαίων οὕτω καλεῖται. Sync. p. 153, D.							
d Ἐν ἑπτὰ μηνσὶν ἐτελεύθη πάντα τὰ ἔργα τῆς σκητῆς. Idem. p. 135, D.							
e Ἀμπελοουργία ὑπὸ Διονύσου ἐγνωρίσθη, οὐχὶ τοῦ ἐκ Σεμέλης. Idem p. 153, D							
f Σικυωνίων ἐγὼ ἐδασίλευσεν Ἐχυρεὺς ἔτη νε'. Idem p. 109, C.							
g Ἀθηναίων δευτέρος ἐδασίλευσε Κραναὸς ἀντόχθων							
ἔτη θ'. Κραναοῦ τούτου θυγάτηρ ἦν Ἀθλις, καθ' ἣν Ἀττικὴ ἢ χώρα ὠνομάσθη, πρότερον Ἀκτὴ λεγομένη. Idem p. 157, B.							
h Ἀαρὼν ὁ ἀδελφὸς Μωϋσέως πρῶτος Ἑβραίων ἀρχιερεὺς κατέστη. Chron. pasch. p. 76, B.							
i Ἀργείων ἡ ἐδασίλευσε Κρότωπος ἔτη κδ'. Sync. p. 152, B.							
k Αἰγυπτίων ἐγὼ ἐδασίλευσε Χερρῆς ἔτη ιε'. Euseb. apud Sync. p. 73, A.							
l Κρήτης ἐδασίλευσε Ἀπτέρας. Idem p. 157, A							
m Μωϋσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ μ'. Chron. pasch. p. 63, A							
n Ἀθηναίων τρίτος ἐδασίλευσεν Ἀμφικτύων ἔτη ι' υἱὸς Δευκαλίωνος. Sync. p. 157, C.							

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.
Abrahamus	521	16	24	13	10	2
Moyseus	522	17	25	14	11	3
Ascatades	523	18	26	15	12	4
Echyreus	524	19	27	16	15	5
Crotopus	525	20	28	17	14	6
Amphityon	526	21	29	18	15	7
XVIII dynastia Cherres	527	22	30	19	16	8
	528	23	31	20	17	9

a Deucalionis filius Dionysius, verum non ille Semelæ filius, cum in Atticam pervenisset, hospitio receptus a Semacho, filia ejus capreae pellem largitus est.

	522	17	25	14	11	3	9
	523	18	26	15	12	4	10
	524	19	27	16	15	5	11
Danaidum res.	525	20	28	17	14	6	12
	526	21	29	18	15	7	13
	527	22	30	19	16	8	14
	528	23	31	20	17	9	15

c XIV. ARMAIS, qui et DANAUS, an. v.

	529	24	32	21	18	10	1
	530	25	33	22	19	11	2
	531	26	34	23	20	12	3
	532	27	35	24	21	13	4

d Epaphus filius Io et Jovis Memphim civitatem condidit cum in secunda Ægypto regnaret.

f Lacedæmoniorum civitas condita a Lacedæmone Semelæ filio.

g Erichthonius rex Atheniensium Vulcani et Minervæ dicitur filius, qui ab Homero Erechtheus vocatur.

i Danaum regem suum ejecerunt Ægyptii, fratrisque ejus Ægypto tradiderunt. Ægyptus quæ prius Aeria dicebatur, ab Ægypto tunc sibi regnante nomen accepit, secundum quosdam historiographos.

k Arcas filius Jovis et Callisto, Pelasgis in ditionem redactis, regionem eorum Arcadiam nuncupavit.

l Danaum regem suum ejecerunt Ægyptii, fratrisque ejus Ægypto tradiderunt. Ægyptus quæ prius Aeria dicebatur, ab Ægypto tunc sibi regnante nomen accepit, secundum quosdam historiographos.

m Dardanus condidit Dardaniam.

n Dardanus condidit Dardaniam.

o Dardanus condidit Dardaniam.

p Dardanus condidit Dardaniam.

q Dardanus condidit Dardaniam.

r Dardanus condidit Dardaniam.

s Dardanus condidit Dardaniam.

t Dardanus condidit Dardaniam.

u Dardanus condidit Dardaniam.

v Dardanus condidit Dardaniam.

w Dardanus condidit Dardaniam.

x Dardanus condidit Dardaniam.

y Dardanus condidit Dardaniam.

z Dardanus condidit Dardaniam.

m XVII. AMYNTAS annis XLV.

	533	28	36	25	1	4	5
	534	29	37	26	2	5	1
	535	30	38	27	3	6	2
	536	31	39	28	4	7	3
	537	32	40	29	5	8	4
	538	33	41	30	6	9	5
	539	34	42	31	7	10	6
	540	35	43	32	8	11	7
	541	36	44	33	9	12	8
	542	37	45	34	10	13	9
	543	38	46	35	11	14	10

a Κατὰ Ἀμφικτύονα, τὸν Δευκαλίωνος υἱὸν, τινὲς φασὶ Διόνυσον εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐλθόντα ξενοθῆναι Σημάχῳ, καὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ νεβρίδα δωρησασθαι ἕτερος δ' ἦν οὗτος ἐκ Σεμέλης. *Synec.* p. 157, C.

b Τὸ ἐν Δήλῳ ἱερὸν Ἀπόλλωνος Δηλίου ὑπὸ Ἐρυσίχθονος υἱοῦ Κέκροπος ἰδρύθη. *Idem* p. 153, C.

c Αἰγυπτίων ἰγ' ἐβασίλευσεν Ἀρμῆς ὁ καὶ Δαναὸς ἔτη ε'. *Euseb. apud Sync.* p. 73, A.

d Ἐπαφος Ἰοῦς τῆς δευτέρας ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου, καὶ Μέμφιν ἐκτίσεν. *Synec.* p. 152, C.

e Ἀθηναίων δ' ἐβασίλευσεν Ἐριχθόνιος ἔτη v. *Idem* p. 157, D.

f Λακεδαιμονία ἐκτίσθη ὑπὸ Λακεδαίμονος τοῦ ἐκ Σεμέλης (ed. Μεσσήνης). *Ibidem.*

g Ἐριχθόνιος Ἡραίου, ὁ παρ' Ὀμήρῳ Ἐρεχθεὺς ἔστιν. *Ibidem.*

h Ἀρκὰς ὁ Καλλιστοῦς καὶ Αἰὸς υἱὸς, Πελασγῶν κρατήσας, Ἀρκάδιαν τὴν χώραν μετωνόμασεν. *Idem* p. 158, A.

i Ἀργείων θ' ἐβασίλευσε Σθέnelος ἔτη ια'. *Idem* p. 152, B.

k Ῥαμεσσῆς, ὁ καὶ Αἰγύπτου καλούμενος, ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου ἔτη ξη' μετονομάσας τὴν χώραν Αἰγύπτου τῷ ἰδίῳ ὀνόματι, ἧτις πρότερον Ἀερία ἐλέγετο. *Idem* p. 155, C.

l Ἀρμαῖος, ὁ καὶ Δαναὸς, φεύγων τὸν ἀδελφὸν Ῥαμεσσῆν, τὸν Αἰγύπτου, ἐκπίπτει τῆς κατ' Αἰγύπτου βασιλείας αὐτοῦ. *Idem* p. 155, B.

m Ἀστυρίων ιζ' ἐβασίλευσεν Ἀμύντης ἔτη μς'. *Idem* p. 147, A.

n Δάρδανος ἐκτίσας Δαρδανίαν. *Idem* p. 158, A.

HEBR.	ASSTR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Moyses	Amyntas	Echyreus	Danaus	Erichthonius
					Rameses

XVIII

a X. DANAUS annis L.

b Post Sthenelum Argis regnavit Gelanor, quem cum Argivi de imperio pepulissent, regnum Danae tradiderunt.

Castoris de Argivorum principibus. Cum Sthenelum, undecimo regni anno, Danaus expulisset, Argos tenuit : minoresque ejus perseveraverunt usque ad Eurystheum filium Stheneli nepotem Persei. Post quem Pelopidæ imperium susceperunt, primo regnante Atreo. Danaus amisso regno suo, quod Ægyptiorum fuit, apud Argos venit, atque Sthenelum Argivorum regem regno suo ejecit, consentientibus Argivis : quo ejecto, regnavit Gelanor, quem ipsi Argivi ejecerunt, Danaoque regnum suum crediderunt. Argos sibi Danaus vindicavit expulsus Ægypto, et eandem aquis abundare fecit.

544	39	7	36	1	15	11
545	40	8	37	2	16	12

Mors Moysi. Hebræorum post Moysen dux constituitur Jesus annis viginti septem. Hucusque quinque libri Moysi continent gesta annorum trium millium septingentorum triginta, secundum LXX Seniorum interpretationem.

c JESUS annis xxvii.

	546	1	9	38	3	17	13	d Erichthonius pri-
e Apud Hebræos	547	2	10	39	4	18	14	mus quadrigam jun-
pontificatum susce-	548	3	11	40	5	19	15	xit in Græcia : erat
pit Eleazar post mor-	549	4	12	41	6	20	16	quippe apud alias
tem patris Aaronis.	550	5	13	42	7	21	17	nationes.
	551	6	14	43	8	22	18	

f Danaus per L filias, L filios Ægypti fratris in ipsis nuptiis interficit, evadente solo Lynceo qui post eum regnavit Argivorum. Neque vero multitudo filiorum incredibilis videri debet in barbaris, cum tam innumerabiles habeant concubinas.

Principium LI jubelæi secundum Hebræos.

g Jesus successor	552	7	15	44	9	23	19	
Moysi terram Palæ-	553	8	16	45	10	24	20	
stinorum Judææ genti	554	9	17	46	11	25	21	
sorte distribuit.	555	10	18	47	12	26	22	i In Creta regnavit
	556	11	19	48	13	27	23	lapis.
	557	12	20	49	14	28	24	his temporibus
	558	13	21	50	15	29	25	Toth filius, Hermetis
	559	14	22	51	16	30	26	Trismegisti fuisse di-
	560	15	23	52	17	31	27	gnoscitur.
h Phoenix et Cad-	561	16	24	53	18	32	28	k Basiris Neptuni
mus de Thebis Æ-	562	17	25	54	19	33	29	et Libvæ, Epaphi fil-
gyptiorum in Syriam	563	18	26	55	20	34	30	liæ, filius apud vicina
perfecti, apud Týrum								Nilo loca tyrannidem
et Sidoneum regnave-								exercet, transeuntes
runt.								hospites crudeli sce-

l XVI. CORAX annis xxx.

564	19	27	1	21	35	31
-----	----	----	---	----	----	----

a 'Αργείων ι' έβασίλευσεν Δαναός έτη ν'. Sync. p. 155, D.

b Δαναός κρατήσας του 'Αργους, και εκβαλών Σθένελον τον Κροτώπου, 'Αργείων έβασίλευσε· και οι απόγονοι αυτού μετ' αυτόν Δαναΐδαι καλούμενοι επ' Εύρυσθέα τον Σθενέλου του Περσέως· μεθ' ους οι Πελοπίδαι από Πελοπος παραλαβόντες αρχην, ών πρώτος 'Ατρεύς. Ibidem.

c 'Ιησοῦς Ναυή έτη κζ'. Chron. pasch. p. 77, C.

d 'Εριχθόνιος άρμα πρώτος 'Ελλησιν εφεῦρεν· ήν γάρ παρά βαρβάρων. Sync. p. 157, C.

e 'Εβραίων την αρχιερωσύνην δεύτερος διεδέξατο 'Ελεάζαρος υιός 'Ααρών. Chron. pasch. p. 76, C.

f 'Ο Δαναός διά των λεγομένων Δαναΐδων, αύται δε ήσαν αύτῷ θυγατέρες πενήχοντα, τους πενήχοντα υιούς του αδελφου αυτού Αιγύπτου διεχρήσατο, χωρις

ένός του Λυγκέως, και έβασίλευσε μετ' αυτόν. Ούκ άπιστον δε έν βαρβάρους ή πολυτεκνια δια το πλήθος των παλλακών. Sync. p. 152, B-C.

g Τούτῳ τῷ έτει της έαυτου ήγεμονίας διαγαγών 'Ιησοῦς υιός Ναυή την Παλαιστινών γην τῷ 'Ιουδαίων έθνει διανέμει προς κλήρον κατά φυλήν. Chron. pasch. p. 77, D.

h Φοίνιξ και Κάδμος από Θηβών κατ' Αίγυπτον έξελθόντες εις την Συριαν, Τύρου και Σιδωνος έβασίλευσαν. Sync. p. 152, D.

i Κρήτης έβασίλευσε 'Ιασις. Ex Sync. p. 157.

k Βούσιρις Ποσειδώνος και Λιβύης της 'Επάφου παίς των κατά τον Νεilon τόπων έτυράννει, και τους παροδευοντας κατέθηκε ξένους. Ibidem.

l Σικωνίων ις' έβασίλευσε Κόραξ έτη λ'. Sync. p. 124, B.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Jesus	Amyntas	Corax	Danaus	Erichthonius	XVIII dynastia Ramesses
	565	20	28	2	22	36	32
	566	21	29	3	23	37	33
<i>b</i> Templum Delphis	567	22	30	4	24	38	34
<i>a</i> Phlegya incensum dicitur.	568	23	31	5	25	39	35
	569	24	32	6	26	40	36
	570	25	33	7	27	41	37
<i>c</i> In Creta regnavit Asterius.	571	26	34	8	28	42	38
	572	27	35	9	29	43	39

a Europæ filia Phœnicis mistus est Jupiter, quam postea Asterius Cretensium rex uxorem accipiens, Minoem ex ea et Rhadamanthum et Sarpedonem procreavit.

d Post mortem Jesu subjectos tenuerunt Hebræos alienigenæ annis VIII, qui conjunguntur temporibus Gothoniæ, secundum Judæorum traditiones.

JUDEX GOTHONIEL annis XL.

Judæorum primus iudex Gothoniæ ex tribu Judæ annis XL.	575	1	36	10	30	44	40
	574	2	37	11	31	45	41
	575	3	38	12	32	46	42
	576	4	39	13	33	47	43
	577	5	40	14	34	48	44
<i>e</i> Apud Hebræos pontificatum suscipit Phinees.	578	6	41	15	35	49	45
	579	7	42	16	36	50	46

f V. PANDION an. XL.

	580	8	43	17	37	4	47
	581	9	44	18	38	2	48
	582	10	45	19	39	3	49

Pandion filius Erichthonii, cujus filia Procne et Philomela.

g XVIII. BELOCHUS annis XXV.

Belochi filia Atossa, quæ et Semiramis appellata, regnat cum patre annis VII.	583	11	1	20	40	4	50
	584	12	2	21	41	5	51
	585	13	3	22	42	6	52
	586	14	4	23	43	7	53
	587	15	5	24	44	8	54
<i>k</i> Cadmus regnavit Thebis, ex cujus filia Semele natus est Dionysus, id est Liber pater. Sub quo et Linus Thebæus musicus fuit Thebæorum qui in Achaia sunt.	588	16	6	25	45	9	55
	589	17	7	26	46	10	56
	590	18	8	27	47	11	57
	591	19	9	28	48	12	58
	592	20	10	29	49	13	59
	593	21	11	30	50	14	60

h Apud Argos sacerdotio functa est Hyperanestra, Danaï filia, quæ pepercit Lynceo.
i Rhadamanthus et Sarpedo reges Lyciorum.
l Europæ raptus.
m Melus et Paphus, et Thasus, et Callista urbes conditæ.

a Εὐρώπη τῇ Φοίνικος μυθεύεται Ζεὺς μιγῆναι αὐτὴ δὲ ἦν Ἀστερίου τοῦ Κρητῶν βασιλέως γαμετὴ, ἐξ ἧς ἔσχε τρεῖς υἱοὺς, Μίνωα καὶ Ῥαδάμανθον, καὶ Σαρπηδόνα. *Synce* p. 152-153.

b Τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν ἐνεπερήσθη ὑπὸ Φλεγύου. *Idem* p. 152, D.

c Κρητῶν ἐβασίλευσεν Ἀστέριος. *Idem* p. 152, B.

d Μετὰ τελευτὴν Ἰησοῦ κρατοῦσιν Ἑβραίων ἀλλόφυλοι ἔτη η', ἀ συνάπτεται τοῖς τοῦ Γοθονιῆλ, κατὰ τὰς Ἰουδαίων παραδόσεις. *Chron. pasch.* 78, A-B.

e Ἑβραίων τὴν ἀρχιερωσύνην τρίτος διεδέξατο Φινεὺς. *Idem*.

f Ἀθηναίων ἐβασίλευσεν ε' Πανδίων ἔτη μ'. Τοῦ-

του θυγατέρες Πρόκνη καὶ Φιλομήλα. *Synce* p. 157, D.

g Ἀσσυρίων ἠ' ἐβασίλευσε Βήλοχος ἔτη κε'. *Idem* p. 147, A.

h Ἐν Ἄργει ἱεράτευσεν Ὑπερμνήστρα Δαναοῦ. *Idem* p. 157, A.

i Ῥαδάμανθος καὶ Σαρπηδὼν Λυκίων ἦρχον. *Idem* p. 158, B.

k Κάδμος Θηβαίων ἐβασίλευσεν, οὗ τῆς θυγατρὸς Σεμέλης υἱὸς ὁ Διόνυσος. *Ibidem* A.

l Εὐρώπης ἀρπαγὴ. *Ibidem* B.

m Μῆλος καὶ Θάσος, καὶ Ἀλικίσθη ἐκτίσθησαν καὶ Πάφος. *Ibidem* C.

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Gothoniel judex	Belochus	Epopeus	Lynceus	Pandion XVIII dynastia Ramesses

a XVII. EPO-PEUS an. xxxv. b XI. LYNCEUS annis xli.

594	22	12	1	1	15	61	c Bithynia condita
595	23	13	2	2	16	62	a Phœnice, quæ primum Mariandyna vocabatur.
596	24	14	3	3	17	63	
597	25	15	4	4	18	64	

d Linus Thebæus et Zethus et Amphion in musica arte clarescunt.

e Idæi digiti, quos dicunt Græci Dactylos, his temporibus erant, qui ferrum repererunt.

598	26	16	5	5	19	65	
599	27	17	6	6	20	66	
f Amphion et Zethus Thebæis regnabant, qui sunt in Achaia.	600	28	18	7	7	21	67
	601	29	19	8	8	22	68

g XVI. AMENOPHIS annis xl.

k In Dardania regnabat Erichthonius filius Dardani.	602	30	20	9	9	23	1	i Ea quæ de Demetra, quam Isidem esse aiunt, et Danae, ex qua Perseus nascitur, dicuntur, his fuerunt gesta temporibus, et quæ de ea fabulæ dicunt.
k Minos filius Europæ regnat in Creta.	603	31	21	10	10	24	2	
	604	32	22	11	11	25	3	
	605	33	23	12	12	26	4	
	606	34	24	13	13	27	5	
	607	35	25	14	14	28	6	

l XIX. BALEPARES annis xxx.

n Harmonia rapta a Cadmo.	608	36	1	15	15	29	7	m Ephyra, quæ nunc Corinthus vocatur, a Sisypho condita.
	609	37	2	16	16	30	8	
	610	38	3	17	17	31	9	
	611	39	4	18	18	32	10	

o Eleusine Celeus regnavit, coævus Triptolemo, quem Philochorus ait longa navi ad urbes accedentem distribuisse frumenta: et ob id dedisse suspicionem quod navis ejus serpens pennatus fuerit. Est figura quæ possit recipi.

612	40	5	19	19	33	11	
-----	----	---	----	----	----	----	--

Post Gothoniel Hebræos habuere subjectos alienigenæ annis xviii, qui copulantur temporibus Aod, secundum Judæorum traditiones.

p AODUS annis lxxx.

613	1	6	20	20	34	12	
614	2	7	21	21	35	13	

a Συκουωνίωνιζ' ἐβασίλευσεν Ἐποπεύς ἔτη λε'. Sync. p. 124, B.

b Ἀργείων ια' ἐβασίλευσε Λυγκεύς ἔτη μα'. Idem p. 155, D.

c Βιθυνία ἐκτίσθη ὑπὸ Φοίνικος, ἡ πρὶν Μαρριανδυνὴ καλουμένη. Idem p. 158, C.

d Λίνος καὶ Ἀμφίων καὶ Ζῆθος λυρικὸι Θηβαῖοι καὶ μουσουργοὶ ἐγνωρίζοντο, ὡς τινες· ἄλλοι δὲ μετὰ ταῦτα. Ibidem, A.

e Ἰδαῖοι Δάκτυλοι σίδηρον εὐρόντες, κατὰ τοῦτους ἦσαν. Idem p. 158, C.

f Ἀμφίων καὶ Ζῆθος Θηβαίων ἐβασίλευον. Ibidem.

g Αἰγυπτίων ις' ἐβασίλευσε Μένωφις ἔτη μ'. Euseb. apud Sync. p. 73, A.

h Δαρδανίας Ἐριχθόνιος Δαρδάνου ἐβασίλευσεν. Sync. p. 158, B.

i Τὰ κατὰ Δήμητραν, ἣν τινες Ἴσιν φασί. Καὶ τὰ περὶ Δανάην, ἐξ ἧς ὁ Περσεύς. Idem p. 161, D.

k Μίνως Κρήτης ἐβασίλευσεν, ὁ Ευρώπης. Idem p. 158, B.

l Ἀσσυρίων ιθ' Βαλετόρης ἔτη λ'. Idem p. 147, A.

m Ἐφύρα ἡ νῦν Κόρινθος ὑπὸ Σισύφου ἐκτίσθη. Idem p. 158.

n Ἀρμονία ἠρπάγη ὑπὸ Κάδμου. Ibidem.

o Ἐλευσίνοσ πόλιωσ Κελεὸσ ἐβασίλευσε, καθ' ὃν Τριπτόλεμοσ ἦν· ὃν φησὶν ὁ Φιλόχοροσ μακρῶ πλοίω προσβαλόντα ταῖσ πόλεσι τὸν σίτον διδόναι· ὑπονοεῖσθαι δὲ περωτὸν ὄφιν εἶναι τὴν ναῦν· ἔχειν δὲ τι καὶ τοῦ σχήματοσ. Idem p. 158, D.

p Ἐδοῦλευσαν υἱοὶ ἔτη ιη' . . . Ἦρξε τοῦ λαοῦ Ἀώδ. Chron. pasch. p. 78, D.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Aodus judex	Balepares	Epopeus	Lynceus	Pandion	XVIII dynastia Amenophis
	615	3	8	22	22	36	14
	616	4	9	23	23	37	15
<i>a</i> Cadmia civitas condita, et Side in Cilicia.	617	5	10	24	24	38	16
	618	6	11	25	25	39	17

b Fabula Proserpinæ, quam rapuit Ædoneus, id est Orcus rex Molossorum, cujus canis ingentis magnitudinis, Cerberus nomine, Pirithoum devoravit, qui ad raptum uxoris ejus cum Theseo venerat; quem et ipsum jam in mortis periculo constitutum adveniens Hercules liberavit, et ob id quasi ab inferis receptus dicitur, ut scribit Philochorus in *Attidis* libro secundo.

c Pelops apud Argos regnavit annis LIV [al. LXI], a quo Peloponnesus vocata.

Hic Pandionis filius, a quo cœpere mysteria.

619	7	12	26	26	40	18
-----	---	----	----	----	----	----

d VI. ERECHTHEUS annis L

620	8	13	27	27	1	19
621	9	14	28	28	2	20
622	10	15	29	29	3	21
623	11	16	30	30	4	22
624	12	17	31	31	5	23

e Achaia ab Achæo condita.

f Dionysus, qui latine dicitur Liber pater, nascitur ex Semele.

625	13	18	32	32	6	24
626	14	19	33	33	7	25
627	15	20	34	34	8	26
628	16	21	35	35	9	27

g Erechthei filiam Boreas Astræi filius Thrax rapuit; quem fabula ventum aquilonem fuisse confingit, quia aquilo boreas Græce dicitur. Sub hoc Erechtheo et mysteria cœperunt Athenienses.

h XVIII. LAOMEDON annis XL.

629	17	22	1	36	10	28
630	18	23	2	37	11	29
631	19	24	3	38	12	30
632	20	25	4	39	13	31
633	21	26	5	40	14	32
634	22	27	6	41	15	33

Ea quæ de Perseo dicuntur, hoc tempore facta fuerunt.

i XII. ABAS annis XXXIII.

635	23	28	7	1	16	34
-----	----	----	---	---	----	----

k Secundum quorundam opinionem hac ætate Phrixus cum Helle sorore sua fugiens insidias novercales, visus est per mare vehi ab ariete velleris aurei. Fuit autem ei navis parata fugienti, cujus insigne aries erat. Porro Palæphatus affirmat Arietem vocatum nutritorem, per quem liberatus sit.

a Καθμεία ἐκτίσθη καὶ Σίδη ἐν Κιλικίᾳ. *Sync.* p. 158, D.

b Κόρης ἀρπαγὴ Περσεφόνης ὑπὸ Ἀιδωνέως τοῦ Μολοσσῶν βασιλέως, ὃς εἶχε κύνά παμμεγέθη τὸν λεγόμενον Κέρβερον, ᾧ τὸν Πειρήθου ὑστερον διεχρήσατο παραγενόμενον ἐφ' ἀρπαγῇ τῆς γυναικὸς ἅμα θησαῖ. Θησαῖα δὲ παρατυχῶν Ἡρακλῆς ἐβρύσατο μέλλοντα συνδιαφθεῖρεσθαι τῷ Πειρήθῳ. Διὰ δὲ τὸ κινδύνου προὔπτον ἐξ Ἄδου νομιζέται Ἰθησεὺς ἀνεληλυθῆναι, ὡς Φιλόχορος ἱστορεῖ ἐν Ἀτθίδος δευτέρῳ. *Idem* p. 158, C.

c Τὸν Πέλοπά τινες οὐ μόνον Ἀργείων καὶ Μυκητῶν ἱστοροῦσι βασιλεύσαι, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς Πελοποννήσου. *Idem* p. 160, C.

d Ἀθηναίων ᾧ ἐβασίλευσεν Ἐρεχθεὺς ἔτη ῥ. *Idem* p. 161, A.

e Ἀχαΐα ὑπὸ Ἀχαιοῦ ἐκτίσθη. *Idem* p. 158, D.

f Διονύσου γένεσις ἐκ Σεμέλης. *Ibidem* D.

g Ἐρεχθέως θυγατέρα Βορέας υἱὸς Ἀστράλου Θράξ ἤρπασεν Ὀριθυίαν· ὃ δὲ μῦθος τὸν ἄνεμον, ὡς Φιλόχορος ἐν τῷ δευτέρῳ φησίν. Ἐπὶ τούτου δὲ καὶ τὰ λεγόμενα μυστήρια ἤρξαντο. *Idem* p. 161, A.

h Σικυωνίων ἡ' ἐβασίλευσε Λαομέδων ἔτη μ'. *Idem* p. 124, B.

i Ἀργείων ἰδ' ἐβασίλευσεν Ἄβας ἔτη κγ'. *Idem* p. 155, D.

k Κατὰ τούτους Φρίξος, ὃς ἐδοξέ τισιν ὄχεισθαι ἐπὶ χρυσομάλλῳ κριῶ, ἅμα τῇ ἀδελφῇ Ἑλλῆ φεύγων μητριαν ἐπιβουλεύουσαν, εὐτύχησε πλοίου, ᾧ τὸ παράσημον κριὸς ἦν. Παλαίφατος δὲ Κριόν φησι καλεῖσθαι τὸν σώσαντα αὐτοῦς τροφέα. *Idem* p. 161, B.

	HEBR.	ASSYR.	SICTON.	ARGIV.	ATHEN.	EGYPT.	
	Abrahamus	Aodus judex	Balepares	Laomedon	Abas	Erechtheus	XVIII dynastia Amenophis
	636	24	29	8	2	17	35
	637	25	30	9	3	18	36
a XX. LAMPRIDES annis xxxii.							
	638	26	1	10	4	19	37
	639	27	2	11	5	20	38
	640	28	3	12	6	21	39
b Thebis civitate expulso Cadmo, Amphion et Zethus regnaverunt in Achaia.	641	29	4	13	7	22	40
							c XIX dynastia.

Ægyptii post XVIII dynastiam uti suo imperatore cœperunt, quorum primus Sethus.

d I. SETHUS annis LV.

e Ea quæ de Procne et Philomela dicuntur, tunc gesta sunt.	642	30	5	14	8	23	1	f Bellum, quod sub Eumolpo dicitur, hoc tempore gestum est; unde Athenis Eumol- pidæ.
	643	31	6	15	9	24	2	
	644	32	7	16	10	25	3	
	645	33	8	17	11	26	4	
	646	34	9	18	12	27	5	
	647	35	10	19	13	28	6	
	648	36	11	20	14	29	7	
	649	37	12	21	15	30	8	g Melampus divi- nus agnoscitur.
	650	38	13	22	16	31	9	
	651	39	14	23	17	32	10	
h In Dardania re- gnavit Tros, a quo Trojani nuncupati sunt.	652	40	15	24	18	33	11	
	653	41	16	25	19	34	12	
	654	42	17	26	20	35	13	
	655	43	18	27	21	36	14	

i Apud Pythium vates Apollinis prima, Phemonoe nomine, hexametris versibus futura cecinisse narratur Apollinis responsa.

k Phrygas rex Tantalus, qui prius Mæones vocabantur.	656	44	19	28	22	37	15	l Ob raptum Ganymedis, Troj patri Ganymedis, et Tantalus qui rapuerat, bellum exortum est, ut scribit Phanocles poeta. Frustra igitur Jovis fabula et raptrix aquila confingitur.
	657	45	20	29	23	38	16	
m XIII. PROETUS annis XVII.								
	658	46	21	30	1	39	17	
	659	47	22	31	2	40	18	
	660	48	23	32	3	41	19	
	661	49	24	33	4	42	20	

a Ἀσσυρίων κ' ἐβασίλευσε Δαμπρίδης ἔτη λδ'.
Sync. p. 147, A.

b Ζήθος καὶ Ἀμφίων Κάδμον ἐκβαλόντες Θηδῶν
ἐβασίλευσαν. Idem p. 157, A.

c Αἰγυπτίων ἔνεακαίδεκάτη δυναστεία βασιλέων ε'
Διοσπολιτῶν. Euseb. apud Sync. p. 73, A-B.

d α' Σέθως ἔτη νς'. Ibidem.

e Τὰ κατὰ Πρόκην καὶ Φιλομήλαν θυγατέρας Παν-
δίωνος. Sync. p. 161, C.

f Ὁ κατὰ Εὐμολπον πόλεμος, ἀφ' οὗ οἱ Εὐμολπί-
δαι. Ibidem B.

g Μελάμπος μάντις ἐγνωρίζετο. Ibidem D.

h Τῆς Δαρδανίας ἐβασίλευσε Τρῶς, ἀφ' οὗ οἱ
Τρῶες. Ibidem C.

i Πυθαί Φημονή χρησµφδὸς πρώτη δι' ἑξαμέτρων
ἱστορεῖται προθεσπίασι. Ibidem.

k Τάνταλος ἐβασίλευσε τῆς Φρυγίας, ἦτοι Μαιονίας,
ἀφ' ἧς καὶ Μαιόνες. Ibidem.

l Γανυμήδην Τάνταλος ἀρπάσας υἱὸν τοῦ Τρωδῶς,
ὅπ' αὐτοῦ κατεπολεµεῖτο Τρωδῶς, ὡς ἱστορεῖ Φανο-
κλῆς. Μάτην ἀρα τοῦ Διὸς, ὡς ἀετοῦ τοῦτου ἀρπά-
σαντος, ὁ μῦθος καταφεύδεται. Ibidem D.

m Ἀργείων ιγ' ἐβασίλευσε Προῆτος ἔτη ιζ'. Idem
p. 155, D.

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.	
Abrahamus	Aodus iudex	Lampri-des	Laomedon	Prætus	Erechtheus	XIX dynastia Sethus
662	50	25	34	5	43	21

a Tantalus et Tityus simul degebant. Tityonis autem temporibus Latona fuit, ex qua Apollo alter, qui cum Hercule servivit Admeto.

663	51	26	35	6	44	22
664	52	27	36	7	45	23
665	53	28	37	8	46	24
666	54	29	38	9	47	25
667	55	30	39	10	48	26
668	56	31	40	11	49	27

b Ea quæ de Phri-xo et Melicerta dicuntur, hoc tempore fuerunt facta; sub quo celebrata sunt Isthmia.

d XIX. SICYON annis XLIV, a quo Sicyonii nuncupati sunt, qui prius Ægialei vocabantur.

669	57	32	1	12	50	28
-----	----	----	---	----	----	----

e Pegasus equus velocissimus cuiusdam mulieris, sive, ut Palæphatus affirmat, Bellerophontis navis fuit. Bellerophon equo suo Pegaso rivulum qui plenus erat serpentum et ferarum fugiens ocuis transiit; unde occidisse Chimæram dicitur, quia χειμαρρός Græce dicitur rivus; et quia plenus fuerat bestiarum, diversa capita eam continere aiunt fabulæ Græcorum. Velocitatis autem causa equum pennaturæ pingunt.

f XXI. SOSARES
annis XX.

g VII. CECROPS
annis XLIV.

<i>h</i> Erechthei frater	670	58	1	2	13	1	29
Perseus adversum	671	59	2	3	14	2	30
Persas dimicavit, Gorgonæ meretricis capite desecto, quæ propter eximiam pulchritudinem ita spectatores sui mentis inopes reddebat, ut vertere eos putaretur in lapides. Didymus scribit in <i>Peregrina historia</i> , et præbet scriptorem ejus.	672	60	3	4	15	3	31
	673	61	4	5	16	4	32
	674	62	5	6	17	5	33
	675	63	6	7	18	6	34
	676	64	7	8	19	7	35
	677	65	8	9	20	8	36
	678	66	9	10	21	9	37
	679	67	10	11	22	10	38
	680	68	11	12	23	11	39
	681	69	12	13	24	12	40
	682	70	13	14	25	13	41
<i>k</i> Cyrene civitas condita est in Libya superiore.	683	71	14	15	26	14	42
	684	72	15	16	27	15	43

i XIV. ACRISIUS annis XXXI.

a Τιτὺς συνεχρόνισε Ταντάλω· κατὰ δὲ Τιτυὸν Ἀτῶν, ἀφ' ἧς Ἀπόλλων, ὅς καὶ σὺν Ἡρακλεῖ τῷ Ἀδμήτῳ ἐδοῦλευσεν. *Synce* p. 161, C.

b Τὰ κατὰ Φρίξον καὶ Μελικέρτην, ἐφ' οὗ τὰ Ἰσθμια. *Ibidem*, D.

c Πέλοψ Ἰπποδάμειαν ἐγγίμεν. *Idem* p. 160, D.

d Σικυωνίων ἰδ' ἐβασίλευας Σικυῶν ἔτη μδ'. *Synce* p. 148, A.

Σικυῶνιοι ἐλέγοντο ἀπὸ Σικυῶνος πόλεως πρώτης ἐκ Πελοποννήσου. *Idem* p. 97, D.

e Ὁ Πήγασος τάχα τις ἵππος ὄξυς, κτήμα τῆς γυναικός· ὡς δὲ Παλαίφατος, Βελλερεφόντου πλοῖον ἦν Πήγασος. *Idem* p. 162, A.

f Ἀσσυρίων κα' ἐβασίλευσε Σωσάρης ἔτη κ'. *Idem* p. 147, B.

g Ἀθηναίων ζ' ἐβασίλευσε Κέκροψ ἔτη μδ', ὁ δευτερός, Ἐρεχθέως ἀδελφός. *Idem* p. 161, A.

h Περσεὺς τὰς στρατείας ἐπετέλει, καὶ ἐπὶ Πέρσας ἐστράτευσε, τὴν δὲ Γοργόνα ἐκαρτόμησεν, ἐταῖραν εὐμορφον, διὰ κάλλος ἐξιοτῶσαν τοὺς θεατὰς, ὡς ἀπολιθοῦσθαι δοκεῖν. Διδύμος φησὶν ἐν *Ἰστορίᾳ Ἑνῆ*, καὶ παρατίθεται τὸν συγγραφεῖα ταύτης. *Idem* p. 161-162.

i Ἀργείων ἰδ' ἐβασίλευσεν Ἀκρίσιος ἔτη λα'. *Idem* p. 155, D.

k Κυρήνην ἐκτίσθη ἐν Λιβύῃ. *Idem* p. 162, A.

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	EGYPT.	
Abrahamus	Aiothus judex	Sosares	Sicyon	Acricius	Cecrops	xix dynastia Sethus
685	75	16	17	11	16	44
686	74	17	18	12	17	45
687	75	18	19	13	18	46
688	76	19	20	14	19	47
689	77	20	21	15	20	48
<i>c</i> XXII. LAMPARES annis xxx.						
690	78	1	22	16	21	49
691	79	2	23	17	22	50
692	80	3	24	18	23	51

Post Aod Hebræos in ditionem redigunt alienigenæ annis xx, qui conjunguntur temporibus Deborahæ et Barach, secundum Judæorum traditiones. Debhora de tribu Ephraim, Barach de tribu Nephthalim.

e DEBBORA et BARACHUS annis xl.

f Amphion Thebis in Achaia regnavit, quem ferunt fabulæ Græcorum cantu citharæ saxa movisse. Fuerunt autem duro corde, et ut ita dicam, saxei quidam auditores.

693	1	4	25	19	24	52
694	2	5	26	20	25	53
695	3	6	27	21	26	54
696	4	7	28	22	27	55
697	5	8	29	23	28	1
698	6	9	30	24	29	2
699	7	10	31	25	30	3
700	8	11	32	26	31	4
701	9	12	33	27	32	5

a Ion vir fortis, Atheniensium dux, ex suo vocabulo Athenienses Iones vocavit.
b Dionysus, qui et Liber pater, adversum Indos dimicans, Nisam urbem juxta flumen Indum condidit.

g Europa a Cretensibus rapta est navi, cujus fuit insigne taurus.

h II. RAMPSES annis LXVI.

AB ADAMO ANNI
MMMCCCLXXXIV.

700	8	11	32	26	31	4
701	9	12	33	27	32	5

i Secundum quosdam, Thebis in Achaia regnavit Cadmus.

k Pelops Peloponnesi regnans, Olympiis agoni quoque præfuit : qui postea adversum Ilium arma corripens, superatur a Dardano qui tunc regnabat Dardaniæ.

702	10	13	34	28	33	6
703	11	14	35	29	34	7
704	12	15	36	30	35	8
705	13	16	37	31	36	9

l Argivorum reges defecerunt, qui imperaverunt annis DLXIV, usque ad Pelopem, qui regnavit annis LIX : et in Mycenæ imperio translato, post Acricium, non sponte interfectum, regnavit Perseus, Sthenelus, Eurystheus, Atreus, Thyestes, Agamemnon, Ægisthus, Orestes, et Tisamenus, et Penthilus, et Cometes, usque ad Heraclidarum descensum.

a Ἴων πολέμαρχος γεγωνῶς, Ἴωνας τοὺς Ἀθηναίους ἀπ' ἑαυτοῦ ὀνόμασεν. *Sync.* p. 162, A.

b Διόνυσος ἐπ' Ἰνδοῦς ἐστράτευσε, καὶ τὴν Νῦσαν πόλιν ἐκτίσας πρὸς τῷ Ἰνδοῦ ποταμῷ. *Ibidem* B.

c Ἀσσυρίων κβ' ἐβασίλευσε Λαμπραῆς ἔτη λ'. *Idem* p. 151, A.

d Μετὰ τὸ ἀποθανεῖν Ἀὐδὸ καὶ Σεμεγάρ ἐδούλευσαν (υἱὸς τοῦ Ἰσραήλ) ἔτη κ'. *Chron. pasch.* p. 79, B.

e Δεθώρα καὶ Βαράχ ἔτη μ'. *Ibidem* C.

f Ἀμφίων Θηβῶν ἐβασίλευσεν· οὗτος ἐμυθεύετο καθαρίζων θέλειν τοὺς λίθους, οὓς εὐλόγως ὑποληπτέον ἡλιθίουσ τινὰς ἀνθρώπουσ. *Sync.* p. 156, C-D.

g Εὐρώπη Ἀγηγορος ὑπὸ Κρητῶν ἠρπάγη ἐμπόρων. τοῦ δὲ πλοίου παράσημον ἦν ταῦρος. *Idem*

p. 162, B.

h Αἰγυπτίων β' ἐβασίλευσε Πάψης ἔτη ζς'. *Euseb. apud Sync.* p. 73, B.

i Κάδμος Θηβαίων ἐβασίλευσεν. *Sync.* p. 158, A.

k Τὸν Πέλοπα τινεσ ἱστοροῦσι βασιλεῦσαι πάσης τῆς Πελοποννήσου· Οὔτος Ὀλυμπίων πρόσστη, καὶ στρατεύσας κατὰ Ἴλιον ἠττήθη ὑπὸ Δαρδάνου. *Idem* p. 160, C.

l Μετὰ Ἀκρίσιον, ὡσ φασι, τῆς ἀρχῆς τῶν Ἀργείων εἰς Μυκήνας μετατεθείσης, διεγένοντο βασιλεῖσ οἷδε· Περσεὺσ, δσ ἀνεῖλεν ἀκουσίωσ τὸν Ἀκρίσιον, Σθέnelos, Εὐρυσθεὺσ, Πέλοσ, Ἀτρεὺσ, Θυέστησ, Ἀγαμέμνων, Ἀγίσθοσ, Ὀρέστησ, Τισαμενὸσ, Πενθεὺσ καὶ Κομήτησ. Μεθ' οὓσ Ἡρακλε δὴν κάθοδοσ. *Idem* p. 155-156.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	ÆGYPT		
	Abrahamus	Debbora et Barachus	Lampares	Sicyon	Cecrops	XIX dynastia Rampses	
Mycenis regnavit Perseus annis VII.	706 707 708	14 15 16	17 18 19	38 39 40	37 38 39	10 11 12	a Mida regnavit in Phrygia.
b Ilium ab Ilo conditum et nominatum.	709	17	20	41	40	13	
c VIII. PANDION an. xxv.							
	710 711	18 19	21 22	42 43	1 2	14 15	

d Ea quæ de Spartis memorantur, quos Palæphatus scribit, cum proximarum essent regionum, adversum Cadmum subito constitisse, et propter repentinos quasi de terra contractus, et ex omni parte confluctus, Spartos vocatos.

712	20	23	44	3	16
-----	----	----	----	---	----

e Quidam his temporibus vindicant gesta Liberi patris, et ea quæ de Indis, Lycurgo, Actæone et Pentheo memorantur. Quomodo adversum Persem consistens occidatur in prælio, ait Dinarchus poeta, non rhetor. Qui autem voluerit, potest inspicere ipsius Liberi patris apud Delphos sepulcrum juxta Apollinem Aureum. Pingitur vero Liber muliebri et delicato corpore, propter mulieres in suo exercitu militantes: nam pariter ad arma viris feminas alligabat [*Scalig.* allegebat], ut Philochorus loquitur in secundo *Attididis* libro.

f XX. POLYBUS annis XI.

Mycenis regnavit Eurystheus annis XLII.	713 714 715 716 717 718 719	21 22 23 24 25 26 27	24 25 26 27 28 29 30	1 2 3 4 5 6 7	4 5 6 7 8 9 10	17 18 19 20 21 22 23	g Laius Chrysippum rapuit, OEdipi patrem. h Templum in Eleusina ædificatum ab Atheniensibus. i Miletus civitas condita in Asia. l Europa Agenoris filia, ut in quibusdam legimus, rapitur; quod his congruit quæ de Minoe dicuntur. m Philammon Delphius divinus nobilis habetur, qui primus apud Pythium eorum constituit. Al. Apud Delphos Pythiorum ludos constituit.
k XXXIII. PANYAS annis XLV.							
	720 721 722 723 724 725 726	28 29 30 31 32 33 34	1 2 3 4 5 6 7	8 9 10 11 12 13 14	11 12 13 14 15 16 17	24 25 26 27 28 29 30	

a Μίδας Φρυγῶν ἐβασίλευσεν. *Synce.* p. 162, B.

b Ἴλιον ὑπὸ Ἴλου ἐκτίσθη. *Idem.* p. 161, D.

c Ἀθηναίων ἡ ἐβασίλευσε Πανδίων Ἐρεχθίδεως ἔτη κε'. *Ibidem.* p. 161, B.

d Κάδμος τοὺς πλησιοχώρους αἰφνιδίως ἐπανεληθόντας αὐτῷ, διὰ τὸ πανταχόθεν ὡς ἀπὸ γῆς συβρέειν κατ' αὐτοῦ, Σπάρτους ὠνόμασεν, ὡς Παλαίφατος ἐν πρώτῳ φησίν. *Idem.* p. 162, B.

e Διονύσου πράξεις, καὶ τὰ περὶ Ἰνδούς, Λυκοῦργόν τε καὶ Ἀκταίωνα, καὶ Πενθέα ὅπως τε Περσεὶ συστάς εἰς μάχην ἀναιρεῖται, ὡς φησι Δείναρχος ὁ ποιητής, οὐχ ὁ ῥήτωρ τῷ δὲ βουλομένῳ πάρεστιν ἰδεῖν αὐτοῦ τὴν ταφὴν ἐν Δελφοῖς περὶ τὸν Ἀπόλλωνα τὸν Χρυσοῦν. Γράφεται δὲ θηλύμορφος, διὰ τὸ μιξί-

θηλον στρατὸν ὀπλιζειν· ὠπλιζε γὰρ σὺν τοῖς ἄρρεσι τὰς θηλείας, ὡς φησὶν ὁ Φιλόχορος ἐν δευτέρῳ. *Ibidem.* C.

f Σικυωνίων κ' ἐβασίλευσε Πόλυβος ἔτη μ'. *Idem.* p. 148, A.

g Λαῖος Χρυσίππον ἤρπασε. *Ibidem.* B.

h Ὁ ἐν Ἐλευσίνι νεὸς ἐκτίσθη. *Ibidem.*

i Μίλητος ἐκτίσθη πόλις. *Ibidem.*

k Ἀσσυρίων κγ' ἐβασίλευσε Πανυάς ἔτη με'. *Idem.* p. 151, A.

l Εὐρώπης ἀρπαγὴ. *Idem.* p. 158, B.

m Φιλάμμων ὁ Δέλφιος ἤχμαζεν, ὁ πρῶτος στήσας Πυθοῖ χορόν. *Idem.* p. 162, D.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	ÆGYPT.
Abrahamus			Polybus	Pandion	XIX dynastia Rampses
Debbora et Barachus		Panyas			
	727	35	8	15	18
	728	36	9	16	19
	729	37	10	17	20
	730	38	11	18	21
	731	39	12	19	22
a Post Debboram Hebræos in ditionem redigunt alienigenæ annis VII, qui conjuncti sunt temporibus Gedeon, secundum Judæorum traditiones.	732	40	13	20	23
	b GEDEON e tribu Manassis judex erat an. XL.				
	733	1	14	21	24
	734	2	15	22	25
	c Pandion fugit, insidiis appetitus a Metionibus.				
	d IX. ÆGEUS Pandionis filius annis XLVII.				
	735	3	16	23	1
e Ea quæ de Dædalo fabulæ ferunt, qui visus est simulacra fecisse moventia. Primus enim omnium pedes statuarum a se invicem separavit, aliis conjunctim eos fabricantibus. Palæphatus memorat; nec non quomodo cum filio Icaro Minoem navi fugerit, et propter investigabilem fugam volasse pennis æstimatus sit.	736	4	17	24	2
	737	5	18	25	3
	738	6	19	26	4
	739	7	20	27	5
f Cyzicus hoc tempore condita.	740	8	21	28	6
	741	9	22	29	7
	742	10	23	30	8
g Argonautarum navigatio.	743	11	24	31	9
	744	12	25	32	10
h Atreus et Thyestes post Pelopem Peloponnesi imperium diviserunt.	745	13	26	33	11
	746	14	27	34	12
	747	15	28	35	13
	748	16	29	36	14
	749	17	30	37	15
	750	18	31	38	16
i Linus magister alterius Herculis omnibus notus ellicitur.	751	19	32	39	17
	752	20	33	40	18
	i Tyrus condita ante templum Hierosolymorum annis CCXLI, ut scribit Josephus in quarto.				
	k Orpheus Thrax clarus habetur, cujus discipulus fuit Musæus filius Eumolpi.				
	m Ea quæ de Hypsin XXI. INACHUS annis XLII. pyle memorantur in Lemno.				
	753	21	34	1	19
	754	22	35	2	20
	755	23	36	3	21
o Mycenis Atreus et Thyestes annis LXV.	756	24	37	4	22
	757	25	38	5	23

a Μετὰ τὸ ἀποθανεῖν Δεδώρῳ ὁ λαὸς ἐδούλευσεν ἔτη ζ'. *Chron. pasch. p. 80, A.*

b Ἦρξε Γεδεὼν τοῦ λαοῦ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, ὁ ἐκ φυλῆς Μανασσῆ. *Ibidem.*

c Πανδίων φεύγων ἐν Μεγάρους ἐβασίλευσεν. *Anonym. Scalig. ed. 2, p. 27.*

d Ἀθηναίων θ' ἐβασίλευσεν Αἰγεὺς Πανδίωνος ἔτη μη'. *Synec. p. 161, B.*

e Τὰ κατὰ Δαίδαλον, ὃς ἐδοξεν ἀγάλματα κινούμενα ποιεῖν· πρῶτος γὰρ διέστησεν τοὺς τῶν ἀγαλμάτων πῶδας, ὡς ὁ Παλαίφατος ἱστορεῖ, τῶν πρὸ αὐτοῦ πάντων συμπεφυκτάς αὐτοῦς πλαττόντων· οὗτος ἀποστήναι μυθεύεται σὺν Ἰκάρῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, πλοίου λαβόμενος, καὶ διαφυγὼν τὸν Μίνωα διὰ τὸ ἀνεύρετον γενέσθαι τῷ διώκοντι. (*Deest aliquid*). *Idem p. 162-163.*

f Κύζικος ᾤκισθη. *Idem p. 213, B.*

g Ὁ τῶν Ἀργοναυτῶν στόλος ἐπλευσεν. *Idem p. 167, D.*

h Μετὰ Πέλοπος τελευτῆν ἐμερίσαντο τὴν ἀρχὴν Ἀτρεὺς καὶ Θυέστης. *Idem p. 160, D.*

i Τύρος ἐκτίσθη πρὸ τοῦ ἐν Ἱερουσόλοιμοις νεῷ, ἔτεσι τνα' (σμά'). *Chron. pasch. p. 80, B.*

k Ὀρφεὺς Θράξ ἐγνωρίζετο· τούτου μαθητὴς Μουσαῖος ὁ Εὐμόλπου υἱός. *Synec. p. 156, D.*

l Λίνος διδάσκαλος Ἠρακλέους ἐγνωρίζετο. *Idem p. 162, D.*

m Τὰ κατὰ Ὑψίπυλῳ ἐν Λήμνῳ. *Idem p. 156, D.*

n Σικωνίων κα' ἐβασίλευσεν Ἰναχος ἔτη μδ'. *Idem p. 148, A.*

o Μυκητῶν Ἀργείων ις' ἐβασίλευσεν Ἀτρεὺς καὶ Θυέστης ἔτη λγ', κατὰ δὲ ἄλλους ἔτη ξε'. *Idem p. 160, D.*

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	EGYPT.	
	Abrahamus	Gedeon	Panyas	Inachus	Ægeus	'xix dynastia Rampses
	758	26	39	6	24	62
a Ea quæ de Sphinga et	759	27	40	7	25	63
OEdipode, Argo et Argon-	760	28	41	8	26	64
nautis dicuntur, in quibus	761	29	42	9	27	65
fuerunt Hercules, Ascle-	762	30	43	10	28	66
pius, Castor et Pollux.						
Si autem inter Argonau-						
tas fuerunt Castor et Pol-	763	31	44	11	29	1
lux, quomodo potest so-	764	32	45	12	30	2
ror eorum Helena credi,						
quæ post multos annos						
virgo rapitur a Theseo?						
Sphingam vero scribit Pa-						
laphatus uxorem Cadmi	765	33	1	13	31	3
propter zelum Harmoniæ	766	34	2	14	32	4
a viro recedentem contra	767	35	3	15	33	5
Cadmum constituisse.	768	36	4	16	34	6
	769	37	5	17	35	7
	770	38	6	18	36	8

b III. AMENOPHIS an. XL.

c Minos mare obtinuit, et Cretensibus leges dedit tanquam a Jove, quod Plato falsum esse convin-
cicit.

d XXIV. SOSARMUS annis XIX.

e Hercules consummat certamina, Antæum interficit, Ilium vastat. Dicitur autem Antæus terræ filius, quia solus palæstricæ artis certaminum, quæ in terra exercentur, scientissimus erat; et ob id videbatur a terra matre adjuvari. Hydrum autem callidissimam fuisse sophistram asserit Plato.

f Thamyris Philammonis filius insignis habetur.	771	39	7	19	37	9
	772	40	8	20	38	10

g ABIMELECHUS filius Gedeonis annis III.

	773	1	9	21	39	11
	774	2	10	22	40	12
	775	3	11	23	41	13

h THOLA annis XXII.

	776	4	12	24	42	14	i Bellum Lapitharum et
	777	5	13	25	43	15	Centaurosum, quos scribit
	778	6	14	26	44	16	Palæphatus, libro <i>De incre-</i>
	779	7	15	27	45	17	<i>dibilibus</i> , primo nobiles
k Priamus Ilii regnavit post Laomedontem.	780	8	16	28	46	18	fuisse equites Thessalo-
	781	9	17	29	47	19	rum, quos abeuntes vi-
	782	10	18	30	48	20	dentes Lapithæ, unum
							corpore hominis e terra
							putabant.

a Τα κατά Σφίγγα, τά τε περί Οιδίπου, καί κατά τήν Ἀργῶ, καί τοὺς Ἀργοναύτας, ἐν οἷς ἦσαν Ἡρακλῆς καί οἱ Διόσκοροι· εἰ δὲ τούτοις οἱ Διόσκοροι συνήκμαζον, πῶς δύναται τούτων εἶναι ἀδελφῆ Ἑλένη, εἰ μὴ που μετὰ πολλὰ ἔτη παρθένος ἀρπάσσεται ὑπὸ Θησέως; *Syncr. p. 156, 157.*

b Αἰγυπτίων γ' Ἀμμενεφθίς ἔτη μ'. *Euseb. apud Syncr. p. 73, B.*

c Μίνως ἐθαλασσοκράτει, καί Κρησὶν ὡς παρὰ Διδὸς ἐνωμοθέτει, ὅπερ ὁ Πλάτων ἐν τοῖς νόμοις ἐλέγχει. *Syncr. p. 163, A. (Reprehenditur a criticis hic Hieronymus quod ὡς παρὰ Διδὸς intellexerit, ut Paradisus memorat.)*

d Ἀσσυρίων κδ' ἐβασίλευσε Σώσαρμος ἔτη ιθ'. *Idem p. 154, A.*

e Ἡρακλῆς τοὺς ἄθλους ἐτέλει, καί Ἀνταῖον ἐν Λιβύῃ καταπαλάσας ἀναίρει, τὸν λεγόμενον γηγενῆ, διὰ τὸ ἐπιστήμονα εἶναι τὸν λεγόμενον παρὰ τοῖς παλαισταῖς τρόπον χαμαί· ὡς ἀπὸ τῆς μητρὸς γῆς βοθηθεῖσθαι δοκεῖν. *Idem p. 163, A.*

f Θάμυρις ὁ Φιλάμμωνος ἤκμαζεν. *Idem p. 163, A.*

g Ἀβιμελὲχ υἱὸς Γεδεὼν ἔτη γ'. *Chron. pasch. p. 80, D.*

h Θωλᾶ ἔτη κδ'. *Ibidem.*

i Πόλεμος Κενταύρων καί Λαπιθῶν. Κένταυροι δὲ Θεσσαλῶν ἦσαν ἰππεῖς ἀριστοί, ὡς φησι Παλαίφατος ἐν πρώτῃ Ἀπλοστον. *Syncr. p. 163, B.*

k Πρίαμος υἱὸς Λαομέδοντος μετὰ τὸν πατέρα Ἰλίου ἐβασίλευσεν. *Idem p. 172, A.*

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Thola	Sosarmus	Inachus	Theseus	XIX dynastia Ameno- phis
a X. THESEUS Ægei annis xxx.						
δ Septem qui adversus Thebas pugnaverunt A- chaicas.	783	8	10	31	1	21
c XXV. MITHRÆUS annis xxvii.						
	784	9	1	32	2	22
	785	10	2	33	3	23
	786	11	3	34	4	24
	787	12	4	35	5	25
	788	13	5	36	6	26
	789	14	6	37	7	27
	790	15	7	38	8	28
						d Medea Colchensis ab Ægeo discedit.
						e Androgeus Athenis dolo interficitur.

f Ea quæ de Minotauro dicuntur, hujus sunt temporis, quem Philochorus in secundo *Attidis* libro scribit magistratum Minois fuisse, Taurum nomine, inhumanum atque crudelem. Et quia Minos super morte Androgei agonem statuerat, præmii nomine pueros Atticos largiens, et ille fortissimus universos in contentione superabat, tandem factum est ut a Theseo in palæstrica vinceretur. Ob quod Athenienses tributaria pœna liberati sunt; sicut ipsos quoque Gnosios referre testatur.

791	16	8	39	9	29
792	17	9	40	10	30
793	18	10	41	11	31
794	19	11	42	12	32

g XXII. PHÆSTUS annis vii.

795	20	12	1	13	33	h Theseus Helenam ra- puit, quam rursus fra- tres ceperunt, capta ma- tre Thesei, eo peregrin- nante.
796	21	13	2	14	34	
797	22	14	3	15	35	

i JAIRUS de tribu Manasse annis xxii.

798	1	15	4	16	36
799	2	16	5	17	37
800	3	17	6	18	38

k Theseus, cum Athenienses prius per regionem dispersos primus in unam civitatem congregasset, ignominiose eiectus est per signa testarum, eandem legem primitus ipse constituens.

801	4	18	7	19	39
802	5	19	8	20	40

a Ἀθηναίων ἰ ἐβασίλευσε Θησεύς ἔτη λ'. *Synec.* p. 172, C.

b Οἱ Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας ἐστράτευσαν. *Ibidem* C.

c Ἀσσυρίων καὶ ἐβασίλευσε Μιθραῖος ἔτη κζ'. *Idem* p. 151, A.

d Μήδεια Κολχίς ἀνεχώρησεν Ἀργείως. *Idem* p. 163, B.

e Ἀνδρόγεως ἐδολοφονήθη ἐν Ἀθήναις. *Idem* p. 163, D.

f Αὐτοὶ δὲ Κνώσιοι λέγουσιν εἶναι τοῦ Μίνως στρατηγόν, ὃς ὠνομάζετο μὲν Ταῦρος, τὴν δὲ φύσιν ὠμὸς καὶ ἀνήμερος ἦν. Ἐπεὶ δὲ Μίνως ἀγῶνα ἐπ' Ἀνδρογέω ἐτίθει, ὃν ἀπέκτειναν Ἀθηναῖοι, τοὺς Ἀττιλοὺς δὲ παῖδας ἐπαθλον ἐδίδου, ἰσχυροὺς ὧν ὁ Ταῦρος πάντων κατεκράτει· ὡς δὲ καὶ τῷ Θησεὶ τοῦ ἀγῶνος

μετεδόθη, καὶ τὸν Ταῦρον κατεπάλασε, συνέθη δὲ τοὺς παῖδας διασωθῆναι, καὶ τὴν πόλιν ἀφαιρεθῆναι τοῦ δασμοῦ, ὡς Φιλόχορος ἱστορήσεν ἐν δευτέρῳ Ἀτθίδος. *Idem* p. 163, C, D.

g Σικυωνίων καὶ ἐβασίλευσεν Ἡφαίστος ἔτη η'. *Idem* p. 148, A.

h Θησεύς Ἑλένην ἤρπασεν, ἣν αὐτὸς ἀπέλαβον οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς, τὴν μητέρα Θησεῶς αἰχμαλωτίσαντες, ἀποδημοῦντος τοῦ Θησεῶς. *Idem* p. 172, C.

i Ἑβραίων Ἰασὴρ ἐκ φυλῆς Μανασσῆ ἔτη κβ'. *Chron. pasch.* p. 81, A.

k Θησεύς Ἀθηναίους, κατὰ χώραν διεσπαρμένους, εἰς ἓν συναγαγὼν, ἦτο εἰς μίαν πόλιν, πρῶτος ἐξωστρακίσθη, αὐτὸς θεῖς τὸν νόμον. *Synec.* p. 172, C.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	EGYPT.	
	Abrahamus	Jairus	Mithraeus	Adrastus	Theseus	XIX dynastia Amendes
						a XXIII. ADRASTUS annis iv.
						b IV. AMENDES an. xxvi.
c Minos leges ac jura constituit.	803	6	20	1	21	1
e Philistus scribit a Zoro et Carthagine hoc tempore Carthaginem conditam : eosdem autem fuisse Tyrios.	804	7	21	2	22	2
	805	8	22	3	23	3
	806	9	23	4	24	4
						d Theseus Athenas profugus dereliquit.
						f XXIV. POLYPHIDES an xxxi.
g Bellum Amazonum contra Thebas.	807	10	24	1	25	5
i Apri Calydonii et Meleagri fabula.	808	11	25	2	26	6
	809	12	26	3	27	7
	810	13	27	4	28	8
						h Hercules agonem Olympicum constituit : a quo usque ad primam olympiadem, supputantur anni ccccxxx.
						k XXVI. TEUTAMUS annis xxxi, sub quo Ilium captum est.
	811	14	1	5	29	9
	812	15	2	6	30	10
						l XI. MENESTHEUS annis xxiii.
	813	16	3	7	1	11
n Atreus Argis regnat, et Mycenis Thyestes.	814	17	4	8	2	12
	815	18	5	9	3	13
	816	19	6	10	4	14
	817	20	7	11	5	15
p Phædra Hippolytum amat.	818	21	8	12	6	16
	819	22	9	13	7	17
q Post mortem Jair Hebraeos in ditionem redigunt Ammonitæ annis xviii [at. viii, cod. Arm. iii], qui cum tenioribus posteriorum judicium copulantur, secundum Judæorum traditionem.	820	1	10	14	8	18
						s Hercules in Libya occidit Antæum.
						r JEPHTHÆUS annis vi.
Jephthe in libro Judicium ab ætate Moysi, usque ad semetipsum, ait supputari annos ccc.						
a Σικωνίων κγ' ἐβασίλευσεν Ἄδραστος ἔτη δ'. Sync. p. 148, A.						ηλω. Euseb. apud Sync. ibidem.
b Αἰγυπτίων δ' Ἀμμενέμης ἔτη κς'. Euseb. apud Sync. p. 73, B.						ι Ἀθηναίων ια' ἐβασίλευσε Μενεσθεύς Πετεῶ ἔτη λγ'. Sync. p. 172, C.
c Μίνως κρίσιν ἐνομοθέτει. Sync. p. 163, A. (Ita secundum varietatem lectionis et temporis in codd.)						μ Μίνως ἐπὶ Σικελίαν στρατεύσας διὰ Δαιδαλον, ἀναρεῖται ὑπὸ τῶν Κοκάλου θυγατέρων. Idem p. 163, D.
d Θησεὺς ἐφυγεν ἀπὸ Ἀθηνῶν. Idem p. 172, C.						ν Μυκηνῶν καὶ Ἀργείων ἐβασίλευσαν Ἀτρεὺς καὶ Θυέστης. Idem p. 160, D.
e Καρχηδόνα φησὶ Φιλιστος κτισθῆναι ὑπὸ Ἀζώρου καὶ Καρχηδόνας τῶν Τυρίων κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον. Idem p. 172, A.						ο Μυκηνῶν ἐβασίλευσεν Ἀγαμέμνων ἔτη λς'. Τῷ ἔτει Ἀγαμέμνωνος ὁ κατὰ τῆς Τροίας ἤρξατο πόλεμος, καὶ διήρκεσεν ἔτη ι', ἕως ἀλώσεως Ἰλίου, ἧτις τῷ ὑποκειμένῳ ἦν ἔτει Ἀγαμέμνωνος γέγονεν. Idem p. 170, A-B.
f Σικωνίων κγ' ἐβασίλευσε Πολυφειδης ἔτη λα'. Idem p. 148, B.						ρ Φαῖδρα Ἰππολύτου ἠράσθη. Idem p. 163, D.
g Ἀμαζόνες κατὰ Ἀθηναίους ἐστράτευσαν. Idem p. 172, B.						σ Μετὰ τὸν Ἰαεὶρ ὁ Ἰσραὴλ παρεδόθη δουλείᾳ Ἀμμωνίταις ἔτη ιη'. Sync. p. 164, B.
h Ἡρακλῆς τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀγῶνα ἔθηκεν, ἀφ' οὗ ἐπὶ πρώτην Ὀλυμπιάδα υ' ἔτη, κατὰ δὲ ἄλλους υλ'. Idem p. 172, A.						τ Ἐβραίων Ἰεφθαὲ ἔτη ς'. Chron. pasch. p. 81, C.
i Κάπρου Καλυδωνίου θῆρα διὰ Μελεάγρου. Ibidem B.						ς Ἡρακλῆς Ἀνταῖον ἐν Λιβύῃ καταπαλάσας ἀναρεῖ. Sync. p. 163, A.
k Ἀσσυρίων κς' ἐβασίλευσε Ταύταμος, ὁ καὶ Ταυτάνης, ἔτη λα'. Idem p. 251, A. Ἐπὶ τούτου Ἰλιον						

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	EGYPT.	
	Abrahamus	Jephthæus	Teutamus	Polyphides	Mene- stheus	xix dynastia Amendes
	821	2	11	15	9	19
	822	3	12	16	10	20
	823	4	13	17	11	21
<i>b</i> Interfectorum posteri, qui vocabantur Epigoni, adversum Thebas bellum movent.	824	5	14	18	12	22
	825	6	15	19	13	23
	<i>c</i> HESEBON annis vii.					
	826	1	16	20	14	24

a Menelaus regnat in Lacedæmone.

d Alexander rapuit Helenam : et Trojanum bellum decennale surrexit. Causa belli malum, quod trium mulierum de pulchritudine certantium, præmium fuit, una carum Helenam pastorali judici pollicente.

e Hercules in morbum incidens pestilentem, ob remedium doloris se jecit in flammam, et sic morte finitus est, anno ætatis suæ quinquagesimo secundo. Quidam autem tricesimo anno [*al.* ante xxx annos; cum petiisse scribunt.

827	2	17	21	15	25
828	3	18	22	16	26

f V. THUORIS annis vii.

g Thuoris rex Ægypti ab Homero Polybus vocatur, maritus Alexandræ, cujus meminit in *Odyssea*, dicens post Trojæ captivitatem Menelaum et Helenam ad eum divertisse, repetentes Græciam post captæ bellum Trojæ.

829	4	19	23	17	1	
830	5	20	24	18	2	
Mopsus regnavit in Ci- licia, a quo Mopsicrenæ, et Mopsistia.	831	6	21	25	19	3
	832	7	22	26	20	4

h Memnon et Amazones Priamo tulere subsidium.

i Post Hesebon in libro Judicum fertur iudex Ælon rexisse populum annis x, qui non habetur apud LXX.

k LABDON annis viii.

833	1	23	27	21	5
834	2	24	28	22	6
835	3	25	29	23	7

l TROJA CAPTA.

Colligitur omne tempus secundum Assyrios, usque in præsentem diem, a quadragesimo tertio anno regis Nini, anni DCCCLXXXV. Secundum Hebræos, a primo anno natiuitatis Abraham, anni DCCCXXXV. Secundum Sicyonios, a vicesimo secundo anno Europis, similiter anni DCCCXXXV. A natiuitate vero Moysi, anni CCCCX. A primo anno Cecropis, qui primus apud Atticam regnavit, usque ad captivitatem Trojæ, et usque ad vicesimum tertium annum Menesthei, cujus Homerus meminit, anni CCCLXXV. Similiter a XXXV anno ætatis Moysi, sunt anni CCCLXXV.

m Menestheus moritur in Melo regrediens a Troja ; post quem Athenis regnavit Demophoon. A captivitate Trojæ, usque ad primam olympiadem, sunt anni numero CCCCVI.

a Μενέλαος Λακεδαιμόνος ἐβασίλευσεν. *Synec.* p. 172, B.

b Οἱ Ἐπίγονοι τῶν Ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας ἐστράτευσαν. *Idem* p. 163, B.

c Ἑβραίων Ἐσσεθῶν ἔτη ζ'. *Chron. pasch.* p. 81, D.

d Ἀλέξανδρος Ἑλένην μοιχεύσας ἔρπαξεν. *Synec.* p. 170, B. Ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος συνέστη ἕνεκα μήλου χρυσοῦ, ὃ κάλλους ἔπαθλον ἦν γυναικῶν τριῶν, ὑπὸ μιᾶς αὐτῶν προτεθείσης Ἑλένης τῷ κριτῇ βουκόλῳ δ' οὗτος ἦν Ἰλιεύς. *Idem* p. 172, D.

e Ἡρακλῆς λοιμῶδες νόσιον ἀγκυσίας παραπρέσων, εἰς πῦρ ἐνήλλατο, καὶ οὕτως ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, βιάσας τὰ πάντα ἔτη νθ'. Ἄλλοι δὲ πλείονα ἔτη ζήσαι φασιν αὐτόν. *Idem* p. 164, A.

f Αἰγυπτίων Θούωρις ἔτη ζ'. *Euseb. apud Synec.* p. 75, B.

g Θούωρις οὗτος ἐστὶ παρ' Ὀμήρῳ Πολύβος Ἀλκάνδρας ἀνὴρ, ἐν Ὀδυσσειᾷ φερόμενος, παρ' ἧ φησι τὸν Μενέλαον σὺν τῇ Ἑλένῃ μετὰ τὴν ἄλωσιν Τροίας κατῆχθαι πλανώμενον. *Synec.* p. 169, D.

h Ἀμαζόνες Προιάμῳ συνεμάχησαν. *Idem* p. 172, B.

i Μετὰ Ἐσσεθῶν Ἀσιλῶν κριτῆς ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ ἔτη ι'. *Idem* p. 164, D.

k Ἑβραίων Λαβδῶν ἔτη η'. *Chron. pasch.* p. 82, A.

l Ἴλιον ἦλω. *Synec.* p. 172, C.

m Μενεσεθεὺς ἐπανιών ἀπὸ Τροίας ἐν Μήλῳ τῇ νήσῳ τελευτᾷ. Ἀθηναίων ἐβασίλευσε Δημοφῶν. *Idem* p. 172, D.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Labdon	Tautamus	Polyphides	Demophoon	xx dynastia Diospolitano- rum
<i>a</i> XII. DEMOPHOON ² an. xxxiii. DIOSPOL. an. clxxviii.						
<i>b</i> De tertio tomo Manethonis Ægyptii. Ægyptiorum vicesima dynastia Diospolitano- rum annis clxxviii.	836 837	4 5	26 27	30 31	1 2	1 2
	<i>c</i> XXV. PELASCUS annis xx.					
	838	6	28	1	5	3 <i>d</i> Mycenis regnabat Ægisthus.
	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.
	Abrahamus	Labdon	Teutamus	Pelascus	Demophoon	xx dynastia Diosp.
<i>e</i> I. ÆNEAS annis iii.						

f Latinis, qui postea Romani nuncupati sunt, post tertium annum captivitatis Trojæ; sive, ut quidam volunt, post annos viii, regnavit Æneas annis iii. Ante Æneam Janus, Saturnus, Picus, Faunus, Latinius, regnaverunt annis circiter cl.

	839 840	7 8	29 30	2 3	4 5	1 2	4 5	<i>g</i> Mycenis post necem Ægisti regnavit Orestes an. xv.
	<i>h</i> SAMSON annis xx.							
<i>i</i> Post Labdon Hebræos in ditionem redigunt alienigenæ annis xl, qui copulantur temporibus iudicium posteriorum, secundum Hebræorum traditiones.	841 842 843 844	1 2 3 4	31 1 2 3	4 5 6 7	6 7 8 9	3 1 2 3	6 7 8 9	<i>k</i> Samson fortissimus omnium fuit, ita ut a quibusdam facta ejus gestis Herculis comparentur.
	<i>l</i> XXVII. TEUTÆUS annis xl.			<i>m</i> II. ASCANIUS annis xxviii.				
<i>n</i> Ascanius Æneæ filius, derelicto novercæ suæ Laviniae regno, Albam urbem condidit: [<i>al.</i> Albam condidit Longam], et Silvium Posthumum fratrem suum, Æneæ ex Lavinia filium, summa pietate educavit.	845 846	5 6	4 5	8 9	10 11	4 5	10 11	

o Ea, quæ de Ulyxe fabulæ ferunt, quomodo trieri Tyrrhenorum Scyllam iugerit spoliare hospites solitam. Scribit Palæphatus *Incredibilem* libro primo Sirenas quoque fuisse meretrices, quæ deciperent navigantes.

a Ἀθηναίων ἐβασίλευσε Δημοφῶν ἔτη λγ'. *Synec.* p. 173, A.

b Τρίτου τόμου Μανεθῶ. Εἰκοστή δυναστεία βασιλέων Διοσπολιτῶν ἐβ', οἱ ἐβασίλευσαν ἔτη ροη'. *Euseb. apud Synec.* p. 74, C.

c Σικυωνίων κγ' ἐβασίλευσε Πελασγός ἔτη κ'. *Synec.* p. 148, B.

d Μυκηγῶν ἐβασίλευσεν Αἰγισθος. *Idem* p. 170.

e Λατίνων ἐβασίλευσεν Αἰνείας ἔτη γ'. *Idem* p. 171, C.

f Τινὲς ἔτη η' φασὶ τὸν Αἰνεῖαν βασιλεῦσαι Λατίνων μετὰ τὴν ἄλωσιν Τροίας, ἕτεροι δὲ τρία μόνα. *Ibidem.* Πρὸ Αἰνείου Ἄλθανος, Κρόνος, Πείκος, Φαῦνος, Λατίνος. *Ibidem* B.

g Μυκηγῶν ἐβασίλευσεν Ὀρέστης. *Idem* p. 171.

h Σαμφῶν ἔκρινε τὸν Ἰσραήλ ἔτη κ'. *Idem* p. 173, B.

i Μετὰ τὴν τελευταίην τοῦ Λαβδῶν (Ἑβραῖοι) ἐβασίλευσαν τοῖς Φυλιστιεῖμ ἔτη μ'. *Ibidem* A.

k Τὸν Σαμφῶν ἰσχύϊ διάσημον γεγονέναι, καὶ παρὰ τισὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ παραβάλλεσθαι ταῖς τοῦ Ἡρακλέους φασίν. *Chron. pasch.* p. 82, C.

l Ἀσσυριῶν κζ' ἐβασίλευσε Ταυταῖος ἔτη μ'. *Idem* p. 141, B.

m Λατίνων β' ἐβασίλευσεν Ἀσκάnios ἔτη λη'. *Idem* p. 177, C.

n Ἀσκάnios ἔκτισε πόλιν Ἄλθαν. *Ibidem.*

o Τὰ κατὰ Ὀδυσσεά, καὶ Σκύλλαν, καὶ Χάρυβδιν, καὶ Σειρήνας. *Idem* p. 173, A.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Samson	Teutæus	Pelasgus	Demo-phoon	Ascanius	xx dynastia Diosp.
	847	7	6	10	12	6	12
<i>a</i> Lydi mare obtinuerunt.	848	8	7	11	13	7	13
	849	9	8	12	14	8	14
	850	10	9	13	15	9	15
	851	11	10	14	16	10	16
	852	12	11	15	17	11	17
<i>b</i> Pyrrhus Delphis in templo Apollinis ab Oreste occiditur proditione sacerdotis Macharei : quo tempore etiam quidam Homerum fuisse dicunt.	853	13	12	16	18	12	18
	854	14	13	17	19	13	19
	855	15	14	18	20	14	20
	856	16	15	19	21	15	21
	857	17	16	20	22	16	22
	<i>c</i> XXVI. ZEUXIPPUS annis xxxi.						
	858	18	17	1	23	17	23
	859	19	18	2	24	18	24
	860	20	19	3	25	19	25
	<i>d</i> HELI Sacerdos annis xl.						
<i>e</i> In Hebræorum libro xl. anni inveniuntur. In LXX autem interpretatione xx. Hebræi hunc tradunt esse Phineem.	861	1	20	4	26	20	26
	862	2	21	5	27	21	27
	863	3	22	6	28	22	28
	864	4	23	7	29	23	29
	865	5	24	8	30	24	30
	866	6	25	9	31	25	31
	867	7	26	10	32	26	32

Mycenis regnavit
Tisamenus filius Orestis.

Quidam ad hujus
(Zeuxippi) memoriam conservandam
balneas Byzantinorum multo post tempore appellatas putant.

f Hectoris filii Ilium
repperunt, expulsis
Antenoris posteris,
Heleno sibi subsidi-
um ferente.

Ascanius Iulium filium procreavit : a quo familia Juliorum orta. Et propter ætatem parvuli, quia necdum regendis civibus idoneus erat, Silvium Posthumum fratrem suum regni reliquit hæredem.

868   8   27   11   33   27   33

g XIII. OXYNTES annis xii.

<i>h</i> Secundum quosdam Heraclidarum descensus. Alter. Reversi sunt Hercules nepotes.	869	9	28	12	1	28	34
	870	10	29	13	2	29	35
	871	11	30	14	3	30	36
	872	12	31	15	4	31	37
	873	13	32	16	5	32	38
	874	14	33	17	6	33	39
	875	15	34	18	7	34	40
	876	16	35	19	8	35	41
	877	17	36	20	9	36	42
	878	18	37	21	10	37	43
	879	19	38	22	11	38	44

i Amazones Ephesi
templum incendunt.

k III. SILVIUS ÆNEÆ an. xxix.

Silvius Posthumus, quia post mortem patris editus, ruri fuerat educatus, et Silvii et Posthumi nomen accepit : a quo omnes Albanorum reges, Silvii vocati sunt.

880   20   39   23   12   1   45

a Λυδοί, οἱ καὶ Μαίονες, ἐθαλασσοκράτησαν. *Sync.* p. 172, B.

b Ὀρέστης Πύρρον ἀναιρεῖ ἐν Δελφοῖς εἰς τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὸν προδοθέντα ὑπὸ Μαχαίρειος ἱερέως. *Idem* p. 171, A.

c Σικυωνίων κς' ἐβασίλευσε Ζεῦξιππος ἔτη λα'. *Idem* p. 151, D.

d Ἡλεὶ ἔτη μ'. *Chron. pasch.* p. 83, B.

e Ἡλεὶ ἠγήσατο τοῦ Ἰσραὴλ ἔτη κ', κατὰ τοὺς Ὁ' κατὰ δὲ τὸ Ἑβραϊκὸν ἔτη μ'. *Sync.* p. 176, B.

f Οἱ Ἐκτορος παῖδες τὸν Ἴλιον ἀνεκτέψαντο, τοὺς Ἀντηνωρίδας ἐκβαλόντες, Ἐλένου γυνῶμη. *Idem* p. 171, A.

g Ἀθηναίων γ' ἐβασίλευσεν ὁ Ὁξύντης ἔτη ι'. *Ibidem* p. 173, A.

h Ἡρακλεῖδων κάθοδος. *Idem* p. 177, D.

i Ἀμαζόνες τὸ ἱερὸν ἐν Ἐφέσῳ ἐνέπρησαν. *Idem* p. 178, A.

k Λατίνων γ' Σιλόυτος Αἰνείου ἐβασίλευσεν ἔτη κθ'. *Idem* p. 177, C.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Heli	Teutæus	Zeuxippus	Aphidas	Silvius	xx dynastia Diospol.

a XIV APHIDAS anno I.

δ Agon Lyciorum primus actus.	881	21	40	24	1	2	46
-------------------------------	-----	----	----	----	---	---	----

c XXVIII. THINÆUS d XV. THYMOETES annis viii.
annis xxx.

882	22	1	25	1	3	47
883	23	2	26	2	4	48
884	24	3	27	3	5	49
885	25	4	28	4	6	50
886	26	5	29	5	7	51
887	27	6	30	6	8	52
888	28	7	31	7	9	53

ε Reges Sicyonii defecerunt, qui regnaverunt, annis DCCCLXII. Post quos sacerdotes Carnii constituti sunt.

f Castoris chronographi de Sicyoniorum regno. Exponemus et Sicyoniorum reges ab Ægialeo, usque ad Zeuxippum; qui omnes regnaverunt annis nongentis LXII [al. 942, Arm. 967, Gr. 957]. Et post reges, sacerdotes Carnii sex, qui præfuerunt annis XXXIII. Post quos sacerdos constitutus est Charidemus, qui impensas non sustinens fugit.

	HEBR.	ASSYR.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Heli	Thinæus	Thymœtes	Silvius	xx dynastia Diospol.
889	29	8	8	10	54

Castoris de regno Atheniensium. Exponemus autem et Atheniensium reges, cognomenio Erechthidas, a Cecrope Diphye usque ad Thymœtem: quorum omne tempus invenitur anni ccccxxix [Arm. 449]. Post quos suscepit regnum Melanthus [al. Melampus] Pyliensis Andropompi filius, et hujus filius Codrus; qui imperarunt simul annis LVIII.

g Erechthidarum imperio destructo, Atticorum principum regnum ad aliud genus translatum est, cum Thymœtem provocasset Xanthus Bœotius, et Thymœte recusante, Melanthus Pyliensis Andropompi filius suscepisset singulare certamen, ac vicisset, ac deinde regnasset, Atheniensibus regnum ei tradentibus. Hinc et Apaturion, id est fallaciarum, solemnitas celebratur: quia victoria fraude processerit. Dies festus hic erat apud Athenienses.

h XXVI. MELANTHUS annis xxxvii.

890	30	9	1	11	55
891	31	10	2	12	56
892	32	11	3	13	57
893	33	12	4	14	58
894	34	13	5	15	59
895	35	14	6	16	60
896	36	15	7	17	61

a Ἀθηναίων εἰς ἐβασίλευσεν Ἀφειδᾶς ἔτος ἕν. Syno. p. 173, A.

b Ὁ τῶν Λυκίων ἀγὼν πρῶτος ἐτέθη. Idem p. 177, D.

c Ἀσσυρίων κη' ἐβασίλευσε (Θιναῖος) ἔτη λ'. Idem p. 155, A.

d Ἀθηναίων ιε' ἐβασίλευσε Θυμοῖτης ἔτη η'. Idem p. 178, A.

e Σικυωνίων βασιλεία κατεπαύθη. Μετὰ βασιλεῖς αἱ ἱερεῖς Καρνίου. Idem p. 151, 152.

f Κάστορος περὶ τῆς βασιλείας τῶν Σικυωνίων. Παρατίθεμεν δὲ καὶ τοὺς Σικυῶνος βασιλεύσαντας, ἀρχομένους μὲν ἀπὸ Αἰγιαλέως τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος, λήγοντας δὲ ἐπὶ Ζεύξιππον. Οἱ μὲν οὖν βα-

σιλεῖς κατέσχον ἐτῶν χρόνον θνηθ'. Μετὰ δὲ τοὺς βασιλεῖς κατεστάθησαν ἱερεῖς τοῦ Καρνίου ἕξ· οὗτοι δ' ἱεράτευσαν ἔτη λχ'. Μεθ' οὓς κατεστάθη ἱερεὺς Χαροδημος, ὃς καὶ οὐχ ὑπομείνας τὴν δαπάνην, ἐφυγεν. Idem p. 97, C.

g Ἡ τῶν Ἐρεχθιδῶν βασιλεία κατελύθη, καὶ μετήλθεν εἰς τὸ ἕτερον γένος. Θυμοῖτην γὰρ προσκαλεσαμένου Ξάνθου τοῦ Βοιωτοῦ, καὶ μὴ ὑπακούσαντος τοῦ Θυμοῖτου, Μέλανθος Ἀνδροπόμπου Πύλιος ἀναδεξάμενος ἐμονομάχησε, καὶ νικήσας ἐβασίλευσεν. Ἐνθεν Ἀθηνησιν ἡ τῶν Ἀπατουρίων ἑορτὴ ἀγεται, διὰ τὸ σὺν ἀπάτῃ γενέσθαι τὴν νίκην. Idem p. 178, B.

h Ἀθηναίων ις' ἐβασίλευσε Μέλανθος Ἀνδροπόμπου Πύλιος ἔτη λς'. Ibidem.

	HEBR.	ASSYR.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.		
	Abrahamus	Heli	Thinæus	Melan- thus	Silvius	xx dynastia Diospol.	
	897	37	16	8	18	62	
	898	38	17	9	19	63	
	899	39	18	10	20	64	
<i>a</i> Mortuo Heli sacer- dote, arca testamenti ab alienigenis possidetur, ac deinde in domo Aminadab facit annos xx.	900	40	19	11	21	65	
	<i>b</i> SAMUEL et SAUL annis XL.						
	901	1	20	12	22	66	<i>c</i> Hebræorum primus rex Saul ex tribu Benja- min.
	902	2	21	13	23	67	
	903	3	22	14	24	68	
	904	4	23	15	25	69	
	905	5	24	16	26	70	
	906	6	25	17	27	71	
	907	7	26	18	28	72	
	908	8	27	19	29	73	
	<i>d</i> IV. ÆNEAS SILVIUS annis XXXI.						
	909	9	28	20	1	74	

Latinorum quartus Æneas Silvius annis xxxi. In alia historia reperimus quarto Latinum Silvium regnasse, Lavinia et Melampodis filium, uterinum fratrem Posthumi : et quinto, qui nunc his quartus ponitur, Silvium Æneam Posthumi filium.

Samuel prophetabat.	910	10	29	21	2	75
	911	11	30	22	3	76

e XXIX. DERCYLUS annis XL.

	912	12	1	23	4	77
	913	13	2	24	5	78
	914	14	3	25	6	79
	915	15	4	26	7	80

f Homerus secundum quorundam opinionem his fuisse temporibus vindicatur. Quanta autem de eo apud veteres dissonantia fuerit, manifestum esse poterit ex sequentibus. Quidam eum, ex quibus Crates, ante descensum Heraclidarum ponunt. Eratosthenes post centesimum annum Trojanae captivitatis. Aristarchus Ionica emigratione, sive post annum centesimum. Philochorus emigrationis Ionicae tempore, sub Archippo Atheniensium magistratu, et post captam Trojam anno centesimo octogesimo. Apollodorus Atheniensis ducentesimo quadragésimo anno eversionis Ilii. Exstiterunt alii, qui modico antequam olympiades inciperent, id est cccc retro annis a Trojana captivitate, eum fuisse putent, licet Archilochus vicesimam tertiam olympiadem, et quingentesimum Trojanae eversionis annum supputet.

	HEBR.	ASSYR.	LACED.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.
	Abrahamus	Samuel et Saul	Dercylus	Eury- stheus	Melan- thus	Æneas Silvius
						xx dynastia Diospol.

b Primus Lacedaemoniorum rex in Lacedaemone regnavit Eurystheus annis XLII.

g I. EURYSTHEUS annis XLII.

	916	16	5	1	27	8	81
--	-----	----	---	---	----	---	----

a Τελευτήσαντος Ἡλίου τοῦ ἱερέως, ἡ κιβωτὸς ὑπὸ ἀλλοφύλους γίνεται· μετὰ ταῦτα ἀγεται εἰς οἶκον Ἀμινάδῃ. *Sync.* p. 176, C.

b Σαμουὴλ, ὁ καὶ προφήτης, ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ ἔτη κ'. *Ibidem.*

c Σαοὺλ πρῶτος ἐβασίλευσε τοῦ Ἰσραὴλ ἐκ φυλῆς Βενιαμὴν ἔτη μ'. *Ibidem.*

d Λατίνων δ' ἐβασίλευσεν Αἰνεΐας Σιλοῦτός ἔτη λα'. *Idem* p. 177, C.

e Ἀσσυρίων κθ' ἐβασίλευσε Δέρκυλος ἔτη μ'. *Sync.* p. 155, B.

f Ὀμηρον τὸν παρ' Ἑλλήσι μέγαν ποιητὴν οἱ μὲν παρὶ Κράτηρα πρὸ τῆς Ἡρακλειδῶν καθόδου φασί

γεγονέναι· οἱ δὲ περὶ Ἐρατοσθένην μετὰ ἔτη ρ' τῶν Τρωϊκῶν· οἱ δὲ περὶ Ἀρίσταρχον κατὰ τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν μετὰ ἔτη ρ'· οἱ δὲ περὶ Φιλόχορον ἐπὶ τῆς Ἰωνικῆς ἀποικίας, καθ' ἓνα τῶν διὰ βίου ἀρχόντων Ἀθῆνῃσιν Ἀρχιππον μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ἔτεσι ρπ'· οἱ δὲ περὶ Ἀπολλόδωρον τὸν Ἀθηναῖον, ὕστερον τῶν Ἰλιακῶν σμ'· ἄλλοι μικρὸν πρὸ τῶν Ὀλυμπιάδων, ἔτεσιν υ' ἕγγυς μετὰ Ἰλίου ἄλωσιν· καὶ ἕτεροι κατὰ Ἀρχιλοχον περὶ τὴν χγ' Ὀλυμπιάδα· μετὰ ἔτη φ' που τῆς ἀλώσεως Τροίας. *Idem* p. 180, 181.

g Λακεδαιμονίων α' ἐβασίλευσεν Εὐρυσθεὺς ἔτη μδ'. *Idem* p. 178, D.

HEBR.	ASSYR.	CORINT.	LACED.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.
Abraham et Saul	Dercylus	Aletes	Eurystheus	Melanthus	Æneas Silvius	xx Dynast. Diosp.

a I. ALETES annis xxxv.

† Heraclidarum descensus in Peloponnesum. At. Hercules nepotes regressi sunt.	917	17	6	1	2	28	9	82	Primus Corinthiorum rex Corinthi regnavit Aletes annis xxxv.
	918	18	7	2	3	29	10	83	
	919	19	8	3	4	30	11	84	
	920	20	9	4	5	31	12	85	
	921	21	10	5	6	32	13	86	
	922	22	11	6	7	33	14	87	
‡ Eurystheus et Procles Spartam obtinuerunt.	923	23	12	7	8	34	15	88	
	924	24	13	8	9	35	16	89	
	925	25	14	9	10	36	17	90	
	926	26	15	10	11	37	18	91	

d XVII. CODRUS an. lxi.

‡ Secundi Pelasgi mare obtinuerunt annis lxxxv.	927	27	16	11	12	1	19	92	f Iones, amisso regno suo, profugi Athenas se contulerunt.
	928	28	17	12	13	2	20	93	
	929	29	18	13	14	3	21	94	
	930	30	19	14	15	4	22	95	
	931	31	20	15	16	5	23	96	
	932	32	21	16	17	6	24	97	
	933	33	22	17	18	7	25	98	
	934	34	23	18	19	8	26	99	
	935	35	24	19	20	9	27	100	
	936	36	25	20	21	10	28	101	

Peloponneses contra Athenas dimicant.

g Incursus in Asiam Amazonum pariter et Cimmericorum.

h V. LATINUS SILVIUS an. l.

940	40	29	24	25	14	1	105
-----	----	----	----	----	----	---	-----

I. DAVID annis xl.

† David primus ex tribu Juda regnavit apud Hebræos annis quadraginta.	941	1	30	25	26	15	2	106	k Peloponneses contra Athenas rursus dimicant.
	942	2	31	26	27	16	3	107	
	943	3	32	27	28	17	4	108	
	944	4	33	28	29	18	5	109	
	945	5	34	29	30	19	6	110	
	946	6	35	30	31	20	7	111	
	947	7	36	31	32	21	8	112	

Codrus juxta responsum Apollinis se ipsum morti tradens interimitur bello Peloponnesiaco, in quo Erechthidarum regnum destructum est, quod cccclxxxvii annis perseveraverat. Post Codrum principes, quos mors finiebat: quorum primus Medon, Codri filius, regnum in finem vitæ obtinuit Athenis; et post eum cæteri reges.

a Κορινθίων α' ἐβασίλευσεν Ἀλήτης ἔτη λε'. *Sync.* p. 180, B.

b Ἡρακλειδῶν κάθοδος εἰς Πελοπόννησον γέγονεν. *Idem* p. 178, C.

c Εὐρυσθεὺς καὶ Προκλῆς Σπάρτης ἐκράτησαν. *Ibidem*, D.

d Ἀθηναίων ιζ' ἐβασίλευσε Κόδρος ἔτη κα'. *Ibidem*, C.

e Πελασγοὶ β' ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη πς'. *Idem* p. 180, D.

f Ἴωνες εἰς Ἀθήνας κατέφυγον ἐκπεσόντες ἐξ Ἀχαιῶν. *Idem* p. 178, C.

g Ἀμαζόνες τῇ Ἀσίᾳ ἐπῆλθον ἅμα Κιμμερίους. *Ibidem*, A.

h Λατίνων ε' ἐβασίλευσε (Λατίνος) Σιλοῦτος ἔτη V. *Idem* p. 177, D.

i Δαβὶδ ἐκ φυλῆς Ἰούδα ἐβασίλευσεν ἔτη μ'. *Idem* p. 176, D.

k Πελοποννήσιοι ἐστράτευσαν εἰς Ἀθήνας, οἷς ταυτὸν ἐξέδωκε διὰ χρησμῶν Κόδρος Μελάμβου· καὶ οὐκ ἐτί βασιλεῖς, ἀρχοντες δὲ διὰ βίου τοῖς Ἀθηναίοις καθίσταντο, (ὧν πρῶτος) Μέδων Κόδρου ἔτη κ'. *Idem* p. 178, C.

	HEBR.	ASSYR.	CORINT.	LACED.	ATHEN.	LATIN.	EGYPT.
	Abrahamus	David	Dercylus	Aletes	Eurystheus	Medon Codri	Latinus Silvius xx dynast. Diosp.
XVIII. MEDON CODRI annis xx.							
	948	8	37	32	33	1	9 113
<i>a</i> Hebraeorum pontifex Abiathar clarus habetur. Gad, Nathan, Asaph propheta- bant.	949	9	38	33	34	2	10 114
	950	10	39	34	35	3	11 115
	951	11	40	35	36	4	12 116
<i>b</i> XXX. EUPALES annis xxxviii.							
<i>c</i> II. IXION annis xxxvii.							
	952	12	1	1	37	5	13 117
	953	13	2	2	38	6	14 118
	954	14	3	3	39	7	15 119
	955	15	4	4	40	8	16 120
	956	16	5	5	41	9	17 121
	957	17	6	6	42	10	18 122
<i>d</i> II AGIS anno 1.							
	958	18	7	7	1	11	19 123
<i>e</i> III. ECHESTRATUS annis xxxv.							
	959	19	8	8	1	12	20 124
	960	20	9	9	2	13	21 125
	961	21	10	10	3	14	22 126
	962	22	11	11	4	15	23 127
	963	23	12	12	5	16	24 128
<i>f</i> Myrina condita civitas Asiae	964	24	13	13	6	17	25 129
<i>g</i> Cyme in Italia condita vel Cumae civitas.	965	25	14	14	7	18	26 130
	966	26	15	15	8	19	27 131
	967	27	16	16	9	20	28 132
<i>h</i> XIX. ACASTUS annis xxxvi.							
<i>i</i> Ephesus condita ab Andronico.	968	28	17	17	10	1	29 133
	969	29	18	18	11	2	30 134
	970	30	19	19	12	3	31 135
	971	31	20	20	13	4	32 136
	972	32	21	21	14	5	33 137
	973	33	22	22	15	6	34 138
	974	34	23	23	16	7	35 139
	975	35	24	24	17	8	36 140
	976	36	25	25	18	9	37 141
	977	37	26	26	19	10	38 142
	978	38	27	27	20	11	39 143
<i>k</i> Carthago condita est, ut quidam volunt, a Carchedone Tyrio : ut vero alii, a Didone filia ejus, post Trojanum excidium anno centesimo quadragesimo tertio.							
	979	39	28	28	21	12	40 144
<i>a</i> Ἑβραίων ἀρχιερεὺς Ἀβιάθαρ ἐγνωρίζετο. Γὰδ καὶ Νάθαν, καὶ Ἀσάφ προεφῆτευσον. <i>Chron. pasch.</i> p. 85, A.							
<i>b</i> Ἀσσυρίων Ἰ' Εὐπάχμης ἔτη λη'. <i>Sync.</i> p. 159, D.							
<i>c</i> Κορινθίων β' ἐβασίλευσεν Ἰζίων ἔτη λζ'. <i>Idem</i> p. 180, C.							
<i>d</i> Λακεδαιμονίων β' ἐβασίλευσεν Ἄγις ἔτος ἐν. <i>Idem</i> p. 179, A.							
<i>e</i> Γ' Ἐχέστρατος ἔτη λε'. <i>Ibidem.</i>							
<i>f</i> Μυρίνα, ἢ παρὰ τισι Σμύρνα λεγομένη, ἐκτίσθη ἐν Ἀσίᾳ. <i>Idem</i> p. 181, A.							
<i>g</i> Κύμη ἐκτίσθη ἐν Ἰταλίᾳ. <i>Ibidem.</i>							
<i>h</i> Ἀθηναίων ἄρχων ἰθ' Ἀχαστος ἔτη λς'. <i>Idem</i> p. 178, D.							
<i>i</i> Ἐφεσος ἐκτίσθη ἐν Ἀσίᾳ ὑπὸ Ἀνδρονίκου. <i>Idem</i> p. 181, A.							
<i>k</i> Καρχηδὼν ἐπεκτίσθη ὑπὸ Καρχηδόνας τοῦ Τυρίου, ὡς δὲ ἄλλοι, ὑπὸ Διδοῦς τῆς ἐκεῖνου θυγατρὸς μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ἔτεσι ρμγ'. <i>Idem</i> p. 181,							

HEBR. [ASSYR. CORINT. LACED. ATHEN. LATIN. ÆGYPT.

	Abrahamus	David	Eupales	Ixon	Eche-stratus	Acastus	Latinus Silvius	xx Dynast. Diospol.	
Samiorum civitas condita est.	980	40	29	29	22	13	41	145	a Ionica emigratio, in qua quidam Homerum fuisse scribunt.
b II. SALOMON Davidis filius annis XL.									
	981	1	30	30	23	14	42	146	
	982	2	31	31	24	15	43	147	
	983	3	32	32	25	16	44	148	
c Salomon templum in Hierosolymis ædificare cœpit, consummatumque opus anno octavo. Colligitur autem omne tempus a Moysæ et egressu Israelis ex Ægypto, usque ad præsentem annum, anni CCCCLXXX, ut Regnorum liber tertius testimonio est. A diluvio, usque ad Moysen, anni MCCCCLVII. Ab Adam, usque ad diluvium, an. MMCCXLII. Simul omnes anni MMMCLXIX.	984	4	33	33	26	17	45	149	
	985	5	34	34	27	18	46	150	
	986	6	35	35	28	19	47	151	
	987	7	36	36	29	20	48	152	
	988	8	37	37	30	21	49	153	
d III. AGE LAUS annis XXXVII.									
	989	9	38	1	31	22	50	154	
e XXXI. LAOSTHENES an. XLV. VI. ALBA an. XXXIX. ;									
	990	10	1	2	32	23	1	155	
	991	11	2	3	33	24	2	156	
	992	12	3	4	34	25	3	157	
	993	13	4	5	35	26	4	158	
f IV. LABOTES annis XXXVII.									
	994	14	5	6	1	27	5	159	
	995	15	6	7	2	28	6	160	
g Hebræorum sacerdos Sadoc octavus ad Aaron habetur illustris.	996	16	7	8	3	29	7	161	h Prophetabant Sadoc, Achias Silonites, Samæas.
	997	17	8	9	4	30	8	162.	
	998	18	9	10	5	31	9	163	
	999	19	10	11	6	32	10	164	
	1000	20	11	12	7	33	11	165	
	1001	21	12	13	8	34	12	166	
	1002	22	13	14	9	35	13	167	
	1003	23	14	15	10	36	14	168	Quidam Homerum et Hesiodum his temporibus fuisse asserunt; alii multo ante.
k XX. ARCHIPPUS annis XIX.									
	1004	24	15	16	11	1	15	169	
Carthago secundum nonnullos condita a Didone. Alii suprascriptum tempus vindicant: quod Virgilius non esse verum ostendit, qui Didonem se interfecisse ait.	1005	25	16	17	12	2	16	170	
	1006	26	17	18	13	3	17	171	
	1007	27	18	19	14	4	18	172	
	1008	28	19	20	15	5	19	173	
	1009	29	20	21	16	6	20	174	
	1010	30	21	22	17	7	21	175	
	1011	31	22	23	18	8	22	176	
	1012	32	23	24	19	9	23	177	
	1013	33	24	25	20	10	24	178	

a Ἴωνων ἀποικία, καὶ Ὀμηρος ἱστορεῖται γεγονῶς παρ' Ἑλλήσιν, ὡς τινες. *Synec.* p. 178, D.

b Σολομῶν υἱὸς Δαβὶδ ἔτη μ'. *Idem* p. 181, C.

c Σολομῶν τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις νεῶν οἰκοδομεῖν ἤρξατο, ὃ καὶ συνετέλεσεν ἔτεσιν ὀκτώ. Συνάγεται ὃ πᾶς χρόνος ἀπὸ παρ' Μωϋσέως, καθ' ὃ ἡ ἐξ Αἰγύπτου πορεία γέγονεν, ἐπὶ Σολομῶντα καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς τοῦ ἱεροῦ κατασκευῆς ἔτη χλ' (υπ'). *Chron. pasch.* p. 91, B.

d Κορυνηθίων γ' ἐβασίλευσεν Ἀγέλας ἔτη λζ'. *Synec.* p. 180, A.

e Ἀσσυρίων λα' ἐβασίλευσε Λασθένης ἔτη με'.

Idem p. 159, D.

f Λακεδαιμονίων δ' ἐβασίλευσε Λαδῶτης ἔτη λζ'.

Idem p. 179, A.

g Ἑβραίων ἀρχιερεὺς ἀπ' Ἀαρὼν ἡ' Σαδὼκ (ἐγκωριζέτο). *Chron. pasch.* p. 91, C.

h Προεφῆτευσεν Σαδὼκ, καὶ Ἀχίας ὁ Σιλωνίτης, καὶ Σαρμαλας. *Ibidem.*

i Ὀμηρος καὶ Ἡσίοδος (κατὰ τινες). *Synec.* p. 176, D.

k Ἀθηναίων κ' ἐβασίλευσεν Ἀρχίππος ἔτη εθ'. *Idem* p. 185, A.

	HEBR.	ASSYR.	CORINT.	LACED.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Salomon	Lao-sthenes	Agelaus	Labotes	Archipus	Alba xxi dynastia Tanitarum	
							a I. SMENDIS annis xxvi.	
	1014	34	25	26	21	11	25	1
† Tertio obtinuerunt mare Thraces annis LXXIX.	1015	35	26	27	22	12	26	2
	1016	36	27	28	23	13	27	3
	1017	57	28	29	24	14	28	4
	1018	38	29	30	25	15	29	5
	1019	59	30	31	26	16	30	6
	1020	40	31	32	27	17	31	7

c Post mortem Salomonis seditione orta in Judæa, et regno bifariam diviso, in Samaria decem tribubus regnavit Hieroboam. Roboam autem filius Salomonis regnavit in Hierusalem duabus tribubus sibi subjectis, quæ vocabantur Juda, ob gentis reges, qui ex Judæ stirpe descendebant. Unde et universa gens nomen Judææ sortita est.

	HEBR.	ASSYR.	CORINT.	LACED.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Jud. Roboamus	Israel Hieroboamus	Laosthenes	Agelaus	Labotes	Archipus	Alba xxi dynast. Smendis

Apud Hebræos qui in Samaria erant, et vocabantur Israel, primus regnavit Hieroboam annis viginti duobus.

d III. ROBOAMUS annis xvii.

e I. HIEROBOAMUS annis xxii.

1021	1	1	52	53	23	18	32	8
1022	2	2	53	54	24	19	33	9

f XXI. THERSIPPUS annis xli.

1023	3	3	54	55	30	1	34	10
1024	4	4	55	56	31	2	35	11
1025	5	5	56	57	32	3	36	12

g Susakim rex Ægypti contra Judæos dimicans templum spoliavit.

h IV. PRYMNES annis xxxv.

1026	6	6	37	1	33	4	37	13
1027	7	7	38	2	34	5	38	14
1028	8	8	39	3	35	6	39	15

i VII. EPITUS SILVIUS an. xxvi.

1029	9	9	40	4	36	7	1	16	Al. Silvius Aitius, sive Ægyptus, Albæ superioris regis filius.
(*) 1030	10	10	41	5	37	8	2	17	

a Αιγυπτίων πρώτη και εικοστή δυναστεία βασιλέων Τανιτών ἐπτά. Σμένδις ἔτη κς'. *Euseb. apud Sync. p. 74, C.*

b Τρίτοι ἐθαλασσοκράτησαν Θράκας ἔτη οθ'. *Sync. p. 181, B.*

c Μετά τελευτήν Σολομῶντος, στασιάζαντος τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους, και τῆς βασιλείας αὐτῶν διαιρεθείσης, ἐν Σαμαρείᾳ δέκα φυλῶν ἡγείται τοῦ Ἰσραήλ Ἰεροβοάμ. Ἰούδα δὲ και Βενιαμὴν ἐν Ἱερουσαλήμ βασιλεύει Ῥοβοάμ υἱὸς Σολομῶντος, αἷς ἐπώνυμον Ἰουδαία, διὰ τὸ ἐκ φυλῆς Ἰούδα κρατεῖν τοὺς βασιλεῖς ὄθεν και τὸ πᾶν ἔθνος τῆν τῶν Ἰουδαίων εἰληφεν ἐπώνυμιαν. *Chron. pasch. p. 92, B-C.*

d Ῥοβοάμ βασιλεύει τρίτος τοῦ Ἰούδα ἔτη ιζ'. *Chron. pasch. p. 93, D.*

e Ἰεροβοάμ πρῶτος βασιλεύει ἐπὶ Ἰσραήλ ἔτη κθ'. *Idem p. 92, C.*

f Ἀθρηναίων κα' ἐβασίλευσε Θέρσιππος ἔτη μ'. *Sync. p. 185, A.*

g Σουσακαὶμ βασιλεὺς Αἰγύπτου ἀναβὰς εἰς Ἱερουσαλήμ ἐσύλησε τὸν ναόν. *Chron. pasch. p. 93, D.*

h Κορινθίων δ' ἐβασίλευσε Πρύμνης ἔτη λε'. *Sync. p. 180, D.*

i Λατίνων ζ' ἐβασίλευσεν Ἀγγίσις Σιλοῦτου ἔτη κγ'. *Idem p. 184, D.*

(*) *Lacuna in codice Armeniaco post hunc annum usque ad an. 1100.*

HEBR. ASSTR. CORIN. LACED. ATH. LATIN. ÆG.

Abrahamus Roboam Hieroboam Laodanias Prymnes Dorysthus Therappus Epitus Silvius dyn. Smen-dis

a V. DORYSTHUS annis xxix.

Samus condita, et Smyrna in urbis modum ampliata. Al. Samiorum civitas renovata est. Smyrna, civitas Asiana, habitata est.	1031	11	11	42	6	1	9	3	18
	1032	12	42	43	7	2	10	4	19
	1033	13	13	44	8	3	11	5	20
	1034	14	14	45	9	4	12	6	21

b XXXII. PERTIADES annis xxx.

	1035	15	15	1	10	5	13	7	22
	1036	16	16	2	11	6	14	8	23
	1037	17	17	3	12	7	15	9	24

c Thracæ Bebryciam, quæ nunc Bithynia vocatur, transeuntes a Strymoneo occupaverunt.

d IV. ABIA annis III.

	1038	1	18	4	13	8	16	10	25
	1039	2	19	5	14	9	17	11	26

e II. PSEUSENES an. xli.

	1040	3	20	6	15	10	18	12	1
--	------	---	----	---	----	----	----	----	---

f V. ASA annis xli.

	1041	1	21	7	16	11	19	13	2
* Hebræorum pontifex maximus Abimelech illustris habetur. Prophetabant Achias, Samæas, et is qui fuerat apud altare Samarizæ Jeu, Joel, Azarias, qui et Addo, Ananias.	1042	2	22	8	17	12	20	14	3
	1043	3	1	9	18	13	21	15	4
	1044	4	2	10	19	14	22	16	5

g II. NADABUS annis II.

	1045	5	1	11	20	15	23	17	6
	1046	6	2	12	21	16	24	18	7
	1047	7	3	13	22	17	25	19	8
	1048	8	4	14	23	18	26	20	9
	1049	9	5	15	24	19	27	21	10
	1050	10	6	16	25	20	28	22	11
Principium lxi jubelæ secundum Hebræos.	1051	11	7	17	26	21	29	23	12
	1052	12	8	18	27	22	30	24	13
	1053	13	9	19	28	23	31	25	14
	1054	14	10	20	29	24	32	26	15

i III. BAASA annis xxiv.

	1045	5	1	11	20	15	23	17	6
	1046	6	2	12	21	16	24	18	7
	1047	7	3	13	22	17	25	19	8
	1048	8	4	14	23	18	26	20	9
	1049	9	5	15	24	19	27	21	10
	1050	10	6	16	25	20	28	22	11
	1051	11	7	17	26	21	29	23	12
	1052	12	8	18	27	22	30	24	13
	1053	13	9	19	28	23	31	25	14
	1054	14	10	20	29	24	32	26	15

k Quarto Thracæ mare occupaverunt.

l VIII. CAPYS superioris regis filius annis xxviii.

	1055	15	11	21	30	25	33	1	16
	1056	16	12	22	31	26	34	2	17

a Λακεδαιμονίων ε' εβασίλευσεν Δόρυσθος ἔτη κβ'. *Sync. p. 179, A.*
 b Ἀσσυρίων λβ' εβασίλευσεν Περτιάδης ἔτη λ'. *Idem p. 159, D.*
 c Θρᾶκες ἀπὸ Στρώμονος διαδάντες, κατέσχον τὴν νῦν Βιθυνίαν, τότε δὲ Βεβρυκίαν, καλουμένην. *Idem p. 181, B.*
 d Ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰούδα τέταρτος Ἀθιοῦδ ἔτη γ'. *Chron. pa:ch. p. 94, B.*
 e Αἰγυπτίων β' Ψουσένης ἔτη μα'. *Euseb. apud Sync. p. 74, D.*
 f Ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰούδα πέμπτος Ἄσα ἔτη μα'

Chron. pasch. p. 94, 95.
 g Δεύτερος εβασίλευσεν τοῦ Ἰσραὴλ Ναδάβ ἔτη β'. *Idem p. 94, A.*
 h Ἐβραίων ἀρχιερεὺς Ἀβιμελὲξ ἐγνωρίζετο. Προεφήτευσον δὲ Ἀχίας, Σαμαίας, καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ ἐν Σαμαρείᾳ θυσιαστηρίου Ἰηοῦ, Ἰωήλ, Ἀζαρίας, ὃς καὶ Ἰωδὴ, Ἀνανία. *Sync. p. 186, D.*
 i Τρίτος εβασίλευσεν τοῦ Ἰσραὴλ Βασσά ἔτη κδ'. *Chron. pasch. p. 94, C.*
 k Θρᾶκες ἐθαλασσοκράτου. *Sync. p. 181, B.*
 l Λατίνων εβασίλευσε Κάππος Σιλοῦτος ἔτη κη'. *Idem p. 184, D.*

HEBR.	ASSTR.	CORIN.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆG.		
Abrahamus	Jud. Asa	Isr. Baasa	Peritiades	Prymnes	Doristhus	Thersippus	Capys	xxi. dyn. Pseusennes

1057	17	13	23	32	27	35	3	18
1058	18	14	24	33	28	36	4	19
1059	19	15	25	34	29	37	5	20

a VI. AGESILAUS annis XLIV.

1060	20	16	26	35	1	38	6	21
------	----	----	----	----	---	----	---	----

b V. BACCHIS, annis xxxv, a quo reges Bacchiadæ cognominati.

1061	21	17	27	1	2	39	7	22
1062	22	18	28	2	3	40	8	25
1063	23	19	29	3	4	41	9	24

c XXII. PHORBAS
an. xxxi.

1064	24	20	30	4	5	1	10	25
------	----	----	----	---	---	---	----	----

d XXXIII. OPHRATÆUS annis xx.

1065	25	21	1	5	6	2	11	26
1066	26	22	2	6	7	3	12	27
1067	27	23	3	7	8	4	13	28
1068	28	24	4	8	9	5	14	29

e IV. ELA annis ii.

1069	29	1	5	9	10	6	15	30
1070	30	2	6	10	11	7	16	31

f V. AMRI annis xii.

1071	31	1	7	11	12	8	17	32
1072	32	2	8	12	13	9	18	33
1073	33	3	9	13	14	10	19	34
1074	34	4	10	14	15	11	20	35
1075	35	5	11	15	16	12	21	36
1076	36	6	12	16	17	13	22	37
1077	37	7	13	17	18	14	23	38
1078	38	8	14	18	19	15	24	39
1079	39	9	15	19	20	16	25	40
1080	40	10	16	20	21	17	26	41

g III. NEΦHERCHERES

1081	41	11	17	21	22	18	27	1	annis iv
------	----	----	----	----	----	----	----	---	----------

h VI. JOSAPHAT annis xxv.

1082	1	12	18	22	23	19	28	2
------	---	----	----	----	----	----	----	---

i VI. ACHAB annis xxii

IX. CARPENTUS SILVIUS superioris regis Capyo filius annis xiiii.

1083	2	1	19	23	24	20	1	3
------	---	---	----	----	----	----	---	---

a Λακεδαιμονίων ζ' ἐβασίλευσεν Ἀγησίλαος ἔτη μδ'. *Sync. p. 185, C.*

b Κορινθίων ε' ἐβασίλευσεν Βάκχης ἔτη λε' ἀφ' οὗ οἱ μετὰ τοῦτον βασιλεῖς ἐκλήθησαν Βακχίδαί. *Idem p. 180, C.*

c Ἀθηναίων κθ' ἐβασίλευσεν Φόρβας ἔτη λα'. *Idem p. 185, A.*

d Ἀσσυρίων λγ' ἐβασίλευσεν Ὀφραταῖος ἔτη κ'. *Idem p. 159, D.*

e Τέταρτος ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰσραὴλ Ἡλὰ ἔτη β'.

Chron. pasch. p. 95, D.

f Ἑβραίων τοῦ Ἰσραὴλ ἐβασίλευσε πέμπτος Ἀμβρὶ ἔτη ιθ'. *Idem p. 96, D.*

g Αἰγυπτίων γ' Νεφερχερῆς ἔτη θ'. *Euseb. apud Sync. p. 74, C.*

h Ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰούδα ἔκτος Ἰωσαφάτ ἔτη κε'. *Chron. pasch. p. 96, A.*

i Ἐκτος Ἀχαάβ ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰσραὴλ ἔτη κθ'. *Idem p. 97, B.*

	HEBR. Jud. Israel.	ASSYR.	CORIN.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆG.
Abrahamus	Josa- phat.	Achab	Ophra- tæus	Bac- chis	Agesi- laus	Phor- bas	Car- pentus dyn. Nepher- cheres
1084	3	2	20	24	25	21	2 4

XXXIV. OPHRATANES annis L. a IV. AMENOPHIS annis IX.

1085	4	3	1	25	26	22	3	1	
1086	5	4	2	26	27	23	4	2	
δ Apud Hebræos propheta- bant Abdias, Jeu, Ozias, Michæas : pseudoprophetæ vero erant Sedechias, Eli- zer.	1087	6	5	3	27	28	24	5	3
1088	7	6	4	28	29	25	6	4	
1089	8	7	5	29	30	26	7	5	
1090	9	8	6	30	31	27	8	6	
1091	10	9	7	31	32	28	9	7	
1092	11	10	8	32	33	29	10	8	
1093	12	11	9	33	34	30	11	9	

c V. OSOCHOR annis vi.

1094	15	12	10	34	35	31	12	1
------	----	----	----	----	----	----	----	---

d XXIII. NEGACLES annis xxx.

1095	14	13	11	35	36	1	13	2
------	----	----	----	----	----	---	----	---

e X. TIBERINUS SILVIUS an. viii.

f VI. AGELAS annis xxx.

1096	15	14	12	1	37	2	1	3
1097	16	15	13	2	38	3	2	4
1098	17	16	14	3	39	4	3	5
g Quarti mare ob- tinuerunt Rhodii an- nis xxiii.	1099	18	17	15	4	40	5	6

Latinorum decimus:
Tiberinus Silvius Car-
penti filius annis viii.
Ab hoc fluvius appel-
latus est Tiberis, qui
prius Albula diceba-
tur.

h VI. PSINACHES annis ix

i Prophetabant Elias et Elisæus.	1100	19	18	16	5	41	6	5	1
1101	20	19	17	6	42	7	6	2	
1102	21	20	18	7	43	8	7	3	
1103	22	21	19	8	44	9	8	4	

k VII. ARCHELAUS an. lx.

XI. AGRIPPA SILVIUS an. xli.

1104	23	22	20	9	1	10	1	5
------	----	----	----	---	---	----	---	---

Latinorum undecimus Agrippa Silvius Agrippæ Tiberini filius annis xl. In Latina historia hæc ad verbum scripta reperimus : Agrippa apud Latinos regnante, Homerus poeta in Græcia claruit, ut testatur Apollodorus grammaticus, et Euphorbius historicus, ante urbem Romam conditam annis cxxiv et, ut ait Cornelius Nepos, ante olympiadem primam annis c.

a Αιγυπτίων δ' Ἀμενωφίς ἔτη θ'. Euseb. apud Sync. p. 74, C.

b Προεφήτευσεν Ἀβδίου, Ἰηοῦ, Ὀζιήλ, Μιχαίας· ψευδοπροφήται Σεδηκίας καὶ Ἐλιέζερ. Chron. pasch. p. 96, A-B.

c Αιγυπτίων ε' Ὄσοχώρ ἔτη ζ'. Euseb. apud Sync. p. 74, D.

d Ἀθηναίων κγ' ἐβασίλευσεν Μεγακλῆς ἔτη κη'. Sync. p. 185, B.

e Λατίνων ι' ἐβασίλευσε Τιβέριος ἔτη η', ἀφ' οὗ ποταμὸς Τίβερος προσηγορεύθη, ὁ πρὶν Ἀλάς κα-

λούμενος. Idem p. 184, 185.

f Κορινθίων ζ' ἐβασίλευσεν Ἀγέλας ἔτη λ'. Idem p. 179, C.

g Τέταρτοι ἐθαλασσοκράτησαν Ῥόδιοι ἔτη κγ'. Idem p. 181, B.

h Αιγυπτίων ζ' Ψινάχης ἔτη θ'. Euseb. apud Sync. p. 74, D.

i Ἐλισσαῖος μετὰ Ἡλίεζ προφήτης ἐγνωρίζετο. Idem p. 191, B.

k Λακεδαιμονίων ζ' ἐβασίλευσεν Ἀρχέλαος ἔτη ζ'. Idem p. 185, C.

	HEBR.	ASSYR.	CORIN.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆG.		
	Abrahamus	Josaphat	Isr. Ochozias	Ophra-tanes	Agelas	Arche-laos	Mega-cles	Agripa Silvius	xxi dyn. Psinaches
a VII. OCHOZIAS annis II.									
	1105	24	1	21	10	2	11	2	6
	1106	25	2	22	11	3	12	3	7
b VII. JORAMUS annis VIII.									
c VIII. JORAMUS annis XII.									
	1107	1	1	23	12	4	13	4	8
	1108	2	2	24	13	5	14	5	9
d VII. PSUSENNES annis XXXV									
	1109	3	3	25	14	6	15	6	1
	1110	4	4	26	15	7	16	7	2
	1111	5	5	27	16	8	17	8	3
	1112	6	6	28	17	9	18	9	4
e Elias rapitur.	1113	7	7	29	18	10	19	10	5
	1114	8	8	30	19	11	20	11	6
f Quinti mare obtinerunt Phryges annis XIV.									
g VIII. OCHOZIAS anno I.									
	1115	1	9	31	20	12	21	12	7
h IX. GOTHOLIA mater annis VII.									
i Jonadab filius Rechab clarus habetur, qui dedit mandatum filiis suis ne hiberent vinum.	1116	1	10	32	21	13	22	13	8
	1117	2	11	33	22	14	23	14	9
	1118	3	12	34	23	15	24	15	10
k IX. JEU annis XXVIII.									
	1119	4	1	35	24	16	25	16	11
	1120	5	2	36	25	17	26	17	12
	1121	6	3	37	26	18	27	18	13
	1122	7	4	38	27	19	28	19	14
l Jeu percussit Achaabi septuaginta liberos, ejusdemque uxorem Hezabelem Sidoniam.									
m X. JOASUS filius Ochozias annis XL.									
	1123	1	5	39	28	20	29	20	15
	1124	2	6	40	29	21	30	21	16
n XXIV. DIOGNETUS annis XXVIII.									
	1125	3	7	41	30	22	1	22	17
o Joiadas apud Hebræos pontifex insignis erat, qui solus post Moysen vixit annis CXXX.									
a Έβδομος έβασίλευσεν του Ίσραήλ Όχοζίας έτη β'. <i>Chron. pasch. p. 98, C.</i>	i Ίωναδάβ υίος Έρηχάβ έγνωρίζετο. <i>Ibidem B.</i>								
b Του Ίούδα ζ' έβασίλευσεν Ίωράμ έτη η'. <i>Idem p. 96, D.</i>	k Του Ίσραήλ θ' Ίηού έβασίλευσεν έτη κη'. <i>Sync. p. 191, B.</i>								
c Όγδοος έβασίλευσε του Ίσραήλ Ίωράμ έτη ιβ'. <i>Idem p. 99, C.</i>	l Ούτος άνείλε τον Όχοζίαν και τους υίους Άχαάβ, και Ίεζάβελ την Σιδωνίαν. <i>Ibidem.</i>								
d Αιγυπτίων ζ'. Ψουσέννης έτη λ'. <i>Euseb. apud Sync. p. 74, D.</i>	m Μετά Γοθολίαν έβασίλευσεν Ίωάς έτη μ'. <i>Chron. pasch. p. 100, C.</i>								
e Ήλιος άνελήφθη. <i>Sync. p. 187, D.</i>	n Άθηναίων κδ' έβασίλευσε Διόγνητος έτη κη'. <i>Sync. p. 185, B.</i>								
f Φρύγες πέμπτου έθλασσοκράτησαν έτη κε'. <i>Idem p. 181, B.</i>	o Ίωδαέ παρ' Έβραίοις άρχιερεύς έγνωρίζετο μόνος μετά Μωυσιά βιώσας έτη ρλ'. <i>Chron. pasch. v. 100, D.</i>								
g Όγδοος Όχοζίας έτος εν. <i>Chron. pasch. p. 98, C.</i>									
h Ή μήτηρ Γοθολία έτη ζ'. <i>Idem p. 99, A.</i>									

	HEBR.	ASSYR.	CORIN.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆG.	
Abrahamus	Judas	Jeu	tanes	mus	laus	gnetus	pa	xxii dyn. Psusen-nes

a VII. EUDEMUS annis xxv.

1126	4	8	42	1	23	2	23	18
1127	5	9	43	2	24	3	24	19
1128	6	10	44	3	25	4	25	20
1129	7	11	45	4	26	5	26	21
δ Apud Hebræos	8	12	46	5	27	6	27	22
Zacharias propheta a rege Joas interficitur.	1131	9	47	6	28	7	28	23
Hic Zacharias Joiadæ filius fuit, qui pro veritate regi resistens occiditur inter templum et altare, sicut Evangelia testantur.	1135	10	48	7	29	8	29	24
Barachizæ autem filius appellatur, quia ob sanctitatem vitæ patris Barachizæ nominati (quod interpretatur benedictus) et hic Benedicti nomen obtinuit.	1133	11	49	8	30	9	30	25
	1134	12	50	9	31	10	31	26

Lycurgus insignis habetur.

c. XXXV. ACRAZAPES annis xlii.

1135	13	17	1	10	32	11	32	27
1136	14	18	2	11	33	12	33	28
1137	15	19	3	12	34	13	34	29
1138	16	20	4	13	35	14	35	30
1139	17	21	5	14	36	15	36	31
1140	18	22	6	15	37	16	37	32
1141	19	23	7	16	38	17	38	33
1142	20	24	8	17	39	18	39	34
1143	21	25	9	18	40	19	40	35

d xxii dynastia Bubastitarum, quorum primus I. SESONCHOSIS annis xxi.

Alter Sesonchosis, cujus pater fuit Serapis (Sync. p. 94, B). Hunc post mortem deum Serapim Ægyptii nominantes colunt, quem et inferum deum fuisse dicunt. Hoc in membranis Ægyptiacis Ptolemæi, quæ dicitur sacra scriptura, invenies.	1144	22	26	10	19	41	20	41	1
---	------	----	----	----	----	----	----	----	---

e XII. AREMULUS SILVIUS an. xix.

1145	23	27	11	20	42	21	42	2
1146	24	28	12	21	43	22	43	3

Aremulus Silvius Agrippæ superioris regis filius præsidium Albanorum inter montes, ubi nunc Roma est, posuit: qui ob impietatem postea fulmine interiiit. Hujus filius fuit Julius proavus Julii Proculi, qui cum Romulo Romam commigrans fundavit gentem Juliam.

f X. JOACHAZUS annis xvii.

1147	25	1	13	22	44	23	3	4
1148	26	2	14	23	45	24	4	5
1149	27	3	15	24	46	25	5	6
1150	28	4	16	25	47	26	6	7

g VIII ARISTOMEDES annis xxxv.

1151	29	5	17	1	48	27	7	8
1152	30	6	18	2	49	28	8	9

h XXV. PHERECLES annis xix.

1153	31	7	19	3	50	1	9	10
1154	32	8	20	4	51	2	0	11
1155	33	9	21	5	52	3	1	12
1156	34	10	22	6	53	4	2	13
1157	35	11	23	7	54	5	3	14

a Κορινθίων ζ' ἐβασίλευσεν Εὐδημος ἔτη κε'. Sync. p. 185, D.

β Παρ' Ἑβραίοις Ζαχαρίας ὁ προφήτης ἀναίρεῖται ὑπ' Ἰωιάς. Idem p. 187, D.

γ Ἀσσυρίων λε' ἐβασίλευσεν Ἀκραγάνης ἔτη μθ'. Idem p. 160, A.

δ Εἰκοστῇ δευτέρᾳ δυναστείᾳ Βουβασιτιῶν βασιλέων τριῶν, (ὧν) α' Ξεσάγγωσις ἔτη κα'. Euseb. apud Sync. p. 74, D.

e Λατίνων ιθ' ἐβασίλευσεν Ἀρέμυλος Σιλοῦτος ἔτη ιθ'. Οὗτος ἐκτραυνώθη διὰ πολλὴν ἀσεβείαν. Sync. p. 185, A.

ζ Δέκατος Ἑβραίων ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰσραὴλ Ἰωαχὰς ἔτη ιζ'. Chron. pasch. p. 103, A.

γ Κορινθίων ἐβασίλευσεν Ἀριστομήδης ἔτη λε'. Sync. p. 180, A.

h Ἀθηναίων ἐβασίλευσε κε' Φερεκλῆς ἔτη ιθ'. Idem p. 185, B.

(1) Variant codd. nempe xxxiv, xxxii, xxii. Sed dicendum xxiv, patet ex anno Abrahami 1174.

	HEBR.	ASSYR.	CORIN.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆG.	
Abram- hamus	Jud. Joasus	Isr. Joa- chazus	Acra- zapes	Aristo- medes	Arche- laus	Phere- cles	Are- mulus	xxii dyn, Seson- chosis
4158	36	42	24	8	55	6	14	15
4159	37	43	25	9	56	7	15	16
4160	38	44	26	10	57	8	16	17
4161	39	45	27	11	58	9	17	18
4162	40	46	28	12	59	10	18	19

a Elisæus propheta moritur.

b XI. AMASIAS annis xxix.

4163	1	17	29	13	60	11	19	20
------	---	----	----	----	----	----	----	----

c XI. JOASUS annis xvi. XIII. AVENTINUS Silvius an. xxxvii.

d VIII. TELECLUS annis xl.

4164	2	1	30	14	1	12	1	21
------	---	---	----	----	---	----	---	----

e II. OSORTHON annis xv.

4165	3	2	31	15	2	13	2	1
4166	4	3	32	16	3	14	3	2
(1)4167	5	4	33	17	4	15	4	3
4168	6	5	34	18	5	16	5	4
4169	7	6	35	19	6	17	6	5
4170	8	7	36	20	7	18	7	6
4171	9	8	37	21	8	19	8	7

Carthaginem hac ætate quidam conditam putant. Alii multo ante, ut supra memoravimus.

f XXVI. ARIPHRON annis xx.

Septimi Phœnices mare obtinuerunt.

4172	10	9	38	22	9	1	9	8
4173	11	10	39	23	10	2	10	9
4174	12	11	40	24	11	3	11	10
4175	13	12	41	25	12	4	12	11
4176	14	13	42	26	13	5	13	12

Sub Ariphronē Assyriorum regnum destructum, et Sardanapallus, ut nonnulli scriptitant.

g XXXVI. THONUS CONCOLERUS, qui vocatur Græco Sardanapallus, annis xx.

4177	15	14	1	27	14	6	14	13
4178	16	15	2	28	15	7	15	14
4179	17	16	3	29	16	8	16	15

h XII. HIEROBOAMUS annis xli.

i III. TACELOTUIS an. xiii.

4180	18	1	4	30	17	9	17	1
4181	19	2	5	31	18	10	18	2
4182	20	3	6	32	19	11	19	3
4183	21	4	7	33	20	12	20	4
4184	22	5	8	34	21	13	21	5

k Sardanapallus eodem tempore Tarsum atque Anchialem condidit, et habitari fecit; et in prælio victus ab Arbace Medorum rege, semet incendio concremavit.

a 'Ελισαίος ὁ προφήτης ἐτελεύτησεν ἔτη λζ' τοῦ 'Ιωᾶς. Sync. p. 187, D.

b 'Εβασίλευσεν τῆς 'Ιουδαίας 'Αμεσσίας ἔτη κθ'. Chron. pasch. p. 101, D.

c 'Εβασίλευσεν τοῦ 'Ισραὴλ 'Ιωᾶς ἔτη ις'. Idem p. 104, D.

d Λακεδαιμονίων ἡ' ἐβασίλευσε Τήλεκλος ἔτη μ'. Sync. p. 185, C.

e Αἰγυπτίων β' ἐβασίλευσεν 'Οσωρθὼν ἔτη ιε'. Euseb. apud Sync. p. 74, D.

f 'Αθηναίων κς' ἐβασίλευσεν 'Αρίφρων ἔτη κ'.

(1) Lacuna in cod. Arm. usque ad an. 1221.

Κατὰ τοῦτον 'Αρίφρονα ἡ τῶν 'Ασσυρίων κἀτελύθη ἀρχή, ὡς πάντες συμφωνοῦσι. Sync. p. 185, B.

g 'Ασσυρίων λς' ἐβασίλευσε Θῶνος ὁ λεγόμενος Κογκόλερος, 'Ελληνιστὶ Σαρδανάπαλλος, ἔτη κ'. Idem p. 165, B.

h Αἰγυπτίων γ' ἐβασίλευσε Τακέλλωθις ἔτη ιγ'. Eusebius apud Sync. p. 74, D.

i Τοῦ 'Ισραὴλ ιθ' ἐβασίλευσε 'Ιεροβοάμ ἔτη μα'. Chron. pasch. p. 105, D.

k Σαρδανάπαλλος Ταροὺν ᾤκησε καὶ 'Αγχιᾶλην τὰς πόλεις ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. Sync. p. 165, C.

HEBR.	ASSYR.	CORIN.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆGYPT.	
Abrahamus	Jud. Amasias	Isr. Hieroboamus	Thon-Conco-lerus	Aristo-medes	Tele-clus	Ari-phron	Aven-tinus
1185	23	6	9	35	22	14	22

xxii dyn. Tace-lothis

a IX AGEMON annis xvi.

1186	24	7	10	1	25	15	23	7
1187	25	8	11	2	24	16	24	8
1188	26	9	12	3	25	17	25	9
1189	27	10	13	4	26	18	26	10
1190	28	11	14	5	27	19	27	11
1191	29	12	15	6	28	20	28	12

b XII. AZARIAS, qui et Ozias, annis lii.

1192	1	13	16	7	29	1	29	13
------	---	----	----	---	----	---	----	----

c XXVII. THESPJEUS annis xxvii.

d xxiiii dynastia. I. PETUBAS annis xxvi.

1193	2	14	17	8	30	2	30	1
1194	3	15	18	9	31	3	31	2
1195	4	16	19	10	32	4	32	3
1196	5	17	20	11	33	5	33	4

Lycurgus Lacedæmoniiis jura componit.

Thespico Aripbronis filio Athenis regnante, Assyriorum imperium deletum est.

Usque ad id tempus fuisse reges Assyriorum historia refert. Et sunt simul anni mxcvii. Omnes autem anni regni Assyriorum a primo anno Nini supputantur mcccxi.

Arbaces Medus, Assyriorum imperio destructo, regnum in Medos transtulit : et interim sine principibus res agebatur, usque ad Dejoecem, qui et Assyriorum regnavit, regem Medorum. In medio autem tempore Chaldæi proprie prævalebant : quorum separatæ quædam regum successiones feruntur. Reliquæ autem gentes propriis regibus utebantur.

Alter. Temporibus istis Assyrii sine auctore [rectore] fuerunt, quia Arbaces Medus, deposito regno eorum, ad suum reversus est. Postea autem Dejoces Medorum regnum ipsis conjunxit ; magis autem Assyrios ad suum regnum recepit. Sed interim actus proprie feruntur Assyriorum, et quod reges interim levaverunt.

Abrahamus	HEBR.	ASSYR.	CORINT.	LACED.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.
Azarias	Jud. Hieroboamus	Isr. Hieroboamus	Agemon	Tele-clus	Thes-pieus	Aven-tinus	xxiiii dynastia Petubas
1197	6	18	12	34	6	34	5
1198	7	19	13	35	7	35	6
1199	8	20	14	36	8	36	7
1200	9	21	15	37	9	37	8

e XIV. PROCAS SILVIUS an. xxi.

Aventinus Aremuli superioris regis major filius in eo monte, qui nunc pars Urbis est, mortuus ac sepultus æternum loco vocabulum dedit.

[Phidon apud Argivos mensuras et pondera primus invenit [al. instituit].

1201	10	22	16	38	10	1	9
1202	11	23	1	39	11	2	10
1203	12	24	2	40	12	3	11

g X. ALEXANDER annis xxv.

a Κορινθίων έβασίλευσε 'Αγήμων έτη ις'. Sync. p. 180, A.

b Του 'Ιούδα ιθ. έβασίλευσεν 'Αζαριας έτη νδ'. Chron. pasch. p. 103, B.

c 'Αθηναίων κζ' έβασίλευσε Θεσπιεύς έτη κζ'. Sync. p. 195, C.

a. Εικοστή τρίτη δυναστεία Ταντιών τριών α' Πε-

τουβάσττης έτη κε'. Euseb. apud Sync. p. 75, A.

e Λατίνων ιδ' έβασίλευσε Προκάς Σιλίουός έτη κα'. Sync. p. 192, A.

f Φειδών 'Αργους κρατών, μέτρα καί σταθμια πρώτος έφεύρεν. Idem p. 198, C.

g Κορινθίων έβασίλευσεν 'Αλέξανδρος έτη κε'. Idem p. 180, B.

	HEBR.	JUD.	ISRAEL.	CARANUS	ALEXANDER	ALCAMES	THEOPHILUS	PROCAS	XXIII DYN.	
	Abraham	Judas	Israhel	Caranus	Alexander	Alcames	Theophilus	Procas	xxiii dyn.	
	1204	15	25	1	3	4	13	4	12	<i>c</i> Templum Junonis incensum.
	1205	14	26	2	4	2	14	5	13	
	1206	15	27	3	5	3	15	6	14	
	1207	16	28	4	6	4	16	7	15	
<i>e</i> Prophetabant apud Hebræos Osee, Amos, Isaias, Jonas.	1208	17	29	5	7	5	17	8	16	<i>d</i> Hesiodus insignis habetur, ut vult Porphyrius.
	1209	18	30	6	8	6	18	9	17	Triremis prima navigavit Corintho.
	1210	19	31	7	9	7	19	10	18	
	1211	20	32	8	10	8	20	11	19	
	1212	21	33	9	11	9	21	12	20	
	1213	22	34	10	12	10	22	13	21	
	1214	23	35	11	13	11	23	14	22	
	1215	24	36	12	14	12	24	15	23	
	1216	25	37	13	15	13	25	16	24	
	1217	26	38	14	16	14	26	17	25	Ægyptii regem suum Osorthonem Herculem cognominaverunt.
	1218	27	39	15	17	15	27	18	26	

f XXVIII. AGAMESTOR

annis xi. g II. OSORTHON annis ix.

1219	28	40	16	18	16	1	19	1
1220	29	41	17	19	17	2	20	2

Numitor Procæ superioris regis major filius a fratre Amulio regno pulsus in agro suo vixit. Filia ejus adimendi partus gratia virgo Vestalis lecta; quæ cum septimo patris annis edidisset infantes, juxta legem in terram viva defossa est. Verum parvulos prope ripam Tiberis expositos Faustulus regii pastor armenti ad Accam Laurentiam uxorem suam detulit, quæ propter pulchritudinem et rapacitatem corporis quæstusosi lupa a vicinis appellabatur. Unde ad nostram usque memoriam meretricum cellula lupanaria dicuntur. Pueri vero cum adolevisset, collecta latronum et pastorum manu, interfecto apud Albam Amulio, avum Nuntitorem in regnum restituerunt.

h Hebræorum Israel xiii. Zacharias mensibus sex. Post quem xiv Sellum mense uno. Hic annus consumitur per diversos.

i XV MANAEMUS annis xi. r

1221	50	1	18	20	18	3	21	3
------	----	---	----	----	----	---	----	---

l XV. AMULIUS SILVIUS annis xliii.

<i>k</i> Lycurgi leges in Lacedæmone, juxta sententiam Apollodori, hac ætate susceptæ. Alii autem antea.	1222	31	2	19	21	19	4	1	4
	1223	32	3	20	22	20	5	2	5
	1224	33	4	21	23	21	6	3	6
	1225	34	5	22	24	22	7	4	7
	1226	35	6	23	25	23	8	5	8

a Μακεδόνων α' έβασίλευσε Κάρανος έτη κη'. *Sync.* p. 198, C.

b Λακεδαιμονίων θ' έβασίλευσεν Άλκαμένης έτη λζ'. *Idem* p. 185, C.

c Ό τής Ήρας νεώς ένεπρήσθη. *Idem* p. 247, D.

d Ήσιδος έγνωρίζετο. *Idem* p. 175, B.

e Προεφήτεον Όσητ, Άμώς και Ίωνας. *Chron. pasch.* p. 102, D.

f Αιγυπτίων β' Όσωρθών έτη θ', δν Ήρακλέα Αιγύπτιοι εκάλεσαν *Euseb. apud Sync.* p. 75, A.

g Άθηναίων κη' έβασίλευσεν Άγαμήστωρ έτη κ'. *Sync.* p. 195, C.

h Τοϋ Ίσραήλ έβασίλευσεν ιγ Ζαχαρίας μήνας σ'. Μεθ' δν ιδ' Σιλουμ ήμέρας λ'. *Idem* p. 202, C.

i Τοϋ Ίσραήλ ιε' έβασίλευσε Μαναημ έτη ια'. Τα δε πολλά των αντιγράφων έτη ι' έχουσιν. *Ibidem.*

k Άπολλόδωρος Λυκούργου νόμιμα εν τῷ η' (ιη') Άλκαμένους. *Idem* p. 185, D.

l Λατινών ιε' έβασίλευσεν Άμουλος Σιλουός έτη μγ'. *Idem* p. 192, A.

HEBR.		MACED. CORIN. LACED. ATH. LATIN. ÆGYPT.						
Ahra- namus	Jud. Azar- ias	Isr. Manae- mus	Cara- nus	Tele- stes	Alca- menes	Agas- mestor	Amu- lius	xxiv dyn. Osor- thon

a XI. TELESTES annis xii

1227	36	7	24	1	24	9	6	9
------	----	---	----	---	----	---	---	---

b III. PSAMMES annis x.

1228	37	8	25	2	25	10	7	1
1229	38	9	26	3	26	11	8	2
1230	39	10	27	4	27	12	9	3
1231	40	11	28	5	28	13	10	4

c Phua rex Assyriorum adversus Samaritiam ascendit : traditis autem sibi a Manaemo Israelis rege mille argenti talentis, discessit.

d XVI. PHACEE annis x.

e II. COENUS annis xii.

1232	41	1	1	6	29	14	11	5
1233	42	2	2	7	30	15	12	6
1234	43	3	3	8	31	16	13	7
1235	44	4	4	9	32	17	14	8
1236	45	5	5	10	33	18	15	9
1237	46	6	6	11	34	19	16	10

Ægyptii octavi potestatem maris tenuerunt annis xxx (1).

f xxiv. dynastia

I. BOCCHORIS annis xxiv sub quo et agnus locutus est.

1238	47	7	7	12	35	20	17	1
------	----	---	---	----	----	----	----	---

g XII AUTOMENES an i.

h XXIX. ÆSCHYLUS Agamestoris superioris regis filius annis xxiii.

1239	48	8	8	1	36	1	18	2
------	----	---	---	---	----	---	----	---

i Lacedæmoniorum reges defecerunt. Corinthiorum reges defecerunt, Post hos Corinthi annui pnytaes constituti sunt.

1. OLYMPIAS

HEBR.		LYD. MACED. LACED. ATH. LATIN. ÆGYPT.						
Ahra- hamus	Jud. Azar- ias	Isr. Phacee	Lyd. Ardy- sus	MACED. Coenus	LACED. Alca- menes	ATH. Agas- mestor	LATIN. Amu- lius	ÆGYPT. dyn. Boc- choris

k Lydorum primus rex Ardysus filius Alyattæ.

1240	49	9	1	9	37	2	19	3
------	----	---	---	---	----	---	----	---

l. ARDYSUS annis xxxv.

Bocchoris Ægyptiis jura constituit.

l A captivitate Trojæ usque ad olympiadem primam anni ccccv. Secundo anno Æschyli Atheniensium judicis prima olympias acta, qui erat agon gymnicus, in quo Coræbus Eliensis victor exstitit. Elfi agunt quinquennale certamen quatuor annis in medio expletis, in quibus principes annui constituuntur quatuor : quam olympiadem Iphitus filius Praxonidis, sive Æmonis, primus constituit.

a Κορινθίων Τελεστής ἔτη ιδ'. *Sync.* p. 180, B.

b Αἰγυπτίων γ' ἐδασίλευσε Ψαμμοῦς ἔτη δέκα, *Euseb. apud Sync.* p. 75, A.

c Φοῦλ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐπιβὰς τῇ Σαμαρείᾳ, λαβὼν παρά Μαναήμ τοῦ βασιλέως Ἰσραὴλ ἄ τάλαντα ἀργυρίου, ἀνεχώρησεν. *Chron. pasch.* p. 106, 107.

d Τοῦ Ἰσραὴλ ις' ἐδασίλευσε Φακεσίας υἱὸς Μαναήμ ἔτη ι'. *Sync.* p. 202, B.

e Μακεδόνων β' ἐδασίλευσεν Κοῖνός ἔτη ιδ'. *Idem* p. 198, D.

f Εἰκοστὴ τετάρτη δυναστεία Βόχχωρις Σαίτης ἔτη μγ' ἐφ' οὗ ἀρνίον ἐφθέγγατο. *Euseb. apud Sync.* p. 75, B.

g Κορινθίων Ἀυτομενῆς ἔτος ἕν. *Sync.* p. 180, B.

h Ἀθηναίων κθ' ἐδασίλευσεν Αἰσχύλος ἔτη κγ'. *Idem* p. 195, C.

i Οἱ Λακεδαιμονίων βασιλεῖς καὶ οἱ Κορινθίων ἕως τοῦδε τοῦ χρόνου διερχεσαν ἕτεσιν τν'· μεθ' οὗς ἐνιαυσίοι πρωτάνεις, ἐπὶ Αἰσχύλου ἀρχοντος καὶ τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος. *Idem* p. 186, A.

k Λυδῶν βασιλεὺς Ἀρδυσος Ἀλυάττου ἔτη λς'. *Idem* p. 239, D.

l Κόροιβος Ἥλειος ἀνεγράφη στάδιον νικήσας, καὶ κατ' αὐτὸν Ὀλυμπιάς πρώτη ἐτάχθη, ἀφ' ἧς Ἑλῶνης ἀριθμεῖν τι δοκοῦσιν ἀκριβῶς χρονικόν. *Idem* p. 196, C.

(1) Lib. 1, cap. 36, n. 1, diximus, ne apud Hieronymi quidem editiones legi quot annis Ægyptii mare obtinuerint. Nunc mihi codices Vaticanani annos xxx exhibent.

a Ab hoc tempore Græca de temporibus historia vera creditur : nam ante hoc, ut cuique visum est, diversas sententias protulerunt.

b Primum olympiadem Africanus temporibus Joatham regis Hebræorum fuisse scripsit. Nostra quoque supputatio iisdem temporibus eam exhibuit. Scribit autem Africanus, ut verba ejus ponam, in hunc modum : Æschylus Agamestoris filius apud Athenienses obtinuit principatum annis xxiii, qua ætate Joathan regnabat in Hierusalem. Porro et nos in prima olympiade Joathan posuimus.

	OLYMP.	HEBR.		LYD.	MACED.	ATH.	LATIN.	ÆGYP.	
	Abr.	Jud.	Isr.	Ardy-	Cœnus	Æ-	Amu-	xxiv	
		Azarias	Pha- cee	sus		schylus	lius	dyn- Boc- choris	
c Arctinus Milesius versificator florentissimus habetur.	1241	50	10	2	10	3	20	4	
d XVII. PHACEAS annis xx.									
e In Italia Pantostia et Metapontus conditæ.	1242	51	1	3	11	4	21	5	
	1243	52	2	4	12	5	22	6	
g XIII. IOATHAMUS h III. TYRIMMAS annis xvi.									
	2	1244	1	3	5	1	6	23	7
		1245	2	4	6	2	7	24	8
		1246	3	5	7	3	8	25	9
		1247	4	6	8	4	9	26	10
	3	1248	5	7	9	5	10	27	11
		1249	6	8	10	6	11	28	12
		1250	7	9	11	7	12	29	13
		1251	8	10	12	8	13	30	14
		1252	9	11	13	9	14	31	15
	4	1253	10	12	14	10	15	32	16
		1254	11	13	15	11	16	33	17
		1255	12	14	16	12	17	34	18
	5	1256	13	15	17	13	18	35	19
		1257	14	16	18	14	19	36	20
		1258	15	17	19	15	20	37	21
		1259	16	18	20	16	21	38	22

f Hoc tempore Te-
glath Phalassar rex
Assyriorum magnam
partem populi Judæo-
rum in Assyrios trans-
tulit, rege Phæce :
quo tempore Arctinus
Milesius versificator
prope omni metro et
opere clarus habetur.
i Remus et Romu-
lus generantur Martæ
et Iliæ.
Cinætho Lacedæ-
monius poeta, qui
Telegoniam scripsit,
agnoscitur.
Eumelus poeta, co-
gnoscitur, qui Bugo-
niam et Europiam : et
Arctinus, qui Æthio-
pidam composuit et
Iliacam vastationem,
agnoscitur.

n Theræi Cyrenem condiderunt, ex responso Phœbi. Conditor urbis Battus cognomine, cujus proprium nomen Aristoteles [at. Aristæus].

o In Lacedæmone primus Ephorus, quod magistratus nomen est, constituitur. Fuit autem sub regibus Lacedæmoniorum annis cccl.

a Ἐνθεν τὰ τῆς τῶν Ἑλλήνων χρονολογίας ἀκρι-
δοῦς ἀναγραφῆς τετυχεῖται δοκεῖ· ἅπτα πρὸ αὐτῶν
ὡς ἐκάστῳ φίλον ἦν, ἀπεφώνησαντο. *Anonym. Scal.*
apud nos p. 142.

b Τὴν α' ὀλυμπιάδα ὁ Ἀφρικανὸς κατὰ Ἰωαθάμ
Ἑβραίων τοῦ Ἰούδα βασιλέα συναίγει· καὶ ὁ ἡμέτε-
ρος δὲ κανὼν κατὰ τὸν αὐτόν. Γράφει δὲ ὁ Ἀφρικανὸς
ὡς πρὸς λέξιν· Αἰσχύλος ὁ Ἀγαμήτορος ἤρξεν τῶν
Ἀθηναίων ἔτη κγ', ἐφ' οὗ Ἰωαθάμ ἐβασίλευσεν ἐν
Ἱερουσαλήμ· καὶ ὁ ἡμέτερος κανὼν, λέγει, ἐπὶ τῆς
πρώτης ὀλυμπιάδος τὸν Ἰωαθάμ βασιλέα Ἰούδα συν-
εἰληφεν. *Chron. pasch. p. 104, B C. Conferatur Syn-
cellus p. 197, C, qui Africanum a primo Achazi
anno initium olympiadum duxisse affirmat.*

c Ἀρκτίνοσ Μιλήσιος ἐποποιὸς ἔχημαζεν. *Idem*
v. 212, C.

d Τοῦ Ἰσραὴλ ἰζ' ἐβασίλευσε Φακεὲ υἱὸς Ῥωμε-
ζίου ἔτη κ'. *Chron. pasch. p. 107, B.*

e Ἐν Ἰταλίᾳ Πανδοσία καὶ Μεταπόντος πόλεις
ἐκτίσθησαν. *Sync. p. 212, C.*

f Ἐν ταῖς ἡμέραις Φακεὲ ἀνέβη Θεγλάθ Φανασσάρ
βασιλεὺς Ἀσσυρίων, καὶ τοῦ λαοῦ πλεῖστον ἀπέκι-
σεν εἰς Ἀσσυρίους. *Chron. pasch. p. 107, C, et Sync.*
p. 202, D.

g Ἰωαθάμ ἐβασίλευσεν ἐν Ἱερουσαλήμ. *Chron.*
pasch. p. 104, B.

h Μακεδόνων γ' ἐβασίλευσεν Τύρμας ἔτη με'. *Sync.*
p. 212, D.

i Ῥώμος καὶ Ῥωμύλος ἐγεννήθησαν Ἄρει καὶ
Ἰλῖᾳ. *Idem p. 192, A.*

k Προεφήτεον Ἡσαίας, Ὡσηὲ, Ἰωήλ, Ὀδηδ, καὶ
Μιχαίας ὁ Μορασθίτης. *Chron. pasch. p. 104, C.*

l Ἡσίοδος ἐγνωρίζετο. *Sync. p. 173, B.*

m Ἀθήνησι πρώτη ἐναυπηγήθη τριήρης ὑπὸ Με-
νοκλέους. *Sync. p. 212, C.*

n Θηραῖοι Κυρήνην ὤκησαν κατὰ χρησμόν· οἰκι-
στῆς δὲ αὐτῆς Βάττος, ὁ καὶ Ἀριστοτέλης. *Sync.*
p. 212, C.

o Ἐν Λακεδαιμονίᾳ πρῶτος ἔφορος κατεστάθη.
Idem p. 185, D.

	OLYMP.	HEBR.			LYD. MACED. ATHEN. LATIN. ÆGYPT.				xxiv. dyn. Bocchoris	
		Abr. Jud. Acha-zus	Isr. Pha-ceas	Ardy-tyrim-sus	Tyrim-mos	Æsi-mides	Amu-lius			
a XIV. ACHAZUS annis xvi.										
In Ponto Trapezus condita.	6	1260 1261	1 2	19 20	21 22	17 18	22 23	39 40	23 24	In Italia Callicum et Lyconia conditæ.
b XVIII. OSEAS annis ix.										
c XXX. ALCMÆON annis ii.										
Nonnulli Romanorum scriptores Romam conditam ferunt.		1262 1263	3 4	1 2	23 24	19 20	1 2	41 42	25 26	

XXXI. CHAROPS annis x.

Athenis principes, qui usque ad mortem suam reipublicæ præerant, desierunt : et in decem annos magistratum consuetudo versa est : regnavitque primus Charops, filius Æschyli, annis x.

ROMÆ CONDITÆ ANNUS I.

7	1264	5	3	25	21	1	43	27
---	------	---	---	----	----	---	----	----

Roma palilibus, qui nunc dies festus est, condita. Remus rutro [*al.* rastro] pastorali a Fabio Romuli duce occisus est (quidam ab ipso Romulo dicunt) ob transmissum saltu vallum. Ob asyli impunitatem magna Romulo multitudo conjungitur.

d I. ROMULUS annis xxxviii.

1265	6	4	26	22	2	1	28
1266	7	5	27	23	3	2	29

Circensibus adornatis Consualibus ludis Sabinæ raptæ anno ab Urbe condita tertio : et una virginum pulcherrima cunctorum acclamatione rapientium Thalasso Romuli duci decernitur. Unde in nuptiarum solemnitatibus Thalasso vulgo clamitant : quod scilicet talis nupta sit, quæ Thalassum habere mereatur.

Mare obtinuerunt Milesii, construxeruntque urbem in Ægypto Naucratem.	8	1267 1268 1269 1270	8 9 10 11	6 7 8 9	28 29 30 31	24 25 26 27	4 5 6 7	3 4 5 6	30 31 32 33	Aradus insula condita.
---	---	------------------------------	--------------------	------------------	----------------------	----------------------	------------------	------------------	----------------------	------------------------

e Prima captivitas Israel. Decem tribus gentis Judææ, quæ vocabantur Israel, et erant in parte Samariæ, victæ a Sennacherib, qui et Salmanassar, rege Chaldæorum, translatae sunt in montes Medorum, regnatumque est in Samaria annis ccl [*al.* ccxl, *Gr.* cclxiii]. Sennacherib rex Chaldæorum ad custodiendam regionem Judæam accolos misit Assyrios : unde Samaritæ nuncupati sunt Syriaca lingua, quod Latina lingua exprimitur *custodes*, æmulatoresque Judææ legis facti sunt.

9	1271 1272 1273	12 13 14		32 33 34	28 29 30	8 9 10	7 8 9	34 35 36	Eumelus Corinthius versificator agnoscitur.
---	----------------------	----------------	--	----------------	----------------	--------------	-------------	----------------	---

Geninenses, Antemnates, Crustumini, Fidenates, Veientes, qui propter Sabinarum raptum bellum moverant, vincuntur a Romulo. Tarpeia clypeis Sabinorum obruta : unde mons Tarpeius, in quo nunc Capitolium. Romani, Tatius Sabinorum rege regnante cum Romulo, a Curibus Quirites appellati.

a 'Ιουδα ἐβασίλευσεν 'Αχάζ ἔτη ις', *Chron. pasch.* p. 109, A.

b 'Ὀσηρὲ ἐβασίλευσεν ἔτη θ'. *Idem* p. 107, D.

c 'Ἀθηναίων λ' ἐβασίλευσεν Ἀλκμαίων ἔτη β'. Ἐπὶ τούτου Ἀθῆνησιν ἡ διὰ βίου κατελύθη ἀρχή, (καὶ) κατεστάθησαν δεκαετείς, ὧν πρῶτος Χίροφ δεκαετής. *Sync.* p. 211, D.

d 'Ρωμαίων πρῶτος ἐβασίλευσε 'Ρωμύλος ἔτη λη'. *Idem* p. 193, A.

e Τούτῳ τῷ ἔτει θ' τῆς βασιλείας Ὀσηρὲ πρώτη αἰχμαλωσία γέγονε τοῦ Ἰσραὴλ τῶν δέκα φυλῶν, βασιλευμένων μὲν ἐν Σαμαρείᾳ, νῦν δὲ μετωπισθεισῶν εἰς ὄρη Μήδων καὶ Χαλδαίων, ἐπιστρατεύσαντος τῆ Σαμαρείᾳ καὶ πολιορκήσαντος αὐτὴν Σαλμανάσαρ τοῦ τῶν Χαλδαίων βασιλέως. Ἐβασίλευθησαν δὲ ἐν Σαμαρείᾳ ἔτεσιν διακοσίσις ἐξήκοντα τρισί. *Chron. pasch.* p. 108, A

	OLYMP.	HEBR.	LYD.	MACED.	ATHEN.	ROM.	ÆGYPT.	
		Abr. Jud. Acha-zus	Ardy- Tyrim- sus	Tyrim- mas	Æsi- mides	Romu- lus	xxiv. dyn. Boc-choris	
<i>a</i> XXXII. ÆSIMIDES annis x.								
R. X.	1274	15	35	31	1	10	37	Lacedæmonii contra Messenios bellum habebant, quod viginti annis agebatur.
<i>b</i> II. ALYATTES annis xiv.								
	1275	16	1	32	2	11	38	<i>c</i> Sibylla Erythræa agnoscitur.
<i>d</i> XIX. EZECHIAS justus annis xxix.								
	10	1276	1	2	33	3	12	39
		1277	2	3	34	4	13	40
		1278	3	4	35	5	14	41
		1279	4	5	36	6	15	42
	11	1280	5	6	37	7	16	43
		1281	6	7	38	8	17	44
								<i>e</i> Midas regnavit in Phrygia.
								<i>f</i> Naxos condita in Sicilia civitas.
								<i>i</i> xxv dynastia.
<i>h</i> IV. PERDICCAS. I. SABACON Æthiops annis xii. annis LI.								
Sabacōn Bocchorim prælio captum vivum exussit, Ægyptoque regnavit.								
Syracusæ in Sicilia conditæ.	1282	7	8	1	9	18	1	
	1283	8	9	2	10	19	2	
								<i>k</i> Romulus primus milites sumpsit ex populo, et nobilissimos centum senes ob ætatem senatores, or similitudinem curæ patres appellavit. Tempa quoque et muros Romanæ urbis exstruxit.
<i>l</i> XXXIII. CLIDICUS annis x.								
R. XX.	12	1284	9	10	3	1	20	3
		1285	10	11	4	2	21	4
Decimi mare obtinuerunt Cares annis LXI.	13	1286	11	12	5	3	22	5
		1287	12	13	6	4	23	6
		1288	13	14	7	5	24	7
<i>m</i> III. MELES annis xii.								
		1289	14	1	8	6	25	8
		1290	15	2	9	7	26	9
								<i>n</i> Sennacherib Assyriorum rex venit adversus Hierosolyma, civitatesque Judæ obsidione cinxit. Sed enim angelus Domini noctu trucidavit hominum centum octoginta quinque millia in castris Assyriorum. Ille præterea nuntio accepto de Tharaco Indiæ rege qui sibi bellum intulisset, Ninivem reversus est.
								<i>a</i> Ἀθηναίων λδ' ἐβασίλευσεν Αἰσιμίδης ἔτη ι'. <i>Sync.</i> p. 211, D.
								<i>b</i> Λυδῶν β' ἐβασίλευσεν Ἀλυάττης ἔτη ιδ'. <i>Idem</i> p. 239, D.
								<i>c</i> Τοῦτῳ τῷ ἔτει Σιδύλλα ἡ Ἐρυθραία ἐν Αἰγύπτῳ ἐγνωρίζετο. <i>Chron. pasch.</i> p. 108.
								<i>d</i> Τοῦ Ἰούδα ιθ' ἐβασίλευσεν Ἐζεχίας ἔτη κθ'. <i>Idem</i> p. 115, A.
								<i>e</i> Μίδας Φρυγῶν ἐβασίλευσεν. <i>Sync.</i> p. 106, B.
								<i>f</i> Ἐν Σικελίᾳ Νάξος ἐκτίσθη. <i>Idem</i> p. 212, C.
								<i>g</i> Προεφήτευσεν Ὡσηὲ καὶ Ἡσαίας. <i>Idem</i> p. 199, B.
								<i>h</i> Μακεδόνων δ' ἐβασίλευσεν Περδίκκας ἔτη να'. <i>Idem</i> p. 212, D.
								<i>i</i> Εἰκοστὴ πέμπτη δυναστεία Αἰθιοπίων βασιλέων τριῶν. Α' Σαββακῶν, δε Βόκχωριν αἰχμάλωτον ἐλὼν ἔκασσε ζῶντα, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη ιδ' <i>Euseb. apud Sync.</i> p. 75, B.
								<i>k</i> Ῥωμύλος πρῶτος ἐκ τοῦ δήμου ἐστράτευσεν ἄνδρας, συγκλητικῶς τε ρ' γέροντας ἐποίησε, καὶ πατρικίους ἐξ αὐτῶν ἐκάλεσε, ναοὺς τε καὶ τεῖχη ἐν Ῥώμῃ ψυχοδόμησε. <i>Sync.</i> p. 195, B.
								<i>l</i> Ἀθηναίων λγ' ἐβασίλευσεν Κλειδίκος ἔτη ι'. <i>Idem</i> p. 211, D.
								<i>m</i> Λυδῶν γ' ἐβασίλευσε Μίλης ἔτη ιδ'. <i>Idem</i> p. 239, D.
								<i>n</i> Τῷ ιδ' ἔτει τῆς βασιλείας Ἐζεχίου ἀνέβη Σεναχηρείμ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐπὶ τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας τὰς ὀχυράς, καὶ ἔλαθεν αὐτάς. Τότε ἄγγελος Κυρίου νυκτὸς διέφθειρε παραδόξως ρπς' χιλιάδας ἀνδρῶν τῆς τῶν Ἀσσυρίων παρεμβολῆς. Καὶ Σεναχηρείμ σὺν τοῖς ὑπολοίποις ἀνέζηυξεν ἀδόξως εἰς τὴν Ἀσσυρίαν, ἀκηχῶς ὅτι ὁ τῶν Αἰθιοπίων βασιλεὺς ἔθωρακὰ ἐρχεται πολεμήσων αὐτόν. <i>Idem</i> p. 200, 201, et <i>Chron. pasch.</i> p. 115, 116.

OLYMP. HEBR. LYD. MACED. ATHEN. ROM. EGYPT.

	Abr.	Jud. Ezechias	Meles	Perdiccas	Clidicus	Romulus	xxv dyn. Sabacon
44	1291	16	3	10	8	27	10
	1292	17	4	11	9	28	11
	1293	18	5	12	10	29	12

a XXIV. HIPPO- NES annis x. b II. SEBICHUS an. xii.

R. XXX.

Catana in Sicilia condita.	45	1294	19	6	13	1	30	1	Messena a Lacedæmoniiis capitur.
		1295	20	7	14	2	31	2	
		1296	21	8	15	3	32	3	
		1297	22	9	16	4	33	4	
Bellum, quod in Thyrea inter Lacedæmonios et Argivos gestum est, hoc tempore fuit.	46	1298	23	10	17	5	34	5	Secundum quosdam Romulus descripsit in decem menses annum prius sine aliqua supputatione confusum.
		1299	24	11	18	6	35	6	
		1300	25	12	19	7	36	7	
d In Sicilia Chersonesus condita est.		1301	26	1	20	8	37	8	
		1302	27	2	21	9	38	9	

c IV CANDAULES annis xvii.

Romulus apud paludem Capreæ nusquam comparuit : et suadente Julio [al. Lucio] Proculo, Quirini nomine apud suos consecratus est. Mortuo Romulo, per quinos dies senatores rempublicam rexerunt ; atque ita unus annus expletus : quod tempus interregnum appellatum est.

e II. NUMA POMPILIUS annis xli.

1303 28 3 22 10 1 10

Numa Pompilius nullum cum finitimis bellum gessit. Hic duos menses anno addidit, Januarium et Februarium, cum ante hoc decem tantum menses apud Romanos fuissent, adeo ut ultimus December diceretur. Capitolium quoque a fundamentis ædificavit, et congiarium dedit asses ligneos, et scorteos [al. corticeos].

f XXXV. LEOCRATES. annis x.

R. XL.

47 1304 29 4 23 1 2 11

g XX. MANASSES annis lv.

h Manasses impius Esaiam interfecit. statuamque suam [gr. Jovis] posuit quinque facies habentem.

1305 1 5 24 2 3 12

i III. TARACUS annis xx.

Hic ab Æthiopia duxit exercitum, atque Sebiconem occidit, ipseque regnavit Ægyptiorum [al. Taracus, Sebico interfecto, Ægyptiis regnavit].

48 1306 2 6 25 3 4 1
1307 3 7 26 4 5 2
1308 4 8 27 5 6 3

Croton, et Parion, et Sybaris conditæ civitates.

a Ἀθηναίων λδ' ἐβασίλευσεν Ἰππομένης ἔτη ε'. *Sync.* p. 214, D.

b Αἰγυπτίων β' Σεύηχος ἔτη ιθ'. *Euseb.* apud *Sync.* p. 75, B.

c Λυδῶν δ' ἐβασίλευσε Κανδαύλης ἔτη ιζ'. *Sync.* p. 259, D.

d Ἐν Σικελίᾳ Χερρόνησος ἐκτίσθη. *Idem* p. 212, C.

e Νουμάς μετὰ Ῥωμύλον βασιλεύσας Ῥώμης· ὁ αὐτὸς τὸ Καπετώλιον ἐκ θεμελίων ψυχοδόμησεν· ὁ αὐτὸς τῷ ἑνιαυτῷ δύο μῆνας προσέθηκεν, τὸν τε ἰανουάριον καὶ φεβρουάριον, δεκαμηνιαίου τοῦ ἑνιαυτοῦ

πρὸ τούτου χρηματίζοντος· ὁ αὐτὸς κογγιάριον ἔδωκεν, ἀσσάρια ξύλινα καὶ σκύτινα καὶ ὀστράκινα. *Idem* p. 214, B, et *Chron. pasch.* p. 417, C.

f Ἀθηναίων λε' ἐβασίλευσεν Λευκράτης ἔτη ι'. *Idem* p. 212, A.

g Τοῦ Ἰούδα κ' ἐβασίλευσεν Μανασσῆς ἔτη νε'. *Idem* p. 213, D.

h Οὗτος ἐν οἴκῳ Κυρίου Διὸς ἄγαλμα τετραπρόσωπον ἔστησεν. *Idem* p. 214, A.

i Αἰγυπτίων γ' ἐβασίλευσε Ταραχὸς ἔτη κ'. *Euseb.* apud *Sync.* p. 75, B.

OLYMP. HEBR. LYD. MACED. ATH. MED. ROM. ÆGYPT.

Abr. Jud. Can- Per- Leocra-Dejo- Numa xxv
Ma- daule diccas tes ces ces Pom- dyn.
nasses pilius Tara-
cus

a I. DEJOCES primus Medis imperat an. LIV.

1509	5	9	28	6	1	7	4
------	---	---	----	---	---	---	---

Dejoces Ecbatanam condidit civitatem.

ii, qui Parthenii vocabantur, Tarentum condiderunt. Tunc et Corinthii Corcyram.

Nicomedia condita, quæ prius Astacus vocabatur (1).

19	1510	6	10	29	7	2	8	5
	1511	7	11	30	8	3	9	6
	1512	8	12	31	9	4	10	7
	1513	9	13	32	10	5	11	8

R. L:

b XXXVI. APSANDER annis x.

20	1514	10	14	33	1	6	12	9
	1515	11	15	34	2	7	13	10
	1516	12	16	35	3	8	14	11
	1517	13	17	36	4	9	15	12

c V. GYGES annis xxxvi.

21	1518	14	1	37	5	10	16	13
	1519	15	2	38	6	11	17	14
	1520	16	3	39	7	12	18	15
	1521	17	4	40	8	13	19	16
	1522	18	5	41	9	14	20	17

Midas, cum apud Phrygas regnaret, sanguine tauri potu extinctus est.

d XXXVII. ERYXIAS an. x.

R. LX.

22	1524	20	7	43	1	16	22	19
	1525	21	8	44	2	17	23	20

Glaucus Chius primus ferri inter se glutinum excogitavit.

e xxvi dynastia
I. AMERES Æthiops
an. xii.

In Sicilia Gela civitas, in Pamphylia Phaselis civitas condita est.

23	1526	22	9	45	3	18	24	1
	1527	23	10	46	4	19	25	2
	1528	24	11	47	5	20	26	3
	1529	25	12	48	6	21	27	4
	1530	26	13	49	7	22	28	5

Hipponax notissimus redditur philosophus.

24	1531	27	14	50	8	23	29	6
	1532	28	15	51	9	24	30	7

f V. ARGÆUS annis xxxviii.

1535	29	16	1	10	25	31	8
------	----	----	---	----	----	----	---

g Athenis annui principes constituti sunt, cessantibus regibus; novemque principes ex nobilibus urbis electi Atheniensibus præfuerunt [al. republicam agentes].

a Μήδων ἑβασίλευσε Διοίτης ἔτη νδ'. Sync. p. 198, A.

"Αμμερις Αἰθιοψ ἔτη ιθ'. Euseb. apud Sync. p. 76, B.

b Ἀθηναίων λς' ἑβασίλευσεν Ἄψανδρος ἔτη ι'. Idem p. 212, A.

f Μακεδόνων ε' ἑβασίλευσεν Ἀργαῖος ἔτη λη'. Sync. p. 213, A.

c Λυδῶν ε' ἑβασίλευσε Γύγης ἔτη λς'. Idem p. 239, D.

g Οἱ Ἀθηναίων βασιλεῖς ἐπαύσαντο. Μετὰ τούτους ἄρχοντες ἐνιαύσιοι εὐρέθησαν ἐξ εὐπατριδῶν ἐννεά τε ἀρχόντων Ἀθήνησιν ἀρχὴ κατεστάθη. Idem p. 212, A, B.

d Ἀθηναίων λζ' ἑβασίλευσεν Ἐρυξίας ἔτη ι'. Idem p. 212, A.

e Ἐκτὴ καὶ εἰκοστὴ δυναστεία Σατῶν βασιλέων θ'.

(1) Imo Astacus condita, quæ postea Nicomedia dicta est. Sic enim Chron. pasch. p. 174 A. Νικομήδης Ἀστάκειαν ἐπιτίσας Νικομήδειαν ἀνόμασεν.

	OLYMP.	HEBR.	LYD.	MACED.	MED.	ROM.	ÆGYPT.	
		Abr. Jud. Manases	Gyges.	Argæus	Dejoces	Numa Pompilius	xxvi. dyn. Ameres	
R. LXX.		1334	30	17	2	26	32	9
		1335	31	18	3	27	33	10
	25	1336	32	19	4	28	34	11
		1337	33	20	5	29	35	12
		1338	34	21	6	30	36	1
		1339	35	22	7	31	37	2
	26	1340	36	23	8	32	38	3
		1341	37	24	9	33	39	4
		1342	38	25	10	34	40	5
Chalcedon condita civitas in Bithynia.		1343	39	26	11	35	41	6

a II. STEPHINATIS annis vii.

b Cyzicus civitas condita est.
Locri in Italia civitas condita.

c III. TULLUS SILVIUS annis xxxii.

R. LXXX. 27, 1344 40 27 12 36 1 7

Tullus Hostilius primus regum Romanorum purpura et fascibus sceptroque aureo usus est : ac deinde cum sua domo fulmine conflagravit. Ipse post longam pacem bella reparavit : Albanos, Veientes, Fidenates vicit : et adjecto monte Cælio Urbem valli ambitu ampliavit.

d III. NECHEPSUS annis vi.

		1345	41	28	13	37	2	1	Nechepsus magicæ artis peritus, cujus scripta medicinalia feruntur.
		1346	42	29	14	38	3	2	
		1347	43	30	15	39	4	3	
Post Caras mare obtinuerunt Lesbii annis lxxviii [al. lxxix].	28	1348	44	31	16	40	5	4	
		1349	45	32	17	41	6	5	
		1350	46	33	18	42	7	6	

e Nudorum exercitatio /iv. NE-primum acta in Lacedæ-CHAUS mone. Al. : Dies festus, an. viii. qui dicitur gymnopædia (4).

g Archilochus, et Simonides, et Aristoxenus musicus, illustres habentur.	29	1351	47	34	19	43	8	1	
		1352	48	35	20	44	9	2	
		1353	49	36	21	45	10	3	

h Sibylla, quæ et Herophila, in Samo insignis habetur.

i VI. ARDYS annis xxxviii.

R. XC.		1354	50	1	22	46	11	4	
		1355	51	2	23	47	12	5	
	30	1356	52	3	24	48	13	6	
		1357	53	4	25	49	14	7	
		1358	54	5	26	50	15	8	

k Zaleucus legum lator apud Locros crebro sermone celebratur.

Byzantium condita.

l Alcmaeon clarus habetur, et Lesches Lesbii, qui parvam Iliada scripsit.

m Cypselus in Corintho tyrannidem exercuit annis xxxviii.

a Αιγυπτίων β' έβασίλευσε Στεφινάτης έτη ζ'. *Euseb. apud Sync. p. 76, B.*

b Κύζικος ήκισθη. *Sync. p. 213.*

c Ρωμαίων έβασίλευσεν Τουλλος Όστίλιος έτη λβ'. Ούτος και Σίλβιος παρά τισι λέγεται τούτόν φασί πρώτον περιβαλέσθαι πορφύραν έν βασιλεύσει Ρωμαίων, και βράβδον κατασχείν· ούτος τής οικίας αύτῷ καταφλεχθείσης σχηπτῶ συγκαυθείς τελευτῆ. *Idem p. 211, B.*

d Αιγυπτίων γ' έβασίλευσε Νεχεψῶς έτη ς'. *Euseb. apud Sync. p. 76, B.*

e Γυμνή παιδεία πρώτων έν Λακεδαιμονία ήχθη. *Sync. p. 113, A.*

f Αιγυπτίων δ' έβασίλευσε Νεχαῶ έτη η'. *Ibidem.*

g Αρχίλοχος και Σιμωνίδης έγνωρίζοντο. *Ibidem.*

h Σιβύλλα Σαμία, ή και Ηροφίλα, έγνωρίζετο. *Idem p. 213, A.*

i Λυδών ς' έβασίλευσεν Άρδυσος έτη λη'. *Idem p. 239, D.*

k Ζάλευκος ό νομοθέτης Λοκρών ήκμαζε. *Idem p. 213, B.*

l Δέσσης Δέσσιος, ό τήν μικράν Ίλιάδα ποιήσας, και Άλκμαίων ήκμαζεν. *Idem p. 213, B.*

m Κύψελος Κορίνθου έτυράνησεν έτη κη'. *Idem p. 213, R.*

(1) Reprehenditur a criticis Hieronymus quod pro γυμνή παιδεία legerit γυμνοπόδια, et scripserit nudipedalia pro nudorum exercitatio.

OLYMP.   HEBR.   LYD.   MACED.   MÆD.   ROM.   ÆGYPT.

Abr.	Jud. Manases	Ardys	Ar-gæus	Dejo-ces	Tullus Sil-vius	xxvi dyn. Psam-meti-chus
1359	55	6	27	51	16	1

a V. PSAMMETICHUS annis XLIV.

1359   55   6   27   51   16   1

b XXI. AMOSUS annis XII.

Amos [seu Amon] secundum LXX Seniorum interpretationem XII annis regnavit : secundum Hebræos annis duobus. Hujus initio Tullus Hostilius Romæ septimum decimum imperii sui gerebat annum.

34	1360	1	7	28	52	17	2	c Istrus civitas condita in Ponto.
	1361	2	8	29	53	18	3	d Acanthus condita, et Stagira [al. et Agira in Asia].
	1362	3	9	30	54	19	4	In Ponto Borysthènes civitas condita est.
								e II. PHRAORTES annis XXIV.
In Sicilia Selinus condita civitas.	1363	4	10	31	1	20	5	
R. C. 32	1364	5	11	32	2	21	6	
g Phalaris apud Agrigentinos tyrannidem exercet.	1365	6	12	33	3	22	7	f Lampsacus condita et Abdera civitates.
	1366	7	13	34	4	23	8	
	1367	8	14	35	5	24	9	
33	1368	9	15	36	6	25	10	
	1369	10	16	37	7	26	11	
h Terpander musicus insignis habetur.	1370	11	17	38	8	27	12	

i VI. PHILIPPUS annis XXXVIII.

1371   12   18   1   9   28   15

k XXII. JOSIAS annis XXXI.

34	1372	1	19	2	10	29	14	
	1373	2	20	3	11	30	15	
R. CX.	1374	3	21	4	12	31	16	
l Hebræorum pontifex maximus Helcias insignis habetur.	1375	4	22	5	13	32	17	

m IV. ANCUS MARCIUS annis XXIII.

35   1376   5   23   6   14   1   18

Ancus Marcius, Numæ ex filia nepos, Aventinum montem et Janiculum Urbi addidit : et supra mare sextodecimo ab Urbe milliario Ostiam condidit civitatem. Ad extremum morbo periit.

1377   6   24   7   15   2   19

n Thales Milesius, Examii filius, primus physicus philosophus agnoscitur : quem aiunt vixisse usque ad quinquagesimam octavam olympiadem.

a Αιγυπτίων ε' έβασίλευσε Ψαμμήτιχος έτη μδ'. Euseb. apud Sync. p. 76, B.

b Τοῦ Ἰούδα κα' έβασίλευσεν Ἀμώς έτη β'· Εὐσέβιος ιδ' έτη λέγει βασιλεύσαι κατά τοὺς Ο'· ψεύδεται δέ. Sync. p. 214, B-C.

c Ἐν Πόντῳ πόλις Ἰστορος έκτίσθη. Ibidem.

d Ἀκανθος καὶ Στάγειρα ἐν Ἑλλάδι έκτίσθησαν. Ibidem p. 215, B.

e Μήδων β' έβασίλευσεν Ἀφραάρτης έτη κδ'. Ibidem p. 212, D.

f Λάμπσακος καὶ Ἀδδηρα έκτίσθησαν. Ibidem.

g Φάλαις Ἀκραγαντίων έτυράνησεν. Ibidem p.

213, B.

h Τέρπανδρος μουσικός έγνωρίζετο. Ibidem.

i Μακεδόνων ζ' έβασίλευσε Φίλιππος έτη λη'. Ibidem p. 238, D.

k Τοῦ Ἰούδα κδ' έβασίλευσεν Ἰωσίας (έτη λα'). Ibidem p. 214, C.

l Χελκίας δ' άρχιτερεὺς ιεράτευσεν. Ibidem p. 214, C.

m Ῥωμαίων έβασίλευσεν Ἄγκος Μάρκιος έτη κγ'. Ibidem p. 237, B.

n Θαλῆς Ἐξαμίου Μιλήσιος πρῶτος φυσικός φιλόσοφος έγνωρίζετο· λέγεται ζῆσαι ὑπὲρ τὰ έκατὸν έτη. Ibidem p. 213, C, et Chron. pasch. p. 143, C.

OLYMP. HEBR. LYD. MACED. MED. ROM. ÆGYPT.

	Abrahamus	Jud. Josias	Ardys	Philip- pus	Phra- ortes	Ancus Marcius	xxvi dyn. Psam- meti- chus
	1378	7	25	8	16	3	20
	1379	8	26	9	17	4	21
36	1380	9	27	10	18	5	22

a Oraculo Dodonæo primum Græcia usa est. [Al. Græci ad Dodonæos miserunt tunc primum inde oracula petentes.]

1381 10 28 11 19 6 23

R. CXX.

b Scythæ usque ad Palestinam penetraverunt.

37

1382 11 29 12 20 7 24
1383 12 30 13 21 8 25
1384 13 31 14 22 9 26
1385 14 32 15 23 10 27

Messena a Lacedæmonum potestate recessit [al. desciscit].

c Myrtæus Atheniensis poeta cognoscitur.

c Hieremias prophetae orsus.

Sinope condita civitas in provincia Ponto.

38

1387 16 34 17 1 12 29
1388 17 35 18 2 13 30
1389 18 36 19 3 14 31
1390 19 37 20 4 15 32
1391 20 38 21 5 16 33

f III. CYAXARES an. xxxii.

h Holda mulier apud Hebræos prophetabat.

i Epidaurus civitas condita, quæ postea vocata est Dyrhachium.

39

1392 21 1 22 6 17 34
1393 22 2 23 7 18 35
1394 23 3 24 8 19 36
1395 24 4 25 9 20 37
1396 25 5 26 10 21 38
1397 26 6 27 11 22 39
1398 27 7 28 12 23 40

g Apud Corinthum Periander tyrannus.

i Lipara condita civitas.

n Prophetabant Sophonias et Hieremias.

R. CXXX.

o Cyaxares adversus Assyrios dimicans Ninum capit atque subvertit.

40

m VII. SADIATTES annis xv.

k Prusias condita civitas in provincia Bithynia.

o Phalaridis Agrigentorum tyrannis destructa.

p Draco legumlator, ut quibusdam videtur, agnoscitur.

q V. TARQUINUS PRISCUS an. xxxvii.

1399 28 8 29 13 1 41

Tarquinius Priscus Capitolium construxit, et Jovi dedicavit. Idem circum Romæ ædificavit, numerum senatorum auxit, Romanos ludos instituit, muros et cloacas ædificavit. Ad extremum ab Anci filiis occisus est regis ejus, cui ipse successerat.

41 1400 29 9 30 14 2 42
1401 30 10 31 15 3 43

a Δωδώνης τῶ μαντικῷ κατὰ τοὺτους Ἕλληνας τοὺς χρόνους ἐχρήσαντο. *Synce. p. 213, B.*

b Σκύθαι τὴν Παλαιστίνην κατέδραμον. *Idem p. 214, C.*

c Μυρταῖος Ἀθηναῖος ποιητῆς ἐγνωρίζετο. *Idem p. 215, C.*

d Βάττος Κυρήνην ἐπέκτισεν. *Ibidem.*

e Ἦρξάτο προφητεύειν Ἱερεμίας. *Idem p. 214, D.*

f Μήδων γ' ἐβασίλευσε Κυαξάρης ἔτη λδ'. *Idem p. 212, D.*

g Κορινθίων Ηερλανδρος ἐτυράννησεν. *Idem p. 215, C.*

h Ὀλδὲ γυνὴ παρ' Ἑβραίοις προσφήτευσεν. *Idem*

p. 214, B

i Λίπαρα ἐκτίσθη. *Idem p. 213, C.*

k Προύσια ἐκτίσθη. *Ibidem.*

l Ἐπίδαμος, ἡ νῦν καλουμένη Δυρράχιον, ἐκτίσθη. *Ibidem.*

m Λυδῶν ζ' ἐβασίλευσε Σαδυάττης ἔτη ιε'. *Idem p. 239, D.*

n Προφητεύουσι Σοφωνίας καὶ Ἱερεμίας. *Chron. pasch. p. 120, D.*

o Φάλαρις τυραννῶν κατελύθη. *Idem p. 213, D.*

p Δράκων κατὰ τινὰς ἐνομοθέτει. *Ibidem.*

q Ῥωμαίων ἐβασίλευσε Τάρκυνιος ἔτη λζ'. *Idem p. 237, B.*

OLYMP. HEBR. LYD. MACED. MED. ROM. ÆGYPT.

	Adra- hamus	Ca(f)- vitas	'Alyat- tes	Aero- pus	Asty- ages	Tarqui- nius	xxvi dyn. Vaph- res
--	----------------	-----------------	----------------	--------------	---------------	-----------------	------------------------------

49	1431	6	25	25	13	33	6	
	1432	7	26	24	14	34	7	a Solis facta defectio,
	1433	8	27	25	15	35	8	cum futuram eam Thales
	1434	9	28	26	16	36	9	ante dixisset.

R. CLXX.

c VIII. ALGETAS annis xxix.

b In Babylone prophetabant Daniel et Ezechiel.

1435	10	29	1	17	37	40	Alyattes et Astyages dimicaverunt.
------	----	----	---	----	----	----	------------------------------------

d VI. SERVIUS TULLIUS annis xxxiv.

50	1436	11	30	2	18	1	11	e Isthmia post Melicer-
	1437	12	31	3	19	2	12	tem, et Pythia, primum
51	1438	13	32	4	20	3	13	acta.
	1439	14	33	5	21	4	14	f Hoc tempore septem
	1440	15	34	6	22	5	15	sapientes appellati.
	1441	16	35	7	23	6	16	g Alyattes et Astyages
	1442	17	36	8	24	7	17	dimicaverunt primo præ-
	1443	18	37	9	25	8	18	lio.

h Duodecimo loco maris imperium tenuerunt Phocenses annis xlv.

Servius ancillæ, sed nobilis, captivæ filius tres montes Urbi addidit, Quirinalem, Esquilinum, Viminalem : fossas circum muros duxit : censum Romanorum civium primus instituit : et ad extremum Tarquinii Superbi generi sui, superioris regis filii, scelere occisus est, qui ei successit.

i Anaximander Milesius physicus agnoscitur philosophus.

k Agon Nemeacus primum ab Argivis actus post eum, qui sub Archemoro fuerat.

R. CLXXX.	52	1444	19	38	10	26	9	19
		1445	20	39	11	27	10	20

l Mortuo Nabuchodonosor Babyloniorum rege, filius suus suscepit imperium Evimerodach, cui successit frater ejus Baltasar, cui Daniel eam scripturam, quæ in pariete apparuerat, interpretatus est, significans imperium Chaldæorum in Medos et Persas transferendum. Hoc tempore liber Daniel scribitur.

Astyages contra Lydos 1446 21 40 12 28 11 21 m Phalaris tyrannidem pugnât.

53	1447	22	41	13	29	12	22	exercet annis xvi.
	1448	23	42	14	30	13	23	n Abaris de Scythia ve-
	1449	24	43	15	31	14	24	nit in Græciam.
	1450	25	44	16	32	15	25	o Eugamon-Cyrenæus,

qui Telegoniam fecit,
p IX. AMOSIS agnoscitur.
an. xlii.

Amosis iste ex septem magis unus fuit, quos nobiles Ægyptii fuisse dicunt.

54	1451	26	45	17	33	16	1
	1452	27	46	18	34	17	2

q Agon gymnicus, quem Panathenæon vocant, actus apud Athenienses tunc primum.

a Θαλής Μιλήσιος εκλειψιν ήλιου σύμπασαν προείπεν. Sync. p. 239, B.

b Προφήτευσον εν Βαβυλώνι Έξεκίηλ και Δανιήλ. Chron. pasch. p. 130, B, C.

c Μακεδόνων η έβασίλευσεν Άλκετας έτη κθ'. Sync. p. 238, D.

d Ρωμαίων ζ' έβασίλευσεν Σερούτος ό και Τουλλος έτη λδ'. Idem p. 237, B.

e Ισθμια και Πύθια πρώτως ήχθη μετά Μελικέρτην. Idem p. 239, A.

f Οι έπτά σοφοί ώνομάσθησαν. Ibidem.

g Άστυάγης Λυδους κατεπολέμει. Ibidem.

h Ιβ' Φωκαείς έθαλασσοκράτησαν έτη μδ'. Ibidem, B.

i Άναξίμανδρος Μιλήσιος φυσικός φιλόσοφος έγνωρίζετο. Ibidem, A.

k Νέμεα πρώτον ήχθη άγών ύπ' Άργείων μετά τον έπ' Άρχεμόρω. Ibidem, A.

l Μετά Ναβουχοδονόσωρ διεδέξατο την Χαλδαίων άρχην ό υιός αυτού Ευείλαδ-Μαροδάχ έτη ζ'. Μετά Ευείλαδ-Μαροδάχ, βασιλεύει Χαλδαίων ό άδελφός αυτού Βαλτάσαρ. Chron. pasch. p. 138, A, B.

m Φάλαρις Άκραγαντίων έτυράνησεν. Sync. p. 213, B.

n Άθαρς ήλθεν εκ τής Σκυθίας εις Έλλάδα. Idem p. 239, A.

o Ευγάμων Κυρηναίος, ό την Τηλεγονίαν ποιήσας, έγνωρίζετο. Ibidem, B.

p Αιγυπτίων θ' έβασίλευσεν Άμωσις έτη μδ'. Euseb. apud Sync. p. 76, C.

q Ό τών Παναθηναίων άγών ήχθη. Sync. p. 239, B.

OLYMP. HEBR. LYD. MACED. MED. ROM. ÆGYPT.

	Abrahamus	Captivitas	Alyates	Alcetas	Astyages	Servius Tullius	xxvi dyn.	Amosis	
R. CXC.	1453	28	47	19	35	18	3	a	Æsopus fabularum auctor interimitur a Delphis.
	1454	29	48	20	36	19	4		
	1455	30	49	21	37	20	5		
55	1456	31	1	22	38	21	6	b	Pisistratus Atheniensium tyrannus usque in Italia transgreditur.
	1457	32	2	23	1	22	7	d	I. CYRUS annis xxx. Italiam transgreditur.

e Cyrus Medorum destruxit imperium, et regnavit Persis subverso rege Medorum Astyage. Regnavit Medi super Assyrios annis ccccliv.

f Idem Cyrus Hebræorum captivitate laxata quinquaginta ferme hominum millia regredi fecit in Judæam: qui constructo altari, templi fundamenta jecerunt. Sed cum a vicinis gentibus fabricatio impediretur, imperfectum opus usque ad Darium permansit, solo tantum altari consistente.

Eo tempore Jesus filius Josedech, et Zorobabel regii generis, filius Salathiel clari habebantur, qui et principes fuerunt eorum, qui regressi sunt in Judæam.

Colligitur omne tempus captivitatis Judæorum anni lxx, qui secundum quosdam a tertio anno Joachim usque ad vicesimum annum Cyri regis Persarum, computantur: porro secundum alios, a Josiæ Judæorum regis anno xiii, sub quo Hieremias prophetare cœpit, usque ad primum annum supradicti Cyri regis Persarum. Desolationis vero templi sub Dario rege complentur anni lxx.

h Simonides clarus habetur.	56	1458	33	3	24	2	23	8	g	Stesichorus poeta moritur.
		1459	34	4	25	3	24	9		
		1460	35	5	26	4	25	10	i	Xenophanes Colophonius clarus habetur.
		1461	36	6	27	5	26	11		
		1462	37	7	28	6	27	12		

i IX. AMYNTAS annis l.

R. CC.	57	1464	39	9	1	8	29	14	m	Prophetabant Aggæus et Zacharias.
		1465	40	10	2	9	30	15		
		1466	41	11	3	10	31	16		

k Chilo, qui de septem sapientibus fuit, ephorus in Lacedæmone constituit, id est respector, dispositione communis gentis.

n Anaximenes physicus philosophus agnoscitur.

Ea, quæ de Croeso memorantur, quomodo tentaret oracula, his fuere temporibus.

1467	42	12	4	11	32	17
------	----	----	---	----	----	----

o Croesus adversus Cyrum bellum iniit, Apollinis responsis credens, et victus est.

a Αἰσωπος μυθοποιὸς ἐγνωρίζετο, ὃς ὑπὸ Δελφῶν ἀπώλετο. Sync. p. 239, B.

b Πεισίστρατος Ἀθηναίων ἐτυράνησεν καὶ εἰς Ἰταλίαν παρῆλθεν. Ibidem, C.

c Λυδῶν ἐδασλεύσεν ὁ Κροῖσος ἐτη' ιε'. Ibidem, D.

d Περσῶν ἐδασλεύσεν πρῶτος Κύρος ὁ Πέρσης, ἐτη' λ'. Chron. pasch. p. 142, B.

e Κύρος Ἀστυάγην βασιλεύοντα Μήδων καθελὼν, τὴν Περσικὴν εἰσήξεν βασιλείαν. Sync. p. 235, C.

f Κύρος ἀνῆκε τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους πορεύεσθαι εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα καθ' ὃν ἐπανέλθόντες ἀπὸ Βαβυλώνας ἀμφὶ τὰς πέντε μυριάδας Ἰουδαίων, τὸ θυσιαστήριον ἤγειρον, καὶ θεμελίους κατέβαλον τοῦ ἱεροῦ. Τῶν δὲ περιόικων ἐπιχόντων, διέμενον τὸ ἔργον ἀτελὲς μέχρι δευτέρου ἔτους Δαρείου τοῦ Ὑστάτου βασιλέως Περσῶν, μόνου τοῦ

θυσιαστηρίου συνεστώτος. Chron. pasch. v. 142, C.

g Στησίχορος τέθνηκεν. Sync. p. 239, C.

h Σιμωνίδης ἐγνωρίζετο. Chron. pasch. p. 143, A.

i Ξενοφάνης Κολοφῶνος ἐγνωρίζετο. Ibidem, B.

k Χίλων εἰς τῶν ἐπτὰ φιλοσόφων ἐν Λακεδαιμονίᾳ ἔφορος ἐγένετο. Sync. p. 239, C.

l Μακεδόνων θ' ἐδασλεύσεν Ἀμύντας ἐτη' ν'. Ibidem p. 247, A.

m Προσφήτεον Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας καθ' οὓς ἐν Περσίδι Ἰησοῦς, ὁ τοῦ Ἰωσεδέκ, ἱερεὺς ἐγνωρίζετο, καὶ Ζοροβάβελ ὁ τοῦ Σαλατιήλ, βασιλικῶν γένους ὢν, οἱ καὶ ἤγησαντο τῆς ἀπὸ Βαβυλώνας ἐπανόδου. Chron. pasch. p. 142, D.

n Ἀναξιμενίδης φυσικὸς ἐγνωρίζ. p. 239, C.

o Κροῖσος ἐπὶ Κύρον ἐστράτευσεν. Chron. pasch. p. 143, B.

OLYMP. HEBR. LYD. MACED. PERS. ROM. ÆGYPT.

Abrahamus Captivitas Cæsus Amins Cyrus Servius Tullius dyn. Amosis

58	1468	43	13	5	12	33	18
	1469	44	14	6	13	34	19

a Thales moritur.

Tarquinius Superbus Servio socero occiso Romanum arripuit imperium : Volscos, Gabios, Veios, Suesam Pometiam subegit : et, cum oppugnaret Ardeam, causa Tarquini junioris filii sui, qui Lucretiam corruerat, regno expulsus est. Idem Tarquinius Superbus excogitavit vincula, taureas, fustes, lautumias, carceres, exsilia, metalla, compedes et catenas.

Templum Apollinis Delphici secunda vice incensum.

b VII. TARQUINIUS SUPERBUS an. xxxv.

1470	45	15	7	14	1	20
------	----	----	---	----	---	----

c Cyrus Sardes capit. Cæsus a Cyro captus est, et Lydorum regnum destructum est, quod stetit annis ccxxxii.

OLYMP. HEBR. MACED. PERS. ROM. ÆGYPT.
Abrahamus Captivitas Amins Cyrus Servius Tullius dyn. Amosis

59	1471	46	8	15	2	21
	1472	47	9	16	3	22

d Theognis poeta clarus habetur.

Harpagus, qui apud Cyrum primi loci habebatur, adversum Ioniam dimicavit.

R. CCX.

1473	48	10	17	4	23
1474	49	11	18	5	24
1475	50	12	19	6	25
1476	51	13	20	7	26

e Pisistratus secunda vice Athenis regnat.

60	1477	52	14	21	8	27
	1478	53	15	22	9	28
	1479	54	16	23	10	29
	1480	55	17	24	11	30

f Pherecydes historicus clarus habetur.

Thyrsus carminum scriptor agnoscitur.

61	1481	56	18	25	12	31
	1482	57	19	26	13	32
	1483	58	20	27	14	33

g Simonides lyricus et Phocylides, et Xenophanes [al. Theophañes] physicus scriptor tragædiarum, clari habentur.

Anacreon lyricus poeta agnoscitur.

R. CCXX.

62	1484	59	21	28	15	34
----	------	----	----	----	----	----

h Apud Samum tyrannidem exercent tres fratres, Polycrates, Syllus et Pantagnotus.

i Pythagoras physicus philosophus claret.

1485	60	22	29	16	35
1486	61	23	30	17	36

Decimo tertio loco mare obtinuerunt Samii.

Samii Dicæarchiam civitatem condiderunt, quam nunc Puteolos vocant.

k Tomyris regina Massagetarum Cyrum interfecit.

l II. CAMBYSES annis viii.

63	1487	62	24	1	18	37
	1488	63	25	2	19	38
	1489	64	26	3	20	39
	1490	65	27	4	21	40
	1491	66	28	5	22	41
64	1492	67	29	6	23	42

Cambysen aiunt ab Hebræis secundum Nabuchodonosor vocari : sub quo historia Judith, quæ Holophernem interfecit, scribitur.

xxviii dynastia Persarum.

a Θάλης ἀπέθανεν. Chron. pasch. p. 143, B.

b Ῥωμαίων ἐβασίλευσεν Ταρκύνιος Σούπερβος ἔτη κε'. Sync. p. 237, B.

c Κροῖσος κατὰ Κύρου στρατεύσας ἦλω σὺν τῇ Λυδῶν βασιλείᾳ διαρκεσάσῃ ἔτη σθ'. Idem p. 240, A.

d Θέογνης ποιητῆς ἐγνωρίζετο. Chron. pasch. p. 134, D.

e Πεισιστρατος Ἀθηναίων τὸ δεύτερον ἐβασίλευσεν. Sync. p. 238, B.

f Φερεκύδης ἱστορικὸς ἐγνωρίζετο Πυθαγόρου διδάσκαλος. Ibidem.

g Σιμωνίδης μελοποιὸς ἐγνωρίζετο. Φωκυλίδης καὶ

Ξενοφάνης φυσικὸς τραγωδοποιὸς ἐγνωρίζοντο. Ibidem.

h Σάμου τύραννοι Πολυκράτης καὶ Σύλλος καὶ Παντάγνωστος. Ibidem, A.

i Πυθαγόρας φυσικὸς φιλόσοφος ἐγνωρίζετο. Chron. pasch. p. 143, A.

k Τόμυρις γυνὴ, Μασσαγετῶν βασίλισσα, Κύρον ἀνείλε. Chron. pasch. p. 144, A.

l Περσῶν β' ἐβασίλευσε Καμβύσης ἔτη η'. Καμβύσην φασὶν παρ' Ἑβραίοις δεύτερον Ναβουχοδονόσωρ καλεῖσθαι, ἐφ' οὗ τὴν κατὰ Ἰουδῆν ἱστορίαν λέγουσιν γεγενῆσθαι. Ibidem, B.

OLYMP.	HEBR.	MACED.	PERS.	ROM.	
	Abrahamus	Captivitas	Amyntas	Cambyses	Tarquinius

a Ægypti xxvii dynastia Persarum (quippe Cambyses obtinuit Ægyptum in anno sexto [al. v, al. vii. regni sui] usque ad Darium filium Xerxis annis cxi.

1493	68	30	7	24
------	----	----	---	----

b Apud Hebræos pontifex maximus Jesus filius Josedech, et princeps gentis Zorobabel clari habentur. Prophetabant apud Hebræos novissimi Aggæus, Zacharias et Malachias.

R. CCXXX.

1494	69	31	8	25
------	----	----	---	----

c Post Cambysen duo III. MAGI fratres Magi regnaverunt mensibus vii: post quos Darius filius Hystaspis annis xxxvi.

1495	70	32	1	26
------	----	----	---	----

A Davide usque ad LXX annum captivitas Judæorum, anni DLV. A LXX captivitas supputantur Darii regis Persarum anni xxiv, cujus regni anno x apud Romanos regii dominatus finis est factus.

65	1496	71	33	1	27
----	------	----	----	---	----

OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ROM.
		Amyntas	Darius	Tarquinius

1497	34	2	28
------	----	---	----

Olympias Lxv, in qua Persarum regis Darii, filii Hystaspis, fuit annus secundus. Ideo secundus annus bis scribitur, quia annus in Magorum fratrum septem mensibus computatur.

1498	35	3	29
------	----	---	----

e Harmodius et Aristogiton Hipparchum Atheniensium tyrannum interfecerunt: et Leæna meretrix amica eorum, cum tormentis cogeretur ut socios proderet, linguam suam mordicitus amputavit.

1499	36	4	30
------	----	---	----

Templum Hierosolymis consummatur, prophetantibus apud Judæos Aggæo et Zacharia.

f Secundo anno Darii regis Persarum templum in Hierosolymis exstruitur a Zorobabele, consummaturque opus anno quarto. Remissio quidem captivitatis Judæorum et venia templi ædificandi sub Cyro exordium habuit: consummatur vero templum sub Dario: quia vicinæ gentes assiduis incursibus ædificationem templi impediunt. Clemens quoque congruit in primo stromate ita scribens: « Et perseveravit captivitas annis septuaginta, usque ad secundum annum Darii filii Hystaspis, qui Persis, et Assyriis, et Ægypto regnavit: sub quo Aggæus et Zacharias, et unus ex duodecim, qui vocatur Angelus, prophetarunt: sacerdotio quoque functus est Jesus filius Josedech. » Hæc supradictus vir. Quod autem septuagesimus annus desolationis templi altero anno Darii fuerit expletus, domesticus testis est Zacharias propheta secundo anno Darii ita dicens: « Domine omnipotens, quousque misereberis Hierusalem, et civitatibus Juda, quas despexisti? Iste septuagesimus annus est. »

a Εικοστή ἑβδόμη δυναστεία Περσῶν βασιλέων ἦ. Καμβύσης ἔτει πέμπτῃ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου ἔτη γ'. Euseb. apud Sync. p. 76, C, D.

b Ἰεράτευσεν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσεδέχ, ἅμα Ζοροβάβελ. Ἄμα Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας καὶ ὁ ἐκ τῶν ἰδ' Ἀγγέλους προφητεύουσιν. Chron. pasch. p. 144, 145.

c Περσῶν τρίτος ἐβασίλευσαν δύο ἀδελφοὶ Μέρδιος καὶ Πατζάτης μῆνας ζ'. Idem p. 144, C.

d Περσῶν τέταρτος ἐβασίλευσεν Δαρείος Ὑστάσπου ἔτη λς'. Ibidem, D.

e Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων ἀνεῖλον Ἴππαρχον τύραννον καθ' οὗς Λέαινα ἡ ἑταῖρα ὑπ' αὐτῶν ἐταξομένη κατειπεῖν τοὺς συνωμότες, τὴν ἑαυτῆς ἀπέτρησε γλῶσσαν. Sync. p. 238, B.

f Κατὰ μὲν Κύρον ἡ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους ἐλευθερία γίνεται, καὶ ἡ συγχύρησις

τῆς τοῦ ἱεροῦ οἰκοδομῆς· εἰς ἔργον δὲ χωρεῖ καὶ τελειοῦται ὁ ναὸς κατὰ τὸ ἡ ἔτος Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου, τῶν περιοίκων ἐν τῷ μεταξύ χρόνῳ τὴν οἰκοδομὴν ἐπισχόντων. Συνάδει δὲ τούτοις καὶ ὁ Κλήμης, ὁ ἐν τῷ πρώτῳ Στρώματι γράφων οὕτως· Καὶ ἔμεινε ἡ αἰχμαλωσία ἔτη σ', καταλήξασα εἰς τὸ β' ἔτος Δαρείου υἱοῦ Ὑστάσπου Περσῶν καὶ Ἀσσυρίων καὶ Αἰγυπτίων γενομένου βασιλέως, ἐφ' οὗ Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας, καὶ ὁ ἐκ τῶν ἰδ' Ἀγγέλους προφητεύουσι. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ δηλωθεὶς ἀνὴρ. Περὶ δὲ μέχρι δευτέρου ἔτους Δαρείου τὸ σ' τῆς ἐρημίας τοῦ ἱεροῦ ἔτος παραινῆσαι, μάρτυς ἐχέγγυος ὁ προφήτης Ζαχαρίας. ἔτους δευτέρου Δαρείου εἰπόν· « Κύριε παντοκράτορ, ἕως τίνος οὐ μὴ ἐλεήσεις τὴν Ἰερουσαλήμ, καὶ τὰς πόλεις Ἰούδα, ἃς ὑπερίδεις; τοῦτο σ' ἔτος. » Idem p. 144, 145.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ROM.
			Amyntas	Darius	Tarquinus
	66	1500	37	5	31
		1501	38	6	32
		1502	39	7	33
R. CCXL.	67	1503	40	8	34
		1504	41	9	35

a Decimo quarto loco maris imperium tenuerunt Lacedæmonii annis 11.

b Romanorum reges a Romulo, septem usque ad Tarquinium Superbum, imperaverunt annis cccxi sive, ut quibusdam placet, cccxliii [al. cccxliv]. Inde apud eos dominatus regii finis est. Post exactos itaque reges primum consules a Bruto esse cœperunt : dein tribuni plebis ac dictatores : et rursus consules rem publicam obtinuerunt per annos ferme cccclxiv, usque ad Julium Cæsarem, qui primus singulare arripuit imperium olympiade clxxxiii.

Pulsis Urbe regibus, vix usque ad xv lapidem Romani tenebant imperium.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ROM.
			Amyntas	Darius	Consules
		1505	42	10	1
		1506	43	11	2
		1507	44	12	3
	68	1508	45	13	4
		1509	46	14	5
		1510	47	15	6
	69	1511	48	16	7
		1512	49	17	8
		1513	50	18	9

c Decimo quinto loco mare obtinuerunt Naxii annis x.

Valerius Bruti cœnega adeo pauper mortuus est, ut sumptu publico sepeliretur.

Censu agitato, inventa sunt Romæ hominum cxx [al. cxv] millia.

d Nono anno post exactos reges nova Romæ dignitas est creata, dictatura scilicet, et magister equitum [al. militum], qui dictatori obsequeretur. Dictator primus Largius, magister equitum Spurius Cassius fuit.

e X. ALEXANDER an. xlvi.

	R. CCL.				
		1514	1	19	10
		1515	2	20	11
	70	1516	3	21	12
		1517	4	22	13
		1518	5	23	14
		1519	6	24	15
	71	1520	7	25	16
		1521	8	26	17
		1522	9	27	18
		1523	10	28	19
		1524	11	29	20
R. CCLX.	72	1525	12	30	21

f Hellenicus historiographus, et Democritus philosophus, et Heraclitus, Σχοτεινός cognomento, id est tenebrosus, et Anaxagoras physicus clari habentur.

i Latini contra Romanos rebellant.

k Romæ populus a patribus facta seditione discedit.

Marcius, qui Coriolos ceperat, interventu matris Veturiæ et uxoris Volumniæ ab oppugnatione Urbis removit exercitum.

Bellum, quod Marathone gestum est, et ea, quæ de Milziade scribuntur, et Aristide, qui cognominabatur justus.

a Λακεδαιμόνιοι ιδ' ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη ιβ'. Sync. p. 238, C.

Idem p. 247, B.

b Ἀπὸ Ῥωμύλλου ἐπὶ Ταρκύνιον βασιλεῖς Ῥωμαίων ζ' μεθ' οὗς λοιπὸν ὑπατοὶ ἀρξάμενοι ἀπὸ Κολλατίνου καὶ Βρούτου· εἶτα δῆμαρχοὶ καὶ δικτάτωρες μεθ' οὗς πάλιν ὑπατοὶ, πάντες διεγένοντο ἔτει υξδ' ἕως δζπα' κοσμικοῦ ἔτους, καθ' ὃ Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ ἐμονάρχησε πρῶτος. Idem p. 237, 238

f Ἑλληνικὸς ἱστορικὸς, καὶ Δημοκρίτος Ἀβδηρῆτης φυσικὸς φιλόσοφος, καὶ Ἡράκλειτος, ὁ Σχοτεινὸς λεγόμενος, καὶ Ἀναξαγόρας φυσικὸς, ἡκμαζόν. Idem p. 238, C.

g Ἐρετριεῖς ις' ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη ιε'. Idem p. 247, B, C.

h Πυθαγόρας ὁ φιλόσοφος τέθνηκεν. Idem p. 247, C.

i Λατῖνοι Ῥωμαίων ἀπέστησαν. Ibidem.

k Ἐν Ῥώμῃ ὁ δῆμος ἀπέστη τῆς συγκλήτου. Ibidem.

c Νάζιοι ἐθαλασσοκράτησαν ιε', ἔτη ι'. Idem p. 247, B.

d Δικτάτωρ ἐν Ῥώμῃ πρῶτος κατεστάθη Ῥούφος Λάρκιος. Idem p. 248, C.

e Μακεδόνων ι' ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ἔτη μγ'.

l Ὁ Πειραιεὺς ἐτειχίσθη ὑπὸ Θεμιστοκλέους Ibidem.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED. Alexan- der	PERS. Darius	ROM. Consu- les	
<i>b</i> Panyasis poeta illustris habetur.		1526 1527	13 14	31 32	22 23	<i>a</i> Ægyptus recessit a Dario.
Trecenti nobiles familiæ Fabiæ viri a Veientibus cæsi.	73	1528	15	33	24	
Cum in Algido monte Romani milites obsiderentur, a dictatore Quintio Cincinnato liberati sunt.		1529 1550	16 17	34 35	25 26	<i>c</i> Pindarus et Simonides lyri- ci poetæ insignes habentur. Gelo Syracusis regnat in Sicilia.
<i>d</i> Mare obtinuerunt Ægine- tæ annis xx [al. xxv], usque ad transitum Xerxis.		1531	18	36	27	
				<i>e</i> V. XERXES Darîi annis xxi.		
<i>g</i> Romæ virgo vestalis Pom- pilia deprehensa in stupro viva defossa est.	74	1552	19	1	28	<i>f</i> Xerxes Ægyptum capit. Aristides cum ignominia eji- citur.
<i>h</i> Chœrilus et Phrynichus insignes habentur.		1533	20	2	29	
R. CCLXX.						Xerxes pontem in Helles- pontiaco mari fecit.
<i>k</i> Diagoras agnoscitur, et secutores ejus physici philo- sophi.	75	1534 1535 1536 1537	21 22 23 24	3 4 5 6	30 31 32 33	<i>i</i> Xerxes, cum Athenas ve- nisset, incendit urbem sub principe Calliade. Bellum, quod in Thermo- pylis gestum est, et apud Sa- laminam navale certamen.
Athenienses iterum Piræum muro vallant.		1538 1539	25 26	7 8	34 35	<i>l</i> Bellum in Plateis factum et in Mycale pugna.
<i>m</i> Æschylus tragœdiarum scriptor agnoscitur.	76	1540 1541	27 28	9 10	36 37	
<i>n</i> Hieron post Gelonem Sy- racusis tyrannidem exercet.		1542 1543	29 30	11 12	38 39	
R. CCLXXX.	77	1544	31	13	40	<i>o</i> Pindarus musicus clarus habetur.
<i>p</i> Sophocles tragœdiarum scriptor primum ingenii sui opera publicavit.		1545 1546 1547	32 33 34	14 15 16	41 42 43	<i>q</i> Themistocles in Persas fugit. <i>r</i> Romæ sub hoc tempore virgo vestalis Sunia deprehen- sa in stupro viva defossa est.
	78	1548	35	17	44	<i>s</i> Sophocles et Euripides clari habentur tragœdiarum poetæ.
		1549	36	18	45	<i>t</i> Herodotus historiarum scriptor agnoscitur.

Zeuxis præclarus pictor agnoscitur, ex cujus aliqui imaginibus, quas plurimas apud diversos invitatus fecerat, lavacrum Byzantinorum appellatum arbitrantur.

- a* Αἴγυπτος ἀπέστη Περσῶν. *Sync. p. 255, B.*
b Πανύσσις ποιητῆς ἐγνωρίζετο. *Idem p. 248, C.*
c Πίνδαρος καὶ Σιμωνίδης μελοποιοὶ ἐγνωρίζοντο. *Idem p. 254, B.*
d Ἐθαλασσοκράτησαν Αἰγινήται ἔτη ι' (seu κ'). *Idem p. 247, C.*
e Περσῶν ε' ἐβασίλευσε Ξέρξης υἱὸς Δαρείου ἔτη κα'. *Idem p. 250, D.*
f Ξέρξης Αἴγυπτον παρέλαβεν. *Idem.*
g Ἐν Ῥώμῃ Πομπιλία τις παρθένος ἐπὶ διαφορᾷ ἀιταγωνισθεῖσα ζῶσα κατωρύγη. *Idem p. 254, B.*
h Χοίριλλος καὶ Φρόνιχος ἐγνωρίζοντο. *Idem.*
i Ξέρξης εἰς Ἀθήνας ἔλθων ἐνέπρησεν αὐτὰς ἐπὶ Καλλιᾶδος Ἀθηναίου ἀρχοντος. *Idem p. 250, D.*
k Οἱ περὶ Διαγόραν φυσικοὶ φιλόσοφοι ἤχημαζον.

- Idem p. 254, B.*
l Ἡ ἐν Θερμοπύλαις μάχη, καὶ ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυ-
μαχία. *Idem.*
m Αἰσχύλος τραγωδοποιὸς ἐγνωρίζετο. *Idem.*
n Ἰέρων Συρακουσίων ἐτυράννει καὶ ὅλης Σικε-
λιας. *Idem.*
o Πίνδαρος ἐγνωρίζετο. *Chron. pasch. p. 161, D.*
p Σοφοκλῆς τραγωδοποιὸς πρῶτον ἐπεδείξατο. *Sync. p. 254, B.*
q Θεμιστοκλῆς εἰς Πέρσας φεύγει. *Idem.*
r Ἐν τῇ Ῥώμῃ Σουνία παρθένος φθαρεῖσα κατω-
ρύγη ζῶσα. *Idem.*
s Εὐριπίδης ἐγνωρίζετο. *Chron. pasch. p. 162, A.*
t Ἡρόδοτος ἱστοριογράφος ἐγνωρίζετο. *Idem, B.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED. Alexan- der	PERS. Xerxes	ROM. Consu- les	
		1550	37	19	46	
<i>a</i> Themistocles exsul a Persarum rege Xerxe susceptus, cum videret illum bellum inferre Atheniensibus civibus suis, ne aut desitueret bene de se meritum, aut oppugnaret patriam suam, Magnesiae hausto tauri sanguine moritur.						
Principium LXXI jubilæi secundum Hebræos.		1551	38	20	47	<i>b</i> Bacchylides et Diagoras atheus plurimo sermone celebrantur.
<i>c</i> Socrates nascitur.	79	1552	39	21	48	Lapis in Ægos fluvium de cælo ruit.
						<i>d</i> VI. ARTABANUS mensibus VII. Post quem VII ARTAXERXES LONGIMANUS annis XL. Artabani septem menses in ordine anni reputantur.
R. CCXC.						
<i>e</i> Ea, quæ de Mardocheo et Esther scripta sunt, quidam affirmant sub Artaxerxe rege gesta: quod ego non puto. Nunquam enim Ezras de his siluisset: qui scribit hoc tempore et Nehemiam et Ezram reversos de Babylone, et ea deinceps consecuta, quæ ab his gesta referuntur.		1553	40	1	49	<i>f</i> Sicilia a populo regebatur, seditione facta.
		1554	41	2	50	<i>g</i> Solis facta defectio. Anaxagoras moritur.
		1555	42	3	51	<i>h</i> Cimon juxta Eurymedontem Persas navali pedestrique certamine superat: et Medicum bellum conquiescit.
	80	1556	43	4	52	
						<i>i</i> XI. PERDICCA annis XXVIII.
Reges gentium diversarum decimo octavo loco in mare obtinuerunt.		1557	1	5	53	<i>k</i> Evenus versificator cognoscebatur.
		1558	2	6	54	<i>l</i> Heraclitus clarus habetur.
<i>m</i> Ezras sacerdos apud Hebræos insignis agnoscitur: cujus ætate pontifex maximus habitus est Eliasib, filius Joachim, filii Jesu, filii Josedec. Fuit autem Ezras eruditissimus legis divinæ, et clarus omnium Judæorum magister, qui de captivitate regressi fuerant in Judæam: affirmaturque divinas Scripturas memoriter condidisse, et ut Samaritanis non commiserentur, litteras Judaicas commutasse.						
		1559	3	7	55	
	81	1560	4	8	56	<i>n</i> Empedocles et Parmenides physici philosophi notissimi habentur.
		1561	5	9	57	<i>o</i> Zeno et Heraclitus tenebrosus agnoscebantur.
<i>p</i> Pherecydes secundus historiarum scriptor agnoscitur.		1562	6	10	58	<i>q</i> Cratinus et Plato comædiarum scriptores habentur.
Aristarchus tragædiographus agnoscitur. R. CCC.	82	1563	7	11	59	
		1564	8	12	60	
<i>u</i> Θεμιστοκλῆς ἀΐμα ταύρου πίων τελευτᾷ. <i>Chron. pasch.</i> p. 162, C.						<i>i</i> Μακεδόνων ἰα' ἐβασίλευσε Περδίκας ἔτη κη'. <i>Sync.</i> p. 247, B.
<i>b</i> Βακχυλίδης ἤχημαζεν. <i>Ibidem</i> , B.						<i>k</i> Εὐθίνιος ἐλεγείας ποιητῆς ἐγνωρίζετο. <i>Idem</i> p. 254, C.
<i>c</i> Σωκράτης ἐγεννήθη. <i>Ibidem</i> .						<i>l</i> Ἡράκλειτος ἐγνωρίζετο. <i>Ibidem</i> , A.
<i>d</i> Περσῶν ε' ἐβασίλευσεν Ἀρτάβανος μῆνας ζ' μεθ' ὃν ζ' Ἀρταξέρξης ὁ ἐπικληθεὶς Μακρόχειρ ἔτη μα'. <i>Ibidem</i> , C.						<i>m</i> Ἐσδρας ἱερεὺς παρὰ Ἰουδαίους ἐγνωρίζετο, καθ' ὃν ἀρχιερεὺς ἦν Ἐλασιβ υἱὸς Ἰωακείμ τοῦ υἱοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδέκ· ἦν δὲ ὁ Ἐσδρας γραμματεὺς νόμων ἱερῶν διδάσκαλος ἐπιφανῆς τῶν ἀπὸ Βαβυλωνίας εἰς Ἰουδαίαν ἐπανεληθόντων. <i>Idem</i> p. 248, 249.
<i>e</i> Τὰ κατὰ τὴν Ἐσθῆρ καὶ Μαρδοχαίου φασὶν τινες ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις γεγενῆσθαι· ἐγὼ δ' οὐ πειθόμαι· οὐ γὰρ ἂν ἐσιώπητε τὰς κατ' αὐτοὺς πράξεις ἢ τοῦ Ἐσδρα Γραφῆ, ἥτις κατὰ τὸν Ἀρταξέρξην ἱστορεῖ· καὶ Ἐσδραν καὶ Νεεμίαν ἐκ Βαβυλώνας ἀνεληλυθῆναι, καὶ τὰς ἐμφορομένας πράξεις αὐτῶν γεγονέναι. <i>Ibidem</i> , D, et <i>Sync.</i> p. 249, A.						<i>n</i> Ἐμπεδοκλῆς καὶ Παρμενίδης φυσικοὶ φιλόσοφοι ἐγνωρίζοντο. <i>Idem</i> p. 254, C.
<i>f</i> Σικελίας δημοκρατία. <i>Sync.</i> p. 254, C.						<i>o</i> Ζήνων καὶ Ἡράκλειτος ὁ σκοτεινὸς ἤχημαζον. <i>Ibidem</i> .
<i>g</i> Ἥλιου ἔκλειψις. Ἀναξαγόρας θνήσκει. <i>Ibidem</i> .						<i>p</i> Φερεκύδης ὁ δευτέρως ἱστοριογράφος ἐγνωρίζετο. <i>Chron. pasch.</i> p. 163, B.
<i>h</i> Κίμων ἐπ' Εὐρυμέδοντι ναυμαχίᾳ Πέρσας νικᾷ καὶ πεζομαχίᾳ. <i>Ibidem</i> .						<i>q</i> Κρατίνος καὶ Πλάτων οἱ κωμικοὶ ἤχημαζον. <i>Sync.</i> p. 247, D.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ROM.
			Perdicca	Artaxerxes	Consules
		1565	9	13	61
		1566	10	14	62
					<i>a</i> Romæ Clariorum [<i>al.</i> clarus] agon centenarius primum actus.
T rcentesimo secundo anno ab Urbe condita decemviri creati, et secundum post annum ejecti sunt propter Appium Claudium, qui Virginii [<i>al.</i> quia virginem] cujusdam filiam contra Latinos in Algido militantis voluit abducere.					
R omani per legatos ab Atheniensibus jura petierunt, ex quibus duodecim tabulæ perscriptæ.		1567	11	15	63
<i>d</i> Abaris Hyperboranus hariolus agnoscitur.	83	1568	12	16	64
<i>e</i> Tribuni plebis et ædiles Romæ facti, consulibus ejectis.		1569	13	17	65
		1570	14	18	66
<i>g</i> Herodotus, cum Athenis libros suos in concilio legisset, honoratus est.		1571	15	19	67
		1572	16	20	68
	84				

k Nehemias Hebræus minister vinarius Artaxerxis regis Persarum, concedente sibi domino suo, vicesimo ejus anno de Babylone venit in Judæam: et tricesimo secundo muros urbemque restituit. Scribit Ezras sub pontifice Joiade filio Joasib, cui successit Joannes filius suus, et deinde Jaddus, qui tempore Alexandri Macedonis fuit, opus fuisse completum. Hucusque Hebræorum divinæ Scripturæ annales temporum continent. Ea vero quæ post hæc apud eos gesta sunt, exhibebimus de libro Machabæorum, et Josephi, et Africani scriptis, qui deinceps universam historiam usque ad Romana tempora persecuti sunt.

<i>i</i> Melissus physicus agnoscitur philosophus. R. CCCX.		1573	17	21	69
		1574	18	22	70
		1575	19	23	71
					72
<i>m</i> Phidias eburneam Mineram facit Atheniensibus.	85	1576	20	24	73
		1577	21	25	74
F idenates contra Romanos rebellant.		1578	22	26	75
<i>o</i> Aristophanes clarus habetur, et Sophocles poeta tragicus.	86	1579	23	27	76
		1580	24	28	77
					<i>k</i> Euripides tragœdiarum scriptor clarus habetur, et Protagoras sophista, cujus libros decreto publico Athenienses combusserunt.
					<i>l</i> Romæ rursum consules creati.
					<i>n</i> Theætetus mathematicus agnoscitur.
					<i>p</i> Gens Campanorum in Italia constituta.

a Ἐν Ῥώμῃ Κλαρίων ἀγῶν ἑκατονταετής ἤχθη πρῶτος. *Sync.* p. 247, D.

b Κράτης ὁ κωμικός καὶ Τελέσιλλα καὶ Πραξιλλα καὶ Κλεοβουλὶνα ἐγνωρίζοντο. *Ibidem.*

c Ὁ τῆς Ἡρας ναὸς ἐνεπρήσθη. *Ibidem.*

d Ἀβαρίς Ὑπερβόρειος χρησμολόγος ἐγνωρίζετο. *Idem* p. 248, A.

e Δῆμαρχοι καὶ ἀγοράνομοι ἐν Ῥώμῃ ἤρῆθησαν, μηκέτι ὄντων ὑπάτων. *Idem* p. 254, C.

f Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι σπονδὰς ἐποιήσαντο πρὸς ἀλλήλους τριακοντούτεϊς. *Idem* p. 247, D.

g Ἡρόδοτος ἱστορικὸς ἐτιμῆθη παρὰ τῆς Ἀθηναίων βουλῆς ἐπαναγνοῦς αὐτοῖς τὰς βίβλους. *Idem* p. 247, 248.

h Νεεμίας οἰνοχόος Ἀρταξέρξου, εἰκοστῶ ἔτει τοῦ αὐτοῦ Ἀρταξέρξου αἰτήσας τὴν βασιλεῖα ἀνεῖσιν εἰς Ἱερουσαλήμ ἐκ Βαβυλώνας, τὴν πόλιν τε αὐτοῖς τείχεσιν ἐγειρεν· εἰκοστῶ ἔτει Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος ἀργομένου τοῦ ἔργου, καὶ τελεωθέντος κατὰ τὸ λβ' ἔτος αὐτοῦ· ὡς δὲ ἱστορεῖ ἡ τοῦ Ἐσθῆρα Γραφή,

ἐπὶ ἀρχιερέως Ἰωδαὲ υἱοῦ Ἰασίβ· μετὰ δὲ τὸν Ἰωδαὲ Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀρχιεράτευσεν· μετὰ δὲ τὸν Ἰωάννην ὁ κατὰ Ἀλέξανδρον γενόμενος ὕστερον τὸν Μακεδόνα Ἰαδδοῦς. Ἔως μὲν ὧδε Ἐσθῆρα καὶ Νεεμιοὶ αἱ ἐνδιὰθετοι Ἑβραϊκαὶ Γραφαὶ ἐκκλησιάζεσθαι παρεδόθησαν. Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα συμβάντα ἢ πραχθέντα τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Ἰώσηπος ἐν τοῖς Μακκαβαϊκοῖς ἱστορεῖ, καὶ Ἀφρικανὸς μὲν αὐτὸς ἐν ἐπιτόμῳ. *Sync* p. 249, B.

i Μέλισσος φυσικὸς ἐγνωρίζετο. *Idem* p. 248, A.

k Εὐριπίδης τραγωδοποιὸς ἐγνωρίζετο. Πρωταγόρας ὁ σοφιστὴς ἤκμαζεν· τούτου Ἀθηναῖοι τὰς βίβλους ἐψηφίσαντο καῦσαι. *Ibidem.*

l Ἐν Ῥώμῃ πάλιν ὑπατοὶ. *Ibidem.*

m Φειδίας τὴν ἐλεφαντινὴν Ἀθηνᾶν ἐποίησεν. *Ibid.*

n Θεαίτητος μαθηματικὸς ἤνθει. *Ibidem.*

o Σοφοκλῆς ὁ τραγωδοποιὸς ἐγνωρίζετο. *Idem* p. 257, C.

p Ἐν Ἰταλίᾳ Καμπαῶν ἔθνος συνέστη. *Idem* p. 248, B.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ROM.	
				Perdicca	Artaxerxes	Consules
		1581	25	29	77	
<i>a</i> Socrates philosophus plurimo sermone celebratur.		1582	26	30	78	<i>b</i> Democritus Abderites, et Empedocles, et Hippocrates medicus, Gorgias, Hippiasque, et Prodicus, et Zeno, et Parmenides philosophi insignes habentur.
R. CCCXX.	87	1583	27	31	79	
		1584	28	32	80	

c Initium belli Peloponnesiaci, quod annis xxvii perseveravit.

Nehemiam, qui muros Hierusalem construxerat, consummasse opus tricesimo secundo [*al. prime*] anno Artaxerxis regis Persarum Ezras memorat. *d* Si quis autem ab hoc tempore lxx hebdomadas a Daniele conscriptas enumeret, quæ faciunt annos cxxx, reperiet eas in regno Neronis expletas : sub quæ obsideri Hierusalem cœpta, secundo postea Vespasiani anno capitur.

e XII. ARCHELAUS annis xiv.

		1585	1	33	81	
		1586	2	34	82	<i>f</i> Bacchylides carminum scriptor agnoscitur.
<i>g</i> Athenienses pestilentia laborant.	88	1587	3	35	83	Pericles moritur.
<i>i</i> Thucydides agnoscitur.		1588	4	36	84	<i>h</i> Ex Ætna monte ignis erupit
<i>k</i> Eupolis et Aristophanes comœdiarum scriptores noscuntur.		1589	5	37	85	<i>l</i> Terra motu apud Locros scissa, Atlante civitas facta est insula.
		1590	6	38	86	
		1591	7	39	87	
	89	1592	8	40	88	<i>m</i> Plato nascitur Athenis.

n VIII. XERXES secundus mensibus ii : post quem IX. SOGDIANUS mensibus vii : cui succedit X. DARIUS NOTHUS annis xix.

R. CCCXXX.		1593	9	1	89	<i>o</i> Lacedæmonii et Athenienses foedus percutiunt.
		1594	10	2	90	<i>p</i> Eudoxus Cnidius clarus habetur.
	90	1595	11	3	91	<i>q</i> Lacedæmonii ver sacrum Heracleam destinantes, urbem condunt.
		1596	12	4	92	<i>r</i> Clades, quæ in Sicilia Atheniensibus accidit hoc tempore fuit.
		1597	13	5	93	Alcibiades profugus abiit ad Tisaphernem.
		1598	14	6	94	
		1599	15	7	95	
	91	1600	16	8	96	
		1601	17	9	97	
		1602	18	10	98	
		1603	19	11	99	
R. CCCXL.	92	1604	20	12	100	

a Σωκράτης φιλόσοφος καθαρτικός ηνθει. *Sync.* p. 257, C.

b Δημόκριτος Ἀδδηρίτης καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἴπποκράτης ἰητρος, Γοργίας καὶ Ἴππίας καὶ Πρόδικος καὶ Ζήνων καὶ Παρμενίδης ἡκμαζον. *Sync.* p. 253, D, et 257, C.

c Ὁ Πελοποννησιακὸς συνέστη πόλεμος ἑπτακαιεικοσαέτης. *Idem* p. 253, C, et 257, B.

d Εἰ τις ἐντεῦθεν ἀριθμήσειε τὰς παρὰ τῷ Δανιὴλ ὁ ἑβδομάδας, αἱ γίνονται ἑτη υἷ', εὕροι ἂν αὐτὰς ἐπὶ Νέρωνα Ῥωμαίων αὐτοκράτορα περαιουμένας, καθ' ὃν πολιορκεῖσθαι ἀρξαμένη ἡ πόλις, μετὰ β' ἔτος ὑπὸ Οὐεσπασιανοῦ τὴν ἐσχάτην ἄλωσιν ὑπέμεινεν. *Euseb. apud Sync.* p. 249, D.

e Μακεδόνων ἰθ' ἑβασίλευσεν Ἀρχέλαος ἑτη κδ'. *Sync.* p. 254, A.

Βακχυλίδης μελοποιὸς ἐγνωρίζετο. *Idem*

p. 247, D:

g Ἀθηναίους ἐπίεσεν ὁ λοιμός, *Idem* p. 257.!

h Πῦρ ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἐβράχθη. *Ibidem.*

i Θουκυδίδης ἡκμαζεν. *Idem* p. 253, C.

k Εὐπόλις καὶ Ἀριστοφάνης κωμικοὶ ἐγνωρίζοντο *Idem* p. 257, C.

l Σεισμῶν γεγονότων ἡ πρὸς Λοκροὺς Ἀταλάντη σχισθεῖσα νῆσος ἐγένετο. *Ibidem.*

m Πλάτων ἐγεννήθη. *Chron. pasch.* p. 165, D:

n Περσῶν ἡ ἑβασίλευσεν Ξέρξης υἱὸς Ἀρταξέρξου μῆνας β'. Σογδιανὸς θ', μῆνας ζ'. Δαρεῖος ὁ Νόθος ἑτη εθ'. *Sync.* p. 255, A.

o Λακεδαιμόνιοι πρὸς Ἀθηναίους ἐπέλασαντο. *Idem* p. 257, C.

p Εὐδοξὸς ὁ Κνίδιος ἐγνωρίζετο. *Ibidem.*

q Λακεδαιμόνιοι ἀπίκτισαν Ἡράκλειαν. *Ibidem*, D.

r Ἀθηναίων συμμαχία ἐγένετο. *Ibidem.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED. Archelaus	PERS. Darius Nothus	ÆGYP. xxviii dynastia Amyrtæus	ROM. Consules	
							a AMYRTÆUS Saites annis vi.
Eubœa ab Atheniensium societate recessit.		1603	21	13	1	101	Ægyptus a Persis recessit, et rursum Ægyptiorum renascitur dynastia xxviii, et regnavit Amyrtæus Saites an. vii.
		1606	22	14	2	102	b Euripides apud Archelaum, Sophocles Athenis, moritur.
		1607	23	15	3	103	
	93	1608	24	16	4	104	

c XIII. ORESTES annis iii.

	1609	1	17	5	105	
	1610	2	18	6	106	d Dionysius in Sicilia tyrannidem exercet.

e xxix dynastia Mendesium.

i. NEPHERITES annis vi.

	1611	3	19	1	107	
--	------	---	----	---	-----	--

f XIV. ARCHELAUS annis iv.

g XI. ARTAXERXES qui cognominatus est Mnemon, Darii et Parisatidis filius, annis xi.

4 Sub hoc rege mihi videtur historia, quæ in libro Esther continetur, expleta. Ipse quippe est, qui at Hebræis Assuerus, a Septuaginta Interpretibus Artaxerxes vocatur.]

Dionysius Syracusis tyrannidem exercet. R. CCCL.	94	1612	4	1	2	108	
		1613	2	2	3	109	i Democritus moritur. k Alcibiadem Pharnabazus interficit.
		1614	3	3	4	110	l Cyri Persæ ascensus, de quo scribit Xenophon.
		1615	4	4	5	111	

m XV. AMYNTAS anno i.

Athenienses sustinent tyrannidem.	95	1616	1	5	6	112	
-----------------------------------	----	------	---	---	---	-----	--

o XVI. PAUSANIAS anno i.

p !!. ACHORIS annis xii.

q Socrates [al. Isocrates] rhetor agnoscitur.		1617	1	6	1	113	
---	--	------	---	---	---	-----	--

a Εικοστή ἑγδόη δυναστεία. Ἀμυρτάνος Σαίτης ἐτη ζ'. Euseb. apud Sync. p. 77, A.

b Εὐριπίδης τελευτᾷ, καὶ Σοφοκλῆς ἐν Ἀθήναις. Chron. pasch. p. 166, D.

c Μακεδόνων ἰγ' ἐβασίλευσεν Ὀρέστης ἐτη γ'. Sync. p. 254, A.

d Διονύσιος Συρακίας ἐτυράννει. Idem p. 258, C.

e Εικοστή ἐνάτη δυναστεία. Μενόδησοι βασιλεῖς δ'. Α' Νεφερίτης ἐτη ζ'. Euseb. apud Sync. p. 77, A.

f Μακεδόνων ιδ' ἐβασίλευσεν Ἀρχέλαος ἐτη δ'. Sync. p. 260, B.

g Περσῶν ια' ἐβασίλευσεν Ἀρταξέρξης, ὁ καὶ Μνήμων, ἐτη μ'. Idem p. 255, B.

h Κατὰ τοῦτον μοι δοκεῖ ἢ κατὰ τὴν Ἑσθῆρ ἱστορίαν· εἰ δὲ αὐτός ἐστιν ὁ παρὰ μὲν Ἑβραίοις Ἀσσοῦ-

ηρος, παρὰ δὲ τοῖς Ἑβδομήκοντα Ἑρμηνευταῖς Ἀρταξέρξης. Euseb. apud Sync. ibidem.

i Δημόκριτος τελευτᾷ. Chron. pasch. p. 169, A.

k Ἀλκιβιάδην ἀνέλεν Φαρνάδαζος. Sync. p. 257, D.

l Κύρου Πέρσου ἀνάβασις, ἣν ἱστορεῖ Ἑσφοφῶν. Ibidem.

m Μακεδόνων ιε' ἐβασίλευσεν Ἀμύντας ἔτος ἐν. Idem p. 160, B.

n Ἀθηναῖοι ἐτυραννήθησαν. Idem p. 257, D.

o Μακεδόνων ις' ἐβασίλευσεν Πausανίας ἔτος ἐν. Sync. p. 260, B.

p Αἰγυπτίων β' ἐβασίλευσεν Ἀχωρίς ἐτη ιγ'. Euseb. apud Sync. p. 77, A.

q Σωκράτης ῥήτωρ ἐγνωρίζετο. Sync. p. 257, D.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ÆGYPT.	ROM.		
			Amyntas	Artaxerxes	xxix dynastia Achoris	Consules		
			α XVII. AMYNTAS annis vi.					
<i>c</i> Athenienses xxiv literis uti cœperunt, cum ante xvi tantum litteras haberent.		1618	1	7	2	114	<i>b</i> Tyranni Athenis oppressi.	
		1619	2	8	3	115	<i>d</i> Xenophon filius Grylli, Diodorus, et Ctesias clari habentur.	
	96	1620	3	9	4	116	<i>e</i> Socrates venenum bibit.	
<i>g</i> Socratici clari habentur.		1621	4	10	5	117	<i>f</i> Templum rursum Ephesi incensum.	
Speusippus insignis habetur.		1622	5	11	6	118	<i>h</i> Diogenes Cynicus philosophus agnoscitur.	
Bionysius in tyrannide perseverat.								
			ι XVIII. ARGÆUS annis ii.					
R. CCCLX.	97	1624	1	13	8	120	<i>k</i> Carthaginensium bellum famosum. [<i>Gr. et Arm. sacrum.</i>]	
<i>l</i> Eudoxus astrologus agnoscitur.		1625	2	14	9	121		
			m XIX. AMYNTAS iterum an. xviii.					
<i>n</i> Artaxerxis anno xv Galli Senones Romam incenderunt, excepto Capitolio.		1626	1	15	10	122		
		1627	2	16	11	123		
	98	1628	3	17	12	124		
			ο III. PSAMMUTHES anno i. Post quem Neperites mensibus quatuor.					
<i>p</i> Plato philosophus agnoscitur.		1629	4	18	1	125		
			q xxix dynastia Sebennytarum.					
			I. NECTANEBUS annis xviii.					
Tribuni militares pro consulibus esse cœperunt.		1630	5	19	1	126	<i>r</i> Evagoras in furorem versus, cum regnaret Cypri.	
	99	1631	6	20	2	127		
		1632	7	21	3	128		
		1633	8	22	4	129		
R. CCCLXX.		1634	9	23	5	130		
		1635	10	24	6	131		
	100	1636	11	25	7	132		
<i>t</i> Magno terræ motu facto Elice et Bura Peloponnesi urbes absorptæ sunt.		1637	12	26	8	133	<i>s</i> Prænestini a Romanis victi apud flumen Alliam per Quintium Cincinnatum.	
		1638	13	27	9	134	<i>u</i> Isocrates rhetor agnoscitur.	
	101	1639	14	28	10	135		
		1640	15	29	11	136		

a Μακεδόνων ιζ' ἔβασίλευσεν Ἀμύντας ἔτη ς'. *Sync. p. 260, B.*

b Οἱ ἐν Ἀθήναις τύραννοι κατελύθησαν. *Idem p. 257, D.*

c Ἀθηναῖοι ἤρξαντο στοιχεῖοις κδ' χρᾶσθαι, πρότερον ις' χρώμενοι. *Chron. pasch. p. 167, A.*

d Ξενοφῶν ὁ Γρύλλου, Διδώρος, καὶ Κτησίας ἐγνωρίζοντο. *Sync. p. 257, D.*

e Σωκράτης ἀποθνήσκει κατακριθεὶς πιεῖν τὸ κώνειον. *Idem p. 258, B.*

f Ὁ ἐν Ἐφέσῳ ναὸς αὐθις ἐνεπρήσθη. *Ibidem, C.*

g Σωκρατικοὶ ἤνθουν. *Ibidem, C.*

h Διογένης Κυνικός φιλόσοφος ἐγνωρίζετο. *Ibidem.*

i Μακεδόνων ιε' ἔβασίλευσεν Ἀργαῖος ἔτη β'. *Idem p. 260, B.*

k Καρχηδονίων ὁ ἱερὸς πόλεμος. *Idem p. 258, B.*

l Εὐδοξὸς ἀστρολόγος ἐγνωρίζετο. *Ibidem.*

m Μακεδόνων ιθ' ἔβασίλευσεν Ἀμύντας ἔτη ιη'. *Idem p. 260, B.*

n Γαλάται οἱ καὶ Κέλται Ῥώμης ἐκράτησαν, πλὴν τοῦ Καπετωλίου. *Idem p. 258, C.*

o Αἰγυπτίων γ' ἔβασίλευσε Ψάμμουθις ἔτος α'. Νεφερίτης μῆνας δ'. *Euseb. apud Sync. p. 77, A.*

p Πλάτων φιλόσοφος ἤμαρξεν. *Chron. pasch. p. 167, D.*

q Τριακοστὴ δυναστεία Σεβεννυτῶν βασιλέων τριῶν. Α' Νεκτανέβης ἔτη ιη'. *Ibidem, B.*

r Εὐαγόρας βασιλεύων τῆς Κύπρου ἐξέστη. *Sync p. 258, C.*

s Πραϊνεστίνους ἐνίκησαν Ῥωμαῖοι. *Ibidem, C.*

t Ἑλλήκη καὶ Βούρα πόλεις ἐν Πελοποννήσῳ κατεπόθησαν μεγάλῳ σεισμῷ. *Ibidem, B.*

u Ἰσοκράτης ὁ ῥήτωρ ἐγνωρίζετο. *Chron. pasch. p. 168, B.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ÆGYPT.	ROM.	
			Amyntas	Artaxerxes	xxx dynastia Nectanebus	Consules	
Athenienses principes Græciæ facti.		1641	16	30	12	137	
Plato et Xenophon, nec non et alii Socratici clari habentur.		1642	17	31	13	138	
		1643	18	32	14	139	
		b XX. ALEXANDER anno i.					
R. CCCLXXX. 102	1644	.	33	15	140		
		c XXI. PTOLEMÆUS Alorites annis iv.					
	1645	1	34	16	141	d Dionysius rex Siciliae octavo decimo anno moritur : post quem Dionysius junior regnum invadit.	
	1646	2	35	17	142		
	1647	3	36	18	143		
		e II. TEOS annis ii.					
	103 1648	4	37	1	144		
		XXII. PERDICCA annis vi.					
	1649	1	38	2	145	Teos rex Ægypti fugit in Arabiam.	
		g III. NECTANEBUS adhuc annis xix.					
	1650	2	39	1	146		
	1651	3	40	2	147		
		h XII. ARTAXERXES, qui et OCHUS, annis xxvi.					
i Aristoteles xviii ætatis annum agens Platonis auditor est.	104	1652	4	1	3	148	Judæorum pontifex Jaddus.
Alexander R. CCCXC. Pheræus agnoscitur.		1653	5	2	4	149	k Camillus Gallos, qui bellum Romanis intulerant, devicit.
		1654	6	3	5	150	
		l XXIII. PHILIPPUS annis xxvi.					
		1655	1	4	6	151	
		1656	2	5	7	152	
m Demosthenes orator agnoscitur.	105	1657	3	6	8	153	n Ochus partem quamdam(1) Judæorum captam in Hyrcaniam transfereus juxta mare Caspium collocavit.
		1658	4	7	9	154	
		1659	5	8	10	155	

a Πλάτων καὶ Ξενοφῶν καὶ ἄλλοι Σωκρατικοὶ ἤνθουν. *Sync.* p. 258, C, et *Chron. pasch.* p. 168, B.

b Μακεδόνων κ' ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ἔτος α'. *Sync.* p. 260, C.

c Μακεδόνων κα' ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ἔτη γ'. *Sync.* p. 260, C.

d Διονύσιος Σικελίας τύραννος ἀπέθανεν κρατήσας ἔτη η', μεθ' ὃν ὁ δευτέρος υἱὸς αὐτοῦ Διονύσιος ὁ νεώτερος. *Idem* p. 258, C.

e Αἰγυπτίων β' ἐβασίλευσεν Τέως ἔτη β'. *Idem*, *ibidem*.

f Μακεδόνων κδ' ἐβασίλευσεν Περδίκκας ἔτη σ'. *Sync.* p. 260, C.

g Αἰγυπτίων γ' ἐβασίλευσεν Νεκτανέβης ἔτη ιθ'. *Euseb.* apud *Sync.* p. 77, D.

h Περσῶν ιδ' ἐβασίλευσεν Ὀχος κς'. *Sync.* p. 255, D.

i Ἀριστοτέλης Πλάτωνι ἐμαθήτευσεν ἀπὸ ἡ' ἔτους τῆς ζωῆς αὐτοῦ. *Idem* p. 258, D.

k Κάμιλλος πολιορκουμένην ὑπὸ Γάλλων τὴν Ῥώμην ἠλευθέρωσε, διαφθείρας τοὺς πολεμίους. *Idem* p. 253, C.

l Μακεδόνων κγ' ἐβασίλευσε Φίλιππος ἔτη κγ'. *Idem* p. 260, C.

m Δημοσθένης ὁ ῥήτωρ ἐγνωρίζετο. *Chron. pasch.* p. 169, C.

n Ὀχος μερικὴν αἰχμαλωσίαν εἶλεν Ἰουδαίων, οὗς ἐν Ὑρκανίᾳ κατέκτισεν πρὸς τῇ Κασπίᾳ θαλάσῃ. *Sync.* p. 256, A.

(1) Reprehenditur a Scaligero Hieronymus quod ἀποδασμὸν urbem intellexerit, scripseritque : Ochus Apodasmu Judæorum capta.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ÆGYPT.	ROM.	
			Philippus	Artaxerxes	xxx	Consules	
			Ochus	Nectanebus	dynastia		
<i>a</i> Alexander Philippi et Olympiadis filius nascitur.	106	1660 1661 1662	6 7 8	9 10 11	11 12 13	156 157 158	<i>b</i> Dionysius Sicilia pel- litur.
Hipparinus R. CD. [<i>al.</i> Hipparchus] Dionysii filius Syracusis tyrannidem exercet.	107	1663 1664 1665 1666	9 10 11 12	12 13 14 15	14 15 16 17	159 160 161 162	<i>c</i> Dio Syracusis inter- mitur. <i>d</i> Herinna poetria agnos- citur.
Romani Gallos superant.	108	1667 1668	13 14	16 17	18 19	163 164	<i>e</i> Demosthenes orator omnium rumore celebra- tur.

f Ochus Ægyptum tenuit, Nectanebo in Æthiopiam pulso : in quo Ægyptiorum regnum destructum est-
g Hucusque Manethos. *Alter.* Nectanebus fugit in Æthiopiam, atque regnaverunt Ægyptiorum Persæ,
quorum regnabat Ochus.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ROM.	
			Philip- pus	Artaxes	Consu- les	
		1669 1670 1671	15 16 17	18 19 20	165 166 167	<i>h</i> Ochus Sidonem evertit, et Ægyptum suo junxit imperio: Hucusque mansit regnum Ægyptiorum.
Dionysius Corinthum sub fœdere navigavit.	109	1672	18	21	168	<i>i</i> Plato moritur. Post quem academiam Speusippus tenuit.
R. CDX.		1673 1674 1675	19 20 21	22 23 24	169 170 171	Romani, cum Samnitas duobus præliis cecidissent, universos confines, qui a sua societate discesserant, in ditionem propriam redigunt.
Descriptione facta Romæ inventa sunt civium centum sexaginta quinque millia.	110	1676 1677	22 23	25 26	172 173	Dionysius Corinthum (1) pul- sus.
<i>l</i> Judæorum pontifex maximus Jaddus clarus habetur.		1678 1679 1680	24 25 26	1 2 3	174 175 176	<i>m</i> Speusippus Platonis successor moritur: cui succedit Xenocrates.

k XIII. ARSES OCHI annis III.

n XXIV. ALEXANDER Philippi annis XII.

o XIV. DARIUS Arsami annis VI.

1681 1 1 177 *p* Manasses frater Jaddi pontificis Judæorum templum in monte Garizin constituit.

a Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου ἐξ Ὀλυμπιάδος ἐγεννήθη. *Sync.* p. 155, C.

b Διονύσιος ὁ τύραννος ἐξέπεσε Σικελίας. *Idem* p. 260, A.

c Δίων ἀναιρεῖται. *Idem* p. 259, D.

d Ἡρίννα ποιήτρια. *Idem* p. 260, A.

e Δημοσθένης ῥήτωρ ἐγνωρίζετο. *Ibidem*, et *Chron. pasch.* p. 169, L.

f Ὀχος ἐκράτησεν Αἰγύπτου, φυγόντος Νεκτανεβῶ εἰς Αἰθιοπίαν. *Sync.* p. 256, B.

g Μέχρι τῶνδε Μανεθῶ. *Sync.* p. 77, C.

h Ὀχος Σιδῶνα κατέσκαψεν. *Idem* p. 256, A.

i Πλάτων τελευτῶν Σπυσιππον διάδοχον τῆς Πλα-

τωνικῆς διατριβῆς προσήσαστο. *Idem* p. 259, D.

k Περσῶν ἱγ' ἐβασίλευσεν Ἀρσῆς Ὀχου ἀδελφὸς ἐτη δ'. *Sync.* p. 256, B.

l Ἐβραίων ἀρχιερεὺς Ἰαδδοῦς. *Sync.* p. 254, D.

m Ἦνθει Ξενοκράτης διάδοχος Σπυσιππου. *Idem* p. 260, A.

n Μακεδόνων κδ' ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου ἐτη ιδ'. *Idem* p. 260, D.

o Περσῶν ιδ' ἐβασίλευσεν Δαρείος Ἀρσάμου ἐτη ς'. *Idem* p. 256, C.

p Μανασσῆς ἀδελφὸς Ἰαδδοῦς ἀρχιερεὺς ψυχοδόμησε τὸ ἐν Γαριζίνιερον Σαμαρείας. *Idem* p. 254, D.

(1) Ita unus cod. Vat., non *Corintho*. Reapse Dionysius Corinthi obiit, teste Diodoro. Sunt autem haud semel in hoc canone repetitiones historiarum, pro auctorum sententiarumque diversitate.

a Alexander adversum Illyrios et Thracas feliciter dimicat, et subversis Thebis (1) in Achaia, in Persas arma convertit, et apud Granicum flumen regis ducibus oppressis, urbem Sardis capit.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ROM.
			Philippus	Darius	Consules
		1682	2	2	178
		1683	3	3	179
R. CDXX.	112	1634	4	4	180

Alexander, capta Tyro, Judæam invadit, a qua favorabiliter exceptus, Deo victimas immolat, et Judæum pontificem templi honoribus plurimis prosequitur, Andromacho locorum custode dimisso, quem postea Samaritani interficiunt : ob quæ ab Ægypto reversus Alexander magnis eos suppliciis affecit, et urbem eorum captam Macedonibus ad inhabitandum dedit anno regni sui quarto.

		1685	5	5	181
b Alexander obtinuit Babylonem interfecto Dario : in quo regnum Persarum destructum est anno septimo regni ejus.		1686	6	6	182
					c Romanorum consul Manlius Torquatus filium suum, quod contra imperium in hostem pugnaverat viceratque, virgis cæsum securi percussit.

d Alexander Hyrcanos capit et Mardos : revertensque, cum ascendisset ad Hammonis templum, condidit civitatem in Libya inferiore, quam vocant Parætonium.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	ROM.
			Alexander	
		1687	7	183
				Romani Samnitas subigunt, et colonias deducunt.

e Alexandria in Ægypto condita septimo [al. sexto] anno regni Alexandri : quo tempore etiam Latini a Romanis perdomiti sunt. Alexander regnat Asiæ anno regni sui septimo [al. sexto] et tenet omnia annis duodecim.

	113	1688	8	184
f Alexander Aornim petram capit et Indum amnem transgreditur.		1689	9	185
		1690	10	186
		1691	11	187
	114	1692	12	188
				Harpalus fugit in Asiam (2)
				Bellum Alexandri in India adversum Porum et Taxilem.
				g Anaximenes et Epicurus clari habentur.

h Alexander tricesimo secundo [al. xxx, al. xxxiii] ætatis suæ anno in Babylone moritur : post quem translato in multos imperio, diversi regnaverunt. Hinc Alexandrinorum nascitur regnum quod est Ægypti : et per diversas gentes, quas Alexander tenuerat, diversi regnaverunt.

a 'Αλέξανδρος Ἰλλυρίους καὶ Θρακὰς εἶλε, Θήβας κατέσκαψε, τοὺς Δαρείου στρατηγοὺς ἐπὶ Γρανικῶ ποταμῷ Λυδῶν ἐνίκησε, Σάρδεις εἶλε, Τύρον ἐπολιόρηκensen, Ἰουδαίαν προσελάβετο, καὶ τὸν ἀρχιερεῖα Ἰαδδοὺς ἐτίμησε θύσας τῷ Θεῷ ἤς (Ἰουδαίας) καὶ ἐπιμελητὴν μετὰ τῶν λοιπῶν τόπων Ἀνδρόμαχον κατέστησεν, ὃν ἀνελόντες οἱ τὴν Σαμαρέων οἰκοῦντες, δίκας ἐτίσαν ἐπανελθόντος Ἀλεξάνδρου ἐξ Αἰγύπτου τὴν Σαμαρείαν πόλιν ἐλὼν Ἀλέξανδρος Μακεδόνας ἐν αὐτῇ κατέφυκισεν. *Idem* p. 260; 261.

b Κατέσχευεν Βαβυλῶνα Ἀλέξανδρος, καὶ ἡ Περσῶν βασιλεία κατελύθη, διαμείνασα σλ'. *Idem* p. 170, C.

c (Ῥωμαίων) ἕπατος τὸν ἴδιον υἱὸν ἐπελέκισεν, παρὰ γνώμην αὐτοῦ συμβαλόντα πόλεμον καὶ νικήσαντα. *Chron. pasch.* p. 171, B.

d Ἀλέξανδρος Ὑρκανοὺς καὶ Μαρδοὺς ἐχειρώσατο. *Sync.* p. 261, B.

e Ἀλεξάνδρεια ἡ κατ' Αἰγύπτου ἐδόμω ἔπει Ἀλεξάνδρου ἐκτίσθη. *Ibidem*, A.

f Ἀλέξανδρος τὴν Ἀορνὸν πέτραν ἐχειρώσατο καὶ ποταμὸν Ἰνδὸν διέδη. *Sync.* p. 261, B.

g Ἀναξιμένης καὶ Ἐπίκουρος ἐγνωρίζοντο. *Idem* p. 275, A.

h Ἀλέξανδρος 16 ἔτος ἄγων τελευτᾷ ἐν Βαβυλῶνι.

(1) Al. pro subversis Thebis habet ἰγυίβις subversis.

(2) Imo ex Asia scribendum, admonente Scaligero.

OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	ROM.
		Ptolemæus Lagi	Philippus Aridæus	Consules

a I. PTOLEMÆUS Lagi filius annis XL.

b I. PHILIPPUS ARIDÆUS annis VI

Appius Claudius Cæcus Romæ clarus habetur, qui aquam Claudiam induxit, et viam Appiam stravit.

e Agathocles Sy-R. CDXXX. racusis in Sicilia tyrannidem exercet.

f Lamiacum bellum motum.

h Ptolemæus Lagi filius, tertio regni anno, Hierosolymis et Judæa in plurimos captivorum in Ægyptum transtulit.

l Theophrastus philosophus agnoscitur, qui divinitate loquendi, ut ait Cicero, nomen accepit.

m Judæorum pontifex magnus Onias Jaddi filius clarus habetur.

n Romani Samnitas latrones diutissime contra se præliantes ad extremum servituti subjiciunt.

OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	ASIÆ	ROM.
		Ptolemæus Lagi	Philippus Aridæus	Antigonus	Consules

Hinc Asiæ regnum nascitur, et mox Syriæ: et regnat in Asia primus Antigonus.

q Machabæorum Hebraea historia hinc Græcorum supputat regnum. Verum hi duo libri inter divinas Scripturas non recipiuntur (1).

o I. ANTIGONUS annis XVIII.

p Antigonus Antigonlam ad annem Orontem condidit, quam Seleucus instauratam appellavit Antiochiam.

a 'Αλεξανδρείας καὶ Αἰγύπτου πρῶτος μετὰ τὸν 'Αλέξανδρον ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἔτη μ'. *Synec. p. 271, C.*

b Μακεδόνων πρῶτος ἐβασίλευσε μετὰ 'Αλέξανδρον Φιλίππου ὁ 'Αριδαῖος ἔτη ζ'. *Idem p. 269, D.*

c Οἱ Μακεδόνων ἡγεμόνες ἐστασίασαν. *Idem p. 274, D.*

a Λυσίμαχος Θράκης τε καὶ Χερβρονήσου, τῆς λοιπῆς τε ὁμόρου χώρας βασιλεύει. *Idem p. 266, A.*

e 'Αγαθοκλῆς ἐν Συρακούσαις ἐτυράνησε. *Idem p. 275, A.*

f 'Ο Λαμιακὸς πόλεμος ἐκινήθη. *Ibidem.*

g Περδίκκας εἰς Αἴγυπτον ἐστοάτευσεν. *Idem p. 274, D.*

h Πτολεμαῖος ὁ Λάγου δόλω παραλαβὼν τὴν 'Ιερουσαλήμ καὶ ἀπάτη πολλοὺς ἐκ τῆς 'Ιουδαίας μετώπισεν εἰς Αἴγυπτον. *Idem p. 271, C.*

i Μένανδρος ὁ κωμικὸς ποιητὴς πρῶτον δράμα διδάξας 'Ορχήν, ἐνίκα. *Idem p. 275, B.*

k Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἐγνωρίζετο. *Synec. p. 274, C.*

l Θεόφραστος φιλόσοφος ἐγνωρίζετο. *Idem p. 275, B.*

m 'Ιουδαίων 'Ονειῶς ἀρχιερεὺς υἱὸς 'Ιαδδοῦς ἐγνωρίζετο. *Idem p. 269, B.*

n 'Ρωμαῖοι Σαυνιτῶν ἀράδων τελείως ἐκράτησαν. *Idem p. 275, A.*

o 'Ασίας πρῶτος μετὰ 'Αλέξανδρον Αντίγονος ἐβασίλευσεν ἔτη ιη'. *Synec. p. 273, C.*

p 'Αντίγονος 'Αντιγονίαν τὴν πρὸς τῷ 'Ορόντη ποταμῷ ἔκτισεν, ἣν Σέλευκος ἐπικτίσας 'Αντιόχειαν ὠνόμασεν. *Ibidem.*

q 'Η τῶν Μακκαβαίων ἱστορικὴ γραφὴ τοὺς 'Ελλήνων βασιλεῖς ἀπὸ 'Αντιγόνου ἀριθμεῖ, ἥτις τῶν μὲν Θεοπνεύστων οὐκ ἔστι. *Ibidem.*

r Μακεδόνων ἐβασίλευσε Κάσανδρος ἔτη ιθ'. *Idem p. 270, A.*

(1) Posterioribus tamen Ecclesiæ decretis auctoritatem obtinuerunt.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	ASIE	ROM.
			Ptolemæus Lagi	Cassander	Antigonus	Consules
		1701	9	2	3	197 <i>a</i> Menedemus et Spē-
		1702	10	3	4	198 sippus philosophi insignes
R. CDXL. 117		1703	11	4	5	199 habentur.
		1704	12	5	6	200

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	ASIE	SYRIÆ	ROM.
			Ptolemæus Lag	Cassander	Antigonus	Seleucus Nicanor	Consules

Regnum Syriæ et Babylonis et superiorum locorum nascitur : et regnat primus Seleucus Nicanor.

b I. SELEUCUS NICANOR annis xxxh.

		1705	13	6	7	1	201 <i>c</i> Ab hoc anno Edes-
		1706	14	7	8	2	202 seni tempora compu-
		1707	15	8	9	3	203 tant civitatis suæ.

d Romani Marsos et Umbros, et Pelignos superant.

f Romani colonias deducunt.

h Cyprum Ptolemæus invasit insulam.

i Theodorus atheus agnoscitur philosophus, qui impius vocabatur.

l Judæorum pontifex maximus Simon, Oniæ filius, clarus habetur, cui cognomen Justus fuit propter sollicitam in Deum religionem, et in cives suos pronam clementiam.

118

119

120

		1708	16	9	10	4	204
		1709	17	10	11	5	205 <i>e</i> Lysimachia in Thracia condita civitas.
		1710	18	11	12	6	206 <i>g</i> Demetrius Phalereus ad Ptolemæum veniens, impetravit, ut Atheniensibus democratia redderetur.
		1711	19	12	13	7	207
		1712	20	13	14	8	208
		1713	21	14	15	9	209
		1714	22	15	16	10	210
		1715	23	16	17	11	211 <i>k</i> Seleucus Antiochiam, Laodicæam, Seleuciam, Apamiam, Edessam, Beroeam, et Pellam urbes condidit ; quarum Antiochiam xii anno regni sui exstruxit.
		1716	24	17	18	12	212
		1717	25	18	1	13	213
		1718	26	19	2	14	214 <i>n</i> Seleucus Babylonem obtinuit.

m II. DEMETRIUS annis xvii.

o III. FILII CASSANDRI Antigonus et Alexander annis iv.

		1719	27	1	3	15	215
--	--	------	----	---	---	----	-----

a Μενέδημος και Σπενσιππος φιλόσοφοι ἐγνωρίζοντο. *Synec.* p. 274, D.

b Συρίας και Βαβυλωνίας και τῶν ἄνω τόπων πρῶτος Σέλευκος Νικάνωρ ἐβασίλευσεν ἐτη λδ'. *Ibidem.* C.

c Ἐδессηνοὶ τοὺς χρόνους ἐνθεν ἀριθμοῦσι. *Idem* p. 274, A.

d Ῥωμαῖοι Μαρσούς και Ἴμβρούς, και Παλλινούς παρεστήσαντο. *Idem* p. 275, A.

e Λυσιμαχία ἐν Θράκη ἐκτίσθη. *Idem* p. 274, D.

f Ῥωμαῖοι ἀποικίας ἐπεμψαν. *Idem* p. 275, A.

g Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, Ἀθηναῖος ἀποδοὺς τὴν δημοκρατίαν, ἦλθεν εἰς Αἴγυπτον. *Idem* p. 274, D.

h Κύπρου Πτολεμαῖος ἐκράτησεν. *Idem* p. 275, A.

i Θεόδωρος ἀθεος ἐγνωρίζετο. *Ibidem.*

k Σέλευκος Λαοδικεῖαν, Σελεύκειαν, Ἀπάμειαν, Ἐδессαν, Βέρροϊαν, Πέλλαν ἐπέκτισσεν. Ὁ αὐτὸς Ἀντιόχειαν ἐβ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ. *Idem* p. 274, A.

l Ἰουδαίων ἀρχιεράτευσεν Σίμων. *Idem* p. 276, C.

o και δίκαιος ἐπικληθεὶς διὰ τε τὸ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβὲς και τὸ πρὸς τοὺς ἑμοφύλους εὖνοον. *Josephus Antiq.* XII, 2.

m Ἀσίας β' Δημήτριος ὁ Πολιορκητῆς Ἀντιγόνου παῖς ἐτη ιζ'. *Synec.* p. 275, C.

n Σέλευκος Βαβυλῶνα παρεστήσατο. *Idem* p. 274, A.

o Μακεδόνων ἐβασίλευσαν παῖδες Κασάνδρου ἐτη δ'. *Idem* p. 270, A.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	ASIE	SYRIÆ	ROM.	
			Ptol. Lagi.	Filii Cassandri	Demetrius	Seleucus Nicanor	Consules	
	121	1720 1721 1722	28 29 30	2 3 4	4 5 6	16 17 18	216 217 218	<i>a</i> Demetrius rex Asiæ cognomento Poliorcetes Samaritarum urbem vastat, quam Perdiccas ante construxerat.
<i>c</i> Censu Romæ agitato, inventa sunt civium Romanorum cclxx millia. [<i>Arm. ccxx.</i>]		1723	31	1	7	19	219	Legati Alexandrini a Ptolemæo primo Romam missi amicitiam impetraverunt. [<i>Al. Romanorum amicitiam petiverunt.</i>]
<i>d</i> Me- nander comicus moritur.	R. CDLX. 122	1724 1725	32 33	2 3	8 9	20 21	220 221	[<i>Al. Romanorum amicitiam petiverunt.</i>]
<i>e</i> Romani Gallos Tyrrhenosque superant et Sabinorum terram sorte dividunt.		1726 1727	34 35	4 5	10 11	22 23	222 223	[<i>Seleucus in eas urbes, quas exstruxerat, Judæos transfert, jus eis civium et municipalem ordinem cum Græcis æquali honore concedens.</i>]
	123	1728	36	1	12	24	224	<i>i</i> Judæorum pontifex Eleazarus frater Simonis suscepit templi ministerium, filio Simonis Onia parvo admodum derelicto.
Conditæ a Romanis Ariminum, et Beneventum.		1729 1730 1731	37 38 39	1 2 3	13 14 15	25 26 27	225 226 227	<i>i</i> Judæorum pontifex Eleazarus frater Simonis suscepit templi ministerium, filio Simonis Onia parvo admodum derelicto. Antigonus dux Macedonum cognomento Gonatas, id est <i>genicularius</i> , Lacedæmonem obtinuit.
Demetrius semetipsum Seleuco tradidit: qui, destructo regno Asiæ, captoque Demetrio, ex utroque regno unum faciens imperium, Syriæ et Asiæ pariter imperavit.	124	1732	40	4	16	28	228	<i>k</i> Romani Crotonem capiunt civitatem.
		1733	1	5	17	29	229	

OLYMP. ABRAHAMUS ÆGYPT. MACED. SYRIÆ ROM.

Ptolem. Philad. Ptolem. Ceraunus Seleucus Nicanor Consules

VII. PTOLEMÆUS cognomento Ceraunus annis II.

R. CDLXX.

1734	2	1	30	230	<i>m</i> Sostratus Cnidius pharum magnam in Alexandria construxit.
1735	3	2	31	231	

a Δημήτριος Πολιορκητής την πόλιν Σαμαρέων ἐπόρθησεν. *Sync. p. 273, D.*

b Μακεδόνων ἐβασίλευσε Δημήτριος ἔτη ε'. *Idem p. 270, A.*

c Τιμήσεως ἐν Ῥώμῃ γενομένης, εὐρέθησαν μυριάδες κς'. *Idem p. 276, C.*

d Μένανδρος ὁ κωμικὸς ἐτελεύτησεν. *Idem p. 275, A.*

e Ῥωμαῖοι Κελτοὺς καὶ Τυρρηνούς ἐνίκησαν, καὶ τὴν Σαβίνων γῆν ἐκληρώσαντο. *Idem p. 274, D.*

f Σέλευκος ἐν ταῖς νέαις πόλεσιν Ἰουδαίους συνήκτισεν Ἕλλησι. *Ibidem.*

g Μακεδόνων ἐβασίλευσε Πύρρος μῆνας ζ'. *Idem p. 270, A.*

h Μακεδόνων ἐβασίλευσε Λυσίμαχος ἔτη ε'. *Idem p. 270, B.*

i Ἰουδαίων ἀρχιεράτευσεν Ἐλεάζαρ Σίμωνος ἀδελφὸς ἀντ' Οὐελίου παιδὸς Σίμωνος νηπίου καταλειφθέντος. *Idem p. 269, C.*

k Ῥωμαῖοι Κρότωνα ἔλαβον. *Idem p. 275, B.*

l Ἀλεξανδρείας καὶ Αἰγύπτου β' ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος Φιλάδελφος ἔτη λη'. *Idem p. 271, C.*

m Σώστρατος Κνιδίος τὴν φάρον Ἀλεξανδρείας μεγαλοπρεπῶς ἀνέστησεν. *Ibidem, D.*

OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	SYRIÆ	ROM.
		Ptolem. Philad.	Ptolem. Ceraudus	Seleucus Nicanor	Consules
a VIII. MELEAGER mensibus II. IX. ANTIPATER diebus XLV. X. SOSTHENES annis II.					
425	1736	4	1	32	232

b Ptolemæus Philadelphus Judæos, qui in Ægypto erant, liberos esse permisit, et vasa Eleazaro pontifici Hierosolymorum votiva transmittens, divinas Scripturas in Græcam vocem ex Hebræa lingua per LXX interpretes transferri curavit: quas in Alexandrina bibliotheca habuit, quam sibi ex omni genere litteraturæ comparaverat.

c II. ANTIOCHUS SOTER annis XIX.

d Milo Romanis Tarentum tradidit civitatem. 1737 5 2 1 233

e XI. ANTIGONUS GONATAS annis XXXVI.

	1738	6	1	2	234	f Sarapis (qui et Sorapis vel etiam Serapis secundum quosdam) ingressus est Alexandriam ibique mansit. [Al. Serapidis simulacrum Alexandriam venit.]
	1759	7	2	3	255	
126	1740	8	3	4	236	
	1741	9	4	5	237	
	1742	10	5	6	238	g Zeno Stoicus philosophus agnoscitur.
	1743	11	6	7	239	h Polemo philosophus moritur: post quem Arcesilas et Crates clari habentur.
	1744	12	7	8	240	
	1745	13	8	9	241	i Romani colonias deduxerunt, multæque urbes in Sicilia eis junctæ. Regni Philadelphi anno XIV Romani civitatem Siciliae Syracusas capiunt.
	1746	14	9	10	242	
	1747	15	10	11	243	
	1748	16	11	12	244	n Zeno Stoicus moritur: post quem Cleanthes philosophus cognoscitur.
128	1749	17	12	13	245	
	1750	18	13	14	246	
	1751	19	14	15	247	
	1752	20	15	16	248	p Nicomedes rex Bithyniæ Astacum urbem amplians, Nicomediam nuncupavit.
	1753	21	16	17	249	
	1754	22	17	18	250	
	1755	23	18	19	251	

a Μακεδόνων ἐβασίλευσαν Μελέαγρος μῆνας β', Αντίπατρος ἡμέρας με', Σωσθένης ἔτη β'. Sync. p. 270, B-D.

b Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος τοὺς κατ' Αἴγυπτον αἰχμαλώτους Ἰουδαίους ἐλευθέρους ἀνήκεν, ἀναθήματα τε βασιλικὰ ἐν Ἱεροσολύμοις διαπεψάμενος, τὰς Ἰουδαίων Γραφὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταβληθῆναι ἐσπούδασε, καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατασκευασθεῖσαις αὐτῷ βιβλιοθήκαις ἀπέθετο. Chron. pasch. p. 172, 173.

c Ἀσίας, Συρίας, Βαβυλωνίας β' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Σωτήρ ἔτη ιθ'. Sync. p. 274, C.

d Μίλων παρέδωκε Ῥωμαίοις Τάραντα. Idem p. 271, A.

e Μακεδόνων ἐβασίλευσεν Ἀντίγονος ὁ Γονατὰς ἔτη λς'. Idem p. 270, D.

f Ὁ Σάραπισ, ἢ ὁ Σόραπισ, ἢ ὁ Σεῖραπισ κατὰ τι-

νας, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἰδρύθη. Idem p. 275, B.

g Μία τῶν ἐν Ῥώμῃ παρθένων ἀνηρέθη φθαρῖσα. Ibidem.

h Πολέμων θνήσκει ὁ φιλόσοφος, μεθ' ὃν Ἀρκεσίλας καὶ Κράτης ἐγνωρίζοντο. Idem p. 276, B.

i Ῥωμαῖοι ἀποικίας ἐστειλαντο. Ibidem, C.

k Ἄρατος ποιητὴς ἐγνωρίζετο. Idem p. 275, B.

l Ἐν Ῥώμῃ πρῶτον ἀργυροῦν ἐκόπη νόμισμα. Ibidem.

m Ῥωμαῖοι Καλαβρίαν ἐλάβον καὶ ὑπέταξαν, καὶ Μεσσήνην. Ibidem.

n Ζήνωντα Στωϊκὸν θανέντα Κλεάνθης μαθητὴς διεδέξατο. Ibidem.

o Ἐν Ῥώμῃ παρθένος καταγνωσθεῖσα τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἑστίας ἐαυτὴν ἀπέλεν. Ibidem, C.

p Νικομήδειαν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἔκτισε Νικομήδης βασιλεὺς Βιθυνῶν. Ibidem, D.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	SYRIÆ	ROM.
			Ptolem. Philad.	Antig. Gonatas	Antiochus Deus	Consules
a III. ANTIOCHUS, qui vocabatur Deus, an. xv.						
<i>b</i> Romani Carthaginenses navali certamine susperant, et centum Libyæ urbes capiunt.	130	1756	24	19	1	252
		1757	25	20	2	253
		1758	26	21	3	254
<i>d</i> Judæorum pontificatum post Eleazarum avunculus ejus Manasses accipit.	131	1759	27	22	4	255
		1760	28	23	5	256
		1761	29	24	6	257
<i>f</i> Carthaginenses R.D. Romanorum naves in Sicilia capiunt, Metello consule in fugam verso.	132	1762	30	25	7	258
		1763	31	26	8	259
		1764	32	27	9	260
<i>h</i> Judæorum pontifex Onias, Simonis justifilius, clarus habetur, qui consueta Ptolemæo regi tributa non reddens, ad iram eum commovet. Verum Josephus, vir inter suos nobilis, legatus a Judæis ad Ptolemæum missus, cum familiaritatem regis ob plurima in eum meruisset obsequia, dux Judææ et regionum finitimarum constituitur.	133	1765	33	28	10	261
		1766	34	29	11	262
		1767	35	30	12	263
<i>n</i> Romæ templum Vestæ incensum. Corruptis circa forum quibusque celsioribus igni, Metellus pontifex sacra Vestæ semiustus abrupit.	134	1768	36	31	13	264
		1769	37	32	14	265
		1770	38	33	15	266
i III. PTOLEMÆUS EVERGETES annis xxvi.						
k IV. SELEUCUS CALLINICUS annis xx.						
<i>o</i> Virgo vestalis Romæ a servo corrupta propria manu se interficit.	135	1771	1	34	1	267
		1772	2	35	2	268
		1773	3	36	3	269
l XII. DEMETRIUS annis x.						
<i>m</i> Censu Romæ agitato inventa sunt hominum cclx millia.	136	1774	4	1	4	270
p XIII. ANTIGONUS annis xv.						
<i>a</i> Συρίας καὶ Ἀσίας γ' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος, ὁ ἐπικληθεὶς Θεός, ἔτη ιε'. <i>Synec.</i> p. 274, C.	137	1775	5	2	5	271
		1776	6	3	6	272
		1777	7	4	7	273
<i>b</i> Ῥωμαῖοι, Καρχηδονίους ναυμαχίᾳ νικήσαντες, ἑκατὸν πόλεις τῆς Λιβύης ἔλαβον. <i>Idem</i> p. 275, D.	136	1778	8	5	8	274
		1779	9	6	9	275
		1780	10	7	10	276
<i>c</i> Ἐρασίστρατος διαφανῆς ἰατρός ἐγνωρίζετο. <i>Idem</i> p. 274, B.	136	1781	11	8	11	277
		1782	12	9	12	278
		1783	13	10	13	279
<i>d</i> Τελευτήσαντος τοῦ Ἐλεαζάρου, τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ θεὸς αὐτοῦ Μανασσῆς ἔλαβε. <i>Josephus Antiq.</i> XII, 4.	137	1784	14	1	14	280
<i>e</i> Ἀθηναῖοις Ἀντίγονος τὴν ἐλευθερίαν ἀπέδωκεν. <i>Synec.</i> p. 276, A.	137					
<i>f</i> Καρχηδόνιοι Ῥωμαίων υ' ναῦς ἔλαβον ἐν Σικελίᾳ, τρέψαντες καὶ τὸν ὑπατὸν Μέτελλον. <i>Idem</i> p. 275, C.	137					
<i>g</i> Πέρσαι τῆς Μακεδόνων ἀρχῆς ἀπέστησαν, καὶ βασιλεύει Περσῶν Ἀρσάκης, ἀφ' οὗ οἱ Ἀρσακίδαί. <i>Idem</i> p. 284, B, C.	137					
<i>h</i> Ὀνειάς τὴν τιμὴν ἐδέξατο, Σίμωνος υἱὸς ὢν τοῦ	137					
<i>i</i> Συρίας καὶ Ἀσίας γ' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος, ὁ δικαίως κληθέντος· οὗτος, ὑπὲρ τοῦ λαοῦ φόρον μὴ δοῦς, εἰς ὄργην ἐκίνησε τὸν βασιλέα Πτολεμαῖον. <i>Josephus Antiq.</i> XII, 4.	137					
<i>k</i> Ἀλεξανδρείας καὶ Αἰγύπτου τρίτος ἐβασίλευσεν Εὐεργέτης ἔτη κς'. <i>Synec.</i> p. 273, B.	137					
<i>l</i> Συρίας καὶ Ἀσίας δ' ἐβασίλευσεν ὁ Σέλευκος ὁ ἐπικληθεὶς Καλλίνικος ἔτη χ'. <i>Idem</i> p. 284, B.	137					
<i>m</i> Μακεδόνων ἐβασίλευσε Δημήτριος ἔτη ι'. <i>Idem</i> p. 271, B.	137					
<i>n</i> Τιμήσεως ἐν Ῥώμῃ γενομένης εὐρέθησαν μυριάδες κε'. <i>Ibidem</i> , C.	137					
<i>o</i> Ἐν Ῥώμῃ ἱερὸν ἐνεπρήσθη τῆς Ἑστίας. <i>Idem</i> p. 276, A.	137					
<i>p</i> Ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ δούλου διακορευθεῖσα παρθένος ἑαυτὴν διεχειρίσατο <i>Ibidem</i> , A.	137					
<i>q</i> Μακεδόνων ἐβασίλευσεν Ἀντίγονος ἔτη ιε'. <i>Idem</i> p. 282, A.	137					

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Evergetes	MACED. Antigonus	SYRIÆ Seleucus Callinicus	ROM. Consules	
<i>a</i> Judæorum pontifex Simon Oniæ filius clarus habetur : sub quo Jesus filius Sirach <i>Sapientiæ</i> librum componens, quem vocant Panareton, etiam Simonis in eo fecit mentionem.	138	1785	15	2	15	281	<i>b</i> Quadraginta ferme millia Gallorum a Romanis cæsa.
		1786	16	3	16	282	
		1787	17	4	17	283	
		1788	18	5	18	284	
		1789	19	6	19	285	
		1790	20	7	20	286	
<i>c</i> V. SELEUCUS CERAUNUS annis III.							
<i>d</i> Caria et Rhodus ita terræmotu concussæ sunt, ut colossus magnus rueret.	139	1791	21	8	1	287	
		1792	22	9	2	288	
		1793	23	10	3	289	
<i>e</i> VI. ANTIOCHUS MAGNUS an. xxxvi.							
R. DXXX.	140	1794	24	11	1	290	
		1795	25	12	2	291	
		1796	26	13	3	292	
(IV. PTOLEMÆUS PHILOPATER an. xvii.							
		1797	1	14	4	293	<i>g</i> Ea, quæ in tertio Machabæorum libro scripta sunt, sub hoc Ptolemæo principe gesta referuntur.
		1798	2	15	5	294	
<i>h</i> XIV. PHILIPPUS an. xlii.							
<i>i</i> Victi Judæi, et LXX [al. xl.] millia armatorum ex numero eorum cæsa.	141	1799	3	1	6	295	<i>l</i> Eratosthenes philosophus agnoscitur.
		1800	4	2	7	296	
		1801	5	3	8	297	
<i>k</i> Romæ virgines Vestæ obstupri vitium vivæ terra obrutæ sunt. R. DXL.	142	1802	6	4	9	298	Romani subigunt Capuam et Siciliam. Lævinus consul cum Attalo rege Asiæ amicitiam facit.
		1803	7	5	10	299	
		1804	8	6	11	300	
		1805	9	7	12	301	
		1806	10	8	13	302	
Romani Marcello consule Syracusas capiunt.	143	1807	11	9	14	303	<i>n</i> Judæorum pontifex maximus Onias, filius Simonis, habetur insignis : ad quem Lacedæmoniorum rex Arius legatos mittit ob amicitiam.
		1808	12	10	15	304	
		1809	13	11	16	305	
<i>o</i> Scipio Hiberiæ multas urbes recipit.	144	1810	14	12	17	306	<i>h</i> Μακεδόνων ιε' έβασίλευσε Φίλιππος έτη μβ'. <i>Ibidem</i> , A.
		1811	15	13	18	307	
		1812	16	14	19	308	
		1813	17	15	20	309	
<i>a</i> 'Ιουδαίων ιθ' άρχιεράτευσε Σίμων υίος 'Ονείου. <i>Sync.</i> p. 275, C. Κατά τούτον 'Ιησοῦς ό του Σιράχ, την καλουμένην Πανάρετον <i>Sophiar</i> συντάξας, αυτού του Σίμωνος έμνημόνευσεν. <i>Chron. pasch.</i> p. 175, C.							<i>i</i> 'Ιουδαίοι ληφθέντες, τεσσαράκοντα χιλιάδας όπλιτών άποβαλόμενοι. <i>Chron. pasch.</i> p. 176, A.
<i>b</i> 'Ρωμαίοι Γάλλων μυριάδας δ' άνειλον. <i>Sync.</i> p. 276, B.							<i>k</i> 'Εν 'Ρώμη παρθένου, άλούσαι φθορά, ζώσαι κωπώρῳγησαν. <i>Sync.</i> p. 276, B.
<i>c</i> Συρίας ε' έβασίλευσεν Σέλευκος ό Κεραυνός έτη γ'. <i>Idem</i> p. 284, C.							<i>l</i> 'Ερατοσθένης έγνωνρίζετο. <i>Chron. pasch.</i> p. 175, D.
<i>d</i> Καρία και 'Ρόδος έσεισθήσαν, ώς και τόν μέγαν κολοσσόν καταπέσειν. <i>Idem</i> p. 276, C.							<i>m</i> 'Αντίοχος ό Μέγας, Πτολεμαίου την 'Ιουδαίαν κρατούντος του Φιλοπάτορος, πολέμῳ νικήσας αυτόν, την χώραν άφειλατο. <i>Sync.</i> p. 282, D.
<i>e</i> Συρίας ζ' έβασίλευσεν 'Αντίοχος ό έπικληθείς Μέγας έτη λς'. <i>Idem</i> p. 284, D.							<i>n</i> 'Ιουδαίων άρχιεράτευσεν 'Ονείας ό Σίμωνος υίος, προς όν ό Λακεδαιμονίων βασιλεύς 'Αρειος πρεσβειταν τε έπεμφε και έπιστολάς. <i>Josephus Antiq.</i> XII, 4.
<i>f</i> Αιγύπτου και 'Αλεξανδρείας τέταρτος έβασίλευσε Πτολεμαίος ό Φιλοπάτωρ έτη ιζ'. <i>Idem</i> p. 282, D.							<i>o</i> Σκιπίων Κελτικθρίας πολέμῳ πόλεις πολλές 'Ρωμαίοις ύπηγάγετο. <i>Sync.</i> p. 276, B.
<i>g</i> 'Η τρίτη των Μακκαβαίων βίβλος περι του Φιλοπάτορος τούτου Πτολεμαίου ιστορεϊ. <i>Ibidem</i> .							

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	SYRIÆ	ROM.	
			Ptolem. Epiph.	Philip- pus	Antio- chus Magnus	Consu- les	
<p>a Ptolemæus Epiphanes, id est nobilis, Scopa principe militiæ misso, Judæam capit, et plurimas Syriæ civitates. R. DL.</p>							
<p>b V. PTOLEMÆUS EPHIPHANES an. xxiv.</p>							
		1814	1	16	21	310	
		1815	2	17	22	311	Juxta Theram apparuit insula, quæ vocatur Hiera.
		1816	3	18	23	312	
<p>c Carthago in ditionem Romanorum per Scipionem redigitur. 145</p>							
		1817	4	19	24	313	
<p>d Post prælium, quo in Thermopylis est victus Antiochus, hoc inter eum et Romanos convenit, ut mille talenta eis per annos singulos vectigalis nomine persolveret.</p>							
		1825	12	27	32	321	
		1826	13	28	33	322	
<p>e Antiochus in amicitiam Ptolemæi regressus, pacem cum eo facit; et Cleopatra filia sua uxore ei tradita, dotis nomine Syriam, Phœnicem, Samariam Judæamque concedit. 146</p>							
		1827	14	29	34	323	
<p>f Romani multas civitas deduxerunt. 147</p>							
		1828	15	30	35	324	
<p>g VII. SELEUCUS, qui et Philopater, an. xii. Titus Livius tragœdiaz scriptor clarus habetur, qui ob ingenii meritum a Livio Salinatore, cujus liberos erudiebat, libertate donatus est.</p>							
		1829	16	31	36	325	
		1830	17	32	37	326	
<p>h Secundus liber Machabæorum apud Judæos hujus temporis gesta continet.</p>							
<p>i Simon præpositus templi Hierosolymorum ad Apollonium Syriæ Phœnicis ducem Seleuci confugiens multis ei muneribus reprobis sacerdotium sibi vindicare cœpit: quo Seleucus audito Heliodorum mittit ad negotium pervidendum. Qui cum in Judæam venisset, et inique judicasset, multa perperam gerens, divinis adversum se signis deterretur, et ad Seleucum revertitur. Onias autem sacerdos curaverat ut Simon profugus fieret, ut in Machabæorum libris narratur.</p>							
<p>a Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανῆς τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Συρίας πέμψας ἐχειρῶσατο διὰ Σκοποῦ στρατηγῶ· πρὸς δὲ Ἀντίοχον αὐθις πολεμήσας, ταύτας ἐχειρῶσατο, συμμαχοῦντων αὐτῷ καὶ Ἰουδαίων, οἷς δι' ἐπιστηλῶν πολλὰ μαρτυρήσας, δωρεαῖς μεγάλαις ἐτίμησεν. <i>Idem</i> p. 283, A.</p>							
<p>b Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας εἰ ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανῆς ἔτη κδ'. <i>Sync.</i> p. 282, D.</p>							
<p>c Καρχηδόνα Ῥωμαῖοις Σκιπίων παρεστήσατο. <i>Idem</i> p. 285, D.</p>							
<p>d Ἐν Θερμοπύλαις Ῥωμαῖοις συμβαλὼν Ἀντίοχος ἠττάται· ὥστε αὐτὸν ὑπόσπονδον γενέσθαι τελοῦντα χίλια τάλαντα. <i>Idem</i> p. 284, 285.</p>							
<p>e Ἀντίοχος, φιλωθεὶς τῷ Πτολεμαίῳ, σπονδὰς πρὸς αὐτὸν ἐποιήσατο, καὶ Κλεοπάτραν τὴν αὐτοῦ θυγα-</p>							
<p>τέρα τῷ Πτολεμαίῳ εἰς γυναῖκα, παραχωρήσας αὐτῷ φερνῆς ὀνόματι Συρίαν καὶ Σαμάρειαν καὶ Ἰουδαίαν. <i>Chron. pasch.</i> p. 177, B.</p>							
<p>f Ῥωμαῖοι διάφοροι παροιχίας ἐπέμψαν. <i>Sync.</i> p. 276, C.</p>							
<p>g Συρίας ζ' ἐβασίλευσε Σέλευκος ἔτη ιδ'. <i>Idem</i> p. 284, C.</p>							
<p>h Ἐπὶ τούτου ἐπράχθη τὰ κατὰ τὴν πρώτην (δευτέραν) τῶν Μακκαβαίων βίβλον παρὰ Ἰουδαίους ἱστοροῦμεγα. <i>Idem</i> p. 285, A. (<i>Syncellus non de Seleuco sed de Antiocho Magno loquitur.</i>)</p>							
<p>i Σίμων τις προστάτης τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἱεροῦ, ἐλθὼν πρὸς Ἀπολλώνιον τῆς Φοινίκης στρατηγὸν, ὑπισχεῖται χρήματα, κ. τ. λ. <i>Chron. pasch.</i> v. 177, D.</p>							

OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Epiph.	MACED. Philip- pus	SYRIÆ Seleu- cus	ROM. Consu- les
	1831	18	33	2	327

^a Cum ab Antiocho per legatos Annibal reposeretur, cui se a Scipione victus sociaverat, ad Prusiam regem Bithyniæ transfugit : quem cum rursus per Flaminium etiam ab eo senatus repeteret, et tradendus esset, venenum bibit, et apud Libyssam Bithyniæ sepultus est.

A Troja capta anni mille.	149	1832	19	34	3	328
		1833	20	35	4	329
		1834	21	36	5	330
		1835	22	37	6	33
		1836	23	38	7	332

^b Hyrcanus Josephi ducis Judææ filius, cum ad Ptolemæum perrexisset, honorifice ab eo susceptus est. Verum fratres ejus, postquam reversus est, seditione contra eum mota, magnarum calamitatum Judææ genti causa exstiterunt.

150	1837	24	39	8	333
-----	------	----	----	---	-----

^c VI. PTOLEMÆUS PHILOMETOR
annis xxxv.

151	1838	1	40	9	334
	1839	2	41	10	335
	1840	3	42	11	336

^d XV. PERSEUS annis x.

152	1841	4	1	12	337
-----	------	---	---	----	-----

^f VIII. ANTIOCHUS EPIPHANES annis xi.

153	1842	5	2	1	338
-----	------	---	---	---	-----

^e Aristobulus, natione Judæus, Peripateticus philosophus agnoscitur, qui ad Ptolemæum Philometorem explanationum in Moseum commentarios scripsit.

^g Antiochus Epiphanes, cum de regione Ptolemæorum, quam subito invaserat, senatus præcepto recessisset, in Judæam venit, ibique Jesu, cui nomen et Jason, fratri [*al.* et Jasoni fratri] Oniæ pontificatum tradidit. Quo deinde expulso, Oniam cognomento Menelaum successorem ei dedit. Itaque ob sacerdotii dignitatem orta seditione inter principes, ingentium miseriarum semina pullulaverunt.

R. DLXXX.	152	1843	6	3	2	339
		1844	7	4	3	340
		1845	8	5	4	341
		1846	9	6	5	342
		1847	10	7	6	343
		1848	11	8	7	344
		1849	12	9	8	345
		1850	13	10	9	346

^h Macedonum regnum defecit.

Romani, interfecto Perse Macedonum rege, destructoque eo regno, Macedonas, Illyrios et Galatas liberos esse jusserunt.

ⁱ Antiochus legem Judæorum impugnat : ac primum quidem omnem eorum provinciam ad idololatriam compellens, qui parere noluerunt, enecat. Postea vero Hierosolimam ascendens, templum et vasa Dei,

^a Ἀντίοχος, πρὸς Προυσίαν φυγὼν, φαρμάκῳ τελευτᾷ τὸν βίον τῷ φόβῳ Ῥωμαίων. *Sync.* p. 283, A.

^b Ὑρκανὸς, Ἰωσήπου παῖς στρατηγῶν τῶν Ἰουδαίων, πρὸς αὐτὸν Πτολεμαῖον ἐλθὼν, καλῶς ὑπέδελθη· οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, στασιάζοντες, μεγάλην ταραχὴν αἰτίοι γέγονασιν Ἰουδαίῳ. *Idem* p. 283, A, B.

^c Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας ᾧ ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ ἔτη λε'. *Idem* p. 289, D.

^d Μακεδόνων ἰε' ἐβασίλευσε Περσεύς ἔτη ι'. *Idem* p. 282, B.

^e Ἀριστοβούλος Ἰουδαῖος Περιπατητικὸς φιλόσοφος ἐγνωρίζετο. ὃς Πτολεμαίῳ τῷ Φιλομήτορι ἐξηγηταὶ τῆς Μωυσέως γραφῆς ἀνέθηκεν. *Chron. pasch.* p. 178, C.

^f Συρίας η' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἔτη ια'. *Sync.* p. 286, A.

^g Ἀντίοχος τῇ Πτολεμαίου βασιλείᾳ ἐπιτίθεται· καταλυθεὶς δὲ ὑπὸ Ῥωμαίων, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐπανῆλθε, τὴν τε ἀρχιερωσύνην τῷ Ἰησοῦ, τῷ καὶ Ἰάσονι, ἐνεχείρισεν ἀδελφῶν Ὀνείου· καὶ πάλιν ἐκβαλὼν αὐτὸν, ἀδελφῶν τε καὶ Μενελάου ἔδωκεν. Οἱ δὲ, στασιάζοντες πρὸς ἀλλήλους, κακῶν μεγάλων αἰτίοι γέγονασιν Ἰουδαίῳ. *Ibidem*, A-D.

^h Τὰ Μακεδόνων καταλέλυται. *Idem* p. 282, B.

ⁱ Ἀντίοχος Ἑλληνίζειν ἀναγκάζει τοὺς Ἰουδαίους, τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐκπορθεῖ, καὶ τὸν ναὸν βεβηλοῖ, Διὸς Ὀλυμπίου βδέλυγμα ἀναστηλώσας ἐν αὐτῷ· ἐφ' οἷς Ματθίας ὁ ἱερεὺς, ὃς Ἀσαμωναῖος ἐλέγετο, ἔχει δ' ἐν κόμῃ Μωυσεῖμ, ζηλώσας σὺν τοῖς υἱοῖς κατηγοροῦντο τοῦ τυράννου τοῖς αὐτοῦ στρατηγοῖς ἐπιθέμενος. *Sync.* p. 286, B.

quæ ministerio fuerunt consecrata, vastat : in templo Jovis Olympii simulacrum ponit : in Samaria quoque super verticem montis Garizin Jovis Peregrini delubrum ædificat, ipsis Samaritanis, ut id faceret, precantibus. Verum hoc in tempore Mattathias quidam ex sacerdotibus filius Asamonæi ex vico Modim adversum Antiochi duces arma corripuens, fultus etiam filiorum auxilio, leges patrias vindicavit olympiade ccliii.

Ennius poeta lxx major annis articulari morbo perit, sepultus in Scipionis monumento, in via Appia, intra primum ab Urbe miliarium. Quidam ossa ejus Rudiam ex Janiculo translata affirmant.

	OLYMP.	ABRAHAMUS.	ÆGYPT.	SYRIÆ	ROM.
			Ptolem. Philometor	Antiochus Epiphanes	Consules
Judæorum dux Judas, qui et Machabæus, filius Mattathias, Antiochi duces de Judæa expellens, et templum ab idolorum imaginibus emundans, patrias leges post triennium suis civibus reddidit olympiade ccliv.	154	1851	14	10	347
		1852	15	11	348
a IX. ANTIOCHUS EUPATOR annis ii.					
		1853	16	1	349
		1854	17	2	350
b X. DEMETRIUS SOTER annis xii.					
	155	1855	18	1	351
		1856	19	2	352

c Menelao pontifice Judæorum a juniore Eupatore Antiocho occiso, qui prius Judæam Epiphani Antiocho prodiderat, Alcimus alienus a genere sacerdotali, ambitione pontificatum invadit. Ob quod Onias filius pontificis Oniæ in Ægyptum transmigrans in Heliopolitano pago civitatem, quæ dicitur Onuphis, nominis sui condidit, templo ad similitudinem templi patrii constructo. Alcimus vero adversum Judam Machabæum inimicitias gerens, post non multum temporis ira Dei percussus interiit. Et sic omnium Judæorum favore Judæ Machabæo sacerdotium decernitur : qui dignitate suscepta legatos Romam dirigit. Senatus decrevit Judæos amicos et auxilio Romanorum habendos.

	OLYM.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	SYRIÆ	JUD.	ROM.
			Ptolem. Philometor	Demetrius Soter	Judas Machabæus	Consules
d I. JUDAS MACHABÆUS annis iii.						
e Aristarchus grammaticus agnoscitur.		1857	20	3	1	353
		1858	21	4	2	354
		1859	22	5	3	355
f Samaritani et Judæi Alexandria, Ptolemæo judicante, contendunt de honoribus ex utraque parte templo suo deferendis. Et superant Judæi.						Judæorum nascitur regnum. Dux Judæorum Judas adversum Demetrii duces inito prælio occiditur, tribus annis pontificatu gesto.

Publius Terentius, Carthaginiensis, comædiarum scriptor, ob ingenium et formam libertate donatus. In Arcadia moritur, qui primam *Andriam* antequam ædilibus venderet, Cæcilio multum se miranti legit.

a Συρίας θ' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος Εὐπάτωρ ἔτος ἐν, μῆνας ἕξ. *Sync.*, D.

b Συρίας ι' ἐβασίλευσε Δημήτριος ἔτη ιθ' ὁ ἐπικληθεὶς Σωτήρ. *Idem* p. 290, C.

c Ὁνείου, τοῦ καὶ Μενελάου, ἀρχιερέως Ἰουδαίων, τοῦ καὶ τὸ ἔθνος προδεδωκότος Ἀντιόχῳ τῷ Ἐπιφανεῖ, ἀναιρεθέντος ὑπὸ Ἀντιόχῳ τοῦ Εὐπάτορος, Ἄλκιμος οὐκ ὦν ἐκ γένους ἱερατικοῦ τὴν ἱερωσύνην ἐκ περιδρομῆς διαδεξάμενος· δι' ὃν Ὁνείας, Ὁνείου τοῦ ἀρχιερέως υἱός, ἔλθων εἰς Αἴγυπτον, κτίζει πόλιν τὴν ἐπικληθεῖσαν Ὁνείου, ἐν ἧ καὶ ἱερὸν οἰκοδομεῖ, ὁμοίον τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν Ἱερουσολύμοις. Ἄλκιμος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς, πρὸς Ἰούδαν τὸν Μακκαβαῖον στασιάσας, μετ' οὐ πολλὸν χρόνον Θεοῦ πληγῇ περιπεσὼν τελευτᾷ.

Ὁ δὲ πᾶς τῶν Ἰουδαίων λαὸς Ἰούδα τῷ Μακκαβαίῳ τὴν ἀρχιερωσύνην δίδωσιν· ὁ δὲ, ταύτην ὑποδεξάμενος, πρεσβεύεται πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ ψηφίζεται ἡ σύγκλητος φίλους καὶ συμμάχους Ῥωμαίων τοὺς Ἰουδαίους ἀπογράφασθαι, καθὼς ἡ τῶν Μακκαβαίων ἱστορία δὴλοι. *Chron. pasch.* p. 179, B, C.

d Ἰουδαίων ἡγεῖται Ἰούδας ὁ καὶ Μακκαβαῖος. *Ibidem* B.

e Ἀριστάρχος γραμματικὸς ἤκμαζεν. *Idem* p. 180, A.

f Σαμαρίται καὶ Ἰουδαῖοι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παρὰ Πτολεμαίῳ τῷ Φιλομήτορι διακρίνονται περὶ τῶν παρ' ἑκατέρῳ μέρει τιμωμένων ἱερῶν, καὶ νικῶσιν οἱ Ἰουδαῖοι. *Ibidem*, C.

OLYMP.	ABRAHAMUS.	ÆGYPT. Ptolem. Philo- metor	SYRIÆ Demetrius Soter	JUD. Jonathas	ROM. Consules
--------	------------	--------------------------------------	-----------------------------	------------------	------------------

a II. JONATHAS annis xix.

156	1860	23	6	1	356	Dux Judæorum Jonathas frater Judæ, Bacchi de duce Demetrii Judæa expulso, pontificatum suscipit.
	1861	24	7	2	357	
	1862	25	8	3	358	
Pacuvius Brundusinus tragœdiarum scriptor clarus habetur, R. DC. Ennii poetæ ex filia nepos: vixitque Romæ quoad pieturam exercuit, ac fabulas venditavit. Deinde Tarentum transgressus prope nonagenarius diem obiit.	1863	26	9	4	359	
	1864	27	10	5	360	
	1865	28	11	6	361	
	1866	29	12	7	362	

b XI. ALEXANDER annis ix, mensibus x.

c Oppius Gallos capit: et Carthago in ditionem Romanam per Scipionem redigitur, habens a conditione sui annos DCCLXXIII: vel, ut alii dicunt, DCCLXVII.	1857	30	1	8	363	Alexander Antiochi, qui Epiphanes cognominatus est, filius, Syriæ et Asiæ imperans, Jonatham corona et multis insignibus donis prosequitur.
	1868	31	2	9	364	Lucilius poeta nascitur. d Pseudo-Philippus regnat in Macedonia anno uno.
	1869	32	3	10	365	Romani, interfecto Pseudo-Philippo, Macedonas tributarios faciunt.

Descriptione Romæ facta, inventa sunt hominum CCCXXXIV millia.	1870	33	4	11	366	
	1871	34	5	12	367	

Jonathas dux Judæorum pariter et pontifex cum Romanis et Spartiatis amicitias facit.	1872	35	6	13	368	
--	------	----	---	----	-----	--

e VII. PTOLEMÆUS EVERGETES annis xxix.

f Alexandro R. D. X. Balæ regi Syriæ Ptolemæus filiam suam dedit uxorem.	1873	1	7	14	369	
	1874	2	8	15	370	Scipio Numantinos subvertit.
	1875	3	9	16	371	
	1876	4	10	17	372	Brutus Iberiam usque ad Oceanum subjicit.

g XII DEMETRIUS annis iii.

	1877	5	1	18	373	
--	------	---	---	----	-----	--

A Ptolemæus Demetrio filiam suam tradit uxorem simul cum regno Alexandri mariti sui, quod de duobus ejus accipit, occiso Tryphone, qui regnum Syriæ sibi vindicabat.

i Trypho dux Alexandri regis Syriæ Jonatham Judæorum pontificem interficit, et sacerdotium Simon frater Jonathæ assumit.	1878	6	2	19	374	
--	------	---	---	----	-----	--

Lucius Attius tragœdiarum scriptor clarus habetur, natus Mancino et Serrano consulibus, parentibus libertinis: et seni jam Pacuvio Tarenti sua scripta recitavit; a quo et fundus Attianus juxta Pisaurum dicitur, quia illuc ex Urbe inter colonos fuerat deductus.

a Μετά 'Ιουδαν ηγεῖται 'Ιωάννης (sic) ἀδελφὸς αὐτοῦ. *Chron. pasch.* p. 180, A.

b Συρίας καὶ Ἀσίας ἰα' Ἀλέξανδρος υἱὸς Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, ἐν φησιν Εὐσέβιος βασιλευσάει ἐτη ι'. *Sync.* p. 291, A.

c Ὅππιος Κελτοῦς ἐχειρώσατο. Κατὰ τοῦτους τοὺς χρόνους ἐάλω Καρχηδῶν τὸ ἔσχατον ὑπὸ τοῦ Σκιπίωνος Ἀφρικανοῦ τοῦ νέου ἔχουσα ἐτη χμ' ἀπὸ κτίσεως, κατὰ δὲ ἄλλους ψμ'. *Idem* p. 293, B.

d Μακεδόνων ἰς' ἐβασίλευσε Ψευδο-Φίλιππος ἔτος ἰν. *Idem* p. 282, C.

e Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας ζ' ἐβασίλευσε Πτο-

λεμαῖος ὁ Εὐεργέτης δεύτερος ἔτη κη'. *Idem* p. 190, A.

f Ἀλεξάνδρω Συρίας βασιλεῖ Πτολεμαῖος τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα πρὸς γάμον ἐκδίδωσι. *Chron. pasch.* p. 180, C.

g Συρίας καὶ Ἀσίας ιβ' ἐβασίλευσε Δημήτριος ἔτη γ'. *Sync.* p. 291, C.

h Δημητρίῳ Πτολεμαῖος τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα δίδωσι πρὸς γάμον, τὴν καὶ Ἀλέξανδρον πρῶτην γενομένην γαμετήν. *Chron. pasch.* p. 180, 181.

i Ἀναίρεται Ἰωάννης (sic) ὑπὸ Τρύφωνος δόλω, καὶ κρατεῖ μετ' αὐτὸν Σίμων υἱὸς αὐτοῦ ἔτη η'. *Sync.* p. 295, A.

	OLYMP. ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Evergetes	SYRIÆ Demetrius	JUD. Simon	ROM. Consules	
<i>a</i> III. SIMON ANNIS VIII.						
<i>b</i> Trypho Syriæ regnum conatus invadere, Antiocho filio Alexandri interfecto, ad extremum et ipse supermoritur.	1879	7	3	1	375	
Post Demetrium regnavit in universa Syria frater ejus Antiochus, qui cognominatus est Sidetes.						
<i>c</i> XIII. ANTIQCHUS SIDETES ANNIS IX.						
<i>d</i> Bellum servile ortum in Sicilia. R DCXX.	1881	8	1	2	376	Simoni Judæorum pontifici pariter et principi Romani et Spartistæ, legatione ejus libenter excepta, amabilia misere scripta.
	1881	9	2	3	377	
	1882	10	3	4	378	
	1883	11	4	5	379	
<i>e</i> Antiochus Sidetes rex Syriæ adversum Judæam arma corripens et Hierosolymam vallo circumdans, cum ad conditiones [<i>al.</i> deditionem] pontificem Simonem compulisset, recedit olympiade CLXII.	1884	12	5	6	380	Simon Judæorum pontifex interficitur: cui succedit filius suus Joannes, qui et Hyrcanus.
	1885	13	6	7	381	
	1886	14	7	8	382	
<i>h</i> Arsaces rex Parthi Antiochum interficit, cui successit iterum Demetrius.						
<i>k</i> Ptolemæus expulsus Ægypto.	1887	15	8	1	383	Attalus moriens regni sui populum Romanum instituit hæredem.
Arverni nobilis Galliæ urbs capta, et rex Vituitus.	1888	16	9	2	384	
<i>l</i> Servi qui in Sicilia rebellabant, obsidionis necessitate compulsi, ad sua invicem cadavera conversi sunt, voranda.						
<i>n</i> Joannes dux Judæorum et pontifex R. DCXXX.	1889	17	1	3	385	
	1890	18	2	4	386	Juxta Æolias insulas igne ex flatu suscitato, apparuit insula, quæ νῦν Hiera vocatur.
<i>i</i> Servi qui in Sicilia rebellabant, obsidionis necessitate compulsi, ad sua invicem cadavera conversi sunt, voranda.	1891	19	3	5	387	
	1892	20	4	6	388	
<i>m</i> XV. ANTIQCHUS GRYPUS ANNIS XII.						
	1893	21	1	7	389	
	1894	22	2	8	390	
	1895	23	3	9	391	
adversum Hyrcanum (1) bellum gerens vicit, unde Hyrcani nomen accepit: et a Romanis jus amicitiae postulans, decreto senatus inter amicos relatus est.						
<i>a</i> Ἀρχιερεὺς Σίμων ἔτη η'. <i>Chron. pasch.</i> 182, B.						293, B.
<i>b</i> Τρύφων ἀποκτείνας τὸν παῖδα Ἀντίοχον, αὐτὸν ἀνεῖπε βασιλεῖα, καὶ θνήσκει. <i>Sync. p.</i> 291, B.C.						<i>i</i> Συρίας καὶ Ἀσίας ἰδ' ἐβασίλευσε Δημήτριος ἔτη δ'. <i>Idem p.</i> 292, A.
<i>c</i> Συρίας καὶ Ἀσίας ἰγ' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Σιδῆτης ἔτη θ'. <i>Ibidem, D.</i>						<i>k</i> Πτολεμαῖος ἀπεβλήθη τῆς βασιλείας. <i>Chron. pasch. p.</i> 183, B.
<i>d</i> Κατὰ Σικελιανὸν δουλικὸς πόλεμος. <i>Idem p.</i> 292, B.						<i>l</i> Οἱ ἐν Σικελίᾳ δούλοι εἰς ἀλληλοφαγίαν ἐτρέπησαν. <i>Sync. p.</i> 291, B.
<i>e</i> Δημήτριος ὁ Σιδῆς, ἐπελθὼν τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ παραταξάμενος εἰς πολιορκίαν, ἐπὶ συνθήκαις ταῖς πρὸς (Σίμωνα ἀναχωρεῖ). <i>Chron. pasch. p.</i> 171, C.						<i>m</i> Συρίας καὶ Ἀσίας ἰε' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Γρυπὸς ἔτη ιδ'. <i>Ibidem, A.</i>
<i>f</i> Ἔως τούτου περιέχει ἡ πρώτη τῶν Μακκαθαίων. <i>Sync. p.</i> 293, D.						<i>n</i> Ἰωάννης (Ἰωάννης) ἱερεὺς ὁμοῦ στρατηγός, κατὰ Ἰρκανῶν στρατηγῆσας, Ἰρκανὸς μετωνομάσθη δς καὶ πρεσβεύσας πρὸς Ῥωμαίους, δόγματῶν συγκλήτου φιλιαν πρὸς αὐτοὺς σπένδεται. <i>Chron. pasch. p.</i> 182, D.
<i>g</i> Ἀρχιερεὺς ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἰωάννης (sic) ἔτη κς'. <i>Chron. pasch. p.</i> 182, D.						
<i>h</i> Ἀντίοχον Ἀράβης Πάρθος ἀνεῖλεν. <i>Sync. p.</i>						
(1) Ita codices aliquot Vaticani, quæ brevis emendatio, instar est proluxæ refutationis apud Scaligerum, qui jure fortasse negat Judæum ethnarcham cum Hyrcanis dimicare potuisse. Græcus tamen textus vulgatae lectioni favet, nisi forte et ibi κατὰ Ἰρκανοῦ scribendum						

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Evergetes	SYRIÆ Antiochus Grypus	JUD. Hyrca- nus	ROM. Consu- les	
	165	1896 1897 1898	24 25 26	4 5 6	10 11 12	392 393 394	a Hyrcanus pontifex Judæorum Samariam civitatem, quæ vocabatur Eutemus (1), nostro tempore Sebaste vocatur, obsidione captam solo cœquavit: quam suo tempore Herodes instaurans Sebasten in honorem Augusti appellavit.
Narbonam colonizæ ductæ. Marcus Terentius Varro philosophus et poeta nascitur.	166	1899 1900 1901	27 28 29	7 8 9	13 14 15	395 396 397	
b VIII. PTOLEMÆUS PHUSCON idemque SOTER annis xvii et mensibus vi.							
Ptolemæus Evergetes Ægyptiorum regnum dimisit, postque eum regnavit Ptolemæus cognomine Salvator, quem Græci appellabant Phusconem. R. DCXL.	167	1902 1903 1904	1 2 3	10 11 12	16 17 18	398 399 400	
c XVI. ANTIOCHUS CYZICENUS annis xviii.							
Rhodo terræmotu concussa, colossus ruit. Jugurtha contra Romanos dimicans capitur.	168	1905 1906 1907 1908	4 5 6 7	1 2 3 4	19 20 21 22	401 402 403 404	d Antiochus Cyzicenus, Grypo ejecto, Syriam obtinuit: ac rursus Grypus superato Cyziceno eamdem recepit. Ita ex successione regnabant invicem adversum se dimicantes.
Cn. Pompeius Magnus oritur.	169	1909 1910 1911 1912	8 9 10 11	5 6 7 8	23 24 25 26	405 406 407 408	Cicero Arpini nascitur, matre Helvia, patre equestris ordinis ex regio Volscorum genere.

e V. ARISTOBULUS anno i.

Jonathas gloriose apud Judæos pontificatus gerit. Post eum Judæi reges habere cœperunt.

1913	12	9	1	409
------	----	---	---	-----

f Aristobulus filius Jonathæ, rex pariter et pontifex, primus apud Judæos diadematis sumpsit insigne post cclxxxiv Babylonicæ captivitatis annos. Post quem filius suus regnavit Jannæus, cognomento Alexander, qui pontificatum quoque administrans crudelissime civibus præfuit.

cc millia Teutonorum Ambronumque ad Aquas Sextias cæsa: lxx millia capta per Marium cum duce Teutomodo.

g VI. JANNÆUS, idemque ALEXANDER, an. xxvii.
Turpilius comicus senex admodum Sinuessæ moritur.

Caius Lucilius satyrorum scriptor Neapoli moritur, ac publico funere effertur, anno ætatis xlvi.

1914	13	10	1	410
1915	14	11	2	411
1916	15	12	3	412
1917	16	13	4	413

C. Marius quinquies consul juxta Eridanum Cimbros superat, et de his cum Catulo triumphat.

a Ἰωάννης (Ἰρκανός) Ἰουδαίων ἀρχιερεὺς τῆν Σεμάρειαν, τὴν καθ' ἡμᾶς Σεβαστὴν καλουμένην, πολιορκήσας εἰς ἔδαφος καθέλειν· ἦν ὕστερον Ἡρώδης ἀλλόφυλος ἀναστήσας Σεβαστὴν ὠνόμασεν. Chron. pasch. p. 181, D.

ἐκβαλὼν τὸν Κυζικηνὸν, ἐβασίλευσε τὰ λοιπὰ ἔτη δ'· καὶ οὕτως ἐκ διαδοχῆς ἐπολέμουν ἀλλήλους. Idem p. 292, A, B.

b Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας ἠ' ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ὁ Φούσκων ἔτη ιη'. Sync. p. 290, A.

e Ἀρχιερεὺς ἐν Ἱερουσαλήμ Ἀριστόβουλος ἔτος α'. Chron. pasch. p. 184, A.

c Συρίας καὶ Ἀσίας ἰς' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνὸς ἔτη ιη'. Idem p. 294, C.

f Οὗτος Ἀριστόβουλος υἱὸς Ἰωάννου πρὸς τῆ ἀρχιερωσύνην διάδημα περιέθετο βασιλικὸν πρῶτος ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἓνα, μετὰ ἔτη φκζ' ἀπὸ πρώτου ἔτους τῆς εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωσίας. Ibidem.

d Ὁ Γρυπὸς ἐξεβλήθη ὑπὸ Κυζικηνοῦ, καὶ ἐβασίλευσεν ὁ Κυζικηνὸς ἔτη ιη'· καὶ πάλιν ὁ Γρυπὸς,

g Ἰανναῖος, ὁ καὶ Ἀλέξανδρος, βασιλεὺς ἔμα καὶ ἀρχιερεὺς ἔτη κζ', δε καὶ ὠμότατα προέστη. Ibid. B.

(1) Ita codex vetus præstantissimus Vat. Apud Scaligerum, animad. p. 148, Ectenias, quod is audacter vituperat stultum dicens commentum recentiorum, quod nullus codex habeat.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Phuscon	SYRIÆ Antiochus Cyzic.	JUD. Jan- næus	ROM. Consu- les	
M. Furius poeta cogno- mento Bibaculus Cremonæ nascitur.		1918	17	14	5	414	Thracæ a Romanis victi per Didium.

a Seleucus ab Antiocho filio Cyziceni vivus exurit.

Titus Lucretius poeta nascitur : qui postea amatorio poculo in furorem versus, cum aliquot libros per intervalla insanæ conscripsisset, quos postea Cicero emendavit, propria se manu interfecit anno ætatis quadragesimo quarto.

b Expulso de regno Ptolemæo Phuscione per matrem Cleopatram et in Cyprum secedente, ipsa regnavit.

c IX. PTOLEMÆUS, qui et ALEXANDER, annis x.

		1919	1	15	6	415	Rursum in Sicilia bel- lum servile consurgit.
171		1920	2	16	7	416	
		1921	3	17	8	417	Aquilius in Sicilia bellum servile compe- scuit.
		1922	4	18	9	418	

Ptolemæus Cyrenæorum rex, cui Appionis cognomen erat, Cyrene moriens Romanos testamento reliquit hæredes regni sui.

XVII. PHILIPPUS annis II.

		1923	5	1	10	419	
172		1924	6	2	11	420	Huc usque Syria pos- sessa per reges in Roma- nam ditionem cessit.

R. DCLX.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Alexander	JUD. Jan- næus	ROM. Consu- les	
Bellum adversum Romanos, Picentes, Marsi Pelignique inverunt.		1925	7	12	421	
		1926	8	13	422	L. Pomponius Bononiensis Atellanarum scriptor clarus habetur.

Alexander matrem suam occidit.

173

e X. PTOLEMÆUS,
qui expulsus fuerat,
annis VIII.

		1929	1	16	425	
--	--	------	---	----	-----	--

Hic Ptolemæus, qui a matre fuerat ejectus, regressus de fuga regnum obtinuit, quia Alexandrum, qui ante eum fuerat, ob interfectionem matris cives pepulerant.

Plotius Gallus primus Romæ Latinam rhetoricam docuit : de quo Cicero sic refert : « Memoria teno pueris nobis primum Latine docere cœpisse Plotium quemdam. »

C. Valerius Catullus scrip- tor lyricus Veronæ nascitur.		1930	2	17	426	
		1931	3	18	427	Sallustius Crispus scriptor historicus in Sabinis Amiterni nascitur.

Sylla Athenienses vastat. Templum Apollinis tertio apud Delphos a R. DCLXX Thracibus incensum, et Ro- mæ Capitolium.	174	1932	4	19	428	Descriptione Romæ facta, in- venta sunt hominum CDLXXIII millia.
		1933	5	20	429	Jannæus rex Judæorum plu- rimas civitates capit Syriæ.
		1934	6	21	430	

Plotius Terentius Varro vico Atace in provincia Narbonensi nascitur : qui postea xxxv annum agens Græcas litteras summo studio didicit.		1935	7	22	431	Vultacilius[at. Acilius] Plau- tus Latinus rhetor, Cn. Pom- peii libertus et doctor scho- lam Romæ aperuit.
---	--	------	---	----	-----	--

175		1936	8	23	432	Vicesimo sexto ætatis suæ anno Cicero Quintium defen- dit
-----	--	------	---	----	-----	---

a Σέλευκον ζώντα κατέκαυσεν ὁ Κυζικηνὸς Ἀντίοχος. *Synce. p. 292, B.*

b Πτολεμαῖον τὸν Σωτήρα ἢ μήτηρ Κλεοπάτρα τῆς βασιλείας ἀπέθλασεν. *Idem p. 290, B.*

c Αἰγύπτου θ' Πτολεμαῖος ὁ καὶ Ἀλέξανδρος. *Chron.*

pasch. p. 182.

d Ἀντίοχος, φυγὼν εἰς Πάρθους, Πομπηίῳ προσέδοκεν αὐτόν. *Idem p. 292, B.*

e Αἰγύπτου ἑ' ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ὁ ἐξουσίαις ἐτε η'. *Chron. pasch. v. 183, B.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGPT. Ptolem. Dionysus	JUD. Jan-næus	ROM. Consules	
a XI. PTOLEMÆUS Dionysus cognomine annis xxx.						
Roscio contra Chrysogonum defenso, Cicero Athenas secedit. Deinde post triennium Romam regreditur.			1	24	433	Sulla Romam obtinuit, et post biennium [<i>al.</i> triennium] moritur.
Titus Quintus Atta scriptor togatarum Romæ moritur: sepultusque via Prænestina ad williarium secundum.	176		2	25	434	Lepidus hostis publicus judicatur.
			3	26	435	Pompeius gloriosissime triumphavit.
			4	27	436	
b VII. ALEXANDRA annis ix.						
Bellum gladiatorum in Campania gestum.			5	1	437	Alexandra, quæ et Salina, uxor Alexandri Hierosolymis regnavit; ex [<i>al.</i> in] cujus ætate Judæos rerum confusio et variæ clades oppresserunt.
L. Lucullus primus imperator appellatus est victa Armenia, Mesopotamia, et Nisibi cum fratre regis capta.			6	2	438	
			7	3	439	
Pompeius R DCLXXX. universam Hiberiam subjugavit.	177		8	4	440	Antiochia et Syria a Romanis capta.
M. Lucullus de Bessis triumphavit, capta Cabyte [<i>al.</i> Calybe], Tomis, et cæteris vicinis [<i>al.</i> universis] urbibus.			9	5	441	
Crassus quoque triumphavit.			10	6	442	Creticum bellum motum. Unde Metellus Creticus.
M. Porcius Cato Stoicus philosophus agnoscitur.	178		11	7	443	Virgilius Maro in pago, qui Andes dicitur, haud procul a Mantua nascitur, Pompeio et Crasso consulibus, Idibus Octobribus.
Lucus Daphnensium juxta Antiochiam a Pompeio Apollini consecratur.			12	8	444	
			13	9	445	
			c VIII. HYRCANUS annis xxxiv.			
			14	1	446	Judæi Romanorum per Pompeium novi vectigales sunt facti, et pontificatum apud eos suscepit Hyrcanus.
d Aristobulus et Hyrcanus filii Alexandræ contra se de imperio dimicantes occasionem præbuerunt Romanis ut Judæam invaderent. Itaque Pompeius Hierosolymam veniens, capta urbe, reserato templo, usque ad Sancta sanctorum accedit: Aristobulum vincetum secum abducit: pontificatum confirmat Hyrcano: deinde Antipatrum Herodis Ascalonitæ filium procuratorem Palæstinæ facit.						
Libya per testamentum Apionis regis Romanis relicta.	179		15	2	447	
Horatius Flaccus satyricus et lyricus poeta R DCXC. libertino patre Venusii nascitur.			16	3	448	
			17	4	449	
			18	5	450	Apollodorus Pergamenus Græcus orator præceptor Callidii et Augusti clarus habetur.
			19	6	451	Pompeius captis Hierosolymis Judæos tributarios facit.
Ea, quæ de Catilina, Cethego, Lentulo, et consule Cicerone Sallustius scribit, et Livius, hoc gesta sunt tempore.	180		20	7	452	Cicero in exilio annum facit honorifice susceptus a Plancio.
Pompeius imperator appellatus.			21	8	453	Cæsar Lusitaniam et quasdam insulas in Oceano capit.
			22	9	454	Virgilius Cremonæ studiis eruditur.
			23	10	455	Catullus tricesimo ætatis suæ anno Romæ moritur.
Messala Corvinus orator nascitur, et Titus Livius Patavinus scriptor historicus.	181		24	11	456	
M. Callidius orator clarus habetur: qui bello postea civili Cæsarianas partes secutus, cum togatam Galiam regeret, Placentiæ obiit.						
<p>a Διγύπτου ἰα' βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὁ νέος Διόνυσος ἔτη λ'. <i>Chron. pasch.</i> p. 183, B.</p> <p>b Ἰουδαίων ζ' ἐβασίλευσε Σαλίνα, ἡ καὶ Ἀλεξάνδρα, ἔτη θ'. <i>Synecr.</i> p. 295, C.</p> <p>c Ἀρχιερεὺς Ὑρκανός. <i>Nicephorus in editione Syncelli</i> p. 408, B.</p> <p>d Πομπήϊος πολιορχεῖ μὲν τὰ Ἱεροσόλυμα, μέχρι τῶν ἀδύτων, τούτεστι τῶν ἀγίων τοῦ ἱεροῦ πρῆεσι, Ἀριστόβουλον δέσμιον ποιεῖ Ῥωμαῖοις, Ὑρκανῶ τὴν ἀρχιερωσύνην παραδίδωσι, καὶ Ἀντίπατρον τινα Ἀσκαλωνίτην τῆς Παλαιστίνης ἐπιμελητὴν καθιστᾷ, πὸ τε πᾶν ἔθνος Ἰουδαίων ὑπόφορον Ῥωμαίοις κατέστησε. <i>Chron. pasch.</i> p. 184, 185. <i>Synecr.</i> p. 299, B.</p> <p>e Καῖσαρ Λυσιτανίαν καὶ τινὰς περὶ τὸν Ὠκεανὸν νήσους κατεστρέψατο. <i>Synecr.</i> p. 301, A.</p>						

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Dionysus	JUD. Hyrca- nus	ROM. Consules	
		1961	25	12	457	a Cæsar Rhenum transiens Germanos vastat.
Crassus consul cum filio apud Carras captus.		1962	26	13	458	b Simulacrum Olympici Jovis tactum fulmine.
Ventidius primus Romanorum Parthos superat.	182	1963	27	14	459	
Curio promptus et popularis orator Romæ habetur insignis, qui deinceps in Africa pudore amissi exercitus mori maluit, quam redire.		1964	28	15	460	Virgilius sumpta toga Mediolanum transgreditur : et post breve tempus Romam pergit.
		1965	29	16	461	c Cæsar Germanos et Gallos capit.
		1966	30	17	462	
		d XII. CLEOPATRA annis xxii.				
		1967	1	18	463	
e Principium belli civilis Cæsaris et Pompeii.	183	1968	2	19	464	Diodorus Siculus Græcæ scriptor. Historiæ clarus habetur.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Cleopatra	JUD. Hyrca- nus	ROM. C. Julius Cæsar	
M. Cœlius [al. Cæcilius] prætor, et T. Annius Milo exsul [al. exsules] oppressi res novas in Thuriano Bruttioque agro simul molientes.			f I. C. JULIUS CÆSAR annis v.			Pompeius prælio victus et fugiens a spadonibus Alexandrini regis occiditur.

g Ex hoc loco continua Romanis nascuntur imperia in diem vitæ principalia : et regnat apud Romanos primus omnium Caius Cæsar, qui primus singulare arripuit imperium ; a quo Cæsares Romanorum principes appellati.

Ptolemæi cadaver cum lorica aurea inventum in Nilo.		1969	3	20	1	Romæ basilica Julia dedicata.
Cæsar in Ægypto regnum Cleopatras confirmat ob stupri gratiam.		1970	4	21	2	Decretum senatus et Atheniensium ad Judæos mittitur, qui per legationem amicitiam postularant.
Cleopatra regio comitatu Urbem ingressa.	184	1971	5	22	3	Nigidius Figulus Pythagoricus et magus in exsilio moritur.

Prohibitæ lecticis margaritisque uti, quæ nec viros nec liberos haberent, et minores essent annis quadraginta quinque.

Cassius Judæa capta templum spoliat.		1972	6	23	4	
		1973	7	24	5	Servius Sulpicius jurisconsultus, et P. Servilius Isauricus publico funere elati.

h Antonius decrevit quintilem mensem Julium debere dici, quia in eo natus fuerat Julius Cæsar.

i Idibus Martiis C. Julius Cæsar in curia occiditur : et fasces statim suscipit P. Dolabella.

C. Julii Cæsaris corpus ob honorem in rostris concrematum.

Romæ tres soles simul exorti paulatim in eundem orbem coierunt. Inter cætera portenta, quæ facta sunt toto orbe, bos in suburbano Romæ ad arantem locutus est : frustra se urgeri ; non enim frumenta, sed homines brevi defuturos.

a Καῖσαρ, τὸν Ῥῆνον ποταμὸν διαβάς, Γερμανοὺς ἐχειρώσατο. *Syncl. p. 131, A.*

b Τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀγαλμα ἐκεραυνώθη. *Ibidem, B.*

c Καῖσαρ Γερμανοὺς καὶ Γάλλους κατέστρεψε. *Ibidem, A.*

d Ἀλεξανδρείας καὶ Αἰγύπτου ἐβασίλευσε Κλεοπάτρα ἑτη νθ'. *Idem p. 303, A.*

e Γάιος Καῖσαρ πρὸς Πουπήιον ἐπολέμησεν. *Idem p. 304, B.*

f Ῥωμαίων μόναρχος Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ ἑτη ε'. *Idem p. 303, B.*

g Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ πρῶτος Ῥωμαίων ἡρέθη μόναρχος βασιλεύς· καὶ οἱ μετ' αὐτὸν Καῖσαρες προσηγχορεύθησαν. *Chron. pasch. p. 177, B.*

h Ἀντώνιος τὸν ἑβδομον παρὰ Ῥωμαίους μῆνα Κυντλλιον καλούμενον Ἰούλιον μετονομασθῆναι ἐψήφισατο διὰ τὸ γεννηθῆναι ἐν αὐτῷ (Ἰούλιον). *Idem p. 303, C.*

i Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ ἐσφάγη. *Idem. p. 169, C.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Cleopatra	JUD. Hyrca- nus	ROM. Augustus
Antonius adversum Augustum Cæsarem bellum movet. Publius mimographus natione Syrus Romanæ scenam tenet.		1974	8	25	a II. CÆSAR AUGUSTUS OCTAVIANUS, annis LVI, mensibus VI, a quo et reges Romanorum Augusti appellati. 1 Cicero in Formiano suo ab Herennio Pompilio occiditur LXIV ætatis suæ anno.

b Ab loco Antiocheni sua tempora computant.

Laberius mimorum scriptor decimo mense post Caium Cæsarem Puteolis moritur
Ciceronis caput cum manu dextera pro rostris positum : juxtaque coronata Pompeii militis imago, qui eum occiderat.

Ovidius Naso nascitur in Pelignis.		1975	9	26	2	Vibium Maximum designatum quæstorem agnovit dominus suus, atque abduxit.
Cicero, ut quibusdam placet, interficitur in Caietis.	185	1976	10	27	3	Secunda secessio Augusti et Antonii consulis.
Templa Rhodiorum depopulatus est Cassius.						

Cornificius poeta a militibus desertus interiit, quos sæpe fugientes galeatos lepores appellarat. Hujus soror Cornificia, cujus insignia exstant epigrammata.

C. Falcidius tribunus plebis legem tulit, ne quis testamento plus legaret, quam ut quarta pars hæredibus superesset, si quatuor aut minus essent. Si autem plus quatuor, medietas eo tenore, ut sive liberis sive propinquis pater sua legaret, illa pars quam Falcidius constituit, nisi pater interdixerit, et legatis fruentibus, et iisdem carentibus æqualiter partiretur.

Curtius Salassus [at. Thalassus] in insula Arado cum quatuor cohortibus vivus combustus est, quod tributa gravius exigeret.

E taberna Meritoria trans Tiberim oleum terra erupit, fluxitque tota die sine intermissione, significans Christi gratiam ex gentibus

Antonium superat Augustus, et interveniente senatu cum eo in amicitiam regreditur.

Cornelius Nepos scriptor historicus clarus habetur.		1977	11	28	4	
		1978	12	29	5	
		1979	13	30	6	
	186	1980	14	31	7	
Furnii pater et filius clari oratores habentur : quorum filius consularis ante patrem moritur.		1981	15	32	8	
		1982	16	33	9	Sallustius diem obiit quadriennio ante Actiacum bellum.
M. Bavius poeta, quem Virgilius in <i>Bucolicis</i> notat, in Cappadocia moritur.		1985	17	34	10	Lunæ secundum Romanos cursus inventus est.

c Antigonus contra Judæos dimicans tandem occiditur : a quo usque in præsens tempus Hierosolymorum regnum destructum est. Siquidem Herodes post eum a Romanis constitutus est princeps alienigena, et nihil omnino ad Judæam pertinens.

Hyrchanus contra Parthos pugnans, captivus apud illos ductus est. Hyrcano captivo facto, Herodes Antipatri Ascalonitæ et matris Cypridis Arabicæ filius a Romanis Judæorum suscipit principatum : cujus tempore Christi nativitate vicina, regnum et sacerdotium Judææ, quod prius per successiones minorum tenebatur, destructum est, completa prophetia, quæ ita per Moysen loquitur : *Non deficiet princeps ex Juda, neque dux de femoribus ejus, donec veniat cui repromissum est. Et ipse erit expectatio gentium.* (Gen. XLIX, 10.) In hoc enim loco Christus, quem Danielis scriptura præfatur, accepit finem. Nam usque ad Herodem christi, id est sacerdotes, erant reges Judæorum : qui imperare cœperant a sexagesima quinta olymp-

a Ῥωμαίων δεύτερος ἐβασίλευσε Καίσαρ Σεβαστὸς Αὐγούστος, ὁ καὶ Ὀκτάβιος, ἔτη νς', μῆνας ς'.
Chron. pasch. p. 189, D.

b Οἱ Ἀντιοχεῖς ἐνθεν ἀριθμοῦσι τοὺς αὐτῶν χρόνους. *Sync. p. 305, C.*

c Ἀντίγονος, τῆ Ἰουδαίων βασιλείᾳ ἐπαναστάς,

PATROL. GR. XIX.

καὶ πολλὰ διαμαχησάμενος, ἀναίρεται· καὶ ἐνταῦθα καταλήγει τὸ τῶν Ἰουδαίων βασίλειον. Ἐνταῦθα δὲ ὁ προφητευόμενος παρὰ τῷ Δανιὴλ Χριστὸς ἡγούμενος τέλος λαμβάνει· μέχρι γὰρ Ἡρώδου χριστοὶ ἡγούμενοι· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ ἀρχιερεῖς, οἵτινες προσεστήκεισαν τῷ Ἰουδαίων ἔθνους, ἀρξάμενοι μὲν ἀπὸ τῆς κατὰ

17

piade, et ab instauratione templi sub Dario, usque ad Hyrcanum et centesimam octogesimam sextam olympiadem, annis CCCCLXXXIII in medio transactis, quos Daniel significat dicens: *Et scies et intelliges ab initio sermonis respondendi et ædificandi Hierusalem, usque ad Christi principatum, hebdomadæ septem, et hebdomadæ sexaginta duæ (Dan. ix, 25): quæ LXX hebdomadæ faciunt annos CCCCLXXXIII: in quibus christi, id est sacerdotes, per unctionem consecrati, regnaverunt usque ad Hyrcanum: quo extremo omnium a Parthis capto, Herodes Antipatri filius nihil ad se pertinentem Judæam ab Augusto et senatu accipit; filiique ejus post eum regnaverunt, usque ad novissimam Hierosolymorum captivitatem, nequam ex successione sacerdotialis generis pontificibus constitutis, neque perpetuitate vitæ secundum legem Moysi servientibus Deo. Ignobiles vero quidam, et alio tempore alii, et nonnulli unius anni, sive modico amplius, a Romanis imperatoribus sacerdotium emebant. Quæ omnia etiam Daniel propheta vaticinatur ita dicens: *Et post hebdomades VII et LXXII, interibit christus, et judicium non erit in eo: et templum et sanctum corrupet populus duce veniente: et cædentur in cataclysmo belli (ibid. 26). Et in consequentibus: Et super templum, inquit, abominatio desolationum: et usque ad consummationem temporis consummatio dabitur super desolationem (Ibid. 27).**

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	JUD.	ROM.
			Cleopatra	Herodes	Augustus
			a I. HERODES alienigena, deficiente pontificum principatu, annis XXXVII.		
Antonii et Augusti fœdus.	R. DCCXX. 187	1984	18	1	11

b Herodes Ananelum quemdam de Babylone accitum pontificem Judæorum constituit: et post exiguum temporis, Aristobulum fratrem uxoris suæ, nepotem Hyrcani, successorem ei dedit: quo post annum interfecto, rursus Ananelo reddidit sacerdotium.

Colonias deduxere Romani.	1985	19	2	12
c Augustus triumphavit pedestris certaminis triumpho.	1986	20	3	13

Nicetes et Hybreas [*al.* Tybreas] et Theodorus, et Plutio nobilissimi artis rhetoricæ Græci præceptores habentur.

Δαρειὸν ἀνανεώσεως τοῦ ἱεροῦ, κατὰ τὴν ἐξηκοστὴν καὶ πέμπτην Ὀλυμπιάδα, λήξαντες δὲ ἐπὶ Ὑρκανόν, ἐπὶ τῆς ρπς Ὀλυμπιάδος· τὰ δὲ μεταξύ τούτων γενέσθαι ἔτη υπγ', ὅποσα δὴ ἡ τοῦ Δανιὴλ προφητεία θεσπίζει λέγουσα· *Καὶ γνώση καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξῆσθαι λόγου τοῦ ἀποκριθῆναι, καὶ τοῦ οἰκοδομησάου Ἱερουσαλήμ, ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ἐπτά καὶ ἑβδομάδες ξθ'.* Αὗται αἱ ἐννέα καὶ ἐξήκοντα ἑβδομάδες συμπληροῦσι χρόνον ἑτῶν υπγ'· ὅποσα ἔτη τυγχάνει τῆς ἀρχῆς τῶν χριστῶν ἡγουμένων· ὧν τελευταίου Ὑρκανοῦ ἀπὸ Πάρθων αἰχμαλώτου ληφθέντος, ὁ Ἡρώδης τοῦ Ἀντιπάτρου μηδὲν προσήκουσαν αὐτῷ τὴν τῶν Ἰουδαίων βασιλείαν ὑπὸ Αὐγούστου καὶ συγκλήτου Ῥωμαίων παραλαμβάνει· κάπειτα οἱ τούτου παῖδες μέχρι τῆς ὑστάτης Ἱεροσολύμων πολιτορκίας· οὐκ ἔτι οἱ ἐκ διαδοχῆς τοῦ ἱερατικοῦ γένους ἱερῶντο τῷ Θεῷ, οὐδὲ διὰ βίου κατὰ τὸν Μωυσέως νόμον· ἄσημοι δὲ τινες ἄλλοτε ἄλλοι· καὶ οἱ μὲν ἐνιαύσιοι, οἱ δὲ ἔτι ὀλίγῳ πλεον, παρὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἡγουμένων τὴν ἀρχιερωσύνην ἐξωνοῦντο.

Ἡρώδης Ἀντιπάτρου τοῦ Ἀσκαλωνίτου καὶ μητρὸς Κύπριδος Ἀραβίσης οὐδὲν αὐτῷ προσήκουσαν τὴν Ἰουδαίων βασιλείαν ὑπὸ Ῥωμαίων ἐγχειρίζεται, καθ' ἓν τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως πλησιαζούσης, ἡ

ἐκ προγόνου διαδοχῆ, ἀρχιερωσύνη τε καὶ ἀρχὴ τῶν Ἰουδαίων κατελύθη, συμπληρουμένης τῆς παρὰ Μωυσῆ λεγούσης προφητείας· *Οὐκ ἐκλείψει ἀρχῶν ἐξ Ἰούδα, καὶ ἀρχῶν ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν.* Ἐξῆς δὲ ὁ Δανιὴλ προφητεύει λέγων· *Καὶ μετὰ τὰς ζ' καὶ ξθ' ἑβδομάδας ἐξολοθρευθήσεται, καὶ χροσμα οὐκ ἔσται ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὸ ἄγιον διαφθερεῖ λαὸς ἡγουμένου ἐρχομένου, καὶ κοπήσονται ἐν κατακλυσμῷ πολέμου· καὶ ἐξῆς φησι· *Καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα τῶν ἐρημώσεων, καὶ ἕως συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τῆς ἐρημώσιν.* Sync. p. 309, 310.*

a Τῶν παρὰ Ἰουδαίους ἀρχιρέων ἐκλειπόντων, Ἡρώδης ἀλλόφυλος βασιλεύει. *Chron. pasch. p. 189, A.*

b Ἡρώδης, Ἀνάηλόν τινα μεταπεψάμενος ἀπὸ Βαβυλώνας, Ἰουδαίων ἀρχιερεὶα καθίστησι. Μετ' οὐ πολὺ δὲ, τοῦτον παύσας, Ἀριστόβουλον τὸν ἀδελφὸν τῆς ἑαυτοῦ γυναίκης, υἱὸν θυγατρὸς Ὑρκανοῦ, ἐπὶ τὴν τιμὴν προάγει. Ἐν αὐτοῦ δὲ διαγενομένου, πάλιν τῷ Ἀνάηλῳ ἀποδίδωσι, τὸν Ἀριστόβουλον ἀνεών. *Idem p. 190, B, et Sync. p. 311, D*

c Αὐγούστος πεζὸν ἐθοιάμεισε θρίαμβον. *Sync. p. 305, D.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Cleopatra	JUD. Herodes	ROM. Augustus	
a Antonius Cleopatras tradit Arabiam.		1987	21	4	14	b Augusti et Antonii tertiae dissensionis exordium, quod repudiata sorore Cæsaris Cleopatram duxisset uxorem.
c Usque ad Cleopatram Ptolemæi, qui vocabantur Lagidæ, in Ægypto regnaverunt annis CCXC [al. CCXCV].	188	1988	22	5	15	Artorius medicus Augusti post Actiacam victoriam naufragio perit.

Ægypti regnum, quod fuit in Alexandria, destructum est, et Romanis paruit.

d Cleopatra et Antonius semet interficiunt, et Ægyptus fit Romana provincia : quam primus tenuit Caius Cornelius Gallus, de quo Virgilius scribit in *Bucolicis*.

Gesta sunt ab Augusto bella : Mutinense, quo per illum ab obsidione Antonii Brutus liberatus est; apud Perusium, Tusciæ civitatem, adversum L. Antonium Antonii fratrem consulem; Pharsalicum, apud Philippo, Macedoniæ urbem, adversum Brutum et Cassium interfectores Cæsaris; Siculum, adversum Sextum Pompeium Pompeii filium; Actiacum, adversum Antonium et Cleopatram; qui locus in Epiro est.

OLYMP.	ABRAHAMUS	JUD. Herodes	ROM. Augustus
	1989	6	16

e Cæsar appellatus Augustus, a quo Sextilis mensis Augusti nomen accepit.

Nicopolis juxta Actium condita, et agon Actius ex eo constitutus.

f Quidam ab hoc loco primum annum Augusti monarchiæ supputant.

Anaxilaus Larissæus Pythagoricus et magus ab Augusto Urbe Italiaque pellitur.

1990 7 17

g Cum ingenti triumpho et pompa Augustus Romam ingressus, et Cleopatras liberi Sol et Luna ante curram ejus ducti.

Cornelius Gallus Foro-Julienensis poeta, a quo primum Ægyptum rectam supra diximus, XLIII [al. LXIII] ætatis suæ anno propria se manu interficit.

h Augustus Romæ plurimas leges statuit.

Indi per legatos ab Augusto amicitiam postulant.

Messala Corvinus primus præfectus Urbi factus, sexto die magistratu se abdicavit, incivilem potestatem se esse contestans.

i Censu Romæ agitato, inventa sunt civium Romanorum quadragies semel [al. quindecies] centena et XLIV millia.

189 1992 9 19

Thebæ civitas Ægypti usque ad solum eruatæ.

Tralles civitas terræmotu condecorata.

Marcus Terentius Varro philosophus prope nonagenarius moritur.

Munatius Plancus Ciceronis discipulus, orator habetur insignis : qui cum Galliam regeret Comatam, Lugdunum condidit.

a Ἀντώνιος Ἀραβίαν Κλεοπάτρα παρεδωκε. *Synce.* p. 308, A.

b Πρὸς Ἀντώνιον ἀνίσταται πόλεμος Αὐγούστου. *Idem* p. 311, A.

c Μέχρι τοῦδε οἱ Λαγίδαι. *Idem* p. 308, C.

d Ἀντώνιος καὶ Κλεοπάτρα παραχρῶνται ἑαυτούς. *Idem* p. 311, A. Αὐγουστος, ἐλθὼν εἰς Αἴγυπτον, κρατεῖ τῆς Αἰγύπτου, τὴν τῶν Πτολεμαίων καθελὼν βασιλείαν, διαρκέσασαν ἔτεσι σις'. *Chron. pasch.* p. 192, B.

e Ὁκτάβιος Αὐγουστος προσηγορεύθη· καὶ ὁ Σεξτίλιος μὴ ὁμοίως αὐτὸς ἀνηγορεύθη. *Ibidem.* Νικόπο-

λις ἡ κατὰ Ἀκτίαν ἐκτίσθη. *Idem* p. 308, C.

f Ἐντεῦθεν τινες ἀριθμοῦσι τὸ πρῶτον ἔτος Αὐγουστού μοναρχίας. *Ibidem.* Οἱ δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀπὸ τοῦ ἰδ' ἔτους ἀριθμοῦσι τοὺς Αὐγουστού χρόνους. *Idem* p. 311, C.

g Κλεοπάτρας παῖδας Ἥλιον καὶ Σελήνην κατήξεν εἰς Ῥώμην Αὐγουστος, θρῆναιον ἐπ' αὐτοῖς ἤδιστον Ῥωμαίοις ἐνδειξάμενος. *Idem* p. 311, B.

h Αὐγουστος Ῥωμαίοις ἐνομοθέτησεν. *Idem* p. 313, C.

i Τιμῆσεως γενομένης ἐν Ῥώμῃ, ἀπεγράφησαν Ῥωμαίων μυριάδες υἱς' καὶ β. *Ibidem*, D.

	OLYMP.	ABRAHA- MUS	JUD. Herodes	ROM. Augustus	
<i>b</i> Augustus Calabriam et Gallos vectigales facit. Quintilius Cremonensis Virgillii et Horatii amicus moritur. R. DCCXXX.		1993	10	20	<i>a</i> Marcus Lollius Galatiam Romanam provinciæm facit.
<i>e</i> Augustus Cyzicenos libertate privavit. Pylades, Cilix pantomimus, cum veteres ipsi canerent atque saltarent, primus Romæ chorum et fistulam sibi præcinere fecit.		1995	12	22	<i>c</i> Augustus, cum ei monarchia deferretur, renuit. <i>d</i> Tiberius ab Augusto missus occupavit Armeniam.
<i>f</i> Cantabri res novas molientes opprimuntur.	190	1996	13	23	<i>g</i> Herodes apud Hierosolymam multas et magnas ædes publicas construit.
Atratinus, qui septemdecim annos natus Cælium accusaverat, clarus inter oratores habetur. Ad extremum, morborum tædio in balneo voluntate exanimatus, hæredem reliquit Augustum.					
<i>h</i> Augustus Samiis libertatem dedit.		1997	14	24	
<i>i</i> In Cypro plurimæ civitatum partes terræmolu conciderunt. .Virgilius Brundusii moritur, Sentio Saturnino et Lucretio Cinna consulibus. Ossa ejus Neapolim translata in secundo ab urbe milliario sepeliuntur, titulo hujusmodi superscripto, quem ipse moriens dictaverat :		1998	15	25	<i>k</i> Germanos in arma versos Marcus Lollius superat.

*Mantua me genuit, Calabri rapuere, tenet nunc
Parthenope : cecini pascua, rura, duces.*

Herodes Samariam, olim jam in cineribus sedentem, a fundamentis suscitans, in honorem Augusti, Augustam, id est Sebastianam, appellavit : et in Paneade, id quod Panion vocatur, extruxit : et in civitate Paniotarum Silvano templum ædificavit.

l Tiberius Cæsar appellatus est.

1999	16	26
2000	17	27

Varius et Tuca Virgillii et Horatii contubernales poetæ habentur illustres : qui *Æneidos* postea libros emendaverunt, sub ea lege ut nihil adderent.

m Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

n Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

o Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

p Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

q Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

r Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

s Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

t Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

u Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

v Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

w Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

x Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

y Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

z Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

aa Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

ab Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

ac Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

ad Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

ae Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

n Coloniae Berytum et Patras [al. Pataras] deductæ.

o Bosphorum Agrippa capit.

p Tiberius Vindelicos, et eos, qui Thraciarum confines erant, Romanas provincias facit.

q Augustus a senatu pontifex maximus appellatur.

a Αἰὶλλιος Μάρκος Ῥωμαίους Γαλατίαν ἐπεκτέησατο. *Sync.* p. 313, C.

b Αὐγουστος Καίσαρ Καλαβρίαν καὶ Γαλάτας ὑποφόρους ἐποίησεν. *Chron. pasch.* p. 193.

c Αὐγουστος μοναρχίαν ἐγχειριζομένην ἀπίωσατο. *Sync.* p. 313, C.

d Τιβέριος Ἀρμενίαν Αὐγούστῳ παρεστήσατο. *Ibidem.*

e Αὐγουστος Κυζικηνῶν ἐλευθερίαν ἀφείλατο. *Ibid.*

f Κάνταβροι στασιάζαντες διεφθάρσαν. *Sync.* p. 313, C.

g Ἡρώδης ἐν Τερροσολύμοις πλείστα καὶ μεγάλα ἔκτισεν· ὁ αὐτὸς δὲ καὶ τὴν πάλαι Σαμάρειαν καταρριπτομένην ἐκ θεμελιῶν ἐγείρας, εἰς τιμὴν τοῦ Σεβαστοῦ Αὐγούστου Σεβαστὴν ὠνόμασεν· ἐν Πανιάδι δὲ τὸ Πάνιον κατεσκευάσεν. *Chron. pasch.* p. 193, B.

h Αὐγουστος Σαμίους ἐλευθερίαν παρέσχεν. *Idem* p. 313, C.

i Σεισιμὸς Κύπρου πολλὰ μέρη κατέπτωσεν. *Ibidem.*

k Γερμανοὺς κατεστρέψατο Αἰὶλλιος Μάρκος νεωτερίσαντας. *Idem* p. 314, A.

l Τιβέριος Καίσαρ ἀνηγορεύθη. *Idem* p. 313, D.

m Αὐγουστος Γάιον Ἀγρίππαν υἱοθετήσατο. *Ibidem.*

n Ἀποικίας εἰς Πάτρας καὶ Βήρυτον Ῥωμαῖοι ἐξέπεμψαν. *Idem* p. 314, A.

o Ἀγρίππας Βόσφορον ἐχειρώσατο. *Ibidem*, B.

p Τιβέριος Καίσαρ Οὐίνδικούς καὶ τοὺς λοιποὺς παρακειμένους τῇ Θράκῃ ὑπέταξεν. *Idem* p. 313, D.

q Αὐγουστος μέγας ἀρχιερεὺς ἐψηφίσθη. *Idem* p. 314, B.

a Herodes Antedonam civitatem reformavit. Et Antipatridam atque Herodionem in honorem patris Antipatri et suum exstruxit. Innumerabilia quoque opera in singulis Syriarum urbibus, quas regebat, solertissime ædificavit.

	OLYMP.	ABRAHAMUS.	JUD.	ROM.	
Herodes Augustus					
b Herodes in Palæstina Cæsaream in nomine Cæsaris condidit, quæ prius Turris Stratonis vocabatur.		2005 2006	22 23	32 33	
Passienus pater declamator insignis diem obiit.		2007	24	34	Horatius, quinquagesimo septimo ætatis suæ anno, Romæ moritur.
Caius Julius Hyginus, cognomento Polyhistor, grammaticus habetur insignis.	193	2008	25	35	c Tiberius vastata Germania imperator appellatur.

d Herodes Hyrcanum, qui olim sacerdos Judæorum fuerat, de captivitate Parthica regressum, et filium ejus, qui sacerdotio patris successerat, interficit : sororem quoque ejus, uxorem suam, cum duobus filiis propriis jam adolescentibus, et matrem uxoris occisæ, socrum suam, crudelissime necat.

Herodes ad ea, quæ supra crudelissime gesserat, etiam hoc addidit : virum sororis suæ Salomæ interficit : et cum eam alii tradidisset uxorem, etiam hunc necat. Scribas quoque et interpretes divinæ legis simili scelere occidit.

e Tiberius Cæsar de captis Pannoniis triumphavit.		2009 2010	26 27	36 37	
f Tiberius de Rhætis, Vindelicis, Armeniis et Pannoniis triumphavit.		2011	28	38	Albucius Silo Novartiensis clarus rhetor agnoscitur.
In insula Coe terræmotu plurima ædificia ceciderunt.	194	2012	29	39	

Marcus Tullius Tiro, Ciceronis libertus, qui primus notas commentatus est, in Puteolano prædio suo usque ad centesimum annum consenescit.

g Augustus Juliam filiam suam, in adulterio deprehensam, damnat exsilio.		2013	30	40	Melissus Spoletinus grammaticus agnoscitur.
	R. DCCL.	2014 2015	31 32	41 42	M. Porcius Latro, Latinus declamator, tædio duplicis quartanæ, semetipsum interfecit.
h Augustus gladiatorium ludum et navale certamen exhibuit.					i Cyrinus ex consilio senatus in Judæam missus censum hominum possessionumque describit.

Colliguntur omnes ab Abraham, usque ad nativitatem Christi, anni duo millia quindecim. Ab Adam usque ad Christum, quinque millia ducenti duo minus.

Tertullianus in eo libro, quem contra Judæos scripsit, affirmat Christum xxi anno Augusti natum, et xv Tiberii esse passum.

a Ἡρώδης Ἀθηδῶνα ἐπέκτισεν Ἀγριππῖναν μετονομάσας. Ἐτι δὲ Παρασανάβαν εἰς τιμὴν Ἀντιπάτρου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Ἀντιπατρίδα ὠνόμασε· καὶ ἄλλην εἰς οἰκεῖον ἐκάλεσεν ὄνομα, πόλιν ἐγεῖρας Ἡρώδιον. *Ibidem C, D, et Chron. pasch. p. 193, D.*

b Ἡρώδης Καισάρειαν εἰς ὄνομα Καίσαρος ἔκτισε, Στράτωνος Πύργον τὸ πρὶν καλούμενην. *Chron. pasch. p. 193, D.* Ὁ αὐτὸς κατὰ πάσας πόλεις Συρίας καὶ Γαλιλαίας ἐπέκτισεν. *Syncl. p. 314, D.*

c Τιβέριος Καίσαρ, καταπολεμήσας Γερμανοὺς, αὐτοκράτωρ ἀνηγορεύθη. *Ibidem A.*

d Ὑρκανὸν ἐκ Παρθικῆς ἐπανεληθόντα γηραιὸν φέβω τῆς εὐγενείας Ἡρώδης ἀνείλεν ὁμοίως καὶ Ἀριστόβουλον υἱὸν αὐτοῦ ἀρχιερέα. Ὁ αὐτὸς Μαριάμνην ἴδιαν γαμετήν, θυγατέρα Ὑρκανοῦ, σὺν δύο παισὶν αὐτοῦ ἐξ αὐτῆς, ἀνδρωθεῖσιν ἦδη, φονεῦει, καὶ τὴν Μαριάμνης μητέρα, οἰκειὰν δὲ πενθερὰν ὁ μαιφόνος. *Ibidem, B.* Πρὸς δὲ ταῖς ἑτέραις αὐτοῦ μαιφονίαις,

Σαλώμης τῆς ἰδίας ἀδελφῆς ἀναίρει τὸν ἄνδρα· γήμαντος δὲ αὐτὴν ἐτέρου, καὶ τοῦτον ἐπιπροστίθει· καὶ ἔτι πρὸς τούτοις τοὺς ὑψηγητάς τῶν ἱερῶν νόμων καὶ τοὺς τῶν πατρῶν ζηλωτὰς κτείνουσι. *Chron. pasch. p. 202, D.*

e Τιβέριος ἐπὶ νίκῃ Παννονίων ἐθριάμβευσεν. *Ibidem.*

f Ὁ αὐτὸς ἐπὶ νίκῃ Παρθίων καὶ Ἀρμενίων καὶ Οὐϊνδικῶν καὶ Παννονίων ἐθριάμβευσεν. *Ibidem.*

g Αὐγουστος Ἰουλιαν τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα ἐφυγάδευσε, καταγνοὺς αὐτῆς μοιχείαν. *Chron. pasch. p. 194, B.*

h Αὐγουστος παρέσχε ναυμαχίαν καὶ μονομαχίαν. *Syncl. p. 314, A.*

i Ὑπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς Κυρίνιος ἐπιμελητῆς ἐξεπέμφθη, ὁσίων καὶ εἰκτόρων ἀναγραφὰς ποιούμενος. *Idem p. 316, B.*

OLYMP. CHRISTUS   JUD.   ROM.
Herodes Augustus

a JESUS CHRISTUS FILIUS DEI IN BETHLEHEM JUDÆ NASCITUR.

Caius Cæsar amicitiam cum Parthis facit.

195

1

33

43

b Xystus Pythagoricus philosophus agnoscitur.

Augustus Tiberium et Agrippam in filios adoptat.

d Judas Galilæus ad rebellandum Judæos cohortatur.

c Herodes, cum Christi nativitatem magorum indicio cognovisset, universos Bethlehem parvulos jusit occidi.

196

2

34

44

3

35

45

4

36

46

5

37

47

e Herodes morbo intercutis aquare, et scaturientibus toto corpore veribus, miserabiliter sed digne moritur.

Asinius Pollio, orator et consularis, qui de Dalmatis triumphaverat, in villa Tusculana anno LXX ætatis suæ moritur.

f II. ARCHELAUS annis ix.

g In Herodis loco Archelaus, filius ejus, ab Augusto, rex constituitur, et tetrarchæ fiunt quatuor fratres ejus, Herodes, Antipater, Lysias et Philippus.

Tiberius Cæsar Dalmatas Sarmatasque in Romanam redegit potestatem.

6

1

48

7

2

49

h Athenodorus Tarsensis Stoicus philosophus, et Marcus Verrius Flaccus, grammaticus, clari habentur.

197

8

3

50

9

4

51

Philistion mimographus, natione Magnesium Asianus, clarus habetur Romæ.

i Fames Romæ ita ingens facta, ut quinque modii tritici venderentur denariis xxviii semis.

198

10

5

52

11

6

53

12

7

54

Messala Corvinus orator, ante biennium quam moreretur, ita memoriam et sensum amisit, ut vix pauca verba conjungeret, et ad extremum ulcere sibi [al. illi] circa sacram spinam nato, inedia se confecit, anno ætatis LXXII [al. LXX].

k Sotio philosophus Alexandrinus, præceptor Senecæ, clarus habetur.

13

8

55

l Athenienses res novas contra Romanos molientes opprimuntur, auctoribus seditionis occisis.

14

9

56

m Augustus cum Tiberio filio suo censum Romæ agitans invenit hominum nonagies tercentena et LXX [al. Lx] millia.

n Archelaus nono anno regni sui in Viennam urbem Galliæ relegatur; postque eum Judæorum tetrarcha constitutus est Herodes frater ejus.

o Defectio solis facta et Augustus LXXVI ætatis suæ anno Atellæ in Campania moritur sepeliturque Romæ, in Campo Martio.

a Ἐγεννήθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱὸς, ἐν Βηθλεὲμ πόλει τῆς Ἰουδαίας. *Synec. p. 315, D.*

b Σέξτος φιλόσοφος Πυθαγορικὸς ἠκμαζεν. *Synec. p. 316, C.*

c Ἡρώδης κατὰ τὴν Βηθλεὲμ ἀναιρεῖ νήπια, τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν πυθόμενος γέννησιν. *Idem p. 317, B.*

d Ἰούδας τις Γαλιλαῖος κατὰ Ῥωμαίων ἀποστασίου Ἰουδαίους προέτρπευεν. *Idem p. 316, C.*

e Ἡρώδης, ὕδρωπι συσχεθεὶς, σκώληκας ἀπὸ τοῦ στόματος (σώματος) ἐξέθρασε, καὶ οὕτω δεινῶς ὀδυρόμενος τέθνηκεν. *Idem p. 317, B.*

f Ἰουδαίων ἐβασίλευσεν Ἀρχέλαος ἔτη θ'. *Ibidem, C.*

g Αὐγουστος Ἀρχέλαον μὲν υἱὸν Ἡρώδου Ἰουδαίων ἐθνάρχην κατέστησε· τοὺς δὲ ἄλλους ἀδελφοὺς αὐτοῦ

ἑσσαρας ὄντας, Ἡρώδην καὶ Ἀντίπατρον. Λυσανίαν τε καὶ Φίλιππον, τετράρχας ἀνέδειξεν. *Ibidem, D.*

h Ἀθηνόδωρος Ταρσεὺς ἠκμαζεν. *Idem p. 318, C.*

i Λιμὸς κατέσχε τὴν Ῥωμαίων ἰσχυρὸς, ὥς πολλῶν δηναρίων τὸν μῶδιον τοῦ αἴτου παραθῆναι. *Ibid.*

k Σοτίων Ἀλεξανδρεὺς φιλόσοφος ἠκμαζεν. *Ibidem.*

l Ἀθηναῖοι, στασιάζειν ἀρξάμενοι, καλασθέντες ἐπαύσαντο. *Ibidem.*

m Αὐγουστος, τοὺς οἰκητορας Ῥώμης κατὰ πρόσωπον ἀριθμήσας, εὗρεν οἰκούντας αὐτὴν ἀνδρῶν μυριάδας ἑγ' καὶ αλζ'. *Ibidem.*

n Ἀρχέλαος Ἰουδαίων βασιλεὺς μετὰ θ' ἔτη τῆς ἀρχῆς εἰς Βιενναν πόλιν Γαλατίας ὑπὸ Ῥωμαίων ἐξορίζεται. *Ibidem.*

o Αὐγουστος τελευτᾷ τοῦ βίου· καθ' ὃν χρόνον Ἐκλεψίς ἡλίου γέγονεν. *Ibidem.*

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.
			Hero- dea	Tiberius
Caius Asinius Gallus, orator, Asinii Pollionis filius, cujus etiam Virgilius meminit, diris a Tiberio suppliciiis necatur.				a III. TIBERIUS imperator annis xxiii
				b III. HERODES tetrarcha annis xxiv
		15	1	1
		16	2	2
199		17	3	3
Livius historiographus Patavii moritur.		18	4	4
				Germanicus Cæsar de Parthis triumphat.

c Quatuordecim (1) urbes terræmotu corruerunt, Ephesus, Magnesia, Sardis, Mosthene, Ægæ, Hierocæsarea, Philadelphia, Tmolus, Temnus, Cyme, Smyrna, Apollonia, Dia, Hyrcania.

Ovidius poeta in exsilio perit, et juxta oppidum Tomos sepelitur.

	R. DCCLXX.	19	5	5
Fenestella, historiatarum scriptor et carminum, septuagesimo anno moritur, sepeliturque Cumis.	200	20	6	6
		21	7	7

Tiberius multos reges ad se per blanditias evocatos nunquam remisit: in quibus et Archelaum Cappadocem, cujus regno in provinciam verso, Mazacam nobilissimam civitatem, Cæsæream appellari jussit.

	22	8	8	d Pompeii theatrum incensum-
e Tiberius Drusum consortem regni facit.	23	9	9	

Drusus Cæsar veneno perit.

f Philippus tetrarcha in Syria Phœnice civitatem condidit, quæ nunc dicitur Paneades, in qua plurimas ædes construxerat, quam tunc Cæsæream Philippi vocavit. Et Juliadem idem Philippus tetrarcha aliam civitatem condidit.

	Q. 201	25	11	11	Servius Plautus, corrupti filii reus, semet in judicio interficit.
Q. Haterius, promptus et popularis orator, usque ad nonagesimum prope annum in summo honore consensescit.	204	26	12	12	g. Pilatus procurator Judææ a Tiberio mittitur.
		27	13	13	h Herodes civitatem Tiberiadem condidit, quam ob honorem Tiberii nominavit, et Liviadem aliam condidit civitatem.
Votienus Montanus, Narbonensis orator, in Balearibus insulis moritur, a Tiberio illic relegatus.	R. DCCLXXX. 202	28	14	14	
		29	15	15	

i Joannes filius Zachariæ in deserto juxta Jordanem fluvium prædicans, Christum Filium Dei in medio eorum adesse testatur. Ipse quoque Dominus Jesus Christus hinc in populos salutarem viam annuntiat, signis atque virtutibus vera comprobans esse, quæ diceret. Computantur in præsentem annum, id est xv Tiberii Cæsaris, a secundo anno instaurationis templi, quæ facta est sub altero anno Darii regis Persarum, anni dclviii. A Salomone autem, et prima ædificatione templi, anni mille lx [al. xl]. A Moyse et regressu Israelis ex Ægypto, anni mxxxix. Ab Abraham et regno Nini et Semiramidis, anni mxxlii. A diluvio usque ad Abraham, anni dcccxlii. Ab Adam usque ad diluvium, anni mcccxlii.

a Ῥωμαίων γ' ἄναρχος Τιβέριος ἔτη χγ'. *Synce.* σάρειαν Φιλίππου προσωνόμασεν. Ὁ αὐτὸς Ἰουλιὰδα ἀνήγειρεν. *Ibidem.*

b Ἰουδαίων γ' Ἡρώδης ἔτη κδ'. *Ibidem.*

c Ἰδ' πόλεις κατεπτώθησαν (2), Ἐφεσος, Μαγνησία, Σάρδεις, Μοσσηνή, Αἰγάι, Ἱεροκαιοσάρεια, Φιλαδέλφεια, Τρωῶλος, Τήμνος, Μυρίνα, Κύμη, Ἀπολλωνία, Δία, Ἰγκρανία. *Ibidem.*

d Πομπηίου θέατρον ἐνεπρήσθη. *Idem* p. 320, B. Ἡ Ἡρώδης ἐκτίσεν Τιβεριάδα εἰς ὄνομα Τιβερίου Καίσαρος. *Ibidem.*

e Τιβέριος, Δροῦσον τῆς ἀρχῆς κοινῶν προσλαβόμενος, κατὰ μικρὸν ὡς φαρμάκῳ ἀνεΐλεν. *Ibidem.*

f Φιλίππος τετράρχης, Παναϊάδα ἀνακτίσας, Καί-

i Ἰωάννης, Ζαχαρίου υἱὸς, ἐν τῇ ἐρήμῳ παρὰ τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ἦλθεν εὐαγγελιζόμενος ἐν μέσοις αὐτοῖς ἤδη παρεῖναι τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, κ. τ. λ. *Chron. pascha* p. 209, B.

(1) Ita antiquus codex Vat. *quatuordecim*, non, ut vulgo, *tredecim*.

(2) Fortasse leg. *κατεπόθησαν*, *absorptæ sunt*. *Enri*,

OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.
		Hero- des	Tiberius
	30	16	16

a Jesus Christus, Filius Dei, salutarem cunctis prædicans viam, miracula, quæ in Evangeliiis scripta sunt, facit.

31	17	17
----	----	----

Jesus Christus, Filius Dei, discipulos suos divinis imbuens sacramentis, ut universis gentibus conversionem ad Deum nuntient, imperat.

203	32 35	18 19	18 19
-----	----------	----------	----------

b Jesus Christus secundum prophetias, quæ de eo fuerant prælocutæ, ad passionem venit anno Tiberii xviii : quo tempore etiam in aliis ethnorum commentariis hæc ad verbum scripta reperimus : Solis facta defectio : Bithynia terræmotu concussa, et in urbe Nicæna ædes plurimæ corruerunt. Quæ omnia his congruunt, quæ in passione Domini acciderunt. Scribit vero super his et Phlegon, qui olympiadum egregius supputator est, in tertio decimo libro ita dicens : Quarto autem anno cccii olympiadis, magna et excellens inter omnes, quæ ante eam acciderant, defectio solis est facta : dies, hora sexta, ita in tenebrosam noctem versus, ut stellæ in cælo visæ sint : terræque motus in Bithynia Nicænae urbis multas ædes subvertit. Hæc supradictus vir.

Argumentum autem hujus rei, quod Salvator isto anno passus sit, affert Evangelium Joannis : in quo scribitur, post xv annum Tiberii Cæsaris tribus annis Dominum prædicasse. Josephus etiam, vernaculus Judæorum scriptor, circa hæc tempora die Pentecostes sacerdotis primum commotionem locorum et quosdam somitus sensisse testatur : deinde ex abdito templi repentinam erupisse vocem dicentium : *Transmigremus ex his sedibus*. Scribit autem supradictus vir, quod eodem anno Pilatus præses secreto noctis imagines Cæsaris in templo statuerit ; et hæc prima seditionis et turbarum Judæis causa exstiterit. Ex hoc loco considerandum, quantæ calamitates deinceps Judæorum gentem oppresserint.

c Ecclesiæ Hierosolymorum primus episcopus ab apostolis ordinatus Jacobus, qui et habitus est frater Domini.	34	20	20
--	----	----	----

Cassius Severus, orator egregius, qui Quintianum [gl. Quintilianum] illud proverbium (1) luserat, xxv exsiliu sui anno in summa inopia moritur, vix panno verenda contactus.

a Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς κηρύσσει τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας. *Chron. pasch.* p. 210, D.

b Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ Κύριος ἡμῶν κατὰ τὰς περὶ αὐτοῦ προφητείας ἐπὶ τὸ πάθος προφηεῖ ἔτους ιβ' τῆς Τιβερίου βασιλείας· καθ' ὃν καιρὸν καὶ ἐν ἄλλοις μὲν Ἑλληνικοῖς ὑπομνήμασιν εὑρομεν ἱστορούμενα κατὰ λέξιν ταῦτα· Ὁ ἥλιος ἐξέλιπε, Βιθυνία ἐσεισθη, Νικαίας τὰ πολλὰ ἔπεσεν· ἀ καὶ συνῆδει τοῖς περὶ τὸ πάθος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν συμπεσθηκόσι. Γράφει δὲ καὶ Φλέγων ὁ τὰς Ὀλυμπιάδας (συνάγων) περὶ πᾶν αὐτῶν ἐν τῷ ιγ' ῥήμασιν αὐτοῖς τάδε· Τῷ δ' ἔτει τῆς σθ' Ὀλυμπιάδος ἐγένετο ἔκλειψις ἡλίου μεγίστη τῶν ἐγνωσμένων πρότερον· καὶ νῦξ ὤρα ἕκτη τῆς ἡμέρας ἐγένετο, ὥστε καὶ ἀστέρας ἐν οὐρανῷ φανῆναι· σεισμὸς τε μέγας κατὰ Βιθυνίαν τὰ πολλὰ Νικαίας κατεστρέφαστο. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ δηλωθεὶς ἀνήρ. Τεκμήριον δ' ἂν γένοιτο τοῦ κατὰ τότε τὸ ἔτος πεπονθέναι τὸν Σωτῆρα ἢ τοῦ Κυρίου

κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου μαρτυρία, ἥτις μετὰ τὸ ιε' ἔτος Τιβερίου τριετῆ χρόνον τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ διαγενέσθαι μαρτυρεῖ. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους καὶ Ἰώσηπος ἱστορεῖ ἐν ἡμέρᾳ Πεντηκοστῆς κινήσεως καὶ κτύπου ἱερῆς ἀντιλαβέσθαι πρῶτον, ἔπειτα φωνῆς ἀθρόας ἐνδοθεν ἀκοῦσαι, ἀπὸ τοῦ ἐσωτάτου ἱεροῦ αὐτοῖς εἰπούσης· *Μεταβαλῶμεν ἐντεῦθεν*. Καὶ ἄλλο δὲ τι ὁ αὐτὸς ἀναγράφει Ἰώσηπος· Ὡς Πιλάτου τοῦ ἡγεμόνος κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Καίσαρος τὰς εἰκόνας νύκτωρ εἰς τὸ ἱερὸν, ὥσπερ οὐκ ἦν θέμις, ἀναθέντος, μεγίστου θορύβου καὶ στάσεως ἀρχὴν ἐμβεδληκότος Ἰουδαίοις· Ἐνθεν ἐπιστήσεις πόσαι τὸ Ἰουδαίων ἔθνος διεδέξαντο συμφοραί. *Eusebius apud Sync.* p. 324-325.

c Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς πρῶτος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καθίσταται. *Sync.* p. 328, B.

(1) Ita etiam codd. Vat.; Scaliger autem legendum suspicabatur : *Quintianum prourbium*; intelligendamque villam suburbanam in pratis Quintianis, quam in ludo aleæ perditissimus nepos Cassius Severus luserit. Certe hic Severus a Tacito, ut observat Scaliger, maleficæ vitæ homo dicitur.

OLYMP. CHRISTUS	JUD.	ROM.	
			Herodes Tiberius

a Pilatus post supradictam seditionem, quæ ob Cæsaris imagines fuerat concitata, sacrum thesaurum, quem carbonam Judæi vocant, in aquæductum Hierosolymorum expendens, secundæ seditionis præbuit semina.

Persius Flaccus, satyricus poeta, Volaterris nascitur.	35	21	21	Philo Alexandrinus vir doctissimus cognoscebatur.
--	----	----	----	---

b Sejanus, præfectus Tiberii, qui apud eum plurimum poterat, instantissime cohortatur, ut gentem Judæorum deleat. Philo meminit in secundo libro *Legationis*.

<i>c</i> Agrippa, Herodis regis filius, accusator Herodis tetrarchæ Romanam profectus, a Tiberio in vincula conjicitur.	36	22	22	Multi senatorum et equitum interfecti.
---	----	----	----	--

d Pilato de Christianorum dogmate ad Tiberium referente, Tiberius retulit ad senatum, ut inter cætera sacra reciperetur. Verum cum ex consulo patrum Christianos eliminari Urbe placuisset, Tiberius per edictum accusatoribus Christianorum comminatus est mortem. Scribit Tertullianus in *Apologetico*.

Tiberius imperator in Campania moritur.	204	37	23	23	
---	-----	----	----	----	--

f Caius semetipsum in deos refert.

<i>h</i> Pontius Pilatus in multas incidens calamitates, propria se manu interemit. Scribunt Romanorum historiæ.	38	24	1		<i>g</i> Caius Memmii Reguli uxorem duxit, impellens eum ut uxoris suæ patrem esse se scriberet.
--	----	----	---	--	--

Passienus filius fraude hæredis suæ necatur.	R. DCCXC.	k IV. AGRIPPA an. vii.			<i>i</i> Caius Cæsar, cognomento Caligula, Agrippam vinculis liberatum regem Judææ facit.
--	-----------	------------------------	--	--	---

<i>m</i> Flaccus Avilius, præfectus Ægypti, multis Judæos calamitatibus premit, consentiente Alexandriæ populo, et crebris adversus eos clamoribus personante. Synagogas quoque eorum imaginibus, statuis, aris polluit et victimis. Refert Philo in eo libro, qui <i>Flaccus</i> inscribitur, hæc omnia se præsentem gesta: ob quæ etiam legationem ad Caium Cæsarem ipse suscepit.	39	1	2		<i>l</i> Plurimi nobilium interfecti a Caio.
--	----	---	---	--	--

a Πιλάτος μετά τήν στάσιν Ἰουδαίων διὰ τὰς Καίσαρος εἰκόνας, τὸν λεγόμενον κορβωνᾶν, ἦτοι θεῖον θησαυρὸν, εἰς ὑδάτων καταγωγὴν ἐδαπάνησε· καὶ αὐτὸς στασιάζειν ἠνάγκασεν. *Ibidem*, B-D.

b Σηϊτανὸς ἑπαρχὸς Τιβερίου Καίσαρος περὶ τελείας ἀπωλείας τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων πολλὰ συνεβούλευσε τῷ Καίσαρι, ὡς Φίλων ἱστορεῖ ἐν τῷ β'. *Idem* p. 328-339.

c Ἀγρίππας υἱὸς Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, κατηγορῶν Ἡρώδου τοῦ τετράρχου ἀφικόμενος ἐν Ῥώμῃ, δεσμεῖται ὑπὸ Τιβερίου. *Ibidem*, C.

d Πόντιος Πιλάτος περὶ τοῦ Χριστιανῶν δόγματος ἐκοινώσατο τῷ Τιβερίῳ Καίσαρι, κάκεινος τῇ συγκλήτῳ Ῥώμης· τῆς δὲ μὴ προσιεμένης, Τιβέριος θάνατον ἠπέλιθε τοῖς Χριστιανοκατηγόροις, ὡς ἱστορεῖ Τερτυλλιανὸς ὁ Ῥωμαῖος. *Chron. pasch.* p. 229, D.

e Ῥωμαίων βασιλεὺς δ' Γάιος ἔτη γ'. *Sync.* p. 350, B.

f Γάιος ἑαυτὸν ἀποθεῖ. *Idem* p. 329, A.

g Ὁ αὐτὸς, τὴν γυναῖκα Πηγούλου λαβὼν, πατέρα

ταύτης τὸν ἴδιον ἄνδρα Μέμμιον λέγειν εἶναι ἠνάγκασεν. *Ibidem*.

h Πόντιος Πιλάτος ἐπὶ Γαίου Καίσαρος ποικίλαις περιπεσιῶν συμφοραῖς, ὡς φασιν οἱ τὰ Ῥωμαίων συγγραψάμενοι, αὐτοφονευτὴς ἑαυτοῦ ἐγένετο. *Idem* p. 330, C.

i Γάιος, Ἀγρίππαν λύσας τῶν δεσμῶν, βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων κατέστησεν. *Chron. pasch.* p. 230, B.

k Ἰουδαίων Ἀγρίππας ἔτη ζ'. *Sync.* p. 350, D.

l Γάιος πολλοὺς ἀναίτιους τῆς γερουσίας ἀνελών. Ὁ αὐτὸς τὰς ἰδίας ἀδελφὰς κατὰ νήσους φυγαδεύσας. *Idem* p. 350, C.

m Φλάκκος Ἀσύλιος Αἰγύπτου ἑπαρχὸς παντοίαις συμφοραῖς τὸ Ἰουδαίων ἔθνος καθυπέβαλεν. *Idem* p. 331, B. Φίλων ἱστορεῖ ἐν τῷ ἐπιγεγραμμένῳ λόγῳ Φλάκκῳ, ὅτι πρεσβείαν ὡς περὶ Ἰουδαίων πρὸς Γάιον ἐποιήσατο· ὑπὲρ ὧν Φλάκκος Ἰουδαίους ἐπιβουλεύων, εἰκότων καὶ ἀνδριάντων καὶ βωμῶν ἀναθήσεται τὰς συναγωγὰς ἐμίανε· τότε δ' τῶν Ἀλεξανδρίων δῆμος συνεπιθέμενος ποικίλους Ἰουδαίους ἐκόλασεν. *Sync.* p. 325, B.

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.
a Caius omnes exsules jussit interfici.			Agrip- pa	Caius
c Caius Petronio, præfecto Syriæ, præcipit, ut in Hierosolymis statuam suam sub nomine Jovis optimi maximi poneret.				b Toto orbe Romano, sicuti Philo scribit, et Josephus, in synagoga Judæorum statuæ et imagines et aræ Caii Cæsaris consecratæ.
		40	2	3

d Petrus apostolus, cum primum Antiochenam Ecclesiam fundasset, Romam mittitur, ibique Evangelium prædicans xxv annis ejusdem urbis episcopus perseverat.

e Caius a protectoribus suis occiditur in palatio, anno ætatis tricesimo quarto [al. xxix]	205	41	3	4
--	-----	----	---	---

f V. CLAUDIUS annis xiv, mensibus vii, diebus xxviii.

g Marcus evangelista, interpres Petri, Ægypto et Alexandriæ Christum annuntiat.	42	4	1	Iste est Claudius patruus Drusi, qui apud Magontiam monumentum habet. (Al. avunculus, quia frater matris Caii fuit.)
i Primus Antiochiæ ordinatur episcopus Evodius.	43	5	2	h Prophetia Agabi, quæ in Actis apostolorum famem in toto orbe futuram dixerat, sub Claudio expletur.
k Claudius de Britannis triumphavit, et Orcadas insulas Romano adjunxit imperio.	206	44	6	4
		45	7	

Claudius Quirinalis, rhetor Arelatensis, Romæ insignissime docet.

Domitius Afer, Nemausensis, clarus orator habetur, qui postea, Nerone regnante, ex cibi abundantia in cœna moritur.

l Agrippa rex Judæorum annis septem imperans moritur. Post quem filius ejus Agrippa substituitur a Claudio in regnum.

m V. AGRIPPA annis xxvi.

n Descriptione Romæ facta sub Claudio, inventa sunt civium Romanorum sexagies novies centena xliii millia.	46	1	5	o Inter Therasiam et Theram orta est insula habens stadia xxxii.
p Thracia hucusque regnata in provinciam redigitur.	47	2	6	

a 'Ο αὐτὸς τοὺς ἐν ἔξορταῖς ἀνελὼν. *Sync.* p. 330, B.

b Ἰώσηπος καὶ Φίλων ἱστοροῦσιν ἐν ταῖς ἀπανταχοῦ συναγωγαῖς Ἰουδαίων ἀνδριάντας καὶ εἰκόνας Γαίω καὶ βωμοὺς ἀνατεθῆναι. *Ibidem*, B, C.

c Γάιος ἀνδριάντα Διὸς Ἐπιφανοῦς καλουμένου ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀναθεῖναι Περωνίω, τῷ Συρίας ἐπάρχῳ, προσέταξεν. *Idem* p. 331, B.

d Πέτρος ὁ κορυφαῖος, πρώτην ἐν Ἀντιοχείᾳ θεμελιώσας Ἐκκλησίαν, εἰς Ῥώμην ἄπεισι κηρύττων τὸ Εὐαγγέλιον· ὁ δ' αὐτὸς μετὰ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐν Ῥώμῃ πρώτος προέστη ἕως τελευτώσεως αὐτοῦ. *Ibidem*, D.

e Γάιος ἐσφάγη ὑπὸ τῶν ἰδίων σπαθαρίων τῶν κουβικουλαρίων. *Chron. pasch.* p. 230, 231.

f Ῥωμαίων ε' Κλαύδιος ἔτη ιδ'. *Sync.* p. 332, B.

g Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Ἀλε-

ξανδρεία τὸν σωτήριον λόγον εὐηγγελίζετο. *Ibidem*.

h Ἡ ἐν ταῖς Πράξεσιν Ἀγάθου προφητεία πεπερασται, λιμοῦ μεγάλου κατασχόντος τὴν οἰκουμένην ἐπὶ Κλαυδίου. *Ibidem*, C.

i Τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας πρῶτος ἐπίσκοπος Εὐόδιος ἐχηρημάτισεν. *Ibidem*, B.

k Κλαύδιος κατὰ Βρεττανῶν ἐθριάμβευσεν. *Ibid.*, C.

l Ἀγρίππα τοῦ βασιλέως Ἰουδαίων τελευτήσας, Ἀγρίππας, υἱὸς αὐτοῦ, ὑπὸ Κλαυδίου τὴν ἀρχὴν ἐχειρίζεται Ἰουδαίων. *Idem* p. 333, A.

m Ἰουδαίων Ἀγρίππας ἔτη κς'. *Ibidem*.

n Κλαύδιος, τοὺς πολίτας Ῥώμης ἀπογραφάμενος, μυριάδας εὔρεν χιλ' καὶ α'. *Idem* p. 332, C.

o Νῆσος μεταξὺ Θήρας καὶ Θηρασίας σταδίων λ' ἐφάνη. *Idem* p. 333, B.

p. Θράκη ἀπὸ τοῦδε τοῦ χρόνου ἐπαρχία ἐχηρημάτισε, βασιλεύσασα πρὶν. *Ibidem*.

a Sub procuratore Judææ Cumaniano in diebus Azymorum tanta est Hierosolymis orta seditio, ut in portarum exitu populo corrumpente, triginta [al. viginti] Judæorum millia perierint.
 Marcus Antonius Liberalis, Latinus Rhetor, magnas inimicitias cum Palæmone exercet.

OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.
		Agrippa	Claudius
	48	3	7
R. DCCC.	207	4	8

b Fame facta in Græcia, tritici modius sex drachmis venundatus est.

Palæmon Vicentizus insignis grammaticus Romæ habetur : qui quondam interrogatus, quid inter stillam et guttam interesset ; *Gutta, inquit, stat ; stilla cadit.*

Magna fames facta est Romæ.	50	5	9
	51	6	10
	52	7	11

c Claudius Felicem procuratorem Judææ mittit, apud quem Paulus apostolus accusatus in defensionem sui perorat.

d Sub Felice procuratore Judææ multi exstiterunt, qui populum sua persuasione deciperent : in quibus et Ægyptius quidam pseudopropheta fuit : qui plurimos sibi associans, in ipso magnarum rerum conatu per exercitum Felicis opprimitur. Scribit Josephus consentanea apostolorum Actibus, in quibus Paulus dicitur a tribuno : *Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos dies concitasti et eduxisti in desertum quatuor millia virorum ?*

e Felice recedente a Judæa, seditio in Cæsarea Stratonis exorta magnam Judæorum multitudinem perdidit.	208	53	8	12
		54	9	13

f Festus succedit Felici, apud quem, præsentem Agrippam regem, Paulus apostolus religionis suæ rationem exponens, Romam vincit mittitur.
 g VI. NERO annis XIII, mensibus VII, diebus XXVIII. Hujus avunculus fuit Caius Caligula.

h Nero Agrippinam matrem suam et sororem patris interficit.	56	11	1
i Nero Romæ cithara contendens superat.	209	57	12
		58	13
		59	14
		60	15
		61	16

k Festo magistratui Judææ successit Albinus.

Nero tantæ luxuriæ fuit, ut frigidis et calidis lavaretur unguentis, retibusque aureis piscaretur, quæ purpureis funibus extrahebat.

a Έν ταῖς ἡμέραις τῶν Ἀζύμων στάσεως γενομένης ἐν Ἱερουσαλήμ, συμπατηθέντες περὶ τὰς τῶν πυλῶν ἐξόδους Ἰουδαῖοι ὤλοντο περὶ τὰς τρεῖς μυριάδας, Κομανοῦ Ῥωμαίων στρατηγοῦ καὶ τῆς ὅλης Ἰουδαίας ἡγεμονεύοντος. *Synce p. 333, B.*

b Λιμοῦ κατὰ τὴν Ἑλλάδα γεγονόςτος μεγάλου, ὁ τοῦ σίτου μῶδιος ἐξ διδράχμων ἐπράθη. *Ibidem, C.*

c Κλαύδιος Φήλικα τῆς Ἰουδαίας ἡγεμόνα ἐξέπεμψεν ὑπὲρ αὐτοῦ Παῦλος ὑπὸ Ἰουδαίων κατηγορηθεὶς τὴν ἀπολογία ἐποίησται. *Idem p. 332, C, et 334, C.*

d Φήλιξ, Ἰουδαίας ἡγεμονεύειν σταλείς, πολλῶν καὶ ἄλλων Ἰουδαίων ἀπάτωντων, ἐν οἷς καὶ Αἰγύπτιος ψευδοπροφήτης, ἅμα τρισμυριοῖς μελίσσοις ἐπιχειρῶν πράγμασι, τῇ Φήλικος κατελύθη στρατηγία. Συμφωνεῖ Ἰώσηπος ἐν τούτῳ ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων, ἐνθα τῷ θεῷ Παύλῳ ὑπὸ τοῦ χιλιάρχου λέλεκται·

Ὁὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος, ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας, καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν Ἐρημον τοὺς τετρακισχιλλοὺς ἄνδρας ; Idem p. 334, C.

e Ἐπὶ αὐτοῦ στάσις Ἰουδαίων γέγονε ἐν Καισαρείᾳ Στράτωνος, καὶ πολλοὶ διεφθάρσαν. *Ibidem, D.*

f Φῆστος διάδοχος, ἐφ' οὗ ὁ θεῖος Παῦλος, παρόντος καὶ Ἀγρίππα τοῦ βασιλέως Ἰουδαίων, ἀπολογησάμενος, δέσμιος εἰς Ῥώμην ἐκπέμπεται. *Idem p. 336, D.*

g Ῥωμαίων ζ' ἐβασίλευσε Νέρων ἐτη ιγ'. *Ibidem, C.*

h Νέρων ἀνέλε τὴν μητέρα Ἀγριππίναν, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς ἀδελφὴν. *Ibidem.*

i Νέρων ἐπὶ Ῥώμῃς κιθαρίζων ἐνίκησεν. *Ibidem.*

k Φῆστον Ἀλβῖνος διεδέξατο. *Ibidem, D.*

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.
<i>a</i> Terræmotus Romæ, et solis defectio.			Agrip- pa	Nero
		62	17	7
<i>b</i> Jacobus frater Domini, quem omnes Justum appellabant, a Judæis lapidibus opprimitur, in cujus thronum Simeon, qui et Simon, secundus assumitur.				
<i>c</i> Post Marcum evangelistam primus Alexandrinæ Ecclesiæ ordinatur episcopus Anianus, qui præfuit annis xxii. (Arm. xxxvi.)				
Persius moritur anno ætatis suæ xxix.		63	18	8
<i>e</i> Nero Romæ in cithararum agone contendens cunctos superat.		64	19	9
<i>f</i> Albino præses Florus successit : sub quo Judæi contra Romanos rebellarunt.				Thermæ a Nerone ædificatæ, quas Neronianas appellavit. <i>d</i> Ante mensam Neronis fulmen cecidit.
<i>g</i> In Asia tres urbes terræmotu conciderunt, Laodicea, Hierapolis, Colossæ.	244	65	20	10
				Junius Gallio, frater Senecæ, egregius declamator, propria se manu interfecit.

M. Annæus Lucanus Cordubensis poeta, in Pisoniana conjuratione deprehensus, brachium ad secundas venas medico præbuit.

Nero, ut similitudinem Trojæ ardentis cerneret, plurimam partem Romanæ urbis incendit.

k Nero cum cæteris viris insignibus et Octaviam uxorem suam interficit, Cornutumque philosophum, præceptorem Persii, in exilium fugat.

Multi nobilium a Nerone Romæ interfecti.		66	21	11	Duæ tantum provinciæ sub Nerone factæ, Pontus Polemoniæ, et Alpes Cotticæ, Cottio rege de- functo.
--	--	----	----	----	---

Nero in Olympiade coronatur cerycas, citharistas, tragædos, aurigas, vario certamine superans.

i Post Petrum primus Romanam Ecclesiam tenuit Linus annis duodecim.

L. Annæus Seneca Cordubensis, præceptor Neronis et patruus Lucani poetæ, incisione venarum et veneno hausto perit.

k Musonius et Plutarchus philosophi insignes habentur.

	67	22	12
--	----	----	----

l Rursum Nero Isthmia, Pythia, Actia celebrans inter cerycas, tragædos et citharistas coronatur. Quidam codices habent, quod cxxi olympias acta non est, Nerone in suam præsentiam differente.

Neroni in macelli expensas centies centena millia decreto senatus annua subministrantur.		68	23	13	<i>m</i> Primus Nero super omnia scelera sua etiam persecutionem in Christianos facit, in qua Petrus et Paulus gloriose Romæ occubuerunt.
--	--	----	----	----	---

PRIMA PERSECUTIO.

a Ἐν Ῥώμῃ σεισμός μέγας ἐγένετο. *Sync. p. 336, C.*

b Ὁ ἀδελφός τοῦ Κυρίου Ἰάκωβος, ὁ ὀνομασθεὶς ὑπὸ πάντων Δίκαιος, λίθοις ὑπὸ Ἰουδαίων ἀναιρεῖται. *Euseb. apud Sync. p. 335, C, et p. 337, C.* Καὶ παρέλαβε τὸ σῆμα τῆς ἐπισκοπῆς Ἱεροσολύμων Σιμεὼν, ὁ καὶ Σίμων. *Chron. pasch. p. 246, B.*

c Τῆς Ἀλεξανδρείας Ἐκκλησίας μετὰ Μάρκον τὸν εὐαγγελιστὴν πρῶτος ἐπίσκοπος χειροτονήθη Ἀνανίας, ὃς προέστη ἐτῆ κβ'. *Sync. p. 336, B.*

d Κατὰ τῆς Νέρωνος τραπέζης κεραυνὸς ἔπεσεν. *Idem p. 336, C.*

e Νέρων κιθαρωδίας κατὰ Ῥώμην πομπεύων. *Idem p. 340, A.*

f Φλώρος Ἀλβινὸν διεδέξατο. *Ibidem, D.*

g Πόλεις τῆς Ἀσίας κατέπεσον τρεῖς, Λαοδίκεια, Ἱεράπολις καὶ Κολοσσαί. *Idem p. 336, C.*

h Νέρων πλείστους ἐν Ῥώμῃ ἐπισήμους καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀνεῖλεν. *Cedrenus p. 205, C, et 215, C.*

i Τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας πρῶτος ἐπίσκοπος μετὰ Πέτρον τὸν κορυφαῖον Λίνος ἐτῆ ιη'. *Sync. p. 341, B.*

k Μουσώντιος καὶ Πλούταρχος φιλόσοφοι ἐγνωρίζοντο. *Chron. pasch. p. 240, D.*

l Νέρων κιθαρωδίας καὶ τραγωδίας πομπεύων Ἰσθμίοις καὶ Πυθίοις καὶ Ἀκτιοῖς ἐστεφανοῦτο κηρυξίν, ἄρματι, πωλικῶν καὶ τῶν τελείων καὶ δεκαπώλων. *Sync. p. 340, A.* Νέρων μεταθέμενος τὴν Ὀλυμπιάδα. *Ibidem.*

m Νέρων ἐπὶ πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς ἀδικήμασι καὶ τὸν πρῶτον κατὰ Χριστιανῶν ἐνεδείξατο διωγμὸν, ἠνίκα Πέτρος καὶ Παῦλος οἱ θεότατοι ἀπόστολοι τῶ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυροῦσαντες ἀνῶν. *Idem p. 340, C.*

R. DCCCXX.	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM
			Agrip- pa	Nero
	212	69	24	14

L. Annæus Melas, Senecæ frater et Gallionis, bona Lucani poetæ, filii sui, a Nerone promeretur.

a Contra Judæos, qui Cestii Flori avaritiam non ferentes rebellabant, Vespasianus magister militiæ a Nerone transmittitur, qui plurimas Judææ urbes capit.

b Flavius Josephus scriptor historicus, dux belli Judæorum, cum a Romanis interficiendus esset, Vespasiano prænuntiat de morte Neronis, et ejus imperio.

c Nero, cum a senatu quæreretur ad pœnam, e palatio fugiens, ad quartum Urbis milliarium in suburbano liberti sui inter Salariam et Nomentanam viam semetipsum interficit, anno ætatis suæ xxxi, atque in eo omnis Augusti familia consummata est.

d Post Neronem Galba in Hiberia, Vitellius in Germania, Otho Romæ, imperium arripuerunt. Marcus Fabius Quintilianus Romam a Galba perducitur.

e Vespasianus duobus præliis superatos Judæos ad muros compulit.

Galba septimo mense imperii sui in medio Romanæ urbis foro capite truncatur.

Otho tertio regni sui mense apud Vetriacum [*al.* Bebriacum] propria manu occubuit.

Vitellius, a Vespasiani ducibus occisus, in Tiberim projicitur, octavo mense imperii sui, et die uno.

Galba, Otho, Vitellius, regnaverunt anno uno, mensibus sex.

f Antiochiæ secundus episcopus ordinatur Ignatius.

g VII. VESPASIANUS annis ix, mensibus xi, diebus xxii.

70 25 1

h Vespasianus apud Judæam imperator ab exercitu appellatus, et bellum Tito filio commendans, Romam per Alexandriam proficiscitur.

Capitolium Romæ incensum. 71 26 2

i Titus, Judæa capta et Hierosolymis subversis, dc millia virorum interficit. Josephus vero scribit undecies centena millia fame et gladio periisse, et alia centum millia captivorum publice venundata. Ut autem tanta multitudo Hierosolymis reperiretur, causam azymorum fuisse refert: ob quæ ex omni gente Judæi ad templum confluentes, urbe quasi carcere sunt reclusi. Oportuit enim in his diebus Paschæ eos interfici, in quibus Salvatorem crucifixerant.

a Ἰουδαῖοι Ῥωμαίων ἀπέστησαν ἐπὶ Γεστίου Φλώρου διὰ πλεονεξίαν αὐτοῦ ἀμετρον· ἐφ' οὗς ὁ Νέρων Οὐεσπασιανὸν στρατοπεδάρχην ἐξέπεμψεν. *Idem* p. 336, D.

b Φλάβιος Ἰώσηπος συγγραφεὺς, στρατηγῆσας ὑπὲρ Ἰουδαίων, καὶ μέλλων εἰς τὸν πόλεμον ἀναρῆσθαι, θεσιπίζει Οὐεσπασιανῶ περὶ τῆς Νέρωνος τελευτῆς, καὶ τῆς αὐτοῦ Οὐεσπασιανοῦ βασιλείας. *Chron. pasch.* p. 230, D.

c Νέρων ἑαυτὸν ἀνεῖλεν. *Cedrenus* p. 215, D.

d Μετὰ Νέρωνος Γάλβας ἐβασίλευσεν ἐν Ἰβηρίᾳ, Οὐτέλλιος ἐν Γερμανίᾳ· Ὅθων ἐπὶ Ῥώμης· ἕκαστος αὐτῶν ἰδίᾳ ἐπέθη τῇ ἀρχῇ. *Chron. pasch.* p. 245, 246.

e Οὐεσπασιανὸς δυσὶ πολέμοις Ἰουδαίους τρεψάμενος ἀπέκλεισεν. *Synec.* p. 340, B. Γάλβας ἐβασίλευσε μῆνας ζ', καὶ ἐν μέσῃ τῇ Ῥωμαίων ἀγορᾷ τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη. Ὅθων βασιλεύσας μῆνας γ', διεχειρίσατο ἑαυτὸν. *Chron. pasch.* p. 245, 246, A.

f Ἀντιοχείας ἐπίσχοπος Ἰγνάτιος. *Synec.* p. 342, B.

g Ῥωμαίων ζ' ἐβασίλευσεν Οὐεσπασιανὸς ἐτη θ'. *Chron. pasch.* p. 246, A.

h Οὐεσπασιανὸς αὐτοκράτωρ, στέφαντος αὐτὸν τοῦ στρατοῦ, τὸν κατὰ Ἰουδαίων ἐχειρίσας πόλεμον Τίτω, αὐτὸς δι' Ἀλεξανδρείας εἰς τὴν Ῥωμαίων ἀφίκετο πόλιν. *Idem* p. 246, A-C.

i Τίτος, Ἰουδαίους πολιορκήσας, καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα κατασχέψας, καὶ μυριάδας ἀνδρῶν ἐφόνευσε. Φησὶ δὲ καὶ Ἰώσηπος λιμῶ καὶ μαχαίρᾳ μυριάδας ρι' ἀπολέσθαι, καὶ ἄλλας τρεῖς μυριάδας διαπεπράσθαι αἰχμαλώτων· αἴτιον δὲ τὸ τοσοῦτο πλῆθος κατὰ τὴν πόλιν εὐρῆσθαι φησὶ τὴν τοῦ Πάσχα ἑορτὴν, ἐν ᾗ πάντες οἱ τοῦ ἔθνους συνεληλυθόντες ὡς ἐν εἰρκτῇ συνεκλείσθησαν· Ἐδεῖ γὰρ τοὺς ἐν ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα τῶ Σωτῆρι ἐπιθουλεύκοντας μὴ ἄλλοτε τὰ ἐπίχειρα ὧν ἐτόλμησαν, παθεῖν. *Eusebius apud Synec.* p. 342, A, et apud *Chron. pasch.* p. 247, A-B.

a Colligitur omne tempus in secundum annum Vespasiani, et novissimam Hierosolymorum everisionem, a quinto decimo anno Tiberii Cæsaris, et ab exordio evangelicæ prædicationis, anni XLIII. A captivitate autem, quam ab Antiocho perpassi sunt, anni CCXXXIX. Porro a secundo Darii anno, sub quo rursum templum ædificatum est, anni DXXI. A prima autem ædificatione templi sub Salomone, usque ad novissimam ejus ruinam, quæ sub Vespasiano facta est, anni MCLIII.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

			Vespa- sianus	
Achaia, Lycia, Rhodus, Byzantium, Samus, Thracia, Cilicia, Commagene, quæ antea liberæ et sub regibus amicis erant, in provinciam redactæ.	243	72	3	b Vespasianus Capitolium ædificare orsus (1). c In Alexandria orta seditio.
		73	4	
		74	5	
		75	6	
e Tres civitates Cypri terræmotu corruerunt.		76	7	d Colossus erectus habens altitudinis pedes CVII (Arm. CXXVIII).

Q. Asconius Pædianus, scriptor historicus, clarus habetur: qui LXXIII ætatis suæ anno captus luminibus, XII postea vixit annos in summo honore omnium consensens.

Gabinus [al. Gabianus, vel Gabinius], celeberrimi nominis rhetor, in Galliis docuit.

244 77 8
78 9

f Lues ingens Romæ facta: ita ut per multos dies in ephemeridem decem millia ferme mortuorum hominum efferrentur. Nobilitatis Romanæ morbo pars maxima periit.

R. DCCCXXX.

h Vespasianus colonias deduxit, et mortuus est profluvio ventris in villa propria circa Sabinos, anno ætatis suæ sexagesimo nono.

g Romanæ Ecclesiæ secunans constituitur episcopus Anacleus ann. XII (Arm. VIII.)

i VIII. TITUS annis II, mensibus II.

80 1

k Mons Vesuvius ruptus in vertice tantum ex se ejecit incendium, ut vicinas regiones, et urbes cum hominibus exureret.

Titus, Vespasiani filius, in utraque lingua disertissimus fuit, et tantæ bonitatis, ut, cum quadam die recordatus fuisset in cœna, nihil se in illa die cuiquam præstitisse, dixerit: *Amici, hodie diem perdididi.*

Titus Musonium Rufum philosophum de exsilio revocat.

245 81 2

Titus amphitheatrum Romæ ædificat: et in dedicatione ejus quinque millia ferarum occidit.

l Romæ plurimæ ædes incendio crematæ.

m Titus morbo perit in ea villa, qua pater ejus, anno ætatis XLII.

a Συνάγεται ὁ πᾶς χρόνος ἐπὶ τὸ δευτερον ἔτος Οὐεσπασιανου καὶ τὴν ὑστάτην Ἱεροσολύμων ἀπὸ μὲν πέντε καὶ δέκα ἔτους καὶ αὐτοῦ Τιβερίου Καίσαρος καὶ τοῦ σωτηρίου κηρύγματος ἀρχῆς εἰς ἔτη τεσσαράκοντα δύο· ἀπὸ δὲ τῆς Ἀντιόχου πολιορκίας ἔτη σθ'· ἀπὸ δὲ δευτέρου ἔτους Δαρείου τοῦ Ἰστάσπου, καθ' ὃν δευτέρας οἰκοδομῆς ἔτυχεν ὁ ναός, εἰς ἔτη φ.α' ἀπὸ δὲ τῆς πρώτης ἐπισκευῆς αὐτοῦ, τῆς ἐπὶ Σολομῶνος γενομένης, εἰς ἔτη αργ'. *Chron. pasch.* p. 247, 248, et *Sync.* p. 342, 343.

b Οὐεσπασιανὸς τὸ Καπιτώλιον ἐμπρησθὲν ἀνυχοδόμησεν. *Sync.* p. 342, B.

c Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ στάσις. *Ibidem.*

d Κολοσσὸς ἀνεστάθη μῆκος ποδῶν ρξ' ἐκ χαλκοῦ. *Ibidem.*

e Ἐν Κύπρῳ τρεῖς πόλεις σεισμῷ κατεπτώθησαν. *Ibidem.*

f Λοιμὸς κατὰ Ῥώμην μέγας· ὡς καθ' ἡμέραν ὑπὲρ μυρίους θνήσκειν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. *Ibidem.*

g Τῇ Ῥωμαίων Ἐκκλησίᾳ ἐπίσκοπος γέγονε β' μετὰ Πέτρον τὸν κορυφαῖον Ἀνέγκλητος ἔτη δύο. *Idem* p. 344, B.

h Οὐεσπασιανὸς ἀποικίας ἐκπέμφας τελευτᾷ νόσῳ. *Ibidem.*

i Βασιλεὺς Ῥωμαίων ἡ' Τίτος ἔτη β'. *Idem* p. 343, A.

k Τὸ Βέσβιον ὄρος, κατὰ κορυφῆς βαγὲν, πῦρ ἀνέβλυσε τοσοῦτον, ὡς καταφλέξει τὴν παρακειμένην χώραν σὺν ταῖς πόλεσιν. *Idem* p. 343, B.

l Ὁ μέγας κατὰ τὴν Ῥώμην ἐμπρησμός. *Ibid.*

m Πάθει δεινῷ βληθεὶς Τίτος ἀπέθανεν. *Chron. pasch.* p. 249, A.

(1) Ita constanter codices; non, ædificat rursus, ut edd.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Domitianus

a IX. DOMITIANUS, Titi frater junior, annis xv, mensibus v.

b Decreto senatus Titus inter deos refertur.	82	1	c Domitiani uxor Augusta appellatur.
d Domitianus eunuchos fieri prohibuit.	83	2	e Tres virgines Vestæ ob stuprum damnatæ.
g Secundus Alexandrinæ Ecclesiæ constituitur episcopus Abilfus, qui præfuit annis xiii.	84	3	f Plurimos senatorum Domitianus in exsilium mittit.
i Nasamones et Daci dimicantes adversum Romanos sunt victi.	85	4	
k Domitianus plurimos nobilium in exsilium mittit, et occidit.	86	5	h Domitianus sine lignorum admistione templum construxit.
l Duo menses aliter appellati, septembris Germanicus, october Domitianus.	87	6	Primus Domitianus dominum se et deum appellari jussit.
R. DCCCXL.	88	7	Quintilianus ex Hispania Calagurritanus primus Romæ publicam scholam habuit, et salarium e fisco accepit, et claruit.
	216	8	
	89		

Hoc tempore ad collocandum in Galliis novæ fidei fundamentum pietas superna magnificos atque industrios viros destinavit, Parisiensibus videlicet Dionysium, Siloanectensibus Regulum, Rhotomagensibus Nicasium, Ebriocensibus Taurinum, Arelatensibus Trophimum, Narbonæ Paulum, Tolosæ Saturninum, Arvernensibus Astremonium, Lemovicis Martialem, Turonicis Gratianum, Cenomanicis Julianum, Belvacensibus Lucianum, Ambianensibus Firmum, Lugdunensibus Pothinum (1).

Domitianus mathematicos et philosophos Romana urbe pepulit. 90 9

Multa opera Romæ facta, in quibus Capitolium, forum transitorium, Divorum [al. clivorum] porticus, Isium ac Serapium stadium [al. Serapicum stadium], horrea, piperataria [al. horrea piperatoria], Vespasiani templum, Minerva Chalcidica, Odium, forum Trajani, thermæ Trajanæ et Titianæ, senatus, ludus matutinus, mica aurea, meta sudans, ac Pantheum.

n Domitianus de Dacis et Germanis triumphavit.	91	10	m Maxima virginum Vestalium Cornelia convicta stupri juxta legem viva defossa est.
o Tertius Romanæ Ecclesiæ episcopus præfuit Clemens annis novem.	92	11	Domitianus tantæ superbix fuit, ut aureas et argenteas statuas sibi in Capitolio poni jusserit.
Flavius Josephus hic finem facit secundæ Priscorum historiæ.	218	93	p Domitianus prohibuit vites in urbibus seri.
Domitianus multos nobilium perdidit: quosdam vero in exsilium misit.	94	13	q Domitianus rursus philosophos et mathematicos urbe Romana per editum extrudit.

a Ῥωμαίων θ' ἐθασίλευσε Δομετιανὸς ἔτη ις'. Chron. pasch. p. 249, A.

b Τῆς συγχλήτου πρεσβευσαμένης, Τίτος θεὸς ἀνηγορεύθη. Sync. p. 343, A.

c Δομετιανὸς Σεβαστὴν ἀνηγόρευσε τὴν ἰδίαν γαμήτην. Ibidem, C.

d Δομετιανὸς εὐνουχίζειν ἀνδρας ἐκώλυσεν. Ibidem.

e Τῆς Ἑστίας τρεῖς παρθένοι ἱέρειαι καταδικάσθησαν ἀλοῦσαι φθορᾶ. Ibidem, D.

f Δομετιανὸς εὐπατρίδας πολλοὺς μετέστησε Ῥώμης. Ibidem, C.

g Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Αἰμίλιος ἔτη ιδ'. Idem p. 344, D.

h Δομετιανὸς τὸν ἄξιλον ναὸν κατσκεύασεν. Chron. pasch. p. 249, C.

i Δάκες καὶ Νασαμῶνες ἐπαναστήσαντες Ῥωμαίους διεφάρησαν. Sync. p. 343, D.

(1) Hæc et alia deinceps pauca, quæ inclinatis scripsi litteris, legebam in pervetere Chronici Eusebiani codice in Gallia scripto; quæ mihi interpolationes visæ sunt.

k Δομετιανὸς πολλοὺς τῶν εὐπατριδῶν ἀνείλεν. Ibidem.

l Δύο μῆνες μετωνομάσθησαν, σεπτέμβριος Γερμανικὸς, καὶ ὀκτώβριος Δομετιανὸς. Chron. pasch. p. 249, C.

m Ἡ πρώτη τῶν τῆς Ἑστίας παρθένων Κορηλία ἐπὶ φθορᾶ κατηγορεύθη, καὶ ζῶσα κατωρύγη κατὰ τὸν νόμον. Chron. pasch. p. 249, D.

n Δομετιανὸς ἐθριάμβευσε κατὰ τῶν Δακῶν καὶ Γερμανῶν. Sync. p. 343, D.

o Τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας ἠγήσατο Κλήμης ἔτη θ'. Sync. p. 344, C.

p Ὁ αὐτὸς ἐν ταῖς πόλεσιν ἀμπελον φυτεύεσθαι ἐκώλυσεν. Ibidem.

q Δομετιανὸς τοὺς μαθηματικοὺς δεῦτερον ἀπέλασε καὶ φιλοσόφους τῆς Ῥώμης. Ibidem.

OLYMP. CHRISTUS ROM. a Secundus post Neronem Domitianus Christianos persequitur : et sub eo Domitianus apostolus Joannes in Patnum insulam relegatus Apocalypsim vidit, uti narrat Irenæus.

SECUNDA PERSECUTIO.

95 14 b Apollonius Tyaneus et Euphrates insignes philosophi habentur.

c Domitianus eos, qui de genere David erant, interfici præcepit, ut nullus Judæorum regni reliquus foret.

Scribit Bruttius plurimos Christianorum sub Domitiano fecisse martyrium : inter quos et Flavianam Domitillam Flavii Clementis consulis ex sorore neptem, in insulam Pontiam relegatam, quia se Christianam esse testata est.

Hoc anno beatus Dionysius atque Nicasius cum sociis suis per coronam martyrii pervenerunt ad Christum.

Domitianus occisus in Palatio, per vespillones ignobiliter exportatur, anno ætatis xxxv [al. xlv].
f Alexandrinæ Ecclesiæ tertius episcopus præfuit Cæro annis undecim.

96 15 d Multa signa atque portenta Romæ et in toto orbe facta.
97 16

e X. NERVA anno i, mensibus iv.
98 1 g Justus a Tiberiade Judæorum scriptor agnoscitur.

Nerva morbo perit in hortis Sallustianis anno ætatis lxxii, cum jam Trajanum adoptasset in filium.

Trajanus Agrippinæ in Gallis imperator factus, natus Italicæ in Hispania.

h Senatus decrevit, ut omnia quæ Domitianus statuerat, in irritum ducerentur. Itaque multi, quos injuste ejecerat, de exilio reversi, nonnulli bona propria receperunt. Aiunt et apostolum Joannem hoc tempore exilio resolutum Ephesum venisse : in qua urbe et hospitium et amicos amantissimos sui habebat.

k Joannem apostolum, usque ad Trajani tempora Irenæus episcopus permansisse scribit :
R. DCCCL. post quem auditores ejus insignes fuerunt Papias, Hierapolitanus episcopus, et Polycarpus, Smyrnæus, et Ignatius, Antiochenus.

i XI. TRAJANUS annis xix, mensibus vi.

99 1 Decreto senatus Nerva inter deos relatus.
100 2

l Romanæ Ecclesiæ episcopatum quartus suscepit Evaristus annis novem.

220 101 3

102 4 m Trajanus de Dacis et Scythis triumphat.
103 5

n Trajanus, victo rege Decibalo, Daciam fecit provinciam : Iberos, Sarmatas, Osroenos, Arabas, Bosphoranos, Colchos, in fidem accepit : Seleuciam, Ctesiphontem, Babylonem occupavit et tenuit. In mari Rubro classem instituit, ut per eam Indiæ fines vastaret.

a Δεύτερος μετὰ τὸν Νέρωνα Δομετιανὸς Χριστιανὸς ἐδίωξεν· ἐπ' αὐτοῦ δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης εἰς Πάτμον ἐξορίζεται τὴν νῆσον, ἐνθα τὴν Ἀποκάλυψιν ἐωραχέναι λέγεται, ὡς δηλοῖ Εἰρηναῖος. Chron. pasch. p. 250, C.

b Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς καὶ Εὐφράτης φιλόσοφοι ἤκμαζον. Idem p. 345, C.

c Δομετιανὸς τοὺς ἀπὸ γένους Δαυὶδ ἀναιρεῖσθαι προσέταξεν, ἵνα μὴ τις Ἰουδαίων βασιλικῷ γένους ἀπολειφθῆ. Πολλοὶ δὲ Χριστιανῶν ἐμαρτύρησαν κατὰ Δομετιανόν, ὡς ὁ Βρέττιος ἱστορεῖ, ἐν οἷς καὶ Φλαῦτα Δομετιλλα, ἐξαδέλφη Κλήμεντος Φλαύτου ὑπατικοῦ, ὡς Χριστιανὴ εἰς νῆσον Ποντίας φυγαδεύεται. Idem p. 344, A.

d Ἐν Ῥώμῃ θεοσημεῖαι πολλαὶ καὶ καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης γεγόνασι. Ibidem.

e Ῥωμαίων βασιλεὺς ἰ' Νερούας ἐβασίλευσεν ἔτος ἐν. Idem p. 346, C.

f Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Κίρδων ἔτη ἰ'. Idem p. 347, B.

g Ἰούστος Τιβερεὺς Ἰουδαῖος συγγραφεὺς ἐγνωρίζετο. Ibidem, D.

h Δομετιανοῦ αἱ τιμαὶ καθηρέθησαν ὑπὸ τῆς συγκλήτου· καὶ οἱ ἀδίκως ἀπελασθέντες ἐπανῆλθον· ἐνιοὶ ἀπέλαβον καὶ τὰς οὐσίας. Idem p. 245, C. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ὁ βασιλεὺς Νερούας ἀνεκαλέσατο τὸν ἀπόστολον Ἰωάννην ἀπὸ Πάτμου τῆς νήσου, καὶ ἤλθ· πάλιν εἰς Ἐφεσον. Chron. pasch. p. 251, B.

i Ῥωμαίων ἰα' ἐβασίλευσεν Τραιανὸς ἔτη ιθ'. Synec. p. 346, D.

k Ἰωάννην ἀπόστολον Εἰρηναῖος καὶ ἄλλοι ἱστοροῦσι παραμεῖναι τῷ βίῳ ἕως τῶν χρόνων Τραιανοῦ· μεθ' ὃν Παππίας, Ἱεραπολίτης καὶ Πολύκαρπος Σμύρνης ἐπίσκοπος ἀκουσάτι αὐτοῦ ἐγνωρίζοντο. Idem p. 347, C.

l Ῥωμαίων ἐπίσκοπος Εὐάρεστος ἔτη θ'. Synec. p. 344, A.

m Τραιανὸς Δάκας καὶ Σκύθας ὑπέταξε καὶ ἐθριάμψεν. Ibidem.

n Τραιανὸς ἐπαρχίαν ἐποίησε τὴν Δακίαν. Ibid., A.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Trajanus

		104	6	
		105	7	
	221	106	8	<i>b</i> Romæ aurea domus conflagravit incendio.
<i>a</i> Terræ motu quatuor urbes Asiæ subversæ, Elea, Smyrna, Pytane, Cyme: et egregiæ duæ, Opuntiorum et Orilorum, in Græcia.		107	9	Plinius Secundus Novocomensis orator et historicus insignis habetur, cujus plurima ingenii opera exstant. Perii, dum visit Vesuvium.
		108	10	

c Trajano adversus Christianos persecutionem movente, Simon filius Cleophæ, qui Hierosolymis episcopatum tenebat, crucifigitur, cui successit Justus. Ignatius quoque Antiochenæ Ecclesiæ episcopus Romam perductus bestiis traditur. Post quem tertius constituitur episcopus Heron.

TERTIA PERSECUTIO.

d Plinius Secundus, cum quamdam provinciam regeret, et in magistratu suo plurimos Christianorum interfecisset, multitudo eorum perterritus quæsit a Trajano quid facto opus esset, nuntians ei, præter obstinationem non sacrificandi, et antelucanos coetus ad canendum cuidam Christo ut Deo, nihil apud eos reperiri: præterea ad confœderandam disciplinam vetari ab iis homicidia, furta, adulteria, latrocinia et his similia. Ad quæ commotus Trajanus rescripsit, hoc genus quidem inquirendum non esse, oblatos vero puniri oportere. Tertullianus refert in *Apologetico* suo.

R. DCCCLX.	<i>e</i> Pantheum Romæ fulmine concrematum.	222	109	11	<i>f</i> Alexandrinæ Ecclesiæ quartus ordinatur episcopus nomine Primus annis XII.
	<i>g</i> Quintus Romanæ Ecclesiæ episcopatum tenet Alexander annis decem.		110	12	<i>h</i> Tres Galatiæ civitates terræ motu erutæ.
			111	13	

i Post Justum, Ecclesiæ Hierosolymitanæ episcopatum quartus suscipit Zachæus. Post quem quintus Tobias. Cui succedit sextus Benjamin: ac deinde septimus Joannes: octavus Mathias: in cujus locum nonus constituitur Philippus.

	223	112	14	
Trajanus Armeniam, Assyriam, Mesopotamiam, fecit provincias.		113	15	
		114	16	
		115	17	
		116	18	<i>k</i> Terræ motus Antiochiam pene totam subruit civitatem.

l Judæi, qui in Libya erant, adversum cohaboratores suos alienigenas dimicant. Similiter in Ægypto et in Alexandria. Apud Cyrenem quoque et in Thebaide magna seditione contendunt. Verum gentilium pars superat in Alexandria.

Judæis in Mesopotamia rebellantibus, præcepit imperator Trajanus Lysia Quietus, ut eos provincia exterminaret. Adversum quos Quietus aciem instruens infinita millia eorum interficit: et ob hoc procurator Judææ ab imperatore decernitur.

a Ἀσίας δὲ πόλεις κατεπετώθησαν, Ἐλαία, Μύρινα, Πυτάνη καὶ Κύμη· Ἑλλάδος δὲ Ὀπουντεία καὶ Ὀριτος. *Ibidem.*

b Ἐν Ῥώμῃ ἐνεπρήθη ἡ χρυσοῦ οἰκία. *Sync. p. 347, A.*

c Τραϊανῷ κατὰ Χριστιανῶν διωγμῶν κινήσαντος, Σίμων, ὁ τοῦ Κλεώπα, τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας ἐπίσκοπος γενόμενος, ἐμαρτύρησεν. Ὁμοίως δὲ καὶ Ἰγνάτιος Ἀντιοχείων ἐπίσκοπος ἐν Ῥώμῃ ἐμαρτύρησεν. *Chron. pasch. p. 252, C, D.* Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος Ἰούστος. Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος Ἦρων. *Sync. p. 347, B, C.*

d Τερτυλλιανὸς ἱστορεῖ Πλίνιον Σεκοῦνδον ἡγούμενον ἐπαρχίας πλήθους Χριστιανῶν κατακρίναι θανάτῳ· περὶ ὧν ἀπορῶν τί πράξει, κοινοῦται Τραϊανῷ, μηδὲν ἄξιον θανάτου πράττειν αὐτοῦς, πλὴν τοῦ μὴ θύειν εἰδώλοις, καὶ ὅτι Χριστὸν ὡς θεὸν ἔθωβον ὑμνοῦσιν ἀπιστάμενοι, ἀπεχόμενοι πάντων κακῶν· πρὸς δὲ ἀντήγραφε Τραϊανὸς μή ἐκζητεῖσθαι Χριστιανούς. *Idem,*

p. 346-347.

e Τὸ Πάνθειον ὑπὸ κεραυνοῦ διεφθάρη. *Idem, p. 347, B.*

f Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Πρίμος ἔτη ιβ'. *Sync. p. 348, B.*

g Ῥώμης ἐπίσκοπος Ἀλέξανδρος ἔτη ιβ'. *Ibidem, B.*
h Γαλατίας γ' πόλεις σεισμῷ κατεπετώθησαν. *Idem, p. 347, B.*

i Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος τέταρτος Ζαχχαῖος· πέμπτος Τωβίας· ἕκτος Βενιαμὴν· ἕβδομος Ἰωάννης· ὄγδοος Ματθίας· ἕνατος Φίλιππος. *Idem, p. 347-349.*

k Ἀντιόχεια κατεπετώθη. *Idem, p. 348, A.*

l Ἰουδαῖοι, κατὰ Λιβύην καὶ Κυρήνην καὶ Αἴγυπτον καὶ Ἀλεξάνδρειαν καὶ Θηβαίδα πολεμήσαντες πρὸς τοὺς συνοικοῦντας Ἕλληνας, διεφθάρησαν. Τραϊανὸς Λυσία Κύντην τῆς Μεσοποταμίας ἐξᾶραι τοὺς στασιάζαντας ἐκέλευσεν· ὁ δὲ, πολλὰς Ἰουδαίων μυριάδας ἀνελὼν, ἡγεμὼν τῆς Ἰουδαίας διὰ τοῦτο καθίσταται. *Idem, p. 347, 348.*

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Trajanus

224

117

19

a Salaminam urbem Cypri, interfectis in ea gentilibus, subvertere Judæi.

b Trajanus morbo in civitate Selinunte perit, sive, ut alibi scriptum reperimus, apud Seleuciam urbem Isauriæ, profluvio ventris extinctus est anno ætatis LXIII [*al.* LXXIII], mense nono, die quarto. Ossa ejus in urnam auream collata, [*al.* collecta] et in foro sub columna posita : solusque omnium imperator intra Urbem sepultus.

Adrianus Alexandriam abs Judæis subversam [*al.* laborantem] publicis instauravit expensis.

d Adrianus Judæos capit secundo contra Romanos rebellantes.

c XII. ADRIANUS annis XXI.

Hic Adrianus Italiæ in Hispania natus consobrinæ Trajani filius fuit.

Adrianus eruditissimus in utraque lingua : sed in puerorum amore parum continens fuit.

118

1

e Adrianus Trajani invidens gloriæ de Assyria, Mesopotamia, Armenia, quas ille provincias fecerat, removit exercitus.

Adrianus reliqua tributorum urbibus relaxavit, chartis publice incensis. Plurimos etiam ipsis tributis liberos præstitit.

R. DCCCLXX.

119

2

f Senatus Trajanum in deos refert.

g Plutarchus Chæroneus, et Sextus, et Agathobulus. et Oenomaus, philosophi insignes habentur.

120

3

h Alexandrinæ Ecclesiæ quintus constituitur episcopus Justus annis undecim.

i Romanæ Ecclesiæ sextus episcopatum Xistus annis decem tenet.

k Bellum contra Sauromatas gestum est hoc tempore.

225

121

4

l Adrianus in Libyam, quæ a Judæis vastata fuerat, colonias misit.

Euphrates Stoicus philosophus moritur.

122

5

m Adrianus Atheniensibus leges pententibus ex Draconis et Solonis reliquorumque libris jura composuit.

Cephisus fluvius Eleusinam inundavit : quem Adrianus ponte conjungens, Athenis hiemem exegit.

123

6

n Terræ motu apud Bithyniam Nicomedia ruit : et Nicææ urbis plurima eversa sunt ædificia. Ad quarum instaurationem Adrianus de publico largitus est impensas.

124

7

o Hierosolymis decimus post Philippum constituitur episcopus Seneca. Post quem undecimus Justus : cui succedit duodecimus Levi. Post quem tertiusdecimus Ephres. Quartus decimus Joses. Quintus decimus Judas. Hi omnes usque ad eversionem, quam ab Adriano perpessa est Hierusalem, ex circumcissione episcopi præfuerunt.

a Τοὺς ἐν Σάλαμινι τῆς Κύπρου Ἕλληνας Ἰουδαῖοι ἀνελόντες, τὴν πόλιν κατέσκαψαν. *Sync. p. 348, A.*

b Τραϊανὸς νόσω τελευτᾷ. *Ibidem.*

c Ῥωμαίων ἰσ' ἐβασίλευσεν Ἀδριανὸς Ἄγιος ἔτη κα'. *Ibidem, C.*

d Ἀδριανὸς Ἰουδαίους κατὰ Ἀλεξανδρέων στασιάζοντας ἐκόλασεν. *Ibidem, D.*

e Ἀδριανὸς χρεῶν ὀφειλὰς τῶν ὑπ' αὐτὸν πόλεων ἀνηκούσας τῷ δημοσίῳ λόγῳ ἀπέκοψε, καύσας τοὺς χάρτας. Ὁ αὐτὸς Ῥωμαίους φόρους πολλοὺς ἐχαρίσατο. *Ibidem.*

f Ἡ σύγκλητος θεὸν Τραϊανὸν ἐψηφίσατο. *Sync. p. 349, A.*

g Πλούταρχος Χαιρωνεὺς καὶ Σέξτος καὶ Ἀγαθόβουλος καὶ Οἰνόμαος φιλόσοφοι ἐγνωρίζοντο. *Ibidem, B.*

h Ἀλεξανδρεὶας ἐπίσκοπος Ἰούστος ἔτη ι'. *Ibidem, B.*

i Ῥωμαίων ἐπίσκοπος γέγονε Εὐστός ἔτη θ'. *Ibidem, B.*

k Σαυρομάται κατεπολεμήθησαν. *Ibidem.*

l Ἀποικίαν εἰς Λιβύην ἐρημωθεῖσαν Ἀδριανὸς ἐπεμψεν. *Ibidem.*

m Ὁ αὐτὸς Ἀθηναίους ἀξίωσασιν ἐκ τῶν Δράκοντος καὶ Σόλωνος νόμους ἐπισυνέταξε, χειμάσας εἰς Ἀθῆνας καὶ μυηθεὶς τὰ Ἐλευσίνια, καὶ γεφυρώσας Ἐλευσίνα κατακλυσθεῖσαν ὑπὸ Κεφισοῦ ποταμοῦ. *Ibidem.*

n Ἀδριανὸς Νικομήδειαν σεισμῷ καταπτωθεῖσαν καὶ Νίκαιαν πόλεις Βιθυνίας χρήμασιν ἀνοστήσατο. *Ibidem, A.*

o Ἱεροσολύμων δέκατος ἐπίσκοπος Ἐνέκας· ἑνδέκατος Ἰούστος· δωδέκατος Λεῦς· τρισκαιδέκατος Ἐφραῖμ· τεσσαρεσκαιδέκατος Ἰωσήφ· πεντεκαιδέκατος Ἰούδας, καθ' ὃν ἐπὶ Ἀδριανοῦ τελεῖα καὶ ἐσχάτη γέγονε τῆς πόλεως ἄλωσις. *Idem p. 349, 350.*

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
				Adria- nus
<i>Floruit sanctus Taurinus Ebroicensis episcopus primus.</i>	226	125	8	<i>a</i> Adrianus sacris Eleusinæ initiatus multa Atheniensibus dona largitur.
<i>b</i> Quadratus discipulus apostolorum, et Aristides Atheniensis philosophus noster, libros pro Christiana religione Adriano dedere compositos : et Serenus Granius legatus vir apprime nobilis litteras ad imperatorem misit, iniquissimum esse dicens clamoribus vulgi innocentium hominum sanguinem concedi ; et sine ullo crimine, nominis tantum et sectæ reos fieri. Quibus commotus Adrianus Minutio Fundano proconsuli Asiæ scripsit, sine objectu criminum Christianos non condemnandos, cujus epistolæ usque ad nostram memoriam durat exemplum.				
<i>c</i> Imperator Adrianus pater patriæ appellatur, et uxor ejus Augusta.	126		9	
Antinous puer regius eximie pulchritudinis in Ægypto moritur : quem Adrianus diligenter sepeliens (nam in deliciis R. DCCCLXXX.	127		10	
rat) in deos refert : ex' cujus nomine etiam urbs Antinoum appellata est.	128		11	<i>d</i> Nicopolis et Cæsarea terræ motu conciderunt.
Adrianus cum insignes plurimas ædes Athenis fecisset, agonem edidit, bibliothecam miri operis construxit.	227	129	12	<i>e</i> Antiochiæ constituitur quartus episcopus Cornelius.
Salvius Julianus perpetuum composuit edictum.				<i>f</i> Romanæ Ecclesiæ episcopatum suscipit septimus Telesphorus an. undecim.
<i>h</i> Alexandrinæ Ecclesiæ sextus episcopus præfuit Hymenæus [al. Eumenes cum Gr.] annis xiii.	150		13	<i>g</i> Adrianus Athenis hiemem exigens Eleusinam invisit.
	151		14	Tempulum Romæ Veneris (1) sub Adriano in Urbe factum.
	152		15	
	228	155	16	<i>i</i> Phavorinus et Polemon] rhetores insignes habentur.
<i>k</i> Judæi in arma versi Palæstinam depopulati sunt, tenente provinciam Tinio (al. Thyonio) Rufo, cui ad opprimendos rebelles Adrianus misit exercitum.				
<i>l</i> Cochebas Judaicæ dux factionis nolentes sibi Christianos adversum Romanum militem ferre subsidium omnimodis cruciatibus necat.	134		17	Basilides hæresiarches in Alexandria commoratur : a quo Gnostici.
	135		18	
	136		19	
<i>m</i> Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.				
<i>a</i> Ἀδριανὸς ἐν Ἀθήναις τὰ Ἐλευσίνια. <i>Ibidem, D.</i>				ἀγῶνα, ἐπισκευάσας πολλὰ τῷ τόπῳ, καὶ βιβλιοθήκας συστησάμενος. <i>Ibidem, D.</i>
<i>b</i> Κοδρᾶτος ὁ ἱεὺς τῶν ἀποστόλων ἀκουστῆς Ἀδριανῶ λόγους ἀπολογίας ὑπὲρ Χριστιανῶν ἐπέδωκεν, ἄπερ δεξάμενος ὁ Καῖσαρ σὺν τοῖς παρὰ Σερενίου λαμπροτάτου ἡγουμένου, ὡς ἄδικον εἶη κτείνειν γράψαντος Χριστιανοὺς ἀκρίτως ἐπὶ μηδενὶ τῶν ἐγκλημάτων, γράφει Μινουκίῳ Φουνδάνῳ ἀνθυπάτῳ τῆς Ἀσίας Ἀδριανὸς μηδένα κτείνειν ἀνευ ἐγκλημάτων καὶ κατηγορίας. <i>Idem, p. 348, C, D.</i>				<i>h</i> Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Εὐμένης ἔτη ιγ'. <i>Idem, p. 350, B.</i>
<i>c</i> Ὁ αὐτοκράτωρ πατὴρ πατρίδος ἀνηγορεύθη, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Σεβαστή. <i>Chron. pasch. p. 254, D.</i>				<i>i</i> Φαβουρίνος καὶ Πολέμων ὁ ῥήτωρ ἐγνωρίζοντο. <i>Idem, p. 350, B.</i>
<i>d</i> Νικόπολις καὶ Καισάρεια σεισμῷ κατεπίπτησαν. <i>Syn. p. 349, C.</i>				<i>k</i> Ἀδριανὸς κατὰ Ἰουδαίων ἀποστάντων στρατεύματα ἐξέπεμψε, καταδραμόντων τῶν Ἰουδαίων ἀπ' Αἰγύπτου καὶ Λιβύης μετὰ πολλοὺς πολέμους· ἠγείτο δὲ τῆς Ἰουδαίας Τίνιος Ροῦφος. <i>Idem, p. 349, 350.</i>
<i>e</i> Ἀντιοχείας τέταρτος ἐπίσκοπος Κορνήλιος. <i>Ibidem.</i>				<i>l</i> Τῆς Ἰουδαίων ἀποστάσεως Χοχεβᾶς τις ἠγείτο· οὗτος Χριστιανοὺς ποικίλως ἐτιμωρήσατο μὴ βουλομένους κατὰ Ῥωμαίων συμμαχεῖν. <i>Idem, p. 350, D.</i>
<i>f</i> Ῥωμαίων ἐπίσκοπος Τελεσφόρος ἔτη ι'. <i>Syn. p. 349, B.</i>				<i>m</i> Ἰουδαῖοι κακῶς ἀπέπληξαν, καὶ ὁ πρὸς αὐτοὺς πόλεμος πέρας ἔσχεν· ἔθεν ἐργονταὶ πάντῃ τῆς πόλεως ἐπιβαίνειν προστάξει Θεοῦ καὶ Ῥωμαίων κράτει. <i>Ibidem, A.</i>
<i>g</i> Ἀδριανὸς παρανειμάζων ἐν Ἀθήναις καὶ ἤξεν				

(1) Ita plerique codd. vat., non Romæ et Veneris, ut vulgo dicitur. Imo alius codex habet : *templum Veneris sub Adriano in Urbe factum.*

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
<i>a</i> Hierosolymæ primus ex gentibus constituitur episcopus Marcus annis xvi, cessantibus his qui ex circumcissione fuerant.	229	137	20	
<i>Ælia</i> ab Ælio Adriano condita : et in fronte ejus portæ, qua Bethlehem egredimur, sus sculptus (1) in marmore prominens, significans Romanis subjacere Judæos. Judæorum nonnulli a Tito Ælio Ælio Vespasiani exstructam arbitrantur.				
<i>b</i> Romanæ Ecclesiæ episcopatum octavus suscepit Hyginus annis quatuor.	138		21	<i>c</i> Adrianus morbo intercutis aquæ apud Baias moritur sexagenarius.
<i>d</i> Sub Hygino Romanæ urbis episcopo Valentinus hæresiarches et Cerdo magister Marcionis Roman venerunt.				<i>e</i> XIII. TITUS ANTONINUS cognomento Pins cum liberis suis Aurelio et Lucio annis XXI, mensibus III.
R. DCCCXC.				<i>f</i> Antoninus pater patriæ appellatur
<i>g</i> Romæ nonus ordinatur episcopus Pius annis duodecim.	230	139	1	
<i>h</i> Justinus philosophus librum pro nostra religione conscriptum Antonino tradidit.		140	2	
Alexandriæ episcopatum septimus suscipit Marcus annis decem.		141	3	
<i>†</i> Mesomedes Cretensis citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur. Taurus Berytius Platonice sectæ philosophus clarus habetur.	231	142	4	<i>i</i> Antiochiæ quintus constituitur episcopus Herus annis XXIV.
		143	5	Valentinus hæreticus agnoscitur, et permanet usque ad Anicetum.
<i>†</i> Mesomedes Cretensis citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur. Taurus Berytius Platonice sectæ philosophus clarus habetur.		144	6	
<i>†</i> Mesomedes Cretensis citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur. Taurus Berytius Platonice sectæ philosophus clarus habetur.		145	7	
<i>†</i> Mesomedes Cretensis citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur. Taurus Berytius Platonice sectæ philosophus clarus habetur.		146	8	
<i>†</i> Mesomedes Cretensis citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur. Taurus Berytius Platonice sectæ philosophus clarus habetur.		147	9	
<i>†</i> Mesomedes Cretensis citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur. Taurus Berytius Platonice sectæ philosophus clarus habetur.		148	10	
<i>†</i> Mesomedes Cretensis citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur. Taurus Berytius Platonice sectæ philosophus clarus habetur.		149	11	Apollonius Stoicus, natione Chalcidicus [<i>al.</i> Chalcedonius], et Basilides Scythopolitanus, philosophi illustres habentur : qui Verissimi quoque Cæsaris præceptores fuerunt.
<i>†</i> Mesomedes Cretensis citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur. Taurus Berytius Platonice sectæ philosophus clarus habetur.		150	12	
<i>†</i> Mesomedes Cretensis citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur. Taurus Berytius Platonice sectæ philosophus clarus habetur.		151	13	
<i>†</i> Mesomedes Cretensis citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur. Taurus Berytius Platonice sectæ philosophus clarus habetur.		152	14	
<i>†</i> Mesomedes Cretensis citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur. Taurus Berytius Platonice sectæ philosophus clarus habetur.		153	15	
<i>†</i> Mesomedes Cretensis citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur. Taurus Berytius Platonice sectæ philosophus clarus habetur.		154	16	
<i>†</i> Mesomedes Cretensis citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur. Taurus Berytius Platonice sectæ philosophus clarus habetur.		155	17	<i>n</i> Alexandrinæ Ecclesiæ octavus episcopus præfuit Celadion annis XIV.
<i>†</i> Mesomedes Cretensis citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur. Taurus Berytius Platonice sectæ philosophus clarus habetur.		156	18	<i>o</i> Crescens Cynicus agnoscitur : qui in Justinum nostri dogmatis philosophum, quia se gulosum et prævaricatorem philosophiæ arguebat, persecutionem suscitavit, in qua ille gloriose pro Christo sanguinem fudit.
<i>†</i> Mesomedes Cretensis citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur. Taurus Berytius Platonice sectæ philosophus clarus habetur.		157	19	
<i>†</i> Mesomedes Cretensis citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur. Taurus Berytius Platonice sectæ philosophus clarus habetur.		158	20	
<i>†</i> Mesomedes Cretensis citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur. Taurus Berytius Platonice sectæ philosophus clarus habetur.		159	21	
<i>†</i> Mesomedes Cretensis citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur. Taurus Berytius Platonice sectæ philosophus clarus habetur.		160	22	
R. CMX.				
<i>a</i> Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος πρῶτος ἐξ ἐθνῶν Μάρκος ἔτη, η' <i>Sync.</i> p. 350, C.				<i>i</i> Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος Ἔρωσ. <i>Ibidem</i> , B.
<i>b</i> Ῥώμης ἐπίσκοπος Ὑγίνος ἔτη θ'. <i>Ibidem</i> B.				<i>k</i> Μεσομῆδης Κρής ποιητῆς νόμων κιθαρωδικῶν ἐγνωρίζετο. <i>Idem</i> , p. 351, A.
<i>c</i> Ἀδριανὸς ὑδρωπι τελευτᾷ ἐν Βαταίς. <i>Idem</i> , p. 351, A.				<i>†</i> Ἀβρίανὸς φιλόσοφος Νικομηδεύς, καὶ Μάξιμος Τύριος, καὶ Ἀπολλώνιος Στωϊκὸς Χαλκηδόνιος, καὶ Βασιλείδης Σκυθοπολίτης ἐγνωρίζοντο· οὗτοι καὶ διδάσκαλοι Οὐρηρησίμου Καίσαρος γεγόνασι. <i>Ibidem</i> , A, B.
<i>d</i> Κατὰ τοὺς χρόνους Ὑγίνου καὶ Πίου ἐπισκόπων Ῥώμης ἕως Ἀνικήτου Οὐαλεντιανὸς καὶ Κέρδων ἀρχηγοὶ τῆς Μαρκίανος αἰρέσεως ἐπὶ Ῥώμης ἐγνωρίζοντο. <i>Idem</i> , p. 350, A.				<i>m</i> Ῥώμης ἐπίσκοπος Ἀνικήτος ἔτη ια'. Ἐπὶ τούτου Πολύκαρπος ἐν Ῥώμῃ πολλοὺς ἐξ αἰρέσεων μετήγαγεν. <i>Ibidem</i> , D.
<i>e</i> Ῥωμαίων γ' Τίτος Ἀντωνίνος, ὁ ἐπικληθεὶς Εὐσεβῆς, σὺν τοῖς παισὶν Αὐρηλίῳ καὶ Λευκίῳ ἔτη κγ'. <i>Idem</i> , p. 351, D.				<i>n</i> Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Κελαδίων ἔτη ιδ'. <i>Ibidem</i> , D.
<i>†</i> Ἀντωνίνος πατὴρ πατρίδος προσηγορεύθη. <i>Ibidem</i> .				<i>o</i> Κρήσκης κυνικὸς φιλόσοφος Ἰουστίνῳ τῷ καθ' ἡμᾶς θεῖῳ φιλοσόφῳ τὸν μαρτυρικὸν συνεσκεύασε θάνατον ἐλεγχόμενος· ὅπ' αὐτοῦ λιχνότητα κυκκῆν <i>Idem</i> , B.
<i>g</i> Ῥώμης ἐπίσκοπος Πίος ἔτη ιε'. <i>Ibidem</i> , C.				
<i>h</i> Ἰουστίνος φιλόσοφος ὅπερ τοῦ καθ' ἡμᾶς ὄρθου λόγου βίβλον ἀπολογίας Ἀντωνίνῳ ἐπέδωκεν. <i>Idem</i> , p. 350, D.				

(1) Codex unus, sulcatus, omisso prominens.

	OLYMP. CHRISTUS	ROM. Titus Antoninus	
Antoninus Pius apud Lorium villam suam duodecimo ab Urbe milliario moritur anno vitæ suæ LXXVII.	235	161	23
a Hierosolymæ episcopatum post Marcum septimus decimus suscipit Cassianus. Post quem octavus decimus Publius. Cui succedit nonus decimus Maximus (<i>Arm. Maximianus vel Maximinus</i>). Vicesimus Julianus. Vicesimus primus Gaianus. Vicesimus secundus Symmachus. Vicesimus tertius Gaius. Vicesimus quartus Julianus. Vicesimus quintus Capito (<i>Gr. et Arm. Apion</i>).			
b XIV. MARCUS ANTONINUS , qui et Verus, et LUCIUS AURELIUS COMMODUS, ann. XIX, mense I.			
c Lucio Cæsari Athenis sacrificanti ignis in cælo ab occidente in orientem ferri visus.	162	1	Hi primum æquo jure imperium administraverunt : cum usque ad hoc tempus singuli Augusti fuerint.
d Vologæsus , rex Parthorum, vicinas sibi Romanas provincias depopulatus est.	163	2	<i>Photinus Lugduni martyrizavit.</i>
	164	3	Fronto orator insignis habetur, qui Marcum Antoninum Verum Latinis literis erudit.
	236	165	4 Seleucia Assyriæ [<i>al. Isauriæ</i>] urbs cum trecentis millibus hominum a Romanis capta.
e Romanæ Ecclesiæ episcopatum suscipit undecimus Soter annis VIII.	166	5	f Apud Pisas Peregrinus philosophus rogo, quem ex lignis composuerat, incenso, semet superjecit.
g Lucius Cæsar de Parthis cum fratre triumphavit.	167	6	
h Persecutione orta in Asia, Polycarpus et Pionius fecere martyrium : quorum scriptæ quoque passiones feruntur.	168	7	i Plurimi in Gallia gloriose ob Christi nomen interfecti : quorum usque in præsentem diem condita libris certamina perseverant.

QUARTA PERSECUTIO.

k Lues multas provincias occupavit, Roma ex parte vexata.	R. CMXX. 237	169	8	l Romani contra Germanos, Marcomannos, Quados, Sarmatas, Dacos dimicant.
Tanta per totum orbem pestilentia fuit, ut pene usque ad interuersionem Romanus exercitus deletus sit.				
Alexandrinæ Ecclesiæ nonus episcopus præfuit Agrippinus annis XII.	170.		9	m Antiochiæ sextus episcopus ordinatur Theophilus : ejus plurima ingenii opera exstant.
n Lucius imperator anno regni nono, sive, ut quidam putant, undecimo, inter Concordiam et Altinum apoplexi extinctus est, sedens cum fratre in vehiculo.	171		10	o Antonino imperatori Melito Asianus Sardensis episcopus apologeticum pro Christianis tradidit.

a Ἱεροσολύμων ἑπτακαίδεκατος ἐπίσκοπος Κασσιανὸς· ὀκτωκαίδεκατος Πούπλιος· ἑννεακαίδεκατος Μάξιμος· εἰκοστὸς Ἰουλιανὸς· εἰκοστὸς πρῶτος Γάιος· εἰκοστὸς δεύτερος Σύμμαχος· εἰκοστὸς τρίτος Γάιος· εἰκοστὸς τέταρτος Ἰουλιανὸς· εἰκοστὸς πέμπτος Ἀπίων. *Sync. p. 351-353 et Eusebius Hist. eccl. V, 12.*

b Ῥωμαίων ἰδ' ἐβασίλευσε Μάρκος Αὐρήλιος, ὁ καὶ Οὐήρος, Λούκιός τε Αὐρήλιος, ὁ καὶ Κόμμοδος, ἔτη ιθ'. *Idem, p. 352, A.*

c Λούκιος Καῖσαρ, ἱεροουργῶν ἐν Ἀθήναις, εἶδε πῦρ ἀπὸ δυσμῶν εἰς ἀνατολήν κατ' οὐρανοῦ φαινόμενον. *Ibidem.*

d Οὐολόγεστος, Πάρθων βασιλεὺς, τὴν Ῥωμαίων χώραν κατέδραμεν. *Ibidem.*

e Ῥωμαίων ἐπίσκοπος Σωτήριχος ἔτη θ'. *Ibidem, D.*

f Περεγρίνος ὁ φιλόσοφος ἐν πανηγύρει πῦρ ἀνάβας ἑαυτὸν ἐνέπρησε. *Ibidem, B.*

g Λούκιος Καῖσαρ, Πάρθους ὑποτάξας κατ' αὐτῶν

ἑθρίμβευσεν. *Ibidem, A.*

h Πολύκαρπος τῷ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρίῳ ἐτελειώθη, διωγμοῦ κατὰ (Ἐκκλησίας) γεγονότος. *Ibidem, B.*

i Πολλοὶ κατὰ Γαλλίας νομίμως ὑπὲρ Χριστοῦ ἤθλησαν, ὧν τὰ μαρτύρια ἀναγέγραπται εἰς μνήμην τοῖς μετέπειτα. *Ibidem.*

k Αοιμώδης νόσος ἐπικρατήσασα μέχρι Ῥώμης ἐφθασεν. *Sync. p. 352, C.*

l Ῥωμαῖοι Γερμανοὺς καὶ Σαυρομάτας καὶ Δάκας καὶ Κουάδους κατεπάλασαν. *Ibidem, B.*

m Ἀντιοχείας ἑκτος ἐπίσκοπος Θεόφιλος ἔτη ιγ'. Θεοφίλου τούτου συγγράμματα διάφορά εἰσι καὶ φέρονται. *Ibidem, D.*

n Λούκιος αὐτοκράτωρ ἐνάντι τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔπει ἐτελεύτησεν. *Ibidem, C.*

o Μελλίων Σαρδιανῶν ἐπίσκοπος τῆς Λυδίας βίβλον ἀπολογίας Ἀντωνίνῳ ὑπὲρ Χριστιανῶν ἐπέδωκε. *Ibidem.*

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
			M. Aur.	
			Antoninus	a Oppianus Cilix poeta cognoscitur, qui <i>Halieuticam</i> miro splendore conscripsit.
b Dionysius Corinthiorum episcopus clarus habetur, et Pinytus [<i>al.</i> Pytinus] Cretensis vir eloquentissimus.	172		11	c Apollinaris Asianus Hieropolitanus episcopus insignis habetur.
Tatianus hæreticus agnoscitur : a quo Encratitæ.	238	173	12	Bardesanes alterius hæreseos princeps notus efficitur.
d Pseudopropheta, quæ Cataphrygas nominatur, accepit exordium auctore Montano, et Priscilla Maxillaque, insanis vatibus.				
e Imperator Antoninus multis adversum se nascentibus bellis sæpe ipse intererat, sæpe duces nobilissimos destinabat, in quis semel Pertinaci, et exercitui, qui cum eo in Quadorum regione pugnabat, siti oppressis, pluvia divinitus demissa est : cum econtrario Germanos et Sarmatas fulmina persequerentur, et plurimos eorum interficerent. Exstant litteræ M. Aurelii gravissimi imperatoris, quibus illam Germanicam sitim Christianorum forte militum precationibus impetrato imbre discussam contestatur.				
		174	13	
		175	14	f Romanæ Ecclesiæ duodecimus episcopus suscipit Eleutherius annis xv.
g Atticus Platonicæ sectæ philosophus agnoscitur.	239	176	15	
i Antiochiæ septimus episcopus constituitur Maximus.		177	16	
		178	17	h Marcus Antoninus Commodum filium suum consortem regni facit.
		179	18	

R. CMXXX.

k Antoninus cum filio suo de hostibus triumphavit, quos per triennium apud Carnuntum habens stativa castra, vastaverat.

l Imperatores multis multa largiti sunt : et pecuniam, quæ fisco debebatur, provinciis concedentes, tabulas debitorum in medio Romanæ urbis foro incendi præceperunt : ac ne quid bonitati deesset, severiores quasque leges novis constitutionibus temperaverunt.

Antoninus post victoriam adeo in editione munerum magnificus fuit, ut centum simul leones exhibuerit.

o Smyrna urbs Asiæ terræ motu ruit : ad ejus instaurationem decennalis tributorum immunitas data est.

180

19

m Antoninus in Pannonia febris perit.

n Commodus a senatu Augustus appellatur.

p XV. COMMODUS annis xiiii.

p Commodus de Germanis hoc solum feliciter triumphavit.

240 181

1

q Templum Serapidis Alexandriæ incensum.

a Ὅππιανὸς Ἀλιευτικῶν ποιητῆς ἤκμαζε, Κίλιξ τῆς γένει. *Synce. p. 352, C.*

b Διονύσιος ἐπίσκοπος Κορίνθου ἱερὸς ἀνὴρ ἐγνωρίζετο. *Ibidem.*

c Ἀπολλινάριος ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως τῆς ἐν Ἀσίᾳ ἱερὸς ἀνὴρ ἤκμαζεν. *Ibidem.*

d Κατὰ Φρύγας συνέστη ψευδοπροφητεία. *Idem, p. 353, A.*

e Ἀντωνίνος αὐτοκράτωρ πυκνῶς τοῖς πολεμίοις ἐπέκειτο, αὐτὸς τε παρὼν, καὶ τοὺς πολεμάρχας ἀποστέλλων· καὶ Περτινακί καὶ τοῖς ἄλλοις σὺν αὐτῷ δίψει πιεζομένοις δῆμος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐγένετο, καὶ τοῖς ἀντιτασσομένοις Γερμανικοῖς καὶ Σαρμάταις σκηπτὸς ἔπεσε, πολλοὺς τε αὐτῶν διέφθειρε· λέγεται δὲ, ὡς καὶ ἐπιστολαὶ φέρονται Μάρκου τοῦ βασιλέως, ἐν αἷς μαρτυρεῖ μέλλοντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαφθεῖσθαι, ταῖς τῶν Χριστιανῶν εὐχαῖς διασσωθῆναι. *Chron. pasch. p. 260, 261.*

f Ῥωμαίων ἑνεακαίδεκατος ἐπίσκοπος Ἐλευθέριος ἔτη ι'. *Synce. p. 353, D.*

g Ἀττικὸς Πλατωνικὸς φιλόσοφος. *Ibidem, B.*

h Ἀντωνίνος κοινωνὸν τῆς βασιλείας Κόμμοδον

Ἴδιον παῖδα ἀνέδειξεν. *Ibidem, C.*

i Ἀντιοχείας ἑβδομος ἐπίσκοπος Μάξιμος. *Ibidem, D.*

k Ἀντωνίνος κατὰ τῶν πολεμίων σὺν ἑαυτοῦ παιδί ἐθριάμβευσεν. *Ibidem.*

l Οἱ αὐτοκράτορες διανομὰς καὶ θεὰς παντοίας παρέσχον, τὰ τε δημόσια ἀνῆκαν, καὶ τοὺς τῶν χρεῶν χάρτας ἐπὶ τῆς Ῥωμανισίας ἀγορᾶς κατέφλεξαν νόμους καὶ διατάξεις εὐ συνειδότες ἀνεπέσσαντο. *Synce. p. 353, C.*

m Ἀντωνίνος ἐν Πανωνίαις νόσῳ τελευτᾷ. *Ibidem.*

n Κόμμοδος ὑπὸ τῆς συγκλήτου Σεβαστοῦ ἀνεβρόθη. *Ibidem.*

o Σμύρνα πόλις Ἀσίας σεισμῷ κατεπτώθη, καὶ πρὸς οἰκοδομὴν ἀνεβλή τῶν φθῶρων ἔτη ι'. *Idem, p. 353, D.*

p Ῥωμαίων ιε' ἐβασίλευσε Κόμμοδος ἔτη ιγ'. *Idem, p. 354, A.*

q Τὸ Σεραπειὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατεφλέχθη. *Idem, p. 354, A.*

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Commodus

a Alexandrinæ Ecclesiæ decimus episcopatum sortitur Julianus annis decem.

Thermæ Commodianæ Romæ factæ. Commodus Septembrem mensem nomine suo appellavit.

182	2
183	3
184	4
185	5

b Irenæus episcopus Lugdunensis insignis habetur. Origenes nascitur.

c Hierosolymis vicesimus sextus ordinatur episcopus Maximus. Post quem vicesimus septimus Antoninus. Vicesimus octavus Valens. Vicesimus nonus Dulichianus. Tricesimus Narcissus. Tricesimus primus Dios. Tricesimus secundus Germanio. Tricesimus tertius Gordianus. Tricesimus quartus rursus Narcissus. Tantis apud Hierosolymam episcopis constitutis, non potuimus discernere tempora singulorum, eo quod usque in præsentem diem episcopatus eorum anni minime inveniuntur.

186	6
187	7
188	8

d In Capitolium fulmen ruit Romæ, et magna inflammatione facta, bibliothecæ et vicinæ quæque ædes concremata.

f Romæ episcopatum suscepit tertius decimus Victor annis decem (*Arm.* XII) cujus mediocria exstant de religione volumina.

h Alexandriæ undecimus constituitur episcopus Demetrius annis quadraginta quatuor.

k Incendio Romæ facto, Palatium et ædes Vestæ, plurimaque Urbis pars solo coæquantur.

l Commodus strangulatur in domo Vestiliani.

Pertinax septuagenario major, cum præfecturam Urbis ageret, ex senatus-consulto imperare jussus est.

n Pertinax obsecrante senatu, ut uxorem suam Augustam, et filium Cæsarem appellaret, contradixit, sufficere testatus, quod ipse regnaret invitus.

o Pertinax occiditur in palatio Juliani jurisperiti scelere, quem postea Severus apud Mulvium Pontem interfecit post menses septem quam imperium invaserat.

p Clemens Alexandrinæ Ecclesiæ presbyter, et Pantænus Stoicus philosophus, in disputatione dogmatis nostri disertissimi habentur.

a Ἀλεξανδρείας ἰ' ἐπίσκοπος Ἰούλιος. *Sync.* p. 352, D.

b Ἐιρηναῖος ἐπίσκοπος Λουγδούνων πόλεως Γαλλίας θεῖος λόγος καὶ πράξεις διέλαμπε. *Idem*, p. 354, A.

c Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος εἰκοστὸς ἔκτος Μάξιμος· εἰκοστὸς ἑβδόμος Ἀντωνίνος· εἰκοστὸς ὄγδοος Οὐάλης· εἰκοστὸς ἕνατος Δολιχιανός· τριακοστὸς Νάρκισσος· τριακοστὸς πρῶτος Δίος· τριακοστὸς δεύτερος Γερμανίων· τριακοστὸς τρίτος Σαρδιανός· τριακοστὸς τέταρτος Νάρκισσος πάλιν. *Sync.* p. 354-359. Τῶν γε μὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπων τοὺς χρόνους γραφῆ σωζομένους οὐδαμῶς εἶρον. *Eusebius Hist. eccl.* IV, 5.

d Ἐν τῷ Καπιτωλίῳ σκηπτὸς ἔπεσε, καὶ τὰς βιβλιοθήκας καὶ ἄλλα τούτου μέρη σκηπτὸς κατέφλεξεν. *Sync.* p. 354, B; et *Chron. pasch.* p. 263, D.

e Τοῦ κολοσσοῦ τὴν κεφαλὴν ἀφελὼν Κόμμοδος, ἰδίαν ἐπέθηκεν εἰκόνα. *Chron. pasch.* p. 263, D.

f Ῥωμαίων ἐπίσκοπος ἰδ' Βίκτωρ ἔτη ἰδ'. *Ibidem.*

g Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος Σεραπίων. *Sync.* p. 355, D.

h Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Δημήτριος ἔτη μγ'.

m XVI. ÆLIUS PERTINAX mensibus sex.

189	9
190	10
191	11
192	12
193	13
194	1

Ibidem.

i Κόμμοδος τοὺς ἐν γερουσίᾳ τιμίους ἀνελών. *Idem*, p. 354, B.

k Ἐμπρησμὸς μέγας τὸ Παλάτιον Ῥώμης, καὶ τὴν οἰκίαν τῶν παρθένων καὶ ἄλλα πλεῖστα ἐνέπρησε. *Ibidem.*

l Κόμμοδος αἰφνίδιον ἐτελεύτησεν ἀποπνιγείς ἐν οἰκίᾳ Βεστιανοῦ. *Idem* p. 264, B.

m Ῥωμαίων ἐκκαίδεκατος ἑβασίλευσεν Ἐλύτιος Περτίναξ μῆνας ἕξ. *Sync.* p. 354, D.

n Περτίναξ ἀξιούση τῇ συγκλήτῳ Ῥωμαίων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Σεβαστὴν ὀνομάσαι καὶ τὸν υἱὸν Καίσαρα ἀποδείξαι, ἀντεῖπε φάσκων, ἱκανὸν, ὅτι βεβιασμένος πάρεται ἐπὶ τὴν ἀρχήν. *Chron. pasch.* p. 264, B.

o Περτίναξ ἐσφάγη ὡς ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ Παλατίου. *Ibidem.*

p Κλήμης πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας, καὶ Πάνταινος φιλόσοφος ἀπὸ Στωϊκῶν ἐν τῷ θεῷ λόγῳ διέλαμπον. *Sync.* p. 355, A, B.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Seve-
rus

α XVII. SEVERUS annis xix.

b Narcissus Hierosolymorum xxxv
episcopus et Theophilus Cæsariensis,
Polycrates quoque, et Asianæ provin-
ciæ episcopi insignes habentur.

195 1

Severus provincia Tripolitana, oppido Lepti solus ex Africa, usque in præsentem diem, Romanus im-
perator fuit: et in honorem Pertinacis, quem Julianus occiderat, Pertinacem se cognominari jussit. Ideo
autem hic duo anni positi sunt, quia superiore anno sex menses regnavit Severus.

Judaicum et Samariticum [al. Sar- 244
maticum] bellum ortum.

196 2
197 3

Quæstione orta in Asia inter episcopos, an secundum legem Moysi quartodecimo die mensis Paschæ
observandum esset, Victor Romanæ urbis episcopus et Narcissus Hierosolymorum, Polycrates quoque
Ephesiorum, et Irenæus Lugdunensis, et Bacchylus Corinthiorum, plurimique Ecclesiarum pastores,
quid eis probabile visum fuerit, litteris ediderunt: quarum memoria ad nos usque perdur at.

R. CML.

198 4
199 5

Severo imperante, Thermæ Severia-
næ apud Antiochiam et Romæ factæ, et
Septizonium exstructum.

200 6

c Severus Parthos et Adiabenos superavit: Arabas quoque interiores ita cecidit, ut regionem eorum
Romanam provinciam fecerit. Ob quæ Parthicus, Arabicus, Adiabenicus, cognominatus est.

d Romæ quartus decimus episcopa- 245
tum suscipit Zephyrinus annis xviii.

201 7
202 8
203 9

e Persecutione in Christianos facta,
Leonides Origenis pater gloriosa mar-
tyrii morte translatus est.

QUINTA PERSECUTIO.

Alexander ob confessionem Dominici
nominis insignis habetur (1).

204 10

Clemens multa et varia conscribit.

f Musianus nostræ philosophiæ scri- 246
ptor agnoscitur.

205 11
206 12

Origenes Alexandriæ studiis erudi-
tus, divinis totus incumbit voluminibus.

In hoc anno jubilæum a majoribus invenimus observatum, id est xii [al. xiiii] anno Severi et ccxii
Antiochenæ urbis.

207 13

g Clodio Albino, qui se in Gallia Cæsarem fecerat, apud Lugdunum interfecto, Severus in Britannos
bellum transfert, ubi, ut receptas provincias ab incursione barbarica faceret securiores, vallum per
ccxii [al. ccxxii] millia passuum a mari ad mare perduxit. Pictorum cecidit ingens multitudo.

Tertullianus Afer, centurionis pro- 247
consularis filius, omnium
Ecclesiarum sermone ce- R. CMLX.

208 14
209 15
210 16

lebratur.

211 17

h Severus moritur Eboraci in Britan-
nia.

212 18

Severinus Ebroicis in Britannia mo-
ritur.

Geta Severi filius cum Bassiano fratre successor relictus, et post hostis publicus judicatus, confestim
perit.

a Ῥωμαίων ἑπτακαίδεκατος βασιλεὺς Σεῦρος
ἔτη ιθ'. Sync. p. 356, A.

d Ῥώμης ἰδ' ἐπίσκοπος Ζεφυρίνος ἔτη δώδεκα.
Euseb. apud Sync. p. 355, C.

b Καισαρείας ἐν Παλαιστίνῃ καθηγεῖτο Θεόφιλος
καὶ Νάρκισσος τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας τὴν
λειτουργίαν εἶχε. Κορίνθου δὲ τῆς καθ' Ἑλλάδα Βάκ-
χυλλος, καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ παροικίας Πολυκράτης.
Eusebius Hist. eccl. V, 22.

e Λεωνίδης Ὀριγένους πατὴρ ἐμαρτύρησε, διωγμοῦ
γεγονότος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ibidem, p. 355, B.

c Σεῦρος Ἀδιαθηνοὺς καὶ Ἀραβας συμμαχῆσαν-
τας τῷ Νίγερι καθυπέταξεν. Sync. p. 356, A.

f Μουσιανὸς ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς ἐγνω-
ρίζετο. Ibidem.

g Σεῦρος εἰς Ῥώμην ἐλθὼν Ἀλβῖνον τυραννήσαντα
κατὰ Λουγδούνων πόλιν ἀνετίε. Idem, p. 356, B.

h Σεῦρος εἰς Βρεττανίαν ἐλθὼν τελευτᾷ. Ibidem.

(1) Alexandri martyris sub Antonino imp. exstat insigne epitaphium in collectione a me edita Script.
vet. t. V, p. 361.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Anto-
ninus
Caracallaa XVIII. ANTONINUS cognomento CARACALLA, Se-
veri filius, annis vii.

248

213

1

b Antiochiæ nonus episcopus consti-
tuitur Asclepiades.

214

2

Antoninus Caracalla cognominatus propter genus vestis, quod Romæ erogaverat : et econtrario Ca-
racallæ ex ejus nomine Antoninianæ [al. Antoninæ, al. Antonianæ] dictæ.c Alexander tricesimus Hierosoly-
morum episcopus ordinatur adhuc vi-
vente Narcisso, et cum eo pariter Ec-
clesiam regit.

215

3

Antoninus Romæthermas sui nominis
ædificavit. Nihil præterea memorabile
fecit.

216

4

249

217

5

Antoninus tam impatiens libidinis
fuit, ut novercam suam Juliam duxerit
uxorem.d Antiochiæ episcopus decimus consti-
tuitur Philippus.

218

6

e Romæ Ecclesiæ episcopatum suscipit quintus decimus Callistus annis quatuor.

R. CMLXX.

219

7

Antoninus interficitur inter Edessam
et Carras Syriæ Mesopotamiæ civitates,
anno ætatis quadragesimo secundo.

XIX. f MACRINUS anno i.

g Circensibus Vulcanaliorum Romæ
amphitheatrum incensum.

220

4

Macrinus præfecturam prætorio re-
gens imperator factus.h Abgarus, vir sanctus, regnavit E-
dessæ, ut vult Africanus.

i Macrinus occiditur in Archelaide.

XX. k ANTONINUS alter, id est M. Aur. Antoninus, qui
et Aurelianus, annis iv.Marcus Aurelius Antoninus, Antonini Caracallæ ut putabatur filius, et sacerdos Heliogabali templi,
adeo impudice in imperio suo vixit, ut nullum genus obscenitatis omiserit.

Divion construitur.

Sanctus Benignus martyrio corona-
tur.l Romanæ Ecclesiæ sextus decimus
ordinatur episcopus Urbanus an. novem.

250

221

1

Heliogabalum templum Romæ ædi-
ficatum.

222

2

m In Palæstina Nicopolis, quæ prius Emmaus vocabatur, urbs condita est, legationis industriam pro
ea suscipiente Julio Africano scriptore temporum.

223

3

n Antoninus Romæ occiditur tumultu
militari cum matre Symiasera (Soeina
Syra).

224

4

254

225

XXI. o ALEXANDER MAMMÆÆ filius an. xiiii.

1

Alexander Xerxem regem Persarum gloriosissime vicit, et disciplinæ militaris tam severus corrector
fuit, ut quasdam tumultuantes legiones integras exauctoraverit.a Ῥωμαίων ἡ' ἐβασίλευσεν Ἀντωνίνος ὁ ἐπικλη-
θεὶς Καράκαλλος, υἱὸς ὧν Σεύηρου ἔτη ζ'. *Sync.*
p. 356, C.h Ἀφρικανὸς Ἀθγαρόν φησιν ἱερὸν ἄνδρα βασιλεῦσιν
Ἐδέσσης κατὰ τούτους τοὺς χρόνους. *Idem*, p. 359, B.b Ἀντιοχείας ἕνατος ἐπίσκοπος Ἀσκληπιάδης
ἔτη θ'. *Ibidem*.i Μακρίνος ἐσφάγη ἐν Ἀρχελαίδι. *Ibidem*.c Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος Ἀλέξανδρος. *Idem*,
p. 361, C.k Ῥωμαίων ἡ' ἐβασίλευσεν Ἀντωνίνος Αὐρήλιος
ἔτη δ'. *Sync.* p. 357, C.d Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος Ἰφιλιππος. *Idem*, p. 359, A.l Ῥώμης ἐπίσκοπος Οὐρβανὸς ἔτη ζ'. *Idem*,
p. 359, A.e Ῥωμαίων ις' ἐπίσκοπος Κάλλιστος ἔτη η'. *Idem*,
p. 358, A.m Παλαιστίνης Νικόπολις, ἡ πρότερον Ἐμμαοῦς,
ἐκτίσθη πόλις, πρεσβεύοντος ὑπὲρ αὐτῆς καὶ προ-
ισταμένου Ἰουλίου Ἀφρικανοῦ τοῦ τὰ χρονικά συγ-
γραψαμένου. *Chron. pasch.* p. 267, D.f Ῥωμαίων ἡ' ἐβασίλευσε Μακρίνος ἔτος ἕν. *Idem*,
p. 357, C.n Ἐσφάγη Ἀντωνίνος ἐν Ῥώμῃ. *Idem*, p. 268, A.g Κιρκισίους Ἡφαιστίους ἐκάη τὸ ἀμφιθέατρον ἐν
Ῥώμῃ. *Ibidem*, B.o Ῥωμαίων κ' ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ὁ Μαμ-
μαίας υἱὸς ἔτη ιγ'. *Sync.* p. 358, B.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	Alexander	
Ulpianus jurisconsultus assessor Alexandri insignissimus habetur.		226 227		2 3	Thermæ Alexandrinæ Romæ ædificatæ, quæ ante Neronianæ.
Geminus [<i>al.</i> Germanus] presbyter Antiochenus, et Hippolytus, et Be- ryllus episcopus Arabiæ Bostrenus, clari scriptores habentur.	252	228 229 230		4 5 6	<i>a</i> Antiochiæ undecimus constituitur episcopus Zebennus.
<i>b</i> Romanæ Ecclesiæ decimus septimus episcopatum suscipit Pontianus annis quinque.		231		7	
Alexander in matrem Mammæam unice pius fuit, et ob id omnibus amabilis.	253	232 233 234		8 9 10	Origenes in Alexandria clarus habetur.
<i>c</i> Alexandrinæ Ecclesiæ duodecimus episcopus ordinatur Heraclas an. xvi.		235 236		11 12	
<i>d</i> Romæ octavus decimus ordinatur episcopus Antheros mense uno. Post quem decimus nonus Fabianus an. xiii.					
<i>e</i> Alexander occiditur Moguntiaci tumultu militari.	254	237		13	<i>f</i> Origenes de Alexandria ad Cæsaream Palæstinæ transit
					<i>g</i> XXII. MAXIMINUS annis iii, et diebus paucis.
Maximinus primus ex corpore militari sine senatus auctoritate ab exercitu imperator electus est.		238 239		1 2	<i>h</i> Maximinus adversum Ecclesiarum sacerdotes persecutionem facit.

SEXTA PERSECUTIO.

Gordiano Romam ingresso Pupienus et Albinus, qui imperium arriperant, in palatio occisi.		240		5	<i>i</i> Maximinus Aquileiæ a Pupieno occiditur.
					<i>k</i> XXIII. GORDIANUS annis vi.
	255	241 242 243 244		1 2 3 4	
	256	245 246		5 6	

f Gordianus admodum adolescens, Parthorum natione superata, cum victor reverteretur ad patriam, fraude Philippi præfecti prætorio haud longe a Romano solo interfectus est. Gordiano milites tumultum ædificant, qui Euphrati imminet, ossibus ejus Romam revectis.

Philippus Philippum filium suum consortem regni facit : primusque omnium ex Romanis imperatoribus Christianus fuit.

m XXIV. PHILIPPUS annis vii.

Quadraginta missus natali Romanæ urbis cucurrerunt : et agon mille annorum actus.		247		1	
<i>a</i> Ἀντιοχείας ἐνδέκατος ἐπίσκοπος Ζέβεννος. <i>Sync.</i> p. 359, A.					<i>g</i> Ῥωμαίων κβ' ἐβασίλευσε Μαξιμίνος ἔτη γ'. <i>Sync.</i> p. 361, A.
<i>b</i> Ῥώμης ἐπίσκοπος ἑννεακαίδέκατος Ποντιανός. <i>Idem</i> , p. 361, C.					<i>h</i> Μαξιμίνος κατὰ Χριστιανῶν διωγμὸν ἐκίνησεν. <i>Ibidem</i> .
<i>c</i> Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος (δωδέκατος) Ἡρακλᾶς. <i>Ibidem</i> .					<i>i</i> Μαξιμίνος ἀνῆρέθη ἐν Ἀκυληῖα. <i>Idem</i> , p. 361, B.
<i>d</i> Ῥώμης ἐπίσκοπος ιη' Ἀντέρως μῆνα ἕνα (μεθ' ὃν ιθ') Φαβιανός ἔτη ιγ'. <i>Idem</i> , p. 361, 362.					<i>κ</i> Ῥωμαίων κγ' ἐβασίλευσε Γορδιανός ἔτη ς'. <i>Sync.</i> p. 361, D.
<i>e</i> Ἐσφάγη Ἀλέξανδρος ἐν Μογοντιακῷ. <i>Chron.</i> p. 268, C.					<i>ι</i> Γορδιανός εἰς Πάρθους ἐλθὼν ἀναιρεῖται ὑπὸ τῶν οἰκείων στρατιωτῶν, ὑπάρχου Φιλίππου γνῶμῃ τοῦ μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντος. <i>Ibidem</i> .
<i>f</i> Ὀριγένης ἀπὸ Ἀλεξανδρείας εἰς Κασάρειαν Παλαιστίνης μετέστη. <i>Ibidem</i> , C.					<i>κ</i> Ῥωμαίων κγ' ἐβασίλευσε Φίλιππος ἔτη ζ'. <i>Idem</i> , v. 552, B.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Philip-
pus

248

2

R. M. 257 249 5

Regnantibus Philippis millesimus Romanæ urbis expletus est annus: ob quam solemnitatem innumerabiles bestię in circo magno interfectę: ludique in campo Martio theatrales tribus diebus ac noctibus populo pervigilante celebrati.

Theatrum Pompeii incensum, et Hecatostylon.

250

4

Philippus urbem cognominem sui in Thracia construxit.

251

5

a Alexandrinę Ecclesię tertius decimus episcopatum tenuit Dionysius annis xviii. Hic autem Dionysius vir sui temporis eloquentissimus summa gloria floruit.

252

6

b Philippus senior Veronę, Romę 258 253 7 junior occiditur.

d Decius e Pannonia inferioribus Dalmatiis natus fuit; qui cum Philippus patrem et filium interfecisset, ob odium eorum, persecutionem in Christianos movet, qua diaconus Laurentius Romę martyrium duxit.

c XXV. DECIUS anno I, mensibus III.

254

1

Romę amphitheatrum incensum. Jubelęus juxta majores nostros.

SEPTIMA PERSECUTIO.

Antonius monachus in Ægypto nascitur.

e Romanę Ecclesię episcopatum post Fabiani gloriosam mortem vicesimus suscipit Cornelius, quem tenuit annis tribus, diebus tribus, qui et ipse martyrio coronatus est. Exstant ad eum Cypriani octo epistolę.

f Cyprianus primum rhetor, deinde presbyter, ad extremum Carthaginensis episcopus martyrio coronatur.

Pestilens morbus multas totius orbis provincias occupavit, maximeque Alexandriam et Ægyptum, ut scribit Dionysius, et Cypriani De mortalitate testis est liber.

g Alexandro Hierosolymorum episcopo apud Cęsaream Palęstinę ob martyrium interfecto, et Antiochię Babyla, Mazabanus et Fabius episcopi constituuntur.

h Decius cum filio in Abrito [al. Aprutio] occiditur.

i XXVI. GALLUS, et VOLUSIANUS, Galli filius, annis II, mensibus IV.

255

1

k Origenes moritur.

l Romanę Ecclesię episcopatum tenet vicesimus primus Lucius annis tribus, mensibus tribus [al. Lucius mensibus octo]. Post quem vicesimus secundus Stephanus annis quatuor. Exstant ad utrumque Cypriani epistolę.

a 'Αλεξανδρείας (ιγ') ἐπίσκοπος Διονύσιος. *Synec.* p. 363, C.

b Φιλιππος ἀνηρέθη ἄμα τῷ υἱῷ. *Cedrenus* p. 257, C.

c 'Ρωμαίων (κς') ἐβασίλευσε Δέκιος ἔτος α'. *Chron. pasch.* p. 271, A.

d Δέκιος Φιλιππον ἀνείλεν ἄμα τοῖς παισὶ, καὶ διὰ τὸ πρὸς Φιλιππον ἔχθος, πικρὸν ἤγειρε κατὰ Χριστιανῶν διωγμὸν, ἐν ᾧ Φαβιανὸς ἐπὶ τῆς 'Ρώμης ὁ ταύτης ἐπίσκοπος τὸν μαρτυρικὸν ἀνεδήσατο στέφανον, Βαβυλᾶς τε κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ἐπισκοπῶν, καὶ Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρος. *Synec.* p. 363, A.

e 'Ρώμης ἐπίσκοπος (κ') Κορνῆλιος ἔτη γ'. *Ibidem*, B.

f Κυπριανὸς διαπρέπων ἔργοις καὶ λόγοις θεοσεβείας, ὁ μέγας Καρθαγένης ἐπίσκοπος, τῷ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρίῳ τελειοῦται. *Idem*, p. 363, A.

g Ἀντιόχειας ιδ' ἐπίσκοπος Βαβυλᾶς, (εἴτα) Φαβιανός. *Ibidem*, et p. 385, C. Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος Μαζαβάνης. *Ibidem*, et p. 385, C.

h Δέκιος ἐσφάγη μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐν Ἀθύρτῳ. *Chron. pasch.* p. 272, A.

i 'Ρωμαίων κς' ἐβασίλευσε Γάλλος καὶ Βολλουσιανὸς ἔτος ἐν, μῆνας δ'. *Niceph.* p. 401, C.

k Κατὰ τὴν Γάλλου χρόνον λέγει τεθνᾶναι τὸν Ὀριγένην Εὐσέβιος. *Synec.* p. 377, A.

l 'Ρωμαίων (κα') ἐπίσκοπος Λούκιος ἔτη β'. Στέφανος ἔτη β'. *Idem*, p. 375-381.

a Novatus presbyter Cypriani Romam veniens Novatianum et ceteros confessores sibi sociat, eo quod Cornelius pœnitentes apostatas recepisset. Novatianum prolixis scriptis Dionysius coarguit (1).

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Gallus
et
Volusianus

256 2

b Gallus et Volusianus, cum adversus Æmilianum, qui in Mœsia res novas machinabatur, ex Urbe profecti essent, in foro Flamini, sive, ut alii putant, Interamnæ interfecti sunt. Æmilianus tertio mense Invasæ tyrannidis extinctus est.

Valerianus in Rhætia ab exercitu Augustus, Gallienus Romæ a senatu Cæsar appellatus.

c XXVII. VALERIANUS et GALLIENUS annis xv.

d Antiochiæ quartus decimus constituitur episcopus Demetrianus. 259 257 1 258 2

e Romanæ Ecclesiæ pontificatum suscepit vicesimus tertius Xystus, et tenuit annis duobus, mensibus undecim, diebus sex [al. annis undecim]; cum quo Laurentius martyrium suscepit.

R. MX. 259 3

OCTAVA PERSECUTIO.

Valerianus in Christianos persecutione commota, statim a Sapore Persarum rege capitur, ibique servitute miserabili consenescit.

f Sapor rex Persarum Syriam, Cili- 260	260	4	Valeriano in Persas ducto, Gallienus
ciam et Cappadociam depopulat. 261	261	5	nostris pacem reddidit.
g Antiochiæ quintus decimus Pau- 262	262	6	
lus Samosatenus constituitur episcopus. 263	263	7	
Gallieno in omnem lasciviam dissolu- 261	264	8	
to, Germani Ravennam usque venerunt. 265	265	9	

Alamanni vastatis Galliis in Italiam transiere. Græcia, Macedonia, Pontus, Asiæ depopulatæ per Gothos. Quadi et Sarmatæ Pannonias occupaverunt.

Germanis Hispanias obtinentibus 266 10 Parthi Mesopotamiam tenentes Syriam incursarunt.

h Romanæ Ecclesiæ vicesimus quartus episcopus constituitur Dionysius annis duobus, mensibus tribus, diebus septem [al. annis novem].

i Alexandrinæ Ecclesiæ quartus de- 267	267	11	
cimus ordinatur episcopus Maximus 268	268	12	k Odenathus decurio Palmyrenus col-
annis xviii. 269	269	13	lecta agrestium manu ita Persas ceci-
l Hierosolymorum epi- R. MXX. 262			dit, ut ad Ctesiphontem castra pone-
scopatum tenet Hyme- 262			ret.
usæus.			

a Ναυατος ἀρρεσιάρχης πρεσβύτερος Ῥώμης ἐγνωρίζετο. *Sync. p. 375, D.*

b Γάλλος καὶ Βολλουσιανὸς ἐσφάγησαν ἐν ἀγορᾷ Φλαμενίου. *Idem p. 376, B.*

c Ῥωμαίων ἐβασίλευσεν Οὐαλεριανὸς καὶ Γαλιηνὸς ἔτη ιε'. *Niceph. p. 401, C.*

d Ἀντιοχείας τεσσαρεσκαίδεκατος ἐπίσκοπος Δημητριανός. *Idem, p. 381, A.*

e Ῥώμης (xγ') ἐπίσκοπος Εὐστός ἔτη θ'. *S. p. 381, A.*

f Σαπῶρης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς καταδραμὸν Συρίαν ἦλθεν εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ πᾶσαν Καππαδο-

κίαν ἐδῆξασε. *Ibidem, C.*

g Ἀντιοχείας ιε' ἐπίσκοπος Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς. *Ibidem.*

h Ῥώμης ἐπίσκοπος (xδ') Διονύσιος ἔτη η'. *Ibidem.*

i Ἀλεξανδρείας (ιδ') ἐπίσκοπος Μάξιμος ἔτη (ιη'). *Ibidem, B.*

k Ὀδέναθος Παλμυρηνὸς ἀνὴρ στρατηγικὸς κατὰ Περσῶν ἀριστεύσας Κτησιφῶντα πολιορκίᾳ παρεστῆσατο. *Idem, p. 382, C.*

l Ἱεροσολύμων (λε') ἐπίσκοπος Ὑμέναιος. *Idem, p. 387, B.*

(1) Apud Syncellum p. 379, D.

OLYMP. CHRISTUS ROM.
Valerianus
et
Gallienus

270 14 Galliæ per Posthumum et Victorium
et Tetricum receptæ.

a Paulus Samosatenus a cunctorum prædicatione desciscens, Artemonis hæresim suscitavit. In cujus locum Antiochenæ Ecclesiæ sextus decimus ordinatur episcopus Domnus.

b Gallienus Mediolani occiditur. 271 15

c XXVIII. CLAUDIUS anno I, mensibus IX.

272 1

In Alexandria una pars, quæ appellatur Bruchium, quæ per multos annos fuerat obsessa, quia rebel-
labat, tandem destruitur.

Claudius Gothos, Illyricum et Macedoniam vastantes superat. Ob quæ in curia clypeus ei aureus, et
in Capitolio statua aurea collocata est.

d Claudius Sirmii moritur. 263 273 2

Quintilius Claudii frater a senatu Augustus appellatus, decimo septimo [al. nono decimo] imperii die
Aquilæ occiditur.

e XXIX. AURELIANUS annis V, mensibus VI.

Aurelianus, Tetrico apud Catalaunos
prodente exercitum suum, Gallias rece-
pit.

274 1 Antiochenæ Ecclesiæ septimus deci-
mus ordinatur episcopus Timotheus.

275 2

f Zenobia apud Immas haud longe ab Antiochia vincitur : quæ, occiso Odenathō marito, Orientis tene-
bat imperium : in qua pugna strenuissime adversus eam dimicavit Pompeianus dux cognomento Francus
[al. Staticus], cujus familia hodieque apud Antiochiam perseverat, ex cujus Evagrius charissimus nobis
presbyter stirpe descendit.

Eusebius Laodicensis insignis habe-
tur. 264 276 3

Aurelianum Romæ triumphantem Tetricus et Zenobia præcesserunt. E quibus Tetricus corrector
postea Lucaniæ fuit : et Zenobia in Urbe summo honore consenuit : a quo hodieque Romæ Zenobia
familia nuncupatur.

g Aurelianus templum Soli ædificat,
et Romam firmioribus muris vallat.

277 4

278 5

Primus agon Solis ab Aureliano in-
stitutus.

R. MXXX.

h Romanæ Ecclesiæ
episcopatum vicesimus quintus susce-
pit Felix annis V.

279 6

NONA PERSECUTIO.

i Aurelianus cum adversum nos persecutionem movisset, fulmen juxta eum comitesque ejus ruit : ac
non multo post inter Constantinopolim et Heracliam in cænophrurio Viæ Veteris occiditur.

a Παῦλος Σαμοσατεύς, τὴν Ἀρτέμωνος ἀνανεω-
σάμενος αἵρεσιν, ἐξώσθη. Ἀντιοχείας ἐκκαιδέκατος
ἐπίσκοπος Δομνίνος. *Synec.* p. 381, A. B.

b Γαλιανὸς ἐσφάγη ἐν Μεδιολάνῳ. *Niceph.* p.
401, C.

c Ῥώμης κη' ἐβασίλευσε Κλαύδιος ἔτος ἑν, μῆ-
νας θ'. *Synec.* p. 384, B, et *Niceph.* p. 401, C.

d Κλαύδιος τελευτᾷ τὸν βίον· μεθ' ὃν Κεντίλιος
κατέσχεν ὅλας ἡμέρας ιζ', καὶ ἀπέθανε. *Synec.* p.
384, C.

e Ῥώμης κθ' ἐβασίλευσεν Αὐρηλιανὸς ἔτη ε', μῆ-
νας ς'. *Synec.* p. 385, C, et *Niceph. loc. prædic.*

f Αὐρηλιανὸς τοὺς Παλμυρηνοὺς χειρώσατο καὶ

Γαλλίαν ὑπέταξεν. *Synec.* p. 384, D. Ἐν Ἴμμας κα-
λουμένῳ χωρίῳ τοὺς μὲν Παλμυρηνοὺς διέφθειρε,
Ζηνοβίαν δὲ χειρωσάμενος εἰς Ῥώμην ἤγαγε, καὶ
φιλοanthρωπία χρησάμενος πολλῇ συνάπτει ταύτην
ἐνδόξως ἀνδρὶ τῶν ἐν γερουσίᾳ. *Ibidem.*

g Αὐρηλιανὸς ἡλίου ναὸν ἐν Ῥώμῃ κατασκευάσε.
Idem, p. 385, A.

h Ῥωμαίων ἐπίσκοπος Φηλιζ ἔτη ε'. *Idem,* p.
386, B.

i Τῷ ς' αὐτοῦ ἔτει Αὐρηλιανὸς μέλλων διωγμὸν
κινεῖν κατὰ Χριστιανῶν θεῖον κεραυνῶ διακωλύεται·
συσκευῆς δὲ γενομένης περὶ αὐτοῦ, ἐκ τῶν κατ' αὐ-
τὸν ἐδολοφονήθη ἐν καινῷ φρουρίῳ. *Idem,* p. 385, C.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Pro-
bus

Probus Gallias a barbaris occupatas ingenti virtute restituit.

b Anatolius Laodicensis episcopus philosophorum disciplinis eruditus plurimo sermone celebratur.

c Secundo anno Probi, juxta Antiochenos cccxxv anno, juxta Tyrios cdlv, juxta Laodicenos cccxxiv, juxta Edessenos dlxxxviii, juxta Ascalonitas ccclxxx, insana Manichæorum hæresis in commune humani generis malum exorta.

e Saturninus magister exercitus novam Antiochiam exorsus est condere : qui postea imperium molitus invadere, Apamiæ occiditur.

Probus Gallos et Pannonios vineas habere permisit, Almeamque et aureum montem militari manu consitos provincialibus colendos dedit.

f Romanæ Ecclesiæ episcopatum suscepit vicesimus sextus Eutychianus mensibus viii. Post quem vicesimus septimus Gaius annis quinque [*al. et Gr. Gaius annis xv*].

g Probus tumultu militari apud Sirmium in turri, quæ vocatur Ferrea, occiditur.

a XXX. TACITUS mensibus quinque. Quo apud Pontum occiso, obtinuit imperium
XXXI. FLORIANUS diebus lxxxix. Hoc quoque apud Tarsum interfecto Ciliciæ civitatem, regnavit
XXXII. PROBUS annis vi, mensibus iv.

230 1
281 2

265

282 3
283 4

d Antiochiæ decimus octavus constituitur episcopus Cyrillus.

κ Carus Narbonensis, cum omni Parthorum regione vastata Cochem et Ctesiphontem nobilissimas hostium urbes cepisset, super Tigrim castra ponens fulmine ictus perit.

ι Numerianus, cum ob oculorum dolorem lecticula veheretur in Thracia, insidiis Apri soceri sui occisus est, vix fetore cadaveris post aliquot dies scelere comperto.

Carinus prælio victus apud Margum occiditur.

286

7

h Alexandrinæ Ecclesiæ quintus decimus episcopus præfuit Theonas annis xix.

ι λλξλιιι. CARUS cum filiis suis CARINO et NUMERIANO annis ii.

287 1

a Βασιλεύει Τάκιτος μῆνας σ', οὐ σφαγέντος ἐν Πόντῳ, βασιλεὺς Φλωριανὸς ἡμέρας πη' οὐ σφαγέντος ἐν Τάρσῳ, βασιλεύει Πρόβος ἔτη σ', μῆνας δ'. Syncr. p. 385, D.

b Ἀνατόλιος ὁ Λαοδικεῖας ἐπίσκοπος φιλοσόφος μαθήμασι διαπρέπων ἐγνωρίζετο. *Idem*, p. 386, A.

c Ἡ τῶν μανέντων Μανιχαίων πανόλεθρος ἀπίλεια τῶν τῶν ἀνθρώπων παρεισήχθη βίω. *Ibidem*, A.

d Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος (ιη') Κύριλλος ἔτη ιε'. *Idem*, p. 386, C.

e Σατορνίνος στρατοπεδάρχης τὴν καινὴν Ἀντιόχειαν ἤρξατο κτερίζειν ὃς ὕστερον ἐπαναστὰς τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ ἐσφάγη ἐν Ἀπαμείᾳ ὑπὸ τῶν ἰδίων. *Idem*, p. 386, A.

f Τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας γέγονεν ἐπίσκοπος

(κς') Εὐτυχιανὸς μῆνας η' μεθ' ὃν Γάιος (κζ') ἐπίσκοπος ἔτη ιε'. *Idem*, p. 386, C.

g Πρόβος ἐσφάγη ἐν Σιρμίῳ. *Ibidem*, A.

h Ἀλεξανδρείας (ις') ἐπίσκοπος Θεωνὰς ἔτη ιη'. *Ibidem*, C.

i Ῥωμαίων βασιλεὺς (λγ') Κάρος σὺν τοῖς παῖσι Καρίνῳ καὶ Νουμεριανῷ ἔτη β'. *Ibidem*.

k Κάρος ἀνὴρ Γαλάτης, πολεμήσας Πέρσας, παρέλαβε Κτησιφῶντα, ὃς παρὰ ποταμῷ Τίγριδι διαστρατοπεδεύμενος, κεραυνοῦ κατασκήψαντος, ἀθρόως ἅμα τῇ σκηνῇ διαφθείρεται. *Ibidem*, D.

l Ὁ Νουμεριανὸς ἐπανῶν ἐκ Περσῶν, καὶ ὀφθαλμιάσας, ὑπὸ τοῦ ἰδίου πενθεροῦ φονεύεται τὴν προσηγορίαν Ἀπερος. *Ibidem*.

OLYMP. CHRISTUS ROM.
Diocletia-
nus.

R. MXL. 267 a XXXIV. DIOCLETIANUS annis xx.
289 1

b Diocletianus Dalmata, scribæ filius imperator electus, statim Aprum in militum concione percussit, jurans sine suo scelere Numerianum interfectum.

290 2

Diocletianus in consortium regni Herculium Maximianum assumit : qui rusticorum multitudine oppressa, quæ factioni suæ Bacaudarum [at. Bagaridarum] nomen indiderat, pacem Galliis reddit.

	291	3	
Carausius [at. Causarius] sumpta	292	4	Quinquegontiani (at. Quiquegentiani)
purpura Britannias occupavit.	293	5	Africam infestaverunt.
Narseus Orienti bellum intulit.			Carporum et Basternarum gentes in
Tenebræ fuerunt interdiu.			Romanum solum translatae sunt.

c Ægyptum Achilleus obtinuit. Ob quæ Constantius et Galerius Maximianus Cæsares assumuntur in regnum. Quorum Constantius Claudii ex filia nepos fuit : Galerius in Dacia haud longe a Serdica natus. Atque ut eos Diocletianus etiam affinitate conjungeret, Constantius privignam Herculii Theodoram accepit : ex qua postea sex liberos Constantini fratres habuit. Galerius filiam Diocletiani duxit Valeriam. Ambo uxores, quas habuerant, repudiare compulsi.

294 6
295 7
296 8
297 9
298 10
299 11

d Busiris et Coptus civitates provinciae Thebaidos contra Romanos rebellantes, ad solum usque subversæ sunt.

R. ML.

Primus Diocletianus adorari ut Deum se jussit, et gemmas vestibus calceamentisque inseri : cum ante eum omnes imperatores in modum judicum salutarentur, et chlamydem tantum purpuream a privato habitu plus haberent.

e Romanæ Ecclesiæ vicesimus octavus episcopatum suscipit Marcellinus,	500	12
annis ix.	270	301 13

f Alexandria cum omni Ægypto per Achilleum ducem a Romana potestate desciscens, octavo obsidionis mense a Diocletiano capta est. Itaque plurimi per totam Ægyptum gravibus proscriptionibus exsiliisque vexati, interfectis his qui auctores perduellionis exstiterant.

g Ecclesiæ Hierosolymorum vicesimus septimus ordinatur episcopus Zabdadas.	302	14	
	303	15	Post decem annos per Asclepiodotum præfectum prætorio Britanniae receptæ.

Juxta Lingonas a Constantio Cæsare LX millia Alamannorum cæsa.

Veturius, magister militiæ, Christianos persequitur milites : paulatim ex illo tempore jam persecutione adversum nos incipiente.	304	16	Galerius Maximianus victus a Narseo ante carpentum Diocletiani purpuratus cucurrit.
--	-----	----	---

DECIMA PERSECUTIO.

Jubelæus secundum majores.

Persecutionis anni decem.

Secundo anno persecutionis Diocletianus Nicomediae, Maximianus Mediolani purpuram deposuerunt, volente Diocletiano, Galerio et Constantio ex Cæsaribus Augustis factis.

a Διοκλητιανός (λδ') ἔτη κ'. Niceph. p. 401, D.

έσαψαν. Idem, p. 266, D.

b Διοκλητιανός Δαλμάτης τὸ γένος, παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν, τὸν Ἄπερα τὸν τοῦ Νουμεριανοῦ σφαγέα φωνεῖ. Sync. p. 387, A.

e Ῥώμης ἐπίσκοπος (κη') Μαρκελλιανός ἔτη β'. Niceph. p. 411, C.

c Διοκλητιανός καὶ Μαξιμιανός Κωνσταντίον καὶ Μαξιμιανὸν Καίσαρας ἐποίησαν. Cedrenus p. 268, A.

f Τῆς Ἀλεξανδρείας σὺν τῇ Αἰγύπτῳ ἀποστατησάσης, τῇ προσβολῇ τῶν Ῥωμαίων πλείστοι ἀνηρέθησαν. Ibidem.

d Διοκλητιανός καὶ Μαξιμιανός τὴν Βούσιριν καὶ τὴν Κοπτὸν πόλεις ἐν Θήβαις τῆς Αἰγύπτου, ἀποστατησάσας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς, εἰς ἕδαφος κατ-

g Ἱεροσολύμων (λη') ἐπίσκοπος Ζαβδάς. Niceph. p. 410, B.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
				Diocle- tianus
Thermæ Romæ Diocletianæ factæ, et Maximinianæ Carthagini.	271	305	17	Galerius Maximianus, superato Narseo, et uxoribus ac liberis, so- roribusque ejus captis, a Diocletiano ingenti honore suscipitur.
a Ecclesiæ Hierosolymorum vice- simus octavus præfuit Hermon annis XXXVIII.		306	18	b Antiochiæ decimus nonus con- stituitur episcopus Tyrannus.
Terræ motu horribili apud Tyrum et Sidonem multa opera conciderunt, et populus innumerabilis oppressus est.		307	19	
c Alexandrinæ Ecclesiæ sextus decimus post Theonam ordinatur episcopus Petrus, qui postea nono persecutionis anno gloriose martyrium perpetravit.				
Diocletianus et Maximianus Augusti insigni pompa Romæ triumpharunt, antecedentibus currum eorum Narsei conjugæ, sororibus, liberis et omni præda, qua Parthos spoliaverant.				
d Nono decimo Diocletiani anno, mense Martio, in diebus Paschæ, ecclesiæ subversæ sunt.				
e Romæ vicesimus nonus episcopus constituitur Eusebius mensibus sex. Post quem tricesimus Ecclesiam tenet Miltiades annis iv.		308	20	Ordinatus est sanctus Mallonx archiepiscopus Rothomagensis II.
				XXXV. GALERIUS solus biennio Augustus impe- rium tenuit.
R. MLX.				
g Galerius Maximianus vicesimo primo imperii sui anno moritur.	272	309 310	1 2	f Maximus et Severus a Galerio Maximiano Cæsares facti.
h Constantius sexto decimo imperii anno diem obiit in Britannia Eboraci. Post quem filius ejus Con- stantianus ex concubina Helena procreatus regnum irvadit. Quarto autem persecutionis anno Constantianus regnare orsus.				
i Severus Cæsar a Galerio Maximiano contra Maxentium missus, Ravennæ secundo anno imperii sui interficitur.				
k Licinius a Galerio Carnunti in Pannoniis imperator factus.				
				l XXXVI. CONSTANTINUS annis XXX, mensibus x.
m Maxentius Herculli Maximiani filius a prætorianis militibus Romæ Augustus appellatur.		311	1	
a Ἱεροσολύμων (λθ') ἐπίσκοπος Ἐρμῶν. <i>Niceph.</i> p. 410, B.				Σευῆρον. <i>Chron. pasch.</i> p. 278, B.
b Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος (ιβ') Τύραννος ἔτη ιγ'. <i>Idem</i> , p. 417, D.				g Βασιλεύσας ἔτη ις' Γαλέριος ἐτελεύτησε. <i>Ibi- dem</i> .
c Μετὰ Θεωνᾶν διαδέχεται τὴν ἐπισκοπὴν τῶν ἐπ' Ἀλεξανδρείας Πέτρος, θς, ἐννάτῳ ἔτει τοῦ διωγμοῦ τὴν κεφαλὴν ἀποτιμηθεὶς, τῷ τοῦ μαρτυρίου κατεχο- σμήθη στεφάνῳ. <i>Eusebius Hist. eccl. VII, 32, et Chron. pasch.</i> p. 276, C.				h Βασιλεύσας Κωνσταντίος ἐπὶ ἔτη ιγ' ἀπέθανε, καὶ διεδέξατο αὐτὸν ὁ παῖς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος, ὁ νόθος ἐξ Ἑλένης αὐτῷ γενόμενος. <i>Ibidem</i> .
d Ἐτους ιθ' τῆς Διοκλητιανοῦ βασιλείας μηνὶ δύ- στῳ, ἐν ἡμέρᾳ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, ἐπλωτο παν- ταχόσε βασιλικά γράμματα, τὰς Ἐκκλησίας εἰς ἔδα- φος φέρειν. <i>Chron. pasch.</i> p. 276, 277.				i Ὁ Γαλέριος Μαξιμιανὸς Σευῆρον ἀπέστειλεν τὸν Καίσαρα, ἵνα Μαξέντιον ἀνέλῃ. Καὶ ἀνηρέθη Σευῆρος ἐν πολέμῳ. <i>Ibidem</i> .
e Ῥώμης ἐπίσκοπος (κθ') Εὐσέβιος ἔτη δ'. Μιλτιά- δης ἔτη δ'. <i>Niceph.</i> p. 411, D.				k Λικίνιος ἀνηγορεύθη εἰς Καρνοῦντα. <i>Idem</i> , p. 279, B
f Γαλέριος δύο Καίσαρας ἐποίησεν Μαξιμίον καὶ				l Ῥωμαίων λς' ἐδασλευσε Κωνσταντῖνος ἔτη λδ' (λ') καὶ μῆνας ι'. <i>Ibidem</i> , D.
				m Οἱ ἐν Ῥώμῃ στρατιῶται ἀνηγόρευσαν Μαξέν- τιον, τὸν υἱὸν Μαξιμιανοῦ τοῦ Ἐρχουλίου, βασιλέα. <i>Cedrenus</i> v. 270. A.

OLYMP. CHRISTUS ROM.	
Constantinus	
312	2

Herculius Maximianus a filia Fausta detectus, quod dolum Constantino viro suo pararet, Massiliæ fugiens occiditur.

Quirinus episcopus Siscianus gloriose pro Christo interficitur. Nam manuali [al. navali] mola ad collum ligata e ponte præcipitatus in flumen diutissime supernavit, et cum spectantibus collocutus, ne sui tererentur exemplo, vix, orans ut mergeretur, obtinuit.

a Romanæ Ecclesiæ Silvester tricesimus primus ordinatur episcopus annis **XXII.** [al. XXI.] 273 313 3 3 Subrogatus Mutianus archiepiscopus Rothomagensis III, qui interfuit concilio Arelatensi I. 314 4

b Maximianus [al. et Gr. Maximinus], persecutione in Christianos facta, cum jam a Licinio puniendus esset, apud Tarsum moritur.

c Alexandrinæ Ecclesiæ decimus septimus ordinatur episcopus Achillas. 315 5 316 6 d Maxentius juxta pontem Milvium a Constantino superatus occiditur.

e Hierosolymorum tricesimus nonus constituitur episcopus R. **MLXX.** 274 317 7 Bellum Cibalense adversus Licinium. 318 8 319 9 Macarius.

f Diocletianus haud procul a Salonis in villæ suæ palatio moritur, et solus omnium privatus inter deos refertur.

g PAX NOSTRIS A CONSTANTINO REDDITUR.

275	320	10
	321	11

h Crispus et Constantinus, filii Constantini, et Licinius adolescens, Licinii Augusti filius, Constantini ex sorore nepos, Cæsares appellantur. Quorum Crispum Lactantius Latinis litteris erudit, vir omnium suo tempore eloquentissimus, sed adeo in hac vita pauper, ut plerumque etiam necessariis indignerit, vedum deliciis.

	322	12
	323	13
	324	14
276	325	15

i Alexandrinæ Ecclesiæ decimus octavus episcopus ordinatur Alexander, a quo Arius presbyter de Ecclesia ejectus multos suæ impietati sociat: ad quorum perfidiam coarguendam synodus trecentorum decem et octo episcoporum in Nicæam urbem Bithyniæ congregata omnes hæreticorum machinas hominibus oppositione delevit.

k Licinius de palatio suo Christianos pellit. 326 16 Basileus Amasiæ Ponticæ episcopus sub Licinio martyrio coronatur.

a 'Ρώμης (λα') ἐπίσκοπος ΣΩθεστρος ἔτη κη'. *Niceph.* p. 411, D. p. 410, B.

b Μαξιμίνος, κατὰ Χριστιανῶν ἐπινοήσας, ἤττη- f Διοκλητιανὸς ἰδιωτεύσας τὸ πνεῦμα ἀπέβρηξεν. *Cedrenus* p. 269, B.

θείς ὑπὸ Λικινίου ἐν Κιλικίᾳ φυγὰς ὤλετο. *Cedrenus* p. 272, C, et *Chron. pasch.* p. 280, B. g Ὁ Χριστιανῶν πέπαιται διωγμὸς. *Idem* p. 272, C.

c 'Αλεξανδρείας (ιζ') ἐπίσκοπος Ἀχιλλᾶς ἔτος Ἐν. *Niceph.* p. 416, C. h Κωνσταντίνος Αὐγουστος Κωνσταντιῶν καὶ Κριστον τοὺς ἑαυτοῦ υἱοὺς Καίσαρας ἀνηγόρευσε. *Chron. pasch.* p. 281, C.

d Τὸν Μαξέντιον ἀνεῖλε Κωνσταντίνος πολέμῳ, δς πυγελς εἰς τὸν Τίβεριν ποταμὸν, εἰς τὴν γέφυραν Μουλοδίου, βασιλεύσας ἔτη Γ'. *Chron. pasch.* p. 278, C, et 280, B. i 'Αλεξανδρείας (τη') ἐπίσκοπος Ἀλέξανδρος, ὁ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ. *Niceph.* p. 416, C.

e Ἱεροσόλυμων (λθ') ἐπίσκοπος Μακάριος. *Idem* p. 410, B. k Λικίνιος ἤρξατο κατὰ Χριστιανῶν διωγμὸν κατεῖν. *Cedrenus* p. 282, D.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
				Constantinus
Constantinus, filius Constantini, Cæsar factus.		327	17	a Licinius Thessaloniciæ contra jus sacramenti privatus occiditur.
Nazarius rhetor insignis habetur.		328	18	
Constantinus cum liberis suis honorificas ad Antonium litteras dirigit.	R. MLXXX. 277	329	19	Subrogatus Severus archiepiscopus Rothomagensis IV.

b Crispus Constantini filius et Licinius junior, Constantiæ Constantini sororis et Licinii filius, crudelissime interficiuntur anno imperii sui nono.

330 20

c Vicennalia Constantini Nicomediæ acta, et sequenti anno Romæ edita.

HUC USQUE HISTORIAM SCRIBIT EUSEBIUS PAMPHILI MARTYRIS CONTUBERNALIS, CUI NOS ISTA SUBJECIMUS.

331 21

Arnobius rhetor in Africa clarus habetur: qui cum in civitate Siccæ ad declamandum juvenes erudit, et adhuc ethnicus ad credulitatem somniis impelleretur, neque ab episcopo impetraret fidem, quam semper impugnaverat, elucubravit adversus pristinam religionem luculentissimos libros: et tandem velut quibusdam obsidibus pietatis fœdus impetravit.

Drepanam Bithyniæ civitatem in honorem martyris Luciani ibi conditi Constantinus instaurans, ex vocabulo matris suæ Helenopolim nuncupavit.

In Antiochia Dominicum, quod vocatur Aureum, ædificari cœptum.	332	22	Constantinus uxorem suam Faustam interfecit.
--	-----	----	--

Donatus agnoscitur: a quo per Africam Donatiani.

Antiochiæ post Tyrannum vicesimus ordinatur episcopus Vitalis. Post quem vicesimus primus Philogonus. Cui successit vicesimus secundus Paulinus. Post quem vicesimus tertius Eustachius. Quo in exilium ob fidem truso, usque in præsentem diem, Ariani Ecclesiam occupaverunt, id est Eulalius, Eusebius, Euphronius, Placillus, Stephanus, Leontius, Eudoxius, Meletius, Euzoius, Dorotheus, rursus Meletius. Quorum idcirco tempora non digessi, quod eos hostes potius Christi, quam episcopos, judicem.

	278	333	23	Porphyrius misso ad Constantinum insigni volumine exilio liberatur.
--	-----	-----	----	---

Juvenus presbyter, natione Hispanus, Evangelia heroicis versibus explicat.

Alexandrinæ Ecclesiæ decimus nonus ordinatur episcopus Athanasius.	334	24	Ditatur Constantinopolis pene omnium urbium nuditate, quæ ante Byzantium dicta.
Metrodorus philosophus agnoscitur. Edicto Constantini gentilium templa subversa sunt.	335	25	

Romæ tricesimus secundus Ecclesiam tenuit Marcus mensibus octo. Post quem tricesimus tertius ordinatus est Julius annis sedecim, mensibus quatuor.

Constantius filius Constantini provehitur ad regnum.	336	26	Romani Gothos in Sarmatarum regione vicerunt.
Sarmatæ et Li-nigantes dominos suos, qui nunc Archaraganes vocantur, facta manu, in Romanum solum expulerunt.	279 337	27	Pestilentia et fame innumerabilis multitudo in Syria Ciliciaque perit.
	338	28	Calocærnus in Cyprio res novas molitus opprimitur.
	339	29	

a Λικίνιος τέλος σαφείς. Chron. pasch. p. 282, B.

b Κωνσταντίνος Κρίσπον τὸν υἱὸν τοῦ Καίσαρα ὄντα καὶ διαβληθέντα αὐτῷ ἀνείλεν. Ibidem, D.

c Κωνσταντίνος εἰκοσαετηρία τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἤξε, καὶ ἔδωκεν ἐν τῇ Ῥώμῃ βικεννάλια. Ibidem, C.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Constantinus.

Tricennalibus Constantini Dalmatius 340 30 Pater rhetor Romæ gloriosissime
Cæsar appellatur. docet.

Nazarii rhetoris filia in eloquentia patri cœquatur, cui nomen Eunomia fuit.

Eustachius Constantinopolitanus presbyter agnoscitur : cujus industria in Hierosolymis martyrium
constructum est.

Tiberianus vir disertus præfectus prætorio Gallias regit.

280 341 31

Constantinus extremo vitæ suæ tempore ab Eusebio Nicomediensi episcopo baptizatus, in Arianum
dogma declinat : a quo usque in præsens tempus ecclesiarum rapinæ, et totius orbis est secuta
discordia.

Constantinus, cum bellum pararet in Persas, in Acyrone [*al.* Acinore] villa publica juxta Nicome-
diam moritur, anno ætatis LXIII [*al.* LXVI] : post quem tres liberi ejus ex Cæsaribus Augusti
appellantur.

XXXVII. CONSTANTIUS, CONSTANTINUS, et CONSTANS,
annis xxiv, mensibus v, diebus xii.

Sapor rex Persarum Mesopotamia
vastata, duobus ferme mensibus Nisi-
bin obsedit.

342

Ablavius præfectus prætorio, et multi
nobilitum interfecti.

Jacob Nisibenus episcopus agnoscitur:
ad cujus preces sæpe urbs discrimine
liberata est.

343

2

Dalmatius Cæsar, quem patruus Constantinus consortem regni filiis reliquerat, factione Constantini
patruelis et tumultu militari, anno imperii sui tertio, occiditur.

344 3

Ex hoc loco impietas Ariana, Constantii regis fulta præsidio, exsiliis, carceribus, et variis afflictionum
modis primum Athanasium, deinde omnes non suæ partis episcopos persecuta est.

Subrogatus Eusebius archiepiscopus Rothomagensis V.

Vario eventu adversum Francos a
Constante pugnatur.

345

4 Constantinus bellum fratri inferens
juxta Aquileiam Alsæ occiditur.

Multæ Orientis urbes terræ motu hor-
ribili conciderunt.

281

346

5 Audæus in Syria Cœle clârus ha-
betur, a quo hæresis Audæana.

Antiochiæ Dominicum aureum dedi-
catur.

347

6 Paulus crudelitate Philippi præfecti
(nam fautor Macedonii partium erat)
et Arianorum insidiis strangulatur.

Macedonius artis plumariæ in locum
Pauli ab Arianis episcopis subrogatur :
a quo nunc hæresis Macedoniana.

Hermogenes magister militiæ Constantinopoli tractus a populo ob episcopum Paulum, quem regis
imperio et Arianorum factione pellebat.

Franci a Constante perdomiti, et pax cum eis facta.

348 7

Maximus Trevirorum episcopus clarus habetur : a quo Athanasius Alexandriæ episcopus, cum a
Constantio quæreretur ad pœnam, honorifice susceptus est.

Neocæsarea in Ponto sub-R. MC. 282 349

8 Titianus vir eloquentissimus præ-
fecturam prætoriam apud Gallias admi-
nistrat.

Athanasius ad Constantis [*al.* Constan-
tini] literas Alexandriam regreditur.

350

9

Magnis rei publicæ expensis in Se-
leucia Syriæ portus effectus.

351

10

Eusebius episcopus Emisenus Aria-
næ signifer factionis, multa et varia
conscribit.

352

11

Dyrrachium corruiit terræ motu : et
tribus diebus ac noctibus Roma nuta-
vit : plurimæque Campaniæ urbes ver-
sate.

Rursum Sapor tribus mensibus obsē-
dit Nisibin.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

		Constan- tius
283	353	12

Bellum Persicum nocturnum apud Singaram, in quo haud dubiam victoriam militum stoliditate perdidimus. Neque vero ullum Constantio ex novem gravissimis præliis contra Persas gravius bellum fuit. Nam, ut alia omittam, Nisibi obsessa, Bizabdæ et Anida captæ sunt.

Quadragesimus Maximus post Macarium Hierosolymorum episcopus moritur. Post quem Ecclesiam Ariani invadunt: id est Cyrillus, Euty chius, rursus Cyrillus, Irenæus, tertio Cyrillus, Hilarius, quarto Cyrillus; quorum Cyrillus, cum a Maximo fuisset presbyter ordinatus, et post mortem ejus ita ei ab Acacio, episcopo Cæsariensi, et cæteris episcopis Arianis episcopatus promitteretur, si ordinationem Maximi repudiasset, diaconus in ecclesia administravit: ob quam impietatem sacerdotii mercede pensatus, Heraclium, quem moriens Maximus in suum locum substituerat, varia fraude sollicitans, de episcopo in presbyterum regradavit.

354 13

Romanæ Ecclesiæ tricesimus quartus ordinatur episcopus Liberius. Quo in exsilium ob fidem truso, omnes clerici juraverunt quod nullum alium susciperent. Verum cum Felix ab Arianis fuisset in sacerdotium substitutus, plurimi pejeraverunt: et post annum cum Felice ejecti sunt; quia Liberius tædio victus exsilii, et in hæretica pravitate subscribens, Romam quasi victor intraverat.

Romæ populus adversus Magnentianos rebellans ab Heraclida senatore proditur.

Vetranioni apud Naissum a Constantio regium insigne detractum.

Magnentio apud Augustodunum arripiente imperium, Constans haud longe ab Hispania, anno ætatis suæ tricesimo, imperij sui tertio decimo, in castello, cui nomen est Helene, interficitur. Quam ob rem turbata re publica, Vetranio Mursæ, Nepotianus Romæ imperatores facti.

Nepotiani caput pilo per Urbem circumlatum, multæque proscriptiones nobilium et cædes factæ.

	355	14	
Nonnulli nobilium Antiochiæ a Gallo interfecit.	356	15	Gallus Constantii patruelis Cæsar factus.

Magnentius Mursæ victus: in quo prælio Romanæ vires conciderunt.

Gallus Judæos, qui interfectis per noctem militibus arma ad rebellandum invaserant, oppressit, cæsis multis hominum millibus, usque ad innoxiam ætatem: et civitates eorum Diocæsaream, Tiberiadem, et Diospolim, plurimæque oppida igni tradidit.

	284	357	16	
Gennadius Foro juliensis orator Romæ insignis habetur.		358	17	Minervius Burdigalensis rhetor Romæ florentissime docet.

Magnentius Lugduni in palatio propria se manu interfecit: et Decentius frater ejus, quem ad tuendas Gallias Cæsarem miserat, apud Senonas laqueo vitam explet.

R. MCX.

359 18

Silvanus in Gallia res novas molitus vicesimo octavo die extinctus est.

Gallus Cæsar sollicitatus a Constantio patrueli, cui in suspicionem ob regiam indolem venerat, Istriæ [al. Histone] occiditur.

Victorinus rhetor et Donatus grammaticus præceptor meus Romæ insignes habentur: e quibus Victorinus etiam statuam in foro Trajani [al. Romano] meruit.

Alcimus et Delphidius rhetores in Aquitania florentissime docent.

360 19

Paulinus et Rhodanus Galliarum episcopi in exsilium ob fidem trusi.

Petrus Cæsaraugustæ orator insignis docet.

Donatus, a quo supra Donatianos dici in Africa memoravimus, Carthagine pellitur. Quidam sectatores ejus etiam Montenses vocant, eo quod ecclesiam Romæ primum in monte habere cœperunt.

Eusebius Vercellensis episcopus, et Lucifer, ac Dionysius Caralitanae, et Mediolanensis Ecclesiæ episcopi, Pancratius quoque Romanus presbyter, et Hilarus diaconus distantibus inter se ab Arianis et a Constantio damnantur exsiliis.

Julianus frater Galli Mediolani Cæsar appellatur.

285 361 20

Reliquiæ apostoli Timothei Constantinopolim invecitæ.

Sarmatha, Amathas, et Macarius discipuli Antonii insignes habentur. Liberius episcopus Romanus in exsilium mittitur.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Constantius

Antonius monachus centesimo quinto anno ætatis in eremo moritur, solitus multis ad se venientibus de Paulo quodam Thebæo miræ beatitudinis viro referre complurâ : cujus nos exitum brevi libello explicuimus.

Hilarius episcopus Pictaviensis factione Saturnini Arelatensis episcopi, reliquorumque qui cum eorant, Arianorum, ante triennium in Phrygiâ pulsus libros de nostra religione componit.

Saraceni in monasterium beati Antonii irruentes Sarmatham interficiunt.

Magnæ Alamannorum copiæ apud Argentoratum [*al.* Argentarium, *infra* Argentariam], oppidum Galliarum, a Cæsare Juliano oppressæ.

Evanthius eruditissimus grammaticorum Constantinopoli diem obiit : in cuius locum ex Africa Chrestus assumitur.

362

21

Constantio Romam Ingresso, ossa Andreæ apostoli, et Lucæ evangelistæ a Constantinopolitanis miro favore suscepta.

Paulinus Trevirorum episcopus in Phrygia [*al.* Pythia] exsulans moritur.

Nicomedia terræ motu funditus eversa, vicinis urbibus ex parte versatis.

363

22

Synodus apud Ariminum et Seleuciam Isauriæ facta : in qua antiqua Patrum fides, decem primum legatorum, dehinc omnium proditione damnata est.

Hilarius, cum apud Constantinopolim librum pro se Constantio porrexisset, ad Gallias rediit.

364

23

Honoratus ex præfecto prætorio Galliarum primus Constantinopoli præfectus urbi factus.

Macedonius Constantinopoli pellitur.

Gratianus, qui nunc imperator est, nascitur.

Omnes pene toto orbe Ecclesiæ sub nomine pacis et regis Arianorum consortio polluuntur.

Constantius Mopsocrenis inter Ciliam Cappadociamque moritur, anno ætatis XLV [*al.* XLII].

286

365

24

Constantinopoli maxima ecclesia dedicatur.
Gallia per Hilarium Ariminensis [*al.* Arianæ] perfidiæ dolos damnat.

Meletius Sebastie Armeniorum episcopus ab Acacio et Georgio episcopis Arianis Antiochiam transfertur : et post non grande temporis intervallum, cum presbyteros, qui ab Eudoxio antecessore suo depositi fuerant, suscepisset, exsiliij iustissimam causam subita fidei demutatione delusit.

Georgio per seditionem populi incesso, qui in locum Athanasii ab Arianis fuerat ordinatus, Athanasius Alexandriam revertitur.

366

4

XXXVIII. JULIANUS anno uno, mensibus octo.

Juliano ad idolorum cultum converso, blanda persecutio fuit illiciens magis, quam impellens ad sacrificandum : in qua multi ex nostris voluntate propria corruerunt.

Eusebius et Lucifer de exsilio revertuntur : e quibus Lucifer ascitis duobus confessoribus Paulinum, Eustachii episcopi presbyterum, qui se nunquam hæreticorum communione polluerat, in parte catholica Antiochiæ episcopum facit.

367

2

Æmilianus ob ararum subversionem Dorostori a vicario incenditur.

Prohæresius sophista Atheniensis, lege data, ne Christiani liberalium artium doctores essent, cum sibi specialiter Julianus concederet, ut Christianos doceret, scholam sponte deseruit.

Ecclesia Antiochiæ clausa, et gravissima imminens persecutionis procella Dei voluntate sopita est. Nam Julianus in Persas profectus nostrum post victoriam diis sanguinem voverat : ubi a quodam simulato perfuga ad deserta perductus, cum fame et siti Apostata perdidisset exercitum, et inconsultius a suorum erraret agminibus, ab obvio forte hostium equite conto ilia perfossus interiit, anno ætatis xxxi [*al.* xxxii]. Post quem sequenti die Jovianus ex primicerio domesticorum imperator factus est.

XXXIX. JOVIANUS mensibus octo.

Jovianus rerum necessitate compulsus Nisibin et magnam Mesopotamiæ partem Saporî regi Persarum tradidit.

368

1

Subrogatus Marcellinus archiepiscopus Rothomagensis VII.

Synodus Antiochiæ a Meletio et suis facta, in qua *homousio anomæo*que rejecto, medium inter hæc *homousion* Macedonianum dogma vindicaverunt.

Jovianus cruditate, sive odore prunarum, quas nimias adoleri jusserat, Dadastanæ moritur, anno ætatis xxxiv. Post quem Valentinianus tribunus scutariorum, e Pannonia Cibalensis apud Nicæam Augustus appellatus, fratrem Valentem Constantinopoli in consortium regni assumit.

OLYMP. CHRISTUS ROM.
Valentinianus
et
Valens

Apollinaris Laodicensis episcopus multimoda nostræ religionis scripta componit. R. MCXX. 287

XL. VALENTINIANUS, et VALENS annis xiii, mensibus v.

Valentinianus egregius alias imperator et Aureliano moribus similis, nisi quod severitatem ejus nimiam et parcitem quidam crudelitatem et avaritiam interpretabantur.

Terræ motu per totum orbem facto, mare litus egreditur, et Siciliæ multarumque Insularum innumerabiles populos opprimit.

Valens ab Eudoxio Arianorum episcopo baptizatus nostros persequitur. 370 2

Procopius, qui apud Constantinopolim tyrannidem invaserat, apud Phrygiam salutarem exstinctus est : et plurimi Procopianæ partis cæsi atque proscripti.

Romanæ Ecclesiæ tricesimus quintus ordinatur episcopus Damasus. Et post non multum temporis intervallum Ursinus [at. Ursicinus] a quibusdam episcopus constitutus Sicinum cum suis invadit : quo Damasianæ partis populo confluyente, crudelissimæ interfectiones diversi sexus perpetratæ.

Gratianus Valentiniani filius Ambianis imperator factus. 371 3 Apud Atrebatas lana e cælo pluvie mista defluit. Hilarius Pictaviensis episcopus moritur.

Tanta Constantinopoli est orta tempestas, ut miræ magnitudinis decidens grando nonnullos hominum interfecerit.

Libanius Antiochenus rhetor agnoscitur. 372 4 Nicæa, quæ sæpe ante corrueat, terræ motu funditus eversa.

Agon Constantinopoli a Valente redidit. 288 373 5 Eusebius Vercellensis episcopus moritur.

Athanasius rex Gothorum in Christianos persecutione mota plurimos interficit : et de propriis sedibus in Romanum solum expellit.

Magna fames in Phrygia. 374 6 Constantinopoli Apostolorum Martyrium dedicatur.

Lucifer Caralitanus episcopus moritur, qui cum Gregorio episcopo Hispaniarum, et Philone Libyæ, nunquam se Arianæ miscuit pravitati.

Maximinus præfectus annonæ maleficos ab imperatore investigare jussus, plurimos Romæ nobilium occidit.

Valentinus in Britannia, antequam tyrannidem invaderet, oppressus est. 375 7 Presbyter Sirlinus [at. Sirmii] nequissime decollatur, quod Octavianum exproconsule apud se latitantem prodesse nolisset.

Lex datur, nobilitate deleta, ut quique quarto gradui jungantur.

Didymus Alexandrinus multa de nostro dogmate per notarios commentatur : qui post quintum nati-
vitatæ suæ annum luminibus orbatus elementorum quoque ignarus fuit.

Probus præfectus Illyrici iniquissimis tributorum exactionibus ante provincias, quas regebat, quam a barbaris vastarentur, erasit.

Eunomius discipulus Aetii Constantinopoli agnoscitur, a quo hæresis Eunomiana.

Saxones cæsi Deusone in Franco- 489 377 8 Burgundionum octoginta ferme mil-
rum regione. lia, quod nunquam antea, ad Rhenum
descenderunt.

Clearchus præfectus urbis Constantinopoli agnoscitur : a quo necessaria et diu expectata votis aqua
inducitur civitati.

Alexandriæ vicesimus ordinatur episcopus Petrus : qui post Valentis interitum tam facilis in reci-
piendis hæreticis fuit, ut nonnullis suspensionem acceptæ pecuniæ intulerit.

Melania nobilissima mulierum Romanarum et Marcellini quondam consulis filia, unico prætere tunc

urbano filio derelicto, Hierosolymam navigavit : ubi tanto virtutum præcipueque humilitatis miraculo fuit, ut Theclæ nomen acciperet.

OLYMP. CHRISTUS ROM.
Valentinianus
et Valens

Aquileienses clerici, quasi chorus beatorum habentur. **R. MCXXX.**

Valens, lege data, ut monachi militarent, nolentes fusibus jussit interfici [*al. fluctibus necari*].

Post Auxentii seram mortem, Mediolani Ambrosio episcopo constituto, omnis ad fidem rectam Italia convertitur.

Theodulus miscrabilis presbyter, dum adversus conscientiam furoris sui sacrificia Deo offerre aude- ret, in mediis precibus eliditur.

Valentinianus, subita sanguinis eruptione, quod Græce *apoplexis* vocatur, Brigitone moritur. Post quem Gratianus assumpto in imperium Valentiniano fratre, cum patruo Valente regnat.

Apollinarius Laodicensis jactatione ingenii quosdam errores pertinaciter asseverans, hæresim sui nominis suscitavit, quam Damasus habito Romæ concilio damnavit.

Theodosius Theodosii postea imperatoris pater, et plurimi nobilium occisi.

Photinus in Galatia moritur, a quo Photinianorum dogma Judaicum (1) : qui multa continentæ et ingenii bona uno superbiz malo perdidit [*al. decoloravit*].

Alamannorum triginta circiter millia apud Argentariam oppidum Galliarum ab exercitu Gratiani strata.

380 12

Basilii Cæsariensis episcopus Cap- padociæ clarus habetur.

Florentinus et Bonosus [*al. Bosonius*] et Rufinus insignes monachi habentur : e quibus Florentinus tam misericors in egentes fuit, ut vulgo pater pauperum vocatus sit.

Superatis in congressione Romanis, Gothi funduntur in Thraciam.

290 381 13

Gens Hunorum Gothos vastat : qui a Romanis sine armorum depositione suscepti, per avaritiam Maximi ducis ad rebellandum fame coacti sunt.

382 14

Valens de Antiochia exire compulsus sera pœnitentia nostros de exiliis re- vocat.

Lacrymabile bellum in Thracia : in quo, deserente equitum præsidio, Romanæ legiones a Gothicis cin- ctæ usque ad internecionem cæsæ sunt. Ipse imperator Valens, cum sagitta saucius fugeret, et ob dolo- rem nimium sæpe equo laberetur, ad cujusdam villæ casam deportatus est. Quo persequentibus barbaris, et incensa domo, sepultura quoque caruit.

Ab Urbe condita, usque ad extremum hujus operis annum, fiunt anni **MCXXXI** hoc modo : Sub regibus anni **CCXL** ; sub consulibus anni **CLXIV** ; sub Augustis et Cæsarihus anni **CDXXVII**.

Colliguntur omnes anni usque in consulatum Valentis sexies, et Valentiniani Junioris iterum Augusti, a quinto decimo Tiberii anno et prædicatione Domini Jesu Christi anni **CCCL**.

A secundo anno Darii regis Persarum, quo tempore templum Hierosolymis instauratum est, anni **DCCCXIX**.

Ab olympiade prima, qua ætate apud Hebræos Isaias prophetabat, anni **MCLVI**.

A Salomone et prima ædificatione templi, anni **MCCXXI**.

A captivitate Trojæ, quo tempore Samsou apud Hebræos erat, anni **SDLXI**.

A Moysæ et Cecrope primo rege Atticæ, anni **MCCCCXC** [*al. MCCCCXIII*; *al. MCCCCXC*].

Ab Abraham et regno Nini et Semiramidis, anni **MMCCCXCV**.

Continet omnis canon ab Abraham usque ad tempus suprascriptum annos **MMCCCXCV**.

A diluvio usque ad Abraham supputantur anni **DCCCXII** [*al. DCCCXLII*].

Et ab Adam usque ad diluvium, anni **MMCCXLI**.

Fiunt ab Abraham usque ad quintum decimum Valentis annum, id est usque post consulatum ejus sexies, et Valentiniani iterum Augusti, omnes anni **VMDXXIX** [*al. VMDLXXIX*].

HUC USQUE HIERONYMUS. PRESBYTER ORDINEM PRÆCEDENTIUM DIGESSIT ANNO- RUM.

(1) Recte *Judaicum* pro *inductum*. Nam judaizantem Photinum ecclesiastica narrat historia. Porro sequentem de Photini superbia pericopen stulti aliquot amanuenses ad proximam S. Basilii magni pericopem transtulerunt ; quod mendum non agnovit in Adn. Scaliger, sed Pontacum non fugit, codices etiam Vaticani coarguunt, et Basilium sanctissimum ab iniqua criminatione defendunt.

SAMUELIS PRESBYTERI ANIENSIS TEMPORUM USQUE AD SUAM ÆTATEM RATIO

EX LIBRIS HISTORICORUM SUMMATIM COLLECTA.

OPUS EX HAICANIS QUINQUE CODICIBUS AB JOANNE ZOHRABO DOCTORE ARMENIO
DILIGENTER EXSCRIPTUM ATQUE EMENDATUM JOANNES ZOHRABUS
ET ANGELUS MAIUS PRIMUM CONJUNCTIS CURIS
LATINITATE DONATUM NOTISQUE IL-
LUSTRATUM EDIDERUNT.

(Mediolani, regis typis, MDCCCXVIII.)

DE SAMUELE PRÆFATIO.

I. *Samuelis summarium commode cum Eusebio conjungitur.* — Postquam *Eusebii Chronici* curis editionisque labore tandem aliquando defuncti fuimus, ea statim cogitatio nos subiit, solitissime malle istos Canones in lucem emittere, an ut multi Græci, ut Syri, ut Latini (quos inter princeps *Eusebii* interpretis D. Hieronymus primusque editor Mediolanensis Mombritius), *Eusebianum opus* consecutorum temporum gestis cumulaverunt; nos quoque item editionem nostram posteriore aliqua historia continueremus. Equidem ubi de prosequendis Canonibus sententia placuit, nihil opportunius fuit *Samuele* chronographo Armenio, cujus omnis industria in eo diligentissime versata est, ut apud gentiles suos *Eusebii* sibi personam vocemque capesseret. Nam cum universo opere *Eusebii*, latiore nimirum historia ac linearis canonis epitome uteretur *Samuel*, haud ipse consilium cepit, quod olim Latini fecerunt, totum illud prioris libri volumen securi Tenedia resecandi; verum, mitiore contentus sententia, priorem quidem librum tot auctorum sententiis redundantem ac varium, satis brevi compendio conclusit; posteriorem autem ad sui temporis usum paulo aptius accommodavit, addita Christi æra, rebusque multis quas *Eusebius* neglexerat: tum quod instituti caput erat, adeo temporum digestionem produxit, ut ab anno *Constantini Magni* vicessimo (in quo finem fecit *Eusebius*) ad quintum usque et quadragesimum *Manuelis Comneni* decurreret; quod ingens additamentum res annorum octingentorum et quinquaginta complectitur. Quanquam, ut vere dicamus, id præcipue spectavit *Samuel* magnoque studio perfecit, ut res Armeniacas quarum nullum vestigium apud *Eusebium* videre est, e summo gentis historico *Chorensi* *Mose* in suam lucubrationem transferret; ubi vero hic etiam deficeret, complures alios et graves Armeniorum scriptores exciperet; ad extremum quæ ipse viderat, chronographi committeret. Non uno autem nomine *Eusebianæ* editioni prodest *Samuelis* conjunctio. Namque in primis priori Canonum *Eusebianorum* historiae (quam prope stulte quidam eritici jam fictitiam nullamque esse putabant) testimonium gravissimum indubiumque adjicit *Samuel*, dum et ejus præcæm prope ad litteram exprimit, et res *Chaldaicas* se in prædicto libro legisse commemorat, et unde *Eusebius* *Hebraicam* chronologiam sit exorsus docet, et ejusdem imitator τὸς LXX *Bibliorum* Interpretes pressim sequendos existimat, et illas viginti genealogias ab eodem *Eusebio* mutuatur: quanquam ipse demum patriarcharum uxores sponte inserit ex aliquo fortasse *Veteris Testamenti* pseudepigrapho libro, erudita curiositate delectas (a). Quid autem? nonne *Samuel* emendare *Eusebium* videtur, cum *Cainanum* (cujus *Eusebius* omissi causa tot *Syncelli* criminatio-nibus patuit) in patriarcharum ordine collocandum demonstrat? Nonne nomina sive propria sive gentilia,

(a) Legesis *Samuelis* prologum et prioris partis prima capita duo.

nonne annorum notas, nonne alia complura quæ in Eusebii codicibus luxata fuerunt, recte Samuel interdum constituit? Denique ad Eusebii crismis quid non hic conferat auctor, qui modo Eusebium ab se pene exscribi confirmat (a); modo eidem ita se innixum fatetur, ut, eo subducto, nihil scribere possit (b)?

II. *Samuelis patria, notitia operis et Mæcenas.* — Sed priusquam de multiplici Samuelis utilitate dicamus, operæ pretium est de ipso homine et de codicibus, unde opus protrahitur, summa cum brevitate disserere. Samuelis, dignitate presbyteri, patria fuit Ania, Armeniæ urbs ad flumen Achurium sita, in ea provinciæ Araratæ regione quam geographi dicunt Siraciam. Hæc Ania cum nono Christianæ æræ sæculo non modica incrementa accepisset, propterea quod Bagratuniis principibus regiam sedem præberet, decimo quidem undecimoque sæculo tam frequens tamque splendida evasit, ut domos centum mille, templa autem plus mille habuisse feratur (c). Porro hæc urbs diligenter secernenda est ab Anio provinciæ, quæ dicitur alta Armenia, castello quod Moses Chorenensis commemorat (d). Age vero ipsius Samuelis chronographi mentionem faciunt primum quidem Armenii scriptores Cyriacus Ganzaghenus sæculi XIII homo; iterum sequente sæculo vir eruditus Vardanus Barzerberdensis; uterque in suis Haicanis historiis: denique postrema ætate Serposius in Armeniæ historiæ compendio, quod, scriptore vsus anonymo amico, impensis subsidiisque maximis adornavit, Samuelis chronicos canones justo quidem rarius, sed tamen aliquoties compellat. Præterea Gallicani aliquot perdocti homines codicis Parisiaci notitia usi, nec segniter nec perfunctorie Samuelem nostrum commendant. Primus in his Villefroyus Samuelis Chronicon diligentissime contrectavit, atque operis universi rationem exposuit (e). Exia Villefroyi schedis instructus Freretus Samuelis chronologiam cum fructu usurpavit in dissertatione *De anno Armeniaco* (f). Sed enim nemo affluentius laudabiliusve Samuelianis copiis semet exornavit, quam novissimus Sammartinius (g), vir orientalium studiorum nostra ætate prudentissimus, qui de Armeniæ historia et geographiæ æque bene vel etiam copiosius meriturus est, quam ille diu memorabilis Sancti-crucius de Alexandri gestis atque scriptoribus. Jam ex ipso statim prologo et mox e prioris partis conclusione cognoscimus, Samuelem patriarchæ Gregorii precibus exoratum hanc summariam temporum tractationem scripsisse: sed est obscurum ad quem Gregorium Samuelis verba pertineant. Profecto nonnulli cogitant de Gregorio illo, qui anno Christi 1116 electus est vixitque in pontificatu annos LIII; nos tamen Samuelis librum Gregorio potius juniore oblato censemus, qui Nersi Claiensi successit anno 1176: cujus rei permulta indicia sunt, sed illud longe certissimum, quod mirum Samuel quarto Gregorii junioris, seu Deghræ, anno chronologiam a se adornatam conclusit, uti mox evidenter docebimus.

III. *Samueliani summarii codices.* — Chronicorum Samuelis canonum codices haud infrequentes occurrunt: nam præter complures, qui in Armeniorum bibliothecis delitescunt, Parisiacum nuper commemoravimus. Neque tamen Samuel vel Europæis vel Orientalibus typis ante hoc tempus, quantum scimus, impressus est. Jam in tanto codicum numero vix ullus est, in quo Samuelis Canones ultra auctoris terminum, nempe ultra Christi annum 1179, a recentioribus chronographis vel etiam scribis produci non soleant; quo genere additamenti ne codex quidem Parisiacus caret; idemque in Græcis etiam ac Latinis aliorum auctorum chronicis solemne pervulgatumque est. Denique non solum protractus est Samuel, verum etiam alieni panni laciniis quandoque intertextus, qua de re notæ nostræ lectores identidem admonebunt. Nunc Mediolanensis Samuelis editio e quinque codicum collatione ac varietatibus conflata est. Princeps Samuelis exemplar, quod veluti fundamentum editionis nostræ posuimus, circa annum æræ Armeniæ 656 (Christi ad Samuelis supputationem 1209) exaratum fuerat, ideoque tricesimo fere post *Chronici* finem anno confectum cognoscitur. Namque Samuelis lucubrationem revera anno 1179 explicitam esse, manifesto docet *Chronici* codex alter, in quo licet opus multo ulterius protrahatur, prædicto tamen anno 1169 ejusmodi admonitio perscribitur: *Heic explicit facundi Samuelis compositio, qui sane vehementer curavit ut emendatissime scriberet. Appulit autem usque ad suam omnino ætatem; cum historici officium sit de præteritis præsentibusque disserere; ultra vero ea quæ in vita cujusque versantur, progredi non liceat. Quamquam igitur post hunc locum pergit adhuc linearis Armeniicarum rerum historia, nihilominus complura menda satis coarguunt alium esse scripti auctorem, nam præter Christi æræque Armeniorum annos, nil propemodum recte se habet.* Neque tamen reticere licet, princeps illud exemplar putri situ haud raro fuisse corruptum nonnullisque chartis mutilum. Id vero damnum reparatum est invento alio Byzantina in urbe exemplari (h), quod anno quidem æræ Armeniæ 1552 (Christi 1585) scriptum fue-

(a) *Part.* 1, cap. 7, 22.

(b) *Prolog.* § 5.

(c) *Lege* lexicon Armeniæ geographicum editum Venetiis, anno 1769. Nunc Ania pagus est.

(d) *Hist.* II, 11.

(e) *Apud* Montfauconium, *Biblioth. mss.* p. 1026.

(f) *Mémoires de l'Acad. des inscr.*, t. XIX, p. 85 sqq.

(g) *Mémoires historiques et géographiques sur l'Arménie*, t. I, passim.

(h) Hujus exemplaris apographum a se confectum J. Zohrabus conservat.

rat, ita tamen ut idem ab antiquissimo omnium codice sumptum diceretur, nempe ab apographo annis duodecim post conditum opus confecto. Sane id Byzantinum exemplar magnopere nobis placebat, ejusque ope sæpe pravas interpolationes cognovimus, quæ ab auctoris ingenio vehementer abhorrebant. Hactenus tria commemoravimus Samuelis exemplaria; princeps, id est antiquissimum, alterum quo monemur de justo auctoris confinio, tertium Byzantinum. His demum alia duo accesserunt, quorum unum nec valde antiquum et porro imperfectum; alterum recentissimum, idque in annum 1698 desinens, temerariis videlicet accessionibus atque interpolationibus scatens. Operis denique titulus in codicibus scriptus is fere est quem in fronte editionis posuimus: *Samuelis presbyteri Aniensis temporum usque ad suam ætatem ratio e libris historicorum summam collecta.*

IV. *Qui sit Samueliani summarii fructus.* — Sed rogabit aliquis qua communis utilitatis spe quoque prudenti consilio Armenium chronographum ad Europæorum studia perferendum curemus? namque illud justissime dicitur: Nova et utilia qui narrat, auctorem hunc perlucet bonum. Nos sane fatemur, priorem Samuelis partem parum emolumentum (præter Eusebii confirmationem) asserere: res enim Hebraicas et reliquorum orbis olim cogniti populorum ita Samueli Eusebius suppeditat, ut hoc summarium nihil fere habeat præter Eusebii aliorumque chronographorum brevem quamdam repetitionem; historiam porro Armeniacam usque ad Christum de Virgine genitum totidem sæpe verbis e Mose Chorenensi videmus accessiri. Neque tamen est cur quisquam propterea Samuelem spernendum putet, nisi idem tot Latinos et Græcos chronographos æque pedibus trahat, qui plerique omnes cum ab orbe condito ordiantur, necessaria ratione sit ut eandem crambem videantur recoquere. Quanquam nos res Armeniacas multorum ad aures nunc primum perventuras speramus, quandoquidem hujus gentis res nondum satis in populari luce versantur, propter eorum paucitatem, qui ad has scribendas accesserunt. Sed licet quod quisque volet existimet, in nostra quidem editione quantum Eusebii primus liber secundo dignitate præstat, tantumdem Samuelis pars posterior priorem jucunditate fructuque superat. Romanorum et Græcorum imperatores centum scribuntur apud Samuelem ab Augusto ad Manuelem Commenum. Persarum quoque reges primum Arsacidæ, mox Sasanidæ post Christum usque ad Mahumetum plus triginta narrantur: qui postquam fatales exitus habuerunt, exortæ sunt Saracenorum Amirarum tyrannides, quarum ingens imperii moles partim quidem internecivis odiis ac dissensionibus, partim vero Scytharum adventu post annos quinquaginta circiter supra ducentos debilitata ac dissipata est. Prædictis interjecti fuerunt Armeniorum dynastæ miro ludo fortunæ jactati, Arsacidæ nimirum reges, Mamicunii principes, Gnunii, Rhestunii, Arzerunii, Bagratunii, præter Persicos, Arabicos, Iberos, Græcosque præfectos. Adde Armeniorum patriarchas nunquam intermissos. Adde Christi æram a vulgari satis dissentientem, qua in re Samuelis chronologia, propter veterem et gravissimam summorum criticorum de æra vulgari controversiam (a), haud flocci facienda est. Adde æram Armeniacam, non ut vulgo Armenii supputant, Christi anno 551, sed anno 553 institutam, quod verissime a Samuele dici jam pridem Vilefroyus ex anno Hierosolymorum a Christianis captorum demonstravisse videtur (b). Jam ipsæ res ætatibus regum interpositæ quantæ demum sunt? Quanquam Samuelis non est historia, sed capita quædam et historiæ commentarius, virorum tamen illustrium facinora innumera commemorantur. Et quidem lætissima est illuminatio Armeniorum, quo tempore gens illa universa incredibili studio et consensu ad Christum convolvavit, prodigiis plurimis maximisque SS. Gregorii et Rhipsimæ comitumque virtutibus tota Armenia strepitibus (c). Exin tot templorum cœnobiorumque ædificia, tot martyria fortissima, tot doctrinis laboribusque confirmata religio. Quanquam vero postea nec hæreses neque schismata neque partium præsertim furiosissima studia defuerunt; tamen natio Armeniorum nunquam se a communione Romana cunctim sejunxit. Quid Haicanæ litteraturæ auspiciatissima initia et progressus prope admirabiles, nisi tam sæpe procella litterarum, turbo ac tempestas eruditionis omnis bellum Persicum et mox Arabicum in Armeniam pervasisset? Mahumeticæ potentæ incunabula et incrementa (quanquam communi Saracenicorum temporum historiæ parum consona (d)), Armeniæ lacrymabiles vastationes, Latinorum in Palæstinam expeditiones satis ubere stylo scribuntur: neque ullius pene rei varietas desideratur; non urbium primordia et excidia, non cædes innumeræ, non pestilentiæ famesque, non scelera, non fraudes, non stragemata, non denique multorum hominum litteris, sanctimonia, bellica arte præstantium enumeratio. Atque hæc omnia notis editorum plurimis et castigationibus illustranda erant atque purganda, nisi nos festinatio operis ab omni fere exquisitiore cura avocasset.

V. *De Samuelis orthodoxia conjecturæ.* — Nunc si licet de religiosi quoque Samuelis dogmatibus

(a) Vide si nihil aliud, certe libros Henrici Sanclementii *De vulgaris ære emendatione.*

(b) Apud Montfauconium, *Biblioth. mss.*, p. 1016, 1017.

(c) Lege ad Christi annum 305.

(d) Scilicet tum hegiræ initium multo ante an-

num Christi 648 retrahendum est (quod ipse Samuel ad an. Christi 618 satis docet); tum Mahumeti priorumque Califarum res gestæ ex accuratioribus Arabum historiis cognoscendæ sunt, quas non parum Samuel ad an. 648 perturbare atque obscurare videtur.

judicium interponere, in primis notandum est, Orientales hæreticos (Samosatenum puta, Macedonium, Nestorium atque alios) non obscure in hoc *Chronico* condemnari. Jam ab ipsa Chalcedonensis synodi oppugnatione et a crimine Monophysitico, ob quæ nomina male interdum Armenii audiverunt, satis Samuel abhorrere videtur. Is quippe anno Christi 640 diserte docet, ab Esdra patriarcha Armeniorum in Chalcedonensis synodi sententiam pedibus itum esse; cum tamen anno Christi 527 caute reticuisset, patriarcham Nersem Astarachensem, Eutychnorum fraudibus circumventum Persarumque armis conterritum (a), prædictæ synodi canones rescidisse, quo silentio Samuel calamitatem ejus facti studiose se tegere innuit. Rursus anno Christi 856 Zachariæ patriarchæ ecclesiasticas constitutiones Samuel collaudat: atqui exploratum est, ab hoc pontifice Chalcedonensem iterum synodum fuisse comprobata (b). Quid? Eutychnianos duos, Joannem Mairacomensem et Sergium, nonne Samuel aperte execratur (c)? Utinam et Zenonis *Henoticon* atque Anastasii prædictique Zenonis dogmata nigro æque lapillo signaret (d)! Nisi forte Samuelis hi loci interpolati sunt ab iis quibus Chalcedonense concilium displicuit; quod genus interpolationum alibi quoque in Samuelis codicibus deprehendimus. Sed Samuelis orthodoxiam nil vehementius commendat, quam quod is in Deghæ patriarchæ clientela fuit, cujus hominis doctrina catholica ex ejusdem scriptis rebusque gestis cognoscitur. Namque Degha scriptis litteris (et quidem etiam ad Cœlestinum III papam) Monophysiticam labem insectatus est, coacta autem synodo circa eum ipsum annum, quo *Chronicon* Samuelis concluditur, duas solemniter Christi naturas ab Armeniis pronuntiandas curavit (e). Denique quod sancti nomen Joanni Ozniensi largitur Samuel (f), in primis sciendum est, criminationes adversus hunc hominem inventis nupera ætate documentis magnopere fuisse fractas, eundemque a Monophysitica suspicione liberatum (g). Et quidem in veterum scriptis sancti nomen civilis tantummodo privatique honoris causa interdum tribuitur: Joannes autem hic Ozniensis in sacra Armeniorum Kalendaria pleraque non est relatus. Miramur item singularem Samuelis in religiosa historia scribenda tranquillitatem, cum tamen Oriens magnis factionum flammis omni tempore exarserit. Certe permultis controversiarum harum scriptoribus tantum sæpe furorem dissensionum æstus objecit, ut eorum mentes haud valde absint ab insania, nedum facilis aditus veritati relinquatur. Atqui opus est ut Christianus quisque lenitati, mansuetudini, prætereaque unitati, concordiæ et obedientiæ studeat: alioquin videamus, pater Deum immortalem! quem in locum res sacras perventuras putemus. Sed quis denum Samuelis orthodoxiam non ex ea narratione augeretur, qua Gregorium patriarcham III Armenium a Romanorum regibus atque pontificibus summo honore affectum gloriatur (h), eumque ad Jerosolymorum urbem profectum, a Latinis ibi versantibus orthodoxum esse judicatum, et summo studio omnique charitate dilectum: qua re mirifice delectatus Samuel, hinc sibi demum exploratum ait, gentem suam nunquam supremi Numinis gratia excidisse? Jam illud quantæ justitiæ est, quod narrat Gregorium patriarcham valde improbavisse Armeniorum aliquot defectionem ab heterodoxo rege, qui tamen et Christianis sacris fide obligata favebat, et jure imperare videbatur (i)? Quanquam alibi Saracenicæ superstitioni et tyrannidi pro merito maledicit Samuel. Quantæ rursus fortitudinis est, quod Græcorum principum, quorum ipse vel ætate vel prope in ditioe vivebat, perfidiam in Latinos atque impietatem adversus causam Christianam tam aperte condemnat (j)? Nisi forte, quod in re simili dixit Hieronymus (k), timor Dei hominum timorem expellit. Omnino Samuel ejusmodi scriptor est, quem genuisse Armenii merito gloriantur, Europæi autem nunc cognoscere gestiant.

(a) Lege Serposium *Compendio storico*, t. II, p. 34 seqq.

(b) Serpos. *Compend.*, t. II, p. 46 et 434.

(c) Ad an. Ch. 645.

(d) Ad an. Ch. 495 et 511.

(e) Lege Serposium *Compend.*, t. II, p. 446.

(f) Ad an. Ch. 718.

(g) Lege Serposium, t. II, p. 42, 377-397 seqq., itemque sermonem ipsius Ozniensis contra *Phanaticos*.

(h) Ad an. Ch. 1115.

(i) Ad an. Ch. 1126.

(j) Ad an. Ch. 1099 et 1150

(k) *Præfat. ad Eusebii Chron.* in fine.

SAMUELIS ANIENSIS

SUMMARI TEMPORUM

PARS PRIOR.

PROLOGUS.

Cum tres in partes universum temporis spatium dividi soleat, in præteritum videlicet, in præsens atque in futurum, humanæ tamen voluntatis affectio ad præteriti magis atque futuri, quam ad præsentis cognitionem ferri videtur. Jam fore ut homines, sive sacri sive profani, illa potius tempora inquirerent, divinæ quoque Scripturæ nos docent, quandoquidem vel ipsis familiaribus suis aiebat ille Vivificus, « Non est vestrum nosse horas et (1) tempora quæ Pater posuit in sua potestate¹. » Quod effatum non de supremo solum exterminio, sed de temporibus omnibus idcirco pronuntiatum verax ille Eusebius ait (2), ut si qui sunt curiosiores atque inania scrutantes, ii paucis his verbis detererentur, quominus doctrinam temporum se assequi posse certa scientia confiderent. Profecto divinum hoc Dominicumque oraculum eo præcipue nomine editum est, ut vanarum rerum exploratores incasso labore supersedeant. Quæ enim cognita et considerata utilitatis aliquid asserunt, ea ipse (3) docuit palamque fecit in prophetiis libris, quibus omnia ex ordine continentur usque ad divinum Verbum cum natura carnea conjunctum, capto initio ab oraculis ore Mosis divinitus evulgatis.

2. Jam ex plurimis ejus rei causis duas tantum præcipuas notare sufficiat: quod *divinum scilicet Verbum* in primis voluerit os eorum comprimere, qui creaturas principio et sine carentes dicere ausi sunt; deinde eversos paterna hæreditate homines spe lætitiæ adventus sui recreare: superioribus continuatim sæculis humanitatis a se assumendæ mysterium parabolis visionibusque confirmans; postremo autem perfectissima scientia discipulos suos imbuens, sancto Spiritu in eisdem immisso: quos

¹ Act. 1, 7.   ² Marc. xiii, 32.

(1) Ita et, non vel, habent Samuel itemque Eusebius in Proœmio, nec non Armeniaca ipsa Biblia. At Græca et Latina Biblia, vel.

(2) In prioris libri Proœmio.

(3) Deus.

(4) Hinc divus Gregorius, de quo mox, dicitur vulgo *Illuminator*.

(5) Videtur dicendum *Faustus Byzantinus*.

(6) Obscurus vel corruptus videtur hic locus in Sa-

et ministros et conscios arcanae voluntatis suæ fecit, rerumque ineffabilium gnaros, quarum luculento splendore creaturæ universæ saturatæ sunt. Homines igitur omnium rerum naturas edocti, de præteritis, præsentibus atque futuris scribere aggressi sunt, utpote ab illius veracis discipulis notatione veritatis imbuti: tum etiam disertissimus et sapientissimus quisque ad elaborandas gentis suæ chronographias incubuit.

3. Quos inter (primos inquam itemque novissimos) amplissimum dignitatis locum beatus ille Eusebius obtinuit: deinde Socrates historiographus, aliique complures. Nostræ porro gentis primum a historicum fuisse Agathangelum, qui origines scripsit illuminationis (4) Armeniorum curante divo Gregorio, cujus etiam multimoda patientia mirabiliter inclaruit. Secutus est Moses Chorenensis historica veridicentia prænobilis: deinde Elisæus, et Lazarus et Faustus, qui et Byzantius (5), paulo antiquior historicus: nec non Heraclius a Sebno episcopo laudatus (6), tum et Leontius presbyter, et Sabuhius, et dominus Joannes, et posteriore demum ætate Stephanus doctor, cognomento Asolnichius (7). Atque hi de rebus Armeniacis, itemque alii plurimi de singulis gentibus, narrationes suas texuerunt tantummodo post Adamum paradiso emissum, vita ejus quam in paradiso exegit omnia (8). . . . uti Dominus aiebat, diem nimirum et horam, qua sit ipse venturus, a nemine ante cognosci²: quæ verba cum ad angelos Filiumque ipsum retulerit, interrogationem hanc commovet: Atqui si erat ipse venturus, quonam idem pacto horam nesciebat? Ergo ne mœrore ipsos afficeret, id ab eo dictum existimo.

muels codicibus. Quod autem merito mireris, etiam Stephanus Aselnichius in suæ *Historiæ* Proœmio eundem hunc locum eadem obscuritate laborantem exhibet.

(7) De his Armeniis historicis alibi loquendum videtur.

(8) Hoc loco in emendatiore Samuelis exemplari innuitur lacuna.

4. Ego vero imperitiæ inscitæque meæ immemor, te rogante, o sanctimonia fulgens Gregori, studio tibi obsequendi impulsus sum ad ea quæ tibi erant in votis scribenda. Agesis igitur sancti Spiritus ope fretus, ex his *historicis* breviter sermonis mei rationem, prout tua fert sententia, decerpam; ita tamen ut nusquam a veritatis calle deflectam. Et quidem ex tam ingenti numero duo mihi præcipue faciem præferent, Eusebius ac Moses Chorenensis. Jam vero primum quidem ab Adamo inchoans, desinam in Noachum: hinc ad Abrahamum usque *pergam*. Postea chronographorum more lineari ratione *tempora* ad nos usque digeram. Denique hoc in opere si vana rejecero, et necessaria complexus fuero, rem tibi me gratam spero esse facturum.

5. Revera supervacaneum ducimus haud probabiles Chaldæorum historias et barbarica nomina recitare: quibus si quis indigebit, præsto est mirifici Eusebii liber, sine quo nosmetipsos haud scribere posse fatemur. Quancumque reapse quiddam ejus generis ibi scriptum est, neque opportunitate caret neque utilitate. Etsi enim peregrinis nominibus priscos Patres indigitat, annorumque rationes immaniter exuberant: Patrum tamen numerus congruit cum divinis *Scripturis* (9). Alia insuper causa fuit, quamobrem ea referrentur quæ ab illis (10) quasi somniantibus excogitata sunt: quia nimirum Chaldæus fuit Abrahamus, ejusque majores Chaldææ indigenæ, quam rem liber Geneseos aperte prodit (11). Imo illæ narrationes nullum veritati testimonium non suppeditant, nempe quod attinet ad diluvium, ad turris opificium, atque ad cætera quæ ibidem consequuntur. Ea, *inquam*, ratio fuit beatis illis Patribus cur hæc commemoranda putarent. Nobis tamen cum istorum lucubraciones sufficere videantur, ea materia satis erit, quæ instituto nostro conducit.

6. Jam ipsorum Chronicorum initium ab Adami e perbeatis illis sedibus exitu seniores illi sapientissimi petendum censuerunt (12). Quisquis vero aliter nugatur, diuturnitatem ejus incolatus sibi esse exploratam dictitans; aut de cœli et terra conditu temeraria effutit (13); huic, *inquam*, cave fidem tribuas. Namque ab eo tempore, quo ille suavissimo vitæ genere excidit qui (14) Adamus vocatus est (quo nomine omnes cunctim homines significantur), inde, *inquam*, nostra temporum ratio exordium cepit, ea videlicet quæ in Septuaginta virorum interpretatione est: apud Hebræos enim discrimen ingens in temporum præsertim numero

deprehenditur. Porro autem ii sanctum Spiritum duces habent qui Septuaginta Viros sectantur (15): quibus nos quoque adhærentes, rem, quam sumus aggressi, expediemus.

CAPUT I.

Quænam ratio temporum apud Septuaginta Interpretes perscribatur ab Adamo usque ad diluvium.

I. Priscus homo Adamus post exitum e paradiso anno ætatis cccxx genuit Sethum ex Eva conjuge sua: vixitque adhuc annis dcc usque ad cxxxvii (16) annum Malaelielis. Alios quoque genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dccccxxx.

II. Sethus annos natus ccv genuit Enosum ex Alora (17) conjuge sua: vixitque adhuc annis dccvii usque ad xx annum Enochi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dccccxii (18).

III. Enosus annos natus cxc genuit Cainanum ex Nuena conjuge sua: vixitque adhuc annis dccxv usque ad lxi annum Mathusalæ. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dccccv.

IV. Cainanus annos natus clxx genuit Malaeliem ex Malaleda conjuge sua: vixitque adhuc annis dccxt usque ad lxxxii annum Lamechi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dcccc.

V. Malaeliel annos natus clxv genuit Jaredum ex Dina conjuge sua: vixitque adhuc annis dccxxx usque ad xlviii annum Noachi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dccccxv.

VI. Jaredus annos natus clxii genuit Enochum ex Baracha (19) conjuge sua: vixitque adhuc annis dcc usque ad cclxxx annum Noachi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dccccxii.

VII. Enochus annos natus clxv genuit Mathusalam ex Jadnera conjuge sua: vixitque adhuc annis cc: cumque Deo placuisset, translatus est anno xxxiii Lamechi. Genuit filios et filias; translatus est ætatis anno ccclxv. Ab Adamo usque ad Enochum translatus generationes vii uniusque mccccclxxxvii conflantur.

VIII. Mathusala annos natus clxvii genuit Lamechum ex Edna conjuge sua: vixitque adhuc annis dcccii. Ille annis xiv (20) diluvio superfuit, quod ex ipsius vitæ spatio cognoscitur. In aliis tamen exemplaribus vixisse annis *postquam generat* traditur dccccxii. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dccccxix.

IX. Lamechus annos natus clxxxviii genuit Noachum e Bedna conjuge sua: vixitque adhuc annis dxxxv. Patri suo Mathusalæ præmortuus est Lamechus, postquam vixerat usque ad dxxxv

(9) Confer Eusebii *Chron.* I, ii, 8.

(10) *Chaldæis*.

(11) Euseb. *Chron.* I, xvi, 2.

(12) Euseb. *Chron.* I, xvi, 3 6.

(13) Hoc pacto videntur peccare nominatim Syn-cellus et Cedrenus in suorum *Chronicorum* primordiis.

(14) Codex pro *qui* habet *atque*.

(15) Conferatur Euseb. *Chron.* I, xvi, 7 et 17.

(16) Alius codex cxxx.

(17) Al. cod., *Azora*.

(18) Al. cod., dccccxii.

(19) Al. cod., *Bavacha*.

(20) Codex unus *annis*, omisso numero, alius mendose *annis* lxxx. Verum supputatio docet scribendum xiv. Conferatur Eusebius col. 147 cum n. 1.

annum Noachi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis A anno DCCXIII.

X. Noachus annos natus D genuit Semum, Chamum atque Japetum e Noemzara conjugē sua : vixitque adhuc annis C usque ad diluuium : post diluuium autem annis CCL. Obiit ætatis anno DCCCCL. Ab Enocho translato usque ad diluuium generationes tres annique DCLV coacervantur. Ab Adamo autem generationes decem, annique MCCCXII.

CAPUT II.

Quæ ratio temporum scribatur apud Septuaginta Interpretes a Semo ad annum Abrahami primum.

XI. Semus annos natus C genuit Arphaxadem anno altero post diluuium e Dizaclibade conjugē sua : vixitque adhuc annis D. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno DC.

XII. Arphaxades annos natus CXXXV genuit Salam ex Rabuia conjugē sua : vixitque adhuc annis CCCCIII. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno DXXXVIII.

XIII. Sala annos natus CXXX genuit Heberum e Mucha conjugē sua : vixitque adhuc annis CCCCVI (21) usque ad VII annum Seruchi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno DXXXVI.

XIV. Heberus annos natus CXXXIV genuit Phalecum e Zuba conjugē sua : vixitque adhuc annis CCCCXXXIII usque ad XXXVIII annum Nachori. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno DLXVII.

XV. Phalecus annos natus CXXXIV genuit Ragavum e Ziura conjugē sua : vixitque adhuc annis CCIX usque ad LXXVII (22) annum Seruchi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno CCCXLIII. Phaleci ætate terra divisa est : nam et Phalecus divisionem significat. Iste quidem patri suo præmortuus est. In ejusdem ætatem turris quoque opificium incidit : itemque loquelæ, quæ eatenus una fuerat, in plurimas dialectos pro numero tribuum divisio : qua super re cum divina Scriptura historie externi consentiunt. Diviuntur itaque a diluio usque ad turrim procreationes quinque annique DXXV. Ab Adamo autem procreationes quindecim annique MDCCLXVII.

XVI. Post Phalecum vero Bagavus annos natus CXXXV genuit Seruchum e Sura conjugē sua : vixitque adhuc annis CCVII usque ad LXXVII annum Nachori. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno CCCXLII.

XVII. Seruchus annos natus CXXX genuit Nachorum e Melcha conjugē sua : vixitque adhuc annis CC usque ad LI annum Abrahami. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno CCCXXX.

XVIII. Nachorus annos natus LXXIX genuit Tha-

ram ex Iescha conjugē sua : vixitque adhuc annis CXIX usque ad XLIX annum Abrahami. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno CXCVIII.

XIX. Thara annos natus LXX genuit Abrahamum ex Edna conjugē sua : vixitque usque ad XXXV annum Isaaci, nempe superfuisset annis CXXXV. Genuit filios et filias. Obiit Thara ætatis anno CCV.

XX. Primus Abrahami annus. Conficiuntur a diluio usque ad annum primum Abrahami procreationes novem annique DCCCXLII. Ab Adamo autem procreationes XIX annique MMLCLXXXIV, ita ut Abrahamus in vicesima procreatione sit. Hæc quidem secundum Septuaginta Virorum interpretationem.

CAPUT III.

De Cainano et aliis quibusdam (23).

1. Haud pauci enimvero prudentissimi historici ad procreationem annorumque numerum Cainanum adiungunt cum annis CXX ; eumque aiunt Arphaxade natum Salæque parentem. Rem autem ita describunt : Arphaxades annos natus CXXXVII ex Rabuia uxore sua genuit Cainanum : cumque adhuc annis CCCCIII vixisset, extinctus est. Cainanus annos natus CXX Salam e Secha uxore sua suscepit : cumque adhuc annis CCCLXXXVII vixisset, obiit. Porro hujus rei testibus utuntur celeberrimis doctissimisque viris, Origene scilicet Gregorioque Theologo atque Epiphanio Cyprio : imo adeo Luca evangelista sancti Spiritus pleno, qui illum in suam genealogiam intulit (24). De horum ergo sententia Abrahamus quidem vicesimum primum locum post Adamum occupat. Summa autem annorum, quos Eusebius ab Adamo ad Abrahamum MMLCLXXXIV scribit, ad MCCCIV consurgit.

2. Insuper et Moses Chorenensis comparativum laterculum instruens stirpium quæ a tribus Noachi filiis ad Abrahamum usque pertingunt, eundem patriarcham Cainanum in suam historiam inserendum curavit, quartum a Noacho et a Semo tertium : eademque ratione Thiram a Noacho quartum, tertium autem a Iabetho : tum denique Mestramum quartum a Noacho, tertiumque a Chamo dicit. Qua de re idem Moses historicus hoc pacto scribit (25) : « Arduum scilicet esse, rationem temporum inde usque abs rerum origine exploratam habere atque colligere : multo vero difficilius, ipsas hominum propagines consequenter a tribus Noachi liberis pervestigare. Quandoquidem et divinæ litteræ, delecta ea, quæ ad se pertinebat, Semi prosapia, reliquarum nullam rationem habuerunt. tanquam spretarum videlicet neque dignarum quæ in orationis suæ textum insererentur. » Rursusque ait : « Licet id in nullo interpretationis nostræ

(21) Al. cod., CCCCLXXX.

(22) Al. cod., LXXV.

(23) Exin capitulum titulos nos addemus.

(24) Cum nos Samuelem paucis admodum adnotationibus illustrandum sumpserimus, quod quidem ad hunc famosum de Cainano locum attinet, lecto-

res nostros ad Calmetum in *Gen.* x, 24, et ad Milium in *Luc.* III, 56, libenter ablegamus, apud quos et prisci Patres et hodierni critici abunde disputant.

(25) *Hist.* 1, 4.

exemplari exaratum occurrat, neque in ullo Chronico exstet, præterquam apud eruditum quemdam ingeniosumque Syrum hominem; nihilominus plane nobis constare Mestramum eundem esse atque Mezraimum, qui quidem Ægyptus videtur, uti Nebrothus Belus est. » Jam et harum trium gentium sic laterculum digerit.

Semus . . .	Chamus . . .	Jabethus.
Arphaxades . . .	Chusus . . .	Gamerus.
Cainanus . . .	Mestramus . . .	Thira.
Sala . . .	Nebrothus . . .	Thorgomus.
Heberus . . .	Babius . . .	Haicus.
Phalecus . . .	Anebis . . .	Armenacus.
Ragavus . . .	Arbelus . . .	Armais.
Seruchus . . .	Chæalus . . .	Amasia.
Nachorus . . .	Arbelus . . .	Gelamus.
Thara . . .	Ninus . . .	Harma.
Abrahamus . . .	Ninyas . . .	Aramus.

3. Deinde addit: « In Chami quidem usque ad Ninum progenie annos, quibus quisque procreavit, nusquam expressos reperiri, vel ad nos certe non pervenisse: tum et de Jabetho nostro satis certum nihil tradi; nihilominus expositum harum trium familiarum genus eatenus esse verissimum, quatenus procreaciones undecim sunt usque ad Abrahamum, Ninyam atque Aramum. Aræus enim duodecimum locum obtinet posteriorque Nino est: idemque acerba ætate mortem obiit a Samiramide cæsus. » De his autem haud est cur quisquam debitioræ præ se ferat. Quippe ait: « Certiora queque ex variis historiis pro virili parte decerpsi quæ a nemine prudente oppugnatum iri puto, nisi aliqui forte veritatis extinguendæ cupiditate laborant: qui si qui auri, isthoc quidem se pacto quantum libet oblectent. »

4. Nos igitur jam inde a tribus Noachi liberis usque ad divini Verbi revelationem singillatim scribere ordiamur, primum quidem Semi propaginem, deinde Chami, postremo Iabethi. Semum, Noachi natum maximum, gentes exteriæ Zeruani nomine denotant, Chamum Titani, Iabethum Iapitostis. Neque his solum, verum etiam reliquis patriarchis capto initio ab Adamo inconditas appellationes affingunt, atque annorum numerum uniuscujusque proferunt: nempe sic: « I. Alorus saris decem (26). » (Saro autem ter mille ac sexcentos annos contentos aiunt. Neros etiam quosdam et sosos adjungunt: nerum anni sexcenti conficiunt, sosum sexaginta.)

II.	Sethus . . .	Alaparus saris III.
III.	Enosus . . .	Almelon saris XIII.
IV.	Cainanus . . .	Ammenon saris XII.
V.	Malaliel . . .	Amegalarus saris XVIII.

(26) Confer Euseb. Chron. I, 1, 2.

(27) Hac super re consulendi sunt Eusebius in exordio libri, Syncellus, p. 45-51, itemque Cedrenus, fol. 12-14, quibuscum non sine fructu Samuel comparabitur.

(28) Al. cod., *Lazi*.

(29) Al. cod., *Heberi*.

VI.	Jaredus . . .	Davonus saris X.
VII.	Enochus . . .	Evendorachus saris XVIII.
VIII.	Mathusala . . .	Amempsinus saris X.
IX.	Lamechus . . .	Otiaries saris VIII.
X.	Noachus . . .	Xisuthrus saris XVIII.

Universam decem horum regum ætatem saris centum viginti definiunt, quæ sunt annorum myriades tres supra quadraginta prætereaque bis mille anni. Hæc historiographi Chaldæorum. Nos vero incertis his prætermittis, aggrediamur ad dicendum quæ divini libri hoc pacto tradunt.

CAPUT IV.

Gentium divisiones (27).

1. Semo progeniti sunt quinque liberi: Elamus a quo Elamitæ; Asurus, a quo Assyrii; Arphaxades, a quo Chaldæi; Ludus, a quo Lydi (28); denique Aramus, a quo Aramæi qui etiam Syri vocitantur. Arami liberi sunt: Hus, a quo Lægi; Enul, a quo Enulii; Gader, a quo Gaspheni; Mosochus, a quo Moseni. Filii Arphaxadis: Sala, cujus filius Heberus, a quo Hebræi (29). Filii Heberi: Phalecus, a quo stirps Abrahami componitur; Jectanus, a quo creantur liberi tredecim: quorum natu maximus Elmodadus, a quo Indi; tum Salecus, a quo Bactriani; Asarmothus, a quo Arabes; Jarechus, a quo Jarachæi; Zodoramus, a quo Carmeli; Ezel, a quo Ariani; Decla, a quo Gedrusii; Gebal, a quo Scythæ; Abimeel, a quo Ilyrcani; Saba, a quo Arabes primi (30); Uphir, a quo Aramii; Zevila, a quo Gymnosophistæ; Joabus, a quo Aradii. Hi omnes Jectano geniti sunt fratre Phaleci: eorumque incolatus a Masiis (31) usque dum venias ad Spheram (32) montem orientalem, pertinet. Et quidem alibi dicitur (33) universa Semi soboles tractum omnem a Eactrianæ finibus incolere Rhinocuram (34) usque, quo loco Syria ab Ægypto secernitur, itemque a Rubro mari; et ab ora maris quod est ad Arsinoem Indicam.

2. Chami liberi quinque: quorum natu maximus Chusus, a quo Chusii: tum Mestramus, a quo Ægyptii; Phudus, a quo Troglodytæ; Chanaanes, a quo Afri atque Phœnices. Chusi liberi sunt: Saba, Ila, Sabaat, Regma, Sabacatha. Rursus Regmæ liberi, Saba et Judadanes. Aiunt præterea divinæ litteræ, a Chuso genitum esse Nebrotum, qui primus in orbe gigas fuerit, atque hunc gigantem coram Domino Deo venationi operam dedisse: eundemque auspiciatum esse regnum a Babylone, ab Oredo, ab Achade, a Chalane in regione Senaiar. Indidem exortum esse Asurum, a quo Ninive itemque Roboda urbs condebatur cum Chalane: tum et Rascmanes, inter Ninivem et Chalanem, quæ est

(30) Sync. et Cedren. *Arabes Indici*.

(31) Biblia Lat. vulgata Gen. x, 30, *de Messa*.

(32) Biblia vulgata *Sephar*.

(33) Vide Syncellum et Cedrenum.

(34) *Rhinocura* nomen urbis itemque torrentis. Interdum scribitur *Rhnicorura*.

urbs maxima. Jam et Mestramus, Ægyptiorum pater, creavit Ludinum, a quo Lydi; Sencimum, a quo Pamphylis; Salbium, a quo Libes; Nephthimum et Patrosonium, a quo Cretes; Caslinimum, a quo Lycii, unde et genus Philistæorum; Caphorimum, a quo Daci. Porro Chanaanæ primum natorum suscepit Sidonem, a quo Sidonii, et Chetæ, et Jebusæi, et Amorrhæi, et Gergesæi, et Levæi, et Arvacæi, unde Tripolitæ quoque et Aminæi; deinde Aradium, a quo Aradii; Samrinum, a quo Orthosii; Amathum, a quo Amathusii. Hinc proseminatae sunt Chananæorum gentes omnino xxxii: quarum fines fuerunt a Sidone usque dum Geraram venias, et a Gaza usque dum Sodomam et Gomorrhiam et Ademam et Seboimum et Lasam venias. Alio tamen loco dicuntur (35) hæ gentes a Rhinicornura usque Gadiron australes regiones incoluisse.

3. Rursus ex eodem Geneseos libro, Jabethi liberi: Gomerus, a quo Gamiri (56); Magogus, a quo Celtæ et Galatæ; Mada a quo Medi; Javanus, a quo Hellenes (57) et Iones; Elisa et Thobelus, a quo Thessali; Mosochus, a quo Illyrii; Thiras, a quo Thraces; Cheteimus, a quo Macedones. Porro Gomeri liberi: Aschanazus, a quo Sarmatæ; Riphatha, a quo Sauromatæ (58); Thorgomus (59), a quo Haicani (40). Javanis autem liberi: Elisa (41), a quo Sicilienses et Athenienses; Tharsis, a quo Iberi et Tyrrheni; Citis, a quo Romani et Latini et Rhodii. Ex his coloni deducti sunt per gentium insulas in suas quique regiones, populi omnino quindecim, hique a Medis ad Hesperiam usque pertinent, quæ patet ad Oceanum et borealem plagam prospectat. Deinceps recensentur populi Li, itemque eorum ditiones per aquilonarem tractum a Medis usque Gadiron. Patent scilicet ab amne Potamino (42) usque ad Mastusiam quod est Ilion (43).

4. Sed enim ego gentes singulas trium Noachi filiorum distincte me expositurum recepi usque ad Christum cum humana natura conjunctum, quamquam divinæ litteræ Semiticæ tantum familiæ seriem scripto continent; de Chamo autem atque Jabetho, præter dicta a me superius, nihil memorant. Ergo Semi stirpem a primo Abrahami anno nunc exordiar: hactenus enim in superioribus scripsi, brevi licet stylo, multis prætermissis: quo scribendi genere in sequentibus etiam utar, quæ de sinceris tum exteris tum nostris historicis prout æquum videbitur, coacervabo.

(35) Vide Syncellum et Cedrenum.

(36) Nempe *Cappadoces*. Vide Euseb. pag. 43, n. 1.

(37) Nempe *Græci*. Et quidem Armenii Græcos vulgo quidem *Ionas* dicunt; cum autem volunt elegantius loqui, *Hellenas*: nunquam vero *Græcos*.

(38) Al. cod., *Soromacha*.

(39) Haici pater Thorgomus, quem nominat etiam Ezechiel xxvii, 14, et xxxviii, 6.

(40) Vulgo *Armenii*.

(41) Al. cod., *Elias*.

CAPUT V.

Semi prosapia.

1. Agesis ergo inde initium capiam ubi ordinem procreationum abrui, quæque interjectæ sunt narrationes omittam. Ibi scilicet dictum est, a Thara annos nato Lxx genitos fuisse Abrahamum, et Nachorum et Aranem. Porro Aranes, genito Loutho, parenti suo Tharæ præmortuus est in natali terra Chaldæa. Adjunxerunt autem sibi uxores Abrahamus et Nachorus; Saram Abrahamus, Melcham Aranæ natam Nachorus. Cæterum Sara sterilis nullam ex se prolem edebat. Exin Tharas cum liberis Chaldæam deserens ut in Chananæam migraret, Charras usque processit, ibique sedem fixit; cumque ætatis annum ducentesimum ageret, Charris naturæ concessit.

2. Anno ætatis septuagesimo quinto Abrahamus Dei revelatione dignus habitus est, et solum vertere jussus. Quare Charris relictis Chananæam incoluit. Tum annos sex supra octoginta jam natus filium ex Agare Saræ ancilla suscepit, cui nomen indidit Ismaeli, unde Ismaelitarum natio est; Agarenorum videlicet, qui etiam Saraceni et Tagikii (44) vocantur. Insuper anno ante centesimum Deus cum illo sœdus init circumcisionis, ideoque ipse cunctique domus ejus mares circumcisione uti cœperunt: tum etiam Abrahamus pro Abramo, itemque Sarra pro Sara dicti sunt. Eoque anno nondum elapso Dominus Deus cum angelis apud Mambrem eidem apparens, ultro prolem recepit se ei concessurum. Primo inter prophetas Abrahamo divinum Verbum humana specie aspectandum se præbens ethnicorum vocationem portendebat, quam per evangelicam demum divini Verbi doctrinam in nobis Deus, *id est* in gentium universitate, consummavit.

3. Jam vero centesimum annum agenti Abrahamo e Sara conjuge natus est Isaacus: quo nascente Saræ ipse nonagesimus annus vertebatur. Hæc autem cum edito Isaaco annis septem et triginta superfuisset, vita excessit. Post Saræ obitum Abrahamus Damascenum Eleazarum famulum in Mesopotamiam legavit, Rebeccamque Bathuele natam, Labani sororem, Isaaco filio suo collocandam in matrimonio curavit. Exin ipse quoque Cæturam sibi uxorem adjunxit, de qua liberos sex suscepit. Atque ita Abrahamo tribus e conjugibus soboles oborta est; primo quidem ex Agare Ægyptia Ismael, a quo gens Ismaelitarum; tum e Sara Isa-

(42) Syncellus et Cedrenus, *Tanai*.

(43) Ita etiam Cedrenus, fol. 14, ἕως Μαστουσίας τῆς κατὰ Ἰλιον. Verum Syncellus p. 50, ἕως Μαστουσίας τῆς κατὰ Ἡλιον, usque ad Mastusiam solum oppositam.

(44) Hoc nomine Armenii barbaros Arabiæ populo antiquitus indigitaverunt. Ita in Bibliis Armen., II Machab. xii, 40. Sic etiam sequiore ætate appellabant Saracenos Armeniæ oppressores. Quin adeo quos Europæi *Turcas* dicunt, Armenii *Tagikios* nunc nominant.

acus, a quo gens Judæorum: postremum e Cetura A gens Parthorum exstitit, quorum germen est Arsaces ille inclytus Pahlaviensium et Arsacidarum familiarum progenitor. Igitur Abrahamus post genitum Isaacum quinque adhuc annis et septuaginta peractis, ita ut annos omnino centum et septuaginta quinque vixisset, fato suo functus est. Jam Isaacus sexagesimo ætatis anno Esavum genuit et Jacobum, postquam annis viginti in matrimonio cum Rebecca fuerat. Idemque annis adhuc viginti et centum superstes octogesimo et centesimo ætatis anno decessit.

4. Jacobo filii duodecim cum filia geniti sunt e duabus Labani filiabus, Lia scilicet atque Rachele, nec non ex harum ancillis duabus Balla Zelphaque. Quanquam vero primus ei natus sit Ruben quem B anno ætatis quinto et octogesimo genuit, tum Simeon sexto et octogesimo; Levinus tamen præfertur in ordine, quem ætatis septimo (45) et octogesimo anno creavit, de cujus etiam genere magnus ille Moses exortus est: quæ res ita describitur: Jacobus annos natus LXXXVII et Lia conjugæ suæ Levinum suscepit; Levinus annos natus XLVI genuit Cabathum; Cabathus annos natus LXIII genuit Amramum; Amramus annos natus LXX genuit Mosem; Moses annos natus LXXX Ægypto populum eduxit.

5. Rursus secundum chronicos Eusebii canones (46) Jacobo annum secundum et nonagesimum agenti de Rachele uxore Josephus natus est: tum et Josephus anno ætatis decimo septimo a fratribus C venditus concessit in Ægyptum; cumque ibi tredecim annis in ergastulo fuisset, anno ætatis tricesimo Ægypti dominatum obtinuit, quo per annos octoginta perfunctus, anno demum centesimo decimo diem supremum obiit. Primo Ægyptiæ ubertatis anno rerum moderamen ad Josephum delatum est: anno autem octavo sævire ibidem fames cœpit, cujus calamitatis anno altero Jacobus in Ægyptum descendit anno ætatis CXXX, vitamque ibi annis adhuc XVII productam anno demum CXLVII clausit, quo tempore rerum potiebatur anno jam sexto vicesimoque Josephus, qui et annis LIV superfuit.

6. Josepho e vivis erepto, servititem filii Israelis serviebant Ægyptiis annis CXLIV. Fiunt ergo a Jacobi descensu anni CCXV. Anno servitatis quarto supra sexagesimum Moses lucem aspexit; qui octoginta annos ingressus, cum fratre Aarone tres item et octoginta annos nato, populum Ægypto subduxit: cui postquam annis quadraginta in deserto præfuisset, anno ætatis vicesimo supra centesimum moritur. Post Mosem Jesus Navi filius, Jordane transmissio, populum (47) in terram annuntia-

* Judic. III, 51. * I Reg. IV, 18.

(45) Al. cod., sexto.

(46) Vide ad an. Abrahami 252.

(47) Codd. Arm., eos pro populum.

(48-49) Alio in codice desideratur hoc comma parenthesi clausum.

(50) Ita etiam Eusebius ad an. 832. Verum idem in priore libro semel ponit (col. 164) et semel

tionis intra annos XXVII perduxit, annoque ætatis centesimo et decimo obiit.

7. Jesum præfectura Judicum subsecuta est; quorum primus

I. Godoniel annis XL

II. Avodus annis LXXX.

III. Baracus et Debora annis XL.

IV. Samegarus postea qui alienigenas sexcentos trucidavit.

V. Gedeon annis XL.

VI. Abimelechus annis III.

VII. Thola annis XXIII.

VIII. Jairus annis XXII.

IX. Jephthæus annis VI.

X. Hesebon annis VII. (Baraco liberi septuaginta, Heseboni triginta fuerunt [48-49]). Heseboni in Hebræorum exemplari subditur Ælon judex annis X, quem tamen Septuaginta Interpretes non agnoscunt (50). Hujus anno tertio Ilium captum est.

XI. Labdon annis VIII. Hujus quadraginta liberi, horumque filii triginta in septuaginta asinis equitabant.

XII. Sampson annis XX.

XIII. Heli annis XL. Verum in Septuaginta Interpretum exemplari scribuntur XX².

XIV. Samuel atque Saul annis XL.

8. Sane cum in evolventa Semi stirpe, procreationum seriem haud alienam ab evangelica Matthæi ratione, usque ad Josephum et Mariam contexturos nos promiserimus; e Jacobi liberis optam Judam debueramus, a quo procreationes deducere-remus; quoniam ex hujus surculo Dominus exortus est. Verumtamen necesse fuit, in Mosis et Jesu reliquorumque gratiam, qui populo usque ad Davidem jus reddiderunt, Levinum loco Judæ commemorare. Nunc autem unde par est rem de- nuo repetamus.

9. Abrahamus genuit Isaacum; Isaacus Jacobum; Jacobus anno ætatis LXXXVIII Judam e Lia uxore suscepit; Judas annos natus XLVIII Pharem genuit; Phares autem anno ætatis LVIII (51) Ezronem; Ezron anno ætatis LVIII genuit Aramum; Aramus anno ætatis XLVII genuit Aminadabum; Aminadabus anno ætatis XLV genuit Naasonem. D Porro, inquit (52), erat Aminadabus copiarum Judæ dux, quo tempore Moses Israelis progeniem ex Ægypto deduxit. Conflantur igitur a primo Abrahami anno usque ad migrationem ex Ægypto procreationes VIII, annique DV; ab Adamo autem procreationes XXVIII, annique MMDCLXXXIX.

10. Naason annos natus XLIV genuit Salmonem. Eratque, ait (53), Naason princeps Judæ myria-

omittit (col. 168) Ælonem. Nunc quidem apud LXX Viros, cap. XII, 11. nec non apud Biblia Arm. occurrit Ælon.

(51) Al. cod., LIX.

(52) Apud Eusebium, I, 16, 22, Naasson non Aminadabus.

(53) Ibidem.

dum in deserto, ejusque soror Elisabeth Eleazaro A
 Aaronis filio nupta fuit, quo conjugio creatus est
 Phinees, atque ita contigit ut Judæ genus cum
 Levitico affinitate jungeretur. Salmon annos natus
 xxxv genuit Boosum. Eratque, ait, Salmon tribus
 Judæ princeps, quo tempore Jesus cum populo
 Jordanem trajecit. Is uxorem copulavit sibi Ra-
 habam, quam divus evangelista dicit Rechabam.⁴
 Idem Bethlehemum urbem in Judæ ditione fundavit.

11. Boosus annos natus cviii genuit Obedum.
 Booso nupsit Rutha Moabitis femina. Epiphanius
 Awanitidem ait Rutham, scilicet Amonitidem. Obe-
 dus annos natus ci genuit Jessæum; Jessæus annos
 natus cxxx genuit Davidem; David annos natus
 lviij genuit Solomonem. Ille tricenarius regnum
 auspiciatus est, annisque xl retinuit, vita ad se-
 ptuagesimum annum protracta. Solomon annos na-
 tus xxii (54) genuit Roboamum. Idem quarto re-
 gni sui anno templi ædificium excitabat. (A Mose
 egressuque ex Ægypto usque ad Solomonem tem-
 plique opificium conficiuntur anni cccclxxx. Ab
 Adamo autem mmmclxix.) Idem duodennis re-
 gnum adeptus est (55), quod xl annis insedit,
 vivens annis lii.

12. Post Solomonem Israelis regnum bifariam
 divisum est. Samariæ decem tribubus imperavit
 Jeroboamus Nabati filius, isque rex Israelis voca-
 tatus est. Jerosolymis autem imperavit Roboamus
 Solomonis filius, isque rex Judæ appellatus est.

I. Roboamus regnat Jerosolymis annis xvii.

M. Abias annis iii.

Mi. Asa (56) annis xli.

IV. Josaphatus annis xxv (57).

V. Joramus annis viii.

VI. Ochosias anno i.

VII. Godolia mater ejus annis vii.

VIII. Joasus annis xi. Tres hosce reges, nempe
 Ochosiam cum Godolia matre, Joasum et Ama-
 siam, idcirco in suam genealogiam evangelista non
 intulit, quod illa filia, hi nepotes Achabi fuissent.

IX. Amesias annis xxix.

X. Azarias, idemque Ozias, annis lvi. Anno
 Oziaë quadragesimo nono prima olympias acta est.

XI. Joathamus annis xvi.

XII. Achazus annis xvi. Undecimo Achazi anno
 Israel in servitutem a Salmanasaro redactus est.

XIII. Ezechias annis xxxix. Nono Ezechiaë anno
 Romam condidit Romulus, qui erat ab Abrahamo
 annus mclxxxiiii (58).

XIV. Manasses annis l.v.

XV. Amosus annis xvi.

XVI. Josias annis xxxi.

XVII. Joachasus mensibus iii. Joachasum Nec-

⁴ Math. i, 5. ⁵ III Reg. xiii, 4.

(54) Al. cod., xii.

(55) Ita ait et Eupolemus apud Eusebium, *Præp. evang.* ix, 30.

(56) Al. cod., *Asaphus*.

haus captivum abduxit, regemque dixit Eliachimum.
 XVIII. Eliachimus, idemque Joachimus, annis
 xii. Hujus anno decimo Judæam Nabuchodonoso-
 rus domuit, et post acceptum ab Eliachimo tribu-
 tum abscessit.

XIX. Joachimus, idemque Jechonias, mensibus
 iii. Reversus Nabuchodonosorus Joachimum quo-
 que in captivitatem deportavit.

XX. Mathanias, idemque Sedechias, annis xi.

Duodecimo Sedechiaë anno Nabuchodonosorus
 Chaldæus captis Hierosolymis templum cremavit.
 Manserat templum annis cccclxii. In quadrage-
 simæ septimæ olympiadis annum quartum incidit
 captivitatis initium, eademque annos septuaginta
 occupavit. Post annum captivitatis vicesimum Na-
 buchodonosorus e vita migravit.

15. Jamvero in Mathæi genealogia Jechonias ge-
 nuit Salathielem anno ætatis lvi : hic Zorobabe-
 lem anno lvi ; hic Abiudum anno xlv ; hic Eli-
 achimum anno lx ; hic Azorem anno xxxix ; hic Sa-
 dochum anno xxxi. Primo Sadochi anno Alexander
 Macedo inclaruit. Is Achiam anno ætatis xxxiv ; hic
 Eliudum anno xxx ; hic Eliazarum anno lxii ; hic
 Mathanem anno xxxviii ; hic Jacobum anno lx ;
 hic Josephum anno lxxvi. Jesus Christus apud
 Judæ Bethlehemum nascitur. Summa temporis a
 templi reparatione ad Christi natalia anni sunt
 dxviii ; a Solomone primoque templi ædificio usque
 ad secundum anni dxii ; ab exitu ad Solomonem
 anni cccclxxx ; ab Abrahamo ad exitum anni dv ;
 a diluvio ad Abrahamum anni dccccxlii ; ab Ada-
 mo ad diluvium anni mcccxlvi : summa denique
 temporis ab Adamo ad Christi natalia anni sunt
 mmmclxxxviii, prout Septuaginta Interpretes
 docent.

14. Post obitum Solomonis, ut jam dictum est,
 Roboamo regnum exorso, imo primo regnantis
 anno, Samariæ decem tribubus imperare cœpit

I. Jeroboamus Nabati filius annis xxii.

Jam uti Davidis ætate prophetaverant Gaddus,
 Nathanes, Asaphus ; rursusque Solomonis ætate
 Sadochus, Achias Silonites et Sameas ; ita etiam
 Jeroboami filiique ejus Nabati ætate vaticinati
 sunt Achias, Sameas, tum et ille qui ad ipsam
 Samariæ aram⁵, nec non Joasus, et Joel, et Aza-
 rias idemque Addus, atque Ananias.

II. Nabatus annis ii.

III. Bajas (59) annis xxiv.

IV. Ela annis ii.

V. Zambri mensibus vii.

VI. Amri annis xii.

VII. Achaabus annis xxii.

Sub hoc prophetæ fuerunt Abdias, Elias, Jesus,

(57) Al. cod., xlvii.

(58) Mœnia templaque Romæ hoc anno a Romulo
 ædificata tradit Eusebius.

(59) Euseb., *Baasus*.

Oziel, Michael; falsi autem prophetæ Sedechias A dimissos Judæos, præside Zorobabele qui templum atque Eliezer.

VIII. Ochosias annis II.

IX. Joram annis XII. Iterum prophetabant Elias et Elisæus. Septimo Jorami anno Elias superlatus est.

X. Jeu annis XXVIII.

Minas, quas Dei furor in Achabum uxoremque ejus Jezabelem intenderat, Jeu ad rem contulit cæsis septuaginta Achabi liberis, nec non Jezabele Sidonia, et quadringentis execrandi idoli prophetis. Per id tempus apud Israelæm prophetabat Azarias.

XI. Joachazus annis XVII. Hujus ætate rex Judæ Joasus Azariam interfecit, tum et Elisæus vita excessit.

XII. Joasus annis XVI.

XIII. Hieroboamus annis XL. Hujus ætate vaticinati sunt Oseas, Amosus, Isaias et Jonas.

XIV. Zacharias mensibus VI.

XV. Sellumus diebus XLV.

XVI. Manaemus annis X.

XVII. Phaceas annis X. Nono hujus anno prima olympias acta est.

XVIII. Phaceas annis XX.

XIX. Oseas annis IX.

Osea regnante, decem tribus servituti mancipatæ sunt a Salmanasaro, deletumque Israeliticum Samariæ regnum, anno Achazi imperantis undecimo, postquam annis CCL stetit. Hinc autem ad templum Hierosolymis Nabuchodonosori VI sub Sedechia eversum anni numerantur CLVI.

45. E Paralipomenis. Jam de Levini genere sacerdotes usque ad captivitatem fuerunt hi: Aaron, Eliazarus, Phinees, Abiudus, Borchias, Ozias, Zareas, Mariothus, Amarias, Achitobus, Sadochus, Achiamas, Azarias, Jonan, Azarias, Amarias, Achitobus, Sadochus, Elumus, Helchias, Azarias, Zareus, Josedechnus, qui Babylonem concessit quo tempore Nabuchodonosorus Judam servitute pressit. Hæc Paralipomenis commendata sunt.

46. Igitur Josia tertium jam et decimum annum Judæ imperante, initium prophetandi Hieremias fecit: tum et anno ejusdem regis secundo supra vicesimum Sophonias et Hieremias prophetabant: rursusque anno Sedechiæ quarto Baruchus et Hieremias: octavo autem captivitatis anno Daniel Babylone et Ezechiel: tum anno octavo ac tricesimo Aggæus et Zacharias: sexto denique anno supra sexagesimum iidem Aggæus ac Zacharias, itemque Malachias. Alia historia tradit vaticinatos esse his temporibus Nahumum, Ambachumum, Malachiam atque Danielem.

47. Ianvero quo pacto videntes et prophetæ apud captivos erant, eodem etiam post LXX annos apud

urbemque restituit: tum et pontifices exstiterunt usque ad unctum ducem, in quo patriarchæ Jacobi vaticinatio exitum sortita est dicentis: Haud defecturum e Juda principem, vel de ejusdem femore ducem, quoad ille adventaret ad quem pertinet imperium⁶. Jam duce Zorobabele pontifex erat Jesus Josedechi filius: exin Jachimus, idem qui Joachimus, Jesu filius: nec non Elarus (60), idem qui Esiasibus, filius Jachimi. Erat insuper Esdras sacerdos, scriba legum sacrarum, nobilisque doctor eorum qui Babylone in Judæam ascenderant (61). Joadas Asibi filius, sub quo Nehemias Artaxis pincerna, genere Hebræus, Babylone venit Hierosolyma murosque excitavit. Joannes Joadæ filius. Joannis filius Jaddus, cujus ætate Macedo Alexander Hierosolyma ingressus Deum adoravit. Onias Jaddi filius. Simeon cognomento Justus. Simeonis frater Eleazarus, sub quo Septuaginta Viri divinos libros Ptolemæi regis jussu ad Græcæ linguæ consuetudinem transtulerunt. Manasses Eleazari patruus. Onias Simeonis Justi filius. Oniæ filius Simeon, sub quo erat Jesus Sirachi. Simeonis filius Onias.

48. Tres deinde ac triginta post annos Antiochus Epiphanes Judæam ingressus pontificatum Judæicum a Jesu cognomento Jasone ad ejusdem fratrem Oniam transtulit; rursus huic ereptum, Oniæ cognomento Menelao dedit. Mox elapso quinquennio occupatis Hierosolymis templum diripuit, signum Jovis Olympici ibidem collocavit; in Garizino (62) autem Jovis Hospitalis⁷. Ea tempestate Matthias quidam sacerdos Asamonæi filius, ex oppido Modimo, bello adversus copias Antiochi cum filiis suis decertabat. Et Judas sane filius fugam Syrorum fecit, templumque lustravit, ac patria sacra restituit, quæ triennio obsoleverant. Deinde Menelai Judæorum pontificis sacerdotium excipit Alcimus, idem qui Jachimus, alienus licet generi sacerdotali. Quamobrem Onias sacerdote progenitus in Ægyptum proficiscitur, ibique urbem condit Amopolim (63), in eaque templum ad instar Hierosolymitani erigendum curat. Alcimus autem cum Juda confligens brevi a Deo percussus interiit⁸. Igitur communi suffragio sacerdotium ad Judam collatum est.

49. I. Judas, qui et Macchabæus, annis III intra olympiadem centesimam quinquagesimam quintam.

II. Jonathas, qui et Aphuthius, annis XIX.

III. Simon, qui et Tarscis, annis VIII.

IV. Hyrcanus, qui et Joannes, annis XXVI.

V. Aristabulus anno I. Ad sacerdotium Aristabulus diadema regium adjecit.

VI. Jannæus, qui et Alexander, annis XXVII (64).

⁶ Gen. XLIX, 10. ⁷ II Machab. VI, 2. ⁸ II Machab. IX, 55, 56.

(60) Ita codices Samuelis.

(61) Confer Eusebium ad an. 1558.

(62) Codd., Samrin.

(63) Eusebius, ad annum 1856, Onuphis.

(64) Al. cod., XXXVII.

VII. Alexandra uxor Alexandri annis IX. Hæc A
Alexandra Salina vocata est.

VIII. Hyrcanus annis XXXIV (65).

20. Cum Aristabulus et Hyrcanus Alexandri filii inter se concertarent, Pompeius Romanus superveniens Aristabulum vinctum secum abduxit, Hyrcano autem pontificatum confirmavit, qui quidem annis quatuor trigintaque post a Parthis captus est. Sic Judæorum regnum unctique præsidis desiverunt, uti Daniel prædixerat: unctorum autem præsidum nomine pontifices intelliguntur, qui post reditum a captivitate populo præfuerunt: quique orsi a sexagesima quinta olympiade sub Dario, olympiade decem centesima octogesima sexta finem fecerunt: quod temporis intervallum Daniel propheta septuaginta hebdomadam titulo adumbraverat. Equidem post Hyrcanum nemo fuit e genere sacerdotali, sed ignotæ stirpis menstrui quidam vel annui præsidis. Tum denique Herodes alienigena regnum obtinuit, cujus tricesimo secundo anno Dominus Noster Jesus Christus natus est.

CAPUT VI.

Chami prosapia (66).

1. Hactenus nos pro suscepto proposito posteros Semi ad adventum usque Christi divinis libris in nixi digessimus. Nunc ad Chamum quæ pertinent scribenda sunt; haud sane, ut Semi, liberorum successio, sed annorum numerus, regum nomina, tum quænam gentes potentia auctæ alterutras devicerunt, usque ad humanam Servatoris naturam. Ex eo igitur loco, in quo sermo noster substitit, cum Chami procreationes, prout eas sacræ Litteræ tradebant, descripsimus; exinde, inquam, ordiatur narratio e certæ fidei libris hausta, nempe secundum narrationes chronicorum Eusebii canonum historicique Armeniorum Mosis Choreneasis; quorum quidem postremus sic ait (67): « De Belo, cujus ætate maximus noster progenitor vixit Haicus, multi multa variaque tradiderunt; ego autem quem Saturnum nuncupant atque Belum, Nembrothum fuisse sio: qua super re Ægyptii cum Mose conspirant, percensentes Vulcanum, Solem ac Saturnum, qui sunt Chamus, Cusus ac Nembrothus, omisso Mestramio: primum enim apud se hominem aiunt fuisse Vulcanum. »

2. Ergo ex hoc ipso Belo noster hicce tractatus inchoandus est.

I. Belus universis Asiæ provinciis, præter Indos, dominatur annis LXII (68).

II. Ninus item post Belum annis LII. Nini hujus quadragesimo quarto anno Abrahamus a Thara genitus est.

III. Samiramis Nini conjux annis XLII.

(65) Al. cod., XXXVI.

(66) Hunc titulum habent codices.

(67) *Hist.*, I, 6.

(68) *Aug.*, *De civ. Dei*, XVI, 17, scribit LXV.

(69) Al. cod., LIII.

IV. Zames, qui et Ninuas, annis XXXII.

V. Arius annis XXX.

VI. Aralius annis XL.

VII. Xerxes, qui et Baleus, annis XXX.

VIII. Armamithris annis XXXVIII.

IX. Belochus annis XXXV.

X. Baleus annis XV (69).

XI. Altadas annis XXXII.

XII. Mamelus annis XXX. Anno hujus quarto decimo Josephus obiit.

XIII. Mamylius alter annis XXX.

XIV. Sparæthus annis XL.

XV. Manchaleus annis XXX.

XVI. Sphærus annis XX. Hujus anno tertio Cecrops Athenis primus regnavit.

XVII. Ascades (70) annis XL. Hujus octavo anno Moses jam octogenarius populum ex Ægypto subduxit.

XVIII. Amyntas annis XLV.

XIX. Belechus (71) annis XXV.

XX. Balepares annis XXX.

XXI. Lamprides annis XXXII.

XXII. Pannyas annis XLV.

XXIII. Sosarmus annis XIX.

XXIV. Zosares annis XX.

XXV. Lamprides annis XXX.

XXVI. Mithræus annis XXXII.

XXVII. Tautanes annis XXXI. Anno Tautanis vicesimo quinto urbs Ilium capta est.

XXVIII. Teutæus annis XL.

XXIX. Otheneus annis XXX.

XXX. Dercyllus annis XL.

XXXI. Eupalles annis XXXVIII. Tertius ac tricesimus hujus annus incidit in quartum Solomonis annum atque in templi opificium.

XXXII. Lavosthenes annis XLV. Gens Judaica bifariam dividitur.

XXXIII. Pertiages (72) annis XXX.

XXXIV. Ophrates annis XL.

XXXV. Ophratanes annis L.

XXXVI. Acrapales annis XLII.

XXXVII. Thonnes Concolerus, Græce dictus Sardanapallus, annis XX.

3. Sardanapallus hic tricesimus septimus a Belo fuit, regumque Assyriorum postremus. Idem voluptariæ molliæ luxuriæque studio cunctos qui sibi præcesserant superavit. Quamobrem Vabaces quidam, patria Medus, homo viribus egregioque animo prædicius, cum Medorum dux esset, unusque ex iis qui ad urbem Ninum quotannis veniebant ducatus causa exercendi; is, inquam, cognito regis pravo ingenio, amicos sibi liberalitate devinxit, Belesim in primis summum ducem Babyloniorum, quicum inita societate Sardanapallum debellavit, qui sece-

(70) Ita etiam Eusebius. Idem tamen alibi, *Ascataides*.

(71) *Euseb.*, *Belochus*.

(72) *Id.*, *Peritiades*.

dens in regiam incendio semet cremavit. Tum Bel- A
sim Babylonii regem imposuit Varbaces, itidemque
Parcerum nostrum propter sibi navatam operam
diademate ornavit (73); ipse autem Assyriorum
ad Medos transtulit imperium. Exin interregnum
erat usque ad Medorum regem Dejocein. Intermedio
tempore Chaldæi rerum potiti sunt; quorum tem-
pora et successiones cum suis peculiaribus regibus
seorsim scribuntur.

4. Hic ergo Babyloniorum reges ponantur.

I. Phua annis xvi. Hujus sexto decimo anno
prima olympias acta est.

II. Thaglatphalsarus annis xxvii. Is tertio decimo
anno progressus in Judæam, potioem ejus incola-
rum partem captivam abduxit.

III. Salmanasarus Assyrii imperavit annis xvi. B
Is item tertio regni sui anno, octava olympiade,
decem tribubus in captivitatem deportatis, Samariæ
regnum delevit.

IV. Senecherimus Assyrii imperavit annis xviii.
Is adversus Hierosolyma expeditionem suscepit,
Judææque urbes obsedit. Ab hoc ad Nabuchodono-
sorum historici Chaldæorum annos numerant
lxxxviii (74). Apud eosdem post Senecherimum
scribitur

V. Asordanes filius ejus annis viii.

VI. Asodes (75) annis xxi.

VII. Frater ejus annis xxi.

VIII. Nabupalsarus annis xi.

IX. Marudachus Baldanes annis x.

X. Nabuchodonosorus deinde annis xliii, ab C
olympiade secunda supra quadragessimam. Is anno
Eliachimi decimo Judæos in suam potestatem
redegit, partemque eorandem maximam famulatu
addicendam abduxit. Tum etiam Daniele tresque
pueros triennio post: rursus enim venit, ipsumque
Joachimum averit captivum. Cum jam annum ter-
tium supra vicesimum regnaret *Nabuchodonosorus*,
Hierosolyma capta sunt: quintum autem post men-
sem princeps satellitum Nabuzardanes templo
ignem subjecit. Vicesimo denique *Judaicæ* capti-
vitatibus anno Nabuchodonosorus vita discessit. Cujus
in locum substitutus est filius ejusdem

XI. Baltasar, qui et Ilmarudachus annis ii.
Deinde

XII. Astyages (76) anno i. Is eas litteras in
pariete exaratas vidit quas Daniel interpretatus est.

XIII. Darius Medus annis iv.

XIV. Darius Arsaviri annis iii.

Exin sublatus est Babyloniorum imperium.

5. Nunc age Medorum reges exponamus. Exstin-
cto Sardanapallo primus regnavit

I. Varbaces annis xxviii.

II. Sosarmus annis xxx.

III. Manicar annis xl.

IV. Gardiceus annis xliii.

V. Dejoceus annis liv. Hic Ecbatana condidit.

VI. Phraortes annis xxiv.

VII. Cyaxares annis xxxii.

VIII. Asdahages annis xxxviii.

Hunc interfecit Tigranes Haicanus (77) Cyro Fer-
sæ fœdere junctus. Quanquam Eusebius (78) aliique
historici dejectum Asdahagem ab uno Cyro aiunt, a
quo Medorum quoque regnum sublatus est: nihilo-
minus Moses (79) eadem Asdahagis a Tigra-
ne patratam refert. Id autem verisimile evadit ob plura
quæ acciderunt, propter somni scilicet visum,
dolosamque Asdahagis simulationem qua sibi Ti-
granis sororem matrimonio copulandam curaverat:
cum mentis quoque suæ consilium arcanum resera-
vit. Re autem intellecta Tigranes, quod somniant
viderat, diurna luce exsecutus est. Id tamen haud
absurde Cyro ipsi tribuitur: cum enim eadem ætate
ambo vixerint, et quidem Tigranes societate com-
militii Cyro devinctus fuerit, ejusdem mandatum
exhaustire visus est.

6. Agesis hoc loco Lydorum quoque regnum
placet collocare. Anno Sosarmi Medorum regis
duodecimo olympias prima peracta est, eodemque
anno primus apud Lydos regnavit

I. Ardysus Alyattæ annis xxxvi.

II. Alyattes annis xiv.

III. Meles annis xii.

IV. Candaules xvii.

Candaules hujus historiam narrat Herodotus (80),
nempe quod is nimio erga suam conjugem studio
elatus, hanc feminarum omnium pulcherrimam exi-
stimaverit, nudatamque vestibus Gygi clam de-
monstraverit; qua ignominia sapiens uxor ad ira-
cundiam commota occidendum curaverit, sibique
virum adsciverit Gygem.

V. Gyges annis xxxvi.

VI. Ardys annis xxxviii.

VII. Sadiartes annis xv.

VIII. Alyattes annis xlix.

IX. Cræsus annis xv.

Hic anno Cyri quartodecimo dicitur ab eodem
Cyro interfectus. Ita Lydorum regnum finitum est.
Armeniorum tamen historicus Moses Cræsum cap-
tum interfectumque ab Artaxerxe Partho (81) ait,

(73) Vide Mosem Chor., *Hist.* 1, 21, et Samuelem,
cap. 7.

(74) Confer Eusebium, 1, 5, 2.

(75) Al. cod., *Asamoges*.

(76) Ita hoc loco, *Astyages*; at inferius, *Asda-
hages*.

(77) Ita Armenii primum hunc Tigranem distin-
guunt a posterioribus stirpis Arsacidarum.

(78) Lib. 1, 45, 7.

(79) *Hist.*, 1, 28.

(80) Hac super re recolatur Mosis Chorenensis
locus in Eusebio ad annum Abrahami 1301 a nobis
relatus. Et quidem Samuel a Mosis progymnasmate
potius quam ab Herodoto mutuatus hanc notitiam
videtur.

(81) *Partho* scilicet cognomine; erat enim hic
Armenia rex.

ejusque rei complures testes invocat, ut in ejus A libro (82) videre est.

7. Ergo hoc pacto, prout narratur, sublatis Babyloniorum, Medorum Lydorumque imperiis regnat

I. Cyrus annis xxx. Is primo regni sui anno Judaicæ gentis quinquaginta millia captivorum libertate donavit : qui quidem Hierosolyma reversi altare excitaverunt, templique fundamenta jecerunt : quod tamen finitimarum gentium causa imperfectum manebat usque ad Darium Vestaspis. Tomyris Magagetarum heroina Cyrum interfecit.

II. Cambyses annis ix.

III. Magi duo fratres mensibus viii.

IV. Darius Vestaspis filius annis xxxvi.

Hujus altero anno Zorobabel templum ædificat, quod anno quarto olympiadis quintæ supra sexagesimam absolutum est.

V. Xerxes Darii annis xxi.

VI. Artabanus mensibus vii.

VII. Artaxes Longimanus annis xl. Nonnulli Estherem sub hoc exstitisse aiunt : quod ego tamen, inquit Eusebius (83), non probo, quandoquidem Esdræ libri per eam ætatem scripti nullam ejus rei mentionem faciunt.

VIII. Xerxes mensibus ii.

IX. Sogdianus mensibus vii.

X. Darius Nothus annis xix, ab olympiade octogesima nona.

XI. Artaxes Mnemon annis xl. Sub hoc Esther fuit.

XII. Artaxes, qui et Ochus, annis xxvi.

XIII. Artaxes Ochi annis iv.

XIV. Darius Arsami annis vi.

II annos ccxxx occupaverunt (84). Exin Alexander Macedo regnat anno primo olympiadis centesimæ undecimæ, septimoque regni sui anno Babylonem capit, occisoque Dario Persarum imperium delet.

8. Nunc quoniam in Alexandri mentionem incidi, lubet ab origine cunctos Macedonum reges huic scripto consignare. Neque enim Alexander Macedonum rex primus fuit, sed quartus supra vicesimum, jam primus Macedonum rex fuit

I. Caranus annis xxii.

II. Cœnus annis xii

III. Tyrimmas annis xxxviii.

IV. Perdicca annis li.

V. Argelaus annis xxxviii.

VI. Philippus annis xxxviii.

VII. Eræus (85) annis xxvi.

VIII. Alcetas annis xxix.

IX. Amyntas annis l.

X. Alexander annis xliv.

XI. Perdicca annis xxviii.

(82) *Hist.*, ii, 12.

(85) *Ad annum* 1553.

(84) Hunc quoque numerum ab Eusebio desumit Samuel. Quippe Eusebius apud Cedrenum, p. 195, A, scribit a Cyro ad Alexandrum annos ccxxx. Conferatur autem Eusebiani regum laterculi col.

XII. Archelaus annis xxiv.

XIII. Orestes annis iii.

XIV. Archelaus annis iii.

XV. Amyntas anno i.

XVI. Pausanias anno i.

XVII. Amyntas annis vi.

XVIII. Argæus annis ii.

XIX. Amyntas annis xviii.

XX. Alexander anno i.

XXI. Ptolemæus annis iv.

XXII. Perdicca annis iv.

XXIII. Philippus annis xxvi.

XXIV. Alexander Philippi annis xii et mensibus vi. Hic orbem terrarum compluribus regibus dejectis obtinuit, annosque xxxii natus Babylone diem supremum obiit. Exinde imperium ejus inter plures divisum est. Ipsi quidem Macedonibus imperat Philippus qui et Aridæus; Alexandriæ vero Ægypti Ptolemæus Lagi : tum annis quinque post imperat Asianis Antigonus ; duodecimo denique post Alexandri obitum anno Syris, Babyloni plagisque superioribus dominatur Seleucus Nicanor.

9. Age vero quandoquidem hosce commemoravimus, singulorum quoque nomina scripto complecti non pigeat.

Alexandro e vivis erepto, Macedonibus proprie imperat

XXV. Philippus, qui et Aridæus, annis vii.

XXVI. Casander annis xix (86).

XXVII. Filii hujus annis iv.

XXVIII. Demetrius annis v (87).

XXIX. Pyrrhus mensibus vii.

XXX. Lysimachus annis v et mensibus vii (88).

XXXI. Ptolemæus Ceraunus anno i et mensibus ix.

XXXII. Meleager mensibus ii.

XXXIII. Antipater diebus xlv.

XXXIV. Sosthenes annis ii.

XXXV. Antigonus Gonatas annis xxxvi.

XXXVI. Demetrius annis x.

XXXVII. Antigonus annis xv.

XXXVIII. Philippus annis xlii.

XXXIX. Perseus annis x.

Interfecto Perseo, Romani Macedonibus libertatem impertiti sunt, eisque sui juris esse concesserunt annis xiv (89).

XL. Falsus Philippus anno i.

Summa annorum DCXLVII.

10. Interest et cætera regna describere. Anno post Alexandri fata quinto imperat Asianis

I. Antigonus annis xviii.

II. Demetrius Poliorcetes annis xvii.

Amborum dominatio conjuncta annos occupat xxxv. Operæ pretium est eos item qui his succes-

209, cum nota 5.

(85) Dic *Æropus* vel *Æropas*.

(86) *Vetustior codex, Casamander annis* xx.

(87) *Al. cod.*, xv.

(88) *Conferatur Eusebius* i, 38, 4.

(89) *Dic* xix *cum Eusebio, col.* 254

serunt scriptis tradere, Syrorum videlicet, Babylo- A nis superiorumque regionum reges. Alexandro jam ante duodecimum annum extincto, regnat

I. Seleucus Nicanor annis xxxviii.

II. Antiochus Soter annis xix.

III. Antiochus Deus annis xv. Hujus undecimo anno jugo semet Macedonum Parthi eripuerunt, atque ex his regnat Arsaces unde Arsacidæ. Prædictis annis xxxviii, xix et xv addatur

IV. Seleucus Callinicus annis xx.

V. Seleucus Ceraunus annis iiii.

VI. Antiochus Magnus annis xxxvi.

VII. Seleucus annis xii. In id tempus res secundi (90) libri Machabæorum incidunt.

VIII. Antiochus Epiphanes annis xi.

Primus hic Judæos maximis suppliciis ad idolorum B cultum adigebat, quæ cognoscere est e Machabæorum libris.

IX. Antiochus Eupator annis ii.

X. Demetrius Soter annis xii. Hujus anno tertio Judas Machabæus supremus dux Judæis fiebat.

XI. Alexander annis ix et mensibus x.

XII. Demetrius annis iiii.

XIII. Antiochus Sidetes annis ix. Arsaces Parthus hunc Antiochum interfecit.

XIV. Demetrius denuo annis iv.

XV. Antiochus Grypus annis xii.

XVI. Antiochus Cyzicenus annis xviii.

XVII. Philippus annis ii.

Syrorum hactenus deductum imperium olympiade C centesima septuagesima secunda extinctum est.

11. Tempora quoque Ptolemæorum scribamus. Post Alexandri obitum regnat, uti dictum est, Alexandria Ægypti

I. Ptolemæus Lagi annis xl.

II. Ptolemæus Philadelphus annis xxxviii. Hic Hebræorum libros in Græcam linguam converti mandavit.

III. Ptolemæus Evergetes annis xxvi.

IV. Ptolemæus Philopator annis xvii.

V. Ptolemæus Epiphanes annis xxiv.

VI. Ptolemæus Philometor annis xxxv. Hujus anno vicesimo Judas Machabæus Judæorum copias ductabat.

VII. Ptolemæus Evergetes annis xxix.

VIII. Ptolemæus Physcon, idemque Soter, annis xvii.

IX. Ptolemæus Physcon, idemque Alexander, annis x.

X. Ptolemæus, qui pulsus est, annis viii.

XI. Ptolemæus Dionysus annis xxx.

XII. Cleopatra annis xii.

Hujus anno tertio apud Romanos regnat Caius, qui et Julius, annis v. Deinde Augustus annis lvi,

(90) Hac super re conferatur Eusebius ad annum 1830. Videtur autem Samuel legisse *primum*, non *secundum*, apud Eusebium.

(91) Al. cod., cclvii; verum Eusebius, cclii.

qui decimo quinto imperii sui anno, Cleopatra occisa, Ægypto potitur. Ptolemæorum temporibus anni ccxcvi continentur.

12. Nunc quoniam ad hæc splendida regna pertigimus, par est reges illarum gentium a principio perscribere, quos prætermisimus. Quippe Eusebius Ptolemæis in suo tractatu defunctus, ad res Græcas dicendas progreditur, nempe qua ratione Græci antiquitates suas scribant, tum et nomina singulorum percenset. Nos igitur Ægyptios primum, deinde alios, postremo Romanos, qui omnia complexi sunt, persequemur.

I dynastia Ægyptiorum ea dicitur a Manethone quæ imperavit Menes Thynites ejusque septem posterii annis cclviii (91).

II dynastia novem regum annis cclxxxvii.

III dynastia Memphitarum octo regum annis clxxxviii.

IV dynastia Memphitarum quindecim regum annis cccclxviii.

V dynastia Elephantinorum regum triginta et unius annis c.

VI dynastia. Femina quædam Nitocris, omnium sui temporis virorum fortissima et mulierum formosissima. Regnatum est annis cciv.

VII dynastia Memphitarum quinque regum annis lxxv.

VIII dynastia Memphitarum quinque regum annis c.

IX dynastia Heracleopolitanorum quatuor regum annis c.

X dynastia rursus indidem novemdecim regum annis clxxxvii.

XI dynastia Diospolitanorum sexdecim regum annis lxx (92).

XII dynastia Diospolitanorum septem regum annis ccxlviii (93).

Duodecim hæ dynastiæ pertingunt ad annum clxxiv post diluvium.

XIII dynastia rursus regum sexaginta indidem annis ccccliv.

XIV dynastia Xoitarum sex supra septuaginta regum annis clxxxiv.

XV dynastia Diospolitanorum regum annis ccl.

D XVI dynastia Thebanorum quinque regum annis cxc.

Sexdecim hæ dynastiæ producuntur usque ad primum Abrahami annum.

XVII dynastia Pastorum annis ciii.

Josephum ejusque fratres congruenter pastores appellabis.

XVIII dynastia Diospolitanorum quatuordecim regum annis cccxlviii. Horum undecimus est Chencheres (94) rex, cujus decimo anno Moses populum abduxit. Ille autem ibidem permansit (95).

(92) Eusebius hunc numerum separat.

(93) Eusebius, ccxlv.

(94) Eusebius, *Achencheres*.

(95) *An in Ægypto? An mari Rubro retentus est?*

XIX dynastia Diospolitanorum quinque regum A
annis CLXXXIV.

Hoc anno (96), qui est post Abrahamum natum
DCCCXXXV, Ilium captum est.

XX dynastia Diospolitanorum duodecim regum
annis CLXXVIII.

XXI dynastia Tanitarum quinque regum annis
CXXX.

XXII dynastia Bubastitarum trium regum an-
nis XXX.

XXIII dynastia Tanitarum trium regum annis
XLIV.

XXIV dynastia Bocchoris Saitæ annis XLIII.
Sub hoc agnus locutus est. Idem Bocchoris vivus a
Sabaco combustus est, qui et in regnum successit.

XXV dynastia Æthiopum trium regum annis B
XLIV.

XXVI dynastia Saitarum novem regum annis
CLXXVII.

XXVII dynastia Persarum octo regum annis CXX
et mensibus quatuor.

XXVIII dynastia Amritæ Saitæ annis VI.

XXIX dynastia Mendesium quatuor regum
annis XXXI.

XXX dynastia Sebennytarum trium regum an-
nis XX.

XXXI dynastia Persarum trium regum annis
XVI, quorum postremus Darius, is quem Alexan-
der interfecit. A primo sextæ decimæ dynastiæ an-
no ad septimum annum Alexandri, qui Darium
occidit, Ægyptum occupavit Alexandriamque con-
didit, anni elapsi sunt MDCLXXXVII.

13. Age jam de regibus Sicyoniorum scribere
aggredior, quorum primus anno Beli quinto deci-
mo rex fuit

I. Ægialeus annis LII.

II. Europis annis XLV.

Anno Europis vicesimo secundo nascitur Abra-
hamus.

III. Melchin (97) annis XX.

IV. Apis annis XXV.

V. Thelxion annis LII

VI. Ægydrus annis XXXIV.

VII. Thurimachus annis XLV.

Anno Thurimachi sexto imperat primus Argivis D
Inachus.

VIII. Leucippus annis LIII.

IX. Messapus annis XLVII.

X. Erastus annis XLVI.

XI. Plemnæus annis XLIX.

XII. Orthopolis annis LXIII.

XIII. Marathius annis X.

XIV. Marathus annis XX.

XV. Chereus (98) annis LV.

XVI. Corax annis XXX.

XVII. Epopeus annis XXXV.

(96) Nempe ultimo hujus dynastiæ.

(97) Eusebius, *Telchin*.

(98) Cod., *Bersens*.

XVIII. Laomedon annis XL.

XIX. Sicyon annis XLIV.

Ex hoc Sicyone appellati sunt Sicyonii, qui an-
tea Ægialei audiebant.

XX. Polybus annis XL.

XXI. Inachus annis XLII.

XXII. Phæstus annis VIII.

XXIII. Adrastus annis IV.

XXIV. Polyphides (99) annis XXXI

XXV. Pelagus annis XX.

XXVI. Zeuxippus annis XXXI.

Hi annos DCCCCLVIII occupaverunt. Deinde haud
jam reges sed Carnii sacerdotes annis XXXIII.

14. Anno Thurimachi sexto initium factum est
Argivorum regum, quorum primus fuit

I. Inachus annis X, ex quo Inachiæ nomen ea
provincia sortita est.

II. Phoroneus annis LX.

III. Apis annis XXXV.

IV. Argus annis LXX, ex quo regionis appella-
tio mutata est dictaque Argia.

V. Criasus annis LIV.

VI. Phorbas annis XXXV.

VII. Triopas annis XLV.

VIII. Crotopus annis XXI.

IX. Sthenelus annis XI.

X. Danaus annis L.

XI. Lynceus annis LXI.

XII. Abas annis XXXIII.

Pardanis imperavit Tros, ex quo Trojanis ne-
C men inditum est.

XIII. Prætus annis XV.

XIV. Acrisius annis XXXI.

Argivorum reges desiverunt postquam annis
DCCCLIV permanserant.

15. Anno servitutis in Ægypto centesimo, Phor-
bantisque Argivorum regis tricesimo secundo re-
gnat Athenis primus

I. Cecrops Diphyes annis L.

II. Cranaus (1) annis IX.

III. Amphictyon annis X.

IV. Erechthionius annis L.

V. Pandion annis XL.

VI. Erechtheus annis L.

VII. Cecrops alter annis XL.

VIII. Pandion annis XXV.

IX. Ægeus annis XLVIII.

X. Theseus annis XXX.

XI. Mines (2) annis XXXIII.

Ilium captum est.

XII. Demophon annis XXXIII.

XIII. Oxyntes annis XII.

XIV. Aphidas anno I.

XV. Thymoetes annis VIII.

XVI. Melanthus annis XXXVII.

XVII. Codrus annis XXI.

(99) Cod., *Polyphiles*.

(1) Codd., *Cranus*.

(2) Ita codd., pro *Menestheus*.

Principes quod vita maneret

XVIII. Melon (3) annis xx.

XIX. Acastus annis xxxvi.

XX. Arcbippus annis xix.

XXI. Thersippus annis xli.

XXII. Phorbas annis xxxi.

XXIII. Megacles annis xxx.

XXIV. Diognetus annis xxviii.

XXV. Pheracles annis xix.

XXVI. Ariphron annis xx.

XXVII. Thespius annis xxvii.

XXVIII. Agamestor (4) annis xx.

XXIX. Æschylus annis xxiiii.

Primo Æschyli anno regnat apud Lydos Ardy-
sus; tertio autem hujus anno prima olympias
acta est. Porro hanc olympiadem instituit Iphitus B
Praxionidæ Hæmonis (5). Ex hoc jam tempore
Græcorum chronologia firmitatem præ se ferre vide-
tur cum antea pro suo quisque libito rem desiniret.

XXX. Alcæon annis ii.

XXXI. Charops annis x.

XXXII. Æsimides annis x.

XXXIII. Clidicus annis x.

XXXIV. Hippomenes annis x.

XXXV. Leocrates annis x.

XXXVI. Apsander annis x.

XXXVII. Eryxias annis x.

Athenarum reges post annos MCCCLXXIII finem
habuerunt.

16. Postulat instituti nostri ratio, ut hisce Lace-
dæmoniorum quoque reges adjungamus, quorum C
primus anno Samuelis et Saulis sexto decimo
regnat

I. Eurystheus annis xlii.

II. Agis anno i.

III. Echestratus annis xxxv.

IV. Labotas annis xxxvii.

V. Doristhus annis xxix.

VI. Agesilaus annis xlii.

VII. Archelaus annis lx.

VIII. Telecles annis xl.

IX. Alcamanes annis xxxvii.

His post annos cccxxv (6) finis est impositus.

17. Anno istorum altero, qui erat decimus se-
ptimus Samuelis et Saulis, regnat apud Corinthios D

I. Alethes annis xxxv.

II. Ixion annis xxxvii.

III. Agelaus annis xxxvii.

IV. Primnis annis xxxv.

V. Bacchis annis xxxv.

VI. Agelas annis xxx.

VII. Eudemeus annis xxv.

(3) Eusebius, *Medon*.

(4) Codd., *Agamestor*.

(5) Hoc nomen corruptum est apud Samuelem
ut apud Eusebium ad annum Abrahami MCCXL.

(6) Al. cod., cccxxvii.

(7) Mirari licet atque osculari religiosum Armenii
hominis sensum, qui præ cæteris priscis populis
Romanos suspicit, quia hi Christi luce digni habitu

A VIII. Aristomedes annis xxxv.

IX. Agemon annis xvi.

X. Alexander annis xxv.

XI. Telestes annis xii.

XII. Automenes anni ii.

Hi regnaverunt annis cccxxiv; eodemque anno,
quo Lacedæmonii, desiverunt prima olympiade.

18. Populorum omnium regumque ethnicorum
extremam placuit nobis Romanorum chronologiam
conficere. Nemo quippe cæterorum voti nostri com-
pos factus est, CHRISTI videlicet lucis cælo manan-
tis, solis inquam justitiæ. Verum hi, ad quos
scribendos nunc aggredior, quanquam noctu viæ se
commiserunt, atque initio, uti cæteri, in tenebris
versati sunt; nihilominus ex his plures digni ha-
biti sunt qui splendore lucis collustrarentur, prout
suo loco cognosces (7)

Jam vero tertio post Ilium captum anno, biennio
ante Sampsonem, Teutami autem vicesimo nono
anno apud Latinos regnat

I. Æneas annis iii.

II. Ascanius annis xxxviii.

III. Silvius Æneæ annis xxix.

IV. Latinus Silvius annis xxxi. A Latino gens
Latini appellati per annos cccclx.

V. Æneas Silvius annis l.

VI. Alba Silvius annis xxxix.

VII. Epitus Silvius annis xxvi.

VIII. Capys Silvius annis xxviii.

IX. Anchises (8) Silvius annis xiii.

X. Tiberius Silvius annis viii.

XI. Agrippa Silvius annis xli.

XII. Aremlus Silvius annis xix.

XIII. Aventius Silvius annis xxxvii.

XIV. Procas Silvius annis xxi.

XV. Amulius Silvius annis xliii. In hujus an-
num decimum nonum prima olympias incurrit.

I. Romulus annis xxxviii. Hic anno suo decimo
nono, qui fuit olympiadis undecimæ quartus,
templa et mœnia Romæ fundavit. Hinc anni urbis
conditæ putari incipiunt (9), qui anno primo Phi-
lippi mille numerantur. Hinc etiam Latini Romano-
rum nomen habuerunt. Congeruntur autem ex
Ænea ad Romulum anni cccxxvi.

II. Numa Pompilius annis xli. Hic menses duos
anno addidit Janum et Februum (10), nempe Janua-
rium atque Februarium, cum decem antea dicere-
tur.

III. Tullus Hostilius (11) annis xxxii.

IV. Ancus Marcius annis xxiii.

V. Tarquinius Priscus annis xxxvii (12). Hic
isti finem faciunt.

sunt, dum rerum adhuc potirentur.

(8) Eusebius, *Carpentus*.

(9) Aliter in codice Eusebiano.

(10) In codd., *Junum et Phegum*.

(11) Codd. Samuelis, *Idilius*. At Eusebius, *Quilius*.

(12) Duo reges desiderantur *Servius Tullius*, et
Tarquinius Superbus.

Post reges præfuerunt Romæ consules a Bruto A
exorsi; deinde tribuni, mox dictatores (nempe
eloquentes); rursus consules, qui a Tarquinio ad
Caium Julium exstiterunt annis cccclx.

Post hos anno altero centesimæ octogesimæ
quartæ olympiadis summam potestatem apud Ro-
manos exercuit Caius Julius annis quinque, mens-
ibus septem minus. Exin Cæsarum appellatio
obtinuit. Jam huc usque anni duo Cleopatrzæ nu-
merantur; reliquos viginti eadem sub Romanis
exigebat.

Augustus annis lvi, mensibus vi. Ab hujus primo
anno Antiocheni suos annos numerant. Hujus item
anno decimo Judæorum præsules amoti sunt, regna-
vitque Herodes alienigena. Ecce autem Augusti
altero et quadagesimo, Herodis altero et tricesimo
anno, carens tempore FILIUS DEI sancta ex Virgine
nascitur in tempore (13).

CAPUT VII.

Jabethi prosapia Armeniaca.

Priores duas genealogias, Semi videlicet atque
Chami, breviter recensuimus, easdemque, quantum
licuit, per successiones et tempora ad eum annum
usque deduximus, quo manifestatus est Dominus
qui humanam sponte naturam adscivit. Age nunc,
quod superior oratio nostra promisit, ad Jabethi
quoque progeniem describendam accedamus: cujus
successivæ procreationes ad Parthos usque defluunt,
quo fit ut eum denique, qui fecit utraque unum,
Domjnum, inquam, nostrum contingamus. Cum
igitur prædicti sermonis nostri cursus ad Thorgo-
mum devenerit, sequitur ut ab eo loco narrationem
rursus exordiamur.

1. A Thorgomo ait (*Moses Chorenensis*, 1, 9)
procreatum Haicum. Jam hic Haicus ex eorum erat
gigantum numero qui arrogantia tumidi impium
consilium construendæ turris pepererunt; quique
post ejus immanis ædificii ruinam cum jam inter se
propter linguarum divisionem non intelligerent,
superbia elati mutuum dominatum affectabant. Is,
inquam, Haicus Belo obsistere ausus est, cujus
studium eo spectabat ut, cunctis sibi subjectis,
generalem tyrannidem exerceret. Ne Belo igitur
obtemperaret Haicus, cum filio, quem Babylone
susceperat, Armenaco, petit Araratiam, trecentis
viris aliisque advenis, qui se illi adjunxerant, cor-
roboratus. Ibi vero ad montis radices domicilium
excitat, idque mox Armenaci filio Cadmo attri-
buens, longius ipse progressus est ad regionem
quamdam inter solis occasum et septentrionem

sitam, quam et Harchiam nuncupavit. Interim Belus
in reliquos omnes dominatum adeptus, Haicum
quoque Babylonem accersit: cumque Haicus man-
data non faceret, egreditur adversus eum Belus
immani arrogantia elatus. Sed enim telo ictus ab
Haico vita spoliatur: qui quidem haud paucis post
annis vita producta, ditionis hæredem moriens reli-
quit Armenacum.

2. Armenacus (14) Haici filius, post obitum pa-
tris, fratres duos Chorum et Manavazum in Har-
chensi provincia reliquit, itemque Bazum Mana-
vazi (15) filium. Porro a Manavazo Bazoque dictæ
feruntur satrapizæ Manavazia et Beznunia, itemque
ea quæ Ordunia appellatur: a Choro autem gentes
Chorchorunizæ. Ipse vero Armenacus ultra trans-
gressus, in planitie consedit jugis circumdata,
quorum elatiori nomen fecit Aragazo: tum Armæiso
post aliquot vitæ annos genito, diu exin su-
perstes demum naturæ satisfecit.

3. Armæisus (16) Armenaci filius stationem sibi
in colle ad amnis ripam ædificat. Atque stationem
quidem suo de nomine Armaviram appellat, am-
nem autem ex Erasto nepote suo Eraschem vocit-
at (17). Mox Saræum filium, prole divitem atque
voracem (18), boream versus in campestrum lo-
cum emittit satis uberem et fructuosum. Hujus de
nomine regio illa Siracia nuncupata est. Jam Ar-
mæisus Amasiam procreavit, diuque adhuc vita
usus supremum diem obiit.

4. Amasias Armæisi filius, vitam agitans Arma-
viræ, Gelamium genuit et Pharochoum atque Zola-
cium. Idem oppida duo in radicibus montis fun-
davit, totidemque filiis suis incolenda concessit,
Pharocho scilicet forti et Zolacio formoso, quæ
quidem horum nomina retinent Parachotum et Zo-
lacertam. Montem denique de suo nomine dixit
Masisium (19). Is cum annis præterea non paucis
vitam sustentasset, Armaviræ decessit.

5. Gelamius Amasizæ filius Harmam procreavit.
Idem oppidum in ora lacus condidit, montemque
proximum Gelum dixit, urbem Gelacuniam, lacum
denique mare Gelacunium (20). Gelamio filius alter
fuit Sisacus, cui fines ditionis constituit ab eo lacu
orientem versus, qua fluit amnis Erasches ingenti
agmine et strepitu in eos campos delapsus qui di-
cuntur Chalavazi. Ei regioni nomen est Siunia:
sed commodius Persæ dicunt Sisicaniam. Urbem
etiam condidit Gelamiam de suo nomine dictam,
quæ postea de Garnico nepote ejus Garnia audiit.
Hinc ortus est consecutis temporibus sub Ar-
taxerxe Varazus ille venationum præfectus Varaznu-

(13) Samue., ut cuique legenti constat, priorem
Eusebii librum huc usque in compendium redegit.
Porro cum idem Romanorum imperatores ultra pri-
mum vel alterum Cæsarem non describat, haud
scimus an hinc merito conjectandum sit, Samuelem
mutilo Eusebii codice usum esse.

(14) Codices aliique scriptores etiam, *Arame-
nacus*.

(15) Manavazus Haici filius, Armenaci frater.

(16) Aliter etiam, *Aramaisus*.

(17) Nempe *Arazem*.

(18) Conferatur hac super re adagium apud Cho-
renensem, *Hist.* 1, 11.

(19) Hunc immanis altitudinis montem divina
Biblia aliaque gentes dicunt *Ararat*.

(20) Hoc mare (seu lacum) posteri dixerunt
etiam *Sevanium* ab insula Sevania, ubi arx capti
perdifficilis

niæ familiæ fons. Harmæ filio Gelamius in mandatis dedit, ut Arnaviræ habitaret, multisque post annis exstinctus est. Harma Gelamio genitus, suscepto filio Aramo, post annos aliquot obiit.

6. Aramus Harmæ filius per sævi martis certamina re sæpe præclare gesta ditionem suam quaqua versus protulit. Ab hujus nomine consensu gentium omnium regio nostra appellata est: nam Græci quidem Armenios, Syri vero et Persæ Armenich nos dicunt. Ille Nycharum Madem bello captum de turris muro suspendit. Eundem Niaus secundum a se dixit eique diadema margaritis insigne gestare concessit, tametsi specie tenus. Idem Barsamum vita spoliavit: tum et titanum Pæapum Chalidem e mediterraneis submovit, atque in insulam quamdam Asiani maris adegit. Idem in ea mediterranea regione Mesacum stirpe sua ortum collocavit, qui Mazacam condidit, Cæsaream postea vocatam. Mandavit præterea terræ ejus incolis, ut Haicanam linguam addicerent: quamobrem ea piaga dicitur a Græcis πρώτη Ἀρμερία, scilicet Armenia prima. Hinc ad fines usque proprios intermedia loca in colis frequentavit, quæ secundæ, tertiæ imo et quartæ Armeniæ appellationes nacta sunt. Hæc ad verbum Moses (21). Verum alii historici docent, a Cæsarea Cappadociæ ad Ponticam plagam, dici primam Armeniam; a Ponto ad Melitenem, secundam Armeniam; hinc ad Zophiæ fines, tertiam Armeniam: exinde ad urbem Martyrum appellatam (22) in Alzniæ provinciæ occasu, quartam Armeniam; suam denique magnitudine insigni provinciam, Armeniæ majoris nomine distinctam voluit (23). Sed enim hasce divisiones Mauricius (24) perturbavit, quod ubi res feret narrabo. Aramus, Aræo genito, longævam vitam denique clausit.

7. Aræus pulcher Arami filius eundem honorem, quo pater affectus fuerat, a Nino retulit. Nino autem exstincto, proterva illa Samiramis Aræum cupiditati suæ minime obsequentem bello persecuta est, ut in suam potestatem redigeret, qui interim in conflictu bellico periit. Exinde impudens eadem Samiramis munitum illud oppidum condidit, cui ad hanc usque diem manet appellatio Van (25): in Cardosium autem, Aræi filium captum, Aræi nomen transtulit. Illa mox a Zoroastre mago, Mediæ D principe, bello appetita est: ab eo scilicet Zoroastre, cui quotannis in Armeniam ventitans Assyriam regendam permittebat. Id bellum Aræo quoque Aræi filio fatale fuit: quin et impura Samiramis dum fugam in Armeniam molitur, Zamæi filii sui manu, qui est Ninuas, interfecta est.

(21) *Hist.*, 1, 11-13.

(22) Hæc urbs antiquo nomine *Nepherocerta*, hodierno *Mupharghin*, sub juniore Theodosio dici vulgo cœpit *Urbs Martyrum*.

(23) Aramus.

(24) Nihil hac super re posteriore in parte Summarii scribit Samuel ad imperantis Mauricii tempora.

(25) Nunc etiam ista in urbe magnus Turcarum

8. Aræi Aræo geniti filius Anusavanus fuit. Hic Anusavanus, qui Sausii nomen sibi vindicavit, fortitudinem et prudentiam re dictisque mirabiliter præ se tulit: apud Zamæum autem miro ludibrio habitus, nihilominus amicorum præsidii partem aliquantam regionis nostræ impetravit: mox et universam. Post hunc haud pro generis jure, sed prout quisque tyrannus potentia viribus præpollebat, regioni nostræ universæ dominati sunt, quorum nomina hæc: Paretus, Arbocus, Zavanus, Pharnaces, Surius. Hujus ætate Jesus Navi vir cælebs, sanctus et fortis cum Chananæos debellasset, ex his aliquot Agram profugerunt, navibusque conscensis Tharsim tenere, quæ res constat ex titulo columnæ in Africa inscripto hæc verbis: Josuam latronem fugientes nos principes Chananæorum sedes huc transtulimus (26). Ex iis unus Chnidas multo honestissimus inter nostrates Armeniam tenuit. Profecto re sedulo considerata gentem Genthuniam ab eo propagatam cognovimus: et quidem origo Chananæa moribus gentis ipsius coarguitur.

9. Post Surium Havanacius, Vastacus, Haicacius. In ætatem Belochi (27) Haicacius traditur incidisse, fatoque perfunctus in quodam tumultu temere ab se concitato. *Secuti sunt* Ambacus, Arnacus, Savarsus, Norærus, Varamus, Garus, Goracrus, Rhantus, Enzacus, Gelacus, Hauræus, Zarmærus. Hic postremus dum Priamo auxiliatur a Tautano (28) missus cum Æthiopum exercitu a fortibus Græcis interemptus est. Deinde Perzius, Davidi Israelis regi contemporalis. Tum Arbunius, Bazucus, Hoius, Jusacus, Cæpacius, Schæordius, Parærus. Illic Parærus Schæordii filius, Haici stirpe ortus, vires cum Varbace Medo ad Sardanapallum regno spoliandum contulit: quamobrem diadema a Varbace donatus, primus ex Haicanis coronatus est.

10. Rhaciacus Paræri filius nomen Rhaciaci adeptus est ab oculorum flagrantia vultusque splendore (29). Hujus ætate cum Nabuchodonosorus Jerusalemorum cives in captivitatem abduxisset, ipse quidem optatam quemdam e captivis Judæis nomine Schambatum a Nabuchodonosoro impetravit, quem perhonorifice apud se habuit: atque ex eo gens Bagratunia manavit. Quare et Sembati nomen est a Schambato. Post Rhaciacum diadema Pharnavas adeptus est: tum Pazæzus, Cornacus, Phavus, Haicacus, Ervandus, Tigranes.

11. Illic Tigranes omnium qui sibi præcesserant potentissimus fuit: cujus præstantis dignitatis laudes ex historia magni Mosis cognoscere licet. Ia

satrapa degit.

(26) Rem, præter Chorenensem *Hist.*, 1, 18, narrat Procopius *Bell. Vand.* lib. 11, 10, illustratque Bœchartus *Geog. sacr.* 1, 24.

(27) Regis Assyriorum.

(28) Confer Eusebium 1, 15, 4, 5.

(29) Aliorum quoque nominum liceret etymologias plerasque venari.

nonus erat a Paræro primo rege, ad quem Seno-cherimi filii Adramelechus et Sanasarus cum parentem interfecissent (30) profugerunt. Parærus autem Sanasarum in partibus Assyriam spectantibus collocavit, cujus sobolis incrementa Simum montem repleverunt, ex iisque nonnulli prudentia et fidelitate conspicui præfecturas consecuti sunt. Jam ab Adramolano orti sunt Arzerunii et Genunii. A Paschamo autem Haicacii (31) nepote originem duxit Angeldunus. Jamvero Tigranes Asdahage, qui explicatur draco (32), interfecto, Anusam illius olim uxorem cum ejusdem omni progenie partim post partim ad imum Masisium montem collocavit, nempe in Tambato usque ad Golithiam: unde Vernonzunii Astaiæque manarunt.

12. Tigrani liberi nati sunt Babius, Tiranus, Vahagus a quo Vahagenii, Aravanius a quo sunt Araveniani. Ab Aravano Nerses, a Nerse Zarehius a quo gens Zarehavana. A Zarehio Armoges; ab Armoge Bagamus; a Bagamo Vanus, a Vano Vahes. Is cum Alexandro Macedone conflictatus interit. Hic finem dominatio Haicacæ stirpis nacta est. Hinc autem ad Valarsacem in Armenia regnantem nihil satis certum proferre licet, tumultibus omnia tenentibus populoque in mutuas cædes ruente: quæ res facilem Partho Arsaci in Armeniam aditum præbuit, qui quidem regem Armeniæ Valarsacem fratrem præfecit. Porro a Belo Haici manu interfecto usque ad Valarsacem anni MDCCL, vel MDCCLII, congeruntur.

13. Postquam Haicacæ stirpis imperium ab Alexandro deletum est, postque ipsius Alexandri anno regni duodecimo obitum, imperio ejus in quatuor *duces*, ut jam diximus, diviso; ex his unus Seleucus Babylonem post Alexandrum tenuit, ac præter alias gentes, Parthos quoque ingenti bello perdomuit, qua ex re cognomentum Nicanoris retulit. Is annis xxxi regnavit. Deinde Antiochus Soter ejus filius annis xix. Tum Antiochus Deus annis xv. Hujus undecimo anno Macedonum obedientiam Parthi abjiciunt, apud quos primus regnat Fortis ille Arsaces, Abrahami genere ortus de gente Ceturæ, in urbe cui nomen Bahlæ annis xxxi. Deinde ejusdem filius Artaxes annis xlvi; post quem Magnus Arsaces annis lrv.

14. Magnus hic Arsaces Valarsacem fratrem Armeniæ nostræ regem imposuit anno Ptolemæi Evergetæ vicesimo septimo, olympiadis autem sexagesimæ septimæ supra centesimam anno quarto, permissis ei regionibus nostris quæ septentrionem et occasum spectant. Is autem cum vir fortis simul et

A prudensset, multa ac perutilia instituta adornavit, præfecturas ac principatus detulit, familiis, gentibus, urbibus, castellis, pagis, militibus ac prætoribus recte constituendis operam impendit, quæ res breviter percensendæ sunt.

15. Initium enim a capite suo faciens Bagaratum Judæum coronantem atque equitem creat, hoc nimirum honore concesso ut diadema capiti regis imponat. Præterea, qui sibi chirothecas induant Chananæos quosdam legit, eamque gentem appellat Gentunios, haud scio an a Cbnida. Corporis sui custodem de Chori Haicani stirpe Malchazum facit: sed pristinum gentis nomen retinuit Malchazuniorum. Venationum præfectum esse jubet Datum Carnico Gelamii filio genitum: cujus filius B Varazus; ejusdemque de nomine gens Varazunia appellata. Tum et Gabalo annonæ suæ curam mandat, et Abelo rerum administrationem, traditis etiam oppidis. Illorum nomina gentes Gebelia atque Abelia retinent. *Statuit* et Arzrunios seu Arzrunios (33); tum et Ghinunios seu Ghiniunios (34). Atque hi quidem de genere Senecherimi erant. *Fecit* et Spandunios (35), qui sibi macellum commendatum haberent: item Havenunios (36), qui accipitres gestarent et caperent: rursus Ziunacanos (37), qui nivem æstate asservarent. Exin regiæ custodes legit sibi de priscorum regum progenie, qui diserte Ostani (38) nuncupati sunt, quos adhuc Iberes Sephezulios vocitant. Denique secundos post regem *fecit* eos qui erant de genere Asdahagis Medi, quibus Murensis nomen est.

16. Age vero orientem versus præfecturas duas constituit Sisacianam, in eaque Cadmi familiam; inter solis autem ortum et boream Aranum posuit præfectum de stirpe Sisaci. Ea vero regio propter suaves incolarum mores Aluana (39) dicta est. Hujus a stirpe manat gens Uteorum: tum Gardmanensium et Zaudensium (40) et Gargarensium principatus. Gusaris tamen Saræi stirpe ortus possidendas accepit Cangariam atque Zavachiam, principatum item Tasiurum atque Asozium. Jam e regione Caucasi validum populum, de genere Mithridatis Darii satrapæ collocavit, eamque appellavit Gugarensium præfecturam. Exin in ampla valle D Basenensi principatum dedit stirpi Haicacii Ordueniensem appellatum. Tum de Paschami genere Torchum quemdam, qui propter aspectus torvitatem Anghelius (41) dicebatur, præfectum occidentalem creavit, provinciæque nomen Angheltonia est.

17. Porro in Armenia quarta maximam præfecturam Zophiensem fundavit, tum et alias præfe-

(30) Lege Eusebium I, 5, 1.

(31) Mendose in editione Mosis Chor. Haici: nam et codices Mosis et Samuel habent Haicacii.

(32) Lege Eusebium I, 5, 3, not.

(33) Nempe aquilam gestantes.

(34) Nempe vini curam gerentes.

(35) Nempe cædi præpositos.

(36) Nempe aucupes.

(37) Nempe nivarios.

(38) Persicæ hac voce significantur regii.

(39) Vocabulum ALV fatentur se ignorare Wistoni Mosis Chor. interpretes, cum satis tamen usitatum sit. Videtur autem nobis derivari ab AL quod salem sonat.

(40) Illic codices videbantur mendosi. Nos tamen hanc interim interpretationem extundimus.

(41) Nempe deformis.

cturas Aphuniam, Manavaziam et Beznuniam. Selacho autem viro audaci et fortissimo (qui utrum de stirpe Haici fuerit an antiquiore de gente oriundus non est satis exploratum) paucos homines concessit, eumque iussit montem illum tueri bircosque venando lacescere: eumque populum dixit Selacunos. Id officii Miandaco quoque mandavit, a quo derivantur Mandacunii. Cumque e Vahagenii posteris sacerdotes fecisset, gentem eam Vahuniorum nomine distinxit. Sic et Arravenios atque Arehavenios. Tum et Sarasanum in Sanasari familia natum, magnum ejus regionis praesidem fecit quae inter occasum meridiemque jacet, eique provinciam Arzensem et Taurum, nempe Simum, montem, omnemque Coelesyriam permisit. Eadem in provincia cum Mocensem quemdam nactus esset, praefecturam aliam instituit, iisdemque in locis Cordyaeos, Anzevenses atque Aceenses collocavit. Verumtamen, quod attinet ad Rhestunios et Goltanenses, quae sunt Sisacenorum coloniae, utrum eae provinciae a virorum nominibus vocatae sint, an e provinciarum appellationibus ipsae praefecturae nomina sortitae sint, ignoro.

18. Profecto hujus regis cunctas optime instructas constitutiones haud vacat perscribere, neque item aliorum qui vel praecesserunt vel consecuti sunt, quorum res gestae abunde litteris commendatae fuerunt. In praesenti autem praefectarum tantummodo descriptionem persecuti sumus, quas si quis cognoscere cuperet, eas in promptu cum multis aliis haberet regiis sanctionibus. Ad extremum Varsaces cum annis duobus ac viginti regnasset, Nisibi (42) vita excessit.

19. Secutus est Arsaces filius annis XIII.

Artaxes Arsacis filius annis XXV. Hic viribus cunctis praecellens, haud passus est secundum se esse a rege Persarum; quin adeo Persarum regem secundo dignitatis gradu locavit, cumque exercitu innumero in occidentem progressus complures gentes devicit, donec a suis interemptus est.

Tigranes filius ejus annis XXXIII, qui haud patriae fortitudinis degener rebus gestis inclauit; quanquam rursus in secundo dignitatis loco post Persas consedit. Ejus aetate cognoscebatur Vaico quidam latro, a quo mons Vaicuniorum nomen traxit.

Artavazdes Tigranis filius annis II.

Arciamus, idemque Arsamus, Tigranis frater annis XX, sub quo pars Armeniorum vectigalia Romanis pendere coepit.

Abgarus Arsami filius annis XXXVIII. Hujus regnantis anno secundo Armenii omnes Romanorum

stipendiarii facti sunt. Quippe, ut ait evangelista, manavit edictum a Caesare Augusto, ut orbis universus describeretur: cujus rei causa in Armeniam quoque ventum est. Eo scilicet anno Dominus noster Deusque Jesus Christus e Virgine natus est. Porro hic erat a Valarsace annus decimus septimus supra centesimum; Augusti imperantis secundus et quadragesimus; Herodis alienigenae Hierosolymorum regis secundus supra tricesimum; Arsacidarum denique, qui et Pahlavii vocantur, sive Persarum regis Arsaviri erat vicésimus primus, cujus quidem vicesimo regnare ceperat apud Armenios Abgarus.

20. Jam a primo Arsace hi reges habentur Persarum

I. Arsaces Fortis annis XXXI.

II. Artaxes annis XLVI.

III. Arsaces Magnus Valarsacis frater an. LIV.

IV. Arsacanus annis XXXI.

V. Arsanacus annis XXX.

VI. Arses annis XX.

VII. Arsavirus annis XLVI.

In hujus vicesimum primum annum natalia Christi inciderunt, qui fuit olympiadis nonagesimae quartae supra centesimam annus quartus.

21. Igitur prout ante pronisimus orationis nostrae metam attingimus, qui videlicet ad Verbi Dei cum carne copulati manifestationem devenimus, capto initio a primo condito homine, quae est annorum MCMCLXXXVIII congeries, secundum Interpretes Septuaginta, quam summam singillatim ita perscribemus. Ab Adamo ad diluvium conficiuntur anni MCCCXLII. A diluvio ad turrim anni DXXV. Hinc ad Abrahamum anni CCCCXVII. A diluvio ad Abrahami natalia anni DCCCCXLII. Ab Abrahamo ad Mosem egressumque ex Aegypto anni DV. Ab egressu usque ad Solomonem primumque templi aedificium anni CCCLXXX. A primo templi aedificio ad secundum anni DXXI. Exin ad Christi natalia anni DXVIII: quorum summa in annos MCMCLXXXVIII consurgit. Rursus a Christi natalibus ad divum Gregorium anni sunt CCCXII (43); hinc autem ad aeram Armeniorum anni CCXLI.

22. Atque ego quidem, o sanctitate praedite domine mi Gregori, vehementi vestra flagitatione compulsus exiguum ingenium meum rudemque manum huic construendo operi admovi; conatusque sum brevi hujus corporeae vitae intervallo pulcherrimam divi Eusebii chronographiam evolvere, quam, ut ita dicam, exscripsi. Revera ut ex orientis solis radii tenebrosis locis lucem aspergunt,

nus divi Gregorii incidit in Christi annum CCCVII. Nihilominus cum aera Armeniorum incipiat ab anno DLIII, hic autem a divo Gregorio ad eam aeram numerentur anni CCXLI, rursus patere videtur divum Gregorium exordiri ab anno Christi CCCXII. De mendo igitur amanuensium suspicari licet.

(42) Nisibin (quam Armenii *Mezbin* dicunt) condidit Valarsaces, ut regni sedes esset, qui nimirum honor in ea urbe mansit annis circiter CXX. Consecutis deinde temporibus Nisibis terrae motu vastata est, ita ut Abgarus regiam suam transtulerit Edessam. Verum hujus successor Sanatruces Nisibin instauratam regni rursus metropolim fecit.

(43) Acqui in parte Summarii altera primus an-

sic omnino divinus hicce thesaurus obscuras hominum mentes ad transitorium hoc tempus cognoscendum exsuscitat. Jam qui presentis vitæ doctrinæ apprime se imbut, is supernæ quoque sapientiæ cognitionem adipiscitur, quæ ineffabilis hercle atque immensa est, atque, ut beatus ille et solers

(44) Evagrii abbatis monita e Græca in Armeniacam linguam conversa exstant in codice Haicano Parisiaco cui teste Villefroyo apud Montfauconium

ac benemerentissimus Evagrius (44) docet, ad Deum cultum deducit.

Nunc age a primo anno natalium Christi ordiar, quam præcipuam æram constituam, curiosaque admodum opera Romanorum, Hebræorum, Persarum, gentisque nostræ reges ascribam.

Biblioth. nov. mss. p. 1023. Ejusdem Evagrii hominæ servantur in codicibus Armeniacis collegii Veneti S. Lazari.

SAMUELIS ANIENSIS

SUMMARI TEMPORUM

PARS ALTERA.

	OLYMPIADES	CHRISTI annus primus	ROMANORUM Augustus	JUDÆORUM Herodes	PERSARUM Arsavirus	ARMENIORUM Abgarus	
Jesus CHRISTUS nascitur Bethlehem.	195	1	42	52	21	2	Quirinus Roma profectus in Judæam descriptionem orbis facit.
		2	43	53	22	3	
Secundus (45) Pythagoricus philosophus cognoscebatur.		3	44	54	23	4	Abgarus Pheroram Herodis fratrem (46) occidit. Judas Galilæus seditionem Judæorum concitat. Herodes magnis doloribus cruciatus perit.
		4	45	55	24	5	
		5	46	56	25	6	
Herodes DOMINI NOSTRI nativitate cognita pueros occidit.	196	6	47	37	26	7	
Augustus tetrarchas facit, Herodem, Antipatrum, Lysimachum (47) et Philippum fratres Archelai.	197	7	48	1	27	8	ARCHELAUS annis ix.
		8	49	2	28	9	
		9	50	3	29	10	
		10	51	4	30	11	
		11	52	5	31	12	
		12	53	6	32	13	
		13	54	7	33	14	
		14	55	8	34	15	
15	56	9	35	16			
							Athenodorus Tarsensis physicus agnoscebatur.
							Solis defectus, et Augusti obitus.
							TIBERIUS annis xxiii.
							HERODES annis xxiv.
Pilatus a Tiberio ad regendam Judæam mittitur.	202	16	1	1	36	17	Abgarus Edessam urbem condit (48). Terræ motu tredecim urbes in Bithynia subversæ.
		17	2	2	37	18	
		18	3	3	38	19	
		19	4	4	39	20	
		20	5	5	40	21	
		21	6	6	41	22	
		22	7	7	42	23	
Philippus tetrarcha Cæsaream condit Philippæamque nominat.	200	23	8	8	43	24	
		24	9	9	44	25	
		25	10	10	45	26	
		26	11	11	46	27	
ARTAXES annis xxxiv.		27	12	12	1	28	Abgari profectio ad Parthos ob pacem inter duos fratres firmandam.
		28	13	13	2	29	
		29	14	14	3	30	
		30	15	15	4	31	

(45) Euseb., *Sextus*.

(46) Moses Chor. *Hist.*, II, 25: *Josephum Herodis generum eundemque fratris filium*.

(47) Divus Lucas III, 1, et Euseb., *Lysaniam*.

(48) Res Armeniacas trecentorum circiter et quinquaginta annorum sumit Samuel a Mose Chor.: quod semel monuisse sufficiat.

OLYMP.	CHRISTI	ROM.	JUD.	PERS.	ARM.
		Tiberius	Herodes	Artaxes	Abgarius

Johannes Zachariæ filius locis desertis circa fluvium Jordanem prædicabat, cunctisque palam nuntiabat adesse inter eos UNCTUM DEI. Quin ipse Jesus unctus Dei tunc vivificæ et evangelicæ doctrinæ suæ faciebat initium, rebusque gestis ac verbis divinæ potestatis virtutem spectantium oculis exhibebat.

Colliguntur autem usque ad hunc quintum decimum Tiberii Cæsaris annum, a templo quidem denuo excitato anni **DXLVIII** (49); a Solomone primoque templi ædificio anni **MLXIV**; a Mose egressuque ex Ægypto anni **MDXL**; ab Abrahamo Ninoque et Samiramide anni **MMXLIV**; a diluvio anni **MMBCCCLXXVI**; ab Adamo denique anni **MMMMCCXXVIII**.

JESUS UNCTUS DEI DOMINUS NOSTER vivificam doctrinam cunctis prædicabat, atque ea quæ nominatim scripta sunt prodigia patrabat	31	16	16	5	32	JESUS UNCTUS DEI DOMINUS NOSTER discipulis suis regni cælorum mysterium aperiebat, eisdemque imperabat prædicationem apud ethnicos, ut hi nimirum ad omnium Deum converterentur.
	32	17	17	6	33	
	33	18	18	7	34	
203	34	19	19	8	35	

JESUS UNCTUS DEI DOMINUS NOSTER juxta prophetias de eo scriptas accessit ad passionem anno Tiberii imperantis decimo nono. Sane eodem hoc tempore in aliis quoque Græcorum monumentis sic ad verbum narratum comperimus: « Solem nempe defecisse, Bithyniam terræ motu concussam, Nicææque potiore partem solo æquatam. » Atque hæc adamussim iis consonant quæ in Vivifici nostri passione acciderunt. Phlegon etiam, qui olympiades jam inde ab earum primordiis persecutus est, tertio decimo libro diserte ita scribit: « Quarto nimirum anno ducesimæ tertiæ olympiadis magnum solis fuisse defectum, qualem nemo ante animadverterat: septimæque diei hora tantam noctem ingruisse, ut sidera cælo micarent: ingenti terræ motu Bithyniam agitatam, majoremque Nicææ partem dejectam. » Hæc tradit laudatus vir: Atque hoc sane magnum indicium est ejus anni quo Vivificus noster cruciatus est, quia nimirum et Joannes testimonio suo in Evangelio confirmat (50), post quintum decimum Tiberii annum trietericam prædicationem Christi fuisse. Haud procul eo tempore narrat etiam Josephus, per dies Pentecostes stridorem quemdam motumque primo circa sacerdotes esse excitatum, mox subitam vocem e penetralibus templi in hæc verba erupisse: « Digrediamur hinc, digrediamur. » Idem insuper scribit Josephus, Pilatum præsidem sub id tempus noctu imaginem Cæsaris in templo contra vetitum collocandam curasse: quæ res magni tumultus seditioisque Judæorum causa fuit. Hinc autem summorum vis malorum Judaicam gentem corripuit.

Hierosolymitanæ Ecclesiæ primus manuum impositione ab apostolis recepit episcopatum Jacobus frater Domini.	35	20	20	9	36	Philo Alexandrinus vir ingeniosus et doctus agnoscebatur.
	36	21	21	10	37	
	37	22	22	11	38	

Post Abgari obitum qui in sacramentum nostrum concesserat, bifariam divisum est regnum ejus. Filius nimirum ejus Ananus regnat Edessæ. Sanatruces autem sororis ejusdem filius in Armenia *major*: qui quidem prædicanti Thaddæo credidit; mox fide abjecta, apostolum filiamque Sanduchtam interemit.

SANATRUCES annis xxx.

Addæus Edessæ præsul martyrio afficitur ab Abgari jam extincti filio.	204	38	23	23	12	1
Petrus apostolus primum Antiochenam Ecclesiam stabilivit: mox Romam profectus, prædicat ibidem, antistitemque se gerit annis xx (51).		39		24	13	2
		40	2	1	14	3
	205	41	3	2	15	4
		42	4	3	16	5

GAIUS annis iv.

AGRIPPA annis vii.

(49) Euseb., **DXLII**.

(50) Recolatur Eusebius, lib. 1, cap. 36 fin.

(51) Ita est etiam apud Eusebium in Arm. codice pro *annis xlv*.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	JUD.	PERS.	ARMEN.
			Claudius Agrippa	Artaxes	Sanatruces	
	CLAUDIUS annis xiv.					
		43	1	4	17	6
		44	2	5	18	7
		45	3	6	19	8
206		46	4	7	20	9
	Marcus evangelista, Petri interpres, Alexandriam veniens Christum ibi prædicabat annis xxii. Primus post Petrum Antiochiæ episcopus Evodius.					
	AGRIPPA filius Agrippæ annis xxvi.					
Romæ censu habito comperta sunt hominum lxxix centena et xlii millia.		47	5	1	21	10
		48	6	2	22	11
		49	7	3	23	12
207		50	8	4	24	13
		51	9	5	25	14
	Bartholomæus apostolus martyrium consummat in Armeniæ oppido Arebono.					
Ægyptius circa quem tribunus (52) Paulum sci- scitabatur.		52	10	6	26	15
		53	11	7	27	16
		54	12	8	28	17
208		55	13	9	29	18
		56	14	10	30	19
	Sanatruces Nisibin magnificentiore opere excitavit, suamque statuum media in urbe collocavit nummum manu tenentem.					
	NERO annis xiv.					
		57	1	11	31	20
		58	2	12	32	21
		59	3	13	33	22
209		60	4	14	34	23
	DARIUS annis xxx.					
Alexandriæ post Marcum episcopus Ananias annis xxvi.		61	5	15	1	24
		62	6	16	2	25
		63	7	17	3	26
Jacobo Domini fratre a Judæis lapidibus cæso sedem episcopalem ejus obtinet Simavon, qui et Simon.		64	8	18	4	27
		65	9	19	5	28
210		66	10	20	6	29
		67	11	21	7	30
	Lerubnas rhetor qui rerum ab Abgario et Sanatruce gestarum commentarios confecit.					
	ERVANDUS annis xx.					
		68	12	22	8	1
		69	13	23	9	2
212		70	14	24	10	3
	Petrus et Paulus Romæ a Nerone martyrio afficiuntur. Post Petrum autem primus Romæ episcopus Linus annis xiv. Antiochiæ secundus episcopus Egnatius.					
	VESPASIANUS annis x.					
		71	1	25	11	4
		72	2	26	12	5
	Tandem supremo templi exterminio Titus Judæos obsedit, Hierosolyma a fundamentis evertit, atque hominum sex myriades cæde corruptit. Inno, ut tradit Josephus, fame et gladio centum ac viginti myriades consumptæ sunt, abductæ autem in captivitatem quadraginta et duodecim myriades.					
	Summa vero temporis usque ad alterum Vespasiani annum, quo Judæi supremo excidio deleti sunt: a vivifici quidem prædicatione anni xlii; ab obsidione sub Antiocho anni ccxxxviii; a secundo templi ædificio anni dxc; a primo denique ædificio anni mciij.					
	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARMEN.	
			Vespa- sianus	Darius	Ervan- dus	
		73	3	13	6	
213		74	4	14	7	
		75	5	15	8	
		76	6	16	9	
		77	7	17	10	

(59) Ita etiam Eusebius.

	OLYMP. - CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.	
		Vespa- sianus	Darius	Ervan- dus	
	214	78 79 80	8 9 10	18 19 20	11 12 13
TITUS annis II.					
Romæ secundus episcopus Anacletus (53) annis VIII.	215	81 82	1 2	21 22	14 15
DOMITIANUS an. XVI.					
Alexandriæ secundus epi- scopus Abilius annis XIII.	216	83 84 85 86 87	1 2 3 4 5	23 24 25 26 27	16 17 18 19 20
					Ervandus atque Ervazius internecivo bello ab Artaxe appetuntur.
ARTAXES annis XXI.					
Romæ tertius episcopus Cle- mens annis IX.	217	88 89 90	6 7 8	28 29 30	1 2 3
					Duorum mensium nomina mutata sunt, videlicet Septem- ber in Germanicum, October in Parthicum.
ARSACES annis XVII.					
Joannes in Patmum insu- lam pellitur, ubi vidit Apoca- lypsin.	218	91 92 93 94 95 96 97	9 10 11 12 13 14 15	1 2 3 4 5 6 7	4 5 6 7 8 9 10
Alexandriæ tertius episco- pus Cerdon annis XI.	219	96 97 98	14 15 16	6 7 8	9 10 11
					Artaxes condidit Artaxata ad locum cui nomen Collis, ubi Araxis et Mezamori (54) confluentia est: illuc autem cuncta urbis Ervandææ orna- menta transtulit. Armenii Persæque concordi sententia tributum pendere Romanis detrectant.
NERVA anno I.					
Romæ quartus episcopus, cujus nomen desideratur in scripto (55).		99	1	9	12
TRAJANUS annis XIX.					
	220	100 101 102 103 104	1 2 3 4 5	10 11 12 13 14	13 14 15 16 17
Romæ quintus episcopus Alexander annis XI.	221	105 106 107	6 7 8	15 16 17	18 19 20
					Joannes Patmo insula emit- titur liber.
ARTAXES annis XX.					
Hierosolymorum tertius epi- scopus Justus.		108	9	1	21
Alexandriæ quartus episco- pus Primus (56) annis XII.		109	10	2	22
					Post Egnatium tertius epi- scopus Antiochiæ Hermon.

(55) Codd., *Clemetus*.(54) *Mezamor* [alio nomine *Azadus*] in majori-
bus Armeniæ annibus numeratur. At hunc
Wistoni (Choren. *Hist.* II, 46) ob etymologiamvocabuli *magnam paludem* appellant.(55) Apud Eusebium, *Evaristus*.(56) Codd., *Orimus*.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	[ARM.	
			Trajanus	Artaxes	Artaxes	
	222	410	11	3	23	Artaxes noster stipendium solvit Trajano.
		411	12	4	24	
		412	13	5	25	
Hierosolymorum episcopus post Justum quartus Zachæus,	223	413	14	6	26	Romæ sextus episcopus Xystus annis xi.
		414	15	7	27	
		415	16	8	28	
quintus Tobias, sextus Benjamin, septimus Joannes, octavus Matathias, nonus Philippus.		416	17	9	29	
	224	417	18	10	30	Artaxes principatus instituit Dimachisium, Terunium, Amantunium et Aravelianium.
		418	19	11	31	

ADRIANUS annis xxi.

		419	1	12	32	
Alexandriæ quintus episcopus Justus annis xi.	225	420	2	13	33	Mazanem principem sacerdotum Artavazdes et Tiranes insidiis exceptum in venatione occiderunt.
		421	3	14	34	
		422	4	15	35	
Hierosolymorum episcopus post Philippum decimus Enacas (57), undecimus Justus, duodecimus Levinus, tertius decimus Ephremus, quartus decimus Josephus (58), quintus decimus Judas. Hi fuerunt ex circumcissione usque ad urbem ab Adriano obsessam.	226	423	5	16	36	Romæ episcopus septimus Telesphorus annis xi.
		424	6	17	37	
		425	7	18	38	
		426	8	19	39	
		427	9	20	40	

PEROZES annis xxxiv.

		428	10	1	41	
--	--	-----	----	---	----	--

ARTAVAZDES Artaxis filius an. n.

		429	11	2	1	Artavazdes cum per Artaxatorum pontem transiret, mente subito captus, atque equo in profundum gurgitem excussus evanuit.
Antiochiæ quartus episcopus Cornelius.	227	430	12	3	2	

TIRANES Artaxis filius annis xxi.

		431	15	4	1	Valentianus hæresiarcha et Cerdon Marcionita.
Alexandriæ sextus episcopus Eumenes annis xii.		432	14	5	2	
	228	433	15	6	3	
		434	16	7	4	
Romæ octavus episcopus Lyginus annis iv.		435	17	8	5	
	229	436	18	9	6	Hierosolymorum episcopus decimus sextus, primus autem ex ethnicis, Marcus.
		437	19	10	7	
		438	20	11	8	
		439	21	12	9	

TITUS ANTONINUS, cognomento PIUS, cum filiis suis AURELIO et LUCIO, annis xxiii.

		440	1	13	10	Romæ nonus episcopus Pius annis xv.
	230	441	2	14	11	
		442	3	15	12	
		443	4	16	13	

(57) Ita Samuel. Confer autem Eusebium ad annum 2139, a quo tamen *Hist. eccl.*, iv, 5, scribitur

Σεσσηδς.

(58) Codd., Josi.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.	
			Titus Antoni- nus	Pero- zes	Tiranes	
Antiochiæ quintus episcopus Hero (59).	231	144	5	17	14	Alexandriæ septimus episcopus Marcion annis x. Strenuus Erachnavius de gente Anzavensium honoribus augetur a Tirane.
		145	6	18	15	
		146	7	19	16	
		147	8	20	17	
		148	9	21	18	
232	149	10	22	19	Tiranes iter faciens periit globo nivium oppressus.	
	150	11	23	20		
	151	12	24	21		

TIGRANES ARTAXIS filius an. XLIII.

Romæ decimus episcopus Anicetus annis XI, sub quo Polycarpus Romam profectus complures ab hæresi ad bonam frugem traduxit.	233	152	13	25	1	Perozes Volagæsus, nempe victor, idcirco vocitatus est, quia Romanos invasit. Alexandriæ octavus episcopus Cêladion annis XIV.
		153	14	26	2	
		154	15	27	3	
		155	16	28	4	
		156	17	29	5	
Hierosolymorum episcopus XVII Cassianus, XVIII Publius, XIX Maximus, XX Julius, XXI Gaianus, XXII Symmachus, XXIII Gaius, XXIV Julianus, XXV Apion.	234	157	18	30	6	VALARSES annis LI. Perozes Volagæsus Parthorum rex extremam in Romanas provincias incursionem fecit.
		158	19	31	7	
		159	20	32	8	
		160	21	33	9	
235	161	22	34	10	11	
	162	23	1	11		

MARCUS AURELIUS ANTONINUS idemque VERUS, et LUCIUS AURELIUS COMMODUS (60) annis XIX.

Romæ undecimus episcopus Soter annis IX. Excitata persecutione martyrium fecit Polycarpus.	236	163	1	2	12	Ruphosia præfectura a Rupha, Tigranis uxore, nomen contraxit.
		164	2	3	13	
		165	3	4	14	
		166	4	5	15	
		167	5	6	16	
		168	6	7	17	
Antiochiæ sextus episcopus Theophilus, cujus plura volumina ad hanc usque diem circumferuntur.	237	169	7	8	18	Alexandriæ nonus episcopus Agrippinus (61) annis XII.
		170	8	9	19	
Dionysius Corinthi episcopus.	238	171	9	10	20	Apollinaris Asiaticus Hieropolitanæ dioceseos episcopus agnoscatur.
		172	10	11	21	
		173	11	12	22	
Romæ duodecimus episcopus Eleutherus annis XV.	239	174	12	13	23	Antiochiæ septimus episcopus Maximus annis IV.
		175	13	14	24	
		176	14	15	25	
		177	15	16	26	
239	178	16	17	27		
	179	17	18	28		
	180	18	19	29		
	181	19	20	30		

COMMODUS annis XIII.

Irenæus Lugduni Gallicanæ arbis episcopus.	240	182	1	21	31	Alexandriæ decimus episcopus Julianus annis X.
		183	2	22	32	

(59) Al. Cod., *Urionus*.
(60) Codd., *et Commodus*.(61) Al. cod., *Agrippianus*.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.	
			Com- modus	Valar- ses	Tigra- nes	
		184	3	23	53	
Hierosolymorum episcopus		185	4	24	34	
xxvi Maximus, xxvii Antoni- nus, xxviii Valens, xxix Doli- chiamus, xxx Narcissus, xxxi	241	186	5	25	35	Hoc tempore disceptatio fuit de paschali die, uti nar- rat Eusebius (62-63).
Dius, xxxii Germanio, xxxiii		187	6	26	36	
denuo idem Narcissus. Ho- rum tempora non admodum	242	188	7	27	37	
explorata sunt: latet enim		189	8	28	38	Romæ tertius decimus epi- scopus Victor annis xiii.
quandiu quisque pontificatu		190	9	29	39	
functus sit.		191	10	30	40	
Alexandriæ undecimus epi- scopus Demetrius annis xliv.	243	192	11	31	41	
		193	12	32	42	Antiochiæ episcopus octa- vus Serapion.
		194	13	33	43	

ÆLIUS PERTINAX anno i.

VALARSES annis xx.

195	1	34	1
-----	---	----	---

SEVERUS annis xviii.

Clemens presbyter Alexan- drinus et Pantænus nostri	244	196	1	35	2	Valarses condidit Valarsava- nam in Basena provincia. Idem mœnibus oppidum Vardghesem cinxit ad Chasali fluminis ri- pan, atque hanc novam urbem appellavit Valarspatam.
dogmatis philosophus cogno- scebatur.		197	2	36	3	
Cæsareæ episcopi Polycra- tes et Bachylas.		198	3	37	4	
Romæ quartus decimus epi- scopus Zephyrinus annis xii.	245	199	4	38	5	
		200	5	39	6	
		201	6	40	7	
		202	7	41	8	
		203	8	42	9	
		204	9	43	10	Leonides Origenis pater mar- tyrium fecit.
		205	10	44	11	
	246	206	11	45	12	
		207	12	46	13	
		208	13	47	14	
		209	14	48	15	
	247	210	15	49	16	
		211	16	50	17	
		212	17	51	18	

Ingens victoria Valarsis no-
stri de Chaziris et Basiliis ho-
realibus populis qui fecerant
incurSIONem. Verum altera
impressionem facta, vulneratus
in acie occumbit Valarses.

ARTABANUS annis xxxi.

213	18	1	19
-----	----	---	----

ANTONINUS Severi filius cognomento CARACALLUS (64)
annis vii.

Romæ quintus decimus epi- scopus Callistus annis ix.	248	214	1	2	20	Antiochiæ nonus episcopus Asclepiades.
---	-----	-----	---	---	----	---

CHOSROES annis xlvi.

Hierosolymorum tricesimus sextus episcopus [Alexander.		215	2	3	1	Collectis Armeniorum copiis, magnaque monte superato necem Valarsis parentis sui ulci- scitur Chosroes hostibus pro- fligatis, ibidemque monumento constructo.
		216	3	4	2	
		217	4	5	3	

(62-63) Abest hæc pericope a vetustiore Samuelis exemplari. Legatur autem Eusebius *Hist. eccl.* v, 25.
(64) Codd., *Callus*.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.
			Antoni- nus Cara- callus	Artaba- nus	Cho- sroes
	249	218 219 220	5 6 7	6 7 8	4 5 6
			MACRINUS anno i.		
Antiochiæ decimus episcopus Philippus.		221	1	9	7
			ANTONINUS alter annis iv.		
Romæ decimus sextus episcopus Urbanus.	250	222 223 224 225	1 2 3 4	10 11 12 13	8 9 10 11
					Urrhæ (65) rex Abgarus.
			ALEXANDER Mammææ filius annis xiii.		
	251	226 227 228	1 2 3	14 15 16	12 13 14
	252	229 230 231 232	4 5 6 7	17 18 19 20	15 16 17 18
Antiochiæ undecimus episcopus Zebennus.		233	8	21	19
Romæ decimus septimus episcopus Pontianus.	253	234 235 236	9 10 11	22 23 24	20 21 22
					Origenes Alexandria degebat in lyceo.
Alexandriæ duodecimus episcopus Idämus (66) annis xvi.	254	237 238	12 13	25 26	23 24
			MAXIMINUS annis iii.		
Romæ decimus octavus episcopus Antherus mense uno. Deinde decimus nonus Fabianus (67).		239 240 241	1 2 3	27 28 29	25 26 27
			GORDIANUS annis vi.		
	255	242 243	1 2	30 31	28 29
			ARTASIREs Sasani filius annis xlvi. Hic interfecto Artabano Arsacidarum (68) dominationem sustulit, quæ annis ccccliv perseveraverat.		
	256	244 245 246 247	3 4 5 6	1 2 3 4	30 31 32 33
			PHILIPPUS annis vii		
		248 249	1 2	5 6	34 35
					Millesimus annus Romæ conditæ æræque Romanorum fuit (69).

(65) Nempe, *Edessæ*.(66) Eusebius, *Hercules*, vel *Heraclius*.(67) Codd., *Barianus*.(68) Codd. habent horum pro *Arsacidarum*.

(69) Hæc verba æræque et sqq. absunt a vetustiore Samuelis exemplari. Conferatur autem Samuel supra cap. 6, num. 17.

	OLYMP.	CHRISTI.	ROM.	PERS.	ARM.	
			Philip- pus	Arta- sires	Cho- sroes	
	257	250 251 252 253	3 4 5 6	7 8 9 10	36 37 38 39	Chosrois incursiones contra Sasanidas Persas ob necem Artabani consanguinei vindicandam, quo tempore Artasirem ad Indos usque pepulit.
Romæ vicesimus episcopus Cornelius annis III. Alexandriæ decimus tertius episcopus Dionysius annis XVII. Romæ XXI episcopus Lucius mensibus VIII. Deinde XXII Stephanus annis II.	258	254	7	11	40	
			DECIUS anno I.			
Hierosolymorum episcopus XXXVII Melbanus.		255	1	12	41	
			GALLUS et VOLUSIANUS anno uno mensibusque novem.			
Romæ XXIII episcopus Xystus annis XI. Antiochiæ XII episcopus Babylas. Deinde XIII Fabianus.		256 257	1 2	13 14	42 43	
			VALERIANUS et GALIANUS annis XV.			
	259	258 259 260 261 262	1 2 3 4 5	15 16 17 18 19	44 45 46 47 48	Novatianus schisma fecit. Antiochiæ XIV episcopus Demetrianus.
Antiochiæ XV Paulus Samosatenus, qui hæreseos convictus divino nutu pulsus est.	260					
			Chosroes ab Anaco interfectus est. Regnum autem Armeniorum sine præside fuit, quod quidem eade usque a Valarsace annis CCCXVIII (70) manserat.			
			ANARCHIA ARMENIORUM an. XXVII.			
		263	6	20	1	Artavazdes Mandacunius Tiridatem Chosrois filium furori Artaxis subtractum ad Cæsaris aulam perduxit.
Romæ XXIV episcopus Dionysius annis IX. Alexandriæ XIV episcopus Maximus annis XIX. Hierosolymorum XXXVI Hiermerius. Samosatenus Artemonis schisma renovavit. Illo autem dejecto, sextus decimus existit Domnus.	261	264 265 266 267 268	7 8 9 10 11	21 22 23 24 25	2 3 4 5 6	
	262	269 270 271 272	12 13 14 15	26 27 28 29	7 8 9 10	
			CLAUDIUS annis II.			
	263	273 274	1 2	30 31	11 12	
			AURELIANUS an. VI.			
Romæ XXVI episcopus Eutychianus. Deinde XXVII Gaius.	264	275 276 277 278 279 280	1 2 3 4 5 6	32 33 34 35 36 37	13 14 15 16 17 18	Tiridatis in Armeniorum interregno heroica facinora. Laodicenorum episcopus Anatolius.

(70) Al. cod., CCCLXXVIII.

OLYMP.	CHRISTI.	ROM.	PERS.	ARM.
		Probus	Artasires	Anarchia

PROBUS annis VII.

Alexandriæ xv episcopus		281	1	38	19
Theonas annis XIX.	265	282	2	39	20
Antiochiæ xvii Cyrillus.		283	3	40	21
		284	4	41	22
		285	5	42	23
	266	286	6	43	24
		287	7	44	25

Vesana Manichæorum secta
in hominum consuetudinem
irrepsit.

CARUS cum filiis suis
Carino et NUMERIANO annis II.

	288	1	45	26
	289	2	46	27

Dum Carus occumberet in Mesopotamia, Numerianus item periit in Thracia, necnon Carinus in prælio adversus Cornacum.

Magni Chosrois patris Tiridatis copiarum dux summus Cornacus, qui vitam ad annum clx produxisse dicitur, visu, auditu, capillis, dentibus usque ad obitum integris, itemque viribus corporis juvenilibus (71). Hic Cæsarem Carum, qui cecidit in pugna cum filio, debellavit.

Hactenus sine dubitatione decurrimus, ducibus certa auctoritate codicibus summorum quos ante appellavimus magistrorum. Exin ob ea, quæ nostro tractui addenda supersunt, curis atque perplexitatibus æstuamus, propterea quod juniorum historicorum dissidium est, quorum alii plura, alii pauciora scripserunt, vel omnino siluerunt. Nos tamen sinceriorum vestigiis insistentes, persequamur pro viribus veritatem: atque primum Tiridatis annum cum altero Diocletiani anno de sententia Mosis Armeniorum historici componamus, non cum nono vel primo prout aliis quibusdam placuit. Jam Saporem Persam si annos lxxiii regnasse credas, ab interfecto Chosroe exordium est, tum et anni xlvi contemporales Tiridati putandi sunt, ita ut annos quidem xxvii regnaverit cum Artasire patre superstiti, reliquos xlvi post hujus obitum: atque hac ratione canonem nostrum ad æram usque Armeniorum, Deo auspice, digeremus certiora et plurimis præoptantes.

DIOCLETIANUS an xx.

267	290	1	[27]	[27] (72)
-----	-----	---	------	-----------

SAPOR annis XLVI.

TIRIDATES annis LVI.

Mamgo Genensium (73) satrapa ad Persas aufugit, inde vero ad Armenios: ex quo Mamiconia gens et præfectura apud nos nobilis.	268	291	2	1	1	Sanctus Gregorius crudeliter excruciat in puteum damnatorum conjectus est.
		292	3	2	2	
		293	4	3	3	Res præclare gestæ a Tiridate in Perside et Assyria antequam fidei discipulus fieret.
		294	5	4	4	
		295	6	5	5	Aschenia Aschadaris Alanorum regis filia Tiridati in matrimonium collocata coronatur regina Armeno-Arsacia.
		296	7	6	6	
		297	8	7	7	Res præclare gestæ a Tiridate in Perside et Assyria antequam fidei discipulus fieret.
		298	9	8	8	
	269	299	10	9	9	Aschenia Aschadaris Alanorum regis filia Tiridati in matrimonium collocata coronatur regina Armeno-Arsacia.
		300	11	10	10	
		301	12	11	11	Res præclare gestæ a Tiridate in Perside et Assyria antequam fidei discipulus fieret.
		302	13	12	12	
Romæ xxviii episcopus Marcellinus annis x.	270	303	14	13	13	

(71) Udenam hæc de Cornaco sumpsit Samuel merito quærendum. Namque Chorenensis *Hist.* II, 76, nihil præter nomen Cornaci scribit.

(72) Ita est in codice.

(73) Super hac re legendus Moses Chor. *Hist.* II, 78. De *Genensibus* Sinensium finitimis loquitur Moses etiam in *Geogr.* cap. 95.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.
			Diocle- tianus	Sapor	Tirida- tes
Hierosolymorum xxxviii episcopus Zabdas, et xxxix episcopus Hermon.		304 305	15 16	14 15	14 15

Decimo quinto regnantis Tiridatis anno religiosæ virgines duce sancta Rhipsimia fortiter martyrium fecerunt in urbe Valarsapata, multaque divinitus prodigia Tiridati regnoque Armeniorum oblata sunt. Sanctus autem Gregorius divina visitatione eductus putei carcere initium fecit lucidæ doctrinæ suæ prædicandæ: tum et vulneratos sanitati restituit: quo tempore statio ei quoque sanctæ cathedralis fundandæ ostensa est a Deo necnon aliarum martyrum ædium.

Mox anni sequentis initio magnus ipse Tiridates baptizatus est cum Aschenia regina cumque sorore Chosroidochta, aliisque aulæ optimatibus, manu videlicet S. Gregorii qui cum episcopali potestate tunc Cæsarea reversus fuerat. Ex eo tempore regis edictis excitata plurima hominum millia per Armeniæ regiones ritu ethnico abjecto ad sacri fontis baptismum sponte convolabant ministrantibus iis quos S. Gregorius præfecerat.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.	PATRI- ARCHA
			Diocle- tianus	Sapor	Tirida- tes	S. Grego- rius
Antiochiæ xix episcopus Tyrannus (74).	274	306	17	16	16	Primus annus Armeniorum ad cognitionem Dei vocatorum. S. GREGORIUS annis xxx.
		307	18	17	17	1 Decimo septimo regnan- tis Tiridatis anno sanctus
Alexandriæ xvi episcopus Petrus annis x.		308	19	18	18	2 Gregorius thronum S. Thaddæi apostoli insidet.
		309	20	19	19	3

CONSTANTINUS annis xxxiv.

Hoc anno sancti Præ- cursoris ædes ædificata est, dictumque Claci cœ- nobium (75), quod S. Gre- gorius condidit adveniens episcopus Cæsarea allatis indidem ejusdem Præcur- soris reliquiis ibique col- locatis (76).	272	310	1	20	20	4	Romæ xxix episcopus Eusebius, tum xxx Mil- tiades. Hoc anno Constantinus Byzantium ampliavit, eo- demque Romanum impe- rium transtulit, atque ur- bem de nomine suo Con- stantinopolim dixit (77).
		311	2	21	21	5	
		312	3	22	22	6	
		315	4	23	23	7	
	273	314	5	24	24	8	
315		6	25	25	9		
Alexandriæ martyrium Petri; cujus excepti epis- copatum xvii Achilles mensibus vii.	274	316	7	26	26	10	Agathangelus Tiridatis regis diligens librarius a secretis.
		317	8	27	27	11	
		318	9	28	28	12	
		319	10	29	29	13	
Alexandriæ episcopus xviii Alexander annis xv.		320	11	30	30	14	Romæ episcopus Silve- ster.
		321	12	31	31	15	

(74) Codd., *Tianus et Turianus*.

(75) De hoc celeberrimo nostra adhuc ætate cœnobio temploque legendus historicus contemporaneus S. Gregorio Zenobius, qui ab eodem S. Gregorio consecratus episcopus est locique ejus antistes.

Huic Zenobio cognomentum adhæsit *Clacus*.

(76) Hæc historia abest ab antiquiore exemplari.

(77) Hæc item historia in vetustiore codice desideratur.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.	PATR.
			Constantinus	Sapor	Tiridates	S. Gregorius
Arii cum Alexandro contentio.	275	322	13	32	32	16
		323	14	33	33	17
		324	15	34	34	18
		325	16	35	35	19
		326	17	36	36	20
HIC FINIS CHRONICORUM EUSEBII LIBRORUM. Sancta synodus Nicæna Patrum trecentorum et octodecim (78). Ad Nicænam synodum S. Gregorius et Tiridates miserunt legatum suum Aristacem.	276	327	18	37	37	21
		328	19	38	38	22
		329	20	39	39	23
		330	21	40	40	24
Sancta synodus Nicæna Patrum trecentorum et octodecim (78). Ad Nicænam synodum S. Gregorius et Tiridates miserunt legatum suum Aristacem.	277	331	22	41	41	25
		332	23	42	42	26
	278	333	24	43	43	27
		334	25	44	44	28
		335	26	45	45	29
		336	27	46	46	30

Hierosolymorum episcopus Marcius; deinde Symmachus; deinde Cyrillus, cujus ætate crux apparuit.

Post vicesimum Constantini annum dicti sunt Græcorum et Romanorum reges, quia Constantinopoli regnaverunt.

S. Gregorius cum in Maniæ specum secessisset, publice interdum ob gregem suum in fide confirmandum regionem invisibat. Verum ubi Aristaces a Nicæna synodo reversus est, ille jam nemini conspiciendum se dedit: cumque compluribus annis ibidem vitam produxisset, moriens demum inter angelorum choros delatus est. Pastores autem cum S. Gregorium defunctum deprehendissent, nec hominem agnovissent, ibidem eundem tumultu mandaverunt. Sed demum multis post annis res divino nutu patefacta est solitario homini, cui nomen Carnico, sanctique reliquæ in Thordanum oppidum delatæ sunt.

NERSEHUS annis ix.

ARISTACES annis vii.

279	337	28	1	47	1
	338	29	2	48	2
	339	30	3	49	3
	340	31	4	50	4
	341	32	5	51	5
280	342	33	6	52	6
	343	34	7	53	7
	CONSTANTIUS, CONSTANS et CONSTANTINUS filii Constantini annis xxiv.				

Valde beatus Constantinus ad quietem concessit die xxii mensis Maii, qui est Ahecan (79).

Archelaus S. Aristacem, qui se reprehenderat, in provincia Zophia interemit.

VERTHANES annis xv.

Sanctæ crucis revelatio Hierosolymis, episcopatum gerente Cyrillo.	344	1	8	54	1
	345	2	9	55	2

ORMIZDAS annis iii.

281	346	3	1	56	3
-----	-----	---	---	----	---

Potentissimus rex Tiridates veneno sibi a militibus suis propinato obiit. Ex eo tempore res Armeniorum in pejus ferri cœperunt.

(78) Hæc pericope abest ab antiquiore exemplari. Et quidem mox ad annum 390 constabit eam esse collocandam in anno 327.

(79) Ahecan nonus Armeniorum mensis, qui illa ætate in Maium incidebat.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM. CONST.	PERS. Ormizdas	ARM. Chosroes	PATR. Verthanes		
CHOSROES annis ix.								
Post obitum Tiridatis Sanatruclus (80) in Aluanæ regionibus S. Gregoris (81) letho dedit Verthanis majorem natu filium, equis suppositum in campo Vatiensi. Sancti autem viri reliquæ inde translatae sunt in Amarasum oppidum.		347	4	2	1	4	Extincto Tiridate, perturbatio consecuta est conflictusque praefectura- rum. Tandem opera mag- ni Verthanis, ferente au- xilium Constantio Caesare, regnum capessit Chosroes Tiridatis filius, virtutibus patri impar.	
		348	5	3	2	5		
	282	349	6	1	3	6		SAPOR annis LXXII.
		350	7	2	4	7		
		351	8	3	5	8		
Antium ducenarii, ut appellatur, cycli Andreae (82). Jacobus admirabilis Ni- sibus episcopus hac tem- pestate florebat.		352	9	4	6	9	A Bagaratio equite item- que Vahano principe Ama- tunio res egregie gesta adversus rebelles.	
		353	10	5	7	10		
	283	354	11	6	8	11		
		355	12	7	9	12		
TIRANES annis XIII.								
Hoc tempore liber Arte- monis confectus dicitur.		356	13	8	1	13	S. Verthanes, licet pro- cerum insidiis saepe appe- titus, sua tamen morte obiit.	
	284	357	14	9	2	14		
		358	15	10	3	15		
JUSICHIUS annis VI.								
Tiranes rex noster Ju- liano Caesari obviam pro- gressus est, Persarumque copias adortus eas in fu- gam conjecit, praesidioque profligato, eundem Julia- num trans Euphratem cum exercitu duxit: quam ob rem honestissime ab eo tractatus est.		359	16	11	4	1	Sanctum Jusichium item- que Danielelem presbyte- rum occidit Tiranes. Ju- sichius atque Gregorisus fratres erant, Verthane scilicet geniti.	
	285	360	17	12	5	2		
		361	18	13	6	3		
		362	19	14	7	4		
		363	20	15	8	5		
		364	21	16	9	6		
PHARNERSEHUS annis V.								
286	365	22	17	10	1	Pharnersehus baud ex eodem (83) genere ortus erat, sed ex oppido Taro- niæ Astisata.		
	366	23	18	11	2			
	367	24	19	12	3			
JULIANUS anno I, mensibusque VIII.								
		368	1	20	13	4		
ARSACES annis XXX.								
		369	2	21	1	5		
JOVIANUS mensibus VIII.								
NERSES annis XXXIII.								
287	370	1	22	2	1			

Sanctus Nerses (84) universos Ecclesiae ordines bene decenterque instauravit. Ipse vero natus erat Athanagine nepote Jusichii, qui rursus nepos erat S. Gregorii.

(80) Rebellis quidam de genere Arsacidarum. Le- gatur Chorenensis *Hist.* III, 3.
 (81) Ita diminutive quodammodo appellatur ab Armeniacis cunctis scriptoribus, fortasse quia valde adolescens venit ad episcopatum

(82) De hoc cyclo rursus sermo erit ad Christi annum 553.
 (83) Scilicet alienus erat a genere S. Gregorii Il- luminatoris.
 (84) Nerses primus cognomento Magnus.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM. CONST. Valentini- anus	PERS. Sapor	ARM. Arsaces	PATR. Nerses	
VALENTINIANUS et VALENS annis xi.							
Arsaces venationi operam dans dolo necat Gne- lum fratris sui filium, at- que hujus uxorem Pharansemam matrimonio sibi adjungit : hæc autem Olympiadi priori Arsacis uxori majestatem reginæ invidens, indigni cujusdam sacerdotis ministerio usa venenum medicamento vitæ (85) admiscens eandem vita spoliavit.	288	371	1	25	3	2	
		372	2	24	4	3	
		373	3	25	5	4	
		374	4	26	6	5	
		375	5	27	7	6	
	289	376	6	28	8	7	
		377	7	29	9	8	
		378	8	30	10	9	
		379	9	31	11	10	
		380	10	32	12	11	
		381	11	33	13	12	
GRATIANUS annis v.							
Gratianus Rhazlam ædificat (86).	290	382	1	34	14	13	
		383	2	35	15	14	
		384	3	36	16	15	
		385	4	37	17	16	
		386	5	38	18	17	
	291						
THEODOSIUS MAGNUS annis xxv.							
Plurima beneficia a magno Theodosio collata feruntur præsertim in Armenios. Nam et sanctum Nersem ab exilio reductum ad se vocavit, multoque honore prosecutus est : donec vera rectaque fides tandem aliquando in synodo (87) innouit.	292	387	1	39	19	18	
		388	2	40	20	19	
		389	3	41	21	20	
	293	390	4	42	22	21	
		391	5	43	23	22	
		392	6	44	24	23	
		393	7	45	25	24	
		394	8	46	26	25	
		395	9	47	27	26	
	294	396	10	48	28	27	
397		11	49	29	28		
398		12	50	30	29		
		399	13	51	1	30	
PAPUS an. vii.							

Beatus Chadus Bagrevantiae atque Arsaruniorum episcopus in ordinanda recte re publica S. Nersis comes erat.

A Valente plurimæ calamitates Christiano dogmati inflictæ sunt, Arianae sectæ causa. Ob eam rem Nerses quoque, ab Arsace amicitia integrandæ causa missus, in insulam inhospitalem pellitur exsul. Eodem tempore vita utebantur etiam magnus Basilius ejusque frater Gregorius, itemque Gregorius cognomento Theologus.

In India elephantotauri, camelo-pardales equina forma, aliæque belluæ multifariæ visæ sunt.

Zuithas presbyter Artaxatis martyrium facit sub Sapore.

Arsaces ritu Saulis vitam sibi ipse exhaurit, diemque supremum obit in arce cui cognomentum Oblivio in Chusitania. Regnum autem filius ejus Papius adit.

Meruzanes (88) Arzerunus ab Arsace deficiens, fidemque Christianam deserens, Persarum opem implorat ut Armeniæ sceptro potiatur. Itaque Persicarum copiarum dux factus in Armeniam irrumpit, multasque clades in patria nostra edit : donec, ingenti pugna in Ziravo campo conserta, capitur a magno equite Sembato, diroque supplicio perit.

(85) Proh scelus ! hic enim intelligitur Eucharistiæ mysterium.

(86) Hæc pericope desideratur in antiquiore exemplari.

(87) Constantinopolitana, cui Nerses ipse interfuit.

(88) Moses Chor. Hist. III, 36 et 54, alique scriptores Armenii concorditer tradunt, sub Meruzanis

tyrannide quidquid Græcorum librorum in Armenia erat diligenter fuisse combustum, ipsumque Græcum sermonem doceri vetitum. Ea scilicet ætate gentilibus litteris nondum utebantur Armenii, sed Græcis vulgo, et interdum Syriacis. Jam Meruzanes veru candente in coronam contorto redimitus a Sembato vitam finivit. Choren. Hist. III, 37.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	
			Theo- dosius Magnus	Sapor	Papus	Nerses	
		400	14	52	2	31	
		401	15	53	3	32	
295		402	16	54	4	33	S. Nersem potione lethifera necat Papus.
SCIAHACUS annis v.							
		403	17	55	5	1	Sciahacus e genere Albiani erat, provincia Harchia, oppido Manazocerta.
		404	18	56	6	2	
		405	19	57	7	3	
Papum atroci supplicio multat Theodosius, regemque loco ejus constituit quemdam de genere Arsacidarum Varazdates.							
296		406	20	58	1	4	
		407	21	59	2	5	
VARAZDATES annis iv.							
ZAVENUS annis iv.							
		408	22	60	3		
		409	23	61	4	2	
ARSACES et VALARSACES annis iv.							
297		410	24	62	1	3	
		411	25	63	2	4	
ARCADIUS et HONORIUS annis xxvi.							
		412	1	64	3	1	
		413	2	65	4	2	
ASPURACES annis v. (Hic Sciahaci Zavenique frater erat.)							
CHOSROES annis v.							
298		414	3	66	1	3	
		415	4	67	2	4	
		416	5	68	3	5	Græci tædio bellorum ducti sponte Mesopotamiam et Armeniam bifariam dividunt.
S. ISAACUS annis li.							
299		417	6	69	4	1	S. Isaacum magni Nersis filium substituit Chosroes in patriarchalem Armeniorum sedem (89).
		418	7	70	5	2	

Mesrobes Haseci Taroniæ in oppido natus, apud magnum Nersem alitur atque eruditur; deinde aulae regiae a secretis constituitur. Sed demum corporali honore contempto, solitariam vitam sectatur, plebique edocendæ per sacrorum librorum enarrationem vacat: qua in re non modicis difficultatibus confectatus, consilium cepit proprias Armeniacæ linguæ litteras excogitandi, ut divina scilicet Biblia accuratissime interpretaretur. Hactenus enim in rebus aulicis Persicas litterarum formas adhibebant Armenii, in ecclesiasticis Græcas et interdum Syriacas.

(89) Quo tempore S. Isaacus ad episcopatum electus est, vetuit Chosroes rex Armeniorum eundem a Cæsareæ metropolitano consecrari, uti eadem jam inde a S. Gregorio factitatum fuerat. Hinc mos obtinuit apud Armenios jure proprio inter se

consecrandi. Hinc etiam cœptus creditur Ecclesiæ Armeniacæ peculiaris ritus, qui consecutis temporibus paulatim auctus ornatusque est: primitus enim Armenii Syriatico vel potius Græco ritu usi videntur.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.
		Arca- dius et Hono- rius	Sapor.	Veram- sabuhus	S. Isaa- cus

VERAMSABUHUS annis XXI.

419	8	71	1	3
420	9	72	2	4

ARTASIRES annis III.

300	421	10	1	3	5
	422	11	2	4	6
	423	12	3	5	7

INITIUM LITTERURÆ
ARMENIORUM.

Beatus ille Mastosius, idemque Mesrobes (90), cum magno Isaaco litterarum formas a Daniele excogitatas non sine aliis sociis perfectius elaborant, annique intervallo his divinitus datis formis operam impendunt, et sacra Biblia diligentissime interpretantur.

VERAMUS, idemque
GERMANUS, annis XI.

301	424	13	4	6	8
	425	14	2	7	9
	426	15	3	8	10
302	427	16	4	9	11
	428	17	5	10	12
	429	18	6	11	13
	430	19	7	12	14

Magnus Isaacus Ctesiphontem pergit, indeque non sine honorificentia donisque ab Artasire Persarum rege collatis regreditur.

303	431	20	8	13	15
	432	21	9	14	16
	435	22	10	15	17
	434	23	11	16	18

Discipuli Athenas, Byzantium Alexandriamque mittuntur.

ISDIGERDES annis X.

435	24	1	17	19
436	25	2	18	20
437	26	3	19	21

THEODOSIUS Junior annis XXXIV.

Prima synodus Ephesina Patrum ducentorum adversus Nestorium. Erant autem post Constantinopolitanam synodum anni XLII, post Nicænam CVII (91).	304	438	1	4	20	22
		439	2	5	21	23
Carina urbs conditur (93).	305	440	3	6	1	24
		441	4	7	1	25
		442	5	8	2	26
		443	6	9	3	27
		444	7	10	4	28

CHOSROES
alter anno 1.SAPOR ISDIGERDIS
filius
annis IV.

Veramsabuhus pie diem supremum obiit. Deinde regnabat frater ejus Chosroes anno uno. Tum Sapor Persa Isdigerdis filius, quem idcirco pater Armenis præfecit, ut hos pedentim ad Aramazdis sacra (92) pertraheret, atque a fide et societate Græcorum abduceret.

(90) *Mesrobis* nomen cum, ut tradunt memorie veteres Armeniorum, Græci pronuntiare nequirent, cœpit ab eis dici *Mastos*. Hinc etiam apud Armenios duplici nomine vir hic gaudet.

(91) Ergo hæc pericope collocanda videtur in anno 432.

(92) Hanc Persarum idololatrarum sectam commemorant in suis scriptis Eznichius et Eliseus. Et

quidem reges in epistolis semet Aramazde satos dictabant, quos inter et Julianus imp. Id nomen veteribus Persis significabat *bonum genium*. Vide Chorenensem *Hist.*, II, 15, 17, 51.

(93) Hanc urbem excitavit, seu potius auxit, Anatolius Theodosii junioris dux. Eadem nunc dicitur *Erzeroum*, Armeniæ prope metropolis, frequens civibus quadringentis circiter millibus.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR:
		Theo- dosius I junior	Vera- mus	Anar- chia	Isaacus

VERAMUS annis XXI.

ANARCHLÆ annus unus.

445 8 .1 1 29

ARTAXES, qui et ARTASIRES, annis VI.

306	446	9	2	1	30	Hic Artaxes, a Persis dictus Artasires, juvenili ætate moribusque perditis, generis Arsacidarum extremus fuit.
	447	10	3	2	31	
	448	11	4	3	32	
307	449	12	5	4	33	
	450	13	6	5	34	
	451	14	7	6	35	

Hic denique deletum est regnum *Armeniacum* Arsacidarum, itemque patriarchatus de genere S. Gregorii. Etsi enim S. Isaacus annis adhuc XVI superfuit, suaque egregia doctrina in Armenia nostra refulsit, res tamen sub impiis præfectis Persisque procuratoribus erant. Nimirum loco regis Artasiris præerat Vehmirsapor, et pro S. Isaaco malevolus Sormacus, qui mansit anno uno; deinde deterior eo Barchisius annis tribus; post hos improbius utroque Samuel quidam annis VII (94). Sed enim nos horum tempora in interregni loco ponemus, ne canonis ordo in perturbationem incurrat: quin imo S. Isaaco ascribemus post annum ejus quintum et tricesimum serie protracta usque ad inceptam Vardani præfecturam.

INTERREGNUM annis XIII.

308	452	15	8	1	36	Beatus Alanus ex illustri gente Arzeruniorum juvenili ætate caducam sæculi gloriam flocci faciens sectabatur cœlestem, sequelitteris excolendis spiritibusque exercitiis impendebat.
	453	16	9	2	37	
	454	17	10	3	38	
	455	18	11	4	39	
	456	19	12	5	40	
309	457	20	13	6	41	
	458	21	14	7	42	
	459	22	15	8	43	
	460	23	16	9	44	
310	461	24	17	10	45	
	462	25	18	11	46	
	463	26	19	12	47	
	464	27	20	13	48	

Rursus propter Flavianum altera Ephesi synodus vicesimo quarto anno post primam, extincto jam Cyrillo Alexandrino.

VARDANUS annis XVII.

465 28 21 1 49 A Veramo summus constituitur Armeniorum præfectus Vardanus (95).

ISDIGERDES annis XIX.

311 466 29 1 2 50
467 30 2 3 51

Hic explicit historia Armeniorum a Mose conscripta.

Post obitum S. Isaaci sedem ejusdem episcopalem occupat Josephus discipulus annis duobus, comprobante Mesrobe, qui anno eodem mortem cum vita commutavit.

(94) Hi tres cum sedem patriarchalem contra fas tenuissent, tandem Persæ regis mandato pulsati sunt.

(95) De hoc Vardano Mamicunio exstat historia Elisei Armenii.

	OLYM.	CURISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.
			Theodosius Junior	Isdigerdes	Var-danus	Jo-sephus
						JOSEPHUS annis II (96).
		468	31	5	4	1
		409	32	4	5	2
						GIUDIUS annis xv.
312	470	33	5	6	1	Giudius S. Isaaci discipulus fuit e Taia provincia, oppido Arahezo.
	471	34	6	7	2	
						MARCIANUS annis v.
Synodus Chalcedonensis jussu Marciani Pulcheriæque Theodosii sororis. Erant autem congregati Patres DCXXXVI (97).	472	1	7	6	3	Eznichius et Corion nostrorum interpretum (98) discipuli. SS. Vardanorum labores sub Isdigerde, quos luculento stylo conscripsit doctissimus inter interpretum discipulos beatus Elisæus.
	473	2	8	9	4	
	474	3	9	10	5	
	475	4	10	11	6	
	476	5	11	12	7	
						LEO MAGNUS annis xvii.
Mambræus Mosis (99) frater in Armeniam revertitur. Idem tertius philosophus esse perhibetur.	477	1	12	13	8	SS. Leontianorum a Persis cædes duobus post prædicta annis.
	478	2	13	14	9	
	479	3	14	15	10	
	480	4	15	16	11	
	481	,	16	17	12	
						ARMENIORUM OBEDIENTIA ET INTERREGNUM annis vi.
Isdigerdem pœnituisse aiunt quod Armeniam claudibus affecisset, quo tempore Vasacius (1) quoque atroci morte periit, uti refert Elisæus.	482	6	17	1	13	
	483	7	18	2	14	
	484	8	19	3	15	
						PEROZES annis xxii.
						JOANNES MANDAGUNUS annis xii, ex Arsamunia provincia, oppido Zachnodo.
316	485	9	1	4	1	
	486	10	2	5	2	
	487	11	3	6	3	
						MAGNUS sive PABGHENUS annis xix.
David philosophus orbi inclaruit (2), oriundus Harchia provincia atque urbe Hertha.	488	12	4	1	4	Moses cognomento pater philologorum, qui rogante Isaaco principe Bagratunio historiam Armeniorum confecit.
	489	13	5	2	5	
	490	14	6	3	6	
	491	15	7	4	7	
	492	16	8	5	8	
493	17	9	6	9		
						ZENO annis xiiii.
Zenoni in imperio socii aliquandiu fuere Leo junior et Basiliscus. Zeno libellum pro orthodoxia scripsit duodecim anathematum synodi Chalcedonensis.	494	1	10	7	10	Sanctus Thathulius cum majore natu fratre, rebus omnibus pro Christo relictis, Deo addicitur.
	495	2	11	8	11	
	496	3	12	9	12	

(96) Josephus hic, admiranda pietate doctrinaque præditus vir, cum SS. Leontianis martyrium fecit sub Persis.

(97) Hæc pericope variat atque interpolatur in codd. (98) Apud Armenios per antonomasiam dicuntur interpretes magna illa gentis lumina Isaacus et Mesrobes.

(99) Nempe Chorenensis illius summi historici de quo ad annum 489. Homiliæ Mambræi quædam feruntur satis laudabiles.

(1) Patriæ suæ proditor princeps quidam.

(2) Opera philosophica Davidis plura supersunt lingua Armeniaca et Græca. Notissimi omnium sunt commentarii ejus ad Aristotelem.

	OLYMP.	CHRIST.	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.
			Zeno	Perozes	Magnus	Babghenius
						BABGHENIUS annis v, ex Vanandæ oppido Othmeso.
		497	4	13	10	1
	319	498	5	14	11	2
		499	6	15	12	3
		500	7	16	13	4
		501	8	17	14	5
						Beatus Carnicus sancti Gregorii reliquias in Maniæ specu reperit, quæ mox Thordani collocatæ sunt (3).
						SAMUEL annis v, e Beznuniaz urbe Arzghia.
Vahani Mamicunii res fortiter gestæ contra Persas.	320	502	9	18	15	1
		503	10	19	16	2
		504	11	20	17	3
		505	12	21	18	4
	321	506	13	22	19	5
						ANASTASIUS annis xvii.
						VALARSACES annis iii.
						VAHANUS annis xxxi.
						MUSÆUS annis viii.
Lazarus Pharpensis presbyter, historicus et rhetor insignis (4).		507	1	1	1	1
		508	2	2	2	2
		509	3	3	3	3
						Musæus e Cotiaz oppido Ælaberio.
						Vahanus templa, præsertim cathedrale, instaurando exornavit. Idem Vahanus Mamicunius Alanos obsidione pressit.
						CAVATUS annis vii.
Anastasius et Zeno orthodoxi habentur.	322	510	4	1	4	4
		511	5	2	5	5
		512	6	3	6	6
		513	7	4	7	7
	323	514	8	5	8	8
						Armenii ab obedientia recedentes pugnam adversus Cavatum instruunt.
						ISAACUS annis v, ex Harchiæ oppido Ulco.
		515	9	6	9	1
		516	10	7	10	2
						Cavatus Amidam (5) cepit.
						CIAMASPES annis ii.
	324	517	11	1	11	3
		518	12	2	12	4
						CAVATUS denuo annis xvii.
		519	13	1	13	5
						CHRISTOPHORUS annis v.
		520	14	2	14	1
		521	15	3	15	2
	325	522	16	4	16	3
		523	17	5	17	4
						Dominus Christophorus e Bagrevantiaz oppido Tigrario.

(3) Recole ad annum Christi 336.

(4) Lazari historia, quæ pertingit a Christi anno 410, nempe ab Arsacis et Valarsacis regno, usque ad principatum Vahani, edita est sine in-

terpretatione Venetiis, anno MDCCXIII.

(5) Hæc est Tigranocerta ab Haicano Tigrae olim condita; nunc dicitur Diarbekir homonymæ provinciæ metropolis.

	OLYMP. CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	
		Justi- nus	Cava- tus	Vaha- nus	Chri- stopho- rus	
		JUSTINUS annis IX.				
	524	1	6	18	5	
					LEONTIUS annis II, ex Arberu- niæ oppido Erasto minore.	
326	525 526	2 3	7 8	19 20	1 2	
					NERSES annis IX.	
Solis universi defectus, quem consecuta est fames sævissima, cujusmodi nulla Armeniam unquam corripuit. Eadem ad Persidem quoque atque ad Assyriam pertinuit triennii ferespatio.	527	4	9	21	1	
					Dominus Nerses Bagrevantinus, e magno oppido Astaracho.	
	528	5	10	22	2	
327	529 530	6 7	11 12	23 24	3 4	
					Mezezii Gnuniorum præfecti nobiles victoriæ adversus Hunnorum incursiones (6).	
Esdras Angelensis, Mosis episcopi Bagrevantini (7) discipulus, agmen rhetorum auxit.	531 532	8 9	13 14	25 26	5 6	
					JUSTINIANUS annis XXXVI.	
328	533 534 535	1 2 3	15 16 17	27 28 29	7 8 9	
					CHOSROES annis XLV.	
					JOANNES annis XV, e Gabeleniæ oppido Synselnio.	
	536 537	4 5	1 2	30 31	1 2	
					Vahanus Mamicunius pie mortem obiit. Eidem successit Vardus frater.	
					VARDUS annis III.	
329	538 539 540	6 7 8	3 4 5	1 2 3	3 4 5	
Chosroes Antiochia capta colonias indidem in Persidem transtulit, suoque nomine insigniendas curavit.					PERSÆ (8) PRÆFECTI post Vardum dominati sunt Armeniis annis IV.	
330	541 542 543 544	9 10 11 12	6 7 8 9	1 2 3 4	6 7 8 9	
Horrenda hominum lucis, cui parem nemo novit, Occidentis regionibus initium cepit.					Post S. Gregorium annis CCLII (9).	
					MEZEZIUS GNUNIUS annis XIX.	
331	545 546 547 548	13 14 15 16	10 11 12 13	1 2 3 4	10 11 12 13	
					Fortis Mezezius, gento Gnunius, pulsus hostibus, præfectura potitus est.	

(6) Antiquiores adhuc Hunnorum in Armeniam incursiones memorant Socrates, vi, 1, et Sozomenus, viii, 1.

(7) Procul dubio intelligitur Moses ille historicus: namque et Thomas Arzerunius in calce libri primi *Historiæ suæ* hæc ante Samuelem ait: *Quidquid autem a regno Fortis Arsacis usque ad præsens tempus scripsit ille magnus historicus Moses Taronensis* (idem qui *Chorenensis*) *Bagrevantiæ et Arsaceniæ episcopus*, etc. De Mose episcopo historico et rhetore disseritur in præfatione *Progymnasmatum* ejusdem Venetiis editorum.

(8) Al. cod., *Saraceni*.

(9) Nempe post S. Gregorium anno Christi 291 excruciatum.

OLYMP.	CHRISTI.	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.
		Justinianus	Chosroes	Mezezius	Joannes
332	549 550	17 18	14 15	5 6	14 15

MOSES annis xxx.

Prodigia in Ostania Armeniorum, quibus permotus fidem amplexus est beatus Machozius.

551	49	16	7	1
552	20	17	8	2
553	21	18	9	3

Dominus Moses ex Aragozotæ oppido Elivardo. S. Managirhus, qui appellatus est (10) Gregorius, gente Rhazichus(11), martyrium consummavit.

Hic post Christi natalia annus dñi expletus est, quo tempore Andreæ (12) quoque cycclus ducentorum annorum absolvetur. Atque hinc æra Armeniorum protinus oborta ob ejusmodi causam. Cum ducenarii cycli extremum plenilunium in die xxv Martii incidere, initium autem die xv Aprilis fuisset, pergi ulterius haud poterat, propterea quod post diem xxv Martii ponenda fuisset dies xiii Aprilis, in quam nonum plenilunium incidebat: ideoque festa omnia, uti constat, et Kalendarii rationes perturbabantur. Tum demum ejus ætatis sapientes celebrato conventu æram Armeniorum condiderunt, ut paschale videlicet festum Domini et reliqua dirigerentur. Sed enim cum annis novem experti essent nondum se regulam salis firmam tenere, anno æræ decimo Oeas quidam (13) solerti mente præditus invocatusque ab eo sagaces magnique ingenii homines cyclum de communi sententia constituerunt qui dicitur quingentorum annorum. Hæc æræ Armeniacæ origo est (14), quam nos ob tempora promptius exhibenda hosce in canones assumemus.

OLYMP.	CHRISTI.	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		Justinianus	Chosroes	Mezezius	Moses	annus primus
Pace inter Justinianum et Chosroem composita, res universæ Ecclesiæ prospero cursu utebantur.	333	554	22	19	4	1
		555	23	20	5	2
		556	24	21	6	3
Iberorum adversus nos schisma hic a nonnullis collocatur.	334	557	25	22	7	4
		558	26	23	8	5
		559	27	24	9	6
		560	28	25	10	7
	335	561	29	26	11	8
		562	30	27	12	9
		563	31	28	13	10
		564	32	29	14	11
Nerses patricius, gente Armenius, in Græci imperatoris aula florebat.	336	565	33	30	15	12
		566	34	31	16	13
		567	35	32	17	14
		568	36	33	18	15 (16)

S. Istbutzius, qui et Machosius, martyrium pro Christo subiit. Idem passi sunt Isaacus et Samuel et Izinuchius eadem Persica gente orti.

Hoc anno quingentorum annorum cycclus conditus est. (15) Irion paschalem canonem violavit.

(10) Puta in baptismo.

(11) Rhazichi populus Persidis. Al. cod. Chuzichus.

(12) Hic Andreas Byzantinus anno Christi 353 cognoscebatur, uti in loco notatum est.

(13) Oeas in Armeniaco Kalendario dicitur Alexandrinus. Ejus autem cycclus, quanquam vulgo dicitur annorum quingentorum, constat reapse annis dxxxii. Confer inferius ad Christi annum 1096.

(14) De hac æra Armeniorum legendus Freretus,

Mémoir. de l'Acad. des inscript., t. XIX, p. 85 sqq., qui usus est Samuelis nostri excerptis a celebri Villefroyo sibi traditis: quem item Villefroyum legis loquentem de eodem Samuele apud Manfauconium, Biblioth. mss. p. 4026.

(15) An legendum Kyriion?

(16) Ad hunc annum scripta erat in codice vetustiore satis longa perieoche, quæ ob paginam pertectam exscribi non potuit.

LOTHR. CHRISTI CONST. PERB. ARM. PATR. ERÆ ARM.

Justinus Chosroes Mezzius Moses

JUSTINUS annis XIV.

Rursus hominum
lues. 337

338

569	1	31	25	19	16
570	2	32	26	20	17
571	3	33	27	21	18
572	4	34	28	22	19
573	5	35	29	23	20
574	6	36	30	24	21

TYRANNI PERSO-SARACENI annis XXXVI.

Hac ætate dissidia,
pugnæ, clades immā-
nes, captivitates, di-
reptiones, conclusio-
nes in carceribus, di-
ra fames, pestis, aliæ-
que multimodæ cala-
mitates. 339

575	7	40	1	25	22
576	8	41	2	26	23
577	9	42	3	27	24
578	10	43	4	28	25
579	11	44	5	29	26
580	12	45	6	30	27

Armeniorum proce-
res Persici jugi im-
patientes, duce Var-
tho Vasaci Mamicunil
filio in clientelam
Græcorum se contu-
lerunt.

ABRAHAMUS annis XIII.

340

581	13	46	7	1	28
582	14	47	8	2	29

Abrahamus antea
episcopus Rhestunio-
rum ex eadem pro-
vincia, oppido autem
Albathanio.

TIBERIUS annis V.

583	1	48	9	3	30
-----	---	----	---	---	----

ORMIZDAS annis XII.

341

584	2	1	10	4	31
585	3	2	11	5	32
586	4	3	12	6	33
587	5	4	13	7	34

Turbæ novæ ob
Chalcedonense con-
cilium.

MAURICIUS annis XX.

Verthanes atque
Gregorius, doctores
ad Græcos profecti
sunt: cum autem con-
cordiam constituere
non potuissent, cum
exsecratione redie-
runt. 342

588	1	5	14	8	35
589	2	6	15	9	36
590	3	7	16	10	37
591	4	8	17	11	38

Mauricius Græca-
rum copiarum dux,
gente Armenius, in
imperium succedit.

Hac ætate Syri quidam circulatores in Armeniam delati ut Nestorii sectam studiose propagarent, anathemate expulsi sunt. Nonnulli tamen iis adhæserunt, hique fallaces eorumdem libros interpretati sunt, videlicet Cortosacium, Cyriacosacium (17), Pauli visionem, Adami pœnitentiam, Diathecen, Pueritiam Domini, item Sebiium, Botryonem benedictionis, patentes codices, enarrationem Evangelii Manetis. Verum quicunque his fidem adhibuerunt, anathemate percussi sunt.

Manifestum schi-
sma (18). 343

592	5	9	18	12	39
593	6	10	19	13	40
594	7	11	20	14	41
595	8	12	21	15	42

(17) Quæ sint hæc opera curiosius inquirendum est, præsertim apud Fabricium in opere *Codex pseud-epigraphus et apocryphus Veteris et Novi Testamenti*. Namque et nuperus Sammartinius in *Commentariis de rebus Armeniacis*, p. 13, locum hunc Samuelis mutilatum exhibet sic: *Des livres apocryphes*

de l'Ancien et du Nouveau Testament tels que l'Apocalypse de S. Pierre (ita pro S. Paul), la Pénitence d'Adam, l'Évangile de l'enfance, etc. Et præterea nihil subdit.

(18) Codices partim *verum schismatis*, partim *verus motus*.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PESS.	ARMEN.	PATR.	ERM. ARM.
			Mauricius	Chosroes	Tyranni	Abrahamus	
CHOSROES annis xxxvii.							
Sembatus Bagratunius plurimis praeliis contra hostes Chosrois feliciter patris, honores a Chosroe retulit, atque Hyrcaniae praefectura ornatus est : ad quam profectus reperit in Sagastania Armenios captivos linguae suae scriptaeque litteraturae iam immemores : quorum excolendorum studiosus dedit operam ut a patriarcha Armeniorum crearetur episcopus ejus loci Habelus quidam. Eam vero dioecesim cathedrae S. Gregorii esse voluit.		596	9	1	22	16	43
		597	10	2	23	17	44
344		598	11	3	24	18	45
		599	12	4	25	19	46
		600	13	5	26	20	47
345		601	14	6	27	21	48
		602	15	7	28	22	49
		603	16	8	29	23	50
JOANNES e Cogotiae oppido Bagaranis annis xxvi.							
Plures caedes.		604	17	9	30	1	51
Mauricius propter morum saevitiam ab exercitu suo cum liberis universaque progenie miserabili excidio consumitur.	346	605	18	10	31	2	52
		606	19	11	32	3	53
		607	20	12	33	4	54
PHOCAS annis viii.							
		608	1	13	34	5	55
		609	2	14	35	6	56
347		610	3	15	36	7	57
Horianus Persicarum copiarum dux, captis Hierosolymis quinquaginta hominum millia interfecit, centumque millia mancipio addixit, crucis vero salutiferum lignum cum caetera suppellectilesacra in thesaurum Chosrois regis invehit.							
Tyrannis internecone sublatis, nempe Gibr-Burzeno [Gibr-Vernasobone, Gibr-Vezonmirhano et reliquis Perso-Saracenis, imperat DAVID SAHARUNUS annis xxx.							
Sembatus Bagratunius S. Gregorii templum caesis lapidibus restaurat in urbe Devina magnificentius atque admirabilius.	348	611	4	16	1	8	58
		612	5	17	2	9	59
		613	6	18	3	10	60
		614	7	19	4	11	61
		615	8	20	5	12	62
Cathedrae Merenii aedes conditur a Davide Saharunio.							
HERACLIUS annis xxxi.							
		616	1	21	6	13	63
		617	2	22	7	14	64
349		618	3	23	8	15	65
		619	4	24	9	16	66
		620	5	25	10	17	67
		621	6	26	11	18	68
		622	7	27	12	19	69
Hac aetate Iberi ab Armeniorum communione secesserunt propter Chalcedonense concilium : Graecis autem per Cyrionem antistitem suum copulati sunt.	350	623	8	28	13	20	70
		624	9	29	14	21	71
		625	10	30	15	22	72
		626	11	31	16	23	73
	351	627	12	32	17	24	74
		628	13	33	18	25	75
		629	14	34	19	26	76
Argiesa urbs capitur.							

(19) Imo et duo Samuelis recentiora exemplaria tradunt anno 62. Nos tamen vetustiori codici, in quo desideratur haec de variis circa hegiram opi-

nionibus pericope, adherentes, trademus anno aere Armeniaca 96.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Hera- clius	Chos- roes	David	Comi- tas		
COMITAS annis VIII, ex Aragazizæ oppido Alzio.								
Heraclius Chosroem Persarum regem occidit.	352	650	15	55	20	1	77	Magnus patriarcha Comitas martyrium sanctæ heroinæ Rhipsimiæ mirabilioris atque illustriore structura restaurat, quod antea vulgare admodum fuerat ædificium. Ibidem cum ossa sanctæ ejusdem feminae condita reperisset, reserare arcam non est ausus a sancto Gregorio sanctoque Isaaco sigillis obsignatam : imo eam suo quoque sigillo munitam ibidem reposuit (20).
		631	16	56	21	2	78	
		632	17	57	22	3	79	
CAVATUS anno I.								
		633	18	1	23	4	80	
ARTASIRES annis II.								
	353	634	19	1	24	5	81	
		635	20	2	25	6	82	
HORIANUS anno I.								
Heraclius Horianum (21) Persis regem imponit, cruce salutiferam ab eo vicissim recepta. Hunc tamen sui milites interfecerunt.		636	21	1	26	7	83	
	CHOSROES anno I.							
		637	22	1	2	8	84	
PARBORMUS et ZARMDOCHTES anno I.								
CHRISTOPHORUS annis II. Hic nobili Apahuniorum gente ortus, religionis in primis amans, cum pravos procerum nostrorum mores frustra emendare studisset, duobus annis post, relicta sede, monasterium sibi prope oppidum Ulesium struxit, ibique usque ab obitu mansit in secessu.								
Varaztirozis princeps Bagratunius Sembati filius ingenti honore affectus a Chosroes regreditur in Armeniam.	354	638	23	1	28	1	85	
		ISDIGERDES annis XII.						
		639	24	1	29	2	86	
ESDRAS annis IX, e Nighiæ provinciæ Pharaznocerta.								
Bellum Arabicum.		640	25	2	30	1	87	
	THEODORUS RHESTUNUS annis XXV.							
Cum Heraclius concilium in urbe Carina congregasset, Esdras Armeniorum patriarcha in Cbalcedonensi controversia consensit, cujus rei præmium retulit tertiam provinciæ Colhensis partem universamque Alesiam (22), quas terras Græci a nostrorum patriarcharum diocesi abstraxerant.	355	641	26	3	1	2	88	Persæ Devinam urbem ceperunt, quam Tiridatis filius Chosroes condiderat, sibi que regiam sedem delegerat. Secta discipulorum Joannis Maiacomensis emerit, quorum antesignatus erat Sergius, homo arrogans atque ambitione tumens.
		642	27	4	2	3	89	
		643	28	5	3	4	90	
		644	29	6	4	5	91	
	356	645	30	7	5	6	92	
		646	31	8	6	7	93	
CONSTANTINUS annis III.								
		647	1	9	7	8	94	
		648	2	10	8	9	95	

(20) Comitæ patriarchæ canitur ab Armeniis prolixus hymnus de S. Rhipsimia ejusdemque sociis virginibus, idque exemplar Haicaneæ posesos omnibus numeris absolutum merito existimatur.

(21) *Horianum* historici Armenii passim cum

Persis dicunt *Choremum*, idemque sæpe usu venit etiam in Samuelis codicibus.

(22) *Codd. Ales*, qui locus nobis satis non est exploratus.

Per hosce dies inclaruit falsi prophetæ Saracenorum manifestatio, Cerinthi atque Arianorum asseclæ, cui nomen Mahumetus, gente Ismaelitæ, filii Agaris, qui præceptore usus est solitario viro quodam, nomine Bechira, secta Ariano, Sinai deserti incola : quem in locum videlicet confluentes *Ismaelitæ* numero aucti sunt, ex quo tempore Sara ancillam suam Agarem expulit.

Constantino Heraclii filio regnante capta a Saracenis Devina, ut quidam ait historicus, interfecta sunt festo die Epiphaniæ in Sancti Sergii æde duodecim millia hominum, ita ut cæsorum sanguine sacra mensa et baptismatis fons redundarent : abducta vero in captivitatem sunt plus triginta quinque hominum millia. Mox corpora eorum, qui hoc bello ceciderant, collegit Nerses patriarcha, atque in eadem sacra æde, quam refecit, collocanda curavit.

Jamvero Ismaeliticæ gentis rex eadem in urbe sedem sedit; primus quidem nomine Chalarthus, de quo vaticinium sacra Biblia cecinerant, fore scilicet ut Chalarthalabii (23) populus gladios suos cruore saturaret. Hic octo post annos obiit : successitque Amaranus annis XII. Sed enim ille Chalarthus Damascum usque progressus fuerat, et in Mesopotamia Amidam urbem infinita direptione vastaverat. Exin tres duces alium alio dimiserat; in Græcas quidem provincias Jalum (24) seu Joelem, qui Græcorum septuaginta millia cecidit; in Persidem vero Othmanum Amiram Mavæumque copiarum ducem, qui debellaverunt viginti mille Myrdatis milites, itemque Armeniorum ducem Musæum cum suis equitibus : atque ita contigit ut Armeniis, Persis, Syris, Ægyptiis, Medis, Parthis et Palæstinis potirentur.

Jam causa, quamobrem hi consecuti sunt dominatum, ejusmodi fuit : Princeps quidam Damascenæ regionis Sergius haud modica re mercatores Ismaeliticos spoliabat : Chalarthus autem, cum sæpe de his injuriis expostulasset, nec ille ab ingenio decederet, ad extremum collectis gentis suæ pedestribus equestribusque copiis ter impressionem in hostem fecit, neque re sua tantum potitus est, verum etiam aliena : quare et in Armeniam delatus, vi conabatur religiosam incolarum fidem subvertere.

Præterea Ismaelitarum rex prædictus conspirantem secum nactus est quemdam nomine Mahumetum Ægyptiorum mercatorum principem. Hic legum Mosaicarum modice peritus, sed Arii Cerinthique sectæ addictus, qui regnum cælorum corporeum esse dicebat, in quo scilicet terrestrius cibus ventris inesset, itemque connubium post resurrectionem. Idem leges inter se contrarias docuit, antiqua scilicet et nova statuta, absurda comminiscens atque insolentia prædicans, nimisque impudenter sædus illud Abrahami corrumpens, quo jussum est : « Marem omnem apud vos circumcidetis octava die (*Genes*, xxxiv, 15) : » ipse autem non mares tantum, verum etiam, proli pudor ! femellas : signaculum Dominici foderis violans. Statuit insuper ut aqua tantum (25) lavarent perpetuo in fonte baptismatis : multasque præterea absurdas ejusmodi et insanas risuque dignas consuetudines docuit.

Hunc Mahumetum cum sibi legislatorem et præculum copiarumque ducem Saraceni præfeciissent annis XX, summo excidio debellaverunt Beznuniam, Aleovidiam atque Taroniam (26). Quanquam postremo Mahumetus cum fideles oblucentes sectæ suæ cognovisset, edicto copiam fecit nominatim Armeniacis provinciis Christiano ritu utendi, atque, ut ita dicam, religionem quam sectabantur eisdem vendidit, vectigali imperato, nempe ut familiæ singulæ quatuor nummos, modios aridorum tres, hippoperam, cilicinumque funem persolverent. Hujus tamen tributum immunibus esse concessit sacerdotibus, nobilibus et equitibus. Atque Saraceni, posquam prolatis imperii finibus omnium potiti sunt, dici cœperunt Amiralumuni (27). Jam post Mahumeti annos XX (28), dominati sunt Abubechirus, Othmanus et Omarus annis xxxviii.

Hac tempestate imperium quoque Persarum, quod dicebatur Sasanidarum, sublatum est, postquam annis ccccx perseveraverat : Persicum autem sceptrum ceperunt Saraceni, qui dicti sunt Amiralumuni.

SARACENORUM AMIRALMUMNI (29).

Mahumetus annis XX; Abubechirus annis viii; Othmanus annis X; Omarus annis XX; Mavæus annis xxii; Meruanus anno I; Jeziphus annis iii; Abdelmelichus annis xxii; Velithus annis iv; Omarus annis ii; Ezithus annis vi; Heschemus annis xix; Velithus anno I; Meruanus annis viii; Abdla annis xxii; Abdelazizus annis iii; Mahdis annis ix; Musis annis X; Harunus annis xxiii; Mahmetus annis v; Maimunus annis xxvii; Ibenmerçus annis ix; Harunus annis xviii; Ciaphares annis xi. Horum memoria perditione obruatur.

(23) Chalirith dicuntur ab Armenis *exta*. Hoc autem loco haud scimus utrum respiciendum sit ad Deut. xxviii, 49, an ad Hierem. xlvi, 10, vel ad psal. lvi, 5, vel ad lviii, 8. Rem alii diligentius considerent.

(24) Hic codices aliqua corruptione laborabant.

(25) Nempe sine verbis *garis*.

(26) Hæ sunt Armeniorum provinciæ.

(27) Codices partim *Amirimumni*; partim vero *Amiralumuni*, nempe *imperatores fidelium*.

(28) Codd., xl. Sed iidem ante posteaque habent xx.

(29) Hic titulus cum sequentibus Amiralumunni abest ab antiquiore exemplari.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	ÆRÆ (ARM.)	
		Constantinus	Isidgerdes	Theodoros	Nerses		
						NERSES annis xx, antea episcopus Daizæ ex eadem provincia.	
	649	5	11	9	1	96	
		CONSTANTIUS (30) annis xxviii.					
357	650	4	12	10	2	97	
		ABUBECHIRUS annis xiv.					
	651	2	1	11	3	98	
	652	3	2	12	4	99	
Templum Sancti Gregorii mirabile visum ædificat Nerses patriarcha, postquam aliud Sancti Sergii Devinæ, et aliud item super puteo Sancti Gregorii construxerat.	358	653	4	3	13	5	100
		654	5	4	14	6	101
		655	6	5	15	7	102
		656	7	6	16	8	103
		657	8	7	17	9	104
	359	658	9	8	18	10	105
		659	10	9	19	11	106
						Schisma Paschatis causa.	
	360	660	11	10	20	12	107
		661	12	11	21	13	108
		662	13	12	22	14	109
		663	14	13	23	15	110
						Urbis Erevanæ seditio, cujus accuratam descriptionem lege sis apud vetustiores historicos Sapuhium (31) et Asolnichium.	
		664	15	14	24	16	111
						Devinam urbem itemque Petizium Græci inflammaverunt.	
		MAVIÆUS annis xxii.					
		665	16	1	25	17	112
		HAMAZASPES annis vii.					
	361	666	17	2	1	18	113
		667	18	3	2	19	114
		668	19	4	3	20	115
		ANASTASIUS annis vi, oriundus Agurio ad Masisii radices.					
		669	20	5	4	1	116
	362	670	21	6	5	2	117
		671	22	7	6	3	118
		672	23	8	7	4	119
		GREGORIUS an. x.					
		673	24	9	1	5	120
	363	674	25	10	2	6	121
		ELIAS an. vi.					
		675	26	11	3	1	122
		676	27	12	4	2	123
		677	28	13	5	3	124

(30) Codd., Constantinus.
 (31) Sapuhium Bagratunium commemorat ipse Asolnichius in Historiæ suæ prologo, præter Joannem patriarcham VI.
 (32) Cum Armenii non mensis sed hebdomadæ stans diebus festa sua olim (uti nunc etiam) quotannis agitent, idcirco Kalendarium mobilitate non carebat. Jamvero Anastasius ad cæterarum

gentium rationem nisus frustra est per Ananiam accedere. Ananiæ vero doctoris, cognomento Siracunii, astronomia utuntur adhuc Armenii. Chronologiam ejusdem nemorat Asolnichius dum ait, « Inter exitum Hebræorum ex Ægypto et templi ædificium, secundum Origenem atque Ananiam, interjectos esse annos CCCCLXXX. »

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
		Con- stanti- nus	Ma- viaus	Gre- gorius	Elias		
CONSTANTINUS filius Constantii annis xiv.							
364	678	1	14	6	4	125	
	679	2	15	7	5	126	
	680	3	16	8	6	127	
ISAACUS annis xxiii.							
365	681	4	17	9	1	128	
	682	5	18	10	2	129	Isaacus ante fuerat Rhodiorum episcopus, oriundus e Sraphoræ oppido Arcunaseño. Gregorio Mamicio a Chaziris in bello cæso successit in Armeniorum præfecturam Nersehus Siracanus.
NERSEHUS annis iii.							
	683	6	19	1	3	130	
	684	7	20	2	4	131	
	685	8	21	3	5	132	
ASUSTIUS an. iii.							
366	686	9	22	1	6	133	
EZITHUS annis iv.							
	687	10	1	2	7	134	
	688	11	2	3	8	135	Asustius a Saracenis occiditur.
NERSEHUS CAMSARACANUS anis iii.							
367	689	12	3	1	9	136	
	690	13	4	2	10	137	
MERVANUS anno i.							
	691	14	1	3	11	138	
JUSTINUS annis xii.							
ABDELMELICHUS an. xxi.							
SEMBATUS an. xx.							
368	692	1	1	1	12	139	Sembatus Bagratunius, cognomento Byratius, principatum tenet.
	693	2	2	2	13	140	
369	694	3	3	3	14	141	Malimus celsioribus mœnibus Mamestiam instruxit.
	695	4	4	4	15	142	
370	696	5	5	5	16	143	
	697	6	6	6	17	144	
	698	7	7	7	18	145	Sæva hieme mare Beznunium gelu astrictum est (54).
	699	8	8	8	19	146	
	700	9	9	9	20	147	Baguanæ in Bagrevantia provincia cœnobium S. Gregorii cæde vastatur.
	701	10	10	10	21	148	
	702	11	11	11	22	149	Bellum Vardanocertanum duce impigro fortique Sembalo.
	703	12	12	12	23	150	

(53) Gregorii dogmatica opera supersunt. Philo Socratis *Historiam ecclesiasticam* in Armeniacum sermonem transtulit; eaque interpretatio in Arme-

niorum bibliothecis et partim etiam Parisiis existat. (54) Armeniæ lacus maximus, cui nomen etiam *mare Attamari* et *mare Vani*.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	ÆRK ARM.		
		Leo	Abdelmelichus	Sembatus	Elias			
		LEO annis III.						
	704	1	13	13	1	151	Mahmetus pugna in mari Gelanio (35) conserta cepit insulam Sevaniam.	
371	705	2	14	14	2	152		
	706	3	15	15	3	153		
		ABSIMARES annis IV.						
	707	1	16	16	4	154	Casmus Amira Vapuracanorum principes cædit.	
372	708	2	17	17	5	155		
	709	3	18	18	6	156		
	710	4	19	19	7	157		
		JUSTINUS annis VI.						
	711	1	20	20	8	158	Ananiæ doctoris auditores Hermon, Tiridates, Azarias, Ezechiel et Cyriacus.	

Hoc tempore incendio consumpti sunt Armeniorum principes in urbe Nachiciavana : quomobrem dominationis series hic abruptitur. Jam de hoc temporis intervallo dominus Joannes in sua facunda elaborataque *Historia* sic loquitur : « Cum Agarenorum dominatus prorsus in Armenia prævaluisset, regionis nostræ proceres indigenæ desiverunt : si qui autem forte reliqui erant, ii sub jugo servili latentisque vivebant. Idcirco, inquit, in hac *Historia* series principum nostrorum defectu laborat. » Verumtamen domini Tiridatis (36) ætate cessantibus hostium incursionibus, rursus ego prædictos principes in canone collocabo.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	PATR.	ÆRK ARM.		
		Justinus	Abdelmelichus	Elias			
	712	2	21	9	159		
		VELITHUS annis IX.					
	713	3	1	10	160	Susanna Vahani Camsaracani filia cum in potestatem infidelium venisset martyrium fecit Charris.	
373	714	4	2	11	161		
	715	5	3	12	162		
	716	6	4	13	163		
		PHILICUS (37) VARDANUS an. IV.					
	717	1	5	14	164		
		JOANNES OZNIENSIS annis XI.					
	718	2	6	1	165	Sanctus Joannes philosophus (38) legibus optimis ecclesiarum majestatem confirmabat. Idem accitus ad aulam principis Saraceni, ob eximiam formæ elegantiam magnis honoribus auctus est.	
374	719	3	7	2	166		
	720	4	8	3	167		
		ARTEMUS an. I.					
	721	1	9	4	168		
		LEO annis XXIV.					
		SULIMANUS annis II.					
	722	1	1	5	169	Darbantiam capit Sulimanus.	
375	723	2	2	6	170		

(35) Superius, part. I, cap. ult., num. 5, *Gelancio*.

(36) Nempe *Tiridatis secundi patriarchæ*.

(37) Ita codd., pro *Philippicus*.

(38) Hujus Joannis Ozniensis opera varia feruntur. Ejusdem oratio *contra Phantasticos* exscripta est e codice Parisiaco nuperque edita Venetijs cum Latina interpretatione.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Leo	Oma- rus	Joan- nes		
				OMARUS annis iii.			
		724	5	1	7	171	
		725	4	2	8	172	
376		726	5	3	9	173	Asutii Bagratunii prin- cipis obitus.
				EZITHUS annis vi.			
		727	6	1	10	174	
		728	7	2	11	175	
				DAVID annis xiiii.			
		729	8	5	1	176	
377		730	9	4	2	177	
		731	10	5	3	178	
		732	11	6	4	179	Dominus David oriun- dus e Cotiæ Aramunia, quo in loco templum quo- que construxit atque ædes patriarchales, cathedra ex urbe Devina illuc trans- lata, propter intolerandas molestias quæ a nefaria Mahumetanorum gente ac- cidebant.
				SAHMSEMUS annis xix.			
		733	12	1	5	180	
Darbantia instaurata est.	378	734	13	2	6	181	
		735	14	3	7	182	
		736	15	4	8	183	
		737	16	5	9	184	
379		738	17	6	10	185	
		739	18	7	11	186	
S. Gregorii cœnobiũ combustum est.		740	19	8	12	187	
		741	20	9	13	188	
				TIRIDATES annis xxxiii.			
		742	21	10	1	189	
380		743	22	11	2	190	
		744	23	12	3	191	
		745	24	13	4	192	Dominus Tiridates ex Othmeso oppido, vir inte- gritate, sanctimonia omni- que virtutum genere præ- ditus.
				CONSTANTINUS annis xxxvii.			
		746	1	14	5	193	
Constantinus Leonis fi- lius cognomentum Cabal- lini (39), id est stercora colligentis; idcirco sorti- tus est, quia cum Sara- cenorum exercitu preme- retur in ripa Halys flum- inis castrametantium, iussit collecta stercora in profluentem projici: qua ex re hostes infinitum exercitum suspectantes metuentesque fugæ se commiserunt. Idem fertur una die quinque leones continuatis ictibus confe- cisse.	381	747	2	15	6	194	
		748	3	16	7	195	
		749	4	17	8	196	
		750	5	18	9	197	
382		751	6	19	10	198	Vahanus Chosrois Gol- thaniæ principis filius martyrium fortiter fe- cit (40).
				VELITHUS annis ii.			
		752	7	1	11	199	
		753	8	2	12	200	

(39) Ita Samuel pro *Copronymi*. Jam Zonaras, xv, 2, aliam causam eamque notissimam tradit hujus agnominis.

(40) In Vahanum principem, quem adolescentem

Saraceni Christi odio occiderunt, superest hymnus qui editus putatur a litterata femina sorore ejus mœstissima Chosroanusa.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Con- stanti- nus	Merua- nus	Tirida- tes		
MERUANUS annis vi.							
Mahmetus junior expeditione in Armenios suscepta, Armeniorum et Persarum dominatum obtinuit.	383	754	9	1	13	201	Schisma Paschatis causa.
		755	10	2	14	202	
	384	756	11	3	15	203	Isaacus nobilis Bagratunius, vir abundans virtutibus pacisque studiosus. Hac ætate Isaacus et Hamazaspes Vahani principis Arzeruniorum filii impressione adversus incursores facta in partibus Vaspuracaniæ multos ex iis bello fregerunt: donec ab hostibus confossi vulneribus gloriosissime obierunt.
		757	12	4	16	204	
		758	13	5	17	205	
		759	14	6	18	206	
AMIR-ABDLA an. III.							
Duo sidera, alterum orientem versus, alterum in occidente apparuerunt.	385	760	15	1	19	207	
		761	16	2	20	208	
		762	17	3	21	209	
ABDLA annis xxii.							
		763	18	1	22	210	
		764	19	2	23	211	

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Con- stanti- nus	Abdla	Asu- tius	Tiri- dates		
ASUTIUS an. xvii.								
386		765	20	3	1	1	212	Hinc denuo exordiamur Armeniacorum præfectorum seriem, quorum primus est Asutius Bagratunius (41).
		766	21	4	2	2	213	Dominus Tiridates alter e Dasnavoria provincia.
		767	22	5	3	3	214	
TIRIDATES annis III.								
SION annis VIII.								
Constantinus Carinam urbem cepit, quam duos post annos Ezithus Amira instauravit.	387	768	23	6	4	1	215	Dominus Sion e Baguania provincia, ad radices montis Simi. Hic fonti exarescenti, vigiliis et precibus, perennes aquas restituit.
		769	24	7	5	2	216	
		770	25	8	6	3	217	
		771	26	9	7	4	218	
		772	27	10	8	5	219	Hoc tempore clades Chalenii Arenii et Thalnæ (42), quo in loco septingenti homines necati sunt, capti autem mille et ducenti.

Muselius Mamicunius et Samuel cum suis familiaribus aliisque conspicuis ex Armeniorum exercitu viris per dies paschales ab Ismaelitis cæsi sunt. Hac ætate florebat Stephanus sacerdotum in aula princeps, vir doctissimus et omni philosophica et grammatica disciplina politissimus, non sine spiritalium virtutum comitatu. Item cognoscebantur illustres Armeniacarum provinciarum doctores domini Ephremus, et Anastasius et Crucedatus, et David cognomento Romanerus, magnusque philosophus Stephanus Siuniensis auditor Mosis.

(41) Hic revera incipit Bagratuniorum dominatio, qui demum regio nomine præfulserunt.

(42) Hæc nomina fortasse in aliquo mendo cubant.

OLYMP.	CHRISTIANI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		Con-stanti-nus	Abdla	Asu-lius	Sion	
388	773	28	11	9	6	220
	774	29	12	10	7	221
	775	30	13	11	8	222

ISAIAS annis XIII.

389	776	31	14	12	1	223	Dominus Isaia e Ni-ghizæ oppido Elipatrusa. Hic erat viduæ filius, quæ secum ad januas ædis patriarchalis vitam debebat, ibique filium magna cum spe nutriebat. Revera hic tandem ad patriarchalem dignitatem meritissime evectus est.
	777	32	15	13	2	224	
	778	33	16	14	3	225	
	779	34	17	15	4	226	
	780	35	18	16	5	227	
	781	36	19	17	6	228	
					SEMBATUS annis XXII.		
390	782	37	20	1	7	229	

LEO annis V.

	783	1	21	2	8	230
	784	2	22	3	9	231

BAHADINUS annis X.

391	785	3	1	4	10	232
	786	4	2	5	11	233
	787	5	3	6	12	234

CONSTANTINUS et IRENE mater annis X.

Horum imperantium ætate Romæ (43) imagines restitutæ sunt. Item contigit ut ingens quædam arca marmorea viseretur : quæ postquam ab admirantibus reserata est, hæc ibi scripta occurrerunt : « Quid me legere interest, quandoquidem Constantini et Irenes temporibus me sol visurus est (44). »

392	788	1	4	7	13	235	Defuncto Isaia Ipendaculus (45) Devinensem ecclesiam spoliat : dominus autem Stephanus Devinensis non nisi ingenti pecunia soluta succedit.
	789	2	5	8	1	236	
	790	3	6	9	1	237	
					JOABUS Curopalates ex Ostania anno 1.		
					SOLOMON anno 1, e cœnobio Mache-norum, vir grandævus (46).		
	791	4	7	10	1	238	

GEORGIS annis III, ortus ad Aracasi radices.

393	792	5	8	11	1	239
	793	6	9	12	2	240
	794	7	10	13	3	241

(43) Intelligit novam Romam Constantinopolim.

(44) Rem narrant etiam Zonaras xv, 10, Cedrenus p. 489 D; Glycas iv, p. 285 B.C.

(45) Hoc vocabulum fortasse mendosum.

(46) Joannes patriarcha Armeniorum et historicus, nec non Asolnichius et alii, narrant hunc Solomonem, dum ad sedem patriarchalem adduce-

retur, interrogatum a quibusdam curiam tam devota ætate et corpore abstinencia confecto patriarchatum exoptasset, protinus respondisse, pergere se ut a claris pictoribus in ecclesie pariete cum reliquis patriarchis exprimeretur. Hoc picture apud Armenios documentum eruditi non spernent.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		Con-	Musis	Sem-	Jose-	
		stanti-		batus	phus	
		nus				

MUSIS anno i.

JOSEPHUS annis xi.

795	8	1	14	1	242	Hic Josephus e familia Aragaziorum erat, incola autem cœnobii Sancti Gregorii.
-----	---	---	----	---	-----	--

HARUNUS (46^a) RASID annis xxiii.

796	9	1	15	2	243
797	10	2	16	3	244

NICEPHORUS annis ix.

Constantinus postquam annis decem cum matre regnaverat, fertur hac imperio dejecta, solus rerum potitus annis vii; mox et mater Irene capti filii oculos effodisse et sola regnavisse annis v.

POST ADAMUM AN. MMMMM, POST CHRISTUM DCCCII.

334	798	1	3	17	4	245	Fratres duo Isaacus et Josephus abjecto Ismaelismo martyrium consummaverunt, sanctam Trinitatem professi in urbe Carina, mensis Araz (47) quinta decima die feria quinta.
	799	2	4	18	5	246	
	800	3	5	19	6	247	
	801	4	6	20	7	248	
335	802	5	7	21	8	249	
	803	6	8	22	9	250	

ASUTIUS an. xx.

Asutius Sembati filius cognomento Mesagher (48).

804	7	9	1	10	251
805	8	10	2	11	252

DAVID annis xxvii.

David ortus e Mazala oppido Calao.

Animalium lues.	396	806	9	11	3	1	253
-----------------	-----	-----	---	----	---	---	-----

Falsus rex Thomas in urbem Carinam venit.

Sembatus atque Gregorius Churdeio geniti in Syriam abducti sunt.

MICHAEL annis iii.

807	1	12	4	2	254
808	2	13	5	3	255
809	3	14	6	4	256

Nicephorus contra Bulgarios profectus interiit cum universo comitatu.

LEO annis viii.

Hostis Chrysophylen usque pervenit, captæque sunt plurimæ civitates, quas inter Macedoniæ præcipua Adrianopolis.

Leo imagines dejecit. Idem ædificavit Byzum et Arcadiopolim, cepitque Cama-chum

397	810	1	13	7	5	257	Fames ubique adeo vehemens, ut in urbe Carina uno die ter mille homines extincti sint.
	811	2	16	8	6	258	
	812	3	17	9	7	259	
	813	4	18	10	8	260	
398	814	5	19	11	9	261	
	815	6	20	12	10	262	
	816	7	21	13	11	263	
	817	8	22	14	12	264	

MICHAEL annis ix.

399	818	1	23	15	13	265
-----	-----	---	----	----	----	-----

MAHMETUS (49) an. iiii.

Sevata Agarens ducta uxore Arusiaca de gente Bagratonia consilium iniit cum Armeniis optimatibus jugo Amirarum Saraceno- rum semet eripiendi.

819	2	1	16	14	266
820	3	2	17	15	267
821	4	3	18	16	268

hostes sæpe et fortiter cesos.

(49) Codd., Mahmatus.

(46^a) Codd., Aharon.

(47) Illa quidem ætate hic erat October.

(48) Nempæ carnivorus. Ita autem dictus est ob

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ERÆ ARM.	
			Mi- chael	Maimu- nus	Asu- tius	David		
MAIMUNUS annis XXI.								
	400	822 823	5 6	1 2	19 20	17 18	269 270	
SEMRATUS annis XXXII.								
	401	824 825 826	7 8 9	3 4 5	1 2 3	19 20 21	271 272 273	Sembatus filius A- sutii cognomento A- plabatus.
THEOPHILUS annis XV.								
Theophilus in Sy- riam profectus ur- beni Upatram cepit; tum in Armenia ca- stellum Palinum et Mezcertam et Anliam in Dedniensi provin- cia, et Chosanam.	402	827 828 829 830 831 832	1 2 3 4 5 6	6 7 8 9 10 11	4 5 6 7 8 9	22 23 24 25 26 27	271 275 276 277 278 279	Cum Thoma deco- ptore certamen.
JOANNES annis XXII.*								
Sembatus templum ingens atque ornatis- simum condidit Eraz- gavoræ, quæ nunc dicitur Siracuana.	403 404	833 834 835 836 837 838 839 840 841	7 8 9 10 11 12 13 14 15	12 13 14 15 16 17 18 19 20	10 11 12 13 14 15 16 17 18	1 2 3 4 5 6 7 8 9	280 281 282 283 284 285 286 287 288	Joannes ortus erat in Cotiæ oppido Ova. Theophilus Trape- zuntem cepit. Per- sasque pulsavit.
	405	842	1	21	19	40	289	Anno domini Joan- nis octavo malevoli quidam ejusdem cu- riæ homines invidio- sis calumniis virum sanctum onerabant. Hi tamen pessimum vitæ finem nacti sunt.
ABUSHAL MAHMETUS annis II.								
		843 844	2 3	1 2	20 21	11 12	290 291	
HARUNUS (50) annis IV.								
	406	845 846 847 848	4 5 6 7	1 2 3 4	22 23 24 25	13 14 15 16	292 293 294 295	
CIAPHARES annis XVII.								
		849	8	1	26	17	296	

Quo tempore magnus erat Ismaeliticæ gentis Amira Ciaphares, magnus item dux Armeniorum Sembatus confessor, venit in Armeniam Amiræ ejusdem jussu quidam legatus Abusethus, qui Bagaratum principem protinus captum vinculisque constrictum misit ad Ciapharem. Montis autem Tauri incolæ, qui nunc Sasunii dicuntur, ut eorum quæ adversus Bagaratum acta fuerant pœnas expeterent, tumultuario milite conflato Abusethum pulsus ejus copiis interemerunt (51).

(50) Codd., *Aharon*.

(51) Hæc historia paulo brevior scribitur in nonnullis codicibus ad annum 846.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		Mi- chael	Ciapha- res	Semba- tus	Joan- nes	
407	850	9	2	27	18	297
	851	10	3	28	19	298
408	852	11	4	29	20	299
	853	12	5	30	21	300
	854	13	6	31	22	301
ZACHARIAS annis xxii, e Cotias oppido Zaga.						
	855	14	7	32	1	302

Pessimus denique omnium valido cum exercitu superveniens Bugha (52), quem impius Ciaphares ad ulciscendam Abusethi necem in Armeniam mittebat, pluribus calamitatibus varioque pœnarum ac cædium genere gentem excruciauit, præsertim nobiles et equestris militiæ ordinem : quibus autem vitam largiebatur, eos ut a Christo deflcerent atque in sectæ suæ impietatem concederent blanditiis impellebat. Verum plurimi forti animo homines scutum sibi et arma Christi induentes, omnem suppliciorum dolorumque terrorem, qui sibi ab eo scelesto imminabat, spreverunt propter vitæ futuræ bona. In his fuit dilectus Deo Atomus ex Albage provincia, qui cum sociis magnam vim cruciatuum perpessus pretiosissimam coronam adeptus est : atque hi centum fere et quinquaginta fuerunt, præter eos qui in aliis provinciis martyres exstiterunt, quorum natale festum die quinta et vicesima Mehegan (53) mensis indictum est. Haud pauci tamen dolorum impatientes, probro semet commaculaverunt; hiq̄e amissæ æterna vita præsentem haud adepti sunt (54).

Improbis igitur ac sævis ille Bugha, ubi rem ex animi sui sententia confiteri sensit, regionis optimates, partim dolo, partim auctoritate in suam potestatem redegit : quos inter magnum quoque ducem Armeniarum Sembatum, cognomento Aplabasum, sane angelis exoptabilem propter veram Christi notitiam, qui et confessor appellatus est. Jam vero malus iste Bugha ad magnum Amiram reditum maturans, reliquos vinculis, Sembatum autem fraude insidiosisque bonorum promissis secum avehebat. Interim quia Joannes vita excesserat, Zacharias in sanctam dignitatem substitutus est, qui unius diei spatio a sacerdotio, imo a diaconatu, ad throni patriarchalis fastigium transiit.

Age vero omnibus qui a scelesto Bugha abducti fuerant, protinus supremi tyranni jussu carcere conclusis, nisi Christi legem exsecrarentur, non sine diris cruciatibus moriendum fuit. Et sane non pauci corporis nece perterriti a fide defecerunt; excepto inclyto Sembato, qui etsi Christum constanter palamque confitebatur, nihilominus in vinculis morte sua obiit. Præfectus interim quidam Stephanus, cognomine Conus, intrepide Christum confessus martyrii palma donatus est anno æræ Armeniorum secundo supra trecentessimum. Porro prædicti Sembati confessoris corpus cum ingenti pompa et psalmodiis a fidelibus elatum est ad Sancti Danielis sacram ædem, illuc nimirum ubi iste olim leonum in lacum fuerat projectus.

Extincto Sembato, rerum hæbenas corripuit filius ejusdem Asutius; isque præ cunctis majoribus suis claruit, seque integritate et benignitate adeo commendavit, ut omnium amoribus potitus sit. Ob ejusmodi egregiam famam missus est a magno Amira quidam Aly-Armenus nomine cum muneribus in Armeniam, qui ad Asutum præter præfecturam titulum quoque principis principum contulit: in qua is dignitate annis xxx permansit: donec virtutis ergo atque operum optimorum regio quoque diademate insignitus est, rex nimirum a duobus regibus renuntiatus Ismaelitico et Græco postremis quinque dominatus sui annis (55).

(52) Bougha apud Turcas sonat *taurum*.

(53) Hic etiam intellige *Octobrem*.

(54) Namque aliam ob causam perierunt, uti nar-

rat Joannes patriarcha.

(55) Universa hæc narratio carptim sumitur e latiore Joannis patriarchæ Historia.

OLYMP.	CHRI- STI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		Mi- chael	Cia- pha- res	Asu- tius	Za- cha- rias	

ASUTIUS an. xxxvi.

Asutius Sembati filius
magnifico honore et aucto-
ritate majores suos omnes
præcellit.

409	856	15	8	1	2	303
	857	16	9	2	3	304
	858	17	10	3	4	305
	859	18	11	4	5	306
	860	19	12	5	6	307
410	861	20	13	6	7	308
	862	21	14	7	8	309
	863	22	15	8	9	310
	864	23	16	9	10	311
	865	24	17	10	11	312

Zacharias patriarcha dio-
cesim suam recte consti-
tuit (50).

Vehementissimo terræ
motu loci multi subversi
sunt per Quadragesimæ
tempus : isque motus tres
deinde menses persevera-
vit.

BASILIUS annis xxii.

Basilius dicitur natus in
provincia Armeniæ Taro-
nia, oppido Thilis, in quo
etiam ædem struxit quæ
dicitur S. Duces.

AHMATUS annis iv.						
411	866	1	1	11	12	313
	867	2	2	12	13	314
	868	3	3	13	14	315
	869	4	4	14	15	316

Bulgarorum bap-
tismus (57).
Carinam urbem Persæ
occupant.

Ciahapus latro, collecto
hominum octoginta millium
exercitu, ad regionem no-
stram occupandam se con-
tulit. Verum Armeniacarum
virum dux Abasus qua-
draginta militum millibus
Ciahapum aggressus est
circa annum Eraschem,
tantamque ei cladem im-
posuit ut cum sexdecim
hominibus ægre se fuga
subduxerit.

412	870	5	1	15	16	317
	871	6	2	16	17	318
	872	7	3	17	18	319

Hamamus doctor in omni
scientiarum genere versa-
tus cognoscebatur (58).

MAHMETUS annis xxxi.

413	873	8	1	18	19	320
	874	9	2	19	20	321
	875	10	3	20	21	322
	876	11	4	21	22	323

GEORGIUS e maximo oppido Carnio
annis xxii.

Constantinopoli patriar-
cha erat Photius, qui nuper
ad Zachariam patriarcham
nostrum consortii ineundi
causa epistolam scripse-
rat (59).

414	877	12	5	22	1	324
	878	13	6	23	2	325
	879	14	7	24	3	326
	880	15	8	25	4	327
415	881	16	9	26	5	328
	882	17	10	27	6	329
	883	18	11	28	7	330
	884	19	12	29	8	331
416	885	20	13	30	9	332
	886	21	14	31	10	333
	887	22	15	32	11	334

Ab Arsacidarum domina-
tione sublata ad regnum
Bagratuniorum anni excur-
runt cccccxxiv.

ASUTIUS PRINCEPS PRINCIPUM
ARMENIÆ REX.

LEO annis xxvi.

888	1	16	33	12	333
-----	---	----	----	----	-----

(56) Zachariæ patriarchæ pars Commentarii ad
Matthæi Evangelium exstat in Armeniorum biblio-
thecis.

(57) Locus hęc desideratur in vetustiore codice.

(58) Hamami quædam opuscula supersunt, præ-
sertim grammaticale quoddam politissimo stylo.

(59) Hęc Photii proluxa epistola exstat in codi-
cibus Arm. collegii Veneti Sancti Lazari.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Leo	Mah- metus	Asu- tius	Geor- gius		
Asutius, omnibus ad Dei placitum ordinatis, morte transfertur in sanctorum regum ordinem.	417	889	2	17	34	13	336	
		890	3	18	35	14	337	
		891	4	19	36	15	338	
SEMBATUS annis xxiv.								
Abasus militiæ dux, Asutii regis frater, moleste fert dominationem Sembati.	418	892	5	20	1	16	339	Sembatus Asutii filius patri succedit.
		893	6	21	2	17	340	
		894	7	22	3	18	341	
	419	895	8	23	4	19	342	Dominus Mastosius religioso vitæ instituto et philosophicis disciplinis clarus habebatur
		896	9	24	5	20	343	
		897	10	25	6	21	344	
MASTOSIUS oriundus Sevania anno 1.								
		899	12	27	8	1	346	
JOANNES annis xxviii (60).								
420	960	13	28	9	1	347	Dominus hic Joannes discipulus ejus (<i>Mastosii</i>) fuit, ideoque duplici affinitate conjunctus (61) cum spiritali et divinitus dato homine Dei Mastosio : oriundus autem Carnio, Georgii quoque, qui hos præcesserat, patria.	
	901	14	29	10	2	348		
	902	15	30	11	3	349		
	903	16	31	12	4	350		

Hic locus est innuendi, quemadmodum Ismaeliticæ gentis tyrannis ad exitum vergere cœperit. Nimirum cum Bagratunia familia non sine Ismaelitarum consensu regnaret, nihilo tamen secius Armeniæ pars major per illud tempus, sicuti etiam nunc, in eorum potestate erat; haud tamen sub unius Amiræ nutu, uti nos fuerat jam inde a primo Mahumeto usque ad Ciapharem nec non ad hujus liberos. Quippe consecutis temporibus temere prout libebat præsidēs constituebantur. Id autem indicium est infirmi pereuntisque imperii, præsertim si dominatio in plures tribuatur, quod iis nunc usuveniebat. Namque Sanphares dominabatur in Chorasania regione; Lavicus Abuthoraphus in urbe Dara; Ises Sechi filius in Palæstina; Abdelphi autem filius in Telwarensi provincia; alii denique alibi tumultibus indulgentes mutuo tyrannidem affectabant. Hinc fit ut impiorum horumque tyrannorum nomina perturbentur in Canone chronologico. Ab his interim undequaque mittebantur in plagas nostras malevoli sævique procuratores; nempe ferinus ille Bula; et iniquissimus Apsinus filius ejus, qui ante præfuerat, scelesti Abusigithæ; nec non malignus exitiosusque tusuphus Apsini frater; tum Nesras, cognomine Sbercha; tum alii his similes Christi hostes, qui usque ad Amiralumnum gentis Scythicæ, quæ adhuc perseverat, dominationem, populationibus perpetuis Armeniorum nostratium terminos vexaverunt. Horum, inquam, nomina nullis in historiis, quantum vidimus, diserte scripta, fieri nequit ut singillatim exponamus: præsertim cum ne in libro quidem vitæ sed in impiorum memoriis exarata sint.

Postea Scythæ (62) hac ratione tyrannidem occupaverunt, uti scriptum comperio a magno doctore Sarcavaco (63) qui sic loquitur: « Dum Persæ et Medi alterna fortuna inter se dimicant ad hanc usque diem, Scythica gens (haud dico Græcanicam sed barbaram) in eorum regiones ingressa hoc pacto dicitur. Plurimis devictis nationibus reges ejus ætatis, quorum nomina nobis ignota sunt (propterea quod

(60) Joannes hoc nomine sextus patriarcha historiam patriam elegantissimo haicanismo scripsit.

(61) Nempe ab discipulatum et genus.

(62) Nempe *Selgiukidæ*, de quibus vide Herbelo-

tum et Abulfedam.

(63) Præter hæc historica Sarcavaci (id est *dianoni*) fragmenta, aliæ exstant in codicibus peritiles eruditæque ejusdem lucubrationes

nemini curæ fuit rerum memorias principumque horum, nomina posteritati propagare), tandem et ipsi diuturnas clades ab Indis perpassi, maximorum spe donorum a barbaris prædictis adjuncta belli accersiverunt : quorum societate aucti felicibus præliis brevi rebellem devicerunt. Mox bello adversus eundem redintegrato, barbaros illos qui opem ferebant, a se prohibuerunt. Atque interim rex vita excedebat. Tum Medi, societate cum his barbaris inita, Persas expellebant : atque ita roboratum est dominium, ut nonnulli tradunt, Scytharum, seu potius, ut ego existimo, Bactrianorum qui regna complurium gentium maximis bellis internecivisque deleverunt. » Hoc quidem scripto philologus noster res gestas persecutus est usque ad Melichsahi regnum, quod suo loco dicemus eodem auctore utentes; tempora inquit parentis ejus, cruenti nempe Alphaslani, tum avi abavique, quorum nomina Tullubechus et Mahmutes et Selgiukus feruntur : sic enim diserte quondam legimus in codice manu ejusdem conscripto : cujus si codicis nobis denuo copia fuerit, utemur equidem ad hanc compositionem; si minus, utique omitemus homines suis viribus confidentes reique vanæ innitentes qui Dei penetralibus terraque viventium prohibiti sunt. Nos autem Dei clementia freti confiteamur nomini ejus, qui hoc fecit; animoque æquo feramus, quia mitis est erga sanctos suos.

Nunc igitur ad intermissum canonum ordinem revertamur, unaque serie (64) ob prædictam rationem exclusa, lætanter dicamus : *Ipsi de manu tua repulsi sunt; nos autem populus tuus et oves pascuæ tuæ* (65).

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.]	ÆRÆ ARM.
			Leo	Semba- tus	Joan- nes	
Curopalates Adroner- schus a Sembato corona- tur rex Iberorum.	421	904 905 906 907 908	17 18 19 20 21	13 14 15 16 17	5 6 7 8 9	351 352 353 354 355
Princeps Gaghicus co- piarum dux a Sembato deficit.]	422	909 910 911 912 913	22 23 24 25 26	18 19 20 21 22	10 11 12 13 14	356 357 358 359 360
	423	914 915	1 2	23 24	15 16	361 362
		916	3	1	17	363
	424	917 918 919 920 921 922	1 2 3 4 5 6	2 3 4 5 6 7	18 19 20 21 22 23	364 365 366 367 368 369
usuphus dissidii causa excitandi obtrusit regem Armeniis alium Asutium, qui patruelis erat regis Asutii.	426	923 924 925 926 927	7 8 9 10 11	1 2 3 4 5	24 25 26 27 28	370 371 372 373 374

Sembatavana (66) con-
ditur.

Abelgaripus Sebastem
capit (67).

Iusuphus Apilgiæ pro-
curatoris filius in Arme-
niam veniens dolosisque
artibus discordiam inter
præfectos serens regio-
nis nostræ tyrannidem
invasit; cumque Semba-
tum regem captivum po-
stremo inauditis cruciati-
bus occidisset, eundem
probris causa ligno sus-
pendit in urbe Devina.
Propterea ad septennium
regio nostra principe ca-
ruit.

Asutius ad Græcorum
imperatorem profectus
honoribus ab eo cumula-
tus est, dignusque habitus
qui jure patri suo inclito
Sembato in regnum suc-
cederet.

(64) Nempe Amirarum.

(65) Psal. LXXXVII, 6, LXXXVIII, 15.

(66) Id est Sembati oppidum.

(67) Abelgaripus Havenunius dux exercitus Ar-
zeruniorum.

(68) Idem nomen atque *Alexander*.

OLYMP. CHRISTI CONST. ARM. PATR. ERÆ
ARM.

Roma-
nus Asutius Ste-
phanus

STEPHANUS anno i.

928 12 6 1 375

THEODORUS annis xi.

427 929 13 7 1 376
930 14 8 2 377

ABASUS annis xxiv.

931 15 1 3 378

Abasus Sembati filius
et frater Asutii.

428 932 16 2 4 379
933 17 3 5 380
934 18 4 6 381
935 19 5 7 382
936 20 6 8 383
937 21 7 9 384
429 938 22 8 10 385
939 23 9 11 386

Abasus Sembati filius
miræ magnificentiæ tem-
plum excitat cathedrale
in urbe Carsa. Hujus æta-
te regni Armeniaci regio-
nes tranquillitate uteban-
tur, quoniam is latronum
turbulentiam diligenter
compescuit. Sub eodem
condita sunt sacra cœno-
bia, quæ dicuntur Camer-
zazora et Caputcar, in
provincia Arsarunia: in
Siracia item provincia fa-
migerata cœnobia Rho-
mosin et Debrevanca.

ELIAS annis vii.

940 24 10 1 387
941 25 11 2 388
430 942 26 12 3 389
943 27 13 4 390
944 28 14 5 391

Græcorum motus ad-
versus Armenios pro Be-
ro (69), quem a se defi-
cientem Abasus vicit ocu-
lisque privavit.

Magnus Chosroes Anse-
vansiorum episcopus do-
ctrina florebat (70).

A domino Elia Gagli-
cus Agathamaram, illo
vicissim attributo, acce-
pit; ibidemque templum
condidit. Idem Berdazoræ
sepultus est.

CONSTANTINUS Leonis filius annis xvi.

431 945 1 15 6 392
946 2 16 7 393

ANANIAS Mocensis annis xxii.

947 3 17 1 394
948 4 18 2 395
432 949 5 19 3 396
950 6 20 4 397
951 7 21 5 398
952 8 22 6 399
953 9 23 7 400
433 954 10 24 8 401

Ananias patriarcha an-
nis quinque in Agathama-
ra, septemdecim autem
in Varagho (71) sedem
tenuit.

Marasa expugnatur.

Carina capitur.

Amtunisiara vastatur.
Abasus rex grandis
natu quieta morte obiit.

Fames vehemens.

ASUTIUS Abasi filius
annis xxvii.

955 11 1 9 402
956 12 2 10 403

Infinitum locustarum
agmen ingruit.

(69) Iberorum rege.

(70) Chosroes hic ante episcopatum genuisse fer-
tur eximium Gregorium Narichiensem. Chosrois
prædicti commentationes ad divinum officium editæ
sunt superiore sæculo Constantinopoli.

(71) Mons hic Varaghus seu Varaga inclaruit
propter insigne sanctæ Crucis templum in ejus
vertice conditum, haud procul urbe lacuque Vano.
Hæc autem pericope desideratur in antiquioribus
exemplari.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM	PATR.	ÆRÆ.] ARM.	
			Con- stan- tinus ?	Asu- tius	Ana- nias		
David Moghiæ episcopus ex Aparaniæ cœnobio doctrina sanctimoniaque clarus cognoscebatur.	434	957	13	3	11	404	
		958	14	4	12	405	Samuathuma capitur.
		959	15	5	13	406	
		960	16	6	14	407	Anarzaba Halapusque capiuntur (72).
ROMANUS annis iv.							
Halbata atque Sanahina conduntur a Chosroanusa regina uxore Asutii, Sabinus appellati.	435	961	1	7	15	408	Asutius dominatum suum confirmavit Goro duce nonaginta militum millibus præposito. Cum vero Amadanem qui a magno Amira defecerat oppressisset, duplici ab hoc tiara redimitus est.
		962	2	8	16	409	
		963	3	9	17	410	
		964	4	10	18	411	
NICEPHORUS annis vii.							
	436	965	1	11	19	412	
		966	2	12	20	413	
		967	3	13	21	414	
		968	4	14	22	415	
VAHANUS anno x.							
		969	5	15	1	416	

Post domini Ananiæ obitum thronum S. Gregorii insedit dominus Vahanus Siuniæ archiepiscopus e Balia provincia. Sed enim exacto uno patriarchatus anno controversia in eum concitata est propter schismatis suspicionem. Quamobrem in arce Ania, regnante Asutio Abasi filio, multi episcopi crucigerique monachi celebratis comitiis, illum sepositum sede dejecerunt, successoremque ei dederunt Stephanum hominis Deo dilecti Mastosii consanguineum Sevania oriundum. Sed tamen Vahanus in Vaspu-racania provincia moratus, ibidemque legitimus S. Gregorii successor habitus, exitioso gravique schismati ansam præbuit: certatim enim anathematibus et publicis offensionibus universam Armeniam conturbaverunt; donec Dei nutu, eodem uterque anno extinctus est. Hos excepit interregni annus unus. Mox Asutii, cognomento Largitoris, jussu convenientes integritate præditi viri sanctique episcopi beatum Dei hominem in sede patriarchali collocant dominum Chacichium fratrem domini Ananiæ magni patriarchæ a cujus integra facundaque doctrina morumque sanctimonia os improborum oppilatatum est (73).

STEPHANUS annis ii.

437	970	6	16	1	417	Admirabilis S. Gregorius Narichiensis hac tempestate sanctitatis gloria fulgebat (74).
	971	7	17	2	418	
Cyrus Joannem aiunt gente Armenium fuisse ex urbe Zimiscaza (75).		CYRUS JO- ANNES an. vi.		SEDIS VACA TIO anno i.		
	972	1	18	1	419	

CHACICHIUS annis xxi.

438	973	2	19	1	420	Dominus Chacichius antea episcopus Arsaruniæ sedem in Arghene collocat prope Aniam urbem, quo in loco magnificam cathedralis ædis molem exstruit
	974	3	20	2	421	
	975	4	21	3	422	
	976	5	22	4	423	

(72) Hic locus abest ab antiquiore codice.

(73) Hæc de Vahano patriarcha narratio, pro vario amanuensium libito in codicibus interpolata est.

(74) Gregorii Narichiensis liber precum in primis celebratur non minus ob styli splendorem quam ob eximium pietatis fructum. Hujus plurimæ editiones

curatæ sunt non sine variorum notis. Ejusdem Narichiensis (quem Armenii cum primis admirantur) commentarius in Cantica canticorum editus Venetiis est.

(75) Nimirum hoc oppidum contraxit nomen ab Joanne Zimisca.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
			Cyrus Joan- nes	Asutius	Chaci- chius	
Abusah Arzerunius Vaspuracaniæ rex mori- tur, cui succedunt liberi Asutius, Gurghenius et Senecherimus (76).	439	977	6	23	5	424
BASILIUS annis LI.						
		978	1	24	6	425
		979	2	25	7	426
		980	3	26	8	427
		981	4	27	9	428
Asutius, qui pater pau- perum atque indigorum fuit, pie mortuus est.						
SEMBATUS annis XIII						
	440	982	5	1	10	429
Sub regni sui primor- diis Sembatus materia aggesta prope urbis Aniæ mœnia turres celsissimas ædificavit, occupato omni spatio a flumine Achura usque ad vallem quæ di- citur Florum. Eadem in urbe fundamenta jecit templi nobilissimi cath- edrales, quod quominus ab- solveret prohibitus, morte est. 1		983	6	2	11	430
		984	7	3	12	431
		985	8	4	13	432
	441	986	9	5	14	433
		987	10	6	15	434
		988	11	7	16	435
		989	12	8	17	436
Sembatus Asutii filius cognomento Sahensahus. Magnus Armeniorum princeps Gregorius Pah- lavunius, genere S. Isaaci ortus, longævus admo- dum, annos videlicet cv natus, obiit an Nighia provincia						
	442	990	13	9	18	437
Magnificum Marmasinæ cœnobium a probro prin- cipe principum Vahra- mo anno æræ cccxxxvii cœptum est, annoque ccccxiii perfectum.		991	14	10	19	438
		992	15	11	20	439
		993	16	12	21	440
SERGIUS annis XXIV.						
	443	994	17	13	1	441
GAGHICUS annis XXIX.						
		995	18	1	2	442
		996	19	2	3	443
	444	997	20	3	4	444
		998	21	4	5	445
Quod rex Gaghicus S. Gregorii in urbe Ania in Florum valle ædificare cœperat divinum ovile (77)	445	1000	22	5	6	446
rationalis gregis Christi (instar illius celeberrimi magnificique cœnobii S. Gregorii a Nerse patriar- cha conditi) perfecit an- no postquam Dominus noster carnem naturam induerat millesimo.		1001	23	6	7	447
		1002	24	7	8	448
		1003	25	8	9	449
		1004	26	9	10	450
		1005	27	10	11	451
	446	1006	28	11	12	452
		1007	29	12	13	453
		1008	30	13	14	454
		1009	31	14	15	455
			32	15	16	456
Stephanus Asolnichius doctor historicus Armenio- rum cognoscebatur (78).						

(76) Regnantibus in Armeniæ majore parte Ba-
gratoniis, Vaspuracaniam orientalem provinciam
imperio item regio tenebant Arzerunii: de quibus
leges Joannem patriarcham historicum, præci-
pueque Thomam Arzerunium.

(77) Intelligitur cœnobium.

(78) Stephanus Asolnichius, vel Asolichius, Ta-
ronensis chronologicam suam historiam ab orbe
condito ad Sergium usque patriarcham deduxit.
duce, quoad fieri potuit, Eusebio, ut ipse ait in
procemio.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
			Basi- lius	Gaghi- cus	Sergius	
Cathedrali templo eximiae pulchritudinis, quod in urbe sua Ania Sembatus fuerat exorditus, nunc denique coronis imposita est mandato et sumptibus Catramedæ reginæ conjugis Gaghici Sahensahi qui Sembati frater erat.	447	1010	33	16	17	457
		1011	34	17	18	458
		1012	35	18	19	459
		1013	36	19	20	460
		1014	37	20	21	461
		1015	38	21	22	462
		1016	39	22	23	463
1017	40	23	24	464		
PETRUS annis XLII(80).						Sembatus magister angelicam ædem nempe exoptabile collegium ædificat, cujus nomen Orbagnair (79). Erat autem piorum hominum asylum.
449	1018	41	24	1	465	
	1019	42	25	2	466	
	1020	43	26	3	467	
450	1021	44	27	4	468	
	1022	45	28	5	469	
	1023	46	29	6	470	
Joannes doctor Coezorius vir facundus.						

Cum Saracenorum incursionibus Vaspuracianorum regiones vastarentur, rex harum Senecherimus innumeras molestias viginti et duobus annis perpressus, tandem ditionem suam in Basilii imperatoris potestatem transtulit anno æræ CCCCLXX, a quo Sebasten urbem vicissim recepit cum ejusdem provincii. Cœnobia tamen, quæ cxv numerabantur, haud tradidit Basilio Senecherimus. In regione autem, qua Basilius potitus est, castella LXXII, oppida MMM, urbes viii censebantur.

JOANNES, annis XIX.

451	1024	47	1	7	471	Hic Joannes, dictus etiam Sembatus, filius erat Gaghici Sahensahi. Clarissimus Vest-Sergius (81) non solum castella et sacras aedes struxit, verum etiam pulcherrimas cellas, quibus templum, quod S. Sergii appellatur, ampliter ornavit.
	1025	48	2	8	472	
	1026	49	3	9	473	
	1027	50	4	10	474	
	1028	51	5	11	475	
CONSTANTINUS annis III.						
452	1029	1	6	12	476	
	1130	2	7	13	477	
	1031	3	8	14	478	

ROMANUS annis v.

453	1032	1	9	15	479	Hoc tempore acta Petri patriarchæ optimates moleste ferentes, eo deturbato Dioscurum quemdam e Sanahina obtulerunt: quem tamen episcoporum cœtus non est veneratus: imo coacta synodo hominum prope quatuor millium, partim ecclesiasticorum, partim etiam laicorum in urbe Ania, Petrus denuo patriarcha in apostolica Sancti Illuminatoris sede confirmatus est.
	1033	2	10	16	480	
	1034	3	11	17	481	
	1035	4	12	18	482	
	1036	5	13	19	483	
MICHAEL annis vi.						
454	1037	1	14	20	484	
	1038	2	15	21	485	

(79) Id est orborum perfugium.

(80) Petri patriarchæ reliquæ aliquot operum in codicibus occurrunt, præcipueque in hymnorum collectione carmina, quæ ingenium ejus satis commendant.

(81) Vest seu Βέστις dignitatis nomen in aula Constantinopolitana. Vide Cangii Glossarium med. et intim. Græc. Ejusmodi titulis Armenii quoque proceres donabantur interdum ab imperatoribus.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	{PATR.	ERÆ ARM.
			Mi- chael	Joan- nes	Petrus	
Gregorius Magister Pahlavunius princeps eruditissimus cognoscebatur (82).		039	3	16	22	486
		040	4	17	23	487
		041	5	18	24	488
Joanni regi (83) qui prolis expers obiit, successit Gaghicus Asutii filius.	455	1042	6	19	25	489
CYRA ZOE (84) annis II.						
GAGHICUS annis II.						
		1043	1	1	26	490
		1044	2	2	27	491
MONOMACHUS annis XII.						
		1045	1		28	492

Tandem post Gaghicum nemo ex hac gente (85) rex fuit. Quippe annis XXI Græci dominati sunt. Deinde Alphaslanus Aniam Armeniorum metropolim cepit funditusque subvertit.

Sane post obitum Sembati, qui Joannes quoque dicebatur, conspirantibus suffragiis optimates cum patriarcha domino Petro in magnifica cathedrali æde metropoleos Armeniorum Anixæ congregati Gaghicum Joannis regis ex fratre nepotem in regia patrum dignitate constituerunt; verum hinc bellica studia, in quibus imperia nituntur, neglexit. Atqui his præsertim temporibus vires acuendæ fuerant, bacchantibus Ismaelitis, Scythis incursantibus, uti jam diximus, Græcis denique ipsis seditione ferventibus, propterea quod regnum suum feminæ (86) arbitrio administrari viderent. Is, inquam, Gaghicus in litterarum disciplinis jam inde a teneris unguiculis versari solitus, in imperio quoque iisdem se oblectabat. Re Græci intellecta (quæ gens fraudibus concreta est) hominem ad se pellexerunt; usi in primis optimatum nostrorum technis, qui cum regnum ejus sancte a se custoditum iri sacramento confirmavissent, tamen Domini fœdus non servaverunt: quæ consilia hunc exitum sortita sunt, ut ipsi nimirum alique complures ineluctabili exitu perierint. Græci enim, submoto in insulam rege, præsidēs quotannis mittebant: quo tempore Anixæ urbis cives atque optimates dissidio et ambitione certabant, mutuisque calumniis de læsa imperatoris majestate studioque Agarenorum inter se postulabant. Quin proceres ausi sunt patriarcham ipsum criminationibus circumvenire, qui vicissim necessitate coactus illos detulit in judicium. Quamobrem utrique laribus suis eversi sunt alioque traducti: cum interim vulgus prope exlex ad suam libidinem viveret. Atque hæc rerum publicarum ratio tenuit annos XXI. Quibus exactis turbo igneus australi flatu compulsus tulit belluam anthropophagam, cujus incendiis gens nostra deleta radicitus est: quin et urbs Ania post dierum XXV obsidionem expugnata est, ejusque cives ferri

(82) Gregorius cognomento Magister, a magistri dignitate, qua eum Græcus imperator ornavit. Idem dictus est Pahlavunius itemque Arsacides propter genus ex Armeniorum illuminatoris S. Gregorii prosapia deductum. Is traditur liberali optimaque indole præditus, princeps plane doctissimus, Græcæque et Arabicæ etiam linguæ peritus. Habetur in manibus tractatus ejus grammaticus, et epistolarum ad familiares volumen omnigena eruditione refertum: ex quo etiam cognoscitur quantopere is cuperet ad omne genus disciplinarum gentem suam impellere.

(83) Hujusce Joannis, penultimi Armeniorum regis, e Bagratuniorum dynastia, quæ annos circiter ccc occupavit, civilibus legibus diu usa est Sarmatica Armeniorum colonia: qua ex re merito ar-

guimus circa undecimum Christianæ æræ sæculum ceptum esse migrari ex Armenia in Sarmatiam eandemque migrationem subinde auctam propter Saracenorum in Armenia tyrannidem. Joannæum ejusmodi jus non ita pridem antiquatum est, cum Josephus II Augustus in Sarmatiæ regionibus sibi obnoxii legem tulit, ut tam indigenæ quam Armenii uno judicii genere, id est jure Austriaco, disceptarent. Joannæum codicem in Latinam linguam conversum J. Zohrabus (quandoquidem Haicanum exemplar haud occurbat) exscribendum curavit, cumque aliis autographis nec poenitentæ frugis scriptis Venetias transtulit.

(84) Nomen hoc corruptum erat in codd. Arm.

(85) Scilicet Bagratunia.

(86) Prædictæ Zoes.

acie instar virgultorum succisi, ita ut sanguine tellus maneret, libidinibus autem et stupris cuncta polluerentur. Nimirum *iratus est furore Dominus, nimisque abominatus est hæreditatem suam* (87).

Igitur regni nostri dignitate deleta, eadem oportet in nostro canone cesset. Quanquam enim pars aliqua sceptri supererat, eorum scilicet qui in Cilicia (88) vel alibi versabantur, nihilominus et hi post metropoleos excidium vel in draconis potestatem sponte venerunt, vel ad Græcum imperatorem confugerunt; atque ita *hostes* regione nostra universa potiti sunt. Jamvero nos hisce canonibus reliqua persequamur usque ad nostram ætatem: et primo quidem laterculo Creatorem humana natura indutum, mox imperatores, deinde patriarchas, denique æram (89), inde exorsi ubi pridem desivimus.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM.
				Mono- machus	Petrus
	456	1046	2	29	493
		1047	3	30	494
		1048	4	31	495
		1049	5	32	496
	457	1050	6	33	497
		1051	7	34	498
		1052	8	35	499
Saraceni in Arzam urbem irruptione facta hominum cen- tum quadraginta millia ensis acie neci tradiderunt, ductis- que in captivitatem reliquis urbem incendio absumpserunt.	458	1053	9	36	500
		1054	10	37	501
		1055	11	38	502
		1056	12	39	503

Dominus Petrus ad Monomachum regem iter instituens, Chacichium sororis suæ filium

(87) *Psal. cv, 40.*

(88) Intelligit principes Rubenienses, qui Ciliciam, Armeniæ minoris partem, annis prope trecentis moderati sunt. Jam ut Armeniæ regia dignitas a domo Rubeniensi ad principes Lusignanios, qui etiam Cypro potiebantur, transierit, docet post alios cl. Sarmartinius, p. 400 seqq. Ut autem Lusignana domus regnum Armeniæ simul et Cypri ad Sabaudiæ principes transtulerit, lubet hic exponere, conversis ex Italico sermone litteris, quas diligentissime ad nos scripsit Taurinensis Academiæ socius Regiæque bibliothecæ olim præses, vir doctissimus et cum primis illustris, baro Vernazza.

« Jacobus Hugone (Lusignano) Cypri rege genitus, regni Cyprii diademate insignitus est anno Christi 1384 in urbe Nicosia. Annum post nonum idem Armeniæ quoque rex appellatus est; quamquam Armenia haud paucis ante annis stabili Mahumetanorum auctoritate regebat.

« Jacobo rege ortus est Joannes secundus Cypri rex cujus filia Anna Sabaudiæ dux anno 1462 obiit: quam nimirum Ludovicus, Amedei octavi filius, ejus videlicet qui Romanum deinde pontificatum cum Felicii quinti nomine tenuit, duxerat uxorem anno 1432; susceptis ex ea liberis non minus sexdecim, eidemque superstes triennio; donec successorem habuit Amedeum illum nonum, ad quem Beati honor ab Ecclesia defertur.

« Anna Sabaudiæ dux, Joannis tertii soror fuit regis Cypri. Hic autem Joannes præter marem nothum cui nomen Jacobo, filiam e justis nuptiis procreavit unicam Karlottam.

« Jam hæc Karlotta, Annæ amitæ officiis, sobrino nupsit Ludovico Sabaudiæ principi, Ludovici ducis filio. Exstant apud Guichenonium, p. 386, inter authentica documenta, quibus genealogica historia Sabaudiæ domus fulcitur, nuptiarum harum tabulæ anno 1458, sexto Idus Octobris confectæ, quo item anno parens uterque Karlottæ extinctus est

« Sane proximo anno, nono Idus Octobris, nuptiæ Luduvici cum Karlotta celebratæ sunt in urbe Nicosia. Tum et dux Ludovicus, prædicti Ludovici parens, rei certiosem fecit Karolum septimum Galliarum regem scriptis Cherio litteris Idibus Decembris, quas litteras Guichenonius p. 388 recitat.

« Karlotta, uti dictum est, Joannis tertii Cypri regis filia unica erat legitimo matrimonio suscepta: ideoque et parentis Cyprium regnum ad hanc solam hæreditario nomine pertinebat, non sine jure domini Armeniaci.

« Et quidem apud Guichenonium in documentis p. 388 Ludovicus dux regi Galliarum hæc scribit: *A esté solemnisé et accompli le mariage de Monsieur mon fils le Roy, et de Madame ma fille la Roynne de Chipres, de Jerusalem et d'ERMENIC (sic) et lors fut couronné Monsieur et fils.*

« Sed enim Jacobus nothus Karlottam reginam viribus superavit, Cyproque excedere cœgit.

« Nothus uxorem duxit Catharinam Cornariam Venetam matronam; idemque anno 1475 veneno extinctus est. Tum etiam posthumo hujus filio post biennium mortuo, Catharina in regia dignitate perseveravit.

« Ergo duæ Cypri reginæ appellari cœperunt: prior Karlotta, cujus vir Ludovicus anno 1482 mense Augusto obiit: hæc quidem justo jure regina, sed injusta fortuna utens. Altera vero dominatrix Catharina nothi vidua, ejus nimirum qui regnum feliciter usurpaverat.

« Karlotta quidquid sibi reginæ dignitatis ac juris erat, in ducem Sabaudiæ Carolum secundum, Amedei noni filium, transtulit anno 1485 septimo Kalendarum Martias, obiitque Romæ anno 1487 mense Julio. Rei documenta profert Guichenonius p. 401 et 403.

« Catharina Cornaria anno 1489 Cypri dominam fecit rempublicam Venetorum, quorum imperio Cyprus usque ad annum 1571 obtinuerat.

(89) Scilicet *Armeniacam.*

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Mono- machus	Petrus		
			CYRA THEODORA			consecrat sibi et substituit
			annis III.			anno æræ DII. Post triennium
					vero reversus obiit Sebaste	anno æræ DVI.
Jacobus doctor Sanahinen- sis vir laude litteraria clarus.	459	1057 1058 1059	1 2 3	40 41 42	504 505 506	
			CONSTANTINUS DUCAS annis X.			
			CHACICHIUS annis VII.			Dominus Chacichius filius
					sortis domini Petri sedem in	
					urbe Ania tenebat : accersitus	
					autem a Duca multas ab eo	
	460	1060	1	1	507	molestias passus est propter
		1061	2	2	508	gravia vectigalia quæ impr-
	460	1062	3	3	509	bus ille patriarchis nostris
		1063	4	4	510	imperabat ut aulæ Græcorum
		1064	5	5	511	quotannis solverentur.
	461	1065	6	6	512	Dominus Chacichius obiit
		1066	7	7	513	in oppido Thaupelurio.
			GREGORAS annis XVII.			
						Dominus Gregoras, qui et
Hoc anno in Deiparæ festo		1067	8	1	514	Vahramus, Gregorii Magistri
feria secunda urbs Ania ab		1068	9	2	515	Pahlavunii filius, vir doctrinis
Alphaslano expugnatur cum		1069	10	3	516	excultus ad patriarchalem Ar-
internecivo summoque incola-						meniorum dignitatem evectus
rum excidio, addictis manci-						est (90).
pio mulieribus atque pueris.						Gaghicus Sahensahus Ja-
Idem Achalam quoque urbem	462	1070	1	4	517	nandiæ regulus obiit.
sub suum imperium subjunxit.		1071	2	5	518	
Eodem anno Bagaratus Cy-		1072	3	6	519	
ricum cepit.		1073	4	7	520	
	463	1074	5	8	521	

Diogenes rex ingenti stipatus exercitu Persas bello appetivit Manazacertam usque progressus quam et occupavit. Re cognita, tyrannus ille Alphaslanus statim adversatus est, prælioque ingenti patre Diogenes superatur et capitur. Hunc victor imperato tributo libertate postea donavit; verum ei gens sua parere diutius cum nollet, regem sibi creavit Michaellem Ducæ filium. Tum Michael cum Diogene congressus superior discessit; hic autem amisso exercitu dum sacco indutus ad Michaellem a militibus duceretur, in itinere Michaelis mandato luminibus privatur, cujus vulneris dolore intolerabili moritur anno æræ DXXI.

Eodem anno justissimi Numinis sententia adversus tumidam illam infrenemque belluam emicuit, cui nomen Alphaslano. Hic dum fremitu horribili ad orbis terræ dominatum anhelat, dumque virus animi sui acerbissimum in eos etiam evomere parat, quos nondum unguibus irretiverat, repentino ensis ictu succiditur e terra scelestus, neque Dei gloriam videt. Idem tamen antequam impurissimum spiritum emitteret, percussorem suum cum admiratione et stupore aspexisse perhibetur; atque ita necatus ad infera se demisit cum immani acerbitate animoque tot insontium piorumque cæde consperso.

Hic ego promissa faciam, reliquam scilicet hujus temporis narrationem persequar, quam superiore loco prætermittere necesse fuit. Divus igitur ille philologus (Sarcavacus doctor) pergunt dicere: « Cum felix ille Melichsahus post Alphaslani parentis sui necem in imperii gloria versaretur, pulcherrimo sane ordine ratio regni universa utebatur. Is enimvero, quod nomen ejus indicabat, Rex regum

(90) Huic Gregoræ patriarchæ, Gregorii Magistri filio, cognomentum adhæsit Vegaiaser, id est *Martyrophilus*, quia præter alia multa quæ de

Græco sermone interpretatus est, Menologium Armeniacum partim ipse per se, partim mandato suo conficiendum curavit.

fuit (91). Neque ingenium moresve patris sui æmulatus est; imo adeo tam contraria studia præ se tulit, ut prorsus existimaret nihil iniquius, nihil paci aut omnino humanæ vitæ adversantius fuisse quam patris sui consilia et voluntates. Ipse igitur bene cunctis dispositis, prudentia item ac fortitudine multos reges, et certe omnes, qui memoria nostra exstiterunt, præcellens, nihil impensius satagebat, quam ut justissime viveret, neminique injuria aut superbia molestus esset. Quin et liberali animi natura præditus erat, altoque mentis consilio, statura denique corporis quæ regem decebat: tanta vero mansuetudo morumque suavitas in eo erat, ut mirifice diligeretur. Atque ego quidem non nisi regem ejusmodi existimo esse divitem. Hic brevi tempore terrarum orbem tantum non universum subegit: cum reliqui reges vel post diutinum tempus vel nunquam tanto imperio potiri soleant. Sed is nimirum benevolentia magis et comitate quam bellica vi utebatur. Jam si tam multa tam brevi obtinuit, profecto, uti arbitror, futurum erat, ut ne Europa quidem a regni ejus sinibus se subduceret, nisi is maturius vita excessisset. Hæc Sarcavacus de hujus vita tradit, qui annis xx dominatus est. Mox ego quæ de ejusdem morte prædictus Auctor narrat, subtexam.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM.
--------	---------	--------	-------	-------------

		Michael	Gregoras	
--	--	---------	----------	--

MICHAEL annis viii.

1075	1	9	522
------	---	---	-----

Anno æræ rxxii vigente Sarracenorum tyrannide Ausinus (92) princeps digressus est hæreditaria ditione sua cui nomen Maireaz Ciurch, contra Ganzagam sita, comitantibus fratre Algamo, matre, conjuge aliisque summa nobilitate viris, avecta etiam omni supellectile: ingressusque Ciliciam, e Sarracenorum potestate sibi vindicavit celeberrimam Lampruniam arcem, ad Tauri montis radices ubi et Tarsus metropolis.

	1076	2	10	523	Dominus Gregoras o c- randam librorum interpre- tationem Constantinopolim pergit.
	1077	3	11	524	
464	1078	4	12	525	
	1073	4	12	525	

Anno æræ dxxv Gaghicus rex Tarsum ad Apelgaripum Armeniorum principem sibi consanguineum se contulit: cum vero pedem inde referret a Græcorum principibus prope Argiam vi appetitus laqueo vitam finivit. Alii tamen aiunt, hunc venationi deditum et forte dormientem a Mandalianis (93) captum esse; exin ductum in arcem Candruscoriam ibique interfectum. Eo terrore exanimati reliqui principes Armeniorum fuga dilapsi sunt. Ex horum tamen numero princeps quidam Gaghici consanguineus, nomine Rubenus (94), qui Causitarum arcem tenebat, cognita Gaghici nece, cum omni domo sua in Phrygiæ partes migravit, oppidumque Colmesolum insedit. His forte in montibus complures degebant Armeniacæ gentis coloni, quibus sibi præclarus Rhupenius adjunctis et satis corroboratus montanam regionem armis tenuit, pulsisque Græcis, eorum oppida incoluit.

	1079	5	13	526
	1080	6	14	527
	1081	7	15	528
465	1082	8	16	529

Georgius et Stephanus doctores scriptis rebusque gestis clarescunt.

ALEXIUS annis xxxviii.

1083	1	17	530
------	---	----	-----

(91) Melich Arabice rex, schiah Persice item rex. Hinc Sarcavacus facit rex regum.

(92) Hic Ausinus Nersem Lampruniensem Tarsi episcopum scriptisque plurimis clarum genuit.

(93) Mandales erat Græcus quidam paterfamilias aut præfectus, cujus filii aut satellites dici videntur a Samuele Mandaliani.

(94) Rubenus dynastiæ Rubeniensium auctor.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
				Alexius	Basilius	
						BASILIIUS annis xxxii.
						Exstincto domino Gregora Pahlavunio successit dominus Basilius sororis ejus filius, quem antea consecraverat dominus ipse Gregorius dum iter in exteras plagas librorum interpretandorum aliorumque negotiorum causa pararet.
		1084	2	1	531	
		1085	3	2	532	
	466	1086	4	3	533	
		1087	5	4	534	
		1088	6	5	535	
	467	1089	7	6	536	
		1090	8	7	537	
		1091	9	8	538	
		1092	10	9	539	
	468	1093	11	10	540	Hoc anno Melichsahus Sal- tanus obiit.
		1094	12	11	541	

Horrenda fames regionem
nostram vastavit, cum vide-
licet sceleribus nostris cumu-
lus esset impositus.

Age vero quoniam regnante Melichsabo pace orbis universus præsertimque Armenia potita est, cui quidem superiores tyranni poculum exitiale tandiu propinaverant; lubet verba laudatoria prædicti eximii doctoris ascribere, qui admodum elaboratam prolixamque orationem rursus scribit, postquam scilicet res viventis absolvit sic ejusdem obitum narrans. « Anno æræ DCLI supremus Melichsahi Persarum regis administer occisus est, cujus nomen Hasanus, dignitatis autem titulus Vezrucius Chogia. Octo autem et viginti post dies ipse quoque Melichsahus interiiit veneno, ut fama est, ab uxore corruptus: vir in omnes benevolus atque mitissimus, in Christianos autem prope singulariter. Hujus obitum incredibilis omnium gentium perturbatio consecuta est per quadriennium. Nam et frater Dedusius et filius Bechiaruchus his annis bella cientes omne genus institutionum bonarum subverterunt, dum neuter regno firmiter potiretur. Sanguis interim torrentium instar manabat non solum Marte certantium, verum etiam omnis ordinis civium et provincialium: præter alias ærumnas famis atque captivitatum. Sic nimirum felicitas cum vita regis pulsa est: ad quem quidem curarum regalium labor pertinuerat; ad alios vero sive optimates sive plebeios fructus earum et commoditas redundaverat, vitæ nempe securitas, rerum ubertas malorumque depulsio. Is adeo gentem nostram dilexit, ut preces exposceret ac benedictiones: cujus rei causa patriarcham quoque ad aulam accersivit. Atque utinam ad Christiana sacra moresque transisset! Imperii ejus sedes Aspahana fuit, quæ metropolis Persarum est, ibidemque vitam conclusit.

		1095	13	12	542	
		1096	14	13	543	Revolvitur cyclus quingen- torum annorum (95).
		1097	15	14	544	Dedusius Damasci, Palæsti- næ, finitimæque regionis rex.
	469	1098	16	15	545	prælio interimitur Aspahanæ a Bechiarucho anno æræ DCLIV.
		1099	17	16	546	

Constantinus princeps no-
ster, Rubeni filius, effusa hu-
manitate Romanam gentem
prosecutus, honore vicissim
ornatus est.

Romani per Thraciam in Asiam transmittunt, ut Scytharum, Persarum atque Saracenorum adversus Christianos injurias ultum eant. Plurimis autem incommodis afficiuntur a filio Satanae Alexio Græcorum in urbe Constantinopolitana rege. Hic partim arcanis, partim manifestis insidiis, mortifero etiam cibo grassabatur: tum iidem mari suorumque ducatu pessimo artificio commissi significabat astute barbaris qua ratione caperentur. Hæc Dominus aliquando ulciscatur! siquidem hic homo itemque mater ejus, uti ex multis audivimus, Christiano ritu alieni erant. Id etiam Sarcavacus doctor commemorat.

Romani Hierosolyma vi Saracenis eripiunt cæsis hostium sexaginta quinque millibus in templo, et pluribus adhuc in urbe. Dominus Vahramus versabatur Hierosolymis dum urbs capiebatur (96).

(95) Recole ad an. 10 æræ Arm.

(96) Desideratur in vetustiore exemplari hæc pe-

ricope. Latet autem in eadem mendum; nam Gre-
goras Vahramus ante annos XVI vita excesserat,

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.		ÆRÆ ARM		
			Alexius	Basilius			
			1100	18	17	547	
			1101	19	18	548	
	470		1102	20	19	549	
			1103	21	20	550	
			1104	22	21	551	
			1105	23	22	552	
Chezilus Lauram capit, et sacra insuper cœnobio Halbatæ et Sanabinæ inflammat.	471		1106	24	23	553	Bechiaruchus Melichsabi, f. lius mortuus est.
Interficitur tyrannus Scythæ Chezilus (qui <i>ruber</i> explicatur) dum urbs Devina sexto jam mense obsessa expugnaretur.	472		1107	25	24	554	
			1108	26	25	555	
			1109	27	26	556	
Obiit in Christo pius ac splendidus princeps Gol-Vasilius plurium provinciarum dominus.	473		1110	28	27	557	
			1111	29	28	558	
			1112	30	29	559	Obiit Manucius Anixæ amira.
			1113	31	30	560	
			1114	32	31	561	
			1115	33	32	562	

Obiit dominus Basilus patriarcha Armeniorum, ejusque dignitatem excepit dominus Gregorius, ingenti gloria residens in throno diœceseos S. Gregorii Armeniorum Illuminatoris, cujus eum quoque genere ortum esse constabat. Hic Dei gratia affluenter ornatus, propter morum integritatem ac sanctioniam non solum a nostratibus viris, verum etiam ab exteris regibus et principibus, imo etiam a regibus et pontificibus Romanorum summi honoris testimonia adeptus est. Idem ad sanctam Hierosolymorum urbem iter instituit, ibique sacra loca venerabundus aspexit, in quibus Deus ad humanam naturam demissus particeps fuit passionis Christi ut etiam gloriæ ejus consors fieret. Ibi enimvero Romana gens, eorundem locorum domina, quam Francorum nomine indignant, quanta esset in patriarcha nostro divinæ gratiæ copia cognovit: namque et ex ejus corporis forma eximia ac majestate venustas facile spiritus intelligebatur, germanaque fidei orthodoxia, quam is perspicue et secundum verissimos canones nec sine decora eloquentia significabat. Quibus rebus *Romani* mirifice delectati summi amoris necessitudine cum patriarcha nostro cumque gente Armeniaca copulati sunt. Sic Dei providentia res omnes administrantur: neque enim repulit Dominus populum suum, ut Psalmographi verba testantur.

Quo æræ anno Basilus patriarcha obiit, eodem ad Dominum morte translatus est Georgius doctor cognomento Melricius (97).

Rursus eodem anno fortis Tancredus Romanus qui Antiochiam multasque præterea civitates provinciasque tenebat, vir egregius et probus, veneno extinctus est a suo patriarcha in eadem urbe Antiochia.

Eodem denique anno per sancti Paschatis quadragenarium jejunium quintæ hebdomadæ feria quarta, qua die sidera olim creata sunt, solis defectus fuit

GREGORIUS (98) ANNIS LIII.

Christiani Characum Saupacumque ædificant.	474	1116	34	1	563	
Balduino rege Hierosolymorum extincto regnat secundo loco Balduinus alter Tepurus (99) prioris consanguineus annis xv.		1117	35	2	564	
		1118	36	3	565	
		1119	37	4	566	
		1120	38	5	567	

(97) Nempe *mellitulus*.

(98) Gregorius hic, Gregorii Magistri genere ortus, ob singularem doctrinæ morumque laudem, nondum annos juveniles egressus, universalem Armeniorum patriarchatum adeptus est. Is autem ut

Saracenorum molestiis careret, ad inaccessum castellum, cui nomen Rhomcla, in Armeniæ Minoris confinio sedem transtulit, quæ inibi annis ferme cæ permansit.

(99) Scilicet *Du Bourg*.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	(PATR.	ÆRÆ	
			Calo- joan- nes	Grego- rius	ARM.	
CALOJOANNES (1) haud paucis annis regnavit.						
Prælium atrox Carmiroviti- cum, quo victus est Franco- rum et Armeniorum exercitus fraude procerum. Tunc et Ro- gerius Antiochiæ præfectus multo cum milite desideratus est.	475	1121	1	6	568	Extincto Alexio regnat fi-
		1122	2	7	569	lius ejus Calojoannes.
		1123	3	8	570	Iberorum rex David Elcha-
		1124	4	9	571	zium et Melchium clade afficit.
		1125	5	10	572	David rex Tellisum capit.
		1126	6	11	573	

IncurSIONUM, rapinarum, exitiorum et cladum, quibus Iberi certatim Saracenicque provinciam Anixæ vexabant, pertæsi denique Anixæ urbis Siraciæque regionis incolæ, ut hanc a se procellam depellerent, ad Davidis Iberorum regis clientelam confugere decreverunt. Igitur conjuratum est adversus Apelsuarum amiram, Manuciei filium, qui extincto patri in Anixæ dominatum successerat; David autem rex paten-
tibus portis in urbem receptus: quo sic repente introgresso, nemo vitæ detrimentum passus est. Is captum cum filiis Apelsuarum in Iberiam secum avexit, locoque adeo pestilentia deposuit, ut brevi pater cum liberis duobus perierit. Interim cum fortis quoque David naturæ concessisset, Iberiæ regnum adiit Demetrius ejusdem filius, omni laude juvenilis disciplinæ cumulatissimus. Tum vero Phatlunus filiorum Apelsuari natu maximus, qui tandiu apud magnum amiram in Chorasania diversabatur, cognita paréntis calamitate stationisque noxia natura, in regiones nostras maturavit incurrere, præfectisque suburbanis devictis, metropolim obsidione vallavit. Sæva dehinc fames annum integrum occupavit: cumque cives ad comparandam escam noctu egredierentur, structis insidiis hostis viros quidem jugulabat, ita ut cruore et ossibus terra squaleret, feminas autem puerosque vendebat. Sed tamen identidem ex Iberia duces aderant viri egregii, ut ille clarus ac strenuus Ivanes Abulethi filius qui forti animo incursores cædebat: cumque Phatlunus magna vi urbem aggredieretur, ipse paucis stipatus, adjuvantibus civibus, urbem periculo expedivit. Neque vero reticendum est feminæ cujusdam in eo certamine virile facinus, quæ satis audacter mœnibus insistens lapidum ictibus hostes pellebat, sagittis quibus extrinsecus petebatur contemptis. Feminæ nomen Caprea, quod ejus erat pernicitati consentaneum. Verumtamen regno Iberorum nondum in ea urbe satis confirmato, fame ac cædibus in dies sævientibus, coguntur cives urbem denuo ad Phatluni potestatem transferre, fide jurata ab eodem accepta, nequid contra patris fratrumque proditores statueret. Id ille fœdus etsi in præsentem non detrectavit, nihilominus pacatis rebus, eos vario criminationum genere aggressus est atque multavit. Eo regnante a consuetis quidem incurSIONIBUS quies in Armenia fuit, sed tum præterita damna, tum vectigalium rapinarumque vis summam apud nos egestatem rerumque omnium penuriam effecerunt, quæ quidem ab ea usque ætate incrementis aucta nostris adhuc temporibus perseverat.

At enim sanctus patriarcha fideique antistes dominus Gregorius, quia fœdus amicabile cum Apelsuaro fecerat, quo sedes ab eo protegeretur, audita in hunc Aniensem conspiratione, criminis auctoribus vehementer succensuit (2).

		1127	7	12	574	
		1128	8	13	575	
		1129	9	14	576	
In Halbata obiit in Christoma- gnus doctor Armeniorum Joan- nes cognomento Sarcavacus.	477	1130	10	15	577	Demetrius rex Charasgurum, qui se in arce Athabegi multo cum milite concluserat, ex- pugnavit. Eodem anno Abule- thus et Ivanes filius Damaniam ceperunt. Eodem item anno Ivanes atque Sembatus Chuna- nia potiti sunt.
		1131	11	16	578	
Redemptoris ædes sacra cor- ruit Anixæ die xvii mensis Ma- reri (3) feria quinta.		1132	12	17	579	
		1133	13	18	580	
Hoc anno obiit clarissim- doctor David Alucii filius.	478	1134	14	19	581	Phatlunus in prælio extin- guitur anno regni septimo: ei- que succedit Mahmutus frater.

(1) Hic est Joannes h. Comnenus.

(2) Hic sequebantur in codd. moralia quædam

ab amanuensibus addita, quæ nos missa fecimus

(3) Hoc anno incidit in Decembrem.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Manuel	Grego- rius		
MANUEL an. XLV.						
		1135	1	20	582	
		1136	2	21	583	
		1137	3	22	584	
Chuzus amira Abulethum Ivanemque profligavit.	479	1138	4	23	585	Solis defectus fuit die altera
Abulethum atque Ivanem cepit Demetrius.		1139	5	24	586	Augusti, feria quarta : qui ab
		1140	6	25	587	hora diei septima usque ad
		1141	7	26	588	pomeridianam nonam perse-
Mensis Areghi (4) quinta decima die terræ motu sub-	480	1142	8	27	589	veravit.
vertitur Ganzaga urbs, duo-		1143	9	28	590	Doctor! Egnatius Lucæ
que doctores inclyti Grego-		1144	10	29	591	evangelium mirabiliter enar-
rius et Sergius maceris op-		1145	11	30	592	rabat (5).
primuntur. In Halbata quoque	481	1146	12	31	593	Ciaulius Chacienæ castellis
templum diruitur. Eodem an-		1147	13	32	594	potiebatur, fraude ac perjurio
no Charasgurus Ivanem in		1148	14	33	595	dominis illorum principibus
Gangenchia debellat.		1149	15	34	596	fucum faciens. Sic regionem
	482	1150	16	35	597	fame ferro et captivitatibus pessum dedit

Hoc anno Romanorum natio cum innumero exercitu mare circa eandem Thraciam transmisit, per quam prior quoque transitus fuerat quem superius ad annum DCLVI commemoravimus. Iidem nullam præ se memoriam tulerunt earum molestiarum, quas olim a filio Belial Alexio perpessi fuerant: neque enim callidas dolosasque Græcorum fallacias senserunt, cum Alexium fidei socium Christique famulum existimarent. Ea propter hoc etiam tempore præteritorum malorum immemores gravius adhuc decepti illusique sunt ab ejusdem nepote, cujus nomen ad Antichristum alludit: quippe hic ab Emmanuelis factis et religione magnopere abhorrens, vocitatus est Manuel (6).

		1151	17	36	598	Doctor Sergius in <i>Epistolas</i>
		1152	18	37	599	<i>Catholicas</i> commentarios con-
Thorus (7) princeps ira in Græcos exandescens gentis	483	1153	19	38	600	cinnabat (8).
ejus decem millia hominum trucidavit, studio ulciscendi		1154	20	39	601	Iberi Salduchinum circa
necem Stephani, quem illi captum in ferventem ollam		1155	21	40	602	Amam vicerunt ipsumque
erudeliter injecerant.		1156	22	41	603	adeo ceperunt.
	484	1157	23	42	604	
		1158	24	43	605	
		1159	25	44	606	
		1160	26	45	607	
	485	1161	27	46	608	
		1162	28	47	609	
		1163	29	48	610	

Anno æræ DCX rex Iberorum Georgius Aniam die Junii tertia decima cepit: mox Augusto exordiente octoginta militum millia Saharmani septem millibus profligavit: quam rem nostris oculis vidimus, relata scilicet in commentarios viginti tria millia, præter reliquam multitudinem quæ agrum nostrum cadaveribus suis operiebat. Consecuto autem æræ anno DCXI die Augusti XXI Devinam urbem occupavit Georgius, indidemque sexaginta hominum millia captiva deduxit, quorum etiam superstitiosa sacella delevit. Exin anno æræ DCXII Chorasaniæ Sultanus cum innumeris armatorum copiis ad Aniam nostræ portas progressus pavore incolas consternavit: post trigesimum autem diem clam abiit vir callidissimus magna que clade Georgio ejusque copiis imposita in regnum se recepit.

(4) Hoc anno incidebat in *Octobrem*.

(5) Egnatii doctoris commentarius in *Lucam* summo in honore est ob perspicuam, brevem, artificialem venustamque elocutionem, ita ut huic parem facile non invenias. Antiquum operis codicem Bombycinum anno æræ Armeniacæ 672 (Christi 1225) in Armenia scriptum Zohrabus e Sarmatia Venetias tulit, eundemque collatum cum Byzantina editione anni Christiani 1735, in sua litteraria suppellectile asservat.

(6) Ludere videtur Samuel in Hebraicis vocabulis *Nghimmanuel nobiscum Deus*, et Manuel sive *Mi-nuel longe a nobis Deus*. Et nunc quidem mirifice

invehitur in Manuelem Samuel; paulo tamen post patriarchæ duo Nerses et Degha cum eodem imperatore de conciliatione Armeniorum cum Græcis egerunt, mutuique officii litteræ utriusque conscriptæ sunt.

(7) Idem atque *Theodorus*.

(8) Clarissimæ fame opus apud Armenios, cum moralibus adhortationibus, doctrina multijuga et elocutionis splendore. Id quidem Byzantii typis commissum est, valde tamen interpolatum uti Zohrabus ex antiquo Leopoltano codice intellexit, quem ipse codicem, utpote cathedrali Armeniorum Leopoleos ædi addictum, adipisci non potuit.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Manuel	Grego- rius		
Amplum oppidum Asnaghium inflammavit scelestus Eltcuzus, quo incendio millia hominum septem absumpta creduntur.	486	1164	36	49	611	
		1165	31	50	612	
		1166	32	51	613	
		1167	33	52	614	
		1168	34	53	615	
Hoc tempore ingens terræ motus Ezencham concussit.	487	1169	35	1	616	
		1170	36	2	617	
		1171	37	3	618	
		1172	38	4	619	
		1173	39	5	620	
Hoc anno magnus Armeniorum princeps Thorus obiit.	488	1174	40	6	621	
		1175	41	7	622	
		NERSES an. vii. Exincto domino Gregorio successit frater ejusdem dominus Nerses (9) annis vii.				
		GREGORIUS annis xxii. Domino Nersi ad Christum morte translato successit dominus Gregorius cognomento Degha (10).				
		489	1176	42	1	623
1177	43		2	624		
1178	44		3	625		
1179	45		4	626		

(9) Hic est Nerses ab arce Rhomela (de qua superius, not. 98) dictus *Claiensis*, propterea quod ibi vitam cum fratre patriarcha, cui et ibidem successit, diu exegit, sepultusque est. Idem vulgo appellatur etiam *Senorhali gratia plenus* seu *venustus*, et debito summoque Armeniorum studio colitur. Laudes ejusdem et plurima scripta passim prædicant scriptores quoque Europæi qui res Armeniorum ecclesiasticas illustrandas sumpserunt.

(10) *Degha* explicatur *puer* vel *infans*. Hujus antistitis jussu rationem hanc temporum videtur scri-

psisse Samuel Aniensis. Jam sigillum *Gregorii* nomine prænotatum, quo codicem Eusebianum distinctum esse vidimus, utrum *Degham Gregorium* an quemvis alium istius appellationis patriarcham innuat, quis indubia conjectura definiet? Sane fieri potest ut *Degha Gregorius Eusebianum* illum codicem multo jam pretiosissimum in sua bibliotheca asservaverit, ejusdemque lectione commotus *Samuelem presbyterum* mandato impulerit non solum ad ejus summarium conficiendum, verum etiam ad historiam usque ad sua tempora perducendam.

MONITUM.

Quæ sequuntur opuscula chronologica et astronomica cum apud eruditos plurimi valeant, et iis quasi fundamento nitantur chronologi Christiani veteres, nobis faciendum putavimus ut ea recuderemus, studioso Lectori acceptam fore confidentes hanc ad Eusebii Canones chronicos non pœnitendam mantissam. EDIT.

VETERUM SCRIPTORUM

OPUSCULA

CHRONOLOGICA ET ASTRONOMICA.

DIONYSIUS PETAVIUS LECTORI (a).

Inter auctores infra editos primus est Geminus, qui ante annos amplius quadraginta prodiit, Græcæ Latineque ab Edone Hilderico; scriptor eruditus et antiquus. Vixit enim Sullæ ac Ciceronis sæculo, ut ex iis constat quæ ad pag. 19 in notis observamus. Patria Rhodium fuisse inter omnes convenit. Sed Romæ, et in Italia vixisse, non levis est conjectura, ibique commentarium hunc scripsisse, ut in iisdem scholiis adnotavimus. Ac vel nomine ipso Gemini satis hoc evincitur, Latinorum usq. et commercio implicatum esse huminem; ac libertum fortean, aut clientem alicujus fuisse familiæ, cui peculiare cognomen id erat, nempe Serviliorum. Proclus in Commentariis ad priores Euclidis libros non semel Geminum laudat, quem et Γεμίτων perpetuo nominat, circumflexa penultima: indidemque colligitur, quædam illum de geometria scripasse. Cujus fidem facit catalogus librorum, qui ex Barocciana bibliotheca nuper in Angliam averti sunt, quos inter Gemini liber exstat nondum editus. Sed et Procli Sphæra nihil aliud est præter Isagoges Gemini capita quædam, quod suo loco declaravimus.

Hujus nos testimonio scriptoris sæpe ac libenter usi sumus in his quæ ad annum Græcæ veteris et Ægyptiacum spectant. Nam de priore illo nemo est, qui diligentius expressiusque verba fecerit, cujusque propter antiquitatem et eruditionem ratio major haberi debeat. Quem si in consilium adhibuisset Scaliger, aut si eum attentius legisset, neque præjudicatam illam suam de anno Græco πρόληψιν ad illius tractationem attulisset, non illa nobis anni Græci et Attici commenta peperisset, quæ et absurdissima sunt et unius præter cæteros Gemini auctoritate refelluntur. Huic igitur cum Latina interpretatione veteri primo loco posuimus, qua profecto meliorem elegantioreque merebatur: et erat animus novam aggredi, nisi in Hipparchum et alios, qui nullam habebant omnino, id operæ conferre satius esse judicassem. Græca vero ad veterum manuscriptorum fidem exacte castigavimus: e quibus unum penes nos habebamus haud adeo veterem, sed accuratum ac scriptum imprimis eleganter. Alter in Oxoniensi bibliotheca reperitur, quocum editionem Hilderici diligenter contulit Henricus Briggius, Oxoniensis mathematicus; a quo id meo nomine postularat Lucas Holstenius Hamburgensis, vir eruditissimus, qui in illustr. cardin. Barberini comitatu Romæ hodie vivit. Utriusque ope ac beneficio variarum lectionum indiculum accepimus, quas paucis exceptis totidem in nostro codiceprehendimus. Quamobrem quidquid in nova hac editione Gemini aliter atque in priore, studiose Lector, offenderis, id ex amborum auctoritate et consensu immutatum esse scias. Nec pauca vero illa sunt, neque levia, ut, qui ambas legerit, agnoscet.

Post Geminum Ptolemæi liber sequitur, qui Φάσεις ἀπλανῶν ἐπισηµασιῶν in antiquo codice inscriptus legitur, uti nos edidimus. Hujus nobis copiam amicus quidam fecit, qui ex antiquo codice eum descripsit. Eundemque post invenimus in Regia bibliotheca; et a cl. V. D. Nicolao Rigaltio utendum accepimus, ex quo etiam non pauca castigavimus. De hujus auctore quid dicam nihil habeo, præter ea quæ in notis exposui. Cui quidem Kalendaria ejusdem argumenti subjecta sunt tria. Primum est sub falso nomine Ptolemæi editum a Leonico, e Græcoque translatum; quam miscellam esse tumultuariam ex variis παραρῆγματις

(a) De doctrina temporum, t. III, Præf.

confectam, non semel in dissertationibus ostendimus. In quo ridiculus est Solimanus exercitator, qui nunc libellum aureolum in sua farragine Plinianarum Exercitationum nominat; ex quo nihil certi bonique, propter confusionem, et auctorum locorumque tacita vocabula, harum rerum studiosus colligat: sed habent similes labra lactucas. Alteros Fastos ex Ovidii, Columellæ Pliniique libris concinnavimus ipsi, qui Julianorum instar esse queant. Ex Sosigenis enim, vel Julii Cæsaris parapegmate, nec uniusmodi fortasse, uti libro II Variarum docuimus; auctores illi phænomena sua perscripserunt. Qui noster labor non parum eos adjuvabit, qui poetas aliosque scriptores in manus sumpserint; ubi orientium vel occidentium stellarum fit nonnulla mentio, præsertim si ad usum Kalendarii istius, libri primi variarum dissertationum nostrarum doctrinam adjunxerint. Tertium est Kalendarium Constantini M. a Joanne Herwarto olim editum, cujus enarrationem ὁ μαχαρίτης Hieronymus Alexander scribere instituerat.

Exinde Achillis Tatii et Hipparchi libros addidimus, quos Græce primus e Medicea bibliotheca vulgavit Petrus Victorius, nos Latinos fecimus. Ac principio quidem solum Tatium conferre in Auctarium hoc nostrum voluimus; post de Hipparcho quoque remisimus doctorum quorundam amicorum precibus.

In Achillis commentariis nonnulla sunt περίεργα, ac minime necessaria, plura tamen scitu non indigna. In quibus quæ erant menda corrigi non potuerunt, quod nullum vetus exemplar, quo niteremur, ad manum fuit.

Hipparchi vero libri multis in locis emendati sunt, non ex conjectura solum, quæ, ubi opus fuit, ad marginem ascripta est, quemadmodum et in cæteris fecimus, sed etiam ex antiquo bibliothecæ Regiæ libro, pulcherrime scripto, quem nobis cl. V. D. Rigaltius commodavit. Eo præeunte libro, quidquid secus, atque in Florentina editione, in hac nostra leges, conformatum esse memineris. Asterismos autem, quos sub Hipparchi nomine eadem Florentina editio continet, consulto prætermisimus. Non enim Hipparchi sunt, sed Ptolemæi, a cujus tabula paucis interdum minutis discrepant. Itaque supervacaneum erat illos recudere.

Succedit his Gazæ liber De mensibus Atticis, cum Latina versione Joannis Perrelli ante centum fere annos edita.

Tum S. Mazimi martyris Computus, quem e Vaticana bibliotheca describendum curavi. Hujus excerpta quædam Josephus Scaliger operi De emendatione temporum inseruerat; et uberibus notis Græci computi doctrinam explicarat: quæ res, uti cætera illius operis, ei infeliciter successit, ut ex dissertatione nostra De Græcorum æris ac computis eruditus lector intelliget. Adjecimus et Isaaci Argyri computum duplicem, quorum prior a Jacobo Christmanno primum Græce vulgatus est; nos Latine vertimus, et posteriorem ejusdem computum ex Christianissimi regis bibliotheca subjecimus beneficio cl. V. Nicolai Rigaltii. Accessit verbrevis Andrea Cretensis computus olim ad nos a P. Andrea Schotto missus, quem ex Vaticana se accepisse scripturn reliquit.

ΠΕΡΙ ΙΠΠΑΡΧΟΥ

ἐκ τῶν Σουδα.

HIPPARCHI ELOGIUM E SUIDA.

Ἰππαρχος Νικαεὺς φιλόσοφος, γεγονὼς ἐπὶ τῶν ὑπέστων, ἔγραψε Περὶ τῶν Ἀράτων Φαινομένων, περὶ τῆς τῶν ἀπλανῶν συντάξεως, καὶ τοῦ καταστηριζομένου· περὶ τῆς κατὰ πλάτος μνημιαίας τῆς σεληνῆς κινήσεως, καὶ εἰς τοὺς ἀστερισμούς.

Hipparchus Nicæanus philosophus, qui fuit sub consulibus, scripsit De Arati phænomenis, De stellarum inerrantium constitutione, et immota statione; De menstruo lunæ motu secundum latitudinem, et in asterismos.

ΠΕΡΙ ΑΧΙΛΛΕΩΣ ΣΤΑΤΙΟΥ

ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

DE ACHILLE STATIO EX EODEM.

Ἀχιλλεὺς Στάτιος, Ἀλεξανδρεὺς, ὁ γράψας τὰ κατὰ Λευκίππην καὶ Κλειτοφῶντα, καὶ ἄλλα ἑρωτικὰ ἐν βιβλίοις η', γέγονεν ἑσάτον Χριστιανὸς καὶ ἐπίσκοπος. Ἐγράψε δὲ Περὶ σφαιρας, καὶ ἐτυμολογίας, καὶ Ἱστορίαν σύμμικτον, πολλῶν καὶ μεγάλων καὶ θαυμασίων ἀνδρῶν μνημονεύουσαν. Ὁ δὲ λόγος αὐτοῦ κατὰ πάντα ὅμοιος τοῖς ἑρωτικαῖς.

Achilles Statius, Alexandrinus, qui De Leucippe et Clitophonte scripsit, et alia amatoria libris octo; tandem factus est Christianus et episcopus. Scripsit De sphaera, et Etymologia, et Historiam miscellanæam; quæ multorum, et magnorum, et admirabilium virorum mentionem facit. Ipsius vero oratio in omnibus prorsus est amatoriis orationibus similis.

Meminit et Achilles Tatii Photius cod. LXXVII, ubi non Στάτιον vocat, sed Τάτιον, quemadmodum et P. latinus codex habebat, unde Clitophontis et Leucippes Amores Commelinus edidit. Nam altera ex errore profecta lectio videtur, repetita perperam littera Σ ex priori nomine, Ἀχιλλεὺς.

ΓΕΜΙΝΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ.

GEMINI ELEMENTA ASTRONOMIÆ.

Interprete Edone Hilderico D.

I CAPUT I.

Zodiacus circulus in duodecim dividitur partes, atque horum segmentorum unumquodque generaliter quidem vocatur dodecatemorion, id est pars duodecima, specialiter vero signum : idque a stellis, quas continet, et a quibus etiam certam effigiem sortitur. Sunt autem hæc duodecim signa : Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aquarius et Pisces.

Dicitur signum duobus modis : uno, secundum quem est duodecima pars zodiaci : quæ est intervallum quoddam locale, quod vel stellis, vel punctis determinatur ; altero, secundum quem est constellatio quædam, ex pluribus stellis composita, secundum similitudinem, et situm stellarum.

Dodecatemoria igitur, quoad magnitudinem inter se sunt æqualia, eo quod zodiacus in duodecim partes æquales est divisus : at signa, quæ ex fixis stellis sunt composita, neque inter se sunt æqualia quoad magnitudinem, neque ex æqualibus stellis sunt composita, neque explent propria spatia dodecatemoriorum ; sed quædam ab hujusmodi expletione deficiunt, ut Cancer, parvum enim spatium sui proprii loci occupat : quædam vero ultra sua propria loca extenduntur, et partes quasdam præcedentium et sequentium signorum occupant, ut Leo.

¹ γρ. διοπτρα γάρ διήρηται. ² γρ. κατεστηριγμένα. ³ γρ. ἐπιλαμβανόμενα.

(1) Διχῶς δὲ λέγεται. Zodiacus duplex est, quod ad institutum nostrum pertinet : alter in primo mobili, qui situm non mutat, hoc est intersectiones easdem perpetuo ejus ecliptica cum æquinoctiali retinet : et est imaginum expers ; alter in orbe stellato qui eis τὰ ἐπόμενα progressum faciens, in aliis et aliis punctis continue intersectiones cum æquinoctiali facit. Hujus propria sunt ζώδια, sive asterismi dodecatemoriorum. Primus Hipparchus, collatis inter se veterum ac suis observationibus, suspicatus est moveri in consequentia signorum octavam sphaeram, adeoque duplicem esse zodiacum. Sed quod ὀλοσχερεῖς priorum observationes forent, neque satis longum esset interjectum spatium, non penitus affirmavit. Ptolemæus vero rem plane definiit. Hæc dicenda iuerunt, ne quis id a Gemino miretur esse præteritum, qui, ut in plerisque aliis, Eudoxum potius,

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ο τῶν ζωδίων κύκλος διαιρεῖται εἰς μέρη δεκαδύο, καὶ καλεῖται κοινῶς μὲν ἕκαστον τῶν τμημάτων δωδεκατημόριον· ἰδίως δὲ ἀπὸ τῶν ἐμπεριεχομένων ἀστέρων, ὑφ' ὧν καὶ διατυπύεται ἕκαστον αὐτῶν ζώδιον. Ἔστι δὲ καὶ τὰ δώδεκα ζώδια τάδε, Κριός, Ταῦρος, Δίδυμοι, Καρκίνος, Λέων, Παρθένος, Ζυγός, Σκορπιός, Τοξότης, Αἰγώκερος, Ὑδροχόος, Ἰχθύες.

Διχῶς δὲ λέγεται (1) ζώδιον· καθ' ἓνα μὲν τρόπον τὸ ἰβ^{ον} μέρος τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου· ὃ ἐστὶ διάστημα τι τόπου, ἢ ἀστρῶν, ἢ σημείων ἀφοριζόμενον· καθ' ἕτερον δὲ τὸ ἐκ τῶν ἀστέρων εἰδωλοποιημένον κατὰ τὴν ὁμοιότητα καὶ τὴν θέσιν τῶν ἀστέρων.

Τὰ μὲν οὖν δωδεκατημόρια ἴσα ἐστὶ κατὰ τὸ μέγεθος· διήρηται ¹ δὲ ὁ τῶν ζωδίων κύκλος εἰς ἰβ^{ον} μέρος ἴσα· τὰ δὲ κατηστερισμένα ² ζώδια οὔτε ἴσα ἐστὶ κατὰ τὸ μέγεθος, οὔτε ἐξ ἴσων ἀστέρων συνέστηκεν· οὔτε πάντα ἐκπληροῖ (2) τοὺς ἰδίους τόπους τῶν δωδεκατημορίων, ἀλλ' ἂ μὲν ἐλλείπει, καθάπερ ὁ Καρκίνος, μικρὸν δὲ τόπον ἐπέχει τοῦ ἰδίου τόπου· ἂ δὲ ὑπερπίπτει, καὶ μέρη τινὰ τῶν προηγουμένων, καὶ τῶν ἐπομένων ζωδίων ἐπιλαμβάνει ³, καθάπερ ὁ Λέων.

quam Hipparchum sequitur. Neque τὸ ἀκριβὲς connectatur, quod nec fuit necesse εἰσαγωγῆν ac prima hujus artis elementa scribenti. Quocirca de zodiaco sic loquitur, quasi unius orbis esset, ac nunquam situm mutaret. Dodecatemoria veri zodiaci, qui est in primo mobili, de ζωδοῖς, et asterismis vocabula tunc acceperunt, cum ea continerent : puta Aries dictus est primum dodecatemorion, quod in eo tunc esset asterismus octavæ sphaeræ, cui hoc vocabulum inditum est, quod Metonis, Eudoxi, ac Ptolemæi sæculis accurate contigit. Nostro vero longius in posteriora progressi sunt asterismi, ac toti fere extra ὁμώνυμα segmenta consistunt. Ex quo in plerisque stellis latitudines a vera ecliptica, et declinationes immutatae sunt, ut australes fuerent, quæ erant boreales, et contra.

(2) Οὔτε πάντα ἐκπληροῖ. Vide Hipparchum, lib. II, sub initium.

Ἔτι δὲ τινὰ τῶν ἐβ' ζωδίων οὕτε ὅλα κεῖται ἐν τῷ Α Ζωδιακῷ κύκλῳ· ἀλλ' ἂ μὲν ἐστὶ βορειότερα αὐτοῦ, καθάπερ ὁ Λέων· ἂ δὲ νοτιότερα, καθάπερ ὁ Σκορπίος.

Ἡλὸν ἕκαστον τῶν δωδεκατημορίων διαιρεῖται εἰς μέρη λ', καὶ καλεῖται τὸ ἐν τμημα μοῖρα. Ὡστε τὸν ὅλον κύκλον τῶν ζωδίων περιέχειν ζώδια μὲν ἐβ', μοῖρας δὲ τξ'.

Ὁ δὲ ἥλιος ἐνιαυτῷ (3) ἂ διαπορεύεται τὸν ζωδιακὸν κύκλον. Ἔστι γὰρ ἐνιαύσιος χρόνος, ἐν ᾧ ὁ ἥλιος περιπορεύεται τὸν ζωδιακὸν κύκλον, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου ἐπὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον ἀποκαθίσταται. Ὁ δὲ χρόνος οὗτός ἐστιν ἡμερῶν τξε', δν'. Ἐν τούταις γὰρ ἡμέραις τὰς τξ' μοῖρας παροδεύει ὁ ἥλιος· ὥστε παρὰ μικρὸν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ μοῖραν κινεῖσθαι τὸν ἥλιον.

Ἄλλο μὲντοι γέ ἐστι μοῖρα, καὶ ἄλλο ἡμέρα. Μοῖρα μὲν γὰρ ἐστὶ διάστημά τι λν' μέρος ὑπάρχον τοῦ ζωδίου· ἡμέρα δὲ ἐστὶ χρόνος τριακοστὸν μέρος ὡς ἔγγιστα τοῦ μηνιαίου χρόνου. Καὶ ἡ μὲν μοῖρα τξ' μέρος, ἐστὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ἡ δὲ ἡμέρα τξξ' καὶ δν' μέρος ὡς ἔγγιστα τοῦ ἐνιαυσιαίου χρόνου. Καὶ πάντα ἂ μὲν τὰ ζώδια τριακοντημορία ἐστίν, οὐ πάντα δὲ τριακονθήμερα.

Διαίρεται δὲ ὁ ἐνιαύσιος χρόνος εἰς μέρη δ', ἔαρ, θέρος, φθινόπωρον, καὶ χειμῶνα. Ἐαρινὴ μὲν οὖν ἡμερία (4) γίνεται περὶ τὴν τῶν ἀνθέων ἀκμὴν ἐν Κριεῦ μιᾷ μοῖρᾳ· τροπὴ δὲ θερινὴ γίνεται περὶ τὴν τῶν καυμάτων ἐπίτασιν ἐν Καρκίνῳ μιᾷ μοῖρᾳ· ἔσω ὁ ἥλιος τὸν βορειότατον κύκλον γράφει, καὶ μεγίστην πασῶν τῶν ἐν ἐνιαυτῷ ἡμέραν ἐπιτελεῖ, ἐλαχίστην δὲ τὴν νύκτα. Ἡ μὲντοι γε μεγίστη ἡμέρα ἴση ἐστὶ τῇ μεγίστῃ νυκτὶ, καὶ ἡ ἐλαχίστη ἡμέρα ἴση ἐστὶ τῇ ἐλαχίστῃ νυκτὶ. Ἔστι δὲ ἡ μεγίστη ἡμέρα κατὰ τὸ ἐν Ῥόδῳ κλίμα ὠρῶν ἰσημερινῶν ἰδς". Ἰσημερία δὲ ἐστὶ φθινοπωρινή, ὅταν ὁ ἥλιος, ἀπ' ἕρκτων πρὸς μεσημβρίαν παροδεύων, πάλιν ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ γένηται κύκλου, καὶ ἴσην τὴν ἡμέραν τῇ νυκτὶ ποιήσεται. Τροπὴ δὲ ἐστὶ χειμερινή, ὅταν ὁ ἥλιος πορρόωτάτω ἢ ἡμῶν τῆς οὐκῆσεως γένηται, καὶ καταπεινώτατος ὡς πρὸς τὸν ὀρίζοντα (5), καὶ νοτιώτατος κύκλον γράφῃ, καὶ μεγίστην πασῶν τῶν ἐν αὐτῷ [ἐνιαυτῷ] νύκτα ποιήσεται, ἐλαχίστην δὲ ἡμέραν. Ἔστι δὲ ἡ μεγίστη νύξ κατὰ τὸ ἐν Ῥόδῳ κλίμα ὠρῶν ἰσημερινῶν ἰδς".

Οἱ δὲ μεταξὺ χρόνοι (6) τῶν τροπῶν καὶ τῶν ἰση-

ἂ γρ. ἐν αὐτῷ. ἂ γρ. πάντοτε. ἂ γρ. πορρόωτατος.

(3) Ὁ δὲ ἥλιος ἐνιαυτῷ. Nondum προήγηται ἰσημερινὴν ἰσχυρῶς ἀποκαθίσταται, ut alibi diximus, et intelligitur iterum capite 6, *De mensibus*.

(4) Ἐαρινὴ μὲν οὖν ἰσημερία. Annuarum tempestatum exordia aliter ab astronomis, et ratione constituuntur, quam sensu popularique iudicio. Nam astronomi per quadrantes tributo zodiaco, cuilibet tempestati quadrantem suam assignant, quem τροπὴν appellat Paulus Alexandrinus. Initium sit ab Arietis ingressu; ac sic deinceps. Popularis usus ex caeli mutatione tempestatum intervalla metitur: cui et scriptores illi serviunt, qui

2 Præterea ex duodecim signis quædam ne tota quidem posita sunt in zodiaco, sed alia eo sunt borealiora, ut Leo: alia australiora, ut Scorpius.

Rursus unumquodque dodecatemoriolorum dividitur in partes triginta, et vocatur unum segmentum pars, seu gradus. Itaque zodiacus continet signa quidem duodecim, partes vero 360.

Sol autem uno anno percurrit zodiacum. Est enim tempus annum illud, in quo sol peragrat zodiacum, et ab eodem puncto ad idem punctum redit, hoc tempus est dierum 365 1/4. In tot enim diebus illas 360 partes zodiaci sol conficit; fere itaque in uno die unum gradum sol absolvit.

B Verumtamen aliud est pars, aliud dies. Pars enim est intervallum quoddam, cum sit 50 pars signi; dies vero est tempus, quod fere 50 pars est menstrui temporis. Deinde pars quidem est 360 pars zodiaci, dies autem est pars 365 1/4 fere annui temporis. Ac semper quidem signa sunt 30 partium, non semper autem 30 dierum.

Dividitur autem annum tempus in partes quatuor, ver, æstatem, autumnum, et hiemem. Verum igitur æquinoctium sit circa florum vigorem summum, in prima parte Arietis. Solstitium æstivum contingit circa æstium intentionem in prima parte Cancri, ubi sol borealissimum circulum describit, et longissimum omnium, qui sunt in anno, diem efficit, noctem vero brevissimam. Atqui dies longissimus æqualis est nocti longissimæ, et dies brevissimus æqualis est nocti brevissimæ. Dies vero longissimus in climate Rhodi est horarum æquinoctialium 14 1/4. Æquinoctium autumnale est, cum sol a boreali plaga ad australem plagam tendens, iterum ad æquinoctialem circulum pervenerit, et diem nocti æqualem effecerit. Solstitium autem hibernum est, cum sol longissime a puncto nostro verticali discesserit, et humillimum, quoad horizontem, factus fuerit, idemque circulum maxime australem descripserit, et noctem longissimam omnium, quæ sunt in anno, effecerit, diem vero brevissimum. Est autem longissima nox in climate Rhodi horarum æquinoctialium 14 1/2.

Tempora vero, quæ sunt inter solstitia et æqui-

rem rusticam et huius generis alia pertractant.

(5) Καὶ καταπεινώτατος ὡς πρὸς τὸν ὀρίζοντα. Ἰδιωτικῶς, et ad oculum ita Geminus loquitur, quia tunc sol maxime dejectus, et horizonti vicinissimus apparet. Recte autem addidit, ὡς πρὸς τὸν ὀρίζοντα, eo sensu, quem diximus. Nam revera terris citimus non erat sol ætate Gemini in hiberno tropico: sed in Sagittarii gradu quinto circiter; ubi tum solis erat perigeum, ut apogeeum in quinto Geminorum, quod et pag. 4 Geminus indicat.

(6) Οἱ δὲ μεταξὺ χρόνοι. Eodem modo annus ab

noctia, hoc modo dividuntur: ab æquinoctio verno, usque ad solstitium æstivum dies sunt 94 1/2; nam in tot diebus transit sol Arietem, Taurum, Geminos et ad primam partem Cancri accedens, solstitium æstivum efficit. Ab æstivo solstitio usque ad æquinoctium autumnale dies sunt 92 1/2; nam in tot diebus transit sol Cancrum, Leonem, Virginem, et ad primam partem Libræ accedens efficit æquinoctium autumnale. Ab æquinoctio autumnali usque ad solstitium hibernum dies sunt 88 1/8; nam in tot diebus transit sol Libram, Scorpion, Sagittarium, et ad primam partem Capricorni perveniens efficit solstitium hibernum. A solstitio hiberno usque ad æquinoctium vernum dies sunt 90 1/8; in tot enim diebus transit sol reliqua tria signa, Capricornum, Aquarium, Pisces. Omnes igitur dies horum quatuor temporum simul sumpti efficiunt dies 365 1/4, quot etiam in uno sunt anno.

ζώδια, Αιγιοκέρων, Ὑδροχόον, Ἰχθύας. Αἱ πᾶσαι οὖν ποιῶσι τῆς δ' ὅσαι περ ἦσαν αἱ τοῦ ἑνιαυτοῦ.

Quæritur igitur in his, cur, cum quatuor dicti quadrantes zodiaci inter se sint æquales, et sol semper æqualiter moveatur, ipse in temporibus inæqualibus æquales horum quadrantum arcus peragret; nam per totam astronomiam præsupponitur, et solem, et lunam, et quinque planetas æqualiter, circulariter, et contra mundi motum moveri. Pythagoræi enim, cum primi has quæstiones aggrederentur, præsupposuerunt circulares atque æquales solis, lunæ et erraticarum stellarum motus. Nam hujusmodi irregularitatem non admiserunt in his divinis atque æternis corporibus, ut interdum velocius moverentur, interdum tardius, interdum starent, ut sane etiam stationes vocant in quinque erraticis stellis. Neque enim in homine bene composito et ordinato talem motus irregularitatem in gressibus aliquis admitteret; nam vitæ necessitates sæpe fiunt hominibus causæ tarditatis, et velocitatis. At in ipsa incorruptibili natura stellarum non potest ulla causa celeritatis et tarditatis adduci. Quam ob causam Pythagoræi hanc proposuerunt quæstionem: Quomodo per circulares et æquales motus possent apparentiæ salvari.

De reliquis igitur planetis in aliis scriptis causam exponemus; nunc vero de sole causam ostendemus, cur, cum æqualiter moveatur, in temporibus inæqualibus æquales arcus zodiaci conficiat. Suprema igitur est omnium ea sphaera, quæ stellarum fixarum dicitur, quæ in se continet omnium fixarum constellationum, sive signorum effigiem. Non est autem cogitandum, omnes stellas sub eadem esse positas superficie, sed alias esse sublimiores, alias humiliores. Cum enim visus noster ad æqualem longitudinem a terra in cælum sese extendat: redditur insensibilis altitudinis differentia.

* γρ. ἀστρονομία. • γρ. προσδέξεται. • γρ. περιπορεύεται.

Hipparcho distributus est. Vide lib. iv *De doctrina temporum*, capite 30, ubi de summa solis apside

μεριῶν τοῦτον διαιροῦνται τὸν τρόπον. Ἀπὸ μὲν ἰσημερίας ἑαρινῆς μέχρις τροπῆς θερινῆς ἡμέραι εἰσὶν ἑξήκοντα ἑνὲν γὰρ τοσαύταις ἡμέραις διαπορεύεται ὁ ἥλιος Κριόν, Ταῦρον, Διδύμους, καὶ ἐπὶ τὴν πρώτην μοῖραν τοῦ Καρκίνου παραγινόμενος, τὴν θερινὴν τροπὴν ποιεῖται· ἀπὸ δὲ θερινῆς τροπῆς μέχρις ἰσημερίας φθινοπωρινῆς ἡμέραι εἰσὶν ἑξήκοντα ἑνὲν γὰρ τοσαύταις ἡμέραις διαπορεύεται ὁ ἥλιος Καρκίνον, Λέοντα, Παρθένον, καὶ ἐπὶ τὴν πρώτην μοῖραν τῶν Χηλῶν παραγινόμενος τὴν φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν ποιεῖται· ἀπὸ δὲ ἰσημερίας φθινοπωρινῆς μέχρις τροπῆς χειμερινῆς ἡμέραι εἰσὶν πενήτην ἑνὲν γὰρ τοσαύταις ἡμέραις διαπορεύεται ὁ ἥλιος Χηλᾶς, Σκορπίον, Τοξότην, καὶ ἐπὶ τὴν πρώτην μοῖραν παραγενόμενος ὁ ἥλιος τοῦ Αἰγιοκέρου, τὴν χειμερινὴν τροπὴν ποιεῖται· ἀπὸ δὲ τροπῆς χειμερινῆς μέχρις ἰσημερίας ἑαρινῆς ἡμέραι εἰσὶν ἑξήκοντα ἑνὲν γὰρ τοσαύταις ἡμέραις διαπορεύεται ὁ ἥλιος τὰ ἀπολειπόμενα τρία ἡμέραις τούτων τῶν τεσσάρων χρόνων συντιθέμεναι

Ἐπιζητεῖται οὖν ἐν τούτοις, πῶς, ἴσων ὄντων τῶν τεσσάρων μορίων τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ὁ ἥλιος, ἰσοταχῶς κινούμενος διὰ παντός, ἐν ἀνίστοις χρόνοις διαπορεύεται τὰς ἴσας περιφερείας. Ὑπόκειται γὰρ πρὸς ἅλην τὴν ἀστρολογίαν ἡλιόν τε καὶ σελήνην, καὶ τοὺς πέντε πλανήτας ἰσοταχῶς, καὶ ἐγκυκλίως, καὶ ὑπεναντίως τῷ κόσμῳ κινεῖσθαι. Οἱ γὰρ Πυθαγόρειοι, πρῶτοι προσελθόντες ταῖς τοιαύταις ζητήσεσιν, ὑπέθετο ἐγκυκλίους καὶ ὁμαλὰς ἡλίου, καὶ σελήνης, καὶ τῶν ἑπταπλανητῶν ἀστέρων τὰς κινήσεις. Τὴν γὰρ τοιαύτην ἀτάξιαν οὐ προσεδέξαντο πρὸς τὰ θεῖα καὶ αἰώνια· ὡς ποτὲ μὲν τάχιον κινεῖσθαι, ποτὲ δὲ βράδιον, ποτὲ δὲ ἐστηκέναι· οὐδὲ δὴ καὶ καλοῦσι στηριγμοὺς ἐπὶ τῶν ἑπταπλανητῶν ἀστέρων. Οὐδὲ γὰρ περὶ ἀνθρωπίνου κόσμου καὶ τεταγμένου ἐν ταῖς πορείαις τὴν τοιαύτην ἀνωμαλίαν τῆς κινήσεως προσεδέξατο ἂν τις· αἱ γὰρ τοῦ βίου χρεῖαι τοῖς ἀνθρώποις πολλὰς αἰτίας γίνονται βραδυτήτος καὶ ταχυτήτος· περὶ δὲ τὴν ἀφθαρτον φύσιν τῶν ἀστέρων οὐδεμίαν δυνατὴν αἰτίαν προσαχθῆναι ταχυτήτος καὶ βραδυτήτος. Δι' ἦντινα αἰτίαν προέτειναν οὕτω· Πῶς ἂν δι' ἐγκυκλίως καὶ ὁμαλῶν κινήσεων ἀποδοθεῖ τὴ φαινόμενα.

Περὶ μὲν οὖν τῶν λοιπῶν ἀστέρων ἐν ἑτέροις ἀποδώσομεν τὴν αἰτίαν· νυνὶ δὲ περὶ ἡλίου ὑποδείξομεν, δι' ἣν αἰτίαν ἰσοταχῶς κινούμενος, ἐν ἀνίστοις χρόνοις τὰς ἴσας περιφερείας διαπορεύεται· ἀνωτάτω γὰρ πάντων ἐστὶν ἡ λεγομένη τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων σφαῖρα, ἡ περιέχουσα πάντων τῶν κατηστερισμένων ζωδίων τὴν ἰδωλοποιίαν· οὐ πάντας δὲ τοὺς ἀστέρας ὑποληπτέον ὑπὸ μιᾶν ἐπιφάνειαν καίεσθαι· ἀλλ' οὐδὲ μὲν μετεωροτέρους ὑπάρχειν, οὐδὲ ταπεινοτέρους· διὰ δὲ τὸ τὴν ὄρασιν ἐπὶ ἴσον ἐξικνεῖσθαι μήκος, ἀνεπαίσθητος γίνεται ἡ τοῦ ὕψους διαφορὰ.

ceterisove quæ hic a Gemino tradita sunt, copiosè disputatur.

Ἰπὸ δὲ τὴν τῶν ἀπλανῶν (7) ἀστέρων σφαῖραν A κείται φαίνων ὁ τοῦ Κρόνου προσαγορευόμενος ἀστὴρ. Οὗτος τὸν μὲν ζωδιακὸν κύκλον ἐν ἔτεσι λ' ὡς ἔγγιστα διαπορεύεται· τὸ δὲ ἐν ζώδιον ἐν δυσιν ἔτεσι καὶ ἐξ μηνῶν. Ἰπὸ δὲ τὸν φαίνοντα κατώτερον αὐτοῦ φέρεται Φαέθων, ὁ τοῦ Ζητῆος προσαγορευόμενος ἀστὴρ. Οὗτος δὲ τὸν ζωδιακὸν κύκλον διαπορεύεται ἐν ιβ' ἔτεσι· τὸ δὲ ἐν ζώδιον ἐν ἐνιαυτῷ. Ἰπὸ δὲ τοῦτον τέτακται πυρόεις, ὁ τοῦ Ἄρεος. Οὗτος δὲ τὸν μὲν ζωδιακὸν κύκλον διέρχεται ἐν δυσιν ἔτεσι καὶ ἐξαμῆνυ· τὸ δὲ ζώδιον ἐν δυσὶ μῆσι καὶ ἡμίσει. Τὴν δὲ ἔχομένην χώραν κατέχει ὁ ἥλιος, ἐνιαυτῷ διαπορευόμενος τὴν ζωδιακὸν κύκλον, τὸ δὲ ζώδιον ὡς ἔγγιστα ἐνὶ μηνί. Κατώτερος δὲ τοῦτου κείται φωσφόρος, ὁ τῆς Ἀφροδίτης ἀστὴρ. Οὗτος δὲ ὡς ἔγγιστα ἰσοταχῶς κινεῖται τῷ ἡλίῳ (8). Ἰπὸ B τοῦτον δὲ ὁ τοῦ Ἑρμοῦ ἀστὴρ κείται· καὶ αὐτὸς τε ἰσοταχῶς κινεῖται τῷ ἡλίῳ. Κατωτέρω δὲ πάντων φέρεται ἡ σελήνη ἐν ἡμέραις κ' καὶ ζ' καὶ τρίτῳ διαπορευομένη τὸν ζωδιακὸν κύκλον· τὸ δὲ ζώδιον ἐν ἡμέραις β' καὶ τετάρτῳ μέρει τῆς μιᾶς ἡμέρας ὡς ἔγγιστα.

Εἰ μὲν οὖν ὁ ἥλιος ἐκινεῖτο ἐπὶ τῶν κατηστερισμένων ζωδίων, πάντως ἂν ἐγίνοντο οἱ μεταξὺ τῶν τροπῶν καὶ τῶν ἰσημερινῶν χρόνοι ἴσοι ἀλλήλοις. Τὰς γὰρ ἴσας περιφερείας ἰσοταχῶς κινούμενος, ὤφειλεν ἐν ἴσοις διανύειν χρόνοις. Ὅμοιος δὲ εἰ καὶ κατώτερον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου φερόμενος ὁ ἥλιος, περὶ τὸ αὐτὸ κέντρον ἐκινεῖτο τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ, καὶ οὕτως ἂν ἐγίνοντο οἱ μεταξὺ τῶν τροπῶν καὶ τῶν ἰσημερινῶν χρόνοι ἴσοι. Πάντες γὰρ οἱ περὶ τὸ αὐτὸ κέντρον γραφόμενοι ¹⁰ κύκλοι ὁμοίως ὑπὸ ¹¹ τῶν διαμέτρων ^C χωροῦνται. Ὅστε, ἐπεὶ ὁ ζωδιακὸς κύκλος εἰς δ' μέρη ἴσα διαιρεῖται ὑπὸ τῶν διαμέτρων, τῶν τὰ τροπικὰ καὶ ἰσημερινὰ σημεῖα ἐπιζευγνυουσῶν, ἀνάγκη καὶ τὸν ἡλιακὸν κύκλον εἰς δ' μέρη διαιρεῖσθαι ἴσα ὑπὸ τῶν αὐτῶν διαμέτρων. Ἰσοταχῶς οὖν κινούμενος ὁ ἥλιος ἐπὶ τῆς ἰδίας περιφερείας, ἴσους ἂν ἐπετέλει τοὺς τῶν τεταρτημορίων χρόνους. Νυνὶ δὲ κατώτερον φέρεται ὁ ἥλιος, καὶ ἐπὶ ἐκκέντρον κύκλου κινεῖται, καθάπερ ὑπογράφεται. Οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ κέντρον ἐστὶ τοῦ ἡλιακοῦ κύκλου καὶ τοῦ ζωδιακοῦ· ἀλλ' ἐφ' ἐν ¹² μέρος παρῆχται ἡ τοῦ ἡλίου σφαῖρα. Διὰ δὲ τὴν τοιαύτην θέσιν εἰς τέσσαρα μέρη ἀνισα διαιρεῖται ὁ ἡλιακὸς δρόμος· καὶ γίνεται μεγίστη μὲν περιφέρεια ἡ ὑποπεπτωκυία ὑπὸ τὸ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου τεταρτημόριον, τὸ ἀπὸ τοῦ Κριοῦ α' μοίρας μέχρι Διδύμων λ', ἐλαχίστη δὲ περιφέρεια ἡ κειμένη ὑπὸ τὸ τεταρτημόριον τὸ ἀπὸ Ζυγοῦ α' μοίρας, μέχρι Τοξότου μοίρας λ'.

¹⁰ γρ. φερόμενοι. ¹¹ γρ. ἐπί. ¹² γρ. ὑφ' ἐν.

(7) Ἰπὸ δὲ τὴν τῶν ἀπλανῶν. Hæc planetarum vocabula ab Ægyptiis manasse scribit Firmicus lib. 11, cap. 2. Mercurii nomen omissum hic a Gemino, vel librario potius. Est autem στλδων. De planetarum motibus, sive sphaerarum, in quibus volvuntur, eadem habet Philo in libro *De cherubim*, sive *Cain*, cujus verba corrigenda sunt, pag. 75 edit. Græcæ, ver. Οὖν· ἡ μὲν οὖν ἐξωτάτω τῶν λε-

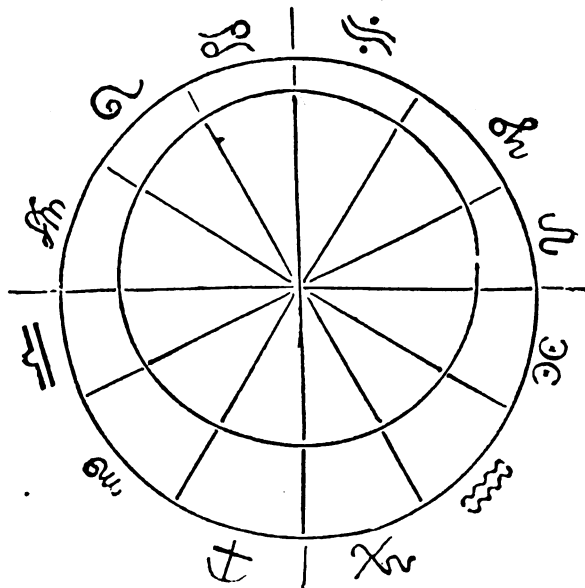
Sub sphaera stellarum fixarum ponitur stella Saturni, Græcis φαίνων, id est *lucens*, dicta. Hæc stella zodiacum circum in triginta annis fere peragrat, unum vero signum duobus annis, et sex mensibus. Sub Saturno, eoque inferius fertur Jovis stella, quæ Græcis Φαέθων vocatur. Peragrat autem Jupiter zodiacum in duodecim annis: unum vero signum in anno uno. Sub Jove sita est stella Martis, Græcis πυρόεις vocata. Hæc stella zodiacum conficit annis duobus, et sex mensibus: unum vero signum duobus mensibus, et dimidio. Proximum locum obtinet sol, uno anno zodiacum peragrans: unum autem signum uno fere mense. Inferior sole est Lucifer, id est stella Veneris. Hæc fere æquali velocitate cum sole movetur. Sub Venere collocatur Mercurii stella, quæ et ipsa soli est æqualis in motu. Infima omnium est Luna, quæ diebus 27 1/3 zodiacum percurrit, unum vero signum diebus duobus, et una fere quarta parte unius diei.

Si igitur sol moveretur super constellatis signis, omnino tempora, quæ sunt inter solstitia, et æquinoctia, essent inter se æqualia. Æquales enim arcus, cum æqualiter moveretur, in temporibus æqualibus conficeret. Similiter, si sol infra zodiacum ferretur, et moveretur circa idem centrum zodiaci: tamen etiam sic tempora, quæ sunt inter solstitia et æquinoctia, essent inter se æqualia; omnes enim circuli, qui circa idem centrum moventur, similiter a diametris dividuntur. Itaque, cum zodiacus in quatuor partes æquales dividatur a diametris, quæ puncta solstitialia et æquinoctialia connectunt: necessario etiam solaris circulus ab iisdem diametris in quatuor partes æquales dividetur. Cum igitur sol super propria circumferentia æqualiter moveatur, tempora quadrantum zodiaci inter se æqualia efficeret. At nunc inferius fertur sol, et super excentrico circulo movetur: sicut figura subscripta ostendit. Non enim idem est centrum solaris circuli, et zodiaci: sed versus unam partem adducta est solis sphaera. Propter talem positum in quatuor partes inæquales dividitur solaris cursus: et fit maximus arcus, qui cadit sub quadrante zodiaci eum, qui est ab Arietis primo gradu usque ad Geminorum gradum tricesimum: minimus vero arcus, qui positus est sub eo zodiaci quadrante, qui est a primo gradu Libræ, usque ad tricesimum gradum Sagittarii.

γομένων ἀπλανῶν μία τῶν ἠ' τὴν ἀπὸ τῶν ἐξῶν ἐπὶ τὰ ἐσπέρια εἰλεῖται περίοδον, nam vulgo legitur *μία*, ἡ τὴν, etc. Octo quippe sphaeras statuit, quarum una est quæ fixas continet, reliquæ sunt æpleni.

(8) Absunt hæc de Mercurio ab Anglic. et nostro.

Unde cum sol super proprio circulo æqualiter moveatur, idem convenienter inæquales arcus sui circuli inæqualibus temporibus conficit, ac maximum quidem arcum maximo, minimum vero minimo tempore transit. At cum maximum arcum sui proprii circuli peragrat, tunc eum zodiaci quadrantem conficit, qui est inter æquinoctium vernum, et solstitium æstivum; cum vero per minimum arcum sui proprii circuli movetur, tunc eum zodiaci quadrantem percurrit, qui est inter æquinoctium autumnale et solstitium hibernum. Cum igitur inæquales arcus solaris circuli sub æquales arcus zodiaci cadant, necesse est inæqualia fieri tempora inter se, quæ sunt inter solstitialia et æquinoctialia puncta: et maximum quidem id, quod est ab æquinoctiali puncto verno usque ad solstitiale punctum æstivum: minimum vero id, quod est ab æquinoctiali puncto autumnali usque ad solstitiale punctum hibernum. Sol igitur perpetuo æqualiter: sed propter excentricitatem solaris sphaeræ temporibus inæqualibus æquales zodiaci quadrantes conficit. Propter eandem causam etiam æqualia signa in temporibus inæqualibus sol peragrat. Si enim ab extremitatibus dodecatemiorum ad centrum zodiaci connectamus lineas rectas: quemadmodum figura subscripta ostendit, erit quidem zodiacus in duodecim partes æquales divisus: solis vero circulus propter excentricitatem in duodecim partes inæquales divisus: ac maximus quidem arcus in solari circulo erit ille, qui est sub Geminis: minimus vero, qui est sub Sagittario.

Propter quam causam maximo tempore percurrit sol Geminos: minimo vero tempore Sagittarium, cum ipse sol semper æqualiter moveatur. Sed cum propter excentricitatem in partes inæquales solaris circulus secetur, contingit tempora signorum zodiaci inæqualia esse

Ἐπειδὴ οὖν ἡλιοῦ κέντρον ἐκκεντρώμενον ἐστὶν ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἐπιζεύζομεν εὐθείας, καθάπερ ὑπογράφεται, ἔσται ὁ μὲν τῶν ζωδίων κύκλος εἰς ἑβ' μέρη ἴσα διηρημένος, ὁ δὲ τοῦ ἡλίου κύκλος διὰ τὴν ἐκκεντρότητα εἰς ἑβ' μέρη ἀνίσωτα διηρημένος· καὶ μέγιστον μὲν περιφέρεια ἢ ὑποπεπτωκυῖα ὑπὸ τοὺς Διδύμους, ἐλάχιστη δὲ ἢ ὑποπεπτωκυῖα ὑπὸ τὸν Τοξότην.

Δι' ἡναιτίαν ἐν πλείω μὲν χρόνῳ διαπορεύεται ὁ ἥλιος τοὺς Διδύμους, ἐν ἐλάττω δὲ χρόνῳ τὸν Τοξότην, αὐτοὺς μὲν διὰ παντὸς ἴσως κινούμενος, διὰ δὲ τὴν ἐκκεντρότητα εἰς ἀνίσωτα μέρη διαιρούμενος τοῦ ἡλιακοῦ κύκλου, συμβαίνει καὶ τοὺς χρόνους ἀνίσωτους εἶναι τῶν ζωδίων.

Τῆς δὲ πρὸς ἄλληλα τάξεως (9) καὶ θέσεως τῶν ἄστρον ζωδίων διαφορὰ εἰσι τέσσαρες. Ἄ μὲν γὰρ αὐτῶν λέγεται κατὰ διάμετρον, ἃ δὲ κατὰ τρίγωνον, ἃ δὲ κατὰ τετράγωνον, ἃ δὲ κατὰ συζυγίαν, ὑπὸ τινων δὲ ἀντισυζυγίαν.

Κατὰ διάμετρον μὲν οὖν εἰσι ζῳδια τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν διάμετρον κείμενα. Ἔστι δὲ τάδε, Κριός, Ζυγός, Ταῦρος, Σκορπίος, Δίδυμοι, Τοξότης, Καρκίνος, Αἰγόκερως, Λέων, Ἵδροχόος, Παρθένος, Ἰχθύες. Συμβέβηκε δὲ τούτοις, ὅταν τὸ ἕτερον αὐτῶν ἀνατέλλῃ, τὸ κατὰ διάμετρον δύνην, καὶ τούναντιον. Ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τῶν δωδεκατημορίων, καὶ οὐκ ἐπὶ τῶν κατηστερισμένων ζωδίων. Κριοῦ μὲν γὰρ ἀνατέλλοντος, δύνην Ζυγός· Ταύρου δὲ ἀνατέλλοντος, δύνην Σκορπίος. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν τῶν κατὰ διάμετρον ζωδίων. Αἰμβάνεται δὲ τὰ κατὰ διάμετρον ὑπὸ τῶν Χαλδαίων καὶ πρὸς τὰς ἐν ταῖς γενέσεσι συμπαθείας. Δοκοῦσι γὰρ οἱ κατὰ διάμετρον γενόμενοι συμπάσχειν ἀλλήλοις, καὶ, ὡς ἂν εἴποι τις, ἀντικεῖσθαι ἀλλήλοις. Καὶ τῶν ἀστέρων ἐποχαλὲν τοῖς κατὰ διάμετρον ζωδίοις κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ συνωφελοῦσι, καὶ συμβλάπτουσι τὰς γενέσεις κατὰ τὰς παραδεδομένας δυνάμεις τῶν ἀστέρων.

Κατὰ τρίγωνον δὲ ἔστι Κριός, Λέων, Τοξότης· Ταῦρος, Παρθένος, Αἰγόκερως· Δίδυμοι, Ζυγός, Ἵδροχόος· Καρκίνος, Σκορπίος, Ἰχθύες. Τὰ πάντα τριγωνα ἰσόπλευρα τέτταρα. Ὑποτείνει δὲ ἡ τοῦ τριγώνου πλευρὰ ὑπὸ ζῳδια μὲν τέτταρα, μοίρας δὲ οκ'.

Καλεῖται δὲ τὸ μὲν πρῶτον τρίγωνον τὸ ἀπὸ Κριοῦ βορείων. Ἐὰν γὰρ, τῆς σελήνης ἐν τινι τῶν τριῶν ζωδίων ὑπαρχούσης, βορέας πνεύση, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἢ αὐτὴ διαμένει στάσις. Ὅθεν ἀπὸ ταύτης τῆς παρατηρήσεως ὀρμηθέντες οἱ ἀστρολόγοι προλέγουσι τὰς βορέας στάσεις. Ἐὰν μὲν γὰρ, ἐν ἄλλῳ ζωδίῳ τῆς σελήνης ὑπαρχούσης, βορεινὴ γένηται στάσις, εὐδιάλυτος γίνεται ὁ βορέας· ἔαν δὲ ἐν τινι τῶν ἀφωρισμένων ζωδίων ἐν τῷ βορεινῷ τριγῶνῳ βορέας συμπνεύση, προλέγουσιν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας διαμένειν τὴν αὐτὴν σύστασιν. Τὸ δὲ ἐξῆς τριγώνον τὸ ἀπὸ τοῦ ταύρου καλεῖται νότιον. Πάλιν γὰρ ἔαν, τῆς σελήνης ἐν τινι τῶν τριῶν ζωδίων ὑπαρχούσης,

(9) Τῆς δὲ πρὸς ἄλληλα τάξεως. Quatuor habitudines, sive conspectus signorum explicat, qui vim aliquam in mathematica genethliacorum sortita putantur. Primus est κατὰ διάμετρον, quæ sex signa subtendit, ut Aries, et Libra. Secundum κατὰ τρίγωνον, cuius latus quatuor signa subtendit, ut Aries, Leo, Sagittarius trigonum efficiunt. Tertius est κατὰ τετράγωνον, quadrantalibus, cuius latus gradibus 90, signis tribus subtenditur. Sic Aries, Cancer, Libra, Capricornus quadrangulum faciunt. Quartus est κατὰ συζυγίαν, atque hic duorum signorum est, quæ a punctis tropicis ex æquo remouentur, ut Cancer, et Gemini : Capricornus, Sagittarius, quæ sunt βλέποντα Ptolemæi, et antisicia Julii Firmici. Hoc genus separatim a primis quatuor ab illis ponitur. Nam is proprie σχηματισμός non est, hoc est figuram in circulo integram non facit,

Quoad ordinem autem et situm, quem inter seduodecim signa habent, sunt eorum quatuor differentiarum. Eorum enim quædam diametraliter opponuntur, quædam secundum triangulum distant, quædam secundum quadratum, quædam secundum combinationem, quam aliqui etiam oppositam combinationem vocant.

Ea igitur signa diametraliter opposita dicuntur, quæ secundum eandem diametrum sunt posita. Sunt autem hæc: Aries, Libra, Taurus, Scorpius, Gemini, Sagittarius, Cancer, Capricornus, Leo, Aquarius, Virgo, Pisces. His autem contingit, cum alterutrum eorum oritur, occidere id quod est diametraliter oppositum, et contra. Hæc a nobis dicuntur de dodecatemoriis, non de stelliferis signis.

Ariete enim oriente, occidit Libra. Tauro vero oriente, occidit Scorpius; eadem ratio est reliquorum diametraliter oppositorum signorum. Accipiuntur autem diametraliter opposita signa a Chaldeis etiam ad mutuas compassionem in nativitatibus. Videntur enim illi, qui in oppositis signis sunt nati, sibi invicem compati, et, ut dixerit aliquis, sibi invicem adversari. Et stellarum epochæ in signis diametraliter oppositis secundum idem tempus et una juvant, et una lædunt nativitates secundum traditas vires stellarum.

Secundum triangulum autem posita signa sunt. Aries, Leo, Sagittarius: Taurus, Virgo, Capricornus: Gemini, Libra, Aquarius: Cancer, Scorpius, Pisces. Omnia triangula æquilatera sunt quatuor: subtendit autem trianguli latus signa quatuor, gradus 120.

Vocatur autem primum triangulum boreale. Si enim luna in uno trium signorum primi trianguli posita, ventus boreas spiraverit: per dies multos eadem permanet constitutio. Unde astrologi, cum ab hac observatione initium habeant, boreæ constitutiones prædicunt. Nam si in alio quodam signo luna constituta, exstiterit constitutio borealis, facile boreas dissolvitur; at si una spiraverit boreas in uno eorum signorum, quæ in boreali triangulo continentur, prædicunt per dies multos eandem permanere constitutionem. Proximum triangulum, quod a Tauro incipit, nominatur australe. Contra enim, si in uno horum trium signorum luna con-

cum uno tantummodo latere constet, quod uni signo, vel tribus, vel quinque subtenditur. Habent tamen λόγον, nec sunt ἀσύνδετα signa, quæ se hoc modo respiciunt, ut auctor est Ptolem. lib. 1 *Tetrab.* Sed schematismus non est. Pro eo mathematici τὸ καθ' ἐξάγωνον σχῆμα substituunt, cuius latus signis duobus et gradibus sexaginta subtenditur. Vide præter citatos auctores, Manilium et Paulum Alexandrinum. Κατὰ συζυγίαν signa sunt, quæ ex eodem loco oriuntur, et in eodem occidunt: ita tamen ut ἐναλλάξ initia eorum ac termini procedant.

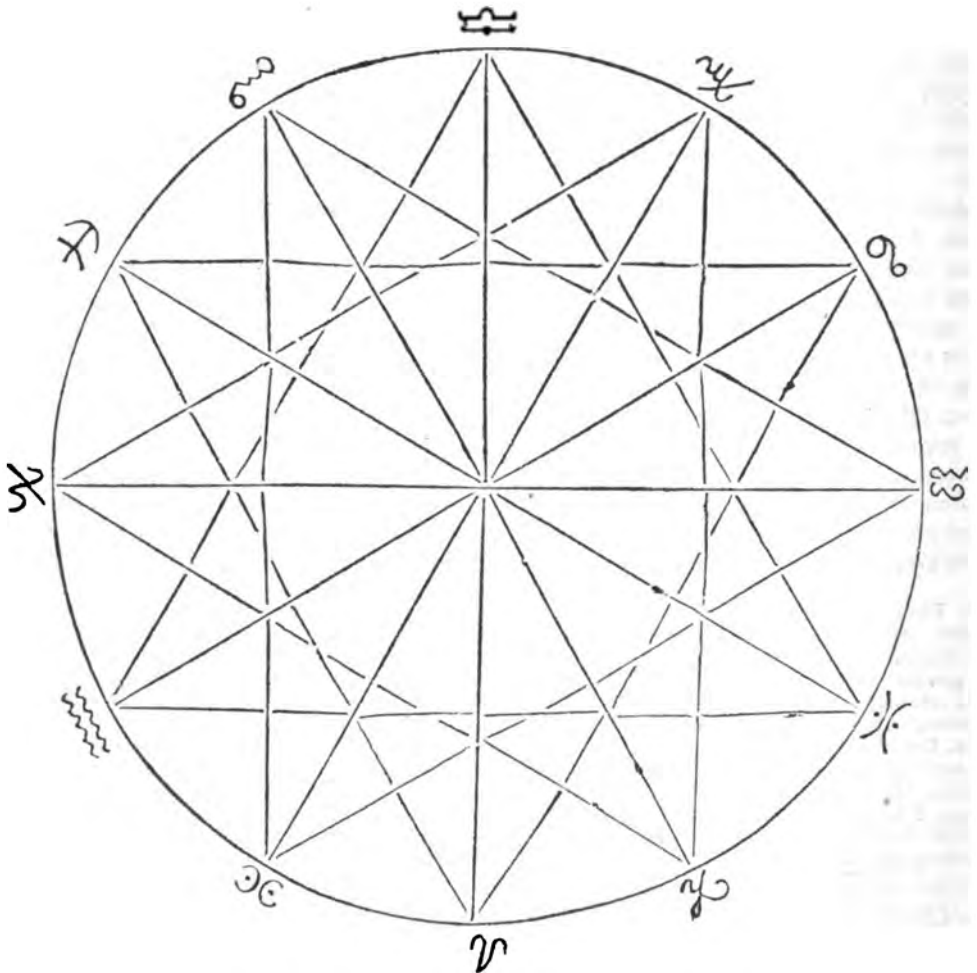
Porro schema illud, quod e manuscripto codice representavimus, solos e diametro, et κατὰ τρίγωνον aspectus exhibet: quadrantales, et hexagonos non continet. Ideo nos alterum hoc loco subjicimus, in quo schematismi quatuor apparent.

stituta auster flaverit, per dies multos eadem permanet constitutio. Proximum triangulum, quod a Geminis inchoatur, vocatur zephyricum similem ob causam. Postremum triangulum, quod a Cancro initium habet, dicitur subsolanum propter eandem causam.

Usurpantur autem etiam hæc triangula ad inveniendas compassionones, quæ in nativitatibus spectantur. Videntur enim, qui secundum idem triangulum nascuntur, sibi invicem compati : et stellarum constitutiones, quæ sunt in iisdem triangulis, simul et adjuvare et lædere nativitates. Nam compassionones fiunt tribus modis, secundum diametrum, secundum triangulum, secundum quadratum. Sed secundum aliam distantiam nulla fit compassio; atqui consentaneum erat, ut ex signis maxime vicinis compassio fieret. Delatio enim et defluxus, qui fertur a propria vi singularum stellarum, debet maxime concorporari, et commiseri cum vicinis signis. Ut enim triangula et quadrata inscribuntur circulo : sic etiam hexagonum, et octagonum, et dodecagonum. At secundum horum inscriptiones nulla fit compassio : tantum ea fit secundum prædictos modos, cum in huiusmodi distantibus naturalis quædam sit compassio.

Α νότος πνεύση, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἡ αὐτὴ διαμένει στάσις. Τὸ δὲ ἐξῆς τρίγωνον τὸ ἀπὸ τῶν Διδύμων καλεῖται ζεφυρικὸν διὰ τὴν ὁμοίαν αἰτίαν· τὸ δὲ ἐπὶ πᾶσι τρίγωνον, τὸ ἀπὸ Καρκίνου, ἀφελιωτικὸν διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν.

Λαμβάνεται δὲ τὰ τρίγωνα καὶ πρὸς τὰς ἐν ταῖς γενέσεσι συμπαθείας. Δοκοῦσι γὰρ οἱ κατὰ τρίγωνον γεννώμενοι συμπαθεῖν ἀλλήλοις, καὶ αἱ τῶν ἀστέρων στάσεις αἱ ἐν τοῖς αὐτοῖς τριγώνοις καὶ συνωφελεῖν, καὶ συμπλάπτειν ἅμα τὰς γενέσεις. Κατὰ γὰρ τρεῖς τρόπους αἱ συμπάθειαι γίνονται, κατὰ διάμετρον, κατὰ τρίγωνον, κατὰ τετράγωνον. Κατὰ ἄλλην δὲ διάστασιν οὐδεμία συμπάθεια γίνεται. Καίτοι ἐβλογον ἦν, ἐκ τῶν μάλιστα σύνεγγυς συγκαίμενων ζωδίων συμπάθειαν γίνεσθαι. Ἡ γὰρ ἀποφορὰ καὶ ἀπόβροια, ἡ φερομένη ἀπὸ τῆς ἰδίας δυνάμεως ἐκάστου τῶν ἀστέρων, ὠφελε μάλιστα συναναχρωτίζεσθαι καὶ συνανακρινᾶσθαι τοῖς πλησιάζουσι ζωδίοις. Ὡς περὶ γὰρ τὰ τρίγωνα καὶ τετράγωνα ἐγγράφεται εἰς τὸν κύκλον, οὕτω καὶ ἐξάγωνον, καὶ ὀκτάγωνον, καὶ δωδεκάγωνον. Ἄλλὰ κατὰ μὲν τὰς τούτων ἐγγραφὰς οὐδεμία γίνεται συμπάθεια· κατὰ δὲ τοὺς προειρημένους τρόπους μόνον, φυσικῆς τινος ὑπαρχούσης ἐν ταῖς τοιαύταις ἀποστάσεσι συμπαθείας.

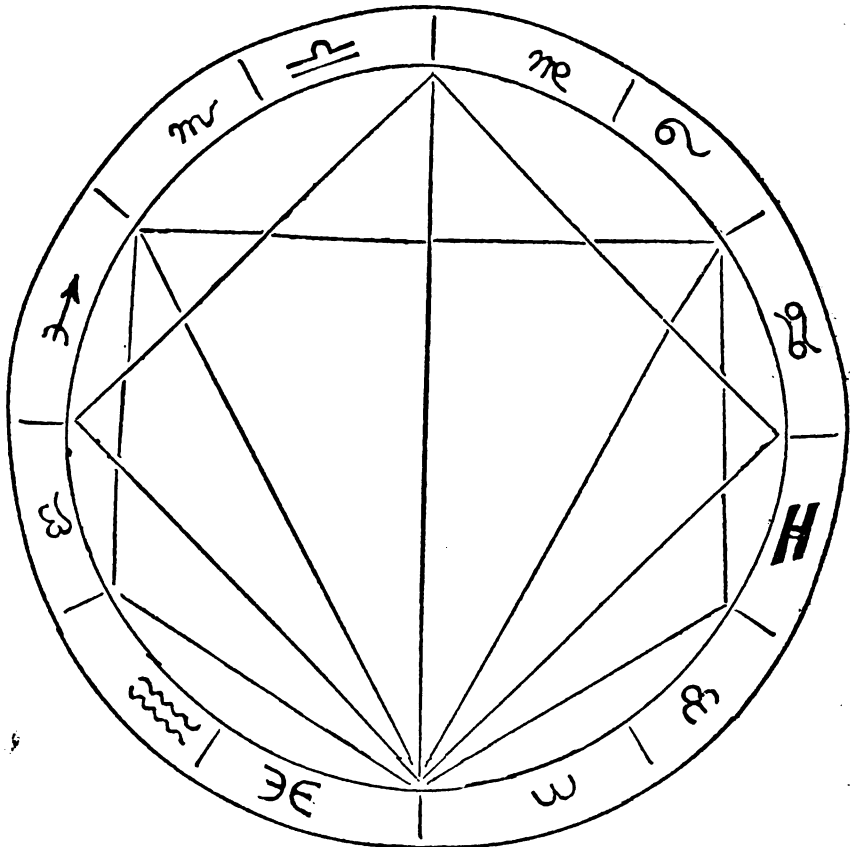
Κατὰ τετράγωνον δέ ἐστι· Κριός, Καρκίνος, Ζυγός, Αἰγόκερως· Ταῦρος, Λέων, Σκορπιός, Ὑδροχόος· Δίδυμοι, Παρθένος, Τοξότης, Ἰχθύες. Τὰ πάντα τετράγωνα τρία. Ὑποτείνει δὲ ἡ τοῦ τετραγώνου πλευρὰ ὑπὸ ζῳδία μὲν τρία, μοίρας δὲ 4'. Καλεῖται μὲν τὸ πρῶτον τετράγωνον τὸ ἀπὸ τοῦ Κριοῦ, ἐν ᾧ αἱ ὥραι ἀρχονται, ἔαρ, θέρος, φθινόπωρον, χειμῶν· τὸ δευτέρον τετράγωνον τὸ ἀπὸ τοῦ Ταύρου, ἐν ᾧ αἱ ὥραι τὸν μέσον ἔχουσι χρόνον, ἔαρ, θέρος, φθινόπωρον, χειμῶνος· τὸ δὲ τρίτον τετράγωνον τὸ ἀπὸ τῶν Διδύμων, ἐν ᾧ αἱ ὥραι λήγουσι κατὰ τοὺς χρόνους. Λαμβάνεται δὲ τὸ τετράγωνον ἐν, καθάπερ ¹² εἴρηται, καὶ πρὸς τὰς ἐν ταῖς γενέσεσι συμπαιθείας.

Ἐτι δὲ ἡ τῶν τετραγώνων ἔκθεσις, καὶ πρὸς τινὰ ἄλλην χρῆσαν λαμβάνεται ὑπὸ τινων. Τοῦ γὰρ ἐνδὸς αὐτῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τετραγώνου δύνοντος, τὸ ἐξῆς ὑπελάμβανον μεσουρανεῖν ἐν τῷ ὑπὲρ γῆν ἡμισφαίριον· οἷον, Αἰγόκερω δύνοντος, μεσουρανεῖν Κριὸν, ἀνατέλλειν δὲ Καρκίνον, καὶ μεσουρανεῖν δὲ ὑπὸ γῆν Ζυγόν. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν τετραγώνων· ἐστὶ. Τὸ δὲ τοιοῦτον παράγγελμα ἐπὶ μὲν τοῦ ἐνδὸς τετραγώνου, τοῦ τὰς τροπὰς καὶ τὰς ἰσημερίας περιέχοντος, κατὰ τὸ ὀλοσχερὲς λεγόμενον συμφωνήσει πρὸς τὸ φαινόμενον· πρὸς δὲ τὴν ἐν τῷ ὀλιφ ἀκρίθειαν διαφωνεῖ. Αἰγόκερω γὰρ τῆς πρώτης μοίρας δυνούσης, Κριοῦ πρώτη μοῖρα μεσουρανήσει· Καρκίνος δὲ πρώτη μοῖρα ἀνατέλλει· Ζυγὸς δὲ πρώτη μοῖρα ὑπὸ γῆν μεσουρανήσει. Τότε γὰρ ὁ διὰ μέσων πῶν ζωδίων κύκλος εἰς τέσσαρα μέρη ἴσα διαιρεῖται ὑπὸ τῶν κολούρων κύκλων· ὥστε ἴσον εἶναι τὸ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως πρὸς ἀνατολήν καὶ δύσιν τοῦ ζωδιακοῦ διάστημα· ἐκάτερον γὰρ αὐτῶν γίνεται ζωδίων τριῶν. Ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς στάσεσι τοῦ τετραγώνου τούτου καὶ τῶν λοιπῶν οὐ συμβαίνει εἰς ἃ μέρη ἴσα διαιρεῖσθαι τὸν ζωδιακὸν κύκλον. Διὰ δὲ τοῦτο οὐκ ἐστὶ διὰ παντὸς ἴσον τὸ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως πρὸς ἀνατολήν καὶ πρὸς τὴν δύσιν διάστημα, ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου λαμβανομένων τῶν διαστημάτων. Κατὰ μὲν γὰρ παράλληλον κύκλον, ἴσον ἐστὶ διὰ παντὸς τὸ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως πρὸς ἀνατολήν καὶ πρὸς τὴν δύσιν διάστημα. Ὅθεν καὶ τῷ ἡλίῳ φερομένῳ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐπὶ κύκλων παραλλήλων, ἴσον εἶναι συμβαίνει τὸν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς μεσουρανήσεως δρόμον τοῦ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως μέχρι δύσεως. Ἐπὶ δὲ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου λαμβανομένων τῶν διαστημάτων, ἀνίσον εἶναι συμβέβηκε τὸ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως μέχρι τῆς ἀνατολῆς διάστημα τῷ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως μέχρι τῆς δύσεως διὰ τὴν λοξότητα τοῦ ζωδιακοῦ. Καὶ ἐστὶν ὅτε τῶν ἐξ ζωδίων τῶν διὰ παντὸς ὑπὲρ γῆν ὄντων τρία μὲν καὶ ἡμισυ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως πρὸς ἀνατολήν ἀπολαμβάνεται, δύο δὲ καὶ ἡμισυ πρὸς δύσιν.

¹² γρ. δὲ τετράγωνα καθάπερ.

A : Secundum quadratum posita signa sunt hæc : Aries, Cancer, Libra, Capricornus : Taurus, Leo, Scorpius, Aquarius : Gemini, Virgo, Sagittarius, Pisces. Omnia quadrata sunt tria. Subtendit autem latus quadrati signa tria, gradus 90. Vocatur primum quadratum, quadratum ab Ariete inceptum, in quo horæ seu quatuor partes anni incipiunt, ver, æstas, autumnus, hiems ; secundum quadratum nominatur quadratum a Tauro inchoatum, in quo horæ habent medium tempus veris, æstatis, autumnus, hiemis ; tertium quadratum dicitur quadratum a Geminis inceptum, in quo horæ secundum tempora desinunt. Usurpatur autem usum idemque quadratum, ut dictum est, etiam ad inveniendas compassionem, quæ in nativitatibus spectantur.

6 Præterea quadratorum doctrina etiam ad alium quemdam usum a quibusdam accipitur. Nam uno eorumdem signorum, quæ sunt in eodem quadrato, occidente, proximum putabant tenere medium cæli in superiore hemisphærio. Ut Capricorno occidente, tenere medium cæli Arietem, oriri Cancrum, tenere imum cæli Libram. Eadem est ratio in reliquis quadratis. Hoc præceptum cum integre dicitur, tantum in uno quadrato, quod in se continet puncta solstitialia et æquinoctialia, congruet cum eo quod apparet : at dissentit si totum hoc quadratum subtiliter consideretur. Capricorni enim primo gradu occidente, Arietis primus gradus medium cæli tenebit : Cancer suo primo gradu orientur : Libra vero suo primo gradu imum cæli occupabit. Tunc enim ecliptica in quatuor partes æquales dividitur a coluris circulis : ut intervallum zodiaci, quod est a medio cæli ad ortum, sit æquale intervallum zodiaci, quod est a medio cæli ad occasum ; utrumque enim horum intervallorum tria continet signa. At in reliquis statibus hujus quadrati, et aliorum quadratorum non contingit in quatuor partes æquales zodiacum circulum dividi. Ac propterea intervallum a medio cæli ad ortum non semper est æquale intervallum a medio cæli ad occasum, cum hæc intervalla, seu arcus, in zodiaco sumuntur. At si hæc intervalla in parallelo aliquo circulo sumuntur, semper id quod est a medio cæli ad ortum est æquale ei, quod est a medio cæli ad occasum. Unde fit ut, cum sol quotidie in parallelis circulis feratur, habeat cursum, qui est ab ortu ad medium cæli, æqualem ei cursui qui est a medio cæli usque ad occasum. Cum vero in zodiaco hæc intervalla sumuntur, contingit ut id intervallum, quod est a medio cæli ad ortum, sit inæquale ei intervallum, quod est a medio cæli ad occasum, idque propter obliquitatem zodiaci, ac interdum ex illis sex signis, quæ semper sunt supra horizontem, tria, et dimidium a medio cæli versus ortum intercipiuntur, duo et dimidium versus occasum.

Jam propter climatum differentias etiam in partes magis inæquales dividitur zodiacus a meridiano, et interdum de 180 gradibus, qui semper sunt supra horizontem, 120 gradus a medio cœli versus ortum intercipiuntur : 60 vero gradus versus occasum, et contra. Cum igitur in divisione zodiaci talis sit varietas, omnino manifestum sit erratum. Cum enim Aquarius oritur, non tenet medium cœli Taurus, sed toto signo a medio cœli aberit interdum etiam longius. Neque imum cœli habebit Scorpius : sed idem a meridiano integro signo distabit, interdum etiam longius. Itaque hæc secundum quosdam quadratorum doctrina omnino est falsa.

Secundum combinationem posita signa ea dicuntur, quæ ex eodem loco oriuntur, et in eundem locum occidunt. Hæc autem sunt, quæ inter eosdem sita sunt parallelus circulos. Veteres quidem combinationes signorum sic exponebant : Cancrum docuerunt nullam habere combinationem cum alio signo : sed et oriri maxime borealem, et occidere maxime borealem, cum in tali aliquo argumento probabili acquiescerent. Cum enim æstiva solstitia fiunt in Cancro, et in æstivis solstitiis sol maxime borealis fiat, ob hoc putarunt maxime borealem oriri Cancrum, similiter et occidere. Eadem autem ratio est etiam in Capricorno. Etenim hunc putabant maxime australem oriri, et cum nullo alio signo combinationem habere. Cum enim hiberna

¹⁶ f περιλαμβ.

A Ηδη δὲ παρὰ τὰς τῶν κλιμάτων διαφορὰς καὶ εἰς ἀνισώτερα μέρη διαιρεῖται ὑπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ κύκλου. Καὶ ἔστιν ὅτε τῶν ρπ' μοιρῶν τῶν διὰ παντὸς ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα ὑπαρχουσῶν ρ' μὲν καὶ κ' μοῖραι ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως πρὸς ἀνατολήν ἀπολαμβάνονται, ε' δὲ πρὸς δύσιν, καὶ τοῦναντίον. Τοιαύτης οὖν οὐσης τῆς παραλλαγῆς ἐν τῇ διαιρέσει τοῦ ἑνδιακοῦ κύκλου, ἐκδηλον ὁλοσχερῶς γίνεται τὸ ἀμάρτημα. Ὑδροχόου γὰρ ἀνατέλλοντος, οὐ μεσουρανεῖ Ταῦρος, ἀλλ' ἀφέξει ζώδιον ὅλον ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως· ἔστι δὲ ὅτε καὶ πλεόν. Οὐδὲ ὑπὸ γῆν μεσουρανήσει Σκορπίος· ἀλλὰ ζώδιον ὅλον ἀφέξει ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔστι δὲ ὅτε καὶ πλείον. Ὡστε καθόλου τὴν τῶν τετραγώνων ἐκθεσιν διημαρτῆσθαι.

B Κατὰ συζυγίαν δὲ λέγεται ζώδια τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλοντα, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνοντα. Ταῦτα δὲ ἔστι τὰ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παραλλήλων παραλαμβανόμενα ¹⁶ κύκλων. Οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι τὰς συζυγίας ἀπεφάνοντο οὕτως· Καρκίνον μὲν ἐξετίθεντο μηδεμίαν ἔχειν συζυγίαν πρὸς ἄλλο ζώδιον· ἀλλὰ καὶ ἀνατέλλειν βορειότατον, καὶ δύνειν βορειότατον, τοιοῦτον τι πικθανὸς προσαναπαύομενοι. Ἐπεὶ γὰρ αἱ θεριναὶ τροπαὶ γίνονται ἐν Καρκίνῳ, ἐν δὲ ταῖς θεριναῖς τροπαῖς βορειότατος γίνεται ὁ ἥλιος, διὰ τοῦτο ὑπέλαβον βορειότατον ἀνατέλλειν τὸν Καρκίνον· ὁμοίως δὲ καὶ δύνειν. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ Αἰγιοκέρω. Καὶ γὰρ τοῦτον ὑπελάμβανον νοτιώτατον ἀνατέλλειν, καὶ πρὸς μηδὲν ἕτερον ζώδιον συζυγίαν ἔχειν. Ἐπεὶ γὰρ αἱ τροπαὶ χειμεριναὶ γίνονται· ἐν

Αιγόκερρω, ἐν δὲ ταῖς χειμεριναῖς τροπαῖς νοτιώτατος γίνεται ὁ ἥλιος· διὰ τοῦτο ὑπελάμβανον νοτιώτατον ἀνατέλλειν τὸν Αἰγόκερρον, καὶ μηδὲν ἄλλο ζῶδιον ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλειν καὶ δύνειν Αἰγόκερρω. Τὰς δὲ λοιπὰς συζυγίας ἐξετίθεντο οὕτως· Διδύμοις Λέοντα, Ταύρω Παρθένον, Κριῶ Ζυγὸν, Ἰχθύσι Σκορπιόν, Ὑδροχόω Τοξότην. Τὴν δὲ τοιαύτην ἔχθεισιν παντελῶς διημαρτημένην εἶναι συμβέβηκεν. Οὕτε γὰρ ἐν ὄλῳ τῷ Καρκίνῳ τροπαὶ γίνονται· ἀλλ' ἔστιν ἐν τῷ σημείῳ λόγῳ θεωρητὴν, ἐφ' οὗ γενόμενος ὁ ἥλιος τὴν τροπὴν ποιεῖται. Ἐν γὰρ στιγματικῷ χρόνῳ αἱ τροπαὶ γίνονται. Τὸ δὲ ὅλον δωδεκατημόριον τοῦ Καρκίνου ὁμοίως κεῖται τοῖς Διδύμοις, καὶ ἑκάτερον αὐτῶν ἴσον ἀπέχει ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ σημείου. Δι' ἣν αἰτίαν καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν ἴσα ἐστὶν ἐν Διδύμοις καὶ ἐν Καρκίνῳ· καὶ ἐν τοῖς ὠροσκοπείοις αἱ ὑπὸ τῶν γνωμόνων γραφόμεναι γραμμαὶ ἴσον ἀπέχουσι τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ σημείου (10) καὶ ἐν Καρκίνῳ καὶ ἐν Διδύμοις. Ἐξ ἴσου γὰρ κεῖνται πρὸς τὸ θερινὸν σημεῖον τὰ δύο δωδεκατημόρια. Ὅθεν καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παραλλήλων ἐμπεριλαμβάνεται κύκλων, διὰ τε τοῦτο ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλουσι Δίδυμοι, Καρκίνος, ὁμοίως τε δύνουσι εἰς τὸν αὐτὸν τόπον.

Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ Αἰγόκερρω. Οὕτε γὰρ οὕτως ἐστὶ νοτιώτατος· ἀλλ' ἐν τῷ σημείῳ λόγῳ θεωρητὸν· ὁ κοινὸν ἐστὶ τῆς τε τοῦ Τοξότου τελευταῖης καὶ τῆς τοῦ Αἰγόκερρω ἀρχῆς. Διὸ ἐξ ἴσου κεῖται τῷ τοξότη, καὶ τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἔχει ἀπὸ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ σημείου. Ὅθεν καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν τὰ αὐτὰ ἐστὶν ἐν τῷ Τοξότη καὶ ἐν τῷ Αἰγόκερρω, καὶ τὸ ἄκρον τοῦ γνώμονος ἐν τοῖς ὠρολογίοις τὰς αὐτὰς γράφει γραμμάς, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παραλλήλων ἐμπεριλαμβάνεται κύκλων τὰ δύο δωδεκατημόρια τοῦ Τοξότου τε καὶ Αἰγόκερρω· καὶ διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλει, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνει Τοξότης καὶ Αἰγόκερρος.

Ὅμοίως δὲ καὶ τὰς λοιπὰς συζυγίας διημαρτημένας εἶναι συμβέβηκεν. Ἐκδηλότατον δὲ γίνεται ἐμάρτημα περὶ τὴν συζυγίαν τοῦ Κριου. Ἀποφαίνονται γὰρ κατὰ συζυγίαν Κριὸν, Ζυγὸν, ὡς τοῦτων τῶν ζωδίων ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατελλόντων, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δυνόντων. Ἄλλ' ὁ μὲν Κριὸς βόρειος ἀνατέλλει, καὶ δύνει· ἐκ τοῦ γὰρ ἰσημερινοῦ κύκλου πρὸς ἀρκτους κεῖται· ὁ δὲ Ζυγὸς νότιος ἀνατέλλει· ἐκ γὰρ τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου πρὸς μεσημβρίαν κεῖται. Πῶς οὖν δύναται Κριὸς Ζυγῷ κατὰ συζυγίαν εἶναι; ἔκ διαφόρων γὰρ τόπων ἀνατέλλουσι, ὁμοίως δὲ καὶ δύνουσι. Οὐ δύναται δὲ ταῦτα τὰ ζῶδια ὑπὸ τῶν αὐτῶν παραλλήλων περιέχεσθαι κύκλων. Ὅμοίως δὲ οὐδὲ αἱ λοιπαὶ συζυγίαι συμφωνοῦσιν. Ἠγνοήκασιν οὖν τὰ περὶ τὰς πρώτας μοίρας συμβεβηκότα τοῖς κατὰ συζυγίας ζῶδιοις περὶ ὅλα τὰ ζῶδια ἐκθέμενοι. Πολλῶ γὰρ μάλλον ἔδει τὰ ὅλως ἢ τοῖς δωδεκατημο-

¹¹ γρ. ὅλα.

(10) Abest vox σημείου a veteribus.

solstitia fiant in Capricorno, in solstitiis vero hibernis maxime australis sol fiat: ob hoc putabant maxime australem oriri Capricornum, et nullum aliud signum ex eodem loco oriri, et in eumdem locum occidere cum Capricorno. Reliquas combinationes sic exponebant, attribuentes Geminis Leonem, Tauro Virginem, Arieti Libram, Piscibus Scorpionem, Aquario Sagittarium. At talem expositionem omnino esse erroneam contingit. Neque enim in toto Cancro solstitia sunt: sed est unum quoddam signum ratione percipiendum, in quo sol positus solstitium efficit. In momento enim temporis conversiones, sive solstitia sunt: at totum signum Cancri positione simile est Geminis, et utrumque eorum æqualiter distat ab æstivo puncto solstitiali: ob quam causam etiam magnitudines dierum et noctium æquales sunt in Geminis et in Cancro: et in instrumentis horariis lineæ a gnomonibus descriptæ æqualiter distant ab æstivo puncto solstitiali, cum in Cancro, tum in Geminis. Nam ad æstivum hoc punctum æqualem situm habent hæc duo signa. Unde etiam inter eosdem 7 circulos parallelos sunt sita: et ob hoc ex eodem loco oriuntur Gemini, Cancer, similiter et occidunt in eumdem locum.

Eadem est ratio etiam in Capricorno. Neque enim hic est maxime australis, sed unum aliquod punctum ratione percipiendum, quod commune est et fini Sagittarii, et principio Capricorni: quam ob causam similem situm habet cum Sagittario et eandem habet distantiam ab hiberno puncto solstitiali. Unde etiam magnitudines dierum et noctium eadem sunt in Sagittario et Capricorno: et extremitas gnomonis in instrumentis horariis eandem describit lineas, et inter eosdem parallelis circulos sita sunt hæc duo dodecatemoria cum Sagittarii, tum Capricorni: atque ob hoc ex eodem loco oriuntur, et in eumdem locum occidunt Sagittarius, et Capricornus.

Similiter vero et reliquas combinationes erroneas esse contingit. Manifestissimus enim fit error in combinatione Arietis. Affirmant enim combinationem inter se habere Arietem, et Libram, quasi hæc signa ex eodem loco orientur, et in eumdem locum occidunt. Atqui Aries quidem borealis oritur, et occidit, nam ab æquinoctiali versus boream situs est. Libra vero australis oritur, et occidit, ab æquinoctiali enim versus meridiem est sita. Quomodo igitur Aries cum Libra potest habere combinationem? hæc enim signa ex diversis locis orientur, et similiter in diversa loca occidunt. Nec possunt hæc signa ab iisdem parallelis comprehendi. Similiter neque reliquæ combinationes bene se habent. Non enim animadvertunt veteres, se ea, quæ tantum circa primas partes eorum signis combinatoriis contigerunt, totis

signis tribuere. Multo enim magis oportuisset ea, quæ totis signis acciderunt, ad doctrinam et præcepta referre.

Sunt igitur secundum veritatem sex combinationes : Gemini Canero, Taurus Leoni, Aries Virgini, Pisces Libræ, Aquarius Scorpio, Capricornus Sagittario. Hæc enim et ex eodem loco oriuntur, et in eundem locum occidunt, et ab iisdem parallelis comprehenduntur, et similem situm habent ad solstitialia puncta. In his enim magnitudines dierum et noctium æquales sunt, et extremitates gnomonum in instrumentis horariis easdem lineas describunt.

CAPUT II.

De signis quæ stellis sunt insignita, seu de constellationibus.

Constellata astra in tres partes dividuntur. Eorum enim quædam in zodiaco circulo sunt sita, quædam dicuntur borealia, quædam vocantur australia.

Quæ igitur in zodiaco ponuntur, ea sunt duodecim signa, quorum appellationes antea diximus. In duodecim autem signis quædam stellæ dignæ habitæ sunt propriis appellationibus, idque propter significationes quas habent. Nam in dorso Tauri positæ stellæ numero sex vocantur pleiades.

In fronte Tauri positæ stellæ numero quinque nominantur hyades ; quæ stella præcedit pedes Geminorum, vocatur propus ; quæ vero in Canero nebulozæ stellarum congregationi similes sunt, vocantur præsepe ; duæ stellæ præsepi vicinæ vocantur asini ; stella lucida, quæ est in corde Leonis sita, cognominis illi loco, in quo posita est, cor Leonis appellatur, ab aliquibus basiliscus, seu regulus nominatur ; eo quod hi qui circa hunc locum nascuntur, regiam videantur habere nativitatem.

At stella splendida, quæ in sinistra manu Virginis ponitur, spica vocatur : at ea stellula, quæ apud dextram Virginis alam ponitur, vindemiator appellatur, quatuor stellæ, quæ in extrema dextra manu Aquarii sunt sitæ, nominantur urna.

Stellæ quæ ab extremis partibus Piscium continuo sunt positæ, appellantur lineæ. Sunt autem in australi linea stellæ novem, in borea linea stellæ quinque, stella vero splendida, quæ in extrema linea ponitur, nodus appellatur.

Borealia vero signa sunt, quæ extra zodiacum circumlocum versus Ursas sita sunt. Et sunt hæc :

¹⁰ γρ. κατεστηριγμένων.

(11) Βόρεια δὲ ἐστίν. Asterismos, stellasve boreales, vel australes, percenset ratione zodiaci circuli, non æquinoctialis, ex quo confirmari potest, quod contra Scaligerum docuimus libro III, ante

Αἰριοὶς συμβεθεκτότα εἰς αναγραφὴν καὶ παραγγέλματα ἀγαγεῖν.

Εἰσὶν οὖν κατ' ἀλήθειαν συζυγίαι ἕξ. Δίδυμοι Καρκίνῳ, Ταῦρος Λέοντι, Κριδὸς Παρθένῳ, Ἰχθύες Ζυγῷ, Ὑδροχόος Σκορπιῳ, Αἰγόκερος Τοξότη. ταῦτα γὰρ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλει, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνει, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐμπεριλαμβάνεται παραλλήλων κύκλων, καὶ ἕξ Ἰσου κεῖται πρὸς τὰ τροπικὰ σημεῖα. Ἐν τοῦτοις γὰρ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν ἴσα, καὶ τὰ ἄκρα τῶν γνωμόνων ἐν τοῖς ὠρολογίοις τὰς αὐτὰς γράφει γραμμὰς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ τῶν κατηστερισμένων ¹⁰ ζωδίων.

Τὰ κατηστερισμένα ἀστρα διαιρεῖται εἰς μέρη τρία. Ἄ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κεῖται· ἃ δὲ λέγεται βόρεια· ἃ δὲ προσαγορεύεται νότια.

Τὰ μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κείμενά ἐστι τὰ δώδεκα ζώδια, ὧν τὰς ὀνομασίας προειρήκαμεν. Καὶ ἐν τοῖς δώδεκα ζωδίοις τινὲς ἀστέρες, διὰ τὰς ἐπ' αὐτοῖς γινομένας ἐπισημασίας, ἰδίας προσηγορίας ἤξιωμένοι εἰσίν. Οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ Ταύρου ἐπὶ τοῦ νότου αὐτοῦ κείμενοι ἀστέρες τὸν ἀριθμὸν ἕξ, καλοῦνται πλειάδες.

Οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ βουκράνου τοῦ Ταύρου κείμενοι ἀστέρες τὸν ἀριθμὸν πέντε, καλοῦνται ὑάδες· ὁ δὲ προηγούμενος τῶν ποδῶν τῶν Διδύμων ἀστὴρ, προσαγορεύεται πρόπους· οἱ δὲ ἐν τῷ Καρκίνῳ νεφελοειδέ συστροφῇ εἰκότες, καλοῦνται φάτνη· οἱ δὲ πλησίον αὐτῆς δύο ἀστέρες κείμενοι, ὄνοι προσαγορεύονται. Ὁ δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Λέοντος κείμενος ἀστὴρ λαμπρὸς, ὀμνυμῶς τῷ τόπῳ, ἐφ' ᾧ κεῖται, καρδία Λέοντος προσαγορεύεται, ὑπὸ δὲ τινῶν βασιλίσκος καλεῖται· ὅτι δοκοῦσιν οἱ περὶ τὸν τόπον τοῦτον γεννώμενοι βασιλικὴν ἔχειν τὸ γενέθλιον.

Ὁ δὲ ἐν ἄκρῳ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τῆς Παρθένου κείμενος λαμπρὸς ἀστὴρ, στάχυς προσαγορεύεται· ὁ δὲ παρὰ τὴν δεξιάν τῆς Παρθένου πτέρυγα κείμενος ἀστερίσκος, προτρογητὴρ ὀνομάζεται· οἱ δὲ ἐν ἄκρῳ τῇ δεξιᾷ χειρὶ κείμενοι τοῦ Ὑδροχόου τέσσαρες ἀστέρες, κάλπεις καλοῦνται.

Οἱ δὲ ἀπὸ τῶν οὐραίων μερῶν τῶν ἰχθύων κατὰ τὸ ἕξτῃς κείμενοι ἀστέρες, λῖνοι προσαγορεύονται. Εἰσὶ δὲ ἐν μὲν τῷ νοτίῳ λίνῳ ἀστέρες ἑννέα, ἐν δὲ τῷ βορείῳ λίνῳ ἀστέρες πέντε. Ὁ δὲ ἐν ἄκρῳ τῷ λίνῳ κείμενος λαμπρὸς ἀστὴρ, σύνδεσμος προσαγορεύεται.

Βόρεια δὲ ἐστὶν (11), ὅσα τοῦ τῶν ζωδίων κύκλου πρὸς ἄρκτους κεῖται. Ἔστι δὲ τὰδε· ἡ μεγάλη Ἄρ-

Ptolemæi tempora, astronomos in stellarum latitudinibus designandis non solum æquinoctialis circuli, sed etiam zodiaci rationem duxisse.

πος, ἡ μικρὰ, Δράκων ὁ διὰ τῶν ἀρκτων, Ἄρκτο-
φύλαξ, Στέφανος, Ἐνγόνασιν, Ὀφιοῦχος, Ὀφίς,
Λύρα, Ὅρνις, Ὀϊστος, Ἰαετός, Δελφίς, προτομή Ἴπ-
που, καθ' Ἴππαρχον Ἴππος, Κηφεύς, Κασσιόπεια,
Ἄνδρομέδα, Περσεύς, Ἡνίοχος, Δελτωτῶν, καὶ ὁ ὕστε-
ρον κατηστερισμένος ὑπὸ Καλλιμάχου Βερενίκης
πλόκαμος.

Πάλιν δὲ καὶ ἐν τούτοις ἀστέρες τινὲς ἰδίας ἔχουσι
προσηγορίας διὰ τὰς ὀλοσχερεῖς ἐπ' αὐτοῖς γινομέ-
νας ἐπισημασίας. Ὁ μὲν γὰρ ἀνὰ μέσον τῶν σκε-
λῶν τοῦ Ἄρκτοφύλακος κείμενος ἀστήρ ἐπίσημος,
Ἄρκτούρος ὀνομάζεται· ὁ δὲ παρὰ τὴν Λύραν κεί-
μενος λαμπρὸς ἀστήρ, ὀμνύμῳς ὄλῳ τῷ ζῳδίῳ Λύρα
προσαγορεύεται· οἱ δὲ ἐν ἄκρῳ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ
τοῦ Περσεύς κείμενοι ἀστέρες Γοργόνων καλοῦν-
ται· οἱ δὲ ἐν ἄκρῳ τῇ δεξιᾷ χειρὶ τοῦ Περσεύς κεί-
μενοι ἀστερίσκοι πυκνοὶ καὶ μικροὶ, εἰς τὴν Ἄρπην
καταστερίζονται· ὁ δὲ ἐν τῷ εὐνόμῳ ὤμῳ τοῦ
Ἡνίοχου κείμενος λαμπρὸς ἀστήρ, Αἴξ προσαγορεύε-
ται· οἱ δὲ ἐν ἄκρῳ τοῦ αὐτοῦ χειρὶ κείμενοι ἀστερί-
σκοι δύο, Ἐριφοὶ καλοῦνται.

Νότια δὲ ἐστὶν, ὅσα τοῦ τῶν ζῳδίων κύκλου πρὸς
μεσημβρίαν κεῖται. Ἔστι δὲ τάδε· Ὀρίων, Κύων,
καὶ Προκύων, Λαγῶς, Ἄργῳ, Ὑδρὸς, Κρατῆρ, Κό-
ραξ, Κένταυρος, Θηρίον, ἔ κρατεῖ ὁ Κένταυρος, καὶ
θυρολόχος, ὃν κρατεῖ ὁ Κένταυρος, καθ' Ἴππαρχον
θυματήριον, νότιος ἰχθύς, κύτος, ὕδωρ τὸ ἀπὸ τοῦ
Ἑδροχίου, ποταμὸς ὁ ἀπὸ τοῦ Ὀρίωνος, νότιος στέ-
φανος, ὑπὸ δὲ τινῶν Οὐρανίσκος προσαγορευόμενος,
πρῶκειον καθ' Ἴππαρχον.

Πάλιν δὲ ἐν τούτοις τινὲς ἀστέρες ἰδίας ἔχουσι
προσηγορίας. Ὁ μὲν γὰρ ἐν τῷ Πρόκυον ὢν λμ-
πρὸς ἀστήρ, Προκύων καλεῖται· ὁ δὲ ἐν τῷ στόματι
τοῦ Κυνὸς λαμπρὸς ἀστήρ, ὃς δοκεῖ τὴν ἐπίτασιν τὴν
τῶν καυμάτων ποιεῖν, ὀμνύμῳς ὄλῳ τῷ ζῳδίῳ
Κύων προσαγορεύεται· ὁ δὲ ἐν ἄκρῳ τῷ πηδαλίῳ
τῆς Ἄργου κείμενος λαμπρὸς ἀστήρ, Κάνωβος ὀνο-
μάζεται. Οὗτος μὲν ἐν Ῥόδῳ δυσθεώρητός ἐστιν, ἡ
παντελῶς ἀφ' ὑψηλῶν τόπων ὁράται· ἐν Ἀλεξανδρείᾳ
δὲ ἐστὶ παντελῶς ἐμφανής. Σχεδὸν γὰρ τέταρτον
μέρος (12) τοῦ ζῳδίου ἀπὸ τοῦ ὀρίζοντος μετεωρι-
σμένος φαίνεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ ἄξονος καὶ πόλων

Τοῦ δὲ κόσμου (13) σφαιροειδοῦς ὑπάρχοντος, ἄξων
καλεῖται ἡ διάμετρος τοῦ κόσμου, περὶ ἣν στρέφεται
ὁ κόσμος. Τὰ δὲ πέρατα τοῦ ἄξονος πόλοι λέγονται
τοῦ κόσμου. Τῶν δὲ πόλων ὁ μὲν λέγεται βόρειος,
ὁ δὲ νότιος· βόρειος μὲν ὁ διὰ παντὸς φαινόμενος
ὢς πρὸς τὴν ἡμετέραν οἰκισιν, νότιος δὲ ὁ διὰ παν-

(12) Σχεδὸν γὰρ τέταρτον μέρος. Imo quadrante
solido, ut Hipparchus docet lib. 1, num. 26. Nam
distabat a polo gradibus 38, 30', quod et tabularum
nostrarum epilogismus adamussim exhibet. Ale-
xandriæ polus elatus erat grad. 31 fere. Igitur gra-
dibus 7, 30', hoc est exacto quadrante. Canobus

A Ursa major, Urs minor, Draco per ursas exten-
sus, Arctophylax, Corona, in genibus, Serpenta-
rius, Serpens, Lyra, Avis, Sagitta, Aquila, 8
Delphinus, præsectio equi, vel secundum Hippar-
chum, equus, Cephæus, Cassiopeia, Andromeda,
Perseus, auriga, Deltoton, et quæ postea a Calli-
macho inter stellas est relata coma Berenices.

Rursus autem etiam in his borealibus signis
stellæ quædam proprias habent appellationes, pro-
pter eas quas habent, utcunque, significationes.
Nam insignis stella, quæ in medio crurum Arcto-
phylacis sita est, Arcturus nominatur. Splendida
stella, quæ juxta Lyram posita est, nomine totius
sui asterismi etiam Lyra appellatur : quæ vero
in extrema manu sinistra Persei sitæ sunt stellæ,
vocantur stellæ Gorgonum ; quæ vero in summa
manu dextra Persei stellulæ crebræ et parvæ col-
locantur, hæ efficiunt constellationem falcis ; quæ
in sinistro humero aurigæ ponitur splendida
stella, hæc appellatur Capra : at duæ stellulæ,
quæ sitæ sunt in ejusdem summa manu, Hædi
vocantur.

Australia signa sunt, quæ a zodiaco circulo
versus meridiem declinant. Sunt autem hæc :
Orion, Canis major, Procyon, Lepus, Argo, Hydra,
Crater, Corvus, Centaurus, Fera, hasta quam
tenet Centaurus, secundum Hipparchum, ara, pi-
scis australis, cetus, aqua ab Aquario veniens,
fluvius ab Orione veniens, corona australis, quæ a
nonnullis Uraniscus, id est, parvum cælum voca-
tur, secundum Hipparchum vero caduceus.

Rursus etiam in his australibus signis, quædam
stellæ proprias habent appellationes. Nam stella
splendida, quæ est in Cane minore, Procyon, id
est præcedens canis, vocatur : stella vero splen-
dida, quæ est in ore Canis majoris, quæque videtur
incrementum æstuum efficere, eodem nomine cum
toto signo Canis appellatur ; sed insignis stella,
quæ sita est in summo gubernaculo navis Argus,
Canobus dicitur. Atque hæc Canobi stella in Rhodo
difficiliter videri potest, aut in locis plane excelsis
apparet ; at Alexandriæ prorsus hæc videri potest.
Nam fere quarta parte signi Canobus ab horizonte
elevatus apparet.

D

CAPUT III.

De axe et polis.

Cum mundus sphericam habeat figuram, axis
vocatur ejus diameter, circa quam mundus con-
vertitur. Extremitates vero axis dicuntur poli
mundi : polorum autem alter vocatur boreus, id
est arcticus ; alter notius, id est antarcticus. Bo-
reus quidem semper apparet, quoad nostram habi-

superabat horizontem.

(13) Τοῦ δὲ κόσμου. Proclus sphaeram suam edi-
dit, quæ nihil aliud est quam hoc Gemini caput
tertium, et quartum, quibus ejusdem 12 et postre-
mo 2 adtexuit.

tationem; australis vero semper est invisibilis, quod nostrum horizontem. Verumtamen sunt in terra loca quædam, ubi contingit polum, qui apud nos semper est apparens, illis esse invisibilem; et contra eum polum, qui apud nos est invisibilis, illis conspicuum esse; et rursus est locus quidam in terra, ubi duo hi poli similiter in horizonte jacent.

CAPUT IV.

De circulis sphaeræ.

Circulorum sphaeræ alii sunt paralleli, alii obliqui, alii per polos ducti: paralleli sunt, qui eosdem habent polos cum mundo. Sunt autem quinque paralleli circuli, arcticus, æstivus tropicus, æquinoctialis, hibernus tropicus et antarcticus.

Arcticus circulus igitur est, qui inter circulos semper apparentes est maximus, et horizontem attingit in uno puncto, totusque supra terram desumitur, in quo astra posita neque occidunt, neque oriuntur, sed per totam noctem circa polum moveri cernuntur. Hic circulus in nostro orbe habitabilis ab anteriore pede ursæ majoris describitur.

9 Æstivus tropicus [circulus est, qui inter eos circulos, qui a sole secundum mundi conversionem describuntur, est maxime borealis; super quo sol constitutus efficit æstivam conversionem, in qua longissima fit dies omnium, quæ sunt in anno, nox vero brevissima. Sed post æstivam conversionem non amplius ad ursas sol accedere, spectatur, sed ad alteras mundi partes vertitur, quam ob rem circulus vocatur tropicus, id est conversivus,

Æquinoctialis est circulus maximus inter quinque parallelos, qui ab horizonte æqualiter secatur; ut de eo semicirculus supra terram sumatur, alter vero semicirculus sub horizonte, super quo sol constitutus æquinoctia, efficit, cum vernum, tum autumnale.

Hibernus tropicus [circulus est is, qui est maxime australis eorum circulorum, qui a sole secundum quotidianam mundi conversionem describuntur: ad quem cum sol pervenit, hibernam efficit conversionem, in qua longissima fit nox omnium quæ sunt in anno; dies vero brevissima. Verumtamen post hibernam conversionem non am-

(14) Ἀρκτικός μὲν οὖν. Circulus arcticus, quo veteres usi sunt, longe ab nostro et usitato diversus est. Nam illi τῶν ἀειφανερῶν maximum vocant arcticum, cujus semidiameter est altitudo poli, centrum, polus mundi. Itaque pro regionem positum varius est, ac major minorve. Vide Ptolemaeum lib. 11, c. 4, Cleomedem lib. 1, c. 2.

(15) Οὗτος δὲ ὁ κύκλος. Scribit Geminus circulum arcticum ibi, ubi habitabat, delineatum fuisse anteriori pede majoris Ursæ. Igitur 37 vel 38 circiter gradibus polus ibi supra horizontem emergebat; qui est Græciæ tractus. Verum infra longe alium solum indicat. Nam ait circulum tropicum

τὸς ἀόρατος ὡς πρὸς τὸν ἡμέτερον ὀρίζοντα. Εἰσὶ μέντοι τόποι τινὲς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου συμβαίνει τὸν μὲν παρ' ἡμῶν πόλον τὸν αἰεὶ φανερόν ἐκείνοις ἀόρατον εἶναι, τὸν δὲ παρ' ἡμῶν ἀόρατον ἐκείνοις φανερόν εἶναι· καὶ πάλιν ἔστι τις τόπος ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου οἱ δύο πόλοι ὁμοίως ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος κείνται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ [Δ'.

Περὶ τῶν ἐν τῇ σφαίρᾳ κύκλων.

Τῶν δὲ ἐν τῇ σφαίρᾳ κύκλων οἱ μὲν εἰσι παράλληλοι, οἱ δὲ λοξοί, οἱ δὲ διὰ τῶν πόλων· παράλληλοι μὲν οἱ τοὺς αὐτοὺς πόλους ἔχοντες τῷ κόσμῳ. Εἰσὶ δὲ παράλληλοι κύκλοι πέντε, ἀρκτικός, θερινός, τροπικός, ἰσημερινός, χειμερινός, τροπικός, ἀνταρκτικός.

Ἀρκτικός μὲν οὖν (14) ἔστι κύκλος ὁ μέγιστος τῶν αἰεὶ θεωρουμένων κύκλων, ὁ ἐφαπτόμενος τοῦ ὀρίζοντος καθ' ἓν σημεῖον, καὶ ἕλος ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνόμενος· ἐν ᾧ τὰ κείμενα τῶν ἀστρων οὐτε δύσιν οὐτε ἀνατολήν ποιεῖται· ἀλλὰ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς περὶ τὸν πόλον στρεφόμενα θεωρεῖται. Οὗτος δὲ ὁ κύκλος (15) ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένῃ ὑπὸ τοῦ ἐμπροσθίου ποδὸς τῆς μεγάλης ἄρκτου περιγράφεται.

Θερινός δὲ τροπικός κύκλος ἔστιν ὁ βορειότατος τῶν ὑπὸ τοῦ ἡλίου γραφομένων κύκλων κατὰ τὴν τοῦ κόσμου γινομένην περιστροφήν, ἐφ' οὗ γενόμενος ὁ ἥλιος τὴν θερινὴν τροπὴν ποιεῖται· ἐν ἣ μεγίστη μὲν πασῶν τῶν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἡμέρα, ἐλάχιστη δὲ ἡ νύξ γίνεται. Μετὰ ἔμνητοιγε τὴν θερινὴν τροπὴν οὐκέτι πρὸς τὰς ἄρκτους παρεδύων ὁ ἥλιος θεωρεῖται, ἀλλ' ἐπὶ τὰ ἔτερα μέρη τρέπεται τοῦ κόσμου· δι' ἧ καὶ κέκληται τροπικός.

Ἰσημερινός δὲ ἔστι κύκλος ὁ μέγιστος τῶν πέντε παραλλήλων κύκλων, ὁ διχοτομούμενος ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος ὥστε ἡμικύκλιον μὲν ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεσθαι, ἡμικύκλιον δὲ ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα· ἐφ' οὗ γενόμενος ὁ ἥλιος τὰς ἰσημερινὰς ποιεῖται, τὴν τε ἑαρινὴν καὶ τὴν φθινοπωρινὴν.

Χειμερινός δὲ τροπικός κύκλος ἔστιν ὁ νοτιότατος τῶν ὑπὸ τοῦ ἡλίου γραφομένων κύκλων κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κόσμου γενομένην περιστροφήν· ἐφ' οὗ γενόμενος ὁ ἥλιος τὴν χειμερινὴν τροπὴν ποιεῖται, ἐν ἣ ἡ μεγίστη μὲν πασῶν τῶν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ νύξ ἐπιτελεῖται, ἐλάχιστη δὲ ἡμέρα. Μετὰ ἔμνητοιγε τὴν χειμερινὴν τροπὴν οὐκέτι πρὸς μεσημβρίαν παρεδύων ὁ

illie ab horizonte ita dividi, ut illo in octo partes diviso, quinque supra, tres infra contineantur. Ex quo consequens maximam diem horarum esse circiter xv, et elevari polum gradibus xli. Aratus ad posteriorem cæli positum, qui est Macedoniae, et Hellesponti, phaenomena sua comparavit, cujus auctoritate ducti pene omnes, qui de sphaera postea scripserunt, eandem poli elevationem adhibuerunt: cujusmodi sphaeræ Aratae dici meruerunt; cum Eudoxæ non minus appellari potuerint. Si quidem Eudoxum in omnibus Aratus expressit. Legendus præterea Leontius Mechanicus, et Achilles Tilius *Isagoges*, c. 25.

ἥλιος θεωρεῖται, ἀλλ' ἐπὶ τὰ ἕτερα μέρη τρέπεται. A plus cernitur sol versus meridiem accedere, sed rursus ad oppositas mundi partes convertitur, ideoque dictus est hic circulus tropicus.

Ἄνταρκτικός δέ ἐστι κύκλος ἴσος καὶ παράλληλος τῷ ἀρκτικῷ, καὶ ἐφαπτόμενος τοῦ ὀρίζοντος καθ' ἓν σημεῖον, καὶ ὅλος ὑπὸ γῆν ἀπολαμβάνομενος· ἐν ᾧ τὰ κείμενα τῶν ἀστρων διὰ παντός ἡμῖν ἐστὶν ἀόρατα.

Γῶν δὲ προειρημένων (16) πέντε κύκλων μέγιστος μὲν ὁ ἰσημερινός· ἐξῆς δὲ τοῖς μεγέθεσιν οἱ τροπικοί· ἐλάχιστοι δὲ ὡς πρὸς ἡμετέραν οἰκῆσιν οἱ ἀρκτικοί.

Τούτους δὲ τοὺς κύκλους δεῖ νοεῖν ἀπλατεῖς λόγῳ θεωρητοὺς, ἐκ τῆς τῶν ἀστρων θέσεως, καὶ τῆς τῶν διόπτρων θεωρίας, καὶ τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας διατυπωμένους. Μόνος γάρ ἐν τῷ κόσμῳ κύκλος ἐστὶ θεωρητὸς ὁ τοῦ γάλακτος· οἱ δὲ λοιποὶ λόγῳ εἰσὶ θεωρητοί.

Πέντε δὲ παράλληλοι μόνον καταγράφονται κύκλοι εἰς τὴν σφαῖραν, οὐ διὰ τὸ μόνον τούτους ἐν τῷ κόσμῳ παραλλήλους εἶναι. Ὁ γὰρ ἥλιος καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὡς πρὸς αἰσθησὶν κύκλον παράλληλον περιστρέφεται τῷ ἰσημερινῷ κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου γενομένην περιστροφὴν· ὥστε μεταξὺ τῶν τροπικῶν κύκλων ἑπὶ δὲ κύκλους παραλλήλους γράφεσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου· τοσαῦται γὰρ ἡμέραι εἰσὶν αἱ μεταξὺ τῶν τροπῶν.

Φέρονται δὲ καὶ πάντες οἱ ἀστέρες ἐπὶ παραλλήλων κύκλων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Συγκαταγράφονται δὲ οὗτοι πάντες εἰς τὴν σφαῖραν, διὰ τὸ πρὸς μὲν ἄλλας πραγματείας τῶν ἐν τῇ ἀστρολογίᾳ πολλὰ συμβάλλεσθαι· οὐδὲ γὰρ καταστερισθῆναι δυνατόν καλῶς τὴν σφαῖραν ἄνευ πάντων τῶν παραλλήλων κύκλων, ἀλλὰ τὰ μεγέθη τῶν νυκτῶν καὶ τῶν ἡμερῶν ἀκριδῶς εἶρεθῆναι ἄνευ τῶν προειρημένων κύκλων· πρὸς μόνον τὴν πρώτην εἰσαγωγὴν τῆς ἀστρολογίας οὐδὲν ἀποτέλεσμα προσφερόμενοι, οὐ καταγράφονται ἐν τῇ σφαίρᾳ. Οἱ δὲ πέντε παράλληλοι κύκλοι, διὰ τὸ ἀποτελέσματά τινα προσφέρουσιν, διωρισμένα εἰς τὴν πρώτην εἰσαγωγὴν τῆς ἀστρολογίας, κατεγράφθησαν εἰς τὴν σφαῖραν. Ὁ μὲν γὰρ ἀρκτικός κύκλος ἀφορίζει τὰ αἰε θεωρούμενα τῶν ἀστρων· ὁ δὲ θερινὸς τροπικὸς κύκλος τὴν τροπὴν περιέχει, καὶ πέρας ἐστὶ τῆς τοῦ ἡλίου πρὸς ἄρκτον μεταβάσεως· ὁ δὲ ἰσημερινὸς κύκλος τὰς ἰσημερίας περιέχει· ὁ δὲ χειμερινὸς τροπικὸς κύκλος τέρμα ἐστὶ τῆς πρὸς μεσημβρίαν προόδου ἐπὶ ἡλίῳ, καὶ τὴν χειμερινὴν τροπὴν περιέχει· ὁ δὲ ἀνταρκτικὸς κύκλος τὰ μὴ θεωρούμενα τῶν ἀστρων ἀφορίζει. Ἐχόντες οὖν κεφάλαια καὶ ἀποτελέσματα ὀριζόμενα πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἀστρολογίας, εὐλόγως κατεγράφθησαν εἰς τὴν σφαῖραν.

Τῶν δὲ προειρημένων πέντε παραλλήλων κύκλων ὁ μὲν ἀρκτικὸς κύκλος ὅλος ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεται,

(16) Τῶν δὲ προειρημένων. Parallelorum in sphaera maximus est æquinoctialis; caeterorum quo quisque longius ab illo recedit, eo est minor. Ratio vero, quam habent minores ad maximum, investigatur ea methodo, quam attigimus libro vii. Nam, ut est radius ad sinum complementi distantiae paralleli cuiuslibet, ita æquinoctialis ad parallelum. Estio tropicus æstivus gradibus 24 distans ab æqua-

toris; complementum distantiae est grad. 66, cuius sinus 91355. Igitur ea proportio est æquinoctialis ad tropicum, quæ est 100000 ad 91355, hoc est 10 ad 9 circiter. Ita circulus arcticus Arati distat ab æquatore gradibus 49, a polo, 41. Sinus graduum 41 est 75471. Proinde ita se habet æquinoctialis ad circulum hunc arcticum uti 100000 ad 75471; quæ proportio fere est sesquitercia, ut 4 ad 3.

Antarcticus circulus est æqualis et parallelus circulo arctico, et attingens horizontem in puncto, totusque infra terram desumptus; in quo posita astra semper nobis sunt invisibilia.

Inter circulos prædictos maximus est æquinoctialis; proximi quoad magnitudines sunt tropici· minimi vero, quoad nostram habitationem, arctici.

Hos autem circulos, cum sint latitudinis expertes, et ratione spectabiles, mente oportet cogitare, qui ex astrorum positu et dioptrorum speculatione et nostra cogitatione describuntur. Solus enim in mundo visibilis est circulus via lactea; reliqui ratione sunt spectabiles.

Circuli vero paralleli tantum quinque in sphaera describuntur, quod non propterea sit quasi in mundo tantum hi essent paralleli. Nam sol quoti die, quoad sensum, describit circulum parallelum æquinoctiali secundum mundi revolutionem: itaque inter tropicos circulos paralleli circuli bis 180 a sole describuntur; tot enim dies sunt inter conversiones.

Feruntur etiam omnes stellæ in circulis parallelis quotidie. Verumtamen non omnes circuli paralleli in sphaera describuntur, idque propterea, quod ad alios quidem tractatus astronomicos multum conducant, non enim possibile esset, stellas recte in globum materialem referro sine omnibus circulis parallelis: neque magnitudines dierum et noctium accurate inveniri sine prædictis circulis parallelis; sed, cum ad primam astronomiæ institutionem nullo emolumentum afferant, non describuntur in sphaera: at quinque paralleli circuli, eo quod certa quædam emolumenta ad primam astronomiæ institutionem afferant, in sphaera sunt descripti. Arcticus enim circulus astra semper apparentia determinat; æstivus tropicus circulus æstivam conversionem continet, et limes est transitus solis versus septentrionem; æquinoctialis circulus puncta æquinoctialia continet; hibernus tropicus circulus terminus est progressus solis versus meridiem, et hibernam conversionem continet; antarcticus circulus astra non apparentia determinat. Cum igitur habeant certa capita et emolumenta ad institutionem astronomiæ, non sine ratione descripti sunt in sphaera.

Inter quinque prædictos parallelos circulos, arcticus circulus totus supra horizontem desumitur.

toris; complementum distantiae est grad. 66, cuius sinus 91355. Igitur ea proportio est æquinoctialis ad tropicum, quæ est 100000 ad 91355, hoc est 10 ad 9 circiter. Ita circulus arcticus Arati distat ab æquatore gradibus 49, a polo, 41. Sinus graduum 41 est 75471. Proinde ita se habet æquinoctialis ad circulum hunc arcticum uti 100000 ad 75471; quæ proportio fere est sesquitercia, ut 4 ad 3.

Æstivus tropicus circulus in duas partes inæquales secatur ab horizonte, et segmentum majus supra terram desumitur, minus vero infra terram. At non per omnes regiones et urbes eodem modo æstivus tropicus circulus secatur ab horizonte, sed juxta climatum diversitates diversum segmentorum excessum contingit evenire, atque iis quidem qui magis **IO** quam nos, versus septentrionem habitant, in segmenta magis inæqualia ab horizonte secari tropicum æstivum contigit. Et tandem est regio quædam, in qua totus æstivus tropicus circulus fit supra terram. Iis vero qui magis quam nos, versus meridiem habitant, in segmenta minus inæqualia æstivus tropicus circulus ab horizonte sectus est. Et tandem est regio quædam versus meridiem nobis sita, in qua æqualiter dividitur æstivus tropicus circulus ab horizonte: in hoc autem climate secatur ita, ut cum totus circulus in octo partes æquales divisus est, de his quinque partes supra horizontem desumantur, tres vero infra horizontem. Ad hoc clima videtur etiam Aratus apparentiarum tractatum composuisse. Nam de æstivo tropico circulo disserens, sic inquit:

*Hoc maxime in octo æquales partes divisio,
Earum quinque meridianæ voluntur per supremas
[partes terræ,
Tres vero in hemisphærio sub terra: æstatis huic
[sunt conversiones.*

Ex hac divisione sequitur, longissimum diem horarum æquinocialium fieri 15, noctem vero horarum æquinocialium 9. In horizonte Rhodi æstivus tropicus circulus ab horizonte sic est divisus, ut cum totus circulus in 48 partes dividatur, earum **29** supra horizontem desumantur, reliquæ vero 19 infra terram. Ex hac divisione sequitur longissimum diem in Rhodo fieri horarum æquinocialium 14 1/2, noctem vero horarum æquinocialium 9 1/2.

Æquinocialis circulus per totam terram habitabilem æqualiter secatur ab horizonte, ut semicirculus supra terram desumatur, semicirculus vero infra terram: ob quam causam ab hoc circulo æquinoclia fiunt.

Hibernus tropicus circulus ab horizonte sic secatur, ut minus segmentum sit supra terram: majus vero infra terram. Inæqualitas segmentorum eandem habet diversitatem in omnibus climatibus, quæ fiebat etiam in æstivo tropico circulo. Semper enim alterna segmenta tropicorum circulorum inter se sunt æqualia. Ob quam causam longissimus dies æqualis est longissimæ nocti. Antarcticus circulus totus infra horizontem occultatur.

Ex quinque prædictis parallelis circulis, alii

¹⁷ γρ. ἐλάχιστον. ¹⁸ f. ἰσαίτ. ¹⁹ γρ. ἰσημεριναί.

(17) Ἐν δὲ τῷ κατὰ Ῥόδον. Cum sit maxima dies sub parallelo Rhodio horarum 14 et dimidiæ, et nox minima horarum 9 et dimidiæ, maxima dies

Α ὁ δὲ θερινὸς τροπικὸς κύκλος εἰς δύο μέρη ἀνίσταται ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος, καὶ τὸ μὲν μείζον τμήμα ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεται, τὸ δὲ ἔλασσον¹⁷, ὑπὸ τὴν γῆν. Οὐ κατὰ πᾶσαν δὲ χώραν καὶ πόλιν ὁμοίως ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος τέμνεται ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος, ἀλλὰ παρὰ τὰς τῶν κλιμάτων παραλλαγὰς διάφορον τὴν τῶν τμημάτων ὑπεροχὴν συμβαίνει γίνεσθαι: καὶ τοῖς μὲν πρὸς ἄρκτον μᾶλλον ἡμῶν οἰκοῦσιν εἰς ἀνισαίτερα μέρη συμβαίνει τέμνεσθαι τὸν θερινὸν ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος. Καὶ πέρασ ἐστὶ χώρα τις, ἐν ἣ ὅλος ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ὑπὲρ γῆν γίνεται. Τοῖς δὲ πρὸς μεσημβρίαν μᾶλλον οἰκοῦσιν ἡμῶν, εἰς ἀνισαίτερα¹⁸ μέρη ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος τέτμηται. Καὶ πέρασ ἐστὶ χώρα τις πρὸς μεσημβρίαν ἡμῶν κειμένη, ἐν ἣ διχοτομεῖται ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος: ἐνταῦθα δὲ τέμνεται οὕτως, ὥστε, τοῦ ὅλου κύκλου διαιρουμένου εἰς ἡ' μέρη, πέντε μὲν τμήματα ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεσθαι, τρία δὲ ὑπὸ γῆν. Πρὸς δὲ τοῦτο τὸ κλίμα δοκεῖ καὶ ὁ Ἄρατος συντεταχέναι τὴν τῶν φαινομένων πραγματείαν. Περὶ γὰρ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κύκλου διαλεγόμενός φησιν οὕτως

*Τοῦ μὲν ὅσον τε μάλιστα δι' ὀκτὼ μεταθθέντος,
Πέντε μὲν ἐνδιαστρέφεται καθ' ὑπέρτατα γαίης,*

*Τὰ τρία δ' ἐν κεράτῃ· θέρσιοι δὲ οἱ ἐντροπαλ
[εἰσιν.*

Ἐκ δὲ ταύτης τῆς διαιρέσεως ἀκολουθεῖ, τὴν μεγίστην ἡμέραν ὥρων ἰσημερινῶν γίνεσθαι 15, τὴν δὲ νύκτα ὥρων ἰσημερινῶν 9. Ἐν δὲ τῷ κατὰ Ῥόδον (17) ὀρίζοντι ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος τέτμηται οὕτως, ὥστε, τοῦ ὅλου κύκλου διηρημένου εἰς μέρη μ', τὰ μὲν κθ' τμήματα ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα ἀπολαμβάνεσθαι, τὰ δὲ 19 ὑπὸ γῆν. Ἐκ δὲ τῆς διαιρέσεως ταύτης ἀκολουθεῖ τὴν μεγίστην ἡμέραν ἐν Ῥόδῳ γίνεσθαι ὥρων ἰσημερινῶν 15, τὴν δὲ νύκτα ὥρων ἰσημερινῶν 9.

Ὁ δὲ ἰσημερινὸς κύκλος καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην διχοτομεῖται ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος, ὥστε ἡμικύκλιον μὲν ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεσθαι, ἡμικύκλιον δὲ ὑπὸ γῆν: δι' ἣν αἰτίαν ὑπὸ τοῦ κύκλου τούτου αἱ ἰσημερίαι¹⁹ γίνονται.

Ὁ δὲ χειμερινὸς τροπικὸς κύκλος ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος τέμνεται οὕτως, ὥστε τὸ μὲν ἔλασσον τμήμα ὑπὲρ γῆν γίνεσθαι, τὸ δὲ μείζον ὑπὸ γῆν. Ἡ δὲ ἀνίστησις τῶν τμημάτων τὴν αὐτὴν παραλλαγὴν ἔχει ἐπὶ πάντων τῶν κλιμάτων, ἥτις ἐγένετο καὶ ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κύκλου. Διὰ παντὸς γὰρ τὰ ἐναλλάξ τμήματα τῶν τροπικῶν κύκλων ἴσα ἀλλήλοις ἐστί. Δι' ἣν αἰτίαν ἡ μεγίστη ἡμέρα ἰσημερινῶν ἐστὶ τῆς μεγίστης νυκτὸς. Ὁ δὲ ἀνταρκτικὸς κύκλος ὅλος ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα κρύπτεται.

Τῶν δὲ προειρημένων πέντε παραλλήλων κύκλων,

semiboras totidem habet **29**, quot minima nox constat 19.

τινῶν μὲν τὰ μεγέθη καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην δια-
 μένει τὰ αὐτὰ, τινῶν δὲ τὰ αὐτὰ μεγέθη μεταπίπτει
 παρὰ τὰ κλίματα, καὶ οἷς μὲν μείζονες, οἷς δὲ ἐλάσσονες
 οἱ κύκλοι γίνονται. Οἱ μὲν γὰρ τροπικοὶ, καὶ ὁ ἰσημε-
 ρινὸς καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην ἴσοι εἰσὶ τῶν μεγέ-
 θεσιν· οἱ δὲ ἀρκτικοὶ κύκλοι μεταπίπτουσι κατὰ τὰ
 μεγέθη· καὶ οἷς μὲν μείζονες, οἷς δὲ ἐλάττωτες γίνον-
 ται. Τοῖς μὲν γὰρ πρὸς ἄρκτον οἰκοῦσι μείζονες οἱ
 ἀρκτικοὶ κύκλοι γίνονται· τοῦ γὰρ πόλου μετεωρότερον
 φαινομένου, ἀνάγκη καὶ τὸν ἀρκτικὸν κύκλον, ἐφ-
 ἀπτόμενον τοῦ ὀρίζοντος, μείζονα εἶναι μᾶλλον γίνε-
 σθαι· τοῖς δὲ τοῖς πρὸς ἄρκτον⁸⁸ οἰκοῦσι γίνεται ποτε
 ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ἀρκτικὸς· ὥστε τοὺς δύο
 κύκλους ἐφαρμόσαι ἀλλήλοις, τὸν θερινὸν τροπικὸν
 κύκλον, καὶ τὸν ἀρκτικὸν, καὶ μίαν λαβεῖν τάξιν.
 Πρὸς δὲ τοὺς ἀρκτικωτέρους τόπους καὶ τοῦ θερινοῦ
 τροπικοῦ κύκλου μείζονες οἱ ἀρκτικοὶ γίνονται.

Πέρασ δὲ ἐστὶ τις χώρα πρὸς ἄρκτον κειμένη, ἐν ἣ
 ὁ μὲν πόλος κατὰ κορυφὴν γίνεται· ὁ δὲ ἀρκτικὸς
 κύκλος τὴν τοῦ ὀρίζοντος ἐπέχει τάξιν, καὶ ἐφαρμό-
 ζει αὐτῷ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τὸν κόσμου, καὶ τὸ
 αὐτὸ μέγεθος λαμβάνει τῷ ἰσημερινῷ· ὥστε τοὺς
 τρεῖς κύκλους, τὸν ἀρκτικὸν, καὶ τὸν ἰσημερινὸν, καὶ
 τὸν ὀρίζοντα τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ θέσιν λαμβάνειν.

Πάλιν δὲ τοῖς πρὸς μεσημβρίαν ἡμῶν οἰκοῦσιν οἱ
 μὲν πόλοι ταπεινότεροι γίνονται· οἱ δὲ ἀρκτικοὶ κύ-
 κλοι ἐλάσσονες. Καὶ πέρασ ἐστὶ χώρα τις πρὸς με-
 σημβρίαν ἡμῶν κειμένη· αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ λεγομένη
 ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν, ἐν ἣ ὁ μὲν πόλος ἐπὶ τοῦ ὀρί-
 ζοντος γίνονται, οἱ δὲ ἀρκτικοὶ κύκλοι καθόλου ἀναί-
 ρθονται· ὥστε ἀντὶ τῶν πέντε παραλλήλων κύκλων
 τρεῖς παραλλήλους γίνεσθαι, τοὺς τε τροπικοὺς καὶ
 τὸν ἰσημερινόν. Διὰ γὰρ τὰ προειρημένα οὐχ ὑπολη-
 πτίον καθολικῶς γίνεσθαι τοὺς πέντε παραλλήλους
 κύκλους, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν οἰκουμένην τὸ
 πλῆθος αὐτῶν ἐκκεῖσθαι. Εἰσὶ γὰρ τινες ὀρίζοντες,
 ἐν οἷς τρεῖς μόνον παράλληλοι γίνονται.

Εἰσὶ δὲ οἰκήσεις (18) ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν πρώτη μὲν
 οἰκήσις, ἐφ' ἧς ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ἐφάπτεται
 τοῦ ὀρίζοντος, καὶ τὴν τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου τάξιν
 λαμβάνει· δευτέρα δὲ οἰκήσις ἡ λεγομένη ὑπὸ τὸν
 πόλον· τρίτη δὲ ἐστὶν οἰκήσις, ὑπὲρ ἧς μικρὸν ἔμ-
 προσθεν εἰρήκαμεν, καὶ προσαγορευομένη ὑπὸ τὸν
 ἰσημερινόν.

⁸⁸ Ὅθεν οὐδ' ἡ τάξις τῶν πέντε παραλλήλων κύκλων
 ἡ αὕτη παρὰ πᾶσιν ἐστίν· ἀλλ' ἐν μὲν τῇ καθ' ἡμᾶς
 οἰκουμένην πρῶτος μὲν ὀνομάζεται ὁ ἀρκτικὸς, δεύ-
 τερος δὲ ὁ θερινὸς τροπικὸς, τρίτος δὲ ὁ ἰσημερινὸς,
 τέταρτος δὲ ὁ χειμερινὸς τροπικὸς, πέμπτος δὲ ὁ
 ἀνταρκτικὸς.

Τοῖς δὲ πρὸς ἄρκτον μᾶλλον ἡμῶν οἰκοῦσι γίνεται
 ποτε πρῶτος μὲν ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος, δεύτε-
 ρος δὲ ὁ ἀρκτικὸς, τρίτος δὲ ὁ ἰσημερινὸς, τέταρτος

⁸⁸ γρ. μεσημβρίαν.

(18) Εἰσὶ δὲ οἰκήσεις. Triplex habitatio est, in
 qua parallelorum numerus minuitur. Prima est, in
 qua polus autollitur gradibus totidem quot a polo
 tropicus distat : unde arctici instar est tropicus, et
 vertex loci polo zodiaci subest, ac zodiacus semel

suas magnitudines per totam terram retinent eas-
 dem, alii easdem magnitudines mutant juxta cli-
 mata, et aliis locis majores, aliis minores hi cir-
 culi sunt. Tropici enim et æquinoccialis per to-
 tam terram magnitudinibus manent iidem. At ar-
 ctici circuli mutantur magnitudinibus, et aliis locis
 majores, aliis minores sunt. Iis enim qui versus
 septentrionem habitant, majores sunt arctici cir-
 culi : cum enim polus altius elevatus apparet, ne-
 cesse est etiam arcticum circulum, qui horizontem
 attingit, semper majorem fieri ; alicubi vero iis
 qui versus septentrionem habitant, is circulus, qui
 est æstivus tropicus, fit etiam arcticus, ita ut duo
 circuli sibi invicem congruant, nempe æstivus
 tropicus circulus, et arcticus, unumque accipiant
 situm. At versus loca magis septentrionalia, æstivo
 tropico circulo, etiam majores sunt circuli arctici.

Tandem est locus quidam versus septentrionem
 situs, in quo polus sit verticalis ; arcticus vero cir-
 culus horizontalis locum occupat, eique congruit
 secundum mundi conversionem, et eandem acci-
 pit magnitudinem cum æquinocciali, ita ut tres
 circuli, arcticus, æquinoccialis et horizon eum-
 dem situm et positum accipiant.

Rursus iis qui a nobis versus meridiem habi-
 tant, poli sunt humiliores, arctici vero circuli mi-
 nores. Et tandem regio est quædam a nobis versus
 meridiem sita, ea est quæ dicitur esse sub æqui-
 noctiali, in qua poli in horizonte constituuntur,
 arctici vero circuli prorsus sunt sublati : ita ut pro
 quinque circulis parallelis tantum tres fiant paral-
 leli, nempe duo tropici, et æquinoccialis. Non enim
 existimandum est, propter ea quæ prædicta sunt,
 universaliter quinque esse parallelos circulos, sed
 respectu nostræ habitationis multitudinem eorum
 esse expositam. Sunt enim quidam horizontes, in
 quibus tantum tres sunt circuli paralleli.

Sunt autem in terra habitationes, quarum prima
 est, in **II** qua æstivus tropicus circulus attingit
 horizontem, et situm arctici circuli accipit ; se-
 cunda est habitatio, quæ dicitur esse sub polo ;
 tertia est habitatio, de qua paulo ante diximus,
 quæ dicitur esse sub æquinocciali.

Unde ne ordo quidem quinque parallelorum idem
 est apud omnes, sed in nostra habitatione primus
 nominatur circulus arcticus, secundus æstivus
 tropicus, tertius æquinoccialis, quartus hibernus
 tropicus, quintus antarcticus.

Iis vero qui magis habitant versus septentrionem,
 quam nos, fit aliquando primus æstivus tropicus
 circulus, secundus arcticus, tertius æquinoccialis.

in die horizontis instar habet. Secunda habitatio
 est ubi vertex est mundi polus. Nam ibi nullus est
 circulus arcticus, uti nec in tertia, quæ subjacet
 æquatori.

quartus antarcticus, quintus hibernus tropicus. Apud quos enim arcticus circulus sit major æstivo tropico, necesse est apud eos prædictum esse ordinem circulorum.

Similiter neque vires quinque parallelorum circulorum apud omnes eos qui in terra habitant sunt eadem. Nam qui apud nos est æstivus tropicus circulus, is antipodibus sit hibernus tropicus circulus; qui vero apud illos est æstivus tropicus, is apud nos sit hibernus tropicus.

Iis vero qui sub æquinoctiali habitant, quoad potentiam, tres circuli sunt æstivi tropici; sunt enim collocati sub ipso transitu solis: sed quoad circulorum inter se diversitatem, sit illis æstivus tropicus circulus is qui nobis est æquinoctialis; hiberni vero ii qui nobis sunt duo tropici. Secundum naturam enim, et universaliter in omni habitatione æstivus tropicus dicendus erat is, qui proximus est habitationi: quam ob causam iis qui sub æquinoctiali habitant æstivus tropicus circulus sit is qui nobis est æquinoctialis. Tunc enim illis sol sit verticalis. Æquinoctiales vero circuli apud eos fiunt omnes paralleli. Æquinoctium enim semper est apud illos. Omnes enim paralleli circuli æqualiter ab horizonte secantur.

Neque his circulis a se invicem eadem permanent distantiae per totam terram habitabilem. Sed ad descriptionem sphaerarum meridianus sic dividitur: Toto enim meridiano secundum latitudinem diviso in partes 60; arcticus a polo describitur distans hujusmodi partibus 6; æstivus tropicus ab arctico describitur distans 5; æquinoctialis ab utroque tropico 4; hibernus tropicus ab arctico describitur distans 5; antarcticus vero a polo distans hujusmodi partibus 6.

At non per omnes regiones et urbes hi circuli

²¹ γρ. περιφερειών.

(19) Οὐδὲ αἱ διαστάσεις δέ. Mira et scriptoris hujus, et aliorum multorum inconstantia in caeli posito, et οἰκῆσει certa finienda. Sæpius enim Macedonicum, sive Arateum, clima cum Rhodio permiscet, et cum utroque Græcum, sive Atticum. Noster paulo ante significaverat p. 10, ibi, ubi tum degebat, attolli potum gradibus 41, hoc est diem esse maximam horarum 15. Idem tamen pag. 8 circulum arcticum talem ei regioni tribuit, qui Atticæ Græciæque congruat, ut supra demonstravimus. Hoc vero loco rem imprudens ad Rhodiacum parallelum transtulit. Circulum antiqui in sexaginta partes tribuere solebant, qua ratione semicirculo triginta competeant. Ad hunc modum Eratosthenes aliique intervalla parallelorum dimensi sunt, sive ea per partes sexagenas, sive per stadiasmos, conciperent. Hoc e Strabone lib. 11, Achille Tatio, *Isag.* capite 39, aliisque constat. Ex intervallo quod hic Geminus assignat, colligitur ἔξαρχα poli graduum 56. Est enim numerus 6 decima pars sexagenarii, sicut 56 decima pars 360. Quare cum circulus arcticus, cujus semidiameter est altitudo poli, partibus 6 a polo distet, cujusmodi totus circulus 60 continet, eadem altitudo partium 36 erit, qualium circulus est 360. Sic duodecima pars 60 sunt 5: uti

δὲ ὁ ἀνταρκτικὸς, πέμπτος δὲ ὁ χειμερινὸς τροπικὸς. Παρ' οἷς γὰρ ὁ ἀρκτικὸς κύκλος μείζων γίνεται τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ, ἀνάγκη τὴν προειρημένην τάξιν ὑπάρχειν.

Ὅμοιος δὲ οὐδὲ δυνάμεις τῶν πέντε παραλλήλων κύκλων παρὰ πᾶσι τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς οἰκοῦσιν αἱ αὐταὶ εἰσιν. Ὁ γὰρ παρ' ἡμῖν θερινὸς τροπικὸς κύκλος τοῖς ἀντίποσι χειμερινὸς τροπικὸς γίνεται κύκλος· ὁ δὲ παρ' ἐκείνοις θερινὸς τροπικὸς παρ' ἡμῖν γίνεται χειμερινὸς τροπικὸς.

Τοῖς δὲ ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν οἰκοῦσι τῇ μὲν δυνάμει οἱ τρεῖς κύκλοι θερινοὶ εἰσι τροπικοὶ· ὑπ' αὐτῆν γὰρ τὴν πάροδον τοῦ ἡλίου κείνται· τῇ δὲ πρὸς ἀλλήλους παραλλαγῇ γένοιντο· ἂν θερινὸς μὲν τροπικὸς κύκλος ὁ παρ' ἡμῖν ἰσημερινός· χειμερινοὶ δὲ οἱ δύο τροπικοὶ. Φύσει γὰρ λέγοιτο· ἂν καὶ καθολικῶς πρὸς ἅπασαν τὴν οἰκουμένην θερινὸς τροπικὸς κύκλος ὑπάρχειν ὁ ἔγγιστα τῆς οἰκῆσεως ὑπάρχων· δι' ἣν αἰτίαν τοῖς ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν οἰκοῦσιν ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος γίνεται ὁ ἰσημερινός. Τότε γὰρ αὐτοῖς κατὰ κορυφὴν γίνεται ὁ ἥλιος. Ἰσημερινοὶ δὲ κύκλοι γίνονται παρ' αὐτοῖς πάντες οἱ παράλληλοι. Ἰσημερία γὰρ διὰ παντός ἐστι παρ' αὐτοῖς. Πάντες γὰρ οἱ παράλληλοι κύκλοι διχοτομοῦνται ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος.

Οὐδὲ αἱ διαστάσεις δὲ (19) αἱ ἀπ' ἀλλήλων τοῖς κύκλοις αἱ αὐταὶ διαμένουσι καθ' ἄλην τὴν οἰκουμένην· ἀλλὰ πρὸς τὴν καταγραφὴν τῶν σφαιρῶν ²¹, ὁ μεσημβρινὸς διαιρεῖται οὕτως· Τοῦ κατὰ πλάτος παντός μεσημβρινοῦ κύκλου διαιρουμένου εἰς μέρη 6, ὁ ἀρκτικὸς ἀπὸ τοῦ πόλου καταγράφεται ἀπέχων ἔξηκοστὰ ἔξ· ὁ δὲ θερινὸς τροπικὸς ἀπὸ τοῦ ἀρκτικοῦ γράφεται ἀπέχων ἔξηκοστὰ ε'· ὁ δὲ ἰσημερινὸς ἀπ' ἐκατέρου τῶν τροπικῶν ἔξηκοστὰ δ'· ὁ δὲ χειμερινὸς τροπικὸς κύκλος ἀπὸ τοῦ ἀνταρκτικοῦ ἀπέχων ἔξηκοστὰ ε'· ὁ δὲ ἀνταρκτικὸς ἀπὸ τοῦ πόλου ἀπέχων ἔξηκοστὰ ε'.

Οὐ κατὰ πᾶσαν δὲ χώραν καὶ πόλιν τὰς αὐτὰς

pars duodecima numeri 360 sunt 30; quare ab arctico paralleli Rhodii ad solstitialem tropicum gradus 50, partes sexagenariæ 5, et sic in cæteris. Eadem distributio apud Achillem Tatium existat citato loco, ubi numeri mendosi sunt, et ex hac ratione corrigi debent. Hyginus quoque lib. 1 *Astronom. poet.*, eandem adhibet. Apparet astronomos ἔξαρχα Rhodiacum libenter ad exemplum ac specimen assumpsisse, propter commoditatem partitionum, et ἀναλογίαν, quæ in duodenario numero instituuntur. Est enim numerus 36 duodenarius. Sane Ptolemæus libro 11 eo parallelo potissimum utitur. Ea res fecit ut alii per imprudentiam quæ illius propria sunt cæteris omnibus accommodarent. Ac Geminus paulo infra monet circulos omnes in vulgaris sphaeris exigui ad horizontem Græciæ, quod ne ipse quidem accurate tenuit. Nam ἔξαρχα Græciæ, hoc est Atticæ graduum est circiter 57, ut Hipparchus docet lib. 1. Verum quia Rhodus Græca civitas est, et pars aliqua Græciæ, ut Peloponnesi pleuraque, sub eodem sita est parallelo: ideo hunc ipsum toti imputavit Græciæ. Frustra Procli, immo vero Geminii inconstantiam istam ex refractionibus conciliare student eruditi mathematici. Vera est illius origo quam attigi.

κατὰσσεις ἔχουσιν ἀπ' ἀλλήλων οἱ κύκλοι· ἀλλ' οἱ μὲν τροπικοὶ κύκλοι ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ κατὰ πᾶν ἔγκλιμα τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἔχουσιν· οἱ δὲ τροπικοὶ κύκλοι ἀπὸ τῶν ἀρκτικῶν οὐ τὴν αὐτὴν ἔχουσι διάστασιν κατὰ πάντας τοὺς ὀρίζοντας, ἀλλ' οἱ μὲν Βασσον, οἱ δὲ πλεόν διεστήκασιν.

Ὅμοιως δὲ οὐδὲ οἱ ἀρκτικοὶ ἀπὸ τῶν πόλων τὴν ἴσην ἀπόστασιν ἔχουσι κατὰ πᾶν ἔγκλιμα· ἀλλ' οἱ μὲν ἐλάσσονα, οἱ δὲ πλείονα. Καταγράφονται μόντοι γε πᾶσαι αἱ περιφέρεται πρὸς τὸν ἐν τῇ Ἑλλάδι ὀρίζοντα.

Διὰ τῶν πόλων δὲ εἰσι κύκλοι, οἱ ὑπὸ τινῶν κόλουροι προσαγορευόμενοι, οἷς συμβέβηκεν ἐπὶ τῶν ἰσίων περιφερείων ²² τοὺς τοῦ κόσμου πόλους ἔχειν. Κόλουροι δὲ κέκληνται, διὰ τὸ μέρη τινὰ αὐτῶν ἀθεώρητα γίνεσθαι. Οἱ μὲν γὰρ λοιποὶ κύκλοι κατὰ τὴν περιστροφὴν τοῦ κόσμου δλοῖ θεωροῦνται. Τῶν δὲ κολούρων κύκλων μέρη τινὰ ἐστὶν ἀθεώρητα, τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνταρκτικοῦ ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα ἀπολαμβανόμενα. Γράφονται δὲ οὗτοι οἱ διὰ τῶν πόλων διὰ τῶν τροπικῶν καὶ ἰσημερινῶν σημείων, καὶ εἰς ὃ μέρη ἴσα διαιροῦσι τὸν διὰ μέσων τῶν ζωδίων κύκλον.

Λοξὸς δὲ ἐστὶ κύκλος ὁ τῶν ἰβ' ζωδίων· αὐτὸς δὲ ἐκ γ' κύκλων παραλλήλων συνέστηκεν· ὧν οἱ μὲν τὸ πλάτος ἀφορίζειν λέγονται τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου· ὁ δὲ διὰ μέσων τῶν ζωδίων καλεῖται. Οὗτος δὲ ἐφάπτεται δύο κύκλων ἴσων τε καὶ παραλλήλων· τοῦ μὲν θερινοῦ τροπικοῦ κατὰ τὴν τοῦ Καρκίνου πρώτης μοῖραν, τοῦ δὲ χειμερινοῦ τροπικοῦ κατὰ τὴν τοῦ Αἰγώνου πρώτης μοῖραν· τὸν δὲ ἰσημερινὸν δίχα τέμνει κατὰ τὴν τοῦ Κριοῦ πρώτης μοῖραν, καὶ κατὰ τὴν τοῦ Ζυγοῦ πρώτης μοῖραν. Τὸ δὲ πλάτος ἐστὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου μοιρῶν ἰβ'. Λοξὸς δὲ κέκληται ὁ ζωδιακὸς κύκλος, διὰ τὸ λοξῶς τέμνειν τοὺς παραλλήλους κύκλους.

Ὅριζων δὲ ἐστὶ κύκλος ὁ διορίζων ἡμῖν τὸ τε φανερὸν καὶ τὸ ἀφανὲς μέρος τοῦ κόσμου, καὶ διχοτομῶν τὴν ὅλην σφαιρὰν τοῦ κόσμου· ὥστε ἡμισφαίριον μὲν ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεσθαι, ἡμισφαίριον δὲ ὑπὸ γῆν. Εἰσι δὲ οἱ ὀρίζοντες δύο, εἷς μὲν ὁ αἰσθητὸς, ἕτερος δὲ ὁ λόγῳ θεωρητὸς. Αἰσθητὸς μὲν οὖν ἐστὶν ὀρίζων ὁ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας ὕψους περιγραφόμενος κατὰ τὸν ἀποτεματισμὸν τῆς ὁράσεως, ὃς οὐ μείζονα τὴν διάμετρον ἔχει σταδίων β'· ὁ δὲ λόγῳ θεωρητὸς ὀρίζων ἐστὶν ὁ μέγχι τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων σφαίρας διήκων, καὶ διχοτομῶν τὸν ὅλον κόσμον.

Οὐ κατὰ πᾶσαν δὲ πόλιν, καὶ χώραν ὁ αὐτὸς ἐστὶν ὀρίζων· ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν αἰσθησιν σχεδὸν ἐπὶ σταδίους 5 ὁ αὐτὸς ὀρίζων διαμένει, ὥστε καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν, καὶ τὸ κλίμα, καὶ τὰ πάντα φαινόμενα τὰ αὐτὰ διαμένειν.

Πλείων δὲ σταδίων γινομένων κατὰ τὴν παραλλαγήν τῆς οἰκῆσεως, ἕτερος ὀρίζων γίνεται (20), κατὰ τὸ κλίμα διαφέρων, καὶ πάντα τὰ φαινόμενα

²² γρ. ἡμικυκλίων.

(20) ἕτερος ὀρίζων γίνεται. Ita in editis et Anglicano codice ac nostro. Perperam itaque Salmonius (P. in. Exerc., p. 661 D) emendat, καὶ τὸ κλί-

A has habent a se invicem distantias : tropici vero circuli ab æquinoctiali in omni climate eandem habent distantiam; sed tropici circuli ab arcticis non eandem habent distantiam in omnibus horizontibus, sed alii minus, alii plus distant.

Similiter neque arctici a polis æqualem habent distantiam in omni climate, sed alii minorem, alii majorem. Describuntur tamen omnes circumferentiæ ad horizontem Græciæ.

Per polos ducti circuli sunt ii qui a quibusdam vocantur coluri, quibus contingit in propriis circumferentiis mundi polos habere. Vocantur autem coluri, eo quod eorum partes aliquæ sint invisibiles. Reliqui enim circuli toti spectantur secundum mundi conversionem; at colorum circulorum partes aliquæ sunt invisibiles, eæ videlicet quæ ab antarctico sub horizonte desumuntur. Scribuntur autem hi, qui per polos sunt ducti, per puncta solstitialia et æquinoctialia, et in quatuor partes æquales dividunt eclipticam.

12 Obliquus autem est circulus is qui duodecim est signorum. Hic vero ex tribus circulis parallelis compositus est, quorum hi quidem latitudinem zodiaci circuli determinare dicuntur; iste vero dicitur circulus per media signa. Hic attingit duas circulos cum æquales, tum parallelos: nempe æstivum tropicum per Cancræ primam partem; hibernum vero tropicum per Capricorni primam partem; æquinoctialem autem æqualiter dividit per Arietis primam partem, et per Libræ primam partem. Latitudo zodiaci est partium 12. Dicitur zodiacus circulus obliquus, eo quod oblique secat circulos parallelos.

Horizon est circulus qui nobis distinguit et apparentem et non apparentem partem mundi, et æqualiter dividit totam spheram mundi, ita ut hemispherium supra terram desumatur, hemispherium vero infra terram. Sunt autem horizontes duo, unus qui est sensibilis, alter qui ratione percipitur. Sensibilis horizon est qui a nostro visu describitur secundum determinationem visus, qui non habet majorem diametrum stadiis 2000; at horizon, qui ratione percipitur, pervenit ad spheram stellarum fixarum, et totum mundum æqualiter dividit.

Non est autem idem horizon per omnes urbes et regiones, sed quoad sensum fere in stadiis 400 idem horizon permanet, ita ut et magnitudines dierum, et clima, et omnes apparentiæ eadem permaneant.

Cum vero plura fuerint stadia juxta diversitatem habitationis, alius fit horizon, climate differens, et omnes apparentiæ mutantur. Verumtamen oportet

μα διαφέρων, quod etsi eodem recurrit, tamen et vulgatæ lectioni sententia constat et temere sollicitari non debet.

diversitatem habitationis, quæ 100 stadia superat, accipi secundum accessum ad septentrionem et meridiem. Nam iis qui habitant sub eodem parallelo, et decem millibus stadiorum a se invicem distant, diversus quidem est horizon, sed clima est idem, omnesque apparentiæ sunt similes. At principia, et fines dierum non simul omnibus erunt, qui in eodem parallelo habitant. Secundum rationis autem exactum iudicium, statim cum sit vel minimus accessus versus quamcunque mundi partem, mutatur et horizon, et clima, omnesque apparentiæ sunt diversæ.

Non describitur autem horizon in sphaeris propter talem causam, quod reliqui circuli omnes, cum mundus ab ortu in occasum fertur, una convertantur et ipsi cum motu mundi. At horizon natura est immobilis, semperque eundem servat situm. Si igitur horizontes describerentur in sphaeris, sphaeris motis, contingeret et horizontem moveri, et fieri verticalem: quod non est cogitandum, estque alienum a doctrina sphaerica. Situs tamen horizonis ex receptaculo sphaeræ intelligitur.

Meridianus est circulus, qui per mundi polos et per punctum verticale describitur, ad quem ubi sol pervenit, medietates dierum, et medietates noctium efficit. Est et hic circulus immobilis in mundo, et eundem locum retinet in tota mundi conversione. Neque hic circulus describitur in sphaeris stelliferis, eo quod et immobilis sit, nec ullam admittat mutationem.

Non est autem per omnes regiones et urbes idem meridianus: sed quoad sensum, fere ad stadia 300, idem permanet meridianus: quoad rationis iudicium, statim cum sit quantuluscunque progressus vel versus orientem, vel versus occasum, alius fit meridianus. Nam secundum progressum versus septentrionem, et versus meridiem, etiamsi intercedant stadiorum decem millia, tamen idem manet meridianus: secundum progressum vero ab ortu versus occasum differentia existunt meridianorum.

Obliquus etiam est circulus viæ lacteæ. Hic enim circulus majori latitudine obliquatus est, quam ut inter tropicos contineatur, et compositus est ex tenuitate nebuloza: solus etiam hic in mundo est conspicuus. Ejus latitudo non est distincta, sed secundum alias partes hic circulus est latior, secundum alias angustior. Ob quam causam in plurimis sphaeris ne describitur quidem viæ lacteæ circulus. Est et hic unus maximorum circulorum. Maximi enim in sphaeris dicuntur circuli illi qui idem cum sphaera habent centrum. Sunt autem

μεταπίπτει. Δεῖ μέντοιγε τὴν παραλλαγὴν τῆς οὐχίσεως τὴν ὑπὲρ ὕ στάδια λαμβάνεσθαι κατὰ τὴν πρὸς ἄρκτον καὶ πρὸς μεσημβρίαν πάροδον. Τοῖς μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου οἰκοῦσι, καὶ ἀπὸ μυρίων σταδίων ὑπάρχουσι, ὁ μὲν ὀρίζων ἐστὶ διάφορος, τὸ δὲ κλίμα τὸ αὐτὸ, καὶ πάντα τὰ φαινόμενα παραπλήσια. Αἱ μέντοιγε ἀρχαὶ καὶ τελευταὶ τῶν ἡμερῶν οὐχ ἅμα πᾶσιν ἔσονται τοῖς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου οἰκοῦσι· κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸν λόγον ἀκριβείαν ἅμα τῷ στιγμιαίαν πάροδον γενέσθαι καθ' ὅποιον οὖν μέρος τοῦ κόσμου, μεταπίπτει καὶ ὁ ὀρίζων, καὶ τὸ ἔγκλιμα, καὶ πάντα τὰ φαινόμενα διάφορα.

Οὐ καταγράφεται δὲ ὁ ὀρίζων ἐν ταῖς σφαίραις δι' αἰτίαν τοιαύτην, ὅτι οἱ μὲν λοιποὶ κύκλοι πάντες, B φερομένου τοῦ κόσμου ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ τὴν δύσιν, συμπεριστρέφονται καὶ αὐτοὶ ἅμα τῇ τοῦ κόσμου κινήσει· ὁ δὲ ὀρίζων ἐστὶ φύσει ἀκίνητος, τὴν αὐτὴν τάξιν διαφυλάττων διὰ παντός. Εἰ οὖν καταγράφοντο οἱ ὀρίζοντες ἐν ταῖς σφαίραις στρεφομένων αὐτῶν, συνείδειν ἂν τὸν ὀρίζοντα κινεῖσθαι, καὶ κατὰ κορυφὴν γίνεσθαι· ὅπερ ἐστὶν ἀδιανόητον, καὶ ἀλλότριον τοῦ σφαιρικοῦ λόγου. Ἰπὸ μὲν γε τῆς σφαιροθήκης (21) ἡ τοῦ ὀρίζοντος θέσις κατανοεῖται.

Μεσημβρινὸς δὲ ἐστὶ κύκλος ὁ διὰ τῶν τοῦ κόσμου πόλων καὶ τοῦ κατὰ κορυφὴν σημείου γραφόμενος [κύκλος·] ἐφ' οὗ γενόμενος ὁ ἥλιος τὰ μέσα τῶν ἡμερῶν καὶ τὰ μέσα τῶν νυκτῶν ποιεῖται. Καὶ οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ κύκλος ἀκίνητος ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ τὴν αὐτὴν τάξιν διαφυλάσσει ἐν ὅλῃ τῇ τοῦ κόσμου περιστροφῇ. Οὐ καταγράφεται δὲ οὐδὲ οὗτος ὁ κύκλος ἐν ταῖς κατηστερισμέναις σφαίραις, διὰ τὸ καὶ ἀκίνητος εἶναι, καὶ μηδεμίαν ἐπιδίχεσθαι μετάπτωσιν.

Οὐ κατὰ πᾶσαν δὲ χώραν καὶ πόλιν ὁ αὐτὸς ἐστὶ μεσημβρινός· ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν ἀσθησιν σχεδὸν ἐπὶ σταδίους τ' ὁ αὐτὸς μεσημβρινὸς διαμένει· πρὸς δὲ τὴν ἐν τῷ λόγῳ ἀκριβείαν, ἅμα τῷ τὴν τυχοῦσαν γίνεσθαι πάροδον ἢ πρὸς ἀνατολὴν ἢ πρὸς δύσιν, ἕτερός γίνεται μεσημβρινός. Κατὰ μὲν γὰρ τὴν πρὸς ἄρκτον καὶ πρὸς μεσημβρίαν πάροδον, καὶ ἐὰν μεταξὺ μύριοι στάδιοι ὑπάρχουσι, ὁ αὐτὸς μένει μεσημβρινός· κατὰ δὲ τὴν ἀπ' ἀνατολῆς πρὸς δύσιν D πάροδον διαφοραὶ μεσημβρινῶν.

Λοξὸς δὲ ἐστὶ κύκλος καὶ ὁ τοῦ γάλακτος. Οὗτος μὲν μεζῶν πλάτει λελόξεται τῶν τροπικῶν κύκλων, συνέστηκε δὲ ἐκ βραχυμερείας νεφελοειδοῦς· καὶ ἐστὶν ἐν τῷ κόσμῳ μόνος θεωρητός. Οὐχ ὠρισταί²² δὲ αὐτοῦ τὴ πλάτος, ἀλλὰ κατὰ μὲν τινα μέρη πλατύτερός ἐστι, κατὰ δὲ τινα στενότερος. Δι' ἣντινα αἰτίαν ἐν ταῖς πλείσταις σφαίραις οὐδὲ καταγράφεται ὁ τοῦ γάλακτος κύκλος. Ἔστι δὲ καὶ οὗτος τῶν μεγίστων κύκλων· μέγιστοι γὰρ ἐν σφαίραις λέγονται κύκλοι οἱ ἐδαυτὸ κέντρον ἔχοντες τῇ σφαίρᾳ. Εἰσι δὲ μέγιστοι κύκλοι ἑπτὰ· ἰσημερινός, ζωδιακός, καὶ ὁ διὰ μέσων τῶν

²² γρ. οὐ κενώρισταί.

(21) Ἰπὸ μὲν γε τῆς σφαιροθήκης. Leg. ἀπό.

ζωδίων, οἱ διὰ τῶν πολλῶν, ὁ καθ' ἑκάστην οἰκῆσιν **A** maximī circuli septem : æquinoctialis, zodiacus, ὀριζώντων, ὁ μεσημβρινός, ὁ τοῦ γαλακτοῦ. et circulus per medietates signorum; circuli per polos; circulus qui in omni habitatione **13** visam mundi partem a non visa separat, meridianus, et circulus viæ lacteæ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ ἡμέρας καὶ νυκτός.

Ἡμέρα λέγεται διχῶς· καθ' ἓνα μὲν τρόπον χρόνος ὁ ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου μέχρι δύσεως· καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ἡμέρα λέγεται χρόνος ὁ ἀπ' ἡλίου ἀνατολῆς μέχρις ἡλίου ἀφθις ἀνατολῆς. Ἔστι δὲ ἡμέρα κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον τοῦ κόσμου περιστροφῆς, καὶ τῆς περιφερείας [ἀνατολῆς]. ἦν ὁ ἥλιος μεταβαίνει ὑπεναντιῶς κινούμενος τῷ κόσμῳ ἐν τῇ περιστροφῇ τοῦ κόσμου. Δι' ἦν αἰτίαν οὐδ' ἔστι τὸ συναμφοτέρον, νύξ καὶ ἡμέρα ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἴση πάση νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ· ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν αἰσθησιν ἴσα τὰ μεγέθη ἔστι· πρὸς δὲ τὴν ἐν τῷ λόγῳ ἀκρίθειαν μικρὰ τις καὶ ἀνεπαίσθητος ἡ παραλλαγή. Αἱ μὲν γάρ τοι κόσμου περιστροφῆς ἰσόχρονοι εἰσιν· αἱ δὲ τῶν περιφερειῶν ἀνατολαί, ἅς ὁ ἥλιος μεταβαίνει ἐν τῇ τοῦ κόσμου περιστροφῇ, οὐκ εἰσιν ἰσόχρονοι. Δι' ἦν αἰτίαν οὐκ ἔστι συναμφοτέρον πᾶσα νύξ καὶ ἡμέρα συναμφοτέρῳ, πάση νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ ἴση.

Κατὰ δὲ τὸν δεύτερον τρόπον τῆς διαιρέσεως τῶν ἡμερῶν, τὸν μὲν μῆνα λέγομεν εἶναι ἡμερῶν λ', τὸν δὲ ἐνιαυτὸν ἡμερῶν τεξέ α'δ'. ἔστι δὲ τὸ συναμφοτέρον νύξ, καὶ ἡμέρα χρόνος ὥρων ἰσημερινῶν κ', ἰσημερινῆ δὲ ὥρα τὸ α'κδ' μέρος τοῦ χρόνου τοῦ συναμφοτέρου ἐκ νυκτός καὶ ἡμέρας.

Ὅ κατὰ πᾶσαν δὲ χώραν καὶ πόλιν τὰ αὐτὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν ἔστιν· ἀλλὰ τοῖς μὲν πρὸς ἄρκτον οἰκουσί μείζονες καὶ ἡμέραι γίνονται, τοῖς δὲ πρὸς μεσημβρίαν ἐλάσσονες.

Ἔστι δὲ ἐν Ῥόδῳ μὲν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὥρων ἰσημερινῶν ιθ' α'/β'· περὶ δὲ Ῥώμῃν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὥρων ἰσημερινῶν ιε'· τοῖς δ' ἔτι βορειότεροις οἰκουσί τῆς Προποντιδος μεγίστη ἡμέρα γίνεται ὥρων ἰσημερινῶν ις'· καὶ ἔτι τοῖς βορειότεροις ιζ' καὶ ιη' ὥρων ἡ μεγίστη ἡμέρα γίνεται.

Ἐπὶ δὲ τοῖς τόποις (22) τούτους δοκεῖ καὶ Πυθέας ὁ Μασσαλιώτης παρεῖναι. Φησὶ γοῦν ἐν τοῖς περὶ τοῦ Ἄκσανου πεπραγματευμένοις αὐτῷ, ὅτι· Ἐδείκνυον ἡμῖν οἱ βάρβαροι, ὅπου ὁ ἥλιος κοιμᾶται. Συνέδεινε γὰρ περὶ τούτους τοὺς τόπους τὴν μὲν νύκτα παντελῶς μικρὰν γίνεσθαι, ὥρων οἷς μὲν β', οἷς δὲ γ'· ὥστε μετὰ τὴν δύσιν, μικροῦ διαλείμματος γενομένου, ἐπανατέλλειν εὐθέως τὸν ἥλιον. » Κράτης δὲ ὁ γραμματικὸς (23) φησὶ τῶν τόπων τούτων καὶ Ὀμηρον μνημονεῖσαι ἐν οἷς φησιν Ὀδυσσεύς·

(22) Ἐπὶ δὲ τοῖς τόποις. Non ea præcise loca, ubi maxima dies sit horarum 17, vel 18. Sed ulterioris eæ quoque, ubi est horarum 21 et 22, ut ex sequentibus apparet; quod in elevatione graduum 65, 66, ac deinceps evenit.

(23) Κράτης δὲ ὁ γραμματικὸς. Eustathius ad *Odys.* K, versus illos exponens, qui a Gemino citantur, ait Cratetem illius interpretationis auctorem

CAPUT V.

De die et nocte.

Dies dicitur dupliciter, uno modo tempus illud quod est ab ortu solis usque ad occasum: altero modo, dies dicitur tempus quod est ab ortu solis usque ad proximum ortum solis. Est autem dies juxta secundum modum conversio mundi, et ortus ejus arcus quem sol peragrat dum in conversione mundi movetur contra mundum. Quam ob causam neque compositum illud tempus ex nocte et die simul sumptis, æquale est omni nocti et diei; sed quoad sensum magnitudines sunt æquales, quoad rationis judicium parva quædam est, atque insensibilis diversitas. Mundi enim conversiones inter se temporibus sunt æquales: sed arcuum ascensiones, quos sol cōnscit in mundi conversione, non sunt temporibus æquales. Quam ob causam non est compositum illud tempus, nempe omnis nox et dies, composito illi tempori, scilicet omni nocti et diei, æquale.

Secundum alterum modum divisionis dierum, mensem dicimus esse dierum 50, annum vero dierum 365 1/4; est autem tempus ex nocte, et die compositum horarum æquinoctialium 24, æquinoctialis autem hora est 1/24 pars temporis compositi ex nocte et die.

Non sunt autem per omnes regiones et urbes eædem magnitudines dierum, sed iis qui versus septentrionem habitant majores sunt et dies, minores vero iis qui versus meridiem habitant.

Est autem in Rhodo longissima dies horarum æquinoctialium 14 1/2; circa Romam longissima dies horarum æquinoctialium 15; iis vero qui habitant aliquantulum ultra Propontida versus hœream, longissima dies fit horarum æquinoctialium 16, et adhuc magis borealibus 17 et 18 horarum longissima fit dies.

Ad loca hæc videtur etiam Pytheas Massiliensis accessisse. Inquit igitur in libris suis de Oceano scriptis sic: « Monstrabant nobis barbari, ubi sol cubaret. Eveniebat enim circa hæc loca noctem quidem valde parvam fieri, bis quidem horarum 2, illis vero 3, ut post occasum, parvo intervallo interposito, statim sol postea oriretur. » Crates grammaticus inquit horum locorum etiam Homerum meminisse in his quæ Ulysses dicit:

existisse, quæ Homericos versus ad exquisitiorem et mathematicam rationem exigit. Nam simpliciorum istorum sententia traditur, nocte et interdium pariter operam dedisse pastioni Læstrygonas; ac nocte quidem boves, ob æsilorum et ejusmodi pestium metum; de die vero, villis munita pecora pavisse. Porro καλεῖσθαι ἡματός καὶ νυκτός, *diurna et nocturna pascua* vocari. Ita Eustathius, quæ quidem

*Altiportam Læstrygoniam, ubi pastorem pastor
Vocat adducens: ille vero educens exaudit.
Ubi etiam insomnis vir duplices excipit mercedes.
Unam boves pascens, alteram argenteas oves pascens.
Prope enim et noctis et diei sunt viæ.*

Cum enim circa hæc loca maxima dies sit horarum æquinoctialium 21, nox omnino parva relinquatur esse horarum 3, ita ut occasus propinquus sit ortui, cum prorsus parvus arcus de æstivo tropico infra horizontem desumatur. Si quis igitur, inquit, posset pervigilare per tantos dies, duplicem mercedem ferret; unam quod boves; alteram, quod argenteas oves pasceret. Deinde adjicit rationem, quæ est mathematica et congruens cum spherica doctrina.

Prope enim et noctis et diei sunt viæ,

id autem est quod occasus apponitur ortui.

Cum vero adhuc magis versus septentrionem progredimur, sit æstivus tropicus circulus totus supra terram, ut in æstivis conversionibus dies apud illos fiat horarum æquinoctialium 24, iis vero qui adhuc magis versus septentrionem 14 habitant, sit arcus aliquis zodiaci circuli semper supra terram; et apud quos signi magnitudo supra horizontem desumitur, apud eos menstrua fit dies; apud quos duo signa supra terram desumuntur, bimestrem contingit longissimam dierum diem fieri. Tandem sit locus aliquis extremus ad septentrionem situs, in quo polus mundi sit verticalis; zodiaci sex signa supra horizontem desumuntur: dies vero longissima apud eos sit semestris: similiter et nox. Et horum locorum videtur etiam Pomerus meminisse, ut inquit Crates grammaticus, cum de Cimmericorum habitatione dicit:

*Hic vero Cimmericorum virorum popultque urbesque
Aere et nebula tecti. Neque unquam eos
Sol splendens aspicit radiis;
Neque cum ascendit ad cælum stelliferum;
Neque cum rursus cælitus ad terram convertitur.*

Sed nox tristis extensa est super miseros homines.

Cum enim polus mundi est verticalis, contingit diem fieri semestrem, similiter et noctem. Trimestris enim sit, in quanto tempore sol ab æquinoctiali circulo, qui horizontis locum obtinet, ad æstivum tropicum circulum accedit; altera vero

¹⁴ γρ. κγ. ¹⁵ γρ. ὥρας μιδς.

expositio detorta et violenta mihi videtur. Altera itaque melior, quam ex eodem Cratete etiam Eustathius attulit. Qui hoc insuper addit, Cratetem sub Draconis capite tractum illum collocasse. Verum cum Draconis caput ex Eudoxi et Hipparchi rationibus, a polo distaret gradibus 37, εξαρχα poli non nisi graduum esset 53, ac dies longissima horarum fere 17, quod non convenit. Nox enim horarum erit circiter 7. Sed neque satis recte ad idem institutum Arateum illum versum accommodat Eustathius.

..... ἤχι περ ἀραι
ἀίσχονται δύσιές τε καὶ ἀνατολαὶ ἀλλήλησι.

*A Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην, ὅθι ποιμένα ποιμῆν
Ἠπύοι εἰσελάων· ὁ δὲ τ' ἐξελάων ὑπακούοι.
Ἔρθα κ' ἀνθρωπος ἀνθρ δοιοὺς ἐξήρατο μισθοῦς·
Τὸν μὲν βουκολέων, τὸν δ' ἀργυρα μῆλα νομεύων.
Ἐγγὺς γὰρ νυκτός τε καὶ ἡματός εἰσι κέλευθοι.*

Περὶ γὰρ τοὺς τόπους τούτους γινομένης μεγίστης ἡμέρας ὥρων κα' ²¹ ἰσημερινῶν, ἢ νύξ μικρὰ παντάπασιν εἶναι ἀπολείπεται ὥρων γ' ³ ὥστε πλησιάζειν τὴν δύσιν τῇ ἀνατολῇ, μικρὰς παντάπασι τῆς περιφερείας ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα ἀπολαμβανόμενης ὑπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ. Ἐ! τις οὖν, φησι, δύναται διαγρυπνεῖν τὰς τηλικαύτας ἡμέρας, διπλοῦς ἐξοίσεται μισθοῦς· τὸν μὲν βουκολέων, τὸν δ' ἀργυρα μῆλα νομεύων. Ἐἴτα ἐπιφέρει τὴν αἰτίαν μαθηματικὴν οὖσαν, καὶ σύμφωνον τῷ σφαιρικῷ λόγῳ·

B Ἐγγὺς γὰρ νυκτός τε καὶ ἡματός εἰσι κέλευθοι.

Τοῦτο δ' ἐστίν, ὅτι ἡ δύσις παράκειται τῇ ἀνατολῇ.

Ἐτι δὲ μᾶλλον πρὸς ἄρκτον ἡμῶν παροδεύοντων, γίνεται ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ὅλος ὑπὲρ γῆν· ὥστε ἐν ταῖς θεριναῖς τροπαῖς τὴν παρ' ἐκείνους ἡμέραν γίνεσθαι ὥρων ἰσημερινῶν κδ'. Τοῖς δὲ ἐπιπρὸς ἄρκτον οἰκοῦσι γίνεται μέρος τι τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ὑπὲρ γῆν διὰ παντός· καὶ παρ' οἷς μὲν ζωδίου μέγεθος (24) ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα ἀπολαμβάνεται, μηνιαία ἡμέρα παρ' αὐτοῖς γίνεται· παρ' οἷς δὲ δύο ζῳδία ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεται, διμηνιαία (τῶν ἡμερῶν) τὴν μεγίστην ἡμέραν συμβαίνει γίνεσθαι. Πέρας δὲ ἐστὶ τις χώρα ἐσχάτη πρὸς ἄρκτον κειμένη, ἐν ἣ ὁ μὲν πόλος κατὰ κορυφὴν γίνεται, τοῦ δὲ ζωδιακοῦ κύκλου τὰ 5 ζῳδία ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα ἀπολαμβάνεται, ἐξ δὲ ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα ὑπομένεται· ἡ μεγίστη δὲ ἡμέρα παρ' αὐτοῖς εξαμηνιαία γίνεται· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ νύξ. Καὶ τούτων μὲν τῶν τόπων δοκεῖ μνημονεύειν καὶ ὁ Ὅμηρος, ὡς φησι Κράτης ὁ γραμματικὸς, ὅταν περὶ τῆς Κιμμερίων οἰκίσεως λέγῃ·

*Ἔρθα δὲ Κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμοί τε πόλις τε
Ἠέρι καὶ νεφέλη κεκαλυμμένοι· οὐδέ ποτ' αὐτοῦς
Ἡέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτινεσσιν·
Οὐδ' ὀπίσταν στελεχῆσι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόερα·
Οὐδ' ὅταν ἀψ' ἐπὶ γαίαν ἀπ' οὐρανὸθεν προτρά-
πηται.*

Ἄλλ' ἐπὶ τῷξ ὀλόχ' τέταται δεῖλοισι βροτοῖσι.

Τοῦ γὰρ πόλου κατὰ κορυφὴν ὑπάρχοντος, εξαμηνιαία τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα γενέσθαι συμβαίνει. Τρίμημος μὲν γὰρ γίνεται, ἐν ὅσῳ ὁ ἥλιος χρόνῳ ὑπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου, ὅς δὴ τὴν τοῦ ὀρίζοντος ἐπέχει τάξιν, ἐπὶ τὸν θερινὸν τροπικὸν κύκλον παρα-

De quo postea.

(24) Καὶ παρ' οἷς μὲν ζωδίου μέγεθος. Manilius lib. III:

..... Si longius inde
Procedas, totis condentur singula membris,
Tricenasque trahent connexo tempore noctes,
Et totidem noctes adiment.

De his enim poeta loquitur quibus integrum dodecatemorion non oritur, aut occidit, non de iis quibus singulis dies in Cancro saltem exigua nocte interrumpuntur, ut voluit Scaliger, quod ad altitudinem poli graduum 66, 30, accidit.

γίνεται· ἑτέρα δὲ τρίμηνος, ἐν ἣ ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ ἐπὶ τὸν ὀρίζοντα καταντᾷ· καὶ πάντα τοῦτον τὸν χρόνον κατὰ τοὺς ὑπὲρ γῆν κύκλους παραλλήλους ἐνεχθήσεται. Ἐπει δὲ συμβαίνει τὴν οἰκισιν ταύτην ἐν μέσῃ τῇ κατεψυγμένη καὶ ἀοικήτῃ ζώνῃ ὑπάρχειν, ἀνάγκη διὰ παντὸς νέφει κατέχεσθαι τὸν τόπον, καὶ ἐπὶ πολὺ βάθος ἀέρος συνεστηκέναι τὰ νέφη, καὶ μὴ δύνασθαι τὰς τοῦ ἡλίου αὐγὰς διακόπτειν τὰ νέφη· ὥστε εὐλόγως νύκτα ²⁶ διὰ παντὸς εἶναι παρ' αὐτοῖς σκότος. Ὅταν μὲν γὰρ ὑπὲρ γῆν ὑπάρχη ὁ ἥλιος, σκότος ἐστὶ παρ' αὐτοῖς διὰ τὴν παχυμερίαν τῶν νεφῶν· ὅταν δὲ ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα ὁ ἥλιος ᾖ, διὰ τὴν φυσικὴν ἀνάγκην νύξ ἐστὶ παρ' αὐτοῖς· ὥστε διὰ παντὸς ἀφώτιστον αὐτῶν εἶναι τὴν οἰκισιν. Τοῦτο οὖν, φησί, τὸ λεγόμενον ἐστὶν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ·

..... οὐδέ ποτ' αὐτοῦς

Ἥλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνοσσιν.

Εἰ μὲν οὖν ταῦτα ἐνθυμεῖται ὁ Ὅμηρος, ἕτερος ἐστὼ λόγος· ὅτι δὲ εἰσι τόποι τινές, τῆς γῆς σφαιροειδοῦς ὑπαρχούσης, ἔχοντες τὰ προειρημένα μεγέθη τῶν ἡμερῶν πρὸς ἄλληλα, δῆλων ἀπ' αὐτῆς τῆς σφαίρας. Τοὺς μέντοιγε τόπους τούτους ἀοικήτους εἶναι συμβαίνει διὰ τὴν τοῦ ψύχους ὑπερβολήν. Ἐν μέσῃ γὰρ κείνται τῇ κατεψυγμένη ζώνῃ.

Ἀνάπαλιν δὲ τοῖς πρὸς μεσημβρίαν οἰκοῦσιν ἐλάσσονες αἰετὸν μᾶλλον, καὶ ἐλάττωνας αἱ ἡμέραι γίνονται· παρ' οἷς μὲν ἰθ' ὥρων ἡμερῶν ἡ μέγιστη ἡμέρα γίνεται, παρ' οἷς δὲ ἰγ' ²⁷.

Πέρασ δὲ ἐστὶ χώρα τις πρὸς μεσημβρίαν μᾶλλον ἡμῶν κειμένη, λεγομένη ὑπὸ τὸν ἡμερινόν· ἐν ἣ εἰ μὲν πόλοι ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος πίπτουσιν· ὀρθὴ δὲ καθίσταται ἡ τοῦ κόσμου σφαῖρα. Διχοτομοῦνται δὲ πάντες οἱ παράλληλοι κύκλοι οἱ γραφόμενοι ὑπὸ τοῦ ἡλίου κατὰ ²⁸ τὴν τοῦ κόσμου γινομένην περιστροφὴν. Δι' ἣν αἰτίαν ἡμερῶν διὰ παντὸς ἐστὶ παρ' αὐτοῖς. Οὐ γὰρ παρ' ἄλλην τινὰ αἰτίαν ἡ ἀνισότης γίνεται τῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ παρὰ τὸ ἔξαρμα τοῦ πόλου· ὁ δὲ καλεῖται ἔγκλιμα τοῦ κόσμου. Συμβαίνει γὰρ διὰ τὸν μετεωρισμὸν τοῦ πόλου τῶν μὲν ἀπὸ τοῦ ἡμερινοῦ μέχρι τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ γραφομένων κύκλων μείζονα μὲν τμήματα ὑπὲρ γῆν γίνεσθαι, ἐλάττωνα δὲ ὑπὸ γῆν· τῶν δὲ ἀπὸ τοῦ ἡμερινοῦ μέχρι τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ γραφομένων κύκλων ἐλάττωνα μὲν τμήματα ὑπὲρ γῆν γίνεσθαι, μείζονα δὲ ὑπὸ γῆν. Ὅπου δὲ οἱ πόλοι ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος πίπτουσιν, ἀναιρουμένου τοῦ αἰτίου τῆς ἀνισότητος τῶν ἡμερῶν (τοῦτο δὲ ἦν τὸ ἔγκλιμα), εὐλόγως συμβαίνει ἡμερῶν εἶναι διὰ παντὸς παρ' αὐτοῖς. Πάντας μὲν γὰρ τοὺς κύκλους ὁ ἥλιος ἰσοχρόνως περιστρέφεται, καὶ τοὺς μείζονας, καὶ τοὺς ἐλάττωνας, διὰ τὸ περὶ τινὰ μένοντα σημεῖα, τοὺς πόλους, γίνεσθαι τὴν περιστροφὴν τοῦ κόσμου. Ὡστε μὴ παρὰ τὰ μεγέθη τῶν κύκλων, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀνισότητα τῶν τμημάτων, ὧν φέρεται ὁ ἥλιος ὑπὸ γῆν, καὶ ὑπὲρ γῆν, τὴν ἀνισότητα τῶν ἡμερῶν γίνεσθαι. Αἱ μέντοιγε παραυξήσεις τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν οὐκ εἰσὶν ἐν πᾶσι τοῖς ζωδίοις ἴσαι, ἀλλὰ περὶ μὲν τὰ τροπικὰ σημεῖα μικρὰ παντελῶς

trimestris dies, in qua ab æstivo tropico ad horizontem descendit. Atque omni hoc tempore per circulos parallelos, qui sunt supra terram, fertur. Cum vero contingat hanc habitationem in media frigida atque inhabitabili zona esse, necesse est semper nebulis occupari locum, et in magna aeris profunditate nebulas constitutas esse, nec posse solis radios nebulas illas dissipare: itaque consentaneum est semper apud ipsos esse noctis tenebras. Cum enim supra terram fuerit sol, tenebræ sunt apud ipsos propter crassitiem nebularum; cum vero infra horizontem sol fuerit, propter naturalem necessitatem nox est apud eos: ita ut semper eorum habitatio lumine careat. Hoc igitur, inquit, est illud quod a poeta dicitur:

B

... neque unquam eos

Sol splendens aspicit radiis.

An igitur hæc cogitet Homerus, alia esto oratio; quod autem sint loca quædam, cum terra sit globosa, quæ prædictas magnitudines dierum inter se habeant, manifestum est ex ipsa sphaeræ figura. Loca certe hæc inhabitabilia esse contingit propter frigoris excessum. Sunt enim sita iu media zona frigida.

Contra vero iis qui versus meridiem habitant, minores semper et adhuc minores sunt dies; apud alios quidem longissima dies est horarum æquinoctialium 14, apud alios 13.

Tandem est regio quædam magis nobis versus meridiem sita, quæ dicitur esse sub æquinoctiali, in qua poli mundi in horizonte ponuntur, sphaera autem mundi recta constituitur: æqualiter autem secantur omnes paralleli circuli, qui describuntur a sole secundum quotidianam mundi conversionem. Quam ob causam apud eos semper est æquinoctium. Non enim propter aliam quamdam causam existit dierum inæqualitas, nisi propter poli exaltationem, quæ mundi vocatur inclinatio. Evenit enim propter poli exaltationem, eorum circulorum qui ab æquinoctiali usque ad æstivum tropicum describuntur, majora quidem supra terram esse segmenta, minora autem infra terram: eorum vero, qui ab æquinoctiali ad hibernum tropicum describuntur, minora segmenta infra terram fieri, majora vero supra terram. Ubi vero poli mundi in horizonte jaacent, causa inæqualitatis dierum sublata, quæ est inclinatio mundi, evenit ut æquinoctium apud eos sit semper. Omnes enim circulos parallelos sol æqualibus temporibus peragrat, cum majores, tum minores, propterea quod circa fixa puncta nempe polos mundi, fiat conversio mundi. Itaque non propter magnitudines circulorum, sed propter inæqualitatem segmentorum, in quibus sol fertur infra terram, et supra terram, sit inæqualitas dierum. Incrementa vero dierum et noctium non sunt in omnibus signis æqualia, sed circa tropica

²⁶ γρ. νυκτός. ²⁷ γρ. ἰς'. ²⁸ γρ. παρά.

puncta omnino sunt parva atque insensibilia : A
15 ita ut fere usque ad dies quadraginta eadem
 magnitudo dierum et noctium permaneat. Nam
 et accedens, et rursus discedens sol a tropicis
 punctis, efficit insensibiles secundum latitudinem
 accessus, ut convenienter usque ad prædictam die-
 rum multitudinem, quoad sensum, solis mora fiat.
 Quam ob causam et maximi æstus, et maxima fri-
 gora post conversiones fiunt. Cum enim bis ad
 eundem locum accedat continue, et insensibiles
 faciat accessus, et recessus, convenienter propter
 moram in uno loco nunc æstium, nunc frigoris effi-
 cit intensionem : hoc autem etiam ex gnomonibus est
 manifestum. Nam extremitas umbræ in gnomone
 fere ad dies quadraginta permanet in tropicis lineis.
 Sed circa utrumque æquinoctium magna incrementa
 dierum fiunt, ut sequens dies a præcedente sensi-
 bilitate variet. Quam ob causam in horologiis extre-
 mitas umbræ in gnomone ab æquinoctiali circulo quo-
 tidie sensibiles efficit distantias. Est autem causa inæ-
 qualitatis et incrementi dierum obliquitas zodiaci
 circuli. Attingit enim tropicos circulos, et ad inultam
 longitudinem contactus sese extendit : ut in mul-
 tis locis parva sit distantia a circulo tropico. Ex
 hoc etiam sequitur [ut mutatio segmentorum supra
 terram, in quibus sol fertur, parva atque in-
 sensibilis fiat, in circulo autem æquinoctiali fit se-
 ctio zodiaci circuli et æquinoctialis : a sectione
 inclinatio versus utramque partem magnam acci-
 pit ab æquinoctiali distantiam. Ex hoc sequitur ut
 etiam magna dierum fiat mutatio, propter segmen-
 torum excessum, in quibus sol fertur supra hori-
 zontem. Propter hanc autem causam circa tropi-
 cos circulos parva atque insensibilia incrementa
 dierum et noctium perficiuntur, et fere eandem
 mutationem habent incrementa : ut diurnum circa
 æquinoctium incrementum fere nonagies sit ma-
 jus diurno circa conversiones incremento. Ea-
 dem est ratio et in diurnis et in menstruis. Sem-
 per enim quantum dies augetur, tantum etiam nox
 minuitur. Fiunt enim dies noctibus majores in sex
 signis, Ariete, Tauro, Geminis, Cancro, Leone, et
 Virgine, qui semicirculus zodiaci a prima parte
 Arietis usque ad tricesimam partem Virginis est
 borealis. Rursus noctes diebus sunt majores in re-
 liquis signis, Libra, Scorpio, Sagittario, Capricor-
 no, Aquario et Piscibus, qui rursus semicirculus

A και ανεπαίσθητοι γίνονται · ὥστε σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας
 μ' (25) τὸ αὐτὸ μέγεθος τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυ-
 κτῶν διαμένειν. Προσπορευόμενός τε γὰρ, καὶ πάλιν
 ἀποχωρῶν ἀπὸ τροπικῶν σημείων, ἀδήλους ποιεῖται τὰς
 κατὰ πλάτος παρῶδους · ὥστε εὐλόγως ἐπὶ τὸ προει-
 ρημένον πλῆθος τῶν ἡμερῶν ἐπιμονὴν ὡς πρὸς αἰ-
 σθησιν περὶ τὸν τόπον γίνεσθαι τῷ ἡλίῳ. Δι' ἣν
 αἰτίαν καὶ τὰ μέγιστα καύματα καὶ τὰ μέγιστα ψύχη
 κατὰ τὰς τροπὰς γίνονται (26). Δις γὰρ αὐτὸς τὸν
 αὐτὸν κατὰ τὸ συνεχές ἐπιπορευόμενος τόπον, καὶ
 τὰς προσῶδους, καὶ τὰς ἀποχωρήσεις ἀδήλους ποιού-
 μενος, εὐλόγως ἐκ τῆς πρὸς ἕνα τόπον ἐπιμονῆς ὅτι
 μὲν τῶν καυμάτων, ὅτι δὲ τοῦ ψύχους ἐπίτασιν
 ποιεῖται. Πρόδηλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν ὠρολογίων.
 Τὸ γὰρ ἄκρον τῆς τοῦ γνώμονος σκιᾶς σχεδὸν ἐφ'
 ἡμέρας μ' ἐπιμένει ταῖς τροπικαῖς γραμμαῖς. Περὶ
 δὲ τὰς ἡμερίας ἐκατέρας μεγάλαί αἱ παραυξήσεις
 τῶν ἡμερῶν γίνονται · ὥστε τὴν ἐχομένην ἡμέραν
 τῆς προηγουμένης αἰσθητῶς παραλλάσσειν. Δι' ἣν
 αἰτίαν ἐν τοῖς ὠρολοίοις τὸ ἄκρον τῆς τοῦ γνώμονος
 σκιᾶς ἀπὸ τοῦ ἡμερινοῦ κύκλου αἰσθητῶς καθ' ἡμέ-
 ραν τὰς ἀποστάσεις ποιεῖται. Αἰτία δὲ ἐστὶ τῆς ἀν-
 ισότητος καὶ τῆς τῶν ἡμερῶν παραυξήσεως ἡ λοξότης
 τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου. Τῶν μὲν γὰρ τροπικῶν κύ-
 κλων ἐφάπτεται, καὶ ἐπὶ πολὺ μῆκος (27) ἡ ἐπαφή
 διατείνει · ὥστε ἐν πολλῷ τόπῳ μικρὰν ἀπὸ τοῦ θε-
 ρινοῦ τροπικοῦ τὴν ἀπόστασιν γίνεσθαι. Ἀκολουθεῖ
 δὲ τούτῳ καὶ τὴν παραλλαγὴν τῶν τμημάτων, ὧν
 ὑπὲρ γῆν φέρεται ὁ ἥλιος, μικρὰν καὶ ἀνεπαίσθητον
 γίνεσθαι. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἡμερινοῦ κύκλου τομὴ γίνεται
 τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου πρὸς τὸν ἡμερινόν · ἀπὸ δὲ
 τῆς τομῆς ἐγκλισίς ἐφ' ἐκάτερα μεγάλην λαμβάνει
 διάστασιν ἀπὸ τοῦ ἡμερινοῦ · ἀκολουθεῖ δὲ τούτῳ
 καὶ παραλλαγὴν τῶν ἡμερῶν μεγάλην γίνεσθαι διὰ
 τὴν τῶν τμημάτων ὑπεροχὴν, ὧν φέρεται ὁ ἥλιος
 ὑπὲρ γῆν. Διὰ δὲ τὴν αἰτίαν ταύτην περὶ μὲν τρο-
 πικῶν κύκλων μικρὰ καὶ ἀνεπαίσθητοι αἱ παρα-
 υξήσεις τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν ἐπιτελοῦνται,
 καὶ σχεδὸν τὴν αὐτὴν παραλλαγὴν ἔχουσιν αἱ παρα-
 υξήσεις · ὥστε τὴν ἡμερησίαν περὶ τὴν ἡμεριάν
 παραύξισιν σχεδὸν ἐνενηκονταπλάσιον εἶναι τῆς
 ἡμερησίας περὶ τροπὰς παραυξήσεως. Ὁ δὲ αὐτὸς
 λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερησίων καὶ ἐπὶ τῶν μην-
 ναίων ²⁸. Ἄει γὰρ ὅσον ἡ ἡμέρα παραύξει, τοσοῦτο
 καὶ ἡ νύξ μειοῦται. Γίνονται γὰρ μείζονες αἱ ἡμέραι
 τῶν νυκτῶν ἐν ἐξ ζωδίοις, Χρῖῳ, Ταύρῳ, Διδύμοις,
 Καρκίνῳ, Λέοντι, Παρθένῳ · ὅπερ ἡμικύκλιον τοῦ

²⁵ ἢ λαμβάνουσαν. ²⁶ f. νυχταλῶν.

(25) Ὅστε σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας μ'. Scaliger in
 Notis ad librum III Manilii, verba illa poetæ :

Statque uno natura loco, paulumque quiescit ;
 ad ea refert, quæ hoc loco Geminus de solstitio
 proximis mensibus narrat, nimirum XL circiter
 dies pene immotus in tropico circulo consistere
 solem ὡς πρὸς αἰσθησιν. Sed alienum id est a mente
 Manilii, qui de hiberno tempore loquitur, per quod
 maria clauduntur ; nec non terra ipsa minus ultro
 citiusque commeanibus patet. Certe propter hiemis
 inclementiam tectis sese continent homines, et a
 bellis abstinent ; ac sub pellibus hiemant ; ideo

velut generale quoddam naturæ justitium indici-
 tur :

Tunc riget omnis ager, clausum mare, condita castra.
 Nec tolerant medias hiemes horrentia saxa.
 Statque uno natura loco, paulumque quiescit.

(26) Κατὰ τὰς τροπὰς γίνονται. Legendum est
 μετὰ.

(27) Καὶ ἐπὶ πολὺ μῆκος. Nempe ὡς πρὸς αἰ-
 σθησιν, ut paulo ante dixit. Alioqui in uno tantum
 puncto sit contactus ille. Vide Hipparchum lib. 4
 num. XXI.

ζωδιακοῦ κύκλου ἀπὸ πρῶτης μοίρας Κριοῦ μέχρι Αἰθροῦ μοίρας λ' βόρειον ἔστι. Πάλιν αἱ νύκτες τῶν ἡμερῶν μείζονες ἐπὶ τοῖς ἀπολειπομένοις ζωδίοις, Ζυγῷ, Σκορπίῳ, Τοξότῃ, Αἰγόκερω, Ἰδρόχῳ, Ἰχθύσιν· ὅπερ πάλιν ἡμικύκλιον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἀπὸ Ζυγοῦ πρῶτης μοίρας μέχρις Ἰχθύων μοίρας λ' νότιον ἔστι. Παραύξησης δὲ ἡμερῶν γίνεται ἀπὸ πρῶτης μοίρας Αἰγόκερω μέχρι Διδύμων μοίρας τριακοστῆς· ὅπερ ἔστιν ἡμικύκλιον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου.

Ἀπὸ δὲ τῆς τροπῆς χειμερινῆς μέχρι τροπῆς θερινῆς παραύξησης ἡμερῶν γίνεται. Παραύξησης δὲ νυκτῶν γίνεται ἀπὸ Καρκίνου πρῶτης μοίρας μέχρι Τοξότου μοίρας λ', ὅπερ ἔστιν ἡμικύκλιον πάλιν τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἀπὸ τροπῆς θερινῆς μέχρι τροπῆς χειμερινῆς.

Τινὲς μὲν οὖν διελάμβανον μεγίστας ἡμέρας γίνεσθαι ἐν Καρκίνῳ· ἐπειπερ αἱ θεριναὶ τροπικαὶ ἐν τῷ προειρημένῳ ζωδίῳ γίνονται· μεγίστας δὲ νύκτας εἶναι ἐν Αἰγόκερῳ, ἐπεὶ αἱ χειμεριναὶ τροπαὶ ἐν Αἰγόκερῳ γίνονται· παραπλήσιον τι ποιούντες ἀμάρτημα τῷ ἐπὶ τῶν συζυγιῶν. Εἰ μὲν γὰρ ἐν ὅλοις τοῖς ζωδίοις ἐτίοντο τροπαὶ, ἦν ἂν ἀλήθης τὸ προειρημένον· νῦν δὲ τὰ μὲν τροπικὰ σημεῖα λόγῳ θεωρητὰ ἔστι· τὸ δὲ ὅλον ζώδιον τὸ τοῦ Καρκίνου τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἔχει ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ σημείου τοῖς Διδύμοις, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παραλλήλων ἐμπεριλαμβάνεται κύκλων, καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου τὴν ἀνατολὴν ποιεῖται, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον τὴν δύσιν. Εἰσι γὰρ ἀλλήλοισι κατὰ συζυγίαν. Διὸ δὴ καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν ἴσα ἔστιν ἐν Διδύμοις καὶ Καρκίνῳ. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς ὠρολογίοις τὸ ἄκρον τῆς τοῦ γνῶμονος σκιᾶς τὰς αὐτὰς γράφει γραμμὰς ἐν τοῖς προειρημένοις ζωδίοις. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν χειμερινῶν τροπῶν. Οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἐκείνων ὑποληπτέον ἐν ὅλῳ τῷ Αἰγόκερῳ μεγίστας νύκτας γίνεσθαι· ἀλλ' ἐν τι σημείῳ λόγῳ θεωρητῶν, ὃ κοινόν ἐστιν Αἰγόκερω καὶ τοῦ Τοξότου, τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἔχει ἀπὸ τοῦ τροπικοῦ χειμερινοῦ σημείου, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παραλλήλων ἐμπεριλαμβάνεται κύκλων, καὶ ἔστιν ἀλλήλοισι κατὰ συζυγίαν· ὅθεν καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν ἴσα ἔστιν ἐν Τοξότῃ καὶ Αἰγόκερῳ. Καθόλου δὲ ὅσα τῶν ζωδίων κατὰ συζυγίαν ἀλλήλοισι ὑπάρχει, ταῦτα τὰ ζώδια ἴσας ἡμέρας καὶ νύκτας περιέχει. Ἔσονται οὖν ἴσαι ἡμέραι ἐν Διδύμοις καὶ Καρκίνῳ, Ταύρῳ καὶ Λέοντι, Κριῷ καὶ Παρθένῳ, Ἰχθύσι καὶ Ζυγῷ, Ἰδρόχῳ καὶ Σκορπίῳ, Αἰγόκερῳ καὶ Τοξότῃ.

Τοῦ δὲ κόσμου σφαιροειδοῦς ὑπάρχοντος, καὶ κινουμένου φορὰν ἐγκύκλιον ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν, συμβαίνει ἅπαντα τὰ ἐπὶ τῆς σφαίρας σημεῖα ἐπὶ παραλλήλων κύκλων φέρεσθαι. Ἐξ οὗ φανερόν, ὅτι καὶ πάντες οἱ ἀστέρες ἐπὶ παραλλήλων κύκλων τὴν κίνησιν ποιοῦνται. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου πάντες οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες ἀνατέλλουσι, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνουσι· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ παράλληλοι κύκλοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλουσι, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνουσι.

Ὁ δὲ τῶν ζωδίων κύκλος, λοξὸς ὢν τῇ πρὸς τοὺς

zodiaci a prima parte Libræ usque ad Piscium tricesimam partem australis est. Incrementum vero dierum sit a prima parte Capricorni ad Geminorum tricesimam partem: quod dimidium est zodiaci circuli.

Ab hiberna conversione usque ad æstivam sit dierum incrementum, sed noctium incrementum sit a Cancri prima parte usque ad Sagittarii tricesimam partem, qui rursus semicirculus est zodiaci ab æstiva conversione usque ad hibernam.

Nonnulli igitur putaverunt longissimas dies fieri in Cancro: siquidem æstivæ conversiones in dicto signo fiant: noctes vero maximas fieri in Capricorno, cum hibernæ conversiones fiant in Capricorno. Qua in re simile committunt erratum ei quod committunt in syzigiis. Si enim in totis signis fierent conversiones, esset verum quod modo dictum est: at nunc puncta tropica ratione sunt contemplabilia; totum vero signum Cancri eandem distantiam habet ab æstivo tropico puncto quam Gemini, et ab iisdem parallelis circulis comprehenditur; et ex eodem loco ortum facit, et in eundem locum facit occasum. Sunt enim hæc signa sibi invicem secundum syzygiam, seu combinationem. Quamobrem etiam magnitudines dierum et noctium æquales sunt in Geminis et Cancro. Etenim in horologiis extremitas umbræ in gnomone easdem lineas describit in dictis signis. Eadem est ratio etiam in hibernis conversionibus. Neque enim in illis putandum est in toto Capricorno longissimas fieri noctes: sed unum aliquod punctum ratione intelligendum commune est Capricorno et Sagittario: totum vero signum Capricorni, et signum Sagittarii eandem habent distantiam ab hiberno tropico puncto, et ab iisdem parallelis circulis comprehenduntur, sibi invicem sunt secundum 16 syzygiam, seu combinationem. Unde etiam magnitudines dierum et noctium æquales sunt in Sagittario et Capricorno. Universaliter autem, quæ signa inter se sunt secundum syzygiam, ea signa æquales habent dies et noctes. Erunt igitur æquales dies in Geminis et Cancro, in Tauro et Leone, in Ariete et Virgine, in Piscibus et Libra, in Aquario et Scorpio, in Capricorno et Sagittario.

Cum autem mundus sit sphaericus, et moveatur motu circulari ab ortu ad occasum, evenit ut omnia puncta in sphaera in parallelis circulis ferantur. Ex quo manifestum, quod etiam omnes stellæ in parallelis circulis motum faciunt. Quam ob causam etiam eodem ex loco omnes stellæ fixæ oriuntur, et in eundem locum occidunt: similiter autem et paralleli circuli ex eodem loco oriuntur, et in eundem locum occidunt.

At zodiacus, cum sit obliquus situ ad parallelas,

non habet omnes partes ex eodem loco orientes, nec in eundem locum occidentes : quamobrem neque duodecim signa ex eodem loco oriuntur, neque in eundem locum occidunt. Nam in latitudine zodiacus circulus ortus et occasus efficit. Est autem latitudo ortus ejus semicirculus a prima parte Cancrī oriente, usque ad primam Capricorni partem ascendentem. Quanta enim est in horizonte zodiaci circulatio, quæ est inter hos dies, tantus est secundum latitudinem progressus zodiaco in horizonte. His congrua etiam Aratus ostendit, cum sic inquit :

*At hic tantum aquam Oceani transit,
Quantum a Capricorno oriente maxime
Ad Cancrum orientem volvitur : quantum undique
Oriens continet, tantum certe quidem alibi occidens.*

In his enim determinat progressum zodiaci circuli, quem facit secundum latitudinem in ortu et occasu : idque congruenter mathematicis et apparentiæ. Talis cum sit inclinatio zodiaci, contingit etiam dodecatemoria, etsi magnitudine æqualia sunt, tamen inæqualibus temporibus ortus et occasus facere. Quæ enim cum zodiacus sit rectus ortum faciunt, illa signa in maximo tempore ortum et occasum faciunt. Recta enim ad horizontem cadunt, ut secundum unumquodque punctum fiat ortus signi, atque ideo magnum tempus ortus et occasus consumatur. Quæ vero cum zodiacus ad horizontem sit obliquus ortum faciunt, illa minore tempore oriuntur. Nam etiam signa obliqua incidunt in horizontem, ut secundum multas alias partes simul ortum faciant, atque ideo velocem ortum contingat fieri. Unde etiam illud quod apud Aratum dicitur, quæritur quomodo et in longissimis noctibus, et in brevissimis, sex signa orientur, et sex occidunt, cum noctium diversitas sit magna. Dicit autem sic Aratus :

ταῖς βραχυτάταις ἔξ δωδεκατημόρια ἀνατέλλει, καὶ ὑπαρχούσης. Ἡ γὰρ μέγιστη νύξ τῆς ἐλαχίστης οὕτως·

....omni in nocte.

*Sæx semper occidunt duodecimæ partes circuli
Totidem oriuntur : in tantam longitudinem quævis*

³¹ γρ. πλεῖον.

(28) Ἡλληγ γὰρ ἐστίν. Horizontis arcum describit, qui inter punctum ortivum Capricorni ac Cancrī interceptus est. Itaque περιφορὰ idem est quod περιφέρεια. Sed vox τούτου expungenda videtur, pro qua in codice veteri τούτο legitur, nihilo sincerius. Sed Arati versus, qui ab Gemino declarantur, obscurissimi sunt; ut minus miremur a Theone, sive scholiorum miscella, et ab Avieno haud satis intellectos fuisse. Sic enim explicant, quasi hoc Aratus sibi velit; tantumdem ex illo circulo supra terram ab oriente Capricorno ad orientem patere Cancrum, quantum sub terra est a Cancro ad Capricornum. Ita Theon. Festus autem Avienus :

*Ille autem Oceani tantum descendit in æquor,
Quantum a cœruleo distat Cancro Capricornus.
Quæ sententia nugatoria est, neque ad rem perti-*

παρὰλληλους θέσει, οὐ πάντα ἔχει τὰ μέρη ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλοντα, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνοντα· δι' ἣν αἰτίαν οὐδὲ τὰ εἴ' ζῴδια ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλει, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνει. Ἐν πλάτει γὰρ ὁ ζωδιακὸς κύκλος τὰς ἀνατολὰς καὶ τὰς δύνεις ποιεῖται. Ἔστι δὲ τὸ πλάτος αὐτοῦ τῆς ἀνατολῆς τὸ ἀπὸ τοῦ Καρκίνου πρώτης μοίρας ἀνατελλούσης μέχρις Αἰγὸκερω πρώτης μοίρας ἀναφερομένης. Ἡλληγ γὰρ ἐστίν (28) ἡ μεταξὺ τῶν ἡμερῶν τούτων περιφορὰ τούτου ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος, τηλικαύτη ἐστίν ἢ κατὰ πλάτος πάροδος ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ. Τούτοις δὲ συμφώνως καὶ ὁ Ἄρατος ἀποφαίνεται λέγων οὕτως·

*Αὐτὰρ δ' Ὀκεανῷ τόσον παραμειβεται ὕδωρ,
Ἵσσον ἀπ' Αἰγὸκερῆος ἀνερχομένοιο μέλιστα
Β Καρκίνον εἰς ἀνιόντα κυλινδεται· ὅσσον ἀπάντη
Ἄντέλλων ἐπέχει, τόσσον γε μὲν ἄλλοθι δύνων.*

Ἐν γὰρ τούτοις τὴν πάροδον ἀφορίζει τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ἣν ποιεῖται κατὰ πλάτος ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύνσεως συμφώνως τοῖς μαθηματικοῖς καὶ τῷ φαινομένῳ. Τοιαύτης δὲ τῆς ἐγκλίσεως ὑπαρχούσης τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, συμβαίνει καὶ τὰ δωδεκατημόρια ἴσα εἶναι κατὰ τὸ μέγεθος ἀνίσει χρόνοις τὰς ἀνατολὰς καὶ τὰς δύνεις ποιεῖσθαι. Ὅσα μὲν γὰρ ὀρθῶ γιγνομένου τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, τὴν ἀνατολὴν ποιεῖται, ἐκεῖνα ἐν πλείστῳ ἢ χρόνῳ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύνειν ποιεῖται. Ὅρθά γὰρ παρὰ τὸν ὀρίζοντα παραπίπτει· ὥστε καθ' ἑν ἑκαστον σημεῖον τοῦ ζωδίου τὴν ἀνατολὴν γίνεσθαι· διὰ δὲ τοῦτο πολλὸν χρόνον ἀναλίσκεσθαι τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύνσεως· ὅσα δὲ πλαγίῳ γινομένου τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, πρὸς τὸν ὀρίζοντα τὴν ἀνατολὴν ποιεῖται, ἐκεῖνα ἐν ἐλάττονι χρόνῳ ἐπαναφέρεται. Πλάγια γὰρ παραπίπτει καὶ τὰ ζῴδια πρὸς τὸν ὀρίζοντα· ὥστε κατ' ἄλλα πολλὰ μέρη ἅμα τὴν ἀνατολὴν ποιεῖσθαι. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ταχέϊαν τὴν ἀνατολὴν συμβαίνει γίνεσθαι. Ὅθεν καὶ τὸ παρ' Ἀράτῳ λεγόμενον ζητεῖται, πῶς καὶ ἐν ταῖς μακροτάταις νυξὶ καὶ ἐν ἔξ δύνει, τῆς παραλλαγῆς τῶν νυκτῶν μεγάλῃς ὑπερέχει ὥρας ἰσημερινὰς εἴ'. Λέγει δὲ Ἄρατος

*Ἡ δὲ ἐπὶ νυκτὶ (29)
Ἐξ ἄελ δύνουσι δυωδεκάδες κύκλιοι,
Τόσσοι δ' ἀντέλλουσι· τόσσοι δ' ἐπὶ μήκος ἐκδοσθ*

net. Hoc enim circulis omnibus maximis convenit, qui æqualiter ab horizonte dividuntur. Imo in sphaera recta commune id est parallelis omnibus. Aratus autem peculiare aliquod zodiaci circulo versibus iisce complexus est. Ne multa, ὅσσον, et τόσσον secundum latitudinem, ut vocant, ortivam, sive κατὰ πλάτος, non κατὰ μήκος intelligendum est, ut docet Geminus. Quantum ait intervallum est inter punctum horizontis, a quo Capricornus oritur, et illud unde Cancer exortum facit, tantam oriendi occidentive latitudinem habet zodiacus, ac tantum spatium, ab Oceano, id est horizonte attollens sese, complectitur, similiterque occidens.

(29) Πάση δὲ ἐπὶ νυκτὶ. Si Solinianum exercitorem auscultes, vapulabit Aratus, qui δυωδεκάδα dixit pro duodecima parte, cum sit duodenarius ipse totus. Nam Casaubonum redarguit, quod apud

Νῦξ αἰεὶ τετάρνυσται, ὅσον τὲ περ ἡμισυ κύκλου *A Nox semper est extensa, quantum mediæ circuli*
 Ἀρχομένης ἀπὸ νυκτὸς ἀίρεται ὑψόθι γαίης. *A nocte incipiente attollitur supra terram.*

Ἄπορεῖται δὴ, πῶς καὶ ἐν ταῖς μακροτάταις καὶ ἐν ταῖς βραχυτάταις νυξὶν ἡμικύκλιον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου καὶ ἀνατέλλει, καὶ δύνει. Γίνεται δὲ τοῦτο διὰ τὴν ἔγκλισιν τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου. Διὰ γὰρ τὴν λοξότητα ἐν ἔνιασις χρόνοις ἀνατέλλει, καὶ δύνει τὰ τοῦ ζωδιακοῦ [κύκλου] ἡμικύκλια. Ταπεινοτάτου μὲν γὰρ ὄντος τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου πρὸς τὸν ὀρίζοντα, ὅπερ γίνεται Αἰγόκερω πρώτης μοίρας μεσουρανούσης, ταχέϊαν ποιεῖται τὴν ἀνατολὴν τὸ ἡμικύκλιον τὸ ἀπὸ τοῦ Κριοῦ πρώτης μοίρας μέχρι Παρθένου μοίρας λ'. Πλάγιον γὰρ παραπίπτει παρὰ τὸν ὀρίζοντα, καὶ πολλὰ μέρη ἅμα τὴν ἀνατολὴν ποιεῖται. Ὀρθοτάτου δὲ ὄντος τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ὅπερ γίνεται Καρκίνου πρώτης μοίρας μεσουρανούσης, ταχέϊαν ποιεῖται τὴν ἀνατολὴν τὸ ἡμικύκλιον τὸ ἀπὸ τοῦ Ζυγοῦ πρώτης μοίρας μέχρις Ἰχθύων μοίρας λ'· ὅθεν ἐν πολλῷ χρόνῳ τὴν ἀναφορὰν ποιεῖται. Εὐλόγως οὖν καὶ ἐν ταῖς χειμεριναῖς νυξὶ καὶ ἐν ταῖς θεριναῖς ἕξ ζῴδια ἀνατέλλει, καὶ ἕξ ζῴδια δύνει. Οἱ γὰρ ἀνατολικοὶ χρόνοι, τῶν ζωδίων ἴσων ὄντων κατὰ τὸ μέγεθος, ἅπσοι γίνονται κατὰ τοὺς χρόνους. Καὶ ἐν μὲν ταῖς χειμεριναῖς νυξὶ τὰ πολυχρόνιον ποιούμενα τὴν ἀνατολὴν ἀναφέρεται· ἐν δὲ ταῖς θεριναῖς νυξὶ τὰ ταχέϊαν ποιούμενα τὴν ἀνατολὴν ἀνατέλλει.

Οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι καθάπερ ἐπὶ τῶν κατὰ συζυγίαν ζωδίων ἠγνόησαν, οὕτως καὶ ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς χρόνοις τῶν ζωδίων διήμαρτον. Ὑποστησάμενοι γὰρ ὀρθότατον εἶναι τὸν ζωδιακὸν κύκλον, Καρκίνου πρώτης μοίρας μεσουρανούσης· ἐπεὶ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀνατέλλει μὲν Ζυγὸς, δύνει δὲ Κριός· ἀπεφθάνοντο ἐν πλείστω μὲν χρόνῳ ἀνατέλλειν Ζυγόν, ἐν πλείστω δὲ χρόνῳ δύνειν Κριόν. Πάλιν ἐπεὶ ταπεινότατος γίνεται ὁ τῶν ζωδίων κύκλος, Αἰγόκερω πρώτης μοίρας μεσουρανούσης, κατὰ τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν ἀνατέλλει μὲν Κριός, δύνει δὲ Ζυγός· ἀπεφθάνοντο μὲν τάχιστα ἀνατέλλειν Κριόν, ἐλαχίστω δὲ χρόνῳ δύνειν Ζυγόν. Πάλιν ἐπεὶ μέσση ἔγκλισιν λαμβάνει ὁ τῶν ζωδίων κύκλος πρὸς τὸν ὀρίζοντα, Κριοῦ πρώτης μοίρας μεσουρανούσης, καὶ Ζυγοῦ πρώτης μοίρας μεσουρανούσης· ἀνατέλλει μὲν Καρκίνος, δύνει δὲ Αἰγόκερος· ὥστε μέσον χρόνον τῆς ἀνατολῆς ἔχειν Καρκίνον, καὶ μέσον χρόνον τῆς δύσεως Αἰγόκερων· πάλιν δὲ Χηλῶν μεσουρανοῦσιν, μέσον χρόνον τῆς ἀνατολῆς ἔξει Αἰγόκερος, καὶ μέσον τῆς δύσεως χρόνον Καρκίνος. Ἡ δὲ τοσαύτη ἔκθεσις τῶν ἀνατολικῶν χρόνων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐστὶ διημερηθμένη. Ἐπεὶ γὰρ Αἰδουμοὶ καὶ Καρκίνος τὴν αὐτὴν ἔγκλισιν ἔχουσιν ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ πρὸς τὸν ὀρίζοντα, καὶ τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ θερινοῦ

Dubitatur jam quomodo etiam in longissimis et in brevissimis noctibus semicirculus zodiaci et oriatur et occidat. Fit autem hoc propter inclinationem zodiaci. Nam propter obliquitatem, in temporibus inæqualibus oriuntur et occidunt zodiaci semicirculi. Nam cum zodiacus 17 circulus est humillimus ad horizontem, quod sit cum Capricorni prima pars medium cæli tenet, velocem facit ortum semicirculus qui est ab Arietis prima parte usque ad Virginis partem tricesimam. Nam oblique cadit ad horizontem, et in multis partibus simul ortum facit. Cum vero zodiacus est rectissimus, quod sit, cum prima pars Cancri medium cæli tenet, velocem facit ortum et semicirculus qui est a Libræ prima parte usque ad Piscium partem tricesimam : unde in longo tempore ortum facit. Convenienter igitur et in hibernis noctibus, et in æstivis, sex signa oriuntur, et sex signa occidunt. Nam ortiva tempora, etsi signa quoad magnitudinem sunt æqualia, fiunt inæqualia secundum tempora. Et quidem in hibernis noctibus ea signa oriuntur quæ tardum faciunt ortum ; in æstivis noctibus ea oriuntur signa quæ velocem faciunt ortum.

Veteres igitur, quemadmodum non recte intellexerunt signa combinatoria, sic etiam in ortivis temporibus signorum erraverunt. Cum enim præsupposuissent zodiacum circum tum rectissimum esse, cum Cancri prima pars medium cæli teneret ; cumque hoc tempore oriatur Libra, occidat Aries : inde statuerunt longissimo tempore oriri Libram, et longissimo tempore occidere Arietem. Rursus cum humillimus fiat zodiacus, prima parte Capricorni tenente medium cæli, et hoc tempore oriatur Aries, Libra occidat : statuerunt celerrime oriri Arietem, et celerrimo tempore occidere Libram. Rursus cum mediam inclinationem zodiacus tum ad horizontem accipiat, cum prima pars Arietis medium cæli occupat, et Libræ pars prima medium cæli tenet, oriatur autem Cancer et occidat Capricornus : statuerunt igitur, medium tempus ortus habere Cancrum, et medium tempus occasus Capricornum ; rursus Chelis medium cæli tenentibus, medium tempus ortus habebit Capricornus, et medium tempus occasus Cancer. Talis expositio ortivorum temporum apud veteres falsa est. Cum enim Gemini et Cancer eandem habeant inclinationem in zodiaco ad horizontem, eandemque distantiam ab æstivo tropico signo, et dierum magni-

Strabonem lib. 11, ἐξηκοντάδας pro alia voce depravata restitui iubens, sexagesimas partes interpretatus sit. Hoc vero Salmasius (pag. 664) ideo reprehendit, quod ea notione scribendum ἐξηκοστάδας, si quidem ἐξηκοντάς, inquit, est sexagenarius, non pars sexagesima ; sicut δεκάς non decima pars, sed decuria. Secundum hoc grammaticum interdictum vadimonium Arato dicitur ; nec recusare poterit, uin ad tribunal Salmasii reus citetur, quod δωδε-

κάδας scripserit pro δωδεκατάδας. Ut enim ab eo, quod est ἐξηκοστός, deflecti vult τὴν ἐξηκοστάδα, sic ab δέκατος, vel δωδέκατος formare oportebit δεκατάδας, vel δωδεκατάδας. Apage has ineptias : τοῦτο νομοθετοῦντός ἐστὶ τοῖς ὀνόμασιν, οὐκ ἀληθεύοντος, ut cum Nazianzeno loquar. Postremo vel Strabo ipse correctoris licentiam refrænat, apud quem paucis post illa versibus, τῶν ἐξηκοντάδων vocabulum legitur.

tudines æquales, et Canero mediante in cælo, oriatur Libra : in temporibus æqualibus oriuntur Virgo et Libra.

Cumque rectissimus fiat zodiacus, Geminis et Cancro medium cæli tenentibus, longissimo tempore oriuntur Virgo et Libra, et non tantum Chelæ, ut veteres opinabantur.

Rursus cum Sagittarius et Capricornus eandem habeant ad horizontem inclinationem, et Sagittario medium cæli tenente oriuntur Pisces, occidat Virgo : Capricorno medium cæli occupante, oriatur Aries, occidat Libra, statque humillimus zodiacus, cum Sagittarius et Capricornus in cælo mediant : in brevissimo tempore occidunt Virgo et Libra.

Rursus vero cum Piscibus medium cæli tenentibus oriuntur Gemini : Ariete medium cæli occupante oriatur Cancer : Piscibus vero et Ariete in cælo mediantibus, mediam inclinationem habeat zodiacus : medium igitur tempus ortus continent Gemini et Cancer, Sagittarius vero et Capricornus occasus.

Similiter cum, Virgine et Chelis medium cæli tenentibus, mediam inclinationem zodiacus habere dicatur, et Virgine medium cæli tenente, oriatur Sagittarius, occidant Gemini ; Chelis vero cæli medium occupantibus oriatur Capricornus, occidat Cancer, medium tempus habebunt ortus Sagittarius et Capricornus, occasus vero Gemini et Cancer.

Ex his manifestum est quod ea signa quæ æqualiter a punctis tropicis et æquinoctialibus distant, æqualibus temporibus oriuntur et occidunt; et cum omni nocte sex signa oriuntur in horis 12, et omni die sex signa oriuntur in horis 12, manifestum est quod et in die et in nocte 12 signa oriuntur in horis 24, et unum signum in 2 horis secundum medium ortuum tempus. Et rursus cum omni nocte sex signa oriuntur in horis 12, manifestum est ex hisdem, quod unum signum in duabus horis occidat, et 12 signa oriuntur, et occidunt in horis æquinoctialibus 24, et omnium signorum tempus ortus et occasus, simul sumptum, sit æquale tempori horarum æquinoctialium 24, et quod quæcumque signa longissimo tempore oriuntur, ea brevissimo tempore occidunt : quæ vero brevissimo tempore oriuntur, ea longissimo tempore occidunt.

18 CAPUT VI.

De mensibus.

Mensis est tempus a conjunctione ad conjunctionem, aut a plenilunio ad plenilunium. Est autem conjunctio, cum in eadem parte fuerint sol et luna : quod fit circa tricesimum diem lunæ. Plenilunium dicitur, cum luna secundum diametrum

(30) *Μήν ἐστι χρόνος. Sextum hoc caput Gemini longe utilissimum est, ac pulcherrimum ad anni*

A τροπικοῦ σημείου, καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν ἴσα· καὶ Διδύμων μὲν μεσουρανούτων ἀνατέλλει Παρθένος· Καρκίνου δὲ μεσουρανούτος, ἀνατέλλει Ζυγός· ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἀνατέλλουσι Παρθένος καὶ Ζυγός.

Καὶ ἐπεὶ ὀρθότατος γίνεται ὁ τῶν ζωδίων κύκλος, Διδύμου καὶ Καρκίνου μεσουρανούτων, ἐν πλείστῳ χρόνῳ ἀνατέλλουσι Παρθένος καὶ Ζυγός, καὶ οὐ μόνον αἱ Χηλαί, καθάπερ οἱ ἀρχαῖοι διελάμβανον.

Πάλιν δὲ ἐπεὶ Τοξότης καὶ Αἰγόκερως τὴν αὐτὴν ἔγκλισιν ἔχουσι πρὸς τὸν ὀρίζοντα, καὶ Τοξότου μεσουρανούτος, ἀνατέλλουσι Ἰχθύες, δύνει δὲ Παρθένος· Αἰγόκερω δὲ μεσουρανούτος, ἀνατέλλει μὲν Κριός, δύνει δὲ Ζυγός, καὶ γίνεται ταπεινότατος ὁ τῶν ζωδίων κύκλος, Τοξότου καὶ Αἰγόκερω μεσουρανούτων· ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ δύνουσι Παρθένος καὶ Ζυγός.

Πάλιν δὲ ἐπεὶ Ἰχθῶν μεσουρανούτων ἀνατέλλουσι Δίδυμοι, Κριοῦ μεσουρανούτος ἀνατέλλει Καρκίνος, Ἰχθῶν δὲ καὶ Κριοῦ μεσουρανούτων, μέσην ἔγκλισιν ἔχει ὁ ζωδιακὸς κύκλος· μέσον ἄρα χρόνον τῆς ἀνατολῆς περιέχουσι Δίδυμοι καὶ Καρκίνος, δύσεως δὲ Τοξότης καὶ Αἰγόκερως.

Ὅμοιος δὲ ἐπεὶ Παρθένου καὶ Χηλῶν μεσουρανούτων μέσην ἔγκλισιν ἔχειν λέγεται ὁ ζωδιακὸς κύκλος, καὶ Παρθένου μεσουρανούσης, ἀνατέλλει μὲν Τοξότης, δύνουσι δὲ Δίδυμοι· Χηλῶν δὲ μεσουρανούσων ἀνατέλλει Αἰγόκερως, δύνει δὲ Καρκίνος· μέσον χρόνον περιέχουσι τῆς ἀνατολῆς Τοξότης καὶ Αἰγόκερως, τῆς δὲ δύσεως Δίδυμοι καὶ Καρκίνος.

Ἐκ δὲ τούτων φανερόν, ὅτι τὰ ἴσον ἀπέχοντα τῶν τροπικῶν, καὶ τῶν ἰσημερινῶν σημείων ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἀνατέλλει, καὶ δύνει· καὶ ἐπεὶ ἐν πάσῃ νυκτὶ ἐξ ἑξῆς ἀνατέλλει ἐν ὥραις ιβ', φανερόν, ὅτι καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ ιβ' ζῴδια ἀνατέλλει ἐν ὥραις κδ'. τὸ δὲ ἐν ζῴδιον ἀνατέλλει ἐν δυσὶν ὥραις κατὰ τὸν μέσον τῶν ἀνατολῶν χρόνον. Καὶ πάλιν ἐπεὶ ἐν πάσῃ νυκτὶ ἐξ ἑξῆς ζῴδια δύνει ἐν ὥραις ιβ', φανερόν ἐκ τῶν αὐτῶν, ὅτι τὸ ἐν ζῴδιον ἐν δυσὶν ὥραις δύνει, καὶ ιβ' ζῴδια ἀνατέλλει καὶ δύνει ἐν ὥραις ἰσημεριναῖς κδ'· καὶ πάντων τῶν ζωδίων ὁ συναμφοτέρος χρόνος τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως ἐστὶν ἴσος ὥρῶν ἰσημερινῶν κδ'· καὶ ὅσα μὲν τῶν ζωδίων ἐν πλείστῳ χρόνῳ ἀνατέλλει, ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ δύνει· ὅσα δὲ ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ ἀναφέρεται, ἐν πλείστῳ χρόνῳ δύνει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ μηνῶν.

Μῆν ἐστὶ χρόνος (30) ἀπὸ συνόδου ἐπὶ σύνοδον, ἢ ἀπὸ πανσελήνου ἐπὶ πανσελήνον. Ἔστι δὲ σύνοδος μὲν, ὅταν ἐν τῇ αὐτῇ μοίρᾳ γένηται ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη· τοῦτ' ἐστὶ περὶ τὴν τριακάδα σελήνης. Πανσελήνος δὲ λέγεται, ὅταν ἡ σελήνη κατὰ διάμετρον

Græci et Attici veteris formam explicandam. Eonos usi sumus passim lib. 1 et 11 *De doctr. temp.*

γένηται τῷ ἡλίῳ· τοῦτο δὲ ἐστὶ περὶ τὴν διχομνηνίαν. Ἄ Ἔστι δὲ μηνιαῖος χρόνος (31) ἡμερῶν καθ' α' / β' α' / γ' ἐν δὲ τῷ μηνιαίῳ χρόνῳ ἡ σελήνη διαπορεύεται τὸν τε τῶν ζωδίων κύκλον, καὶ ἐπὶ τὴν περιφέρειαν ἣν ὁ ἥλιος ἐν τῷ μηνιαίῳ χρόνῳ εἰς τὰ ἐπόμενα τῶν ζωδίων μεταβαίνει. Αὕτη δὲ ἐστὶν ὡς ἔγγιστα ζωδίου· ὥστε ἐν τῷ μηνιαίῳ χρόνῳ ἑξ ἑξὶς ζώδια κινεῖσθαι τὴν σελήνην. Ἔστι δὲ ὁ μὲν ἀκριβὲς μηνιαῖος χρόνος, καθάπερ εἴρηται, ἡμερῶν καθ' α' / β' α' / γ'· οἱ δὲ πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀγωγὴν ὀλοσχερέστερον λαμβανόμενοι μηνιαῖοι χρόνοι· εἰσὶν ἡμερῶν καθ' α' / β', ὥστε τὸν δίμηνον χρόνον γενέσθαι ἡμερῶν νθ'. Ὅθεν διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οἱ κατὰ πόλιν μῆνας ἐναλλάξ ἀγονται πληρεῖς καὶ κολλοί· διὰ τὸ τὴν σελήνην δίμηνον ἡμερῶν εἶναι νθ'.

Ἐκ δὲ τούτων συνάγεται ὁ κατὰ σελήνην ἐνιαυτὸς ἡμερῶν τνδ'. Ἐὰν γὰρ τὰς τοῦ μηνὸς ἡμέρας τὰς καθ' α' / β' δωδεκάκις πολλαπλασιάσωμεν, ἀποτελεσθήσονται ἡμέραι αἱ τοῦ κατὰ σελήνην ἐνιαυτοῦ τνδ'. Ἄλλος γάρ ἐστι καθ' ἡλίου ἐνιαυτὸς, καὶ ἄλλος κατὰ σελήνην. Ὁ μὲν γὰρ τοῦ ἡλίου ἐξ ἑξὶς ζωδίων ἔχει περιδρομὴν τοῦ ἡλίου ὅπερ εἰσὶν ἡμέραι τξε' α' / δ'· ὁ δὲ τῆς σελήνης, ἐξ ἑξὶς μηνῶν περιέχει χρόνον τῆς σελήνης, ὅπερ ἐστὶν ἡμέραι τνδ', ἐπεὶ οὕτε ὁ μὴν ἐξ ὧν ἡμερῶν συνέστηκεν, οὕτε ὁ καθ' ἡλίου ἐνιαυτὸς. Ἐξήτετο οὖν χρόνος ὑπὸ τῶν ἀστρολόγων, ὃς περιέχει ὅλας ἡμέρας, καὶ ὅλους μῆνας, καὶ ὅλους ἐνιαυτούς.

Πρόθεσις γὰρ ἦν τοῖς ἀρχαίοις (32) τοὺς μὲν μῆνας ἀγεῖν κατὰ σελήνην, τοὺς δὲ ἐνιαυτούς καθ' ἡλίου. Ἐ Ἐπὶ τῶν νόμων καὶ τῶν χρησμῶν παραγγελλόμενον, τὸ θύειν κατὰ γ', ἤγουν τὰ πάτρια, μῆνας, ἡμέρας, ἐνιαυτούς· τοῦτο διέλαβον ἅπαντες οἱ Ἕλληες τῷ τοὺς μὲν ἐνιαυτούς συμφώνως ἀγεῖν τῷ ἡλίῳ, τὰς δὲ ἡμέρας καὶ τοὺς μῆνας τῇ σελήνῃ. Ἔστι δὲ τὸ μὲν καθ' ἡλίου ἀγεῖν τοὺς ἐνιαυτούς τὸ περὶ τὰς αὐτὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ τὰς αὐτὰς θυσίας τοῖς θεοῖς ἐπιτελεῖσθαι, καὶ τὴν μὲν ἐαρινὴν θυσίαν διὰ παντὸς κατὰ τὸ ἔαρ συντελεῖσθαι, τὴν δὲ θερινὴν κατὰ τὸ θέρος· ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τοὺς λοιπούς καιροὺς τοῦ ἔτους τὰς αὐτὰς θυσίας πῖπτειν. Τοῦτο γὰρ ὑπέλαβον προσηγνὲς καὶ κεχαρισμένοι εἶναι τοῖς θεοῖς. Τοῦτο δὲ ἄλλως οὐκ ἂν δύναίτο γενέσθαι, εἰ μὴ αἱ τροπαὶ καὶ αἱ ἰσημερίαι περὶ τοὺς αὐτοὺς τόπους γίνωντο. Τὸ δὲ κατὰ σελήνην ἀγεῖν τὰς ἡμέρας τοιοῦτόν ἐστι, τὸ ἀκολουθῶς τοῖς τῆς σελήνης φωτισμοῖς τὰς προσηγορίας τῶν ἡμερῶν γίνεσθαι. Ἀπὸ γὰρ τῶν τῆς σελήνης φωτισμῶν αἱ προσηγορίαι τῶν ἡμερῶν κατωνομάσθησαν.

Ἐν ἧ μὲν γὰρ ἡμέρᾳ νέα ἡ σελήνη φαίνεται, κατὰ συναλοφὴν νεομηνία ²² προσηγορεύθη· ἐν ἧ δὲ

²² f. νομηνία.

(31) Ἔστι δὲ μηνιαῖος χρόνος. Non exactus hic lunaris syzygiæ modus est, ut ex pag. 21 constabit.

(32) Πρόθεσις γὰρ ἦν τοῖς ἀρχαίοις. Hic minime annum usurpat Geminus pro majori, et ex

oppouitur soli. Hoc fit circa medium mensem. Est autem menstruum tempus dierum $29 \frac{1}{2} \frac{1}{33}$; in menstruo autem tempore luna peragrat et circulum zodiacum, et præterea eum arcum quem sol in menstruo tempore in consequentia signa transit. Hic arcus autem fere est unius signi. Itaque in menstruo tempore luna fere 13 signa percurrit. Est autem exactum menstruum tempus, sicut dictum est, dierum $29 \frac{1}{2} \frac{1}{33}$, quæ vero menstrua tempora ad civilem usum minus accurate sumuntur, ea sunt dierum $29 \frac{1}{2}$, ita ut bimestre tempus fiat dierum 59: unde propter hanc causam civiles menses alternatim aguntur pleni, et cavi: propterea quod luna bimestris sit dierum 59.

B

Ex his autem colligitur lunaris annus dierum 354. Si enim unius mensis dies $29 \frac{1}{2}$ duodecies multiplicaverimus, efficiuntur lunaris anni dies 354. Alius enim est annus solaris, et alius annus lunaris. Solaris enim annus habet circuitum solis per 12 signa, qui habet dies $365 \frac{1}{4}$: at lunaris annus continet tempus 12 mensium lunarium, quod est dierum 354. Siquidem nec mensis ex integris constat diebus, nec annus solaris. Quærebatur igitur tempus ab astrologis quod integros dies, et integros menses, et integros annos contineret.

C

Propositum enim fuit veteribus menses quidem agere secundum lunam, annos vero secundum solem. Quod enim a legibus et oraculis præcipiebatur, ut sacrificarent secundum tria, videlicet patria, menses, dies, annos; hoc ita distincte faciebant universi Græci, ut annos agerent congruenter cum sole; dies vero, et menses cum luna. Porro secundum solem annos agere est circa easdem tempestates anni eadem sacrificia diis perfici; et vernum sacrificium semper in vero consummari, æstivum autem in æstate: similiter et in reliquis anni temporibus eadem sacrificia cadere. Hoc enim putabant acceptum et gratum esse diis. Hoc autem aliter fieri non posset, nisi conversiones solstitiales et æquinoctia in iisdem zodiaci locis fierent. Secundum lunam vero dies agere est tale, ut congruant cum lunæ illuminationibus appellationes dierum. Nam a lunæ illuminationibus appellationes dierum sunt denominatæ.

D

In qua enim die luna apparet nova, ea per synalœphen, seu compositionem, νεομηνία, id est, no-

pluribus conflato: cujusmodi erat octacteteris enneadecaeteris; qui annus Cleostrati, vel Harpali, vel Metonis, aut Calippi nominari consueverat. Itæ vel pueris ignorare non licet.

vilunum appellatur; in qua vero die secundam facit apparitionem, eam secundam lunam vocarunt; apparitionem lunæ, quæ circa medium mensis fit, ab ipso eventu, διχομηνίαν, id est medietatem mensis nominarunt, ac summam omnes dies a lunæ illuminationibus denominarunt. Unde etiam tricesimam mensis diem, cum ultima sit, ab ipso eventu triacada vocarunt. His consentanea etiam Aratus in appellationibus dierum demonstrat, cum sic inquit:

*Nonne vides, cum parva cornibus luna
Vesper apparuerit, crescentis docet
Mensis (signum) inde cum primus splendor diffunditur,*

*Ut umbram faciat, tendit ad quartum diem.
Octo dies in medio orbe luminis medietatem mensis
[tota facie (35).]*

*Semper autem alio tempore alias frontes inclinans
Dixerit, quota mensis aurora circumvolvatur.*

19 In his enim perspicue inquit ab illuminationibus lunæ appellationes dierum denominatas esse. Hujus quod secundum lunam accurate dies Græci agant, argumentum est hoc, quod solis eclipses fiunt in triacade, hoc est die tricesima. Tunc enim luna conjungitur cum sole, et in eodem gradu constituitur. Lunæ vero eclipses contingant ea nocte quæ tendit ad medietatem mensis. Tunc enim secundum diametrum luna soli opponitur, et incidit in umbram terræ. Cum igitur et anni accurate aguntur secundum solem, et menses et dies secundum lunam, tunc putant Græci se secundum patria sacrificare; hoc autem est iisdem temporibus anni eadem sacrificia diis consummare. Atque Ægyptii quidem contrariam Græcis et sententiam et propositum habuerunt. Neque enim annos agunt secundum solem, neque menses et dies secundum lunam, sed propria quadam ratione sunt usi. Volunt enim sacrificia diis fieri non secundum idem tempus anni; sed ea per omnes anni quadrantes ire, et fieri ex æstivo festo et hibernum, et autumnale, et vernum. Agunt enim annum dierum 365, duodecim enim menses agunt 30 dierum, et quinque dies epactas addunt. Sed quadrantem illum diei non intercalant propter prædictam causam; ut videlicet illis festa anticipent. Nam in quatuor annis uno die Ægyptii deficient a sole, in 40 annis decem diebus deficient propter annum solis. Itaque etiam totidem diebus anticipant festa, ut ne contingant secundum eisdem quadrantes anni. In annis vero 120 menstrua erit varietas, respiciendo cum ad annum solis, tum ad anni quadrantes. Quamobrem erratum illud, quod apud Græcos circumfertur, cum propter temporis longitudinem approbatione dignum sit habitum, etiam ad nostra usque tempora pro vero creditum fuit. Putant enim plurimi Græcorum in festum Isi-

³³ γρ. ρκε'.

(35) Id est integro orbe lucens.

(34) *Oi μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι.* Hic locus Soliniani commentatoris castigat errorem, qui annum Ægy-

Α ἡμέρᾳ τὴν δευτέραν φάσιν ποιεῖται, δευτέραν προσήγορευσαν· τὴν δὲ κατὰ μέσον τοῦ μηνὸς γινομένην φάσιν τῆς σελήνης ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ συμβαίνοντος διχομηνίαν ἐκάλεσαν. Καὶ καθόλου δὲ πάσας τὰς ἡμέρας ἀπὸ τῶν τῆς σελήνης φωτισμῶν προσωνόμασαν. Ὅθεν καὶ τὴν τριακοστὴν τοῦ μηνὸς ἡμέραν ἐσχάτην οὖσαν ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ συμβαίνοντος τριακάδα ἐκάλεσαν. Τοῦτοις δὲ ἀκολουθῶς καὶ ὁ Ἄρατος ἐπὶ τῶν προσηγοριῶν τῶν ἡμερῶν ἀποφαίνεται, λέγων οὕτως·

*Ὅχ ὄραας, ὀλίγη μὲν δαυ κέραεσσι σελήνη
Ἐσπερόθεν φαίνεται, ἀεζομένοιο διδάσκει
Μηνός, ὅτε πρώτη ἀποκλιδναται αὐτόθεν αὐγή,*

** Ὅσσορ ἐπισκιδεῖν ἐπὶ τέτρατον ἡμαρ ἰούσα.
Ὅκτώ δ' ἐν διχάσει· διχομηνᾶ δὲ παντὶ προσώπῳ.*

*Αἰεὶ δ' ἀλιθοθεν ἀλλὰ παρακλίνουσα μέτωπα
Εἴρη, ὀποστατὴ μηνός περιτέλλεται ἠώς.*

Ἐν γὰρ τούτοις σαφῶς φησιν ἐκ τῶν φωτισμῶν τῆς σελήνης τὰς προσηγορίας τῶν ἡμερῶν κατονομάσθαι. Τοῦ δὲ κατὰ σελήνην ἄγειν ἀκριβῶς τὰς ἡμέρας παραδειγμά ἐστι τὸ τὰς μὲν τοῦ ἡλίου ἐκλείψεις γίνεσθαι τῇ τριακάδῃ. Τότε γὰρ συνοδεύει ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν μοῖραν γίνεται. Τὰς δὲ τῆς σελήνης ἐκλείψεις νυκτὶ τῇ φερούσῃ εἰς τὴν διχομηνίαν. Τότε γὰρ κατὰ διάμετρον γίνεται ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ, καὶ ἐμπέπτει εἰς τὸ τῆς γῆς σκίασμα. Ὅταν οὖν καὶ οἱ ἑνιαυτοὶ ἀκριβῶς ἀγωνται καθ' ἡλίον, καὶ οἱ μῆνες, καὶ αἱ ἡμέραι κατὰ σελήνην, τότε νομίζουσιν οἱ Ἕλληνες κατὰ τὰ πάτρια θύειν· τοῦτο δ' ἐστὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς τοῦ ἑνιαυτοῦ τὰς αὐτὰς θυσίας τοῖς θεοῖς συντελεῖσθαι. Οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι (34) τὴν ἐναντίαν διάληψιν καὶ πρόθεσιν ἐσχῆκασιν τοῖς Ἕλλησιν. Οὔτε γὰρ τοὺς ἑνιαυτοὺς ἀγουσι καθ' ἡλίον, οὔτε τοὺς μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας κατὰ τὴν σελήνην· ἀλλ' ἰδίᾳ τινὶ ὑποστάσει κεχρημένοι εἰσὶ. Βούλονται γὰρ τὰς θυσίας τοῖς θεοῖς μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν τοῦ ἑνιαυτοῦ γίνεσθαι· ἀλλὰ διὰ πασῶν τῶν τοῦ ἑνιαυτοῦ ὥρων διελθεῖν· καὶ γίνεσθαι τὴν θερινὴν ἑορτὴν καὶ χειμερινὴν, καὶ φθινοπωρινὴν, καὶ ἑαρινὴν. Ἄγουσι γὰρ τὸν ἑνιαυτὸν ἡμερῶν τριακοσίων ἐξήκοντα πέντε· δώδεκα γὰρ μῆνας ἄγουσι τριακονθημέρους καὶ πέντε ἡμέρας ἐπάγουσι. Τὸ δὲ α' / δ' οὐκ ἐπάγουσι διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν, ἵνα αὐτοῖς ἀναποδίζωνται αἱ ἑορταί. Ἐν γὰρ τοῖς δ' ἔτεσι μὲν ἡμέρᾳ ὑστεροῦσι παρὰ τὸν ἡλίον· ἐν δὲ τοῖς μ' ἔτεσι ἑ' ἡμέραις ὑστερῆσουσι παρὰ τὸν τοῦ ἡλίου ἑνιαυτόν· ὥστε καὶ τοσαύταις ἡμέραις ἀναποδίζουσιν αἱ ἑορταί, πρὸς τὸ μὴ γίνεσθαι κατὰ τὰς αὐτὰς ὥρας τοῦ ἑνιαυτοῦ. Ἐν δὲ τοῖς ρκ' ἔτεσι μνησίων ἔσται τὸ παράλλαγμα καὶ πρὸς τὸν τοῦ ἡλίου ἑνιαυτόν, καὶ πρὸς τὰς κατὰ τὸ ἔτος ὥρας. Δι' ἦν αἰτίαν καὶ τὸ περιφερόμενον ἀμάρτημα παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐκ πολλῶν χρόνων παραδοχῆ-

ptiacum ita contextuit, ut præter dies cccclx horis sex quotannis insererentur.

ἤξιωμένον μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων πεπίστευται. Ἰσλαμδάνουσι γὰρ οἱ πλείστοι (35) τῶν Ἑλλήνων ἴμα τοῖς Ἰσίοις κατ' Αἰγυπτίους καὶ κατ' Εὐδόξον εἶναι χειμερινὰς τροπὰς· ὅπερ ἐστὶ παντάπασι ψεῦδος. Μηνὶ γὰρ ὄλω παραλλάσσει τὰ Ἰσια πρὸς τὰς χειμερινὰς τροπὰς. Ἐβρῶν δὲ τὸ ἀμάρτημα ἀπὸ τῆς προσειρημένης αἰτίας· πρὸ γὰρ ρκ' ἐτῶν συνέπεσε κατ' αὐτὰς τὰς χειμερινὰς τροπὰς ἀγεσθαι τὰ Ἰσια· ἐν ἔτεσι δὲ τέσσαρσι μιᾷς ἡμέρας ἐγένετο παράλλαγμα. Τοῦτο οὖν οὐκ αἰσθητὴν ἔσχε παραλλαγὴν πρὸς τὰς κατ' ἔτος ὥρας. Ἐν ἔτεσι δὲ μ' ἡμερῶν ἴ ἐγένετο παράλλαγμα. Οὐδ' οὕτως αἰσθητὴν εἶναι συμβαίνει τὴν παραλλαγὴν. Νυνὶ μέντοιγε μηνιαίας γινομένης παραλλαγῆς ἐν ρκ' ἔτεσιν, ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείπουσιν ἀγνοίας οἱ διαλαμβάνοντες ἐν τοῖς Ἰσίοις κατ' Αἰγυπτίους, καὶ κατ' Εὐδόξον τὰς χειμερινὰς τροπὰς εἶναι. Μιᾶ μὲν γὰρ ἡμέρᾳ ἢ δυοὶ διενεχθῆναι ἐνδεχόμενον ἐστὶ· μηνιαῖον δὲ παράλλαγμα ἀδύνατόν ἐστι λαθεῖν. Καὶ γὰρ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν ἐλέγχειν δύναται, μεγάλην ἔχοντα παραλλαγὴν πρὸς τὰς χειμερινὰς τροπὰς. Καὶ αἱ τῶν ὠρολογίων καταγραφαὶ ἐκδήλους ποιοῦσι τὰς κατ' ἀλήθειαν γινομένας τροπὰς, καὶ μάλιστα παρ' Αἰγυπτίους ἐν παρατηρήσει γινομένους. Ὅθεν τὰ Ἰσια πρότερον μὲν ἦγετο²⁵ κατὰ τὰς χειμερινὰς τροπὰς· καὶ πρότερον δ' ἔτι κατὰ θερινὰς τροπὰς· ὡς καὶ Ἐρατοσθένης (36) ἐν τῷ *Περὶ τῆς ὀκταετηρίδος* ὑπομνήματι μνημονεύει· καὶ ἀχθήσεται πάλιν κατὰ φθινόπωρον, καὶ κατὰ τὰς θερινὰς τροπὰς, καὶ κατὰ τὸ εἰρ, καὶ κατὰ τὰς χειμερινὰς τροπὰς. Ἐν ἔτεσι γὰρ χιλίοις τετρακοσίοις ἐξήκοντα ἄπασαν ἑορτὴν διελθεῖν δεῖ διὰ πασῶν τῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ ὥρων, καὶ πάλιν ἐπικατασταθῆναι ἐπὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν τοῦ ἔτους. Οἱ μὲν οὖν Αἰγύπτιοι κατὰ τὴν ἰδίαν ὑπόστασιν τοῦ γνόμην ἔχοντες, τοὺς μὲν ἐνιαυτοὺς καθ' ἡλίον ἄγουσι, τοὺς δὲ μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας κατὰ σεληνῶν.

²⁵ γρ. ἐγένετο.

(35) *Ἰσλαμδάνουσι γὰρ οἱ πλείστοι*. Mirum est Achillem Tatium in eodem errore versari cap. 23 *Isagog.* sub finem. Igitur quod Isia olim in τροπὰς incidisset, id esse perpetuum arbitrabantur imperiti. Quos ex eo refellit Geminus, quod ante annos cxx, quam scribebat, illud accidisset, ac proinde tempore suo solidum jam mensem festum idem τροπὰς anteverteret. Scalig. lib. II *De emend. temp.*, capite *De octaeter.* Eudoxi, ex hoc Gemini loco colligebat Eudoxum octaeteridem suam ab Isii auspiciatum esse, quasi hoc Geminus diceret, ab ar.ο illo, unde octaeteridem suam inchoavit Eudoxus, ad ætatem suam annos elapsos esse centum et viginti. Porro cum Eudoxum anno tertio olympiadis ciii octaeteridem suam cœpisse putet, Nabonassari cccclxxxiii; si ad hunc annos adjicias cxx, confiet annus Nabonassari div, quo scribebat Geminus. Ita erit Hipparcho vetus ior. Ad hanc dubitationem nihil se quod respondeat habere fatetur. Sed nullus hic erat hæsitandi locus. Non enim Isia in ipsiusmet Eudoxei anni primi τροπὰς incurrisse vult Geminus ante cxx annos quam scriberet, verum in illum ipsum diem, in quem τροπὰς Eudoxus conjecerat: cuique afflixas easdem esse posteritas deinceps omnis existimabat, solaris anticipationis ignara. Nos Eudoxum circa olympiadem xviii condidisse octaeteridem suam ostendimus lib. II *De doctr. temp.*, cap. 6, quo tempore solstitium hibernum verum cadebat in Decembris xv,

A dis, secundum Ægyptios et secundum Eudoxum. hibernas conversiones incidere. Quod falsum est omnino. Mense enim toto festum Isidis distat ab hibernis conversionibus. Fluxit autem erratum illud ex causa prædicta; nam ante 120 annos contigit ut festum Isidis in ipsis hibernis conversionibus ageretur: in annis autem quatuor unius diei fiebat variatio. Hoc igitur non habuit sensibilem varietatem ad anni tempestates. In annis autem 40 facta est decem dierum variatio. Nec sic quidem evenit sensibilem fieri mutationem. At nunc cum in annis 120 fiat menstrua varietas, excessum ignorantiam non relinquunt ii qui putant in festo Isidis, secundum Ægyptios et secundum Eudoxum, hibernas fieri conversiones. Uno enim die aut duobus dissentire aliquos hac de re possibile est; at menstruam varietatem latere, impossibile est. Etenim magnitudines dierum, cum habeant magnam mutationem in hibernis conversionibus, eos arguere possunt. Et horologiorum descriptiones manifestas faciunt veras conversiones, et maxime apud Ægyptios, qui eas observant. Unde festum Isidis prius quidem fiebat in hibernis conversionibus: et adhuc prius in æstivis conversionibus: sicut et Eratosthenes in commentario *De octaeteride* meminuit: et agetur iterum in autumnno, et in æstivis conversionibus, et in vere, et in hibernis conversionibus. In annis enim 1460 omne festum transire oportet per omnes anni quadrantes; et rursus restitui ad idem tempus anni. 20 Ægyptii igitur secundum propriam hypothesin propositi finis; Græci vero, cum contrariam sententiam habeant, annos agunt secundum solem, dies vero, et menses secundum lunam.

προκειμένου τέλους, οἱ δὲ Ἕλληνες, τὴν ἐναντίαν ἄγουσι, τοὺς δὲ μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας κατὰ σεληνῶν.

medium in xxvi. Jam Isia, de quibus Geminus loquitur, ea esse videntur, quæ ab xvii die Athyr ad xx fiebant, ut testis est Plutarchus tract. *De Iside et Osiride* (pag. 368 edit. Græco-Lat.). Nam ea πένθημα, et lugubria fuisse scribit; et inter illorum causas hanc recenset, quod contractis diebus noctes fiant longiores. At Achilles Tattius capite 23, docet ob hanc eandem causam Isia, quæ in τροπὰς incidunt, ab Ægyptiis celebrari solita. Quare nullum jam dubium est, de quibus Isii intelligendus sit Geminus. Hunc enim certum est de iis agere, quæ xvii Athyr inibant. Athyr, inquam, vagi, non Juliani et fixi. Quo posito facile erit investigare quod a Geminus tempus hoc loco designetur. Nam ut xvii dies Athyr in Decembris xxvi incidat, necesse est Neomeniam Tiothi cadere in Octobris xi. Id accidit primum anno Nabonassari dlii, quarto olympiadis cxlv, periodi Julianæ 4517. Adde igitur annos 120, existet annus periodi Julianæ 4637, quartus olympiadis clxxv, Urbis condite dclxxvii. Sullæ itaque tempore floruit Geminus noster. In lib. II *De doctrina temporum*, cap. 6, non multum ablusimus ab hoc calculo. Sed τροπὰς Eudoxi ex communi et Scaligeriana sententia constituimus quarto die post solstitium, in xxx Decembris, ut ex hypothesi et concessis ab illo rebus argumentatio nostra procederet.

(36) *Ὡς καὶ Ἐρατοσθένης*. Hujus libri Eratosthenis meminuit et Tattius.

Veteres igitur agebant menses 30 dierum; menses autem intercalares propter annum solis. Cum autem per apparentiam statim veritas deprehenderetur, eo quod dies et menses non responderent lunæ, anni vero non congruerent cum sole, hinc quærebant periodum, quæ in annis responderet soli, in mensibus vero et diebus lunæ. Continet autem hujus periodi tempus integros menses, et integros dies, et integros annos. Primam autem constituerunt periodum octaeteridis, quæ continet menses quidem 99, in quibus intercalares menses sunt tres, dies vero 2922, et annos octo. Constituerunt autem octaeterida hoc modo: Cum enim annus solaris sit dierum 365 1/4, annus vero lunaris sit dierum 354, acceperunt excessum, quo excedit annus solaris annum lunarem. Excessus autem hic est dierum 11 1/4. Si igitur secundum lunam agamus menses, in anno deficiemus ab anno solis diebus 11 1/4. Quæsierunt igitur, quoties hi dies multiplicati efficiant integros dies et integros menses. Octies ergo multiplicati efficiunt integros dies et integros menses; dies quidem 90, menses vero tres. Si igitur in anno juxta solem deficiamus juxta solem diebus 90, qui sunt menses tres. Quam ob causam in quavis octaeteride tres aguntur menses intercalares, ut defectus qui sit singulis annis a sole, repleatur, et rursus a principio, cum octo anni fuerint elapsi, festa congruant ad easdem anni tempestates. Hoc enim cum sit, sacrificia diis semper perficientur in iisdem anni tempestatibus.

Jam vero cum menses intercalares, quantum fieri poterat, ex æquo collocarent (neque enim expectandum erat, donec menstrua fieret variatio ad apparentiam, neque juxta solarem cursum integer mensis erat antevertendus), ob eam causam intercalares menses constituerunt agi in tertio anno, et quinto, et octavo; duos quidem menses, interjectis duobus annis: unum vero mensem, uno duntaxat anno interposito. Nihil autem refert, etiamsi in aliis annis eandem dispositionem intercalarium mensium aliquis faceret. Agitur autem lunaris annus dierum 354: quam ob causam putaverunt menses

²⁵ f. εντεῦθεν

(37) Δι' ἦν αἰτῶν. Animadvertendus hic est embolismorum mensium situs in octaeteride, quos anno tertio, quinto, et octavo intercalatos esse docet. Falso ergo Macrobius, et ante hunc Solinus in fine octaeteridis tres solidos menses extra ordinem inculcatis a Græcis asserunt: ita ut nonus annus quadringentis et quatuor diebus explicaretur, hoc est nonaginta ad ordinarios cccclv adjunctos cape- ret. Nunquam ita Græci annum suum ordinarunt. Itaque παράκουσμα istud est Solini; quem temerè assectatus est Macrobius. Cum enim legisset ille, in octaeteride Græca menses esse intercalares tres, sive ita, vertente octaeteride totidem extra ordinem imputatos esse menses ἐμβολίμους, putavit ἀθρόως et in eundem annum esse congestos. Verum qui ita scribebant, non utique simul, et

Οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι τοὺς μῆνας τριακονθημέρους ἤγον· τοὺς δὲ ἐμβολίμους παρ' ἐνιαυτὸν. Ταχέως δὲ ὑπὸ τοῦ φαινομένου ἐλεγχομένης τῆς ἀληθείας διὰ τὸ τὰς ἡμέρας καὶ τοὺς μῆνας μὴ συμφωνεῖν τῇ σελήνῃ, τοὺς δ' ἐνιαυτοὺς μὴ στοιχεῖν τῷ ἡλίῳ. Ὅθεν ἐξήτουν ²⁵ περιόδον, ἥτις κατὰ μὲν τοὺς ἐνιαυτοὺς τῷ ἡλίῳ συμφωνήσει, κατὰ δὲ τοὺς μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας τῇ σελήνῃ. Περιέχει δὲ ὁ τῆς περιόδου χρόνος ὅλους μῆνας, καὶ ὅλας ἡμέρας, καὶ ὅλους ἐνιαυτοὺς. Πρῶτον δὲ συνεστήσαντο τὴν περίοδον τῆς ὀκταετηρίδος, ἥτις περιέχει μὲν μῆνας ἑβ', ἐν οἷς ἐμβόλιμα γ', ἡμέρας δὲ βλκβ', ἔτη δὲ η'. Συνεστήσαντο δὲ τὴν ὀκταετηρίδα τὸν τρόπον τοῦτον· Ἐπεὶ γὰρ ὁ καθ' ἡλίον ἐνιαυτὸς ἡμερῶν ἐστὶ τξξ', α'/δ'. ὁ δὲ κατὰ σελήνην ἐνιαυτὸς ἐστὶν ἡμερῶν τνδ', ἔλαβον τὴν ὑπερβολὴν ἣν ὑπερέχει ὁ καθ' ἡλίον ἐνιαυτὸς τοῦ κατὰ σελήνην. Εἰσὶ δὲ ἡμέραι ια' α'/δ'. Ἐὰν ἄρα κατὰ σελήνην ἄγωμεν τοὺς μῆνας ἐν τῷ ἐνιαυτῷ, ὑστερήσομεν ἡμέρας παρὰ τὸν τοῦ ἡλίου ἐνιαυτὸν ια' α'/δ'. Ἐξήττησαν οὖν ποσάκις αὐτὰι αἱ ἡμέραι πολυπλασιασθεῖσαι ἀποτελοῦσιν ὅλας ἡμέρας καὶ ὅλους μῆνας. Ὅκτάκις οὖν πολυπλασιασθεῖσαι ἀποτελοῦσιν ὅλας ἡμέρας καὶ ὅλους μῆνας· ἡμέρας μὲν ἑ', μῆνας δὲ τρεῖς. Ἐπεὶ οὖν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ παρὰ τὸν ἡλίον ὑστεροῦμεν ἡμέρας ια' α'/δ', φανερόν, ὅτι ἐν τοῖς ἡ' ἔτεσιν ὑστερήσομεν παρὰ τὸν ἡλίον ἡμέρας ἑ', αἵπερ εἰσὶ μῆνες γ'. Δι' ἦν αἰτίαν καθ' ἑκάστην ὀκταετηρίδα τρεῖς ἄγονται μῆνες ἐμβόλιμοι, ἵνα τὸ καθ' ἑκάστον ἐνιαυτὸν γινόμενον ἔλλειμμα πρὸς τὸν ἡλίον ἀναπληρωθῇ, καὶ πάλιν ἐξ ἀρχῆς διεθόντων τῶν ἡ' ἐτῶν, συμφωνώσιν αἱ ἑορταὶ πρὸς τὰς αὐτὰς ὥρας. Γινομένου δὲ τούτου, αἱ θυσίαι τοῖς θεοῖς διὰ παντὸς ἐπιτελεσθήσονται κατὰ τὰς αὐτὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ.

Ἦδη μέντοιγε τοὺς ἐμβολίμους διατάξαντες ὡς ἦν ἐνδεχόμενον μάλιστα δι' Ἰσοῦ· οὔτε γὰρ περιμένειν δεῖ, ἕως οὗ μηνιαῖον γένηται παράλλαγμα πρὸς τὸ φαινόμενον, οὔτε προλαμβάνειν παρὰ τὸν ἡλιακὸν δρόμον μῆνα ὅλον· δι' ἦν αἰτίαν τοὺς ἐμβολίμους μῆνας ἔταξαν ἀγεσθαί ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει, καὶ πέμπτῳ, καὶ ὄγδῳ· δύο μὲν μῆνας μεταξὺ δύο ἐτῶν πιπτόντων, ἕνα δὲ μεταξὺ ἐνὸς ἐνιαυτοῦ ἀγομένου. Οὐδὲν δὲ διαφέρει, ἐὰν καὶ ἐν ἄλλοις ἔτεσι τὴν αὐτὴν διάταξιν τῶν ἐμβολίμων μηνῶν ποιήσῃται τις. Ἄγεται δὲ ὁ κατὰ σελήνην ἐνιαυτὸς ἡμερῶν τνδ'· δι' ἦν αἰτίαν (37) ὑπέλαβον εἶναι τὸν κατὰ σελήνην μῆνα

eodem in anno, sed paulatim dispensatos esse τοὺς ἐμβολίμους asserebant; quemadmodum Geminus egregie demonstrat: qui quidem scriptor propter non vetustatem modo, sed usum etiam doctrinæ hujus, ac scientiam, sexcentis Solinis ac Macrobiis antecellit.

Credit Solinianus commentator (Salmas., *Plin. exercit.* p. 19 B et C) in descriptione illa Græcæ intercalationis non convenire Macrobiū inter et Solinū: quod Solinus anno nono intercalatos esse scripserit menses tres, sive dies nonaginta: *Qui anno nono restituti efficiebant dies quadringentos quadraginta quatuor*, at Macrobius octavo quoque anno id dicat esse perfectum. Nulla inter eos discordia; neque Solinus principio anni noni intercalatum esse docet, cum id octavo

ἡμερῶν καθ' α/β. τὸν δὲ διήμερον χρόνον ἡμερῶν νθ'. A sem lunarem esse dierum 29 1/2, tempus autem bimestre dierum 59. Unde cavum et plenum mensem per vices agunt, eo quod luna bimestris dierum est 59. Fiunt igitur in anno sex pleni, et sex cavi menses. Colliguntur autem dies 554; ac propterea mensem post mensem plenum et cavum agunt.

Si igitur oporteret nos tantum annis solaribus congruere, sufficeret, cum prædicta periodo uteremur, eam congruere ad apparentias. Cum vero non tantum secundum solem oporteat annos agere, sed etiam menses et 21 dies secundum lunam, consideraverunt qua ratione et hoc finem suum assequeretur. Cum igitur lunaris mensis præcise sumptus sit dierum 29 1/2 et 1/33, sint autem in octaeteride una cum intercalariis menses 99, multiplicaverunt mensis dies 29 1/2 et 1/33 in 99 menses. Fiunt igitur dies 2925 1/2. Ergo in annis solaribus octo, lunæ dies aguntur 2925 1/2. Atqui cum annus solaris sit dierum 365 1/4, et octo anni solares contineant dies 2922, octies multiplicati dies anni hunc efficiunt numerum. Cum igitur lunares dies sint in octo annis 2925 1/2, deficiemus a luna in quavis octaeteride die 1, et insuper dimidio. Quare in 16 annis deficiemus a luna diebus 5. Quam ob causam in quavis hecædecaeteride ad lunæ cursum tres adji-ciuntur dies, ut secundum solem annos agamus, secundum lunam autem menses et dies.

Cum talis emendatio facta esset, sequitur aliud erratum. Nam lunares dies 3 intercalati in 16 annis abundant supra solem in 16 decaeteridibus, diebus 50; hoc est integro mense. Ob quam cau-

exeunti Macrobius assignet, ut idem Solinianus existimat. Non idem solum uterque, sed eodem etiam modo factum intelligit. Annus quilibet octavus, et ultimus octaeteridis idem et octavus est periodi, et ab ultimo antecedentis est nonus. Quare intercalatio quævis nonno anno liebat ab anteriori intercalatione, et octavo nihilominus periodi suæ. Sic Olympiacus agon omnis et anno quinto fiebat ab antecedente, et quarto tetraeteridis suæ, si tetraeteridem ab eo, qui ab ludorum commissione proximus est, auspicemur. Hinc scriptores alii quarto quoque anno celebratos illos esse ludos, alii quinto quoque dixerunt; neque propterea dissentiant invicem. Idem et in bissexto Romano evenit. Hoc animadvertere critici hominis interfuit, non tam joculariter hallucinari in re nihili.

Quod autem Glaucippum auctorem citat Macrobius (i Saturn. 6, 13), cave putes veterem hunc scriptorem tale quid prodidisse memorari, quale de anno Græco isti fabulantur; nimirum in fine octaeteridis nonaginta dies tresve solidos menses ad annum accessisse. Nihil enim ille scripsit aliud, quam superfluos dies ultimo anni sui mensi interseruisse Græcos, quod de paucis diebus, non de mensibus integris usurpavit. Nam hecædecaeteridī dies tres accrescebant, ut auctor est Geminius.

Postremo notetur illa quoque Gemini ratio (pag. 21), quam affert, cur anno tertio, quinto, et octavo intercalatum fuerit; videlicet quod expectandum minime fuerit; dum mense solido annus anteverteret; quam πρόληψιν embolimi mensis nostri quo-

que computi artifices olim adhibuerunt. Vide lib. vi De doctrina temporum, cap. 6.

(38) Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον δεῖ. Observent studiosi quo sensu in anni Græci ratione describenda Geminius affirmet, studuisse Græcos, uti annus suus cum sole paria faceret, menses cum luna; quod non semel monere satis habemus propter Hispanici jurisconsulti ἀποτίαν, qui præfracte asserit, ex mente Gemini Græcos sic annos suos ordinasse, ut et singuli menses lunares essent, et anni singuli solares. Hoc non docet Geminus, sed mensem quidem cum lunæ cursu quemlibet exæquatam fuisse; cum sole vero, systema ipsum annorum plurium, puta octaeteridem et ennecaeteridem.

(39) Ἐπεὶ τοίνυν ὁ κατὰ σελήνην. Prima octaeteris dierum exstitit 2922, menses habens 99, e quibus ordinarii erant 96, reliqui tres embolimi. Illi ἐναλλάξ pleni et cavi. Hi pleni omnes ac tricenarii. Posterior octaeteris ex diebus componitur 2925 1/2. Ita menses singuli diebus constant 29 1/2 1/33, hoc est supra dies 29 horas habent 12, et 21/33 unius horæ, vel 8/11. Nam in priore octaeteridis modo, singulæ syzygiæ colligunt dies 29, horas 12 et 11/3, sive 4/11 unius horæ. Ducantur enim 99 in 29, 1/2 1/33 unius diei, confiet numerus dierum 2925 1/2. Perperam itaque Scaliger lib. ii De emend. cap. quod inscribitur Elenchus octaeteridis, errorem esse putat in Gemino α/λγ pro β/λγ, quasi mensis supra dies 29 1/2 exigat 2/33. Id si esset verum, syzygia dierum esset 29, horarum 13 15/33 sive 13, 27, 46' 4/11. Octaeteris vero dierum 2926 1/2.

sam per annos 160 unius mensis intercalarium ex octaeteridibus aufertur. Nam pro tribus mensibus, qui debebant in 8 annis agi, duo tantum intercalantur; ut rursus mense subtracto, in mensibus et diebus congruant ad lunam, in annis vero ad solem.

Talis cum facta esset correctio, ne sic quidem contingit eam congruere ad apparentiam; totam enim octaeterida contigit aberrare, et secundum menses, et secundum dies, et secundum intercalares menses. Nam menstruum tempus non præcise sumptum est. Est enim tempus menstruum præcise sumptum dierum 29, minorum primorum 31, secundorum 40, et tertiorum 50, et quartorum 24. Propter hoc autem oportebit aliquando in 16 annis pro intercalariis diebus dies 4 intercalari. Unde non oportet in ulla periodo menses cavos pares plenis agere; sed plures esse plenos cavis. Si enim menstruum tempus tantum esset dierum 29 1/2, oporteret pares menses plenos et cavos agi. Nunc 22 autem est particula sensibilis in menstruo tempore, quæ complet diurnam magnitudinem.

* Hæc cum Græco non concordant.

(40) Ἔστι γὰρ ὁ μηνιαῖος χρόνος. Mendosus hic locus est in cysis. Scribendum, ut est in veteri, καὶ πρώτων ἐξηκοστίων λα', καὶ δευτέρων ν', καὶ τρίτων η'', καὶ τετάρτων κ''', qui est mensis Hipparcheus apud Ptolemæum lib. iv, cap. 2, dierum scilicet 29, 12, 44, 3, 20. Quoniam autem astronomi veteres in subduendis rationibus suis sexagesimis dierum sæpius utuntur, quam horis horarumque scrupulis; contra quam hodie fieri vulgo solet, juvat in tirorum gratiam tabellas hic duas ascribere, quibus tam horæ quam horaria scrupula in dierum scrupula redigantur; ac vicissim diurna scrupula in horaria vertantur.

Tabula I conversionis scrupulorum diurnorum in horaria.

Sexagesimæ diurnæ.	Horæ.	Scrupula horaria.	Sexagesimæ diurnæ.	Horæ.	Scrupula horaria.	Sexagesimæ diurnæ.	Horæ.	Scrupula horaria.
1	0	24	21	8	24	41	16	24
2	0	48	22	8	48	42	16	48
3	1	12	23	9	12	43	17	12
4	1	36	24	9	36	44	17	36
5	2	0	25	10	0	45	18	0
6	2	24	26	10	24	46	18	24
7	2	48	27	10	48	47	18	48
8	3	12	28	11	12	48	19	12
9	3	36	29	11	36	49	19	36
10	4	0	30	12	0	50	20	0
11	4	24	31	12	24	51	20	24
12	4	48	32	12	48	52	20	48
13	5	12	33	13	12	53	21	12
14	5	36	34	13	36	54	21	36
15	6	0	35	14	0	55	22	0
16	6	24	36	14	24	56	22	24
17	6	48	37	14	48	57	22	48
18	7	12	38	15	12	58	23	12
19	7	36	39	15	36	59	23	36
20	8	0	40	16	0	60	24	0

πρὸς τὰς τοῦ ἡλίου ὥρας· ὅπερ ἐστὶ μὲν. Δι' ἣν αἰτίαν δι' ἐτῶν ρζ' εἰς μὴν τῶν ἐμβολίμων ἐκ τῶν ὀκταετηρίδων ὑφαιρεῖται. Ἄντι γὰρ τῶν τριῶν μηνῶν τῶν ὑφειλόντων ἐν τοῖς ἡ' ἔτεσιν ἀγεσθαι, β' μόνον ἐμβάλλονται· ὥστε πάλιν ἐξ ἀρχῆς, τοῦ μηνὸς ὑπεξαιρεθέντος, κατὰ μὲν τοὺς μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας τῇ σελήνῃ συμφωνεῖν, κατὰ δὲ τοὺς ἐνιαυτοὺς τῷ ἡλίῳ.

Τοιαύτης δὲ γινομένης διορθώσεως, οὐδ' οὕτως συμβαίνει συμφωνεῖν πρὸς τὸ φαινόμενον· ὀλην γὰρ τὴν ὀκταετηρίδα διημαρτῆσθαι συμβέβηκε καὶ κατὰ τοὺς μῆνας, καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας, καὶ κατὰ τοὺς ἐμβολίμους. Ὁ γὰρ μηνιαῖος χρόνος οὐκ ἀκριβῶς εἰληπται. Ἔστι γὰρ ὁ μηνιαῖος χρόνος (40) ἀκριβῶς λαμβανόμενος ἡμερῶν κθ', καὶ πρώτων ἐξηκοστίων λα', καὶ δευτέρων ν', καὶ τρίτων η'', καὶ τετάρτων κ'· διὰ δὲ τοῦτο δεῖσθαι ποτὲ ἐν τοῖς ις' ἔτεσιν ἀντι τῶν ἐμβολίμων ἡμερῶν, δ' ἐπάγεσθαι. Ὅθεν οὐ δεῖ ἐν οὐδεμῇ περιόδῳ ἴσους τοὺς κοίλους τοῖς πλήρεσιν ἀγεῖν, ἀλλὰ πλεονάζειν τοὺς πλήρεις τῶν κοίλων. Εἰ μὲν γὰρ ὁ μηνιαῖος χρόνος μόνον ἦν ἡμερῶν κθ' α/β, ἴσους ἔδει τοὺς πλήρεις καὶ τοὺς κοίλους μῆνας ἀγεσθαι· νυνὶ δὲ ἐστὶ μέρῃον αἰσθητῶν ἐν τῷ μηνιαίῳ χρόνῳ, ὃ συμπληροῖ ἡμερησίον μέγεθος. Δι' ἣν αἰτίαν δεῖσθαι

Tabula II, conversionis horarum et scrupulorum horarium in diurna scrupula.

Horæ vel scrupula horaria.	Sexagesimæ diurnæ.	Horaria scrup.	Sexagesimæ diurnæ.	Horaria scrup.	Sexagesimæ diurnæ.
1	2 30	25	1 2 30	49	2 2 30
2	5 0	26	1 5 0	50	2 5 0
3	7 30	27	1 7 30	51	2 7 30
4	10 0	28	1 10 0	52	2 10 0
5	12 30	29	1 12 30	53	2 12 30
6	15 0	30	1 15 0	54	2 15 0
7	17 30	31	1 17 30	55	2 17 30
8	20 0	32	1 20 0	56	2 20 0
9	22 30	33	1 22 30	57	2 22 30
10	25 0	34	1 25 0	58	2 25 0
11	27 30	35	1 27 30	59	2 27 30
12	30 0	36	1 30 0	60	2 30 0
13	32 30	37	1 32 30		
14	35 0	38	1 35 0		
15	37 30	39	1 37 30		
16	40 0	40	1 40 0		
17	42 30	41	1 42 30		
18	45 0	42	1 45 0		
19	47 30	43	1 47 30		
20	50 0	44	1 50 0		
21	52 30	45	1 52 30		
22	55 0	46	1 55 0		
23	57 30	47	1 57 30		
24	60 0	48	2 0 0		

Methodus utriusque tabulæ est ejusmodi. Propositæ diurnæ sexagesimæ, et in horas earumque scrupula redigendæ quærantur in primo versu prioris tabulæ, eique respondententes horæ, horarumque sexagenæ notentur. Ut si libet inquirere quot sint scrupula dierum 51, 50, 8, 20 in horas resoluta, quærantur ea singillatim in primo

πελονάζειν τοὺς πλήρεις τῶν κοίλων μηνῶν. Οὐδὲ μὴν ἐν τοῖς ἡ ἔτεσι τρεῖς οὖν ἔνεισι μῆνες ἐμβόλιμοι. Εἰ μὲν γὰρ ἦν ὁ ἑνιαυτὸς ὁ κατὰ σελήνην ἡμερῶν τνδ', ἦν ἂν ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἡλιακοῦ ἑνιαυτοῦ ἡμερῶν ἰα' α/δ. Αὐταὶ δὲ ὀκτάκις πολλαπλασιασθεῖσαι συνεπλήρουν ἂν τοὺς γ' μῆνας τοὺς ἐμβόλιμους· νυνὶ δὲ ὁ κατὰ σελήνην ἑνιαυτὸς ἀκριβῶς ἐστὶ τνδ' ὡς ἔγγιστα τρίτου. Ἐὰν οὖν ἀφέλωμεν τὰ τνδ' α/γ ἀπὸ τῶν τξέ' α/δ, καταλειφθήσονται ἡμέραι ι', ἰα' δωδεκάδες· αὗται δὲ ὀκταπλασιασθεῖσαι ἀποτελοῦσιν ἡμέρας πξ' α/γ ὡς ἔγγιστα. Αὗται δὲ ἡμέραι οὐ συμπληροῦσι γ' μῆνας. Δι' ἣν αἰτίαν οὐ δεῖ ἀγνοεῖν ἐν τοῖς ἡ ἔτεσι γ' μῆνας ἐμβόλιμους μὴ δύνασθαι εἶναι. Τοῦτο δὲ καὶ διὰ τῆς ἕνεακαιδεκαετηρίδος φανερόν γίνεται. Ἐν γὰρ τοῖς ιθ' ἔτεσι ζ' μῆνες ἐμβόλιμοι ἄγονται, καὶ ἐκ πλειονῶν χρόνων συμφωνήσῃ ἡ ἕνεακαιδεκαετηρίς κατὰ τὴν τῶν μηνῶν ἀγωγὴν· ἐν ἄρα ταῖς ὀκτῶ ἕνεακαιδεκαετηρίσιν ἐμβόλιμοι μῆνες ἀχθήσονται νξ'. Ἐν δὲ τῇ ὀκταετηρίδι μῆνες ἐμβόλιμοι ἄγονται γ'· ἐν ἄρα ταῖς ιθ' ὀκταετηρίσιν, ὅπερ ἐστὶν ἔτη ρνβ', ἐμβόλιμοι ἄγονται νξ'. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ κατὰ τὴν ἕνεακαιδεκαετηρίδα τὴν συμφωνοῦσαν τοῖς φαινομένοις ἐμβόλιμοι μῆνες ἄγονται νξ' ὥστε πελονάζειν τὴν ὀκταετηρίδα ἐνὶ μηνὶ ἐμβόλιμῳ. Οὐκ ἄρα ἡ ὀκταετηρίς τρεῖς μῆνας ἔχει ἐμβόλιμους· ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτο διημέρῃται ἡ περίοδος. Διόπερ, ἐπειδὴ διημερῃμένην εἶναι συνέβαινε τὴν ὀκταετηρίδα κατὰ πάντα, ἑτέραν περίοδον συνεστήσαντο τὴν τῆς ἕνεακαιδεκαετηρίδος οἱ περὶ Εὐκλήμονα (41), καὶ Φίλιππον, καὶ Κάλιππον ἀστρολόγοι.

versu, et quæ respondent e directo horarum ratio-
cinia capiantur: ita ut si scrupula diurna prima
sint, quæ his respondent, pro horis, et horarum
scrupulis primis habeantur. Si scrupula diurna se-
cunda proposita sint, horæ sint primorum scrupu-
lorum instar; et scrupula prima secundorum;
atque ita deinceps uno gradu scrupula descendant.
Ad hunc ergo modum ista computabimus.

	Horæ			
31' Scrupula diurna	12	24'	0"	0"
50" Secunda	0	20	0	0
8" Tertia	0	0	3	12
20" Quarta	0	0	0	8
Summa horarum	12	44'	43"	20"

Rursus ex secunda tabula investigemus quot in
sexagenas diurnas commutentur horæ 12, 44', 3", D
20", eadem cautione servata, ut si horæ propositæ
sint, quæ iis respondent sexagesimæ primæ, secun-
dæ, etc., ut in tabula notatæ sunt, habeantur. Sin
pro horis scrupula proponantur, tum horæ in sexa-
gesima prima horaria convertendæ, sexagesima
prima in secunda. Hoc modo itaque ratio constabit.

Horæ	12	30'	0"	0"	0"
Scrupula	44'	1	50	0	0
Scrupula	3"	0	0	7	30
Scrupula	20"	0	0	0	50
Summa	31'	50"	8"	20"	

(41) Οἱ περὶ Εὐκλήμονα. Mirum de Metone ta-
cuisse Geminum, cui tamen præcipue inventum il-
lud decemnovennalis cycli tribuitur.

Hipparchus, lib. 1, Philippi auctoritate Attalum

A Quam ob causam oportet plenos menses plures
esse cavis mensibus. Neque vero in octo annis
tres jam insunt menses intercalares. Si enim annus
lunaris esset dierum 354, solaris annus haberet
excessum dierum 11 1/4. Hi octies multiplicati com-
plerent tres menses intercalares. Nunc vero luna-
ris annus præcise est dierum 354 1/3 fere. Si igitur
354 1/3 auferamus a 365 1/4 relinquentur dies 10
11/12: qui per 8 multiplicati efficiunt dies 87 1/3
fere. Hi autem dies non complent tres menses.
Quam ob causam non est ignorandum in octo annis
tres menses intercalares non posse esse. Hoc autem
etiam per enneakædecaeterida, id est periodum 19
annorum, sit manifestum. In annis enim 19 agun-
tur 7 menses intercalares, et ex majoribus tempo-
ribus congruet enneakædecaeteris in mensium usu.
Igitur in octo periodis 19 annorum intercalares
menses agentur 56, in octaeteride menses interca-
lares aguntur tres. Igitur in 19 octaeteridibus,
quæ faciunt annos 152, intercalares aguntur 57.
In eodem tempore in periodo decemnovennali,
quæ apparentiis congruit, intercalares menses
aguntur 56. Itaque octaeteris uno mense interca-
lari superat periodum decemnovennalem. Non
igitur octaeteris potest tres menses intercalares
habere; sed et hæc periodus in hoc fesellit.

23 Quamobrem cum contingeret octaeterida per
omnia aberrare, aliam constituerunt periodum,
nempe decemnovennalem, Euctemon, Philippus,
Calippus astrologi. Observarunt enim in 19 annis

redarguit, qui diem in Græcia longissimum scri-
perat eam ad brevissimum habere rationem, quæ
est quinque ad tria, cum tamen Eudoxus et Phi-
lippus asseverent ejusmodi esse, qualis est duode-
cim ad septem. Nam cum Eudoxo consentiens Phi-
lippus docuerat tropici segmentum, quod supra
terram est, eam habere rationem ad alterum quod
sub terra est, quæ est duodecim ad septem. Ομοίως
δὲ τοῦτῳ καὶ τῶν περὶ Φίλιππον ἀναγραφόντων,
quem et συγκαταδόσεις, et συνανατολάς τῶν
ἀστρων, quasi ad situm Græciæ conscripsisse dicit:
cum tamen in eo sint hallucinati. Igitur ortus si-
derum et occasus proposuit in parapegmate Phi-
lippus. Plutarchus in tract.: "Οτι οὐδὲ ζῆρ ἐστιν
ἡδέως κατ' Ἐπικουρον, ejusdem Philippi inven-
tum esse scribit, demonstrationem schematis luna-
ræ: Τίνας οἰόμεθα, καὶ πηλίκας ἡδονὰς ἀπὸ γεω-
μετρίας δρέπεσθαι, καὶ ἀστρολογίας, Εὐκλείδην
γράφοντα τὰ διοπτρικά, καὶ Φίλιππον ἀποδεικνύοντα
περὶ τοῦ σχήματος τῆς σελήνης; Quas et quantas
voluptates credimus e geometria et astrologia decer-
pisse Euclidem, cum scriberet dioptica; et Philippum
demonstratione de figura lune litteris mandata?
Plinius lib. xviii, cap. 31, Philippum, laudat para-
pegmatis auctorem, in quo stellarum ortus occa-
susque descripserat, perinde ac Calippum, Dosi-
theum, Eudoxum, et alios, qui passim ab antiquis
eo nomine citantur. Deinde consentiunt (quod est
rarum) PHILIPPUS, Calippus, Dositheus, Parme-
niscus, Conon, Criton, Democritus, Eudoxus, Ion,
iv Kal. Octob. Capellam matutino exoriri, et in Ka-
lend. Hædos. Tum lib. i in catalogo scriptorum
externorum lib. xviii cum Thalete, Eudoxo, Cal-
ippo, Dositheo, etc., nominatur Philippus. Ptole-
mæus in libro De significatione fixarum Græce a nobis
edito, Philippi parapegma non semel laudat. Thoth
xxx: Ὁ κοινὸς Ἰππου, καὶ Ἀνδρομέδης ἕως δύναι.

contineri dies 6940, menses vero 235 cum intercalariis mensibus. Aguntur autem in 19 annis menses intercalares septem. Annus igitur secundum eos sit dierum $365 \frac{5}{19}$. In mensibus autem 235 cavos posuerunt 110, plenos vero 125. Itaque non agitur unus post alterum cavus et plenus, sed interdum quoque duo pleni continuantur. Hoc enim natura in apparentiis admittit ad lunæ rationem, quod in octacteride non ierit. In 235 autem mensibus cavos posuerunt 110 propter hanc causam. Cum menses agantur 235 in 19 annis, finxerunt hos omnes 50 dierum; et colliguntur dies 7050. Oportebat autem dici 110 cavos, quam ob causam in periodo decemnovennali dies fiunt secundum lunam 6940. Cum igitur omnes menses 30 dierum agantur, dies 7050 superant dies 6940, diebus 110. Quare 110 menses colligunt cavos, ut in 235 mensibus compleantur dies periodi decemnovennalis 6940; ut, quantum licebat, maxime ex æquo dierum exemptilium administratio fieret, dividerent 6940 dies in 110. Fiunt igitur dies 63. Per dies igitur 63 oportet unum exemptilem facere diem in eadem periodo. Neque semper sit exemptilis dies tricesimus, sed is, qui post 63 dies cadit, exemptilis dicitur. In hac periodo videntur menses pulchre sumpti, et intercalares sic ordinati, ut ad apparentias congruant. Tempus vero annum apparentiis congruum sumptum est. Nam tempus annum ex pluribus annis observatum congruit, quod sit dierum $365 \frac{1}{4}$. At annus ex enneadecacteride collectus constat diebus $365 \frac{5}{19}$, qui numerus numerum $365 \frac{1}{4}$, superat $\frac{1}{76}$. Quam ob causam Calippus cum suis correxerunt excessum diei, et constituerunt periodum 76 annorum, constantem ex quatuor decemnovennalibus, quæ continent menses quidem 940, e quibus intercalares 28, dies vero 22759²⁷. Ordine autem mensium intercalarium simili sunt usi. Ac videtur omnium maxime eadem periodus ad apparentias congruere.

CAPUT VII.

De lunæ illuminationibus.

Luna a sole illuminatur, semper enim splendens partem habet conversam ad solem: et cum oritur ante solem, pars ejus splendens ad ortum

²⁷ Hæc cum Græco non concordant. ²⁸ f. ἵνα δέ.

Ἐκτῆμονι, ΦΙΛΙΠΠΩ καὶ Κόνωνι ἐπιστημαίνει. Item xiv die Athyr, et xxi die Mechir, nec non xxix, Phamenoth xvi, Pharmuthi xxi, Pachon v, Epiphi xiv. In calce vero scholiastes loca percensens, in quibus observationes ab iis, quorum usus erat testimoniis, factæ sunt, Philippum ait in Peloponneso et Locride versatum esse. Stephanus *De urbibus* in Μέδμη, quæ est Medama Bruttiorum oppidum: 'Ο πολίτης Μεδμαῖος, ὅθεν ἦν Φιλίππος ὁ ἀξιόλογος ἀνὴρ, ὁ περὶ ἀνέμων γεγραφώς. Italus ergo, atque e Bruttiiis oriundus fuit exivius ille

Α Παρατήρησαν γὰρ ἐν τοῖς ἰθ' ἔτεσι περιέχεσθαι ἡμέρας 235 μ', μῆνας δὲ σλε' σὺν τοῖς ἐμβολίοις. Ἄγονται δὲ ἐν τοῖς ἰθ' ἔτεσι μῆνες ἐμβολίοι ἐπτά. Γίνεται οὖν ὁ ἐνιαυτὸς κατ' αὐτοὺς ἡμερῶν 7050 καὶ ἐννεακαίδεκάτων. Ἐν δὲ τοῖς σλε' μηνὶ κοίλους ἑταξαυ ρί', πλήρεις δὲ ρχε' ὥστε μὴ ἀγεσθαι ἕνα καὶ ἕνα κοῖλον καὶ πλήρη, ἀλλὰ καὶ β' ποτὲ κατὰ τὸ ἐξῆς πλήρεις. Τοῦτο γὰρ ἡ φύσις ἐπὶ τῶν φαινομένων ἐπιδέχεται πρὸς τὸν τῆς σελήνης λόγον· ὅπερ ἐν τῇ ὀκταετηρίδι οὐκ ἐνῆν. Ἐν δὲ τοῖς σλε' μηνὶ κοίλους ἑταξαν ρί' δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ἐπεὶ μῆνες ἄγονται σλε' ἐν τοῖς ἰθ' ἔτεσιν, ὑπεστήσαντο τοῦτους ἅπαντας τριακονθημέρους· καὶ συναγόνται ἡμέραι 235. Ἔδει δὲ λέγεσθαι ρί' κοίλους, δι' ἣν αἰτίαν τῇ ἐννεακαίδεκαετηρίδι ἡμέραι γίνονται κατὰ σελήνην 235 μ'. Πλεονάζουσιν οὖν, τριακονθημέρων ἀγομένων πάντων τῶν μηνῶν, αἱ 235 ἡμέραι τῶν 235 μ' ἡμερῶν ἡμέρας ρί'. Διὸ ρί' μῆνας συναγοῦσι κοίλους, ἵνα ἐν τοῖς σλε' μηνὶ συμπληρωθῶσιν αἱ τῆς ἐννεακαίδεκαετηρίδος ἡμέραι 235 μ' ἵνα²⁸, ὡς ἐνδέχεται, μάλιστα δι' ἴσου ἡ τῶν ἐξαιρετίμων ἡμερῶν γένηται πραγματεία, ἐμέρισαν τὰς 235 μ' ἡμέρας εἰς ρί'. Γίνονται οὖν ἡμέραι 235. Δι' ἡμερῶν ἄρα (42) 235 γ' ἐξαιρεσίμων τὴν ἡμέραν ἀγειν δεῖ ἐν αὐτῇ τῇ περιόδῳ. Οὐδὲ γίνεται ἐξαιρεσίμος ἡ τριακάς διὰ παντός, ἀλλ' ἡ διὰ τῶν 235 μ' ἡμερῶν πῖπτουσα ἐξαιρεσίμος λέγεται. Ἐν δὲ τῇ περιόδῳ ταύτῃ δοκοῦσιν οἱ μὲν μῆνες καλῶς εἰληφθαι, καὶ οἱ ἐμβολίοι συμφώνως τοῖς φαινομένοις διατετάχθαι. Ὁ δὲ ἐνιαύσιος χρόνος σύμφωνος²⁹ εἰληπται τοῖς φαινομένοις. Ὁ γὰρ ἐνιαύσιος χρόνος ἐκ πλείονων ἐτῶν παρατετηρημένος συμπλήρωσεν, ὅτι ἐστὶν ἡμερῶν 7050 α/β. Ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐννεακαίδεκαετηρίδος συναγομένος ἐνιαυτὸς ἐστὶν ἡμερῶν 7050, ἐννεακαίδεκάτων ε'. Πλεονάζουσι δὲ αὐταὶ τῶν 7050 α/δ ἡμέρας ἐβδομηκονθέκτω. Δι' ἣν αἰτίαν οἱ περὶ Κάλιππον γενόμενοι ἀστρολόγοι διωρθώσαντο τὸ πλεονάζον τῆς ἡμέρας, καὶ συνεστήσαντο τὴν ἐξαεβδομηκονταετηρίδα συνεστηκυῖαν ἐκ τεσσάρων ἐννεακαίδεκαετηρίδων, αἰτινες περιέχουσι μῆνας μὲν 235 μ', ὧν ἐμβολίοι κη', ἡμερῶν δὲ διςμυρίων 235 μ'. Τῇ δὲ τάξει τῶν ἐμβολίων ὁμοίως ἐχρήσαντο. Καὶ δοκεῖ μάλιστα πάντων ἡ αὐτὴ περίοδος τοῖς φαινομένοις συμφωνεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ σελήνης φωτισμῶν.

Δ Ἡ σελήνη ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεται. Ἄσθι γὰρ τὸ λαμπρὸν πρὸς ἡλίον ἐπεστραμμένον³⁰ ἔχει· καὶ ὅταν προανατέλλει τοῦ ἡλίου, τὸ λαμπρὸν αὐτῆς πρὸς

²⁹ Leg. οὐ σύμ. ³⁰ γρ. ἀπεστραμμένον.

astronomus, qui de ventis scripserat. Proclus lib. ii in Euclidis *Elementa*, pag. 19, ejusdem meminit: Φιλίππος δὲ ὁ Μεταῖος Πλάτωνος ὦν μαθητῆς, καὶ ὑπ' ἐκείνου προτραπέλις εἰς τὰ μαθηματά. *Philippus Medmæus* (ita leg. non *Meiæus*) *Platonis discipulus, et ab eodem incitatus ad mathematicas artes.*

(42) Δι' ἡμερῶν ἄρα. Hunc locum expendimus lib. ii *De doctrina temporum*, cap. 9. Tum de *Metonica* et *Calippica* periodo plene ibidem egimus.

ἀνατολήν βλέπει· καὶ ὅταν προδύνη τοῦ ἡλίου, καὶ ὅταν ἐπικαταδύνη τῷ ἡλίῳ, ἐπέστραπται τὸ λαμπρὸν πρὸς τὸν ἥλιον. Ἐν δὲ τισι τῶν ἡμερῶν παρατεθρήρηται ἡ σελήνη κατὰ τὸ σπάνιον ἐπικαταδύουσα τῷ ἡλίῳ, καὶ τὸ λαμπρὸν ἔχουσα βλέπον πρὸς τὴν δύσιν. Παραλλάξασα δὲ τῇ νυκτι πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ προανατελλασα τοῦ ἡλίου, τὸ λαμπρὸν ἔχουσα θεωρεῖται πρὸς ἀνατολήν. Ἐξ οὗ φανερόν, ὅτι ἡ σελήνη ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεται. Παρατεθρήρηται δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὅτε μὲν γὰρ κατὰ χειμερινὰς τροπὰς ὑπάρχων ὁ ἥλιος ἀνατέλλῃ, τότε τὸ μεσαίτατον τοῦ πεφωτισμένου βλέπει πρὸς τὸν ἥλιον· ὥστε τὴν τὰς κεφαλὰς ἐπιζευγνύουσαν τῆς σελήνης εὐθεῖαν δίχα καὶ πρὸς ὀρθὰς τέμνεσθαι ὑπὸ τῆς εὐθείας τῶν ἀγομένων ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ ἡλίου ἐπὶ τὴν διχοτομίαν τῆς σελήνης· ὅταν δὲ κατὰ θερινὰς τροπὰς ὑπάρχων ἀνατέλλῃ ὁ ἥλιος, πάλιν ἔστραπται τὸ μέσον τοῦ πεφωτισμένου πρὸς τὸ μέσον τοῦ ἡλίου· ὥστε ὁμοίως διχοτομῆσθαι, καὶ πρὸς ὀρθὰς τέμνεσθαι τὴν προειρημένην εὐθεῖαν. Τὸ δὲ αὐτὸ γίνεται καὶ ἐπὶ τῶν δύσεων· ὥστε καὶ διὰ τοῦτου τοῦ σημείου συνάγεσθαι, ὅτι ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεται ἡ σελήνη. Πεφωτισμένον μέντοιγε διὰ παντὸς αὐτῆς τὸ ἴσον ἐστὶν ὡς ἡμισφαίριον· οὐ φαίνεται δὲ διὰ παντὸς αὐτῆς τὸ ἴσον πεφωτισμένον ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν ὄρασιν, διὰ τὰς πρὸς τὸν ἥλιον ἀποστάσεις. Ὅταν μὲν γὰρ ἐν τῇ τριακάδῃ ἐν τῇ αὐτῇ μοίρᾳ γένηται ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, τότε τὸ ἡμισφαίριον ἐπεστραμμένον πρὸς τὸν ἥλιον, ἀπεστραμμένον δὲ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ὀψεως, φωτίζεται· ὑποκάτω γὰρ ἡ σελήνη φέρεται τοῦ ἡλίου· ὅταν δὲ παραλλάξῃ ἡ σελήνη πρὸς τὸν ἥλιον περὶ τὴν νοσηνίαν, τότε μηνοειδῆς ἡ σελήνη θεωρεῖται· τοῦ γὰρ ἡμισφαιρίου τοῦ πεφωτισμένου μικρὸν μέρος παρακλίνεται πρὸς τὴν ἡμετέραν ὄρασιν· ὅταν δὲ ἀπέχη ἡ σελήνη ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἐν ταῖς ἐφεξῆς ἡμέραις, πλεῖον αἰεὶ καὶ πλεον τὸ πεφωτισμένον ἢ τῶν ἡμῶν θεωρεῖται· ὅταν δὲ τὸ α/δ μέρος τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἀπόσχη σελήνη, διχότομος θεωρεῖται· τότε γὰρ ἡμισφαιρίου τοῦ πεφωτισμένου ὑπὸ τοῦ ἡλίου τὸ ἡμισυ ἢ τῶν ἡμῶν ἐπέστραπται· μείζονος δὲ γενομένου τοῦ διαστήματος τῆς σελήνης ἀπὸ τοῦ ἡλίου, μείζον καὶ τὸ πεφωτισμένον· ὅταν δὲ κατὰ διάμετρον γένηται τῷ ἡλίῳ, τὸ πεφωτισμένον ἡμισφαίριον ἐναντίον γίνεται πρὸς τὴν ἡμετέραν ὄρασιν. Καὶ καθόλου δὲ πρὸς λόγον τῶν διαστάσεων τὰ μεγέθη τῶν φωτισμῶν θεωρεῖται. Τὸ δὲ τελευταῖον, ὅταν ὑποτροχάσῃ τῷ ἡλίῳ ἡ σελήνη, ἀφώτιστος βλέπεται. Τὸ γὰρ ἡμισφαίριον αὐτῆς τὸ πεφωτισμένον ἄνω πρὸς τὸν ἥλιον ἐπέστραπται· ὅθεν εὐλόγως ἡμῖν ἀθεώρητον γίνεται τὸ πεφωτισμένον μέρος τῆς σελήνης. Ἐξ ὧν φανερόν, ὅτι ἡ σελήνη ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεται. Λαμβάνει δὲ τοὺς πάντας σχηματισμοὺς ἡ σελήνη ἐν τῷ μηνιαίῳ χρόνῳ τέσσαρας, δις αὐτοὺς ἀποτελοῦσα. Εἰσι δὲ οἱ σχηματισμοὶ οἷδε, μηνοειδῆς, διχότομος, ἀμφικυρτος, πανσέληνος. Μηνοειδῆς μὲν οὖν γίνεται πρὸς τὰς ἀρχὰς τῶν μηνῶν· διχότομος δὲ περὶ τὴν ἡμέραν τοῦ μηνός· ἀμφικυρτος δὲ περὶ τὴν δωδεκάτην· κυρτος μετὰ τὴν διχομηνίαν· διχότομος δὲ περὶ τὴν μετῶν.

A respicit : et cum occidit ante solem , et cum occidit post solem , pars splendens ad solem conversa est. In quibusdam autem diebus observata est luna raro occidere post solem, et habere partem splendidam respicientem occasum. Cum vero nocturno tempore alternis variat ad solem, et ante solem oritur ; videtur splendidem partem habere ad ortum. Unde manifestum est lunam a sole illuminari. Observata sunt et talia. Cum enim sol in hibernis conversionibus existens oritur, tunc medium illuminatæ partis lunæ respicit ad solem : ita ut recta linea, quæ cornua lunæ conjungit, æqualiter, et ad angulos rectos secetur a recta earum linearum, quæ ducuntur a centro solis ad æqualem sectionem lunæ ; cum vero sol in æstivis existens conversionibus oritur, rursus medietas illuminatæ partis lunæ conversa est ad medium solis ; ita ut similiter æqualiter, et ad angulos rectos secetur prædicta recta. Idem fit et in occasibus ; ut per hoc etiam signum colligatur, a sole lunam illuminari. Veruntamen pars lunæ media tanquam hemisphærii semper illuminatur : non tamen semper apparet ejus pars media illuminata, quoad nostrum aspectum, propter ejus a sole distantiam. Cum enim die tricesimo in eodem gradu fuerint sol et luna, tum hemisphærium conversum quidem ad solem, aversum vero a visione nostra illuminatur, fertur enim luna infra solem, cum vero alternis vicibus luna variat ad solem circa novilunium, tunc luna falcata apparet ; nam hemisphærii 24 illuminati parva pars declinat ad nostram visionem ; cum vero abest luna a sole in diebus sequentibus, plus semper de illuminata parte a nobis conspicitur ; cum autem per quadrantem zodiaci circuli abfuerit luna, dimidiata apparet ; tunc enim hemisphærii illuminati a sole medietas ad nos conversa est ; cum major sit lunæ a sole distantia, etiam major est pars illuminata ; cum autem opposita fuerit soli, illuminatum hemisphærium nostro conspectui offertur. Et ut universe dicam, secundum rationem distantiarum magnitudines illuminationum spectantur. Postremo, cum luna subierit solem, expers luminis apparet. Hemisphærium enim ejus illuminatum sursum ad solem conversum est : unde jure pars lunæ illuminata non spectatur. Ex quibus manifestum est, lunam a sole illuminari. Accipit autem omnes configurationes luna quatuor in menstruo tempore, bis eas efficiens. Sunt autem configurationes hæ, falcata, dimidiata, gibbosa et plena. Falcata efficitur circa principia mensium ; dimidiata circa diem octavam mensis ; gibbosa circa duodecimam ; et plena circa medietatem mensis : ac rursus gibbosa post medietatem mensis ; dimidiata circa vicesimam tertiam ; et falcata circa extremos menses.

πανσέληνος δὲ περὶ τὴν διχομηνίαν. Καὶ πάλιν ἀμφικυρτὴν τρίτην· μηνοειδῆς δὲ περὶ τὰ ἔσχατα τῶν μηνῶν.

Non semper autem in diebus ejusdem nominis eadem configurationes luna efficit, sed in diversis diebus secundum inæqualitatem motus. Cum enim celerrima est, apparet luna falcata ipso die novilunii; cum tardissima, die tertio, et manet falcata interdum usque ad diem quintum; interdum cum tardissima est, usque ad septimum diem; dimidiata efficitur, cum est velocissima, circa sextum; cum tardissima, circa octavum; gibbosa efficitur, cum est celerrima, circa decimum; cum est tardissima, circa 13; plena redditur, cum est celerrima, circa 13; cum tardissima, circa 17; gibbosa secundo, cum est celerrima, fit circa 18, cum tardissima, circa 22; dimidiata secundo, cum est celerrima, circa 21, cum tardissima, circa 23; falcata secundo fit, cum est celerrima, circa 25, cum est tardissima, circa 26. Totum autem tempus menstruum est dierum $29 \frac{1}{2} \frac{1}{3}$. Est enim mensis tempus a conjunctione ad conjunctionem; a plenilunio ad plenilunium, conjunctio autem est tempus in quo sol et luna in eodem gradu consistunt. Quod contingit die 30 mensis.

CAPUT VIII.

De eclipsi solis.

Solis eclipses fiunt ex interposito lunæ. Cum enim sol superius feratur, luna inferius, cum in eodem gradu fuerint sol et luna sub solem subieus ista officit radiis solis, qui ad nos feruntur. Quamobrem ne dicendum quidem est, eas proprie esse eclipses, sed interpositiones. Nam solis quidem nulla pars unquam deficiet; nobis vero ipse redditur invisibilis propter incursionem lunæ. Quam ob causam ne æquales quidem rursus eclipses fiunt; sed secundum climatum differentias magnæ diversitates fiunt circa magnitudines eclipsium. Eodem enim tempore aliis totus deficit sol; aliis medietas solis; aliis minor pars medietate; aliis nulla pars omnino solis deficere videtur. Nam qui habitant in perpendiculari interpositionis lunæ, his totus sol absconditur; qui vero extra perpendicularum partem aliquam interpositionis habent, iis pars aliqua solis deficere videtur; qui vero omnino extra interpositionem habitant, his nulla pars solis deficit. Quod autem secundum interjectum lunæ sol deficiat, maximum est argumentum, non fieri in alio die eclipses, nisi tantum in tricesimo, cum luna conjungitur cum sole; et hinc idem cognoscitur, quod pro ratione locorum magnitudines eclipsium fiant.

¹⁰ f. ὅτε μὲν ταχίστη, et mox βραδυτάτη

(43) Κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν χρόνον. Totusne sol aliquando deficiat, an pars ejus aliqua semper emergat, obducere nequeat, non inter principes artis illius convenit. Nam ætate nostra Tycho Braheus negavit ab luna, quamlibet dejecta, totum obscurari posse solis orbem; ac diametros aspecta-

Οὐ δὲ πάντως δὲ ἐν ταῖς ὁμωνύμοις ἡμέραις τοὺς αὐτοὺς σχηματισμοὺς ἡ σελήνη ἀποτελεῖ. Ἄλλ' ἐν διαφόροις ἡμέραις κατὰ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς κινήσεως. Ταχίστη μὲν γὰρ φαίνεται ἡ σελήνη μηννοειδῆς τῆ νομηνία· βραδυτάτη δὲ τῆ τρίτη. Καὶ μένει μηννοειδῆς, ὅτε μὲν ἕως τῆς πέμπτης, ὅτε δὲ βραδυτάτον, ἕως τῆς ἑβδόμης· διχότομος δὲ γίνεται ταχίστη μὲν περὶ τὴν ἕκτην, βραδυτάτη δὲ περὶ τὴν ὄγδοην· ἀμφικυρτος δὲ γίνεται περὶ τὴν δεκάτην ταχίστη, βραδυτάτη δὲ περὶ τὴν ιγ'· πανσέληνος δὲ γίνεται ταχίστη μὲν περὶ τὴν ιγ', βραδυτάτη δὲ περὶ τὴν ιδ'. Ἀμφικυρτος δὲ τὸ δεύτερον, ταχίστη μὲν ἀνατέλλει περὶ τὴν ιη', βραδυτάτη δὲ περὶ τὴν κβ'. Διχότομος δὲ γίνεται τὸ δεύτερον ταχίστη μὲν περὶ τὴν εικάδα καὶ μίαν, βραδυτάτη δὲ περὶ τὴν εικάδα καὶ τρίτην· μηννοειδῆς δὲ γίνεται τὸ δεύτερον, ταχίστη μὲν περὶ τὴν εικάδα καὶ πέμπτην, βραδυτάτη δὲ περὶ τὴν εικάδα καὶ ἕκτην. Ὁ δὲ πᾶς μηννοειδῆς χρόνος ἡμερῶν ἐστὶ κβ' α/β α/γ· ἐστὶ γὰρ μὴν χρόνος ἀπὸ συνόδου εἰς σύνοδον, ἀπὸ τῆς πανσέληνου ἐπὶ τὴν πανσέληνον· σύνοδος δὲ ἐστὶ χρόνος, ἐν ᾧ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἐν τῇ αὐτῇ μοίρᾳ γίνονται. Ὅπερ συμβαίνει τῇ τριακάδῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ ἐκλείψεως ἡλίου.

Αἱ τοῦ ἡλίου ἐκλείψεις γίνονται κατ' ἐπιπρόσθησιν σελήνης. Μεταωροτέρου γὰρ φερομένου τοῦ ἡλίου, ταπεινοτέρας δὲ τῆς σελήνης, ὅταν κατὰ τὴν αὐτὴν μοίραν γέννηται ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, ὑποπροχάσασα ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ ἀντιγράφεται ταῖς ἀπὸ τοῦ ἡλίου φερομέναις αὐγαῖς πρὸς ἡμᾶς. Διόπερ οὐδὲ βῆτεον αὐτὰς κυρίως ἐκλείψεις, ἀλλ' ἐπιπροσθήσεις. Τοῦ μὲν γὰρ ἡλίου οὐδὲ ἐν μέρος οὐδέποτε ἐκλείψει· ἡμῖν δὲ ἀθεώρητος γίνεται διὰ τὴν ἐπιπρόσθησιν τῆς σελήνης. Δι' ἣν αἰτίαν οὐδ' ἴσαι πάλιν αἱ ἐκλείψεις γίνονται· ἀλλὰ κατὰ τὰς τῶν κλιμάτων διαφορὰς μεγάλας παραλλαγὰς γίνονται περὶ τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων. Κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν χρόνον (43) οἷς μὲν ὅλος ὁ ἥλιος ἐκλείπει, οἷς δὲ τὸ ἥμισυ, οἷς δὲ τὸ ἕλαττον τοῦ ἡμίσεως· οἷς δὲ τὴν ἀρχὴν οὐδὲν μέρος τοῦ ἡλίου ἐκλειοῖτο θεωρεῖται. Ὅσοι μὲν γὰρ κατὰ κάθετον οἰκοῦσι τῆς ἐπιπροσθήσεως, τούτοις ὅλος ἀθεώρητος γίνεται ὁ ἥλιος· τοῖς δὲ ἕξω μέρος τι τῆς ἐπιπροσθήσεως ἔχουσι μέρος τι τοῦ ἡλίου ἐκλειοῖτο βλέπεται· τοῖς δὲ ἕξω ὀλοσχερῶς τῆς ἐπιπροσθήσεως οἰκοῦσιν οὐδὲν μέρος τοῦ ἡλίου ἐκλειοῖτο θεωρεῖται. Ὅτι δὲ κατὰ τὴν ἐπιπρόσθησιν τῆς σελήνης ὁ ἥλιος ἐκλείπει, μέγιστον τεκμήριον τὸ μὴ γίνεσθαι ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ τὰς ἐκλείψεις· ἀλλ' ἐν τῇ τριακοστῇ μόνον, ὅτε συνοδεύει ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ, καὶ ἐκ τοῦ πρὸς λόγον τῶν οἰκῆσεων τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων γίνεσθαι.

biles lunæ minores in syzygiis, quam solares, constituit. Pugnatur autem ex adverso veterum auctoritatis; tum experimenta ipsa magnorum artificum. Vide Keplerum, capite 8 *Opticæ astronomicae*, ubi pluribus exemplis approbat solem aliquando totum posse deficere, quod hic Geninus noster affirmat,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

A

25 CAPUT IX.

De eclipsibus lunæ.

Περὶ ἐκλείψεως τῆς σελήνης.

Αἱ τῆς σελήνης ἐκλείψεις γίνονται κατὰ τὴν εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς ἔμπτωσιν τῆς σελήνης. Καθάπερ γὰρ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν σωμάτων, φωτιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἡλίου, σκιὰς ἀποβάλλει, οὕτω καὶ ἡ γῆ, φωτιζομένη ὑπὸ τοῦ ἡλίου, σκιὰν ἀποβάλλει. Καὶ ἤδη μέντοιγε διὰ τὸ μέγεθος τῆς γῆς εἰλικρινῆ συμβαίνει τὴν σκιάν εἶναι καὶ βαθεῖαν. Ὅταν οὖν κατὰ διάμετρον γένηται ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ, τότε καὶ τὸ σκίασμα τῆς γῆς κατὰ διάμετρον γίνεται τῷ ἡλίῳ. Ὅθεν ἡ σελήνη ταπεινότερα φερομένη τοῦ σκιάσματος, εὐλόγως ἐμπίπτει εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς. Ἄει δὲ τὸ ἐμπίπτειν αὐτῆς μέρος εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς ἀφώτιστον γίνεται τοῦ ἡλίου, διὰ τὴν ἐπιπρόσθησιν τῆς γῆς. Τότε γὰρ ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας γίνεται ὁ ἥλιος καὶ ἡ γῆ, καὶ τὸ σκίασμα τῆς γῆς, καὶ ἡ σελήνη. Δι' ἣν αἰτίαν οὐδὲ γίνονται ἐκλείψεις τῆς σελήνης ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ διχομηνίᾳ. Τότε γὰρ κατὰ διάμετρον γίνεται ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ. Γίνονται μέντοιγε πᾶσαι αἱ τῆς σελήνης ἐκλείψεις ἴσαι· αἱ μὲν γὰρ ἐπιπροσθήσεις αἱ γινώμεναι ἐν ταῖς τοῦ ἡλίου ἐκλείψεσι παρὰ τὰς οἰκῆσεις διάφοροι γίνονται, δι' ἣν αἰτίαν καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων διάφορα γίνονται· αἱ δὲ ἐμπτώσεις τῆς σελήνης εἰς τὸ σκίασμα ἴσαι πᾶσαι γίνονται κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκλείψιν. Ἡδὴ μέντοιγε οὐ διὰ παντὸς τὸ ἴσον ἐκλείπει τῆς σελήνης. Ὅταν γὰρ διὰ μέσου τοῦ ἐκλείπτικοῦ ἡ σελήνη τὴν ἀπόδοον ποιῆται, ὅλη ἐμπίπτει εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς· ὥστε ἀναγκαῖον καὶ ὅλην αὐτὴν ἐκλείπειν. Ὅταν δὲ παράψῃται τοῦ σκιάσματος, μέρος τι τῆς σελήνης ἐκλείπει· ἔστι δὲ τὸ ἐκλείπτικὸν αὐτῆς μοιρῶν δύο. Ἐν γὰρ τούτῳ τῷ τόπῳ πᾶσας τὰς ἐκλείψεις συμβαίνει τῆς σελήνης γίνεσθαι. Ἐκ δὲ τούτων φανερόν, ὅτι αἱ τῆς σελήνης ἐκλείψεις γίνονται κατὰ τὴν εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς ἔμπτωσιν πρὸς λόγον γὰρ τῆς κατὰ πλάτος κινήσεως τῆς ἡμερησίου τῆς σελήνης τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων σύμφωνα γίνονται· καὶ ἐν ἄλλαις ἡμέραις οὐ γίνονται αἱ τῆς σελήνης ἐκλείψεις, πλὴν ἐν τῇ διχομηνίᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

CAPUT X.

Ὅτι τὴν ἐναντίαν τῷ κόσμῳ κίνησιν οἱ πλάνητες ποιοῦνται.

Quod contrarium mundo motum planetæ faciant.

Ὁ κόσμος κινεῖται φορὰν ἐγκύκλιον ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν. Ὅσοι γὰρ ἂν τῶν ἀστέρων μετὰ τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν πρὸς τῇ ἀνατολῇ θεωρηθῶσι, προβαίνουσιν τῆς νυκτὸς, μετεωριζόμενοι μᾶλλον ἀεὶ καὶ μᾶλλον θεωροῦνται· εἴτα βλέπονται πρὸς τῇ μεσουρανήσει· προβαίνουσιν δὲ τῆς νυκτὸς, ἀποκλινόμενοι πρὸς τὴν δύσιν οἱ αὐτοὶ ἀστέρες θεωροῦνται· καὶ πέρας δύνοντες ὀρῶνται· καὶ τοῦτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπὶ πάντων ἀστέρων γίνεται. Ὡστε φανερόν, ὅτι ὁλος ὁ κόσμος πᾶσι τοῖς ἐφ' ἑαυτοῦ μέρεσι κινεῖται καὶ ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν. Ὅτι δὲ ἐγκύκλιον ποιεῖται τὴν προφορὰν, πρόδηλον ἐκ τοῦ πάντας τοὺς ἀστέρας ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλειν, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνειν· ἔτι καὶ διὰ τῶν διόπτρων θεωρούμενοι πάντες οἱ ἀστέρες φαίνονται ἐγκύκλιον ποιοῦμενοι τὴν κίνησιν ὅλην τῇ περιαγωγῇ τῶν διόπτρων.

Lunæ eclipses fiunt secundum incidentiam lunæ in umbram terræ. Quemadmodum enim et reliqua corpora, cum a sole illuminantur, umbras projiciunt, sic etiam terra, cum a sole illuminatur, projicit umbram. Et certe jam propter magnitudinem terræ contingit, umbram ejus manifestam et profundam esse. Cum igitur luna soli diametraliter opponitur, tunc quoque terræ umbra diametraliter opponitur soli. Unde luna, cum inferius feratur quam umbra, necessario incidit in umbram terræ. Semper autem pars ejus, qua in umbram terræ incidit, non illuminatur a sole propter intercurSIONem terræ. Tunc enim in eadem linea recta constituuntur sol, terra, umbra terræ et luna. Quam ob causam ne fiunt quidem eclipses lunæ in alio die, nisi in plenilunio. Tunc enim e diametro luna opponitur soli. Verumtamen omnes lunæ eclipses fiunt æquales; nam incursiones, quæ in solis eclipsibus fiunt, propter loca habitationum diversæ efficiuntur, ob id etiam magnitudines eclipsium solarium diversæ redduntur: at lunæ incidentiæ in umbram fiunt omnes æquales in eadem eclipsi. Jam vero non semper æqualis pars lunæ deficit. Cum enim per medium circulum eclipticum luna transitum facit, tota incidit in umbram terræ. Itaque necessarium est, ut ipsa tota deficiat. Cum vero attingit umbram, pars aliqua lunæ deficit: pars autem circuli, quæ lunam delicere facit, est duorum graduum. In hoc enim loco omnes eclipses lunæ contingit fieri. Ex his manifestum est, quod lunæ eclipses fiunt secundum incidentiam in umbram terræ; nam ratione diurni motus lunæ secundum latitudinem fiunt congruæ eclipsium magnitudines, et in aliis diebus non fiunt lunares eclipses, nisi in plenilunio.

Mundus movetur motu circulari ab ortu ad occasum. Nam quæcumque stellæ post solis occasum ad ortum conspiciuntur, hæ procedente nocte, magis inagisque semper elevari spectantur; deinde videntur in medio cæli. Progrediente autem nocte, declinare ad occasum eandem stellæ videntur, et tandem occidere spectantur. Atque hoc quotidie in omnibus fit stellis. Itaque manifestum est, quod totus mundus cum omnibus suis partibus moveatur, et quidem ab ortu versus occasum. Quod vero circularem faciat motum, ex eo manifestum est, quod omnes stellæ ex eodem loco orientur, et in eundem locum occidunt; præterea etiam per dioptra omnes stellæ spectatæ videntur circumferentiam motum facere in tota circumductione dioptrorum.

At sol ab occasu versus ortum fertur motu A contrario mundo. Hoc manifestum est ex stellis, quæ ante solem oriuntur. Nam quæcunque stellæ ante ortum solis spectatæ fuerint oriri ante solem, hæ sequentibus noctibus tempestivius conspiciuntur oriri ante solem, atque hoc fit continuo in omnibus noctibus. Unde manifestum est, quod in consequentia signa sol procedat, cum ab occasu versus ortum moveatur contra mundi motum. Si vero ab ortu versus occasum ferretur sol, semper contingeret eas stellas, quæ prius orientur, nimium apparere. Nam in antecedentia transiens signa, debebat eas suis radiis obscurare; stellæ enim, cum prope solem fuerint, non videntur, utpote a sole obscuratæ. At hoc non fit: sed stellæ, quæ prius oriuntur, sequentibus noctibus semper magis magisque ab ortu distantiam habere spectantur: ita ut menstruo tempore totum signum constellationis ante solem oriatur, quod prius radiis solis occultabatur: semper enim illud signum, quod solem sequitur, a sole fit invisibile, propter radios solis: illud vero, quod præcedit solem, conspicitur. In menstruo autem tempore signum sequens semper est invisibile, cum sol ad id transit: præcedens vero signum, cum distat duorum signorum spatio, conspicitur; atque hoc in duodecim signis semper fit. E quibus manifestum est, 26 quod sol, cum contra mundi motum feratur, in consequentia, et non in antecedentia signa transitum faciat.

Manifestus autem in luna conspicitur motus. Nam et ipsa contra motum mundi ab occasu versus ortum videtur moveri: hoc autem in una nocte potest deprehendi per visionem, cum apparentia testimonium præbeat. Cum enim apud aliquam stellarum fixarum conspicua fuerit luna, nocte procedente distat ab illa observata stella ad ortum, et stella illa a luna ad occasum; ac sæpe in tota nocte luna gradu ab illa observata stella distat ad ortum, ita ut in una nocte spectetur motus contrarius mundo. Non enim ad antecedentes stellas procedit, sed ad consequentes.

Dicunt autem quidam, solem ad consequentia signa transitum facere, et lunam similiter: verumtamen eos non moveri contra mundum; sed propter magnitudines superari eos a sphaera stellarum inerrantium; videri autem nobis in consequentia signa transitum illum fieri juxta motum contrarium; sed hoc non esse verum; et ferri solem, et lunam ab ortu, versus occasum; sed cum superentur a mundo, antequam circum peragrent, in consequentibus signis spectari. Utuntur autem quidam et hac similitudine. Si enim aliquis, inquirunt, constitueret cursores duodecim eadem

Ο μέντοι γε ήλιος από δύσεως επί την ανατολήν φέρεται υπεναντίως τῷ κόσμῳ. Τοῦτο δέ ἐστι φανερόν ἐκ τῶν προανατελλόντων ἀστέρων τοῦ ήλιου. Ὅσοι γάρ ἂν πρὸ τῆς τοῦ ήλιου ανατολῆς θεωρηθῶσιν ἀστέρες προανατεταλκότες τοῦ ήλιου, ἐν ταῖς ἐχομέναις νυξὶν ἐνωρότερον προανατεταλκότες θεωροῦνται· καὶ τοῦτο γίνεται κατὰ τὸ ἐξῆς ἐπὶ πασῶν τῶν νυκτῶν. Ἐξ οὗ φανερόν, ὅτι εἰς τὰ ἐπόμενα τῶν ζωδίων ὁ ήλιος μεταβαίνει, ἀπὸ δύσεως ἐπ' ανατολήν κινούμενος υπεναντίως τῷ κόσμῳ. Εἰ δέ γε ἀπὸ τῆς ανατολῆς ἐπὶ τὴν δύσιν ἐφέρετο ὁ ήλιος, αἰετὸς προανατέλλοντας ἀστέρας ἀθεωρήτους ἂν εἶναι συνέβαιεν. Εἰς γὰρ τὰ προηγούμενα μεταβαίνων μέρη, ὡφείλεν ἀποκρύπτειν αὐτοὺς ταῖς ἰδίαις αὐγαῖς· αἰετὸς γὰρ οἱ κατὰ τὸν ήλιον γινόμενοι ἀστέρες ἀθεωρητοὶ ὑπάρχουσι, καταυγούμενοι ὑπὸ τοῦ ήλιου. Νῦν δὲ οὐ γίνεται τοῦτο· ἀλλ' οἱ προανατέλλοντες ἀστέρες ἐν ταῖς ἐχομέναις νυξὶ πλείον αἰετὸς καὶ πλείον ἀπὸ τῆς ανατολῆς ἀπέχοντες διάστημα θεωροῦνται· ὥστε μηνιαίῳ χρόνῳ ζώδιον ὅλον προανατέλλειν τοῦ ήλιου τὸ πρότερον ὑπάρχον ἐν ταῖς αὐγαῖς τοῦ ήλιου. Ἀεὶ γὰρ τὸ μὲν ἐπόμενον ζώδιον ὑπὸ τοῦ ήλιου ἀθεωρητόν ἐστι διὰ τὰς αὐγὰς τοῦ ήλιου, τὸ δὲ προηγούμενον αὐτοῦ θεωρεῖται. Ἐν δὲ τῷ μηνιαίῳ χρόνῳ αἰετὸς μὲν ἐπόμενον ζώδιον ἀθεωρητόν γίνεται, μεταβαίνοντος εἰς αὐτὸ τοῦ ήλιου· τὸ δὲ προηγούμενον ζώδιον δύο ζωδίων διάστημα ἀφεστηκὸς βλέπεται· καὶ τοῦτο ἐπὶ τῶν 13' ζωδίων διὰ παντὸς γίνεται. Ἐξ ὧν φανερόν, ὅτι ὁ ήλιος, υπεναντίως τῷ κόσμῳ κινούμενος εἰς τὰ ἐπόμενα τῶν ζωδίων, καὶ οὐκ εἰς τὰ προηγούμενα ποιεῖται τὴν μετάβασιν.

Ἐκδηλότερον δὲ ἐπὶ τῆς σελήνης θεωρεῖται ἡ κίνησις· καὶ γὰρ αὐτὴ υπεναντίως τῷ κόσμῳ θεωρεῖται ἀπὸ δύσεως ἐπ' ανατολήν κινουμένη· τοῦτο δὲ ἐν μιᾷ νυκτὶ δύναται καταλαμβάνεσθαι διὰ τῆς ὀράσεως, ἐπιμαρτυροῦντος τοῦ φαινομένου. Ὅταν γὰρ παρά τινα τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων θεωρηθῇ ἡ σελήνη, προβαίνουσης τῆς νυκτὸς ἀφίσταται ἀπὸ τοῦ παρατετηρημένου ἀστέρος πρὸς ανατολήν, καὶ ὁ ἀστήρ ἀπὸ τῆς σελήνης πρὸς δύσιν· καὶ πολλάκις ἐν ὅλῃ τῇ νυκτὶ ἡ σελήνη μοῖρα⁴¹ ἀπὸ τοῦ παρατετηρημένου ἀστέρος δίσταται πρὸς ανατολήν· ὥστε ἐν μιᾷ νυκτὶ θεωρεῖσθαι τὴν υπεναντίαν κίνησιν τῷ κόσμῳ. Οὐ γὰρ εἰς τοὺς προηγούμενους ἀστέρας προβαίνει, ἀλλ' εἰς τοὺς ἐπομένους.

Λέγουσι δὲ τινες εἰς μὲν τὰ ἐπόμενα ζώδια τὴν μετάβασιν γίνεσθαι τῷ ήλίῳ καὶ τῇ σελήνῃ· μὴ μέντοι γε υπεναντίως αὐτοὺς κινεῖσθαι τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ διὰ τὰ μεγέθη ὑπολείπεσθαι αὐτοὺς τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων σφαίρας· δοκεῖν δὲ ἡμῖν εἰς τὰ ἐπόμενα τῶν ζωδίων τὴν μετάβασιν γίνεσθαι κατὰ τὴν ἐναντίαν κίνησιν· τοῦτο δὲ μὴ εἶναι ἀληθές, ἀλλὰ φέρεσθαι μὲν ήλιον καὶ σελήνην ἀπ' ανατολῆς ἐπὶ δύσιν· καταταχομένους δὲ ὑπὸ τοῦ κόσμου πρὸ τοῦ κύκλου περιδραμεῖν, ἐν τοῖς ἐπομένοις ζωδίοις θεωρεῖσθαι. Χρῶνται δὲ τινες καὶ τῷ ὁμοιώματι τούτῳ. Εἰ γὰρ τις φασὶν, ὑπεστήσατο ὁρομῆς 13' ἴσῳ τάχει χρωμένους,

⁴¹ f. τῇ νυκτὶ ἡ μοῖρα.

καὶ ποιουμένους ἐπὶ κύκλου τὴν κίνησιν, εἴτα μέντοι γε ἄλλον τινὰ ἕνα βραδύτερον ἐν αὐτοῖς κινούμενον, ἴσως δὲ τὴν κίνησιν αὐτοῖς ποιούμενον ἐπὶ κύκλου ὁμοίως μὲν, περικαταλαμβανόμενος⁴³, εἰς τὰ ἐπόμενα μεταβαίνειν, οὐκ ἔσται δὲ τοῦτο ἐπὶ τῆς ἀληθείας· ἀλλ' ὁμοίως αὐτοῖς κινούμενος διὰ τὴν βραδυτῆτα ὁμοίως εἰς τὰναντία κινεῖσθαι. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἡλίου καὶ ἐπὶ τῆς σελήνης συμβεδηκέναι. Ἐπὶ γὰρ τὰ αὐτὰ μέρη κινούμενοι τῷ κόσμῳ, διὰ τὴν βραδυτῆτα εἰς τὰ ἐπόμενα ὑποφέρονται· καθάπερ τὰ ἐπὶ τῶν ποταμῶν καταφερόμενα πλοῖα, προκαταταχόμενα ὑπὸ τοῦ βεύματος, δοκεῖ εἰς τὰ ὀπίσω κινεῖσθαι· τοῦτο δὲ φασὶ καὶ ἐπὶ τοῦ ἡλίου, καὶ ἐπὶ τῆς σελήνης συμβαίνειν.

Αὕτη δὲ ἡ δόξα ὑπὸ πολλῶν φιλοσόφων εἰρημένη ἀσυμφωνός ἐστι τοῖς φαινομένοις· εἰ γὰρ καθ' ὑπόλειψιν ἐκινουῦντο, ὑποφερομένων τῶν σωμάτων διὰ τὰ μεγέθη, ἔδει κατὰ παραλλήλους κύκλους τὴν ὑπόλειψιν γίνεσθαι· καθάπερ καὶ οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες πάντες ἐπὶ παραλλήλων κύκλων φέρονται, διὰ τὸ καὶ τὴν τοῦ κόσμου φορὰν ἐγκύκλιον εἶναι ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν. Νυνὶ δὲ οὐχ ὑπολείπονται κατὰ παραλλήλους κύκλους· ἀλλ' ὁ μὲν ἥλιος, ἐπὶ τοῦ διὰ μέσων τῶν ζωδίων κύκλου κινούμενος, ἅμα καὶ τὴν κατὰ πλάτος πάροδον ποιεῖται ἀπὸ τροπῶν ἐπὶ τροπᾶς· ὡς ἂν, οἴμαι, ἰδίας ὑπαρχούσης αὐτῷ τῆς κινήσεως, τῆς μὲν ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν, τῆς δὲ ἀπὸ δύσεως ἐπ' ἀνατολῆν· ἡ δὲ σελήνη ἐν ὅλῳ τῷ πλάτει τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου τὴν πάροδον ποιεῖται. Οὐδὲν δὲ τῶν καθ' ὑπόλειψιν ὑποφερομένων ἅμα δύναται κατὰ πλάτος κινεῖσθαι· ἀλλ' ὀφείλει κατὰ τὴν τοῦ κόσμου φορὰν τὴν ὑπόλειψιν ποιεῖσθαι. Ἐλέγχει δὲ τὴν δόξαν ψευδῆ ὑπάρχουσαν μάλιστα πάντων ἡ περὶ τοὺς πέντε πλανήτας ἀστέρας κίνησις· ἐκείνοι γὰρ ὅτε μὲν ὑπολείπονται τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, ὅτε δὲ προηγούνται· ὅτε δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἀστέρας μένουσιν· οἱ δὲ καὶ καλοῦνται στριγμοί. Τοιαύτης δὲ ὑπαρχούσης περὶ αὐτοὺς τῆς κινήσεως, φανερόν, ὅτι ἡ ἐπὶ τὰ ἐπόμενα μεταβάσις οὐ γίνεται κατὰ ὑπόλειψιν διὰ παντὸς γὰρ ἂν ὑπελείποντο. Νυνὶ δὲ ἴδια τίς ἐστὶν ἡ περὶ ἕκαστον σφαιροποιία, καθ' ἣν ποτὲ μὲν εἰς τὰ ἐπόμενα μεταβαίνουσι, ποτὲ δὲ εἰς τὰ προηγούμενα, ποτὲ δὲ στριγγίζουσιν. Οὕτω δὲ καὶ περὶ τὸν ἥλιον, καὶ περὶ τὴν σελήνην ἴδια τίς ἐστὶ καὶ προαιρετικῆ, καὶ κατὰ φύσιν ἡ περὶ πλάτος κίνησις, καθ' ἣν ἀπὸ δύσεως ἐπ' ἀνατολῆν κινούμενοι τὴν κατὰ πλάτος πάροδον ποιοῦνται. Ὅτι δὲ οὐ δύναται καθ' ὑπόλειψιν εἰς τὰ ἐπόμενα τῶν ζωδίων τὴν μεταβάσιν ποιεῖσθαι, φανερόν καὶ ἐκ τοῦ μὴ ἀνάλογον τοῖς μεγέθεσι, μηδὲ τοῖς ἀποστήμασι τὰς μεταβάσεις γίνεσθαι. Εἰ γὰρ διὰ τὰ μεγέθη τῶν σωμάτων ὑπεφέροντο, βραδυτέραν ἔχοντες τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων κίνησιν, ἔδει ἀνάλογον τοῖς μεγέθεσι καὶ τοῖς ἀποστήμασι τὰς ὑπολείψεις γίνεσθαι· μὴ γινομένου δὲ οὕτου, ἀνάγκη λέγειν κατὰ φύσιν εἶναι τοῖς πλανημένοις ἀστέρας τὴν ὑπεναντίαν κίνησιν. Ἡδὴ μέντοι διὰ τὴν ἴδιαν ἕκαστου σφαιρο-

A celeritate utentes, et facientes in circulo motum, deinde vero alium quendam inter ipsos tardius se moventem, et tamen iis similem motum in circulo facientem : videbitur quidem is, cum anteveniatur, in consequentia transire, verum ex rei veritate hoc non erit ; sed cum similiter atque ipsi moveantur, tamen propter tarditatem videbitur in contraria moveri. Atque hoc idem et in sole, et in luna contingere. Cum enim versus easdem partes cum mundo moveantur, propter tarditatem in consequentia inferius feruntur : quemadmodum navigia, quæ in fluviis deferuntur, cum a fluxu superantur, videntur retro ferri. Hoc autem inquit et in sole et in luna contingere.

B At hæc opinio, etsi a multis philosophis est dicta, tamen non congruit cum apparentiis ; si enim juxta hujusmodi relictionem moveantur, cum corpora illa inferius moveantur, propter magnitudines oportebat in parallelis circulis hanc relictionem fieri ; quemadmodum et stellæ inerrantes omnes in parallelis circulis feruntur : eo quod et mundi motus est circularis ab ortu versus occasum. At non relinquuntur in parallelis circulis ; sed sol cum in circulo per media signa transeunte moveatur, simul etiam secundum latitudinem facit motum a solstitio ad solstitium : quod, ut opinor, proprius ei sit motus hic ab ortu versus occasum ; ille ab occasu versus ortum ; luna vero in tota latitudine zodiaci circuli motum facit. Nihil vero eorum quæ secundum relictionem feruntur, simul potest secundum latitudinem moveri ; sed debet secundum mundi motum relictionem illam facere. Convincit autem hanc opinionem, quod falsa sit, maxime omnium motus quinque planetarum ; illi enim interdum relinquuntur ab inerrantibus stellis, interdum præcedunt eas ; interdum apud easdem stellas manent : quæ etiam stationes vocantur. Talis cum motus sit planetarum, manifestum est, quod transitus in consequentia non fiat secundum relictionem. Semper enim quasi a tergo relinquere-tur. At nunc cujusque est propria quædam sphæra, secundum quam nunc in consequentia tendunt, nunc in antecedentia, nunc vero sunt stationales. Sic igitur et solis et lunæ proprius est aliquis, et electivus, et naturalis secundum latitudinem motus ; secundum quem cum ab occasu versus ortum inveniuntur, simul illum latitudinis motum faciunt. Quod vero non possint secundum relictionem in consequentia signa progressum facere, etiam hinc est manifestum quod non congruenter cum magnitudinibus, neque cum distantiiis hi progressus fiant. Si enim propter magnitudines corporum inferius moveantur, cum habeant tardiore motum quam stellæ inerrantes, oportebat congruenter cum magnitudinibus et cum distantiiis relictiones fieri ; hoc cum non fiat, necesse est dicere, secundum

⁴³ f. προκαταλαμ.

naturam esse errantibus stellis contrarium illum A motum. Jam certe propter propriam cujusque sphaeram contingit diversos fieri progressus.

27 CAPUT XI.

De ortibus et occasibus.

Mundus cum movetur ab ortu versus occasum, die et nocte restituitur ab ortu versus ortum: in conversatione autem mundi omnes stellæ quotidie et oriuntur et occidunt. Et ortus quidem est apparitio supra horizontem; occasus vero est occultatio, quæ quotidie fit infra horizontem. Aliter autem dicuntur ἐπιτολή, καὶ κρύψις, id est apparitio, et occultatio; quæ nonnulli ex ignorantia secundum eundem sensum putant dici. Est autem magna differentia inter ἀνατολήν et ἐπιτολήν. Ἀνατολή est B ortus ille, de quo jam dictum est. At ἐπιτολή est illa ad horizontem apparitio, quæ desumitur cum distantia a sole. Eadem differentia est inter δύσιν, id est occasum, et κρύψιν, id est occultationem. Aliter enim dicitur δύσις, occasus, qui est quotidiana infra horizontem occultatio: aliter vero κρύψις, id est occultatio quæ fit simul et ad horizontem et ad solem.

Sunt autem cujusque stellæ ortus duo; alii enim dicuntur matutini, alii vespertini. Matutinus ortus est, cum simul cum sole oriente stella aliqua oritur, estque eodem tempore in horizonte. Vespertinus ortus est, cum sole occidente oritur stella aliqua simul in horizonte constituta.

Matutinorum et vespertinorum ortuum duæ sunt differentiæ. Alii enim eorum veri dicuntur; alii apparentes. Veri cum simul revera stella aliqua in horizonte constituta oritur, sole oriente: atque hic ortus, non videtur propter radios solis. In diebus autem proxime sequentibus sol, cum contra mundi motum moveatur, transit in consequentia; stella vero tantum oritur ante solem, quantum sol in consequentia transierit in diurno tempore. Nondum tamen potest spectari ortus astri; adhuc enim a sole obscuratur. Rursus vero in die proxime sequenti sol in consequentia transit; stella vero tantum oritur ante solem, quantum sol in duobus diebus progressus fuit. In diebus deinde continuo sequentibus stella semper magis magisque tempore ante solem oriens, cum tantum præorta fuerit, ut astri ortus spectetur, cum ipsum radios solis effugerit, tunc dicitur stella hæc matutinum apparentem ortum facere. Quam ob causam etiam in tabulis apparentes astrorum ortus prædicuntur; nam veri ortus sunt invisibiles, atque inobservabiles. At apparentes ortus, et prædicuntur, et observantur. Eadem rursus etiam est ratio in vespertinis ortibus. Etenim horum duæ sunt differentiæ: horum enim alii dicuntur veri, alii apparentes. Veri quidem, cum simul vere, secundum præcisionem ra-

ποίαν διαφορὸς συμβέθηκε τὰς μεταβάσεις γίνεσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν.

Ὁ κόσμος, κινούμενος ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν, ἡμέρα καὶ νυκτὶ ἀποκαθίσταται ἀπ' ἀνατολῆς ἐπ' ἀνατολήν. Ἐν δὲ τῇ τοῦ κόσμου περιστροφῇ πάντες οἱ ἀστέρες καθ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ ἀνατέλλουσι καὶ δύουσι. Καὶ ἔστιν ἀνατολή μὲν ἡ καθ' ἐκάστην ἡμέραν γινομένη πρὸς τὸν ὀρίζοντα φάσις^{αβ}· δύσις δὲ ἡ καθ' ἐκάστην ἡμέραν γινομένη ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα κρύψις. Ἄλλως δὲ λέγονται ἐπιτολαὶ καὶ κρύψεις, ἃς ἔνιοι ἀγνοοῦντες κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὑπολαμβάνουσι λέγεσθαι. Μεγάλῃ δὲ ἐστὶ διαφορὰ ἀνατολῆς καὶ ἐπιτολῆς. Ἀνατολή μὲν γάρ ἐστὶν ἡ προεπιμένη· ἐπιτολή δὲ ἡ γινομένη πρὸς τὸν ὀρίζοντα φάσις μετὰ τῆς πρὸς τὸν ἥλιον ἀποστάσεως ἀπολαμβανόμενη. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῆς δύσεως, καὶ ἐπὶ τῆς κρύψεως. Ἄλλως μὲν γάρ λέγεται δύσις ἡ καθ' ἐκάστην ἡμέραν γινομένη ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα κρύψις, ἄλλως δὲ ἡ γινομένη κρύψις πρὸς τὸν ὀρίζοντα ἅμα καὶ τὸν ἥλιον.

Εἰσὶ δὲ περὶ ἑκαστον τῶν ἀστέρων ἐπιτολαὶ δύο· αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν λέγονται ἑωθιναὶ, αἱ δὲ ἑσπεριαί. Καὶ ἔστιν ἑβραῖα μὲν ἐπιτολή, ὅταν ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνατέλλουσι συνανατέλλῃ τις ἀστήρ, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον γινομένης ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος· ἑσπερία δ' ἐστὶν ἐπιτολή, ὅταν τοῦ ἡλίου δύοντος ἐπιτέλλῃ τις ἀστήρ ἅμα κατὰ τὸν ὀρίζοντα γενόμενος.

Τῶν δὲ ἑβραίων καὶ τῶν ἑσπερίων ἐπιτολῶν διαφοραὶ εἰσι δύο. Αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀληθινὰ λέγονται, αἱ δὲ φαινόμεναι· ἀληθινὰ μὲν, ὅταν ἅμα κατ' ἀλήθειαν ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος γενόμενος ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου συνανατέλλῃ τις ἀστήρ· αὕτη δὲ ἡ ἐπιτολή ἀθεώρητος γίνεται διὰ τὰς αὐγάς τοῦ ἡλίου. Ἐν δὲ ταῖς ἐχομέναις ἡμέραις ὁ μὲν ἥλιος, ὑπεναντίως κινούμενος, εἰς τὰ ἐπόμενα μεταβαίνει· ὁ δὲ ἀστήρ τοσοῦτον προανατέλλει τοῦ ἡλίου, ὅποσον ὁ ἥλιος εἰς τὰ ἐπόμενα μεταβῆ ἔν τῷ ἡμερησίῳ χρόνῳ. Οὕτω μέντοι δύναται θεωρηθῆναι ἡ τοῦ ἀστρου ἐπιτολή· ἐτι δὲ καταγγεῖται ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Πάλιν δὲ ἐν μὲν τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ ὁ μὲν ἥλιος εἰς τὰ ἐπόμενα μετέβη· ὁ δὲ ἀστήρ τοσοῦτον προανατέλλει τοῦ ἡλίου, ὅσον ὁ ἥλιος ἐν ταῖς δυσὶν ἡμέραις μετεκινήθη. Ἐν δὲ ταῖς ἐχομέναις ἡμέραις ἀεὶ τοῦ ἀστέρος ἐνωρότερον μᾶλλον καὶ ἐνωρότερον προανατέλλοντος, ὅταν τοσοῦτον προανατέλλῃ, ὥστε θεωρηθῆναι τὴν τοῦ ἀστρου ἐπιτολήν, ἐκπεφυγὸς αὐτοῦ τὰς αὐγάς τοῦ ἡλίου, τότε λέγεται ὁ ἀστήρ οὗτος ἑβραῖον φαινόμενην ἐπιτολήν πεποιθῆσθαι. Δι' ἣν αἰτίαν καὶ ἐν τοῖς ψηφισμασιν αἱ φαινόμεναι τῶν ἀστρων ἐπιτολαὶ προλέγονται, καὶ παρατηροῦνται. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἑσπερίων ἐπιτολῶν πάλιν. Καὶ γὰρ τούτων διαφοραὶ εἰσι δύο· αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀληθινὰ λέγονται, αἱ δὲ φαινόμεναι· ἀληθινὰ μὲν, ὅταν ἅμα κατ' ἀλήθειαν, τοῦ ἡλίου δύοντος, ἐπιτελλῇ

^{αβ} γρ. ἡ ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα φανέρωσις.

εις ἀστὴρ, ἅμα γινόμενος ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος πρὸς τὴν
κατὰ τὸν λόγον ἀκρίθειαν. Καὶ αὗται δὲ αἱ ἐπιτολαὶ
ἀθεωρήτοι γίνονται διὰ τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου. Ἐν δὲ
ταῖς ἑξῆς ἡμέραις διὰ τὴν τοῦ ἡλίου μετάθεσιν, συν-
αρουμένους τοῦ πρὸς τὸν ἀστέρρα διαστήματος, προ-
ανατέλλει μὲν πρὸ τῆς τοῦ ἡλίου δύσεως, ἔτι δὲ ὑπὸ
τοῦ ἡλίου καταυγούμενος ἀθεωρήτός ἐστιν. Ὅταν δὲ
μετὰ τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν πρῶτος ἐκπεφυγῶς τὰς
αὐγὰς τοῦ ἡλίου θεωρηθῆ, τότε λέγεται φαινομένην
ἐσπερίαν ἐπιτολὴν πεποιθῆσθαι. Ἐν δὲ ταῖς ἐχομέναις
νῦξ μετεωρότερος αἰεὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον φαίνεται.

Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν δύσεων διαφοραὶ λέγονται: δύο·
αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐφαί εἰσιν, αἱ δὲ ἐσπέραι. Ἐφαί
μὲν οὖν λέγονται δύσεις, ὅταν τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος
ὄννη τις ἀστὴρ· ἐσπέρια δὲ δύσις λέγεται, ὅταν τοῦ
ἡλίου δύοντος συγκαταφέρηται τις ἀστὴρ ἅμα γινόμε-
νος ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα. Εἰσὶ δὲ τῶν ἐφῶν δύσεων
διαφοραὶ δύο. Αἱ μὲν γὰρ εἰσιν ἀληθιναί, αἱ δὲ φαι-
νόμεναι· ἀληθινὰ μὲν, ὅταν ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος γένων-
ται· ὁ τε ἥλιος καὶ ὁ ἀστὴρ δύνων. Αὗται δὲ αἱ δύσεις
ἀθεωρήτοι γίνονται διὰ τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου. Φαινο-
μένη δὲ ἐστὶν ἐφα δύσις, ὅταν πρὸ τῆς τοῦ ἡλίου ἀνα-
τολῆς· τὸ ἔσχατον δύνων ὁ ἀστὴρ θεωρηθῆ. Ὁμοίως
δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐσπερίων δύσεων αἱ διαφοραὶ εἰσι δύο.
Αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσιν ἀληθινὰ, αἱ δὲ φαινόμεναι·
ἀληθινὰ, ὅταν ἀπαραλλάτως ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος γέ-
νηται ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀστὴρ ἀμφοτέροι δύνοντες· ἀθεώ-
ρητοι δὲ καὶ αὗται αἱ δύσεις γίνονται διὰ τὰς αὐγὰς
τοῦ ἡλίου· φαινόμεναι δὲ εἰσιν ἐσπέρια δύσεις, ὅταν
μετὰ τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν ἐπικαταδύνη τις ἀστὴρ
τῷ ἡλίῳ, θεωρούμενος ὑφ' ἡμῶν. Τῶν μὲν οὖν ἐφῶν
ἐπιτολῶν καὶ δύσεων πρότερον γίνονται αἱ ἀληθινὰ,
ὕστερον δὲ αἱ φαινόμεναι· τῶν δὲ ἐσπερίων ἐπιτολῶν
τε καὶ δύσεων πρότερον γίνονται αἱ φαινόμεναι, ὕστε-
ρον δὲ αἱ ἀληθινὰ. Ἐφα μὲν ἐπιτολὴ ἀπὸ ἐφῶς, καὶ
ἐσπέρια ἐπιτολὴ ἀπὸ ἐσπερίας ἐπιτολῆς, καὶ καθόλου
πᾶν τὸ ὅμοιον εἶδος ἀπὸ τοῦ ὁμοίου εἶδους, πᾶσι τοῖς
ἄστροις δι' ἑνιαυτοῦ γίνεται· ὁ γὰρ ἥλιος, ἑνιαυτῷ
διελθὼν τὸν ζωδιακὸν κύκλον, πάλιν κατὰ τοὺς αὐτοὺς
ἀστέρας γίνεται.

Ἐφα δὲ ἐπιτολὴ ἀπὸ ἐσπερίας ἐπιτολῆς τοῖς μὲν
ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κειμένοις ἄστροις δι' ἑξα-
μήνου γίνεται, καὶ ἐφα δύσις ἀπὸ ἐσπερίας δύσεως·
τοῖς δὲ βορειοτέροις τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κειμένοις
ἄστροις ἐφα μὲν ἐπιτολὴ ἀπὸ ἐσπερίας ἐπιτολῆς διὰ
κλεινοῦς χρόνου ἢ ἑξαμηνιαίου γίνεται· τοῖς δὲ πρὸς
μεσημβρίαν κειμένοις τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἐφα ἐπι-
τολὴ ἀπὸ ἐσπερίας ἐπιτολῆς δι' ἐλάττωτος ἢ ἑξαμη-
νιαίου χρόνου γίνεται. Ὁ δὲ πλεονάζων χρόνος τοῦ
ἑξαμήνου οὐκ ἐστὶ πᾶσι τοῖς ἄστροις ὀρισμένος, ἀλλ'
οἷς μὲν πλείων, οἷς δὲ ἐλάττων. Τοῖς δὲ γὰρ πρὸς
ἄρκτον αἰεὶ μᾶλλον κειμένοις πλείων αἰεὶ καὶ πλείων
ὁ χρόνος γίνεται, διὰ τὸ μείζονα τμήματα ὑπερ γῆν
φέρεσθαι τοῖς αἰεὶ μᾶλλον πρὸς ἄρκτον κειμένοις.
Τῶς δὲ πρὸς μεσημβρίαν μᾶλλον κειμένοις αἰεὶ μᾶλ-
λον καὶ μᾶλλον ἐλάττων ὁ χρόνος γίνεται· ἐλάττωνα

f. τοὺς, et κειμένους.

lionis, stella aliqua in horizonte constituta oritur,
sole occidente. Atque hi ortus sunt invisibiles pro-
pter radios solis. In diebus vero sequentibus, cum
propter solis progressum distantia ejus a stella mi-
nuatur, stella quidem oritur ante solis occasum,
adhuc tamen a sole obscurata invisibilis est: cum
vero post solis occasum primum conspecta fuerit
effugisse radios solis, tunc dicitur apparentem ve-
spertinum ortum facere. In sequentibus vero noc-
tibus semper magis magisque sublimis apparet.

Similiter etiam occasum duæ dicuntur differen-
tiæ: horum enim alii sunt matutini, alii vespertini,
matutini occasus dicuntur, cum sole oriente occi-
dit stella aliqua. Dicitur vespertinus occasus, cum
sole occidente simul aliqua stella defertur infra
horizontem. Sunt autem matutinorum occasum
differentiæ duæ. Alii enim sunt veri, alii apparen-
tes: veri quidem, cum simul in horizonte consti-
tuti fuerint et sol et stella; sol quidem oriens,
stella vero occidens. Ii autem occasus invisibiles
sunt propter radios solis; apparens vero matutinus
occasus est, cum ante solis ortum postremo stella
spectatur occidere. Similiter etiam in vespertinis
occasibus duæ sunt differentiæ. Alii enim eorum
sunt veri, alii apparentes. Veri quidem, cum ambo
penitus in horizonte constituti fuerint, et sol et
stella ambo occidentes. Invisibiles sunt et hi occa-
sus propter radios solis. Apparentes autem occasus
vespertini sunt, cum post 28 solis occasum insu-
per occidit aliqua stella conspecta a nobis. Ex ma-
tutinis igitur ortibus et occasibus, ii qui sunt veri,
prius fiunt; qui apparentes, posterius. Ex vesper-
tinis vero ortibus et occasibus ii, qui sunt appa-
rentes, prius fiunt; qui veri, posterius. Matutinus
quidem ortus post matutinum, et vespertinus ortus
post vespertinum ortum: et in summa omnis simi-
lis species a simili specie omnibus astris per an-
num contingit; sol enim annuo tempore zodiacum
circulum peragrans, rursus ad easdem stellas ac-
cedit.

Matutinus ortus a vespertino ortu iis astris quæ
in zodiaco sunt sita, per semestre tempus contingit;
item matutinus occasus a vespertino occasu; at
iis astris, quæ extra zodiacum versus boream sunt
sita, matutinus ortus a vespertino ortu per majus
tempus quam semestre contingit; astris vero his,
quæ extra zodiacum versus meridiem posita sunt,
matutinus ortus a vespertino ortu per brevius tem-
pus, quam semestre, contingit. Tempus vero ma-
jus semestri non est omnibus astris definitum, sed
aliis longius, aliis brevius. Nam iis astris quæ sem-
per magis magisque versus septentrionem sunt sita,
semper quoque majus majusque tempus contingit:
eo quod semper majora segmenta supra terram san-
tantur iis quæ semper magis versus septentrionem
sunt posita. At iis astris quæ versus meridiem ma-

gis declinant, semper magis magisque brevius evenit tempus; stellæ enim versus meridiem positæ feruntur in minoribus segmentis supra terram.

Contra iis stellis quæ extra zodiacum versus boream sunt sitæ, tempus illud minus est semestri, quod est a matutino occasu usque ad vespertinum ortum. Iis vero stellis, quæ versus meridiem sunt positæ, majus semestri est tempus illud, quod est a matutino occasu usque ad vespertinum ortum. Varietas autem temporum respondet distantis stellarum a zodiaco circulo, secundum segmentorum varietatem, quæ supra terram ab horizonte intercipiuntur.

Stellis iis quæ in zodiaco circulo sunt sitæ simul contingit matutinus ortus et vespertinus occasus, et rursus simul matutinus occasus et vespertinus ortus. Reliquis astris non simul prædictæ species perficiuntur; sed hæc variant secundum tempora, cum stellæ habeant circularem motum ab ortu versus occasum. Quæ enim eorum astrorum sita sunt in circulo æquinoctiali, æqualem habent cursum supra terram, et infra terram; æqualiter enim secatur æquinoctialis circulus ab horizonte: quæ vero astra extra æquinoctialem versus boream sunt sita, hæc majori tempore feruntur supra horizontem, minore tempore infra horizontem. Omnium enim circulorum in quibus moventur inerrantes stellæ, majora segmenta supra terram intercipiuntur ab horizonte, minora vero infra terram, propter elevationem poli; quæ vero astra extra æquinoctialem versus meridiem sunt posita, eam minorem habent motum supra terram, majorem infra terram. Rursus enim australes circuli, in quibus inerrantes stellæ feruntur, minora segmenta habent supra terram, majora infra terram. Talis cum sit motus, inerrantibus astris, evenit ut non omnia quæ simul oriuntur simul etiam occidunt, sed ex iis quæ simul oriuntur ea quæ magis sunt australia semper prius occidunt, eo quod minora segmenta habeant supra terram; similiter neque ea quæ simul occidunt, simul etiam oriuntur, sed ex iis ea quæ sunt magis borealia, prius oriuntur, eo quod infra horizontem minora habeant segmenta. Rursus neque ea quæ prius oriuntur, etiam prius occidunt; sed quædam eorum quæ prius oriuntur, simul etiam occidunt; quædam vero posterius. Similiter eorum quæ prius occidunt, quædam non oriuntur prius, sed simul oriuntur et occidunt, alia prius, alia posterius. Mentionem facit et horum ex parte Aratus, cum sic inquit:

*Sed semper Taurus velocior Auriga
In alteram partem descendere, licet simul ascendat.*

In his enim inquit, Taurum simul cum Auriga ortum, prius tamen occidere. Fit autem hoc propter segmentorum excessum, in quibus supra terram, et infra terram inerrantes stellæ feruntur. Propter hanc autem spheram non omnia astra

⁴¹ Hæc desunt in veteribus.

Α γάρ τὰ τμήματα ὑπὲρ γῆν φέρονται οἱ πρὸς μεσημβρίαν ἀστέρες κείμενοι.

Ἄναπαλιν δὲ τοῖς πρὸς ἄρκτον κειμένοις τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἐλάττων ἐστὶ χρόνος ἑξαμήνου ὁ ἀπὸ ἑβδύσεως μέχρις ἑσπερίας ἐπιτολῆς· ⁴² τοῖς δὲ πρὸς μεσημβρίαν πλείων ὁ χρόνος ἑξαμήνου ἀπὸ ἑβδύσεως μέχρις ἑσπερίας ἐπιτολῆς. Ἡ δὲ παραλλαγὴ τῶν χρόνων ἀκολουθῶς γίνεται ταῖς προστάσεσι ταῖς ἀπὸ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κατὰ τὴν τῶν τμημάτων παραλλαγὴν τῶν ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβανόμενων ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος.

Τοῖς δὲ ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κειμένοις ἔμα γίνεται ἑβδὰ ἐπιτολὴ καὶ ἑσπερία δύσις, καὶ πάλιν ἅμα ἑβδὰ δύσις καὶ ἑσπερία ἐπιτολὴ. Τοῖς δὲ λοιπαῖς ἀστροῖς οὐχ ἅμα τὰ προσηρημένα εἶδη ἐπιτελεῖται; ἀλλὰ διαλλάσσει κατὰ τοὺς χρόνους, τῶν ἀστέρων κινουμένων ἐγκύκλιον φορὰν ἀπὸ ἀνατολῶν ἐπὶ δύσιν. Ὅσα μὲν οὖν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου κείτται, τὸν ἴσον δρόμον ὑπὲρ γῆν φέρεται καὶ ὑπὸ γῆν διχοτομεῖται γὰρ ὁ ἰσημερινὸς κύκλος ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος· ὅσα δὲ τῶν ἀστρων πρὸς ἄρκτον κείτται τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου, ταῦτα πλείονα μὲν χρόνον ὑπὲρ γῆν φέρεται, ἐλάττονα δὲ ὑπὸ γῆν. Πάντων γὰρ κύκλων, καθ' ὧν φέρονται οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες, μείζονα μὲν τμήματα ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεται ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος, ἐλάττονα δὲ ὑπὸ γῆν, διὰ τὸ ἕξαρμα τοῦ πόλου. Ὅσα δὲ τῶν ἀστρων πρὸς μεσημβρίαν κείτται τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου, ἐλάττονα μὲν φορὰν ὑπὲρ γῆν φέρεται, πλείονα δὲ ὑπὸ γῆν. Πάλιν γὰρ τῶν κύκλων, καθ' ὧν φέρονται οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες οἱ ἐπὶ μεσημβρίαν κείμενοι, ἐλάττονα μὲν τμήματα ὑπὲρ γῆν ἔχουσι, μείζονα δὲ ὑπὸ γῆν. Τοιαύτης δὲ φορᾶς τοῖς ἀπλανέσιν ἀστροῖς ὑπαρχούσης, συμβαίνει μὴ πάντα τὰ ἅμα ἀνατέλλοντα καὶ ἅμα δύνειν, ἀλλὰ τῶν ἅμα ἀνατελλόντων αἰεὶ τὰ πρὸς μεσημβρίαν μᾶλλον αὐτῶν κείμενα πρότερον δύνειν, διὰ τὸ ἐλάττονα τμήματα ὑπὲρ γῆν φέρεσθαι· ὁμοίως δὲ οὐδὲ τὰ ἅμα δύνοντα ἅμα καὶ ἀνατέλλει, ἀλλὰ τὰ πρὸς ἄρκτον αὐτῶν μᾶλλον κείμενα πρότερον ἀνατέλλει, διὰ τὸ ἐλάττονα τμήματα ὑπὸ γῆν φέρεσθαι. Πάλιν δὲ οὐδὲ τὰ πρότερον ἀνατέλλοντα καὶ πρότερον δύνει; ἀλλὰ τινὰ μὲν τῶν πρότερον ἀνατελλόντων ἅμα καὶ δύνει, τινὰ δὲ ὕστερον. Ὅμοίως δὲ καὶ τῶν πρότερον δυνόντων τινὰ μὲν οὐ προανατέλλει, ἀλλ' ἅμα μὲν ἀνατέλλει καὶ δύνει, τὰ μὲν πρότερον, τὰ δὲ ὕστερον. Μνημονεύει δὲ καὶ τούτων ἐπὶ ποσὸν Ἄρατος λέγων οὕτως·

*Ἄλλ' αἰεὶ Ταῦρος προφερέστερος Ἡνώγειο
Εἰς ἐτέρην καταβῆναι, ὀμηλυσίη περ ἀνελεύωρ.*

Ἐν γὰρ τούτοις φησὶν ἅμα τὸν Ταῦρον τῷ Ἡνώγειο ἀνατελλόντα πρότερον δύνειν. Γίνεται δὲ οὕτω παρὰ τὴν τῶν τμημάτων ὑπεροχὴν, ὧν ὑπὲρ γῆν φέρονται, καὶ ὑπὸ γῆν οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες. Διὰ δὲ τὴν τοιαύτην διαφοροσίαν οὐ πάντα τὰ ἀστρα ἀνατέλλει καὶ

ἐκαστην νύκτα· ἀλλὰ τινὰ μὲν ἀνατέλλει καὶ δύνει, τινὰ δὲ ἀνατέλλει μὲν, οὐ δύνει δέ· ἃ δὲ οὐτ' ἀνατέλλει, οὐτε δύνει· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀρκτικώτερα κείμενα, μετέωρα ὑπάρχοντα μετὰ τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν, πρὸ τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς ἐτι μετεωρότερα φαίνεται· τὰ δὲ μεσημβρινώτερα κείμενα οὐτ' ἀνατέλλοντα, οὕτως δύνοντα θεωρεῖται· ἀλλὰ πάντα τὸν τῆς νυκτὸς χρόνον ὑπὸ γῆν φέρονται. Ὅθεν καὶ τινὰ τῶν ἄστρον ἀμφιφανῆ καλεῖται, καθάπερ καὶ ὁ Ἄρκτοῦρος· μετὰ γὰρ τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν πλεονάξιν θεωρεῖται δύνων τε ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ, καὶ προανατέλλων τοῦ ἡλίου φαίνεται¹⁴. Δι' ἣν αἰτίαν καλεῖται ἀμφιφανῆς, ὅτι καὶ ἀφ' ἑσπέρας δύνων, καὶ ἀνατέλλων ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ θεωρεῖται. Τὰ δὲ ἐναντίαν ἔχει τάξιν, ὅσα προδύνει μὲν τῆς τοῦ ἡλίου δύσεως, ἐπανατέλλει δὲ μετὰ τὴν τοῦ ἡλίου ἀνατολήν· ὥστε καθ' ὅλην τὴν νύκτα μὴ θεωρηθῆναι μήτ' ἀνατέλλοντα, μήτε δύνοντα· ἃ δὲ καλοῦσιν τινες νυκτιδιέξοδα. Οὐ κατὰ πάντα δὲ κληρὸν ταῦτα πάντα τὰ ἰδιώματα περὶ τοὺς αὐτοὺς ἀστέρας ὑπάρχει· ἀλλὰ περὶ τὰς τοῦ ἡλίου μεταβάσεις ἀλλοιοῦνται καὶ τὰ περὶ τὰς ἀνατολάς, καὶ τὰ περὶ τὰς δύνσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ τῶν ἐν γῆ ζωνῶν.

Ἡ τῆς συμπάτης γῆς ἐπιφάνεια, σφαιροειδῆς ὑπάρχουσα, διαιρεῖται εἰς ζώνας πέντε· ὧν δύο μὲν αἱ περὶ τοὺς πόλους, πορρώτατα δὲ κείμεναι τῆς τοῦ ἡλίου παρόδου, κατεψυγμέναί λέγονται, καὶ ἀόκητοι διὰ τὸ ψύχος· ἀφορίζονται δὲ ὑπὸ τῶν ἀρκτικῶν πρὸς τοὺς πόλους· αἱ δὲ τούτων ἐξῆς, συμμετρως δὲ κείμεναι πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου πάροδον, εὐκρατοὶ καλοῦνται· ἀφορίζονται δὲ αὐτὰ ὑπὸ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀρκτικῶν καὶ τροπικῶν κύκλων, μεταξὺ κείμεναι αὐτῶν. Ἡ δὲ λοιπὴ μέση τῶν προσηρημένων, καιμένη δὲ ὑπ' αὐτὴν τὴν τοῦ ἡλίου πάροδον, διακαυμένη καλεῖται· διχοτομεῖται δὲ αὕτη ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ γῆ ἰσημερινοῦ κύκλου, ὃς κείται ὑπὸ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ ἰσημερινὸν κύκλον. Τῶν δὲ εὐκράτων δύο ζωνῶν τὴν βόρειον ὑπὸ τῶν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην οἰκείσθαι συμβέβηκεν, ἐπὶ μὲν τὸ μῆκος ὡσαν ὡς ἔγγιστα περὶ δέκα μυριάδας σταδίων, ἐπὶ δὲ τὸ πλάτος ὡς ἔγγιστα τὸ ἥμισυ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ οἰκίσεων.

Τῶν δὲ ἐπὶ γῆς κατοικούντων οἱ μὲν λέγονται σύνοικοι, οἱ δὲ περιόικοι, οἱ δὲ ἄντοικοι, οἱ δὲ ἀντίποδες. Σύνοικοι μὲν οὖν εἰσιν οἱ περὶ τὸν αὐτὸν τόπον τῆς αὐτῆς ζώνης κατοικοῦντες· περιόικοι δὲ οἱ ἐν τῇ αὐτῇ ζώνῃ κύκλῳ περιουκούντες· ἄντοικοι δὲ αἱ ἐν τῇ αὐτῇ νοτίῳ ζώνῃ ὑπὸ τὸ αὐτὸ ἡμισφαίριον κατοικοῦντες· ἀντίποδες δὲ οἱ ἐν τῇ νοτίῳ ζώνῃ ἐν τῷ ἐτέρῳ ἡμισφαίριῳ κατοικοῦντες κατὰ τὴν αὐτὴν διάμετρον κείμενοι τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένη· διὸ κληθῆναι ἀντίποδες. Πάντων γὰρ τῶν βαρέων ἐπὶ τὸ κέντρον συννευόντων, διὰ τὸ ἐπὶ μέσον εἶναι τὴν φο-

A oriuntur omni nocte; sed quædam oriuntur et occidunt: quædam vero oriuntur quidem, non tamen occidunt: quædam vero neque oriuntur, neque occidunt; sed ea, quæ magis sunt borealia, cum sint sublimia post solis occasum, ante solis ortum adhuc sublimiora apparent; quæ vero sunt viagis 29 australia, ea neque oriri, neque occidere videntur: sed per omne noctis tempus sub horizonte feruntur. Unde quædam astrorum vocantur bis apparentia, sicut et Arcturus; post solis enim occasum sæpe videtur et occidere eadem nocte, et ante solem oriri. Quam ob causam vocatur bis apprens, quod et a vespera occidere, et oriri in eadem nocte spectetur. Alia vero ordinem habent contrarium, quæ occidunt ante solis occasum, oriuntur vero post solis ortum, ita ut per totam noctem non videantur neque oriri, neque occidere; quæ nonnulli vocant νυκτιδιέξοδα. id est noctu late expatiantia. Non omni autem tempore omnes hæ proprietates circa easdem stellas eveniunt, sed circa solis transitus variantur ea quæ ad ortus, et quæ ad occasus spectant.

CAPUT XII.

De zonis in terra.

Totius terræ superficies, cum sit globosa, dividitur in quinque zonas: quarum duæ, quæ sunt circa polos et longissime sitæ a solis itinere, frigidæ dicuntur, atque inhabitabiles propter frigus. Determinantur autem a circulis arcticis versus polos; zonæ vero quæ his sunt proximæ, et medio-criter positæ ad solis accessum, temperatæ vocantur; determinantur autem hæ a circulis in mundo arcticis et tropicis, cum inter eos sint sitæ. Reliqua, quæ est media prædictarum, et sita sub ipso solis accessu, torrida vocatur; atque hæc a terrestri æquinoctiali æqualiter secatur, qui situs est sub mundano æquinoctiali circulo. Ex temperatis zonis duabus eam quæ est borea, quæque a nobis habitatur, contingit habitari, cum in longitudinem sit fere 100000 stadiorum, in latitudinem fere dimidio constet.

CAPUT XIII.

De habitationibus.

Eorum qui in terra habitant, alii dicuntur synœci, alii periœci, alii antœci, alii antipodes. Synœci igitur sunt qui circa eundem locum ejusdem zonæ habitant; periœci vero, qui in eadem zona in circuitu circumhabitant; antœci vero, qui in eadem australi zona sub eodem hemisphærio habitant; antipodes vero, qui in australi zona in altero hemisphærio habitant, secundum eandem diametrum positi cum habitabili nostra terra; quamobrem vocati sunt antipodes. Cum enim omnia gravia versus centrum vergant, eo quod versus medium sicut

¹⁴ γρ. βλέπεται.

motus corporum, si ab aliqua habitatione earum quæ sunt in nostro orbe habitabili ad centrum terræ adjungatur aliqua recta, et producat, tum hi qui sunt positi secundum extremitatem diametri in australi zona sunt antipodes eorum qui in boreali zona habitant.

Dividitur autem nostra terra habitabilis in tres partes, Asiam, Europam, Lybiam. Duplo autem major est fere longitudo habitabilis terræ latitudine: quam ob causam qui consentaneas rationi terræ descriptiones instituunt, oblongas tabulas adhibent; quod longitudo duplo sit major latitudine. Qui vero terræ descriptiones rotunda figura faciunt, multum aberrant a vero; æqualis enim sit longitudo latitudini; quod natura non patitur. Necessè igitur est, ut non servantur distantiarum mensurationes in rotundis descriptionibus. Segmentum enim quoddam est spheræ pars terræ habitata, quæ longitudinem duplo habet majorem latitudine, quod segmentum non potest abscondi circulariter. Dimenso autem in maximo circulo 30 eorum, qui sunt in terra secundum meridianum mundi, et invento myriadum 25, et stadiorum 2000; diametro vero myriadum 8, et stadiorum 415; diviso autem meridiano circulo in partes 60, vocatur unum segmentum sexagesimum, quod est 4200. Si enim dividuntur 25 myriades, et 2000 stadia in partes 60, fit sexagesimum 4200. Distantiæ igitur inter zonas hoc modo sunt definitæ. Frigidarum quidem zonarum duarum latitudo utriusque earum est sexagesimorum 6, quæ sunt stadia 25200; temperatarum vero zonarum latitudo utriusque earum est sexagesimorum 5, quæ faciunt stadia 21000; torridæ zonæ latitudo est sexagesimorum 8. Itaque ab æquinoctiali versus utramque partem usque ad tropicos sunt sexagesima 4, quæ faciunt stadia 16800. Sunt igitur a polo qui est in terra, qui situs est

⁴⁷ Pro *vie* vet. habet *δ*.

(44) *Ἀναμετρομένην δὲ τοῦ μεγίστου*. Eratostheneæ hæc dimensio maximi circuli, ut auctor est Strabo lib. 11, et Plinius lib. 11, cap. 408, quam stadiorum 252000 mensuram Romana computatione dicit efficere trecenties, et quindecies centena millia passuum, quod et verum est. Nam stadium cxxv passibus constat. Proinde si 252000 per 125 multiplicet, sient 2016000 passuum, quæ sunt milliariorum 31500. At Cleomedes lib. 1, cap. 10, refert ab Eratosthene definitum esse terræ ambitum 250000 stadiorum: et qua methodo deprehensus sit modus ille, describit, nimirum ex eo quod angulus, qui gnomone et radio solis includitur Alexandriæ, sole in Canceri Tropico meridiano tempore sito, pars est quinquagesima quatuor rectorum, ut et periphæria circuli in horologio descripti, cui ille angulus insistit, pars est quinquagesima circuli totius. Quare cum Syenen inter et Alexandriam, quæ sub eodem meridiano sunt, intervallum sit quinque millium stadiorum: quæ est quinquagesima pars ambitus terræ: totus ambitus 250000 stadiorum colligit. Verum cum tot antiquis testibus constet ab Eratosthene mensuram illam, quam diximus, terreni ambitus esse perscriptam; videtur paulo plus quinquagesima parte tam angulo, quæm gnomon cum radio continet, quam

ἂν τῶν σωμάτων, ἐὰν ἀπὸ τινος οὐκ ἴσως τῶν ἐπὶ τῆ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένη ἐπὶ τὸ κέντρον τῆς γῆς ἐπιζευχθῆ τις εὐθεία, καὶ ἐκβληθῆ, οἱ κατὰ τὸ πέρασ κείμενοι τῆς διαμέτρου ἐν τῇ νοτίῳ ζώνῃ ἀντίποδες γίνονται τῶν ἐν τῇ βορείῳ ζώνῃ κατοικούντων.

Διαιρεῖται δὲ ἡ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένη εἰς μέρη τρία, Ἀσίαν, Εὐρώπην, Λιβύην. Διπλάσιον δὲ ἐστὶν ὡς ἔγγιστα τὸ μῆκος τῆς οἰκουμένης τοῦ πλάτους· δι' ἣν αἰτίαν οἱ κατὰ λόγον γράφοντες τὰς γεωγραφίας ἐν πίναξι γράφουσι παραμήκεσιν, ὡς διπλάσιον εἶναι τὸ μῆκος τοῦ πλάτους. Οἱ δὲ στρογγύλας γράφοντες τὰς γεωγραφίας πολὺ τῆς ἀληθείας εἰσι πλανημένοι· ἴσον γὰρ γίνεται τὸ μῆκος τῷ πλάτει· ὅπερ οὐκ ἐστὶν ἐν τῇ φύσει. Ἀνάγκη οὖν μὴ τηρεῖσθαι τὰς ἐπὶ διαστημάτων συμμετρίας τὰς ἐν ταῖς στρογγύλοις γεωγραφίαις. Ἐκτμημά τι γὰρ ἐστὶ σφαῖρας τὸ οἰκούμενον μέρος τῆς γῆς, διπλάσιον ἔχον τὸ μῆκος τοῦ πλάτους, ὅπερ οὐ δύναται ἀποτεριματίζεσθαι κύκλῳ. Ἀναμετρομένην δὲ τοῦ μεγίστου (44) κύκλου τῶν ἐν τῇ γῇ κατὰ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ μεσημβρινόν, καὶ εὐρημένου μυριάδων κα' καὶ σταδίων β', τῆς διαμέτρου μυριάδων η', καὶ σταδίων υἱε' ⁴⁷. διαιρουμένου τε τοῦ μεσημβρινοῦ (45) κύκλου εἰς μέρη ε', καλεῖται τὸ ἐν τμημα ἐξηκοστὸν· δ γίνεται δ' στάδια. Ἐὰν γὰρ μερισθῶσιν αἱ κα' μυριάδες καὶ τὰ β' στάδια εἰς μέρη ε', γίνεται τὸ ἐξηκοστὸν σταδίων δσ'. Ἔστιν οὖν τὰ μεταξὺ τῶν ζωνῶν διαστήματα τοῦτον ἀφωρισμένα τὴν τριπλῶν. Τῶν μὲν κατεψυγμένων ζωνῶν δύο τὸ πλάτος ἑκατέρων αὐτῶν ἐξηκοστῶν ζ', ἅπερ εἰσι στάδιοι μὲν κασ'· τῶν δὲ εὐχράτων δύο ζωνῶν τὸ πλάτος ἑκατέρας αὐτῶν ἐξηκοστῶν ε', ἃ γίνεται στάδιοι μὲν κα'· τῆς δὲ διακεκαυμένης ζώνης τὸ πλάτος ἐξηκοστῶν η'· ὥστε ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ ἐφ' ἑκάτερα πρὸς τοὺς τροπικούς ἐξηκοστά εἶναι δ', ἃ γίνεται στάδια μὲν ιεω'. Γίνονται οὖν ἀπὸ μὲν τοῦ πόλου τοῦ ἐν τῇ γῇ, ὅς

circumferentiæ circuli maximi in Sciotherico tributum auctore illo fuisse.

Strabo loco citato Hipparchum ait eundem cum Eratosthene terræ circuitum sumpsisse, stadiorum 252000. Plinius vero adiecisse illum asserit ad Eratosthenis mensuram paulo minus stadiorum 25000. Qua ratione maximus circulus erit stad. 277000.

U^D Ut ad Geminum nostrum redeam, cum is terræ ambitum ex Eratosthenis sententia circumscribat stadiorum 252000, falsum est quod ex eo consequens facit, diametrum constare stad. 80415. Nam cum ea ratio sit diametri ad ambitum, quæ est 7 ad 22: oportet diametrum terræ colligere stad. 80182 fere.

(45) *Διαιρουμένου δὲ τοῦ μεσημβρινοῦ*. Circulum veteres astronomi in partes sexaginta distribuerunt, ut supra diximus. Ita sexagesimæ cuique parti competunt stadia 4200. Quod si in 360 partes dividatur circulus, pars quælibet stadia postulat 700. Vide Achillem Tatium *Isag.* cap. 29. Jam hoc admonuimus, dimensionem istam ad Rhodiæcum ἔγκλιμα referri, in quo semidiameter arctici circuli graduum est 36. Hinc etiam frigidam zonam definit arctico circulo illius loci proprio: ut quibus polus gradibus 54, ac deinceps pluribus atollitur, frigida in zona esse censeantur, quod est absurdum.

κείται κατὰ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ πόλον, μέχρι τοῦ ἐν τῇ γῆ ἀρκτικού στάδιοι μὲν ,κεσ'· ἀπὸ δὲ τοῦ ἐν τῇ γῆ ἀρκτικού, θς κείται κατὰ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ ἀρκτικόν, πρὸς τὸν ἐν τῇ γῆ τροπικόν, θς κείται κατὰ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ θερινὸν τροπικόν, στάδιοι μὲν ,κα'· ἀπὸ δὲ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ μέχρι τοῦ ἐν τῇ γῆ ἰσημερινοῦ, θς κείται κατὰ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ ἰσημερινόν, στάδιοι ,ιςω'. Πάλιν ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ πρὸς τὸν ἕτερον τροπικόν ,ιςω'· ἀπὸ δὲ τοῦ τροπικοῦ πρὸς τὸν ἀρκτικόν στάδια ,κα'· ἀπὸ δὲ τοῦ ἀρκτικοῦ πρὸς τὸν ἕτερον πόλον ,κεσ'· ὥστε συνάγεσθαι τὸ μεταξὺ τῶν πόλων διάστημα μυριάδων β' καὶ στάδιων ,ς, ἕπερ ἐστὶν ἡμισυ τῆς περιμέτρου τῆς γῆς· τὸ γὰρ ἀπὸ τοῦ πόλου ἐπὶ τὸν πόλον ἐστὶν ἡμικύκλιον. Ἡ δὲ διαίρεσις τῶν ἐξηκοστῶν τούτων καὶ ἐν ταῖς κριχωταῖς σφαῖραις ἡ αὐτὴ ὑπάρχει. Κατασκευάζονται γὰρ αἱ κριχωταὶ σφαῖραι οὕτως· ἀπὸ τοῦ πόλου ὁ ἀρκτικὸς δίσταται μοίρας λς', ἅπερ ἐστὶν ἐξηκοστὰς ε'· ἐξάκις γὰρ ἐξ γίνεται λς'. Ὁ δὲ ἀρκτικὸς ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ δίσταται μοίρας λ'· ἅπερ ἐστὶν ἐξηκοστὰς ε'. Ὁ δὲ θερινὸς τροπικὸς ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ δίσταται μοίρας κδ', ἅπερ ἐστὶν ἐξηκοστὰς θ'· ὁ δὲ ἰσημερινὸς ἀπὸ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ δίσταται τὰς ἴσας μοίρας κδ'· ὁ δὲ χειμερινὸς τροπικὸς τοῦ ἀνταρκτικοῦ δίσταται μοίρας λ'· ὁ δὲ ἀνταρκτικὸς ἀπὸ τοῦ νοτίου πόλου δίσταται μοίρας λς'· ὥστε πάλιν ἀπὸ τοῦ πόλου ἐπὶ τὸν πόλον συνάγεσθαι μὲν μοίρας ρπ', ἐξηκοστὰς δὲ λ'· πρὸς γὰρ τοῦτο τὸ ἐν κλίμα καὶ αἱ κριχωταὶ σφαῖραι κατασκευάζονται, καὶ αἱ στερεαὶ, τῶν ἀρκτικῶν μόνων μεταπίπτοντων ἐν τισιν οἰκῆσει κατὰ τὰς διαστάσεις. Αἱ μέντοιγε ἐν τῇ γῆ ζῶναι πρὸς τὸ εἰρημένον ἐν κλίμα λαμβάνουσι τὴν διαίρεσιν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς κατοικούντων. Ὅσοι μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου κατοικοῦσι, τοῦτοις τὰ αὐτὰ φαινόμενα κατὰ τὰς οἰκῆσεις γίνονται, καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν ἴσα, καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων (46) τοιαῦτα, καὶ τῶν ὥροσκοπειῶν καταγραφὰ αἱ αὐταί· καὶ καθόλου πάντα τὰ περὶ τὰς οἰκῆσεις τὰς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου κειμένας, τὰ αὐτὰ ὑπάρχει. Τὸ γὰρ ἔγκλιμα τοῦ κόσμου μένει τὸ αὐτό. Παρὰ γὰρ τὸ ἔγκλιμα τοῦ κόσμου διάφορα γίνεται τὰ φαινόμενα. Αἱ μέντοιγε ἀρχαὶ τῶν ἡμερῶν καὶ αἱ τελευταὶ οὐχ ἅμα πασι γίνονται, ἀλλ' οἷς μὲν πρότερον, οἷς δὲ ὕστερον. Καὶ ἐστὶν ἡ παρὰ πᾶσιν ⁴⁸ α' ὥρα, παρ' ἄλλοις μέσον ἡμέρας οὔσα, παρ' οἷς δὲ δύοις οὔσα.

Ἡδὴ μέντοιγε πρὸς τὴν αἴσθησιν σχεδὸν ἐπὶ σταδίουσ' ὑ' ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύοσιν ὁ αὐτὸς ὀρίζων διαμένει· ὥστε πρὸς αἴσθησιν ἅμα τὴν ἀνατολὴν αὐτοῖς γίνεσθαι καὶ τὴν δύσιν. Ὅταν δὲ πλείον γένηται τὸ διάστημα τῶν ὑ' σταδίων, προανατολαὶ καὶ προδύσεις γίνονται. Τοῖς δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ κατοικοῦσι μέχρι μὲν σταδίων ὑ' ἀνεπαίσθητος γίνεται ἡ

A sub polo mundi, usque ad circulum arcticum qui est in terra, stadia 25200: rursus ab arctico qui est in terra, et sub cœli arctico, usque ad tropicum terrenum, qui ponitur sub cœlesti tropico æstivo, stadia 21000; rursus ab æstivo tropico usque ad terrestrem æquinocetialem, qui situs est sub æquinocetiali mundano, sunt stadia 16800; rursus ab æquinocetiali usque ad alterum tropicum stadia sunt 16800. Deinde a tropico usque ad arcticum sunt stadia 21000; postremo ab arctico usque ad alterum polum 25200, ut distantia inter polos colligatur esse 12 myriadum, et præterea 6000 stadiorum, quod est dimidium circumferentiæ terræ; nam distantia quæ est a polo usque ad polum, est semicirculus. Divisio autem horum sexagesimorum etiam in armillaribus sphaeris eadem est. Parantur enim armillares sphaeræ sic. A polo arcticus distat partibus 36, quæ sunt sexagesima 6; sexies enim sex sunt 36. Arcticus ab æstivo tropico distat gradibus 50, qui faciunt sexagesima 5; æstivus tropicus distat ab æquinocetiali gradibus 24, qui sunt sexagesima 4. Æquinocetialis distat ab hiberno tropico totidem gradibus 24. Rursus hibernus tropicus ab antarctico distat gradibus 30; antarcticus ab australi polo distat gradibus 36; ut rursus a polo usque ad polum colligantur gradus 180, sexagesima vero 50. Ad hoc enim unum clima, et sphaeræ armillares, et solidæ parantur, cum soli arctici in quibusdam habitationibus secundum distantias mutantur. At zonæ terrestres ad dictum unum clima accipiunt divisionem eorum, qui in terra habitant. Igitur qui eodem in parallelo habitant, his eadem sunt apparentiæ secundum habitationes; et magnitudines dierum æquales; et magnitudines eclipsium similes; et descriptiones horologicorum instrumentorum eadem; et summam omnia quæ contingunt circa habitationes in eodem parallelo positas, sunt eadem. Nam inclinatio mundi manet eadem. Propter inclinationem enim mundi diversæ sunt apparentiæ. Atqui initia dierum et fines non simul fiunt omnibus, sed aliis prius, aliis posterius: estque apud omnes prima hora, cum ea apud alios sit medium diei, apud alios occasus. Jam vero quoad sensum, fere ad stadia 400 ab ortu versus occasum idem manet horizon. Itaque quoad sensum simul ipsis evenit ortus, et occasus. At ubi distantia fuerit major 400 stadiis, ibi antegressiones ortuum et occasuum sunt. Iis vero qui in eodem meridiano habitant, usque ad stadia 400 insensibilis fit climatium varietas simul. Verumtamen ob eam distantiam, quæ magis transcendit versus septentrionem aut meridiem, alia fit inclinatio. Itaque omnes apparentiæ

⁴⁸ f. τισίν.

(46) Καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων. Falsum. Nam neque de lunaribus, neque de solaribus id recte dicitur. Lunares quippe non in iisdem solummodo parallelis æquales apparent, sed ubi-

cunque luna prospicitur. Solares autem etiam sub eodem parallelo inæquales videntur; aut etiam alibi minime videntur. Quare aliud agenti hoc Gemino excidit.

sunt diversæ. Etenim magnitudines dierum, et magnitudines eclipsium, et horologiorum descriptiones diversæ propter habitationes sunt iis qui in eodem meridiano habitant. Nam inclinatio mutatur, cum vel ad boream, vel ad meridiem fit transitus. Atqui medietates dierum et medietates noctium simul eveniunt omnibus iis qui in eodem habitant meridiano.

μεσημβρίαν τῆς μεταβάσεως γινομένης. Τὰ μέντοιγε πᾶσι γίνεται τοῖς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ κατοικοῦσιν.

31 Cum autem de australi zona dicimus, et de iis qui in ea habitant, ad hæc de antipodibus qui in eadem sunt; convenit ea quæ dicuntur sic intelligere, ut nos de australi quidem zona nullam historiam acceperimus, neque an ulli in ea habitent; sed quod ratione totius spheræ, et figuræ terræ, et progressus solis, qui fit inter tropicos, sit aliqua etiam altera zona, seu plaga versus austrum sita, quæ habeat idem temperamentum cum borea zona, in qua nos habitamus; similiter etiam dicimus de antipodibus, non quasi omnino habitent aliqui in eadem diametro nobiscum: sed quod sit aliquis locus habitabilis in terra secundum eandem diametrum nobiscum.

Sub torridam autem zonam nonnulli veterum, inter quos est et Cleanthes Stoicus philosophus, prodiderunt fusum esse inter tropicos Oceanum: quibus congruenter et Crates grammaticus errorem Ulyssis disponens, et totam spheram terræ describens certis circulis, quemadmodum prædiximus, fingit inter tropicos Oceanum esse positum, dicens congruenter mathematicis totius se terræ dispositionem instituisse.

At talis dispositio aliena est et a mathematica et a physica doctrina, et apud nullum veterum mathematicorum inter tropicos, ut Crates docet, collocata. Nam nostris temporibus jam et perspecta et inventa sunt plurima loca habitabilia, et non mari ubique comprehensa: et cum illius intermedii intervalli, quod est ab æstivo tropico usque ad æquinoctialem, spatium sit stadiorum 16800, fere ad 20800 stadia, quatenus investigandi copia fuit, harum rerum historia conscripta est, cum ea per reges Alexandrinos sit explorata. Unde falsi sunt qui opinantur Oceanum fusum esse inter tropicos. Est autem et ex his manifestum, quod et illa opinio, quod inhabitabilis sit regio inter tropicos posita propter æstus excessum, et maxime ea regio quæ est in medio torridæ zonæ, sit falsa. Nam Æthiopes, qui in extremitatibus torridæ zonæ habitant, in conversionibus, seu solstitiis habent in vertice solem. Existimandum est enim duas esse naturas Æthiopias, cum et circa æstivum tropicum circulum, qui apud nos est, habitent Æthiopes; et circa eum tropicum qui nobis quidem est hi-

των κλιμάτων παραλλαγή ἄμα· τὸ μόντιγε πλεῖον διάστημα ὑπερβῆναι πρὸς ἄρκτον ἢ πρὸς μεσημβρίαν, ἄλλο γίνεται ἔγκλημα· ὥστε πάντα τὰ φαινόμενα διάφορα γίνεσθαι. Καὶ γὰρ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν, καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων, καὶ αἱ τῶν ὠρολογίων καταγραφαὶ διάφοροι παρὰ τὰς οἰκήσεις γίνονται τοῖς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ κατοικοῦσι. Τὸ γὰρ ἔγκλημα μεταπίπτει, ἢ πρὸς ἄρκτον ἢ πρὸς μέσα τῶν ἡμερῶν καὶ τὰ μέσα τῶν νυκτῶν ἄμα

Ὅταν δὲ περὶ τῆς νοτίου ζώνης λέγωμεν, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κατοικούντων, πρὸς δὲ τούτοις περὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀντιπόδων τῶν λεγομένων· οὕτως ἀκούειν προσήκει, ὡς μηδεμίαν ἡμῶν ἱστορίαν παρεληφθῶτων περὶ τῆς νοτίου ζώνης, μηδὲ εἰ τις ἐν αὐτῇ κατοικοῦσιν· ἀλλ' ὅτι ἔνεκεν τῆς ἄτης σφαιροποιίας, καὶ τοῦ σχήματος τῆς γῆς, καὶ τῆς παρόδου τοῦ ἡλίου τῆς μεταξύ τῶν τροπικῶν γινομένης, ἔστι τις καὶ ἑτέρα ζώνη πρὸς νότον κειμένη, τὴν αὐτὴν εὐκράσιαν ἔχουσα τῇ βορείῳ ζώνῃ, ἐν ἣ κατοικοῦμεν ἡμεῖς· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἀντιπόδων λέγομεν, οὐχ ὡς κατὰ πᾶν οἰκούντων τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν διάμετρον ἡμῖν, ἀλλ' ἔντος τινὸς τόπου οἰκησίμου ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ διάμετρον ἡμῖν.

Ἦν δὲ τὴν διακεκαυμένην ζώνην τινὲς τῶν ἀρχαίων ἀπεφῆγαντο, ὧν ἔστι καὶ Κλεάνθης ὁ Στωϊκὸς φιλόσοφος, ὑποκεχῆσθαι μεταξύ τῶν τροπικῶν τὸν Ἄκεανόν· οἷς ἀκολούθως καὶ Κράτης ὁ γραμματικὸς, τὴν πλάνην τοῦ Ὀδυσσεῦς διατάσσων, καὶ τὴν ὄλην σφαῖραν τῆς γῆς καταγράφων τοῖς ὀριζομένοις κύκλοις, καθὼς προσηρῆκαμεν, ποιεῖ μεταξύ τῶν τροπικῶν τὸν Ἄκεανὸν κείμενον, λέγων ἀκολούθως τοῖς μαθηματικοῖς τὴν ὄλην γῆς διάταξιν ποιῆσθαι.

Ἦ δὲ τοιαύτη διάταξις ἀλλοτρία ἔστι καὶ τοῦ μαθηματικοῦ καὶ τοῦ φυσικοῦ λόγου, καὶ παρ' οὐδὲν τῶν ἀρχαίων μαθηματικῶν κατακεχωρισμένη, ὡς ἀποφαίνεται Κράτης, μεταξύ τῶν τροπικῶν. Ἐν γὰρ τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἤδη καὶ κατώπτευται, καὶ εὐρηταὶ τὰ πλεῖστα οἰκήσιμα, καὶ οὐ πελάγει πάντοθεν περιεχόμενα· καὶ τοῦ μεταξύ διαστήματος ὑπάρχοντος ἀπὸ θερινοῦ τροπικοῦ μέχρι τοῦ ἰσημερινοῦ μζω' ⁸¹, καὶ ὡς σχεδὸν ἐπὶ σταδίους κω' ⁸², ὡς εὐπόρηται, καὶ ἡ περὶ τούτων ἱστορία ἀναγέγραπται διὰ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βασιλέων ἐξηγασμένη. Ὅθεν ψευδοδοξοῦσιν οἱ νομίζοντες τὸν Ἄκεανὸν ὑποκεχῆσθαι μεταξύ τῶν τροπικῶν. Ἐκ δὲ τούτων φανερόν, ὅτι καὶ τὸ δοξαζόμενον, ὅτι ἀοίκητός ἐστιν ἡ μεταξύ τῶν τροπικῶν κειμένη χώρα διὰ τὴν τοῦ καύματος ὑπερβολὴν, καὶ μάλιστα ἡ περὶ μέσῃ τὴν διακεκαυμένην ζώνην, ψεῦδός ἐστιν. Οἱ μὲν γὰρ τὰ πέρατα τῆς διακεκαυμένης ζώνης οἰκοῦντες Αἰθιοπὲς εἰσι κατὰ κορυφὴν ἔχοντες ἐν ταῖς τροπαῖς τὸν ἥλιον. Δύο γὰρ Αἰθιοπίας τῇ φύσει ὑποληπτόν ὑπάρχειν, περὶ τε τὸν θερινοῦ τροπικὸν τὸν παρ' ἡμῖν κύκλον περιοικούντων ⁸³ Αἰθιόπων, καὶ περὶ

⁸⁰ f. τδ. ⁸¹ γρ. ὑπερβαῖνον. ⁸² γρ. μυρίων.

⁸³ γρ. ὑπεροικούντων.

⁸⁴ γρ. β. α. βω'. His non concordat versio Latina.

τὸν ἡμῖν μὲν χειμερινὸν τροπικὸν, τοῖς δὲ ἀντίποσι
θερινόν. Τοῦτο δὲ φησι Κράτης καὶ τὸν Ὅμηρον λέ-
γειν ἐν οἷς φησιν·

Αἰθίορες, τοὶ διχθὰ δεδαλαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν·

Οἱ μὲν δυσσομένου Ὑπερίορος, οἱ δ' ἀνώτοτος.

Κράτης μὲν οὖν, παραδοξολογῶν, τὰ ὑφ' Ὅμηρου
ἀρχαίως καὶ ἰδικῶς εἰρημένα μεταγείει πρὸς τὴν
κατ' ἀλήθειαν σφαιροποιίαν. Ὅμηρος μὲν γὰρ καὶ
οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ σχεδόν, ὡς εἰπεῖν, πάντες ἐπί-
πεδον ὑφίστανται τὴν γῆν, καὶ συνάπτουσι τῷ κόσμῳ
καὶ κύκλῳ τὸν Ὀκεανὸν περικεῖμενον, καὶ τὴν τοῦ
δριζόντος ἐπέχοντα τάξιν, καὶ τὰς ἀνατολάς ἐκ τοῦ
Ὀκεανοῦ, καὶ τὰς δύσεις εἰς τὸν Ὀκεανόν· ὥστε
τοὺς πλησιάζοντας τῇ ἀνατολῇ καὶ τῇ δύσει Αἰθίοπας
ὑπελάμβανον γίνεσθαι καταθρομένους ὑπὸ τοῦ ἡλίου.
Αὕτη δὲ ἡ πρόληψις τῇ μὲν προκειμένη διατάξει
ἀκολουθός ἐστι, τῆς δὲ κατὰ φύσιν σφαιροποιίας ἀλ-
λοτριά. Ἡ γὰρ γῆ μέση κεῖται τοῦ σύμπαντος κό-
σμου, σημείου τάξιν ἐπέχουσα· αἱ δὲ ἀνατολαὶ τοῦ
ἡλίου γίνονται καὶ αἱ δύσεις ἐκ τοῦ αἰθέρος καὶ εἰς
τὸν αἰθέρα, διὰ παντὸς τοῦ ἡλίου ἔσον ἀπέχοντος τῆς
γῆς. Ὅθεν αἱ μὲν προειρημένα Αἰθιοπία ἀδιανόητοί
εἰσιν· αἱ δὲ ὑπὸ τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ τροπικοὺς κεί-
μεναι, αἵτινες ὑπάρχουσιν ἐπὶ τὰ πέρατα τῶν δια-
κεκαυμένων ζωνῶν, κατὰ φύσιν ἔχουσιν. Οὐ μόνον
γε ὑποληπτέον ἀόικητόν εἶναι τὴν διακεκαυμένην
ζώνην. Ἡδὴ γὰρ ἐπὶ πολλοὺς τόπους τῆς ζώνης τῆς
διακεκαυμένης ἐληλύθασι τινες, καὶ τὰ πλείστα οἰ-
κήσιμα εὐρηται.

Ὅθεν καὶ ζητεῖται παρὰ πολλοῖς, εἰ τὰ περὶ μέ-
σην τὴν διακεκαυμένην οἰκησιμώτερα μᾶλλον ἐστί
τῶν περὶ τὰ πέρατα τῆς διακεκαυμένης ζώνης ὑπαρ-
χουσῶν οἰκήσεων. Πολύτιος οὖν ὁ ἱστοριογράφος πε-
πραγματεύεται βιβλίον, ὃ ἐπιγραφὴν ἔχει· « Περὶ
τῆς περὶ τὸν Ἰσημερινὸν οἰκήσεως· » αὕτη δὲ ἐστὶν
ἐν μέσῃ τῇ διακεκαυμένη ζώνῃ· καὶ φησιν οἰ-
κεῖσθαι τοὺς τόπους, καὶ εὐκρατοτέραν ἔχειν τὴν
οἰκίαν τῶν περὶ τὰ πέρατα τῆς διακεκαυμένης ζώ-
νης οἰκούντων· καὶ ἃ μὲν ἱστορίας φέρει τῶν κατ-
ωπευκῶτων τὰς οἰκήσεις, καὶ ἐπιμαρτυρούντων
τοῖς φαινομένοις· ἃ δὲ ἐπιλογίζεται ἐπὶ τῆς φυσικῆς
περὶ τὸν ἡλίου ὑπαρχούσης κινήσεως. Ὁ γὰρ ἥλιος
περὶ μὲν τοὺς τροπικοὺς κύκλους πολὺν ἐπιμένει
χρόνον κατὰ τὴν πάροδον ^α τὴν πρὸς αὐτοὺς, καὶ
τὴν ἀποχώρησιν· ὥστε σχεδόν ἐφ' ἡμέρας μ' μένει
πρὸς ἀΐθησιν ἐπὶ τροπικῶν κύκλων· δι' ἣν αἰτίαν
τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν σχεδόν ἐφ' ἡμέρας μ' ταυτὰ
διαμένει· ὅθεν, ἐπιμονῆς γινομένης πρὸς τὰς οἰκή-
σεις τὰς κειμένας ὑπὸ τοὺς τροπικοὺς, ἀνάγκη ἐκ-
πυροῦσθαι τὴν οἰκίαν, καὶ ἀόικητον γίνεσθαι διὰ
τὴν τοῦ καύματος ὑπερβολήν. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰσημερι-
νοῦ κύκλου ταχέως συμβαίνει τὰς ἀποχωρήσεις γί-
νεσθαι· ὅθεν καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν περὶ τὰς
Ἰσημερίας μεγάλας λαμβάνει τὰς παραυξήσεις. Εὐ-
ληγον οὖν καὶ τὰς ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν κειμένας οἰ-

^α γρ. πρόσδοον.

bernus, antipodibus vero æstivus. Hoc autem
Crates inquit etiam Homerum dicere in his, ubi
ait :

*Æthiopes, qui bifariam divisi sunt, extremi viro-
rum,*

*Alii quidem ad occidentem solem, alii vero ad
orientem.*

Crates igitur, cum absurda loquatur, ea quæ ab
Homero veteri et proprio more sunt dicta, trans-
fert ad veram sphaeræ formationem. Homerus enim,
et veteres poetæ fere, ut summatim dicam, omnes,
planam constituunt terram, et eam convertunt
mundo. Quinetiam fingunt in circuitu Oceanum
circumfusum, et habentem rationem horizontis :
ad hæc ortus ex Oceano et occasus in Oceanum
B fieri. Itaque Æthiopes, qui erant propinqui ortui
et occasui, putabant comburi a sole. Hæc autem
opinio propositæ quidem dispositioni congrua est ;
sed a vera naturali que sphaeræ formatione est alie-
na. Terra enim in medio ponitur universi mundi,
habetque puncti rationem. Ortus vero solis et oc-
casus sunt ex æthere, et in æthere, cum sol semper
æqualiter distet a terra. Unde prædictæ Æthio-
piæ non sunt cogitandæ : quæ vero positæ sunt sub
tropicis mundi, quæque sunt in extremitatibus tor-
ridarum zonarum, sunt secundum naturam. Ve-
rumtamen non est cogitandum inhabitabilem esse
zonam torridam. Jam enim ad multa loca zonæ
torridæ venerunt aliqui, et plurima loca inventa
sunt habitabilia.

C
Unde etiam quaeritur a multis, an loca circa me-
diam torridam zonam sint magis habitabilia, quam
habitationes quæ existunt circa extremitates tor-
ridæ zonæ. Polybius igitur historicus conscripsit li-
brum qui inscribitur, *De habitatione circa æqui-
noctialem*. Hæc autem est in media torrida zona ;
atque inquit habitari hæc loca, et habere magis
temperatam habitationem, quam habent ii qui circa
extremitates torridæ zonæ habitant : ac partim hi-
storias afferunt eorum qui viderant has habitationes,
et insuper testimonium præbebant apparentibus ; par-
tim ratiocinatur ex naturali solis motu. Sol enim
circa tropicos circulos longo commoratur tempore,
secundum accessum ad eos, et discessum, ut fere
ad dies quadraginta **32** maneat, quoad sensum,
in tropicis circulis. Quam ob causam magnitudi-
nes dierum fere ad dies 40 manent eædem. Unde
cum mora fiat ad illas habitationes quæ sitæ sunt
sub tropicis, necesse est ut ardore torreatur hæc
habitatio, atque inhabitabilis fiat propter æstus ex-
cessum. At ab æquinoctiali circulo contingit velo-
ces fieri discessus : unde etiam magnitudines die-
rum circa æquinoctia magna capiunt incrementa.
Consentaneum est igitur eas etiam habitationes,
quæ sunt sitæ sub æquinoctiali, magis esse tempe-
ratas ; cum ascensio quidem fiat super nuncto ver-

ticali, velociter tamen sol recedat. Omnes enim qui inter tropicos circulos habitant, ad accessum solis similiter sunt collocati : is tamen longioribus temporibus apud eos commoratur, qui circa tropicos habitant ; quam ob causam temperatiores esse contingit eas habitationes quæ sunt circa æquinoctialem, quæque sitæ sunt in media zona torrida, quam sunt iis qui circa extremitates zonæ torridæ habitant, quique sunt positi sub tropicis.

CAPUT XIV.

De significationibus astrorum.

Sermo de significationibus apud idiotas diversam parit opinionem, quasi propter astorum ortus et occasus fiant aeris mutationes. Mathematicus vero et physicus aliam habet opinionem. Ac primo quidem statuendum est, quod hæ significationes imbrum et ventorum, quæ fiunt, circa terram fiant, et ad majorem altitudinem non tendant: exhalationes enim sunt e terra variæ et expertes ordinis, ut sit impossibile eas usque ad inerrantium stellarum spheram tendere : sed neque singulæ nubes propter altitudinem eo tendunt. Qui igitur ascendunt Cyllenen, altissimum in Peloponneso montem, et Mercurio in vertice montis dicato sacrificant, hi, cum rursus post annum ascendentes sacrificia perficiunt, inveniunt et femora et cinerem ab igne relictum in eodem loco manentia, in quo reliquerant ; et neque a ventis, neque ab imbris immutata, eo quod omnes nubes et ventorum constitutiones infra verticem montis constituentur. Sæpe etiam illi qui in Satabyrium ascendunt, per nubes faciunt ascensum, et infra verticem montis spectant nubium collectiones. Et Cyllenes quidem altitudo est minor stadiis 15, ut Dicæarchus geometrice demonstrat ; Satabyrii vero perpendicularium minus est stadiis 14. Omnes enim nubes, ut diximus, cum ex terra habeant exhalationem, circa terram fiunt. Prædictiones autem significationum, quæ in parapegmatibus fiunt, non constant quibusdam certis præceptis, neque arte quadam traduntur, ut habeant necessarium effectum. Sed qui ex eo, quod plerumque fit, per quotidianam observationem congruentiam capiunt, hi in tabulas conferunt. Facta est autem ista collectio et observatio hoc modo. Cipientes enim principium anni, et observantes in quo signo sit sol in principio anni, et gradum ascribentes, per singulos dies et per singulos menses factas integras mutationes aeris, ventorum, imbrum et grandinis, ascripserunt ad solis loca per signum quodlibet et gradum. Quod per plures annos observantes,

¹⁵ γρ. πῶν χρόνων. ¹⁶ f. ἀναμετρηκώς. ¹⁷ γρ. σταδίων δ'

(47) Οἱ γοῦν ἐπὶ τῆν Κυλλήνην. Cujus κάβητος αἰν. xx, ἄλλ' xv stadiis desiniunt. Strabo libro viii.

(48) Εἰς τὸ Σαταβύριον. Leg. Ἀταβύριον. De quo

ἄκρως εὐκρατοτέρας ὑπάρχειν, ἐπιτολῆς μὲν γινόμενης ἐπὶ τοῦ κατὰ κορυφὴν σημείου, ταχέως δὲ ἀποχωροῦντος τοῦ ἡλίου. Πάντες γὰρ μεταξὺ τῶν τροπικῶν κύκλων οἰκοῦντες παρὰ τὴν πάροδον ὁμοίως κεῖνται τοῦ ἡλίου· πλείονας δὲ χρόνους ἐπιμένει τοῖς περὶ τοὺς τροπικοὺς οἰκοῦσι· δι' ἣν αἰτίαν εὐκρατοτέρας εἶναι συμβέβηκε τὰς περὶ τὸν Ἰσημερινὸν οἰκίσεις, αἵτινες κεῖνται ἐν μέσῃ τῇ διακεκαυμένη ζώνῃ, τῶν περὶ τὰ πέρατα τῆς διακεκαυμένης οἰκούντων, οἵτινες ὑπὸ τοὺς τροπικοὺς κύκλους κεῖνται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ ἐπισημιασίων τῶν ἀστρων ¹⁸.

Ὁ περὶ ἐπισημιασίων λόγος παρὰ μὲν τοῖς ἰδιώταις ἀλλοίαν ἔχει διάληψιν, ὡς ἐπὶ τῶν ἀστρων ἐπιτολαῖς καὶ ὕψεις τῶν περὶ τὸν ἀέρα μεταβολῶν γινόμενων· ὁ δὲ μαθηματικὸς καὶ φυσικὸς ἕτεραν ἔχει δόξαν. Καὶ πρῶτον μὲν διαληπτέον, ὅτι αἱ γινόμεναι ἐπισημιασὶαι δμβρων καὶ πνευμάτων περὶ τὴν γῆν γίνονται, εἰς δὲ πλείον ὕψος οὐ διατείνουσιν· ἀναθυμιάσεις γὰρ εἰσιν ἐκ γῆς παντοδαπαὶ καὶ ἀτακτοί· ὥστε μὴ εἶναι τε εἶναι μέχρι τῆς τῶν ἀπανῶν ἀστέρων σφαιρᾶς διατείνειν· ἀλλὰ μὴ ἕκαστα διὰ τὸ ὕψος ἀνατείνειν τὰ νέφη. Οἱ γοῦν ἐπὶ τὴν Κυλλήνην (47) ἀναβαίνοντες, ὄρος ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ὑψηλότατον, καὶ θύοντες τῷ καθωσιωμένῳ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Ἐρμῆ, ὅταν πάλλιν δι' ἐνιαυτοῦ ἀναβαίνοντες τὰς θυσίας ἐπιτελώσιν, εὐρίσκουσι καὶ τὰ μύρια, καὶ τὴν τέφραν τὴν ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἐν τῇ αὐτῇ τάξει μένουσαν, ἐν ἣ καὶ κατέλιπον· καὶ μὴθ' ὑπὸ πνευμάτων, μὴθ' ὑπὸ δμβρων ἠλωιωμένα· διὰ τὸ πάντα τὰ νέφη καὶ τὰς τῶν ἀνέμων συστάσεις ὑποκάτω τῆς τοῦ ὄρους κορυφῆς συνίστασθαι. Πολλάκις δὲ καὶ οἱ εἰς τὸ Σαταβύριον (48) ἀναβαίνοντες διὰ τῶν νεφῶν ποιῶνται τὴν ἀνάδασιν, καὶ ὑποκάτω τῆς τοῦ ὄρους κορυφῆς θεωροῦσι τὴν τῶν νεφῶν σύστασιν. Καὶ ἔστι μὲν τῆς Κυλλήνης τὸ ὕψος ἑλασσον σταδίων ε', ὡς Δικαίαρχος ἀναμετρικῶς ¹⁶ ἀποφαίνεται· τοῦ δὲ Σαταβυρίου ἐλάσσων ἐστὶν ἡ κάβητος σταδίων ε' ¹⁷. Πάντα γὰρ τὰ νέφη, καθάπερ εἶπομεν, ἐκ γῆς ἔχοντα τὴν ἀναθυμιάσιν, περὶ τὴν γῆν γίνονται. Αἱ δὲ γινόμεναι προρόήσεις τῶν ἐπισημιασίων ἐν τοῖς παραπήγμασιν, οὐκ ἀπὸ τινῶν παραγγεμάτων ὀρισμένων γίνονται, οὐδὲ τέχνη τι μεθοδεύονται· καταναγκασμένον ἔχουσαι τὸ ἀποτέλεσμα· ἀλλ' οἱ ἐκ τοῦ ὡς ἐπίπαν γινόμενον διὰ τῆς καθ' ἡμέραν παρατηρήσεως τὸ σύμφωνον λαμβάνοντες εἰς τὰ παραπήγματα κατεχώρισαν. Ἐγένετο δὲ ἡ σύστασις καὶ ἡ παρατήρησις τοῦ τρόπου τούτου. Λαμβάνοντες γὰρ ἀρχὴν ἐνιαυτοῦ, καὶ παρατηρήσαντες, ἐν τίνι ζωδίῳ ὁ ἥλιος ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐνιαυτοῦ, καὶ πρὸς τὴν μοῖραν ἀναγράφοντες καθ' ἑκάστην

Strabo lib. xiv, et Stephanus. Mons est in Rhodo insula.

ἡμέραν καὶ μῆνα τὰς γενομένας ὁλοχερεῖς μεταβολὰς τοῦ ἀέρος, πνευμάτων, θμβρων, χαλάζης, παρετίθεσαν ταῖς τοῦ ἡλίου ἐποχαῖς κατὰ ζώδιον καὶ κατὰ μοῖραν. Τοῦτο ἐπὶ πλείονα ἔτη παρατηρήσαντες, τὰς μάλιστα περὶ τοὺς αὐτοὺς τόπους τοῦ ζωδιακοῦ γινομένας μεταβολὰς ἐν τοῖς παραπήγμασιν ἀνεγράψαντο, οὐκ ἀπὸ τίνος τέχνης οὐδὲ μεθόδου ὀρισμένης λαθόντες τὴν ἀναγραφὴν, ἀλλ' ἐκ τῆς πείρας τὸ σύμφωνον, ὡς ἐγγιστα, λαθόντες. Ἐπειδὴ οὐκ ἐδύναντο οὐθ' ἡμέραν, οὔτε μῆνα, οὔτε ἐνιαυτὸν ὀρισμένον ἀναγράψαι, ἐν ᾧ τὸ τούτων ἐπιτελεῖται, διὰ τὸ τὰς ἀρχὰς τῶν ἐνιαυτῶν μὴ παρὰ πᾶσι εἶναι τὰς αὐτὰς, μηδὲ τοὺς μῆνας τοὺς αὐτοὺς εἶναι παρὰ πᾶσι ταῖς ὀνομασίαις, μηδὲ τὰς ἡμέρας ὁμοίως ἀγεσθαι. Ἰσταμένοις τιτὶ σημεῖοις ἠθέλησαν ἀφορίσαι τὰς μεταβολὰς τοῦ ἀέρος. Ὅθεν ταῖς τῶν ἀστρῶν ἐπιτολαῖς κατὰ τοὺς καιροὺς ἀφωρισμέναις αἱ μεταβολαὶ τοῦ ἀέρος γίνονται, οὐχ ὡς τῶν ἀστρῶν δύναιμι ἐχόντων πρὸς τὴν μεταβολὴν τῶν πνευμάτων καὶ τῶν θμβρων, ἀλλ' ὡς σημείου χάριν παρελημμένων πρὸς τὸ προγινώσκειν ἡμᾶς τὰς περὶ τὸν ἀέρα περιστάσεις. Καὶ ὡσπερ ὁ πυρὸς οὐκ αὐτὸς ἐστὶ παραίτιος τῆς πολεμικῆς περιστάσεως, ἀλλὰ σημεῖόν ἐστι πολεμικοῦ καιροῦ· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ αἱ τῶν ἀστρῶν ἐπιτολαὶ οὐκ αὐταὶ παραίτιοι εἰσι τῶν περὶ τὸν ἀέρα μεταβολῶν, ἀλλὰ σημεῖα ἐκκεῖνται τῶν τοιούτων περιστάσεων. Οἱ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς παρατηρήσαντες καὶ συνταξάμενοι τὰ παραπήγματα, ἐξετάσαντες τοὺς τόπους τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ἐν οἷς ὡς ἐπίπαν αἱ μεταβολαὶ τοῦ ἀέρος γίνονται, ἐπεσκέψαντο κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τίνα τῶν ἀστρῶν ἀνατέλλει, ἢ συγκαταδύει, καὶ ταῖς τούτων ἐπιτολαῖς καὶ δύσεις σημεῖοις ἐχρήσαντο εἰς τὴν πρόγνωσιν τῶν προσηρημένων. Τὰς μὲν γὰρ ἀνατολὰς τὰς ἀληθινὰς καὶ δύσεις ἀθεωρητοὺς εἶναι συμβέβηκε· τὰς δὲ φαινομένας ἠδύναντο ὄραϊν, καὶ περὶ τοὺς ῥηθέντας καιροὺς διαλαμβάνειν, ὅτι αἱ Πλειάδες δύνοσαι ἔχουσι τίνα τῶν αὐτῶν δύναμι, ὥστε ὑγρασίαν τινὰ περὶ τὸν ἀέρα ἀπογεννᾶν· ἢ πάλιν ἐπιτέλλουσαι θέρους ἀρχὴν διασημαίνουσιν. Ὅθεν καὶ Ἡσιόδός φησι·

*Πλητῶν Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομένων,
Ἄρχσθ' ἀμήτου ἀρότιο δέ, δυσσομένων.*

Οὐ διὰ τὴν τοῦ ἀστρῶν δύναμιν· παντελῶς γὰρ ἐστὶν ἀπόπληκτον· εἴτε γὰρ πύρινα ἐστὶ τὰ ἀστρά, εἴτε αἰθέρια, ὡς ἀρέσκει τιτὶ, πάντα τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ δυνάμεως κεκοινώνηκε, καὶ οὐδεμίαν συμπάθειαν ἔχει πρὸς τὰ ἐπὶ τῆς γῆς γινόμενα. Ἡ γὰρ σύμπασα γῆ κέντρον λόγον ἔχει πρὸς τὴν τῶν ἀπλανῶν σφαιραν, καὶ οὐδεμία ἀποφορὰ, οὐδὲ ἀπόρροια δεικνύεται ἀπὸ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐπὶ τὴν γῆν. Πῶς ὑποληπτέον τούτους θμβρων καὶ πνευμάτων καὶ χαλάζης παραιτούς γίνεσθαι, ἀπ' ὧν οὐδεμία δύναμις πίπτει πρὸς ἡμᾶς; Ἀπὸ μὲν γὰρ ἡλίου καὶ σελήνης δεικνύεται ἡ δύναμις ἐπὶ τὴν γῆν κατὰ τὰς μεταβάσεις αὐτῶν καὶ μειζόνων καὶ ἐλαττόνων· ὅθεν εὐλογον πρὸς τούτους συμπάθειαν εἶναι κατὰ τὴν ἐκάστου δύναμιν αὐτῶν· αἱ δὲ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐπιτολαὶ καὶ δύσεις σημεῖοι τάζειν ἐπέχουσι, καθάπερ προείπομεν. Ὅθεν οὐδὲ προληπτέον τὰς αὐτὰς ἐπισημασίας ἐπιτελεῖσθαι ἐκ τῶν αὐτῶν ἀστρῶν·

⁸⁸ f. ἐπεὶ δέ.

A eas mutationes, quæ maxime circa eadem zodiaci loca contingunt, in tabulis conscripserunt, non ex arte aliqua, neque ex certa methodo sumentes descriptionem, sed ab experientia, id quod fere congruit, sumentes. Cum vero non possent singulos dies, neque menses, neque annos certos inscribere, in quibus horum aliquid perficiebatur: eo quod initia annorum apud omnes non sint eadem, neque menses sint apud omnes iisdem appellationibus, neque dies similiter agantur: immotis quibusdam signis voluerunt determinare mutationes aeris. Unde astrorum ortibus, cum hi in temporibus sint determinati, mutationes aeris fiunt; non quod astra vim habeant ad mutationem ventorum et imbrium, sed quod signi gratia assumpta sint ad hoc, ut præcognoscamus aeris affectiones. Et ut lampas, seu fax, non ipsa est causa bellici motus, sed signum est bellici 33 temporis: ita et astrorum ortus non ipsi sunt causa mutationum aeris, sed proposita sunt signa talium affectionum. Nam qui a principio observaverunt et composuerunt tabulas illas, exploratis locis zodiaci circuli, in quibus ut plurimum mutationes aeris fiunt, consideraverunt quæ astra temporibus illis orientantur, aut simul occidunt, atque horum, ortibus et occasibus pro signis sunt usi ad præcognitionem prædictorum. Ortus enim veros et occasus contingit esse invisibiles: eos vero, qui apparebant, ortus et occasus, poterant videre, et circa tempora dicta discernere, eo quod Pleiades occidentes habeant talem vim, ut humiditatem quandam circa aerem generent; aut rursus orientes æstatis initium significant. Unde et Hesiodus inquit:

*Pleiadibus Atlantis filibus orientibus
Incipe messem: arationem vero occidentibus.*

D Non propter astri vim: omnino enim id est stupidum: sive enim ignea sunt astra, sive ætherea, ut placet aliquibus, omnia eadem essentiam et vim sortita sunt, et nullam habent mutuam commotionem erga ea quæ in terra fiunt. Universa enim terra centri rationem habet ad inerrantium sphaeram; nec ulla vis emanans aut profluvium pervenit ab inerrantibus stellis ad terram. Quomodo putandum est has imbrium et ventorum et grandinum causas esse, a quibus nulla vis cadit ad nos? Nam a sole quidem et luna pervenit vis ad terram secundum transitus eorum et majorum et minorum. Unde consentaneum est terræ cum his esse mutuam consensionem secundum vim cuiusque eorum. Inerrantium vero stellarum ortus et occasus signi rationem obtinent, sicut prædiximus. Unde ne statuendum quidem est easdem significationes perfici ex iisdem astris; sed secun-

dum eorundem climatum varietates, diversos et ortus et occasus astrorum fieri, et quidem in quolibet horizonte propria signa habere mutationis aeris. Idem enim parapegma non potest congruere in urbe Roma, et in Ponto, et in Rhodo, et in urbe Alexandria; sed necesse est ut diversæ sint observationes in diversis horizontibus, et in quolibet urbe alia sumantur astra significationes efficientia.

Unde manifestum est quod non naturaliter astrorum ortus et occasus affectiones aeris generent; sed quod in quolibet horizonte diversæ fiant observationes et aerum mutationes. Quamobrem neque omnes significationes in tabulas relatæ semper congruunt; sed interdum universaliter non fiunt: sed qui maximas tempestates comprehendunt ortus et occasus, hi efficiunt serenitates: interdum in urbe serenitas contingit, in agris imber. Sæpe post dies tres aut quatuor aliquis significavit per ortum aut occasum astri mutationem aeris: interdum antevertit significationem diebus quatuor. Unde qui aberrant in prædictionibus significationum, habent excusationem, quod anticiparunt significationem, eo quod posterius est facta.

Ex quibus omnibus manifestum est quod quæ ad significationes spectant, ea in tabulis rudi Minerva sint inscripta, cum non arte quadam, neque necessitate sint tradita, sed ex continua observatione inscripta. Eam ob causam sæpe hæc fallunt. Unde astrologi non sunt accusandi, si aberraverint in significationibus. Si vero eclipsin prædicens aliquis, aut ortum astri, aberraverit, merito et studium, et qui illud tractat, accusantur. Omnia enim quæ arte traduntur debent infallibilem habere prædictionem, seu enuntiationem. At ea quæ ad significationes spectant, neque cum ea assequimur, perfectam laudem, neque cum ab iis aberramus, accusationem merentur. Astrologiæ enim hæc est quædam pars expertæ artis, et indigna quæ profertur in medium. Idem opinandum est fieri etiam circa Canis ortum. Omnes enim putant, hanc stellam propriam vim habere, et causam esse intensiois æstuum, cum simul oritur cum sole. At hoc non ita se habet: sed quoniam juxta calidissimum tempus anni hæc stella ortum faciebat, hujus apparitione aeris in æstum mutationem notarunt. Est autem sol causa intensiois æstuum. Primum enim cum ex hieme simus frigefacti, secundum appropinquationem quæ fit ad nos, incipit nos sol calefacere: nondum tamen manifestam efficit calefactionem, cum adhuc frigefactio, quæ est ab hieme, permaneat; cum vero fit commoratio, et semper magis **34** magisque appropinquat sol, contingit fieri sensum calefactionis; deinde contingit bis ad eandem habitationem continuo solem accedere. Etenim in progressu ad æstivum tropicum circulum, et in recessu, per easdem habitationes transit sol. Unde evenit propter causam hanc intensioes æstuum fieri. Præterea accessus ad æstivum tropicum et

ἀλλὰ κατὰ τὰς τῶν αὐτῶν κλιμάτων παραλλαγὰς διαφόρους καὶ τὰς ἐπιτολάς καὶ τὰς δύσεις τῶν ἀστρῶν γίνεσθαι. Καὶ δὴ καθ' ἕκαστον ὀρίζοντα ἴδια σημεῖα ἔχειν τῆς περὶ τὸν ἀέρα μεταβολῆς. Τὸ γὰρ αὐτὸ παράπληγμα οὐ δύναται συμφωνεῖν ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐν τῇ Πόντῳ, καὶ ἐν Ῥόδῳ, καὶ ἐν Ἀλεξανδρείῃ: ἀλλὰ ἀνάγκη διαφόρους τὰς παρατηρήσεις εἶναι ἐν διαφόροις ὀρίζουσι, καὶ καθ' ἕκαστην πόλιν ἕτερον λαμβάνεσθαι ἄστρα ἐπισημασίας ἐπιτελοῦντα.

Ἐξ οὗ φανερόν, ὅτι οὐ φυσικῶς αἱ τῶν ἀστρῶν ἐπιτολαὶ καὶ δύσεις τὰ περὶ τὸν ἀέρα πάθη ἀπογεννώσιν: ἀλλὰ καθ' ἕκαστον ὀρίζοντα διάφοροι παρατηρήσεις γέγονασιν, καὶ τῶν ἀέρων μεταβολαί. Διόπερ οὐδὲ πᾶσαι ἐπισημασίαι, ἐν τοῖς παρατήρημασιν ἀγόμεναι, αἰεὶ συμφωνοῦσιν: ἀλλ' ἔστι μὲν ὅτε καθόλου οὐ γίνονται, ἀλλὰ τοὺς μεγίστους περιέχουσαι χειμῶνας ἐπιτολαὶ καὶ δύσεις, εὐδίας ἀποτελοῦσιν· ἔστι δ' ὅτε κατὰ μὲν τὴν πόλιν εὐδία ἐγένετο, ἐπὶ χώρας δὲ θμβρός· πολλάκις δὲ τις μεθ' ἡμέρας τρεῖς ἢ τέσσαρας ἐπεσήμηνε τῇ ἐπιτολῇ ἢ τῇ δύσει τοῦ ἀστρου· ἔστι δὲ ὅτε προέλαθε τὴν ἐπισημασίαν πρὸ ἡμερῶν τεσσάρων. Ὅθεν καὶ οἱ ἀποτυγχάνοντες ἐν ταῖς προρρήσεσι τῶν ἐπισημασιῶν ἔχουσιν ἀπολογία, ὅτι προέλαθον τὴν ἐπισημασίαν, ὅτι ὑστέρᾳ ἐγένετο.

Ἐξ ὧν πάντων φανερόν, ὅτι τὰ κατὰ τὰς ἐπισημασίας ἐν τοῖς παρατήρημασιν ὀλοσχερέστερον ἀναγίγρῃται, οὐ τέχνη τινὶ οὐδὲ ἀνάγκη μεθοδεύμενα, ἀλλ' ἐκ τῆς συνεροῦς παρατηρήσεως ἀναγεγραμμένα. Διὸ πολλάκις διαφεύδεται. Ὅθεν οὐδὲ κατηγορητέον ἔστι τῶν ἀστρολόγων, ἐν ἀποτυγχάνουσιν ἐν ταῖς ἐπισημασίαις. Ἐὰν δ' ἐκλείψιν προειπῶν τις ἢ ἐπιτολὴν ἀστρου διαμάρτη, εὐλόγως καὶ τὸ ἐπιτήθευμα καὶ ὁ μεταχειριζόμενος κατηγορίας ἀξιωθήσεται. Πάντα γὰρ τέχνη μεθοδεύμενα ἀδιαμάρτητον ἔχειν ὀφείλει τὴν ἀπόφασιν. Τὰ δὲ περὶ τὰς ἐπισημασίας οὐτ' ἐπιτυγχανόμενα ὀλοσχερῆ τὸν ἔπαινον ἔχει, οὐτ' ἀποτυγχανόμενα κατηγορίαν. Ἄτεχνον γὰρ τι μέρος ἔστι τοῦτο τῆς ἀστρολογίας, καὶ οὐκ ἀξίον προφορᾶς. Τὸ δὲ αὐτὸ ὑποληπτέον καὶ περὶ τὴν Κυνοῦ ἐπιτολὴν γίνεσθαι. Πάντες γὰρ ὑπολαμβάνουσιν ἴδιαν δύναμιν ἔχειν τὸν ἀστὲρα, καὶ παραίτιον γίνεσθαι τῆς τῶν καυμάτων ἐπιτάσεως ἅμα συνεπιτέλλοντα τῷ ἡλίῳ. Τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν οὕτως ἔχον· ἀλλὰ ἐπεὶ κατὰ τὸν πυρροειδέστατον καιρὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ οὗτος ὁ ἀστὴρ ἐπέτελλε, τῇ τοῦτου φάσει ἐσημειώσαντο τὴν πρὸς τὸ καῦμα μεταβολὴν τοῦ ἀέρος. Ἔστι δὲ ὁ ἥλιος παρὰίτιος τῆς ἐπιτάσεως τῶν καυμάτων. Πρῶτον μὲν γὰρ, ἐκ τοῦ χειμῶνος κατεψυγμένων ἡμῶν, κατὰ τὸν συνεγγισμὸν τὸν πρὸς ἡμᾶς ἀρχεται ἡμᾶς θερμαίνειν· οὐπω δὲ ἐκδηλον ποιεῖ τὴν θερμασίαν, ἐπὶ τῆς καταψύξεως ἀπὸ τοῦ χειμῶνος διαμενούσης· ἐπιμονῆς δὲ γινομένης, καὶ μᾶλλον αἰεὶ καὶ μᾶλλον συνεγίζοντος τοῦ ἡλίου, ἐπαίσθησιν συμβαίνει τῆς θερμασίας γίνεσθαι: ἔπειτα συμβαίνει δις ἐπὶ τὴν αὐτὴν οἴκησιν κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπιβάλλειν τὸν ἥλιον. Καὶ γὰρ ἐν τῇ παρόδῳ τῇ πρὸς τὸν θερινὸν τροπικὸν κύκλον, καὶ ἐν τῇ ἀποχωρῆσει τὰς αὐτὰς οἰκήσεις παροδεύει ὁ ἥλιος. Ὅθεν συμβαίνει διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην τὰς ἐπιτάσεις τῶν καυμάτων γίνεσθαι. Ἔτι δὲ καὶ τὰς

προσόδους τὰς πρὸς τὸν θερινὸν τροπικὸν καὶ τὰς ἀποχωρήσεις μικρὰς τε παντελῶς καὶ ἀνεπαισθήτους εἶναι συμβέβηκε· σχεδὸν γὰρ ἐφ' ἡμέρας μ' ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κύκλου τὴν ἐπιμονὴν ποιεῖται. Ὅθεν καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν περὶ τὰς τροπὰς ἀνεπαίσθητον ἔχει τὴν παραύξησιν. Ἐπεὶ δὲ περὶ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐπέτελλεν⁸⁸ ὁ Κύων, τῇ τούτου φάσει τὸν καιρὸν ἐσημεῖωσαντο τῆς τῶν καυμάτων ἐπιτάσεως, οὐχ ὡς αὐτοῦ τοῦ ἀστρου παραιτίου γινομένου, ἀλλ' ὡς τοῦ ἡλίου τὴν αἰτίαν ἔχοντος.

Εἰ μὲν οὖν ὡς σημειόν τις λαμβάνει τοῦ καιροῦ τὴν τοῦ Κυνοῦ ἐπιτολήν, ὀρθῶς λαμβάνει, καθάπερ Ὁμηρὸς φησιν ἐπὶ τοῦ Κυνοῦ οὕτως·

Καιρὸν δὲ τε σῆμα τέτυκται.

Οὗ γὰρ ὡς ἴδιαν δύναμιν ἔχοντος αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐπιτολήν τῶν καυμάτων, ἀλλ' ὡς σημείου χάριν παρειλημμένου.

Ὅσοι μέντοιγε τῶν ποιητῶν καὶ φιλοσόφων τὴν δύναμιν τῆς ἐπιτάσεως τῶν καυμάτων τῷ Κυνοῦ προσάπτουσι, πολὺ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ φυσικοῦ λόγου πεπλανημένοι εἰσίν. Ὁ γὰρ ἀστὴρ οὗτος τῆς αὐτῆς οὐσίας κεκοινωνήκε πᾶσι τοῖς ἀστροῖς. Εἴτε γὰρ πύρινά ἐστιν, εἴτε καὶ αἰθέρια τὰ ἀστρα, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν πάντα, καὶ ὀφείλει κατακρατεῖσθαι ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀστρων ἢ ἀπὸ τοῦ Κυνοῦ ἀποφορά. Καὶ γὰρ τῷ μεγέθει μείζονες αὐτοῦ εἰσιν ἕτεροι, καὶ τῷ πλήθει ἄπειροι. Εἰ οὖν ἐξ ἀπάντων αὐτῶν ἡ δύναμις οὐ διικνεῖται μέχρι τῆς γῆς, οὐδὲ εἰς τὴν τοῦ ἡλίου δύναμιν οὐδὲν συμβάλλεται, πῶς πιθανὸν τὴν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἀστρου ἀποφορὰν τηλικαύτην ἐπιτολῆν τῶν καυμάτων ποιεῖν; Εἰ δὲ μὴ συνεργούσι τι πάντες οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες, τῆς αὐτῆς δυνάμειος κεκοινωνηκότες, οὐκ ἐνδέχεται τὴν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἀστρου θερμασίαν αἰσθητὴν διαφορὰν ἀποφαίνειν ἐν ταῖς συνατολαῖς τοῦ ἡλίου.

Ἔστι δ' αὐτὸς ὁ ἡλῖος παραιτίος τῶν καυμάτων, κατὰ τὸ συνεχὲς τὸν αὐτὸν τόπον τῆς οἰκῆσεως ἐπιπυρεύμενος. Οὐ δυνάμενοι δὲ κοινήν ἡμέραν ἄσασιν ἀφορίσασθαι, ἐν ἧ γίνονται αἱ ἐπιτάσεις τῶν καυμάτων, ἐπεὶ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐπέτελλεν οὗτος ὁ ἀστὴρ, τῇ τούτου φάσει τὸν καιρὸν ἐσημεῖωσαντο.

Ὅτι δὲ οὐκ ἔστιν ὁ ἀστὴρ παραιτίος τῆς ἐπιτάσεως τῶν καυμάτων, ἐκ τῶν λέγεσθαι μελλόντων φανερόν. Πρῶτον μὲν γὰρ πολλάκις συνανατέλλουσι τῷ ἡλίῳ καὶ πλείονες καὶ μείζονες ἀστέρες, καὶ οὐδεμίαν αἰσθητὴν ποιῶσι παραλλαγὴν, ἀλλ' ἔστιν ὅτε ἐκ τῶν ἐναντιῶν ἐν ταῖς ἐπιτολαῖς αὐτῶν καὶ δύσεσι χειμῶνες γίνονται, καὶ ἀνεμοὶ ψυχροὶ πνέουσιν, ὡς μηδὲν αὐτῶν συμβαλλομένων πρὸς τὴν ἐπιτολῆν τῶν καυμάτων· πολλάκις δὲ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ζῳδίῳ τῷ ἡλίῳ γίνονται ἀστέρες τῶν ἐπλανητῶν οἱ μέγιστοι, Φαέθων, Φωσφόρος, Πυρρός, ἀφ' ὧν καὶ δυνάμεις ἐπὶ τὴν γῆν πίπτουσι, καὶ οὐδὲν παρὰ τὴν αὐτῶν αἰτίαν διαφορύτερον περὶ τὸν ἀέρα γίνεται. Ἐξ οὗ φανερόν, ὅτι οὐδὲν συμβάλλονται πρὸς τὴν ἐπιτολῆν τῶν καυμάτων οὐδ' οἱ ἀπλανεῖς οὐδ' οἱ ἐπλανηταὶ ἀστέρες· εἰ γὰρ δύναμιν τινα προσεφέρετο ὁ Κύων, ἔδει κατὰ

⁸⁸ γρ. ἐπιτέλλει.

recessus omnino et parvos' et insensibiles esse contingit. Fere enim ad dies 40 in æstivo tropico circulo moram facit. Unde et magnitudines dierum circa solstitia insensibile habent incrementum. Cum vero circa hoc tempus ortum faceret Canis, hujus apparitione significaverunt tempus intensionis æstuum; non quod ipsum astrum sit causa, sed quod sol hanc causam habeat.

Si igitur aliquis pro signo temporis accipiat Canis ortum, recte accipit; sicut Homerus inquit de Cane sic:

Malum autem signum factum est.

Non enim cogitandum est, quasi propriam vim habeat Canis ad intensionem æstuum, sed quod signi gratia assumptus sit Canis.

Verumtamen qui ex poetis et philosophis vim intensionis æstuum Cani ascribunt, hi multum a veritate et naturali doctrina aberraverunt. Hæc enim stella eandem naturam sortita est cum omnibus astris. Sive enim ignea sunt, sive ætherea astra, eandem omnia habent vim, et debet vinci a multitudine astrorum defluxus a Cane. Nam magnitudine etiam stellam Canis superant alix stellæ, et multitudine sunt infinitæ. Si igitur ex omnibus ipsis vis non pervenit usque ad terram, neque ad solis vim quidquam confert, quomodo credibile est defluxum ab uno astro tantam æstuum intensionem facere? Quod si non adjuvant quidquam omnes inerrantes stellæ, cum eandem vim sint sortitæ, non possibile est calefactionem ab una stella progredientem efficere sensibilem varietatem in coortibus cum sole.

Est autem ipse sol causa æstuum, continuo ad eundem locum habitationis accedens. Cum autem non possent omnibus hominibus communem diem determinare, in qua hæc intensiones æstuum fiunt, cumque circa hoc tempus hæc stella oriretur, hujus apparitione hoc tempus significaverunt.

Quod autem hæc stella non sit causa intensionis æstuum, ex iis quæ dicuntur erit manifestum. Primum enim sæpe coortuntur cum sole et plures et majores stellæ, et nullam sensibilem efficiunt varietatem, sed interdum econtrario in orbitibus et occasibus earum tempestates fiunt, et venti fridigi spirant, tanquam hi ortus et occasus nihil conferant ad intensionem æstuum. Sæpe etiam in eodem signo cum sole sunt et quinque planetis stellæ maximæ, Jupiter, Lucifer et Mars; a quibus et vires in terram cadunt, et tamen propter horum causam nihil circa aerem magis fit diversum. Ex quo manifestum est quod nihil conferant ad intensionem æstuum neque inerrantes neque errantes stellæ. Si enim vim quamdam afferret Canis, oportebat in vero ortu intensionem æstuum fieri. Tunc enim

simul una oritur cum sole. Non fit autem hoc, sed in apparenti ortu maximi fiunt æstus. Circa hoc enim tempus sol propter dictas causas efficit intensionem æstuum. In Rhodo enim post 30 dies a solstitio oritur hæc stella; in aliis locis post 40 dies æstivi solstitii; aliis post 50: ita ut ejus ortus non amplius faciat intensionem æstuum: quod nemini non manifestum est, quod cum unum sit illud tempus, quod intensionem æstuum comprehendit, quod est post dies 30 solstitii æstivi; in hoc ipso tempore apud alios Canis oritur, et tempus indicat, apud alios vero aliud quoddam ex astris constellationum; non enim simul omnibus astris ortus et occasus contingit fieri.

Quod vero a plurimis dicitur, quod circa tempus hoc **35** Canis oriatur cum sole, omnino est imperitum. In hoc enim tempore plurimum a sole distat hæc stella. Sol enim omnino in æstivo tropico circulo iter facit: Canis vero in hiberno tropico circulo situs est; ita ut hi maximam a se invicem distantiam habeant. Quomodo igitur posset Canis causa esse intensionis æstuum? faceret autem intensionem, si quam vim haberet hæc stella, tum cum esset conjuncta soli secundum hibernas conversiones, cumque ferretur in eodem circulo hæc stella cum sole; tunc enim oportebat aliquam fieri, contra id quod apparet, sensibilem aeris mutationem. Non fit autem hoc, sed e contrario potius hiems. Unde tabulis pro signo ascribitur ortus Canis. Itaque manifestum est ex omnibus, neque hanc stellam, neque aliam ullam tantam habere vim, ut circa aerem mutationes efficiat; sed principalem esse causam solem: harum vero ortus et occasus in cognitionem mutationum aeris apponi. Quam ob causam neque semper congruunt. Unde melioribus aliquis uteretur iis signis quæ a natura nobis dantur, quibus et Aratus est usus. Nam eas aeris mutationes, quæ fiunt ex ortibus et occasibus astrorum, putavit esse falsas: eas vero quæ fiunt naturaliter, et quadam ex causa, seorsim posuit in Apparentiarum tractatu, in extrema libri totius parte. Sumit enim præscientias a solis ortu et occasu, et a lunæ ortibus et occasibus, ab area, sive corona, quæ fit circa lunam, a stellis cadentibus et a brutis animalibus. Nam quæ præscientiæ cum quadam naturali causa ex his fiunt, necessaria habent effecta. Unde et Boethius philosophus, in quarto libro expositionis Arati, physicas causas cum ventorum, tum

(49) *Τὸ δὲ λεγόμενον*. Mirum insignem mathematicum adeo pueriliter hallucinatum esse. Nam cujusmodi est, obsecro, illius ratio? Caniculam cum sole conjunctam nihil ad æstivos calores augendos conferre, quo tempore exortum facere vulgo dicitur, ex eo denonstare, quod tum ab ea sol abest longius. Hoc vero inde concludit, quod tunc sol æstivum tropicum tenet: Canicula vero in hiberno tropico sita est: quare si quam vim incendendis æstibus haberet illius cum sole conjunctio, ea potissimum appareret quando sol in hiberno tropico versatur, hoc est in eodem cum Canicula circulo.

τὴν ἀνατολὴν τῶν καυμάτων γίνεσθαι ἐπίτασιν· τότε γὰρ ἅμα συνανατέλλει τῷ ἡλίῳ. Οὐ γίνεται δὲ τοῦτο· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπιφανομένην ἐπιτολὴν τὰ μέγιστα καύματα γίνεται. Περὶ γὰρ τὸν καιρὸν τοῦτον ὁ ἡλιος διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας παρατίθως ἐστὶ τῆς ἐπιτάσεως τῶν καυμάτων. Ἐν Ῥόδῳ μὲν γὰρ μετὰ λ' ἡμέρας τῆς τροπῆς ἐπιτέλλει ὁ ἀστὴρ, ἐν ἄλλοις δὲ τόποις μετὰ μ' ἡμέρας τῆς θερινῆς τροπῆς, οἷς δὲ μετὰ ν' ὥστε μηκέτι τὴν ἐπίτασιν τῶν καυμάτων τὴν ἐπιτολὴν αὐτοῦ ποιεῖσθαι ἐκάστη φανερόν, ὅτι ὁ μὲν τὴν ἐπίτασιν τῶν καυμάτων περιέχων καιρὸς εἰς ἐστὶν ὁ μετὰ τὰς θερινὰς τροπὰς ἡμέρας λ'· ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ παρ' οἷς μὲν ὁ Κίτων ἐπιτέλλει, καὶ τὸν καιρὸν μῆνυει, παρ' οἷς δὲ ἄλλο τι τῶν κατερισμένων ἀστρῶν· οὐ γὰρ ἅμα πᾶσι τοῖς ἀστροῖς τὰς ἐπιτολάς καὶ τὰς δύσεις συμβαίνει γίνεσθαι.

Τὸ δὲ λεγόμενον (49) ὑπὸ τῶν πλείστων, ὅτι περὶ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀνατέλλει σὺν τῷ ἡλίῳ, παντελῶς ἐστὶν ἰδιωτικόν. Ἐν γὰρ τούτῳ τῷ χρόνῳ πλείστον ἀπὸ τοῦ ἡλίου διέστρεχεν ὁ ἀστὴρ. Ὁ μὲν γὰρ ἡλιος πάντως ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κύκλου τὴν πᾶρ-
 οδον ποιεῖται· ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ κύκλου κεῖται· ὥστε πλείστον ἀπ' ἀλλήλων διάστημα ἀπέχειν αὐτούς. Πῶς ἂν οὖν δύναίτο παρατίθως γίνεσθαι τῆς ἐπιτάσεως τῶν καυμάτων; ἐπίτασιν δὲ ἐποιοεῖ ἂν, εἴ τινα δύναμιν εἶχεν ὁ ἀστὴρ, ἅμα γινόμενος τῷ ἡλίῳ κατὰ χειμερινὰς τροπὰς, ὅταν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κύκλου φέρηται ὁ ἀστὴρ τῷ ἡλίῳ. Τότε γὰρ εἶδει γενέσθαι τινὰ πρὸς τὸ φαινόμενον αἰσθητὴν περὶ τὸν ἀέρα παραλλαγὴν. Οὐ γίνεται δὲ τοῦτο, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναντίων χειμῶν. Ὅθεν τοῖς παραπήγμασι παράκεινται σημεῖον· ὥστε εἶναι φανερόν ἐκ πάντων, ὅτι οὐθ' οὗτος ὁ ἀστὴρ, οὐτ' ἄλλος οὐδέ τις τηλικαύτην τινὰ δύναμιν ἔχει, ὥστε μεταβολὰς περὶ τὸν ἀέρα κατασκευάζειν· ἀλλ' ἐστὶ τὸ ἡγεμονικὸν αἴτιον περὶ τὸν ἡλιον· αἱ δὲ τούτων ἐπιτολαὶ καὶ δύσεις ἐπὶ τὴν ἐπίγνωσιν τῶν περὶ τὸν ἀέρα μεταβολῶν παράκεινται. Δι' ἣν αἰτίαν οὐδὲ διὰ παντὸς συμφωνοῦσιν. Ὅθεν βελτίσιον ἂν τις σημεῖοις χρῆσαιτο τοῖς ὑπὸ τῆς φύσεως ἡμῖν δεδομένοις· οἷς καὶ Ἀρατος κέχρηται. Τὰς μὲν γὰρ ἐκ τῶν ἐπιτολῶν καὶ δύσεων τῶν ἀστρῶν γινομένης μεταβολῆς τοῦ ἀέρος ᾗθηθαι εἶναι διεψευσμένους· τὰς δὲ φυσικῶς γινομένης καὶ μετὰ τινος αἰτίας κατεχώρισεν ἐν τῇ τῶν φαινομένων πραγματείᾳ ἐπὶ πᾶσι τῆς ὀλης συντάξεως. Λαμβάνει γὰρ τὰς προγνώσεις ἀπὸ τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς καὶ δύσεως, καὶ ἀπὸ τῆς σελήνης ἀνατολῶν καὶ δύσεων, καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλω τῆς γινομένης περὶ τὴν σελήνην, καὶ ἀπὸ τῶν διαῖσδόντων ἀστέρων, καὶ ἀπὸ τῶν ἀλόγων ζώων· αἱ γὰρ ἀπὸ τούτων προγνώσεις, μετὰ τινος φυσικῆς αἰτίας γινόμεναι,

Nihil hac argumentatione falsius. Quæ tum procederet, si hiems æstas esset, aut in ipso Capricorno sita esset Canicula. Hæc enim Gemini tempore in gradu Geminorum circiter xv collocabatur. Distabat ab æquinoctiali gradibus fere xvi, a tropico et a sole prope xl. Cum autem sol in Capricorni tropico staret, intervallum inter hunc et Caniculam amplius erat semicirculo. Quid igitur cogitabat Geminius, cum propinquiores soli Caniculam esse scriberet, quando hibernum ille tropicum occupat quam cum in æstivo moratur?

κατηναγασμένα ἔχουσι τὰ ἀποτελέσματα. Ὅθεν καὶ ἡ Βόηθος ὁ φιλόσοφος ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ τῆς Ἀράτου ἐξηγήσεως, φυσικὰς τὰς αἰτίας ἀποδέδωκε τῶν τε πνευμάτων καὶ θμβῶν, ἐκ τῶν προειρημένων εἰδῶν τὰς προγνώσεις ἀποφαινόμενος. Τούτοις δὲ τοῖς Εὐδόξου, καὶ ἕτεροι πλείονες τῶν ἀστρολόγων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ ἐξελιγμοῦ (50).

Ἐξελιγμός ἐστι χρόνος ἐλάχιστος περιέχων ὅλους μῆνας, καὶ ὅλας ἡμέρας, καὶ ὅλας ἀποκαταστάσεις τῆς σελήνης. Ἐπεὶ γὰρ ὁ μηνιαῖος χρόνος παρετηρήθη ὑπάρχων ἡμερῶν εἰκοσιν ἑννέα α' / β', ὡς ἔγγιστα καὶ τριακοστοῦ τρίτου, ἡ δὲ ἀποκατάστασις τῆς σελήνης ἡμερῶν κ' καὶ ὀκτωκαιδεκάτου ὡς ἔγγιστα ἐζητητο χρόνος ὁ ἐλάχιστος, ὅστις περιέχει ὅλας ἡμέρας, καὶ ὅλους μῆνας, καὶ ὅλας ἀποκαταστάσεις. Ἐστὶ δὲ τοιαύτη εὐρεσις. Ἡ σελήνη ἀνωμάλως φαίνεται διαπορευομένη τῶν ζωδιακῶν κύκλων, καὶ περιφέρειάν τινα ἐνεχθεῖσα, ἐν τῇ ἔχομένη ἡμέρᾳ μείζονα ταύτης κινεῖται, καὶ ἀεὶ μείζονα ταῖς ἔξης ἡμέραις, ἕως ἂν μεγίστην περιφέρειαν κινήθῃ· εἴτ' αὖθις εἰς τὴν ἐλάττονα τῆς προηγουμένης, ἕως ἂν ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐλαχίστην περιφέρειαν ἀποκατασταθῇ. Ὁ δὲ χρόνος ὁ ἀπὸ τῆς ἐλαχίστης κινήσεως ἐπὶ τὴν ἐλαχίστην κίνησιν ἀποκατάστασις καλεῖται. Παρατηρεῖται δὲ ὁ ἐξελιγμὸς περιέχων ὅλους μῆνας χξθ', ἡμέρας δὲ μ,θψνς'. Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ ποιεῖται τῆς κατὰ μῆκος ἀνωμαλίας ἡ σελήνη ἀποκαταστάσεις ψιζ', κύκλους δὲ ζωδιακοὺς διαπορευομένη ἐν τῷ προειρημένῳ χρόνῳ ψκγ', καὶ προσεπιλαμβάνουσα μοίρας λβ'. Ἐχοντες δὲ ταῦτα τὰ φαινόμενα ἐκ παλαιῶν χρόνων ἐζητημένα, θέον συστήσασθαι τὴν κατὰ μῆκος ἀνωμαλίαν ἡμερήσιον τῆς σελήνης, τίς ἐστὶν ἐλαχίστη κίνησις αὐτῆς, καὶ τίς ἡ μεγίστη, καὶ τίς ἡ μέση, καὶ τίς ἡ καθ' ἡμέραν παραύξησις καὶ μείωσις αὐτῆς· ἐπιλαμβάνοντες ἐκ τοῦ φαινομένου καὶ τούτου, ὅτι ἂν μὲν κατὰ τὰς ἐλαχίστας κινήται, πλείονα μὲν τῶν ια' μοιρῶν κινεῖται, ἐλάττονα δὲ τῶν ιβ'· ὅταν δὲ τὰς μεγίστας κινήται, πλείονα μὲν τῶν ιε' μοιρῶν κινεῖται, ἐλάττονα δὲ τῶν ις'· ἐπεὶ τοίνυν παρατηρεῖται ἡ σελήνη ἐν ἡμέραις μ,θψνς' διαπορευομένη ζωδιακοὺς κύκλους ψκγ', καὶ εἰ μοίρας λβ', ἕκαστος δὲ τῶν κύκλων ἔχει μοίρας τξ'· ἀνελύσατο τῶν κύκλων πλῆθος εἰς μοίρας, καὶ προσέθηκε τὰς λβ'. Γίνεται ὁ πᾶς ἀριθμὸς μοιρῶν σξξιβ'. Ἐν ἀρχῇ ἡμέραις μάλιστα μ,θψνς' διαπορεύεται ἡ σελήνη τὸ προειρημένον πλῆθος τῶν μοιρῶν· ὁ δὲ πλῆθος, εἰς τὸ τῶν ἡμερῶν πλῆθος μερίσαντες, εὐρήσομεν τὴν μέσην ἡμερήσιον κίνησιν τῆς σελήνης. Ὅταν γὰρ μῆτε τὴν ἐπίτασιν τῆς κινήσεως, μῆτε τὴν ἀνεσιν ὑπολογισάμενοι, ἐξ ὁμαλοῦ μείρωμεν τὸ τῶν μοιρῶν πλῆθος, τότε ἡ εὐρεθεῖσα κίνησις μέση καλεῖται. Εὐρίσκειται δὲ αὕτη γινομένη μοιρῶν ιγ' πρώτων ἐξηκοστῶν, καὶ δευτέρων λε'. Καλεῖται δὲ τὸ τῆς μίας μοίρας ἐξηκοστὸν πρῶτον ἐξηκοστὸν, τὸ δὲ τοῦ πρώτου ἐξηκοστοῦ ἐξηκοστὸν δευτέρον ἐξηκοστὸν ὁμοίως δὲ τὸ

A imbrimum exposuit, ex prædictis generibus præconitiones ostendens. His signis et Aristoteles philosophus usus est, et Eudoxus, et plures alii astrologi.

σημεῖοις καὶ Ἀριστοτέλης κέχρηται ὁ φιλόσοφος, καὶ

CAPUT XV.

De evolutione.

Evolutio est tempus minimum, continens integros menses, et integros dies, et integras restitutiones lunæ. Cum enim menstruum tempus observatum sit esse dierum 29 1/2, 1/33, fere: restitutio vero lunæ dierum 27 1/18 fere. quæsitum est tempus minimum, quod continet integros dies, et integros menses, et integras restitutiones: inventio autem est talis: Luna irregulariter peragrarè zodiacum circulum, et fieri per arcum quemdam conspicitur. Die sequenti hoc arcum majorem conficit, et semper majorem diebus continuo sequentibus, donec per maximum arcum mota fuerit. Deinde rursus in arcum minorem præcedenti die, donec in minimum, qui fuit ab initio, arcum restituta fuerit. Tempus vero, quod est a minimo motu ad minimum motum, restitutio vocatur. Observata autem est evolutio continens integros menses 669, dies vero 19756. In hoc autem tempore luna anomaliam secundum longitudinem facit restitutiones 717, circulos zodiacos peragrans in jam dicto tempore 723, et insuper assumens gradus 32. Habentes autem has apparentias ex veteribus temporibus quæsitæ, quando constituere oportet eam diurnam lunæ anomaliam, quæ est secundum longitudinem, quis sit minimus motus ejus, et quis maximus, quis medius, et quod quotidianum incrementum, et decrementum ejus: accipimus insuper ex apparentia et hoc, cum luna motus minimos facit, plus eam moveri undecim gradibus, minus duodecim: cum vero maximos conficit motus, amplius eam moveri 15 gradibus, minus vero 16 gradibus; cum igitur observatum sit, lunam in diebus 19756 peragrarè zodiacos circulos 723, et præterea adhuc gradus 32: unusquisque autem circulorum habeat gradus 360, refundit luna circulorum multitudinem in gradus, et addit gradus 32. Fit igitur totus numerus graduum 260312. In diebus igitur maxime 19756 percurrit luna prædictum numerum graduum: quam multitudinem in dierum multitudinem dividentes inveniemus medium diurnum motum lunæ. Cum enim neque intentionem motus, neque remissionem reputantes, ex æquali dividerimus graduum multitudinem, tunc inventus motus 36 vocatur medius. Invenitur autem hic medius motus graduum 15 primorum sexagesimorum 10', et secundorum 35". Vocatur autem unius gradus sexagesimum, primum sexagesimum; et unius primi sexagesimi sexagesimum vocatur secundum sexagesimum; similiter etiam unum secundum sexagesimum, cum

(50) Περὶ ἐξελιγμοῦ. Vide Ptolemæum lib. iv, cap. 2.

divisum est in partes 60, vocatur una particula tertium sexagesimum. Eadem est ratio etiam in reliquis sexagesimis.

Cum numerorum hic sit ordo, a Chaldæis inventus est medius motus lunæ graduum 13, 10', 35", cumque in diebus 19756 luna faciat restitutiones 717, si voluerimus cognoscere unam restitutionem in quot diebus faciat luna, dividemus dierum multitudinem in restitutionum multitudinem; et fiunt dies restitutionis 27, et unius diei sexagesima prima 33, et secunda 20. In tot igitur diebus luna a minimo motu ad minimum motum proficiscitur. δευτέρα κ'. Ἐν ἄρα ἡμέραις τσσαύταις ἡ σελήνη ἀπό νεται.

Et cum in omni restitutione 4 sint tempora æqualia, acceperunt quartam partem dierum 27, 33', et 20", et fiunt dies 6, 53', et 20". In tot igitur diebus luna a minimo motu ad medium proficiscitur, et a medio ad maximum; et rursus similiter a maximo ad medium, et a medio ad minimum. Nam hæc quatuor tempora inter se sunt æqualia.

Et cum, si fuerint tres numeri ex æquo se superantes, extremi simul sumpti sint duplo majores medio, in motu autem lunæ tres sint numeri ex æquo se invicem superantes, nempe motus minimus, et medius, et maximus: si igitur motum maximum et minimum componamus, erunt hi compositi duplo majores medio. Erat autem medius motus graduum 13, 10', 35". Multiplicaverunt hæc bis, et proveniunt ex multiplicatione gradus 26, 21', 10". Maximus igitur motus lunæ, et minimus præcise compositi sunt dies 26, 21', 10". Atqui gradus ex observatione sumpti non exacte maximi et minimi motus sunt gradus 26. Reliqua igitur sunt ex sexagesima, quæ effugerunt observationem per apparentias et organa factam, videlicet unius gradus prima sexagesima 21', et secunda 10". Hæc igitur oportet insuper attribui et minimo et maximo motui: ut duo hi motus compositi efficiant gradus 26, 21', 10". Addere autem oportet sic hanc necessariam appendicem, ut neque minimus motus agatur major gradibus 12, neque maximus major gradibus 16. Sic autem attribuemus: Cum luna in diebus 6, 53', 20" proficiscatur a minimo motu ad medium, et a medio ad maximum, et semper æquali incremento et decremento utatur: inveniendus est numerus qui, multiplicans quartam partem restituti temporis, efficiat numerum qui, additus medio motui, colligat quemdam numerum majorem quidem 13 gradibus, minorem vero 16; sublatus autem a medio motu, relinquat numerum quemdam majorem quidem 11 gradibus, minorem vero 12. At quæ adduntur gradus 15, et gradibus 11, ea erunt quoque prima sexagesima 21', et secunda 10". Invenitur autem hoc facere numerus 18 sexagesimorum primo-

Α δευτερον εξηκοστόν, διαιρεθὲν εἰς μέρη. ξ', καλεῖται τὸ ἐν μέρος τρίτον εξηκοστόν. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν εξηκοστῶν.

Τοιαύτης δὲ τῆς διατάξεως ὑπαρχούσης τῶν ἀριθμῶν, ὑπὸ πῶν Χαλδαίων, εὐρηται ἡ μέση κίνησις τῆς σελήνης μοιρῶν ιγ', ι', λε'· καὶ ἐπεὶ ἐν ἡμέραις μθψνς' ἀποκαταστάσεις ποιεῖται ἡ σελήνη ψιζ', ἐὰν βουλόμεθα ἐπιγνῶναι τὴν μίαν ἀποκατάστασιν ἐν πόσαις ἡμέραις ποιεῖται ἡ σελήνη, μεριουμένον τὸ τῶν ἡμερῶν πλῆθος εἰς τὸ τῶν ἀποκαταστάσεων πλῆθος· γίνονται δὲ ἡμέραι τῆς ἀποκαταστάσεως εἰκοσιν ἑπτὰ, καὶ μίᾳς ἡμέρας ἐξηκοστὰ πρῶτα λγ', καὶ τῆς ἐλαχίστης κινήσεως ἐπὶ τὴν ἐλαχίστην παραγι-

Β Καὶ ἐπεὶ ἐν πάσῃ ἀποκατάστασι εἴ εἰσι χρόνοι ἴσοι, ἔλαβον τέταρτον μέρος τῶν κς" ἡμερῶν, λγ' λεπτῶν πρῶτων, καὶ κ' δευτέρων λεπτῶν, καὶ γίνονται ἡμέραι ς', νγ', καὶ κ'. Ἐν ἄρα τσσαύταις ἡ σελήνη ἡμέραις ἀπὸ τῆς ἐλαχίστης κινήσεως ἐπὶ τὴν μέσην παραγίνεται, καὶ ἀπὸ τῆς μέσης ἐπὶ τὴν μεγίστην, καὶ πάλιν ὁμοίως ἀπὸ τῆς μεγίστης ἐπὶ τὴν μέσην, καὶ ἀπὸ τῆς μέσης ἐπὶ τὴν ἐλαχίστην. Οἱ γὰρ δ' οὗτοι χρόνοι εἰσὶν ἀλλήλοις ἴσοι.

Καὶ ἐπεὶ ἂν ὡσι τρεῖς ἀριθμοὶ ἴσῳ ἀλλήλων ὑπερέχοντες, γίνονται οἱ ἄκροι τοῦ μέσου διπλασίονες· ἐν δὲ τῇ κινήσει τῆς σελήνης τρεῖς εἰσιν ἀρθμοὶ τῶ ἴσῳ ἀλλήλων ὑπερέχοντες, ἡ τε ἐλαχίστη κίνησις, καὶ ἡ μέση, καὶ ἡ μεγίστη· ἐὰν ἄρα τὴν μεγίστην καὶ τὴν ἐλαχίστην συνθῶμεν, ἔσονται διπλασίονες τῆς μέσης κινήσεως. Ἦν δὲ ἡ μέση κίνησις μοιρῶν ιγ', λεπτῶν ι', λε'. Ἐπολλαπλασίασαν ταῦτα δις· καὶ γίνονται μοῖραι κς', κ', ι'. Ἡ ἄρα μεγίστη κίνησις τῆς σελήνης καὶ ἡ ἐλαχίστη, ἐπ' ἀκριβὲς συντεθείσαι, γίνονται ἡμέραι 60 κς', κα', ι'. Ἄλλὰ αἱ κατὰ τὸ ὄλοσχερὲς ἐκ τηρήσεως εἰλημμένα, ἡ τε μεγίστη καὶ ἐλαχίστη, μοῖραι κς'. Λοιπὰ ἔστι τὰ ἐκφυγόντα τὴν διὰ τῶν φαινομένων καὶ τὴν τῶν ὀργάνων παρατήρησιν, μίᾳς μοῖρας πρῶτα ἐξηκοστὰ κς', καὶ δευτέρα ι'. Ταῦτα ἄρα δεῖ προσεπιμερίσαι τῇ τε ἐλαχίστη καὶ τῇ μεγίστη, ὅπως αἱ δύο συντεθείσαι κινήσεις ἀποτελῶσι μοῖρας κς', κα', ι'. Προσθεῖναι δὲ τὴν ἐπουσίαν οὕτως, ὥστε μήτε τὴν ἐλαχίστην μείζονα ἄγεσθαι τῶν ιβ' μοιρῶν, μήτε τὴν μεγίστην μείζονα μοιρῶν ις'. Ἐπιμεριουμένον δὲ οὕτως· Ἐπεὶ ἡ σελήνη ἐν ἡμέραις ς' τε καὶ νγ' πρώτοις, καὶ δευτέροις κ' παραγίνεται ἀπὸ τῆς ἐλαχίστης κινήσεως ἐπὶ τὴν μέσην, καὶ ἀπὸ τῆς μέσης ἐπὶ τὴν μεγίστην, καὶ διὰ παντὸς τῇ ἴσῳ παραυξήσει καὶ μειώσει χρήται· δεῖ εὐρεῖν ἀριθμὸν, ὃς πολλαπλασιάσας τὸ τέταρτον μέρος τοῦ ἀποκαταστατικοῦ χρόνου, ἀποτελέσει τινὰ ἀριθμὸν, ὃς, προστιθεὶς μὲν τῇ μέσῃ κινήσει, συνάξει 61 τινὰ ἀριθμὸν μείζονα μὲν τῶν ις' μοιρῶν, ἐλάττονα δὲ τῶν ις'· ἀφαιρεθεὶς δὲ ἀπὸ τῆς μέσης κινήσεως, ἀπολείψει τινὰ ἀριθμὸν, μείζονα μὲν τῶν ια' μοιρῶν, ἐλάττονα δὲ τῶν ιβ'. Τὰ δὲ προστιθέμενα ταῖς ις' μοῖραις καὶ ταῖς ια', ἔσται ἐπὶ τὸ αὐτὸ πρῶτα ἐξηκοστὰ κα', καὶ δευτέρα ι'. Εὐρίσκειται δὲ τοῦτο

⁶⁰ ι. μοῖραι. ⁶¹ γρ. ποιήσει.

ποιῶν ὁ τῶν ἡ' ἐξηκοστῶν πρώτων· ἐὰν γὰρ ταῦτα πολλὰπλασιασθῇ ἐπὶ τὸ τέταρτον μέρος τῆς ἀποκαταστάσεως, ἐπὶ τὰς ἡμέρας ζ', ἢ πρώτα λεπτὰ, καὶ χ' δευτέρα, ἀποτελοῦνται μοίραι β' καὶ πρώτα ἐξηκοστὰ θ'. Ταῦτα προσέθηκα τῇ μέσῃ κινήσει ἢ γ', ἢ δ', καὶ γίνονται μοίραι ιε', ιδ', λε'· καὶ ἀφείλον ἀπὸ τῆς μέσης κινήσεως τὰς β' μοίρας, καὶ τὰ πρώτα ἐξηκοστὰ θ', καὶ τὰ λείποντα α', μοίρας ια', ζ', λε'. Εὐρηται ἄρα ἡ μὲν ἐλαχίστη κίνησις τῆς σελήνης μοιρ. ια', πρώτων ἐξηκοστῶν ις', δευτέρων δὲ ια', τρίτων λε'· ἡ δὲ μέση κίνησις μοιρ. ἢ γ', ἢ δ', λε'· ἡ μεγίστη κίνησις μοιρ. ιε', ια', λε'· ἡ δὲ ἡμερησία παραύξησις πρώτων ἐξηκοστῶν ἢ γ'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Ἰσχύοντι τῶν ζῳδίων ἐν οἷς ἕκαστον αὐτῶν ὁ ἥλιος διαπορεύεται· καὶ αἱ καθ' ἕκαστον ζῳδίων γινόμεναι ἐπισημασίαι αἱ ὑπογεγραμμέναι εἰσίν.

Ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ θερινῆς τροπῆς.

Καρκίνον διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λα'.

Ἐν δὲ τῇ α' ἡμέρᾳ Καλίππῳ Καρκίνος ἀρχεται ἀνατέλλειν, τροπαὶ θεριναί, καὶ ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ θ' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ νότος πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ ια' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ Ὀρίων ἐφῶς ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ἢ γ' ἡμέρᾳ Εὐκτῆμονι Ὀρίων ὄλος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ις' Δοσιθέῳ Στέφανος ἐφῶς ἀρχεται δύνειν.

Ἐν δὲ τῇ κγ' Δοσιθέῳ ἐν Αἰγύπτῳ Κύων ἐκφανῆς γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ κε' Μέτωνι Κύων ἐπιτέλλει ἐφῶς.

Ἐν δὲ τῇ κζ' Εὐκτῆμονι Κύων ἐπιτέλλει· Εὐδόξῳ Κύων ἐφῶς ἐπιτέλλει, καὶ τὰς ἐπομένας ἡμέρας ε' ἢ εἰρησάται πνεύουσιν· αἱ δὲ πέντε αἱ πρώται πρόδρομοι· καλοῦνται. Καλίππῳ Καρκίνος δύνει ἀνατέλλων πνευματώδης.

Ἐν δὲ τῇ κη' Εὐκτῆμονι Ἄετος ἐφῶς δύνει· χειμῶν κατὰ θάλασσαν ἐπιγίνεται.

Ἐν δὲ τῇ λ' Καλίππῳ Λέων ἀρχεται ἀνατέλλειν· νότος πνεῖ· καὶ Κύων ἀνατέλλων φανερός γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ λα' Εὐδόξῳ νότος πνεῖ.

Ὁ ἥλιος τὸν Λέοντα διαπορεύεται ἐν ἡμέραις λα'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ α' ἡμέρᾳ Εὐκτῆμονι Κύων μὲν ἐκφανῆς, πνίγος δὲ ἐπιγίνεται, ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ ε' Εὐδόξῳ Ἄετος ἐφῶς δύνει.

Ἐν δὲ τῇ ι' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ Στέφανος δύνει.

Ἐν δὲ τῇ ἢ β' Καλίππῳ Λέων μέσος ἀνατέλλων πνίγη μάλιστα ποιᾷ.

Ἐν δὲ τῇ ιδ' Εὐκτῆμονι πνίγη μάλιστα γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ ις' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ ιζ' Εὐκτῆμονι Λύρα δύεται, καὶ ἔτι ὕει, καὶ ἔτησάται παύονται, καὶ Ἴππος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ἢ γ' Εὐδόξῳ Δελφίς ἐφῶς δύνει. Δοσιθέῳ Προτρογητήρ ἀκρόνυχος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ κβ' Εὐδόξῳ Λύρα ἐφῶς δύνει, καὶ ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ κθ' Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει. Καλίππῳ Παρθένος ἐπιτέλλει, ἐπισημαίνει.

ἢ γρ. καταλειφθέντα. ἢ γρ. νε'.

A rium; si enim hæc multiplicata fuerint in quartam partem restitutionis, nempe in dies 6, 13, et 20, producuntur gradus 2 et 4'. Hæc addidi medio motui, nempe gradibus 13, 10', 35", et sunt gradus 15, 14', 35". Subtraxi a medio motu hos gradus 2 et 4', et reliqui sunt gradus 11, 6', 35". Inventus est igitur minimus motus lunæ graduum 11, 6', 11", 35"; medius motus graduum 13, 10', 35"; maximus motus graduum 15, 11', 35"; diurnum autem incrementum primorum sexagesimorum 18'.

CAPUT XVI.

Tempora signorum in quibus unumquoque eorum sol peragrat: et significationes singulorum signorum sunt ejusmodi.

Incipiamus autem ab æstiva conversione.

Cancrum peragrat sol in diebus 31.

Primo die Calippo Cancer incipit oriri, conversione æstivæ, et significat.

Die 9 Eudoxo flat auster.

Die 11 Eudoxo Orion mane oritur.

37 Die 13 Euctemoni Orion totus oritur.

Die 16 Dositheo Corona mane incipit occidere.

Die 23 Dositheo in Ægypto Canis apparet.

Die 25 Metoni Canis oritur mane

Die 27 Euctemoni Canis oritur. Eudoxo Canis mane oritur, et per dies sequentes quinque etesie spirant: e quibus diebus primi quinque vocantur præcursores. Calippo Cancer occidit, oriens flatusus.

Die 28 Euctemoni Aquila mane occidit; tempestas per mare post excitatur.

Die 30 Calippo Leo incipit oriri; auster spirat; et Canis oriens fit conspicuus.

Die 31 Eudoxo auster spirat.

Leonem sol peragrat diebus 31.

Primo igitur die Euctemoni Canis quidem est conspicuus: post autem fit æstus, significat.

Die 5 Eudoxo Aquila mane occidit.

Die 10 Eudoxo Corona occidit.

Die 12 Calippo Leo medius oriens æstus maxime facit.

Die 14 Euctemoni æstus maxime fiunt.

Die 16 Eudoxo significat.

Die 17 Euctemoni Lyra occidit, et insuper pluit, et etesie cessant: Equus oritur.

Die 18 Eudoxo Delphinus mane occidit. Dositheo Vindemiator vesperi oritur.

Die 22 Eudoxo Lyra mane occidit, et significat.

Die 29 Eudoxo significationem habet. Calippo Virgo oritur, significat.

Virginem percurrit sol diebus 30.

Die 5 Eudoxo ventus spirat magnus, et insuper tonat. Calippo humeri Virginis oriuntur, et etesiae spirant.

Die 10 Euctemoni Vindemiator apparet; oritur et Arcturus, et Sagitta occidit mane. Tempestas fit per mare. Eudoxo pluvia, tonitrua; ventus magnus spirat.

Die 17 Calippo Virgo media oriens significat, et Arcturus oriens est conspicuus.

Die 19 Eudoxo Arcturus mane oritur, et per sequentes dies 7 spirant venti, serenitas est plerumque. Cessante hoc tempore, ventus ab aurora existit.

Die 20 Arcturus Euctemoni conspicuus. Autumni initium, et Capra oritur, stella magna in Auriga, et deinde significat. Tempestas per mare.

Die 24 Calippo spica Virginis oritur.

Libram so. peragrat diebus 30.

Die 1 Euctemoni æquinoctium autumnale, et significat. Calippo Arius incipit occidere. Æquinoctium autumnale.

Die 3 Euctemoni Hædi vespertini oriuntur. Tempestas existit.

Die 4 Eudoxo Capra vesperi oritur.

Die 5 Euctemoni vespertinæ apparent Pleiades ab ortu. Calippo Virgo cessat oriri.

Die 7 Euctemoni Corona oritur. Tempestas est.

Die 8 Eudoxo Pleiades oriuntur.

Die 10 Eudoxo . . . mane oritur.

Die 12 Eudoxo Scorpius vesperi incipit occidere, et tempestas insuper oritur, et ventus flat magnus.

Die 17 Eudoxo totus Scorpius vesperi; Capra penitus occidit. Calippo Chelæ incipiunt oriri, et significat.

Die 19 Eudoxo boreæ et austri spirant.

Die 22 Eudoxo Hyades vesperi oriuntur.

Die 28 Calippo Tauri cauda occidit, significat.

Die 29 Eudoxo boreas et auster spirant.

Die 30 Euctemoni magna per mare tempestas.

Scorpium sol permeat diebus 30.

Die 3 Dositheo tempestas est.

Die 4 Democrito Pleiades occidunt summo mane, venti hiberni plerumque et frigora, et pruina. Solet oriri flatus. Folia abicere maxime incipiunt arbores. Calippo Scorpii frons oritur cum flatu.

A Τὴν δὲ Παρθένου διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ ε' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ ἄνεμος μέγας πνεῖ, καὶ ἐπιθρονεῖ. Καλίππῳ δὲ οἱ ὤμοι τῆς Παρθένου ἐπιτέλλουσι, καὶ ἐτησίαι πνεύουσιν ⁶⁴.

Ἐν δὲ τῇ ε' ἡμέρᾳ Εὐκτῆμονι Προτρογητῆρ φαίνεται· ἐπιτέλλει δὲ καὶ Ἀρκτούρος· καὶ Ὅϊστός· δύεται ὄρθρου. Χειμῶν κατὰ θάλασσαν. Εὐδόξῳ ὑετός, βρονταί, ⁶⁵ ἄνεμος μέγας πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ ιζ' Καλίππῳ Παρθένος μέση ἐπιτέλλουσα ἐπισημαίνει, καὶ Ἀρκτούρος ἀνατέλλων φανερός.

Ἐν δὲ τῇ ιθ' Εὐδόξῳ Ἀρκτούρος ἔφος ἐπιτέλλει, καὶ τὰς ἐπομένας ἡμέρας ζ' ἄνεμοι πνεύουσιν, εἰδία ὡς τὰ πολλά. Λήγοντος δὲ τοῦ χρόνου, ἀπ' ἡρῶν ^B πνεῦμα γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ κ' Ἀρκτούρος Εὐκτῆμονι ἐκφανής. Μετοπώρου ἀρχή, καὶ Αἰξ ἐπιτέλλει, ἀστὴρ μέγας ἐπὶ τοῦ Ἡνιόχου, κάπειτα ἐπισημαίνει. Χειμῶν κατὰ θάλασσαν.

Ἐν δὲ τῇ κδ' ἡμέρᾳ Καλίππῳ στάχυς ἐπιτέλλει τῆς Παρθένου.

Τὸν δὲ ζυγὸν διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λ'.

Ἐν δὲ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ Εὐκτῆμονι Ἰσημερία μετοπωρινή, καὶ ἐπισημαίνει. Καλίππῳ ὁ Κριὸς ἀρχεται δύνειν. Ἰσημερία μετοπωρινή.

Ἐν δὲ τῇ γ' Εὐκτῆμονι Ἐριφοὶ ἐπιτέλλουσιν ἰσπίριοι. Χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ δ' Εὐδόξῳ Αἰξ ἀκρόνυχος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ε' Εὐκτῆμονι Πλειάδες ἐσπέραι φαίνονται ἐκ τοῦ πρὸς ἕω. Καλίππῳ Πασθένος λήγει ἀνατέλλουσα.

Ἐν δὲ τῇ ζ' ἡμέρᾳ Εὐκτῆμονι Στέφανος ἀνατέλλει. Χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ η' Εὐδόξῳ Πλειάδες ἐπιτέλλουσιν.

Ἐν δὲ τῇ ι' Εὐδόξῳ... ἔφος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ιβ' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ Σκορπίος ἀκρόνυχος ἀρχεται δύνειν, καὶ χειμῶν ἐπιγίνεται, καὶ ἄνεμος μέγας πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ ιζ' Εὐδόξῳ Σκορπίος ὅλος ἀκρόνυχος· Αἰξ ὅλος δύνει. Καλίππῳ Χηλαὶ ἀρχονται ἀνατέλλειν· ἐπισημαίνουσιν.

Ἐν δὲ τῇ ιθ' Εὐδόξῳ βορέαι καὶ νότοι πνεύουσιν.

Ἐν δὲ τῇ κβ' Εὐδόξῳ Ὑάδες ἀκρόνυχοι ἐπιτέλλουσιν.

Ἐν δὲ τῇ κγ' Καλίππῳ τοῦ Ταύρου κέρκος δύνει, ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ κθ' Εὐδόξῳ βορέας καὶ νότος πνεύουσιν.

Ἐν δὲ τῇ λ' Εὐκτῆμονι χειμῶν κατὰ θάλασσαν πολύς.

Τὸν δὲ Σκορπίον ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις λ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ τρίτῃ Δοσιθέω χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ δ' ἡμέρᾳ Δημοκρίτῳ Πλειάδες δύνουσιν ἅμα ἡσὶ· ἄνεμοι χειμεῖοι ὡς τὰ πολλά, καὶ ψύχη, ἤδη καὶ πάγνη. Ἐπιπνεῖν φιλεῖ. Φυλλοβροσίν ἀρχεται τὰ δένδρα μάλιστα. Καλίππῳ τοῦ Σκορπίου τὸ μέτωπον ἐπιτέλλει, πνευματώδες ⁶⁶.

⁶⁴ γρ. λήγονται. ⁶⁵ γρ. βρονταί. ⁶⁶ γρ. πνευματώδη.

Ἐν δὲ τῇ ε' Εὐκτῆμονι Ἀρκτοῦρος ἑσπέριος δύεται, καὶ ἄνεμοι μεγάλοι πνέουσιν.

Ἐν δὲ τῇ η' Εὐδόξῳ Ἀρκτοῦρος ἀκρόνυχος πρῶτα εὔνει, καὶ ἐπισημαίνει, καὶ ἄνεμος πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ θ' Καλίππῳ τοῦ Ταύρου δύνει κεφαλὴ ἔφα' ὑετοί ⁶⁷.

Ἐν δὲ τῇ ι' Εὐκτῆμονι Λύρα ἔφως ἐπιτέλλει, καὶ ἐπιχειμάζεται ὑετῶ.

Ἐν δὲ τῇ ιβ' Εὐδόξῳ Ὀρίων ἀκρόνυχος ἄρχεται ἐπιτέλλειν.

Ἐν δὲ τῇ ιγ' Δημοκρίτῳ Λύρα ἐπιβάλλει ἅμα ἠλίῳ ἀνίσχοντι· καὶ ὁ ἀήρ χειμερινὸς γίνεται ὡς ἐπὶ τὰ πολλά.

Ἐν δὲ τῇ ιδ' Εὐδόξῳ ὑετία.

Ἐν δὲ τῇ ιε' Εὐκτῆμονι Πλειάδες δύνουσι, καὶ ἐπισημαίνει, καὶ Ὀρίων ἄρχεται καὶ μεσοῦντι καὶ λήγοντι ἐπιχειμάζειν.

Ἐν δὲ τῇ ις' Καλίππῳ ὁ ἐν τῷ Σκορπίῳ λαμπρὸς ἀστὴρ ἀνατέλλει, ἐπισημαίνει· καὶ Πλειάδες δύνουσι φανεραί.

Ἐν δὲ τῇ ιη' Εὐδόξῳ Σκορπίος ἄρχεται ἐπιτέλλειν ἔφως.

Ἐν δὲ τῇ ιθ' Εὐδόξῳ Πλειάδες ἔφα' δύνουσι· καὶ Ὀρίων ἄρχεται δύνειν, καὶ χειμάζει.

Ἐν δὲ τῇ κα' Εὐδόξῳ Λύρα ἔφως ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ κβ' Εὐκτῆμονι Ὑάδες δύνονται· καὶ ἐτιθεῖ.

Ἐν δὲ τῇ κγ' Καλίππῳ τοῦ Ταύρου τὰ κέρατα δύεται· ὑετία.

Ἐν δὲ τῇ κδ' Εὐδόξῳ Ὑάδες δύνουσι, καὶ χειμαίνει σφόδρα.

Τὸν δὲ Τοξότην ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις κθ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ ἐβδόμῃ Εὐκτῆμονι Κύων δύεται, καὶ ἐπιχειμάζει. Καλίππῳ ὁ Τοξότης ἄρχεται ἀνατέλλειν· καὶ Ὀρίων δύνειν φανερώς. Χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ η' Εὐδόξῳ Ὀρίων ἔφως δύνει.

Ἐν δὲ τῇ ι' Εὐκτῆμονι τοῦ Σκορπίου τὸ κέντρον ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ιβ' Εὐδόξῳ Κύων ἔφως δύνει, χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ ιδ' Εὐδόξῳ ὑετός.

Ἐν δὲ τῇ ιε' Εὐκτῆμονι Ἀστὴς ἐπιτέλλει, νότος πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ ις' Δημοκρίτῳ Ἀετὸς ἐπιτέλλει ἅμα ἠλίῳ, καὶ ἐπισημαίνειν φιλεῖ βροντὴν, καὶ ἀστραπὴν, καὶ ὕδατι ἢ ἀνέμῳ, ἢ ἀμφοτέρω ὡς ἐπὶ τὰ πολλά. Εὐδόξῳ Κύων ἀκρόνυχος ⁶⁸ ἐπιτέλλει, καὶ οὐ· Καλίππῳ οἱ Αἰδύμοι μετῆσαι δυόμενοι, νοτία ⁶⁹.

Ἐν δὲ τῇ ιθ' Εὐκτῆμονι, Εὐδόξῳ δύνει.

Ἐν δὲ τῇ κα' Εὐδόξῳ Σκορπίος ἔφως ἐπιτέλλει, καὶ χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ κβ' Εὐδόξῳ Αἰζὶ ἔφα' δύνει.

Ἐν δὲ τῇ κγ' Εὐδόξῳ Ἀστὴς ἔφως ἐπιτέλλει.

Τὸν δὲ Αἰγώκερον ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις κθ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ α' ἡμέρᾳ Εὐκτῆμονι τροπαὶ χειμε-

⁶⁷ γρ. ὑετοσίαι. ⁶⁸ γρ. ἀκρόνυχς. ⁶⁹ γρ. νοτία.

Die 5 Euctemoni Arcturus vesperi occidit, magna spirant venti.

Die 8 Eudoxo Arcturus in extremitate noctis mane occidit, et significat; ventus spirat.

Die 9 Calippo Tauri caput occidit mane; pluviae.

Die 10 Euctemoni Lyra mane oritur, atque insuper hiems est cum pluvia.

Die 12 Eudoxo Orion vesperi incipit oriri.

Die 15 Democrito Lyra ascendit una cum sole **38** oriente, et aer fit tempestuosus plerumque.

Die 14 Eudoxo est pluvia.

Die 15 Euctemoni Pleiades occidunt, et significant. Orion incipit cum medio mense, tum desinente, tempestatem excitare.

Die 16 Calippo splendida in Scorpio stella oritur, significat; et Pleiades occidunt apparenter.

Die 18 Eudoxo Scorpius incipit oriri mane.

Die 19 Eudoxo Pleiades mane occidunt; et Orion incipit occidere, et tempestatem excitat.

Die 21 Eudoxo Lyra mane oritur.

Die 27 Euctemoni Hyades occidunt, atque insuper pluit.

Die 28 Calippo Tauri cornua occidunt; et fit pluvia.

Die 29 Eudoxo Hyades occidunt; et magna est tempestas.

Sagittarium sol percurrit diebus 29.

Die 7 Euctemoni Canis occidit, atque insuper fit tempestas. Calippo Sagittarius incipit oriri, et Orion occidere apparenter. Oritur tempestas.

Die 8 Eudoxo Orion mane occidit.

Die 10 Euctemoni Scorpii aculeus oritur.

Die 12 Eudoxo Canis mane occidit, fit tempestas.

Die 14 Eudoxo est pluvia.

Die 15 Euctemoni Aquila oritur, flat auster.

Die 16 Democrito Aquila oritur simul cum sole, et insuper significare solet tonitru et fulgur, cum aqua aut vento, aut utraque plerumque. Eudoxo Canis vesperi oritur, eo quod Calippo Gemini trans-eunt occidentes, fit pluvia.

Die 19 Euctemoni et Eudoxo occidit.

Die 21 Eudoxo Scorpius mane oritur, estque tempestas.

Die 23 Eudoxo Capra mane occidit.

Die 26 Eudoxo Aquila mane oritur. Capricornum sol peragrat diebus 29.

Die 1 Euctemoni solstitium hibernum significat.

Calippo Sagittarius desinit oriri ; conversiones contingunt hibernæ, fit tempestas.

Die 2 Euctemoni Delphinus oritur, existit tempestas.

Die 4 Eudoxo fiunt hibernæ conversiones, existit tempestas.

Die 7 Euctemoni Aquila vesperi occidit, fitque tempestas.

Die 9 Eudoxo Corona vesperi oritur.

Die 12 Democrito auster spirat . . . oritur.

Die 14 Euctemoni media hiems. Auster multus fiat hibernus per mare.

Die 15 Calippo Capricornus incipit oriri, fiat auster.

Die 16 Euctemoni auster hibernus per mare.

Die 18 vesperi post solem occidit Perseus, et spirat auster.

Die 27 Euctemoni Delphinus vespertinus occidit. Calippo Cancer desinit occidere ; est tempestas.

Aquarium permeat sol diebus 30.

Die 2 Leo incipit occidere, fit pluvia. Democrito hiems existit.

Die 4 Eudoxo Delphinus vesperi occidit.

Die 11 Eudoxo Lyra vesperi occidit. Existit pluvia.

Die 14 Eudoxo serenitas, interdum etiam fiat zephyrus.

Die 16 Democrito zephyrus incipit flare, et manet per dies 43 a conversionibus.

Die 17 Euctemoni tempus est ut spiret zephyrus. Calippo Aquarius medius oriens est ; fiat zephyrus.

Die 25 Euctemoni vesperi occidit, et insuper magna est tempestas.

Pisces sol percurrit diebus 30.

Die 2 tempus est hirundinem apparere, et spirant ornithiæ, seu venti aviarii. Calippo Leo desinit occidere, et hirundo apparet, significat.

Die 4 Democrito varii sunt dies qui vocantur dies halcyonum. Eudoxo Arcturus vesperi oritur, et existit pluvia, hirundo apparet, et per sequentes dies 30 boreæ spirant, et maxime illi qui dicuntur proornithiæ, seu venti anteaviarii.

Die 12 Euctemoni Arcturus vesperi oritur, et Vindemiator fit apparens. Insuper fiat frigidus boreas.

39 Die 14 Democrito frigidi flant venti qui ornithiæ vocantur, per dies maxime novem. Euctemoni Equus mane occidit : insuper frigidus fiat boreas.

Die 17 Eudoxo existit tempestas, et milvus apparet. Calippo Piscium australis oritur, desinit boreas.

Die 21 Eudoxo Corona vesperi oritur, incipiunt ornithiæ spirare.

Die 22 Euctemoni milvus apparet, ornithiæ spirant usque ad æquinoctium.

⁷⁰ γρ. ἀκρόνυξ ubique. ⁷¹ f. νότιος, al. ἔλοπος.

ριναί ἐπισημαίνουσι. Καλίπῳ Τοξότης λήγει ἀνατέλλων. Τροπαί χειμερινά, χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ β' Εὐκτῆμονι Δελφίς ἐπιτέλλει, χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ δ' Εὐδόξῳ τροπαί χειμερινά, χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ ζ' Εὐκτῆμονι Ἄετος ἐσπέριος δύνει, καὶ χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ θ' Εὐδόξῳ Στέφανος ἀκρόνυχος δύνει.

Ἐν δὲ τῇ ιβ' Δημοκρίτῳ νότος πνεῖ, . . . ὡς ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ιδ' Εὐκτῆμονι μέσος χειμῶν. Νότος πολλὸς ἐπιπνεῖ χειμερινὸς κατὰ θάλασσαν.

Ἐν δὲ τῇ ιε' Καλίπῳ Αἰγόκερος ἀρχεται ἀνατέλλειν, νότος.

Ἐν δὲ τῇ ις' Εὐκτῆμονι νότος χειμῆριος κατὰ θάλασσαν.

Ἐν δὲ τῇ ιη' ἀκρόνυχος ἐπιδύνει ὁ Περσεύς, καὶ νότος πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ κζ' Εὐκτῆμονι Δελφίς ἐσπέριος δύνει. Καλίπῳ Καρκίνος λήγει δύνων· χειμαίνει

Τὸν δὲ Ὑδροχόον διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ β' Καλίπῳ Λέων ἀρχεται δύνειν ὑετία. Δημοκρίτῳ [ἄλοχος] χειμῶν.

Ἐν δὲ τῇ δ' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ Δελφίν ἀκρόνυχος ⁷⁰ δύνει.

Ἐν δὲ τῇ ια' Εὐδόξῳ Λύρα ἀκρόνυχος δύνει. Ἰετός πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ ιδ' Εὐδόξῳ εὐδία· ἐνίοτε καὶ ζεουοα πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ ις' Δημοκρίτῳ ζέφυρος πνεῖν ἀρχεται, καὶ παραμένει ἡμέρας γ' καὶ μ' ἀπὸ τροπῶν.

Ἐν δὲ τῇ ιζ' Εὐκτῆμονι ζέφυρος πνεῖ. Καλίπῳ Ὑδροχόος μέσος ἀνατέλλων· ζέφυρος πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ κε' Εὐκτῆμονι ἐσπέριος δύνει· καὶ σφόδρα ἐπιχειμᾶζει.

Τοὺς δὲ Ἰχθύας ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις λ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ β' χειλιόνα ὥρα φαίνεσθαι, καὶ ὀρθοῖναι πνέουσι. Καλίπῳ δὲ Λέων δύνων λήγει, καὶ χειλιῶν φαίνεται, ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ δ' Δημοκρίτῳ ποικίλαι ἡμέραι γίνονται ἀλκυσινίδες καλούμεναι. Εὐδόξῳ δὲ Ἄρκτουρος ἀκρόνυχος ἐπιτέλλει, καὶ ὑετός γίνεσθαι, καὶ χειλιῶν φαίνεται· καὶ τὰς ἐπομένας ἡμέρας λ' βορέαι πνέουσι, καὶ μάλιστα οἱ προορνιθία καλούμενοι.

Ἐν δὲ τῇ ιβ' Εὐκτῆμονι Ἄρκτουρος ἐσπέριος ἐπιτέλλει, καὶ Προτροπητῆρ ἐκφανής. Ἐπιπνεῖ βορέας ψυχρός.

Ἐν δὲ τῇ ιδ' Δημοκρίτῳ ἄνεμοι πνέουσι ψυχροί, αἱ ὀρνιθία καλούμενοι, ἡμέρας μάλιστα θ'. Εὐκτῆμονι δὲ Ἴππος ἔως δύνει· ἐπιπνεῖ βορέας ψυχρός.

Ἐν δὲ τῇ ιζ' Εὐδόξῳ χειμαίνει, καὶ Ἰκτίνας φαίνεται. Καλίπῳ τῶν Ἰχθύων ὁ νότος ⁷¹ ἐπιτέλλει· λήγει βορέας.

Ἐν δὲ τῇ κα' Εὐδόξῳ Στέφανος ἀκρόνυχος ἐπιτέλλει· ἀρχονται ὀρνιθία πνέοντες.

Ἐν δὲ τῇ κβ' Εὐκτῆμονι Ἰκτίνας φαίνεται, ὀρνιθία πνέουσι· μέχρις ἰσημερίας.

Ἐν δὲ τῇ κθ' Εὐκτῆμονι τοῦ Σκορπίου οἱ πρῶτοι Α ἀστὲρες δύνουσι, ἐπισπεί βορέας ψυχρός.

Ἐν δὲ τῇ λ' Καλίππυ τῶν Ἰχθύων ὁ βόρειος ἐπιτέλλων λήγει, ἰκτινος φαίνεται, βορέας πνεῖ.

Τὸν δὲ Κριὸν διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λα'.

Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ Καλίππυ σύνδεσμος τῶν Ἰχθύων ἀνατέλλει. Ἰσημερία ἑαρινῇ, καὶ ψεκὰς λεπτή· χειμαίνει σφόδρα, ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ γ' Καλίππυ Κριὸς ἀρχεται ἐπιτέλλειν· ὑετός, ἢ νιφετός.

Ἐν δὲ τῇ δ' Εὐδόξῳ Ἰσημερία, ὑετός γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ ε' Εὐκτῆμονι Πλειάδες ἐσπέριοι κρύπτονται.

Ἐν δὲ τῇ ιγ' Εὐδόξῳ Πλειάδες ἀκρόνυχτοι δύνουσι· καὶ Ὀρίων ἀρχεται δύνειν ἀπὸ ἀκρόνουχου· ὑετός γίνεται. Δημοκρίτῳ Πλειάδες κρύπτονται ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι, καὶ ἀφανεῖς γίνονται νύκτας μ'.

Ἐν δὲ τῇ κα' Εὐδόξῳ Ἰάδες ἀκρόνυχτοι δύνουσι.

Ἐν δὲ τῇ κγ' Εὐκτῆμονι Ἰάδες κρύπτονται, καὶ χάλαζα ἐπιγίνεται, καὶ ζέφυρος πνεῖ. Καλίππυ Ζυγὸς ἀρχεται δύνειν, πολλαχῇ δὲ καὶ χάλαζα.

Ἐν δὲ τῇ κδ' Εὐδόξῳ Λύρα ἀκρόνουχος ἐπιτέλλει.

Τὸν δὲ Ταῦρον διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λβ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ α' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ Ὀρίων ἀκρόνουχος δύνει· ὑετία. Καλίππυ ὁ Κριὸς λήγει ἐπιτέλλων· ὑετία· πολλαχῇ δὲ καὶ χάλαζα.

Ἐν δὲ τῇ β' Εὐκτῆμονι Κύων κρύπτεται, καὶ χάλαζα γίνεται. Τῇ δ' αὐτῇ Λύρα²² ἐπιτέλλει Εὐδόξῳ. Κύων ἀκρόνουχος δύνει, καὶ ὑετός γίνεται. Καλίππυ τοῦ Ταύρου ἡ κέρκος ἐπιτέλλει· νοτία.

Ἐν δὲ τῇ ζ' Εὐδόξῳ ὑετός γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ η' Εὐκτῆμονι Αἰξὶς ἐφα ἀνατέλλει· εὐδία· ὕει νότῳ ὕδατι.

Ἐν δὲ τῇ θ' Εὐδόξῳ Αἰξὶς ἐφα ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ια' Εὐδόξῳ Σκορπίος ἐφῶς δύνειν ἀρχεται, καὶ ὑετός γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ ιγ' Εὐκτῆμονι Πλειὰς ἐπιτέλλει· θέρους ἀρχῇ, καὶ ἐπισημαίνει. Καλίππυ ἡ τοῦ Ταύρου κεφαλή ἐπιτέλλει· ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ μιδ' καὶ εικάδι Εὐδόξῳ Σκορπίος ἐφῶς ἔλος δύνει.

Ἐν δὲ τῇ κζ' Εὐδόξῳ Πλειάδες ἐπιτέλλουσι, καὶ ἐπισημαίνουσιν.

Ἐν δὲ τῇ κε' Εὐκτῆμονι Ἄετος ἐσπέριος δύνει.

Ἐν δὲ τῇ λ' Εὐκτῆμονι ἐσπέριος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ λα' Εὐκτῆμονι Ἄετος ἐσπέριος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ λβ' Εὐκτῆμονι Ἀρκτοῦρος ἐφῶς δύνει· ἐπισημαίνει. Καλίππυ ὁ Ταῦρος λήγει ἀνατέλλων. Εὐκτῆμονι Ἰάδες ἐσπέρια ἐπιτέλλουσι, ἐπισημαίνουσι.

Τοὺς δὲ Διδύμους ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις λβ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ β' Καλίππυ οἱ Δίδυμοι ἀρχονται ἐπιτέλλειν· νοτία.

Ἐν δὲ τῇ ε' Εὐδόξῳ Ἰάδες ἐφα ἐπιτέλλουσι.

Ἐν δὲ τῇ ζ' Εὐδόξῳ Ἄετος ἀκρόνουχος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ι' Δημοκρίτῳ ὕδωρ γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ ιγ' Εὐδόξῳ Ἀρκτοῦρος ἐφῶς δύνει

Die 29 Euctemoni Scorpii primæ stellæ occidunt, fiat frigidus boreas.

Die 50 Calippo Piscium borealis desinit occidere; apparet milvus, fiat boreas.

Arietem pertransit sol diebus 31.

Die 1 Calippo vinculum Piscium oritur. Fit æquinoctium vernum, et pluvia minutula; magna fit tempestas, significat.

Die 5 Calippo Aries incipit oriri; existit pluvia aut nix.

Die 6 Eudoxo est æquinoctium, fit pluvia.

Die 10 Euctemoni Pleiades vesperi occultantur.

Die 13 Eudoxo Pleiades vesperi occidunt, et Orion incipit occidere vespertino occasu. Pluvia existit. Democrito Pleiades occultantur simul cum sole ascendente, et non apparent per noctes 40.

Die 21 Eudoxo Hyades vesperi occidunt.

Die 23 Euctemoni Hyades occultantur, et grando post existit, et fiat zephyrus. Calippo Libra incipit occidere, passim existit et grando.

Die 27 Eudoxo Lyra vesperi oritur.

Taurum sol peragratur diebus 32.

Die 1 Eudoxo Orion vesperi occidit, fit pluvia; Calippo Aries desinit oriri; fit pluvia, et passim grando.

Die 2 Euctemoni Canis occultatur, et grando existit: eodem die Lyra oritur Eudoxo. Canis vesperi occidit, et fit pluvia. Calippo Tauri cauda oritur, existit humiditas.

Die 7 Eudoxo existit pluvia.

Die 8 Euctemoni Capra mane oritur; serenitas; pluit austro.

Die 9 Eudoxo Capra mane oritur.

Die 11 Scorpius matutinum occasum facere incipit, et pluvia existit.

Die 13 Euctemoni Pleias oritur; æstatis est initium, et significat. Calippo Tauri caput oritur, significat.

Die 21 Eudoxo Scorpius totus mane occidit.

Die 22 Eudoxo Pleiades oriuntur, et significant.

Die 25 Euctemoni Aquila vesperi occidit.

Die 50 Euctemoni vesperi oritur.

Die 31 Euctemoni Aquila vesperi oritur.

Die 52 Euctemoni Arcturus mane occidit, significat. Calippo Taurus desinit oriri. Euctemoni Hyades vesperi oriuntur, significant.

Geminos sol permeat diebus 32.

Die 2 Calippo Gemini incipiunt oriri; existit humiditas.

Die 5 Eudoxo Hyades mane oriuntur.

Die 7 Eudoxo Aquila vesperi oritur.

Die 10 Democrito aqua existit.

Die 13 Eudoxo Arcturus mane occidit.

²² γρ. καὶ αὐτὸ Λύρα.

Die 18 Eudoxo Delphinus vesperi oritur.	Ἐν δὲ τῇ ιη' Εὐδόξῳ Δελφίς ἀκρόνυχος ἐπιτέλλει.
Die 24 Euctemoni Orionis humerus oritur, Eudoxo Orion incipit oriri.	Ἐν δὲ τῇ κδ' Εὐκτῆμονι Ὀρίωνος ὤμος ἐπιτέλλει· Εὐδόξῳ Ὀρίων ἀρχεται ἐπιτέλλειν.
Die 29 Democrito Orion incipit oriri, et solet post ipsum significare.	Ἐν δὲ τῇ κθ' Δημοκρίτῳ ἀρχεται Ὀρίων ἐπιτέλλειν, καὶ φιλεῖ ἐπισημαίνειν ἐπ' αὐτῷ.

40 DIONYSII PETAVII JUDICIUM DE SEQUENTE PTOLEMÆI LIBELLO.

Sic in ms. conceptus erat titulus, ut edidimus. Leg. tamen videtur Φάσεις ἀπλανῶν, καὶ ἐπισημασίαι· sive, ut est apud Suidam, Περὶ φάσεως, καὶ ἐπισημασιῶν ἀστέρων ἀπλανῶν. In eum librum quædam universe notata esse debent. Primum est, de hujus auctore quæri posse, sitne Ptolemæus, an ei falso tributus, perinde ut alter a Leonico Latine tantum editus. Nam de hoc, qui ψευδοπερίγραφος sit, ambigi non oportet. At de nostro duo sunt, quæ falsi suspicionem movent. Alterum, quod æquinoctium autumnale cur. Ptolemæi observatione non convenit. Nam Thoth Actiaci xxviii, id est Septembris xxv, ascribit æquinoctium. Ptolemæus autem anno Christi cxxxix observavit idem æquinoctium Septembris xxvi, hora fere vii matutina; tardius uno die. Congruit parapegma nostrum cum vero ingressu solis in Libram anno primo Juliano. Sed huic opponi potest consensus utriusque in æquinoctio verno. Nam Ptolemæus anno Christi cxi observavit æquinoctium Martii xxi, hora i post meridiem, qui est Phamenoth Actiaci xxi, quem in diem nostrum quoque parapegma contulit: in quo a Juliano cardine ambo discrepant. Æstivum solstitium in nostro, librariorum fortasse culpa, excidit, quod Ptolemæus observavit anno eodem Christi cxi, Junii xxv. Hibernum porro solstitium Choiac xxvi, sive Decembris xxi, affigitur in parapegmate, quod a Juliano solstitio distat. Itaque prior ista ratio non satis idonea est, ob quam a Ptolemæo librum hunc abjudicemus.

Alterum argumentum sumere ex eo possumus, quod cum mensibus Ægyptiis, Augusteis et Actiacis, sive fixis, Julianos haud satis exacte comparat: quasi ambo idem initium, ac finem eundem habeant. Ut, exempli causa, mensem Thoth, Septembrem; Paophi, Octobrem inscribit; cum tamen particulam Augusti Thoth, Paophi partem Septembris occupet. Sed nec inde conjectura satis firma contra libelli hujus ἐπιγραφὴν ducitur. Non enim ab ipso Ptolemæo necesse est Romanos menses additos fuisse: sed ab alio, qui quibus mensibus majori sui parte respondebant Ægyptiaci, eos adnotavit: quod et ab aliis passim fieri cernimus; ac vel ab ipso Ptolemæo sic descriptos esse nihil prohibet, qui ad usum civium suorum calendarium hoc, velut parapegma, conficere potuit.

Refert Suidas Claudium Ptolemæum scripsisse libros duos, De apparentiis et significationibus stellarum fixarum. Horum alter is ipse est, qui primum hic a nobis in lucem editur, alter vero vel non exstat, vel qui a Leonico Latine vulgatus est eum exhibet, non tamen sincerum, sed interpolatum et ex variis pannis centonis more consarcinatum; vel denique, cum sub nomine Ptolemæi ante aliquot sæcula legi cœpisset, Suidas pro germano illius habuit. Utcunque res habet, longe illi anteposendus est noster. Non enim miscella tumultuaria est et incondita, ut iste alter: sed ratione atque ordine digestus; nec in eo cardines anticipantur, aut in diversis diebus locantur, quemadmodum neque stellarum ortus et occasus, quos Leonici Ptolemæus varios ad dies ascribit. Quinetiam scriptorum nomina, quorum et parapegmatibus φάσεις singulæ, vel ἐπισημασίαι descriptæ sunt, in nostro commemorantur, quæ in altero prætermissa sunt. Atque sine auctorum et, quod inde sequitur, locorum temporumque, quibus illi floruerunt, notitia, nullus istorum parapegmatum notationumque fructus est, qui ob id ipsum eximius capitur e nostro. Accedit in fine scholion non valde longum, sed quod nonnulla nos docet, quæ ad hanc scientiam nosse inprimis expedit; quæ haud scio an alibi legantur. Hoc vero scholion non alterius esse quam Ptolemæi, vel ex stylo ipso, et loquendi genere mihi videor animadvertisse; quod ei par et affine est quod in opere τῆς Μεγάλης συντάξεως cernitur. Atqui in scholii inscriptione, quam præfiximus, contrarium dici videtur. Sed negandi particula excidit. Legendum enim: Quæ sequuntur utiliter haud ab alio, quam Hemerologii scriptore notata sunt.

Ex hoc scholio didicimus, non omnes eas stellas quæ apud auctores celebrantur, in Hemerologium esse relatas; sed solas primæ ac secundæ magnitudinis. Ideo nulla Pleiadum in illo mentio, nec Hædorum, neque Vindemiatoris, aliarumve, quæ

ἀλλοίαι μὲν, καὶ ἀφρηγέες, ἀλλ' ὀνομασταί,

ut de Vergiliis Aratus cecinit. Triginta universe descriptas esse notat scholion; quindecim primæ magnitudinis; totidem secundæ, quas et singillatim percenset. Verum, librarii, ut apparet, vitio, primæ magnitudinis tantum stellæ xiv, secundæ vero xiii, exprimuntur, quas hic alphabetico ordine subjiciemus.

STELLE HEMEROLOGII PTOLEMÆICI.

Primæ magnitudinis.

- 1 Arcturus.
- 2 Canis.
- 3 Canobus.
- 4 Capella.
- 5 Centauri ἢ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ βατραχίῳ.
- 6 Fluvii postrema.
- 7 Hyadum lucida.
- 8 Leonis cauda.
- 9 Lyræ lucida.
- 10 Orionis humerus succedens.
- 11 Orionis et Fluvii communis.
- 12 Piscis notius.
- 13 Procyon.
- 14 Spica Virginis.

Secundæ magnitudinis.

- 1 Antares, sive cor Scorpii.
- 2 Aquilæ lucida.
- 3 Aurigæ succedens humerus.
- 4 Chelæ borealis lucida.
- 5 Chelæ australis lucida.
- 6 Coronæ borealis lucida.
- 7 Equi et Andromedæ communis.
- 8 Gemini præcedentis caput.
- 9 Hydri lucida.
- 10 Orionis antecedens humerus.
- 11 Orionis baltei media.
- 12 Persei lucida.
- 13 Sagittarii genu.

41 Deest una primæ magnitudinis, quæ est ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου sive *extrema Aqua*, quæ est in ore *Piscis notii*, primæ apud Ptolemæum magnitudinis. Duæ quoque magnitudinis secundæ. Nimirum *lucida Cygni*, et *Geminorum sequentis caput*, quæ stellæ tres in Hemerologio commemorantur. Fit et *Piscis borei* mentio Phænoth xx, et ejus, quæ est in genu, Payni xviii; sed mendose forsitan; nam triginta solas enumerat scholion.

In hoc catalogo quædam sunt omissæ, quæ apud auctores celebrantur; aliæ in primam classem referuntur, quas recentiores in secundam relegant; et vicissim secundæ ponuntur, quæ a Tycho inter primas numerantur. Procyon stella secundæ magnitudinis est in abaco Tyconico. Ptolemæus vero tam in Asterismis quam hic, primæ magnitudinis facit. Antares vero, secundæ magnitudinis apud Ptolemæum utrobique, a Tycho primæ constituitur. Sic lucida Hydri, quam vocant Cor Hydræ, prima est Tycho, Ptolemæo secunda.

Jam cum stellarum φάσεις sint quatuor, ortus heliacus, ortus acronychus, occasus heliacus, occasus matutinus (nam duo reliqui, ortus cosmicus, et occasus acronychus, non sunt φάσεις: nec enim stellæ videntur, si quater triginta sumantur, sicut cxx φάσεις in uno aliquo parallelo. Verum Ptolemæus admonet, se ex iis auctoribus et parapegmatibus Hemerologium suum condidisse, qui sub parallelis quinque observarunt ortus et occasus siderum; quos parallelos designat ab eo qui diem horarum exhibet præcise xiv, ad eum qui horarum diem maximum dat xv. Quare paralleli isti sunt: primus qui per inferiorem transit Ægyptum, et a Ptolemæo lib. ii Μεγάλ. συντάξ., cap. 6, nonus ordine percensetur. Secundus est decimus, qui mediam Phœnicem permeat, ubi dies est horarum 14 1/4. Tertius est xi, per Rhodum transiens; ubi dies longissima est horarum 14 1/2. Quartus est xii, per Smyrnam, diem extendens ad horas 14 3/4. Quintus est parallelus xiii per Hellespontum, horarum 15. Primum parallelum attribuit popularibus suis Ægyptiis; tertium Dositheo et Philippo; quintum Democrito, Cæsari et Hipparcho. Secundum nominatim excipit nemini. Quartus item diserte nullis ascribitur; sed quidquid est ab hora 14 1/2 ad 15, Calippo, Eudoxo, Metoni, Euctemoni, Metrodoro et Cononi tribuit.

Cæterum si in singulis parallelis stellæ triginta quatuor suas φάσεις explicant, sicut, ductis quinque in 120, φάσεις 600. Sed Ptolemæus notat, Canobum, et τὸν ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου, in solis tribus primis parallelis orientes et occidentes conspici: quare demendæ sunt φάσεις sedecim, quas in duobus reliquis parallelis facerent. Ad hæc postrema Fluminis in quinto parallelo non cernitur. Ideo quatuor φάσεις eximendæ, hoc est in totum viginti. Unde nonnisi 480 φάσεις hoc in libro continentur. Ita scholion.

Unum est, quod in Hemerologio isto nulla conjectura potuimus assequi, nimirum quid sibi velint, undequè putandæ sint horæ ille, quas singulis propemodum diebus adnotat. Sunt autem fere xiv, vel xiii 1/2; xiv et xv, tam in ortu quam in occasu siderum. De quo libenter doceri me cupiam.

42 ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ

ΦΑΣΕΙΣ ΑΠΛΑΝΩΝ ΕΠΙΣΗΜΑΣΙΩΝ.

PTOLEMÆI

DE APPARENTIIS INERRANTIUM, ET SIGNIFICATIONIBUS.

Dionysio Petavio interprete.

Μῆν Ἰούλιος, ἡτοιμασπέμβριος.

A

Mensis Thoth, sive September.

α' Ὡρα ιδ', ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἐπιτέλλει Ἰππάρχῳ· ἐτησίαι παύονται. Εὐδόξῳ ὑετίαι, βρονταί.

1. Hora xiv, quæ est in cauda Leonis, oritur Hipparcho; etesiarum desinunt. Eudoxo pluvia, tonitrua.

β' Ὡρα ιδ', ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος, καὶ Στάχυς κρύπτεται. Ἰππάρχῳ ἐπισημαίνει.

2. Hora xiv, quæ est in cauda Leonis, et Spica occultatur. Hipparcho significat.

γ' Ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἐπιτέλλει, ὥρα ιγ'. Ὁ καλούμενος Αἰξ ἐσπερίως ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους ἐτησίαι παύονται. Εὐδόξῳ ἀνεμος, ὑετός, βρονταί. Ἰππάρχῳ ἀηλιώτης πνεῖ.

3. Quæ est in cauda Leonis oritur hora xiii. Capella vespertina oritur Ægyptiis; etesiarum desinunt. Eudoxo ventus, pluvia, tonitrua; Hipparcho subsolanus flat.

δ' Ὡρα ιε', ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἔφος δύνει. Καλλιπῶ σημαίνει· καὶ ἐτησίαι παύονται.

4. Hora xv, postrema Fluvii matutina occidit; Calippo significat. Etesiarum cessant.

ε' Ὡρα ιγ', Στάχυς κρύπτεται· ὥρα ιε', ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἔφος δύνει. Μητροδώρῳ δυσαιερίαι. Κόνωνι ἐτησίαι λήγουσιν.

5. Hora xiii, Spica conditur; hora xv, lucida Lyrae mane occidit. Metrodoro aeris intemperies. Cononi etesiarum desinunt.

ς' Ὡρα ιε', ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίας Χηλῆς κρύπτεται Αἰγυπτίους. Ὀμίχλη καὶ καῦμα· ὑετός, βροντή. Εὐδόξῳ ἀνεμος, βροντή, δυσαιερίαι. Ἰππάρχῳ νοτία.

B

6. Hora xv, lucida australis Chelæ absconditur Ægyptiis. Nebula et æstus; pluvia, tonitru. Eudoxo ventus, tonitru, aeris intemperies. Hipparcho caelum humidum.

7. Metrodoro aeris intemperies et inconstantia. A Eudoxo pluvia, tonitrua, ventus mutabilis.

8. Ægyptiis pluvia, tempestas in mari, vel auster.

9. Hora xiv, lucida Cygni mane occidit. Ægyptiis zephyrus vel corus.

10. Hora xiv, lucida Persei vespertina oritur. Philippo aeris intemperies. Dositheo hiemat.

11. Ægyptiis tempestas fit.

12. Hora xv, splendida australis Chelæ absconditur.

13. Dositheo aeris intemperies.

14. Hora xiv, quem vocant Canobum, oritur. Cæsari boreæ spirare desinunt.

15. Eudoxo australes . . .

16. . . . Calippo et Canobus oritur.

17. Hora xiv, splendida Cygni matutino occidit : et splendida australis Chelæ conditur ; ultima Fluvii matutino occidit Metrodoro. Significat Democrito.

18. Hora xv, quæ ad genu Sagittarii est occultatur ; Ægyptiis significat autumnum initium. Dositheo humidum cælum.

19. Hora xv, lucida australis Piscis vespertina oritur. Hipparcho pluvia.

20. Imber in mari Metrodoro.

21. Splendida australis Chelæ conditur : et quæ in succedente humero Aurigæ vespertina oritur. Ægyptiis zephyrus aut africanus.

22. Hora xiv, qui vocatur Antares, occultatur. Ægyptiis zephyrus vel corus. Eudoxo humidum cælum, et rorulentus imber.

23. Hora xiv, Capella vespertina oritur. Hora xv, Arcturus matutino oritur. Ægyptiis roscidum cælum, et ventus Calippo, Metrodoro pluvia.

24. Hora xiv, communis Equo et Andromedæ vespertina occidit.

25. Hora xiii, splendida australis Chelæ conditur. Hora xv, splendida Cygni matutino occidit. Ægyptiis zephyrus vel auster, et interdiu imber.

26. Hora xv, Arcturus matutinus oritur. Eudoxo pluvia, Hipparcho favonius vel auster.

27. Hora xiv, communis Equo et Andromedæ mane occidit ; ultima Fluvii matutina occidit.

28. Æquinocetium autumnale, et Ægyptiis atque Eudoxo significationem habet.

29. Hora xiv, Antares occultatur. Arcturus matutino oritur ; Euctemoni significat. Democrito pluvia.

30. Communis Equi et Andromedæ matutina occidit. Euctemoni, Philippo et Cononi significat.

Paophi, sive October.

1. Ægyptus zephyrus, vel auster. Hipparcho significat.

2. Hora xv, splendida borealis Chelæ conditur. Eudoxo et Euctemoni significat. Hipparcho auster vel zephyrus.

3. Arcturus matutino oritur. Hora xv 1/2 splendida Cygni matutino occidit.

ζ' Μητροδώρω δυσαιερία, καὶ ἀταξία ἀέρος. Εὐδόξῳ ὑετός, βρονταί, ἄνεμος μεταπίπτων.

η' Αἰγυπτίοις ὑετία, χειμῶν κατὰ θάλατταν, ἢ νότος.

θ' Ὄρα ιδ', ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνιθοῦ ἔως δύνει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ ἀργέστης.

ι' Ὄρα ιε', ὁ λαμπρὸς τοῦ Περωσεῶς ἐσπέριος ἀνατέλλει. Φιλίππῳ δυσαιερία. Δοσιθέῳ χειμαίνεται.

ια' Αἰγυπτίοις χειμάζει.

ιβ' Ὄρα ιε', ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς κρύπτεται.

ιγ' Δοσιθέῳ ἀκρασία ἀέρων.

ιδ' Ὄρα ιδ', ὁ καλούμενος Κάνωθος ἐπιτέλλει. Καίσαρι βορέαι παύονται πνέοντες.

ιε' Εὐδόξῳ νότιοι...

ισ'. . . Καλίππῳ καὶ Κάνωθος ἐπισημαίνει.

ιζ' Ὄρα ιδ', ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνιθοῦ ἔως δύνει, καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς κρύπτεται· καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἔφος δύνει Μητροδώρω. Ἐπισημαίνει Δημοκρίτῳ.

ιη' Ὄρα ιε', ὁ κατὰ γόνου τοῦ Τοξότου κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἐπισημαίνει εφθινοπώρου ἀρχὴν. Δοσιθέῳ νοτία.

ιθ' Ὄρα ιε', ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ἰππάρχῳ ὑετία.

κ' Ὑετία κατὰ θάλασσαν Μητροδώρω.

κα' Ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίας Χηλῆς κρύπτεται, καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ λίψ.

κβ' Ὄρα ιδ', ὁ καλούμενος Ἀντάρης κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ ἀργέστης. Εὐδόξῳ νοτία καὶ ψακάς.

κγ' Ὄρα ιδ', ὁ καλούμενος Αἰζὲς ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὄρα ιε', Ἀρκτούρος ἔως ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ψακάς, καὶ ἄνεμος Καλίππῳ, καὶ Μητροδώρω ὑετία.

κδ' Ὄρα ιδ', ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἔφος δύνει.

κε' Ὄρα ιγ', ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίας Χηλῆς κρύπτεται. Ὄρα ιε', ὁ λαμπρὸς τῆς Ὀρνιθοῦ ἔως δύνει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ νότος, καὶ δι' ἡμέρας εὐθερός.

κς' Ὄρα ιε', Ἀρκτούρος ἔως ἀνατέλλει. Εὐδόξῳ ὑετός· Ἰππάρχῳ ζέφυρος ἢ νότος.

κζ' Ὄρα ιδ', κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἔφος δύνει, καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἔφος δύνει.

κη' Μετοπωρινὴ ἰσημερία· καὶ Αἰγυπτίοις καὶ Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει.

κθ' Ὄρα ιδ', ὁ καλούμενος Ἀντάρης κρύπτεται. Ἀρκτούρος ἔως ἀνατέλλει· Εὐκτῆμονι ἐπισημαίνει. Δημοκρίτῳ ὑετός.

κ' Ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἔφος δύνει. Εὐκτῆμονι, Φιλίππῳ καὶ Κόνωνι ἐπισημαίνει.

Παῶφι, τουτέστι Ὀκτώβριος.

α' Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ νότος. Ἰππάρχῳ ἐπισημαίνει.

β' Ὄρα ιε', ὁ λαμπρὸς τῆς βορείας Χηλῆς κρύπτεται. Εὐδόξῳ καὶ Εὐκτῆμονι ἐπισημαίνει. Ἰππάρχῳ νότος ἢ ζέφυρος.

γ' Ἀρκτούρος ἔως ἀνατέλλει. Ὄρα ιε' α'/β' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνιθοῦ ἔφος δύνει.

δ'. Ὁ λαμπρὸς τῆς βορείας Χηλῆς κρύπτεται· χειμάζει Εὐκτῆμονι· καὶ Φιλίππῳ ὑετός.

ε'. Ὁρα ε' ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἔφος δύνει. Εὐδόξῳ ὑετός. Εὐκτῆμονι σημαίνει. Μητροδώρῳ ὑετός.

ς'. Ὁρα ιγ' Ἀρκτοῦρος ἔφος ἀνατέλλει, καὶ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἔφος δύνει, καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς βορείας Χηλῆς κρύπτεται. Ὁ Ἀντάρης κρύπτεται· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἔφος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους καὶ Καίσαρι δμθρος.

ζ'. Στάχυς ἐπιτέλλει· καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς κρύπτεται. Ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἐσπέριος ἀνατέλλει.

η'. Στάχυς ἐπιτέλλων Δημοκρίτῳ χειμάζει. Σπόρου ἔρα.

θ'. Στάχυς ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίους βορῶδες πνεύ.

ι'. Ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἔφος ἀνατέλλει. Ἰππάρχῳ νότος.

ια'. Ὁρα ιε' ὁ κατὰ τὸ νότον ἔφος κρύπτεται.

ιβ'. Ὁ καλούμενος Ἀντάρης κρύπτεται. Αἰγυπτίους ζέφυρος ἢ λίψ. Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει. Ἰππάρχῳ ἀπκλιώτης.

ιζ'. Ὁρα ις' Ἀντάρης κρύπτεται. Αἰγυπτίους βορῶδες καὶ λίψ.

ιη'. Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος δύνει. Εὐδόξῳ, ἀνέμων μετάδρασις, καὶ βρονταί.

ικ'. Ὁ καλούμενος Αἰξ ἐσπέριος ἀνατέλλει, καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἔφος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους ζέφυρος ἢ νότος δι' ἡμέρας ὑετός. Δοσιθέῳ ἐπισημαίνει.

ικβ'. Ὁρα ιδ' ὁ καλούμενος Αἰξ ἐσπέριος ἀνατέλλει.

ικγ'. Ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἔφος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους ζέφυρος ἢ νότος δι' ἡμέρας ὑετός. Δοσιθέῳ ἐπισημαίνει.

ικδ'. Ὁρα ιδ' ὁ καλούμενος Κάνωθος ἔφος δύνει.

ικε'. Αἰγυπτίους πνεύματα ἀτακτα.

ικς'. Ὁρα ιδ' Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος δύνει. Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει.

ικδ'. Ὁρα ιγ' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἔφος ἀνατέλλει. Ὁρα ιδ' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου κρύπτεται. Αἰγυπτίους καὶ Καλίππῳ ἐπισημαίνει.

ικε'... Μητροδώρῳ ἐπισημαίνει. Εὐκτῆμονι καὶ Καλίππῳ ἀέρος μίξις, καὶ κατὰ θάλασσαν χειμάζει.

ικς'. Ὁρα ιδ' ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους χειμάζει σφόδρα.

Μὴν Νοέμβριος, Ἀθύρ.

α'. Ὁρα ιγ' ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἐπιτέλλει.

β'. Ὁρα ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίους σημαίνει. Δοσιθέῳ χειμάζει. Δημοκρίτῳ ψύχη ἢ πάχνη. Ἰππάρχῳ νοτία.

γ'. Ὁρα ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἐπιτέλλει· καὶ ὁρα ιε' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας Εὐκτῆμονι· Φιλίππῳ ἀνεμὸς μέσος σπειλί.

4. Splendida borealis Chelæ occultatur; hiemat Euctemoni; et Philippo pluvia.

5. Hora xv communis Equi et Andromedæ mane occidit. Eudoxo pluvia. Euctemoni significat. Metrodoro pluvia.

6. Hora xiii Arcturus matutinus oritur; et postrema Fluvii mane occidit: lucida borealis Chelæ absconditur. Antares occultatur; splendida borealis Coronæ matutino oritur. Ægyptiis et Cæsari imber.

7. Spica oritur; et lucida borealis Chelæ conditur. Quæ in succedente humero Aurigæ vespere oritur.

8. Spica oriens Democrito tempestatem excitat. Sementis tempus.

9. Spica oritur. Ægyptiis aquilo flat.

10. Lucida borealis Coronæ matutino oritur. Hipparcho auster.

11. Hora xv quæ secundum genu est mane absconditur.

12. Antares absconditur. Ægyptiis zephyrus vel africanus. Eudoxo significat. Hipparcho subsolanus.

17. Hora xv Antares absconditur. Ægyptiis aquilo et africanus.

18. Arcturus vespertinus occidit. Eudoxo ventorum transitus et tonitrua.

21. Capra vespere oritur. Lucida borealis Coronæ mane oritur. Ægyptiis zephyrus, vel auster per diem pluvia. Dositheo significat.

22. Hora xiv 1/2 Capra vespere oritur.

23. Splendida borealis Coronæ mane oritur. Ægyptiis zephyrus vel auster per diem pluvia. Dositheo significat.

24. Hora xiv Canobus matutinus occidit.

25. Ægyptiis venti inconstantes.

26. Hora xiv Arcturus vespertinus occidit. Eudoxo significat.

27. Hora xiii splendida borealis Coronæ mane oritur. Hora xiv quæ ad genu est Sagittarii absconditur. Ægyptiis et Calippo significat.

28. . . . Metrodoro significat. Euctemoni et Calippo aeris permistio, et in mari hiemat.

30. Hora xiv 1/2 quæ in succedente humero Heniuchi vespere oritur. Ægyptiis tempestates horridæ.

Mensis November, Athyr.

1. Hora xiii lucida australis Chelæ oritur.

2. Hora xiv lucida australis Chelæ oritur. 44 Ægyptiis significat. Dositheo hibernat. Democrito frigora vel pruina. Hipparcho pluvius aer.

3. Hora xiv 1/2 splendida borealis Chelæ oritur. Hora xv lucida Lyrae Euctemoni; Philippo ventus intermedius flat.

4. Hora xiv lucida borealis Chelæ oritur et A
ciurus matutinus occidit. Ægyptiis auster vel
africus. Calippo, Euctemoni venti vehementiores.
Cæsari aut Metrodoro ventus procellosus.

5. Hora xiv lucida borealis Chelæ oritur; quæ
ad genu est Sagittarii occultatur. Cononi et Eu-
doxo intemperies ventorum.

6. Intemperies aeris; aquilo, vel auster fri-
gidus.

7. Hora xiv lucida Sicularum vespertina oritur.
Ægyptiis auster vehemens. Metoni zephyrus, in-
temperies aeris et pluvia.

8. Hora xiii lucida Sicularum vespere oritur. Ca-
lippo pluvia significat.

9. Hora xv communis Fluvio et pedi Orionis ori-
tur. Ægyptiis pluvia.

10. Hora xiv Canobus matutinus occidit. Ægy-
ptiis auster aut favonius Dositheo hiemat.

11. Hora xv lucida Lyræ mane oritur. Metoni
pluvia, procellæ. Hipparcho caurus.

12. Hora xv Arcturus vespertinus occidit, com-
munis Fluvio et Orionis pedi matutina occidit.

13. Hora xiii quæ ad genu est Sagittarii occultat-
ur. Ægyptiis auster, vel curus per diem stillat
imbrem. Metrodoro hiems, procellæ.

14. Hora xi communis fluvio et Orionis pedi
mane occidit. Philippo et Euctemoni pluvia, hie-
mat.

15. Hora xiii lucida Persei occidit; lucida
quoque borealis Coronæ vespertina occidit. Et
lucida Sicularum mane occidit. Ægyptiis et
Hipparcho hiemis initium. Cononi significat.

16. Hora xvi lucida Sicularum matutino occidit.
hibernat.

17. Hiemis initium, et significat Eudoxo.

18. Quæ in capite est præcedentis Geminorum
vespertina oritur. Eudoxo hiemis initium, et signi-
ficat. Democrito tempestas terra marique.

19. Hora xiv lucida Lyræ matutino oritur. Ægy-
ptiis auster, vel eurus. Cæsari hiemat.

20. Hora xiii communis Fluvii et pedis Orio-
nis mane occidit; lucida Persei matutina occidit;
quæ in præcedente Orionis humero est, occidit;
media baltei Orionis occidit matutino. Cæsari hie-
mat.

21. Hora xv quæ in præcedenti humero est Orio-
nis mane occidit: ejusdem baltei media matu-
tina occidit. Ægyptiis boreas tota die ac nocte.
Eudoxo pluvia.

22. Hora xiv quæ in præcedente humero Orio-
nis est matutino occidit.

23. Hora xiii Canobus mane occidit. Lucida bo-
realis Coronæ vespertina occidit. Et quæ in ante-
cedente humero Orionis; quæ in capite præceden-
tis Geminorum est, vespere oritur. Eudoxo hiber-
nus cæli status.

¹⁸ f. ἐσπέριος.

δ'. Ὁρᾶ ἰδ' ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἐπιτέλλει,
καὶ Ἀρκτοῦρος ἔψος δύνει. Αἰγυπτίοις νότος ἢ λίβ.
Καλίππῳ, Εὐκτῆμονι πνεύματα· σφόδρα. Καίσαρι
ἢ Μητροδώρῳ ἀνεμος χειμᾶζει.

ε'. Ὁρᾶ ἰδ' ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἐπιτέλλει
καὶ ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου κρύπτεται. Κόνωνι
καὶ Εὐδόξῳ ἀκρασία πνευμάτων.

ς'. Ἀκρασία ἀέρος· βορρᾶς ἢ νότος ψυχρός.

ζ'. Ὁρᾶ ἰδ' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἐσπέριος ἀνατέ-
λλει. Αἰγυπτίοις νότος λαμπρός. Μέτωνι ζέφυρος,
ἀκρασία ἀέρων, ὑετός.

η'. Ὁρᾶ ιγ' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἐσπέριος ἀνα-
τέλλει. Καλίππῳ ὑετία ἐπισημαίνει.

θ'. Ὁρᾶ ιε' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὀρίωνος
ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ὑετός.

ι'. Ὁρᾶ ἰδ' ὁ καλούμενος Κάνωθος ἔψος δύνει. Αἰ-
γυπτίοις νότος ἢ ζέφυρος. Δοσιθέῳ χειμᾶζει.

ια'. Ὁρᾶ ιε' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἔψος ἀνατέλλει.
Μέτωνι ὑετός, θύελλαι. Ἰππάρχῳ ἀργέστης.

ιβ'. Ὁρᾶ ιε' Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος δύνει, καὶ ὁ κοι-
νὸς Ποταμοῦ, καὶ ποδὸς Ὀρίωνος ἔψος δύνει.

ιγ'. Ὁρᾶ ιγ' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου κρύπτε-
ται. Αἰγυπτίοις νότος ἢ εὐρος δι' ἡμέρας ψεκάζει.
Μητροδώρῳ χειμῶν, θύελλαι.

ιδ'. Ὁρᾶ ια' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὀρίωνος
ἔψος δύνει. Φιλίππῳ καὶ Εὐκτῆμονι ὑετός, χειμᾶζει.

ιε'. Ὁρᾶ ιγ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως δύνει· καὶ ὁ
λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἐσπέριος δύνει· καὶ ὁ
λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἔψος δύνει. Αἰγυπτίοις καὶ Ἰπ-
πάρχῳ χειμῶνος ἀρχή. Κόνωνι ἐπισημαίνει.

ισ'. Ὁρᾶ ις' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἔψος δύνει.
Χειμᾶζει.

ις'. Χειμῶνος ἀρχή, καὶ σημαίνει Εὐδόξῳ.

ιη'. Ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου
ἐσπέριος ἀνατέλλει. Εὐδόξῳ χειμῶνος ἀρχή, καὶ ἐπι-
σημαίνει. Δημοκρίτῳ χειμῶν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ
θάλασσαν.

ιθ'. Ὁρᾶ ἰδ' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἔψος ἀνατέλλει.
Αἰγυπτίοις νότος ἢ εὐρος. Καίσαρι χειμᾶζει.

κ'. Ὁρᾶ ιγ' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὀρίωνος
ἔψος δύνει· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἔψος δύνει·
καὶ ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος δύνει· καὶ
ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὀρίωνος δύνει ἔψος. Καίσαρι
χειμᾶζει.

κα'. Ὁρᾶ ιε' ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος
ἔψος δύνει, καὶ ὁ μέσος τῆς ζώνης αὐτοῦ ἔψος δύνει.
Αἰγυπτίοις βορέας δι' ἡμέρας καὶ νυκτός. Εὐ-
δόξῳ ὑετός.

κβ'. Ὁρᾶ ἰδ' ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος
ἔψος δύνει.

κγ'. Ὁρᾶ ιγ' ὁ καλούμενος Κάνωθος ἔψος δύνει.
Ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἐσπέριος δύνει· καὶ
ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος· καὶ ὁ ἐπὶ κε-
φαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἐσπέριος ἠ ἀνατέλλει.
Εὐδόξῳ χειμῆριος περίστασις.

κδ'. Ὁρα ιγ' δ' ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βραχίονι Ἀ τοῦ Κενταύρου ἐπιτέλλει. Ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἔφος δύνει. Κόνωνι ἔφος δύνει. Αἰγυπτίοις χειμέριος περίστασις. Εὐδόξῳ βορέας ψυχρός.

κε'. Ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἔφος δύνει· καὶ ὁ καλούμενος Ἀντάρης ἐπιτέλλει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως· ἔφος δύνει Εὐκτῆμονι. Δοσιθέῳ χειμαίνει· καὶ ὑετός.

κς'. Ὁρα ιγ' S" δ' ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἔφος ἀνατέλλει. Ὁ Ἀντάρης ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ σημαίνει σφῶδρα.

κζ'. Ὁ Ἀντάρης ἐπιτέλλει. Κύων ἔφος δύνει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἔφος ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἔφος δύνει. Αἰγυπτίοις καὶ Ἱππάρχῳ νότος πυκνός. Εὐδόξῳ, Κόνωνι χει- B μάζει.

κη'. Ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἐσπέριος ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου τῶν Διδύμων ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁρα ιε' S" δ' μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἔφος δύνει. Ὁ καλούμενος Ἀντάρης ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις ψακάζει.

κθ'. Ὁρα ιγ' S" δ' μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἔφος δύνει. Ὁρα ιε' δ' καλούμενος Ἀντάρης ἀνατέλλει.

λ'. Ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἔφος δύνει ὠρα ιδ', καὶ ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁρα ιε' S" καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐπομένου Διδύμου ἐσπέριος ἀνατέλλει.

Μῆν Χοιῶν, Δεκέμβριος.

α'. Ὁρα ιδ' Κύων δύνει. Ὁρα ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περ- C σέως ἔφος δύνει. Αἰγυπτίοις νότος καὶ δετός. Εὐδόξῳ ἀκρασία ἀέρων. Δοσιθέῳ ἐπισημαίνει. Δημοκρίτῳ ὁ οὐρανὸς ταραχώδης, καὶ ἡ θάλασσα ὡς τὰ πολλά.

β'. Ὁρα ιγ' δ' ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁρα ιγ' S" καὶ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὁρίωνος ἀνατέλλει ἐσπέριος. Ὁρα ιδ' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁρα ιγ' S" καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἔφος δύνει. Ὁρα ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἐσπέριος δύνει.

γ'. Ὁρα ιε' δ' ἐπὶ τοῦ ἡγουμένου ὤμου τῶν Διδύμων ἔφος δύνει.

δ'. Ὁρα ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἔφος ἀνατέλλει, καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἐσπέριος D ἀνατέλλει· καὶ ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἐσπέριος ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐπομένου Διδύμων ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἡ νότος δι' ἡμέρας. Κόνωνι χειμαίνει.

ε'. Ὁ καλούμενος Αἰξ ἔφος δύνει· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Κύων ἔφος δύνει. Ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Καίσαρι, Εὐκτῆμονι, Καλίπῳ χειμαίνει.

ς'. Ὁρα ιδ' S" δ' ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου ἐπιτέλλει· ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἀνατέλλει. Μητροδώρῳ χειμερὶα περίστασις. Εὐκτῆμονι, Καλίπῳ ἀνέμων ἀταξία.

ζ'. Ὁρα ιδ' S" δ' κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὁρίων-

24. Hora xiii quæ in anteriori dextro brachio Centauri est oritur. Media zonæ Orionis mane occidit. Cononi mane occidit. Ægyptiis hiberna cæli constitutio. Eudoxo boreas frigidus.

25. Quæ in præcedente Orionis humero est, mane occidit. Antares oritur. Lucida Persei mane occidit Euctemoni. Dositheo hiemat, cum pluvia.

26. Hora xiii 1/2 quæ in præcedente humero Orionis est vespere oritur. Lucida Lyrae mane oritur. Antares oritur. Eudoxo vehementer significat.

27. Antares oritur. Canis oritur mane. Lucida Cygni mane oritur : quæ in succedente humero est Orionis mane occidit. Ægyptiis et Hipparcho creber auster. Eudoxo et Cononi hiemat.

28. Quæ in antecedente Orionis humero est vespere oritur : quæ in capite est antecedentis Geminorum vespere oritur. Hora xv 1/2 media zonæ Orionis mane occidit. Antares oritur. Ægyptiis stillatim pluit.

29. Hora xiii 1/2 media zonæ Orionis mane occidit. Hora xv Antares oritur.

30. Media zonæ Orionis mane occidit hora xiv ; quæ in antecedente humero Orionis est vespere oritur. Hora xv 1/2 et quæ in capite subsequentis Geminorum est, vespere oritur.

45 Mensis Chæac, qui est December.

1. Hora xiv Canis [matutinus] occidit. Hora xv lucida Persei matutina occidit. Ægyptiis auster, et pluvia. Eudoxo aeris intemperies. Dositheo significat. Democrito cælum turbulentum, ut et mare sæpius.

2. Hora xiii quæ est in succedente Orionis humero vespertina oritur. Hora xiii 1/2 communis Fluvio et Orionis pedi oritur vespere. Hora xiv quæ in capite præcedentis est Geminorum vespere oritur. Hora xiii 1/2 quæ est in succedente Orionis humero matutino occidit. Hora xiv lucida borealis Coronæ vespere occidit.

3. Hora xv quæ est in præcedente humero Geminorum mane occidit.

4. Hora xiv lucida Lyrae mane oritur, et quæ in succedente inest Orionis humero vespere oritur. Media zonæ Orionis vespere oritur. Quæ est in capite succedentis Geminorum vespertina oritur. Ægyptiis zephyrus vel auster tota die. Cononi hiemat.

5. Capra mane occidit : quæ est in capite præcedentis Geminorum vespere oritur. Canis matutinus occidit : quæ est in capite præcedentis Geminorum vespere oritur. Cæsari, Euctemoni, Calippo hiemat.

6. Hora xiv 1/2 quæ est in anteriori musculo Centauri oritur : quæ est in succedente Orionis humero oritur. Metrodoro hiberna cæli temperies. Euctemoni, Calippo ventorum inconstantia.

7. Hora xiv 1/2 communis Fluvii et pedis Orionis

vespere oritur. Quæ est in capite præcedentis Ge-
minorum vespere oritur. Media baltei Orionis ori-
tur. Ægyptiis stillat imber et hiemat.

8. Hora xiv 1/2 quæ est in succedente Orionis hu-
mero vespere oritur. Ægyptiis stillat pluvia. Eudoxo hiemat.

9. Hora xiii 1/2 Canis matutinus occidit. Capella
matulina occidit. Postrema Fluvii vespere oritur.
Ægyptiis, et Dositheo, ac Democrito significat.

10. Hora xv 1/2 lucida borealis Coronæ vespere
occidit. Media baltei Orionis vespere oritur. Ægy-
ptiis africanus vel auster. Eudoxo hibernus aer.

11. Hora xv quæ in capite est succedentis Ge-
minorum vespertina occidit. Hipparcho vehemens
aquilo. Eudoxo pluvia.

12. Hora xiv communis Fluvii et pedis Orionis
oritur vespere.

13. Hora xiv quæ est in succedente humero Au-
rigæ mane occidit. Media zonæ Orionis vespere ori-
tur. Cæsari hibernus aer, pluvia.

14. Hora xiv Capella oritur mane. Metrodoro hi-
bernus cæli status. Democrito tonitrua, fulgura,
aqua, ventus.

15. Ægyptiis caurus frigidus vel auster, et pluvia.
Calippo auster, et significat hibernus aer.

16. Hora xiv 1/2 lucida Cygni mane oritur. Com-
munis Fluvii et pedis Orionis vespere oritur. Ægy-
ptiis hiemat.

17. Hipparcho auster et largus imber.

18. Hora xiv quæ in succedente humero est
Aurigæ mane occidit. Ægyptiis pluvia cum ventis;
hiems.

19. Hora xv Capella mane occidit. Lucida borea-
lis Coronæ vespere occidit. Ægyptiis boreas frigi-
dus vel auster; pluvia.

20. Hora xv Procyon matutinus occidit. Cæsari
hiemat.

21. Hora xv communis Fluvii et pedis Orionis
vespere oritur.

22. Hora xv Procyon matutinus occidit. Hippar-
cho auster.

23. Hora xiv quæ est in succedente humero Au-
rigæ mane occidit; quæ est sub anteriori dextro
musculo Centauri oritur. Lucida Aquilæ mane ori-
tur Ægyptiis. Dositheo africanus, vel auster.

24. Hora xiv Procyon matutinus occidit; postre-
ma Fluvii vespertina oritur. Eudoxo hiemat.

25. Hora xiii Procyon vespertinus oritur, et Pro-
cyon matutinus occidit. Lucida Aquilæ mane ori-
tur. Ægyptiis significat.

26. Hibernum solstitium. Hora xiii Procyon ma-
tutinus occidit. Canis vespertinus oritur. Capella
mane occidit.

¹⁶ f. ἀργέστης.

νος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγου-
μένου Διδύμου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Καὶ ὁ μέσος τῆς
ζώνης τοῦ Ὀρίωνος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους ψακάζει
καὶ χειμαίνει.

η'. "Ὀρμ ιδ'S" ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίω-
νος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους ψακάζει. Εὐδόξῳ
χειμαίνει.

θ'. "Ὀρμ ιγ'S" Κύων ἔφωσ δύνει. Ὁ καλούμενος
Αἰξ ἔφωσ δύνει. Καὶ ὁ ἐσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἐσπέριος
ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους, καὶ Δοσιθέῳ, καὶ Δημοκρίτῳ
σημαίνει.

ι'. "Ὀρμ ιε'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου
ἐσπέριος δύνει. Καὶ ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὀρίω-
νος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους; λίψ ἢ νότος. Εὐ-
δόξῳ χειμέριος ἀήρ.

ια'. "Ὀρμ ιε'" ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐπομένου Δι-
δύμου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ἰππάρχῳ βορέας πολὺς.
Εὐδόξῳ ὑετός.

ιβ'. "Ὀρμ ιδ'" ὁ κοινὸς τοῦ Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὀρίω-
νος ἐσπέριος ἀνατέλλει.

ιγ'. "Ὀρμ ιδ'" ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου
ἔφωσ δύνει, ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὀρίωνος ἐσπ-
ρίος ἀνατέλλει. Καίσαρι χειμέριος ἀήρ, ὑετός.

ιδ'. "Ὀρμ ιδ'" ὁ καλούμενος Αἰξ ἔφωσ δύνει. Μητρο-
δώρῳ χειμέριος περίστασις. Δημοκρίτῳ βρονταί,
ἀστραπαί, ὕδωρ, ἄνεμος.

ιε'. Αἰγυπτίους ἐργαστής ¹⁶ ψυχρὸς ἢ νότος, καὶ
δυμρός. Καλίπῳ νότος, καὶ ἐπισημαίνει χειμέ-
ριος ἀήρ.

ις'. "Ὀρμ ιδ'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνιθοῦ ἔφωσ ἀνα-
τέλλει. Ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὀρίωνος ἐσπ-
ρίος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους χειμαίνει.

ιζ'. Ἰππάρχῳ νότος καὶ πολὺς δυμρός.

ιη'. "Ὀρμ ιδ'" ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ τοῦ Ἡνιόχου ἔφωσ
δύνει. Αἰγυπτίους ὑετία μετὰ πνευμάτων· χειμῶν.

ιβ'. "Ὀρμ ιε'" ὁ καλούμενος Αἰξ ἔφωσ δύνει. Ὁ λαμ-
πρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἐσπέριος δύνει. Αἰγυπτίους
βορέας ψυχρὸς ἢ νότος· ὑετία.

κ'. "Ὀρμ ιε'" Προκύων ἔφωσ δύνει. Καίσαρι χειμάζει.

κα'. "Ὀρμ ιε'" ὁ κοινὸς τοῦ Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὀρίω-
νος ἐσπέριος ἀνατέλλει.

κβ'. "Ὀρμ ιε'" Προκύων ἔφωσ δύνει. Ἰππάρχῳ νότος.

κγ'. "Ὀρμ ιδ'" ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου
ἔφωσ δύνει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βραχίῳ
τοῦ Κενταύρου ἐπιτέλλει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετοῦ
ἔφωσ ἀνατέλλει Αἰγυπτίους. Δοσιθέῳ λίψ ἢ νότος.

κδ'. "Ὀρμ ιδ'" Προκύων ἔφωσ δύνει· καὶ ὁ ἐσχατος
τοῦ Ποταμοῦ ἐσπέριος ἀνατέλλει. Εὐδόξῳ χειμαίνει.

κε'. "Ὀρμ ιγ'" Προκύων ἐσπέριος ἀνατέλλει, καὶ
Προκύων ἔφωσ δύνει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετοῦ ἔφωσ
ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους ἐπισημαίνει.

κς'. Χειμερινὴ τροπή. "Ὀρμ ιγ'" Προκύων ἔφωσ
δύνει· Κύων ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰξ ἔφωσ δύνει.

κζ'. Ὁρα ἰγ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετοῦ κρύπτεται. Προ-
κίων ἐσπέριος ἀνατέλλει.

κη'. Ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὠμῷ τοῦ Ἥνιόχου ἔφος δύνει.
Ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος κρύπτεται. Αἰγυ-
πτίσις χραιμαίνει. Μέτωνι ἐπισημαίνει. Ὀμβρος.

κθ'. Προκίων ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίσις καὶ
Μέτωνι ἐπισημαίνει. Ἀκρασία.

λ'. Ὁρα ἰδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετοῦ ἐσπέριος δύνει.
Αἰγυπτίσις λιψ, καὶ ἀκρασία ἀέρος.

Μὴν Ἰανουάριος, ἢ Τυβί.

α'. Ὁρα ἰθ' Κύων ἐσπέριος ἀνατέλλει. Προκίων
ἐσπέριος ἀνατέλλει. Δημοκρίτῳ χραιμῶν ἐπισημαίνει.

β'. Ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου
ἔφος δύνει. Δοσιθέῳ χραιμαίνει.

γ'. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετοῦ ἐπιτέλλει. Προκίων
ἐσπέριος ἀνατέλλει. Φιλήμονι ἐπισημαίνει.

δ'. Ὁρα ἰγ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἔφος ἀνατέλλει.
Ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐπομένου Διδύμου ἔφος δύ-
νει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετοῦ ἐσπέριος δύνει. Ὁ λαμ-
πρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος κρύπτεται. Αἰγυπτίσις χραι-
μάζει κατὰ θάλασσαν. Εὐκτήμονι ἐπιχεμάζει.

ε'. Ὁρα ἰδ' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύ-
μου ἔφος δύνει.

ς'. Ὁρα ἰγ' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐπιτέλλει.
Κύων ἐσπέριος δύνει.

ζ'. Ὁρα ἰε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετοῦ ἐσπέριος δύνει.
Ἐπισημαίνει ὡς Δοσιθέῳ.

η'. Ὁρα ἰθ' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Δι-
δύμου ἔφος δύνει, καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος
κρύπτεται. Αἰγυπτίσις πυκνὴ κατάστασις.

θ'. Ὁρα ἰθ' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἐσπέριος δύνει·
ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετοῦ ἐσπέριος δύνει. Αἰγυπτίσις ἐπι-
σημαίνει. Δημοκρίτῳ νότος ὡς τὰ πολλά.

ι'. Κύων ἐσπέριος ἀνατέλλει ὠρα ι'.

ια'. Ὁρα ἰε' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Δι-
δύμου ἔφος δύνει.

ιβ'. Ὁρα ἰθ' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐπιτέλλει.
Ἰππάρχῳ, Εὐδόξῳ χραιμαίνει.

ιγ'. Ὁρα ἰθ' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος κρύπτε-
ται. Ὁρα ἰε' ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἐσπέριος ἀνα-
τέλλεται. Αἰγυπτίσις νότος ἢ ζέφυρος· χραιμαίνει καὶ
κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν.

ιδ'. Ὁρα ἰε' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐπομένου Διδύ-
μου δύνει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἔφος δύνει.
Κύων ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίσις νότος σφόδρα
καὶ ὑετός.

ιε'. Νότος πολὺς, καὶ ἐπισημαίνει κατὰ θάλασσαν
βροντὴ καὶ ψακάς.

ισ'. Ὁρα ἰε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἔφος δύνει·
καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἔφος
δύνει. Εὐδόξῳ νότος ἐπισημαίνει· ἀνέμων ἀταξία.

ιζ'. Ὁρα ἰγ' [ιδ'] ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος κρύ-
πτεται.

ιη'. Ὁρα ἰθ' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἐσπέριος δύνει.
Ὁ ἐν τῷ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐσπέριος δύνει.

27. Hora xiii lucida Aquilæ occultatur. Procyon
vespertinus oritur.

28. Quæ est in succedente Aurigæ humero matu-
tina 46 occidit. Splendida Piscis australis occultat-
tur. Ægyptiis hiemat. Metoni significat. Imber.

29. Procyon vespertinus oritur. Ægyptiis et Me-
toni significat. Intemperies.

30. Hora xiv splendida Aquilæ vespertina occi-
dit. Ægyptiis africanus, et aeris intemperies.

Januarius, vel Tybi.

1. Hora xiv Canis vespertinus oritur. Procyon
vespertinus oritur. Democrito tempestas signifi-
cat.

2. Quæ est in capite præcedentis Geminorum
B matutino occidit. Dositheo hiemat.

3. Lucida Aquilæ oritur. Procyon vespertinus
oritur. Philemoni significat.

4. Hora xiii lucida Cygni matutino oritur. Quæ
est in capite succedentis Geminorum matutino occi-
dit. Lucida Aquilæ vespere occidit. Lucida au-
stralis Piscis occultatur. Ægyptiis tempestas sit in
mari. Euctemoni tempestas sub tempus statutum
oritur.

5. Hora xiv quæ in capite est præcedentis Gemi-
norum matutina oritur.

6. Hora xiii quæ ad genu Sagittarii est oritur.
Canis vespertinus occidit.

7. Hora xv lucida Aquilæ vespere occidit. Signi-
ficationem habet Dositheo.

8. Hora xiv quæ in capite est antecedentis Gemi-
norum mane occidit, lucida notii Piscis occultat-
tur. Ægyptiis densatur aer.

9. Hora xiv lucida Lyræ vespere occidit. Lucida
Aquilæ vespere occidit. Ægyptiis significat. Demo-
crito auster ut plurimum.

10. Canis vespere oritur hora x.

11. Hora xv quæ est in capite antecedentis Ge-
mini mane occidit.

12. Hora xiv quæ est in genu Sagittarii oritur.
Hipparcho et Eudoxo hiemat.

13. Hora xiv splendida Piscis australis abscondi-
tur. Hora xv postrema Fluvii vespere oritur. Ægy-
ptiis auster vel zephyrus; tempestas accidit terra
D marique.

14. Hora xv quæ est in capite succedentis Ge-
minorum occidit. Lucida Aquarii mane occidit.
Canis vespertinus oritur. Ægyptiis vehemens au-
ster cum pluvia.

15. Auster ingens, et significat in mari tonitru,
et stillans pluvia.

16. Hora xv lucida Aquarii mane occidit. Quæ
in capite præcedentis est Geminorum mane occi-
dit. Eudoxo auster significat; ventorum incon-
stantia.

17. Hora xiv lucida notii Piscis absconditur.

18. Hora xiv lucida Lyræ vespere occidit. Quæ
in genu Sagittarii est vespere occidit.

- 19. Lucida Aquarii mane occidit. Hipparcho auster, vel boreas tempestatem facit.
- 20. Ægyptiis hibernus aer.
- 21. Lucida Aquarii mane occidit. Hora xv quæ in corde Leonis est vespere oritur. Hipparcho subsolanus flat.
- 22. Quæ in corde Leonis est vespere oritur. Cæsari vehemens ventus.
- 23. Hora xiii lucida Aquarii... Metrodoro inconstans pluvia.
- 24. Hora xiv lucida Aquarii vespere oritur. Ægyptiis significat.
- 25. Hora xiv lucida Lyræ vespere occidit. Ægyptiis significat.
- 26. Lucida Aquarii vespere oritur. Ægyptiis hiems media.
- 27. Ægyptiis eurus vel auster significat.
- 28. Lucida Aquarii vespere oritur. Ægyptiis pluvia.
- 29. Democrito tempestas.
- 30. Hipparcho subsolanus.

Februarius, Mechir.

- 1. Quæ ad genu est Sagittarii oritur. Eudoxo pluvia.
- 2. Ægyptiis tempestas magna.
- 3. Africus vel auster tempestuosus.
- 4. Hora xiv 1/2 splendida Cygni vespertino occidit.
- 5. Hora xv splendida Lyræ vespere occidit. Hipparcho auster vel caurus.
- 47 6. Hora xiii 1/2 quæ in corde Leonis est matutino occidit.
- 7. Hora xiii 1/2 Canobus vespertinus oritur.

- 8. Hora xv 1/2 quæ est in cauda Leonis vespere oritur.
- 9. Hora xv quæ ad genu Sagittarii est oritur. Eudoxo pluvia. Cor Leonis mane occidit. Hora xv [xii] quæ est in cauda Leonis vespere oritur. Ægyptiis zephyrus vel auster, interjecta grandine.

10. Hora xiv cor Leonis mane occidit. Eudoxo serenitas, interdum et favonius.

11. Hora xiv quæ in cauda Leonis est vespere oritur. Hora xv cor Leonis mane occidit. Ægyptiis tempestuosum cælum, et ventorum pluviosa intemperies. Dositheo serenitas et favonius.

12. Hora xiv splendida Cygni vespertina occidit.

13. Hora xv postrema Fluvii absconditur. Splendida Persei oritur matutino. Splendida Lyræ vespertina occidit. Ægyptiis ventosus cæli status. Cæsari pluvia. Democrito favonius flare incipit.

14. Hora xiii quæ est in cauda Leonis vespere oritur. Ægyptiis, Eudoxo initium veris. Interdum hiemat.

- ιθ'. 'Ο λαμπρός του Ύδροχού εἶφος δύνει. Ἰππάρχῳ νότος ἢ βορέας χειμάζει.
- κ'. Αἰγυπτίους χειμέριος ἀήρ.
- κα'. 'Ο λαμπρός του Ύδροχού εἶφος δύνει. Ὁρα ιε' ἐπὶ τῆς καρδίας του Λέοντος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ἰππάρχῳ ἀπηλιώτης πνεῖ.
- κβ'. 'Ο ἐπὶ τῆς καρδίας του Λέοντος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Καὶ Καίσαρι ἀνεμος σφόδρα.
- κγ'. Ὁρα ιγ' ὁ λαμπρός του Ύδροχού... Μητροδώρῳ ἀκατάστατος θυμῶς.
- κδ'. Ὁρα ιδ' ὁ λαμπρός του Ύδροχού ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους ἐπισημαίνει.
- κε'. Ὁρα ιε' ὁ λαμπρός τῆς Λύρας ἐσπέριος δύνει. Αἰγυπτίους ἐπισημαίνει.
- κς'. 'Ο λαμπρός του Ύδροχού ἐσπέριος ἀνατέλλει.
- κζ'. Αἰγυπτίους χειμῶν μέσος.
- κη'. Αἰγυπτίους εὖρος ἢ νότος σημαίνει.
- κι'. 'Ο λαμπρός του Ύδροχού ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους ὑετία
- κθ'. Δημοκρίτῳ χειμῶν.
- λ'. Ἰππάρχῳ ἀπηλιώτης.

Μὴν Φεβρουάριος, Μεχίρ.

- α'. 'Ο κατὰ τὸ γόνυ του Τοξότου ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ ὑετία.
- β'. Αἰγυπτίους χειμῶν μέγας.
- γ'. Αἰψ ἢ νότος χειμούμενος.
- δ'. Ὁρα ιδ' ὁ λαμπρός του Ὅρνιθος ἐσπέριος εἶφος δύνει.
- ε'. Ὁρα ιε' ὁ λαμπρός τῆς Λύρας ἐσπέριος δύνει. Ἰππάρχῳ νότος ἢ ἀργέστης.
- ς'. Ὁρα ιγ' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας του Λέοντος εἶφος δύνει.
- ζ'. Ὁρα ιγ' ὁ καλούμενος Κάνωθος ἐσπέριος ἀνατέλλει.
- η'. Ὁρα ιε' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς του Λέοντος ἐσπέριος ἀνατέλλει.
- θ'. Ὁρα ιε' ὁ κατὰ τὸ γόνυ του Τοξότου ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ ὑετία. 'Ο ἐπὶ τῆς καρδίας του Λέοντος εἶφος δύνει. Ὁρα ιβ' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς του Λέοντος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους ζέφυρος ἢ νότος, μεταξὺ γάλαξα.
- ι'. Ὁρα ιδ' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας του Λέοντος εἶφος δύνει. Εὐδόξῳ εὐδία, ἐνίοτε καὶ ζέφυρος.
- ια'. Ὁρα ιδ' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς του Λέοντος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁρα ιε' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας του Λέοντος εἶφος δύνει. Αἰγυπτίους περίστασις χειμερινή, καὶ ἀνέμων ἀκρασία ἐπομβρῶς. Δουσιθέῳ εὐδία καὶ ζέφυρος.
- ιβ'. Ὁρα ιδ' ὁ λαμπρός του Ὅρνιθος ἐσπέριος δύνει.
- ιγ'. Ὁρα ιε' ὁ ἔσχατος του Ποταμοῦ κρύπτεται. Ὁ λαμπρός του Περασέως εἶφος ἀνατέλλει. Ὁ λαμπρός τῆς Λύρας ἐσπέριος δύνει. Αἰγυπτίους ἀνεμῶδης στάσις. Καίσαρι ὑετία. Δημοκρίτῳ ζέφυρος ἀρχεται πνεῖν.
- ιδ'. Ὁρα ιγ' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς του Λέοντος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους καὶ Εὐδόξῳ ἔαρος ἀρχή. Ἐνίοτε χειμάζει.

ιε'. Αιγυπτίους και Εὐδόξῳ υετία. Ἴππάρχῳ, Καλίπ- A
πῳ, Δημοκρίτῳ ζέφυρος πνεῖ.

ις'. Καίσαρι και Μητροδώρῳ ἑαρος ἀρχή. Ζέφυρος
ἀρχεται πνεῖν.

ιζ'. Αιγυπτίους, Εὐδόξῳ ζέφυρος. Καλίπῳ, Μη-
τροδώρῳ χειμαίνει.

ιη'. Αιγυπτίους ἀπηλιώτης. Ἴππάρχῳ βορέας.

ιβ'. Ὁρα ιδ' ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βατραχίῳ τοῦ
Κενταύρου ἐφῶς δύνει.

κ'. Ὁρα ιε' ὁ κοινὸς Ἴππου και Ἀνδρομέδας ἐφῶς
ἀνατέλλει.

κα'. Ὁρα ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὅρνιθος ἐσπέριος δύ-
νει. Αιγυπτίους ἀνεμοὶ μεταπίπτοντες. Ἴππάρχῳ
νότος πνεῖ. Εὐκτήμονι, Φιλίπῳ, Δοσιθέῳ χειμαίνει.

κβ'. Αιγυπτίους ἀνέμων ἀκαταστασία και ἑμβροσ-

κγ'. Ὁρα ιδ' S' ὁ καλούμενος Κάνωθος ἐσπέριος B
ἀνατέλλει.

κδ'. Αιγυπτίους ἢ νότος ἢ ζέφυρος χειμάζει· ὑετός.

κε'. Ὁρα ιδ' S' ὁ ἑσχατος Ποταμοῦ κρύπτεται. Ὁ
κοινὸς Ἴππου και Ἀνδρομέδας ἐφῶς ἀνατέλλει. Ἴπ-
πάρχῳ βορέας ψυχρὸς πνεῖ.

κς'. Αιγυπτίους ἀνεμώδης ἀκαταστασία.

...

κη'. Ἴππάρχῳ, Εὐκτήμονι ὀρνιθία ἀρχονται πνεῖν
ψυχροί. Χελιδόνι ὥρα φαίνεσθαι.

κν'. Ὁρα ιγ' S' ὁ κοινὸς τοῦ Ἴππου και Ἀνδρο-
μέδας κρύπτεται. Καί, Καλίπῳ ὥρα ιε' ὁ λαμπρὸς
τοῦ Ὅρνιθος ἐσπέριος δύνει. Αιγυπτίους και Φιλίπῳ, C
και Καλίπῳ χελιδῶν φαίνεται, και ἀνεμώδης κατὰ-
στασις. Βορέαι ἀρχονται πνεῖν ψυχροί. Εὐδόξῳ ὑετός,
χελιδόνι¹⁸, και βορέαι πνέουσιν οἱ καλούμενοι ὀρνι-
θίαι.

λ'. Αιγυπτίους ὀρνιθία βορέαι μεταξὺ ἀργέστου.
Ἴππάρχῳ βορέαι ψυχροί. Μητροδώρῳ χελιδῶν φαίνε-
ται. Ἐπισημαίνει Δημοκρίτῳ. Ποικίλαι ἡμέραι καλού-
μεναι Ἀλκυόνια.

Μην Μάρτιος, Φαμενώθ.

α'. Ὁρα ιδ' ὁ κοινὸς Ἴππου και Ἀνδρομέδας ἀνα-
τέλλει. Ὁρα ιε' Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Καί-
σαρι και Δοσιθέῳ χειμάζει.

β'. Ὁ κοινὸς Ἴππου και Ἀνδρομέδας κρύπτεται.

γ'. Ὁρα ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσείως ἀνατέλλει.

δ'. Ὁρα ιδ' ὁ κοινὸς Ἴππου και Ἀνδρομέδας ἐσπέ- D
ριος δύνει.

ε'. Ὁρα ιβ' ὁ κοινὸς Ἴππου και Ἀνδρομέδας ἐπιτέλ-
λει. Ὁρα ιε' Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Βορέας
ἢ νότος ψυχρὸς.

ς'. Ὁ ἑσχατος τοῦ Ποταμοῦ κρύπτεται. Αιγυπτίους
λίψ, ἢ νότος, ἢ χάλαζα. Ἴππάρχῳ βορέας ψυχρὸς.

ζ'. Ὁρα ιε' ὁ κοινὸς Ἴππου και Ἀνδρομέδας ἐσπέ-
ριος δύνει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὅρνιθος ἐσπέριος
δύνει.

η'. Ὁρα ιδ' Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Εὐ-
κτήμονι βορέας ψυχρὸς πνεῖ.

θ'. Ὁρα ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφανοῦ ἐσπέ-

¹⁸ f. χελιδόνιοι.

15. Ægyptiis et Eudoxo pluvia. Hipparcho, Ca-
lippo, Democrito favonius spirat.

16. Cæsari et Metrodoro veris initium. Favonius
flare incipit.

17. Ægyptiis, Eudoxo favonius. Calippo, Metro-
doro hiemat.

18. Ægyptiis subsolanus. Hipparcho boreas.

19. Hora xiv quæ ad anteriorem dextrum muscu-
lum Centauri est mane occidit.

20. Hora xv communis Equi et Andromedæ mane
oritur.

21. Hora xiv splendida Cygni vespere occidit.
Ægyptiis venti intercidentes. Hipparcho auster spi-
rat. Euctemoni, Philippo, Dositheo hiemat.

22. Ægyptiis ventorum inconstantia et imber.

23. Hora xiv 1/2 Canobus vespere oritur.

24. Ægyptiis auster aut zephyrus cum tempestate;
pluvia.

25. Hora xiv 1/2 postrema Fluvii absconditur.
Communis Equi et Andromedæ mane oritur. Hip-
parcho frigidus aquilo spirat.

26. Ægyptiis ventorum inconstantia.

...

28. Hipparcho et Euctemoni ornithiæ, id est
aviar. i venti spirare incipiunt frigidi. Hiruadini ad-
venire tempus est.

29. Hora xiii 1/2 communis Equi et Andromedæ
conditur. Et Calippo hora xv splendida Cygni vesper-
occidit. Ægyptiis, Philippo, et Calippo apparet
hirundo, et ventis infestus est aer. Aquilones fri-
gidi spirare incipiunt. Eudoxo pluvia, hirundo,
aquilones spirant, qui ornithiæ dicuntur.

30. Ægyptiis aquilones ornithiæ inter caurum.
Hipparcho aquilones frigidi. Metrodoro hirundo
conspicitur. Significat Democrito. Varii dies, qui
Alcyonii dicuntur.

Martius, sive Phamenoth.

1. Hora xiv communis Equi et Andromedæ ori-
tur. Hora xv Arcturus prima nocte oritur. Cæsari
et Dositheo hiemat.

2. Communis Equi et Andromedæ occultatur.]

3. Hora xv splendida Persei exoritur.

4. Hora xiv communis Equi et Andromedæ prima
nocte occidit.

5. Hora xii communis Equi et Andromedæ oritur.
Hora xv Arcturus vespere oritur. Aquilo vel auster
frigidus.

6. Ultima Fluvii celatur. Ægyptiis caurus, vel
auster, aut grandis. Hipparcho aquilo frigidus.

7. Hora xv communis Equi et Andromedæ vespere
occidit. Clara stella Cygni sub vesperam celatur.

8. Hora xiv Arcturus vespere oritur. Euctemoni
frigidus aquilo spirat.

9. Hora xv clara boræ Coronæ vespertina ori-

tur. Communis Equi et Andromedæ vespere occidit. Ægyptiis hiemat. Cæsari venti chelidoniæ flant ad dies decem.

10. Hora XIII 1/2 communis Equi et Andromedæ oritur.

48 11. Hora XII 1/2 lucida australis Piscis oritur, et quæ in anteriore dextro musculo Centauri est mane oritur. Ægyptiis turbulentum cælum. Democrito venti fridigi ornithiæ ad dies quinque.

12. Hora XIV Arcturus vespere oritur. Eudoxo hirundo et milvius apparet, et significat. Metrodoro et Philippo aquilo frigidus spirat. Hipparcho veris initium.

13. Hora XIII quæ in cauda Leonis. . . Ægyptiis stillat imber. Metrodoro, Euctemoni aquilo flat. Dositheo milvius cerni incipit. Hipparcho auster vehemens.

14. Hora XV 1/2 clara boreæ Coronæ vespere oritur. Ægyptiis et Calippo spirat aquilæ.

15. Arcturus vespere oritur. Ægyptiis et Calippo frigidus aquilo flat.

16. Hora XIII 1/2 Arcturus vespere oritur; ultima Fluvii celatur. Calippo spirat aquilo.

17. Hora XIII 1/2 Spica vespere oritur. Ægyptiis venti ingruunt. Euctemoni et Philippo ornithiæ flare incipiunt. Milvius apparendi tempus est.

18. Hora XIV 1/2 quæ est in cauda Leonis prima luce occidit. Ægyptiis favonius, vel auster flat. Euctemoni aquilo frigidus. Hipparcho aquilo, vel caurus.

19. Ægyptiis et Euctemoni aquilo frigidus.

20. Hora XIV clara borei Piscis oritur. Hora XIV 1/2 clara stella boreæ Coronæ prima nocte oritur.

21. Hora XIV clara stellæ Persei oritur. Philippo boreas flat, et milvius apparet.

22. Ægyptiis et Democrito significat. Ventus frigidus.

23. Ægyptiis frigidus ventus ad dies X.

24. Cæsari milvius apparet. Aquilo flat.

25. Hora XIV quæ est in cauda Leonis prima luce occidit. Eudoxo milvius apparet, et boreas flat.

26. Æquinoctium vernum, et clara stella boreæ Coronæ sub vesperam oritur.

27. Cæsari flat aquilo. Hipparcho pluvia.

28. Ægyptiis tonitru significat, et pluvia.

29. Hora XV 1/2 Capra matutino oritur. Ægyptus, et Cononi, ac Metoni significat. Eudoxo boreas.

30. Hora XIII 1/2 Spica mane occidit. Ægyptiis auster flat. Calippo pluvia vel nix.

Aprilis, sive Pharmuthi.

1. Hora XIV Spica mane occidit. Metoni pluvia. Euctemoni ac Democrito significat.

ριος ἀνατέλλει. Ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐσπέριος δύνει. Αἰγυπτίους χειμάζει. Καίσαρι χελιδονίαι πνέουσιν ἐπὶ ἡμέρας δέκα.

ι'. Ὁρᾶ ιγ' S ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐπιτέλλει.

ια'. Ὁρᾶ ιγ' S ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐπιτέλλει. Καὶ ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου ἔφος δύνει. Αἰγυπτίους ταραχώδεις καταστάσεις. Δημοκρίτῳ ἀνεμοὶ ψυχροὶ ὀρνιθίαι ἐπὶ ἡμέρας πέντε.

ιβ'. Ὁρᾶ ιδ' ὁ Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Εὐδόξῳ χελιδὼν καὶ ἰκτίνος φαίνεται, καὶ ἐπισημαίνει. Μητροδώρῳ καὶ Φιλίππῳ βορέας ψυχρὸς πνεῖ. Ἰππάρχῳ ἕαρος ἀρχή.

ιγ'. Ὁρᾶ ιγ' S ὁ ἐπὶ οὐρᾷ τοῦ Λέοντος. . . Αἰγυπτίους ψακάζει. Μητροδώρῳ, Εὐκτῆμονι βορέας πνεῖ. Δοσιθέῳ ἰκτίνος ἀρχεται φαίνεσθαι. Ἰππάρχῳ νότος πολὺς.

ιδ'. Ὁρᾶ ιε' S ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους, Καλίππῳ βορέας πνεῖ.

ιε'. Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίους, Καλίππῳ βορέας ψυχρὸς πνεῖ.

ις'. Ὁρᾶ ιγ' S Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος ἐπιτέλλει καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ κρύπτεται. Καλίππῳ βορέας πνεῖ.

ιζ'. Ὁρᾶ ιγ' S ὁ Στάχυς ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους ἀνεμώδης κατάστασις. Εὐκτῆμονι καὶ Φιλίππῳ ὀρνιθίαι ἀρχονται πνεῖν καὶ ἰκτίνων ὄρα φαίνεσθαι.

ιη'. Ὁρᾶ ιδ' S ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾷ τοῦ Λέοντος ἔφος δύνει. Αἰγυπτίους ζέφυρος ἢ νότος πνεῖ. Εὐκτῆμονι βορέας ψυχρὸς. Ἰππάρχῳ βορέας, ἢ ἀργέστης.

ιθ'. Αἰγυπτίους καὶ Εὐκτῆμονι βορέας ψυχρὸς.

κ'. Ὁρᾶ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Ἰχθύος ἐπιτέλλει. Ὁρᾶ ιδ' S ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἐσπέριος ἀνατέλλει.

κα'. Ὁρᾶ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἀνατέλλει. Φιλίππῳ βορέας πνεῖ, καὶ ἰκτίνος φαίνεται.

κβ'. Αἰγυπτίους καὶ Δημοκρίτῳ ἐπισημαίνει. Ἄνεμος ψυχρὸς.

κγ'. Αἰγυπτίους πνεῦμα ψυχρὸν ἐπὶ ἡμέρας δέκα.

κδ'. Καίσαρι ἰκτίνος φαίνεται. Βορέας πνεῖ.

κε'. Ὁρᾶ ιδ' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾷ τοῦ Λέοντος ἔφος δύνει. Εὐδόξῳ ἰκτίνος φαίνεται, καὶ βορέας πνεῖ.

κς'. Ἐαρινὴ ἰσημερία, καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἐσπέριος ἀνατέλλει.

κζ'. Καίσαρι βορέας πνεῖ. Ἰππάρχῳ ὑετία.

κη'. Αἰγυπτίους βροντὴ ἐπισημαίνει, καὶ ὑετός.

κθ'. Ὁρᾶ ιε' S ὁ καλούμενος Αἰξ ἔφος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους, καὶ Κόνωνι, καὶ Μέτωνι ἐπισημαίνει. Εὐδόξῳ βορέας.

λ'. Ὁρᾶ ιγ' S Στάχυς ἔφος δύνει. Αἰγυπτίους νότος πνεῖ. Καλίππῳ ὑετός ἢ νιφετός.

Μῆν Ἀπρίλιος, ἢ Φαρμουθί.

α'. Ὁρᾶ ιδ' Στάχυς ἔφος δύνει. Μέτωνι ὑετός. Εὐκτῆμονι Δημοκρίτῳ ἐπισημαίνει.

β'. Ὁρα ιγ' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁρα ιδ' Στάχυς δύνει ἔψος· καὶ ὁ καλούμενος Κάνωθος κρύπτεται. Ὁρα ιε' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἔψος δύνει. Δοσιθέω, Καλίππῳ ὑετία.

γ'. Ὁρα ιδ' S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἔψος ἀνατέλλει.

δ'. Ὁρα ιδ' S" ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐπιτέλλει.

ε'. Ὁρα ιε' S" Στάχυς ἔψος δύνει.

ς'. Ὁρα ιε' S" ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἐσπέριος ἀνατέλλει. Εὐδόξῳ ὑετὸς ἐπισημαίνει.

ζ'. Ὁρα ιγ' S" ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἐσπέριος ἀνατέλλει.

η'. Ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους, Κόνωνι ἐπισημαίνει. Εὐδόξῳ ὑετὸς.

θ'. Ὁρα ιδ' S" ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους, Κόνωνι ζέφυρος ἢ νότος, καὶ χάλαζα.

ι'. Ὁρα ιδ' S" ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ἰππάρχῳ νότος καὶ ἀνέμων συστροφαί.

ια'. Ὁρα ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ἰππάρχῳ καὶ Δοσιθέῳ ἐπισημαίνει.

ιβ'. Ὁρα ιγ' S" ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἔψος δύνει.

ιγ'. Αἰγυπτίους νότος ἢ λίψ. Εὐδόξῳ ὑετία.

ιδ'. Ὁρα ιγ' S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἔψος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους ἀκρασία πνευμάτων. Ἰππάρχῳ ὑετία.

ιε'. Αἰγυπτίους ἀκαταστασία καὶ ὑετία.

ισ'. Εὐδόξῳ ἀκρασία ἀέρος καὶ ὑετία.

ιζ'. Ὁρα ιδ' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὁρίωνος κρύπτεται.

ιη'. Ὁρα ιε' ὁ καλούμενος Αἰξ ἔψος ἀνατέλλει· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐπιτέλλει. Δοσιθέῳ, Καίσαρι ὑετία.

ιθ'. Ὁρα ιε' S" ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους λευκόνωτος, βρονταί, ψακάς.

κ'. Ὁρα ιδ' S" ὁ καλούμενος Κάνωθος κρύπτεται. Αἰγυπτίους ἀνέμων ἀκρασία. Εὐδόξῳ ὑετία, χάλιαζα.

κα'. Ὁρα ιε' S" ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὁρίωνος κρύπτεται, καὶ ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων κρύπτεται. Μητροδώρῳ χάλιαζα. Εὐκτῆμονι καὶ Φιλίππῳ ζέφυρος.

κβ'. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἐσπέριος δύνει. Αἰγυπτίους, Κόνωνι χάλιαζα καὶ ζέφυρος. Καίσαρι, Εὐδόξῳ ὑετία.

κγ'. Ὁρα ιε' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων κρύπτεται. Αἰγυπτίους ἀνεμώδης ψακάς.

κδ'. Ὁρα ιδ' S" ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων κρύπτεται. Καὶ ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὁρίωνος κρύπτεται.

κε'. Ὁρα ιε' S" ὁ μετὰ τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος κρύπτεται.

κς'. Αἰγυπτίους λίψ ἢ νότος. Ἀκρασία ἀέρος.

κς'. Ὁρα ιδ' S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἐσπέριος δύνει. Ὁρα ιδ' S" ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων κρύπτεται. Καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὁρίωνος ἐσπέριος ἀνατέλλει, καὶ

2. Hora xiii clara boreæ Coronæ vespere oritur. Hora xiv Spica mane occidit. Canobus occultatur. Hora xv quæ est in cauda Leonis mane occidit. Dositheo et Calippo pluvia.

3. Hora xiv 1/2 clara Persei prima luce oritur.

4. Hora xiv 1/2 clara notii Piscis oritur

5. Hora xv 1/2 Spica mane occidit.

6. Hora xv 1/2 lucida australis Chelæ vespere oritur. Eudoxo pluvia significat.

7. Hora xiii 1/2 lucida australis Chelæ vespere oritur.

8. Clara borealis Chelæ vespere oritur. Ægyptiis et Cononi significat. Eudoxo pluvia.

9. Hora xiv 1/2 clara borealis Chelæ vespertina oritur. Ægyptiis et Cononi zephyrus, vel auster, aut grando.

10. Hora xiv 1/2 clara borealis Chelæ vespere oritur. Hipparcho auster et ventorum turbines.

11. Hora xiv lucida boreæ Chelæ vespere oritur. Hipparcho et Dositheo significat.

12. Hora xiii 1/2 quæ in cauda Leonis est mane occidit.

13. Ægyptiis auster vel africanus. Eudoxo pluvia.

14. Hora xiii 1/2 splendida Persei mane oritur. Ægyptiis ventorum perturbatio. Hipparcho pluvia.

C 15. Ægyptiis inconstans aer et pluvia.

16. Eudoxo aeris intemperies et pluvia

17. Hora xiv communis Fluvii et pedis Orionis occultatur.

18. Hora xv Capra matutino oritur; clara notii Piscis oritur. Dositheo et Cæsari pluvia.

19. Hora xv 1/2 clara stella Lyrae vespere oritur. Ægyptiis leuconotus, tonitrua, stillans imber.

20. Hora xiv 1/2 Canobus occultatur. Ægyptiis ventorum intemperies. Eudoxo pluviae, grandines.

21. Hora xv 1/2 communis Fluvii et pedis Orionis occultatur. Lucida Sucularum absconditur. Metrodoro grando. Euctemoni et Philippo favonius.

22. Clara Persei vespere occidit. Ægyptiis, Cononi grandines et favonius. Cæsari et Eudoxo pluviae.

23. Hora xv clara Sucularum absconditur. Ægyptiis venti cum imbre tenui.

24. Hora xiv 1/2 clara Sucularum conditur; communis Fluvii et pedis Orionis absconditur. Hora xv 1/2 quæ cum zona est Orionis absconditur.

25. Ægyptiis africanus vel auster. Intemperies aeris.

26. Hora xiv 1/2 clara Persei vespere occidit, Hora xiv 1/2 lucida Sucularum absconditur. Lucida Cygni vespere oritur: nec non ea quæ in an-

tecedente est Orionis humero. Auster vel septentrio frigidus.

27. Hora xiii 1/2 clara Sicularum mane occidit. Hora xv quæ cum zona Orionis est absconditur. Ægyptiis et Cæsari tempestas.

28. Hora xiii 1/2 communis Fluvii et pedis Orionis conditur. Lucida Lyræ sub vesperam oritur. Ægyptiis africanus vel auster; pluvia.

29. Hora xiv 1/2 clara australis Chelæ mane occidit. Hora xv quæ in præcedente humero Orionis est absconditur. Ægyptiis africanus vel auster; pluvia. Metrodoro grando.

30. Ægyptiis et Eudoxo stillans imber.

Maius, sive Pachon.

1. Hora xiv 1/2 clara stella Persei vespere oritur. Hora xv [xiv] 1/2 quæ in zona est Orionis occultatur. Clara item australis Chelæ matutino occidit. Ægyptiis caurus vel zephyrus; pluvia. Euctemoni grando.

2. Hora xiv 1/2 Capra mane oritur. Quæ in succedente est Orionis humero celatur. Ægyptiis venti dominantur. Calippo humidus est dies.

3. Hora xiii communis Fluvii et pedis Orionis absconditur. Antares vespere oritur. Hora xv Canis absconditur. Ægyptiis ventus. Eudoxo pluvia.

4. Hora xiv quæ in præcedente humero est Orionis, et quæ ad zonam ejusdem, occultantur. Antares vespere oritur. Hora xv Ægyptiis tranquillitas; auster. Cæsari hiemat.

5. Hora xiii 1/2 Canobus absconditur. Hora xv 1/2 splendida Chelæ australis matutina occidit. Ægyptiis significat. Philippo tranquillitas, aut auster. Stillat.

6. Hora xiii 1/2 quæ ad dextrum est anteriorem musculum Centauri vespere oritur. Hora xv lucida Persei vespere occidit; quæ est in succedente humero Heniochi mane oritur; quæ est in succedente Orionis humero conditur. Ægyptiis stillans imber.

7. Hora xiii quæ est in subsequenti Orionis humero, et quæ in zona, necnon Canis absconduntur.

8. Hora xiv clara stella Lyræ vespere oritur: D item clara Cygni vespere oritur; quæ in subsequente est Orionis humero celatur. Clara in australi Chela mane occidit. Ægyptiis caurus et imber tenuis.

9. Hora xiv Capra mane oritur. Clara stella Piscis australis oritur. Ægyptiis stillans imber.

10. Hora xiii 1/2 lucida Chelæ australis matutino occidit. Dositheo pluvia.

11. Hora xiii quæ in subsequente Orionis humero, conditur. Ægyptiis ventis infestus aer.

12. Hora xiii Capra mane oritur. Canis absconditur. Lucida Persei occidit. Ægyptiis ventosus dies.

13. Ægyptiis favonius, aut caurus; pluvia.

A δ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος. Νότος ἢ ἀπαρτίας ψυχρός.

κζ'. "Ὀρὰ ιγ'S" ὁ λαμπρὸς τῶν Ἰάδων ἔψος δύνει. "Ὀρὰ ιε'" ὁ μετὰ τῆς ζώνης τοῦ Ὀρίωνος κρύπτεται. Αἰγυπτίους, Καίσαρι χειμαίνει.

κη'. "Ὀρὰ ιγ'S" ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὀρίωνος κρύπτεται. Ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους λιψ ἢ νότος· ὑετία.

κθ'. "Ὀρὰ ιδ'S" ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἔψος δύνει. "Ὀρὰ ιε'" ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος κρύπτεται. Αἰγυπτίους λιψ ἢ νότος· ὑετία. Μητροδώρῳ χάλαζα.

λ'. Αἰγυπτίους, Εὐδόξῳ ψακάς.

Μῆν Μάιος, Παχών.

B α'. "Ὀρὰ ιδ'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσεῶς ἐσπέριος ἀνατέλλει. "Ὀρὰ ιδ'S" ὁ μετὰ τῆς ζώνης τοῦ Ὀρίωνος κρύπτεται· καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἔψος δύνει. Αἰγυπτίους ἀργέστης ἢ ζέφυρος· ὑετία. Εὐκτήμονι χάλαζα.

β'. "Ὀρὰ ιδ'S" ὁ καλούμενος Αἰξ ἔψος ἀνατέλλει καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος κρύπτεται. Αἰγυπτίους ἀνεμιάδης κατάστασις. Καλίπῳ νοτία.

γ'. "Ὀρὰ ιγ'" ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὀρίωνος κρύπτεται. Ὁ καλούμενος Ἀντάρης ἐσπέριος ἀνατέλλει. "Ὀρὰ ιε'" Κύων κρύπτεται. Αἰγυπτίους ἀνεμος. Εὐδόξῳ ὑετός.

δ'. "Ὀρὰ ιδ'" ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος, καὶ ὁ μετὰ τῆς ζώνης κρύπτεται· καὶ ὁ Ἀντάρης ἐσπέριος ἀνατέλλει. "Ὀρὰ ιε'" Αἰγυπτίους νημεμία· νότος. Καίσαρι χειμαίνει.

ε'. "Ὀρὰ ιγ'S" ὁ καλούμενος Κάνωθος κρύπτεται. "Ὀρὰ ιε'S" ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἔψος δύνει. Αἰγυπτίους σημαίνει. Φιλίπῳ νηνεμία, ἢ νότος. Ψακάζει.

ς'. "Ὀρὰ ιγ'S" ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βραχίῳ τοῦ Κενταύρου ἐσπέριος ἀνατέλλει. "Ὀρὰ ιε'" ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσεῶς ἐσπέριος δύνει· ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιοχοῦ ἔψος ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος κρύπτεται. Αἰγυπτίους ψακάς.

ζ'. "Ὀρὰ ιγ'" ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος κρύπτεται· καὶ ὁ μετὰ τῆς ζώνης κρύπτεται· καὶ Κύων κρύπτεται.

η'. "Ὀρὰ ιδ'" ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἐσπέριος ἀνατέλλει· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνιθὸς ἐσπέριος ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος κρύπτεται. Ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἔψος δύνει. Αἰγυπτίους ἀργέστης καὶ ψακάς.

θ'. "Ὀρὰ ιδ'" Αἰξ ἔψος ἀνατέλλει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίους ψακάς.

ι'. "Ὀρὰ ιγ'S" ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἔψος δύνει. Δοσιθέῳ ὑετία.

ια'. "Ὀρὰ ιγ'" ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος κρύπτεται. Αἰγυπτίους ἀνεμιάδης κατάστασις.

ιβ'. "Ὀρὰ ιγ'" Αἰξ ἔψος ἀνατέλλει. Κύων κρύπτεται. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσεῶς δύνει. Αἰγυπτίους ἀνεμιάδης κατάστασις.

ιγ'. Αἰγυπτίους· ζέφυρος ἢ ἀργέστης· ὑετία.

ιδ'. "Ωρα ιδ' S" ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ὀρίωνος ἀκρύπτεται. Ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἔψος δύνει. Αἰγυπτίους ἑμβροσ.

ιε'. "Ωρα ιγ' S" Ἄρκτουρος ἔψος δύνει. Αἰγυπτίους ὑετός. Θέρους ἀρχή. Εὐκτῆμονι ἀνεμος.

ις'. "Ωρα ιγ' Ἄρκτουρος ἔψος δύνει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ὀρίωνος κρύπτεται. Δοσιθέῳ σημαίνει.

ιζ'. "Ωρα ιγ' S" Αἰξ ἐσπέριος δύνει· καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἐσπέριος ἀνατέλλει. "Ωρα ιδ' S" Κύων κρύπτεται· καὶ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ἐμπροσθίῳ ποδὶ τοῦ Κενταύρου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους ζέφυρος ἢ ἀργέστης. Καίσαρι ὑετία. Μητροδώρω, Ἰππάρχῳ, Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει.

ιη'. "Ωρα ιγ' S" Ἀντάρης ἔψος δύνει. "Ωρα ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἐσπέριος ἀνατέλλει· ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἔψος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους ζέφυρος ἢ λίψ ἐπισημαίνει. Κόνωνι ὑετία.

ιθ'. "Ωρα ιδ' S" Ἀντάρης ἔψος δύνει. Αἰγυπτίους ἐπισημαίνει.

κ'. Αἰξ ἐσπέριος ἀνατέλλει· καὶ Ἀντάρης ἔψος δύνει. Καίσαρι ἐπισημαίνει· ὑετία.

κα'. "Ωρα ιε' Ἀντάρης ἔψος δύνει. Καίσαρι ἐπισημαίνει.

κβ'. Αἰγυπτίους ἀπηλιώτης ἢ νότος· ὑετία.

κγ'. "Ωρα ιε' ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ἡνιόχου κρύπτεται. Καὶ Αἰγυπτίους ἑμβροσ καὶ βροντή. Εὐδόξῳ θέρους ἀρχή· ὑετία.

κδ'. "Ωρα ιδ' S" Αἰξ ἐσπέριος δύνει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἀνατέλλει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετος... Αἰγυπτίους καὶ Ἰππάρχῳ ψακάζει, καὶ ἐπισημαίνει.

κε'. "Ωρα ιδ' S" ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ἡνιόχου κρύπτεται· ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἔψος δύνει.

κς'. "Ωρα ιγ' Ἄρκτουρος ἔψος δύνει. Αἰγυπτίους ἀργέστης ἢ ζέφυρος. Εὐδόξῳ νότος.

κζ'. "Ωρα ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Προκύων κρύπτεται.

κη'. "Ωρα ιγ' S" ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἐσπέριος δύνει. "Ωρα ιε' Αἰξ ἐσπέριος δύνει.

κθ'. "Ωρα ιε' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἔψος δύνει. Αἰγυπτίους ἀνεμώδης κατάστασις.

λ'. "Ωρα ιδ' S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὄρνιθος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Εὐκτῆμονι, Ἰππάρχῳ ἐπισημαίνει.

Μὴν Ἰούνιος, Παντλ.

α'. "Ωρα... ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἐπιτέλλει. "Ωρα ιε' ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ τοῦ... ἐσπέριος δύνει. Προκύων κρύπτεται. Ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἔψος δύνει. Αἰγυπτίους βορέας ψυχρός.

β'. "Ωρα ιδ' S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους ἐπισημαίνει. Καλίπῳ νότος.

γ'. "Ωρα ιγ' S" ὁ λαμπρὸς τῶν Ἰάδων ἐσπέριος ἀνατέλλει. "Ωρα ιδ' Προκύων κρύπτεται. Αἰγυπτίους, Μητροδώρω ὑετία.

14. Hora xiv 1/2 quæ est in succedente Orionis humero celatur. Clara in boreali Chela mane occidit. Ægyptiis imber.

15. Hora xiii 1/2 Arcturus matutinus occidit. Ægyptiis pluvia. Initium æstatis. Euctemoni ventus.

16. Hora xiii Arcturus prima luce occidit; quæ est in succedente Orionis humero celatur. Dosithæo significat.

17. Hora xiii 1/2 Capra vespertino occidit. Splendida Lyræ vespere oritur. Hora xiv 1/2 Canis absconditur. Et quæ in dextro anteriori pede Centauri sita est vespertina oritur. Ægyptiis favonius vel caurus. Cæsari pluvia. Metrodoro, Hipparcho, Eudoxo portendit.

18. Hora xiii 1/2 Antares mane occidit. Hora xiv lucida Cygni vespere oritur; quæ est in succedente Aurigæ humero mane oritur. Ægyptiis favonius vel africanus significat. Cononi pluvia.

19. Hora xiv 1/2 Antares matutinus occidit. Ægyptiis significat.

20. Capra vespere oritur. Antares prima luce occidit. Cæsari significat; pluvia.

21. Hora xv Antares matutinus occidit. Cæsari significat.

22. Ægyptiis subsolanus, vel auster; pluvia.

23. Hora xv quæ est in Heniochi succedente humero celatur. Ægyptiis imber et tonitru. Eudoxo æstatis initium; pluvia.

24. Hora xiv 1/2 Capra vespere occidit; quæ est in sequente Heniochi humero, oritur. Clara stella Aquilæ... Ægyptiis et Hipparcho stillans imber; significat.

25. Hora xiv 1/2 quæ in succedente humero Heniochi, celatur; lucida boreæ Chelæ matutina occidit.

26. Hora xiii Arcturus matutinus occidit. Ægyptiis caurus aut favonius. Eudoxo auster.

27. Hora xv splendida in Aquila vespere oritur. Procyon absconditur.

28. Hora xiii 1/2 quæ in succedente humero est Heniochi vespere occidit. Hora xv Capra vespere occidit.

29. Hora xv quæ est in genu Sagittarii matutina occidit. Ægyptiis ventus ingruit.

30. Hora xiv 1/2 clara Cygni vespere oritur. Euctemoni et Hipparcho significat.

Junius, Payni.

1. Hora...: quæ est in succedente Heniochi humero oritur. Hora xv quæ est in subsequente... vespere occidit. Procyon occultatur. Clara boreæ Chelæ matutino occidit. Ægyptiis aquilo frigidus.

2. Hora xiv 1/2 splendida Aquilæ vespere oritur. Ægyptiis significat. Calippo auster.

3. Hora xiii 1/2 lucida Sicularum vespere oritur. Hora xiv Procyon celatur. Ægyptiis ac Metrodoro pluvia.

- 4. Hipparcho auster aut favonius.
- 5. Hora xiv 1/2 quæ ad succedentem musculum Centauri est vespere oritur. Hora xv Capra vespere occidit : quæ in succedente est Heniochi humero vespere occidit.
- 6. Hora xiv Procyon occultatur ; lucida Aquilæ vespere oritur : quæ ad genu Sagittarii est matutino occidit.
- 7. Hora xiv 1/2 lucida Sicularum oritur. Arcturus matutinus occidit. Ægyptiis favonius. Eudoxo humidum cœlum.
- 8. Hora x Ægyptiis favonius spirat aut caurus.
- 9. Hora xiv 1/2 quæ ad genu Sagittarii est mane occidit. Hora xv lucida Aquarii occultatur. Ægyptiis caurus et stillans imber. Democrito pluvium cœlum.
- 10. Hora xiii 1/2 quæ in capite antecedentis Geminarum, absconditur. Cæsari tonitrua cum pluvia.
- 11. Hora xiii 1/2 quæ in capite præcedentis Geminarum, absconditur.
- 12. Hora xiv 1/2 quæ ad genu Sagittarii est mane occidit ; et quæ in capite est præcedentis Geminarum mane occultatur ; et lucida Sicularum oritur.
- 13. Hora xv 1/2 quæ in capite est antecedentis Geminarum absconditur.
- 14. Hora xiii 1/2 quæ in genu est Sagittarii vespere oritur. Clara stella Aquarii absconditur.
- 15. Hora xiii 1/2 lucida boreæ Coronæ occidit.

- 16. Lucida Sicularum matutino oritur. Ægyptiis per diem stillat imber.
- 17. Hora xiv quæ in genu est Sagittarii oritur vespere. Arcturus mane occidit.
- 18. Hora xiv clara Sagittarii conditur ; quæ in genu vespere oritur.
- 19. Hora xiii 1/2 quæ in præcedente Orionis humero, vespertina oritur ; ultima Fluvii oritur. Ægyptiis imber stillans.
- 20. Hora xv 1/2 lucida Sicularum oritur.
- 21. Capra mane oritur.

- 23. Hora xv quæ est in genu Sagittarii vespere oritur. Ægyptiis favonius vel auster.
- 24. Hora xiv 1/2 quæ in antecedente Orionis humero est oritur ; et lucida Aquarii absconditur. Ægyptiis pluvia.
- 25. Hora xiii 1/2 quæ in antecedente est Orionis humero oritur.
- 26. Hora xiv lucida boreæ Coronæ mane occidit ; quæ in subsequente musculo Centauri...
- 51 27. Hora xiii 1/2 communis Fluvii et pedis Orionis oritur. Democrito significat.
- 28. Hora xv 1/2 quæ in genu Sagittarii est vespere oritur. Hipparcho favonius, vel auster flat.
- 29. Hora . . . lucida Aquarii conditur ; et quæ in præcedente Orionis humero oritur. Arcturus matutinus occidit.

- A δ. Ἰππάρχῳ νότος ἢ ζέφυρος.
- ε'. Ὁρα ἰδ' S" ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁρα ιε' ὁ καλούμενος Αἰξ ἐσπέριος δύνει ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ τοῦ Ἡνιόχου ἐσπέριος δύνει.
- ς'. Ὁρα ἰδ' Προκύων κρύπτεται ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετος ἐσπέριος ἀνατέλλει καὶ ὁ κατὰ τὸ γόνυ Τοξότου ἔως δύνει.
- ζ'. Ὁρα ἰδ' S" ὁ λαμπρὸς τῶν Ἰάδων ἐπιτέλλει. Ἄρκτουρος ἔως δύνει. Αἰγυπτίους ζέφυρος. Εὐδῶξ νοταί.
- η'. Ὁρα ι' Αἰγυπτίους ζέφυρος πνεῖ ἢ ἀργέστης.
- θ'. Ὁρα ἰδ' S" ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἔως δύνει. Ὁρα ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου κρύπτεται. Αἰγυπτίους ἀργέστης καὶ ψακάς. Δημοκρίτῳ ὕδα B ἐπὶ γῆν.
- ι'. Ὁρα ιγ' S" ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου κρύπτεται. Καίσαρι βρονταὶ καὶ ὑετός.

- ια'. Ὁρα ιγ' S" ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου κρύπτεται.
- ιβ'. Ὁρα ἰδ' S" ὁ κατὰ γόνυ τοῦ Τοξότου ἔως δύνει καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἔως κρύπτεται καὶ ὁ λαμπρὸς τῶν Ἰάδων ἀνατέλλει.
- ιγ'. Ὁρα ιε' S" ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου κρύπτεται.
- ιδ'. Ὁρα ιγ' S" ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐσπέριος ἀνατέλλει ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου κρύπτεται.
- ιε'. Ὁρα ιγ' S" ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου C δύνει.
- ις'. Ὁ λαμπρὸς τῶν Ἰάδων ἔως ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους δι' ἡμέρας ψακάζει.
- ιζ'. Ὁρα ἰδ' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐσπέριος ἀνατέλλει Ἄρκτουρος ἔως δύνει.
- ιη'. Ὁρα ἰδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Διδύμου κρύπτεται ὁ κατὰ τὸ γόνυ ἐσπέριος ἀνατέλλει.
- ιθ'. Ὁρα ιγ' S" ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος ἐσπέριος ἀνατέλλει καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίους ψακάς.
- κ'. Ὁρα ιε' S" ὁ λαμπρὸς τῶν Ἰάδων ἐπιτέλλει.
- κα'. Αἰξ ἔως ἐπιτέλλει.

- κγ'. Ὁρα ιε' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους ζέφυρος ἢ νότος.
- κδ'. Ὁρα ἰδ' S" ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος ἐπιτέλλει καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου κρύπτεται. Αἰγυπτίους ὑετός.
- κε'. Ὁρα ιγ' S" ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος ἐπιτέλλει.
- κς'. Ὁρα ἰδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἔως δύνει ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου....
- κζ'. Ὁρα ιγ' S" ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὀρίωνος ἐπιτέλλει. Δημοκρίτῳ ἐπισημαίνει.
- κη'. Ὁρα ιε' S" ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ἰππάρχῳ ζέφυρος ἢ νότος πνεῖ.
- κθ'. Ὁρα ... ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου κρύπτεται καὶ ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος ἐπιτέλλει Ἄρκτουρος ἔως δύνει.

Μῆν Ἰούλιος, Ἐπιφί.

A

α'. Ὁρᾶ ἰδ' ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίους ζέφυρος καὶ καῦμα.

β'. Ὁρᾶ ἰε'S' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἐσπέριος ἀνατέλλει.

γ'. Αἰγυπτίους ζέφυρος πνεί.

δ. Δοσιθέω ἐπισημαίνει. Δημοκρίτῳ ζέφυρος καὶ ὕδωρ ἔψον. Εἶτα βορέαι ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ.

ε'. Ὁρᾶ ἰδ'S' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ ἡγουμένου ὤμου τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει.

ς'. Ὁρᾶ ιγ'S' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου· καὶ ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει· καὶ ἔσχατος Ποταμοῦ ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίους ἀνεμώδης καὶ ἀέρος ἀκρασία.

ζ'. Ὁρᾶ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἔψος δύνει· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἐπιτέλλει· καὶ ὁ κοινὸς τοῦ Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐσπέριος ἀνατέλλει.

η'. θ'. Ὁρᾶ ιδ' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίους, Καίσαρι νότος καὶ καῦμα.

ι'. Ὁρᾶ ιδ'S' ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος κρύπτεται. Αἰγυπτίους ἀργέστης καὶ ὑετία.

ια'. Ὁρᾶ ιδ'S' ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Ὁρᾶ ιε' ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίους ζέφυρος, ἀργέστης, καὶ βρονταί. Μητροδώρῳ καὶ Καλίππῳ νότος.

ιβ'. Ὁρᾶ ις' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος κρύπτεται. Αἰγυπτίους ἐπισημαίνει. Ἰππάρχῳ πρόδρομος Κυνός.

ιγ'. Ὁρᾶ ιε' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐπομένου Διδύμου ἐπιτέλλει. Μέτῳι νοτία.

ιδ'. Ὁρᾶ ιδ' ὁ ἐπὶ τοῦ ἐπομένου ὤμου τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίους ἀργέστης. Εὐκτῆμονι καὶ Φιλίππῳ νοτία.

ιε'. Ὁρᾶ ιε' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος κρύπτεται. Αἰγυπτίους δυσκρασία.

ις'. Ὁρᾶ ιδ' ὁ κοινὸς τοῦ Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐσπέριος ἀνατέλλει· καὶ ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει.

ις'. Ὁρᾶ ιε' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος κρύπτεται· ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἔψος δύνει· καὶ ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίους πρόδρομοι. Μητροδώρῳ ζέφυρος.

ιη'. Ὁρᾶ ιδ' Προκυῶν ἐπιτέλλει. Ἰππάρχῳ ἀνέμων ἀκρασία.

ιθ'. Αἰγυπτίους καῦμα. Καίσαρι ἀνεμος πολὺς πνεί. Ἰππάρχῳ βορέαι ἀρχονταί.

κ'. Ὁρᾶ ιγ'S' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος κρύπτεται.

κα'. Ὁρᾶ ιγ'S' Κύων, καὶ Προκυῶν ἐπιτέλλει· καὶ ὁ ἔσχατος Ποταμοῦ ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίους ἀνεμος καὶ ὑετία.

κβ'. Ὁρᾶ ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἐσπέριος ἀνατέλλει· ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίους καὶ Δοσιθέῳ νότος καὶ καῦμα.

κγ'. Ὁρᾶ ιδ' Προκυῶν ἐπιτέλλει· κοινὸς Ἴππου

Julius, Epirhi.

1. Hora xiv media zonæ Orionis oritur. Ægyptiis favonius et æstus.

2. Hora xv 1/2 clara Persei stella vespere oritur.

3. Ægyptiis favonius spirat

4. Dositheo significat. Democrito favonius, et pluvia matutina. Tum aquilones ad dies vii.

5. Hora xiv 1/2 communis Fluvii ac pedis Orionis oritur; quæ in antecedente humero est Orionis oritur. Eudoxo significationem habet.

6. Hora xiii 1/2 quæ in capite est præcedentis Geminorum: nec non media cinguli Orionis oritur; ultima Fluvii oritur. Ægyptiis venti et aeris intemperies.

7. Hora xiv clara boreæ Coronæ matutino occidit; quæ in capite antecedentis est Geminorum oritur; communis Equi et Andromedæ vespere oritur.

8, 9. Hora xiv quæ est in capite præcedentis Geminorum oritur. Ægyptiis ac Cæsari auster cum æstu.

10. Hora xiv 1/2 quæ in subsequente Orionis humero est oritur. Cor Leonis occultatur. Ægyptiis caurus et pluvia.

11. Hora xiv 1/2 media zonæ Orionis oritur. Hora xv quæ in præcedente humero Orionis est oritur. Ægyptiis favonius et caurus cum tonitruis. Metrodoro et Calippo auster.

12. Hora xvi cor Leonis occultatur. Ægyptiis significat. Hipparcho prodromus Canis.

15. Hora xv quæ in capite subsequentis Geminorum, oritur. Metoni pluvia.

14. Hora xiv quæ in succedente Orionis humero est oritur. Ægyptiis caurus. Euctemoni et Philippo pluvia.

15. Hora xv cor Leonis absconditur. Ægyptiis intemperies.

16. Hora xiv communis Equi et Andromedæ vespere oritur; media zonæ Orionis oritur

17. Hora xv cor Leonis absconditur; lucida boreæ Coronæ mane occidit; communis Fluvii et pedis Orionis oritur. Ægyptiis prodromi. Metrodoro zephyrus.

18. Hora xiv Procyon oritur. Hipparcho ventorum intemperies.

19. Ægyptiis æstus. Cæsari ventus vehementior flat. Hipparcho aquilones incipiunt.

20. Hora xiii 1/2 cor Leonis absconditur.

21. Hora xiii 1/2 Canis et Antecanis oriuntur; ultima Fluvii oritur. Ægyptiis ventus et pluvia.

22. Hora xv lucida Persei vespere oritur. Media zonæ Orionis oritur. Ægyptiis et Dositheo auster cum æstu.

23. Hora xiv Procyon oritur; communis Equi

et pedis Orionis oritur. Hipparcho etesiæ flare incipiunt.

24. Ægyptiis favonius vel caurus, et æstus.

25. Hora xiv communis Equi et Andromedæ vespere oritur. Hora xv Procyon oritur. Ægyptiis caurus vel favonius.

26. Hora xiii 1/2 clara stella in Aquila prima luce occidit. Metrodoro et Euctemoni etesiæ incipiunt.

27. Hora xiv Canis oritur; lucida borealis Coroneæ, et Procyon oritur. Ægyptiis per hunc diem favonius et æstus. Euctemoni acris intemperies.

28. Hora xiv quæ ad dextrum musculum Centauri sita est absconditur. Ægyptiis incipiunt etesiæ. Euctemoni tempestas fit in mari.

29. Eudoxo etesiæ flant.

Augustus, Mesori.

1. Ægyptiis favonius, vel auster.

2. Clara stella Aquilæ matutina occidit. Hora xv clara Piscis australis mane occidit. Metrodoro, Cononi et Hipparcho auster.

523. Euctemoni et Eudoxo spirat auster.

4. Hora xiv lucida Lyræ matutina occidit. Communis Equi et Andromedæ vespere oritur. Canis oritur.

5. Ægyptiis æstus. Eudoxo initium autumnii.

6. Hora xiv clara stella Aquilæ matutino occidit. Item clara Piscis australis matutina occidit. Ægyptiis caurus vel zephyrus cum æstu.

7. Cæsari flat auster.

8. Hipparcho fit æstus.

9. Hora xiv 1/2 clara notii Piscis . . . Canis oritur.

10. Hora xv 1/2 clara stella Aquilæ matutina occidit. Capra vespere oritur. Cæsari significat. Eudoxo auster.

11. Hora xiv clara Persei vespertina oritur. Ultima Fluvii oritur. Eudoxo ingens æstus.

12. Hora xiii clara Piscis australis mane occidit. Ægyptiis aeris fervor. Dositheo æstus; post etesiæ.

13. Hora xiii 1/2 communis Equi et Andromedæ vespertina oritur. Hora xiv 1/2 lucida Lyræ mane occidit.

14. Canis oritur.

15. Ægyptiis caurus, ardor ingens et æstus.

16. Ægyptiis caurus vel auster nebulosus.

17. Ægyptiis fervidus aer et æstuosus.

18. Hora xiii cor Leonis oritur. Ægyptiis tonitrua. Eudoxo ventus maximus. Hipparcho ventorum perturbatio.

19. Initium autumnii; clara Piscis australis vespere oritur; item cor Leonis. Ægyptiis æstus.

20. Cor Leonis oritur. Cæsari significat.

21. Cæsari æstus significat.

A και ποδὸς Ὀρίωνος ἐπιτέλλει. Ἰππάρχῳ ἐτησίαι ἀρχονται πνεῖν.

κδ'. Αἰγυπτίους ζέφυρος ἢ ἀργέστης, καὶ καῦμα.
κε'. Ὁρα ἰδ' ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁρα ιε' Προκύων ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίους ἀργέστης ἢ ζέφυρος.

κς'. Ὁρα ιγ'S' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετου ἔψος δύνει. Μητροδώρῳ, Εὐκτῆμονι ἐτησίαι πνεύουσιν.

κζ'. Ὁρα ἰδ' Κύων ἐπιτέλλει· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου, καὶ Προκύων ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίους δι' ἡμέρας ζέφυρος καὶ καῦμα. Εὐκτῆμονι δυσαιερία.

κη'. Ὁρα ἰδ' ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου κρύπτεται. Αἰγυπτίους ἐτησίαι ἀρχονται. Εὐκτῆμονι χειμῶν κατὰ θάλασσαν.

B κθ'. Εὐδόξῳ ἐτησίαι πνεύουσιν.

Μῆν Αὐγουστος, Μεσορί.

α'. Αἰγυπτίους ζέφυρος ἢ νότος.

β'. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετου ἔψος δύνει. Ὁρα ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἔψος δύνει. Μητροδώρῳ, Κόνωνι, Ἰππάρχῳ νότος.

γ'. Εὐκτῆμονι, Εὐδόξῳ νότος πνεῖ.

δ'. Ὁρα ἰδ' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἔψος δύνει. Ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐσπέριος ἀνατέλλει· Κύων ἐπιτέλλει.

ε'. Αἰγυπτίους καῦμα. Εὐδόξῳ ὑπώρας ἀρχή.

ς'. Ὁρα ἰδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετου ἔψος δύνει· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἔψος δύνει. Αἰγυπτίους ἀργέστης ἢ ζέφυρος, καὶ καῦμα.

C ζ'. Καίσαρι νότος πνεῖ.

η'. Ἰππάρχῳ καῦμα.

θ'. Ὁρα ἰδ'S' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος . . . Κύων ἐπιτέλλει.

ι'. Ὁρα ιε'S' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετου δύνει. Αἰξ ἐσπέριος ἀνατέλλει. Καίσαρι ἐπισημαίνει. Εὐδόξῳ νότος.

ια'. Ὁρα ἰδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁ ἔσχατος Ποταμοῦ ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ καῦμα μέγα.

ιβ'. Ὁρα ιγ' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἔψος δύνει. Αἰγυπτίους καῦμα. Δοσιθέῳ πνίγη, καὶ μετὰ ταῦτα ἐτησίαι.

ιγ'. Ὁρα ιγ'S' ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁρα ἰδ'S' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἔψος δύνει.

D ιδ'. Κύων ἀνατέλλει.

ιε'. Αἰγυπτίους ἀργέστης, καῦμα μέγα, καὶ πνιγετός.

ισ'. Αἰγυπτίους ἀργέστης, ἢ νότος ἀερομυχιώδης.

ις'. Αἰγυπτίους καῦμα μέγα καὶ πνιγετός.

ιη'. Ὁρα ιγ' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίους βρονταί. Εὐδόξῳ ἀνεμος μέγιστος. Ἰππάρχῳ ἀνέμων ταραχή.

ιθ'. Φθινοπώρῳ ἀρχή· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐσπέριος ἀνατέλλει, καὶ ὁ ἐπὶ καρδίας τοῦ Λέοντος. Αἰγυπτίους καῦμα.

κ'. Ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος ἀνατέλλει. Καίσαρι ἐπισημαίνει.

κα'. Καίσαρι ἐπισημαίνει πνιγετός.

κβ'. "Ωρα ιγ'S" ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος κρύπτεται· ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἐπιτέλλει.

κγ'. "Ωρα ιγ'S" ὁ ἐπὶ τῷ δεξιῷ ἐμπροσθίῳ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου κρύπτεται· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος κρύπτεται. Καίσαρι περιστασις.

κδ'. "Ωρα ιδ'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει.

κε'. "Ωρα ιε'S" ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος κρύπτεται.

κς'. "Ωρα ιγ'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις νότος ἢ ζέφυρος. Δημοκρίτῳ ἐπισημαίνει ὕδασι καὶ ἀνέμοις.

κζ'. "Ωρα ιδ'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις καὶ ὁμίχλη.

κη' . . . .

κθ'. "Ωρα ιδ'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἐσπέριος ἀνατέλλει· ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις, Καίσαρι ἐπισημαίνει· δυσαιρία Εὐδόξῳ· βρονταὶ ἐλθεν ⁷⁶.

λ'. "Ωρα ιε'S" ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος, ἀργέστης.

Ἐπαγομένων.

α. "Ωρα ιε'S" ὁ ἐπὶ τῆς Λύρας ἐφῶς δύνει· ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροῦ ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ καὶ Μητροδώρῳ ἐπισημαίνει.

β. "Ωρα ιδ'S" ὁ καλούμενος Κάνωδος ἐπιτέλλει· ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις καὶ ὁμίχλη. Εὐδόξῳ, Καίσαρι ἐπισημαίνει. Ἰππάρχῳ νότος, καὶ ἐτησίαι παύονται.

γ. "Ωρα ιγ'S" Στάχυς κρύπτεται. "Ωρα ιε'S" ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Λέοντος ἐπιτέλλει. Ἰππάρχῳ ἀνέμων συστροφή.

δ. "Ωρα . . . ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἐπιτέλλει. Καλίππῳ ἐπισημαίνει.

ε. "Ωρα ιε'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνιθοῦ ἐφῶς δύνει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος, ἀργέστης.

Quæ sequuntur utiliter ab alio quam Hemerologii scriptore notata sunt.

Ἡ μὲν οὖν ἀναστραφῆ τοῦ προχείρου χάριν τοιαύτης ἔτυχε τῆς κατὰ τὴν ἐκθεσιν τάξεως· οὐκ ἄτοπον δὲ ἴσως, καὶ συγχεφαλαιώσασθαι τῶν κατατεταγμένων ἀπλανῶν ἀστέρων ⁷⁷ μετὰ τούτων συνηγμένων φάσεων πρὸς ἑλεγχον τῶν ἐν ταῖς γραφικαῖς ἀμαρτίαις παραλειφθησομένων, καὶ ἔστι ⁷⁸ τῶν τὰς περιστάσεις ἐπισημαινομένων ἀνδρῶν, ἐν αἷς τε χώραις ἕκαστα τυγχάνουσι τετηρηχότες· ἵνα ταῖς περὶ τὴν αὐτὴν παράλληλον τὰς ὁμοίας τῶν ἀφορισμῶν ⁷⁹ οἰκειωτέρῳ πως ἐφαρμύζωμεν

Εἶσι δὲ τῶν ἀστέρων πρῶτου μεγέθους ιε'. Ὁ καλούμενος Διξ' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας· Ἀρκτουρός· ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος· ὁ λαμπρὸς τῶν Ἰάδων· Προκύων· ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος· ὁ Στάχυς· ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδῶς

22. Hora xiii 1/2 quæ in cauda Leonis est absconditur; lucida Aquarii oritur.

23. Hora xiii 1/2 quæ ad dextrum anteriorem musculum Centauri, conditur; quæ in cauda Leonis est occultatur. Cæsari aeris affectio.

24. Hora xiv 1/2 clara stella Aquarii oritur. Eudoxo significat.

25. Hora xv 1/2 quæ in cauda Leonis est occultatur.

26. Hora xiii 1/2 lucida Piscis australis vespere oritur. Ægyptiis auster, vel favonius. Democrito significat pluviis et ventis.

27. Hora xiv lucida Aquarii oritur. Ægyptiis æstus et nebula.

28. . . . .

29. Hora xiv 1/2 lucida Persei vespere oritur. Lucida Aquarii oritur. Ægyptiis et Cæsari significat. Aeris intemperies Eudoxo; tonitrua matutino tempore.

30. Hora xv 1/2 quæ in succedente humero est Heniochi vespere oritur. Ægyptiis favonius et caurus.

Epagomenæ.

1. Hora xv 1/2 quæ in Lyra, mane occidit; lucida Hydri oritur. Eudoxo et Metrodoro significat.

2. Hora xiv 1/2 Canobus oritur; lucida Piscis australis vespertina oritur. Ægyptiis æstus. Eudoxo, Cæsari significat. Hipparcho auster et etesiæ cessant.

3. Hora xiii 1/2 Spica celatur. Hora xv 1/2 quæ in capite est Leonis oritur. Hipparcho ventorum turbines.

4. Hora . . . . quæ in cauda Leonis est oritur. Calippo significat.

5. Hora xv 1/2 lucida Cygni mane occidit. Ægyptiis favonius, caurus.

Hoc igitur exponendi ordine, ut in promptu essent, suis quæque locis reddita sint. Nec absurdum videtur summam colligere tum stellarum inerrantium quæ percensitæ sunt; tum apparentiarum quæ cum iisdem memoratæ, ut si quid librariorum culpa prætermisum sit, possit agnosci: ad hæc auctorum etiam nomina, qui illas temporum notationes observarunt: tum quibus in locis explorantur singula; ut ad eas observationes, quæ eidem parallelo congruunt, accommodare similes melius aptiusque possimus.

Sunt igitur stellæ primæ magnitudinis xv. Capella; lucida Lyra; Arcturus; quæ in cauda Leonis est; lucida Sicularum; Procyon; quæ in succedente est Orionis humero; Spica; communis Fluvii; et pedis Orionis; Canis; lucida notii Piscis;

⁷⁶ f. ἐλθεν. ⁷⁷ Mendosa ista sunt. Deest, ἀριθμῶν. ⁷⁸ f. ἐτι. ⁷⁹ f. ἀφορισμένων.

53 extrema Fluvii; Canobus; quæ sub præcedente A musculo Centauri.

Secundæ magnitudinis xv.

Lucida Persei; quæ in succedente humero est Aurigæ; lucida borealis Coronæ; quæ in capite est præcedentis Gemini; communis Equi et Andromedæ; lucida Aquilæ; quæ in præcedente humero est Orionis; lucida Hydri; lucida borealis Chelæ; media baltei Orionis; lucida australis Chelæ; Antares; quæ est ad genu Sagittarii.

Cum harum quælibet in unoquoque parallelorum, in quibus oriuntur et occidunt, quatuor quotannis apparentias obeat; accidit tamen, ut Canobi stella, necnon quæ sub præcedente est Centauri musculo, in solis tribus ex quinque propositis parallelis, ortus occasus faciat: at quæ ultima est Fluvii lucida quatuor duntaxat in primis tribus, cæteræ xxvii stellæ in quinque parallelis faciant. Ita colliguntur in totum apparentiæ 580. Quarum significationes descripsit, ac mandavit huic libello, secundum Ægyptios, et Dositheum, Philippum, Calippum, Euctemonem, Metonem, Cononem, Metrodorum, Eudoxum, Cæsarein, Democritum, Hipparchum. Ex quibus Ægyptii hic apud nos observarunt: Dositheus Colonia; Philippus in Peloponneso et Locride; Calippus in Hellesponto; Meton Athenis et per Cycladas, in Macedonia et Thracia; Conon et Metrodorus in Italia; Eudoxus in Asia, Sicilia, et Italia; Hipparchus in Bithynia; Metrodorus in Macedonia et Thracia. Ideo potissimum accommodare oportet Ægyptiorum significationes ad eos tractus, qui huic parallelo congruunt: hoc est ubi longissimus dies est horarum æquinoctialium xiv; Dosithei vero et Philippi ad eas regiones, quarum dies maximus est horarum xiv $\frac{1}{2}$; illas vero Democriti, Cæsaris, Hipparchi, ad ea loca, ubi maximus dies est horarum æquinoctialium xv; Calippi autem, Eudoxi, Metonis, Euctemonis, Metrodori, Cononis, communiter iis regionibus, quarum dies longissimus inter horas æquinoctiales xiv $\frac{1}{2}$ et xv continetur.

Ἄριωνος · Κύων · ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος · ὁ ἔσχατος Ποταμοῦ · ὁ καλούμενος Κάνωθος · ὁ ἐν τῷ ἔμπροσθίῳ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου.

Δευτέρου μεγέθους ἄλλοι τε'.

Ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως · ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὠμῷ τοῦ Ἠνιόχου · ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου · ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου · ὁ κρινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας · ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετος · ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὠμῷ τοῦ Ἄριωνος · ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδρου · ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς · ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ἄριωνος · ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς · Ἀντάρης · ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου.

Τούτων δὲ ἕκαστος ⁸⁸ καθ' ἓνα τῶν παραλλήλων, ἐν οἷς ἀνατέλλουσι καὶ δύνουσι, τέσσαρας φάσεις τοῦ ἔτους ποιουμένου · τὸν μὲν καλούμενον Κάνωθον, καὶ τὸν ἐν τῷ ἔμπροσθίῳ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου συμβέβηκεν ἐν μόνῳ γ' τοῖς πρώτοις ἀπὸ Δ'/Μ τῶν ἐκκειμένων ἐ' παραλλήλων ἐκότερον ποιεῖσθαι δύσεις τε καὶ ἀνατολάς · τὸν δὲ ἔσχατον τοῦ Ποταμοῦ λαμπρὸν ἐν τέτρασι μόνῳ τοῖς πρώτοις κζ' τὰς ἐν ταῖς ⁸⁹ ἐ' παραλλήλοις · ὡς συνάγεσθαι πλῆθος φάσεων φ'. Καὶ τούτων ἀνέγραψε τὰς ἐπισημασίας, καὶ κατέταξε κατὰ τὰ Αἰγυπτίους, καὶ Δοσίθεον, Φίλιππον, Κάλιππον, Εὐκτῆμονα, Μέτωνα, Κόνωνα, Μητροδόωρον, Εὐδόξον, Καίσαρα, Δημόκριτον, Ἴππαρχον. Τούτων δὲ Αἰγύπτιοι ἐτήρησαν παρ' ἡμῖν · Δοσίθεος δὲ ἐν Κολωνίᾳ · Φίλιππος ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Λοκρίᾳ · Κάλιππος ἐν Ἑλλησπόντῳ · Μέτων Ἀθήνησι, καὶ ταῖς Κυκλάδι, καὶ Μακεδονίᾳ, καὶ Θράκῃ · Κόνων δὲ καὶ Μητροδόωρος ἐν Ἰταλίᾳ · Εὐδόξος ἐν Ἀσίᾳ, καὶ Σικελίᾳ, καὶ Ἰταλίᾳ · Ἴππαρχος ἐν Βιθυνίᾳ · Μητροδόωρος ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ. Διὸ δὴ μάλιστα ἐφαρμόζει ⁹⁰ τὰς μὲν τῶν Αἰγυπτίων ἐπισημασίας ταῖς περὶ τούτων τὸν παράλληλον γώραις · τουτέστι καθ' ὃν ἡ μεγίστη τῶν ἡμερῶν ὥρῳ ἐστὶ ἐ' Ἰσημερινῶν · τὰς δὲ Δοσίθεου καὶ Φιλίππου, καθ' ὃν ἐστὶν ἡ μεγίστη τῶν ἡμερῶν ὥρῳ ἐδ' Ἰσημερινῶν · τὰς δὲ Δημόκριτου καὶ Καίσαρος, καὶ Ἰππάρχου, καθ' ὃν καὶ ἡ μεγίστη τῶν ἡμερῶν ὥρῳ ἐστὶν ἰσημερινῶν ιε' · τὰς δὲ Κάλιππου, καὶ Εὐδόξου, καὶ Μέτωνος, καὶ Εὐκτῆμονος, καὶ Μητροδόωρου, καὶ Κόνωνος κοινῶς, καθ' οὓς ἀπὸ ἐδ' Ἰσημερινῶν ἕως ιε' διατείνει τὸ μέγεθος τῶν μεγίστων ἡμερῶν.

⁸⁸ f. ἐκίστου. ⁸⁹ f. τοὺς δὲ κζ' ἐν τοῖς. ⁹⁰ f. δεῖ, et ἐφαρμόζειν.

C. L. PTOLEMÆI

INERRANTIUM STELLARUM SIGNIFICATIONES,

Per Nicolaum Leonicum e Græco translata.

54 JANUARIUS.

- K.** Sol elevari incipit, longiusculi fiunt dies, Aquila et Coron occidunt, tempestatemque efficiunt.
- iv.** Sol magis ascendit, Cancri medium occidit, ventique ponunt.
- iii.** Reliquum Cancri occidit, et varius aeris fit status.
- PR.** Hiems dimidiata, Aquilones continui, Delphinus cum Cane oritur matutino.
- NON.** Fidicula exoritur, Aquila occidit, Delphinus totus emergit, ventorumque fit concursus.
- viii.** Aquila vesperi occidit, flat Auster.
- vii.** Septentriones et Aquilo vehementer flantes concurrunt.
- vi.** Martis domicilium, Auster et Favonius simul flant, Capricornus emergere incipit, pluvia simul et caligo vespertino.
- v.** Auster flat cum pluvia.
- iv.** Pluvius flat Auster violentior.
- iii.** Septentrio multo imbre et aspera tempestate flat.
- PR.** Auster spirat.
- ID.** Astrum obscurum, prima Mali pars occidit, noctu etiam pluit.
- xix.** Astrum obscurum, varia Aquilonis et Septentrionis inconstantia; Leo occultari incipit; pluvix fiunt.
- xviii.** Septentrio et Aquilo vehementes flant.
- xvii.** Sol in Aquario, Vulturinus cum pluvia.
- xvi.** Fidicula occidere incipit matutino, ventorum concursus fiunt.
- xv.** Leo et Delphinus matutino occidunt: Aquilo, Septentrio et Auster concurrunt, pluvixque fiunt.
- xiv.** Conversio et hiemis medium.
- xiii.** Aquilo flat et Auster, medium Cancri occidit, Aquarius emergere incipit.
- xii.** Aquarius totus emergit, Africus spirat, et pluit.
- xi.** Fidicula cum Cancro occidit, et vesperi pluit.
- x.** Aquilo flat cum pluvia.
- ix.** Hiemat dies, vehementius flant Aquilo et Vulturinus.
- viii.** Tempestas turbidior, iidem flant venti.
- vii.** Hiemat dies, iidem flant venti, Fidicula occidere incipit.

PATROL. GR. XIX.

- A vi.** Austrum clarum in pectore Leonis occidere incipit, Fidicula vesperi occidit, flat Aquilo, et interdum pluit.
- v.** Ventorum concursus cum nivibus.
- iv.** Delphinus occidere incipit.
- iii.** Fidicula circa primam facem parte sui occidere incipit, vehemens flat Aquilo cum imbre.
- PR.** Imbres cum nivibus permixti cadunt.

XXXI.

FEBRUARIUS:

- K.** Obscurum astrum apparet, Auster et Vulturinus flant. Fidicula occidere incipit.
- iv.** Aer crassus est, Favonius flare incipit.
- B iii.** Medium Leonis cum Fidicula occidit, Septentriones et Aquilo flant.
- PR.** Delphinus occidit, Auster vesperi violentior fit, et pluit.
- NON.** Zona Orionis emergit, turbidus est aer Favonii flatu.
- viii.** Fidicula occidit, et Favonius ab occasu flat.
- vii.** Veris initium, Favonius spirat.
- vi.** Favonius et Aquilo spirant.
- v.** Obscurum astrum, emergit Aquarius.
- iv.** Septentrio cum Favonio flat, interdum etiam pluit.
- iii.** Subsolanus spirat, et Arcturus oritur.
- PR.** Ventorum concursus et pugna.
- ID.** Sagittarius vesperi occidit, tempestatas aspera.
- C xvi.** Crater vesperi oritur et, commutatis ventis, superat Auster.
- xv.** Sol in piscibus, hiemat aer.
- xiv.** Septentrio flat cum Austro. Sol novus.
- xiii.** Virgo occidit juxta Geminos. Auster flat cum Favonio et Aquilone.
- xii.** 55 Malus vesperi occidit, Favonius spirat, et Virgo occidere incipit.
- xi.** Septentrio et Auster flant: Malus occultatur.
- x.** Aquilo pluviosus spirat. Leo occidit. Aquilones Chelidonii appellati incipiunt, et per quadriduum flant. Hirundines apparent.
- ix.** Arcturus circa primam vigiliam occidere incipit, Favonius spirat, noxque nubila existit.
- D viii.** Halcyonii appellati dies.
- vii.** Corus et Aquilo simul flant.
- vi.** Aquarius oriri incipit, et pluit.

29

- v. Arcturus emergit et pluit.
 iv. Arcturus oritur matutino.
 iii. Malus vesperi occidit.
 PR. Favonius late spirat. Vernus est dies.

XXVIII.

MARTIUS.

- K. Auster et Africus simul spirant.
 vi. Vindemiator apparere incipit. Aquilo gelidus flat. Arcturus occidit matutino.
 v. Aer nimbosus, et pluit. Arcturus emergit elevato Sole, et flat Aquilo.
 iv. Arcturus similiter emergit.
 iii. Arcturus interdiu emergit.
 PR. Aquilo flat, nubilosum cœlum.
 NON. Equus occidit matutino, et flat Aquilo. Corona matutino occultatur, aquarum de cœlo pluvies.
 viii. Marinæ aves apparere incipiunt. Aquilo et Septentriones flant. Principium Veris est. Sol Piscium dimidium obtinet. Equus occidit.
 vii. Milvus apparere incipit, flat Auster, Piscisque in terгоре matutino occultari incipit.
 vi. Equus occidit matutino. Milvus a sublimi deorsum vergit. Vindemiator occidit. Arcturus autem emergit, et gelidus flat Aquilo.
 v. Hiemis abscessio, et Aquilonis ad Septentriones commutatio.
 iv. Desinit Piscis a terгоре elevari. Septentrio vel Auster flat.
 iii. Argo navis emergit vesperi. Favonius et Auster flant, et in Leonis cauda hiemat dies.
 PR. Aquilo per totum flat diem.
 ID. Equus occidit, et Aquilo flat gelidus.
 xvii. Sol in Ariete. Favonius late spirat. Ciconia apparet, et mare transmittit.
 xvi. Inconstantes venti. Aquilo spirat.
 xv. Auster flat. Milvus diluculo apparet.
 xiv. Aquilo serenus spirat.
 xiii. Equus occidit matutino. Aquilo vel Septentrio flat.
 xii. Aries in latuS emergit. Pluit aut ningit.
 xi. Cancer terгоре oritur. Auster flat.
 x. Æquinoctium, pluit, interdum tonat.
 ix. Septentriones et Aquilo flant. Equus occidit matutino.
 viii. Pisces terгоре emergunt, nix imbre mista cadit. Aries matutino emergit cum mari, turbatio aeris.
 vii. Æquinoctium vernum, pluit, interdum et tonat.
 vi. Nox et dies æquales existunt.
 v. Scorpius occidit : vehemens flat ventus, pluviasque cum tonitribus commiscet.
 iv. Scorpius occidit. Septentrio flat pluvius.
 iii. Auster flat et pluit.
 PR. Ventorum procellæ ; et sæpe pluit.

XXXI.

A

APRILIS.

- K. Scorpius occidit : Sol diei partem unam addit. Aquilonis flatu nebulosum est cœlum : Vergiliæ oriri et præsignificari incipiunt.
 iv. Nebulosus aer per omnes terras.
 iii. Vergiliæ occidunt vespertino.
 PR. Flat Africus.
 NON. Favonius spirat.
 viii. Suculæ emergunt : pluvixque ab Austro devolvuntur.
 vii. Auster flat, et Vergiliarum reliquum occidit.
 vi. Favonius flare incipit matutino : Vergiliæ occidunt.
 v. Australes procellæ.
 B iv. Aquilo vehemens flat, vesper est pluviosus.
 iii. Frigidi flant venti, et pluit.
 PR. Suculæ occultantur.
 ID. Aquilo flat, parvum præsepe exoritur.
 xviii. Obscurum astrum, et venti, et imbres.
 xvii. Suculæ occidunt : frigidi spirant venti : Perseus oritur.
 xvi. Suculæ occidunt : spirat Favonius.
 xv. Sol in Tauro, Suculæ occultantur.
 xiv. Africus flat.
 xiii. Suculæ penitus occidunt. Africus flat vesperi.
 xii. Favonius spirat.
 xi. Tauri caput occidit et pluit.
 x. Vergiliæ exoriuntur : Favonius spirat.
 C ix. Fidicula circa primam facem apparet.
 viii. Fidicula cernitur, et pluit.
 vii. Præsepe emergit : desinit Ver.
 vi. Suculæ penitus occidunt, et Veris conversio.
 v. **56** Auster flat.
 iv. Austrina dies, et pluvia.
 iii. Hædi oriuntur : Auster flat matutino.
 PR. Canis occultatur vesperi : aer conturbatur ab Austro, et Aquilo se simul permiscet.

XXX.

MAIUS.

- K. Canis occultatur, rores descendunt.
 vi. Suculæ cum Sole oriuntur.
 D v. Centaurus apparet totus : Favonius spirat.
 iv. Scorpius sursum emergit : Aquilo flat : et rores cadunt.
 iii. Fidicula oritur matutino.
 PR. Dimidium Scorpionis occidit.
 NON. Vergiliæ oriuntur matutino, et spirat Favonius.
 viii. Principium æstatis : Favonius prævalet.
 vii. Eodem flat modo Favonius.
 vi. Fidicula oritur. Suculæ occidunt. Tauri caput apparet.
 v. Vergiliæ apparent.
 iv. Vergiliæ oriuntur. Auster flat.
 iii. Suculæ occidunt. Austrini sunt flatus.
 PR. Scorpius occidit, et Fidicula oritur matutino.

- JD.** Cancer exoritur : et flat Auster.
xvii. Initium æstatis.
xvi. Procyon, quam quidam caniculam vocant, occidit.
xv. Sol in Geminis.
xiv. Auster flat vesperi.
xiii. Suculæ oriuntur, et flat Aquilo.
xii. Arcturus occidit, aerque conturbatur.
xi. Sagittarius occidit, et flat Auster.
x. Gemini exoriuntur, et Aquila.
ix. Suculæ oriri incipiunt, et pluit.
viii. Capella oritur matutino, et flat Aquilo.
vii. Taurus occidit. Auster et Aquilo flant.
vi. Auster spirat.
v. Fidicula oritur matutino : et Auster flat.
iv. Auster vehemens flat.
iii. Vergiliæ exoriuntur, imbres cum tonitribus sunt.
ra. Tempestas aspera, hiemat aer : ingentia vesperi tonitrua commoventur.

XXXI.

JUNIUS.

- K.** Suculæ totæ emergunt : Auster flat.
iv. Aquilo exoritur : aeris tempestas, et flat Favonius.
iii. Australes procellæ cum tonitruis.
ra. Auster flat, et pluit.
NON. Aquilo exoritur ; flat auster, et pluit.
viii. Aquilo flat, et pluit.
vii. Arcturus occidit matutino : Favonius spirat.
vi. Delphinus emergere incipit : Arcturus occidit.
v. Aquilo flat, et modice pluit.
iv. Pluviosus aer cum tonitruis, et Australis dies.
iii. Turbulentum cælum cum tonitruis,
ra. Favonius vel Corus flat, et tonat.
JD. Delphinus emergit : Auster flat.
xviii. Orionis humeri elevantur, et principia æstatis.
xvii. Obscurum astrum. Favonius et Auster flant.
xvi. Aeris tempestas et Aquilonii flatus.
xv. Favonius cum Austro spirat. Orionis humeri apparent.
xiv. Sol in Cancro. Orion exoritur matutino.
xiii. Auster et Favonius flant, pluit et tonat.
xii. Serpentarius occidit matutino.
xi. Auster cum Aquilone spirat.
x. Exortus Orionis.
ix. Obscuri astri exortus, et calor intentio.
viii. Æstivus cardo, et momentanea aeris perturbationo.
vii. Africus et Favonius simul spirant.
vi. Brevissima nox. Orion exoritur.
v. Pluit vesperi. Canis apparere incipit.
iv. Ventorum conflictus.
iii. Canis exoritur matutino. Zona Orionis apparet.

- A PR.** Arcturus occidit matutino, et aeris intemperies.

XXX.

JULIUS.

- K.** **57** Aer ab Aquilone conturbatur.
vi. Obscurum astrum : Auster flat, vel Favonius.
v. Austrina dies, et conturbatio aeris.
iv. Orion exoritur, Ciconia occidit, et Favonius spirat
iii. Medium Cancri exoritur.
PR. Etesiæ flant, et cum Austro Aquilones.
NON. Corona occidit matutino : flat Auster.
viii. Cephæus exoritur, et Austrina aeris perturbationo.
B vii. Orion totus emergit. Auster flat.
vi. Etesiarum prodromi flatus spirant.
v. Imbres cum tonitribus, flat Aquilo.
iv. Orion totus oritur matutino, et prodromi invalescunt flatus.
iii. Africus flat turbulentus.
PR. Aquilo flat.
ID. Canicula exoritur. Etesiæ invalescunt.
xviii. Orion exoritur, et violentus flat Aquilo.
xvi. Æstatis dimidium, et dies Aquilonis flatu agentior.
xv. Favonius et interdum Auster spirant. Canis oritur matutino, et etesiæ amplius invalescunt.
xiv. Orion exoritur. Corus flat, totusque apparet Orion.
xiii. Sol in Leone. Corus spirat, et Canis exoritur.
xii. Etesiæ cum aliis ventis per unum et viginti flant dies.
xi. Prodromi flatus late spirant.
x. Cancer totus cum Leone exoritur, et Aquila occidit.
ix. Leo cum Sole exoritur et Cane. Cancer descendit.
viii. Gemini occidere incipiunt. Canis emergit, et Austrini sunt flatus.
vii. Caligo arenosa. Aquila occidit, Leo exoritur, flat Auster.
vi. Canicularis æstus.
D v. Vehementes calores. Etesiæ valenter spirant.
iv. Lucida stella in Leonis pectore exoritur. Aquilo gelidus propter æstum.
iii. Autumnales fructus apparere incipiunt. Aquila occidit matutino, aerque turbidus fit.
PR. Auster cum Africo simul spirant.

XXXI.

AUGUSTUS.

- K.** Aquila occidit matutino, flat Africus, arentes sunt æstus.
iv. Aquila occidit, aer Austrinus.
iii. Austrina dies.
PR. Leonis medium exoritur. Arbor in hoc biduo apparet. Auster nimbosus vehementer flat.

- NON. Corona occidit. Leonis medium exoritur, A
vehemens flat Auster, et Grues apparent.
- viii. Fidicula contrahitur. Austrina dies æstuosa.
- vii. Orionis medium occultatur, et dies ab Austro
caliginosus, et æstuosus.
- vi. Leo exoritur, æstus intolerabilis, nebulosus
aer : Orionis exoritur medium.
- v. Obscurum astrum. Septentrio lenis spirat,
æstus mediocris.
- iv. Lunaris defectus in hanc diem incurrere so-
let. Auster et Aquilo spirant, et calores
sunt ingentes.
- iii. Fidicula occidit matutino. Autumnus in-
choat. Ventorum concursus sit.
- PR. Ventorum conflictus et pugna.
- ID. Delphinus cum Lepore occidit.
- xix. Æstuosi et squalentes calores.
- xviii. Obscurum astrum, et Favonius cum austro
spirat.
- xvii. Delphinus occidit matutino.
- xvi. Autumni initium.
- xv. Fidicula occidit, et flat Aquilo.
- xiv. Delphinus occultatur, mediocris æstus.
- xiii. Fidicula occidit matutino. Sol in Virgine.
Auster flat, pluit, et tonat.
- xii. Sol in tota Virgine.
- xi. Virgo exoritur.
- x. Septentrio lenis spirat, tota exoritur Virgo,
aeris est serenitas.
- ix. Virgo exoritur. Aquilo flat.
- viii. Etesiaë ponunt. Aquilo frigidior flare incipit.
- vii. Delphinus exoritur, et Auster flat.
- vi. Vindemiator emergit. Auster et Favonius si-
mul flant.
- v. Virgo apparere incipit.
- iv. Favonius lenis spirat.
- iii. Virgo exoritur, Favonius molliter flat.
- PR. Andromeda exoritur.

XXXI.

SEPTEMBER.

- K. Andromeda exoritur, imbres cum tonitruis
fiunt, flat Vultur : inconstantes sunt
venti.
- vi. Australis Piscis non amplius occultatur.
- v. Tonat et pluit.
- iv. Arcturus cum Vindemiatore exoritur : Ma-
lus occultatur.
- iii. Mercurii domicilium. Favonius spirat : et ex
ventorum inconstantia imbres cadunt.
- PR. Equus exoritur.
- NON. 58 Capella emergit : Africus flat vesperi,
et pluit.
- viii. Arcturus apparet : flat Aquilo, et interdum
tonat.
- vii. Virginis medium exoritur. Favonius spirat
cum Africo.
- vi. Idem aeris status.
- v. Idem aeris status.

- iv. Arcturo exoritur.
- iii. Arcturo exoriente imbres cadunt.
- PR. Vergiliaë cum Equo exoriuntur.
- ID. Hirundines non videntur : Capella exoritur,
et pluit.
- xvi. Duodecatemorion, id est, XII portio autumnii
incipit.
- xv. Favonius late spirat cum Africo.
- xiv. Piscis exoritur, et Septentrio ponit.
- xiii. Sol in Libra : Crater apparet : Arcturi me-
dium cernitur matutino.
- xii. Arcturo exoriente imbres copiosi cadunt.
- xi. Æquinoctium autumnale, et Pisces occidunt.
- x. Argo descendit : pluviosi aeris conturbatio.
- ix. Pisces occidunt : Austrinaë fiunt pluviaë :
aeris ventorumque conturbationes et ma-
ris tempestates.
- viii. Lunaris defectus in hanc incurrit diem. Cen-
taurus exoritur.
- vii. Nebulosus aer et turbulentus existit.
- vi. Hædi exoriuntur : et Auster vehemens flat.
- v. Virgo desistit emergere. Vergiliaë matutino
et vesperi apparent : Hædi cum Sole exo-
riuntur : ventorum et maris procellæ va-
lidæ fiunt.
- iv. Auster vehemens flat : tempestates horridæ.
- iii. Vergiliaë matutino cernuntur, et pluvius
flat Auster.
- PR. Capella emergit usque ad vespertinum Ver-
giliarum occasum.

XXX.

OCTOBER.

- K. Vergiliaë in oriente apparere incipiunt : Au-
ster flat matutino.
- iv. Idem Austrini flatus : et Vergiliarum exortus.
- iii. Heniochus, id est Auriga occidit, et ab
Aquilone tonat.
- PR. Hædi exoriuntur, et pluit.
- NON. Corona emergit, et conversio est æstatis.
- viii. Arietis medium occidit cum Scorpione.
- vii. Eadem, quæ prior, significatio.
- vi. Corona cum Hædis exoritur : aer conturbatur.
- v. Hædi cum Vergiliis emergunt, et flat Africus.
- iv. Libra oriri incipit, Favonius spirat.
- iii. Corona exoritur matutino : venti commuta-
tur, asperaque in mari sit hiems.
- PR. Vergiliaë exoriuntur, et flat Auster.
- ID. Corona emergit : aeris commutatio, et tu-
multus sit.
- xix. Aquilo immensus flat.
- xviii. Autumni medium, et Auster flat.
- xvii. Orion emergit, et rorulentus est aer.
- xvi. Eadem, quæ prior, significatio.
- xv. Tristis et nubilis dies.
- xiv. Sol in Scorpione, et Favonius spirat.
- xiii. Vergiliaë occidunt : aerisque est conturbatio.
- xii. Eadem, quæ prior, significatio, sed etiam
pluit.

- xi. Tauri cauda occidit, et Auster flat pluvius.
 x. Scorpius occidit : Aquilo flat : in mari tempestas horrida.
 ix. Vergiliæ occidunt.
 viii. Centaurus occidit matutino.
 vii. Scorpii dimidia cauda occidit.
 vi. Suculæ occidunt : gelidus flat Aquilo, et aspera in mari hiems.
 v. Vergiliæ et Orion penitus occidunt.
 iv. Arcturus occultatur : et vehementes flant venti.
 iii. Cassiopea incipit occultari.
 PR. Orion et Aquila penitus occidunt vesperi, et Fidicula exoritur.

XXXI.

NOVEMBER.

- K. Vergiliæ occidunt : pruina decedit matutino : Arcturus occultatur : aerisque ad frigora fit conversio.
 iv. Venti spirant frigidi, et pluit.
 iii. Fidicula exoritur matutino et Aquilo flat.
 PR. Auster et Favonius flant, fiuntque imbres.
 NON. Fidicula Sole exoriente apparet : Aquilo flat.
 viii. Arcturus occidit matutino, et nebulosus est aer.
 vii. Vergiliæ et Orion occultantur : Aquilo flat.
 vi. Turbidus et molestus est aer.
 v. Clarum Scorpionis astrum, et hiemalis cardo.
 iv. Hiemis initium.
 iii. Vergiliæ occultantur.
 PR. Media Scorpionis stella emergit.
 ID. Vergiliæ et Orion occidunt matutino.
 xvii. Scorpius matutino occidit.
 xvii. Fidicula oritur matutino : Volturnus, Auster, et Boreas simul flant.
 xvi. Eadem, quæ prior, significatio.
 xv. 59 Tempestuosa dies : Austerque supervenit.
 xiv. Sol in Sagittario : Orion cum fidicula exoritur, aerisque tempestas existit.
 xiii. Tauri cornu cum Sole occidit, et flat Aquilo.
 xii. Horrida tempestas.
 xi. Suculæ cum Lepore occidunt matutino.
 x. Gelida cadit pluvia.

- ix. Tauri cornua occidunt.
 viii. Initium hiemis : frigora incipiunt, gelidique cadunt rores.
 vii. Sol in prima Sagittarii portione.
 vi. Eadem, quæ prior, significatio.
 v. Canis occidit : Austrina dies, et pluit.
 iv. Canis occultari incipit, et nebulosus est aer.
 iii. Canis occidit matutino, et Africo flante pluit.
 PR. Orion occidit. Favonius spirat, et Austro flante pluit.

XXX.

DECEMBER.

- K. Perturbatio aeris : flat Septentrio, et totus Orion occidit matutino.
 B iv. Canis occidit : vesperi Septentrio flat.
 iii. Tempestuosa cum nubibus dies.
 PR. Sagittarius occidit, et Aquilo flat.
 NON. Per totam diem pluit, et flat Aquilo.
 viii. Medium Scorpii emergit.
 vii. Aquilo exoritur, et Africus flat.
 vi. Scorpius totus emergit.
 v. Canis exoritur matutino, et Auster flat.
 iv. Vehemens Aquilo flat, caliginosum tempestatibus cælum existit.
 iii. Obscurum astrum : Septentrio et Cæcias perflant.
 PR. Aquilo flat prior ; gravis et pluvius subsequitur Auster.
 C ID. Totus Scorpius exoritur : Auster et Aquilo flant, et pluit.
 xix. Capella occidit.
 xviii. Auster et Aquilo perflant, et aeris perturbatio existit.
 xvii. Eadem, quæ prior, significatio.
 xvi. Sol in Capricorno.
 xv. Obscurum astrum, et ventorum concursus et pugna.
 xiv. Capella exoritur.
 xiii. Aquilo cum Capricorno exoritur.
 xii. Incipit flare Aquilo : superveniens Auster totum obtinet diem.
 xi. Aquila exoritur vesperi.
 x. Capella matutino emergit.

Reliquum deficit.

60 KALENDARIUM VETUS ROMANUM

CUM ORTU OCCASUQUE STELLARUM

Ex Ovidii *Fastis*; Columella lib. xi, cap. 2; Plinio lib. xviii, cap. 26-30.

Littera O. Ovidium significat; C. Columellam; P. Plinium.

JANUARIUS.

- A Kal. Jan. F.
 B iv. F.
 C iii. C. Cancer occidit. O. Atticæ et finitimis regionibus Aquila vesperi occidit.
 D Prid. C. Cæsari Delphinus matutino exoritur, Pl.

i
 ii
 iii
 iv

E	Non. F.	Lyra oritur. O. et P. Tempestatem significat, O.	v
F	viii. F.		vi
G	vii. C.		vii
H	vi. C.	Delphini vespertino occasu continui dies hiemant Italiae. P.	viii
A	v. AGON.	Delphinus oritur, O.	ix
B	iv. EN.	Media hiems. O.	x
C	iii. CAR. NP.		xi
D	Prid. C.		xii
E	Eid. NP.		xiii
F	xix. EN.	DIES VITIOS. EX S. C.	xiv
G	xviii. CAR.	Tempestatem incerta. C.	xv
H	xvii. C.	Sol in Aquarium transit : Leo mane incipit occidere : Africus. Interdum Auster cum pluvia, C.	xvii
A	xvi. C.	Sol in Aquario. O. et P. Cancer desinit occidere. Hiemat. C.	xvii
B	xv. C.	Aquarius incipit oriri. Ventus africanus tempestatem significat. C.	xviii
C	xiv. C.		xix
D	xiii. C.		xx
E	xii. C.		xxi
F	xi. C.	Fidicula vesperi occidit, dies pluvius. C.	xxii
G	x. C.	Lyra occidit. O.	xxiii
H	ix. C.	Leonis quæ est in pectore clara stella occidit, O. Ex occasu pristini sideris significat tempestatem. Interdum etiam tempestatem. C.	xxiv
A	viii. C.	Stella regia appellata Tuberoni in pectore Leonis occidit matutino. P.	xxv
B	vii. C.		xxvi
C	vi. C.	Leonis quæ est in pectore clara stella occidit. Nonnunquam significatur hiems bipartita. C.	xxvii
D	v. C.	Auster, aut Africus : hiemat : pluvius dies. C.	xxviii
E	iv. F.		xxix
F	iii. N.	Delphinus incipit occidere. Item Fidicula occidit. C.	xxx
G	Prid. C.	Eorum, quæ supra sunt, siderum occasus tempestatem facit. Interdum tantummodo significat. C.	xxxi

FEBRUARIUS.

H	K. Feb. N.	Fidis incipit occidere. Ventus Eurinus : et interdum Auster cum grandine est. C.	i
A	iv. N.	Lyra et medius Leo occidunt. O.	ii
B	iii. N.	Delphinus occidit. O. Fidis tota, et Leo medius occidit. Corus, aut Septentrio. Nonnunquam Favonius, C.	iii
C	Prid. N.	Fidicula vesperi occidit. P.	iv
D	Non.	Aquarius oritur. Zephyrus flare incipit, O. Mediæ partes Aquarii oriuntur. Ventosa tempestatem. C.	v
E	viii. N.		vi
F	vii. N.	Calisto sidus occidit. Favonii spirare incipiunt. C.	vii
G	vi. N.	Ventosa tempestatem, C.	viii
H	v. N.	Veris initium. O.	ix
A	iv. N.		x
B	iii. N.	Arctophylax oritur. O.	xi
C	Pr. N.		xii
D	Id. NP.		xiii
E	xvi. N.	Corvus, Crater et Anguis oriuntur, O. Vespere Crater oritur. Venti mutatio. C.	xiv
F	xv. LUPER. NP.	Sol in Pisces transitum facit. Nonnunquam ventosa tempestatem.	xv
G	xiv. EN.	Venti per sex dies vehementius flant. Sol in Piscibus. O.	xvi
H	xiii. QUIR. NP.	Favonius, vel Auster cum grandine et nimbis. Ut et sequenti die. C.	xvii
A	xii. C.		xviii
B	xi. C.		xix
C	x. C.	Leo desinit occidere. Venti septentrionales, qui dicuntur Ornithiæ, per dies triginta esse solent. Tum et hirundo advenit. C.	xx
D	ix. FERAL. F.	Arcturus prima nocte oritur. Frigidus dies Aquilone, vel Coro : interdum pluvia. C.	xxi
E	viii. C.	Sagitta crepusculo incipit oriri. Variæ tempestatem. Halcyonei dies vocantur, C.	xxii
F	vii. TER. NP.	Hirundinum adventus. O. Ventosa tempestatem. Hirundo conspicitur. C. Arcturi exortus vespertinus. P.	xxiii
G	vi. REGIF. N.		xxiv
H	v. C.		xxv
A	iv. EN.		xxvi
B	iii. EQ. NP.		xxvii
C	Pr. C.		xxviii

MARTIUS.

D	K. MAR. NP.		i
E	vi. F.		ii
F	v. C.	Alter e Piscibus occidit. O.	iii
G	iv. C.		iv
H	iii. C.	Arctophylax occidit. Vindemiator oritur. O. Cancer oritur Cæsari. P.	v
A	Pr. NP.	BOC. DIE CÆSAR PONTIF. MAX. FACT. EST.	vi
B	Non. F.	Pegasus oritur. O.	vii
C	viii. F.	Corona oritur. O. Piscis aquilonius oritur. P.	viii

D	vii. C.	Orion exoritur. In Attica milvius apparere servatur. P.	ix
E	vi. C.		x
F	v. C.		xi
G	iv. C.		xii
H	iii. EN.		xiii
A	Pr. EQ. NP.		xiv
B	Eid. NP.	Nepa incipit occidere; significat tempestatem. C. Scorpius occidit, Cæsari, P.	xv
C	xvii. F.	Scorpius medius occidit. O. Nepa occidit. Hiemat. C.	xvi
D	xvi. LIB. NP.	Milvius oritur. O. Sol in Arietem transitum facit. Favonius, vel Corus. C.	xvii
E	xv. N.	Sol in Ariete. O. Italiae milvius ostenditur. P.	xviii
F	xiv. QUIN. N.		xix
G	xiii. C.		xx
H	xii. C.	Equus occidit mane. C. P. Septentrionales venti. C.	xxi
A	xi. N.		xxii
B	x. TUBIL. NP.	Aries incipit exoriri. Pluvius dies; interdum ningit. C.	xxiii
C	ix. Q. REX C. F.	Hoc et sequenti die æquinoctium vernum tempestatem significat. C.	xxiv
D	viii. C.	Æquinoctium vernum. O. P.	xxv
E	vii. C.		xxvi
F	vi. NP.	HOC DIE CÆSAR ALEXANDRIAM RECEPIT.	xxvii
G	v. C.		xxviii
H	iv. C.		xxix
A	iii. C.		xxx
B	Pr. C.		xxxi

APRILIS.

C	Kal. APR. N.	Scorpius occidit, O. Nepa occidit mane. Tempestatem significat, C.	i
D	iv. C.	Pleiades occidunt, C.	ii
E	iii. C.	In Attica Vergiliæ vesperi occultantur. P.	iii
F	Pr. C. LUDI	MATR. MAG. Vergiliæ in Bœotia occultantur vesperi. P.	iv
G	Non. LUDI	Favonius, aut Auster cum grandine, C. Cæsari, et Chaldaeis Vergiliæ occultantur vesperi. Ægypto Orion, et gladius ejus incipiunt abscondi, P.	v
H	viii. NP. LUDI	Vergiliæ vesperi celantur. Interdum hiemat, C.	vi
A	vii. N. LUDI	Hoc die, et duobus sequentibus Austri et Africi. Tempestatem significat, C.	vii
B	vi. N. LUDI	Significatur inter libræ occasu, P.	viii
C	v. N. LUDI		ix
D	iv. N. LUDI	IN CIR.	x
E	iii. N. LUDI		xi
F	Pr. N. LUDI	CERERI. Suculæ celantur. Hiemat, C.	xii
G	Eid. NP. LUDI	Libra occidit. Hiemat, C.	xiii
H	xviii. N. LUDI	Ventosa tempestas, et imbres: nec hoc constanter, C.	xiv
A	xvii. FORD. NP. LUD.		xv
B	xvi. N. LUDI	Suculæ occidunt vesperi Atticæ. P.	xvi
C	xv. N. LUDI	Sol in Taurum transitum facit. Pluviam significat. C. Suculæ occidunt vespere Cæsari. Hoc est pallicium sidus, P.	xvii
D	xiv. N. LUDI	Suculæ se vesperi celant. Pluviam significat. C. Ægypto Suculæ occidunt vesperi P.	xviii
E	xiii. CER. N. LUDI	IN CIR. Sol in Tauro. O.	xix
F	xii. N. LUDI	Assyriæ Suculæ occidunt vesperi. P.	xx
G	xi. PAR. NP.	Ver bipartitur. Pluvia, et nonnunquam grando. C.	xxi
H	x. N. LUDI	Vergiliæ cum Sole oriuntur. Africus, vel Auster. Dies humidus. C.	xxii
A	ix. VIN. NP.	Prima nocte Fidicula apparet. Tempestatem significat. C.	xxiii
B	viii. C. LUDI	Pallicium sidus oritur Cæsari. P.	xxiv
C	vii. ROB. NP.	Medium ver. Aries occidit. Tempestatem significat. Canis oritur. O. Hædi exoriuntur. P.	xxv
D	vi. F. LUDI	Bœotiæ et Atticæ Canis vesperi occultatur. Fidicula mane oritur. P.	xxvi
E	v. C. LUDI	Assyriæ Orion totus absconditur. P.	xxvii
F	iv. NP. LUDI	FLOR. Auster fere cum pluvia. C.	xxviii
G	iii. C. LUDI	Mane capra exoritur. Austrinus dies, interdum pluviae. C. Assyriæ totus Canis absconditur. P.	xxix
H	Pr. C. LUDI	Canis se vespere celat, tempestatem significat.	xxx

MAIUS.

A	Kal. Mai. N.	Capella oritur. C.	i
B	vi. F. COMP.	Argestes flare incipit. Hyades oriuntur. O. Sucula cum sole exoritur. Septentrionales venti. C. Suculæ matutino exoriuntur. P.	ii
C	v. C.	Centaurus oritur. O. Centaurus totus apparet, tempestatem significat. C.	iii
D	iv. C.		iv
E	iii. C.	Lyra oritur. O. Centaurus pluviam significat. C.	v
F	Pr. C.	Scorpius medius occidit. O. Nepa medius occidit, tempestatem significat. C.	vi
G	Non. N.	Vergiliæ exoriuntur mane: Favonius. C.	vii
H	viii. F.	Capella pluvialis oritur Cæsari. Ægypto vero eodem die Canis vesperi occultatur. P.	viii
A	vii. LEM. N.	Æstatis initium, Favonius, aut Corus, interdum etiam pluvia. C.	ix
B	vi. C.	Vergiliæ totæ apparent; Favonius, aut Corus: interdum et pluviae. C. Vergiliarum exortus. P.	x
C	v. LEM. N.	Orion occidit. O. Arcturi occasus matutinus Cæsari significat. P.	xi

D	iv. NP. LUDI MART. IN CIR.	xii
E	iii. LEM. N. Pleiades oriuntur. Æstatis initium. O. Fidis mane oritur. Significat tempestatem. C. Fidiculæ exortus. P.	xiii
F	Pr. C. Taurus oritur. O.	xiv
G	Eid. NP. Fidis mane exoritur. Auster, aut Euronotus, interdum dies humidus. C.	xv
H	xvii. F.	xvi
A	xvi. C. Hoc et sequenti die Euronotus, vel Auster cum pluvia. C.	xvii
B	xv. C.	xviii
C	xiv. C. Sol in Geminis. O. et C	xix
D	xiii. C.	xx
E	xii. ACON. NP. Canis oritur. O. Suculæ exoriuntur. Septentrionales venti: nonnunquam Auster cum pluvia. C. Capella vespere occidit, et in Attica Canis. P.	xxi
F	xi. N. Hoc et sequenti die Arcturus mane occidit; tempestatem significat. C. Orionis gladius occidere incipit. P.	xxii
G	x. TUB. NP.	xxiii
H	ix. Q. REX. C. F.	xxiv
A	viii. C. Aquila oritur. O. Hoc die et biduo sequenti Capra mane exoritur; septentrionales venti. C.	xxv
B	vii. C. Arctophylax occidit. O.	xxvi
C	vi. C. Hyades oriuntur.	xxvii
D	v. C.	xxviii
E	iv. C.	xxix
F	iii. C.	xxx
G	Prid. C.	xxxi

JUNIUS.

H	K. JUN. N. Aquila oritur. O. Hoc et sequenti Aquila exoritur: tempestas ventosa, et interdum pluvia. C.	ii
A	iv. F. MART. CAR. MONET. Hyades oriuntur. Dies pluvius. O. Aquila oritur vesperi. P.	iii
B	iii. C. Cæsari et Assyriæ Aquila vesperi oritur. P.	iv
C	Prid. C.	v
D	Non.	vi
E	viii. N. Arcturus matutino occidit. P.	vii
F	vii. N. Arctophylax occidit. O. Arcturus occidit. Favonius, aut Corus. C.	viii
G	vi. N. MENTI IN CAPIT. Delphinus vesperi exoritur. P.	ix
H	v. VEST. N. FER.	x
A	iv. N. Delphin vesperi oritur. O. et C. et P. Favonius interdum rorat. C.	xi
B	iii. MATR. N.	xii
C	Pr. N.	xiii
D	Eid. N. Calor incipit. C.	xiv
E	xviii. N.	xv
F	xvii. Q. ST. DF. Hyades oriuntur. O. Gladius Orionis exoritur. P.	xvi
G	xvi. C. Zephyrus flat. Orion oritur. O.	xvii
H	xv. C. Delphinus totus apparet. O.	xviii
A	xiv. C.	xix
B	xiii. C. MINERVÆ IN AVENTINO. Sol in Cancro. O. et C. in Ægypto gladius Orionis oritur.	xx
C	xii. C. SUMMANO AD CIR. MAX. Ophiuchus oritur. O.	xxi
D	xi. C. Anguifer, qui a Græcis dicitur Ὀφιοῦχος, mane occidit, tempestatem significat. C.	xxii
E	x. C.	xxiii
F	ix. C.	xxiv
G	viii. C. Hoc, et biduo sequenti solstitium, Favonius, et calor. C. Longissima dies totius anni, et nox brevissima solstitium conficiunt. P.	xxv
H	vii. C.	xxvi
A	vi. C. Orionis zona oritur. Solstitium. O. Orion exoritur Cæsari. P.	xxvii
B	v. C.	xxviii
C	iv. C.	xxix
D	iii. C. Ventosa tempestas. C.	xxx
E	Pr. F.	

JULIUS.

F	63 Kal. N. Favonius, vel Auster, et calor. C.	i
G	vi. N.	ii
H	v. N.	iii
A	iv. NP. Corona occidit mane. C. Zona Orionis Assyriæ oritur. P. Ægypto Procyon matutino oritur. P.	iv
B	iii. POPL. N. Chaldæis corona occidit matutino. Atticæ Orion totus eo die exoritur.	v
C	Pr. N. LUDI APOLLIN. Cancer medius occidit. Calor. C.	vi
D	Non. N. LUDI.	vii
E	viii. N. LUDI. Capricornus medius occidit. C.	viii
F	vii. N. LUDI. Cepheus vespere exoritur, tempestatem significat. C.	ix
G	vi. C. LUDI. Prodromi flare incipiunt. C.	x
H	v. C. LUDI.	xi
A	iv. NP. LUDI.	xii
B	iii. C. LUDI. IN CIR.	xiii

C	Prid. C. MERK. Ægyptiis Orion desinit exoriri. P.	xiv
D	Eid. NP. MERK. Procyon exoritur mane, tempestatem significat. C.	xv
E	xvii. F. MERK. Plinius lib. xviii, cap. xxviii, ait xviii Cal. Aug. Aquilam in Ægypto occidere matutino, quod est depravatum. Nam xviii Cal. Aug. nullus dies est.	xvi
F	xvi. C. Assyriæ Procyon exoritur. P.	xvii
G	xv. C. MERK.	xviii
H	xiv. LUCAR. NP. MERK.	xix
A	xiii. C. LUDI. VICT. CÆSAR. Sol in Leonem transitum facit, Favonius. C. Aquila occidit. P.	xx
B	xii. LUCAR. LUDI.	xxi
C	xi. C. LUDI.	xxii
D	x. NEPT. LUDI. Prodromi in Italia sentiuntur. P.	xxiii
E	ix. N. LUDI. Leonis in pectore clara stella exoritur, interdum tempestatem significat. C.	xxiv
F	viii. FUR. NP. LUDI. Aquarius incipit occidere clare, Favonius, vel Auster. C.	xxv
G	vii. C. LUDI. Canicula apparet; caligo æstuosa. C.	xxvi
H	vi. C. IN CIRC. Aquila exoritur. C.	xxvii
A	v. C. IN CIRC.	xxviii
B	iv. C. IN CIRC. Leonis in pectore claræ stellæ exoriuntur, interdum tempestatem significat. C. Regia in pectore leonis stella matutino Cæsari immergitur. P.	xxix
C	iii. D. IN CIRC. Aquila occidit, significat tempestatem. C.	xxx
D	Prid. C.	xxxi

AUGUSTUS.

E	Kal. Aug. N. Etesiæ. C.	i
F	iv. C. FER.	ii
G	iii. C.	iii
H	Prid. C. Leo medius exoritur; tempestatem significat. C.	iv
A	Non F.	v
B	viii. F. Arcturus medius occidit. P.	vi
C	vii. C. Aquarius occidit medius, nebulosus æstus. C.	vii
D	vi. C. Vera ratione autumnii initium Fidiculæ occasu. P.	viii
E	v. NP.	ix
F	iv. C.	x
G	iii. C. Fidicula occasu suo autumnum inchoat Cæsari. P.	xi
H	Prid. C. Fidis occidit mane, et autumnus incipit. C. Atticæ equus oriens significat, et vespera Ægypto, et Cæsari Delphinus occidens. P.	xii
A	Eid. NP. Delphini occasus tempestatem significat. C.	xiii.
B	xix. F. Delphini matutinus occasus tempestatem significat. C.	xiv
C	xviii. C.	xv
D	xvii. C.	xvi
E	xvi. PORT. NP.	xvii
F	xv. C. MERK.	xviii
G	xiv. VIN. F. P.	xix
H	xiii. C. Sol in Virginem transitum facit, hoc et sequenti die tempestatem significat, interdum et tonat. Eodem die Fidis occidit. C.	xx
A	xii. CONS. NP.	xxi
B	xi. EN. Cæsari et Assyriæ Vindemiator oriri mane incipit. P.	xxii
C	x. VOLC. NP. Fidis occasu tempestatem plerumque oritur, et pluvia. C.	xxiii
D	ix. C.	xxiv
E	viii. OPIC. NP.	xxv
F	vii. C. Vindemiator exoritur mane; et Arcturus incipit occidere, interdum pluvia. C.	xxvi
G	vi. VOLT. NP.	xxvii
H	v. NP. H. D. ARA VICTORIÆ IN CURIA DEDICATA EST. Sagitta occidit, etesizæ desinunt. P.	xxviii
A	iv. F.	xxix
B	iii. F. Humeri Virginis exoriuntur. Etesizæ desinunt flare, et interdum hiemat. C.	xxx
C	Prid. C. Andromeda vesperi exoritur, interdum hiemat. C.	xxxi

SEPTEMBER.

D	Kal. Sep. N.	i
E	iv. N. HOC. DIE FER. NEP. Piscis austrinus desinit occidere. Calor. C.	ii
F	iii. NP.	iii
G	Pr. C. 64 LUDI ROMANI.	iv
H	Non. F. LUDI. Vindemiator exoritur. Atticæ Arcturus matutino exoritur, et Sagitta occidit mane P.	v
A	viii. F. LUDI.	vi
B	vii. C. LUDI. Piscis aquilonius desinit occidere, et Capra exoritur, tempestatem significat. C.	vii
C	vi. C. LUDI.	viii
D	v. C. LUDI. Cæsari Capella oritur vesperi. P.	ix
E	iv. C. LUDI.	x
F	iii. C. LUDI. Favonius, aut Africus. Virgo media exoritur. C.	xi
G	Pr. N. LUDI. Arcturus oritur medius vehementissimo significato terra marique per dies quinque. P.	xii
H	Eid. NP. Ex pristino sidere nonnunquam tempestatem significat. C.	xiii
A	xviii. F. EQUOR. PROB.	xiv
B	xvii. N. LUDI ROM. IN CIR.	xv
C	xvi. C. IN CIRC. Ægypto spica, quam tenet Virgo, exoritur matutino, etesizæque desinunt. P.	xvi
D	xv. C. IN CIRC. Arcturus exoritur, Favonius, aut Africus: interdum Eurus. C.	xvii
E	xiv. C. IN CIRC. Spica Virginis exoritur, Favonius, aut Corus. C. Spica Cæsari oritur. P.	xviii

F	xiii. C. IN	CIRC. Sol in Libram transitum facit. Crater matutino tempore apparet. C.	xix
G	xii. C.	MERK.	xx
H	xi. C.	MERK. Pisces occidunt mane. Item Aries occidere incipit, Favonius, aut Corus, interdum Auster cum imbris. C. Cæsari commissura Piscium occidit. P.	xxi
A	x. C.	MERK. Argo navis occidit, tempestatem significat : interdum etiam pluviam. C.	xxii
B	ix. NP.	MERK. H. D. AUGUSTI NATALIS. LUDI CIR. Centaurus incipit mane oriri : tempestatem significat ; interdum et pluviam. C.	xxiii
C	viii. C.	Æquinoctium autumnale hoc die, et biduo sequente notat Columella. Plinius hoc die.	xxiv
D	vii. C.		xv
E	vi. C.		xvi
F	v. C.	Hædi exoriuntur : Favonius : nonnunquam Auster cum pluvia. C.	xxvii
G	iv. C.	Virgo desinit oriri ; tempestatem significat. C. Capella matutina exoritur consentientibus, quod est rarum, Philippo, Calippo, Dositheo, Parmenisco, Conone, Critone, Democrito, Eudoxo, Ione. P.	xxviii
H	iii. F.	Hædi oriuntur iisdem consentientibus. P.	xxix
A	Prid. C.		xxx

OCTOBER.

B	K. Octob. N.	Tempestatem significat. C.	i
C	vi. F.		ii
D	v. C.		iii
E	iv. C.	Auriga occidit mane. Virgo desinit occidere, significat nonnunquam tempestatem. C.	iv
F	iii. C.	Corona incipit exoriri, significat tempestatem. C.	v
G	Prid. C.	Hædi oriuntur vespere. Aries medius occidit, Aquilo. C.	vi
H	Non. F.		vii
A	viii. F.	Coronæ clara stella exoritur. C. Cæsari fulgens in Corona stella oritur. P.	viii
B	vii. F.		ix
C	vi. C.	Vergiliæ exoriuntur vespere. Favonius, et interdum Africus cum pluvia. C.	x
D	v. MEDITR.		xi
E	iv. AUG. NP.		xii
F	iii. FONT. NF.	Hoc et sequenti die Corona tota mane exoritur, Auster hibernus, et nonnunquam pluvia. C. Vergiliæ vesperi oriuntur. P.	xiii
G	Prid. EN.		xiv
H	Eid. NP.	Hoc die et sequenti biduo interdum tempestas, nonnunquam rorat. C. Corona tota oritur. P.	xv
A	xvii. F.		xvi
B	xvi. C.		xvii
C	xv. C.		xviii
D	xiv. ARW. NP.	Sol in Scorpionem transitum facit. C.	xix
E	xiii. C.	Hoc et sequenti die Solis exortu Vergiliæ incipiunt occidere, tempestatem significat. C.	xx
F	xii. C.		xxi
G	xi. C.		xxii
H	x. C.		xxiii
A	ix. C.		xxiv
B	viii. C.		xxv
C	vii. G.	Nepæ frons exoritur, tempestatem significat. C.	xxvi
D	vi. C.	Suculæ vesperi exoriuntur. P.	xxvii
E	v. C.	Vergiliæ occidunt, hiemat cum frigore, et gelicidiis. C.	xxviii
F	iv. C.	Arcturus vespere occidit : ventosus dies. C.	xxix
G	iii. C.	Hoc et sequenti Cassiope incipit occidere, tempestatem significat. C.	xxx
H	Prid. C.	Cæsari Arcturus occidit : et Suculæ exoriuntur cum Sole. P.} NOVEMBER.	xxxi
A	K. Nov. N.	Hoc die et postero caput Tauri occidit, pluviam significat. C.	i
B	iv.	Arcturus occidit vesperi. P.	ii
C	iii.	Fidicula mane exoritur, hiemat, et pluit. C.	iii
D	Pr.		iv
E	Non. F.		v
F	viii. F. LUDI.	Fidiculæ sidus totum exoritur, Auster, vel Favonius, hiemat. C.	vi
G	vii. C. LUDI.		vii
H	vi. C. LUDI.	Stella clara Scorpionis exoritur, significat tempestatem, hiemat. C.	viii
A	v. C. LUDI.	Hiemis initium, Auster, aut Eurus, interdum rorat. C. Gladius Orionis occidere incipit. P.	ix
B	iv. C. LUDI.		x
C	iii. C. LUDI.	65 Vergiliæ occidunt P.	xi
D	Pr. C. LUDI.		xii
E	Eid. NP. EPIU..	INDICT. Dies incertus, sæpius tamen placidus. C.	xiii
F	xviii. F.		xiv
G	xvii. C. LUDI	PLEB. IN CIRC.	xv
H	xvi. C. IN CIRC.	Fidis exoritur mane, Auster, interdum Aquilo magnus. C.	xvi
A	xv. C. IN CIRC.	Aquilo, interdum Auster cum pluvia. C.	xvii
B	xiv. C. MERK.	Sol in Sagittarium transitum facit. Suculæ mane oriuntur. Tempestatem significat. C.	xviii
C	xiii. C.	MERK.	xix
D	xii. C.	MERK. Tauri cornua vesperi occidunt. Aquilo frigidus, et pluvia. C.	xx

E	xi. C. Sucula mane occidit, hiemat. C.	xxi
F	x. C. Lepus occidit mane, tempestatem significat. C.	xxii
G	ix. C.	xxiii
H	viii. C.	xxiv
A	vii. C. Canicula occidit Solis ortu, hiemat. C.	xxv
B	vi. C.	xxvi
C	v. C.	xxvii
D	iv. C.	xxviii
E	iii. F.	xxix
F	Prid. C. Totæ Suculæ occidunt, Favonius, aut Auster, interdum pluvia. C.	xxx

DECEMBER.

G	K. Decemb. N. Dies incertus : sæpius tamen placidus. C.	i
H	iv.	ii
A	iii.	iii
B	Prid.	iv
C	Non F.	v
D	viii. Sagittarius medius occidit ; tempestatem significat. C.	vi
E	vii. C. Aquila mane oritur. Africus, interdum Auster, irrorat. C.	vii
F	vi. C.	viii
G	v. C.	ix
H	iv. C.	x
A	iii AGON NP. Corus, vel Septentrio, interdum Auster cum pluvia. C.	xi
B	Prid. EN.	xii
C	Eid. NP. Scorpio totus mane exoritur, hiemat. C.	xiii
D	xix. F.	xiv
E	xviii. CONS. NP.	xv
F	xvii. C.	xvi
G	xvi. SAT. NP. FERIE SATURNI. Sol in Capricornum transitum facit, brumale solstitium, ut Hipparcho placet. C.	xvii
H	xv. C. Ventorum commutatio. C.	xviii
A	xiv. OPAL. NP.	xix
B	xiii. C.	xx
C	xii. DIV. NP.	xxi
D	xi. C.	xxii
E	x. LAR. NP. Capra occidit mane, tempestatem significat. C.	xxiii
F	ix. C. Brumale solstitium, sicut Chaldæi observant, significat. C.	xxiv
G	viii. C.	xxv
H	vii. C.	xxvi
A	vi. C. Delphinus incipit oriri mane, tempestatem significat. C.	xxvii
B	v. C.	xxviii
C	iv. F. Aquila vespere occidit, hiemat. C.	xxix
D	iii. F. Canicula occidit vespere, tempestatem significat. C.	xxx
E	Prid. C. Tempestatem ventosa. C.	xxxi

66 KALENDARIUM ROMANI EXPLANATIO.

F. Fastus dies. N. Nefastus. NP. Nefastus primo. FP. Fastus primo. NON. Nonæ. AGON. Agonalia. Ovidius. EN. Endotercisus, pro *Intercisus*. CAR. Carmentalia : quod sacra tum, et feræ Carmentis. VARR. EID. IDUS. LUPER. Lupercalia : quod in Lupercali Luperci sacra faciunt. VARR. QUIR. Quirinalia a Quirino, quod huic deo feræ. FERAL. Feralia : ab inferis, et serendo, quod ferunt tum epulas ad sepulcrum, quibus jus tibi parentare. TER. Terminalia : quod is dies anni extremus constitutus. Duodecimus enim mensis fuit Februarius. REGIF. Regifugium. Ovidius : quanquam est inter Ovidium et Kalendarium de die Regifugii controversia. Ille enim assignat Februarii diem 23, in Kalendario autem video ad 24 esse appositum : nec sane, si modo Regifugii dies N. fuit, videtur esse potuisse die 23, hoc est Terminalibus, qui NP. dies fuit ; alioqui dies idem et NP, et N. fuisset. EQ. Equiria. VARR. FESTUS. Ovidius. LIB. Liberalia. VARR. QUIN. Quinquatrus. VARR. TUBIL. Tubilustrum, quod eo die in atrio sutorio sacrorum tubæ lustrantur. VARR. Ovidius. FESTUS. Q. REX. C. F. Quando rex comitiavit, fas. VARR. FESTUS. CIRC. Circenses. FORD. Fordicidia : a fordibus, bos forda, quæ fert in ventre, quod ea die publice immolantur boves prægnantes in curiis. Complures a fordibus cædendis fordicidia dicta. VARR. CER. Cerealia, VARR. PAR. Parilia : a pariendo, ut ait Victorinus Afer. Alii, Palilia, a Pale, quod eo die Feræ ei dææ sunt. VARR. Ovidius lib. 1 *Fast.* Festus in verbo, *Pales*, et *Parilibus*. VIN. Vinalia a vino. VARR. ROB. Robigalia : dicta ab Robigo, secundum segetes. VARR. FLOR. Floralia, Ovidius. PIIN. COMP. Compitalia. LEM. Lemuria. VARR. Ovidius. LUD. MART. IN CIRC. Ludi Martii in Circo, Ovidius. MART. CAR. MONET. Marti, Carne Deæ, Monetæ Junoni. Macrobius. Ovidius. IN CAPIT. In Capitolio. VEST. N. F. PR. Vestæ, nefas Prætori. MAT. Matri Matutæ. Ovidius. Q. ST. D. Quando stercus defertur. VARR. FESTUS, Ovidius. POPLIF. Poplifugium, pro *populifugium*. APOLLIN. Apollinæres. MERK. Merkatius. VICT. CÆSAR. Victoria Cæsaris. NEPT. Neptunalia. FER. Feralia. HISP. Hispaniam. VICIT. PORT. Portunalia. VIN. F. P. Vinalia, fas Prætori. VARR. PIINIUS. CONS. Consualia. PLUTARCH. VOLC. Volcanalia. VARR. OPIC. Opiconsiva. VARR. VOLT. Voltunalia. VARR. H. D. ARA VICTORIÆ IN CURIA DEDIC. EST. Hoc die ara Victoriæ dedicata est. FER. NEPT. Feræ Neptuno. F. EQUOR. PROB. Feræ equorum probandorum. Valerius Max. lib. II. LUD. CIRC. Ludi circenses, in Augusti die natali. Suetonius, Dio. MEDIT. Meditrinalia, a Meditrina dea. VARR. AUGUST. Augustanalia. FONT. Fontanalia. VARR. ARM. Armilustrum. VARR. EPUL. INDICT. Epulum indictum. LUD. PLEB. IN CIRC. Ludi plebis in circo, Suetonius. AGO. Agonalia. SATUR. Saturnalia. Macrobius. OPAL. Opalia. VARR. Macrobius. DIV. Divalia. Divi Julii dies festus. LAR. Larentinalia. VARR. Ovidius, Plutarchus.

67 KALENDARIVM ROMANVM.

Constantini Magni temporibus, ipso anno Christi 325, quo synodus prima Nicæna celebrata, confectum.

E Museo Joannis Georgii Herwart ab Hohenbourg.

JANUARIUS.

A	Aa	Kal.	SENATUS LEGITIMUS.
	Bb	iv Non. Jan.	dies Ægyptiacus.
	Cc	iii	Ludi. Votorum nuncupatio.
B	Dd	Prid.	Ludi.
	Ee	Non.	Ludi.
	Ff	viii Id. Jan.	dies Ægyptiacus.
C	Gg	vii	Jano patri CMXXIV.
	Ah	vi	
	Ba	v	Senatus legitimus.
D	Cb	iv	dies Carmentariorum.
	Dc	iii	
	Ed	Prid.	
E	Fe	Idib.	Jovi STATORI CMXXIV.
	Gf	xix Kal. Febr.	
	Ag	xviii	Carmentaria.
F	Bh	xvii	dies Ægyptiacus.
	Ca	xvi	Ludi Palatini.
	Db	xv	Ludi.
C	Ec	xiv	Ludi.
	Fd	xiii	N. Gordiani CMXXIV.
	Ge	xii	Ludi.
H	Af	xi	Ludi.
	Bg	x	Senatus legitimus. Sol in [Aquario.]
	Ch	ix	N. B. Hadriani CMXXIV.
I	Da	viii	N. Chartis.
	Eb	vii	
	Fc	vi	
K	Gd	v	
	Ae	iv	
	Bf	iii	
A	Cg	Prid.	

FEBRUARIUS.

	Dh	Kal.	N. HERCULIS CMXXIV.
	Ea	iv No. Febr.	
B	Fb	iii	Senatus legitimus.
	Gc	Prid.	Ludi Gottici,
	Ad	Non.	Ludi.
C	Be	viii Id. Febr.	Ludi.
	Cf	vii	Ludi. dies Ægyptiacus.
	Dg	vi	Ludi.
D	Uh	v	Gottici CMXXIV.
	Fa	iv	
	Gb	iii	Genialici CMXXIV.
E	Ac	Prid.	Ludi Genialici. [tus legitimus.]
	Bd	Idib.	Virgo Vesta. parent. Sena-

A	F	Ce	xvi Kal Mart.	
		Df	68 xv	Lupercalia.
		Eg	xiv	
G		Fh	xiii	Quirinalia.
		Ga	xii	
		Ab	xi	
H		Bc	x	Sol in Piscibus.
		Cd	ix	Feralia.
		De	viii	Caristia.
I		Ef	vii	Terminalia.
		Fg	vi	Regifugium.
		Gh	v	Lotio CMXXIV. dies Ægyptiacus.
K		Aa	iv	
		Bb	iii	N. D. Constantini CMXXIV.
		Cc	Prid.	Ludi Votibi.

B

MARTIUS.

A	Dd	Kal.	N. MARTIS. CMXXIV.
	Ee	vi N. Mart.	
	Ff	v	Senatus legitimus dies Ægyptiacus.
B	Gg	iv	
	Ah	iii	Isidis navigium.
	Ba	Prid.	
C	Cb	Non.	Juvenalia.
	Dc	viii Id. Mart.	
	Ed	vii	Arma ancilia movent.
D	Fe	vi	
	Gf	v	
	Ag	iv	
E	Bh	iii	Jovi cultori CMXXIV.
G	Ca	Prid.	Mamur a ia. Senatus legitimus.
	Db	Idib.	CANNA INTRAT. [mus.]
F	Ec	xvii Kal. Apr.	
	Fd	xvi	Liberalici CMXXIV. Sol in [Ariete.]
	Ge	xv	
G	Af	xiv	Cinquatria.
	Bg	xiii	Pelosia.
	Ch	xii	N. Minerves.
H	Da	xi	Arbor intrat.
	Eb	x	Tubilustrium.
	Fc	ix	Sanguen. dies Ægyptiacus.
I	Gd	viii	Hilaria.
	Ae	vii	Requetio.
	Bf	vi	Lavatio.
K	Cg	v	Initium Caiani.
D	Dh	iv	
	Ea	iii	
A	Fb	Prid.	N. Divi Constant. CMXXIV.

APRILIS.

A **K** **F** **b** **vii**
G **c** **vi**
A **d** **v**
A **B** **e** **iv**
C **f** **iii**
D **g** **Prid.**
G **c** **Kal.** **VENERALIA. Ludi. SENATUS**
LEGITIMUS.
A **d** **iv Non. Apr. N. Dei Quirin. CMXXIV. dies**
B **B** **e** **iii** **[Ægyptiacus.**
C **f** **Prid.** **Ludi Magalesiaci.**
D **g** **Non.** **Ludi. Magalesiaci.**
C **E** **h** **viii Id. Apr. Ludi. Magalesiaci.**
F **a** **vii** **[et Pollucis. CMXXIV.**
G **b** **vi** **Ludi N. Magalesiaci. Castoris**
D **A** **c** **v** **Ludi. Magalesiaci.**
B **d** **iv** **Magalesiaci CMXXIV.**
C **e** **iii** **N. Divi Severi CMXXIV.**
E **D** **f** **Prid.** **Ludi Cerealici CMXXIV.**
E **g** **Idib.** **LUDI. SENATUS LEGITIMUS.**
F **h** **xviii Kal. Maii. Ludi Cerealici.**
F **G** **a** **xvii** **Ludi Cerealici.**
A **b** **xvi** **Ludi Cerealici.**
B **c** **xv** **Ludi Cerealici.**
C **D** **xiv** **Ludi Cerealici. Sol in Tauro.**
D **e** **xiii** **Cerealici CMXXIV. dies Ægy-**
E **f** **xii** **[ptiacus.**
H **F** **g** **xi** **N. Urbis CMXXIV. dies Ægy-**
G **h** **x** **[ptiacus.**
A **a** **ix**
I **B** **b** **viii**
C **c** **vii** **Serapis.**
D **d** **vi** **N. Antonini CMXXIV.**
K **E** **e** **v**
F **f** **iv**
G **g** **iii**
A **A** **h** **Prid.** **Ludi Florales.**

69

MAIUS.

B **a** **Kal.** **SENATUS LEGITIMUS.**
B **C** **b** **vi Non. Mai. Ludi**
D **c** **v** **Floralici CMXXIV dies Ægy-**
E **d** **iv** **Ludi Maximati. [ptiacus.**
C **F** **e** **iii** **Ludi Maximati.**
G **f** **Prid.** **Ludi Maximati.**
A **g** **Non.** **Ludi Maximati.**
D **B** **h** **viii Id. Mai. Ludi Maximati.**
C **a** **vii** **Maximati CMXXIV.**
D **b** **vi** **N. Claudii CMXXIV.**
K **E** **c** **v**
F **d** **iv** **Martialici CMXXIV.**
G **e** **iii** **Ludi Persici.**
F **A** **f** **Prid.** **Ludi Persici. N. Mercurii. SE-**
B **g** **Idib.** **Ludi Persici. [NATUS LEGITIM.**
C **h** **xvii Kal. Juni. Ludi Persici.**
C **D** **a** **xvi** **Persici CMXXIV.**
E **b** **xv** **N. Annonis.**
F **c** **xiv** **Zenziarius.**
H **G** **d** **xiii** **Sol in Geminis.**
A **e** **xii** **dies Ægyptiacus.**
B **f** **xi** **Marcellus rosasamut.**
I **C** **g** **x**
D **h** **ix**
E **a** **viii**

Ludi Honor. et virtus Zinza.
Ludi.
Ludi.
JUNIUS.
B **E** **h** **Kal.** **FABARICI CMXXIV.**
F **a** **iv No. Junii.**
G **b** **iii** **Senatus legitimus.**
C **A** **c** **Prid.** **Ludi in Numitia.**
B **d** **Non.**
C **e** **viii Id. Junii.** **Colosus Coronatur.**
D **D** **f** **vii** **Vesta aperit. dies Ægy-**
E **g** **vi** **[ptiacus.**
F **h** **v** **Vestalia.**
E **G** **a** **iv**
A **b** **iii** **Matralia.**
F **B** **c** **Prid.**
C **d** **Idib.** **N. MUSARUM. Senatus legi-**
D **e** **xviii Kal. Julii.** **[timus.**
G **E** **f** **xvii** **Vesta cluditur. Sol in Cancro**
F **g** **xvi**
G **h** **xv**
H **A** **a** **xiv** **Annæ sacrum.**
B **b** **xiii**
C **c** **xii** **dies Ægyptiacus.**
I **D** **d** **xi**
E **e** **x**
G **F** **f** **ix**
K **G** **g** **viii**
A **h** **vii** **Fortis fortuna Solstitiura.**
B **a** **vi**
A **C** **b** **v**
D **c** **iv**
E **d** **iii**
B **F** **e** **Prid.**
JULIUS.
G **f** **Kal.** **SENATUS LEGITIMUS.**
A **g** **vi Non. Jul.**
C **B** **h** **v** **Fucato Licinio CMXXIV**
C **a** **iv**
D **D** **b** **iii** **Ludi Apollinares.**
D **E** **c** **Prid.** **Ludi Apollinares. dies Ægy-**
F **d** **Non.** **70 Ludi Apollinares. [ptiacus**
E **G** **e** **viii Id. Jul. Ludi Apollinares.**
A **f** **vii** **Ludi Apollinares.**
B **g** **vi** **Ludi Apollinares.**
F **C** **h** **v** **Ludi Apollinares.**
D **a** **iv** **Ludi Apollinares.**
E **b** **iii** **Apollinares CMXXIV.**
C **F** **c** **Prid.**
G **d** **Idib.** **Ludi FRAN. Æquit. or. pro.**
A **e** **xvii Kal. Aug. Ludi. Francici.**
H **B** **f** **xvi** **Ludi. Franc. Sol in Leone. Se-**
C **g** **xv** **[natus legitimus.**
Ludi Franc. Adv. D. CMXXIV.
[dies Ægyptiacus.

	D a	xiv	.Ludi Francici.
I	E a	xiii	Francici CMXXIV.
	F b	xii	Advent. D. CMXXIV.
	G c	xi	Ludi.
K	A d	x	Neptunalici.
	B e	ix	N. D. Constantini CMXXIV.
	C f	viii	
A	D g	vii	Ludi Votibi.
	E h	vi	Vict. Sarmatice CMXXIV.
	F a	v	
B	G b	iv	
	A c	iii	Vict. Marcoman. CMXXIV.
	B d	Prid.	

AUGUSTUS

	C e	Kal.	DIVI PERTINACIS CMXXIV.
C	D f	iv Non. Aug.	Senatus legitimus.
	E g	iii	Vict. Senati CMXXIV.
	F h	Prid.	N. Salutis CMXXIV.
D	G a	Non.	dies Ægyptiacus.
	A b	viii Id. Aug.	N. Constantini CMXXIV.
	B c	vii	Ludi Votibi.
E	C d	vi	
	D e	v	
F	E f	iv	Lignapsia.
	F g	iii	N. CIANES.
G	A a	Idib.	
	B b	xix Kal. Sept.	Senatus legitimus.
	C c	xviii	
H	D d	xvii	Tiberinalia. Sol in Virgine.
	E e	xvi	
	F f	xv	
I	G g	xiv	N. Probi CMXXIV.
	A h	xiii	
	B a	xii	dies Ægyptiacus.
K	C b	xi	
	D c	x	Vuicanalia CMXXIV.
	E d	ix	
A	F e	viii	
	G f	vii	
	A g	vi	
B	B h	v	Solis et Lunæ. CMXXIV.
	C a	iv	
	D b	iii	
C	E c	Prid.	

SEPTEMBER.

	F d	Kal.	SENATUS LEGITIMUS.
	G e	iv Non. Sept.	dies Ægyptiacus.
D	A f	iii	
	B g	Prid.	
	C h	Non.	Mammes Vindemia.
E	D a	viii Id. Sept.	
	E b	vii	
	F c	vi	
F	G d	v	N. Aureliani CMXXIV.
	A e	iv	
	B f	iii	N. Asclepi.
C	C g	Prid.	Ludi Romanorum.

A	D h	Idib.	Ludi. Rom.
	E a	xviii Kal. Oct.	Ludi. Id. Senatus legitimus.
H	F b	xvii	Romaniani CMXXIV.
	G c	xvi	
	A d	xv	
I	B e	xiv	71
	C f	xiii	N. Trajani Triumphæ. CMXXIV.
			Pii Antonini CMXXIV. dies
			[Ægyptiacus.

	D g	xii	Ludi Triumphæ. Sol in Libra.
K	E h	xi	Ludi.
	F a	x	Ludi.
	G b	ix	Divi Augusti. CMXXIV.

A	A c	viii	
	B d	vii	
	C e	vi	
B	D f	v	Profectie Divi CMXXIV.
	E g	iv	
	F h	iii	Ludi Fetales.
C	G a	Prid.	Ludi.

OCTOBER.

	A b	Kal.	N. ALEXAND. CMXXIV.
	B c	vi Non. Oct.	
D	C d	v	Senatus legitimus. dies Ægy-
	D e	iv	[ptiacus.
	E f	iii	Ludi Alamannici.
E	F g	Prid.	Ludi Alamannici.
	G h	Non.	Ludi Alamannici.
F	A a	viii Id. Oct.	Ludi Alamannici.
	B b	vii	Ludi Alamannici.
C	C c	vi	Alamannici CMXXIV.
G	D d	v	
	E e	iv	Augustales CMXXIV.
	F f	iii	Ludi Jovi Liberatori.
H	G g	Prid.	Ludi Jovi Liberatori.
	A h	Idib.	Ludi Jovi Liberatori.
	B a	xvii	Kal. Id. Nov. Equus adnixus
I	C b	xvi	Ludi. Id. [fit Senatus legit.
	D c	xv	Jovi liberatori CMXXIV.
	E d	xiv	Ludi Solis. Sol in Scorpio.
K	F e	xiii	Ludi Solis. dies Ægyptiacus.
	G f	xii	Ludi Solis.
	A g	xi	Solis CMXXVI.

A	B h	x	
D	C a	ix	
	D b	viii	
B	E c	vii	
	F d	vi	
	G e	v	Evictio Tyranni Isia.
C	A f	iv	Advent. divi CMXXIV. Isia.
	B g	iii	Ludi Votibi Isia.
	C h	Prid.	Ludi. Isia.

NOVEMBER.

D	D a	Kal.	ISIA ex sen. CMXXIV. Senatus
			[legitimus.
	E b	iv Non. Nov.	Ternovena. dies Ægy-
	F c	iii	Hilaria. [ptiacus.
E	G d	Prid.	
	A e	Non.	

Bf	viii Id. Nov.		A	Aa	iii	Senatus legitimus.†
F	Cg	vii	E	Bb	Prid.	Munus arca. dies Ægyptiacus.
	Dh	vi		Cc	Non.	Munus arca.
	Ea	v	F	Dd	viii Id. Dec.	Munus arca.
G	Fb	iv		Ee	vii	
	Gc	iii		Ff	vi	Munus. Kandida.
	Ad	prid.	C	Gg	v	
		Ludi Plebei. Senatus legiti-		Ah	iv	
		[mus.		Ba	iii	Septimonia.
H	Be	Idib.		Cb	Prid.	Ludi Lancionici.
	Cf	xviii Kal. Dec.	H	Dc	Ibid.	Ludi. SENATUS LEGITIMUS.
	Dg	xvii		Ed	xix Kal. Jan.	Ludi. dies Ægyptiacus.
I	Eh	xvi	I	Fe	xviii	M. Divi Veri cmxxiv.
	Fa	xv		Gf	xvii	Ludi.
	Gb	xiv		Ag	xvi	Ludi Saturnalia.
K	Ac	xiii	X	Bh	xv	Lancionici cmxxiv. Sol in
	Bd	xii		Ca	xiv	Munus arca. [Capricorno.
	Ce	xi		Db	xiii	Munus. Kandida.
A	Df	x	A	Ec	xii	Munus arca.
	Eg	ix		Fd	xi	
	Fh	viii		Ge	x	Munus arca.
B	Ga	vii	B	Af	ix	Munus. Consumat.
	Ab	vi		Bg	viii	N. Invicti cmxxiv.
	Bc	v		Ch	vii	
	Cd	iv	C	Da	vi	
C	De	iii		Eb	v	
	Ef	Prid.		Fc	iv	
		DECEMBER.	D	Gd	iii	N. Divi Titi cmxxiv.
D	Fg	Kal.		Ae	Prid.	Magistrati jurant.
	Gh	iv Non. Dec. Initium muneris.				

ΕΚ ΤΩΝ ΑΧΙΛΛΕΩΣ

ΠΡΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΝ ΕΙΣ ΤΑ ΑΡΑΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ.

EX ACHILLE TATIO

ISAGOGE AD ARATI PHÆNOMENA.

Dionysio Petavio interprete.

Περὶ τοῦ παντός.

α'. « Μισῶ μὲν ὅστις τὰφανῆ περισκοπεῖ, » φησὶν ὁ Σοφοκλῆς. Καὶ ὁ κωμικὸς Ἀριστοφάνης· « Ὅς τὰφανῆ μεριμνᾷ· τὰ δὲ χαμόθεν ἐσθίει, » φησὶν. Ἄλλ' οἱ μὲν ἀφανῆ· ἡμεῖς δὲ φαινόμενα, ἀλλ' οὐκ ἀφανῆ ζητοῦμεν.

Αἰγυπτίους λόγος ἔχει πρώτους τὸν οὐρανὸν ὡς καὶ τὴν γῆν καταμετρήσαι, καὶ τὴν ἐμπειρίαν τοῖς ἔξῃς ἐν στήλαις ἀναγράψαι. Χαλδαῖοι δὲ εἰς ἑαυτοὺς μετάγουσι, Βῆλω τὴν εὐρεσίαν ἀναθέντες. Οἱ δὲ Ἑλλήνων σοφοὶ ὅτε μὲν θεοῖς, ὅτε δὲ ἥρωσιν, ὅτε δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα σοφοῖς ἀνατιθέασιν. Αἰσχύλος μὲν γὰρ ἐν *Προμηθεὶ τὸν Θεὸν εἰσάγει λέγοντα*·

Ὀὐκ ἦν γὰρ αὐτοῖς οὔτε χειματος τέκμαρ,
οὔτε ἀρθριμῶδους ἥρος, οὔτε καρπύμου

C 73 De universo.

1. « Odi illum, » ait Sophocles, « qui occulta rimatur. » Aristophanes item eum, « qui occulta sollicitè quærit, et infima vescitur. » Sed ut isti occulta, sic nos apparentia, quæ occulta non sunt, inquirimus.

Ægyptios serunt primos omnium tam cœlum quam terram esse dimensos, ejusque rei scientiam columnis incisam ad posteros propagasse. Chaldæi tamen hujus inventi decus ad sese transferunt, idque Belo tribuunt. At Græci sapientes partim diis, partim heroibus, partim sapientibus iis qui postea secuti sunt, ascribere conantur. Nam Æschylus in *Prometheo* Deum ita loquentem facit :

Nondum enim erat ipsis, neque hiemis terminus;
Neque florigi veris, neque frugiferæ

*Æstatis certus; sed temere omnia
Faciebant, donec iis ortus ego
Astrorum ostendi, et exploratu difficiles occasus.
Porro numerum, inventorum omnium exquisitis-
[simum
Excogitavi ipsis litterarumque compositiones.*

Sophocles autem Palamedi istud ipsum imputat.
Sic enim loquentem inducit Nauplium:

*Hic autem invenit murum Argivorum exercitui;
Ratione constantia numero-um, et mensurarum in-
[venta:*

*Ordinesque istos, et cœlestia signa.
Atque illa fecit primum ex uno decem.
Tum ex his porro reperit quinquagenarios.
Ac statim millenarios. Qui exercitui excubias per
[faces
Monstravit, et docuit, quæ hactenus non exstiterunt.
Invenit præterea siderum mensuras, et circuitus.
Somni custodias . . . .
Naviumque gubernatoribus marinis,
Ursæ flexus, et Caniculæ frigidum occasum.*

Rursus Æschylus in Agamemnone exploratori hu-
jus rei peritiam assignat, quem sic loquentem
facit:

*Astrorum novi nocturnorum cælum.
Et ferentes hiemem, æstatiemve mortalibus,
Splendidos principes, qui aerem decorant.*

Sophocles vero Atreum inventi hujus auctorem
statuit his verbis:

Unusquisque autem adorat vertentem solis orbem.

74 Euripides autem:

*Monstrato quippe siderum contrario progressu,
Populos servavi, et tyrannus consedi.*

Ubi planetarum itinera reliquorum contraria pro-
gressionibus eidem ascribit Atreo. At Aratus ut
universorum dispositum in Jovem conferre vide-
tur, sic generationem et inventionem in Astræum.
Etenim de Jove loquens ista subjicit:

*Ipsæ enim et signa in cælo collocavit,
Sidera distinguens: providit autem in annum
Stellas; quæ maxime eventu significarent.*

De Astræo vero ita canit:

*Sive igitur Astræi illa soboles, quem utique ferunt
Astrorum antiquum patrem esse.*

Nisi forte Astræum stellarum conditorem, Jovem
vero moderatorem fuisse narret. Quidam aliud in-
ventum ab alio putant: unde illa super invento-
ribus illorum est nata dissensio. Nam quod ab
aliis aliud inventum fuerit, ex eo manifestum est,
quod Thales minus Plaustrum reperit. Unde Calli-
machus ita prodidit:

*Navigavit Miletum. Erat enim victoria
Thaletis: qui alioqui eleganti ingenio præditus
Etiam Plaustri dicitur metatus esse
Stellulas, quo navigationem dirigunt Phœnices.*

Enimvero magnum poetam magnis de rebus di-
cere consentaneum erat Homerum. Sed quoniam
ad Iliacarum rerum scriptionem causa illum gra-
vior urgebat, ut Græcis consuleret, qui domesticis

A Θέρους βέβαιον· ἀλλ' ἄτερ γνώμης τὸ πᾶν
Ἐπρασσον, ἔστε δὴ σφιν ἀντολάς ἐγὼ
Ἄστρων ἔδειξα τὰς τε δυσκρίτους δύσεις.
Καὶ μὴν ἀριθμὸν ἔξοχον σοφισμάτων

Ἐξεῦρον αὐτοῖς γραμμῶν τε συνθέσεις.

Σοφοκλῆς δὲ Παλαμῆδει ἀνατίθεται· λέγοντα γὰρ
Ναύπλιον εἰσάγει·

Οὗτος δ' ἐφεῦρε τείχος Ἀργείων στρατῶ,
Στάθμη^α δ' ἀριθμῶν καὶ μέτρων εὐρήματα,

Τάξεις τε ταύτας, οὐρανία τε σήματα·
Κάκειν' ἔστειξε πρῶτος ἐξ ἑνὸς δέκα.
Κάκ τῶνδε καυθῆς εὔρε πεντηκοντάδας.
Ὅς χίλι' εὐθύς, δς στρατῶ φρυκτωρίων

Ἐδειξε, κἀνέφηεν οὐ δεδειγμένα.
Ἐφεῦρε δ' ἄστρων μέτρα καὶ περιστροφάς,
B Ἰπνον φυλάξεις στιθῶα σημάτρια.

Ναῶν τε πημαντήρσιν^α ἐνθαλασσοῖς,
Ἄρκτου τροφάς τε καὶ Κυρὸς ψυχρῶν δύσει.

Πάλιν δ' Αἰσχύλος ἐν Ἀγαμέμνονι τῷ κατασκόπῳ
τὴν ἐμπειρίαν περιτίθεται. ποιῶν λέγοντα·

Ἄστρων κάτοῖδα νυκτέρων δημήγυριν,
Καὶ τοὺς φέροντας χεῖμα καὶ θέρος βροτοῖς,
Λαμπροὺς δυνάστας, ἐμπρέποντας αἰθέρι.

Σοφοκλῆς δὲ εἰς Ἀτρεῖα τὴν εὔρεσιν ἀναφέρει, λέ-
γων·

Πῦς προσκυρεῖ δὲ τὸν στρέφοντα κύκλον ἡλλου.

Ὁ δ' Εὐριπίδης φησί·

C Δείξας γὰρ ἄστρων τὴν ἐναντίαν ὁδόν,
Δήμιους τ' ἔσωσα, καὶ τύραννος ἰζόμην·

τὰς τῶν πλανήτων ὁδοὺς ἐναντίας τοῖς λοιποῖς φερο-
μένας αὐτῷ πάλιν Ἀτρεῖ περιτιθεῖς. Ὁ δὲ Ἄρατος
τὴν μὲν θέσιν τῶν ὄλων εἰς Δία ἔοικεν ἀναφέρειν,
τὴν δὲ γέννησιν καὶ ἔνοιαν εἰς Ἄστρατον. Περὶ μὲν
γὰρ τοῦ Διὸς λέγων ἐπιφέρει·

Αὐτὸς γὰρ τὰ τε σήματ' ἐν οὐρανῷ ἐστήριξεν,
Ἄστρα διακρίνας· ἐσκέψατο δ' εἰς ἐνιαυτὸν
Ἄστέρως, οἳ κε μάλιστα τετυγμένα σημαίνουσιν·
περὶ δὲ τοῦ Ἀστρατοῦ φησιν·

Ἐλτ' οὖν Ἀστρατοῦ κελὴν γένος, ὃν ῥά τέ φασιν
Ἄστρων ἀρχαῖον πατέρ' ἔμμεναι·

εἰ μὴ ἄρα τὸν μὲν Ἀστρατοῦ ποιητὴν τῶν ἀστέρων
ὑποβάλλει· τὸν δὲ Δία κοσμητὴν γεγενῆσθαι ἰστορεῖ.
D Τινὲς δὲ ἄλλον ἄλλο τι εὐρηκέναι· διὸ καὶ συμβέ-
θηκεν εἶναι διαφωνίαν περὶ τῆς εὐρέσεως αὐτῶν.
Ὅτι δὲ ἄλλοι ἄλλο εὔρον, ἐκ τοῦ καὶ Θάλητα τὴν
μικρὰν Ἀμαξίαν εὐρηκέναι δῆλον. Ὁ γοῦν Καλλι-
μαχὸς φησιν·

Ἐπλευσεν εἰς Μίλητον· ἦν γὰρ ἡ νίκη
Θάλητος, δς ἔλλα δεξιὸς γνώμη,
Καὶ τῆς Ἀμάξης λέγεται σταθμήσασθαι
Τοὺς ἀστερίσκους, ἧ πλέουσι Φοίνικες.

Ἡρωττε δὲ μεγάλῳ ποιητῇ περὶ μεγάλων εἰπεῖν
Ὁμήρῳ. Ἄλλ' ἐπειδὴ κατῆπειγε τὰ Ἰλιακὰ γράψαι
εἰς ἐπιστροφὴν τῶν Ἑλλήνων διὰ τὰς συνεχεῖς ἐπ-
αναστάσεις, ἐπ' ἐκείνων ὤρμησε τὴν ὑπόθεσιν· Περι-

^α f. σταθμητά. ^β f. σημαντήρσιν.

ἐπιπερε δὲ τι καὶ περὶ τῶν ὄλων, καὶ περὶ τῶν ἄστρων τινὰ, λέγων· περὶ μὲν τῶν ὄλων, ὡς ὅταν λέγῃ·

Ὀκεανὸν τε θεῶν γένοιτο, καὶ μητέρα Τηθύν.
Ἐρ μὲν γαῖαν ἔτευξε, ἐν δ' οὐρανὸν, ἐν δὲ θάλασσαν·

καὶ πάλιν·

Ἄλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε·
περὶ δὲ ἄστρων·

Πληιάδας τ' ἔσορῶντι, καὶ ὄψῃ δύνοντα Βοώτην,
Ἄρκτον θ' ἦν καὶ Ἀμαξάν ἐπὶ κλησιν καλέουσιν,
Ἥελίον τ' ἀλάμματα, σελήην τε πλήθουσιν,
Ἐρ δὲ τε τείρεα πάντα, τὰ τ' οὐρανός ἔστερξαι,

Πληιάδας θ' Ἰάδας τε, τό τε σθένος Ὀρίωνος.
Ἄστρα δὲ διή προβέβηκε· παρφύκηκεν δὲ πλέων·
τῶν δύο μοιράων, τριτάτῃ δ' ἔτι μοῖρα λέλειπται.

Ἐκ γὰρ τούτων τὰς προφάσεις ἔλαβον οἱ ὕστερον περὶ τούτων πραγματευσάμενοι. Ὡς γὰρ τοῖς τραγικοῖς παρέσχετο ἱστοριῶν ἀφορμὰς, οὕτω καὶ διὰ τούτων ὑποθέσεις τοῖς περὶ ἀστρολογίας γράψασιν. Μαρτυροῦσι δὲ Κράτης καὶ Ἀπίων ὁ Πλειστονίκης⁸², ὅτι ἀστρονόμος Ὁμηρος. Οὐδὲν δὲ παράδοξον ὑπ' ἀνθρώπων τοσαύτην εὐρεθῆναι θεωρίαν· ψυχὴ γὰρ πᾶσα ἀθάνατος, κατελθοῦσα ἐξ οὐρανοῦ, ἀνανεύουσα ἐς συγγενῆ τὸν οὐρανόν, πάντα τὰ συνήθη θεωρεῖ· καὶ ἐπισπᾶται πρὸς ὃν καὶ ἀναχθῆναι ἐπιέγεται.

Περί διαφέρει μαθηματικῆ φυσιολογίας.

β. Εὐδωρος ὁ φιλόσοφος φησι Διόδωρον τὸν Ἀλεξανδρῆα μαθηματικὸν τούτῳ διαφέρειν εἰπεῖν τὴν μαθηματικὴν τῆς φυσιολογίας, ὅτι ἡ μὲν μαθηματικὴ τὰ παρεπόμενα τῇ οὐσίᾳ ζητεῖ, πόθεν, καὶ πῶς ἐκτελεθεῖς γίνονται· ἡ δὲ φυσιολογία περὶ τῆς οὐσίας· τίς ἡ φύσις· πότερον μύδος ἐστὶ κατὰ Ἀναξαγόραν, ἢ πῦρ κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς, ἢ, κατὰ Ἀριστοτέλην, πᾶμπτη οὐσία, μηδὲν τῶν τεσσάρων στοιχείων ἐπικεινοῦσα· ἀγέννητός τε καὶ ἀφθάρτος, καὶ ἀμετάβολος. Διαφερούσας γοῦν ταῦτας ἐν ταῖς ζητήσεσιν ἐπιπεπλέχθαι, τὴν ἑτέραν δεομένην τῆς ἑτέρας.

Περί τῆς τῶν ὄλων ἀρχῆς.

γ. Ζήνων ὁ Κυτιεύς ἀρχὴν εἶναι λέγει τῶν ὄλων Θεὸν καὶ ὕλην· Θεὸν μὲν τὸ ποιοῦν, ὕλην δὲ τὸ ποιούμενον· ἀφ' ὧν τὰ τέσσαρα στοιχεῖα γεγενέσθαι. Ἐπίκουρος δὲ ὁ Ἀθηναῖος ἐκ σωματῶν νοητῶν μικροτάτων τὰς ἀρχὰς τῶν ὄλων εἶναι φησι. Καλεῖ δὲ αὐτὰς ἀτόμους, ἡ διὰ μικρότητα ἀκαριαίας τινὰς οὐσίας, ἢ διὰ τὸ ἀφθάρτους αὐτὰς εἶναι, καὶ μὴ τέμνεσθαι. Ἀριστοτέλης δὲ ὁ Σταγειρίτης ἀρχὰς λέγει τῶν ὄλων εἶδος, καὶ ὕλην, καὶ στέρησιν· ἐκ δὲ τούτων τὰ τέσσαρα στοιχεῖα· καὶ πᾶμπτον σῶμα ἀδιάφθαρτον καὶ καθαρὸν· ὃ δὲ αἰθέρα λέγουσι. Σωκράτης δὲ καὶ Πλά-

tumultibus assidue jactabantur, ad hoc argumenti genus adjecit animum. Quanquam nonnulla sparsim de hac rerum universitate, deque sideribus identidem injecit; de universo quidem, cum ita cecinit:

Oceanumque deorum genus, et matrem Telhyn⁸³. Ibi terram finxit, et cælum: ibi mare⁸⁴.

Et rursus,

At vos omnes aqua et terra silis⁸⁵.

De astris quoque,

⁸⁶ Pleiadas intuenti, et tarde occidentem Bootem, Ursamque, quam et plaustrum cognomine appellant, Solemque indefessum, lunamque plenam.

Ibidem et astra omnia, quibus cælum coronæ instar

Pleiadasque Hyadasque, et robur Orionis.

⁸⁷ Astra vero jam processerunt: ac de nocte amplius confectum est

Duabus partibus, tertia vero pars superest.

Hinc enim occasionem nacti sunt qui his de rebus postea commentati sũnt. Atque ut ille tragicis poetis historiarum argumenta suppeditavit: sic iisdem versibus iis ipsis scriptoribus copiam præbuit, qui de astrologia scripserunt. Nam testes sunt Crates, et Apio Plistonice filius Homerum astronomum fuisse. Neque vero incredibile dictu est ab humanis ingeniis tantam vim contemplationis ortum habuisse. Etenim cum est anima omnis immortalis, e cœloque delapsa; tum ad cognatum sibi cœlum aspirans eadem, omnia sibi familiaria sibi prospicit; et ad illud allicitur, ad quod efferrî natura sua festinat.

Quid intersit inter mathematicam et physiologiam.

2. Eudorus philosophus refert a Diodoro Alexandrino mathematico mathematicam inter et physiologiam hoc constitutum esse discrimen, quod mathematica, ea quæ naturam consequuntur inquirunt; unde, et quomodo fiunt eclipses. Physiologia vero de natura ipsa disputat: quæ sit natura solis: utrum massa sit, ut sensit Anaxagoras: an ignis, ut Stoicis placet, an, ut Aristoteli, quinta substantia, nihil habeas commune cum elementis quatuor, ingenita, incorruptibilis, et immutabilis. Cum igitur a se invicem discrepent, misceri tamen inter disputandum, eo quod alterius opem altera desideret.

75 De rerum principio.

3. Zeno Cytiensis principium rerum omnium dicit esse Deum, et materiam: Deum quidem id quod agit; materiam id circa quod versatur actio: unde quatuor elementa producta sunt. Epicurus autem Atheniensis minima quædam, et intelligibilia corpora principia rerum omnium esse statuit. Quas ille atomos vocat, sive ob parvitatem, quod puncta quædam sint, sive quod corrumpi secarique nequeant. Aristoteles Stagiritis principia rerum facit tria, formam, materiam et privationem: ex quibus elementa quatuor oriuntur; addit his

⁸² Iliad. E. ⁸³ Iliad. Σ. ⁸⁴ Iliad. Η. ⁸⁵ Odys. E. ⁸⁶ Iliad. K. ⁸⁷ f. Πλειστονίκου.

corpus quintum incorruptum ac purum, quem æthera nominant. Socrates et Plato principia rerum vocant Deum ac materiam, quibus tertium adjungunt, quod generationi corruptionique subjicitur: ex his elementa quatuor existere. Empedocles hæc ipsa quatuor elementa rerum principia constituit. Quorum ignem Jovem, vel ætherem appellat, terram Junonem, aerem Plutonem, aquam Nestin: horum vires, discordiam et amicitiam; discordiam quidem, dissolutionem; amicitiam vero, concursum. Apollonius Rhodius primo Argonauticon Orpheum facit ista dicentem:

*Canebat autem uti tellus, ac cælum superne
Primum invicem una coalescentia specie,
Discordia ex perniciose disjuncta sint seorsim quæ-*
libet.

Vult enim promiscue quondam inter se mistis elementis, ea postmodum, interveniente discordia, a se mutuo esse disjuncta: adeo ut quidquid erat terrenum in unum sese congloberit; similiter et quod igneum erat in idem coactum fuerit, ut et aquæ quidquid erat, ad sui simile; et ad id quod sibi cognatum est, aereum omne confluit. Thales Milesius et Pherecydes Syrus principium rerum omnium aquam esse defendunt: quod etiam chaos fuisse Pherecydes existimat; idque, ut apparet, ex Hesiodo sumpsit, qui sic loquitur:

Igitur primum omnium chaos exstitit.

Nam ab eo quod est χεῖσθαι, fundi, χάος dictum putat. At Heraclito placet ante omnia ignem exstitisse. Sunt qui terram priorem omnibus faciant; quæ compressa arctataque accendit ignem, aquam emisit, aerem ubique diffudit.

De constitutione rerum omnium.

4. Audiendus omnino Chrysippus est, cum ait ex quatuor elementis universa constare. Causam vero perpetuitatis esse quoddam gravitatis æquilibrium. Nam cum gravia sint corpora duo, terra et aqua, levia totidem, ignis et aer; horum temperatione foveri ac conservari universitatis ordinem; ut enim si gravis mundus esset, deorsum sideret, ita si levitate præditus esset, sursum tolleretur. Manet igitur ideo, quod paribus examinata ponderibus sit in eo gravitas et levitas. Porro æthera cælumque, sive idem sit, sive differat, extra esse rotunda figura: intra hunc proxime aerem esse; qui in orbem extrinsecus terræ et ipse circumfusus est. Intra quem tertia continetur aquæ sphaera terram ambiens, et inter hanc atque aerem interjecta. Mediam omnium esse terram, quæ centri, ut in sphaeris, situm et magnitudinem obtinet. Ad hæc reliquas tres quatuorve sphaeras circumvolvi; solam immobilem hærare terram. Ac sphaeram quidem ignis extrinsecus; interioris autem aeris circummagi sumunt Archimedis discipuli. At in medio aquæ terræque globos ideo consistere, quod, si quis omnium gravissima corpora, puta plumbum,

των ἀρχάς τῶν ὄλων καλοῦσι θεὸν καὶ ὕλην· καὶ τρίτον τὸ ὑποκειμενον γενέσει καὶ φθορᾷ· ἐκ δὲ τούτων τὰ τέσσαρα στοιχεῖα γενέσθαι. Ἐμπεδοκλῆς δὲ ἀρχάς φησι τῶν ὄλων τὰ τέσσαρα στοιχεῖα. Καὶ τὴ μὲν πῦρ καλεῖ Δία καὶ αἰθέρα, τὴν δὲ γῆν Ἥραν, τὸν δὲ ἀέρα Ἀΐδωνα, τὸ δὲ ὕδωρ Νῆστιν· τὰς δὲ τούτων δυνάμεις, νεῖκος καὶ φιλίαν· νεῖκος μὲν τῆς διάλυσιν, φιλίαν δὲ τὴν σύνοδον. Ἀπολλώνιος δὲ ὁ Ῥόδιος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἀργοναυτικῶν εἰσάγει τὸν Ὅρφεα ταῦτα λέγοντα·

*"Ἦειδεν δ' ὡς γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρύς ὑπερθε,
Τὸ πρῶν ἐπ' ἀλλήλοισι μὴ συναρηρότα μορφή.
Νεῖκος ἐξ ἑλοοῖο διέκριθεν ἀμφὶς ἕκαστα.*

Πάλαι γάρ ποτε ἀναμιξῆ φερομένων τῶν στοιχείων, ὑπὸ τοῦ νεῖκου ὕστερον διακριθῆναι αὐτά· παντὸς μὲν τοῦ γεώδους συστρέφοντος εἰς ἓν, ὄλου δὲ τοῦ πυρῶδους περιεληθέντος εἰς τὸ αὐτὸ, καὶ τοῦ ὕδατῶδους συβρέοντος εἰς τὸ ὁμοῖον, καὶ τοῦ ἀέρος περιχυθέντος πρὸς τὸ ὁμόφυλον. Θαλῆς δὲ ὁ Μιλήσιος καὶ Φερεκύδης ὁ Σύρος ἀρχὴν τῶν ὄλων τὸ ὕδωρ ὑφιστῶσιν· ὁ δὲ καὶ χάος καλεῖ ὁ Φερεκύδης, ὡς εἰκὸς, τοῦτο ἐκλεξάμενος παρὰ τοῦ Ἡσιόδου οὕτω λέγοντος·

"Ἦτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετο.

Παρὰ γάρ τὸ χεῖσθαι ὑπολαμβάνει τὸ ὕδωρ χάος ὀνομάσθαι. Ἡράκλειτος δὲ πῦρ πρῶτόν φησι γεγονέναι. Εἰσὶ δ' οἱ τὴν γῆν πρῶτον λέγουσι γεγονέναι, θλιβομένην τε καὶ σφιγγομένην, οὕτως ἐνάψαι μὲν τὸ πῦρ, ἀναπέψαι δὲ τὸ ὕδωρ, διαδοῦναι δὲ τὸν ἀέρα.

Περὶ τῆς συστάσεως τῶν ὄλων.

δ'. Καλῶς ἀνέχοι πείθεσθαι τῷ Χρυσίππῳ φῆσαντι ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων τὴν σύστασιν τῶν ὄλων γεγονέναι. Αἰτίον δὲ τῆς μονῆς τούτων τὸ ἰσοβαρές. Δύο γάρ ὑποκειμένων βαρέων, γῆς καὶ ὕδατος, δύο δὲ κούφων, πυρὸς καὶ ἀέρος, τὴν τούτων σύγκρασιν αἰτίαν εἶναι τῆς τοῦ παντὸς τάξεως· ὥσπερ γάρ, εἴ τῆν ὁ κόσμος βαρὺς, κάτω ἂν ἐφέρετο· οὕτως, εἰ καὶ κούφος, ἄνω. Μένει δὲ τῷ ἴσῳ εἶχειν τὸ βαρὺ τῷ κούφῳ. Τὸν δὲ αἰθέρα καὶ οὐρανὸν, εἴτε ὁ αὐτὸς, εἴτε διάφορος, ἐξωθεν εἶναι, σφαιρικὸν σχῆμα ἔχοντα. Μετὰ δὲ τούτων ἐντὸς αὐτοῦ τὸν ἀέρα εἶναι, καὶ αὐτὸν σφαιρικῶς περιεχόμενον ἐξωθεν τῆ γῆ· ἐνδοτέρῳ δὲ αὐτοῦ τρίτην εἶναι σφαῖραν τὴν τοῦ ὕδατος περὶ αὐτὴν τὴν γῆν μεταξὺ τοῦ ἀέρος καὶ τῆς γῆς. Ἐν δὲ τῷ μεσαίτητι τὴν γῆν εἶναι, κέντρου τάξιν καὶ μέγεθος ἐπέχουσας, ὡς αἱ σφαῖραι. Καὶ τὰς μὲν ἄλλας τρεῖς σφαῖρας ἢ τέσσαρας περιδινεῖσθαι· τὴν δὲ τῆς γῆς μόνην ἐστάναι. Ἐξωθεν δὲ τὴν τοῦ πυρὸς σφαῖραν, καὶ ἐνδοτέρῳ μετὰ ταύτην τὴν τοῦ ἀέρος δεδώκασιν οἱ Ἀρχιμήδαιοι περιδινεῖσθαι. Ἐν μέσῳ δ' εἶναι τὴν τοῦ ὕδατος καὶ τὴν τῆς γῆς διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν. Εἴ τις γάρ, φασί, λάβοι τῶν σφαιρῶν τὰ βαρύτερα, οἷον μόλιδον, καὶ πάλιν αὐτὸ

τὰ κουφότατα, ὅσον φελλὸν, καὶ ἴσα ἀλλήλοις στήσεις, καὶ ἰσοστάθμη ποιήσεις, καὶ συνδήσεις· συμβήσεται μηδέτερον ὑπὸ τοῦ ἑτέρου ἔλκεσθαι· ὅσον, εἴ τις βάλῃ ταῦτα εἰς θάλασσαν, συμβήσεται μήτε κάτω εἰς τὸν βυθὸν καθέλκεσθαι τὸν φελλὸν ὑπὸ τοῦ μόλιθου, μήτε τὸν μόλιθον ὑπὸ τῶν φελλῶν ἀνέλκεσθαι εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος· ἀλλ' ἐπίσης ὑπ' ἀλλήλων ἀνθελκόμενα μεταξὺ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ βυθοῦ εἶναι τὸν μόλιθον καὶ τὸν φελλόν. Τεσσάρων οὖν ὄντων τῶν στοιχείων, συμβέβηκε τὸ πῦρ καὶ τὸν ἀέρα, κουφότατα ὄντα, ἐπὶ τὴν ἀνω φορὰν ἔχειν τὴν ὀρμὴν, καὶ περιδινεῖσθαι. Ὅτι δὲ πῦρ καὶ ἀήρ κουφότατα καὶ ἀνωφερῆ, δῆλον μὲν καὶ ἐκ τῆς ὕψους· ἀλλὰ μὴν καὶ ἐκ τῶν παρὰ τοῖς ἰατροῖς σικυῶν, ἐν αἷς ὀρώμεν ἀπολαμβανόμενον τὸ πῦρ ἕμα τῷ ἀέρι τοῦ κατὰ βάθος αἵματος τὴν ἀναγωγὴν ποιουμένοις⁸⁵. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν τοῖς λύχνου πυρὸς, ὅπερ ἀνω φερόμενον τὸ ἐν τῇ κοιλότητι τοῦ λύχνου ἔλαιον ἀνιμάται. Ἀλλὰ μὴν καὶ δαλὸν εἰ τις ἐξάψας στρέψῃ, κάτω φέρεται τὸ πῦρ οὐκ ἂν δυνηθεῖν· ἀνωφερῆ γὰρ ἴσχει τὴν ὀρμὴν. Ἰάλιν δὲ εἰ τις ἀσκὸν πλήσῃ πνεύματος καὶ ἀποσφίξει, ῥίψει δὲ εἰς ὕδωρ οὐδὲν ἤττον ἐπιπολάξει ὁ ἀσκός. Ὅτι δὲ ἡ γῆ καὶ τὸ ὕδωρ βάρεια καὶ κατωφερῆ, οὐ δεῖ λόγου, τῆς πείρας διδασκούσης. Τὴν δὲ τάξιν, ἣν δεδώκαμεν τῷ σφαιρωματι, οἱ Ὀρφικοὶ λέγουσι παραπλησίαν εἶναι τοῖς ὡσις. Ὅν γὰρ ἔχει λόγον τὸ λέπυρον ἐν τῷ ὠψί, τοῦτον ἔχειν ἐν τῷ παντὶ τὸν οὐρανόν· καὶ ὡς ἐξήρηται τοῦ οὐρανοῦ κυκλοτερώς ὁ αἰθήρ, οὕτως τοῦ λεπύρου ὁ ὕμην. Κατὰ δὲ τινὰς, ἐπειδὴ ὁ οὐρανὸς καὶ αἰθήρ εἰς ἔσται, μετὰ δὲ τοῦτον ὁ ἀήρ· ἔσται ἐν τοῖς ὡσις ὁ ὕμην τοῦ ἀέρος τάξιν ἐπέχων· ἡ δὲ λευκὴ σὰρξ ἡ ἐν τῷ ὠψί, εἰ τὴν τοῦ ἀέρος τάξιν ἐπέχει, ἔσται ἡ λευκὸς τοῦ ὠψί τὴν τοῦ ὕδατος τάξιν ἐπέχουσα· τὸ δὲ ἐνδοτάτον καὶ μεσαίτατον τῆς λεκίθου τὴν τάξιν ἔχον τῆς γῆς. Εἰ δὲ ὕμενα τὸν ἐν τῷ ὠψί ἀντὶ τοῦ αἰθέρος λάθωμεν, τὸ τῶν ὀρνίθων γάλα ἀντ' ἀέρος ἔσται, καὶ ἡ ἐξῶθεν περιφορὰ τῆς λεκίθου ἀντὶ ὕδατος· τὸ δὲ ἐνδοτάτον καὶ μεσαίτατον ἀντὶ τῆς γῆς. Καθόλου δὲ ἐὰν πάντε σφαιράς εἴπωμεν κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, τὸ ἐνδοτάτον τῆς λεκίθου ἀντὶ τῆς γῆς παραληφθήσεται· ἐὰν δὲ τέσσαρας κατὰ τοὺς ἄλλους, ὅλη ἡ λευκὸς ἀντὶ τῆς γῆς ἔσται, οὐ κατὰ τὸ μέγεθος, ἀλλὰ κατὰ τὴν τάξιν.

Ὅτι δὲ καὶ ἔστηκέν ἡ γῆ, παραδειγματι χρωῖνται τοῦτω. Εἴ τις, φασίν, εἰς φύσκαν κέγγρον βάλῃ, ἢ κόκκον φακοῦ, καὶ φυθήσει, καὶ ἐμπλήσειεν αὐτὴν ἀέρος· συμβήσεται μετεωρισθέντα τὸν κόκκον ἐν μέσῳ τῆς κύστεως στήναι. Καὶ τὴν γῆν δὲ πανταχόθεν ὑπὸ τοῦ ἀέρος ὠθουμένην, ἰσορρόπως ἐν τῷ μέσῳ εἶναι καὶ ἑστάναι. Ἡ πάλιν ὡς περ εἰ τις λαθὼν σῶμα δῆσει πανταχόθεν σκονίοις, καὶ δοῖη τισὶν ἰσορρόπως ἔλκειν ἐπ' ἀκριθείας· συμβήσεται γὰρ πανταχόθεν ἐπίσης περιελκόμενον στήναι καὶ ἀτρεμῆσαι. Ξενοφάνης δὲ οὐκ οἰεταὶ μετέωρον εἶναι τὴν γῆν, ἀλλὰ κάτω εἰς ἀπειρον καθήκειν· ψηστὶ γὰρ·

⁸⁵ f. ποιούμενα.

A nec non alia levissima, velut suber, ad pondus æquale capiat, et invicem alliget; illud accidet, neutrum ut ab altero trahi possit: ut si quis in mare ista projiciat, neque suber in profundum deprimatur a plumbo, neque plumbum ad summam aquam a subere possit attolli: sed ex æquo utrinque tracta suber et plumbum summam inter aquam fundumque suspensa teneantur. Quamobrem cum sint elementa quatuor, accidit ut ignis et aer, quæ sunt levissima, sursum suapte sponte naturæque impetu ferantur, et in orbem agitentur. Nam quod ignis et aer levissima corpora sint, et sursum tendentia, cum oculorum sensu discernimus, tum medicorum cucurbitæ demonstrant; quibus inclusa videmus ambo ex 76 alto sanguinem extrahere.

B Idem et lucernarum ignis ostendit. Qui sursum enitens oleum ad se trahit, quod lucernæ alveolo continetur. Quin etiam torrem accensum si quis invertat, nunquam deorsum omnino tendet ignis. quippe quem in altum nativa quædam vis impellit. Rursus si quis vento distentum utrem et obligatum in aquam projiciat, nihilominus innatabit. Quod autem terra et aqua gravia sint, ac deorsum ferantur, ratione nulla probari necesse est, cum id satis experientia testetur. Cæterum ordo ille, quem in mundi sphæra constituimus, ovorum similis est, ut Orphei sectatores docent. Quam enim rationem habet in ovo putamen, eandem in toto universo cælum obtinet; atque ut in orbem e cælo suspensus est æther, sic e putamine pellicula. Vel, quod aliis placet, quoniam æther idem est ac cælum; a quo proximus est aer, erit in ovo membrana instar aeris: caro autem albida, quæ in eodem est, si quidem aeri respondet, aquæ locum vitellus habere potest; tum quod interius est in medio vitello, terram exprimet. Sin est ut membranam ovi ad æthera transferre malimus, pro aere gallinarum lac habebimus; et vitelli extremus ambitus aquam exhibebit. Quod interius est, et in medio, terræ instar erit. Ad summam, si cum Aristotele quinque sphæras esse dixerimus, quod intimum est in vitello, terræ loco sumetur. Sin quatuor putemus esse, quod alii censent; pro terra vitellum integrum, non magnitudinis, sed situs ratione capiemus.

Jam quod immobilis terra consistat, hoc exemplo colligunt. Etenim si quis, aiunt, in folliculum milii, seu lenticulæ granum injiciat, et inflando deinceps aere compleat, elatum in sublime granum in vesicæ medio manebit. Ad eundem modum terra undecunque ab aere pulsa, et in medio librata suspenditur. Ant quemadmodum si quis corpus aliquod undique funibus alligatum æqualiter ab omni parte jubeat attrahi, cum undique paribus momentis impellatur, stabit et quiescet. At Xenophanes negat in vacuo suspensam teneri terram; sed in immensum infra pertinere; sic enim cecinit:

Terræ quidem hic terminus supra ante pedes cernitur, Et sicut oberrans: infimum autem immensum pertingit.

Aristophanes autem in *Nubibus* suspensam illam acit his verbis:

O domine rex, immense aer, qui obtines terram suspensam:

sed stantem nihilominus et immotam. Hinc Aratus,

*. . . habet, inquit, libratam undique
In medio terram,*

quæ neutram vergat in partem. Verum Empedocles certa elementis loca non attribuit; sed illa cedere invicem asserit; adeo ut tam sublimis terra, quam depressum cælum rapiatur.

Quæ sit natura cæli.

5. Cælum alii igneum et solidum esse dicunt: intra quod proxima sit ignis sphaera, lampadi similis: nisi quod in lampade sursum tendit ignis: æther vero deorsum. Tum divinum quiddam purum et illibatum est æther; ignis vero corruptum potest. Empedocles crystalli simile facit, velut ex glacie compactum. Anaximander voluere ignis particeps. Aristoteles corpus ex frigido constans et calido. Nec dubitant quin sit animal cælum. Quippe cum et per sese moveatur, et eodem modo semper in orbem cieatur, atque ab iisdem punctis ad eadem vicissitudine perpetua revocetur; hoc ipsum mente præditi esse confirmat Plato. Quin etiam solis cursum ac lunæ circuitus intuemur, et errantium cæterorum circumvolutiones et progressus. Est autem animantis hoc proprium, a seipso moveri. Nam et in terra, et in aere, et in aqua degunt animalia. Unde consentaneum est etiam cælo atque æthere contineri. Ac nescio an non Homerus ipse de illo, sic tanquam animante ista dixerit:

Et sol, qui in omnia prospicit, et audit omnia.

Musici porro harmonici cæli esse circuitionem asserunt.

Cæterum alii ipsum ex sese quidam existimant, alii exhalatione 77 pasci, quæ circa ipsum est, nonnulli aquæ sphaeram pabuli esse loco sentiunt. Aristoteles alimento negat opus habere; nam quod eo indiget, corruptibile est: cælum autem sempiternum ab eodem ponitur. Verum Plato mundum intelligibilem æternum et incorruptum esse statuit, sensibilem vero posse corrumpi, quoniam si sensibilis est, factus sit oportet corruptionisque capax. Præterea scribit in *Politico*, seu fabulose, seu revera, duplici motu illum esse præditum; quorum alter natura illi sua, alter a Deo impressus accidit. Ac cum movetur a Deo, ordinate cietur, inquit, et constanter; cum a seipso vero, contrario motu rapitur et corrumpitur, donec rursus accedat Deus, et aurigæ instar moderans pristinum in curriculum restituat ac revolvat. Κόσμος idem ob

⁸⁶ f. add. εν.

Γαλις μὲν τότε πείρας ἄνω παρὰ ποσσὶν ὄραται, Καὶ βρεῖ προσπλάζον· τὸ κάτω δ' ἐς ἀπειρον [ικρεῖται.

'Αριστοφάνη; δ' ἐν *Νεφέλαις* μετέωρον αὐτὴν εἶπε λέγει γάρ·

Ἔδ' ὁ δεσποτ' ἀναξ ἀμέτρητ' Ἄηρ, δς ἔχεις τὴν γῆν [μετέωρον·

ἐστῶσαν μέντοι καὶ ἀκίνητον. Ὅθεν καὶ Ἀρατὸς φησιν·

*... ἔχει δ' ἀτάλαντον ἀπάντη
Μεσσηγὺς γαίαν·*

μηδαμοῦ ταλαντευομένην. Ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς οὐ δίδωσι τοῖς στοιχείοις ὄρισμένους τόπους, ἀλλ' ἀντιπαρὰχωρεῖν ἀλλήλοισ φησίν· ὥστε καὶ τὴν γῆν μετέωρον φέρεσθαι, καὶ τὸ πῦρ ταπεινότερον.

B

Τίς οὐσία οὐρανοῦ.

ε'. Τὸν δὲ οὐρανὸν οἱ μὲν πυρῶδη εἶναι καὶ στερέμιον· ἐντὸς δὲ αὐτοῦ τοῦ αἰθέρος τὴν σφαῖραν ἔχομένην ὡσπερ δαλὸν· διαφέρειν δὲ ταύτην, ἥ ὁ μὲν δαλὸς ἀνωφερὲς ἔχει τὸ πῦρ, ὁ δὲ αἰθὴρ κατωφερὲς· καὶ τῷ τὸ μὲν θεῖον εἶναι, καὶ καθαρόν καὶ ἀμετάληπτον τὸ τοῦ αἰθέρος, τὸ δὲ φθαρτόν. Ἐμπεδοκλῆς δὲ χρυσταλλώδη τοῦτον εἶναι φησιν, ἐκ τοῦ παγετώδους συλλεγέντα· Ἀναξίμανδρος δὲ πτηνὸν πυρὸς μετέχοντα· Ἀριστοτέλης δὲ σῶμα ἐκ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ. Ζῶον δὲ φασιν εἶναι τὸν κόσμον· τῷ γὰρ αὐτοκίνητον εἶναι αὐτὸν, καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ τὴν περιφορὰν ἀεὶ ποιεῖσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν σημείων ἐπὶ τὰ αὐτὰ περιδινεῖσθαι, νοῦν ἔχοντός ἐστι, φησὶν ὁ Πλάτων. Ἀλλὰ καὶ ὡς ζῶον ζωογονεῖ· τοὺς δὲ ἀστέρων γεννήματα αὐτοῦ εἶναι φασιν. Καὶ ἡλίου δὲ δρόμον ὀρῶμεν, καὶ σελήνης περιφορὰς, καὶ τῶν ἄλλων πλανήτων περιόδους καὶ κινήσεις. Ἴδιον δὲ ζῶου τὸ ὑφ' αὐτοῦ κινεῖσθαι. Καὶ γὰρ ἐν γῆ καὶ ἀέρι, καὶ ὕδατι ζῳά ἐστι. Διδ' ἀκόλουθον καὶ ἐν οὐρανῷ, καὶ αἰθέρι εἶναι. Μήποτε μέντοι καὶ Ὅμηρος ὡς πρὸς ζῶον φησιν·

Ἡέλιός θ', δς πάντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἐπακούει.

Οἱ δὲ μουσικοὶ ἀρμονικὴν τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ τὴν περιφορὰν λέγουσιν εἶναι.

Τροφῆ δὲ χρῆται, ὡς μὲν τινες, παρ' ἑαυτοῦ· ἄλλοι δὲ ἀναθυμιάσει τῇ περὶ αὐτόν· τινες δὲ τῇ τοῦ ὕδατος σφαίρᾳ. Ἀριστοτέλης δὲ μὴ δεῖσθαι τροφῆς αὐτὸν λέγει· τὸ γὰρ δεόμενον φθαρτόν· ὁ δὲ αἰθὴρ ἐστὶ κατ' αὐτόν. Ὁ δὲ Πλάτων τὸν μὲν νοητὸν κόσμον αἰθὴρ καὶ φθαρτόν λέγει, τὸν δὲ αἰσθητὸν φθαρτόν. Εἰ γὰρ αἰσθητός ἐστι, καὶ γεννητός δηλονότι· καὶ φθαρτός. Ἔτι, φησὶ ⁸⁸ τῷ *Πολιτικῷ*, εἴτε μυθικῶς εἴτε φυσικῶς, κίνησιν ἔχειν διττὴν· τὴν μὲν ὑφ' ἑαυτοῦ, τὴν δὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅτε μὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κινεῖται, εὐτακτεῖ, καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ φέρεται· ὅτε δὲ ὑφ' ἑαυτοῦ, τὴν ἐναντίαν φορὰν κινεῖται, καὶ διασφαιρεται, ἐστ' ἂν ἐπιστῆ πάλιν ὁ Θεός, καὶ ἠνοχθῆσας ἀποκαταστήσῃ εἰς τὴν ἀρχαίαν κίνησιν, ἀνακύκλισιν ποιησάμενος. Ἄνωμασται δὲ κόσμος παρὰ τὴν τῶν συμπάντων διακόσμησιν.

dispositionem omnium in eo rerum dicitur.

Διόδωρος δὲ ἐξαχῶς τὸν κόσμον φησὶ νοεῖσθαι, ἐφ' ἅ
ἐκάστου ἔννοϊαν διδοῦς οὕτως. Κόσμος ἐστὶ σύστημα
ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν μεταξὺ φύσεων. Πάλιν,
κόσμος ἐστὶν οἰκητήριον θεῶν. Νῦν οὖν τὸ πλήρωμα
λέγει ἐκτὸς τῶν ἐν αὐτῷ. Τρίτον, ὁ κόσμος ἐστὶ σύ-
στημα ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων.... τοῦτο μόνον τῷ
βίῳ· ὡς εἰ τις λέγει· Πόλις ἐστὶν ἐξ ἀρχόντων καὶ
ἀρχομένων. Τέταρτον κόσμος ἐστὶν αἰθήρ· οὗτος δὲ
πῦρ εἰλικρινές ὡν κατώτερός ⁸⁷ ἐστὶ τοῦ φυσικοῦ
κόσμου. Πέμπτον, κόσμος ἐστὶν ἡ τῶν ἀπλανῶν
σφαῖρα. Τοῦτου καὶ Πλάτων ἐν *Τιμαίῳ* μέμνηται.
Ἔκτον, κόσμος ἐστὶν ὁ διακοσμήσας τὰ πάντα.
Ἔοικε δὲ νῦν ἡ Πρόνοια λέγεσθαι. Τὸ δὲ πᾶν κόσμον
Πυθαγόρας ἐκάλεσεν ἐκ τῆς διακοσμήσεως· οὐδεὶς δὲ
πρὸ αὐτοῦ. Τὸ δὲ πᾶν τοῦ ὅλου παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς
διαφέρει. Ὅλον μὲν γὰρ λέγουσι τὸν κόσμον, πᾶν
δὲ μετὰ τοῦ κενοῦ. Τηρητέον ⁸⁸, ὅτι οὐδαμοῦ δι' ὅλου
κόσμος οὕτως ὠνόμασται. Οὐρανὸς δὲ ἡτυμολόγηται,
ἦτοι ἐπεὶ ὄρος παλαιός ἐστιν· ἢ ἐπεὶ σφαιροειδὴς ὢν,
ἐνδοθεν αὐτοῦ ἡμᾶς ἀρεῖ, ὃ ἐστὶ φυλάσσει· ἢ ἐπεὶ
ἀνώτατός ἐστι. Τὸ δὲ ὄρου τὸ ἄνω δηλοῦν Φρυγῶν
Ἰδιον, ὡς Νεοπτόλεμος ἐν ταῖς *Φρυγίαις φωναῖς*· ἢ
ἀπὸ τοῦ ὄρασθαι· ἢ ἀπὸ τοῦ ὀρούειν· κινεῖται γάρ·
ἢ ἀπὸ τοῦ οὐρός εἶναι, καὶ ἔσχατος ὄρος. Λέγεται δὲ
πολλαχῶς οὐρανὸς ἢ τῶν ἀπλανῶν σφαῖρα. Ζήνων
γούν ὁ Κυτιεὺς οὕτως αὐτὸν ὠρίσατο· οὐρανὸς ἐστὶν
αἰθέρος τὸ ἔσχατον, ἐξ οὗ, καὶ ἐν ᾧ ἐστὶ πάντα
ἐμφανῶς· περιέχει γὰρ πάντα πλὴν αὐτοῦ. Οὐδὲν
γὰρ ἑαυτὸ περιέχει· ἀλλ' ἑτέρου ἐστὶ περιεκτικόν.
Τοῦ δὲ οὕτως ὠρισμένου οὐρανοῦ μέμνηται καὶ Πλά-
των, καὶ Ἀριστοτέλης ἐν δευτέρῳ *Περὶ οὐρανοῦ*.
Λέγεται δὲ οὐρανὸς καὶ ἡ ἐκάστων τῶν πλανήτων
σφαῖρα· καθ' ὃν λόγον ἐν οὐρανῷ φαμεν εἶναι. Καὶ
ἐτι οὐρανὸς πᾶς ὁ μετὰ τὸν ἀέρα τόπος, ὃς εἰλικρινὴς
ἐστὶν αἰθήρ. Καὶ ἐτι οὐρανός, ἐστὶ πᾶν τὸ ὑπεράνω
βλεπόμενον τῇ ὄψει, καθὸ ὄρατόν ἐστι, καὶ ὅπως ἂν
ἔκαστος ὀξύτητος ἔχοι βλέπειν. Καὶ ἐτι οὐρανὸς λέ-
γεται ὁ κόσμος, οὗ καὶ Πλάτων μέμνηται ἐπὶ τοῦ
ἡλίου, « Ὁ μὲν δὴ μέγας ἐν οὐρανῷ Ζεὺς, » εἰπών.
Ἐπίκουρος δὲ πολλοὺς κόσμους ὑποτίθεται, καὶ ὁ δι-
δάσκαλος αὐτοῦ Μητροδῶρος.

Περὶ σχήματος κόσμου.

ς'. Σχῆμα δὲ κόσμου οἱ μὲν κωνοειδὲς εἶπον, οἱ δὲ
σφαιροειδὲς, οἱ δὲ ὠσοειδὲς· ἢς δόξης ἔχονται οἱ τὰ
Ὀρφικά μυστήρια τελουῦντες. Σαφηνείας δὲ ἕνεκα
πιθανῆς παρελήφθη τοῦ ὡσοῦ ἢ εἰκῶν. Ἄμενον δὲ
σφαίρας ἐκδέχεσθαι σχῆμα ἔχειν τὸν οὐρανὸν καὶ
τὰ ἐν αὐτῷ, κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα, ὃς ἐφη οὕτως·

Σφαῖρος, κυκλωτερῆς, μοῖνῃ περιηγέτ' χαίρων.

Ἄηλον δὲ καὶ ἐκ τοῦ εἶναι ἐξ ἑξῶδια ὑπὸ γῆν, ἐξ δὲ
ὑπὲρ γῆν. Ἐπ' οὐδενὸς δὲ ἄλλου σχήματος ἢ τοιαύτη
ἐταξία καὶ περιφορὰ γίνεται ἢ ἐπὶ τοῦ σφαιρικοῦ.
Τὸ δὲ σφαιροειδὲς σχῆμα διδάσκει τῷ κόσμῳ. Σφαῖρα

⁸⁷ Imo ἀνώτερος. ⁸⁸ Deest δέ.

Diodorus sex modis intelligi posse mundum as-
serit, et unicuique suum sensum sic attribuit.
Mundus est collectum quiddam e caelo atque terra
et naturis utroque comprehensis. Rursus, mundus
est deorum domicilium. Ubi supplementum illius
affert extra id quod in illo continetur. Tertio, mun-
dus est systema deorum et hominum.... velut si
quis dicat : Civitas ex magistratibus et civibus com-
ponitur. Quarto, mundus est æther; hic vero cum
sit purus, ac sincerus ignis, naturali mundo infe-
rior est. Quinto, mundus est fixarum sphaera. Hujus
descriptionis meminit in *Timæo* Plato. Sexto, mun-
dus est qui ordinavit omnia. Quibus verbis indi-
cari Providentia videtur. Pythagoras κόσμον appel-
lavit universum, propter dispositum : quod nemo
ante ipsum dixerat. Differt autem secundum Stoi-
cos universum a toto. Nam totum vocant illi mun-
dum, universum vero cum vacuo... quod nunquam
sic mundus appellatus est. Jam οὐρανός ab eo dicitur,
quod sit velut ὄρος, id est terminus antiquus ;
vel quia, cum sit sphaericus, intra se nos ἀρεῖ, hoc
est custodit, sive quia ἀνώτατος, id est supremus est.
Nam ὄρου apud Phrygas esse ἄνω, supra, docet Neo-
ptolemus in *Phrygum vocabulis*. Potest et ab ὄρα-
σθαι, quod est videri, vel ab ὀρούειν deduci, quo-
niam dicitur. Vel quia οὐρός est, extremusque ter-
minus. Sæpe item pro fixarum sphaera usurpari so-
let. Sane Zeno Cytiensis sic illum descripsit : Cœ-
lum est ætheris extremum, ex quo et in quo sunt
omnia manifeste : quippe omnia præter se comple-
ctitur. Nam nihil seipsum continet : sed alterum
ambit. Cœli hoc modo descripti meminerunt Plato,
et Aristoteles libro secundo *De cælo*. Quin et pla-
netarum sphaeræ singulæ cœli appellatione cense-
ntur : ut cum eos in cælo esse dicimus. Item cœlum
id omne spatium vocatur, quod supra aerem est ;
qui est limpidissimus æther. Item cœlum vocatur
quidquid sursum cernitur, quatenus aspectabilis
est, et ut quisque acri est oculorum acie præditus
ad videndum. Ad hæc cœlum mundus dicitur,
quod usurpat in sole Plato sic scribens : « Magnus
igitur in cælo ille Jupiter. » Epicurus cum præceptore
suo Metrodoro plures esse mundos arbitratus est.

De figura mundi.

D 6. Mundi figuram alii conicam ; alii sphaericam simi-
lem ; ovalem alii esse sentiunt : quod postremum
tuentur ii, qui Orphicis sacris initiant. Ac videtur
ovi ista similitudo facilitatis causa et perspicuitatis
assumpta. Præstat tamen sphaericam figuram ac-
commodare cælo et iis quæ in eo sunt, ut Empe-
docles putavit his verbis :

Sphaerus rotundus, sola circulari gaudens.

Quod ex eo liquet, quoniam sex supra terram
signa, totidem infra perpetua sunt. Cujusmodi nulli
alteri, quam sphaericæ figuræ, dispositio ac circuitio
congruit. Porro sphaeræ similem mundo speciem ad-

signant. Sphæra quippe cœlum est : sphæræ similis terra. Est autem utriusque discrimen. Nam sphæræ similis figura partes quasdam eminentes habet, alias concavas; sphæra undequaque est æqualis, et sunt ab ejus centro ad extremum ambitum ductæ æquales inter se lineæ. Cœlum est itaque sphæra, unde et in orbem movetur : quem circum sol circuitum facit :

Sol pernicibus equis versans flammam.

Etenim ab Oceano surgentem illum prospicimus:

Sol autem exsiliit relinquens præclarum lacum ;

78 ac rursus in Oceanum cadentem:

Incidit autem in Oceanum splendida lux solis.

Quod non fieret, nisi in orbem cieretur. Pythagorici tamen, qui ex numeris ac figuris constare censent omnia, terræ cubicam figuram tribuunt, igni pyramidis similem, aeri octaedrum, aquæ icosæd-
B drum, toti universitati dodecaedrum.

De circumvolutione.

7. Stoicis placet e terra primum extimam fieri circumvolutionem. Cum enim centrum illa sit, velut a centro circulus; sic a terra sit, ut consentaneum est, ille ambitus exterior. Alii sursum natura sua fieri ignem asserunt, et in circulum esse volubilem, indeque totius universi circuitum existere.

An sit aliquid extra mundum.

8. Nonnulli extra mundum esse aliquid putant, ut Epicurus; qui in infinito vacuo infinitos mundos collocat. Stoici, qui certis intervallis temporum deflagrationem mundi evenire sentiunt, vacuum quoddam spatium constituunt, non tamen infinitum; sed tantum, ut dissolutum hoc universum capere possit. Sed qui nihil extra mundum esse volunt, ita ratiocinantur: Cum cœlum moveatur in circulum, si quid extra illud vacui est, sphæra ipsa declinationes quasdam faciet, in hanc vel illam sublapsa partem; hoc vero nequaquam accidit. Vacuum ergo nullum est. Nam eodem modo et ab iisdem partibus ortus et occasus fieri cernimus,

An stet mundus.

9. Stoicorum decretum illud est, manere mundum: quod ex eo probant: Etenim si mundus in immenso illo vacuo consistens deorsum tenderet, terram imbres attingere minime possent: atqui eam attingunt. Non igitur movetur, sed hæret immobilis mundus. Ad hæc ventorum alii de terra in aërem assurgunt: alii in terram descendunt: quod si non.... Non ergo mundus movetur. Aiunt autem in infinito vacuo manere mundum propter motum illum ad centrum. Siquidem partes illius omnes ad centrum vergunt: quæ sunt terra, aqua, aer, ignis. Quæ omnes ad centrum propensæ sunt. Ob id nusquam mundus inclinatur. At Epicurei immobilem esse mundum idcirco putant, quod ab aere, qui in inter-

A μὲν γὰρ ὁ οὐρανός· σφαιροειδής δὲ ἡ γῆ. Διαφέρει δὲ ἑκατέρω· ἡ ὁ μὲν σφαιροειδὲς σχῆμα καὶ ἐξοχὰς ἔχει καὶ κοιλότητας, τὸ δὲ τῆς σφαίρας πανταχόθεν ἴσον, καὶ ἀπὸ τοῦ μέσου κέντρου ἐκβαλλομένης εὐθείας εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἴσας ἔχον. Ἔστιν οὖν ὁ οὐρανὸς σφαῖρα· ὅθεν καὶ τὴν κύκλω φορὰν ποιεῖται· περὶ δὲν καὶ ἥλιος τὴν περιφορὰν ποιεῖται·

Ἦλιε θεοῖς ἱπποιστρ ἐλλίσσων φλόγα.

Καὶ γὰρ ἐξ Ἰκεανῶ ἀνατέλλοντα αὐτὸν ὁρῶμεν·

*Ἥλιος δ' ἀνδρόρουσε, λιπὼν περικαλλέα λιμνη*⁹⁹· καὶ πάλιν ἐς Ἰκεανὸν καταδύομενον·

Ἐν δ' ἔπεσ' Ἰκεανῶ λαμπρὸν φάος ἡελίου.

Οὐκ ἂν δὲ τοῦτο ἐγίνετο, εἰ μὴ τὴν κύκλω περιφορὰν ἐποιεῖτο. Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι, ἐπεὶ πάντα ἐξ ἀριθμῶν καὶ γραμμῶν συνεστάναι θέλουσι, τὴν μὲν γῆν φασὶν ἔχειν σχῆμα κυβικόν, τὸ δὲ πῦρ πυραμοειδὲς, τὸν δ' ἀέρα ὀκτάεδρον, τὸ δὲ ὕδωρ εἰκοσάεδρον, τὴν δὲ τῶν ὄλων σύστασιν δωδεκάεδρον.

Περὶ περιφορᾶς.

Ζ'. Οἱ Στωϊκοὶ φασὶν ἐκ τῆς γῆς τὴν ἐξωθεν γίνεσθαι πρῶτον περιφορὰν. Ἐπεὶ γὰρ ἡ γῆ κέντρου τάξιν ἐπέχει, ὥσπερ ἀπὸ κέντρου κύκλος γίνεται· οὕτω καὶ ἀπὸ τῆς γῆς εἰκὸς ἐξω περιφέρειαν γεγόνε-
C ναι. Οἱ δὲ φασὶ τὸ πῦρ ὁ ἀνωφερὲς εἶναι· καὶ τὴν κύκλω φορὰν εἰωθὸς ποιεῖσθαι, τὴν σύστασιν τῆς τῶν ὄλων περιφορᾶς ποιεῖται.

Εἰ ἔστι τι ἐκτός.

η'. Οἱ μὲν εἶναι τι ἐκτός φασὶν, ὥσπερ καὶ Ἐπικούρου· ὅς καὶ ἀπείρου κόσμου ὑποτίθεται ἐν ἀπειρῶ τῶ κενῶ· οἱ δὲ Στωϊκοὶ, ἐκπύρωσιν λέγοντες κόσμου κατὰ τινὰς ὠρισμένους χρόνους εἶναι, κενὸν μὲν, οὐ μὴν ἀπείρον φασὶν· ἀλλὰ τοσοῦτον ὅσον χωρῆσαι λυθὲν τὸ πᾶν. Οἱ δὲ μὴδὲν εἶναι λέγοντες χρόνεται λόγῳ τοιοῦτῳ· Τοῦ οὐρανοῦ σφαιρικῶς κινουμένου, εἰ ἔστι τι ἐκτός κενόν, συμδύσεται τὴν σφαῖραν παρεγκλίσεις τινὰς ὑπομένειν, ἐξολισθηαίνουσαν τῆδε κάκεισε· τοῦτο δὲ οὐ γίνεται· οὐκ ἄρα ἔστι κενόν. Ἄει γὰρ κατ' αὐτὰ καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὁρῶμεν τὰς ἀνατολάς καὶ τὰς δύσεις.

Εἰ ἔστηκεν ὁ κόσμος.

θ'. Δόγμα ἔστι τῶν Στωϊκῶν καὶ μαθηματικῶν, μένειν τὸν κόσμον. Τὸ μέντοι δόγμα διὰ τοιούτων κατασκευάζεται· Εἰ ὁ κόσμος κενῶ ἐν ἀπείρῳ ὑπάρχων κάτω ἐφέρετο, οὐκ ἂν ἄνεμοι καταλαμβάνον τὴν γῆν καταλαμβάνουσι δέ· οὐκ ἄρα φέρεται ὁ κόσμος, ἀλλὰ ἔστηκε. Καὶ πάλιν οἱ ἄνεμοι ἄλλοι μὲν ἀπὸ τῆς γῆς εἰς ἀέρα, ἄλλοι δὲ ἐπὶ τὰ κάτω εἰς καταβαλλόμενοι. Εἰ δὲ οὐ, οὐκ ἄρα φέρεται ὁ κόσμος. Φασὶ δὲ μένειν τὸν κόσμον ἐν ἀπείρῳ κενῶ διὰ τὴν ἐπὶ τὸ μέσον φορὰν· ἐπεὶ πάντα αὐτοῦ τὰ μέρη ἐπὶ τὸ μέσον νένευκε. Μέρη δὲ ἔστιν αὐτοῦ γῆ, ὕδωρ, ἀήρ, πῦρ· ἃ πάντα νύει ἐπὶ τὸ μέσον. Διὰ τοῦτο οὖν οὐδμοῦ βέπει ὁ κόσμος. Οἱ δὲ Ἐπικούρειοι φασὶ μένειν τὸν κόσμον ἀνακοπτόμενον ὑπὸ τοῦ ἀέρος, τοῦ ἐν τοῖς με-

⁹⁹ f. ἥ. ¹⁰⁰ Odys. Γ, ¹⁰¹ f. διὰ τὸ.

τακοσμίοις. Μετακόσμια δὲ ἐστὶ τὰ μεταξύ τῶν κόσμων διαστήματα.

Περὶ ἀστέρων.

ι'. Ἀστὴρ ἐστὶ κατὰ Διόδωρον σῶμα θεῖον οὐράνιον, τῆς αὐτῆς μεταληφῶς οὐσίας τῷ ἐν ᾧ ἐστὶ τόπων, σῶμα λαμπρὸν, καὶ οὐδέποτε στάσιν ἔχον, ἀλλ' αἰεὶ φερόμενον κυκλικῶς. Ὀσαύτως δὲ ὤριστο καὶ Ποσειδώνιος πρὸ αὐτοῦ ὁ Στωϊκός. Τὸ δὲ « οὐδέποτε στάσιν ἔχον » ἐπὶ μὲν τῶν πλανήτων οὕτως εἰρησθαι δοκεῖ· πλὴν κατὰ τῶν ἀπλανῶν δὲ πρὸς τοὺς ὡς ἔτυχεν αἰτιωμένους οὐ κλιῶς ἔχειν τῆς αὐτῆς ἐννοίας ἔχεται. Οὐδέποτε γὰρ στάσιν ἔχουσι, τῷ ὑπὸ τοῦ κόσμου περιάγεσθαι, κἂν ἐπ' αὐτὴν⁹⁹ μένωσι. Τῶν γὰρ ἀστέρων οἱ μὲν ἐμπεπηγότες τῷ οὐρανῷ ἀπλανεῖς λέγονται, οἱ δὲ τὴν ἐναντίαν φερόμενοι πλάνητες. Αὐτοὶ δὲ ἑπτὰ ὄντες, κατωτέρω τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ

mundiis est, inbibetur. Intermundia vocant spatia inter mundos interjecta.

De stella.

10. Diodorus stellam definit corpus divinum, cœleste, ejusdemque cum eo, in quo est loco, naturæ particeps, splendidum corpus, neque consistens unquam, sed in orbem se perpetuo versans. Sic etiam Posidonius Stoicus ante Diodorum definiit. Quod autem in definitione positum est, « neque consistens unquam, » videtur ad solos errantes referri. Verum de fixis quoque stellis eodem sensu debet accipi, contra quam illi fortasse judicant, qui dictum illud temere reprehendunt. Siquidem inerrantes stellæ nunquam omnino quiescunt; cum assidua mundi agitatione rapiantur, etsi in eo permaneant. Etenim stellarum aliæ in cœlo defixæ inerrantes vocantur, aliæ e contrario moventes se planetæ nominantur. Hi sunt numero septem, qui infra cœlum, atque æthera circumacti contrarium mundi circumvolutioni iter insistent: quemadmodum si navi ad aquilonem citata, vector austrum versus in eadem sese moveat. Habent autem planetæ motus duplices, mundanum et proprium. Ideo cum fixis comparatæ stellæ istæ planetæ, hoc est errantes appellatæ sunt; vel quod errorem oculis nostris obijciunt. Nam et obliquæ feruntur, et retro aguntur interdum. Alias progrediuntur ulterius. Vel eo quod errent ipsæ, nec eundem cum fixis cursum teneant. Hinc Aratus iter solis, per quod meat, errorem et vagationem nominat:

Κατὰ μὲν βορέω καὶ ἀλησιος ἡελίοιο.

Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι οὐ μόνον τοὺς πλάνητας ἀστέρας βούλονται ἰδίαν κίνησιν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπλανεῖς· οὕτω μέντοι κινεῖσθαι, καὶ περὶ τὸν ἴδιον κυκλεῖσθαι κύκλον· ὡσπερ τοῦ παντός μὴ μεταβαλόντος ἐτέρωθεν, ἀλλὰ περὶ τὸν αὐτὸν τόπον εἰλουμένου.

Τίς οὐσία ἀστέρων.

ια'. Θαλῆς μὲν δὴ γῆνην ἐμπυρον εἶπε τὴν τῶν ἀστέρων οὐσίαν· Ἐμπεδοκλῆς δὲ πυρίνους αὐτοὺς εἶπε. Τινὲς δὲ γεώδεις εἶπεν αὐτοὺς ἐτόλμησαν· ὧν ἐστὶ καὶ Ἀναξαγόρας. Μετὰ γὰρ τὴν¹⁰⁰ πρώτην, φησὶ, διάκρισιν τῶν στοιχείων τὸ πῦρ χωριζόμενον ἐπὶ τὴν ἰδίαν φύσιν ἀναστᾶσαι, καὶ διάπυρα ποιῆσαι καὶ τῆς γῆς μόριά τινα. Ὅθεν καὶ τὸν ἥλιον ἔλεγεν εἶναι μύδρον, ὡς ἐξῆς ἐροῦμεν. Ἔτεροι δὲ κίσσηριν πλαγίαν οὔσαν, ὑπὸ τῆς θερμότητος τοῦ αἰθέρος ἀναπτωμένην· καὶ ὑπὸ τῶν τρυμαλιῶν τοὺς ἀστέρας φάινειν. Πλάτων δὲ ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων, πλείστου δὲ πυρός. Ξενοφάνης δὲ λέγει τοὺς ἀστέρας ἐκ νεφῶν συνεστάναι ἐμπύρων, καὶ σβέννυσθαι, καὶ ἀνάπτεισθαι ὡσανεὶ ἀνθρακας. Καὶ ὅτε μὲν ἀπτονται, φαντασίαν ἡμῶς ἔχειν ἀνατολῆς· ὅτε δὲ σβέννυνται, δύσεως. Οἱ Στωϊκοὶ δὲ ἐκ πυρός λέγουσιν αὐτοὺς· πυρός δὲ τοῦ θεοῦ, καὶ αἰθίου, καὶ οὐ παραπλησίου τῷ παρ' ἡμῖν· τοῦτο γὰρ φααρτικόν, καὶ οὐ κριμαές.

⁹⁹ f. ἐπ' αὐτοῦ.

Per boream et solis evagationem.

At Pythagorei non solum planetis motum proprium ascribunt, sed etiam inerrantibus. Quas ita cieri volunt, et circum orbem suum agitari, ut ne alio mundus recedat, sed circum idem spatium assidue moveatur.

Quæ sit natura stellarum.

11. Thaletis opinio est naturam stellarum esse terrestrem et igneam; Empedocles easdem igneas esse dicit. Quidam terrenas illas ausi sunt facere, ut Anaxagoras. Hic enim ait, post primam elementorum secretionem, ignem separantem se, nonnullas terræ partes ad suam traxisse naturam, et igneas reddidisse. Unde et solem massam veluti ferri esse volebat, ut paulo post dicitur. Alii pumicem obliquam esse docuerunt, quam ætheris ardor accendat: ac per illius foramina transpici stellas. Plato ex elementis constare quatuor, sed majore tamen ignis parte. Xenophanes ex nubibus ignitis fieri stellas, easque carbonum instar exstingui accendique judicat. Cum autem accenduntur, ortus quamdam præbere speciem: cum exstinguuntur, occasus. Stoici ex igne componi putant, sed eo divino et æterno, neque hujus nostri simili. Hunc enim corrumpi, neque lucere penitus.

De stellarum figura

12. Cleanthes conicam iis figuræ tribuit Alii bractearum similes faciunt ex igni, sic ut profunditate carentes sint, instarque picturæ. Quidam pyramidas esse volunt. Stoici spherica figura præditas, ut et solem et ambiens cælum.

An sunt animantes stellæ.

13. Animal est, ut Eudorus definit, anima prædita natura. Stellæ vero animantes esse neque Anaxagoræ, neque Democrito videtur, neque Epicuro in Breviaro ad Herodotum. At Platoni videtur in *Timæo*, et Aristoteli in secundo *De cælo*; et Chrysippo libro *De providentia et diis*. Epicurei porro esse negant animalia, quod corporibus contineantur. Stoici e contrario disputant. Posidonius ignorantia arguit Epicureos, quod animas corpora minime contineant; sed animæ corpora, ut gluten tam se quam extrinsecus applicata continet. Nam quod stellæ sint animalia, ex eo Stoici demonstrant, quoniam omnia quæ sunt in cælo, ignea sunt, et, ut naturæ suæ congruit, ac diu, et in orbem moventur. Iudicio itaque prædita sunt. Quod si verum est, etiã animalia sunt, et varietatem habent in motu. Hoc autem animalibus consentanea accidit. Præterea sua sunt elementis omnibus animantia. Absurdum est autem, quod elementis antecellit omnibus id animantium expers esse dicere.

Quid ab astro stella discrepet.

14. Stella est ejusmodi, ut Saturni et Mercurii, una numero; astrum vero systema plurium, ut Andromeda, Centaurus; quod discrimen non ignoravit Aratus, cum sic loquitur:

*Astra discernens: providit vero in annum
Stellas.*

Diodorus et alii mathematici tam proprie quam communiter asterismos et stellas astra nominant, Platonis testimonio freti, qui septem planetas in *Timæo* vocat astra. Canis vero stellam præcipue astrum consuetudo popularis appellat. Cæterum stella omnis astrum est; non contra astrum est stella; quamquam Callimachus ita scribit:

Prius stellæ Berenices,

de coma loquens, quæ ex septem lucidis constat. Hujus asterismi non meminit Aratus: quem primus observavit Conon. Corpora vocantur ea quæ uno habitu juncta continentur, ut lapis et lignum. Habitum voco spiritum, qui corporis continendi vim habet. Coagmentata dicuntur, quæ non uno habitu colligata sunt, ut navis et domus, quarum illa pluribus ex tabulis, hæc multis ex lapidibus componitur. Disjuncta sunt, ut chorus. Horum duplex est differentia. Quædam enim ex definitis corporibus constant, ac certo numero comprehensis, ut est chorus, alia nullo numero circumscriptis, ut turba. Quamobrem stella corpus est unum,

** f. λέγεται.

A

Περὶ σχήματος ἀστέρων.

ιβ'. Κλεάνθης αὐτοὺς κωνοειδῆς ἔχειν σχῆμά φησι. Τινὲς δὲ πετάλοις εἰκέναι ἐκ πυρὸς, βάθος οὐκ ἔχοντας, ἀλλ' ὡς περ γράφας εἶναι. Τινὲς δὲ πυραμίδας. Οἱ δὲ Στωϊκοὶ σφαιρικὸν ἔχειν σχῆμα λέγουσι, καθάπερ τὸν ἥλιον καὶ τὸν περιέχοντα οὐρανόν.

Εἰ ζῶα οἱ ἀστέρες.

ιγ'. Ζῶν ἔστιν, ὡς Εὐδωρὸς φησιν, ἔμφυχος οὐσία. Τοὺς ἀστέρας δὲ ζῶα εἶναι οὕτε Ἀναξαγόρῃ, οὕτε Δημοκρίτῳ δοκεῖ, οὕτε Ἐπικούρῳ ἐν τῇ πρὸς Ἡρόδοτον Ἐπιτομῇ. Πλάτωνι δὲ δοκεῖ ἐν *Τιμαίῳ*, καὶ Ἀριστοτέλει ἐν δευτέρῳ *Περὶ οὐρανοῦ*· καὶ Χρυσίππῳ ἐν τῷ *Περὶ προνοίας καὶ θεῶν*. Οἱ δὲ Ἐπικούρειοι φασὶ μὴ εἶναι ζῴδια· ἐπεὶ ὑπὸ σωματικῶν συνέχεται. Οἱ δὲ Στωϊκοὶ τὸ ἀνάπαλιν. Ποσειδώνιος δὲ ἀγνοεῖν τοὺς Ἐπικουρείους ἔφη, ὡς οὕτε σώματα τὰς ψυχὰς συνέχει, ἀλλ' αἱ ψυχὰς τὰ σώματα· ὡς περ καὶ ἡ κόλλα καὶ ἑαυτήν, καὶ τὰ ἐκτὸς κρατεῖ. "Οἱ δὲ οἱ ἀστέρες ζῶα, χρῶνται πρὸς ἀπόδειξιν οἱ Στωϊκοὶ τούτοις· Πάντα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ πυρώδη, καὶ κατὰ φύσιν, καὶ πολυχρονίως κινεῖται, καὶ κυκλικῶς. Οὐκοῦν καὶ χρίσιν ἔχει. Εἰ δὲ χρίσιν ἔχει, καὶ ζῴα ἔστι, καὶ ποικίλας ἔχουσι κινήσεις. Τοῦτο δὲ τοῖς ζώοις ἔπεται. Καὶ πάντα τὰ στοιχεῖα ζῶα ἔχει." Ἀποπον δὲ τὸ κρεῖττον πάντων τῶν στοιχείων ζῶων ἄμοιρον εἶπεν.

Τί μὲν ἀστήρ· τί δὲ ἄστρον.

ιδ'. Ἀστήρ μὲν ἔστιν ὡς ἂν ὁ τοῦ Κρόνου, ἡ τοῦ Ἑρμοῦ, εἰς ἀριθμῷ· ἄστρον δὲ τὸ ἐκ πολλῶν ἀστέρων σύστημα· ὡς ἡ Ἀνδρομέδα, ἡ ὁ Κένταυρος. Οἶδε δὲ τὴν διαφορὰν καὶ Ἀρατος,

*"Ἄστρα διακρίνας· ἐσκέφατο δ' εἰς ἐνιαυτὸν
Ἄστέρας,*

λέγων. Διόδωρος δὲ καὶ οἱ ἄλλοι μαθηματικοὶ ἰδίως καὶ κοινῶς τὰ ζῴδια ἄστρα καλοῦσι καὶ ἀστέρας, παρατιθέμενοι Πλάτωνι μάρτυρα, ἄστρα τοὺς ἐπὶ πλάνητας ἐν τῷ *Τιμαίῳ* εἰρηκότα. Τὸν Κύναν μὲν τοὶ ἀστέρας ἦντα, ἐν τῷ βίῳ ἄστρον λέγομεν. Ἄλλ' ὁ μὲν ἀστήρ καὶ ἄστρον· οὐκέτι δὲ τὸ ἀνάπαλιν. "Ὅταν μὲντοι Καλλιμάχος,

Πρὶν ἀστέρῃ τῷ Βερενίκῃς,

ἔπι τοῦ πλοκάμου φησιν, ὃς ἐξ ἐπτά καταφανῶν σύγκειται. Τοῦτον δὲ τὸν πλόκαμον οὐκ οἶδεν Ἀρατος. Παρατήρησε δὲ Κόνων ὁ μαθηματικός. Σώματα λέγεσθαι ** ὅσα ὑπὸ μιᾶς ἕξως ἠνωμένα κρατεῖται, ὅσον λίθος, ξύλον· ἔστι δὲ ἕξις πνεῦμα σώματος συνεκτικόν. Συνημμένα δὲ ὅσα οὐχ ὑπὸ μιᾶς ἕξως δέδεται, ὡς πλεῖον καὶ οἰκία· τὸ μὲν γὰρ ἐκ πολλῶν σανίδων, ἡ δὲ ἐκ πολλῶν λίθων σύγκειται. Διεστώτα δὲ, ὡς χορός. Τῶν δὲ τοιούτων διττὰ αἱ διαφοραί. Τὰ μὲν γὰρ ἐξ ὠρισμένων σωμάτων καὶ ἀριθμῷ ληπτῶν, ὡς χορός· τὰ δὲ ἐξ ἀορίστων, ὡς ὄχλος. Εἴη οὖν ὁ μὲν ἀστήρ σῶμα ἠνωμένον, τὸ δὲ ἄστρον ἐκ διεστώτων καὶ ὠρισμένων· ἀριθμὸς γὰρ ἀστέρων ἐφ' ἐκάστῳ

δείκνυται. Πίνδαρος δὲ τὸν ἀστὲρα ἄστρον ὀνομάζει, ἄστρον

astrum ex disjunctis ac definitis componitur. Nam certus in unoquoque numerus ostenditur. Pindarus astrum pro sidere usurpat :

Μηκέθ' ἄλλου σκόπει
Ἄλλιο θαλπτότερον
Ἐν ἡμέρᾳ φαιερὸν ἄστρον·

κατὰ τὴν συνήθειαν.

Περὶ πλανήτων.

ιε'. Ἄρατος, τῆ τῶν πολλῶν δόξῃ κατακολουθήσας, τοὺς ἀπλανεῖς ἐναρηρῆναι φησὶ τῷ οὐρανῷ·
Αὐτὸς γὰρ τάδε σήματ' ἐν οὐρανῷ ἐστήριξε·
παρὰ τὸ ἐστήριξεν ἀστέρας αὐτοὺς παρετυμολογῶν. Τὸν δὲ τῶν πλανήτων λόγον παρητήσατο ὁ Ἄρατος, ὅταν λέγῃ·

Οἱ δ' ἐπιμῆξ ἄλλοι πέντ' ἀστέρες οὐδὲν ὁμοῖοι,
Ἐμπαλίῃ⁹⁹ εἰδῶλων δυοκαίδεκα διγέονται.
Οὐ δ' ἔτι θαρσαλέως κελίων ἔγω ἄρκιος εἴην
Ἀπλανέων τὰ τε κύκλα, τὰ τ' αἰθέρι¹⁰⁰ διγέουσαι.

B Promiscue vero aliæ quinque stellæ, nihil similes, Contra quam simulacra duodecim versantur. Neque vero confidens illorum ego sum idoneus, Inerrantiumque orbes, quæque in æthere eientur [exsequi.

Παρατεῖται δὲ διὰ πολλὰς αἰτίας. Πρῶτον ὅτι φαινόμενα ἠθέλησε, καὶ πᾶσι σύμφωνα δεῖξει ἀστρα· οὗτοι δὲ πολλὴν διαφωνίαν ἔχουσι, καὶ οὐδὲ πᾶσιν εἰσι φανεροί. Ἐν δὲ τῷ ἐπιγραφόμενῳ αὐτοῦ Κανόνι, τὸν περὶ αὐτῶν ποιούμενος λόγον, ἀρμονία τινὶ καὶ συμφωνίᾳ μουσικῇ τὰς κινήσεις αὐτῶν λέγει γεγόνεσθαι. Λεκτέον δὲ περὶ αὐτῶν.

Τάξις τῶν ἑπτὰ σφαιρῶν.

ις'. Οἱ περὶ τὰ μετέωρα δεινοὶ φασὶ ζώνας τινὰς εἶναι ἑπτὰ, δι' ὧν φέρονται οἱ ἑπτὰ ἀστέρες· καὶ ἐν μὲν τῇ ὑψηλοτάτῃ φέρεσθαι τὸν τοῦ Κρόνου, ἐν δὲ τῇ μετ' αὐτὴν τὸν τοῦ Διός· καὶ ἐν τῇ τρίτῃ τὸν τοῦ Ἄρεως· ἐν τῇ τετάρτῃ τὸν τοῦ Ἑρμοῦ· ἐν τῇ πέμπτῃ τὸν τῆς Ἀφροδίτης· ἐν δὲ τῇ ἕκτῃ τὸν τοῦ ἡλίου· ἐν δὲ τῇ ἑβδόμῃ τὸν τῆς σελήνης. Τινὲς δὲ ἐν τῇ τετάρτῃ τὴν Ἀφροδίτην λέγουσιν· ἐν τῇ πέμπτῃ δὲ τὸν Ἑρμῆν· ἐν δὲ τῇ ἕκτῃ τὸν ἡλίον. Ἄλλοι δὲ τέταρτον τὸν Ἑρμῆν· ἕκτην δὲ τὴν Ἀφροδίτην· μέσον δὲ τὸν ἡλίον. Εἰσὶ δὲ οἱ πρῶτον τὸν ἡλίον λέγοντες· δευτέραν δὲ τὴν σελήνην· τρίτον δὲ τὸν Κρόνον. Ἡ δὲ πλείων δόξα πρῶτην τὴν σελήνην λέγει· ἐπεὶ καὶ ἀπόσπασμα τοῦ ἡλίου λέγουσιν αὐτὴν· ὡς καὶ Ἐμπεδοκλῆς·

Κυκλοτερές περὶ γαῖαν ἔλλισσεται ἀλλότριον φῶς.

Περὶ δὲ τῆς ἐναρμονίου κινήσεως αὐτῶν εἶπεν, ὡς ἔφην, Ἄρατος ἐν τῷ Κανόνι, καὶ Ἐρατοσθένης ἐν τῷ Ἑρμῆ, καὶ Ὑψικλῆς, καὶ Θράσυλλος, καὶ Ἀδραστός Ἀφροδισιεύς. Ἡρξάντο δὲ τοῦ λόγου τούτου οἱ Πυθαγόρειοι· πάντα γὰρ ἀρμονία καὶ τάξις λέγουσι κινεῖσθαι· καθὰ καὶ λατροὺς τοὺς σφυγμούς· καὶ ὑγιαίνειν μὲν, ὅταν εὐτακτῶσι, νοσεῖν δὲ, ὅτε ἀτάκτως κινούνται.

Περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν πλανήτων.

ιζ'. Τὰ ὀνόματα τῶν πλανήτων διαφόρως ἐκλήθησαν, καὶ περὶ τοῦ χρόνου ἐκάστου διαφωνία πολλὴ γέγονε πολλοῖς. Αἰγυπτίους γὰρ καὶ Ἑλλῆσι τοῦ Κρόνου

80 Non jam sole considera
Aliud calidius
Interdium solendens sidus;

in quo consuetudini servit.

De planetis.

15. Aratus vulgi opinionioni serviens inerrantes stellas cælo infixas esse dicit :

Ipsæ enim hæc signa in cælo fixit ;

a vocabulo ἐστήριξεν, nominatos ἀστέρας obiter indicans. De planetis autem scribere noluit Aratus, ubi ita cecinit :

B Promiscue vero aliæ quinque stellæ, nihil similes, Contra quam simulacra duodecim versantur. Neque vero confidens illorum ego sum idoneus, Inerrantiumque orbes, quæque in æthere eientur [exsequi.

Atque hoc pluribus de causis recusat. Primum quod apparentes stellas, de quibus inter omnes convenit, describere erat aggressus ; at istæ magno in opinionum ambitu sunt, nec omnibus apparent. In libro vero, quem Canonem inscripsit, de iis agens, concentu quodam et harmonia temperatos esse motus illarum asserit. Nobis vero de iis ipsis nonnulla dicenda sunt.

De ordine sphaerarum septem.

16. Cælestium rerum peritis placet zonas quasdam esse septem, per quas totidem planetæ feruntur. In suprema porro Saturni stellam rapi ; in secunda Jovis ; in tertia Martis ; in quarta Mercurii ; in quinta Veneris ; in sexta solis ; in septima lunæ. Quidam in quarta Venerem locant, in quinta Mercurium, in sexta solem. Alii quartum Mercurium, sextam Venerem, medium vero solem constituunt. Sunt qui primum esse solem asserant, secundam lunam, tertium Saturnum. Plures lunam primam faciunt ; quandoquidem pars quædam, ut aiunt, avulsa est a sole luna ; quod Empedocli visum est :

Circularè circum terram volvitur alienum lumen.

De harmonico vero motu illorum agit in Canone, uti dictum est, Aratus, et Eratosthenes in Mercurio, itemque Hypsicles, Thrasyllus et Adrastus Aphrodisiensis. Cujus dogmatis auctores fuere Pythagorei, qui universa concentu atque ordine moveri putant : uti medici pulsus, quos tum sanos esse dictitant, cum ordinem servant, male habere, cum inconstanter moventur.

De planetarum nominibus.

17. Tam de planetarum vocabulis quam de singulorum temporibus summa est opinionum varietas. Ægyptii et Græci Saturni stellam, quamvis

⁹⁹ γρ. πάντοθεν. ¹⁰⁰ γρ. σώματ' ἐνισπεῖν.

hebetissima sit, φαγοντα, id est lucidam, vocant. Græci quidem ita boni ominis causa nuncupant, Ægyptii vero Nemesis stellam. Secunda Jovis Phaeton a Græcis, ab Ægyptiis Osiridis stella nominatur. Tertia est Martis, quæ Græcis est Πυρόεις, Ægyptiis Herculis stella. Quarta Mercurii. Concedatur enim hoc in præsens, eam esse quartam. Nam de sideribus istis, Mercurio, Venere ac sole non levem esse controversiam ostendimus. Igitur Mercurii stella Græcis Στῆλων, Ægyptiis Apollinis stella dicitur. Quinta est Veneris, Græcis Lucifer. Primus Ibycus in unum appellationem contraxit. Quartus est sol Ægyptiis, quem Græci sextum numerant. Septima est luna. Musici vero zodiacum circulum, ut in harmonia, fingunt rationem habere phthongi chromatici generis disjuncti, Saturni stellam rationem obtinere harmonicæ disjunctam, Jovi ordinem tribuunt in musicis phthongi, quem diatonum disjunctum vocant, Marti vero, ejus, quem parameson nominant. Sic Mercurius in eadem musica phthongum sibi vindicat, qui meses vocatur. Nam Veneris stella medium diatonon tenet. Sol nisi quartus est, sed sextus; medii lichani instar erit. Luna, quæ septima est, phthongi illius ordinem tenet, qui est hypates mediæ. Intervallum, quod ad usque lunam pertinet, quidam attribuunt ei phthongo, quem in musicis hypaton diatonum appellant.

δὲ ἀπὸ γῆς διάστημα μέχρι τῆς σελήνης, θέλουσιν ὑπάτων διατόνου.

81 De eo anno, qui magnus dicitur, et quot annis Cujuslibet planetarum revolutio constet.

18. Rursus prima omnium Saturni stella ab uno signo ad idem, ut mihi accurate dicam, et platicæ, in annis triginta revertitur; ab eodem vero puncto ad idem punctum, in annis 350635. Atque is est qui magnus annus appellatur. Jovis stella secunda situ ad idem signum platicæ in annis 12 regreditur; ad idem punctum in annis 170620. Martis stella circuitum absolvit a signo ad signum rediens annis duobus; ad idem vero punctum annis 120000. Luna quolibet mense a signo ad idem signum revertitur; sol vero diebus 365 et minuto: quod tempus solaris appellatur annus. Similiter et Veneris ac Mercurii stellæ, itidem ut sol, ad id signum, unde profectæ sunt, annuo intervallo referuntur; nam pene eadem celeritate rapiuntur. Ob id de illarum situ controversia nascitur. Horum spatiorum, velut phthongorum ab infinis locis ad zodiacum usque, intervallum ejusmodi est quod a musicis vocatur diapason.

At Chaldæi, mortalium omnium longe curiosissimi, ausi sunt cursum solis atque horas describere. Et enim horam illam, qua in æquinoctiis constitutus

ὁ ἀστήρ, καίτοι ἀμαυρότατος ὢν, φαίνων λέγεται. Ἄλλὰ παρ' Ἑλλήσι μὲν κατὰ τὸ εὐφημον λέγεται οὕτω, παρὰ δὲ Αἰγυπτίους Νεμέσεως ἀστήρ. Δεύτερος ὁ Διὸς καθ' Ἑλληνας Φαέθων· κατὰ δὲ Αἰγυπτίους Ὀσίριδος ἀστήρ. Τρίτος ὁ τοῦ Ἄρεως παρὰ μὲν Ἑλλήσι Πυρόεις· παρὰ δὲ Αἰγυπτίους Ἡρακλέους ἀστήρ. Τέταρτος ὁ τοῦ Ἑρμοῦ· δεδόςθω γὰρ νῦν τέταρτον αὐτὸν εἶναι. Εἴρηται γάρ, ὅτι διαφωνία πολλὴ περὶ τῶν ἀστέρων τούτων ἐστίν, Ἑρμοῦ, καὶ Ἀφροδίτης, καὶ ἡλίου. Ὁ τοίνυν Ἑρμοῦ ἀστήρ καλεῖται παρὰ μὲν Ἑλλήσι Στῆλων, παρὰ δὲ Αἰγυπτίους Ἀπόλλωνος ἀστήρ. Πέμπτος ὁ τῆς Ἀφροδίτης παρὰ μὲν Ἑλλήσιν Ἐωσφόρος. Πρῶτος δὲ Ἴβυκος εἰς ἑκὰς συνέστειλε τὰς προσηγορίας. Τέταρτος δὲ ὁ ἡλίας κατ' Αἰγυπτίους, ἕκτος δὲ καθ' Ἑλληνας. Ἐβδομος

δὲ ὁ τῆς σελήνης. Οἱ δὲ μουσικοὶ ὑποτίθενται τὸν ζωδιακὸν κύκλον ὡς ἐν ἀρμονίᾳ τάξιν ἔχειν φθόγγου τοῦ τῆς χρωματικῆς διεzeugμένου· τὸν δὲ τοῦ Κρόνου ἐπέχειν λόγον τῆς ἐναρμονίου τὸν διεzeugμένον ὁ δὲ τοῦ Διὸς τάξιν ἔχειν ὡς ἐν μουσικῇ φθόγγου τοῦ καλουμένου διατόνου διεzeugμένου. Ὁ δὲ τοῦ Ἄρεως τάξιν ἔχει φθόγγου τοῦ καλουμένου παραμέσου. Ὁ δὲ τοῦ Ἑρμοῦ τάξιν ἐπέχει φθόγγου παρὰ μουσικοῦ τῆς μέσης. Ὁ δὲ τῆς Ἀφροδίτης τάξιν ἔχει φθόγγου λεγομένου μέσου διατόνου. Ὁ δὲ ἡλίας ἐν μὴ τέταρτος, ἀλλὰ ἕκτος δοθῆ, ἔσται τάξιν ἐπέχειν μέσου λ:χανοῦ. Ἡ δὲ σελήνη, ἐβδόμη οὖσα, τάξιν ἐπέχει φθόγγου τοῦ λεγομένου ὑπάτης μέσης. Τὰ εἶναι τινες ἀπὸ φθόγγου τοῦ παρὰ τοῖς μουσικῶν

Τὸς ὁ καλούμενος μέγας ἐνιαυτός, καὶ ἐν πόσει, χρόνοις ἕκαστος τῶν πλανήτων ἀποκαθίσταται.

1η'. Πάλιν ὁ πρῶτος, ὁ τοῦ Κρόνου ἀστήρ, παραγίνεται ἀπὸ ζωδίου ἐπὶ ζωδίου παχυμερῶς μὲν καὶ πλατυκῶς, ἔτεσι τριάκοντα, ἀπὸ δὲ σημείου ἀποκαθίσταται ἐν ἐτῶν μυριάσι τριακονταπέντε καὶ ἔτεσι ἐξακοσίαις τριακονταπέντε. Οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ καλούμενος μέγας ἐνιαυτός. Ὁ δὲ τῆς Διὸς ἀστήρ ὁ δεύτερος παραγίνεται ἀπὸ ζωδίου ἐπὶ ζωδίου πλατυκῶς καὶ παχυμερῶς ἔτεσι 19· ἀπὸ δὲ σημείου ἐπὶ σημείον ἀποκαθίσταται ἐν μυριάσιν ἐτῶν 13' καὶ ἔτεσι 90'. Ὁ δὲ τοῦ Ἄρεως περιέρχεται ἀπὸ ζωδίου ἐπὶ ζωδίων δι' ἐτῶν δύο, καὶ ἀπὸ σημείου ἐπὶ σημείον ἐν μυριάσιν ἐτῶν 13'. Ὁ δὲ τῆς Ἀφροδίτης ὡς περιέρχεται ἀπὸ ζωδίου ἐπὶ ζωδίων κατὰ μῆνα ἕκαστον· ὁ δὲ ἡλίας ἐν τρεῖς ἡμέραις καὶ λεπτοῖς ὅς δὴ χρόνος καλεῖται ἐνιαυτός ἡλιακός. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἑρμοῦ σὺν τῷ ἡλίῳ δι' ἐνιαυτοῦ ἀπὸ ζωδίου ἐπὶ ζωδίων παραγίνονται· σχεδὸν γὰρ ἰσοταχεῖς εἰσι. Διὸ καὶ διάφωνος αὐτῶν ἡ τάξις. Τούτων δὲ τῶν διαστημάτων τῶν φθόγγων ἀπὸ τῶν κατωτάτων τῶν μέρους τοῦ ζωδιακοῦ γίνεται διάστημα συμφωνίας τῆς παρὰ τοῖς μουσικοῖς λεγομένης διαπασῶν.

Χαλδαῖοι δὲ, περιεργότατοι γενόμενοι, ἐτόλμησαν τοῦ ἡλίου τὸν δρόμον καὶ τὰς ὥρας διορίσασθαι. Τὴν γὰρ ἐν ταῖς ἰσημεριναῖς ὥραν αὐτοῦ, καθ' ἣν ἴσως

¹⁸ f. ἔχει. ¹⁹ f. σελήνης.

διέρχεται τὸν πόλον, εἰς ἴσους μερίζουσι· ὥστε τὸ ἄξιον μέρους τῆς ὥρας, τῆς ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ὅσον λέγεσθαι τοῦ δρόμου τοῦ ἡλίου. Λέγουσι δὲ πάλιν ἀνδρὸς πορείαν, μήτε τρέχοντος μήτε ἡρέμα βαδίζοντος, μήτε γέροντος μήτε παιδός, τὴν πορείαν εἶναι τοῦ ἡλίου, καὶ ἴστων καθαρῶν εἶναι.

Ἐπειδὴ δὲ εἶπομεν καθυποβεθῆκεναι τοὺς ἀστέρας τοὺς πλάνητας τῶν ἐπάνω, καὶ τὴν ἀνωτάτω ζώνην ἔχειν τὸν τοῦ Κρόνου, τὴν δὲ μετὰ ταύτην τὸν τοῦ Διὸς, τὴν δὲ τρίτην τὸν τοῦ Ἄρεος, καὶ καθεξῆς τῶν ἄλλων· ἴσως ἂν ζητήσῃ τις πῶς φαμεν, εἰ οὕτω τύχοι, Κρόνον καὶ ἡλίον ἐν Κριῶ εἶναι· ἢ σελήνην καὶ Δία ἐν Ταύρω· ἢ ἄλλους τινὰς ἀστέρας σύνοδον⁸⁷, ὅποτε μὴ εἰσιν ἐν τῷ αὐτῷ ὕψει φερόμενοι. Λεκτέον δὲ, ὅτι ὑπ' ἀλλήλους ὄντες τότε συνόδους ποιῶσιν, ὅταν κατὰ κάθετον ἀλλήλων γέωνται. Εἰδέναι δὲ χρὴ, ὡς οἱ ἀστρονόμοι διδάσκει ζώνας τῶν πλανήτων ἀστέρων. Ὁ δὲ Πλάτων σφαίρας εἶναι λέγει μίαν ὑπὸ μίαν ἐκάστω. Ὁ δὲ Ἄρατος, περὶ τῶν πέντε λέγει παρατηρησάμενος, μετὰ τὴν τῶν φαινομένων δεῖξιν περὶ ἡλίου καὶ σελήνης λέγει.

Τῶν δὲ ἀστέρων οἱ μὲν ἀπλανεῖς ἐναρῆρασι τῷ οὐρανῷ, καὶ εἰσιν ἀκίνητοι κατὰ τὸν ἴδιον λόγον· συμπεριφέρονται δὲ τῇ ῥύμῃ τοῦ οὐρανοῦ, ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως δύνοντες καὶ ἀνατέλλοντες· διὸ καὶ ἀπλανεῖς ἐκλήθησαν. Ἄλλοι δὲ εἰσιν ἐπὶ τὰ ἀστέρες κατωτέρω τοῦ οὐρανοῦ ἐν τῷ ἀέρι⁸⁸, καὶ ἰδίως καὶ μετὰ τοῦ οὐρανοῦ κινούμενοι· οἵτινες τῷ ἴδιον κίνησιν ἔχειν, καὶ μὴ ἀρῆραῖναι τῷ οὐρανῷ, ἀλλ' ἐν τῷ αἰθέρι φέρεσθαι, οὔτε κατὰ τὰ αὐτὰ οὔτε ὡσαύτως ἀνατέλλουσι· διὸ πρὸς σύγκρισιν τῶν ἀπλανῶν πλάνητες λέγονται. Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι οὐ μόνον τοὺς πλάνητας ἰδίαν κίνησιν ἔχειν φασίν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπλανεῖς· οὕτω μέντοι κινεῖσθαι ὡς τρύπανον περιδινούμενον περὶ τὸν αὐτὸν τόπον. Ἐκλείπειν δὲ ἕκαστος τότε τῶν ἀστέρων δοκεῖ, ὅτε, προσγειότερος αὐτοῦ κατὰ κάθετον γενόμενος, ὑπαισέθῃ τὴν αὐγὴν τοῦ ἡλίου.

Περὶ ἡλίου.

18. Πολλοὶ τῶν ἐπιφανεστέρων περὶ ἡλίου καὶ σελήνης ἐπραγματεύσαντο· ἰδίᾳ δὲ καὶ περὶ τῶν πέντε. Διὸ καὶ Ἄρατος ἰδίως μὲν περὶ ἡλίου καὶ σελήνης πρὸς τῷ τέλει τῆς ποιήσεως εἶπεν, ἰδίᾳ δὲ περὶ τῶν πέντε ἐν τῷ ἐπιγραφόμενῳ *Κανόνι*. Τὴν δὲ οὐσίαν τοῦ ἡλίου Πλάτων περιέργως ἐκ πυρὸς εἶναι φησι· τινὲς δὲ τῶν φυσικῶν ἐξ ἀναθυμιάσεως γῆς καὶ νεφῶν αὐτὸν εἶναι. Ἀναξαγόρας μύθρον αὐτὸν εἶπε· Φιλόλαος δὲ, τὸ πυρῶδες καὶ διαυγὲς λαμβάνοντα ἔκθετον ἀπὸ τοῦ αἰθερίου πυρὸς, πρὸς ἡμᾶς πέμπειν τὴν αὐγὴν διὰ τινῶν ἀραιωμάτων· ὥστε κατ' αὐτὸν τρισσοῦν εἶναι τὸν ἡλίον· τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ αἰθερίου πυρὸς· τὸ δὲ ἀπ' ἐκεῖνον πεμπόμενον ἐπὶ τὸν ὑλοειδῆ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενον ἡλίον· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ τοιοῦτου ἡλίου πρὸς ἡμᾶς πεμπόμενον. Ἐπικουρος δὲ κισσηροειδῆ αὐτὸν εἶναι ἐκ πυρὸς διὰ τρημάτων τινῶν τὸ

polum ex æquo transeundo dividit, in tricenos terminos dividunt, adeo ut tricesima pars horæ, quæ in æquinoctiali die fit, terminum solaris cursus nominent. Asserunt præterea iter viri, qui neque cursu feratur, neque lente gradiatur, neque senex sit aut puer, solis iter esse, ac tricena esse mera stadia.

Cum autem planetas dixerimus superioribus stellis subjectos esse, ac supremam zonam obtinere Saturnum, proximam ab eo, Jovem, tertiam esse Martis, ac deinceps cæteros, quæret aliquis fortasse, quomodo dici soleat, Saturnum, exempli gratia, vel solem in Ariete versari; aut lunam, vel Jovem in Tauro; vel alias stellas ibi in synodo esse, cum in eadem altitudine esse nequeant. Huic ita respondemus, cum sibi invicem subjecta sunt ea sidera, synodum facere; cum videlicet directe unum alteri subjicitur. Sciendum tamen est astronomos planetis circulos assignare, Platonem vero sphaeras esse putare, quarum alteri altera supposita sit. Aratus porro cum de quinque planetis scribere renuisset, postquam de apparentibus carmen absolvit, de sole agit ac luna.

Igitur stellarum, quæ inerrantes dicuntur, infixæ sunt cælo, et peculiari ratione sunt immobiles: tametsi cæli circumvolutione rapiantur, iisdem locis ac similiter occasus ortusque facientes: ob id inerrantes dictæ sunt. Præter has aliæ sunt septem numero stellæ infra cælum quæ in æthere tam proprio motu, quam impresso iis ab cælo moventur. Quæ cum proprios, ut dixi, motus habeant, neque in cælo defixæ sint, sed in æthere ferantur; neque locis, iisdem, nec eodem modo oriuntur et occidunt: propterea cum fixis comparatæ planetæ vocantur. At vero Pythagorei non solum planetis, sed etiam fixis peculiarem motum attribuunt: quem quidem ejusmodi esse volunt, qualis est terebræ, quæ circum eundem locum volvitur. Denique tunc unaquæque stellarum deficere videtur, cum citima terris, ac soli ex directo posita sub ejus splendorem subit.

De sole.

De principatum tenentibus sideribus sole ac luna complures egerunt: ac privatim etiam de quinque. Hinc Aratus de sole ac luna operis in fine scripsit: de quinque vero in eo qui inscriptus est *Canon*. Quod ad solis naturam pertinet, curiosius Plato ex igne constare docet; quidam physici e terræ ac nubium exhalationibus. Anaxagoras massam ignitam; Philolaus eundem quidquid habet igneum ac transparens ex ætherio igne, quod supra ipsum est, exprimere putat, ac per quædam rimarum interstitia splendorem ad nos transmittere; adeo ut triplex sit ex ejus opinione sol. Nam partim ex ætherio igne conflatus est: vocat ab eo ad solem illum, quem vitri similem vocat, nonnihil emittitur: partim ab hoc ipso ad nos usque manat. Epicurus pumicis speciem habere censet,

⁸⁷ f. σύνοδον ποιεῖν. ⁸⁸ f. αἰθέρι. ⁸⁹ f. πέρι.

atque ex igne per quædam foramina splendorem A ejaculari. Nonnulli, ut Anaximander, lucem ab eo qui sit rotæ similis, emitti sentiunt. Nam ut in rota cavus est modiolus, cui infixi radii ad summæ curvaturæ ambitum extensi sunt; ita solem aiunt ex cavo lumen effundentem radios spargere, 82 quibus circumquaque collustrat. Sunt qui cavo ex loco et angusto, tubæ instar, illius manare lucem existiment, velut igneas faces. Jam figura solis ab aliis cum disco comparatur. Heraclitus scaphæ similem putat, Stoici sphaeræ. Cæterum de sole plerique commentarios ediderunt: ut Thrasyllus, et Adrastus Peripateticus, et Aphrodisiensis. Deficit autem, eo quod luna, ut quidam asserunt, directe se inter ipsum et nos mediam interponit: quod ut probabilius oportet amplecti. Est enim luna terræ vicinior sole atque depressior; quod Aratus ita testatur:

Stans inter terram solemque directæ.

Neque vero defectum patitur sol: etsi ita nobis videtur. Nam cum ad perpendiculum ei subjecta luna fuerit, illius radii obstat, ne ad nos, qui in terra sumus, usque pertingant. Itaque nobis multo inferioribus luna deficere videtur. Sed nec totius solis, verum partis ejus duntaxat defectio accidit. Non enim potest longe minor ipso luna totum abscondere. Quam ob causam non ab omnibus simul hominibus deficiens cernitur, sed alias ab aliis, velut in tractu Syenes, Alexandriae et Elephantines eodem tempore deficiens videtur. Hæc enim omnia loca ad idem clima pertinere videntur. De eclipsibus solis secundum climata septem scripsere complures, ut Orion, Apollinaris, Ptolemæus, Hipparchus. Climata dicuntur ideo quod terra minime plana sit, sed nonnullas devexitates habeat: quoniam partes ejus eminentiores aliæ sunt, aliæ dejectiores, ac gentes aliæ aliis in locis habitant. Annus solis *ἐνιαυτός* vocatur, quod *ἐν* *ἑαυτῷ*, *in seipso* tempestates omnes quatuor complectitur, ut Euripides indicat:

Quoniam in se cuncta complectens habet.

Appellatur annus solis ab eodem signo ad idem redeuntis conversio in 365 diebus, et exigua insuper parte; ad idem vero punctum octodecim annis vertentibus redit: si est germanum opus Eratosthenis. Hic enim scripsit, ostenditque non esse auctorem Eudoxum. At, ut censent alii, fit illa reversio in annis sex et septuaginta: quæ est Callippi sententia. Meto vero novemdecim annis fieri putat. Quem Aratus his versibus secutus est:

— celebrantur jam
Novemdecim circuli splendidi solis.
Tum quos a balteo ad extremum Orionem
Nox circumvolvitur, et ad Canem audacem Orionis.

De solis magnitudine.

20. Sol, ut aiunt, terram magnitudine superat. Quidam vero pedalem, alii octuplo, alii undevicies

φῶς εκπέμποντα. Τινὲς δὲ, ὧν ἔστι καὶ Ἀναξίμανδρος, φασὶ πέμπειν αὐτὸν τὸ φῶς, σχῆμα ἔχοντα τροχοῦ. Ὅσπερ γὰρ ἐν τῷ τροχῷ κοίτη ἐστὶν ἡ πλῆμνη, ἔχει δὲ ἀπ' αὐτῆς ἀνατεταμέναις τὰς κνημίδας πρὸς τὴν ἔξωθεν τῆς ἀψίδος περιφορὰν· οὕτω καὶ αὐτὸν, ἀπὸ κοίλου τὸ φῶς εκπέμποντα, τὴν ἀνάστασιν τῶν ἀκτίνων ποιεῖσθαι, καὶ ἔξωθεν αὐτὰς κύκλῳ φερίζειν. Τινὲς δὲ, ὡς ἀπὸ σάλπιγγος, ἔκ κοίλου τόπου καὶ στενοῦ εκπέμπειν αὐτὸν τὸ φῶς, ὥσπερ πρηστῆρας. Σχῆμα δὲ αὐτοῦ οἱ μὲν δισκοειδὲς, Ἡράκλειτος δὲ σκαφοειδὲς, Στωϊκοὶ δὲ σφαιροειδὲς εἶναι λέγουσι. Πολλοὶ δὲ περὶ τούτου πραγματεῖαι γεγόνασιν, ὥσπερ Θρασύλλῳ καὶ Ἀδράστῳ τῷ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου, καὶ Ἀφροδίσει. Ἐκλείπει δὲ, ὡς μὲν τινὲς φασιν, ἔμπροσθεν αὐτοῦ τῆς σελήνης κατὰ κάθετον αὐτοῦ γιγνομένης· ᾧ καὶ μάλλον, ὡς πιθανῶ, πεισιτέον. Προγειοτέρα γὰρ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ σελήνη, καὶ κατωτέρα τοῦ ἡλίου· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἄρατος λέγει·

Ἰσταμένη γαίης τε καὶ ἡελίου κατ' ἰθὺ.

Οὐκ ἐκλείπει δὲ ὁ ἥλιος· ἀλλ' ἡμῖν δοκεῖ. Κατὰ κάθετον γὰρ ἡ σελήνη γενομένη τοῦ ἡλίου, ἀνείργει τὰς πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἐπὶ γῆς αὐγὰς αὐτοῦ. Καὶ ἡμῖν οὕτω φαίνεται κατωτέρω γῆς σελήνης οὖσιν. Οὐχ ὅλου δὲ, ἀλλὰ μέρους ἐκλείψις γίνεται. Οὐ γὰρ δυνατόν, ἐλάττονα οὔσαν τὴν σελήνην πολὺ, ὅλον ἀποκρύπτειν τὸν ἥλιον. Διὸ οὐ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἅμα ἐκλείπειν δοκεῖν, ἀλλὰ παρ' ἑτέροις ἄλλοτε· οἷον ἐν Συφίῃ καὶ Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ Ἐλεφαντίνῃ ἅμα ἐκλείπει. Τοῦ γὰρ αὐτοῦ κλίματος δοκεῖ ταῦτα τὰ χωρία εἶναι. Ἐπραγματεύσαντο δὲ πολλοὶ περὶ ἐκλείψεων ἡλίου κατὰ τὰ ἑπτὰ κλίματα· ὥσπερ Ὀρίων, ὁ Ἀπολλινάριος, Πτολεμαῖος, Ἰππάρχος. Κλίματα δὲ εἴρηται, διὰ τὸ τὴν γῆν μὴ εἶναι ὁμαλὴν, ἀλλὰ ἔχειν οἷον ἐγκλίματα τινα, ὑψηλοτέρων ὄντων καὶ ταπεινοτέρων τῶν μερῶν αὐτῆς, καὶ τὰς οἰκῆσεις τῶν ἔθνων ἄλλας ἄλλαχθ' εἶναι. Ἐνιαυτὸς δὲ ἡλίου εἴρηται, ἐπεὶ ἔχει τὰς πάσας ὥρας ἐν ἑαυτῷ τέσσαρας κατὰ τὸν Εὐριπίδην·

Ἄθ' οὖνεκ' ἐν αὐτῷ πάντα συλλαβῶν ἔχει.

Λέγεται δὲ ἐνιαυτὸς ἡ ἀπὸ τοῦ ζωδίου ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀποκατάστασις αὐτοῦ ἐν ἡμέραις τξε' καὶ ἐλαχίστη μορῶν· ἀπὸ δὲ σημείου ἐπὶ σημείον ἀποκαθίσταται ἐν ὀκτωκαιδεκαετηρίδι, εἰ γε γνησίον ἐστὶ τὸ σύγγραμμα Ἐρατοσθένους*. Οὗτος γὰρ ἀνέγραψεν δεῖκνύς, ὡς οὐκ εἴη Εὐδόξου. Κατὰ δὲ τινὰς ἐν ἑβδομήκοντα' ἔτεσιν· ἢς δόξης ἐστὶ καὶ Κάλιππος. Κατὰ δὲ Μίτωνα δι' ἑνεακαιδεκαετηρίδος. Ταύτη κατηχοῦσεν Ἄρατος· φησὶ γάρ·

— συναίθεται ἡδὴ
Ἐνεακαίδεκα κύκλα φαινοῦ ἡελίου·
Ἄσσα τ' ἀπὸ ζώνης εἰς ἔσχατον Ὀρίωνα
Νῦξ ἐπιδιδνεῖται, Κύνη τε θρασὺν Ὀρίωνος.

Περὶ μεγέθους ἡλίου.

κ'. Μέγεθος ἡλίου μείζον γῆς φασιν. Καὶ οἱ μὲν ποδίων· οἱ δὲ ὀκταπλάσιον· οἱ δὲ ἑνεακαίδεκαπλά-

* f. δοκεῖ. * Mendosa ista sunt. * f. ξε καὶ ἑ66.

σιον. Φέρεσθαι δὲ αὐτὸν τὴν ἐναντίαν τοῖς ἀπλανέσι ἄνατολάς· ἀγεσθαι δὲ ὑπὸ τῆς ἀπλανοῦς ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν μερῶν ἐπὶ τὰ δυτικά, κατὰ τὸν Εὐριπίδην λέγοντα·

*Δείξας γὰρ ἄστρων τὴν ἐναντίαν ὁδόν,
Δήμους τ' ἔσωσα, καὶ τύραννος ἰζόμεν.*

Ἄτρεὺς γὰρ εὖρε τῶν πλανήτων τὴν ἐναντίαν φοράν, ὡσπερ καὶ ἡλίου ἀπὸ ἀνατολῶν κυλιομένου, καὶ φερομένου εἰς δυσμάς. Ὅσπερ γὰρ, εἰ τύχοι μύρμηξ ἔρπων ἐξωθεν περιφερείας τινὸς ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολάς τὴν ἐναντίαν τῷ τροχῷ ποιοῦμενος πορείαν, συμβήσεται αὐτὸν ὑπὸ μὲν τῆς τοῦ τροχοῦ περιδινήσεως ἀπὸ ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμάς ἀγεσθαι, ὑπὸ δὲ τῆς ἰδίας κινήσεως ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολάς. Ἡμῖν δὲ δυσκατάληπτον εἶναι συμβαίνει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κίνησιν, ἅτε δὴ μικρὰν οὖσαν· διὸ καὶ παρατρέχει ἡμῶν τὴν ὅσιν ἢ τοῦ μύρμηκος κινήσεις, ὅσιν τεράς οὖσης τῆς τροχοῦ· τὸν αὐτὸν τρόπον νόει καὶ ἐπὶ ἡλίου. Ἔστω γὰρ τροχὸς ὁ οὐρανὸς, ὁ δὲ ἡλιος ἀντὶ μύρμηκος. Τὴν δὲ δείξιν ταύτην ἐπ' αὐτῆς τῆς σφαιρας· ἔστιν ἰδεῖν. Ἐάν γὰρ ὑποθώμεθα πρῶτον ἀνατέλλειν Κριὸν, καὶ τὸν ἡλίον ἐν τούτῳ εἶναι, ἐπὶ ἡμέρας λ' τὴν μετάβασιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Κριοῦ εὐρίσκομεν εἰς τὸν Ταύρον γινομένην· ὁ δ' ἔστι μετὰ τὸν Κριόν. Ἀπὸ τῶν δυτικῶν ἄρα μερῶν ἐπὶ τὰ ἀνατολικά, ἀλλ' οὐχὶ ἀνάπαλιν ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἐπὶ τὰ δυτικά εὐρίσκομεν φερόμενον αὐτόν. Δῆλον οὖν, ὡς κινεῖται, καὶ φέρεται κατὰ τὴν ἰδίαν κίνησιν ἀπὸ τῶν δυτικῶν ἐπὶ τὰ ἀνατολικά.

Περὶ σελήνης.

κα'. Τινὲς οὐδὲ ὄλως βούλονται εἶναι σελήνην. Ἄλλοι δὲ αὐτὴν ἐξ ἀναθυμιάσεως γῆς εἶναι λέγουσιν· ἕτεροι δὲ ἐκ πυρός· ἄλλοι καὶ ἀέρος· ἄλλοι ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων· ἕτεροι δὲ γῆν πεπυρωμένην στερέμνιον, ἔχουσαν πῦρ· εἶναι δὲ ἐπ' αὐτῆς οὐκῆσιν ἄλλην, ποταμούς τε καὶ ὄσα ἐπὶ γῆς· καὶ τὸν λέοντα τὸν Νεμεαῖον ἐκείθεν πεσεῖν μυθολογοῦσιν. Ἐμπεδοκλῆς δὲ ἀπόσπασμα αὐτῆν φησὶν ἡλίου. Σχῆμα δὲ αὐτῆς οἱ μὲν σφαιροειδές, οἱ δὲ δισκοειδές. Κατὰ μῆνα δὲ ἐκλείπει· ὡς μὲν Ἡράκλειτός φησιν, ὁμοίως τῷ ἡλίῳ τοῦ φωτοειδοῦς σχήματος ἀναστραφέντος· ἄλλοι δὲ τοῦ στομίου τοῦ τροχοειδοῦς, δι' οὗ ἐκπέμπεται τὸ φῶς, ἀποπραχθέντος· ὡς δὲ ἄλλοι, ὅταν περὶ τὸ κωνοειδές τῆς γῆς γένηται δύνοσα· ὡς δὲ οἱ πολλοὶ, κατὰ διάμετρον γενομένην ἡλίῳ. Γίνεται δὲ κατὰ μῆνα ἕκαστον. Γέννα δὲ σελήνης, καὶ ἀνατολὴ διαφέρει. Μετὰ γὰρ τρεῖς ἢ τέσσαρας τοῦ γεννηθῆναι ἡμέρας φαίνεται, καὶ οὐχ ἄμα τῷ γεννηθῆναι. Ἀνατέλλει δὲ οὐχ ὅλον τὸ φῶς ἔχουσα περιφερὲς, ἀλλὰ μνηοειδής· μέχρι δὲ τοῦ ἡμισοῦς αὐξηθεῖσα γίνεται διχότομος. Ἐάν δὲ τὸ δίμορον περιφωτισθῆ, καλεῖται ἀμφικυρτός· πληρωθεῖσα δὲ γίνεται πληροσέληνος, καὶ πανσέληνος, καὶ διχόμηνης· πεντεκαίδεκαταία γὰρ ἔστι πληρωθεῖσα· ὁ ἔστιν ἡμισυ μῆνος, διχαζομένων τῶν λ' ἡμερῶν. Καὶ πάλιν αὐτὸ ἀπὸ τῆς πανσελήνου ἄργεται μειοῦσθαι, καὶ γίνεται πρῶτον ἀμφικυρτός, εἶτα διχόμηνης, εἶτα μνηοειδής. Ἄξιον δὲ ζητῆσαι τί δήποτε ἐπὶ τοῦ φωτὸς τῆς σελή-

A majorem faciunt. Eundem contrario stellis inerrantibus ac proprio motu ab occasu in ortum ferri volunt; interim dum ab inerrantium sphaera ab ortivis partibus in occiduas rapitur, ut his versibus testatur Euripides :

*Ostenso enim astrorum contrario motu,
Populos servavi, et tyrannus consedi.*

Nam Atreus contrarium motum planetarum reperit, ut et solis ab ortu tendentis ad occasum. Etenim quemadmodum si formica in exteriori rotæ ambitu contraria atque illa progressionem ab occasu moveatur in orientem, accidet id quidem, uti rotæ circuitio ab oriente rapiatur occasum versus : suopte vero motu ab occasu in ortum. At nos proprium illius motum, quod lentissimum sit, ægre discernimus. Ob id oculos nostros effugit formicæ progressio, quod sit conversio illa rotæ citatior. Eodem modo et de sole cogitandum est, ut is formicæ instar sit, cœlum rotæ. Quod adeo in sphaera ipsa demonstrari potest. Nam si concipiamus animo primum Arietem exoriri, in eoque versari solem, post 30 dies ab Ariete transitum ab illo factum invenimus ad Taurum, qui ab Ariete proximus est. Igitur ab occiduis partibus ad orientales, non contra ab orientalibus ad occiduas illum cieri deprehendimus. Quocirca dubium non est, moveri ipsum, ferrique proprio motu ab occiduis partibus in orientales.

C

83 De luna.

21. Sunt qui lunam esse funditus negent. Alii terrenis exhalationibus constare putant; quidam ex igne; alii ex aere; nonnulli ex elementis quatuor exsistere; aliqui terram ignitam, solidam, et igne circumfusam esse sentiunt. Ad hæc aliam in ea regionem ad habitandum inesse, cum fluviis et cæteris, quæ in terra videntur. Iudeque Nemees illum leonem delapsam esse fabulati sunt. Empedocles avulsam hanc a sole partem esse docuit. Figuram habet, ut quidam rati sunt, sphaeræ, ut alii, disci similem. Deficit mense quolibet : quod Heraclitus, similiter atque in sole, fieri putat inversa splendente forma. Alii cavo illo circinatoque ore, per quod lumen emittitur, obstructo; quidam tunc accidere censent, cum circa terræ conum versatur occidens. Communis est opinio, id tum fieri, cum ex diametro soli est obversa. Hoc vero singulis mensibus evenit. Differt autem ab ortu lunæ nativitas. Quippe post tres quatuorve, quam est nata, dies apparet, non simul atque nata est. Cum oritur, non completum habet lucis orbem, sed falcatum. Exinde ad dimidium aucta, semiplena fit. Ubi besse collustrata est, ἀμφικυρτός, id est gibbosa nominatur; absoluto jam orbe plena luna dicitur, et plenilunium; quod decimo quinto die accidit, hoc est dimidio mense, tricenis diebus bifariam partitis. Post id tempus minui incipit : ac primum dimidiato orbe major, tum dimidia sit,

inde falcata. Hic non absurde quæritur qua de causa tot in luna species accident. Respondent aliqui, cum circa terræ conum existit, id ei contingere. Velut si quis montem ascendens in ejus vertice consistat, totus e longinquo prospici poterit. Idem si ad partem alteram descenderit, iis, qui pone ipsum erunt, non jam totus apparebit; sed præter pedes primo reliquum corpus, tum paulatim magis magisque demittens sese videri totus desinet. Non secus in luna fieri censent; plena ut alias cernatur, alias parte sui lucida, cum est in cono terræ: non quod minuat ipsa, sed quod nobis ita videatur. Verum qui speculi similem eam esse dicunt, defectiones ipsam experiri sentiunt; quibus efficitur ut interdum plena cernatur, alias lucis indiga. Quemadmodum qui sumpto speculo imaginis refractæ speciem in eo contueri velit, illud sibi ex adverso collocat. Ita quippe totum in eo vultum suum aspiciet; sin speculum ex obliquo respexerit, prout erit obliquatio, declinatioque speculi, bessem, aut semissem, aut exiguam aliquam vultus sui partem refractam videbit, pro eo quod speculum declinet. Eadem et lunæ ratio est. Huic opinioni subscripsisse putet Aratum, cum ita loquitur:

Semper aliunde alias declinans facies,

alludens ad speculi similitudinem. Sphæricæ figuræ esse mundum jam diximus, quem in orbem extrinsecus amplectitur cælum; terra autem in medio sita, centri atque puncti rationem obtinet. Inter hanc cælumque interjecta sunt æther, aer et aqua, sphærarum more invicem conserta. Mundum porro κόσμον ab ordine ac dispositione veteres appellarunt; sic Homerus:

Ordinare equos, et viros clypeatos;

item:

Cæterum ubi ordinati sunt cum ducibus singuli,

instructionem hoc verbo significans. Nam æther ἀπὸ τοῦ αἰθεῖν, quod est *ardere*, dicitur; est enim igneus, sive a verbo θεῖν, *currere* et incitate ferri, quoniam assidue circummagitur. Aer ab eo quod est αἴν, hoc est *flare*, nomen accipit. Cælum unde vocatum sit, paulo ante meminimus.

Hic a nonnullis quæritur, cur cum ignitæ sint stellæ, nequaquam nos suis ardoribus exurant. Respondemus, supra terram illas esse quidem, sed obscurari solis radiis, et hebetari. Quocirca sæpenumero de die, cum sol deficit, stellas intuemur. Rursus quæritur, si inflxæ sunt cælo stellæ, cur noctu et interdiu labi eas e cælo videamus. Cui sic occurrimus: non ipsas cadere stellas, sed splendorem quemdam ex illis profluere; atque ut ventilati, aut agitati carbones coruscant magis ac scintillas evibrant, ita stellæ obscuræ sunt inter-

νης ταῦτα τὰ σχήματα γίνεται. Πρὸς δὲ τοῦτο οἱ μὲν λέγουσι περὶ τὸν κῶνον αὐτὴν γινομένην τῆς γῆς τοῦτο πάσχειν. Ὡς περὶ γὰρ εἰ τις εἰς ὄρος ἀναβαίη, καὶ ἐπὶ ἄκρου αὐτοῦ σταθῆ, ὄλος φαίνεται τοῖς ἀπωθεν οὔσι· κατιῶν δὲ ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος, τοῖς κατόπιον αὐτοῦ οὐκ ἔτι ὄλος φαίνεται· ἀλλὰ περὶ τὸ τοῦς πόδας ἐφάνη ἐκεῖ· ἢ ἔτι μᾶλλον κατιῶν κατὰ βραχὺ, ἔως οὐ ὄλος ἀφανῆς γένηται· οὕτω φασὶ καὶ τὴν σελήνην ποτὲ μὲν πλήρη φαίνεσθαι, ποτὲ δὲ ἐκ μέρους, περὶ τὸν κῶνον γινομένην τῆς γῆς, οὐχὶ μειουμένην αὐτὴν, ἀλλ' ἡμῖν οὕτω φαινομένην. Οἱ δὲ λέγοντες αὐτὴν κατόπτρον παραπλήσιαν εἶναι, ἐκλείψεις λέγουσι γίνεσθαι αὐτῆς, ἀπὸ τοῦ ποτὲ μὲν πλήρη φαίνεσθαι αὐτὴν αἰτιατὰ γίνονται, ποτὲ δὲ ἐνδεᾶ φωτὸς εἶναι· ὥς περὶ γὰρ εἰ κάτοπτρον λαβὼν τις ἐθέλοι τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀντανάκλασιν τοῦ εἰδώλου θεάσασθαι, ἐξ ἐναντίας τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν θέσιν τοῦ κατόπτρου ποιήσεται· τοῦτο γὰρ ποιήσας, ὄλον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεάσεται· ἐν τῷ κατόπτρῳ· εἰ δὲ πλαγίᾳσι τὸ κάτοπτρον, πρὸς τὸν πλαγιασμὸν καὶ τὴν ἐγκλίσιν τοῦ κατόπτρου ἢ τὸ δῖμοιρον, ἢ τὸ ἡμισυ, ἢ βραχὺ τι μέρος τοῦτου θεάσεται ἀντανακλώμενον τοῦ προσώπου αὐτοῦ, τοῦ κατόπτρου ἐκκλινομένου· οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς σελήνης. Ταύτῃ τῇ δόξῃ ἔοικεν Ἄρατος ἀκολουθεῖν· φησὶ γάρ·

Αἰεὶ δ' ἄλλοθεν ἄλλα παρεκκλίνουσα πρόσωπα,

τὸ τοῦ κατόπτρου παράδειγμα αἰνιττόμενος. Προεῖρηται δὲ ὁ κόσμος σφαίρας ἔχειν σχῆμα· ἐξωθεν μὲν κυκλοτερεῶς περιεκείμενον ἔχων τὸν οὐρανὸν, μετατάτην δὲ τὴν γῆν, κέντρου καὶ σημείου τάξιν ἐπέχουσιν· μεταξύ δὲ αὐτῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ αἰθέρα τε αὐτὸν εἶναι, καὶ ἀέρα, καὶ ὕδωρ σφαιρικῶς ὑπ' ἀλήλων ἐχόμενα. Κόσμον δὲ τὴν τῶν ὄλων σύστασιν παρὰ τὴν διακόσμησιν καὶ εὐταξίαν ἐκάλεσαν οἱ παλαιοὶ· ὡς καὶ Ὅμηρος·

Κοσμηῆσαι ἱππους τε καὶ ἀνδράς ἀσπιδιώτας·

καὶ πάλιν·

Αὐτὰρ ἐπεὶ κόσμηθεν αἴμ' ἡγεμόνεσσιν ἕκασται,

τὴν εὐταξίαν λέγων. Αἰθήρ δὲ λέγεται ἀπὸ τοῦ αἰθεῖν· πυρώδης γὰρ ἔστιν· ἢ ἀπὸ τοῦ αἰεῖν καὶ ὄρμῃν· ἐπειδὴ αἰεὶ περιφέρεται. Ἄθρ δὲ ἀπὸ τοῦ αἰεῖν· αἰεῖν γὰρ τὸ πνεῖν. Οὐρανὸς δὲ ὄθεν ἐκλήθη, προεῖρηται.

Ζητοῦσι δὲ τινες, εἰ πυρώδεις εἰσὶν οἱ ἀστέρες, πῶς οὐ καίεν ἡμᾶς φαίνονται. Λέγομεν οὖν, ὡς εἶσι μὲν ὑπὲρ γῆς· καταυγάζονται δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, καὶ ἀμαυροῦνται. Ἐν γούν ἐκλείψει τοῦ ἡλίου πολλάκις ἀστέρες ὤφθησαν ἐν ἡμέρᾳ. Καὶ πάλιν ζητεῖται, εἰ ἐμπεπῆγασιν τῷ οὐρανῷ οἱ ἀστέρες, πῶς ὀρώμεν ἐν ἵστε νυκτὸς καὶ ἡμέρας καταφερομένους ἀστέρας. Φαμὲν δὲ, ὅτι οὐκ αὐτοὶ καταπίπτουσιν, ἀλλὰ φῶς τι ἐξ αὐτῶν ἀπορρεῖ· καὶ ὥς περὶ οἱ ἀνθρώποις ριπίζόμενοι, ἢ κινούμενοι λαμπρότεροι γίνονται, καὶ σπινθήρας ἀποπέμπουσι· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ ἀστέρες

ποτὲ μὲν ἀμύδροι, ποτὲ δὲ φαειροὶ γίνονται· ἔσθ' **A** dum, alias splendid; nonnunquam lumen ex sese jaculantur.

καὶ τῆς γῆς ἐν μέσῳ κέντρον τάξιν ἐπεχούσης, ὁ ἀπὸ τῆς περιφέρειας τῆς σφαίρας τοῦ κέντρον αὐτῆς διηκλῆται ἐπὶ τὴν περιφέρειαν ἀξων καλεῖται, περὶ ἧν στρέφεται ἡ σφαῖρα ἥτοι ἀπ' ἐαυτῆς, ἢ ὑπ' ἐτέρου κινουμένη. Ἀμφοτέραις γὰρ ταῖς δόξαις ὁ Πλάτων ἐν τῷ Πολιτικῷ κέχρηται.

Περὶ κύκλων, καὶ ὅτι ἰα'.

κβ'. Κύκλοι δὲ εἰσιν ἰα'· ἔξωθεν μὲν τῆς σφαίρας δύο μέγιστοι, ὃ τε ὀρίζων καὶ ὁ μεσημβρινός· λοξοὶ δὲ δύο μέγιστοι, καὶ τοῖς προτέροις ἴσοι, ὁ ζωδιακὸς καὶ ὁ γαλαξίας· κόλouroι δὲ δύο καὶ αὐτοὶ μέγιστοι· παράλληλοι δὲ πέντε, ὧν ὁ μέσος κατὰ μέγεθος ἴσος τοῖς προειρημένοις. Ὡστε ὀρίζων καὶ ὁ μεσημβρινός ἴσοι εἰσὶ, διότι διὰ τοῦ κέντρον τέμνουσι τὴν σφαῖραν. Ῥητέον δὲ περὶ ἐκάστου.

Λέγεται δὲ ὀρίζων, διότι ὀρίζει τὸ ὑπὸ γῆν καὶ ὑπὲρ γῆν ἡμισφαίριον. Περὶ γὰρ τὴν σφαῖραν ἔξωθεν ὧν, τάξιν ἔχει τοῦ Ὀκεανοῦ, ὃς ἔξωθεν περικλύζει τὴν γῆν· ἀπ' οὗ ἀνατέλλειν, καὶ εἰς ἧν δύνεϊν δεκεῖ τὰ ἄστρα. Ὅθεν καὶ Νεοπτόλεμος ὁ Παριανὸς ἐν τῇ *Τριχθονίᾳ* φησὶ·

... τῷ πᾶσα περιέρχεται ἐνδεδετα χθῶν.

Ἄστρον καὶ Ἄρατος Ὀκεανὸν αὐτὸν καλεῖ διὰ τε τοῦτον καὶ ἄλλων·

Αὐτὰρ ὅτ' Ὀκεανοῦ τόσσον παραμειθετα ὕδωρ, ὅσσον ἀπ' Αἰγοκερήος ἀνερχομένοιο μάλιστα Καρκίνον εἰς ἀνιόντα.

Εἰκόσ δὲ αὐτὸν ἐξ Ὀμήρου τὴν ἀφορμὴν ἔχειν, λέγοντος,

Ἐν δ' ἔπεσ' Ὀκεανῷ λαμπρὸν φάος ἡελλιοῦ,
Ἐλκον νύκτα μέλαιναν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν·
καὶ,

Ἡέλιος δ' ἀνόρουσε λιπὼν περικαλλέα λιμνην.

Φιλόσοφοι δὲ καὶ γεωμέτραι ὀρίζοντα αὐτὸν καλοῦσιν, οἷδε δὲ καὶ Ἄρατος αὐτὸν ὀρίζοντα τὰ δύο ἡμισφαίρια· φησὶ γάρ·

... ἧχι περ ἄραι

Μίσγονται δύσις τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλησιν.

Τὸν δὲ ὀρίζοντα καὶ μεσημβρινὸν ἐντὸς εἶναι τῆς σφαίρας τῶν ὄλων νοητέον. Οὐδὲν γὰρ τῶν ὄλων αὐτῆς ἔστιν ἐκτός. Ὑπὲρ δὲ τοῦ παρακολουθησῆαι ἡμᾶς, ἐκτός εἶναι λέγονται εἰς τὸ ἐντὸς τῆς σφαίρας πέρας.

Ὁ δὲ μεσημβρινὸς παρελήφθη, ἵνα τὰ ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως δεικνύη, καὶ ἵνα μάθωμεν, ὅτι κατὰ τοῦτον γινόμενος ὁ ἥλιος καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρα ὑπὲρ γῆς μεσουρανεῖ· καὶ ὁ χρόνος οὗτος ἐστὶ μεσημβρία, μεσημερία τις οὔσα. Τοὺς δὲ λοξοὺς οἱ μὲν αἰσθητοὺς, οἱ δὲ πλείους τὸν γαλαξίαν μόνον εἶναι βούλονται· τοὺς δὲ λοιποὺς πάντας νοητοὺς.

Πόσον τὸ πλάτος τοῦ ζωδιακοῦ.

κγ'. Ὁ δὲ ζωδιακὸς λοξὸς ὧν περιφέρειαν ἔχει μέγιστην, διὰ τοῦ κέντρον τῆς σφαίρας τὴν περιγραφὴν

B 84 Jam vero, quoniam mundus sphaerica figura praeditus est, et in ejus medio centri locum occupat terra; axis in ea vocatur linea, quae a sphaerae ambitu trajecta per centrum ad ambitum pertinet; quem circum sphaera volvitur, sive per sese, sive alterius impulsu. Nam utraque sententia exstat apud Platonem in *Politico*.

De circulis sphaerae, qui sunt numero xi.

22. Undecim sunt circuli, quorum maximi duo sunt extra sphaeram, horizon et meridianus; obliqui sunt duo maximi, superioribus aequales, zodiacus et lacteus. Coluri duo sunt maximi et ipsi, paralleli quinque; quorum medius aequalis est omnibus iis quos recensuimus. Horizon ergo et meridianus aequales sunt, quoniam per centrum dividunt sphaeram. Atque ut de singulis agatur.

Horizon inde dictus est quod hemisphaerium supra terram ab eo quod subter est, separat. Nam cum extrinsecus sphaerae circumpositus sit, velut Oceanus est circumquaque terram alluens, e quo stellae nobis oriri, et in eum occidere videntur. Hinc Neoptolemus Parianus in *Trichthonia*:

... cui tota circumflua illigatur terra.

Unde Aratus etiam Oceanum appellat hunc circumulum cum in aliis, tum in istis versibus:

*Porro iste Oceani tantum supereminet undam,
Quantum interest a Capricorno ascendente maxime
Cancrum ad assurgentem.*

Quod ex Homero expressisse videtur, cujus haec verba sunt:

*Incidit Oceano fax lucida solis,
Trahens noctem nigram super almam terram.*

Item,

Sol exortus est relinquens praclarum lacum.

At philosophi et geometrae horizontem illum vocant, quem Aratus hemisphaeria duo partiri memorat, cum ait:

... ubi extremi

Miscentur occasus, et ortus invicem.

Præterea cogitandum est horizontem ac meridianum intra sphaeram esse. Nam nulla res extra ipsam est. Sed ut animo capere possimus, extra esse singuntur, et interiorem sphaeram circumscribere.

Meridianus ad hoc assumitur, ut orientalem mundi partem ab occidua secernat, tum ut intelligamus solem ac reliqua sidera, cum ad illum pervenerunt, medium supra terram obtinere caelum. Quod tempus *mesembriam* appellamus, id est meridiani, quasi *mesembriam*. Obliquos circulos quidam aspectabiles omnes esse volunt; alii soli hoc lacteo tribuunt; cæteros aiunt intelligentia sola constare.

De zodiaci latitudine.

23. Zodiacus circulus obliquus maximum habet ambitum, isque a sphaerae centro describitur. Hujus

latitudo intervallo definitur quod a Capricorno ad Cancrum pertinet. Hoc spatium exprimere voluit Aratus his versibus:

*Cæterum hic Oceani tantum supereminet undam,
Quantum est a Capricorno ascendente maxime
Ad assurgentem Cancrum.*

Per hunc circulum commeari videntur planetæ septem sub tribus lineis. Qui quidem exprimitur in sphaera, ut itineris planetarum latitudinem agnoscamus. Nam planetæ quinque non una in linea circumferuntur. Quid igitur causæ est cur non duo circuli circuitus illius, sed tres in zodiaco descripti sunt? Nimirum quod quinque illi, quos diximus, planetæ latum id omne spatium, quod circulis duobus includitur, obeundo peragunt: sol autem non tantum ad dextram aut lævam deflectit, quantum illi quinque, sed inter duos istos limitaneos circulos medius movetur. Ob id heliacus ab hujus doctrinæ peritis appellatur; aut eclipticus, quod in eo solis eclipses accidant. Latum hunc circulum zodiacum ab duodecim signis nominant: quæ sunt, Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpium, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces. Quæ et idola vocantur, ut ab Arato:

Contra atque idola duodecim voluntur.

85 Sed quæri non immerito potest, cur cum Casiepea, et Andromeda, et alia simulacra composita sint e stellis, sola duodecim ζώδια nuncupentur, astra vero cætera. An quod plura in illo circulo quam alibi, sunt animalia, ideo zodia dicuntur? Sunt enim in sideribus reliquis, quæ non sunt ζώδια, hoc est animalium simulacra. An quia genethliaci hominum geneses, ac vitæ mortisque fatales exitus ex iis et discurrentibus per ea planetis inquirunt? an quia per eundem circulum, eaque signa planetæ circuitus suos obeunt, nec a zodiaco digrediuntur? Sunt autem planetæ omnes animalia quædam, quod suapte sponte moveantur. Planetæ autem ab errore et vagatione dicuntur. Interdum etiam circulum istum ἄλυσιν, id est *evagationem solis* appellant, ut Aratus:

*Partim vero boreæ et evagationis solis
In medio sparguntur.*

Hujus circuli summa est magnitudo. Cujus dimidia pars sub terra latet. Ideoque sex perpetuo supra terram interdum eminent signa, totidemque nocte sub terram condita sunt. Quod Aratus his verbis aperit:

Sex perpetuo occidunt duodecimæ partes circuli.

Sic enim dodecatemoria signorum nominat. Nolo hic me quispiam interpellat, objiciatque: Si diebus singulis supra infraque terram par signorum numerus existat, cur non æquales sunt invicem dies? Nam hac de re tum agemus, cum de ortu cujuslibet signi verba faciemus.

† f. ζώδια.

ἔχων. Πλάτος δὲ ἔχει τῆς θέσεως τὸ ἀπὸ Αἰγοκέρωτος μέχρι Καρκίνου διάστημα. Τοῦτο τὸ πλάτος ἠλώσαι βουλόμενος Ἄρατος φησιν·

*Αὐτὰρ δ' Ἰν' Ὀκεανοῦ τόσσον παραμείβεται ἔδω,
Ὅσσον ἀπ' Αἰγικερέως ἀνερχομένου μάλιστα,
Καρκίνον εἰς ἀνύρτα.*

Δοκοῦσι δὲ δι' αὐτοῦ φέρεσθαι οἱ ἑπτὰ πλάνητες ἐπὶ τριῶν γραμμῶν. Δείκνυται δὲ ἐπὶ τῆς σφαίρας, ἵνα νοῶμεν τὸ πλάτος τῆς πορείας τῶν πλανήτων, καὶ ἡλίου, καὶ σελήνης· ἐπειδὴ οἱ πέντε μὴ ἐπὶ μιᾷ γραμμῆς ποιοῦνται τὴν περιφορὰν. Τί οὖν δήποτε οὗ δύο κύκλοι, ἀλλὰ τρεῖς ἐσημείωσαντο ἐπὶ τῆς περιφορᾶς τὸν ζωδιακὸν κύκλον; Διότι οἱ προειρημένοι πέντε ἀστέρες τὸ μεταξὺ τῶν δύο κύκλων πλάτος περιφέρονται· ὁ δὲ ἥλιος οὗ τοσοῦτον παραβαίνει ἐπὶ τὰ δεξιά καὶ εὐώνυμα, ὅσον οἱ πέντε· ἀλλὰ τῶν τριῶν τούτων κύκλων, τῶν τὸ πλάτος τοῦ ζωδιακοῦ δεικνύοντων ἡμῖν, κατὰ τὸν μέσον ὁ ἥλιος φέρεται. Διὸ καὶ ἡλιακὸς ὑπὸ τῶν ταῦτα δεινῶν προσηγόρευται, καὶ ἐκλειπτικός· ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ αἱ ἡλιακαὶ ἐκλείψεις γίνονται. Τὸν δὲ προειρημένον πλατὺν κύκλον ζωδιακὸν καλοῦμεν ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῷ ἑβ' ζωδίων· ἃ ἔστι Κριός, Ταῦρος, Αἰδύμοι, Καρκίνος, Λέων, Παρθένος, Ζυγός, Σκορπίος, Τοξότης, Αἰγόκερως, Ὑδροχόος, Ἰχθύες· καλεῖται δὲ καὶ εἰδῶλα· ὡς καὶ Ἄρατος·

Ἐμπαλιν εἰδῶλοις δυσκαίθεκα δινεούονται.

Ἄξιον δὲ ζητῆσαι, τί δήποτε τῆς Κασσιεπέας καὶ Ἀνδρομέδας, καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶλων ἐξ ἀστέρων συγκαμμένων, τὰ ἑβ' μόνον ζώδια, τὰ δὲ λοιπὰ ἀστρα καλεῖται. Μήποτε οὖν ἀπὸ τῶν πλεοναζόντων ἐν τῷ κύκλῳ ζῶα λέγεται; ἔστι γὰρ ἐν τοῖς λοιποῖς ἀστραῖς, ἃ μὴ ἔστι ζώδια, τούτεστι ζῶων εἰδῶλα· ἢ πάλιν οἱ οἱ γενεσιολόγοι τὰς γενέσεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ περὶ ζωῆς καὶ θανάτου, πρὸς ταῦτα σκοποῦσι, καὶ τοὺς περὶ αὐτὰ διερχομένους πλάνητας· ἢ οἱ περὶ τὸν κύκλον, καὶ περὶ αὐτὰ οἱ ἑπτὰ πλάνητες περιφέρονται, οὐχ ὑπερβάλλουσι τὸν ζωδιακὸν κύκλον. Ζῶα δὲ εἰσι καὶ οὗτοι οἱ ἑπτὰ πλάνητες, τῷ αὐτοκίνητο εἶναι πλάνητες δὲ καλοῦνται παρὰ τὴν ἄλλην τὴν καὶ πλάνην. Ἔστι δ' ὅτε τοῦτον τὸν κύκλον καὶ « ἄλυσιν » ὀνομάζουσιν « ἡλίου » ὡς καὶ Ἄρατος·

*Καὶ τὰ μὲν οὖν βορέω, καὶ ἀλήσιος ἡελίου
Μεσσηγῆς κέχυται....*

Ἐχει δὲ οὗτος ὁ κύκλος μέγεθος μέγιστον. Ἄει δὲ τὸ ἡμισυ ὑπὸ γῆν ἔχει. Διὸ καὶ ἐξ ὑπὲρ γῆν αἶεν ἐν ἡμέρᾳ ἔστι ζώδια, καὶ ἐξ ὑπὸ γῆν ἐν νυκτὶ. Ἐπισημαίνεται δὲ τοῦτο καὶ Ἄρατος λέγων·

Ἐξ αἰεὶ δύνουσι δωδεκάδες κύκλιοι.

Δωδεκάδας γὰρ εἶπε τὰ δωδεκατημόρια τῶν ζωδίων. Μηδεὶς δὲ νῦν ὑποκρουέτω λέγων· Εἰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπὲρ γῆν καὶ ὑπὸ γῆν ἴσα γίνεσθαι ζώδια, πῶς οὐκ ἴσαι εἶσιν αἱ ἡμέραι ἀλλήλως αἶε; Ἐροῦμεν γὰρ περὶ τούτου, ὅταν περὶ ἀνατολῆς ἑκάστου ζωδίου λέγωμεν.

Τούτου τοῦ κύκλου τοῦ ζωδιακοῦ τὸ μὲν βορειότερον ἄ μέρος ἐφάπτεται τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κατὰ τὸν Καρκίνον, τὸ δὲ νοτιώτερον τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ κατὰ τὸν Αἰγοκέρωτα· τοῦ δὲ μεσαιτάτου τοῦ ἰσημερινοῦ κατὰ δύο μέρη, καὶ δύο ζῳδία, κατὰ τε Κριὸν καὶ τὰς Χηλὰς· καὶ δὴ τέμνει τὸν ἰσημερινόν, καὶ τέμνεται ὑπ' αὐτοῦ. Ὅτε τοίουν ἐπὶ τὰ βορειότερα ἀπὸ τῶν νοτιωτέρων ὑψοῦται ὁ ἥλιος, μέχρι Καρκίνου γίνεται. Διὸ καὶ θερμὸς ἡμῖν ὑποπίπτει, ἅτε πλησίον ἡμῶν ὢν. Ἐπέκεινα δὲ Καρκίνου οὐκ ὑψοῦται· ἀλλὰ προσῶν ἐνταῦθα τρέπεται ἐπὶ τὰ νότια· καὶ καλεῖται θερινὴ τροπὴ τὸ ἐν τῷ Καρκίνῳ ὕψος τοῦ ἡλίου. Βούλονται δὲ τροπὴν αὐτὸν ποιῆσθαι οἱ μὲν περὶ τὰς ἀρχάς, οἱ δὲ περὶ ὀγδόην μοῖραν, οἱ δὲ περὶ εἰς, οἱ δὲ περὶ ιε' τοῦ Καρκίνου. Κατιῶν δὲ ἐπὶ τὰ νότια ὁ ἥλιος, ἐπὶν κατὰ τοῦ ἰσημερινοῦ γένηται, τότε ἰσημερινὴν ποιεῖ. Ποιεῖ δὲ τοῦτο δις τοῦ ἐνιαυτοῦ· ἐπειδὴ καὶ δις ἐφάπτεται τοῦ ἰσημερινοῦ. Καὶ ἡ μὲν καλεῖται ἑαρινή, ἡ δὲ μετοπωρινή ἰσημερία· ἑαρινή μὲν ἐν Κριῷ, ὅτε ἐφάπτεται τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου· μετοπωρινή δὲ, ὅτε γίνεται ἐν Χηλαῖς, πάλιν ἐφαπτόμενος τοῦ ἰσημερινοῦ. Ἀπὸ δὲ Χηλῶν κάτεισι νοτιώτερος ἕως Αἰγοκέρωτος· τότε δὲ ἐφάπτεται ὁ ζωδιακὸς τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ, καὶ ὁ ἥλιος πάλιν ἀπὸ τῶν ταπεινῶν ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα τρέπεται· καὶ καλεῖται τροπὴ ἡλίου ἡ ἀπὸ ταπεινοτέρου ἐπὶ τὸ ὑψηλότερον πορεία. Ποτὲ δὲ Αἰγύπτιοι ἀπὸ Καρκίνου ἐπὶ Αἰγοκέρωτα τὸν ἥλιον κατιόντα ὀρῶντες, καὶ ἐκ μακροτέρων σμικρύνοντα τὰ· ἡμέρας, ἐπέθουσι, εὐλαδοῦμενοι μὴ καταβραχὺ καταλίπη αὐτοὺς ὁ ἥλιος· καὶ ἔστιν ὁ καιρὸς οὗτος ὁ παρ' αὐτοῖς τῶν καλουμένων Ἰσίων. Ἐπεὶ δὲ πάλιν ἀναβαίνειν ἤρξατο, καὶ μακροτέρας ποιεῖν τὰς ἡμέρας, τηνικαῦτα λευχειμονήσαντες ἐστεφανόρησαν. Οὗτος ὁ κύκλος, εἰ διαιρεθεῖ εἰς ὀκτῶ μέρη, τέσσαρα μὲν ἔξει ὑπὲρ γῆν, τὰ δὲ ἕτερα τέσσαρα ὑπὸ γῆν. Ὅστε ἴσον ἔχει ἀπὸ γῆν, καὶ ἴσον ὑπὲρ γῆν. Τέμνει δὲ τὸν ἰσημερινόν, καὶ τέμνεται ὑπ' αὐτοῦ.

Περὶ τοῦ γαλαξίου.

κδ'. Ὁ δὲ γαλαξίας εἶρηται μὲν, ὡς ἔστιν ὀρατὸς, καὶ μόνος ἐπὶ τῆς σφαίρας αἰσθητὸς, τῶν ἄλλων ὄντων νοητῶν. Περὶ δὲ τούτου φησὶν Ἐρατοσθένης ἐν τῷ *Καταμερισμῷ* μυθικώτερον τὸν γαλαξίαν κύκλον γεγενῆσθαι ἐκ τοῦ τῆς Ἥρας γάλακτος. Τοῦ γὰρ Ἥρα κλέψας ἔτι βρέφους ὄντος, καὶ τὸν μαστὸν τῆς Ἥρας ἐπισπασαμένου σφοδρότερον, ἐκείνην ἀντισπασαί· καὶ οὕτω περιχυθέντος τοῦ γάλακτος, κύκλον γενέσθαι, παγέντος. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἐρμού λέγει γενέσθαι Ἐρατοσθένης, ὡς ἄρα ὁ Ἐρμῆς τοῦ μαστοῦ τῆς Ἥρας ἐσπασατο. Ἄλλοι δὲ ἐκ τῆς συμβολῆς τῶν δύο ἡμισφαιρίων λέγουσι αὐτὸν γεγενῆσθαι. Ἐταροὶ δὲ φασι, ὧν ἔστι καὶ Οἰνωπίδης ὁ Χίος, ὅτι πρότερον κατὰ τούτου ἐφέρετο ὁ ἥλιος, διὰ δὲ τὰ θεόστεια δειπνα ἀπεστράφη, καὶ τὴν ἐναντίαν τούτῳ πεποιήται περιφορὰν, ἣν νῦν περιγράφει ὁ ζωδιακός. Ἔστι δὲ μυθῶδες τοῦτο καὶ ψεῦδος. Τί γὰρ ἐροῦσιν οἱ ταῦτα λέγοντες περὶ τῆς σελήνης καὶ τῶν πέντε ἀστέρων; Οὐ γὰρ δὴ καὶ οὗτοι διὰ τὰ θεόστεια δειπνα ἀπεστράφησαν. Ἄλλοι δὲ ἐκ μικρῶν πάνυ, καὶ

Zodiaci circuli pars illa, quæ maxime vergit ad aquilonem, tropicum æstivum contingit in Cancro; quæ vero maxime est australis, hibernum tropicum tangit in Capricorno; mediam amborum circum æquinoctialem in duabus partibus, ac signis duobus, Ariete ac Libra. Quem eundem circum æquinoctialem bifariam secat, et vicissim ab eo secatur. Igitur quando sol ab australibus partibus recedens boreales scandit, ad Cancrum usque pervenit. Propterea tunc nobis ardentior accidit, utpote propinquior. Ultra Cancrum non attollitur; sed eo cum accessit, ad austrum reflectitur; appellaturque conversio altitudo illa solis in Cancro. Hanc porro conversionem, sive solstitium alii initio Cancri fieri volunt; alii in octava parte; alii circa duodecimam; alii circa decimam quintam. Inde sol in austrum delapsus, cum æquinoctialem attingit, æquinoctium facit; ilque bis quotannis, toties enim æquinoctialem attingit. Horum alterum æquinoctium vernum; alterum autumnale dicitur. Vernum sit in Ariete, ubi circum æquinoctialem tangit. Autumnale in Libra; ubi rursus eundem circum attingit. A Libra deinceps in austrum magis ac magis recedit, adusque Capricornum, ubi zodiacus tropicum hibernum contingit: ac sol rursus a dejectioribus mundi partibus ad altiores convertitur. Quæ quidem ab inferioribus ad ardua migratio, solis conversio dici solet. Ægyptii quondam solem videntes a Cancro ad Capricornum descendere, ac longiores contrahentem dies, lugere consueverant, veriti ne paulatim ad eos relinqueret. Quod tempus incidebat in Isiorum festum. Simul atque vero conscendere cœperat, ac dierum spatia producere; tunc albat, coronatique prodibant. Postremo circulus iste si in octo partes tribuatur, harum supra terram quatuor emergent; reliquæ infra terram quatuor erunt occultæ. Ita ex æquo supra, infraque terram sese continet. Æquinoctialem autem secat, et ab eo vicissim secatur.

De lacteo circulo

24. Lacteam circum solum ex omnibus, qui in sphaera sunt, aspectabilem esse, ac sensu percipi jam diximus; cum cæteri sola intelligentia constant. De hoc fabulatur Eratosthenes in eo libro, qui *Καταμερισμός*, id est *Partitio*, inscriptus est; ex Junonis lacte ortum habuisse. Nam cum infans adhuc Hercules Junonis papillam vehementius exsugeret; eamque contra illa retraxisset, effusum esse lac, et eo concrecente circum esse factum; quod ipsum et Mercurio contigisse memorie prodit Eratosthenes, ut Junonis mammam traheret. Alii ex hemisphæriorum duorum commissura fieri censent. Alii, ut Ænopides Chius, asseverant, solem antea iter illac fecisse, donec propter Thyestes epulas aversus, contrariam viam cœpit insistere, quam zodiacus modo describit. Sed hæc fabulosa sunt. Nam quid dicent qui ita sentiunt de luna, et quinque reliquis? Non enim ob Thyestes dapes etiam isti sese reflexerunt. Sunt qui perviguis ac crebris et stellis, quæ ob cœli a terra di-

stantiam coalescere videntur, confectum illum existimant : velut si quis minutis crebrisque salis micis aliquid inspergat. Sed nescio an non sit probabilius dictu, ex nubibus eum conflare sive condensationem aeris esse pelluentem, quæ circuli speciem habet. Hujus sane meminit Aratus his verbis :

Illud insigne, rotundum, lac ipsum nominant.

Lac enim ideo vocant, quod γαλαξίου, id est « lactei, » nomen versus ratio non admitteret. Cæterum a candore lactis ita nuncupatur. Est enim candidus et transparent. Qui sphaeram, et zodiacum circulum, et æquinoctialem bifariam dividit, ab iisque mutuo dividitur, cum sit æqualis.

De quinque parallelis circulis.

25. Quinque sunt paralleli circuli : arcticus, qui ad aquilonem propius accedit, Ursas intra se et Draconem continens; et ei oppositus australis, quem antarcticum vocant. Tropicus æstivus post arcticum; hibernus tropicus post antarcticum. Quintus horum omnium medius est æquinoctialis, pari intervallo distans ab æstivo hibernoque tropico. Est autem arcticus minimorum unus, qui circa polum descripti sunt, medium ipsum, velut centrum, complectens, qui arcticus propter Ursas, quas comprehendit; et borealis, quod ad eam mundi partem vergit, appellatur: idem apparens dicitur, quod semper eminent, nec occidit unquam. Huic oppositus australis æqualem cum eo situm habet, atque australem continet polum; antarcticus autem ex eo nominatur, quod contra atque arcticus positus sit. Nam arcticus ad boream, iste ad austrum, situs est; ille altissimus est in sphaera: hic maxime depressus. Ob id arcticus semper apparens est: alter apparet nunquam. Potest et antarctici nomen inde derivari, quod arctico ex æquo respondeat. Nam προpositio ἀντί, « æquale » significat; ut ἀντίθεος, id est « æqualis Deo, » famulus. Idem et australis vocatur, estque semper occultus.

Tropicus æstivus inter arcticum et æquinoctialem situs est; ac solstitium æstivum in se continet. Nam cum sol in Cancro versatur, ubi illum attingit, æstivum solstitium facit. Ideo solstitialis æstivus dicitur. Est autem ut arctico major, sic æquinoctiali minor. Ac si quis ipsum in octo partes secundum Aratum dividat, erunt quinque supra terram, tres infra. Verba Arati :

Quinque in cælo versantur supra terram.

Tres in imo: æstatis autem in eo sunt conversiones; quibus verbis ex octo partibus quinque illum habere supra terram, tres sub terra, significat. In hoc sphaeræ situ, qui Hellesponti, Macedoniæ et Græciæ climati respondet, quando sol æstivum tropicum tenet, maximus dies horarum est 15; in minima nox, 9; cum ubique noctis ac dici spatia simul sumpta

• f. ετι.

Α πεπικνωμένων, καὶ ἡμῖν δοκούντων ἠνώσθαι, διὰ τὸ διάστημα τὸ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, ἀστέρων αὐτὸν εἶναι φασιν· ὡς εἴ τις ἀλίσι λεπτοῖς τε καὶ πολλοῖς καταπάσειέ τι. Μήποτε μέντοι ἄμεινον αὐτὸν λέγειν ἐκ νεφῶν, ἢ πῆλημά τι ἀέρος διαυγῆς εἶναι, κύκλου σχῆμα ἔχον. Μέννηται δὲ αὐτοῦ καὶ Ἄρατος δι' ὧν φησιν·

Κεῖτο περίγληνον, τροχάλον, γάλα μιν καλέουσι.

Γάλα γὰρ αὐτὸν ὠνόμασε, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι αὐτὸ ἐντεθῆναι εἰς ἔπος τοῦ γαλαξίου τὸ ὄνομα. Λέγεται δὲ ἀπὸ τῆς χροιάς τοῦ γάλακτος οὕτω· λευκῆς γὰρ καὶ διαυγῆς φαίνεται. Τέμνει δὲ δίχα τὴν σφαῖραν, καὶ τὸν ζωδιακὸν κύκλον, καὶ ἰσημερινόν· καὶ τέμνεται ὑπ' αὐτῶν, ἴσος αὐτοῖς ὧν.

Περὶ τῶν πέντε παραλλήλων.

κε'. Οἱ δὲ παράλληλοι εἰσι πέντε, ἀρκτικός, ὃς ἐστὶ βορειότερος, ἐντὸς ἔχων τὰς Ἄρκτους καὶ τὸν Δράκοντα· καὶ ὁ τοῦτ' ἀντικείμενος νότιος, ὁ ἀνταρκτικός καλούμενος· ὁ [καὶ] θερινὸς τροπικός μετὰ τὸν ἀρκτικόν· καὶ ὁ χειμερινὸς τροπικός μετὰ τὸν ἀνταρκτικόν· μέσος δὲ τούτων πέμπτος ὁ ἰσημερινός, τοσούτον ἀπέχων τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ, ὅσον τοῦ χειμερινοῦ. Ἔστι δὲ ὁ ἀρκτικός τῶν ἐλαχίστων, καὶ περὶ τὸν βόρειον πόλον, ἐντὸς ἔχων μεσαίτατον τὸν πόλον ὡσπερ εἰ κέντρον αὐτοῦ. Καλεῖται δὲ ἀρκτικός ἀπὸ τοῦ ἐντὸς ἔχων τὰς Ἄρκτους· καὶ βόρειος, διὰ τὸ πρὸς βορέαν εἶναι ἀεὶ. Φανερός δὲ ἐστὶ· διὰ τὸ ἀεὶ φαίνεσθαι, καὶ μὴ δύνειν. Ὁ δὲ τοῦτ' ἀντικείμενος νότιος κατὰ τὴν θέσιν ἴσος μὲν ἐστὶν αὐτῷ, περιέχει δὲ τὸν νότιον πόλον. Λέγεται δὲ ἀνταρκτικός ἀπὸ τοῦ ἐναντίας κείσθαι τῷ ἀρκτικῷ· ὁ μὲν γὰρ ἀρκτικός κατὰ βορέαν, οὗτος δὲ κατὰ νότον ἐστὶ. Καὶ ὁ μὲν ἀρκτικός κατὰ τὴν σφαῖραν ὑψηλότερος ἐστὶν, ὁ δὲ ταπεινότερος. Διὸ ὁ μὲν ἀρκτικός ἀειφανής ἐστὶν· οὗτος δὲ οὐ φαίνεται ἡμῖν. Ἡ ὅτι ἴσος ἐστὶ τῷ ἀρκτικῷ, τῆς ἀνὰ προθέσεως τὸ ἴσον σημαίνουσης, ὡς ἐν τῷ « ἀντίθεον θεράποντα. » Καλεῖται δὲ ἀνταρκτικός καὶ νότιος. Ἔστι δὲ ἀεὶ ἀφανής.

Ἐντὸς θερινὸς τροπικός κείται μεταξὺ τοῦ ἀρκτικοῦ καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ. Ἐχει δὲ ἐν ἑαυτῷ τὰς θερινὰς τροπὰς τοῦ ἡλίου. Ὅτε γὰρ ὁ ἥλιος ἐν τῷ Καρκίνῳ γένηται, ἐφαθάμενος αὐτοῦ, τὴν θερινὴν ποιεῖ τροπὴν. Διὸ καὶ θερινὸς τροπικός κέκληται. Ἔστι δὲ τοῦ μὲν ἀρκτικοῦ μείζων· τοῦ δὲ ἰσημερινοῦ βραχύτερος. Εἰ δὲ τις αὐτὸν διέλῃ εἰς ὀκτὼ μέρη κατὰ τὸν Ἄρατον, ἴσται μὲν αὐτοῦ πέντε μὲν ὑπὲρ γῆν, τρία δὲ ὑπὸ γῆν. Φησὶ δὲ περὶ αὐτοῦ οὕτως Ἄρατος·

Πέντε μὲν ἐνδία στρέφεται καθ' ὑπέρτερα γαίης. Τὰ τρία δ' ἐν περάτῃ· θέρος δὲ οἱ ἐντροκαὶ εἰσιν·

ἀπὸ τῶν ὀκτὼ μερῶν δηλῶν τὰ πέντε ὑπὲρ γῆν ἔχειν, τὰ δὲ τρία ὑπὸ γῆν. Κατὰ ταύτην τὴν θέσιν τῆς σφαίρας, ἥτις κατὰ τὸ κλίμα τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Μακεδονίας ἐστὶ, καὶ τῆς Ἑλλάδος, τοῦ ἡλίου γενομένου ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ, ἡ μεγίστη ἡμέρα ἐστὶν ὥρων ἐσ'· ἡ δὲ ἐλαχίστη ὥρων θ', πανταχοῦ τοῦ

ἡμερονυκτίου καὶ ὥρων ἄνωτος. Εἰ ὑποστησόμεθα οὖν ἂν ταῖς θεριναῖς τροπαῖς, ὡς περ εἴπομεν, ἰε' ὥρων τὴν μεγίστην ἡμέραν εἶναι, ἀκόλουθόν ἐστι βραχυτάτην τότε νομίζεσθαι εἶναι τὴν νύκτα. Τοῦτο δὲ δῆλον ἔκ τε ἄλλων, καὶ ἐξ ὧν Ἄρατος φησιν. Εἰ γὰρ τὸ ἡμερονυκτίον ἐστὶν εἰκοσιτεσσάρων ὥρων, εἰς ἧ' δὲ μέρη τὸν θερινὸν τροπικὸν τέμνεσθαι δεῖ, ἕκαστον δὲ τμήμα ὥρων γ'· τρεῖς δὲ τὰ ἧ' καὶ εἰ τοίνυν ἀπὸ τῶν ὀκτώ τούτων μερῶν πέντε ἐστὶν ὑπὲρ γῆν· ἕκαστον δὲ τρεῖς ὥρας περιδινεῖται· τρεῖς ἰ' τὰ πέντε γίνεται ἰε'· πεντεκαίδεκα ὥρων γίνεται περιφορά. Εἰ δὲ ὑπὸ γῆν τρία μέρη ἐστὶ τότε· ἕκαστον δὲ τῶν τριῶν τρεῖς ὥρας περιδινεῖται· τρεῖς δὲ τὰ τρία ἐννέα ἐστὶ δῆλον, ὅτι ἐστὶ ἡ νύξ ὥρων θ'· ἥτις ἐλαχίστη ἐστὶν ἐν τούτῳ τῷ κλίματι.

Ὁ δὲ χειμερινὸς τροπικὸς κεῖται μεταξὺ τοῦ ἀνταρκτικοῦ καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, ἐναντίος τῷ θερινῷ τροπικῷ, ἴσος αὐτοῦ ὑπάρχων. Ἐφάπτεται δὲ αὐτοῦ ὁ ζωδιακὸς κύκλος κατὰ τὸν Αἰγοκέρωτα· καθ' ὃν γενόμενος ὁ ἥλιος ποιεῖται χειμερινὸς τροπός. Ἐκεῖ γὰρ γενόμενος, παυσάμενος τῆς καθόδου, πάλιν ἀνωτέρω ἀνεισε· διὸ καὶ τροπὴ αὐτοῦ λέγεται ἡ ἀπὸ Αἰγοκέρωτος ἐπὶ Καρκίνου ἀνοδος. Χειμερινὸς δὲ ἐκλήθη, ὅτι ἐν αὐτῷ γενόμενος ὁ ἥλιος ἐν Αἰγοκέρωτι χειμῶνα ποιεῖ ἀκρότατον. Ἴσος δὲ ὧν οὗτος ὁ χειμερινὸς τροπικὸς τῷ θερινῷ τροπικῷ, ἐτμήθη εἰς μέρη ἧ', καθάπερ ἐκεῖνος. Τοῦναντίον οὖν ἐκείνῳ ἕξει ἀπὸ τῶν ἧ' μερῶν πέντε μὲν ὑπὸ γῆν, τρία δὲ ὑπὲρ γῆν· ὡς γίνεσθαι τὴν ἡμέραν τότε ἐλαχίστην, ὅτε ἐν Αἰγοκέρωτι γενόμενος ὁ ἥλιος ἐφάπτεται τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ· ἦτοι ὥρων θ'· τὴν δὲ νύκτα ὥρων ε' καὶ δεκά, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ θερινῷ τροπικῷ.

Ὁ δὲ ἰσημερινός, μεταξὺ τῶν πέντε παραλλήλων κείμενος, μέλιζων ἐστὶ τῶν ἄλλων τεσσάρων· ἐπειδὴ διὰ τοῦ κέντρου τὴν περιφέρειαν ἔχει. Ποιεῖ δὲ ἐν αὐτῷ ὁ ἥλιος τὰς προειρημένας δύο ἰσημερίας· ἐαρινὴν μὲν ἐν Κριῷ γενόμενος, μετοπωρινὴν δὲ ἐν Χηλαῖς. Ἰσημερινός δὲ λέγεται, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ τὰς ἰσημερίας ποιεῖ ὁ ἥλιος. Τμηθεὶς δὲ εἰς ἧ', τέσσαρα μὲν ὑπὲρ γῆν, τέσσαρα δὲ ὑπὸ γῆν ἕξει μέρη· καὶ ἐστὶν ἴσος τῷ ζωδιακῷ καὶ τῷ γαλαξίᾳ.

Ἴσος δ' ἂν τις ζητήσει, πῶς ἔφαμεν ἐν μὲν θεριναῖς τροπαῖς γενόμενον τὸν ἥλιον ἰε' ὥρων τὴν ἡμέραν ποιεῖν· ἐν δὲ χειμεριναῖς θ', ὅποτε ἐν τοῖς μηχανικοῖς ὡρολογίοις, καὶ ὕδρολογοῖς ἀεὶ ἡ ἡμέρα ἰε' ὥρων φαίνεται. Λέγομεν οὖν, ὅτι, ὡς περ πᾶς ἀνθρώπος πέντε δακτύλων ἔχει τὴν χεῖρα, παῖς τε καὶ ἀνήρ, οὐ μὴν ἴσους, ἀναλόγως καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὴν ταχυτητα ἔχειν φάμεν τὰς ὥρας· καὶ μεγάλων μὲν μεγάλας, σμικρῶν δὲ σμικράς. Πρὸς οὖν τὰς χειμερινὰς ἡμέρας αἱ θεριναὶ μεταλάι οὔσαι, ἰε' ὥρας ἰσημερινῆς ἡμέρας διάστημα ἔχουσαι, εἰς ἰθ' ἀναλόγως διηρέθη^α. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ νυκτῶν μεγάλων, καὶ μικρῶν, καὶ ἡμερῶν^β μικρῶν σκόπει.

horas quatuor et viginti colligant. Igitur si in æstivo solstitio sumatur, uti dictum est, longissimus dies horarum 15; consequens est brevissimam esse tunc noctem. Atque hæc cum aliunde manifestum est, tum ex iis, quæ Aratus explicat. Nam si diei et noctis intervallum horarum est viginti quatuor: ac tropicum circulum in partes octo dividere oportet; quarum quælibet trium est horarum: cum ter octo sint viginti quatuor; quoniam ex octo partibus quinque supra terram eminent, et unaquæque tribus horis volvitur: sunt autem quinquies ter quindecim: necesse est quindecim horarum diurnum solis esse motum. Quod si tunc quinque sunt partes infra terram; quarum quælibet trium horarum spatium cietur: cum sint ter tria novem; perspicuum est noctem horis constare novem; quæ est in illo tractu brevissima.

Hibernus tropicus inter antarcticum circulum et æquinoctialem positus est, contra atque tropicus æstivus, cui 87 est æqualis. Hunc zodiacus in Capricorno contingit: in quo sol hibernum solstitium efficit. Illuc enim ubi pervenit, non ultra descendit; sed ascendere rursus incipit; propterea conversio illius dicitur a Capricorno ad Cancrum ascensio. Jam hibernus ideo nominatur, quod cum ibi sol in Capricorno versatur, summam hiemem facit. Cum autem tropicus hibernus æstivo sit æqualis, similiter atque hic in partes octo dividitur. Sed contrario, quam ille, modo de partibus octo quinque infra terram, tres supra terram habet; ut tunc brevissima dies sit, cum sol Capricornum transiens hibernum tropicum attingit; horarum videlicet novem: nox autem horarum quindecim: perinde ac tropico æstivo accidit.

Æquinoctialis circulus medius inter parallelos quinque, quatuor reliquis major est, quod a centro ducatur ejus ambitus. In eo sol duo facit æquinoctia, quæ supra memoravi: vernum cum est in Ariete: autumnale autem, in Libra. Æquinoctialis ei nomen est, quoniam in ipso æquinoctia sunt a sole. Hic si in partes octo tribuatur, quatuor supra terram erunt; infra totidem; esque zodiaco æqualis et lacteo circulo.

Roget aliquis cur dixerimus, solem in æstivo solstitio constitutum horarum quindecim facere diem; in hiberno, novem: cum tamen in mechanicis horologiis et hydrologiis dies perpetuo horis duodecim constare videatur. Huic ita respondemus, quemadmodum homo quilibet tam puer quam vir, quinos in manu digitos habet; non tamen æquales: eandem plane in diebus ac noctibus magnitudinis ac celeritatis rationem horas habere: adeo ut magnarum magnæ sint; parvarum itidem parvæ. Igitur æstivi dies hibernis majores intervallo constant horarum 15 æquinoctialium, quæ in duodecim proportionem dividuntur. Idem ergo majoribus ac minoribus de noctibus, et majoribus ac minoribus diebus est judicium.

^α f. τρεῖς δέ.   ^β f. διηρέθησαν.   ^γ Deest μεγάλων, καί.

Paralleli quinque circuli vocantur translata a lineis appellatione, quas geometræ parallelas vocant. Ejusmodi nominantur ab iis lineæ, quæ in eodem plano positæ nulla parte in se invicem inclinant. Sed nos facilitatis gratia ab eo quod consequens est eos explicemus. Parallelos itaque circulos esse dicimus eos, qui a circumferentia ad circumferentiam eamdem undequaque latitudinem habent; etsi non æqualis inter omnes interjecta latitudo sit.

De zonarum a se invicem distantia.

26. Atque ut horum intervalla cognoscamus, dividatur sphaera per centrum, sic ut paralleli bifariam secentur, velut eos coluri dividunt; sitque circulus ille partium 60 hemisphaeria, ergo singula triginta partium erunt. Igitur ab horizonte ad borealem polum sex erit partium intervallum, totidem, quot triginta sunt in hemisphaerio superiore. Tanta est enim eminentis poli ab horizonte distantia. Siquidem centri instar est borealis polus ad ambitum arctici circuli. In omni autem circulo rectæ omnes a centro ductæ ad ambitum æquales sunt invicem. Intervallum ab arctico circulo ad tropicum æstivum partium erit quinque: ab æstivo tropico ad æquinoctialem partium quatuor; ab æquinoctiali ad hibernum tropicum, itidem quatuor; ab hiberno tropico ad horizontem, partium quinque; ab horizonte ad polum australem, et semper occultum, partes erunt sex; ab eodem australi polo ad inferiorem ambitum circuli antarctici, sex partes; ab antarctico circulo in hemisphaerio inferiore ad horizontem, et contactum ejus atque arctici circuli, eadem qua in superiori proportione, reliquæ sunt partes octodecim. Nonnulli sphaeram per polos dividentes, velut per coluros, intervalla parallelorum in latum non in partes 60, sed in 360 distribuunt; quandoquidem annus 365 diebus constat. Aiunt ergo dimidium ejus, sive superius hemisphaerium, partes obtinere 180; totidem inferius. Ex quibus ab horizonte ad boreum polum, et altiore ambitum circuli arctici, partes sunt 38; a boreo polo ad arcticum circumulum partes alia 38; ab arctico ad æstivum tropicum, partes 24; a tropico æstivo ad æquinoctialem, partes 24; ab æquinoctiali ad hibernum tropicum, partes 24; hinc ad antarcticum, qui horizontem contingit, alia 32. Hæ omnes simul collectæ sunt 180. Sic infra terram eodem modo partes totidem 180 numerantur. Possumus et parallelos istos rectos nominare. Qui ob id assumuntur, ut boreales australesque partes per eas facilius agnoscamus: tum etiam conversiones hibernas et æstivas, nec non æquinoctiales veruas et autumnales.

Ὁμοίως δὲ καὶ ὑπὸ γῆν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἴσαι ἄλλαι ῥπ μοῖραι. Δύνανται δὲ οἱ παράλληλοι οὗτοι καὶ ὀρθοὶ καλεῖσθαι· παρελήφθησαν δὲ ὑπὲρ τοῦ εὐπαρακολούθητον ἡμῖν τὴν δεξιὴν γενέσθαι τῶν βορειωτέρων καὶ νοτιωτέρων· καὶ ὥστε γινῶναι ἡμᾶς τὰς χειμερινὰς, καὶ τὰς θερινὰς, καὶ τὰς ἱσημερινὰς, καὶ ἑαρινὰς, καὶ μετοπωρινὰς τροπὰς.

¹⁰ *Ley.* ἀνταρκτικοῦ μοῖραι εἰσιν ἐξ· ἀπὸ δέ, etc. ¹¹ *Ley.* ὑπὲρ γῆς αἱ λοιπαὶ ἡ μοῖραι εὐρεθῆσονται.

Α Παράλληλοι δὲ ἐκλήθησαν οἱ ἐκ κύκλοι ἀπὸ τῶν παρὰ τοῖς γεωμέτραις παραλλήλων γραμμῶν. Παράλληλοι δὲ γραμμαὶ λέγονται παρ' αὐτοῖς αἱ ἐν τῷ αὐτῷ ἐπιπέδῳ οὔσαι, καὶ μὴ συμπίπτουσαι ἐπὶ μηδέτερα μέρη. Σαφηνείας δὲ ἕνεκα ἐκ τοῦ παρακολουθοῦντος εἰπωμεν. Φαμέν οὖν, ὅτι παράλληλοι εἰσιν οἱ κύκλοι μεταξὺ ἀλλήλων ἀπὸ περιφερείας ἐπὶ περιφέρειαν τὸ ἴσον μὲν πλάτος ἔχοντες πανταχόθεν, οὐ μέντοι ἴσον καὶ τὸ πλάτος τὸ μεταξὺ αὐτῶν.

Περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλας τῶν ζωνῶν διαστάσεως.

κς'. Ἴνα δὲ καὶ τὰ μεταξὺ τούτων διαστήματα μάθωμεν, ἔστω τεμνομένη ἡ σφαῖρα διὰ τοῦ κέντρου αὐτῆς, ὥστε δίχα τέμνεσθαι τοὺς παραλλήλους, καθάπερ ὑπὸ τῶν κολούρων τέμνονται· καὶ ἔστω ὁ κύκλος οὗτος μοιρῶν ζ'. Ἐκαστον οὖν ἡμισφαίριον ἀνά λ' μοιρῶν ἔξει. Ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ ὀρίζοντος ἐπὶ τὸν βόρειον πόλον ἐξ μοιρῶν ἔσται διάστημα τῶν ὑπὲρ γῆν τοῦ ἡμισφαιρίου λ' μοιρῶν· τοσοῦτον γάρ ἀπὸ τοῦ ὀρίζοντος ἐπὶ τὸν βόρειον πόλον ἔστί τὸ ἔξαρμα. Ἀπὸ μὲν γάρ τοῦ βορείου πόλου ἐπὶ τὴν ἄνω περιφέρειαν τοῦ ἀρκτικού κύκλου κέντρου τάξιν ἔχει ὁ βόρειος πόλος· ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου κέντρου παντὸς τοῦ κύκλου αἱ ἐκβαλλόμεναι εὐθεῖαι εἰς τὴν περιφέρειαν πᾶσαι ἴσαι ἀλλήλαις εἰσὶ. Τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀρκτικού κύκλου διάστημα ἐπὶ τὸν θερινὸν τροπικὸν ἔσται μοιρῶν ε'· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ ἐπὶ τὸν ἱσημερινὸν ἔσται μοιρῶν δ'· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ ἱσημερινοῦ μέχρι τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ ἔσται τῶν ἴσων τεσσάρων· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ μέχρι τοῦ ὀρίζοντος μοιρῶν ε'· ἀπὸ δὲ τοῦ ὀρίζοντος ἐπὶ τὸν νότιον πόλον, καὶ αἰεὶ ἀφανῆ, μοῖραι εἰσὶ ε'· ἀπὸ δὲ τοῦ αὐτοῦ νοτίου πόλου ἐπὶ τὴν κάτω περιφορὰν τοῦ ἀνταρκτικοῦ αἱ λοιπαὶ ἐξῆς ἡ μοῖραι· ἀπὸ δὲ τοῦ ἀνταρκτικοῦ ἐν τῷ κάτω ἡμισφαιρίῳ μέχρι τοῦ ὀρίζοντος, καθὼς ἐφάπτεται ὁ ἀρκτικὸς κύκλος αὐτοῦ, ἀναλόγως τοῖς προειρημένοις ὑπὲρ γῆς εὐρεθῆσονται ¹⁰. Τινὲς δὲ, τέμνοντες τὴν σφαῖραν διὰ τῶν πόλων, ὥσπερ διὰ τῶν κολούρων, τὰ μεταξὺ τῶν παραλλήλων διαστήματα κατὰ πλάτος οὐκ εἰς ζ' μοῖρας τέμνουσιν, ἀλλ' εἰς τζ'· ἐπειδὴ καὶ ὁ ἐνιαυτὸς τζε' ἔστιν ἡμερῶν· καὶ φασιν ῥπ εἶναι μοῖρας τὸ ἡμισφαιρίον, ἦτοι τὸ ὑπὲρ γῆς ἡμισφαίριον· καὶ πάλιν ῥπ τὸ ὑπὸ γῆν. Ἐξ ὧν ἀπὸ μὲν τοῦ ὀρίζοντος μέχρι βορείου πόλου καὶ τῆς περιφερείας τοῦ ἀρκτικού κύκλου τῆς ὑψηλοτέρας εἰσὶ μοῖραι λη'· ἀπὸ δὲ τοῦ βορείου ἐπὶ τὸν ἀρκτικὸν μοῖραι ἄλλαι λη'· ἀπὸ δὲ τοῦ ἀρκτικοῦ μέχρι τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ μοῖραι εἰσὶ κδ'· ἀπὸ δὲ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ μέχρι τοῦ ἱσημερινοῦ μοῖραι κδ'· ἀπὸ δὲ τοῦ ἱσημερινοῦ ἕως τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ μοῖραι κδ'· ἀπὸ δὲ τοῦ χειμερινοῦ ἕως τοῦ ἀνταρκτικοῦ, τοῦ ἐφαπτομένου τοῦ ὀρίζοντος, ἄλλαι εἰσὶ μοῖραι λβ'. Αὗται δὲ, ἐπὶ τὸ αὐτὸ γινόμεναι, ὡς εἴπομεν, ῥπ

Περὶ κολούρων.

A

De coluris.

κζ'. Οἱ δὲ κόλουροι εἰσι μὲν δύο ἀπὸ βορέου ἐπὶ νότον, διὰ τῶν πόλων τέμνοντες τὴν σφαῖραν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ πάντας ἄλλους κύκλους. Εἰσι δὲ μέγιστοι καὶ αὐτοὶ, ὡς ἂν διὰ τοῦ κέντρου τῆς σφαίρας ἡγμένοι. Τέμνουσι δὲ, ἵνα τὰς δ' ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ ῥαδίως καταλαμβάωμεν. Τεμνόντων γὰρ τούτων ἀλλήλους καὶ τὴν σφαῖραν, συμβήσεται εἰς τέσσαρα τετμηθῆναι· ὥστε ἕκαστον τῶν τεσσάρων τμημάτων μίαν ὥραν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἔχειν. Καὶ ὁ μὲν αὐτῶν κατὰ Καρκίνον καὶ Αἰγυκέρωτα ἔχει τὴν περιφέρειαν· διὰ μὲν τοῦ ἐνὸς ἡμικυκλίου δεικνύον ἐν Καρκίνῳ ἠέρος, διὰ δὲ τοῦ ἐτέρου ἐν Αἰγυκέρωτι χειμῶνα. Ὁ δὲ κατὰ Κριδὸν καὶ Χηλᾶς τὴν περιφέρειαν ἔχει· καὶ ὅλοϊ τὰς ἄλλας δύο ὥρας τὰς ἰσημερινάς· τὴν μὲν ἑαρινὴν ἐν Κριῶ, τὴν δὲ μετοπωρινὴν ἐν Χηλᾶς. Κόλουροι δὲ κέκληνται, διότι δοκοῦσιν ἡμῖν κολοῦσθαι ὡσπερ τὰς οὐράς, διὰ τὸ ἡμῖν μὴ φαίνεσθαι αὐτῶν τὰ ἐπὶ τοῦ ἀνταρκτικοῦ μέρη, καὶ δοκεῖν κολοῦσθαι αὐτοὺς κατὰ τοῦτο τὸ μέρος. Συμβέθηκε γὰρ τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ ἀειφανοῦς κύκλου, τούτεστι τοῦ ἀρκτικοῦ, μέρη φαίνεσθαι· ταῦτα δὲ τὰ μέρη τῶν κολούρων κύκλων τὰ τοῦ ἀνταρκτικοῦ ἀεὶ ἀφανῆ εἶναι.

Περὶ τοῦ ἄξονος.

κη'. Διήκει δὲ ὁ ἄξων ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου διὰ τοῦ κέντρου τῆς σφαίρας ἕως τοῦ κέντρου τοῦ ἀνταρκτικοῦ. Παραλειπται δὲ, ἵνα γινώμεν ὅτι περὶ αὐτὸν καὶ τὰ ἄκρα αὐτοῦ δινεῖται ὁ οὐρανός· ὡσπερ περὶ ἀρμάτειον ἄξονα δινούονται οἱ τροχοί. Τὴν δὲ ὕλην αὐτοῦ οὐκ ἐδίδαξεν ἡμᾶς Ἄρατος· ἀλλ' ὡς ἐν ποιήσει μυθικώτερον, ὡσπερ ὀβελίσκον αὐτὸν εἶπεν. Εἰ μὲν οὖν λέγοι τις αὐτοῦ τὴν ὕλην ἐκ πυρός, ἔλθῶν ἐπὶ τὴν τοῦ ὕδατος σφαῖραν ὀβελίσσεται· ἢ ὑπὸ τῆς τοῦ πυρός σφαίρας καταφλεχθήσεται· εἰ δὲ ἐκ τῆς τῶν λοιπῶν, ἀέρος ἢ ὕδατος, ἀμιγῆς ἔσται τοῖς ἄλλοις, καὶ ὑπὸ τῶν ἐναντιῶν ἀφανίσσεται. Γεωμέτραι δὲ αὐτὸν ὑποτίθενται γραμμὴν τινα λεπτήν, διήκουσαν ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου μέχρι τοῦ ἀνταρκτικοῦ, καθάπερ εἴρηται. Οἱ δὲ φυσικοὶ φιλόσοφοι τὸ μεταξὺ διήκον πνεῦμα λέγουσιν ἄξονα. Μέννται δὲ αὐτοῦ Ἑρατοσθένης ἐν τῷ Ἑρμῆ λέγων·

Αὐτὴν μὲν μιν ἔεττε μισήρεα παρτὶ Ὀλύμπου
Κέντρου ἀπὸ σφαίρας· διὰ δ' ἄξονος ἠήρῃσι το·

Καὶ ὁ Ἄρατος λέγων·

Αὐτὰρ δ' οὐδ' ὄλλῃον μεταρλίσσεται· ἀλλὰ μάλ' [αὐτως]
Ἄξων αἰὲν ἄρηρεν· ἔχει δ' ἀτάλαντον ἀπάντη

Μεσσηγὺς γαῖαν· περὶ δ' οὐρανὸς αὐτὸν ἀρνεῖ.

Ἠνώμασται δ' ἄξων διὰ τὸ περὶ αὐτὸν ἀγεσθαι, καὶ περιδινεῖσθαι τὸν οὐρανόν. Τὰ δὲ πέρατα αὐτοῦ πρὸς τοὺς κέντροις τοῦ τε ἀρκτικοῦ καὶ τοῦ ἀνταρκτικοῦ εἰσι. Καλοῦσι δ' αὐτὰ πόλους ἀπὸ τοῦ περιπολεῖσθαι, καὶ στρέφεσθαι περὶ αὐτὰ τὸν οὐρανόν. Τούτων δὲ ὁ μὲν καλεῖται βόρειος, ἀεὶ φανερός ὢν· ὁ δὲ νότιος, ἀεὶ ἀφανής. Μέννται αὐτῶν καὶ Ἄρατος·

27. Duo sunt coluri a septentrione ad austrum per polos sphaeram ejusque circulos omnes partientes. Iidem maximi sunt, ut qui per centrum sphaerae transeunt. Secant autem idcirco, ut anni tempestates quatuor facile discernamus. Nam cum sese mutuo dividant, sphaeram ipsam quoque dividi necesse est in partes quatuor, adeo ut quodlibet e segmentis quatuor suam anni tempestatem obtineat. E coluris istis alterius ambitus per Cancrum et Capricornum ducitur, ac per semicirculum unum aetatem indicat in Cancro, per alterum hiemem in Capricorno. Alterius ambitus transit per Arietem et Libram, ac duas alias aequinoctiorum tempestates exhibet: vernam in Ariete; autumnalem in Libra. Qui coluri propterea vocantur, quia nobis velut cauda mutilati videntur, eo quod partes illorum ad polum antarcticum occultantur: quibus et mutilati videntur. Nam quae semper apparente circulo, id est arctico, continentur, illorum conspicuae sunt partes: quae vero antarctico includuntur, semper occultae.

De axe.

28. Ab arctici circuli centro per sphaerae centrum, ad centrum aliud antarctici transit axis. Qui ob id assumptus est, ut intelligamus circum hunc et ejus extrema circumvolvi caelum; perinde atque circum currus axem rotae volvuntur. De hujus materia nihil nos Aratus docuit. Sed poetica licentia fabulosius loquens veruti instar esse dixit. Itaque sive quis illum ex igne, ceu materia, constare velit, cum per aquae sphaeram transeat, ibi restinguetur; aut ab ignis sphaera consumetur, sive ex aliorum elementorum materia, puta aeris aut aquae, misceri cum aliis non poterit; et a contrariis delebitur. Proinde geometrae lineam esse dicunt exilem ab arctici centro ad centrum antarctici pertinentem, uti diximus. At physici spiritum, qui per interjectum spatium transit, axem putant esse. Cujus in Mercurio meminit Eratosthenes:

Ipsam quidem secuit mediam prorsus Olympi,
Centro ab sphaerae; per axem vero sulciebatur.

Aratus quoque:

Porro hic ne minimum quidem declinat, sed plans
Axis semper firmatus est; habetque libratam om-
In medio terram; eircum autem hunc caelum se
[versat.]

Axis vocabulum ideo meruit, quod circum ipsam agatur, volvaturque caelum. Hujus extrema sunt in centrīs arctici et antarctici circulorum quos polos nominant, eo quod circum illa caelum assidua vertigine torqueatur. Ex iis alter boreus dicitur semper apparens; alter australis, semper occultus. Horum meminit Aratus:

Et hunc, inquit, trajiciunt poli duo utrinque positi: Quorum alter videri non potest, alter oppositus a [septentrionibus Supra Oceanum. Duæ porro utrinque ipsum obtinent. Ursæ, simul meantes.

Observandum est autem masculino genere polos istos efferrī. At Pythagorici boreales mundi partes dextrās, australes sinistrās nominant. Homerus autem dextra vocat quæ sunt ad orientem, sinistra quæ ad occidentem, his versibus :

Sive dextrorsum eant ad auroram, et solem, Sive sinistrorsum istæ ad occasum caliginosum.

Sed in lignea sphaera extremitates axis illæ ultra sphaeræ ambitum projectæ sunt. Quas tamen cogitandum est extima cœli superficie terminari, nec excedere.

De zonis quæ sunt quinque.

29. De zonis mentionem in *Phænomenis* Aratus non facit ; alii, ut Eratosthenes, meminerunt. Igitur zonæ dicuntur interstitia parallelorum. Quæ quidem in cœlo pariter ac terra collocatæ sunt : quarum posteriores cœlestibus directe subjiciuntur. Quinque porro numerantur : 89 e quibus duæ sunt propter summum frigus inhabitabiles : atque harum australis altera est , altera borealis. De tribus inter ambas istas positis, duæ sunt temperatæ : una torrida. Temperatarum una borealis est ; australis altera. Borealis inter arcticum circulum, et æstivum tropicum porrigitur ; altera vero ab antarctico circulo , ad hibernum tropicum. Quæ ideo temperatæ sunt, quod nec intolerandum frigus, nec nimius illas calor infestet : quodque mediæ sint inter solis iter, argentesque zonas. Inter has omnes interjecta, ab æstivo tropico ad hibernum extenditur. Nam tantumdem patet in latum, quantum sol circuitu suo complectitur. Quæ propterea torrida dicitur, quod ardore igneo flagret ; quatenus sol per eam assidue decurrit. Hanc alii negant habitari, affirmant alii. Meminit earum in *Mercurio* sic Eratosthenes :

Quinque porro zonæ in orbem circumdataæ flectuntur, Quarum duæ glauco nigriores cyano. Una est squalida, et igne velut rubens. Eaque in medio sita, adusta, penitus igne, Ardoribus contacta . . . sub ipsam Incumbentes radii fervidi semper ezurunt. Aliæ duæ utrinque ad polos accedentes, Semper alsiosæ, . . . Neque tamen aqua ; sed ipsa de cælo glacies

Jacet . . . Est autem perfrigida. Sed hæc deserta sunt, et hominibus inaccessa loca: Duæ sunt autem aliæ oppositæ invicem In medio æstus, et pluvie glaciæ. Ambæ temperatæ, et almam ægientes Frugem Eleusinae Cereris. Utramque vero homines Contrariis nixi vestigiis incolunt.

Hæc ille. Quærat nunc utram nos ex temperatis duabus habitemus. Atqui videmus sole in Capricorno versante longius a nobis esse dissium : et apud nos hiemem fieri ; cum vero perve-

¹¹ H. M. ¹² f. πυρὶ πρὸς. ¹³ f. ἀλδήσκουσαι.

A Καὶ μὴ πειραίνουσι δύο πόλοι ἀμφοῖς ἐόντες· Ἄλλ' ὁ μὲν οὐκ ἐπιλοπτος· ὁ δ' ἀντίος ἐκ βορέου Ἐψόθεν Ὀκεανοῖο. Δύο δὲ μὴ ἀμφοῖς ἔχουσι Ἄρκτοι, ἅμα τροχῶσαι

Τηρητέον δὲ ὅτι ἀρβενικῶς λέγονται οὗτοι οἱ πόλοι. Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι δεξιὰ μὲν τὰ βόρεια, ἀριστερὰ δὲ τὰ νότια καλοῦσιν. Ὁ δὲ Ὀμηρος δεξιὰ μὲν καλεῖ τὰ ἀνατολικὰ, ἀριστερὰ δὲ τὰ δυτικὰ, διὰ τούτων·

Εἴτ' ἐπὶ δεξι' Ἴωσι πρὸς ἠῶ τ' ἡλίον τε, Εἴτ' ἐπ' ἀριστερὰ τόλγῃ ποτὶ ζῶρον ἠερῶντα¹⁴.

Ἐπὶ τῆς σφαίρας δὲ τῆς ξυλίνης ταῦτα τὰ ἄκρα τοῦ ἄξονος φαίνεται ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς σφαίρας ἐξέχοντα. Χρὴ δὲ νοεῖν συναποπαύεσθαι αὐτὰ τῆ ἐπιφάνειᾳ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ μὴ ἐξέχειν.

B

Περὶ ζωνῶν, καὶ ὅτι πέντε.

κθ'. Περὶ δὲ τῶν ζωνῶν Ἄρατος ἐν τοῖς *Φαινομένοις* οὐκ ἐμνησθή· ἄλλοι δὲ, ὧν καὶ Ἐρατοσθένης, ἐμνημόνευσαν. Ζῶναι τοίνυν λέγονται τὰ μεταξὺ τῶν παραλλήλων κύκλων διαστήματα· εἰσὶ δὲ καὶ ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς, αἱ κατὰ κάθετόν εἰσι τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ. Πέντε δὲ εἰσι πᾶσαι· ὧν δύο εἰσὶν ἀόκητοι διὰ τὸ πᾶν κατεψύχθαι· καὶ ἡ μὲν λέγεται νότιος, ἡ δὲ βόρειος. Τῶν δὲ μεταξὺ τούτων τριῶν δύο μὲν εἰσιν εὐκρατοί, μία δὲ διακεκαυμένη. Τῶν δὲ εὐκράτων ἡ μὲν ἔστι βορειότερα, ἡ δὲ νοτιωτέρα. Καὶ ἔστιν ἡ βορειότερα ἀπὸ τοῦ ἀρκτικού κύκλου μέχρι τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ· ἡ δὲ ἑτέρα ἀπὸ ἀνταρκτικοῦ μέχρι χειμερινοῦ τροπικοῦ. Εἰσὶ δὲ εὐκρατοί, τῷ μῆτι ὑπὸ ἀκράτου ψύχους, μῆτι ὑπὸ καύματος ἐνοχλεῖσθαι· καὶ τῷ εἶναι αὐτὰς μεταξὺ τῆς τοῦ ἡλίου πορείας καὶ τῶν κατεψυγμένων ζωνῶν. Ἡ δὲ τούτων μέση πασῶν ἔστιν ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ μέχρι τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ· τοσοῦτον γὰρ πλάτος ἔχει, ὅσον καὶ ὁ ἥλιος περιέρχεται. Καλεῖται δὲ διακεκαυμένη, διὰ τὸ πυρώδης εἶναι, τοῦ ἡλίου δι' αὐτῆς τὴν πορείαν ἀεὶ ποιουμένου. Ταύτην δὲ, οἱ μὲν ἀόκητον, οἱ δὲ οἰκίσθαι λέγουσι. Μένηται δὲ τῶν ζωνῶν τούτων καὶ Ἐρατοσθένης ἐν τῷ *Ἐρμῇ* λέγων·

Πέντε δὲ αἱ ζῶναι περιελάδες ἐσπεύρηται· Αἱ δύο μὲν γλανκοῖο κελαινότεραι κυάνιο Ἡ δὲ μία ψαφαρὴ τε καὶ ἐκ πυρὸς ὄλον ἐρυθρή· Ἡ μὲν ἔην μεσάτη· ἐκέκαυτο δὲ πᾶσα πυρὶ¹⁵... Τυπτομένη φλογοῖσιν· Ἐπειρασμοῖραν ὑπ' αὐτῆς Κεκλιμένοι ἀκτίνες ἀειθερές πυρῶσιν.

D

Αἱ δὲ δύο ἐκάτερθε πόλοις περιπεπηυῖαι Αἰεὶ φρικαλαί, εἰθ' ὕδασι νοστέουσιν. Οὐ μὴν ὕδωρ, ἀλλ' αὐτὸς ἀπ' οὐρανόθεν κρύσταλλος

Κεῖται ἀναπύχε. Περιψύκτος δὲ τέτυκται. Ἄλλὰ τὰ μὲν χερσοῖα, καὶ ἀμβατὰ ἀνθρώποισι· Δοιαὶ δ' ἄλλαι ἔουσιν ἐναντία ἀλλήλαισι Μεσσηγῆς θέρεός τε καὶ ὑέτιου κρυστάλλου. Ἄμφω εὐκρητοί τε, καὶ ἑμπνῶν ἀυδήσκουσαι¹⁶ Καρπὸν Ἐλευσίνης Δημήτερος· Ἐρ δὲ μὴ ἄνδρες Ἀντίποδες γυλοῦσι.

Ταῦτα μὲν Ἐρατοσθένης. Ζητήσωμεν δὲ τῶν δύο εὐκράτων ὅποτέραν ἡμεῖς οἰκοῦμεν. Ὁρῶμεν γὰρ ὅταν μὲν ὁ ἥλιος ἐν Αἰγοκέρωτι γένηται, πῶρῳ ἡμῶν ἀφέστηκε, καὶ χειμῶν ἔστι παρ' ἡμῖν. Ὅταν

δὲ ἐν Καρκίνῳ γένηται, ὃ ἐστὶ κατὰ διάμετρον τῷ A
 Αἰγοκέρωτι, τότε πλησίον ἡμῶν ἐστὶ, καὶ καῦμα
 πολὺ παρ' ἡμῖν. Ὁ δὲ Καρκίνος τῶν ἑβ' ζωδίων βο-
 ρειότερός ἐστι. Ἀῆλον οὖν, ὅτι τὴν βόρειον οἰκοῦμεν
 ζώνην. Ἐν γὰρ Καρκίνῳ γενόμενος ὁ ἥλιος ἀριστερός
 ἡμῶν ἀνατέλλει, τὴν σκιάν ἡμῶν εἰς τὰ δεξιὰ μέρη
 κλίλων· ὃ ἐστὶ σημεῖον ἐναργές τοῦ ἡμᾶς δεξιούς
 εἶναι τοῦ ἡλίου. Εἰ γὰρ τις λύχρον ἄψας ἐν μέσῳ
 οἰκῆματος θεῖη, ἐν δεξιᾷ δὲ αὐτοῦ σταίη· τὸ σκίασμα
 τοῦ ἐσώτους οὐ πρὸς τὸν λύχρον, ἀλλ' ἐν δεξιᾷ τοῦ
 ἀνωθρῶπου τρέφεται. Εἰ τὸνιν καὶ ἡμῶν αἰ σκιά ἐν
 δεξιᾷ ἡμῶν γίνονται, δῆλον, ὅτι ἀριστερός ἡμῶν ἐστὶν
 ὁ ἥλιος. Ἀνάπαλι δὲ τοῖς ἐν τῇ νοτίῳ ζώνῃ οἰκοῦσιν
 ἐν δεξιᾷ μὲν ἐστὶν ὁ ἥλιος· ἐν ἀριστερᾷ δὲ αὐτῶν ἡ
 σκιά πρὸς νότον ἐκπέμπεται. Οὕτως οὖν ἀποδείκνυται
 ἡμᾶς τὴν βόρειον ζώνην τὴν εὐκρατον οἰκεῖν. Τινὲς B
 δὲ καὶ ταῦτα περὶ τῶν ζωνῶν εἰρήκασι. Ζῶναι εἰσι
 τῆς γῆς ὑπὸ τοὺς παραλλήλους ὁμοίως πέντε· βό-
 ρειος, ὅλη μετέωρος, ἀοίκητος, κατεψυγμένη, Κρόνου,
 ἐξηκοστῶν μὲν ς', σταδίων δὲ δισμυρίων εσ'· τὸ γὰρ
 ἐξηκοστὸν σταδίων ἐστὶ δσ', θερινῆ, πλείονα ἔχουσα
 τὰ ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα· εὐκρατος, ἐν ἣ ἐστὶν ἡ καθ'
 ἡμᾶς οἰκουμένη· Διός, ἐξηκοστῶν ε', σταδίων δὲ δισ-
 μυρίων καὶ α· ἰσημερινῆ, ἴσον ἔχουσα τὸν ὑπὲρ
 γῆς ὀρίζοντα τῷ ὑπ' αὐτόν· ἀοίκητος, διακεκαυμένη·
 Ἄρεος, ἐξηκοστῶν μὲν η', ἐξ ἑκατέρου μέρους τοῦ
 ἰσημερινοῦ τεσσάρων· οὗτος γὰρ αὐτὴν ὅλην τὴν
 σφαῖραν τέμνει μέσῳ· σταδίων δὲ τρισμυρίων καὶ
 γχ'· χειμερινῆ, ἀνάπαλι τῇ θερινῇ, πλείον ἔχουσα
 τὸ ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα, οἰκουμένη, εὐκρατος· Ἄφρο- C
 δίτης, ἐξηκοστῶν ε', σταδίων δὲ δισμυρίων καὶ α·
 νότιος, ὅλη ἀφανής, ἀοίκητος, κατεψυγμένη· Ἐρμού,
 ἐξηκοστῶν μὲν ς', σταδίων δὲ δισμυρίων εσ'. Ὡς
 εἶναι τὸ ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα περίμετρον τῆς γῆς
 ἐξηκοστῶν μὲν τριάκοντα, σταδίων δὲ μυριάδων ἑβ'
 καὶ ς. Καλοῦνται δὲ οἱ μὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἡμισφαι-
 ρίου βόρειοί τε καὶ νότιοι κατοικοῦντες ἀυτόχθονες¹⁶·
 οἱ δ' ἑφ' ἑκάτερα τῶν ἡμισφαιρίων ὑπὲρ γῆς τε καὶ
 ὑπὸ γῆν, ἀντίποδες.

sphærio hinc ad septentriones, inde ad meridiem
 diversis hemisphæriis supra infraque terram, antipodes

Περὶ τῶν ἐν ταῖς εὐκράτοις ζώναις οἰκούντων.

Χ. Τῶν δὲ ἐν ταῖς δυσὶν εὐκράτοις ζώναις οἰκούν-
 των, ἵνα σαφέστερον διέλωμεν, οἱ μὲν εἰσι περιόικοι, D
 οἱ δὲ ἄντοιχοι, οἱ δὲ ἀντίχθονες, οἱ δὲ ἀντίποδες· πε-
 ρίοικοι μὲν, ὅσοι τὴν αὐτὴν οἰκῆσιν οἰκοῦσιν· οἷον οἱ
 τὴν βόρειον οἰκοῦντες περιόικοι εἰσιν ἀλλήλοισ· καὶ
 πάλιν οἱ τὴν νότιον περιόικοι εἰσιν ἀλλήλοισ· ἄντοι-
 χοι δὲ οἱ τὴν νότιον οἰκοῦντες τοῖς τὴν βόρειον οἰκοῦσι
 ζώνην. Καὶ ἀντοικουμένη ἐστὶν ἡ βόρειος τῇ νοτίῳ,
 καὶ ἡ νότιος τῇ βορείῳ· ἀντίχθονες δὲ οἱ κατὰ διά-
 μετρον ἐν ταῖς ὁμοίαις ζώναις οἰκούντες· οἷον ἐν τῇ
 βορείῳ ἐν τῷ ὑπὲρ γῆς ἡμισφαιρίῳ· ὁμοίως δὲ καὶ
 ἐν τῷ νοτίῳ. Ἀντίποδες δὲ οἱ κατὰ διάμετρον ἐν ταῖς
 ἐναντίας ζώναις οἰκούντες· οἷον τῶν πρὸς τῷ Καρ-
 κίνῳ οἰκούντων ἀντίποδες εἰσιν οἱ πρὸς τῷ Αἰγοκέ-

nit ad Cancrum, qui a Capricorno tota diametro
 distat, appropinquare nobis, ac summum apud
 nos æstum existere. At Cancer duodecim signo-
 rum maxime borealis est. Perspicuum est ergo bo-
 realem a nobis zonam incoli. Nam sol cum est in
 Cancro sinister nobis oritur, umbram suam fle-
 ctens ad dexteram. Quod argumento est nos ad
 dextram obversos esse soli. Etenim si quis lucer-
 nam accendens media in domo collocet, et ad dex-
 tram ejus stet, stantis ipsius umbra non ad lu-
 cernam, sed ad dextram hominis tendet. Quocirca
 cum umbræ corporum nostrorum dextræ sint no-
 bis, manifestum est sinistrum quoque nobis esse
 solem. E contrario vero iis, qui in australi zona
 degunt, sol dexter est; ad sinistram vero illorum
 umbra jacitur meridiem versus. Hac ratione de-
 monstratur nos in temperata zona degere. Quidam
 etiam de zonis ista scripserunt. Zonæ sunt in terra
 sub parallelis similiter quinque: Borea, tota sub-
 limis, inhabitabilis, frigida; Saturnia, sexagesima
 scrupula sex patens, quæ sunt stadia 25200. Nam
 scrupulum unum stadiis constat 1200. Æstiva, cujus
 parallelorum supra horizontem minora sæ-
 gmenta sunt. Temperata, in qua situs est orbis no-
 ster, ad Jovem pertinens quæ in sexagesima quin-
 que porrigitur; stadia 21000. Æquinoctialis, cujus
 horizon æqualem facit infra supraque portionem:
 inhabitabilis, torrida: dicata Marti; quæ scrupula
 octo tenet, hoc est utrinque ab æquinoctiali qua-
 tuor. Hic enim sphæram totam in medio partitur.
 Est autem stadiorum 33600. Hiemalis, contra quam
 æstiva majorem sub horizonte portionem relin-
 quens; habitata temperata, attributa Venerei; in
 sexagesima quinque diffusa: quæ sunt stadia 24000.
 Australis non apparens omnino inhabitabilis, fri-
 gore rigens; Mercurii peculiaris, sexagesima sex
 obtinens: quæ stadia faciunt 25200. Ita dimidius
 supra horizontem ambitus terræ scrupula colligit
 triginta, stadia 126000. Porro qui in eodem hemi-
 habitant, antichthones vocantur; qui autem in

De his qui temperatas zonas incolunt.

30. Qui in temperatis duabus habitant, horum, ut
 distinctius explicemus, alii pericæci vocantur; alii
 antæci; alii antichthones; alii antipodes. Pericæci
 sunt qui eandem habitationem incolunt. Exempli
 causa, qui borealem zonam occupant, pericæci sunt
 invicem. Antæci sunt zonæ australis incolæ borea-
 libus: estque australi opposita borealis habita-
 tio, et australis boreali. 30 Antichthones sunt
 qui ex diametro similibus in zonis habitant, velut
 qui in boreali superioris hemisphærii degunt, et
 qui in australi. Antipodes sunt qui in zonis op-
 positis ex diametro siti sunt. Ita qui sub Capri-
 corno versantur eorum sunt antipodes, qui Cancro
 subjacent. Igitur pericæci noctes ac dies, et αναια

¹⁶ *Leij.* ἀντίχθονες.

tempestates habent easdem. Antœci eandem invicem noctem habent, et diem : sed diversa solstitia. Nam sol in Cancro positus ut æstatem nobis, qui ad septentriones accedimus ; sic illis, qui ad austrum vergunt, affert hiemem. Vicissim autem ad Capricornum delatus nobis hiemem septentrioni propinquioribus ; ad austrum vero positus æstatem efficit. Rursus, cum sint æquinoctia duo, quando sol Arietem attingit, borealibus nobis vernum æquinoctium facit, antœcis autumnale. In Libra contra nobis autumnale, antœcis vernum æquinoctium parit. Post æquinoctium, quod fit nobis in Ariete vernum, sol ascendens, in Cancro nobis æstatem efficit, augetque dierum spatia ; nocturna contrahit. Ab autumnali æquinoctio Libræ ad Capricornum delabens, apud nos dies imminuit, noctes producit ; hiemem afferens ; apud illos ut auget dierum intervalla, sic de nocturnis detrahit, æstatemque reddit. Atque ut uno verbo dicam, quidquid Cancer nobis efficit, hoc illis Capricornus ; et quod nobis Capricornus, hoc illis Cancer ; quod nobis Aries, hoc illis Libra : et e contrario. Antichthonibus alternant noctes et dies. Nam superioribus eorum ortu suo diem sol infundit : inferioribus noctem. Rursus nobis sol occasu suo noctem ; sub terra conditis, diem oriendo restituit. Solstitia tamen et æquinoctia utrobique sunt eadem borealibus Infra supraque positis. Ejusmodi sunt antichthonibus. Antipodes contraria et opposita vident omnia. Nam et cum dies est nobis, nox illis est ; et cum apud illos æstas est, in orbe nostro fit hiemis. Ad summam cum australis zonæ contrariæ incolis hiems aut dies accidit, tunc illi qui borealem incolunt, æstas et nox supervenit. Ita tam noctes et dies, quam solstitia, æquinoctia habitationesque e contrario antœci obtinent.

ἐστὶ καὶ νύξ. Ὡστε καὶ νύκτας δὲ, καὶ ἡμέρας, καὶ ἀντοικοὶ ἔχουσιν.

De umbrarum differentia, quæ in habitationibus variis incidunt, et quibusnam degant in locis.

31. In habitationum discrimine quidam dicuntur ascii, alii brachyscii, alii macroscii, quidam heteroscii, alii antiscii, alii amphiscii. Ascii sunt, quorum verticem sol incubat hora diei sexta. Ut enim si quis accensum torrem rectum statuatur, ejus nulla reddetur umbra ; sic nullam habent ii, quorum verticem medium cælum tenens sol imminet. Tales sunt qui sub æquinoctiali degunt, qui sole Arietem vel Libram obtinentem solem supra caput aspiciunt. Ferunt apud Syanen et Elephantinen umbram esse nullam hora diei sexta, cum in Cancro sol residet. Brachyscii, id est « brevis umbræ, » sunt a quibus parum sol distat ; macroscii, « longioris umbræ, » sunt qui a sole longius distant ; heteroscii, id est « uno latere umbram jacentes, » ii sunt, qui in nostro orbe versantur. Nam ad alterum latus

ρωτι. Οἱ μὲν οὖν περιτοικοὶ τὴν αὐτὴν ἔχουσιν αἰνύκτα, καὶ ἡμέραν, καὶ τὰς ἑτησίους ὥρας · οἱ δὲ ἀντοικοὶ τὴν μὲν αὐτὴν ἔχουσιν ἀλλήλοισ ἡμέραν καὶ νύκτα, οὐ τὰς αὐτὰς δὲ τροπὰς. Ἐν Καρκίνῳ γὰρ γενόμενος ὁ ἥλιος ἡμῖν μὲν θέρος, βορειοτέροις οὖσι, ποιεῖ, τοῖς δὲ νοτιωτέροις, χειμῶνα. Ὅταν δὲ ἐν Αἰγοκέρωτι γέννηται, ἡμῖν μὲν χειμῶνα βορειοτέροις οὖσι, τοῖς δὲ τὴν νότιον οἰκοῦσι ζώνῃν θέρος ποιεῖ. Καὶ πάλιν τῶν ἰσημεριῶν δύο οὐσῶν, ἐν μὲν Κριῶν ἥλιος γενόμενος ἡμῖν μὲν ἔαρινην, τοῖς τὴν βόρειον, τοῖς δὲ ἀντοικοῖς μετοπωρινὴν ἰσημερίαν ποιεῖ. Ἐάν δὲ ἐν Χηλαῖς γέννηται, ἡμῖν μὲν μετοπωρινὴν, τοῖς δὲ ἀντοικοῖς ἔαρινην ἰσημερίαν ποιεῖ. Ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ Κριοῦ ἰσημερίας τῆς παρ' ἡμῖν ἔαρινῆς ὁ ἥλιος ἀναβαίνων ἐν Καρκίνῳ θέρος μὲν ἡμῖν ποιεῖ, καὶ ἀξίαι τὰς ἡμέρας, τὰς δὲ νύκτας ἐλάττους ποιεῖ¹⁰ · ἀπὸ δὲ τῆς ἐν Χηλαῖς ἰσημερίας ἐπὶ τὸν Αἰγοκέρωτα καταβαίνων, παρ' ἡμῖν μὲν μειοῖ τὰς ἡμέρας, καὶ τὰς νύκτας ἀξίαι, χειμῶνα ἀπεργαζόμενος · παρ' ἐκείνοις δὲ ἀξίαι τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν νύκτα μοιοῖ¹¹, θέρος ποιοῦν. Καθόλου δὲ εἰπεῖν, ὃ ἡμῖν ποιεῖ Καρκίνος, τοῦτ' ἐκείνοις Αἰγοκέρως · ὃ δ' ἡμῖν Αἰγοκέρως, τοῦτ' ἐκείνοις Καρκίνος · ὃ δ' ἡμῖν Κριός, τοῦτ' ἐκείνοις Χηλαί · καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Οἱ δὲ ἀντίχθονες τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας παρηλλαγμένας ἔχουσι. Τοῖς γὰρ ὑπὲρ γῆς ἀντίχθονσι ἀνατέλλων ὁ ἥλιος ἡμέραν ποιεῖ, τοῖς δὲ ὑπὸ γῆν νύκτα. Καὶ πάλιν παρ' ἡμῖν δύνων ὁ ἥλιος νύκτα ποιεῖ · παρὰ δὲ τοῖς κάτω φαντέλλει ἡμέραν ποιοῦν. Τροπὰς μέντοι καὶ ἰσημερίας τὰς αὐτὰς ἔχουσιν οἱ ἀνω βόρειοι τοῖς κάτω βορείοις · τούτῃσιν οἱ ἀντίχθονες. Οἱ δὲ ἀντίποδες πάντα ἐναντία καὶ μαχόμενα ἔχουσιν · ὅτε μὲν γὰρ πρὸς ἡμᾶς νύξ ἐστὶ, παρ' ἐκείνοις ἡμέρα · καὶ ὅτε παρ' ἐκείνοις θέρος, ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένη χειμῶν. Καὶ καθόλου ὅτε ἐν τοῖς νοτίῳ ζώνῃ ἀντοικοῦσι χειμῶν ἐστὶ καὶ ἡμέρα, τότε τοῖς ἐν τῇ βορείῳ οἰκοῦσι θέρος καὶ ἡμέρα, τότε τοῖς ἐν τῇ βορείῳ οἰκοῦσι θέρος καὶ ἰσημερίας, καὶ οἰκήσεως ἐναντίας αἰ

περὶ διαφορᾶς τῶν ἐν ταῖς οἰκήσεσι σκιῶν, καὶ κατὰ πόλους τόπους οἰκοῦσιν.

λα'. Τῶν δὲ ἐν ταῖς οἰκήσεσιν οἱ μὲν εἰσὶν ἄσκιοι, οἱ δὲ βραχύσκιοι, οἱ δὲ μακρόσκιοι, οἱ δὲ ἑτερόσκιοι · οἱ δὲ αὐτόσκιοι¹², οἱ δὲ ἀμφίσκιοι. Ἄσκιοι μὲν οἱ κατὰ κορυφὴν ὥρα ἕκτη τὸν ἥλιον ἔχοντες. Ὅσπερ γὰρ, εἰ τις δαλὸν ἀνάψας ὀρθὸν στήσειε, τούτου οὐκ ἂν γένοιτο σκιά · οὕτως οὐδὲ τῶν ὑπὲρ κορυφῆς ἔχόντων τὸν ἥλιον μεσουρανοῦντα γένοιτο ἄν. Εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ τὸν ἰσημερινὸν οἰκούντες · οὗτοι, ἥλιου γενόμενου ἐν Κριῶν ἢ ἐν Χηλαῖς, τότε κατὰ κορυφῆς ἔχουσι τὸν ἥλιον. Φασὶ δὲ ἐν Συήνῃ καὶ Ἐλεφαντίνῃ ἄσκιος γίνεσθαι, ὅτε ὁ ἥλιος γίνεται ἐν Καρκίνῳ περὶ ὥραν ἕκτην. Βραχύσκιοι δὲ οἱ τὸν ἥλιον ὀλίγον ἀφεστῶτα ἔχοντες · μακρόσκιοι δὲ οἱ πόρρω αὐτὸν ἔχοντες · ἑτερόσκιοι δὲ οἱ ἐν ταύτῃ τῇ οἰκουμένῃ οἰκούντες, ἐπειδὴ ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος ἢ ἐκὶα ἡμῶν τρέπεται · λέγω δὲ ἐν δεξιᾷ ἐπὶ τὸ βόρειον. Ὅμοιος

¹⁰ Deest opposita pars divisionis. ¹¹ Leg. μειοῖ. ¹² Cor. ἀντίσκιοι.

ἄ καὶ οἱ ἄντοιχοι ἐτερόσκιολοί εἰσιν· ἐπειδὴ καὶ τούτων ἡ σκιά ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν μέρος τὸ νοτιώτερον τρέπεται. Ἀντίσκιολοι δὲ οἱ ἐν τῷ βορείῳ¹⁸· ἐπειδὴ ἐναντίας τὰς σκιάς ἔχουσιν· οἱ μὲν εἰς τὰ δεξιὰ μέρη αὐτῶν, οἱ δὲ εἰς τὰ ἀριστερὰ, διὰ τὸ μέσον εἶναι αὐτῶν τὸν ἥλιον. Ἀμφίσκιολοι δὲ γίνονται οἱ μὲν τὸν ἰσημερινὸν κύκλον οἰκοῦντες. Οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ ἄσκιολοι. Ὅτε μὲν γὰρ ὑπὲρ κορυφῆς αὐτῶν ἔστιν ὁ ἥλιος, ὡς εἰπομεν, ἄσκιολοί εἰσιν· ὅτε δὲ ἀφίσταται αὐτῶν ἀπὸ Κριοῦ εἰς Ταῦρον καὶ τὰ ἐξῆς ζῳδία, τὴν αὐτὴν σκιάν ἔχουσιν ἐπὶ τὰ εὐώνυμα μέρη· ὅτε δὲ ἀπὸ ἰσημερίας τῆς ἐν Χηλαῖς ὁ ἥλιος γένηται ἐν Σκορπίῳ καὶ τοῖς ἐξῆς ζῳδίοις, τότε ἡ σκιά αὐτῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ μέρη ἐκπέμπεται. Ὅστε συμβαίνει τοὺς τῆδε οἰκοῦντας ποτὲ μὲν ἄσκιους γίνεσθαι, ὅταν, ἐν Χηλαῖς ἢ Κριῷ ὁ ἥλιος ᾖν, κατὰ κορυφῆς αὐτῶν ἢ· ποτὲ δὲ ἐν ἀριστερᾷ ἔχειν τὴν σκιάν, ὅτε ἐν Σκορπίῳ καὶ τοῖς ἐξῆς ὁ ἥλιος γένηται. Τινὲς δὲ καὶ περισκίλους τοὺς περὶ αὐτοὺς κύκλῳ ἔχοντας τὴν σκιάν εἶναι βούλονται.

umbra nostra projicitur : videlicet dextrum et boreum. Sic antœci heteroscii sunt , quippe illorum umbra sinistrum ad latus et australe dirigitur. Antiscii borealibus sunt australes, quia contrarias habent umbras ; illi dextrum ad latus, hi ad sinistrum, quoniam medius soi ambobus interjectus est. Amphiscii, id est, ad utrumque latus umbram habentes, sunt æquinoctiali circulo subjecti. Idem et ascii, id est umbræ prorsus exserte. Nam cum supra verticem illorum sol est, flunt, ut diximus, ascii ; cum ab iis recesserit, puta ab Ariete ad Taurum et consequentia signa, eandem nobiscum habent umbram ad sinistrum latus. Sed cum ab æquinoctio, quod in Libra sit, sol ad Scorpium et alia signa transitum facit, tunc dextrorsum illorum umbra mittitur. Ita fit, ut illius regionis incolæ interdum ascii sint, cum in Libra vel Ariete sol vertici illorum insidet : alias sinistra iis umbra fiat quando sol Scorpium et consequentia signa peragrat. Sunt qui periscios illos esse dicant, quorum in orbem circumquaque umbra jacitur.

Πρῶτος δὲ Παρμενίδης περὶ τῶν ζωνῶν ἐκίνησε λόγον. Περὶ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν πολλὴ διαφωνία τοῖς μετ' αὐτὸν γέγονεν· οἱ μὲν γὰρ ἐξ αὐτὰς εἶπον· ὡς Πολύβιος, καὶ Ποσειδώνιος, τὴν διακεκαυμένην εἰς δύο διαιροῦντες· οἱ δὲ πέντε παρέλαβον· ὡς περ Ἐρατοσθένης καὶ ἄλλοι πολλοί, οἷς καὶ ἡμεῖς κατηγολοῦθησάμεν. Περὶ δὲ οἰκίσεων πάλιν, καὶ τῶν ἐνοικούντων, καὶ ὀνομάτων, γέγονε πολλὴ ταραχὴ, καὶ περὶ ἀντιχθῶνων, καὶ ἀντιπόδων.

Περὶ μεταρσίων καὶ μετεώρων.

λβ'. Διαφέρει μεταρσίων μετέωρα· ἢ τὰ μὲν μετέωρα ἐν οὐρανῷ καὶ αἰθέρι ἔστιν· ὡς ἥλιος, καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ οὐρανός, καὶ αἰθήρ· μετάρσια δὲ τὰ μεταξὺ τοῦ ἀέρος καὶ τῆς γῆς· οἷον ἀνεμοί, νεφέλαι, θμβροί, ἀστραπαί, βρονταί, κομήται, δοκίδες, πωγωνίαί, λαμπάδες, ἱριδες, ἄλωες, διάττοντες, ῥύμολοι, ῥύακες. Λεκτέον δὲ περὶ μεταρσίων· περὶ γὰρ μετεώρων προεῖρηται. Πρῶτον δὲ περὶ ἀνέμων εἰπωμεν.

Περὶ ἀνέμων, καὶ ὅτι διαφέρει αὔρα ἀναθυμιάσεως.

λγ'. Ἀναξίμανδρος τοίνυν ῥύσιν ἀέρος τὸν ἀνεμον εἶπε· τινὲς δὲ ἀναθυμιάσιν ἀέρος. Ἄλλοι δὲ διαφέρειν ἀνεμον λέγουσιν αὔρας· ἀνεμον γὰρ εἶναι ῥύσιν ἀέρος· αὔραν δὲ ἀναθυμιάσιν γῆς. Καὶ τοὺς μὲν ἐκ νεφῶν λέγουσιν εἶναι ἀνέμους, καὶ καλεῖσθαι ἐκνεφίας· τοὺς δὲ ἀπὸ γῆς φερομένους ἀπογεῖους· τοὺς δὲ ἀπὸ ποταμῶν ἐνυδρίας· τοὺς δὲ ἀπὸ κόλπων κολπίας· ἀπὸ δὲ ὄρων ὄριας, ἢ ὄρεστίας· καὶ γὰρ παρὰ Ἀριστοτέλει ἐν τῷ *Περὶ ἀνέμων*, καὶ παρὰ Καλλιμάχῳ οὕτως ὀνομάζονται. Ὅστε καὶ ἀπὸ τόπων τινῶν φασὶ τίνας λέγεσθαι· οἷον Καίχιαν τὸν ἀπὸ Κάτος¹⁹ ποταμοῦ πνέοντα· καὶ Σχειρῶνα τὸν ἀπὸ Σχειρωνίδων πετρῶν. Τινὲς δὲ ἀπὸ ὀρητῆς ὀνομάσθησαν, ὡς σφοδρῶς βέοντες· καὶ οἱ μετὰ παλμοῦ τινος,

Primus de zonis Parmenides dicere instituit. De quarum numero magna dissensio est. Nam alii sex numerant, ut Polybius et Posidonius, qui torridam in duas dividunt ; quinque malunt alii, e quibus est Eratosthenes, et nos iisdem subscripsimus. Sic de habitationibus, et earum incolis, eorumque nominibus haud levis conflictus est, ut et de antichthonibus et antipodibus.

C 91 *De iis quæ μετάρσια et μετέωρα dicuntur.*

32. Differunt a meteoris quæ μετάρσια nominantur : nam meteora in cælo sunt et æthere : velut sol, et id genus cætera, cælum, æther ; metarsia, quæ aerem inter et terram accidunt : ut venti, nubes, imbres, fulgura, tonitrua, cometæ, trabes, barbatae stellæ, faces, irides, aræ, transvolantes stellæ, temones, profluvia. De iis quæ μετάρσια vocantur, agendum nobis est. Nam de meteoris jam diximus. Ac prius de ventis.

De ventis, deque auræ et exhalationis discrimine.

33. Anaximander fluentem aerem dixit esse ventum ; alii exhalationem aeris. Alii ventum ab aura discrepare volunt : quippe ventum aiunt esse fluentem aerem ; auram vero terrenam exhalationem. Ventorum porro alios e nubibus prodire putant, et vocari ἐκνεφίας ; alios e terra excitatos ἀπογεῖους : qui e fluminibus oriuntur, aquatiles, qui a maritimis sinibus, κολπίας, a montibus ὄριας vel ὄρεστίας ; quomodo ab Aristotele in libro *De ventis*, et Callimacho nominantur. Sic a locis quidam nomen accipiunt : ut Cæcias a Caico fluvio spirans ; et Sciron a Scironicis scopulis. Nonnullis ab impetu nomen inditum : ut qui vehementius ingruant ; et qui quadam cum vibratione ac sub-

¹⁸ Deest aliquid, vult τοῖς ἐν τῷ νοτίῳ. ¹⁹ f. Καίχου.

sultu feruntur, procellæ. Alii a specie dicuntur: A velut qui quadam vertigine voluntur, appellanturque turbines. Item qui ab imo sursum attolluntur, presteres. Scripsit de ventis etiam Eratosthenes. At cardinales venti sunt quatuor: e quibus ille, qui ab ortu flat, subsolanus dicitur; qui ab arctico polo, boreas; qui ab antarctico, auster; ab occasu, zephyrus. Nam ζέφος poetice occasum significat.

De cometis.

34. De cometis et trabibus scripsere complures: velut Demetrius. Locus eorum est in aere, non in cælo. Ex iis quorum lumen deorsum respicit, ut versus eam partem coruscare videantur, « cometæ » nominantur; quorum splendor sursum vergit, « faces; » cum lux tractim producitur, « trabes; » quando roscidum lumen apparet, « iris » dicitur. Quando solem ambit circulus: cujusmodi nonnumquam duo tresve fiunt: unde et Aratus dixit « triplicatam aream, » vocatur ἄλωσ, id est « area. » Si ab astris ignis ad inferiora propellatur, « temones, » et « profluvia » nuncupantur. Qui subsultim huc et illuc agitantur, « salientes » et « transilientes: quæd fit stellis vento concussis, et quasi scintillas emittentibus. Hinc illud ventorum præ sagium facere docet Aratus. Ad hæc « præsepe » vocant nubem quamdam circa Cancrum conglobatam et splendidam, ut Aratus significat: cui consentaneum est, quod in eadem parte stellæ quædam circa Cancrum, « asini » dicuntur. Porro cometas et id genus alia, quidam e stellis densatis et illuminatis oriri sentiunt: alii ex nubibus undique collustratis; nonnulli ex affricu succendi volunt. Neque vero semper apparent, sed certis intervallis temporum. Cæterum nubes inter se collisæ tonitrua faciunt; fissæ vero, et cum impetu ac vehementia flatum emittentes, fulmina: cum agitatione flatus accenditur; fulgura vel e nubibus ipsis oriuntur, accenso igne ac restincto: vel splendor est ex igne coruscans. Imbres ex madido vapore, et humidis nubibus existunt. Hæc summam de aeris affectionibus, quæ μετάρσια nominant.

De positu sphaeræ.

35. Sphaeræ situs, quod ignorare non oportet, laud unius generis est, sed pro terræ inclinationibus varii sunt sphaeræ situs. E quibus paucos perstringemus: et ad Aratæ sphaeræ positum postea veniemus. Est igitur situs inprimis Helle-sponti, ac Macedoniæ climati congruens. Cum enim apud Antigonum Macedoniæ regem esset Aratus, ad illius loci clima apparentium doctrinam exegit omnem. Porro quoties poli horizontem contingunt, accidit ut nee arcticus circulus, nec antarcticus semper appareant: sed hemisphaerium utrumque oriatur et occidat. Sin borealem polum supra

καὶ πηδήματος θύελλαι. Οἱ δὲ ἀπὸ σχήματος λέγονται ὡσπερ οἱ μετὰ διηγήσεως στρόβιλοι· καὶ οἱ κάτωθεν εἰς ὕψος φερόμενοι πρηστήρες. Ἐπραγματεύσατο δὲ περὶ ἀνέμων καὶ Ἐρατοσθένης. Οἱ δὲ γενικώτατοι ἀνεμοὶ τέσσαρες εἰσι· καὶ ὁ μὲν ἀπὸ ἀνατολῶν πνέων καλεῖται ἀπληιώτης, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀρκτικοῦ πόλου βορέας, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀνταρκτικοῦ νότος, ὁ δὲ ἀπὸ δύσεως ζέφυρος· ζέφος γὰρ ἡ δύσις κατὰ τοὺς ποιητάς.

Περὶ κομητῶν.

λδ'. Περὶ δὲ κομητῶν καὶ δοκίδων ἐπραγματεύσαντο πολλοί· ὡσπερ καὶ Δημήτριος. Εἰσι δὲ οὐκ ἐν ὀρανῷ, ἀλλ' ἐν τῷ ἀέρι. Οἱ μὲν οὖν κάτω τὸ φῶς ἔχοντες, καὶ τὰς μαρμαρυγὰς κάτω νεοῦσας, καλοῦνται « κομηταί· » οἱ δὲ ἄνω τὸ φῶς νεοῦσας ἔχοντες καλοῦνται « λαμπάδες. » Ὅποτε δὲ ἐπιμηχας ἔχουσι τὸ φῶς, καλοῦνται « δοκίδες· » ὅποτε δὲ ἰκματώδες φῶς ὁρᾶται, καλεῖται « ἱρις· » ὅταν δὲ περὶ τὸν ἥλιον ἢ κύκλος· ἐνίοτε καὶ ³⁰ δύο, καὶ τρεῖς γίνονται· ὅθεν καὶ Ἄρατος εἶπε « τριέλικτον ἄλωην » εἰλωσ καλεῖται. Ἐὰν δὲ ἀπὸ ἀστερῶν ὥσις τοῦ φωτὸς γένηται ἐπὶ τὰ κάτω, καλοῦνται « ῥυμοὶ » καὶ « ῥύακες· » οἱ δὲ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετερχόμενοι καλοῦνται « ἄττοντες » καὶ « διᾶττοντες· » γίνεται δὲ τοῦτο, τῶν ἀστερῶν ὑπὸ πνεύματος τινασσομένων, καὶ οἰονεὶ σπινθῆρας ἀφιέντων· διὸ κατὰ σημεῖον ἀνέμων εἶπεν Ἄρατος τοῦτο. Καὶ φάτην δὲ νέφος πεφωτισμένον περὶ τὸν Καρκίνον φασίν· ὡς καὶ Ἄρατος. Ἀκολουθῶς δὲ ταύτῃ καὶ « ὄνους » λέγουσι περὶ τὸν Καρκίνον ἀστέρας εἶναι. Τοὺς δὲ κομητάς καὶ τοὺς τοιοῦτους οἱ μὲν λέγουσιν ἐξ ἀστερῶν συναρχομένων γίνεσθαι καὶ ἐμφωτιζομένων, οἱ δὲ ἐκ νεφῶν περιπεφωτισμένων· ἄλλοι δὲ ἐκ παρατρίψεως αὐτοῦ φωτίζεσθαι λέγουσιν. Οὐ φαίνονται δὲ ἀεὶ· ἀλλὰ γίνονται καὶ ^{30*} περιόδους χρόνων. Ὅτε μὲν οὖν συγκρούονται αἱ νεφέλαι πρὸς ἀλλήλας, βροντὰς ποιοῦσι· βραγεῖσαι δὲ, καὶ πνεῦμα μετὰ ῥύμης καὶ σφοδρᾶς ὀρμῆς ἀφείσαι, κεραυνοὺς ποιοῦσι, διὰ τῆς ῥύμης ἀναπτομένου τοῦ πνεύματος· ἀστραπαὶ δὲ γίνονται ἥτοι ἐξ αὐτῶν πάλιν τῶν νεφῶν, φωτὸς ἀναπτομένου καὶ σθεννυμένου· ἢ ἐκ πυρὸς μαρμαρυγαὶ εἰσιν ἐκπεμπόμεναι. Ὅμβροι δὲ ἐξ ὑγρᾶς ἀναδόσεως καὶ νεφελῶν ὑγρῶν γίνονται. Ταῦτα μὲν οὖν ὡς ἐν ὀλίγῳ D περὶ μεταρσίων.

Περὶ θέσεως [τῆς σφαίρας].

λε'. Εἰδέναι ἄχρη περὶ τῆς θέσεως τῆς σφαίρας, ὡς οὐκ ἔστι μία, ἀλλὰ πρὸς τὰ κλίματα τῆς γῆς καὶ αἱ θέσεις τῆς σφαίρας γίνονται. Λεκτέον δὲ περὶ ὀλίγων· καὶ τότε τῆς κατὰ τὸν Ἄρατον ἀπόμεθα. Θέσις τίς ἐστι κατὰ τὸ Ἑλλησποντιακὸν καὶ τῆς Μακεδονίας κλίμα. Παρὰ γὰρ Ἀντιγόνῳ διατρίβων Ἄρατος, τῷ τῆς Μακεδονίας βασιλεῖ, πρὸς τὸ αὐτόθι κλίμα καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν φαινομένων πεποίηται. Ἐὰν μὲν οὖν οἱ πόλοι πρὸς τῷ ὀρίζοντι τὴν θέσιν ἔχωσιν, ὥστε ἐφάπτεσθαι τοῦ ὀρίζοντος, συμβήσεται μήτε τὸν ἀρκτικὸν μήτε τὸν ἀνταρκτικὸν ἀεὶ φανῆ εἶναι, ἀλλ' ἑκάτερον τούτων ἡμικύκλιον ἀνατέλλειν αἰ καὶ

³⁰ f. ἐνίοτε δέ. ^{30*} f. κατὰ. EDIT.

δύνειν. Ἐάν δὲ τὸν βόρειον πόλον ὑψηλότερον ποιήσωμεν τοῦ ὀρίζοντος, πρὸς τὸ γινόμενον ἔξαγμα, καὶ ὕψος αὐτοῦ, καὶ τὰ κλίματα τῆς γῆς ἕξει τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν διάφορα. Δῶμεν ξ' μοιρῶν κύκλον τέμνοντα τὴν σφαίραν διὰ τῶν πόλων, ὡς περ τοὺς κολούρους. Δῆλον οὖν, ὅτι ἕκαστον τῶν ἡμισφαιρίων ἕξει ἀνά λ' τῶν δὲ ¹¹ ὑπὲρ γῆς μοίρας λ' ἀπὸ τοῦ ὀρίζοντος μέχρι τοῦ πόλου. Ἐάν οὖν μετρωρίσω τὸν βόρειον πόλον μοίρας ζ', ἔσται τοῦ Ἑλλησπόντου τὸ κλίμα ἔχον τὴν μὲν ἡμέραν τὴν μεγίστην ὥρῶν ιε', τὴν δὲ νύκτα τὴν ἐλαχίστην ὥρῶν θ'. Ἐάν δὲ μὴ μόνον ἐξ, ἀλλ' ἐννέα ἀπὸ τοῦ ὀρίζοντος μετρωρίσω τὸν βόρειον πόλον, μακροτέρα ἔσται ἡ μεγίστη ἡμέρα παρὰ τοῖς οὕτως οἰκοῦσιν ἢ τοῖς προσηρημένοις ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ. Καὶ πάλιν ἔάν ὑψηλότερον αὐτὸν ποιήσω, καὶ πολὺ αὐτοῦ τοῦ ὀρίζοντος ἀπέχοντα, μακρότεραι εὐρεθήσονται αἱ ὥραι ¹², ἕως ἂν ὁ βόρειος μεσουρανήσῃ πόλος· καὶ τότε, οὕτως κειμένης τῆς σφαίρας, συμβήσεται ἐξ μηνῶν εἶναι τὴν ἡμέραν, καὶ ἐξ μηνῶν τὴν νύκτα· μεσουρανοῦντος γὰρ τοῦ βορείου πόλου, εὐρεθήσεται ὁ ζῶδιακὸς ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος εἰς δύο τεμνόμενος· καὶ τὸ μὲν ἡμισυ ὑπὲρ γῆς, τὸ δὲ λοιπὸν ἡμισυ ὑπὸ γῆν ἀεὶ ἔχων. Τοῦτου δὲ οὕτως ὄντος, δῆλον, ὡς καὶ ἐξ ζῶδια ὑπὲρ γῆς ἔσται, ταῦτα δηλονότι, ἐν οἷς ὁ ἥλιος γενόμενος, καὶ καθ' ἕκαστον λ' ἡμέρας ποιῶν, ποιήσει τὴν ἡμέραν μηνῶν ζ'· τὰ δὲ ἄλλα ζ' ζῶδια ἀεὶ ἀφανῆ, καὶ ὑπὸ γῆν ἔσται, ἐν οἷς ὁ ἥλιος γενόμενος ποιήσει τὴν νύκτα μηνῶν ζ', διὰ τὸ μὴ ἀνατέλλειν ἐν τοῖς ζ' τοῦτοις γενόμενον αὐτόν. Ταῦτα δὲ ἡμῖν εὐλόγηται τῆς ἀνωμαλίας τῶν ἡμερῶν τε καὶ νυκτῶν χάριν. Χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι λόγω καὶ θεωρία ταῦτα κατ' ἀκολουθίαν ἐκ τῶν φανερῶν ἐδείχθη, ἀφανῆ ὄντα. Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀπὸ ἐμπειρίας ἐξ μηνῶν τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν νύκτα τοσοῦτων δεῖξαι. Τινὲς δὲ ἰστοροῦσιν ἢ ἡμερῶν ἕκτασιν μιᾶς ἡμέρας, ἄλλοι δὲ π' ἡμερῶν· εἰσι δὲ οὗτοι οἱ ὑπὲρ Θούλην τὴν νῆσον λεγόμενοι εἶναι. Ἡ μὲν οὖν κατὰ τὰ κλίματα διαφορά τῶν ἡμερῶν τε καὶ νυκτῶν παραδείγματος χάριν τοῦτον τὸν τρόπον ἡμῖν εἴρηται· ἢ δὲ κατὰ τὰ φαινόμενα Ἀράτου τῆς σφαίρας θέσις ὀφείλει ἔχειν τὸν ἀρκτικὸν κύκλον τοῦ ὀρίζοντος ἐφαπτομένον, τὴν τε τοῦ Δράκοντος κεφαλὴν ἐφαπτομένην τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου, αὐτοῦ δὲ τοῦ ἀρκτικοῦ ἐφαπτομένου τοῦ ὀρίζοντος, καὶ ὡς περ ἕξειν αὐτόν. Διὸ καὶ Ἀράτος φησι·

Κεῖνη που κεφαλὴ τῆ νίσσεται ¹³, *ἤχι περ ἄκρα* **D**
Μίσγονται δύσιός τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλησι.

Τὸν γὰρ ὀρίζοντα μεταξὺ τοῦ ὑπὲρ γῆς καὶ ὑπὸ γῆν ἡμισφαιρίου εἶναι συμβέβηκε. Τινὲς δὲ οὐκ ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος ἀκούουσιν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀράτου λεχθέν· διότι τοῦ ὑπὲρ γῆς ἡμισφαιρίου τεμνομένου ὑπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ τὸ μὲν ἔστι πρὸς τῆ ἀνατολῆς, τὸ δὲ πρὸς τῆ δύσεως. Ἐμοὶ δὲ οὐ πᾶν τι δοκεῖ τοῦτο λέγειν Ἀράτος· εἰ μὴ ἄρα τις οὕτως λέγοι τὴν κεφαλὴν τοῦ Δράκοντος πορευέσθαι,

...ἤχι περ ἄκρα
Μίσγονται δύσιός τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλησι.
καθὸ τοῦ ὀρίζοντος ἐφαπτομένη ἔστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ

¹¹ f. τὸ δῆ. ¹² f. ἡμέραι. ¹³ ηρ. νήματα.

A *horizontem attollimus, pro altitudinis ratione, varia terræ climatibus dierum et noctium magnitudo constabit. Fingamus partium sexaginta circulum esse, qui sphaeram per polos transiens dividit, 92 ut coluri faciunt. Igitur hemisphaeria singula tricenis gradibus constabunt, adeoque quod supra terram eminent, gradus tricenos habebit ab horizonte ad polum. Quare si ad partes sex polum extulero, in Hellesponti climate longissimus dies horarum fiet 15; brevissima nox horarum 9. Quodsi non tantum sex gradibus, sed novem supra horizontem polum borealem crexero, longior, quam in Hellesponto, fiet dies, illius tractus incolis. Rursus vero si arduum magis, ac supra horizontem eminentem polum statuero, horæ longiores existant, donec borealis polus culmineat. Ac tunc semestris dies erit semestrisque nox. Nam si borealis polus in vertice sit, zodiacus ab horizonte bipartito secabitur; ejusque pars dimidia perpetuo supra terram exstabit, altera sub terram condetur. Hoc vero posito, perspicuum est sex fore signa supra terram: in quibus scilicet positus sol, et in unoquoque triginta dies commorans, semestrem efficiet diem; reliqua sex signa semper occulta erunt, et sub terra condita: quæ cum sol peragrabit, sex mensium noctem faciet, eo quod in illis situs nunquam oritur. Hæc ad dierum et noctium inæqualitatem explicandam assumpsimus. De quibus sic habendum est; ratione, ac consideratione, consequenterque iis quæ apparent, hæc a nobis esse collecta; cum sint occulta prorsus. Non enim ulla nobis experientia semestrem diem noctemque patefecit. Sint qui alicubi dierum octo esse lucem; alii octoginta referant: quod iis accidit qui supra Thulen insulam habitant. Ad eum itaque modum dierum noctiumque pro climatibus ratione discrimen a nobis explicatum est. Verum situs ille sphaeræ, qui ad Arati Phænomena convenit, ejusmodi esse debet, ut in eo circulus arcticus contingat horizontem, eumque circulum tangat Draconis caput: sic ut arcticus ille attingat, ac quodammodo radat horizontem. Hinc Aratus:*

Illud caput eo pervenit, ubi extremi
Miscetur occasus, et ortus invicem.

Nam horizon inter hemisphaerium utrumque superius et inferius interjectus est. Non desunt tamen, qui Arati verba illa non ad horizontem, sed ad meridianum referant: quoniam cum superius hemisphaerium a meridiano circulo dividitur, ejus altera pars ad ortum, altera ad occasum pertinet. Mihi vero non hoc velle sibi videtur Aratus, nisi quis fortasse dixerit Draconis caput eo ferri,

... ubi extremi
Miscetur occasus, et ortus invicem;
ubi contingit horizontem Draconis caput ad meri-

circulum, qua parte cum horizonte ille committitur, ac se ipsi secant invicem. Propterea de Cephæo loquens Aratus, eundem nobis indicavit. Nam hujus pars illa tota, quæ a cingulo ad pedes pertinet, intra circulum arcticum est. Quoniam vero circulus arcticus occidit nunquam; balteus vero Cephæi in ambitu est ejusdem arctici; hinc horizontem per ejus balteum significat :

. . . Cepheus autem cingulo
Terram radit: quæ sunt in capite quidem, prorsus
Tingens Oceano: illa vero non licet: sed ea ipsæ
Ursæ prohibent, pedes, et genu, et lumbos.

Hæc sunt quæ de sphaeræ positu dicenda videbantur. Quam qui explicare velit, hunc ad dextram borealem habere polum oportet: australem ad sinistram. Nam Ursæ in oriente dextræ sunt; auster vero sinister. Quidam tamen cum illam explicant, malunt ante se Ursas habere; pone austrum: ut dexter sit ipsis oriens, sinister occidens. Quod ex Homericis versibus fortasse didicerunt :

Sive dextrorsum eant ad auroram et solem;
Sive sinistrorsum ad occasum tenebrosam.

Nescientes poetam accommodate ad illorum situm dextras appellasse partes orientales, occidentales sinistras. At in mundi positu dextræ sunt Ursæ, et eo modo sphaeram constituere debet qui illius rationem docere velit.

De motu.

36. Qui sphaeram explicat, in contraria sphaeram torqueat. Nam qui contra sphaeram versus seipsum ciebit; Ursæ sinistræ erunt orienti: auster ad dextram: quod fieri nequit. Quod autem ita, ut diximus, movenda sphaera sit, docebit nos Aratus, qui de Ursis alias loquens :

...Semper vero in humerum seruntur,
Præpostere in humeros conversæ.

Alias de Ophiucho :

In humeros demittit ærumnosum Ophiuchum
Cancer e genibus: demittit vero Serpentem propius
[cervicem.

Item :

Oritur Hydræ caput, et cæsius Lepus
Ac Procyon: anterioresque Canis pedes ardentis.

Rursus

Dimidium Coronæ, et ipsam postremam caudam
Centauri serunt ascendentes adhuc Chelæ.

De Cælo vero :

Ac quod ad cervicem usque conversum est

Occidit; porro Cepheus capite, et manu, et humero.

Item :

Equus autem æquario commodum oriente
Pedibus, et capite revolvitur. Ex adverso autem Equi

A cauda Centaurum attrahit occidua nox.

Hæc de motu paucis dicta sunt.

²¹ H. M.

Α Δράκοντος, καὶ πρὸς τῷ μεσημβρινῷ, καθὸ συμβολῆ γίνεται τοῦ μεσημβρινοῦ καὶ τοῦ ὀρίζοντος, καὶ τέμνουσιν ἀλλήλους. Καὶ διὰ τοῦτο περὶ Κηφέως λέγων, τὸν αὐτὸν ἐνέφηγεν ἡμῖν ὁ Ἄρατος. Τοῦτου γὰρ τὰ ἀπὸ τῆς ζώνης ἕως τῶν ποδῶν ἐντός ἐστι τοῦ ἀρκτικοῦ. Ἐπεὶ δὲ ὁ ἀρκτικὸς κύκλος οὐδέποτε καταδύεται, ἡ δὲ ζώνη τοῦ Κηφέως ἐν τῇ περιφερείᾳ ἐστὶ τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου τὸν ὀρίζοντα διὰ τῆς ζώνης αὐτοῦ ἐμφαίνει

....ὁ δὲ ζώνη τότε Κηφεὺς
Γαῖαν ἐπιξέυει· τὰ μὲν ἐν κεφαλῇ μάλα πάντα
Βάπτωρ Ὀκσεανοῖο· τὰ δ' οὐ θέμις· ἀλλὰ τὰ ῥ'
[αὐταί
Ἄρκτοι κωλύουσι, πόδας, καὶ γούνα, καὶ ἰξύν.

Τὰ μὲν οὖν τῆς θέσεως ταῦτα· τὸν δὲ ἐξηγοῦμενον ἐν δεξιᾷ χρῆ τὸν βόρειον πόλον εἶναι, καὶ ἐν ἀριστερᾷ τὸν νότιον. Ἐπειδὴ αἱ Ἄρκτοι ἐπὶ ἀνατολῶν ἐν δεξιᾷ κεῖνται· ἐν ἀριστερᾷ δὲ ὁ νότος. Τινὲς δὲ τῶν ἐξηγοῦμένων βούλονται ἐμπροσθεν μὲν τὰς Ἄρκτους, ὀπίσω δὲ τὸν νότον, δεξιὰ δὲ τὰς ἀνατολάς, ἀριστερὰ δὲ τὴν δύσιν εἶναι· ἴσως ἀπὸ τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν κινήθεντες·

²² Εἴτ' ἐπὶ δεξιῇ Ἰωσι πρὸς ἠῶ τ' ἠελίον τε.
Εἴτ' ἐπ' ἀριστερὰ τόλγῃ ποτὶ ζῶρον ἠερδέοντα·

οὐκ εἰδότες, ὡς ὁ ποιητὴς πρὸς τὴν τῶν τόπων ἐκείνων θέσιν δεξιὰ μὲν τὰ ἀνατολικά, ἀριστερὰ δὲ τὰ δυτικά εἶπεν. Ἡ δὲ τοῦ κόσμου θέσις, καθὰ προείπον, δεξιὰς ἔχει τὰς Ἄρκτους· καὶ οὕτως τιθεναὶ χρῆ τὴν σφαῖραν τὸν ἐξηγοῦμενον.

Περὶ κινήσεως.

Γ λς'. Χρῆ τὸν ἐξηγοῦμενον ἐπὶ τὰ ἐναντία περιδινεῖν τὴν σφαῖραν. Εἰ γάρ τις ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἐψ' ἑαυτὸν περιδινήσει τὴν σφαῖραν, αἱ Ἄρκτοι ἀριστερὰ ἔσονται τῶν ἀνατολῶν· ὁ δὲ νότος ἐν δεξιᾷ· ὅπερ ἀδύνατον. Ὅτι δὲ, ὡς εἶπον, χρῆ τὴν σφαῖραν κινεῖν, διδάξει ἡμᾶς αὐτὸς Ἄρατος ποτὲ μὲν περὶ τῶν Ἄρκτων λέγων.

. . . Αἰεὶ δὲ κατωμάδια φορέονται,
Ἐμπαλιν εἰς ὤμους τετραμμένα.

Ποτὲ δὲ ἐπὶ τοῦ Ὀφιοῦχου λέγων·

Τὸν δὲ καὶ εἰς ὤμους κατάγει μογερόν Ὀφιοῦχον
Καρλίος ἐκ γονάτων· κατάγει δ' Ὀφιν αὐχένος
[ἐγγύς.

Καὶ πάλιν·

Ἄντέλλει δ' Ὑδροῦς κεφαλῇ, χαροπὸς τε Λαγώδης
Καὶ Προκύων· πρότεροί τε Κυνὸς πόδες αἰθόμε-
[ροιο.

Καὶ πάλιν·

Ἥμισυ δὲ Στεφάνοιο, καὶ αὐτὴν ἔσχατον οὐρῆν
Κενταύρου φορέουσιν ἀνερχόμεναι ἐτι Χηλῆ.

Καὶ περὶ τοῦ Κήτους·

Καὶ τὸ μὲν ἐς λοφίην τετραμμένον ὄχιρ παρ'
| αὐτὴν
Δύνει· ἀτὰρ Κηφεὺς κεφαλῇ, καὶ χεῖρ, καὶ
| ὠμῷ.

Καὶ πάλιν·

Ἴπκος δ' Ὑδροχόοιο νέον περιγελλόμενοι
Ποσσὶ τε καὶ κεφαλῇ ἀνελλίσσεται· ἀντίω δ'
[Ἴπκου

Ἐξ οὐρῆς Κένταυρον ἐφέλλεται ἐσπερίῃ ρύξ.

Ταῦτα μὲν ὡς ἐν βραχεὶ περὶ κινήσεως.

Περὶ ἄστρον δύσεως τε καὶ ἀνατολῆς. A

De siderum occasu et ortu.

λζ'. Τῶν ἄστρον τὰ μὲν ἔστιν ἀειφανῆ, τὰ δὲ ποτὲ μὲν φαινόμενα, ποτὲ δὲ ἀφανῆ γινόμενα. Ἀειφανῆ μὲν οὖν ἔστι τὰ ἐντὸς τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου· οὐδέποτε γὰρ καταδύεται ταῦτα· ἐπειδὴ μὴδὲ ὁ περιέχων αὐτὰ κύκλος· ἀλλ' ἔστιν ἀεὶ ἐν τῷ ὑπὲρ γῆς ἡμισφαιρίῳ ἀειφανῆς μετὰ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἄστρον· ἀφανῆ δὲ τὰ ἐντὸς τοῦ ἀνταρκτικοῦ κύκλου· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἀεὶ ἀφανῆς ἔστι. Τῶν δὲ λοιπῶν ἄστρον τὰ μὲν ποτὲ μὲν ἀνατέλλει, ποτὲ δὲ δύνει· τὰ δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς νυκτὸς καὶ ἀνατέλλει καὶ δύνει. Οἶον ἔστω ὁ ἥλιος ἐν Κριῷ· τούτου ἀνατέλλοντος, προανατέλλει Ἴππος· ἐν Χρῆαις δὲ ὄντος τοῦ ἡλίου, καὶ ἀνατέλλοντος, δέδουκεν ἤδη Ἴππος. Ὄστε ποτὲ μὲν φαίνεται ἀνατέλλον ὁ Ἴππος, ποτὲ δὲ δύνων· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἄλλα ἄστρο ἀπὸ θερινοῦ τροπικοῦ μέχρι τοῦ χειμερινοῦ. Τὰ γὰρ ἐν τῷ ἀνταρκτικῷ τῷ πρὸς νότυ θῆτα βράδιον ἀνατέλλοντα δύνει ταχέως, διὰ τὸ πλεῖον εἶναι μέρος τῆς σφαιράς ὑπὸ γῆν πρὸς τῷ νότυ· ἀνάπαλιν δὲ τὰ βορειότερα, καὶ μεταξὺ ἀρκτικοῦ κύκλου καὶ ἰσημερινοῦ, ταχέως ἀνατέλλοντα, βραδέως δύνει, διὰ τὸ πλεῖον ἔχειν μέρος ὑπὲρ γῆν τὴν σφαιραν πρὸς τῷ βορέα. Συμβήσεται οὖν τινα τῶν ἐνταῦθα κειμένων ἄστρον ὑπὸ τῆς αὐτῆς νυκτὸς ἀνατέλλειν καὶ δύνειν, & καλεῖται ἀμφιφανῆ. Παραδείγματος δὲ χάριν παρειλήφθω ὁ ἐν γόνασι, καὶ ἔστω ὁ ἥλιος ἐν Τοξότη, καὶ ἀνατέλλει ** ἐν αὐτῷ. Πάλιν διέτω δύνοντας ἡλίου· ἐσπέρα ἔστι καὶ νύξ· ὁ δὲ ἐν γόνασιν οὐδέπω δέδουκεν· ἀλλ' ἐπιμείνας ἐν τῷ ὑπὲρ γῆς ἡμισφαιρίῳ, πρὸς τῇ δύσει δύνων, ὕστερον ἐπὶ τῆς αὐτῆς νυκτὸς προλαμβάνει τὴν τοῦ ἡλίου ἀνατολὴν καὶ τοῦ Τοξότου, προανατέλλων αὐτῶν, καὶ ὕστερον αὐτῶν δύνων. Δηλοῖ γοῦν τοῦτο Ἄρατος λέγων·

Ὅστινα τοῦτοισιν ἄιστοισιν ὑπ' οὐρανῶν εἰδῶλων Ἀμφότερον δύνοντα, καὶ ἐξ ἐτέρης ἀνίσταται Πολλὰκις αὐτονοχὶ θεῖα μῆθεα.

Ὅτι δύσεις διτταὶ, καὶ ἀνατολαί.

λη'. Δύσεις δὲ ἄστρον ἔστι διττή, καὶ ἀνατολή· καὶ ἡ μὲν ἑῷα λέγεται, ἡ δὲ ἐσπερία. Ἐῷα μὲν ἀνατολή, ὅταν συνανατέλλῃ τῷ ἡλίῳ [ὡς] ἄστρο, καὶ μὴ μετ' αὐτοῦ **· ἐσπερία δὲ, ὅταν, δύνοντας ἡλίου, ἀνατέλλῃ τινα τῶν ἄστρον. Δύσεις δὲ ἑῷα ἔστιν, ὅταν, ἡλίου ἀνατέλλοντος, δύνη τὰ ἄστρο τὰδε ἢ τὰδε· ἐσπερία δὲ, ὅταν συγκαταδύῃ αὐτῷ.

Ὅτι διαφέρει ἀνατολὴ ἐπιτολῆς.

ληθ'. Διαφέρει δὲ ἀνατολὴ ἐπιτολῆς. Ἀνατολὴ μὲν γὰρ ἔστιν ἡ ἄμα τῷ ἡλίῳ ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα ἀναφορὰ· ἐπιτολὴ δὲ, ὅταν πρὸ ἡλίου ὑπὸ τὴν ἑῷαν ἀνατελλῇ ἄστρον, εἶτα ἐπ' αὐτῷ ὁ ἥλιος ἐπιτελλῇ. Δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι, πάσης ὥρας περιφερομένης, καὶ περιδινουμένης τῆς σφαιράς, ἀνάγκη ἔστι καὶ τὰ ἄστρο παντὶ καιρῷ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ εἶναι ἐν οὐρανῷ συμπεριδινόμενα· μὴ φαίνεσθαι δὲ ἐν ἡμέρᾳ τῇ ὑπερβολῇ τῆς λαμπρότητος τοῦ ἡλίου καλυπτόμενα. Ἀνατολὴν δὲ οὐ λεκτέον ἄστρον, ἐὰν δευτέρᾳ ὕρᾳ ἢ τρίτῃ ἀναφέρηται ὑπὲρ γῆς· ἀλλὰ τότε μόνον,

f. ** ἀνατέλλῃ. ** f. αὐτὸν.

37. Siderum alia semper apparent; alia videntur interdum, alias occulta sunt. Apparent perpetuo, quæ comprehendantur arctico circulo: nunquam enim occidunt; uti neque complexus illa circulus, qui in superiore manet hemisphærio semper cum stellis suis apparens. Nunquam apparent ea quæ antarctico circulo continentur, quoniam et ipse semper occultus est. Reliquorum siderum alia interdum oriuntur: interdum occidunt; quædam eadem in nocte oriuntur et occidunt. Sit exempli causa sol in Ariete: ante hunc oritur Equus. Idem sole in Libra constituto ante hunc occidet. Hinc aliquando cernitur Equus oriens, alias occidens: sic astra reliqua ab æstivo tropico ad hibernum. Nam quæ in antarctico sunt ad austrum, tardius orientia citius occidunt: quod majori ex parte sphæra infra terram condita sit ad meridiem; contra quæ borealia sunt inter arcticum circulum et æquinoctialem posita, citius ortum faciunt, tardius occasum: propterea quod majori parte sui sphæra supra terram emergit ad septentrionem. Accidit ergo quædam ut ibi collocata sidera eadem nocte orientur et occidunt: quæ ἀμφιφανῆ vocant. Exempli gratia sit Ingeniculus, sitque sol in Sagittario; in eo sidus illud oriatur. Rursus occidat sub occasum solis, vespera erit, et nox: necdum Ingeniculus occiderit: sed in hemisphærio superiore consistens adhuc, ac sub occasum occidens, postea per eandem noctem solis et Sagittarii prævertet ortum, ante ipsos oriens, et post eos occidens. Quod Aratus his verbis exprimit:

Quem quidem ignotum inter cælestes imagines Pariter occidentem, et uliunde orientem Sæpe eadem nocte cernimus.

Duos occasus esse, ortusque totidem.

38. Siderum occasus ortusque duplex est: alter matutinus, vespertinus alter dicitur. Matutinus ortus fit, cum oriente sole oriuntur cum eo sidera, non post ipsum. Vespertinus, cum occidente sole sidera quædam oriuntur. Matutinus occasus est cum oriente sole occidunt hæc vel illa sidera; vespertinus cum una cum sole conditur.

Quid ἀνατολή et ἐπιτολή differant.

39. Differt autem ἀνατολή et ἐπιτολή. Nam ἀνατολή est consensio cum sole supra finitorem; ἐπιτολή cum ante solem primo mane oritur stella; quam solis ortus sequitur. 94 Nec illud ignorandum est; hora qualibet, circumacta et volvente sphaera, sidera ipsa necessario per omne tempus nocte ac die cum cælo circumferri: non tamen in terdiu videri, vehementiori splendore solis offusa. Cæterum ortus stellæ vocari non debet, quando secunda tertiave post hora conscendit horizontem; sed tunc solum, cum una cum sole oritur. Sic et

occasus tunc est, quando cum sole occidit. Præter hæc omnia sciendum est, neque Cepheum, neque Cassiopeiam, neque Andromedam in cælo esse re- vera. Est enim ridiculum arbitrari ante ista cælum asterismis caruisse. Nam stellæ perpetuo, etiam ante Perseum et Orionem, exstiterunt. Ob id penes varias nationes diversa quoque reperiuntur nomina stellarum. In Ægyptiaca sphæra neque Draco in censum nominaque siderum venit; neque Ursæ; neque Cepheus: sed aliæ sunt simulacrorum forma, nominaque illis indita. Ita neque in Chaldæorum astrologia. Græci porro vocabula ista de insignibus heroibus transtulerunt; ut comprehendi, et agnosci facilius possent. Etenim si certis appellationibus carerent, magnam studiosis earum rerum perturbationem afferrent. Olim vero istorum scientia magni fiebat ab iis qui agriculturam vel rem nauticam exercerent. Nam ex ortibus et occasibus illorum navigandi, ac vindemiæ colligendæ tempus observabant.

Hactenus Arati *Phænomena* ad rudem institutionem ex Achillis opere *De universo*.

ὅτε ἅμα ἤλιω ἀνατέλλει. Ὅμοιως δὲ καὶ δύσιν, ὅτε σὺν αὐτῷ δύνηι. Ἐπὶ δὲ πᾶσι γρηθ εἰδέναι, ὅτι οὕτε Κηφεύς, οὕτε Κασσιόπεια, οὕτε Ἀνδρομέδα ἐστὶν ἐν οὐρανῷ. Γελοῖον γὰρ ὑπονοεῖν πρὸς τοῦτων ἀκαταστέριστον τὸν οὐρανὸν· ἀεὶ γὰρ ἦσαν ἀστέρες, καὶ πρὸ Περσεύς καὶ Ὀρίωνος. Διὸ καὶ ἐν διαφόροις ἔθνεσι διάφορα καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἄστρων ἐστὶν εὐρεῖν. Ἐν γοῦν τῇ τῶν Αἰγυπτίων σφαιρᾷ οὕτε ὁ Δράκων ἐστὶ νομιζόμενος ἢ ὀνομαζόμενος, οὕτε Ἄρκτοι, οὕτε Κηφεύς, ἀλλ' ἕτερα σχήματα εἰδώλων καὶ ὀνόματα τεθειμένα. Οὕτω δὲ καὶ ἐν τῇ τῶν Χαλδαίων. Ἕλλη- νες δὲ ταῦτα τὰ ὀνόματα ἔθεντο τοῖς ἀστροῖς ἀπὸ ἐπιστήμων ἡρώων, πρὸς τὸ εὐκατάληπτα εἶναι καὶ εὐγνωστα. Ἀνόνομα γὰρ οὐτα πολλὴν παρεῖχε τα- ραχὴν τοῖς περὶ ταῦτα σπουδάζουσι. Περὶ πολλοῦ δὲ μάλιστα τούτων τὴν γνῶσιν ἐποιοῦντο εἰδέναι οἱ περὶ γεωργίαν καὶ ναυτιλίαν τὸν βίον ἔχοντες. Ἐκ γὰρ τῶν ἀνατολῶν καὶ τῶν δύσεων αὐτῶν τὸν καιρὸν τοῦ πλοῦ, καὶ τοῦ τρυγητοῦ ἐσημειοῦντο.

Τέλος τῶν Ἀράτου *Φαινομένων* πρὸς εἰσαγωγὴν ἐκ τῶν Ἀχιλλέως *Περὶ τοῦ παντός*.

Hæc ejusdem Achillis Tatii fragmenta a Victorio edita prætermittere nolimus. Quæ quia cum superioribus eadem fere continent, Latine vertere nihil necesse fuit.

ΤῶΝ ΑΡΑΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΝ ΕΚ ΤῶΝ ΑΧΙΛΛΕΩΣ.

Ἐξ ἐτέρων σχολίων εἰσαγωγὴ προοίμιον.
α'. Καλὸν κατὰ τὸν Κυρηναῖον ἀμειψασθαι τῷ λόγῳ τὸν Ἀράτου πόνον, ὃν ἐποίησεν

Ἦμενος, οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἐπιπτεν, Πηληϊάδας ε' ἐσορῶντι, καὶ ὄψε δύορτα Βωότην, Ἄρκτον θ', ἦν καὶ Ἀμαξαν ἐπίκλησιν καλέου- σιν.

ὑπὲρ τὸν Ἰθάκης τὸν κυβερνήτην. Τῷ μὲν γὰρ Ἀλικαρνασσεὶ ὡτα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν τυγχάνει· Ἄρατος δὲ τὴν μάθησιν ἅμα τοῖς ὤσιν ἐπιδείκνυσσι τοῖς ἑμασιν. Οὐ περὶ ἀστρολογίας δὲ, ἀλλὰ περὶ ἀστρονομίας τὸν λόγον ποιούμεθα, μαθήματος εὐ- χρήστου τῷ βίῳ. Διὸ καὶ ἡ Μίτωνος γεωμετρία, καὶ ἡ Πυθαγόρου φιλοσοφία. Τοῦτο τὸ μάθημα κυβερνή- την μὲν ἐν καιρῷ πεποίηκεν, Ἀτρέα δὲ βασιλέα. Δεῖξας γὰρ ἀστρων τὴν ἐναντίαν ὁδὸν, καὶ τὴν ἄρνα ἔλαβε τὴν χρυσὴν, καὶ τὴν βασιλείαν ἀπέλιπε πολυ- χρύσοιο Μυκῆνης. Οὐδὲ μὴν οὐδὲ Ὅμηρος τοῦ μα- θήματος ἀμύτης· ἀλλ' οἶδε μεθ' Ἡφαίστου τὰ κατ' οὐρανὸν ἄστρα τῇ τοῦ Ἀχιλλέως ἀσπίδι ἐγγράφειν. Παρ' αὐτῷ δὲ καὶ στρατιωτῆς νυκτομαχῶν τοῖς ἀστροῖς τὴν νύκτα μετρεῖ·

Ἄστρα δὲ δὴ προβέβηκε· παρῶχηκε δὲ πλέον

τῶν δύο μοιράων. Τριτάτη δ' ἐτι μοῖρα λέλειπται.

Εἰ δὲ τῷ φίλον καὶ τὰς παρ' Ὁμήρῳ ἀλληγορίας ἐξ- ετάσαι, βῆδιόν ἐστιν ἰδεῖν καὶ τοῦ πόλου, καὶ τὴν

ἀίδιον κίνησιν· καὶ τὰ ἡμισφαίρια, καὶ τὴν εἰς φῶς αὐτῶν ἀμοιβὴν. Ἄλλοτε δ' αὐ τεινῶσι. Μὴ βλασφη- μήσας ²⁷, ἀνθρωπε· οὐκ ἀποθνήσκει Θεός. Τὸ ἀφα- νὲς τούτου θάνατος ἦν. Διὰ τοῦτο καὶ ζωγράφου τέ- μνουσι τῶν θεῶν τὴν κεφαλὴν εἰς ἴσον ἑκατέρῳ τοῦ πόλου ²⁸ τὴν ἰσομοίραν. Ἀρκτέον οὖν λέγειν περὶ τῆς τῶν πάντων ἀρχῆς.

Περὶ ἀρχῆς.

β' Ἐ τῶν δίων Δημιουργὸς τῶν πάντων στοιχείων ἀτάκτως ἐν ἀλλήλοις πλανωμένων, καὶ στρεφομένων, καὶ περὶ ἀλλήλα κυλινδουμένων, καὶ φερομένων ἀκόσμως, πνεῦμα θεῖον ἐμβαλεῖ ²⁹, ὅπερ οἱ ποιηταὶ καλοῦσι νεῖκος· ἦν γὰρ τὸ πᾶν εἰς ἑαυτὸ συντελιμ- μένον ἀσκού τρόπον, καὶ ἐν τῇ θλίψει συμβεβηκός. Τὸ δὲ πνεῦμα τὸ θεῖον ἐμπεσὼν ἰσοτόκησε τὸ πᾶν, διαστήσαν, καὶ ἀνευρῶσαν ἀπ' ἀλλήλων τὰ στοιχεῖα. Τοῦτο τὸ γενόμενον χάος οἱ ποιηταὶ καλοῦσι, διὰ τὸ κεχτηνέναι ἐκ τοῦ πνεύματος ³⁰ ἀπλόθεν γίνεται. Ὡς τὸ ἄνω χάσμα οὐρανὸς διπλοῦς· ὁ μὲν ἄνω αἰωρού- μενος, ὁ δὲ κάτω κυλινδουόμενος. Τὴν γῆν οὖν, ὡσαν βαρυτάτην μέσην συνέθη συναχθῆναι· ὀρμήσαν γὰρ διὰ βαρυτῆτα δύναμι κατώ, τὸ πνεῦμα, παντα- χόθεν περιελάσαν, αὐτὴν ἐν μέσῳ στήναι τοῦ παντός φυσήματος συνέσχευ. Ἐμεινεν οὖν πᾶσα ἡ γῆ τὸν μὲν ἄνωθεν ἐκκρεμαμένη, τοῖς κάτωθεν δὲ ἐπιωρο- μένη, κατὰ τὸ ἐπὶ τοῦ φακοῦ καὶ τῆς εὐστῆς παρῶ-

²⁷ f. βλατρημήσας. ²⁸ *Deest νέμοντες, aut aliquid simile.* ²⁹ f. ἐμβάλλει. ³⁰ *Hæc sunt depravata.*

δειγμα. Καὶ γὰρ φακοειδὴς ἐστὶν ἡ γῆ· ἐκ μὲν ἐκα-
τέρων τῶν μερῶν τοῦ τε ἄνω, καὶ κάτω πρὸς ὕψος
οἰκουμένη, πρὸς δὲ τὰ πέρατα εἰς λεπτότητα στενο-
χωρουμένη. Ὡς οὖν ὑποστάθμη οὐσα διὰ τὸ βάρος,
πρώτη μετὰ τὸ χάος πέπηγε. Διὰ τοι τοῦτο καὶ
Ἡσίодος, τοῦτ' εἰδὼς, φησὶν·

*Ἴπτοι μὲν πρόωιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
Γαῖ' εὐρύστερονος, πάντων ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ.*

95 Ὅτι δὲ καὶ μέση ἡ γῆ, μαρτυρεῖ Ἄρατος, λέγων·
*Ἄξων αἰὲν ἄρηρεν. Ἐχει δ' ἀτάλαρτον ἀπάντη
Μεσοσητὺς γαῖαν.*

Τὸ γὰρ ἀτάλαντον ἀντὶ τοῦ ἀκίνητον. Περὶ δὲ τὴν
γῆν κυκλικῶς ἄλλη ἐστὶν ἐπάνω σφαῖρα ἢ τοῦ ὕδα-
τος, μείζων τῆς γῆς. Τὸ γὰρ περιέχον τοῦ περιεχο-
μένου μείζων εἶναι δεῖ. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ ὕδατος,
εὐθὺς ἢ τοῦ ἀέρος, καὶ αὐτὴ κύκλω τὸ ὕδωρ περι-
έχουσα. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ ἀέρος ἢ τοῦ αἰθέρος. Διὰ καὶ
Ὅμηρος που λέγει·

*Εἰς ἐλάτην ἀναθῆς περιμήκτορ, ἢ τότ' ἐν Ἰδη
Μακροτάτη πεφρυσία, δι' ἠέρος αἰθέρ' Ἰκάνειν.*

Εἰσὶν οὖν τέσσαρες σφαῖραι· ἃ στοιχεῖα καλοῦσιν οἱ
παλαιοὶ, διὰ τὸ στοιχεῖον καὶ τάξει ἕκαστον αὐτῶν ὑπο-
κείσθαι· ὡς που καὶ Ἀλκμάων ὁμοιοτύχους ἐκάλεσε τὰς
ἐν τάξει χορευούσας παρθένους. Καὶ ἐν γραμματικῇ
στοιχεῖα μὲν καλεῖ³¹ τὰ γράμματα, διὰ τὸ στοιχεῖον
καὶ τάξει τὰς ἐπ' αὐτῶν πλέκεσθαι συλλαβάς. Μέσα
οὖν ἐστὶ τὰ βαρῆα στοιχεῖα. Θαυμαστῶς γὰρ πάντα
κατέταξεν ὁ Δημιουργός. Ὁ γὰρ αἰθῆρ καὶ τὸ πνεῦμα
πάντα εἰς ἑαυτὰ ἐξῶθεν ἐπάει... καὶ οὐτε τῷ ἀέρι
πιτῆναι συγχωρεῖ, οὐτε τῷ ὕδατι κυθῆναι· ἀλλ' ἐκά-
στην μόνιμον τοῦ τόπου τηρεῖ τὴν στάσιν, κατὰ τὸ
ἐπὶ τοῦ λύχνου ὑπόδειγμα, καὶ τῆς παρὰ τοῖς ἰατροῖς
σικίας, ἢ τῷ πυρὶ πρὸς ἑαυτὴν ἄγχει τὰς φλέβας.
Ὁ μὲν οὖν ἀήρ ὑπὸ τοῦ πυρὸς συνέχεται· τὸ δὲ πῦρ
μετὰ τοῦ ἀέρος τὰ πάντα. Διὰ τοῦτο, ὕδωρ καὶ γαῖα
γένουσι, οὐχ ὡς τινες κατάραν τοῖς στρατιώταις
κατηράσατο· ἀλλὰ τὸν δκνον εἰδὼς ἐκ τῶν βαρυτά-
των ὄντα στοιχείων, τὴν βαρύτητα αὐτοῖς ὠνείδισεν,
εἰπὼν·

*Ἄλλ' ὅμεις μὲν παντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένουσιθε.
Εἰ ἔστηκεν ἡ γῆ, ἢ κινεῖται.*

γ'. Τινὲς καὶ αὐτὴν συμπεριστρέφουσαι τῷ παντὶ
φασιν. Ἀναίσθητος δὲ ἡμᾶς τοὺς ἐνοικοῦντας ἔχειν,
διὰ τὸ ἐν μικρῷ ὄρωι τῆς γῆς κατοικεῖν. Βέλτιον δὲ
αὐτὴν ἀκίνητον ἔχειν, πανταχόθεν ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὴν
στοιχείων περιωθουμένην. Δῶκεν³² δὲ καὶ ὑπόδειγμα.

Ὁ ἄξων ἀπὸ ἀρκτικού πόλου μέχρι τοῦ ἀνταρκτικού
διήκει, διὰ τοῦ αἰθέρος, καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων
ἰκνούμενος. Ἡ γῆ οὖν βαρυτάτη οὐσα ἐνεῖκται³³, καὶ
ἐμπεπερῆνται ἐμπεριλημμένη ὑπὸ τοῦ ἄξονος· ὡς
μὴ δύνασθαι κινεῖσθαι. Τὰ δὲ ἄλλα χαυνότερα ὄντα τόπον
ἔχοντα στρέφεται· ὡσπερ ἂν εἴ τις ὀβελίσκω ξύλον
ἀκινήτως ἐμπερονήσῃ, ἐμπεριθεὶς τῷ ξύλῳ τροχοὺς
κυκλοτερῶς. Συμβαίνει γὰρ τοὺς μὲν τροχοὺς κινεῖ-
σθαι, τὸ δὲ ξύλον ἀκινήτειν ὑπὸ τοῦ κρατοῦντος στε-
νωχωρούμενον. Φασὶ δὲ Διόδωρος, καὶ Κοδράτος, καὶ

ὁ διδάσκαλός μου Ἰσιδωριανὸς διαφέρειν σφαῖρας τὸ
σφαιροειδὲς ταῦτη, ἢ ἢ μὲν σφαῖρα κυκλοτερῶς παν-
ταχόθεν εἰς λειότητα ἀπῆρτισται· τὸ σφαιροειδὲς δὲ
κύκλος, οὐ μὴν ἴσος, ἀλλ' ἔχων εἰσοχὰς καὶ ἐξοχὰς.
Ἔστιν οὖν ἡ γῆ σφαιροειδὴς ἐν κοιλότησί τε ταπει-
νομένη, καὶ ἐν ἀναστήμασιν ὕφουμένη. Ἦν οὖν
οἰκοῦμεν ἡμεῖς γῆν, μαστὸς ἐστὶν ὡσπερ, καὶ κορυφὴ
τῆς πάσης· καθάπερ καὶ τὰς νήσους ἐν μέσῳ τῷ
πελάγει ἐπαναβάτας τῷ ὕδατι ὀρώμεν. Οὕτω καὶ τὴν
πᾶσαν οἰκουμένην γενήσουςι τρόπον ἐπέχει³⁴ τῷ
δγκῷ τοῦ ἀναστήματος ἐπανακλύπτουσαν. Συμβαίνει
γὰρ τὸ ὕδωρ κατὰ τινὰ μέρη τῆς γῆς, ἂν τύχη, ποτὲ
μὲν πλεονάζειν, ποτὲ δὲ λήγειν οὕτως, ὥστε ἐπινηχο-
μένην οἰεσθαι τὴν γῆν. Καὶ τὸ πάθος οὐ περὶ τὸ
πάσχον, ἀλλὰ περὶ τὸ βαστάζον, καθάπερ καὶ ἐν τῇ
B θαλάσῃ γίνεται· τὸ ὕδωρ ὑπὸ τῶν ἀνέμων κινού-
μενον ἀνώμαλον δείκνυσσι τὴν ἐπιφάνειαν· ποτὲ μὲν
κυρτουμένων κυμάτων διὰ τὴν τοῦ πνεύματος σφο-
δρότητα, εἰθ' ὑπὸ τῆς φυσικῆς ἀνάγκης εἰς λειότητα
διαχουμένων. Εἰ οὖν συμβαλεῖ κῦμα ὕψηλόν ὑποδρα-
μεῖν ναῦν, ἐπαιωρῆζει μὲν αὐτὴν εἰς ὕψος, διαχυθὲν
δὲ συγκατασπᾶ καὶ τὴν ναῦν. Καὶ ἡ κίνησις οὐ τῆς
νῆδος, ἀλλὰ τοῦ ὕδατος γίνεται. Δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι τῶν
στοιχείων ἕκαστον οὐ τὴν ἑαυτοῦ μόνην ἔχει φύσιν,
ἀλλ' ἐκάστων τῶν λοιπῶν, καὶ οὐδὲν ἄμοιρον τῆς
τῶν λοιπῶν μετουσίαις. Ἐπὶ τούτοις δὴ τοῖς στοι-
χείοις ἐξῶθεν ἐστὶ πάντα περιέχων ὁ οὐρανὸς σφαῖρα
πέμπτη, οὔτε βαρὺς, οὔτε κοῦφος· ἀλλὰ μειμιγμένην
ἐκ πάντων ἔχει τὴν κρᾶσιν· διὸ καὶ τὴν σύστασιν ἐκ
τῆς κρᾶσεως βεβαίαν ἔχει. Καὶ ὠνόμασται παρὰ τὸ
δρούειν, ὃ ἐστὶν ὄρωμῃ· προώρμησε γὰρ οὐρανὸς τῶν
C ἄλλων στοιχείων. Εἰ δὲ ἐστὶ τι κενὸν ἐξῶθεν τοῦ οὐρα-
νοῦ, οὐ περιεργὸς ἡμῖν ἢ ζήτησις. Πλὴν οἱ Στωϊκοὶ
λέγουσιν εἶναι· ταῦτη γὰρ διαφέρειν τὸ ὅλον τοῦ παν-
τός. Ἄλλ' οὐκ ἄπειρον, ὡς Ἐπίκουρος, καὶ οἱ λοιποὶ.
Ἐπεὶ δὲ συμμεμίχθαι τῷ ὕδατι τὴν γῆν φαμεν, τυ-
χῶν³⁵ ἀμφοτέρων ποίημα ἦν ὁ ἄνθρωπος, Ἡσίодος·
Γαῖαν ὕδει φέρειν, ἐν δ' ἀνθρώπου θέμεν ἀυδίην.
Καὶ τοῦτο ἐστὶν ὁ μῦθος ὁ Προμηθέως.

Εἰ ζῶα τρέφει ὁ αἰθῆρ.

δ'. Ὁ μὲν ποιητὴς που λέγει δι' αἰθέρος ἀτρογέ-
τοιο· Ἄγονον καὶ ἄκαρπον, ὡς τινες αὐτὸν αἰνι-
τόμενοι·³⁶ ἢς γνώμης κινδυνεύει καὶ ὁ Πίνδαρος
εἶναι, λέγων· ἐρήμιος δι' αἰθέρος. Εὐρίσκομεν δὲ
D αὐτὸν ζωογονοῦντα, καὶ ζῶα ἔχοντα, μάλιστα τοὺς
πλάνητας, διὰ τὸ αυτοκίνητον. Καὶ Ὅμηρος,

*Ἥλιος, ὃς πάντ' ἐγορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις,
ζῶων εἰπῶν ἔδειξε τὸν ἥλιον· Τί οὖν λέγομεν ἀτρυ-
γετον; οὐ τὸ ἄκαρπον. Καὶ γὰρ γῆν... ἔοικε δὲ καὶ
διὰ τὴν τάξιν τοῦ παντός καὶ τὴν φύσιν. Ὅμηρος
οὖν καταμιγνύς τὸ μυθῶδες τῷ φυσικῷ· ὁ γὰρ
Ζεὺς, ὃν φαμεν εἶναι τοῦ παντός δημιουργόν, πρὸς
τὸν ἀέρα τὴν Ἦραν λέγει·*

*Ἦ οὐ μέμνη, ὅτε ε' ἐκρέμω ὑψόθεν, ἐκ δὲ ποδοῖν
Ἄκμοινας ἤκα δῶα, περὶ χερσὶ δὲ δεσμόν Ἰηλα;*
ἔστι μὲν γὰρ ὁ κρεμάμενος ἀήρ Ἦρα· οἱ δὲ ἄκμονες

³¹ f. καλεῖται. ³² Leg. δῶμεν. ³³ f. ἐνεῖρται. ³⁴ f. γῆν νήσῃ εἰ ἐπέχειν. ³⁵ f. τυχόν, ποχ ὡς Ἡσίодος.
³⁶ f. αἰνιτιτόμενος.

τῶν στοιχείων τὰ βαρύτερα, τοῦ ἀέρος ἡττημένα· ὁ δὲ χρυσοῦς ²⁷ δεσμὸς τῶν χειρῶν τὸ πῦρ. Συνδέεται γὰρ τῷ αἰθέρι τὸ πᾶν. Ζῶα δὲ τοῦ ἀέρος τὰ ἐν τῷ ἀέρι φερόμενα αὐτομολήσαντα πρὸς τὸ φυσᾶν.

Περὶ κύκλων.

ε'. Κύκλοι δὲ εἰσι τὸν ἀριθμὸν ια'· ἀρκτικὸς, ἀνταρκτικὸς, τροπικὸς δύο, ἰσημερινὸς, ὀρίζων, μεσημβρινὸς, ζωδιακὸς, γαλαξίας, κόλouroι δύο. Μνημονεύων δὲ αὐτῶν Ἄρατος, οὐθετέρως αὐτοὺς καλεῖ·

Ἄρκιος εἶη

Ἄπλανέων τὰ τε κύκλα τὰ τ' ἡέρι σήματα ἔρισπειν.

Ἐπαιῶν δὲ αὐτῶν τὴν ἰσότητα τῆς δημιουργίας·

*Οὐκ ἂν Ἀθηναίης (φησί) χειρῶν δεδαήμετος ἀνήρ
Ἄλλη κοσμήσειεν.*

Εἰσι δὲ οὗτοι· ἀρκτικὸς, θερινὸς τροπικὸς, ἰσημερινὸς, χειμερινὸς τροπικὸς, ἀνταρκτικὸς. Οὗτοι οἱ πέντε παράλληλοι καλοῦνται διὰ τὴν τάξιν τῆς θέσεως· κεῖνται γὰρ παράλληλως ἐφεξῆς. Ὁ μὲν οὖν ἀρκτικὸς ὁ ἄνω πρὸς τῷ ἄκρῳ τοῦ ἄξονος τῷ ὑψηλῷ καλεῖται κατὰ τινάς, ὅτι πρῶτος ἀρχεται· τὸ δ' ἄληθές, ὅτι ἐν αὐτῷ τὰς καλουμένας Ἄρκτους ἔχει. Ἐντεῦθεν μανθάνομεν τὸ παρὰ τῷ ποιητῇ·

*Ἄρκτον θ', ἦν καὶ Ἀμαξίαν ἐπίκλησιν καλέουσιν
Ἢ τ' αὐτοῦ στρέφεται, καὶ τ' Ὀρίωνα δοκεῖναι.
Ὀῖη δ' ἄμμορός ἐστι λοστρῶν Ὀκεανοῖο.*

Οὕσα γὰρ ἐν τῷ ἀρκτικῷ, ὡς ὀρώμεν, οὐ καταδύεται. Ὡς δὲ ἡ χάρις φησὶν ἢ ποιητικῆ, ἐν Ὀκεανῷ οὐ λούεται. Ζητούμεν οὖν πῶς μόνην αὐτὴν εἶπε μὴ λούεσθαι, τούτέστι καταδύεσθαι, καὶ τοῦ Δράκοντος, καὶ μέρους τοῦ Κηφέως μὴ καταδυομένου. Λυθῆσεται οὖν τὸ ζητούμενον ἐν τῷ περὶ ἀρκτικοῦ λόγῳ, εὐθὺς μετὰ τούτου καταβαίνοντι. Ἔστιν ὁ καλούμενος θερινὸς τροπικὸς, ὅτι, γενόμενος ἥλιος ἐν Καρκίνῳ, ὅς κεῖται ἐν αὐτῷ, θερινὰς τροπὰς ποιεῖται· κατὰ Μακεδόνας μὲν Παναίμου εἰκάδι τετάρτη, κατὰ δὲ Ἀλεξανδρέας Ἐπιφὶ τετάρτη εἰκάδι. Περὶ τούτου φησὶν Ἄρατος·

96 *τοῦ μὲν τε δι' ὀκτώ μετρηθέντος
Πέντε μὲν ἐνδία στρέφεται καθυπέριετρα γαίης,
Τὰ τρία δ' ἐν περάτῃ. Θέρεος δὲ οἱ ἐντροπαί εἰσι.*

Μετὰ τούτου ὑποκαταβάντι ἐστὶν ὁ καλούμενος ἰσημερινὸς· ὅτι ὁ ἥλιος, ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ φερόμενος, ὅταν κατὰ Κριῶν γένηται, ἢ κατὰ Χηλῆς, τὰς καλουμένας ὑπ' Αἰγυπτίων Ζυγῶν, ἰσημερινὰν ποιεῖ· ἅπαξ μὲν Φαμενώθ εἰκάδι τετάρτη· τούτέστι Γορπιαίου. Καὶ ἐν Κριῷ μὲν ἐαρινὰς ποιεῖ τροπὰς, ἐν δὲ Χηλῆς, ἦτοι Ζυγῷ, φθινοπωρινὰς. Μετὰ τούτου κατ' ἐναντίαν ἐστὶν ὁ καλούμενος ἀνταρκτικὸς χειμερινὸς τροπικὸς· ἐπειδὴ ἥλιος ἐν Αἰγόκερῳ γενόμενος, ὅς κεῖται ἐν αὐτῷ, χειμερινὰς ποιεῖ τροπὰς. Μετὰ τούτων ἐστὶν ὁ καλούμενος ἀνταρκτικὸς· ἢ ἐπεὶ ἀντίκειται, ἢ ἐπεὶ ἴσος ἐστὶ τῷ ἀρκτικῷ. Ἔστι δὲ ἴσος ὁ ἀρκτικὸς τῷ ἀνταρκτικῷ, ὁ χειμερινὸς τροπικὸς τῷ θερινῷ τροπικῷ. Ὁ δὲ πάντων μείζων ὁ ἰσημερινὸς ἐστὶ μέσος ὢν, ἰσομεγέθης ὢν τῷ ζωδιακῷ καὶ τῷ γαλαξίῳ. Ἔστι δὲ ζῶδια τὰ κατὰ κάθετον

ἄλλῃλων κείμενα, Καρκίνος Αἰγόκερῳ, Χηλαὶ Κριῷ. Ὁ δὲ ὀρίζων λέγεται μὲν, ἐπειδὴ διορίζεται κατὰ πλάτος τὰ δύο ἡμισφαίρια, δι' ἄζωσμα ὢν τοῦ οὐρανοῦ· κεῖται δὲ ἐξω τῆς σφαίρας· ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν ἔβην. Τὸ δ' ἄληθές, τῷ νῦν αὐτὸν ἔσω δεῖ παραλαβεῖν κείμενον. Οἱ δὲ ποιηταὶ Ὀκεανὸν αὐτὸν καλοῦσιν· ὁ γοῦν Εὐφροίων φησὶν·

Ὀκεανός, τῷ πᾶσα περίφρυτος ἐνδέδεταί χθῶρ.

Ὁ δὲ μεσημβρινὸς καλεῖται μὲν οὕτως, ὅτι ἥλιος, ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ φερόμενος, ὅταν γένηται κατὰ μεσημβρίαν, τούτου ἄπτεται· τοσοῦτον γὰρ ἀπέχει τῆς ἀναβάσεως ὅσον τῆς καταβάσεως. Ἔστι δὲ ὁ χαλκὸς ὁ ²⁸ κύκλῳ ἐν τῇ σφαίρᾳ περικείμενος διὰ τοῦ ἄξονος ἐμπέπηγεν. Ὁ δὲ ζωδιακὸς καλεῖται μὲν, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ τὰ

β' ζῶδια ἔχει· ἔχει δὲ ἐγχαράξεις τρεῖς, ὅς οἱ μαθηματικοὶ ταινίας καλοῦσι. Πλάτους δὲ ἐστὶν· ἐν αὐτῷ γὰρ φέρεται ὁ ἥλιος πλατύς. Ὡς φασὶ δὲ οἱ ἀστρολόγοι, εἰ ποτε παραβρῆναι τι τῶν ταινιῶν ἢ τοῦ ἡλίου φορὰ, τέρας εἶναι τότε τοῦ γενόμενον. Ἔστι δὲ ὁ κατακεχρισμένος ἐν τῇ σφαίρᾳ κηρῷ μεμιλιτωμένος. Ὁ δὲ γαλαξίας καλεῖται μὲν, ὡς οἱ μῦθοι φασιν· οἱ μὲν Ἡρακλέα, οἱ δὲ Ἐρμῆν, ὅτε προσετέθη τῷ μαζῷ τῆς Ἡρας ὑπὸ τοῦ Διὸς, ἵνα κλέψειεν ὁ Θεὸς τοὺς τέκνοι· ἀθανασίας τροφήν· ἢ δὲ, ἐπεὶ ἐξανέστη, ἡγανάκτησε πρὸς τὴν κλοπὴν, καὶ τὴν θηλὴν τοῦ στόματος ἀπέσπαδε βίβρ, ἐκμυζῶντος ἔτι τοῦ παιδίου· ὡς ὅτι τῇ θηλῇ βέον τῷ οὐρανῷ κύκλῳ περιχυθὲν ἐκτυπῶσαι τὸ σχῆμα τῆς ἐκροῆς· τὸ δὲ ἄληθές, διὰ τὴν λευκότητα φερωνύμου προσηγορίας ἔτυχεν. Ἔστι δὲ ὁ κατακεχρισμένος ἐν τῇ σφαίρᾳ κηρῷ λευκῷ. Οἱ δὲ κόλouroι λέγονται μὲν, ὅτι τὸ καταδύον αὐτῶν ἐστὶ τὸν ἀνταρκτικὸν ἀφανὲς θν, ὀλόκληρον ἡμῶν γενέσθαι κολοῦει ²⁹ τὴν θέαν· εἰ δὲ ἦσαν τέσσαρες, ὡς φασὶ τινες, μέχρι τοῦ βλέποντος ἀπαρτιζόμενοι, οὐκ ἂν ἦσαν κόλouroι. Εἰ δὲ τις λέγοι, καὶ γὰρ τῶν ἄλλων κύκλων τὰ ὑπὸ γῆν οὐ φαίνονται· ὥστε κάκεινοι κόλouroι· ἴστω, ὅτι, τῶν μὲν τοῦ πόλου στρεφομένου, καὶ τὰ ὑπὸ γῆν σφθῆσεται, τῶν δὲ κολούρων καὶ ἐν ταῖς τοῦ πόλου στροφαῖς τὰ ἐν τῷ ἀφανεῖ πάντῃ καταδέδουκε. Τούτων τῶν ια' διχῆ τέμνουσι τὴν σφαῖραν οἶδε· ὀρίζων, μεσημβρινὸς, ζωδιακὸς, γαλαξίας, ἰσημερινὸς, οἱ δύο κόλouroι, καὶ ὁ ἰσημερινὸς, καὶ ὁ ὀρίζων, καὶ μεσημβρινὸς κύκλῳ φέρονται, καὶ ἴσον τῇ μεταφορᾷ τὸν κύκλον ἔχουσιν· ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ^D θέσιν τῆς σφαίρας εἰσὶ λοζοί. Ὁ γοῦν ζωδιακὸς καὶ λοξίας ὑπὸ τινῶν καλεῖται· ἐπειδὴ ἥλιος τὰς ὁδοὺς ἐν αὐτῷ πορεύεται λοξός. Ἐν δὲ τῷ ἡλίῳ ὁ Ἀπρίλων, ὅς καλεῖται Λοξίας ὑπὸ τῶν ποιητῶν, εἶναι πιστεύεται. Ἀρχεται δὲ ὁ ζωδιακὸς ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ· ἐνθα συνέχει τὸν Καρκίνον ὁ κύκλος. Καταβαίνει δὲ λοζοῦμενος, ὡς πρὸς τὰ κάτω μέχρι τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ, ὅπου τὸν κύκλον συνέχει Αἰγόκερως. Τούτου τὸν τρόπον ὁ ἥλιος, ὡς ἔφαμεν, βαδίζων ὄντα λοζῶν, πῆ μὲν ὑπερπετεῖς καὶ πλατείαις ὁδοὺς βαδίζει, τὰς ἄνω, ὅταν ἦ ἐν Καρκίνῳ, ὡς πρὸς τὸ ἡμέτερον κλίμα ἐν ὑψηλῷ κειμένου ³⁰· πῆ δὲ στω

²⁷ f. χρυσοῦς. ²⁸ f. ὅς. ²⁹ f. κολοῦει. EDIT. ³⁰ f. κείμενον.

νάς καὶ χθαμαλὰς, τὰς κάτω, ὅταν ἐν Αἰγύκρω· τὰς δὲ μέσας καὶ ἴσας ἀμφοῖν, ὅταν ἢ Κριῶν ἢ Ζυγῶν.

Περὶ ζῶων.

Γ'. Ζῶναί δὲ εἰσὶν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς πέντε. Ὡν δύο μόναι οἰκοῦνται, μία μὲν ἡ μεταξὺ τοῦ ἀρκτικοῦ καὶ θερινοῦ τροπικοῦ· ἑτέρα δὲ ἡ μεταξὺ χειμερινοῦ τροπικοῦ μέχρις ἀνταρκτικοῦ. Αἱ δὲ λοιπαὶ ἀόικητοι· δύο μὲν διὰ ψυχρότητα, αἱ ὑπὸ ἀρκτικὸν καὶ ἀνταρκτικόν· μία δὲ διὰ θερμότητα, ἡ ὑπὸ τὸν ἰσημερινόν, καλεῖται διακεκαυμένη. Οἰκοῦμεν δὲ ἡμεῖς τὴν παρὰ θερινούς τροπικούς· τεχμαίρομενοι, ὅτι ἡμεῖς, ταύτην ἔχοντες τὴν οἰκουμένην, δεξιὰ μὲν ἔχομεν τὴν διὰ ψυχρότητα ἀόικητον κατὰ βορρᾶν ζῶνην, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὴν διακεκαυμένην. Εἰ γὰρ τὴν ὑπὸ χειμερινούς τροπικούς οἰκοῦμεν, δεξιὰ μὲν ἦν ἂν ἡμῖν ἡ διακεκαυμένη, ἀριστερᾷ δὲ ἡ πρὸς τὸν νότον κατεψυγμένη. Τινὲς δὲ, ὡν ἔστι Παναίτιος ὁ Στωϊκὸς, καὶ Εὐδωρος ὁ Ἀκαδημαϊκός, οἰκίσθαι φασὶ τὴν διακεκαυμένην, τῆς κράσεως τοῦ ἀέρος γινομένης ἐκ τε τοῦ σφοδροτέρους εἶναι ἐκεῖσε τοὺς ἐτησίας, καὶ ἐκ τοῦ τὴν ἀναπνοὴν τοῖς ἐκεῖ μεγάλης θαλάσσης μιγνύναι τὴν ἀναθυμίασιν τῆς ψυχρότητος πρὸς τὴν τῆς θερμότητος κράσιν. Καλοῦνται δὲ οἱ ταύτας οἰκοῦντες τὰς ζώνας περιόικοι, ἄντιοικοι, ἀντίχθονες, ἀντίποδες· περιόικοι μὲν οἱ τὴν αὐτὴν οἰκοῦντες ζῶνην, διὰ τὸ περὶ τὸν αὐτὸν οἰκεῖν τόπον· ἄντιοικοι δὲ ἀλλήλοισι οἱ τὴν ὑπ' Αἰγύκρω ζῶνην τοῖς τὴν ὑπὸ τὸν Καρκίνον οἰκοῦσιν· ἀντίχθονες δὲ, οἱ ἐν τῷ θερινῷ ἢ χειμερινῷ τροπικῷ οἰκοῦσιν. Ἄνω δὲ οἱ αὐτοὶ καὶ ἀντίχθονες λέγονται· ἀντίχθονες μὲν, διὰ τὸ ἄνω εἶναι καὶ κάτω· ἀντίποδες δὲ διὰ τὸ κατὰ κάθετον ἀλ-

λῆλων στῆναι. Συντόμως δὲ εἰπεῖν, οἱ περιόικοι τὰ

αὐτὰ δι' ἑκατέρων ἀλλήλοισι ἔχουσι, τὰς τε τοῦ ἐνιαυτοῦ ὥρας, καὶ τὰς νύκτας, καὶ τὰς ἡμέρας τὰς αὐτάς. Οἱ ἄντιοικοὶ τὸ μὲν τῶν ἡμερῶν ἔχουσιν ὡσαύτως· τὸ δὲ τῶν καιρῶν οὐκ ἔχουσιν. Οἱ ἀντίχθονες τὸ μὲν τῶν καιρῶν ἔχουσι, τὸ δὲ τῶν ἡμερῶν οὐ. Οἱ ἀντίποδες οὔτε τῶν ἡμερῶν, οὔτε τὸ τῶν ὥρων. Πλὴν καὶ ταύτη οἱ ἀντίχθονες ἀλλήλων διαφέρουσιν, ὅσων τῶν ἄνω ἀγόντων μακρὰς ἡμέρας, οἱ κάτω κολοσωτέρας ἔχουσι τὰς ἐαυτῶν ἡμέρας. Τὸ δὲ αἴτιον ἡ τῶν κύκλων ἀνισότης. Στρέφεται δὲ τὸ πᾶν αὐτὸ περὶ αὐτὸ ὁσημέραι, καὶ ὥραι· καθὼ καὶ ὁ Ἀσκραϊὸς φησὶ·

Σφαῖρας κυκλοτερεῖ μανίᾳ περιηγεῖ χαιρῶν· σφαῖραν μὲν καλέσας τὴν σφαῖραν, ὡς καὶ Ὀμηρος ἐσπέριον τὴν ἐσπέραν· καὶ κυκλοτερεῖ δὲ διὰ τὸ σφαιροειδὲς· μανίαν δὲ περιηγεῖα τῆς στροφῆς τὴν μονήν. Φέρεται δὲ ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἐπὶ τὰς δυσμάς· ὁ δὲ ἥλιος καὶ οἱ λοιποὶ πλανῆτες τὴν ἐναντίαν, τουτέστιν ἀπὸ τῶν δυσμῶν ἐπὶ τὰς ἀνατολάς· ὡς εἶναι διπλὴν κίνησιν αὐτῷ γε, τὴν μὲν ἐρχομένων, τὴν δὲ φερομένων καθὰ ἐπὶ τοῦ τροχοῦ, καὶ μύρμηκος, καὶ τῆς νῆος, καὶ τοῦ ἐνθάτῃ πρὸς τὴν ἐναντίαν αὐτῆς φορὰν ἔχοντος παράδειγμα. Πεποίηκε δὲ τοῦτο ὁ δημιουργὸς, ἵνα μὴ μεταρμῆσαι φερόμενον τὸ πᾶν ἑτεροκλινῆσιαν τὴν κίνησιν ἔχον σφοδρὰν· ἀνθελκόμενον δὲ, καὶ τῆς ἐντόνου φορᾶς μειούμενον τῇ τῶν πλανητῶν πρὸς τούναντιον ὀλκῇ, εὐσταθεστέραν τῆς κινήσεως τὴν ὁρμὴν λαμβάνοι. Ὡς δὲ οἱ μῦθοι παίζουσιν, ἀπεστράφη ταῦτα τὰ ἄστρα τὰ θεύστεια δειπνα, καὶ ἔμεινε τῇ φορᾷ πλανώμενα. Δεῖ δὲ τὸν τὴν σφαῖραν ἐξηγούμενον ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμάς αὐτὴν κινεῖν, ἀνατολάς λαμβάνοντα τὴν κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ τοῦ κινουντος φορὰν.

⁴⁰ f. ἢ ἐν Κριῶν. ⁴¹ Leg. ἐν δεξ. ⁴² f. ὠκοῦμεν, ἐν. ⁴³ f. τὸ τῶν. ⁴⁴ f. μονία. ⁴⁵ f. αὐτῶν γε. ⁴⁶ f. cor. μετὰ βύμης.

97 ΙΠΠΑΡΧΟΥ ΒΙΘΥΝΟΥ (51)

ΤΩΝ ΑΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΕΥΔΟΞΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ

BIBLIA ΤΡΙΑ.

BIBLION ΠΡΩΤΟΝ.

HIPPARCHI BITHYNI

AD ARATI ET EUDOXI PHÆNOMENA ENARRATIONUM

LIBRI TRES,

DIONYSIO PETAVIO INTERPRETE.

LIBER PRIMUS.

Α'. Ἰππάρχος Αἰσχρωνὶ χαιρῶν⁴⁰. Ἦδέως ἐπέγ-
ων διὰ τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἐπίμονόν σου τῆς πρὸς φι-

⁴⁰ Abest hæc saluatio a Regio cod.

(51) Propositum hoc in opere est Hipparcho τῶν
ἀπλανῶν doctrinam ab erroribus repurgare, qui ex

PATROL. GR. XIX.

D I. Hipparchus Æschrioni salutem. Magnam cepi
voluptatem ex litteris tuis, cum ex iis intellexi stu-

Eudoxi et Arati libris et auctoritate in illam irra-
pserant, quorum ille princeps ad hanc diem astro-

32

διο te erga disciplinas ac voluntate esse constanti. Etenim quæ de naturalibus rebus, deque iis quæ ab Arato scripta sunt in coortibus, a me sciscitaris, propensum in bonas artes animum tuum significant; atque hoc tanto majoris a me fit, quanto ex clarissimorum fratrum nostrorum obitu, frequentioribus vitæ bujus negotiis implicatus teneris. Ac de cæteris quidem quid sentiam postea declarabo; nunc de iis quæ in *Phænomenis* prodita suunt ab Arato, institui ad te scribere, ut universe quid recte aut secus in illis scriptum sit aperiam: ex quibus cum perspicua tibi erunt omnia, tum ea maxime, quæ in tua percontatione posuisti.

Atque Arati quidem *Phænomena* cum alii complures interpretati sunt: tum ille ipse, qui ætate nostra vixit, mathematicus omnium videtur accuratissime diligentissimeque scripsisse. Verum carminum istius poetæ sententias explicare, res est non magna, meo quidem iudicio, cura et attentione digna. Est enim simplex et concisus hic poeta: tum vel mediocri rerum intelligentia præditis cognitu facilis: quæ autem cœlestibus de rebus ab illo scripta sunt, animo capere, ac quid apparentium rerum experimentis consentaneæ, quid contrarie dictum sit, agnoscere; hoc et longe omnium utilissimum, et imprimis mathematica scientia dignum videtur. Quamobrem cum in plerisque, et præcipuis Aratum cernerem ab apparentibus cujusmodi reipsa contingunt aberrare: et in iisdem pene omnibus erroribus non solum reliquos, sed etiam Attalum ipsum esse versatum, visum mihi est, ut et studio erga litteras tuo, et communi utilitati consulere, ea mandare huic libro, in quibus erratum ab illis esse perspexi. Quod **98** non eo suscipio, ut ex aliorum reprehensione inanis cujusdam opinionis fructum colligam; id enim vanum, et illiberale esse iudico; imo vero iis omnibus e contrario gratias habendas censeo, [qui communis utilitatis gratia privatim elaborare voluerunt; sed ut neque tu, neque studiosi cæteri in cœlestium contemplatione rerum a veritate longius abhorreatis; quod merito plerisque accidit. Nam poeticus lepor iis, quæ dicuntur, nescio quam fidem et auctoritatem conciliat; ac propemodum omnes, qui poetam hunc commentariis suis illustrarunt, iis quæ ab eo sunt

λομαθίαν οικειώσεως. Τά τε γὰρ φυσικὰ τῶν ἐπιζητηθέντων ὑπὸ σοῦ καὶ τὰ περὶ τῶν παρὰ Ἀράτων λεγομένων ἐν παλαιῇ συνατολαῖ; ἰκανωτέραν ἐνέφαινέ μοι φιλοτεχνίαν· καὶ πολλῶν γε μᾶλλον, ὅσω πεπλεόνακα; ἐν ταῖς βιωτικαῖς ἀσχολαῖς διὰ τὴν τῶν ἀξιολογώτατων ἀδελφῶν ἡμῶν τελευτήν. Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων μετὰ ταῦτά σοι τὴν ἰδίαν κρίσιν διασαφήσω· περὶ δὲ τῶν ὑπὸ Ἀράτου λεγομένων ἐν τοῖς *Φαινομένοις* νῦν προτέθειμαι σοι γράψαι, πᾶν καθόλου τὸ καλῶς ἢ κακῶς λεγόμενον αὐτοῖς ὑποδεικνύων· ἐξ ὧν ἔσται σοι φανερά πάντα, καὶ τὰ παρὰ σοῦ διαπορηθέντα.

Σήτησιν ⁹⁷ μὲν οὖν τῶν Ἀράτου *Φαινομένων*, καὶ ἄλλοι πλέονες συντετάχασιν· ἐπιμελέστατα δὲ δοκεῖ πάντων αὐτὸς ⁹⁸ ὁ καθ' ἡμᾶς μαθηματικὸς τὸν περὶ αὐτῶν πεποιῆσθαι λόγον. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἐξηγήσασθαι τὴν ἐν τοῖς ποιήμασι διάνοιαν οὐ μεγάλης ἐπιστροφῆς προσδεῖσθαι νομίζω· ἀπλούς τε γὰρ καὶ σύντομός ἐστι ποιητής· ἔτι δὲ σαφῆς τοῖς καὶ μετρίως παρηκολουθηχόσι· τὸ δὲ συνείναι τὰ λεγόμενα περὶ τῶν οὐρανίων ὑπ' αὐτοῦ, τίνα τε συμφώνως τοῖς φαινομένοις ἀναγέγραπται, καὶ τίνα διημαρτημένως, τοῦτ' ὠφελιμώτατον ἠγήσασθαι· ἂν τις, καὶ μαθηματικῆς ἴδιον ἐμπειρίας. Θεωρῶν δ' οὖν τοῖς πλείστοις καὶ χρησιμωτάτοις διαφωνοῦντα τὸν Ἀρατον πρὸς τὰ φαινόμενα, καὶ γινόμενα κατὰ ἀλήθειαν, τούτοις δὲ ἅπασι σχεδὸν οὐ μόνον τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἄτταλον συνεπιγραφόμενον· ἔκρινα τῆς σῆς ἕνεκα φιλομαθίας καὶ τῆς κοινῆς ὠφελείας ἀναγράψαι τὰ δοκοῦντά μοι διημαρτησθαι. Τοῦτο δὲ ποιῆσαι προεθέμην οὐκ ἐκ τοῦ τοὺς ἄλλους ἐλέγχειν φαντασίαν ἀπενέγκασθαι προαιρούμενος· κενὸν γὰρ καὶ μικροψυχον παντελῶς· τούναντιον δὲ δεῖν οἴομαι πᾶσιν ἡμᾶς εὐχαριστεῖν, ὅσοι τῆς κοινῆς ἕνεκεν ὠφελείας ἴδια ⁹⁹ πονεῖν ἀναδεχόμενοι τυγχάνουσιν· ἀλλ' ἕνεκα τοῦ μήτε σέ, μήτε τοὺς λοιποὺς τῶν φιλομαθῶν ἀποπλανᾶσθαι τῆς περὶ τὰ φαινόμενα κατὰ τὸν κόσμον θεωρίας· ὅπερ εὐλόγως πολλοὶ πεπόνθασιν. Ἡ γὰρ τῶν ποιημάτων χάρις ἀξιοπιστίαν τινὰ τοῖς λεγομένοις περιτίθησι· καὶ πάντες σχεδὸν οἱ τὸν ποιητὴν τοῦτον ἐξηγούμενοι προστίθενται τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις. Ἐμπειρότερον δὲ Εὐδοξὸς τὴν αὐτὴν τῶν Ἀράτων περὶ τῶν φαινομένων σύνταξιν ἀναγέγραψεν. Εὐλόγως οὖν καὶ ἐκ τῆς τῶν τοσοῦτων καὶ τη-

⁹⁷ f. ἐξηγησιν. ⁹⁸ f. Ἄτταλος. ⁹⁹ f. ἰδίαι.

nomiæ totam eam partem duobus libris comprehenderat. Aratus vero poetico lepore conditam cum iisdem vitis periculosius etiam ad posteros transmiserat. Accessit et tertius Aratei poematis interpres, qui Hipparchi, ut opinor, sæculo, paulo ante ipsum, commentarios ad illum auctorem scripserat, Attalus grammaticus. Contra hos tres opus istud elucubravat Hipparchus, ac totum distribuit in libros tres. Primus initio testimoniis aliquot ostendit, Aratum ab Eudoxo mutuo omnia sumpsisse; sic ut in multis tantummodo paraphrasten egerit. Post amborum errata notat in stellis per sese, et earum situ, vel descriptione, nec non Attali, qui utriusque vestigia persecutus est, maxime autem

in delineandis parallelis, aliisque circulis aberrasse convincit omnes.

Secundus liber bifariam sectus est. Prima pars trium illorum peccata castigat in astrorum συνατολαῖς, καὶ συγκαταδύσει, quos *coortus*, et *cooccasus* appellare licet; posterior de iisdem agit ex rei veritate, et opinione sua constitutis in borealibus asterismis.

Tertius australium asterismorum ortus et occasus explicat; deinde duodecim imaginum ortus item et occasus; postremo de intervallis asterismorum disserit, quibus horarum quatuor et viginti spatia complentur.

λικούτων μαθηματικῶν συμφωνίας ἀξιόπιστος ἢ ποιήσας αὐτοῦ διαλαμβάνεται. Καίτοιγε τοῦ Ἀράτου μὲν ἴσως οὐκ ἄξιον ἐφάπτεσθαι, καὶ ἐὰν ἐν τισὶ διαπίπτων συγχάνῃ· τῇ γὰρ Εὐδόξου συντάξει κατακολουθήσας τὰ φαινόμενα γέγραφεν· ἀλλ' οὐ κατείδαν παρατηρήσας, ἢ μαθηματικὴν κρίσιν ἐπαγγελλομένων ἐν τοῖς οὐρανίοις προσφέρεισθαι, καὶ διαμαρτανόντων τῶν ἐν αὐτοῖς⁹⁰.

phænomena conscripsit. Sed illi potius castigatione digni sunt, qui mathematico dignam de iis iudicandi peritiam professi, in iisdem tamen aberrant.

Χωρὶς δὲ τῶν ἠγνοημένων ἐν τοῖς φαινομένοις ὑπὸ τε Εὐδόξου καὶ τοῦ Ἀράτου, καὶ τοῦ συνεπιγραφομένου ταῖς φάσεσιν αὐτῶν, ἀναγέγραφα σοὶ καὶ τὰς κατ' ἀλήθειαν γινόμενας ἐκάστου τῶν ἀπλανῶν ἄστρον σὺν αὐτοῖς τοῖς κατηστερισμένοις ἰβ' ζωδίοις συνανατολάς καὶ συγκατάδύσεις· ἴνα, παρακολουθῶν ἐκάστοις ἀκριβῶς, καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀποφάσεις ἐν τούτοις δοκιμάζῃς. Καὶ διασαφῶ μὲν οὐ μόνον τὴν συνανατολήν, ἢ συγκατάδυσιν· ἐτι δὲ καὶ τίνες ἀστέρες ἐκάστου τῶν ἄστρον πρῶτοί τε καὶ ἔσχατοι ἀνατέλλουσιν, ἢ δύνουσιν· καὶ τίνες τῶν ἄλλων ἀστέρων μεσουρανοῦσιν· ἐκαστόν τε τῶν ἀπλανῶν ἄστρον σὺν αὐτοῖς τοῖς ἰβ' ζωδίοις ἐν πόσαις ἡμερικαῖς ὥραις ἀνατέλλει, ἢ δύνει. Ἐπὶ πᾶσι δὲ διασαφῶ καὶ τίνες ἀστέρες ἀφορίζουσι πάντα τὰ εἰκοσιτέσσαρα ὠριατὰ διαστήματα. Διότι γὰρ ἐκαστον τούτων συντείνει πρὸς πολλὰ καὶ χρησιμα τῶν ἐν τοῖς μαθήμασι θεωρημάτων, εὐκατανόητον εἶναι καὶ σοὶ νομίζω.

Β. Ὅτι μὲν οὖν τῇ Εὐδόξου περὶ τῶν φαινομένων ἀναγραφῇ κατηκολούθηκεν ὁ Ἄρατος, μάθοι μὲν ἂν τις διὰ πλειόνων, παρατιθεὶς τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ περὶ ἐκάστου τῶν λεγομένων τὰς τοῦ Εὐδόξου λέξεις· οὐκ ἀχρηστον δὲ καὶ νῦν δι' ὀλίγων ὑπομνήσαι, διὰ τὸ διατάζεσθαι τούτο παρὰ τοῖς πολλοῖς. Ἀναφέρεται δὲ εἰς τὸν Εὐδοξον β' βιβλία περὶ τῶν φαινομένων, σύμφωνα κατὰ πάντα σχεδὸν ἀλλήλοισ, πλὴν ὀλίγων σφόδρα. Τὸ μὲν οὖν ἐν αὐτῶν ἐπιγράφεται Ἐροπτρον, τὸ δὲ ἕτερον Φαινόμενα. Πρὸς τὰ Φαινόμενα δὲ τὴν ποιήσιν συντέταχεν. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ συντάγματι Εὐδοξος περὶ μὲν τοῦ Δράκοντος οὕτως γράφει· « Μεταξὺ δὲ τῶν Ἄρκτων ἐστὶν ἡ τοῦ Ὑφωεως οὐρά, τὸν μικρὸν ἀστέρα ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἔχουσα τῆς μεγάλης Ἄρκτου· καμπὴν δὲ ἔχει παρὰ τὴν κεφαλὴν τῆς μικρᾶς Ἄρκτου, καὶ παρατέταται ὑπὸ τοῦς πόδας· ἑτέραν δὲ καμπὴν ἐνταῦθα ποιησάμενος, πάλιν ἀνανεύων ἔμπροσθεν ἔχει τὴν κεφαλὴν· » ὁ δὲ Ἄρατος, ὡς ἂν παραγράφων ταῦτα, φησὶν·

Αὐτὰρ δ' ἄλλην μὲν νεάτη ἐπιτείνεται οὐρῇ· Ἄλλην δὲ σπειρὴ περιτέμνεται. Ἡ μὲν οἱ ἄρη οὐρῇ κάρ κεφαλῇ Ἑλλης ἀποπαύστα. Ἄρ-
[κτου·
Σπειρῇ δ' ἐν Κυρσοῦρα κάρη ἔχει. Ἡ δὲ κατ'
[αὐτῆν
Ελλεῖται κεφαλῇ, καὶ οἱ ποδὸς ἔρχεται ἄχρις.
Ἐκ δ' αὐτῆς καλίνροσος ἀνατρέχει.

⁹⁰ Reg. ἐπαγγελλόμενος ἐν τοῖς οὐρ. προσ. καὶ διαμαρτανῶν τῶν ἐν αὐτῶν.

A dicta consentiunt. Eudoxus autem ad eandem, in quam Aratus incubuit, apparentium tractationem multo majorem usum ac peritiam contulit. Habet igitur ex tot tantorumque mathematicorum suffragio veritatis opinionem opus illud poeticum. Sed non est fortasse, quod Aratum accusemus, si quid ei erroris oblatum sit; quippe qui Eudoxi commentarium secutus, non observatione propria fretus, phænomena conscripsit. Sed illi potius castigatione digni sunt, qui mathematico dignam de

Ego vero præter Eudoxi et Arati et ejus qui amborum apparentiis astipulator venit, in phænomenis errata, fixarum quoque stellarum omnium veros cum duodecim stellatis signis ortus occasusque perscripsi tibi; ut, accurate perceptis singulis, cæterorum in istis decreta cujusmodi sint probare possis. Neque vero tantum illos stellarum cum signis ortus occasusque persequar: sed etiam quæ singulorum asterismorum stellæ primæ, quæ novissimæ orientantur, aut occidunt, quæve aliarum culmen teneant; tum unaquæque stellarum inerrantium quot æquinocialibus horis cum duodecim ipsis signis ortum occasumque faciat. Postremo et illud exponam, quibusnam stellis singula viginti quatuor horaria spatia terminentur. Nam horum quolibet ad multas et præcipuas partes mathematicarum artium opportunitatem asferre summam, facile tibi perspectum esse confido.

C II. Aratum igitur Eudoxi de phænomenis commentarium esse secutum, cum ex pluribus constare potest, si quis cum illius opere poetico per capita singula, verba Eudoxi conferre voluerit: tum hoc loco commemorare breviter, haud inutile videtur; quod ea res a nonnullis vocetur in dubium. Duo sunt de phænomenis libri, qui Eudoxo tribuuntur; pene in omnibus consentientes invicem, præter paucissima quædam. Horum alter inscriptus est Speculum, alter, Phænomena. Ad hunc posteriorem opus suum Aratus exegit. In hoc vero de Dracone ita scribit Eudoxus: « Inter Ursas vero Serpentis est cauda: quæ illam exiguam stellam supra caput attollit majoris Ursæ; flexum autem ad minoris Ursæ caput habet; et sub pedes porrigitur, ibi alterum faciens flexum; ac rursus erigens sese, in anteriora caput extendit. » Aratus porro velut ista describens, sic loquitur:

Sed hic alteram quidem extrema emittitur cauda: Alteram vero spira circumscribit. Ei quidem summa Cauda ad caput Helices quiescit Ursæ.

In spira vero Cynosura caput habet. Hæc autem circa [ipsum] Gyratur caput, eique ad pedem pervenit usque. Rursus vero retrocedens recurrit.

De Boote scribit Eudoxus : « Post majorem Ursam est Arctophylax : » Aratus :

At post Helicen circumfertur auriganti similis Arctophylax;

rursus Eudoxus idem : « Sub pedibus, inquit, est Virgo. » Aratus :

Verum ambobus sub pedibus observato Bootæ Virginem.

De eo, qui Ingeniculus dicitur, Eudoxus : « Ad caput Serpentis, inquit, est Ingeniculus supra caput habens dextrum pedem. » At Aratus :

Medium vero supra caput Dextri pedis extremum habet tortuosi Draconis.

99 Ex quo maxime quod volumus efficitur. Nam uterque in eo lapsus est. Siquidem « Ingeniculus » sinistrum pedem, non dextrum habet supra Draconis caput. Coronam ait Eudoxus sub dorso « Ingeniculi » sitam esse. Sic Aratus :

Dorso quidem Corona vicina est. Caput vero summum Observa juxta caput Serpentarii;

de quibus et Eudoxus ait : « Prope hujus caput est Ophiuchi caput. »

De situ majoris Ursæ Eudoxus ita scribit : « Porro sub Ursæ majoris capite positi sunt Gemini; sub pedibus vero posterioribus, Leo; ante pedes anteriores Ursæ stella est; splendidior tamen alia sub posterioribus genibus. Item alia sub posterioribus pedibus. » Aratus quoque :

Capiti vero ipsius Gemini, mediæ vero Cancer subest. At pedibus sub ambobus Leo clare fulget;

de stellis autem, quas diximus :

Talis ei ante pedes fertur claraque magna; Una sub humeris : una item a lumbo descendantibus. Alia posterioribus sub genibus.

De Auriga scribit Eudoxus : « Ex adverso capitis majoris Ursæ Heniochi sunt humeri : qui quidem oblique situs est, dextrum pedem porrigens supra pedes Geminorum, communem ei, quæ est in extremo sinistro cornu Tauri. » Aratus quoque :

Helices vero ei summum caput Ex adverso volbitur;

¹ *Vulg. οἶος.*

(52) *Μέσσω δ' ἐφύπερθε.* Ingeniculi dextrum pedem insidere Draconi, non sinistrum, fuit Arati mens; ut eum, præter Hipparchum, interpretati sunt Germanici scholiastes, et Festus Avienus; quorum hic eleganter :

dextræque dehinc impressio plantæ Tempora deculcat maculosi prona Draconis;

Germanici vero scholiastes : *Dextro pede contra Draconem porrecto pingitur;* quod in versibus obscure sic expressum fuerat :

Dextro namque genu nixus, diversa que tendens Brachia :

Ἀπερὶ δὲ τοῦ Βοώτου ὁ μὲν Εὐδοξὸς φησὶν · « Ὅπισθεν δὲ τῆς μεγάλης ἐστὶν Ἄρκτου ὁ Ἄρκτοφύλαξ, ὁ δὲ Ἄρατος ·

Ἐξόπιθεν δ' Ἐλίχης φέρεται, ἐλάοντι ἐοικώς, Ἄρκτοφύλαξ.....

καὶ πάλιν ὁ μὲν Εὐδοξὸς · « Ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας ἡ Παρθένος ἐστὶν, ὁ δὲ Ἄρατος ·

Ἀμφοτέροισι δὲ ποσσὶν ὑποσκέπτοιο Βοώτῳ Παρθένον.....

Ἐπὶ δὲ τοῦ Ἐν γούνασιν ὁ μὲν Εὐδοξὸς φησὶ · « Παρὰ δὲ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀφειῶς ὁ Ἐν γούνασιν ἐστὶν, ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τὸν δεξιὸν πόδα ἔχων, ὁ δὲ Ἄρατος ·

..... (52) μέσσω δ' ἐφύπερθε καρήνω Δεξιτέρου ποδὸς ἄρκρον ἔχει σκολιοῖο Δράκοντος.

Ἐξ οὗ καὶ μάλιστα φανερὸν γίνεται τὸ προκείμενον. Παρ' ἑκατέρω γὰρ αὐτῶν ἠγνόηται · τὸν γὰρ ἄριστῆρον ἔχει πόδα ὁ Ἐν γούνασιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Δράκοντος, καὶ οὐ τὸν δεξιόν. Τὸν δὲ Στέφανον ὁ μὲν Εὐδοξὸς φησὶν ὑπὸ τὸν νῦτον τοῦ Ἐν γούνασι κείσθαι · ὁ δὲ Ἄρατος ·

Νώτω μὲν Στέφανος πελάει· κεφαλῇ γὰρ μὲν ἄρκρη Σκέπτεο πὰρ κεφαλῇν Ὀφιοῦχου·

περὶ ὧν καὶ ὁ Εὐδοξὸς φησὶ · « Πλησίον δ' ἐστὶ τῆς τοῦτου κεφαλῆς ἡ τοῦ Ὀφιοῦχου κεφαλῆ. »

Περὶ δὲ τῆς θέσεως τῆς μεγάλης Ἄρκτου ὁ μὲν Εὐδοξὸς φησὶν · « Ὑπὸ δὲ τὴν κεφαλὴν τῆς μεγάλης Ἄρκτου οἱ Διδυμοὶ κείνται · ὑπὸ δὲ τοὺς ὀπισθίους πόδας ὁ Λέων · πρὸ δὲ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν τῆς Ἄρκτου ἀστήρ ἐστὶ · λαμπρότερος δὲ ὑπὸ τὰ ὀπίσθια γόνατα · καὶ ἄλλος ὑπὸ τοὺς ὀπισθίους πόδας, ὁ δὲ Ἄρατος ·

Κρατὶ δὲ οἱ Διδυμοὶ, μέσσω δ' ὑπὸ Καραλγος ἐστὶ. Ποσσὶ δ' ὀπισθοτέροισι Λέων ὑπὸ καλὰ φαίρει·

ἐπὶ δὲ τῶν εἰρημένων ἀστέρων ·

Τοῖς¹ οἱ πρὸ ποδῶν φέρεται καλὸς τε μέγας τε· Ἐὶς μὲν ὑπ' ὠμῶν, εἰς δ' ἰξυόθεν κατιόντων· Ἄλλος δ' οὐραίοις ὑπὸ γούνασιν.

Ἐπὶ δὲ τοῦ Ἡνιόχου ὁ μὲν Εὐδοξὸς φησὶ · « Κατέναντι δὲ τῆς κεφαλῆς τῆς μεγάλης Ἄρκτου ὁ Ἡνιόχος ἔχει τοὺς ὠμούς, λοξῶς ὧν ὑπὲρ τοὺς πόδας τῶν Διδύμων ἔχων τὸν δεξιὸν πόδα, κοινὸν τῷ ἐν ἄρκρῳ τῷ ἀριστερῷ κέρατι τοῦ Ταύρου · ὁ δὲ Ἄρατος ἐπ' αὐτοῦ φησὶν οὕτως ·

..... Ἐλίχης δὲ αἱ ἄκρα κάρηνα Ἄρτια διρῶσει·

imo veram ad θέσιν accommodari poterat, ut dextro nixus genu, sinistrum ejus ad caput Draconis porrigeret. Arati scholiastes Græcus hoc errore animadverso perperam excusare conatus est poetam. Nam δεξιτέρου retulit non ad ποδός, sed ad Draconem, qui dexterior, id est borealior appelleretur; quoniam si ad occidentem vertamus aspectum, polos arcticus ad dextram nobis erit. Sed nugæ sunt. Vera quippe sententia claret ex Eudoxo, quam Hyginus ab Hipparcho monitus emendavit lib. II, cap. De Engonasin. Tametsi non tam error quam παράγραμμα fuit hoc Eudoxi, uti num. 7 docet Hipparchus.

καὶ πάλιν·

..... λαίου δὲ κερδατος ἄκρον,
καὶ πόδα δεξιτερὸν παρακείμενον Ἡνίοχου
Εἰς ἀστήρ ἐπέχει·

ἐπὶ δὲ τοῦ Κηφέως ὁ μὲν Εὐδοξος οὕτως· « Ὑπὸ δὲ
τὴν οὐρανὸν τῆς μικρᾶς Ἄρκτου τοὺς πόδας ὁ Κηφεύς
ἔχει πρὸς ἄκρον τὴν οὐρανὸν, τρίγωνον ἰσόπλευρον
ποιούντας· τὸ δὲ μέσον αὐτοῦ πρὸς τῇ καμπῇ τοῦ
διὰ τῶν Ἄρκτων Ὀφειως· » ὁ δὲ Ἄρατος φησιν·

Ἴση οἱ στάθμη νσάτης ἀποτείνεται οὐρῆς
Εἰς πόδας ἀμφοτέρους, ὄση ποδὸς εἰς πόδα τει-
[ρει.]

Αὐτὰρ ἀπὸ ζώνης ὀλίγον κε μεταβλέψαις,
Πρώτης δ' ἰέμενος καμπῆς σκολιοῖο Δράκοντος.

Παρ' ἑκατέρῃ δ' αὐτῶν τὸ πλεῖστον ἔστι ψεῦδος.
Τὸ γὰρ μεταξὺ ποδῶν τῶν τοῦ Κηφέως διάστημα
ἑλασσόν ἔστιν ἑκατέρου τοῦ πρὸς τὴν οὐρανὸν διαστή-
ματος.

Πάλιν ἐπὶ τῆς Κασσιπέας ὁ μὲν Εὐδοξος· « Τοῦ
μὲν Κηφέως ἔμπροσθεν ἔστιν ἡ Κασσιπέα· ταύ-
της δὲ ἔμπροσθεν ἡ Ἀνδρομέδα, τὸν μὲν ἀριστερὸν
ὄμον ἔχουσα τῶν Ἰχθύων ὑπὲρ τοῦ πρὸς βορρᾶν,
τὴν δὲ ζώνην ὑπὲρ τοῦ Κριοῦ· πληγὴν καὶ τρίγωνον δ'
ἔστι μεταξὺ· τὸν δ' ἐν τῇ κεφαλῇ ἀστέρα κοινὸν ἔχει
τῷ τῆς κοιλίας τοῦ Ἴππου· » ὁ δὲ Ἄρατος·

Τοῦ δ' ἄρα δαιμονίῃ προκυλινδεται, οὐ μάλα
[πολλή]
Νυκτὶ φαινομένη παμμήνιδι Κασσιπέα·

καὶ μετ' ὀλίγον·

Αὐτοῦ γὰρ κάκεινο κυλινδεται αἰνὸν ἀγαλμα
Ἀνδρομέδης, ὑπὸ μητρὶ κεκασμένον· .....

καὶ πάλιν·

..... ξυρὸς δ' ἐπιλάμπεται ἀστήρ
Τοῦ μὲν ἔπ' ὀμφαλίῳ, τῆς δ' ἔσχατοῦντι καρῆνῳ·
καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ Κριοῦ·

..... ζώνη δ' ἄρ ὀμῶς ἐπιτεκμήραιο
Ἀνδρομέδης· ὀλίγον γὰρ ὑπ' αὐτὴν ἐστήρικται·
καὶ ἔτι·

Ἀνδρομέδης δὲ τοῖ ὄμος ἀριστερὸς Ἰχθύος ἔστω
Σῆμα βορειοτέρου· μάλα γὰρ νῦν οἱ ἐγγύθεν
[ἔστω.]

Ἐπὶ δὲ τοῦ Περσεύς ὁ μὲν Εὐδοξος οὕτω λέγει·
« Παρὰ δὲ τοὺς πόδας τῆς Ἀνδρομέδας ὁ Περσεύς
ἔχει τοὺς ὄμους, τὴν δεξιὰν χεῖρα πρὸς τὴν Κασσι-
πέαν ἀποτείνων· τὸ δὲ ἀριστερὸν γόνυ πρὸς τὰς
Πληιάδας· » ὁ δὲ Ἄρατος περὶ τῆς Ἀνδρομέδας φη-
σιν·

Ἀμφότεροι δὲ πόδες γαμβροῦ ἐπιδιεύονται²²
Περσεύς· οἱ ῥά οἱ αἰὲν ἐπωμάδιοι φορέονται·

καὶ πάλιν·

καὶ οἱ δεξιτερὴ μὲν ἐπὶ κλισμῶν τετάνυσται
Περθερίου δίφροιο·

καὶ μετ' ὀλίγον

Ἄρχι δὲ οἱ σκαίης ἐπιγυρνίδος ἡλιθα πᾶσαι
Πληιάδες φορέονται, ὁ δ' οὐ μάλα πολλὰ ἀπὸ-
[σις]²³.

Ἐπὶ δὲ τοῦ Ὀρνίθος ὁ μὲν Εὐδοξος· « Παρὰ δὲ τὴν

A item :

..... Sinistri autem cornu summitatem,
Et pedem dextrum adjacentem Aurigæ
Unica stella occupat.

De Cepheo ait Eudoxus : « Sub cauda minoris Ursæ
pedes sunt Cephei, ad extremam caudam triangu-
lum æquilaterum facientes ; medium ipsius ad fle-
xum est Serpentis, qui per Ursas transit. » Aratus
vero :

Tanta ei mensura ab extrema tenditur cauda
In pedes ambos, quanta a pede in pedem tendit.

Cæterum a cingulo respicere poteris,
Primum petens flexum magni Draconis.

Uterque majori ex parte fallitur. Nam intervallum
inter pedes Cephei minus est alterutro ad caudam
intervallo.

Rursus de Cassiepea sic Eudoxus : « Ante Ce-
pheum sita est Cassiepea ; ante hanc Andromeda :
cujus sinister humerus supra borealem Piscem po-
situs est ; cingulum supra Arietem : nisi quod trian-
gulum interjacet ; stella autem, quam habet in ca-
pite, communis ei est cum ea quæ est in ventro
Equi. » At Aratus :

Huic autem infelix advolvitur, non admodum multum
Nocte lucens plenilunari Cassiepea ;

et paulo post :

Ibi namque et illud volvitur triste simulacrum.
C Andromedæ, sub matre constellatum ;

item :

..... communis autem fulget stella,
Hujus quidem in umbilico, illius vero in extremo capite ;
ac rursus de Ariete :

.... Verumtamen per cingulum deprehendere poteris
Andromedæ ; haud longe enim sub ipsum situs est ;

100 item :

Porro Andromedæ humerus sinister Piscis esto
Index borealioris ; admodum namque ei vicinus est.

De Perseo vero ita quidem Eudoxus : « Secun-
dum pedes Andromedæ Persei sunt humeri, qui
dextram ad Cassiepeam porrigit ; sinistrum vero
genu ad Vergilias. » Aratus autem de Andromeda :

Ambo vero pedes in sponso voluntur²²
Perseo : qui quidem ei semper in humeris feruntur ;

rursus :

Atque ei dextera quidem ad lecticam protensa est
Soceri sellæ ;

ac paucis interjectis :

At ei prope sinistrum genu acervalim omnes
Pleiades feruntur ; nec valde magnus omnes
[locus continet.]

De Avi sic Eudoxus : « Ad dextram Cephei sita

²² Vniño ἐπισημαίνουιν, ut et in Regio. ²³ Addendum videtur χῶρος ἔχει. ²⁴ al. indicare poterunt.

est Avis ala dextra : ad sinistram alam pedes Equi A sunt. » Aratus quoque de Avi sic cecinit :

..... Ad dextram manum Cephei, pennæ dextras extremitates porrigens : Sinistræ vero alæ ungula acclinata est Equi.

Sed cum et alia non pauca sint, quæ ab Arato velut exscripta videntur, nobis, ne simus longiores, hæc pauca sufficient.

III. Præterea vel astrorum ipsa distributio satis id quod volumus ostendit. Nam Eudoxus, quemadmodum et Aratus, primum illa, quæ zodiaco sunt ad septentriones posita, memoravit; quibus ad austrum sita subjecit. Sic ortus occasusque cæterorum asterismorum cum duodecim imaginibus zodiaci, eodem, quo Eudoxus, modo percensuit Aratus. De stellis autem quæ in æstivo et hiberno tropico, nec non quæ in æquinoctiali feruntur, Eudoxus quidem ita scribit : « In eo vero Cancri media sunt, et quæ medium Leonem secundum longitudinem permeant. Paulo vero supra Virginem et cervix adhærentis Serpentis : ac dextra manus Ingeniculi, et caput Ophiuchi, cervix Cygni, et ala sinistra; Equi pedes: tum dextra manus Andromedæ, et quod inter pedes est Persei; humerus ejus sinister; crus sinistrum : item Aurigæ genua, et capita Geminorum. Deinde concurrat cum medio Cancri. » Aratus autem ab extremis initio ducto, ita loquitur :

In eo autem ambo capita Geminorum feruntur. In eo etiam genua sita sunt aptati Aurigæ. Læva item tibia, et sinister humerus in eo Persei: Andromedæ autem mediam, supra cubitum, Dexteram continet; ei quidem vola superne posita est Propius aquilonem; ad austrum vero inclinatus est cubitus.

Ungulæ vero equinæ, et collum Cygninum, Summo cum capite clarique Anguiferi humeri;

et cætera. De hiberno quoque tropico sic Eudoxus : « Est autem in ipso medium Capricorni, et Aquarii pedes, ac Ceti cauda; flexus Amnis; Lepus, Canis pedes, et cauda; puppis Argus, et malus; Centauri tergum, atque pectus; Fera; Scorpii aculeus. Deinde per Sagittarium cum Capricorni medio committitur. » At Aratus :

Alius autem in opposito austro medium Capricornum Secat, et pedes Aquarii, et Ceti caudam. Inest quoque ei Lepus; cæterum Canis non valde magnam partem aufert; sed quantum occupat pedibus. Inest item ei Et magnum Centauri interscapilium; inest etiam Scorpii, et arcus lucidi Sagittarii.

Eodem modo et illa imitando transtulit Aratus, quæ sunt in æquinoctiali sita circulo.

Præter hæc vero, mundi situm eundem cum Eudoxo constituit Aratus. Nam Eudoxus in eo libro,

¹ In Reg. τούτῳ Εὐδ., ἀν τὸ αὐτὸ τῷ?

δεξιάν χειρα τοῦ Κηφέως ἡ δεξιὰ πτέρυξ ἐστὶ τοῦ Ὅρνιθος· παρὰ δὲ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα οἱ πόδες τοῦ Ἴππου· ὁ δὲ Ἄρατος φησὶν ἐπὶ τοῦ Ὅρνιθος·

..... κατὰ δεξιὰ χειρὸς Κηφέως ταρσοῦ τὰ δεξιὰ πείρατα φάλων· Λαίη δὲ πτέρυγι σπαρθμός παρακέκλιται Ἴππου.

Καὶ ἄλλων δὲ πλειόνων ὄντων, ἅπερ ἂν δόξειεν οἰοῦναι παραγεγράφθαι, ἀρκῆσει καὶ ταῦτα, χάριν τοῦ μὴ μηχανεῖν.

Γ'. Χωρὶς δὲ τούτων καὶ ἡ διαίρεσις τῶν ἄστρων φανερὸν ποιεῖ τὸ προκειμενον. Καὶ γὰρ Εὐδοξός, ὡς καὶ ὁ Ἄρατος, πρῶτον ἀναγράφει τὰ βορειότερα ἄστρα τοῦ ζωδιακοῦ· ἔπειτα οὕτω τὰ νοτιώτερα. Καὶ τὰς συνανατολάς δὲ καὶ συγκαταδύσεις τοῖς ἰβ' ζωδίοις τῶν ἄλλων ἄστρων ὁμοίως τεταχώς ὁ Ἄρατος τῷ Εὐδόξῳ. Περὶ δὲ τῶν ἀστέρων τῶν ἐπὶ τοῦ θερινοῦ καὶ χειμερινοῦ τροπικοῦ φερομένων, ἔτι δὲ ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ· ὁ μὲν Εὐδοξός φησὶν ἐπὶ τοῦ θερινοῦ οὕτως· « Ἔστι δὲ ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Καρκίνου, καὶ τὰ διὰ τοῦ σώματος κατὰ μῆκος τοῦ Ἄεοντος. Τῆς δὲ Παρθένου μικρὸν ἀνωθεν, καὶ ὁ αὐχὴν τοῦ ἐχομένου Ὀφειως, καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ Ἐν γούνασι, καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὀφιοῦχου, καὶ ὁ αὐχὴν τοῦ Ὅρνιθος, καὶ ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ, καὶ οἱ τοῦ Ἴππου πόδες· ἔτι δὲ καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ τῆς Ἀνδρομέδας, καὶ τὸ μεταξύ τῶν ποδῶν τοῦ Περσέως, καὶ ὁ ἀριστερὸς ὤμος, καὶ ἡ ἀριστερὰ κνήμη· ἔτι δὲ τὰ γούνατα τὰ τοῦ Ἡνίοχου, καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν Διδύμων· εἶτα συμπίπτει πρὸς τὰ μέσα τοῦ Καρκίνου· ὁ δὲ Ἄρατος, ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἀρχάμενος, φησὶν·

Ἐν δὲ οἱ ἀμφότεραι κεφαλαὶ Διδύμων φορέονται. Ἐν δὲ τὰ γούνατα κεῖται ἀρηρότος Ἡνίοχοιο· Λαίη δὲ κρήμη καὶ ἀριστερὸς ὤμος ἐπ' αὐτοῦ Περσέος· Ἀνδρομέδης δὲ μέσην ἀγκώνος ὑπερθερ Δεξιτερὴν ἐπέχει· τὸ μὲν οἱ θέναρ ὑψόθι κεῖται Ἀσσοτέρον βορέαιο· νότῳ δ' ἐπικέκλιται ἀγκών.

Ὅπλα δ' Ἰππιοιο, καὶ ὑπαύχονος ὀρνίθειον, Ἀκρὴ σὺν κεφαλῇ καλοὶ τ' Ὀφιοῦχοιο ὤμοιο·

καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐπὶ δὲ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ ὁ μὲν Εὐδοξός φησὶν οὕτως· « Ἔστι δὲ ἐν αὐτῷ τὰ μέσα τοῦ Αἰγόκερω, καὶ οἱ πόδες τοῦ Ὑδροχόου, καὶ τοῦ Κήτους ἡ οὐρά, καὶ τοῦ Ποταμοῦ ἡ καμπὴ, καὶ ὁ Λαγῶδς, καὶ τοῦ Κυνὸς οἱ πόδες καὶ ἡ οὐρά, καὶ τῆς Ἀργούς ἡ πρύμνα, καὶ ὁ ἰσίδς, καὶ τοῦ Κενταύρου ὁ νῶτος, καὶ τὰ στήθη, καὶ τὸ Θηρίον, καὶ τοῦ Σκορπίου τὸ κέντρον· εἶτα διὰ τοῦ Τοξότου πρὸς τὰ μέσα τοῦ Αἰγόκερω συνάπτει· ὁ δὲ Ἄρατος φησὶν οὕτως·

Ἄλλος δ' ἀντιώωντι νότῳ μέσον Αἰγόκερῆς Τέμνει, καὶ πόδας Ὑδροχόου, καὶ Κήτεος οὐρήν· Ἐν δὲ οἱ ἐστὶ Λαγῶδς· ἀτὰρ Κυνὸς οὐ μάλα πολὺν Αἰνυται, ἀλλ' ὀδόσην ἐπέχει ποσίη. Ἐν δὲ οἱ Καὶ μέγα Κενταύροιο μετάφρενον· ἐν δὲ τὸ κέντρον Σκορπίου· ἐν καὶ τόξον ἐλαφροῦ Τοξευτήρος.

Ὅμοίως δὲ τούτοις παραγγέλαφεν ὁ Ἄρατος καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου κείμενα.

Χωρὶς δὲ τούτων καὶ τὸ κλίμα τοῦ κόσμου τῷ Εὐδόξῳ ὑποτίθεται ὁ Ἄρατος. Καὶ γὰρ ὁ Εὐδοξός ἐν

τῷ περιγραφόμενῳ Ἐνόπτρῳ τὸν τροπικὸν τέμνεσθαι ἄ
φθιν οὕτως, ὥστε λόγον ἔχειν τὰ τμήματα πρὸς ἄλ-
ληλα τὸν αὐτὸν, οἷον ἔχει τὰ ε' πρὸς τὰ γ'.

Δ'. Ὅτι μὲν οὖν Εὐδόξῳ ἐπακολουθήσας ὁ Ἄρατος
συντέταξε τὰ *Φαινόμενα*, ἱκανῶς οἶμαι δεικνύσαι διὰ
τῶν προειρημένων· ἐν οἷς δὲ διαπίπτουσιν οὗτοί τε
καὶ οἱ συνεπιγραφόμενοι αὐτοῖς, ὧν ἔστι καὶ ὁ Ἄττα-
λος, νῦν ὑποδείξομεν· ἐκθρομέθα δὲ εὐθέως καὶ ἐν
οἷς ἰδίᾳ ἕκαστος αὐτῶν διαμαρτάνει. Προληπτέον δὲ,
διότι Ἄτταλος πᾶσι σχεδὸν τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἄράτου
λεγομένοις περὶ τῶν οὐρανίων συνεπιγράφεται, ὡς
συμφώνως τοῖς φαινόμενοις ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις,
πλὴν ἐφ' ἐνὸς καὶ δευτέρου· ἃ δὴ καὶ ὑποδείξομεν
ἐν τοῖς ἐφεξῆς. Λέγει γοῦν ἐν τῷ προοιμίῳ τὸν
τρόπον τοῦτον· « Διὸ δὴ τότε τοῦ Ἄράτου βιβλίον
ἕξαπεστάλακα μὲν σοι διωρθωμένον ὑφ' ἡμῶν, καὶ τὴν
ἑξήγησιν αὐτοῦ, τοῖς τε φαινόμενοις ἕκαστα σύμ-
φωνα ποιήσαντες καὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ γεγραμ-
μένοις ἀλόλουθα. » Καὶ πάλιν ἐξῆς φησι· « Τάχα δέ
τινες ἐπιζητοῦσι τίνι λόγῳ πεισθέντες φαρμὲν ἀκολου-
θῶς τῆ τοῦ ποιητοῦ προαιρέσει τὴν διόρθωσιν τοῦ
βιβλίου πεποιήσθαι. Ἡμεῖς δὲ ἀναγκαιοτάτην αἰτίαν
ἀποδίδομεν τὴν τοῦ ποιητοῦ συμφωνίαν. » Τοιαύτην
οὖν ἔχοντος τοῦ Ἄτταλου τὴν διάληψιν, ὅσα ἂν ἀπο-
δεικνύωμεν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἄράτου καὶ Εὐδόξου κοινῶς
λεγομένων διαφωνοῦντα πρὸς τὰ φαινόμενα, δεῖ δια-
λαμβάνειν καὶ τὸν Ἄτταλον περὶ τῶν αὐτῶν διημαρ-
τημένως συναποφαινόμενον.

Ε'. Πρῶτον μὲν οὖν ὁ Ἄρατος ἀγνοεῖν μοι δοκεῖ
τὸ ἔγκλιμα τοῦ κόσμου, νομίζων ἐν τοῖς περὶ τὴν
Ἑλλάδα τόποις τοιούτων εἶναι, ὥστε τὴν μεγίστην
ἡμέραν λόγον ἔχειν πρὸς τὴν ἐλαχίστην τὸν αὐτὸν,
ὃν ἔχει τὰ ε' πρὸς τὰ γ'. Λέγει γὰρ ἐπὶ τοῦ θερινοῦ
τροπικοῦ·

*Τοῦ μὲν ὅσον τε μάλιστα δι' ὀκτὼ μετρηθέντος
Πέντε μὲν ἔνδρα στρέφεται, καὶ ὑπέκτερα γαίης·
Τὰ τρία δ' ἐν περάτῃ.*

Συμφωνεῖται δὴ, διότι ἐν μὲν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα
τόποις ὁ γνῶμων λόγον ἔχει πρὸς τὴν ἰσημερινὴν
οικίαν, ὃν ἔχει τὰ τέσσαρα πρὸς τὰ τρία. Ἐκεῖ δὴ
τοίνυν ἡ μεγίστη ἡμέρα ἐστὶν ὠρῶν ἰσημερινῶν ἰδ'
καὶ γ' ἔγγιστα πεμπτημορίων. Τὸ δὲ ἕξαγμα τοῦ
πόλου μοιρῶν λζ' ὡς ἔγγιστα. Ὅπου δὲ ἡ μεγίστη
ἡμέρα λόγον ἔχει πρὸς τὴν ἐλαχίστην, ὃν ἔχει τὰ
ε' πρὸς τὰ γ', ἐκεῖ ἡ μὲν μεγίστη ἡμέρα ἐστὶν ὠρῶν
ιε'· τὸ δὲ ἕξαγμα τοῦ πόλου μοιρῶν μα' ὡς ἔγγιστα.
Ἀλλοι τοίνυν, ὅτι οὐ δυνατόν ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα
τὸν προειρημένον εἶναι λόγον τῆς μεγίστης ἡμέρας
πρὸς τὴν ἐλαχίστην, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τοῖς περὶ τὸν
Ἑλλησποντον τόποις. Καίτοιγε ὁ μὲν Ἄρατος, οὐκ
ἄφ' ἑαυτοῦ κρίσιν περὶ τῶν τοιούτων προφερόμενος,
γέγραφεν, ἀλλὰ τῷ Εὐδόξῳ καὶ περὶ τοῦτου κατ-
ακολουθήσας· εἰ δὲ καὶ ἄφ' ἑαυτοῦ γέγραφεν, οὐ δια-
σαφήσας ἐν τοῖς ἐστὶν ἢ προειρημένη ἔγκλισις τοῦ
κόσμου, τάχα ἂν κατὰ γε τοῦτο διακρούοιτο τὸ
ἔγκλημα. Ὁ μὲντοιγε Ἄτταλος ὁμολογουμένως

quem *Ἐνοπτρον* inscripsit, tropicum ita secari
docet, ut ea sit ratio segmentorum inter se, quæ
est 5 ad 3.

101 IV. Aratum igitur Eudoxo in omnibus assen-
tientem *Phænomena* sua conscripsisse, satis me
arbitror hactenus ostendisse. Nunc eadem demonstra-
bimus, in quibus tam aberrarunt iidem ambo,
quam qui illis subscripserunt : e quibus est Atta-
lus. Quibus ea deinceps adjiciemus, quæ privatim
ab unoquoque peccata sunt. Sed illud antea cogi-
tandum est : Attalum omnibus fere, quæ ab Arato
caelestibus de rebus prodita sunt, assentiri, tan-
quam recte et congruenter iis, quæ apparent,
explicita fuerint ; si unum vel alterum excipias,
de quibus postea dicetur. Sic igitur in proemio
loquitur Attalus : « Propterea nos Arati librum
ad te misimus emendatum a nobis, una cum illius
interpretatione, adeo ut et apparentiis consen-
tanea et cum poetæ narratione congruentia sin-
gula faceremus. » Idem deinceps ad eum modum
scribit : « Quærent aliqui fortasse qua ratione
freti dixerimus, consentaneæ poetæ proposito libri
nos illius emendationem instituisse. Hujus vero
causam nos præcipuam adducimus, poetæ consen-
sionem. « Cum hæc Attali sententia sit, quæ-
cunque ab Arato, vel Eudoxo communiter dicta
minime cum apparentiis convenire demonstra-
bimus, eadem ab Attalo quoque putandum scripta
esse mendose.

V. Primum igitur Aratus in mundi situ aberrasse
videtur : qui ejusmodi illum esse putat in Græcia,
ut maxima dies eam ad minimam rationem habeat,
quam quinque habent ad tria. Nam de æstivo tro-
pico sic loquitur :

*Hoc sane, quantus quantus est, in octo partes divisio,
Quinque quidem voluntur supra terram ;
Tres autem infra.*

Est autem apud omnes in confesso, in Græciæ
tractu gnomonem hanc ad æquinoctialem umbram
proportionem habere, quæ est quatuor ad tria.
Quare ibidem maxima dies horarum est æqui-
noctialium 14 et 36' circiter. Poli autem altitudo
partium est fere 37. At ubi maximæ diei ratio ad
brevissimam ejusmodi est, qualis est 5 ad 3, ibi et
dies maxima horarum est 15, et polus gradibus
41 circiter attollitur. Apparet ergo fieri non posse,
ut in Græcia ratio illa sit maximæ diei ad mini-
mam, sed potius id in Hellesponti tractu con-
tingere. Quanquam non ex suo iudicio iis de
rebus pronuntians ista scripsit Aratus ; sed in illis
etiam ininitatus Eudoxum. Quod si iudicium ipse
suum interposuerit, tamen cum id non expres-
serit, quibusnam regionibus talem cæli positum
attribuerit, hac ratione culpam a se deprecari
videtur. Attalus vero citra controversiam castiga-
tione dignus est, qui diserte scribit in Græcia

ejusmodi esse maximæ diei rationem ad minimam, A quam habent 5 ad 3. Postquam enim Arati carminæ de æstivo tropico adduxit in medium, statim ista subiecit : « In hoc vero perspicue declarat se totum id operis in Græciæ regionibus elucubrasset. Nam apud illos ea ratio est longissimæ diei ad brevissimam noctem, quæ est 5 ad 3. »

In illud auget admirationem, quod Eudoxum alio in libro longe aliter scripsisse non animadvertit, asserentem segmentum illud tropici, quod supra terram est, ad alterum, quod sub terra conditur, eam rationem habere quæ est 12 ad 7. Cui consentanea Philippus, et complures alii scripserunt, et nihilominus coortus, et cooccasus siderum ita perscripserunt, tanquam ipsos in Græciæ provinciis observassent. Ita in loci hujus inclinatione fugit illos ratio. Nos autem hoc illorum errore prætermisso, totam eorum lucubrationem ad Græciæ horizontem exegimus. Non enim veritatis amantem, sed inaniter curiosum decet in falsa illorum hypothesi convincenda, et iis ipsis reprehendendis totum immorari, sed si ad observationes factas in Græcia accommodari queant... Adhibeatur igitur ad eam considerationem horizon Athenarum; ubi maxima dies est horarum 14, 36'; altitudo vero poli graduum 37.

Ac de boreali polo falsus est Eudoxus, dum sic scribit : « Est vero stella quædam in eodem semper consistens loco quæ quidem polus est mundi. » C Nam in polo ipso stella nulla sita est: sed vacuus est locus, cui stellæ tres adjacent: quibuscum punctum ipsum poli quadrangulam circiter figuram efficit: ut et Pytheas Massiliensis ait.

102 VI. Secundum hæc par omnium error in Draconis constituendo situ: cujus flexum existimant circa minoris Ursæ caput fieri. Etenim lucidissimæ antecedentesque stellarum, quæ sunt in illius laterculo, quarum altera borealior secundum illos supra caput ipsius est; altera australior in anterioribus pedibus; parallelæ sunt circiter caudæ Draconis. Falso igitur hæc scripta sunt.

In spira autem Cynosura caput habet. Hæc vero Volvitur caput.
[circa ipsum]

Quibus similia scripsit Eudoxus. Sed peculiaris Arati de Dracone est inscitia lapsus: primum quod ab utraque spiræ parte collocavit Ursas. Sunt enim utrinque, non spira interjecta, sed cauda. Nam cum obversæ sint, ac velut parallelæ, Draconis cauda ambas inter in longum porrigitur; at spira minorem Ursam amplexatur: a majore sejungitur. Ob eandem quoque causam etiam istud, « Circumque fractus, » perperam dicitur. Tum id enim verum esset, si ab utraque spiræ parte collo-

ηγόνει, λέγων ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις τὴν μεγίστην ἡμέραν πρὸς τὴν ἐλαχίστην λόγον ἔχειν, ὃν τὰ ε' πρὸς τὰ γ'. Προεχθέμενος γὰρ τὰ ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ ποιήματα, ἐπιφέρεται ταυτί· « Διὰ δὲ τούτου φανερὸν ποιεῖ, διότι τὴν ὅλην πραγματείαν ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις πεποιήται. Παρ' ἐκείνοις γὰρ ἐστὶν ἡ μακροτάτη ἡμέρα πρὸς τὴν μικροτάτην νύκτα, ὡς τὰ ε' πρὸς τὰ γ'. »

Ἔτι δὲ μᾶλλον θαυμάσειεν ἂν τις πῶς ποτε οὐκ ἐπέστησε τοῦ Εὐδόξου ἐν τῷ ἐτέρῳ συντάγματι διαφόρως ἐκθεμένου, καὶ γράφοντος, ὅτι τὸ ὑπὲρ γῆν τοῦ τροπικοῦ τμήμα πρὸς τὸ ὑπὸ γῆν λόγον ἔχει, ὃν τὰ ιβ' πρὸς τὰ ζ'. ὁμοίως δὲ τούτῳ καὶ τῶν περὶ Φίλιππον ἀναγραφόντων, καὶ ἄλλων πλείονων. Πλὴν ἐπισυντετάχασιν μὲν τὰς συνανατολάς τε καὶ συγκαταδύσεις τῶν ἀστρῶν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις τετηρημένων· κατὰ δὲ τὸ ἐγκλίμα τῶν τόπων διημαρτήχασιν, Παραπέμφαντες⁸⁸ τοῦτο τὸ ἀγνόησα, τὴν ὅλην αὐτῶν σύνταξιν ἐπεσκεψάμεθα πρὸς τὸν ἐν τῇ Ἑλλάδι ὀρίζοντα. Οὐδὲ γὰρ φιλαλήθους, ἀλλὰ κενοσπούδου, τὸ κατὰ πάντα ἀφοβούμενον τῇ διεφυσμένη ὑποθέσει ἐπιλαμβάνεσθαι αὐτῶν, καὶ τύχη συμφώνως λεγόμενα τοῖς ἐν τῇ Ἑλλάδι φαινομένοις. Ὑποκείσθω δὲ ἡμῖν ὀρίζων πρὸς τὴν ἐπίσκεψιν ὁ ἐν Ἀθήναις· οὗ ἐστὶν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὠρῶν Ἰσημερινῶν ιδ' καὶ γ' πεμπτημορίων· τὸ δὲ ἕξαγμα τοῦ πόλου περὶ μοιρῶν λζ'.

Περὶ μὲν οὖν τοῦ βορείου πόλου Εὐδόξος ἀγνοεῖ, λέγων οὕτως· « Ἔστι δὲ τις ἀστὴρ μένων αἰεὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον. Οὗτος δὲ ὁ ἀστὴρ μένων ἐστὶ τοῦ κόσμου. » Ἐπὶ γὰρ τοῦ πόλου οὐδὲ εἷς ἀστὴρ κεῖται, ἀλλὰ κενός ἐστι τόπος, ᾧ παράκεινται τρεῖς ἀστέρες, μεθ' ὧν τὸ σημεῖον τὸ κατὰ τὸν πόλον τετράγωνον ἔγγιστα σχῆμα περιέχει· καθάπερ καὶ Πυθέας φησὶν ὁ Μασσαλιώτης.

Γ'. Ἐχομένως δὲ καὶ διαμαρτάνουσι πάντες ἐν τῇ τοῦ Δράκοντος θέσει, ὑπολαμβάνοντες τὴν καμπὴν αὐτοῦ ποιεῖσθαι περὶ τὴν κεφαλὴν τῆς μικρᾶς Ἀρκτου. Οἱ γὰρ λαμπρότατοι καὶ ἡγούμενοι τῶν ἐν τῷ πλινθίῳ ταύτης ἀστέρων, ὧν ὁ μὲν βορειότερός ἐστι κατὰ τοῦ⁸⁹ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὁ δὲ νοτιώτερος ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν, παραλλήλως ἔγγιστα κείνται τῇ οὐρᾷ τοῦ Δράκοντος. Ψεῦδος οὖν ἐστὶ τό-

D Σπείρη δ' ἐν Κυνόσουρα κάρη ἔχει· ἡ δὲ κατ' αὐ-
ἐλλεῖται κεφαλῆν. [τῆν]

Ὅμοίως δὲ καὶ ὁ Εὐδόξος γράφει. Ἴδιαι δὲ ὁ Ἄρατος ἐπὶ τοῦ Δράκοντος ἀγνοεῖ· πρῶτον μὲν τῷ φάσκειν σπείρης ἐκάτερθε φέρεσθαι τὰς Ἄρκτους· τῆς γὰρ οὐρᾶς ἐκατέρωθεν εἰσι, καὶ οὐ τῆς σπείρης. Ἄντεστραμμένων γὰρ αὐτῶν, καὶ ὡσανεὶ παραλλήλως κειμένων, ἡ οὐρὰ τοῦ Δράκοντος μεταξὺ αὐτῶν διὰ μήκους παρατέταται· ἡ δὲ σπείρα τὴν μὲν μικρὰν Ἄρκτον περιλαμβάνει· τῆς δὲ μεγάλης πολὺν κερῶνται. Διὰ τὴν αὐτὴν δὲ αἰτίαν καὶ τὸ, Ἄμψι τ' ἀαγῶς, ἡμαρτημένως λέγεται. Συνέβαινε γὰρ ἂν

⁸⁸ Deest aliquid, puta ἡμεῖς οὖν παραπ. ⁸⁹ Cor. κατ' αὐτούς.

τοῦτο, εἰ ἐξ ἑκατέρου μέρους τῆς σπειρῆς ἀμφοτέροι· ἔκειντο αἱ Ἄρκτοι. Ἔτι δὲ ἀγνοεῖ περὶ τοῦ Δράκοντος, λέγων οὕτως·

Δοξὸν δ' ἐστὶ κάρη· νεύοντι δὲ πάμπαν ἔοικεν

Ἄρκην εἰς Ἑλλίκης οὐρῆν· μάλα δ' ἐστὶ κατ' ἰθὺν

καὶ στόμα, καὶ κροτάφοιο τὰ δεξιὰ ρειάτῳ οὐρῆν.

Οὐ γὰρ ὁ δεξιὸς κροτάφος, ἀλλ' ὁ ἀριστερὸς ἐπ' εὐθείας ἐστὶ τῇ γλώσσῃ τοῦ Ὀφείως τῇ ἄκρῃ τῆς μεγάλῃς Ἄρκτου. Τὸ μὲν γὰρ λέγειν, ὅτι ἀντεστραμμένην τὴν κεφαλὴν τοῦ Δράκοντος ὑποτίθεται, καὶ οὐχὶ εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ κόσμου ἐπεστραμμένην, καθάπερ φησὶν ὁ Ἀτταλος, τελέως ἐστὶν ἀπίθανον. Ἄπαντα γὰρ τὰ ἄστρον ἵστερῆσθαι πρὸς τὴν ἡμετέραν ἑωρῖαν, καὶ ὡς ἂν πρὸς ἡμᾶς ἐστραμμένα, εἰ μὴ τι⁸⁶ κατάγραφον⁸⁷ αὐτῶν ἐστὶ. Φανερόν δὲ τοῦτο ποιεῖ καὶ ὁ Ἀρατος διὰ πλειόνων. Ἐφ' ὧν γὰρ δεξιὸν ἢ ἀριστερόν μέρος ἄστρου διασαφεῖ, ἐπὶ πάντων συμφωνεῖ τῇ προειρημένῃ ὑπόθεσιν· καὶ ἄλλως δὲ πλασματώδης ἐστὶν ἡ ὑπόθεσις καὶ ἡροισμένη. Πρὸς τοῦτ' τε τῷ ἀγνοήματι βοηθήσειε καὶ τὸ περὶ τὸν ἀριστερόν πόδα τοῦ Ἐν γούνασι, περὶ οὗ προελθόντες ἐροῦμεν.

Περὶ δὲ τῆς θέσεως τῆς τοῦ Δράκοντος κεφαλῆς οἱ μὲν περὶ Εὐδοξον καὶ Ἀρατον συμφώνως ἀποφαίνονται τὰ φαινόμενα· ὁ δὲ Ἀτταλος διαφωνεῖ. Ὁ μὲν γὰρ Ἀρατος, ἀκολουθῶν τῷ Εὐδόξῳ, ἐπὶ τοῦ φανεροῦ κύκλου φησὶν αὐτὴν φαίνεσθαι, λέγων οὕτως·

Κεῖνη κάρ κεφαλῇ τῇ ρεῖσεται⁸⁸, ἥλι περ ἄρκραι
Μίσγονται δὺσσιές τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλησι.

Ὁ δὲ Ἀτταλος μικρῷ νοτιωτέραν αὐτὴν εἶναι φησὶ τοῦ ἀεὶ φανεροῦ κύκλου· ὥστε αὐτὴν ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα βραχὺν γίνεσθαι χρόνον. Ὅτι δὲ διαφωνεῖ πρὸς τὸ φαινόμενον ὁ Ἀτταλος, οὕτως ἂν ἐπιλογισθεῖ· ὁ μὲν γὰρ ἐν ἄκρῃ τῷ στόματι τοῦ Δράκοντος ἀπέχει τοῦ πόλου μοιρῶν λδ' καὶ γ' πεμπτημόρια· ὁ δὲ νότιος αὐτοῦ ὀφθαλμὸς μοιρῶν λε'· ὁ δὲ νότιος κροτάφος μοιρῶν λζ'· ὁ δὲ ἀεὶ φανερός κύκλος ἐν τοῖς περὶ Ἀθῆνας τόποις καὶ ὁ γνώμων ἐπίτριτός ἐστι τῆς Ἰσημερινῆς σκιᾶς, καὶ ἀπὸ τοῦ πόλου ἀπέχει περὶ μοιρῶν λζ'. Δῆλον οὖν ὅτι ἀεὶ ἐν τῷ φανερῷ τόπῳ φέρεται καὶ κεφαλὴ τοῦ Δράκοντος, τὸν ἀριστερόν κροτάφον μόνον ἔχουσα ἐπ' αὐτοῦ· καὶ οὐχ, ὡς ὁ Ἀτταλὸς φησὶ, νοτιωτέρα⁸⁹ οὖσα, δύνει βραχὺν χρόνον καὶ ἀνατέλλει.

Ζ'. Ἐπὶ δὲ τοῦ Ἐν γούνασι παρεωρακέναι μοι δοκοῦσιν ὁ τε Εὐδοξὸς καὶ ὁ Ἀρατος· ἀλλ' οὐ διημαρτηκέναι, εἰπόντες τὸν δεξιὸν πόδα ἐπὶ μέσῃς τῆς κεφαλῆς τοῦ Δράκοντος κεῖσθαι. Ὁ μὲντοιγε Ἀτταλος παρὰ τὸ βούλημα τοῦ ποιητοῦ δοκεῖ μοι τὸ ἡμισίχιον μετατιθέναι, γράφων οὕτως·

... μέσσου δ' ἐφύπερθε καρίηρου·

καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Δράκοντος ἐξω τοῦ κόσμου στρέψων· ἵνα γένηται αὐτὸ τὸ δεξιὸν μέρος τῆς κεφαλῆς κατὰ τὸν πόδα. Τὰ τε γὰρ ἄστρον πάντα εἰς τὸ ἐντὸς

A carentur Ursæ. Præterea de Dracone falso et illud ab Arato scribitur :

Obliquo vero est capite : inclinanti vero se prorsus
Extremam ad Helices caudam ; admodum vero
[simile est
in directo est
Et os et temporis dextra pars extremæ caudæ.

Non enim dextrum tempus, sed sinistrum majoris Ursæ in directo est ad linguam Serpentis extremam. Nam quod Attalus asserit, in contraria versum a poeta fingi caput Draconis, nec ad mundi interiora conversum, nullo modo probabile est. Etenim sidera omnia ad aspectum nostrum conformata, et ad nos conversa sunt ; quæcumque illic figura certa delineantur : quod Aratus ipse non uno loco significat. Nam ubicunque dextram, aut sinistram partem imaginis exprimit, cum eo ipso, quod posuimus, consentit ; præterquam quod commentitia et ad rem de industria conficta ista ratio videtur. Quin ad eundem etiam errorem convincendum pertinet quod de sinistro pede Ingeniculi scripsit : de quo in sequentibus agetur.

Jam quod ad situm capitis Draconis spectat, Eudoxus et Aratus in eo constituendo belle cum apparentiis congruunt : solus dissentit Attalus. Aratus enim Eudoxi vestigia secutus in apparente semper circulo cerni illud asseverat his verbis :

Illud ferme caput hac natat, ubi extremi
Miscenitur occasusque et ortus invicem.

Attalus vero paulo ait australius id esse semper apparente circulo : adeo ut modico tempore sub horizonte delitescat. In quo falli Attalum hæc ratio persuadet. Nam stella, quæ in extremo est ora Draconis, abest a polo partibus 34, 36' ; australis autem ejusdem oculus partibus 35 ; australe tempus partibus 37. At circulus semper apparet Athenis, et gnomon sesquitercius est æquinoctialis umbræ, et a polo partibus abest 37. Constat igitur semper in apparente cæli regione ferri Draconis caput, ejusque sinistrum tempus duntaxat in illa situm esse : neque, ut Attalo placet, australius esse, ac brevi tempore occidere simul et oriri.

VII. Porro Eudoxus et Aratus de Ingeniculo non ignorasse mihi, sed insuper habuisse videntur, cum dicunt dextrum illius pedem in medio capite Draconis esse positum. Attalus vero, præter mentem poetæ mihi videtur hemistichium hoc modo transposuisse :

... Medium vero supra caput ;

et caput Draconis extra [mundum] verti fingere : et dextra ipsa pars capitis ad pedem sita sit. Quippe constellationes omnes in interiora mundi

⁸⁶ f. εἰ τι. ⁸⁷ Reg. καταγράφον. ⁸⁸ Scr. Κεῖνη που κεφαλῇ τῇ νήχεται.

conversæ ponuntur ab omnibus, adeoque ab Arato, A cuius in libris omnibus ita legitur :

... Medio vero supra caput
Dextri pedis extremum habet tortuosi Draconis.

Præterea cum Ingeniculi figuram, ac situm explicare nobis Aratus cuperet, merito significare debuit, uter pes ejus capiti Draconis incumberet. Non enim alia de causa capitis Draconis mentionem injicit, nisi ut eo modo Ingeniculi **103** situm assequi possimus, quod in aliis plerisque facere solet; velut de Ingeniculo scribens, cæteras ejus partes ita commemorat :

Dorso quidem Corona propinquat : caput vero sum-
Observa juxta caput Anguiferi. [num]

Item de Lyra :

Ad genu illi lævum accedit.

Nec non de Perseo :

Prope vero ipsi lævum genu admodum omnes
Pleiades feruntur.

Item :

Atque huic dextra quidem supra lecticam extenditur
Socæratil sellæ.

Sic de Cygno :

... Ad dextram manum
Cepheam pennæ dextras extremitates porrigens.

Ita in aliis plerisque propinqua sidera describens, indicat dextrane adiaceant, an sinistra.

Quod autem neglectu, non errore sit illud ab Eudoxo et Arato de pede commissum, ex reliquis apparet, quæ uterque de Ingeniculo prodidit. Nam de Lyra hæc Aratus :

Collocavit autem (ait, ipsam) ante ignotum simula-
In cælum transferens : atque in cruribus volatile
Genu ei sinistro appropinquat. [crum]

Porro crus Lyræ vicinum in Draconis capite positum est. Rursus de ortu Ingeniculi sic loquitur :

... Solum vero Chelæ agunt
Dextrum crus ad ipsum usque genu,
Semper geniculatim ; semper ad Lyræm accidentis.

Aliud est crus ad occasum, quod prius oritur, neque id capiti Draconis incumbit. Perspicuum est igitur illum ab eo sinistram intelligi. His consentanea de ortu Leonis cecinit :

... Cæterum hic geniculatim
Sedens cum jam alias partes ; tum genu, et pedem
Nondum fluctuante reducit Oceano. [sinistrum]

Ex his omnibus apparet, sinistrum crus illum dicere ad Draconis caput pertingere.

VIII. Post hoc Aratus privatim de Ophiucho scribens

⁹⁹ Deest Δράκοντος. ¹⁰⁰ f. τούτου.

τοῦ κόσμου μέρος ἐπεστραμμένα, ὡς ἔφη, ἀτρο-
θετεῖται ὑπὸ πάντων, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἄρατου, καὶ
ἐν πᾶσι τοῖς βιβλίοις γράφεται :

... μέσσω δ' ἐφύπερθε καρῆν
Δεξιτεροῦ ποδὸς ἄκρον ἔχει σκολιότῳ⁹⁹.

Πρὸς δὲ τοῦτο¹⁰⁰ καὶ τὸν σχηματισμὸν ἡμῖν τοῦ
Ἐν γούνασι καὶ τὴν θέσιν διασαφεῖν βουλόμενος ἃ
Ἄρατος εὐλόγως ἀν σημαίνει, καὶ ποῖος αὐτοῦ ποῦς
κεῖται ἐπὶ τῆς τοῦ Δράκοντος κεφαλῆς. Οὐ γὰρ ἄλλως
παρατίθησι τὴν τοῦ Δράκοντος κεφαλὴν, ἀλλ' ἵνα τῇ
θέσει τοῦ Ἐν γούνασι παρακολουθῶμεν ὅπερ καὶ
ἐπὶ ἄλλων πλειόνων ποιεῖ καθάπερ καὶ ἐπ' αὐτοῦ
τοῦ Ἐν γούνασι τὰ ἄλλα αὐτοῦ μέρη φησί :

Νώτω μὲν Στέφανος πελάει· κεφαλῇ γε μὲν ἄκρη
Σκέπτειτο πάρ κεφαλῆν Ὀφιούχεον

B Καὶ ἐτι τῇ Λύρα φησί :

Γούνατι οἱ σκαυῖ πελάει.

Καὶ ὡς ἐπὶ τοῦ Περσέως :

Ἄγχι δὲ οἱ σκαυῖς ἐπιγουνίδος ἡλιθα πᾶσα.
Πληιάδες φορέονται :

καὶ πάλιν :

Καὶ οἱ δεξιτερὴ μὲν ἐπὶ κλισμὸν τετάνυσται
Περθερίου δίχροιο.

Καὶ ὡς ἐπὶ τοῦ Ὀρνιθὸς φησί :

... κατὰ δεξιὰ χειρὸς
Κηφείης, ταρσοῖο τὰ δεξιὰ πείρατα φαίνων.

C Καὶ ἐπ' ἄλλων δὲ πλειόνων τὰς παραθέσεις τῶν
ἄστρον διασαφῶν, σημαίνει πότερον τὰ δεξιὰ ἢ τὰ
ἀριστερὰ παράκειται.

Ἵτι δὲ παρόραμά ἐστι τοῦ Εὐδόξου καὶ τοῦ Ἄρα-
του τὸ περὶ τὸν πόδα, καὶ οὐχ ἀμάρτημα, δῆλον γί-
νεται ἐκ τῶν λοιπῶν τῶν λεγομένων ὑφ' ἑκατέρου
περὶ τοῦ Ἐν γούνασι. Περὶ μὲν γὰρ τῆς Λύρας :

Καδδ' ἔθετο, φησὶν, αὐτὴν προπάρουθεν ἀπεν-
Οὐρανὸν εἰσαγαγόν· τὸ δ' ἐπὶ σκελέεσσι πέτηλον
Γούνατι οἱ σκαυῖ πελάει. [θέος εἰδώλιο]

τὸ δὲ πρὸς τῇ Λύρα σκέλος ἐστὶ κείμενον ἐπὶ τῆς
τοῦ Δράκοντος κεφαλῆς. Πάλιν δὲ περὶ τῆς ἀνατολῆς
τοῦ Ἐν γούνασι λέγων, φησί :

... μόνην δ' ἐπὶ Κηλαὶ ἄρουσι
Δεξιτερὰν κνήμην αὐτῆς ἐπιγουνίδος ἄχρισ,
Αἰεὶ γνῶξ, αἰεὶ δὲ Λύρη παραπεπτηώτος.

D Ἄλλη πρὸς τῇ δύσει κνήμη ἐστὶ ἡ προνατέλ-
λουσα, καὶ οὐκ ἔστιν αὕτη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Δρά-
κοντος. Δῆλον οὖν ὅτι ἐκείνην ἀριστερὰν λέγει. Συμ-
φωνῶν δὲ τούτοις καὶ ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Ἰεοντός
φησιν :

... αὐτὰρ ὄρε γνῶξ
Ἵμενος ἄλλα μὲν ἤδη, αὐτὸρ ἴονυ καὶ πόδα λατὸν
Οὐπω κυμαίνοντος ὑποστρέφει Ὀκεανοῖο.

Φανερόν οὖν ἐκ πάντων γίνεται, διότι τὸ ἀριστερὸν
σκέλος φησὶ καθήκειν ἐπὶ τὴν τοῦ Δράκοντος κεφα-
λήν.

H'. Ἐξῆς δὲ περὶ τοῦ Ὀφιούχου λέγων ἰδίως ὁ Ἄρα-

τος, ὀρθόν φησι κείσθαι αὐτὸν τῇ θέσει, βεθηκότα ἄν τε τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ Σκορπίου καὶ τῷ στήθει. Τῇ δὲ ἀριστερᾷ μόνον κνήμη βέθηκεν ἀποτεταμημένη, μεταξὺ κειμένη τοῦ τε μετώπου καὶ τοῦ στήθους τοῦ Σκορπίου· τὸ δὲ δεξιὸν σκέλος ἔχει συνεσταλμένον. Οὐδὲ ὁ Εὐδοξος δὲ διασαφρίζει, ὅτι ἔστιν ὀρθός. Τὸν γὰρ δεξιὸν πόδα αὐτοῦ ὑπὲρ τὸ σῶμα κείσθαι φησι τοῦ Σκορπίου, ὡς καὶ ἔχει τῇ ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐπὶ τοῦ στήθους.

Δοκεῖ δέ μοι καὶ περὶ τῶν ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Ὀφιοῦχου ἀστέρων κατὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν ἀγνοεῖν. Τοὺς γὰρ ἐν τοῖς ὤμοις τοῦ Ὀφιοῦχου φήσας λαμπροὺς εἶναι, ὥστε καὶ ἐν πανσελήνῳ θεωρεῖσθαι, ἐπιφέρει·

..... ἀτὴρ χέρεις οὐ μάλ' εἶσαι·
Δεσπὴ γὰρ τῇ καὶ τῇ ἐξευδεδρόμεν ἀγλή.

Ἄλλ' οἱ ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Ὀφιοῦχου ἀστέρες κοινοί εἰσι καὶ τοῦ Ὀφειως, καθάπερ καὶ ὁ αὐτὸς Ἀρατος λέγει·

Ἀμφότεροι δ' Ὀφιος πεπορήσεται.

Οἱ δ' ἐν τῷ Ὀφει ἀστέρες, ὧν ἔχεται ὁ Ὀφιοῦχος, οὐ λειπόμενοι εἰσι τῇ λαμπρότητι τῶν ἐν τοῖς ὤμοις· πολλῶν δὲ λαμπρότεροι (53) οἱ ἐν τοῖς ὤμοις. Διὸ καὶ ἐπιστήσειεν ἂν τις πῶς καὶ ὁ Ἄτταλος φησὶν αὐτοὺς ἰκανῶς λαμπροὺς εἶναι.

Θ'. Ἐξῆς δὲ περὶ τῶν Χηλῶν ὁ Ἀρατος λέγει·
Ἄλλ' αὐ μὲν φαέων ἐπιδευέες [ἢ ἐπιμεμφέες]
[οὐδὲν ἀγαναί.

Φησὶ δὲ ὁ Ἄτταλος μὴ διὰ τὸ μικροὺς εἶναι τοὺς ἐν ταῖς Χηλαῖς ἀστέρας λέγειν τὸν Ἀρατον φαέων ἐπιμεμφέας αὐτὰς εἶναι· ἀλλὰ διὰ τὸ δ' ὁ μόνους εἶναι τοὺς πάντας· οὐδὲ μὴ συμπληροῦν τὴν ὁμοιότητα αὐτῶν· τὸ δὲ μηδὲν ἀγαναὶς λέγειν αὐτὸν, διὰ τὴν μηδὲ ὁμοίας αὐτὰς ὑπάρχειν. Οὐ δοκεῖ δὲ μοι διὰ τοῦτο λέγειν αὐτὰς φαέων ἐπιμεμφέας, καὶ μηδὲν ἀγαναίς, ἀλλ' ὡς ἂν μὴ λαμπράς. Καὶ γὰρ ἐν ταῖς συνανατολαῖς οὕτω λέγει περὶ αὐτῶν·

Οὐδ' ἂν ἐπερχόμεναι Χηλαί, καὶ λεπτὰ φάουσαι
Ἄφραστοι παρίοιεν.

Ἐπιφέρει γοῦν εὐθέως·

..... ἐπεὶ μέγα σῆμα Βοώτης
Ἄθροος ἀντέλλει βεβολημένος Ἀρκτούροιο.

Ὡς ἂν ἐκ τοῦ Ἀρκτούρου ἡμῶν δυναμένων σημειώσασθαι τὰς Χηλάς· καθ' αὐτὰς δὲ μὴ ῥαδίως διὰ τὴν μικρότητα αὐτῶν· ὡς ὑπολαμβάνει (54) τε ἄμαυροὺς ἀστέρας ἔχοντα τῶν ἀστρων εἰθίσται κολεῖν ὡς ἐπὶ πολὺ, λεπτὰ καὶ οὐδὲν ἀγαναί.

Γ'. Ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς περὶ τῆς Ἀρκτου παντελῶς δοκοῦσι μοι ἀγνοεῖν· ὁ μὲν Εὐδοξος οὕτω λέγων· « Ὑπὸ δὲ τὴν κεφαλὴν τῆς μεγάλης Ἀρκτου οἱ Δίδυμοι κελύξαι· κατὰ μέσον δὲ ὁ Καρκίνος· ὑπὸ δὲ τοὺς ὀπισθίους πόδας ὁ Λέων· » ὁ δὲ Ἀρατος·

Κρατὶ δὲ οἱ Δίδυμοι· μέσση δ' ὑπὸ Καρκίνος ἐστὶ·
Ποσσὶ δ' ὀπισθοτέρωσι⁶¹ Λέων ὑπὸ καλὰ φασίνοι.

⁶¹ γρ. ὑπ' ἀμφοτέροισι.

(53) Πολλῶν δὲ λαμπρότεροι. Videntur hæc minus integra. Corrige, οὐ πολλῶν δέ. Stellæ, quæ in manibus sunt Serpentarii, haud adeo splendidiore esse vult iis quæ sunt in humeris, ut putavit At-

talem ei situm tribuit, ut oculis Scorpii ac pectori rectus insistat. Verum crure sinistro duntaxat insistit, eodemque mutilo; quod inter frontem Scorpii ac pectus incumbit. Dextrum porro crus contractum habet. Sed nec Eudoxus id esse rectum aperte significat. Nam dextrum pedem ipsius supra Scorpii corpus situm esse refert, quod et verum est, non autem supra pectus.

Præterea videtur idem poeta in Ophiuchi stellarum magnitudine definienda errore lapsus. Cum enim stellas, quæ in Anguiferi sunt humero, lucidas esse dixisset, adeo ut in plenilunio quoque discerni queant, mox subjicit :

..... Sed manus non multum æquales :
Tenuis enim hinc et hinc existit splendor .

Sed quæ in Ophiuchi sunt manibus stellæ, communes sunt et Serpenti, quemadmodum et Aratus ipse testatur :

Ambæ autem Serpente fatigantur.

Verum quæ in Serpente sunt stellæ, quibus adhæret Ophiuchus, splendore non cedunt iis, quæ sunt in humeris, verum haud multo sunt splendidiore. Ex quo dubitare possit aliquis quinam eas Attalus admodum splendidas esse dixerit.

104 IX. Deinceps Aratus de Chelis :
Sed hæc luce indigentes (alias culpandar) nequaquam
[insignes.

Hic Attalus, non quod parvæ istæ sint in Chelis stellæ, ab Arato luminibus culpandas vocari putat : sed quod numero sint non amplius quatuor, neque similitudinem suam impleant; dici vero, nequaquam insignes, quod neque sint similes ipsæ. Ego vero nominari propterea luminibus culpandas et nequaquam illustres, non arbitror : sed quod minime sint splendidæ. Etenim cum de coortibus agit, ita de illis loquitur :

Neque subeuntes Chelæ, ac tenuiter lucentes
Obscuræ prætereant.

Itaque statim subjicit :

... Quandoquidem magnum signum Bootes
Confertim oritur distinctus Arcturo.

Quod Chelas per Arcturum discernere possimus : per sese vero nequaquam, ut ejus opinio fert; qui obscuras constellationes ut plurimum vocare solet tenues et minime illustres.

X. Ad hæc de Ursa penitus aberrasse videntur, imprimis Eudoxus hunc in modum scribens : « Sub capite majoris Ursæ siti sunt Gemini; in medio vero Cancer; sub posterioribus pedibus Leo. » Aratus autem :

Sub capite vero illius, Gemini : sub medio Cancer est.
At pedibus sub ambobus Leo clare fulget

talus, nec tamen diffitetur paulo minus illustres fuisse.

(54) Leviter corruptus locus. Forte ὑπολαμβάνειν τὰ, etc., εἰθίσθαι.

Quibus Attalus cæterique subscribunt omnes. In hoc vero falli, ex eo manifestum est. Nam majoris Ursæ caput ex illorum, quos dixi, sententia, stella est borealior duarum antecedentium in laterculo : at in pedibus anterioribus sita est earundem stellarum australior. Quod enim stellam istam in capite collocent, satis eo demonstrant, quod stellam in extrema Draconis cauda positam, in Ursæ capite constitutam esse dicant. Atqui nulla est alia stella juxta eam, quæ est in extrema cauda Draconis, præterquam borealior antecedentium in laterculo. Siquidem stella ista quæ est in extremitate caudæ Draconis, obtinet in parallelo circulo Leonis partem tertiam; stella vero, de qua diximus, in laterculo sita, paulo minus tertia parte ejus occupat. Nam quod in anterioribus pedibus australior antecedentium in laterculo sita sit, docet Eudoxus his verbis : « Ante pedes anteriores Ursæ stella est lucida. » Tum Aratus :

*Qualis ei ante pedes fertur claraque magnaque,
Una quidem sub humeris, una vero lumbo tenus de-*
[scendentibus.

Nam australiorem antecedentium in laterculo præcedit una tantummodo lucida stella; quæ in anterioribus eruribus hodieque monstratur.

Atque, ut universe dixerim, veteres omnes septem solis stellis Ursam configurare solebant. Fit autem, quod a nobis dictum est, in minore Ursa manifestus. Constat enim caput ejus ac pedes in iis quatuor collocari stellis, quæ laterculum ambiunt: quippe nullæ ipsis adjacent aliæ splendidæ, velut majori laterculo; ut illius caput ac pedes deformant, quæ Draconis spira circumdat, ut idem asserit :

In spira vero Cynosura caput habet. Hæc autem cir-
[cum ipsum
Volvitur caput, eique ad pedem usque pervenit.

Quæ cum ita se habeant, qui fieri potest, ut sub Ursa Gemini ac Cancer jaceant, si quidem caput anterioresque pedes in Leonis parte tertia collocentur? Quocirca solus sub Ursa Leo constituendus est. Nam quæ in posterioribus inest Ursæ pedibus, in quibus australior succedentium in laterculo sita est, Leonis minus obtinet parte 25. Omnino vero, si propositum hoc esset, per totam Ursam asterismos ullos designare; sub ea Virginem maxime ponere oportuit: imo Chelarum profecto partem. Etenim quæ est in extrema Ursæ cauda, de septem, quæ sunt ad orientem, ultima, secundum parallelum æquinoctiali circulum partem Chelarum 105 obtinet quartam; quod sic intelligi volo, ut tropica, et æquinoctialia puncta in signorum principiis locentur. Sin ea cum Eudoxo mediis signis inscri-

“ f. ó γάρ. ”

(55) *El méntoisz tà eirhéméra.* Vide quæ de Eudoxi sententia, et mira Hipparchi hallucinatione

Οἷς ὁ τε Ἄτταλος καὶ οἱ λοιποὶ πάντες συνεπιγράφονται. Ὅτι δὲ ἀγνοοῦσιν, ἐκ τούτων ἐστὶ φανερόν. Ἡ μὲν γὰρ κεφαλὴ τῆς μεγάλης Ἄρκτου κατὰ τοὺς προειρημένους ἀνδράς ἐστὶν ὁ βορειότερος ἀστὴρ τῶν β' τῶν ἡγουμένων ἐν τῷ πλινθίῳ· ἐπὶ δὲ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν κεῖται ὁ νοτιώτερος τῶν αὐτῶν ἀστέρων. Ὅτι μὲν γὰρ ὁ προειρημένος ἀστὴρ κατ' αὐτοὺς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κεῖται, φανερόν τοῦτο ποιοῦσιν ἐκ τοῦ λέγειν τὸν ἐν ἄκρᾳ τῆ οὐρᾷ τοῦ Δράκοντος ἀστέρα κεῖσθαι κατὰ τὴν κεφαλὴν τῆς Ἄρκτου. Οὐκ ἄλλος γὰρ κεῖται ἀστὴρ κατὰ τὸν ἐν ἄκρᾳ τῆ οὐρᾷ τοῦ Δράκοντος, ἀλλ' ὁ βορειότερος τῶν ἡγουμένων ἐν τῷ πλινθίῳ· ὁ μὲν γὰρ ἐν ἄκρᾳ τῆ οὐρᾷ τοῦ Δράκοντος ἐπέχει, ὡς κατὰ παράλληλον κύκλον, τοῦ Λέοντος μοί. γ'· ὁ δὲ εἰρημένος ἀστὴρ ἐν τῷ πλινθίῳ ἐπέχει τοῦ Λέοντος μικρῶ ἔλασσον τῶν γ' μοιρῶν. Ὅτι δὲ ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν κεῖται ὁ νοτιώτερος τῶν ἡγουμένων ἐν τῷ πλινθίῳ, φανερόν ποιεῖ ὁ μὲν Εὐδοξος λέγων οὕτως· « Πρὸ δὲ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν τῆς Ἄρκτου ἀστὴρ ἐστὶ λαμπρός· ὁ δὲ Ἄρατος·

*Οἷός οἱ πρὸ ποδῶν φέρεται καλὸς τε μέγας τε
Εἷς μὲν ὑπ' ὠμίων· εἷς δ' ἰξυόθεν κατιόντων.*

Τοῦ γὰρ νοτιωτέρου τῶν ἡγουμένων ἐν τῷ πλινθίῳ εἷς μόνος προηγείται λαμπρὸς ἀστὴρ, ὁ νῦν ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις σκέλεσι δεικνύμενος.

Καθόλου τε οἱ ἀρχαῖοι πάντες τὴν Ἄρκτον ἐκ τῶν ζ' μόνων ἀστέρων διετύπων. Φανερόν δὲ μᾶλλον γίνεται τὸ λεγόμενον ὑφ' ἡμῶν ἐπὶ τῆς μικρᾶς Ἄρκτου. Ὁμολογουμένως γὰρ ἐπ' ἐκεῖνης ἦ τε κεφαλὴ καὶ οἱ πόδες ἐν τοῖς τέσσαρσιν ὑπ' αὐτῶν τίθενται, τοῖς τὸ πλινθίον περιέχουσιν· ἄλλοι γὰρ αὐτοῖς ἐκφανεῖς οὐ παράκεινται, καθάπερ τῷ μεγάλῳ πλινθίῳ· ὥστε συσχηματίσαι τὴν κεφαλὴν αὐτῆς καὶ τοὺς πόδας, περιλαμβανομένους ὑπὸ τῆς σπείρας τοῦ Δράκοντος· ὡς φησι·

*Σπείρη δ' ἐν Κυρῶσσυρα κάρη ἔχει· ἡ δὲ κατ' αὐτὴν
Εἰλεῖται κεφαλὴν, καὶ οἱ ποδοὶ ἔρχεται ἄχρισ.*

Τούτου δ' οὕτως ἔχοντος, πῶς ἐστὶ δυνατόν ὑπὸ τῆν Ἄρκτον τοὺς τε Διδύμους καὶ τὸν Καρκίνον κεῖσθαι, εἴπερ ἦ τε κεφαλὴ, καὶ οἱ ἐμπροσθιοὶ πόδες κατὰ τὴν γ' τοῦ Λέοντος κείνται μοῖραν; Δεῖ οὖν ὑπὸ μὲν τὴν Ἄρκτον τὸν Λέοντα μόνον τετάχθαι. Οἱ γὰρ ἐν τοῖς ὀπισθίοις αὐτῆς ποσίν, ἐφ' ὧν ἐστὶν ὁ νοτιώτερος τῶν ἐπομένων ἐν τῷ πλινθίῳ, τοῦ Λέοντος ἐπέχει ἔλασσον τῶν κε' μοιρῶν. Τοῖς δ' ὅλοις, εἴπερ προέκειτο σιμῆναι τινα ζώδια κατ' ὄλην τὴν Ἄρκτον, ἔδει τὴν Παρθένον ὑπ' αὐτὴν τάξαι, καὶ νῆ Δία μέρος τῶν Χηλῶν. Ὁ γὰρ ἐν ἄκρᾳ τῆ οὐρᾷ τῆς Ἄρκτου, ὅς ἐστιν ἔσχατος τῶν πρὸς ἀνατολὰς τῶν ζ' κατὰ παράλληλον τῷ Ἰσημερινῷ κύκλῳ, ἐπέχει Χηλῶν μοί. δ'· λέγω δὲ ὡς τῶν τροπικῶν καὶ Ἰσημερινῶν σημείων ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν ζώδιων ὑπαρχόντων. Εἰ μέντοι γε τὰ εἰρημένα (55) κατὰ μέσα τὰ ζώδια κεῖται, ὡς Εὐδοξός

disputamus infra, col. 1344. Depravata sunt quæ sequuntur. Legendum assero nono inde versu τὴν

φησιν, ὅπῃ μὲν τοὺς ὀπισθίους πόδας τῆς Ἄρκτου ἢ οὐ τὸν Λέοντα ἔδει τιθέναι, ἀλλὰ τὴν Παρθένον. Ὁ μὲν γὰρ νοτιώτερος τῶν ἐπομένων ἐν τῷ πλινθίῳ ἐπέχει κατὰ τὴν προειρημένην διαίρεσιν τοῦ ζωδιακοῦ τῆς Παρθένου μοί. ι'. ὁ δὲ βορειώτερος τῆς Παρθένου περὶ μοί. ις'. Κατὰ δὲ τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας ἔδει θεθεικέναι τὸν Καρκίνον⁹⁰. Οἱ γὰρ ἡγούμενοι τῶν ἐν τῷ πλινθίῳ ἐφέξουσι κατὰ τὴν προειρημένην διαίρεσιν Καρκίνου μοί. ιη'. Δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ διότι ὑφ' ὄλην τὴν Ἄρκτον, κατὰ τὸν Εὐδόξον, δεῖ κεῖσθαι τὸν Καρκίνον, καὶ τὸν Λέοντα, καὶ τὴν Παρθένον, καὶ τὰς Χηλὰς. Ὁ γὰρ ἐν ἀκρᾷ τῆ οὐρᾷ τῆς Ἄρκτου ἐπέχει, κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν τοῦ ζωδιακοῦ, Χηλῶν περὶ μοί. ιθ'.

ΙΑ'. Πάλιν δ' ὁ Ἄρατος περὶ τοῦ Ἡνιόχου λέγων, Β

ἐπιφέρει ταῦτ'·
Ἄλλ' αἰεὶ Ταῦρος (56) προφερέστερος Ἡνιόχοιο
Εἰς ἐτέρην καταβῆναι, ὀμνησισίη περ ἀνελεύθωρ.

Διαφωνεῖν οὐν μοι δοκεῖ πρὸς τὰ φαινόμενα καὶ ἐν τούτοις. Τοῦ γὰρ Ἡνιόχου οἱ πόδες μόνον ἅμα τῷ Ταύρῳ συναναφαίνονται· τὸ δὲ λοιπὸν αὐτοῦ σῶμα τοῖς Ἰχθύσι καὶ τῷ Κριῶ συνανατέλλει. Καὶ αὐτὸς δὲ ἐν τοῖς ἐξῆς φησιν·

Ἄλλ' Ἐριφοί, λαιοῦ τε θέναρ ποδός, Αἰγὶ σὴν
[αὐτῆ]
Ταύρω συμφερόνται.

Ἄλλ' ὅσα λέγει Ταύρω συμφερεσσαι, ταῦτα κατ' αὐτὸν ἅμα τῷ Κριῶ ἀνατέλλει· ἐπὶ πάντων γὰρ τῶν ἀστρῶν τὰς συνανατολάς οὕτω σημαίνει· οἷον τῆς ἀρχῆς τοῦ ζωδίου ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς οὐσῆς, τίνα ἀνατεταλκότα ἐγγὺς τοῦ ὀρίζοντος φαίνεται. Τοῦ μὲν ἀριστεροῦ ποδός πολὺ προανατέλλει ὁ δεξιὸς ὤμος, καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ. Πρὸ δὲ ὄλην οὐν ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν Ἄρατον τὰ πρὸς τοῖς ποσὶ μόνον τῷ Ταύρῳ συνανατέλλει· τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα, καὶ αὐτὸς ἀριστερὸς

Λέοντα pro τὸν Καρκίνον, et mox Λέοντος μοί. ιη', pro Καρκίνου. Asterismum Ursæ majoris antiqui, ut refert Hipparchus, septem non amplius circumscriptere stellis, quæ componunt τὴν Ἀμαξαν. Ex his antecedentes duæ in laterculo; quarum superior capitis loco censebatur; inferior, pedum anteriorum; in gradu Leonis tertio collocantur, secundum eam zodiaci partitionem, quæ cardinalia signa τῶν ζωδίων initiis ascribit; at posteriores pedes; quæ sunt laterculi posteriores duæ, in gradu Leonis quinto et vicesimo ponuntur. Jam si æquinoctialia et solstitialia puncta mediis in signis constitutas, hoc est si quindecim gradibus, vel dimidio dodecatenorio antevertas singulorum initia, necesse est uti australiores succedentium in laterculo, cui posteriores pedes aslinguntur, ad Virginis gradum decimum a xxv Leonis: sic anteriores pedes a tertio Leonis, ad decimum octavum utique descendere. Proinde liquido constat emendandum sic esse, ut Leo pro Cancro utrobique reponatur. Nisi forte παρόραμα id scriptoris, non ἀμάρτημα fuit. Hipparchus et antiqui longitudines stellarum in æquinoctiali, vel ei parallelo circulo computabant: quem etiam zodiacum, ejusque partes ζωδία nominabant, quod valde miror. Sic et in calce libri hujus ζωδίων appellat δωδεκατημόριον.
(56) Ἄλλ' αἰεὶ Ταῦρος. Hic eiqdem φιλονει-

bamus, sub Ursæ posterioribus pedibus non Leonem, sed Virginem statuere convenit. Nam australior succedentium in laterculo, ex ea quam dixi partitione zodiaci, decimam partem Virginis tenet; borealior autem, Virginis circiter 16. Porro circa caput et anteriores pedes collocandus erat Cancer. Quippe præcedentes earum quæ sunt in laterculo, ex illa zodiaci divisione partem Cancrī 18 obtinebunt. Ex dictis autem evidens est, sub Ursa tota, secundum Eudoxum, Cancrum, Leonem, Virginem, et Chelas collocari debere. Nam quæ est in extremitate Ursæ cauda, ex eadem illa divisione zodiaci, Chelarum partem obtinet fere 19

XI. Rursus Aratus de Auriga loquens ista subjicit:

Sed semper Taurus prior Aurigæ
In occasum descendendo, pari ascensu alioquin exortus.

In quibus ab apparentiis ipsis dissidere mihi videtur. Etenim Aurigæ duntaxat pedes cum Tauro simul emergunt; reliquum corpus cum Piscibus et Ariete conscendit. Quin idem ipse deinceps ita scribit:

Sed Hædi, sinistrigue vola pedis Capra cum ipsa
Cum Tauro feruntur.

At quæcunque ferri cum Tauro asserit, ea cum Ariete quoque, ut idem sentit, exortum faciunt: quoniam in constellationibus omnibus coortus hoc modo significat; velut initio signi in horizonte constituto, quænam exorta proxime horizontem appareant. Porro longe ante sinistrum pedem dexter humerus, dextraque manus oritur. Ex quo liquido constat, secundum Aratum ipsum, ea solum quæ ad pedes sunt, oriri cum Tauro; reliquum corpus,

xiaz Hipparchi audare non possum, qui præter jus Aratum redarguit. Non enim totum Aurigam cum Tauro ait exortum facere, sed cum pedes ille suos ad Taurum habeat, de his ipsis loqui putandus est, ut hic sensus sit, interprete Theone, quæcunque partes Heniochi cum Tauro conscendunt, eas simul non occidere. Nam ex iis, quæ simul oriuntur, borealiora, quod majorem arcum paralleli sui circuli supra finitorem habeant, lentius in occasum præcipitant; australiora vero citius occidunt. Atenim contra hanc expositionem objicit Hipparchus, etiam quæ ad pedes sunt Heniochi respondentibus sibi Tauri partibus et posterius oriri, et prius occidere. Sed non id verum est in omnibus. Quædam enim utrobique simul exoriuntur. Et profecto falsus est Hipparchus; cujus hoc oratio significat, nullam Tauri partem cum parte pedum Heniochi simul ascendere. Non minus falsum est quod ait pedes Heniochi totos prius occidere, quam Taurum. Hoc vel Hipparchi ipsius auctoritate convincitur, qui lib. iii, num. XV, Taurum ait occidere cum zodiaci parte, quæ est a gradu Arietis xx, ad Tauri xxvi, ultimam autem occidere, quæ est in extremitate sinistri cornu. At idem hoc libro primo et numero XI ait dextrum pedem Heniochi cum gradu Tauri xxvii descendere. Igitur prius totus Taurus occidit quam pedes Heniochi.

ipsumque adeo sinistrum pedem, cum Ariete. Neque vero poetam subleval, quod non de toto asterismo loqui voluerit, sed hoc tantum dixerit, ante partes omnes Aurigæ, quæ cum ipso sunt ortæ, Taurum occidere. Nam et hoc ipsum est falsum. Quippe partes illius ad pedes sitæ tantum abest ut occasum Tauri subsequantur, ut eo prius occidant. Propemodum itaque cum Tauri parte 27 descendunt ea, quæ sunt ad pedes Heniochi. Quamobrem si apparentiis consentanea scriberet, ut opinatur Attalus, multo et sentire melius erat, et admirabilius dicere, extremum pedem Aurigæ postmodum exorti prius occasum facere, quam hoc asseverare; prius cum ortum fecisset, posterius occidere.

XII. Secundum hæc in Cephleo communi omnes errore lapsi sunt, affirmantes pedes ipsius cum ea stella, quæ in extrema est Ursæ cauda, triangulum æquilaterum efficere: quod Aratus his verbis explicat:

106 *Æqualis ei linea ab extrema tenditur cauda Ad pedes ambos, quæ a pede ad pedem porrigitur.*

Nam latus intervallum pedum metiens minus est alterutro reliquorum: adeo ut æqualibus cruribus, non lateribus omnibus, constans triangulus existat.

Ad hæc Aratus de Lyra sic loquitur: *Collocavit autem (ait ipsam Mercurius) ante ignotum simulacrum;*

sita est autem ad ortum Ingeniculi. Nec est quod aliquis hoc loco respondeat, Aratum ea, quæ ad ortum sita sunt, masculino genere prius appellasse. Nam e contrario passim ad occasum posita priora nominat. Hinc ubi de Ariete verba fecit, de Piscibus statim subjicit, ac dicit: qui et illum antecedunt.

Non minus de Cassiopea falso ista sunt ab Arato scripta:

... non valde multa Noctu apparens pleniluni Cassiopea. Non enim ipsam multæ crebræque illustrant stellæ.

Cum pleræque stellæ, quæ in illa monstrantur, splendore vincant eas quæ sunt in humeris Ophiuchi: quas idem tamen plena quoque luna conspicuas esse memorat his versibus:

(57) *Ἐγγίω γούν. For. ἐγγὺς γούν. Ut probet Hipparchus Heniochi pedes eam Tauri partem occasu suo prævertere, quacum exorti fuerant, ex eo ducit argumentum, quod quæ stella in Aurigæ asterismo postrema pedum occidit, nempe ea, quæ dextrum pedem obtinet, cum xxvii parte Tauri deprimatur. Hujus argumenti nulla vis est, nisi id assignificetur: restare proinde gradus Tauri tres, qui nondum occiderint, cum jam occidendi sinem pedes Heniochi fecerint; qui cum xxvii parte Tauri occasum consumant. Est in Aurigæ pede dextro, et australi, stella quædam, super extremam cuspidem borealis cornu Tauri directe posita, de qua Hipparchus loquitur. Hujus ea sæculo sita erat in parte amplius xlii dodecatemorii Tauri, oriebatur cum ejus parte 8 1/3 circiter, occidebat cum ejus-*

Α πούς τῷ Κριῶ. Καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτο ἐστὶ βοηθοῦν αὐτῷ· διότι οὐ περὶ ὅλου λέγει, ἀλλ' ὅτι τῶν ἅμα αὐτῷ συνατελιάντων μερῶν τοῦ Ἡνιόχου πρότερος καταδύνει ὁ Ταῦρος. Ψεῦδος γάρ ἐστι καὶ τοῦτο. Τὰ γὰρ πρὸς τοῖς ποσὶν αὐτοῦ μέρη οὐχ οἷον ὕστερεῖ τοῦ Ταύρου, ἀλλὰ καὶ προκαταδύνει. Ἐγγίω γούν (57) τὰ ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ τοῦ Ἡνιόχου τῆ κ' μοί. τοῦ Ταύρου συγκαταδύνει. Εἴπερ οὖν ἀκολούθως τοῖς φαινομένοις ἔγραφεν, ὡς ὁ Ἄτταλος ὑπολαμβάνει, πολλῷ βέλτιον ἦν, καὶ παραδοξότερον λέγειν, τὸν πόδα ἄκρον τοῦ Ἡνιόχου ὕστερον ἀνατελιαντος πρότερον καταδύνειν, καὶ μὴ ἅμα ἀνατελιαντα ὕστερον δύνειν.

B IB. *Ἐξῆς ἀγνοοῖσι πάντες περὶ τοῦ Κηφέως, ὅτι οἱ πόδες αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἐν ἄκρῳ τῆ οὐρᾶ τῆς Ἄρκτου τρίγωνον ἰσόπλευρον περιέχουσιν· ὡς καὶ ὁ Ἄρατος φησιν·*

Ἴση οἱ στάθμη νεότης ἀποτελεῖται Ἄρκτου Εἰς πόδας ἀμφοτέρους, ὄση ποδοὶ εἰς πόδα τείνει.

Ἡ γὰρ μεταξὺ τῶν ποδῶν ἐλάσσων ἐστὶν ἑκατέρας τῶν λοιπῶν· ὥστε ἰσοσκελὲς τρίγωνον γίνεσθαι, καὶ μὴ ἰσόπλευρον.

Καὶ ἐπὶ τῆς Λύρας δὲ ὁμοίως λέγει ὁ Ἄρατος· *Κάδδ' ἔθετο (φησὶν αὐτὴν ὁ Ἐρμῆς) προπάροισθαι [ἀπευθέος εἰδῶλοιο·*

C *κεῖται δὲ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἐν γούνασι. Καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτο ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι τὰ πρὸς ἀνατολὰς κείμενα ἀβρηνικῶς πρότερον καλεῖ ὁ Ἄρατος. Τούναντιον γὰρ ἐν πολλοῖς τὰ πρὸς δύσιν μέρη πρότερα καλεῖ. Εὐθέως γούν τὰ περὶ τοῦ Κριοῦ εἰπὼν, ἐπιφέρει τὰ περὶ τοῦ Ἰχθύος, καὶ φησιν· οἱ καὶ προηγούνται αὐτοῦ.*

Ψευδὴς δὲ καὶ τοῦτο ὁ Ἄρατος περὶ τῆς Κασσιόπειας λέγει· ὅτι ἐστὶν

... οὐ μάλᾳ πολλῆ Νυκτὶ φαινομένη παμμήνιδι Κασσιόπειᾳ· Οὐ γὰρ μὴ πολλοὶ καὶ ἐπημοῖβοι γανόωσι.

Οἱ γὰρ πλείστοι τῶν ἐν αὐτῇ δεικνυμένων λαμπρότεροι εἰσι τῶν ἐν τοῖς ὤμοις τοῦ Ὀφιοῦχου· οὗς φησὶ καὶ ἐν τῇ πανσελήνῳ ἐκφανεῖς εἶναι, λέγων οὕτως·

dem parte xxvii, ut ex tabulis nostris deprehendimus, prorsus ad mentem Hipparchi. Proinde ratio illa non aliter procedit, quam ut πρόκληψις sit ea, quam dixi. Atqui manifestus est in eo paralogismus Hipparchi, asterismum Tauri cum ejus dodecatemorio confundentis. Taurum, inquam, cujus cum parte xxvii dexter pes Heniochi occidit; quod est dodecatemorion in zodiaco Tauri, cum stellata effigie Tauri, de qua scripsit Aratus, Hipparchus imprudenter permiscuit. Nam si de asterismo solo loqueretur, non solum absurde faceret, qui asterismum in gradus xxx divideret, sed etiam secum ipse pugnaret; ut qui totam effigiem Tauri ante illum ipsum pedem Heniochi occidere libro tertio, num. XV docuerit. Sed vide de hoc errore summi viri quæ infra col. 1547 disputata sunt.

Τοῖτοι οἱ κεφαλῆ ὑποκείμενοι ἀγλαοὶ ὄμοι
Εἶδονται· κείτοί γε καὶ ἄν διχομήνη σελήνη
Εἰσωποιοὶ τελέθουεν.

Ἐγεθὼν δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνδρομέδῃ λαμπρότεροί
εἰσι, πλὴν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ τοῦ ἐπομένου τῶν
ἐν τῇ ζώνῃ, περὶ ἧς φησιν·

Ὅδ σε μάλ' οἶω
Νύκτα περισκέψασθαι· Ἴν' αὐτίκα μᾶλλον ἴδῃαι.
Τοτὴ οἱ κεφαλῆ· τοῖτοι δὲ οἱ ἀμφοτέρωθεν
ὄμοι, καὶ πόδες ἀκρότατοι, καὶ ζώματα πάντα.

Πάλιν δὲ παρὰ τῷ Εὐδόξῳ ἀναστρέφεται διημαρ-
τημένως περὶ τῆς κεφαλῆς τῆς μεγάλης Ἄρκτου· ἐν
μὲν τῷ ἐνὶ συντάγματι, ὃ ἐπιγράφεται *Φαινόμενα*,
τὸν τρόπον τοῦτον· « Ἵπὸ δὲ τὸν Περσέα καὶ τὴν
Κασσιόπειαν οὐ πολὺ διέχουσα ἐστὶν ἡ κεφαλὴ τῆς
μεγάλης Ἄρκτου. Οἱ δὲ μεταξὺ τούτων ἀπτέρες εἰ-
σὶν ἀμαυροί· » ἐν δὲ τῷ ἐπιγραφομένῳ *Ἐνόπτῳ*
οὕτως· « Ὅπισθεν δὲ τοῦ Περσέως καὶ παρὰ τὰ ἰσχία
τῆς Κασσιόπειας οὐ πολὺ διαλείπουσα ἡ κεφαλὴ τῆς
μεγάλης Ἄρκτου κεῖται. Οἱ δὲ μεταξὺ ἀστέρες εἰσὶν
ἀμαυροί. » Οὕτε γὰρ κατὰ τὴν Κασσιόπειαν καὶ τὸν
Περσέα κεῖται ἡ κεφαλὴ τῆς μεγάλης Ἄρκτου· οὐτε
μικρὸν αὐτῶν ἀπέχει. Ἡ μὲν γὰρ Κασσιόπειά ἐστι
κατὰ τὴν τῶν Ἰχθύων μοί. εἴ· ὁ δὲ Περσεὺς κατὰ
τὸν Κριόν· ἡ δὲ κατὰ τὸν Εὐδόξου (58) κεφαλὴ τῆς
μεγάλης Ἄρκτου κατὰ τὴν εἶ μοί. ⁶³ τοῦ Λέοντος.
Ἐγγιον οὖν εἶπεν τὸν Περσέα καὶ τὴν Κασσιόπειαν
κεῖσθαι κατὰ ἄκρην τὴν οὐρὰν τῆς μικρᾶς Ἄρκτου.
Ταύτης γὰρ ὁ ἔσχατος καὶ λαμπρότατος ἀστὴρ κεῖ-
ται κατὰ τὴν ιη' μοί. τῶν Ἰχθύων. Ὁ δὲ Εὐδόξος ⁶⁴
διαίρει τὸν ζωδιακὸν κύκλον κατὰ τὴν γ' μοί. τοῦ
Κριοῦ.

ΙΓ'. Ἐπὶ δὲ τοῦ Κριοῦ ὁ Ἄρατος ἀγνοεῖν μοι δο-
κεῖ, λέγων αὐτὸν ἀφανῆ γίνεσθαι ἐν τῇ πανσελήνῃ
διὰ τὴν μικρότητα τῶν ἀστέρων· δεῖν δὲ σημειοῦσθαι
τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐκ τε τῶν ἐν τῇ ζώνῃ τῆς Ἀνδρομέ-
δας ἀστέρων καὶ ἐκ τοῦ παρακειμένου αὐτῷ ἀπ'
Ἄρκτου τριγώνου. Λέγει γὰρ οὕτως περὶ αὐτοῦ·

Αὐτοῦ καὶ Κριοῦ θωάτατα εἰσι κέλευθοι.

Καὶ μετ' ὀλίγον ἐπιφέρει·

Αὐτὸς μὲν γωθῆς καὶ ἀνάστερος, οἷα σελήνη
Σκέψασθαι· ζώνῃ δ' ἄν δμως ἐπιτεκμηθῆαι

Ἀνδρομέδης· ὀλίγον γὰρ ὑπ' αὐτὴν ἐστὶρήσκειται·
καὶ πάλιν·

Ἔστι δὲ τοι καὶ εἴ' ἄλλο τετυγμένον ἐγγύθι σῆμα
Δελτατόν, πλευρῆσιν ἰσαιομένησιν ἑοικὸς
Ἀμφοτέροις· ἡ δ' οὐ τι τόση, μάλ' α' ἐστὶν
ἑτοίμη

Εὐρέσθαι· περὶ γὰρ πολλῶν εὐαστερός ἐστίν.
Τῶν ὀλίγον Κριοῦ νοτιώτεροι ἀστέρες εἰσὶν.

Ἄλλ' οὐ χρεῖα σημειοῦσθαι τὸν Κριὸν ἐκ τούτων. Οἱ
γὰρ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ κείμενοι ἀστέρες γ' λαμ-

⁶³ f. τὸ εἶ μοίριον. ⁶⁴ f. ὡς δὲ Εὐδόξος.

(58) Ἡ δὲ κατὰ τὸν Εὐδόξου. Recte castigavi-
mus in nota marginali. Nam Eudoxus ex Hipparchi
interpretatione caput Ursæ collocabat in Leonis

A *Tales ei capiti subjacentes clari humeri*
Apparent : illi quidem etiam plena luna
Conspicui essent.

Imo vero propemodum etiam iis, quæ in Andro-
meda sunt, splendidiore videntur, exceptis his,
quæ in capite sunt, et succedente earum, quæ sunt
in zona ; de qua idem :

... *Haud te multum reor*
Noctem disquirere : ut subinde magis intueare.
Tam clarum ei caput est : tam clari item ei utrinque
Humeri, et pedes extremi, et cingula omnia.

Præterea apud Eudoxum perperam caput Ursæ ma-
joris percipitur. Nam in opere illo, quod inscriptum
est *Phænomena*, hoc modo loquitur : « Sub Perseo
et Cassiepea non valde distans est majoris Ursæ ca-
put. Interjectæ vero stellæ sunt obscuræ. » At in
altero, quod *Ἐνόπτρον*, id est *Speculum*, inscribitur :
« Pone vero Perseum et ad Cassiepeæ coxas, haud
longo interjecto spatio situm est majoris Ursæ ca-
put ; stellæ autem interpositæ sunt obscuræ. » Ve-
rum nec ad Cassiepeam ac Perseum situm est ma-
joris Ursæ caput : nec ab illis exiguo intervallo re-
movetur. Est enim Cassiepea circa partem Piscium
12 ; Perseus circa Arietem ; at majoris Ursæ caput
ab Eudoxo Leonis dodecatemorio tribuitur. Pro-
pius igitur ad veritatem accedet, qui Perseum et
Cassiepeam ad extremam caudam locarit minoris
Ursæ. Nam postrema hujus, et lucidissima stellæ
sita est ad Piscium partem 18 : ut autem Eudoxus
zodiacum circulum dividit, circa partem Arietis
tertiam.

XIII. In Ariete quoque mihi videtur inscitia la-
psus Aratus, dum asserit ipsum, per plenilunium,
ob stellarum parvitatem non posse conspici : quare
solum illius, partim ex iis stellis quæ sunt in Andro-
medæ zona, partim ex adjacente ipsi a septentrione
triangulo designandum esse. Nam hæc illius verba
sunt :

Ibidem et Arietis celerrimæ sunt viæ.

Ac paulo post :

Ipse quidem languidus, et obscurus : utpote per lunam
Observantibus. Verumtamen per cingulum deprehen-

^{[dere poteris}
D *Andromedæ : haud longe enim sub ipsam situs est.*

Item :

Est vero et aliud dispositum prope signum
Deltoton, lateribus æqualibus simile
Ambobus ; tertium vero non tantum. Tamen admodum
^{[facile est}

Inventu, præ multis enim fulgidum est.
Quibus paululum Arietis australiores stellæ sunt.

107 Atque nihil Arietem ex illis notari necesse
est. Nam quæ sunt in ejus capite tres, splendidio-

paulo minus parte tertia. Vide libri hujus num. X,
et quæ infra disputamus col. 1347.

res sunt iis quæ sunt in Andromedæ cingulo : ac proxime ad eas accedunt quæ in triangulo sunt : ut ab eis non multum superentur; sed et illa præ cæteris conspicua est, quæ in anterioribus illius pedibus est posita. Falso insuper et illud ab Arato dictum est :

Illæ vero adhuc antèrius; præterea autem in procur-
[sibus austri

Pisces...

Nam nequaquam ambo sunt Pisces australiores Ariete, sed unus duntaxat illorum. Etenim quæ sunt in rostro borealioris Piscium, paulo cum sint australiores succedente earum quæ in Andromedæ cingulo a septentrionali polo distant partibus 70; antecedens vero earum quæ sunt in cauda distat a polo boreali partibus 78; stellarum porro quæ sunt in Ariete borealior in rostro sita abest a polo partibus paulo minus 78 : sic etiam se habet earum quæ sunt in cauda borealior. At quæ per totum corpus Arietis insunt stellæ, omnes illis australiores sunt. Quare non dubium est quin Piscium alter sit Ariete borealior.

Verum quod ad Arietem spectat, in his Attali verbis altera insuper inscitia est. « Cum enim animadverteret Arietem neque salis expresse delineatum, neque lucidis stellis esse præditum, quæ lucente luna plenam videndi sui copiam faciant; cum propinquioribus e stellis situm illarum explicare nititur, tum ex iis quæ in eodem cum Ariete circulo moventur. » Sed ut omittam lucidas in Ariete stellas esse, quæ sunt, ut diximus, in capite, nec non in anterioribus pedibus : illud etiam perperam accepisse videtur, existimans situm Arietis declarasse poetam perspicuum fore iis e stellis quæ in eodem cum ipso circulo feruntur : cuius rei gratia illud observat. Verum quod Arietem consequitur exponens, ista subjicit :

In medio vero terit ingens cælum : ubi extremæ Chelæ, et cingulum oritur Orionis.

XIV. In sequentibus vero alius error est Arati, cum de Perseo sic loquitur :

Proxime vero sinistrum genu admodum omnes Vergiliæ feruntur.

Nam longe abest a Vergiliis sinistrum Persei genu. Attalus vero etiam particulam ἄγχι negat usurpari pro eo quod est *prope*; sed idem esse ac *proxime*. Putat enim Vergiliis propinquissimum omnium stellarum esse genu sinistrum. Falso id quidem. Etenim duæ lucidæ, quæ sunt in sinistro Persei pede, tum quæ in sinistra tibia, propiores sunt Vergiliis quam genu sinistrum.

Est id etiam Arati falsum, Vergilias sex tantummodo constare stellis, quippe

... septem, inquit, ille aperte vocantur, Sex solæ quamvis existant conspicuæ oculis.

Sed hoc illum fugit. Nam si quis serena et illuni nocte intendat oculos, septem in illa constellatione stellæ contineri videntur. Unde subito illud

Ἀ πρότεροι εἰσι τῶν ἐν τῇ ζώνῃ τῆς Ἀνδρομέδας· ἔγχιστα δὲ καὶ τῶν ἐν τῷ τριγώνῳ. οὐ πολὺ λειπόμενοι αὐτῶν. Καλῶς δὲ ἔστιν ἐκφανῆς καὶ ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις αὐτοῦ ποσὶ κείμενος. Ψευδῶς δὲ λέγεται καὶ ταῦτα ὑπὸ τοῦ Ἀράτου·

Οἱ δ' ἄρ' ἔτι προτέρω· ἔτι δ' ἐν προβολῆσι νότιοι Ἰχθύες....

Οὐ γὰρ ἀμφοτέροι νοτιώτεροι εἰσι τοῦ Κριοῦ, ἀλλ' ὁ εἷς αὐτῶν. Τοῦ γὰρ βορειότερου Ἰχθύος οἱ μὲν ἐπὶ τοῦ ῥύγχους, μικρῶ νοτιώτεροι ὄντες τοῦ ἐπομένου τῶν ἐν τῇ ζώνῃ τῆς Ἀνδρομέδας, ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου ἀπέχουσι μοί. σ' ὁ δὲ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ ἀπέχει τοῦ βορείου πόλου μοί. ση'· τῶν δὲ ἐν τῷ Κριῶ ἄστέρων ὁ μὲν βορειότερος καὶ ἐπὶ τοῦ ῥύγχους κείμενος ἀπέχει μοίρας μικρῶ λειπούσας τῶν ση'· ὁμοίως δὲ τούτῳ καὶ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ. Οἱ δὲ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι κείμενοι τοῦ Κριοῦ πάντες εἰσὶ νοτιώτεροι τούτων. Δῆλον οὖν ὅτι βορειότερός ἐστιν ὁ εἷς τῶν Ἰχθύων τοῦ Κριοῦ.

Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν Κριὸν καὶ ὁ Ἄτταλος ἀγνοεῖ, λέγων οὕτως· « Κατανοῶν δὲ τὸν Κριὸν οὔτε ἀκριβῶς διατετυπωμένον, οὔτε λαμπροὺς ἀστέρας ἔχοντα, δυναμένους δὲ καὶ ἐν σελήνῃ λαμπρῶς θεωρεῖσθαι, διὰ τε τῶν παρακειμένων ἀστέρων περιρᾶται τὴν θέσιν αὐτῶν διασαφεῖν, καὶ διὰ τῶν τὸν αὐτὸν αὐτῶ κύκλον φερομένων. » Χωρὶς γὰρ τοῦ λαμπροῦς αὐτὸν ἔχειν ἀστέρας, τοὺς ἐν τῇ κεφαλῇ, ὡς ἔφαμεν, καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις ποσὶ, καὶ ἀπεκδέχεσθαι μοι δοκεῖ, ὑπολαμβάνων διασαφεῖν αὐτὸν τὴν θέσιν τοῦ Κριοῦ φανεράν ἔσεσθαι διὰ τῶν τὸν αὐτὸν κύκλον τῷ Κριῶ φερομένων· καὶ τούτου χάριν ἐπισημαίνεται. Ἄλλὰ τὸ παρεπόμενον τῷ Κριῶ διασαφῶν, ἐπιλέγει οὕτως·

Μεσσόθι δὲ τρίβει μέγαν οὐρανὸν, ἥχι περ ἄκραι Χηλι καὶ ζώνη περιτέλλεται Ὀρίωνος.

1Δ'. Ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς ἀγνοεῖ ὁ Ἄρατος, λέγων περὶ τοῦ Περσέως·

Ἄγχι δὲ οἱ σκαιῆς ἐπιγουνίδος ἤλιθα πᾶσαι Πληιάδες φερόνται.

Πολὺ γὰρ ἀπέχει τὸ ἀριστερὸν γόνυ τοῦ Περσέως ἀπὸ τῶν Πληιάδων. Ὁ δὲ Ἄτταλος φησὶ μηδὲ ἐνδέχεσθαι τὸ ἄγχι ἀντὶ τοῦ ἔγγυς, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἔγγυτάτω. Βούλεται γὰρ λέγειν, φησὶν, ἔγγυτάτω τῶν Πληιάδων κείσθαι τὸ ἀριστερὸν γόνυ παρὰ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας. Οὐκ εὖ δὲ λέγει τούτο. Οἱ γὰρ ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ τοῦ Περσέως β' λαμπροί, καὶ ἔτι ἐν τῇ ἀριστερᾷ κνήμῃ, πολλῶ ἔγγιονές εἰσι τῶν Πληιάδων ἤπερ τὸ ἀριστερὸν γόνυ.

Ψευδῶς δὲ λέγεται ὑπὸ τοῦ Ἀράτου καὶ τὸ τὰς Πληιάδας ἐξ ἰσῶν ἀστέρας περιέχειν·

... ἐπὶ γὰρ, φησὶν, ἐκείναι ἐπιρῆδη καλέονται, Ἐξ οἰαί περ εὐούσαι ἐπόψιοι....

Λανθάνει δὲ αὐτὸν. Τῷ γὰρ ἀτενίσαντι ἐν αἰθρῷ καὶ ἀσελήνῃ νυκτὶ φαίνονται ἀστέρες ζ' ἐν αὐτῇ περιεχόμενοι. Ὅθεν καὶ διαπορήσειεν ἂν τις πῶς ὁ Ἄτ...

ταλος, ἐξηγούμενος τὰ περὶ τὰς Πληιάδας, παρέπεμψε Α καὶ τοῦτο διάπτωμα, ὡς εὖ εἰρηχότος αὐτοῦ.

Πάλιν τε ὁ Ἄρατος ἐν τοῖς ἐξῆς ἀγνοεῖ ἐπὶ τοῦ Ὀρνίβος λέγων·

Ἄλλ' ὁ μὲν ἡρώεις· τὰ δὲ οἱ ἐπιτετρήχρηται

Ἄστρασιν οὐ τι λίην μεγάλοις, ἀτὰρ οὐ μὲν ἀφαιροῖς.

Καὶ γὰρ πολλοὺς καὶ λαμπροὺς ἀστέρας ἔχει ὁ Ὀρνίς· τὸν δὲ ἐν τῇ οὐρᾷ καὶ σφόδρα λαμπρὸν, ἔγγιστά τε ἴσον τῷ ἐν τῇ Λύρα λαμπρῷ.

ΙΕ'. Ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς ὁ Ἄρατος εἰπὼν περὶ τοῦ μηκέτι δεῖν πυκνωπλοεῖν, ὅταν τὸν Τοξότην ὁ ἥλιος ἀρξῆται διαπορεύεσθαι, σημεῖα βουλόμενος ὑποδείξει Β τοῦ καιροῦ τούτου, φησὶν·

Σῆμα δέ τοι κείρης (59-60) ὤρης, καὶ μηρός ἐκείνου Σκορπίος ἀντέλλων εἴη πυμάτης ἐπὶ νυκτός.

Ἦτοι γὰρ μέγα τόξον ἀνέλλεται ἐγγυθὶ κέντρον Τοξευτῆς· ὀλίγον δὲ παρότερος ἴσται αὐτοῦ Σκορπίος ἀντέλλων· ὁ δ' ἀνέρχεται ἀντίκα μᾶλλον.

Τῆμος καὶ κεφαλὴ Κυνοσουρίδος ἀκρόθι νυκτός Ἰψὶ μάλᾳ τροχάει· ὁ δὲ δύνεται ἡῶθι πρὸ Ἄθροδος Ὀρίων· Κηφεύς δ' ἀπὸ χειρὸς ἐπ' ἰξύν.

Περὶ δὲ τούτου ὁ Ἄταλος προενεγκάμενος, αὐτίκα γράφει ταυτί· Ἐὰ μὲν οὖν λοιπὰ μετρίως εἰρηκεν ὁ ποιητής· τὸ δὲ περὶ τοῦ Κηφεύος ὁμολογουμένως ἠγνόηκε, φήσας αὐτὸν δύεσθαι κατὰ καιρὸν τούτον. Οὐ γὰρ δύσιν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναντίων ἀνατολὴν τότε ποιεῖται. Καὶ τοῦτο δι' αὐτῶν τῶν ποιημάτων φανερόν γίνεται. Τῆς μὲν γὰρ δύσεως φησὶν αὐτὸν ἀρχεσθαι, καθ' ὃν καιρὸν αἱ Χηλαί, πρὸς τῇ ἀνατολῇ οὔσαι, μέλλουσιν ἀναφέρεσθαι. Πάντα δ' αὐτοῦ δεδουκέναι τὰ μέρη, τὰ δυνάμενα δύεσθαι, ὅταν ὁ Σκορπίος πρὸς τῇ ἀνατολῇ γένηται. » Δοκεῖ οὖν μοι ἀγνοεῖν ὁ Ἄταλος, φάσκων τὰ μὲν περὶ τῆς κεφαλῆς τῆς μικρᾶς Ἄρκτου, καὶ περὶ τοῦ Ὀρίωνος ὀρθῶς εἰρηκεῖν τὸν Ἄρατον· περὶ δὲ τοῦ Κηφεύος διημαρτημένως. Τούναντίον γὰρ περὶ μὲν τοῦ Κηφεύος εἰρηκε συμφώνως τοῖς φαινομένοις· περὶ δὲ τῶν ἄλλων, διαφώνως.

ΙΓ'. Τούτου δ' ἔτι πρότερον διημαρτάνειν μοι δοκεῖ, ὑπολαμβάνων τὸν Ἄρατον τὰ εἰρημένα σημεῖα ὑπογράφειν ἡμῖν τῆς τοῦ Τοξότου ἀνατολῆς. Ὅτι μὲν γὰρ τοῦτο ἐκδέχεται, φανερόν μὲν ἦν καὶ ἐκ τῶν προγεγραμμένων αὐτοῦ λέξεων· χωρὶς δὲ τούτων καὶ βῆτικώς ἐν τοῖς ἐξῆς φησὶν οὕτως· « Ὁμολογούμενος δὴ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν πάντων αὐτοῦ τῶν ἐκτὸς τοῦ ἀρκτικού κύκλου κειμένων μερῶν δεδουκέντων, ἦδη μὲν φανερόν ἐστιν, ὅτι, τοῦ Τοξότου πρὸς τῇ ἀνατολῇ ὄντος, οὐ ποιεῖται τὴν ἀρχὴν τῆς δύσεως· πλὴν ἵνα σαφέστερον γένηται, διότι κατὰ τὴν τοῦ Τοξότου ἀνατολὴν οὐ δύσιν, ἀλλ' ἀνατολὴν αὐτοῦ συμβαίνει γίνεσθαι, λάθωμεν τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ

(59-60) Σῆμα δέ τοι κείρης. Ortum solis in Sagittario positi hæc verba respiciunt, quando Scorpius ante lucem oritur. Ridicule proinde Solinianus Exercitator de occasu solis explicat, propterea quod

PATROL. GR. XIX.

mirari, quemadmodum Attalus ea quæ de Vergiliis dicta sunt, enarrans, hoc erratum præterit, quasi in eo recte ille sensisset.

Aliud Arati in sequentibus erroris caput, ubi de Cygno disserit :

Verum is quidem, ait, obscurus : alæ autem ei aspe-
[ratæ sunt

Stellis haud adeo magnis : neque tamen imbecillis.

Habet enim Cygnus cum plures lucidasque stellas : tum eam, quæ in cauda est, splendidam in primis, et ei propemodum æqualem, quæ lucida est in Fidicula.

XV. Deinceps etiam postquam docuit Aratus frequentioribus navigationibus uti non oportere, cum sol transire Sagittarium incipit, hoc ipsum tempus certis Indiciis notat his versibus :

Indicium autem tibi illius temporis, et mensis illius Scorpius exoriens esto extrema sub nocte.

108 Quandoquidem magnum arcum attrahit prope
[aculeum

Sagittarius : sed aliquanto anterior consistit ipso Scorpius exoriens ; hic autem ascendit confestim
[admodum.

Tum quoque caput Cynosuræ extrema nocte Excelsæ valde fertur, occidit autem mane Confertim Orion ; Scapheus vero a manu ad lumbum.

Quibus prolatis Attalus, ita scribit : « Igitur cætera quidem poetæ tolerabilia sunt. In Cepheo vero manifesti erroris tenetur, cum hunc ait circa illud tempus occidere. Non enim occasum tunc facit, sed potius exortum : atque hoc ex ipsismet poetæ versibus apparet. Per id enim tempus occasum ipsum ait incipere, quo ad orientem positæ Chelæ jamjam emersuræ sunt. Omnibus vero suis occidisse partibus, quæ quidem occidere possunt, quando Scorpius in oriente situs est. » Longe ergo falsus opinione mihi videtur Attalus asserens, de capite minoris Ursæ, deque Orione, non male ab Arato pronuntiatum esse : de Cepheo vero perperam. Nam e contrario de Cepheo ille quidem parentium fidei consentaneæ scripsit : in cæteris abhorret.

XVI. Verum præ his omnibus peccare insuper in eo videtur, quod Aratum censeat signa illa quæ dicta sunt, Sagittarii ortus attulisse. Quod enim ea sit illius sententia, cum ex antecedentibus ejus verbis satis apparet : tum eam diserte postea significat. « Cum igitur, ait, citra dubitationem ullam per id tempus partes illius omnes, quæ sunt extra circum arcticum, occasum fecerint, evidens est non tunc initium occidendi facere, cum Sagittarius orientem tenet. Verum ut eo manifestius constet, per ortum Sagittarii non illius exortum, sed occasum incidere, sumamus id, quod circa idem tempus evenire ille scribit. » Hæc ille : quæ ab eo falsis-

ἀκρόθι νυκτός de ineunte nocte dicatur ; quo nihil ineptius dici potuit. Huic ergo silentium indicet Hipparchus, qui ἀκρόθι νυκτός de extrema nocte, uti necesse erat, interpretatus est.

sime sunt accepta. Quod autem signa illa non ad exortum Sagittarii accommodata sint ab Arato, sed ad ortum Scorpii ipsemet poeta demonstrat. Quandoquidem enim sole in Sagittario posito, hic ipse videri Sagittarius non poterat; et hujus temporis explicare signa cupiebat: quæ utique sensibus percipi debent, ut signa sint: ante solis exortum, nocturno adhuc tempore, cum astra cernuntur; signum, inquit, esto Scorpius exoriens sub noctis exitum. Itaque consentaneum est reliqua etiam indicia durante adhuc nocte nobis illum proponere, si quidem indicia sint. Quod ex eo præterea licet cognoscere. Nam Aratus de Uræ sic loquitur:

*Tunc et caput Cynosuræ extrema nocte,
ut ad extremam noctem ista pertineant. De Orione
vero:*

. . . . . *hic autem occidit diluculo.*

Quod est ante auroram, non utique ante solem jam orientem, et exortus initio. Sed Attalo fraudi id fuit, quod cum verbis illis de Sagittario dictis,

. . . . . *hic vero conscendit subinde magis;*

ista copulavit, tunc, et caput Cynosuræ, et deinceps reliqua. Ac tametsi hoc illi concessum fuerit; ne sic quidem tolerabiliter ab Arato dictum est, ut putat Attalus: hoc oriente, valde sublime currere minoris Ursæ caput. Nam cum admodum hoc sublime fertur et culminat, tantum abest ut Sagittarius oriatur, ut id Aquarius faciat. Etenim minoris Ursæ caput, secundum parallelum æquinoctiali circumulum, Scorpii postremam partem obtinet. Ilac vero culminante, in zodiaco culminat tertia pars Sagittarii. Qua rursus culminante, in Græciæ tractu, et ubicunque longissima dies est horarum æquinoctialium 14 1/2, oritur Aquarii pars 17. Culminante ergo minoris Ursæ capite: quod ista significant: *sublime valde currit;* tunc nequaquam Scorpius oriri incipit: sed Aquarii amplius parte dimidia est exortum, una cum integro Scorpio. Ex his apparet non illud Arati tolerabile esse, ut Attalus existimat; sed tribus amplius signis ab apparentium fide dissidere. Nam quod nequaquam totus Orion occidat, Scorpio commodum oriente; ut tam Aratus affirmat, quam Attalus eidem assentiens; sed oriente potius Sagittario; sit ex eo manifestum. Nam in Græciæ tractu, ubi longissima dies est horarum 14 1/2, occidere pes illius sinister **109** incipit occidente Tauri parte 7, postremo vero dexter illius humerus occidit, occidente Tauri parte 24. Quod si collorobum, quod gerit dextra manu, adjungere oportet, cum ultima Tauri parte

⁷³ f. ιθ, S'.

(61) *Τὴν τελευταίην τοῦ Σκορπίου.* Vera est, si ad æquinoctialem exigatur, ista finitio loci. Nam ascensio recta superioris in minore laterculo est

περὶ τὸν καιρὸν τοῦτον. Ὁ δὲ ἀπεκδέχεται ἅπαν ψευδές. Ὅτι δὲ Ἄρατος τὰ εἰρημένα σημεῖα οὐ πρὸς τὴν τοῦ Τοξότου ἀνατολὴν τίθησιν, ἀλλὰ κατ' αὐτὴν τὴν τοῦ Σκορπίου ἀνατολὴν, φανερὸν ποιεῖ αὐτὸς ὁ ποιητής. Ἐπεὶ γὰρ, τοῦ ἡλίου ὄντος ἐν τῷ Τοξότῃ, οὐ δυνατόν ἦν θεωρεῖσθαι τὸν Τοξότην· τοῦ δὲ καιροῦ ἐκείνου σημεῖα ἡμῖν ἐκτίθεται· ἃ δεῖ πάντως αἰσθητὰ εἶναι, εἰ μέλλοι σημεῖα εἶσεσθαι· πρὸ τῆς ἀνατολῆς οὖν τοῦ ἡλίου, ἐστὶ τῆς νυκτὸς ἐνεστυχίας, καὶ βλεπομένων τῶν ἀστρῶν, σημεῖον, φησὶν, ἐστὼ Σκορπίος ἀνατέλλων ληγουσῆς τῆς νυκτὸς· ἐλλογον καὶ τὰ λοιπὰ σημεῖα ἐστὶ νυκτὸς οὔσης ὑπογράφειν αὐτὸν ἡμῖν, εἰ μέλλοι σημεῖα εἶναι. Δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ αὐτὸν τὸν Ἄρατον ἐπὶ μὲν τῆς Ἄρκτου λέγειν·

B *Τῆμος καὶ κεφαλὴ Κυροσουρίδος ἀρόθι νυκτὸς*
ὡς ἂν περὶ τὰ ἔσχατα τῆς νυκτὸς· ἐπὶ δὲ τοῦ Ὀρίωνος·

.... ὁ δὲ δύεται ἠώθι πρὸς.

Ὅπερ ἐστὶ πρὸ τῆς ἡρῶς, καὶ οὐ μὰ Δία πρὸ τοῦ ἡλίου ἤδη ἀνατέλλοντος ἐν τῇ ἀρχῇ τούτου. Ἐπιληθῆ δὲ ὁ Ἄτταλος διὰ τὸ τῷ ἐπὶ τοῦ Τοξότου εἰρημένῳ,

.... ὁ δ' ἀνέρχεται ἀντίκα μᾶλλον·

συνάπτειν τὸ τῆμος, καὶ κεφαλὴ Κυροσουρίδος, καὶ τὰ ἐξῆς. Πλὴν εἰ τις καὶ τοῦτο συγχωρήσειεν αὐτῷ, οὐδ' οὕτως δύναται ὁ Ἄρατος μετρίως λέγειν, ὡς φησὶν ὁ Ἄτταλος, τούτου ἀνατέλλοντος ὕψι μάλιστ' τροχάειν τὴν κεφαλὴν τῆς μικρᾶς Ἄρκτου. Ταύτης γὰρ ὕψι μάλιστ' φερομένης καὶ μεσουρανούσης, οὐχ ὅτι Τοξότης ἀνατέλλει, ἀλλ' Ἰδροχόος. Ἡ μὲν γὰρ κεφαλὴ τῆς μικρᾶς Ἄρκτου ἐπέχει κατὰ τὸν παράλληλον τῷ Ἰσημερινῷ κύκλῳ τῆν τελευταίην τοῦ Σκορπίου (61). Ταύτης δὲ μεσουρανούσης ἐν τῷ ζωδιακῷ, μεσουρανεῖ ἡ τρίτη μοῖρα τοῦ Τοξότου· ἥς μεσουρανούσης ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις, καὶ ὅπου ἐστὶν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὥρων Ἰσημερινῶν ιδ' ⁷³, ἀνατέλλει τοῦ Ἰδροχόου μοί. ιζ'. Ὅταν ἄρα ἡ κεφαλὴ τῆς μικρᾶς Ἄρκτου μεσουρανήσῃ· ὅπερ ἐστὶ ταυτῶν, ὕψι μάλιστ' τροχάει· τότε οὐχ ὁ Σκορπίος ἀρχεται ἀνατέλλειν, ἀλλὰ τοῦ Ἰδροχόου πλείον ἢ τὸ ἡμισυ ἀνατέταλκε μέρος· ὁ δὲ Σκορπίος ἤδη ὄλος. Ὡς μὲν οὖν οὐ μετρίως εἴρηται τοῦτο τῷ Ἀράτῳ, ὡς ὁ Ἄτταλος φησὶν, ἀλλὰ πλείοσιν ἢ τρισὶ ζωδίοις διαφωνεῖ πρὸς τὸ φαινόμενον, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων· ὅτι δὲ οὕτε Ὀρίων ὄλος δύνει, τοῦ Σκορπίου ἀρχομένου ἀνατέλλειν, ὡς ὁ τε Ἄρατος λέγει καὶ ὁ Ἄτταλος αὐτῷ συναποφαίνεται, ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ Τοξότου, φανερὸν ἂν γένοιτο διὰ τούτων. Ἐν γὰρ τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις, ὅπου ἐστὶν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὥρων ιδ' S', ἀρχεται μὲν δύνειν κατὰ τὸν ἀριστερὸν πόδα, δυνούσης Ταύρου μοί. ζ'. Ἐσχάτων δὲ δύνει κατὰ τὸν δεξιὸν ὤμον, δυνούσης τῆς κθ

Fig. 8, 1, 26'. quibus respondet gradus Sagittarii circiter tertius.

μοίρας τοῦ Ταύρου. Εἰ δὲ καὶ τὸ κολλόροβον, ὃ ἔχει ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ, προσλαβεῖν δεῖ, τῇ ἐσχάτῃ μοίρᾳ τοῦ Ταύρου συγκαταδύνει. Ἀῖλον οὖν, ὅτι, εἰ Ταύρω συγκαταδύνει, οὐ Σκορπίου ἀνατέλλειν ἀρχομένου, ἀλλὰ τοῦ Τοξότου, ὅλος ὁ Ὀρίων καταδύνει.

Τὰ δὲ λοιπὰ περὶ τοῦ Κηφέως (62) λεγόμενα, ὅτι συμφώνως τοῖς φαινομένοις Ἄρατος λέγει, καὶ οὐ διαφωνεῖ, ὡς ὁ Ἄτταλος ὑπολαμβάνει, δῆλον ἂν γένοιτο διὰ τούτων. Ἀρχεται μὲν δύνειν τὰ νοτιώτερα αὐτοῦ μέρη τοῦ ἀεὶ φανεροῦ κύκλου, ἀνατελλούσης τῆς ἡ' μοίρας τῶν Χηλῶν ⁷⁶ λέγει δύναται τῆς ιγ' μοί. τῶν Χηλῶν.

Φανερόν τοίνυν, ὅτι, τοῦ Σκορπίου ἀνατέλλοντος, δεδουκέναι δεῖ τὰ β' μέρη τοῦ Κηφέως. Ἐπλανήθη δὲ ὁ Ἄτταλος, λέγων μὴ δύνειν τὸν Κηφέα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναντιῶν ἀνατέλλειν, ἀποδεξάμενος ⁷⁶ τοῦ ποιητοῦ τὸ βούλημα, ὡς προείρηκα· καὶ ὑπολαβὼν τὸν Ἄρατον λέγειν, τοῦ Τοξότου ἀνατέλλοντος, τὸν τε Ὀρίωνα καὶ τὸν Κηφέα δύνειν.

ΙΖ'. Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων ἀμφοτέροι: ἀγνοοῦσιν, ὅ τε Ἄρατος καὶ ὁ Ἄτταλος συναποφαινόμενος αὐτῶ, διότι δύνει ὁ Κηφέως τῇ ζώνῃ.

Γαῖαν ἐπιξύων· τὰ μὲν εἰς κεφαλήν μάλα πάντα Βάπτων Ὀκεανοῖο· τὰ δ' οὐ θέμις· ἀλλὰ τὰ γ' ἄρτοι κωλύουσι πόδας, καὶ γούνα, καὶ ἰξύρ.

Ἐν γὰρ τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις οὐχ ἕως τῆς ζώνης δύνει ὁ Κηφέως, ἀλλ' οὐδὲ ἕως τῶν ὤμων. Οἱ γὰρ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ κείμενοι ἀστέρεις μόνον δύνουσι· οἱ δὲ ὤμοι ἐν τῷ ἀεὶ φανερῷ τμήματι φέρονται, οὔτε δύνοντες, οὔτε ἀνατέλλοντες. Ὁ μὲν γὰρ ἐν τῷ δεξιῷ ὤμῳ λαμπρὸς ἀστήρ ἀπέχει ἀπὸ τοῦ πόλου μοί. λε' S"· ὁ δὲ ἐν τῷ ἀριστερῷ ὤμῳ λαμπρὸς ἀπέχει μοί. λδ', δ'. Ὅπου δὲ ἐστὶν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὠρῶν ιδ' S', ἐκεῖ ὁ ἀεὶ φανερὸς κύκλος ἀπέχει ἀπὸ τοῦ πόλου μοί. λς'· ἐν Ἀθήναις δὲ μοί. λς'. Ἀῖλον οὖν, ὅτι βορειώτεροι ἀεὶ φέρονται τοῦ ἀεὶ φανεροῦ κύκλου οἱ ἐν τοῖς ὤμοις κείμενοι τοῦ Κηφέως λαμπροὶ ἀστέρες· ἢ, ὡς τινες, ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Κηφέως· ὡς ἂν, διωργυωμένου αὐτοῦ, τῶν σωμάτων ἀναστρεφίστων ὄντων. Πολλῶ δὲ μείζον γίνεταί ἀγρόνημα, κλν ὑποθώμεθα τὸ καθ' ἑαυτὸ ἐγκλίμα τοῦ κόσμου. Ὅπου γὰρ ἡ μεγίστη ἡμέρα ὠρῶν ἐστὶν

⁷⁶ *Hæc sunt corrupta.* ⁷⁵ *f. ἀπεκδεξάμενος, ut ante.*

(62) *Τὰ δὲ λοιπὰ περὶ τοῦ Κηφέως.* De Cepheo consentanea scribit iis quæ in libro secundo de ejusdem occasu prodidit num. XXIV. Ibi enim ait Cepheï tantummodo caput occidere; cum eoque descendere zodiacum ab octava parte Arietis ad xiv. Ita hoc loco scribit, occidente Cepheo attolli ab oriente zodiacum ab viii parte Chelarum. Quocirca paulo post legendum videtur: Ἀγγει δὲ, ἀνατελλούσης τῆς ιγ' μοί. τῶν Χηλῶν, vel potius τῆς ιδ'. Sic lib. ii, num. XVIII de Lepore: λέγει δ' ἀνατέλλων, etc. Occidere incipit oriente viii parte Libræ, desinit occasum facere oriente xiv. Item postea leg. Φανερόν τοίνυν, ὅτι τοῦ Σκορπίου ἀνατέλλοντος, δεδουκέναι δεῖ τὰ νοτιώτερα μέρη τοῦ Κηφέως. Nam si ab viii parte Libræ ad xiv ascendit zodiacus occidente Cepheo, quanta parte potest occidere; pro-

A descendit. Quocirca perspicuum est, si cum Tauro occidat, non oriri incipiente Scorpio, sed Sagittario, Orionem totum occidere.

Cætera, quæ de Cepheo dicuntur ab Arato, apparentium experimentis esse consentanea, non vero dissona; quod Attalo persuasum est; ex his constare potest. Etenim partes illius, quæ sunt australiores semper apparente circulo, occidere incipiunt oriente parte Libræ 8. . . .

Apparet igitur oriente Scorpio jam in occasum præcipitasse partes Cephei duas. Verum Attalus, cum diceret non occidere Cepheum, sed ex contrariis partibus oriri, ideo hallucinatus est, quod poetæ verba perperam interpretatus sit, ut dixi: et Aratum velle putaverit, oriente Sagittario tam Orionem occasum facere quam Cepheum

XVII. Ad hæc Aratus non minus quam Attalus Arato subscribens falsi sunt, arbitantes Cepheum zona tenuis descendere.

Terram radentem; quæ quidem ad caput sunt, plane Tingentem Oceano: reliqua non licere; sed hæc quidem ipsas Ursas prohibere, pedes, et genua, et lumbum.

Siquidem in Græciæ regione nequaquam zona tenuis, sed neque humeris, Cepheus exoritur. Nam solæ capitis illius occidunt stellæ; humeri in apparente semper circuli segmento, neque ortum, neque occasum facientes, moventur. Ac quæ in dextro est humero lucida distat a polo partibus 55 1/2; quæ autem inest humero sinistro lucida, partibus ab eodem polo remotetur 34, 15'. Ubi est autem maxima dies horarum 14 1/2, ibi semper apparens circulus distat a polo partibus 36; Athenis vero partibus 37. Perspicuum est itaque semper apparente circulo borealiores ferri perpetuo lucidas stellas, quæ Cephei humeros obtinent; sive, ut aliis placet, manus ejusdem: tanquam nullis stellis insignito corpore, extentas ulnas habeat. Erit autem insignior hæc hallucinatio, si ipsam per sese, quam illi constituunt, inclinatio-

Dfecto cum Scorpius oritur, non illius duæ partes, sed totum id omne quod occidere potest, jam demersum sit oportet. In asterismo Cephei apud Ptolemæum tres in tiara percensentur: quarum australissima Hipparchi tempore sita erat in gradu Piscium 12, 18'. Latitudo 64, 0', borea. Ascensio recta 310, 43', obliqua in Attica, 245, 50'. oriebaturque cum gradu Scorpii circiter 23, 27'. Occidebat vero, cum gradu Libræ fere 25. At borealior trium sita erat in Piscium 15, 15'. Latit. 61, 20'. Ascensio recta 314, 51', obliqua 255, 13' ut cum Sagittarii gradu fere primo scenderet horizontem, occideret cum Libræ xxiii. Quare quam stellam Hipparchus intelligat, in Laterculo Ptolemæi non reperio.

nem mundi capiamus. Nam ubi dies maxima con-
stat horis 15; ibi Cephæus integer in Arctico cir-
culo defertur.

Præter hæc in Argus constellatione lapsus est
Aratus, cum scribit quidquid illius est a prora ad
malum usque, stellis carere, quod his versibus ex-
primit:

*Ac partim obscura, et stellis carens usque ad ipsum
Malam a prora fertur, in cæteris tota splendens.*

Etenim quæ a præcisione navis sitæ sunt stellæ,
quarum altera borealior est in foris, altera austra-
lior in carina, multum declinant ad orientem.

XVIII. Secundum hæc Aratus reliquas australio-
res zodiaco persequens stellas, ista subjicit:

*Hæc vero exiguo spatio, exiguo vero in splendore
positæ*

*Inter Temonem, et Cetum volvuntur,
Cæsii cadentes sub lateribus Leporis.*

In his oscitantia lapsus videtur (sic enim lo-
quendum est), cum putat Clavum inter et Cetum
sitas esse stellas nominis expertes. Has enim inter
Flavium et Clavum collocari convenit. Quippe Le-
pori ad meridiem obversus est Orion. Huic autem
ad meridiem adhuc positæ sunt anonymæ stellæ:
quas ad orientem Clavus Navis excipit. Porro ab
sinistro pede Orionis Fluvius ad Cetum quidem us-
que ad occasum pertinet; post ad orientem con-
versus, rursus ad meridiem, et occasum reflecti-
tur. Aratus vero ipsemet Cetum ait esse situm,

110 Paululum supra Fluvium jacentem stellatum.

Patet igitur stellas Lepori subjectas Fluvium inter
ae Temonem esse collocandas. In quo nobiscum
etiam sentit Eudoxus. Nam in altero libro sic lo-
quitur: « Sub Ceto Fluvius positus est, qui incipit
a sinistro pede Orionis. Inter Fluvium et Temonem
Argus, sub Lepore, locus est exiguus, obscuras ha-
bens stellæ. » In altero libro ista scribit: « Inter
Argus Temonem, sub Lepore, obscuris stellis præ-
ditus est orbis exiguus. » Attalus vero oscitantia
illius Aratæ non meminit, ratus ab Arato id vere
esse proditum; eundem vero reprehendit, quasi
non recte ac scienter in describendis hisce ver-
setur:

*At modico spatio, modico item insitæ fulgori,
In medio Gubernaculi, et Ceti volvuntur,
Glaucci jacentes sub lateribus Leporis
Nominæ carentes. Non enim illæ confecti simulacri
Sparsæ sunt membris similes: qualia multa
Ex ordine incendientia perambulant easdem semitas
Vertentibus annis; que quispiam hominum non am-
[plius] superstitem
Observavit, et cogitavit omnia nominatim appellare,*

*Confertim figurans. Non enim potuit omnium
Singillatim distinctarum nomen edere, neque discere.
Multæ namque passim; multarum insuper æquales
[sunt]*

ιε', εκεί ελος ο Κηφεύς εν τῷ ἀρκτικῷ φέρε-
ται.

Ἄγνοεῖ δὲ ὁ Ἄρατος καὶ ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῆς
Ἀργούσ. Φησὶ γὰρ αὐτῆς τὸ ἀπὸ τῆς πρώρας
μέρος ἕως τοῦ ἰσοῦ ἀναστέριστον εἶναι, λέγων
οὕτως·

*Καὶ τὰ μὲν ἡσρήη, καὶ ἀνάστερος ἄχρι παρ' αὐτὸν
Ἰσὸν ἀπὸ πρώρας φέρεται, τὰ δὲ πᾶσα φαεινῆ.*

Οἱ γὰρ ἐκ τῆς ἀποτομῆς τοῦ πλοῦ κείμενοι λαμ-
προὶ ἀστέρες, ὧν ὁ μὲν βορειώτερος ἐν τῷ κατα-
στρώματι ἐστίν, ὁ δὲ νοτιώτερος ἐν τῇ τρύπιδι,
πολὺ πρὸς ἀνατολὴν παραλλάσσουσιν.

ΙΗ'. Ἐν δὲ τοῖς ἐφεξῆς ὁ Ἄρατος, ἐπελθὼν τὰ
λοιπὰ τῶν νοτιωτέρων ἀστρων τοῦ ζωδιακοῦ, ἐπι-
φέρει ταυτί·

Οἱ δ' ὀλίγω μέτρῳ ὀλίγη δ' ἐγκείμενοι αἰγλή

*Μεσσοῖ Πηδαλλίου καὶ Κήτεος εἰλλισσονται,
Γλαυκοῦ πεπτηώτερος ὑπὸ πλειρησὶ Λαγωῦ.*

Ἐν δὲ τούτοις παρεωρακέναι μοι δοκεῖ (οὕτως γὰρ
δεῖ λέγειν), ὑπολαβὼν μεταξὺ τοῦ Πηδαλλίου καὶ τοῦ
Κήτους κείσθαι τοὺς ἀνωύμους ἀστέρας. Δεῖ γὰρ
αὐτοὺς μεταξὺ τοῦ Ποταμοῦ καὶ τοῦ Πηδαλλίου
κείσθαι· πρὸς μεσημβρίαν μὲν γὰρ τοῦ Ὀρίωνος ἡ
Λαγὼς κείται· τούτου δὲ ἐπὶ πρὸς μεσημβρίαν οἱ
Ἄνωύμοι λεγόμενοι· τούτων δὲ πρὸς ἀνατολὰς τὸ
Πηδάλιον τῆς Ἀργούσ· ἀπὸ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς
τοῦ Ὀρίωνος ὁ Ποταμὸς ἕως μὲν τοῦ Κήτους πρὸς
δύσιν καθήκει· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιστρέφας πρὸς
ἀνατολὰς πάλιν ἐπιστρέφει πρὸς μεσημβρίαν καὶ
δύσιν. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἄρατος τὸ Κήτος φησὶ κείσθαι·

Βαῖον ὑπὲρ Ποταμοῦ βεβλημένον ἀστερόεντος.

Δηλον οὖν, ὅτι τοὺς ὑπὸ τῷ Λαγῶ ἀστέρας δεῖ
κείσθαι μεταξὺ τοῦ Ποταμοῦ καὶ τοῦ Πηδαλλίου. Καὶ
Εὐδοξὸς δὲ, ὡς ἡμεῖς φάμεν, οὕτω λέγει· ἐν μὲν τῷ
ἐνὶ συντάγματι τὸν τρόπον τοῦτον· « Ὑπὸ δὲ τὸ
Κήτος ὁ Ποταμὸς κείται, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ ἀρι-
στεροῦ ποδὸς τοῦ Ὀρίωνος. Μεταξὺ δὲ τοῦ Ποτα-
μοῦ καὶ τοῦ Πηδαλλίου τῆς Ἀργούσ ὑπὸ τὴν Λαγῶν
τόπος ἐστίν οὐ πολλὸς, ἀμαυροὺς ἀστέρας ἔχων· »
ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ συντάγματι φησὶ οὕτως· « Μεταξὺ
δὲ τοῦ τῆς Ἀργούσ Πηδαλλίου ὑπὸ τὴν Λαγῶν ἀμαυ-
ροὺς ἀστέρας ἔχων, ἐστὶν οὐρανὸς οὐ μέγας. » Ὁ
δὲ Ἄτταλος τούτου μὲν τοῦ παροράματος οὐκ ἐμνή-
σθη, δεόντως εἰρηκέναι νομίζων τὸν Ἄρατον· ἐπι-
λαμβάνεται δὲ αὐτοῦ, διότι ἀδυνάτως ἀνέστραπται ἐν
τούτοις·

*Οἱ δ' ὀλίγω μέτρῳ ὀλίγη δ' ἐγκείμενοι αἰγλή
Μεσσοῖ Πηδαλλίου καὶ Κήτεος εἰλλισσονται
Γλαυκοῦ πεπτηώτερος ὑπὸ πλειρησὶ Λαγωῦ
Νώνυμοι. Οὐ γὰρ τοῖ γε τετυγμένον εἰδώλιο
Βεβλητὰ μελέσσειν δοικότες, οἷά τε πολλὰ
Ἐξείης στιγχόντα παθήσεται αὐτὰ κέλευθα
Ἄδυνάτων ἐτέων· τὰ τις ἀνδρῶν οὐκ ἔτ' ἐόντων*

*Ἐγράσας, ἡδ' ἐνόησεν, ἅπαντ' ὄνομασσι κα-
[λέσσαι]
Ἥλιθα μορφώσας. Οὐ γὰρ γ' ἐδυνήσατο πάντων
Οἰδοὶ κεκρυμένων ὄνομ' εἰπεῖν, οὐδὲ δεινῆναι.
Πολλοὶ γὰρ πάντη· πολλῶν δ' ἐπὶ ἴσα πέλλονται*

Μέτρα τε και χροιή· πάντες τε μὲν ἀμφιέλικτοι. **A** Magnitudinesque, et color; omnes utique circumvo-
[lubiles.

Τῷ και ὀμηγερέας οἱ εἰσατο ποιήσασθαι
Ἄστéρας, ὄφρ' ἐπιτάξῃ, ἀλλῶ παρακείμενος ἄλ-
[λος,

Εἶδα σημαίνουσαν, ὄφρα δ' ὀνομαστὰ γένοιτο
Ἄστρα· και οὐκ ἔτι τῶν ἐν θαύμασι λάμπεται
[ἀστῆρ.

Ἄλλ' οἱ μὲν καθαροῖς ἐναρηρότερος εἰδώλοισι
Φαίνονται· τὰ δ' ἐρεθε διωκομένοιο Λαγωῦ
Πάντα μάλ' ἠερόεντα, και οὐκ ὀνομαστὰ φέ-
[ρορται.

Quare et simul collectas visum est ei facere
Stellas, ut ordinatim alii adjacens alia

Imagines effigiant, maxque appellabilia fierent
Sidera; atque haud amplius cum admiratione nunc
[lucet stella.

Sed hæc quidem conspicuis insignita imaginibus
Apparent; aliæ subter jugientem Leporem
Omnes plane obscuræ, et sine nomine feruntur.

Ταῦτα δὲ προενεγκάμενος ὁ Ἄτταλος ἐπιφέρει·
« Ἐν δὲ τούτοις ἀδυνατώτερον ὁ ποιητῆς ἀνέστρα-
πται, πολλάκις ἐπὶ τὴν αὐτὴν διάνοιαν ἐπιφερόμενος,
και οὐ δυνάμενος τὸν λόγον εὐπεριγράφως ἐξ-
ενεγκεῖν. Βούλεται γὰρ δηλώσαι, διότι οἱ μεταξὺ τοῦ
Κήτους και τοῦ Πηδαλίου τεταγμένοι ὑποκάτω τοῦ
Λαγωῦ, ἐν οὐδενὶ ἄστρῳ καταριθμοῦνται, ἀλλ' εἰσὶν
ἀνώνυμοι. Πολλῶν γὰρ ὑπαρχόντων ἀστέρων, και
ἐνίων τὰ μεγέθη και τὰ χρώματα ὅμοια ἐχόντων, ὁ
πρῶτος διατάξας τὰ ἄστρα, και κατὰ συστάσεις
ἐκάστοις ἄνομα περιθεῖς, οὐκ ἂν ἐδυνήθη, σποράδην
αὐτῶν κειμένων, τὴν ἐπίγνωσιν αὐτῶν λαμβάνειν, εἰ
μὴ λαβὼν ἐξ αὐτῶν τοὺς δυναμένους μετ' ἀλλήλων
διασημαίνειν τι τῶν ἄστρων, οὕτως κατωνόμασεν
αὐτά. » Δοκεῖ δὲ μοι πᾶν τούναντιον ὁ μὲν Ἄτταλος
μὴ κικρατηκέναι τῆς τοῦ ποιητοῦ διανοίας· και οὐ
μόνον τοῦτο, ἀλλὰ και ἦν πρόθετο διάνοιαν τῶν
στίχων ἀποδοῦναι, μηδὲ ταύτην σαφῶς, ἀλλ' ἀσυν-
έτως ἐξηγηθῆναι· ὁ μόνον γε Ἄρατος κικρατημέ-
ως ἀποδεδωκέναι. Βούλεται γὰρ λέγειν, ὅτι με-
ταξὺ τοῦ Πηδαλίου και τοῦ Κήτους ὑπὸ τὸν Λαγῶν
κεῖνται ἀστέρες ἀνώνυμοι, ὀλίγοι τῷ πλήθει και τῷ
μεγέθει. Οὐ γὰρ οὕτως κείνται, ὥστε ἐκ τῆς θέσεως
αὐτῶν ὁμοίως διαμορφωθῆναι ζῶα, ἢ κατασκευάσμα-
τι, οἷά ἐστι τὰ λοιπὰ ἄστρα, ἃ διετύπωσέ τις τῶν
ἀρχαίων· οὐκ ἔτι δὲ ἐπιβάλετο πάντα διαμορφῶσαι.
Πολλῶν γὰρ ὄντων ἀστέρων τῶν κατ' ἰξίαν διεβρίμ-
μένων, οὐκ ἂν ἐδυνήθη ἐνὶ σχήματι μεταλαβεῖν ⁷⁶
αὐτοὺς ἡλιθα μορφώσας· δι' ἦν αἰτίαν ἔδοξεν αὐτῷ
τοὺς παρακειμένους πως ἀλλήλοισι ἀστέρας, και
ὀμηγερέας τῷ ὀνόματι διαπλάσαι, και ὀνοματο-
ποιῆσαι.

10. Ἐξῆς δὲ φησιν ὁ Ἄρατος περὶ τοῦ Θυμιατρῶ·

Αὐτὰρ ὑπ' αἰθομένῳ κέντρῳ τέραος μεγάλοιο
Σκορπίου, ἀρχὴ νότοιο, Θυτήριον αἰωρεῖται·
Τοῦ δὴ τοι ὀλίγον μὲν ἐπὶ χρόνον ὑψὸθ' ἔόντος

Παύσαι· ἀντιπέρην γὰρ ἀέρεται Ἄρκτουροιο.
Και τοῦ μὲν μάλ' ἀπᾶν μετήροισι εἰσι κέλευθοι
Ἄρκτουρου· τὸ δὲ θασσὺν ὑψ' ἔσπερην ἄλλα
[γρεῖται.

Ἐν δὲ τούτοις δοκεῖ μοι ἀγνοεῖν ὁ Ἄρατος, ὑπο-
λαβάνων ἔσον ἀπέχει ὁ Ἄρκτουρος ἀπὸ τοῦ ἀεὶ
φανερῶ πόλου, τοσοῦτον ἀπέχειν και τὸ Θυμιατῆ-
ρος ἀπὸ τοῦ νοτίου πόλου· ὁμοίως δὲ και ὁ Ἄττα-
λος, ὡς ἂν συναποφαινόμενος αὐτῷ, ἀγνοεῖ. Ἐξ-
ηγούμενος γὰρ τὴν διάνοιαν τῶν εἰρημένων στίχων,
λέγει οὕτως· « Περὶ δὲ τοῦ Θυμιατρῶ, ποιούμενος

His in medium allatis, Attalus infert: « In his paulo infelicius poeta conflictatur, in eandem sententiam incurrens sæpius; neque plane, ac citra ambages orationem explicans. Hoc enim significare vult; stellas inter Cetum et Gubernaculum sitas, B ac Lepori subjectas nulla constellatione censi; sed appellatione carere. Cum enim stellæ complures essent, et ex iis aliquot magnitudine, ac colore similes; qui primus sidera digessit, et per constellationes distributis singulis appellationes indidit, non potuisset sparsim eas collocatas dignoscere, nisi prius eas e turba selegisset, quæ in unum collectæ certam configurare possent effigiem; atque ita suis vocabulis afficeret. » Atqui contrarium prorsus existimo: neque Attalum poetæ mentem assecutum fuisse; et quam versuum illorum sententiam explicare cupiebat, obscure imperiteque declarasse: Aratum denique id quod res est perfecte significasse. Hic enim voluit inter Gubernaculum et Cetum sub Lepore sitas esse carentes nomi- C nibus stellas, numero et magnitudine pariter exiguas. Non enim ita collocatas esse, ut ex earum situ periinde conformari queant animalia, vel constellationis aliquid; cujusmodi sunt astra reliqua, quæ veterum aliquis in formas redegit: ita tamen ut non omnibus figuram auderet affingere. Nam cum plures essent stellæ, singillatimque dispersæ, nunquam eas potuisset una quapiam effigie complecti, « confertim effigians. » Quam ob causam visum est illi vicinas invicem stellas, et in unum collectas certis comprehendere, ac conformare vocabulis.

XIX. Post hæc Aratus de Ara ita scribit:

At sub flagrante aculeo monstri ingentis
D Scorpii, prope austrum, Ara pendet:
Quam certe modicum quidem ad tempus sursum
[existentem

Senties: e regione enim attollitur Arcturi.
At hujus quidem admodum multum sublimes sunt viæ
Arcturi: illa vero citius sub occiduum mare redit.

In his hallucinatus mihi videtur Aratus, existimans quantum ab apparente semper circulo distat Arcturus, tantum ab australi polo Aram esse remotam; tum etiam Attalus eidem assensus erravit. Nam eorum versuum, quos attulimus, sententiam his verbis explicat: « De Ara sermonem instituens, ait ipsam ad nunquam apparentem circulum sitam

⁷⁶ Req. μεταλαβεῖν.

esse, et eodem habere se modo, quo Arcturus circa apparentem perpetuo polum collocatus est. Ob id Aræ supra terram perbreve ait esse motum; Arcturi vero longiorem. Sed hæc illorum falsa ratio est, tantumdem Arcturum a boreali polo distare, quantum ab australi Ara distat. **111** In primis enim stellæ, quæ in Ara sunt, nequaquam in isto æquidistante circulo sunt: sed longe aliæ australiores aliis; borealiores aliæ sunt. Deinde, ut his ommissis, cum medio stellarum, quæ sunt in Ara, potissimum comparatio fiat, ne sic quidem illorum dictum cum veritate consentiet. Etenim Arcturus abest a boreali polo partibus 59; lucida vero, quæ est in Ara media, distat ab australi polo partibus 46. Multo itaque longius quam Ara, distat Arcturus: nec Ara longius tantum; sed etiam Scorpio ipso, cui est Ara subjecta; exceptis iis stellis, quæ in illius pectore ac fronte positæ sunt; tum uno spondylo, qui post pectus primus est. Quippe secundus a pectore spondylus ab australi polo abest partibus 59, quot a boreali distat Arcturus: reliquæ stellæ minus ab illo remotæ sunt; quarum australissima partibus abest 52, 20'.

§ 'Αρκτούρος ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου· οἱ δὲ λοιποὶ ἀπέχει μοί. νθ', γ'.

XX. Porro cum Aratus de Ara scripsisset, quoties obducta nube a septentrionibus ea conspecta fuerit, tunc austrum exspectandum esse, de Centauro statim ista subiicit:

Si vero ab hesperio quidem mari Centauri absuerit Humerus, quantum a priori: modica autem eum oc-

[cultaverit nebula:]

Ipsum: insuper autem eadem signa faciat Nox cum splendidissima Ara; minime te oportet Ad Austrum, sed circa Eurum speculari ventum. Invenies autem sidus hoc duobus superpositum aliis, Hujus enim partes homini assimilata infra jacent Scorpium; posteriores vero equinas sub se Chelæ agunt.

In his primum utrum humerum observari jubeat, asseverari non potest. Non enim separatim alter præ altero constellatione distinguitur; sed ambo simul culminant. Unde poetæ verba tam ad unum e duobus, quam ad ambos accommodari queunt. Quod si humerus Centauri ab ortu et occasu distet ex æquo; quem occasum hesperii vox indicat; id autem culminante ipso contingit: tunc Eurum, non Auster exspectandus est. Nam non parum humeri Centauri invicem distant ab ortu versus occasum.

Sed ut missa ista faciam, in eo quoque penitus

⁷⁷ f. οὐκ ἔστιν. ⁷⁸ Reg. ὑστέρισται.

(63) 'Ο δὲ ἐν μέσῳ τῷ Θυμιατηρίῳ. Ita ex tabulis nostris inventa est a nobis declinatio grad. 44 australis, adeoque distantia a polo grad. 46.

(64) Χωρὶς δὲ τούτων. Quod Aratus scripserat. Centauri superiora, id est humanas corporis partes subesse Scorpio, equinas vero Chelis, id ex situ ejusdem asterismi refellit, sed ita ut dodecatemoria rursus cum signis stellatis permisceat. Etenim postrema omnium in capite sita est, inquit, in xxix

Α τὸν λόγον, φησὶν αὐτὸ κείσθαι πρὸς τὸν ἀφανῆ πόλον, οὕτως ἔχον, ὡς ἀστὴρ ὁ καλούμενος 'Αρκτούρος περὶ τὸν φανερόν κείται πόλον. Διὸ φησι τοῦ Θυμιατηρίου τὴν ὑπὲρ γῆς φορὰν βραχεῖαν εἶναι· τοῦ δὲ 'Αρκτούρου πολλήν. Ψευδῶς δὲ διαλαμβάνουσι τὸν 'Αρκτούρον ἴσον ἀπέχειν ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου, καὶ τὸ Θυμιατήριον ἀπὸ τοῦ νοτίου. Πρῶτον μὲν γὰρ οἱ ἐν τῷ Θυμιατηρίῳ ἀστέρες οὐκ ἐπὶ τούτου τοῦ παραλλήλου κείνται· ἀλλὰ πολλῶν εἰσὶν ἀλλήλων οἱ μὲν νοτιώτεροι, οἱ δὲ βορειότεροι· ἔπειτα, ἐάν, τούτου παραπέψαντες, ποιῶμεν τὴν σύγκρισιν πρὸς τὸ μέσον μάλιστα τῶν ἐν τῷ Θυμιατηρίῳ, οὐδ' οὕτως ἔστιν ὕγιες τὰ λεγόμενα. 'Ο μὲν γὰρ 'Αρκτούρος ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου ἀπέχει μοί. νθ'· ὁ δὲ ἐν μέσῳ τῷ Θυμιατηρίῳ (63) λαμπρὸς ἀστὴρ ἀπὸ τοῦ νοτίου πόλου ἀπέχει μοί. μς'. Πολλῶν οὖν πλεονάπεχει ὁ 'Αρκτούρος τοῦ Θυμιατηρίου· καὶ οὐ μόνον γε τοῦ Θυμιατηρίου πλεονάπεχει, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Σκορπίου, ὑφ' ᾧ κείται τὸ Θυμιατήριον· χωρὶς τῶν ἐν τῷ στήθει, καὶ τῶν μετώπῳ αὐτοῦ κειμένων ἀστέρων, καὶ ἔτι ἐνὸς τοῦ πρώτου μετὰ τὸ στήθος σπονδύλου. 'Ο μὲν γὰρ δεύτερος μετὰ τὸ στήθος σπόνδυλος ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νοτίου πόλου μοί. νθ', ὅσας καὶ ἔλασσον τούτου ἀπέχουσι· καὶ ὁ νοτιώτατος αὐτῶν

Κ'. Εἰπὼν δὲ ὁ 'Αρατος περὶ τοῦ Θυμιατηρίου, διότι, ἐπὶν συμφανὲς γένηται ἀπ' ἄρκτου νεφέλη πεπεισμένη, τότε δεῖ νότον προσδέχεσθαι, ἐπιφέρει ἐξῆς περὶ τοῦ Κενταύρου τὸν τρόπον τούτον·

Εἰ δὲ κεν ἑσπερίης μὲν ἀλλὸς Κενταύρου ἀπειη

ᾠμος, ὅσον προτέρης, ὀλίγη δὲ μιν εἰλύει ἀχλὺς

Αὐτόν· ἀτὰρ μετόπισθεν εἰκόστα σήματι τεύχοι Νῦξ ἐπὶ παμφανόωντι Θυτηρίῳ· εὐ σε μάλα χρῆ Εἰς νότον, ἀλλ' εἴηροιο περισκοπέειν ἀνέμοιο. Δῆεις δ' ἄστρον ἐκεῖνο δὴ ὑποκείμενον ἄλλοις. Τοῦ δὴ τοι τὰ μὲν ἀνδρὶ εἰκόστα ρεῖσθι κείται Σκορπίου, ἰκπουραῖα δ' ὑπὸ σφίσι Χηλαὶ ἄγου-

[σιν.]

'Ἐν δὲ τούτοις πρῶτον μὲν ποῖον ὦμον τοῦ Κενταύρου σημειοῦται, ἔστιν ⁷⁷ εἰπεῖν, ὡς οὐδαμῶς χωρὶς τοῦ ἐτέρου ὁ εἰς αὐτῶν ἠστέρισται ⁷⁸· ἀλλ' ἀμφότεροι ἅμα μεσουρανοῦσιν. Ὡστε ἀδιάφορον ἢ ἐπὶ τοῦ ἐνὸς εἰπεῖν, ἢ ἐπ' ἀμφοτέρων οὕτως. 'Ἐάν δὲ ὁ ὦμος τοῦ Κενταύρου ἴσον ἀπ' ἀνατολῆς καὶ δύσεως ἀπέχη· ὅπερ ἐστὶ τὸ αὐτὸ τῷ ἀπὸ ἑσπερίης· ὁ δὲ γίνεται, μεσουρανοῦντος αὐτοῦ· κἂν ἐπιγένηται τὰ ὅμοια σημεῖα τοῖς ἐπὶ τοῦ Θυτηρίου· τότε εὖρον, ἀλλ' οὐ νότον δεῖ προσδέχεσθαι. 'Ικανὸν γὰρ διεστήχασιν οἱ ὦμοι τοῦ Κενταύρου ἀπ' ἀλλήλων, ὡς ἀπ' ἀνατολῆς πρὸς δύσιν.

Χωρὶς δὲ τούτων (64) ὀλοσχερῶς ἀγνοεῖ, λέγων τὸν

Virginis, quæ in dextro humero in Libræ vii; australior posteriorum pedum in gradu Virginis xii. Non possunt igitur humanæ partes subesse Scorpio: equinæ vero Chelis. Verum situs isti omnes ad æquinoctialem, vel parallelum referuntur; ac proinde Virgo, Chelæ, Scorpius, dodecatemoria sunt æquinoctialis, non stellatæ formæ, de quibus solis loquitur Aratus; cui tamen ne sic quidem ratio constat.

Κένταυρον ὑπὸ τῷ Σκορπίῳ καὶ ταῖς Χηλαῖς κείσθαι. Ὅλος γὰρ σχεδὸν ὑπὸ τῇ Παρθένῳ κείται· πλὴν ὅσον ὁ δεξιὸς ὤμος, καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ, καὶ τὰ ἐμπρόσθια σκέλη τοῦ Ἴππου ὑπὸ τὰς Χηλαῖς τέτανται. Ὁ γὰρ ἐπόμενος μάλιστα τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ ἀστῆρ ἐπέχει Παρθένου μοί. κθ'. ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου ἐπέχει Χηλῶν μοί. ζ'. ὁ δὲ νοτιώτερος τῶν ἐν τοῖς ὀπισθίοις σκέλεσιν, ἀπέχει ἑβ' Παρθένου περὶ μοί. ιγ'. Πῶς οὖν δυνατὸν τὰ μὲν ὁμοία τῷ ἀνθρώπῳ μέρη τοῦ Κενταύρου ὑπὸ τῷ Σκορπίῳ κείσθαι, τὰ δὲ ἵππουραῖα ὑπὸ ταῖς Χηλαῖς; Παραπέμπει δὲ καὶ τοῦτο ὁ Ἄταλος, ὡς εὖ εἰρηκότος αὐτοῦ.

Ἀκολούθως δὲ τοῦτοις ἠγνόηται καὶ τὸ ἐπιφερόμενον παρ' αὐτοῦ·

Ἀὐτὰρ ὁ δεξιτερὴν αἰεὶ τανύοντι δοικερ,
Ἄρτια διρωτοῖο θυτήριον.

Μεταξὺ γὰρ τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ τοῦ θυτήριου τὸ τε Θηρίον ὄλον κείται, καὶ τοῦ Σκορπίου τὰ πλεῖστα μέρη· ἡ μὲν γὰρ δεξιὰ χεὶρ περὶ τὰ μέρη τῶν Χηλῶν κείται· τὸ δὲ θυμιατήριον ὑπὸ τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τοῦ Σκορπίου· ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Ἄρατος λέγει·

Ἀὐτὰρ ὅπ' αἰθομένην κέντρῳ τέραος μεγάλοιο
Σκορπίου, ἀγγι νότοιο θυτήριον αλωρεῖται.

ΚΑ'. Ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς περὶ τῶν τροπικῶν, καὶ τοῦ ἰσημερινῶ, καὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου λέγων φησὶν·

Ἀὐτοὶ δ' ἀπλατέες (65) καὶ ἀρηρότες ἀλλήλοισι
Πάντες· αἰτὰρ μέτρῳ γε δύο δυσὶν ἀντιφέρονται.

Γραφομένου δὴ διχῶς, καὶ ἐν οἷς μὲν· Ἀὐτοὶ δ' ἀπλατέες· ἐν οἷς δὲ· Ἀὐτοὶ δὲ πλατέες· ὁ Ἄταλος φησὶ βέλτιον εἶναι· Ἀὐτοὶ δὲ πλατέες. ὁ Ἄταλος γὰρ οἱ ἀστρολόγοι, φησὶ, πλατεῖς ὑποτίθενται τοὺς τε τροπικοὺς καὶ τὸν ἰσημερινόν, καὶ τὸν ζωδιακόν· καὶ τὸν ἥλιον τὰς τροπὰς μὴ αἰεὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κύκλου ποιεῖσθαι· ἀλλὰ ποτὲ μὲν νοτιώτερον, ποτὲ δὲ βορειώτερον. Καὶ οὕτως γίνεται τοῦτο καὶ Εὐδοξὸς φησὶ· λέγει γοῦν ἐν τῷ Ἐνοπτρῳ οὕτως· « φαίνεται δὲ διαφορὰν τῶν κατὰ τροπὰς τόπων καὶ

ἢ f. ἐπέχει.

(65) Ἀὐτοὶ δ' ἀπλατέες. Hodie neutrum legitur, sed ἀπλανέες, quam lectionem agnoscit et interpretatur Theo., ἀπλανεῖς, inquit, καὶ ἡμοσμένοι ἀλλήλοις κατὰ τὸ μέγεθος. Festus Avienus :

Ipsæ inconcussa retinentur sede per annos :

Mutuaque implexæ sibimet consortia mordent.

Nec aliter Cicero ipse legit, qui hæc, ἀπλανέας, καὶ ἀρηρότας ἀλλήλοισι, vertit,

Vinctos inter se, et nodis cælestibus aptos.

Longe ergo præferenda est vulgata lectio utrique illi, quam vel Hipparchus, vel etiam Attalus agnoverunt : priori quidem ; non tam quia zodiacus non est ἀπλατής ; (nam Hipparchus de solo τῷ διὰ μέσων τῶν ζωδίων κύκλῳ Aratum interpretatur) quam quod minus cohæret cum sequentibus, nostra vero eximie convenit. Secundum quam nominis ἀπλανέες vis et causa declaratur in iis quæ proxime subjiciuntur. Ideo enim circuli immoti, inconcussique sunt, quod invicem nexi et stricti continentur. Quippe zodiacus tres reliquos obit, ac permeat, et quodammodo inter se colligat, ac devincit, ut luxuri ac fluctuare nequeant. Proinde ἀπλανέες idcirco sunt, quia sunt ἀρηρότες ἀλλήλοισι, compacti et cohærentes invicem. Scio Theo-

A aberravit, quod Centaurum Scorpio ac Libræ subjecit. Etenim totus hic fere sub Virgine collocatus est, nisi quod dexter humerus, et dextra manus, atque anteriora Equi crura sub Libra porriguntur. Quippe succedens potissimum earum, quæ sunt in capite, Virginis partem obtinet 29 quæ in dextro humero, Libræ partem occupat 7 ; australior earum, quæ in posterioribus curibus, abest a Virgine partibus 15. Quinam ergo fieri potest, similes ut hominis in Centauro partes, Scorpio ; equinæ vero Libræ subjaceant? Verum hæc omnia, tanquam ab illo recte dicta, prætermisit Attalus.

Secundum hæc erratum etiam in eo est quod apud eundem poetam sequitur :

*Ceterum hic dexteram semper tendenti similis est
E regione rotundæ Aræ.*

B Nam inter dexteram et Aram non solum Fera integra; sed etiam Scorpii pleræque partes interjacent. Siquidem dextra manus circa Cæclarum partes posita est ; Ara sub postremis Scorpii : quod Aratus ipse docuit :

*Cæterum sub ardenti stimulo monstri ingentis
Scorpii, prope austrum Ara suspensa est.*

XXI. Deinceps Aratus idem de tropicis et æquinoctiali ac zodiaco circulo sic loquitur :

*Ipsi vero latitudine carentes, et congruentes invicem :
Omnes porro mensura duo duobus respondent.*

112 Cum hic varia sit lectio : et alii codices habeant : *Ipsi vero ἀπλατέες*, latitudinis expertes ; alii : *Ipsi vero δὲ πλατέες*, lati ; posterius hoc anteponit Attalus : « Astrologi enim, ait, latos constituunt tropicos cum æquinoctiali, ac zodiaco circulo, » asseruntque solem non in eodem perpetuo circulo conversiones facere, sed alias australiorem, alias borealiorem. Hoc vero confirmat et Eudoxus his verbis, quæ in *Enoptro* leguntur : « Videtur autem diversis in locis sol conversiones facere :

nem aliter hæc posteriora sumpsisse, ut sint ἡμοσμένοι ἀλλήλοις, hoc est magnitudine sibi respondeant, æquinoctiali zodiacus ; tropicus alter alteri tropico. Verum prius illud Cicero et Avienus exprimunt ; estque haud paulo consentaneum magis. Attali vero lectio prorsus est inepta. Non enim lati illi quatuor circuli sunt. Eadem tamen pulcherrimam ἐπιστάσιν habet, et observationis antiquæ vestigium in primis illustre : ex quo appareat anomaliam obliquitatis eclipticæ odoratos esse veteres illos, qui tam diserte solstitia non in eodem perpetuo puncto fieri putarunt, sed alias australiora, alias esse borealiora viderunt : ut Eudoxus ; ut Attalus, qui etiam propterea circulis latitudinem affinxit : quam utique, pari jure ac zodiaco, solis tropicis imputare poterat ; et ab Hipparchi reprehensione esse securus. Ut enim propter planetarum aliquot excursions, certi limites utrinque ab ecliptica positi sunt ; ac circulus quidam baltei instar, aut fasciæ designatus in cælo ; ita propter solis fluctuationes in solstitiis, et longinquiores appulsus ad boream, vel ad austrum recessus, latus aliquis informari circulus potest. Itaque mirificus ille locus est Hipparchi et consideratione dignus.

sed obscurior] ac perexiguo discrimine. » Verum hac in re incitiam suam prodidisse mihi videtur Aitalus, cum existimat solem interdum australiores, interdum borealiores habere conversiones: ideoque latos fingi circulos oportere. Etenim si non per medium signorum circulum sol movetur, sed ab eo declinat in septentrionem vel meridiem, quemadmodum luna: consequens est umbram, quæ a terra provenit, eodem modo variari. Quo posito, lunæ deliquia plurimum ab astrologorum prædictionibus discrepare necesse sit, cum hoc illi sumant in omni operatione sua; medium umbræ in transeunte per media signa circulo moveri. Atqui non plus digitis duobus interdum, idque perraro; ab exquisitissimis ratiociniis differunt. Dicere vero tantam circulis istis inesse latitudinem, perinde est ac latitudinis expertes facere: ut illud omittam, non satis constare, utrum ex solis an ex lunæ motu contingat, ut in lunaribus deliquiis tantum varietatis incidat. Ad hæc tropicos duntaxat circulos ea de causa latitudinem habere tam Aratus quam mathematici slexerunt; æquinoctialem vero nequaquam. Sed ut universe loquar, mathematicos istos omnes, quos dixi, arbitror nullam tropicis circulis, aut æquinoctiali, aut semper apparenti, vel semper occulto, latitudinem tribuisse. Nam ne cogitando quidem fingi potest, ullam ipsos latitudinem habere. Ita quippe singulos informare contemplan- do solemus, ut cogitatione constantem sola lineam, nec latitudine præditam habeant. Præterea cum asserunt æquinoctialem et zodiacum e maximis in sphaera circulis esse, et ab utroque bipertiri sphaeram: tum zodiaci, æquatoris, horizontis et meridiani idem esse centrum; zodiacum insuper in uno puncto tropicos contingere; nec non ejusmodi alia pleraque: satis omnibus iisce demonstrant circulos illos latitudinis esse prorsus expertes. Nihil enim ex iis omnibus recte posset usurpari, si lati essent iidem circuli; nec in una tantum die, sed pluribus æquinoctium fieret. Quippe sol plurium in æquinoctiali circulo dierum moram faceret, si is latitudine constaret. Tuin in gnomonicis omnibus conficiendis rationibus hoc fundamenti instar adhibetur; latum istorum circulorum esse nullum, cum partim ab ipso centro solis, partim ab oculo describantur. Aratum vero, perinde ac mathematicos, citra latitudinem ullam circulos istos concipere, ex eo quivis intelliget, quod de æquatore scripsit:

In eo vero dies noctibus æquales sunt utriusque Desinente astatæ, vel incunte vere.

Nam aliqui non in unum duntaxat diem vere, autumnoque, sed in plures æquinoctium redderet, si latitudinem haberet. Constat item ex iis quæ de tropico canit:

⁸⁰ Reg. περινοητικῆν. ⁸¹ γρ. τοῦ τ.

ὁ ἥλιος ποιούμενος ἄδηλοτέραν δὲ πολλῶν, καὶ παν-
τελῶς ὀλίγην. » Δοκεῖ δὲ μοι καὶ ἐν τούτοις ὁ Ἄρ-
ταλος ἀγνοεῖν, ὑπολαμβάνων τὸν ἥλιον ποτὲ μὲν νο-
τιωτέρας, ποτὲ δὲ βορειωτέρας ποιεῖσθαι τὰς τροπὰς·
καὶ διὰ τοῦτο δεῖν τοὺς κύκλους πλατεῖς ὑποτίθεσθαι.
Εἰ γὰρ μὴ τὸν διὰ μέσων τῶν ζωδίων φέρεται κύ-
κλον ὁ ἥλιος, ἀλλὰ παραλλάσσει τούτου πρὸς ἄρκτους
καὶ πρὸς μεσημβρίαν, ὡς καὶ ἡ σελήνη· δῆλον, ὅτι
καὶ ἡ ἀπὸ τῆς γῆς σκιά ὁμοίως αὐτοῖς παραλλάσσει.
Τούτου δὲ γινομένου, ἔδει τὰς τῆς σελήνης ἐκλείψεις
πολὺ διαφωνεῖν πρὸς τὰς συντασσομένας ὑπὸ τῶν
ἀστρολόγων προβόρῃσεις· ὑποτιθεμένων δὲ αὐτῶν ἐν
ταῖς πραγματεῖαις τὸ μέσον τῆς σκιάς φέρεσθαι ἐπὶ
τοῦ διὰ μέσων τῶν ζωδίων κύκλου. (Ὁ διαφωνοῦσι δὲ
πλέον ἢ δακτύλοις δυοῖ, σπανίως δὲ σφόδρα ποτὲ,
πρὸς τὰς χαριέστατα συντεταγμένας πραγματείας.
Τό γε μὴν λέγειν τηλικούτων πλάτος ἔχειν καὶ τοὺς
κύκλους ἴσον ἐστὶ τῷ ἀπλατεῖς αὐτοῦς ὑποτίθεσθαι·
χωρὶς τοῦ καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀδύηλον εἶναι, πότερον παρὰ
τὴν τοῦ ἡλίου κίνησιν ἢ παρὰ τὴν τῆς σελήνης τὰ
μεγέθη τῶν τῆς σελήνης ἐκλείψεων ἐπὶ τοσοῦτον δια-
φωνεῖ. Ἐπειτα τοὺς τροπικοὺς μόνον διὰ τοῦτο πλα-
τεῖς ὅ τε Ἄρατος ἔλεγε καὶ οἱ μαθηματικοὶ ὑπέτι-
θεντο· τὸν δὲ Ἰσημερινὸν οὐκ ἔτι. Καθόλου τε οἶμαι
τοὺς μαθηματικοὺς ἅπαντας τοὺς εἰρημένους ἀπλα-
τεῖς ὑποτίθεσθαι τοὺς τροπικοὺς, καὶ τὸν Ἰσημερινὸν,
καὶ τὸν ἀεὶ φανερόν, καὶ τὸν ἀεὶ ἀφανῆ. Οὐδὲ γὰρ
ἐπινοῆσαι δυνατόν ἐστὶ τούτους πλάτος ἔχοντας. Τὸ
γὰρ ἴδιον ἐκάστου περινοητὴν ⁸⁰ καὶ ἀπλατῆ γραμ-
μῆν ἔχον θεωρεῖσθαι συμβέβηκεν. Ἔτι δὲ καὶ ὅταν
λέγωσι τὸν Ἰσημερινὸν καὶ τὸν ζωδιακὸν τῶν μεγί-
στων εἶναι ἐν τῇ σφαίρᾳ κύκλων, καὶ διχοτομῆσθαι
τὴν σφαῖραν ὑφ' ἑκατέρου αὐτῶν, καὶ τὸ αὐτὸ κέν-
τρον τοῦ ζωδιακοῦ, καὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ, καὶ τοῦ ὀρι-
ζοντος, καὶ τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τὸν ζωδιακὸν ἐφά-
πτεσθαι τῶν τροπικῶν καθ' ἓν σημεῖον· καὶ ἄλλα
πλείονα τειάυτα· ἀπλατεῖς αὐτοὺς καὶ διὰ τούτων
σημαίνουσιν. Οὐδὲν γὰρ τῶν προειρημένων ὀγῶς ἂν
λέγοιτο, τὸ πλάτος αὐτῶν ἔχόντων· Ἰσημερινὸν τε οὐκ
ἂν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἦγεν, ἀλλ' ἐν πλείοσι. Καὶ γὰρ ὁ
ἥλιος πλείονας ἂν τῆς μιᾶς ἡμέρας ἐν τῷ Ἰσημερινῷ
ἐποιεῖτο, πλάτος γε δὴ ἔχοντος αὐτοῦ. Τὰ τε γνωμο-
νικὰ θεωρήματα πάντα γράφουσιν, ἀπλατεῖς πάντας
τοὺς κύκλους ὑποτιθέμενοι· ὡς ἂν τῶν μὲν ὑπὸ τοῦ
κέντρον τοῦ ἡλίου γραφομένων, τῶν δὲ ὑπὸ τῆς ἡμε-
τέρας ὀψεως. Ὅτι δὲ καὶ Ἄρατος τοῖς μαθηματικοῖς
ἀκολούθως ἀπλατεῖς αὐτοὺς νοεῖ ὑπάρχοντας, μάθοι
ἂν τις ἐκ τῆς τοῦ περὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ λέγειν:

*Ἐν δὲ οἱ ἡμέρας τυξὶν ἰσάινεται ἀμφοτέρωσιν
Φθίνοντος θέρους, τότε ⁸¹ δ' ἐλαρος ἰσταμένοιο.*

Ὁ γὰρ ἐπὶ μίαν μόνον ἡμέραν Ἰσημερινὸν ἦγεν ἐν
τε τῷ ἔαρι καὶ τῷ φθινοπώρῳ, ἀλλὰ πλείονας, εἰ
πλάτος εἶχε. Καὶ πάλιν ἐκ τοῦ ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ
λέγειν·

Τοῦ μὲν ὄσον τε μάλιστα δι' ὀκτῶ μετρηθέντος ἅ

Hoc quidem in totum per octo partes dimenso Quinque de his in superiori parte voluntur, ac supra [terram ;

Τὰ τρία δ' ἐν περάτῃ.

Tres autem in infima.

Πλάτος γὰρ ἔχοντος αὐτοῦ, καὶ διατρεθέντος εἰς ὀκτῶ, δυνατὸν εἶναι ὅλα τμήματα ἄνω τε καὶ κάτω ἐγκεκλιμένον τοῦ κόσμου. Ἄλλὰ μὴν καὶ περὶ τοῦ ζωδιακοῦ λέγων ὅτῃ μὲν οὕτως :

Quod si latitudo illius esset ulla, et in partes octo tribueretur, fieri posset, ut tota segmenta forent superne inferneque, inclinante mundo. Quinetiam de zodiaco loquens, cum interdum hæc scribit :

Ὅσσον δ' ὀφθαλμοῖο βολῆς ἀποτείνεται ^α ἀγῆ, Ἐξάκις ἂν τόσση μὴν ὑποδράμοι· αὐτὰρ ἐκάστη

Quantum autem ocularis visus extenditur radius, Sexies tantumdem subter ipsum meaverit. Porro quæ [vis portio

Ἰση μετρηθεῖσα δύο περιτέμνεται ἄστρα· ὅτῃ δὲ οὕτως·

Ex æquo dimensa duo abscindit astra.....

113 et alias ita loquitur :

Τοῦ δ' ὄσσον κόλλοιο κατ' Ὀκεανοῖο δῦνται,

Hujus autem quantum concavum sub Oceanum oc- [ciderit,

Τόσσον ὑπὲρ γαίης φέρεται πάση δ' ἐπὶ νυκτὶ

Tantum supra terram fertur : per omnem vero [noctem

Ἐξ αἰεὶ δύνουσι δωδεκάδες κύκλιοι· Τόσσαι δ' ἀντέλλουσι· τόσσοι δ' ἐπὶ μήκος ἐκάστη

Sex semper occidunt duodecimæ circuli : Totidem oriuntur : tantam autem ad longitudinem [quævis

Ἡὺς αἰεὶ τετάρυσται, ὄσον τὴν περ ἡμισυ κύκλου Ἀρχομένης ἀπὸ νυκτὸς ἀίρεται ὑψὸς γαίης·

Nox semper extenditur, quantum dimidium circuli [ineunte ab nocte attollitur supra terram....

οὐ πλάτος ἔχοντα, ἀλλὰ τὸνναντιὸν ἀπλατῇ διειληφέναι μοι δοκεῖ. Ἡ τε γὰρ βολὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ εὐθεῖά ἐστι, καὶ αὐτὴ ἐξάκις καταμετρεῖ τὸν μέγιστον καὶ ἀπλατῇ κύκλον, ἀλλ' οὐχὶ τὸν πλάτος ἔχοντα· τοῦ τε ζωδιακοῦ καθ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα ἡμικύκλιον ἀνατέλλει, καὶ δύνησι, τοῦ ἡλίου ἐπὶ τοῦ ἀπλατοῦς καὶ διὰ μέσων τῶν ζωδίων φερομένου· ἐπὶ γὰρ τοῦ πλάτος ἔχοντος οὐ δυνατὸν τοῦτο συμβαίνειν. Καὶ ἐξ ἄλλων δὲ πλείονων φανερόν ἐστιν ὅ Ἄρατος ἀπλατεῖς τοὺς κύκλους ὑποτιθέμενος ἀκολούθως τοῖς μαθηματικοῖς.

in his, inquam, omnibus nulla constantem latitudine, sed ejus contra penitus expertem delineare circulum mihi quidem videtur : siquidem conjectus oculi rectus est : idemque sexies maximum, et latitudine carentem, non ea præditum circulum metitur : zodiaci quoque singulis diebus, ac noctibus semicirculus oritur et occidit, cum sol in circulo neque lato et media signa permeante fertur : quod fieri non posset, si latitudinis ei circulo aliquid inesset. Potest et aliis compluribus argumentis ostendi ; non aliter ac mathematici faciunt latitudine carentes circulos ab Arato constitui.

ΚΒ. Ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς περὶ τοῦ γαλαξίου κύκλου εἰπὼν, ἐπιφέρει, ὅτι τῶν δ' κύκλων δύο τοῦτων ἴσοι εἰσίν· οἱ δὲ δύο πολλῶ ἐλάσσονες, λέγων οὕτως·

XXII. De lacteo vero circulo deinceps agens scribit, e circulis quatuor duos æquales esse ; reliquos duos haud paulo minores, his versibus :

Τῶ δῆ τοι χροίῃν μὲν ἀλίγκιος οὐκ ἔστι κύκλος

Huic porro colore quidem similis nullus præterea [circulus

Διπέται· τὰ δὲ μέτρα τόσοι, πισύρων παρ' ἄστων, οἱ δύο· τοὶ δὲ σφῆων μέγα μείονες εἰλίσσονται.

Versatur : sed magnitudine tanti quatuor existentium Duo ; duo vero ipsis longe minores voluntur.

Οὐκ εὖ δέ μοι δοκεῖ λέγεσθαι οὐδὲ τοῦτο, ὅτι πολλῶ ἐλάσσονές εἰσιν οἱ τροπικοὶ τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ ζωδιακοῦ· Ἐλασσον γὰρ ἢ τῶ ια' (65') μέρει λείπονται αὐτῶν.

Quod ipsum ne carere quidem reprehensione mihi videtur ab eo dictum, multo minores esse tropicos æquinoctiali ac zodiaco ; minus enim undecima parte ab his illi superantur.

Περὶ δὲ τῶν ἀστέρων, οἱ κεῖνται ἐφ' ἑκατέρου τῶν τροπικῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, γράφει ὁ Ἄρατος τοῦτον τὸν τρόπον·

De stellis, quæ in utroque tropico, et æquinoctiali sitæ sunt, hunc in modum scribit Aratus :

Τῶν δ' μὲν ἐγγίθεον ἐστὶ κατερχομένου βορείοιο· Ἐρ δὲ οἱ ἀμφοτέραι κεφαλαὶ Διδύμων φερόνται· Ἐρ δὲ τὰ γούνατα κείται ἀρηρότος Ἡνιόχοιο.

Horum alter quidem prope est descendentem boream. In eo vero utrumque caput Geminorum fertur : Ibidemque genua sunt aptati Heniochi.

Αἱ μὲν οὖν κεφαλαὶ τῶν Διδύμων οὐ κεῖνται ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ. Ὁ μὲν γὰρ θερινὸς τροπικὸς τοῦ ἰσημερινοῦ βορειότερός ἐστι μοί. ὡς ἔγγιστα κδ'· τῶν δὲ Διδύμων ἢ μὲν ἐπομένη κεφαλὴ βορειοτέρα ἐστὶ τοῦ ἰσημερινοῦ μοί. λ' ἢ δὲ ἡγουμένη μοί. λγ' S'. Ὡστε

Atqui Geminorum capita non sunt in æstivo tropico. Siquidem tropicus æstivus æquinoctiali circulo borealior est partibus circiter 24 ; Geminorum vero succedens caput borealius est æquinoctiali partibus 30 ; antecedens partibus 33 1/2. Ita

^α γρ. ἀποτέμνεται.

(65') Ἐλασσον γὰρ ἢ τῶ ια'. Manifesta ratio est, quam attigimus supra. Est enim eadem proportio maximi circuli ad tropicum, gradibus quatuor et

viginti ab eo recedentem, quæ est 1,000,000 sinus totius, ad 91,355 sinum grad. 66, complementi distantię tropici, hoc est ut 11 ad 10 6905/100000,

alterum parte quinta unius signi borealius est A æstivo tropico; alterum fere tertia.

Cæterum Heniochos nullas in genibus stellas habet. Quod si quis exiguarum obscuras aliquot ibidem collocat, imperite facit. Nam proxime tropicum circulum illius sunt pedes. Quæ enim est in sinistro, borealior est æquinoctiali partibus 27; quæ in dextro, partibus. . . . Neque vero dici illud potest, quas in pedibus stellas ponimus, eas in genibus ab illo constitutas esse. Etenim quod in dextro pede nos esse dicimus, ibidem quoque illud esse docet his versibus :

. . . Sinistri vero cornu summitatem
Et pedem dextrum propinqui Aurigæ
Una stella obtinet.

Tum in sequentibus :

*Lævum vero crus, et sinister humerus in ipso
Persei.*

In quibus etiam plurimum dissidet a vero. Nam lucida medio in Persei corpore borealior est æquinoctiali partibus 40. Tropico itaque borealior erit partibus 16. Quod dimidia signi parte amplius est. Quamobrem eodem tropico multo borealior est humerus sinister. Etenim Persei situs est ejusmodi, ut partes illius ad caput positæ ad Septentriones pertineant : pedes autem ad meridiem ; ad orientem paululum declinante capite.

XXIII. De Andromeda scribit Aratus :

. . . Andromedæ median supra cubitum
Dextram continet.

114 In quo fugit illum ratio. Quæ enim in dextro sunt illius humero, borealiores sunt tropico. Nam cum sint stellæ tres, quæ ex his australior est, ab æquinoctiali declinat in boream partibus amplius 30. Trium vero, quæ sunt in dextra manu, australior æquinoctiali borealior est partibus 32. Ex iis evidens est flexum cubiti borealiorem admodum esse tropico, non, ut Aratus putat, australiorem.

Pergit idem ;

*Ungulæ vero Equinæ, et collum Cygninum
Extremo cum capite.*

Cujusmodi stellas unguis affigat Equi non satis D constat ; verum ex iis, quæ de Cygno ait :

. . . ad dextram manus
Cephei, pennæ dextros limites ostentans,
Sinistræ autem alæ unguis acclinata est Equi ;

haud longe a veritate esse videatur. Nam quæ est

⁸³ f. δόξειεν.

(66) Ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ. Pene ex æquo distabant. Nam dextri pedis. et australis stella declinationem habebat ab æquatore boream versus, grad. 27, 47, Hipparchi tempore. Sinister pes. grad. 27. 7'.

(67) Πολλὸν δὲ καὶ ἐν τούτοις. Nimis confuse et infinite refellit. Nam ambo falsa sunt, quæ Aratus scripsit de sinistra tibia et humero sinistro, sed hoc illo falsius ; ut ex tropico. Eudoxei descriptione

τὴν μὲν ε' μέρει ἐνδὸς ζωδίου βορειοτέραν εἶναι τοῦ θερينوῦ τροπικοῦ· τὴν δὲ γ' ἔγγιστα μέρει.

Ὁ τε μὴν Ἥνιοχος οὐδὲ ἔχει ἐπὶ τῶν γονάτων ἀστέρας. Εἰ δὲ τῶν μικρῶν τινὰς ἀμαυροῦς τίθῃσιν, ἀγνοεῖ. Ἐγγιστα γὰρ ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ οἱ πόδες αὐτοῦ κεῖνται. Ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ (66), βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ μοί. κζ'· ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δεξιῦ μοί. . . . Οὐ δὲ μὴν τούτῳ ἐστὶν εἰπεῖν, διὰ τούτους ὑφ' ἡμῶν λεγομένους ἀστέρας ἐπὶ τῶν ποδῶν ἐκεῖνος ἐπὶ τῶν γονάτων τίθῃσιν. Ὁ γὰρ ἡμεῖς φάμεν εἶναι ἐπὶ τοῦ δεξιῦ ποδός, κάκεινος λέγει ἐν τούτοις·

. . . . . Λαιοῦ δὲ κεράτος ἄκρον
Καὶ πόδα δεξιτέρων παρακειμένον Ἡριόχοιο
Εἰς ἀστήρ ἐπέχει.

B Ἐξῆς δὲ φησι·

*Λαίη δὲ κνήμη καὶ ἀριστερός ὤμος ἐκ αὐτοῦ
Περσεός.*

Πολλὸν δὲ καὶ ἐν τούτοις (67) ἀποσφάλλεται τῆς ἀληθείας· ὁ γὰρ ἐν μέσῳ σώματι τοῦ Περσεῦς λαμπρός ἀστὴρ βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ μοί. μ'. Τοῦ τροπικοῦ ἄρα βορειότερός ἐστι μοί. ις'· ὁ ἐστὶ κλέν ἡμίσεως μέρους ζωδίου. Πολλῷ ἄρα μᾶλλον ὀπίσθερος ὤμος βορειότερός ἐστι τοῦ θερينوῦ τροπικοῦ. Κεῖται γὰρ ὁ Περσεὺς τῇ θέσει, ὥστε τὰ μὲν πρὸς τῇ κεφαλῇ μέρη εἶναι αὐτοῦ πρὸς ταῖς ἄρκτους, τοὺς δὲ πόδας πρὸς μεσημβρίαν, μικρὸν πρὸς ἀνατολὰς τῆς κεφαλῆς ἀποκλινούσης.

ΚΓ'. Περὶ δὲ τῆς Ἀνδρομέδας φησὶν·

C . . . Ἀνδρομέδης μέσσην ἀγκῶνος ὑπερθε
Δεξιτερὴν ἐπέχει.

Ἄγνοεῖ δὲ καὶ κατὰ τοῦτο. Καὶ γὰρ οἱ ἐν τῷ δεξιῷ αὐτῆς ὤμῳ βορειότεροι εἰσι τοῦ τροπικοῦ. Τριῶν γὰρ ὄντων ἀστέρων, ὁ νοτιώτερος αὐτῶν βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ πλείον μοί. λ'. Τῶν δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ γ' ὁ πρὸς μεσημβρίαν βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ μοί. λθ'. Δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὅτι ὁ ἐγκῶνος βορειότερός ἐστιν ἰκανῶς τοῦ τροπικοῦ, καὶ οὐ νοτιώτερος, ὡς Ἀρατὸς φησὶν.

Ἐξῆς δὲ λέγει·

*Ὅπλα δ' Ἴππειοι. καὶ ὑπαύχωνος Ὀρπίθειος
Ἄρκη σὺν κεφαλῇ.*

Τίνας μὲν οὖν ἀστέρας ἐτίθει ἐπὶ ταῖς ὀπλαῖς τοῦ Ἴππου, ἀδελόν· ἐκ μέντοι τῶν ἐπὶ τοῦ Ὀρπίθους λεγομένων οὕτως,

. . . . . κατὰ δεξιᾷ χειρὸς
Κηφεῆς, ταρσοῖο τὰ δεξιῷ πείρατα φαίνων·
Λαίη δὲ πτέρυγι σκαρθμῶς παρακέκλιται Ἴππου·
δόξει ⁸³ ἂν συνεγγίξειν τῇ ἀληθείᾳ. Ὁ γὰρ ἐν ἄρκᾳ

constat. Itaque argumentatio, quam Hipparchus affert, neque de sinistro humero rem conficit : neque de tibia. ut ibidem adnotamus. Stella, quæ est in sinistro Persei humero, declinabat ab æquatore Eudoxi tempore. gradibus 37, 47 ; a tropico gradibus 13, 47, Hipparchi vero ætate ab æquinoctiali. gradibus 38, 34', a tropico 14, 34', utrobique minus quam lucida quæ est in latere

τῆ πτέρυγι βορειότερός ἐστι τοῦ Ἰσημερινοῦ μοί. κγ'· τοῦ δὲ Ὅρνιθος τὸ μὲν βύγχος βορειότερόν ἐστι τοῦ Ἰσημερινοῦ μοί. κε' καὶ κγ'· ὁ δὲ ἐχόμενος αὐτοῦ, καὶ ὡς ἂν ὁ ἐν τῷ λάρυγγι κείμενος, βορειότερός ἐστι τοῦ Ἰσημερινοῦ μοί. λα'. Ἄηλον οὖν, ὅτι οὕτε ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὅρνιθος οὕτε ὁ τράχηλος δύναται ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κεῖσθαι κύκλου.

Ἐξῆς δὲ φησιν.

..... καλοὶ τ' Ὀφιοῦχοι ὤμοι
 Ἀυτέρ' δινεύονται ἐλληλυμένοι περὶ κύκλον.

Ἐν δὲ τούτοις τελέως ἀγνοεῖ. Τῶν γὰρ τοῦ Ὀφιοῦχου ὤμων ὁ μὲν δεξιὸς πολλῶ ἔγγιον κεῖται τοῦ Ἰσημερινοῦ ἤπερ τοῦ τροπικοῦ· ὁ δὲ ἀριστερός τρίτῳ μέρει ἐνδὸς ζωδίου νοτιώτερός ἐστι τοῦ τροπικοῦ. Ὁ μὲν γὰρ δεξιὸς ὤμος βορειότερός ἐστι τοῦ Ἰσημερινοῦ μοί. εγγίστα ζ'· ὁ δὲ ἀριστερός ὡς ἔγγιστα μοί. ιε'.

Ἐξῆς δὲ φησιν.

Ἡ δ' εὐλίγον φέρεται νοτιωτέρη, οὐδ' ἐπιβάλλει
 Παρθένος, ἄλλυ Λέων καὶ Καρκίνος· οἱ μὲν ἄρ' ἄμφω

Ἐξείης κέεται βεβολημένοι· αὐτὰρ ὁ κύκλος
 Τὸν μὲν ὑπὸ στήθος καὶ γαστέρα μέχρι παρ' αἰδῶ

Τέμνει, τὸν δὲ διηρακῶς ὑπένευθε Χελείου
 Καρκίνου· ἧχι μάλιστα διχαυόμενόν κε νοήσαις
 Ὀρθόν· ἢ ὀφθαλμοὶ κύκλου ἐκάτεροβ ἰοιεν.

Ταῦτά μοι δοκεῖ συμφώνως τοῖς φαινόμενοις εἰρηκέναι. Τῶν τε γὰρ ἐν τῷ στήθει τοῦ Λέοντος ὁ μὲν νοτιώτατος καὶ λαμπρότατος, ἐν δὲ τινες ἐν τῇ καρδίᾳ τιθέασιν, μικρῶ νοτιώτερός ἐστι τοῦ τροπικοῦ· ὁ δὲ μετὰ τοῦτον πρὸς τὰς ἄρκτους αὐτοῦ κείμενος μικρῶ βορειότερος τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ· καὶ τῶν ἐν τοῖς μηροῖς, καὶ σκέλεσι τοῦ Λέοντος δ' λαμπρῶν, ὁ μὲν δευτέρος ἀπ' ἄρκτου ἐν τοῖς μηροῖς κείμενος βορειότερός ἐστι τοῦ τροπικοῦ· ὁ δὲ τρίτος, καὶ ἐν τοῖς σκέλεσι κείμενος, νοτιώτερός ἐστι τοῦ τροπικοῦ. Ἄηλον οὖν, ὅτι διὰ μήκους ὑπ' αὐτοῦ ὁ Λέων τέμνεται ὑπὸ τὸ στήθος καὶ τὴν λαγόνα. Τῶν δ' ἐν τῷ Καρκίνῳ ἀστέρων, τῶν περὶ τὸ νεφέλιον κειμένων τισσάρων ὁ μὲν νοτιώτερός ἐστι τοῦ τροπικοῦ οὐκ ἔλασσον ἢ μοί. α'· ὁ δὲ βορειότερος αὐτῶν βορειότερός ἐστι τοῦ τροπικοῦ θερινοῦ ἔλασσον ἢ μοί. α' ⁸⁵. τῶν δ' ἀπ' ἀνατολῆς περὶ τὸ νεφέλιον κειμένων β' ἀστέρων ὁ μὲν νοτιώτερος ἐπ' αὐτοῦ σχεδὸν κεῖται· τοῦ τροπικοῦ· ὁ δὲ βορειότερος καὶ πρὸς τὰς ἄρκτους αὐτοῦ ἀπέχει μοί. ὡς ἔγγιστα β' S'. Ἄηλον οὖν, ὅτι καὶ τὰ περὶ τὸν Καρκίνον συμφώνως ἔγγιστα ἀποδέδωκε τοῖς φαινόμενοις.

Διαληπτέον μέντοι γε, ὅτι τὰ περὶ τοῦ Καρκίνου καὶ τοῦ Λέοντος, καὶ Παρθένου, καὶ τοῦ Ἰππου πόδας, εἶτι δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν Περσέα, καὶ τὰ γόνατα τοῦ Ἡνιόχου, καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν Διδύμων, εἶτι πρότερον Ἀράτου Εὐδόξος ἀναγέγραψεν· ἢ καὶ νομίζομεν κατηχολουθῆναι τὸν Ἄρατον. Τοῦ μέντοι γε Ὀφιοῦχου τὴν κεφαλὴν, καὶ οὐχὶ τοὺς ὤμους φησὶν Εὐδόξος ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ κεῖσθαι· ὅπερ ἐστὶ μὲν καὶ αὐτὸ ψεῦδος· συνεγγίζει μέντοι τῷ τροπικῷ ἢ κεφαλῇ μᾶλλον ἢ ὤμοι· νοτιωτέρα γὰρ ἐστὶ τοῦ θερινοῦ τοῦ

⁸⁵ Reg. καὶ x'. ⁸⁶ γρ. α', ι'.

A in extremitate alæ, borealior est æquinoctiali partibus 25; at Cygni rostrum borealior est æquinoctiali 25 et 23 : huic citima, et in gutture quodammodo posita, borealior est æquinoctiali partibus 31. Quare perspicuum est neque caput Cygni, neque collum in tropico æstivo circulo posse constitui.

Exinde scribit Aratus

... præclarique Ophiuchi humeri
 Ipsum voluntur agitati circa orbem.

In quibus plena est illius inscitia. Nam dexter humerus Ophiuchi longe propinquior est æquinoctiali quam tropico; sinister autem unius signi trionte australior est tropico. Quippe dexter humerus borealior est æquinoctiali partibus circiter 7; sinister partibus quam proxime 15.

Rursus Aratus :

Paulo autem fertur australior; neque attingit
 Virgo : sed Leo, et Cancer; hi quidem ambo

Ex ordine jacent inserti : sed circulus
 Leonem quidem sub pectore et ventre, usque ad
 [inguina

Secat; continue vero sub Testa
 Cancrum : ubi maxime bifariam sectum videas
 Recte; ut oculi a circulo eant utrinque.

Hæc apparentium fidei videntur ab illo consentaneæ dicta. Nam earum quæ in pectore Leonis, australissima, quam nonnulli in corde collocant, paulo est australior tropico; quæ vero post ipsam ad septentrionem posita est, paulo est australior tropico æstivo, tum ex iis quæ ad femora, quæque in Leonis cruribus sunt quatuor lucidæ; secunda quidem a septentrione in femoribus posita borealior est tropico; tertia vero, quæ est in cruribus, eodem tropico est australior. Hinc evidens est Leonem secundum longitudinem ab illo circulo sub pectore, ilibusque dividi. Cæterum de quatuor iis stellis quæ sunt in Cancro circa nubeculam, alia est australior tropico non minus parte 1; quæ autem borealior est earumdem, tropico circulo borealior est minus parte 1; ambarum vero, quæ ab oriente circa nubeculam sitæ sunt, australior in ipso prope tropico collocata est; borealior autem, et ad septentriones vergens abest ab eodem partibus fere 2 1/2. Liquet ergo quæ de Cancro a poeta prodita sunt, quam proxime ad apparentium experimenta congruere.

Sic est autem existimandum de Cancro, Leone, Virgine, Equi pedibus : necnon de Perseo, genibus Heniochi, Geminorum capitibus, prius Eudoxum Arato scripsisse : adeo ut hic illum, mea quidem sententia, sit secutus. Verum Ophiuchi caput, non humeros in tropico esse sitos Eudoxus asserit : quod et ipsum est quidem falsum; sed tamen tropico vicinior est humeris caput. Est enim æstivo tropico septem fere partibus australius. Porro Cygni collum, et sinistram alam in tropico circulo

collocavit Eudoxus: necnon dextram Andromedæ manuum. Quamobrem ex iis intelligimus quantum in istis alter altero ab apparentiis magis abscedat. At Eudoxus privatim Serpentis collum, quem Ophiuchus tenet, ac dextram Ingeniculi manum in tropico statuit. Quod apparentium fidei consonat.

Ὁψεως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα δ' ἄλλοι ἐγγίξει τῷ φαινομένῳ.

XXIV. Jam quæ in hiberno tropico sunt, Aratus ita describit :

115 *Alius autem in opposito austro medium Capri-Secat, et pedes Aquarii, et Ceti caudam. [cornum Inest item ei Lepus; cæterum Canis non valde ma-*

Aufert; sed quantam occupat pedibus: inest ei Argo,

Et magnum Centauri dorsum; inest et aculeus

Scorpii; inest et arcus inclyti Sagittarii.

In his cætera quidem cum apparentibus conveniunt; verum quæ sunt in aculeo Scorpii stellæ, australiores sunt hiberno tropico partibus amplius 8. Verius itaque sit medium Scorpii in ipso hiberno tropico ponere. At Eudoxus, cum in aliis similiter atque ille sentiat, flexum tamen Fluminis in tropico situm esse dicit, et Canis pedes ad caudam; in eodem quoque Feram constituit, quam tenet Centaurus: in quo quidem et ipse fallitur. Est enim Fera multo quam hibernus tropicus australior.

XXV. De æquinoctiali circulo Arati hæc verba sunt :

Signum autem ei Aries, Taurique genua posita sunt. Aries quidem in longitudinem ductus per circulum; Tauri vero crurum quanta apparet geniculatio.

Hæc vero de Ariete imperite dicuntur. Totus enim æquinoctiali circulo borealior est, sola excepta stella quæ est in posterioribus pedibus; hæc enim in circulo æquinoctiali vehitur.

Pergit Aratus :

Ibidem est et zona splendoris Orionis, Et flexus ardentis Hydræ: inest ei et levis Crater; inest et Corvus.

Atqui Orionis est quidem in æquinoctiali zona posita; Draconis vero spira, et Crater atque Corvus longe sunt australiores æquatore: nisi quod partes illæ, quæ sunt Corvi caudæ propiores, ad æquinoctialem accedunt.

— *Insunt autem (ait) stellæ non valde multæ Chelarum; insunt et Ophiuchi genua.*

Verum Chelarum lucida tantummodo stella, quæ est in borea Chela, ad æquinoctialem accedit; cæteræ longe sunt australiores ipso. Ophiuchi vero genua australiora sunt æquinoctiali; sinistrum quidem partibus 5 1/2; dextrum vero amplius 10.

Secundum hæc Aratus,

Non tamen ab Aquila (inquit) disjungitur: sed valde Jovis volitat magnus nuntius; etiam juxta ipsum Equinum caput, et cervix volucuntur.

τροπικοῦ μοί. ὡς ἔγγιστα ζ'. Τοῦ δὲ Ὀρνιθὸς φησὶν ὁ Εὐδόξος τὸν αὐχένα καὶ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα κεῖσθαι ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ· τῆς δὲ Ἀνδρομέδας τὴν δεξιὰν χεῖρα. Δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐφ' ὅσον καὶ ἐν τούτοις μᾶλλον ὁ ἕτερος αὐτῶν παρὰ τὸν ἕτερον διαλλάττει· ἰδίᾳ δὲ Εὐδόξος τὸν αὐχένα τοῦ τοῦ Ἐν γούνασι φησὶν ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ κεῖσθαι·

ΚΔ'. Περὶ δὲ τῶν ἐπὶ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ ὁ μὲν Ἀρατὸς φησὶν οὕτως·

Ἄλλος δ' ἀντιώσῃ νότῳ μέσον Αἰγοκερῆα Τέμνει, καὶ πόδας ὕδροχόου, καὶ Κήτεος οὐρήν. Ἐν δὲ οἱ ἐστὶ Λαγῶς· ἀτὰρ Κυνὸς οὐ μάλα

Αἰνυται, ἀλλ' ὀπίσθην ἐπέχει πῶσιν· ἐν δὲ οἱ

B *Καὶ μέγα Κενταύροιο μεταφρενον· ἐν δὲ τὸ κέν-*

τρον Σκορπίου· ἐν καὶ τόξον ἀγανοῦ Τοξευτήρος.

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα πάντα συμφωνεῖ τοῖς φαινομένοις· οἱ μὲντοι γε ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ Σκορπίου νοτιώτεροι εἰσι τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ πλέον ἢ μοί. η'. Μᾶλλον οὖν τὰ μέσα τοῦ Σκορπίου ἐπὶ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ κεῖται κύκλου. Ὁ δὲ Εὐδόξος τὰ μὲν ἄλλα ὁμοίως τούτῳ ἀποφαίνεται· τοῦ δὲ Ποταμοῦ τὴν καμπὴν φησὶ κεῖσθαι ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ, καὶ τοῦ Κυνὸς τοὺς πόδας ἐπὶ τὴν οὐράν. Κεῖσθαι δ' ἐπ' αὐτοῦ φησὶ καὶ τὸ Θηρίον, ὃ ἔχει ὁ Κένταυρος· ἀγνοεῖ δὲ καὶ τοῦτο. Πολλῶ γὰρ νοτιώτερόν ἐστι τὸ Θηρίον τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ.

C ΚΕ'. Περὶ δὲ τοῦ ἰσημερινοῦ ὁ μὲν Ἀρατὸς οὕτως λέγει·

Σῆμα δὲ οἱ Κριὸς, Ταύροιδ τε γούνατα κεῖται. Κριὸς μὲν κατὰ μῆκος ἐλληλαμένος διὰ κύκλου· Ταύρου δὲ σκελέων ὄση περιβαίνεται δκλιᾷ.

Ἐν δὲ τούτοις ἠγνόηται τὰ περὶ τὸν Κριόν. Ὁλος γὰρ βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ· μόνος δὲ ὁ ἐν ταῖς ὀπισθοῖσι πῶσιν αὐτοῦ κεῖμενος ἀστὴρ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἰσημερινοῦ φέρεται.

Ἐξῆς δὲ φησὶν·

Ἐν δὲ τὸ οἱ ζῶνι εὐφρηγέος Ὀρίωνος, Καμπή τ' αἰθομένης ὕδρης· ἐνὶ οἱ καὶ ἐλαφρὸς Κρητῆρ· ἐν δὲ Κόραξ.

Ἡ μὲν οὖν τοῦ Ὀρίωνος ζώνη κεῖται ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ· ἡ δὲ σπειρα τοῦ Δράκοντος, καὶ ὁ Κρατῆρ, καὶ ὁ Κόραξ πολλῶ νοτιώτεροι εἰσι τοῦ ἰσημερινοῦ· πλὴν εἰ ἄρα τὰ πρὸς τὴν οὐράν τοῦ Κόρακος συνεγγίξει τῷ ἰσημερινῷ.

— *Ἐνὶ δὲ (φησὶν) ἀστέρης οὐ μάλα πολλοὶ Χηλῶν· ἐν τῷ δ' Ὀφιοῦχος γούνατα κεῖται.*

Τῶν μὲν οὖν Χηλῶν ὁ ἐν τῇ βορείᾳ Χηλῇ λαμπρὸς ἀστὴρ μόνος συνεγγίξει τῷ ἰσημερινῷ· οἱ δὲ λοιποὶ πολλῶ νοτιώτεροι εἰσιν αὐτοῦ. Τὰ δὲ γούνατα τοῦ Ὀφιοῦχου νοτιώτερά ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ· τὸ μὲν ἀριστερόν μοί. γ' S', τὸ δὲ δεξιὸν πλεον ἢ μοί. ι'.

Ἐξῆς δὲ φησὶν·

Οὐ μὴν Αἰητοῦ ἀπομείρεται· ἀλλὰ μάλα ἔγγυς

Ζηνὸς ἀητεῖται μέγας ἄγγελος· ἡ δὲ κατ' αὐτοῦ Ἰαπέη κεφαλῆ καὶ ὑπαύχονος εἰλλίσσονται.

Συνεγγίζει δὲ καὶ ταῦτα τῇ ἀλήθειᾳ. Ὁ δὲ Εὐδόξος ἄ μὲν ἄλλα ὁμοίως εἶρηκε· τῶν δὲ Χηλῶν τὰ μέσα φησὶν ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ κεῖσθαι, τοῦ τε Ἄετοῦ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα, τοῦ δὲ Ἴππου καὶ τὴν ὄσφυν, καὶ εἶτι τῶν Ἰχθύων τὴν βορειότερον αὐτῶν. Οὕτε δὲ ὁ Ἄετος ἐπιβάλλει τῷ ἰσημερινῷ, ὃ τε ἐπὶ τῆς ὄσφρος τοῦ Ἴππου βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ πλεῖον ἢ μοί. γ' S^o· ὃ γε μὴν βορειότερος τῶν Ἰχθύων βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ ἔγγιστα μοί. ι'. Ὁ δὲ Ἄτταλος περὶ τῶν ἐν τοῖς εἰρημένοις κύκλοις ἀστέρων τὸν μὲν κατὰ μέρος λόγον παραπέμπει· (68) γράφει δὲ ταῦτα· « Ἐν οἷς δὲ διασαφεῖ διὰ τίνων ἀστέρων ἕκαστος τῶν γ' παραλλήλων διέκει· δ' ὃ παραπέμπει ὀλοσχερῶς, οὐ δυναμένων διέρχεσθαι τῶν κύκλων δι' ὧν φησὶν ἀστέρων αὐτοὺς διήκειν, διὰ τὸ παρηκολουθημέναί σε, διὰ τῆς διόπτρας ἐπεσεκεμμένον αὐτὰ, παρῶκα νῦν διασαφεῖν. » Πρῶτον μὲν αὖν ἔδει καὶ τῶν λοιπῶν χάριν τῶν φιλομαθούτων, εἴπερ παραηραλούθει, ὑποδείξειαι τίνες τε αὐτῶν νοτιώτεροι καὶ βορειότεροι ἐφαίνοντο τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ, καὶ πόσω· ἔπειτα πρὸς τὸ αὐτὸ τοῦτο μόνον κατανοῆσαι, διότι οὐ φέρονται κύκλοι διὰ τῶν εἰρημένων ἀστέρων, οὐ χρεῖα διόπτρας. Πολλῶν γάρ τῶν μὲν νοτιωτέρων ὑπαρχόντων, τῶν δὲ βορειωτέρων, αὐτόθεν ἀναβλέψαντι φανερόν γίνεται, διότι οὐ δυνατόν διὰ τῶν λεγομένων ἀστέρων γραφῆναι ἢ τὸν ἰσημερινόν, ἢ παραλλήλον τινα τούτων κύκλον.

ΚΖ'. Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων γ' κύκλων ὁ Εὐδόξος καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦ ἀρκτικού κύκλου κειμένους ἀστέρας διασαφεῖ· καὶ φησὶν ἐπ' αὐτοῦ κεῖσθαι τὸν τε ἀριστερὸν ὦμον τοῦ Ἀρκτοφύλακος, καὶ τὰ ἄνωθεν τοῦ Στεφάνου, καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ διὰ τῶν Ἀρκτων Ὀφείως· τῆς δὲ Λύρας καὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ Ὀρνιθοῦ τὰ ἄνωθεν· τοῦ δὲ Κηφέως τὸ στήθος· τῆς δὲ Κασσιπέας τὰ ἄνωθεν. Εἶτα ὑπὸ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας τῆς μεγάλης Ἀρκτου καὶ τοῦ Λέοντος ἄχρι πρὸς τὸν ὦμον τοῦ Ἀρκτοφύλακος, (69) νοτιώτερός ἐστι τοῦ ἀεὶ φανεροῦ τοῦ ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις, πλεῖον ἢ μοί. δ'. Ἀπὸ γάρ τοῦ βορείου πόλου ἀπέχει μοί. μδ', δ' (70)· ὃ δὲ ἀεὶ φανερός κύκλος ἀπέχει μοί. λζ'. Τὸ δὲ ἄνωθεν τοῦ Στεφάνου καὶ τῆς Λύρας ὀλοσχερότερον εἶρηται. Οὐ γάρ συνεγγίζει ταῦτα τῷ ἀειφανεῖ κύκλῳ, ἀλλ' ἑκάτερον αὐτῶν πάλῳ νοτιώτερόν ἐστιν. Ὁ μὲν γάρ βορειότερος τῶν ἐν τῇ Λύρα ἀπέχει ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου μοί. μθ'· ἡ δὲ κεφαλὴ (71) τοῦ διὰ τῶν Ἀρκτων Ὀφείως νοτιωτέρα μὲν, ἐγγύς δὲ τοῦ ἀειφανοῦς κύκλου φέρεται. Ὁ γάρ νοτιώτερος αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ

(68) Πᾶς sunt depravata.

(69) Deest, opinor, aliquid.

(70) Ἀπέχει μοί. μδ'. Scribe, μα', δ'. Nam altera lectio corrupta est, ut Hipparchus ipse demonstrat.

(71) Ἡ δὲ κεφαλὴ. Non solum mendosus, sed mutilus etiam hic locus est. Primum pugnare secum Hipparchus, ut se habet modo, videtur. Nam caput Draconis australius facit arctico Græciæ circulo; et idem tamen præcisè in eo circulo reponit, siquidem utrumque gradibus septem et triginta distat a polo. Præterea cum duo sidera proponisset, quæ ab arctico circulo, ubi ea collocarat Eu-

Quæ sunt veritati proxima. Eudoxus autem, cum in reliquis non dissentiat, Chelarum medium ait in æquinoctiali situm esse; una cum ala sinistra Aquilæ: nec non Equi lumbum et Piscium borealiorem. Verum nec Aquila contingit æquinoctialem, et quæ in lumbis est Equi, borealior est amplius partibus 3 1/2; borealior vero Piscium æquinoctiali borealior est partibus circiter 40. Attalus autem ommissa particulari disputatione de his stellis, quæ in circulis insunt, quos supra memoravimus, ita scribit: « Ea vero, in quibus explicat, per quasnam stellas transeat quilibet trium parallelorum... cum ii circuli per eas transire stellas nequeant, quas ille describit, enarrare idcirco nolui; quod eorum tu scientiam ex usu, tractationeque dioptræ sis assecutus. » Verum id in primis oportebat, vel cæterorum ejus doctrinæ studiosorum gratia, si quidem intelligebat, exponere, quæ quantove ex iis stellis australiores, vel borealiores esse viderentur æstivo tropico. Deinde, ut id comprehendatur unum, per eas stellas, quæ percensitæ sunt, non duci circulos, nihil opus est dioptra. Cum enim aliæ haud paulo sint australiores, aliæ borealiores, statim aspectu ipso perspicuum est, neque circulum æquinoctialem, neque alterum æquidistantium per illas ipsas stellas posse perducī.

XXVI. Præter superiores illos circulos tres Eudoxus eas stellas describit, quæ sunt in arctico circulo: in eoque situm ait esse sinistrum Arctophylacis humerum et superiora Coronæ, cum capite Serpentis per Ursas transeuntis: item Fidicula, ac dextræ alæ Cygni superiores partes: Cephei quoque pectus; et superiora Cassiopeiæ. Deinde sub anterioribus 116 majoris Ursæ pedibus ac Leonis, usque ad Arctophylacis humerum, australior est semper apparente circulo Græciæ partibus amplius 4; nam a boreali polo distat partibus 44,15; circulus vero semper apparens abest partibus 37. Porro superiora Coronæ ac Fidiculæ minus accurate designata sunt. Non enim semper apparenti circulo vicina ista sunt; sed utrumque longe est australius. Nam borealior earum quæ sunt in Fidicula, distat a polo boreali partibus 49; caput vero Serpentis Ursis interjecti australius quidem est, sed semper apparenti tamen circulo citimum est. Quippe australior illarum, et in sinistro sita tempore abest a polo partibus 37, quot semper apparens circulus

doux, longius erant ad austrum remota, superiora Coronæ pariter, ac Lyræ; ubi de ambobus singillatim probare cœpit, unius Lyræ meminit; de Corona ne litteram quidem fecit. Desunt igitur illa, quibus quot partibus a polo Corona distaret, aperuit. Finge Hipparchum ita scripsisse: post ista ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου μοί. μθ'· ὃ δὲ βορειότερος τῶν ἐν τῷ Στεφάνῳ, μοί. νγ'. Ἡ δὲ κεφαλὴ τοῦ διὰ τῶν Ἀρκτων Ὀφείως ἐπὶ τοῦ ἀειφανοῦς κύκλου φέρεται. Borealior Coronæ Hipparchi tempore distabat a polo gradibus amplius 53, ex nostris tabulis, sic et Lyræ borealior partibus ab eodem polo aberat 51.

constat. Pectus autem Cephei apparente semper a circulo est australius, ut supra demonstravimus. Dextræ alæ Cygni superiores partes, et pes Cassiopeæ in apparente circulo feruntur. Etenim borealior earum, quæ in extrema sunt ala dextra, distat a boreali polo partibus 40; borealior earum, quæ sunt in Cassiopea, et in pedibus sita, abest ab eodem polo gradibus 33. Quin et majoris Ursæ pedes borealiores feruntur semper apparente circulo. Siquidem antecedens illorum a boreali polo remouetur partibus fere 24; succedens, partibus fere 25. Vere itaque pronuntiavit apparentem semper circulum transire inter Ursam ac Leonem.

Jam in eo circulo, qui nunquam apparet, quæ insunt astra, non videntur omnino. Proxime autem absunt, inquit, ab eo extremæ partes aquæ Fluminis; et fundum Navis, ac Gubernaculum. Tum Fera; nec non Ara. Item Sagittarii crus dextrum; quæ autem videtur ex Ægypto stella, in eodem continetur. Ex his quæ utcumque sunt veritati proxima, extra controversiam seponenda sunt. De ea vero stella, quæ Canopus dicitur, non recte asserit ipsam in apparente nunquam circulo ferri. Est enim hæc australior earum quæ sunt in Gubernaculo, atque lucida: quæ a polo distat partibus 38 1/2. At semper apparens Athenis circulus abest a polo partibus 37; in Rhodo vero, partibus 36. Constat igitur eandem stellam borealiozem esse nunquam apparente Græciæ circulo, ac supra terram videri posse, ut etiam circa Rhodum prospicitur.

XXVII. Pergit Eudoxus eas explicare stellas, quæ in coluris insunt, ac docet in horum altero situm esse medium Ursæ majoris et Cancri; nec non Hydri collum, et de Navi quod puppem inter et malum intercedit. Deinde post semper latentem polum, caudam australis Piscis, et medium Capricorni pariter ac Sagittæ. Eundem præterea per Cygni collum, alamque dextram, ac per sinistram Cephei manum describi; tum per flexum Serpentis, ac secundum minoris Ursæ caudam.

Enimvero de Ursa penitus aberrat. Hujus enim præcedentes in capite, et quæ in anterioribus pedibus, in Leonis dodecatemorio sunt sitæ. Quinam ergo fieri possit, ut medium Ursæ in Cancri principio collocetur? At præcedentes in Hydri capite

(72) Καὶ οἱ πόδες δέ. Falso.

(73) Ἀπέχει δὲ οὗτος. Canobus Eudoxi sæculo, ut et Hipparchi, præcise distabat a polo australi partibus 38, 50', ex nostris tabulis.

Quæ deinceps in duobus libris traduntur ab Hipparcho de συνατολαῖς, et συγκαταδύσεις, ea plus otii operæque postulant, ut ad nostrarum tabularum fidem exigantur, cujus rei cum in multis jam periculum fecissemus, pluræ nos elaborare infiniti ac molesti operis magnitudo deterruit. Nam et iis

κροτάφου κείμενος ἀπέχει ἀπὸ τοῦ πόλου μοί. λζ', ὄσα; καὶ ὁ ἀσιφανὴς κύκλος. Τοῦ δὲ Κηφέως τὸ στήθος νοτιώτερόν ἐστι τοῦ ἀσιφανοῦς κύκλου, ὡς πρότερον ὑποδείξαμεν. Τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ Ὀρνιθοῦ τὰ ἀνωθεν, καὶ τῆς Κασσιοπέας ὁ πούς, ἐπὶ τοῦ φανεροῦ κύκλου φέρεται. Ὁ μὲν γὰρ βορειώτερος τῶν ἐν ἄκρα τῆ δεξιᾷ πτέρυγι ἀπέχει ἀπὸ τοῦ βορείου κύκλου μοί. μ'· ὁ δὲ βορειώτερος τῶν ἐν τῆ Κασσιοπέα, ὅς ἐστιν ἐν τοῖς ποσίν, ἀπέχει ἀπὸ τοῦ πόλου μοί. λη'. Καὶ οἱ πόδες δὲ (72) τῆ; μεγάλῃ; Ἄρκτου βορειώτεροι φέρονται τοῦ ἀσιφανοῦς κύκλου. Ὁ μὲν γὰρ ἠγούμενος αὐτῶν ἀπέχει ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου περὶ μοί. κθ'· ὁ δὲ ἐπόμενος περὶ μοί. κε'. Εὐλόγως οὖν φησι τὸν ἀσιφανῆ φέρεσθαι μεταξὺ τῆς Ἄρκτου καὶ τοῦ Λέοντος.

Ἐπὶ δὲ τοῦ ἀεὶ ἀφανοῦς κύκλου τὰ μὲν ἐπ' αὐτοῦ φερόμενα ἄστρα οὐχ ὁράται. Ἐγγυτάτω δὲ, φησὶν, αὐτοῦ ἐστι τοῦ τε ἕδατος τοῦ Ποταμοῦ τὰ ἄκρα καὶ τῆς Ἄργουοῦς τὸ ἕδαφος, καὶ τὸ Πηδάλιον· εἶτα τὸ Θηρίον καὶ τὸ Θυμιατήριον· εἶ δὲ τοῦ Τοξότου τὰ δεξιὰ σκέλη. Ὁ δὲ ἐξ Αἰγύπτου ὀρούμενος ἀστὴρ ἐστὶν ἐν αὐτῷ. Τούτων δὲ τὰ μὲν ἄλλα, ἐπεὶ κατὰ τὰ συγγεγισμὸν εἴρηται, οὐκ ἂν διετάζοιτο· ὁ δὲ καλούμενος Κάνωπος οὐκ ὀρθῶς λέγεται ἐν αὐτῷ τῷ ἀφανῆ κύκλῳ φέρεσθαι. Ἔστι γὰρ οὗτος ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ Πηδάλιῳ, καὶ λαμπρός. Ἀπέχει δὲ οὗτος (73) ἀπὸ τοῦ πόλου περὶ μοί. λη' S'. Ὁ δὲ ἐν Ἀθήναις ἀσιφανὴς κύκλος ἀπέχει ἀπὸ τοῦ πόλου περὶ μοί. λζ'· ὁ δὲ ἐν Ῥόδῳ περὶ μοί. λς'. Δῆλον οὖν, ὅτι ὁ ἀστὴρ οὗτος βορειώτερός ἐστι τοῦ ἐν τῆ Ἑλλάδι ἀφανοῦς κύκλου, καὶ δύναται ὑπὲρ γῆς φερόμενος βλῆπεσθαι· καὶ δὴ καὶ θεωρεῖται ἐν τοῖς περὶ τὴν Ῥόδον τόποις.

KZ'. Πάλιν δὲ ὁ Εὐδόξος διασαφεῖ καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν κολούρων λεγομένων κύκλων κείμενους ἀστέρας, καὶ φησὶν ἐπὶ μὲν τοῦ ἐνδὸς αὐτῶν κεῖσθαι τὸ μέσον τῆς μεγάλῃς Ἄρκτου, καὶ τοῦ Καρκίνου τὸ μέσον, καὶ τὸν αὐχένα τοῦ Ἰδρου, καὶ τῆς Ἄργουοῦς τὸ μεταξὺ τῆς τε πρύμνης καὶ τοῦ ἰστοῦ. Εἶτα μετὰ τὸν ἀσιφανῆ πόλον τὴν οὐρὰν τοῦ νοτίου Ἰχθύος, καὶ τὸ μέσον τοῦ Αἰγόκερω, καὶ τὸ μέσον τοῦ Ὀϊστοῦ· τοῦ δὲ Ὀρνιθοῦ διὰ τοῦ αὐχένος, καὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος, καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τοῦ Κηφέως γράφεσθαι αὐτὸν, καὶ διὰ τῆς καμπῆς τοῦ Ὀφειως, καὶ παρὰ τὴν οὐρὰν τῆς μικρᾶς Ἄρκτου.

Περὶ μὲν οὖν τῆς Ἄρκτου ὀλοσχερῶς ἀγνοεῖ. Οἱ γὰρ προηγούμενοι αὐτῆς, οἱ ἐν τῆ κεφαλῇ, καὶ οἱ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις ποσίν, ἀμφοτέροι ἐν τῷ τοῦ Λέοντος δωδεκατημορίῳ κεῖνται. Πῶς οὖν δυνατόν τὸ μέσον τῆς Ἄρκτου ἐν τῆ ἀρχῇ τοῦ Καρκίνου κεῖσθαι; τῆς δὲ

ipsis in stellis, quas designat Hipparchus, investigandis, atque e Ptolemæi, aut Tychonis laterculo seligendis non parum negotii est; et, ubi certi aliquid extricaveris, innumerabilis ortuum et occasuum expedienda varietas; quæ vel acerrimum quemlibet cupidissimumque frangere, ac delassare possit. Hic igitur commentationis istius modum faciemus, cætera Hipparchææ doctrinæ, quæ quidem scire plurimum ex omnibus intersit, fere in nostris Dissertationibus explicata reperies.

κεφαλῆς τοῦ Ὑδροῦ ἡγούμενοι ἐπέχουσι Καρκίνου A πλείον ἢ μοί. ι'. Δῆλον οὖν, ὅτι πολλῶν πλείον ὑπολείπεται τοῦ εἰρημένου κύκλου ο ἀύχην τοῦ Ὑδροῦ.

ΚΗ'. Περὶ δὲ τῆς Ἀργούς οὐχ ὑγιῶς εἰρηται. Τῶν δ' ἐν τῇ οὐρᾷ τοῦ νεπίου Ἰχθύος μάλιστα ὁ ἡγούμενος ἀπέχει τοῦ α' πλείον ἢ μοί. κγ'. Τοσοῦτον ἄρα ὑπολείπεται τοῦ προειρημένου κύκλου, καὶ οὐκ ἐπ' αὐτοῦ φέρεται. Ὁ δὲ Ὀϊστός ὅλος ὑπολείπεται τοῦ προειρημένου κύκλου, καὶ οὐ διὰ μέσου τέμνεται ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ γὰρ ἡγούμενος ἐν αὐτῷ ἀστήρ ἀπέχει ἀπὸ μοί. α' 70. Οὐκ ἄρα δυνατόν διχοτομεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ προειρημένου κύκλου. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ὅρνις ὅλος πρὸς ἀνατολάς κείται τοῦ εἰρημένου κύκλου. Ὁ γὰρ ἡγούμενος ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐπ' ἄκρου τοῦ βύγγου ἀπέχει μοί. α' S'. Τῶν δὲ ἐν ἄκρῳ τῇ δεξιᾷ πτέρυγι ὁ μάλιστα πρὸς δύσιν κείμενος ἀπέχει τοῦ α' οὐ πλέον ἢ μοί. ζ' S'. Οὐκ ἄρα δυνατόν οὐδὲ τὴν αὐχένα τοῦ Ὅρνιθος οὔτε τὴν δεξιάν πτέρυγα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ εἰρημένου κύκλου κείσθαι.

Τοῦ γε μὴν Κηφέως ἡ ἀρστέρα χεὶρ πολὺ ὅλως παραλλάσσει τὸν εἰρημένον κύκλον πρὸς ἀνατολάς. Καὶ γὰρ οἱ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ, οἱ ἡγούμενοι μάλιστα, τοῦ Ὑδροχόου ἐπέχουσι πλείον ἢ μοί. ι'. Ὁ δὲ ἐν τῇ ἀρστερᾷ χεὶρι λαμπρὸς ἀστήρ, ὁ ἐν τῷ ὦμῳ, ὃν τινες τιθέασιν, τοῦ Ὑδροχόου ἐπέχει μοί. κε'. Παρὰ μικρὸν οὖν β' ζῴδια παραλλάσσει. Περὶ μέντοι τῆς καμπῆς τοῦ Ὁφειῶς καὶ τῆς οὐρᾷς τῆς μικρᾷς Ἄρκτου ὀρθῶς ἀπεφῆνατο.

ΚΘ'. Ἐν δὲ τῷ ἐτέρῳ κολούρῳ φησὶ κείσθαι ὁ μὲν τὴν ἀρστερᾶν χεῖρα τοῦ Ἄρκτοφύλακος, καὶ 71 μέσα C αὐτὴ κατὰ μῆκος· εἶτα τὰ μέσα τῶν Χηλῶν κατὰ πλάτος· καὶ τοῦ Κενταύρου τὴν δεξιάν χεῖρα, καὶ τὰ ἐμπρόσθια γόνατα· μετὰ δὲ τὸν ἀφανῆ πόλον, καμπὴν τε τοῦ Ποταμοῦ, καὶ Κήτους τὴν κεφαλὴν, καὶ τοῦ Κριοῦ τὰ νῶτα κατὰ πλάτος, καὶ τοῦ Περσείως τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δεξιάν χεῖρα.

Ἡ μὲν οὖν ἀρστερᾶ χεὶρ τοῦ Ἄρκτοφύλακος ὑπολείπεται τοῦ εἰρημένου κύκλου ὡς ἡμισυ μέρος ζωδίου, καὶ οὐκ ἐπ' αὐτοῦ φέρεται τοῦ διὰ τῶν ἰσημερινῶν σημείων κύκλου, ὡς Εὐδοξὸς φησιν. Ὁ γὰρ ἡγούμενος τῶν ἐν αὐτῇ ἐπέχει Χηλῶν πλείον ἢ μοί. ιγ'. Ἄγνοεῖ δὲ καὶ μέσον αὐτοῦ τὸ σῶμα κατὰ μῆκος ὑπὸ τοῦ εἰρημένου κύκλου τέμνεσθαι λέγων· ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀστήρ ἐπέχει Χηλῶν περὶ μοί. ις' καὶ δέμορον· ὁ δὲ ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ ἐπέχει Χηλῶν D περὶ μοί. κδ' S', δ'· ὁ δὲ ἐν τῇ ζώνῃ λαμπρὸς ἐπέχει Χηλῶν περὶ μοί. ιθ' καὶ γ'· ὁ δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ χεὶρι τοῦ Κενταύρου ὑπολείπεται τοῦ εἰρημένου κύκλου περὶ 8 μέρος ζωδίου. Ἐπέχει γὰρ Χηλῶν μοί. η'. Ἡ δὲ κεφαλὴ τοῦ Κήτους ὑπολείπεται μὲν τοῦ προειρημένου κύκλου· οὐ πολὺ δέ. Ὁ γὰρ σύνδεσμος τῶν Ἰχθύων, ὃς κείται μετὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ Κήτους ἐπὶ τῆς λοφίας αὐτοῦ, ἐπέχει Κριοῦ μοί. γ', δ'. Καὶ μὴν οὐδὲ τοῦ Κριοῦ τὰ νῶτα ἐπὶ τοῦ εἰρημένου κύκλου κείται· ἀλλὰ ὑπολείπεται πλείον ἢ τρίτον μέρος ζωδίου. Ὁ γὰρ ἐν μέσῳ τῶν νῶτων αὐτοῦ κείμενος ἀστήρ ἐπέχει Κριοῦ μοί. ια' S'. Ὁμοίως δὲ καὶ

Cancri obtinent partes amplius decem. Planum est igitur collum Hydri longiori adhuc ab eo circulo spatia distare.

XXVIII. Nam de Argo falsa sunt quæ idem ille scripsit. In australis vero Piscis cauda præcedens maxime distat a primo par.ibus amplius 23. Tantumdem ergo abest ab eo quem dixi circulo, nec in eo movetur. At Sagitta quanta quanta est distat ab eodem circulo, nec ab eo media secatur. Nam præcedens in ipsa stella distat parte una. Quare bifariam ab illo circulo dividi non potest. Similiter et Cygnus totus ad orientem obversus est ei circulo. Hujus enim præcedens, et in extremo rostro sita, distat parte 1 1/2. Earum 117 vero, quæ in extremitate sunt alæ dextræ, quæ ad occidentem maxime spectat, abest a priori parte non amplius 6 1/2. Non potest igitur ne collum quidem Cygni, neque dextra ejus ala in illo circulo collocari.

Jam sinistra Cephei manus longe ab eodem circulo declinat ad orientem. Nam quæ sunt in illius capite, præsertim antecedentes, Aquarii partem obtinent amplius decimiam. Lucida vero, quæ est in sinistra manu, quam humero quidam attribunt, Aquarii obtinet partem 25. Propemodum ergo signorum duorum intervallo declinat. De flexu Serpentis et cauda minoris Ursæ recte ille statuit.

XXIX. In altero colore sitam esse scribit sinistram Arctophylacis manum, ac per medium ipsum transire secundum longitudinem; deinde Chelarum medium secundum latitudinem. Centauri præterea dextram manum et anteriora genua. Post nuncquam apparentem polum, flexum Fluminis, et Ceti caput, et Arietis terga secundum latitudinem, Persei caput cum dextra manu.

Atqui læva manus Arctophylacis abest ab isto circulo intervallo fere dimidii signi; nec in ipso circulo sita est, qui per æquinocetialia puncta transit, ut Eudoxus affirmat. Etenim antecedens earum, quæ in illa sunt, Chelarum obtinet partem amplius 13. Præterea in eo quoque hallucinatus est, quod medium corpus illius, secundum longitudinem, ab eo quem diximus secari circulo putat. Etenim quæ est in ejus capite stella, Chelarum partem obtinet circiter 16 2/3; quæ in dextro pede, Chelarum circiter 24, 43; quæ in zona est lucida, Chelarum fere partem 14, 20; quæ in dextra Centauri manu, abest ab illo circulo quadrante circiter signi. Nam Chelarum partem obtinet 8. Caput porro Ceti distat quidem ab eodem circulo; sed non magno spatia. Quippe nodus Piscium, qui post caput Ceti positus est, in ejusque cervice, obtinet Arietis partem 3, 15. Sed nec Arietis terga in illo eodem circulo collocanda sunt. A quo amplius signi triente distant. Nam quæ stella inest in medio illius tergo, Arietis obtinet partem amplius 11 1/2.

70 ἴσθ' ἀπὸ τῶν α'. 71 f. καὶ τὰ.

Sic et Persei tam dextra manus, quam caput ab- A τοῦ Περσέως ἡ τε δεξιὰ χεὶρ καὶ κεφαλὴ ὑπολείπαι-
sunt ab eodem circulo unius signi circiter triente. ται τοῦ εἰρημένου κύκλου περὶ τρίτον μέρος ζωδίου.

118 ΠΙΠΙΑΡΧΟΥ

ΤΩΝ ΑΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΕΥΔΟΞΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ

BIBLION Β'.

HIPPARCHI

ENARRATIONUM AD ARATI ET EUDOXI PHÆNOMENA

LIBER SECUNDUS.

I. Nunc ad ea quæ de Arati et Eudoxi Phænomenis B
disputata sunt hactenus, tractationem adjungemus
orientium occidentiumve cum sideribus zodiaci
partium, ut tam illa demonstremus in quibus ambo
veritatem assecuti sunt, quam quæ ab apparen-
tium aliena fide prodiderunt.

In primis Aratus explicare volens, quemadmo-
dum ex ortu occasuque siderum certa noctis
hora colligi possit, his versibus expressit :

*Nec sane contemnendum observanti diem fuerit
Partium considerare quando orientur singulæ.
Semper enim cum illarum una oritur ipse
Sol; has vero deprehenderis maxime
In ipsas intuens. Verum si nubibus obscuræ
Sint, vel monte occultatæ orientur;
Indicia coorientibus idonea facito.*

*Ipse autem maxime ab extremis¹² utrinque suppe-
ditaverit
Oceanus; quæ multa circumvolvit sibi ipsi
Ab infimo, cum illarum volvat unamquamque.*

Hic igitur affirmat, sic a nobis potissimum ho-
ram investigari posse, si duodecim ipsorum zo-
diaci signorum quodlibet exoriri videamus. Etenim
qui quo in zodiaci signo, et quam ejus parte sol
versetur intelligat, nec ignoret sex per omnem no-
ctem ascendere signa; eum vero nullo negotio
putabat ex ortu signi de noctis hora conjecturam
posse facere. Sin est ut vel montibus, vel nubibus
interpositis, oriens signum prospici nequeat, reli-
quis e stellis, quæ extra zodiacum sitæ, horizonti
citimæ sunt, oriens signum deprehendi posse; si
hoc animadverterimus, cujusmodi sidera cum uno-
quoque signo ortum occasumque faciant.

II. Sed in eo primum hallucinatur, quod existi-
met ad investigandam noctis horam satis esse ra-
tiocinando colligere, quot ad ortum solis adhuc si-
gna supersint. Tum id enim verum foret, si æquali
tempore signum quodvis oriretur. Quoniam vero la-

A'. Τοῖς προειρημένοις, ὡς Αισχυρίων, περὶ τῶν ὑπὸ
Ἀράτου καὶ Εὐδόξου καταγεγραμμένων ἐν τοῖς
Φαινομένοις συνάψωμεν νῦν τὸν περὶ συνανατολῆς
καὶ συγκαταδύσεως τῶν ἀστρων λόγον, ὑποδεικνύντες
ὅσα τε δεόντως ὑπ' αὐτῶν εἴρηται· καὶ ἐν οἷς δια-
σαφoῦντες οὐ πρὸς τὰ φαινόμενα τὰς ἀποφάσεις πε-
ποιήνται.

Πρῶτον μὲν οὖν ὁ Ἄρατος ὑποδείξει βουλόμενος
πῶς διὰ τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως τῶν ἀστρων
ἐπιγνωσόμεθα τὴν ὥραν τῆς νυκτὸς, λέγει ταυτί·

*Ὅδ' κεν ἀπόβλητον δεδοικμένῳ ἡματος εἴη
Μοιράων σκέπτεσθαι, ὅτ' ἀντέλλουσιν ἕκασται¹³.
Αἰεὶ γὰρ τῶν γε μὴ συνανέρχεται αὐτὸς
Ἥλιος· τὰς δ' ἄρ' κε περισκέψαιο μάλιστα
Εἰς αὐτὰς ὀρώων. Ἄτάρ ἦν νεφέεσσι μέλαινα
Γίνουσι¹⁴, ἢ ὄρεος κεχυμμένα ἀντέλλοιεν·
Σήματ' ἐπερχομένοισιν ἀρηρότι κοίσησθαι·
Αὐτὸς δ' ἄρ' μάλα τοι κερῶν ἐκάτερθε διδοίη*

*Ὀκεανός· τὰ τε πολλὰ περιστρέφεται ἐοῖ αὐτῷ
Νεῦθεν, ὀσπῆμος κείνων φορέησιν ἐκάστην.*

Φησὶν οὖν ἐν τούτοις μάλιστα μὲν ἡμᾶς ἐπιγνώσε-
σθαι τὴν ὥραν, ἐὰν αὐτῶν τι τῶν ἰβ' ζωδίων θεωρῶ-
μεν ἀνατέλλον. Τὸν γὰρ γινώσκοντα ἐν ᾧ ἐστὶ ζω-
δίῳ ὁ ἥλιος, καὶ καθ' ὃ μέρος αὐτοῦ, καὶ διότι ἐν
πάσῃ νυκτὶ ἐξ ζωδία ἀνατέλλει, βῆδῶς ὑπελάμβανε
συνήσειν ἐκ τοῦ ἀνατέλλοντος ζωδίου τὴν τῆς νυκτὸς
ὥραν. Εἰ μέντοι γε ἡ διὰ θρη, ἡ διὰ νέφη, μὴ εἴη
φανερὸν τὸ ἀνατέλλον ζωδῖον, ἐκ τῶν λοιπῶν ἀστέ-
ρων, τῶν ἐκτὸς τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, κειμένων ὁ
ἐγγὺς τοῦ ὀρίζοντος, ἐπιγνώσεσθαι ἡμᾶς τὸ ἀνατέλ-
λον ζωδῖον, ἐὰν ἴδωμεν ποῖα τῶν ἀστρων ἐκάστην ζω-
δίῳ συνανατέλλει, ἢ συγκαταδύει.

B'. Πρῶτον μὲν οὖν ἀγνοεῖ ὑπολαμβάνων ἀρκεῖν πρὸς
τὸ τὴν ὥραν ἐπιγνῶναι τῆς νυκτὸς τὸ συλλογίσασθαι
πόσα εἴη ζωδία καταλείπεται εἰς τὴν τοῦ ἡλίου ἀνα-
τολήν. Τοῦτο γὰρ ἐγένετο εἰ ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἐν ἕκαστον
τῶν ζωδίων ἀνέτελλεν. Ἐπεὶ δὲ μεγάλην εἶναι συ-

¹² Id est ab ortu et occasu. ¹³ γγ. ἀντέλλουσιν ἕκαστην.

βαίνει διαφοράν ἐν ταῖς ἀνατολαῖς τῶν ἰβ' ζωδίων, ἂν ἀγνοῆσει τὴν τῆς νυκτὸς ὥραν ὃ τῷ προειρημένῳ συλλογισμῷ χρώμενος. Μάλιστα δ' ἂν τις θαυμάσειε πῶς καὶ ὁ Ἄτταλος συγκατατίθεται τούτῳ. Λέγει γὰρ τὸν τρόπον τοῦτον· « Ἐν δὲ ταῖς ἐχομένοις πειραταῖς ὑποδεικνύειν, πῶς ἂν τις διὰ τῶν ἄστρων δύναται τὴν ὥραν τῆς νυκτὸς ἐπιγινώσκειν. Ἐπεὶ γὰρ ἔστιν ἀρχὴ νυκτὸς ἡλίου δύσεως· ὃ δὲ ἥλιος ἀεὶ ἐν τινὶ τῶν ἰβ' ζωδίων ἔστί· ὁ δὲ ἥλιος ἀεὶ ἐν τινὶ τε ζωδίῳ ὃ ἡλιός ἐστι, καὶ ἐν πόσῃ μοίρᾳ τοῦ ζωδίου, βῆδιόν ἐστιν ἐπιγινώσκειν, καὶ ποῖον ζώδιον ἐν ἀρχῇ τῆς νυκτὸς ἀνατέλλει, καὶ ποῖα μοίρα. Τῇ γὰρ ὑπὸ τοῦ ἡλίου κατεχομένη μοίρα ἢ κατὰ διάμετρον κειμένη τὴν ἀνατολὴν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς νυκτὸς ποιήσει. Τοῦτο δὲ προϊστορηκῶς καὶ ἐπεγνώκως, ὅτι ἐν πάτῃ νυκτὶ ε' ζώδια πρὸς τῇ ἀνατολῇ ἀνίσχουσι, γινώσκειται καὶ πόσον τῆς νυκτὸς παρεληλυθός ἐστι, καὶ πόσον τὸ λοιπὸν ἕως τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς. »

Μετὰ δὲ ταῦτα λέληθεν ἀμφοτέρους αὐτοῦς, ὅτι οὐδ' ἂν αὐτὸ τὸ ζώδιον βλέπῃ τις ἀνατεταλκός, δυνατός ἐστιν ἀκριβῶς τὴν ὥραν τῆς νυκτὸς συλλογίσασθαι κατὰ τὸν προειρημένον τρόπον. Εἰ μὲν γὰρ ἕκαστον τῶν ἡστερισμένων καὶ βλεπομένων ζωδίων συνεπληροῦτο καθ' ἓν δωδεκατημόριον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, παρ' αὐτὴν μόνην τὴν ἐν ταῖς ἀνατολαῖς τῶν χρόνων ἀνισότητα διεπίπτομεν· ἐπεὶ δὲ οὐδὲ τοῖς δωδεκατημορίοις ἴσα ἔστί τὰ φαινόμενα ζώδια, οὐδ' ἐν τοῖς ἰδίοις κείται τόποις ἅπαντα· ἀλλὰ τινὰ μὲν αὐτῶν ἐλάσσονα ἔστι τοῦ δωδεκατημορίου, τινὰ δὲ πολλῶν μείζονα· καθάπερ εὐθέως ὁ μὲν Καρκίνος οὐδὲ τὸ τρίτον μέρος ἐπέχει τοῦ δωδεκατημορίου· ἢ δὲ Παρθένος καὶ τοῦ Λέοντος, καὶ τῶν Χηλῶν ἐπιλαμβάνει· τῶν δὲ Ἰχθύων ὁ νοτιώτερος ὅλος σχεδὸν ἐν τῷ τοῦ Ἰδρυχοῦ κείται δωδεκατημορίῳ· πῶς ἂν εἴη δυνατόν ἐκ τῆς τῶν αὐτῆς τῶν δώδεκα ζωδίων ἐπιτολῆς τῆς νυκτὸς ὥραν συλλογίσασθαι; Ὅταν δὲ τινὰ αὐτῶν μὴδὲ ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ τυγχάνῃ ὅλα κείμενα, ἀλλὰ πολλῶν βορειότερα, καθάπερ ἔχει ὁ τε Λέων καὶ ὁ βορειώτερος τῶν Ἰχθύων· ὁ δὲ ἥλιος, ὅτι πολλῶν μᾶλλον ἀγνοῆσει τὴν ὥραν ὃ ἐκ τῆς ἀνατολῆς τῶν φαινομένων ζωδίων συλλογισμὸς αὐτῶν.

Εὐθέως οὖν τοῦ ἡστερισμένου Καρκίνου ἀνατεταλκός, ἢ τοῦ Λέοντος κεφαλὴ ἀναφέρεται ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ὀρίζοντι, συνανατελλούσης αὐτῇ τῆς ἡ' ὀμίας τοῦ Καρκίνου. Ὁ Ἄρατος θεωρῶν τὴν κεφαλὴν τοῦ Λέοντος ἀνατέλλουσαν, καὶ ὑπολαμβάνων τὸ κατὰ τὸν Λέοντα δωδεκατημόριον ἀναφέρεσθαι, τρισὶν ὅλοις ἡμωρίοις ἀγνοῆσει. Πάλιν ὁ μὲν Σκορπιός ἀρχεται μὲν δύσειν ἀνατελλούσης Κριοῦ μοίρας τρισκαδεκάτης μέτρης· ὅλος δὲ ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα γίνεται ἀνατελλούσης τῆς ε' μοί. τοῦ Ταύρου· ἀποδεδειχάμεν γὰρ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐν τοῖς περὶ τῶν συνανατολῶν. Ἄηλον οὖν, ὅτι χωρὶς τοῦ ἐν ἀνίσου χρόνοις τὰ ἰβ' ζώδια ἀναφέρεσθαι, διὰ τὸ καὶ ἀνισομεγέθη εἶναι τὰ ζώδια, καὶ ἀτάκτως κείσθαι, πολλὰ διαμαρτήσεται τῇ ὥρᾳ ὃ πρὸς τὸν φαινόμενον ἀστε-

tum discrimen est in duodecim signorum ortibus : qui ratione illa uti velit, horam noctis assequi nullo modo poterit. Sed illud mirari subit, quomodo huic etiam doctrinae subscriptor Attalus accedat. Ille quippe loquitur : « In sequentibus porro demonstrare conatur qua ratione quispiam e sideribus nocturnam horam conjectari poterit. Nam cum sit noctis initium solis occasus, sol autem duodecim signorum semper in aliquo versetur ; perspicuum est, qui ill cognoverit, in quo signo sol positus sit, et qua ejus signi parte, facile animadversurum esse, quod signum, et qua 119 sui parte sub initium noctis oriatur. Quippe pars ei, quam sol obtinet, ex diametro respondens, ineunte nocte conscendet. Hoc quisquis ante didicerit, et cognorit, in omni nocte sex ab oriente signa consurgere, non ignorabit quanta pars noctis transacta fuerit, et quantum ex ea ad ortum usque solis supersit. »

Præterea hoc ambo illi nequaquam animadvertent, tametsi illud ipsum signum exortum jam esse viderit quispiam, non posse tamen ratione ista, quam diximus, certam noctis horam cognoscere. Etenim si constellationum, et aspectabilium imaginum quælibet parte una duodecima zodiaci definiretur, sola temporum in ortibus inæqualitas errorem nobis offerret. Sed quoniam neque cum segmentis ipsis adæquantur quæ a nobis cernuntur imagines, neque propriis in locis sitæ sunt omnes, sed quædam dodecatemorio suo minores, quædam majores multo sunt : ut exempli causa, Cancer ne tertiam quidem segmenti sui partem occupat ; contra Virgo de Leone ac Chelis decerpit aliquid, Piscium australior totus fere in Aquarii dodecatemorio positus est : qui fieri potest, ut ex ejusmodi signorum duodecim exortu noctis hora colligatur ? Cum autem ex illis etiam aliqua zodiaco circulo non tota contineantur, sed multo borealiora sint, velut Leo et Piscium borealior, evidens est illorum rationem ab ortu apparentium imaginum aberraturam esse longius.

Primum enim stellata Cancri imagine jam exorta, Leonis caput in eo quem statuimus horizonte conscendit una cum octava parte Cancri. Igitur Aratus Leonis caput oriri prospiciens, ac Leonis dodecatemorium putans ascendere, sesquihora integra fallitur. Item Scorpius occidere incipit oriente parte 13 media Arietis ; totus vero sub horizontem conditur oriente sexta Tauri parte. Quæ nos omnia in nostra de coortibus disputatione demonstravimus. Apparet ergo non solum quod duodecim imagines inæqualibus temporibus ascendunt, sed etiam quod aliis aliæ majus spatium occupant, et sine ordine collocatæ sunt ; plurimum in æstimanda hora deceptum iri, qui ex apparentibus simulæris signorum duodecim conjectari voluerit.

¹¹ f. ἐπεὶ τοῦ.

Horam itaque noctis nec exacte posse, neque proxime deprehendi, si ortivum signum intueamur, ex iis quæ sunt dicta liquido constat.

III. Deinceps igitur, ut hoc sumamus, coortus ab illo stærum, oppositosque descensus ad zodiaci circuli segmenta, non ad stellatas imagines esse descriptos; videamus quidam in istis consentaneæ iis quæ videntur in mundo, vel dissidentaneæ sit dictum. In quo primum illud intelligendum est, zodiaci circuli partitionem ab Arato sic institui, ut a tropicis et æquinoctialibus punctis incipiat, eaque sint initia signorum. Eudoxus autem ita dividit, ut illa puncta media sint, illa Cancri et Capricorni, hæc Arietis et Chelarum. Quod ad Aratum spectat, satis ex iis ostendit se illa puncta in signorum suorum initiis ponere; quod de circulis quatuor disserens, tropicis videlicet duobus, æquinoctiali et zodiaco, tres quidem illorum oriri et occidere parallelos invicem scribit; et horum singulos in uno eodemque puncto oriri ait aut occidere; zodiacum autem in tanto horizontis arcu ortus occasusque facere, quantus ab ortu Capricorni ad ortum Cancri pertinet; quod iis verbis explicat :

Atque ii quidem oriunturque, et ex adverso inferne
[occidunt
Omnes æquidistanter : unus autem est ipsorum cur-
[sibus
Ordinatim utrinque descensus ascensusque.
Verum iste Oceani tantum pertransit aquam,
Quantum a Capricorno ascendente maxime
Cancrum ad ascendentem volvitur.

Ex his liquet tropica puncta in signorum initiis ab illo constitui, alterum in Cancri, alterum in Capricorni principio. Quippe zodiacus exorians horizontis arcum ab iis punctis in illorum signorum ortibus definitum permeat. Idem etiam declarare videtur his versibus, quos de Leone cecinit :

Ibi quidem solis ardentissimi sunt cursus.
Ac tum spicis vacua cernuntur arva,
Sole primum ad Leonem accedente.

Etenim sub exortum Canis æstus intenditur. Ori-
tur vero post 50 circiter dies ab æstivo solstitio.
Quare post totidem dies, ex illius opinione, sol
Leonis 120 initium obtinet. In eodem ergo solstitio
Cancri principium tenet. Atque hac ratione zodia-
cum circulum mathematici veteres propemodum
omnes, aut plerique, partiti sunt.

Eudoxus vero tropica puncta se in mediis collo-
care signis in hæc verba testatur : « Secundus est
circulus, in quo conversiones æstivæ fiunt. In eo
situm est medium Cancri. » Item : « Tertius, ait,
est circulus, in quo fiunt æquinoctia. In eo posi-
tum est Arietis et Chelarum medium. Quartus, in
quo conversiones hibernæ accidunt. In eo Capri-

ρισμὸν τῶν ἑβ' ζωδίων τὸν συλλογισμὸν ποιούμενος.
Ὅτι μὲν οὖν ἀδύνατον ἀκριβῶς, ἢ ὡς ἔγγιστα, τὴν
τῆς νυκτὸς ὥραν ἐπιγνώνας εἰς τὸ πρὸς τῆ ἀνατολῆ
ζώδιον ἀναδελφύσαντας, ἐκ τῶν εἰρημένων ἐστὶ φανερόν.

Γ'. Ἐχομένους δὲ ὑποθέμενοι τὰς συνανατολάς
αὐτῶ καὶ τὰς ἀντικαταδύσεις τῶν ἀστρων πρὸς τὰ
δωδεκατημόρια τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου πεπραγμα-
τεῦσθαι, καὶ μὴ πρὸς τὰ ἡστερισμένα, ἐπισκεψώμεθα
: καὶ τὸ ἐν αὐταῖς συμφώνως ἢ διαφώνως λεγόμενον
πρὸς τὰ ἐν τῷ κόσμῳ φαινόμενα. Προδιδιήφθω δὲ
πρῶτον, ὅτι τὴν διαίρεσιν τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ὁ
μὲν Ἄρατος πεποιθῆται ἀπὸ τῶν τροπικῶν τε καὶ
ισημερινῶν σημείων ἀρχόμενος· ὥστε ταῦτα τὰ
σημεῖα ἀρχὰς εἶναι ζωδίων· ὁ δὲ Εὐδόξος οὕτω
διήρηται, ὥστε τὰ εἰρημένα σημεῖα μέσα εἶναι· τὰ
μὲν τοῦ Καρκίνου καὶ τοῦ Αἰγόκερω· τὰ δὲ τοῦ Κριοῦ
καὶ τῶν Χηλῶν. Ὁ μὲν οὖν Ἄρατος διὰ τούτων μέ-
λιστα φανερὸς γίνεται τὰ εἰρημένα σημεῖα ἐν ταῖς
ἀρχαῖς τιθεὶς τῶν κατὰ ταῦτα δωδεκατημορίων. Περὶ
γὰρ τῶν δ' κύκλων λέγων, δύο τῶν τροπικῶν, καὶ
τοῦ ἰσημερινοῦ, καὶ τοῦ ζωδιακοῦ, τοὺς μὲν γ' φησὶν
ἀνατέλλειν τε καὶ δύνειν παραλλήλως ἑαυτοῖς· καὶ
ἕκαστον αὐτῶν καθ' ἐν καὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον ἀνα-
τέλλειν, καὶ πάλιν δύνειν· τὸν δὲ ζωδιακὸν ἐν τῇ
τοιαύτῃ περιφερείᾳ τοῦ ὀρίζοντος τὰς ἀνατολάς καὶ
δύσεις ποιεῖσθαι, ἡλίχην παραχωρεῖ ἐν αὐτῷ ἀπὸ
τῆς τοῦ Αἰγόκερω ἀνατολῆς ἕως τῆς τοῦ Καρκίνου
ἀνατολῆς· λέγει δὲ οὕτως·

Καὶ τὰ μὲν ἀντέλλει τε, καὶ ἀντία νεῖοθι δύσει,

Πάντα παραβλήθην· μία δὲ σφῶν ἐστὶν ἐκάστου
Ἐξείης ἐκάτερθε κατηλυσίη ἀνοδός τε.
Αὐτὰρ δ' Ἰ. Ὀκεινοῖο τόσον παραμείβεται ὕδωρ,
Ὅσσοι ἀπ' Αἰγοκερήος ἀνερχομένου μάλιστα
Καρκίνου εἰς ἀνιόντα κυλινδεται. . . .

Δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὅτι τὰ τροπικὰ σημεῖα ἐν
ταῖς ἀρχαῖς ὑποτίθεται· τὸ μὲν ἐν τῇ τοῦ Καρκίνου,
τὸ δ' ἐν τῇ τοῦ Αἰγόκερω. Τὴν γὰρ ὑπὸ τούτων τῶν
σημείων ἐν ταῖς ἀνατολαῖς αὐτῶν ἀποτεμνομένην τοῦ
ὀρίζοντος περιφέρειαν ὁ ζωδιακὸς ἀνατέλλων ἐπι-
πορεύεται. Δόξαι δ' ἀν. ἐμφαίνειν τοῦτο καὶ ἐξ ὧν
περὶ τοῦ Λέοντος λέγων φησὶν·

Ἐνθα μὲν ἡέλιου θερμῆσιν εἰσι κέλευθοι.
Αἱ δὲ που ἀσταχῶν κενεαὶ φαινόμεναι ἀρουραὶ,
Ἡέλιου τὰ πρῶτα συνερχομένοιο Λέοντι.

Περὶ γὰρ τὴν τοῦ Κυνὸς ἀνατολὴν καὶ τὰ καύματα
μάλιστα γίνεται. Αὕτη δὲ γίνεται μετὰ λ' ἔγγιστα
ἡμέρας ἀπὸ τῆς θερινῆς τροπῆς. Μετὰ τοσαύτας ἄρα
ἡμέρας ἔγγιστα κατ' αὐτὸν ὁ ἥλιος ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ
Λέοντος γίνεται. Ἐν ταύτῃ τῇ τροπῇ τοίνυν τὴν
ἀρχὴν ἐπέχει τοῦ Καρκίνου. Καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων
δὲ μαθηματικῶν πάντων σχεδόν, ἢ τῶν πλείστων,
τούτων τὸν τρόπον ὁ ζωδιακὸς κύκλος διήρητο.

Ὅτι δὲ Εὐδόξος τὰ τροπικὰ σημεῖα κατὰ μέσα τὰ
ζώδια τίθησι, δῆλον ποιεῖ διὰ τούτων· « Δεύτερος δὲ
ἐστὶ κύκλος, ἐν ᾧ θερινὰ τροπαὶ γίνονται. Ἔστι δ' ἐν
τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Καρκίνου. » Καὶ πάλιν φησὶ·
« Τρίτος δ' ἐστὶ κύκλος, ἐν ᾧ αἱ ἰσημερίαι γίνονται.
Ἔστι δ' ἐν τούτῳ τὰ τε τοῦ Κριοῦ μέσα καὶ τὰ τῶν
Χηλῶν. Τέταρτος δὲ, ἐν ᾧ χειμερινὰ τροπαὶ γίνον-

ται. Ἔστι δ' ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Αἰγόκερω. » *A corni medium est.* » Hoc ipsum manifestius illic etiam significat, ubi de coluris circulis agens, qui per polos et tropica æquinoctialia puncta ducuntur, ita scribit : « Alii sunt circuli duo bifariam invicem ad rectos angulos secantes per polos mundi. In quibus hæc astra sunt primum semper apparens mundi polus; deinde medium Ursæ secundum latitudinem, medium Cancri, etc. » Paulo post addit : « Nec non cauda Piscis australis, et medium Capricorni. » Deinceps vero scribit, in altero per polos transeunte circulo situm esse, præter alia, quæ recenset medium Chelarum secundum latitudinem, et secundum eandem latitudinem Arietis terga.

ται. Ἔστι δ' ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Αἰγόκερω. » *A corni medium est.* » Hoc ipsum manifestius illic etiam significat, ubi de coluris circulis agens, qui per polos et tropica æquinoctialia puncta ducuntur, ita scribit : « Alii sunt circuli duo bifariam invicem ad rectos angulos secantes per polos mundi. In quibus hæc astra sunt primum semper apparens mundi polus; deinde medium Ursæ secundum latitudinem, medium Cancri, etc. » Paulo post addit : « Nec non cauda Piscis australis, et medium Capricorni. » Deinceps vero scribit, in altero per polos transeunte circulo situm esse, præter alia, quæ recenset medium Chelarum secundum latitudinem, et secundum eandem latitudinem Arietis terga.

Δ'. Προδιαληπτέον καὶ τοῦτο, ὅτι τὰς ἀρχὰς ἐκαστου τῶν ἰβ' ζωδίων ὑποτιθέμενος ὁ Ἄρατος ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς, διασαφεῖ ὅσα τῶ προειρημένῳ αὐτῷ ζωδίῳ συνανατέταλκεν ἢ ἀντικαταδέδουκε τῶν ἐκτὸς τοῦ ζωδιακοῦ ἀστρῶν ὃ καὶ συντείνει μάλιστα πρὸς τὸ ἐκ τῶν ἄλλων ἀστρῶν συλλογίζεσθαι τὸ μέλλον ἀνατέλλειν δωδεκατημέριον τοῦ ζωδιακοῦ. Ἀἴτιον δὲ τοῦτο ποιεῖ καὶ ἐπὶ τῆς τῶν Ἰχθύων ἀνατολῆς, λέγων οὕτως. Εἰπὼν γὰρ περὶ τοῦ Ἰδρύου, ὅτι τὰ μὲν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἕως τῆς πρώτης σπείρας τοῦ Ἰδρυοῦ ἀναφερομένου μετέωρά ἐστι, τὸ δὲ λοιπὸν αὐτοῦ σῶμα οἱ Ἰχθύες ἀνάγουσιν, ἐπιφέρει·

Ὅτ' αὐτὸν καὶ μοιραῖα χεῖρες, καὶ γούνα, καὶ ὄμοι
Ἄντρ' ἐμῆς διχα πάντα τὰ μὲν πάρος, ἄλλα
[δ' ὀπίσω
Τείνεται Ὀκεανοῖο· νέον δ' ὀπότε προγένονται
Ἰχθύες ἀμφοτέροι, τὰ μὲν οἱ κατὰ δεξιὰ χεῖρὸς
αὐτοῦ ἐφέλλονται· τὰ δ' ἀριστερὰ νεύθεν ἔλκει
Κριὸς ἀνερχόμενος. . . .

Διὰ γὰρ τοῦ, νέον ὀπότε προγένονται Ἰχθύες, δηλοῖ οὐκ ἄλλο τι, ἢ ὅταν ἀρχῶνται οἱ Ἰχθύες ἀνατέλλειν.

Ἔτι δὲ αὐτὸ τοῦτο φανερὸν ποιεῖ καὶ ἐπὶ τῆς Ἀργούς. Τῆς γὰρ Παρθένου ἀνατελλούσης, φησὶ τὴν πρῶμναν αὐτῆς ἀνατέλλειν ὄλην· τὰ δὲ λοιπὰ αὐτῆς ἕως τοῦ ἰστοῦ ἀνατέλλειν, ὅτ' ἂν ὄλη ἢ Παρθένος ἀνατελλῆ. Προειπὼν γάρ·

Ὅ μὲν θῆν ὀλίγους γαίης ὑπὸ νεῖατα βάλλει
Παρθένος ἀντέλλουσα. . . .

μετ' ὀλίγον φησὶ·

. . . φθάμενος δὲ Κύνων πῶδας αἰνῶνται ἄλλους,
Ἐλκων ἐξὸπιθεν πρῶμναν πολυτερέας Ἀργούς.
Ἡ δὲ θέει γαίης ἰσθῶν διχόωσα κατ' αὐτόν·

Παρθένος ἡμος ἅπασα περαιόθεν ἀρτι γένηται.

Καὶ ὁ Εὐδόξος δὲ, ᾧ κατηκολούθηκεν ὁ Ἄρατος, τὸν αὐτὸν τρόπον ὑποτίθεται ἐν ταῖς συνανατολαῖς τὰς ἀρχὰς τῶν ζωδίων ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς· ὥστε καὶ ἐκ τούτου φανερὸν γίνεσθαι τὸ προκείμενον. Τούτων δὲ προῦποθεθειγμένων νῦν ἐπισκεψώμεθα τὰς ὑπ' αὐτῶν ἀπβιδομένας συνανατολάς τε καὶ ἀντικαταδόσεις.

Ε'. Ὑποθέμενος τοίνυν ὁ Ἄρατος ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς τὴν ἀρχὴν τοῦ Καρκίνου, φησὶ τοῦ μὲν Στεφάνου δευκεναὶ τὸ ἥμισυ, τοῦ δὲ νοτίου Ἰχθύος τὸ ἕως τῆς βάρχεως· τοῦ δὲ Ἐν γόνασι τὰ ὑπὲρ τὴν γαστέρα·

» *A corni medium est.* » Hoc ipsum manifestius illic etiam significat, ubi de coluris circulis agens, qui per polos et tropica æquinoctialia puncta ducuntur, ita scribit : « Alii sunt circuli duo bifariam invicem ad rectos angulos secantes per polos mundi. In quibus hæc astra sunt primum semper apparens mundi polus; deinde medium Ursæ secundum latitudinem, medium Cancri, etc. » Paulo post addit : « Nec non cauda Piscis australis, et medium Capricorni. » Deinceps vero scribit, in altero per polos transeunte circulo situm esse, præter alia, quæ recenset medium Chelarum secundum latitudinem, et secundum eandem latitudinem Arietis terga.

B IV. Observandum præterea illud est, Aratum principia cujuslibet et duodecim signis in oriente collocantem, exprimere quænam extra zodiacum posita sidera cum illo ipso signo pariter ortum, aut occasum ex adverso fecerint; quod eo magis pertinet, ut ex aliis constellationibus proxime orienturum signum zodiaci colligatur. Istud etiam in exortu Piscium declarat his verbis. Cum enim de Hydro dixisset, quæ ab ejus capite ad primam spiram pertinent, ascendente Aquario in sublimi esse, reliquum illius corpus cum Piscibus ascendere, mox subjicit :

*Sic etiam lassæ manus, et genua, et humeri
Andromedæ, dimidiata omnia; hæc quidem ante, alia
[post*

C *Pertingunt ex Oceano, recens quando prodeunt
Pisces ambo, dexteram quidem ei manum
Pisces attrahunt : at sinistram ubi imo trahit
Aries ascendens.*

Nam hæc verba, recens quando prodeunt Pisces, nihil aliud, quam initium ortus Piscium expriment.

Idipsum et in Argo clarissime demonstrat. Nam oriente Virgine totam illius exoriri puppim asserit : cætera ipsius usque ad malum emergere cum integra Virgo conscenderit. Cum enim dixisset :

*Nec certe pauca sidera terræ sub infima mittit
Virgo exoriens :*

paulo post ait :

B . . . præveniens vero Canis pedes arripit alios
Trahens a tergo puppim stellatæ Argus.
Hæc autem currit supra terram, matium dimidiata
[juxta ipsum,
Virgo quando tota ab inferioribus jam emerit.

Quin et Eudoxus, quem auctorem secutus est Aratus, eodem modo signorum initia in coortibus ad orientem statuit : ut vel inde planissime nobis de poetæ proposito constet. His vero declaratis inquiramus modo in coortibus oppositarumque partium occasus, cujusmodi ab illis traditi fuerunt.

V. Constituto igitur adorie ntem initio Cancri, refert Aratus mediam Coronæ partem occidisse; australis item Piscis usque ad spinam dorsi; Ingeniculi quidquid est supra ventrem; Ophiuchum hume-

ris tenuis; serpentem, quem Ophiuchus tenet, ad usque collum; Arctophylacis amplius parte dimidia. Ad hæc zonam Orionis secundum humeros ait exoriri. Quocirca constellationes istæ omnes, ut ille censet, cum Geminis partim oriuntur, partim ex adverso occidunt. At Eudoxus omnes illas recensens, quæ sub initium occidentis Cancri supra terram eminent, ait totum Ingeniculum esse conspicuum: Coronam quoque dimidiam; Arctophylacis et Ophiuchi capita; una cum cauda serpentis, qui manu gestatur. Tum ad austrum Orionem integrum, et de australi Piscis quod est secundum caput.

Ac de Corona quidem consentanea veritati est Arati sententia, siquidem in Græciæ tractu occidere incipit oriente 23 parte Geminorum; tota vero descendit oriente quarta Cancri parte. Sed Eudoxi ratio perspicue discrepat: 121 quandoquidem initium ab eo Cancri in medio Geminorum signo ponitur. Quod ut assidue nobis commemorare necesse non sit, illud universe tenendum est, cum non eodem uterque modo signa describat, non posse cum ambobus apparentium experimenta congruere. Illud insuper habendum est, quæ ad ortus pertinent, paucis exceptis, eodem ab utroque modo perscribi. Aratus enim Eudoxi vestigiis inhæret. Verum ad Arateam zodiaci partitionem magis quam ad Eudoxeam, coortum ab illis traditorum ratio convenit: quod ex iis fiet apertius, quæ de istis singillatim explicabimus.

Australem porro Piscem majore sui parte supra terram oportet exstare, non ea tantummodo quæ sunt vicina capiti, ut illis placuit. Etenim occidere incipit ille Geminorum oriente 4 parte; postremo idem occidit oriente Cancri 18.

Ingeniculi vero solum jam caput occidit, et dexter humerus solum manu; sinister humerus, reliquumque corpus supra terram adhuc existit. Nam occidente dextro humero, 27 pars Geminorum oritur; sinistro vero descendente, oritur octava pars Cancri, et quæ sunt in lateribus post dextrum humerum adhuc oriuntur. Falso itaque dixit Aratus jam illius partem a ventre capite tenuis occidisse.

De Ophiucho recte sentiunt Aratus et Eudoxus. Quippe humeri ex adverso Geminorum occidunt; quæ vero est in capite, occidit oriente undecima Cancri parte.

Serpentis, quem tenet Ophiuchus, sola supra terram cauda, ut sentit Eudoxus, non, ut Aratus, caput existit. Etenim caput ipsius occidit mediis fere Geminis orientibus: quæ autem est in extrema cauda, occidit oriente parte Cancri 9.

VI. De Arctophylace prorsus hallucinantur. Asse-

¹⁰ f. ηπερ.

A τὸν δὲ Ὀφιοῦχον ἕως τῶν ὠμων· τὸν δὲ Ὀφιν, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, ἕως τοῦ αὐχένος· τοῦ δὲ Ἀρκτοφύλακος πλεόν μέρους ἢ τὸ ἤμισυ. Ἀνατέλλειν δὲ φησι τοῦ Ἀρίωνος τὴν ζώνην κατὰ τοὺς ὠμους. Τὰ εἰρημένα τοίνυν ἄστρα τοῖς Διδύμοις κατ' αὐτὸν, ἃ μὲν συνανατέλλει, ἃ δὲ ἀντικαταδύνει. Ὁ δὲ Εὐδόξος, ἐξαριθμούμενος ὅσα ἐστὶν ὑπὲρ γῆς, τοῦ Καρκίνου ἀρχομένου ἀνατέλλειν, φησὶ τὸν Ἐν γόνασιν ὄλον εἶναι φανερόν· τοῦ δὲ Στεφάνου τὸ ἤμισυ· καὶ τὴν τοῦ Ἀρκτοφύλακος κεφαλὴν· καὶ τὴν τοῦ Ὀφιοῦχου κεφαλὴν· καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ ἐχομένου Ὀφειως· τὸν δὲ πρὸς νότον Ἀρίωνα ὄλον· καὶ τοῦ νοτίου Ἰχθύος τὸ πρὸς τὴν κεφαλὴν.

Ἐπεὶ οὖν Στέφανος κατὰ τὸν Ἄρατον ἐγγίστα συμφωνεῖ· ἐν γὰρ τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις ἄρχεται μὲν δύνειν ἀνατελλούσης γ' καὶ κ' μοί. τῶν Διδύμων· ὄλος δὲ δύνει ἀνατελλούσης τῆς δ' μοί. τοῦ Καρκίνου. Κατὰ μέντοιγε τὸν Εὐδόξον δῆλον, ὅτι διαφωνεῖ· ἐπιπέτρ ἡ ἀρχὴ τοῦ Καρκίνου κατ' αὐτὸν κατὰ μέσον ἐστὶ τοῦ τῶν Διδύμων δωδεκατημορίου. Ἴνα δὲ μὴ διαπαντὸς ἐπισημαινώμεθα τοῦτο, διαληπτέον καθόλου, διότι μὴ ὁμοίως ἀναγράφουσι ἀμφοτέροις οὐ δυνατὸν ἑκατέρω αὐτῶν συμφωνεῖν τὸ φαινόμενον. Δεῖ δὲ κάκεινο διεληφέναι, διότι πάντα μὲν, πλὴν ὀλίγων τινῶν, ὁμοίως ἀμφοτέροι ἀναγράφουσι τὰ περὶ τὰς ἀνατολάς. Ὁ γὰρ Ἄρατος τοῖς ὑπὸ τοῦ Εὐδόξου λεγομένοις ἠκολούθηκε. Συμφωνοῦσι μέντοιγε αἱ ὑπ' αὐτῶν ἀναγεγραμμένα συνανατολαὶ τῆ κατὰ τὸν Ἄρατον μᾶλλον τοῦ ζωδιακοῦ διαιρέσει,

C ἐπιπερ¹⁰ κατὰ τὸν Εὐδόξον· ἐστὶ δὲ τοῦτο φανερόν ἐκ τῶν κατὰ μέρος περὶ αὐτῶν ῥηθησομένων.

Τοῦ δὲ νοτίου Ἰχθύος τὸ πλεῖστον μέρος δεῖ ὑπὲρ γῆν εἶναι, καὶ οὐχὶ τὸ πρὸς τῇ κεφαλῇ μόνον, ὡς φασιν. Ἄρχεται μὲν γὰρ δύνειν, ἀνατελλούσης δ' μοί. Διδύμων· ἐσχάτον δὲ δύνει, ἀνατελλούσης τῆς ιη' μοί. τοῦ Καρκίνου.

Τοῦ δ' Ἐν γόνασιν ἡ κεφαλὴ μόνον δέδυκε, καὶ ὁ δεξιὸς ὤμος σὺν τῇ χειρὶ· ὁ δ' ἀριστερὸς ὤμος καὶ τὴ λοιπὴν σῶμα ἔτι ἐστὶν ὑπὲρ γῆν. Τοῦ μὲν γὰρ δεξιῶ ὤμου δύνοντος ἀνατέλλει ἡ ζ' καὶ κ' μοί. τῶν Διδύμων· τοῦ δὲ ἀριστεροῦ ὤμου δύνοντος, ἀνατέλλει ἡ η' μοί. τοῦ Καρκίνου· τοῦ δὲ δεξιῶ ὤμου ἔτι ὑστερον δύνουσι οἱ ἐν ταῖς πλευραῖς. Οὐκ ἄρα τὸ ἀπὸ τῆς γαστρὸς μέρος αὐτοῦ ἕως τῆς κεφαλῆς δέδυκεν, ὡς Ἄρατός φησι.

Τὰ δὲ περὶ τὸν Ὀφιοῦχον συμφώνως ἀποδοῦναι τῶ φαινομένῳ ὅ τε Ἄρατος καὶ ὁ Εὐδόξος. Οἱ μὲν γὰρ ὡμοί τοῖς Διδύμοις ἀντικαταδύνουσι· ὁ δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ δύνει, ἀνατελλούσης τῆς ια' μοί. τοῦ Καρκίνου.

Τοῦ δὲ Ὀφειως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, ἡ οὐρὰ μόνον ὑπὲρ γῆς ἐστὶν, ὡς ὁ Εὐδόξος φησι, καὶ οὐχ ἡ κεφαλὴ, ὡς ὁ Ἄρατος. Ἡ μὲν γὰρ κεφαλὴ αὐτοῦ δύνει, ἀνατελλόντων μέσων μάλιστα τῶν Διδύμων· ὁ δὲ ἐν ἄκρῳ τῇ οὐρᾷ δύνει, ἀνατελλούσης τῆς θ' μοί. τοῦ Καρκίνου.

Γ'. Περὶ δὲ τοῦ Ἀρκτοφύλακος ὁλοσχερῶς δοκοῦσι

μοι ἀγνοεῖν. Φασὶ γὰρ αὐτὸν δ' ζωδίοις ἀντικαταδύ-
νειν, Κριῶν τε καὶ Ταύρου, καὶ Διδύμοις, καὶ Καρ-
κίνῳ. Ὁ μὲν γὰρ Ἄρατος τοῦ Ταύρου πρὸς τῆ ἀνα-
τολῆ ὄντος, φησὶν·

Δύνει δ' Ἀρκτοφύλαξ ἡδὴ ¹⁶ πρώτη ἐπὶ μοίρῃ,
Τῶν αὖ πίσυρβες μιν ἄτερ χειρὸς κατὰγουσι·

ὥστε τῷ Κριῶ ἀνατέλλοντι ἀρχεσθαι αὐτὸν ἀντικατα-
δύνειν. Ἀκολούθως δὲ ταύτῃ τῆ ὑποθέσει, καὶ τοῦ
Καρκίνου ἀρχομένου ἀνατέλλειν, λέγει ταυτὶ·

Οὐδ' ἄρ' ἔτ' Ἀρκτοφύλαξ εἶη πολὺς ἀμφοτέρωθεν·

Μείων ἡμάτιος· τὸ δ' ἐπὶ πλέον ἔρρυχος ἡδὴ.
Τέτρασι γὰρ μοίραις ¹⁷ ἀμυθις κατιόντα Βοώτην
Ἰκαερός δέχεται.

Ὁ δὲ Εὐδοξος γράφει οὕτως· « Ὅτ' ἂν ὁ Κριὸς δύνῃ,
τῶν μὲν πρὸς ἄρκτους τοῦ Ἀρκτοφύλακος οἱ πόδες
δύνουσι, τῶν δὲ πρὸς νότον τοῦ Θηρίου τὸ λοιπόν. »
Ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ περὶ τῶν ἀνατολῶν λόγου, διελ-
θὼν ὅσα ἐπὶ δύσεως καὶ ἀνατολῆς ἔστιν, ἀρχομένου
τοῦ Καρκίνου ἀνατέλλειν, ἐξῆς φησὶν· « Ὅτ' ἂν δ'
ὁ Καρκίνος ἀπέλλῃ, τῶν μὲν πρὸς ἄρκτους οὐθὲν
ἀνίσχει, τῶν δὲ πρὸς νότον ὁ Λαγῶς καὶ τοῦ Κυνὸς
καὶ τὰ ἐμπρόσθια, καὶ ὁ Προκύων, καὶ τοῦ Ἰδρύου
ἡ κεφαλή. Δύνει δὲ τῶν μὲν πρὸς ἄρκτους ἡ τοῦ
Ἀρκτοφύλακος κεφαλή. » Δῆλον οὖν, ὅτι κατὰ τὸν
Εὐδοξον τὰ μὲν πρῶτα μέρη τοῦ Ἀρκτοφύλακος ἀν-
τικαταδύνει τῷ Κριῶ, τὰ δὲ ἔσχατα τῷ Καρκίνῳ.
Οὕτε δὲ τέσσαρασι ζωδίοις ὁ Ἀρκτοφύλαξ ἀντικατα-
δύνει, ὡς αὐτοὶ φασιν, ἀλλὰ δυσὶ μόνον Ἐλασσον ἢ
ἡμίσει· οὕτε Κριῶ ἀρχεται ἀντικαταδύνειν· ἀλλὰ
τὴν μὲν ἀρχὴν ποιεῖται τῆς δύσεως, ἀνατελλούσης
ς' μοί. τοῦ Ταύρου· ὅλος δὲ δύνει, πλην τῆς ἀριστε-
ρᾶς χειρὸς καὶ τοῦ ἀγκῶνος, ἀνατελλούσης τῆς 10'
μοί. τοῦ Καρκίνου.

Διαληπτέον δὲ, ὅτι περὶ τοῦ Ἀρκτοφύλακος ὁ
Ἄρατος συμφώνως λέγει τοῖς φαινομένοις, εἰ καὶ
ὅλως ἠγγόνηται τὸ τέσσαρασι ζωδίοις αὐτὸν ἀντικατα-
δύνειν, τοῦ Κριῶ ἀνατεταλκός, καὶ τοῦ Ταύρου,
καὶ τῶν Διδύμων· τοῦ δὲ Καρκίνου ἀρχομένου ἀνα-
τέλλειν, ὃ ἔστι λοιπὸς τῶν δ' ζωδίων, οἷς ἀντικατα-
δύνει καὶ κατ' αὐτὸν ὁ Ἀρκτοφύλαξ, εὐλόγως αὐτὸς
φησὶ μηκέτι πολὺ αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ γῆν καὶ ὑπὸ γῆν
ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος ἀπολαμβάνεσθαι· καθάπερ ἐγί-
νετο, τῶν Διδύμων ἀνατελλόντων· ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖστον
ὑπὸ γῆν, τὸ δὲ Ἐλασσον ὑπὲρ γῆν φαίνεσθαι. Τὸ μὲν
γὰρ, ἡμάτιον, σημαίνει τὸ ὑπὲρ γῆν τοῦ κόσμου, τὸ
δὲ, ἔρρυχον, τὸ ὑπὸ γῆν· φανερόν δὲ τοῦτο διὰ πλειό-
νων αὐτὸς ποιεῖ· καθάπερ εὐθέως ἐπὶ τοῦ Ἐν γό-
νασι, λέγων οὕτως·

Αὐτὰρ δγ' ἐξέπιπεν τετραμμένος ἄλλα μὲν οἴκω
Γαστέρι νειαίρῃ· τὰ δ' ὑπέρτερα νυκτοφορεῖται.

Τὰ μέντοιγε ἐπιπερόμενα οὐδὲν ἔτι πρὸς· αὐτὴν
τὴν δύσιν αὐτοῦ τείνοντα λέγει, ἀλλ' ὡς συμβεβηκὸς
αὐτῷ·

¹⁶ γρ. τότε. ¹⁷ γρ. ἡδὴ.

runt enim ex adverso signorum quatuor occidere,
Arietis, Tauri, Geminorum, et Cancri. Nam Aratus in
sole in oriente posito ait :

Occidit vero Arctophylax jam primo cum signo,
Quorum quatuor ipsum, præter manum, deducunt,

tanquam orientis Arietis ex adverso ille conscen-
dat. His consentanea sunt quæ de Cancro ortum
ineunte scribit :

Neque vero amplius Arctophylax fuerit multus
utrinque

Minor diurnus : at amplius jam nocturnus ;
Quatuor enim partibus simul descendentem Bootem
Oceanus recipit.

Eudoxi porro verba sunt : « Occidente Ariete,
B e borealibus descendunt pedes Arctophylacis ;
australiu vero, reliquum feræ. » Tum initio dis-
putationis de orbitibus, cum ea percensuisset, quæ
ia ortu sunt, occasuque, quando Cancer oriri inci-
pit, deinceps ita loquitur : « Cum autem Cancer
oritur, borealium quidem constellationum oritur
nulla : australium vero Lepus, et anteriora Canis ;
Procyon, cum Hydri capite. Occidit e borealibus
Arctophylacis caput. » Manifestum est igitur ex
Eudoxi sententia, priores Arctophylacis partes
occidere, cum Aries oritur : posteriores vero
orientem Cancro. Verum neque quatuor signis Ar-
ctophylax oppositum habet occasum, ut illi sen-
tiant, sed duobus tantum, minus dimidio circiter :
neque ex adverso Arietis occidere incipit, sed ini-
tium occidendi facit oriente 6 Tauri parte : totus
autem, exceptis sinistra manu, flexuque cubiti,
orientem 19 parte Cancri.

Sic autem habendum est, quæ de Arctophylace
prodit Aratus, hæc apparentium experimentis esse
consentanea, tametsi in eo prorsus aberrat, quod
cum ortu signorum quatuor adæquari illius occa-
sum putet : absoluto nimirum exortu Arietis,
Tauri, Geminorum. Cancro vero oriri incipiente,
quod reliquum est e signis quatuor ; quorum orti-
bus exæquari descensum Arctophylacis affirmant :
merito scribit Aratus, non jam supra terram, in-
fracque, ab horizonte inagnam illius partem inter-
cipi : quemadmodum siebat orientibus Geminis,
sed majorem exstare supra terram, minorem sub
terra. Hoc enim vocabulum, « diurnus, » partem
mundi supra terram eminentem ; « nocturnus, »
infra latentem exprimit : quod cum in aliis ple-
risque locis, tum vero cum de Ingeniculo agit, per-
spicue ita testatur :

122 Sed hic retro versus secundum alias quidem
Ventre extremo ; secundum superiores vero nocte
fertur.

Quæ autem subjicit, non jam ad ipsum illius occa-
sum spectantia, sed tanquam ex accidenti con-
gruentia refert :

... At hic cum luce satius fuerit, [bentis. Vespere item continet : plus dimidio noctis la-

Cum enim occidere cum Chelis incipit, sole ibi versante, quo tempore facit occasum, noctes in Arcturo dicuntur ; quando et supra terram tota die fertur ; quoniam oritur cum Virgine, et occidendo plus dimidia nocte consumit, quandoquidem cum signis quatuor occidit. Quod autem una cum Virgine conscendat ex Arati sententia, hæc ipsius verba declarant :

Nec exorientes Chelæ, ac tenuiter lucentes Ignote præterierint ; quoniam ingens sidus Bootes Confertus oritur, interstinctus Arcturo.

VII. Ac non Aratus duntaxat, et Eudoxus, sed etiam reliqui omnes fere mathematici, quicumque de Boote disputarunt, in eodem sunt cum illis errore versati, arbitantes quatuor illum cum signis occidere. Attalus vero occasus sui principium, non cum Scorpio, ut ostendebamus, sed cum Chelis facere constanter asseverat his verbis : « Quidam enim neque apparentium scientia præditi, neque poetæ mentem assecuti, varie de illo pronuntiarunt. Ac sunt nonnulli, qui cum Virgine primum occidere illum sentiunt ; deinde cum tribus insequentibus signis ; alii initium occidendi ab Scorpio facere, et in Aquarium desinere : qua imbuti opinione aliqui coram te convicti a nobis, ac dedocti de sententia discesserunt. Atque, ut uno verbo dicam, cum et ex apparentibus id constet, et poeta liquido testetur, totum occidisse, cum in oriente situs est Leo, occasum autem incipere, cum Tauri instat exortus ; quando et oppositus illi ex adverso Scorpius in occasu positus est ; et Chelæ recens occiderunt, quibus cum descendere incipit Arctophylax ; manifestum esse arbitror eos omnes, qui de hac re dissentiant a nobis, apparentium esse funditus ignarus. »

Atqui heasset nos, si non solam, citra demonstrationem sententiam dicere contentus assereret convictos a se qui contra sentirent opinione cessisse, sed dicti quoque sui probationem mandasset litteris ; ut et cæteris ab eo dissidentibus persuaderi posset, cum Chelis, non cum Scorpio illum occidendi primordium habere. Quoniam igitur hoc ab eo prætermisum est, non inutile futurum arbitror paucis admonere, quibus inducti rationibus arbitremur, cum Scorpio primum occidere Bootem. Nam copiosiore hac de re sermonem nostræ illi de coortibus disputationi seposuimus. Fingamus itaque modo in horizonte occiduo australissimam stellam earum, quæ sunt in sinistro pede Arctophylacis. Est ea borealior æquinoctiali circulo partibus 27, ac triente ; cuiusmodi circulus per polos transiens constat 360. Ob id æquidistans æquinoctiali circulus per illam stellam transiens

¹⁸ f. ἐπέει.

A . . . . 'Ο δ', ἐπήρ φάρος κορέσθηται, Βουλυτῷ ἐπέχει, πλείον διχα νυκτός Ιούσης.

"Όταν γὰρ ταῖς Χηλαῖς ἀρχεται συγκαταδύειν, τοῦ ἡλλου ἐν αὐταῖς ὄντος, ἐν ᾧ καταδύειν καιρῷ, αἱ νύκτες ἐπ' Ἀρκτούρω λέγονται· ὅτε ὄλην τε τὴν ἡμέραν ὑπὲρ γῆς φέρεται, διὰ τὸ τῇ Παρθένῳ αὐτὸν συνανατέλλειν, καὶ δύνει πλείονα χρόνον ἢ τὸ ἤμισυ τῆς νυκτός, ἐπὶ ⁷⁸ τοῖς τέσσαρσι ζωδίοις συγκαταδύει. "Ότι δὲ τῇ Παρθένῳ κατ' αὐτὴν συνανατέλλει, φανερὸν ποιεῖ ἐν τούτοις·

Οὐδ' ἂν ἐπερχόμενα Χηλαί, καὶ λεπτὰ φάουσαι, Ἄφραστοι παροῖσιν· ἐπεὶ μέγα σῆμα Βούτης Ἄθροος ἀντέλλει βεβουλημένος Ἀρκτούροιο.'

Z'. Οὐ μόνον δὲ Ὁ Ἄρατος καὶ ὁ Εὐδόξος, ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ μαθηματικοὶ πάντες σχεδόν, ὅσοι περὶ τοῦ Βούτew λόγον πεποιήθηται, ὁμοίως τούτοις ἀποπλάνηνται, νομίζοντες τέσσαρσι ζωδίοις αὐτὸν συγκαταδύειν. Ἄτταλος δὲ καὶ περὶ τοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς δύσεως αὐτὸν ποιῆσθαι, μὴ τῷ Σκορπίῳ συγκαταφερόμενον, ὡς ἡμεῖς ἐδεικνυμεν, ἀλλὰ ταῖς Χηλαῖς, ἱκανῶς διαθεβαίουται, λέγων τὸν τρόπον τούτον· « Ἔνιοι γὰρ οὕτε ταῖς φαινομένοις παρακολουθοῦντες, οὕτε τὰ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ λεγόμενα δυνάμενα συνεῖναι, διαφόρους ἀποφάσεις πεποιήθηται περὶ αὐτοῦ. Καὶ τινὲς φασὶ μὲν αὐτὸν τῇ Παρθένῳ πρῶτον ἀρχεσθαι συγκαταδύειν· εἶτα ἐν τοῖς ἐφεξῆς τρισὶ ζωδίοις· ἔνιοι δὲ ἀρχεσθαι μὲν ἀπὸ τοῦ Σκορπίου, λήγειν δὲ ἐπὶ τὸν Ἰδροχρόν, ὧν τισὶ καὶ οὐ παρατέτευχας ἐλεγχομένοις ὑφ' ἡμῶν, καὶ μετατιθεμένοις. Καθόλου δὲ καὶ τοῦ φαινομένου τούτου συνιστώμενος, καὶ τοῦ ποιητοῦ σαφῶς λέγοντος, ὅτι ὄλος μὲν δεδωκῶς γίνεται, Λέοντος πρὸς ἀνατολὰς ὄντος· ἀρχεται δὲ δύνεσθαι, ὅτ' ἂν ὁ Ταῦρος μέλλῃ ἀνατέλλειν· τὸ δὲ κατὰ διάμετρον αὐτοῦ κείμενον ζῴδιον ὁ Σκορπίος πρὸς τῇ δύσει ὑπάρχων· αἱ δὲ Χηλαὶ ἀρτίως κατενηγμέναι ὧσιν, αἷς ἅμα συγκαταφέρεσθαι ἀρχεται ὁ Ἀρκτοφύλαξ, φανερὸν εἶναι νομίζω, διότι τοὺς ἀντιδοξούντας ἡμῖν περὶ τούτου παντελῶς ἀπίστους εἶναι τῶν φαινομένων συμβέβηκεν. »

Καλῶς μὲν οὖν εἶχεν, εἰ μὴ μόνον, ἀναπδεικτικῶ φάσει χρώμενος, ἔλεγε τοὺς ἀντιδοξούντας ἐλεγχομένους ὑπ' αὐτοῦ μετατιθεσθαι, ἀλλὰ καὶ νῦν ἔγγραπτον ἐτίθει τὴν ἀπόδειξιν· ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀντιδοξούντων πεισθῶσιν, ὅτι ταῖς Χηλαῖς ἀρχεται συγκαταδύειν, καὶ οὐ τῷ Σκορπίῳ· πλὴν ἐπεὶ οὗτος παραλέλοιπεν, οὐκ ἀχρηστον ἂν εἴη διὰ βραχέων ὑπομνήσαι, δι' ὧν πειθόμεθα τῷ Σκορπίῳ πρῶτως αὐτὸν συγκαταδύειν. Τὸν μὲν γὰρ ἐπὶ πλείονι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν τῇ τῶν συνανατολῶν πραγματεῖα κατακεχωρικαμεν· νοεῖσθω δὲ νῦν ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος πρὸς τῇ δύσει κείμενος ὁ νοτιώτατος ἀστὴρ τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ τοῦ Ἀρκτοφύλακος· Ἄλλ' ἔστιν οὗτος ὁ ἀστὴρ βορειώτερος τοῦ Ἰσημερινοῦ κύκλου μοί. κζ' καὶ γ' μέρει μοίρας, οἷων ἔστιν ὁ διὰ τῶν πόλων κύκλος μοι. τξ'. Διὰ δὲ τούτου ὁ γραφόμενος παράλληλος τῷ Ἰσημερινῷ κύκλος διὰ τοῦ προειρημένου ἀστέρος τὴν ὑπὲρ γῆς περιφέρειαν ἔχει τοιούτων τμημά-

των ιε' λείπουσιν κ' μέρος ὡς ἔγγιστα, οὖν ἐστὶν ὁ δία τῶν πόλων κύκλος τμημάτων κδ'. Τὸ ἥμισυ ἄρα τῆς εἰρημένης περιφέρειας, τὸ ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ ἕως δύσεως, τῶν αὐτῶν τμημάτων ἐστὶ ζ', καὶ ὡς ἔγγιστα ἡμίσεος. Ἄλλ' ὁ εἰρημένος ἀστὴρ κείται, ὡς κατὰ παράλληλον κύκλον, περὶ α' μοί. τῶν Χηλῶν. Δύνοντος ἄρα αὐτοῦ, δεῖ μεσουρανεῖν, ὡς κατὰ παράλληλον κύκλον, τὴν κα' δ' μοί. τοῦ Αἰγόκερω· ταύτης δὲ ἐπὶ τοῦ παραλλήλου μεσουρανούσης, δεῖ ἐν τῷ ζωδιακῷ μεσουρανεῖν τὴν δευτέραν, καὶ εἰκοστὴν μοῖραν τοῦ Αἰγόκερω. Ἄλλ' ἐν τῷ ζωδιακῷ τῆς β' καὶ εἰκοστῆς τοῦ Αἰγόκερω μοίρας μεσουρανούσης, ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ὀρίζονται δεῖ ἀνατέλλειν τὴν ς' μάλιστα μοί. τοῦ Ταύρου· ἕκαστον γὰρ τῶν εἰρημένων ἀποδεικνύται διὰ τῶν γραμμῶν ἐν ταῖς καθόλου περὶ τῶν τοιοῦτων ἡμῖν συνεσταγμένας· πραγματείας. Ὁ ἄρα ἀριστερὸς παῦς τοῦ Βοώτου ἀντικαταδύνει τῆ ς' μοί. τοῦ Ταύρου. Ὅτι δὲ καὶ πρῶτος ὁ ἀριστερὸς παῦς τοῦ Βοώτου δύνει, χωρὶς τούτου ἀποδείκεται ἐν τῷ περὶ αὐτοῦ λόγῳ. Φανερὸν δ' ἂν εἴη καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς θέσεως τοῦ Βοώτου. Ὁρθὸς γὰρ βεθηκῶς ὁ Βοώτης, ἐγκλίνει τῆ θέσει οὕτως, ὥστε τὸν ἀριστερὸν πόδα πολλῷ νοτιώτερον ὄντα τῆς κεφαλῆς, προηγεῖσθαι τοῦ διὰ τῶν πόλων, καὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ γραφομένου κύκλου πλεῖον ἥμισυ καὶ τέταρτον μέρος ζωδίου. Περὶ δὲ τοῦ Ὠρίωνος συμφωνεῖ ὁ Ἄρατος, ὑπολαμβάνων αὐτὸν ὄλον τοῖς Διδύμοις συνανατέλλειν.

Η'. Τοῦ δὲ Λέοντος ἀρχομένου ἀνατέλλειν, ὁ μὲν Ἄρατος φησὶ τὰ τε σὺν τῷ Καρκίνῳ δεδυκῆναι· τοῦ δ' Ἐν γόνασιν ἐτι τὸν ἀριστερὸν πόδα, καὶ γόνου ἀπαλείπεσθαι· τὰ δὲ λοιπὰ δεδυκῆναι· ἀνατέλλειν δὲ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰδρου, καὶ τὸν Λαγῶν, καὶ τὸν Πρόκυνα, καὶ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας τοῦ Κυνός. Τῷ δὲ Ἄρατῳ ὁμοίως καὶ ὁ Εὐδόξος ἀποφαίνεται. Τὰ οὖν εἰρημένα ἀστρα δῆλον ἐτι τῷ Καρκίνῳ κατ' αὐτοὺς ἂ μὲν συνανατέλλει, ἂ δὲ ἀντικαταδύνει. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζωδίων τὸ αὐτὸ διαλαμβάνεσθω. Ἐν μὲν οὖν τοῖς λοιποῖς συμφωνοῦσι τοῖς φαινομένοις· τοῦ δ' Ἐν γόνασιν οὐ μόνον τὸ ἀριστερὸν γόνου καὶ ὁ πούς ἐτι ὑπὲρ γῆς ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τὸ δεξιὸν γόνου. Δύνει γὰρ τοῦτο ἀνατελλούσης τῆς τοῦ Λέοντος μοί. ις'. Ὁ δὲ Λαγῶς οὐ μόνον τῷ Καρκίνῳ συνανατέλλει, ὡς Ἄρατος ὑπολαμβάνει, ἀλλὰ καὶ τοῖς Διδύμοις. Ἀρχεται μὲν γὰρ ἀνατέλλειν, τῆς ζ' καὶ κ' μοί. τῶν Διδύμων ἀναφερομένης· λήγει δὲ ἀνατέλλων, συνανατελλούσης αὐτῷ Καρκίνου μοί. ιβ' S'. Ὁ δὲ Κύνων ὄλος τῷ Καρκίνῳ συνανατέλλει, πλην τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ· καὶ οὐχ, ὡς ὁ Ἄρατος, οἱ ἐμπροσθιοὶ μόνον αὐτοῦ πόδες συνανατέλλουσι τῷ Καρκίνῳ.

Θ. Τῆς δὲ Παρθένου ἀρχομένης ἀνατέλλειν.

.... Λύρη τότε, φησὶ, Κυλληναίη
καὶ Δελφίς δύνονσι, καὶ εὐποιήτος Ὀϊστός.
Σὺν τοῖς Ὀρνίθις πρῶτα πτερὰ μέσφι παρ' αὐτὴν
οὐρῆν. καὶ Ποταμοῖο παρηοραὶ σιιδῶνται.
Δύνει δ' Ἰκπέτη κεφαλή· δύνει δὲ καὶ αὐχὴν.
Ἀνατέλλει δ' Ἰδρη μὲν ἐπὶ πλέον ἀγρι παρ' αὐτὸν
Κρητήρα. Φθάμενος δὲ Κύνων πόδας αἰνυται ἄλ-
[λους,
Ἐλκων ἐξόπιθεν πρῶμιναι πολυτεϊρός Ἀργυός.

Arcum supra terram habet totidem partium 15, minus parte vicesima circiter, quot per polos descriptus circulus habet 24. Quare dimidium circumferentiæ illius, quod a meridiano ad occasum pertinet, earundem fere partium est 7 1/2. Atqui eadem illa stella, secundum æquidistantem circulum, sita est in parte Chelarum circiter prima. Ea igitur occidente, culminare oportet in parallelo circulo 21, 15' partem Capricorni; qua rursus culminante, necesse est in zodiaco culminare 22 Capricorni. Porro cum in zodiaco vicesima secunda pars Capricorni culminat, in eo. quem statuimus, horizonte sexta fere pars Tauri debet assurgere. Hæc enim omnia singillatim per lineas demonstrantur in opere illo quo generalem de istis rebus tractationem instituimus. Quamobrem Bootæ pes sinister occidit oriente sexta parte Tauri. Nam sinistrum Bootæ pedem primum occidere demonstratum est insuper in peculiari de illo disputatione: quod et ex ipso illius situ intelligi nullo negotio potest. Cum enim rectus consistat Bootes, ita tamen est paululum inclinato situ, pes ut ejus sinister longe australior capite, circulum per polos, et ipsius caput descriptum amplius dodrante signi unius antecedit. Jam de Orione cum apparentibus Arato convenit, quatenus totum illum cum Geminis oriri asserit.

VIII. At Leone primum exoriente, Aratus ait quæ sunt cum Cancro, jam occidisse; Ingeniculi vero sinistrum adhuc 123 pedem, ac genu superesse; cæteris jam in occasum depressis: oriri præterea caput Hydri, Leporem, Procyne, et antecedentes Canis pedes. Eadem cum Arato sensit Eudoxus. Quocirca sidera hæc omnia planum est cum Cancro ex illorum opinione partim oriri, partim ex opposito descendere. Idem de cæteris quoque signis iudicium esse volo. Atqui ut in reliquis ab apparentium experimentis minime discrepant; sic Ingeniculi non sinistrum modo genu, pesque supra terram adhuc eminet, sed etiam dextrum genu. Hoc enim occidit oriente Leonis parte 16. At Lepus non solum cum Cancro oritur, uti visum est Arato, sed etiam cum Geminis. Oriri quippe incipit cum parte Geminorum septima et vicesima: desinit autem ascendente cum ipso Cancro 12 1/2. Canis vero cum Cancro totus oritur, iis quæ in cauda sunt exceptis; neque, ut Arato placet, anteriores cum Cancro pedes duntaxat oriuntur.

IX. Porro exoriente Virgine,

... Lyra tunc, ait, Cylleneæ,
Et Delphin occidunt, et subrefacta Sagitta.
Cum quibus Cygni primores pennæ usque ad ipsam
Caudam, et fluvii extremitates occultantur.
Occidit autem Equi caput; occidit et cervix.
Oritur vero Hydra amplius usque ad ipsam
Craterem; præveniens vero Canis pedes arripit alie,
Trahens a tergo puppim stellatæ Argus.

*Hæc autem currit supra terram malum ad ipsum di-
Virgo quando tota ab infimo jam evaserit.* [midiatā,

Eadem cum Arato docet Eudoxus; indeque potissimum apparet Aratum quæ ab Eudoxo dicta sunt mutatis tantummodo verbis exprimere. Cæterum cum ambo in aliis ab apparentibus haud abhorreant, de Malo non recte sentiunt. Illic enim occidere incipit oriente parte Cancri media vicesima septima, occidere autem desinit oriente media Leonis secunda. At fluvius ab Orione manans non Leoni, ut Eudoxus ait, sed Virgini occidere adversus incipit. Etenim antecedens maxime, et australissima stellarum, quæ in illo sunt, quæ et splendidissima, occidit oriente Virginis parte septima. Argus autem non nisi puppim cum Leone ait occidere, et eandem secundum malum sectam bifariam ascendere, donec tota Virgo conscenderit. λειν τῷ Λέοντι, καὶ αὐτὴν δεδιχοτομημένην κατὰ τὸν

Attalus vero poetæ mentem haud assecutus, sed eum existimans velle, instante Virginis exortu, puppem ad medium usque malum ascendere, ait nomen, *tota*, in postremo carmine superfluum esse. Nam cum illorum versuum extremos explicasset, ista subjicit : « In his vox, *tota*, superflue posita est. Sive enim ad Argo illam referas, et orationem ita construas : *Hæc autem tota currit supra terram malum ad ipsum dimidiata, Virgo quando ab infimo jam evaserit*; extra controversiam completivum illud vocabulum est. Sive ad Virginem revocare malis, eadem erit ratio; nisi ita quis accipiat, ut totam Virginem ascendisse velit; quæ est poetæ sententia. Etenim si Virgo tota jam exortum fecit, manifestum est Chelarum ortum instare. At sub id temporis totam Argo conscendisse memorat, his versibus :

*Neque vero subeuntes Chelæ, ac tenuiter lucentes
Ignote transierint, quandoquidem ingens signum
Concertus oritur, instinctus Arcturo.* [Bootes
Argo vero non admodum tota sublimis consistit adhuc. »

Itaque mihi falsus opinione sua videtur Attalus, non intelligens adjectitia illa esse verba, *malum ad ipsum dimidiata*; neque significare oriri ipsam ad malum usque. Ejusmodi est itaque contextus orationis. Cum oriri Virgo incipit, jam exortus est Canis et puppis Argus. Hæc vero cum dimidiata sit, usque ad malum oritur, donec tota Virgo conscenderit.

X. Eodem loquendi genere usus est et Aratus D cum de Ingenuculo scribit, hoc modo :

... *Hujus porro solum
Crus cum Chelis apparet ambabus :
Ipse in caput adhuc conversus alio
Scorpium exorientem exspectat, et Sagittarium.
Illi enim ipsum ferunt.*

Commodum enim orientibus Chelis, totum ait ortum esse Bootem cum Argo, Hydri vero tantum ea quæ sunt ad caudam sub terram esse depressa; Ingenuculi dextrum crus ad usque solum genu conscendisse; reliquum corpus ipsius, præter sinistram

A *Ἡ δὲ θεὸς γαλιῆς ἰστὸν διχῶσα κατ' αὐτὸν·
Παρθένος ἤμος ἀπασα περαιόθεν ἄρτι γένηται.*

Τῷ δὲ Ἀράτιν τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Εὐδόξος; λέγει· καὶ μάλιστα γὰρ ἐκ τούτων φανερός ἐστίν ὁ Ἄρατος ὡσαυτεὶ παραγράφων τὰ ὑπὸ τοῦ Εὐδόξου εἰρημένα. Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις συμφωνοῦσι τοῖς φαινομένοις. Ὁ δὲ Ὅϊστὸς οὐ τῷ Λέοντι ἀντικαταδύνει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ Καρκίνῳ. Ἄρχεται μὲν γὰρ δύνειν, ἀνατελλούσης μέσης τῆς ζ' καὶ κ' μοί. τοῦ Καρκίνου· λήγει δὲ δύνων, ἀνατελλούσης μέσης τῆς β' μοί. τοῦ Λέοντος. Ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ Ὀρίωνος Ποταμὸς οὐ τῷ Λέοντι ἀρχεται ἀντικαταδύνειν, ὡς οἱ περὶ τὸν Εὐδοξὸν φασιν, ἀλλὰ τῇ Παρθένῳ· ὁ γὰρ ἠγοούμενος μάλιστα καὶ νοτιώτατος τῶν ἐν αὐτῷ, ἧς δὴ καὶ λαμπρότατος ἐστίν, δύνει ἀνατελλούσης τῆς ζ' μοί. τῆς Παρθένου. Τῆς δὲ Ἀργούσ φησι τὴν πρύμναν μόνον συνανατέλλειν, ἀναφέρεισθαι ἕως ἀν ὅλη ἡ Παρθένος ἀνατελλῆ.

Ἐν τῷ μέντοιγε Ἄτταλος, οὐ δυνάμενος κρατῆσαι τῆς διανοίας τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' ὑπολαβὼν λέγειν αὐτὸν τῆς Παρθένου μελλούσης ἀνατέλλειν, ὅτι ἡ πρύμνα ἀνατέταλκεν ἕως μέσου τοῦ ἰστοῦ, φησὶ τὸ, *ἅπασα*, τῷ ἐσχάτῳ στίχῳ κενῶς προσκεισθαι. Ἐκθήμενος γὰρ τῶν προειρημένων στίχων τοὺς ἐσχάτους, ἐπιφέρει ταυτί· « Ἐν δὲ τούτοις τὸ, *ἅπασα*, προσαναπληρώματος ἔχει τάξιν. Ἐκετὶ γὰρ ἐπὶ τὴν Ἀργῶ μεταβιβάσειε τις αὐτὸ, ποιῶν τὸν λόγον τοιοῦτον· *Ἡ δὲ πᾶσα θεὸς γαλιῆς ἰστὸν διχῶσα κατ' αὐτὸν, Παρθένος ἤμος περαιόθεν ἄρτι γένηται*. ὁ μολογουμένως ἀναπληρώματος ἔχει τάξιν· εἴτ' ἐπὶ τῆς Παρθένου, τὸ αὐτὸ συμβῆσεται· ἐὰν μὴ τις δέξηται, ὅτι ὅλην φησὶ τὴν Παρθένον ἀνατεταλκέναι· ὅπερ βούλεται λέγειν. Εἰ γὰρ ἡ Παρθένος ὅλη ἀνατέταλκε, δηλον, ὅτι αἱ Χηλαὶ πρὸς τῷ ἀνατέλλειν εἰσὶ. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν ὅλην φησὶ τὴν Ἀργῶ ἀνατεταλκέναι, λέγων οὕτως·

*Οὐδ' ἂν ἐπερχόμεναι Χηλαί, καὶ λεπτὰ φάουσαι,
Ἀφραστοὶ παρλοῖεν· ἐπεὶ μέγα σῆμα Βούτης
Ἄθροος ἀντέλλει βεβολημένος Ἀρκτούροιο.
Ἀργῶ δ' οὐ μάλα πᾶσα μετήροσ ἰσταται ἦδη.* ἦ

Δοκεῖ οὖν μοι πεπλανῆσθαι ὁ Ἄτταλος, οὐ συνείδω, ὅτι ἐπιθῆτως λέγεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ τὸ, *ἰστὸν διχῶσα κατ' αὐτὸν*· καὶ οὐχ ὅτι ἀνατέλλει ἕως μέσου τοῦ ἰστοῦ· ὁ τε ἐξῆς λόγος ἐστὶ τοιοῦτος· Τῆς Παρθένου ἀρχομένης ἀνατέλλειν, ὁ τε Κύων ἀνατέταλκε, καὶ ἡ πρύμνα τῆς Ἀργούσ. Αὐτὴ μὲντοι ἡμίσεια οὔσα ἕως τοῦ ἰστοῦ ἀναφέρεται, ἕως ἀν ὅλη ἡ Παρθένος ἀνατελλῆ.

Γ. Κέχρηται δὲ τούτῳ τῷ σχήματι τῆς ἐκφορᾶς ὁ Ἄρατος, καὶ ἐπὶ τοῦ Ἐν γόνασι, λέγων οὕτως·

..... *τοῦ μὲν ἄρ' ὅλη
Κνήμη σὺν Χηλῆσι φαίνεται ἀμφοτέρῃσιν·
Αὐτὸς δ' εἰς κεφαλὴν ἔτι πον τετραμμένος ἄλλῃ
Σκορπίον ἀντέλλοντα μένει, καὶ ῥύττερα Τόξου.
Οἱ γὰρ μιν φορέουσιν.*

Τῶν γὰρ Χηλῶν ἀρχομένων ἀνατέλλειν, τὸν Βούτην φησὶν ὅλον ἀνατεταλκέναι καὶ τὴν Ἀργῶ· τοῦ δὲ Ἰδίου τὰ πρὸς τὴν οὐρανὸν μόνον ὑπὸ γῆς εἶναι· ἀνατεταλκέναι δὲ τοῦ Ἐν γόνασι τὴν δεξιὰν κνήμην μόνον ἕως τοῦ γόνατος· τὸ δὲ λοιπὸν αὐτοῦ σῶμα, πλὴν

τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, ἔτι ὑπὸ γῆν εἶναι, τοῦ Σκορπίου πρὸς τῇ ἀνατολῇ ὄντος· τὴν δὲ ἀριστερὰν χεῖρα καὶ τὴν κεφαλὴν μετέωρον φαίνεσθαι, τοῦ Τοξότου ἀνατέλλοντος. Ἀνατέλλειν δὲ φησιν ἅμα ταῖς Χηλαῖς καὶ τὸ ἡμισυ τοῦ Στεφάνου, καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ Κενταύρου· δύνειν δὲ πάλιν τὸ τε σῶμα τοῦ Ἴππου ὄλον, καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ Ὀρνίθου, καὶ τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀνδρομέδας, καὶ τοῦ Κήτους τὸ ἀπὸ τῆς οὐρᾶς ἕως τῆς λοφίας· τοῦ δὲ Κηφέως κεφαλὴν τε, καὶ χεῖρα, καὶ ὤμους, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ Ποταμοῦ· ὁμοίως δὲ ἐν τούτοις καὶ ὁ Ἄρατος τρέποντινὰ παραγέγραφεν τὰ τοῦ Εὐδόξου.

Τὰ μὲν οὖν λοιπὰ ὑπ' αὐτῶν ὑγιῶς εἴρηται· περὶ δὲ τοῦ Κενταύρου ὀλοσχερῶς ἠγνοήκασι. Οὕτε γὰρ ἢ οὐρὰ αὐτοῦ, οὕτε καθόλου τὰ ὀπίσθια πάντα ἀνατέλλει, ἀλλὰ ὁ ἀριστερὸς ὤμος· πολλῶν γάρ ἐστι βορειότερος· οὕτε τῇ Παρθένῳ ἄρχεται συνανατέλλειν, ὡς φησιν, ἀλλὰ ταῖς Χηλαῖς. Ὁ γὰρ ἀριστερὸς ὤμος αὐτοῦ συνανατέλλει τῇ ια' μοί. τῶν Χηλῶν. Τῆς δὲ Ἀνδρομέδας οὐ μόνον ἡ κεφαλὴ δέδουκε, τῶν Χηλῶν πρὸς τῇ ἀνατολῇ οὐσῶν, ἀλλὰ καὶ αἱ χεῖρες ἀμφοτέραι. Τὸ δὲ Κῆτος οὐ τῇ Παρθένῳ ἄρχεται ἀντικαταδύνειν, ὡς οὗτοι φασιν, ἀλλὰ τῷ Λέοντι. Τῶν γὰρ ἐν τῇ οὐρᾷ αὐτοῦ β' λαμπρῶν ὁ μὲν νοτιώτερος ἀντικαταδύνει μέση τῇ ζ' καὶ κ' μοί. τοῦ Λέοντος· τὸ μὲντοιγε λοιπὸν σῶμα τοῦ Κήτους οὐχ ὄλον τῇ Παρθένῳ ἀντικαταδύνει, ἀλλ' ἕως τῆς λοφίας, ὡς ὁ Ἄρατος φησιν. Τοῦ δὲ Κηφέως ἡ κεφαλὴ μόνον δύνει· οἱ δὲ ὤμοι αὐτοῦ ἐν τῷ ἀεὶ φανεῖ τμήματι κείναι, καθάπερ προειρήκαμεν. Οὐ μόνον δὲ κατ' αὐτὸ ἀγνοοῦσιν, ἀλλὰ καθ' ὃ φασὶ τῇ Παρθένῳ ἀντικαταδύνειν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Οὐ γὰρ τῇ Παρθένῳ, ἀλλὰ ταῖς Χηλαῖς ἄρχεται ἀντικαταδύνειν. Ὁ γὰρ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ δύνει, ἀνατελλούσης τῶν Χηλῶν ὀγδόης μοί. τῆς μέσης.

ΙΑ'. Τοῦ δὲ Σκορπίου ἀρχομένου ἀνατέλλειν, θάτερός φησι δύνειν μὲν τὰ τε λοιπὰ μέρη τοῦ Ποταμοῦ, καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Ἀνδρομέδας, καὶ τοῦ Κήτους, καὶ τοῦ Κηφέως τὸ ἀπὸ τῶν ὤμων μέχρι τῆς ζώνης· καὶ τὴν Κασσιέπειαν ὄλην, πλὴν τὸ ἀπὸ τῶν ποδῶν ἕως τῶν γονάτων. Ἀνατέλλειν τε φησιν τὸ τε λοιπὸν τοῦ Στεφάνου, καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ Ἰδῆρου, καὶ τοῦ Κενταύρου τὸ λοιπὸν σῶμα, πλὴν τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν· ἀνατέλλειν δὲ φησι καὶ τὸ Θηρίον, ὃ ἔχει ὁ Κένταυρος· καὶ τοῦ Ὀφιοῦχου τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς χεῖρας· καὶ τοῦ Ὀφείως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, τὴν κεφαλὴν ἕως τῆς πρώτης σπειρας· καὶ τοῦ Ἐν γόνασι τὰ λοιπὰ, πλὴν τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς. Ὁ δὲ Εὐδόξος τὰ μὲν λοιπὰ ὁμοίως ἀναγράφει· τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Ὀφιοῦχου γράφει ἀνατέλλουσαν, καὶ τὴν ἀριστερὰν μόνον χεῖρα· τὴν δὲ ἄλλην, καὶ τὸ Θηρίον, οὐ τοῦ Σκορπίου, ἀλλὰ τοῦ Τοξότου ἀνατέλλοντος, ὑπὲρ γῆν καὶ φαίνεσθαι. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα συμφώνως παραγράφουσι τοῖς φαινομένοις⁷⁹· τὸ δὲ Θηρίον, οὕτε ταῖς Χηλαῖς. Τὸ δὲ λοιπὸν τῷ Σκορπίου

manum, adhuc esse sub terra, quando Scorpius in oriente versatur : sinistram porro manum cum capite sublimem videri oriente Sagittario. Cæterum una cum Chelis oriri Coronam dimidiam asserit, ac Centauri caudam ; eodemque tempore ex opposito descendere integrum corpus Equi et caudam Cygni ; caput Andromedæ, Cetum a cauda cervice tenus ; Cephei caput et manum cum humeris, ac fluvii maximam partem. In quibus similiter Aratus Eudoxi locum, commutatis verbis, in librum suum transtulit.

Ac cætera quidem ab ambobus sunt dicta verissime ; in Centauro plane decepti sunt. Nam neque cauda ipsius, neque posteriores omnes partes, ut universe loquar, exortum faciunt ; sed sinister humerus, qui multo borealior est, neque cum Virgine, ut ille dicit, sed cum Chelis oriri incipit. Nam sinister humerus ipsius oritur cum parte Chelarum undecima. At Andromedæ non solum caput occisum jam fecit, quando Chelæ sunt in oriente, sed etiam manus utraque. Cetus quoque non, ut illi arbitrantur, oriente Virgine ex adverso descendere incipit, sed Leone. Nam e lucidis duabus, quas habet in cauda, australior mediæ Leonis 27 parti adversa occidit ; reliquum Ceti corpus non integrum descendit ex oriente Virgine, sed cervice tenus, ut Aratus scribit. At Cephei solum caput occidit ; humeri ipsius in semper apparente segmento positi sunt, ut jam diximus. Neque vero tantum in hoc hallucinati sunt ; sed in eo quoque quod illius caput ex adverso Virginis aiunt descendere. Non enim Virgini, sed Chelis oppositum facere occasum incipit. Quippe stellarum quæ in ipsius capite sunt, australior occidit oriente media octava parte Chelarum.

XI. Cum oriri Scorpius incipit, amborum scriptorum placet alteri, reliquas fluvii partes occidere, nec non Andromedæ ac Ceti ; et Cephei quidquid est ab humeris ad cingulum : item Cassiopeam integram, præterquam ea quæ a pedibus ad genua pertinent. Addit his, oriri Coronæ reliquum, et Hydri caudam, ac Centauri reliquum corpus, anterioribus pedibus exceptis : ad hæc Ophiuchi caput, et manus ; et serpentis, quem gestat Ophiuchus, caput ad priorem usque spiram ; reliqua insuper Ingeniculi, excepto capite ac sinistra manu. At Eudoxus cum in cæteris consentiat, Ophiuchi caput, ac sinistram duntaxat manum exoriri asserit ; alteram manum, ut et feram, non oriente Scorpio, sed Sagittario, supra terram exstare. Atque in aliorum quidem descriptione cum apparentibus ambo conveniunt. Sed quod ad feram attinet. . . . . Apparet ergo cum Chelis partem ipsius aliquam

⁷⁹ *Hæc mendosa sunt.*

oportere, quod et Eudoxo placet, ascendere. Α σώματι ταῖς Χηλαῖς συναναφέρεται, ὡς καὶ Εὐδόξος φησι· δῆλον, ὅτι καὶ ταῖς Χηλαῖς μέρος τι αὐτοῦ δεῖ κατὰ τὸν Εὐδόξου συνανατέλλειν.

Verum in Ophiucho præterea fallitur Aratus. Quippe sinistra tantum ipsius manus cum Chelis oritur; caput, et manus dextra cum Scorpio.

XII. Ascendente Sagittario, putat Aratus Ingeniuli caput ac sinistram manum exortam fuisse: necnon Ophiuchi corpus, caudamque serpentis, quem tenet Ophiuchus; Fidiculam quoque; necnon Cephei quæ a capite ad pectus pertinent. Occidere porro Canem integrum, Orionem, Leporem; Heniochum a pedibus ad zonam usque; Capram vero, cum Hædis; e quibus illa in humero est Heniochi sinistro: hi in manu sinistra; tum caput, ac dextram manum, oriente Sagittario descendere, quæ ad pedes sunt, oriente Scorpio. Addit occidere quoque Perseum, excepto genu dextro, ac pede, postremoque puppim Argus. In his cætera quidem cum apparentibus concordant. Verum sinistra manus Ingeniuli cum Chelis oritur, non cum Scorpio. Etenim sinister ipse illius humerus, longe anterior manu, tanquam ulnas exporrectas habeat, quod Aratus etiam scribit, cum tertia parte Scorpium oritur. Non ergo cum Scorpio solum caput ascendit. Ἄρατος φησιν, τῆ γ' μοί. τοῦ Σκορπίου συνανατέλλειν.

Propterea de ortu Scorpium in antecedentibus hallucinatur ita scribens:

Capita, et altera manus.
Cum Sagittario conscendunt.

In quo sequitur Eudoxum.

125 Non minus ab apparentiis in Cepheo discrepant. Nam solum caput ipsius occidit, et oritur; humeri ac pectus in semper apparente segmento feruntur. Præterea stellarum, quæ in ejus capite sunt, præcedens cum Scorpium parte: vice-sima octava oritur; quæ autem postrema oritur, et in capite sitarum australior est, cum Sagittarii sexta parte media oritur, ut non solum cum Scorpio, sed etiam cum Sagittario Cephei manus oriatur. At Perseus cum Scorpio totus ex adverso descendit: non, ut illis videtur, dexter pes dextrumque genu oriente Sagittario conditur.

Præter hæc in Argo fugit illos ratio. Hæc enim ex opposita parte cadere incipit, orientibus Chelis mediis, non Scorpio. Oportebat ergo commodum oriente Scorpio, jam Argus puppim occidisse dicere, non ascendente Sagittario.

XIII. Rursus Capricorno in oriente posito, adversam occidere Sagittario dicunt Argo integram, et Procygnem; oriri autem pariter Cygnum, et Aquilam, Sagittam ac Thuribulum. Ex his cætera quidem apparentibus consentanea dicuntur. De Cygno cum uterque hallucinatus est, tum multo gravius Aratus. Nam Eudoxus dextram alam Cygni orientem

Ὁ δὲ Ἄρατος ἀγνοεῖ ἐν τοῖς περὶ τὸν Ὀφιοῦχον. Ἡ γὰρ ἀριστερὰ χεὶρ αὐτοῦ μόνον ταῖς Χηλαῖς συνανατέλλει· ἡ δὲ κεφαλὴ καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ τῷ Σκορπίῳ.

IB'. Τοῦ δὲ Τοξότου μέλλοντος ἀνατέλλειν, ὁ Ἄρατος φησὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἐν γόνασι καὶ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἀνατεταλκέναι, καὶ τὸ σῶμα τοῦ Ὀφιοῦχου, καὶ τὴν οὐρανὸν τοῦ Ὀφείως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, καὶ τὴν Λύραν, καὶ τοῦ Κηφέως τὰ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἕως τοῦ στήθους. Δύνειν δὲ φησὶ τὸν τε Κῦνα ὄλον, καὶ τὸν Ὠρίωνα, καὶ τὸν Λαγῶν, καὶ τοῦ Ἡνιόχου τὰ ἀπὸ τῶν ποδῶν ἕως τῆς ζώνης μέρη· τὴν δὲ Αἰγίδα φησὶ καὶ τοὺς Ἐρίφους, ὧν ἔστιν ἡ μὲν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, οἱ δ' ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, ἔτι δὲ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα τῷ Τοξότη ἀντικαταδύνειν· τὰ δὲ πρὸς τοὺς πόδας τῷ Σκορπίῳ. Δύνειν δὲ φησὶ καὶ τὸν Περσέα χωρὶς τοῦ δεξιῶ γόνατος καὶ τοῦ ποδός· καὶ τῆς Ἀργούς τὴν πρύμναν. Ἐν δὲ τοῦτοις τὰ μὲν ἄλλα συμφωνεῖ τοῖς φαινομένοις· ἡ δὲ ἀριστερὰ χεὶρ τοῦ Ἐν γόνασι ταῖς Χηλαῖς συνανατέλλει, καὶ οὐ τῷ Σκορπίῳ. Καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ ἀριστερὸς ὤμος αὐτοῦ πολὺ προηγούμενος τῆς χειρὸς, ὡσπείθε διωργυρωμένου αὐτοῦ, καθάπερ καὶ ὁ αὐτὸς Οὐχ ἡ κεφαλὴ οὖν μόνον τῷ Σκορπίῳ συναναφέρεται.

Δὲ καὶ ἐν τοῖς πρότερον περὶ τὴν τοῦ Σκορπίου ἀνατολὴν ἀγνοεῖ λέγων·

Κάρη δ' ἐτέρης μετὰ χειρὸς
Τόξῳ ἀνερχονται.

Κατηχολούθηεν δὲ καὶ κατὰ τοῦτο τῷ Εὐδόξῳ.

Διαφωνοῦσι δὲ πρὸς τὸ φαινόμενον καὶ ἐν τοῖς περὶ τοῦ Κηφέως. Ἡ τε γὰρ κεφαλὴ αὐτοῦ μόνον δύνει, καὶ ἀνατέλλει· οἱ δὲ ὦμοι καὶ τὸ στήθος ἐν τῷ αἰεφανερῷ τμήματι φέρονται. Χωρὶς τε τούτων τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ἀστέρων ὁ μὲν προηγούμενος τῇ ἡ καὶ κ' μοί. τοῦ Σκορπίου συνανατέλλει· ὁ δὲ ἔσχατος ἀναφερόμενος, καὶ νοτιώτερος ὢν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ συνανατέλλει τῷ Τοξότη γ' μοί. μέση· ὥστε μὴ μόνον τῷ Σκορπίῳ τὴν κεφαλὴν τοῦ Κηφέως συνανατέλλειν, ἀλλὰ καὶ τῷ Τοξότη. Ὁ δὲ Περσεὺς ὄλος τῷ Σκορπίῳ συναντικαταδύνει· καὶ οὐχ, ὡς οὗτοι φασιν, ὁ δεξιὸς ποὺς καὶ τὸ δεξιὸν γόνα τῷ Τοξότη ἀντικαταφέρεται.

Ἠγνοήκασι δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν Ἀργώ. Ἀρχεται γὰρ ἀντικαταδύνειν οὐ τῷ Σκορπίῳ, ἀλλὰ μέσας ταῖς Χηλαῖς. Ἐδεῖ οὖν, ἀρχομένου τοῦ Σκορπίου ἀνατέλλειν, λέγειν τὴν τῆς Ἀργούς πρύμναν δεδουκέναι, καὶ μὴ τοῦ Τοξότου ἀναφερομένου.

II'. Πάλιν δὲ τοῦ Αἰγόκερω πρὸς τῇ ἀνατολῇ ὄντος, τῷ Τοξότη φασὶν ἀντικαταδύνειν τὴν τε Ἀργώ ὄλην καὶ τὸν Πρόκυονα· συνανατέλλειν δὲ τὸν τε Ὀρνίθα, καὶ τὸν Ἄεττον, καὶ τὸν Ὀϊστὸν, καὶ τὸ Θυματιήριον. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα συμφωνοῦσιν ὑπὲρ αὐτῶν λέγεται τοῖς φαινομένοις· τὰ δὲ κατὰ τὸν Ὀρνίθα ἠγνώθηται μὲν ὑπὲρ ἀμφοτέρων, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ τοῦ Ἀράτου. Ὁ

μὲν γὰρ Εὐδοξος τῷ Σκορπίῳ φησὶν συνανατέλλειν τὴν δεξιάν πτέρυγα τοῦ Ὀρνιθοῦ· τῷ δὲ Τοξότη τὸ λοιπὸν αὐτοῦ σώμα· ἐξ ὧν δὴλον, ὅτι τὴν δεξιάν πτέρυγα τοῦ Ὀρνιθοῦ κατὰ τὸν Εὐδοξαν δεῖ τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τοῦ Σκορπίου συναναφέρεσθαι· ὁ δὲ Ἀρατὸς φησὶ τῷ Τοξότη μόνον συνανατέλλειν αὐτόν. Τῇ δὲ ἀληθείᾳ οἱ μὲν ἐν ἄκρᾳ τῇ δεξιᾷ πτέρυγι τοῦ Ὀρνιθοῦ τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τῶν Χηλῶν συνανατέλλουσιν· ὁ δὲ ἐν ἄκρᾳ τῇ ἀριστερᾷ πτέρυγι, ὅς δὴ καὶ ἑξατος ἀνατέλλει, τῇ β' καὶ κ' μοί. τοῦ Τοξότου συναναφέρεται.

ΙΑ'. Τοῦ δὲ Ὑδροχόου ἀρχομένου ἀνατέλλειν φησὶ συνανατεταλκέναι τῷ Αἰγόκερῳ τοῦ Ἴππου τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς πόδας· δύνει δὲ τὰ ὀπίσθια τοῦ Κενταύρου, καὶ τοῦ Ὑδροῦ τὸ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἕως τῆς πρώτης σπείρας. Ὁ δὲ Εὐδοξὸς φησὶ καὶ τὴν Κασσιέπειαν ἀνατέλλειν καὶ τὸν Δελφίνα. Ἄ μὲν οὖν κοινῇ εἰρήχασι, σχεδὸν συμφωνεῖ τοῖς φαινομένοις· πλὴν ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὑδροῦ τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τοῦ Τοξότου ἀρχεται ἀντικαταδύνειν, καὶ οὐ τῷ Αἰγόκερῳ. Τοῦ δὲ Ἴππου οὐ μόνον ἡ κεφαλὴ καὶ αἱ πόδες ἀνατετάλκασιν, ἀλλὰ καὶ οἱ ὦμοι καὶ τὸ στῆθος.

Παρέχει δὲ τισὶν ἐπίστασιν πῶς ἐπὶ τῶν ἄλλων ζωδίων ὁ Ἀρατὸς τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς ὑποτίθμενος, καὶ οὕτως τὰς τῶν ἄλλων ἄστρων ἀνατολὰς καὶ δύσεις διασαφῶν, τὸν Ὑδροχόον μέσον ἀνατέλλειν ὑποτίθεται, λέγων οὕτως·

*Ἴππος δ' Ὑδροχόοιο μέσον περιτελλομένοιο,
Ποσσὶ τε καὶ κεφαλῇ ἀνελλίσσεται.*

Τούτου δ' ἀπορῶν ὁ Ἀτταλος, φησὶν ἀμάρτημα εἶναι· δεῖν δὲ γράφειν οὕτως·

Ἴππος δ' Ὑδροχόοιο νόον περιτελλομένοιο.

Λανθάνει δὲ τὸν τε Ἀτταλον, καὶ τοὺς ἄλλους τὸ βούλημα τοῦ ποιητοῦ· τάχα δὲ καὶ τὸ φαινόμενον. Ὁ γὰρ Ὑδροχόος, τῇ θέσει κείμενος ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἀρκτους, τὰ μὲν κατὰ τὸ στῆθος καὶ τὴν κεφαλὴν μέρη πολλὴ ἐκπίπτοντα τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου εἰς τὸ πρὸς ἀρκτους μέρος ἔχει, τὰ δὲ κατὰ τοὺς πόδας νοτιώτερα τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου· ἐν δὲ τῷ ζωδιακῷ τὰ μέσα αὐτοῦ κεῖται. Ἐπεὶ οὖν τὰ δωδεκατημόρια τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ὑποτίθεται ἀναφερόμενα, διὰ τοῦτο ὁ Ἀρατὸς λέγει· Τοῦ Ὑδροχόου κατὰ μέσον τοῦ σώματος ἀνατέλλετο, ὁ Ἴππος ποσσὶ τε καὶ κεφαλῇ ἀνελλίσσεται· καὶ οὐχὶ τὸ μέσον τοῦ ἐν τῷ δωδεκατημορίῳ μήκους, ὡς οἱ τε παλαιοὶ καὶ ὁ Ἀτταλος ἐκδέχεται. Ἀναγκαῖον οὖν εἶναι δοκεῖ μοι μὴ μετατιθέναι τὸν στίχον, ὡς ἡ Ἀτταλος ὑποδεικνύει, ἐν πᾶσι γε δὴ τοῖς ἀντιγράφοις οὕτως αὐτοῦ γραφομένου.

Ὁ δὲ Εὐδοξὸς ἀγνοεῖ περὶ τῆς Κασσιέπειας καὶ τοῦ Δελφίνου. Οὐ γὰρ τῷ Αἰγόκερῳ συνανατέλλει· ἀλλ' ἡ μὲν Κασσιέπεια τοῖς δυαί, τῷ τε Τοξότη καὶ τῷ Αἰγόκερῳ. Ἀρχεται μὲν γὰρ συνανατέλλειν τῇ α' καὶ κ' μοί. τοῦ Τοξότου· ἑσχάτον δὲ συνανατέλλει τῇ ιβ' μοί. τοῦ Αἰγόκερω. Ὁ δὲ Δελφίς ὅλος τῷ Τοξότη συνανατέλλει ἀπὸ τῆς κ' αὐτοῦ μοί. ἕως τῆς κδ'.

A facit cum Scorpio : cum Sagittario reliquum corpus ipsius : unde liquet alam Cygni dextram secundum Eudoxum oportere cum postremis Scorpi partibus ascendere. Aratus vero cum Sagittario duntaxat occidere ipsum asserit. Res porro ita se habet : quæ in extrema sunt ala dextra Cygni, cum extremis Chelarum partibus oriuntur : quæ in extremitate alæ sinistræ est, et postrema oritur, cum vicesima secunda Sagittarii parte conscendit.

XIV. Sub initium exortus Aquarii, exortum ait esse cum Capricorno Equi caput ac pedes ; occidere vero posteriora Centauri, ac de Hydro quidquid a capite est ad primam spiram. At Eudoxus Cassiepeam insuper oriri, ac Delphinum asserit. In his vero quæ ab ambobus communiter dicuntur, propemodum apparentium fidei respondent ; nisi quod Hydri caput orientibus extremis Sagittarii partibus, non Capricorno, descendere incipit ex adverso. Equi autem non solum caput ac pedes exortit sunt ; sed humeri etiam ac pectus.

Ac nonnullis consideratione digna res videtur, cur cum Aratus cæterorum initia signorum in oriente statuerit, atque ita constellationum aliarum ortus et occasus explicarit, medium duntaxat Aquarium exorientem fecerit, his versibus :

*Equus vero Aquario medio oriente
Pedibus et capite revolvitur.*

Hæc cum quæsisset Attalus, errorem esse respondit, itaque scribendum videri :

Equus vero Aquario recens oriente.

Sed neque Attalus, neque cæteri poetæ mentem animadverterunt : imo ne ipsam quidem, ut opinor, apparentiam. Etenim Aquarius eo situ collocatus, ut a meridie ad septentriones vergat ; iis partibus quæ sunt ad pectus caputque, multum a zodiaco declinat ad aquilonem ; quæ ad pedes, australiores sunt zodiaco circulo ; media ipsius in zodiaco collocatur. Quamobrem cum Aratus zodiaci dodecatemoria in ipso contempletur ascensu, ideo, cum Aquarius medio corpore oritur, *Equus, ait, pedibusque et capite revolvitur* : non autem cum longitudinis in zodiaco medium oritur, quemadmodum tam Attalus, quam veteres intellexerunt. Nullo itaque modo commutandum esse versum illum arbitrator, ut Attalo placet ; cum non aliter in exemplaribus omnibus legatur.

Jam in Cassiepea et Delphino falsus est Eudoxus. Non enim cum Capricorno conscendunt : sed Cassiepea cum duobus, Sagittario videlicet et Capricorno. Etenim oriri incipit cum vicesima prima parte Sagittarii ; postremo vero cum Capricorni duodecima oritur. At Delphinus cum Sagittario totus exoritur a parte ipsius vicesima, ad quartam et vicesimam.

XV. Oriente Piscium initio Aratus quidem ait occidisse jam reliqua Hydri atque Centaurum; ortum esse vero Piscem australem non penitus, sed exigua relicta parte; item Andromedæ dextras in longitudinem partes. Eudoxus in priore commentario, quem secutus est Aratus, etiam Persei dextram manum oriri putat. In *Euoipro* vero, totum **126** ait exortum esse, præter exiguam partem; Hydri autem quidquid ad Corvum usque est, occidere. Hic Eudoxus eatenus ab apparentibus discrepare tantummodo mihi videtur, quod solam dextram manum Persei cum Aquario dicat ascendere. Nam dimidia fere pars ipsius oritur cum Aquario. Sane lucidissima, quæ est in illius corpore, cum Aquarii parte septima ac vicesima consurgit. At Aratus fallitur, Hydrium existimans totum Aquario oriente descendere. Etenim quæ in extremitate caudæ supra Centaurum sita est stella, occidit oriente undecima parte Piscium. Melius igitur Eudoxus asserit Hydri caudam adhuc esse residuam. In Centauro idem error utriusque. Non enim totus occasum fecit commodum orientibus Piscibus; sed anteriora illius adhuc supra horizontem eminent. Quippe caput, ac dexter ipsius humerus orientibus Piscibus occultantur. In australi quoque Piscis ambo pariter contra fidem apparentium peccant, dum eum arbitratur integrum fere cum Aquario conscendere. Nam e contrario maxima pars ejus cum Piscibus oritur. Etenim australior earum quæ sunt in cauda, cum parte tertia Piscium exoritur; lucida vero quæ est in rostro, cum Piscium altera et vicesima.

In Andromeda prorsus ambo decepti sunt; si quidem non oritur cum Aquario et Piscibus, ut illi volunt, sed cum Capricorno et Aquario. Nam prior sinistra manus illius oritur cum medio fere Capricorno; postrema vero dextra cum Aquarii parte vicesima quarta oritur.

XVI. De Arietis ortu falso ita scribit Aratus: *Andromedæ dextra Pisces*

*Ipsi attrahunt. Sinistra vero ab imo trahit
Aries exoriens, quo etiam oriente
Ab occasu prospexeris Aram, cæterum in altera parte*

*Persei orientis tantum caput et humeros.
Ipsam autem cingulum etiam ambiguum fuerit
An Ariete desinente appareat, an sub Tauro.*

Hunc in modum postremus versus concipitur. Credibile est porro per errorem positum esse vocabulum, *desinente*. Nam ab ipso operis initio signorum omnium principia in oriente collocat, non autem media, vel desinentia. In cæteris enim asterismis partes aliæ signis dimidiis exortis, aliæ incipientibus, aut desinentibus, ortus, occasusve fa-

IE'. Τῆς δὲ ἀρχῆς τῶν Ἰχθύων ἀνατελλούσης, ὁ μὲν Ἄρατος φησὶν δευκεῖναι τὰ τελοιτὰ τοῦ Ὑδροῦ καὶ τὸν Κένταυρον· ἀνατεταλκεῖναι δὲ τὸν νότιον Ἰχθὺν οὐχ ὅλον, ἀλλὰ παρὰ μικρόν· καὶ τῆς Ἀνδρομέδας τὰ δεξιὰ μέρη κατὰ μήκος· ὁ δὲ Εὐδόξος ἐν μὲν τῷ α' συντάγματι, ὃ δὴ καὶ ὁ Ἄρατος κατακολουθεῖ, καὶ τοῦ Περσέως τὴν δεξιάν χειρὰ φησὶν ἀνατέλλειν. Ἐν δὲ τῷ Ἐνόπτῳ ὅλον αὐτὸν ἀνατεταλκεῖναι παρὰ μικροῦ τινος· τοῦ δὲ Ὑδροῦ τὸ μέγχι πρὸς τὸν Κόρακα δύνειν. Δοκεῖ δέ μοι ὁ Εὐδόξος περὶ τοῦ Περσέως κατὰ τοῦτο μόνον διαφωνεῖν πρὸς τὸ φαινόμενον, καθ' ὅσον φησὶν αὐτὴν μόνον τὴν δεξιάν χειρὰ συνανατέλλειν τῷ Ὑδροχόῳ. Τὸ γὰρ ἕμισυ σχεδὸν αὐτοῦ μέρος τῷ Ὑδροχόῳ συνανατέλλει· ὁ γοῦν ἐν μέσῳ τῷ σώματι λαμπρὸς ἰκανῶς ἀστὴρ ζ' καὶ κ' μοί. τοῦ Ὑδροχόου συναναφέρεται. Ὁ δὲ Ἄρατος ἀγνοεῖ, τὸν Ὑδρον ὅλον τῷ Ὑδροχόῳ ὑπολαμβάνων ἀντικαταδύνειν· ὁ γὰρ ἐν ἄκρῳ τῆ οὐρᾷ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ Κενταύρου κείμενος δύνει, ἀνατελλούσης τῆς ια' μοί. τῶν Ἰχθύων. Βέλτιον οὖν ὁ Εὐδόξος ἀποφαίνεται, λέγων τοῦ Ὑδροῦ τὴν οὐρὰν εἶτι ὑπολείπεσθαι. Περὶ δὲ τοῦ Κενταύρου ἀμφότεροι ἀγνοοῦσιν. Οὐ γὰρ ὅλος ἀν δέδουκεν⁷⁰, τῶν Ἰχθύων ἀρχομένων ἀναφέρεσθαι· ἀλλ' εἶτι αὐτοῦ τὰ ἐμπρόσθια ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντὰ ἐστίν. Ἡ γὰρ κεφαλὴ καὶ ὁ δεξιὸς ὤμος αὐτοῦ τοῖς Ἰχθύσιν ἀντικαταδύνει. Διαφωνοῦσι δὲ ἀμφότεροι πρὸς τὸ φαινόμενον καὶ περὶ τοῦ νοτίου Ἰχθύος, ὅλον αὐτὸν ἐγγιστα τῷ Ὑδροχόῳ ὑπολαμβάνοντες συνανατέλλειν. Τοῦναντίον γὰρ τὰ πλείον αὐτοῦ μέρος τοῖς Ἰχθύσιν συναναφέρεται. Ὁ μὲν γὰρ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ τῆ γ' μοί. τῶν Ἰχθύων συνανατέλλει· ὁ δὲ ἐν τῷ ῥύγγει λαμπρὸς τῆ α' καὶ κ' μοί. τῶν Ἰχθύων.

Περὶ δὲ τῆς Ἀνδρομέδας ὀλοσχερῶς ἠγνοήκασιν ἀμφότεροι· οὐ γὰρ τῷ Ὑδροχόῳ καὶ τοῖς Ἰχθύσιν συνανατέλλει, ὡς οὕτω φασι, ἀλλὰ τῷ Αἰγόκερῳ καὶ τῷ Ὑδροχόῳ. Πρώτη μὲν γὰρ ἡ ἀριστερὰ χεὶρ αὐτῆς συνανατέλλει μέσῳ μάλιστα τῷ Αἰγόκερῳ· ἐσχάτη δὲ ἡ δεξιὰ συναναφέρεται τῇ δ' καὶ κ' μοί. τοῦ Ὑδροχόου.

IC'. Περὶ δὲ τῆς τοῦ Κριοῦ ἀνατολῆς ὁ Ἄρατος λέγων, *Τὰ μὲν δεξιὰ, φησὶν⁸⁰, τῆς Ἀνδρομέδας οἱ Ἰχθύες*

D *Αὐτοὶ ἐφέλιονται· τὰ δ' ἀριστερὰ νεῖθεσθαι ἔλκει Κριὸς ἀνερχόμενος· τοῦ καὶ περιτελλομένου, Ἐσπερὸθεν κεν ἰδοιο θυτήριον· αὐτὰρ ἐν ἄλλῃ*

Περσέως ἀντέλλονται ὅσον κεφαλὴν τε καὶ ὤμους. Αὐτὴ δὲ ζῶνη, καὶ κ' ἀμφήριστα πέλοιτο, Ἡ Κριῷ λήγοντι φαίνεται, ἢ ἐπὶ Ταύρω.

Γράφεται μὲν οὕτως ὁ ἐσχάτος στίχος· εἰκὸς μέντοι γε ἠγνοῆσθαι τὸ, *λήγοντι*. Ἐξ ἀρχῆς γὰρ πάντων τῶν ζωδίων τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς ὑποτίθεται, καὶ οὐχὶ μεσοῦντα ἢ λήγοντα. Ἐπὶ γὰρ τῶν ἄλλων ἀστρων τινὰ μὲν μέρη μεσοῦντων τῶν ζωδίων, τινὰ δ' ἀρχομένων ἢ ληγόντων δύνει, ἢ ἀνατέλλει. Ὅθεν καὶ ὁ Ἄταλος κατὰ μὲν τοῦτο ὀρθῶς συνῆραξας

⁷⁰ f. ἀντιδέδουκε. ⁸⁰ Apud Aratum τὰ δεξιὰ χειρὸς.

τὸ ἀγνόημα· καὶ δεῖ τοι ἢ ὡς ἐκεῖνός φησι γράφεσθαι·

Ἡ Κριῶ ἀνιόντι φαίνεται, ἢ ἐπὶ Ταύρω·
ἢ νῆ Δία οὕτως·

Ἡ Κριῶ λήγουσα φαίνεται·

ὥστε τὸ, λήγουσα, ἐπὶ τὴν ζώνην ἀναφέρεσθαι. Λέληθε μένοιγε αὐτὸν τὸ βούλημα τοῦ ποιητοῦ καὶ ἐν τούτοις. Λέγει γὰρ οὕτως· Ἡμεῖς μέντοι καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ τε ποιητῇ συμφώνως καὶ τοῖς φαινομένοις ἀκολουθῶς οὐμθα δεῖν γράφεσθαι τὸ ποίημα τὸν τρόπον τούτον·

Αὐτὴ δὲ ζώνη, καὶ κ' ἀμφήριστα πέλοιτο,
Ἡ Κριῶ ἀνιόντι φαίνεται, ἢ ἐπὶ Ταύρω.
Σὺν τῷ πασσυδίῳ ἀνελλισσεται.

Ἐπει γὰρ, μέλλοντος τοῦ Κριοῦ ἀνατέλλειν, ὁ Β
Περσεὺς ὁμολογουμένως μέχρι τῶν ὤμων ἐκφανῆς γίνεται· ἅμα δὲ τῷ ἀρξασθαι ἀναφέρεσθαι τὸν Κριὸν, εὐθέως ἐκδηλος ἢ τοῦ Περσέως ζώνη γίνεται, διὰ τὸ βραχὺν πατελῶς παραλλάσσειν τῆς τοῦ Κριοῦ ἀρχῆς τὴν φάσιν αὐτῆς· διστάζει πότερον κατὰ τὴν τοῦ Κριοῦ μέλλοντος ἀνατέλλειν ἀρχὴν ὑπόδηται φανερά⁸¹ ἤδη γίνεσθαι· ἢ ἐπὶ τὸ μᾶλλον ὁμολογούμενον ἔλθῃ· δίδει, τοῦ Ταύρου μέλλοντος ἀναφέρεσθαι, ἐκφανῆς ἐστὶ τοῦ Περσέως ἢ ζώνη μετὰ τοῦ λοιποῦ σώματος. Καὶ τούτων τὸν τρόπον γραφομένου τοῦ ποιήματος, τὰ τε γραφόμενα σωθήσεται, καὶ τὰ περὶ καὶ ἀκριβῶς ἐξηγούμενος ἀν φαίνοιτο.

ΙΖ'. Πρῶτον μὲν οὖν διὰ τούτων ὁ Ἄτταλος ἀπορεῖ⁸², νομίζων ἐπὶ τοσοῦτον τὴν ἀκρίβειαν ἐν τοῖς φαινομένοις ὑπὸ Ἀράτου διεληφθαι, ὥστε περὶ αὐτῶν τῶν ἐν τῇ ζώνῃ τοῦ Περσέως ἀστέρων διστάζει τὸ πότερον τῆς ἀρχῆς τοῦ Κριοῦ ἐπ' ἀνατολῆς οὐσης, καὶ αὐτὴ ἤδη φανερά ἐστὶν σὺν τοῖς ὤμοις καὶ τῇ κεφαλῇ, ἢ μετ' ὀλίγον. Χωρὶς γὰρ τοῦ ὀλοσχερῶς μὴ μόνον τὸν Ἄρατον, ἀλλὰ καὶ τὸν Εὐδοξον ἐν τοῖς φαινομένοις ἀναστρέφεσθαι, καθάπερ ἐπιδέδειχμεν, ἐτι καὶ οὐ μόνον ἐπὶ τῆς τοῦ Περσέως ζώνης τούτ' ἂν παρὰ τῷ Ἀράτῳ διστάζοιτο, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων β' ἢ καὶ πλείοσι ζωδίοις συνανατελλόντων⁸³. Τελέως δ' ἄγνοεῖν δόξειεν ὁ Ἄτταλος καὶ τὰ φαινόμενα, ὑπολαμβάνων κατὰ ἀλήθειαν οὕτως εἶναι δισταζόμενα περὶ τὴν ζώνην τοῦ Περσέως, καθάπερ προείρηκεν. Οὐ γὰρ μόνῃ ἢ ζώνῃ τοῦ Περσέως φαίνεται ὑπὲρ γῆν, τοῦ Κριοῦ ἀρχομένου ἀνατέλλειν, ἀλλὰ καὶ ὅλος σχεδὸν ὁ Περσεὺς, πλὴν τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς καὶ τοῦ γόνατος. Ὁ μὲν γὰρ δεξιὸς αὐτοῦ ποὺς συνανατέλλει τῇ ἡ' μοί. τῶν Ἰχθύων, ὁ δὲ ἐν τῷ δεξιῷ γόνατι τῇ ζ' μοίρα· ὁ δὲ ἐν τῷ Γοργονίῳ καὶ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ κείμενος λαμπρὸς ἀστὴρ, ὃς μικρὸν προηγείται τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ, τῇ ιγ' μοί. τῶν Ἰχθύων συναναφέρεται· μόνῃ δὲ αὐτοῦ ἢ ἀριστερᾷ κνήμῃ τῷ Κριῶ συνανατέλλει. Δῆλον οὖν, ὅτι ἄγνοεῖ λέγων τὰ τε φαινόμενα σωθήσεται, καὶ τὸν Ἄρατον ἐμπειρῶς καὶ ἀκριβῶς τὰ περὶ τῆς τοῦ Περσέως ζώνης φανεῖσθαι ἐξηγούμενον.

A ciunt. Hinc Attalus recte hoc quidem animadvertit erratum. Et omnino vel, ut illi placet, ita conformandus est ille versus :

An sub Ariete ascendente appareat, vel sub Tauro, vel in hunc certe modum :

An sub Ariete desinens appareat.

ut participium desinens ad cingulum pertineat. Nihilominus tamen a poetæ sententia etiam in his aberrat. Ita quippe scribit : Nos autem in eo consentaneæ cum poeta, et apparentium fide credimus ita versus illos esse scribendos :

Ipsam autem cingulum etiam ambiguum fuerit
An sub Ariete ascendente appareat, an sub Tauro.
Cum quo cumulativè revolvitur.

Cum enim instante Arietis ortu, Perseus citra controversiam humeris tenus appareat; simulatque vero cœpit Aries ascendere, statim conspicua sit zona Persei, pro eo quod perpussillum ab Arietis initio distet illius apparitio; ambigit poeta, num sub Arietis ortui appropinquantis initium apparere jam illam asserat, an id usurpet potius, quod in confesso est maxime, instante Tauri exortu, apparere Persei cingulum una cum reliquo corpore. Atque hoc modo conceptis carminibus, cum iis integritas sua constabit, tum de cingulo poeta non solum scienter, sed etiam exacte scripsisse videbitur.

τῆς ζώνης ὁ ποιητῆς οὐ μόνον ἐμπειρῶς, ἀλλὰ

XVII. Sed inprimis Attali hæsitatio illa ex eo proficiscitur, quod tam exactum in phænomenis perscribendis Aratum fuisse censet, ut de stellis, quæ sunt in Persei balteo, dubitet, utrum Arietis initio in oriente constituto, conspicuus ille sit cum humeris, et capite, an paulo post appareat. Verum ut hæc omittam, non Aratum solum, sed Eudoxum etiam ipsum, in apparentium explicanda ratione pingui, quod aiunt, Minerva usos esse; non in 127 Persei tantum balteo, apud Aratum isto modo dubitabitur; sed in iis omnibus imaginibus, quæ cum duobus pluribusve signis oriuntur. Demum vero cœlestium rerum funditus expers haberi possit Attalus, qui reipsa credat ad eum, quem diximus, modum ambigam esse rationem orientis cinguli Persei.

D Non enim solus ille Persei balteus supra terram existit, quando Aries oriri incipit, sed totus ipse propemodum Perseus, excepto pede sinistro ac genu. Quippe dexter illius pes cum octava oritur Piscium parte, quæ autem inest in dextro genu stella, cum septima: lucida porro quæ est in Gorgonio, et sinistra manu, quæ sinistrum femur paululum præcedit, cum parte decima tertia consendit; solum crus sinistrum oritur cum Ariete. Fal-sus est itaque, cum et apparentibus suam illo modo constare fidem, et Aratum perite exacteque quæ ad cingulum attinent Persei traditurum esse defendit.

⁸¹ φανεράν. ⁸² f. ἀγνοεῖ. ⁸³ χρ. τέλος δέ.

Ego vero non alia ex causa dubitationem illic injiciam Attalo fuisse suspicor, quam unde prius Eudoxo erat oborta; quem auctorem Aratus adhibuit. Eudoxus enim in commentario de Apparentibus scribit dextras Persei partes cum Piscibus oriri. Ex quo consequens est, Arietis principio in oriente posito, dextras tantummodo Persei partes supra terram existere. At in altero libro, qui inscribitur *Speculum*, cum Piscibus totum asserit paulo minus oriri Perseum. Quamobrem cum in omnibus fere, quæ ad ortus siderum spectant, duo illi commentarii invicem concordent, in Persei descriptione dissideant; jure in ambiguo positus Aratus, neque utram partem sequeretur expediens; anceps, et incertum esse dicit, an et Persei balteus cum humeris et capite, Ariete descendente sublimis appareat, an ascendente potius. Tauro: quod in altero Eudoxi opere continetur. Non igitur ex eo quod propter discriminis exiguitatem difficile id sensu possit æstimari, ut putat Attalus, dubium ait esse, num Persei tum balteus appareat, cum Arietis initium horizontem tenet: an tunc potius emergat, cum Tauri caput oriri incipit. Sed ideo quod neutram in partem statuere possit, cum ex æquo tradi utrumque cerneret.

Cæterum cum duplex habeatur loci illius lectio: siquidem in aliis codicibus καὶ κ' ἀμφήριστα πέλοντο· in aliis κ' ἀμφήριστα πέλονται, legitur: scribendum est πέλοιτο, non ut putat Attalus, πέλονται. Nam cum particula copulativa recte πέλοιτο conjungitur. Non enim diduci propterea necesse est, quod nomen ἀμφήριστα plurali numero ponitur, cum tratatitia sit hæc loquendi ratio.

XVIII. Oriente Tauri principio scribunt Aratus et Eudoxus, totum supra terram eminere Perseum: et Aurigæ sinistram manum, in qua siti sunt Hædi; nec non sinistrum ejusdem pedem; ad hæc Ceti quidquid est a cauda cervicis tenuis; ex parte vero Bootem occidere. In quo lapsi sunt errore, cum putant sinistras tantum Heniochi partes cum illo pariter exortum facere. Etenim dexter ipsius humerus ascendit cum Arietis parte secunda, et vice-versa. Australior autem earum, quæ sunt in capite, prius etiam cum Piscibus exoritur: adeo ut in eo quoque peccent, quatenus, inquam, existimant oriri cum Ariete primum Heniochum. Similiter in Heniocho duplex ab iisdem commissus error est. Nam neque cum Ariete oriri incipit, ut illis videtur, sed cum Piscibus; neque cervicis duntaxat tenuis ascendit cum Ariete, sed totus propemodum, exceptis iis, quæ in capite *** quæ in extrema scapula lucidæ. Nam quod ne Bootes quidem cum Ariete incipiat exoriri, quod illi volunt, sed cum Tauro, superius diximus.

Geminis oriri incipientibus, Aratus ait occidere pedes Ophiuchi usque ad genua; Cetum autem

Δοκεῖ δέ μοι διηπορηθῆσαι ὁ Ἄρατος παρὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, παρ' ἣν καὶ ὁ Εὐδόξος, ὃ κατηκολούθηκεν ὁ Ἄρατος. Ἐν μὲν γὰρ τῷ συντάγματι τῷ περὶ τῶν φαινομένων γράφει, ὅτι τοῖς Ἰχθύσι συνανατέλλει τὰ δεξιὰ τοῦ Περσέως· ὥστε, τῆς ἀρχῆς τοῦ Κριοῦ πρὸς τῆ ἀνατολῆ οὐστῆς, τὰ δεξιὰ μόνον μέρη τοῦ Περσέως κατ' αὐτὸν ὑπὲρ τῆν φαίνεσθαι· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ συντάγματι, ὃ ἐπιγράφεται Ἐνοπτρον, τοῖς Ἰχθύσι φησὶν αὐτὸν ὅλον, πλην ὀλίγου, συνανατέλλειν. Ἐν πᾶσιν οὖν σχεδὸν τοῖς περὶ τὰς ἀνατολὰς τῶν ἄστρον συμφωνούντων ἀλλήλοις τῶν δύο συνταγμάτων, περὶ δὲ τοῦ Περσέως διαφόρου τῆς ἀναγραφῆς οὐστῆς· εὐλόγως ὁ Ἄρατος, διαπορῶν ποῖα τις καταχολούθησι ἀποφάσει, ἀμφήριστόν φησιν εἶναι, καὶ διασταζόμενον, πότερον καὶ ἡ ζώνη τοῦ Περσέως μετὰ τῶν ὤμων καὶ τῆς κεφαλῆς, τοῦ Κριοῦ ἀνατελλόντος, μετέωρος φαίνεται, ἢ τοῦ Ταύρου ἀναφερομένου, ὡς τὸ ἕτερον τῶν τοῦ Εὐδόξου συνταγμάτων περιέχει. Οὐ παρὰ τὸ τῆ αἰσθήσει οὖν δύσκριτον εἶναι διὰ μικρότητα τῆς διαφορᾶς, ὡς ὁ Ἄτταλος ὑπέλαβεν, ἀμφήριστόν φησιν εἶναι, πότερον ἡ ζώνη τοῦ Περσέως ὑπὲρ τῆν ἦδη φαίνεται, τῆς ἀρχῆς τοῦ Κριοῦ πρὸς τῷ ὀρίζοντι οὐστῆς· ἢ ἀρχομένου ἦδη ἀνατέλλειν τοῦ Ταύρου, τότε καὶ αὐτὴ ἀναφέρεται· ἀλλὰ τὸ μὴ ἔχειν εἰπεῖν, διὰ τὸ ἐκατέρως παραδεδοῦσθαι.

Διχῶς δὲ γράφομένου, ἐν μὲν τισιν ἀντιγράφοις· καὶ *** καμφήριστα, ἐν δὲ τισι· καὶ κ' ἀμφήριστα πέλονται· δεῖ γράφειν πέλοιτο· καὶ οὐχ, ὡς ὁ Ἄτταλος, πέλονται. Τῷ γὰρ συνδέσμῳ τὸ πέλοιτο καταλλήλως λέγεται, οὐδὲ γὰρ περισπᾶσθαι· δεῖ, διὰ τὸ πληθυντικῶς ἐκφέρεσθαι τὸ ἀμφήριστα· σύνθηες γὰρ ἔστι τὸ σχῆμα τοῦτο τῆς ἐκφορᾶς.

III. Τῆς δὲ ἀρχῆς τοῦ Ταύρου ἀνατελλούσης, φησὶν ὁ Ἄρατος τε καὶ Εὐδόξος τὸν Περσέα ὅλον φαίνεσθαι ὑπὲρ τῆν, καὶ τοῦ Ἡνιοχοῦ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, ἐν ἧ ὁ Ἐριφοὶ κείνεται, καὶ τὸν ἀριστερὸν πόδα· καὶ τοῦ Κήτους τὸ ἀπὸ τῆς οὐρᾶς ἕως τῆς λοφίας· δευκεναὶ δὲ φησι τοῦ Βούτου τι μέρος· Ἄγνοοσιν οὖν, τὰ ἀριστερὰ μόνον ὑπολαμβάνοντες τοῦ Ἡνιοχοῦ τῷ Κριῷ συνανατέλλειν. Ὁ μὲν γὰρ δεξιὸς ὤμος αὐτοῦ τῆ β' καὶ κ' μοί. τοῦ Κριοῦ συναναφέρεται· ὁ δὲ νοτιώτερος τῶν ἐν τῆ κεφαλῇ ἔστι πρότερον τοῖς Ἰχθύσι συνανατέλλει· ὥστε καὶ τοῦτο ἀγνοεῖν αὐτούς· λέγω δὲ καὶ ὅσον ὑπολαμβάνουσι πρῶτως τῷ Κριῷ τὸν Ἡνιοχὸν συναναφέρεσθαι. Ὁμοίως δὲ κατὰ δύο τρόπους καὶ τὰ περὶ τοῦ Ἡνιοχοῦ ἠγνοήκασιν. Οὕτε γὰρ τῷ Κριῷ ἀρχεται συνανατέλλειν, ὡς φασιν, ἀλλὰ τοῖς Ἰχθύσιν, οὕτε ἕως τῆς λοφίας μόνον ἀναφέρεται σὺν τῷ Κριῷ, ἀλλ' ὅλος ** σχεδὸν, πλην τῶν ἐν τῆ κεφαλῇ οἱ ἐν ἀκρῶ τῷ χελωνίῳ ** λαμπροί. Ὅτι γε μὴν οὕτε ὁ Βούτης τῷ Κριῷ ἀρχεται συναναφέρεσθαι, ὡς φασιν, ἀλλὰ τῷ Ταύρῳ, προειρήκαμεν ἀνωτέρω.

Τῶν δὲ Διδύμων ἀρχομένων ἀνατέλλειν, ὁ Ἄρατος δύνειν μὲν φησι τοὺς πόδας τοῦ Ὀφιοῦχοῦ μέ-

*** Cor. καὶ κ' ἀμφήριστα πέλοντο. ** γρ. ὅλον. ** γρ. χελωνίῳ.

σφι αὐτῶν ἄ γονάτων ἀνατέλλειν δὲ τὸ Κῆτος καὶ τοῦ Ποταμοῦ τὰ πρῶτα. Ταῦτα δὲ συμφώνως τοῖς φαινομένοις ὑπ' αὐτῶν εἴρηται.

Ἄ μὲν οὖν ἐδόκει μοι χρῆσιμα εἶναι τῶν ὑπὸ Ἀράτου καὶ Εὐδόξου λεγομένων ἐν τοῖς φαινομένοις ἐπισημασθῆναι τε, καὶ ὑπογράψαι, ταῦτά ἐστιν· ἐξῆς δὲ ὑποτάξω περὶ ἐκάστου τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐπὶ κεφαλαίου, τίνοι τε τῶν ἰβ' ζωδίων συνανατέλλει, καὶ συγκαταδύνει· καὶ ἀπὸ πόστης μοῖρας τοῦ ζωδίου ἀρξάμενος, ἕως πόστης τὸ ἔσχατον ἀνατέλλει, ἢ συγκαταδύνει· ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις· καὶ καθόλου οἴου ἐστὶν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὡρῶν ἰσημερινῶν ἰδ' καὶ ἡμωρίου. Τὰς δὲ κατὰ μέρος αὐτῶν ἀποδείξεις ἐν ἄλλοις συντετάχμεν οὕτως, ὥστε ἐν παντὶ τόπῳ σχεδὸν τῆς οἰκουμένης δύνασθαι παρακολουθεῖν ταῖς διαφοραῖς τῶν συνανατολῶν καὶ συγκαταδύσεων.

ΙΘ'. Πρῶτον μὲν οὖν ἐκθυσόμεθα τὰς τῶν βορειότερων ἀστρων τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου συνανατολάς τε καὶ συγκαταδύσεις· ἔπειτα δὲ τὰς τῶν νοτιωτέρων· ἐπὶ πᾶσι δὲ τὰς τῶν ἰβ' ζωδίων. Λέγω δὲ τῶν ἡστερισμένων· ἐπειδὴ περὶ ἂ μὲν μείζονα τόπον ἐπέχει τοῦ δωδεκατημορίου, ἂ δὲ ἐλάσσονα. Ἔτι δὲ καὶ πολλῶν τινὰ μὲν βορειότερα, τινὰ δὲ νοτιώτερα ὄντα τοῦ ζωδιακοῦ, πολὺ προτερεῖ καὶ ὑστερεῖ ἐν ταῖς ἀνατολαῖς καὶ δύσεσι τῶν κατ' αὐτὰ δωδεκατημορίων. Προσδιασαφίσμεν δὲ ἐφ' ἐκάστου καὶ τὸ τε μεσουρανοῦν ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ ζῶδιον καὶ τὴν μοῖραν αὐτοῦ· πρὸς δὲ τούτοις τοὺς μεσουρανοῦντας ἀπλανεῖς ἀστέρας ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ τελευταῖς τῶν ἀνατολῶν καὶ δύσεων οἰουδήποτε ἀστρων· καὶ ἔτι ἐν πόσῃ ὥρᾳ ἰσημερινᾷ ἕκαστον τῶν ἀστρων ἢ δύνει, ἢ ἀνατέλλει. Ἐκαστον δὲ τούτων ρησαφίσμεν κατὰ συνεγγισμὸν ἕως ἀδιαφόρου παραλλαγῆς. Διότι γὰρ ἡ τοιαύτη πραγματεία πολλῶν τε τῶν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συντεταγμένων ἐστὶν εὐχρηστοτέρα, καὶ πρὸς πολλὰ συντείνει τῶν κατὰ ἀστρολογίαν θεωρημάτων, εὐκατανόητον εἶναι σοι νομίζω.

Ὁ μὲν οὖν Βούτης συνανατέλλει τῷ ζωδιακῷ ἀπὸ τῆς ἄρχῆς τῆς Παρθένου ἕως ζ' καὶ κ' μοί. τῆς Παρθένου· μεσουρανεῖ δ' ἀνατέλλοντος αὐτοῦ τοῦ ζωδιακοῦ τμήματος ἀπὸ Ταύρου ζ' καὶ κ' μοί. μέσης ἕως Διδύμων κζ' μοί. Καὶ πρῶτος μὲν ἀστὴρ τοῦ Βούτου ἀνατέλλει ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδί. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων, ἀρχομένου μὲν ἀνατέλλειν τοῦ Βούτου, ὃ τε ἀριστερὸς ὤμος τοῦ Ὀρίωνος καὶ ὁ ἀριστερὸς ποῦς, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· λήγοντος δὲ αὐτοῦ, μεσουρανεῖ τοῦ Κυνὸς ὁ ἐπὶ τῶν ἰσχιῶν λαμπρός. Ἀνατέλλει δὲ ὅλος ὁ Βούτης ἐν ὥραις ἰσημεριναῖς δυσὶν ὡς ἔγγιστα.

Τοῦ δὲ Στεφάνου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ τοῦ ζωδιακοῦ τμήματος ἀπὸ Παρθένου ζ' καὶ κ' μοί. ἕως Χηλῶν ε' μοί. μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Διδύμων ζ' καὶ κ' μοί. μέσης ἕως Καρκίνου μοί. ε' μέσης. Καὶ πρῶτος μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τοῦ

⁸⁸ γρ. μέχρι τῶν

A exoriri; primumque Fluminis partem. Quæ quidem cum apparentibus congruenter ab illis dicta sunt.

Igitur quæ ex Arati Eudoxique decretis super apparentium ratione digna mihi consideratione observationeque visa sunt, hæc propemodum fuerunt. Deinceps vero de unaquaque stellarum inerrantium summatis disseram: quo cum signo de duodecim oriatur aut occidat; quota ab zodiaci parte incipiens, in quota oriri vel occidere desinat circa Græciæ tractum, aut ubicunque maxima dies est horarum æquinoctialium quatuordecim cum dimidia. Quorum omnium singillatim demonstrationem ita in aliis commentariis exposuimus, ut in omni fere terrarum orbis loco coortuum, et coaccasuum discrimina certa possis ratione consequi.

XIX. Primum igitur borealium siderum ortus et occasus explicabimus, quos cum zodiaco faciunt: tum australium: postremo signorum ipsorum duodecim. De stellatis 128 autem loquimur, quoniam nonnulla sunt, quæ ampliorem duodecima parte locum occupant, quædam minorem. Deinde alia longe magis ad septentriones, austrumve, quam zodiacus, vergentia, longo itidem spatio dodecetera sua prævertunt, aut sequuntur. Præterea in singulis exponemus quod signum in zodiaco circulo medium cœli teneat, et quænam pars illius. Item quænam fixarum stellarum culminent in ortuum et occasum initis, ac finibus sideris cujuslibet; tum quot horarum æquabilium spatio unumquodque sidus oriatur, aut occidat. Quorum omnium rationes quam proxime fieri poterit inibimus, nulla ut differentia possit agnosci. Hanc vero tractationem cum omnibus iis quæ ab antiquis elaborata sunt hactenus, ad usum faciliorem esse, tum ad quam plurima in astrologia theoremata pertinere, facile abs te animadverti iudico.

Itaque Bootes oritur cum zodiaci parte illa, quæ ab initio Virginis incipit, usque ad ejus partem 27. Culminat autem oriente illo zodiaci segmentum, quod est a Tauri vicesima septima parte media, usque ad Geminorum 27. Prima stella Bootæ oritur ea, quæ est in capite; ultima quæ est in dextro pede. Aliorum siderum, ortum ineunte Boote, culminat sinister humerus Orionis, et sinister pes, qui semicubitali intervallo meridianum antecedit; sub ortus finem culminat lucida, quæ est in femore Canis. Totus oritur Bootes horis fere duabus æqualibus.

Corona oriente, zodiaci arcus oritur a gradu Virginis 27 usque ad medium 5 Chelarum; culminat a medio 27 Geminorum, usque ad Cancris medium 5. Prima Coronæ stella oritur ea quæ splendidissimam præcedit, ultima vero, borealior

earum quæ a splendidissima orientem versus et Ursas recedunt. Sub ortus initium culminat ea quæ est in femore Canis; postrema vero, lucida, quæ Hydri caput præcedit: quæ quidem Caneri et Ursæ borealior est duarum stellarum, quæ in anterioribus pedibus sitæ sunt; proxime deinde stellarum, quæ circa nebulam Caneri sunt, ad occidentem positæ. Oritur Corona partibus duabus unius horæ.

Oriente Ingeniculo oritur cum eo zodiaci segmentum quod est a parte 12 Virginis ad mediam 8 Scorpii. Culminat autem a media 8 Geminorum usque ad Leonis gradum 14 primæ oriuntur asterismi hujus ambæ, quarum altera est in dextro pede, altera in dextro genu, ultima, quæ in extrema manu sinistra. Culminat ex aliis stellis oriente Ingeniculo, ea primum quæ ex quatuor ad pedes Geminorum sitis secunda est ab occidente; novissima australior ambarum in Leone, quæ circa lumborum splendidam positæ sunt. Oritur Ingeniculus spatio horarum 4, 36' fere.

XX. Cum Ophiuchus oritur, zodiaci arcus ille simul ascendit, qui est a 29 Chelarum ad 23 Scorpii. Culminat a Leonis 5 gradu ad Virginis 5; primæ oriuntur illius stellæ, quæ in sinistra manu sunt: tum quæ in serpente; postrema oritur secunda versus occasum ex quatuor, quæ sunt in ipsius dextro pede; culminat prior lucida earum quæ sunt in collo, et pectore Leonis, quæ est ad septentrionem secunda, novissima vero, quæ in capite est Corvi. Oritur Ophiuchus horis duabus.

Cum serpente, quem Ophiuchus tenet, oritur arcus zodiaci ab 8 parte Chelarum usque ad partem 4 mediam Sagittarii. Culminat ab 8 media Caneri ad Virginis 14. Prima consurgit stella præcedentium borealior, quæ in ipsius capite sunt; ultima, quæ est in extrema cauda. Culminat prior stella lucida, quæ est in extremitate Argus, semicubitali spatio circiter distans a meridiano, postremus culminat Vindemiator, et borealior humerus Virginis, utraque stella semicubiti fere intervallo distat a meridiano. Oritur serpens horis 4 1/2.

Oriente Lyra, cum ea zodiaci arcus ascendit a gradu nono medio Scorpii usque ad 18; culminat a medio 13 Leonis usque ad 26. Prima oritur Lyræ stella, quæ a septentrione adjacet lucidissime; ultima vero, de duabus lucidis, quæ in ejus jugo sunt, quæ est ad orientem. Prior culminat australis splendorum duarum in lumbo Leonis, ultima, quæ in cauda Leonis est lucida: et quæ in extrema sinistra Virginis ala semicubitale inter-

A Στεφάνου ὁ προηγούμενος τοῦ λαμπροτάτου, ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ὡς πρὸς ἀνατολὰς καὶ Ἄρκτους κειμένων τοῦ λαμπροτάτου. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ ἔν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Κυνὸς ὁ ἐπὶ τῶν Ἰτχίων, ἔσχατος δὲ ὁ προηγούμενος τῆς τοῦ Ὑδροῦ κεφαλῆς, ὁ ἐκφανῆς, ὃς ἐστὶ τοῦ Καρκίνου καὶ τῆς Ἄρκτου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις ποσὶ δύο ἀστέρων *7. Ἐγγιστα δὲ καὶ τῶν περὶ τὸ νεφέλιον τοῦ Καρκίνου κειμένων αἱ πρὸς δύσιν. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Στέφανος ἐν δυσὶ μέρεσι α' ὥρας.

B Τοῦ δὲ Ἐν γούνασιν ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Παρθένου μοί. β' ἕως Σκορπίου μοί. η' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Διδύμων η' μέσης ἕως Λέοντος ιδ' μοί. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀστέρες τοῦ Ἐν γούνασιν ἀνατέλλουσιν, ὃ τε ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ καὶ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ γόνατι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρῃ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων, ἀνατέλλοντος τοῦ Ἐν γούνασι, πρῶτος μὲν τῶν ἐν τοῖς ποσὶ τῶν Διδύμων δ', ὁ δευτέρος ἀπὸ θῆσεως, ἔσχατος δὲ τοῦ Λέοντος ὁ νοτιώτερος τῶν β' τῶν περὶ τὸν λαμπρὸν τὸν ἐπὶ τῆς ὄσφους κείμενον. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ἐν γούνασιν ἐν ὥραις δ' καὶ τρισὶ πεμπτημορίοις ὡς ἔγγιστα.

C K'. Τοῦ δὲ Ὀφιοῦχου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν θ' καὶ κ' μοί. ἕως Σκορπίου μοί. κγ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Λέοντος γ' μοί. ἕως Παρθένου λ'. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀστέρες ἀνατέλλουσι τοῦ Ὀφιοῦχου οἱ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ· ἄλλὰ μὴν καὶ οἱ ἐν τῷ Ὄφει κείμενοι· ἔσχατος δὲ τῶν ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ αὐτοῦ δ' ὁ β' ἀπὸ θῆσεως. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν ὁ τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ καὶ στήθει τοῦ Λέοντος λαμπρὸς ὁ β' ἀπ' Ἄρκτου, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Κόρακος. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ὀφιοῦχος ἐν ὥραις ε' ἰσὶ.

D Τοῦ δὲ Ὀφειως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν μοί. η' ἕως Τοξότου μοί. α' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ὁ ἀπὸ Καρκίνου η' μέσης· ἕως Παρθένου ιδ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ὁ βορειότερος τῶν ἡγουμένων, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρῃ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν ἐν τῷ ἀκροστολίῳ τῆς Ἀργούς λαμπρὸς, ὡς ἡμιπῆχιον ἀπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, ἔσχατος δὲ ὁ τε Προτρυγτήρ, καὶ ὁ βορειώτερος ὤμος τῆς Παρθένου, ὡς πη/υαῖον διάστημα τοῦ μεσημβρινοῦ ὑπολειπόμενος ἐκάτερος αὐτῶν. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ὀφεις ἐν ὥραις δ' καὶ ἡμιωρίῳ.

E Τῆς δὲ Λύρας ἀνατελλούσης, συνανατέλλει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου μοί. θ' μέσης ἕως Σκορπίου ιη'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Λέοντος μοί. ιγ' μέσης ἕως Λέοντος μοί. ζ' καὶ κ'. Καὶ πρῶτος μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τῆς Λύρας ὁ ἀπ' ἄρκτων παρακείμενος τῷ λαμπροτάτῳ, ἔσχατος δὲ ὁ πρὸς ἀνατολὰς τῶν ἐν τῷ ζυγίωματι αὐτῆς β' λαμπρῶν. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν τοῦ Λέοντος ὁ νοτιώτερος τῶν β' τῶν ἐπὶ τῆς ὄσφους λαμπρῶν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν

*7γρ. ἐμπροσθίοις δυσὶν ἔτρασιν

ἄκρᾳ τῆ οὐρᾶ τοῦ Λέοντος λαμπρὸς, καὶ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῆ ἀριστερᾶ πτέρυγι τῆς Παρθένου, ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ἡ Λύρα ἐν δ' πεμπτημορίοις α' ὥρας.

Τοῦ δὲ Ὅρνιθος ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν ζ' καὶ κ' μοί. μέσης ἕως τοῦ Τοξότου β' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Λέοντος ἕως Χηλῶν ι' μοί. μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι⁸⁸. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν ὁ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Λέοντος λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ τοῦ Κενταύρου ὁ νοτιώτερος τῶν ὑπὸ τὸν δεξιὸν ὦμον, καὶ ὁ Ἀρκτοῦρος, ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ἐν ὥραις δ' καὶ δυοὶ πεμπτημορίοις.

ΚΑ'. Τοῦ δὲ Κηφέως μόνᾳ τὰ πρὸς τῇ κεφαλῇ μέρη ἀνατέλλει. Συνανατέλλει δὲ αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου μοί. ζ' καὶ κ' μέσης ἕως τοῦ Τοξότου σ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Παρθένου μοί. θ' μέσης ἕως Παρθένου α' καὶ κ'. Α' δὲ ἀστὴρ μεσουρανεῖ τοῦ Κόρακος ὁ ἐν τῇ οὐρᾷ λαμπρὸς, ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, ἔσχατος δὲ ὁ ἀριστερὸς ἀγκῶν τῆς Παρθένου, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Κηφεὺς ἐν γ' ἔγιστα πεμπτημορίοις ὥρας α'.

Τῆς δὲ Κασσιέπειας ἀνατελλούσης, συνανατέλλει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Τοξότου β' καὶ κ' μοί. ἕως Αἰγόκερω ιβ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν μοί. ια' ἕως Σκορπίου γ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῷ θρόνῳ αὐτῆς λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν τοῦ Κενταύρου ὁ νοτιώτερος τῶν ὑπὸ τὸν δεξιὸν ὦμον, καὶ ὁ Ἀρκτοῦρος, ἔσχατος δὲ ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ Σκορπίου, καὶ τοῦ Στεφάνου ὁ ἡγούμενος τοῦ λαμπροῦ. Ἀνατέλλει δὲ ἡ Κασσιέπεια ἐν ὥραις α' καὶ γ' μέρει.

Τῆς δὲ Ἀνδρομέδας ἀνατελλούσης, συνανατέλλει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερω ιε' μοί. ἕως Ὑδροχόου μοί. δ' καὶ κ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Σκορπίου σ' μέσης ἕως Τοξότου η' μέσης. Καὶ α' μὲν ὁ ἀστὴρ ἀνατέλλει αὐτῆς ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῆ ἀριστερᾷ χειρὶ. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν τοῦ Στεφάνου ὁ ἐχόμενος τοῦ λαμπροῦ, ἔσχατος δὲ ὁ ἀριστερὸς ἀγκῶν τοῦ Ἐν γόνασιν. Ἀνατέλλει δὲ ἡ Ἀνδρομέδα ἐν ὥραις β' καὶ η' μέρει.

Τοῦ δὲ Ἴππου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Αἰγόκερω ἕως Ὑδροχόου μοί. α' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν α' καὶ κ' μέσης ἕως Τοξότου σ' μέσης. Καὶ α' μὲν αὐτοῦ ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ νοτιώτερος τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος λαμπρὸς. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν ὁ ἐν μέσῃ τῇ νοτίᾳ Χηλῇ, ἔσχατος δὲ τοῦ Ὀφιοῦχου ὁ παρὰ τὸν δεξιὸν ὦμον γ' ἐπ' εὐθείας κείμενος, ἐκτὸς ὄντες αὐτοῦ, καὶ τοῦ Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ μηρῷ λαμπρὸς, μικρὸν προηγούμενος αὐτοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ἴππος ἐν ὥραις γ'.

Τοῦ δὲ Ὀϊστοῦ ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Τοξότου μοί. ε' ἕως Τοξότου ι' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Παρθένου ιθ' ἕως Παρ-

stium habens a meridiano. Oritur Lyra spatio horæ 0, 48'.

Cum Cygno zodiacus oritur a parte Chelarum 27 media, usque ad Sagittarii 22; culminat ab initio Leonis, ad mediam 10 Chelarum. Oritur prima, borealior 129 earum, quæ sunt in ala dextra. Culminat prior clara in corde Leonis; postrema vero australior earum, quæ sub dextro sunt humero Centauri; nec non Arcturus semicubito distans a meridiano. Oritur Cygnus horis 4, 24'.

XXI. Cephei partes oriuntur ex solum quæ sunt ad caput. Cooritur zodiacus a 27 media parte Scorpil ad mediam 6 Sagittarii; culminat a media 9 Virginis ad ejusdem 21. Prior autem culminat quæ in cauda est Corvi lucida, quasi semicubito distans a meridiano; ultima, sinister Virginis cubitus, tantumdem meridianum antecedens. Oritur Cepheus hora propemodum 0, 36'.

Ascendente Cassiepea zodiacus oritur a gradu 22 Sagittarii ad Capricorni 12; culminat a parte Chelarum 11 ad 3 mediam Scorpil. Prior oritur lucida in illius throno; ultima, quæ est in capite. Prima culminat australior earum, quæ sunt sub dextro humero Centauri, cum Arcturo; ultima, earum media quæ sunt in fronte Scorpil, et præcedens lucidam Coronæ. Oritur Cassiepea hora 1, 20'.

Cum Andromeda oritur arcus zodiaci a Capricorni parte 15, ad Aquarii 24 mediam; culminat a media 6 Scorpil ad mediam 8 Sagittarii. Prima oritur australior earum quæ sunt in dextra manu; ultima, quæ in extremitate sinistrae manus. Culminat prima, quæ lucidæ Coronæ proxima est; postremus vero cubitus sinister Ingeniculi. Oritur Andromeda horis 2 1/8.

Cum Equus oritur, ascendit cum eo zodiacus ab initio Capricorni ad Aquarii partem 21. Culminat a Chelarum parte 21 media ad Sagittarii mediam 6. Prima ejus oritur stella, quæ est australior anteriorum pedum; ultima, quæ est in ilibus lucida. Culminat prior media in australi Chela, ultimæ quæ ad dextrum humerum Ophiuchi tres in directum positæ, extraque ipsum sitæ, una cum lucida, quæ est in sinistro femore Engonasin, paulo ipsum antecedens. Oritur Equus horis 3.

Cum Sagitta zodiaci arcus oritur a parte 5 Sagittarii ad ejusdem 10 mediam; culminat a parte 19 Virginis, ad 25. Primæ oriuntur quæ sunt in gly-

⁸⁸ Deest ultima oriens.

phide, id est crena; 3 ultima, quæ est in cuspidē. Culminat prior quæ est in sinistro cubito Virginis, paululum citra meridianum sita; ultima, Spica, paululum meridianum antecedens; et quæ sub humero dextro Centauri. Oritur Sagitta hora 0, 20'.

XXII. Oritur Aquila cum arcu zodiaci a Sagittarii gradu 9, ad medium 14; culminat a Virginis 24 ad medium 30. Prima consurgit Aquilæ stella, borealior parvarum, quæ sunt in duabus alis; ultima, quæ est australior trium in corpore lucidarum. Culminat prior Spica, ultima, borealior earum quæ in Centauri capite. Oritur Aquila hora 0, 24'.

Oritur cum Delphine zodiacus a Sagittarii gradu 20 medio ad medium 24; culminat ab octavo medio Chelæ ad 13. Primæ oriuntur antecedentes quatuor in rhombo, postrema quæ in cauda est australior. Culminat primum sinister pes Andromedæ, postremo Centauri maxime borealis in thyrso; tum ad genu Virginis dextrum a septentrione sita, quasi semicubito distans a meridiano. Oritur Delphin hora 0, 15'.

καὶ τοῦ ποδῶς, ὡς ἡμιπέχιον προηγούμενος τοῦ Perseo cooritur arcus zodiaci a Capricorni 25 ad Arietis 14 medium; culminat a Scorpii 16 medio ad 8 medium Capricorni. Princeps oritur stella quæ est in Harpe nebuloza, ultimæ, quæ supra Pleiadem in sinistro pede. Culminat primo lucida quæ est in Ara media, et Engonasin antecedens humeri dextri, quæ est in brachio; ultima Capricorni borealior earum quæ sunt in geniculis. Item e Cygno borealior earum, quæ in ala dextra, semicubitali fere interstitio meridianum antecedens. Oritur Perseus horis 3, 50'.

Cum Auriga zodiacus oritur a Piscium parte 1. media, usque ad Tauri 16 mediam; culminat a Sagittarii 20 gradu ad Capricorni 29. Primæ ortum faciunt stellæ, quæ sunt in capite; ultima, quæ est in dextro pede. Culminat prima Sagittarii præcedens earum quæ sunt in sago; et earum, quæ sunt in dorso, media, Anguis, quem Ophiuchus tenet, secunda ab extrema cauda. Ultima culminat lucida in rictu Equi, et Cygni subsequens in sinistro pede, nec non in Cepheo australior antecedentium 130 humeri dextri solendidarum duarum. Oritur Heniochus horis 3.

XXIII. Hæc in cæli inclinatione illa, quam diximus, accidunt circa ortus siderum, quæ ad septentriones sunt zodiaci circuli. Occasus autem ita se habent.

Boote occidente zodiacus cum eo descendit a Scorpii parte 6 ad Capricorni 19 mediam; culminat a Capricorni 22 ad Arietis 4. Prior occidit, quæ au-

θένου ε' καὶ κ'. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀνατέλλουσιν οἱ ἐν τῇ γλυφίδι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ ἀκίδι. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ἀγκῶνι τῆς Παρθένου, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, ἔσχατος δὲ ὁ Στάχυς, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ ὁ ὑπὸ τὸν ἀριστερὸν ὦμον τοῦ Κενταύρου. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ὀϊστὸς ἐν γ' μέρει ὥρας.

KB'. Τοῦ δὲ Ἄετος ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Τοξότου μοί. θ' ἕως Τοξότου ἰθ' μέσης; μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Παρθένου δ' καὶ κ' ἕως Παρθένου λ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τοῦ Ἄετος ὁ βορειότερος τῶν ἐν ταῖς πτέρυξι β' μικρῶν, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ σώματι γ' λαμπρῶν. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν ὁ Στάχυς, ἔσχατος δὲ τοῦ Κενταύρου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ.

B Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ἄετος ἐν β' πεμπτημορίοις τῆς ὥρας.

Τοῦ δὲ Δελφίνου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Τοξότου μοί. κ' μέσης ἕως Τοξότου δ' καὶ κ' μέσης; μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν ἠ' μέσης ἕως Χηλῶν ιγ'. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀστέρες ἀνατέλλουσιν οἱ ἡγούμενοι τῶν ἐν τῷ ῥόμβῳ δ', ἔσχατος δὲ τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ ὁ νοτιώτερος. Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ὁ ἀριστερὸς πούς τῆς Ἀνδρομέδας, ἔσχατος δὲ τοῦ Κενταύρου ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῷ θύρσῳ, καὶ τῆς Παρθένου ὁ ἀπ' Ἄρκτου κείμενος τοῦ δεξιῦ γόνατος μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Δελφίς ἐν δ' μέρει α' ὥρας.

Τοῦ δὲ Περσεὺς ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερω ε' καὶ κ' μοί. ἕως Κριῦ ἰθ' μέσης; μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ Σκορπίου ις' μέσης ἕως Αἰγόκερω ἠ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῇ Ἄρπῃ νεφελοειδῆς, ἔσχατος δὲ οἱ ὑπὲρ τὴν Πλειάδα ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ κείμενοι. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν ὁ ἐν μέσῳ τῷ θυμιατηρίῳ λαμπρὸς καὶ τοῦ Ἐν γόνασιν ὁ προηγούμενος τοῦ δεξιῦ ὦμον ἐν τῷ βραχίονι, ἔσχατος δὲ τοῦ Αἰγόκερω ὁ βορειότερος τῶν ἐν τοῖς γόνατοῖς, καὶ τοῦ Ὀρνιθοῦ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι, ὡς ἡμιπέχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Περσεὺς ἐν ὥραις γ' καὶ ἡμίσει, καὶ γ' μέρει ὥρας.

Τοῦ δὲ Ἠνιόχου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ἰχθύων μοί. ια' μέσης ἕως τοῦ Ταύρου ις' μέσης; μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Τοξότου κ' μοί. ἕως Αἰγόκερω θ' καὶ κ'. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀστέρες ἀνατέλλουσιν οἱ ἐν τῇ κεφαλῇ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδί. Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ἀστὴρ τοῦ Τοξότου ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ ἐφαπτίδι, καὶ ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ νώπῳ, καὶ τοῦ Ὀφειῶς, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, ὁ β' ἀπ' Ἄρκτος τῆς οὐρᾶς ἀριθμούμενος; ἔσχατος δὲ μεσουρανεῖ ὁ ἐν τῷ ῥύγγει τοῦ Ἰπποῦ λαμπρὸς, καὶ τοῦ Ὀρνιθοῦ ὁ ἐπόμενος ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδί, καὶ τοῦ Κηφέως ὁ νοτιώτερος τῶν προηγούμενων τοῦ δεξιῦ ὦμου β' ἔκφανών. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ἠνιόχος ἐν ὥραις γ'.

KI'. Περὶ μὲν οὖν τὰς ἀνατολάς τῶν βορειοτέρων ἀστῶν τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ταῦτα συμβαίνει ἐν τῇ προειρημένῃ τοῦ κόσμου ἐγκλίσει· περὶ δὲ τὰς καταδύσεις τὰ τοιαῦτα.

Τοῦ Βοῦτου δύνοντος, συγκαταδύει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου μοί. ε' ἕως Αἰγόκερω μοί. ιθ' μέσης; μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. β' καὶ

κ' ἕως Κριοῦ δ'. Καὶ α' μὲν ἀστήρ δύνει ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, ἔσχατος δὲ ὁ βορειώτατος τῶν ἐν τῷ κολλορόδῳ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀπλανῶν α' μὲν τοῦ Ὀρνιθοῦ, ὁ ἐν μέσῃ τῇ οὐρᾷ λαμπρῶς, καὶ τοῦ Αἰγόκερω ὁ ἠγούμενος τῶν ἀπὸ νότου παρακειμένων τοῖς ἐν τῇ οὐρᾷ, ἔσχατος δὲ τοῦ Περσέως ὁ ἐν τῇ Ἄρπῃ νεφελοειδῆς, καὶ τοῦ Κριοῦ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γ', καὶ ὁ Σύνδεσμος τῶν λίγων. Δύνει δὲ ὁ Βωώτης ἐν ὥραις ἰσημεριναῖς δ' καὶ δυοὶ μέρεσιν ὥρας.

Τοῦ δὲ Στεφάνου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Τοξότου μοί. γ' καὶ κ' ἕως Αἰγόκερω δ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν Ἰχθύων ἕως Ἰχθύων μοί. ιδ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστήρ δύνει ὁ λαμπρότατος τῶν ἐν τῷ Στεφάνῳ, ἔσχατος δὲ ὁ ἀμαρρότερος, καὶ ἔσχατος ὢν τῆς ἐπομένης περιφέρειας. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τῶν Ἰχθύων τοῦ νοτιωτέρου ὁ ἐν ἀκρᾷ τῇ οὐρᾷ λαμπρῶς, καὶ τοῦ πρὸς νότον αὐτοῦ κειμένου παραλληλογράμμου οἱ ἠγούμενοι, ἔσχατοι δὲ ὁ τε ἐν μέσῳ τῷ σώματι τῆς Κασσιεπείας, καὶ ὁ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τῆς Ἀνδρομέδας. Δύνει δὲ ὁ Στέφανος ἐν ὥρᾳ α' ὡς ἔγιστα.

Τοῦ δὲ Ἐν γόνασι δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Τοξότου μοί. ιδ' ἕως Ὑδροχόου ις· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ Ὑδροχόου μοί. γ' καὶ κ' ἕως Ταύρου μοί. η' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστήρ δύνει ὁ ἐν ἀκρᾷ τῇ δεξιᾷ χειρὶ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων τοῦ μὲν ἐν τῷ Ὑδροχόῳ ὕδατος ὁ ἐλόμενος τῶν ἐν τῇ δ' συστροφῇ, τοῦ δὲ Ἰππου ὁ βορειώτερος τῶν ἐν τῷ σώματι συνεχῶν, τοῦ δὲ Κηφέως ὁ ἀριστερὸς ὤμος ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἐσχατος δὲ μεσουρανεῖ τοῦ ἐν τῷ Κήτει τετραπλεύρου ὁ νοτιώτερος τῶν ἐπομένων λαμπρῶν, καὶ ὁ πρὸς μεσημβρίαν κείμενος ἀκατονόμαστος λαμπρῶς. Δύνει δὲ ὁ Ἐν γόνασιν ἐν ὥραις δ' καὶ τρισὶ πεμπτημορίαις ὡς ἔγιστα.

ΚΔ'. Τοῦ δὲ Ὀφιοῦχου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου μοί. ια' ἕως Αἰγόκερω μοί. β'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Αἰγόκερω ε' καὶ κ' ἕως Ἰχθύων ια' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστήρ δύνει ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τοῦ Αἰγόκερω ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Ὀρνιθοῦ ὁ βορειώτατος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι· ἔσχατος δὲ τῆς Κασσιεπείας ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ ὁ ἐν τῷ δίσρῳ μικρῶς· καὶ τῆς Ἀνδρομέδας ὁ βορειώτατος τῶν ἐν τῷ στήθει· καὶ τοῦ Κήτους ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ὁ Ὀφιοῦχος ἐν ὥραις γ' ὡς ἔγιστα.

Οε'. ἂν δὲ ὁ Ὀφίης δύνει, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου ς' καὶ κ' μέσης μοί. ἕως Αἰγόκερω μοί. θ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. η' ἕως Ἰχθύων κ' μέσης. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀστέρες δύνουσιν οἱ ἐν τῷ σώματι, κοινοὶ ὄντες καὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τοῦ Ὀφιοῦχου, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἀκρᾷ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ τοῦ Κη-

stralis est maxime earum, quæ in sinistro pede; ultima, quæ est maxime borealis in collarobro. Culminat ex aliis inerrantibus prima quidem lucida Cygni, quæ est in cauda; et in Capricorno antecedens earum quæ ab austro adjacent iis quæ sunt in cauda; ultima vero, stella Persei, quæ in Harpe, nebulosa, et Arietis succedens trium in capite: tum Nodus linorum. Occidit Bootes horis æquabilibus 4 et duabus partibus.

Occidente Corona simul occidit zodiacus a Sagittarii parte 25 ad Capricorni 4 mediam; culminat ab initio Piscium, ad eorundem 14 mediam partem. Prima occidit splendidissima Coronæ, ultima quæ est obscurior, et postrema succedens circuli. Culminat ex aliis stellis prior lucida in extremitate Piscis australioris; et præcedentes in parallelogrammo, quod ipsi ad meridiem situm est; postremæ culminant, quæ in medio corpore Cassiepeæ, et quæ in sinistra manu Andromedæ. Occidit Corona propemodum hora una.

Cum Ingeniculo occidit zodiacus a gradu Sagittarii 14 ad Aquarii 16; culminat ab Aquarii 23, ad medium 8 Tauri. Prior occidit quæ est in extremitate dextræ manus; ultima quæ in sinistro pede. Culminat ex aliis stellis primum quæ in Aquarii aqua adjacet iis quæ sunt in 4 conglobatione: tum in Equo borealis earum, quæ in corpore continuæ sunt; item sinister humerus Cephei qui citra meridiem est semicubitali fere spatio. Postrema culminat ex quadrilatero Ceti quæ australior est succedentium lucidarum, et quæ ad meridiem sita est lucida carens nomine. Occidit Ingeniculus horis 4, 56' circiter.

XXIV. Anguifero occidente, descendit una zodiaci arcus a Scorpii 11 gradu ad Capricorni 2; culminat a Capricorni 25 ad Piscium 11 medium. Prima occidit stella, quæ est in sinistro pede; ultima, quæ est in capite. Culminat ex aliis stellis prior, Capricorni succedens in cauda, et Cygni borealissima ex iis quæ sunt in ala dextra: ultima vero, quæ est in capite Cassiepeæ, et parva quæ in ejus est solio: tum borealis maxime ex his quæ sunt in pectore Andromedæ: et australissima earum quæ sunt in cauda Ceti, paululum citra meridianum posita. Occidit Ophiuchus horis fere 3.

Cum Serpente, quem tenet Ophiuchus, occidit arcus zodiaci a Scorpii parte 26 media ad partem 9 Capricorni; culminat ab Aquarii 8 ad mediani 20 Piscium. Primæ stellæ descendunt quæ sunt in corpore, communes sinistræ manus Anguiferi; ultima, quæ est in extrema cauda. Culminat ex aliis stellis prior, quæ est in dextro pede Cephei, et quæ in media urna Aquarii ultima earum, australior, quæ

sunt in cauda Piscis australis; et quæ est in genu Cassiepeæ. Occidit Serpens, horis fere 3.

Cum Lyra descendit pars zodiaci, quæ est ab Aquarii parte 4 ad 12; culminat ab Arietis 23 media ad Tauri 3. Prima occidit stella, præcedens lucidarum, quæ sunt in jugo; ultima, quæ a septentrionibus adjacet lucidæ. Culminat ex aliis prima, media illarum, quæ in Arietis cauda; ultima, earum stellarum, quæ inter summam cuspidem Pleiadis et Sicularum, quæ sunt in dextra fronte, sitæ sunt, borealior et splendidior, besse cubiti fere distans a meridiano. Item in majore ambitu Fluvii Orionis secunda ad septentrionem, et lucida, a meridiano distans semisse cubiti; item quæ inter præcisionem Tauri, et eam, quæ est in scapula, besse cubiti præcedens meridianum. Occidit Lyra duabus unius noctæ partibus.

Cygnus descendente zodiacus occidit ab Aquarii parte media 5 ad Piscium 14; culminat ab Arietis 24 media ad Geminorum 12. Prima occidit stella, quæ est in rictu Equi; ultima, borealior ex iis quæ sunt in extremitate alæ dextræ. Ex aliis stellis culminat prior lucida in dextro femore Persei; et succedens earum quæ in cauda sunt Arietis; ultima vero, cum tertia ab occasu earum, quæ sunt in pedibus Geminorum: tum antecedens trium in genibus; ultra meridiem sita 131 semicubitali fere spatio. Occidit Cygnus horis circiter 3, 10'.

XXV. Cephei partes eæ solum occidunt, quæ sunt ad caput. Cum eo descendit zodiacus ab Arietis 8 parte media ad 14; culminat a Cancri 9 ad 16. Prima stella occidit. . . Culminat ex aliis stellis prima, australior Cancri ex his quæ ab ortu circa nubeculam sitæ sunt, paululum citra meridiem posita: tum lucida, quæ in extremitate Argus: ultimæ culminant, lucida in anterioribus Ursæ genibus, paululum citra meridianum sita; et in Cancro media trium, quæ sunt circa australem Chelen; nec non Hydri, quæ in radice colli; tum lucida in Navis latere, paululum citra meridianum. D

Occidente Cassiepea zodiacus una occidit ab Arietis 21 ad Tauri mediam partem 24; culminat ab Cancri 24 ad Virginis 5. Prior occidit stella capitis; ultima, quæ est in pedibus. Culminant primo Leonis anterior pes; et earum quæ sunt in capite, lucidissima; nec non Hydri splendidissima. Ultimo, Draconis secunda earum quæ ab cauda sunt lucidæ, et quæ in rostro Corvi; nec non quæ in

⁹⁹ Req. ιδ'.

φέως, καὶ ὁ ἐν μέσῃ τῇ κάλπιδι τοῦ Ὑδροχόου, ἔσχατος δὲ τοῦ τε νοτίου Ἰχθύος ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, καὶ τῆς Κασσιεπείας ὁ ἐν τῷ γόνατι. Δύνει δὲ ὁ Ὅφις ἐν ὥραις γ' ὡς ἔγγιστα.

Τῆς δὲ Λύρας δυνούσης, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Ὑδροχόου μοί. δ' ἕως Ὑδροχόου μοί. ιβ'. μεσουρανεὶ δὲ ἀπὸ Κριοῦ γ' καὶ κ' μέσης ἕως Ταύρου γ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἠγούμενος τῶν ἐν τῷ ζυγώματι λαμπρῶν, ἔσχατος δ' ὁ ἀπ' ἀρκτων παρακείμενος τῷ λαμπρῷ. Μεσουρανεὶ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ τοῦ Κριοῦ, ἔσχατος δὲ τῶν μεταξὺ τοῦ τε ὀξυτάτου τῆς Πλειάδος καὶ τῶν Ὑάδων, τῶν ἐπὶ τοῦ δεξιῷ μετώπῳ, ὁ βορειότερος αὐτῶν καὶ ἐκφανέστερος, ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς β' μέρη πῆχως· καὶ τῆς μεγάλης περιφερείας τοῦ ἀπὸ τοῦ Ἄριωνος Ποταμοῦ ὁ β' τῶν ἀπ' ἀρκτου καὶ λαμπρῶν, ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμιπῆχιον· καὶ ὁ μεταξὺ τῆς τε ἀποτομῆς τοῦ Ταύρου καὶ τοῦ ἐν τῇ ὠμοπλάτῃ, προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς β' μέρη πῆχως. Δύνει δὲ ἡ Λύρα ἐν δυσὶ μέρεσιν ὥρας.

Τοῦ δὲ Ὅρνιθος δύνοντος συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Ὑδροχόου μοί. ε' μέσης ἕως Ἰχθύων μοί. ιδ'· μεσουρανεὶ δὲ ἀπὸ τοῦ Κριοῦ μοί. δ' καὶ κ' μέσης ἕως Διδύμων ιβ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τῷ ῥύχει [τοῦ Ἰππου], ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν ἀρκτῇ τῇ δεξιᾷ πτέρυγι. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων πρῶτοι μὲν τοῦ Περσεῶς ὁ ἐν τῷ δεξιῷ μηρῷ λαμπρῶν, καὶ τοῦ Κριοῦ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ· ἔσχατοι δὲ τῶν Διδύμων ὁ τε τρίτος ἀπὸ δύσεως τῶν ἐν τοῖς ποσὶ, καὶ ὁ ἠγούμενος τῶν ἐν τοῖς γόνασι γ', προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, ὡς ἡμιπῆχιον. Δύνει δὲ ὁ Ὅρνις ἐν ὥραις γ' καὶ ς' μέρει.

ΚΕ'. Τοῦ δὲ Κηφέως δύνει τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν μέρη μόνον. Καὶ συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Κριοῦ μοί. η' μέσης ἕως Κριοῦ ιδ'· μεσουρανεὶ δὲ ἀπὸ Καρκίνου μοί. θ' ἕως Καρκίνου μοί. ις'. ⁹⁹. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει· μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τοῦ τε Καρκίνου ὁ νοτιώτερος τῶν ἀπ' ἀνατολῆς περὶ τὸ νεφέλιον κειμένων, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τῆς Ἀργουῦς ὁ ἐν τῷ ἀκροστολίῳ λαμπρῶν· ἔσχατος δὲ τῆς Ἀρκτου ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις γόνασι λαμπρῶν, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· καὶ τοῦ Καρκίνου ὁ μέσος τῶν γ' τῶν περὶ τὴν νοτίαν Χηλῆν· καὶ τοῦ Ὑδροῦ ὁ ἐν μέσῳ τῷ τρίῳ λαμπρῶν μικρὸν ὑπολειπόμενος

Τῆς δὲ Κασσιεπείας δυνούσης, συγκαταδύνει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Κριοῦ μοί. α' καὶ κ' ἕως Ταύρου δ' καὶ κ' μέσης· μεσουρανεὶ δὲ ἀπὸ Καρκίνου μοί. δ' καὶ κ' ἕως Παρθένου ε'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τοῖς ποσὶ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τοῦ Λέοντος ὁ τε ἐμπροσθίος ποῦς, καὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ ὁ λαμπρότατος, καὶ τοῦ Ὑδροῦ ὁ λαμπρότατος· ἔσχατοι δὲ τοῦ τε

Δράκοντος ὁ β' τῶν ἀπὸ τῆς οὐρᾶς λαμπρῶν, καὶ τοῦ Κόρακος ὁ τε ἐν τῷ ῥύγγει καὶ ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ. Δύνει δὲ ἡ Κασσιόπεια ἐν ὥραις β' καὶ δυοὶ μέρεσιν ὥρας.

Τῆς δὲ Ἀνδρομέδας δυνούσης, συγκαταδύνει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ἰχθύων β' καὶ κ' μῆσης ἕως Κριοῦ η' καὶ κ' μῆσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Διδύμων α' καὶ κ' μῆσης ἕως Λέοντος β'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ, ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν ἀρχῇ μὲν ὁ τε ἐν τῷ ῥύγγει τῆς μεγάλης Ἄρκτου, καὶ ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ ἡγουμένου, καὶ τοῦ Κυνὸς ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Δράκοντος ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ καὶ ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ γ' ἐπ' εὐθείας, καὶ τοῦ Ταύρου ὁ γ' τῶν μετὰ τὸν λαμπρὸν ἀνατολὰς δ'. Δύνει δὲ ἡ Ἀνδρομέδα ἐν ὥραις γ' ὡς ἔγγιστα.

Τοῦ δὲ Ἴππου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. ιγ' μῆσης ἕως Ἰχθύων μοί. ιγ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ταύρου δ' μῆσης ἕως Διδύμων ια' μῆσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος λαμπρὸς. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν ὁ τε βορειότερος τῶν μεταξὺ τοῦ ὀξέως τῆς Πλειάδος καὶ τῶν Ὑάδων τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ μετώπῳ, καὶ τοῦ Ταύρου ὁ ἐν τῇ ὠμοπλάτῃ μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατοι δὲ μεσουρανοῦσι τῶν Διδύμων ὁ τε τρίτος ἀπὸ δύσεως ποῦς καὶ ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν ἡμιωρίῳ.

Τοῦ δὲ Οἰστοῦ δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. ζ' καὶ κ' μῆσης ἕως Ὑδροχόου μοί. β' μῆσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ μοί. ιδ' ἕως Κριοῦ μοί. κα'. Καὶ α' μὲν ἀστέρες δύνουσιν οἱ ἐν τῇ γλυφίδι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ ἀκίδι. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τοῦ Περσεῦς ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ὠμῳ, καὶ τοῦ Κριοῦ ὁ βορειότερος τῶν ὑπὲρ τὴν οὐρὰν γ' ἐπ' εὐθείας ἀκατονομάστων καὶ ὁ ἐν τῷ νώτῳ αὐτοῦ, προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμιπῆχιον· καὶ τοῦ Κήτους ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ νοτίᾳ σιαγόνι γ' λαμπρῶν· ἔσχατοι δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ Περσεῦς ὁ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σώματος λαμπρὸς, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Κήτους ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ νοτίᾳ σιαγόνι, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ὁ Οἰστός ἐν γ' μέρει ὥρας.

Κζ'. Τοῦ δὲ Ἄετος δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. ιζ' μῆσης ἕως Αἰγόκερω γ καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ μοί. β' ἕως Κριοῦ μοί. η'. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀστέρες δύνουσιν οἱ ἐν ταῖς πτέρυξι β' μικροί, ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ σώματι β' λαμπρῶν. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τῆς Ἀνδρομέδας ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, καὶ τοῦ Κριοῦ ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ τοῦ Κήτους ὁ νοτιώτερος τῶν ἐπομένων ἐν τῷ τετραπλευρῷ· ἔσχατος δὲ τοῦ Τριγώνου ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ βάσει, προηγούμενος τῶν ἐν τῇ βορείᾳ σιαγόνι. Δύνει δὲ ὁ Ἄετις ἐν γ' μέρει ὥρας.

Τοῦ δὲ Δελφίνου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Ὑδροχόου μοί. β' ἕως Ὑδροχόου μοί. η' μῆσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ κ' μῆσης ἕως

A ejus capite. Occidit Cassiepea horis 2, et duabus horæ partibus.

Cum Andromeda descendit arcus zodiaci a Piscium parte 22 media usque ad Arietis 28 mediam; culminat a Geminorum 21 media ad Leonis 2. Prima occidit quæ est in capite; ultima, earum quæ sunt in dextro pede, borealior. Culmiant ex aliis stellis, initio quidem, quæ est in rostro majoris Ursæ; et quæ in capite præcedentis Gemini: tum maxime borealis earum quæ sunt in capite Canis. Postremo culminant ea quæ est in extrema cauda Draconis, et media trium quæ in ejus collo in directum sitæ sunt. Item in Tauro tertia de quatuor, quæ ad orientem sunt post lucidam. Occidit B Andromeda horis proxime tribus.

Equo descendente occidit zodiacus ab Aquarii parte 13 media ad Piscium 13; culminat a Tauri 4 media ad Geminorum 11 mediam. Prior occidit stella, quæ in ejus est ore lucida; ultima quæ est in lumbis lucida. Medium cœli tenet ex aliis primo borealior earum quæ sunt inter acumen Pleiadis, et Sicularum quæ in sinistra fronte. Item Tauri, quæ est in scapula paululum citra meridianum: postremo culminant, tertius Geminorum ab occidente pes; et præcedens trium in genibus. Occidit Equus horis 2 1/2 τοῖς γόνασι γ'. Δύνει δὲ ὁ Ἴππος ἐν ὥραις δυοὶ καὶ

Sagitta cum occidit, descendit una zodiacus a media parte 27 Capricorni ad 2 mediam Aquarii; culminat ab Arietis parte 14 ad 21. Primæ occidunt stellæ, quæ sunt in crena, ultima, quæ est in cuspide. Culmiant ex aliis stellis prima dextri humeri Persei, et borealior trium appellatione carentium, quæ supra caudam Arietis in directum positæ sunt, tum quæ in illius dorso, meridianum semicubito circiter antecedens. Item præcedens lucidarum trium quæ in australi mandibula Ceti; postremæ culminant, lucida quæ est in medio Persei, paululum antecedens meridianum, et subsequens earum, quæ in australi mandibula Ceti, paulo citra meridianum. Occidit Sagitta horæ triente.

XXVI. Cum Aquila descendit arcus zodiaci a media parte 17 Capricorni ad 23; culminat ab Arietis 2 ad 8. Primæ occidunt stellæ duæ parvæ, quæ in alis; postrema, borealior lucidarum duarum, quæ sunt in corpore. Ex aliis stellis culminat primo quæ est in Andromedæ sinistro pede; et media earum, quæ in Arietis capite. Item australior succedentium Ceti in quadrilatero; ultima subsequens earum quæ sunt in basi trianguli, præcedens illas quæ sunt in boreali mandibula. Occidit Aquila horæ triente.

Occidente Delphino cum eo descendit zodiacus ab Aquarii parte 2 ad mediam 8; culminat ab Arietis 20 media ad 29. Prior occidit antecedens ea-

rum quæ sunt in cauda; postrema, borealior earum quæ in succedente latere Rhombi. Ex aliis stellis prius culminant lucida medii corporis Persei, paululum antecedens meridianum, et succedens earum quæ sunt in australi mandibula Ceti, paulo citra meridianum sita. Postremo culminant, quæ in pede sinistro Persei; et borealior pars præcedentis lateris Pleiadis. Occidit Delphinus hora dimidia.

Cum Perseo descendit zodiacus a parte Tauri 2 ad 29; culminat a Leonis media 6 ad mediam Virginis 10. Prior 132 occidit borealior antecedentium in Gorgonio; ultima vero earum quæ sunt in dextro genu. Culminant ex aliis stellis quæ quidem ea quæ est in ventre Leonis, sive propemodum semicubito citra meridianum sita. Item quarta earum quæ sunt post lucidam Hydri, semicubito fere citra meridianum posita. Item ultima earum quæ in carina sunt Navis. Postremæ culminant ea quæ est in cauda Corvi, et quæ in ipsius pedibus. Occidit Perseus horis 2, 30.

Cum Auriga descendit zodiacus a Tauri parte 23 ad Cancri mediam 2; culminat a Virginis 2 ad Chelarum 22. Prior occidit quæ est in pede sinistro; postremæ, quæ in capite. Culminant e cæteris stellis, initio quæ est in extremitate caudæ Draconis, et borealissima Coronæ; postrema, quæ in media est australi Chela. Occidit Auriga paulo plus horis 3.

Hactenus de omnibus zodiaci borealioribus imaginibus. Cæteras libro sequente reddemus, id observantes, ut ne justum modum iste liber excedat.

Finis libri secundi Enarrationum Hipparchi ad Arati et Eudoxi Phænomena.

Α Κριού θ' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ ὑπομένῃ πλευρᾷ τοῦ Ῥόμβου. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν λοιπῶν ἀστέρων πρῶτοι μὲν ὁ τε ἐν μέσῳ τῷ σώματι τοῦ Περσέως λαμπρὸς, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ νοτίᾳ διαγόνι τοῦ Κήτους, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἐσχατοὶ δὲ οἱ ἐν τῷ ἀριστερῷ γόνατι τοῦ Περσέως, καὶ τῆς Πλειάδος τὸ βορειότερον μέρος τῆς ἡγουμένης πλευρᾶς. Δύνει δὲ ὁ Δελφίς ἐν ἡμωρίῳ.

Τοῦ δὲ Περσέως δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Ταύρου μοί. β' ἕως Ταύρου μοί. θ' καὶ κ'. μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Λέοντος ε' μέσης ἕως Παρθένου ε' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει τῶν ἐν τῷ Γοργονίῳ ὁ βορειότερος τῶν ἡγουμένων, ἔσχατος δὲ τῶν ἐν τῷ δεξιῷ γόνατι. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν ἀρχῇ μὲν ὁ τε ἐν τῇ γαστρὶ τοῦ Λέοντος, [η] ὡς ἡμιπέχλιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Ὑδροῦ ὁ τέταρτος τῶν μετὰ τὸν λαμπρὸν, ὡς ἡμιπέχλιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τῆς Ἀργούσης ὁ ἔσχατος τῶν ἐν τῇ τροπῇ. Ἐσχατοὶ δὲ μεσουρανοῦσιν ὁ τε ἐν τῇ οὐρᾷ τοῦ Κόρακος καὶ ὁ ἐν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ. Δύνει δὲ ὁ Περσεὺς ἐν ὥραις β' καὶ γ' μέρει.

Τοῦ δὲ Ἡνιόχου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ταύρου μοί. γ' καὶ κ' ἕως Καρκίνου β' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Παρθένου β' ἕως Χηλῶν β' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, ἔσχατοὶ δὲ οἱ ἐν τῇ κεφαλῇ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ Δράκοντος ὁ ἐν ἀκρᾷ τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Στεφάνου ὁ βορειότατος, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν μέσῃ τῇ νοτίᾳ Χηλῇ. Δύνει δὲ ὁ Ἡνιόχος μικρῷ πλεῖον ἢ ὥραις γ'.

Εἰρηχότες δὴ περὶ πάντων τῶν βορειοτέρων τοῦ ζωδιακοῦ ἀστέρων, περὶ τῶν λοιπῶν ἐν τῷ ἔχοντι ἀποδώσομεν, στοχαζόμενοι τῆς συμμετρίας τοῦ συντάγματος.

Τέλος Ἰκτάρχου τῶν Ἀράτων καὶ Εὐδόξου Φαινόμενων Ἐξηγήσεων τοῦ β'.

ΙΠΠΑΡΧΟΥ

ΤΩΝ ΑΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΕΥΔΟΞΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ

BIBLION Γ'.

HIPPARCHI

ENARRATIONUM AD ARATI ET EUDOXI PHÆNOMENA

LIBER TERTIUS.

1331. Superiore libro, Æschrio, de borealioribus zodiaco circulo imaginibus diximus, quonam cum signo de duodecim orientur et occidunt; tum quod signum oriente qualibet, vel descendente, culmine; quænam ipso ortus, vel occasus initio, aut

Α'. Προειρηχότες, ὡς Αισχρίων, ἐν τῷ πρὸ τούτου συντάγματι περὶ τῶν βορειοτέρων ἀστέρων τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, τίνας τῶν ζωδίων τῶν ἐξ ἑκάστου αὐτῶν συνανατέλλει καὶ συγκαταδύνει, καὶ τί ζωδίων, ἀνατέλλοντος αὐτοῦ ἢ δύνοντος, μεσουρανεῖ, καὶ τίνες τῶν

ἀπλανῶν ἀστέρων ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ γίνονται, ἀργυρόμενον τε αὐτοῦ ἀνατέλλειν ἢ δύνειν, καὶ πάλιν θύνοντος· ἔτι δ' ἐν πόσαις ἰσημεριναῖς ὥραις ἕκαστος ἀνατέλλει, ἢ δύνει· νῦν ὑπογράφωμεν τὰ αὐτὰ περὶ ἕκαστου τῶν νοτιωτέρων τοῦ ζωδιακοῦ ἄστρων, καὶ αὐτῶν τῶν ἰβ' ζωδίων.

Τῶν μὲν οὖν νοτιωτέρων τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ὅταν μὲν ὁ Ἵδρος ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Καρκίνου μοί. ιθ' μέσης ἕως Χηλῶν ἕως μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ μοί. γ' μέσης ἕως Καρκίνου ιη'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειώτερος τῶν ἐν τῷ χάσματι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἀκρᾷ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν τοῦ τε Περσέως ὁ ἐν τῇ Ἀρπῆ νεφελοειδῆς, καὶ ὁ σύνδεσμος τῶν Ἰχθύων, ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Καρκίνου λαμπρῶν γ', ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατος δὲ μεσουρανεῖ τοῦ τε Λέοντος ὁ νοτιώτερος τῶν ἡγουμένων ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ τῆς Ἀργοῦς ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν μέσῳ τῷ ἰσθμῷ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ἵδρος ἐν ὥραις ζ' καὶ ιε' μέρει.

Ὅταν δὲ ὁ Κρατῆρ ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Λέοντος μοί. ζ' καὶ κ' μέσης ἕως Παρθένου μοί. ια' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ταύρου α' καὶ κ' μέσης ἕως Διδύμων μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειώτερος τῶν ἐν τῇ βάσει δ', ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῷ Κῆτει ε' ἀστέρων. Μεσουρανοῦσι δὲ πρῶτοι μὲν ἀστέρες οἱ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Ἠνιόχου κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ⁹⁰, ἔσχατοι δὲ τῶν τε Διδύμων ὁ δ' ἀπὸ δύσεως τῶν ἐν τοῖς ποσὶ θ', καὶ ὁ ὑπὸ τὸν Λαγῶν λαμπρὸς ἀστὴρ ἀκατόνομαστος. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Κρατῆρ ἐν ὥρᾳ α' καὶ δ' μέρει.

Β'. Ὅταν δὲ ὁ Κόραξ ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Παρθένου μοί. ις' ἕως Παρθένου μοί. γ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Διδύμων μοί. ιθ' ἕως Διδύμων μοί. β' καὶ κ'. Καὶ πρῶτος μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐπὶ τῆς ἀσφύρος, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τοῖς ποσὶ. Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ὁ ἐν τῇ ἡγουμένῃ χειρὶ τοῦ ἡγουμένου Διδύμου, καὶ ὁ δεξιὸς ποῦς τοῦ ἐπομένου Διδύμου, ἔσχατοι δὲ τῶν τε Διδύμων ὁ γ' ἀπὸ δύσεως τῶν ἐν τοῖς ὤμοις, καὶ τοῦ Κυνὸς ὁ ἐν τῇ ἐκφύσει τῶν ἐμπροσθίων μερῶν, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Κόραξ ἐν τρισὶ πεμπτημορσίαις α' ὥρας.

Ὅταν δὲ ὁ Κένταυρος ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν μοί. ι' ἕως Τοξότου μοί. θ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου ιβ' ἕως Παρθένου ιζ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ὄμῳ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν. Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ἀστὴρ τῆς τε Ἀργοῦς ὁ ἀπὸ δύσεως τῶν ἐν τῷ καταστρώματι λαμπρῶν, καὶ τοῦ Ἵδρου τῆς νοτίας σιαγόνος ὁ ἐπόμενος, ἔσχατος δὲ ὁ Προτρυγητῆρ ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Κένταυρος ἐν ὥραις δ' καὶ γ' μέρει ὥρας.

Τοῦ δὲ Θηρίου ἀνατέλλοντος, ὃ ἔχει ὁ Κένταυρος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ γ' καὶ κ' μοί. τοῦ Σκορπίου ἕως Τοξότου κα'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ

rursus occidente, inerrantibus e stellis medium cœlum occupet: ad hæc quot æquinoctialium horarum spatio singulæ ortus suos occasusque faciunt. Idem nunc de australioribus zodiaco cœli constellationibus, ac de ipsis duodecim signis scribere instituemus.

Ex iis igitur asterismis, qui australiores sunt zodiaco circulo, Hydro surgente, zodiacus ascendit a Cancri 19 media parte, ad mediam 16 Chelarum; culminat ab Arietis media 3 ad Cancri 18. Prima oritur stella borealior earum quæ in rictu sunt; ultima, quæ in extremitate caudæ. Culminat prior quæ in Persei est Harpe nebulae similis; et nodus Piscium, semicubito circiter distans a lucidis tribus capitis Cancri; semicubito quoque citra meridianum posita. Ultima culminat, australior præcedentium in capite Leonis: australior item earum quæ in malo medio sunt Navis. Oritur Hydrus horis septem, et parte horæ 15.

Oriente Cratere zodiacus assurgit a Leonis media parte 27 usque ad Virginis mediam 11; culminat a parte Tauri media 21 ad mediam... Geminorum. Prior oritur borealior de quatuor in basi; ultima, quæ est australis maxime sex in Ceto stellarum. Culminant priores eæ stellæ, quæ sunt in capite Aurigæ, circa medium ipsum: novissimæ, quarta ab occasu de quatuor quæ sunt in pedibus Geminorum, et lucida carens nomine, Lepori subjecta. Oritur Crater hora 1, 15'.

II. Oriente Corvo, zodiaci arcus attollitur a Virginis 16 ad 23; culminat a Geminorum 14 ad 22. Prior oritur stella, quæ est in lumbis, ultima, quæ est in pedibus. Culminat prima quæ est in præcedente manu præcedentis Gemini; et pes dexter succedentis; postremæ, tertia ab occasu ex iis quæ sunt in Geminorum humeris, et quæ in radice anteriorum partium Canis, paululum citra meridianum posita. Oritur Corvus hora 0, 56'.

Cum Centaurus zodiacus oritur a parte Chelarum 10 ad Sagittarii 4; culminat a parte Cancri 12 ad mediam Virginis 17. Prima oritur stella sinistri humeri, ultima, vero, succedens anteriorum pedum. Culminat prima stella quæ ab occasu lucidarum est in foris Argus, et succedens australis mandibulae Ceti. Postremo Vindemiator semicubito præcedens meridianum. Oritur Centaurus horis 4, et 20'.

134 Fera, quam Centaurus tenet, oriente, zodiacus emergit a parte Scorpii 23 ad Sagittarii 21; culminat a Virginis 3 ad Libræ 10. Prior oritur ea

⁹⁰ *Req.* αὐτοῦ. f. αὐτοῦ.

quæ est in antecedente pedum posteriorum, quæ est borealior sitarum sub dextro humero Centauri; ultima vero, omnium australior, et in extremitate, quæ in lumbis est, subjecta. Prima culminat stella, succedentium ex iis quæ sunt in Leonis capite, borealior, et quæ in anterioribus ipsius pedibus; ultima vero lucida, quæ in lumbis est majoris Ursæ: et quæ in recto est trianguli orthogonii, qui est sub Cratere. Oritur Fera spatio horarum 2, 15'.

Ara cum oritur, cum ea zodiacus ascendit a Sagittarii parte 15 ad 23; culminat a Chelarum parte 2 ad 10. Prior oritur stella quæ est in foco; postrema australior earum quæ in basi. Prima culminat stella, australior earum quæ sunt in sinistro pede Bootæ, et lucida in posterioribus Centauri pedibus; postrema quæ a septentrione dextri genu ac pedis dextri Virginis ultima est, semicubito fere citra meridianum. Oritur Ara semihoræ spatio.

καὶ τοῦ δεξιῦ ποδός, ὡς ἡμιπέχλιον ὑπολειπόμενος ἡμωρίῳ.

III. Australi Pisce oriente, surgit una zodiacus a parte 17 media Aquarii ad Virginis mediam 21; culminat a parte Sagittarii 4 ad 25 mediam. Prima omnium oritur stella, borealior earum quæ sunt in cauda; postrema, quæ in extremitate rostri lucida. Culminat prior quæ est in Arcu medio; et australior earum quæ in dextro Anguiferi sitæ sunt humero, semicubito fere citra meridianum posita; ultima vero, lucida pedum posteriorum; et quæ in extremitate caudæ Serpentis, quem tenet Ophiuchus: item præcedens duarum lucidarum, quæ sunt in jugo Fidiculæ, semicubitali fere interstitio meridianum antecedens. Oritur Piscis hora 0, 48'.

Cum Cetus oritur, emergit cum eo zodiacus a 20 parte Piscium ad Tauri 7; culminat a Sagittarii media 24 ad Capricorni 22 mediam. Prima omnium oritur stella, borealior earum quæ sunt in cauda; ultima, succedentium lucidarum quæ in Laterculo sunt, australior. Culminat ante alias, præcedens earum quæ sunt in jugo Fidis, postrema quæ est in cauda Cygni lucida. Oritur Cetus horis 2.

Orione ascendente, cum eo zodiacus emergit a Tauri 28 media ad Cancri 3; culminat ab Aquarii parte 9 ad Piscium 13. Prima consurgit stella, quæ est in sinistra manu; ultima, quæ est in dextro pede. Culminat ex aliis primum Cephei pes dexter; et earum quæ in Aquarii urna sunt, media. Ultimo vero, parva stella quæ in sella est Cassiopeæ; et earum maxime borealis, quæ in Andromedæ pectore, Orion spatio surgit horarum 2, 10'.

Cum Fluvio, qui est ab Orione, zodiacus oritur a parte 13 Tauri, ad Cancri 10; culminat a Capricorni 27 ad Piscium 22. Prior oritur, antecedens

Α Παρθένου γ' ἕως Ζυγοῦ ι'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ τῶν ὀπισθίων ποδῶν· ἔστι δὲ οὗτος ὁ βορειότερος τῶν ὑπὸ τὸν δεξιὸν ὤμον τοῦ Κενταύρου· ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτερος πάντων καὶ ἐν ἄκρῳ τῷ ἐπὶ τῆς ὀσφύος ὑποκείμενος. Μεσουρανεῖ δὲ α' ἀστὴρ ὁ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Λέοντος βορειότερος τῶν ἐπομένων, καὶ ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις αὐτοῦ ποσίν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος τῆς μεγάλης Ἄρκτου λαμπρός, καὶ τοῦ ὑπὸ τὸν Κρατῆρα τριγώνου ὀρθογωνίου ἐπὶ τῆς ὀρθῆς κείμενος. Ἀνατέλλει δὲ τὸ Θηρίον ἐν ὥραις β' καὶ δ' μέρει.

Όταν δὲ τὸ Θυματῆριον ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Τοξότου μοί. ιε' ἕως Τοξότου μοί. γ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν μοί. β' ἕως Χηλῶν μοί. ι'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐπὶ τοῦ ἐπιπύρου, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ βάσει. Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ἀστὴρ τοῦ τε Βώτου ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδί, καὶ τοῦ Κενταύρου ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσὶ λαμπρός· ἔσχατος δὲ τῆς Παρθένου ὁ ἀπ' Ἄρκτου τοῦ δεξιῦ γόνατος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ τὸ Θυματῆριον ἐν

Γ'. Όταν δὲ ὁ νότιος Ἰχθύς ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. ιζ' μέσης ἕως Παρθένου α' καὶ κ' μέσης· μεσουρανεῖ ἀπὸ Τοξότου δ' ἕως Τοξότου ε' καὶ κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρῳ τῷ ῥύγγει λαμπρός. Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ὁ τε ἐν μέσῳ τῷ Τόξῳ, καὶ τοῦ Ὀφιοῦχοῦ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ δεξιῷ ὠμῳ, ὡς ἡμιπέχλιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατος δὲ ὁ τε ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσὶ λαμπρός, καὶ τοῦ Ὀφειως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, ὁ ἐν ἄκρῳ τῇ οὐρᾷ· καὶ τῆς Λύρας ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῷ ζυγώματι β' λαμπρῶν, ὡς ἡμιπέχλιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ἰχθύς ἐν δ' πεμπτημορίαις α' ὥρας.

Όταν δὲ τὸ Κῆτος ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ἰχθύων μοί. κ' ἕως Ταύρου ζ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Τοξότου δ' καὶ κ' μέσης ἕως Αἰγόκερω β' καὶ κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, ἔσχατος δὲ τῶν ἐν τῷ Τετραπλευρῷ λαμπρῶν ὁ νοτιώτερος τῶν ἐπομένων. Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ὁ τῆς Λύρας ἡγούμενος τῶν ἐν τῷ ζυγώματι, ἔσχατος δὲ τοῦ Ὀρνιθοῦ ὁ ἐν τῇ οὐρᾷ Δ λαμπρός. Ἀνατέλλει δὲ τὸ Κῆτος ἐν ὥραις β'.

Όταν δὲ ὁ Ὀρίων ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ταύρου η' καὶ κ' μέσης ἕως Καρκίνου μοί. γ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. θ' ἕως Ἰχθύων ιγ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδί. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν ὁ δεξιὸς πούς τοῦ Κηφέως, καὶ τῶν ἐν τῇ κάλπιδι τοῦ Ὑδροχόου ὁ μέσος, ἔσχατος δὲ τῆς τε Κασιεπείας ὁ ἐν τῷ δίφρῳ μικρός, καὶ τῆς Ἀνδρομέδας ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῷ στήθει. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ὀρίων ἐν ὥραις β' καὶ ζ' μέρει.

Όταν δὲ ὁ ἀπὸ τοῦ Ὀρίωνος Ποταμὸς ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ταύρου μοί. ιγ' ἕως Καρκίνου μοί. ι'. μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Αἰγώ-

κέρωτος μοί. ζ' και κ' έως Ἰχθύων β' και κ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ περιφερείᾳ παραλληλογράμμου, καὶ ἐγγύς τοῦ Κήτους κειμένου ὁ ἡγούμενος τῶν βορειοτέρων, ἔσχατος δὲ ὁ λαμπρότατος, καὶ ὁ ἡγούμενος, καὶ ὁ νοτιώτερος πάντων. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν ιγ' τοῦ τε ὁ α' ὁ ἐπόμενος τῶν ἀπ' ἄρκτου παρακειμένων τοῖς ἐν τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Ὀρνιθοῦ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδί· ἔσχατος δὲ τῆς τε Κασσιεπείας ὁ ἐν τοῖς γόνασι, καὶ τῶν Ἰχθύων τοῦ νοτιωτέρου ὁ ἐν ἄκρᾳ πεμπτημορίου.

Δ'. Τοῦ δὲ Λαγωῦ ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Διδύμων μοί. ζ' και κ' έως Καρκίνου β' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων μοί. θ' έως Ἰχθύων μοί. ε' και κ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τῶν ἐν τοῖς ὠσὶ δ' ὁ ἡγούμενος τῶν βορειοτέρων, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσὶ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων πρώτος μὲν τοῦ τε Ἴππου ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος λαμπρὸς, καὶ τοῦ Κηφέως ὁ ἀριστερὸς ποῦς· ἔσχατος δὲ τοῦ Κήτους τῶν ἐν τῷ ἄκρῳ ποδὶ ὁ Λαγῶς ἐν ὥρᾳ α' και ε' μέρει.

Όταν δὲ ὁ Κύων ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Καρκίνου μοί. ιε' έως Λέοντος μοί. ε' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων μοί. η' και κ' έως Κριοῦ θ' και κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν ἄκρῳ τῷ ἐμπροσθίῳ καὶ βορειοτέρῳ ποδί· ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν ὁ ἐν τοῖς ποσὶ τῆς Κασσιεπείας, καὶ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ δεξιῷ ποδί τῆς Ἀνδρομέδας, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατος δὲ τοῦ Περσέως ὁ ἐν τῷ δεξιῷ μηρῷ λαμπρὸς, καὶ τοῦ Καρκίνου ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Κύων ἐν ὥρᾳ μιᾷ και δυοῖ μέρεσιν ὥρας.

Τοῦ δὲ Πρόκυνο ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Καρκίνου θ' μοί. μέσης έως Καρκίνου μοί. θ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων μοί. ιε' έως Ἰχθύων μοί. κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἡγούμενος καὶ διπλοῦς, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμενος καὶ λαμπρὸς. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων τῆς Κασσιεπείας ὁ ἐν μέσῳ τῷ σώματι, καὶ τοῦ Κήτους τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ ὅ οἱ ἐπόμενοι. Ἐσχατοὶ δὲ μεσουρανοῦσι τῆς τε Ἀνδρομέδας ὁ ἐχόμενος τῶν ἐν τῇ ζώνῃ, καὶ τοῦ Κήτους ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ τετραπλεύρῳ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Προκύων ἐν γ' μέρει ὥρας.

Τῆς δὲ Ἀργού ἀνατελλούσης, συνανατέλλει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Λέοντος μοί. ζ' έως Χηλῶν μοί. θ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ ζ' και κ' μέσης έως Καρκίνου θ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ὑπὸ τῶν ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ τοῦ Κυνὸς ὡς τριπλοῦς, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῇ ἀποτομῇ τοῦ Πλοίου καὶ λαμπρὸς. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν τοῦ Περσέως ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ μηρῷ, καὶ ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῇ ἀποτομῇ τοῦ Ταύρου· ἔσχατος δὲ ὁ προηγούμενος τῆς τοῦ Ὑδροῦ κεφαλῆς ὁ ἐκφανῆς, ὃ ἐστὶν ἐν τοῖς νοτίοις ποσὶ τοῦ Κυνός.

Ε'. Ἐξῆς δὲ ἐροῦμεν περὶ τῆς καταδύσεως τῶν νοτιωτέρων τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου.

Όταν μὲν οὖν δύνῃ ὁ Ὑδρος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Διδύμων θ' και κ' μοί. έως Παρθέ-

A borealiorum in parallelogrammo, quod in magno flexu prope Cetum positum est; postrema, lucidissima, et antecedens, et maxime australis omnium. Culminat reliquarum stellarum prior . . . . . quæ a septentrione adjacent iis, quæ sunt in cauda: item australior earum, quæ in sinistro pede Cygni. Ultima, quæ est in genibus Cassiepeæ, et quæ in extremitate caudæ australioris Piscium. Oritur fluvius in horis 3, et 36'.

IV. Oriente Lepore zodiacus ascendit a Geminorum parte 27 ad Cancri mediam 12; culminat a Piscium 4 ad 25. Prima surgit antecedens borealiorum, quæ sunt in auribus; ultima posteriorum pedum australior. Culminat e stellis reliquis prior, lucida quæ in lumbis Equi, et pes Cephei sinister: Ultima, borealior succedentium in laterculo Ceti. Oritur Lepus hora 1, 12'.

τετραπλεύρῳ ὁ βορειότερος τῶν ἐπομένων. Ἀνατέλ-

Cum Cane zodiacus emergit a Cancri 15 ad Leonis mediam 5; culminat a 28 Piscium ad Arietis 24 mediam. Prior oritur stella, quæ in extremitate præcedentis borealiorisque pedis; ultima, quæ in extrema cauda. Ex aliis culminat ea, quæ in pedibus Cassiepeæ, et borealior earum, quæ in dextro Andromedæ pede paululum meridianum antecedit; ultima vero, lucida in dextro femore Persei, et succedens earum quæ sunt in cauda Cancri. Oritur Canis hora una, ejusque partibus duabus.

Cum se Procyon attollit, oritur una zodiaci arcus a 135 Cancri 4 parte media, ad 9; culminat a Piscium 15 ad 20 mediam. Prior oritur antecedens, et dupla; ultima, succedens, et lucida. Prima ex aliis culminat, quæ in medio corporis Cassiepeæ: et succedentes earum quatuor, quæ in cauda Ceti sunt. Novissimæ culminant proxima earum, quæ in Andromedæ zona, et borealior ex iis, quæ in laterculo Ceti. Oritur Procyon hora 0, 20'.

D Argo navi oriente, cum ea zodiacus assurgit a Leonis parte 6 ad Chelaram 4 mediam; culminat ab Arietis 26 media, ad Cancri mediam 4. Prima oritur quæ e stellis in cauda Canis fit veluti triplex: ultima, quæ in abscissione Navis sitarum australissima est, et lucida. Prima culminat de stellis reliquis ea, quæ est in sinistro femore Persei: et australissima earum quæ sunt in sectione Tauri: ultima, præcedens capitis Hydri splendida, quæ est in australibus pedibus Canis.

V. Secundum hæc agemus de occasu australiorum zodiaci cœlestium imaginum. Imprimis eum Hydrus occidit, descendit cum eo zodiacus a parte Geminorum 29 ad Virginis 11;

culminat a 19 media Chelarum ad Sagittarii 19 A
 mediam. Prior occidit, australior earum quæ sunt
 in rictu : ultima, quæ in extremitate caudæ. Cul-
 minant ex aliis stellis, initio quidem, lucida, quæ
 est a cauda Draconis tertia, semicubito circiter
 antecedens meridianum : item lucida cinguli
 Bootæ, nec non præcedens lucidam in extremitate
 boreæ Chelæ; et quæ Hydri est in extrema cauda, vel-
 ut semicubito meridianum antecedens. Postremo cul-
 minant Draconis australius tempus : et Serpentis,
 quem tenet Anguifer, in extrema cauda sita : tum
 antecedens earum, quæ in sago Sagittarii. Occidit
 Hydrus horis 4.

Cratere occidente, cum eo descendit zodiacus a
 Cancri parte 21 ad Leonis mediam 13; culminat a B
 media 13 Scorpii ad initium Sagittarii. Prima
 occidit earum, quæ sunt in basi, borealior : ultima
 vero australior, et borealior earum quæ sunt in
 alveo. Culminant aliarum stellarum, initio, Scor-
 pii tertius et quintus spondylus eorum, qui sunt
 post pectus, et tertia post dextrum humerum In-
 geniculi, in brachio sita, velut semicubito meri-
 dianum præcedens; ultima vero, quæ in radice
 sinistri femoris est Ingeniculi : nec non cuspis Arc-
 us. Occidit Crater hora 1, 20'.

Corvo descendente simul zodiacus occidit a Leo-
 nis 29 media ad Chelarum 11; culminat a Sagit-
 tarii 10 ad mediam Capricorni 6. Prior occidit C
 stella, quæ in posterioribus femoribus, novissima
 succedens earum, quæ sunt in capite. Culminant
 aliarum stellarum, principio quidem Draconis,
 quæ est in rictu, præcedens meridianum semicu-
 bito fere; item Ingeniculi cubiti sinistri flexus,
 semicubito circiter antecedens meridianum; postre-
 ma, præcedens lucidarum trium, quæ sunt in prima
 spira Draconis; nec non ea, quæ est in ala dextra
 Cygni, paululum citra meridianum posita; et quæ
 in cuspide Sagittæ; item australior in vultu Capri-
 corni. Occidit Fera horis 2.

Desunt hic asterismi Centauri et Ferae.

VI. Ara occidente zodiacus a Leonis media 19 D
 ad Chelarum 9 absconditur; culminat a Sagittarii
 5 ad Capricorni mediam 9. Prima occidit austra-
 lior earum quæ in margine, eademque dupla; ul-
 tima borealior earum quæ in basi. Culminant alia-
 rum stellarum initio quidem lucida, quæ est in
 sinistro Ingeniculi femore, et media earum, quæ
 sunt in arcu Sagittarii : ultima lucidarum quæ in
 genibus australior. Occidit Ara duabus horis et 10'.

Quando Piscis australis occidit, cum eo descen-
 dit zodiacus a Sagittarii parte 24 ad Capricorni 18
 mediam; culminat a Piscium 3 ad Arietis 2. Prior
 occidit stella, lucidarum, quæ in cauda sunt, au-

νου ια'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν ιθ' μέσης ἕως
 Τοξότου ιθ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ νοτιώ-
 τερος τῶν ἐν τῷ χάσματι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῆ
 οὐρᾷ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν ἀρχῇ
 μὲν τοῦ τε Δράκοντος ὁ γ' ἀπὸ τῆς οὐρᾶς λαμπρὸς,
 ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ
 τοῦ Βοώτου ὁ ἐν τῇ ζώνῃ λαμπρὸς, καὶ ὁ προηγού-
 μενος τοῦ ἐν ἄκρᾳ τῆ βορείῃ Χηλῇ λαμπροῦ, καὶ τοῦ
 Ὑδροῦ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῆ οὐρᾷ, ὡς ἡμιπῆχιον προηγού-
 μενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι
 τοῦ τε Δράκοντος ὁ νοτιώτερος κρόταφος, καὶ τοῦ
 Ὀφειως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος ὁ ἐν ἄκρᾳ τῆ οὐρᾷ, καὶ
 τοῦ Τοξότου ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ ἐφαπτίδι. Δύνει
 δὲ ὁ Ὑδρος ἐν ὥραις δ'.

Τοῦ δὲ Κρατῆρος δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ
 ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Καρκίνου μοί. α' καὶ κ' ἕως Λέοντος
 ιγ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ Σκορπίου ιβ' μέσης
 ἕως Τοξότου ἀρχῆς. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ βο-
 ρειώτερος τῶν ἐν τῇ βᾶσει, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτερος
 καὶ ὁ βορειώτερος τῶν ἐν τῷ κῦτει. Μεσουρανοῦσι δὲ
 τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ Σκορπίου ὁ γ'
 καὶ ὁ ε' σφόνδυλος τῶν μετὰ τὸ στήθος, καὶ τοῦ Ἐν
 γόνασιν ὁ γ' ἀπὸ τοῦ δεξιῷ ὤμου, ἐν τῷ βραχίονι
 κείμενος, προηγούμενος δὲ τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμι-
 πῆχιον· ἔσχατον δὲ τοῦ τε Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῇ ἐκ-
 φύσει τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ, καὶ τοῦ Τόξου ἡ ἀκίς.
 Δύνει δὲ ὁ Κρατῆρ ἐν ὥρᾳ α' καὶ γ' μέρει.

Τοῦ δὲ Κόρακος δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ
 ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Λέοντος κθ' μοί. μέσης ἕως Χηλῶν
 ια'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Τοξότου ι' ἕως Αἰγόκερω ζ'
 μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τοῖς ὀπισθοῖς μη-
 ροῖς, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ. Με-
 σουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ
 Δράκοντος ὁ ἐν τῷ χάσματι προηγούμενος τοῦ μεσημ-
 βρινοῦ ὡς ἡμιπῆχιον, καὶ τοῦ Ἐν γόνασιν ὁ ἀριστε-
 ρὸς ἀγκῶν, προηγούμενος ὡς ἡμιπῆχιον τοῦ με-
 σημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ τοῦ Δράκοντος τῶν ἐν τῇ α'
 σπείρᾳ τριῶν λαμπρῶν ὁ ἡγούμενος καὶ τοῦ Ὀρνίθου
 ὁ ἐν ἄκρᾳ τῆ δεξιᾷ πτέρυγι, μικρὸν ὑπολειπούμενος
 τοῦ μεσημβρινοῦ· καὶ τοῦ Ὀϊστοῦ ὁ ἐπὶ τῆς ἀκίδου,
 καὶ τοῦ Αἰγόκερω ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ προσώπῳ.
 Δύνει δὲ τὸ Θηρίον ἐν ὥραις δυσί.

Γ'. Τοῦ δὲ Θυματηρίου δύνοντος, συγκαταδύνει
 μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Λέοντος ιθ' μοί. μέσης ἕως Χη-
 λῶν θ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Τοξότου ε' ἕως Αἰγόκερω
 θ' μέσης. Καὶ πρῶτος μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ νοτιώτερος
 τῶν ἐν τῷ χεῖλε καὶ διπλοῦς· ἔσχατος δὲ ὁ βορειό-
 τερος τῶν ἐν τῇ βᾶσει. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων
 ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ τε Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῷ
 ἀριστερῷ μηρῷ λαμπρὸς, καὶ τοῦ Τοξότου ὁ μέσος
 τῶν ἐν τῷ τόξῳ· ἔσχατον δὲ τοῦ Αἰγόκερω ὁ νοτιώ-
 τερος τῶν ἐν τοῖς γόνασι λαμπρῶν. Δύνει δὲ τὸ Θυ-
 ματήριον ἐν ὥραις β' καὶ γ' μέρει.

Ἢ. Ὄταν δὲ ὁ νότιος Ἰχθύς δύνῃ, συγκαταδύνει μὲν
 αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Τοξότου μοί. δ' καὶ κ' ἕως
 Αἰγόκερω ιη' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων μοί.
 γ' ἕως Κριοῦ μοί. β'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ νο-

τιώτερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ λαμπρῶν, ἔσχατος δὲ ὅ ἐν Α τῶν ῥύγγει λαμπρῶν σφόδρα. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν ἀρχῇ μὲν τῶν Ἰχθύων τοῦ νοτιωτέρου ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ· ἔσχατον δὲ τῆς τε Ἀνδρομέδας ὁ ἀριστερῶς ποῦς, καὶ τοῦ Κριοῦ ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ τοῦ ἐν τῷ Κήτει τετραπλεύρου ὁ νοτιώτερος τῶν ἐπομένων. Δύνει δὲ ὁ Ἰχθύς ἐν ὥρᾳ α' καὶ δ' πεμπτημορίαις.

Τοῦ δὲ Κήτους δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. ἧ' καὶ κ' μέσης ἕως Κριοῦ εἰδ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ταύρου μοί. β' καὶ κ' ἕως Καρκίνου μοί. ιε' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνειν ἄρχεται ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῷ βορείῳ χελωνίῳ¹¹. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ τε Ἡνιόγου ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ ὁ ἐν Β τῷ δεξιῷ ποδὶ, ἔσχατος δὲ τῆς τε Ἄρκτου ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις σκέλεσι λαμπρῶς, καὶ τῆς Ἀργούς ὁ ἐν μέσῳ τῶν τοίχων λαμπρῶς, προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμιπῆχιον. Δύνει δὲ τὸ Κῆτος ἐν ὥραις δ' λειπούσαις ἡ' μέρει.

Τοῦ δὲ Ὠρίωνος δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ταύρου μοί. ζ' ἕως Ταύρου μοί. λ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Λέοντος μοί. ιβ' ἕως Παρθένου μοί. ιγ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, ἔσχατοι δὲ οἱ βορειότατοι τῶν ἐν τῷ κολλορόβῳ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς μεγάλης Ἄρκτου ὁ ἐν τοῖς ὀπίσθιοις γόνατι, καὶ τοῦ Λέοντος ὁ ἀπὸ νότου τῷ ἐπὶ τῆς ὀφύος λαμπρῷ παρακαίμενος, ἔσχατος δὲ τῆς Παρθένου ὁ βορειό- C τερος ὤμος. Δύνει δὲ ὁ Ὠρίων ἐν ὥραις δυσιν ὡς ἔγγιστα.

Ὅταν δὲ ὁ ἀπὸ τοῦ Ὠρίωνος Ποταμὸς δύνῃ, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ἰχθύων μοί. ζ' ἕως Ταύρου μοί. ε' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Διδύμων δ' ἕως Λέοντος ι' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἡγούμενος καὶ λαμπρότατος πάντων, ἔσχατος δὲ ὁ α', καὶ ἀπὸ μεσημβρίας παρακαίμενος τῷ ποδὶ τοῦ Ὠρίωνος. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς δύσεως τῶν τε Διδύμων ὁ Πρόπους, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Λαγωῦ οἱ ἐν μέσῳ τῷ σώματι β'· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Λέοντος ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῷ νότῳ, καὶ τῆς Ἄρκτου ὁ ἐν τοῖς ὀπίσθιοις γόνασιν, νει δὲ ὁ Ποταμὸς ἐν ὥραις δ' καὶ ἡμίσει, καὶ ε' μέρει ὥρας.

Ζ'. Τοῦ δὲ Λαγωῦ δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Κριοῦ μοί. ζ' καὶ κ' μέσης ἕως Ταύρου εἰδ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου μοί. λ' ἕως Λέοντος μοί. α' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις ποσίν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς τε Ἄρκτου τοῦ πλινθίου ὁ ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς, καὶ τοῦ Δράκοντος ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Λέοντος ὁ ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ τῆς Ἀργούς ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ ἀποτομῇ, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Λέοντος ὁ ὀπίσθιος ποῦς καὶ ὁ ἐν τοῖς ὀπίσθιοις σκέλεσι, καὶ τοῦ Κρατήρος ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῇ

stralior ; ultima vero, lucidissima rostri. Ex aliis stellis culminant, initio, quæ est in extrema cauda australioris Piscium ; postremo, Andromedæ pes sinister ; et media earum, quæ in capite sunt Andromedæ, et laterculi, quod est in Ceto, succedentium australior. Occidit Piscis hora 1, 48'

Occidente Ceto, cum eo descendit zodiacus ab Aquarii parte 28 media ad Arietis 14 ; culminat a Tauri 22 ad Cancri 15 mediam. Occidere incipit australior earum quæ sunt in cauda ; ultima succedens in boreali convexo 136 tergi. Culminat ex aliis stellis, initio quidem, australior earum quæ sunt in Aurigæ capite et dextro pede, ultima vero, lucida quæ est in anterioribus cruribus Ursæ, et lucida medii lateris Argus, quæ semicubito circiter antecedit meridianum. Occidit Cetus horis 4, minus octava parte.

Orione cadente, cum eo descendit zodiacus a Tauri parte 7 ad 30 ; culminat a Leonis 12 ad Virginis 13. Prior occidit ea quæ est in pede sinistro, ultimæ vero, earum, quæ sunt in collaro maxime australes. Ex aliis stellis culminant initio, ea quæ est in posterioribus genibus Ursæ majoris, et quæ ab austro lucidæ adjacet, quæ est in lumbis, postremo, borealior Virginis humerus. Occidit Orion horis circiter 2.

Cum Orionis Fluvio zodiacus occidit a Piscium parte 7 ad Tauri 5 mediam ; culminat a Geminorum 4 ad Leonis mediam 10. Prior occidit antecedens, et lucidissima omnium, ultima vero, quæ prima est, et a meridie adjacet Orionis pedi. E reliquis stellis, occasus initio culminant Propus Geminorum, paululum citra meridianum positus, et Leporis in medio duæ ; postremo culminant, succedens in tergo Leonis, et quæ in posterioribus Ursæ genibus, parum citra meridianum sita. Occidit Fluvius horis 4, 42'.

ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει ὥρας.

VII. Occidente Lepore, descendit cum eo zodiacus ab Arietis 27 media ad Tauri 14 ; culminat a parte Cancri 30 ad Leonis 21. Prima occidit stella, quæ est in anterioribus pedibus ; ultima quæ in extremitate caudæ. E stellis reliquis culminant initio, in Ursæ laterculo, quæ in humeris illius est, et quæ in extrema cauda Draconis, item cor Leonis, et earum, quæ in Navis abscissione, borealior, paulum antecedens meridianum ; postremo culminant Leonis pes posterior et quæ in posterioribus cruribus : item australissima earum quæ sunt in basi Crateris. Occidit Lepus hora 1, 20'.

βάσει. Δύνει δὲ ὁ Λαγὼς ἐν ὥρᾳ καὶ γ' ῥέφει.

¹¹ γρ. χελωνίῳ.

Occidente Cane, cum eo descendit zodiacus a parte Tauri 11 ad 29; culminat a Leonis 17 ad Virginis 11. Prior occidit lucida pedum posteriorum; ultima vero, splendidarum, quæ sunt in capite, australissima; stellarum cæterarum culminant initio, antecedens earum, quæ in posterioribus Ursæ pedibus, et quæ in lumbis Leonis: ultimæ culminant, ea quæ in pedibus Corvi, et australior humerus Virginis, citra meridianum situs duabus fere cubiti partibus. Occidit Canis sesquihora.

Cum Procyone descendit zodiacus a Geminorum parte 15 ad 18; culminat ab initio Libræ ad 4. Prior occidit stella, antecedens, et duplex, ultima succedens, et lucida. Ex aliis stellis culminat initio, earum quæ sunt in dextro Bootæ pede, media, paulo citra meridianum sita: et borealior earum, quæ sunt in capite Centauri, semicubito circiter antecedens meridianum; novissime culminant, quæ in extrema est Ursæ cauda, paululum citra meridianum posita, et borealior earum, quæ sunt in sinistro pede Bootæ: item quæ in extrema Hydri cauda, Centauri quoque dexter humerus. Occidit Procyon hora 0, 12'.

Cum Argo descendente zodiacus occidit ab Arietis parte 16 ad Geminorum 18; culminat ab Canceri 17 ad Libræ 5. Prima occidit lucidissima, et australissima earum quæ sunt in Temone: quam nonnulli Canobum nominant, ultima, borealior earum, quæ sunt in malo. Culminant ex aliis stellis, initio quidem australior antecedentium earum, quæ sunt in Leonis capite, semicubito fere citra meridianum posita: et quæ in colli Hydri radice, parva; ultimæ culminant quæ in extrema cauda sunt majoris Ursæ: et borealior earum quæ sunt in sinistro pede Bootæ, semicubito circiter antecedens meridianum, nec non quæ in extrema Hydri cauda: tum Centauri dexter humerus, paululum antecedens meridianum. Occidit Argo circiter horis 5.

De ortu et occasu signorum zodiaci.

VIII. Expositis hactenus iis, quæ in uniuscujusque sideris extra zodiacum positi ortu occasuque accidunt, deinceps duodecim zodiaci signorum coortus et occasus explicabimus.

Igitur oriente Cancro, cum eo zodiacus oritur a Geminorum parte 23 ad Canceri 18; culminat a Piscium 5 ad Arietis 1 mediam. Prior oritur stella, **137** quæ in extrema borea Chela; ultima vero, quæ in extremitate australis Chelæ. Culminat vero reliquis e stellis prior lucida, quæ est in Andromedæ capite: novissima vero præcedens lucidarum trium, quæ sunt in Arietis capite, et a meridie Ceto adjacens, circa medium corpus ipsius, expers

Τοῦ δὲ Κυνὸς δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῶ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Ταύρου μοί. ια' ἕως Ταύρου μοί. θ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Λέοντος μοί. ιζ' ἕως Παρθένου ια'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τοῖς ὀπισθοῖς ποσὶ λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ ἐκφάνων. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς τε Ἄρκτου ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τοῖς ὀπισθοῖς ποσὶ, καὶ τοῦ Λέοντος ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος· ἔσχατοι δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Κόρακος ὁ ἐν τοῖς ποσὶ, καὶ τῆς Παρθένου ὁ νοτιώτερος ὤμος, ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς β' μέρη πῆχους. Δύνει δὲ ὁ Κύων ἐν γ' ἡμῶρις.

Τοῦ δὲ Πρόκυνος δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῶ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Διδύμων μοί. ιε' ἕως Διδύμων μοί. ιη'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν Χηλῶν ἕως Χηλῶν μοί. δ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἡγούμενος καὶ διπλοῦς, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμενος καὶ λαμπρὸς. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Βούτου ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Κενταύρου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τῆς τε Ἄρκτου ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ, ὑπολειπόμενος μικρὸν τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Βούτου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, καὶ τοῦ Ὑδροῦ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Κενταύρου ὁ δεξιὸς ὤμος. Δύνει δὲ ὁ Προκύων ἐν ε' μέρει ὥρας.

Τῆς δὲ Ἀργούς δυνούσης, συγκαταδύνει μὲν αὐτῇ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Κριοῦ μοί. ις' ἕως Διδύμων μοί. ιη'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου μοί. ιζ' ἕως Χηλῶν μοί. ε'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ λαμπρότατος καὶ νοτιώτατος τῶν ἐν τῷ Πηθαλίῳ, ὃν τινες Κάνωθον προσγοροῦσιν· ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ ἰσπῷ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Λέοντος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ ὁ νοτιώτερος τῶν ἡγούμενων, ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Ὑδροῦ ὁ μετὰ τὴν ἐκφυσὶν τοῦ τραχήλου μικρὸς· ἔσχατοι δὲ μεσουρανοῦσι τῆς τε μεγάλης Ἄρκτου οἱ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Βούτου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ καὶ τοῦ Ὑδροῦ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ· καὶ τοῦ Κενταύρου ὁ δεξιὸς ὤμος, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ἡ Ἀργὼ ἐν ὥραις ε' ὡς ἐγγίστα.

Η'. Ἐπεὶ δὲ τῶν ἐκτὸς τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου κειμένων ἀστέρων ἀποδεδώκαμεν τὰ συμβαίνοντα περὶ τὴν ἐκάστου αὐτῶν ἀνατολήν τε καὶ δύσιν, ἐξῆς ἀποδώσομεν τὰς αὐτῶν τῶν ἐβ' ζωδίων συνανατολάς τε καὶ συγκαταδύσεις.

Τοῦ μὲν οὖν Καρκίνου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Διδύμων γ' καὶ κ' μοί. ἕως Καρκίνου ιη'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων ε' ἕως Κριοῦ α' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ βορείῳ Χηλῇ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ νοτίᾳ Χηλῇ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν ἐν τῇ κεφαλῇ τῆς Ἀνδρομέδας λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ τοῦ τε Κριοῦ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γ' λαμπρῶν ὁ

ήγούμενος, καὶ ὡς πρὸς μεσημβρίαν κείμενος τοῦ Κήτους, κατὰ μέσον αὐτοῦ τὸ σῶμα, ἀκατονόμαστος καὶ λαμπρὸς· καὶ τῶν ἐν τῷ τετραπλεύρῳ τοῦ Κήτους ὁ νοτιώτερος τῶν ἐπομένων· καὶ τῆς Ἀνδρομέδας ὁ ἀριστερὸς ποῦς, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ κ' καὶ δ' μέρει.

Ὅταν δὲ ὁ Λέων ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Καρκίνου μοί. η' μέσης ἕως Λέοντος ιθ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων κ' ἕως Ψαύρου ιβ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τῶν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ὁ βορειότερος τῶν ἡγουμένων, ἔσχατος δὲ τῶν ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσί. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τῆς τε Ἀνδρομέδας ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ ζώνῃ, καὶ τοῦ ἐν τῷ Κήτει τετραπλεύρου ὁ βορειότερος τῶν ἐπομένων· ἔσχατος δὲ τῶν τε Ἰάδων ὁ λαμπρότατος· καὶ τοῦ Ἡνιόχου ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ἀγκῶνι, ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Λέων ἐν ὥραις γ' καὶ δ' μέρει.

Τῆς δὲ Παρθένου ἀνατελλούσης, συνανατέλλει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Λέοντος μοί. β' καὶ κ' ἕως Χηλῶν η'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ταύρου μοί. ις' μέσης ἕως Καρκίνου θ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ ὁ βορειότερος τοῦ ἡγουμένου, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδί. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν τοῦ Ἡνιόχου ὁ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ τῆς τε Ἀργούς ὁ ἐν τῷ ἀκροστολίῳ λαμπρὸς· καὶ τοῦ Ὑδροῦ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ χάσματι, ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμιπῆχιον. Ἀνατέλλει δὲ ἡ Παρθένος ἐν ὥραις γ' καὶ τέσσαρσι πεμπτημορίοις.

Θ. Ὅταν δὲ αἱ Χηλαὶ ἀνατέλλωσι, συνανατέλλει μὲν αὐταῖς ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν μοί. ις' ἕως Σκορπίου μοί. ις'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου ιη' ἕως Λέοντος ια'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν ἀκραις ταῖς Χηλαῖς λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ Σκορπίου. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Λέοντος ὁ νοτιώτερος τῶν ἡγουμένων, καὶ τῆς Ἀργούς ὁ βορειότερος τῶν ἐν μέσῳ τῷ ἰσθμῷ· ἔσχατος δὲ τοῦ Λέοντος ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῷ νώτῳ β' ἀστέρων. Ἀνατέλλουσι δὲ αἱ Χηλαὶ ἐν ὥρᾳ α' καὶ γ' πεμπτημορίοις.

Τοῦ δὲ Σκορπίου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου μοί. γ' ἕως Τοξότου θ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Λέοντος μοί. η' μέσης ἕως Παρθένου κγ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειώτατος τῶν ἐν τῷ μετώπῳ, ἔσχατος δὲ ὁ γ' σφόνδυλος ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ Κενταύρῳ ἀριθμούμενος, ς' δὲ ὡν τῶν μετὰ τοὺς ἐν τῷ στήθει. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων πρῶτος μὲν τῆς μεγάλης Ἀρκτου ὁ ἐν τῷ στήθει λαμπρὸς, καὶ τοῦ Ὑδροῦ τῶν μετὰ τὸν λαμπρότατον δ' τῶν πρὸ τοῦ Κρατήρος ὁ γ' ἀπὸ δύσεως· ἔσχατος δὲ ὁ τε Στάχης, καὶ τοῦ Κενταύρου ὁ ἀριστερὸς ὤμος, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Σκορπίος ἐν ὥραις γ' λειπούσαις ι' μέρει.

Τοῦ δὲ Τοξότου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Τοξότου μοί. ς' μέσης ἕως

nominis, et lucida : item australior succedentium, quæ in laterculo Ceti : nec non pes sinister Andromedæ paululum citra meridianum situs. Oritur Cancer hora 1, et 24 parte.

Ἀνατέλλει δὲ ὁ Καρκίνος ἐν ὥρᾳ α', καὶ

Cum Leone conscendit zodiacus a Cancri parte 8 media ad Leonis 19 mediam ; culminat a Piscium 20 ad Tauri 12 mediam. Prior stella consurgit antecedentium, quæ sunt in capite, borealior ; postrema vero earum quæ sunt in posterioribus pedibus . . . Ex aliis stellis culminat prima succedens earum, quæ sunt in Andromedæ zona, et borealior succedentium in Ceti laterculo ; ultima vero, lucidissima Sicularum, et quæ in Aurigæ sinistri cubiti flexu, quasi semicubito citra meridianum posita. Oritur Leo horis 3, 15'.

Cum Virgine zodiaci pars oritur, quæ est a Leonis 22 ad Libræ 8 ; culminat a media parte 15 Tauri ad 9 Cancri. Prima oritur earum, quæ in capite sunt, antecedente borealior ; postrema, quæ est in dextro pede. Culminat cæterarum prior, lucida, quæ in sinistro humero est Aurigæ. Postrema vero, lucida, quæ est in extremitate Navis ; et borealior earum, quæ in rictu sunt Hydri, quasi semicubito citra meridianum sita. Oritur Virgo horis 3, 48'.

IX. Quando Chelæ oriuntur, cum his ascendit zodiacus a Chelarum parte 16 ad Scorpii 16 ; culminat a Cancri 18, ad Leonis 11. Prior emergit australior et lucida earum, quæ in extremis sunt Chelis ; ultima vero earum quæ in fronte Scorpii sunt, australior. Cæterarum prima culminat australior antecedentium earum quæ sunt in Leonis capite ; et borealior earum quæ sunt in Argus medio malo ; postrema, quæ in Leonis dorso sunt, duarum stellarum subsequens. Oriuntur Chelæ hora 1, 36'.

Cum Scorpio zodiacus a parte 3 Scorpii ad Sagittarii 9 ascendit ; culminat a Leonis 8 media ad mediam 23 Virginis. Oritur prima borealis maxime in fronte positarum ; novissime vero tertia vertebra ab ea, quæ est in Centauro, numerata ; sexta porro ab iis, quæ sunt in pectore. Culminat cæterarum prior, lucida quæ est in pectore majoris Ursæ ; et in Hydro quatuor a lucidissima ante Craterem sitarum ab occidente tertia ; novissime Spica, et Centauri sinister humerus, quasi semicubitali spatio meridianum præcedens. Oritur Scorpius horis 3, demptis 6 scrupulis.

Cum Sagittarius oritur, ascendit cum eo zodiacus a parte 6 Sagittarii media ad Capricorni 18 ;

culminat a parte media Virginis 20 ad Scorpii mediam 9. Prior oritur stella quæ est in cuspidē; ultima vero lucida, quæ est in pedibus posterioribus. Cæterarum stellarum culminat prima, quæ est in sinistro Virginis cubiti flexu, paululum meridiana antecedens; ultima vero, media et lucidissima stellarum, quæ in pectore Scorpii, et quæ in sinistra manu est Anguiferi: item tertia secundum consequentia signorum ab lucida Coronæ, quasi semicubiti intervallo meridiana præcedens. Oritur Sagittarius horis 3.

X. Capricorno ascendente, zodiacus oritur cum eo a Sagittarii parte 29 media ad Capricorni 27; culminat a Libræ parte 19 media ad 18 Scorpii. Prior oritur stella borealior lucidarum, quæ sunt in genibus; ultima, succedens lucidarum, quæ sunt in cauda. Aliarum stellarum medium cæli verticem tenet prior, lucidissima earum, quæ sunt in Bootæ cingulo: et in Chelis antecedens extremæ Chelæ borealis. Item lucida, quæ in Serpente per Ursas meante ab extremitate caudæ tertia numeratur, semicubitali spatio meridiana præcedens; ultimo culminat dexter humerus Ingeniculi; et quæ a septentrione adjacet ex iis quæ in dextro crure sunt ejusdem. Oritur Capricornus hora 1, 50'.

Cum Aquario zodiacus emergit a Capricorni parte 6 ad Aquarii 21 mediam; culminat a Libræ 27 ad Sagittarii 7. Prima stellarum oritur antecedens eam quæ est in manu sinistra; ultima vero, lucida pedis dextri. Culminat e cæteris prior, quæ est in capite Bootæ. Ultima, borealior 138 earum quæ sunt in arcu Sagittarii; et tres in directum positæ, ac nomine carentes, quæ secundum dextrum humerum Ophiuchi: nec non lucida, quæ est in sinistro femore Ingeniculi, quasi semicubito meridiana præcedens. Oritur Aquarius horis 2, et partibus duabus.

Piscibus orientibus, ascendit cum illis zodiacus ab Aquarii parte 7 ad Arietis 16; culminat a 26 Scorpii ad Capricorni 9. Prior emergit quæ in extremo rostro Piscis australis; novissima, quæ in Nodo linearum. Cæterarum prima culminat quæ in processu dextri femoris Ingeniculi; et quæ a septentrionibus adjacet iis quæ sunt in aculeo Scorpii; quæ autem in capite est Ingeniculi, duabus circiter cubiti partibus est citra meridiana; postremo culminat australior earum, quæ in genibus Capricorni: et quæ in gutture est Avis, atque in flexu alæ dexteræ. Oritur Pisces horis 3, 0'. Ὅριος δὲ ἐν τῷ λάρυγγι, καὶ τοῦ ἐν τῷ ἀγκῶνι τῆς γ' καὶ ε' μέρει.

XI. Cum Ariete zodiacus oritur a media parte 19 Piscium ad Arietis 24; culminat a Sagittarii 24 media ad Capricorni 14. Prima oritur ea quæ est in anteriori pede; ultima, succedens earum quæ sunt in cauda. Cæterarum culminat, antecedens earum quæ sunt in jugo Fidiculæ: item succedens

Α Αιγόκερω ιη'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Παρθένου κ' μέσης ἕως Σκορπίου θ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῇ ἀκίδι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποδὶ λαμπρός. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τῆς Παρθένου ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ἀγκῶνι, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατος δὲ τοῦ τε Σκορπίου ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ στήθει λαμπρότατος, καὶ ὁ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τοῦ Ὀφιοῦχου· καὶ τοῦ Στεφάνου δ' γ' ἀπὸ τοῦ λαμπροῦ ἐπὶ τὰ ἐπόμενα, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Τοξότης ἐν ὥρᾳς γ'.

Γ. Ὅταν δὲ ὁ Αἰγόκερος ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Τοξότου μοί. θ' καὶ κ' μέσης ἕως Αἰγοκέρωτος ζ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν ιθ' μέσης ἕως Σκορπίου ιη'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειότερος τῶν ἐν τοῖς γόνασι λαμπρῶν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ λαμπρῶν. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν τοῦ τε Βούτου τῶν ἐν τῇ ζώνῃ ὁ λαμπρότατος, καὶ τῶν Χηλῶν ὁ προηγούμενος τῆς ἄκρας τῆς βορείας Χηλῆς, καὶ τοῦ διὰ τῶν Ἄρκτων Ὀφειῶς ὁ γ' ἀπ' ἄκρας τῆς οὐρᾷς ἀριθμοῦ μινος λαμπρός, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατος δὲ μεσουρανεῖ τοῦ Ἐν γόνασιν δ' τε δεξιῶς ὤμος καὶ ὁ ἀπὸ ἄρκτου παρακείμενος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ κνήμη. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Αἰγόκερος ἐν ὥρᾳ α' καὶ ἡμίσει, καὶ γ' μέρει.

Ἐάν δὲ ὁ Ὑδροχόος ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. ς' ἕως Ὑδροχόου α' καὶ κ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν μοί. ζ' καὶ κ' ἕως Τοξότου ζ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἡγούμενος τοῦ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ λαμπρός. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Βούτου, ἔσχατος δὲ τοῦ Τοξότου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ πύθῳ· καὶ τοῦ Ὀφιοῦχου οἱ παρὰ τὸν δεξιὸν ὤμον γ' ἐπ' εὐθείας ἀκατονόμαστοι· καὶ τοῦ Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ μηρῷ λαμπρός, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ὑδροχόος ἐν ὥρᾳς β' καὶ δυοῖ μέρεσιν ὥρας.

Ἐάν δὲ οἱ Ἰχθύες ἀνατέλλωσι, συνανατέλλει μὲν αὐτοῖς ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. ζ' ἕως Κριοῦ ις'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Σκορπίου μοί. ς' καὶ κ' ἕως Αἰγόκερω μοί. θ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν ἄκρῳ τῷ ῥύγχει τοῦ νοτίου Ἰχθύος, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ Συνδέσμῳ τῶν λίνων. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν τοῦ τε Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῇ ἐκφύσει τοῦ δεξιῶς μηροῦ, καὶ τοῦ Σκορπίου ὁ ἀπ' ἄρκτων παρακείμενος τοῖς ἐν τῷ κέντρῳ· ὁ δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Ἐν γόνασιν ὑπολείπεται τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς β' μέρη πῆχους· ἔσχατον δὲ μεσουρανεῖ τοῦ τε Αἰγόκερω ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τοῖς γόνασιν αὐτοῦ, καὶ τοῦ δεξιᾶς πτέρυγος. Ἀνατέλλουσι δὲ οἱ Ἰχθύες ἐν ὥρᾳς

ΙΑ'. Τῷ δὲ Κριῷ συνανατέλλει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ἰχθύων μοί. ιθ' μέσης ἕως Κριοῦ δ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Τοξότου δ' καὶ κ' μέσης ἕως Αἰγόκερω ιθ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθίου ποδός, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων τῆς τε Λύρας ὁ ἡγούμενος

τῶν ἐν τῷ ζυγώματι, καὶ τοῦ Τοξότου ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῷ νότῳ, ὡς β' μέρη πηχεύς προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατος δὲ μεσουρανεῖ τοῦ τε Ἰδροχόου ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, καὶ τοῦ Αἰγόκερω ὁ ἐν τῷ στήθει, καὶ τοῦ Δελφίνος ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Κριδὸς ἐν ὥρᾳ α' καὶ δυσι πεμπτημορίοις.

Τοῦ δὲ Ταύρου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ταύρου μοί. ζ' ἕως Ταύρου μοί. θ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Αἰγοκέρωτος μοί. β' καὶ κ' μέσης ἕως Ἰδροχόου θ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῇ ἀποτομῇ δ', ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρῳ τῷ δεξιῷ κέρατι. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν τοῦ Ὀρνιθοῦ ὁ ἐν μέσῃ τῇ οὐρᾷ λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ τοῦ Κηφέως ὁ προηγούμενος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γ'· καὶ ὁ δεξιὸς αὐτοῦ ποῦς, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· καὶ ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ κάλπιδι τοῦ Ἰδροχόου, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ταῦρος ἐν ὥρᾳ α' καὶ ἡ' μέρει.

Τῶν δὲ Διδύμων ἀνατελλόντων, συνανατέλλει μὲν αὐτοῖς ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Διδύμων μοί. β' μέσης ἕως Διδύμων λ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰδροχόου μοί. ια' μέσης ἕως Ἰχθύων θ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τοῦ ἡγούμενου Διδύμου, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ τοῦ ἐπομένου Διδύμου. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τοῦ Κηφέως ὁ ἐν τῷ σώματι λαμπρὸς, καὶ τοῦ Ἰδροχόου ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ λαμπρὸς, καὶ τοῦ νοτίου Ἰχθύος ὁ ἐν τῷ ῥύγγει λαμπρὸς· ἔσχατος δὲ μεσουρανεῖ τῆς Ἀνδρομέδας ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ δεξιῷ ὤμῳ γ'. Ἀνατέλλουσι δὲ οἱ Δίδυμοι ἐν ὥρᾳ α' καὶ σ' καὶ γ' μέρει.

Περὶ τῆς συγκαταδύσεως τῶν ιβ' ζωδίων.

IB'. Πάλιν δὲ, τοῦ μὲν Καρκίνου δύνοντος, συγκαταδύει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Διδύμων μοί. ζ' καὶ κ' μέσης ἕως Καρκίνου κ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν ιζ' ἕως Σκορπίου ιβ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ Καρκίνου ἐκφανῆς, καὶ ἐπ' εὐθείας κείμενος ὡς πρὸς δύσιν τοῖς νοτιωτέροις τοῖς περὶ τὸ νεφέλιον τὸ ἐν τῷ Καρκίνῳ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρῳ τῇ βορείᾳ Χηλῇ τοῦ Καρκίνου. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων τοῦ τε Βούτου ὁ δεξιὸς ποῦς, καὶ τῶν Χηλῶν ὁ ἐν ἄκρῳ τῇ νοτίᾳ Χηλῇ λαμπρὸς· ἔσχατος δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῷ δεξιῷ βραχίονι, γ' ὧν ἀπὸ τοῦ δεξιῷ ὤμου, καὶ τοῦ Σκορπίου ὁ γ', καὶ ὁ δ', καὶ ὁ ε' σφόνδυλος τῶν μετὰ τὸ στήθος. Δύνει δὲ ὁ Καρκίνος ἐν ὥρᾳ α' καὶ γ' πεμπτημορίοις.

Τοῦ δὲ Λέοντος δύνοντος, συγκαταδύει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Καρκίνου μοί. α' καὶ κ' μέσης ἕως Παρθένου μοί. ιδ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Σκορπίου μοί. ιγ' ἕως Τοξότου α' καὶ κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει τοῦ Λέοντος ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις ποσὶν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρῳ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς δύσεως τοῦ τε Ἐν γόνασιν ὁ δεξιὸς ποῦς, καὶ τοῦ Ὀφιοῦχου τῆ ἀριστερῶν γόνα, ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενον τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Σκορπίου ὁ α' σφόνδυλος· ἔσχατον δὲ μεσου-

earum quæ sunt in tergo Sagittarii, duabus cubiti partibus antecedens meridianum; postrema culminat Aquarii succedens earum, quæ sunt in manu sinistra, et quæ in pectore Capricorni; antecedens item earum, quæ sunt in cauda Delphini. Oritur Aries hora 1, 24'.

Tauro emergente, zodiacus oritur, a parte Tauri 7 ad 29; culminat a Capricorni 22 media ad Aquarii 9. Prior oritur australissima de quatuor, quæ sunt in abscissione; ultima, quæ est in extremitate dextri cornu. Cæterarum stellarum culminat prima lucida, quæ est in cauda media Cygni; postrema, trium, quæ in capite Cephei sunt, antecedens, una cum dextro illius pede, semicubito circiter meridianum præcedens; nec non in Aquarii urna media, semicubito fere meridianum antecedens. Oritur Taurus hora 1, et 1/8.

Geminis orientibus, cum iis zodiacus assurgit a Geminorum parte 2 media ad 30; culminat ab Aquarii 11 media ad mediam Piscium 9. Prima oritur ea quæ est in sinistra manu præcedentis Gemini; ultima, quæ est in dextra succedentis Gemini. Culminat prior cæterarum stellarum, lucida in corpore Cephei; et lucida, quæ in dextro pede est Aquarii: item lucida in rostro Piscis australis; ultima culminat Andromedæ media trium, quæ sunt in dextro humero. Oriuntur Gemini hora 1, 50'.

ὤμῳ γ'. Ἀνατέλλουσι δὲ οἱ Δίδυμοι ἐν ὥρᾳ α' καὶ σ'

De duodecim imaginum cæli descensione.

XII. Rursus, occidente Cancro, descendit cum eo zodiacus a gradu Geminorum 27 ad Cancræ mediam 20; culminat a Chelarum 17 ad Scorpii 12. Prima stella occidit lucida, quæ est in pedibus Cancræ, in directum posita, ad occasum australiores respiciens, quæ circa nubeculam in Cancro sunt; ultima, quæ est in extremitate borealis forcipis Cancræ; cæterarum stellarum culminant, Bootæ pes dexter; et Chelarum lucida, quæ est in extremitate australis Chelæ; postremo culminant, quæ est in brachio dextro Ingeniculi, et est ab humero dextro tertia; item Scorpii tertia, quarta, et quinta vertebra earum quæ sunt post pectus. Occidit Cancer hora 1, 36'.

Cum Leone occidit zodiacus a Cancræ parte 21 media ad 14 Virginis; culminat a Scorpii 13 ad Sagittarii 21 mediam. Prima occidit Leonis quæ est in anterioribus pedibus; ultima, quæ est in extremitate caudæ. Culminat aliarum stellarum initio quidem occasus, Gemini pes dexter; et Anguiferi sinistrum genu, quasi semicubito citra meridianum positum.; et Scorpii spondylus 1; postremo culminant Draconis borealius tempus; et quæ in medio tergo Sagittarii, quasi semicubito meridianum

antecedens. Occidit Leo horis 2, et duabus horæ a partibus.

Virgine occidente, zodiacus descendit a Leonis 27 parte ad Libræ 7; culminat a Sagittarii 11 ad Capricorni 4. Prima occidit ea quæ est in ala sinistra; ultima, quæ est in boreo pede. Culminant aliarum stellarum, initio quidem Ophiuchi secunda ab extremitate 139 caudæ. Item in Sagittarii laterculo antecedens obscuriorum, quæ in oppositis sunt angulis; postremo culminant, lucida, quæ est in medio corpore Cygni; et australior succedentium in rhombo Delphini. Occidit Virgo horis 2, 12'.

XIII. Chelæ cum occidunt, descendit una zodiacus a Chelarum parte 17 media ad Scorpii 15; culminat a Capricorni parte 10 ad 28 mediam. Prior occidit stella, lucida quæ est in extremitate australis Chelæ; ultima, quæ est in boreali Chela. Cæterarum stellarum culminant, initio, maxime borealis ex iis, quæ sunt in ala dextra, novissime quæ in ore Equi lucida. Occidunt Chelæ hora 1, 15'.

Cum Scorpio cadente occidit una zodiacus a parte 13 media Chelarum ad Scorpii 6; culminat a Capricorni media 7 ad Capricorni 22. Prior occidit stella quæ est in 3 spondylo; postrema borealior earum, quæ sunt in fronte. Reliquarum stellarum culminant, initio quidem earum quæ in ala dextra Cygni, media, quasi semicubito citra meridianum posita; et borealior earum quæ sunt in Capricorni genibus: novissime culminant, lucida in cauda Cygni media, et Capricorni præcedens lucidarum, quæ in cauda, a meridiano deficiens besse fere cubiti. Occidit Scorpius hora 1.

Occidente Sagittario, descendit una zodiacus a parte Scorpii 3 ad Sagittarii 27 mediam; culminat a Capricorni 20 ad Piscium 5 mediam. Prima occidit lucida posterioris pedis; ultima borealior earum, quæ sunt in sago. Cæterarum stellarum initio culminant quæ est in dextra manu Cephei; et quæ in flexu alæ sinistrae Cygni; nec non succedens earum quæ sunt in tergo Capricorni, meridianum circiter antecedens; novissime culminant, sinister pes Cephei, et quæ in umbilico est Equi. Occidit Sagittarius horis 3

XIV. Cum Capricorno descendit zodiacus a parte 2 Capricorni ad 24 mediam; culminat a media Piscium 11 ad Arietis 9. Prima occidit australior earum quæ in geniculis; ultima succedens earum quæ sunt in cauda. Reliquarum stellarum culmi-

ναοῦσι τοῦ τε Δράκοντος ὁ βορειότερος πρόταφος καὶ τοῦ Τοξότου ὁ ἐν μέσῳ τῶ νώτῳ, ὡς ἡμιπέχχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ὁ Λέων ἐν ὥραις β' καὶ δυοὶ μέρεσιν ὥρας.

Τῆς δὲ Παρθένου δυνούσης, συγκαταδύνει μὲν αὐτῇ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Λέοντος ζ' καὶ κ' μοί. ἕως Χηλῶν ζ'· μεσουρανεὶ δὲ ἀπὸ Τοξότου ια' ἕως Αἰγόκερωτος δ'. Καὶ α' μὲν ἀστήρ δύνει ὁ ἐν ἄκρῳ τῆ ἀριστερᾷ πτέρυγι· ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ βορείῳ ποδί. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ τε Ὀφιοῦχος ὁ β' ἀπ' ἄκρας τῆς οὐρᾶς, καὶ τοῦ Τοξότου τῶν ἐν τῷ τετραπλευρῷ ὁ ἡγούμενος τῶν ἀμαυροτέρων ἀντιγωνίων· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Ὀρνιθὸς ὁ ἐν μέσῳ τῷ σώματι λαμπρὸς, καὶ τοῦ Δελφίνου τῶν ἐν τῷ ῥόμβῳ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐπομένων. Δύνει δὲ ἡ Παρθένος ἐν ὥραις β' καὶ πέμπτῳ μέρει.

ΙΓ'. Ὄταν δὲ αἱ Χηλαὶ δύνωσι, συγκαταδύνει μὲν αὐταῖς ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν μοί. ιζ' μέσης ἕως Σκορπίου μοί. ιε'· μεσουρανεὶ δὲ ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. ι' ἕως Αἰγόκερω μοί. η' καὶ κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστήρ δύνει ὁ ἐν ἄκρῳ τῆ νοτίᾳ Χηλῇ λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν μέσῳ τῆ βορείῃ Χηλῇ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Ὀρνιθὸς ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι, ἔσχατον δὲ ὁ ἐν τῷ στόματι τοῦ Ἴππου λαμπρὸς. Δύνουσι δὲ αἱ Χηλαὶ ἐν ὥρᾳ α' καὶ δ' μέρει.

Τοῦ δὲ Σκορπίου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν μοί. ιγ' μέσης ἕως Σκορπίου μοί. ζ'· μεσουρανεὶ δὲ ἀπὸ Αἰγόκερω ζ' μέσης ἕως Αἰγόκερω β' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστήρ δύνει ὁ ἐπὶ τοῦ γ' σφονδύλου κείμενος, ἔσχατον δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ μετώπῳ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Ὀρνιθὸς ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι, ὑπολειπόμενος ὡς ἡμιπέχχιον τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Αἰγόκερω ὁ βορειότερος τῶν ἐν τοῖς γόνασιν· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Ὀρνιθὸς ὁ ἐν μέσῳ τῆ οὐρᾷ λαμπρὸς, καὶ τοῦ Αἰγόκερω ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ λαμπρῶν, ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς β' μέρη πῆχους. Δύνει δὲ Σκορπίος ἐν ὥρᾳ α'.

Τοῦ δὲ Τοξότου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου μοί. γ' ἕως Τοξότου ζ' καὶ κ' μέσης· μεσουρανεὶ δὲ ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. κ' ἕως Ἰχθύων ε' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστήρ δύνει ὁ λαμπρὸς ὁ ἐν τῷ ἐπισθίῳ ποδί, ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ ἐφραπτιδί. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Κηφέως ὁ ἐν ἄκρῳ τῆ δεξιᾷ χειρὶ, καὶ τοῦ Ὀρνιθὸς ὁ ἐν τῷ ἀγκῶνι τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, καὶ τοῦ Αἰγόκερω ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῷ νώτῳ, προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμιπέχχιον· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Κηφέως ὁ ἀριστερὸς ποῦς· καὶ τοῦ Ἴππου ὁ ἐν τῷ ὀμφαλῷ. Δύνει δὲ ὁ Τοξότης ἐν ὥραις γ'.

ΙΔ'. Τοῦ δὲ Αἰγόκερω δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. β' ἕως Αἰγόκερω μοί. δ' καὶ κ' μέσης· μεσουρανεὶ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων μοί. ια' μέσης ἕως Κριοῦ θ'. Καὶ α' μὲν ἀστήρ δύνει ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τοῖς γόνατιοῖς, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμε-

νος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς Κασσιεπείας ὁ ἀμαυρότερος τῶν ἐν τῷ δίφρῳ, καὶ τῆς Ἀνδρομέδας ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ στήθει. Ἐσχατοὶ δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Περσέως ὁ ἀριστερὸς ὤμος, ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς β' μέρη πῆγως. Δύνει δὲ ὁ Αἰγόκερος ἐν ὥρᾳ α' καὶ β' μέρεσιν ὥρας.

Τοῦ δὲ Ὑδροχόου δύνοντας, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγοκέρωτος μοί. ιη' μέσης ἕως Ὑδροχόου ιε'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ μοί. γ' ἕως Ταύρου ζ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἠγούμενος τῶν ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ κάλλιδι. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Περσέως ὁ ἐν τῇ ἄρπῃ νεφελοειδῆς ὦν, καὶ τῆς Ἀνδρομέδας ὁ ἀριστερὸς ποῦς, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ Κριοῦ ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ· ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ ὠμοπλάτῃ τοῦ Ταύρου, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τῶν Ὑάδων ὁ ἐν τῷ βύγγει, ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ὁ Ὑδροχόος ἐν ὥραις β' καὶ γ' μέρει.

Τῶν δὲ Ἰχθύων δυνόντων, συγκαταδύνει μὲν αὐτοῖς ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. γ' καὶ κ' ἕως Κριοῦ μοί. ε'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ταύρου μοί. ιζ' ἕως Καρκίνου ζ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν ἄκρῳ τῷ βύγγει τοῦ βορειοτέρου Ἰχθύος· μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ τε Ταύρου ὁ ἐν τῇ ἐκφύσει τοῦ δεξιῷ κέρατος, καὶ τοῦ Ἡνιόχου ὁ ἀριστερὸς ὤμος, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τῆς τε Ἄρκτου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις σκέλεσιν, καὶ τοῦ Καρκίνου οἱ περὶ τὸ νεφέλιον τῶν ἐν αὐτῷ κειμένων δ' β' οἱ περὶ δύσιν, καὶ τοῦ Κυνοῦ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν. Δύνουσι δὲ οἱ Ἰχθύες ἐν ὥραις γ' καὶ ἡμιωρίῳ.

ΙΕ'. Τοῦ δὲ Κριοῦ δύνοντας, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ἰχθύων μοί. θ' καὶ κ' ἕως Κριοῦ μοί. ζ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Διδύμων μοί. θ' καὶ κ' ἕως Καρκίνου θ' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις ποσίν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Κυνοῦ ὁ ἐν ἄκρῳ τῇ οὐρᾷ, ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Πηδάλιου ὁ ἐν μέσῃ τῇ νοτίᾳ πλευρᾷ· ἔσχατον δὲ τῆς τε Ἄρκτου ὁ ἠγούμενος τῶν ἐν τοῖς ὀπίσθιοις ποσίν, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Λέοντος τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ καὶ στήθει λαμπρῶν ὁ γ' ἀπ' ἄρκτων, ὡς β' μέρη πῆγως ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ὁ Κριὸς ἐν ὥραις β'.

Τοῦ δὲ Ταύρου δύνοντας, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Κριοῦ μοί. κ' ἕως Ταύρου μοί. κς'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου μοί. β' καὶ κ' ἕως Παρθένου ζ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ ἀποτομῇ δ', ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρῳ τῷ ἀριστερῷ κέρατι. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Ὑδροῦ ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ γ', ἔγγιστα τῶν ἀπ' Ἄρκτου κειμένων τοῦ λαμπροῦ, ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τῆς Παρθένου ὁ ἐν μέσῃ τῇ ἀριστερᾷ

PATROL. GR. XIX.

A nant, initio quidem obscurior earum quæ sunt in solio Cassiepeæ, et earum quæ sunt in Andromedæ pectore, borealior : novissime culminant, sinister humerus Persei, citra meridiem duabus circiter partibus cubiti situs. Occidit Capricornus hora 4 et duobus horæ partibus.

Cum Aquario zodiacus occidit a Capricorni 18, media ad Aquarii 15; culminat ab Arietis 3 ad Tauri mediam 7. Prior occidit stella, antecedens earum, quæ sunt in sinistra manu; ultima, succedens earum, quæ in urna. Reliquarum culminant, initio quidem, ea quæ est in harpe Persei nebuloſa; et Andromedæ pes sinister, paululum antecedens meridianum : item Arietis earum quæ sunt in capite, media; ultima vero, quæ est in Tauri scapula media, quasi semicubito meridianum antecedens, et Sicularum quæ est in rostro, semicubito fere collocata citra meridianum. Occidit Aquarius horis 2 1/8.

Piscibus occidentibus descendit zodiacus ab Aquarii parte 23 ad Arietis 5; culminat a Tauri 17 ad Cancræ 6. Prior occidit quæ est in rostro borealioris Piscis, culminat aliarum stellarum initio, quæ est in processu cornu dextri Tauri; et sinister humerus Heniochi, semicubito fere meridianum præcedens : novissime vero culminant borealior earum, quæ in anterioribus Ursæ cruribus; item e quatuor circa nubeculam in Cancro sitarum occidentales duæ, necnon australior anteriorum Canis pedum. Occidunt Pisces horis tribus et semisse.

τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν. Δύνουσι δὲ οἱ Ἰχθύες ἐν

XV. Cum Ariete zodiacus occidit a Piscium parte 29 ad Arietis 26; culminat a Geminorum 20 ad Cancræ 29. Prior occidit stella, quæ est in anterioribus pedibus; ultima vero, succedens earum quæ sunt in cauda. Caterarum culminat initio, Canis in extremitate caudæ posita, semicubito fere citra meridianum, et quæ in medio australi latere Temonis; novissime, antecedens earum, quæ in posterioribus Ursæ pedibus, semicubito circiter antecedens meridianum, et lucidarum in collo ac pectore Leonis a septentrionibus tertia, partibus cubiti duabus fere citra meridianum. Occidit Aries horis duabus.

Cum Tauro zodiacus occidit ab Arietis parte 20 140 ad Tauri 26; culminat a Cancræ 22 ad Virginis 7. Prior occidit stella, quæ est australior sitarum in præcisione quatuor; ultima, quæ est in extremitate sinistri cornu. Reliquarum culminant, initio quidem, australissima earum quæ sunt in collo, trium; quæ proximæ sunt iis quæ ad septentriones objacent lucidæ; semicubito fere citra meridianum posita, novissime culminant, quæ in media sinistra ala Virginis, paululum meridianum præce-

dens : item parva in Corvi medio corpore. Occidit A Taurus horis 4.

Geminis occidentibus zodiacus descendit a parte 4 Geminorum ad 2 mediam Cancri; culminat a parte Virginis 17 ad Chelarum 22 mediam. Prior occidit stella, quæ vocatur Propus; ultima, quæ est in dextra manu succedentis Gemini. Reliquarum culminat initio quidem, Vindemiator et dexter humerus Virginis, semicubito fere meridianum præcedens; novissime culminat lucida, quæ est in extremitate boreæ Chelæ, duabus cubiti fere partibus citra meridianum. Occidunt Gemini horis 2, 40'.

De distantia stellarum invicem per intervalla temporum.

XVI. Præter orientium et occidentium cum sideribus zodiaci partium doctrinam, usum insuper egregium habere mihi videtur, scire nos, quænam stellarum inerrantium horarum æquinocialium intervallis deinceps invicem distent. Utilis enim ea res est ad horam exacte nocturno tempore colligendam: tum ad ecliptica lunæ spatia, et id genus cognoscenda reliqua, quæ ad siderum contemplationem pertinent.

Quamobrem in eo circulo, qui per polos tropicosque describitur, stella est in extremitate caudæ Canis, atque in eo semicirculo, qui æstivum tropicum continet. Ab hac stella horario distat intervallo, quæ in processu colli Hydri posita est. Proxime etiam lucida in anterioribus genibus Ursæ.

Secundum horarium intervallum terminat stellula paulo plus cubitali spatio cor Leonis antecedens. Eadem stellula spondylum præcedit circulo, qui per polos ducitur, secundum horarium deficiente spatium.

Tertium horæ spatium circumscribit australior anibarum, quæ ex utraque parte adjacent lucidæ, quæ est in lumbis Leonis.

Quartam definit horam in Virgine stella, quæ est in angulo recto orthogonii trianguli, qui sub Cratere situs est, atque in lumbis est majoris Ursæ, lucida, minus vicesima horæ parte citra horæ quartæ limitaneum circulum.

Quintæ horæ terminus est in media Virgine, si exacte loqui velimus, stella nulla; verum plus decima horæ parte deficit ab illo termino Vindemiator, et lucida in dextro humero Virginis.

Sextæ horæ limes est in æquinoctiali circulo quamproxime quidem in Centauro lucida succedens earum, quæ sunt in australissima parte thyrsi, quæque semicubito fere distant, ac medium fere Centauri pectus occupant. Item media earum, quæ sunt

πτέρυγι, μικρὸν προηγουμένος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Κόρακος ὁ ἐν μέσῳ τῷ σώματι μικρός. Δύνει δὲ ὁ Ταῦρος ἐν ὥραις γ'.

Τῶν δὲ Διδύμων δυνόντων, συγκαταδύνει μὲν αὐτοῖς ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Διδύμων μοί. δ' ἕως Καρκίνου β' μέσης· μεσουρανεὶ δὲ ἀπὸ Παρθένου μοί. ιζ' ἕως Χηλῶν β' καὶ κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ καλούμενος Πρόπους, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ τοῦ ἐπομένου Διδύμου. Μεσουρανεὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ ὁ τε Προτρυγητῆρ, καὶ τῆς Παρθένου ὁ δεξιὸς ὤμος, ὡς ἡμιπῆχιον προηγουμένος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ μεσουρανεὶ τῶν Χηλῶν ὁ ἐν ἄκρῳ τῇ βορείᾳ Χηλῇ λαμπρός, ὡς β' μέρει πῆχους ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνουσι δὲ οἱ Δίδυμοι ἐν ὥραις β' καὶ ζ' μέρει.

ΙΓ'. Χωρὶς δὲ τῆς ἐν ταῖς συνανατολαῖς καὶ δύσει θεωρίας, εὐχρηστον εἶναι νομίζω καὶ τὸ παρακολουθεῖν ἡμᾶς τίνες τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἀπέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὰ ἐξῆς ὠριαία ἰσημερινὰ διάστηματα. Τοῦτο γὰρ ἡμῖν εὐχρηστόν ἐστιν πρὸς τε τὴν ὥραν τῆς νυκτὸς ἀκριβῶς συλλογίζεσθαι, καὶ πρὸς τὸ τοὺς ἐκλειπτικοὺς τῆς σελήνης χρόνους, καὶ ἕτερα πλείονα κατανοεῖν τῶν ἐν ἀστρολογίᾳ θεωρημάτων.

Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν διὰ τῶν τροπικῶν σημείων καὶ διὰ τῶν πόλων γραφομένου κύκλου κεῖται ἀστὴρ ὁ ἐν ἄκρῳ τῇ οὐρᾷ τοῦ Κυνός, ἐν τῷ τὸν θερινὸν τροπικὸν σημεῖον ἔχοντι ἡμικυκλίῳ κείμενος. Ἀπὸ τοῦτου τοῦ ἀστέρος ἀπέχει ὠριαῖον διάστημα τοῦ τε Ὑδροῦ ὁ ἐν τῇ ἐκφύσει τοῦ τραχήλου κείμενος. Ἐγγιστα δὲ καὶ τῆς Ἄρκτου ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις γόνασι λαμπρός.

Τὸ δὲ δεύτερον ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει τῶν ἐν τῷ Λέοντι ὁ προηγουμένος μικρῷ μείζον ἢ πῆχυν τοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ λαμπροῦ μικρὸς ἀστερίσκος. Τοῦ τε σφονδύλου προηγείται οὗτος ὁ ἀστερίσκος τοῦ διὰ τῶν πόλων κύκλου τὸ β' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζοντος.

Τὸ δὲ τρίτον ὠριαῖον διάστημα περὶ μέσον τὸν Λέοντα ἀφορίζει τοῦ Λέοντος ὁ νοτιώτερος τῶν β' τῶν ἐξ ἑκατέρου μέρους παρακειμένων τῶ ἐπὶ τῆς ὀσφύος λαμπρῷ.

Τὸ δὲ τέταρτον ὠριαῖον διάστημα περὶ τὴν ἀρχὴν τῆς Παρθένου ἀφορίζει τοῦ ὑπὸ τὸν Κρατῆρα ὀρθογωνίου τριγώνου ὁ ἐπὶ τῆς ὀρθῆς γωνίας κείμενος ἀστὴρ. Ὁ δὲ ἐπὶ τῆς ὀσφύος τῆς μεγάλης Ἄρκτου λαμπρὸς Ἐλαττον ἢ κ' μέρος ὥρας ὑπολείπεται τοῦ τῆν δ' ὥραν ἀφορίζοντος κύκλου.

Τὴν δὲ πέμπτην ὥραν ἀφορίζει περὶ μέσῃ τῆν Παρθένον ἀκριβῶς μὲν οὐδεὶς ἀστὴρ, τῷ δὲ ι' μέρει ὥρας πλέον ὑπολειπόμενος ὁ τε Προτρυγητῆρ καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιῷ ὤμου τῆς Παρθένου κείμενος λαμπρὸς ἀστὴρ.

Τὴν δὲ ἕκτην ὥραν ἀφορίζει ἐπὶ τοῦ διὰ τῶν ἰσημερινῶν σημείων κύκλου, ἔγγιστα μὲν τοῦ Κενταύρου ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῷ νοτιωτάτῳ μέρει τοῦ θύρσου λαμπρῶν, καὶ ὡς ἡμιπῆχιον διεστηκότων, οἱ κεῖνται κατὰ μέσον πως τὸ στήθος τοῦ Κενταύρου· τοῦ δὲ

Βούτου ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδί, ὡς ^α εἰ-
κοστὸν μέρος ὠριαίου διαστήματος ὑπολείπεται τοῦ
τῆς ζ' ὥρας ἀφορίζοντος κύκλου.

ΙΖ'. Τῶν δὲ μεταξὺ τοῦ φθινοπωρινοῦ ἰσημερινοῦ ση-
μείου καὶ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ ζ' ὠριαίων δια-
στημάτων τὸ μὲν α' ὠριαῖον ἐπὶ τοῦ περὶ μέσας τὰς
Χηλὰς κύκλου ἀφορίζει ὡς ἑγγιστα, τοῦ τε Βούτου ὁ
ἀριστερὸς ὤμος, καὶ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῆ νοτιᾷ Χηλῇ λαμ-
πρὸς ἀστήρ· ὁ μὲν ὤμος ἀδιαφόρως πλεῖον ὑπολείπ-
μενος, ἡ δὲ Χηλὴ ὡς τριακοστὸν μέρος προηγούμενη
τοῦ εἰρημένου διὰ τῶν πόλων κύκλου.

Τὸ δὲ β' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ τὴν ἀρχὴν
τοῦ Σκορπίου τοῦ τε Ὀφιοῦχου ὁ βορειότερος τῶν ἐν
τῇ δεξιᾷ χειρὶ β' ἀστέρων λαμπρῶν, οἱ κείνται ἐν τῷ
σώματι τοῦ Ὀφειως μετὰ δεξιὸν γόνυ τοῦ Ὀφιοῦχου,
τοῦ δὲ Στεφάνου ὁ προηγούμενος τοῦ λαμπροῦ ὡς λ'
μέρος ὥρας ὑπολείπεται τοῦ διὰ τῶν πόλων κύκλου·
ὁμοίως δὲ καὶ ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ Σκορ-
πίου γ' λαμπρῶν ἀστέρων.

Τὴν δὲ γ' ὥραν ἀφορίζει περὶ τὸ μέσον τοῦ Σκορ-
πίου τοῦ Ἐν γόνασιν ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιῷ ὤμου κείμενος
ἀστήρ, καὶ ὁ ἐν μέσῃ τῇ δεξιᾷ κνήμῃ αὐτοῦ, ὡς λ' μέ-
ρος ὥρας πρὸς ἀνατολὰς παραλλάσων.

Τὴν δὲ δ' ἀφορίζει περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Τοξότου τοῦ
τε Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ μηρῷ λαμπρὸς,
καὶ τῆς μικρᾶς Ἄρκτου οἱ λαμπρότατοι καὶ ἡγούμε-
νοι τῶν ἐν τῷ πλινθίῳ δ', καὶ τοῦ Ὀφιοῦχου τῶν ἐν τῷ
δεξιῷ ὤμῳ ὁ βορειότερος.

Τὴν δὲ ε' ὥραν ἀφορίζει περὶ μέσον τοῦ Τοξότου,
τοῦ τε Τοξότου ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γ', ὡς λ'
μέρος ὥρας πρὸς ἀνατολὰς παραλλάσων.

Τὴν δὲ ζ' ὥραν ἀφορίζει ἐπὶ τοῦ διὰ τῶν τροπι-
κῶν σημείων κύκλου ὡς ἑγγιστα τῶν ἐν τῷ *** γ'
λαμπρῶν ὁ βορειότερος, ὡς κ' μέρος μιᾶς ὥρας
ὑπολείπόμενος τοῦ κύκλου.

ΙΗ'. Τῶν δὲ μεταξὺ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ ση-
μείου καὶ τοῦ ἔαρινου ζ' ὠριαίων διαστημάτων τὸ
μὲν α' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει τοῦ Δελφίνος ὁ
βορειότερος τῶν ἡγούμενων ἐν τῷ ῥόμβῳ, καὶ τοῦ
Αἰγοκέρωτος ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῷ νώτῳ.

Τὸ δὲ δ' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ τὴν ἀρ-
χὴν τοῦ Ἰδρόχου τῶν ἐν τῷ στόματι τοῦ Ἰππου
λαμπρὸς ἀστήρ, καὶ τοῦ Κηφέως ὁ νοτιώτερος τῶν
προηγούμενων τοῦ δεξιῷ ὤμου.

Τὸ δὲ γ' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ μέσον.
τοῦ Ἰδρόχου ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Κηφέως
γ' ἀστέρων ἐπ' εὐθείας κειμένων, καὶ τοῦ Ἰππου
τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ β' ἀστέρων ὁ βορειότερος, ὡς
τριακοστὸν μέρος ὥρας προηγούμενος τοῦ διὰ τῶν
πόλων κύκλου.

Τὸ δὲ δ' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ τὴν ἀρχὴν
τῶν Ἰχθύων τῆς Ἀνδρομέδας τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ
ἀστέρων ὁ νοτιώτατος, ὡς κ' μέρος ὥρας ὑπολείπ-
μενος τοῦ διὰ τῶν πόλων κύκλου.

Τὸ δὲ ε' ὠριαῖον διάστημα περὶ μέσους τοὺς
Ἰχθύας ἀφορίζει τῆς Κασσιόπης ὁ ἐν μέσῳ τῷ
σώματι, καὶ τρίτος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀριθμούμενος.

^α f. δς.

A in pede sinistro Bootæ, vicesima fere parte distans a
sextæ horæ limitaneo circulo.

XVII. Inter punctum æquinoctii autumnalis, et
hiberni tropici sex horariorum intervallorum pri-
mum terminat in circulo, qui medias Chelas per-
transit, proxime quidem sinister humerus Bootæ:
et lucida in extremitate australis Chelæ, e quibus
humerus haud multo amplius citra : Chela vero tri-
cesima parte ultra est circulum illum, quem per
polos transire diximus.

Secundum horarium interstitium determinat,
circa initium Scorpii, borealior lucidarum duarum,
quæ in dextra sunt Ophiuchi, quæque in serpentis
corpore post Ophiuchi dextrum genu sitæ sunt.
At præcedens lucidam Coronæ tricesima fere horæ
parte citra circulum est per polos transeuntem.
Similiter etiam media lucidarum trium, quæ sunt
in fronte Scorpii

Tertiam definit horam circa medium Scorpionum
stella, quæ in dextro humero est Ingeniculi : et
quæ est in ejusdem crure dextro, tricesima circiter
horæ parte ad orientem declinans.

Quartæ horæ limes est circa initium Sagittarii
lucida in femore sinistro Ingeniculi : et lucidissi-
mæ, antecedentesque 141 de quatuor in laterculo
minoris Ursæ; tum borealior earum, quæ sunt in
Ophiuchi dextro humero.

Quintam horam determinat circa medium Sagit-
tarium, succedens trium in capite Sagittarii, trice-
sima circiter horæ parte ad orientem declinans.

Sextæ horæ terminus est in circulo, qui per
solstitialia puncta transit, quam proxime borealior
e lucidis tribus, vicesima circiter horæ parte citra
circulum posita.

XVIII. In eo quadrante, qui ab hiberni tropici
puncto ad æquinoctium vernum pertinet, e sex
horariis intervallis primum terminat in Delphino
borealior antecedentium in rhombo, et antece-
dens earum, quæ sunt in dorso Capricorni.

Secundum horarium intervallum definit circa
initium Aquarii, lucida quæ in ore est Equi, et
australior antecedentium dextri humeri Cephei.

Tertiæ horæ limes est circa medium Aquarium,
media trium stellarum, quæ sunt in capite Cephei
in directum positæ; nec non borealior duarum,
quæ sunt in Equi collo, tricesima circiter horæ
particula circulum, qui per polos transit, ante-
cedens.

Quartam horam definit circa Piscium initium
australissima earum quæ sunt in dextra manu An-
dromedæ, vicesima parte fere citra eum circulum
posita, qui per polos transit.

Quintum horarium intervallum circa medios
Pisces definit ea, quæ est in medio corpore Cassio-
pæ, quæ a capite tertia numeratur.

Sextam horam terminat proxime ab circulo isto, A qui per æquinoctialia puncta, polosque describitur, quæ summitati ejus, quæ supra Arietem sita est, imminet, et antecedens lucidarum trium, quæ sunt in capite Arietis; quæ vicesima circiter horæ parte citra circulum locatur.

In eo quadrante, qui ab æquinoctii verni puncto ad æstivi tropici punctum porrigitur, primum intervallum horarium terminat lucidissima earum, quæ sunt in Gorgonio, quod sinistra gerit Perseus.

Secundum intervallum terminat circa initium Tauri succedens trium directa serie positarum e quinque stellis, quæ circa dextrum Persei genu.

Tertii intervalli limes est circa medium Taurum, earum quæ sunt in pelle, quam Orion sinistra tenet, quarta, et septima. Item splendida in mediis B Tauri cornibus, quæ cum lucidis extremorum cornuum triangulum præpmodum æquilaterum facit.

Quartam horam definit circa Geminorum initium succedens parvarum, et lucidarum duarum, quæ recto cornu ad orientem in directum positæ sunt: quæ et in Orionis collaro, ac borealiori termino sunt. Proxime vero quartam horam terminat australior lucidarum duarum, quæ sunt in Leporis medio corpore.

Quintum horarium spatium terminat circa medios Geminos lucidarum trium, quæ in genibus sunt Geminorum, media; quæ tricesima circiter horæ parte præcedit circulum per polos transeuntem, necnon lucida posteriorum Canis pedum. C

Tò δὲ ζ' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει ἀπ' αὐτοῦ Ἐγγιστα τοῦ διὰ τῶν Ἰσημερινῶν σημείων καὶ τῶν πόλων γραφομένου κύκλου, οὐκ ἔτι ⁹³ τῆς κορυφῆς κείμενος τοῦ ὑπὲρ τὸν Κριὸν κειμένου, ὃ δὲ ⁹⁴ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Κριοῦ γ' λαμπρῶν, ὃς εἰκοστὸν μέρος ὥρας ὑπολείπεται καὶ τοῦ κύκλου.

Τῶν δὲ μεταξὺ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ θερινοῦ σημείου ἕξ ὠριαίων διαστημάτων τὸ μὲν α' διάστημα ἀφορίζει ὁ λαμπρότατος τῶν ἐν τῷ γονατίῳ ⁹⁵, ὃ ἔχει ὁ Περσεὺς ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ.

Τὸ δὲ β' διάστημα ὠριαῖον ἀφορίζει περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ταύρου τοῦ Περσεῶς τῶν περὶ τὸ δεξιὸν γόνυ ε' ἀστέρων ὁ ἐπόμενος τῶν ἐπ' εὐθείας τριῶν.

Τὸ δὲ γ' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ μέσον τὸν Ταῦρον τῶν ἐν τῇ ὄραφ, ἣν ἔχει ὁ Ὀρίων ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, ὃ δ' καὶ ὁ ζ', καὶ τοῦ Ταύρου ὁ ἐν μέσοις τοῖς κέρασιν ἐκφανῆς, ἰσόπλευρον Ἐγγιστα τριγώνων ποιῶν μετὰ τῶν ἐν ἄκροις τοῖς κέρασι λαμπρῶν.

Τὸ δὲ δ' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ τὴν ἀρχὴν τῶν Διδύμων, τοῦ Ταύρου τῶν ἐπ' εὐθείας ἄκρω τῷ δεξιῷ κέρατι πρὸς ἀνατολὰς κειμένων β' μικρῶν, καὶ ἐκφανῶν ὄντων ἀστερίσκων ὁ ἐπόμενος αὐτῶν· εἰσὶν δὲ οὗτοι καὶ ἐν τῷ κολλοδόρῳ ⁹⁶ τοῦ Ὀρίωνος ἐπὶ τοῦ βορειοτέρου πέρατος· Ἐγγιστα δὲ τὴν δ' ἀφορίζει καὶ τοῦ Λαγωῦ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν μέσῳ τῷ σώματι β' λαμπρῶν.

Τὸ δὲ ε' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ μέσους τοὺς Διδύμους τῶν Διδύμων ὁ μέσος τῶν ἐν τοῖς γόνασι γ' λαμπρῶν, ὡς λ' μέρος ὥρας προηγούμενος τοῦ διὰ τῶν πόλων κύκλου, καὶ τοῦ Κυνὸς ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσὶ λαμπρὸς.

⁹³ Cor. ὃ ἐπί. ⁹⁴ f. ὃ τε. ⁹⁵ f. Γοργονίω. ⁹⁶ f. Κολλοδόβω.

ΕΡΑΤΟΣΘΕΝΟΥΣ

ΕΝ ΑΛΛΩ ΙΠΠΑΡΧΟΥ

ΕΙΣ ΤΑ ΑΡΑΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ.

ERATOSTHENIS

ALIAS HIPPARCHI

AD ARATI PHÆNOMENA (74).

142 I. Apparentium enarrationem instituere D sic oportet, ut ad meridiem obversa sphaera, oppositæ habeantur Ursæ, ortus ad dextram sit, occasus ad sinistram. Naturalis porro sphaeræ mundi positus est ejusmodi, ut in tropico æstivo culminet Cancer; Chelæ in æquinoctiali horoscopum teneant;

Α'. Τὴν μὲν δεξιὴν τῶν φαινομένων δέον ποιεῖσθαι πρὸς τῷ νότῳ, ἀντίας ἔχοντα τὰς Ἄρκτους, δεξιὰ τὰς ἀνατολὰς, εὐωνόμους δὲ τὰς δύσεις. Ἡ δὲ φυσικὴ θέσις τῆς σφαιρας τοῦ κόσμου ἐστὶ τοιαύτη, ὥστε ἔχειν μεσουρανοῦντα Καρκίνον ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ, ἀνατολικὰς Χηλὰς ἐπὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ, θυτι-

(74) Pseudepigraphus hic libellus; nam neutrius est.

κὼν Κριδὸν, Δράκοντος κεφαλὴν πρὸς τῷ ὀρίζοντι. Α Periéχεται δὲ ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος. Ἡ δὲ κατὰ τὴν ἐξήγησιν θέσις τῶν Ἀράτου *Φαινομένων* ἐστὶ τοιαύτη, ὥστ' ἔχειν μεσουρανοῦντα Αἰγάκερων ἐπὶ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ, ἀνατολικὸν Κριδὸν ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, δυτικὰς Χηλάς, Δράκοντος κεφαλὴν ἄνω πρὸς τῷ ὀρίζοντι, ὅπου

Μίσγονται δύσις τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλησιν.

Ἔχει δὲ καὶ πόλους δύο· ἀρκτικὸν ὄλον τοιοῦτον μετέωρον, τὸν καὶ βόρειον λεγόμενον· ἀνταρκτικὸν δὲ ἐν τῷ ἀφανεί, τὸν καὶ νότιον λεγόμενον. Ἔχει δὲ κύκλους μεγάλους τέσσαρας χωρὶς τοῦ ὀρίζοντος, ἐπεὶ προεῖρηται μὲν ἔχων μεσημβρινὸν, ἰσημερινὸν, ζωδιακὸν, γαλαξίαν· ἐλαχίστους δὲ τέσσαρας· ἀρκτικὸν, ὄλον μετέωρον, ἐφ' ᾧ κατεστήρικται ζώδια Β τέσσαρα, Ἄρκτοι δύο, Κηφεὺς ἀπὸ τῶν στηθῶν, Δράκων· θερινὸν τροπικὸν, πλεῖον ἔχοντα τὸ ὑπὲρ γῆν, ἥσσον δὲ τὸ ὑπὸ γῆν, ἐφ' ᾧ κατεστήρικται ζώδια ἦ, Βούτης, Στέφανος, Ἐν γούνασιν, Λύρα, Κασσιόπεια, Ἡνίοχος, Ὅρνις, Περσεύς. Ὁ δὲ χειμερινὸς τροπικὸς πλεῖον ἔχει τὸ ὑπὸ γῆν, ἥσσον δὲ τὸ ὑπὲρ γῆν· ἐφ' ᾧ κατεστήρικται ζώδια ς· Ἡριδανός, Ἀργῶ, Κένταυρος, ἐφ' ᾧ Θηρίον, Θυτήριον, Ἰχθὺς μέγας νότιος ἀφανής.

Ὁ δὲ ἰσημερινὸς κύκλος ἴσον ἔχει τὸ ὑπὲρ γῆν καὶ τὸ ὑπὸ γῆν, ἐφ' ᾧ κατεστήρικται ζώδια ιβ'· Ἴππος, Ὀφιοῦχος, ἐφ' ᾧ Ὀφίς, Ὑδρος, ἐφ' ᾧ κατεστήρικται Κρατήρ, Κόραξ, Προκύων, Ἄετις, Δελφίς, Ὀρίων, Ὀϊστιάς, Δελτωτὸν, Ἄνδρομέδα, Λαγῶς, Κῆτος, Κύων, ὥστ' εἶναι τὰ πάντα ζώδια εικοσι- C τρία· χωρὶς τῶν ἐπισήμων ἐν αὐτοῖς ἀστέρων κατεστηρισμένων ἦ· ὅλον ἐπὶ τοῦ Βούτου Ἄρκτου· ἔπὶ τοῦ Ἡνιόχου Αἴξ τε καὶ Ἐριφοί, ἐπὶ τοῦ Ταύρου Πλειάδες, Ὑάδες· ἐπὶ τῆς Παρθένου Στάχυς, Πρωρυγητήρ· ἐπὶ τοῦ Κυνὸς Σείριος, καὶ εἴ τινα τούτοις ὅμοια.

Ὁ δὲ ζωδιακὸς κύκλος ἔχει ζώδια ιβ'· Καρκίνον, Λέοντα, Παρθένον, Χηλάς, ὅ ἐστι Ζυγὸς, Σκορπίον, Τοξότην, Αἰγόκερων, Ὑδροχόνον, Ἰχθύας, Κριδὸν, Ταῦρον, Διδύμους· ὥστε εἶναι τὰ πάντα ζώδια χγ' 98.

Εἰσὶ δὲ καὶ πλάνητες ἀστέρες χωρὶς ἡλίου τε καὶ σελήνης ε'· Κρόνος, Ζεὺς, Ἄρης, Ἀφροδίτη, Ἐρ- D μῆς.

Τὴν δὲ τῶν φαινομένων ἐξήγησιν πεποίηται Ἄρατος, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἀρκτικῶν, καὶ περιλαβὼν πάντα τὰ βόρεια κυκλόθεν μέχρι τοῦ ζωδιακοῦ· εἶτα μεταβάς, καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ Ὀρίωνος· ἐπεὶ λαμπρὸς ἐστὶ. Τὰ δ' ἀπὸ τοῦ ζωδιακοῦ νότια πάντα καλεῖται μέχρι τοῦ ἀνταρκτικοῦ. Εἶθ' οὕτως μέτεισιν ἐπὶ τὰ ἐξῆς.

Τούτων οὕτως ἔχόντων, λοιπὸν μεταβατέον ἐπὶ τοὺς τέμνοντας κύκλους καὶ τὰ τεμνόμενα ὑπ' αὐτῶν ζώδια. Ὅμοιος δὲ ἐπὶ τε τὰς συνανατολάς καὶ τὰς συγκαταδόσεις αὐτῶν, ὅπως μηδὲν ὑπολιπώμεν

Aries in occidente versetur; Draconis caput incumbat horizonti. Hoc enim ab horizonte circumscribitur. Verum hic in exponendis Arati *Phænomenis* sphaeræ positus observatur, ut in hiberno tropico culminet Capricornus; in æquinoctiali ad ortum sit Aries; ad occasum Chelæ; Draconis caput supra horizontem respiciat; ubi

Miscetur occasus, et ortus invicem.

Habet et polos duos: arcticum, qui totus sublimis est, ac boreus etiam appellatur; antarcticum, qui nunquam apparente circulo continetur, et australis dicitur. Habet vero circulos majores quatuor præter horizontem: quos jam diximus esse meridianum, æquinoctialem, zodiacum, lacteum. Minores item quatuor: arcticum, qui totus apparet, in eoque quatuor insunt asterismi, Ursæ duæ, Cepheus pectore tenus, et Draco; æstivum tropicum, cujus pars supra terram major existit, minor sub terra. Atque is signa octo complectitur, Booten, Coronam, Ingeniculum, Fidiculam, Cassiopeam, Aurigam, Cygnum, Perseum. Hibernus tropicus majori ex parte sub terram deprimitur; minorem supra terram attollit. In eo sunt constellationes sex: Eridanus, Argo, Centaurus, in quo Fera, Ara, Piscis magnus australis non apparens.

Æquinoctialis circulus ex æquo supra infraque terram situs est; in eo signa sunt duodecim: Equus, Ophiuchus, in quo Serpens est: Hydrus, in quo continetur et Crater: Corvus, Procyon, Aquila, Delphin, Orion, Sagitta, Deltoton, Andromeda, Lepus, Cetus, Canis. Ita colliguntur universe signa tria et viginti; præter insignes stellas octo, quæ in illis collocatæ sunt, velut in Boote, Arcturus, in Auriga Capella et Hædi; in Tauro Pleiades et Hyades; in Virgine Spica, Vindemiator; in Cane Sirius, et si quæ sunt ejusmodi aliæ.

Zodiacus signis duodecim distinguitur, quæ sunt: Cancer, Leo, Virgo, Chelæ, sive Libra; Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces, Aries, Taurus, Gemini. Colliguntur signa in totum tria et viginti.

Planetæ præterea stellæ sunt præter lunam ac solem, quinque: Saturnus, Jupiter, Mars, Venus, Mercurius.

Apparentium expositionem eo ordine tradidit Aratus, ut a septentrionibus exorsus, borealia circum omnia comprehenderet, usque ad zodiacum: hinc ab Orione rursus auspicatus, quod ea lucida sit stella, reliqua pertexeret. Porro quæ a zodiaco sunt deinceps ad antarcticum, australia omnia dicitur. Exinde ad aliam transit Aratus.

His animadversis nunc ad eos circulos veniemus, qui sphaeram secant, et signa, quæ ab illis secantur. Item de illorum coortibus et cooccasibus dicemus, nihil ut, quod quidem 143 ad constella-

97 *Imo* τριάκοντα. 98 *Imo* μβ'.

tiones attinet, in præteritis relinquatur. Sed illud ante non ignorandum est, Aratum istorum omnium explicationem pingui, ut aiunt, Minerva hoc in poemate instituisse; nec in omnibus satis accurate esse versatum: quædam omisisse, quæ in sphaera considerantur. Ego vero quæ ab illo prætermissa sunt reponam, ne quid ad hujus integritatem argumenti desideretur.

Trifariam porro divisæ sunt sententiæ de coortibus et cooccasibus. Quidam enim eorum tractationem accommodasse putant Aratum ad signi orientis initium; quidam ad ortum medii signi; alii ad absolutum totius exortum. Hoc vero consistere non potest. Nam a principio ad finem zodiaci circuli ortus signorum occasusque peragrat, quemadmodum in sphaera licet intueri. Sunt igitur quæ secantur imagines 37.

Arcticus itaque circulus secat imagines duas: Bootæ medium cubiti flexum, et Cephei pectus; hunc vero circulum omisit Aratus.

Æstivus tropicus secat imagines decem: Heniochi genua, Ophiuchi humeros, Serpentis collum, caput Avis et cervicem, ungulas Equi, Persei sinistrum humerum cum sinistra tibia, dextram Andromelæ manum, capita Geminorum, Cancrum medium, Leonem per medium . . , humeros Ophiuchi, collum Serpentis.

Æquinoctialis circulus transit per imagines quindecim: Equi caput et cervicem, Ophiuchi genua, Hydri collum, Craterem, Corvum, Orionem medium sinistrum, Piscis caudam, medium Arietem, Tauri genua, Virginis pedem, Chelas medias, Scorpii partem. Omissus est Procyon.

Tropicus hibernus decem signa dividit: Eridanum fluvium, Argus navis puppem, Centauri interscapilium, Canis majoris posteriores pedes, Ceti caudam, Leporis medium, Scorpii aculeum, Sagittarii arcum, Capricornum medium, pedes Aquarii: ita quatuor sunt secantes circuli; signa vero, quæ ab illis secantur, duo et triginta.

Quænam cœlestes imagines una cum duodecim zodiaci signis ortus occasusque faciant.

II. Cum duodecim zodiaci signis cœlestes asterismi in hunc modum oriuntur et occidunt.

Oriente Cancro, Orion totus exoritur. Oriouem appello, quem vulgus Ἀλετροπόδιον nominat: qui primum oritur mense Julio. Canis vero circiter Augusti septimo. Hæc est splendida stella, quæ in maxilla Canis cernitur, ac fixas omnes magnitudine superat: item fluvius Eridanus. Occidit autem Corona, et Piscis dorso tenus, Ophiuchus ad humeros usque, Serpentis collum, Arctophylax totus fere.

Leone oriente, totus emergit Procyon, Lepus, Hydri caput, Canis anteriores pedes. Occidunt reliquæ partes eorum quæ cum Cancro cœperunt oc-

τῶν πρὸς τὸν καταστερισμόν. Πλην νοητέον τοῦθ' ὅτι κατὰ πλάτος ὁ Ἄρατος τὸν περὶ αὐτῶν λόγον πεποίηται διὰ τοῦ ποιήματος, μὴ πάντα ἀκριβῶς καταδεξάμενος, ἀλλὰ τινὰ παραλιπῶν, ἄπερ ἐπὶ τῆς σφαίρας θεωρεῖται. Ἐγὼ δὲ τὰ παραλελειμμένα ὑπ' αὐτοῦ προσαποδώσω, ὅπως μὴδὲν ἐλλείπη τῶν πρὸς τὴν θεωρίαν.

Ἐγένοντο δὲ τρισσαὶ στάσεις περὶ ἀνατολῶν⁹⁹ καὶ συγκαταδύσεων. Οἱ μὲν γὰρ ἔφασαν τὴν πραγματεῖαν εἶναι τῷ Ἀράτῳ, ἀρχοντος ἀνατέλλειν τοῦ ζωδιακοῦ, οἱ δὲ μεσοῦντος· οἱ δὲ ἀπὸ τῆς ὄλης ἀνατολῆς. Τοῦτο δὲ οὐχ ἔστηκεν. Ἀπὸ γὰρ ἀρχῆς ἕως τελευτῆς τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἔρχεται ἐπὶ τὰς ἀνατολάς τε καὶ συγκαταδύσεις, ὅν τρόπον ἔστιν ὑπὸ¹ τῆς σφαίρας θεάσασθαι. Ἔστιν οὖν τὰ τεμνόμενα ζῶα λζ'.

Ὁ μὲν οὖν ἀρκτικὸς κύκλος τέμνει ζῶδια δύο· Βοώτου μέσον ἀγκῶνα, καὶ Κηφέως στήθη· οὐκ εἴρηκε δὲ περὶ τοῦτου Ἄρατος.

Ὁ δὲ θερινὸς τροπικὸς τέμνει ζῶδια ι'· Ἡνιέχου γόνατα, Ὀφιοῦχου ὠμους, Ὀφειως τράχηλον, Ὀριονος κεφαλὴν καὶ τὸ ὑπαυχένιον, Ἴππου ὄπλᾶς, Περσεῶς ὠμον ἀριστερὸν καὶ κνήμην ἀριστερὰν, Ἀνδρομέδας χεῖρα δεξιάν, Διδύμων κεφαλὰς, Καρκίνου μέσον, Λέοντα παρὰ μέσον² παρεόντε, Ὀφιοῦχου ὠμους, τράχηλον Ὀφειως.

Ὁ δὲ ἰσημερινὸς κύκλος τέμνει ζῶδια ιε'· Ἴππου κεφαλὴν καὶ τράχηλον, Ὀφιοῦχου γόνατα, Ὑδροῦ τράχηλον, Κρατῆρα, Κόρακα, Ὀρίωνα μέσον ἀριστερὸν, Ἰχθύος οὐρὰν, Κριδὸν μέσον, Ταύρου γόνατα, Παρθένου πόδα, Χηλὰς μέσας, Σκορπίου μέρος. Παρεῖται Προκύων.

Ὁ δὲ χειμερινὸς κύκλος τέμνει ζῶδια ι'· Ἡριδανὸν ποταμὸν, Ἀργεῦς νηὸς πρύμναν, Κενταύρου μετάφρενον, Κυνὸς μεγάλου ὀπισθίου πόδας, Κήτους οὐρὰν, Λαγωῦ μέσον, Σκορπίου κέντρον, Τοξότου τόξον, Αἰγόκερω μέσον, Ὑδροχόου πόδας· ὥστε εἶναι αὐτοὺς τέμνοντας κύκλους δ', τὰ δὲ τεμνόμενα ὑπ' αὐτῶν ζῶδια τριάκοντα καὶ ἑπτὰ.

Ποῖα τῶν ζωδίων συνανατέλλουσι καὶ συγκαταδύνουσι τοῖς ἐν τῷ ζωδιακῷ ἰβ' ζωδίοις.

Β'. Συνανατέλλουσι δὲ καὶ συγκαταδύνουσι τοῖς ἐν τῷ ζωδιακῷ ἰβ' ζωδίοις τὰ φαινόμενα οὕτως.

Καρκίνου ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει ὄλος Ὀρίων. Ὀρίων ἔστι τὸ λεγόμενον παρ' ἰδιώταις Ἀλετροπόδιον. Πρώτως δὲ ἀνατέλλει κατὰ τὴν κβ' τοῦ Ἰουλίου· ὁ δὲ Κύων κατὰ τὴν ζ' τοῦ Αὐγούστου. Ἔστι δὲ ὁ λαμπρὸς τοῦ θηνυδὸς³ μελίζων τῶν ἀπλαγῶν πάντων ἀστέρων· καὶ ποταμὸς Ἡριδανός. Δύνει δὲ Στέφανος, Ἰχθύος τὸ ἡμισυ ἕως ἐπὶ ῥάχιν, Ὀφιοῦχος ἕως ὠμων, Ὀφειως τράχηλος, Ἀρκτοφύλαξ παρ' ὀλίγον.

Λέοντος ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει Προκύων ὄλος· Λαγὼς, Ὑδροῦ κεφαλὴ, Κυνὸς ἐμπρόσθιοι πόδες. Δύνει δὲ τὰ λοιπὰ τῶν σὺν Καρκίνῳ προκαταδευκό-

⁹⁹ f. συνανατολῶν. ¹ f. ἐπί. ² Mendosus locus. ³ f. τῆς γένουος.

των· Βούτου τὸ λοιπὸν, Στέφανος, Ὀφιοῦχος, καὶ Ὀφίς αὐτοῦ, Ἰχθύες, Κῆτος, Ἐν γόνασιν ὄλος πλὴν κνήμης ἀριστερᾶς.

Παρθένου ἀνατελλούσης, ἀνατέλλει Ὑδρος ἕως τοῦ Κρατήρος, Κυνὸς μεγάλου ὀπίσθιοι πόδες, Ἀργοῦς τρόπων πρῦμμα. Δύνει δὲ Λύρα, Δελφίς, Ὀϊστός, Ὅρνις ἕως οὐρᾶς, ποταμοῦ Ἡριδανοῦ πρῶτα μέρη, Ἴππου κεφαλὴ, καὶ αὐχὴν.

Χηλῶν ἀνατελλουσῶν, ἀνατέλλει Βούτης ὄλος, Ἀργῶ ναῦς ὅλη, Ὑδρος, Κρατῆρ, Κόραξ, δεξιὰ κνήμη τοῦ Ἐν γόνασιν ἕως γόνατος, ἤμισυ Στεφάνου, ἄκρον τῆς οὐρᾶς τοῦ Κενταύρου. Παρεῖται Κρατῆρ, Κόραξ. Δύνει δὲ Ἴππου τὸ λοιπὸν, Ὅρνιθος μεγάλου οὐρᾶ, Ἀνδρομέδας κεφαλὴ, καὶ Κῆτος ἕως λοφιάς, Κηφέως κεφαλὴ, καὶ ὦμοι, καὶ χεῖρες.

Σκορπίου ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει Στεφάνου τὸ λοιπὸν ἤμισυ, Ὑδρου οὐρᾶ, Κενταύρου σῶμα καὶ κεφαλὴ, καὶ τὸ Θηρίον, ὃ ἔχει ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ, Ὀφιοῦχου κεφαλὴ τε καὶ χεῖρ, καὶ πρώτη καμπή, ὃ Ἐν γόνασιν ὄλος, πλὴν κεφαλῆς καὶ ἀριστερᾶς χειρὸς. Δύνει δὲ ὄλος Ποταμὸς, Ὠρίων παρ' ὀλίγον, Κήτους λοφιά, Ἀνδρομέδα, Δελτωτὸν, Κασσιέπεια, Κηφεὺς ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ὀσφύος. Παρεῖται Δελτωτόν.

Τοξότου ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει Ὀφιοῦχου σῶμα, Ὅφως τὸ λοιπὸν, τοῦ Ἐν γόνασι κεφαλὴ καὶ ἀριστερὰ χεῖρ, Λύρα, Κηφεὺς. Δύνει δὲ Κύων ὄλος, Ὠρίων, Λαγωδός, Ἡνίοχος πλὴν κνήμης ἀριστερᾶς καὶ τῆς χειρὸς, ἐφ' ἧς εἰσιν Αἰξ, Ἐριφοί, Περσεὺς πλὴν τοῦ δεξιῶ ποδός, Ἀργοῦς πρῦμμα, Προκύων.

Αἰγόκερω ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει Ἀετὸς ὄλος, Ὀϊστός, Θυτήριον, Δελφίς, Ὅρνις. Δύνει δὲ Ἡνιόχου τὰ λοιπὰ, κεφαλὴ καὶ χεῖρ ἀριστερὰ, ἐφ' ἧ Αἰξ, Ἐριφοί, Ἀργῶ ὅλη, Ὑδρος ἕως Κρατήρος, Κενταύρου ὀπίσθιοι πόδες.

Ὑδροχόου ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει Ἴππου κεφαλὴ καὶ πόδες ἐμπρόσθιοι· καὶ Κασσιέπεια παρεῖται. Δύνει δὲ Κενταύρου ὀπίσθια, Ὑδρος τε καὶ Κρατῆρ ἕως Κόρακος. Παρεῖται Κρατῆρ.

Ἰχθύων ἀνατελλόντων, ἀνατέλλει νότιος Ἰχθύς οὐχ ὄλος, Ἀνδρομέδας δεξιὸν μέρος. Δύνει δὲ ὄλος Κένταυρος, Ὑδρος, Κόραξ, Κρατῆρ.

Κριοῦ ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει κεφαλὴ καὶ ὦμος Περσεὺς, Ἀνδρομέδας ἀριστερὸν μέρος. Δελτωτὸν παρεῖται. Δύνει δὲ Θυτήριον, Ἀρκτοφύλαξ.

Ταύρου ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει Περσεὺς ὄλος, Ἡνιόχου ποδὸς ἀριστεροῦ ἄκρον καὶ ἀριστερὰ χεῖρ, ἐφ' ἧ εἰσιν Αἰξ, Ἐριφοί, Κήτους λοφιά καὶ οὐρᾶ. Δύνει δὲ Ἀρκτοφύλαξ σὺν τῇ α' μοίρᾳ τοῦ Κριοῦ.

Διδύμων ἀνατελλόντων, ἀνατέλλει ποταμὸς Ἡριδανός, Κῆτος, Ὠρίων. Δύνει δὲ Ὀφιοῦχος ἕως γονάτων.

Ἄ μὲν οὖν ἐχρῆν περὶ τῆς σφαιρας εἰπεῖν, ὡς πρὸς εἰσαγωγὴν, σχεδὸν ταῦτ' ἐστίν. Ἀκολούθως δὲ καὶ ἡ γῆ ἐστὶ σφαιροειδῆς, ἔχουσα μέσον ἄξονα διήκοντα, ὃς κρατεῖ αὐτὴν ἀκίνητον, ἔχων τὰ πέρατα ἐνηρησιμένα ἐν τε τῷ βορείῳ πόλῳ καὶ τῷ νότιῳ.

casum facere, Corona, Ophiuchus, ejusque Serpens, Pisces, Cetus, Ingeniculus totus, excepta sinistra tibia.

Oriente Virgine Hydrus oritur usque ad Craterem, majoris Canis posteriores pedes, Argus carinæ puppis. Occidit Fidicula, Delphin, Sagitta, Cygnus cauda tenus, Eridani fluvii anteriores partes, Equi caput et cervix.

Orientibus Chelis Bootes totus exoritur, Argo navis integra, Hydrus, Crater, Corvus, Ingeniculi tibia dextra usque ad genu, dimidia Corona, extremitas caudæ Centauri. Omissus est Crater et Corvus. Occidunt, Equi reliquum, Avis majoris cauda, Andromedæ caput, Cetus cervice tenus, Cephei caput, humeri ac manus.

Cum Scorpio dimidia pars altera Coronæ oriur, Hydri cauda, Centauri corpus et caput, necnon Fera, quam dextra manu prehendit, Ophiuchi caput, manus, primusque flexus, Ingeniculus totus, præter caput et sinistram manum. Occidunt vero Fluvius totus, Orion totus fere, Ceti cervix, Andromeda, Deltoton, Cassiepea, Cepheus a capite ad lumbos. Omissum est Deltoton.

Oriente Sagittario oritur Ophiuchi corpus, reliquum Serpentis, Ingeniculi caput cum sinistra manu, Fidicula, Cepheus. Occidunt Canis totus, Orion, Lepus, Heniochus, excepta sinistra tibia et manu, in qua sunt Capella et Hædi, Perseus, excepto pede sinistro, puppis Argus, et Procyon.

Cum Capricorno oritur Aquila tota, Sagitta, Ara, Delphin, Cygnus. Occidunt Heniochi reliqua, caput **144** scilicet et sinistra manus, in qua Capra est, et Hædi, Argo tota, Hydrus Cratere tenus, Centauri posteriores pedes.

Oriente Aquario oritur Equi caput, cum anterioribus pedibus, et Cassiepea prætermissa. Occidunt posteriora Centauri, necnon Hydrus, et Crater usque ad Corvum. Omissus est Crater.

Piscibus orientibus, australis Piscis non totus exoritur, et Andromedæ pars dextra. Totus Centaurus occidit, Hydrus, Corvus, Crater.

Cum Aries oritur, caput Persei cum humeris oritur, Andromedæ sinistra pars. Deltoton omissum est. Occidit Ara et Arctophylax.

Cum Taurus oritur, Perseus totus exortum facit, item Aurigæ sinistri pedis extremitas, et sinistra manus, in qua Capra sunt et Hædi, Ceti cervix et cauda. Occidit Arctophylax cum Arietis parte prima.

Cum Geminis oritur fluvius Eridanus, Cetus, Orion. Occidit Ophiuchus genibus tenus.

Hæc fere sunt quæ ad rudem informationem de sphaera dicenda fuerunt. Illud consequens est, terram rotunda constare forma, quam medius pertransit axis, et eam immobilem coerces: cuius extrema per utrumque polum, borealem australemque trajecta sunt.

Zonæ sunt in ea quinque : septentrionalis, quæ tota sublimis est, inhabitabilis, frigoribus infesta, Saturnique propria ; æstiva, cujus pars supra terram major eminent, minor sub terra deprimitur. Ea est habitabilis undiquaque, temperata, Jovi dicata ; æquinoctialis, cujus pars æqualis infra supraque terram exstat, exusta, Marti peculiaris ; hiberna, cujus major sub terra pars, supra terram minor existit, in orbem habitata ; temperata, sacra Veneri ; australis non apparens, alsiosa, inhospita, Mercurio dicata.

Arctica zona constat scrupulis sexagesimis 6 ; æquinoctialis 8 : habet ab utraque parte æquinoctialis circuli ; hic enim mediam ipsam dividit per totam sphaeram ; æstiva scrupula 5 obtinet ; antartica 6. Itaque superior ambitus terræ scrupula colligit tricena ; totidem inferior. Totus ergo ambitus sexaginta scrupulis constat. Sexagesimo cuique scrupulo stadiorum 4,200 competunt. Colliguntur stadiorum in tota terra 250,000.

De iis quæ in sublimi cernuntur.

III. Ex aquis quæ in terra sunt, exhalationes oriri dicuntur : quarum altera est humida et vapida ; altera sicca et fumida. Prior abundans et coacta, nubes : mutata, pluvias et imbres efficit, ac ventos, qui natura sua indidem oriuntur. Est autem nebula nubes aquarum sterilis, sive vapida exhalatio. Caligo, atra nubes et plena. Serenitas aer innubis et liquidus. Obscuritas, aeris densitas incomposita. Κνηχίς est nubes tenuissima, humore vacua. Ros est humor puriori allapsus ex æthere, ex tenui materia consistens. Stilla aqua est minutatim in terras irrorans. Pluvia est stilla densior, et jugis. Imber, exiguæ collectiones aquarum e nube mutatione factæ. Glacies est aqua concreta. Pruina, ros non penitus compactus. Nix, pluviarum stilla in nube concreta. Νιφάς est nix tenuiter cadens. Grando, imber est concretus.

Sicca autem exhalatio cum a frigore propellitur, ventos efficit. Incidens eadem et inflammata fulmina gignit ; quando confertim erumpit, nondum accensa penitus, turbines igneos, at nullo modo succensa, typhones. Cum est solutior, *ecnephias* facit. Cæterum fulmen, prester, et typhon incumbens σκηπτός dicitur. Hæc paucis ac compendio perstrinxisse sufficiat. Nunc ad sequentia pergemus.

De mundo.

IV. Mundus est compages ex cælo terraque, et iis naturis coagmentata, quæ utroque continentur. Cœlum est id quod omnia quæ sunt, præter seipsum, complectitur. Æther est tenuissima substantiæ diffusio, *εναρτε* natura calida et splendida ; ac primigenia lux, neque ab altera participata. Aer est substantia levis et caliginosa, quæ communicatum

⁴ f. ὑπέργειον. ⁵ f. μυριάδες. ⁶ f. μὲν ὡσθεῖσα. ⁷ Hic locus depravatus et mutilus.

ἔχει δὲ ζώνας ε'· βόρειόν τε ἄλην μετέωρον, ἀοίκητον, κατεψυγμένην· Κρόνου, θερινήν πλέον ἔχουσαν τὸ ὑπὲρ γῆν, ἥσσαν δὲ τὸ ὑπὸ γῆν, κυκλόθεν οἰκησίμην, εὐκρατον, Διός· Ἰσημερινήν, ἴσον ἔχουσαν τὸ ὑπὸ γῆν, ἴσον δὲ τὸ ὑπὲρ γῆν, διακεκαυμένην, Ἄρεως· χειμερινήν, πλέον ἔχουσαν τὸ ὑπὸ γῆν, ἥσσαν δὲ τὸ ὑπὲρ γῆν, κυκλόθεν ὠκισμένην· εὐκράτων, Ἄφροδίτης· νότιον, ἀφανῆ, κατεψυγμένην, ἀοίκητον, Ἑρμοῦ.

Ἡ μὲν οὖν ἀρκτική ζώνη ἔχει ἐξηκοστὰ ε', ἡ δὲ Ἰσημερινὴ ἡ, ἐξ ἑκατέρου μέρους τοῦ Ἰσημερινοῦ μέρους θεθεικότα· οὗτος γὰρ μέσην αὐτὴν τέμνει κατὰ τὴν ἄλην σφαῖραν· ἡ δὲ θερινή ἐξηκοστὰ ε'· ἡ ἀνταρκτική ἐξηκοστὰ ς'· ὥστε εἶναι τῆς γῆς τὴν περιγίον ἐξηκοστῶν λ'· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὑπὸ γῆν ἐξηκοστῶν λ'· γίνεσθαι οὖν ἄλην τὴν γῆν ἐξηκοστῶν ς'. Δύναται δὲ ἔχειν τὸ ἐξηκοστὸν σταδίου δσ'· συνάγεσθαι οὖν ἐπὶ τὸ αὐτὸ αὐτῆς ἄλης σταδίων μοι. ⁸ κ' καὶ ε'.

Περὶ μεταρσίων.

Γ'. Γίνονται οὖν, φησὶν, ἀναθυμιάσεις ἐκ τῶν ὑδάτων τῆς γῆς, ἡ μὲν ὑγρὰ καὶ ἀτμώδης, ἡ δὲ ξηρὰ καὶ καπνώδης. Καὶ ἡ πλεονάζουσα ὑγρὰ καὶ συνισταμένη νέφη ποιεῖ, καὶ κατὰ μεταβολὴν ὑετοῦς καὶ θμβρους, καὶ πνεύματα, ὅσα ἐκ τούτων γίνονται. Ἔστι δὲ ὁμίχλη νέφος ἀγονον ὑδατος, ἡ ἀτμώδης ἀναθυμίασις. Ζόφος δὲ νέφος μέλαν τε καὶ πεπληρωμένον. Αἰθρία δὲ ἀρ. ἀνέφελος καὶ ἀνόμιχλος. Ἀχλὺς δὲ πάχος ἀέρος ἀσύστατον. Κνηχίς δὲ νεφέλη λεπτοτάτη, κενὴ ὑδατος. Δρόσος δὲ ὑγρὸν ἐξ αἰθέρος αἰθρίου κατὰ σύστασιν λεπτήν. Ψαχὰς δὲ ὑδωρ λεπτῶς διεστιασμένον τε ἐπὶ τῆς γῆς. Ἰετός δὲ ψαχὰς ἀδρὰ καὶ συνεχής. Ὁμβρος δὲ μικρὰ συστήματα ὑδατος ἐκ νέφους κατὰ μεταβολήν. Πάχος δὲ ἐστὶν ὑδωρ πεπηγός. Πάχνη δὲ ἡμιπαγῆς δρόσος. Χιών δὲ ὑετῶν ψαχὰς ἐν νέφει πεπηγότι. Νιφάς δὲ ἐστὶ χιών πίπτουσα λεπτῶς. Χάλαζα δὲ ἐστὶν θμβρος πεπηγός.

Ἡ δὲ ξηρὰ ἀναθυμίασις ἐκ τοῦ ὑπὸ ψύχους ⁹ μενώσθεις ἀνέμους ἐμποιεῖ· ἐμπύπτουσα δὲ καὶ διάπυρος γινομένη, κεραυνούς· ἀθρόα δὲ φερομένη, ἡμίπυρος οὖσα, πρηστήρας· μὴ πεφυρωμένη δὲ πως τυφῶνας· ἀνειμένη δὲ ἡ αὐτὴ ἐκνεφίας ποιεῖ. Κεραυνός δὲ καὶ πρηστήρ, καὶ τυφῶς κατασκήψας ὁ σκηπτὸς λέγεται. Τοσαῦτα μὲν ἀρκέσει ὡς ἐν ἐπιτομῇ περὶ τούτων εἰρησθαι· ἐξῆς δὲ τὰ ἀκλόουθα τούτων ἐροῦμεν.

Περὶ κόσμου.

Δ'. Κόσμος ἐστὶ σύστημα οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τούτοις φύσεων. Οὐρανός δὲ τὸ περιέχον πάντα τὰ ὄντα, πλὴν αὐτοῦ. Αἰθὴρ δὲ οὐσίας χύμα τὸ λεπτότατον, θερμὸν φύσει καὶ λαμπρόν· τὸ πρῶτον φῶς, καὶ μὴ κατὰ μετοχὴν ἐτέρου γινόμενον· Ἄθρ δὲ οὐσία κούφη, ζοφερά, κατὰ μετοχὴν δὲ γινόμενον· Ἡ δὲ θερμὴ καὶ φωτεινὴ θεῶν ἐξ αἰθέρος

συνεστηκός· δς ὢν λαμπρὸς καὶ πυρῶδης, οὐδέποτε
στάσιν ἔχον, ἀλλ' αἰεὶ φερομένη κύκλω. Πόλος* δὲ
καλοῦνται οἱ κατὰ κορυφὴν τόποι τῆς σφαίρας· ἄξων
δὲ τὸ διὰ μέσον τῆς σφαίρας διήκον πνεῦμα· ὅπερ
ἔστιν εὐθεΐα τις. Κύκλοι δὲ λέγονται ἐν τῷ οὐρανῷ·
ζῶναι δὲ ἐπὶ τῆς γῆς· κόλουροι δὲ εἰσιν ζ'.

Οὔτοι δὲ οἱ ἀναγκαῖοι· ὁ μεσημβρινός, καὶ ὁ τοῦ**
μέσον τέμνων. Νοητοὶ μὲν οὖν οὔτοι· αἰσθητὸς δὲ
ὁ γαλαξίας. Ὁ τέμνων καὶ ὀριζων ἔστιν. Ὀριζων δὲ
λέγεται ὁ διιστᾶς τῶν ὀρωμένων τὰ μὴ ὀρώμενα τῆς
σφαίρας· καὶ ἔστι τῶν μεγίστων. Τέμνει δὲ τὸν ζω-
διακόν, καὶ τέμνεται ὑπ' αὐτοῦ. Ὅλοι δ' εἰσὶ κύκλοι
ἕξ, οἱ τράνοντες* καὶ διορίζοντες τὰ δωδεκατημόρια.
Δωδεκατημόριον δὲ ἔστιν ἕκαστον τμήμα τῶν ἐν τῷ
ζωδιακῷ.

verse circuli sex, qui dodecatemoria distinguunt ac
libet eorum quæ sunt in zodiaco.

Τι διαφέρει ἄστρον ἀστέρως.

Ε'. Διαφέρει δὲ ἄστρον ἀστέρως. Τὸ μὲν γὰρ ἔστιν
εἰδωλὸν ἐκ πολλῶν ἀστέρων μεμορφωμένον· τὸ δὲ
κατὰ μίαν γραφὴν περιοριζόμενον. Φέρεται δὲ ὁ
ἥλιος τὴν ἐναντίαν φορὰν τῷ οὐρανῷ· ὥστε διιστῆν
αὐτοῦ κίνησιν εἶναι· τὴν μὲν σὺν τῷ κόσμῳ, τὴν
δὲ κατ' ἰδίαν¹⁰. Ἔχει δὲ τοῦ μὲν θέρους ἡ ἡμέρα,
ὅτε ἔστιν ὁ ἥλιος ἐν Καρκίνῳ, κατὰ τὴν Ἑλλάδα· ἡ
δὲ νύξ καὶ δύο πέμπτη μόνα¹¹. ἐπὶ δὲ χειμῶνος τὸ
ἀνάπαλιν. Ἄστρα ἀμφιφανῆ δις γὰρ τὴν¹² αὐτὴν
ὄραται νύκτα. Ἐν τῷ νοτίῳ οὐκ ἔστιν ἰδεῖν τι τοιοῦτον.

Πόσοι οἱ πάντες ἀστέρες.

Ζ'. Τοὺς πάντας ἀστέρας εἶναι Ἰππάρχος φησὶν ἀπ'·
δοιοὶ οὖν πληροῦσι τὰ ἐν τοῖς φαινομένοις ὀρώμενα.
Ἄντιζυγα δὲ ἔστι ζῶδια τάδε· Κριός, Χηλαί· Ταῦ-
ρος, Σκορπίος· Αἰθιομοί, Τοξότης· καὶ Αἰγόκερως
Καρκίνῳ· Λέοντι Ὑδροχόος· Παρθένῳ Ἰχθύες.

Περὶ τῶν τῆς σελήνης σχημάτων.

Ζ'. Τῶν δὲ σχημάτων τῆς σελήνης φωτεινῶν εἰσὶν
οἷδε [μέν.] Μηγοειδῆς μὲν οὖν ἔστιν, ὅταν ὑπὸ γραμ-
μῶν περιφέρειαν περιέχεται· διχότομος δὲ, ὅταν
ἡμικύκλων.

Διαφορὰς τέμνεσθαι τῆς σφαίρας· τὴν δὲ παράλ-
ληλον καὶ τὴν λεγομένην λοξήν· ἔτι δὲ τὴν ὀρθινὴν.
Παραλλήλους μὲν ἐν τῷ κόσμῳ συμβέβηκε λέγειν,
δοιοὶ τὸν αὐτὸν ἔχουσι πόλον τῇ αὐτῇ σφαίρα· ὀρθοὺς
δὲ τοῦσδε τοὺς ἀπὸ τῶν πόλων. Λοξοὺς δὲ ὢν τὰ ἐπι-
ποδα κέχρυσται¹³ πρὸς τοὺς λεγομένους ὀρθοὺς καὶ
τοὺς παραλλήλους. Ἀπείρως δὲ ἐπινοεῖσθαι δυναμέ-
νων ἐν τρισὶ διαφοραῖς κύκλων, νοητέον ὑπὸ τῶν
μαθηματικῶν τοὺς εἰς τὴν χρεῖαν τῆς θεωρίας
ἔχοντα παρεῖληφθαι. Παραλλήλους δὲ τὸν τε ἀρκτι-
κὸν καὶ τὸν θερινὸν τροπικόν, καὶ τὸν ἀνταρκτικόν.
Ἄρα τε δὲ αὐτὸς, καὶ¹⁴ αἰεὶ φανερός, διὰ τὸ τε πάν-

A aliunde calorem, ac lumen . . . ex æthere com-
pactum : qui cum splendidus igneusque sit, nullo
tempore conquiescit, sed in orbem perpetuo move-
tur. Polos appellat loca quædam in sphaeræ ver-
tice : axem vero, spiritum qui sphaeram mediam
pervadit, hoc est lineam 145 rectam. Circulos
nominamus in cælo : zonas in terra. Coluri sunt
sex.

Sed hi sunt maxime necessarii : meridianus ; et
qui medium secat. Atque hi quidem intelligentia
sola, non reipsa consistunt. At lacteus circulus
sensu quoque percipitur. Porro quem circulum
secare medium diximus, idem et horizon dicitur.
Horizontem vocamus, qui sphaeræ partes eas, quæ
videntur, separat ab iis quæ minime videntur ;
isque inter maximos annumeratur, secans zodia-
cum, et vicissim ab eo sectus. Sunt autem uni-
verse circuli sex, qui dodecatemoria distinguunt ac
determinant. Dodecatemorium est segmentum quod-

Quid intersit astrum inter et stellam.

V. Differt astrum a stella. Est enim illud imago ex
multis stellis effigiata ; hæc vero simplex, et unica
descriptione constans. Cæterum sol contra atque
cælum agitur, adeo ut duplicem motum habeat :
alterum communem cum mundo, peculiarem alte-
rum. Habet autem æstivus dies, quando sol obtinet,
in Græcia, ... nox vero duas quintas ; at hieme
contra sese res habet. Sidera ἀμφιφανῆ vocantur,
quæ bis eadem nocte cernuntur. In australi nihil
apparet ejusmodi.

Quot sint stellæ.

VI. Stellæ omnes Hipparchus asserit esse 1080 :
quæ nimirum constellationes apparentes efficiunt.
Opposita signa sunt : Aries, Chelæ ; Taurus, Scor-
pius ; Gemini, Sagittarius ; item Capricornus Cancro,
Leoni Aquarius, Virgini Pisces.

De figuris lunaribus.

VII. Illuminatæ lunæ effigies istæ sunt. Cornicu-
lata dicitur, quando illius ambitus lineis contine-
tur. Dimidiata vero, cum . . . . .

Æquidistantes appellantur in mundo, qui eum-
dem habent cum sphaera ipsa polum : qui quidem
cum polis comparati, recti nominantur. Obliqui sunt,
quorum plana inclinantur ad rectos, et æquidi-
stantes. Cum autem infinitis modis excogitari pos-
sint in triplici differentia circuli, intelligendum est,
eos duntaxat a mathematicis adhibitos fuisse, qui
ad illarum rerum contemplationem utilitatis aliquid
afferrent. Paralleli sunt, arcticus, æstivus tropicus,
et antarcticus. Arcticus alias semper apparens vo-
catur, quod perpetuo videatur, nec unquam occi-
dat . . . . . Concurrent pro regionum varietate :

* f. πόλοι. ** f. πό. * f. τρανοῦντες. ¹⁰ Hæc mendosa. ¹¹ f. πεμπτημόρια. ¹² f. κατὰ τὴν. ¹³ f. ἐπι-
ποδα κέχλιται. ¹⁴ f. ἀρκτικὸς δὲ ὁ αὐτὸς καί, etc. Μολ., διὰ τὸ πάντοτε.

verticali puncto ad austrum, vel aquilonem longius abscedente.

Tropicus circulus sic informandus animo est, tanquam sol in æstivo solstitio positus parallelum istum a se descriptum sensibus objiciat: æquinoctialis ideo dicitur, quod noctibus dies exæquentur, cum ad eum circulum secundum sensum sol accesserit; hibernus tropicus vocatur, quod eum circulum sol attingens hibernum solstitium facit; antarcticus alio nomine *nunquam apparens* dicitur ex eo quod reipsa contingit, ut nullo modo videatur. Obliquorum duo sunt, qui in sensus incurrun, zodiacus et lacteus; at horizontes sola mentis cogitatione constant. E rectis coluri nomen ex eo sortiti sunt, quod mutili sint, nec integri cernantur in conversione sphaeræ. Æquinoctialis inde dicitur, quod in eo æquinoctia contingant. Omnes isti recta et æquidistantes incumbunt; obliqui vero ab re ipsa vocabulum adepti sunt.

Cum autem sphaeræ similis figura sit mundi, et ad eum comparata terra centri rationem habeat; quæ per ipsorum medium trajecta cogitatur recta linea, quam circum manentem et immobilem mundus vertitur, axis appellatur, cujus extrema poli nominantur: quæ quidem extrema nonnulli parvas esse stellas dixerunt; alii puncta cogitatione constantia, quæ est Arati sententia. Horum polorum alter sublimis est, nobisque conspicuus; alter minime a nobis cernitur. Prior cum *semper apparet*, tum *boreus* appellatur; posterior *semper occultus et australis*.

Jam circuli cum innumerabiles cogitentur in mundo, alii sunt, quos parallelos vocant, alii per polos transeunt, alii finitores, obliqui alii sunt. Paralleli quatuor sunt, qui eisdem cum mundo polos habent. Obliqui, qui non **146** eisdem habent.... per polos circuli vocantur. Quidam in circumferentia sua mundi polos continent; iidemque coluri, et meridiani præterea vocantur; finitores sunt, qui apparentem mundi partem separant. . . . hoc est eam, quæ supra terram est, ab ea quæ infra terram conditur. Hi porro mutantur, pro eo ac verticale punctum aliud est, qui est polus horizontis.

Aratus vero, qui ad inclinationem Græciæ phaenomena sua comparavit, novem tantummodo circulorum meminit, e quibus octo sola cogitatione consistunt; unus majori parte sensibus objicitur, qui lacteus dicitur. Nam et in ipso suis inest cogitationi locus. Ex iis circulis paralleli sunt quinque: arcticus, æstivus tropicus, æquinoctialis, hibernus tropicus, antarcticus; obliqui sunt duo, zodiacus et lacteus, qui contrario invicem situ per tropicos oblique sinuantur; per polos trajiciuntur duo: meridianus et horizon. Horum omnium maximi sunt, æquinoctialis et obliqui, necnon per

τοτε φαίνεσθαι, και μηδέποτε δύνειν. . . Συμπιπτουσι κατά τὰς διαφόρους οἰκῆσεις, τοῦ κατά κορυφήν σημείου νοτιωτέρου ἢ βορειωτέρου γινομένου.

Νοεσθω δ' ὁ μὲν θερινὸς τροπικὸς, τοῦ ἡλίου ἐπὶ θερινῶν τροπῶν γινομένου, και πρὸς ἀσθησιν τοῦτο παράλληλον γράφοντος· ὁ δὲ ἰσημερινὸς, διὰ τὸ τὰς ἡμέρας ταῖς νυξίν ἐξισοῦσθαι, τοῦ ἡλίου κατά τοῦτον γινομένου τὸν κύκλον πρὸς ἀσθησιν· ὁ δὲ χειμερινὸς, διὰ τὸ τὸν ἡλιον, κατά τοῦτον γινόμενον τὸν κύκλον, χειμερινὰς τροπὰς ποιῆσθαι· ἀνταρκτικὸς δ' οὗτος, και ἀεὶ ἀφανὴς ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἔχει, και οὐδέποτε φαίνεται· τῶν δὲ λοξῶν δύο μὲν ὄντων ¹⁵ πρὸς ἀσθησιν, ὅ τε ζωδιακὸς και ὁ γαλαξίας· οἱ δὲ ὀρίζοντες ἐπινοῶν μόνον λαμβάνονται. Τῶν δὲ ὀρθῶν οἱ μὲν κίλουροι τὴν ὀνομασίαν ἔχοντες ἀπὸ τοῦ κολοδοῦ και μὴ ὀλοτελεῖς φαίνεσθαι κατά τῆς στροφῆς τῆς σφαίρας· ὁ δὲ ἰσημερινὸς, ἀπὸ τοῦ κατ' αὐτὸν γίνεσθαι τὰς μεσημβρινὰς ¹⁶. Λέγονται δὲ πάντες οὗτοι πρὸς τὰς ὀρθὰς παραλλήλους· οἱ δὲ λοξοὶ ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἔχουσι τὴν ὀνομασίαν.

Τοῦ ¹⁷ κόσμου σφαιροειδοῦς ὑποκειμένου, και τῆς γῆς πρὸς αὐτὸν κέντρου λόγον ἐπεχούσης, ἡ διὰ μέσου αὐτῶν ἀγομένη εὐθεῖα νοητὴ, περὶ ἣν μένουσαν ὁ κόσμος στρέφεται, ἀξων καλεῖται, και τὰ τοῦτου πέρατα πόλοι, ἄπερ τινὲς μὲν ἀστέρας εἶναι μικροῦς ἔφασαν· ἔνιοι δὲ σημεῖα νοητὰ, καθὰ και Ἄρατος. Ταύτων δὲ ὁ μὲν ἔστι μετέωρος και φανερώτερος ἡμῖν, ὁ δὲ οὐχ ὀρθῶν ὑφ' ἡμῶν. Καὶ καλεῖται ὁ μὲν ἀεὶ φανερός και βόρειος, ὁ δὲ ἀεὶ ἀφανὴς και ῥότιος.

Κύκλων δὲ ἐν τῷ κόσμῳ [καὶ μὴ] νοουμένων ἀπειρων οἱ μὲν παράλληλοι ὀνομάζονται, οἱ δὲ διὰ τῶν πόλων, οἱ δὲ ὀρίζοντες, οἱ δὲ λοξοὶ. Καὶ οἱ τέσσαρες παράλληλοι μὲν εἰσιν οἱ τοὺς αὐτοὺς πόλους ἔχοντες τῷ κόσμῳ· λοξοὶ δὲ οἱ μὴ τοὺς αὐτοὺς . . . διὰ τῶν πόλων κύκλοι καλοῦνται· οἱ δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς περιφερείας τοὺς τοῦ κόσμου πόλους ἔχοντες· οἱ δὲ αὐτοὶ οὗτοι ὀρθοὶ τε και κίλουροι, και μεσημβρινοὶ προσονομάζονται· ὀρίζοντες δὲ οἱ διορίζοντες ἡμῖν τὸ τε φανερόν τοῦ κόσμου . . . τουτέστι τὸ τε ὑπὲρ γῆν και τὸ ὑπὸ γῆν. Οὗτοι δὲ μεταβάλλουσι, ὅταν τὸ κατά κορυφήν σημείον ἕτερον γένηται· τοῦτο γὰρ **D** ἔστι πόλος ὀρίζοντος.

Ἄρατος μὲν, πρὸς τὸ τῆς Ἑλλάδος κλίμα τὰ φαινόμενα πραγματευσάμενος, ἐννέα μόνων ἐπεμνήσθη κύκλων, ὅκτῳ μὲν νοητῶν αἰσθητοῦ δὲ, και κατά τὸ πλεόν ἐνός, τοῦ καλουμένου γαλαξίου ¹⁸. Καὶ ἐν τούτῳ γὰρ νοεῖται διὰ τοῦτου τοῦ κύκλου. Τούτων δ' εἰσὶ παράλληλοι ε'· ἀρκτικὸς, θερινὸς τροπικὸς, ἰσημερινὸς, χειμερινὸς, ἀνταρκτικὸς, λοξοὶ δύο, ὅ τε ζωδιακὸς και ὁ γαλαξίας, ἐναντίως ἀλλήλοις κατά τὴν θέσιν διὰ τῶν τροπικῶν λελοξωμένοι· και δύο διὰ τῶν πόλων· μεσημβρινὸς τε εἷς και ὁ ὀρίζων ἕτερος. Τούτων δὲ εἰσὶ μέγιστοι ὅ τε ἰσημερινὸς και οἱ λοξοὶ, και οἱ διὰ τῶν πόλων. Μέγιστοι δὲ καλοῦνται, ὡν αἱ τε

¹⁵ f. ὄντες. ¹⁶ f. ἰσημερίας. ¹⁷ f. τοῦ δέ. ¹⁸ Hæc mendosa sunt.

διάμετροι ἴσαι εἰσὶν ἀλλήλοις καὶ τῆ τοῦ κόσμου δια-
μέτρῳ· καὶ ὅσοι τὸ αὐτὸ κέντρον ἔχουσι· τῷ κόσμῳ.
Ὅτι δὲ καὶ ἄλλως ὁ διὰ μέσων τῶν ζωδίων λεγόμε-
νος, μεσαίτατος ὑπάρχων τοῦ ζωδιακοῦ, ἡλιακός
τε καὶ ἐκλειπτικός ἐπικαλούμενος· ἡλιακός
μὲν, ὅτι ὁ ἥλιος τὴν πορείαν δι' αὐτοῦ ποιεῖται·
ἐκλειπτικός δὲ, ὅτι δι' αὐτοῦ ἐκλείπουσιν ὁ τε
ἥλιος καὶ ἡ σελήνη. Καὶ τῶν παραλλήλων δὲ ὁ μὲν
ἀρκτικός οὐκ ἔστι ὠνόμασθη, ὅτι πρὸς τοῖς ἀρκτικοῖς
ὑπάρχει· ὁ δὲ θερινὸς τροπικός, ὅτι, ἐπὶ τούτου γενό-
μενος ἥλιος, κατὰ τὴν τοῦ Καρκίνου ἀρχὴν, καὶ τότε
μάλιστα ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῶν, θέρους τροπὰς ποιεῖ-
ται· ἰσημερινὸς δὲ, ὅτι ἐν τούτῳ ἰσημερίας δύο ποιεῖ·
ἐαρινὴν μὲν κατὰ τὴν τοῦ Κριοῦ ἀρχὴν, μετοπωρινὴν
δὲ κατὰ τῶν Χηλῶν· χειμερινὸς δὲ τροπικός, ἐφ' οὗ
κατὰ τὴν τοῦ Αἰγόκερω ἀρχὴν ὁ ἥλιος, τοῦ κατὰ κο-
ρυφῆν ἡμῶν τύπου ἀφασταῖς, χειμῶνος τροπὰς ποιεῖ-
ται· ἀνταρκτικός δὲ ὁ τῷ Ἀρκτικῷ ἴσος ὑπάρχων
πρὸς τῷ νοτίῳ τεθεματίσται πόλῳ· οἱ δὲ διὰ τῶν πό-
λων καὶ λοξοὶ παρὰ τὴν θέσιν ὠνόμασθησαν· καὶ ὅτι
ὁ μὲν ζωδιακὸς ἐπέλ ἐν αὐτῷ τὰ ἐξ ἑξ ἑξ ζώδια κατηστέρι-
σται, τοῦ διὰ μέσου αὐτοῦ κύκλου ἄφραπτομένου τῶν
τροπικῶν κατὰ τι μόνον σημεῖον. Κατὰ μὲν γὰρ τὴν
θερινὸν τροπικὸν ἡ τοῦ Καρκίνου ἐστὶν ἀρχή, κατὰ
δὲ τὸν χειμερινὸν τοῦ Αἰγόκερω. Ὁ δὲ γαλαξίας καὶ
παρὰ τὴν χροιάν ὠνόμασται. Λευκὸς γὰρ φαίνεται,
καὶ αὐτὸς διὰ τῶν τροπικῶν λελοξωμένος, μικρὸν
μέντοι ὑποπίπτων. Μεσημβρινὸς τε, ἐφ' οὗ τέμνον-
τος τὸν ὀρίζοντα πρὸς τῶν πόλων, καὶ εἰς δύο τινὰ
ἡμικύκλια διαιρούντος, ὧν τὸ μὲν ἀνατολικὸν, τὸ
δὲ δυτικὸν ὠνομάζεται, συμβαίνει τὰς μεσημβρι-
νὰς ἀποτελεῖσθαι. Ἐχει δὲ τὸ μὲν ἡμισυ ὑπὲρ γῆν,
τὸ δὲ ἕτερον ἡμισυ ὑπὸ γῆν, καὶ αὐτὸς διὰ τῶν πό-
λων ἀντιτεμνόμενος δίχα ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος. Ὅριζων
δὲ, καθὰ προεῖρηται, ἐπὶ τῶν παραλλήλων. Ὁ μὲν
γὰρ ἀρκτικός, ἐλάχιστος ὢν, ὅλος ὑπὲρ γῆν ἐστι...
διὰ τὴν ὡς πρὸς τὸ τῆς Ἑλλάδος κλίμα τοῦ κόσμου
ἐγκλίσειν, ἀπτομένης αὐτοῦ τῆς κάτω περιφερείας...
τοῦ ἀνάπαλιν ὑπὸ γῆν ὅλος ὑπάρχει.

Ὁ δὲ ἰσημερινὸς, μέγιστος ὢν, μέσος τῶν παρα-
λλήλων, τὸ μὲν ἡμισυ ἔχει ὑπὲρ γῆν τεμνόμενον
ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος δίχα· τὸ δὲ λοιπὸν ἡμισυ ὑπὸ γῆν.
Τέμνεται δὲ διὰ μέσων δίχα κατὰ δύο σημεῖα· ὧν
κατὰ μὲν τὸ ἐν τῷ Κριοῦ ἐστὶν ἀρχή, κατὰ δὲ τὸ
ἕτερον ἡ τῶν Χηλῶν. Τοῦ μέντοι θερινοῦ τροπικοῦ
πλέον ἢ τὸ ἡμισυ ὑπὲρ γῆν ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος τέμνε-
ται· τὸ δὲ λοιπὸν ἡμισυ ὑπὸ γῆν ἐστι. Καὶ τοῦ χει-
μερινοῦ δὲ τροπικοῦ ἀνάπαλιν. Εἰσὶ τε ἐλάσσονες μὲν
τῶν μεγίστων· μείζονες δὲ τῶν ἐλαχίστων. Οἱ δὲ
ἀλλήλοις μετὰ τοὺς μεγίστους, ὅτε θερινὸς τῷ χειμε-
ρινῷ, καὶ ὁ ἀρκτικός τῷ ἀνταρκτικῷ. Ἄπὸ γὰρ τοῦ
ἰσημερινοῦ ἴσον ἀπέχουσιν, ὅς διὰ τοῦ κέντρου ἐστὶν
... ἐν διαφοραῖς ἴσον ἀπέχοντος ἀπὸ τοῦ κέντρου
ἴσοι εἰσὶ. Τεμνόμενου γὰρ τοῦ μεσημβρινοῦ κύκλου
εἰς τρεῖς μοίρας, ἀπὸ μεσημβρινοῦ κύκλου ἐπὶ τὸν
ἀρκτικὸν κύκλον μοιρῶν τρεῖς· ἀπὸ δὲ τοῦ ἐπὶ τὸν

A polos producti. Dicuntur autem maximi, quorum
diametri cum invicem, tum mundi diametro sunt
æquales, et quorum idem est mundique centrum.
Rursus ille qui per media transiens signa dicitur,
in zodiaco medio positus, *heliacus*, et *eclipticus*
appellatur; *heliacus*, quod ipsum sol itinere suo
peragrat, *eclipticus* quod in eo sol ac luna
defectus patiuntur. Ad hæc inter parallelos arcticus
ita nominatus est, quod ad arctos mundi partes
accedat; æstivus tropicus, quoniam cum sol in eo
versatur, initio Cancri, quando vertici nostro potis-
simum imminet, æstivas conversiones efficit. Æqui-
noctialis ideo vocatur, quia sol in ipso facit æqui-
noctia duo: vernum, circa Arietis initium; autum-
nale, circa Chelarum initium. Hibernus tropicus
est, in quo, circa initium Capricorni, sol ab vertice
nostro longius abscedens [hibernas conver-
siones facit: antarcticus æqualis arctico ad
austrolem polum collocatur; qui autem per polos ducti
vel obliqui dicuntur, ab situ nomen acceperunt.
Zodiacus ideo vocatur, quod in eo duodecim zodia,
hoc est constellationes animalium, effigiatae sunt:
cujus in medio qui collocatus est circulus tropicos
in uno puncto contingit. Nam in æstivo tropico
Cancris est initium, in hiberno, Capricorni. Lacteus
circulus a colore sic dicitur: quippe candidus ap-
paret, ac per tropicos obliquo et ipse tractu duci-
tur, quamvis paululum citra flectitur. Meridianus
est, in quo finitorem ad polos secante, et in duos
semicirculos dividente; quorum unus *ortivus*,
alter *occidius* dicitur, meridiana momenta con-
tingunt. Hujus pars dimidia supra terram est;
sub terra dimidia pars altera. Idem et per polos
bifariam ab horizonte dividitur: quemadmodum a
paralleliis horizontem ipsum secari diximus: nam
arcticus, minimus cum sit, totus supra terram
eminet. . . . ob inclinationem mundi secundum
Græciæ clima, attingente ipsum inferiore ambitu. .
. . . vice versa totus sub terra delitescit.

Æquinoctialis circulus maximus, ac parallelo-
rum medius, dimidia sui parte supra terram attol-
litur, bifariam ab horizonte divisus, altera dimidia
parte sub terra deprimite. In has vero partes
duas duobus in punctis secatur: quorum in uno
D Arietis est initium, in altero, Chelarum. Tropici
æstivi amplius dimidio ab horizonte intercismus
supra terram assurgit, reliquum sub terram abs-
conditur. Contra se habet hibernus tropicus.
Ambo isti ut minores maximis sunt, sic minimis
majores. Post maximos æquales sunt invicem,
tropicus æstivus hiberno, et arcticus antarctico:
quippe ab æquinoctiali distant æqualiter: qui cen-
trum continent. Qui autem circuli ex æquo remoti
sunt a centro, sunt æquales invicem. Etenim si
meridianum circulum in 360 partes distribuas,
erunt a polo mundi ad arcticum circulum, partes

¹⁹ f. οὕτως. ²⁰ f. διὰ. ²¹ ὑπὸ. ²² f. τεμνόμενος.
διὰ. ²³ Leg. λς'. Μοx ἀπὸ δὲ τούτου.

²⁴ f. τέμνεται δέ. ²⁵ f. ἴσοι. ²⁶ Videtur πόλου λεγε-
ται.

36. Hinc ad æstivum tropicum, 30; ab hoc ad æquinoctialem 24; inde ad antarcticum, 30; a quo ad polum australem 36. Hæ sunt 180 partes supra terram emergentis hemisphærii: reliquæ alterius sunt sub terra conditi.

De astris.

VIII. Astrorum alia fixa, alia errantia vocantur: fixa dicuntur, quæ in mundi superficie non moventur, sed eundem ordinem inter se perpetuo servant. Errantia sunt sol et luna, ac cæteri planetæ quinque. Ex his enim sol . . . in uno zodiaci circuli loco moventur, stationem faciunt. . . . repedantes ad permeantem media signa circulum: et ad septentriones, aut 147 meridiem, æqualiter ad utrumque deflectentes. Inerrantium stellarum aliæ ad aquilonem a zodiaco circulo recedunt: ad austrum aliæ.

De zonis.

IX. Parallelis circulis zonæ quinque subjectæ sunt: borealis, quæ tota supra terram eminens est, inhabitabilis, alsiosa, Saturno dicata; sexagesima scrupula sex patens, ac stadiorum 25,200; nam scrupulo cuique stadia competunt 1,200 [imo 4,200]; æstiva, cujus major pars supra finitorem extollitur; temperata, in qua regio nostra sita est; attributa Jovi, scrupulorum quinque, stadiorum 21,000; æquinoctialis æqualem supra, infraque horizontem obtinens partem, inhabitabilis est, exusta, Martis propria, amplitudine scrupulorum octo, hoc est ab utraque æquinoctialis parte quatuor; hic enim tam ipsam, quam totam sphaeram mediam dividit. Habet stadiorum 33,600; hiemalis contra atque æstiva majori sui parte sub horizonte latet, habitabilis, temperata, dicata Veneri, scrupulorum quinque, stadiorum 21,000; australis, quæ tota delitescit, inhabitabilis, frigida, ad Mercurium pertinens, scrupulorum sex, stadiorum 25,200. Colliguntur ambitus terræ supra finitorem, scrupula 30, stadiorum vero 126,000.

Cæterum qui in eodem degunt hemisphærio boreales australesque, dicuntur antichtones, qui in duobus hemisphæriis supra infraque terram, antinodes.

Catalogus scriptorum, qui Aratum commentariis suis illustrarunt.

Attalus Rhodius.
Aristarchus Samius.
Apollonius geometra.
Antigonus grammaticus.

θερινὸν τροπικὸν λ'· ἀφ' οὗ ἐπὶ τὸν ἰσημερινὸν κδ'· ἀφ' οὗ ἐπὶ τὸν ἀρκτικὸν 27 λ'. Ὄθεν ἐπὶ τὸν ἀφανῆ πόλον λς'. Καὶ εἰσὶν αὐταὶ τοῦ ὑπὲρ γῆν ἡμισφαιρίου μοιρῶν ρπ', αἱ δὲ λοιπαὶ τοῦ ὑπὸ γῆν.

Περὶ ἀστρων.

Η'. Τῶν δὲ ἀστρων τὰ μὲν ἀπλανῆ καλεῖται, τὰ δὲ πλανώμενα· ἀπλανῆ μὲν τὰ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κόσμου μὴ κινούμενα, ἀλλ' αἰετὴν αὐτὴν ἔχοντα τάξιν πρὸς ἄλληλα· πλανώμενα δὲ ἐστὶν ὁ τε ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, καὶ οἱ ε' πλανῆται ἀστέρες. Τούτων γὰρ ὁ μὲν ἥλιος . . . ἐφ' ἐνὸς τόπου ζωδιακοῦ κύκλου κινουῦνται, στηρίζονται . . . ἀναποδίζοντες ἐπὶ τὸν διὰ μέσου τὸν ζωδιακὸν κύκλον, παριώντες πρὸς τε τὰς ἀρκτικὰς καὶ πρὸς μεσημβρίαν τὸ ἴσον ἐφ' ἑκάτερα. Τῶν δὲ πλανῆτων 28 τὰ μὲν πρὸς βορρᾶν κείται τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, τὰ δὲ πρὸς νότον. Καλεῖται δὲ τὰ μὲν βόρεια μέρη δεξιὰ τε καὶ ἄνω, ἐν ὕψει μᾶλλον ὑπάρχοντα, τὰ δὲ νότια εὐώνυμά τε καὶ κάτω. Τοῦ μέντοι κόσμου τὴν ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν φορὰν σφερομένου, τὴν ἐναντίαν αὐτῷ οἱ πλανῆται ποιοῦμενοι πορεύονται οὐδὲν ἕττον [ἦ] διὰ τὸ τάχος τῆς τοῦ κόσμου περιστροφῆς, συμπεριστρεφόμενοι ὁμοίως δὴ τοῖς ἀπλανέσιν ἀστροῖς.

Περὶ τῶν ἐν γῆ ζωνῶν.

Θ'. Ζῶναι δὲ εἰσι τῆς γῆς ὑπὸ τοὺς παραλλήλους κύκλους ὁμοίως ε'· βόρειος, ὅλη μετέωρος, ἀοίκητος, κατεψυγμένη, Κρόνου, ἐξηκοστῶν μὲν ς', σταδίων δὲ δισμυρίων ρς'· τὸ γὰρ ἐξηκοστὸν σταδίων ἐστὶν, ρς' 29· θερινῆ, πλεῖστα ἔχουσα τὰ ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα εὐκρατος, ἐν ἣ ἐστὶν ἡ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένη, Διὸς, ἐξηκοστῶν ε', σταδίων δὲ δισμυρίων καὶ α'· ἰσημερινῆ, ἴσον ἔχουσα τὸν ὑπὲρ γῆν ὀρίζοντα τῷ ὑπ' αὐτὸν, ἀοίκητος, διακεκαυμένη, Ἄρεως, ἐξηκοστῶν μὲν τ', ἐξ ἑκατέρου μέρους τοῦ ἰσημερινοῦ τεσσάρων· οὗτος γὰρ αὐτὴν καὶ τὴν ὅλην σφαῖραν τέμνει μέσσην· σταδίων δ' τρισμυρίων καὶ γγ'· χειμερινῆ, ἀνάπαλιν τῇ θερινῇ πλεῖον ἔχουσα τὸ ὑπὲρ 30 τὸν ὀρίζοντα, οἰκουμένη, εὐκρατος, Ἄφροδίτης, ἐξηκοστῶν ε', σταδίων δὲ δισμυρίων καὶ α'· νότιος, ὅλη ἀφανῆς, ἀοίκητος, κατεψυγμένη, Ἑρμοῦ, ἐξηκοστῶν μὲν ς', σταδίων δὲ δισμυρίων ρς'. Ὡς εἶναι ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα περιμέτρον τῆς γῆς ἐξηκοστὰ μὲν λ', σταδίων μυριάδων δὲ ιβ' καὶ ς'.

Καλοῦνται δὲ οἱ μὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἡμισφαιρίου βόρειοι τε καὶ νοτιώτεροι κατοικοῦντες αὐτόχθονες 31· οἱ δὲ ἐφ' ἑκατέρου τῶν ἡμισφαιρίων ὑπὲρ γῆν τε καὶ ὑπὸ γῆν ἀντίποδες.

Οἱ περὶ τοῦ ποιητοῦ συνταξάμενοι·

Ἄτταλος Ῥόδιος.
Ἀρίσταρχος Σάμιος.
Ἀπολλώνιος γεωμέτρης.
Ἀντίγονος γραμματικὸς.

27 Cor. ἀνταρκτικόν. 28 Imo ἀπλανῶν. 29 Postulat ratio βδ'. 30 Imo ὑπό. 31 Cor. ἀντίχθονες.

'Αγησιάναξ.
 'Αρίστυλλοι δύο γεωμέτραι.
 Βοηθός.
 Γεμίνος.
 Διόδοτος.
 Δίδυμος Κνίδιος.
 'Ερατοσθένης.
 *'Ερμιππος.]
 Ευαίνετος.
 Ζήνων.
 'Ηλιόδωρος Στωϊκός.
 Θάλης.
 *'Ιππάρχος Βιθυνός.
 Κράτης.
 Πύρρος Μάγνης.
 Παρμενίσκος γραμματικός.
 Σμίνθος.
 Τιμόθεος.
 Ευαίνετος ἕτερος.
 *'Ερμιππος περιπατητικός.
 Καλλίμαχος Κυρηναίος.
 Καλλίστρατος Τενέδιος.
 Νουμήσιος γραμματικός.
 Παρμενίδης.
 'Απολλώνιος γραμματικός.
 'Αρίστυλλος μέγας.
 'Αρίστυλλος μικρός.
 'Αρίσταρχος γραμματικός.
 'Αριστοφάνης.
 'Αλέξανδρος Αἰτωλός.
 'Αλέξανδρος Ἐφέσιος.
 Δίδυμος πονηρός.

A Agesianax.
 Aristylli duo geometrae
 Boethus.
 Geminus.
 Diodotus.
 Didymus Gnidius.
 Eratosthenes.
 Hermippus.
 Evænetus.
 Zeno.
 Heliodorus Stoicus.
 Thales.
 Hipparchus Bithynus.
 Crates.
 Pyrrhus Magnesius.
 Parmeniscus grammaticus.
 Sminthes.
 Timotheus.
 Evænetus alter.
 Hermippus peripateticus.
 Callimachus Cyrenæus.
 Callistratus Tenedius.
 Numenius grammaticus.
 Parmenides
 Apollonius grammaticus.
 Aristyllus magnus.
 Aristyllus parvus.
 Aristarchus grammaticus.
 Aristophanes.
 Alexander Ætolus.
 Alexander Ephesius.
 Didymus laboriosus.

ΓΕΝΟΣ ΑΡΑΤΟΥ

ΚΑΙ ΒΙΟΣ.

ARATI GENUS ET VITA.

*'Αρατος ὁ ποιητὴς πατὴρ δὲ μὲν ἦν 'Αθηνοδώρου, C 148
 μητρὸς δὲ Λητοφίλιας. 'Αδελφοὺς δὲ ἔσχε τρεῖς· Μύ-
 ριν καὶ Καλιώνδαν, καὶ 'Αθηνοδώρον, ὁμώνυμον τῷ
 πατρὶ. Μέννηται δὲ αὐτοῦ τῶν ἀδελφῶν ἐν ταῖς εἰς
 αὐτὸν ἀναφερομέναις ἐπιστολαῖς. 'Ασκληπιάδης δὲ ὁ
 Μυρλεανὸς ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ *Περὶ γραμματικῶν*
Ταρσέα φησὶν αὐτὸν γεγονέναι, ἀλλ' οὐ Σολέα· Καλ-
 λιμάχου, πολυίστορος ἀνδρὸς καὶ ἀξιολύτου, Σολέα
 λέγοντος αὐτὸν γεγονέναι διὰ τούτων·

. . . ἀλλ' ὀκνέω μὴ ²³ τὸ μὲν κρᾶτος
 τῶν ἐπέων ὁ Σολεὺς ἀπεμαξάτο·

καὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν πάντων. Οἱ δὲ Σόλοι πόλις ἐπι-
 φανεστάτη τῆς Κιλικίας, ἀφ' ἧς πολλοὶ κάραθοι γε-
 γόνασιν ἄνδρες. Καλεῖται δὲ νῦν Πομπηίουπολις.
 Εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι Σόλοι τῆς Κύπρου. 'Αλλ' οἱ μὲν
 Κύπριοι Σόλοι καλοῦνται, οἱ δὲ Κιλικιοὶ Σολεῖς· ὡς D
 καὶ διὰ τοῦ προκειμένου Καλλιμαχεῖου παραδειγμα-
 τος ἤθλον. Οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν εἰ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὀνό-
 ματος διάφορα τῶν πολιτῶν τὰ ὀνόματα. Καὶ γὰρ
 Σάϊς πόλις ἐστὶν ἐν Θράκῃ, καὶ ἕτερα ταύτῃ ὁμώνυ-

Aratus poeta patre natus est Athenodoro,
 matre Letophila; fratres habuit tres, Myrin, Ca-
 liondam et Athenodorum patri cognominem. Me-
 minit fratrum suorum in epistolis, quæ nomine
 ipsius inscriptæ feruntur. Asclepiades Myrleanus
 libro xi *De grammaticis*, Tarsensem ait patria
 fuisse, non Solensem, cum tamen Callimachus vir
 in historia apprime versatus, et idoneus auctor,
 Solensem fuisse dicat his versibus :

. . . . . Sed vereor ne quod præcipuum est
 Carminum Solensis expresserit.

Quod idem et alii fere omnes asseverant. Urbs
 est autem Soli Ciliciæ cumprimis nobilis : e qua
 multi viri præstantes ortum acceperunt. Ea voca-
 tur hodie Pompelopolis. Habet et Solorum nomine
 aliud oppidum Cypris insula. Verum qui in Cypro
 sunt, Solii : qui in Cilicia, Solenses appellari so-
 lent, ut ex eo quod attulimus, exemplo Callimachi
 liquet. Neque vero mirum est ab eodem vocabulo
 diversas civium appellationes esse deflexas. Nam

²³ Inf. τὸ μελιχρότατον legitur.

et Sais urbs est in Thracia, ei, quæ est in Ægypto, A cognominis. Sed ab Ægyptia, Saitæ : ab Threcensi, Saii cives nominantur, ut testatur Archilochus :

Clypeo quidem Saiorum aliquis gloriatur : quem ad Intus inculpatum reliqui ingratiis.

Rursus Athenæ aliæ sunt in Attica, aliæ in Eubœa; quarum meminit in *Glaucō maritimo* Æschylus :

Exinde Athenas Daidas e Persis.

Verum ab Athenis Atticis, Athenienses, ab Eubœensibus Athenetæ cognominantur : ut in primo *Geographiæ* libro auctor est Eratosthenes. Sic igitur ab Solis, qui sunt in Cilicia, Solenses : ab iis qui sunt in Cypro, Solii nominantur. Horum mentio fit a Solone in *Elegiis*, quas ad Cypranorem regem scripsit : qui de Solonis consilio cum urbem condidisset, eam in hujus gratiam Solos appellavit : ut pro dato consilio id ei honoris tribueret. Verba Solonis ejusmodi sunt :

Nunc vero tu quidem apud Solios diu istic regnans,

*Hanc urbem incolas, genusque tuum.
Me vero cum navi celeri incluta ab insula
Incolumem deducat Cypris viola redimita.*

Vixit Aratus sub Antigono Macedoniæ rege, qui Gonatas est dictus, Demetrii Poliorcetæ filio, qui uxorem habuit Philam, Seleuco et Stratonica genitam. Qui cum litterarum studiosus esset, præsertimque poeticiæ deditus, dedit operam, ut cum alios complures apud se eruditos haberet homines, tum in primis Aratum. Hic igitur ad regem cum venisset, atque et in alio genere doctrinæ, et in poetica maxime sese illi probasset, ipsiusmet hortatu regis ad scribenda *Phænomena* animum adjecit : cum ab eodem Eudoxi librum accepisset, quod *Enoptrium* inscribitur, rogante uti quæ in eo libro prosa oratione scripta essent, versibus redderentur : ac simul dicente : Εὐδοξότερον, id est **149** *gloriosiorem*, eo facto reddideris Eudoxum, si ab eo tradita carminibus exprimas. Vixit autem Antigonus Olympiade cxxv : quo tempore floruit Aratus, et Alexander Ætolus. Meminit *Speculi* illius Eudoxi, et Antigoni atque Alexandri Ætoli in epistolis Aratus ; utque rex ad scribendum eum hortatus sit. Fertur et Dionysio Heracleotæ operam dedisse. Idem *Odysseam* correxit ; et emendatio quædam illius in nomine Aratea dicitur, velut Aristarchea et Aristophanea. Asserunt aliqui illum in Syriam profectum apud Antiochum degisse, ab eoque rogatum esse, ut *Iliadem* corrigeret, quod depravata esset a multis. Nicandrum vero Colophonium cum Arato apud Antigonum vixisse qui dicunt ; ac tam Aratum rerum cœlestium, quam Nicandrum medicinæ imperitos fuisse (aiunt enim Antigonum Arato, qui professione medicus erat, mandasse ut phænomena conscriberet ; Nicandro

μος ἐν Αἰγύπτῳ. Ἄλλ' ἀπὸ μὲν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ οἰ πολῖται Σαῖται καλοῦνται, οἱ δὲ τῆς Θράκης Σάϊοι· ὡς καὶ Ἀρχιλόχος φησιν·

*Ἀσπίδι μὲν Σαίων τις ἀγάλλεται· ἦν παρὰ θάμνῳ
Ἐντὸς ἀμώμητον κάλλιπον, οὐκ ἐθέλων.*

Καὶ πάλιν Ἀθηναίαι μὲν εἰσι τῆς Ἀττικῆς· εἰσὶ δὲ καὶ τῆς Εὐβοίας³³. Ἀθηναίων Δαΐδαις μὲνηται ἐν *Γλαύκῳ πορτίῳ* Αἰσχύλος

Κάπειτ' Ἀθήνας Δαΐδας παρ' ἐκ Περσῶν.

Ἄλλ' ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ οἱ πολῖται· Ἀθηναῖοι, ἀπὸ δὲ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ Ἀθηνηταί λέγονται· ὡς περ Ἐρατοσθένης φησιν ἐν τῷ πρώτῳ *Γεωγραφικῶν*. Οὕτως οὖν καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Κιλικίᾳ Σόλων οἱ πολῖται Σολεῖς· ἀπὸ δὲ τῶν ἐν Κύπρῳ Σόλιοι. Μέννηται δὲ τούτων Σόλων ἐν ταῖς *Ἐλεγείαις* ταῖς πρὸς Κυπράνορα τὸν βασιλεῦ· ὅς, συμβουλευθεὶς ὑπὸ Σόλωνος κτίσαι τὴν πόλιν, χάριν τοῦ ἀνδρὸς Σόλους ὠνόμασεν· ἀμοισθῆν ταύτην νέμων τῆς συμβουλῆς αὐτοῦ. Λέγει δὲ ὁ Σόλων οὕτως·

*Νῦν δὲ σὺ μὲν, Σολίοισι πολλὴν χρόνον ἐνθάδ'
[ἀνάσσω,*

*Τήνδε πόλιν ναλοῖς καὶ γένος ὑμέτερον·
Αὐτὰρ ἐμὲ ξὺν νηϊ θοῇ κλεινῆς ἀπὸ νήσου
Ἀσκηθῆ πέμποι Κύπρις ἰοστέφανος.*

Γέγονε δὲ ὁ Ἄρατος κατὰ Ἀντίγονον τὸν τῆς Μακεδονίας βασιλεῦ, ὃς ἐπεκαλεῖτο Γονατᾶς. Ἦν δὲ υἱὸς Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ· καὶ γυναῖκα εἶχε Φίλαν τὴν Σελεύκου καὶ Στρατονίχης θυγατέρα. Ἦν δὲ φιλόλογος γενόμενος· καὶ περὶ ποιητικὴν ἐσπουδακῶς, περὶ πολλοῦ ἐποιήσατο πολλοὺς μὲν καὶ ἄλλους τῶν πεπαιδευμένων ἔχων παρ' αὐτοῦ, καὶ δὴ καὶ τὸν Ἄρατον· ὃς, παρὰ τῷ βασιλεῖ γενόμενος, καὶ εὐδοκίμησας ἐν τε τῇ ἄλλῃ πολυμαθεῖα καὶ ποιητικῇ, προετράπη ὑπ' αὐτοῦ τὰ *Φαινόμενα* γράψαι τοῦ βασιλέως, Εὐδόξου ἐπιγραφόμενον βιβλίον *Κατόπτρου* ὀνόματος αὐτοῦ, καὶ ἀξιώσαντος τὰ ἐν αὐτῷ καταλογάδην λεχθέντα περὶ τῶν φαινόμενων μέτρῳ³⁴ εἶναι· καὶ ἕμα εἰπόντος, ὡς Εὐδοξότερον ποιεῖς τὸν Εὐδοξον, ἐκτεινάς τὰ παρ' αὐτῷ κείμενα μέτρῳ. Γέγονε δὲ Ἄρατος κατὰ τὴν ῥοκὴν Ὀλυμπιάδα· καθ' ὃν χρόνον ἤχμασεν ὁ Ἄρατος, καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλός. Μέννηται δὲ τοῦ *Κατόπτρου* Εὐδόξου, καὶ Ἀντιγόγου Ἀλεξάνδρου³⁵ τοῦ Αἰτωλοῦ, καὶ ὡς ἤξιώθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως γράψαι, ἐν ταῖς ἰδίαις ἐπιστολαῖς Ἄρατος. Λέγεται δὲ ἐσχαλακῆναι Διονυσίῳ τῷ Ἡρακλειώτῃ. Καὶ τὴν *Ὀδύσειαν* δὲ διώρθωσε· καὶ καλεῖται τις διώρθωσις οὕτως Ἀράτειος, ὡς Ἀριστάρχειος, καὶ Ἀριστοφάνειος. Τινὲς δὲ αὐτὸν εἰς Συρίαν ἐηλυθῆναι φασί, καὶ γεγονέναι παρ' Ἀντιόχῳ, καὶ ἤξιώσθαι ὑπ' αὐτοῦ ὥστε τὴν *Ἰλιάδα* διορθώσασθαι, διὰ τὸ ὑπὸ πολλῶν λελυμάνθαι. Οἱ δὲ λέγοντες Νικάνδρον τὸν Κολοφώνιον μετὰ Ἀράτου Ἀντιόχῳ συγχερονικῆναι, καὶ Ἄρατον μὴ εἶναι ἐπιστήμονα τῶν οὐρανίων, μήτε Νικάνδρον τῶν ἰατρικῶν (λέγουσι γάρ, ὡς ἄρα ὁ Ἀντιόχος Ἀράτῳ μὲν ὄντι ἰατρῷ ἐπέταξε τὰ *Φαινόμενα* γράψαι, Νικάνδρῳ δὲ, ἀστρο-

³³ Leg. Ἀθηναίαι, ὧν μὲνηται. ³⁴ f. ἔμμετρα. ³⁵ f. καὶ Ἀλεξ.

λόγῳ ὑπάρχοντι, τὰ *Θηριακὰ* καὶ τὰ *Ἀλεξιφάρμακα* ὄθεν καὶ ἐκάτερον αὐτῶν ἐσφάλθαι κατολισθαίνοντα ἐπὶ τὰ ἴδια τῆς τέχνης), ψευδονται. Ἄγνοοσι γάρ, ὡς οὐ συνήκμασε τῷ Ἀράτῳ Νικάνδρος· ἄλλ' ἔστιν αὐτοῦ πολὺ νεώτερος. Ἀντίγονος γάρ, ὅς συνεγένετο Ἄρατος, κατὰ τὸν πρῶτον καὶ δεῦτερον γέγονε Πτολεμαῖον· Νικάνδρος δὲ κατὰ τὸν πέμπτον. Μέννηται γοῦν αὐτοῦ καὶ Καλλιμάχος ὡς πρεσβυτέρου οὐ μόνον ἐν τοῖς *Ἐπιγράμμασιν*, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πρὸς Πραξιφάνην, πάνυ ἐπαινῶν αὐτὸν, ὡς πολυμαθῆ καὶ ἀρστον ποιητὴν. Γέγονε δὲ ὁ Ἄρατος ζηλωτῆς Ἡσιόδου· ὡς καὶ Καλλιμάχος παρεσημῆνατο τοῦτο διὰ τοῦ εἰς αὐτὸν ἐπιγράμματος οὕτως·

Ἡσιόδου δ' ἄεισμα, καὶ ὁ τρόπος, οὐ τὸν δοιδὼν Ἔσχατον, ἀλλ' ὀκισώμητο μελιχρότατον
Ἦν ἔπεων ὁ Σολεὺς ἀπεμάξατο. Χαίρστε, λεπταὶ Ῥῆσεις, ἀρήτου σύγγονος ἄγρυπνιης.

Ἐγραψε δὲ καὶ ἄλλα ποιήματα περὶ τε Ὀμήρου καὶ *Ἰλιάδος*, οὐ μόνον τὰ *Φαινόμενα*, καὶ ὁστολογία, καὶ ἱατρικὰς δυνάμεις, καὶ εἰς Πάνα ὕμνον, καὶ εἰς Μύρον τὸν ἀδελφὸν ἐπικήδειον, καὶ δισημείας, καὶ Σκυθικὸν, καὶ κατὰ λεπτὸν ἄλλα. Ἐπιτετευμένως δὲ αὐτῷ ἐγράφη τὰ *Φαινόμενα*· ὡς παρευδοκιμηθῆναι πάντας ὑπ' Ἀράτου. Καὶ γὰρ Εὐδοξὸς ὁ Κνίδιος ἔγραψε *φαινόμενα*, καὶ Λάσος ὁ Μάγνης, οὐχὶ ὁ Ἑρμιονεύς, ἀλλ' ὁμόνυμος ἄλλος Λάσῳ τῷ Ἑρμιονεῖ· καὶ Ἑρμιππος, καὶ Ἥγησιάναξ, καὶ Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος, καὶ ἄλλοι πολλοί· ὧν καὶ Πτολεμαῖος μένηται ὁ βασιλεὺς ἰδιοφυέσιν οὕτως·

Πάνθ' Ἥγησιάναξ τε καὶ Ἑρμιππος κατ' ἀθρήν Τεῖρα, καὶ πολλοὶ ταῦτα τὰ φαινόμενα Βίβλοισι ἐγκατέθετο· ἀπὸ σκοποῦ δ' ἀφάρμακτον.
 Ἀλλὰ τότε ⁴¹ λεπτολόγου σκηπτου Ἄρατος ἔχει.

Καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ γεγονάσιν Ἄρατοι, ἄνδρες ἐλλόγιστοι, ἱστοριογράφοι· ὡσπερ ὁ Κνίδιος, οὗ φέρονται Αἰγυπτιακὰ ἱστορικὰ συγγράμματα· καὶ τρίτος ἐπισημότητος Σικυώνιος, οὗ ἔστιν ἡ πολυδίβλος ἱστορία, ὑπὲρ τὰ βιβλία ἔχουσα. Τὰς δὲ Ἀράτου ἐπιστολάς, ὧν ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, πάντων σχεδὸν συμφωνούντων τὰς εἰς αὐτὸν ἀναφερομένας αὐτοῦ εἶναι, καὶ ὁμολογούντων γνησίας αὐτάς, μόνος Ἀπολλωνίδης ὁ Κηφεὺς ἐν τῷ ὀγδόῳ *Περὶ κατεψευδμένης ἱστορίας*, οὐκ εἶναι αὐτάς Ἀράτου φησὶν, ἀλλὰ Σαβίριου Πόλλωνος. Τοῦ δὲ αὐτοῦ τούτου φησὶν εἶναι ἐπινεγραμμένας Εὐριπίδου ἐπιστολάς.

Περὶ ἐξηγήσεως.

Τὴν δὲ τῶν φαινομένων ἐξήγησιν πρῶτον μὲν ἐστώσης τῆς σφαίρας, μετὰ δὲ ταῦτα κινουμένης, ἐποίησατο Ἄρατος. Διὸ συμβέβηκε πάσας τὰς σφαίρας ἐν ἀμαρτίᾳ ὑπὸ τῶν ζωγράφων γράφεσθαι. Ἔστωτα γὰρ καὶ ἀκίνητα γράφοντες αὐτά, σφάλματα πολλὰ ἐν τῇ κινήσει ἐν τοῖς συνανατέλλουσι καὶ ἀντιδύνουσι ἄστροις ⁴². Ποιοῦσι δὲ τὴν ἀρχὴν ἐστῶ-

A vero astrologo, theriaca et alexipharmaca : ob idque ambos aberrasse, ad ea quæ erant artis suæ propria, delapsos) : hæc qui dicunt, falli eos necesse est. Non enim sciunt cum Arato non floruisse Nicandrum, sed eo multo juniorem existisse ; nam Antigonus, quocum fuit Aratus, primo ac secundo Ptolemæo regnante vixit ; Nicander sub quinto. Itaque Callimachus Arati tanquam anterioris mentionem facit, non solum in *Epigrammatibus*, sed etiam in iis quæ ad Praxiphanem scripsit ; ubi et illum impense collaudat, tanquam eruditum et optimum poetam. Cæterum Hesiodum æmulatus est Aratus ; quod Callimachus epigrammate quodam in eum scripto testatus est his verbis :

Hesiodi hoc carmen, et modus, non poetarum ; Postremum....
Carminum Solensis expressit. Salvete, subtilia Dicta, inexplicabilis germana vigilia.

Præter *Phænomena* scripsit et alia poemata, de Homero et *Iliade* ; de ossibus, ac medicis facultatibus, hymnum in Pana, epicedium in Myrin fratrem, de ostentis : Scythicum, et alia quædam minuta. In *Phænomenis* vero scribendis potissimum excelluit, adeo ut cæteros longe superaret. Nam Eudoxus quoque Cnidius de phænomenis scripsit, et Lasus Magnes, non Hermionensis, sed ei qui Hermionensis erat, cognominis ; necnon Hermippus, Hegesianax, Aristophanes Byzantius, alique complures ; de quibus meminit Ptolemæus, ita scribens :

Omnia Hegesianax, et Hermippus ætherea Astra et plures hæc phænomena Libris commiserunt ; sed a scopo aberrarunt.

Verum subtilis scriptoris principatum Aratus obtinet.

Præter hunc exstiterunt alii complures Arati, celebres historici : velut Cnidius, cujus exstant *Ægyptiacarum historiarum libri* ; tertius item nominis ejusdem Sicyonius, longe clarissimus ; a quo multis libris edita est historia. Sunt enim amplius triginta. Quod ad epistolas Arati spectat, quarum supra meminimus, cum in hoc consentiant omnes, illius eas esse germanas, quæ ipsi tribuuntur : solus Apollonius Cepheus in octavo *De falsa historia*, negat eas Arati esse, sed Sabirii Pollonis. A quo et illas esse scriptas epistolas asserit quæ Euripidis nomine circumferuntur.

De enarratione apparentium Arati.

Apparentium rationem sic Aratus exposuit, ut immotam primo sphaeram, post eandem sese convertentem aspiceret. Hinc apparet sphaeras omnes a pictoribus non sine errore pingi. Cum enim eodem loco consistentia et immobilia describant, plures ex eo necesse est in orientibus simul et occidentibus sideribus errores incidere. Initio itaque

³⁹ f. τόδ'. *Μοx*, δοιδῶν. ³⁷ f. ἀρήτου, et σύγγονοι. ³⁸ Ἀν ἰδίω, καὶ φησιν. ³⁹ *Scr.* τὰ κατ'.
⁴⁰ *Scr.* ἀποσκοπίοι. ⁴¹ *Scr.* τὸ, et σκηπτρον. ⁴² *Hæc non nihil mendosa.*

ab sphaera consistente facto, de axe, polo, et iis sideribus, quæ arctici circuli ambitu clauduntur, sermonem instituit; cujusmodi sunt, Ursæ, Draco, et quæ ab cingulo ad pedes Cephei pertinent; tum de iis quæ arcticum inter et zodiacum collocata videntur. Ac de iis quidem, quæ inter arcticum et zodiacum, atque antarcticum sita sunt, ita scribit:

*Atque alia quidem inter aquilonem et iter solis
In medio fusa sunt; alia ab inferiori parte incipiunt.*

Verum conversam postea contemplatus eandem sphaeram, 150 ortuum, ac simul orientium et occidentium enarrationem iniiit ab oriente Cancro, culminante Ariete, et occidente Capricorno. Orsus autem ab exortu Cancri, cum eoque simul orientia et occidentia ex adverso sidera persecutus, indeinceps eundem ordinem non tenuit, sed variis modis usus est: ut e regione interdum occidentia primum, post simul orientia describeret; in aliis vice versa, a coorientibus inciperet, iisque contrarium occasum facientia subjiceret.

Sed poeticum hoc opus plerique depravarunt, pictores, astronomi, grammatici, geometræ; cum ad suam quisque mentem ac voluntatem privatas picturas et interpretationes exigeret.

Proferuntur a nonnullis *Phænomena* sine ullo proœmio in hunc modum:

*Hæ quidem nihilominus multæ, et alibi aliæ positæ;
quidam diversa proœmia referunt, velut:*

*De sole et insigni luna
Dicite mihi, Musæ.*

Iū aliis exemplaribus:

*Anclide hospitem sacrum germen, age tu mihi
Cælestem attingas ad semitam;*

alia,

Antigone, hospitem sacrum germen.

Verum omni prorsus carere proœmio opus istud, indecorum est; ac cum hujus poetæ præstanti facultate, tum vero tanti argumenti majestate minus dignum, sic enim iniiit ac velut capitis expers esset hoc poema. Ab iis autem exordiis inchoari, *Anclide*; et id genus cæteris, non eo solum videtur absurdum, quod propter cacozeliam ab Arati stylo isti versus abhorreant; sed inest id in eo quoque pugnans, quod annis septuaginta ad idem punctum revocari solis curricula credantur. Tale est enim commentitium illud exordium:

Septies cum decenniis conversis annis.

Cum tamen Aratus novemdecim annorum spatio restitui solem in idem principium noverit, ita scribens:

*..... Jam enim celebrati sunt
Novemdecim circuli splendidi solis.
Tum quotcumque ab cingulo ad extremum Orionem
Nox evolvit, et ad canem audacem Orionis.*

Unde si proœmium illud admiserimus, in eo septuaginta annorum orbem poeta constituerit: in

“Deest nomen ἀρχήν. “Deest aliquid. “f. συναίσθεται.

σης τῆς σφαίρας περὶ ἄξονος καὶ πόλων, καὶ τῶν ἐντὸς τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου ἀστρῶν τὸν λόγον ποιείται. Λέγω δὲ Ἄρκτων, καὶ Δράκοντος, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ζώνης μέχρι ποδῶν τοῦ Κηφέως· εἶτα περὶ τῶν μεταξὺ τοῦ ἀρκτικοῦ καὶ ζωδιακοῦ εἶναι νομιζομένων. Λέγει δὲ περὶ τῶν μεταξὺ τοῦ ἀρκτικοῦ καὶ ζωδιακοῦ, καὶ ἀναταρκτικοῦ οὕτως·

*Καὶ τὰ μὲν οὖν βορέω καὶ ἀλήσιος ἡέλιοιο
Μεσσηγῆς κέχυνται· τὰ δὲ νεώθεο ἀρχεται ἄλλα.*

Κινουμένης δὲ τῆς σφαίρας, “ τῶν ἀνατολῶν, καὶ συνανατελλόντων καὶ ἀντιδύοντων πεποιήται ἀπὸ Καρκίνου ἀνατέλλοντος, καὶ μεσουρανοῦντος Κριοῦ, καὶ Αἰγόκερω δύνοντος. Ἀρξάμενος μέντοι ἀπὸ Καρκίνου ἀνατέλλοντος, καὶ “ προσέτι τὰ συνανατέλλοντα αὐτῷ ἄστρα, καὶ ἀντιδύοντα ἐν τοῖς ἐξῆς οὐκ ἐτήρησε ταύτην τὴν τάξιν· ἀλλὰ διαφόρως, ποτὲ μὲν τὰ ἀντιδύοντα πρῶτα λέγει, ὕστερον δὲ τὰ συνανατέλλοντα· ἐπὶ δὲ τινῶν ἀνάπαλιν· πρῶτα μὲν τὰ συνανατέλλοντα, ὕστερον τὰ ἀντιδύοντα.

Ἐλύμηναν δὲ πολλοὶ τοῦτο τὸ ποίημα ζωγράφου καὶ ἀστρονόμου, καὶ γραμματικοῦ, καὶ γεωμέτραι, ἕκαστος αὐτῶν πρὸς τὸ βούλημά τὸ ἴδιον γραφὰς καὶ ἐξηγήσεις ἰδίας ποιούμενοι.

Φέρεται δὲ τὰ Φαινόμενα ὑπὸ μὲν τινῶν ἀπροοιμιαστα·

*Οἱ μὲν ὁμῶς πολέες τε καὶ ἀλλυδὶς ἄλλοι ἐόντες·
ὑπὸ δὲ τινῶν διάφορα προοίμια, ἀρχὴν ἔχοντα·*

*Ἄμφι μοι ἡέλιοιο περικλιτοῖσ' ἐπὶ μήνης
Ἔσπετέ μοι, Μοῦσαι*

C

τινὰ δὲ τῶν ἀντιγράφων·

*Ἄρκλιδῆ ἔσειναι ἱερὸν θάλαος, εἰ δ' ἄγε σὺ μοι
Οὐραρίην ψυύσειας ἐπὶ τρίβορ·*

ἕνια δέ·

Ἀρτίγοις, ἔσειναι ἱερὸν θάλαος.

Τὸ μὲν οὖν ἀπροοιμιαστον φέρεσθαι τὸ ποίημα παντελῶς ἔστιν ἀπρεπὲς καὶ ἀνάξιον τῆς τοῦ ποιητοῦ ἀρετῆς καὶ τῆς τηλικαύτης ὑποθέσεως· ἀναρχον γὰρ καὶ ἀκέφαλον ἔσται τὸ ποίημα· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἄρκλιδῆ, καὶ τῶν ἐξῆς ἀρχεσθαι, πρὸς τῷ διὰ καχοζηλίαν ἐκφυγεῖν ταῦτα τὰ ἔπη τὸν Ἀράτειον χαρακτήρα, ἔτι καὶ ἐναντίωμα ἔχει τὸ οἰεσθαι ἐβδομηκονταετηρίδα εἶναι, ἐν ᾗ ἀποκαθίσταται ὁ ἥλιος ἀπὸ σημείου ἐπὶ σημείον. Ἐχει γὰρ τὸ κατεφευσμένον προοίμιον οὕτως·

Ἐπταχα σὺν δεκάδεσι περιπλομένων ενιαυτῶν.

Τοῦ Ἀράτου ἐννεακαιδεκαετηρίδα εἰδότες ἀποκαταστατικὴν τοῦ ἡλίου διὰ τούτων·

*..... Τὰ γὰρ συναγείρεται “ ἤδη
Ἐρνεακαίδεκα κύκλα φαεινοῦ ἡέλιοιο·
Ἄσσα τ' ἀπὸ ζώνης εἰς ἔσχατον Ὀρίωνα
Νῦξ ἐπιδινεῖται, Κύνα τε θρασὺν Ὀρίωνος.*

Ἄστε εἰ προσδεχθείμεν τὸ προοίμιον, ἐν αὐτῷ μὲν ἐβδομηκονταετηρίδα ἔσται λέγων ὁ ποιητής, ἐν δὲ

τοῖς ἐξῆς ἐνεκακαιδεκαστηρίδα· καὶ αὐτὸς ἐαυτῷ ἔναντιούμενος· ὅπερ ἔστον. Ἄμεινον οὖν τὸ διὰ τῶν πλείστων ἀντιγράφων φερόμενον προσέσθαι, οὐ ἡ ἀρχή·

Ἐκ Διὸς ἀρχόμεσθα· τὸν οὐδέποτε ἀνδρες ἐώμεν.

Ἀρμόττον γὰρ ἂν εἴη ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ποιήσασθαι τὸν περὶ τῶν οὐρανίων ἐξηγούμενον. Πρέπει δὲ καὶ ποιηταῖς μάλιστα αὕτη ἡ ἀρχή· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς συμποσίοις τρεῖς κρατῆρας ἐκίρων· καὶ τὸν μὲν πρῶτον Διὸς Ὀλυμπίου, τὸν δὲ δεῦτερον Διοσκουρων καὶ Ἡρώων, τὸν δὲ τρίτον Διὸς σωτήρος. Διὸ καὶ ὁ θεόκριτος·

Ἐκ Διὸς ἀρχόμεσθα, φησὶ, καὶ ἐς Δία λήγεται, [Μοῦσαι.

Ὁ δὲ Ὀρφεὺς πάντα καιρὸν ἀνατίθησι Διὶ, λέγων·

Ζεὺς ἀρχή· Ζεὺς μέσσα· Διὸς δ' ἐκ πάντα τέτυκται.

Ὅθεν ἀκολούθως καὶ τῷ ἔθει τῷ παλαιῷ καὶ τῇ ὑποκειμένῃ ὑποθέσει ἀπὸ Διὸς πεποιεῖται τὴν ἀρχήν.

Ἐπικαλοῦσι δὲ αὐτῷ τὴν « ἐκ » πρόθεσιν ἀντὶ τῆς « ἀπὸ » παρεπιληφῆσθαι. Ἐδει γὰρ, φασὶν, εἰπεῖν, « ἀπὸ Διὸς. » Ἀγνοοῦσι δὲ, ὅτι καὶ Πίνδαρος κατασχόσατο τῷ ἔθει τούτῳ, λέγων· Ὅθεν περ καὶ Ὀμηρίδαί, βαπτῶν ἐπέων τὰ πολλὰ δοιοδοί, ἀρχονται Διὸς ἐκ προσομίῳ· καὶ Ἀλκμάν· Ἐγὼ δὲ ἀεὶ σοὶ (a) με ἐκ Διὸς ἀρχόμενα. Ἄλλως δὲ καὶ τὸ « ἀπὸ » δύσφημόν ἐστιν· ὡς εἴ τις λέγοι, « ἀποθεν. »

Δία δὲ οἱ μὲν τὸν οὐρανὸν, οἱ δὲ τὸν ἥλιον, οἱ δὲ τὸν μυθικὸν ἐξεδέξαντο. Οἱ μὲν οὖν τὸν οὐρανὸν λέγοντες, παρατίθενται τὸν ποιητὴν λέγοντα·

Ὡς δ' ὅτε ταρφεῖα νιφάδες Διὸς ἐκποτέονται·

τούτέστιν, « ἐξ οὐρανοῦ. » καὶ Ἄρατον αὐτὸν ἐν τοῖς ἐξῆς λέγοντα περὶ τοῦ Ἴππου· Ἐν Διὸς εἰλεῖται· ὅ ἐστιν, « ἐν τῷ οὐρανῷ. » οἱ δὲ Δία τὸν αἰθέρα παραλαβόντες παρατίθενται Εὐριπίδην λέγοντα·

Ὁρᾶς τόνδ' ὕψου, τόνδ' ἀπειρον αἰθέρα, καὶ γῆν πέριξ ἔχονθ' ὄρηαις ἐν ἀγκάλαις· Τούτων νόμιζε Ζῆνα, τόνδ' ἠγού Θεόν.

Καὶ ἴσως Ζῆνά τις αὐτὸν καλοῖη, διὰ τὸ πυρῶδη εἶναι τὸν αἰθέρα· ἀπὸ μὲν τοῦ αἰθεσθαι, αἰθέρα· ἀπὸ δὲ τοῦ ζῆν⁶⁶ καὶ παρὰ τὴν ζήτησιν, Ζῆνα· οἱ δὲ Δία τὸν ἥλιον νοήσαντες λέγουσιν, ὅτι καὶ Σοφοκλῆς Δία τὸν ἥλιον καλεῖ λέγων·

... Ἡελίοιο κτείρειε ἐμέ·

Οἱ σοφοὶ⁶⁷ λέγουσι γεννητὴρ θεῶν, Πατέρα πάντων.

Καὶ ἐνοίαν τῆς δόξης ταύτης φασὶν εἶναι τὸν ποιητὴν, ὅταν λέγῃ·

Ἐχθ' ὁ ἀμφοτέρων ἴκετ' αἰθέρα καὶ Διὸς αὐγάς·

καὶ τὸ,

⁶⁶ f. ζεῖν, et mox ζεῖσιν. ⁶⁷ f. ἡέλιος οἰκτεῖρεῖ με·

(a) Ἄεὶ σοὶ με. Forte ἀεῖσομαι. Edit

sequentibus, annorum novemdecim; ac secum ipse pugnabit; quod est absurdum. Satius est igitur initium illud adsciscere, quod in exemplaribus plerisque cernitur, nimirum:

Ab Jove auspicentur: quem nunquam viri sinimus.

Est enim consentaneum inde illum auspicari, qui de cœlestibus rebus explicare instituit. Quinetiam poetis maxime convenit hoc exordium. Nam in conviviis tres miscebant crateras: primum Jovis Olympii, secundum Castorum et heroum, tertium Jovis Sospitatoris. Unde Theocritus:

Ab Jove, inquit, incipiamus, et in Jovem desinite, [Musæ.

B Orpheus vero tempus omne Jovi tribuit his verbis: Jupiter initium; Jupiter medium; ab Jove omnia facta sunt.

Quamobrem, ut et vetus consuetudo ferebat, et proposito argumento congruebat, ab Jove cœpit exordium.

Sunt qui reprehendant poetam, quod præpositionem « ex » potius, quam « ab » usurpaverit. Dicendum enim fuerat, inquit, « ab Jove, » non « ex Jove. » Sed nesciunt nimirum eodem more loquendi usum esse Pindarum ita scribentem: Unde et Homeridæ, consutorum carminum poetæ, sæpius incipiunt Jovis ex proœmio. Item Alcman: « Ego vero semper tibi me ex Jove incipiens. Ac videtur præterea illa vox « ab » nescio quid male omnium habere: quasi dicas: « procul ab. »

Cæterum Jovem alii cœlum interpretantur, alii æthera, alii solem, alii ad fabulosum illum Jovem referunt. Qui cœlum esse defendunt, pro se poetam citant ita loquentem:

151 Ac veluti cum crebræ nires ab Jove volitant:

id est, « e cœlo. » Necnon ipsummet Aratum, qui in sequentibus de Equo sic scribit, In Jove volvitur; sed qui de æthere Jovem accipiunt, testem Euripidem adducunt, cujus hæc verba sunt:

Vides hunc in sublimi immensum æthera; Qui terram circum continet humidis in ulnis: Hunc tu puta Jovem: hunc arbitrare Deum.

Ac nescio annon Ζῆνα propterea quis illum dixerit, quod igneus sit æther. Quippe ab eo quod est αἰθεσθαι, id est ardere, nominatus est æther: ab eo vero, quod est ζεῖν, ac propter fervorem, Ζῆνα dixerunt. Jam qui Jovem malunt esse solem, aiunt Sophoclem eodem vocabulo solem appellasse, cum scripsit:

... Sol miserescat mei;

Quem sapientes aiunt genitorem deum, Patremque omnium.

Cujus opinionis in mentem venisse poetæ volunt; cum ita loquitur:

Sonus amborum pervenit in æthera, Jovisque splendorem;

item:

ὄν οἰ σοφοί, etc. Μοx, καὶ πατέρα.

Solque, qui cuncta vides, audisque cuncta.

Propterea quod omnia conspicit Jovis oculus, et omnia cognoscit. Qui Jovem aerem interpretantur, testimonio comici Philemonis utuntur; cujus hæc verba sunt : *Quem nemo latet, neque bonum, neque malum . . . hic sum aer quem merito quis appellaverit et Jovem.* Hinc Aratum addidisse volunt :

. . . Pleni autem Jovis sunt omnes vici, Omniaque hominum fora.

Nam in omnibus Jove opus habemus. Quippe haurientes ærem respiramus. Quin communi inter homines usu loquendi dicimus, « pluere Jovem; » item Διοσημείας, quasi « Jovis ostenta, » nominamus; et « Nubicogum » apud poetas invenimus. Quæ omnia, et horum similia in aere contingunt. Alii Jovem illum e fabulis Saturno genitum intelligunt. Nos trifariam ab Arato proferri Jovem arbitramur : primum fabulose, ut cum ait :

*. . . Si revera certe
E Creta illæ utique Jovis magni consilio;*

licet enim et ex rerum natura, et ex fabularum commentis enarrare proœmium; jam illud :

Ut autem cum crebræ nives ex Jove volitant,
sic accipere, quasi idem sit atque « e cælo, » penitus est conflictum. Siquidem Homerus imbrium auctorem facit Jovem. Sic illud quoque : « *In Jovis voluitur;* eodem interpretari sensu, stolidum est. Non enim scripsit : « *In Jove,* » sed : *In Jovis tractu vel domicilio;* nimirum in cælo, per sub-auditionem; quemadmodum dicimus, « *apud prædotribæ,* » vel « *sidicinia.* »

Apertissime porro ab Jove orsus est, velut opifrice, ac rerum omnium domino. Quocirca cætera proœmia repudianda sunt. Etenim Hesiodus, quem unum ex omnibus æmulationi maxime esse dicimus Aratum, ab Jove cœpit.

Fuere qui poetam castigarent, quod litteram σ inseruerit vocabulo ἀρχώμεσθα. Sed huic simile est apud poetam χαζώμεσθα. Tum vero,

Tocum omnes certamus,

dixit, tanquam communia omnibus dicens; non, ut Apollonio visum est, ex propria tantummodo persona.

.Orsus a te, Phæbe, quem nunquam...

Articulus præpositivus pro subjunctivo ὅν, ad vitandam collisionem. Ἀνδρός vocabulo, id est viri, quod particulare est, pro generali, hominis, uti voluit; cui simile istud est :

Alii quidem dii, et viri ex equis pugnantes.

Plenæ autem Jove sunt omnes quidem viæ. Poetæ omnitemperantem **152** ubique Jovem nominant, ut : *O Jupiter omnitemperans;* item, *Sol qui omnia lustras.* Ἀγυιαί sunt vici, per quæ γυῖα, membra, moveamus; at fora sunt conciones. Nam et Βυλαῖς, id

A Ἡέλιος θ', ὃς πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις.

Παρό ἐστι πάντα εἰδώς ὁ τοῦ Διὸς ὀφθαλμῶς, καὶ πάντα νοῶν. Οἱ δὲ Δία τὴν ἀέρα ἀκούσαντες, φέρουσι μάρτυν Φιλήμονα τὸν κωμικόν· φησὶ γάρ· Ὅν οὐδὲ εἰς λέληθεν, οὔτε κακόν^α, οὔτε ἐσθλόν· οὗτός εἰμι ἐγὼ ἀήρ, ὃν ἄν τις ὀνομάσειε καὶ Δία. Διὸ καὶ τὸν Ἄρατον ἐπάγειν·

*. . . . . Μεσται δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαί,
Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραί.*

Πάντη γὰρ Διὸς κεχρήμεθα. Σπῶντες γὰρ τὴν ἀέρα ἀναπνέομεν. Ἄλλὰ μὴν καὶ ἐν τῷ βίῳ φαμέν « τὸν Δία ὕειν » καὶ « Διοσημείας » κάλοῦμεν· καὶ « Νεφεληγερέτην » παρὰ τοῖς ποιηταῖς εὐρίσκομεν. Ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐν τῷ ἀέρι. Οἱ δὲ Δία τὸν μυθικὸν τὸν Κρόνου παῖδα νοοῦσιν. Ἡμῖν δὲ δοκεῖ τριχῶς ὑπὸ τοῦ Ἄρατου τὸν Δία προσφέρεσθαι : μυθικῶς μὲν, ὡς ὅταν λέγη·

*. . . . . Εἰ ἐτέον δὴ
Κρήτηθεν κείριαι γε Διὸς μεγάλου ἰότητι^β*

Ἔστι γὰρ καὶ φυσικῶς καὶ μυθικῶς ἐξηγήσασθαι τὸ προοίμιον· τὸ δὲ,

Ἦς δ' ὅτε ταρφειαὶ νηφάδες Διὸς ἐκποτόνται,
ἐξ οὐρανοῦ νῆσαι, ὄλον ἐστὶ πλάσμα. Ὀμηρος γὰρ οἶδε τὸν Δία δμῶρον παραιτίον. Καὶ πάλιν τὸ, « Ἐν Διὸς εἰλεῖται, » ὡσαύτως παραλαβεῖν ἀνόητον. Οὐ γὰρ εἶπεν, « Ἐν Διῷ, » ἀλλ', « Ἐν τῷ τοῦ Διὸς κλίματι ἢ οἰκητηρίῳ, οὐρανῷ κατὰ παράλειψιν· ὡς « ἐν παιδοτρύβου, » ἢ « κιθαριστοῦ. »

Οἰκειότατα δὲ ἀπὸ Διὸς ἤρξατο, ὡς ποιητοῦ, καὶ τῶν ὄλων δεσπότου. Ὡστε τὰ λοιπὰ προοίμια παραιτητέον. Καὶ γὰρ Ἡσίοδος, οὐ μάλιστα ζηλωτὴν τὸν Ἄρατόν φαμεν γεγονότα, ἀπὸ Διὸς ἤρξατο.

Ἡτιάσαντο δὲ τινες, ὅτι ἔγκειται τὸ σ τῶν « ἀρχώμεσθα. » Ὅμοιον δὲ ἐστὶ τῷ παρὰ τῷ ποιητῇ « χαζώμεσθα. » Καί,

Σοὶ πάντες μαχόμεσθα,

δὲ εἶπεν, ὡς κοινὰ πᾶσι γράφων· οὐχ, ὡς Ἀπολλώνιος, ἐξ ἰδίου μόνου προσώπου.

D

Ἀρχόμενος σέο, Φοῖβε, τὸν οὐδέποτε....

Ἄρθρον προτακτικὸν ἀντὶ ὑποτακτικοῦ « ὅν, » διὰ τὸν συγκρουσμὸν. « Ἀνδρός » δὲ ἰδικὸν ἀντὶ γενικοῦ, « τοῦ ἀνθρώπου » καὶ ὁμοιον τῷ·

Ἄλλοι μὲν ἴα θεοὶ τε καὶ ἀνδρες ἰπποκορυσταί.

Μεσται δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαί. Ὅτι καὶ οἱ ποιηταὶ πανόπτην καλοῦσι πανταχοῦ· Ὡ Ζεῦ πανόπτα· καί, Ἡέλιος, ὃς πάντ' ἐφορᾷς. « Ἀγυιαί » δὲ τὰ ἀρφοδα, δι' ὧν « τὰ γυῖα » φέρομεν· ἀγοραὶ δὲ « αἱ ἐκκλησίαι » καὶ αἱ σύνοδοι. Λέγεται γὰρ

^α Deest participium δράσας, aut simile aliud. Videntur autem senarii.

καὶ Βουλαῖος Ζεὺς, ὡς Ζένιος· καὶ Ἐταιρεῖος, A est *Consiliarius*, appellatur *Jupiter*; sicut *Hospitalis*, *Socialis*, *Amicus*, *Serius*, *Frugifer*.

Μεστὴ δὲ θάλασσα, καὶ λιμένες. Ἐπιπόριος⁴⁰, καὶ Λιμένιος, καὶ Κερθῶς τοῖς ἐμπόροις. Ὁ δ' ἥπιος ἀνθρώποισιν· ἐπεὶ πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. Διὰ τοῦτο καὶ ἥπιος·

. . . . . Πατὴρ δ' ὡς ἥπιος ἦεν.

Λέγει δ' ὅτε βῶλος ἀρίστη. Γράφεται καὶ ἀρο-
στὴ ἢ ἀροσίμη·⁴⁰ [οὐχ ἀρμόττει δέ·] ἐπιλέγει γάρ,
βουσί τε καὶ μακέλῃσι. Μακέλαις δὲ οὐκ ἀρούται
τις. Γυρῶσαι, κύκλω περισκάψαι. Πᾶν γάρ τὸ
κυκλοτερές γυρόν· Γυρός ἐν ὤμοισιν. Αὐτὸς γάρ
τάδε σήματ' ἐν οὐρανῷ ἐστήριξε, τοὺς ἀστέρας
καὶ τὰ εἰδῶλα. Παρὰ δὲ τὸ ἐστηρίχθαι ἠτυμολόγησε
τῶν ἀστέρων τὸ ὄνομα. Ἄλλοι δὲ φασιν ἀπὸ Ἀστραίου.
Διὰ δὲ τὸ, Ἐστήριξε, τὸ ἀκίνητον τῶν ἀπλανῶν
ἐδήλωσε· τετυγμένα, παρωχημένου χρόνου ἀντὶ
μέλλοντος· ὡς παρὰ τῷ ποιητῇ·

Εἰ δύναμαι τελέσαι γε, καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστίν·

ἀντὶ τοῦ «τελεσθῆσόμενον.» Ὅφρ' ἐμπεδα πάντα
γύονται, ἀσφαλῶς φυτεῖσθαι, παθητικῷ ἀντὶ ἐνε-
ργητικῷ, ἢ ἵνα φαίνονται, ὡς «σπάρατα λέλυται.
Ἀνδράσιν ὠράων» ἀντὶ τοῦ ὠρῶν. Χαῖρε, πάτερ,
μέγα θαῦμα, μέγ' ἀνθρώποισιν δνειαρ. Οὐ λέγει,
καὶ μέγα. Χαῖρε αὐτὸς, καὶ προτέρη γενεῇ. Ὁ
Ζεῦ, σὺ καὶ ἡ σὴ γενεά· ἦτοι οἱ Τιτᾶνες. Ἴσως καὶ
παρὰ Ἀντιμάχῳ·

Γηγενέας τε θεοῦς, προτερηγενέας τε Τιτῆνας.
Καὶ Ὀμηρος·

Ὀκειάνον τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν.

Εἰ δὲ ὡς πρὸς ἀνθρώπους προτέρα νοήσομεν, λέγοι
ἀν τὴν τετάρτην ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ γένους τὴν τῶν
ἡμιθέων. Ἡμεῖς γάρ τῆς πέμπτης γενεᾶς. Τιτῆνας
δὲ διὰ τοῦτο λέγει χαίρειν, ἐπειδὴ καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς
Ἀστραίου, ἕνα τῶν Τιτάνων ὄντα, ὀνει, λέγων·

Εἴτε οὖν Ἀστραίου κείνου γένος· ὃν ῥά τέ φασιν
Ἀστρων ἀρχαῖον πατέρ' ἔμμεναι. . . . .

Δύναται δὲ τὸ αὐτὸ καὶ τοῖς προειρημένοις, καὶ
τοῖς ἐπιφερομένοις συνάπτεσθαι· ὡσπερ καὶ, Χαίρετε
δὲ, Μοῦσαι, καθ' ἑαυτὸ· εἴτα, μάλα πᾶσαι, ὕφ' ἐν·

. . . . . Ἐμοὶ γε ἀστέρας εἰπεῖν
Εἰ θέμις, εὐχομένῳ τεκμήρατε πᾶσαν δοιδῆν.

Τὸ, θέμις, ἀμφίβολον. Ἦτοι γάρ τῷ προτέρῳ συν-
απτῶν, ἢ τῷ ἐξῆς· ἦτοι, ἀστέρας εἰπεῖν, ὡς προσ-
ῆκον, τεκμήρατε· ἢ, εὐχομένῳ ὡς προσήκοντα
παράσχετε εἰπεῖν, ὡς Μοῦσαι. Τεκμήρατε, «μέχρι
τέλους εἶπατε·» τέκμων γάρ τὸ «τέλος.»

⁴⁰ f. ἐμπόριος. ⁴⁰ Deest aliquid. (Quod nos supplendo e versione, uncis inclusimus. EDIT.)

Plenum est mare, et portus. Dicitur enim *Portu-
mnus* et *Lucrio* negotiatoribus. *Hic vero mitis homi-
nibus*, quoniam pater est *virumque deumque*. Ob
id et *mitis* dicitur.

. . . Pater vero ceu mitis erat.

*Admonet autem quandonam gleba optima est. Alias
ἀροστή, id est «arabilis.» Sed non congruit. Nam
subjicit: bobus et ligonibus. At ligonibus arat ne-
mo. Circumvallare est «circumfodere.» Quippe rotun-
dum omne γυρόν appellatur, ut, rotundus in hume-
ris. Sequitur: Ipse enim hæc signa in cælo firmavit,
ἐστηρίχθαι, ἀστέρας, id est stellas, vocavit. Alii ab
Astræo dictas volunt. Atque hoc firmandi verbo,
ad fixarum immobilitatem allusit; facta, præterito
usus est pro futuro; ut apud poetam:*

Si quidem possum perficere, et si perfectum est.

Hoc est, «si potest perfici. Pergit: *Ut stata omnia
nascantur; hoc est, «ut tuto conserant,» passivum
pro activo; aut ut videatur, tanquam funes dissoluti
sunt. Viris tempestatum, pro ὠρῶν. Salve, pater,
magnum miraculum, magna hominibus utilitas. Non
dicit, «et magna.» Salve tu ipse, et prior generatio.
O Jupiter, tu et progenies tua: nempe Titanes.
Velut apud Antimachum:*

Terrigenasque deos, antiquioresque origine Titanas.

C Sic Homerus,

Oceanumque Deum originem, et matrem Tethyn,

Quodsi ad homines vox illa, prior, referenda
sit, de quarta ab aureo genere semideorum pro-
genie loquetur. Nam nos in quinta progenie cen-
semur. Ac propterea Titanas salvare jubet, quo-
niam in sequentibus Astræum, unum de Titanibus,
prædicat his verbis:

*Sive igitur Astræi illius proles: quem aiunt
Astrorum antiquum patrem esse.*

Hoc ipsum vero tam cum præcedentibus, quam
cum sequentibus copulari potest, quemadmodum
istud: *Salvete, Musæ, per seipsum; deinde, admo-
dum omnes, conjunctim:*

D . . . . . *Mihi quidem ad stellas dicendas
Si fas est, precanti promite omnem cantum.*

Vox illa, fas, ambigua est. Nam aut antecedenti-
bus, aut sequentibus annectenda est. Videlicet ut
ita construat: *ad stellas dicendas, ut decet, pro-
mite; vel: precanti ut decencia date mihi dicere, q
Musæ. Est autem τεκμήρατε, «ad finem usque dicite;»
τέκμων enim «finem» significat.*

ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΠΕΡΙ ΜΗΝΩΝ

THEODORI GAZÆ LIBER DE MENSIBUS

JOANNE PERRELLO INTERPRETE.

153 I. Operæ quidem pretium est, et mensium appellationes pernosse, et in iis utendis Atticum ordinem sequi: quanquam id assequi non est facile. Siquidem virorum prisca nostraque ætate litterarum doctrina insignium, partim de ordine eorum et usu nullam mentionem fecerunt; partim nescio quid ordinis tradiderunt: verum dum se putant perpetuam seriem colligere, procul a recta aberrare palam arguuntur. Nonnulli vero interpretantes quisnam sit mensis Hecatombæon, quisve Posideon, et quo pacto reliquorum cuique cum mensium nominibus conveniat, ut a Romanis tempora numerantur, nihil enarrant sani, neque certe consona inter se commemorant; sed hic Martium Hecatombæonem vocat, ille Julium; itidemque in aliis inter se discordant; omnesque simul a veritate ipsa discedunt. Et vero Plethon hoc sæculo vir clarus, operosum reputans invenire qua ratione hi mutuo respondeant, inquirere destitit; in commentariisque de legum institutione, cum de diebus, mensibus, et anno præcipiat; qua tamen ratione Athenienses menses suos agerent, ne verbum quidem facit. Tametsi in cæteris rebus, quæ ad vocem spectant, eos æmulari magnis votis expetit, in eoque sædulo, et quasi affectate operam navat: sed quod faciat quisvis e vulgo, simpliciter hic ex accidente nominat, primum hunc, illum secundum; pariterque alios, ut cuiusque ad primum ordo sese habet: non secus ac si quis manus digitos nominaturus, hunc pollicem non vocet, illum indicem, alium medium, et reliquos similiter: at præ constitutorum singulis nominum penuria, primum, secundum, et tertium dicat. Neque vero iis qui multo ante floruerunt, minus difficile fuisse vident: quandoquidem Pollux scripto *De rerum vocabulis* libro ad Commodum Cæsarem, mensis quidem dies ut numerandi sunt nominandique dicit; etsi id non satis recte; ipsos vero menses Atticos prætermittit. Atqui par erat eum præsertim, qui Commodum alienæ linguæ virum Attice loqui doceret, enumeratos nuncupare, et (si modo sciret) ad plenum explicare. Non facile igitur Atticos menses Romanis reddere nominibus, convenientemque ordinem his accommodare. Huic nihilominus inquisitioni opera danda est, et eorum qui diversis in rebus mensis cuiuspiam meminerunt, dicta inspectanda;

A'. Πρὸ ἔργου μὲν καὶ τὸ τὰς ὀνομασίας εἰδέναι τῶν μηνῶν, καὶ τάξει χρῆσθαι ὡς Ἀθηναῖοι ἤγον· οὐ ῥάδιον δὲ τοῦτο λαβεῖν. Τῶν τε γὰρ πρότερον καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς δὴ ἔλλογιμων οἱ μὲν οὐθὲν περὶ τάξεως καὶ χρείας ἔφασαν τούτων· οἱ δὲ τάξιν μὲν τινα ἀποδεδῶκασιν, τὸ ἐφεξῆς οἰόμενοι λέγειν· πόρρω δὲ ἀποπλανώμενοι· τοῦ ὀρθοῦ ἐλέγχονται φανερώς. Ἐ.αι δ' ἐρμηνεύοντες, ὅστις μὲν Ἑκατομβαιῶν τῶν μηνῶν, ὅστις δὲ Ποσειδεῶν, καὶ τῶν λοιπῶν ἕκαστος ὡς ἐφαρμόττοι πρὸς τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν, καθάπερ ἄγουσι Ῥωμαῖοι τοὺς χρόνους, οὐδὲν ὅ τι καὶ ὑγᾶς εἰπεῖν ἀποδιδῶσιν, οὐδὲ δὴ συνωδᾶ γε ἀλλήλοις φασίν· ἀλλ' ὁ μὲν Μάρτιον λέγει τὸν Ἑκατομβαιῶνα, ὁ δὲ Ἰούλιον· ὁμοίως δὲ κατὰ τῶν ἄλλων διαφωνοῦσιν ἀλλήλοις, ἅμα καὶ διαμαρτάνοντες ἕκαστοι τάληθους.

B Καὶ Πλήθων δ' ἐφ' ἡμῶν ἀνὴρ τῶν ἐπιφανῶν, χαλεπὸν ἠγοούμενος εὐρεῖν τὸ ἀνάλογον τούτοις, εἶα ἐπιζητεῖν· κἄν τοῖς περὶ νομοθεσίας δὴ λόγοις, περὶ ἡμερῶν καὶ μηνῶν, καὶ ἐνιαυτοῦ ὑφηγούμενος, οὐκ ὀνομάζει ὡς Ἀττικοὶ ἤγον τοὺς μῆνας (καίτοι τᾶλλα τὰ περὶ τὴν φωνὴν ἐπεσθαι προθυμούμενος Ἀττικοῖς, καὶ σφόδρα περὶ τοῦτο σπουδάζων), ἀλλ' ὅπερ ἂν ὁ τυχὼν εἴποι, ἀπλῶς οὕτως· ἐκ τοῦ συμβεβηκότος καλεῖ, τὸν μὲν πρῶτον, τὸν δὲ δεῦτερον, καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοίως, ὡς ἕκαστος ἔχει τάξεως πρὸς τὸν πρῶτον· καθάπερ εἰ τις, τοὺς τῆς χειρὸς δακτύλους ὀνομάσαι ἐθέλων, οὐ τὸν μὲν καλεῖ μέγαν, ἢ ἀντίχειρα, τὸν δὲ λιγανόν, τὸν δὲ μέσον, καὶ τοὺς λοιποὺς ὡσαύτως· ἀλλ' ὑπ' ἀπορίας τῶν ἐκάστοις κειμένων γε ὀνομάτων πρῶτον, καὶ δεῦτερον, καὶ τρίτον προσαγορεύει.

C Ἔοικε δὲ μηδὲ τοῖς πολὺ πρόσθε ῥάδιον εἶναι· ὅτι δὴ καὶ Πολυδεύκης, τὰ Ὀνομαστικά Καίσαρι Κομμόδῳ συγγεγραφῶς, τὰς μὲν ἡμέρας τοῦ μηνὸς ὅπως ἀριθμητέον τε καὶ ὀνομαστέον λέγει, εἰ καὶ μὴ καλῶς, τοὺς μῆνας δ' αὐτοὺς παρασιγῶν ἀπολείπει. Χρῆν δὲ καταριθμῆσαι καὶ τούτους ὀνομάζοντα καὶ διασαφῶντα, εἴπερ ἤδει· ἄλλως τε καὶ Κόμμοδον τῶν ἑτερογλώττων τινὰ Ἀττικίζειν διδάσκοντα τὴν φωνήν. Ἔστι μὲν οὖν οὐ ῥάδιον ἀποδοῦναι τοῖς Ῥωμαίων ὀνόμασι τὰ τῶν Ἀθηναίων περὶ τοὺς μῆνας, καὶ τὴν προσήκουσαν τάξιν εὐρεῖν. Οὐ μὴν ἀλλὰ ζητητέον καὶ τῶν ἐπὶ πραγματείαις διαφόροις μνημονευσάντων μηνῶν του τὰ λεγόμενα ἐπισκεπτέον· καὶ ἐκ πλειόνων συλλογιστέον διορίζοντας,

D ἐφ' ὅσον διακριβοῦσθαι καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἀεῖν· ὅπως ἂν Ἑλληνικοῖς ὀνόμασι τῶν μηνῶν ἔγω

μεν χρῆσθαι, Ἑλληνικῶς φράζοντες, ἀλλὰ μὴ, ἄνεστα παραμιγνύοντες, ξενίζωμεν περὶ τὴν πατρῶαν φωνὴν, καὶ ἐκμελῆ τὸν λόγον ποιῶμεν. Φιλοσόφου δὲ καὶ τὸ περὶ τοῦτου ἐσκέφθαι· τῆς αὐτῆς γὰρ ἐπιστήμης ἐστὶν ὀρθῶς τε τοῖς κειμένοις χρῆσθαι ὀνόμασι, καὶ μηδὲν ἀλλοειδὲς ἐπιπολάζειν τοῖς οἰκείοις ἐξ· ὡσπερ ἀμέλει καὶ τὰ μὲν μὴ ὑπάρχοντα νομοθετεῖν, τὰ δὲ μοχθηρῶς ὀνομασμένα τοῖς πολλοῖς διορθοῦσθαι. Οὕτω γὰρ ἂν ἐκάστη τῶν ἐπιστημῶν, βέλτιον τὸ αὐτῆς ἔργον ἀποτελοῦσα, συμβάλλοιτο εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν· μάλιστα δὲ αἱ περὶ τοὺς λόγους.

enim unaquæque disciplina melius magisque suo munere fungens universæ reipublicæ conducat; imprimis autem hæ artes quæ consistunt in recti sermonis ratione.

Μῆνες Ἀθηναίων.

Β'. Δώδεκα μὲν τοῖνωντων ἀριθμὸν εἶναι ὀνόματα μηνῶν ταῦτα, ὡς Ἀθηναῖοι ἔχον, πάντες ὁμολογοῦσι·

Μουνυχίωνα,
Θαργηλιῶνα,
Σκιροφοριῶνα,
Ἐκατομβαιῶνα,
Μεταγειτιῶνα,
Βοηδρομιῶνα,
Μαιμακτηριῶνα,
Πυανεψιῶνα,
Ἀνθεστηριῶνα,
Ποσειδεῶνα,
Γαμηλιῶνα,
Ἐλαφβολιῶνα.

Περὶ δὲ τάξεως καὶ τοῦ ἐφεξῆς ἡ διαφορά τε καὶ ἀμφισβήτησις ἐστὶ· πρὸς δὲ καὶ περὶ τοῦ, πῶς δεῖ, μεταφέροντας εἰς τὴν Λατίνων φωνὴν, ὀνομάζειν. Πρῶτον δὴ περὶ τάξεως καὶ τοῦ ἐφεξῆς τούτων· ἔπειτα περὶ ἐρμηνεύσεως θεωρητέον. Δοκεῖ γὰρ ὡσπερ στοιχεῖον ἐρμηνεύσεως οὕσα τούτων ἡ τάξις· καὶ τὰ πολλὰ ἴσως τῶν πρὸς τὴν ἐρμηνεύσαν τεινόντων δεοῖν ἂν, λαμβάνοντας ἐκ τῶν τῆς συντάξεως οἰκειῶν, δεικνύειν. Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ χρείας ῥητέον· τούτου γὰρ ἕνεκα καὶ τὴν τάξιν εἰδέναι μάλιστα προαιρούμεθα. Καὶ πρὸς τούτοις, εἴ τι ἄλλο πως οἰκεῖον τῇ σκεψέει τῆδε ἐστὶ, προσληπτέον, βραχὺ τι συμπειλάμβάνοντας, ἵνα μὴ τοῦ ἔργου μεῖζον τὸ πάρεργον γίνηται.

Περὶ τάξεως τῶν μηνῶν.

Γ'. Εἰλήφθω τοιγαροῦν μὴν ὁ τυχὼν πρῶτος τῷ λόγῳ· ἔστω δὲ, εἰ δοκεῖ, Ποσειδεῶν· μετὰ Ποσειδεῶνα δὴ εὐθὺς Γαμηλιῶν. Μάρτυρες δὲ τούτου Ἀριστοτέλης τε καὶ Θεόφραστος, ἄνδρες παλαιᾶς μνήμης, καὶ ἐμπείρως ἔχοντες τῆς Ἀθηναίων φωνῆς. Δεῖ γὰρ μὴ ἀμάρτυρα φάσκειν, ὡς οἱ προτοῦ θέσεις πρὸς τῷ ψευδαὶ καὶ ἀδεσπότητος ἀποδεδώκασιν, λέγοντες περὶ τούτων· ἄλλ' ἐφ' ἐκάστους μάρτυρας παρέχεσθαι ἄνδρας ἀξιοπιστούς, ὡσπερ ἐν δικαστηρίῳ. Πᾶν γὰρ εὐδὲν τούτους πιστὸν οὐκ ἐκ τεκμηρίων καὶ λόγων τοιούτων, ἀλλ' ἐξ ὧν τινες τῶν ἐνδόξων εἶπόν ἐστι. Τούτων δὲ ὁ μὲν ἐν τῇ περὶ τὰ ζῶα ἱστορίᾳ ὧδε λέγει· « Ἡ δὲ θυννίς ἅπαξ τίχτει· ἀλλὰ διὰ τὸ τὰ μὲν πρῶτα, τὰ δὲ ὅψια προτεσθαι, δις δοκεῖ τίχτειν. Ἔστι δὲ ὁ μὲν πρῶτος τόκος περὶ τὸν Ποσειδεῶνα πρὸ τῶν

B

154 Menses Atheniensium.

II. Esse igitur hæc Atticorum mensium nomina, duodecim numero, omnibus in confesso est. Sunt autem hæc :

Munychion ,
Thargelion
Scirophorion
Hecatombæon ,
Metagition ,
Boedromion,
Mæmacterion ,
Pyanepsion ,
Anthesterion ,
Posideon,
Gamelion ,
Elaphebolion.

Cæterum quis ordo, et quæ series, atque etiam quomodo, et quibus verbis in Latinam linguam transferentes appellare oporteat, hic discrimen et controversia. Primum igitur de ordine et serie; post de interpretatione considerandum. Nimirum ordo ipse velut interpretationis elementum est, cum et multa forte eorum quæ ad interpretationem tendunt, ex constructionis ordinisque proprietate elicentem oporteat ostendere. Mox de usu dicendum : cujus gratia ordinem scire imprimis statui-mus. Ad hæc, si quid aliud huic commentationi proprium, nobis assumendum est, compendiarium viam anplexantibus, ut ne operis diverticulum fiat opere instituto majus.

De ordine mensium.

III. Sumatur itaque primus quisque mensis, sese ut dicendo obtulerit; sitque, si placet, Posideon; post hunc continuo Gamelion. Cujus rei testes Aristoteles et Theophrastus, priscae memoriæ viri, atque Atticæ linguæ periti. Neque enim hic non productis testimoniis agere licet, ut qui antehac falsas, testibusque egentes positiones tradiderunt, hanc de mensibus quæstionem tractantes : verum in singulis testes excitare, viros locupletes et fide dignos opus est, non secus atque in judicio. Quidquid enim in his prolabile, non ex signis necessariis, hujusmodique rationibus sequi oportet : sed ex iis sumere, quæ dixere clari celebresque viri. Horum igitur alter in historia animalium sic ait : « Thunnia etiam semel parit : sed cum alios fetus :

præmaturos, alios serotinos producat, his videtur parere : editque priorem partum circiter Posideonem ante brumam, posteriolem vere. » Porro Theophrastus in historia de plantis, principium sementis secundæ post brumale solstitium esse dicit, mense Gamelione : cujus quidem auctoris hæc sunt verba : « Ita appellant, » inquit, « non satus quidem rationem habentes, sed ortus et usus eujusque : quandoquidem satus sit contrariis fere temporibus. Principium enim hiberni (quem primam sementem appellant) post æstivum solstitium est, mense Metagitnionie : at rursus secundi, mense Gamelione, post solstitium hibernum. » Si ergo dictum est a claris illis viris, circiter Posideonem ante brumam, et mense Gamelione post brumam : Gamelionem post Posideonem inde esse necesse est. Quod autem mox etiam sequatur, evidens est ex præcedentibus, et ex elocutione id intelligere convenit. Qui namque dicit circiter Posideonem ante brumam, et Gamelione post brumam; vel circa eum mensem (quem nominat) id solstitium esse vult, vel certe circa proximum ostendere. Nam quod hibernus sit Posideon, ex iis in promptu est quæ Aristoteles in eadem historia, de mugilibus piscibus commodissime discernit. Cum enim prius dixisset, hieme mugile parere, postea subdit mensem, circa quem parit, puta Posideonem. Hæc vero utraque in quinto historiæ his verbis scribit : « Sunt autem quæ vel per hiemem, æstatemve suos partus edant; per hiemem, lupus, mugilis, acus : per æstatem circa Hecatombæonem, thunnæ. » Et paulo post : « Parere vero incipiunt ex mugilibus, labeones quidem mense Posideone, et mucones, et capitones, geruntque diebus tricenis. » Hoc idem rursus libro septimo dicit. Simul vero constat solstitialem esse Posideonem. Nam si ante solstitium circa Posideonem, hibernusque Posideon : manifestum est circiter Posideonem solstitium esse. Circa enim primum hibernum mensem solstitium peragitur. Et illa quidem locutio, « circa Posideonem ante brumam, » quo mense fiat circumscribit; ut dicendi quoque formula, qua quid post brumam fieri perhibetur, id esse designat **155** circiter eundem mensem, quo solstitium confectum sit. Quinetiam Alcyon avis circa brumam parit. Quamobrem quoties bruma serena est, dies Alcyonit appellantur septem ante brumam, et septem a bruma; ut etiam Aristoteles ait, vocaturque a multis ipsa avis Posideonis, id est Decembria, ab Iepido quopiam et urbano auctore, ut videtur, appellationem mutuatis, quod pariat mense Posideone : adeo ut illud abunde magnam argumentum sit, solstitialem esse Posideonem, et hiemalium mensium primum. Nunc igitur ex his sumptum sit, quam etiam diligentius posthac demonstrabitur. Sed nec hanc pariter in omnibus diligentiam requirere oportet; verum in singulis secundum subjectam materiam, atque hactenus, quatenus peculiaris est docendi rationi.

Gamelionem porro statim sequitur Elaphebolion; novissimo enim mense brumali opus est; atqui hic

τροπῶν, ὁ δ' ὑστερος τοῦ ἔαρος. » Θεόφραστος δὲ ἐν τῇ περὶ τὰ φυτὰ ἱστορίᾳ ἀρχὴν εἶναι φησὶ τοῦ δευτέρου τῶν ἀροτῶν μεθ' ἡλίου τροπᾶς χειμερινᾶς, τοῦ Γαμηλιῶνος μηνός. Ἔχει δὲ ἡ λέξις αὐτῷ ὕδα· « Καλοῦσι δὲ οὕτως οὐ πρὸς τὴν σπορὰν βλέποντες, ἀλλὰ πρὸς τὴν γένεσιν καὶ τὴν χρεῖαν ἐκάστου. Ἐπεὶ ἦ γε σπορὰ σχεδὸν ἐν τοῖς ἐναντίοις γίνεται. Χειμερινοῦ γὰρ ἀρχὴ μετὰ τροπᾶς θερινᾶς, τοῦ Μεταγειτνιῶνος μηνός (καλοῦσι δὲ τοῦτον πρῶτον τῶν ἀροτῶν) τοῦ δευτέρου πάλιν μεθ' ἡλίου τροπᾶς χειμερινᾶς, τοῦ Γαμηλιῶνος μηνός. » Εἰ δὲ περὶ Ποσειδεῶνα πρὸ τῶν τροπῶν, καὶ Γαμηλιῶνος μετὰ τροπᾶς· Γαμηλιῶνα μετὰ Ποσειδεῶνα εἶναι ἀνάγκη. Ὡς δὲ καὶ ἐφεξῆς, συμφανὲς ἐκ τοῦ προκειμένου, καὶ τῆς φράσεως τοῦτ' ἀκούειν χρεῖων. Ὁ γὰρ περὶ Ποσειδεῶνα πρὸ τῶν τροπῶν λέγων καὶ Γαμηλιῶνος μετὰ τροπᾶς, ἦτοι περὶ τὸν ὀνομαζόμενον μῆνα τὰς τροπᾶς εἶναι βούλεται, ἢ περὶ τὸν ἐγγύτατὰ γε δηλοῦν. Ὅτι ὅσα καὶ χειμερινός αὐτὸ Ποσειδεῶν, δῆλον ἐξ ὧν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ αὐτῇ ἱστορίᾳ διευκρινεῖ περὶ ἰχθύων τῶν καλουμένων κεστρέων. Εἰπὼν γὰρ πρόσθεν, ὅτι χειμῶνος ὁ κεστρέυς τίχτει, μετὰ ταῦτα καὶ τὸν μῆνα, περὶ ὃν τίχτει, ὀνομάζει λέγων, ὅτι Ποσειδεῶνος. Ἄμφω δὲ ταῦτα ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς ἱστορίας ἐπὶ τῆδε τῇ λέξει· « Τίχτει δ' ἔνια καὶ χειμῶνος καὶ θέρους· χειμῶνος μὲν λάβραξ, κεστρέυς, βελόνη· θέρους δὲ περὶ τὸν Ἐκατομβαιῶνα θυννίδες. » εἶτα· « Ἀρχονται δὲ τίχτειν τῶν κεστρέων οἱ μὲν χελῶνες τοῦ Ποσειδεῶνος, καὶ ὁ μύζων καλούμενος, καὶ ὁ κέφαλος· κούσι δὲ τριάκοντα ἡμέρας. » Τοῦτο δ' αὐτὸ πάλιν καὶ ἐν τῷ ἑξῆδμῳ φησίν. Ἄμα δὲ ὕψλον, ὅτι καὶ τροπικὸς ὁ Ποσειδεῶν. Εἰ γὰρ περὶ Ποσειδεῶνα πρὸ τῶν τροπῶν, χειμερινός δ' ὁ Ποσειδεῶν· φανερόν, ὅτι περὶ Ποσειδεῶνα αἱ τροπαί. Περὶ γὰρ πρῶτον μῆνα τῶν χειμερινῶν γίνονται αἱ τροπαί. Καὶ ἡ « περὶ Ποσειδεῶνα πρὸ τῶν τροπῶν » ῥῆσις, ἄρα τὸ πότε τοῦ μηνός διαρίζει· ὡς καὶ μετὰ τροπᾶς γινομένου τοῦ περὶ τὸν αὐτὸν μῆνα, περὶ ὃν αἱ τροπαί. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ὀρίθων ἀλκυῶν τίχτει μὲν περὶ τροπᾶς χειμερινᾶς. Διὸ καὶ καλοῦνται, ὅταν εὐδαινεῖν γίνονται αἱ τροπαί, Ἀλκυόνειαι ἡμέραι, ἑπτὰ μὲν πρὸ τροπῶν, ἑπτὰ δὲ μετὰ τροπᾶς· καθάπερ καὶ Ἀριστοτέλης φησὶ· καλεῖται δὲ Ποσειδεωνίς τοῖς πολλοῖς ἡ θρῆνις, παρὰ τοῦ τῶν ἀστειῶν, ὡς εἴοικε, τοῦνομα εἰληφόσι, παρὰ τὸ τίχτειν Ποσειδεῶνος μηνός· ὥστε σημεῖον καὶ τοῦτ' ἂν εἴη τροπικὸν εἶναι τὸν Ποσειδεῶνα, καὶ τῶν χειμερινῶν πρῶτον. Νῦν μὲν οὖν ἐκ τούτων εἰληφθῶ χειμερινόν τε καὶ τροπικόν εἶναι τὸν Ποσειδεῶνα· ὑστερον δὲ καὶ δι' ἀκριβείας μᾶλλον δειχθήσεται. Τὴν δ' ἀκριβείαν οὐχ ὁμοίως ἐν ἅπασιν ἐπιζητεῖν δεῖ, ἀλλ' ἐν ἐκάστοις κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην, καὶ ἐπὶ τοσούτον, ἐφ' ὅσον οἰκεία τῇ μεθόδῳ.

hibernum et solstitialem esse Posideonem; quam Μετὰ δὲ Γαμηλιῶνα εὐθὺς Ἐλαφεβολιῶν· τελευταίου γὰρ μηνός τῶν χειμερινῶν δεῖ· οὗτοι δὲ τε

λευτατος. Σημειον δὲ· Θουκυδίδης γὰρ ἐν τετάρτῃ A
τῶν ἱστοριῶν τὴν ἐνιαύσιον ἐκχειρίαν, τὴν γενο-
μένην Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις, τελευτῶντος
ὀγδόου ἔτους τῷ πολέμῳ, τετράδι ἐπὶ δέκα τοῦ Ἐλα-
φηβολιώνος μηνὸς ὁμολογεῖσθαι φησι· τὴν δ' αὐτὴν
ἐκχειρίαν καὶ διελθόντος τοῦ χειμῶνος ἅμα ἦρι τοῦ
ἐπιγινομένου θέρους γεγονέναι. Κὰν τῇ πέμπτῃ
δ' αὐ τῶν αὐτῶν ἱστοριῶν σπονδὰς γενέσθαι φησὶν
ἐπὶ ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἀλκαίου, Ἐλαφηβολιώνος
μηνὸς ἕκτη φθίνοντος. Τὰς δ' αὐτὰς σπονδὰς καὶ
τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος ἅμα ἦρι γενέσθαι φησὶν.
Ἔτι δ' Ἀριστοτέλης τῶν θηρίων τὴν ἄρκτον ἱστορεῖ
τὴν ὀχέαν ποιεῖσθαι τοῦ μηνὸς τοῦ Ἐλαφηβολιώνος·
κύειν δὲ ἡμέρας τριάκοντα, καὶ τίκτειν περὶ τὸν
καιρὸν, ὃν φωλεῖ· ὅταν δὲ ἐκθρέψῃ τρίτῳ μηνί,
ἐκβαίνειν ἤδη τοῦ ἔαρος. Ταῦτα δ' εἰπὼν ἐν ἐβδόμῳ, B
πάλιν ἐν ὀγδόῳ φησὶ τὴν ἄρκτον ἐντίκτειν περὶ
τοῦτον τὸν καιρὸν, καὶ φωλεῖν ἕως ἂν ὦρα ἧ ἐξάγειν
τοὺς σκύμους· τοῦτο δὲ ποιεῖν τοῦ ἔαρος περὶ τρίτον
μῆνα ἀπὸ τῶν τροπῶν. Ὅσπερ ἂν τε τίκτειν ἀπὸ τρο-
πῶν χειμερινῶν περὶ τρίτον μῆνα, ἂν τε ἐξάγειν
ἀπὸ ἑαρινῆς ἰσημερίας περὶ τρίτον ἀκούειν δέη·
κατ' ἄμφω δὲ τὸν Ἐλαφηβολιώνᾳ γε μῆνα τελευταῖον
εἶναι τῶν χειμερινῶν καὶ τρίτον συμβαίνει. Τίκτειν
γὰρ φησι περὶ ὃν καιρὸν μάλιστα φωλεῖ· φωλεῖ δὲ
τὰ χερσαῖα πάντα τοῦ χειμῶνος, ὡς εἰρηται ἐν τῷ
ὀγδόῳ. Χειμερινὸς ἄρα ὁ Ἐλαφηβολιών, περὶ ὃν
κύει. Οὐ πρῶτος δὲ, οὐδὲ δεῦτερος· τρίτος ἄρα· εἰ γε
τρεις περὶ ἐκάστην τῶν ὥρων μῆνές εἰσιν.

Ἐφεξῆς δ' Ἐλαφηβολιών Μουνυχίων· τέταρτος C
μὲν γὰρ ἀπ' Ἐλαφηβολιώνος Σκιροφοριῶν, τρίτος δὲ
ἀπὸ Μουνυχίωνος. Ἀριστοτέλης ἐν τῇ αὐτῇ περὶ ζῴων
ἱστορίᾳ ὡδε καταριθμῶμενος τέταρχ· « Τίκτουςι
δ' οἱ πλεῖστοι τῶν ἰχθύων ἐν μῆσι τριῶν, Μουνυχίωνι,
καὶ Θαρρηγιῶνι, καὶ Σκιροφοριῶνι. » Δημοσθένης δὲ
ἐν τῷ *Περὶ παραπροσβείας λόγῳ*· « Ἡ μὲν τοίνυν
εἰρήνη, » φησὶν, « Ἐλαφηβολιώνος ἕκτη ἐπὶ δέκα
ἔργετο· ἀπεδημήσαμεν δὲ ἡμεῖς ἐπὶ τοὺς ὄρκους
τρεις ὁλοὺς μῆνας. Καὶ τοῦτον ἅπαντα τὸν χρόνον
ἦσαν οἱ Φωκεῖς ἴωσι. Ἠχομεν δὲ ἀπὸ τῆς προσβείας
τῆς ἐπὶ τοὺς ὄρκους τρίτῃ ἐπὶ δέκα τοῦ Σκιροφο-
ριῶνος. » Καὶ Αἰσχίνης δὲ ἐν τῇ *Περὶ παρα-
προσβείας ἀπολογία*, ὑπειπὼν, ὅτι δὴ τὴν ἐπι-
στολὴν γράψαι Χάρης Ἐλαφηβολιώνος μηνὸς ἕκτη
φθίνοντος, ἐπήνεγκε τάδε· « Ἀκούετε, ὅτι Μουνυ-
χιῶνος ἐψηφίσθη τρίτῃ Ἰσταμέκου· ὁ δὲ Κερσοκλέ-
πτης πόσαις πρότερον ἡμέραις ἀπίλευσε τὴν Θρά-
κην, πρὶν ἐμὲ ἀπιέναι; ὡς φησι Χάρης στρατηγὸς,
καὶ ἐπιστολὴ, τοῦ προτέρου μηνὸς· εἴπερ Ἐλαφη-
βολιών ἐστι Μουνυχίωνος πρότερος. »

Ἔτι περὶ Μουνυχίωνᾳ ἢ ἑαρινῆ ἰσημερία.

Δ'. Ἀπὸ τούτ' αὐτὸ καὶ ἐκ τοῦ δεῖν μῆνα συν-
εχθῆ εἶναι, περὶ ὃν ἰσημερία ἑαρινῆ. *Περὶ Μουνυχίωνᾳ*
δὲ αὕτη. Θεόφραστος γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ ἄροτου,
ὡσπερ ἀπὸ τροπῶν εἶναι φησὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ πρώτου,
καὶ δευτέρου τῶν ἄροτων, ὡς καὶ τὴν τοῦ τρίτου ἀπὸ
ἰσημερίας ἑαρινῆς εἶναι ἐνδεικνύμενος· « Ἀρχὴ τοῦ
τοῦτου, » φησὶν, « ὃν καλοῦσι θερινὸν, Μουνυχίωνος·

A certe postremus. Cujus rei signum est, quod Thu-
cydides historiae libro quarto inducias annuas inter
Athenienses Lacedaemoniosque factas, anno belli
octavo excedente, mensis Elaphebolionis quarto-
decimo die pactas esse dicit, et easdem exacta
quidem hieme, ineunte simul vere aetatis subse-
quentis confectas. Et etiam in quinto ejusdem hi-
storiae, praefectum gerente Athenis Alcaeo saedera
percutta esse dicit, mensis Elaphebolionis sexto
ante finem die, idque sub hiemis extremum et ve-
ris initium. Praeterea vero scribit Aristoteles ursam
coire mense Elaphebolione, ferreque uterum dies
triginta, et parere eo tempore quo latet; cum vero
prolem enutrierit, exire mense jam veris tertio.
Haecque habet in septimo. Rursum in octavo inquit,
eo tempore ursam eniti, tandiuque latere, inquad
tempus sit, ut suos catulos in apertum producat;
idque verno tempore, mense a bruma tertio fieri.
Quocirca sive audiendus cum dicit, parere tertio a
bruma mense, sive cum producere suos fetus ab
aquinocetio verno tertio mense; utroque sane modo
Elaphebolionem hibernorum mensium ultimum, et
tertium esse contingit. Parere enim ait per id tem-
pus quo latet; latent vero terrestria cuncta hieme,
ut ab eo dictum est in octavo. Hibernus est igitur
Elaphebolion, quo mense ursae ventrem gestat.
Atqui non primus, non secundus, ergo tertius.
Siquidem anni tempestatibus terni menses ascri-
buntur.

C Continens est vero Elaphebolioni Munychion; quartus enim ab Elaphebolione Scirophorion, tertius autem a Munychione. Aristoteles in eadem historia de animalibus hos sic ordine enumerat: « Pariunt certe pisces plurimi tribus his mensibus, Munychione, Thargelione, Scirophorione. » Demosthenes vero in oratione *De eminentia legationis*: « Pax (inquit) Elaphebolionis decimo sexto die facta est: porro tres integros menses ad jusjurandum recipiendum peregre abfuimus, idque totum tempus salvi fuere Phocenses; rediimusque ab ea legatione de jurejurando, decimo tertio die Scirophorionis. » Et Aeschines vero in *Defensione falsa legationis*, cum ante dixisset, epistolam per Charetem scriptam esse sexto sub finem Elaphebolionis die, haec subinde intulit: « Auditis (inquit) rogationem in populo scitam fuisse tertio Munychionis die: verum quot prius diebus Gersocleptes Thraciam amisit, quam ipse abirem, ut testatur Chares imperator, et epistola, superiori mense epistola. Nam certe Elaphebolion Munychione prior. »

Quod circa Munychionem sit vernum aequinoctium.

IV. Jam vero id ipsum constat ex eo quod Elaphebolioni eum mensem continuum esse oporteat, circa quem sit aequinoctium vernum. At ipsum circa Munychionem est. Nam Theophrastus eodem quo supra de semente loeo, quemadmodum principium sementis primae et secundae ab utroque solstitio esse dicit, ita et tertiae post vernum aequino-

ctium his verbis ostendit : « Principium tertii satus (inquit) quem æstivum vocant, est Munychione: quo tempore seritur cucumis, cucurbita, blitum. » Quin etiam pisces plurimos juxta æquinoctium vernum parere ait Aristoteles : et plurima ex parte tribus his mensibus, ut dictum est, Munychione, Thargelione, Scirophorione. Eo fit ut circa Munychionem sit vernum æquinoctium, et Elaphebolionem statim Munychionem consequatur. Cæterum post Munychionem continuo Thargelionem esse, deinde Scirophorionem, non modo ex iis manifestum, quæ nunc ex Aristotele retulimus; sed ex iis etiam, quæ ab ipso dicta 156 sunt de bobus, et cervis, in iisdem libris de animalibus. « Bobus (inquit) initium coitus est mense Thargelione et Scirophorione plurimis. Sed nonnullæ etiam usque ad autumnum cocundi tempus deducunt. » Et cervos præterea cornua amittere dicit mense Thargelione. Id vero mense veris secundo accidere conspicimus. Eodem porro pertinet etiam illud, quod in eo opere, quod *Metà τὰ φυσικά* inscripsit, « navigationem » scribit « fieri ab æquinoctio, » et « ex Dionysiis Thargelia festa : » quod hæc certe post Dionysia. Constat enim solitum celebrari Liberò patri festum mense Munychione, circiter æquinoctium vernum. Scirophorionem vero mox esse post Thargelionem testatur Theophrastus in iisdem libris de plantis dicens : « Pinum, abietem, robur intermittere incrementum, ternaque edere germina : primum, summo vere statim, Thargelionis initio; secundum intermissis diebus circiter triginta, vel pauxillo pluribus circa Scirophorionem desinentem; tertium denique, interjecto fere quindecim dierum spatio, emittere, nec diutius senis aut septenis diebus Hecatombæonis. » Testimonii autem loco est illud quoque plebiscitum, quod producit Æschines in oratione adversus Ctesiphontem. Dicit enim decretum esse die Thargelionis penultimo, ut comitia haberentur ineuntis Scirophorionis secundo die vel tertio. Post Scirophorionem vero Hecatombæonem esse, cum in supradictis declarat Theophrastus, tum in iis quæ de amputatione tibialis calami memoriæ prodit. Ait enim, cædi solitum tempestive usque ad Antigenidem, cum adhuc simplici musica uterentur, sub Arcturo, mense Boedromione. Postquam vero accessit fictio, et cantus luxuries, mutatam cæsuram, cædique cæptum Scirophorione et Hecatombæone, velut paulo ante solstitium, vel sub ipso solstitio. Et Aristoteles etiam hos tres menses continenter atque ordine constituit, cum dixit : « Locustæ, inter ea quæ tenui crusta integuntur, ova, quæ post eoitum conceperunt, tribus utero gerunt mensibus, Scirophorione, Hecatombæone, Metagitnionem. » Insuper autem id ex aliis quoque multis certum est et exploratum. Mensem enim continuum ordinare necesse est, in quo sit solstitium æstivum, quartum quidem a Munychione, ut a vernorum mensium primo. At circa Hecatombæonem solstitium est, ut etiam Aristoteles in eadem mani-

Α ἐν ᾧ σπείρεται σίκυος, κολοκύνθη, βλίτων. » Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἰχθύων τοὺς πλείστους τίττειν περὶ ἐαρινὴν ἰσημερίαν Ἀριστοτέλης φησὶ· τοὺς δὲ πλείστους καὶ ἐν τρισὶ μῆσι, Μουνυχίωνι, Θαρρηγιῶνι, Σχιροφοριῶνι, ὡς εἴρηται. Οὐκοῦν περὶ Μουνυχίωνα ἡ ἐαρινὴ ἰσημερία, καὶ ἐφεξῆς Ἐλαφηβολίωνι Μουνυχίων. Μετὰ δὲ Μουνυχίωνα εὐθύς εἶναι Θαρρηγιῶνα, εἶτα Σχιροφοριῶνα, ἐπιτέλλον οὐκ ἐκ τῶν νῦν δὴ εἰρημένων Ἀριστοτέλους μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λεχθέντων αὐτῷ περὶ βοῶν καὶ ἐλάφων ἐν τοῖς αὐταῖς περὶ ζῶων ἱστορουμένοις. « Ἀρχονται τῆς ὄχλειας, » φησὶν, « αἱ βοῦς περὶ τὸν Θαρρηγιῶνα μῆνα καὶ τὸν Σχιροφοριῶνα αἱ πλείσται· οὐ μὴν ἀλλ' ἐνταῦθα καὶ μέχρι τοῦ μετοπώρου κυτσκονται. » Καὶ τοὺς ἐλάφους δὲ ἀποβάλλειν περὶ Θαρρηγιῶνα τὰ κέρατα λέγει· τοῦτο δὲ δευτέρῳ μῆνι τῶν ἐαρινῶν συμβαῖνον ὁρῶμεν. Εἰς ταῦτο δὲ τείνει καὶ τὸ ἐν τοῖς *Μετὰ τὰ φυσικά* ῥηθέν· ὅτι « ἐξ ἰσημερίας ἐγένετο ὁ πλοῦς, » καὶ « ἐκ Διονυσίων Θαρρηγία· » διότι μετὰ τὰ Διονύσια. Δῆλον γάρ, ὅτι Μουνυχίῶνος καὶ περὶ ἰσημερίαν ἐαρινὴν ἦγετο Διονύσιος ἡ ἑορτή. Σχιροφοριῶνα δ' ἐξῆς εἶναι Θαρρηγιῶνι μαρτυρεῖ καὶ Θεόφραστος ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ φυτῶν, λέγων· « Πεύκην, καὶ ἐλάτην, καὶ δρῦν διαλείπειν περὶ τὴν αὐξήσιν, καὶ τρεῖς ἀφίεναι βλαστὰς· τὸν μὲν πρῶτον ἄκρον ἔαρος, εὐθύς ἰσταμένου τοῦ Θαρρηγιῶνος· τὸν δὲ δευτέρον διαλείπουσας περὶ τριάκοντα, ἡ μικρῶν πλείους ἡμέρας ἐπιβάλλεσθαι περὶ τὸν Σχιροφοριῶνα μῆνα λήγοντα· τὸν δὲ τρίτον διαλείπουσας περὶ πεντεκαίδεκα ἡμέρας, ἐπιβάλλεσθαι ἐξ ἡ ἑπτὰ ἡμέρας Ἐκατομβαιῶνος. » Μαρτύριον δὲ καὶ τὸ ψήφισμα, ὅπερ Αἰσχίνης προφέρειται ἐν τῷ *Κατὰ Κτησιφῶντος* λόγῳ. Φησὶ γὰρ γεγράφθαι Θαρρηγιῶνος μηνὸς δευτέρῳ φθίνοντος, ἀγορὰν ποιῆσαι τῶν φυλῶν, Σχιροφοριῶνος δευτέρῳ ἰσταμένου καὶ τρίτῳ. Ἐπὶ δὲ Σχιροφοριῶνι Ἐκατομβαιῶνα εἶναι δημοῖ μὲν καὶ ἐκ τῶν νῦν εἰρημένων Θεόφραστος, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἐξ ὧν ἱστορεῖ περὶ τῆς τομῆς τοῦ αὐλητικοῦ καλάμου. Λέγει γὰρ πρὸ Ἀντιγενίδου μὲν, ἦν ἡκα ἠδύλου ἀπλάστως, ὠραῖαν τὴν τομὴν εἶναι ὑπὸ Ἀρκτούρω Βοηδρομιῶνος μηνός· ὕστερον δὲ, ἐπειδὴ εἰς τὴν πλάσιν μετέβησαν, μετακινήθηνα· τέμνειν γὰρ τοῦ Σχιροφοριῶνος καὶ Ἐκατομβαιῶνος· ὡς περὶ πρὸ τροπῶν μικρὸν, ἢ ὑπὸ τροπᾶς. Καὶ Ἀριστοτέλης δὲ τρεῖς ἐφεξῆς τέταχε τουτουοῖ μῆνας, εἰπὼν· « Τῶν δὲ μαλακοστράκων οἱ κάραιοι μετὰ τὴν ὄχλειαν κυοῦσι, καὶ ἰσχοῦσι τὰ δὲ περὶ τρεῖς μῆνας, Σχιροφοριῶνα, καὶ Ἐκατομβαιῶνα, καὶ Μεταγχιτιῶνα. » Ἐπὶ δὲ βέβαιον καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων. Μῆνα γὰρ τάξαι δεῖ προσεχῆ, περὶ ὅν αἱ θεριναὶ τροπαὶ· τέταρτον γὰρ ἀπὸ Μουνυχίῶνος, ὃς δὴ πρῶτος ἦν τῶν ἐαρινῶν. Περὶ Ἐκατομβαιῶνα δὲ αἱ τροπαὶ αἱ θεριναὶ, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης διασαφεί, λέγων ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ ζῶων· « Ἐνια δὲ τίττει χειμῶνος καὶ θέρους· χειμῶνος μὲν λάθρα καὶ κεστρεῦς, θέρους δὲ περὶ τὸν Ἐκατομβαιῶνα θυννίδες, περὶ τροπᾶς θερινᾶς· » καὶ πάλιν « Ὀχεύονται θύννοι, καὶ σκόμβροι, » φησὶ, « περὶ τὸν Ἐλαφηβολίωνα φθίνοντα· τίττους δὲ περὶ τὸν Ἐκατομβαιῶνα ἀρχόμενον. » Ὁ γὰρ πρότερον περὶ

τροπάς θερινάς ειπε, τούτ' αὐτὸ ὕστερον περὶ Ἑκατομ-
 τωμδαίωνα ἀρχόμενον λέγει· ὡς ἄρα περὶ Ἑκατομ-
 τωμδαίωνα ἀρχόμενον τῶν θερινῶν γινόμενων τροπῶν·
 ὁμολογούμενον δὲ τούτοις καὶ τὸ περὶ τομῆς τοῦ
 αὐλητικῆς καλάμου Θεοφράστῳ λεχθέν· « Τέμνουσι
 γὰρ δὴ νῦν, » φησί, « τοῦ Σκίροφοριῶνος καὶ Ἑκατομ-
 τωμδαίωνος, ὡσπερὶ πρὸ τροπῶν μικρὸν, ἢ ὑπὸ
 τροπᾶς » καὶ τὸ πρότερον δὴ παρατεθὲν, ὅτι τρο-
 πᾶς θερινᾶς, τοῦ Μεταγειτνιῶνος μηνός· εἰ γε μετὰ
 Ἑκατομδαίωνα Μεταγειτνιῶνος ἐφεξῆς.

Theophrastus reulit : « Cædunt, inquit, hac tempestate mensibus his, Scirophorione, et Hecatombæone: primo videlicet ante solstitium, vel sub ipso; » nec non id ipsum, quod ante ex eodem auctore de semine citavimus, puta mense Metagitnionē post æstivum solstitium, primam sementem fieri; siquidem post Hecatombæonem proxime est Metagitnion.

Ἐπισημασθέντος δὲ τῆς ἀρχῆς ἐνιαυτοῦ Ἑκατομδαίωνο.

Εἰ. Καὶ Ἀθηναῖοι δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἤρχοντο ἀπὸ
 Ἑκατομδαίωνος, διὰ τὸ τὰς τροπᾶς γίνεσθαι περὶ
 αὐτόν. Ἀπὸ γὰρ θερινῶν τροπῶν ἡ ἀρχὴ ἦν ἐκείνοις
 τοῦ ἔτους· ὡσπερ Ῥωμαῖοι ὕστερον ἀπὸ τῶν χει-
 μερινῶν. Ἀρχὴν μὲν οὖν εἶναι τοῦ ἔτους τὸν Ἑκατομ-
 τωμδαίωνα δῆλον Δημοσθένει ποιεῖ ἐν τρίτῳ τῶν
 Ὀλυμπιακῶν, λέγων· « Μετὰ δὲ ταῦτα, διαλθόντος
 τοῦ ἐνιαυτοῦ τούτου, Ἑκατομδαίων, Μεταγειτνιῶν,
 Βοηδρομιῶν· τούτου τοῦ μηνός· μόγις μετὰ μυστή-
 ρια δέκα ναῦς ἀπεστείλατε. » Ἐπιδείκνυσσι γὰρ τὴν
 Ἀθηναίων ἀμέλειαν καὶ εἰς τρεῖς ἔτι μῆνας τοῦ
 ἐπιόντος ἐνιαυτοῦ προσπαρετετάσθαι· ὡς δ' ἀπὸ
 θερινῶν τροπῶν εἶναι τὴν ἀρχὴν, Σιμπλίχιος, ἐξ-
 ηγηόμενος Ἀριστοτέλους τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως τὸ
 πέμπτον, ὧδε περὶ τοῦ φύσει προτέρου καὶ ὕστερου
 λέγων πιστοῦται· « Ἄς δὲ ἡμεῖς ποιούμεθα ἀρχάς,
 ἐνιαυτοῦ μὲν περὶ θερινᾶς τροπᾶς, ὡς Ἀθηναῖοι· ἢ
 περὶ μετοπωρινᾶς, ὡς οἱ περὶ τὴν νῦν καλουμένην
 Ἀσίαν· ἢ περὶ χειμερινᾶς, ὡς Ῥωμαῖοι· ἢ περὶ
 ἐαρινᾶς, ὡς Ἀραβες καὶ Δαμασκηνοί· μηνός δὲ, ὡς
 τινες, ἀρχὴν τὴν πανσέληνον λέγουσιν ἢ τὴν νέαν·
 ἔσσονται θέσει αὐταί. » Πάλιν εἰ ἀρχὴ μὲν τοῦ ἔτους
 ἀπὸ τροπῶν θερινῶν Ἀθηναῖοις, ὡς Σιμπλίχιος λέ-
 γει· θέρους δὲ περὶ τὸν Ἑκατομδαίωνα περὶ τροπᾶς
 τέκτουσι θυννίδες, ὡς Ἀριστοτέλης· συμπέρασμα,
 ὅτι ἀρχὴ τοῦ ἔτους ὁ Ἑκατομδαίων, τροπικὸς ὢν
 θερινός. Ἀλλὰ τὴν καὶ ἑορτήν Ἀθηναῖοι τότε
 ἤγον δημοτελεῖ, καὶ ἔθουον μεγαλοπρεπῶς τῷ Ἡλίῳ,
 ὡς περὶ τροπᾶς ὄντι· ἔθεν καὶ τοῦνομα τῷ μηνί
 Ἑκατομδαίων, Κρονίῳ πρότερον, ὡς Πλούταρχός
 φησι, καλουμένῳ.

Κέκος δὲ, Πρόκλου γλευάζων, γελωτός τὰς Ἡσιό-
 δου ἐξηγεῖται ἡμέρας, ἕτερον εἶναι μῆνα Ἑκατομ-
 τωμδαίωνος τὸν Κρόνιον ὑπολαμβάνων, καὶ τρίτον συν-
 τᾶτων ἀπὸ Ἑκατομδαίωνος· καὶ Θαργγλιῶνα μὲν
 καὶ Μεταγειτνιῶνα μηδαμῶς ὀνομάζων ὑπ' ἀμαθίας,
 Ληναῖον δὲ (ὃν καὶ αὐτὸς ἤδει Ἰανουάριον ὄντα)
 καταλέγων ἐν τοῖς τῶν Ἀθηναίων μηνῶν, καὶ δεύτε-
 ρον τιθεὶς ἀπὸ Ἑκατομδαίωνος. Ἑκατομδαίωνα μὲν
 οὖν εἶναι μετὰ Σκίροφοριῶνα εὐθύς, καὶ περὶ Ἑκατομ-
 τωμδαίωνα τὰς θερινὰς εἶναι τροπᾶς, φανερόν δὴ
 ἐνθένδε· Μεταγειτνιῶνα δ' ἐξῆς εἶναι, εἴτα Βοηδρο-
 μίωνα, δηλωσὶς μὲν καὶ τὰ Δημοσθένους ἄρτι εἰρη-

festat historia. « Quædam, inquit, pariunt hieme
 alia æstate: hieme, lupus, mugilis; æstate, atque
 adeo Hecatombæone mense, circiter solstitium,
 thunnæ. » Item: « Coeunt thumni et scombri, inquit,
 sub finem Elaphebolionis, pariuntque Hecatombæonis principio. » Quod namque circiter æstivum
 solstitium prius dixit, id postea dicit initio Hecatombæonis, tanquam scilicet æstivo solstitio exsistente circa ineuntem Hecatombæonem. Jam ab iis non alienum, quod de amputatione tibialis calami

Jam ab iis non alienum, quod de amputatione tibialis calami

Quod principium anni Attici sit Hecatombæon.

V. Et annum quidem Athenienses ab Hecatombæone incipiebant, quod eo mense perageretur solstitium. Ab æstivo enim solstitio iis erat anni principium, quemadmodum Romanis posterius ab hiberno. Principium itaque anni esse Hecatombæonem, ex Demosthene in tertia *Olynthiazarum* compertum habemus: « Deinde vero, » inquit, « hoc anno exacto labitur Hecatombæon, Metagitnion, Boedromion. Hoc mense vix tandem post mysteria decem naves misistis. » Demonstrat enim Atheniensium so-cordiam in tertium usque mensem ineuntis anni protractam fuisse; nam quod ab æstivo solstitio sit anni principium, Simplicius exponens quintum physice auscultationis Aristotelis, ita de eo, quod est natura prius et posterius edisserens, his verbis fidem facit: « Quæ, » inquit, « facimus initia, anni quidem, vel ad æstivum solstitium, ut Attici; vel ad autumnale æquinoctium, ut terræ, quæ nunc Asia dicitur, incolæ; vel circa brumam, ut Romani; vel circa æquinoctium ver-num, ut Arabes et Damasceni: mensis vero, ut quidam volunt, plenilunium aut novilunium: hæc erunt positione. » Rursus si Atheniensibus anni principium est, ut refert Simplicius, ab æstiva solis reciproca-tione, et æstate circa eandem thunnæ pariunt, mense Hecatombæone, ut vult Aristoteles: inde fit, ut Hecatombæon sit anni initium; æstivus cum sit et solstitialis. At vero ferias etiam tum agebant pub-licas Athenienses, et splendide sacrificabant Soli: ut qui in solstitio esset: unde et mensi Hecatombæoni 157 nomen, Cronio prius, ut Plutarehus inquit, nuncupato.

Porro Cecus Proclum irridens, dies Hesiodi ridicule interpretatur, alium mensem ab Hecatombæone Cronion esse existimans, et tertium ab illo constituens: et Thargelionem quidem, ac Metagitnionem, præ imperitia, nullo modo nominans; Lenæonem vero (quem idem Januarium esse sciebat) inter Atticos menses recensens, et propinqua sede Hecatombæoni collocans. Hecatombæonem igitur esse statim a Scirophorione, et circa Hecatombæonem æstivum solstitium coadsci, hinc constat dilucide. Cæterum Metagitnionem esse deinceps, postea Boedromionem, declarant quidem

ea quæ nuper ex Demosthene protulimus. Metagitionem autem esse proximum Hecatombæoni, etiam illud Theophrasti de satu antedictum suffragatur. Hiberni enim satus initium esse dicit, post æstivum solstitium, mense Metagitione; solstitium vero æstivum erat circa Hecatombæonem; et illud quoque Aristotelis de locustarum graviditate. Nam post Hecatombæonem statim Metagitionem numerat. Boedromionem autem esse post Metagitionem, ex eo quod dixit Aristoteles de locustarum partu, colligere est. Sub arcturum enim ait locustas excludere; tribus vero mensibus, quæ conceperunt ova, in utero ferre, Scirophorione, Hecatombæone, Metagitione. Arcturusque circa Boedromionem oritur. Nam cervas saliri ab Arcturo, mense Boedromione refert. Et Theophrastus tempestivam esse calami cæsuram sub arcturo. Porro Suidas ille dictionarii scriptor, recte hoc quidem dixit, Metagitionem secundum esse mensem Atheniensibus. At post Boedromionem deinceps est Mæmacterion: idque in promptu est. Nam Aristoteles eodem quo de cervis loco, hunc proximum illi ordine constituit, cum dixit: « Coitus vero sit post Arcturum, circa Boedromionem et Mæmacterionem. » Animalia quoque imbecilliora prius migrare ad temporum mutationes docet, coturnices quidem Boedromione, grues autem Mæmacterione, ut scilicet videmus grues sequente mense post coturnices ex frigidis locis ad apricos et tepidos discedere. Simul autem hinc quoque compertum est, quod operæ pretium sit statuere mensem, in quo sit autumnii æquinoctium, quartum quidem ab Hecatombæone, circa quem æstivum solstitium agebatur. Mæmacterion vero est, in quo sit æquinoctium. Nam circa Arcturum æquinoctium est; porro Mæmacterione est Arcturi ortus. Harum autem positionum partim auctor Theophrastus, florere siliquam cæsoniam circa Arcturum, æquinoctiumque memoriæ prodens; et præterea Galenus medicus ita scribens in libris de salubribus: « Est maturrimum, » inquit « tempestivissimumque abietis semen circiter Arcturi ortum, quod tempus Romæ Septembrem vocant; » partim etiam auctor est Aristoteles: « Post Arcturum, » inquit, « Boedromione, et Mæmacterione, » ut ante explicatum est. Alioquin mensium propinquitatem nequaquam significaret, qui hoc modo scribit. Id vero absurdum, quandoquidem certis anni tempestatibus ad coitus partusque animantia natura incitat, et vel toto utitur tempore, vel maxime ejusdem medio, præsertim si jam principium occuparit. Argumentum vero hujus cohærentiæ non parvum illud quoque, quod de bubus sic dictum est: « Incipiunt coire boves Thargelione et Scirophorione plurimæ. At vero etiam aliquæ tempus cocundi usque ad autumnum deducunt. » Tempus enim plurimarum contrahens ad duos illos menses Thargelionem et Scirophorionem, a nonnullarum tempore distinxit. In summa, ubi eo ordine interpretatur, nihil præcidens, definiensve, temporis

μένα· επιμαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ Θεοφράστου περὶ ἀροτοῦ λεχθὲν πρότερον, Μεταγειτινῶνα ἐφεξῆς εἶναι Ἑκατομβαιῶνα. Τοῦ γὰρ χειμερινοῦ ἀρχὴν μετὰ τροπᾶς θερινᾶς τοῦ Μεταγειτινῶνος μηνὸς εἶναι φησιν· αἱ δὲ θεριναὶ τροπαὶ περὶ Ἑκατομβαιῶνα ἦσαν· καὶ ἐπι τὸ Ἀριστοτέλους περὶ κυψείως τῶν καρᾶδων. Μετὰ γὰρ Ἑκατομβαιῶνα Μεταγειτινῶνα καταριθμεῖ ἐφεξῆς. Βοηδρομιῶνα δὲ ἐπὶ Μεταγειτινῶνα εἶναι συλλογίσασθαι δεῖ, καὶ ἐκ τοῦ ῥηθέντος Ἀριστοτέλει περὶ τόκου τῶν καρᾶδων ἐστὶ. Πρὸ Ἀρκτούρου γὰρ φησὶ τοὺς καρᾶδους ἐκτίχτειν· κυοῦσι δὲ περὶ μῆνας τρεῖς, Σχιροφοριῶνα, Ἑκατομβαιῶνα, Μεταγειτινῶνα· Ἀρκτούρος τε περὶ Βοηδρομιῶνα ἐπιτέλλει. Ὅχεύεσθαι γὰρ τὰς ἐλάφους φησὶ μετ' Ἀρκτούρον περὶ Βοηδρομιῶνα. Καὶ Θεόφραστος ὠραιᾶν εἶναι τὴν τοῦ καλάμου τομὴν ὑπ' Ἀρκτούρου, Βοηδρομιῶνος. Καὶ Σουίδας δὲ δὴ ὁ λεξικὸς ὑγῆς εἶρηκε τοῦτό γε, δεύτερον εἶναι Ἀθηναίοις μῆνα τὸν Μεταγειτινῶνα εἰπῶν· μετὰ δὲ Βοηδρομιῶνα ἐφεξῆς Μαιμακτηριῶνα. Δῆλον δὲ Ἀριστοτέλῃς γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ ἐλάφων, τοῦτον ἐξῆς τέταχεν εἰπῶν· « Ἡ δ' ὄχλια γίνεται μετ' Ἀρκτούρον, περὶ τὸν Βοηδρομιῶνα καὶ Μαιμακτηριῶνα. » Καὶ τῶν ζῶων δὲ τὰ ἀσθενέστερα πρότερον ποιεῖσθαι τὴν μετάστασιν πρὸς τὰς μεταβολὰς τῶν ὠρῶν ἐπιδεικνύς, ὄρνυγας μὲν Βοηδρομιῶνος, γεράνους δὲ Μαιμακτηριῶνος μεταβάλλειν φησὶ· καθάπερ ἀμέλει δὴ καὶ ὄρνυμεν τὰς γεράνους τοῦ ἐπιόντος μηνὸς μετὰ τοὺς ὄρνυγας ἀπαίρειν ἐκ τῶν ψυχρῶν τόπων εἰς τοὺς ἀλεινοῦς. Ἄμα δὲ δῆλον καὶ ἐκ τοῦ μῆνα δεῖν τάξαι, περὶ ὃν ἡ φθινοπωρινὴ ἰσημερία· τέταρτον γὰρ ἀπὸ Ἑκατομβαιῶνος, περὶ ὃν ἡ θερινὴ ἦν τροπή. Μαιμακτηριῶν δὲ, περὶ ὃν ἡ ἰσημερία. Περὶ Ἀρκτούρου γὰρ ἡ ἰσημερία. Περὶ Μαιμακτηριῶνα δὲ ὁ Ἀρκτούρος. Τῶν δὲ θέσεων τῇ μὲν αὐθέντῃ Θεόφραστος, ἀνεῖν ἱστορῶν τὴν κερωνίαν περὶ Ἀρκτούρον τε καὶ ἰσημερίαν· καὶ προσέτι Γαληνὸς ὁ ἰατρός, γράφων ἐν ταῖς περὶ ὑγιεινῶν λόγους ὧδε· « Ἔστι μὲν ὠραιότατον τῆς ἐλάτης τὸ σπέρμα περὶ τὴν ἐπιτολήν τοῦ Ἀρκτούρου, ὅστις καιρὸς ἐν Ῥώμῃ ὁ καλούμενος μὲν Σεπτέμβριός ἐστι· » τῇ δ' αὐθέντῃ Ἀριστοτέλῃς· « Μετ' Ἀρκτούρον » γὰρ, φησὶ, « περὶ Βοηδρομιῶνα καὶ Μαιμακτηριῶνα, » ὡς εἴρηται. Ἡ οὐ τὸ πάρεγγυς ἂν σημαίνει ὁ οὕτω φράζων. Τοῦτο δὲ ἀποπον· D ἐπεὶ καὶ ἡ φύσις πρὸς τὰς ὠρας ποιεῖται τὰς ὄχλιας καὶ τοὺς τόκους τῶν ζῶων· καὶ ἦτοι ὅλη χρῆται τῇ ὥρᾳ, ἢ τῷ μέσῳ που μάλιστα τῆς αὐτῆς, ἄλλως τε καὶ εἰ τῇ ἀρχῇ χρησαμένη ἤδη τυγχάνοι. Σημεῖον δ' οὐ μικρὸν τοῦ προσεχοῦς καὶ τὸ περὶ βοῶν οὕτω ῥηθέν· « Ἀρχονται τῆς ὄχλιας αἱ βοῦς περὶ τὸν Θαργηλιῶνα μῆνα καὶ τὸν Σχιροφοριῶνα. Οὐ μὴν ἄλλ' ἐνταῦθα καὶ μέχρι τοῦ μετοπύρου κυσκονταί. Τὸν γὰρ τῶν πλείστων χρόνον ἐνώσας περὶ τοὺς δύο μῆνας Θαργηλιῶνα καὶ Σχιροφοριῶνα, διεσπειλάτο πρὸς τὸν τῶν ἐνίων. Ὅλως τε ὅπου ποτ' ἂν οὕτως ἐρμηνεῖη συντάξας, μὴθὲν προσδιορίζων, τὸ ἐφεξῆς τοῦ χρόνου λαμβάνει· ὅγλον δὲ τὰ καθ' ἕκαστα μετιόντι. Ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν γαλεῶν ἀστέρων ἀρχεσθαι μὲν ὄχεύεσθαι μὴνός Μαιμακτηριῶνός φησὶ, εἰς δὲ τοῦ μηνὸς ἀπο-

τίκτειν. Ταῦτα δὲ συμβαίνειν εὐθὺς ἀπὸ Ἰσημερίας φθινοπωρινῆς οἱ περὶ Τάραντα ἀλιεῖς λέγουσιν. Εἰκὸς δὲ καὶ τῷ λόγῳ τῶν γὰρ ἰχθύων ὀλίγοι τίκτουσι μετ' ὀπίωρον, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ, οἷον σάλπη, σαργός, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· καὶ νάρκη, καὶ βίνη, μικρὸν πρὸ Ἰσημερίας τῆς φθινοπωρινῆς. Εἰ δὲ ἀστερίας Μαιμακτηριῶνος τίκτει, εἰκὸς τὸν μῆνα τοῦτον μὴ εἶναι δεῦτερον ἀπὸ τῆς Ἰσημερίας, ἀλλὰ πρῶτον· καὶ περὶ Ἰσημερίαν δὴ τίκτειν, καὶ ἀστερίαν τῶν σελαχωδῶν ὄντα, καὶ ὁμογενῆ τῇ νάρκῃ καὶ βίνῃ. Ἰσημερία μὲν οὖν διὰ ταῦτα περὶ Μαιμακτηριῶνα· καὶ ἐξῆς ὁδε Βοηδρομιῶν ἔστι. Πυανεψίων δὲ μετὰ Μαιμακτηριῶνα εὐθὺς. Τὸ δὲ πιστὸν καὶ παρὰ Πλουτάρχου ληπτέον, λέγοντος ἐν τῷ Θησεῶς βίῳ ἄγειν Ἀθηναίους τὴν τῶν Ὀσχοφορίων ἑορτὴν Πυανεψιώνος, Θησεῶς καταστήσαντος· φέρειν τε τοὺς δσχος, ὅτι συγκομιζομένης ὀπίωρας ἐπαυῆκε Θεσεὺς μετὰ τῶν ἡϊθέων ἐκ Κρήτης, Πυανεψιώνος ὀγδόῃ Ἰστωμένου. Δῆλον γὰρ, ὅτι ἀμπελικῆς ὀπίωρας ἡ κομιδὴ ἦν. Ἡ δὲ ὀψιατέρα μετ' Ἀρκτοῦρον· ἡ εἰς τρίτον μῆνα οὐκ ἂν γένοιτο περὶ Ἀττικὴν. Τρίτος δ' ἡμῖν Πυανεψίων ἀπὸ Βοηδρομιῶνος, καὶ μετ' Ἀρκτοῦρον. Ἀλλὰ μὴν καὶ Θεόφραστος ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ φυτῶν ἱστορεῖ κόμαρον ἀνθεῖν Πυανεψιώνος. Ὁρᾶται δὲ τοῦτο γινόμενον περὶ Ἀττικὴν, καὶ τὰς ὁμοίας τὴν κρᾶσιν χώρας δευτέρῳ μηνὶ ἀπ' Ἰσημερίας φθινοπωρινῆς· τρίτῳ δ' ἀπανθεῖν, καὶ τὸ μεμαίκυλον ἤδη ἀδρυνόμενον ἴσχειν. Πυανεψιώνος δὲ καὶ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ κοκκυμηλέαν ἀνθεῖν φησὶ· τοῦτο δὲ περὶ δεῦτερον γίνεσθαι μῆνα ἀπὸ Ἰσημερίας Αἰγύπτου λέγουσι. Καὶ ἄλλως δὲ δόξαιεν ἂν ἀμφισπῆτοῦναι μάλιστα τῶν ἄλλων ἀπάντων μηνῶν ὁ Πυανεψίων εὐθὺς εἶναι μετὰ Βοηδρομιῶνα, εἰ γε περὶ αὐτὴν ἡ κομιδὴ τῆς ὀπίωρας, ὡς Πλούταρχος ἔφη. Οὐκ ἔστι δὲ· Μαιμακτηριῶνα γὰρ εἶναι ἀποδέδεικται δῆ. Ὁ ἄρα μετ' ἐκεῖνον εὐθὺς ὁδ' ἔστιν. Ὑστατος δὲ τῷ καταλόγῳ τῶδε ἡμῖν Ἀνθεστηριῶν· τῷ γὰρ ὑπολειπομένῳ τὴν λοιπὴν ἀπονεῖμαι χώραν δὴ ἀναγκαῖον. Καὶ πίστις ἰκανὴ τέως γε τοῦτο ἂν εἴη. Ἄμα δὴ δῆλον, καὶ ὅτι περὶ Ποσειδεῶνα αἱ χειμεριναὶ τροπαὶ ἀκριθέστερον, ὅπερ κατ' ἀρχὰς ἀπέλιπομεν τοῖς ὑστέροις. Ἐβδομος γὰρ ὁδε ἀπὸ Ἐκατομβαιῶνος καὶ τροπῶν θεριῶν. Φιλόστρατος δὲ πάμπολυ διέστηκε, φάμενος Ἀθηναίους νόμιμον εἶναι τοὺς παῖδας τριετείς γενομένους στεφανοῦσθαι τῶν ἀνθέων μηνὸς Ἀνθεστηριῶνος. Δῆλος γὰρ ἔστιν ἐπιρὸν τόνδε μῆνα καταριθμῶν. Εἰ μὲν οὖν οἱ ἐπ' αὐτοῦ Ἀθηναῖοι, τὴν τῶν προγόνων περὶ τοὺς μῆνας συνταξίν ὑπαλλάξαντες, ἕλλως ἐχρῶντο, ἀληθὲς ἀντιλέγοι· πλὴν ἡμῖν, οὐχ ὅτι οἱ ἐπὶ Φιλοστράτου Ἀθηναῖοι ἤγον, ἐπιμελὲς εἰδέναι τε καὶ λαθεῖν, ἀλλ' ὅτι οἱ ἐπ' Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου. Εἰ δὲ δὴ τὸ μὲν περὶ τοὺς παῖδας αὐτοὺς λογοποιεῖ τε καὶ πλάττεται, ὡς καὶ ἄλλα πολλὰ, σοφιστῆς ὢν· τὸν δὲ μῆνα ἀπὸ τῶν ἀνθέων ἔτυμολογῶν ὑπελίπευεν ἐπιρὸν εἶναι· οὕτω δὲ καὶ πολλῶ μάλλον εὐκαταφρονήτοτερα τὰ κατ' αὐτὸν γίνεσθαι. Οὐδὲ γὰρ δὴ τὰ τῆς ἔτυμολογίας πιθανώτερα ἀπὸ τῆς ἕξεως τῶν ἀνθέων ἢ ἀπὸ τῆς στερήσεως φαίνονται· ἂν. Ὅτι γὰρ στερῆσθαι τότε ἀνθέων συμβαίνει τὴν ὥραν, Ἀνθεστη-

A seriem intelligit : id quod singula persequenti est perspicuum. Verum enimvero e mustelorum quoque genere stellarem coitum inire Mæmacterione, et bis mense partum absolvere dicit. Id autem contingere ab autumnali æquinoctio, piscatores Tarentini asseverant. Quod et rationi consentaneum, cum piscium pauci autumnino pariant, ut idem auctor est Aristoteles, ut salpa, sargus, et id genus alia, et torpedo, et squatina paululum ante autumnale æquinoctium. Quod si stellaris Mæmacterione parit, consentaneum est hunc mensem non esse alterum ab æquinoctio, sed certe primum, et stellarem quoque circa æquinoctium parere, generis cum sit cartilaginei, et ejusdem, cujus testudo et squatina. Ex his itaque circa Mæmacterionem æquinoctium est, et continuus Boedromioni Mæmacterionem. Pyanepsionem autem protinus a Mæmacterione est, fidemque faciant Plutarchi verba, in *Theseo* dicentis, Athenienses Pyanepsione Ramorum diem festum agere in memoriam **158** Thesei tum e Creta cum juvenibus reducis facti; et ramos gestare, quod tum redierit, cum fructus legerentur die octavo Pyanepsionis. Constat enim fuisse vindemiæ tempus : quæ in Attica nequaquam fiat serior ab Arcturo, quam tertio mense. Tertius vero nobis est a Boedromione, et ab Arcturo Pyanepsion. Atqui etiam Theophrastus in iisdem libris de plantis, Pyanepsione arbutum florere scribit; quod in Attica conspicitur, et similis temperiei regionibus, inense ab autumnali æquinoctio secundo; tertio vero deflorere, et jam crescentia arbuta habere. Pyanepsione quoque in Ægypto prunum florere dicit : verum id fieri secundo mense ab æquinoctio Ægyptii asseverant. At cuiquam fortasse de his ambigenti videri possit Pyanepsion Boedromioni omnium proximus, si eo mense fiebat autumnus fructuum comportatio, ut Plutarchus inquit. At non ita est, cum Mæmacterionem continuo esse demonstratum sit. Mæmacterioni igitur Pyanepsion contiguus. Ultimus nobis hac enumeratione est Anthesterion; reliquo enim sedem eam, quæ superest ascribi oportet. Et hæc quidem interim probatio sufficiat. Simul vero constat, circa Posideonem brumam esse, idque ratione exactiore, D quod a principio rejecimus ad posteriora. Septimus namque est ab Hecatombæone æstivoque solstitio. Sed Philostratus longe in alia stetit sententia, dicens Atheniensibus morem fuisse pueros trimos floribus coronari, mense Anthesterione. Is enim, ut apparet, hunc mensem aperte inter vernos enumerat. Si igitur Philostrati æquales, Athenienses dico, mensibus aliter utebantur, ac ipsorum majores, eorum scilicet ordine turbato, verum aliquid diceret. Tametsi nobis curæ non est, cognoscere quid Philostrati tempore agerent Athenienses, sed quid Aristotelis et Theophrasti. Quid vero si hoc quoque de pueris comminiscitur, ut pleraque alia, ex iis unus, quos sophistas dixere : eumque mensem vernum esse credit, a floribus ducta nominis

ratione? Nempe sic quæ dixit fiant contemptiora. **A** ριῶνα τὸν τελευταῖον τῶν φθινοπωρινῶν μῆνα ὡς-
 Neque enim fide dignior videri queat notatio a μάσθαι φαίμεν ἂν ἡμεῖς· εἰ τι δέοι καὶ τοῖς ὄνομασι
 florum copia, quam ab eorum inopia. Nam quod κατακολουθεῖν.
 id temporis contingit floribus orbari, Anthesterionem dixerimus postremum autumnalium mensium
 si quo forte modo in nominibus rationem sequi oporteat.

Ordo et series Atticorum mensium.

VI. Series igitur Atticorum mensium a nobis hoc pacto ex supradictis causis ducenda est .

Hecatombæon,
 Metagitnion,
 Boedromion,
 Mæmacterion,
 Pyanepsion,
 Anthesterion,
 Posideon,
 Gamelion,
 Elaphebolion,
 Munychion,
 Thargelion,
 Scirophorion.

Causa mensium ignorationis.

VII. Harum autem rerum ignorationis, quæ majorum nostrorum ingenia antehac obcæcavit, causa hæc est : quod Romani et annum emendarint, et ut aliis populis, ita Græcæ genti imperarint. Ad imperium enim externum, puritate elegantiaque sermonis amissa, Græci, ut fere sit, ad imperitantium linguam transierunt, et Latina nomina cum in aliis multis, tum in mensium propriis vocabulis permiscerent, in usum suum verterunt : acceptisque Romanorum coloniis, se etiamnum Romanos, non Hellenas vocant, et nominibus mensium Romanis tanquam suis utuntur.

De mensium interpretatione.

VIII. Ut vero interpretemur ad rationem Romanorum mensium, si sumpto certo indubitatoque principio unum aliquem mensium rite designaverimus juxta Atticum morem, et eundem etiam, ut Romani appellare consueverint : sic utique non inepte fuerit traditum, ut vertendi singuli, quove modo eorumdem nominibus quolibet anni tempore sit utendum. Nam de Romanorum ordine a nemine **159** ambigitur, primum esse Januarium, deinde Februarium, postea Martium, et ita alios deinceps, ut nominantur. Capiendus itaque e tropicis unus. Estoque, si videtur, Hecatombæon. Si igitur Atheniensibus mense Hecatombæone solstitium est, certum est circa quemcunque Romanum mensem fuerit idem solstitium, hunc esse Athenis Hecatombæonem. Dico autem juxta proportionem, ut sepium, os, spinam. Non solum enim menses, ut proportione inter se respondeant, sed cætera quoque omnia simpliciter interpretanda sunt, si quid ex interpretatione fructus ad nos speremus perventurum. Jam vero mense Junio æstivum solstitium est, ut omnibus compertum est. Ergo Junius est Hecatombæon. Cæterum ponenti-

Τὸ ἐφεξῆς τῶν Ἀττικῶν μηνῶν.

Γ'. Τὸ μὲν οὖν ἐφεξῆς τῶν Ἀττικῶν μηνῶν ὡς ἡμῖν διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας ὑψηλῶσθαι·

Ἐκατομβαιῶν,
 Μεταγειτνῶν,
 Βοηδρομιῶν,
 Μαιμακτηριῶν,
 Πυανεψῶν,
 Ἀνθεστηριῶν,
 Ποσειδεῶν,
 Γαμηλιῶν,
 Ἐλαφηβολῶν,
 Μουνυχιῶν,
 Θαργηλιῶν,
 Σχιροφοριῶν.

Αἰτιον τῆς περὶ τοὺς μῆνας ἀγνοίας.

Z'. Τῆς δὲ περὶ ταῦτα ἀγνοίας τοῖς περὶ ἡμῶν αἰτίων τὸ Ῥωμαῖους ἅμα καὶ διορθῶσαι τὰ περὶ τὸν ἐνιαυτὸν, καὶ ἄρξαι, ὡσπερ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ. Πρὸς γὰρ τῷ ἀρχεῖν ἐτέρων καὶ τὸ τῆς φωνῆς δὴ καθαρὸν καὶ κομψὸν Ἑλληνες ἀπολωλέκότες, πρὸς τὴν τῶν ἀρχόντων φωνὴν, ἣ φιλεῖ γίνεσθαι, ἐξίσταντο, καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ὀνομάτων ἕλλοις τε πολλοῖς, καὶ δὴ καὶ ταῖς τῶν μηνῶν προστιγορίας τοῖς σφετέροις ἀναμιγνύντες ἐχρῶντο· δεξάμενοι τε ἀποικίας Ῥωμαίων, αὐτοὺς τε ἄρχι καὶ νῦν Ῥωμαῖους ἀντὶ Ἑλλήνων καλοῦσι· καὶ ὡσπερ οἰκείας ταῖς τῶν Ῥωμαίων ἀμφὶ τοὺς μῆνας χρῶνται ὀνομασίαις.

Περὶ ἐρμηνείας τῶν μηνῶν.

H'. Ἐρμηνείας δ' ἕνεκα πρὸς τοὺς τῶν Ῥωμαίων μῆνας, εἰ λάβοιμεν ἀρχὴν ὁμολογουμένην ἕνα τινὰ τῶν μηνῶν, ὀνομάσαντες ὁρθῶς, ὡς Ἀθηναῖοι ἤγουν, καὶ ὡς Ῥωμαῖοι τὸν αὐτὸν προσγορεῦσιν εἰώθασιν· ἔσται δὴ οὕτω καλῶς ἀποδοσμένον, ὡς ἐκάστους γε μεθερμηνευτέον, καὶ ὡς περὶ ἐκάστην δῆπου τῶν ὠρῶν χρηστέον τοῖς Ἀθηναίων ὀνόμασι τούτοις. Περὶ γὰρ τάξεως τῶν Ῥωμαϊκῶν γε ἀμφισβητεῖ οὐδεὶς, εἰ πρῶτος Ἰανουάριος, εἴτε Φεβρουάριος, εἴτε Μάρτιος, καὶ οἱ λοιποὶ, καθάπερ καὶ λέγονται ἐφεξῆς. Εἰλήφθω δὴ οὖν τις τῶν τροπικῶν. Ἐστω δὲ, εἰ δοκεῖ, Ἐκατομβαιῶν. Εἰ τοίνυν περὶ Ἐκατομβαιῶνα αἱ θεριναὶ τροπαὶ Ἀθηναῖοις, δῆλον, ὅτι περὶ δὴ ἂν ποτε ὡς Ῥωμαῖοι τῶν οἰκείων μηνῶν αἱ αὐταὶ τροπαὶ, οὗτός ἐστιν Ἐκατομβαιῶν. Λέγω δὲ κατ' ἀναλογίαν, ὡσπερ σῆπιον, καὶ ἄκανθαν, καὶ ὄσπυρον. Ἀνάλογον γὰρ, καὶ πάντα ἀπλῶς ἐρμηνεύειν δεῖ, μὴ ὅτι τοὺς μῆνας, εἰ μέλλοι τι θελεῖν εἶναι τῆς ἐρμηνείας. Περὶ Ἰούνιον δὲ Ῥωμαῖοις αἰ αἱ θεριναὶ τροπαὶ, ὡς Ἰσασὶ πάντες· ὁ ἄρα Ἰούνιος ἐστὶν Ἐκατομβαιῶν. Θεμῆνοις δὲ δὴ Ἰούνιον εἶναι τὸν Ἐκατομβαιῶνα, ἔργον οὐδὲν τῶν ἄλλων Ἐκαστον ἐρμηνεύσαι. Ὁ γὰρ αἰ ἐπιῶν τῶν Ἀττικῶν κατὰ τὴν ὑποτεταθεί-

σαν σύνταξιν. τῷ ἀεὶ ἐπιόντι τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐφαρ-
 μότων, καὶ πρὸς τὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ συμφωνῶν
 ὑπάρξει. Ἀπορήσει δ' ἂν τις, εἰ γε τοὺς χρόνους
 Ἀθηναῖοι ἦγον κατὰ τὴν σελήνης φορὰν, Ῥωμαῖοι
 δὲ κατὰ τὴν ἡλίου λογιζόμενοι, πῶς ἂν οἱ τῶν Ἀθη-
 ναίων ἐφαρμόζοντο τοῖς μὲν Ῥωμαίων μηνσιν, ὥστε
 καὶ ἀπαρτίξειν ἀεὶ, καὶ Ἰούνιον μὲν τὸν Ἐκατομ-
 βαιῶνα, Ἰούλιον δὲ τὸν Μεταγειτινῶνα ἐρμηνεύειν
 ὀρθῶς· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Οὐ γὰρ Ἰσο-
 ταχῆς ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ· οὐδ' ἅμα τελευτῶσι καὶ
 ἀρχονται, ὡς εἰπεῖν, περὶ τὸν τοῦ ζωδιακοῦ μερι-
 σμόν. Ἀνάγκη δὲ ἐπαμφοτερίζειν τοὺς τῶν Ἀθη-
 ναίων μῆνας. Εἰ δὲ δὴ ἕκαστος ἐπαμφοτερίζων ἀμ-
 φολῖν, ἐπιλήφεται τοῦ τε προτέρου, ὡς Ῥωμαῖοι
 ἄγουσι, καὶ τοῦ ὑστεροῦ μηνός, τί μᾶλλον ἀπὸ τοῦ
 προτέρου μεθερμηνεύμενος ὀνομάζοιτο ἂν καλῶς ἢ
 ἀπὸ τοῦ ὑστεροῦ; Ὅν δὴ τρόπον καὶ Γαληνὸς περὶ
 τοῦ τῆς ἐλάτης σπέρματος γράφων, « Ὅστις καιρὸς,
 φησὶν, ἐν Ῥώμῃ μὲν ὁ καλούμενος μὴν Σεπτέμβριός
 ἐστίν, ἐν Περγάμῳ δὲ παρ' ἡμῖν Ὑπερβερτατος,
 Ἀθήνησι δὲ Μυστήρια. » Τὰ γὰρ τοῖ μυστήρια
 Βηθδρομιῶνος ἦν. Περὶ εἰκόδα γὰρ τοῦ Βοηδρομιῶνος
 ὁ μυστικὸς Ἰακχος ἐξήγετο, ὡς καὶ Πλούταρχος ἱστο-
 ρεῖ. « Ἔοικε δὲ καὶ ὁ Ῥωμαῖος Πλίνιος, παντοδαπῆς
 ἱστορίας συγγραφεὺς, οὕτω μεταφέρων Ἀριστοτέ-
 λους τὸ περὶ τόκου τῶν ἰχθύων, ὡς οἱ πλείστοι
 εἴκουσιν ἐν τρισὶ μῆσι, Μουνυχιῶν, Θαρρηλιῶν,
 Σκιροφοριῶν, φάναι ἐν τρισίν, Ἀπρίλι, Μαίῳ, Ἰου-
 νίῳ, τίθειν τοὺς πλείστους. Ἐτι τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὡς
 μὲν Ῥωμαῖοι ἄγουσι, τριακόσαιο καὶ ἐξήκοντα καὶ
 πέντε ἡμέραι εἰσὶν· ἀκριβολογεῖσθαι δ' εἰς τὸ παρὸν
 οὐ δεῖ· ὡς δὲ Ἀθηναῖοι, κατὰ μὲν Ἀριστοτέλη,
 τριακόσαιο καὶ ἐξήκοντα. « Ἐνταῦθα δὲ, φησὶ, κύουσι
 τῶν κυνῶν πέμπτον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ, τοῦτο δὲ
 ἐστὶν ἡμέρας ἑβδομήκοντα καὶ δύο· » καὶ Ἡρόδο-
 των δὲ καὶ ἄλλους, τριακόσαιο πεντηκοντατέσσαρες.
 Ὡς τοσοῦτων δὴ γινομένων, εἰ τῶν μηνῶν οἱ μὲν
 πλείους τε καὶ τριακονθήμεροι, οἱ δὲ κοῖλοι τε καὶ
 μᾶ τῶν ἐτέρων ἡμέρᾳ λειπόμενοι ἐναλλάξ εἴεν παρ'
 ἕνα, ὁπωτέρως δ' ἂν ἔχη, τὸ ἐπὶν ἑτὸς ἀεὶ προτε-
 ρήσει, καὶ ἐκ παραγωγῆς εἰς ἐναντίας ὥρας ἐκπε-
 σοῦνται οἱ μῆνες ὑποφερόμενοι. Πάλιν εἰ τὸ Ἰλιον
 ἦλω τελευτῶντος τοῦ ἔαρος, ὀγδόη φθίνοντος Θαρρη-
 λιῶνος μηνός, ἑπτακαίδεκα πρότερον ἡμέραις τῆς
 θερινῆς τροπῆς, ὡς ὁ Ἄλικαρνασσεὺς Διονύσιος ἀρ-
 χαιολογῶν τὰ Ῥωμαϊκὰ φησὶ· πῶς τροπικὸς θερινὸς
 ὁ Ἐκατομβαιῶν; Ὅδε γὰρ ὁ λόγος ἀποφαίνει Σκιρο-
 φοριῶνα εἶναι τροπικὸν θερινόν. Ἀνομιλόγον δὲ καὶ
 τὸ Θεοφράστου, ὅτι ἄκρου ἔαρος εὐθύς, Ἰσταμένου
 τοῦ Θαρρηλιῶνος. Εἰ γὰρ ἄκρου ἔαρος ὁ Θαρρηλιῶν,
 οὐκ ἂν τροπικὸς ὁ Ἐκατομβαιῶν εἴη· πολὺ δ' ἦ-
 ττον ὁ Μουνυχιῶν ἔαρινός τε καὶ ἰσημερινός. Ἔοικε δ'
 ἀπεμφαῖνον καὶ τὸ τοῦ Πλουτάρχου· « Συγκομιζομέ-
 νης ὀπίρας Πυανεψιῶνος ὀγδόη Ἰσταμένου. » Δοκεῖ
 γὰρ ὁ Πυανεψιῶν μᾶλλον εἶναι ἰσημερινὸς φθινοπω-
 ρινός ἢ ὁ Μαιμακτηριῶν, εἰ γε ἀμπελικῆς ὀπίρας
 ἡ κομιδὴ ἦν.

bus Junium esse Hecatombæonem, jam nullus est
 labor reliquos interpretandi. Semper enim se-
 quenti Attico juxta suppositum ordinem cum sub-
 inde sequenti Romano conveniet, et eadem ad anni
 partes erit consonantia. Sed forte quis dubitaverit,
 cum Athenienses ad lunæ, ad solis vero cursum
 Romani calculum temporum subducerent: qua ra-
 tione fieri possit, ut utriusque gentis menses alteri
 cum alteris sic competant, ut invicem dierum
 summa semper quadrans sit, et nihil in alterutris
 excurrat: utque Hecatombæon rectè transferatur
 Junius, et Metagitnion Julius, ita quoque de aliis.
 Neque enim soli eadem, quæ lunæ, est celeritas:
 neque una desinunt incipiuntve ad signiferi, quod
 prope dixerim, partitionem. Ergo necesse est Atti-
 cos menses variare, et ambiguo plerumque esse
 B inter priorem Latinum, et posteriorem loco. Quod
 si ambiguus quisque amborum fiat particeps, cur
 potius a priore vertendo, quam a posteriore nomine-
 tur? Quo sane modo Galenus fecit, de abietis se-
 mine: « Quod tempus. » inquit, « Romæ est Se-
 ptember, Pergami apud nos mensis Hyperbete-
 tæus, Athenis vero Mysteria. » Ea namque erant
 Boedromione. Nam circa Boedromionis vicesimum
 diem mysticus Bacchus ab urbe transferebatur; ut
 etiam Plutarchus scribit. Videtur quoque Plinius
 omnifariæ scriptor historiarum, sic interpretari illud
 Aristotelis de piscium partu, nimirum pisces plu-
 rima sui parte tribus his mensibus fetificare, Muny-
 chione, Thargelione, Scirophorione, ut dicat his
 tribus, Aprili, Maio, Junio. Insuper trecenti
 sexaginta quinque dies sunt anni Romani; subtili-
 us enim in præsens supputare minime oportet.
 Atheniensis vero anni, ex Aristotelis quidem sen-
 tentia, trecenti sexaginta sunt: « Pars, » inquit,
 « canum fert ventrem quintam partem anni, id est
 dies duos et septuaginta; » at secundum Herodo-
 tum aliosque, trecenti quatuor et quinquaginta.
 Tot igitur cum sint, si menses alii pleni et tricun-
 narii; alii mutili, cavi, et uno die cæteris impares
 in numero alternant, quocumque modo res se ha-
 beat, sequens annus semper prævertet, et paulatim
 ex accessione in contrarias tempestates menses
 incident, loco diebusque stasis emoti. Item si Ilium
 captum est abeunte vere, octavo die, sub finem
 D Thargelionis, septemdecim diebus ante æstivum
 solstitium, ut Dionysius Halicarnasseus ait, res
 prisce Romanorum historiarum mandans: quo pacto
 Hecatombæon solstitialis æstivus sit? Nempe hic
 sermo ostendit, Scirophorione esse solstitium. Dis-
 sentaneum etiam est illud Theophrasti, cum dicit
 summo, ineunteque vere, Thargelionis principio.
 Si enim est summum ver Thargelion, nequaquam
 esse queat solstitialis Hecatombæon, et multo mi-
 nus vernalis et æquinoctialis Munychion. Illud quo-
 que Plutarchi dissentire videtur, dicentis: « Dum
 fructus leguntur, et vindemia comportatur, octavo
 die Pyanepsionis incipientis. » His enim verbis videtur
 Pyanepsion in se continere autumnum æquino-
 ctium potius, quam Mæmacterion, siquidem erat vindemiæ collectio.

Solvendi igitur sunt hi dubiorum nodi, ut rite fiat hæc nostra commentatio, et majorem fidem dicta nostra accipiant. Quocirca vetustissimos illos homines nulla ratione, nulloque ordine mensibus usos, atque aliter alios annum ipsum partitos esse, cum ab aliis, tum vel maxime a Plutarcho, viro undecunque doctissimo, licet intelligere. Nam barbarorum nonnulli trimestrem annum habebant, et ex Græcis Arcades quadrimestrem; Acarnanes semestrem. Ægyptiis autem mensurus erat annus, deinde quadrimestris, ut aiunt. Idcirco antiquissimi videntur immensam annorum multitudinem sibi annumerantes; ut qui certe annum mense definirent. Romani vero prius decem mensium annum agebant, et menses alios neque vicenum dierum, alios tricenum quinum, alios etiam plurim: illudque solum considerabant, ut trecentorum et sexaginta dierum suus esset annus, nec quæ esset æclis et lunæ inæqualitas quidquam pensi habebant. Sed postea 160 rex Numa Pompilius duos menses adjecisse fertur, et discrimen hujus inæqualitatis undecim dierum esse reputans: utpote anno lunari trecentos quinquaginta quatuor dies, solari autem trecentos sexaginta quinque habente; undecim hos dies duplicatos alternis annis intercalatione facta (quæ duorum et viginti dierum esset) in Februarium induxisse: verique simile est, hæc illum ex imitatione quadam Græcorum fecisse. Primum enim Solonem aiunt Athenis hanc mensium vagam et adhuc incertam inconstantiam deprehendisse: et diei quo luna solem assequitur et transmittit, ἔτην καὶ νέαν, id est, antiquam et novam lunam, sive extremam et primam, hoc est, interlunium vocari instituisse: et sequentem νομηγίαν id est, novilunium, sive Kalendas appellavisse, mensemque triginta dierum constituisse: et in genere annum ipsum in concinniores ordinem digessisse. Intercalaris vero mensis usum antiquitus fuisse Græcis, declarat Herodotus: « Græci, » inquit, « tertio quoque anno intercalationem interserunt, temporum gratia: Ægyptii vero tricenis diebus, quibus duodecim menses anni taxant, auctario facto ad eum numerum, dies quinque quotannis superaddunt: et iis ratio circuli temporum constat eodem redeuntis. » Quod si Numa quidem intercalationem duorum et viginti dierum ordinavit; Herodotus vero triginta dierum recenset, nihil hoc ad disceptationem præsentem. Verum ex his utentes anni sui defectum supplevisse, ut temporum

De anno.

IX. Bifariam ergo annum considerabant, ut qui partim a sole trecentis sexaginta diebus definiretur, propter sectionem obliqui signiferi in totidem gradus. Et hujus certe quintam partem Aristoteles dicit esse duos et septuaginta dies: partim a luna diebus quatuor et quinquaginta supra trecentos. Eadem etiam ratione mensibus partim ad solem, partim ad lunam deductis, aliisque annis dies triginta adjiciebant; aliis quinque: et si quid am-

Λῦσαι δὴ δεῖ τὰ ἀπορούμενα ταῦτα, ἐν ἣ τε σκέψις γίνηται κατὰ τρόπον, καὶ τὸ πιστὸν μᾶλλον ἐξηγῆται εἰρημέναι. Τοὺς μὲν οὖν πάνυ ἀρχαίους ἀλογίστως τε καὶ ἀτάκτως κεχρησθαι τοῖς μῆσι, καὶ ἄλλοις ἄλλως τὸν ἐνιαυτὸν ὠρικέσαι, παρὰ τε ἄλλων καὶ Πλουτάρχου ἀνδρὸς πολυμαθεστάτου πυθέσθαι ἔστιν. Ἔνιοι γοῦν τῶν βαρβάρων τρισὶν ἐχρῶντο μῆσιν εἰς τὸν ἐνιαυτὸν: καὶ τῶν Ἑλλήνων Ἀρκάδες μὲν τέτταρσιν, Ἀκαρνανεὶ δὲ ἑξ. Αἰγυπτίοις δὲ μηνιαῖος ἦν ὁ ἐνιαυτός, εἶτα τετράμηνος, ὡς φασί. Διὸ καὶ ἀρχαιότατοι εἶναι δοκοῦσι, πλῆθος ἐτῶν καταριθμοῦντες σφίσι ἀμῆχανον, ἅτε δὴ τοὺς μῆνας τιθέμενοι εἰς ἐτῶν ἀριθμὸν. Καὶ Ῥωμαῖοι δὲ πρότερον δεκάμηνον ἦγον τὸν ἐνιαυτὸν, καὶ τῶν μηνῶν τοὺς μὲν οὐδὲ εἴκοσιν ἡμερῶν, τοὺς δὲ πέντε καὶ τριάκοντα, τοὺς δὲ καὶ πλείων· ἐκεῖνό τε μόνον ἐσκόπουν, ὅπως ἐξήκοντα καὶ τριακοσίων ἡμερῶν ὁ ἐνιαυτός ἔσται· ἔννοιαν δὲ τῆς γινομένης περὶ τὴν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον ἀνωμαλίας οὐκ εἶχον. Ὑστερον δὲ Νομάς Πομπήλιος βασιλεύων λέγεται δύο τε προσθεῖναι μῆνας, καὶ τὸ παράλλαγμα τῆς ἀνωμαλίας ἡμερῶν ἑνδεκά γίνεσθαι λογιζόμενος· ὡς τοῦ μὲν σεληνιακοῦ ἔτους τριακοσίας πεντηκοντατέσσαρας ἔχοντος ἡμέρας, τοῦ δὲ ἡλιακοῦ τριακοσίας ἐξηκονταπέντε· τὰς ἑνδεκά ταύτας διπλασιάσας, ἐπαγαγεῖν παρ' ἐνιαυτὸν ἐπὶ τῷ Φεβρουαρίῳ μῆνι τὸν ἐμβόλιμον, εἴκοσι καὶ δύοσιν ἡμερῶν ἦντα. Εἰκόσιν δ' ἐκείνον ταῦτα πρὸς ὁμοίαν τινα Ἀθηναίων χρῆσιν πεποιηκέναι. Σόλων γὰρ πρῶτον Ἀθήνησι τὴν περὶ τοὺς μῆνας ἀνωμαλίαν συνιδεῖν φασί· καὶ τὴν μὲν ἡμέραν, καθ' ἣν ἡ σελήνη καταλαμβάνει τε καὶ παρέρχεται τὸν ἥλιον, τάξαι ἔτην καὶ νέαν καλεῖσθαι· τῆς δ' ἐφεξῆς νομηγίαν προσαγορεύσαι· ἄχρι τε τριακάδος τὸν μῆνα ἡριθμηκέναι· καὶ ὄλιος ἐπὶ τὸ βέλτιον διαθέσθαι τὰ περὶ τὸν ἐνιαυτὸν. Χρῆσιν δ' ἐμβολίμου μηνὸς καὶ Ἑλλησιν ἀνάκαθεν εἶναι δηλοῖ καὶ Ἡρόδοτος, λέγων· « Ἑλληγες μὲν διὰ τρίτου ἔτους ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλουσι τῶν ὠρέων εἴνεκεν· Αἰγύπτιοι δὲ, τριακονθημέρους ἄγοντες τοὺς δώδεκα μῆνας, ἐπάγουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας παρὰ τοῦ ἀριθμοῦ· καὶ σφιν ὁ κύκλος τῶν ὠρέων εἰς ταυτὸ περιῶν παραγίνεται. » Εἰ δὲ Νομάς μὲν εἴκοσι καὶ δύοσιν ἡμερῶν τὸν ἐμβόλιμον ἔταξεν, Ἡρόδοτος δὲ τριακονθήμερον καταριθμεῖ· οὐθὲν τοῦτ' ἐπὶ πρὸς τὸν νῦν λόγον. Ἄλλ' ἐκεῖνο δῆλον καὶ τούτων, ὡς Ἀθηναῖοι χρώμενοι ἐμβολίμῳ προσανεπλήρουν τὸ ἐλλείπον πρὸς τὴν ὅλην περίοδον τοῦ ἡλίου τῶν ὠρῶν ἑνεκα.

datur illud intelligi, Athenienses mense intercalario ratio facilius solis itineri congrueret.

Περὶ ἐνιαυτοῦ.

Θ'. Διχῶς οὖν θεώρουσιν τὸν ἐνιαυτὸν, οἷον τὸν μὲν ἐξήκοντα καὶ τριακοσίας ἡμέραις ὀρίζομενον τῷ ἡλίῳ, διὰ τὴν εἰς τσοσάυτας μοίρας κατατομήν τοῦ λοξοῦ· καὶ τούτου δὴ μέρος πέμπτον Ἀριστοτέλης εἶναι φησὶν ἡμέρας ἑβδομήκοντα καὶ δύο· τὸν δὲ τέταρτον καὶ πενήκοντα καὶ τριακοσίας τῆ σελήνη. Ἀνάλογον δὲ καὶ τοὺς μῆνας ἦγον, τοὺς μὲν κατὰ τὸν ἥλιον, τοὺς δὲ κατὰ τὴν σελήνην· ἐπέβαλλόν τε τοῖς μὲν τριάκοντα ἡμέρας, τοῖς δὲ πέντε, καὶ εἰ τοῦ

πλειονος δέοι διὰ τετάρτου ἐνιαυτοῦ. Τὰ δ' ἄρα βοήθεια ἦν, διατεινουσα μὲν οὐ πῶρῳ, ἱκανῆ μέντοι εἰς τὸ αὐτὸ ἀντικαθιστάναι, καὶ εἰργεῖν ἐν τοῖς αὐτοῖς πενθροῖς τοὺς μῆνας· ἱαμά τε τῆς ἀνωμαλίας ἐτύγχανεν ὅν, ὡς καὶ Πλούταρχος λέγει, μειζόνων ἱαμάτων δεήσασθαι μέλλον. Καῖσαρ οὖν ὁ πρῶτος μοναρχήσας Ῥωμαίων, τοῖς ἀρίστοις τῶν μαθηματικῶν πρόβλημα περὶ τοῦτου προθεῖς, ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἤδη μεθόδων ἴδιαν τινὰ καὶ διηκριθωμένην μάλλον ἐπανόρθωσιν ἔμιξε. Δοκοῦσι δ' Αἰγύπτιοι πρῶτοι μῆσι χρῆσασθαι καθ' ἥλιον τριακονθημέροις δώδεκα, καὶ πέντε ἡμέρας ἐπαγαγεῖν καθ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον· τὸ τε ἐπιτρέχον μόριον τῆς ἡμέρας εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ἐκ περιόδων πλειόνων ἐτῶν ἀπολαβόντες, συνθέσθαι μίαν ἡμέραν. Ἕλληνες δὲ παρ' ἐκείνων ἄλλα τε πλείω τῶν οὐρανίων θεωρημάτων, καὶ ταῦτα παρέλαθον, τὰ μὲν μεθερμηνευθέντων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν τῶν ὑπομνημάτων, τὰ δὲ καὶ συνδιατρίψαντες τοῖς ἐκείνους, περιττοῖς οὖσι τὴν τῶν οὐρανίων ἐπιστήμην. Πλάτωνα γοῦν φασὶ τινες καὶ Εὐδόξον, ἀποδημήσαντας εἰς Αἴγυπτον, ὁμιλῆσαι τοῖς ἱερεῦσι τρισκαίδεκα ἔτη. Μυστικῶς γὰρ ἦντας καὶ δυσμεταδότους, ἔδει τῷ χρόνῳ καὶ ταῖς θεραπαίαις ἐκλιπαρῆσαι, ὥστε τινὰ τῶν θεωρημάτων ἱστορῆσαι. Ταῦτα μὲν οὕτω διαιρεῖν ἴσως οὐ χεῖρον· τὸ τε διηπορημένον φανερὸν ὁ ἐμβόλιμος λύει. Καὶ εἰ τι διὰ πλειονος ἔτι χρόνου παραλλάττει, εἰκόσ καὶ τοὺς πάλοι συνορῶντας καὶ τοῦτο δήπου ἐπανορθοῦσθαι, ὅτε μὲν μακρότερον, ὅτε δὲ βραχύτερον τὸν ἐμβόλιμον ποιούμενους. Τὸ δ' ἀκριβέστατον, καὶ μὴδὲ παρ' ὄλιγον τι πλημμυλεῖν, οὐκ ἐπιζητεῖν δεῖ· ὅποτε καὶ νῦν, ἐπίδοσιν τῆς ἀστρολογίας τοσαύτην λαβούσης, ὅμως ἢ τῆς κινήσεως ἀνωμαλία διαφεύγει τὸν λόγον, περιγυνομένη τῆς τῶν μαθηματικῶν ἐμπειρίας. Τὰς μὲν τοι τῶν μηνῶν περιόδους ὁμολογεῖν ταῖς ὥραις ἀεὶ ποιεῖ ὁ ἐμβόλιμος τῷ τρίτῳ ἀεὶ ἐπαγόμενος τῶν ἐτῶν. Τὸ δὲ πρὶν ἐμβολάζσαι, καὶ περὶ τὸ ἐμβολάζον αὐτὸ ἔτος ὑπενεχθέν τε καὶ ἐπαλλάξαν τῶν μηνῶν, ἔτι δεῖται λόγου, πῶς ἂν ἐρμηνεύσμενον τυγχάνοι τοῦ ἱκανοῦ. Δῆλον γάρ, ὅτι τὸ ἐμβολάζον συχνὰ παρ' ἕνα που ἔξει τοὺς μῆνας ἀνομολόγους ταῖς ὥραις. Διὸ καὶ Θεόφραστος, « Ἐαρος εὐθύς ἱσταμένου τοῦ Θαρρηλιῶνος, » φησὶν, ὡς τοῦ Μουνυχιῶνος χειμερινοῦ δὴ γενομένου· τοῦ δ' ἐμβολίου θερινοῦ τροπικοῦ, ἢ καὶ περιστήσαντος τὴν τροπὴν εἰς ἱστάμενόν που τὸν Ἐκατομβαῖωνα· τοῦτο μὲν οὖν μὴ συμβαίνειν οὐχ οἶόν τέ ἐστι. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ ἐμβόλιμος ἐπάγεται, ἀναπληρῶν τὸ ἐνδεές, καὶ εἰς Ἐκατομβαῖωνα τὰς τροπὰς ἀποκαθιστάς. Τὴν δ' ἐρμηνεῖαν ποιητέον ἐπὶ τῶν οὕτω χρονολογούντων, στοιχείῳ χρωμένους τῷ παρόντι ἀεὶ τροπικῷ μηνὶ καὶ τῷ ἔξῃς τῶν μηνῶν κατὰ τὰ ὑποθεθέντα. Οἷον ἐπειδὴ Θεόφραστος, « Ἄκρου ἔαρος, εὐθύς ἱσταμένου τοῦ Θαρρηλιῶνος, » φησὶ, μεθερμηνευτέον Μαρτίου, καὶ μὴ Ἀπριλίου. Πάλιν ἐπειδὴ Θεοκυδίδης Ἐλαφβολιῶνα τελευταῖον μῆνα τῶν χειμερινῶν εἶναι φησὶ, τοῦτον μὲν Φεβρουάριον ἐρμηνευτέον· τὸν δ' ἐπιόντα Μουνυχιῶνα θετέον ἔαρος εἶναι ἀρχὴν, καὶ Μάρτιον μεταωαστέον Λατίους. Ὡστε δὴ καὶ συμβαίνει δύο

A plus opus erat, quarto quoque anno. Hæcque erant subsidia, quæ non latius quidem paterent, sufficientia tamen restituere menses sibi, et iisdem fere finibus eos coercere; eaque inæqualitatis curatio, ut majoribus olim remediis indigeret, futurum erat, quemadmodum refert Plutarchus. Cæsar itaque, is qui primus imperium invasit et ad cuius unius arbitrium res Romana devoluta est, quæstione hac de re optimis mathematicis proposita, ex substratis jam viis rationibusque, propriam quamdam et accuratiore cura excogitatum emendationem confecit. Primi autem omnium Ægyptii ad solem duodecim mensibus usi videntur, et iis quidem tricenariis, et quinque dies quotannis adjecisse, particulamque diei excurrentem ad supplementum totius anni, ex multis annorum circuitibus acervatam, in unum diem integrum conjecisse. Græci vero ab illis, cum alia permulta rerum cœlestium; tum hæc præcipue mutuo acceperunt; partim traductis in linguam Græcam commentariis; partim cum eorum sacerdotibus versati, egregie divinarum cœlestiumque scientiarum peritis. Ferunt itaque Platonem, et Eudoxum peregre in Ægyptum profectos, annis tredecim apud Ægyptios sacerdotes mansisse; tanta enim consuetudine, tamque diutino obsequio erant exorandi, et quasi eblandiendi, ut qui rerum arcanarum tenaces, avarique elargitores essent disciplinarum suarum; quo aliquid cœlestium contemplationum impertirent. Hæc vero ita distinguere, ut opinor, non improbable est: tum quod inest dubii, quæ postea emersit intercalatio solvit. Atque etiam si quid longiore temporis intervallo adhuc evariaret, credible est vel antiquos ipsos perspicientes, id quoque quodammodo correxisse; modo longiorem, modo brevioris intercalationem facientes. Neque vero exactam in his diligentiam, et ab omni errore vel levissimo tutam exigere oportet, quandoquidem hoc quoque sæculo, quo astrologia tantum incrementi præstantiæ adeptæ est, tamen morus disparilitas mathematicorum rationes fugit: quippe quæ superior sit eorum peritia. Sed tamen mensium cursus, ut cum anni temporibus semper congruant, facit post tertium quemque annum introducta intercalatio. Cæterum confusio illa, et mensium inconstantia vaga (quæ fuit prius inventa intercalatione, atque etiam post inventam) adhuc explicatione indiget, quoniam pacto transferri commode possit. Constat enim ipsam intercalationem alternos fere menses cum temporibus anni non competentes sæpe habituram. Ex quo etiam Theophrastus inquit, « vere statim Thargelionis initio: » quasi Munychioni hibernus fuerit: intercalaris vero æstivus tropicus, vel certe in instantem **161** Hecatombæonem solstitium circumagens: quod interdum non contingere non potest. Nam propterea intercalatio inducta est, ut defectum dierum suppleat, et in Hecatombæonem solstitia restituat. Porro in his qui sic indicem temporum notationem

scribunt, interpretatio hoc pacto facienda est, ut presentī semper tropico pro fundamento utamur, et mensium serie illa quam supra posuimus. Verbi gratia: quando Theophrastus « summo vere, statim instante Thargelione »: dicit, mense Martio, et nou Aprilii, interpretandum est. Rursum quando Thucydides Etaphelionem esse dicit ultimum hiemalium mensium, hunc quidem Februarium oportet interpretari; secundum quem veris initium Munychion constituendus, et Latinis Martius est transferendus. Ex quo sane contingit duos esse vernos æquinoctiales, Munychionem et Thargelionem; et duos autumnales, Boedromionem et Mæmactæriionem: similiterque solstitiales duos æstivos, Hecatombæonem et intercalarem; brumalesque, Posideonem et Gamelionem. Quam ob rem Aristoteles inquit: « Gallina quidem parit omnibus anni temporibus, exceptis duobus mensibus in hieme tropicis. » Et in *Meteorologicis* scribit crinitam stellam ad Ursam apparuisse mense Gamelione, sole circa brumam existente. Atque etiam Anthesterionis potest attingere. Sed quos tropicos hiemales nominant, sunt hi quidem duo ante explicati. Sumendum est tamen simpliciter, Hecatombæonem esse æstatis principium, et solstitialem æstivum, et reliquos simili deinceps ratione. De rebus enim contingentibus nulla ratio ineunda est, sed de spectatis et solitis. Nam in *Physicis* dictum est, quemque oportere dicere id esse, quod natura esse expetit et est; non quod vi et præter naturam.

Dionysius vero ab Ephoro mutuatus, dicit Thargelione expugnatum Ilium. Quin et Plutarchus in Furi Camilli vita, Ephorum hæc scripsisse refert; nec vero « septemdecim diebus ante æstivum solstitium » dicit: et tamen Thargelione etiam ille dicit. Si Ephorus igitur, cum apud se non esset, alioqui dicturus Scirophorione, scripsit Thargelione; quemadmodum item in aliis pro Iberia non pœnitenda regione Europæ, civitatem quamdam Iberiam esse dicit; boni consulat, quod non reprehendatur qui sui reprehendendi ansam dederit, eamque amplissimam. Quod si forte nescio quis ineptus scriptor mendose scripserit, « Thargelione, » pro « Scirophorione, » ut fere fit in aliis, et præsertim in iis quæ quæstus gratia scribuntur a bibliopis (nam qui hujusmodi operas conducunt, imperitis, oblatitiisque et trivialibus scriptoribus utuntur); sic insons quidem fuerit Ephorus: et jure culpandi, qui exemplaria non emendarint, sed inconsiderate dixerint, « Thargelione septemdecim diebus ante æstivum solstitium. » Sed idem etiam dicit, dies (qui annum illum expleant) superabundantes fuisse post solstitium numero viginti: quod prorsus incompositum et pugnant, si pro instituta Atheniensium ratione sermonem facit. Nam si supererant viginti post solstitium, certum est solstitium fuisse abeunte anno, Thargelionis ultimo die, ut ille quidem vult: ut nos vero, Scirophorionis. Impræsentia autem nihil intersit. Sed esto ex ejus sententia Thargelionis; profecto sequente anno solstitium erit novilunio Scirophorionis: quod erat ipsi nono die incipientis. Nam si octavo sub finem die Thargelionis captum est Ilium, septemdecim diebus æstivo prius solstitio;

Α Ισημερινούς εἶναι ἔαρινούς, Μουνυχιώνά τε καὶ Θαρρηλιώνα· καὶ φθινοπωρινούς δύο Μαιμακτηριώνα καὶ Βοηδρομιώνα· ὡς δ' αὐτως καὶ τροπικούς δύο θερινούς, Ἐκατομβαιώνα καὶ τὸν ἐμβόλιμον· καὶ χειμερινούς, Ποσειδεύωνα καὶ Γαμηλιώνα. Διότι Ἀριστοτέλης, « Ἡ ἀλεκτορίς, » φησὶ, « τίκειται ὄλον τὸν ἑναυτὸν, ἔξω δύο μηνῶν τῶν ἐν τῷ χειμῶνι τροπικῶν· » καὶ τὸ ἐν τοῖς *Μετεωρολογικοῖς* ὅτι ἐγένετο κομήτης ἀστὴρ πρὸς Ἀρκτεν, μηνὸς Γαμηλιώνος, περὶ τροπᾶς ὄντος τοῦ ἡλίου χειμερινάς. Καὶ Ἀνθεστηριώνος δὲ ἄλιαι· ἂν ποτε ἡ τροπὴ λήγοντος. Ἄλλ' οἳ γε ὀνομαζόμενοι τροπικῆ χειμερινὰ δύο οἱ εἰρημένοι εἰσίν. Ἀπλῶς μέντοι θέρους ἀρχὴν ὑποληπτέον εἶναι τὸν Ἐκατομβαιώνα, καὶ τροπικῶν θερινόν· ἀνάλογον δὲ καὶ τοὺς ἄλλους. Δεῖ γὰρ μὴ τὸ συμβαῖνον, ἀλλὰ τὸ σκοπούμενον λαμβάνειν τῷ λόγῳ. Εἴρηται γοῦν καὶ ἐν τοῖς *Φυσικοῖς* τῶν λόγων, ὡς δεῖ ἕκαστον λέγειν τοῦτο εἶναι, ἢ φύσει βούλεται εἶναι, καὶ ὃ ὑπάρχει· ἀλλὰ μὴ ὃ βίβη καὶ παρὰ φύσιν.

postremam partem aliquando solstitium hibernum

Διονύσιος δὲ παρ' Ἐφόρου εἰληρῶς λέγει, Θαρρηλιώνος ἀλῶναι τὸ Ἰλιον. Πλούταρχος γοῦν ἐν τῇ Φουρίου Καμύλλου βίῳ Ἐφόρον ἀναγεγραφεῖναι τοῦτο φησιν· οὐ μὴν δὲ καὶ « πρότερον ἑπτακαίδεκα ἡμέραις τῆς θερινῆς τροπῆς » λέγει· ἀλλ' οὖν Θαρρηλιώνος κάκεινός φησιν. Εἰ μὲν οὖν Ἐφορος, Σχιροφοριώνος φάναι βουλόμενος, εἶπε (μὴ ἐν τῷ ὄν αὐτοῦ) Θαρρηλιώνος, ὡς περ ἐν ἄλλοις αὐτῷ ἀντὶ Ἰθέριας τῆς κατὰ τὴν Εὐρώπην μεγίστης χώρας, πόλιν εἶναι τινα τὴν Ἰθέριαν φησίν· ἀγαπάτω μηδὲν ἐπιτιμώμενος, σκῆψιν ἐπιτιμήσεως καὶ ταῦτ' οὐ μικρὰν δεδοκῶς· εἰ δ' ἄρα τις τῶν φαύλων γραφεὺς διήμαρτεν, ἀντὶ « Σχιροφοριώνος »—(Θαρρηλιώνος) μεταβαλὼν, καθάπερ καὶ ἐπ' ἄλλων συμβαίνει, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν εἰς πρᾶσιν γραφομένων τοῖς βιβλιοπώλαις (χρῶνται γὰρ φαύλοις καὶ τοῖς τυχοῦσι γραφεῦσιν). Ἐφορος μὲν ἀναίτιος ὡς ἂν εἴη· αἰτιάσαιτο δ' ἂν τις τοὺς μὴ ἐπανορθωσαμένους τὴν γραφὴν, ἀλλ' ἀνεπισκέπτως εἰρηκότας, « Θαρρηλιώνος ἑπτακαίδεκα ἡμέραις πρὸ τῆς θερινῆς τροπῆς. » Φησὶ δὲ, καὶ ὡς αἱ τὸν ἑναυτὸν ἐκείνον ἐκπληροῦσαι περιτταὶ ἡμέραι, εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν ἦσαν μετὰ τὰς θερινὰς τροπᾶς· τὸ δ' ἀσύνηκτον παντελῶς καὶ μαχόμενον, εἰ ὡς Ἀθηναῖοι ἦγον ποιεῖται τὸν λόγον. Εἰ γὰρ περιτταὶ εἴκοσι μετὰ τὰς τροπᾶς, ὅλον, ὅτι ἡ τροπὴ ἦν τῷ οἰχομένῳ ἔτει, ἔφη καὶ νέξ Θαρρηλιώνος μὲν, ὡς ἐκεῖνος λέγει, Σχιροφοριώνος δὲ, ὡς ἡμεῖς. Διαφερέτω δὲ μὴθὲν πρὸς γε τὸ νῦν. Ἄλλ' ἔστω Θαρρηλιώνος αὐτῷ· οὐκοῦν τῷ ἐπιόντι ἑναυτῷ ἡ τροπὴ ἔσται, Σχιροφοριώνος νομηνίξ. Ἦν δ' αὐτῷ ἐνάτη ἱσταμένου. Εἰ γὰρ ἐγδόῃ φθίνοντος τοῦ Θαρρηλιώνος ἐάλω τὸ Ἰλιον, ἑπτακαίδεκα πρότερον ἡμέραις τῆς θερινῆς τροπῆς, ὅλον, ὅτι ἐνάτη ἱσταμένου τοῦ ἐπιόντος μηνὸς ἦν ἡ τροπὴ

ἐνάτη ἰσταμένου, τρεῖς εἶναι τὰς περιττὰς ἀναγκαῖον. Ἀφανερὰ δὲ μᾶλλον ταῦθ' ὕστερον ἔσται, ἐπειδὴν περὶ χρήσεως ἐμβολίου μηνὸς λέγωμεν. Εἶτ' οὖν Ἐφόρου ἀμάρτημα τοῦτ' ἔστιν, εἴτε γραφῆς, καὶ τοῦτο εἰς κοινὸν ἐκκείσθω σκοπεῖν. Ἀπαρτίζειν δ' αὖ τούτων τῶν Ἀθηναίων μηνᾶς τοῖς τῶν Ῥωμαίων δηλονότι οὐκ ἂν εἴη. Ἐπαρτοτερίζειν οὖν τι συμβαίνει. Οἶον, φέρε εἰπεῖν, Ἐκατομβαιῶν τὸ μὲν Ἰουνίου ἐπιλαμβάνει, τὸ δὲ Ἰουλίου· καὶ Μεταγειτωνίων τὸ μὲν Ἰουλίου, τὸ δ' Αὐγούστου· καὶ Βοηδρομιῶν τὸ μὲν Αὐγούστου, τὸ δὲ Σεπτεμβρίου. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἀμφιλαφεῖς εἰσι τὰ πολλὰ· ἐπεὶ ἐνίστατέ γε καὶ ἰσάζειν συμβαίνει· οἶον καὶ τήτες συμβέβηκε, νομηνίαν ἕμα Ἀπρίλιος μηνὸς ἡλιακοῦ, καὶ σελήνης ἄγειν. Ἐρμηνεύειν μέντοι ἀπλῶς χρεῶν ἀπὸ τοῦ προτέρου· οἶον, Αὐγουστον τὸν Βοηδρομιῶνα, ἀλλὰ μὴ Σεπτεμβρίου, ἵνα θερινὸς ᾦ· τρίτος γὰρ ἀπὸ Ἐκατομβαιῶνος· τροπικὸς δὲ θερινὸς ὁ Ἐκατομβαιῶν, ὡς δεδειγμένον ἔστί. Γαληνῷ δὲ διέφερεν οὐθὲν πρὸς γε τὸ τῆς ἐλάτης σπέρμα καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ ἀκόπου, εἶτ' ἀπὸ τοῦ ἐπομένου Σεπτεμβρίου, εἶτ' ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου Αὐγουστοῦ ἐρμηνεύοιτο ὁ τῶν μυστηρίων μῆν· ἄλλως τε καὶ τῶν Ἰσημερινῶν τε καὶ τροπῶν περὶ που εἰκοστὴν τετάρτην τοῦ μηνὸς ἡμέραν, ὡς Ῥωμαῖοι ἄγουσι, λαμβανομένων τοῖς τότε οὖσιν ἀνθρώποις· καὶ προσέτι Ἰσημερινοῦ γινόμενου ποτὲ καὶ τοῦ Βοηδρομιῶνος, ἐπειδὴν πλείους ὥσιν αἱ μετὰ τὴν τροπὴν περιτταὶ ἡμέραι. Ὅθεν δὴ καὶ Ἀριστοτέλης, « μετ' ἀρκτοῦρον περὶ Βοηδρομιῶνα, » φησὶν, ὡσπερ αὖ ἀνάπαλιν, περὶ λήγοντά που τὸν Ἐκατομβαιῶνα τῆς τροπῆς γενομένης, συμβαίνει τρυγᾶν τὰς ἀμπέλους περὶ ἰστάμενον τὸν Πυαναψίωνα· καθὼς Πλούταρχος ἐπισημαίνει συμβῆναι, ὅτε Θησεὺς ἐπανῆκεν ἐκ Κρήτης. Ἡ Ἰσημερία μέντοι περὶ λήγοντά που τὸν Μαιμακτηριῶνα ὑπῆρξε. Πλίνιον δὲ οἰητέον, μὴ ὡς Ἀριστοτέλους λέξιν μεταφέροντα, ὧδε ποιῆσθαι τὸν λόγον, ἀλλ' ἰδίαν αὐτῷ ὄξαν περὶ τόκου τῶν ἰχθύων ἀποφαινόμενον. Θαυμαστόν τε οὐθὲν, εἰ καὶ ταῖς χώραις διαφορὰ περὶ τὰς γενέσεις ἔστιν. Ἀλλὰ δῆλον, ὅτι καὶ τῶν ζώων, ὡσπερ τῶν φυτῶν, πολλὴν ποιοῦσι διαφορὰν οἱ τόποι, οὐ μόνον κατὰ μέγεθος καὶ εὐτροφίαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς τόκους, τοῦ τὰ μὲν ὀψιαίτερον γεννᾶν, τὰ δὲ πρωϊαίτερον. Ὡδε μὲν τολύου ἀπλῶς τε καὶ πη ἐρμηνεύοντες, οὐκ ἂν διαμαρτάνομεν τοῦ ἱκανοῦ.

Περὶ χρήσεως τῶν μηνῶν.

Γ'. Ἐπεὶ δ' ἔστι μὲν χρῆσθαι μῆσι καὶ κατὰ τὴν ἡλίου περιφορὰν, ὡς Ῥωμαῖοι ἄγουσιν· ἔστι δὲ καὶ τὴν τῆς σελήνης, ὡς Ἀθηναῖοι ἤγουν· πρότερον Ἀθηναίοις ἐπόμενοι χρῆσόμεθα, ἢ Ῥωμαίοις, κατονομάζοντες μὲν ὡς Ἀθηναῖοι, τὴν δὲ γε τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς μῆνας διαίρεσιν κατὰ ταῦτά Ῥωμαίοις τιθέντες; Πλήθων μὲν φησὶν, ὅτι κατὰ φύσιν δὴ ἄγοιτ' ἂν ἔτος μὲν κατὰ τὸν ἥλιον, μῆν δὲ κατὰ τὴν σελήνην· διὰ τί δὲ, οὐ λέγει. Ἄλλοι δὲ τινες, καὶ αἰτίαν ἀποδιδόντες, πάντα πρὸς τῶν οὐρανίων κοσμεῖσθαι τὰ τῆδ' ἔφασι. καὶ μεγάλα εἶναι τὰ τῆς σελήνης ἔργα.

PATROL. GR. XIX.

A manifestum est nono mensis sequentis die æstivum solstitium fuisse. Si itaque solstitium nono ineuntis, tres esse dies abundantes est necesse. Hæc autem planius postea elucidabuntur, ubi de usu mensis intercalarii disseremus. An igitur Ephori sit iste error, an amanuensis potius, in medio considerandum relinquo. Jam certum est Atticos menses æquali dierum numero, simulque finiente, Romanossemper æquiparare non posse. Ergo fit ut singuli menses Græcorum inter binos semper Romanorum ambigant. Exempli gratia : Hecatombæon partem Junii, et partem Julii attingit ; Metagitnion Julii et Augusti ; Boedromion Augusti et Septembris. Similiter vero reliqui omnes non raro sese præbent anticipites, quandoque etiam æquales, ut vel superiore anno lunam novam cum Aprilis Kalendis solaribus contigit emergere. Operæ tamen pretium est simpliciter a priore mense interpretari. Verbi gratia : Boedromionem Augustum potius quam Septembrem, ut æstivus sit ; tertius enim est ab Hecatombæone : in quo, ut demonstratum est, æstivum solstitium conficitur. Nihil porro Galeni intererat, ad abietis semen et compositionem acopi, sive a sequente September, sive a præcedente Augustus verteretur ille mysteriorum mensis ; præsertim cum solstitia et æquinoctia 162 circiter quartum, et vicesimum diem mensis Romani ab illius sæculi hominibus signarentur : et præterea æquinoctialis interdum foret Boedromion, cum plures supererant dies post solstitium. Unde etiam Aristoteles dicit, « post arcturum circiter Boedromionem, » quemadmodum contra peracto circa desinentem Hecatombæonem solstitio evenit vindemias fieri, circa incipientem Pyanepsionem : ut Plutarchus accidisse significat, quando Theseus e Creta rediit. Æquinoctium enim fuerat sub finem Mæmacterionis. Pliniusque æstimandus est sic loqui, non qui verba Aristotelis interpretetur, sed qui suam de piscium partu exprimat sententiam. Nihilque mirum est, si etiam in generationibus a regionum diversitate oritur differentia. Verum illud constat, multam, ut plantarum, ita quoque animalium, non in magnitudine solum habituque vegetiore, sed et in partu ipsa loca efficere differentiam, ut alia serius, alia gignant maturius. Sic igitur simpliciter et quadantenus verentes, nequaquam ab idonea explicatione aberraverimus.

De mensium usu.

X. Sed quoniam mensibus uti possumus vel ad solis motum, ut Romani, vel ad lunæ, ut Athenienses : utrum Atticum usum, an Romanum sequemur, more quidem Atheniensium denominantes, anni vero in menses eamdem cum Romanis constituentes divisionem? Plethon quidem refert natura esse comparatum, ut ad solem delucatur annus, mensis vero ad lunam : sed quamobrem, non dicit. Verum alii hujus quoque dicti rationem afferentes, asseverant, quæ hic in terris sunt, omnia a celestibus illis corporibus ordinari, magnosque esse

33

lunæ effectus. Nam mutari aiunt manifeste ab illa terrestria cuncta, idque recte. Signum tamen nullum est, menses ad lunam, non ad solem agere oportere. Hæc enim inferiora superioribus illis motibus esse continua non inficias imus, et omnem eorum vim et potentiam illinc gubernari, ipsuinque decorum (quodcunque apud nos decorum) et rerum ordinem a superna illa natura consistere; quod vero indigestum et suo errore indecens, id esse ab ea (quæ est hic) materia. Detur vero multa quædam a luna alterari variarique, cum plena, cum dimidio orbe cæsa, cum gibbosa et utrinque convexa; cum in cornua flexa, atque etiam de cælo ipso et ambiente aere iudicium fieri; hæcque terrestria mutari per semisses, et quadrantes, et certas quasdam ipsius stationes: non tamen idcirco convenit, ut supersedentes solis annum in menses distinguere, eaque divisione uti, et ad lunam divertentes, ultro sponteque dissideamus. Nec enim secundum naturam est totum soli quadrare; partes autem alteri, quam soli magis convenire. Nam partes sunt totius anni, qui menses nominantur, vel quomodocunque libeat illam in duodecim spatia solaris revolutionis partitionem appellare. Quod enim causa est efficiens totius, id certe partium necessario efficiens est, cum ex partibus totum consurgat, et ipso toto partes sint generatione priores. Est autem etiam inæqualius, inordinatiusque annum ad lunæ curriculum ducere: quod qui ita agunt, mensem frequenter inserunt; nec parum habent negotii, dum alios annos mensium duodecim, alios tredecim efficiunt. Itaque præter naturam quidem id potius. Nam ordo quidam natura est, et præter naturam, quidquid inconditum, et incompositum, et quod ordinem suum non servat. Cæterum ut solem dæmonem inutilitatis propter lunæ vim, et ea quæ vulgo apparent, postulatio nimis magna est, et quæ videatur esse ejus qui se magis sensui quam rationi applicet. Effectus enim lunæ, et opera a sole quidem (quod prope dixerim) omnia sunt: et hæc inferiora idem sol imprimis describit, modulatur, et in numerum ordinemque digerit. Et aliorum quidem siderum temperationis solem esse causam, cum multis aliis præclaris viris, tum vel maxime Straboni geographo videtur. Evidentiora tamen sese nobis offerunt, quæ contingunt circa lunam, propter diferentes ejus species, ex variis solis intercapedibus proficiscentes. Quapropter observanda sunt hæc, sive per septimanas, sive per alterum mensem lunarem videtur. Neque vero his solis utendo solares deserere oportet, qui sint longe æquabiliores, et partes temporum divinitus constitutorum, totiusque anni propriæ et nativæ. Secundum naturam enim id simpliciter est: quandoquidem a causa, et priore, et magis necessaria. Quod vero est a luna, notius nobis cum sit et apertius, viam ad ea quæ sunt notiora natura, et perfectiora, munit. Quamobrem Cæsar cognomento apud Romanos Divus, ingressus hanc viam ad id, quod erat cer-

A 'Αλλοιοῦσθαι γὰρ σαφῶς τὰ ἐπιγεια πάνθ' ὑπ' ἐκείνης. Τοῦτο μὲν οὖν εὖ λέγεται. Σημεῖον δ' οὐδέν ἐστι τοῦ χρῆναι ἀγειν κατὰ σελήνην, καὶ μὴ καθ' ἡλίον γε τοὺς μῆνας. Συνεχῆ μὲν γὰρ πως τὰ τῆδε ταῖς ἀνω φοραῖς εἶναι φαίμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ πᾶσαν αὐτῶν τὴν δύναμιν κυβερνᾶσθαι ἐκείθεν· καὶ τὸ μὲν καλὸν ἅπαν, ὅσον ἂν ἦ ἐνθάδε καλὸν, καὶ τὸ τεταγμένον, ἄνωθεν ἐγγίνεσθαι φύσει· τὸ δ' ἄτακτον καὶ πεπλανημένον, ὑπάρχειν ἐκ τῆς ἐνθάδε ὕλης· ἔστω δὲ καὶ πόλλ' ἄττα ἀλλοιοῦν τὴν σελήνην πλήρη τε οὔσαν, καὶ διχότομον, καὶ ἀμφικυρτον, καὶ μηνοειδῆ, κρίνεσθαι τε τὸ περιέχον, καὶ μεταβάλλειν τὰ τῆδε κατὰ διαμέτρους, καὶ τετραγώνους, καὶ ὅλως ποιᾶς τινὰς στάσεις αὐτῆς· οὐ μὴν δὲ καὶ εὐλογον διὰ ταῦτα ἔωντας διαιρεῖν τὸν τοῦ ἡλίου ἐνιαυτὸν εἰς μῆνας, καὶ χρῆσθαι, ἑτεροβόρειν ἐπὶ τὴν σελήνην, καὶ ἐκόντας εἶναι διφασσάθαι. Οὐδὲ δὴ κατὰ φύσιν τὸ μὲν ὅλον προσήκειν τῷ ἡλίῳ, τὰ δὲ μέρη ἐτέρῳ τῷ μᾶλλον ἐπιβάλλειν ἢ τῷ ἡλίῳ. Μέρη γὰρ τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ οἱ καλούμενοι μῆνες, ἢ δὲ τι δῆποτε καλεῖν φιλον τὸν εἰς δώδεκα μερισμὸν τῆς τοῦ ἡλίου περιφορᾶς. Τὸ δὲ τοῦ ὅλου ποιητικόν, καὶ τῶν μερῶν ταῦτο ποιητικὸν ἐξ ἀνάγκης ἐστίν. Ἐκ τῶν μερῶν γὰρ τὸ ὅλον, καὶ τῆ γενέσει πρότερα τοῦ ὅλου τὰ μέρη. Ἔστι δὲ καὶ ἀνωμαλιώτερον τε καὶ ἀτακτώτερον τὸ πρὸς τὴν φορὰν τῆς σελήνης ἀγειν· δι' ὃ καὶ συχνὰ ἐπιβάλλουσι μῆνα οἱ οὕτως ἀγοντες, καὶ πράγματα ἔχουσι, τὰ μὲν δωδεκάμηνα, τὰ δὲ τρισκαιδεκάμηνα ποιοῦμενοι τῶν ἐτῶν. Οὐκοῦν παρὰ φύσιν γε μᾶλλον. Τάξιν γὰρ τις ἢ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν πᾶν τὸ πλημμελές τε καὶ ἄτακτον. Τὸ δ' ἀχρηστίαν τοῦ ἡλίου καταγινώσκειν διὰ τὴν τῆς σελήνης δύναμιν καὶ τὰ φαινόμενα, αἴτιμα λίαν μέγα ἐστὶ, καὶ προσέχοντος αἰσθήσει μᾶλλον εἰκοιενεῖναι ἢ λογισμῷ. Τὰ τε γὰρ τῆς σελήνης ἔργα διὰ τὸν ἡλίον, ὡς εἰπεῖν, ἅπαντ' ἐστὶ· τὸ τε μάλιστα κοσμοῦν τὰ τῆδε, καὶ ρυθμιζόν, καὶ διατάττον, ὃ ἡλιός ἐστι. Καὶ μὴν καὶ τῆς περι τοὺς ἄλλους ἀστέρων εὐκράσιος αἴτιον εἶναι τὸν ἡλίον ἄλλοις τε τῶν ἐνδόξων καὶ Στράβωνι τῷ γεωγράφῳ δοκεῖ. Ἐναργέστερα μέντοι τὰ περι τὴν σελήνην συμβαίνοντα κατὰ διαφόρους φάσεις ἐκ τῶν πρὸς τὸν ἡλίον ἀποστάσεων ἡμῖν ἅπαντ' ἔστι. Ὅστ' ἐπιτηρητέα μέντοι καὶ ταῦτ' ἐστίν, εἴτε καθ' ἑβδομάδας εἴτε καθ' ἕτερον μῆνα δοκεῖ σεληνιακόν. Οὐ μὴν δὲ καὶ μόνοις τοῖσδε χρωμένους ἑατέον τοὺς καθ' ἡλίον μῆνας ὀμαλεστέρους ὄντας παρὰ πολὺ, καὶ μέρη τῶν ἐκ Θεοῦ ὤρων, καὶ τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ οἰκεῖά τε καὶ αὐτοφυῆ. Κατὰ φύσιν γὰρ τοῦθ' ἀπλῶς· εἴπερ καὶ ἐξ αἰτίου, καὶ προτέρου, καὶ ἀναγκαιότερου. Τὸ δὲ ἀπὸ τῆς σελήνης, γνωριμώτερον ὅν ἡμῖν καὶ σαφέστερον, ὁδός ἐστιν ἐπὶ τὰ τῆ φύσει γνωριμώτερά τε καὶ τελεώτερα. Δι' ὃ καὶ οἱ περι Καίσαρα τὸν ἐπωνομασμένον τοῖς Ῥωμαίοις θεόν, ταύτην ἰόντας, ἐπὶ τὰ κριβέστερον ἐληλύθασαι μνηῶν τε καὶ ἐνιαυτοῦ διατάξεως πέρι. Οἱ δ' ἄρα τοῖς ἐν ποσὶ καὶ ἡμῖν σαφεστέροις ἐπιμένοντες διὰ τέλους εἰκασιν οὐ καλῶς κρίνειν, τί τὸ δι' αὐτὸ, καὶ τί τὸ δι' ἕτερον αἰρετέον. Ὅλως τε δεῖ νομίζεσθαι τὰ ὑστερον χρόνῳ μακρῷ διηκριβωμένα περι ἀστρολογίαν πολὺ τι τῶν ἀρχαίων

διαφέρειν· ἀλλὰ μὴ ἐκόντας ὑπ' αὐθαδείας πρὸ τῶν Α
 τελευτέρων τὰ ἀτελέστερα ἐπαναίειν, ὡς περ ἐν γήρα
 τὰ τῶν νέων φρονεῖν ἐπιπροαιρουμένους. Ἐπεὶ καὶ
 Γαληνὸς ἐν τοῖς περὶ κρίσιμων ἡμερῶν λόγοις τὸν
 ἐνιαυτὸν ἐπὶ ταῖς πέντε καὶ ἐξήκοντα καὶ τριακοσῆς
 ἡμέραις, ἐπιχειμένον ἔχειν τι μῶριον ἡμέρας μεῖζον
 ἢ ὡς τέταρτον λέγει. Τὸ δ' οὐ μεῖζον, ἀλλ' ἑλαττον
 εἶναι, ταῖς ὑστερον ἐπιτηρήσεσιν εὐρηται. Εἰ δ' ἄρα
 που μὴδὲ τὰ περὶ τὴν ἡλίου κίνησιν τάκριθες παν-
 τάπασι νῆσοι ἡμῖν· ἀλλ' οὖν γε πολὺ τῶν περὶ τὴν
 σελήνην ἀκριθέστερ' ἐστὶ, καὶ τὸ πλημμυλούμενον
 εὐδιορθωτότερον· εἰ γε μίαν μὲν διὰ τετραετηρίδος
 ἡμέραν ἐμβόλιμον, μίαν δὲ σχεδὸν διὰ διακοσαετηρί-
 δος ἐκβόλιμον πλείσθαι, ἀποχωρόντως ἂν ἔχοι, ἢ
 ὁπόσον ἂν διὰ πλείστου οἱ περιόντες ἀεὶ τῷ χρό-
 νῳ ἀστρονομίας ἐμπειρότατοι κρίνωσιν. Οὐδὲν γὰρ Β
 τῷ παρόντι προσίσταται λόγῳ, εἰ τίνες ἀμφισθη-
 τοῦσι περὶ τοῦ τῶν ἐτῶν πλῆθους. Ἀναμφισθητῆτος
 γὰρ ἡ ἐπανόρθωσις ἔσται διὰ πλείστου, ὅπως ἂν
 ἐξη.

annos unum exemptilem fieri, vel quam longo temporis
 C experientia excellentes astronomi. Neque enim præsentis est instituti, si quibus controversa est in hac re
 annorum multitudo. Haud dubie enim plurimo temporis interstitio emendabitur, utcunque se habeat.

Ἐπι καὶ τοῖς σοφοῖς δοκεῖ βέλτιον τὰ κατὰ ἡλίον
 ἀγεῖν.

ΙΑ'. Ἐπαινεῖ δὲ διαφερόντως καὶ Πλούταρχος τὴν
 Καίσαρος ἐπανόρθωσιν, δεινὸς ὡν κρίναι, ὣδε λέγων·
 « Ἡ δὲ τοῦ ἡμερολογίου διάθεσις καὶ διόρθωσις τῆς
 C περὶ τὸν χρόνον ἀνωμαλίας, φιλοσοφηθεῖσα χαριέν-
 τως ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τέλος λαβοῦσα, γλαφυρωτάτην
 παρέσχε χρεῖαν. » Ἡρόδοτος δὲ καὶ σοφώτερος
 οἶεται εἶναι Αἰγυπτίους Ἑλλήνων, παρ' ὅσον οἱ μὲν
 διὰ τρίτου ἔτους ἐπεμβάλλουσι μῆνα· οἱ δὲ, τρια-
 κονθημέρους ἀγοντες τοὺς μῆνας, πέντε ἡμέρας
 ἐπάγουσιν ἀνα ἑκαστον ἔτος. Οὐ χειρὸν δὲ καὶ πάλιν
 τὴν λέξιν αὐτοῦ παραθέσθαι· « Ἄγουσι δὲ τοσῶδε
 σοφώτερον Ἑλλήνων, ἐμοὶ δοκέειν, ὅση Ἑλληνας μὲν
 διὰ τρίτου ἔτους ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλουσι τῶν ὡρέων
 εἶνεκε· Αἰγύπτιοι δὲ, τριηκοντημέρους ἀγοντες τοὺς
 δωδέκα μῆνας, ἐπάγουσι ἀνα πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας
 παρῆξ τοῦ ἀριθμοῦ. » Τὸ δὲ τριακονθημέρους ἀγεῖν
 τοὺς μῆνας, κατὰ ἡλίον ἀγεῖν εἶναι, ὅλοϊ Στράβων
 οὕτως λέγων· « Αἰγυπτίων δ' ἐστὶ καὶ τὸ τὰς ἡμέ-
 D ρας μὴ κατὰ σελήνην ἀγεῖν, ἀλλὰ κατὰ ἡλίον, τοῖς
 τριακονθημέροις δωδέκα μηνῶν ἐπαγόντων πέντε
 ἡμέρας κατ' ἐνιαυτὸν ἑκαστον. » Πλήθων μὲν οὖν
 πολὺ τούτων ἀπάδει· λέγων κατὰ φύσιν εἶναι μᾶλλον
 τὸ κατὰ σελήνην ἀγεῖν τοὺς μῆνας, καὶ τὸν μὲν
 ἐνιαυτὸν τῷ ἡλίῳ, τοὺς δὲ μῆνας διαιτῶν τῇ σε-
 λήνῃ.

Πῶς χρηστέον μηνὶ καὶ ἐνιαυτῷ.

ΙΒ'. Ἡμεῖς δὲ ὀνόμασι μὲν τοῖς εἰρημένους καὶ
 τάξει χρῆσόμεθα τῶν μηνῶν, πράγμασι δὲ κατὰ τὴν
 Καίσαρος ἐπανόρθωσιν, ἢ χρώμενοι Ῥωμαῖοι ἀκρι-
 καὶ νῦν, ἤττον ἐτέρων σφάλλεσθαι περὶ τὴν ἀνωμα-
 λίαν δοκοῦσι χιλιοστὸν καὶ πεντακοσιοστὸν ὀλίγου
 δεῖν τόδε ἔτος. Λαμβάνειν τε ἀξιούμεν, εἰ τινες χρῆ-

80. Euterpe, n. 4.

lius exactiusque de anni mensiumque dispositione
 163 propius accessit. Qui ergo in medio positus,
 et nobis manifestioribus assidue insistunt, non vi-
 dentur recte dignoscere quid per se et quid propter
 aliud sumendum sit. Semelque existimare oportet
 astrologiæ commentationes, quæ multo post tem-
 pore diligentiore cura absolutæ sunt, non parum ab
 antiquis illis præstare; non autem præ perveracia
 decens est imperfectiora perfectioribus antepone-
 re, quasi volentes in senectute adhuc retinere pueritiæ
 ineptias. Quando vel ipse Galenus in libris de die-
 bus decretoriis dicit, anno supra trecentos et sexa-
 ginta quinque dies, particulam quandam accedere
 dici quadrante majorem. Atqui non majorem esse,
 sed minorem, posteris observationibus annotatum
 est. Quod si forte ne solis quidem motus ratio satis
 nobis constet; at quam lunæ certe multo certior
 est, ejusque error levior, et minus errori propin-
 quus. Siquidem satis est unum diem quarto quo-
 que anno intercalari; post vero ducentos ferme
 B est. Quod si forte ne solis quidem motus ratio satis
 nobis constet; at quam lunæ certe multo certior
 est, ejusque error levior, et minus errori propin-
 quus. Siquidem satis est unum diem quarto quo-
 que anno intercalari; post vero ducentos ferme
 intervallum judicabunt, qui assidue succedent
 C interstitio emendabitur, utcunque se habeat.

Quod viris prudentibus commodius videtur annum
 ad solem agere.

XI. Impense vero laudat Cæsaris emendationem
 Plutarchus, præstanti viri iudicio, sic dicens :
 « Fastorum autem dispositio, et inconstantia illius
 C vagæ, et incertæ correctio, eleganter ab ipso philo-
 sophica ratione explicata, finemque sortita, jucun-
 dissimum usum præbuit. » Herodotus autem sa-
 pientiores Græcis existimat Ægyptios, quatenus
 Græci tertio quoque anno unum mensem interca-
 lant, Ægyptii vero mensibus triceniis quinque
 dies quotannis adjiciunt. Sed nec abs re fuerit au-
 ctoris ipsius verba reponere ⁸⁰ : « Agunt, inquit, eo
 prudentius Græcis, ut mihi quidem videtur, quod
 Græci tertio quoque anno mensem intercalarem
 faciunt, idque temporum gratia : verum Ægyptii
 duodecim mensibus (quibus tricenos dies adnume-
 rant) singulis annis quinque dies adscidunt. »
 Tricenis autem diebus menses taxare, quod sit ad
 solis cursum agere, ostendit Strabo ita inquitens :
 D « Ægyptiorum vero est et illud, dies non ad lu-
 nam, sed ad solem agere, triceniis mensibus
 duodecim quinque dies quotannis adjicientium. »
 Plethon igitur multum ab iis discrepat, dicens se-
 cundum naturam magis esse menses ad lunam
 agere; annum quidem soli pro arbitrio attribuens,
 menses vero lunæ.

Quomodo utendum mensibus et anno.

XII. Nos autem et ordine mensium et nomini-
 bus utemur explicatis; rebus vero juxta Cæsaris
 emendationem, qua hactenus utentes Romani mi-
 nus reliquis in hac confusione falli videntur : mil-
 lesimus et prope quingentesimus jam hic annus
 est. Neque vero si quid a quibusdam excogitatum,

et in communem vitæ utilitatem collatum est, sive Latini, sive barbari sint huiusmodi inventores, de dignamur ab iis id inventum utendum accipere, omnesque domesticos et familiares existimare, homines qui sint, et ejusdem nobiscum naturæ participes, iisque inventionis gratiam habere, non autem præ invidia contentiose rixari, et sponte deteriora capessere. Diebus itaque trecentis sexaginta quinque ad solis cursum nobis distribuatur annus, addita quoque huic numero particula quæpiam diei quarta parte minore. Et menses quidem complentes dierum numerum, alii triginta erunt dierum, alii uno die abundabunt; unus vero continuo quidem triennio duobus deficiet de triginta; quarto autem anno, uno die tantum. Quandoquidem hi septem, Posideon, Camelion, Munyschion, Scirophorion, Metagitinion, Boedromion, Pyanepsion, uno die excedent tricenarios; reliqui vero tricenis constabunt, præterquam Elaphebolion. Hic enim per tres annos diebus octo et viginti taxabitur, sed quarto anno undetriginta, propter diem intercalarem. Porro cur a Cæsare menses ita distributi sint, ut hic esset triginta dierum, ille non; huic excessus, illi defectus: alterius est considerationis.

De intercalari die.

XIII. Mensem quidem nullum unquam, sed unum diem per singulos annorum quaterniones mense Elaphebolione intercalabimus, quemadmodum Romani Februario bissextum, sic vocantes, quod bis ipsum diem inscribant **164** sextum Kalendas Martias. Ita enim Cæsari Augusto visum est. Nos vero tali vocabulo nequimus uti; nam intercalarem solum et sextum rite appellare possumus. Cæterum de exemptili die consideratio suscipienda est, et quod visum fuerit Latini admonendi sunt, ut idem amplectentes, annum sibi corrigant. Sic enim inter nos conveniet. Exemptilis enim diei jam longo tempore nulla ratione inita, solstitia, nostra ætate, inulto antevertunt diem mensis ab initio solstitialem constitutum. Sic itaque menses agantur nobis, utentibus nominibus traditis.

De anni principio.

XIV. Porro anni principium Athenienses Hecatomæonem constituebant, ab æstivo solstitio incipientes, sicut est prius demonstratum: Romani vero Januarium, inchoantes ab hiberno. Et certe magis proprium videtur esse principium, quod quæ hoc Plethion laudat. Nam lege et instituto aliis aliud anni principium agentibus, natura quodammodo idem ut sit principium suadere videtur: quando sol generationis auctor ultra progredi desinens, reflecti ad nos incipit, et lucis auget tempus, tenebrarum vero minuit. Recte igitur et Numa principium huiusmodi Romanis ordinavit, cum prius Martium mensem Romulus anni fecisset initium. Nobis igitur idem esto anni principium, et novus anni mensis Camelion: ut consonemus cum Romanis, sicut in mensibus, ita etiam in anni exordio, qui est Janua-

σιμόν τι ἐφευρον τῷ βίῳ, ἐάν τε Λατῖνοι ὦσιν οἱ εὐρόντες, ἐάν τε βάρβαροι· οἰκειοὺς τε πάντας νομίζειν, ἀνθρώπους γε ὄντας, καὶ μετειληφότας τῆς αὐτῆς ἡμῖν φύσεως· καὶ χάριν ὁμολογεῖν τοῖς εὐροῦσιν, ἀλλὰ μὴ φθορῶντας ἐρίζειν, καὶ ἐθελοκακεῖν. Ἡμέρας τοιγαροῦν τριακοσίας καὶ ἐξήκοντα καὶ πέντε ὀριζόμενος ἡμῖν ὁ ἐνιαυτὸς ἔσται, κατὰ τὴν ἡλίου περίοδον, προστιθεμένου τοῦ καὶ μορίου ἡμέρας ἐπ' ἕλαττον ἢ ὡς τεταρτημόριον τῷ ἀριθμῷ τῆδε. Καὶ μῆνες συμπληροῦντες τὸν τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸν οἱ μὲν τριακονθήμεροι, οἱ δὲ μιᾶ ὑπερβάλλοντες τοὺς ἐτέρους ἡμέρα· εἰς δὲ καὶ δυοῖν μὲν ἐλλείπων τῶν τριακονθήμερων ἐξῆς τριῶν ἐτῶν, μιᾶ δὲ τῷ τετάρτῳ. Ἐπτὰ γὰρ οἶδε, Ποσειδεῶν, Γαμηλιῶν, Μουνυχιῶν, Σκίροφοριῶν, Μεταγειτνιῶν, Βοδρομιῶν, Πυανεσιῶν, μιᾶ ὑπερβαλοῦσι τοὺς τριακονθήμερους· οἱ δὲ λοιποὶ τριακονθήμεροι, πλὴν Ἐλαφθολιῶνος. Ὅδε γὰρ ἡμέρας ἕξει εἴκοσι μὲν καὶ ὀκτώ ἐξῆς τριῶν ἐτῶν, εἴκοσι δὲ καὶ ἑννέα τῷ τετάρτῳ, διὰ τὴν παρεμβολομένην ἡμέραν. Διὰ τί δὲ τοῖς περὶ Καίσαρι οὕτω τὰ περὶ τὰς ἡμέρας διήρηται, ὡς τονδὶ μὲν τριακονθήμερον εἶναι, ἀλλὰ μὴ τονδὶ, τονδὶ δ' ὑπερβάλλειν, τονδὶ δ' ἐλλείπειν, ἐτέρας ἐστὶ θεωρίας.

Περὶ τῆς ἐμβολίμου ἡμέρας.

II'. Μῆνα μὲν οὖν οὐδένα ἐπεμβαλοῦμεν οὐδέποτε· μίαν δὲ διὰ τετραετηρίδος ἡμέραν τῷ Ἐλαφθολιῶνι, καθάπερ τῷ Φεβρουαρίῳ Ῥωμαῖοι δισεκτον· οὕτω καλοῦντες ἐκ τοῦ δις τὴν αὐτὴν ἡμέραν προσγράφειν ἕκτην πρὸ Καλενδῶν Μαρτίων, δίδξαν οὕτω Καίσαρι Σεβαστῷ. Ἡμεῖς δ' ὀνόματι χρῆσθαι τῷ οὐ δεόμεθα γε τοιοῦτω· ἐμβόλιμον γὰρ μόνον καὶ ἐνην προσαγορεύειν καλῶς ἔχει ἡμῖν. Περὶ δὲ τῆς ἐκβολίμου σχεπτέον καὶ ὅ τι ἂν δοκῆ παρακαλεῖν δέον καὶ Λατίνους ταῦτ' δεχομένους ἐπανορθοῦσθαι σφίσι τὸν ἐνιαυτὸν, ἵνα συμφωνῶμεν. Ἐκβολίμου γὰρ τοῖς ἡμέρας χρόνου ἤδη μακροῦ διεληθόντος μὴ γενομένης, πολὺ τι δὴ προτερῶσιν αἱ τροπαὶ ἐφ' ἡμῶν τῆς ἐξ ἀρχῆς τροπικῆς ἡμέρας γε τοῦ μηνός. Οὕτω μὲν οὖν ἀκτέον τοὺς μῆνας, χρωμένους ὀνόμασι τοῖς ἀποδοθεῖσιν.

Περὶ ἀρχῆς τοῦ ἐνιαυτοῦ.

II'. Ἀρχὴν δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τὸν Ἐκατομβαιῶνα ἤγον μῆνα, ὡς δέδεικται πρότερον, ὡς ἀπὸ τροπῶν θερινῶν· Ῥωμαῖοι δὲ τὸν Ἰανουάριον, ὡς ἀπὸ τροπῶν χειμερινῶν, ἢ δὴ καὶ οἰκτιότερα δοκεῖ εἶναι ἀρχὴ. Καὶ εὖ τήνδε ἐπαινεῖ Πλάτων. Νόμῳ γὰρ ἄλλων ἄλλην τοῦ ἔτους ἀγόντων ἀρχὴν, φύσει πως εἰσικεν αὐτῇ οὕσα ἀρχὴ· ἡνίκα δὴ ἡλιος, ὁ τῆς γενέσεως κύριος, τοῦ πρόσω ἰέναι λήγων ἀνακάμπτειν ἀρχεται ὡς ἡμᾶς, καὶ τὸν μὲν τοῦ φωτὸς αὖξει χρόνον, τὸν δὲ τοῦ σκότους μειοῖ. Ὅρθῶς οὖν καὶ Νουμάς ἀρχὴν τοιαύτην Ῥωμαῖοις τέταχε, Ῥωμύλου πρότερον τὸν Μάρτιον προτάξαντος μῆνα. Καὶ ἡμῖν δὴ ἀρχὴ αὕτη ἔστω, καὶ νέος τοῦ ἐνιαυτοῦ μῆν Γαμηλιῶν· ἵνα καὶ συμφωνῶμεν Ῥωμαῖοις, ὥσπερ καὶ τὰ περὶ τοὺς μῆνας, καὶ τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ὅδε γὰρ Ἰανουάριος

ἦν. Νῦν δ' Ἑλληνας, ἀρχὴν ἑνιαυτοῦ τε καὶ Ἰνδι-
κτιῶνος ποιοῦμενοι ἀπὸ Ἰσημερίας φθινοπωρινῆς, τὰ
μὲν περὶ Ἰνδικτιῶνα (δηλοῖ δὲ διάταγμα ἡ λέξις)
συνάδουσι Ῥωμαίοις, τὰ δὲ περὶ τὸν ἑνιαυτὸν οὐ.
Καίτοι συμφέρεσθαι ἔδει καὶ ταῦτα, ἄλλως τε καὶ
Χριστοῦ νόμοις χρωμένους. Οὐ γὰρ οἶμαι Ῥωμαίους
τοὺς γε νῦν ὄντας διὰ τὴν ἡλίου τροπὴν μᾶλλον, ἢ
τὸ τότε γεννηθῆναι Χριστὸν, οὕτως ἀγεῖν· ἀλλὰ τὴν
μὲν τροπὴν συμβεβηκέναι, αὐτοὺς δὲ τὴν γένεσιν
πρεσβεύοντας τοῦ Θεοῦ, ἢ θέμις, ἀρχὴν ποιῆσθαι
τὴν εἰρημένην. Ἐνιαυτοῦ μὲν ταύτην θετέον ἀρχὴν.

Πῶς ἀριθμητέον τὰς τοῦ μηνὸς ἡμέρας.

ΙΕ. Ἀριθμεῖν δὲ τὰς μηνὸς ἐκάστου ἡμέρας Πλή-
θωνι μὲν δοκεῖ εἰς τέτταρα διαιροῦντας τὸν μῆνα, τὸ
μὲν ἱστάμενον, τὸ δὲ μεσοῦν, τὸ δὲ φθίνον, τὸ δὲ
ἀπίον· λαμβάνοντι, ὡς ἔοικε, τὸ μὲν παρὰ Πολυδεύ-
κους, τὸ δὲ τι καὶ αὐτῷ καινοτομοῦντι. Εὐμαρέστε-
ρον γὰρ, οἶμαι, διατίθεσθαι τὰ περὶ τὰς ἱερομηνίας
οὕτω συνέβαινε, καὶν' ἅττα καθισταμένῳ ἱερά· ἡμῖν
δὲ διαφερέτω μῆθην διαιριθμεῖν, ὡς Ἀθηναῖοι, τριχῆ
διαιροῦντες, τὸ μὲν ἱστάμενον ἔλεγον, τὸ δὲ ἐπὶ
δέκα, τὸ δὲ φθίνον. Ἐπειδὴ καὶ συνωδά πως οὕτω
μᾶλλον Ῥωμαίοις ἔσται τὰ περὶ τὴν διαίρεσιν ἡμῖν.
Τριχῆ γὰρ καὶ οὕτοι διαιροῦντες, τὸ μὲν Καλένδας
προσαγορεύουσι, τὸ δὲ Νώνας, τὸ δὲ Εἰδούς. Ἀριθμη-
τέον οὖν ὡδε· νομηγίαν μὲν τὴν πρώτην, εἶτα
δευτέραν ἱσταμένου, καὶ τρίτην, καὶ ἑξῆς εἰς τὸ
πρόσω ἴοντι ἄχρι δεκάτης· μεθ' ἣν πρώτην ἐπὶ
δέκα· εἶτα δευτέραν ἐπὶ δέκα, καὶ ἑξῆς ἄχρι εικο-
στής. Ἡ αὐτὴ δὲ καὶ εἰκάς· μεθ' ἣν ἑνδεκάτην φθί-
νοντος, ἢ δεκάτην, ἢ ἐνάτην, ἢ ὀγδόην, ὡς ἔτυχεν
ἔχων ὁ μῆν, καὶ ἑξῆς ἀναλύοντι ἄχρι δευτέρας. Οὕτω
γὰρ Ἀθηναῖοι ἠριθμοῦν, οὐ προστιθέντες, ἀλλ'
ἀφαιροῦντες, καὶ ἀναλύοντες μέχρι τριακάδος, Σόλω-
νος ἡγήσαμένου πρὸς τὰ τῆς σελήνης φῶτα οὕτω
μειοῦμενα. Καὶ Ἀριστοφάνης δὲ ὁ κωμικὸς οὕτως
ἀριθμεῖ·

*Πέμπτη, τετράς, τρίτη· μετὰ ταύτην δευτέρα·
Εἶθ' ἦν ἐγὼ μάλιστα πασῶν ἡμερῶν
Δέδοικα, εὐθύς ἔσθ' ἔρη τε καὶ νέα.*

Μετὰ δὲ δευτέραν ἀκτέον ἔτην. Χρεία δ' ἔτης καὶ
νέας οὐκ ἔσται ἡμῖν, διὰ τὸ μὴ κατὰ σελήνην ἀγεῖν.
Ἐτην δὲ τὴν τελευταίαν τοῦ μηνὸς ἡμέραν καλεῖν
καὶ ἡμᾶς κωλύει οὐθὲν, ὅτι καὶ νέα ἡ πρώτη,
πλείους τε αἱ φθίνοντος γίνονται ἡμέραι, καὶ ἔσθ'
ὅτε ἐλάττους τῶν Ἀττικῶν, διὰ τὸ τοὺς μὲν τρια-
κονθημέρους τῶν μηνῶν ἡμῖν εἶναι, τοὺς δὲ μίᾳ
ὑπερβάλλειν τῶν ἑτέρων ἡμέρα, ἔνα δὲ καὶ δεῖν μὲν
ἐλλείπειν τῶν τριακονθημέρων ἑξῆς τριῶν ἐτῶν,
μῖᾳ δὲ τῷ τετάρτῳ, ὡς εἴρηται ἰσχυρότερον. Οἱ μὲν
οὖν ἑνδεκάφθινοι, οἱ δὲ δεκάφθινοι, εἰς δὲ καὶ
ὀκτάφθινοι, καὶ ἐνάφθινοι· ἐπιτὰ μὲν γὰρ οἷδε, Πο-
σειδεῶν, Γαμηλιῶν, Μουνυχιῶν, Σκιροφοριῶν, Με-

rius. Nunc vero Græcis principium anni, indictio-
nisque ægentibus ab autumnali æquinocio, indictio-
nis quidem ratione (significat autem edictum hæc
dictio) cum Romanis concordia est, anni vero non.
Quanquam et de his sane inter illos convenire oportebat, præsertim Christi legibus communiter uten-
tes. Neque enim puto Romanos hujus sæculi magis
propter solstitium, quam quod tunc Christus natus
sit ita agere; sed tum solstitium esse forte conti-
gisse: ipsos vero natali Christiano primum hono-
rem tribuentes, ut fas est, prædictum initium facere.
Anni quidem idem initium faciendum est.

Quomodo mensis dies sunt numerandi.

XV. Numerare vero cujusque mensis dies Ple-
thoni sic placet, ut quadripartito mensem dividat
in principium, medium, præcipitium, et recessum.
Idque partim a Polluce videtur mutuari; partim
per se quodammodo comminisci. Ita enim, puto,
facilius illi erat suas ferias disponere, nova quæ-
dam sacra constituenti. At nos nihil impediatur quo-
minus supputemus, ut Athenienses, mense trifari-
am partio, partem unam ἱστάμενον, id est, in-
stantem, sive ineuntem vocantes: ἐπὶ δέκα, id est,
supra decem alteram: ὑπὸ δέκα, id est, præ-
cipitem, vel desinentem. Quandoquidem hæc quo-
que divisio nostra sic nescio quomodo fiet cum
Romana consonantior. Hi namque tres etiam in
partes mensem tribuentes, Kalendas, Nonas, et
Idus appellant. Sic itaque numerandum est, ut
Neomenia (quod novilunium significat) mensis pri-
mus dies sit: deinde secundus instantis, tertius
instantis, et ita deinceps usque ad decimum: post
quem primus supra decem, secundus supra de-
cem, et sic per ordinem usque ad vigesimum, qui
et eicas dicitur, quasi vicenionem ausis appellare.
Post quem undecimus præcipitis, vel decimus, vel
nonus, vel octavus, pro mensis cujusvis superante
dierum numero: et deinceps ordine præpostero
usque ad secundum præcipitis. Ita enim Athenien-
ses numerabant, non addentes, sed auferentes, res-
olventesque usque ad tricesimum diem: et id
quidem Solonis instituto, ratione lunæ ita sensim lumen suum minuentis. Et hoc certe modo Aristophanes comicus supputat:

*Quintus, deinde quartus, hincque tertius;
D Post quem secundus, omnium, et quem maxime
Metuo, sequens est continuo vetus et novus.*

Itaque post secundum præcipitis, nobis collo-
candus est vetus. Nam veteris et novi, id est,
extremi et primi, seu intermenstrui, nobis usus
exolevit: quod non ad lunam tempora deducamus.
Sed diem mensis ultimum appellare veterem
quid nos vetat, cum primus quoque novus sit?
Jam vero præcipitis dies interdum plures habemus,
nonnunquam pauciores diebus Atticis. Quando-
quidem menses alii tricennum dierum, alii trice-
num singulorum, unus modo duodetricennum, modo
undetricennum, nimirum quarto quoque anno uno
die addito, quod prius est dictum. Quapropter
menses alii ab undecim dierum reliquo supra

viginti numero Hendecaphthini vocentur, alii Decaphthini, quibus decem dies supersunt : unus vero Octaphthinus, et Enaphthinus, cui nunc octo, nunc novem supersunt ultra viginti. Hi enim **165** septem, Posideon, Gamelion, Munychion, Scirophorion, Metagitnion, Boedromion, Pyanepsion, undecim dies præcipitis habebunt : at reliqui decem tantum, præter Elaphebolionem, qui continuo triennio octo habebit, novem autem anno quarto. At si quis φθίνειν, id est, *præcipitare*, seu *desinere*, et ἴστασθαι, id est, *instare* sive inire propria lunæ esse dicat, mente animoque complectatur, quod in aliis etiam compluribus aliunde translatus improprii sermonis usus eicit, ut in his quoque verbis χαλκεύειν, et χορηγεῖν, et δημιουργεῖν, id est, *audere*, *suppeditare*, *procreare*. Quondam etiam βυβλία solæ dicebantur, quæ fierent ex junco papyro, quæ in Ægypto producitur. Nunc vero ex lini panniculis et lintecolorum ramentis versis in opificium, constipatæ chartæ quædam, et conglutinatæ (in quibus scribimus) id nominis sortitæ sunt. Et σχοινίον olim funis erat, ex schæno junco (quæ ex palustribus planta est) confectus, sed nunc ex lino et lanis in eundem usum convolutus contortusque funis, schænon appellatur. Et præterea αὐθέντης ab antiquis « cædis patratō » tantum vocabatur : nunc vero quisquis auctor est, artifex, opifex, curator rei cujusvis, authentēs nuncupatur. Et nimirum vicit invaluitque supra mille annos hujusmodi significatio, posteaquam Græci cum Romanis versantes perceperunt suam linguam adhuc indigere nomine huic nomini Latino « auctor » respondente, quod majorem haberet usus proprietatem. Ita enim coacti, ut verisimile est, rei crebro in usum venientis magis proprium nomen imponere, hoc certe nomen authentēs in illud transmutarunt, imitantes alienam legem. Basilus itaque unus e nostris pontificibus, tempore imperatoris Juliani, vir non minus eloquio quam acri cogitatione præditus, dona Spiritus sancti dicit non fieri per ministerium, sed « authentice : » id est, non a ministro dari, sed ab auctore. Et Synesius philosophus eruditissimus qui fuit paulo post Theodosio imperante, interrogans patriarcham Theophilum, an oporteat Alexandrum quemdam existimare episcopum, in episcoporum ordinem adoptatum ab Joanne, qui postea inter divos relatus, et Chrysostomus cognominatus est : sed tunc propter quamdam contentionem et seditio-nem ab Ecclesiis de concilii sententia exclusus erat : sic infert : « Ad quod opus est authentiam, » id est, « auctoritatem successionis apostolicæ simpliciter, et aperte sententiam ferre. » Enimvero etiam Romani, ut scribit Plutarchus, illam mensis divisionem tripartitam ad tres maximas lunæ differentias tegerunt, Kalendas novilunium appellantes, quod tum luna in coitu existens, quasi occulta sit penitus defecta lumine : « clam » enim Romanis latenter significat, unde Kalendas dicit

Α ταγεινίων, Βοηδρομιών, Πυανεψίων, ἔνδεκα ἔξουσι φθίνοντες ἡμέρας· δέκα δὲ οἱ λοιποί, πλην Ἐλαφεβολιῶνος. Οὗτος γὰρ ἔκτῳ μὲν ἑξῆς τριῶν ἐτῶν, ἐν- νέα δὲ τῷ τετάρτῳ. Καὶ μὴν εἴ τις τὸ φθίνειν, καὶ ἴστασθαι ἴδιον εἶναι· λέγοι σελήνης, ἐνθυμείσθω, διότι· καὶ ἐπὶ ἄλλων πολλῶν χρήσις ἀπ' ἄλλων μεταληφθεῖσα κεκράτηκεν ἀκυρόλογος· ὅσον καὶ τὸ χαλκεύειν, καὶ χορηγεῖν, καὶ δημιουργεῖν. Ὀνομάζετο δὲ ποτε καὶ βυβλία μόνον, τὰ ἐκ τῆς βύβλου τῆς ἐν Αἰγύπτῳ φου- μένης παπύρου γινόμενα. Νῦν δὲ καὶ τὰ ἐκ λίνου ῥάκουσ καταργασθέντος πηλήματα διάκολλα, ἐν οἷς γράφομεν, τοῦνομα ἔχει τοῦτο. Καὶ σχοινίον πρόσθεν τὸ ἐκ σχοίνου τῶν ἐλείων φυτοῦ· νῦν δὲ καὶ τὸ ἐκ λίνου καὶ ἐρίων πρὸς τὴν αὐτὴν χρεῖαν κλωθόμενον σχοινίον προσαγορεύεται. Καὶ αὐθέντης δὲ ὁ αὐτόχειρ μόνον ἐλέγετο πάλαι. Νῦν δὲ καὶ ὅστισοῦν αἴτιος, καὶ δημιουργός, εἴτ' ὅν αὐτοργός, καὶ ἐπιστάτης πρά- γματος οὐτινοσοῦν, αὐθέντης καλεῖται· ὑπὲρ τὰ χίλια δὲ ἔτη κεκρατηκότος τοῦ τοιοῦδε σημαίνονμένου· ἐπειδὴ, Ῥωμαίοις, θαμὰ δὲ ὀμιλοῦντες Ἕλληνας, συνίδοιεν τὴν σφετέραν αὐτῶν φωνὴν ἐτι δεομένην τοῦ γε ἀνάλογον ἂν τῷ « αὐτορ » ὀνόματι τῶν Ῥω- μαίων ἀκριβέστερον προσοικειούμενου ταῖς χρεῖαις. Οὕτω γὰρ βιαζόμενοι, ὡς εἰκός, πράγματι συχνὰ ἤκουσι εἰς χρεῖαν ὄνομα ἰδιαιτέρον θέσθαι, τὸ αὐθέντης· δὴ εἰς τοῦτο ἀλλοτριονομοῦντες μετενηνόχασι. Βασι- λειος οὖν τῶν ἡμετέρων ἱεροφαντῶν ἐπὶ Ἰουλιανοῦ αὐτοκράτορος γενόμενος ἀνὴρ, καὶ τὴν φωνὴν οὐχ ἤττον ἢ τὴν διάνοιαν κεκοσμημένος, τὰ τοῦ θεοῦ Πνεύματος χάρισματα οὐ λειτοουργικῶς, ἀλλ' « αὐθεν- τικῶς » γίνεσθαι λέγει. Καὶ Συνέσιος φιλόσοφος τῶν λογικωτάτων μικρὸν ὑστερον ἐπὶ Θεοδοσίου, πυθανό- μενος πατριάρχου Θεοφίλου, εἰ χρὴ νομίζειν ἐπι- σκοπον Ἀλέξανδρον τινα, χειροτονηθέντα ὑπὸ Ἰωάν- νου τοῦ μετὰ ταῦτα νομισθέντος ἀγίου, καὶ ἐπονομα- σθέντος Χρυσοστόμου, τότε διὰ τινα συμβῆσαν δια- φορὰν καὶ στάσιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἀφωρισμένου γνώμη συνοδικῆ, ὧδ' ἐπιφέρει· « Πρὸς ὃ δεῖ τὴν αὐθεντίαν τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς ἀποκρίνασθαι· ἀπλῶς καὶ σαφῶς. » Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ῥωμαῖοι, ὡς Πλούταρχος ἱστορεῖ, τὴν εἰς τρία διαίρεσιν τοῦ μηνὸς πρὸς τὰς μεγίστας τρεῖς διαφορὰς τῆς σε- λήνης τυγχάνουσι πρότερον πεπονηχότες· Καλέν- δας μὲν τὴν νομηνίαν καλέσαντες, ὅτι περὶ τὴν σύνοδον οὕσα τὸθ' ἢ σελήνη ὥσπερ ἔληθηεν, ἐπιλε- λοιπότης δὲ παντελῶς τοῦ φωτός· τὸ γὰρ « κλάμ » Ῥωμαίοις τὸ λάθρα διασημαίνει, ὅθεν τὰς Καλένδας ὀνομάσθαι φησί. Νῦνας δὲ, ὅταν καταφανὴς πρῶτον ἐπὶ δυσμῶν γίνηται νέα· Εἰδούς δὲ, ὅταν, πανσέληνος οὕσα, εὐειδεστέρα τὴν ἕψιν ᾗ. Ἄλλ' ὁμως ὑστερον· καίτοι, καθ' ἥλιον ἄγοντες τοὺς μῆνας, ὁμοίως ὀρί- ζοντες τὸν χρόνον, Καλένδας, καὶ Νῦνας, καὶ Εἰδούς ἐτι καλοῦσιν, ὀνόμασι καταχρῶμενοι οἷς πρότερον ἄγοντες κατὰ σελήνην ἐχρῶντο κυρίως. Οὐθὲν δὲ ἄποπον οὐδ' ἡμῖν, εἰ ἰστάμενον λέγομεν, καὶ φθί- νοντα, μὴ κατὰ σελήνην ἐτι, ἀλλὰ κατὰ ἥλιον ἄγον- τες. Ἀνάλογον τοίνυν ἡμῖν ἔξει νομηνία μὲν ταῖς Καλένδασι, τὸ δὲ ἰστάμενον τῷ πρὸ Νῶνων, τὸ δὲ ἐπὶ δέκα τῷ πρὸ Εἰδῶν, τὸ δὲ φθίνον τῷ πρὸ Καλεν-

δῶν. Ὡς δ' ἡμῖν οὐκέτι χρήσιμος ἔφη καὶ νέα, οὕτως
 οὐδὲ Ῥωμαίοις τὸ Ἰντερλούνιον· τὴν γὰρ ἡμέραν,
 ἧς τὸ μὲν πῶ λήγοντι μηνί, τὸ δὲ πῶ ἀρχομένην προσ-
 ἕκει κατὰ σελήνην, Ῥωμαίοι οὕτω καλοῦσι. Ταῦτα
 μὲν δὴ οὕτω λαμβανόμενα εὖ ἂν ἔχοι. Οὐκ ἂν ἀφαι-
 ρεῖται δ' ὁ λόγος οὐδὲ ἰδιώτας τὴν τῶν ἡμερῶν τῆς
 σελήνης γνῶσιν, ὅποσαι ἐκάστοτε. Πολὺ γάρ τι συμ-
 βάλλεται εἰς τοῦθ' ἡ τῶν ἡμερῶν τοῦ καθ' ἡλίον μηνὸς
 εἰδησις· καὶ βῆδιον προστιθέντι ταῖς ἐπακταῖς εὐρί-
 σκειν τὸν ἀριθμὸν. Τὸ δ' ἀκριδὲς οὐκ ἀπατητέον ἐν
 τοῦτοις. Ἐπακταὶ ἐφ' ᾧ α' ἀριθμὸς ἡμερῶν ἐπαγο-
 μένων ἡλιακοῦ μηνὸς, ἐφ' ᾧ β'. Ἀριθμὸς μηνῶν
 ἐπαγομένων ἐνιαυτοῦ, ἀπὸ Μουνυχιῶνος ἀρχομένου,
 ἐφ' ᾧ γ'. Γινόμενος ἀριθμὸς ἐκ τῶν α', β', γ' ὁμοῦ
 ληφθέντων, ἐφ' ᾧ δ'. Ὑπεροχὴ τῶν τριάκοντα, ἐφ'
 ᾧ ε'. Ὑπεροχὴ ἐφ' ᾧ ζ'. Σελήνης ἡμερῶν ἀριθμὸς
 ἐπαγομένων, ἐφ' ᾧ η'. Τὸ δὴ δ' ἔσται ἴσον τῷ η', ἐὰν
 μὴ τὸ ε' ὑπάρχη τῷ θ'. Ἐὰν δ' ὑπάρχη, τὸ ζ' ἔσται
 ἴσον τῷ θ'. Τὸ δὲ α' ληπτέον ὅτι ἔστιν. Ἰκανὸν γὰρ
 ὡς πρὸς τοὺς πολλοὺς τὸ ὅτι. Ἔστι δ' ἄρα εἰκοσι καὶ
 ὀκτώ τοῦ νῦν παρόντος ἡραρχικοῦ ἔτους. Ἐπαυξέσθω
 δὲ καθ' ἕκαστον ἔτος ἡραρχικὸν προσθήσει τῶν ἑν-
 δεκα. Καὶ ἐπειδὴ τῶν τριάκοντα ὑπερέχη, εἰλήφθω
 ἡ ὑπεροχὴ α'. Καὶ οὕτω δὴ ἐπαύξονται αἰεὶ καὶ λαμ-
 βάνονται ληπτέον τὸ α'. Πρόσθεσις ἐφ' ᾧ θ'. Ἐτέρα
 ὑπεροχὴ ἐφ' ᾧ ι'. Προσληφθέντος δὴ τοῦ θ' τῷ α',
 ἔσται τὸ α', ὡς ἑννέα τοῦ ἐπιόντος ἡραρχικοῦ ἔτους·
 καὶ πάλιν προσληφθέντος, ἔσται ὡς εἴκοσι τοῦ ἐφ-
 εξῆς ἔτους· εἴτα ὡς μία τοῦ μετὰ ταῦτα. Τὸ γὰρ
 ι' δὴ ὡς μία. Καὶ οὕτως αἰεὶ· ἐπιστημονικώτερον δὲ

appellatas. Nonas autem, quando primum ad oc-
 casum conspicua nova sit. Idus, quando jam pleno
 orbe facies formosior conspicitur. Sed tamen po-
 stea etiam, quamvis menses ad solem deducant,
 tempus similiter dividentes, Kalendas, Nonas,
 Idus, etiamnum vocant, nominibus abutentes :
 quibus antea ad lunæ cursum proprie utebantur.
 Non igitur absurdum fuerit, si nos quoque instan-
 tem et præcipitem dixerimus, non ad lunæ am-
 plius, sed ad solis curriculum tempora digerentes.
 Proportione itaque apud nos respondebit neome-
 nia Kalendis Romanis; instans vero, et supra de-
 cem, et præceps, seu desinens, illis dicendi modis
 Latinis, ante Nonas, ante Idus, ante Kalendas. Ut
 vero nobis non amplius usus extremi et primi, sic
 ne Romanis quidem interlunii; diem enim (cujus
 pars desinenti mensi, pars incipienti competit se-
 cundum lunam) Romani ita vocant. Hæc igitur sic
 accepta bene quidem habeant. Neque vero hic
 sermo privat rudes, et idiotas dierum lunæ cog-
 nitione. quotnam scilicet quotidie sint. Multum enim
 ad id conducit dierum solaris mensis peritia; faci-
 liusque est eos dies epactis adjicienti hujusmodi
 lunarem numerum invenire. Atque hic non requi-
 renda subtilis exactaque diligentia. Epactæ sint A;
 numerus dierum solaris mensis seriatim continua-
 torum sit B; numerus mensium anni consequentium
 a Martio quidem incipientis C; conflatus ex
 A, B, C numerus, sit D; numerus excedens triginta
 sit E; excessus ille vocetur F; numerus die-
 rum lunæ consequentium sit G. Cæterum D erit

qualis G, nisi E sit D. Quod si sit, F erit qualis D. A vero, id est epactarum summa, quæcum-
 que sit, sumenda est. Sufficit enim vulgo illa quæcumque sit. Sunt itaque viginti octo epactæ præ-
 sentis anni a vere incipientis. Verum augeantur per singulos annos similiter a vere inchoantes, ad-
 ditione undecim. Et quando hic numerus triginta excesserit, sumatur ille excessus A. Et sic semper
 augenti et accipienti sumendum est A. Fiat additio H. Alter excessus sit I, additione H, simul
 sumpta cum A, id est, cum viginti octo epactis præsentis anni A, excrescens summa erit dierum
 novem sequentis anni a vere inchoativi: et rursus facta additione, erunt viginti 166 epactæ sequen-
 tis anni; deinde una epacta anni qui succedet. I enim excessus secundus una duntaxat epacta est.
 Et ita assidue fiat; peritius vero sic.

Εὑρεσις τῶν ἐπακτῶν.

ΙΓ'. Διηρήσθω παρὰ ἑνεακαίδεκα τὰ ἀπὸ γενέσεως
 τοῦ Θεοῦ ἀπαγόμενα ἔτη, προσκειμένου τοῦτοις καὶ
 ἐνὸς ἑτι ἐτέρου ἔτους. Εἰλήφθωσαν δὲ αἱ ὑπὲρ τὰς
 ἑνεακαίδεκάδας περιττεύουσαι ἡμέραι, καὶ πολυπλα-
 σιασθήτωσαν ἐπὶ τὸν ἑνδεκα· εἴτα διαιρεθήτωσαν
 παρὰ τριάκοντα. Αἱ γὰρ ὑπὲρ τὰς τριακοντάδας
 πλεονάζουσαι τὸ α' αἱ ἐπακταὶ εἰσιν. Οἷον, χίλια μὲν
 καὶ τετρακόσια καὶ ἑβδομήκοντα νῦν τὰ ἀπὸ Θεογο-
 νίας ἔτη. Προσείσθω δὲ τοῦτοις καὶ ἓν. Διαιρεθέν-
 των δὴ τούτων παρὰ ἑνεακαίδεκα, δηλον ὅτι ὀκτώ
 αἱ πλεονάζουσαι. Ληφθεῖσάν δὲ τὸν ὀκτὼ ἐπὶ τὸν
 ἑνδεκα, ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτὼ γίνεται τὸ ἐκ τούτων.
 Διαιρεθέντος δ' αὖ τούτου εἰς τριακοντάδας, τὸ πλεο-
 νάζον ἔσται εἴκοσι καὶ ὀκτώ. Τοῦτο δ' ἦν α' τοῦ νῦν
 παρόντος ἐνιαυτοῦ· ἀνάλογον δὲ καὶ τὸ λοιπὸν αἰεὶ ἡ
 εὑρεσις ἔσται τοῦ α'. Πάλιν δὴ καὶ οὕτω λαβόντα τὸ
 α', προσθετέον αὐτῷ τὸ β' καὶ γ'· τὸ τε σύνολον τὸ δ'

Inventio epactarum.

XVI. Dividuntur anni a natali Christiano per no-
 vemdecim, his uno altero anno etiam addito. Su-
 mantur vero dies, qui ex ea divisione (quæ sit per
 novemdecim) supererunt: et multiplicentur per
 undecim, deinde dividantur per triginta. Qui certe
 supra tricesimas illas dies remanebunt, sunt A
 epactæ. Verbi gratia, nunc a natali Christiano sunt
 mille quadringenti septuaginta anni. Adjiciatur his
 unus. His ergo per novemdecim distributis, cer-
 tum est octo superare. Sumptis vero his octo, et
 per undecim multiplicatis, qui conficitur inde nu-
 merus, continet octoginta octo. Hoc rursus diviso
 per triginta, excurrens summa capit duodetriginta.
 Id autem est A epacta præsentis anni: similique
 ratione in posterum erit epactarum inventio. Sic
 igitur iterum sumptis epactis, A scilicet, adjiciatur
 et B, et C, tum D: summa ex iis conflata dicenda

est G, nisi excesserit triginta. Nam si excesserit, hic excessus erit dicendus. Neque vero horum quidquam festis diebus impedimento est. Anno enim toto in duas et quinquaginta septimanas distributo, ex quatuor septimanis singuli menses a nobis constituerentur, et præter id numeri quatuor dies habebunt sanctissimos, singulos per septimanam: nisi si forte antevertentes aliqui a Dominico die incipient, vel tardius incedentes intra mediam septimanam. At mensis Plethonis sex festos dies continens, aufert plus justo necessariorum civitati operum. Ignavos enim atque inertes esse necesse est eos, qui festa agitant. Et simul tres dies festos esse deinceps ex Plethonis institutione usuvenit: mensis quidem ultimum (quem veterem vocat) Plutoni: veterem et novum, id est, intermenstruum sui cujusque recognitioni: novilunium autem Jovi. Verum id ita evenire fastidiosum sit. Itaque per intermissionem agere (eorum enim quæ intervallo flunt, si jucunda quidem sunt, jucundior est sensus: sin autem molestæ, tolerabilior), et quam paucissimas ferias celebrare melius sit. Unum enim hoc civile institutum perniciosum, multas scilicet agere: ac signum est non pietatis, sed voluptatis. Cæterum qui dies forent celebres feriatique, Plethoni quidem non erat indecens recensere, ut qui alios dies festos, quam qui a nobis recepti sint, constituat. Nobis vero id minime opus est: cum de his in præsentia sermo susceptus non sit. Nam certum est, Christo resurgenti rituales et legitimos quatuor dies mensem quemlibet habiturum. Commodius enim, quam possumus minimo res divinas contrahere. At diem festum nobis ipsis spectandis singulis mensibus præscribendum, et rerum a nobis patratarum inspectionem semel in mense faciendam, ut censet Plethon, nos quidem negamus. Verum pium sanctumque sit id quotidie, nedum feriis, acsitare, nocte scilicet a somno sufficiens, et cibi concoctione prima, nobiscum repulantes, quidnam piaculi pridie admissum sit, quod expiatum iri oporteat postridie: tum hoc statim ab aurora correcto, purifica piaculariaque oracula auscultare, factosque sanctissimorum sacrorum spectatores, et bonis interdum avibus illo sacrificio, sanctificaque hostia delibata, a tali principio ad

Quomodo septimanæ dies sunt numerandi.

XVII. Licet vero septimanæ dies numerare, vel ut Græci hujus ætatis, primum diem Dominicum vocantes: secundum vero, id quod revera est, secundum: deinde tertium, quartum, quintum, sextum, septimum: vel ut hodie Romani secundum stellas erraticas, post Dominicum lunæ diem stantientes, deinde Martis, ad hæc Mercurii, præterea Jovis, postea Veneris, denuum Saturni. Parasceven enim diem sextum appellare, et septimum Sabbatum, id apud nos, ut videtur, nullam rationem habet, sed apud Judæos fortasse: nimirum ante Sabbatum illos apparatus facere oportet, ut qui superstitiosa quadam religione obstricti, nihil negotii

ἀρῆτεον εἶναι τὸ ἦ, ἐὰν μὴ ὑπερέξη τῶν τριάκοντα. Ἐὰν δ' ὑπερέξη, τὴν ὑπεροχὴν εἶναι λεκτέον. Ἄλλὰ μὴν οὐδὲ ταῖς ἱερομηνίαις ἐμποδῶν καθίσταται τούτων οὐθέν. Τοῦ γὰρ ὅλου ἐνιαυτοῦ διαιρουμένου εἰς πεντήκοντα καὶ δύο ἐπτάδας, ἐκ τεττάρων δὴ καὶ ἡμῖν τῶν μηνῶν ἕκαστος ἔσται ἐπτάδιον, ἔξω τῶν ὑπεραριθμῶν γε ἡμερῶν· καὶ τέτταρας ἔξει τὰς ἀγιωτάτας τῶν ἱερομηνιῶν δι' ἐβδόμης μίαν· πλὴν εἰ ἄρα ἀπὸ κυρίας ἀρχοῦτο προτερῶν, ἢ μεταξὺ τῆς ἐπτάδος που ὑστερῶν. Ἐξ δὲ ὁ τοῦ Πλήθωνος ἔχων, πλέον τι τοῦ δέοντος ἀφαιρεῖται τῶν ἀναγκαίων ἔργων τῇ πόλει. Ἀργεῖν γὰρ ἀνάγκη τοὺς ἀγοντας ἱερομηνίαν. Καὶ ἅμα τρεῖς ἐφεξῆς ἱερομηνίας συμβαίνει ποιεῖσθαι· ἔτην μὲν Πλοῦτωνι· ἔτην δὲ καὶ νέαν ἐπὶ τῇ ἐαυτῶν ἐπισκεψέει· νομηνίαν δὲ τῷ Διί. Τοῦτο δὲ προσκορὲς ἂν εἴη οὕτω συμβαίνον. Βέλτιον οὖν διαλείποντας ἄγειν (τῶν γὰρ ἐκ διαλειμμάτων, ἡδέων μὲν ὄντων, ἡδέων ἢ αἰσθησις, λυπηρῶν δὲ, εὐφορητοτέρα) ὀλίγας τε ὡς ἐνὶ μάλιστα ἄγειν ἔορτάς· ἐν γὰρ τῶν φαύλων πολιτευμάτων ἐστὶ καὶ τὸ πολλὰς ἄγειν· καὶ σημεῖον οὐ θεοσεβείας, ἀλλὰ τρυφῆς ἐστὶ. Τίνες δ' ἂν εἴησαν ἱερομηνίαι, Πλήθων μὲν ἤρμωτε φάσκει, ὡς δὴ τινὰς ἐτέρας τῶν ἡμῖν νομιζομένων νομοθετοῦντι· ἡμῖν δὲ ἤκιστα δεῖ, ἄλλως τε καὶ μὴ περὶ τούτου νῦν ὄντος τοῦ λόγου. Δῆλον γὰρ ὅτι τὰς νομιζομένας τέτταρας ἔξει τῶν μηνῶν ἕκαστος Θεῷ τῷ αὐτῷ ἀναστάντι. Ἄμεινον γὰρ εἰς ἐλάττω ὡς ἂν μάλιστα ἢ συναίρειν τὰ περὶ τὸ Θεῖον. Τῇ δ' ἡμῶν αὐτῶν ἐπισκεψέει ἱερομηνίαν ὀρίσαι ἀνὰ ἕκαστον μῆνα, καὶ ἅπασι τοῦ μηνὸς ἐπίσκεψιν ποιεῖσθαι τῶν πεπραγμένων ἡμῖν, ὡς ἀξιοῖ Πλήθων, οὐχ ἡμεῖς γέ φαμεν· ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ἐκάστην τοῦτο ποιεῖσθαι ἀνευ ἱερομηνίας, νύκτωρ ἐπὶ ὑπνῷ ἱκανῷ, καὶ τροφῆς πέψει τῇ πρώτῃ ἀναλογιζομένους τί δήποτε πεπραχότες τῇ προτεραίᾳ ἐσμέν· κἀν τι ἢ πεπλημελημένοι, ἔωθεν εὐθύς, ἢ ὄσιον, ἐπανορθωσαμένων, λογίων ἀκροᾶσθαι καθαρτικῶν, καὶ ἐπόπτας τῶν ἀγιωτάτων ἱερῶν γενομένους. Ἐνίστε δὲ μοῖρα ἀγαθῆ καὶ τοῦ θύματος γευσασμένους, ἐπ' ἔργον πορεύεσθαι ἀπὸ τοιαύτης ἀρχῆς. Ἄλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις.

D Πῶς ἀριθμητέον τὰς τῆς ἐβδομάδος ἡμέρας.

IZ'. Ὑπάρχει δὲ καὶ τὰς τῆς ἐπτάδος ἡμέρας ἀριθμεῖν ἦτοι ὡς οἱ νῦν Ἕλληνας, τὴν μὲν πρώτην κυρίαν καλοῦντας, τὴν δὲ δευτέραν, τοῦτ' αὐτὸ δευτέραν· εἴτα τρίτην, τετράδα, πέμπτην, ἕκτην, ἐβδόμη· ἢ ὡς οἱ νῦν Ῥωμαῖοι κατὰ τοὺς πλάνητας τῶν ἀστέρων, μετὰ τὴν κυρίαν σελήνης ἡμέραν, εἴτα Ἄρεος, εἴτα Ἐρμοῦ, εἴτα Διὸς, εἴτα Ἀφροδίτης, εἴτα Κρόνου. Τὸ δὲ Παρασκευὴν μὲν τὴν ἕκτην, Σάββατον δὲ ἑνομάζειν τὴν ἐβδόμη, οὐκ ἔχει, ὡς εἶκε, λόγον ἡμῖν· ἀλλὰ Ἰουδαίους ἴσως· παρσκευάσθαι γὰρ ἐκείνους πρὸ τοῦ Σαββάτου δεῖ, ὡς δὴ μνηθὲς ἔργου ἀποτόμενους ὑπὸ δεισιδαιμονίας τῇ ὑστεραίᾳ. Ἡμῖν δὲ οὐθέν δεῖ. Οὕτε γὰρ τῇ ἐβδόμῃ ἀργοῦμεν

ἡμεῖς, τῇ καλουμένῃ Σάββατον Ἰουδαίοις· ἀλλὰ τῇ πρώτῃ, κυρία ἡμῖν οὖσα καὶ ἱερομηνία Χριστῶ ἀναστάντι· οὐθ' οὕτως ἀργοῦμεν ἄγοντες ἑορτήν, ὡς μὴδὲ ἐψῆσαι τι, καὶ τράπεζαν παραθέσθαι θεμιτὸν εἶναι· ἀλλὰ δεῖν παρεσκευάσθαι πᾶν τῇ προτεραίᾳ. Οὐκοῦν οὔτε τι χρεῖσιμον, οὔτ' ἄλλως εὐσηγίον ἡμῖν τὰ Ἰουδαίων ταῦτα ὀνόματα εἰς καταριθμῆσιν γε ἐβδομάδος τῆς ἡμετέρας λαμβάνειν. Οὐδὲ δὴ καὶ τὸ Σάββατον οὖν ὁμοίως ἔχει τῷ Ὀσαννᾶ καὶ τῷ Σαβαώθ· ἄπερ ἐκφυλα μὲν καὶ ταῦτα· ἐπιφωνεῖται δ' ὅμως ἐν ταῖς ἱεροποιαῖς ἐκάστοτε παρὰ τῶν ζακόρων ἐπιανάγκας. Τὰ μὲν γὰρ ἐξωσιωμένα δὴ τοῖς κυριωτάτοις καὶ μεγίστοις τῶν ἱερῶν ὄντα κατὰ τι ἀπόρρητον μὴ οὐ θεμιτὸν ἢ παραλλάττειν· τὸ δὲ περιεργάσθαι καὶ μηδεμίαν ἔχον ἀνάγκην Ἰουδαίζει. Ἡμεῖς μὲν τοίνυν περὶ μηνῶν τε καὶ ἡμερῶν, καὶ ἐνιαυτοῦ, οὕτω χρῆσθαι μάλιστα ἀξιοῦμεν.

τομον habet : id redolet Judaismum. Nos igitur mensibus, diebus et anno sic uti maxime dignum putamus.

Πῶς δεῖ ἄγειν τοὺς χρόνους κατ' Ἀθηναίους.

ΙΗ'. Εἰ δὲ τῷ διαφέρει ἄγειν ὡς Ἀθηναῖοι, τῇ μὲν τάξει χρῆσεται δὴ τῇ ἐπιδειχθείσῃ, εἰ τι ὁ λόγος ὁδε διαιρεῖ· ἀρχὴν δὲ τᾶς τοῦ ἔτους τὰς θερινὰς τροπὰς, ὕριετ τῶν μηνῶν τοὺς μὲν τριακονθημέρους καὶ πλήρεις, τοὺς δὲ μὲν τῶν ἐτέρων λοιπομένους ἡμέρας ἐναλλὰξ παρ' ἓνα, ὡς ἡμισείως περὶ ἐνδέοντος μιάς, πρὸς τὸ τριακονθήμερον εἶναι τὸν τῆς σελήνης μηνιαῖον χρόνον. Ἀριθμῆσεται δὲ τὰς ἡμέρας ἄχρι τῆς εἰκοστῆς, ὃν εἴρηται τρόπον· μετὰ δὲ ταύτην, δεκάτην φθίνοντος, εἰ πλήρης ὁ μήν· εἶτα ἐνάτην, καὶ ἐξῆς ἀναστρέφων ἄχρι δευτέρας· μεθ' ἣν ἔην καὶ νέαν. Εἰ κοίλος ὁ μήν, ἐνάτην φθίνοντος, καὶ ἐξῆς τὸ ἀνάλογον, ὡς καὶ Πολυδεύκης ἀριθμεῖ· οὐχ ἰκανῶς δὲ, διότι κοίλου μόνου καταλέγει ἡμέρας. Πλήθων δὲ ἔην μὲν τὴν εἰκοστὴν ἐνάτην, ἔην δὲ καὶ νέαν τὴν τριακοστὴν λέγων, οὐδὲν ἀπάδον ἡμῶν φησι, τὸ γε περὶ τὸ πρᾶγμα. Ἦν γὰρ δευτέραν φθίνοντος ἡμεῖς ἀριθμοῦμεν, ἔην καλεῖ, ἔν' ἴσως αὐτῷ ἱερομηνία οὔσα τῷ Πλούτωνι, αὐτὸθεν δὴ καὶ τῆς προσηγορίας τὸ σεμνὸν ἔχη καὶ τραγικόν. Δεῖ γὰρ καὶ τινος τοιούτου τοῖς περὶ τὰ ὅσα πραγματευομένοις. Πειρατέον δὲ κατὰ σελήνην ἀριθμεῖν τὰς ἡμέρας. Ἐπεὶ καὶ τῶν μηνῶν τοὺς μὲν πλήρεις, τοὺς δὲ κοίλους λαμβάνειν, τοῦτ' ἐβούλεται. Οὐχ ἰκανὸν δέ· ἀλλὰ δεῖ που καὶ ἄλλα τὰτα πραγματεύεσθαι συγχά, εἰ μέλλοι σῶζεσθαι τὸ ὁμόλογον· χαλεπὸν δὲ διὰ τὴν πολλὴν τῆς σελήνης ἀταξίαν. Δι' ὅπερ οὐδ' Ἀθηναῖοι φαίνονται κατορθοῦντες· ὡς ἔστι τεκμηραῖοι καὶ ἐξ ὧν δὴ ὁ κομικὸς ποιεῖ τὴν σελήνην θυμαίνειν, ὅτι οὐδὲν κατὰ σελήνην ἔην τὰς ἡμέρας· Ἀθηναῖοι ὁρθῶς, ἀλλ' ἄνω τε καὶ κάτω ἐκυδοῖσθαι· οὕτω γὰρ κέχρηται τῇ λέξει. Πειρατέον μὲντοι κατὰ τὸ δυνατὸν διορθοῦσθαι, χρωμένους τοῖς ἐμπειροτάτοις ἀεὶ τῶν ἀστρολογικῶν θεωρημάτων συμβούλοις.

conjectari est, quod comicus lunam facit iis succensere, quod non recte ad suum ipsius curriculum tempora dirigerent, sed infra supra confunderent; sic enim ille loquitur. Experiendum tamen est emendare pro virili, utendo assidue peritissimis astrologiæ speculationum præceptorumque con-

obcant postridie. Verum id nostra nihil interest. Neque enim septimo die ab omni opere feriamur inertes, qui dies a Judæis Sabbatum a quiete nuncupatur; sed ipso die primo, qui nobis est Dominicus, sacerque Deo resurgenti. Neque tamen sic otiamur, ut vel elixare, vel mensam sternere religio sit, operæque sit pretium omnia pridie præparata habere. Ergo nec utile, nec alioqui honestum, hæc Judæorum nomina in nostræ septimanæ calculum assumere. Nec enim sic se habet Sabbatum, ut **167** Hosanna et Sabaoth: quæ aliena quidem cum et ipsa sint, tamen in hunc usque diem in sacrificiis acclamatione communi ab ipsis sacrorum ministris necessario usurpantur. Quæ enim a maximis pontificibus alicujus arcani gratia sancita sunt, nefas sit immutare. Superstitiose vero et anxie agere, quod nullum usum, cogentemque necessitatem habet: id redolet Judaismum. Nos igitur mensibus, diebus et anno sic uti maxime dignum putamus.

Quomodo secundum Athenienses agenda sunt tempora.

XVIII. Quod si cujus interesset secundum Athenienses agere, ordine quidem utetur demonstrato: si quid ordinis præsentis sermone consecuti sumus. Verum postquam ab æstivo solstitio anni principium ordinaverit, mensium describit alios tricenarios et plenos, alios vero uno die minus aliis alteris vicibus censos; quasi deficiente diei certe dimidio, ut menstruum lunæ tempus sit tricenum dierum. Supputabitur autem dierum ratio, quo supradictum est modo, usque ad vicesimum: secundum quem, si mensis est plenus, dices decimum præcipitis, deinde nonum, et ita deinceps ordine præpostero usque ad secundum: post quem extremum primum, seu veterem et novum. At si mensis cavus sit, nonum desinentis post vicesimum dices, et simili deinceps ratione, ut etiam Pollux enumerat, sed non sufficienter quidem, ut qui solius cavi dies recensent. Plethron vero vicesimum nonum veterem appellans, et tricesimum veterem et novum, nihil nobis, quantum ad hanc rem, dissonum affert. Diem enim, quem secundum præcipitis dicimus, ille veterem appellat, ut forte sacrum ipsi Plutoni existentem. Nam ex hujusmodi appellatione nescio quid grave, superciliosum et tragicum præ se fert: quæ res apprime opus est iis qui tractandis sacris vehementius occupantur. Enimvero periclitandum est ad lunam dies numerare. Quando etiam id sibi vult ea mensium constitutio, cum pleni alii, alii cavi sumuntur. Sed non sufficit tamen. Si quidem et alia quædam crebro commentari oportet, si consonantiam æqualitatemque servare velimus: id quod propter non parvam lunæ confusionem est difficile. Quo sit, ut neque Athenienses videantur recte atque ordine procedere, ut ex eo

De mense intercalario.

XIX. Et mense quidem intercalario Atticis annis etiam opus est, uti prius explicavimus, ut menses perseverent temporibus concordēs. Inserendum itaque Scirophorioni mēsi, qui respondet Maio, dies triginta. Testesque hujus rei Macrobius scriptor Romanus et Herodotus. Nam ille in *Saturnalibus*, dum Glauippum in commentariis de sacris Atheniensium interpretatur, dicit Athenienses ultimo mēsi anni superfluos dies injicere; atqui ultimus est Scirophorion. Rursum Herodotus intercalationem esse dierum tricenum abunde manifestat his verbis: « Quod si volet, inquit, alterum annum esse quam alterum, uno mense majorem, ut tempora eodem opportune recurrant, menses quidem intercalarii triginta quinque fiunt per annos septuaginta, dies vero ex his mensibus mille et quinquaginta. »

Quoto autem quoque anno intercalandum sit, si quis Herodoto fidem habendam putat, ex nuper appositis quod quaerit sumere potest. Alternis enim intercalationem fieri declarat, dum dicit alterum ex duobus annis fieri altero longiorem, et dum quinque et triginta menses intercalarios per septuaginta annos enumerat. Id quod forsā adhuc indiget consideratione, quoniam pacto per alternos annos intercalatis diebus triginta contingat menses tempestatibus competere. Quando sane temere per plura fiat, quod fieri possit per pauciora; atqui per pauciora fiat, si quarto quoque anno factum aequē recte habeat. Sumptis quidem mensibus, ut retulimus, et intercalatis diebus triginta post tertium quemque annum, hoc est intervallo duorum annorum intercalationem fieri, nisi si ab hoc inchoativo quoque die solstitiali annus incipiat. Sunt autem inchoativi solstitiales, primus, secundus, tertius, universae perfectaeque periodi. Primus quidem primi annorum undenarii, et imperfectae periodi; secundus vero secundi undenarii, et imperfectae periodi; tertius autem sequentis octonarii justum numerum universae perfectaeque **168** periodi impletis. Nam hoc genus curriculi, ut plena in his fiat annorum revolutio, ternarium illum annorum gradum expetit. Porro accidit nihil ultimo anno superfluere; sed vel deficere, ut in primo et secundo undenario; vel aequare, ut in sequente quidem octonario. Quapropter necesse est continuo illi anno, qui initialem excipit, dies abundantes adjicere. Altera tamen additione etiam opus est, propter excurrentem particulam: siquidem quarto quoque anno dies unus deest. Repleatur itaque per vices hoc modo.

Fac esse Hecatombæonis neomenia solstitium primo anno: sequente profecto erit duodecimo die Hecatombæonis; eique addito intercalario, ipsique supplementum confectum est, et sequenti anno, puta tertio, solstitium existit vicesimo secundo die mensis intercalarii, et superflui sunt dies octo; atqui undecim oportebat. Itaque in quartum instantis Hecatombæonis solstitium quarto anno redit; deinde in decimum quintum anno consequenti, in

A

Περὶ ἐμβολίμου μηνός

10'. Καὶ μὲν δὴ καὶ μηνὸς ἐμβολίμου δεῖσει τοῖς Ἀττικοῖς ἔτει, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ἵν' αἱ μῆνες συμβαίνοντες διατελῶσι ταῖς ὥραις. Ἐπεμβλητέον δ' ἄρα ἐπὶ Σκιροφοριῶν μηνὶ τριάκοντα ἡμέρας. Μάρτυρες δὲ τούτων Μακρόβιος Ῥωμαῖος συγγραφεὺς καὶ Ἡρόδοτος· ὁ μὲν λέγων ἐν τοῖς *Κρονίοις* τῶν συγγραμμάτων, μεθερμηνεύμενος Γλαύκιππον ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἀθήνησι ἱερῶν καὶ ὁσίων ὑπομνήμασι, φάσαι Ἀθηναίους τὰς περιττὰς ἡμέρας τῷ τελευταίῳ ἐπεμβάλλειν μηνὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ τελευταῖος δὲ Σκιροφοριῶν ἦν· ὁ δὲ αὖ ἐκ τούτων διασαφῶν τριακονθήμερον τὸν ἐμβολίμον εἶναι· « Εἰ δὲ δὴ ἐθέλησει τοῦ θ' ἕτερον τῶν ἐτέων μηνὶ μακρότερον γίνεσθαι, ἵνα δὴ αἱ ὥραι συμβαίνωσι παραγινόμεναι εἰς τὸ δέον, μῆνες μὲν παρὰ τὰ ἔδδομήκοντα ἔτεια οἱ ἐμβολίμοι γίνονται τριάκοντα πέντε, ἡμέραι δὲ ἐκ τῶν μηνῶν τούτων χίλια καὶ πεντήκοντα. »

B

Δι' ὀπόσου δὲ χρόνου ἐπεμβλητέον, εἴ τις Ἡρόδοτον πείθεσθαι ἀξιοῖ, αὐτόθεν ἐκ τῶν νῦν δὴ παρατεθέντων ἔχει λαβεῖν τὸ ζητούμενον. Ἐναλλάξ γάρ τοι παρ' ἑνα γίνεσθαι τὸν ἐμβολισμόν δηλοῖ τοῦ θ' ἕτερον τῶν ἐτέων λέγων, καὶ τριακονταπέντε μῆνας ἐμβολίμους τῶν ἔδδομήκοντα ἐτέων ἀριθμῶν. Ἡ τοῦτο μὲν ἴσως δεῖται σκέψεως, πῶς ἂν, θατέρω αἰ τῶν ἐτέων ἐπεμβαλλομένων, τριάκοντα ἡμερῶν, συμβαίνει τοὺς μῆνας ὁμολογεῖν ταῖς ὥραις αἰ· ἐπεὶ δὲ μάτην ἂν γίνοιτο διὰ πλείονων τῶν δι' ἑλασσόνων δυνάμενον γίνεσθαι· γίνοιτο δ' ἂν δι' ἑλασσόνων, εἰ διὰ τετάρτου ταύτης γινόμενον εἴ ἂν ἔχοι· ληφθέντων μὲν τῶν μηνῶν καθ' ἃ εἴρηται, ἐπεμβαλλομένων δὲ τριάκοντα ἡμερῶν τῷ τρίτῳ ἔτει αἰ, τοῦτο δ' ἐστὶ παρὰ δύο γίνεσθαι τὸν ἐμβολισμόν· πλὴν εἰ ἄρα ἀπὸ τινος τῶν ἀρχικῶν τροπικῶν ἡμερῶν ἀρχεται ὁ ἐνιαυτός. Αὗται δ' εἰσὶ πρώτη, δευτέρα, τρίτη, τῆς ὅλης καὶ αὐτοτελοῦς περιόδου· πρώτη μὲν τῆς πρώτης ἑνδεκάδος καὶ ἀτελοῦς περιόδου· δευτέρα δὲ τῆς δευτέρας ἑνδεκάδος καὶ ἀτελοῦς περιόδου· τρίτη δὲ τῆς ἐξῆς ὀκτάδος συμπληρούσης τὴν ὅλην τε καὶ αὐτοτελῆ περίοδον. Βούλεται μὲν γὰρ ἡ ἐφοδος κατὰ τούτων τὴν τριάδα· συμβαίνει δὲ περιττεύειν μὴθὲν τῷ τελευταίῳ ἔτει· ἀλλ' ἦτοι ἐλλείπειν, ὡς ἐπὶ τῆς πρώτης ἑνδεκάδος καὶ τῆς δευτέρας, ἢ ἰσάζειν, ὡς ἐπὶ τῆς ἐξῆς γε ὀκτάδος. Δι' ὅπερ ἀνάγκη τῷ μετὰ τὸ ἀρχικὸν εὐθὺς ἔτει ἐπάγειν τὰς περιττὰς. Δεῖ μὲντοι καὶ τινος ἐτέρας προσθήκης διὰ τὰ ἐπιτρέχοντα μόρια, εἴ γε ἡμέρας ἐλλείπει μίαις που διὰ τετραετηρίδος. Ἀναπληρωτέον δὲ κατὰ μέρος ὧδε.

D

Ἵποκείσθω Ἑκατομβαιῶνος νομηνία τὴν τροπὴν εἶναι τῷ πρώτῳ ἔτει· οὐκοῦν τῷ δευτέρῳ δευτέρα ἐπὶ δέκα. Τούτῳ δ' ἐπαχθέντος τοῦ ἐμβολίμου, αὐτὸ τε συμπληρωται, καὶ ἡ τροπὴ ὀγδόη τοῦ ἐμβολίμου φθίνοντος ὑπάρχει τῷ ἐπιόντι, καὶ περιττὰ ὀκτὼ δεῖ δὲ ἑνδεκα. Οὐκοῦν εἰς τετάρτην ἰσταμένου τοῦ Ἑκατομβαιῶνος ἐπανήκει τῷ ἐξῆς ἡ τροπὴ· εἴτα εἰς πέμπτην ἐπὶ δέκα τῷ ἐχομένῳ πρόβεισι. Τοῦτο δ' αὖ ἐμβολίζον εἰς πέμπτην τοῦ ἐμβολίμου φθίνοντος

καθίστησι τὴν τροπὴν τῷ ἐπιόντι, καὶ περιττὰς ἅ quo intercalatione facta quinto et vicesimo die mensis intercalarii sequenti anno, scilicet sexto, solstitium collocatur, et superfluum quinque. Quapropter annus septimus sequens septimo ineuntis Hecatombæonis solstitium peraget, et decimo octavo annus octavus. Hoc rursus intercalari facto, solstitium erit vicesimo nono die mensis intercalarii anno sequente, et dies abundantes duo. Anno vero decimo, in decimum Hecatombæonis solstitium circumagitur : et proximo in vicesimum primum, qui factus intercalaris ultimus quidem primi undenarii, in secundum Hecatombæonis solstitium restituit, nullum superfluum relinquens, sed adhuc die uno indigens. Ipse igitur primus undenarius, et particularis periodus, et imperfecta, incipiens quidem a novilunio Hecatombæonis, die vero secundo ejusdem finiens, per septem scilicet annos naturales, opitulante intercalarium annorum quaternariæ. Secundus præterea undenarius similiter in diem tertium Hecatombæonis solstitium rejicit, at tertio loco octonarius positus, pariter decursus, perficit illam universæ perfectæque periodi plenam instaurationem, solstitium in neomeniam Hecatombæonis restituens. Et sic semper circumacta solstitia eum mensibus congruent, additis etiam particulis excurrentibus quam commodissimè addi posse videbuntur. Porro considerata hæc sunt etiam in exposita descriptaque tabella, si cui id curæ est. Quod si cui placet secundum Plethonem distribuere, et numerare, nihil illum impediat, quominus et ordine utatur, et nominum ratione explicata. Atque etiam Plethon hac denominatione usus esset, cum de mensibus scriberet, si recte ab alio mutuari hanc mutuam mensium seriem potuisset. Neque enim ipsi suas ferias, dierumque enumerationem labefactasset Atticorum mensium nomenclatura : ut interim taceam, quantum dignitatis et splendoris attulisset, librum ipsum scripturamque abunde exornans. Nunc vero ille absurdam nec Januarium, nec Februarium, nec reliquos nominat : deque Græcorum mensium ordine dubitabundus, et laboris investigandi fugitans, ad numeri facilitatem divertitur.

Περὶ ἀρχῆς τῆς ἡμέρας.

K'. Ἡμέρας δ' ἀρχὴν (συγγενὲς γὰρ τῷ περὶ μηνῶν λόγῳ καὶ τούτῳ) Ἀθηναῖοι μὲν ἀπ' ἡλίου δυσμῶν ἦγον, τὴν νύκτα τῇ μετ' αὐτὴν ἡμέρα λογίζόμενοι, καὶ τὸν μεταξὺ γρά.γ. μέχρι τῶν ἐτέρων δυσμῶν μίαν τιθέμενοι ἡμέραν. Ὡς Αὐλὸς Ῥωμαίων λόγιος Μάρκον Βάρωνα ἀναγεγραφεῖν φησί: Ῥωμαῖοι δὲ οἱ μὲν ἀρχαῖοι ἀπὸ μέσων νυκτῶν ἤρχοντο, οἷς καὶ Πληθῶν ἐπόμενος ἀρχὴν τοιαύτην ποιεῖται· οἱ νῦν δὲ ἀπ' ἡλίου ἀνίσχοντος ἄγουσι· παραπλησίως δὲ καὶ οἱ νῦν Ἕλληνες. Καίτοι τούναντίον ἐχρῆν σύμπαντας τοὺς γε ἀπὸ Χριστοῦ ποιεῖσθαι, χαρίζομένους τῷ ἀρχηγέτῃ. Οὕτω γὰρ μόνον ἔσται τριταῖον ἀναβῆναι αὐτὸν τεθνεῶτα, ἐὰν ἡ τῆς ἡμέρας ἀρχὴ λαμβάνηται ἥτοι ἀπ' ἄκρας νυκτός, ὡς Ἀθηναῖοι ἦγον, ἢ ἀπὸ μέσης, ὡς Ῥωμαῖοι. Πότερον δὲ, οὐ ῥάδιον ἀποφῆσθαι. Οἱ μὲν γὰρ περὶ τὸν Ἄθων θεολόγοι κατὰ μέσην ἀκριβῶς

A quo intercalatione facta quinto et vicesimo die mensis intercalarii sequenti anno, scilicet sexto, solstitium collocatur, et superfluum quinque. Quapropter annus septimus sequens septimo ineuntis Hecatombæonis solstitium peraget, et decimo octavo annus octavus. Hoc rursus intercalari facto, solstitium erit vicesimo nono die mensis intercalarii anno sequente, et dies abundantes duo. Anno vero decimo, in decimum Hecatombæonis solstitium circumagitur : et proximo in vicesimum primum, qui factus intercalaris ultimus quidem primi undenarii, in secundum Hecatombæonis solstitium restituit, nullum superfluum relinquens, sed adhuc die uno indigens. Ipse igitur primus undenarius, et particularis periodus, et imperfecta, incipiens quidem a novilunio Hecatombæonis, die vero secundo ejusdem finiens, per septem scilicet annos naturales, opitulante intercalarium annorum quaternariæ. Secundus præterea undenarius similiter in diem tertium Hecatombæonis solstitium rejicit, at tertio loco octonarius positus, pariter decursus, perficit illam universæ perfectæque periodi plenam instaurationem, solstitium in neomeniam Hecatombæonis restituens. Et sic semper circumacta solstitia eum mensibus congruent, additis etiam particulis excurrentibus quam commodissimè addi posse videbuntur. Porro considerata hæc sunt etiam in exposita descriptaque tabella, si cui id curæ est. Quod si cui placet secundum Plethonem distribuere, et numerare, nihil illum impediat, quominus et ordine utatur, et nominum ratione explicata. Atque etiam Plethon hac denominatione usus esset, cum de mensibus scriberet, si recte ab alio mutuari hanc mutuam mensium seriem potuisset. Neque enim ipsi suas ferias, dierumque enumerationem labefactasset Atticorum mensium nomenclatura : ut interim taceam, quantum dignitatis et splendoris attulisset, librum ipsum scripturamque abunde exornans. Nunc vero ille absurdam nec Januarium, nec Februarium, nec reliquos nominat : deque Græcorum mensium ordine dubitabundus, et laboris investigandi fugitans, ad numeri facilitatem divertitur.

De principio diei.

XX. Principium vero diei (quandoquidem præsentis de mensibus sermoni id quoque germanum est) Athenienses a solis occasu observabant, noctem diei sequenti ascribentes, et omne in medium tempus ad alterum occidentem unum diem constituentes, ut Aulus Gellius, Latinus auctor non inoptus, Marcum Varronem scriptis mandasse tradit. At Romani priscis temporibus a media quidem nocte inchoabant : quos Plethon imitans idem principium facit. Nunc vero ab oriente sole inceperant, itidemque Græci. Quanquam contra oportebat Christianos omnes facere, id obsequii suo Principi exhibentes. Sic enim solum constabit illum mortuum tertio die revixisse, si vel a summa nocte, ut solebant Athenienses, vel a media, ut Romani, principium diei sumatur. Utrum vero potius, dictu non

est facile. Nam theologi, qui accolunt Athon mon-
tem, totis viribus contendunt noctis me-
dium resurrectionem factam esse; et sacra illa an-
telucana in ejus rei memoriam a media nocte inci-
piunt. Quorum ratio hoc habet, quod contigerit
mulieres profundo quidem diluculo ad monumen-
tum profectas, ut exsequiarum justa de more
peragerent, defunctum non invenisse, ut Lucas in
suo Evangelio perscripsit. Illud enim profundum
diluculum proximum tempus mediæ nocti signifi-
care existimant. Simul vero sic quoque plus ali-
quanto tertii diei contineatur. Istudque plus **169**
signum evidentius est ipsius dierum ternionis. Sed
ex Italis Romani post mediam noctem id fuisse
ajunt, et profundum illud sic intelligunt, ut a no-
ctis medio sufficienter dirimant. Cum ergo nullus
Evangelii scriptor doceat, qua parte noctis Chri-
stus surrexerit, tutius quidem videtur, si quis con-
stituat a summa nocte diei principium. Nam quod
mediam noctem subsequitur, accedit illi pro auc-
tario. Quibus vero in hoc solum ratio sita est,
non major est fiducia quod volunt assequendi quam
periculum ab eo aberrandi. Hos enim vice versa
hoc inconueniens sequetur, dum primam noctem
diei principium ponunt; quod cum permissum sit
carnibus vesci postridie, id quidem licebit a summa
præcedente nocte: contra vero cum sit vetitum
eadem die cœnam de carnibus sumere, non conced-
etur eadem nocte. Hac igitur de re melius dili-
gētiusque denuo est considerandum: commodum-
que fuerit harum rerum peritos rogare et consulere. Hæc namque ita considerari observarique
oportet, ut ex sermone nihil quidquam sacris contrarium eveniat, diemque pie ac sancte in Dei gra-
tiam auspicemur.

Unde numeranda sunt tempora.

XXI. Enimvero etiam fas est a natali Christiano
tempora supputare, non ut Græci a mundi origine,
nunc annum noningentesimum, octavum et septua-
gesimum numerantes supra sexies millesimum.
Prophetis quidem sic fortasse licebat; verum mel-
lius est Christi cultores ab illo incipere. Quod etiam
ajunt Romani, hujus ævi millesimum quadringen-
tesimum et septuagesimum præsentem annum com-
putantes, quanquam prisca illi ab urbe condita nu-
merabant, quemadmodum Athenienses a prima
Olympiade; alii vero a bello Trojano.

De mensibus igitur hæc descripta sunt, ad eme-
rendam antiquariorum disertorumque virorum hoc
obsequiolo gratiam: si quid fortasse spei est Græ-
cam linguam, ejusque studium adusque posterita-
tem fore: non autem, ut aliarum quondam gen-
tium, Græci quoque nunc totius et generis, et sermonis finem esse in fatiis est.

Testes in hoc libro citati.

Basiliius.
Pletho.
Aulus Romanus.
Aristoteles.
Galenus.
Macrobius Romanus.
Theophrastus.
Demosthenes.

νάκτα γενέσθαι τὴν ἀναβλῆσιν ἐξηγούνται, καὶ τῶν
ἀναστατικῶν ἄρχονται ὀργίων εὐθύς ἀπὸ μέσων νυ-
κτῶν. Λόγος δ' αὐτῶν, ὅτι τὰς εἰς τὸ μνῆμα ἀφικου-
μένας γυναῖκας ἐπαμείψασθαι τὰ νενομισμένα ὄρθρου
μὲν ἔτι βαθέος παραγενέσθαι, μὴ εὐρηκέναι δὲ τὸν
νεκρὸν, οἱ περὶ Λουκᾶν τῶν εὐαγγελιστῶν γεγράφα-
σιν ἱστοροῦντες. Τὸ γὰρ τοῦ ὄρθρου βαθὺ τὸ ἐγγύς
που τῆς μέσης νυκτὸς μνηύειν ὑπολαμβάνουσιν. Ἄμα
δὲ καὶ τι πλεόν ἐπιλαμβάνουσι· ἂν οὕτω τῆς τρίτης
ἡμέρας. Τὸ δὲ πλεόν, σημεῖον δὴ τῆς τριάδος ἔστιν
ἐναργέστερον. Τῶν δ' Ἰταλιῶν οἱ περὶ τὴν Ῥώμην
μετὰ μέσσην που νύκτα φασί, καὶ τὸ βαθύ, ἀφιστάντες
ἱκανῶς τοῦ μέσου, ἀκούουσι. Μηδενὸς δ' ἄρα τῶν
συγγραφέων ἀποσαφῶντος, ὅποτε τῆς νυκτὸς ὁ Θεὸς
ἀναβίῃ, ἔοικε μὲν ἀσφαλεστέρως ἂν ἔχειν, εἰ τις ἀπ'
ἄκρας νυκτὸς τιθεῖτο τὴν τῆς ἡμέρας ἀρχήν. Συμβαί-
νει γὰρ αὐτῷ ἐξ ἐπιμέτρου τὸ μετὰ τὴν μέσσην. Οἷς
δ' ἐπὶ τούτῳ μόνον ὁ λόγος βέβηκεν, οὐ μᾶλλον τι
θάμβος ἐπιτυγχάνειν, ἢ κίνδυνον παραναστατεῖν.
Ἄτοπον μένοιτογε ἔτερον αὖ ἀκολουθήσει θεμένοις
ἀκρόνυχον τὴν ἀρχήν, τὸ, τῇ ὕστεραίᾳ νόμιμον ὄν
ἔσθιεν κρεῶν, ἐξείναι κρεωφαγεῖν ἀπ' ἄκρας τῆς
ἡγουμένης νυκτὸς· καὶ πάλιν ἀπηγορευμένον αὖ, μὴ
ἐξείναι δεῖπνον ἐκ κρέατος τῆς αὐτῆς ταύτης νυκτὸς
γε ἐλέσθαι. Περὶ τούτου μὲν οὖν εἰσαυθὶς ἐπισκεπτό-
ντο ἔστι βέλτιον, καὶ τοὺς περὶ ταῦτα δαινοῦς παρακαλέ-
σαντας συμβουλευσάσθαι, καλῶς ἔχει. Δεῖ γὰρ τὴν
σχέψιν οὕτω ποιεῖσθαι, ὡς μήτε συμβαίνειν ἐκ τοῦ
λόγου ἐναντίον τοῖς ὁμοῖς μῆθεν, εὐαγῶς τε τῆς ἡμέ-
ρας κατάρχειν τοῦ Θεοῦ χάριν.

Ἄθρονον ἀριθμητέον τοὺς χρόνους.

ΚΑ'. Ὅσion δὲ καὶ τοὺς χρόνους ἀριθμεῖν ἀπὸ
γενετῆς τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ μὴ, ὡς οἱ νῦν Ἑλ-
ληνες, ἀπὸ κόσμου γενέσεως, ἑξακισχιλιοστὸν ἑνακο-
σιοστὸν ἑβδομηκοστὸν ὄρθρου τὸδε ἔτος καταριθμοῦν-
τες. Προφητῶν μὲν γὰρ Ἰσως καὶ ταῦτα· ἀμεινον δὲ,
τιμῶντας Χριστὸν, ἀπ' αὐτοῦ ἀρχεσθαι, καθάτερ οἱ
νῦν ὄντες Ῥωμαῖοι ἄγουσι, χιλιοστὸν τετρακοσιοστὸν
ἑβδομηκοστὸν τὸδε διαριθμούμενοι ἔτος· καίτοι τῶν
πάλαι Ῥωμαίων ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης ἀριθμούντων·
ὥσπερ Ἀθηναῖοι μὲν ἀπὸ Ὀλυμπιάδος πρώτης, ἄλλοι
δὲ ἀπὸ τῶν Τρωϊκῶν.

Περὶ μὲν οὖν τῶν μηνῶν ταύτη διωρίσθω τῶν
λογίων χάριν ἀνδρῶν· εἰ τις ἄρα ἐλπὶς διάλεκτον τοῖς
ἐπιγινόμενοις ἔσεσθαι Ἑλληνικὴν· ἀλλὰ μὴ, ὡς ἄλ-
λων πάλαι ἐθνῶν, καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ νῦν παντὸς καὶ
γένους καὶ λόγου τελευτήν εἰμαρτο εἶναι.

Μάρτυρες τῶ λόγῳ.

Βασίλειος.
Πλήθων.
Αὔλος Ῥωμαῖος.
Ἀριστοτέλης.
Γαληνός.
Μακρόβιος Ῥωμαῖος.
Θεόφραστος.
Δημοσθένης.

Πλίνιος Ῥωμαῖος.
 Στράβων.
 Αἰσχίνης.
 Ἀριστοφάνης.
 Πλούταρχος.
 Θουκυδίδης.
 Πολυδεύκης.
 Σιμπλίχιος.
 Ἡρόδοτος.
 Σούδας.
 Συνέσιος.
 Καῖσαρ ὁ θεός.

A

Plinius Romanus.
 Strabo.
 Æschines
 Aristophanes.
 Plutarchus.
 Thucydides.
 Pollux.
 Simplicius.
 Herodotus.
 Suidas.
 Synesius.
 Divus Cæsar.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΜΑΞΙΜΟΥ

ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΟΣ

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΔΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΧΡΙΣΤΟΝ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΗΜΩΝ ΣΩΤΗΡΙΟΝ ΠΑΣΧΑ,

Τὸ διαγραφὲν κανόνιον ἐρμηνεύουσα.

SANCTI MAXIMI

MONACHI ET MARTYRIS.

BREVIS ENARRATIO CHRISTIANI PASCHATIS,

Qua descripti laterculi ratio declaratur,

DIONYSIO PETAVIO INTERPRETE.

Τῷ πανευφήμῳ Πατρικίῳ κυρίῳ Πέτρῳ Μάξιμος B 170 *Illustri, ac laudum genere omni celebrando Patricio Petro, Maximus humilis monachus.*

Α'. Ἐπειδὴ σε, πανεύφημε καὶ θεοφρούρητε δέσποτα, βίου τροφὴν καὶ συμβίωσιν τὴν ἀνωτάτω πεπονημένων σοφίαν ἐπίσταμαι, καθ' ἣν⁸¹ ἀεὶ φρονήσει θεία καὶ ἀρετῇ γόνιμον τὴν τε περὶ τὸ νοεῖν τὰ καλὰ καὶ πράττειν θεόδοτον ἔξιν καὶ δύναμιν, ὧν βάσις ἡ εὐσεβὴς καὶ ὀρθόδοξος πίστις καθέστηκε· μόνην ὑποφαίνουσα δι' ἐλπίδος τὴν τῶν ἀοράτων, ὡς ὀρατῶν ἤδη πως κατὰ τὴν χάριν γεγεννημένων, καὶ πρὸ τῆς ἐκφάνσεως ἀποκάλυψιν τοῖς κατὰ σὲ τὴν τοῦ Λόγου παρουσίαν διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀνεπιστρόφου πορείας ἐκδεχομένοις ἀεὶ καὶ προσμένουσι συνείδον τοῖς τε ἄλλοις ὑμῶν, καὶ μὲν δὴ τῷ ὑπὲρ τὰ ὅλα μεγίστῳ τῆς συγκαταβάσεως κατορθώματι θαρρῆσας τε ἅμα, καὶ προθυμηθεὶς κανόνιον τι διαγράψαι σεμνὸν, καὶ ἀπο-

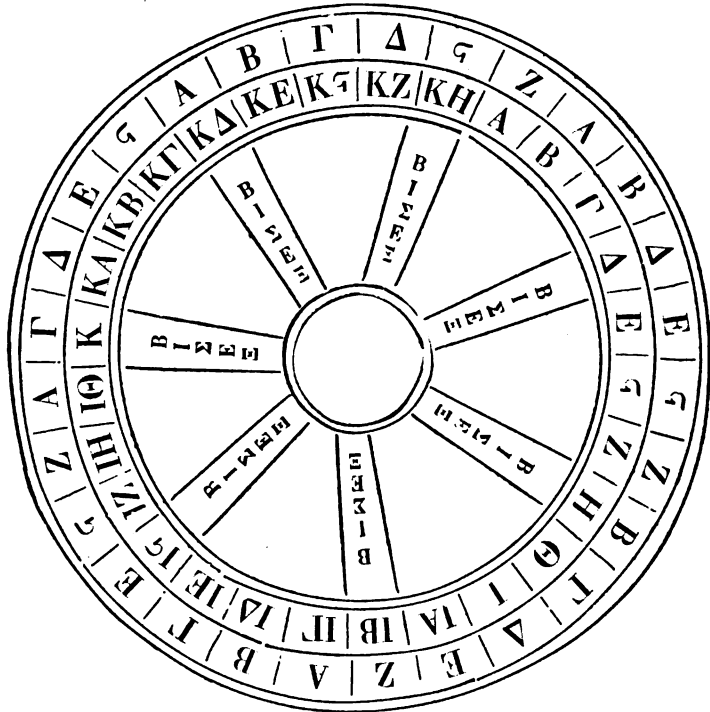
I. Cum te cœlesti ac divinæ sapientiæ innutritum in omni esse vita meminerim, præclare, et a Deo conservande domine, ac divinitus communicata illa facultate præditum, quæ cœlesti prudentia et virtute secunda, ad honesta quæque cogitanda faciendaque perducit: quorum fundamentum religiosa fides est, recteque sentiens: quæ solam eorum quæ spectabilia non sunt, velut divina quodammodo gratia jam spectabilium, etiam æntequam patefacta sint, ostensionem per spem exhibet iis qui, quod tu facis, adventum Verbi continua ad ipsum, nec interrupta progressionem præstolantur ac sustinent: statui apud me, cum aliis vestris, tum hoc singulari demissionis ad me vestræ facti, ac merito confusus, laterculum quemdam augusta religione plenum describere; et ad vos laude ac prædicatione omni superiores mittere. In quo primum jejuniorum continetur ingressus, tum solemnem resurrectionis Dominicæ: item aliud festum, quod olim celebre, nunc obscurum apud nos et ignobile; ut qui nihil ex eo ad celebrandum assumimus, neque curamus omnino: decimam intelligo septimi mensis Judaici, per quam semel quotannis ex præscripto legis, in Sancta sanctorum introibat

⁸¹ s. καὶ τὴν, nisi verbi quidpiam desit.

pontifex; qua die præterea Zachariæ de Joanne magno præcursore ac præcone veritatis editum est oraculum. Qua de causa, ut hoc genus eruditionis harum rerum studiosis aspergerein, non dubitavi hoc etiam solemne laterculo complecti meo; imo feci hoc eo libentius, quod ex eo cognovi facilius inveniri illa posse, quæ ad inquirendum jejuniorum caput, ac resurrectionis festum, ipsamque adeo mensis septimi decimam diem pertinere videntur.

θείας προδρόμου καὶ κήρυκος. Διὸ μάλιστα καὶ ταύτην ἐπισημήνασθαι φιλομαθείας χάριν τῶν φιλολόγων οὐκ ἀπόκησα· μᾶλλον δὲ προεθυμήθην· βραδίαν ἐντεῦθεν εἰδὼς ἐπομένην⁸² τὴν περὶ ἐκάστου τῶν ἑντετῆ παραβάσει⁸³, καὶ ἀναστασίμῳ, καὶ αὐτῇ τῇ δεκάτῃ τοῦ ἑβδόμου μηνὸς ζητουμένων⁸⁴ ὑμῖν τὴν κατάληψιν. Πεποίηκα δὲ μετὰ τῆς τοῦ λεχθέντος κανονίου διαγραφῆς καὶ σύντομον αὐτὴν τὴν ἐξηγήσιν, ἔχουσαν οὕτως.

Ad hujus porro laterculi descriptionem perbrevev ejus expositionem adjeci, quæ sic habet.

Α	Β	Γ	Δ	Ε	Ζ	Η	Θ	Ι	Κ	Λ	Μ	Ν	Ξ	Ο	Π	Ρ	Σ	Τ	Υ	Φ	Χ	Ψ	Ω	
Ἡμέραι ἐμβόλ.	Σελή- νης ἔτη	Ἐπα- κτι	Μῆνες Ῥω- μαίων	Πο- σταῖαι	Προσ- θεταί	Πο- σταῖαι	Μῆνες Ῥω- μαίων	Προσ- θεταί	Πο- σταῖαι	Μῆνες Ῥω- μαίων	Προσ- θεταί	Πο- σταῖαι	Μῆνες Ῥω- μαίων	Προσ- θεταί	Πο- σταῖαι	Μῆνες Ῥω- μαίων	Προσ- θεταί	Πο- σταῖαι	Μῆνες Ῥω- μαίων	Προσ- θεταί	Πο- σταῖαι	Μῆνες Ῥω- μαίων	Προσ- θεταί	
Ἐμβόλ.	ΙΘ	ΚΖ	Φεβρ.	Η	Δ		Ε	Ἄπριλ.	ΙΓ	ΚΕ	Σεπτ.	Α												
	Α	Θ	Ἰανου.	ΚΗ	Α	Δ	ΚΕ	Μαρτ.	Γ	ΙΑ	Σεπτ.	Β												
	Β	Κ	Φεβρ.	ΙΓ	Δ		ΙΓ	Ἄπριλ.	Α	Γ	Ὀκτω.	Γ												
Ἐμβόλ.	Γ	Α	Φεβρ.	Ε	Δ		Β	Ἄπριλ.	Γ	ΚΒ	Σεπτ.	Δ												
	Δ	ΙΒ	Ἰανου.	ΚΕ	Α	Δ	ΚΒ	Μαρτ.	Γ	ΙΑ	Σεπτ.	Ε												
	Ε	ΚΓ	Φεβρ.	ΙΓ	Δ		Ι	Ἄπριλ.	Γ	Α	Σεπτ.	Γ												
Ἐμβόλ.	Γ	Α	Φεβρ.	Β	Δ		Α	Μαρτ.	Γ	ΙΘ	Σεπτ.	Ζ												
	Ζ	ΙΕ	Φεβρ.	ΚΑ	Δ		ΙΗ	Ἄπριλ.	Α	Η	Ὀκτω.	Η												
Ἐμβόλ.	Η	ΚΓ	Φεβρ.	Ι	Δ		Ζ	Ἄπριλ.	Γ	ΚΖ	Σεπτ.	Θ												
	Θ	Ζ	Ἰανου.	Α	Α	Δ	ΚΖ	Μαρτ.	Γ	ΙΓ	Σεπτ.	Ι												
	Ι	ΙΗ	Φεβρ.	ΙΗ	Δ		ΙΕ	Ἄπριλ.	Α	Ε	Ὀκτω.	ΙΑ												
Ἐμβόλ.	ΙΑ	ΚΘ	Φεβρ.	Ζ	Δ		Δ	Ἄπριλ.	Γ	ΚΑ	Σεπτ.	ΙΒ												
	ΙΒ	Ι	Ἰανου.	ΚΖ	Α	Δ	ΚΑ	Μαρτ.	Γ	ΙΓ	Σεπτ.	ΙΓ												
	ΙΓ	ΚΑ	Φεβρ.	ΙΕ	Δ		ΙΒ	Ἄπριλ.	Α	Β	Ὀκτω.	ΙΑ												
Ἐμβόλ.	ΙΑ	Β	Φεβρ.	Δ	Δ		Α	Ἄπριλ.	Γ	ΚΑ	Σεπτ.	ΙΕ												
	ΙΕ	ΙΓ	Ἰανου.	ΚΔ	Α	Δ	Δ	Μαρτ.	Γ	Ι	Σεπτ.	ΙΓ												
	ΙΓ	ΚΔ	Φεβρ.	ΙΒ	Δ		Θ	Ἄπριλ.	Γ	ΚΘ	Σεπτ.	ΙΖ												
Ἐμβόλ.	ΙΖ	Ε	Φεβρ.	Α	Δ		Δ	Μαρτ.	Γ	ΙΗ	Σεπτ.	ΙΗ												
	ΙΗ	ΙΓ	Φεβρ.	Κ	Δ		ΙΖ	Ἄπριλ.	Α	Ζ	Ὀκτω.	ΙΘ												

⁸² f. ἐπομένην. ⁸³ f. παρεισβάται. ⁸⁴ ζητουμένην.

Ti τὸ κατόριον, καὶ τί περιέχει ἡ τούτου δύ- **A 171-172** *Cujusmodi sit laterculum, et quæ vis*
ναμικ. *sit illius.*

B. Ἡ τοῦδε τοῦ προκειμένου ὑφήγησις τοῦ κανονίου τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. Τριπλοῦν τοῦτο καθέστηκεν, ὡς περιέχον ἐν ἑαυτῷ τὴν τε τῶν ἁγίων παρείσθασιν νηστειῶν καὶ τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτην τοῦ καθ' Ἑβραίων πρώτου μηνός, λέγω δὴ τοῦ Νισάν· εἰς τὴν τὸ κατ' αὐτοὺς Πάσχα τελεῖται· καὶ τὴν δεκάτην τοῦ ἑβδόμου μηνός, ἣν οὖν τοῦ Θεοσί· καθ' ἣν ὁ ἀρχιερεὺς τὸ παλαιὸν τὴν εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων εἰσοδὸν ἐποιεῖτο. Καὶ ἔστι τῆς μὲν παρείσθάσεως τῶν ἁγίων νηστειῶν ἡ σημείωσις ἐξ εὐωνύμων τοῦ αὐτοῦ κανονίου διαγεγραμμένη· ἡ δὲ τεσσαρεσκαίδεκάτη τοῦ καθ' Ἑβραίων πρώτου μηνός ἐκ δεξιῶν σύνεγγυς τοῦ κατὰ μέσον ἐγγεγραμμένου τροχοῦ· μετὰ δὲ ταύτην εὐθὺς δεξιώτερον ἡ λεχθεῖσα δεκάτη τοῦ ἑβδόμου μηνός· ὡς εἶναι μόνην ἐξ ἀριστερῶν τὴν τῆς παρείσθάσεως διαγραφὴν· ἐκ δεξιῶν δὲ ἀμφοτέρων τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης φημὶ τοῦ πρώτου μηνός καὶ τῆς δεκάτης τοῦ ἑβδόμου μηνός. Τῶν δὲ ἐστηκεν.

Τίς ἡ ἐξ εὐωνύμων διαγραφὴ.

Γ. Ἐν μὲν τῷ εὐωνύμῳ κανονίῳ ἐν πρώτῳ στίχῳ αὐτοῦ ὀρθῶς καθιέμενοι οἱ ἑπτὰ ἐμβόλιμοι μῆνες εἰσιν· ἐν δὲ τῷ β' στίχῳ τὰ ἰθ' τῆς σελήνης ἔτη, ἀπὸ ἰθ' τὴν ἀρχὴν ἔχοντα· καὶ οὕτως διὰ πρώτου, καὶ δευτέρου, καὶ τῶν καθεξῆς εἰς τὸ ὀκτωκαιδέκατον λήγοντα· ἐν τρίτῳ στίχῳ αὐ τῶν τῆς σελήνης ἔτων ἑπακταί· ἐν τετάρτῳ στίχῳ οἱ Ῥωμαῖκοι μῆνες, Ἰανουάριος καὶ Φεβρουάριος· ἐν πέμπτῳ στίχῳ αὐ ποσταῖαι αὐτῶν τῶν μηνῶν, εἰς ἃς συμβαίνει γίνεσθαι τὴν ἀποκρέωσιμον ἑορτῆν· ἐν ἕκτῳ στίχῳ αὐ προσθεταὶ ἡμέραι, διὰ σηρικῶν γεγραμμέναι. Καὶ ταῦτα μὲν ἐξ εὐωνύμων.

Τίς ἡ ἐκ δεξιῶν διαγραφὴ.

Δ. Ἐκ δεξιῶν δὲ ἐν πρώτῳ στίχῳ τὰ εἰρημένα ἰθ' τῆς σελήνης ἔτη, ἀπὸ πρώτου καθ' εἰρμὸν ἀρχόμενα, καὶ διὰ τοῦ δευτέρου, καὶ τρίτου, καὶ τῶν καθεξῆς εἰς τὸν ἰθ' λήγοντα· ἐν δευτέρῳ στίχῳ οἱ Ῥωμαῖκοι μῆνες, Σεπτέμβριος καὶ Ὀκτώβριος· ἐν τρίτῳ στίχῳ αὐ τούτων τῶν μηνῶν ποσταῖαι, εἰς ἃς πίπτει τοῦ ἑβδόμου καθ' Ἑβραίων μηνός ἡ δεκάτη κατ' ἔτος ἕκαστον· ἐν τετάρτῳ στίχῳ αὐ προσθεταὶ ἡμέραι, διὰ σηρικῶν γεγραμμέναι· ἐν πέμπτῳ στίχῳ οἱ Ῥωμαῖκοι μῆνες, Μάρτιος καὶ Ἀπρίλιος· ἐν ἕκτῳ στίχῳ αὐ τούτων ποσταῖαι, καθ' ἃς γίνεται τοῦ πρώτου καθ' Ἑβραίων μηνός ἡ τεσσαρεσκαίδεκάτη κατ' ἔτος ἕκαστον· ἐν ἑβδόμῳ στίχῳ αὐ προσθεταὶ πάλιν ἡμέραι, διαγεγραμμέναι ἀπὸ σηρικῶν. Ταῦτα καὶ ἐν τοῖς δεξιούσις.

Τίς ἡ τοῦ μέσου τροχοῦ διαγραφὴ

Ε. Ὁ δὲ τούτων μέσος τροχὸς τοῦ ἡλίου καθέστηκεν, ἔνδον μὲν ἑαυτοῦ τὰ ἑπτὰ δισεκτα κατὰ διαστολήν ἀπὸ τεσσάρων εἰς τέσσαρα ἔτη κεκτημένος· μετὰ δὲ τὰ δισεκτα, εὐθὺς κατὰ πρῶτον στίχον, ἣν οὖν κύκλον, τὰ κη' τοῦ ἡλίου ἔτη, ἀπὸ πρώτου

II. Propositi canonis expositio ad hunc modum se habet. Est ille divisus trifariam. Continet enim introitum sacrorum jejuniorum; quartam decimam primi mensis secundum Hebræos, hoc est Nisan: in quam Pascha illorum incidit: nec non decimam septimi mensis, videlicet Thersi: qua summus sacerdos olim Sancta sanctorum adibat. Porro introitus sacrorum jejuniorum notatio ad sinistram partem canonis descripta est; quarta decima vero primi mensis Judaici ad dextram, prope inscriptam in medio rotam. Post hanc statim ad dextram magis accedit illa, quam diximus, decima dies septimi mensis, adeo ut nihil a sinistra præter jejuniorum introitum descriptum habeatur; a dextra vero parte utrumque sit, quarta decima nimirum primi mensis et decima septimi. Totius autem descriptionis illius vis est ejusmodi.

διαγεγραμμένων ἐν ὄλοις ἡ δύναμις αὐτὴ καθέ-

Quid sibi velit tabella ad sinistram inscripta.

III. In sinistro laterculo, ejusque primo versu in directum descendente septem sunt embolimi menses. In secundo versu, xix lunares anni; initio a nono decimo facto: unde ad primum, secundum, ac cæteros ordine progressus desinit in octavum decimum; tertio versu lunarium annorum epactæ continentur; quarto, Romani menses duo, Januarius et Februarius; quintus mensium quotas exhibet, in quas Carnisprivii festum incidit; sextus versus addititios dies, sive regulares continet serico scripto. Hæc ad sinistram habentur.

Quid ad dextram rotæ partem sitæ tabula significet.

IV. Dextræ tabulæ primus versus novemdecim, ut dixi, annus lunæ complectitur, qui a primo per secundum, tertium, ac reliquos ordine procedunt, atque in decimum nonum desinunt; secundus versus Romanos menses habet Septembrem et Octobrem; in tertio dies sunt mensium, in quas Hebraici mensis septimi decima quotannis incurrit; in quarto regulares serico scripti; in quinto Romani menses Martius et Aprilis; in sexto eorundem mensium dies, quibus primi mensis Hebraici quarta decima quotannis tribuitur; septimus denique versus addititios dies, sive regulares rursus ostendit serico descriptos. Hæc ad dextram inscripta tabula complectitur.

Quid in medio descripta rota contineat.

V. Media tabellarum rota soli tribuitur. Hujus in interiore area septem bisextiles sunt, quinto quoque anno positi. Post bisextiles in primo versu, sive circulo, anni solis xxviii, primus, secundus, et ita deinceps usque ad vicesimum octavum ex-

pllicantur; secundus versus, sive circulus octo et viginti annorum epactas præbet, prout anno cuique congruunt. Hæc de media rota.

Cur ab anno lunæ XIX, non a primo tabella sinistra ducat initium.

VI. Cur autem non a primo initium habeant anni lunares ad sinistram inscripti, sed a nono decimo, ac deinde primus, secundus, et reliqui subjiciantur, causa est ejusmodi. Caput jejuniorum in penultimo mense, hoc est undecimo labentis anni perpetuo contingit, uti Paschale festum in primo succedentis. Quare cum duos annos occupent sacri jejuniorum dies, vel potius a duobus ipsi comprehendantur, ita ut initium illorum ab anno currente lunæ pendeat; finis autem ab eo qui proxime sequitur, necesse est ut jejuniorum initium ex anno decimo nono metiamur, quando salutare Pascha anno lunæ primo celebratur. Sic ex anno primo jejuniorum caput dirigitur, quoties festum Resurrectionis in secundum incidit; et ex secundo, cum in tertium cadit, et ab hoc rursus, quando in quartum incurrit: atque ita porro. Ad hunc modum se habet lunarium ad sinistram annorum descriptio.

173 *Quinam sint embolimi, et quæ lunares epactæ.*

VII. Septem menses intercalares ex iis quas epactas lunæ dicimus, colliguntur post duos annos, vel tres, quando ad tricenarium dierum numerum perveniunt. Epactæ porro ex defectu lunaris anni ad solarem oriuntur. Nam solaris diebus constat cccclxv; lunaris ccccliv. Unde proprium mensem habet dierum xxix, ac semissis. At annus lunæ quilibet uno aliquo de intercalaribus septenis præditus, undecim omnino menses habet; adeo ut ad duodenos ultimus iste pro eo, ac nominatur, intercalaris accedat; propterea non solum dies colligat ccccliv, uti cæteri lunares anni: sed cccclxxiv, tricenum dierum mense insuper addito.

De Hebræis mensibus, qui ad sinistram canonis partem observati sunt, et ipsorum quotio die, cujusmodi sunt et quare diversi.

VIII. Hinc igitur penultimus lunaris illius anni mensis non undecimus est, sed duodecimus, a quo sanctorum jejuniorum introitum jure metimur, ob excessum mensis unius, qui ab undecimo illorum observationem progredi vetat, ut ne plures numero, quam revera sint, dies illis imputentur: unde calculum subducentibus error obrepit. Cæterum in utroque mense, undecimo, inquam, et duodecimo, ad sinistrum latus canonis non eadem quota dies ascribitur e regione Romanorum mensium: quemadmodum in dextra parte uni mensi

α καθ' εἰρμὸν καὶ δευτέρου μέχρι τὰ κη' διαγεγραμμένα· κατὰ τὸν δεύτερον στίχον καὶ κύκλον τὰς αὐτῶν τῶν κη' ἐτῶν ἐπακτὰς, ἐφ' ἑκάστου ἔτους τὰς προσφόρους ἀναλόγως ἐπιγεγραμμένας. Ταῦτα καὶ περὶ τοῦ μέσου τροχοῦ.

Τίς ἢ ἀπὸ 19' τῆς σελήνης ἔτους, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ πρώτης ἐν τῷ εὐωνύμῳ διαγράμματι.

Γ'. Ἡ δὲ αἰτία καθ' ἣν οὐκ ἀπὸ πρώτου ἔτους ἡ ἐγγραφή τῶν τῆς σελήνης ἐτῶν ἐξ εὐωνύμων ἐτάγη, ἀλλὰ ἀπὸ 19', καὶ οὕτως πρώτου, καὶ δευτέρου, καὶ τῶν καθεξῆς, αὕτη ἐστίν. Ἡ παρείσθασις ἐν τῷ προτελευταίῳ μηνί, τοῦτέστιν ἐνδεκάτῳ τοῦ ἐνεστώτος γίνεται ἔτους ἀέξ· καθάπερ καὶ ἡ Πασχάλιος ἑορτὴ ἐν τῷ πρώτῳ τοῦ εἰσιέναι μέλλοντος. Ἐπειδὴ οὖν τὰ δύο μεσολαβοῦσιν ἔτη αἱ ἄγιοι τῶν νηστειῶν ἡμέραι, μᾶλλον δὲ πρὸς αὐτῶν αὐταὶ συλλαμβάνονται· καὶ τὰ⁸⁸ μὲν τὴν οἰκείαν ἀρχὴν ἡρτημένοι τοῦ ἐνεστώτος τῆς σελήνης ἔτους, κατὰ δὲ τὸ τέλος αὐθις τοῦ εἰσιέναι μέλλοντος· ἀνάγκη πάντως ἀπὸ ἐνεσκαυδεκάτου κανονίζεσθαι ἔτους τὴν ἀρχὴν τῶν νηστειῶν, ὅτε τὸ σωτήριον Πάσχα ἐν πρώτῳ τῆς σελήνης ἔτει ἐπιτελεῖται. Οὕτω δὲ καὶ ἀπὸ πρώτου τὴν παρείσθασιν πάλιν, ὅτε ἡ ἀναστάσιμος ἑορτὴ ἐν β' γίνεται· καὶ ἀπὸ β', ὅτε ἐν τῷ τρίτῳ· καὶ ἀπὸ τούτου, ὅτε ἐν τετάρτῳ· καὶ ἀπλῶς μέχρι τέλους. Οὗτος οὖν ὁ τῆς διαγραφῆς λόγος τῶν τῆς σελήνης ἐξ εὐωνύμων ἐτῶν.

Τίνας οἱ ἐμβόλιμοι, καὶ τίνας αἱ ἐπακταὶ τῆς σελήνης.

Ζ'. Οἱ δὲ ἐπτὰ ἐμβόλιμοι μῆνες ἐκ τῶν λεγομένων ἐπακτῶν τῆς σελήνης ἀθροίζονται κατὰ διετίαν ἢ τριετίαν ἀριθμὸν λ' ἡμερῶν ἐκπληροῦντες. Αἱ δὲ ἐπακταὶ διὰ τὴν ἐκλείψιν εἶδονται τοῦ τῆς σελήνης ἔτους πρὸς τὸ ἡλιακὸν ἔτος. Ἐπειδὴ τὸ μὲν ἡλιακὸν τῆς καθέστηκεν ἡμερῶν, τὸ δὲ τῆς σελήνης τνθ'. Ὅθεν καὶ τὸν οἰκείον μῆνα κθ' ἡμίσεος ἡμερῶν κέκτηται. Πᾶν δὲ σελήνης ἔτος, δεχόμενον ἕνα τῶν ἐμβολίμων μηνῶν, δεκατριῶν γίνεται πάντως, πρὸς ταῖς δυοκαίδεκα τοῦτον φερωνύμους ἐμβαλλόμενον ἔχον· ὡς εὐρίσκεισθαι λοιπὸν μὴ μόνον τῶν ἡμερῶν κατὰ τὰ λοιπὰ τῆς σελήνης ἔτη, ἀλλὰ τῶν τῆ προσθέσει τοῦ ἐμβολίου μηνὸς λ' ἡμερῶν.

Περὶ τῶν ἐξ εὐωνύμων τοῦ κανονίου τετηρημένων Ἑβραϊκῶν μηνῶν, καὶ τῆς αὐτῶν ποσότητας· τίνας τέ εἰσι, καὶ διὰ τί διάφοροι.

Η'. Ἐντεῦθεν οὖν καὶ προτελευταῖον μῆνα τὸν πρὸ τοῦ τέλους, οὐ τὸν ἐνδεκάτον, ἀλλὰ τὸν δυοκαυδέκατον τὸ τοιοῦτο τῆς σελήνης κέκτηται ἔτος· ἐξ οὗ προσηκόντως καὶ ἡ παρείσθασις τῶν ἁγίων νηστειῶν κανονίζεται δι' αὐτὴν τοῦ μηνὸς τὴν περισσεΐαν, κωλύουσαν τὴν ἀπὸ ἐνδεκάτου γενέσθαι μηνὸς παρατήρησιν· ὡς μήτε πλείους ἢ ὧν ὑπάρχουσι κατὰ τὸν ἀριθμὸν τὰς αὐτῶν ἡμέρας ψηφίζεσθαι, καὶ τούτων διαμαρτεῖν τοὺς ψηφίζοντας. Τετηρηταὶ δὲ καθ' ἑκάτερον μῆνα, τὸν ἐνδεκάτον λέγω καὶ τὸν δυοκαυδέκατον ἐν τῷ εὐωνύμῳ τοῦ κανονίου οὐκ ἡ αὐτὴ

⁸⁸ *Deest αἰτία.* ⁸⁹ *f. κατὰ.*

ποσταία κατὰ τὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν διαγραφὴν ὡσπερ ἄνι μηνὶ καὶ ὄλοις⁸⁷ τοῖς ἔτεσιν ἐν τῷ δεξιῷ τὴν ἰδ' σεσημειωμένην ὀρώμεν ὑπάρχουσαν· ἄλλ' ἄλλη καὶ ἄλλη. Οἷον εἰς μὲν τὸν ἰα' παρ' Ἑβραίους Σαβὰτ λεγόμενον ἢ τοῦτου ἑπτακαιδεκάτη· ἐν ἐκείνοις μέντοι τοῖς ἔτεσι τοῖς οὐκ ἔχουσι τὸν ἐμβόλιμον· εἰς δὲ τὸν δυοκαιδέκατον, Ἄδαρ προσαγορευόμενον, ἢ τοῦτου ὀκτωκαιδεκάτη, ἐν τούτοις δηλονότι τοῖς τὸν ἐμβόλιμον ἔχουσι. Καὶ τοῦτό γε κατὰ λόγον. Ἐπειδὴ γὰρ κθ' καὶ λ' ἡμερῶν παρ' ἑκάτερον μῆνα τῶν δυοκαιδεκα τῆς σελήνης ψηφίζομεν, πρὸς τὸ μὴ τεμεῖν ἡμέρας διὰ τοῦ ἀνά κθ' ἡμίσεος τούτους ψηφίζειν (συμβαίνει γὰρ οὕτω τὰς τε τνθ' ἡμέρας ἐντελῶς ἀριθμεῖσθαι κατὰ πᾶν ἔτος τῆς σελήνης, καὶ μηδεμιᾶς συμβαίνειν ἡμέρας διαίρειν· ὡς ἐντεῦθεν λοιπὸν εὐρίσκεισθαι διὰ τὴν τοιαύτην ἐκ πρώτου μηνὸς ἀκολουθίαν καὶ τάξιν τὸν μὲν ἰα' ἡμερῶν κθ', τὸν δὲ δυοκαιδέκατον λ' ἡμερῶν)· προσηκόντως οὖν ἐν μὲν τοῖς οὐκ ἔχουσι τὸν ἐμβόλιμον τὸν ἰα' καὶ τὴν τοῦτου ἰζ' ἐκανονίζαμεν. Ἄπο γὰρ ταύτης μέχρι τῆς τοῦ καθ' Ἑβραίους πρώτου μηνὸς ἰδ' τοῦ εἰσιέναι μέλλοντος ἔτους ἰσάριθμοι τῶν ἀγίων νηστειῶν αἱ ἡμέραι τυγχάνουσι, τούτεστι νζ'. Τοσαῦται γὰρ αἱ τῶν ἡ ἑβδομάδων προδήλως εἰσὶν· οἷον αἱ ὑπόλοιποι ιγ' αὐτοῦ τοῦ ἰα' μηνὸς· εἴπερ κθ', καθὼς ἔφη, οὗτος ψηφίζεται· καὶ αἱ τοῦ δυοκαιδέκατου λ'· καὶ αἱ τοῦ πρώτου μηνὸς ἰδ'. Δῆλον δὲ, ὡς ιγ', καὶ λ', καὶ ἰδ', ἡμέρας νζ' ποιοῦσιν. Ἐν δὲ τοῖς ἔχουσι τὸν ἐμβόλιμον ἔτεσι τὸν δυοκαιδέκατον ἐτηρήσαμεν, καὶ τὴν αὐτοῦ ὀκτωκαιδεκάτην. Ἐκ ταύτης γὰρ μέχρι τῆς τοῦ πρώτου μηνὸς ἰδ' αἱ νζ' πάλιν ἀριθμίζονται· οἷον αἱ αὐτοῦ τοῦ ἰβ' ὑπόλοιποι ιγ', διὰ τὸ λ' ἡμερῶν τοῦτον ψηφίζεσθαι· καὶ τοῦ ἐμβόλιμου, ἡγουν τρισκαιδεκάτου, λ'· τοσαύτας γὰρ πᾶς ἐμβόλιμος κέκτηται· καὶ αἱ τοῦ πρώτου μηνὸς ἰδ'. Ὅθεν ἐπὶ τοῦ τελευταίου, ἡγουν τοῦ ἰθ' ἔτους, καὶ τὴν ἰς' τοῦ κατ' αὐτὸν ἰα' μηνὸς ἐπεσημνήμεθα· διὰ τὸν δυοκαιδέκατον αὐτοῦ μῆνα κθ' μόνον ψηφίζομεν ἡμερῶν, ὡσπερ οὖν καὶ τὸν τὸν ἰα'· τὴν δὲ αἰτίαν προσιόντες δηλώσομεν. Εὐλόγως οὖν διὰ ταῦτα καὶ τὴν μετὰστασιν ἰσην ἐπιτηροῦμεν ἐπὶ τούτων τῶν δεδηλωμένων μηνῶν, ἡγουν τῶν αὐτῶν ποσταίων, τῆς πραιρεσθάτους χάριν, ἐν τῷ εὐωνύμῳ τοῦ κανονίου, τῆς ἐπὶ τῆς ἰδ' τοῦ πρώτου μηνὸς γενομένης ἡμῖν, ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ αὐτοῦ κανονίου, τῆς ἀναστάσεως ἕνεκεν· ἀπὸ τῆς Κυριακῆς καὶ δευτέρας, καὶ τῶν καθεξῆς ἡμερῶν εἰς τὴν ἐπιούσαν ἁγίαν Κυριακὴν μεταβαίνοντες. Ταῦτα καὶ περὶ τούτων εἰπόντες, ἐπανακτέον ἡμῖν τὸν λόγον εἰς τὴν τῶν τῆς σελήνης ἐτῶν ἀπακρίβωσιν.

Περὶ διαστολῆς τῶν τῆς σελήνης ἐτῶν, καὶ ὁμάδος τῶν ἡμερῶν.

Θ'. Εἰσὶν οὖν τὰ ὅλα τῆς σελήνης ἔτη, καθὼς ἔρρέθη, ἰθ'· ζ' μὲν τὰ τοὺς ἰσάριθμους ἐμβόλιμους ἔχοντα μῆνας, ἡγουν τὰ ἀπὸ τπθ' ἡμερῶν· ἰβ' δὲ τὰ λεγόμενα κοινὰ, τούτεστι τὰ ἀπὸ τνθ'. Αἱ δὲ πᾶσαι τῶν αὐτῶν ἰθ' τῆς σελήνης ἐτῶν ἡμέραι, τῆ συμπα-

A per annos omnes decimam quartam attributam cernimus; sed alia, atque alia. Velut in undecimo mense, quem Hebræi Sabat nominant, decima septima dies adnotatur iis annis qui embolimo carent; in duodecimo vero, qui ab illis vocatur Adar, octava decima in annis embolimo præditis. Quod quidem rationi consentaneum est. Cum enim duodenos lunæ menses alternis viginti novem, et triginta dierum putemus, ne dies partiri necesse sit, si viginti novem ac dimidium singulis impotemus (sic enim accidit, ut in quolibet anno lunari trecentos et quinquaginta quatuor dies integre numeremus, sine ulla diei fractione; quo fit ut ex instituto mensium ordine ac successione, post primum deinceps undecimus dies habeat novem et viginti, duodecimus vero triginta): cum hæc, inquam, sic habeant, merito in annis simplicibus undecimum mensem, ejusque xvii diem ad canonem adnotavimus. Nam ab hoc die usque ad decimum quartum primi mensis Judaici in anno consequenti, totidem quot sanctis jejuniis attributi sunt, intercedunt dies, nempe lvii. Tot enim ex hebdomadibus octo confunt. Sunt autem hi dies xiii ex undecimo mense residui; qui, ut dictum est, novem et viginti colligit; tum duodecimi mensis xxx; ac primi denique, xiv. Colliguntur ex xiii, et xxx, et xiv, perspicue dies lvii. At in annis embolimæis duodecimum mensem, ejusque diem octavum decimum adhibuimus. Ab hoc enim usque ad decimum quartum mensis primi, colliguntur iidem lvii dies, nimirum ex duodecimi mensis residuis xiii, quoniam ille triginta dies habet: et ex embolimi, sive tertii decimi, xxx, totidem enim embolimus quivis obtinet, ac demum ex mensis primi diebus xiv. Ob hanc causam in anno postremo, qui est decimus nonus, mensis undecimi xvi diem ascripsimus, quoniam duodecimum illius mensem dierum, non amplius novem ac viginti constituimus, ut et undecimum, cujus rei in consequentibus ratio reddetur. Quocirca jure in iis quos dixi mensibus, ac quotis eorum diebus, propter introitum jejuniorum, eamdem alternationem in sinistro latere canonis observamus, quam in dextro ad decimam quartam primi mensis adhibemus, propter festum resurrectionis; ubi a Dominica, et secunda feria, cæterisque deinceps ad sanctam Dominicam sequentem transitum facimus. Sed de iis hactenus; nunc ad annorum lunarium rationem accuratius explicandam convertenda est oratio.

Explicantur anni lunares, et summa dierum.

IX. Anni lunares universe sunt novemdecim, ut dictum est. Quorum septem, intercalares menses accipiunt, iidemque diebus constant cccclxxiv; duodecim vero communes appellantur, qui scilicet dies habent cccliv. Porro 174 dies omnes

⁸⁷ f. ἐν ὄλοις.

ex XIX annis lunaribus collecti, adhibitis nimirum intercalariis mensibus, dierum numerum exæquant, qui ex XIX annis solaribus existit, quorum singuli CCCXLV diebus constant. Nam propterea septem embolimi menses annis lunaribus accedunt, ut hi numero dierum cum solaribus annis paria faciant; ac non 6,726 solos dies habeant, sed 6,935. Totidem enim novemdecim annis solaribus imputantur: adeo ut ne unus quidem in toto decemnovennali cyclo dies redundet.

Qua ratione superfluous in embolimis mensibus dies, et quoto anno eximatur.

X. Nam tametsi septem lunæ menses adjiciantur, hoc est CCX dies; ob singulorum illius annorum ab solaribus defectum, cum undecim isti dies nonnisi CCIX conficiant, decimus nonus annus uno die mutilatur, ac CCCLIII constat, ut superfluum ex embolimis mensibus consumat diem. Quippe annus iste a IV die Aprilis incipiens in XII Martii desinit. Quo fit ut et menses embolimi plenum dierum numerum retineant, et totius enneadecæmeridis cyclus ne uno quidem die solares annos novemdecim excedat.

Quod etiam illi qui lunares annos quinquies et sexies multiplicanti, superfluum diem eximant, etsi id alio in anno faciant.

XI. Unde illi quoque qui annos lunæ quinquies sexiesque multiplicanti, cum eadem diem et ipsi computent, iidem tamen in anno qui eorum calculo undecimus est, quem nos quartum decimum putamus, superfluum ex embolimis mensibus diem exemptilem habent. Etenim CCCLIII duntaxat dierum undecimus ille statuitur annus, qui a tricesimo primo die Decembris iniens, ejusdem mensis decimo octavo terminatur. Id autem ex eo constat, quod annus illorum duodecimus quartam decimam in Kalendas Januarii habeat ex eorum calculo: unde consequens est neomeniam in XIX Decembris incidere.

Qua de causa lunares annos quinquies multiplicent; et quomodo in eodem calculo aberrant; tum cur annalis eorum computus a nostro discrepet.

XII. Exemptilem porro diem istum ad hunc modum inculcare student. Cum enim tricenorum dierum lunarem constituent mensem, ac pro unoquoque die sexagesimam unam particulam sumant et colligant, visum est ipsis et pro illo die, qui undecimo quoque anno minuitur, quinque per annos singulos sexagesimas conflare, ut, duodecimo demum anno collecto uno die, in hujus primum illius anni postremum diem trajiciant; quem XIX Decembris esse jam diximus; qui idem unius anni finis est, et principium alterius ex eminentia illa computatione ac methodo, non tamen ex rei veri-

αληθείαι δηλαδή τῶν ἐμβολίμων μηνῶν, ἰσαριθμοὶ τυγχάνουσιν ἡμέραι αἱ τῶν ⁸⁸ ἡλιακῶν ἰθ'· τούτέστι τῶν ἀπὸ τξξ'. Διὰ τοῦτο γὰρ οἱ ἐπτὰ ἐμβόλιμοι μῆνες προστίθενται τοῖς τῆς σελήνης ἔτεσιν, ἵνα ταῦσα κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν ἀνελλιπῶς ἔχῃ ποιησῶσι πρὸς τὰ τοῦ ἡλίου ἔτη· καὶ εἶναι μὴ μόνον ρψκς' ἡμερῶν, ἀλλὰ ρθλε'. Τοσαῦται γὰρ αἱ τῶν ἰθ' ἡλιακῶν ἐτῶν ἡμέραι τυγχάνουσιν, οὐδὲ μιᾶς περιττῆς οὐστῆς ἡμέρας ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ὅλης ἐννεακαίδεκαετηρίδος.

Πῶς ἢ ἐν τοῖς ἐμβολίμοις μῆσι περιττεύουσα μία ἡμέρα ὑποτέμνεται, καὶ ἐν ποίῳ ἔτει.

I. Εἰ γὰρ καὶ ζ' μῆνας ἐμβάλλομεν, τούτέστι σ' ἡμέρας, αὐτῇ, τῆς τῶν καθ' ἕκαστον ἔτος αὐτῆς χάριν συλλείψωμεν ⁸⁹, ἕνδεκα ἡμερῶν εἰς σθ' μόνας ἀθροισμένων· ἀλλὰ γε τὸ τελευταῖον ἔτος, ἡγουν τὸ ἰθ', παρὰ μιᾶν ἡμέραν διὰ τοῦτο γεγένηται, τῆς ὑπάρχον, ἵνα ὑποτέμῃ τὴν ἐν τοῖς ἐμβολίμοις μῆσι περιττεύουσαν μιᾶν ἡμέραν. Ἄρχεται μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς δ' τοῦ Ἀπριλίου μηνός· εἰς δὲ τὴν κβ' τοῦ Μαρτίου περαιοῦται. Ἐξ οὗ (τῆς τε) τῶν ἐμβολίμων ἡ ἀρτιότης τῶν ἰσαριθμῶν τῶν ἡμερῶν διασώζεται· καὶ ὁ τῆς ὅλης ἐννεακαίδεκαετηρίδος κύκλος ἐν οὐδὲ μιᾷ ἡμέρᾳ πλεονάζων εὐρίσκεται πρὸς δεκαεννέα τοῦ ἡλίου ἔτη τὸ σύνολον.

Ἵτι καὶ τοῖς πενταπλοῦσι καὶ ἑξαπλοῦσι τὰ τῆς σελήνης ἔτη ἡ περιττὴ ὑποτέμνεται, καθ' ἄλλω ἔτει.

IA. Ὅθεν οἱ τὴν πεντάπλωσιν καὶ ἑξάπλωσιν ποιοῦμενοι τῶν τῆς σελήνης ἐτῶν, καὶ οὕτω τὴν αὐτῆς ⁹⁰ ἡμέραν ψηφίζοντες, ἐν ἕνδεκάτῳ κάκεινοι ἔτει, τῶν αὐτῶν ⁹¹ ψηφισμένων ἐτῶν· ὅπερ τεσσαρεσκαίδεκατὸν ἔστιν ἡμῖν ἀριθμούμενον· τὴν ἐν τοῖς ἐμβολίμοις περιττεύουσαν μιᾶν ἡμέραν λείπουσαν κέκτηται ⁹². Τ' γὰρ νγ' ἡμερῶν ὑπάρχει τὸ αὐτὸ ια' ἔτος, ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ τῆς τριακάδος πρώτης τοῦ Δεκεμβρίου μηνός, εἰς δὲ τὴν ιη' τοῦ αὐτοῦ καταλήγον. Καὶ δῆλον ἐκ τοῦ τὸ δυσκαίδεκατον εἰς τὴν πρώτην τοῦ Ἰανουαρίου τεσσαρεσκαίδεκάτην ἔχειν, κατὰ τὴν ἐκείνων ψηφῶν· ὡς ὑπάρχειν αὐτοῦ τὴν νεομηνίαν κατὰ τὴν ἰθ' τοῦ Δεκεμβρίου μηνός.

Τίτος χάριν πενταπλοῦσι τὰ τῆς σελήνης ἔτη· καὶ πῶς περὶ τὴν αὐτὴν σφάλλονται ψῆφον· καὶ διὰ τί πρὸς τὸ παρ' ἡμῶν ψηφισόμενον ἔτος τὸ παρ' αὐτοῖς διαλλάττει.

IB. Διεσπουδάσθη δὲ τούτοις τὴν τῆς λειπούσης παρενθήκην ποιήσασθαι κατὰ τόνδε τὸν τρόπον· Ἐπειδὴ γὰρ αὐτοῖς λ' ἡμερῶν ὁ τῆς σελήνης ψηφίζεται μῆν, διὰ τοῦ μιᾶν ἐξηκοστῆν ὑπὲρ ἐκάστης ἡμέρας τιθέναι καὶ συλλαμβάνειν, ἔδοξε καὶ ὑπὲρ ταύτης, λέγω δὴ τῆς κατὰ τὸ ἐνδεκαίδεκατον ἔτος λειπούσης ἡμέρας, ε' καθ' ἕκαστον ἔτος συνάγειν ἐξηκοστὰ· ὡς ἂν, διὰ τοῦ δυσκαίδεκάτου ταύτην ἀθροίζοντες, ἐπὶ τὴν τοῦτου πρώτην τὴν ἐκείνου τελευταίαν ἀγάγωσιν· ἦτις ἐστὶν ἡ λεγθεῖσα τοῦ Δεκεμβρίου ἰθ'· καὶ ἐστὶ μὲν ἡ αὐτὴ τοῦ μὲν τέλους, τοῦ δὲ ἀρχῆς κατὰ τὴνδε τὴν ἐπινοηθεῖσαν ψῆφον καὶ

⁸⁸ f. ἡμέραις τῶν. ⁸⁹ f. ἐλλείψωμεν. ⁹⁰ f. οὗτοι τὴν αὐτὴν. ⁹¹ f. αὐτοῖς. ⁹² f. κέκτηνται.

μέθοδον, οὐ μὴν ἀληθεῖς καὶ πράγματι. Πῶς γὰρ ἢ ἅμα τὰς δύο, ἢ ἀντὶ τῶν δύο ποιήσει ποτ' ἂν; Τοῦτο γὰρ πρὸς τὸ ἀμήχανον καὶ ἡλίθιον πάντῃ καθέστηκεν. Ἐντεῦθεν οὖν καὶ περὶ τὴν τῆς σελήνης σφάλλονται ψήφον, ἀναιρουμένης τῆς ἀκριβοῦς καταλήψεως ἐκ τῆς τῶν ε' ἐξηκοστῶν ἀσυντελοῦς ἐπικλήσεως⁶². Ἐπεὶ τὸ μὲν ἀπὸ λ' τοὺς ταύτης μῆνας ποιεῖν, τὸ⁶³ συνάγειν ὡς ἔφην μίαν ἐξηκοστὴν ὑπὲρ ἐκάστης ἡμέρας, οὐκ ἔχει πλεονασμὸν, οὐδὲ τοσοῦτων ἡμερῶν τὸν αὐτῆς μῆνα παρίστησιν· ἢ γὰρ εἰς λ' πᾶλιν, ἀλλ' οὐχὶ εἰς κθ' ἤμισυ τῶν ἀθροισόμενων ἀνάλλυσις, τὸ προστεθὲν διὰ τῶν ἐξηκοστῶν ἡμισυμέριον ὑποτέμνουσα, πλείους ἔχειν οὐ παραχωρεῖ τῶν κθ' ἡμισείας· τὸ δὲ τὰ ε' κατὰ πᾶν ἔτος συνάγειν ἐξηκοστὰ, τῆς κατὰ τὸ ἑνδέκατον ὑποσημειώσεως χάριν ἀναπληρώσεως, διαμαρτεῖν πάντως ποιεῖ τοὺς ψηφίζοντας. Καὶ ὅθλον ἐκ τοῦ καὶ μετὰ ταύτην τὴν μίαν ἡμέραν ἐκ τῶν ὑπολοίπων ζ' τῆς σελήνης ἐτῶν συναγόμενα λε' ἐξηκοστὰ κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐννεακαίδεκαετηρίδος ὡς περιττὰ διαβρίπτεσθαι. Πᾶν δὲ κατὰ τι παρὰ τῶν ψηφίζόντων ἀνοήτως βριπτόμενον τῆν τε τοῦ ὅλου κύκλου κατὰ τήνδε τὴν μέθοδον ἀναστασίαν⁶⁴ δηλοῖ, καὶ τῶν αὐτῆ κεχρημένων διελέγχει τὸ σφάλμα. Λόγος γὰρ αὐτοῖς, ὡς εἶπον, ἐστὶ συναγαγεῖν μόνην τὴν μίαν ἐκείνην· οὐδεὶς δὲ περὶ ἀκριθείας τὸ σύνολον. Διαλλάττει δὲ καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς ψηφίζόμενον ἔτος πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν ἀριθμούμενον· ἐπειδὴ τοῖς ἀπὸ Ἀδὰμ ἔτεσι⁶⁵ προστιθέασιν. Ἀλλὰ ταῦτα κατ' ἐπίδρομὴν περὶ ἐκείνων εἰπόντες, εἰς τὸ προκειμένον ἐπανέλθωμεν, τὴν αἰτίαν τρανοῦντες τῆς τῶν ἐμβολίμων ἐν τοῖς ἔτεσι τῆς σελήνης προσθήκης μηνῶν.

Τίς, καὶ διὰ τί τῶν ἐμβολίμων μηνῶν ἢ ἐν τοῖς ἔτεσι τῆς σελήνης προσθήκη. Καὶ πόθεν αἰετὸ πρῶτον ἀρχεται, καὶ ποῦ τὸ τελευταῖον λήγει.

Π'. Λέγομεν οὖν, ὡς διὰ τοῦτο αὐτοῖς ἐνεβλήθησαν, ἵνα ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ταῦτα ψηφίζεσθαι κανονισθῶσι, μὴ ἄλλως ἢ οὕτω παθεῖν τοῦτο δυνατόνα, διὰ τὴν ἐφ' ἐκάστου τῶν ἑνδεκα ὑστέρησιν ἡμερῶν, ὧν τὸ ἡλιακὸν ἔτος, οὐκ ἔχον τὴν ἑλλειψίν, ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀρχόμενον αἰετὸ κανονίζεται· λέγω δὴ τοῦ ἑαρινοῦ καὶ τὴν ἰσημερίαν ἔχοντος· ὅς ἐστὶ κατὰ μὲν Ῥωμαίους Ἀπρίλιος, κατὰ δὲ Μακεδόνας Ξανθικός, κατὰ δὲ Αἰγυπτίους Φαρμουθί, κατὰ δὲ Ἑβραίους Νισάν· καὶ κατὰ τὸν Ζωδιακὸν [ἡλίον] ὁ λεγόμενος παρὰ τοῖς Ἑξω Κριός. Ἐπειδὴ γὰρ καθ' ἑκάστον ἔτος αὐτοῖς ἢ σελήνῃ τῇ τῶν εἰρημένων ια' ἡμερῶν ἐλλείψει τοσαύταις ὑποκαταβαίνουσα, τὴν ἀφ' ἧς ἤρξατο ἡμέραν, οὐκ ἕνα⁶⁶ καὶ τὸν αὐτὸν κέκτηται ἀρχὴν⁶⁷ μῆνα, ὅθλον δὲ κατὰ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ πάντας ἐπίσης, ἐκ τοῦ διὰ πάντων καθ' εἰρμὸν ἀναποδίζεσθαι· ὡς ἀστρμειῶτον ἐντεῦθεν ὑπάρχειν λοιπὸν τὴν⁶⁸ τῶν αὐτῆς νεομηνίας ἐτῶν. Ἡ τεχνικὴ ψήφος αὕτη καὶ μέθοδος γέγονεν ἐπ' αὐτῆς κατὰ τὴν τῶν ἐπὶ τὰ ἐμβολίμων προσθήκην·

A tate. Qui enim dies una facere duas, aut duorum instar habere possit? Hoc sane non solum impossibile est, sed etiam stolidum. Hinc igitur lunaris illorum calculus aberrat, quem ob imperfectam quinque sexagesimarum accessionem accurate consequi nequeunt. Nam quod tricenarios lunæ menses instituunt, quatenus pro quolibet die unam, ut dictum est, sexagesimam colligunt; ideo nullam redundantiam affert, neque totidem dierum menses illius efficit; quoniam dierum summa per tricenarium numerum divisa, dimidiatus ille dies e sexagesimis adveniēns exhauritur, neque plures quam *xxix* singulis mensibus relinquit. At vero quolibet anno sexagesima scrupula quinque colligere ad eum suppleendum diem, qui undecimo anno supprimitur, plane ad rationes conturbandas pertinet. Atque hoc ex eo convincitur, quod, post unicum illum diem, triginta quinque sexagesimas, quæ ex annis septem lunæ residuis conflantur, evoluta demum enneadecaeteride tanquam superflua expungunt. Quidquid autem ex aliqua parte velut supervacaneum in subducendo stolide rejicitur, id et cycli totius labem hac in methodo, et eorum qui utuntur, errorem coarguit. Nam id unum intuentur, ut dictum est, solum ut illum diem detrabant, quam idipsum vero exacte faciant, pensi nihil habent. Quin etiam annalis illorum computus ab eo discrepat, quem nos ex traditione ecclesiastica retinemus. Quippe ad annos Adami sedecim adji-ciunt. Verum hæc de illis quasi obiter attingimus; nunc ad propositum redeamus, causamque reddamus, cur embolimi menses lunaribus annis inserantur.

175 *Quænam sit, et qua de causa fiat in anniis lunæ mensium embolimorum adjectio. Item unde perpetuo primus annus ineat, et ubi postremus desinat.]*

XIII. Sic igitur statuimus, ob eam causam inseri menses illos, ut ab uno eodemque mense perpetuo calculus procedat: quod aliter in annis istis obtineri non potest, quoniam singuli diebus undecim deficiunt; quo defectu cum solaris annus vacet, ex eodem semper initio, nimirum verno et æquinoctiali mense, proficiscitur; quem quidem Romani Aprilē vocant, Macedones Xanthicum, Ægyptii Pharmuthi, Hebræi Nisan: cui Arietis signum in Zodiaco respondet. Etenim quoniam luna quotannis undecim diebus, ut diximus, a solis anno deficiens, totidem eum, unde progressa est, antevertit diem; ideo non certum habet ac fixum in uno aliquo, et inter cæteros manifesto mense principium, sed ab omnibus æqualiter incipit, quod omnes retrogrediendo singillatim peragret, adeo ut obscurum sit, nec ulla certa nota definitum initium, a quo neomeniæ illius orientantur. Hinc artificiosus iste computus ac methodus adhibetur ejusmodi, in qua septem adduntur embolimi menses: uti quæ-

⁶² f. ἐπικλήσεως. ⁶³ f. τῶν. ⁶⁴ f. ἀστασίαν. ⁶⁵ f. οὐ καθ' ἕνα. ⁶⁶ f. τὴν ἀρ. ⁶⁷ f. τὴν ἀρχὴν.

admodum sol, sic illa ab uno eodemque mense A
certam proficiscendi regulam ac diuinationem
habeat. Accedit et alia causa, nimirum ut decem-
novennalis circulus totus, unius anni solaris in-
star, undique par sibi ac similis existat; utpote
ab eodem puncto progrediens, et in idem perpetuo
desinens: ut exempli causa, primo anno semper
a die Martii xxiii incipit: ultimo item anno, qui
est nonus decimus, in ejusdem Martii xxii die
finitur. Ac de epactis lunæ, et embolimis hac-
tenus.

De mense Paschali.

XIV. Deinceps vero et ille notandus est mensis, B
qui omnium annorum lunæ neomenias in sese
continet: quem propterea quidam Paschalem no-
minant: unde et initium ducat et ubi desinat.
Dicimus itaque hujus initium esse Martii viii;
finem Aprilis v. Nam ab illa die ad hanc, solidus
lunæ mensis intercedit dierum xxix. Per totidem
enim ultro citroque commeant illius annorum
neomeniæ, propter undecim dies, quibus iidem
deficiunt anni, et tricenos, qui per intercalationem
adduntur. Sic et quartæ decimæ, quæ a neomeniis
deinde procedunt, in quas Pascha Judæorum inci-
dit, eodem modo sursum deorsumque promotæ a
xxi die Martii capientes exordium, Aprilis octava
decima terminantur. Etenim ad hanc ab illa novem
et viginti numerantur dies. Annus lunæ, qui remo-
tissimam omnium neomeniam, et quartamdec-
cimam habet, est decimus sextus: qui citimam,
octauus.

*De transcensione legalis Paschatis, ac de solemnī
Christiano, a qua die in quam produci secundum
canonem liceat.*

XV. Quocirca nos, quibus secundum gratiam in
« azymis sinceritatis (I Cor. v, 8) » Christi Dei
nostri Pascha celebrare conceditur, unam tantum-
modo diem transcendimus, quoties in Sabbatum
incidentem cernimus Martii xxii diem, in quam
lunæ decima quarta competit; septenos vero dies
transmittimus, quoties xviii Aprilis die Dominica D
incidit, et in eandem quarta decima primi Judæo-
rum mensis incurrit. Ita quinque et triginta totos
dies (totidem enim a xxii Martii ad xxv Aprilis
interjecti sunt) salutari Paschati celebrando præ-
stituimus: adeo ut neque citra illam, nec ultra
istam obeamus, ob ecclesiasticum canonem et tra-
ditionem, quæ intra hos dies Pascha retinet. Ad
eum itaque modum tam neomenias, quam terminos
Paschales in annis lunæ computamus.

ὡς ἂν ἐξ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνός, ὡσπερ ὁ ἥλιος,
οὕτω δὴ καὶ αὕτη κανονίζηται καὶ ψηφίζηται. Καὶ
οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἕνα καὶ ὡς εἰς ἑνιαυτός ἡλίου
πάντοθεν ἑαυτὸν * τυγχάνων ἴσος καὶ ὁμοίος ὁ πᾶς
τῆς ἔννεακαιδεκαετηρίδος κύκλος δειχθῆ· ὡς ἀπὸ τοῦ
αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον ἀρχόμενός τε καὶ περα-
τούμενος· οἷον κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἔτος αὐτοῦ λαμ-
βάνων ἀεὶ τὴν ἀρχὴν ἐν τῇ τοῦ Μαρτίου μηνός εἰ-
κάδι τρίτῃ· κατὰ δὲ τὸ τελευταῖον, ἦγουν τὸ ἔννεα-
καιδέκατον, τὸ τέλος δεχόμενος κατὰ τὴν τοῦ αὐτοῦ
μηνός εἰκάδα δευτέραν. Ταῦτα οὖν καὶ περὶ ἐπακτῶν
σελήνης, καὶ τῶν ἐμβολίων.

Περὶ τοῦ Πασχαλίου μηνός.

ΙΔ'. Δεῖ δὲ κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἐπισημῆσθαι καὶ
αὐτὸν τὸν μῆνα τὸν εἰσω ἑαυτοῦ τὰς τῶν ὄλων τῆς
σελήνης ἐτῶν νεομηνίας κεκτημένον· ὃν διὰ τοῦτο
καὶ τινες Πασχάλιον ὀνομάζουσι· πόθεν οὗτος τὴν
ἀρχὴν ἔχει, καὶ ποῦ τὸ τέλος. Φαμέν οὖν, ὡς τὴν μὲν
ἀρχὴν ἔχει κατὰ τὴν τοῦ Μαρτίου μηνός η', τὸ δὲ
τέλος κατὰ τὴν τοῦ Ἀπριλίου ε'. Ἐξ ἐκείνης γὰρ
μέχρι ταύτης μὴν ὑπάρχει σελήνης ὀλόκληρος, τού-
ἐστι κθ' ἡμέραι. Διὰ τοσούτων γὰρ ἀνίστασι καὶ κατ-
ίστασι τὰ ταύτης ἔτη κατὰ τὴν αὐτῶν νεομηνίαν ἕκασ-
τῆς τῶν ια' ἡμερῶν ἐκλείψεως, καὶ τῆς τῶν λ' πάλιν
ἐμβολῆς καὶ προσθήκης. Οὕτω δὲ καὶ αἱ ἐκ τῶν
νεομηνιῶν αὐτῆς προαγόμεναι τεσσαρεσκαίδεκαταῖαι,
καθ' ἃς Ἑβραίοις τὸ Πάσχα τελεῖται, κατὰ τὸν ἴσον
ἐπαυρόμεναι καὶ καθιέμεναι τρόπον, τὴν μὲν ἀρχὴν
ἔχουσι κατὰ τὴν εἰκάδα πρῶτην τοῦ Μαρτίου, τὸ δὲ
τέλος κατὰ τὴν Ἀπριλίου ιη'. Ἀπ' ἐκείνης γὰρ ἕως
ταύτης κθ' πάλιν ἡμέραι τυγχάνουσιν. Ἔστι δὲ τὸ
τὴν κατωτέραν πασῶν τῶν νεομηνιῶν νεομηνίαν τεσ-
σαρεσκαιδεκάτην ἰο ποιούμενον ἔτος σελήνης τὸ εἰς
καὶ δέκατον· τὸ δὲ τὴν ἀνωτέραν τὸ η'.

*Περὶ τῆς κατὰ τὸ νομικὸν Πάσχα ὑπερβόσεως,
καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν τελετῆς, ἐκ ποίας αὕτη,
καὶ μέχρι ποίας ἡμέρας κανονίζεται.*

ΙΕ'. Διόπερ ἡμεῖς οἱ κατὰ χάριν ἐν ἰσχύμιοις εἰλι-
κρινείας τὸ κατὰ Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν ἡξιωμέ-
νοι Πάσχα τελεῖν, ὡς μίαν μόνην ὑπερβαίνοντες
ἡμέραν, ὅτε Σαββάτω φθάνουσιν ἴσοιμεν τὴν εἰκάδα
πρῶτην τοῦ Μαρτίου μηνός, καθ' ἣν συνανατᾶ καὶ ἡ
ιδ' τοῦ φέγγους· καὶ ὡς πάλιν ζ' ἡμέρας ἠνίκα Κυ-
ριακῆς γινομένην εὐρωμεν τὴν τοῦ Ἀπριλίου μηνός
ιη'· εἰς ἣν ὁμοίως καὶ ἡ καθ' Ἑβραίους ιδ' τελεῖται
πρῶτου μηνός· ἐν λ' καὶ ε' ταῖς πάσαις ἡμέραις (το-
σαῦται γὰρ αἱ ἀπὸ εἰκάδος δευτέρας Μαρτίου, μέ-
χρι εἰκάδος πέμπτῃς Ἀπριλίου τυγχάνουσι)· κανονι-
ζόμεθα τὸ σωτήριον Πάσχα τελεῖν· οὔτε ἐκείνην
ὑποκαταβαίνοντες, οὔτε μὴν ταύτην ὑπερναβαίνον-
τες· διὰ τὴν ἐν ταύταις καὶ εἰσω τούτων δεδομένην
ἡμῖν ἐκκλησιαστικὴν νομοθεσίαν τε καὶ παράδοσιν.
Ἡμῖν μὲν οὖν αἶ τε νεομηνίαι καὶ τεσσαρεσκαίδεκα-
ταῖαι τῶν τῆς σελήνης ἐτῶν ἐνευθεν καὶ οὕτω ψη-
φίζονται.

* ἴ. ἑαυτῶ. * Leg. καὶ τεσσαρ.

Ἐκ ποῖον Ῥωμαῖκὸν μῆνα ἡ τὸ Πασχάλιον κаторίζουσι, καὶ πάντα τὰ τῆς σελήνης ἔτη, οἱ πενταπλοῦντες ταῦτα καὶ ἑξαπλοῦντες· καὶ πρόθεν, καὶ πῶς, καὶ ἐν ποίοις ἔτεσι πεντεκαίδεκάτην, καὶ ἑξ καὶ δεκάτην ἰδ' ψηφίζουσι τοῦ καθ' Ἑβραίους πρώτου μηνός.

ΙΖ'. Τοῖς δὲ πενταπλοῦσι ταῦτα καὶ ἑξαπλοῦσιν ἐξ ἄλλου Ῥωμαϊκοῦ μηνός, λέγω δὴ τοῦ Δεκεμβρίου· ἀπὸ γὰρ τῆς τούτου τετάρτης ποιούμενοι τὴν ἀρχὴν, τοῦ τὰς ὄλας νεομηνίας εἶσω ἑαυτοῦ κεκτημένου μηνός, τὸ τέλος εἰς τὴν τοῦ Ἰανουαρίου τίθενται πρώτην. Κθ' γὰρ ἀπ' ἐκείνης μέχρι ταύτης εἰσι. Διόπερ ἐκ ταύτης δὴ, φημί τῆς τοῦ Ἰανουαρίου πρώτης, πᾶν σελήνης κανονίζοντες ἔτος, εἶτα διὰ τὴν τοῦ Πάσχα ψῆφον, τὰ ἀπὸ ταύτης μέχρι συμπληρώσεως τοῦ Μαρτίου, τῶν ἑ' ἡμερῶν, ἰσάριθμα συνάγοντες ἐξηκοστά, μετὰ τὴν εἰς ἅ' λύσιν τούτων δὴ τῶν τριῶν μηνῶν, ἡμισυμέριον αὐτοῖς καταλιμπάνεται, τουτέστι ἑξηκοστά. Τούτοις οὖν τοῖς ἑξηκοστοῖς συνεμβάλλοντες καὶ τὰ κατ' ἔτος ἕκαστον ἐκ τῶν ἑξηκοστῶν συναγόμενα μόρια, καὶ ποιῶντες ἡμέραν μίαν· τυχὸν δὲ καὶ πρὸς, ἂν περ, ὡς εἰκός, καὶ μέχρι τινῶν ἡμερῶν τοῦ Ἀπριλίου τὴν ψῆφον ἐκτείνωσι· διὰ τὴν τοῦ Πάσχα παρέμβασιν. Ἀνάγκη γὰρ καὶ τούτων συλλαμβάνειν τὰ ἑξηκοστά. Συμβαίνει πάντως αὐτοῖς τῇ τῆς μῆρας ἡ καὶ δύο προσθήκη ἢ, τὴν τοῦ πρώτου καθ' Ἑβραίους μηνός ἰδ', καὶ ιε', ἢ καὶ ις'. Καὶ ιε' μὲν, ἐν τούτοις τοῖς ἔτεσιν, οἶον τῷ πέμπτῳ, καὶ ἕκτῳ, καὶ ζ', καὶ η', καὶ θ', καὶ ι', καὶ ια', καὶ ιβ', καὶ ιγ', καὶ ιδ', καὶ ιε', καὶ ις', ἢ καὶ ιθ'· ἑξ καὶ δεκάτην δὲ ἐν τῷ ἰσαριθμῷ ἔτει, οἶον τῷ ἑξ καὶ δεκάτῳ· συμφωνοῦσι δὲ μόνον τεσσαρεσκαίδεκάτην καὶ αὐτοί, τὴν δ' καὶ ἑ' ψηφίζοντες ἐν μόνοις τούτοις τοῖς ἔτεσι, τῷ τε πρώτῳ παρ' αὐτοῖς δηλαδὴ ψηφίζομένῳ, τετάρτῳ δὲ παρ' ἡμῖν τυγχάνοντι, καὶ τῷ δευτέρῳ, καὶ τῷ γ', καὶ τῷ δ', καὶ ιη'. Τούτων οὖν οὕτως ἔχόντων, ἤνικα ἡ Κυριακῆς ἢ ἡ δ' καὶ ἑ' τοῦ πρώτου καθ' Ἑβραίους συναντήσοι μηνός, πρὸς ἀνάγκης λοιπὸν εἰκάδι δευτέρῳ τοῦ φέγγους, καὶ εἰκάδι τρίτῳ γίνεσθαι τὸ κατὰ Χριστὸν Πάσχα· τούτοις παραλόγως ψηφίζεται διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν. Ταῦτα καὶ περὶ τοῦ Πασχάλιου μηνός, καὶ τῆς περὶ τὴν τεσσαρεσκαίδεκαταῖαν πλάνης τῶν οὕτω ψηφίζόντων εἰρήσθω τὰ νῦν.

Περὶ τῶν Ἀδάμ ἐτῶν, πῶς τε τυγχάνει, καὶ πῶς δι' αὐτῶν τὸν τὸν ἡλίον καὶ σελήνην, καὶ τοῦ βισέξτου, τὸ ἐπιστάμενον ἔτος εὐρίσκειται.

ΙΖ'. Ἀναγκαῖον δὲ πρὸς τούτοις εἰδέναι καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπὸ Ἀδάμ ἐτῶν. Εἰσιν οὖν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ψῆφόν τε καὶ παράδοσιν μέχρι τῆς ἄνεστώσεως ἰδ' Ἰνδικτιῶνος, ἔτους λα' τῆς βασιλείας Ἡρακλείου τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως, ἔτη 571γ'. Τῷ γὰρ ταῦτα μερίζει καὶ ἀναλύειν γινώσκεται τοῦ τε ἡλίου, καὶ τῆς σελήνης, καὶ τοῦ βισέξτου τὸ ἐπιστάμενον ἔτος· οἶον τὸ μὲν τοῦ ἡλίου ἔτος διὰ τοῦ εἰς κη' μερίζειν· τὸσαῦτα γὰρ, τουτέστιν κη', τὰ τοῦ ἡλίου ἔτη καθέστηκε· τὸ δὲ τῆς σελήνης ἔτος διὰ τοῦ εἰς ιθ' πάλιν. Ἐπειδὴ καὶ τὰ

ἢ Leg. videtur κατὰ ποῖον, vel ἐκ ποίου Ῥωμαϊκοῦ μηνός. ἢ Decet verbum. ἢ Delendum videtur καὶ ις'. ἢ f. τῆς Κυρ.

A Quonam ex Romano mense methodi Paschalis ordinationem, ac lunarium annorum putationem repetant, qui hos quinque, sexiesque multiplicant. Et unde, ac quomodo, et quibus in annis decimam quintam, ac sextam decimam numerent eam diem, quæ in Judaico mense revera est decima quarta.

XVI. Qui annos lunæ per quinque ac sex multiplicant, ab altero mense methodum ducunt, videlicet a Decembri. **176** Nam a quarto hujus auspicientes, mensem illum, qui neomenias in se omnes complectitur, Kalendis Januariis terminant. Sunt enim ab illo ad hunc novem et viginti dies. Quocirca prima Januarii dies regula est annorum omnium lunæ; ab eadem vero quot ad ultimam Martii dies numerantur, qui sunt nonaginta, totidem ob Paschalem computum sexagesima scrupula colligunt: tum divisione facta, et tricenis diebus in menses singulos imputatis, reliquus est dimidiatus dies, quæ sunt scrupula triginta. Ad hæc igitur scrupula partes illas insuper adjiciunt, quæ ex quinque sexagesimis, de quibus supra meminimus, existunt. Ita dies integra conficitur, enque amplius interdum, si, quod est consentaneum, ad dies aliquot de Aprilis mense calculus provehatur, ut tum accidit, cum Pascha diffunditur. Tunc enim illa quoque sexagesima necesse est assumere. Ita fit ut, uno alterove superfuso die, quartam decimam Judaici mensis computent xv, vel xvi. Decimam quintam porro his in annis numerant, quinto, sexto, septimo, octavo, nono, decimo, undecimo, duodecimo, decimo tertio, decimo quarto, decimo quinto, decimo sexto, ac decimo nono. Sextam decimam autem in anno decimo sexto. In quarta decima putanda nobiscum in annis tantum, quinque consentiunt, videlicet in primo ipsorum, qui nobis est quartus, secundo, tertio, quarto, decimo octavo. His animadversis, quoties in Dominicam quarta decima primi Judaici mensis incidit, necesse est perperam apud illos Christianum Pascha ad secundam et vicesimam, aut vicesimam tertiam diem lunaris mensis extendi, cujus causam ante reddidimus. Hactenus de Paschali mense, deque errore, quem in quartæ decimæ putatione committunt qui ita computant.

De annis Adami quoniam putentur, et quomodo per eos solis, lunæ, ac bisexti præsens annus inveniri queat.

XVII. Præterea necesse est scire numerum annorum, qui ab Adamo repetuntur. Igitur ex ecclesiastico calculo, ac traditione ad præsentem decimam quartam indictionem anni xxxi imperii Heraclii piissimi nostri imperatoris, anni sunt vi mcxxxiii. Quibus divisus ac resolutis, præsens annus solis, lunæ, ac bisexti reperitur: etenim solis annus obtinebitur, si summam per xxviii partiare: totidem enim sunt, nimirum xxviii cycli solaris anni: annus habebitur lunæ, si per xix divideris. Nam eisdem, ut dictum est, illius anni sunt. Sic annus bisexti

divisa summa per quatuor existet. Ad hunc modum annorum Adami partitio unumquodque illorum indicat; quod tantum est, quantus est residuorum annorum numerus. Ut si ex illa divisione per xxviii, vel xix, vel iv, supersit unum, primus esse dicetur solis annus, aut lunæ, vel bisexti tali indictione. Sin duo restent, secundus erit annus. Ita tertius, si tria; ac deinceps usque ad annos xxviii, aut xix, aut iv. Sic congruus et iniens in singulis annus investigabitur.

Altera ratio, qua annus solis, lunæ, aut bisexti numeratur.

XVIII. Potest et alio modo istud inveniri. Nam si quis summam illam annorum 6,133 per 532 dividat, habebit integras periodos undecim annorum 532, et ex duodecima annos 281. Hos si per xxviii simili ratione ad consequendos annos solis distribuat: vel per xix, ob lunarem annum: vel iv, ob bisextum; horum singillatim labentem deprehendet annum. Cæterum numerus iste 532 annorum fit ductis in se mutuo lunæ ac solis annis. Nam sive xix annos per xxviii multiplices, sive hos per illos, numerum eundem efficies 532. Sic igitur patefacta ratione, qua in annis ab Adamo, qui sunt 6,133; et in duodecima periodo, hoc est in annis ejus 281, currentem annum solis, lunæ, ac bisexti cognoscere possumus; exponenda deinceps methodus est, per quam, quod caput est, introitus juniorum diem ac resurrectionis in eodem canone deprehendemus.

Demonstratur qua ratione Pascha quotannis computari ex illo canone possit.

XIX. Ubi per illam, quam supra dilucide proposuimus, computandi methodum, tam instantem annum lunæ repereris (ut, exempli causa, decimum quintum 177 proxime futurum: hic est enim, in quo salutare Pascha peragetur ab iis qui spirituali ritu festa celebrant), quam solis similiter sequentem, utputa primum, quem proxime sumus ingressuri: quære in dextro canonis latere versum in quo idem ille annus decimus quintus ascriptus est: ac si diem ipsum resurrectionis nosse libeat, quærendus est Romanus mensis, qui ex adverso decimi quinti anni lunaris in proximo rotæ canone situs est: quem Aprilem esse reperies. Mox ad eundem adhærentem diem, videlicet Kalendas colliges, quoniam quidem in Kalendas Apriles luna xiv Judaici Nisan incidet anno lunæ xv. Ad hunc primum Aprilis diem addendæ sunt epactæ proxime sequentis anni solis, quem proximum esse diximus: eæ sunt vii, ad primum annum solis adnotatæ. Ita divisio viii per vii, gelin-

¹⁹ Deest δυνάστεθα. ²⁰ Cor. ἡλίου.

A ταύτης τοσαῦτα, καθὼς ἔφην, εἰσίν. Οὕτω δὲ καὶ τὸ τοῦ βισέξτου διὰ τοῦ εἰς τετράδα. Διὰ γὰρ τῆς ἀναλύσεως τῶν ἀπὸ Ἀδάμ ἐτῶν γινώσκεται τοῦτων ἕκαστον ἐκεῖνο σαφῶς ὑπάρχον τὸ ἰσάριθμον τῶν ὑπολειπομένων ἐτῶν ὅσον, εἰ μὲν ἐν ἀπομένῳ διὰ τῆς εἰς κη', ἢ ιθ', ἢ εἰς τετράδα ἀναλύσεως ὅτι πρῶτόν ἐστι τὸ ἐνιστάμενον τοῦ ἡλίου, ἢ τῆς σελήνης, ἢ τοῦ βισέξτου κατὰ τήνδε τὴν ἐπιπέμῃσιν ἔτος· εἰ δὲ δύο, ὅτι δεύτερον· οὕτω δὲ καὶ γ', ἐάν γ'· καὶ καθεξῆς μέχρι τῶν κη', ἢ ιθ', ἢ τῶν δ' ἐτῶν. Καὶ οὕτω τὸ πρόσφορον καὶ ἐνιστάμενον ἔτος ἕκαστου τοῦτων διαγινώσκεται.

Πῶς ἄλλως τὸ ἔτος τοῦ ἡλίου, καὶ τῆς σελήνης, καὶ τοῦ βισέξτου ψηφίζεται.

B IH'. Ἐστὶ δὲ πάλιν ταῦτα ψηφίζειν καὶ καθ' ἕτερον τρόπον. Εἰ γάρ τις τὰ αὐτὰ ςρλγ' ἔτη μερίσει εἰς φλβ' ἔτη, εὐρήσει ἰα' μὲν περιόδους ἀπὸ φλβ' ἐτῶν τετελεσμένας, τὴν δὲ δευκαεκάτην ἔχουσαν ἔτη σπα'. Ταῦτα οὖν τὰ σπα' κατὰ τὸν ὁμοῖον τρόπον εἰς κη' διὰ τὸν ἡλίον, ἢ εἰς ιθ' διὰ τὴν σελήνην, εἰς τέσσαρα διὰ τὸν βισέξτον μερίζομενα, τοῦτων ἕκαστου τὸ ἐνιστάμενον ἔτος ποιεῖ πάντως γινώσκεισθαι. Τὰ δὲ φλβ' ἔτη κατὰ συμπλοκὴν γίνονται τῶν τε τῆς σελήνης ἐτῶν πρὸς τὰ τοῦ ἡλίου, καὶ τῶν τοῦτου πρὸς τὰ ἐκείνης. Εἴτε γὰρ τὰ ιθ' τοῖς κη' συντεθῶσιν, εἴτε τὰ κη' τοῖς ιθ' συμπλακῶσι, τὸν ἀριθμὸν τῶν φλβ' ἐτῶν ἐκπληροῦσιν. Οὕτως οὖν δειχθέντος διὰ τε τῶν ἀπὸ Ἀδάμ ἐτῶν, ἡγουν τῶν ςρλγ' διὰ τε τῆς ἐνεστώσης δευκαεκάτης περιόδου, τουτέστι τῶν σπα', τοῦ τρόπου καθ' ὃν τὸ ἐνιστάμενον τοῦ τε ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, καὶ τοῦ βισέξτου ἔτος γινώσκεται· προσήκει λοιπὸν ὑποδείξαι τὴν μέθοδον, ἐξ ἧς τὴν κυριωτάτην ἡμέραν τῆς παρεμβάσεως καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐκ τοῦδε τοῦ κανονίου συντόμως καταλαθεῖν ¹⁸.

Ἀπόδειξις τοῦ τρόπου, καθ' ὃν τις τὸ Πάσχα καθ' ἕκαστον ἔτος ψηφίζειν ἐκ τοῦδε τοῦ κανονίου δύνησεται.

D IO'. Εὐρίσκομένου τοίνυν διὰ τῆς εὐκρινῶς ἀνωτέρω βηθείσης ψήφου τοῦ τε ἐνεστώτος τῆς σελήνης ἔτους (φέρει εἰπεῖν ὡς ἐπὶ τοῦ εἰσιέναι μέλλοντος πεντεκαδέκατου· τοῦτο γὰρ ὑπάρχει τὸ ἐν ἧ μῆλει τὸ σωτήριον Πάσχα τελεῖσθαι τοῖς πνευματικῶς ἐορτάζουσιν)· εἶτα πάλιν καὶ τοῦ εἰσιέναι μέλλοντος ἔτους τῆς σελήνης ¹⁹ γινωσκομένου, τουτέστι τοῦ πρώτου· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ εἰσερχόμενον· δεῖ κατὰ τάξιν ἐπιθεῖν ἐν τῇ δεξιῇ μέρει τοῦ κανονίου τὸ σελιδιον, ἐν ᾧ καταγέγραπται τὸ αὐτὸ πεντεκαδέκατον ἔτος. Καὶ εἰ μὲν αὐτὴν τὴν ἀναστάσιμον ἐορτὴν εἰδέναι θέλομεν, τὸν κατ' εὐθὺ τοῦ πεντεκαδέκατου τῆς σελήνης κείμενον ἔτους Ῥωμαϊκὸν μῆνα ζητοῦμεν ἐν τῇ πλησιάζοντι τῇ τροχῷ κανονίῳ· καὶ τοῦτον εὐρίσκοντες Ἀπρίλιον ὄντα, τὴν παρακειμένην αὐτῷ ποσταίαν, ἡγουν τὴν πρώτην κρατοῦμεν· ἐπειδὴ κατὰ ταύτην τὴν πρώτην τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς ἡ δὲ γίνεται τοῦ φέγγους, ἡγουν τοῦ πρώτου καθ' Ἑβραίου μηνός, λέγω δὴ τοῦ Νισάν. Κατὰ τὸ αὐτὸ εἰ ἔτος δὲ τῆς σελήνης καὶ ἐμβάλλομεν αὐτῇ τῇ πρώτῃ τοῦ

'Απριλίου τὰς ἑπακτὰς τοῦ εἰσεῖναι μέλλοντος ἡλιακοῦ ἔτους, ἦγουν τοῦ πρώτου, τὸν ἀριθμὸν οὐσας ζ', καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πρώτῳ ἔτει τοῦ ἡλίου καταγεγραμμένας. Οὕτως οὖν τὰς η' μερίζομεν εἰς ζ'· καὶ ἐκ τῆς ὑπολιμπανομένης μίαις ἡμέρας γινώσκομεν τὴν ἑβδομαδικὴν, ὡς πρώτη καθέστηκεν ἡ πρώτη τοῦ 'Απριλίου μηνός, τοὔτεστιν ἅγια Κυριακή· καὶ ἐκ ταύτης λοιπὸν εἰς τὴν ἐπιούσαν ἅγιαν ὑπερτιθέμεθα Κυριακὴν τὴν τῆς ἀναστάσεως ἑορτὴν· ἥτις ἡ' τοῦ 'Απριλίου προδήλως ἐστίν. Ἐπειδὴ τὸ Ἑβραϊκὸν Πάσχα, λέγω δὴ τὴν θ' καὶ ι' τοῦ φέγγους, ἦγουν τοῦ πρώτου καθ' Ἑβραίους μηνός, ὑπερβαίνειν προσήκει πάντως ἡμᾶς, εἴτε Κυριακῆς φθάσει, πρὸς τὴν ἄλλην ἅγιαν Κυριακὴν μεταβαίνοντας, εἴτε δευτέρας, εἴτε τρίτης, εἰς τὴν αὐτὴν ὁμοίως Κυριακὴν. Εἰ δὲ Σαββάτῳ, τῇ ἐπαύριον, πεντεκαίδεκαταλᾶς οὐσης τὸ τριηκοῦτα δηλαδὴ τῆς σελήνης. Ὡσπερ οὖν ὀπηνίκα πάλιν ἀπὸ Κυριακῆς εἰς τὴν ἐπιούσαν ἅγιαν Κυριακὴν ποιούμεθα τὴν ὑπέρθεσιν, εἰκάδα πρώτην ἐχούσης. Ὡς γὰρ ἦδη λέλεκται, μέχρι μόνον ζ' ἡμερῶν ποιούμεθα τὴν ἀπὸ τοῦ Ἑβραϊκοῦ Πάσχα μετάβασιν· ἦγουν τῆς θ' καὶ ι' τοῦ φέγγους· περαιτέρω δὲ οὐδαμῶς. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Πάσχα.

Περὶ τῆς ι' τοῦ ἑβδόμου μηνός, πῶς καὶ αὐτὴ Β De septimi mensis die x, quomodo etiam ipsa reperitur.

Κ'. Εἰ δὲ τὴν ι' τοῦ καθ' Ἑβραίους ἑβδόμου μηνός γνῶναι θελήσει τις, ἐν τῷ δεξιτέρῳ, τοὔτεστι τῷ μετὰ τὸ Πάσχα διαγεγραμμένῳ κανονίῳ, τὸν πλησιάζοντα τῷ αὐτῷ τῆς σελήνης ε' καὶ ι' ἔτει Ῥωμαϊκὸν μῆνα σκοπεῖτω (λέγω δὲ τὸ Σεπτέμβριον)· καὶ τὴν παρακειμένην αὐτοῦ ποστὰν κρατῶν κα' ὑπάρχουσιν, γνῶσεται μὲν, ὡς κατ' αὐτὴν ἐστὶν ἀεὶ, κατὰ τὸ αὐτὸ ε' τῆς σελήνης ἔτος, ἡ ι' τοῦ αὐτοῦ καθ' Ἑβραίους μηνός. Εἰ δὲ καὶ τὴν ἑβδομαδικὴν βουλευθεὶς μαθεῖν ἡμέραν, τῇ αὐτῇ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός ποστὰς, λέγω δὲ τῇ εἰκάδι πρώτῃ, τὰς παρακειμένας ἀπὸ σηρικῶν προσθετὰς ἡμέρας ἐπιθάλοι, μετὰ καὶ τῶν ἑπακτῶν τοῦ ἐνεστῶτος ἡλίου ἔτους· ὅσον ὡς ἐπὶ τοῦ πρώτου ἔτους τὰς ζ' ἡμέρας· καὶ οὕτω τὰς ὄλας, ἦγουν τὰς λδ', εἰς τὰς ζ' μερίσει, καὶ ἐκ τῶν ὑπολιμπανομένων ἕξ ἰσάριθμον εἰσεται πάντως οὐσαν τὴν ἑβδομαδικὴν, τοὔτεστι Παρασκευὴν. Κατὰ ταῦτα δὲ χρῆσεται τις καὶ ἐφ' ἑκάστῳ ἔτει τῶν ἐκ δεξιῶν τεταγμένων τοῦ κανονίου· βουλόμενος μαθεῖν εἴτε τὴν θ' καὶ ι' τοῦ καθ' Ἑβραίους πρώτου μηνός, εἴτε τὴν τοῦ ἑβδόμου δεκάτην, ἦντινα ι' τοῦ ἑβδόμου μηνός οὐ τελετῆς μᾶλλον εἰς αὐτὴν γινομένης ἡμῖν (οὐδὲ ἀγνοεῖν θελόντων χάριν φιλομαθείας. Ταῦτα καὶ περὶ

Περὶ τῆς τῶν ἁγίων νηστειῶν παρεισθάσεως, πῶς καὶ ταύτην κατὰ πᾶν ἔτος γινώσκομεν. D De introitu sanctorum jejuniorum, qua ratione quotannis investigandus sit.

ΚΑ'. Εἰ δὲ καὶ τὴν παρείσθασιν τῶν ἁγίων νηστειῶν εἰδέναι θελήσει τις, ἐκ τῆς ἐξ εὐωνύμων διαγραφῆς τὸ κατὰ διάμετρον τοῦ ε' τῆς σελήνης ἔτους, τοῦ ὄντος ἐκ δεξιῶν, σκοπήσει δι' ἀκριβείας ἐξ ἀριστερῶν τὸ δι' τῆς σελήνης ἔτος διαγεγραμμένον. Εἴπομεν γὰρ, ὡς τέλει¹⁷ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους ἡ παρείσθασις τελεῖται τῶν ἁγίων νηστειῶν. Εὐρίσχωμεν οὖν τὸ αὐτὸ δ' καὶ ι' τῆς σελήνης ἔτος, τὸν παρακείμενον Ῥωμαϊκὸν μῆνα σκοπήσει, τοὔτεστι τὸν Φεβρουάριον, καὶ τοῦτου τὴν ποστὰν λαμβάνων πλησίον αὐτοῦ τεταγμένην,

¹⁷ f. ἐν τέλει.

A quitur r, ex qua feriam cognoscimus Kalendarum Aprilium, nempe Dominicam : a qua in sequentem Dominicam resurrectionis solemne diffunditur, quam manifestum est octavam Aprilis esse diem. Nos enim Pascha Judæorum, id est xiv lunæ, sive mensis illorum primi, necesse est transcendere, ac si in Dominicam incurrat, alteram in Dominicam transitum facere, sive in feriam secundam, aut tertiam, in eandem tranferre Dominicam. Quod si Sabbato xiv contingat, postridie Pascha fiet, luna xv, quemadmodum cum a Dominica alteram in Dominicam diffunditur, luna xxi accidit. Nam, ut jam diximus, non ultra septenos dies a Judaico Paschate sit translatio, hoc est a xiv luna.

B De septimi mensis die x, quomodo etiam ipsa reperitur.

XX. Si septimi mensis Judaici decimum diem nosse studeat aliquis, in dexteriore canonis parte, quæ Paschatis versibus proxima est, inquiratur mensis Romanus anno lunæ quinto decimo respondens (is est September), una cum quota die, quæ est xxi : noverit ergo perpetuo anno lunæ xv in eandem diem incidere decimam diem Judaici mensis. Quod si feriam præterea requirit, ad xxi Septembris regulares addantur, qui serico ad illam diem ascribuntur, una cum epactis anni solaris, quæ sunt septem. Summam dierum xxxiv dividat per vii, relinquentur vi, quæ indicant feriam esse vi, sive Parasceven. Eadem methodus adhibenda annis omnibus, quæ in dextra parte canonis occurrunt : sive quis xiv primi mensis Judaici nocte velit, sive x mensis septimi. Hanc porro septimi mensis x diem non tam, quod in ea solemne peragamus ullum (non enim ullo modo celebratur a nobis), quam ut eorum studio satisfaceremus, qui nihil ignorare volunt, describendam putavimus. Hactenus de dextra canonis parte.

γὰρ τελεῖται τὸ σύνολον) διεγράψαμεν, ἢ τῶν οὐδὲν τῶν ἐκ δεξιῶν τοῦ κανονίου κειμένων.

D De introitu sanctorum jejuniorum, qua ratione quotannis investigandus sit.

XXI. Qui sanctorum jejuniorum introitum explorare voluerit, quærat sinistram canonis tabellam, in eaque ex adverso lunaris anni xv, qui in dextra parte repertus est, accurate vestiget annum lunæ xiv. Jam enim admonuimus in finem præsentis anni sanctorum jejuniorum introitum cadere; invento anno xiv lunæ, adjacentem ei Romanum mensem observet, nempe Februarium : cujus quotum diem ascriptum notet, iv. Ad hunc regulares addat iv serico scriptos cum insequentis anni primi solis

epactis vii. Summam inde conflatam xv in vii partiat; reliqua dies i ostendit primam esse feriam hebdomadis, hoc est Dominicam, quæ est quarta mensis Februarii, a qua in sequentem Dominicam diffundens, in hac ipsa, quæ dies est undecima Februarii, celebrandum reperiet hoc anno lunæ xiv ineuntis jejunii festum diem. Etenim par, eademque translatio in introitu jejunii in sinistro canone servanda est, quam in dextro, ad quartam decimam primi Judaici mensis adhibemus, ut a Dominica, feria secunda, et tertia, adeoque Sabbato, ad sequentem Dominicam transitum faciamus. Sic igitur in alio quovis anno lunæ computanda est **178** introitus dies, ut, quod iterum explicandi causa referemus, primum annus habeatur: tum Romanus mensis, ejusque dies, ad quem regulares addendi sunt, qui serico ad eum diem ascribuntur: postremo præsentis anni solis epactæ capiendæ sunt. Has enim per unum et eundem solis annum, utputa præsentem, in omnibus canonis istius mensibus adhibemus: sic ut horum quoties diebus accedant, una cum regularibus rubro notatis. Summa deinde per septem divisa, quod reliquum erit, feriam hebdomadis dabit: a qua demum ad insequentem Dominicam transibimus.

τοῦ ἐνεστῶτος, ἐφ' ὄλων τῶν ἐν τῷδε τῷ κανονίῳ τεταγμένων κεκρησθαι προσήκει μηνῶν, ταῖς αὐτῶν ποσταταῖς ταύτας ἐμβάλλοντας μετὰ τῶν ἀπὸ σηρικῶν προσθετῶν· καὶ οὕτω μερίζειν εἰς τὸν ζ', καὶ ἐκ τῶν ἀπομένουσῶν τὴν ἑβδομαδικὴν ἡμέραν γινώσκειν· ἐκ ταύτης δὲ λοιπὸν μεταβαίνειν ἐπὶ τὴν ἐξῆς ἁγίαν Κυριακὴν.

Quid in sinistro canone observandum sit in unoquoque bisexto.

XXII. Hoc unum duntaxat in sinistro canone tenendum est, ut quoties bisextus incurrit, regulares rubros, qui ad mensium dies adnotati sunt, uno minuamus. Ut si regularis sit i, nihil addatur, sed sola Romani mensis quota die contenti, cum epactis solis, summam in vii partiamur. Sin iv sunt regulares rubricati, ut tantummodo ponantur, non iv. Quod eo fit, ut ex ipso bisexto redundans dies exinatur, ne sit ea fraudi, dum feriam hebdomadicam in duobus Romanis mensibus, Januario et Febuario, quærimus. Hoc enim desinente bisextilis putatur dies; antea vero non item. Ac si quis in sinistro illo canone accurate feriam investiget, quoties annus bisextilis non erit, eadem occurret feria in canone, qui introitum exhibet a sinistro latere, et in eo, qui Pascha continet. Nam utrobique Dominicam, vel secundam feriam, aut alias deinceps habebimus. At in anno bisextili non eadem existet, sed una amplius quam in sinistro. Ut si Dominicam sinister offerat, in dextro feriam secundam assequemur. Si secunda illic incidat, hic tertiam offendemus. Sic ubi Sabbatum in sinistro prodierit, in dextro Dominica continget. Nam accessio bisextilis diei facit, ut sinister uno die minorem præbeat. Igitur quandocunque propter bisextum Januarii, vel Februarii dies in Sabbatum incurrit in canone sinistro; Martii vero vel Aprilis in Domini-

Α ἡγουν τὴν δ', καὶ ἐμβάλλων αὐτῇ τὰς παρακειμένας ἀπὸ σηρικῶν προσθετὰς δ' ἡμέρας, καὶ τὰς τοῦ εἰσέναι μέλλοντος ἡλιακοῦ ἔτους· φημὶ δὲ τοῦ πρώτου τὰς ζ' ἡμέρας, ἡγουν ἐπακτὰς· ἀναλύσει τὰς ὄλας ε' καὶ ἰ' τὸν ἀριθμὸν οὖσας εἰς τὸν ζ'. Καὶ τῆς ἀπομένουσης μιᾶς ἡμέρας πρώτην εἰσεται τὴν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν ὑπάρχουσαν· ἡγουν ἁγίαν Κυριακὴν, τὴν λεχθεῖσαν τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς τετάρτην. Ἐξ ἧς ἐπὶ τὴν ἄλλην ὑπερτιθέμενος ἁγίαν Κυριακὴν, κατ' ἐκείνην ἑνδεκάτην τοῦ αὐτοῦ Φεβρουαρίου τυγχάνουσαν, εὐρήσει τελουμένην πάντως κατὰ τὸ παρὸν δ' καὶ ἰ' τῆς σελήνης ἔτος τὴν ἀποκρεῶσιμον ἑορτήν· προσήκει γὰρ τὴν ἴσην μεταστάσειν τηρεῖν καὶ ἐπὶ τῆς παρεισθάσεως ἐν τῷ εὐωνύμῳ κανονίῳ, τῆς ἐν τῷ δεξιῷ γινομένης ἡμῖν, κατὰ τὴν δ' καὶ ἰ' τοῦ καθ' Ἑβραίους πρώτου μηνὸς, ἐκ τε Κυριακῆς, καὶ δευτέρας, καὶ τρίτης, καὶ ἀπλῶς Σαββάτου ἐπὶ τὴν ἐξῆς ἁγίαν Κυριακὴν μεταβαίνοντας. Οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου σελήνης ἔτους τὴν παρείσθασιν δέον ψηφίζειν· οἷον, ἐν ἐπιτόμῳ καὶ αὐθις σαφηνισθῆ, τὸ ἔτος τηρεῖν· εἶτα τὸν Ῥωμαϊκὸν μῆνα, καὶ τοῦτου τὴν ποσταίαν· καὶ ἐμβάλλειν αὐτῇ τὰς ἀπὸ σηρικῶν παρακειμένας προσθετὰς· καὶ μὴν καὶ τὰς ἐπακτὰς τοῦ ἐνεστῶτος ἡλιακοῦ ἔτους. Ταῖς γὰρ αὐταῖς ἐπακταῖς ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἡλιακοῦ ἔτους, οἷον

ΚΤΙς ἡ ὀφειλομένη γενέσθαι παρατήρησις ἐν τῷ εὐωνύμῳ τοῦ κανονίου κατὰ πᾶν βίσεξτον.

ΚΒ'. Ἐκεῖνο δὲ μόνον ἐν τῷ εὐωνύμῳ προσήκει τηρεῖν κανονίῳ· Ἰν', ὅτε βίσεξτον συμφθάσῃ, τὰς παρακειμένας τῇ ποσταίᾳ τῶν μηνῶν προσθετὰς ἀπὸ σηρικῶν ἡμέρας ποιήσωμεν παρὰ τὴν μίαν ἐπ' αὐτοῦ ψηφιζομένου ἔτους. Οἷον εἰ μὲν μία ἐστὶν ἡ προσθετὴ, εἰς τὸ μῆδ' ὄλων βάλλειν αὐτήν· ἀλλὰ μόνην τὴν ποσταίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ μηνὸς καὶ τὰς ἐπακτὰς τοῦ ἡλίου, καὶ οὕτως μερίζειν εἰς τὸν ζ'· εἰ δὲ δ' εἰσὶν αἱ ἀπὸ σηρικῶν προσθεταί, τρεῖς ἀντὶ δ' βάλλειν, ἀλλὰ μῆδαμῶς τὰς δ'. Γίνεται δὲ τοῦτο δι' ὑφαίρεισιν τῆς ἐξ αὐτοῦ τοῦ βίσεξτου περιττευομένης μιᾶς ἡμέρας, ὡς ἂν μὴ δι' αὐτῆς σφαλῶμεν περὶ τὴν τῆς ἑβδομαδικῆς ἡμέρας ἐξεύρεσιν ἐν τοῖς δυοῖν Ῥωμαϊκοῖς μῆσι, τῷ τε Ἰανουαρίῳ καὶ τῷ Φεβρουαρίῳ. Μετὰ γὰρ τὴν τοῦτου περαίωσιν τὸ βίσεξτον ψηφίζεται, ἀλλ' οὐδαμῶς πρὸ ταύτης. Ἔσται δὲ τοῖς τὴν ἑβδομαδικὴν ἀκριβῶς ἐκ τοῦδε τοῦ κανονίου διερευνῶσιν ἡμέραν, ὅτε μὲν οὐκ ἔστι βίσεξτον, μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κατάληψις, ἐν τε τῷ τῆς παρεισθάσεως κανονίῳ, λέγω δὲ τῷ ἐξ εὐωνύμων κειμένῳ, καὶ τῷ τοῦ Πάσχα, τουτέστι Κυριακῆς καὶ Κυριακῆς, ἢ δευτέρας καὶ δευτέρας, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἡμερῶν· ὅτε δὲ βίσεξτόν ἐστιν, οὐ τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς, ἀλλὰ τῆς μετὰ τὴν μίαν ἐν τῷ εὐωνύμῳ ψηφιζομένης. Οἷον Κυριακῆς ἐν τῷ εὐωνύμῳ, φέρε εἰπεῖν· ἐν τῷ δεξιῷ δευτέρα πάντως εὐρίσκειται. Δευτέρας δὲ πάλιν ἐκεῖ, τρίτη προδήλως ἐνταῦθα. Οὕτω δὲ καὶ Σάββα-

των ἐν συμφθᾷσῃ, Κυριακῇ προδῆλως ἐν τῷ δεξιῷ
κανόνῳ ψηφίζεται. Ἡ γὰρ προσθήκη τῆς τοῦ βισέξ-
του ἡμέρας, τὴν τῆς μιᾶς ὑπόδασιν ἐν τῷ εὐωνύμῳ
ποιεῖ. Δεῖ οὖν ὀπηνίκα διὰ τὸ βίσεξτον Σαββάτω
πίπτουσαν ἰδοίμεν τὴν τε τοῦ Ἰανουαρίου, καὶ Φε-
βρουαρίου μηνὸς ποσταλαν, ἐν αὐτῷ τῷ εὐωνύμῳ
Κυριακῆς δὲ τὴν τοῦ Μαρτίου καὶ Ἀπριλίου μηνὸς
ἐν τῷ δεξιῷ κανόνι· ἐν τούτῳ μὲν τὰς ζ' μεταβαί-
νουν ἡμέρας· ὡς ἀπὸ δευτέρας εἰς Κυριακὴν φερομέ-
νους· ἐν ἐκείνῳ δὲ τὰς η' μεθίστασθαι πάντως, ὡς

A canū in dextro canone; hic vii transgredi dies oportet, nimirum a secunda feria in Dominicam; illic viii, a Dominica in alteram Dominicam. Ut post octo dies introitus festum exacta ratione Dominicam attingat. Hoc enim modo distat sinistri canonis translatio ab illa dextri: quod prior ad octavum usque diem propter bisextilem diem extenditur: dextri vero canonis vii non excedit, sed eo numero circumscribitur. Hæc de cautione bisextilis anni. ἀπὸ Κυριακῆς εἰς Κυριακὴν ἀγομένους· ἵνα μετὰ τὰς δεόντως ἡ τῆς παρεισθάσεως ἑορτῇ. Κατὰ τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον ἡ ἐν τῷ εὐωνύμῳ μετάθεσις παραλλάττει πρὸς τὴν ἐν τῷ δεξιῷ γινομένην μετάστασιν· ὅτι καὶ μέχρις ὀγδόης ἡμέρας ἐκτείνεται διὰ τὸ βίσεξτον, τῆς ἐν τῷ δεξιῷ μηδαμῶς τὰς ζ' διερχομένης, ἀλλ' ἕως αὐτῶν καὶ μόνον ὀριζομένης. Ταῦτα καὶ περὶ τῆς κατὰ τὸ βίσεξτον ὀφειλοῦσης γενέσθαι παρατηρή-
σιως.

Περὶ τῶν ἐπακτῶν τοῦ ἡλίου· τίνες αὐταὶ τυγ-
χάνουσι, καὶ διὰ τί ταύταις προσχρώμεθα.

B De epactis solis; quæ sint, et quis earum usus.

ΚΓ'. Ὡς ἂν δὲ μὴδὲ ὁ περὶ τῶν τοῦ ἡλίου λόγος
ἡμῖν ἀνεξέταστος ἀπομαίνοι, λέγομεν ἐπακτὰς εἶναι
τιῶν τοῦ ἡλίου ἐτῶν τὰς ἀπὸ τῆς ἑβδομαδικῆς ἡμέ-
ρας, ἐξ ἧς τὸ ἡλιακὸν ἔτος ἀπάρχεται, κατὰ ἀναπο-
διασμὸν λειπούσας ἐν τῇ αὐτῇ ἑβδομάδι μέχρι τῆς
πρώτης, ἧγουν τῆς ἁγίας Κυριακῆς· ὅλον φέρε εἰπεῖν
ὡς ἐπὶ τοῦ ἐνεστῶτος κη' ἔτους. Ἦρξато γὰρ κατὰ
τὴν πρώτην τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς, ἀπὸ ἐβδόμης, ἧγουν
Σαββάτου ἡμέρας. Τὰς οὖν διελοῦσας ἡμέρας τῆς
αὐτῆς ἑβδομάδος ἕως τῆς Κυριακῆς ἐπακτὰς κέκτη-
ται· τούτεστι τὴν Παρασκευὴν, τὴν ε', τὴν δ', τὴν
γ', τὴν β', καὶ αὐτὴν τὴν ἁγίαν Κυριακὴν· ὡς ἐντεῦ-
θεν ἐξ ὑπάρχειν τὰς αὐτοῦ τοῦ κη' ἔτους ἐπακτὰς.
Ἔθεν ἐπειδὴ τὸ εἰσιέναι μέλλον, φημι δὲ τὸ πρῶτον,
ἀπὸ πρώτης ἀρχεται, τούτεστιν ἁγίας Κυριακῆς, ζ'
ἡμέρας, ἧγουν τὰς ἀπὸ Σαββάτου μέχρι τῆς διελοῦ-
σης ἁγίας Κυριακῆς ἀριθμουμένης ἐπακτὰς κέκτηται.
Ἐπομοίως δὲ καὶ τὸ δεύτερον ἔτος, ὅτιπερ ἐκ τῆς
κατὰ τὴν ἑβδομάδα δευτέρας ἡμέρας ἀρχεται, μόνην
τὴν μίαν, τούτεστι τὴν ἁγίαν Κυριακὴν, ἐπακτὴν κέ-
κτηται· ὡς οὐκ ἄλλην ἡμέραν ἢ μόνην αὐτὴν τὴν
Κυριακὴν κατὰ τὴν αὐτὴν ἑβδομάδα προσηγησαμένην
ἔχον. Ταύτας δὲ τὰς ἡμέρας τηροῦμεν, ἵν' ἑβδομαδι-
κῶς, τούτεστιν ἀπὸ ἀρχῆς ἑβδομάδος, πᾶν ἡλιακὸν
ἔτος κανονίσωμεν, εἰς εὐρεσιν τῆς ἑβδομαδικῆς ἡμέ-
ρας· ὀπηνίκα ταύτην καὶ εἰς ἐκάστου μηνὸς ποσταλαν
βουληθῶμεν μαθεῖν. Εἰ μὴ γὰρ οὕτως τοῦτο, ἀπὸ
τῆς κατὰ τὴν ἑβδομάδα πρώτης ἡμέρας, ἧγουν ἁγίας
Κυριακῆς, πᾶν ἡλιακὸν ἔτος κανονισθῆ, ἀμήχανον
τὴν ἑβδομαδικὴν ἡμέραν ἐν οἰωδῆποτε καταλαμβά-
νουν μηνὶ τοὺς ψηφίζουσαν ἐθέλοντας. Οἷον τί λέγω;
τὸ παρὸν, ὡς ἔφην, κη' ἔτος, Σαββάτω λαθὼν τὴν ἀρ-
χὴν, εἰ μὴ τὰς πρὸ τοῦ Σαββάτου ἐξ ἡμέρας τῆ
πρώτης τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς ἐπεβάλωμεν, οὐκ ἂν Σάβ-
βατον οὖσαν αὐτὴν ἐγινώσκομεν. Ἐπειδὴ γὰρ εἰς
Παρασκευὴν τὴν κατάληξιν ἔσχε τὸ διελθὼν κζ' ἔτος,
αἱ ἰσαριθμοὶ τῆς Παρασκευῆς ἡμέραι λεκτικαὶ μὲν
ἐκείνου τυγχάνουσιν, εἰς αὐτὴν περαιωθέντος, τού-
του δὲ ἐπακταί, διὰ τὸ ἐπάγεσθαι τῇ πρώτῃ τοῦ
Ἀπριλίου καὶ ταύτῃ διασημαίνουσαν τὴν ἑβδομαδικὴν
ἡμέραν, ἀφ' ἧς τὸ αὐτὸ κη' ἔτος ἀπῆρξато. Οὕτως
γὰρ ἦ τε κατὰ τὴν ἑβδομαδικὴν ἀρμονίαν φυλάττεται:

XXIII. Atque ut ne solis quidem epactæ a nobis inexploratæ relinquuntur, epactas annorum solis defnimus residuas hebdomadis ferias post eam, quæ so- larem annum auspicatur; quæ retro in eadem hebdo- mada ad primam, sive Dominicam usque numerantur. Exemplum: Hic annus qui est solis xxviii, cœpit a Kalend. April. feria vii, sive Sabbato. Proinde epactas habet præteritos omnes dies, qui eadem hebdomade ad Dominicam pertinent, hoc est feriam v, iv, iii, ii, et Dominicam. Quare vi epactæ sunt anni xxviii. Cum ergo sequens annus, qui primus erit solis, a feria prima, sive Dominica ineat, vii habet epactas, quæ ab Sabbato usque ad præceden- tem Dominicam numerantur. Ita secundus annus, quoniam a feria secunda hebdomadica incipit, epac- tas habet i, hoc est sanctam Dominicam, cum nullam alteram, præter Dominicam, in eadem heb- domada antecedentem habeat. Cæterum has ipsas dies retinemus, ut hebdomadice, id est ab initio hebdomadis annum omnem solis ordinemus, ad investigandam feriam, quancocunque eam in qua- libet die mensis obtinere volumus. Nam nisi hoc modo, a prima die hebdomadis, seu Dominica, annus quilibet solis regulam capiat, non potest ab iis, qui calculos subducere voluerint, hebdomadis dies in ullo mense deprehendi. Sit, exempli causa, præsens annus solis, ut ante 179 dictum est, xxviii, qui a Sabbato cœptus est. Igitur nisi ad Kalendas Apriles sex ante Sabbatum dies addidisset, ne- quaquam illas in Sabbatum incidisse nossemus. Cum enim præcedens annus, qui erat solis xxvii, in Parasceven desiderit, huic æqualis dierum nume- rus, qui annum illum terminavit, cujus Parasceve clausula fuit, præsentis anni sunt epactæ, quasi ad- dititias dicas, quod Kalendis Aprilis addantur, eo- que modo feriam indicent, a qua annus idem xxviii exorsus est. Ita quippe in hebdomadica serie per- petuitas quædam successionis tenetur, et anni so- lares ab hebdomadis initio, hoc est Dominica, tan- quam regula pendentes cursus suos iusistunt. Un- de cujuscunque mensis dies congruenti feriæ citri calculi errorem potest attribui.

πάντως συνέχεια, καὶ ἡ τῶν ἡλιακῶν ἐτῶν ὡς ἀπὸ ἀρχῆς ἑβδομάδος, ἦγουν πρώτης ἡμέρας, κανονίζονται κίνησις. Ἐξ οὐπερ οὐδὲ μίᾳ τοῖς ψηφίζεῖν ἐθέλουσι γίνεται πλάνη πρὸς τὴν ἐν οὐκὴποτε μηνὶ ποσταιαν τῆς ἑβδομαδικῆς ἡμέρας κατάληψιν.

Qua ratione feria quocunque die mensis investigari potest. **A** Πῶς τὴν ἑβδομαδικὴν ἡμέραν εἰς ἐκάστου μηνὸς ποσταιαν ἐστὶν εὐρεῖν.

XXIV. Eadem quippe methodus est inquirendæ cuiuscunque diei mensis feriæ, quam ad Kalendas Aprilis adhibuimus. Nimirum ut labentis anni solis epactas adjiciamus ad dierum numerum, qui a Kalendis Aprilis ad eum, qui quæritur, cujuslibet mensis diem fluxerunt: tum collectam ex omnibus summam per vii partiamur. Quod enim reliquum est feriam hebdomadicam ejusdem numeri præbebit. Potest et alio modo reperiri. Epactas solas cum diebus mensium supra xxviii dies excurrentibus, ad quocunque menses propagare calculum libebit, componito, velut sumptis ex Aprilii ii, e Maio iii, et sic deinceps ad propositum usque mensem, cujus dies omnes ad eum, quo de quærimus, adjicientes, summam per vii dividimus; quod reliquum est, dat feriam quæsitam. Ob hanc igitur causam anni solis epactas habere dicuntur; et eadem nos, uti consentaneum est, adhibemus.

Quinam solis anni epacta carere dicantur.

XXV. Ex quo anni omnes, qui a Dominica incipiunt, velut primus, septimus, duodecimus, decimus octavus, sine epactis esse dicuntur, quod nullam præcedentem diem habeant. Nam prior esse prima nulla potest. Etenim non sic epactas obtinere solis annus, quomodo lunæ, dicitur. Quippe nihil illi deest ad explendos ccclxv dies, uti luna undenis deficit; ideoque septem intercalaribus mensibus augetur decemnovennis cyclus; sed ob id unum, ut in mensibus duodecim feriam assequamur; prout ab exordio solarium annorum hebdomadici orbis revoluta series a majoribus accepta postulat. Hactenus de solaribus epactis.

De additiis sive regularibus: unde originem habeant.

XXVI. Regulares dies rubro colore notati, quos Romanorum mensium quotis diebus cum epactis solaribus addendos esse decrevimus, ut summæ per vii partitio fieret, hanc habent rationem. Cum duobus modis hebdomadicam feriam, ut dictum est, computemus; primo collectis diebus omnibus a Kalendis Aprilis usque ad propositam diem; secundo, solis supra xxviii superfluis retentis: de his ipsis superfluis, quæ ad Septembris finem, xii conflunt; ad Octobrem vero xv. septem, quoad licet, detrahimus: fiunt ex xii quidem reliquis sex, quas ad Septembrem rubricatas apposuimus: de xv vero deductis hebdomadis duabus, hoc est diebus xiv, residuam unam rubro colore ad Octobrem appinximus. Nam sive xii dies, aut xv retineamus, sive sex solas, vel unam ad eosdem duos menses appli-

ΚΔ'. Τῷ αὐτῷ γὰρ τρόπῳ καὶ εἰς τὴν ἐκάστου μηνὸς ποσταιαν κεχρησθαι προσήκει τὴν ἑβδομαδικὴν ἐρευνῶντας, ὅπερ κεχρημέθα καὶ εἰς τὴν τοῦ Ἀπριλλίου πρώτῃ. Οἶον τὰς ἐπακτὰς ἐπιβάλλειν τοῦ ἐνεστῶτος ἡλιακοῦ ἔτους ταῖς ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης τοῦ Ἀπριλλίου, μέχρι τῆς ἐν οὐκὴποτε μηνὶ ζητουμένης ἡμῖν ποσταίας· καὶ τὰς ὅλας εἰς τὸν ἑπτὰ μερίζειν, καὶ ἐκ τῶν ἀπομενουσῶν ἰσάριθμον οὖσαν γινώσκωμεν τὴν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν. Ἡ πάλιν καὶ κατ' ἄλλον τρόπον, αὐτὰς τε τὰς ἐπακτὰς μόνως, καὶ τὰς μετὰ τὰς κη' τῶν μηνῶν περιττὰς, οἷον τοῦ Ἀπριλλίου τὰς δύο, καὶ Μαΐου τὰς γ', καὶ τῶν καθ' ἑξῆς ὁμοίως, ἄχρις οὐ ἐὰν θέλωμεν ψηφίζεῖν μηνός· **B** εἶτα τὴν ζητουμένην ἡμῖν ἐν αὐτῷ ποσταιαν ἐκείναις ἐμβάλλοντες, εἰς τὸν ζ' πάλιν μερίζομεν· καὶ ἐκ τῶν ἀπομενουσῶν τὴν ἑβδομαδικὴν πάντως εὐρίσκομεν. Ταύτης οὖν ἐνεκεν τῆς αἰτίας ἐπακτὰς ἔχειν λέγονται τὰ τοῦ ἡλίου ἔτη, καὶ διὰ ταύτην αὐταῖς προσηκόντως κεχρημέθα.

Ποῖα τῶν τοῦ ἡλίου ἐτῶν ἀνεπακτα τυγχάνει.

ΚΕ'. Ὅθεν τὰ ἀπὸ Κυριακῆς ἀρχόμενα ἔτη, οἷον τὸ πρῶτον, τὸ ἕβδομον, τὸ δυοκαδέκατον, τὸ ιη', ἀνεπακτα λέγομεν, διὰ τὸ μὴδὲ μίαν ἡμέραν προηγουμένην ἔχειν. Οὐκ ἔστι γὰρ πρὸ τῆς πρώτης ἄλλην εὐρεῖν. Ἐπεὶ ἐπακτὰς τὸ ἡλιακὸν ἔτος κατὰ τὸ τῆς σελήνης ἔτος οὐ κέχεται. Οὐδὲ γὰρ ὕστεροῦν ὑπάρχει πρὸς τὰς τρεῖς, καθάπερ ἐκεῖνο τὰς ια'· δι' ἧς καὶ τὴν τῶν ἑπτὰ ἐμβολίων δέχεται προσθήκην μηνῶν ὁ τῆς ἐνεακαίδεκαετηριδὸς κύκλος· ἀλλὰ μόνον τοῦ τῆν ἑβδομαδικὴν ἐν τοῖς δυοκαδέκα μηνῶν ἡμέραν ψηφίζεσθαι, κατὰ τὴν ἐν ἀρχῇ τῶν ἡλιακῶν ἐτῶν τῆς ἑβδομαδικῆς ἀρμονίας συνέχειάν τε καὶ παρατήρησιν. Ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἐπακτῶν τοῦ ἡλίου.

Περὶ τῶν προσθετῶν· τίνες τε, καὶ πόθεν αὐτὰ τυγχάνουσι.

ΚΓ'. Αἱ δὲ προσθεταὶ ἡμέραι, αἵτινες ἀπὸ σηρικῶν γεγραμμέναι εἰσὶν, ἧς καὶ συνεμβάλλειν ταῖς ἐπακταῖς τοῦ ἡλιακοῦ ἔτους εἰρήκαμεν τῇ ποσταίᾳ τῶν Ῥωμαϊκῶν μηνῶν, καὶ οὕτως ποιῆσθαι τὸν εἰς τὸν ζ' μερισμὸν, τοῦτον ἔχουσι τὸν λόγον. Διττῶς τῆς ἑβδομαδικῆς ἡμέρας, ὡς ἐδείχθη, ψηφιομένης· κατὰ τε τὴν τῶν ὅλων ἄθροισιν ἡμερῶν· οἷον ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ Ἀπριλλίου μέχρις αὐτῆς τῆς τοῦ ζητουμένου μηνὸς ποσταίας, κατὰ τε τὴν τῶν μετὰ τὰς κη' περιττῶν ἡμερῶν διακράτησιν· ταύτας δὲ τὰς περιττὰς μέχρι μὲν Σεπτεμβρίου μηνός· ἢ εὐρισκομένας, μέχρι δὲ Ὀκτωβρίου ιε', τῶν ἢ ἀφελόντας τὰς ζ' ἢ, τὰς καὶ ἐν τῷ Σεπτεμβρίῳ διὰ σηρικῶν κατετάξαμεν. Ὅσπεροῦν καὶ τῶν ιε' τὰς δύο τελούσας ἑβδομάδας. ἦγουν τὰς ιδ' ἡμέρας, τὴν μίαν ἀπὸ σηρικῶν διεγράψαμεν ἐν τῷ Ὀκτωβρίῳ· ταυτὸν γὰρ ἔστι τὰς τε ιε'

καὶ τὰς ι' τηρῆσαι, καὶ μόνας τὰς ς' καὶ τὴν α', ἐν τοῖς αὐτοῖς δύο κατατάξαι μῆσι τῆς ἑβδομαδικῆς ἡμέρας χάριν εὐρήσεως· κατὰ τὴν συμπάρλληψιν δηλοῦναι τῶν ἑπακτῶν τοῦ ἐνεστώτος ἡλιακοῦ ἔτους, ὅποτον ὁ ἄνθρωπος τὸ ψηφίζομενον, εἴτε πρῶτον εἴτε δεύτερον, μέχρις ἀπλῶς τοῦ κη' ἔτους. Ὁ δὲ αὐτὸς καὶ περὶ τῶν δ', καὶ μίαν ἀπὸ σηρικῶν προσθετῶν ἡμερῶν λόγος ἐστὶν ἐν τε Μαρτίῳ, καὶ Φεβρουαρίῳ καὶ Ἰανουαρίῳ κατατεταγμένων· εἰ καὶ διὰ προσθήκης ἡμερῶν ὁ ἐκδηματικὸς¹⁰ αὐτῶν λόγος καὶ κανῶν γέγονε ἐναντίως τοῖς ἐξ ἀφαιρέσεως κανονιζομένοις μῆσιν· ὅσον τῷ Σεπτεμβρίῳ καὶ Ὀκτωβρίῳ· καθότι τοῦ ἐλθόντος ἡλιακοῦ ἔτους ἐκεῖνοι λογίζονται καὶ εἰσίν. Οὐ γὰρ ἄλλως ἢ οὕτως ἐμελλον ἂν ἐκ τοῦ ἐνεστώτος, ἦγουν τῶν αὐτοῦ ἑπακτῶν ψηφίζεσθαι, καὶ τὴν ἑβδομαδικὴν ἡμέραν δῆλην ἐθέλουσι παριστᾶν. Λυσιτελεῖ γὰρ πάντως εἰς τὸ τὴν μετέθεσιν ἀπὸ Κυριακῆς, καὶ β', καὶ τρίτης, καὶ τῶν καθεστῆς εἰς τὴν ἄλλην ἁγίαν Κυριακὴν ποιήσασθαι ἐν τῷ δεξιῷ καὶ εὐωνύμῳ κανονίῳ· τὸ μὲν, ὡς εἴρηται διὰ τὴν εἰσοδὸν τῶν ἁγίων νηστειῶν, ἦγουν τὴν ἀποκρεῦσιμον ἑορτήν, τὸ δὲ, διὰ τὸ σωτήριον Πάσχα. Ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἀπὸ σηρικῶν προσθετῶν ἡμερῶν, ὡς ἂν διὰ πάντων τῆς κατὰ τὸδε τὸ κανόνιον ἐξηγήσεως τρανωθείη; ἢ τῶν ἐν αὐτῷ κειμένων κατάληψις βραβία γένηται τοῖς φιλοπόνοις.

Περὶ τῶν ἑπακτῶν τῆς σελήνης, πῶς αὐταὶ ψηφίζονται.

KZ'. Τούτων δὲ οὕτως εἰρημένων, δεῖ περὶ τῶν ἐν τῷ εὐωνύμῳ κανονίῳ τεταγμένων ἑπακτῶν τῆς σελήνης καὶ αὐτῆς ἐπαναλαβεῖν, καὶ δεῖξαι πῶς αὐταὶ ψηφίζονται. Χρὴ τοίνυν τὸ ἐνιστάμενον τῆς σελήνης ἔτος ἑνδεκαπλασιασάσαι· ὅσον ὡς ἐπὶ τοῦ παρόντος δ' καὶ ι' καὶ τὰς ἐκ τοῦ πολυπλασιασμοῦ συναγομένης ἡμέρας ρυθ' ποιῆσαι παρὰ δύο ἡμέρας, διὰ τὸ πρῶτον τῆς σελήνης ἔτος θ' μόνον ἑπακτὰς ἔχειν· καὶ οὕτως εἰς τὸν λ', διὰ τοὺς ἐμβολίμους μῆνας ταύτας μερῆσαι. Λέγω δὲ τὰς ρυθ' καὶ τὰς ὑπολειπομένης, τουτέστι τὰς δύο ἡμέρας, ἑπακτὰς ἔχειν τὸ τῆς σελήνης ἔτος γινώσκεται· ἃς καὶ διαγεγραμμένης ἔχει τὸ αὐτὸ δ' καὶ ι' ἔτος ἐν τῷδε τῷ κανονίῳ. Οὕτως οὖν καὶ ἐπ' ἄλλου παντὸς ἔτους σελήνης προσήκει ποιεῖν. Αὐταὶ δὲ ἑπακτῆς ἡμέραι τυγχάνουσιν, ἃς τὸ ἔτος τῆς σελήνης πάντῃ τε καὶ πάντως ἔχον εὐρίσκειται κατὰ τὴν τριακάδα πρῶτην τοῦ Μαρτίου μηνός. Ἐπειδὴ ταύτας ἀεὶ δέον ἐστὶν εἰδέναι πόσαι τυγχάνουσι· λυσιτελοῦσι γὰρ εἰς τὸ τὴν ποσάταν τῆς σελήνης ἐν ἐκάστῳ τῶν δυοκαίδεκα μηνῶν ψηφίζεσθαι καὶ εὐρίσκεισθαι.

Πῶς ἐν ἐκάστῳ μηνί τῆς σελήνης ποσάταν εὐρίσκομεν.

KH'. Ὅσον τὰς ἀπὸ τῆς πρώτης Ἀπριλίου μέχρι τῆς ζητουμένης ἐν οἰφῶδηποτε μηνί Ῥωμαϊκῶν ποσάτας ἡμέρας ἀβροίζομεν. Καὶ ταύτας ἐπιβάλλομεν τὰς εἰρημένας τῆς σελήνης ἑπακτὰς· ἃς ἔχουσα, καθὼς ἔφη, εὐρίσκειται κατὰ τὴν εἰρημένην τριακάδα πρῶτην τοῦ Μαρτίου μηνός. Καὶ εἰς τὰς κθ' ἡμισὺ τὰς ὄλας μερίζομεν· καὶ τὰς ἀπομενούσας ἔχουσαν τὴν σελήνην γινώσκομεν. Ταῦτα καὶ περὶ τῆς τῶν ἑπακτῶν τῆς σελήνης μεθόδου τε καὶ εὐρέσεως.

¹⁰ f. ἑβδομαδικός.

A cemus, nihil ad feriam indagandam refert, quando presentis anni solis epactæ simul assumuntur: quicunque demum computetur annus, primus, aut secundus, usque ad xxvii. Eadem ratio est iv, et i rubricatorum regularium, quos ad Martium, Februarium et Januarium ascripsimus: etsi per dierum additionem hebdomadica ipsorum ratio et regula constat, contra quam evenit iis mensibus, qui detractionem admittunt; veluti Septembri, et Octobri; quoniam sequenti anno solis tribuuntur, et ad eum pertinent. Haud enim aliter ex presentis anno, et ejus epactis calculus iniri potuit, ut hebdomadicam feriam inquirentibus exhiberet. Quippe prorsus ad id expedit, ut translatio signi possit a Dominica, et secunda tertiarie, ac 180 sequentibus feriis in alteram Dominicam, in dextro ac sinistro canonio. Quorum alterum ad ingressum sanctorum juniorum, sive Carnisprivii festum: alterum ad salutare Pascha refertur. Hactenus de rubricatis regularibus, ut omnibus, quæ canone isto continentur expositis, eorum sit studiosis lectoribus comprehensio facilis.

B πάντων τῆς κατὰ τὸδε τὸ κανόνιον ἐξηγήσεως τρανωθείη; ἢ τῶν ἐν αὐτῷ κειμένων κατάληψις βραβία γένηται τοῖς φιλοπόνοις.

De epactis lunæ, quemadmodum computentur.

XXVII. His animadversis, de epactis lunæ, quæ in sinistro canone sunt, sermo rursus instituendus est, ac demonstrandum quomodo computari et ipsæ debeant. Igitur currentem annum lunæ per undecim multiplicare oportet: ut exempli causa, hunc, qui agitur modo xiv. Summam inde collectam dierum cliv, duobus minuere: quod primus annus lunæ ix tantummodo epactas habeat. Postea in xxx partiri cliv illos dies propter embolimos menses. Reliquum est biduum, quæ anni istius epactæ sunt, et ad eundem annum lunæ xiv in canone descriptæ. Idem in cæteris omnibus annis lunæ facere convenit. Porro epactæ istæ dies sunt, quos annum lunæ prorsus habere cognoscimus in die Martii xxxi. Quos quidem scire interest, ut quotum lunæ diem in quolibet mensium duodecim computare, et investigare possimus.

D *Quomodo in unoquoque mense lunæ quotam diem reperimus.*

XXVIII. Dies omnes, qui a Kalendis Aprilis ad diem mensis cujuslibet Romani fluxerunt, colligimus. His epactas lunæ, de quibus dictum est, adjicimus, quascunque die Martii xxxi sortita fuerit. Summam per xxix 1/2 partimur; reliquum est ætias lunæ. Hæc de lunæ epactarum methodo, et inventionem dicta sint.

Ite epactis solis, quomodo et ipsæ computentur. Α *Περὶ τῶν ἐπακτῶν τοῦ ἡλίου, πῶς καὶ αὐτὰ ψηφίζονται.*

XXIX. Explicandæ sunt deinceps epactæ solares, ac quemadmodum investigare eas oporteat. Itaque proposito anno solis quolibet, ut hoc ipso xxviii : totidem, una dempta, numerandæ sunt dies, hoc est xxvii. Quadrantes autem, nullo detracto, quot summæ toti competunt, assumendi; puta xxviii quadrifariam divisus, fiunt utique dies vii; quibus additis, summam xxxiv dierum per vii divide propter hebdomadas. Residuum, hoc est vi dies, pro epactis obtinebit hic annus xxviii, quas ad eundem annum posuimus in canone : ut ad cæteros quæ cuique competebant. Idem fac in alio quovis anno, ut ejus epactas assequare.

Quomodo æquales, aut excedentes invicem epactas habeant anni solares.

XXX. Annus omnis solaris diem cum quadrante pro epactis relinquit. Quæ nihil aliud sunt omnino præter diem illum cum quadrante, qui post hebdomadas lvi integras de cccclxv 1/4 superest : sed duos, vel tres, vel quatuor, et ad septem usque habere dicitur, quod diem illum et 1/2 ad se mutuo transmittant, et augeantur. Nam ad integram hebdomadam, septenosque dies ordine fit progressio. Unde rursus ad initium reditur. Cum autem bisextilis annus est, atque ex quadrienni quadrantibus dies una colligitur, ea accedente, sequentis incrementum anni uno die fit majus. Nam pro uno biduum accipit : quod in anno ipso xxviii cernere licet. Quippe antecedens ipsum annus, hoc est xxvii, quatuor duntaxat habet; at ille propter diei unius accessionem sex sibi vindicat. Unde neque in eadem feriã annus ille xxvii desiit, a qua initium habuit. Nam si dies tantum haberet cccclxv, in eadem desineret, a qua cœperat : velut a Dominica in Dominicam, aut a secunda feria in secundam. Sed quoniam diebus constat cccclxvi, ideo in posteriorem ea, unde cœpit, feriã desinit. Hoc est a Dominica in feriã secundam, vel ab hac in tertiam, et ita deinceps. Ob hanc causam tenendæ sunt solis epactæ, et hoc, quo dictum est, modo putandæ. Nimirum, ut denuo repetamus idem, totidem dies, quotus numeratur annus quilibet solis, una minus assumendæ sunt; deinde 181 quadrantes integro numero sine detractone congruentes. Summa per vii dividenda : quod reliquum est, dabit epactas anni illius quem quærimus. Porro numerum dierum annis parem una die minuendum præcepimus, quoniam primus annus nullas habet ascriptas epactas, quod a prima feria hoc est Dominica definiatur. Siquidem annus omnis a Dominica incipiens, ut supra dictum est, nullam penitus epactam habet, nisi si quæ sunt fragmenta, velut quadrans, aut dimidium, aut dimidii quadrans, quæ ad hebdomadicam feriã investigandam

KΘ. Δεὶ δὲ καὶ περὶ τῶν ἡλιακῶν ἐπακτῶν γνωρίζαι, πῶς καὶ ταύτας ἐστὶ καταλαβεῖν. Χρή τοίνυν τῶ ἐνισταμένῳ ἡλιακῷ ἔτει, φέρε εἰπεῖν ὡς ἐπὶ τοῦ παρόντος κη' ἔτους, Ἰσαρίθμους αὐτῷ κρατεῖν ἡμέρας παρὰ μίαν μόνην ἡμέραν, τουτέστιν κζ' ἡμέρας, Ἰσαρίθμια δὲ τέταρτα παρ' οὐδὲ ἐν τέταρτον αὐθις συμπαραλαμβάνειν· τουτέστιν κη', δδ', ἅπερ ποιοῦσιν ἡμέρας προδήλως ἐπτά· καὶ οὕτως τὰς ὄλας, ἤγουν τὰς λδ μερίζειν εἰς τὴν ζ' διὰ τὰς ἐβδομάδας. Καὶ τὰς ὑπολοίπους, τουτέστι τὰς ε' ἡμέρας, ἐπακτὰς ἔχον γινώσκειται τὸ αὐτὸ κη' ἔτος· ἃς ἐν αὐτῷ καὶ διεγράφμεν ἐν τῷδε τῷ κανόνι, καθὰ καὶ τοῖς λοιποῖς τὰς προσφόρους. Οὕτως οὖν καὶ ἐπ' ἄλλου παντός ἐστὶ ποιεῖν εἰς εὐρεσιν τῶν αὐτοῦ ἐπακτῶν.

B *Πῶς καὶ Ἰσας, καὶ περιττὰς ἀλλήλων ἐπακτὰς ἔχουσι τὰ τοῦ ἡλίου ἔτη.*

Α'. Ἐχαστον μὲν γὰρ ἔτος ἡλίου μίαν τέταρτον^{αα} κέκτηται ἐπακτῆν, οὐκ ἄλλην οὖσαν τὸ σύνολον ἢ τὴν μετὰ τὰς νβ' ἐβδομάδας περιτεύουσαν ἐκ τῶν τξ', δ' ἡμερῶν· δύο δὲ, καὶ γ', καὶ δ', καὶ μέχρις ἀπλῶς τῶν ζ' λέγεται ἔχειν διὰ τὴν ἐξ ἀλλήλων εἰς ἀλληλα γινομένην ταύτης δὲ τῆς μιᾶς τέταρτον παραπομπῆν τε καὶ αὐθῆσιν. Ἔως γὰρ τῆς ἐβδομαδικῆς συμπληρώσεως, ἤγουν τῶν ζ' ἡμερῶν, καθ' εἰρμὸν ἐν τοῖς ἔτεσιν ἀξίανομένη πάλιν ἀπάρχεται. Καθότι δὲ βίσεξτόν ἐστι, καὶ ἐκ τῶν τετάρτων τῆς τετραετηρίδος ἀθροισθεῖσα μία ἡμέρα, κατ' ἐπίκλησιν^{ββ} ταύτης περιττῆ πως ἢ τῶν ἐπακτῶν τοῦ διαδεχομένου ἔτους ἐπαύξησις γίνεται, δύο ἡμέρας ἀντὶ μιᾶς προσλαμβάνοντος· ὡς ἐστὶν ἰδεῖν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ προκειμένου κη'. Τέσσαρας γὰρ ἔχοντος τοῦ πρὸ αὐτοῦ, τουτέστι τοῦ κζ', ἐξ οὗτο διὰ τὴν ἐκ τῶν τετάρτων ἀθροισθεῖσαν ἡμέραν ἐκτῆσατο. Ὅθεν οὐδὲ εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἐξ ἧς ἀπήρξατο, καὶ κατέληξε τὸ λεχθὲν κζ' ἔτος. Ἐπειδὴ διὰ μὲν τῶν τξ' εἰς τὴν ἐξ ἧς ἀπήρξατο καταλήγει πάντως· οἷον ἀπὸ Κυριακῆς εἰς Κυριακῆν, ἢ δευτέρας εἰς δευτέραν. Διὰ δὲ τῶν τξς' εἰς τὴν μετὰ τὴν ἀρ' ἧς ἡμέραν ἀπήρξατο· τουτέστιν ἀπὸ Κυριακῆς εἰς δευτέραν, ἢ ἀπὸ ταύτης εἰς τρίτην· καὶ ἐξῆς ὁμοίως. Διὰ ταῦτά τοι προσήκει ποιεῖσθαι τοῦ ἡλίου ἐπακτῶν τὴν παρατήρησιν, καὶ ταύτας ψηφίζειν κατὰ τὸν ἀποδειχθέντα τρόπον· οἷον, ἵνα καὶ πάλιν εἰπωμεν, τὰς Ἰσαρίθμους αὐτοῦ τοῦ ἐνισταμένου ἡλιακοῦ ἔτους, οἷον δ' ἂν εἴη τὸ ψηφιζόμενον, λαμβάνειν ἡμέρας παρὰ μόνην μίαν ἡμέραν. καὶ τὰ Ἰσαρίθμια τέταρτα παρ' οὐδὲ ἐν τέταρτον, καὶ μερίζειν εἰς τὸν ζ'· καὶ τὰς ὑπολοίπους ἐπακτὰς ἔχον εὐρίσκειται πάντως αὐτὸ τὸ εἰς τὴν ζήτησιν ἡμῖν παρακείμενον ἔτος. Τὰς Ἰσαρίθμους δὲ τοῦ ἔτους ἡμέρας παρὰ μίαν ἡμέραν ποιεῖν εἰπωμεν, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ἔτος τέταρτον εἰς ἐπακτῆν^{ββ} ἔχον καταγράφεται, διὰ τὸ ἀπὸ πρώτης, ἤγουν ἀγίας Κυριακῆς αὐτὸ κανονίζεσθαι. Πᾶν γὰρ ἔτος ἀπὸ Κυριακῆς ἀρχόμενον, ὡς ἀνωτέρω λέλεκται, οὐδὲ μίαν ἐπακτῆν τὸ σύνολον κέκτηται, πλὴν Ἰσως ποστημορίων τινῶν, οἷον τε-

^{αα} Id est 1 1/4. ^{ββ} f. ἐπίκλησιν. ^{γγ} f. οὐδεμίαν ἐπακ.

τάρτου· ἢ ἡμίσεος, ἢ ἡμίσεος τετάρτου· ἀπερ οὐδαμῶς συντελοῦσιν εἰς ἑβδομαδικῆς ἡμέρας ἐξεύρεσιν, ἕως ἂν διὰ τῆς τετραετηρίδος ἡμέραν μίαν ποιήσωσιν.

Πῶς ἄλλως τὰς τε τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης ἐπιτηρῆσαι δυνατόν ἐστιν ἐπακτὰς.

ΑΑ'. Καὶ ἴνα συντόμως εἴπω περὶ τῶν τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης ἐπακτῶν, καὶ τῆς τούτων βῆδίας καταλήψεως, ἢ μὲν σελήνη, ἦγουν τὸ κατ' αὐτὴν ἐνιστάμενον ἔτος, τοσαύτας ἐπακτὰς ἔχει πάντως αἰ. ὅσας ἡμέρας εὐρίσκεται κεκτημένη κατὰ τὴν τριακάδα πρώτῃν τοῦ Μαρτίου μηνός· ὁ δὲ ἥλιος, ἦγουν τὸ ἐνιστάμενον αὐτοῦ ἔτος, ἰσαριθμούς κέκτηται πάντως αἰ τὰς οἰκειὰς ἐπακτὰς τῇ ἑβδομαδικῇ ἡμέρᾳ, εἰς ἣν κατανηῶσιν τὸ πρὸ αὐτοῦ ἔτος ἐπεραιώθη κατὰ τὴν λεγθεῖσαν τριακάδα πρώτῃν τοῦ αὐτοῦ Μαρτίου μηνός. Ταῦτα καὶ περὶ ἐπακτῶν ἡλίου καὶ τῆς τούτων εὐρέσεως.

Περὶ τῆς κατὰ σάρκα τοῦ Σωτῆρος γεννήσεως, τοῦ τε βαπτίσματος, καὶ τοῦ πάθους, ποῖω γεγέννησιν ἡλίου καὶ σελήνης ἔτει, καὶ ποῖα ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος.

ΑΒ'. Τούτων οὕτως εἰρημένων, τῶν ἀναγκασιότατων ἐστὶν ἐπισημῆσθαι καὶ τὸ τῆς κοσμογενείας ἔτος, ἐν ᾧ τὴν ὑπερκόσμιον ἐν κόσμῳ πεποιήται σάρκωσιν ἐκ τῆς ἀγίας Θεοτόκου καὶ αἰὲ Παρθένου Μαρίας ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστός. Ἦν οὖν τὸ τριηκοῦτα ρεα' ἔτος, κατὰ τὴν ἐν δέλτοις ἱεροῖς ἀναγραφῇ, τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ ἀριθμουμένων ἐτῶν. Ἐν τούτῳ γὰρ ὁ τε εὐαγγελισμὸς γέγονε τῆς Παρθένου, καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς αὐτοῦ ἀφορος καὶ πανάγαθος γέννησις. Ἔτος δὲ ἦν ἡλίου τὸ ιγ', σελήνης τὸ ι', ἡμέρα δὲ τῆς ἑβδομάδος τοῦ μὲν εὐαγγελισμοῦ β'· τῆς δὲ γεννήσεως, δ'. Οὕτω δὲ καὶ τὸ πάμφωτον αὐτοῦ καὶ ὑπέρφωτον βάπτισμα τῷ ρεβλ' γέγονεν. Ἔτος δὲ ἦν ἡλίου μὲν ιδ', σελήνης δὲ τὸ α', ἡμέρα δὲ τῆς ἑβδομάδος γ'. Πάλιν δὲ τὸ σωτήριον αὐτοῦ πάθος, ἦγουν ἡ σταύρωσις, τῶν εβ' ρεβλδ'. Ἔτος δὲ ἦν ἡλίου μὲν ιη', σελήνης δὲ ε', ἡμέρα δὲ προδῆλως Παρασκευῆ· ὡς εἶναι τὰ ἀπὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς νῦν ἐνισταμένης ἰνδικτιῶνος, ἔτους λα' τῆς βασιλείας Ἡρακλείου τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως, ἔτη χλγ'. Τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος καὶ τοῦ πάθους, δῆλα πάλιν ἐκ τούτων καθέστηκεν, ὡς τὰ μὲν εἰσὶν χδ', τὰ δὲ χα'.

Διὰ τί διαφόρῳ τῷ τῆς ἰνδικτιῶνος ἔτει τὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου κλονίζεται ἔτος· καὶ πῶς ἡ ἰνδικτιῶν, καὶ πόθεν ψήφίζεται.

ΑΓ'. Ἐφ' ἐκάστου δὲ τούτων τὴν ἐπινέμησιν, ἦν ἰνδικτιῶνα οἱ Ῥωμαῖοι προσαγορεύουσι, διάφορον οὖσαν εὐρίσκομεν· ὡς διαφώνως ταύτης ψηφισομένης ἐκ τε τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ ἐτῶν καὶ τῶν ἀφ' οὗ γέγονεν αὕτη. Γέγονε δὲ κατὰ τοὺς ἱστοριογραφούντας ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος, τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Τότε δὲ ἦν τῆς κοσμογενείας τὸ ρεβξ'· ἀπερ, εἰς τὸν ιε' λυόμενα, τὸ τέλος τῆς ἰνδικτιῶνος παρίστησιν, ἦγουν αὐτὸ ιε' ἔτος· ἐν ᾧ ταύτης ἐκεῖνος κατὰ τὸ δόξαν θέμενος τὴν ἀρχὴν, πρώτον τὸ τελευταῖον παποίηκεν. Ὡς ἐνεῦθεν ἐν ἔτος προτρέχειν λοιπὸν τὴν ἀπὸ δευτέρου ἔτους τῆς βασιλείας Αὐγούστου

εβ' ρ. τῷ.

nihil plane conferunt, donec post annos quatuor, diem unum consumment.

Quemadmodum solis et lunæ epactas aliter invenire liceat.

XXXI. Ut de solis epactis et lunæ, deque harum facili inventione dicam breviter; quod ad lunam attinet, hujus annus quilibet datus tot semper epactas habet, quot dierum ætas illius est Martii die xxxi. Sol autem, sive annus ejus currens, totidem utique habet epactas, quota feria est, in quam antecedens annus desiit pridie Kalend. Aprilis. Hæc de epactis solis, et earum methodo dicta sufficient.

De nativitate Christi secundum carnem, deque baptisimale, et passione, quoto anno solis ac lunæ contigerint, et quanam hebdomadis die.

XXXII. His ita constitutis, in primis necessarium est annum orbis conditi notatum habere, in quo Jesus Christus Deus, ac Dominus noster illam mundo sublimiorem incarnationem e sancta Deipara, semperque Virgine Maria suscepit in mundo. Erat tunc igitur annus mundi 5501, ut ex sacris litteris constat, earumque computatione annorum ab Adamo. Hoc enim anno annuntiatio Virgini facta est, et incorrupta benignissimaque de ipsa natiuitas accedit. Annus erat solis xiiii, lunæ vero x, dies hebdomadæ tempore evangelismi feria ii, natiuitatis iv. Sic splendidissimus, imo splendore major omni baptismus ejusdem contigit anno 5530, anno solis xiv, lunæ i, feria iii. Rursus salutaris illius passio, sive crucifixio, anno 5534, anno solis xviii, lunæ v, ipso utique Parasceves die. Colliguntur ab incarnatione ipsius usque ad præsentem indictionem anni xxxi imperii Heraclii piissimi nostri imperatoris, anni 635. A salutari vero baptismo, et passione quot anni lapsi sint ex iis manifestum est omnibus, nimirum ab illo annos fluxisse 604, ab hac 601.

Cur diverso indictionis anno natiuitatis Dominicæ notatur annus, et quomodo indicio, et unde puteur.

XXXIII. In his singulis diversa reperitur indictio (sic enim a Romanis vocatur), tanquam non uno modo numeretur ab annis Adami, et ex quo primum instituta est. Orta est autem, ut historici prodiderunt, anno primo Augusti Cæsaris, ejus imperii secundo, qui fuit annus mundi 3460. Hi per 15 divisi, ultimum indictionis annum, id est annum quintum decimum exhibent: in quo hujus initium ille statuens ultimum esse primum voluit. Ita fit ut uno anno præcurrat indictio, quæ ab anno Augusti secundo numeratur, eam, quæ ab orbis exordio ducitur, quando anni Adami per xv divi-

dunt. Proinde fuit indictio xi secundum calculum istum, anno quo secundum carnem Salvator est ortus: at ex illo calculo fuit xii, quoniam uno antevertit anno. Sic sacratissimus baptismus indictionem habet x et xi, et salutaris passio xiv et xv. Quippe anno Augusti xliiii nostri instar, ut homo, natus is est, qui ante sæcula tanquam Deus ex Patre natus fuerat. Proinde si xliii per xv dividis, annus prodibit indictionis xii: quo, ut diximus, Christi natalis incidit, quemadmodum rursus 8601 per xv divisa dant xi. Potest autem utroque computandi modo præsens indictionis annus eadem ratione deprehendi. Ut si annos Adami propter eam causam, quam diximus, uno amplius numeratos 6154, per 15 dividas, aut si annos a secundo imperatoris Augusti 674 per eundem partiare 182 numerum: utrobique præsentis anni conficies indictionem xiv. Eadem in annis reliquis methodus adhibenda, ut cujuslibet indictionis numerum obtineas.

ἀριθμὸν μεριζομένοις· ἐξ ἑκατέρων γὰρ ἰδ' γινώσκειται τὸ νῦν ἐνισταμένον. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπ' ἄλλου παντὸς ποιεῖν προσήκει τοῖς τὸν ἐκάστου τῆς ἰνδικτιῶνος

De responso dato Zachariæ, et Joannis ac Salvatoris annis.

XXXIV. De oraculo quoque, quod de Joanne Baptista editum est Zachariæ, cuius ante meminimus, nunc ut ordo postulat, accuratus dici convenit, quoto anno solis ac lunæ contigerit. Ac si quis attendere velit, facile intelliget, utrumque eum esse, qui Christi natalem proxime antecessit. Itaque solis xii, lunæ ix fuit, mensis Romanis Septembris, ejusque dies xxvii, feria v. Nam quod ad natalem Joannis atinet, eosdem hic annos solis et lunæ, quos Salvatoris nativitas, habuit. Sed mensis diversus fuit, videlicet Junius, ejusque xxiv dies, feria ii. Annus quo martyrium obiit, ac decollatus est, solis annus fuit xvii, lunæ iv, mensis Augustus, ejusque dies xxix, feria iii. Colliguntur anni Christi in carne xxxiiii, dies lxxxix; Joannis vero Baptistæ anni xxxiiii, dies lxxvii. Desunt ad explendos Salvatoris dies xxii.

Bαπτιστοῦ ἔτη λγ', ἡμέρας ξξ', ἐλάττους χβ' τυγχάνουσαι πρὸς τὰς τοῦ Σωτῆρος ἡμέρας.
Tu vero, a Deo conservande domine, horum omnium compendio tibi traditam habens scientiam, religiosorum Salvatoris nostri festorum solemnitates observa: ut perpetua te cum angelis in caelo chorea, et celebritatis excipiat, precibus et intercessionibus gloriosissimæ et immaculatæ dominæ nostræ ac Deiparæ, semperque Virginis Mariæ et omnium sanctorum. Amen.

ψηφιζομένην ἰνδικτιῶνα, τῆς ἀπὸ κτίσεως κόσμου ψηφιζομένης, κατὰ τὴν τῶν ἀπὸ Ἀδάμ ἐτῶν εἰς τὸν ἰε' γενομένην ἀνάλυσιν. Ὅθεν κατὰ ταύτην μὲν τὴν ψῆφον ἔτος ἰνδικτιῶνος ἰα' ἦν, ἐν ᾧ γέγονεν ἡ κατὰ σάρκα τοῦ Σωτῆρος γέννησις· κατ' ἐκείνην δὲ ἰβ'. διὰ τὸ ἐν προλαμβάνειν ἔτος. Οὕτω δὲ καὶ τὸ πανίρον βάπτισμα ἰ' καὶ ἰα', καὶ τὸ σωτήριον πάθος ἰθ' καὶ ἰε'. Τῷ γὰρ μγ' τῆς βασιλείας Αὐγούστου τὴν καθ' ἡμᾶς ὡς ἄνθρωπος πεποιοῖται γέννησιν ὁ πρὸ τῶν αἰῶνων ἐκ Πατρὸς γεννηθεὶς ὡς Θεός. Τὰ οὖν μβ' μεριζόμενα παρὰ τὸν ἰε', ἰβ' τῆς ἰνδικτιῶνος ἔτσι γεγενῆσθαι, καθὼς ἔχην, περισσᾶ τοῦ Κυρίου τὴν γέννησιν· ὡσπερ οὖν καὶ ἐν ἰα' πάλιν τὰ εφσ' μεριζόμενα εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν. Ἔστι δὲ διὰ ἀμφοτέρων τῶν ψῆφων καὶ τὸ νῦν ἐνισταμένον τῆς ἰνδικτιῶνος ἔτος κατὰ τὸν ὁμοῖον τρόπον εὐρεῖν· οἷον τοὺς μὲν ἀπὸ Ἀδάμ διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν κατὰ πρόθεσιν ἐνὸς ἔτους γενομένοις ς, ρδ', καὶ εἰς τὸν ἰε' λυομένοις· τοῖς δὲ ἀπὸ β' ἔτους τῆς βασιλείας Αὐγούστου μόνοις οὖσι τὸν ἀριθμὸν χσδ', καὶ εἰς τὸν αὐτὸν ἔτους διασκοπεῖν ἐθέλοντας ἀριθμὸν.

Περὶ τοῦ κατὰ τὸν Ζαχαρίας χρηματισμοῦ, καὶ τῶν τοῦ Ἰωάννου καὶ Σωτῆρος ἐτῶν.

ΑΔ'. Προσῆκει δὲ καὶ τὸν περὶ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ γενομένον χρηματισμὸν τῷ Ζαχαρίᾳ, οὗ πρόθεον ἐμνήσθημεν, ἐν τάξει δι' ἀκριβείας ὑπομηματίσαι. κατὰ ποῖον οὗτος ἡλίον καὶ σελήνης γέγονεν ἔτος. Καὶ τοὺς μὲν ἐπιστατοῦσι δῆλον τοῦτο καθέστηκεν, ὡς ἑκάτερον τὸ πρὸ τῆς τοῦ Σωτῆρος ὑπάρχει γεννήσεως· οἷον ἡλίου μὲν τὸ ἰβ', σελήνης δὲ τὸ θ', μὴν δὲ κατὰ Ῥωμαίους Σεπτέμβριος ἦν, εἰκάδα ζ' ἔχων, ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος ε'. Τὸ γὰρ τῆς αὐτοῦ τοῦ Ἰωάννου γεννήσεως τὸ αὐτὸ ἦν ἡλίου τε καὶ σελήνης ἔτος, ἐν ᾧ γέγονεν ἡ τοῦ Σωτῆρος γέννησις· εἰς θ' μὴν προδῆλως ἕτερος, Ἰούλιος ὢν, καὶ εἰκάδα δ' ἔχων, ἡμέρα δὲ τῆς ἑβδομάδος β'. Πάλιν δὲ τὸ τῆς αὐτοῦ τελευτώσεως, ἦγουν ἀποτομῆς, ἡλίου μὲν τὸ ζ', σελήνης δὲ τὸ δ'· μὴν δὲ Αὐγούστου, εἰκάδα θ' ἔχων, ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος γ'. Ὡς εἰναὶ τὰ μὲν κατὰ σάρκα τοῦ Σωτῆρος ἔτη λγ', ἡμέρας πθ'· τὰ δὲ Ἰωάννου τοῦ

πρὸς τὰς τοῦ Σωτῆρος ἡμέρας.
Ἄλλ' ἔχων, θεοφύλακτε δέσποτα, τούτων ἐπιτόμως ὑποδειχθεῖσαν τὴν εἰδησιν, ἀντέγου τῆς τῶν ἱερῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τελετῶν ἱερᾶς πανηγύρεως· ἵνα ἐξῆς ἀδιαδόχως σε διαδεχομένην τὴν ἐν οὐρανοῖς μετ' ἀγγέλων τε χοροστασίαν καὶ πανήγυριν, εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις τῆς πανευδόξου καὶ ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀει Παρθένου Μαρίας, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

S. MAXIMI COMPUTI

PARS SECUNDA.

Explicatur secundus canon.

1831. Cum, ut ordo postulabat, in superiori expositione declaratum fuerit, quibus et quot in annis,

Ἐξηγησις τοῦ δευτέρου κανονίου.

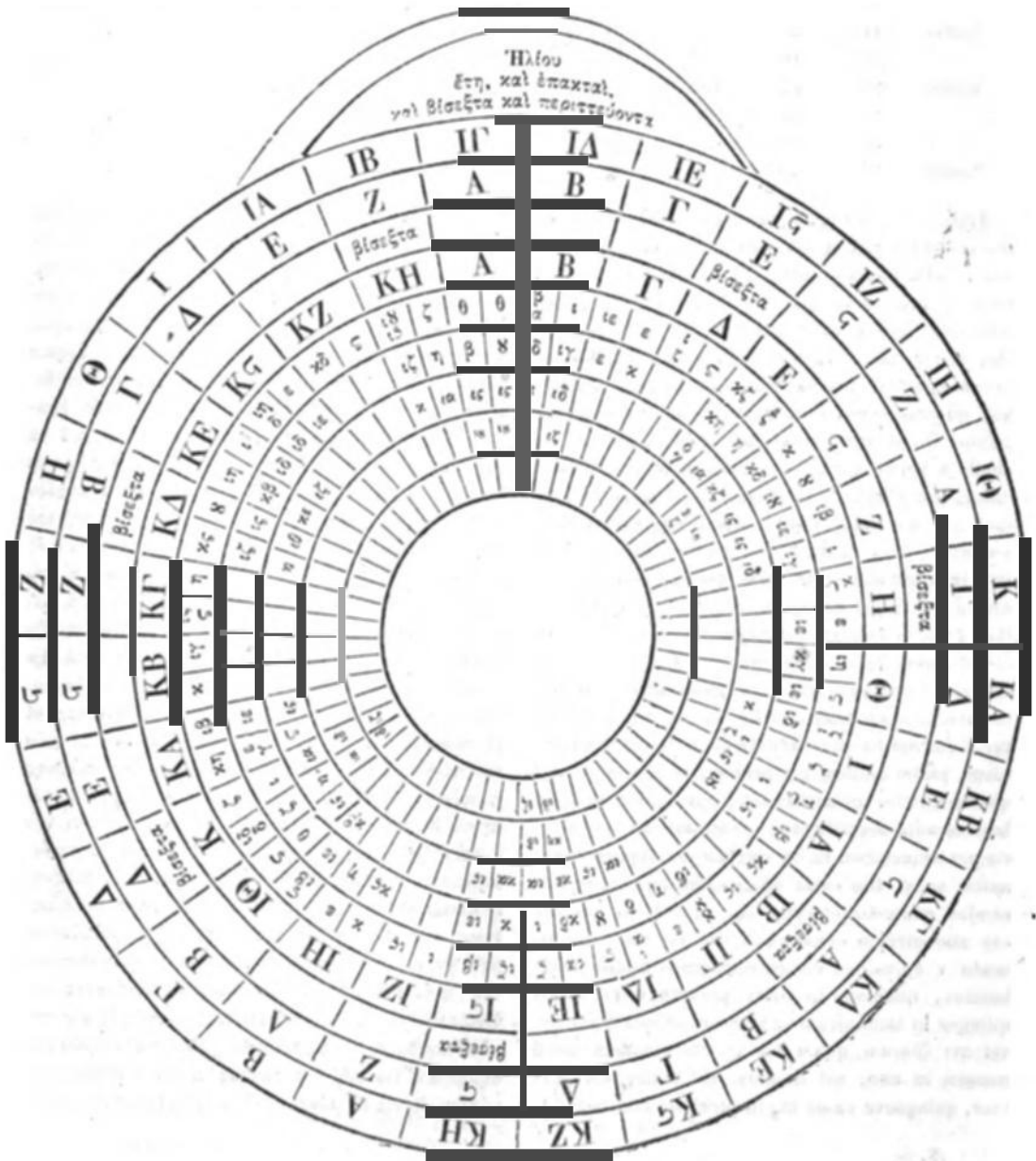
Α'. Ἐπειδὴ προεστειλάμεθα κατὰ τάξιν εἰς τὴν ἡδὴ γενομένην ἐξηγήσιν ἐν τίσιν καὶ πόσις ἔτσι τῆς

σελήνης πεντεκαιδεκάτην ἢ ἑξκαιδεκάτην τὴν τοῦ πρώτου καθ' Ἑβραίους μηνὸς τεσσαρεσκαίδεκάτην ψηφίζουσιν οἱ ταῦτα, λέγω δὲ τὰ τῆς σελήνης, ἑτη πενταπλοῦντες καὶ ἑξαπλοῦντες, οὐκ ἐπεσημηνάμεθα δὲ ποια κατ' αὐτοῦς, καὶ πόσα Κυριακῆς ^α ἔχει, τὴν τοιαύτην ιε' καὶ ις' (ἐξ οὗ λοιπὸν εἰκάδι β' καὶ εἰκάδι γ' τοῦ φέγγους τὸ κατὰ Χριστὸν κανονίζουσι Πάσχα, μηδαμῶς ὑφ' ἡμῶν οὕτως τηρουμένου· οὐ γὰρ θέμις ἡμᾶς τὴν εἰκάδα α' ὑπεραναθῆναι, ὡσπερ οὐδὲ τὴν ιε' ὑποκαταθῆναι), συνειδὸν κανονίῳ τινὶ καὶ ταύτην διασημᾶναι, περιέχοντι πάντα δι' ἀκριβείας, οὐχὶ τὰ μιᾶς ἑνεακαιδεκαετηρίδος μόνον ἔτη, ἀλλὰ τῶν κη' ἑνεακαιδεκαετηρίδων, ἐξ ὧν ἡ πᾶσα τῶν φλβ' ἔτων πληροῦται περίοδος.

lunæ quintam decimam, vel decimam sextam computent, qui hos ipsos annos lunæ per quinque, et sex multiplicant : sed hoc minime significatum sit, cujusmodi, et quot ex illis annis istam decimam quintam, ac decimam sextam in Dominicam incurrentem habeant (ex quo fit, ut xxii, vel xxiiii luna Christianum Pascha celebrent; cui contrarium observatur a nobis, non enim **xxi** transgredi nobis licet, uti nec infra **xv** descendere), statui apud me proposita quadam tabula id exponere : quæ quidem tabula æcuate omnia comprehendat, non solum unius cycli decemnovennalis annos, sed **xxviii** enneaeteridon, quibus tota annorum **552** periodo continetur.

^α f. Κυριακῆν, vel ἐπὶ Κυριακῆς.

A	B	Γ	Δ	Ε	Ε	Δ	Γ	Β	Α
'Εμβόλιμοι.		Σελήνης ἔτη.	'Επακτά.	Περριτά.	Προσθετά.	Ποσταίαι.	Μῆνες Ρωμαίων.	'Επακτά.	Σελήνης ἔτη.
	Δ	Α	ΙΒ	ΙΑ		Β	'Απρίλ.	ΙΒ	Δ
	Ε	Β	ΚΓ	ΙΑ	Δ	ΚΒ	Μάρτ.	ΚΓ	Ε
'Εμβόλ.	Ζ	Γ	Δ	ΙΑ		Ι	'Απρίλ.	Δ	Ζ
	Ζ	Δ	ΙΕ	ΙΑ	Δ	Λ	Μάρτ.	ΙΕ	Ζ
'Εμβόλ.	Η	Ε	ΚΖ	ΙΕ		ΙΗ	'Απρίλ.	ΚΖ	Η
	Θ	Ζ	Ζ	ΙΕ		Ζ	'Απρίλ.	Ζ	Θ
	Ι	Ζ	ΙΗ	ΙΕ	Δ	ΚΖ	Μάρτ.	ΙΗ	Ι
'Εμβόλ.	ΙΑ	Η	ΚΘ	ΙΕ		ΙΕ	'Απρίλ.	ΚΘ	ΙΑ
	ΙΒ	Θ	Ι	ΙΕ		Δ	'Απρίλ.	Ι	ΙΒ
	ΙΓ	Ι	ΚΑ	ΙΕ	Δ	ΚΑ	Μάρτ.	ΚΑ	ΙΓ
'Εμβόλ.	ΙΔ	ΙΑ	Β	ΙΕ		ΙΒ	'Απρίλ.	Β	ΙΔ
	ΙΕ	ΙΒ	ΙΑ	ΙΕ		Α	'Απρίλ.	ΙΓ	ΙΕ
	ΙΖ	ΙΓ	ΚΕ	ΙΕ	Δ	ΚΑ	Μάρτ.	ΚΔ	ΙΖ
'Εμβόλ.	ΙΖ	ΙΑ	Ζ	ΙΕ		Ε	'Απρίλ.	Ε	ΙΖ
	ΙΗ	ΙΕ	ΙΖ	ΙΕ	Δ	ΚΘ	Μάρτ.	ΙΖ	ΙΗ
'Εμβόλ.	ΙΘ	ΙΖ	ΚΗ	ΙΖ		ΙΖ	'Απρίλ.	ΙΖ	ΙΘ
	Α	ΙΖ	Θ	ΙΕ		Ζ	'Απρίλ.	Θ	Α
	Β	ΙΗ	Κ	ΙΑ	Δ	ΚΖ	Μάρτ.	Κ	Β
'Εμβόλ.	Γ	ΙΘ	Α	ΙΕ		ΙΓ	'Απρίλ.	Α	Γ

184 Est igitur ejusmodi tabulæ descriptio. In medio sita est ingens rota, utrinque singulis canonicus stipata. In rota zonæ sunt, vel circuli ix, qui hoc modo se habent. Primus circulus, qui extimus est, annos xxviii solis exhibet, initio non a primo ducto, sed a xiii, xiv, et ita deinceps; secundus annorum epactas; tertius Juliani quadriennii bisextiles; quartus annos solis xxviii iterum inchoatos a primo. Ob id vero in primo circulo a xiii, in secundo a primo anni xxviii solis incipiunt, ut studiosus lector facilius intelligeret, quem illi computant primum solis annum, apud nos esse xiii, et secundum xiv, et ita porro, eadem omnino ratione; in superiori vero parte annos posuimus, qui revera ex traditione ecclesiastica ita numerantur. Hæc sunt in quatuor rotæ circulis; at interiores v circuli annos lunæ continent octo et viginti enneadecaeteridum, in quibus xiv primi mensis Judaici in Dominicam incidens ab illis xv, vel xvi computatur. Cæterum ordine quælibet enneadecaeteris indicatur, prima quidem per primum solis annum, qui quarto circulo inscriptus est: post quem, ut dixi, lunares anni describuntur; secunda enneadecaeteris per sequentem. Et ita singulæ per superscriptos annos solis. His enim ad ejusdem numeri significandas enneadecaeteridas usi sumus, ne propter eas alio circulo opus esset; ac circulis tantummodo v cujuslibet enneadecaeteridis annos attribuimus, quoniam in nulla prorsus ultra annos quinque in Dominicam cadere animadvertimus xv, vel xvi illorum, quam nos xiv computamus, quod non nisi in uno, vel duobus, vel tribus, vel quatuor, quinqueve annis fit, in pluribus non accidit.

Ἔστιν οὖν ἡ τοῦ κανονίου διαγραφὴ τοιαύτη. Κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ τροχὸν ἔχει μέγαν· ἑκατέρωθεν δὲ δύο κανόνια. Καὶ ὁ μὲν τροχὸς κέκτηται ζώνας ἑννέα, τουτέστι κύκλους· οἱ δὲ κύκλοι ταῦτα καθ' εἰρμὸν περιέχουσιν. Οἷον ὁ μὲν πρῶτος, ἦγουν ὁ ἐξώτερος, τὰ κη' τοῦ ἡλίου ἔτη, οὐκ ἀπὸ πρώτου ἔτους ἔχοντα τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ τρισκαίδεκάτου, καὶ τεσσαρεσκαίδεκάτου, καὶ τῶν καθεξῆς· ὁ β' τὰς τῶν ἐτῶν ἐπακτάς· ὁ γ' τὰ κατὰ τὴν τετραετηρίδα βίσεξτα· ὁ δ' τὰ κη' τοῦ ἡλίου ἔτη πάλιν, ἀπὸ πρώτου ἔτους ἔχοντα τὴν ἀρχήν. Διὰ τοῦτο δὲ κατὰ μὲν τὸν πρῶτον κύκλον ἀπὸ γ' καὶ ι', κατὰ τὸν δ' δὲ ἀπὸ πρώτου τὰ κη' τοῦ ἡλίου κατετάγησαν ἔτη, ἵνα εὐσημειώτων γένηται τοῖς φιλομαθέσιν, ὡς τὸ παρ' ἐκείνοις ψηφιζόμενον α' τοῦ ἡλίου ἔτος παρ' ἡμῖν ἔστι γ' καὶ ι', καὶ τὸ β', δ' καὶ ι', καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ τὸν ὁμοίον τῆσδε τῆς διαστολῆς τρόπον. Ἄνωτέρω δὲ τούτων ὡς ἀληθῆ τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν ψηφιζόμενα κατετάξαμεν. Ταῦτα μὲν ἐν τοῖς τέσσαρσι τοῦ τροχοῦ κύκλοις· οἱ δὲ τούτων ἐντὸς διαγεγραμμένοι ε' κύκλοι τὰ τῶν εἰρημένων κη' ἐννεακαίδεκαετηρίδων τῆς σελήνης περιέχουσιν ἔτη· ἐν οἷς εἰς πρώτην ἡμέραν, ἦγουν ἁγίαν Κυριακὴν, ε' καὶ ι', ἦ ζ' καὶ ι', ἐκεῖνοι τὴν δ' καὶ ι' ψηφίζουσι τοῦ καθ' Ἑβραίου πρώτου μηνός. Δηλοῦται δὲ κατὰ τάξιν ἡ μὲν πρώτη τῆς σελήνης ἐννεακαίδεκαετηρὶς διὰ τὸ πρώτου κατὰ τὸν ἡλιον ἔτους τοῦ εἰς τὸν τέταρτον ἐγγεγραμμένου κύκλου, μεθ' ὃν, ὡς ἔφην, τὰ αὐτὰ τῆς σελήνης διεγράφησαν ἔτη· ἡ δὲ β' διὰ τοῦ β'· καὶ ἀπλῶς αἱ πᾶσαι διὰ τῶν ὑπερκειμένων τοῦ ἡλίου ἐτῶν. Τούτοις γὰρ εἰς τὴν τῶν Ἰσραήλων ἐννεακαίδεκαετηρίδων συνεχρησάμεθα σημασίαν, ἵνα μὴ διὰ ταύτας ἄλλον διαγράψωμεν κύκλον. Πέντε δὲ μόνον κύκλοις τὰ ἐκάστης ἐννεακαί-

δεκαετηρίδος τετηρήκαμεν ἔτη· ἐπειδὴ οὐδὲ μιᾷ πε-
 ραιτέρω τῶν ε' ἐτῶν εἰς Κυριακὴν ἡμέραν συναντῶ-
 σαν εὐρήκαμεν τὴν παρ' ἐκείνους ψηφίζομένην ε' καὶ
 ι', ἢ ζ' καὶ ι', εἰς ἣν καθ' ἡμᾶς δ' καὶ ι' ψηφίζεται,
 ἀλλ' ἢ ἐν ἐνί, ἢ δυσί, ἢ τρισί, ἢ τέσσαρσι, ἢ ε'·
 πλείω δὲ οὐδαμῶς. Κατὰ πᾶσαν μὲν γὰρ ἐννεακαιδε-
 καετηρίδα ἐν τε τοῖς δεκατηρίσι ἐτεσιν ε' καὶ ι', καὶ
 τῷ ἐνί ἐξ καὶ ι' τὴν δ' καὶ ι', ὡς ἔφην, ψηφίζουσιν.
 Οὐκ ἔστι δὲ εἰς Κυριακὴν ἡμέραν. Ἐξ οὗ κἂν εἰ περὶ
 τὴν τῆς σελήνης σφάλλονται ἡμέραν, ἀλλὰ γε περὶ τὸ
 κατὰ Χριστὸν οὐ διαμαρτάνουσι Πάσχα δ. . . .
 τοῦ τελείσθαι μέχρι τῆς τοῦ φέγγους εἰκάδος α'· ἣν
 οὐκ ὑπερβαίνουσιν, ἀπὸ δευτέρας τὴν ε' καὶ ι' ψηφί-
 ζοντες ὡσπερ οὐδὲ ἀπὸ γ' τὴν ζ' καὶ ι'. Ἐπεὶ ταύτην,
 λέγω δὲ τὴν ζ' καὶ ι', ἐὰν ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ἑβδομάδα
 δευτέρας ψηφίσωσιν, ὑπερβαίνουσι πάντως· ἵς' γὰρ
 καὶ ζ' κβ' ποιοῦσιν. Διὸ καὶ τὰ οὕτως παρ' αὐτοῖς
 ψηφιζόμενα τῆς σελήνης ἔτη ἐσημειωσάμεθα διὰ β'
 στιγμῶν. Ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἐν οἷς εἰς Κυριακὴν τὴν
 εἰρημένην ζ' καὶ ι' τηροῦσι, διὰ τριῶν στιγμῶν. Καὶ
 οὗτος ὁ περὶ τῶν στιγμῶν λόγος τῶν ἐνόητων τισὶν
 ἔτεσι τῆς σελήνης, ἐξ ὧν ἡ διαστολὴ γίνεται τῶν ἐν
 οἷς εἰκάδι β', καὶ ἐν οἷς εἰκάδι γ', καὶ ἐν οἷς πρὸ τοῦ
 Ἑβραϊκοῦ Πάσχα τὸ κατὰ Χριστὸν πρὸ τὸ εἰκὸς
 κανονίζουσιν. Ἐν γὰρ τοῖς τὰς δύο στιγμῶν ἔχουσι
 τοῦτο ποιοῦσιν, εἰς Κυριακὴν ἡμέραν τὴν παρ' ἡμῖν
 γ'⁸⁶, καὶ ι', ε' καὶ ι', αὐτοὶ τοῦ φέγγους ψηφίζοντες.
 Εἰς ἣν ὄσον μὲν δι' αὐτὴν τὴν ε' καὶ ι' ἑορτάζουσιν
 ὠφέλον, τοῦτό γε τοῦ κανόνος ἐγγυωρούοντος ποιεῖν,
 ὅσον δὲ διὰ τὴν δ' καὶ ι' τῆ ἐξῆς, ἦγουν τῆ β' τῆς ἑβδο-
 μάδος ὑπάρχουσιν, πρὸ τοῦ καθ' Ἑβραίους Πάσχα
 τὸ κατὰ Χριστὸν ἐλέγχοντα: κανονίζοντες, καὶ περὶ
 τὴν ἀληθῆ ψῆφον διαμαρτάνοντες. Εἰ γὰρ καὶ ἡ συν-
 ἔμπωσις τοῦ κατὰ Χριστὸν πρὸς τὸ Ἑβραϊκὸν δια-
 βάλλεται Πάσχα, τί δ' ἂν τις εἴποι περὶ τῆς προεμ-
 πτώσεως; Συμβαίνει δὲ αὐτὸς ἐκείνους τὸ ἴσον τελεῖν,
 κἂν τοῖς τῷ⁸⁷. . . . ἔτεσιν. Ἐν τούτοις
 γὰρ πεντεκαιδεκά . . . . τὴν τῆς
 εἰς Κυριακὴν ἡμέραν ψηφί . . . .
 ζοντες τοῦ νομικοῦ Πάσχα. Ὅς ἂν τοῖνον . . . .
 δῆλα καὶ ταῦτα τοῖς ἐντυγχάνουσι . . . .
 μόνῃ στιγμῇ διεσημηνάμεθα. Εἰσὶν οὖν τὰ μηδεμίαν
 στιγμὴν. . . .
 κατὰ τὴν οἰκειαν ἐξάγουσι ψῆφον τὸ Πάσχα· πρώτην
 καὶ εἰκάδα κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑπάρχουσιν
 μέθοδον. Τὰ δὲ μίαν ἢ δύο κεκτημένα στιγμῶν, ἐν οἷς
 εἰς εἰκάδα β' οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ Χριστὸν τοῦ⁸⁸
 νομικοῦ ἢ⁸⁹ λέλεσται κανονίζουσιν· εἰ καὶ τοῖς μὲν
 οἷον τοῖς μίαν ἔχουσι τὴν στιγμὴν διὰ τὸ βίσεξετον·
 τοῖς δὲ τὰς δύο στιγμῶν διὰ τὰς ἐκ τῶν ἐξηκοστῶν
 ἀθροισόμενας αὐτοῖς ἡμέρας· τὰ δὲ τρισὶν ἐσημαν-
 θέντα στιγμαῖς, ἐν οἷς εἰς εἰκάδα γ', πρὸς καὶ τισὶν
 ἑτέροις ποστημορτοῖς ἐκτείνουσιν, ὅπερ ἄτοπον. Ἐν
 ταύταις δὲ ταῖς εἰρημέναις ε' ζώναις, ἦγουν τοῖς κύ-
 κλοις, συνστάξαμεν τοῖς ἔτεσι τῆς σελήνης ἐξ εὐωνύ-
 μων τὰ τοῦ ἡλίου ἔτη μετὰ καὶ τῶν ἐθ' κύκλων αὐτῶν,
 ἦγουν εἰκοσιοκαετηρίδων, ἀπὸ σιρικοῦ γεγραμμέ-

A Etenim per quamvis enneadecaeteridem in annis
 xiii, decimam quintam : in uno, xvi putant, ut di-
 ctum est, eam quæ xiv revera est. Sed in Domini-
 cam eæ non incidunt. Unde licet in die ipso lunæ
 fugiat illos ratio, non tamen in Christiano Pas-
 chate error obrepit . . . . celebrari usque ad xxi
 lunæ quam non transcendunt, cum secunda feria xv
 computant : quemadmodum cum tertia xvi nume-
 rant. Nam si hanc ipsam xvi feria ii numerent,
 utique transgrediuntur. Quippe xvi et vi faciunt
 xxii. Ob hanc causam annos lunæ eorum calculo ita
 putatos duplici puncto notavimus : similiter annos
 eos, quibus Dominica die xvi illa, quam diximus,
 observatur, puncto triplici distinximus. Hoc est
 punctorum illorum negotium, quæ quibusdam an-
 nis lunæ sunt adscripta, et ad discrimen eorum
 pertinent, quibus in xxii aut xxiii lunæ diem
 Pascha illis incidit : tum etiam quibus ante Judai-
 cum Pascha, Christianum ab iisdem, contra quam
 oportet, indicitur. Hæc enim iis annis faciunt, qui
 duobus punctis præditi sunt; ut Dominica die,
 quam nos xiii lunam putamus, eam ipsi xv nume-
 rent. Tum enim, quantum ad xv attinet, celebrare
 Pascha debuerant, cum hoc fieri per canonem li-
 ceat. Quatenus autem xiv sequenti die, hoc est
 feria secunda hebdomadis, incurrit, ante Judaicum
 Pascha Christianum illos statuere, et a veris calcu-
 lis aberrare, ratio ipsa convincit. Nam si vel
 ipse Paschatis nostri cum Judaico concursus in
 culpa est, quid dicendum est, si hoc etiam sit
 illud anterius? Contingit autem rursus illos eodem
 celebrare modo, his annis . . . . .
 In his enim decimam quintam . . . . . quæ
 in Dominica die computatur . . . . . legalis
 Paschatis. Ut igitur . . . . . manifesta hæc
 lectoribus . . . . . singulari puncto notavimus.
 Sunt igitur quæ puncto omni carent . . . . .
 Pascha ad suas rationes accommodant; quæ xxi
 ecclesiastica methodo computatur. At qui unico
 puncto duplicive sunt affecti, ii sunt, in quibus
 non solum xxii die, sed etiam ante lega'e Pascha
 Christianum ab iis indicitur : adeo ut qui unum
 habent punctum, his propter bissextum illud ac-
 cidat; qui duplici præditi sunt, propter dies illos,
 qui ex collectis sexagesimis accedunt; qui tribus
 denique notati sunt, in iis ad xxiii usque diem cum
 excurrentibus aliquot scrupulis Pascha diffunditur.
 Quod est absurdum. Cæterum in illis quinque zo-
 nis, circulisve, ad annos lunæ solares ad sinistram
 ascripsimus, una cum xix cyclis ipsorum, qui annis
 singuli constant octo et viginti : e quibus enneade-
 caeterides rubrica depictæ sunt : ut singularum
 anni illi, in quibus decimam quartam, isti deci-
 mam 185 quintam, vel sextam decimam computant,
 quoti sint in cyclo solis, et cujus cycli, possit
 agnosci : atque ex congruentibus epactis, quæ se-

⁸⁶ f. δ. ⁸⁷ Exesæ in exemplari litteræ non potuerunt hic legi, nec describi. ⁸⁸ f. πρὸ τοῦ. ⁸⁹ f. ἦ

cundo circulo ejusdem rotæ sunt inscriptæ, feria A
conficiatur, compositis·in·vicem·anni·solis·epactis,
et Romani mensis diebus, una cum rubricatis re-
gularibus : ac summa per vii deinde divisa. Ob
hanc enim causam annis lunæ solares ad lævam
adjunximus. Hactenus de rotæ medianæ descriptione.
δος ἡμέρα διαγνωσθῆ, κατὰ τε τὴν συμπλοκὴν τῶν
μηνῶς ποσταίας, καὶ τῶν ἀπὸ σηρικῶν προσθετῶν,
γὰρ ἔνεκεν τῆς αἰτίας·τοῖς τῆς σελήνης ἔτεσι τὰ τοῦ
ἡλίου ἐν τῷ μέσῳ τροχῷ διαγραφῆς.

De tabula sinistra.

III. Ex duabus tabellis, quibus utrinque rota
stipatur, quæ ad sinistram deorsum tendit a sum-
mo, ista continet : in primo versu septem sunt em-
bolimi menses ad suos quique lunæ annos ascrip-
ti ; in secundo, anni lunæ xix, qui non a primo,
red a quarto incipiunt anno ; in tertio, anni lunæ
xix a primo deinceps ordine progredientes. Id autem
hoc etiam loco propterea factum est, ut quem
illi primum annum lunæ computant, hic apud nos
esse quartus ostendatur : et secundus quintus, at-
que ita deinceps usque ad annum xix. Sed primo
loco annos posuimus, quemadmodum a nobis ec-
clesiastica ratione computantur : quibus illorum
calculo numeratos subjecimus : quod nostri illi
veri ac legitimi sint. In iv versum epactas anno-
rum conjecimus, hoc est ætatem lunæ, quæ anno
ejus quolibet Januarii Kalendis competit ; in v
versu, quartæ decimæ primi mensis redundantantes
dies, aut æquales, quæ sunt ipsæ decimæ quartæ.
Hæc in sinistra tabula continentur.

De tabella quæ ad dextram sita est.

IV. Quæ ad dextrum lævus est tabella, in versu i
annos lunæ xix exhibet ineuntes a quarto, eodem
plane modo, quo in sinistra descripti sunt in se-
cundo versu, ut a nobis computari solent ; in ii
versu illorum epactæ sunt, sive dies, quot ecclē-
siastico calculo pridie Kalendas Aprilis ætati lunæ
quolibet anno tribuuntur ; in iii duo menses Ro-
mani sunt, Martius et Aprilis ; in iv versu men-
sium eorundem dies, in quos decima quarta primi
Judaici mensis incurrit, sive Pascha quod illi quot-
annis celebrant ; in v regulares rubro colore picti.
Hæc in altera tabella reperiuntur. Est autem in
hac dextra tabella Paschalis inscriptus canon, cu-
jus a nobis est proxime declarata ratio, ut hujus
ope annum quemlibet lunæ, prout ab illis putatur,
atque in secunda tabula proponitur a nobis, nec-
non in interjecta rota, ejusque circulis quinque ; ut
hunc, inquam, annum, quo xiv Paschalis illorum
calculo est xv, vel xvi, qui volet invenire possit,
et exacte subductis calculis probare utrum ita se-
res habeat, uti disputatione nostra docuimus.

τοῦτο δι' ἀκριβείας ψηφίζων, εἰ οὕτως ἔχοι καθὼς τῷ

*Demonstratur exemplo quis sit usus
canonis.*

V. Age vero ante omnia hoc ipsum faciamus, et

ων αὐτῶν δὴ τῶν ἐνεαεκαετηρίδων· ἵνα γνωσθῆ
πάσης ἐνεαεκαετηρίδος ἔτος εἰς δ' ε' καὶ ι', ἢ ἐξ
καὶ ι', ἐκεῖνοι τὴν δ' καὶ ι' ψηφίζουσι, πόστον ἔτος
ἡλίου, καὶ ποίας εικοσιοκταετηρίδος καθέστηκε, καὶ
τῶν αὐτοῦ προσφῶρων ἐπακτῶν, τῶν ἐγγεγραμμένων
κατὰ τὸν β' κύκλον τοῦ αὐτοῦ τροχοῦ, ἢ τῆς ἐβδομά-
του ἡλίου ἔτους ἐπακτῶν, καὶ τῆς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ
καὶ τῆς εἰς ζ' τῶν ἀθροιζομένων ἀναλύσεως. Ταύτης
ἡλίου συνετάξαμεν ἔτη ἐξ εὐωνύμων. Ταῦτα περὶ τῆς

Περὶ τοῦ ἐξ εὐωνύμων κανονίου.

Γ'. Τὰ δὲ ἐκατέρωθεν δύο κανόνια, τὸ μὲν ἐξ εὐ-
ωνύμων ἄνωθεν ἐπὶ τὰ κάτω φερόμενον, κέκτηται
τάδε· ἐν τῷ α' στίχῳ· τοὺς ζ' ἐμβολίμους μῆνας ἐν
τοῖς προσήκουσι τῆς σελήνης ἔτεσι κατατεταγμέ-
νους· ἐν τῷ β' στίχῳ τὰ ιθ' τῆς σελήνης ἔτη, οὐκ
ἀπὸ πρώτου ἔτους, ἀλλ' ἀπὸ δ' τὴν ἀρχὴν λαχόντα·
ἐν τῷ γ' στίχῳ τὰ ιθ' τῆς σελήνης ἔτη, ἀπὸ πρώτου
ἔτους καθ' εἰρμὸν τεταγμένα. Τοῦτο δὲ κἀνταῦθα
γένονεν, ἵνα τὸ παρ' ἐκεῖνοις ψηφιζόμενον πρῶτον
τῆς σελήνης ἔτος δηλωθῆ δ' ὃν παρ' ἡμῖν, καὶ τὸ β.
ε', καὶ οὕτως ἐν τοῖς καθεξῆς ἀχρι τοῦ ιθ' ἔτους.
Προετάγησαν δὲ πάλιν τῶν ἐκεῖνοις ἀριθμουμένων
τὰ παρ' ἡμῖν, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξαριθμησιν
ψηφιζόμενα, διὰ τὴν ἐν τοῦτοις ἀλήθειαν. Ἐν τῷ
δ' στίχῳ τὰς τῶν ἔτων ἐπακτὰς, ἤγουν ἡμέρας, ἃς
ἔχειν πᾶν ἔτος σελήνης ψηφίζουσι, κατὰ τὴν πρῶ-
την τοῦ Ἰανουαρίου μηνός· ἐν τῷ ε' στίχῳ τὰς κατὰ
τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτην τοῦ πρώτου μηνός περιττὰς,
ἢ καὶ ἴσας, οἷον αὐτὰς λέγω τὰς ιθ'. Ταῦτα μὲν τὸ
ἐξ εὐωνύμων.

Περὶ τοῦ ἐκ δεξιῶν κανονίου.

Δ'. Τὸ δὲ ἐκ δεξιῶν ἐν τῷ α' στίχῳ τὰ ιθ' κέκτη-
ται τῆς σελήνης ἔτη, ἀπὸ δ' ἔτους τὴν ἀρχὴν λα-
βόντα, πρὸς τὴν αὐτὴν καὶ ἴσῃν ἐγγραφὴν τῶν ἐξ
εὐωνύμων τεταγμένων ἐν τῷ β' στίχῳ, καὶ καθ'
ἡμᾶς ψηφιζόμενων ἔτων· ἐν τῷ β' στίχῳ τὰς αὐτῶν
ἐπακτὰς, ἤγουν ἡμέρας, ἃς ἔχον πᾶν ἔτος εὐρίσκε-
ται κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ψῆφον εἰς τὴν τρια-
κάδα α' τοῦ Μαρτίου μηνός· ἐν τῷ γ' στίχῳ τοὺς
δύο Ῥωμαϊκοὺς μῆνας, Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον· ἐν
τῷ δ' στίχῳ τὰς αὐτῶν τῶν μηνῶν ποσταίας, ἐν αἷς
συναντᾶ πάντως ἢ δ' καὶ ι' τοῦ πρώτου καθ' Ἑ-
βραίου μηνός, ἤγουν τὸ κατ' αὐτοὺς Πάσχα, καθ'
ἕκαστον ἔτος· ἐν τῷ ε' στίχῳ τὰς ἀπὸ σηρικῶν
προσθετὰς. Ταῦτα κἀν τῷ δεξιῷ. Διεγράφη δὲ κατὰ
τὸδε τὸ δεξιὸν μέρος τὸ τοῦ Πάσχα κανόνιον, περὶ
οὗ τὴν ἐξήγησιν ἀρίτως πεποιθήκαμεν· ἵν' ἐκ οὗτου
πᾶν ἔτος σελήνης ὑπ' ἐκεῖνων μὲν ψηφιζόμενον, ἐν-
ταγὲν δὲ νῦν ὑφ' ἡμῶν ἐν τε τῷ εὐωνύμῳ κανονίῳ
καὶ τῷ μέσῳ τροχῷ κατὰ τὰς ἔνδον οὐσας ε' ζῶνας
εἰς δ' ε' καὶ ι', ἢ ε' καὶ ι' τὴν εἰρημένην δ' καὶ ι' ψη-
φίζουσι, εὐρῆ πᾶς ὁ βουλόμενος, καὶ δοκιμάσῃ
λόγῳ διεσπειλάμεθα.

Ἐπεὶ οὖν τὸ τοῦ πρώτου, καθ' ὅτι τις κεχρημένος
εἴσεται τὰ ἐν τῷδε τῷ κανονίῳ διαγεγραμμένα.

Ε'. Καὶ πρὸ γε τῶν ἄλλων ἡμεῖς τοῦτο ποιήσωμεν

εις ὑπόδειξιν τῶν ἐντυγχανόντων, τὸ παρ' ἐκείνοις ἔξ καὶ ἰ' τῆς σελήνης ἔτος, ἡμῖν δὲ ψηφίζομενον θ' καὶ ἰ', εἰς μέσον προθέεντες. Εἰς τοῦτο γὰρ τὸ ἔτος ἑπτακαιδεκάτην τοῦ κατὰ Ῥωμαίους Ἀπριλίου μηνὸς ἀεὶ καὶ πάντως ἡ δ' καὶ ἰ' πίπτει τοῦ καθ' Ἑβραίους πρώτου μηνός. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τῷ δεξιῷ κανονίῳ ταύτην τὴν ἰζ' εἰς αὐτὸν κατετάξαμεν τὸν Ἀπρίλιον. Οὐκοῦν τὰς ἀπὸ πρώτης τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς ἄχρι τῆς τοῦ Ἀπριλίου ἰζ' ἀθροίζοντες, ποιῶμεν ἡμέρας ρζ'· εἶτα λοιπὸν διὰ μὲν τῆς τῶν ἰζ' ἐτῶν πενταπλῶσεως π', διὰ δὲ τῆς τῶν κατ' αὐτῶν τῶν ἰζ' ἐτῶν ἑξαπλῶσεως γ'· διὰ δὲ πάλιν τῆς αὐτῶν τῶν ἰζ' ἐτῶν ἑξαπλῶσεως ἠς'. Ὡς εἶναι τὰς πάσας σπς'· ἃς εἰς τὸν λ' μερίζοντες, ἔξ καὶ ἰ' τῆν τοῦ πρώτου μηνός δ' καὶ ἰ' εὐρίσκομεν. Ταύτην δὲ μαθεῖν εἰ βουληθῶμεν εἰς ποίαν ἐπιπίπτει τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν, κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἑνεακαιδεκαετηρίδα προσφόρων τὸ τῆς πρώτης εἰκοσιοκταετηρίδος ἰσάριθμον τοῦ ἡλίου ἔτος, λέγω δὲ τὸ ἔξ καὶ ἰ', ἔξ εὐωνύμων, ὡς ἔφη, συνέγγυς τεταγμένων τοῦ αὐτοῦ τῆς σελήνης ἔτους διασκοποῦμεν· καὶ τὰς αὐτοῦ λαμβάνοντες ἐπακτὰς, ἐν τῷ β' τοῦ τροχοῦ κύκλῳ διαγεγραμμένας, οὐσας τὸν ἀριθμὸν ζ', προσπλέκομεν ταῖς ἰζ' τοῦ Ἀπριλίου μηνός ἡμέραις, καὶ εἰς τὸν ζ' μερίζομεν· καὶ τῶν ἀπομεινουσῶν δύο τῆν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν γινώσκουμεν, εἰς ἣν Ἑβραῖοι τὸ Πάσχα τελοῦσι. Διὰ τῆ πρὸ ταύτης, ἡγουν τῆ ἀγία Κυριακή, ε' καὶ ἰ' ἐκείνοι τοῦ φέγγους ψηφίζοντες, πρὸ τοῦ Ἑβραϊκοῦ τὸ κατὰ Χριστὸν, ὅπερ οὐ θέμις, κανονίζουσι Πάσχα. Ταύτης οὖν ἕνεκεν τῆς αἰτίας, ὡς ἦδη λέλεκται, δυσὸν ἐπεσημνήμαθα σιγμαῖς τὸ αὐτὸ ἔξ καὶ ἰ' ἔτος. Καὶ οὕτως μὲν προσηκεῖ ψηφίσειν κατὰ τὴν πρώτην ἑνεακαιδεκαετηρίδα τὸ αὐτὸ ἔξ καὶ ἰ' τῆς σελήνης ἔτος· κατὰ δὲ τὴν ζ' ἑνεακαιδεκαετηρίδα, εἰ πάλιν θελήσωμεν εἰδέναι ποίᾳ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρᾳ τὴν ἔξ καὶ ἰ' ἐκείνοι ψηφίζουσιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἡγουν τοῦ ἔξ καὶ ἰ', τοῦ συνόντος αὐτῷ ἔξ εὐωνύμων ἡλιακοῦ ἔτους, λέγω δὲ τοῦ κζ' τῆς δ' εἰκοσιοκταετηρίδος ὑπάρχοντος, τὰς ἐπακτὰς λαμβάνοντες, οὐσας τὸν ἀριθμὸν ε', τῆ αὐτῆ τοῦ Ἀπριλίου μηνός ζ' καὶ ἰ' συμπλέκομεν· καὶ εἰς τὸν ζ' τὰς κβ' μερίζοντες, ἐκ τῆς ἀπομεινούσης Κυριακῆν τὴν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν εὐρίσκομεν. Ἐκ ταύτης μὲν οὖν τῆς κατὰ τὸν ζ' ἑνεακαιδεκαετηρίδα ψηφιζομένης αὐτοῖς ἔξ καὶ ἰ', εἰκάδι γ', τὸ κατὰ Χριστὸν κανονίζουσι Πάσχα· ὡς εἰς τὴν ἐξῆς ἀγίαν Κυριακῆν αὐτοῦ τελουμένου κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν· ἔκ δὲ τῆς κατὰ τὴν α' ἑνεακαιδεκαετηρίδα, διὰ τὸ συμπράναι εἰς β' ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, εἰκάδι β' τοῦ φέγγους. Οὕτως μὲν εἰ χρήσιτό τις περὶ τῶν ἐν τῷ τροχῷ κατὰ τὰς ε' ζώνας ἐνότων τῆς σελήνης ἐτῶν, διερευνήσει ἐν ἑκάστῳ τὴν τῆς ἑβδομάδος α' ἡμέραν, ἢ τὴν β'· περὶ δὲ τῶν ἐν τῷ εὐωνύμῳ διαγεγραμμένων, ζητῶν καὶ τοῦτοις⁹⁹ τὴν μετὰ τὴν πρώτην καὶ β' ἑβδοματικὴν ἡμέραν, οἷον τὴν γ', καὶ τὴν δ', καὶ τὰς ἐξῆς διακριθῶσι τὸ πρόσφορον τῆς εἰκοσιοκταετηρίδος, καὶ τούτου τὰς ἐπακτὰς προσπλέξει τῆ ποσταλῆ τοῦ

A cæteros exemplo doceamus, proposito anno eo qui ab illis lunæ xvi, a nobis xix numeratur. Hoc enim anno xiv primi Judaici mensis perpetuo cadit in Aprilis xvii. Nam propterea in tabellâ dextra ad mensem Aprilem diem xvii posuimus. Igitur dies a Kalendis Januariis ad Aprilis decimum septimum interjectos colligimus numero cvii, tum annis xvi quinquies multiplicatis, lxxx dies. Accedunt tres alii, quos sexagesima scrupula de diebus decerpta conficiunt. Rursus iidem anni xvi sexies multiplicati xcvi dies accumulunt. Ut ex omnibus redacta summa, dies existunt cclxxxvi, quibus per xxx divisus, decimam sextam invenimus eam esse, quæ revera sit primi mensis quarta decima. Quæ quidem in quam hebdomadæ feriam incidat nosse si lubeat, consentaneum est observare annum solis in primo ejus cyclo, numeri ejusdem cum lunari, hoc est xvi, quem ad dextram anni istius lunæ, ac prope ipsum positum esse docuimus. Hujus epactas in secundo rotæ circulo descriptas, quæ sunt vi, addimus xvii Aprilis diebus; ac totum in vii partitur. Qui reliquus est binarius feriam exhibet, in qua Judæi Pascha celebrant. Ob id antecedente illi die, nimirum Dominica, xv lunæ computantes, ante Judaicum Pascha, quod nefas est, Christianum statuunt. Propterea nos hunc ipsum annum xvi, ut jam dictum est, duplici puncto notavimus. Ad hunc modum numerare convenit in primo cyclo 186 decemnovennali annum istum lunæ xvi. Jam vero si in cyclo decemnovennali vi scire velimus, quam hebdomadis feriam decimam sextam illi numerent in anno eodem xvi, anni solis, qui ad ejus sinistram positus est, et est xxvii cycli solaris iv, sumendæ sunt epactæ v, et ad xvii Aprilis adjiciendæ: inde summam dierum xxii per vii dividentes, reliquam faciemus Dominicam, quæ est illius diei feria. Ex hac igitur xvi, quam illi in sexto decemnovennali cyclo computant, Christianum ab iis Pascha in xxiii lunæ diem confertur: quoniam in insequentem Dominicam ecclesiastica id regula transferri præcipit; ex ea vero, quam in prima eneadecaeteride numerant, quod ea secundam in feriam incidat, Pascha in xxii lunæ diem competit. Hoc igitur pacto si quis annis lunæ, qui in v circulis rotæ inscripti sunt, uti velit, in quolibet investigabit feriam i, aut ii: quod ad eos vero pertinet, qui ad sinistram positi sunt, si inquirat eam, quæ primam secundamve sequitur, iii vel iv feriam, ac cæteras deinceps, prout erit cycli decemnovennalis annus, qui proponitur, congruentem cycli solaris indagabit annum; cujus epactas adjunget ad diem Romani mensis, in quem xiv primi mensis incidit anno illo lunæ, de quo quaeritur. Deinde partitione facta per vii, ex eo feriam obtinebit.

πρὸς τὸ τῆς ψηφιζομένης ἑνεακαιδεκαετηρίδος ἔτος καὶ τούτου τὰς ἐπακτὰς προσπλέξει τῆ ποσταλῆ τοῦ

⁹⁹ f. ἐν τούτοις.

Ῥωμαϊκοῦ μηνός, εἰς ὃν πίπτει τοῦ ζητουμένου αὐτῷ τῆς σελήνης ἔτους ἢ κατὰ τὸν πρῶτον μῆνα ε' καὶ δ', καὶ εἰς τὸν ζ' μερίσει, κἀντεῦθεν εἰσεται τὴν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν.

His in transcurso exempli gratia declaratis, reliqua studiosis lectoribus relinquimus : qui eodem modo ista perscrutari, et exactam cum veritate rationem in omnibus inquirere ac reperire student.

Ταῦτα κατ' ἐπιδρομὴν σαφηνίσαντες εἰς ὑπόδειξιν, τὰ λοιπὰ τοῖς φιλοπόνως ἐντυγχάνουσι παραπέμπομεν, κατὰ τὸν ἴσον τρόπον διερευνῶσι, καὶ τὸ ἀκριβὲς διὰ πάντων μετὰ τοῦ ἀληθινοῦ ὑποδεχομένοις τε καὶ εὐρίσκουσιν.

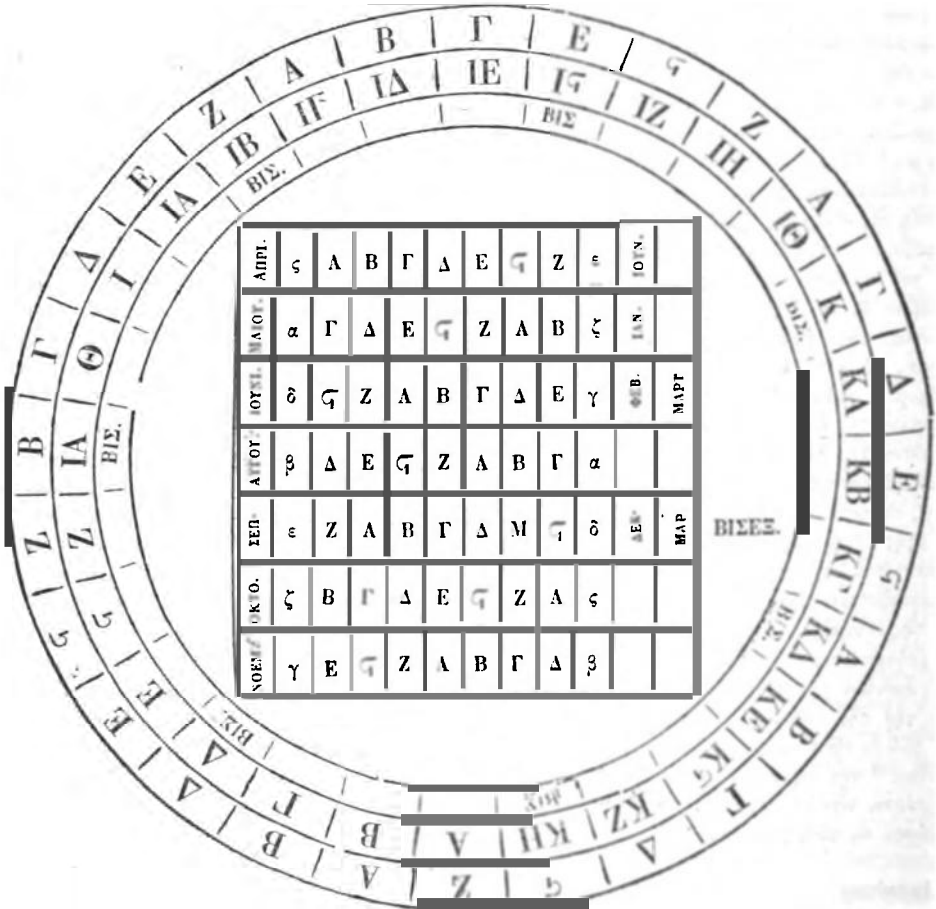
COMPUTI SANCTI MAXIMI PARS TERTIA.

Explicatur rota, quæ subjicitur.

I. Quemadmodum hebdomadis feria inveniri possit a studiosis et cognosci, in superioribus tabulis ac methodis, quoad in nobis situm fuit, exposuimus : nunc ejusdem rei propriam ac peculiarem rotam visum est describere ; cujus beneficio feriam omnem in quovis e duodecim Romanis mensibus propositam investigare, et consentanee facileque discernere possimus quocunque cycli solaris anno, idque non uno modo, sed alternis, nimirum sive calculum recto ordine promoveamus ab Aprili ad Maium, Junium ac cæteros, sive retro progredi libeat a Martio ad Februarium, Januarium, et antecedentes reliquos.

Ἐξήγησις τοῦ ὑποκειμένου τροχοῦ.

Α'. Τὴν ἑβδοματικὴν ἡμέραν ὅπως εὐρίσκηται, καὶ γινώσκηται πρὸς τῶν φιλοπόνων ἐν τε τοῖς διαγραφείοις κανονίοις καὶ ταῖς ὑποδειχθείσαις μεθόδοις, ὡς οἶόν τε σαφηνίσας, εὐλόγον ἤγημαι καὶ περὶ ταύτης ἰδίῳ τινα καὶ καθ' ἑαυτὸν διαγράψαι τροχόν· ἐφ' ᾧ τε δι' αὐτοῦ πᾶσαν ἐν οἴῳ δῆποτε τῶν δυοκαίδεκα Ῥωμαϊκῶν μηνῶν ἐπιζητουμένην ἡμέραν εὐλόγως τε καὶ εὐκόλως διαγνωσθῆναι κατὰ πᾶν ἔτος ἡλίου· καὶ τοῦτο διαφόρως, καὶ ἐναλλάξ· οἶον καθ' εἰρμὸν τὴν ψῆφον μεταχειριζομένων, καὶ ἰόντων ἀπὸ Ἀπριλίου, καὶ Μαΐου, καὶ Ἰουνίου μηνός ἐπὶ τὰ ἑξῆς· καὶ αὖθις κατὰ ἀναποδισμόν, ἐκ Μαρτίου, καὶ Φεβρουαρίου, καὶ Ἰανουαρίου μηνός ἐπὶ τοὺς ἑξῆς πρὸ αὐτῶν φερομένων.

Περὶ τῆς διαγραφῆς τοῦ τροχοῦ.

A

Β'. Ἔστιν οὖν ἡ διαγραφὴ τοῦ τροχοῦ τοιαύτη. Τρεῖς οὗτος κέχτηται ζώνας, καὶ ἔνδον αὐτῶν κανόνιον ἰσοτετράγωνον. Ἡ μὲν οὖν πρώτη ζώνη περιέχει τὰς τῶν κη' τοῦ ἡλίου ἑτῶν ἑπακτάς· ἡ δὲ δευτέρα αὐτὰ τὰ κη' τοῦ ἡλίου ἔτη ἀπὸ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου, κατὰ τάξιν διαγεγραμμένα· ἡ δὲ τρίτη τὰ κατὰ τὴν τετραετηρίδα βίσεξτα. Καὶ ταῦτα μὲν αἱ τρεῖς ζώναι.

Περὶ τῆς διαγραφῆς τοῦ κανονίου.

Γ'. Τὸ δὲ κανόνιον ἑπτὰ στίχους ἔχει, ἐν οἷς αἱ τῆς ἑβδομάδος ἡμέραι τεταγμένα τυγχάνουσιν. Ἄλλ' ἐν μὲν τῷ πρώτῳ στίχῳ κατὰ τάξιν, οἷον ἐκ α', καὶ β', καὶ τρίτης μέχρι τῶν ζ'· ἐν δὲ τοῖς μετὰ τὸν πρώτον στίχον ὡς ἡ ψήφος ἀπήτησεν. Ἐκατέρωθεν δὲ τοῦ αὐτοῦ διὰ σηρικῶν γεγραμμένοι πάλιν εἰσὶν ὀρθῶς καθιέμεναι αἱ αὐταὶ τῆς ἑβδομάδος ἡμέραι· μεθ' ἃς καὶ οἱ δυοκαίδεκα Ῥωμαϊκοὶ μῆνες διαγεγραμμένοι τυγχάνουσιν. Ἐν διττῷ δὲ διαγεγραμμένος ὑπάρχει μόνος ὁ Μάρτιος διὰ τὸ βίσεξτον. Ταῦτα καὶ περὶ τῆς τοῦ κανονίου διασκευῆς.

Ἰσχύει τῆς καθ' εἰρμὸν ψήφου.

Δ'. Ἦνίκα τοίνυν ἐκ τοῦδε τοῦ τροχοῦ τὴν ἑβδοματικὴν ἡμέραν, ἐν οἷα δὴποτε Ῥωμαϊκῶν μηνὸς ποσταία βουλευθῶμεν μαθεῖν, σκοποῦμεν πρῶτον διὰ τῆς ὑποδείξεως μεθόδου τὸ ἐνιστάμενον τοῦ ἡλίου ἔτος· ὡς ἐπὶ τοῦ ἐνεστῶτος φέρε εἰπεῖν, ἦγουν τοῦ κη'· εἶτα τὰς αὐτοῦ λαμβάνοντες ἑπακτάς, οὕσας τὸν ἀριθμὸν ζ', εἰ μὲν ἐν τοῖς εἰς τὸν πρῶτον στίχον τεταγμένοις Ῥωμαϊκοῖς δυοὶ μῆσι, τῷ τε Ἀπριλίῳ, φημι, καὶ τῷ Ἰουλίῳ· οὗτοι γάρ εἰσιν εἰς αὐτὸν τὸν στίχον διαγεγραμμένοι· ταύτας ἐμβάλλομεν τῇ ζητούμενῃ ἡμῖν εἰς αὐτοὺς ποσταία, καὶ εἰς τὴν ζ' μερίζομεν. Καὶ τῶν ἀπομεινῶν τὴν ἑβδοματικὴν εὐρίσκομεν ἰσάριθμον οὕσαν αὐταῖς ταῖς ὑπολιμπανομέναις. Οὕτω μὲν οὖν ἐν τοῖς εἰς τὸν α' στίχον τεταγμένοις ποιῶμεν μῆσι· εἰ δὲ ἐν τοῖς εἰς τὸν β' στίχον δυοὶν ἐτέροις μῆσι, τῷ Μαίῳ λέγω καὶ τῷ Ἰανουαρίῳ, κατ' αὐτὸ τὸ εἰκοστὸν ἡγδοὸν ἔτος τὴν ἑβδοματικὴν ἐρευνῶμεν· τὰς εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα γεγραμμένας ἐν τῷ β' στίχῳ, καὶ ὑποκειμένας ταῖς εἰρημέναις ἐξ ἑπακταῖς λαμβάνομεν ἡμέρας, τουτέστι τὴν μίαν· καὶ ταύτην ὁμοίως ἐμβάλλομεν τῇ ζητούμενῃ ἡμῖν εἰς αὐτοὺς ποσταία, καὶ εἰς τὸν ζ' τὰς ὅλας μερίζομεν. Τὴν αὐτὴν οὖν σελίδα, λέγω δὲ τὰς κατ' αὐτὴν ἔγγεγραμμένας, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν στίχων τηροῦμεν, εἰς τὸ τὴν ἑβδοματικὴν ἡμέραν ἀνευρεῖν ἐν τοῖς ἑκατέρωθεν διαγεγραμμένοις αὐτοῖς Ῥωμαϊκοῖς μῆσι, κατὰ τὸδε τὸ κη' ἔτος· ὁμοίως δὲ καὶ εἰς πᾶν ἄλλο ἡλίου ἔτος· αὐτὰς τε προηγουμένας τὰς αὐτοῦ κανονίζομεν ἑπακτάς· εἶτα καὶ τὰς ὑποκειμένας αὐτάς, καὶ ἔγγεγραμμένας εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα, μηδαμῶς πρὸς ἑτέραν τῶν αὐτῶν σελίδι προσμένοντες· ἀλλὰ τὰς μὲν ἑπακτάς διὰ τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ κατατεταγμένους β' μῆνας, τὰς δὲ εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα γεγραμμένας ἡμέρας διὰ τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις ζ' στίχοις ὑπάρχοντας μῆνας.

Περὶ τῆς τοῦ βίσεξτου παρατηρήσεως.

Ε'. Χρὴ δὲ σημειοῦσθαι τὸν Μάρτιον, ἐν ᾧ ὅτε βίσεξτον οὐκ ἔστι, διὰ τῶν τοῦ Φεβρουαρίου ψηφίζηται

187 De rotæ descriptione.

II. Hæc igitur rota ista complectitur. Tres in ea zonæ sunt, et in medio quadrata, tabula æquilatera. Prima zona annorum viginti octo solis epactas continet; secunda annos ipsos xxviii solares a primo ad ultimam usque progressos. Tertia bissextiles, qui quadriennio cuique competunt. Hæc in tribus zonis.

De medianæ tabulæ descriptione.

III. Tabula septem versibus constat, in quibus septem hebdomadis dies exhibentur. In primo versu ordine procedunt ab 1, 2, 3 usque ad 7, in sequentibus prout calculus tulit. Utrinque rubro pictæ sunt eadem hebdomadis feriæ deorsum a summo descendentes, quibus adjuncti sunt Romani menses; in gemino versu solus inscriptus est Martius, propter bissextum. Ejusmodi est tabellæ descriptio. Μόνος ὁ Μάρτιος διὰ τὸ βίσεξτον. Ταῦτα καὶ περὶ τῆς

Quædam ratione calculus ordine directo sit instituendus.

IV. Ut ex hac rota feriam quocunque die Romani mensis obtineamus, primum cycli solaris annus, in quo versamur, considerandus ea methodo quam supra demonstravimus: ut exempli gratia, hoc anno cyclo xxviii. Tum hujus epactæ capiendæ sunt, quæ sunt vi. Jam duobus illis, in mensibus, qui primum versum obtinent, Aprili et Julio (nam hi primum ad versum ascribuntur), epactas istas ad propositum illorum diem adjungimus. Summam per vii partimur. Reliquus est numerus feriæ, quam assequi studemus. Hæc ratio tenenda est in duobus primi versus mensibus. Sin duobus aliis in mensibus, qui secundum versum obsident, Maio et Januario, feriam cyclo eodem xxviii quærimus, secundi versus dies inventis epactis vi subjectas excerpimus, videlicet i; qua insuper ad propositum diem mensis addita, totum in vii tribuimus. Eundem itaque versum, et huic inscriptos numeros cæteris in versibus retinentes, in descriptis utrinque Romanorum mensibus 188 anno ipso xxviii feriam investigamus. Quod idem et in aliis cyclis solis facimus: ut in primis ejus epactæ constituantur: deinde subjectæ, et in eodem versu comprehensæ capiantur; sic ut ad nullam alteram dextra vel sinistra deflectamus: sed ad eundem illo anno versum constanter adhæreamus: ita ut epactæ duobus in primo versu inscriptis mensibus respondeant; dies autem in eadem tabella positæ reliquis sex versuum mensibus serviant.

Quid in bissexto servare oporteat.

V. Observandum hoc erit in Martio, ut in anno communi calculus ejus sint Februarii dies; in bis-

sextili vero, Decembris : quem ad mensem bis- A
sextum adnotavimus. Nam propterea duobus illis
mensibus Martium adjunximus. Sic igitur ex illa
rota feriam investigabimus, quando calculus recta
serie promovetur, ab Aprili, uti dictum est, ad Maium,
Junium et cæteros.

Quomodo calculus retrogrado ordine dirigatur.

VI. Sed cum retro subducto calculo per Mar-
tium, Februarium et Januarium, antecedentesque
menses per epactas præsentis anni, qui est xxviii,
feriam explorare volumus, neque præteriti anni
xxvii epactas assumimus : si quidem in duo-
bus versus primi mensibus id agatur, epactas 6,
quas jam reperimus, ad datam diem Aprilis, aut
Julii, una cum epactis ad Aprilem rubro colore pic- B
tis, quæ sunt 6, adjungimus in anno communi,
ac summam partimur in 7. In bissextili vero epac-
tas illas capimus, quæ ad Juliam rubricatæ sunt,
nempe 5, cum 6 aliis, et per eundem numerum 7
summam dividimus. Nam dies illi rubricati, qui
in sinistro latere positi sunt, adbibentur in anno
bissextili, quando retrogrado ordine computamus.
At in bissextili dextri lateris simul rubricatis uti-
mur. Hæc de duobus versus primi mensibus præ-
scribimus. In his porro, qui secundum versum oc-
cupant, Maio et Januario, in anno xxviii, epactas
6 ad quæsitum illorum diem addimus una cum nu-
mero ad Januarium rubro colore picto, qui est 7.
Summam per eundem numerum partimur. Dixi
numerum ad Januarium appictum, quod præteritus
annus xxvii bissextilem habuerit ; pertinent autem
rubricati, uti diximus, numeri ad annos bissextiles.
ζομεν. Διὰ τοῦτο δὲ εἶπον τὰς παρακειμένας τῷ
Ἰανουαρίῳ, ἐπειδὴ τὸ διελθὸν ἔτος, ἦγον τὸ κζ',
βίσεξτον εἶχε· καὶ ἔστιν, ὡς ἔφην, ἡ ἐκ δεξιῶν τῶν
ἀπὸ σηρικοῦ καταγραφῆ, διὰ τὸ βίσεξτον.

De observatione bissextilis anni.

VII. In hac retro computandi methodo Martii
habenda ratio est : ut sive post bissextum, sive
absque bissexto, regulares ei Decembris imputen-
tur, qui sunt 4 rubricati : adeo ut neque Septem-
bri, nec Febuario ascripti sumantur unquam :
ut in recta putatione ac methodo fieri oportere mon-
stravimus : sed perpetuo regulares isti 4 rubri ca-
pianantur, qui Decembri respondent. Et ut uno verbo
utramque calculum absolvam, in septenis tabulæ
versibus, ad duodecim Romanos menses utrinque
positos rectus calculus assumitur, in duobus vero
rubro colore inscriptis versibus, qui a summo deor-
sum pertinent, retrograda methodus locum habet,
additis epactis currentis anni solaris, ex quibus se-
ptem tabellæ versus ordinati sunt. His de rotæ illius
explicatione dictis, facilem lectoribus, quantum
feri potuit, viam aperuimus, qua feriam hebdoma-
dis cujusvis investigare poterunt.

ζονται στίχοι. Ταῦτα καὶ περὶ τοῦδε τοῦ τροχοῦ
σηφηνίσαντες, εὐχαρῆ τοῖς ἐντυγχάνουσι τὴν
πάσης δι' αὐτοῦ κατάληψιν ἑβδοματικῆς ἡμέρας
κατὰ τὸ δυνατόν πεποιήκαμεν.

Quomodo computanda sit ætas lunæ.

VIII. Primum lunæ epactas accipimus una cum

ἡμερῶν· ὅτε βίσεξτον ἔστι, διὰ τῶν τοῦ Δεκεμβρίου.
ἔνθα καὶ τὸ βίσεξτον διεγράφη. Ταύτης γὰρ ἔνεκεν
τῆς αἰτίας ἐν τοῖς δυσὶ τοῦτοις μηνσὶ τὸν Μάρτιον
κατετάξαμεν. Οὕτως μὲν οὖν ἐκ τοῦδε τοῦ τροχοῦ τὴν
ἑβδοματικὴν εὐρίσκομεν, ὅτε τὴν ψήφον καθ' εἰρμὸν
ἐξανύομεν, διὰ τε τοῦ Ἀπριλίου, καθὼς ἔφην, καὶ
Μαΐου, καὶ Ἰουνίου, καὶ τῶν καθ' ἑξῆς.

Περὶ τῆς ἀναποδιζούσης ψήφου.

Γ'. Ὅπηνίκα δὲ κατὰ ἀναποδισμὸν, οἷον διὰ Μαρ-
τίου, καὶ Φεβρουαρίου, καὶ Ἰανουαρίου, καὶ τῶν πρὸ
τούτων μηνῶν, ἐκ τῶν ἐπακτῶν τοῦ ἐνεστώτος ἔτους,
ἦγον τοῦ κη', τὴν ἑβδοματικὴν βουλευθῶμεν μαθεῖν,
οὐ προσχρῶμενοι ταῖς τοῦ διελθόντος κζ' ἔτους ἐπα-
κταῖς εἰς τὴν ταύτης κατάληψιν· εἰ μὲν ἐν τοῖς εἰς
B τὸν πρῶτον στίχον τεταγμένοις μηνσὶ ταύτην ζητοῦ-
μεν, τὰς δηλωθείσας ἐξ ἐπακτῶν τῆ τοῦ Ἀπριλίου
καὶ Ἰουνίου μηνὸς ποσταῖα μετὰ τῶν ἀπὸ σηρικοῦ
παρακειμένων τῷ Ἀπριλίῳ, τουτέστι τῶν ζ' ἡμερῶν.
ὅτε βίσεξτον οὐκ ἔστι, συμβάλλομεν, καὶ εἰς τὸν ζ'
τὰς ὅλας μερίζομεν· ὅτε δὲ βίσεξτον ἔστι, τὰς ἀπὸ
σηρικοῦ παρακειμένας τῷ Ἰουλίῳ, ἦγον τὰς ε' ἡμέ-
ρας, μετ' αὐτῶν τῶν ζ' ἐπακτῶν, καὶ εἰς τὸν δηλω-
θέντα μερίζομεν ἀριθμὸν. Ταῖς γὰρ ἐξ εὐωνύμων
ἀπὸ σηρικοῦ τεταγμέναις ἡμέραις κεχρηθῆναι προσ-
ῆκει, βίσεξτον χωρὶς, κατὰ τήνδε τὴν ἀναποδιζουσαν
ψήφον· ὅτε δὲ βίσεξτον ἔστι, ταῖς ἐκ δεξιῶν ὁμοῦ ἀπὸ
σηρικοῦ γεγραμμέναις. Ταῦτα μὲν εἰς τοὺς ἐν τῷ
πρῶτῳ στίχῳ δύο μηνῶν· ἐν δὲ τοῖς εἰς τὸν β' στί-
χον, τῷ τε Μαίῳ λέγω καὶ τῷ Ἰανουαρίῳ, κατὰ
C τὸδε τὸ κη' ἔτος, αὐτὰς τὰς ζ' ἐπακτὰς ἐμβάλλομεν
αὐτῶν τῆ ζητουμένη ἡμῖν ποσταῖα μετὰ τῶν ἀπὸ
σηρικοῦ παρακειμένων τῷ Ἰανουαρίῳ, τουτέστι τῶν
ζ' ἡμερῶν· καὶ εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ταῦτα μερί-
ζομεν.

Περὶ τῆς τοῦ βίσεξτου παρατηρήσεως.

Z'. Κατὰ ταύτην δὲ πάλιν τὴν ἀναποδιζουσιν μέθο-
δον, τὸν Μάρτιον ἐπισημῆνασθαι χρὴ, πρὸς τὸ πάντως
αὐτὸν καὶ μετὰ βίσεξτον, καὶ δίχα βίσεξτου, διὰ τῶν
τοῦ Δεκεμβρίου ψηφίζεσθαι ἡμερῶν· λέγω δὲ τῶν ἀπὸ
σηρικοῦ τεσσάρων· καὶ μήτε διὰ τῶν τοῦ Σεπτεμ-
βρίου, μήτε διὰ τῶν τοῦ Φεβρουαρίου, καθά-
περ εἶπομεν, ποιεῖν ἐν τῇ καθ' εἰρμὸν ψήφῳ τε
D καὶ μεθόδῳ, ἀλλὰ μόνον δι' αὐτῶν τῶν ἀπὸ ση-
ρικοῦ τεσσάρων ἡμερῶν, τῶν παρακειμένων τῷ
Δεκεμβρίῳ μηνί. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἐν ἐπιτόμῳ
περὶ ἀμφοτέρων διαλάβωμεν τῶν ψήφων· ἐν μὲν
τοῖς ζ' τοῦ κανονίου στίχοις εἰς τοὺς ἐκατέρωθεν τε-
ταγμένους δυοδεκαίδεκα Ῥωμαϊκούς μηνῶν τῆ καθ'
εἰρμὸν ψήφῳ κεχρημέθα κατὰ πᾶν ἔτος· ἐν δὲ τοῖς
ἑρθῶς καθιεμένοις δυσὶν ἀπὸ σηρικοῦ στίχοις τῆ
κατ' ἀναποδισμὸν μεθόδῳ προσχρῶμεθα, κατὰ συμ-
πλοκῆν, ὡς ἔφην, τῶν ἐπακτῶν αὐτοῦ τοῦ ἐνισταμέ-
νου ἡλιακοῦ ἔτους, δι' ὧν καὶ οἱ λεχθέντες ζ' κανονί-
ου.

Πῶς δεῖ τὴν ἡμέραν ἐκ τῆς σεληνιακῆς ψηφίσειν.

H'. α'. Κρατοῦμεν τὰς ἐπακτὰς τῆς σεληνιακῆς καὶ τῆν

τοῦ ἐνεστῶτος Αἰγυπτιακοῦ μηνὸς ποσταίαν, καὶ τὸ ἥμισυ τῶν μηνῶν τῶν ἀπὸ Θῶθ, καὶ μίαν καθολικὴν. Καὶ εἰ μὲν λ' αὐτάς εὐρήσομεν, ἢ παρὰ τὰς λ', τοσαύτας ἔχουσιν τὴν σελήνην γινώσκόμεν· εἰ δὲ ὑπὲρ τὰς λ', ἐκείνας πάλιν μετὰ τὴν ὑφαίρεισιν αὐτῶν τῶν τριάκοντα.

β'. Ἄλλως. Τὰ ἀπὸ Διοκλητιανοῦ ἔτη παρὰ ἕν ἔτος ποιοῦντες, μερίζομεν εἰς τὸν ιθ' καὶ τὰ λοιπὰ κρατοῦμεν, καὶ τοῦτοις ἐπιβάλλομεν ὑπὲρ ἑνὸς μὲν ἔτους, ἔαν τοῦτο μόνον τυχόν καταλειφθῆ μετὰ τὸν μερισμὸν, ἡμέρας ι'. ὑπὲρ β' δὲ ἑτῶν κ'· ὑπὲρ δὲ γ' οὐδὲ μίαν· ὡσπερ καὶ ἐπὶ τοῖς ς' οὐδὲ μίαν· ἢ τῶν θ', ἢ τῶν ιβ'· ἢ ἀπλῶς τῆς ὁποιασοῦν τριετηρίδος· ὑπὲρ δὲ τῶν δ' πάλιν ἑτῶν ι', καὶ ὑπὲρ τῶν ε' κ'. Καὶ οὕτως καθεξῆς ὑπὲρ τῶν ζ', καὶ τῶν ι', καὶ τῶν ια'⁹¹· καὶ τῶν μετὰ τὰς τριετηρίδας ψηφίζομένων. Κρατοῦμεν τοίνυν, ὡς ἔφη, τὰ ἀπομένοντα ἔτη καὶ τὰς ὑπὲρ τούτων ἡμέρας κατὰ τὸν ὑποδειχθέντα τρόπον· καὶ τὴν ποσταίαν τοῦ ἐνεστῶτος Αἰγυπτιακοῦ μηνός, καὶ τὸ ἥμισυ τῶν μηνῶν τῶν ἀπὸ Θῶθ, καὶ μίαν καθολικὴν· καὶ εἰς τὸν λ' τὰς ὅλας μερίζομεν.

γ'. Ἄλλως. Κρατοῦμεν τὰς ἐπακτὰς τῆς σελήνης, καὶ ὑπὲρ ἐκάστου Ῥωμαϊκοῦ μηνός, ἀπὸ Σεπτεμβρίου ἀρχόμενοι μέχρι τοῦ ψηφιζομένου μίαν ἡμέραν· καὶ τὴν ποσταίαν αὐτοῦ τοῦ ἐνεστῶτος Ῥωμαϊκοῦ μηνός, καὶ δύο καθολικὰς, καὶ εἰς τὸν λ' τὰς ὅλας μερίζομεν.

δ'. Ἄλλως. Κρατοῦμεν τὰς ἐπακτὰς τῆς σελήνης παρὰ μίαν, καὶ τὰς ἀπὸ Ἰανουαρίου ἡμέρας μέχρι τῆς ζητουμένης ἡμῖν· καὶ τὰ τούτων ξξ'⁹²· καὶ εἰς τὸν λ' τὰς ὅλας μερίζομεν.

ε'. Ἄλλως. Κρατοῦμεν τὰς ἐπακτὰς τῆς σελήνης, καὶ τὸ ἥμισυ τῶν μηνῶν τῶν ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου μέχρι τοῦ ψηφιζομένου, καὶ τὰς τριακάδας πρώτας, καὶ τὴν ποσταίαν τοῦ ἐνεστῶτος μηνός· καὶ εἰς τὸν λ' τὰς ὅλας μερίζομεν.

ς'. Ἄλλως. Ἐνδεκαπλασιάζομεν τὸ τῆς σελήνης ἔτος, καὶ κρατοῦμεν τὰς ἀπὸ πρώτης Ἰανουαρίου μέχρι τῆς ζητουμένης ἡμέρας, καὶ τὰ τούτων ξξ'· τρεῖς τε καθολικῶς ἀφαιροῦντες, οὕτω τὰς ὅλας μερίζομεν εἰς τὸν λ'.

ζ'. Ἄλλως. Κρατοῦμεν τὰς ἐπακτὰς τῆς σελήνης, καὶ ταύταις ἕν τε τῷ Ἰανουαρίῳ καὶ Φεβρουαρίῳ πλήρῃσι κεχρήμεθα· παρὰ μίαν δὲ μόνην ἕν τῷ Μαρτίῳ· ἕν δὲ τῷ Ἀπριλίῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν πλήρῃσι συλλαμβάνοντες, καὶ μίαν ἄλλην ὑπὲρ ἐκάστου μηνός ἄχρι τοῦ ψηφιζομένου· δύο δὲ μόνον ὑπὲρ τοῦ Ἀγούστου· καὶ τὴν ποσταίαν τοῦ μηνός· καὶ εἰς τὸν λ' τὰς ὅλας μερίζομεν.

η'. Ἄλλως. Κρατοῦμεν τὰς ἐπακτὰς τῆς σελήνης, καὶ τὰς ἀπὸ πρώτης Ἀπριλίου μέχρι τῆς ζητουμένης, καὶ τὴν ποσταίαν τοῦ μηνός· καὶ εἰς τὸν κθ' ἥμισυ τὰς ὅλας μερίζομεν.

Περὶ τῶν ἀπὸ Διοκλητιανοῦ ἑτῶν· πῶς τε ψηφίζονται, καὶ πῶς δι' αὐτῶν τὸ τῆς σελήνης εὐρίσκειται ἔτος.

Θ' Τὰ ἀπὸ Διοκλητιανοῦ ἔτη μέχρι τῆς παρούσης

⁹¹ f. ιγ'. ⁹² f. ξξ' ut inf.

A proposito die labentis Ægyptiaci mensis. Ad hæc dimidium mensium numerum, qui a Thoth elapsi sunt, cum uno regulari. Si summa triginta conficiat, aut minus triginta, totidem dies lunam habere cognoscimus. Sin tricenos dies excedat, demptis triginta quot supererunt, totidem ætati lunæ tribuemus.

Alia ratio. Annos a Diocletiano uno minus capimus eosque partimur in xix; si residuum annus unicus sit, ad eum adjicimus x; si duo restent, xx; si tres, nihil. Cum novem, aut duodecim, aut omnino quilibet tertius annus exstitit: perinde nihil additur. At pro quatuor annis x: **189** pro quinque addendi sunt xx. Atque ita deinceps pro vii ac x, dies x adjiciuntur; uti et pro xiii ac reliquis, qui supra triennium quodlibet excurrunt. Residuos igitur annos, ac singulos pro illis dies hoc modo sumimus cum proposito die mensis Ægyptiaci, quibus dimidium accedit numeri mensium, qui a Thoth elapsi sunt, cum uno regulari: summam per xxx dividimus.

Aliter. Accipimus epactas lunæ, et pro quolibet Romanorum mense, initio ab Aprili facta, usque ad propositum, singulos dies colligimus, ac regulares duos. Summam per xxx partimur.

Aliter. Epactas lunæ unitate minus cum diebus a Kalendis Januariis ad diem qui quæritur elapsis componimus; addimus et horum sexagesimam quamque partem. Totum deinde per xxx dividimus.

Aliter. Epactas lunæ cum dimidio mensium ab Aprili usque ad quæsitum mensem, tum tricesimos primos quosque dies una cum proposita mensis die in unum componimus, quod deinde partimur in xxx.

Aliter. Annum lunæ in xi ducimus, ac dies omnes qui a Kalendis Januariis ad propositum diem fluxerunt, cum horum sexagesima quaque parte; inde tribus regularibus abjectis, summam per xxx tribuimus.

Aliter. Epactas lunæ in Januario et Febuario integras, in Martio unitate minus accipimus, in Aprili ac reliquis, integras: item pro singulis mensibus usque ad propositum, singulos dies annumeramus, pro Augusto vero duos, quibus addita quæsi mensis die, summam per xxx dividitur.

Aliter. Epactas lunæ cum diebus a Kalendis Aprilibus ad quæsitum evolutis cum proposita die componimus. Summam per xxix 1/2 partimur.

De annis a Diocletiano; quomodo putentur, et qua ratione ætas lunæ in illis invenienda sit.

IX. Anni a Diocletiano ad præsentem indictio-

nem xiv, quæ cadit in annum xxxi religiosissimi nostri imperatoris Heraclii, numerantur ccclvii, atque hoc modo computantur : annos indictionis xv ducimus in xxii, quibus addimus regulares xiii cum annis inchoatæ jam indictionis. Quod si hæc ipsa quindecim annorum expleta sit periodus, multiplicatio per xxiii fieri debet, ac rursus per xxiv, quando etiam ista quindecim annos explicavit. Et ut universe dicam, post expletum quemlibet orbem annorum xv, pro hoc, tanquam absoluto, unum imputamus annum, atque ita multiplicamus, additis interim in sine regularibus xiii. Ex quibus annorum ad hoc tempus a Diocletiano numerus facile ab lectoribus intelligetur. Eos annos ccclvii per xix dividimus ; atque ex residuis ineuntem lunæ colligimus annum.

De epactis lunæ, et qua ratione iis utendum sit.

X. Epactas lunæ dupliciter metimur : nempe ad xxxi usque mensis Martii, et Augusti xxviii. Si posteriore hac methodo procedamus, annos Diocletiani uno minus per xix partimur, reliquos per xi multiplicatos in xxx tribuimus : quod reliquum est epactas dabit. Quod si ex xxxi Martii lunares epactæ constituentur, labentem annum lunæ in xi ducimus, e summa demptis duobus, reliquum partimur in xxx. Cæterum cum hoc modo duplex sit epactarum inquirendarum methodus, ambæ in altatis supra computandorum lunæ dierum rationibus adhibendæ sunt : ita ut ubi Martii xxxi notata est dies, epactis iis utamur quæ ad illam usque pertinent. Ubi autem xxviii ponitur, quæ eadem terminatæ sunt assumantur. Ita citra errorem ratiocinia constabunt.

μεταχειρίζεσθαι · ἔνθα δὲ τὴν κη', αὐτὰς τὰς ἕως προσέσται.

De primo mense secundum Ægyptios, quotus sit apud Romanos, et unde incipiat.

XI. Observandum est Thoth Ægyptiacum Romanorum esse Septembrem, cujus initium, sive neomenia perpetuo in Augusti xxix competit.

190 *Temporum putatio et summa.*

Adam ænos natus erat	230	
Seth	205	435
Enos	190	625
Cainan	170	795
Malaleel	165	960
Jared	162	1122
Enoch	165	1287
Mathusala	167	1454
Lamech	188	1642
Noe	500	2142
Sem	400	
Arphaxad	435	
Cainan	430	
Sala	430	
Heber	432	
Phaleg	430	

ἢ f. συνεπιβάλλοντας.

τεσσαραεκαδεκάτης ἰνδικτιῶνος, ἔτους λα' τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν Ἡρακλείου βασιλέως, εἰσι τνζ'. Ψηφίζονται δὲ τοῦτον τὸν τρόπον · εἰς κβ' τὰ ιε' τῆς ἰνδικτιῶνος πολυπλασιάζομεν ἔτη · καὶ τούτοις ἐμβάλλομεν καθολικὰ ιγ' · καὶ τὰ ἔτη τῆς ἐνισταμένης ἰνδικτιῶνος. Εἰ δὲ ἡ ἐνεστῶσα πληρωθῆ πεντεκαίδεκαετηρίς, ἐν εἰκοσι καὶ τρισὶ τὸν πολυπλασιασμόν δεῖ ποιεῖν. Οὕτω δὲ ἐν εἰκοσιτέσσαροι τῆς μετ' ἐκείνην συντελουμένης · καὶ ἀπλῶς καθ' ἐκάστην πεντεκαίδεκαετηρίδος περάτωσιν, τοῦ περὶ αὐτῆς ὡς τετελεσμένης ἦδη συμπεριβάλλοντας ἑβ' ἔτος, χρῆ ποιεῖσθαι τὸν πολυπλασιασμόν, ἐν τέλει δηλαδὴ τιθέντας καὶ τὰ ιγ' καθολικὰ. Δι' ὧν ἡ μέχρι καὶ νῦν ἀπὸ Διοκλητιανοῦ τῶν ἐτῶν ἑξαριθμησις εὐδιάγνωστος ἔσται τοῖς ἐντυγχάνουσιν. Αὐτὰ γοῦν τὰ τνζ' ἔτη μερίζοντες εἰς τὸν ιθ', τὸ ἐνιστάμενον τῆς σελήνης ἐκ τῶν ὑπολιπανομένων γινώσκομεν.

Περὶ τῶν ἑπακτῶν τῆς σελήνης, καὶ τοῦ πῶς δεῖ ταῦτα μεταχειρίζεσθαι.

Γ. Αἱ ἑπακταὶ τῆς σελήνης διττῶς κανονίζονται · τουτέστιν ἕως τῆς τριακάδος πρώτης τοῦ Μαρτίου μηνός, καὶ ἕως τῆς τοῦ Αὐγούστου εἰκοστῆς ὀγδόης. Ἐὰν οὖν τὰ ἕως εἰκάδος ὀγδόης ἐπιζητοῦμεν, παρὰ ἐν ἔτος τὰ ἀπὸ Διοκλητιανοῦ ἔτη ποιοῦμεν · καὶ οὕτως εἰς τὸν ιθ' ταῦτα μερίζομεν · καὶ τὰ ἀπομένοντα ἐνδεκαπλασιάζοντες, ἀναλύομεν εἰς τὸν λ' · καὶ τῶν ὑπολοίπων ἐκείνας γινώσκομεν. Εἰ δὲ τὰς ἕως τριακάδος πρώτης τοῦ Μαρτίου διςρευνῶμεν ἑπακτὰς τῆς σελήνης, τὸ ἐνιστάμενον αὐτῆς ἔτος ἐνδεκαπλασιάζομεν · καὶ τούτων ἀφαιροῦντες δύο ἡμέρας, τὰς ὑπολοίπους μερίζομεν εἰς τὸν λ'. Διττῆς οὕσης τῆς περὶ τῶν ἑπακτῶν μεθόδου, προσήκει παρατηρεῖσθαι ταύτας ἐν ταῖς ἀνωτέρω δειχθείσαις ψήφοις περὶ τῆς κατὰ τὴν σελήνην ἡμέρας · καὶ ἐνθα μὲν τὴν τοῦ Μαρτίου κατετάξαμεν τριακάδα πρώτην, τὰς ἕως αὐτῆς ἑπακτὰς ταύτης. Οὕτως γὰρ οὐδεμία τοῖς ψηφίζουσι πλάνη

Περὶ τοῦ πρώτου κατ' Αἰγυπτίους μηνός, ποῖος κατὰ Ῥωμαίους ἔσται, καὶ πόθεν ἀρχεται.

ΙΑ'. Σημειωτέον δὲ, ὡς ὁ κατ' Αἰγυπτίους θεῶθ Σεπτέμβριος κατὰ Ῥωμαίους ἔσται, τὴν οἰκίαν θεοῦ ποιοῦμενος ἀρχὴν, ἦγγουν νεομηνίαν, κατὰ τὴν κθ τοῦ Αὐγούστου μηνός.

Χρόνων ἀριθμησις καὶ ὁμάς.

Δ Ἀδάμ ἔτη	αλ'	
Σήθ	σε'	υλε'
Ἐνὼς	ρη'	χχε'
Καϊνάν	ρσ'	ψλε'
Μελελεήλ	ρζε'	Ϟε'
Ἰαρέδ	ρξβ'	αρχβ'
Ἐνὼχ	ρξε'	ασπξ'
Μαθουσάλα	ρξζ'	αυνδ'
Λαμέχ	ρπη'	αχμβ'
Νῶε	φ'	ββρμδ'
Σῆμ	ρ'	
Ἀρφαξάδ	ρλε'	
Καϊνάν	ρλ'	
Σάλα	ρλ'	
Ἐβερ	ρλβ'	
Φάλεγ	ρλ'	

Ῥαγαῦ	ρλβ'	A Ragau	132
Σερούχ	ρλ'	Seruch	150
Ναχώρ	σο'	Nachor	270
Θάρρα	ο'	Tharra	70
Ἀβραάμ	ρ'	Abraham	100
Ἰσαάκ	ρ'	Isaac	60
Ἰακώβ	πε'	Jacob	85
Λευί	μζ'	Levi	47
Καάθ	εβ'	Caath	62
Ἀράμ	οε'	Aram	75
Μοϋσῆς	π'	Moyse	80
Ἐν τῇ ἐρήμῳ	μ'	n deserto	40
Ἰησοῦς	λβ'	Jesus	52
Οἱ πρεσβύτεροι	ν'	Seniores	50
Χουσαρσαθέμ	η'	Chusarathem anni	50
Γοθονιήλ	ν'	Othoniel	50
Αἰγλώμ	ιη'	Æglon	18
Αῶθ	ν'	Aoth	50
Σεμεγάρ	κ'	Semgar	20
Ἰεβουσαιοί	κ'	Jebusæi	20
Δεθβόρα	μ'	Debbora	40
Ὀρίφ και Ζίφ	ζ'	Oriph et Ziph	7
Γεδεών	μ'	Gedeon	40
Ἀβιμέλεχ	γ'	Abimelech	5
Θόλα	κβ'	Thola	22
Ἰαήρ	κβ'	Jaer	22
Ἀμμανίται	ιη'	Ammanitæ	18
Ἰεφθαί	ς'	Jephthe	6
Ἐσσεβών	ς'	Essebon	7
Ἄιλών	ι'	Ælon	10
Ἀβδών	η'	Aldon	8
Φυλιστιεῖμ	μ'	Philistæi	40
Σαμφώμ	κ'	Sampson	20
Ἀναρχίας και εἰρήνης	μ'	Interregni et pacis	40
Ἡλὶ ἱερεὺς	κ'	Heli sacerdos	20
Σαμουὴλ ἱερεὺς	κ'	Samuel sacerdos	20
Σαούλ	μ'	Saul	40
Δαυὶδ	μ'	David	40
Σολομών	μ'	Salomon	40
Ῥοβοάμ	ιζ'	Roboam	17
Ἀβιά	γ'	Abia	3
Ἀσά	μα'	Asa	41
Ἰωσαφάτ	λθ'	Josaphat	39
Ἰωράμ	η'	Joram	8
Ὀχοζίας	α'	Ochozias	1
Γοθολία	ς'	Gotholia	7
Ἰωᾶς	μ'	Joas	40
Ἀμασίας	κθ'	Amasias	29
Ὀζίας	νβ'	Ozias	52
Ἰωαθάμ	ις'	Joatham	16
Ἀχάς	ις'	Achas	16
Ἐζεχίας	κθ'	Ezechias	29
Μανασσῆς	νε'	Manasses	55
Ἀμώς	β'	Amos	2
Ἰωσίας	λα'	Josias	31
Ἰωαχᾶς	α'	Joachaz	1
Ἰωακείμ	ια'	Joachim	11
Ἰεχονίας	α'	Jechonias	1
Σεδεκίας	ια'	Sedecias	11
Ναβουχοδονόσορ	κθ'	Nabuchodonosor	21
Ὀύαλαμαδαράχ	ε'	191 Valamadarach	5
Βαλτάσαρ	γ'	Baltasar	3
Δαρείος και Ἀστυάγης	ιζ'	Darius et Astyages	17
Κύρος ὁ Πέρσης	λβ'	Cyrus Persa	32
Καμθύσης	η'	Cambyses	8
Δαρίος ὁ Μῆδος	κη'	Darius Medus	28
Ξέρξης	κα'	Xerxes	21
Ἀρταξέρξης	λγ'	Artaxerxes	33
Δαρίος	ιδ'	Darius	19
Ἀρταξέρξης	λδ'	Artaxerxes	34
Ὀχος	κα'	Ochus	21
Ἀρσης Ὀχος	β'	Arses Ochus	2
Δαρίος	ς'	Darius	6
Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών	ιβ'	Alexander Macedo	12
Πτολεμαῖος ὁ Αἰγύπτου	κδ'	Ptolemæus Ægypti	24

11 γρ. ν'.

Ptolemæus Philadelphus	30	5259	A	Πτολεμαῖος Φιλάδελφος	λ'	εσαθ'
Ptolemæus Evergetes	25	5264		Πτολεμαῖος Εὐεργέτης	κε'	εσαθ'
Ptolemæus Philopator	17	5281		Πτολεμαῖος Φιλοπάτωρ	ιζ'	εσπα
Ptolemæus Epiphanes	23	5304		Πτολεμαῖος Ἐπιφανής	κγ'	εσθ'
Ptolemæus Philometor	35	5339		Πτολεμαῖος Φιλομήτωρ	λε'	εταθ'
Ptolemæus Evergetes	29	5368		Πτολεμαῖος Εὐεργέτης	κθ'	ετη
Ptolemæus Physconis	16	5384		Πτολεμαῖος Φύσκωνος	ις'	ετπθ'
Ptolemæus Siderites	9	5393		Πτολεμαῖος Σιδηρίτης	θ'	ετλγ'
Ptolemæus, qui et Alexander	3	5396		Πτολεμαῖος ὁ καὶ Ἀλέξανδρος	γ'	ετλζ'
Ptolemæus Soter	8	5404		Πτολεμαῖος ὁ Σωτήρ	η'	ευθ'
Bacchus novus	28	5432		Διόνυσος ὁ νέος	κη'	ευλβ'
Cleopatra	22	5454		Κλεοπάτρα	κβ'	ευνθ'
C. Julius Romanorum	4	5458		Γάιος Ἰούλιος Ῥωμαίων	δ'	ευνη'
Cæsar Augustus	57	5515		Καῖσαρ Αὐγούστος	νζ'	εφιε'
Tiberius	22	5537		Τιβέριος	κβ'	εφλζ'
Caius	4	5541		Γάιος	δ'	εφμα'
Claudius	14	5555		Κλαύδιος	ιδ'	εφνε'
Nero	14	5569		Νέρων	ιδ'	εφξθ'
Vespasianus	10	5579		Οὐεσπασιανός	ι'	εφοθ'
Titus	3	5582	B	Τίτος	γ'	εφπβ'
Domitianus	15	5597		Δομητιανός	ιε'	εφλζ'
Nerva	1	5598		Νερούας	α'	εφλη'
Trajanus	18	5616		Τραϊανός	ιη'	εχις'
Adrianus	21	5637		Ἀδριανός	κα'	εχλζ'
Ælius Antoninus	20	5657		Αἴλιος Ἀντωνίνος	κ'	εχνη'
Marcus Antoninus	16	5673		Μάρκος Ἀντωνίνος	ις'	εχογ'
Commodus	12	5685		Κόμοδος	ιβ'	εχπα'
Severus	18	5703		Σεουήρος **	ιη'	εψγ'
Antonius Caracalla	7	5710		Ἀντωνῖος Καρακάλλου	ζ'	εψι'
Antonius alter	4	5714		Ἀντωνῖος ἄλλος	δ'	εψιδ'
Alexander Mam	14	5727		Ἀλέξανδρος Μαμέας	ιδ'	εψκζ'
Maximinus	3	5730		Μαξιμῖνος	γ'	εψλ'
Gordianus	6	5736		Γορδιανός	ς'	εψλς'
Philippus	6	5742		Φίλιππος	ς'	εψμβ'
Decius	1	5743		Δέκιος	α'	εψμγ'
Gallus et Volusianus	2	5745		Γάλλος καὶ Βουλουσιανά	β'	εψμε'
Valerianus et Galienus	15	5760		Οὐαλεριανός καὶ Γάλινος	ιε'	εψνε'
Claudius	1	5761		Κλαύδιος	α'	εψοα'
Aurelianus	6	5767	C	Αὐριλλῖος	ς'	εψεζ'
Probus	7	5774		Πρόβος	ς'	εψοθ'
Carus et Carinus	2	5776		Κάρος καὶ Καρίνος	β'	εψοι'
Diocletianus	20	5796		Διοκλητιανός	κ'	εψλζ'
Constantinus	32	5828		Κωνσταντῖνος	λβ'	εωκη'
Constantius	22	5852		Κωνσταντῖος	κβ'	εωνβ'
Julianus	3	5855		Ἰουλιανός	γ'	εωνν'
Jovianus	1	5856		Ἰοβιανός	α'	εωνς'
Valentinianus	10	5866		Οὐαλεντινιανός	ι'	εωξς'
Valens	4	5870		Οὐάλης	δ'	εωσ'
Theodosius	16	5886		Θεοδόσιος	ις'	εωπς'
Arcadius	14	5900		Ἀρχάδιος	ιδ'	επ'
Theodosius junior	42	5942		Θεοδόσιος ὁ νέος	μβ'	εθμβ'
Marcianus	6	5948		Μαρτιανός	ς'	εθμη'
Leo	18	5966		Λέων	ιη'	εθξς'
Zeno	17	5983		Ζήνων	ιζ'	εθπγ'
Anastasius	27	6010		Ἀναστάσιος	κς'	ςι'
Justinus	9	6019		Ἰουστῖνος	θ'	ςιθ'
Justinianus	38	6057		Ἰουστινιανός	λη'	ςινς'
Justinus junior	13	6070		Ἰουστῖνος νέος	ιγ'	ςισ'
Tiberius	4	6071	D	Τιβέριος	δ'	ςισθ'
Mauricius	20	6094		Μαυρικῖος	κ'	ςιθθ'
Phocas	8	6102		Φωκάς	η'	ςρβ'
Heraclius	31	6133		Ἡράκλειος	λα'	ςρλγ'
Constantinus	1	6134		Κωνσταντῖνος	α'	ςρλδ'
Constantinus	27	6161		Κωνσταντῖνος	κς'	ςρξα'
Constantinus	17	6178		Κωνσταντῖνος	ις'	ςρση'
Justinianus	10	6188		Ἰουστινιανός	ι'	ςρπη'
Leo	3	6191		Λέων	γ'	ςρρη'
192 Tiberius, qui et Apsimarus	7	6198		Τιβέριος, ὁ καὶ Ἀψίμαρος	ς'	ςρλη'
Justinianus iterum	6	6204		Ἰουστινιανός πάλιν	ς'	ςσθ'
Philippus, qui et Bardanes	2	6206		Φιλιππικός, ὁ καὶ Βαρδάνης	β'	ςσσ'
Artemius, qui et Anastasius	3	6209		Ἀρτέμιος, ὁ καὶ Ἀναστάσιος	γ'	ςσθ'
Theodosius Atramytenus	1	6210		Θεοδόσιος ὁ Ἀτραμυτηνός	α'	ςσι'
Leo, qui et Cono	25	6235		Λέων, ὁ καὶ Κόνων	κε'	ςσλε'
Artavasdus	3	6238		Ἀρταύασδος	γ'	ςσλη'

** γρ. Σευήρος

Κωνσταντίνος υἱὸς Λέοντος	λα'	ςσθ	A	Constantinus Leonis f.	31	6269
Λέων υἱὸς Κωνσταντίνου	ε'	ςσοδ		Leo Constantini f.	5	6274
Κωνσταντίνος υἱὸς Λέοντος σὺν τῇ μητρὶ Εἰρήνῃ	ε' μ. β'	ςσπδ'		Constantinus Leonis f. cum matre Irene	10, m. 2	6284
Κωνσταντίνος μόνος	ς' μ. θ'	ςσλ'		Constantinus solus	6, m. 9	6290
Εἰρήνη ἡ μήτηρ αὐτοῦ πάλιν	β' μ. ς'	ςσλβ'		Irene rursus	2, m. 6	6292
Νικηφόρος	η' μ. θ'	ςτα'		Nicephorus	8, m. 9	6301
Σταυράκιος ὁ υἱὸς αὐτοῦ	β'	ςτγ'		Stauracius Nicephori f.	2	6303
Μιχαὴλ καὶ Θεοφύλακτος	β'	ςτε'		Michael et Theophylactus	2	6305
Λέων ὁ Ἀρμένης	ζ'	ςτιβ'		Leo Armenius	7	6312
Μιχαὴλ	θ'	ςτκα'		Michael	9	6321
Θεόφιλος ὁ υἱὸς αὐτοῦ	ιβ'	ςτλγ'		Theophilus Michaelis f.	12	6333
Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ σὺν τῇ μητρὶ Θεοδώρα	ιδ'			Michael Theophili F. cum matre Theo- dora	14	
Μιχαὴλ μόνος	ια'			Michael solus	11	
Μιχαὴλ καὶ Βασίλειος	α'			Michael et Basilius	1	
Βασίλειος ὁ Θράξ	ιβ'			Basilius Thrax	11	
Λέων καὶ Ἀλέξανδρος υἱοὶ αὐτοῦ	κς'			Leo et Alexander Basilii filii	21	
Ἀλέξανδρος καὶ Κωνσταντίνος	α'			Alexander et Constantinus	1	
Κωνσταντίνος μόνος	ς'			Constantinus solus	7	
Κωνσταντίνος καὶ Ῥωμανός			B	Constantinus et Romanus		
<i>Περὶ τῶν ἐξ χιλιετηρίδων, πότε τούτων ἐκάστη, καὶ ἐπὶ τίνας πεπληρωταί.</i>				<i>De sex millenariis, quando singuli, et in quo desinanti.</i>		
'Η α' ἐν τῷ τοῦ Ἰαρέδ ἔτει	μ'			I in anno Jared	40	
'Η β' ἐν τῷ τοῦ Νῶε ἔτει	τη'			II in anno Noe	308	
'Η γ' ἐν τῷ τοῦ Ῥαγαῦ ἔτει	ιθ'			III in anno Ragau	99	
'Η δ' ἐν τῷ τοῦ Ἀῶθ ἔτει	κγ'			IV in anno Aoth	23	
'Η ε' ἐν τῷ τοῦ Κύρου τοῦ Πέρσου ἔτει	λα'			V in anno Cyri Persæ	31	
'Η ς' ἐν τῷ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀναστα- σίου ἔτει	ιζ'			VI in anno Anastasii	17	
<i>Περὶ τῶν ια' περιόδων τῶν ἀπὸ φλβ' ἔτων· πότε, καὶ ἐπὶ τίνας ἐκάστη τούτων πεπληρωταί.</i>				<i>De periodis xi, quarum singulæ annis constant dxxxii : quando et ubi unaquæque desinat.</i>		
'Η α' ἐν τῷ τοῦ Ἐνώς ἔτει	ις'	φλβ'		I in anno Enos	97	532
'Η β' ἐν τῷ τοῦ Ἰαρέδ ἔτει	ρλ'	αξδ'		II in anno Jared	150	1064
'Η γ' ἐν τῷ τοῦ Λαμέχ ἔτει	ρμβ'	αφλς'		III in anno Lamech	142	1596
'Η δ' ἐν τῷ τοῦ Νῶε ἔτει	υπς'	βρκη'		IV in anno Noe	486	2128
'Η ε' ἐν τῷ τοῦ Ἑβερ ἔτει	κγ'	βχξ'		V in anno Heber	23	2660
'Η ς' ἐν τῷ τοῦ Ναχώρ ἔτει	κθ'	γρλβ'	C	VI in anno Nachor	29	3192
'Η ζ' ἐν τῷ τοῦ Ἀράμ ἔτει	νη'	γψκδ'		VII in anno Aram	58	3724
'Η η' ἐν τῷ τοῦ Φιλισταίων ἔτει	ς'	δσγς'		VIII in anno Philistæorum	6	4256
'Η θ' ἐν τῷ τοῦ Ἐζεκία ἔτει	ς'	δψηη'		IX in anno Ezechiaë	70	4788
'Η ι' ἐν τῷ τοῦ Φιλομήτορος ἔτει	ις'	ετκ'		X in anno Philometoris	16	5320
'Η ια' ἐν τῷ τῆς βασιλείας Κωνσταν- τίνου ἔτει	κδ'	εωνβ'		XI in anno imperii Constantini	24	5852
<i>Δήλωσις τῶν ὑποκειμένων κεφαλαίων, πότε, καὶ ἐπὶ τίνας αὐτῶν ἕκαστον ἐπληρώθη.</i>				193 <i>Explicatio subjectorum capitum, quando et sub quo unumquodque contigit.</i>		
Ἐν ἔτει πα' Μωϋσέως ἡ τ' ἀπὸ Αἰγύπτου γέγονεν ἔξοδος καὶ τὸ πρῶτον Πάσχα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ κατὰ τὸν παρ' αὐτοῖς πρῶτον μῆνα, λέγω δὴ τὸν Νισάν. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ γωκζ' ^{α'} .				Ἦν Anno Moysis octogesimo primo incidit migratio Israelitarum ex Ægypto; necnon eorum Pascha primum in primo eorumdem mense, hoc est Ni- san, anno ab Adamo 3827.		
Ἐν ἔτει ιβ' Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ εἰσῆλθεν ἐν τῇ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἀγίων ὁ ἀρχιε- ρεὺς κατὰ τὴν ι' τοῦ ζ' μηνός, ἤγουν τοῦ Θεροί. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ γωξγ'.				Ἦν Anno duodecimo Jesu filii Nave ingressus est in terra promissa in sancta sanctorum summus pon- tifex decima die mensis septimi, qui est Tisri. Erat autem annus Adami 5863.		
Ἐν ἔτει κε' τοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ ὁ Ἰεβουλαῖος ἤρξατο καθ' Ἑβραίους ψηφίζεσθαι, τοῦτ' ἔστιν ἡ πεντηκον- ταετηρίς. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ γωπς' ^{α'} .				Ἦν Anno xxv ejusdem Jesu Jobelæus ab Hebræis pu- tari cœptus est, hoc est quinquagenarius orbis an- norum. Erat annus Adami 5886.		
Ἐν ἔτει δ' τῆς βασιλείας Σολομῶντος ὁ ἐν Ἱερο- σολύμοις ἤρξατο οἰκοδομῆσθαι ναός. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ δυοδ'.				Ἦν Anno iv regni Salomonis cœptum est ædificari templum Hierosolymitanum, anno Adami 4474.		
Ἐν ἔτει γ' τῆς βασιλείας Ἰωακείμ τὸ πρῶτον ἔτος ψηφίζεται τῆς εἰς Βαβυλῶνα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἀποι- κίας. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ δββ'.				Ἦν Anno tertio regni Joacimi primus numerari inci- pit deportationis Israelitarum in Ægyptum. Erat ab Adamo 4900.		
Ἐν ἔτει ια' Κύρου τοῦ Πέρσου τὸ τῆς αἰχμαλω- σίας ^{α'} τελευταῖον ἔτος συνεπληρώθη, ἤγουν τὸ σ'.				Ἦν Anno Cyri Persæ undecimo ultimus captivitatis annus desiit, videlicet septuagesimus. Qui est ab Adamo 4970.		
Ἦν γρ. γωκβ'. ^{α'} Ἦν γρ. γωπβ'. ^{α'} Ἦν γρ. αἰχμαλώσεως.						

Anno tertio regni Darii Medi, ab Jesu filio Jose- A
dec, et Zorobabele filio Salathielis Hierosolymita-
num templum instauratur, anno Adami 5011.

Anno secundo imperii Augusti Cæsaris numerari
cæperunt indictiones, Romanique menses tum pri-
mum ab illis excogitati, anno Adami 5460.

Anno Augusti κλιν nascitur secundum nos qui
supra nos est unigena Patris Filius Jesus Chri-
stus; ac natura propter nos perfectus sit homo,
qui natura per sese perfectus erat Deus, anno
Adami 5501.

Anno xv Tiberii in Jordane baptizatur, et ad-
optionem Spiritus sancti credentibus largitur, anno B
Adami 5550.

Anno xix Tiberii ejusdem ad salutiferam passio-
nem venit, impassibilitatem ex ea naturæ nostræ
conferens, anno Adami 5554.

Anno Constantini xx Nicææ synodus habita est,
anno Adami 5816, Christi 316.

Anno secundo Theodosii Constantinopoli cele-
brata synodus, anno Adami 5872, Christi 372.

Anno xiiii Theodosii junioris Ephesina prima sy-
nodus habita est, anno 5913, Christi 413.

Anno primo imperii Marciani Chalcedonense
concilium celebratur, anno ab Adamo 5945, a Chri- G
sto 445.

Anno xxvi imperii Justiniani quinta synodus
habita est, ab Adamo anno 6045, a Christo 545.

Ἐν ἔτει γ' τῆς βασιλείας Δαρείου τοῦ Μῆδου ὑπὸ
Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδὲκ καὶ Ζοροβάβελ τοῦ Σαλαθιήλ ὁ
ἐν Ἱεροσολύμοις αὐθις ὠκοδομήθη ναός. Ἦν δὲ τῶν
ἀπὸ Ἀδάμ τὸ εἰα'.

Ἐν ἔτει β' τῆς βασιλείας Αὐγούστου Ἰ Καίσαρος
αἱ Ἰνδικτοὶ ἤρξαντο ψηφίζεσθαι, καὶ οἱ τῶν Ῥω-
μαίων μῆνες οὐ πρότερον ἢ κατ' ἐκείνου καιροῦ πρὸς
αὐτῶν ἐπινοηθέντες. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ εὐζ'.

Ἐν ἔτει μγ' αὐτοῦ γεννᾶται καθ' ἡμᾶς ὁ ὑπὲρ
ἡμᾶς μονογενὴς τοῦ Πατρὸς Υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς,
καὶ φύσει γίνεται δι' ἡμᾶς τέλειος ἄνθρωπος, φύσει
τέλειος δι' ἑαυτὸν ὑπάρχων Θεός. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ
Ἀδάμ τὸ ερφα'.

Ἐν ἔτει ιε' τῆς βασιλείας Τιβερίου ἐν τῷ Ἰορ-
δάνῃ βαπτίζεται, καὶ τὴν ἐν Πνεύματι ἁγίῳ τοῖς πι-
στεύουσιν υἱοθεσίαν χαρίζεται. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ
τὸ ερϋλ'.

Ἐν ἔτει ιθ' τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τὸ σωτήριον ἵεται πά-
θος, ἀπάθειαν ἐντεῦθεν τῇ ἡμετέρᾳ φύσει δωροῦμέ-
νος. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ ερϋλδ'.

Ἐν ἔτει κ' τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου ἡ ἐν Νι-
καίᾳ γέγονε σύνοδος. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ ερως',
τῶν ἀπὸ Χριστοῦ δὲ τὸ τρις'.

Ἐν ἔτει β' τῆς βασιλείας Θεοδοσίου ἡ ἐν Κωνσταν-
τινουπόλει γέγονε σύνοδος. Ἦν δὲ τῶν μὲν ἀπὸ Ἀδάμ
τὸ ερωβ', τῶν δὲ ἀπὸ Χριστοῦ τὸ τοβ'.

Ἐν ἔτει ιγ' τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ νέου ἡ ἐν
Ἐφέσῳ τὸ πρότερον γέγονε σύνοδος. Ἦν δὲ τῶν μὲν
ἀπὸ Ἀδάμ τὸ ερζιγ', τῶν δὲ ἀπὸ Χριστοῦ τὸ υιγ'.

Ἐν ἔτει α' τῆς βασιλείας Μαρκιανοῦ ἡ ἐν Καλιη-
δόνι γέγονε σύνοδος. Ἦν δὲ τῶν μὲν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ
ερζιμγ', τῶν δὲ ἀπὸ Χριστοῦ υμγ'.

Ἐν ἔτει κς' βασιλείας Ἰουστινιανοῦ ἡ ε' γέγονε
σύνοδος. Ἦν δὲ τῶν μὲν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ ερμς', τῶν δὲ
ἀπὸ Χριστοῦ ρμς'.

ΙΣΑΑΚ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΥ

ΓΩ ΣΟΦΩΤΑΤΩ ΟΙΝΑΙΩΤΗ ΚΥΡΙΩ ΑΝΔΡΟΝΙΚΩ

Μεθόδους αἰτήσαντι λογικὰς ἐκθέσθαι ἡλιακῶν καὶ σεληνιακῶν κύκλων, καὶ τῶν τούτοις ἐπομένων.

ISAACI MONACHI ARGYRI

AD OENÆOTEM D. ANDRONICUM,

Qui ratione traditas methodos postularat solis ac lunæ cyclorum, et eorum quæ ex his
consequuntur.

Dionysio Petavio interprete.

194 Proœmium.

Quoniam cæteris qui vivunt hodie, prætermissis
peritis, virorum præstantissime, nos idoneos esse

ἴ γρ. αὐτοῦ του.

Προόμιον.

Ἐπειδὴ τοὺς ἄλλους τῶν νῦν σοφῶν παραδραμῶν,
ὧ θειώτατ' ἀνδρῶν, ἡμᾶς ἱκανῶς ἔχειν κέκρικας τὰς

τῶν ῥηθησομένων ἀποδοῦναι σοι μεθόδους· πρὸς δὲ ἅς ἐπι ταύταις τῶν λόγων αἰτίας· (οὐ γὰρ ἀγνοῦν μὴ οὕτως ἡμᾶς ἔχοντας, τὸ τοιοῦτον ἡμῖν τεθαβρῆκώς σπουδασμα προσανέθου· εὐλογον δὲ ἡγήσω τῇ φιλίᾳ χαρίσασθαι, φύσει τυραννοσύη τοὺς αὐτῇ κυρίως χρωμένους καὶ τὰς ψήφους ἐντεῦθεν δεκάζειν παρασκευαζούση·) καὶ ἡμεῖς, ὡς ἐπέταξας, κινούμεν ἤδη τὴν χεῖρα πρὸς τοῦργον, τὴν σὴν περὶ ἡμᾶς ψῆφον δυσωπηθέντες, καὶ κατὰ τὸ ἀκόλουθον μηδ' ἡμεῖς ὄντινούν τῆς ἑαυτῶν περὶ τὸ προκειμενον ἀδυναμίας ποιησάμενοι λόγον. Ὅπως δ' ἂν ἀπαντήσῃς τὸ πέρας ἡμῖν, εὐλόγως κείσθαι σοι παρ' ἐμοὶ τὴν χάριν ὁμολογήσω· τοῦ μὲν κατορθῶσαι, ὅτι σὺ πάντως ἔση δούς τὰς ἀφορμάς· τοῦ δ' ἀποτυχεῖν, ὅτι μὴ ἀξίους ὄντας ἀξίους τοῦ πράγματος κέκρι-
κας.

Περὶ τῶν ἡλιακῶν κύκλων.

Α'. Ἔστι δὴ πρῶτον ἡμῖν τῶν προκειμένων εἰς σκέψιν τὸ περὶ τῶν καλουμένων ἡλιακῶν κύκλων, ὅπως τε κύκλοι καλοῦνται, καὶ διὰ τί, μέχρι τῶν κη' προϋόντες, πάλιν ἀρχὴν λαμβάνουσιν ἀπὸ τοῦ πρώτου· ἔτι δὲ καὶ τίνι μεθόδῳ ζητοῦντες τόνδε τινὰ κατὰ τὸ ἐνιστάμενον ἔτος ποσταῖός ἐστι, ἀκριβῶς ἂν δυναίμεθα λαμβάνειν.

Ἐφ' οὗ καὶ λέγομεν, ὅτι κύκλοι μὲν καλοῦνται, διὰ τὸ ἕκαστον τούτων ἐνιαυσιαῖον περιεχῖν διάστημα· ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἐνιαυτός τῇ τοῦ ἡλίου κινήσει παραμετρῆται· ἡ δὲ τοῦ ἡλίου κινήσις κυκλικῶς ἐνεργουμένη, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου εἰς τὸ αὐτὸ ἀποκαθισταμένη, τὸν ἐνιαυτὸν ὀρίζει· εἰκότως καὶ τὸ ὀριζόμενον χρονικὸν διάστημα ὑπὸ τῶν τοῦ ἡλίου κυκλικῶν κινήσεων, ὃ καὶ ἐνιαυτὸν καλοῦμεν, κύκλος ἐκλήθη· συνεπινοουμένης καὶ τῆς τοῦ ἐνιαυτοῦ κλήσεως, ἐντελῶς κύκλος ἐνιαύσιος εἴη ἂν ὠνομασμένος.

Προταῖσι δ' οἱ ἐνιαύσιοι οὗτοι κύκλοι τοῦ ἡλίου ἀφ' ἐνὸς ἄχρι τῶν κη', καὶ πάλιν ἀρχὴν λαμβάνουσιν ἀφ' ἐνὸς, δι' αἰτίαν τοιαύτην.

Διὰ τί μέχρι τῶν κη' προϋασιρ οἱ τοῦ ἡλίου κύκλοι.

Β'. Τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὄλων Θεοῦ τῆνδε τὴν ὀρωμένην πᾶσαν κτίσιν ἐν ἡμέραις ἕξ εἰς τὸ εἶναι παραγαγόντος, τῇ δ' ἐβδόμῃ καταπαυσάμενου, ὡς ἡ τῆς Γενέσεως ἱστορεῖ βίβλος, ὃ μετ' ἐκείνην τὴν ἑβδομάδα συμπαρακτείνόμενος ἅπας χρόνος τοῖς οὖσιν ἑβδοματικῶς κατ' ἐκείνην μετρεῖται. Κατέπειθ' καὶ ὁ ἥλιος, τὴν ἰδίαν ποιούμενος κίνησιν, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον δι' ἡμερῶν τρεῖς καὶ ἑγγύστα ἀποκαθίσταται, καὶ ποιεῖ τὸν ἐνιαύσιον κύκλον ἐντεῦθεν τοσαύτας περιεχῖν· αἱ δὲ τοσαῦτα ἡμέραι· παρὰ τὸν τῆς ἑβδομάδος κύκλον μεριζόμεναι νβ' ποιοῦσιν ἑβδομάδας καὶ ἡμέραν μίαν, καὶ α'/δ'· φανερόν, ὅτι οὐ πᾶσαι τῶν ἐτῶν αἱ ἀρχαὶ κατὰ τὴν αὐτὴν καὶ μίαν τῶν τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν ἀρχονται· ἀλλὰ μεταβαίνουσιν ἀπὸ μὲν πρώτης εἰς δευτέραν, ἀπὸ δὲ δευτέρας εἰς τρίτην, καὶ καθεξῆς.

A judicasti, qui eorum, de quibus dicturi sumus, vias ac rationes tibi traderemus, tum earundem insuper viarum rationumque causas (non enim tali facultate destitutos nos esse nesciens, id nobis operis audacter imposuisti : verum amicitiae tribuendum hoc putasti : quæ tyrannidem quamdam in eos exercere solet, qui se totos illi permittunt, eorumque suffragia ac judicia corruptit) ; ideo nos, pro eo ac jussisti, manum ecce admovemus operi, tuum de nobis iudicium reveriti, et, quod consentaneum est, nullam imbecillitatis nostræ ad id quod propositum est efficiendum rationem ducentes. Uicunque vero successum nobis fuerit, debitorem me tibi gratiæ fatebor, quod, sive rem ex animi sententia perfecero, tu mihi ejus bene gerendæ occasionem dedisti ; sive assequi non potuero, tu me quamlibet imparem, idoneum ei rei judicasti.

De cyclis solaribus.

I. Prima nobis omnium, cyclorum ut vocant, solarium proposita consideratio est, cur et cycli vocentur, et ad xxviii progressi rursus ad primum redeant ; item quæ sit methodus qua cyclum quemlibet dato anno quotus sit exacte perverstigemus.

De quo illud asserimus, cyclos quidem propterea nominari, quod unusquisque annum habet intervallum ; nam quia solis cursu metimur annum, solis vero motus in orbem evolutus, et ab uno puncto ad idem reversus definit annum ; temporis illud intervallum quod solarium circuituum spatia circumscribunt, circulus vocari meruit : quo cum anni quoque appellatione juncta, annuus circulus nominatur.

Porro annales isti circuli solis ab 1 ad xxviii progressionem faciunt ; indeque ab uno rursus inchoantur : quod ob hanc causam accidit.

195 Quare ad xxviii usque procedunt solares circuli.

II. Cum artifex rerum omnium Deus totam hanc creaturarum rerum universitatem molitus sit diebus omnino sex, septima requieverit, ut est in historia Genesis : tempus deinceps omne, quod secundum illam hebdomadam cum rerum successione continuo propagatur, ad primæ illius modum per septenarium numerum exigitur. Et quoniam sol proprium explens orbem, ab uno puncto ad idem cccxxv diebus, et diei propemodum quadrante revolvitur atque annum circuitum totidem diebus constantem efficit : quæ quidem dies per septenarium circulum distributæ præter hebdomadas lxi unam diem efficiunt cum quadrante, manifestum est non omnium annorum initia ab una eademque die hebdomadis incipere : sed a prima transitum ad secundam facere : ab hac ad tertiam, deincepsque cæteras.

Clarius hoc fiet exemplo, prolatis duobus, aut etiam pluribus annis, qui post mundi conditum proxime fuerunt. Postquam enim primus annus cepit feria prima, ac trecentos (sexaginta quinque cum quadrante dies explicuit, insquens annus secundus absecunda utique feria nactus est initium, tertius a tertia, et sic deinceps. Quippe quadrans ille diei, qui ad ccclxxv dies accedens vertentem explet annum, nequaquam singulis annis imputatur; sed post annos quatuor, integro jam collecto die. Nam quater repetitus quadrans unum efficit. Atque hic ille dies absolutus ad ccclxxv dies additur: quo fit ut annus iste dierum sit ccclxxvi, quem nos Romana lingua *bissextum* nominamus. Quocirca quintus annus mundi, non ut priores alii a feria quinta cepit exordium, sed a sexta, propter unius accessionem diei, qui ex quadrantibus collectus ad annum quartum præteritum adjectus est. Tum deinde sextus, septimus, et octavus rite, uti series postulabat, hebdomadæ dies obierunt, hoc est vii, i et ii; nonus autem non tertiam, sed quartam habuit: quod in sequentibus eadem ratione contigit.

Ex iis apparet, si quidem annus diebus tantummodo constet ccclxxv, sine ulla quadrantis accessione, septem non amplius evolutis annis, singulorum initia ad eandem feriam esse reditura. Sed cum quadrans insuper accedat, cujus gratia quarto quoque anno fit unus dies reliquus, qui ex quadrantibus quatuor efficitur, ideo per annos octo et viginti ad eandem hebdomadæ ferias annorum primordia revocantur. Nam si vii duxeris in iv, hoc est initiorum anni mutationes, quæ, ut diximus, quadriennio quoque incidunt, conflent octo et viginti. Quæ causa est cur neque pluribus, neque paucioribus annis, quam xxviii, annui circuli solis explicantur.

Superest ut certa ratio tradatur, per quam anno quovis oblato ineuntem cyclum solis capere possimus. Ea vero est ejusmodi.

Methodus inveniendi quotus sit cyclus solis.

iii. Annos ab initio mundi ad ineuntem usque per xxviii partimur, et quidquid est infra xxviii, cyclus est solis, qui quæritur. Exempli gratia, anni ab orbe condito ad hunc annum numerantur 6881, de quibus demptis, quoad licet, 28, residui sunt 21. Unde cyclus est 21 anno mundi 6881.

Cum autem ex omni methodo expeditior quæque præferatur, illam ipsam in faciliorem commutantes ita tractabimus.

Post completum centenarium quemlibet, ultimi cyclum pro radice sumentes, ad centenarii sequentis annos addimus: ac summa per 28 divisa eodem, quo supra, modo, quod quæritur obtinemus. Exempli causa in anno proposito, quoniam præterito

Σαφέστερον δὲ τοῦτο δι' ὑποδείγματος ποιησόμεθα. δύο ἢ καὶ πλείω προχειρισάμενοι τῶν μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς κοσμογενείας ἐτῶν. Τοῦ γὰρ πρώτου ἔτους ἀπὸ ἡμέρας πρώτης ἀρξαμένου, κὰν τξε' ἡμέραις καὶ α'/δ' περιεχθέντος, τὸ μετ' αὐτὸ β' ἔτος ἀπὸ ἡμέρας δευτέρας ἤρξατο πάντως, καὶ τὸ τρίτον ὡσαύτως ἀπὸ τρίτης, καὶ ἐφεξῆς. Τὸ γὰρ τέταρτον μέρος τῆς ἡμέρας τὸ προσκείμενον ταῖς τοιαύταις τξε' ἡμέραις εἰς τὴν τοῦ ἐνιαυτοῦ τελείαν ἀπάρτισιν οὐ καθ' ἕκαστον ἔτος ἀριθμεῖται, ἀλλὰ κατὰ δ' ἔτη μίαν ἡμέρας συναγομένης. Τετράκις γὰρ τὸ α'/δ' ἐν. Αὕτη ἡ τελεία ἡμέρα προστίθεται ταῖς τξε' ἡμέραις· καὶ γίνεται τὸ ἔτος ἐκεῖνο τξς' ἡμερῶν, δ' καὶ καλεῖται παρ' ἡμῖν Ῥωμαϊκῶς βίσεξτον. Τὸ ἀπὸ τῆς κοσμογενείας ἀρα πέμπτον ἔτος οὐκ ἤρξατο ἀφ' ἡμέρας πέμπτης ἀκολούθως τοῖς πρὸ αὐτοῦ, ἀλλ' ἀφ' ἕκτης διὰ τὴν τῆς ἀπὸ τῶν α'/δ' τετάρτων συναχθείσης μίαν ἡμέρας γενομένην προσθήκην τῷ παρελθόντι δ' ἔτει. Καὶ ἐφεξῆς τὸ μὲν ἕκτον, καὶ ἕβδομον, καὶ ἧ' ἔτος ἀπαρλείπτως κατὰ τάξιν τὰς τῆς ἑβδομάδος περιηθον ἡμέρας, τουτέστι τὴν τε ζ', καὶ αὐτὴν τὴν πρώτην, καὶ τὴν δευτέραν· τὸ δὲ ἕνατον οὐ τὴν τρίτην, ἀλλὰ τὴν δ', κὰν τοῖς ἐφεξῆς ὁμοίως.

Φανερὸν οὖν ἐκ τούτων, ὡς, εἰ μὲν περιεῖχε τὸ ἔτος τξε' μόνον ἡμέρας, μὴ προσκείμενον τοῦ δ' μέρους, δι' ἐπτά ἂν ἐτῶν μόνων αἱ τούτων ἀρχαὶ πρὸς τὴν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν ἀποκαθίσταντο· ἐπεὶ δὲ πρόσσει ταύταις καὶ τὸ α'/δ', καὶ διὰ τοῦτο κατὰ δ' ἔτη παραλείπεται ἡμέρα α', ἢ ἀπὸ τῶν τεσσάρων συναγομένη α'/δ'· διὰ κη' ἐτῶν συνάγεται ἀποκατάστασις τῶν κατὰ τὰ ἔτη ἀρχῶν πρὸς τὰς τῆς ἑβδομάδος ἡμέρας. Πολλαπλασιαζομένου γὰρ τοῦ ζ' ἦτοι τῶν τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν ἐπὶ τὸν δ', τουτέστι κατὰ τὰς τετραετηρίδας, ὡς διεληπται, μεταβάσεις τῶν ἀρχῶν τῶν ἐτῶν γίνονται κη'. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ μήτε πλειόνων μήτ' ἐλαττόνων τῶν κη' τοῦ ἐνιαυσίου τοῦ ἡλίου συγχοροφουῦσθαι κύκλους.

Λοιπὸν δ' ἂν εἴη καὶ τὴν μέθοδον ἐκθεῖναι, δι' ἧς ἂν καθ' ὅποιον ἔτος ζητοῦντες λαμβάνειν τὸν ἐνεστῶτα κύκλον τοῦ ἡλίου, τοῦτον λαμβάνομεν. Καὶ ἐστὶν αὕτη.

Μέθοδος δι' ἧς εὐρίσκειται ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος ποστῆιος.

Γ'. Τὰ ἀπὸ τῆς κοσμογενείας ἔτη μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐνισταμένου ἔτους λαμβάνοντες, καὶ ταῦτα παρὰ τὰ κη' μερίζοντες, τὰ κἀνωθεν τῶν κη' κύκλους ἔχοντες ἡλιακούς. Οἷον ὡς ἐν ὑποδείγματι, τὰ ἀπὸ τῆς κοσμογενείας ἔτη μέχρι τοῦ ἐνεστῶτός εἰσι ζωπα'· ἐκ τούτων ἀφαιρουμένων τῶν κη', ὁσάκις ἐγχωρεῖ, καταλείπονται κα'. Καὶ ἐστὶν ὁ κατὰ τὸ ἐνιστάμενον ζωπα' ἔτος κύκλος ἡλίου κα'.

Ἐπεὶ δὲ πάσης μεθόδου τὴν προχειροτέραν ἐγχερομεν, καὶ ταύτην εἰς τὸ προχειρότερον μεταποιούντες οὕτως ἂν μεθοδεύσομεν.

Καθ' ἐκάστην συμπλήρωσιν ἑκατονταετηρίδος σκοποῦντες τὸν ἐνεστῶτα τότε κύκλον, καὶ τοῦτον ὡς θεμέλιον ἔχοντες, προστίθεμεν τοῖς κατὰ τὴν ἐπιούσαν ἑκατονταετηρίδα ἔτεσι, καὶ τὰ συναγόμενα μερίζοντες παρὰ τὸν κη', κατὰ τὸν δὴλωθέντα τρόπον,

ἔχομεν τὸ ζητούμενον. Ὅσον ὡς ἐν ὑποδείγματι κατὰ τὸ προκειμένον ἔτος, ἐπεὶ, συμπληρουμένης τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ἦγον τοῦ 500 ἔτους, κδ' ἦν ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος, ταῦτα κδ' κρατοῦμεν ὡς θεμέλιον παρ' ὄλην τὴν ἐνισταμένην ἑκατονταετηρίδα· καὶ τούτοις προστιθέντες τὰ μέχρι τοῦ νῦν καὶ αὐτοῦ ἔτη πα', τὰ γενόμενα ρε' μερίζομεν παρὰ τὸν κη', καὶ τὰ καταλείπομενα καὶ οὕτω κα' φαμέν εἶναι τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου.

Εὐλογον δ' ἂν εἴη καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἀνακύπτουσαν προθεμένους ἀπορίαν ἐνταυθοῖ λύσαι κατὰ τὸ ἐγγυροῦν. Ἔστι δὲ αὕτη. Τὸ πρῶτον ἔτος τῶν ἡλιακῶν κύκλων ἀπὸ ἡμέρας πρώτης, τουτέστι Κυριακῆς, ἔφαμεν ἀρχεσθαι, καθὰ δὴ καὶ ἀπὸ τῆς κοσμογενείας πρῶτον. Ἀλλὰ νῦν, ἦνίκα ὁ πρῶτος ἡλιακὸς ἐνσπῆ κύκλος, ἀπὸ ἡμέρας β' ἀρχεται, καὶ οὐ πρώτης. Καὶ τί ἂν εἴη τὸ αἴτιον τῆς κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν ταύτην διαφορᾶς; Καὶ αὕτη μὲν ἡ ἀπορία· λυθεῖ δ' ἂν οὕτως κατὰ τὸ εὐλογον.

Τῆς κυρίως ἀρχῆς τοῦ ἔτους, ἦτις ἐστὶ καθ' ἡν ἡμέραν ὁ δημιουργὸς τῶν ὄλων θεὸς τῆς τούτων γενέσεως ἤρξατο, ἀγνωσμένης ἐν ποίᾳ τῶν τοῦ ἔτους ἐστὶν ἡμερῶν, ἄλλων ἄλλας ἀρχὰς ὑποτιθεμένων τοῦ ἔτους· ἐπειδὴ, ὅταν ἐπιστῆ ὁ παρ' ἡμῖν Σεπτέμβριος, ὃν ἀρχὴν ποιούμεθα τοῦ ἔτους, ζ' ἐστὶν ἡμέρα· ὅταν δὲ ὁ Ὀκτωβριος, β' οἰκειότεραν ἀρχὴν ποιούμεθα τῶν ἡλιακῶν κύκλων τὴν τοῦ Ὀκτωβρίου ἀρχὴν, ἢ τὴν τοῦ Σεπτεμβρίου. Τοῦτο δὲ σαφέστερον ποιήσομεν κἀν τῇ μεθόδῳ τοῦ ἡμεροερευσείου· ἦτις καὶ ἔχει οὕτως.

Μέθοδος τοῦ ἡμεροερευσείου.

Δ'. Ὅταν τήνδε τινὰ τοῦ ἐνισταμένου μηνὸς ἡμέραν ζητῶμεν εὐρεῖν, ἐν τίνι τῶν τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν συμβαίνει, λαμβάνομεν τὸν ἀριθμὸν τῶν παρελθόντων κύκλων τοῦ ἡλίου, πλὴν τοῦ ἐνεστῶτος· καὶ τούτῳ προστιθεμεν τὰς τε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ μηνὸς ἐκείνου ἡμέρας ἄχρι καὶ αὐτῆς τῆς ζητούμενης, ἔτι τε τὴν ἐπακτὴν τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, ἦτις ἐστὶν Ὀκτωβρίου μὲν ἡμέρα α'. Ἀπὸ γὰρ τῆς κυρίως ἀρχῆς τοῦ ἔτους, ἦτις ἐστὶν ἡμέρα α', ἢ κατὰ τὴν α' μὲν τοῦ Ὀκτωβρίου, ἐν ἡμέρᾳ β' γινόμενη, μᾶς ἡμέρας ποιεῖ μετάθεσιν.

Ὀκτώβ.	λα' α'
Νοέμβριος	λ' δ'
Δεκέμβ.	λα' ζ'
Ἰανουάρ.	λα' β'
Φεβρουάρ.	κη' ε'
Μάρτιος.	λα' ε'
Ἀπρίλιος	λ' α'
Μάιος	λα' γ'
Ἰούνιος	λ' ζ'
Ἰούλιος	λα' α'
Αὐγουστος	λα' δ'
Σεπτέμβ.	λ' ζ'

Καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὅπερ καὶ ἀνωτέρω ἐλέγομεν, λύοντες τὴν ἀναφαινομένην ἀπορίαν. Καὶ ἐφεξῆς Νοεμβρίου ἡμέραι δ'. Ὅτι, λα' ἡμέρας τοῦ Ὀκτωβρίου ἔχοντες, ἡμέραι γ' μετὰ τὰς δ' περιττεύουσιν ἑβδομάδας· αὐταὶ δὲ μετὰ καὶ τῆς πρὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μᾶς δ' ποιοῦσι. Δεκεμβρίου δὲ ζ'· ὅτι μετὰ τὰς δ' ἑβδομάδας ὁ Νοέμβριος β' ἡμέρας ἔχει περιττεύου-

A *centenario vertente, hoc est sexies millesimo et octingentesimo, cyclus erat solis xxiv, hunc numerum, velut radicem, toto sequente centenario retinemus, ad quem residuos ad hunc annos adjicientes 81, summam inde confectam 105 per 28 dividimus, quod reliquum est, nempe 21, cyclum solis esse dicimus.*

Sed non abs re fuerit quæstionem quamdam, quæ ex iis quæ dicta sunt oritur, hic, quoad in nobis situm est, dissolvere. Est autem ejusmodi. Primum annum cyclorum solarium a prima feria, sive Dominica, inchoari diximus, item ut annus mundi primus indidem occæpit. Atqui hodie, quoties primus inquit solis circulus, 196 incipit feria secunda, non prima. Undenam ergo primæ illius diei discrimen accidit? Est hæc fere dubitandi ratio: cui nos consentaneæ sic occurrimus.

Verum anni primordium, hoc est dies illa, qua rerum omnium molitionem earum artifex Deus instituit, incertum est quam in anni diem inciderit, cum alii alia sumant annorum exordia. Quippe ineunte Septembri nostro, qui annus apud nos orditur, septima est feria; cum autem October incipit, secunda. Ideo ad anni principium aptiorem duximus Septembri ineuntem Octobrem. Quod in subjecta methodo investigandæ feræ evidentius apparebit, quæ ad hunc modum se habet.

Methodus investigandæ feræ.

IV. Mensis cujuslibet labentis diem inquirentes quam in hebdomadis feriam incidat, numerum imprimis transactorum solis cyclorum accipimus, eo excepto, qui inchoatus est; tum ad hunc numerum dies mensis ad eum usque qui quæritur, cum epactis ejusdem mensis adjicimus; ea in Octobri est 1. Nam a vero anni primordio, quod in feriam primam competere debet, traiectione in Kalend. Octobres facta, quæ cadunt in secundam feriam, et anni principium a nobis instituuntur, sit unius diei mutatio.

October	xxx1	1
November	xxx	4
December	xxxi	6
Januarius	xxx1	2
Februarius	xxviii	5
Martius	xxx1	5
Aprilis	xxx	1
Maius	xxx1	5
Junius	xxx	6
Julius	xxx1	1
Augustus	xxx1	4
September	xxx	7

Atque hoc ipsum est, quod superius dicebamus, cum emergenti quæstioni respondimus. Deinceps Novembri dies iv congruunt. Quippe xxx1 dies habet October: unde supra hebdomadas iv reliqui sunt dies tres: quibus addito 1 qui Octobrem antecessit, fiunt iv. December vi præbet, quoniam præter hebdomadas iv. November biduum relin-

quit, quod cum prioribus quatuor sex efficit. Januarius vero II obtinet. Quippe VI antecedentes cum superfluis III, quas supra IV hebdomadas December habet, IX conficiunt, de quibus hebdomade subtracta, residuum est Iduum, atque ita deinceps, Februarius V, Martius VI, quoniam Februarius, diebus constans octo duntaxat et viginti, nullas mensi sequenti relinquit epactas. Aprilis I, Maius III, Junius VI, Julius I, Augustus IV, September VII.

His igitur invicem additis, nimirum mensis inchoati diebus ad propositum usque, et mensis epactis, necnon præteritis cyclis solaribus, ut dictum est, cum eorum quadrantibus, omisso minore quam IV numero; summa denique per VII divisa, residuum, quod minus est septem, docet quam in feriam quæsitus dies mensis illius incurrat. B

Exempli gratia: Propositum sit inquirere præsentis mensis Octobris diem XXVI, quam in hebdomadis feriam cadat. Accipe dies primum XXVI, qui ab ejus Kalendis elapsi sunt: his adde tam epactam I mensis illius, quam XX, ob totidem cyclos præteritos: nec non quadrantes eorum, qui sunt V. Nam I usque ad IV relinquimus, ut supra dixi. Summa collecta LII per VII divisa, III reliquos habemus: ita ut propositus dies Octobris XXVI feria tertia sit futurus.

Eodem modo cum initium mensis cujusque requiritur, ejus Kalendas sumimus, cum epactis ejusdem, et cyclis solis, eorumque quadrantibus: quibus ex omnibus coalescentem summam in VII partimur, ut quod quæsitum est habeamus. Et quoniam, ut expedit sit methodus, tabellam subjecturi sumus, de hac quæ in rem fuerint explicabimus.

Sed illud necessario tenendum est, quoties bissextilem annum habens cyclus occurrit, uti IV, vel VIII, et cæteri, 197 nos non ab ineunte cycli illius anno quadrantes cyclorum accipere, sed a XXIX die Februarii, qui tunc XXIX constat diebus: quandoquidem hujus rei gratia solarium cyclorum quadrantes ad computandæ feriæ methodum assumimus.

KANONION TOY HMEPOEYΠEΣIOY.

Laterculum ad investigandam feriam.

		1	2	5	9	10	5	6
Romani		7	7	13	14	15	21	11
Menses		18	19	25	26	27	22	23
		12	24	8	20	4	16	28
Martius	31	VI	VII	I	II	III	IV	V
Aprilis	30	II	III	IV	V	VI	VII	I
Maius	31	IV	V	VI	VII	I	II	III
Junius	30	VII	I	II	III	IV	V	VI
Julius	31	II	III	IV	V	VI	VII	I
Augustus	31	V	VI	VII	I	II	III	IV
September	30	I	II	III	IV	V	VI	VII
October	31	III	IV	V	VI	VII	I	II
November	30	VI	VII	I	II	III	IV	V
December	31	I	II	III	IV	V	VI	VII
Januarius	31	IV	V	VI	VII	I	II	III
Februarius	28-29	VII	I	II	III	IV	V	VI

A σας· αὐται δὲ μετὰ τῶν προτέρων δ' ζ' ποιῶσι. Καὶ ὁμοίως Ἰανουαρίου β'. Αἱ γὰρ πρότεραι ἐξ, καὶ αἱ περιττεύουσαι τὰς ἑβδομάδας κατὰ τὸν Δεκέμβριον γ', θ' ποιῶσιν· ὧν ἑβδομάδος ἀφαρουμενῆς, β' λείπονται: ἡμέραι. Καὶ ἐφεξῆς ἀκολουθῶς Φεβρουαρίου ε', Μαρτίου πάλιν ε', διὰ τὴν κη' ἡμερῶν ὄντα τὸν Φεβρουάριον μηδεμίαν ποιεῖν τῷ ἐφεξῆς μηνὶ ἐπακτῆν. Ἀπριλίου α', Μαΐου γ', Ἰουνίου ε', Ἰουλίου α', Αὐγούστου δ', καὶ Σεπτεμβρίου ζ'.

Ταῦτα τοίνυν συντιθέντες ἀλλήλοις, τὰς τε δηλονότι τοῦ ἐνισταμένου μηνὸς ἡμέρας μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἐπιζητουμένης, καὶ τὰς τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπακτὰς, καὶ πρὸς τούτοις τοὺς τε παρελθόντας ἡλιακοὺς κύκλους, ὡς εἴρηται, καὶ τὰ τούτων α'/δ' παρεῶντες τὰ ἐλάττωτα τῶν δ', καὶ τὸν γινόμενον ὁμοῦ πάλιν ἀριθμὸν μερίζοντες παρὰ τὸν ζ', τὰ καταλειπόμενα

Ὅσον ἐπὶ ὑποδείγματος, ἔστω ζητεῖν ἡμᾶς τὴν τοῦ παρόντος Ὀκτωβρίου κς' εὐρεῖν, ἐν ποίᾳ τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν συμβαίνει. Λαμβάνομεν τὰς ἀπὸ τῆς νομηνίας αὐτοῦ μέχρι τῆς κς' καὶ αὐτῆς ἡμέρας κς' καὶ ταύταις προστιθεμεν τὴν τε αὐτοῦ τοῦ μηνὸς ἐπακτῆν α', καὶ ἔτι τοὺς παρελθόντας κ' τοῦ ἡλίου κύκλους, καὶ τὰ τούτων α'/δ', ἃ εἰσι ε'. Τὸ γὰρ α' ἄχρι τῶν δ' καταλιμπάνομεν, ὡς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν. Καὶ τὰ γενόμενα ὁμοῦ νβ' μερίσαντες παρὰ τὸν ζ', τὰ καταλειφθέντα γ' ἔχομεν τὴν κς' τοῦ παρόντος Ὀκτωβρίου μηνὸς ἐν ἡμέρᾳ γ' γεννησομένην.

Καὶ ὁμοίως δὲ τὴν ἀρχὴν ἐκάστου μηνὸς ζητοῦντες, τὴν τε α' τοῦ μηνὸς λαμβάνοντες, καὶ ταύτη τὴν ἐπακτῆν αὐτοῦ, τοὺς τε κύκλους τοῦ ἡλίου καὶ τὰ τούτων α'/δ' προστιθέντες, καὶ τὸν ἐκ τῆς συνθέσεως παρὰ τὸν ζ' μερίζοντες, ἔχομεν τὸ ζητούμενον. Ἐπεὶ δὲ καὶ κανόνιον ἐκθησόμεθα προχειροτέρως ἔνεκεν εὐρέσεως τῶν τοιούτων, ἐροῦμεν καὶ περὶ τούτου ὅσα εἰκόσ.

Καὶ τοῦτο δ' ἀναγκαῖον ἡμᾶς εἰδέναί, ὡς, ἡνίκα ἐπιστῆ κύκλος ἡλίου βίσεσξον ἔτος ποιῶν, οἶον δ', ἡ η', καὶ οἱ ἐφεξῆς κατὰ ἀκόλουθον, οὐκ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν κύκλον ἔτους λαμβάνομεν τὸ δ' τῶν κύκλων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς κθ' τοῦ Φεβρουαρίου, κθ' τῆνικαῦτα ἡμέρας ἔχοντος· ἐπειδὴ καὶ τούτου χάριν τὰ α'/δ' τῶν ἡλιακῶν κύκλων ζητοῦντες, εἰς τὴν D μέθοδον τοῦ ἡμεροσυρραίου παραλαμβάνομεν.

Περὶ τοῦ κανονίου τοῦ ἡμεροευσελου.

A! μὲν οὖν νομηγναι αὐτῶθεν ἐκ τοῦ κανονίου λαμβάνονται. Τὸν γὰρ ἐνιστάμενον κύκλον τοῦ ἡλίου λαμβάνοντες ἐκ τοῦ πρώτου σελιδίου, ὃ κατὰ βάθος πάντας τοὺς κύκλους αὐτοῦ περιέχει, καὶ ἐκ τοῦ ἀνωτάτω, καὶ πρωτίστου στίχου τοῦ περιέχοντος τοὺς μῆνας, τὸν ἐνιστάμενον μῆνα, οὗ τὴν νομηγνίαν ζητοῦμεν, τὴν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κανονίου παρακειμένην τῷ ἐνεστῶτι ἡλιακῷ κύκλῳ, καὶ ὑπὸ τὸν ληφθέντα μῆνα κατὰ βάθος, ταύτην φήσομεν εἶναι νομηγνίαν τοῦ μηνὸς οὗ ζητοῦμεν. Ταύτην δὲ λαμβάνοντες, καὶ ἢν ἂν βουλοίμεθα τῶν ἐφεξῆς ἡμερῶν αὐτοῦ ληψόμεθα. Τὰς γὰρ ἀπὸ α' ἄχρι τοῦ κατὰ τὴν νομηγνίαν ἀριθμοῦ τῆς ἡμέρας παρῆξ αὐτῆς λαβόντες, καὶ ταύταις προσθέντες τὰς ἀπὸ τῆς νομηγνίας ἄχρι καὶ αὐτῆς ἧς ζητοῦμεν ἡμέρας, καὶ τὰς συναχθείσας ὁμοῦ πάσας μερίσαντες παρὰ τὸν ζ', ἔξομεν τὸ ζητούμενον Ὑποδειγμα.

Καὶ ἔστω δι' ὑποδείγματος ζητεῖν ἡμᾶς τὴν τε νομηγνίαν . . . . .

Τὰ μὲν δὴ περὶ τῶν ἡλιακῶν κύκλων, καὶ τούτοις ἐπομένῳ ἀναγκαιῶς ὀφειδόμενα θεωρηθῆναι, ταῦτ' ἂν εἴη, καθόσον ἐνεχώρει, τὸν περὶ τούτων λόγον ἀποδεδωκότων ἀνελλιπῆ. Μετιτέον δὲ λοιπὸν ἐπὶ τὸν περὶ σελήνης, κατὰ τὸν ὁμοιον τοῖς περὶ τοῦ ἡλίου λόγον ἀνταῦθα τῆς σκέψεως ἐσομένης.

Περὶ εὐρέσεως σεληνιακῶν κύκλων, καὶ τῶν τούτοις ἐπομένων.

E'. Τῆς σελήνης κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν τῆς κοσμογενείας παρὰ τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὄλων Θεοῦ εἰς γένεσιν παραχθείσας ἐν πανσελήμῳ καὶ τελείῳ τῷ σχήματι (τοῦτο γὰρ ἡ τῆς Γενέσεως βιβλος αὐνίττεται, λέγουσα· «Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἀρχὴν τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάττω εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς») οὐδέποτε γὰρ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος, δύναται ἂν καὶ ἡ σελήνη κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς, ἢ ὡς ἀκρόνυκτος ἀνατέλλειν, μὴ διαμετροῦσα τὸν ἥλιον, καὶ πανσέληνος ἐντεῦθεν γινομένη, εἴπερ ὑποβλήμεν ἀπὸ προγεγονυίας συνόδου ταύτην γεγεννημένην· ἐπεὶ κατὰ τὴν δ' ἡμέραν τῆς κοσμογενείας πεντέκαιδεκαταία ἦν ἂν φανερὸν μὲν, ὡς κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς κοσμογενείας δωδεκαταία ἦν· α' δὲ αὐτῆς ἐπακταί· καὶ αὗται αὐαί α' ἔγγιστα ἡμέραι θαυμαστῆ καὶ ἀνυπερβλήτῃ τῆς προνοίας σοφία καθ' ἕκαστον ἔτος μετὰ τὴν τῶν δωδεκα σεληνιακῶν μηνῶν συμπλήρωσιν, τῶνδ' καὶ μεῖζον ἢ γ' μέρος ἡμέρας ἀπαρτιζόντων, λείπονται εἰς τὴν τοῦ ἐνιαυσιαίου χρόνου συμπλήρωσιν, τῆς ἡμερῶν ὄντος καὶ δ' ἔγγιστα. Ὡστε ἐν τοῖς δυσὶν ἔτεσι διπλασιαζόμεναι αὗται αὐαί ἡμέραι πρῶτουσι τὰς ἐπακτὰς αβ'· ἐν δὲ τοῖς τρισὶ λγ'. Ἐν συναχθεισῶν, ἀφαιρουμένων τῶν λ', ἐπεὶ μῆνα ἔγγιστα σεληνιακὸν ἀπαρτιζουσι, καταλείπονται γ'. Καὶ εἰσιν ἐντεῦθεν τοῦ τρίτου ἔτους ἐπακταί γ'· καὶ ἐφεξῆς ἀκολούθως ἄχρις ἐτῶν ιθ'. Κατὰ γὰρ ιθ' ἔτος ἀποκατάστασις γίνεται· τῶν σεληνιακῶν μηνῶν· ὥστε κατὰ τὸ κ' ἔτος πάλιν αὐαί εἶναι τὰς τῆς σελήνης ἐπακτὰς.

De laterculo seriae investigandae.

Kalendae mensium ex tabella sumuntur. Nam cyclum solis ineuntem ex priore laterculi parte capientes, quae cyclos omnes illius continet, tum in summo primoque versu, qui menses exhibet, mensum cuius Kalendae postulatur inquirentes, quaecunque seria medio in laterculo ad ineuntem cyclum posita est, et mensi jam reperto in directum subjacet, has Kalendas esse mensis illius dicemus, de quo quaeritur. Hac inventa, quamlibet sequentium ejusdem mensis obtinebimus. Quippe ferias omnes a i ad eam quae Kalendis convenit, praeter hanc ipsam, putantes, additis diebus omnibus a Kalendis ad propositam diem, summam per vii partimur: atque ita seriam habebimus.

Exemplum. Quaeantur Kalendae . . . . .

Haec sunt, quae ac cyclis solaribus, et iis, quae inde consequentia sunt, necessariam habere considerationem putavi: quorum absoluta, quoad fieri potuit, est a nobis allata ratio. Nunc ad lunarem transitum faciemus, quem eadem, ac solarem, via et methodo tractabimus.

De investigandis cyclis lunaribus, et quae iis consentanea sunt.

V. Cum ab orbis conditu quarto die luna plena, et absoluto orbe constans ab omnium rerum arte Deo procreata sit (hoc enim liber Genesis 1, 16, indicat his verbis: «Et fecit Deus luminaria duo magna: luminare majus ad initium diei, et luminare minus ad initium noctis»); quippe nunquam oriente sole eadem die luna posset ad initium noctis, sive sub noctem primam exoriri, nisi ex diametro ei esset opposita, ideoque plena fieret; si ab antecedente jugo ad plenilunium pervenisse fingamus; quoniam quarto mundi conditi die quinta decima fuit; manifestum est, in ipso mundi principio duodecimum fuisse. Undecim ergo erant ejus epactae. Quae quidem xi circiter dies admirabili 198 et immensa prorsus providentiae divinae solertia, singulis annis, post xii lunares menses absolutos, qui dies colligunt ccccliv; et paulo plus tertia diei parte, desunt ad exaquadum solis annum: qui diebus constat cccclxv, et quadrante fere. Hinc in annis duobus duplicatae dies eadem epactas faciunt xxii; in annis tribus, xxxiii. De qua summa deductis xxx, quae mensum lunarem circiter efficiunt, reliquae sunt iii. Unde tertius annus epactas habet iii; ac sic deinceps usque ad xix: etenim anno xix mensium lunae revolutio fit: adeo ut anno vicesimo epactas habeat luna rursus xi.

Hac in vetere altero desunt. Sic vocem αρχην accepit, ut quidam veteres.

Accidit autem ista revolutio ductis in se mutuo a
xix annis atque xi. Hæc enim multiplicata invicem
dies conficiunt ccix, qui sunt lunares menses cir
citer septem. Hæc est causa, cur cyclos lunæ di
camus esse neque plures, neque pauciores xix.
Quod tamen sciendum est facilitatis et compendii
gratia ita dici solere; ut et cætera, quæ de luna
deinceps explicabimus. Nam si accurate loqui veli
mus, aliter res habet, ut postea demonstrabitur,
cum de Paschate dicemus

Γίνεται δὲ ἡ τοιαύτη ἀποκατάστασις πολλαπλασια
ζομένων ἐπ' ἄλληλα, τοῦτέστι ἰθ' ἐτῶν ἐπὶ τὰς εἰρη
μένας ἰα'. Ταῦτα γὰρ ἐπ' ἄλληλα πολλαπλασιαζόμενα
ποιοῦσιν ἡμέρας σθ'· αὐταὶ δ' ἀπαρτίζουσι σεληνια
κοῦς ἔγγιστα μῆνας ζ'. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία, δι'
ἣν καὶ τῆς σελήνης ἰθ' κύκλους ταύτης εἶναι φαμεν,
καὶ οὔτε πλείους οὔτε ἐλάττους. Ἰστέον μέντοι κατὰ
τὸ πρόχειρον οὕτω λέγεσθαι ταῦτα, καὶ τὰ ἐξῆς ῥη
θησόμενα περὶ τῆς σελήνης· ἐπεὶ κατὰ τὸ πάντη
ἀκριβὲς οὐχ οὕτως ἔχει, ὡς προϊούσιν ἡμῖν ὄηλον
ἔσται, ἠνίκα τὸν περὶ τοῦ Πάσχα ποιούμεθα λόγον.

Tabula propagationis epactarum lunarium.

Epactæ annorum	Anni cycli	Epactæ collectæ
XI	I	11
XXII	II	22
III	III	33
XIV	IV	44
XXV	V	55
VI	VI	66
XVII	VII	77
XXVIII	VIII	88
IX	IX	99
XX	X	110
I	XI	121
XII	XII	132
XXIII	XIII	143
IV	XIV	154
XV	XV	165
XXVI	XVI	176
VII	XVII	187
XXVII	XVIII	198
XXIX	XIX	209

Methodus inveniendi cycli lunaris.

VI. Methodus inveniendi currentis lunæ cycli,
cum ejus epactis est ejusmodi: Annos ab orbe con
dito ad propositum usque, per xix partimur; et
residuum, quod minus est xix, dicimus esse lunæ
cyclum. Cujus initium non a Septembri, neque
ab Octobri, ut in solari, sed ab ineunte Januari
sumitur ob eam quam dicemus rationem.

πτεμβρίου ποιούμενοι, οὐδ' ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου, ὡς ἐπὶ τοῦ ἡλίου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἰανουαρίου,
δι' ἣν ἐροῦμεν αἰτίαν.

Sit autem exempli loco propositus annus. Ab
orbe condito ad ineuntem Januarium, qui proxime
sequitur, anni sunt 6880. Hi per xix divisi relin
quunt 11: proinde cyclum lunæ 11 esse pronun
tiamus

Altera methodus expeditior.

Hanc porro methodum paulo faciliorem ita red
demus; cum enim anno adveniente 6800, cyclus
esset lunæ xvii, hunc ipsum numerum centenarii
sequentis annis addentes, uti nunc 80, confectam
summam 97 per 19 partientes, reliqua 11 lunæ cy
clum esse dicemus. Idem et quovis expleto cente
nario facientes, cyclum ipsius majore compendio
reperiemus.

Quomodo lunares epactæ pervestigandæ sint.

VII. Epactas ineuntis lunæ cycli hoc modo con

B Μέθοδος ὅπως εὐρήσομεν τὸν τῆς σελήνης κύκλον.

Γ'. Μέθοδος δὲ τοῦ τὸν ἐνεστῶτα κύκλον εἶδέναι
τῆς σελήνης, καὶ τὰς κατ' αὐτὴν ἐπακτάς, εἴη ἂν
αὕτη· Λαμβάνοντες τὰ ἀπὸ τῆς κοσμογενείας ἔτη
μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐνεστῶτος, καὶ ταῦτα παρὰ τὸν
ἰθ' μερίζοντες, τὰ καταλειπόμενα κάτωθεν τῶν ἰθ' τὸν
ἐνεστῶτα λέγομεν εἶναι κύκλον τῆς σελήνης· τὴν
ἀρχὴν τῆς ἀπαριθμήσεως τῶν ἐτῶν οὐκ ἀπὸ τοῦ Σε
πτεμβρίου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἰανουαρίου,

Ἔστω δὲ καὶ ὑποδείγματος τὸ λεγόμενον Ἄπο
τῆς ἀρχῆς τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως μέχρι τῆς ἀρχῆς
τοῦ ἐρχομένου Ἰανουαρίου ἔτη εἰσὶν ςωπ· ταῦτα
μερίζομενα παρὰ τὸν ἰθ' λείπουσι β', καὶ λέγομεν β'
εἶναι κύκλον τῆς σελήνης.

Μέθοδος ἕτερα προχειρότερα.

Καὶ ταύτην δὲ τὴν μέθοδον πρὸς τὸ προχειρότερον
μεταχειριζόμενοι, ἐπεὶ κατὰ συμπλήρωσιν τοῦ ςω'
ἔτους ιζ' ἦν ὁ κύκλος τῆς σελήνης, ταῦτα τὰ ιζ' προσ
τιθέντες τοῖς τῆς ἐφεξῆς ἑκατονταετηρίδος ἔτεσιν,
ὡς νῦν τοῖς π', τὰ γενόμενα ιζ' μερίσαντες παρὰ τὸ
ἰθ', τὰ καταλειπόμενα β' δεύτερον ἔξομεν κύκλον σε
λήνης. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ καθ' ἑκάστην συμπλήρωσιν
ἑκατονταετηρίδος ποιούντες, προχειρότερος ληψό
μεθα τὸν ζητούμενον κύκλον αὐτῆς.

Πῶς εὐρήσομεν τὰς τῆς σελήνης ἐπακτάς.

Ζ'. Τὰς δ' ἐπακτάς τοῦ ἐνεστῶτος σεληνιακοῦ κί

κλου τόνδε τὸν τρόπον ληψόμεθα. Ἐχοντες γὰρ τὸν κύκλον τῆς σελήνης, ἐνδεκαπλασιασομεν αὐτὸν, καὶ προσθήσομεν αὐτῷ καὶ ἡμέρας τρεῖς περὶ ὧν μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν· καὶ τοῦ γενομένου τὰς παρεμπιπτούσας τριακοντάδας πάσας ἀφελούμεν, ὡς ἐκάστην μῆνα σεληνιακὴν ἀπαρτίζουσιν· καὶ τὰ κάτωθεν τῶν λ' ἐπακτὰς ἐκείνου τοῦ σεληνιακοῦ κύκλου εἶναι φήσομεν.

Ἐπιδείγμα· οἷον ὡς ἐν ὑποδείγματι· ἐπεὶ ὁ ἐνεστώτης τῆς σελήνης κύκλος β' εἶναι δέδεικται, τοῦτον ἐνδεκαπλασιασάντες, καὶ τοῖς γενομένοις κβ' γ' προσθέντες, τὰ γενόμενα κε' τὰς τοῦ ἐνεστώτος σεληνιακοῦ κύκλου ἔχομεν ἐπακτὰς κε'.

Ἡ δὲ τῶν γ' ἡμερῶν προσθήκη δι' αἰτίαν γίνεται ταύτην. Δοκεῖ γὰρ ἀπορίαν ἐμποιεῖν ἡ τοιαύτη προσθήκη. Ἔστι δ' αἰτιον κἀνταῦθα ἡ τῆς κυρίως ἀρχῆς τοῦ ἔτους ἀγνοία. Ταύτην γὰρ ἀκριβῶς οὐκ εἰδότες, ἐπεὶ εὔρον οἱ κατ' ἀρχὰς τὰ τοιαῦτα μεθοδεύσαντες, τὴν σελήνην ἐν α' ἢ κύκλῳ αὐτῆς κατὰ τὴν α' τοῦ Ἰανουαρίου πανσέληνον γινομένην, τουτέστι πεντεκαιδεκαταίαν οὔσαν· ἦν δὲ καὶ ὅτε δεδημιούργηται πεντεκαιδεκαταία· καὶ διὰ τοῦτο τρεῖς μὲν ἦσαν αἱ πρὸς τῆς δημιουργίας αὐτῆς ἡμέραι, α' δὲ αἱ ἀπὸ τῆς προϋποθεθείσης συνόδου, ὑπέθετο μὲν τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἰανουαρίου, καὶ τῶν σεληνιακῶν κύκλων ἀρχὴν, προσέθησαν δὲ καὶ τὰς γ' ἡμέρας, ἵνα κατὰ πάντα ὁμοιότης ἦ πρὸς ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν δεδημιούργηται.

Πῶς ἂν τις καὶ ἀπὸ τῆς διήγεως κατανοήσῃ τὴν σελήνην εἶτε ἀπὸ συνόδου, εἶτε ἀπὸ πανσελήνου ἐστίν.

Η'. Ἐπειδὴ ἐκ τοῦ ἡλίου δέχεται τὸ φῶς ἡ σελήνη, αἶε τὸ πεφωτισμένον αὐτῆς μέρος πρὸς τὸν ἥλιον νεύει. Ὅθεν αὐξομένη μὲν τῇ ἀποστάσει τοῦ ἡλίου, τουτέστι συνοδεύουσα τῷ ἡλίῳ, καὶ ἐπὶ πανσέληνον ἐρχομένη, τὸ μὲν πεφωτισμένον αὐτῆς μέρος νεύει πρὸς δυσμὰς, δυτικωτέρου ὄντος τῆς ἡλικίας τοῦ ἡλίου, τὸ δὲ κερατοειδὲς αὐτῆς καὶ ἀφώτιστον νεύει πρὸς ἀνατολάς· ἐπὶ δὲ γέννηται ἀντιπρόσωπος ὅλη τῷ ἡλίῳ, καὶ κατὰ διάμετρον αὐτοῦ ἀποστῆ, τότε πᾶσα φωτίζεται, ὅλη ὅλη τῷ ἡλίῳ προσβαλοῦσα. Ὅλη δὲ λέγω κατὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς αὐτῆς νενευκὸς μέρος. Ἦνίκα δὲ μετὰ πανσέληνον ἀρξῆται μειοῦσθαι, καὶ πρὸς σύνοδον ἐρχεσθαι τοῦ ἡλίου, τότε πάλιν τὸ μὲν πεφωτισμένον αὐτῆς μέρος νεύει πρὸς ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἀνατολικωτέρου τότε ὄντος, τὸ δὲ ἀφώτιστον καὶ κερατοειδὲς πρὸς δυσμὰς. Ὅταν ἄρα τὸ πεφωτισμένον τῆς σελήνης μέρος νεύῃ πρὸς δυσμὰς, ἀπὸ συνόδου ἐστὶν ἡ σελήνη, καὶ ἐπὶ πανσέληνον ἐρχεται· ὅταν δὲ πάλιν τὸ πεφωτισμένον αὐτῆς μέρος νεύῃ πρὸς ἀνατολάς, ἀπὸ πανσελήνου ἐστὶν ἡ σελήνη, καὶ ἐπὶ σύνοδον ἐρχεται.

Πῶς ἂν εὔροιμεν πόσων ἐστὶν ἡμερῶν ἡ σελήνη ἀπὸ συνόδου, κισ' ἦν ἂν ἡμέρας τοῦ μηνὸς τοῦτο ζητοῦμεν.

Θ'. Ἐπεὶ δ' ἔχομεν καὶ τὸν περὶ τούτου λόγον, ἐπόμενον ἂν εἴη προσθεῖναι καὶ ὅπως δεῖ λαμβάνειν τὴν

¹ γρ. ἐνάτιν, εἰ μοι κατὰ τὴν α'.

sciemus. Cyclum lunæ jam repertum per xi multiplicabimus, 199 ad eumque tres dies adjiciemus, de quibus paulo post ageatur. Ex hac summa tricenarios omnes, quoad fieri potest, auferemus; qui singulos lunæ menses efficiunt. Residuum, quod minus est xxx, pro lunæ epactis habebimus.

Exempli causa: quoniam præsentis anni lunaris cyclus est 11, ut ostendimus: hanc per xi multiplicantes, et ad xxii, qui inde fiunt, additis iii, qui inde consurgit numerus xxv, hujus cycli lunaris epactas illum esse dicimus.

Ceterum triduum istud ob nanc causam adjicitur. Hæc enim accessio dubitationis nonnihil afferre videtur. Sed ejus quoque ratio ex veri principii, a quo annus incipit, ignoratione petitur. Quod cum accurate non tenerent primi illius methodi conditores, ac primo lunæ cyclo animadvertent Kalendis Januarii plenam esse lunam, hoc est quintam decimam; ac tantam fuisse, cum primum est procreata, constaret, ut tres omnino dies conditum illius antecesserint, undecim vero a primo coitu, quem fingimus, effluxerint: ob id Kalendis Januarii cyclorum lunæ principium attribuerunt; ac tres illos adjecerunt dies, ut cum ea, qua primum condita est, die per omnia congrueret.

Qua ratione quispiam visu ipso discernat, utrum luna proxime in jugo, an plena fuerit.

VIII. Cum ab sole lucem luna sceneretur, pars ejus illuminata solem perpetuo respicit. Ideo cum ab sole paulatim remota crescit, hoc est post ipsius cum sole congressum, ac tendit ad plenilunium, qua parte lucem accipit, vergit in occasum, solem tunc habens ab occidente; qua vero cornuta est, et expers luminis, in orientem. Porro cum ex adverso soli penitus objacet, intervallo diametri ab eodem distans; tunc videlicet pleno orbe resplendet, totum tota solem respiciens. Totam cum dico, partem ejus intelligo, quæ nobis obversa est. At cum post oppositionem decrescere incipit, et ad solis properare congressum; tunc iterum pars illius lucida spectat orientem. (Tum enim sol ad orientem magis accedit.) Pars autem quæ lumine carens est, et cornuta, occidentem aspicit. Ad summam, quando pars lunæ splendida in occidentem vergit, a congressu recedens tendit ad oppositionem; cum autem denuo pars lucida spectat orientem, ab oppositione redit ad synodum.

Quomodo investiganda sit ætas lunæ, hoc est ejus intervallum a synodo, quacunque mensis die.

IX. His ita constitutis, consequens est, ut quemadmodum ætas lunæ quacunque propositi mensis

die colligenda sit, explicemus. Igitur ineuntis cycli lunaris epactis ad diem mensis, in quo ætas lunæ quæritur, adjunctis, a Martio cæterisque deinceps mensibus, excepto illo, qui proponitur, si quidem diebus constant **xxi**, sesquidiem capimus: *si* dies habeant **xxx**, dimidiatum diem. Mox de summa, si major sit triginta, totidem auferimus; residuum plus minus ætatem lunæ, quam inquirimus, ostendet.

καὶ τῶν συναχθεισῶν τριακοντάδα ἀφελόντες, εἰ ῥῶς ὄσων ἡμερῶν ἐστὶν ἡ σελήνη, καθ' ἣν τοῦτο

Exempli gratia: *proposita* sit **xxvi** dies Octobris in quo versamur. Ad hanc epactas præsentis cycli, quas **xxv** jam reperimus, addentes necnon dies omnes, qui a Martio ad finem Septembris collecti sunt, numero septem; de summa, quæ est **Lviii**, sublatis **xxx**, ætatem lunæ habemus in Octobris diē **xxvi**, quæ est **xxviii** dierum.

Neque vero facile prætermittendum istud est, quæ de causa sesquidies illos, vel dimidiatos dies auferre de mensibus incipiamus a Martio, non a Januario; cum ab hoc lunarium cyclorum, et congruentium iis epactarum initia ducantur. (Hoc enim contra illa quæ dicta sunt dubitationem parere videtur.) Tum illud quæri potest, cur dies illos assumamus.

Manifestum est itaque, quoniam lunaris mensis diebus circiter constat **xxix** $1/2$, sesquidie minores, iis esse, quibus dies **xxi** competunt; dimidiato vero minus illis habere, qui tricenarii sunt; ac propterea diem illum cum dimidio, vel dimidium solum, insequentis mensis diebus, usque ad propositum, adjungimus. Quod idem in Febuario quoque fit; cujus diebus sesquidiem addimus eum qui de Januario relinquatur. Verum quia Febuarii **200** octo et viginti dies habens, sesquidiem potius ab lunari mense deficit; ideo cum superfluis de Januario dies cum dimidio quod deest Febuario compenset, nihil ad Martii dies accedit: et iis contenti epactas solas ad id inveniendum, quod quæritur, accommodamus; post Martium ac deinceps fit illud, quod antea præscripsimus. Hoc ergo considerari debet, superfluos istos a Martio ad finem Decembris ex unoquoque mense corrogatos dies per **xi** collectos epactas easdem facere cum iis quæ ducuntur a Januario. Quæ cum antecedentis cycli lunaris epactis additæ ineuntis epactas anni efficiunt.

De Paschate.

X. His animadversis, quæ ad solis lunæque ratiocinia pertinent, et quomodo potuimus explicatis, de Paschate deinceps sermonem instituemus. Hujus enim elementa ista sunt, quoniam propositum laterculum, cujus ope Pascha in promptu habetur, ex solis et lunæ cyclis conficitur. Iisdem quoque methodus utraque nititur, tam quæ ante nos exstitit, quam quæ a nobis excogitata fuit.

Ἀ σελήνην πόσων ἡμερῶν ἐστὶν ἀπὸ συνόδου, καθ' ὅποیان ἂν ἡμέραν τοῦδέ τινος μηνὸς ζητοῖμεν τοῦτο λαβεῖν. Ἐχόντες γὰρ τοῦ ἐνεστῶτος σεληνιακοῦ κύκλου τὰς ἐπακτάς, καὶ προστιθέντες ταύτας τῇ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς, καθ' ἣν ζητοῦμεν λαβεῖν τὴν σελήνην πόσων ἐστὶν ἡμερῶν· καὶ ἀπὸ τοῦ Μαρτίου καὶ τῶν ἐξῆς μηνῶν, πλὴν αὐτοῦ τοῦ ἀφ' οὗ ἡ ζήτησις γίνεται, λαμβάνοντες τοῦ μὲν ἔχοντος ἡμέρας λα', ἡμέραν α' S', τοῦ δ' ἔχοντος ἡμέρας λ', S' ἡμέρας, ὑπερβαίνουσι δηλονότι, τὰς λοιπὰς ἔξομεν ὁλοσχε-
ζήτοῦμεν.

Ὅσον, ὡς ἐν ὑποδείγματι, ἔστω κς' τοῦ παρόντος Ὀκτωβρίου μηνός. Ταύτη προσθέντες τὰς ἀποδειχθείσας τοῦ ἐνεστῶτος σεληνιακοῦ κύκλου ἐπακτάς κε', καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι καὶ ὄλου τοῦ Σεπτεμβρίου συναγομένας ἡμέρας ζ', καὶ τῶν γενομένων ὁμοῦ νη' τριακοντάδα ἀφελόντες, ἔχομεν τὴν σελήνην κατὰ τὴν προχειρισθεῖσαν ἡμῖν ἡμέραν, τουτέστι τὴν κς' τοῦ παρόντος Ὀκτωβρίου, ἡμερῶν οὔσαν κτ'.

Καὶ τοῦτο δ' οὐκ εὐκολον παραδραμεῖν, τίνος χάριν τὴν τῶν ἡμερῶν λῆψιν τῆς τε α' S' καὶ τῆς S' ἀπὸ τοῦ Μαρτίου ἀρχόμεθα λαμβάνειν, καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου, καθ' ὃν τὴν τε ἀρχὴν τῶν σεληνιακῶν ποιούμεθα κύκλων, καὶ τὴν τῶν κατ' αὐτοὺς ἐπακτῶν λῆψιν (δοκεῖ γὰρ ἀπορίαν ἐμποιεῖν καὶ τοῦτο τοῖς εἰρημένοις), ἔτι τε καὶ δι' ἣν αἰτίαν τὴν τῶν ἡμερῶν τούτων ποιούμεθα λῆψιν.

Ἔστι μὲν οὖν δηλον, ὡς, ἐπεὶ ὁ σεληνιακὸς μὴν ἡμέραν κθ' S' ἔγγιστα περιέχει, τῶν μὲν ἐχόντων λα' ἡμέρας μηνῶν, μᾶ καὶ S' ἡμέρα λείπεται, τῶν δὲ λ', S'· καὶ διὰ τοῦτο τὴν λοιπαζομένην ταύτην α' S', ἢ S' ἡμέραν ταῖς τοῦ ἐφεξῆς μηνός ἡμέραις ἄχρι καὶ τῆς ζητουμένης συντίθεμεν. Καὶ τοῦτο δ' ὁμοίως κἀν τῷ Φεβρουαρίῳ ποιούμεν, τὴν λοιπαζομένην ἐν τῷ Ἰανουαρίῳ α' S' ἡμέραν ταῖς τοῦ Φεβρουαρίου προστιθέντες. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Φεβρουάριος, κη' ἡμερῶν ὑπάρχων, λείπεται μᾶλλον οὗτος τοῦ σεληνιακοῦ μηνός ἡμέρα α' S', διὰ τοῦτο τῆς τοῦ Ἰανουαρίου περιττεουσῆς α' καὶ S' ἀνταναπληρούσης τὴν τοῦ Φεβρουαρίου λοιπάζουσαν· ταῖς τοῦ Μαρτίου ἡμέραις οὐδέν τι προστίθεμεν, ἀρκούμενοι ταύταις σὺν τῇ προσθήκῃ τῶν ἐπακτῶν, εἰς εὐρεσιν τοῦ ζητουμένου. Μετὰ δὲ τὸν Μάρτιον καὶ ἐφεξῆς ποιούμεν, ὡς ἀνωτέρω εἰρήκειμεν. Σχεπτέον οὖν, ὅτι καὶ αὗται αἱ περιττεούσαι καθ' ἕκαστον μῆνα ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι καὶ ὄλου τοῦ Δεκεμβρίου, εἰς τὰς ια' συμποσοῦμεναι, τὰς ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου ποιοῦσιν ἐπακτάς· αἵτινες, ταῖς τοῦ παρελθόντος σεληνιακοῦ κύκλου προστιθέμεναι, τὰς τοῦ ἐνεστῶτος ποιοῦσι.

Περὶ τοῦ Πάσχα.

I'. Τούτων δὴ οὖν, τῶν κατὰ τὸν ἥλιον δηλαδὴ καὶ τὴν σελήνην, ὡς ἐνῆν, ἐμοὶ προτεθεωρημένων, ἐξῆς περὶ τοῦ Πάσχα τὸν λόγον ποιησόμεθα. Δι' ἐκείνων γὰρ οὗτος περαίνεται: τό τε γὰρ ἐκκείμενον κανόνιον, δι' οὗ προχειρῶς τὸ τοιοῦτον Πάσχα λαμβάνομεν, διὰ τῶν ἡλιακῶν καὶ σεληνιακῶν κύκλων πεπραγμάτευται· πρὸς δὲ καὶ αἱ περὶ τούτου μέθοδοι, ἣ τε πρὸ ἡμῶν εὐρημένη, καὶ ἡ νῦν ὑφ' ἡμῶν.

Κανόνιον τῆς τοῦ σεβασμίου καὶ μεγάλου Πάσχα εὐρέσεως συντεθέν παρὰ τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.

Laterculum venerandi ac magni Paschatis inventendi, a sancto Joanne Damasceno conditum.

Cyclo	LEGALE PASCHA	1	2	3	9	4	5	6	Fundamentum Lunæ.
		7	13	8	15	10	11	17	
		12	19	14	20	21	16	23	
		18	24	25	26	27	22	28	
1	Ap. 2	A 7	A 6	A 5	A 4	A 3	A 9	A 8	14
2	M 22	M 24	M 23	M 29	M 28	M 27	M 26	M 25	25
3	A 10	A 14	A 13	A 12	A 11	A 17	A 16	A 15	6
4	M 30	M 31	A 6	A 5	A 4	A 3	A 2	A 1	17
5	A 18	A 21	A 20	A 19	A 25	A 24	A 23	A 22	28
6	A 7	A 14	A 13	A 12	A 11	A 10	A 9	A 8	9
7	M 27	M 31	M 30	M 29	M 28	A 3	A 2	A 1	20
8	A 15	A 21	A 20	A 19	A 18	A 17	A 16	A 22	1
9	A 4	A 7	A 6	A 5	A 11	A 10	A 9	A 8	12
10	M 24	M 31	M 30	M 29	M 28	M 27	M 26	M 25	23
11	A 12	A 14	A 13	A 19	A 18	A 17	A 16	A 15	4
12	A 1	A 7	A 6	A 5	A 4	A 3	A 2	A 8	15
13	M 21	M 24	M 23	M 22	M 28	M 27	M 26	M 25	26
14	A 9	A 14	A 13	A 12	A 11	A 10	A 16	A 15	7
15	M 29	M 31	M 30	A 5	A 4	A 3	A 2	A 1	18
16	A 17	A 21	A 20	A 19	A 18	A 24	A 23	A 22	29
17	A 5	A 7	A 6	A 12	A 11	A 10	A 9	A 8	10
18	M 25	M 31	M 30	M 29	M 28	M 27	M 26	A 1	21
19	A 13	A 14	A 20	A 19	A 18	A 17	A 16	A 15	2

Συνέστηκε τοίνυν τὸ εἰρημένον κανόνιον τόνδε τὸν Ἀ τρόπον· Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σελιδίῳ τῆς σελήνης οἱ ἰθ' κεῖνται κύκλοι, καὶ ἐφεξῆς αὖθις καθ' ἕτερον σελιδίον τὸ τῶν Ἰουδαίων Πάσχα, τὴν καθ' ἕκαστον κύκλον τῆς σελήνης πανσεληνιακὴν ἡμέραν ἐμφαίνον· κατὰ ταύτην γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι τὸ ἑαυτῶν τελοῦσι Πάσχα, τοῦ παρ' αὐτοῖς Μωσαϊκοῦ νόμου τοῦθ' οὕτω τελεῖν προστάττοντος· προέκκειται δὲ τοῦ τῶν Χριστιανῶν Πάσχα τὸ Ἰουδαϊκόν, ἐπειδὴ τοῖς κατὰ τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμένην πρώτην σύνοδον θεοφόροις Πατράσιν οὕτω κεκανόνισται, σκοπεῖν τὴν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα ἡμέραν, ἐν ποίᾳ τῶν τῆς ἐβδομάδος ἡμερῶν συμβαίνει γίνεσθαι, καὶ τῇ ἐφεξῆς Κυριακῇ τελεῖν τοὺς Χριστιανούς τὸ κατ' αὐτοὺς ἅγιον Πάσχα, ἀκολουθοῦντας τῷ καιρῷ τοῦ σωτηρίου πάθους καὶ τῆς ζωηφόρου ἐγέρσεως. Κατὰ γὰρ τὴν ἡμέραν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα ἤχθη πρὸς τὸ πάθος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· μεθ' ὃ εὐθὺς καὶ ἐκ νεκρῶν ἀνέστη· καὶ ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί, τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ ἐορτάζοντες, Πάσχα καινὸν ὀνομάζομεν. Μετὰ δὲ τὸ δεῦτερον σελιδίον τὸ περιέχον τὸ Ἰουδαϊκόν, ὡς εἰρηται, Πάσχα ἐκκεῖται τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα ἐν ζ' σελιδίοις, ἐν ἄλλῃ μὲν καὶ ἄλλῃ τῶν τῆς ἐβδομάδος ἡμερῶν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα συμβαίνοντος, κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ τοῦ μηνὸς ἡμέραν τὴν τῷ σεληνιακῷ κύκλῳ παρακειμένην, ἀντιστρόφως τὸ τῶν Χριστιανῶν Πάσχα τῇ αὐτῇ τῆς ἐβδομάδος ἡμέρᾳ τελεῖται, τούτεστι Κυριακῇ, ἐν ἄλλῃ δὲ καὶ ἄλλῃ τῶν τοῦ μηνός. Ἄνωθεν δὲ τῶν τοιούτων ἐπὶ σελιδίων ἐν στίχοις μὲν τέσσαρσι, χίωραις δὲ καθ' ἕκαστον ζ', οἱ τοῦ ἡλίου κη' ἐκκεῖνται κύκλοι.

Laterculum igitur ad hunc modum componitur. In primo versu cycli lunæ xix positi sunt; proximus ab eo Pascha Judaicum exhibet, quod in unoquoque cyclo plenilunii diem ostendit: quo Judæi suum Pascha celebrant ex legis Mosaicæ præscripto, quod ita peragi imperat. Porro ante Christianorum Pascha Judaicum ideo collocatum est, quod in sancta et œcumenica prima synodo sancti Patres ita constituerunt, ut observaretur quem in hebdomadis diem Judæorum caderet Pascha, ac sequente Dominica Christiani suo Paschate fungerentur, in eoque saluberrimæ Christi Passionis et vivificæ Resurrectionis tempus obtinerent. Etenim ipso die Judaici Paschatis Dominus noster Jesus Christus ad passionem ductus est; secundum quam **B 201** statim a mortuis surrexit. Ac nos Christiani resurrectionis illius festum celebrantes, novum Pascha nominamus. Post secundum versum, qui Judaicum, ut diximus, Pascha præbet, sanctum Christianorum Pascha vii versibus descriptum est. Quippe Judaicum in aliam atque aliam feriam incidit, sed eadem perpetuo mensis die, quæ ad lunarem cyclum ascribitur; Christianum contra eadem semper hebdomadis feria celebratur, nempe Dominica; sed alio atque alio mensis die. Supra versus septem quadruplici serie in æreis septem cycli solis octo et viginti collocati sunt.

Quod si quis fortasse quærat, cur non cyclorum numeros ordine describerimus, huic nos ita quæstioni respondebimus, ut proposita recti numerorum ordinis tabella constet, nihil hanc ab altera differre, quæ perturbatos eosdem continet. Describantur enim hoc loco duplici in tabella, primum ordine, ut in superiore laterculo, confuso; tum recto: ac sint ejusmodi.

Και περί τούτων δὲ εἰ τις ἀποροῖ, διὰ τὸ μὴ κατὰ τάξιν κεῖσθαι τοὺς ἀριθμοὺς τῶν κύκλων, ἡμεῖς, καὶ ταύτην λύοντες τὴν ἀπορίαν, δεῖξομεν καὶ δὲ ἐκθέσεως τάξιν ἐχοῦσης μηδὲν διαφέρειν ἐκείνης τῆς συγκεχυμένης. Ἐκκεῖσθω γὰρ ἐνταυθοῖ ἐν καταγραφαῖς πρῶτον μὲν ἢ ἐν τῷ εἰρημένῳ κανονίῳ συγκεχυμένως ἐκκευμένη, ἔπειτα δὲ ἡ εὐτάκτως· καὶ ἐστῶσαν αὐται·

A' Καταγραφῆ.

α'	β'	γ'	θ'	ι'	ε'	ς'
ζ'	ιγ'	κε'	ιε'	κα'	κβ'	ιζ'
ιη'	ιθ'	ιδ'	κς'	κζ'	ια'	κγ'
ιβ'	κδ'	η'	κ'	δ'	ις'	κη'

B' Καταγραφῆ.

α'	β'	γ'	δ'	ε'	ς'
ζ'		η'	θ'		ια'
ιβ'	ιγ'	ιδ'	ιε'		ις'
ιη'	ιθ'		κ'	κα'	κβ'
	κδ'	κε'	κς'	κζ'	κη'

Animadvertere igitur oportet, quemadmodum in B secunda tabula, quæ ordinatos habet cyclorum numeros, quarta quæque areola numeris vacua relicta sit: quæ res indicat, post annos quatuor annum uno die priorem ordinem transcendere: situs porro numerorum in quolibet versu idem est utrobique, ac videre licet in primis versibus eosdem cyclorum numeros collocatos. Etsi enim in priore tabella xviii supra xii positus sit; tamen cum eodem uterque versu contineatur, nullum ex perturbata illa dispositione discrimen oritur. Idem et in reliquis versibus apparet, ut quamvis tumultuarium videatur esse, non tamen excedat ordinem. Cæterum istiusmodi cyclorum ordinatio ab eo qui primus laterculum condidit, in eum est excogitata finem, ut ea intervalla repleantur, quæ in secunda descriptione ob eam quam diximus causam sunt inania relicta.

Σκεπτέον τοίνυν, ὡς ἐν τῇ δευτέρᾳ καταγραφῇ, ἦτις καὶ κατὰ τάξιν ἔχει τοὺς ἀριθμοὺς τῶν κύκλων ἐκκευμένους, κατὰ δ' μὲν χώρας παραλείπεται ἄ χώρα, μὴ δεχομένη ἀριθμὸν, εἰς ἐνδειξιν τοῦ κατὰ δ' ἔτη τὸν ἐνιαυτὸν ἡμέρᾳ μιᾷ τὴν προτέραν τάξιν ὑπερβλῖνειν· ἡ θέσις δὲ τῶν ἀριθμῶν ἐν ἐκάστῳ σελιδίῳ ἢ αὐτῇ ἐστὶ καὶ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς καταγραφαῖς, ὡς ἔστιν ὄραν ἐν τοῖς πρώτοις σελιδίοις τοὺς αὐτοὺς τῶν κύκλων ἐκκευμένους ἀριθμοὺς. Καὶ γὰρ ἐν τῇ πρώτῃ καταγραφῇ ὁ ιη' ἀνωθεν τοῦ ιβ' κεῖται, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σελιδίου καὶ ἀμφοῖν κειμένων, οὐ γίνεται τις διαφορὰ διὰ τὴν αὐτὴν ἐνηλλαγμένην θέσιν. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν σελιδίων ἐμφαίνεται, ἔκτακτον μὲν δοκοῦν, τὴν τάξιν δὲ οὐχ ὑπερβαίνειν. Γέγονε δὲ ἡ τοιαύτη θέσις τῶν κύκλων τῷ κανονογραφῆσαντι ἐξ ἀρχῆς ἀναπληρώσεως χάριν τῶν χωρίων, ἃ κενὰ καταλείπει ἡ δευτέρα καταγραφὴ διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν.

Quamobrem ut in quatuor versibus ordinatio fiat a nobis descriptio, in primo ponantur isti, i, vii, xii, xviii; in secundo iidem remaneant; tertius istos habeat, iii, viii, xiv, xxv; quartus, ix, xv, xx, xxvi; quintus, iv, x, xxi, xxvii; sextus, v, xi, xvi, xxii; in septimo nihil mutetur.

Ἴνα δὴ οὖν τὴν ἐν τοῖς δ' στίχοις καταγραφῇ εὐτακτοτέραν ποιήσωμεν, τὸ μὲν πρῶτον σελίδιον ἔχέτω ἀριθμοὺς α', ζ', ιβ', ιη'· τὸ δὲ δεύτερον ἔχέτω, ὡς ἔχει· τὸ δὲ τρίτον γ', η', ιδ', κε'· τὸ δὲ τέταρτον θ', ιε', κ', κς'· τὸ δὲ πέμπτον δ', ε', κα', κζ'· τὸ δὲ ἕκτον ε', ια', ις', κβ'· τὸ δὲ ἕβδομον πάλιν οὖς ἔχει.

In summo laterculo cycli solis, ut dictum est, ideo ponuntur, ut ostendatur, quam in diem hebdomadis Judaicum Pascha suo quodque lunæ cyclo contingat. Non enim Christianorum Pascha duntaxat per unumquemque lunæ cyclum septem versibus descriptum est; verum una cum illius mensis, puta Martii, vel Aprilis numero, qui est index Paschatis, dies etiam hebdomadis ascribitur, quo die Judaicum Pascha celebratur.

Τίθενται δὲ ἀνωθεν τοῦ κανονίου οἱ τοῦ ἡλίου κύκλοι, ὡς εἴρηται, εἰς δὴλωσιν τοῦ ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα κατὰ τὸν οἰκεῖον τῆς σελήνης κύκλον τελεῖται. Οὐ μόνον γὰρ τὸ τῶν Χριστιανῶν Πάσχα καθ' ἕκαστον κύκλον σελήνης ἐν σελιδίοις ἐκκευται ζ'· ἀλλὰ σὺν τῷ ἀριθμῷ τοῦδέ τινος μηνός, ἢ τοῦ Μαρτίου, ἢ τοῦ Ἀπριλίου, τοῦ δηλοῦντος τὸ Πάσχα, κεῖται καὶ ἡ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρα, καθ' ἣν τότε τὸ Ἰουδαϊκὸν τελεῖται.

Methodus inveniendi Paschatis.

Μέθοδος δι' ἧς εὐρήσομεν τὸ Πάσχα.

XI. Igitur scire cum volumus quem in mensem de duobus, Martio et Aprili, Christianorum Pascha sanctum incidat, præsentem in promptu cyclum

ΙΑ'. Ὅταν τοίνυν προαιρούμεθα γινώσκειν ἐν τίνι τῶν δύο μηνῶν Μαρτίου ἢ Ἀπριλίου, καὶ ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ ἐνδὸς αὐτῶν τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα

τελείται, προχείρως μὲν λαμβάνομεν τὸν ἐνεστῶτα τοῦ ἡλίου κύκλον, ἄνωθεν κείμενον τοῦ κανονίου, καὶ κατερχόμεθα τὸ δι' αὐτοῦ σελίδιον, ἕως ἂν φθάσωμεν εἰς τὸν στίχον, ἐφ' οὗ ἐν ἀρχῇ ὁ τῆς σελήνης γράφεται κύκλος· καὶ τὸ οὕτω κείμενον ἀντικρὺ κατὰ βάθος μὲν τοῦ ἐνεστῶτος ἡλιακοῦ κύκλου, κατὰ πλάτος δὲ τοῦ σεληνιακοῦ, φησομεν εἶναι τὸ τῶν Χριστιανῶν ἄγιον Πάσχα· τὴν δ' ὑπ' αὐτὸ ἡμέραν τὴν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν, καθ' ἣν γέγονε τὸ τότε Ἰουδαϊκόν.

Οἶον, ὡς ἐν ὑποδείγματι, ἔστω ζῆτεῖν ἡμᾶς κατὰ τὸ ἐνεστῶς ἔτος τὸ ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ῥωπα' ἔτος, ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ τοῦ Μαρτίου ἢ τοῦ Ἀπριλίου τῶν Χριστιανῶν ἔσται Πάσχα. Κατέπει ἐδείχθη κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος, ἡλίου μὲν ὢν κύκλος κα', σελήνης δὲ τρίτος, λαμβάνομεν αὐτοὺς ἐν τῷ κανονίῳ ἄνωθεν μὲν τὸν τοῦ ἡλίου, ἐκ πλαγίου δὲ τὸν τῆς σελήνης· κάπειθι συναρχομένων ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κανονίου κατὰ τὴν συνέλευσιν ιζ' τοῦ Ἀπριλίου καταγράφεται, φησομεν γενήσεσθαι τὸ ἡμέτερον Πάσχα κατὰ τὴν τοῦ Ἀπριλίου ιζ'· τὴν δὲ ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον α' ἡμέραν, ἦγουν τὴν πρώτην, φησομεν εἶναι ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος α' τὴν πρὸ τοῦ Χριστιανικοῦ τούτου Πάσχα, καθ' ἣν ἔσται τὸ Ἰουδαϊκόν. Δῆλον γάρ, ὡς, ἐπεὶ ἡ παρακειμένη τῷ τρίτῳ κύκλῳ τῆς σελήνης ι' τοῦ Ἀπριλίου τὸ Ἰουδαϊκόν Πάσχα δηλοῖ, γενήσεται δὲ κατὰ ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος α', ἐὰν τῇ ι' τοῦ Ἀπριλίου ἡμέρας ζ' προσθῶμεν τὰς ἄχρι τῆς ἐρχομένης Κυριακῆς, τὰς ιζ' τοῦ Ἀπριλίου ποιήσομεν, καθ' ἧς τὸ Πάσχα ἔσται χείρως λαμβάνεται τὸ ζητούμενον· καὶ διὰ μεθόδου

Ἐτέρα μέθοδος τῆς τοῦ Πάσχα εὐρέσεως. C

Ἐπεὶ ἔχομεν καθ' ἕκαστον τῶν σεληνιακῶν κύκλων τὴν ἐπὶ τοῦ Μαρτίου ἄχρι καὶ τῆς ιζ' τοῦ Ἀπριλίου γινομένην πανσέληνον, ἥτις τὸ Ἰουδαϊκόν Πάσχα μηνύει· διὰ τοῦ ἡμεροερευσεῖο, ὡς προειλήφαμεν, εὐρίσκομεν ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ τῶν τῆς ἑβδομάδος ἔσται τὸ νομικὸν Πάσχα τὸ παρακείμενον τῷ ἐνεστῶτι σεληνιακῷ κύκλῳ· ᾧ προστιθέντες τὰς ἐφεξῆς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος ἄχρι καὶ αὐτῆς τῆς Κυριακῆς, ἔχομεν καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς ἄγιον Πάσχα, ἐν τίνι τῶν τοῦ Μαρτίου ἢ τοῦ Ἀπριλίου ἡμερῶν γίνεται. Καὶ ἔστω ἐπὶ ὑποδείγματος τοῦ προειρημένου. Ἐπεὶ τῷ ἐνεστῶτι τότε κύκλῳ τῆς σελήνης τρίτῳ ὄντι ι' Ἀπριλίου παράκειται, δηλοῦσα κατ' αὐτὴν εἶναι τὸ Ἰουδαϊκόν Πάσχα· προσθέντες ταύτῃ τὴν τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπακτὴν α' οὖσαν, ἔτι τε τοὺς παρελθόντας κ' ἡλιακοὺς κύκλους, καὶ τὰ τούτων δ' ἡμέρας ε' τὰς γενομένας ὁμοῦ ἡμέρας λς' μερίσαντες παρὰ τὸν ζ', τὴν ἐναπολειφθεῖσαν α' φησομεν ἡμέραν εἶναι Κυριακὴν, καθ' ἣν ἡ δεκάτη τοῦ Ἀπριλίου συμπύπτει. Καὶ ταύτῃ προσθέντες τὰς τῆς ἐφεξῆς ἑβδομάδος ἄχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἐρχομένης Κυριακῆς ἡμέρας ζ', ἔξομεν καὶ οὕτως τὸ καθ' ἡμᾶς ἄγιον Πάσχα τῇ ιζ' τοῦ Ἀπριλίου ἐσόμενον.

Περὶ τῆς εὐρέσεως τῆς ἀπόκρου.

IB. Μετὰ δὲ τὸ λαβεῖν τὴν τοῦ μηνὸς ἡμέραν, ἐν ἣ τὸ ἄγιον Πάσχα συμπύπτει, προστιθέντες αὐτῇ ἡμέρας τρεῖς, βιάξεται δὲ ὄντος δ', εὐρίσκομεν καὶ τὴν

A solis habemus in summo laterculo : cui subjectam tabulam tandiu percurrimus, dum ad eum versum perveniamus, cujus initio lunæ cyclus ascribitur et qui in proselide numerus occurrit 202 cyclo solis in directum, lunæ in transversum attributus, eum Christianorum indicare Pascha dicemus ; huic vero subjectam diem, feriam esse, qua Judaicum Pascha contigerit.

Exempli causa : quæratu hoc anno, qui est ab orbe condito 6884, quoto die Martii, vel Aprilis incidit Pascha. Quoniam ergo supra demonstravimus, cyclum eo anno solis esse xxi, lunæ iu, utrumque in laterculo quærimus, solis in fronte tabulæ, lunæ autem ad latus ; et quia media in area communis angulus xvii diem Aprilis exhibet, eo die Pascha nostrum fore pronuntiamus ; quæ autem numero est eidem subjecta feria prima, diem hebdomadis esse dicemus, quæ Pascha Christianum antecedit, et in quam Judaicum incurret. Cum enim ad tertium cyclum apposita x dies Aprilis Pascha Judæorum indicet, idque primam in feriam incidat, perspicuum est, si ad diem Aprilis x septem dies accedant, quæ ad proxime sequentem hebdomadam pertingunt, xvii Aprilis diem confici, quo Christianum Pascha peragetur. Ita ex laterculo facile quod quæsitum est extricatur : quod etiam ex

Methodo sic habetur. Χριστιανικόν. Καὶ οὕτως μὲν ἐκ τοῦ κανονίου προ- δὲ καὶ οὕτως·

Methodus altera Paschatis inveniendi.

Cum in unoquoque cyclo lunari plenilunia nobis omnia consent, quæ in Martio, et ad xvii Aprilis usque continentur, et Judaicum Pascha demonstrant, per laterculum septizonii, ut ante diximus, indaganda est feria legalis Paschatis, quod ad præsentem lunæ cyclum adnotatur ; cui reliquas ad Dominicam hebdomadis ferias addentes, habemus Martii, vel Aprilis diem, in quem nostrum Pascha committitur. Verbi gratia repetatur superius illud exemplum. Quoniam enim ad ineuntem cyclum lunæ tertium x dies Aprilis adjungitur, ostendens in eum diem cadere Pascha Judaicum ; si eidem mensis illius addamus epactam, quæ est i ; necnon præteritos solis ix cyclos, et eorum quadrantas, dies v, summa conflatâ dierum xxvi, si per vii dividatur, reliquam faciet diem i, hoc est Dominicam, in quam Aprilis x conveniet. Ad hanc rursus totam addentibus insequentem hebdomadem usque ad proxime sequentem Dominicam, quæ sunt dies vii, Christianum Pascha nobis occurret, quod Aprilis xvii continget.

De introitu sacri jejunii, et abstinentiæ a carnibus.

XII. Inventâ die mensis, in quam Pascha sanctum incidit, tres ad illam dies addimus ; bisextili vero anno. iv. Ita, Januarii vel Februarii diem re-

perimus, quo anno illo Dominica prima introitus jejuniorum accidet. Nam si Pascha in Aprilem cadit, Carnisprivium Februario continget; sin Martium obtineat, usque ad xxviii in bisextili anno, vel xxix diem, in communi, Carnisprivium in Januarium competet. Nam si Martii xxviii, aut xxix, aut xxx, aut xxxi Pascha fiat, Carnisprivium erit in Februario. Ut in exemplo anni proxime sequentis perspicuum erit. Cum enim Aprilis xvii, uti dictum est, Pascha sit futurum; si triduum ad id accedat (non enim bisextilis hic annus est), dies ille, qui residuus erit, Februarii vicesimus, Carnisprivium exhibebit.

Methodus alia Paschatis et Carnisprivii.

XIII. Exposita est hactenus methodus illa, quæ a majoribus accepta, ad nos usque propagata est. Altera vero, quam excogitavimus ipsi, ratione ac demonstratione constantem, quamque nos explicaturos ostendimus, est ejusmodi. Quoniam a lunari coitu, qui Januarium antecessit, ad hujus anni Judaicum Pascha, quod in plenilunium incidit, lunares menses intercedunt tres cum dimidio, qui dies colligunt ciii; in laterculo vero Paschali Judaica Paschata biduo redundare videntur supra exactum plenilunium; quemadmodum postea demonstrabitur; biduum istud diebus illis ciii addentes, de summa dierum cv deductis quadragesimæ diebus xlviii, cum diebus septem Tyrophagi, id est, « hebdomadis, in qua esus casei conceditur, » si reliquos l dies a lunari synodo, quæ proxime Januarium præcessit, computemus, planum est calculum nostrum ad hebdomadam Carnisprivii perductum iri, hoc est a Dominica « Prodigii, » ad Sabbatum ante Carnisprivii Dominicam. Adjectis 203 deinde reliquis ad Dominicam diebus, Carnisprivii Dominicam assequemur: unde et Pascha constabit. Experiamur in exemplo proxime futuræ Dominicæ Carnisprivii. Cyclo lunæ vi ineunte Kalendis Januarii epactæ sunt vi. Ergo sex diebus ante Kalendas Januarias lunaris syzygia commissa est. Ab hac si l dies explicemus, quæ conflata sunt ex Januarium antecessibus vi, et xxxi Januarii, et Februarii xiiii (nam omnes istæ in unum collectæ quinquaginta faciunt), quinquagesima dies in xiiii Februarii desinet; quam in Dominicam cadere deprehendemus, videlicet in eam, quæ Prodigii nominatur. Ad Februarii xiiii dies, quæ in Dominicam desinunt, uti dictum est, adjectis septem hebdomadis Tyrophagi diebus, confiet vicesima Februarii, quæ erit Dominica Carnisprivii; ac deinceps Pascha consequemur.

Methodus alia Paschatis.

XIV. Cum a synodo lunari, quæ proxime Januarium præcessit, ad ejusdem anni Judaicum Pascha, sive plenilunium, tres cum dimidio lunares menses intercedant, qui sunt dies civ circiter: porro in

κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ἀπόκρῳ, ἐν ποίῃ ἡμέρᾳ ἔσται τοῦ Ἰανουαρίου ἢ τοῦ Φεβρουαρίου. Ἐν μὲν γὰρ Ἀπριλίῳ τοῦ Πάσχα ὄντος, ἡ ἀπόκρῳ ἔσται ἐν Φεβρουαρίῳ· ἐν δὲ Μαρτίῳ ἄχρι τῆς κη' ἐν βισέξτω, ἢ τῆς κθ' ἐν οὐ βισέξτω, ἡ ἀπόκρῳ ἐν Ἰανουαρίῳ ἔσται. Ἐν γὰρ τῇ κη' τοῦ Μαρτίου, ἢ τῇ κθ', ἢ τῇ λ', ἢ τῇ λα' συμπύπτοντος τοῦ Πάσχα, ἡ ἀπόκρῳ ἐν Φεβρουαρίῳ ἔσται· ὡς ἐπὶ ὑποδείγματος τοῦ ἐρχομένου σὺν Θεῷ Πάσχα ἔσται φανερόν. Ἐπεὶ γὰρ τῇ ιζ' ἔσται τοῦ Ἀπριλίου, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, ταύτῃ προσθέντες γ' (οὐ γὰρ ἔστι τὸ παρὸν ἔτος βισέξτον), τὰς γενόμενας κ' τοῦ Φεβρουαρίου τὴν ἀπόκρῳ ἐξομεν.

Ἐτέρα μέθοδος περὶ τῆς ἀπόκρῳ καὶ τοῦ Πάσχα.

ΙΓ'. Καὶ αὕτη μὲν ἡ μέχρις ἡμῶν φθάσασα μέθοδος ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν ἐκτεθεῖσα· ἦν δ' ἡμεῖς εὐρομεν μετὰ καὶ λογικῆς ἀποδείξεως, καὶ ταύτην ἐνταυθοὶ ἐκθέσθαι ἐπηγγελάμεθα, εἴη ἂν αὕτη. Ἐπεὶ ἀπὸ τῆς πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου γινομένης συνοδικῆς συζυγίας τῶν φώτων ἄχρι τοῦ κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα, ἐν ᾧ πανσεληνιακῆ συζυγία ἔστι, γ' δ' σεληνιακοὶ μῆνές εἰσι, καὶ περιέχουσιν ἡμέρας ργ' ἔγγιστα· εὐρίσκονται δ' ἐν τῷ κανονίῳ τοῦ Πασχάλιου τὰ διαλαμβανόμενα Ἰουδαϊκὰ Πασχάλια δυσὶν ἡμέραις πλεονάζοντα τοῦ ἀκριβοῦς πανσεληνίου, ὡς προϊόντες δι' ἀποδείξεως τὴν περὶ τούτου ποιησόμεθα λόγον· ταύτας τὰς δύο ἡμέρας προσθέντες ταῖς εἰρημέναις ργ', τῶν γενόμενων ρε' ἀφελόντες τὰς τῆς τεσσαρακοστῆς ἡμέρας μῆ', πρὸς δὲ καὶ τὰς τῆς Τυροφάγου ζ', ἐὰν τὰς λοιπὰς ν' προσεβάλωμεν ἀπὸ τῆς πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου συνόδου, φανερόν· ὡς εἰς τὴν ἔβδομάδα τῆς ἀπόκρῳ καταστήσομεν ἀπὸ τῆς Κυριακῆς ἰ τοῦ Ἀσώτου ὄχρι καὶ τοῦ πρὸ τῆς ἀπόκρῳ Σαββάτου. Αἷς προσθέντες τὰς ἐφεξῆς ἡμέρας ἄχρι τῆς Κυριακῆς, τὴν ἀπόκρῳ ἐξομεν· καὶ ἐφεξῆς τὸ Πάσχα ὀηλον ἔσται. Ἔστω δὲ καὶ ἐπὶ ὑποδείγματος τῆς ἐρχομένης ἀπόκρῳ· Ἐπεὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐρχομένου Ἰανουαρίου, κύκλου σελήνης τρίτου ἀρχομένου, ἐπακταὶ εἰσὶν ἔξ, φανερόν, ὡς πρὸς ε' ἡμερῶν τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἰανουαρίου ἔσται ἡ πρὸ αὐτοῦ σύνοδος. Προσεβάλλοντες οὖν ἀπὸ τῆς τοιαύτης συνόδου τὰς εἰρημένας ν', αἵτινες περιέχουσι τὰς τε πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου ε', καὶ τὰς αὐτοῦ τοῦ Ἰανουαρίου λα', καὶ τοῦ Φεβρουαρίου ιγ' (αὐταὶ γὰρ συμποσούμεναι ν' ἀπαρτίζουσι)· τὴν ν' ἡμέραν λήγουσαν ἐξομεν τῇ τοῦ Φεβρουαρίου ιγ'· τὴν δὲ ιγ' τοῦ Φεβρουαρίου ἐν ἡμέρᾳ εὐρήσομεν συμπύπτουσαν Κυριακῇ, δηλονότι τῇ τοῦ Ἀσώτου. Ταῖς ιγ' δὲ τοῦ Φεβρουαρίου ἡμέραις, αἵτινες συμποσοῦνται ἐν Κυριακῇ, ὡς εἴρηται, προσθέντες τὰς τῆς Τυροφάγου ἔβδομάδος ἡμέρας ζ', τὰς γενόμενας κ' τοῦ Φεβρουαρίου, ἐξομεν τὴν Κυριακὴν τὴν ἀπόκρῳ καὶ ἐφεξῆς τὸ Πάσχα εἰλημμένον ἔσται.

Ἐτέρα μέθοδος περὶ τοῦ Πάσχα.

ΙΔ'. Ἐπεὶ ἀπὸ τῆς πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου γινομένης συνοδικῆς συζυγίας τῶν φώτων ἄχρι καὶ τοῦ κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα, ἐν ᾧ πανσεληνῆος συζυγία ἔστι, γ' δ' σεληνιακοὶ μῆνές εἰσι, καὶ περι-

εχουσιν ημέρας ρδ' ἔγγιστα· εὐρίσκονται δὲ ἐν τῷ Α laterculo Paschatis Judaica Paschalia biduo excedunt accurata plenilunia, quemadmodum postea certa ratione demonstrabimus : si collectos illos dies numero cvi in cæteris lunaribus cyclis, aut cvii cum bisextilis annus incidit ; in cyclis vero xvii, xviii et xix, tantummodo cv, a synodo lunari Januarium antecedente producamus, et unicuique mensi competentes attribuamus dies, postrema nobis in plenilunium incurret, quod est Pascha Judaicum ; quam in laterculo feriarum, quam in hebdomadis cadat diem, investigantes, reliquis ad Dominicam usque additis, sacrosanctum Pascha nostrum, quo Martii vel Aprilis die contingat, extricabimus.

Χρῆ μέντοι καὶ τοῦτο εἰδέναι, ὡς ἐπὶ τοῦ ε' καὶ ις' κύκλου τῆς σελήνης οὐχ ὁ προῤῥηθεὶς ἀριθμὸς τῶν ρς' ἡμερῶν, ἢ καὶ ρς' συνάγεται διὰ τῆς τῶν ἑπακτῶν ἐπισυνθέσεως μετὰ τῶν λοιπῶν εἰς τὰ ἐπόμυνα μῆνῶν· ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῦ ε' κύκλου ρς', ἐπὶ δὲ τοῦ ις' ρλζ' διὰ τὸν βίσεξτον ἀριθμὸν συνάγεται· ὧν ἀνθυφαιρουμένου τριακονθημέρου, ὁ λοιπὸς ἀριθμὸς εἰς τὴν αὐτὴν ποσότητα τοῖς ἐν τοῖς λοιποῖς κύκλοις τῆς σελήνης περαίνεται.

Ἴνα δὲ καὶ ἐπὶ ὑποδείγματος φανερὰ γένηται τὰ εἰρημένα, ἐπεὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐν τῷ ἑνεστῶτι χρόνῳ Ἰανουαρίου, τρίτου κύκλου σελήνης ἀρχομένου, ἑπακταὶ εἰσιν ς'· φανερόν, ὡς πρὸ ἔξ ἡμερῶν τοῦ Ἰανουαρίου γέγονεν ἡ συζυγία συνοδική· ἀφ' ἧς ἀριθμησαντες ἡμέρας ρς', καὶ προσεκόλλωντες ταύτας ἀπὸ τῆς τοιαύτης συνόδου, αἵτινες περιέχουσι τὰς τε πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου ς', καὶ τὰς αὐτοῦ τοῦ Ἰανουαρίου λα', ἐτι τε Φεβρουαρίου κη', καὶ Μαρτίου λα', καὶ Ἀπριλίου ι', εὐρίσκομεν τὴν τελευταίαν ἡμέραν εἰς τὴν ι' τοῦ Ἀπριλίου ἐμπίπτουσαν, καὶ πανσελήνων οὖσαν ἡμέραν Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα· ἣν καὶ διὰ τοῦ ἡμεροερευσείου εὐρόντες ἡμέραν οὖσαν παρασκευῆν, ἔξομεν καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς ἅγιον Πάσχα τῇ ἐφεξῆς Κυριακῇ τελοῦμενον, ἧγουν τῇ ιβ' τοῦ Ἀπριλίου μηνός.

Περὶ τῆς νηστείας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

ΙΕ'. Ἐπὶ τούτοις καὶ περὶ τῆς πρὸ τῆς μνήμης τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τελομένης νηστείας μέθοδον ἐκθέσομεν διὰ λογικωτέρας ἀποδείξεως, ἔχουσαν οὕτως. Ἐπεὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀγίας καὶ λαμπρᾶς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Κυριακῆς, ἣν καὶ ἀπόκρεω ποιοῦμεν διὰ τὴν εἰρημένην τῶν ἁγίων Ἀποστόλων νηστείαν, ὅσαι ἡμέραι εἰσιν (εἰσὶ δὲ νζ'), τοσαῦτα εἰσι καὶ ἀπὸ τῆς τρίτης τοῦ Μαΐου ἄχρι τῆς κη' τοῦ Ἰουνίου, καθ' ἣν ἡ τοιαύτη συμπληροῦται νηστεία· ἐὰν αὐτὰς ἀπ' αὐτῆς τῆς τρίτης τοῦ Μαΐου ἄχρι τῆς Κυριακῆς τῶν Ἀγίων πάντων κοινὰς οὖσας ἀφέλωμεν, τὰς καταλειφθεῖσας, τὰς τε δηλονότι ἀπ' αὐτῆς τῆς λαμπρᾶς Κυριακῆς μέχρι καὶ τῆς τρίτης τοῦ Μαΐου, καὶ τὰς ἀπ' ἀρχῆς τῆς τοιαύτης νηστείας ἄχρι τῆς κθ' τοῦ Ἰουνίου, ἴσας ἔξομεν.

Ἀπὸ λαμπρᾶς Ἀπὸ τῆς γ' τοῦ Μαΐου Ἀπὸ τῆς Κυριακῆς
 Α Κυριακῆς· ἴσας β' τῶν· Κυριακῆς Γ τῶν ἁγίων πάντων Δ
 Μείνει· τὸν ἁγίων πάντων· ἴσας τῆς κη' τοῦ Ἰουνίου.

A laterculo Paschatis Judaica Paschalia biduo excedunt accurata plenilunia, quemadmodum postea certa ratione demonstrabimus : si collectos illos dies numero cvi in cæteris lunaribus cyclis, aut cvii cum bisextilis annus incidit ; in cyclis vero xvii, xviii et xix, tantummodo cv, a synodo lunari Januarium antecedente producamus, et unicuique mensi competentes attribuamus dies, postrema nobis in plenilunium incurret, quod est Pascha Judaicum ; quam in laterculo feriarum, quam in hebdomadis cadat diem, investigantes, reliquis ad Dominicam usque additis, sacrosanctum Pascha nostrum, quo Martii vel Aprilis die contingat, extricabimus.

Sciendum tamen est in v vel xvi cyclo lunæ, numerum illum cvi, sive cvii dierum minime colligi ex epactarum ac reliquorum ordine mensium additione : sed in v cyclo, cxxxvi ; in cyclo xvi, propter bisextum, cxxxvii dies conflari : de quibus subductis xxx, residuus numerus ad eandem, atque in cæteris lunæ cyclis, summam redigitur.

Quæ ut exemplo citiora fiant, quoniam hoc anno, ineunte Januario pariter ac cyclo lunæ tertio, epactæ sunt vi, evidens est lunarem synodum Kalendarum Januarias sex diebus antecessisse. Ab ea synodo computatis diebus cvi, et indidem explicatis, quæ quidem conflantur ex diebus vi ante Januarium, et xxxi Januarii, ac Februarii xxviii, Martii xxxi, et Aprilis x, ultimam dierum istarum cadere deprehendemus in x Aprilis, quæ et plenilunium erit, ac Judaicum Pascha. Hujus ex laterculo inventa feria, quæ est Pærasceve, sequente Dominica sacrosanctum Pascha nostrum obtinebimus, nempe Aprilis xii.

De jejuniis sanctorum Apostolorum.

XV. Post hæc jejunii quoque, quod ante sanctorum apostolorum memoriam agitur, methodum exponemus rationi ac demonstrationi certius innixam. Cum enim a sancta et augusta Paschatis Dominica, ad sanctorum Apostolorum Dominicam, in qua propter illorum jejunium etiam a carnibus abstinemus, quot sunt dies (sunt autem lvi), totidem a iii Maii ad xxviii Junii putantur, quo die jejunium istud terminari solet : si communem numerum dierum a iii Maii, ad Dominicam Sanctorum omnium abstulerimus, utramque dierum reliquorum summam, tam qui ab augusta illa Dominica ad iii Maii pertinent, quam qui ab initio juniorum ad xxix Junii, parem et æqualem habebimus.

a Dominica a 3 Maii ad Do a Dominica
 A Paschæ ad 3 B minicam om- C Sanctorum om- O
 Maii nium Sanctorum nium ad 29 Jun.

Sit enim in hoc diagrammate recta AB instar A LVII dierum illorum, qui a Paschali Dominica ad Dominicam sanctorum Apostolorum et omnium Sanctorum interjecti sunt, pro LVII vero aliis, a III Maii ad XXVIII Junii, sit recta BD. Quoniam ergo quæ intervallo a Maii III, ad Dominicam sanctorum omnium respondet, BC, communis est: si ab extremis auferatur, consequens est rectam AB, hoc est intervallum a Dominica Paschæ 204 ad III Maii, æqualem esse rectæ CD, sive intervallo a Dominica Sanctorum omnium ad XXVIII Junii, in qua jejunii terminus est: inventa die mensis, in quam incidet Pascha, si dies computemus ab eadem Dominica ad III Maii, totidem habebimus sanctorum Apostolorum jejunio præfinitas.

De correctione Paschatis, alias de laterculi defectu.

XVI. Et hæc quidem satis. Ab his autem proxime necessarium est, ostendere causam, cur canon ille Paschalis non tuto editus est: et utrum ita a principio editus fuerit, necne; item cum ita sit, quando contingat Pascha a nobis rite celebrari, et quando ab exacta regula deficit. Horum, quæ diximus, nulla alia causa est, præter quam quod lunæ ad eumdem locum per decem et novem annos Romanos reditus non exacte a nobis assumptus est, quemadmodum in processu per aliam temporum conversionem ostendemus, quæ per annos viginti quinque Ægyptiacos fit, et qua mirabilis Ptolemæus in opere constructionis usus est, facta utriusque conversionis inter se comparatione. Comparamus autem sic. Decemnovennalem lunæ conversionem quadruplamus (quod per quadriennium annus Romanus ex quadrantum diurnorum accessione restituatur). Ita sunt anni Romani LXXVI. Triplamus etiam eodem modo viginti quinque annorum Ægyptiacorum lustrum, et facit annos LXXV. Hos LXXV Ægyptiacos annos exacta lunæ restitutio antevenit scrupulis diurnis sexagenariis 8', 21". Quia vero LXXVI anni Romani LXXV annos Ægyptiacos superant diebus CCCLXXXIV, illis si adjecerimus portionem diurnam de exacta lunæ conversione, scrupula 8', 21", et de conflatis diebus 384, 8', 21", deduxerimus mensium tredecim lunarium dies appendices 583, 53', 52': habebimus exactam lunæ restitutionem, qua decemnovennales quatuor orbis Romanos antevenit scrupulis diurnis 14', 29', quæ quidem est portio diei minor quadrante. Sed interea esto quadrans fere. In quatuor ergo lustris septuaginta sex annorum, hoc est in trecentis quatuor annis Romanis, quæ per denos novenos annos at restitutio non exacta, superat exactissimam die uno integro. Atque idcirco facile deprehendi potest canonem deficientem hodie duabus diebus a plenilunio Pascha Judaici ante bis trecentos quatuor annos Romanos constructum fuisse. Quodsi Pascha-

Ἐστω γὰρ ἀντὶ μὲν τῶν νζ' ἡμερῶν τῶν ἀπὸ τῆς λαμπρᾶς Κυριακῆς ἄχρι καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ πάντων Κυριακῆς ἢ AB' εὐθεία· ἀντὶ δὲ τῶν νζ' ἡμερῶν ὡσαύτως τῷ ἀπὸ τῆς τρίτης τοῦ Ματοῦ ἄχρι καὶ τῆς κη' τοῦ Ἰουνίου ἢ ΓΔ'. Καὶ ἐπεὶ ἡ ἀπὸ τῆς τρίτης τοῦ Ματοῦ ἄχρι καὶ τῆς Κυριακῆς τῶν ἁγίων πάντων κοινὴ ἐστίν· ἀφαιρεθείσης ταύτης τῶν ἄκρων, λείπεται ἡ ΑΓ'. τοῦτέστιν ἡ ἀπὸ τῆς λαμπρᾶς Κυριακῆς ἄχρι καὶ τῆς γ' τοῦ Ματοῦ, ἴση εἶναι τῇ ΒΔ', τοῦτέστι τῇ ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τῶν ἁγίων πάντων, ἄχρι καὶ τῆς κη' τοῦ Ἰουνίου, καθ' ἣν ἐστι τὸ τέλος τῆς νηστείας· μετὰ τὸ εὐρεῖν τὴν ἡμέραν τοῦ μηνὸς καθ' ἣν ἐστὶ τὸ Πάσχα, ἀριθμήσαντες ὅσαι ἡμέραι εἰσὶν ἀπ' αὐτῆς ἄχρι καὶ τῆς τοῦ Ματοῦ τρίτης, τὰς τοσαύτας ἐξομεν τοῦ πλήθους τῶν ἡμερῶν τῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων νηστείας.

Περὶ τῆς τοῦ Πάσχα διορθώσεως, ἄλλως περὶ τῆς τοῦ κανονίου σφαλρότητος.

IC'. Καὶ ταῦτα μὲν ἱκανῶς ἐφεξῆς δὲ τούτοις ἀναγκαῖον δεῖξαι τὴν τε αἰτίαν τοῦ σφαλρῶς ἐκκεῖσθαι τὸ εἰρημένον τῶν Πασχαλίων κανόνιον, καὶ εἰ ἀπ' ἀρχῆς οὕτως ἐκκεῖται, εἴτε καὶ μὴ· εἴτε δὲ, καὶ οὕτως ἔχοντος, πότε συμβαίνει ὀρθῶς τελείσθαι τὸ Πάσχα ὑφ' ἡμῶν· πότε δὲ τῆς ἀκριβοῦς ἐκπίπτειν ὀρθότητος. Ἡ μὲν οὖν αἰτία τῶν τοιούτων οὐκ ἄλλη τίς ἐστίν, εἰ μὴ ὅτι ἡ διὰ τῶν ιθ' Ῥωμαϊκῶν ἐτῶν, οὗς καὶ σεληνιακοὺς κύκλους καλοῦμεν, γινομένη τῆς σελήνης ἀποκατάστασις, οὐκ ἐστὶ κατὰ τὸ πάντη ἀκριβὲς εἰλημμένη· ὡς προϊόντες δεῖξομεν δι' ἑτέρας χρονικῆς ἀποκαταστάσεως τῆς διὰ κε' Αἰγυπτιακῶν ἐτῶν κατὰ τὸ ἀκριβέστερον γινομένης, ἥτιναι καὶ ὁ θαυμάσιος ἐχρήσατο Πτολεμαῖος ἐν τῇ τῆς Συνατάξεως πραγματείᾳ, συγκρίναντες ταύτας ἀλλήλαις. Ποιοῦμεν δὲ τὴν σύγκρισιν οὕτω· Τετραπλασιάζομεν τὴν ἐννεαδεκαετηρίδα τῆς σελήνης, καὶ γίνονται Ῥωμαϊκὰ ἔτη ος'· τριπλασιάζομεν δ' ὡσαύτως καὶ τὴν εικοσιπενταετηρίδα τῶν Αἰγυπτιακῶν, καὶ ποιεῖ ος'. Ταῦτα δὲ τὰ ος' Αἰγυπτιακὰ ἔτη προλαμβάνει ἡ ἀκριβεστάτη τῆς σελήνης ἀποκατάστασις ἐξηκοστοῖς ἡμέραις ἢ κα'. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ ος' Ῥωμαϊκὰ ἔτη τῶν ος' Αἰγυπτιακῶν ὑπερέχουσιν ἡμέραις τπδ', ταύταις ἐὰν προσθῶμεν τὰ ἀπὸ τῆς ἀκριβεστάτης ἀποκαταστάσεως ἢ κα', καὶ τῶν γενομένων τπδ' ἡμερῶν ἢ κα' ἀφέλωμεν τρισκαίδεκάμηνον ἑπουσίας ἡμερῶν σελήνης τπγ', νγ', νβ'· ἐξομεν τὴν ἀκριβῆ ἀποκατάστασιν τῆς σελήνης, προλαμβάνουσαν τὴν διὰ τῶν ἐννεαδεκαετηρίδων ἐξηκοστοῖς ἡμέρας ο', ιδ', κθ', ἅπερ εἰσὶ μέρος ἡμέρας ἑλασσον ἢ δ'. Τέως ἐστὼ δ' ἐγγίστα. Ὅστε ἐν τῷ Ῥωμαϊκοῖς ἔτεσιν ἡ διὰ τῶν ἐννεαδεκαετηρίδων ἀποκατάστασις μὴ ἀκριβὴς ὑστερεῖ τῆς ἀκριβεστάτης ἡμέρας τελεία α'. Καὶ διὰ τοῦτο εὐκατανόητον ἐστὶ, ὅτι τὸ κανόνιον δυσὶν ἡμέραις ἐκπίπτει τῆς κατὰ τὰ Ἰουδαϊκὰ Πασχάλια πανσεληνιακῆς ἡμέρας ἐν τοῖς νῦν χρόνοις, πρὸ τδ' Ῥωμαϊκῶν ἐτῶν συνέστη. Ἀλλὰ καὶ εἴπερ ἡ τῶν Πασχαλίων πανσεληνιακῆ ἡμέρα τὴν ἀκριβῆ ἐδήλου τῶν πανσεληνιακῶν ὄραν, εἴχομεν ἀν' δυνατὸν ἐπιλογίσασθαι καὶ εἴτε πρὸ

* Hujus capituli Latinam versionem a Scaligero editam posuimus. * Scaliger bis 304 legit.

πόσων ἐτῶν τὸ τοιοῦτον κανόνιον συνέστη. Τέως δ' ἵνα γινώμεν μετὰ πόσα ἔτη τοῦ παρόντος τέλειαι β' ἡμέραι ἀπαρτισθήσονται αἱ τῆς ἀκριθείας ἐκπίπτουσαι, ἐποηήσαμεν ψηφοφορίαν πανσεληνιακῆς συζυγίας Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα παρακειμένου τῷ ἐνεστώτι τρίτῳ κύκλῳ τῆς σελήνης, ἵ τοῦ Ἀπριλίου καταγεγραμμένην ἔχοντος. Εὐρομεν δὲ ταύτην ἐκπίπτουσαν διὰ τὸ μὴ ἀκριθῆς, ὡς εἴρηται, τῆς ἀποκαταστάσεως, ἣ τὸ κανόνιον χρῆται, εἰς τὴν ἡ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς μετὰ ὥρας τρεῖς ἡμερινὰς τῆς κατ' αὐτὴν ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Ἐπεὶ οὖν αἱ τρεῖς ὥραι ἡμεριναὶ ἡ' μέρος εἰσὶ τοῦ ἡμερονυκτίου, ἐὰν τὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν τῶν ἐτῶν (ἐν οἷς ἡμερονυκτίον τέλειον προλαμβάνει ἡ ἀκριθῆς ἀποκατάστασις τὴν διὰ τὸν ἐνεαδεκαετηρίδων μὴ ἀκριθῆ) τὸ ἡ' λάβωμεν, ὃ ἐστὶν ἔτη Ῥωμαϊκὰ λη' ἔξομεν μεθ' ὅσα μὲν ἔτη τοῦ ἐνεστώτος τέλειαι ἔσονται ἡμέραι β' αἱ τῆς ἀκριθείας ἐκπίπτουσαι· μετ' ἐκείνην δὲ τὴν ἀποκατάστασιν πάλιν ἄρξεται καὶ ἑτέρας ἡμέρας μόρια προλαμβάνει ἡ ἀκριθῆς τὴν μὴ ἀκριθῆ. Τὸ μετὰ λη' δὲ ἔτη τοῦ παρόντος ἔσται τὸ ςθιθ' ἔτος. Καὶ εἰ μὲν κατὰ τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐπικρατοῦσαν δόξαν συμπλήρωσις ἔσται τοῦ παντὸς κατὰ τὴν τοῦ ζ' ἔτους συμπλήρωσιν, περιέρχον ἔσται ζητεῖν διορθοῦν τὴν τῆς σελήνης μέθοδον ἐτῶν, μόνον πα' καταλειφθησομένων, ἐν οἷς δεῖ τῇ μεθόδῳ ταύτῃ μετὰ διορθώσεως χρῆσθαι, μηδεμίας ἀξιολόγου γαυροσόμενης διαφορᾶς ἐν τοῖς εἰρημένους πα' ἔτεσιν, εἰ τῇ ἀδιορθώτῃ ἔχρῶντο μεθόδῳ οἱ τότε περιόντες· εἰ δὲ, καθὰ δοκεῖ τισιν ἄλλοις, ἀόριστον εἶναι τὸν τῆς συντελείας καιρὸν, οἷς καὶ αὐτὸς συντίθεμαι· πρέπον δὲ εἶη διορθοῦν τὴν περὶ τῆς σελήνης μέθοδον, ὃ προσ- τ θέναι ταῖς τῆς σελήνης ἐπακταῖς, ἅς ἡ νῦν μέθοδος ὑπαγορεύει, καὶ ἐπερευνᾷ, καὶ οὕτω μὴ σφάλῃσθαι τῆς ὀρθότητος. Τὸ μέντοι Πασχάλιον κανόνιον, ἀμεταποίητον μένον, καὶ ἔτι σφαλερώτερον ἔσται· παρόσον νῦν μὲν δυσὶν ἡμέραις ἐκπίπτει τῆς ἀληθείας, ἀπ' ἐκείνου δὲ τοῦ ἔτους, δηλαδὴ τοῦ ςθιθ', τρισὶν. Ἐπι τούτοις σκεψώμεθα, καὶ εἰ καθ' ἕκαστον ἔτος σφάλῃσθαι ἡ τοῦ μηνὸς ἡμέρα, καθ' ἣν ἡμέρι τὸ ἅγιον Πάσχα τελοῦμεν, ἣ ποτὲ μὲν, ποτὲ δὲ οὐ. Γινώριμον δὲ ἔσται, ὡς, εἰ μόνῃ τῇ τοῦ μηνὸς ἡμέρᾳ τὸ ἡμέτερον ἐκανονίζετο, καὶ μὴ ἀνάγκην εἶχομεν καὶ κατὰ Κυριακὴν ἡμέραν τοῦτο τελεῖν· καθ' ἕκαστον ἂν ἔτος ἐσφάλῃσθαι, καθάπερ καὶ τὸ Ἰουδαϊκόν, καὶ ταῖς δυσὶν αὐταῖς ἡμέραις, καθάπερ ἐκεῖνο. Διὰ δὲ τὸ κατὰ Κυριακὴν D τελεῖσθαι, συμβαίνει οὐκ ἂν σφάλῃσθαι. Διὸ προσεκτέον τὸ ἀκριθῆς. Τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα μόνῃ τῇ τοῦ μηνὸς ἡμέρᾳ ὑποκειμένου, συμβαινόντος μὲν ἐν Κυριακῇ, ἣ β', ἣ γ', ἣ δ', ἣ ε', τὸ παρ' ἡμῖν Πάσχα οὐ σφάλῃσθαι, τῇ ἐφεξῆς Κυριακῇ τελούμενον· ὅταν δ' ἐν παρασκευῇ ἢ Σαββάτῳ, τῆνικαῦτα καὶ μάλα τῆς ὀρθότητος ἐκπίπτει. Συμπιπτόντος μὲν γὰρ ἐν παρασκευῇ, ὀφείλοντες ἡμεῖς εὐθύς τῇ ἐφεξῆς Κυριακῇ τὸ Πάσχα τελεῖν, εἰς τὴν μετ' ἐκείνην μεταβαίνομεν Κυριακὴν· ἐπειδὴ τὸ ἐν τῷ κανόνῳ διαλαμβανόμενον Ἰουδαϊκόν Πάσχα δυσὶν ἡμέραις ἀποδειχθείσαις πλεο-

alium pleniluniorum dies exactissimum ostenderet oppositionum tempus, possemus accuratius ratiocinari ante quot annos talis canon compositus fuerit. Interea tamen ut cognoscamus post quot annos a præsenti integræ dies duæ, quæ desciscunt ab examine, consummandæ sint, plenilunii Pascha Judaici præsenti cyclo appositi, quod decimam Aprilis diem ascriptam habet, rationem inivimus. Deprehendimus autem, propter non accuratam, ut dictum est, conversionis lunaris rationem, quia canon utitur, desciscere in octavam Aprilis post horas tres æquinoctiales ab ortu solis, qui in eadem die contigit. Quia vero tres horæ æquinoctiales sunt octava pars temporis nocturni et diurni, si annorum cccvi Romanorum, in quibus integram noctem et diem exacta conversio non exactam, quæ sit in xix annis, anticipat, octavam partem assumpserimus, id est, annos Romanos xxxviii : habebimus post quot annos a præsenti integræ erunt dies duæ ab examine deficientes. Post illam autem conversionem, rursus aliis diei scrupulis incipiet exacta restitutio non exactam anticipare. Post annos autem triginta octo a præsenti erit annus 6919. [† Ac si, ut vulgaris est opinio, septimo millesimo vertente totius mundi futura consummatio est; frustra in castiganda lunari methodo labor adhibebitur; cum anni tantummodo de summa reliqui sint lxxxii, per quos emendata illa methodus in usu erit : cum in istis lxxxii annis non multum intersit, si ii, qui tum superstites erunt, veterem nec emendatam assumpserint. Sin, ut plerisque visum est aliis, quibus et assentior, ultimi occasus mundi tempus incertum est : congruum fuerit lunæ castigare methodum, et ad epactas addere, quas vulgata ratio præscribit, et explorat, ac sic ab recto non deflectere. Nam si laterculum Paschale sine emendatione maneat, majus illius vitium fiet. Cum enim biduæ duntaxat a veritate fabhorreat hoc tempore, expleto anno 6919, tridui error incidet.] His ita animadversis, consideremus, an et singulis annis peccat dies, in qua nos sacrosanctum Pascha celebramus, aut alias quidem peccat, alias non. Patebit vero, si ad unum diem mensis duntaxat Pascha nostrum exigeretur, 205 et non opus esset illud Dominica die celebrare, singulis annis peccaturum illud, quemadmodum et Judaicum Pascha, et quidem duabus diebus, quemadmodum et illud. Sed quia Dominica die celebratur, propterea non semper peccat. Sed subtilius res putetur. Quotiescunque Judaicum Pascha, quod uni diei mensis subjectum est, contingit Dominica, aut feria secunda, aut tertia, aut quarta, aut quinta, tunc nostrum Pascha non peccat, cum sequenti Dominica celebretur. Quando vero feria sexta, aut Sabbato; tunc vero vel niinium quantum a recto desciscit; incidente enim in feriam

[†] Hæc a Scaligero prætermissa supplevimus, quæ sunt notis iisæe distracta []. * f. καὶ προστ.

sextam, cum deberemus proxime sequente Dominica Pascha celebrare, in eam Dominicam, quæ post illam sequitur, transcendimus, quandoquidem Pascha Judaicum, quod in canone assumitur, bido, quod a nobis demonstratum est, Pascha a Judæis celebrari solitum prævertit. In Sabbato quoque idem contingit propter eandem causam. Cum enim deberemus, interveniente postridie Dominica, Pascha celebrare, in illam, quæ post eam sequitur, transitum facimus. Uno quidem hoc casu peccatur, propter causam, quam diximus, non exactæ restitutionis lunaris. Est et alius casus (quantum hoc quidem raro accidat) propter verni æquinoctii luxationem. Retro enim progreditur et ipsum quoque post conversiones annorum, propter eam causam, quam dicemus; quæ ita habet: solem intervallo 365 dierum et quadrantis ab eodem puncto ad idem reverti, pinguius acceptum est: secundum vero subtilem rationem, aliqua diei portione minus, ut quidem Ptolemæus in *Compositione* ait, trecentesima; ut autem Persarum mathematici, et nos solstitium per plures dies observantes, deprehendimus portionem illam majorem ducentesima parte, quam quidem a diebus 365 et quadrante auferre oporteat. Æquinoctium enim vernum ait Ptolemæus sæculo suo confici XXI Martii. Nos autem ipsum deprehendimus ante XV Martii, ex solstitii observationibus ipsum putantes. Quia vero lex Mosaica proximo post vernum æquinoctium plenilunio statim Pascha celebrare Judæis præcipit: quo tempore canon Paschalis constructus est, cum scilicet vernum æquinoctium in XXI aut XX Martii propemodum conficeretur; pleniluniorum dies in canone notati et Judaicum Pascha indicantes, prima quidem sunt rite post æquinoctium plenilunia. Non enim reperies canonem transgredi plenilunium vicesimæ primæ Martii, quod quidem tunc erat primum post æquinoctium, aliud autem vicem ejus substituere. Nunc vero cum vernum æquinoctium sex aut pluribus diebus retro progressum fuerit, possent esse alia prima plenilunia ante XXI Martii, in quibus Judæi quidem Pascha celebrent, nos vero plenilunia canonis sequentes integrum mensem a congruo tempore desciscamus. Ante annos enim quinquaginta, cum adhuc ætate juvenis essem, et in quadam Thraciæ urbe, cui nomen Ænos, degerem, vidi loci inquilinos Judæos vicesima Martii Pascha suum obivisse: nos vero nostrum sanctum Pascha vicesima tertia Aprilis celebravimus, secuti diem plenilunii canonis in XVIII Aprilis notatam. Ego quidem tunc rem admiratus sum adhuc rudis mathematicarum rerum. Postea vero causas rei ex astronomicis disciplinis edoctus percepi hoc rite contigisse. Ex his igitur constat, quoties proxime exactum vernum æquinoctium, hoc est XV Martii, usque ad XX ejusdem, contingit plenilunium fieri, nos a regula desistere: quod ad plenilunia Aprilis trans-

Α νάζει τοῦ κυρίως παρ' αὐτῶν τελουμένου· καὶ ἐν Σαββάτῳ δὲ τὸ ὅμοιον συμβαίνει διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Ὑπείλοντες γὰρ καὶ οὕτως τῇ ἐπαύριον Κυριακῇ τελεῖν τὸ Πάσχα, εἰς τὴν μετ' αὐτὴν μεταβαίνομεν οὐκ ὀρθῶς. Ἐν μὲν δὴ τοῦτο, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαῖνον σφαιερὸν παρὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν, τὴν μὴ ἀπὸ τῆς ἀκριβοῦς ἀποκαταστάσεως· ἔστι δὲ καὶ ἕτερον (πλὴν σπανίως γινόμενον), διὰ τὴν τῆς ἰσημερίας μετάπτωσιν. Ὅπισθοδρομεῖ γὰρ καὶ αὕτη κατὰ περιόδους ἐτῶν, δι' ἣν αἰτίαν ἐρούμεν, ἔχουσαν οὕτως· Τὸ διὰ τῆς ἡμερῶν καὶ δ' λέγειν τὸν ἥλιον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου εἰς τὸ αὐτὸ καθίστασθαι, παχυμερέστερον εἴρηται· κατὰ δὲ τὸ ἀκριβέστερον παρὰ τι μόριον· ὡς μὲν ὁ Πτολεμαῖος ἐν τῇ *Συντάξει* φησὶ, τριακοστὸν, ὡς δὲ οἱ τε παρὰ Πέρσας τὸ τῆς ἀστρονομίας μετεργόμενοι, καὶ ἡμεῖς, τὴν θερινὴν σκοποῦντες τροπὴν ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου, δι' ἡμερῶν πλειόνων ἐστοχασάμεθα, διακοσιοστοῦ μείζον, μᾶλλον δὲ βραχεῖ τινι ἑλαττον ἑκατοστοῦ, εὐρίσκομεν τὸ μόριον τοῦτο, ὃ τῶν τῆς καὶ δ' ἀφαιρεῖν δεῖ. Τὴν γὰρ ἑαρινὴν ἰσημερίαν τῇ κα' τοῦ Μαρτίου φησὶ ὁ Πτολεμαῖος ἐν τοῖς κατ' αὐτὸν χρόνοις γίνεσθαι. Ἡμεῖς δὲ πρὸ τῆς ιε' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ταύτην λαμβάνομεν, ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν θερινὴν τροπὴν τρηήσεως ταύτης οὕτως ἐπιλογιζόμενοι. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Μωσαϊκὸς νόμος τῇ μετὰ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν α' πανσελήνῳ εὐθύς τοὺς Ἰουδαίους τελεῖν τὸ Πάσχα προτρέπεται· καθ' οὓς μὲν χρόνους συνέστη τὸ εἰρημένον κανόνιον, τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας τῇ κα' Μαρτίου, ἣ καὶ πρὸ αὐτῆς ἔγγιστα τελουμένης· αἱ ἐν τῷ κανόνιῳ παρακείμεναι πανσεληνιακαὶ ἡμέραι, καὶ τὸ Ἰουδαϊκὸν δηλοῦσαι Πάσχα, πρῶται εἰσιν ἀσφαλῶς μετὰ τὴν ἰσημερίαν πανσελήνοι. Οὐδὲ γὰρ εὐροῖς ἂν τὸ κανόνιον παρατρέχον μὲν τὴν ἐν τῇ κα' τοῦ Μαρτίου πανσελήνον· ἥτις α' ἦν μετὰ τὴν ἰσημερίαν τότε, ἀντ' ἐκεῖνης δὲ ἕτεραν τὴν μετ' ἐκεῖνην ἔκρινον. Νῦν δὲ τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας ἕξ ἡμέραι, ἣ καὶ πλείοσιν ὀπισθοδρομίσασθαι, δύνανται ἂν ἄλλαι πρῶται πανσελήνοι πρὸ τῆς κα' τοῦ Μαρτίου γίνεσθαι, καθ' ἃς τῶν Ἰουδαίων τὸ Πάσχα τελούντων, ἡμεῖς ταῖς ἐν τῷ κανόνι ἀκολουθοῦντες, ὀλόκληρον μῆνα τοῦ προσήκοντος ὑστεροῦμεν καιροῦ. Πρὸ χρόνων γὰρ πεντήκοντα, νέος ὢν ἔτι τὴν ἡλικίαν, ἐγὼ μὲν, παρὰ τινι τῶν Θρακικῶν πόλεων διατρίβων, Αἴνω καλουμένη, εἶδον τότε τοὺς ἐκεῖσε τὴν οἰκίαν ποιουμένους Ἰουδαίους τῇ κα' τοῦ Μαρτίου τὸ οἰκεῖον Πάσχα τελέσαντας· τὸ δὲ καθ' ἡμᾶς ἅγιον Πάσχα ἡμεῖς τῇ κα' τοῦ Ἀπριλίου ἐτέλεσαμεν, ἀκολουθήσαντες τῇ ἐν τῷ κανόνι τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα διαλαμβανόμενῃ πανσεληνιακῇ ἡμέρᾳ Ἀπριλίου ιη'. Καὶ τότε μὲν ἐγὼ ἐν ἀπόροισι ἔθεμην τὸ πρᾶγμα, μήπω μαθηματικῶν ἀψάμενος λόγων· ὕστερον δὲ, τὰς αἰτίας τῶν τοιούτων ἐκ τῆς ἀστρονομικῆς μαθῶν ἐπιστήμης, ἔγνω καὶ τοῦτο κατὰ τὸν εἰκότα λόγον συμβᾶν. Φανερὸν ἔρα γέγονεν ἐκ τούτων, ὅτι, ὀπηνίκα σύνεγγυς τῆς ἀκριβοῦς ἰσημερίας, τούτέστιν ἀπὸ τῆς τοῦ Μαρτίου ιε', ἕως τῆς κα' αὐτοῦ,

* Hæc non habet Scaliger.

συμβαίνει γίνεσθαι πανσέληνον, ἡμεῖς, ἐν τῷ Ἀπρι-
 λῷ μεταβαίνοντες, τῆς ὀρθότητος ἐκπίπτομεν. Ταῦτα
 μὲν οὖν ἡμεῖς· καὶ πρὸς ἡμῶν δ' ὁ σοφώτατος Γρη-
 γορᾶς ἀπέδειξε, τὸν περὶ τούτων λόγον ἐκθέμενος,
 μηδεμιᾶς σοφίας ἀπολειπόμενος, καὶ αὐτὸ τὸ κανόνιον
 μεταποιήσας, καὶ ἀποκαταστήσας εἰς τὴν κατὰ τοὺς
 νῦν χρόνους ὀφειλομένην αὐτῷ διόρθωσιν. Ὅς καὶ
 τοῖς πᾶσιν ἐμφανῆς καταστάς ἄχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ
 βασιλείως ἐνώπιον, καὶ τῆς περὶ αὐτὸν συγκλήτου, ἔτι
 δὲ καὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας λογάδων, ἐπηγέθη τε παρὰ
 πάντων, καὶ πάντες, εἰ δυνατόν, εἰς τὸ ἐξῆς τελεῖσθαι
 τὸ Πάσχα κατὰ τὴν τοῦ νέου κανόνος διόρθωσιν εὐ-
 λογὸν εἶναι κεκρίκασιν, τὴν τῶν λόγων δυσωπηθέντες
 ἀλήθειαν. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἐνταυθοῖ, οὐκ ἀξιοῦντες
 τὴν τοῦ Πάσχα ἑορτὴν ἀμειφθῆναι, τουτοῖ τὸν λόγον
 ἐνεστησάμεθα· ἀλλ' οὐδὲ διαβαλεῖν τοὺς τὸν κανόνα
 τοῦτον συστησαμένους, ὡς ἀμαθῶς καὶ σφαλερῶς
 αὐτὸν ἐκθεμένους τὴν ἀρχὴν, ἑαυτοὺς εἰς τοὺς λόγους
 πούτους καθήκαμεν. Ἄπαγε τῶν τοιούτων λόγων!
 μὴδὲ συκοφάντιν γλώτταν κινεῖτωσαν οἱ μεμψίμοιροι
 καθ' ἡμῶν. Τοῦτο γὰρ μόνον προήχθημεν δεῖξαι, ὡς
 ἀδύνατόν ἐστι, ὅπως ἂν ἐκτιθεῖτο τὸ κανόνιον, μὴ
 σφάλεσθαι ὑπὸ τοῦ καιροῦ, τῆς χρονικῆς περιόδου τῆ
 ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ βραχύτατον καὶ ἀνεπαίσθητον
 πρὸς ἀκρίθειαν διάφορον ἐν πολλοῖς ἔτεσιν ἀξιόλογον ἀπεργασαμένης.

A gressum facimus. Et quidem ante nos doctissimus
 Gregoras de hoc scripsit, edito libro, in quo nul-
 lam eruditionem desideres, et transformato canone,
 et in eum, qui huic sæculo competit, statum resti-
 tuto. Qui et in populo, et in conspectu imperato-
 ris et ipsius senatus, et lectissimorum Ecclesiæ vi-
 rorum ab omnibus laudatus est: et universi Pascha,
 si fieri posset, ex emendatione canonis celebra-
 dum esse decreverunt ipsa veritate verborum con-
 futati. Nos vero non quod solemne Pascha mutan-
 dum esse censeamus, hunc sermonem instituimus;
 neque ideo ut eos, qui hunc canonem construxe-
 runt, criminaremur, tanquam imperite et vitiose
 principium ejus ediderint, in hæc verba effusi su-
 mus. Apage ejusmodi verba! neque vitiligatores
 calumniosam in nos linguam vibrent. Hoc enim
 solum studuimus ostendere, quomocumque eda-
 tur canon, evitari non posse, quin a tempore vitio-
 sum fiat, efficiens, ut decemvennalis lustris dis-
 crimem, quod in exiguo tempore parvum dictu, et
 insensile videbatur, multorum annorum processu
 nequaquam negligendum sit.

Τὸ διορθωθὲν Πασχάλιον ὑπὸ Νικηφόρου φιλοσόφου τοῦ Γρηγορᾶ, περὶ οὗ ὁ Ἀργυρὸς ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ῥηθείῃσῃ
 μεθόδῳ διελέμβανε.

206 *Laterculum Paschale a Nicephoro philosopho Gregoræ F. castigatum, de quo Argyrus in supradicta
 methodo mentionem fecit.*

1	Mart. 31	Feb. 10	F. 9	F. 9	F. 7	F. 6	F. 5	F. 11	14
		1	2	3	4	5	6	7	
2	M. 20	Apr. 7	A. 6	A. 5	A. 4	A. 3	A. 2	A. 8	25
		Jan. 27	J. 26	J. 25	J. 24	J. 30	J. 29	J. 28	
3	A. 8	M. 24	M. 23	M. 22	M. 21	M. 27	M. 26	M. 25	6
		4	5	6	7	1	2	3	
4	M. 28	F. 17	F. 16	F. 15	F. 14	F. 13	F. 12	F. 18	17
		2	3	4	5	6	7	1	
5	A. 16	A. 14	A. 13	A. 12	A. 11	A. 10	A. 9	A. 15	28
		F. 5	F. 2	F. 1	F. 7	F. 5	F. 5	F. 4	
6	A. 5	M. 51	M. 30	M. 29	A. 4	A. 2	A. 2	A. 1	9
		5	6	7	1	2	3	4	
7	M. 25	F. 24	F. 23	F. 22	F. 21	F. 20	F. 26	F. 25	20
		3	4	5	6	7	1	2	
8	A. 13	A. 21	A. 20	A. 19	A. 18	A. 17	A. 23	A. 22	1
		F. 10	F. 9	F. 15	F. 14	F. 13	F. 12	F. 11	
9	A. 2	A. 7	A. 6	A. 12	A. 11	A. 10	A. 9	A. 8	12
		F. 3	F. 2	F. 1	J. 31	J. 30	J. 29	F. 4	
10	M. 22	M. 2	M. 3	M. 4	M. 5	M. 6	M. 7	A. 1	23
		M. 31	M. 30	M. 29	M. 28	M. 27	M. 26	A. 1	
11	A. 10	F. 17	F. 23	F. 22	F. 21	F. 20	F. 19	F. 18	4
		7	1	2	3	4	5	6	
		A. 14	A. 20	A. 12	A. 18	A. 17	A. 16	A. 15	
		F. 10	F. 9	F. 8	F. 7	F. 6	F. 12	F. 11	
		A. 3	A. 4	A. 5	A. 6	A. 7	A. 1	A. 2	
		A. 7	A. 6	A. 5	A. 4	A. 3	A. 9	A. 8	
		J. 27	J. 26	F. 1	J. 31	J. 30	J. 29	J. 28	
		6	7	1	2	3	4	5	
		M. 24	M. 23	M. 29	M. 28	M. 27	M. 26	M. 25	
		F. 17	F. 16	F. 15	F. 14	F. 20	F. 22	F. 18	
		A. 4	5	6	7	1	2	3	
		A. 14	A. 13	A. 12	A. 11	A. 17	A. 19	A. 15	

		F. 3	F. 9	F. 8	F. 7	F. 6	F. 5	F. 4		
12	M.	30	7	1	2	3	4	5	6	15
			M. 31	A. 6	A. 5	A. 4	A. 3	A. 2	A. 1	
			J. 27	J. 26	J. 25	J. 24	J. 23	F. 29	J. 28	
13	M.	19	3	4	5	6	7	1	2	26
			M. 24	M. 23	M. 22	M. 21	M. 20	M. 26	M. 25	
			F. 17	F. 16	F. 15	F. 14	F. 13	F. 12	F. 11	
14	A.	7	1	2	3	4	5	6	7	7
			A. 14	A. 13	A. 12	A. 11	A. 10	A. 9	A. 8	
			F. 3	F. 2	F. 1	J. 31	F. 6	F. 5	F. 4	
15	M.	27	4	5	6	7	1	2	3	18
			M. 31	M. 30	M. 29	M. 28	A. 3	A. 2	A. 1	
			F. 24	F. 23	F. 22	F. 21	F. 20	F. 19	F. 25	
16	A.	15	2	5	4	5	6	7	1	29
			A. 21	A. 20	A. 19	A. 18	A. 17	A. 16	A. 22	
			F. 10	F. 9	F. 8	F. 7	F. 13	F. 12	F. 11	
17	A.	23	4	5	6	7	1	2	3	10
			A. 7	A. 6	A. 5	A. 4	A. 10	A. 9	A. 8	
			J. 27	F. 2	F. 1	J. 31	J. 30	J. 29	J. 28	
18	M.	23	7	1	2	3	4	5	6	22
			M. 24	M. 30	M. 29	M. 28	M. 27	M. 26	M. 25	
			F. 17	F. 16	F. 15	F. 21	F. 15	F. 19	F. 18	
19	A.	11	5	6	7	1	2	3	4	9
			A. 14	A. 13	A. 12	A. 18	A. 12	A. 16	A. 15	

ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΤΕΡΑ

*Ανεπίγραφος φερομένη ἐν παλαιῷ τινι βιβλίῳ, ἥτις καὶ τοῦ αὐτοῦ εἶναι δοκεῖ Ἰσαάκου μοναχοῦ.

METHODUS ALTERA, SIVE COMPUTUS

NULLIUS TITULO INSCRIPTUS

Ita tamen ut ejusdem Isaaci monachi videatur esse, qui prioris est auctor.

207 Cum tu, monachorum præstantissime, et fratrum in Christo mihi optatissime, scire de me volueris methodum aliquam, qua investigari facile possit tam Indictionis cyclus, quam solis et lunæ: tum hujus præterea fundamentum: item quot hæc dierum sit crescens ac decrescens; quotque luceat horas a vespera qualibet; necnon initium sacri jejunii; legale Pascha, Christianumque, cum diebus jejunii sanctorum Apostolorum: huic ego postulationi satisfaciens tuæ, singillatim explicabo, quemadmodum quodlibet ex istis citra errorem ac negotium ullum inveniri queat. Et quoniam cycli Indictionis initium lunæ, ac solis cyclos antecedit; ab illo disputandi sumam exordium.

De Indictione reperienda.

I. Indictio, quæ et Fusio nominatur, cyclum suum inchoat a Kalend. Septembris, quod est anni principium. Idem porro cyclus ad annos usque quindecim ascendit; indeque novum deinceps capit exordium. Hunc igitur investigare si velis, sume annos ab orbe condito: qui hoc tempore numerantur 6885, de quibus subtrahere, quoad licet, in-

¹⁰ Deest ἰδιόλεξ. ¹¹ f. τῆς τῶν.

A Ἐπειδήπερ, μοναχῶν τιμιώτατε, καὶ ἀδελφῶν μοι κατὰ Χριστὸν ποθεινότατε, εἰδέναι μέθοδον ¹⁰, δι' ἧς σοι βουλομένῳ ῥαδίως εὐρεθήσεται ὁ τε κύκλος τῆς Ἰνδίκτου, ὁ τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ τῆς σελήνης· ἔτι τε ὁ ταύτης θεμέλιος· καὶ ὅσων ἡμερῶν αὕτη τυγχάνει αὐξομένη τε καὶ μειουμένη, καὶ πόσας ὥρας φαίνει καθ' ἑκάστην ἑσπέραν· πρὸς τοῦτοις ἦ τε ἀπόκρεως, τὸ νομικὸν Πάσχα, καὶ τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα, σὺν ταῖς ἡμέραις ¹¹ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων νηστείας· ἴδου τὴν σὴν ἐκπληρῶν ἀτήτησιν ὑποδείξω σοι κατὰ μέρος, ὅπως ἕκαστον τούτων ἀπταιστως σοι καὶ ῥαδίως εὐρεθήσεται. Ἐπεὶ δὲ πρὸ τῶν κύκλων ἡλίου καὶ σελήνης ὁ τῆς Ἰνδίκτου λαμβάνει τὴν ἀρχὴν, ἀπὸ τούτου καὶ τὴν ἀρχὴν ποιήσομαι.

B

Περὶ εὐρέσεως τῆς Ἰνδίκτου.

A'. Ἡ Ἰνδίκτος, ἥτις καὶ Ἰνδικτιῶν καὶ Ἐπινέμησις λέγεται, ἔχει ἀρχόμενον τὸν ἑαυτῆς κύκλον ἀπὸ τῆς α' τοῦ Σεπτεμβρίου, ἤγουν τῆς τοῦ χρόνου ἀρχῆς· ὅστις καὶ ἀνέρχεται εἰς χρόνους ιε', καὶ πάλιν λαμβάνει ἀρχὴν. Εἰ οὖν βούλει τοῦτον εὐρίσκειν, κράτει τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτη, ἐτινέ εἰσι τὸ παρὸν ἄνωπε· καὶ ἀφελε ἀπὸ τούτων, ὡς

κικς ἂν δυνηθῆς, τὸν τοῦ κύκλου τῆς Ἰνδικτιῶνος ἀριθμὸν, ἤγουν τὸν ιε' καὶ τὰ καταλειπόμενα κάτωθεν, ἢ καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν ιε', ἔστιν ὁ ἐνιστάμενος κύκλος αὐτῆς.

Ἰπόδειγμα.

Ὅσον ὑποδείγματος χάριν· Ἐπεὶ τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου εἰσὶν, ὡς δεδήλωται, ἔτη ,ζωπε', λέγομεν, ὅτι πεντεκαίδεκάκις τὰ ν' ψν', καὶ πεντεκαίδεκάκις τὰ η' ρκ', γινόμενα ὁμοῦ ,ζωσ'. Κατελείφθησαν καὶ μέχρι τῶν ,ζωπε' ἔτη ιε'· ἃ καὶ εἰσὶν ὁ ἐνιστάμενος κύκλος αὐτῆς. Ἄλλ' ἐπεὶ δυσχερὲς εἶναι δοκεῖ τοῖς μὴ εἰδόσιν ἐντέχνως ψηφίζειν ἢ τοιαύτη μέθοδος, ἐπενοήθη τις ἄλλη σαφεστέρα, καὶ ῥάστη τοῖς ταύτη χρωμένοις, ἔχουσα οὕτως·

Κράτησον τὰ ὀλίγα ἔτη· ὀλίγα δὲ λέγομεν τὰ κάτωθεν τῶν τε χιλιάδων καὶ ἑκατοντάδων· ἤγουν τὰ ἐκ μονάδων καὶ δεκάδων, ἢ καὶ ἐξ ἀμφοτέρων συνιστάμενα, ἅτινά εἰσι τὴν σήμερον πε'. Τούτοις πρόσθεσ ε', καὶ γίνονται ι'. Ἄφελε ἀπὸ τούτων τὰ ιε', ὁσάκις ἐγγυωρεῖ, εἰπὼν· Πεντεκαίδεκάκις τὰ ε' οε'· κατελείφθησαν μέχρι τῶν ι' καὶ ιε' ἅτινά εἰσιν, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωται, ὁ ἐνιστάμενος κύκλος τῆς Ἰνδικτιῶνος· ὄντινα καὶ εὐρήσεις ἀσφαλῶς ταῖς εἰρημέναις χρώμενος ἐφόδοις, ὁποτέρᾳ βούλῃ.

Περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ κύκλου τοῦ ἡλίου.

Β'. Ὁ δὲ γε τοῦ ἡλίου κύκλος ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῆς α' τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός, ἀνέρχεται δὲ ἕως χρόνου κη', καὶ αὐθὶς λαμβάνει τὴν ἀρχήν. Εἰ οὖν θέλεις καὶ τοῦτον εὐρεῖν, λάβε τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτη, καὶ μέρισον αὐτὰ παρὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν τούτου κύκλων, ἤγουν τῶν κη'· τὰ καταλειπόμενα κάτωθεν τῶν κη', ἢ καὶ ἕως αὐτῶν, ἔστιν ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος.

Ἰπόδειγμα.

Ἰνα δὲ κάναυθα σαφέστερον ὁ λέγω γένηται, λαμβάνω τὰ εἰρημένα ἔτη τὰ ,ζωπε'· καὶ μερίζω ταῦτα παρὰ τῶν κη' οὕτως· Ὀκτωεικοσάκις τὰ σ' εχ'· ὀκτωεικοσάκις τὰ μ' αρκ'· καὶ ὀκτωεικοσάκις τὰ ε' ρμ'· γινόμενα ὁμοῦ ,ζωξ'. Κατελείφθη ἕως τῶν πε' καὶ ἔτη κε'· ἅτινά εἰσιν ὁ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἐνιστάμενος κύκλος τοῦ ἡλίου εικοστὸς πέμπτος τυγχάνων.

Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον τοῖς ἄρτι μαθημάτων ἀπομύνοις, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς τῶν ἐντελεστέρων αἰρετώτερά εἰσι τὰ σαφέστερα, ὡς εὐληπτότερα· ὑποδείξομεν κάναυθα τὴν σαφεστέραν ὁδὸν ἔχουσαν οὕτως· Τοῖς ὀλίγοις ἔτεσιν, ἅτινά εἰσιν ἄρτι πε', προστιθέμεν κδ'· καὶ γίνονται ρθ'· ταῦτα ὑφελίμεν παρὰ τῶν κη', λέγοντες· Ὀκτωεικοσάκις τὰ γ' πδ'· κατελείφθησαν μέχρι τῶν ρθ' καὶ κε'· ὡς εἶναι τὸν ἐνιστάμενον κύκλον κε', ὡς προδεδήλωται.

Ὅπως δεῖ ἐπὶ ῥίθκειν ἐκάστου μηνός ἡμέραν ἐν ποίᾳ τῶν ζ' τῆς ἑβδομάδος τυγχάνει.

Γ'. Κεῖσθαι σοι δὲ καὶ τοῦτο ἐν γνώσει, ὡς, ἦν ἂν ἡμέραν τῶν τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ ιβ' μηνῶν ἐβελήσῃ

A dictionis cyclum, sive annos xv : quidquid reliquum erit infra eundem numerum, aut si integer numerus ipse residuus sit, erit præsens Indictionis cyclus.

Exemplum.

Exempli gratia : Quonium ab orbe condito numerantur, ut jam diximus, anni 6885, quindecies quinquaginta faciunt 750 ; quindecies item octo dant 120 ; sunt anni simul 6870. Desunt ad complendos 6885 anni 15, qui est præsens Indictionis cyclus. Verum quia morosa est calculandi minime peritis ista methodus, excogitata est alia quædam apertior, et expedita cum primis iis qui uti ea voluerint ; quæ sic habet :

B Accipe minorem numerum annorum, videlicet eum qui infra millenarios et centenarios excurrit ; hoc est qui ex unitatibus et decadibus, vel ex ambobus constat, cujusmodi hodie est 85. Ad hunc adde 5 : sunt 90. Detrahe 15, quoad potes, hoc modo : quindecies quinque dant 75, restant 15 ad complendos 90. Hic erit cyclus præsens Indictionis : quem utraque methodo, prout visum erit exacte, reperies.

Quomodo inveniendus sit solis cyclus.

C II. Cyclus solis a Kalendis Octobris inchoatur, et ad annos xxviii progreditur, unde rursus novum capit initium. Hunc ergo reperire si volueris, accipe annos ab orbe condito, et eos partire per 28, qui est numerus cyclorum solarium ; quidquid reliquum erit non majus quam 28, hic erit solis cyclus.

Exemplum.

Ut autem clarius sit quod dico, sumo annos mundi, quos dixi, 6885, eosque divido per 28 hoc modo : Vicies octies 200 faciunt 5600 ; vicies octies 40, dant 1120 ; vicies octies 5 sunt 140. Summa 6860, reliqui sunt ad explendos 85 anni 25, qui est anni præsentis solaris cyclus 25.

D Et quoniam non solum tyronibus artis cujuslibet, sed eorum plerisque qui in ea perfectiores sunt, jucundiora solent esse quæ sunt clariora, quod facilius capiantur : nos expeditiorem quamdam viam hic aperiemus, quæ est ejusmodi. Minori annorum numero, qui est 85, addimus 24, sunt 109 : hæc per 28 dividimus, itaque ratiocinamur : vicies octies 3 sunt 84. Restant ad 109 complendos, 25, qui est cyclus præsentis 25, ut jam ostendimus.

208 Qua ratione proposita quavis mensis alicujus die, cognoscatur quam in hebdomadis feriam incurrat.

III. Noveris quameunque diem in duodecim anni mensibus accurate quis cognoscere velit, in quam

hebdomadis feriam incidat, ad hoc extricandum utendum illi esse cyclo solis, et congruentibus ei bisextis, necnon epactis mensium. Sciendum est igitur bisextiles in uno cyclo solis esse septem; nam quater septena faciunt 28. Etenim in anno iv dies unus colligitur: porro mensium epactæ, si diebus constant xxxi, sunt 3; sin xxx tantum habeant, sunt 2. Incipiunt autem ab Octobri, unde et cyclo solis inchoatur. Igitur epactas habet October 3, November 2, December 3, Januarius 3, Martius 3, Aprilis 2, Maius 3, Junius 2, Julius 3, Augustus item 3, September 2. Proposita itaque qualibet mensis die, quam invenire placet (sit autem exempli gratia xxix Martii dies hujus anni, in quam Christianorum sanctissimum Pascha incidet), ad hunc modum invenietur:

τὸ ἐνιστάμενον νῦν ἔτος κθ' τοῦ Μαρτίου μηνός, ἐν εὐρεθήσεται οὕτως:

Sume labentem solis cyclum, qui est 25, ejusque bisextiles 6; nam quater sex efficiunt 24. Summæ omnium 31 adde mensium epactas, nempe Octobris, Novembris, Decembris et Januarii; dies undecim, sunt 42. Adjunge Martii 29 dies, cujus feriam inquiris, conficiunt 71, quæ per 7 hebdomadis partire dies in hunc modum: Decies 7 sunt 70; restat 1, quæ est hebdomadis prima feria, sive Dominica, in quam Martii 29, quam quærimus, incidit. Quod si in alia questione collectioneque, post divisionem per 7, duo, tresve dies, aut quatuor reliqui sint, ac deinceps usque ad 7, contingent nimirum cæteræ hebdomadis ex ordine feriarum. Hoc si in mensibus omnibus feceris, tam qui Martium antecedunt, quam qui sequuntur; certissime ac sine errore comperies cujuscunque liberit diei feriam in duodenis anni mensibus. Porro Februarius nihil prorsus in menstruarum epactarum ratiocinia confert. Est enim deminutus, ac diebus tantum constat octo et viginti. Et quamvis in anno bisextili xxix habeat, uno scilicet addito die; hic videlicet ille dies est, qui post annos iv in cyclo solis accedit anno bisextili. Ideo bis numerari non debet. Quinctiam in computanda feria non ante procedit in summam, quam Februarius desierit, hoc est ab ineunte Martio, ac deinceps.

τῷ 12 πούτῳ ἡμεροευσίῳ, ἀρξαμένου τοῦ βισέξτου ἀρχῆς τοῦ Μαρτίου καὶ ἐμπροσθεν.

De ratione cycli lunaris investigandi.

IV. Cyclo lunæ a Kalendis Januariis incipit, atque ad annos xix perductus novum capit exordium. Hunc ergo reperire si vis, annorum ab orbe condito summam partire per numerum cycli lunaris, id est xix, reliquum, quod est infra xix, aut xix ipsi, cyclo est iniens lunæ. Quærat hoc anno 6885 lunæ cyclo, hoc modo ratiocinabimur: Novies ac decies multiplicata 300 faciunt 5700.

¹¹ Deest κατ'. ¹² Cor. γεγονόσιν. ¹³ Ah pro κομπούτω.

τις ἀκριβῶς εἶδέναι ἐν ποίᾳ τῶν ζ' τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν τυγχάνει, τῷ τοῦ ἡλίου κύκλῳ καὶ τοῖς ἐπομένοις αὐτῷ βισέξτοις, ἔτι δὲ καὶ ταῖς ἐπακταῖς τῶν μηνῶν πρὸς τὴν ταύτης εὐρεσιν χρῆσται. Δὴ γινώσκεις σε χρῆ, ὡς βίσεξτα μὲν 11 τὸν τοῦ ἡλίου κύκλον εἰσὶν ζ' τετρακίς γὰρ τὰ ζ' κη' κατὰ τετάρτου γὰρ χρόνου συνάγεται ἐν· αἱ δὲ τῶν μηνῶν ἐπακταὶ τῶν μὲν ἐχόντων ἀνά λα' ἡμέρας εἰσὶ γ', τῶν δὲ ἀνά λ' β'. Ἀρχονται γοῦν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός, ἀφ' οὗ καὶ ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος ἀρχεται. Καὶ εἰσὶ τοῦ Ὀκτωβρίου γ', τοῦ Νοεμβρίου β', τοῦ Δεκεμβρίου γ', τοῦ Ἰανουαρίου γ', τοῦ Μαρτίου γ', τοῦ Ἀπριλίου β', τοῦ Μαΐου γ', τοῦ Ἰουνίου β', τοῦ Ἰουλίου γ', καὶ τοῦ Αὐγούστου γ', καὶ τοῦ Σεπτεμβρίου β'. Εἰ οὖν βούλῃ ὁποιανδήποτε μηνός ἡμέ-

βραν εὐρεῖν (καίσθω δὲ χάριν ὑποδείγματος ἢ κατὰ ἧ καὶ τὸ ἅγιον ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν Πάσχα ἔσται)

Λάβε μοι τὸν ἐνιστάμενον κύκλον τοῦ ἡλίου καὶ τυγχάνοντα, καὶ τὰ τούτου τέταρτα, ἦγουν βίσεξτα, ἅτινά εἰσιν ζ'. Τετρακίς γὰρ ζ' κθ'. Τούτοις γεγόνασιν 12 λα' πρόσθε τὰς τῶν μηνῶν ἐπακτάς, ἦγουν τοῦ Ὀκτωβρίου, Νοεμβρίου, Δεκεμβρίου καὶ Ἰανουαρίου ἡμέρας ια' ἰδοῦ μβ'. Ταύταις ἐπισύναξον καὶ τὰς τοῦ Μαρτίου κθ'· ἐπειδὴ τὴν κθ' αὐτοῦ ζητεῖς μαθεῖν ἐν ποίᾳ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρᾳ τυγχάνει· καὶ ἰδοῦ γεγόνασιν σα'. Ταύτας ὑφείλον ἐπὶ τῶν ζ' τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν, εἰπὼν· Δεκακίς τὰ ζ' σ' καταλειφθῆ καὶ μία, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς ἑβδομάδος ἡμέρα ἢ Κυριακὴ ἢ ζητουμένη οὔσα τοῦ Μαρτίου κθ'. Εἰ δὲ συμβῆ ἐν ἄλλῃ τοιαύτῃ ζητήσῃ καὶ ἐπισυναγωγῇ μετὰ τὸν ζ' ὑφειλμὸν καταλειφθῆναι δύο, ἢ τρία, ἢ δ', καὶ καθέξῃς μέχρι τῶν ζ', ἔσονται δηλονότι κατὰ τάξιν αἱ λοιπαὶ τῆς ἑβδομάδος ἡμέραι. Τὸν ὅμοιον οὖν ποιῶν τρόπον καὶ εἰς τοὺς πρὸ τοῦ Μαρτίου μῆνας, καὶ εἰς τοὺς μετ' αὐτὸν ἅπαντας, ἀσφαλῶς καὶ ἀππαίστως εὐρήσεις ἦν ἂν ἐπιζητήσης ἡμέραν τῶν τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ μηνῶν. Ὁ μόνος Φεβρουάριος οὐ συνεισφέρει τι ὄλων ἐν ταῖς εἰρημέναις ἐπακταῖς τῶν μηνῶν. Ἠλαττωμένος γὰρ ἐστίν, κη' καὶ μόνας ἡμέρας ἔχων. Εἰ δὲ καὶ βισέξτου ὄντος κθ' προστιθεμένης αὐτῷ μιᾶς ἡμέρας· ἀλλ' αὕτη ἐστὶν ἡ κατὰ δ' χρόνους προστιθεμένη ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ ἡλίου, βισέξτου ὄντος· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐνδέχεται δισσευθῆναι· ἥτις οὐδὲ ὀφείλει εἰσάγεσθαι ἐν χρόνῳ, ἦν μὴ παρέλθῃ ὁ Φεβρουάριος, ἦγουν ἀ-

D Ὅπως δεῖ εὐρίσκειν τὸν κύκλον τῆς σελήνης.

Δ'. Ὁ τῆς σελήνης κύκλος ἀρχεται μὲν ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, ἀνέρχεται δὲ μέχρι χρόνων ιθ', καὶ πάλιν λαμβάνει ἀρχήν. Εἰ οὖν βούλῃ καὶ τοῦτον εὐρεῖν, ὑφείλον παρὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτοῦ κύκλου αὐτῆς, ἦγουν τῶν ιθ', τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτη· καὶ τὰ καταλειφθέντα τὰ κάτωθεν τῶν ιθ', ἢ καὶ μέχρις αὐτῶν, ὑπάρχει ὁ ἐνιστάμενος κύκλος τῆς σελήνης. Ἔστω δὴ ζητεῖν ἡμᾶς κατὰ τὸ

παρὸν ἡωπε' ἔτος τὸν κύκλον αὐτῆς· καὶ λέγομεν· Ἐνεακαιδεκάκις τὰ τ' εἰψ'· ἔνεακαιδεκάκις τὰ ε' αρμ'· καὶ ἔνεακαιδεκάκις τὰ β' λη'· γινόμενα ὁμοῦ ἡωση'. Κατελείφθησαν μέχρι τῶν πε' καὶ ζ'· ἀτινά εἰσιν ἐνιστάμενος τῆς σελήνης κύκλος ζ' ὄν. Καὶ διὰ τῆς ἄλλης μεθόδου εὐρήσεις τοῦτον ἀπικωτέρως. Τοῖς εἰρημένοις ὀλίγοις ἔτεσιν, ἤγουν τοῖς πε', πρόσθεσ καὶ ιζ', καὶ γίνονται ρβ'. Ταῦτα εἰ ὑφείλεις παρὰ τὸν ιθ', καταλειφθήσονται ζ'. Ἀναφαίνεται γοῦν καὶ οὕτως ζ' τυγχάνων.

Ἀπορήσειε δ' ἂν τις τῶν μετὰ σκέψεως ταῖς παρούσαις μεθόδοις ἐντυγχανόντων, πῶς ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ μεθόδῳ προστιθεμεν ἐν μὲν τῷ τῆς ἰνδίκτου κύκλῳ ε', ἐν δὲ τῷ τοῦ ἡλίου κδ', καὶ ἐν τῷ τῆς σελήνης κζ'· καὶ εἰ ἀσφαλές ἐστὶν αἰεὶ προσχρῆσθαι ταῖς τοιαύταις προσθήκαις. Πρὸς οὓς ἐροῦμεν, ὡς οὐκ αἰεὶ αὐταὶ τὸ βέβαιον ἔχουσιν, ἀλλὰ μέχρις ὅλου τοῦ ἐνενηχοστοῦ καὶ μόνου ἔτους· μετὰ δὲ τοῦτο, ἄλλης ἀρξαμένης ἑκατονταετηρίδος, ἄλλαι καὶ προσθήκαι παραληφθήσονται· ἤγουν ἐν μὲν τῷ τῆς ἰνδίκτου κύκλῳ ἢ οὐδὲν, ἢ ιε', ἐν δὲ τῷ τοῦ ἡλίου ιθ', ἐν δὲ τῷ τῆς σελήνης γ'. Οὕτως οὖν πάλιν ἀπταιστως ἢ τῶν τοιούτων προβήσεται κύκλων εὐρεσις. Πλειόνος δὲ ἔνεκα γνώσεως καὶ τὸν τούτων λόγον ἀποκαλύψω σοι, ταῖς πολλοῖς ἰσως μὴ γινωσκόμενον. Ἐκάστης οἴας δῆποτε πληρουμένης ἑκατονταετηρίδος, ὅσον ἂν εὐρης ἐν τῷ τελευταίῳ, ἤγουν τῷ ρ' ταύτης ἔτει, τὸν τε κύκλον τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, καὶ τῆς ἰνδίκτου, αὐτὴν ταύτην τὴν ἐκάστου ποσότητα ἔχε προσθήκη ἐν εἰς τὰ ὀλίγα ἔτη τῆς ἀρχομένης ἑκατονταετηρίδος· καὶ εὐρήσεις δι' ἐκάστης προσθήκης τὸν οἰκτεῖον ἐκάστη κύκλον, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωται· ἤγουν τῇ τοῦ ἡλίου τὸν τοῦ ἡλίου, τῇ τῆς σελήνης τὸν τῆς σελήνης, καὶ τῇ τῆς ἰνδίκτου τὸν τῆς ἰνδίκτου.

Ὅπως δεῖ εὐρίσκειν τὸν θεμέλιον τῆς σελήνης.

Ε'. Τὸν δὲ γε θεμέλιον τῆς σελήνης ἴσθι ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς α' τοῦ Ἰανουαρίου· ἀφ' οὗ δηλονότι καὶ ὁ ταύτης κύκλος τὴν ἀρχὴν λαμβάνει. Εἰ οὖν βούλει καὶ τοῦτον εὐρίσκειν, ἐνδεκαπλασιασε τὸν ἐνιστάμενον κύκλον καὶ τῷ ἀπὸ τοῦ ἐνδεκαπλασιασμοῦ γινομένῳ ἀριθμῷ προστίθει γ'· καὶ τὸν συναγόμενον, εἰ μὲν κάτωθεν ἐστὶ τῶν λ', αὐτὸν ἐκείνον εἶναι γίνωσκε τὸν θεμέλιον· εἰ δ' ὑπερβῆ, ὁσάκις ἐγχωρεῖ τὸν λ' τούτων ἀφελών, τὸ καταλειπόμενον ἐστὶν ὁ θεμέλιος. Τὰς μέντοι τρεῖς, ἃς ἔφημεν προστιθέναι τῷ τοῦ ἐνδεκαπλασιασμοῦ ἀριθμῷ, προσθήσεις καθ' ἑκαστον ἐνιαυτὸν μέχρις ὅλου τοῦ ιε' κύκλου τῆς σελήνης· ἐν δὲ γε τοῖς λοιποῖς τρισὶ, τῷ ιζ' δηλονότι, τῷ ιη', καὶ τῷ ιθ', ἀντὶ τῶν γ' προσθήσεις δ'· οὕτως γάρ σοι ἀπταιστως ἢ τοῦ θεμελίου αὐτῆς προβήσεται εὐρεσις. Καὶ οὕτως ἀπικωτέρως εὐρήσεις τὸν τῆς σελήνης θεμέλιον. Τῷ τοῦ ἐνεστώτος θεμελίου ἀριθμῷ προστίθει ια'. Καὶ εἰ μὲν πλείω τῶν λ' ἀναβῆ δ' ἀριθμὸς, τὰ λ' ἐμβαλὼν¹⁴, τὰ καταλειπόμενα κρὰ τε· εἰ δὲ κάτωθεν τούτου ἐστὶν, αὐτὸν ἐκείνον εἶναι προσθεῖναι.

Ὅπως εὐρίσκειν δεῖ πόσων ἡμερῶν ἐστὶν ἡ σελήνη.

Ζ'. Τὰς ἡμέρας δὲ τὰς ἀπὸ γεννήσεως αὐτῆς οὕτως

¹⁴ f. ἐκβαλὼν.

A Item sexagies novemdecim dant 1140; bis novemdecim, 38. Colliguntur anni 6878. Desunt ad complendos 85, anni 7, qui est præsentis anni lunaris cyclus. Licet hoc et alia methodo periclitari majore compendio. Annorum minori numero, hoc est 85, adjice 17, sunt 102. Ea si per 19 distribuas, relinquenter 7, itidem ut in priorie methodo. Dubitabit forsitan aliquis qui paulo accuratius in has methodos animum intenderit, cur in hac posteriore, cum cyclum indictionis inquirimus, addantur 5; in cyclo solis 24; in lunari 27; atque utrum perpetuo additiones istæ faciendæ sint. Respondemus non eas semper tutas esse, sed ad annum tantummodo 900 expletum, post eum vero alius numerus addendus erit, velut ad indictionis cyclum 15, vel 0, ad solarem 12, ad lunarem 3, quorum ope cycli omnes isti sine errore provenient. Sed uberioris doctrinæ causa hujus rei tibi rationem explicabo, quam non multi fortassis intelligunt. Vertente quolibet centenariorum, quidquid in centesimo anno reliquum est de ratiuncula solis, lunæ vel indictionis, hujus numerum adde semper excurrenti supra ineuntem centenarium minori summæ; ut per cujuslibet generis adjunctionem congruentem habeas cyclum, ut superius ostendimus: hoc est solarem addito solis proprio; lunarem addito lunari; et indictionalem, ex eo qui indictionis proprius est.

Quomodo lunæ radix investiganda.

V. Sciendum est radicem lunæ a Kalendis Januariis auspicari, a quibus illius cyclus incipit. Quam ut invenias, duc ineuntem lunæ cyclum in xi, collectam summam auge 3 additis; quidquid exsistet, id si minus est 50, radix est lunæ: si majus est, de eo quoad licebit detrahe 50, residuum est radix lunæ. Porro ternarium illud, quem multiplicato per xi numero addendum esse docuimus, adjicemus in anno quovis usque ad vertentem 16 lunæ cyclum; in reliquis tribus, ut in 17, 18, 19, pro tribus addes 4. Sic enim absque errore lunarem radicem invenies. Potes expeditiore methodo eandem sic investigare. Ad numerum radices currentis adde xi. Si summa superet xxx, demptis iisdem, reliquum sumito. Si minor est numerus, hunc ipsum pro radice capies. Cum autem xxix occurrat, addenda sunt xi.

Quomodo inveniri possit ætas lunæ.

VI. Ætatem lunæ ad hunc modum investigabis.

Accipe currentem illius radicem, et initio facto ab A
Januario, de singulis mensibus sume, si quidem
diebus xxxi constant, 1 1/2, sin tricenarii sint, 1/2.
Porro mensis illius, in quo versaris, dies adice ab
ejus Kalendis ad propositum diem. Ad collectam
zumnam radicem addito. Totum deinde partire
per 29 1/2, residuum, sive 29 1/2, seu minus fue-
rit, ætatem exhibet lunæ. Igitur si ab Januario
calculum incipis, et bissextilis intercedat, sesqui-
diem ex illo sumptum adjicies per annum integrum,
hoc est usque ad insequentem Januarium. In anno
communi eundem usque ad Februarii finem dun-
taxat assumes, eoque transacto ambos omittes.
Quippe defectum unius alterius redundantia compen-
sant. Deinceps ergo ab illa contributione manent
immunes illi duo menses usque ad annos tres absol-
utos, hoc est usque ad bissextile alterum. Quam-
obrem transcensis istis, ut dictum est, incipit a
Martio, et, ut præscripsimus, dies illos accipe ad
eum usque qui proponitur.

τῶν τριῶν ἤγουν μέχρις ἂν γένηται πάλιν ὁ χρόνος
ἀπὸ τοῦ Μαρτίου, λαμβάνων τὰς διαληφθείσας ἡμέρας τὸν
ἐπισημασμένην ἡμέραν.

Atque ut res tota fiat exemplo aliquo clarior,
quærat hoc anno, qui est 6885, quot dierum luna
sit Maii vicesimo. Primum radicem illius, hoc est
xx, sumimus : ac prætermisissis Januario et Fe-
buario, ut qui nihil omnino conferant, incipimus
a Martio, de quo diem 1 1/2 capimus, ex Aprili
1/2, qui dies cum horis ad xx radicem additi, una
cum xx diebus Maii, consciunt duos et quadra-
ginta. Deductis ergo xxxi 1/2, relinquuntur xii 1/2
dies. Igitur vicesimo die Maii ætatem lunæ dicimus
esse dierum xii 1/2.

γομεν οὖν εἶναι τὴν σελήνην κατὰ τὴν ἐπισημασμένην

*Quot horas luna singulis noctibus luceat, quomodo
possit inveniri.*

VII. Scire forsitan cupienti tibi quot horas luna
post vespertas singulas crescens, decrescensve lu-
ceat, hoc impigre, nec importune tibi certa ratione
demonstrabimus. Luna, postquam nata est, crescit
ad xv dies; ac totidem plus minus pleno orbe
lucet. Inde paulatim ad tricesimum usque decre-
scit, quo die penitus luce defecta rursus nasci no-
va incipit. Igitur quindecim illis incrementi sui
diebus, sub primam vesperam scrupulis quatuor
lucet : sub secundam, viii; sub tertiam, xii :
atque ita deinceps usque ad diem xv, ita ut singu-
læ noctes iv addant scrupula, cujusmodi in horam
quamlibet imputantur v. Itaque cum ad xv vespere-
ram pervenerit, ut plena dicatur, quod tunc solis
radiis tota collustratur, scrupula lx ea nocte lu-
cet, quæ sunt horæ xii. Nam quater quindecim
sunt lx, et quinquies duodecim itidem lx. Quare
si nosse cupis quot horas singulis noctibus cre-
scens luna luceat, vide quot dies ætas illius habeat ;

μαθήση· Κράτει τὸν ἐνιστάμενον ταύτης θεμελίον·
καὶ ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου, λάμβανε ἀφ'
ἐκάστου μηνὸς, ἀπὸ μὲν τῶν ἐχόντων λα' ἡμέρας,
α' καὶ S", ἀπὸ δὲ τῶν λ', S". Τοῦ μέντοι μηνὸς, ἐν ᾧ
τὴν ζήτησιν ποιῆ τῶν ἡμερῶν τῆς σελήνης, εισάξεις
αὐτὰς ἐκεῖνας, ὅσας ἔχει, ἀρξάμενος μέχρι τῆς ζητου-
μένης ἡμέρας. Ἐὰς πάσας συνάψας τῷ θεμελίῳ, τὸν
γεγονότα ἀριθμὸν ὑφέλε ἐπὶ τῶν κθ' S", καὶ τὰ
μένοντα τούτων κάτωθεν, ἢ καὶ μέχρις αὐτῶν, εἰσὶν
αἱ ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτῆς ἡμέραι. Ἀρχόμενος οὖν,
ὡς εἴρηται, ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου, εἰ μὲν ἐνὶ ὁ χρόνος
βίσεξτος, εἰσαγε τὴν ἐξ αὐτοῦ λαμβανομένην μίαν
ἡμισυ ἡμέραν καθ' ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν, ἤγουν μέχρις
ἂν φθάσης τὴν ἀρχὴν τοῦ εἰς τὸ ἐπίδον ἔτος Ἰανουα-
ρίου· εἰ δ' οὐκ ἔστι βίσεξτος, λάμβανε ταύτην μέχρις
ἂν πληρώσῃ ¹¹ ὁ Φεβρουάριος καὶ μόνον, καὶ μετὰ τὸ
πληρωθῆναι αὐτὸν καταλίμπανε ἀμφοτέρους. Λαμβά-
νει γὰρ τὴν τοῦ ἐνὸς περισσεΐαν ἢ θατέρου ὑστε-
ρησις. Κάντευθεν μένουσι καὶ οἱ δύο ἀσυντελεῖς ἐν
τῇ τοιαύτῃ συνεισφορᾷ μέχρι συμπληρώσεως ἐνιαυ-
τοῦ βίσεξτος. Τούτους οὖν ὑπερβαίνων, ὡς εἴρηται, ἀρχου
ἀπὸ τοῦ Μαρτίου, λαμβάνων τὰς διαληφθείσας ἡμέρας τὸν
ἐπισημασμένην ἡμέραν.

Ἰνα δὲ καὶ δι' ὑποδείγματος σαφέστερον τὸ λεγόμε-
νον γένηται, κεισθω ζήτην ἡμᾶς κατὰ τὸ ἐνιστά-
μενον ἔτος πόσων ἡμερῶν ἐστὶν ἡ σελήνη κατὰ
τὴν κ' τοῦ Μαΐου. Κρατοῦντες οὖν τὸν θεμελίον αὐ-
τῆς, κ' ὑπάρχοντα, παρατρέχοντες τὸν τε Ἰανουά-
ριον καὶ τὸν Φεβρουάριον, ὡς μὴ ἔχοντας εἰσενέγκαι
τι. Ἀρχόμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ Μαρτίου λαμβάνομεν
τούτου μίαν ἡμισυ, καὶ τοῦ Ἀπριλίου ἡμισυ, αἱ
μετὰ τῶν κ' τοῦ θεμελίου προστιθέμεναι, καὶ αἱ τοῦ
Μαΐου κ', γίνονται μδ'. Ἐκβεβλημένων οὖν τῶν κθ'
S" ἡμερῶν, κατελείφθησαν καὶ ιδ' S" ἡμέραι. Λέ-
τοῦ Μαΐου μηνὸς ιδ' ἡμισυ ἡμερῶν.

*Ὅπως δεῖ εὐρίσκειν, καὶ πόσας ὥρας ἡ σελήνη
φαίνεται καθ' ἐκάστην ἑσπέραν.*

Z'. Προθῶντί σοι δ' ἴσως εἰδέναι καὶ πόσας
ὥρας ἡ σελήνη φαίνει καθ' ἐκάστην ἑσπέραν αὐξο-
μένη τε καὶ μειουμένη, οὐκ ἀργῶς οὐδ' ἀκαίρως σοι
καὶ τὸν περὶ τούτου λόγον ἐκθήσομεν. Ἡ σελήνη μετὰ
τὸ γεννηθῆναι αὐξάνει μὲν μέχρι τῆς ιε' ἡμέρας· ἢς
ἐντὸς ἐπί τε τὸ πλεόν καὶ τὸ ἔλαττον γίνεται καὶ ἡ ταύ-
της ἀπόχουσις. Ἀπὸ ταύτης δ' ἀρχεται μειοῦσθαι μέχρι
τῆς λ', καθ' ἣν ἐκλείπουσα τελείως, ἀρχομένη πάλιν
γεννᾶται νέα. Ἐν ταῖς εἰρημέναις οὖν ιε' ἡμέραις
τῆς αὐξήσεως αὐτῆς λάμπει τὴν μὲν πρώτην ἑσπέ-
ραν λεπτὰ δ', τὴν δὲ δευτέραν ἦ', τὴν δὲ τρίτην ιε'
καὶ καθεξῆς ὁμοίως μέχρι τῶν ιε', προστιθεμένων αὐτῇ
καθ' ἐκάστην ἑσπέραν λεπτῶν δ', ἃ δὴ λεπτὰ εἰ-
σάγονται ἐν μιᾷ ἐκάστῃ ὥρᾳ ε'. Φθάσασα γοῦν τὴν ιε'
ἑσπέραν, ἦτις καὶ πανσέληνος καλεῖται, διὰ τὸ πᾶσαν
παρ' αὐτῆς φωτίζεσθαι, λάμπει κατὰ ταύτην λεπτὰ
ξ', ἤγουν ὥρας ιδ'. Τετράκις γὰρ τὰ ιε' ξ' γίνονται.
καὶ πεντάκις τὰ ιδ' πάλιν ξ'. Εἰ οὖν βούλει γινώσκειν
πόσας ὥρας φαίνει καθ' ἐκάστην ἑσπέραν αὐξανομένη,

¹¹ f. πληρωθῆ.

εὕρισκε πόσων ἡμερῶν τυγχάνει, καὶ ταύταις διδοὺς ἄνὰ λεπτὰ δ', τὰ συναγόμενα λεπτὰ μέριζε παρὰ τὴν ε', μεταβαλὼν εἰς ὥρας· καὶ ἕξεις τὸ ζητούμενον. Ὡσαύτως καὶ μετὰ τὴν ἀπόχυσιν, ἤγουν μετὰ τὴν ιε' αὐτῆς ἡμέραν, εἰ βούλει εὕρισκεῖν τὰς ὥρας τῆς φάσεως αὐτῆς, ἀφελε ἀπὸ τῶν ιδ' ὥρῶν τῆς ὄλης νυκτὸς καθ' ἑκάστην ἐσπέραν τῶν παρελθουσῶν λεπτὰ δ', καὶ αἱ καταλειπόμεναι ὥραι, ἢ καὶ λεπτὰ μετ' αὐτῶν, ἔσται ἡ φαῦσις αὐτῆς. Ἡ καὶ ἄλλως.

Εὕρισκε πόσων ἡμερῶν ὑπάρχει ἀπὸ τῆς γενήσεως αὐτῆς μέχρι τῆς μετὰ τὴν ἀπόχυσιν ἡμέρας, καθ' ἣν ζητεῖς τὰς ὥρας τοῦ φωτισμοῦ αὐτῆς. Τὰς οὖν τοιαύτας ἡμέρας ἀφαιρῶν ἀπὸ τῶν λ', κράτει τὰς καταλειφθείσας μέχρις αὐτῆς ὄλης τῆς λ', αἷς διδοὺς ἄνὰ λεπτὰ δ', τὰ ἀπὸ τούτων γινόμενα πάντα λεπτὰ μέριζε παρὰ τῶν ε'· καὶ μαθήσῃ ἀκριθῶς πόσας ὥρας καὶ λεπτὰ μέλλει λάμψαι.

Ἄλλ' ἐπέπερ ἡ τοιαύτη μέθοδος ἐν πάσαις ταῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ νυξὶ τῷ ἀριθμῷ τῶν ε' χρῆται ὥρῶν· ἡμῖν δ' αἱ νύκτες κατὰ μὲν τὴν ἐαρινὴν καὶ φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν, ἤγουν κατὰ τὸν Σεπτέμβριον καὶ κατὰ τὸν Μάρτιον μόνον ἔχουσιν ἄνὰ ιθ' ὥρῶν, καθ' ὅν καιρὸν καὶ ἡ ῥηθεῖσα μέθοδος ἀσφαλῆς ἐστὶ κατὰ τὰς ὥρας ἰσάζουσα· μετὰ δὲ τὸν Σεπτέμβριον, χειμῶνος φθάνοντος, τὰς ιδ' ὥρας ὑπερβαίνουσα ἡ νύξ κατὰ μικρὸν προβαίνει ἀχρι τῶν ιε'· ὡσαύτως καὶ μετὰ τὸν Μάρτιον ἀχρι τοῦ θέρους προοῖουσα κατέρχεται εἰς ὥρας θ'· καὶ τούτου ἀναφαίνεται, ὡς αἱ παρὰ τῆς εἰρημένης ψήφου λαμβανόμεναι ὥραι κατὰ μὲν τὰς διαληφθείσας ἰσημερίας εἰσὶν ὁμοίαι καὶ ἴσαι, κατὰ δὲ λοιπὰ τοῦ χρόνου μέρη ποτὲ μὲν μειζονέες εἰσι, ποτὲ δὲ ἐλάττωτες, αἱ καὶ καλοῦνται καιρικαί· ἡμῖν δὲ ὁ σκοπὸς ἐστὶ διὰ τῶν καθ' ἑκάστον μῆνα ἐνισταμένων ἰσῶν ὥρῶν, αὐξομένης τε καὶ μειουμένης τῆς νυκτὸς, εὕρισκεῖν τὰς καθ' ἑκάστην ἐσπέραν ὥρας τοῦ φωτισμοῦ αὐτῆς· ὑποδειχθήσεται τρόπον¹⁰, ὅπως ἀσφαλῶς καὶ τούτο γενήσεται, μεταβαλομένων τῶν εἰρημένων ἀνίσων καιρικῶν ὥρῶν εἰς τὰς παρ' ἡμῖν ἴσας, τὰς καλουμένας ἰσημερινάς. Ἔστι δ' οὕτως.

Εὕρισκε πρῶτον πόσων ἡμερῶν ὑπάρχει ἡ σελήνη, καὶ πόσας ὥρας καιρικὰς μέλλει λάμψαι, ὡς ἀνωτέρω ἀκήκοας. Ταύτας οὖν πολλαπλασιάσον μετὰ τῶν ὥρῶν, ἃς ἔχει παρ' ἡμῖν ἡ νύξ τοῦ ἐνισταμένου μηνός, καθ' ὅν δηλονότι ἡ ζήτησις γίνεται. Καὶ τὸν συναγόμενον ἀπὸ τούτου ἀριθμὸν μέριζε αἰεὶ παρὰ τὸν ιδ', ἤγουν τὸν ἀριθμὸν τῶν καιρικῶν ὥρῶν· καὶ οὕτως ἕξεις τὴν τῶν τοιούτων ὥρῶν μεταβολήν. Ὅσον ἔστω δοκιμῆς χάριν, πέμπτης οὔσης τῆς σελήνης κατὰ τὸν Ἰανουάριον, καθ' ὅν ἔχει παρ' ἡμῖν ἡ νύξ ὥρας ιδ'. Ζητεῖν ἡμᾶς πόσας ὥρας μέλλει λάμψαι, καὶ εὕρισκομεν κατὰ τὴν ἀναγεγραμμένην ἐφοδὸν λεπτὰ κ', ἤγουν ὥρας καιρικὰς δ'· ἃς θέλοντες μεταβαλεῖν εἰς ἰσημερινάς, πολλαπλασιάζομεν ταύτας διὰ τὰς δ' ὥρας μετὰ τῶν ιδ' ὥρῶν, ἃς ἔχει ἡ νύξ, ὡς εἴρηται, κατὰ τὸν Ἰανουάριον· λέγομεν· Τετράκις τὰ ιδ', νς'. Ταῦτα δὲ τὰς νς' μερίζομεν παρὰ τὸν ιδ',

pro unoquoque die scrupula iv accipe : summam ex omnibus collectam partire per v, et pro iis singulas horas numera : habebis hoc modo quod quaeritur. Similiter post plenilunium, hoc est post xv diem lunæ, ut horas, quibus lucet, assequare, detrahe de horis xii integræ noctis, pro qualibet exacta nocte scrupula iv : quod reliquum est horarum, vel scrupulorum, tempus est quo lucet. Item alio modo.

Scito quot dies interjecti sint a nova luna ad propositum diem plenilunio posteriorem, quo die quaeritur quot horis luceat. Summam dierum aufer de xxx : quod superest ad tricesimam usque lunam accipe; pro singulis diebus residuis scrupula iv computa : collectam ex omnibus summam scrupulorum partire per v : ita certo comperies quot horas et scrupula lucere debeat.

Sed quoniam methodus ista noctes omnes per annum totum sumit horarum xii, apud nos autem sub vernum et autumnale duntaxat æquinoctium, hoc est Septembri et Martio, noctes horarum sunt xii; quo tempore methodus nostra, quæ horarum æqualitatem postulat, errore vacat : post Septembrem, succedente hieme, nox xii horas excedens paulatim ad xv usque progreditur; post Martium quoque usque ad æstivum solstitium progressum faciens, ad horas ix decrescit; ex quo illud apparet, horas calculo isto putatas, uti in ambobus æquinoctiis similes æqualesque sunt, sic in reliquis temporibus alias majores, alias minores esse, quæ et καιρικαί, id est temporariæ dicuntur. At hic nobis propositus est scopus, ut per æquales menses quovis horas, crescente vel decrescente luna, reperiamus quanto post vesperam quamque tempore luceat : ideo ratio quædam tradetur a nobis, qua id certo consequi possimus, uti nimirum inæquales horæ illæ ac temporariæ in eas, quas vocamus æquinoctiales, mutantur. Est autem ejusmodi.

Imprimis quot diertum ætas lunæ sit investiga, quotque temporarias horas lucere eam oporteat, ut in superioribus intellexisti. Has cum horis multiplicata, quas apud nos propositi mensis nox habet, de quo videlicet quaeritur. Summam collectam ex perpetua regula partire per xii, qui est temporariarum numerus horarum. Hoc modo conversionem horarum assequeris. Exempli causa, ut methodum periclitemur : Sexta sit luna in mense Januario, quo noctis horæ sunt quatuordecim : et inquiratur quot horas luna nocte luceat. Ex illa ratione, quam superius exposuimus, sunt minuta viginti quæ sunt horæ temporariæ quatuor; quas ut in æquabiles convertamus, has ipsas quatuor horas in quatuordecim, quas nox habet, ut dictum est, Januario mense, ducentes; ita dicimus : Quater quatuordecim efficiunt sex et quinquaginta. Ea per

¹⁰ f. τρόπος.

duodecim partitur, quoties est $4 \frac{3}{4}$. Totidem A
sunt horæ quatuor conversæ. Sed de his hac-
tenus.

Quomodo inveniendum sit legale Pascha.

VIII. Carnisprivium, legale Pascha, sanctum Pascha Christianorum, jejunia sanctorum apostolorum hoc modo reperies. Lunæ radicem, hoc est epactam, quæ in cursu est, per undecim multiplica; summæ adde sex dies, nimirum tres, quæ ex postea memorato sesquiscrupuli, ac triente conflunt, quæ supra dies $29 \frac{1}{2}$ menstruum lunæ circuitum habere demonstravimus; tres item alias ad quinquagenarium explendum numerum. A XVII, ac deinceps pro tribus adde quatuor; quod major illorum modus in iis existat. Has dies adjunges a primo cyclo ad integrum decimum sextum. In tribus reliquis pro tribus addes septem. De summa aufer, quoad potes, triginta. Residuo, quod est infra triginta, ducto initio ab Martio, adde quot erit necesse dies, donec quinquaginta compleas. Si Martius non sufficiat, reliquas dies ex Aprili sufficere; donec summam, quam dixi, quinquaginta dierum efficias. Ea ubicunque desiderit; puta in hanc aut illam Martii, vel Aprilis diem, in eam Judaicum, legale scito Pascha convenire. Cujus feriam ex ea methodo, quam supra proposuimus, ubi reperies, proxime sequente Dominica ejusdem hebdomadæ noveris sanctum Christianorum Pascha celebrari. Qua re comperta, tria quotannis addens quotæ mensis, in qua Pascha deprehendisti, Carnisprivium habebis. Si sit annus bissextilis, pro tribus adde quatuor. Porro si citra xxviii diem Martii, Christianorum sanctum Pascha incidat, Januarium Carnisprivii dies obtinebit. Sin ultra xxviii diem incurrat, Februario contingit. Si Pascha in ipsum cadat xxviii diem; si quidem bissextilis non erit annus, Januarii xxxi die Carnisprivium erit. Et enim octo et viginti cum tribus faciunt unum et triginta. Sin bissextilis fuerit, Kalendis Februariis incidet; nam viginti octo cum quatuor duos et triginta conficiunt: de quibus relictis Januario uno et triginta, reliquus est unus, qui est prima Februarii dies. Idem facies et in Martii xxix, ac xxx, vel xxxi, ut in reliquis annis addas tria: bissextili solo, quatuor, tum deductis, ut dictum est xxxi, ac Januario tributis, quod reliquum est, assignes Februario; quorum dierum ultimus est Carnisprivium. At sanctorum apostolorum jejunio attributi dies ita reperientur.

ἡ τελευταία ἐστὶν ἡ Ἀπόκρῳ. Ἡ δὲ τῶν ἡμερῶν δόλη γενήσεται.

Qua ratione jejunii sanctorum apostolorum dies inveniri debeant.

IX. Ab ipso sanctissimo Paschatis die, ipsomet excluso, usque ad tertium Maii quot sint dies computa; quibus collectis, sive Martio, sive Aprili

καὶ ἀνήκει αὐτοῖς δ' καὶ δίμοιρον· ἄπερ εἰσὶν αἱ μεταβληθεῖσαι ὥραι δ', γεγονυῖαι δ' καὶ δίμοιρον. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον.

Ὅπως δεῖ εὐρίσκειν τὸ νομικὸν Πάσχα.

Η'. Τὴν δὲ γε Ἀπόκρῳ, τὸ νομικὸν Πάσχα, τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα, καὶ τὰς τῆς νηστείας τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἡμέρας εὐρήσεις οὕτως· Ἐνδεκαπλασάζε τὸν ἐνεστώτα τῆς σελήνης θεμέλιον· καὶ τῷ γεγονότῳ ἀριθμῷ προστίθει ἡμέρας ζ', τὰς μὲν γ' τὰς συνισταμένας ἐκ τοῦ δισσθεν εἰρημένου λεπτοῦ ἐνδὸς καὶ ἡμισέος, καὶ τρίτου, ἄπερ κατεπέκεινα τῶν κθ' S' ἡμερῶν ἔχων δέδεικται ὁ τῆς σελήνης μηνιαῖος κύκλος· τὰς δὲ ἑτέρας γ' εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ πεντηχοστοῦ ἀριθμοῦ. Ἀπὸ δὲ τοῦ ιζ' καὶ ἐξῆς ἀντὶ τῶν γ' προστίθενται δ'· ἐπειδὴ πλείων ἢ ἐκείνων ποσότης ἐν τούτοις συνίσταται. Ταύτας δὲ προσθήσεις ἀπὸ τοῦ πρώτου κύκλου μέχρις ὄλου τοῦ ις'· ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς τρισὶν ἀντὶ τῶν τριῶν προσθήσεις ζ' ¹⁷. Καὶ τὸν συναγόμενον ὕφελε παρὰ τὸν λ', ὅσκις ἔχῳρεῖ· τὰ δὲ καταλειπόμενα κάτωθεν τῶν λ' κρατῶν, ἄρχου ἀπὸ τοῦ Μαρτίου, ἐπιβάλλον αὐτοῖς ἡμέρας ὅσας δεήση, ἵνα σώσης ν'. Καὶ οὐκ ¹⁸ ἀρκέσει μόνος ὁ Μάρτιος, λάμβανε τὰς λειπομένας εἰς ἱκανοποίησιν τῶν εἰρημένων ν' ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου. Ἐνθα τοίνυν καταλήξη ἡ τοιαύτη ἡμέρα, ἦγουν ἡ πεντηχοστή· ἦγουν εἴτε εἰς τὰς τόσας τοῦ Μαρτίου, εἴτε εἰς τὰς τόσας τοῦ Ἀπριλίου· κατ' αὐτὴν ἐκείνην εἶναι γίνωσκε τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα, ἦγουν τὸ νομικόν. Ἐντινα καὶ εὐρίσκων ἐν ποιεῖ τῆς ἐβδομάδος ἡμέρα τυγχάνει διὰ τῆς ἀναγεγραμμένης μεθόδου τοῦ ἡμεροερευσείου, τὴν ἐπιούσαν ἔμπροσθεν κυριακῆς τῆς αὐτῆς ἐβδομάδος ἴσθι τυγχάνειν τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα. Τούτου δὲ σοι γνωρίμου γεγονότος, γ' κατ' ἔτος προστιθεὶς τῇ πόσῃ τοῦ μηνός, ἐν ἣ ἐύρεθῃ τὸ Πάσχα, ἕξεις τὴν Ἀπόκρῳ. Εἰ δὲ τυγχάνει ὁ χρόνος βίσεξτος, ἀντὶ τῶν γ' προσθήσῃ δ'. Ἄλλ' εἰ μὲν ἀπὸ τῆς κη' τοῦ Μαρτίου καὶ κάτωθεν τύχῃ τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα, κατὰ τὸν Ἰανουάριον ἔσται ἡ Ἀπόκρῳ· εἰ δὲ ἀπὸ τῆς κη' καὶ ἀνωθεν, κατὰ τὸν Φεβρουάριον. Ἐν αὐτῇ μέντοι τῇ κη' τοῦ Μαρτίου, εἰ μὲν οὐκ ἔστιν ὁ χρόνος βίσεξτος, εἰς τὴν λα' ἔσται τοῦ Ἰανουαρίου· κη' γὰρ καὶ γ' λα'· εἰ δὲ ἐνὶ βίσεξτος, εἰς τὴν α' τοῦ Φεβρουαρίου· κη' γὰρ καὶ δ' λβ'· ἀφ' ὧν ἑάσας τῷ Ἰανουαρίῳ λα', κατελείφθη μία· καὶ ἐνὶ τοῦ Φεβρουαρίου α'. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ποιήσεις καὶ κατὰ τὴν κθ', καὶ λ', καὶ λα' τοῦ Μαρτίου, προστιθεὶς ἀνὰ τριῶν· δ' δὲ μόνῳ τῷ βίσεξτῳ· εἴτα ἐκβαλὼν, ὡς εἰρηται, λα' τοῦ Ἰανουαρίου, τὰς καταλειπομένας δίδου τῷ Φεβρουαρίῳ· ὧν ποσότης τῆς νηστείας τῶν ἁγίων ἀποστόλων οὕτω σοι

Ὅπως δεῖ εὐρίσκειν τὰς ἡμέρας τῆς τῶν ἁγίων ἀποστόλων νηστείας.

Θ'. Εὐρίσκει ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ ἁγίου ἡμῶν Πάσχα, διχα ταύτης, πόσαι εἰσὶν ἡμέραι μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς γ' τοῦ Μαΐου· καὶ ταύτας συναγαγὼν, εἴτε

¹⁷ Postulat superior ratio δ' non ζ'. ¹⁸ Leg. καὶ εἰ οὐκ.

εις τὸν Μάρτιον, εἶτε εἰς τὸν Ἀπρίλιον εὐρεθῆ τὸ Πά-
σχα, τοσαύτας εἶναι γίνωσκε καὶ τὰς τῆς νηστείας
τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἡμέρας.

A Pascha contingat, totidem scito dies esse sancto-
rum apostolorum jejunio dicatos.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ἈΝΔΡΕΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΟΥ |

ΜΕΘΟΔΟΣ, ΠΩΣ ΔΕΙ ΕΥΡΕΙΝ ΤΟΝ ΚΥΚΛΟΝ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ, ΦΙΛΟΠΟΝΗΘΕΙΣΑ ΑΚΡΙΒΩΣ ΧΑΡΙΝ
ΤΩΝ ΦΙΛΟΜΑΘΩΝ.

SANCTI ANDREÆ HIEROSOLYMITANI,

EPISCOPI CRETENSIS,

Methodus investigandi cycli solaris, et lunaris, necnon Paschatis, in studiosorum gratiam
elaborata.*

Κράτει τὰ κάτω τῶν χιλιοτάδων καὶ ἑκατοντάδων
τῶν ἀπὸ κτίσεως κόσμου · καὶ πρόσθετε ¹⁹ καὶ ἕτερα
κδ' · καὶ ποιῆσον σταθμόν · καὶ ὕφελε αὐτὰ ὑπὸ
τῶν κη' · καὶ τὰ ἐναπομείναντα ἐν τῇ χειρὶ σου
αὐτός ἐστιν ὁ κύκλος τοῦ ἡλίου. Καὶ οὕτως ποίει
κατ' ἔτος.

Ὁμοίως καὶ περὶ τῆς σελήνης.

Κράτει τὰ αὐτὰ κούντορα τῶν χιλιοτάδων καὶ
ἑκατοντάδων, τῶν ἀπὸ κτίσεως κόσμου · πρόσθετε καὶ
ἕτερα ιζ' · καὶ ποιῆσον αὐτὰ σταθμόν · καὶ ὕφελε
ὑπὸ τῶν ιθ' · καὶ τὰ ἐναπολειφθέντα ἐν τῇ χειρὶ σου
αὐτός ἐστιν ὁ κύκλος τῆς σελήνης.

*Ὁμοίως καὶ ἡ Ἰνδικτος ἀναριθμῶνται ἦτοι κατ'
ἔτος.*

Κράτει τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου · ἅπαντα πρόσθετε,
καὶ ὕφελε αὐτὰ ὑπὸ τῶν ιε' · καὶ τὰ ἐναπολειφθέντα
ἐν τῇ χειρὶ σου αὕτη ἐστὶν Ἰνδικτος.

Γίνωσκε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἡλιος ἀρχεται ἀπὸ τῆς
α' τοῦ Ὀκτωμβρίου μηνός · ἡ δὲ σελήνη ἀπὸ τῆς α'
τοῦ Ἰανουαρίου μηνός · καὶ ἡ Ἰνδικτος ἀπὸ τῆς α'
τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός.

Εἰς τὸ εὐρεῖν σε τὸ νομικὸν Πάσχα, κράτησον τοῦ
ἐπιζητούμενου ἔτους τὸν κύκλον τῆς σελήνης, ὅπως
ἐστὶ, καὶ ἐνδεκαπλασιασον αὐτόν · πρόσθετε δὲ καὶ
ἑτέρας ζ' τῶν ἀπ' αἰώνων · ἴστέον δὲ, ὅτι εἰς τὸν
ιζ' κύκλον, καὶ ιη', καὶ ιθ' οὐ προστίθης ζ' τῶν ἀπ'
αἰώνων, ἀλλὰ ζ' ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ὅλοις κύκλοις ζ'
καὶ μόνως, ὡς ἔφημεν. Εἰθ' οὕτως ἀνάλυσον αὐτὰ
διὰ τῶν λ' καὶ τὰ κάτωθεν τῶν λ' κράτησον · ἀρξά-
μενος ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μηνός, ἀριθμεῖ ἐπάνω αὐτῶν,
ἕως οὗτου ἰκανώσης ὧ ἡμέρας · καὶ εἰ μὲν ἰκανωθῶ-
σιν αἱ ὧ ἡμέραι ἐντὸς τῶν Μαρτίου, χάρις · εἰ δ' οὐ,
λάβανε καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου μηνός, ἕως οὗτου ἰκα-
νώσης αὐτάς. Ἐν ἧ δ' ἂν ἡμέρῃ ἰκανωθῶσιν αἱ ὧ
ἡμέραι, ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρῃ κατὰ τὸ ἐπιζητούμενον
ἔτος γίνεται τὸ νομικὸν Πάσχα.

* f. πρόσθετε τε.

B Sume annos infra millenarios et centenarios ab
orbe condito ; iisque alios adde xxiv. ex quibus
confecta summa per xxviii divisa, quod reliquuum
est, erit cyclus solis. Ita quotannis facies.

Eodem modo et in luna proceditur.

Accipe similiter excurrentes supra millenarios
et centenarios ab orbe condito : quibus adde xvii,
et collecta summa per xix partita, residuum est
cyclus lunæ.

*Eadem methodo et per annos singulos indictio con-
surgit.*

C Collige annos ab orbe condito, et summam
partire per xv : reliquum erit indictio.

Sciendum est autem solem incipere a Kalendis
Octobris : lunam a Kal. Januariis, indictionem a
Kalendis Septembris.

Ad inveniendum legale Pascha, accipe lunarem
cyclum anni propositi, eumque per undecim mul-
tiplica, ad summam adice sex, quæ a sæculis
appellant. Verum in cyclo xvii, et xviii, et xix,
non sex, sed septem addenda sunt ; in aliis vero,
sex. Postea collectam summam partire per xxx,
quod reliquum erit, a Kalendis Martiis putare in-
cipe, donec quinquaginta dies expleveris : quem
numerum si intra Martium efficere possis, bene
habet. Sin minus, sume residuum e diebus Aprilis,
donec quinquagenos absolvas. Quocumque die quin-
quaginta completi fuerint, in eum Pascha legale
anni propositi conveniet.

Qua ratione feria legalis Paschalis indaganda sit. **A** *Εἰς τὸ εὐρεῖν σε ἐν ποῖα ἡμέρᾳ ἦν τὸ νομικὸν Πάσχα.*

Accipe solarem cyclum, et bissextiles dies annorum elapsorum. Adde dies mensis in quem Pascha legale incidit, ad ipsum usque Pascha. Si Martio mense legale Pascha contingat, ad summam adjice undecim, propter menses quatuor, ab Octobri scilicet ad Januarium : ita ut pro eo mense qui xxx dies habet, duo capias : pro eo vero, qui xxxi constat, tria, Quod si Aprilem in mensem legale Pascha competat, adde propter Martium tria. Colligentur xiv. Quibus omnibus in unam summam redactis, eam partire per septem ; residuum dabit feriam legalis Paschalis. Qua reperta progredere usque ad Dominicam, quemadmodum didicisti. Ita Pascha Christianum invenies.

Methodus Christiani Paschalis inveniendi.

Sume cyclum solis anni propositi : huic adjice bissextiles præteritæ ; sic ut diem unum pro annis quatuor accipias. Tum si Martio mense legale Pascha contingat, adde epactas ejus quinque. Sin cadat in Aprilem, ejus epacta n̄ i adjice. Confectam summam divide per 7, quod reliquum est, Kalendis mensis illius feriam exhibet, in quem legale Pascha competit. Deinceps ergo numerabis a Kalendis ipsis, ut invenias quam in feriam incurrat legale Pascha. Id ubi eris assecutus, si quidem Dominica sit, progredere usque ad insequentem alteram Dominicam. In ea Christianum accidet Pascha Si feria ii sit, non minus erit Pascha proxima Dominica, atque ita porro usque ad Sabbatum. Etenim in eadem hebdomadem ambo Paschata concurrunt, non tamen eundem diem.

Sed illud sciendum est, quemadmodum epactæ menstruæ constent. Annus diebus constat cccclxv. Eæ, per vii divisæ, unam diem relinquunt. Hanc igitur addito, necnon ex Octobri tres, sunt iv. Has Novembri adjice. Easdem rursus auge duabus e Novembri captis, sient vi epactæ Decembris. Quibus accedant tres e Decembri, et ex summa ix, abjice vii, restant duo, epactæ Januarii. Adde tria ob Januarium, existent v epactæ Februarii, quæ et Martio congruunt. Jam ad v istas Martii adde tres. Colliguntur viii, e quibus detractis vii, relinquitur i Aprilis epacta. Ob Aprilem adde duo, sient tria, epactæ Maii : qui additis tribus, epactas facit Junii vi. Accedit biduum propter Junium, et ex summa viii demptis vii, restat i Julii epacta. Tum propter Julium adjunctis tribus, epactæ sunt Augusti iv. Augustus adjicit tria, eoque modo vii consurgunt epactæ Septembris. Hunc in modum explicatur epactarum propagatio ; quæ compendio ita proponitur.

α' εἰς τὸν Ἰούλιον. Πάλιν κράτησον τὴν α'· πρόσθεσ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου τρεῖς, γίνονται δ' εἰς τὸν Αὐγουστον. Πάλιν κράτησον αὐτὰς τὰς δ'· πρόσθεσ ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου γ', καὶ γίνονται ζ' εἰς τὸν Σεπτέμβριον. Καὶ ταῦτα μὲν ἐντέχνως κατέστρωται περὶ πάντων· ἔστω σοι δὲ ταῦτα τὰ δηλωθέντα ὡς ἐν ἐπιτομῇ.

Κράτησον τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου, καὶ τὰ βίσεξτα, ὅποσα εἰσὶ. Πρόσθεσ δὲ καὶ τὰς ἡμέρας τοῦ νομικοῦ Πάσχα, οἷου μηνὸς ἦν, καὶ ὅποσα εἰσὶ. Καὶ εἰ μὲν ἔστι τὸ νομικὸν Πάσχα εἰς τὸν Μάρτιον μῆνα, πρόσθεσ καὶ ια' ὑπὲρ τῶν μηνῶν· οἷτινές εἰσιν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωμβρίου μηνὸς ἄχρι τοῦ Ἰανουαρίου καὶ αὐτοῦ· ἀπὸ μὲν τοῦ μηνὸς τοῦ ἔχοντος ἡμέρας λ' λαμβάνεις ἡμέρας δύο· ἀπὸ δὲ τοῦ ἔχοντος λα' ἡμέρας λαμβάνεις γ'· εἰ δ' ἔστιν εἰς τὸν Ἀπρίλιον τὸ νομικὸν Πάσχα, πρόσθεσ καὶ ὑπὲρ τοῦ Μαρτίου ἡμέρας γ'. Καὶ ἰδοὺ γίνονται ιδ'. Καὶ οὕτως ἐνώσας πάντα, ἀνάλυσσον διὰ τῶν ζ'· καὶ ὅσα κάτωθεν τῶν ζ' ἐναπομείνουσι, δηλοῦσι τὴν ἡμέραν τοῦ νομικοῦ Πάσχα. Ἐπὶ δὲ εὐρησ αὐτὴν, ἀνελθε ἄχρις τῆς Κυριακῆς, καθὰ ἐδιδάχθης, καὶ εὐρήσεις τὸ τῶν Χριστιανῶν Πάσχα.

Εἰς τὸ εὐρεῖν τὸ Χριστιανὸν Πάσχα.

Κράτησον τοῦ ἐπιζητούμενου ἔτους τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου· πρόσθεσ δὲ καὶ τὰ παρελθόντα βίσεξτα· τοῦτο ἔστι κατὰ δ' κύκλους ἡμέραν α'. Εἴθ' οὕτως, εἰ μὲν ἔστι τὸ νομικὸν Πάσχα εἰς τὸν Μάρτιον μῆνα, πρόσθεσ τὰς ἐπακτὰς αὐτοῦ ε'· εἰ δὲ ἔστιν εἰς τὸν Ἀπρίλιον, πρόσθεσ α' τὴν αὐτοῦ ἐπακτὴν. Ἐνώσας δὲ πάντα, ἀνάλυσσον διὰ τῶν ζ'· καὶ τὰ κάτωθεν τῶν ζ' δηλοῦσι τὴν ἀρχιμηνίαν τοῦ μηνός, ἐν ᾗ γίνεται τὸ νομικὸν Πάσχα. Εἴθ' οὕτως ἀριθμήσον ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀρχιμηνίας, ὅπως εὐρησ ἐν ποῖα ἡμέρᾳ γίνεται τὸ νομικὸν Πάσχα. Ἐπὶ δὲ εὐρησ αὐτὴν, εἰ μὲν Κυριακὴ εἴη, ἀνελθε εἰς τὴν ἐπερχομένην Κυριακὴν· κάκεισε ἦν τὸ Χριστιανῶν Πάσχα· εἰ δὲ δευτέρα ἔστιν, ὡσαύτως τῇ ἐρχομένῃ Κυριακῇ, καὶ καθεξῆς ἄχρι τοῦ σαββάτου· ἐν γὰρ μὴ ἑβδομάδι γίνονται ἄμφω τὰ Πάσχα, ἐν μὴ δὲ ἡμέρᾳ οὐδαμῶς.

Δεῖ γινώσκειν πῶς γίνονται αἱ ἐπακταὶ τῶν μηνῶν, ὅ ἐνιαυτὸς ἔχει ἡμέρας τεξέ'. Ταύτας ἀναλύσας διὰ τῶν ζ', ἀπομένει μιὰ. Ταύτην τὴν μίαν προστίθῃ, καὶ ἀπὸ τοῦ Ὀκτωμβρίου γ'· καὶ γίνονται δ'. Ταύτας πρόσθεσ τῷ Νοεμβρίῳ. Κράτει πάλιν τὰς δ', πρόσθεσ καὶ ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου β'· καὶ γίνονται ε' εἰς τὸν Δεκεμβρίον. Πάλιν κράτησον τὰς αὐτὰς ε', καὶ πρόσθεσ καὶ ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου γ'· καὶ γίνονται θ'. Ἀπόρριψον τὰς ζ'· καὶ ἀπομένουσι δύο εἰς τὸν Ἰανουάριον. Πρόσθεσ καὶ γ' ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου, καὶ γίνονται ε' εἰς τὸν Φεβρουάριον. Αἱ δ' αὐταὶ εἰσὶ καὶ εἰς τὸν Μάρτιον. Πάλιν κράτησον τὰς πέντε, καὶ πρόσθεσ καὶ ἀπὸ τοῦ Μαρτίου γ'· καὶ γίνονται η'. Ἀπόρριψον τὰς ζ', ἐναπομένει καὶ α' εἰς τὸν Ἀπρίλιον. Κράτησον πάλιν αὐτὴν τὴν α'· πρόσθεσ καὶ δύο ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου, καὶ γίνονται γ' εἰς τὸν Μάιον. Πάλιν κράτησον αὐτὰς τὰς γ'· πρόσθεσ καὶ ἀπὸ τοῦ Μαΐου γ', καὶ γίνονται ε' εἰς τὸν Ἰούνιον. Πάλιν κράτησον αὐτὰς τὰς ε', καὶ πρόσθεσ ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου β', γίνονται η'. Ἀπόρριψον τὰς ζ', ἀπομένει

Αἱ ἐπακταὶ ἐκάστου μηνός.

Α

Epaeta mensium optatum.

Μῆν Ὀκτώμβριος	α'	Μῆν Ἀπρίλιος	α'	October	ι	Aprilis	ι
Μῆν Νοέμβριος	β'	Μῆν Μάιος	γ'	November	ιϛ	Maius	ιιι
Μῆν Δεκέμβριος	γ'	Μῆν Ἰούνιος	δ'	December	ιϛ	Junius	vi
Μῆν Ἰανουάριος	δ'	Μῆν Ἰούλιος	ε'	Januarius	ιι	Julius	ι
Μῆν Φεβρουάριος	ε'	Μῆν Αὐγουστος	ς'	Februarius	ιϛ	Augustus	ιϛ
Μῆν Μάρτιος	ς'	Μῆν Σεπτέμβριος	ζ'	Martius	ιϛ	September	ιιι

Εἰ βούλη εὑρεῖν σε τὸ θεμέλιον τοῦ φεγγαρίου, ὅποτε λήθη γίνεται· κράτησον τοῦ ἐπιζητουμένου ἔτους τὸν κύκλον τῆς σελήνης ὅσος καὶ ἦν· καὶ ἐνδεκαπλασίσσον αὐτόν· καὶ πρόσθεε ἐπάνω αὐτοῦ ἕτερα γ'. Εἰθ' οὕτως ἀνάλυσον αὐτὰ διὰ τῶν λ'· καὶ τὰ κάτωθεν τῶν λ' δηλοῦσι τὸ θεμέλιον τοῦ φεγγαρίου

Si lunæ fundamentum cuiusmodi sit, oblitus, investigare velis: accipe lunarem cyclum anni cuiuslibet, eumque per undecim multiplica: summæ adde tria. Quidquid erit collectum per xxx divide: residuum si sit infra xxx, quæsitum lunæ fundamentum exhibet.

ΠΕΡΙ ΕΠΙΣΗΜΑΣΙΩΝ

ΑΣΤΕΡΩΝ

Ἐκ τοῦ τρίτου τμήματος Ἀετίου Ἀμιδηνοῦ, καφ. ρξδ'.

DE SIGNIFICATIONIBUS STELLARUM

Ex Sermone III Tetrabibli Aetii Amideni, caput 164.

Interprete Cornario.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ κατ' οὐρανὸν ἀστέρες ἀνατέλλοντες Β κατὰ τοὺς τεταγμένους αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ θεοῦ καιροῦ, καὶ δύνοντες ὁμοίως τὸν ἀέρα ἀλλοιοῦσιν, ὡς συμβαίνει ἐκ τούτου καὶ ἀνέμους ἄλλοτε ἄλλως πνεῖν· ἀναγκαῖον ἐνόμισα ἐνταῦθα δηλῶσαι καιροῦ, ἐν οἷς αὐτῶν, σαφῶς ἀλλοιούτων τὸν ἀέρα, ἀνατολαὶ καὶ δῦσεις γίνονται. Καὶ γὰρ τῶν ὕψιαιόντων τὰ σώματα, καὶ πολλῶ μᾶλλον τῶν νοσούντων, ἀλλοιοῦται πρὸς τὴν τοῦ ἀέρος κατάστασιν.

Μηνὶ Δύστρω, ὃ ἐστὶ Μαρτίῳ ιθ', ὃ λεγόμενος Ἴππος ἀνατέλλει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κγ' Ἰσημερίᾳ ἑαρινῇ· καὶ ἐστὶ μέγιστη παραχῆ τοῦ ἀέρος.

Μηνὶ Ξανθικῷ, τουτέστιν Ἀπριλίῳ α', Πληιάδες ἀκρόνυχοι φαίνονται.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ιθ' Πληιάδες ἐσπέριοι κρύπτονται. C

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κα' Πληιάδες ἅμα ἡλίου ἀνατολῇ ἐπιτέλλουσι· καὶ ἐστὶ μέγιστη ἡ περὶ τὸν ἀέρα παραχῆ.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κζ' Ὀρίων ἐσπέριος κρύπτεται.

Μηνὶ Ἀρτεμισίῳ, ὃ ἐστὶ Μαίῳ α', Ὑάδες ἅμα ἡλίου ἀνατολῇ ἐπιτέλλουσι.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ δ' Ἄδρα ἐσπέριος ἐπιτέλλει, καὶ ἀλλοιοῦται ἄηρ ἱκανῶς.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ς' Αἰξ' ἐφα ἐπιτέλλει, καὶ σφόδρα ἀλλοιοῦται ὁ ἄηρ πρὸ μιᾶς ἢ δύο.

Μηνὶ Μαίῳ ζ' Πληιάδες ἐφαί φαίνονται, καὶ ἀρχεται ὁ ἄηρ καθίστασθαι.

Quandoquidem etiam stellæ in cælo orientes iuxta tempora a Deo ipsis ordinata, et similiter occidentes aera mutant, ut contingat ex hoc etiam ventos alias aliter spirare, necessarium duxi hic tempora indicare, in quibus earum, quæ palam aërem alterant, ortus et occasus fiunt. Nam sanorum corpora, et multo magis ægrotorum, iuxta aëris statum alterantur.

Mense Dystro, qui Martius est, Equus mane oritur decima nona die.

Mense eodem, die xxiii, æquinoctium vernum est, et maxima aeris turbatio.

Mense Xanthico, qui est Aprilis, prima die ineunt nocte ²⁰ Pleiades apparent.

Mense eodem, die xix, Pleiades vesperi occultantur.

Mense eodem, xxi, Pleiades cum solis ortu oriuntur: et est maxima circa aërem turbatio.

Mense eodem, xxvii, Orion vesperi occultatur.

Mense Artemisio, hoc est Maio, prima die Hyades cum solis ortu oriuntur.

Mense eodem, iv die, Lyra vesperi oritur, et aer multum alteratur.

Mense eodem, vi, Capra mane oritur, et valde alteratur aer.

Maii vii Pleiades mane apparent, et aer sedari incipit.

²⁰ Cornarius male, intempesta nocte.

Maii xix, Hyades mane apparent, et aer valde A alteratur pridie, aut nudius tertius ejus diei.

Maii xxiv Capra vesperi occultatur; et nudius tertius ejus diei aer movetur.

Mensis Junii secunda, Aquila vesperi oritur.

Mensis ejusdem vi Arcturus mane occidit.

Mensis ejusdem ix Delphin vespere oritur.

Vicesima quinta Orion mane oriri incipit. Sunt autem solstitia æstiva, et aer tribus diebus antea valde alteratur.

Mensis Julii tertio Orion totus oritur.

Decima quarta Procyon mane oritur.

Decima nona Canis mane oritur; et contingit maxima aeris turbatio; aliquando etiam nudius tertius ejus diei.

Vicesima quinta Aquila mane occidit; movetur autem aer ante triduum.

Mensis Augusti xv Lyra mane occidit.

Decima nona Delphin mane occidit; et est mutatio æstatis ad frigiditatem.

Vicesima octava Vindemiator mane oritur, et malus Navis occidit: et est finis dierum post exortum Canis dierum xi.

Mensis Septembris septima Capra vesperi oritur.

Decima septima Arcturus oritur, et alterat vero sequenti die.

Decima nona Spica mane oritur, alteratur aer duobus diebus antea.

Vicesima quinta æquinoctium fit autumnale, et est maxima aeris turbatio tribus antea diebus: quare est cavendum ne venam secemus, neque purgemus, neque alias corpus vehementi motu moveamus a decima quinta Septembris usque ad vicesimam quartam ejusdem mensis.

Mensis Octobris sexta Corona mane oritur, et est vehemens aeris mutatio.

Septima Hædi vesperi oriuntur.

Decima septima Hyades vespere oriuntur; et magna fit aeris turbatio.

Vicesima tertia, una cum solis ortu Pleiades occidunt: et contingit pridie maxima aeris turbatio.

Mensis Novembris sexta Pleiades mane occidunt; et incipit aer sedari.

Undecima Lyra mane oritur.

Vicesima prima, Hyades mane occidunt; et sequenti die turbatio fit circa aerem.

Vicesima septima Orion oritur, et Corona occidit.

Mensis Decembris prima, canis mane occidit. Observatum est autem a multis, quod si tempestuosa fuerit hæc dies, perseverat plerumque turbatio ad dies xxxvii. Si vero serena fuerit, per tot dies serenitatem fore significat.

Decima, Hædi mane occidunt.

Undecima, Capra mane occidit, et perturbatio aeris fit postridie.

Μηνι Μαΐω ιθ' Ὑάδες ἔφαι φαίνονται, καὶ ἀλλοιοῦνται πάνυ ὁ ἀήρ πρὸ μιᾶς ἢ δύο ἡμερῶν.

Μηνι τῷ αὐτῷ κδ' Αἰξ ἔσπεριος κρύπτεται· καὶ κινεῖται ὁ ἀήρ πρὸ δύο ἡμερῶν.

Μηνι Ἰουνίω β' Ἀετὸς ἔσπεριος ἐπιτέλλει.

Μηνι τῷ αὐτῷ ε' Ἀρκτοῦρος ἔφος δύνει.

Μηνι τῷ αὐτῷ θ' Δελφίς ἔσπεριος ἐπιτέλλει.

Μηνι τῷ αὐτῷ κε' Ὀρίων ἔφος ἀρχεται ἐπιτέλλειν. Εἰσὶ δὲ τροπαὶ θεριναὶ· καὶ ἀλλοιοῦνται σφοδρὰ ὁ ἀήρ πρὸ τριῶν ἡμερῶν.

Μηνι Ἰουλίω γ' Ὀρίων ὄλος ἐπιτέλλει.

Μηνι τῷ αὐτῷ ιθ' Προκύων ἔφος ἐπιτέλλει.

Μηνι τῷ αὐτῷ ιθ' Κύων ἔφος ἐπιτέλλει· καὶ γίνεται μέγιστη τοῦ ἀέρος ταραχὴ, ἐνίστε καὶ πρὸ δύο ἡμερῶν.

Μηνι τῷ αὐτῷ κε' Ἀετὸς ἔφος δύνει· κινεῖται δὲ ὁ ἀήρ πρὸ τριῶν ἡμερῶν.

Μηνι Αὐγουστῳ ιε' Λύρα ἔφος δύνει.

Μηνι τῷ αὐτῷ ιθ' Δελφίς ἔφος δύνει· καὶ ἔστι τροπὴ τοῦ θέρους ἐπὶ τὸ ψυχρόν²¹.

Μηνι τῷ αὐτῷ κη' Προτρογητής ἔφος ἐπιτέλλει, καὶ ὁ Ἰσθὸς δύνει. Ἔστι τότε τέλος μετὰ τὴν ἐπιτολήν τοῦ Κυνὸς ἡμερῶν μ'.

Μηνι Σεπτεμβρίω ζ' Αἰξ ἔσπεριος ἐπιτέλλει.

Μηνι τῷ αὐτῷ ιγ' Ἀρκτοῦρος ἐπιτέλλει· καὶ ἀλλοιοὶ τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ²².

Μηνι τῷ αὐτῷ ιθ' Στάχυς ἔφος ἐπιτέλλει· ἀλλοιοῦνται δὲ ὁ ἀήρ πρὸ δύο ἡμερῶν.

Μηνι τῷ αὐτῷ κε' Ἰσημερία φθινοπωρινή· καὶ γίνεται μέγιστη ταραχὴ τοῦ ἀέρος πρὸ τριῶν ἡμερῶν διὸ παραφυλάττεσθαι χρὴ μὴδὲ φλεβοτομεῖν, μὴδὲ καθάρειν, μὴδ' ἄλλως τὸ σῶμα κινεῖν σφοδρᾷ κινήσει ἀπὸ ιε' τοῦ Σεπτεμβρίου μέχρι κδ'.

Μηνι Ὀκτωβρίω ε' Στέφανος ἔφος ἐπιτέλλει· καὶ ἔστι σφοδρὰ μεταβολὴ τοῦ ἀέρος.

Μηνι τῷ αὐτῷ ζ' Ἐριφοὶ ἔσπεριοι ἐπιτέλλουσι.

Μηνι τῷ αὐτῷ ιγ' Ὑάδες ἔσπεριοι ἐπιτέλλουσι· καὶ ἰκανὴ ταραχὴ τοῦ ἀέρος γίνεται.

Μηνι τῷ αὐτῷ κγ' ἄμα ἡλίου ἀνατολῇ Πληιάδες δύνουσι· καὶ ἔστι μέγιστη ταραχὴ τοῦ ἀέρος πρὸ μιᾶς ἡμέρας.

Μηνι Νοεμβρίω ε' Πληιάδες ἔφαι δύνουσι· καὶ ἀρχεται καθίστασθαι ὁ ἀήρ.

Μηνι τῷ αὐτῷ ια' Λύρα ἔφος ἐπιτέλλει.

Μηνι τῷ αὐτῷ κα' Ὑάδες ἔφαι δύνουσι· καὶ ταραχὴ περὶ τὸν ἀέρα γίνεται τῇ ἐξῆς.

Μηνι τῷ αὐτῷ κς' Ὀρίων ἐπιτέλλει, καὶ Στέφανος δύνει.

Μηνι Δεκεμβρίω α' Κύων ἔφος δύνει. Τετάρηται δὲ τοῖς πολλοῖς, ὡς, εἰ γε χειμάσει ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἐπιμένει ὡς ἐπίπαν ἡ ταραχὴ τοῦ ἀέρος μετὰ τῆς ἡμερῶν λς'. Εἰ δὲ εὐδιάσει, τὸ αὐτὸ σημαίνει²³.

Μηνι τῷ αὐτῷ ι' Ἐριφοὶ ἔφαι δύνουσι.

Μηνι τῷ αὐτῷ ια' Αἰξ ἔφαι δύνει· ταραχὴ δὲ γίνεται μετὰ μίαν ἡμέραν.

²¹ al. ψύχειν. ²² al. ιθ'. ²³ al. ἄλλοι δὲ τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ. ²⁴ al. ιγ'. ²⁵ al. συμβαίνει. ²⁶ al. κθ'.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κγ' ²⁷ τροπαὶ χειμεριναί.
 Μηνὶ Ἰανουαρίῳ δ' Δελφίς ἐπιτέλλει.
 Μηνὶ τῷ αὐτῷ ε' ²⁸ ὁ Ἄετός ἐσπέριος δύνει· τα-
 ραχὴ δὲ σφοδρὰ γίνεται μετὰ δύο ἡμέρας.
 Μηνὶ τῷ αὐτῷ κε' ὁ λαμπρὸς ἀστὴρ ἐν τῷ Λέοντι
 δύνει· κινεῖ τε πρὸ τριῶν ἡμερῶν τὸν ἀέρα.
 Μηνὶ τῷ αὐτῷ κη' Δελφίς ἐσπέριος δύνει.
 Μηνὶ τῷ αὐτῷ κθ' Ἀύρα ἐσπέριος δύνει.
 Μηνὶ Φεβρουαρίῳ ς' ²⁹ Ζέφυρος πνεῖ.
 Μηνὶ τῷ αὐτῷ κδ' ὁ Ἴστος δύνει ἐσπέριος, καὶ ἐστὶ
 ταραχὴ τοῦ ἀέρος.
 Μηνὶ τῷ αὐτῷ κε' Ἀρκτοῦρος ἐπιτέλλει.
 Μηνὶ τῷ αὐτῷ κς' χελιδόνες πέτονται, καὶ φαίνονται.

²⁷ al. κδ. ²⁸ al. ιε'. ²⁹ al. ιζ'.

A Vicesima tertia solstitium est hibernum.
 Mensis Januarii quarta Delphin oritur.
 Quinta, Aquila vesperi occidit; et fit turbatio ve-
 hemens post duos dies.
 Quinta, illustris stella in Leone occidit; movet-
 que ante triduum aerem.
 Vicesima octava Delphin vesperi occidit.
 Vicesima nona, Lyra vesperi occidit.
 Mensis Februarii sexta Favonius spirat.
 Vicesima secunda, malus Navis vesperi occidit,
 et est turbatio aeris magna.
 Vicesima quinta, Arcturus vesperi oritur.
 Vicesima sexta, hirundines volant et apparent.

DE ORTU ET OCCASU SIDERUM DISSERTATIO

It. c. i. a multa elucidantur quæ ab auctoribus supra editis obscure allegata sunt, vel corriguntur quæ erronee dicta.

(Dion. PRÆTORIUS, *De doctrina temporum*, t. III, p. 39.)

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ.

De ortu siderum et occasu selecta quædam ex optimis et antiquis auctoribus exempla proferemus, in quibus ortuum et occasuum varietatem omnem experiemur; ut ad cæterorum qui passim incidunt usum et tractationem paucorum observatio similitudine ipsa pertineat. Sed tria sunt imprimis, quæ ad ortus et occasus speciem in scriptorum libris eruandam notata esse doctrinæ hujus artifices jubent. Primum est tempus, quod ab auctore ipso sit expressum, aut ex ejus oratione colligi possit; secundum est locus solis illi tempori respondens; tertium est signiferi orbis particula, sive gradus, quocum stella oritur aut occidit: ex quo demum tempus idoneum in anno ac mense cogitur. Ex iis primum nisi a scriptore declaratur, certis conjecturis ac circumstantiis æstimandum esse, recte iidem illi eruditi homines admonent. In duobus explicandis soleo non scientiam quidem in plerisque, qui ante nos ista commentati sunt, sed attentionem ad id quod scribebant, et ejus quod egregie norant, recordationem requirere. Nam in tantam absurditatem nonnullorum devenit oratio, ut neque cum pervagatis astronomiæ principiis, neque cum oculorum ac sensuum experientia, neque secum postremo ipsa consentiat.

Quæ res ut non ipsis, qui ista scripsere, fraudi fuerit eruditibus hominibus, et harum disciplinarum scientia præditis, at aliis non mediocriter obfuit, vel minus quam illi fuere, doctis, vel prorsus imperitis, qui impetum ad scribendum sine arte ac judicio conferunt, et quæ apud alios utcumque pertractata legerint, quorum rudes ipsi sunt, ea, ut se habent, in commentationes suas transfundere, ad summam sibi doctrinæ famam ac gloriam per-

B tinere putant. In horum grege facile primas hac ætate ille scriptor obtinet, qui Plinianas ad Solinum exercitationes nuper edidit. Ibi enim de ortu et occasu siderum cum universe, tum certorum et insignium, tam multa scripsit, ut harum rerum scientissimum se esse vulgo persuaderi voluerit; tam autem sæde in omnibus offendit, ut non tantopere inscitiam, quantum os hominis mirari, ac castigare etiam velle subeat; qui quarum rerum funditus esset expers, de iis præscribere ac docere alios, sine ullo pudore, tentaverit. De cujus scriptoris erratis paulo post dicetur. Nunc illa prævertamus, in quibus parum nobis attentos esse nonnullos eruditos animadvertimus.

Ad situm solis in zodiaco, et in eodem orientium stellarum et occidentium regiones investigandas, primum omnium observari volunt, quibus mensium diebus sol ingressum in dodecatemoria singula faceret iis temporibus, quibus veteres illi floruerunt; idque ex Columella, Plinio, Ovidio, ac cæteris colligi. Tum quibuscum zodiaci gradibus ortus illarum occasusque congruerent, diligenter notari. Hinc enim facile conjici, quos in dies conferendi illi sint; cum, quibus sol ad unumquodque signum perveniret sæculo illo, cognoverimus. Recte id quidem hactenus. Verum in loco solis definiendo parum iidem accuratam rationem tenent. Nam ingressus in dodecatemoria non ex rei veritate, sed ex falsa quorundam veterum persuasione statuunt. Sic in Arietem Julii Cæsaris tempore solem xv Kalendarum Apr., hoc est Martii xviii introiisse dicunt; in Taurum vero Aprilis xviii; in Geminos, Maii xix. Quod ut per sese falsum est, sic eo posito siderum ortus occasusque perperam, et alienis diebus illigari necesse est. Ut enim sol in Taurum, exeni-

pli causa, subierit xviii die Aprilis, Vergiliæ, quæ in gradu Tauri xxviii matutinum ortum apparentem faciebant anno primo Juliano, uti supra demonstratum est, ortæ fuerint Maii xv, vel xvii, cum vamen xxiii id acciderit. Ita diebus viii circiter in ea descriptione peccatur. Eiusdemmodi cætera sunt orientium intervalla siderum: in quibus pronuntiandis iis de causis error intervenit, qui profecto castigatione opus habet. Quamobrem de hac antiquorum quorundam opinione, et annuorum cardinum inteversione dici hoc loco necesse est, ut iis auctoribus illustrandis, quos in hanc editionem coniecimus, Gemino præsertim, Hipparcho, Ptolemæo, Tatio opera ista serviat.

CAPUT I.

De æquinocialis et zodiaci partitione a Chaldæis, Egyptiis ac Græcis instituta.

Duo sunt circuli, ad quos stellarum situs et conversiones exiguntur, æquinocialis et zodiacus: ex quorum partitione longitudo stellarum, ex distantia latitudo sumitur. Ac videntur prius ad æquinocialem utroque modo stellæ comparatæ quam ad zodiacum, non solum in Græcia, sed etiam apud Ægyptios et Chaldæos; quibus vel inventa vel diligentius exculpta propagataque in cæteros astronomia creditur. De Græcis memoriæ proditum est, primum omnium Anaximandrum Milesium obliquitatem signiferi deprehendisse Olympiade quinquagesima octava. Post hunc, Cleostratum Tenedium signa in orbe illo reperisse, et prima Arietis ac Sagittarii, ut scribit Plinius lib. II, cap. VIII. Addit Hyginus lib. II *De astronomia poetica*, cap. de Heniocho, etiam Hædos ab illo primum notatos in cælo.

Apud Chaldæos autem Ægyptiosque ratio partiendi quæ fuerit, declarat Sextus Empiricus lib. V. Nam illos ait insignem aliquam stellam in zodiaco designasse, cujus ex conversione, et ἀποκατατάσει ad eundem locum, cælestis circuitus intervallum definierunt; "Ἐνα τινὰ τῶν ἐν τῷ ζωδιακῷ λαμπρῶν ἀστέρων παρατηρήσαντες ἀνατέλλοντα οἱ πάλαι, etc.; ubi et modum explicat quo zodiacus duodecim tributus in partes, ac tam ipsius quam singulorum segmentorum tempora, hoc est ἀναφορὰ, sive ascensionem constitutæ sunt. Quod ex eo auctore descripsit Macrobius lib. I, in *Somn. Scip.* Caput illius est: Chaldæis, qui ante duodenam partitionem septem in cælo sparsa sidera notarent, placuisse postea duodecim in partes totum dividere. Igitur splendidam aliquam stellam eos observasse, cujus ab ortu ad eundem ortum conversionem ad clepsydram dimensi sunt. Quantum aquæ in subjectum vas stillatim deciderat, hujus unciam ad metiendam duodecimæ partis circuli ἀναφορὰν sumpserunt; eamque partem illustri aliqua stella terminarunt, quæ aut in eo ipso circuli loco deprehensa sit, aut idem tempus habebat oriendi: "Ἐκ ταύτης τῆς ἀναφορᾶς (ait Sextus), φημι δὲ τοῦ δωδεκατημορίου, τὸ τελευταῖον πέρους ἐσημειοῦντο ἀπὸ ἀστέρου τινὸς ἐπιφανοῦς κατ' αὐτὸ θεω-

ρουμένου ἢ ἀπὸ τινος τῶν συναναταλλόντων βορειοτέρων ἢ νοτιωτέρων. « Ex hac ascensione duodecimæ partis, ultimum terminum designabant stella quæpiam insigni, quæ in eo ipso termino sita erat; vel ab alia borealiorum, australiorumve, quæ simul exortum facerent. »

Igitur ex diurna conversione stellæ cæli circuitum dimensos esse refert, atque hoc spatium duodecim æquales in partes distribuisse. Quare ex ascensionibus, et quæ tempora vocant artifices, atque in æquinociali circulo, non in obliquo et zodiaco, dodecatemiorum longitudines initio computarunt; tametsi segmentorum limites stellis quibusdam, velut cardinibus, distinguerent. Hoc modo segmenta duodecim in zodiaco fuerunt inæqualia; in æquinociali autem æqualia, contra ac postea factum est. Nam hodie dodecatemoria in zodiaco circulo sunt æqualia, tam in recto, quam in obliquo cæli positu; in æquinociali, propter ascensionum diversitatem, utrobique sunt majora, vel minorâ. Quamquam Picus Mirandulanus lib. VI *Contra astrol.* cap. VI, Chaldæos ait signis usos non esse, sed imaginibus. Sed nihilominus inæqualitas illa constiterit. Siquidem imagines, sive octavi orbis segmenta certis distincta sideribus inæqualia sunt, ut alia dodecatemorium suum non impleant, velut Cancer; excedant alia, et in vicina redundant, ut Leo, testibus Hipparcho et Gemino. Sed ex Chaldæorum et Ægyptiorum imagines a vulgatis Græcorum, et hodieque pervagatis diversæ fuerunt, ut Achilles Tattius in calce Prolegomenon testatur.

Hæc apud Chaldæos et Ægyptios zodiaci nata divisio serius, uti dictum est, pervasit in Græciam. Neque vero cum duodena ista partitione statim altera processit, quæ segmenta singula tribuit in partes triginta. Ac diversæ admodum apud antiquos, maxime Græcos, divisiones institutæ sunt. E quibus celeberrima fuit ea, quæ circulos in sexagenas partes distribuit: cujus meminit Strabo lib. II, ubi æquinocialem in totidem dividit, et Achilles Tattius in Prolegom. cap. XXVI; Hyginus lib. I [*Astronomiæ poet.* cap. de figuratone circulorum sphaeræ: « In triginta partes, ait, unumquodque hemisphaerium dividitur, ita uti dimensio significari videatur in tota sphaera per LX partes facta. » Hoc modo signo cuilibet partes quinque, partibus singulis sex gradus competunt. Aliter Posidonius apud Cleomedem lib. I, cap. IX, signiferum totum in XLVIII partes dividebat, dodecatemorion quodque quadrifariam secans. Alii porro dodecatemorio quovis in duodecim partes alias diviso, totum zodiacum in CLXIV partiti sunt, ut Sextus Empiricus docet initio libri V.

Tandem eo progressa res est, ut tam æquinocialis, quam signifer circulus in duodecim partes, ex in triginta minutatim secarentur, ut in toto circulo cccclx numeratæ sint; duodecimis quoque partibus utriusque circuli nomina de stellatis imaginibus indita sunt: quæ tum videlicet in illis conti-

nebantur, tametsi postea longius εἰς τὰ ἐπόμενα A progressionem fecerint. Ac principio quidem, nondum orbis stelliferi conversione cognita, simplicior erat astronomiæ ratio. Unus enim tantummodo cum æquinociali zodiacus habebatur in octavo cœlo, quod et sideribus distinguitur. Id enim primum, quod vocant, mobile apud antiquos fuit. Post Hipparchus moveri in consequentia cœlum illud animadvertit; idque Ptolemæus deinde certius approbavit. Exinde ergo duplex zodiacus ab artificibus distingui cœptus est: quorum alter uno simplici motu præditæ sphaeræ tributus est, in quo nulli asterismi sunt; ejusque sectiones iisdem in dodecatemiorum punctis cum æquinociali perpetuo fiunt; alter ei suppositus in orbe stellifero, cujus intersectionum puncta alia atque alia sunt εἰς τὰ προηγούμενα, ac ζώδια, sive asterismi, paulatim εἰς τὰ ἐπόμενα nituntur, atque a cognominibus sibi dodecatemoriis longius abscedunt.

Post hæc novus in cœlestium orbium systemate motus inventus est, secundum quem zodiacus, sive ecliptica majorem minoremve habet ab æquatore distantiam et obliquitatem: ex quo stellatus orbis ab austro in septentriones torqueri, et a septentrionibus ad austrum reflecti creditus est. Hinc igitur tertius additus est zodiacus interjectæ sphaeræ, cujus propria est illa libratio, qui ab zodiaco primi mobilis paululum declinat ad aquilonem aut meridiem, ac sibi proxime subjectum eadem agitatione contorquet. Sed eo prætermisso, quoniam veteris duntaxat astronomiæ ratio hic C nobis ducitur, duplici zodiaco contenti erimus: quorum alter primi cœli peculiaris eadem perpetuo declinationem ab æquatore, et in eodem puncto sectionem obtinet; alter continuo in consequentia progressu stellatas imagines defert, ac tam sectiones cum æquatore aliis atque aliis in punctis facit, quam dodecatemoria ipsa commutat. Cæterum cum de zodiaco ejusque segmentis, quæ signa dicuntur, absolute loquimur, priorem intelligimus constantemque mobilis primi, vel ei respondentem in octava sphaera zodiacum. Hoc enim in ista omni doctrina sciri convenit quidquid in superioribus sphaeris circulorum segmentorumque methodi causa fingitur, id ipsum eodemque modo, ad inferiores et subjectos accommodari; et ad ipsum adeo terræ globum quosdam applicari, in quo suus itidem æquinocialis informari solet, ac cæteri paralleli.

His animadversis, cum stellarum situs vel directe vel transversim considerari queat, hoc est secundum longitudinem, ac latitudinem: quarum prior ab intersectione verna zodiaci, et æquinocialis incipit; posterior polos versus media ab sphaera sumitur: utrumque dupliciter æstimari potest. Nam longitudo vel in æquinociali spectatur, qui duodecim tribuitur in partes, initio ab verna intersectione facto, designatisque in eo partibus per maximos circulos, sive coluros sex, qui per mundi

vel in zodiaco, initio itidem ab intersectione verna sumpto, ac per polos zodiaci, ejusque tricesimum quemque gradum absolutum per ductis circulis maximis. Latitudo quoque vel est stellæ ab æquinociali distantia; quam metitur arcus coluri, sive maximi circuli a polo mundi per centrum stellæ ad æquinocialem producti stellam inter et æquinocialem interjectus; vel ejusdem stellæ est a zodiaco distantia; sive arcus maximi circuli per polos zodiaci transeuntis, inter stellam interjectus et zodiacum. Utroque modo latitudinem præsertim definiisse veteres sequens caput ostendet. Nam de longitudine minus constat, ecquid ea secundum zodiacum ab illis capta fuerit; cum in æquinociali circulo computatam fuisse, ex Hipparcho sequenti capite colligatur.

Post Ptolemæum longitudes stellarum secundum zodiacum putatæ sunt: quarum ascensiones rectæ prioris generis longitudes habentur. Ita zodiacus in partes duodecim æquales, æquinocialis in totidem inæquales divisus est. Latitudo vero distantia stellæ est ab zodiaco, sive ecliptica. Ab æquinociali vero distantia, non latitudo, sed declinatio vulgo nominatur.

CAPUT II.

De longitudine ac latitudine stellarum, veterum astronomorum sententia declaratur, utramque nec æquinocialem circulum consideratam fuisse.

Quod de stellarum longitudine capite superiori diximus, eam apud veteres secundum æquinocialem accipi, id ex Hipparcho demonstrabimus allatis aliquot exemplis: ex quibus priora illa veniant in medium quatuor, quæ in libro I, numero X leguntur, ubi caput Ursæ majoris imprimis situm esse dicit in Leonis paulo minus parte tertia, secundum æquidistantem æquinociali circulum. Est autem caput Ursæ borealior antecedentium duarum in laterculo, ex veterum sententia, qui nullas præter septem τῆς Ἀμάξης, in Helices asterismo collocarunt. Item postremam in cauda Draconis secundum parallelum circulum esse in parte Leonis tertia. Ὁ μὲν γὰρ ἐν ἀρχῇ τῆ οὐρᾶ τοῦ Δράκοντος ἐπέχει, ὡς κατὰ παράλληλον κύκλον, τοῦ Λέοντος μοίρας γ'. ὁ δὲ εἰρημένος ἀστὴρ ἐν τῷ πλινθίῳ ἐπέχει τοῦ Λέοντος μικρῶ ἔλασσον τῶν γ' μοιρῶν. Utrumque falsum est, si in zodiaco spectetur illarum stellarum situs. Nam prior, quæ Ursæ caput antiquis erat, Hipparchi tempore in Cancri 15 parte versabatur; postrema caudæ Draconis in Cancri 10, 36'. Ascensio recta prioris fuit 522, 52' anno Per. Jul. 4550; posterioris paucis annis postea, fuit 123, 57'. Divisa utraque per 30, conflunt in priori, signa 4, 2, 32'; in posteriori, 4, 3, 57'. Ita verum est quod ait Hipparchus de ambarum locis, si in æquinociali circulo secundum ascensiones rectas, vel, quod idem est, in eo parallelo considerentur, quem stellæ diurno motu delineant.

Rursus eodem loco scribit Hipparchus, austr-

liorem succedentium duarum in laterculo obtinere a propemodum partem Leonis vicesimam quintam. Atqui locus ejus in zodiaco fuit Hipparchi tempore in Leonis 0, 44'. Ergo ex ascensione recta situs iste computandus est; quam reperio graduum 145, 32'. His per triginta divisus, sunt signa 4, 25, 32', hoc est Leonis paulo plus gradu vicesimo quinto, in æquinoctiali, vel æquidistante ei circulo.

Ibidem extrema caudæ Helices statuitur in Chelarum, seu Libræ quarta parte. Locus erat in Leonis 27, 10'. Ascensio recta signorum 6, 4, 4', plane ut Hipparchus voluit, in Libræ 4. Non igitur ad zodiacum, sed ad parallelum, æquinoctialemve, stellarum loca designantur.

Numero XII Hipparchus ait postremam cæudæ minoris Ursæ sitam esse in gradu Piscium 18. Si zodiaci ratio habeatur, erat Hipparchi tempore in gradu Tauri 29. Ascensio recta 346, 16', quibus per 30 divisus, conficiuntur signa 11, 16, 16', hoc est gradus Piscium 16, 16', secundum parallelum circum. Jam quod idem asserit num. XIV caput Ursæ minoris, sive borealiorem antecedentium in laterculo plaustris, sitam esse in extremo Scorpii, id cum zodiaci loco non convenit: qui fuit Hipparchi tempore in gradu Cancræ 13, 15', sed cum ascensione recta, quæ fuit signorum 8, 1, 26', ut hac ratione in Sagittarii I censenda fuerit.

Item in fine libri I. num. XXVII, scribit antecedentes in Hydri capite obtinere partem Cancræ amplius 10, quod egregie ascensioni rectæ congruit: quam invenio Hipparchi tempore signorum 3, 10, 12'. Ita stellas, quæ sunt in Cephei capite, collocat idem in gradu amplius 10. Et nos ascensionem rectam australis deprehendimus signorum 10, 10, 43'. Stellam ejusdem asterismi, quæ in sinistro est humero, vel brachio, refert Hipparchus positam esse in gradu 25 Aquarii. Ascensio recta congruit, quæ est signorum 10, 26, 26'. At in zodiaco locus erat in Arietis 3, 48'. Ad hæc in sinistra manu Bootæ antecedentem stellam locat ibidem in Chelarum parte amplius 13. Ascensio recta est signorum 6, 11, 47'; locus in zodiaco, in Leonis 28, 58'. Præterea lib. II docet Hipparchus australissimam in sinistro pede Bootæ obtinere partem Libræ I. Hujus ascensio recta mirifice observationi congruit; nam est signorum 6, 1, 27'. At locus in zodiaco Hipparchi tempore in Virginis 19, 35'.

Plura his addere poteramus exempla: sed hæc ipsa, quæ selegimus, satis id quod volumus ostendunt, stellarum longitudinem ab Hipparcho statui secundum rectas ascensiones in æquinoctiali, sive parallelo circulo, non, ut hodie fit, in zodiaco.

Idem auctor declinationum ab æquinoctiali circulo persæpe meminit: nusquam autem latitudinis ab zodiaco. Tametsi non dubito hujus etiam Hipparchum rationem habuisse; postquam circumlustrum artifices in cælo metati sunt, et ejus obliquitatem animadverterunt. Sane Hipparchus observat, Eudoxum, et Aratum illius exemplo, in asterismis

describendis, ab iis cœpisse, qui borealem habent a zodiaco distantiam, hoc est latitudinem, tum de australibus egisse: quod et Hipparchus ipse tenuit.

Quinetiam Geminus, qui octoginta circiter post Hipparchum annis floruit, non obscure significat, ætate sua tam longitudes stellarum, quam latitudes, ad zodiacum accommodatas esse. Nam initio libri asserit zodiacum in partes duodecim æquales, quæ sunt signa, distribui: qua ratione dividi necesse est æquinoctialem in partes inæquales. Atque idem nihilominus parallelorum circulo meminit, quos æquidistantes ab æquinoctiali stella diurno circuitu designat. Quocirca verisimile est antiquos utroque modo stellarum longitudes ac latitudes putasse; pro eo atque ad institutam *παραλληλῶν* expediret. Nisi enim latitudinem illarum ab zodiaco interdum adhibuissent, non distinguerebunt boreales earum situs ab australibus secundum zodiacum, sed æquinoctialem duntaxat: a quo solo latitudes earumdem repeterent. Hinc falsum esse constat, quod Josephus Scaliger capite primo libri *De anticip. æquin.* affirmat, ante Ptolemæum nullam aliam stellarum longitudinem vel latitudinem in usu fuisse, quam quæ penes æquinoctialem sumitur; primum autem Ptolemæum ad zodiacum utramque transtulisse. Atqui Geminus, qui ducentis amplius annis Ptolemæum præcessit, tam longitudes stellarum, quam latitudes in zodiaco descriptas esse sæculo suo, planissime declarat, ut paulo ante demonstravimus. Hipparchum autem et Eudoxum id ipsum usurpasse nonnunquam, imprimis quod latitudines attinet, eodem conjecturæ genere licet assequi. Nihil est enim aliud boreales stellas, australesve dici, quæ a zodiaco versus aquilonem aut meridiem recedunt, quam ab eodem zodiaco latitudinem habere borealem australemve. At prius ab Eudoxo cæterisque, quod jam diximus, usurpatum esse liquet. Igitur et hoc quoque genus latitudinis agnoverunt, quod ab zodiaco sumitur. Nullum, quod meminerim, exemplum ab Hipparcho memoratur ex Eudoxo, in quo situs stellæ nominatim exprimitur; nam quod libro I, num. XII, caput Ursæ majoris ex Eudoxi sententia collocare videtur in parte Leonis duodecima, aliter sese res habet. Ut enim integer sit locus, non ipsum caput Ursæ conferri dicit ab Eudoxo in partem duodecimam Leonis, sed eam stellam, quæ secundum Eudoxum Ursæ caput erat, Hipparchus ipse ex sententia sua in eo gradu collocare videtur: ἢ δὲ κατὰ τὸν Εὐδόξου κεφαλῆ, « quam vero stellam Eudoxus caput Ursæ constituit. » Etenim Ursæ caput utriusque alibi Eudoxum, et antiquiores omnes statuuisse, quam ubi hodie ponitur, Hipparchus existimat, nimirum utrobique borealiorem duarum in laterculo præcedentium caput appellasse; de quo paulo post agetur. Adde nondum videri Eudoxi sæculo institutam signorum in partes triginta divisionem, vel circuli totius in 360.

Ac ne ille quidem sincerus est locus; sed ei mem-

dum subest, ut omnino scripserit Hipparchus: **A** Π δὲ κατὰ τὸν Εὐδοξὸν κεφαλὴ τῆς μεγάλης Ἄρκτου κατὰ τὸ δωδεκατημέριον τοῦ Λέοντος. Cum esset, τὸ 16' μόρ. putavit legendum 16' μοιρ. Adeoque τὴν 16' μοιρ., quasi in duodecima parte poneretur, maxime cum proxime ante, Ἰχθύων μοιρ. 16' scriptum esset. Verum Hipparchus plus semel docuit in tertia Leonis parte, non duodecima situm esse caput Ursæ majoris. Neque a seipso, atque ab rei veritate tantopere dissensisse hoc loco credendus est, ut in duodecima parte statueret.

Hipparchum vero, non in solo æquinoctiali stellarum longitudines, sed etiam in zodiaco alia ratione usuque contemplatum esse, ex libro ejus secundo ac tertio probari potest; ubi de συνανατολαῖς et συγκαταδύσει siderum disputans, aperte **B** zodiacum in duodecim partes æquales, singulas earum in triginta distribuit, eamque partitionem ab initiis signorum procedere tam ex sua, quam ex veterum sententia declarat. Atqui si in æquinoctiali solo longitudines observatæ fuissent, non esset in partes æquales sectus zodiacus; neque singula dodecatemoria tricenis constarent partibus.

Quo etiam argumento de Eudoxi sententia conjecturam capere posset aliquis, duodecim ab illo signa in zodiaco, ut de æquinoctiali taceam, collocata distributaque esse. Etenim Hipparchus libro I, num. XII, postremam caudæ minoris Ursæ ait in Piscium octava decima parte positam esse. At secundum institutam ab Eudoxo divisionem zodiaci, in tertio gradu Arietis: **C** Ὡς δὲ Εὐδοξὸς διαίρει τὸν ζωδιακὸν κύκλον, κατὰ τὴν γ' μοίρ. τοῦ Κριοῦ. Ita enim castigandum esse locum istum capite V sequenti demonstrabitur. Verum si ad zodiacum eum, qui proprie vocatur, calculus iste referatur, non octavo decimo gradu Piscium, sed Tauri vicinimo nono stella ista versabatur, ut supra docuimus. Necesse est ergo zodiacum circumulum pro æquinoctiali ab Hipparcho accipi; nam ad æquinoctialem, parallelumve æquinoctiali circumulum situs ille stellæ congruit. Quocirca mirus iste locus est Hipparchi, siquidem æquinoctialem cum zodiaco promiscue usurpasse monstrat antiquos. Etenim uter e duobus istis circulis in partes æquales dividatur, alterum oportet inæqualiter esse partitum. Cum ergo demonstratum sit ab Hipparcho in illa contra Eudoxum disputatione, circumulum æquinoctialem in XII signa distribui, ad eumque stellarum referri longitudines, inæqualia esse zodiaci segmenta necesse est; quæ proprie ζώδια nominantur. Verum tam æquinoctialis dodecatemoria ζώδια vocantur in calce libri primi ab Hipparcho, quam circumulus, idem ille zodiacus. Nihilominus et is, quem proprie zodiacum appellamus, quique stellata signa sustinet, æqualiter in duodecim ζώδια, partesque cccxx ab eodem Hipparcho libro II et III tribuitur. Unde verum est, quod supra docuimus, duplici ratione ac duobus in circulis signorum partitionem ab antiquis artificibus institutam

fuisse: quod præfracte negat Scaliger, cujus et alia longe capitaliora in libro *De anticipatione æquin.* paulo post excutiemus.

Hanc Hipparchi hallucinationem asterismos, sive stellata ζώδια cum dodecatemoriis cognominibus promiscue capientis alii similiter expresserunt. Scribit enim Arati scholiastes ad illa verba,

Κρατὶ δὲ οἱ Διδυμοὶ μέσση δ' ὑπὸ Καρκίνου ἐστὶ Ποσειδὸν δ' ὑπ' ἀμφοτέροισι Λέων ὑπὸ καλὰ φαίνειν

in quibus Ursæ majori subesse dicit Geminos illius capiti respondentes, ventri Cancrum, pedibus Leonem. Ad hæc scholion observat quosdam Aratum reprehendere, quod Ursæ, quæ gradus non amplius triginta porrigitur, subtendi nonaginta gradus, hoc est tria dodecatemoria significet: quam ad objectionem nugarum nescio quid expromit. Nihil enim dicit, quod indictum non melius sit. Sed nimirum hoc illud est, quod monui, putasse qui sic objiciebant Aratum Geminorum, Cancri et Leonis vocabulis intellexisse dodecatemoria, cum de stellatis figuris loquatur. Nam hoc posteriore sensu verum est quod Aratus docuit, uti contra Hipparchum ostendimus. Quis non miretur adeo obcæcatus fuisse priscos illos et insignes astronomos, et eorum principem Hipparchum, ut ista non viderint? Sed erroris ansam ex eo ceperunt, quod ipsorum tempore stellatæ signorum effigies ejusdem nominis dodecatemoria tenebant. Ideo lubrica tunc erat, et opportuna fraudi mutua vocabulorum communio: quod hodie minus accidit, propter sphaeræ octavæ et asterismorum in ea προήγησιν. Qua factum est, ut pleraque ζώδια extra sua dodecatemoria consistant.

CAPUT III.

Eudoxi sententia, contra atque Hipparchus putavit, exposita. Ejusdem Hipparchi error dodecatemoria cum asterismis confundentis. Aratus et Servius illustrati.

Hipparchus initio libri II auctor est, antiquiores mathematicos, aut omnes aut plerosque, cardines solaris circuitus zodiaci signorum initiis attribuisse: idque Aratum in opere suo secutum. Καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων δὲ μαθηματικῶν πάντων σχεδόν, ἢ τῶν κλειστῶν, τοῦτον τὸν τρόπον ὁ ζωδιακὸς κύκλος διήρητο. « Atque hac ratione zodiacum circumulum mathematici propemodum omnes aut plerique partiti sunt. » Constat tamen interdum alibi, quam in signorum principiis, æquinoctia et solstitia collocari quondam solita fuisse, neque id constanter. Nam alii in principia (ait Achilles Tatius cap. XXIV), alii in octavas partes, alii in duodecimas, alii in quintas decimas, hoc est media in lingua conferebant.

Eudoxum mathematicum insignem, qui Metonis ætate vixit, cardines ipsos in mediis signis posuisse accurate probat Hipparchus lib. II (pag. 120), allatis ipsiusmet Eudoxi verbis: quæ si quis expendere nobiscum velit, haud facile Hipparcho de Eudoxi opinione illa consentiet. Nam longe alia,

quam putavit Hipparchus, mihi quidem in illis locis A velle Eudoxus videtur.

Verba Eudoxi: Δεύτερος δὲ ἐστὶ κύκλος, ἐν ᾧ θερμῶν τροπαὶ γίνονται. Ἔστι δὲ ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Καρκίνου. « Secundus vero circulus est, in quo est solstitium æstivum. In eo porro Cancrī media sunt. » Item, Τρίτος δὲ ἐστὶ κύκλος, ἐν ᾧ αἱ ἰσημερῖαι γίνονται. Ἔστι δὲ ἐν τούτῳ τὰ τε τοῦ Κριοῦ μέσα καὶ τὰ τῶν Χηλῶν. Τέταρτος δὲ, ἐν ᾧ αἱ χειμερινῶν τροπαὶ γίνονται. Ἔστι δὲ ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Αἰγόκερω. « Tertius vero circulus est, in quo sunt æquinoctia; in eo media sunt Arietis et Chelarum. Quartus autem, in quo solstitium est hibernum. In eo vero sunt media Capricorni. » Rursus idipsum et alio Eudoxi testimonio demonstrari ait apertius; in quo de Coluris agens, alterum B scribit continere τὸ μέσον τοῦ Καρκίνου, « medium Cancrī, et τὸ μέσον τοῦ Αἰγόκερω, « medium Capricorni, » alterum vero, Chelarum et Arietis media. Hæc unica sunt de Eudoxo Hipparcheæ suspicionis argumenta, quæ non valde mihi persuadent; imo contrarium potius iis ex locis, atque ex ipsomet Hipparcho probare posse videor.

Sic igitur existimo: non de signis ipsis, sive dodecatemoriis in zodiaco, vel æquinoctiali primi cœli descriptis illic Eudoxum agere; sed de stellatis imaginibus et asterismis: quos tametsi in primo mobili ætas Eudoxi collocavit: quod tum nullus peculiaris stelliferi cœli orbis motus ab artificibus notatus esset; ut a supremo orbe distingui meretur; ut ex Aristotele constat lib. II *De cælo*, cap. XII. Tamen cum ejusdem primæ sphæræ dodecatemoriis minime paria facere credebantur, sed distincta erant invicem, ut alius esset Aries, hoc est imago picta stellis Arietis; aliud signum, sive segmentum Arietis; aut duodecima pars, non solum zodiaci, sed multo magis æquinoctialis circuli; in quo prius, quam in illo, duodecim signa constituta sunt. Qua de re paulo post agetur. Doceo primum Eudoxum illis omnibus in locis, quæ media vocat Arietis, Cancrī, Libræ et Capricorni, stellarum imaginum et asterismorum media nominare. Hoc vero non aliunde, quam ex ipsismet Eudoxo et Hipparcho declarabitur.

Enim illa Eudoxi verba, ex quibus argumentatus D est Hipparchus, eadem aliis in locis, sed pleniora, perscripsit; cum de parallelis ab Eudoxo descriptis circulis sermonem instituit. Velut libro I, num. III, de tropico circulo: Ἔστι δὲ ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Καρκίνου, καὶ τὰ διὰ τοῦ σώματος κατὰ μῆκος τοῦ Αἰόντος, etc. « Sunt autem in illo Cancrī media, et quæ per corpus Leonis secundum longitudinem transeunt. » Subjicit anguis Ophiuchi cervicem; dextram manum Ingeniculi; et alia sidera, quæ circulus iste pervadit. Ἔττα συμπέπτει πρὸς τὰ μέσα τοῦ Καρκίνου. « Demum in eadem Cancrī media revolvitur. » De hiberno quoque tropico, Ἔστι δὲ ἐν αὐτῷ τὰ μέσα τοῦ Αἰγόκερω, καὶ οἱ πόδες τοῦ Ὑδροχόου, καὶ τοῦ Κήτους ἡ οὐρὰ, καὶ τοῦ Ποταμοῦ ἡ χαμπῆ, etc.

« Sunt autem in ipso media Capricorni, et pedes Aquarii, et cauda Ceti, et Fluvii flexus. » Addit Leporem, et Canis pedes, et cætera, donec per Saggiarium ad eadem Capricorni media perveniat. Propterea libro eodem, num. XXII, ac deinceps, Hipparchus tropicos duos et æquinoctialem ex Eudoxi sententia describit, ac cælestes imagines recenset, per quas illi transeunt. Velut tropicum æstivum per Cancrī ac Leonis media trajici, æquinoctialem per Arietis media, Chelarumque partem asserit. Ex quibus perspicuum est Eudoxum asterismos intellexisse ac figuras cælestes. Ut enim cum tropicum æstivum ait per Leonem medium secundum longitudinem transire, perque constellationes cæteras; itemque tropicum æstivum per Saggiarium, Cctum, Fluvium, etc.: non dodecatemoria circuli ullius, sed stellatas effigies designat: ita cum per Cancrum, Capricornum, Arietem et Chelas eosdem meare circulos dicit, non signa ipsa, sive dodecatemoria, sed asterismos intelligit. Sed omnem tergiversationem submovet Eudoxus ipse, dum illa ipsa per quæ transire circulos ait, ἄστρα nominat, quæ nihil aliud quam asterismos et imagines significant. Achilles Tattius in *Phænomenis*, cap. XIV, ἄστρον δὲ τὸ ἐκ πολλῶν ἀστέρων σύστημα, « systema plurium stellarum, » astrum esse vult. Idque Arati testimonio confirmat. At Eudoxus, Hipparcho teste, de coluris loquens, Ἔστι δὲ, αἶτ, ἐν τούτοις ἄστρα τάδε· α' ὁ πόλος ὁ ἀεὶ φανερός τοῦ κόσμου· εἶτα τὰ μέσα τῆς Ἀρκτου κατὰ πλάτος· καὶ τοῦ Καρκίνου τὸ μέσον. « Sunt autem in iis hæc astra: primum semper apparens polus mundi. Deinde medium Ursæ in longitudinem; et Cancrī medium, » ac subinde caudam notii Piscis, et medium Capricorni adjicit. Hæc de coluro solstitiorum. De altero loquens scribit, in eo contineri inter alios asterismos, τὰ μέσα τῶν Χηλῶν κατὰ πλάτος, καὶ τοῦ Κριοῦ τὰ νῶτα κατὰ πλάτος· « media Chelarum in latum, et Arietis terga itidem in latum. » Quid dici clarius potest, ut appareat Eudoxum, cum meika Chelarum, Arietis, ac cæterorum appellat, imagines ipsas exprimere? Nam τὰ νῶτα, « terga, et latitudo, » non nisi de figuris usurpari possunt. Media quippe signorum sive dodecatemeriorum, per ἀναστέριστα sunt; neque « terga » dicuntur habere, neque latitudinem; sed sola longitudine censentur.

Quid quod Hipparchus ipse lib. I, num. III, Eudoxi testimonia citaturus, astra illa vocat, et ἀστέρας, cum Aratum ait Eudoxi imitatione τὰ ἄστρα sic distribuere, ut a borealioribus inciperet? Μοχ: Περὶ δὲ τῶν ἀστέρων τῶν ἐπὶ τοῦ θερμοῦ καὶ χειμερινοῦ τροπικοῦ φερομένων, ἔτι δὲ τοῦ ἰσημερινοῦ, ὁ μὲν Εὐδοξὸς φησὶν ἐπὶ τοῦ θερμοῦ οὕτως· Ἔστι δὲ ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Καρκίνου. « De stellis vero, quæ in æstivo tropico feruntur, necnon in circulo æquinoctiali, Eudoxus quidem de æstivo ita loquitur: Sunt autem in hoc media Cancrī. » Eodem genere sermonis utitur in hiberno tropico et æquinoctiali. Proinde asterismos et stellatas formas, non

signa duodecimasve zodiaci partes, aut æquinoc-
tialis Eudoxus indicat, quarum media iis ipsis secari
circulis refert. Adde optimum Eudoxi interpretem
Aratum, qui et ipsum in omnibus secutus est; vel,
ut Hipparchus loqui solet, *παρεγράφατο*; nec ali-
ter, ac nos facimus, mentem illius accepit. Nam de
tropico scribit ipsum Leonem sub pectore, ac ven-
tre secare; Cancrum vero totum bifariam partiri.

..... αὐτὰρ ὁ κύκλος
Τὴν μὲν ὑπὸ στῆθος, καὶ γαστέρα μέχρι πρὸς αἰδῶ,
τέμνει τὸν δὲ διηγεκῶς ὑπένερθε χελείου
Καρκίνου· ἤχι μάλιστα διχαιομένον καὶ ρήσις
Ὅρθον, τὴν ὀφθαλμοὶ κύκλου ἐκάτερθε ἴσταν.

Quæ sic vertit Avienus :

..... at circulus ima calentis
Pectora, perque alvum procul in postrema Leonis
Secedit. Secat ast alius per viscera plana :
Et medio subter cava tegmina dividit orbem,
Lumina recludens altrinsecus orbita porro.

De hiberno quoque tropico scribit, eum Capricor-
num medium dividere, atque Aquarii pedes, cau-
dam Ceti :

Dividit imbriferi corpus medium Capricorni.
Idæique pedes pueri, postremaque caudæ, etc. ,

ut vertit Avienus. Hic vero citra controversiam
Cancer et Capricornus non signa, sive dodecatemo-
ria, sed imagines sunt. Nam et χέλειον, sive *testa*,
non aliter accommodari Cancro potest; et cum
Aquarium perinde ab hiberno tropico secari, ac
Capricornum asserat, non potest ad dodecatemo-
rium referri. Quippe tropicus circulus Aquarii si-
gnum neque dividit, nec attingit omnino. Sed neque
illa ipsa, quæ contingunt, signa circuli isti partiun-
tur bifariam. Sic de æquinoc-
tiali Aratus idem :

Ἐῆμα δὲ οἱ Κριός· Ταύροιδ τε γούρατα κείται.
Κριός μὲν κατὰ μῆκος ἐληλαμένος διὰ κύκλου·
Ταύρου δὲ σκελέων ὄσση περιφαίνεται δπλαξ.

Signum autem ei Aries, Taurique genua sita sunt ;
Aries quidem in longum ductus per cingulum ;
Tauri vero crurum quanta apparet inflexio.

Ut genua Tauri ad asterismum ejus pertinent,
sic Arietis corpus ab æquinoc-
tiali circulo secundum longitudinem divisum ad imaginem Arietis,
non ad dodecatemorium, necesse est referri : quem-
admodum Hipparchus ipse docet lib. I, num. XXV,
ubi Arati et Eudoxi de cardinalibus iisde ζώδιος
decreta probat, excepto quod de Ariete dictum est :
qui totus æquinoc-
tiali circulo borealior est. At
Cancrum et Leonem medios trajici ab æstivo tropico
recte illos sentire asserit. Vide reliqua illius loci,
in quibus, quod valde mirum est, apertissime sig-
nificat a se Eudoxi Aratique dicta ad stellatas ef-
figies applicari.

Denique sive in æquinoc-
tiali sive in zodiaco si-
gna cælestia constituerit Eudoxus, de qua re ca-
pite superiori dictum est : neque in ipsius Eudoxi
affatis ab Hipparcho verbis, neque apud Aratum,
Aries, Cancer, Chelæ, Capricornus, de signis ac
dodecatemoris explicari queunt. Nam si in æqui-
noc-
tiali designentur, neuter tropicorum ea contin-

gere, nedum dividere potest : si in zodiaco, ut de
tropicis taceam, certe æquinoc-
tialis Arietem, non
secundum longitudinem, κατὰ μῆκος ἐληλαμένον
partietur, sed transversum, et κατὰ πλάτος. Si-
quidem sectiones æquinoc-
tialis et zodiaci ab Fu-
dodoxo, ut putat Hipparchus, mediis in signis lo-
cantur.

Non absimili, ut equidem reor, ὁμωνυμῆζ indu-
ctus Hipparchus Eudoxum, Aratum et Attalum tra-
duxit num. X libri primi, quod sub capite majoris
Ursæ Geminos statuunt, sub Ursa media, Cancrum ;
sub posterioribus pedibus, Leonem. Ubi de aste-
rismis sine dubio loquuntur : nam Arati versus,
quos citat Hipparchus, non aliter intelligi possunt.
At Hipparchus id ex eo refellit, quod caput Ursæ
sit in Leonis parte tertia, nimirum in dodecatemo-
rio Leonis, quod in æquinoc-
tiali vel parallelo repo-
nit. Hoc vero argumentandi genus alienum est, et
in ὁμωνυμῆζ conflictatur. Sed de hoc Hipparchi loco
pluribus agetur capite tertio libri tertii.

Ad extremum similis ambiguitas fucum Servio fecit
in Commentariis ad I *Georgic.*, ubi hæc enarrans,

Qua locus Erigonem inter, Chelæque sequentes,
quædam adnotat, quæ hic referre melius fuerit.
« Ægyptii, inquit, duodecim esse asserunt signa :
Chaldæi verò undecim. Nam Scorpionum et Libram
unum signum accipiunt. Chelæ enim Scorpii Libram
faciunt. Idem Chaldæi volunt æquales esse partes
in omnibus signis : sed pro qualitate sui, aliud si-
gnum xx, aliud xi habere : cum Ægyptii tricenas
esse partes in omnibus velint. Modo ergo secundum
Chaldæos locutus est, dicens posse eum habere
locum inter Scorpionum et Virginem. » Signa dupli-
citer usurpantur. Aut enim dodecatemoria sunt
æquinoc-
tialis vel zodiaci, aut asterismi, quæ ἡστε-
ρισμῆζ ζώδια vocat Hipparchus. Horum quædam
dodecatemorio suo minora, quædam majora sunt,
et in vicina redundant, ut supra diximus. Hæc cum
legisset alicubi grammaticus, signorum genera illa
duo permiscuit, et rem prorsus absurdam et inex-
tricabilem docuit, signa omnia æqualibus descri-
pta esse partibus, et tamen aliud tricenis, aliud qua-
dragenis « pro qualitate sui » constare. Priore modo
signa sunt dodecatemoria ; posteriore, asterismi,
quorum alii pauciores, alii plures occupant partes.
Sic asterismi Scorpii pars est Chelarum asterismus,
ut hac ratione undecim tantummodo sint ἡστερι-
σμῆζ ζώδια, seu figuræ stellatæ apud Chaldæos. Nam
Ægyptii, qui pro Chelis Libram posuerunt, legiti-
mum numerum obtinebant : signa quidem utri-
que duodecim adhibuerunt. Cæterum Virginis aste-
rismus olim Leonis et Libræ partes, præter justam
portionem, occupabat. Inter hanc vero et Chelas
Scorpii, quæ in Libræ dodecatemorio versabantur,
vacuum est intervallum, quod ad idem Libræ dode-
catemorium pertinebat : quo in spatio sedem indi-
geti Augusto destinat Virgilius. Ea mens poetæ
fuit, quam non assequitur Servius. At Martianus
Capella libro VIII, cap. de Æxis signis, recte hoc,

quod docuimus, explicat his verbis : « Hæc discernit zodiacus : qui quidem æquales duodecim signorum integrat portiones. Sed undecim habet signa. Scorpius enim tam suum spatium occupat corpore, quam Chelis occupat Libræ.

CAPUT IV.

De veterum opinione super annis solis cardinibus, et qua ratione alibi quam initiis signorum collocati fuerint. Columella notatur. Sothiacæ periodi insignis epocha.

Quoniam mediis in signis ab Eudoxo constitutos esse cardines nequaquam, ut putavit Hipparchus, ex illius verbis conficitur, inquiramus modo quam in parte deflexerit; tum quæ ratio ab illis inita sit, qui alibi, quam in initiis signorum, cardines illos esse sciverunt.

Geminus capite XVI, quarto die, quam in Capricornum sol est ingressus, solstitium hibernum ex Eudoxo fieri scribit, vernum autem æquinoctium, sexto die τοῦ Κρῶνος. Idem auctor ex Euctemonis sententia solstitium hibernum primo die committi refert : necnon autumnale æquinoctium. Ex Calippo vero quatuor ipsos cardines nominatim signorum initiis contineri. Verum Columella lib. IX, cap. XIV, Metonem et Eudoxum, ac veteres astronomos scribit in octavis partibus signorum solstitia et æquinoctia posuisse; Hipparchum, mutata ratione, in signorum initia contulisse. « Nec me fallit, inquit, Hipparchi ratio, quæ docet solstitia et æquinoctia non octavis, sed primis signorum partibus confici. Verum in hac disciplina sequor nunc Eudoxi et Metonis, antiquorumque fastus astrologorum, qui sunt aptati publicis sacrificiis, quia et notior est ista vetus agricolis concepta opinio. Nec tamen Hipparchi subtilitas pinguioribus, ut aiunt, rusticorum litteris necessaria est. » Hipparchum ecce facit auctorem ejus instituti, quod principiis signorum cardines accommodat, cum veteres octavis partibus ascriberent. In quo partim ab Geminio, partim ab Hipparcho ipso dissidet; nam Geminus nusquam in octava cujusquam signi parte constitutos esse cardines ait; Hipparchus autem, ut superiori capite vidimus, ab Arato, et antiquis fere omnibus mathematicis in signorum initia collatos esse docuit. Non dubito quin Hipparchi potior hac in re, quam Columellæ sit fides; ut qui tanto et antiquior, et harum rerum intelligentior, et in astronomorum veterum lectione detritior, quam Columella, fuerit. Et tamen hujus auctoritate plerique omnes adducuntur hodie, ut antiquissimis sæculis existiment octavis partibus signorum æquinoctia et solstitia ab astronomis mandari solita. Quod præ cæteris enixe tuetur Scaliger : imo unicum id ille fundamentum ei doctrinæ substruit, quam de Græcorum cæterorumque populorum annis explicavit. Sed neque funditus negaverim fuisse, qui ante Hipparchum cardines alio, quam in signorum initia contulerint : quod Geminus, Columella, Achilles Tatius, aliique confirmant; et a Julio Cæsare, ex communi utique ac recepta sententia, idem in an-

num suum esse translatum perinde omnes sentiunt. Quod quemadmodum ab iis institutum fuerit, et qua ratione inter se conciliari scriptorum illa dissidia possint, deinceps aperiemus.

Duobus omnino modis fieri arbitror potuisse, ut ab antiquis mathematicis æquinoctia et solstitia alibi, quam in ipsis signorum exordiis, constituta fuerint. Nam aut reipsa, et ex arte judicioque ita pronuntiarunt : aut cum de exactiore cardinum situ aliter existimarent, populorum usibus ac sensibus alterum illud minus accuratum cardinum genus indulserunt. Ut a priore ordiar, repetenda illa sunt imprimis, quæ de Chaldæis et Ægyptiis tradidimus capite primo; quam videlicet ratione signorum cælestium partitionem instituerint. Insignem enim quampiam notarunt in cælo stellam, a cujus emersione primum dodecatemorium in æquinoctiali circulo designarunt. Quo initio constituto, deinceps circuli totius anaphoricum tempus horarum quatuor et viginti, duodecim in partes ex æquo dividerunt : quarum singulas aliis itidem stellis sive in zodiaco, sive extra ipsum positis, et iisdem momentis orientibus, velut signis ac limitibus descripserunt. Ita quippe Sextus Empiricus docet, primi dodecatemorii designato principio, cætera æquabili partium æquinoctialis divisione esse numerata. Quamobrem qui bona fide ac serio cardines in mediis signis, vel octavis, aliisque partibus fixerunt, verisimile est eos initium primi dodecatemorii non ab ipsa æquinoctialis et zodiaci intersectione cepisse; sed aliquanto ante spatio : quod in reliquis deinde servatum est. Cum autem ab insigni aliqua stella vernæ tempestatis initium auspicati sint, ut diximus, eligatur stella illa, quæ in præcedente cornu est Arietis. Ea ex accuratissima Tychonis observatione anno Christi MDC sita erat in gradu Arietis 27, 36', cujus latitudo graduum est 7, 8'. Quoniam vero stellatus orbis in consequentia movetur, et annis circiter duobus et septuaginta gradum absolvit unum, inde sequitur ante aliquot sæcula in ipsum vernæ sectionis punctum incidisse stellam istam, ac rursus antiquioribus sæculis illud antevenisse. Verum non tam loci ipsius, qui in zodiaco stellæ competit, quique latitudinis circulo designatur, quam ascensionis illius obliquæ ducenda ratio est, ut quam in partem dodecatemorii æquinoctium incurrerit, æstimare possimus.

Scribebat ad me Godefridus Vendelinus, vir astronomiæ cumprimis peritus, circa annum ante Christi æram 1263, qui est periodi Julii 3450, videri tempus illud fuisse, quo ascensio primæ Arietis stellæ quindecim gradibus antecedebat æquinoctium vernum. Quo etiam tempore Neomenia Thoth, et ortus caniculæ, et solstitium, ac novilunium in eundem diem inciderunt, qui erat Julii quintus, idque in Heliopolitano tractu : quod ad memoriam posteritatis insigne initium dedit Sothiacæ periodo, cujus meminit Clemens Alexandrinus Strom. I, ubi trecentis quadraginta quinque annis post migratio-

nem Israelitarum ex Ægypto, periodum hanc cœpisse scribit. Ita in Græco. At interpres quadringentos posuit. Per idem tempus erat prima stella Arietis in gradu Piscium 17, 12', et æquinoctiale punctum antecedeat gradibus 12, 48', hoc est temporibus ascensionalibus quindecim. Sane isto ipso anno primam Arietis ex methodo nostra deprehendimus in Piscium 17, 50' : ascensio recta graduum 346; obliqua vero Memphi, aut Heliopoli, graduum 345, 6', ita ut quindecim gradibus æquinoctium antecedeat. Novilunium verum in eodem tractu commissum est Julii iv, hora 12, 46', cum locus verus solis esset in Geminorum 29, 19'. Quare sequenti die, hora quinta matutina in ipso Cancri solstitio fuit. In eodem Cancri gradu primo versabatur et Sirius, qui tum ortum matutinum cum sole faciebat prima die Thoth, quæ in eundem incidit diem.

Non dubium est quin admirabilis hic rerum quatuor in idem tempus concursus, Neomeniæ Thoth, lunæ ipsius, ortus Sirii et solstitii, apud Ægyptios singularem observationem meruerit, ut hæc proinde insignis epocha fuerit, tametsi nulla ejus in monumentis veterum memoria supersit. Atque ille demum annus ante Trojanum excidium centesimus; post migrationem ex Ægypto, ducentesimus vice-simus septimus putatur in nostra Chronologia, a quo jure quidem Sothiaca periodus inchoari potuit.

Hinc illud Porphyrii libro *De antro nympharum* idem Vendelinus exponit, cum ait Ægyptios a Cancro, uti Romanos a Capricorno, annum incipere, atque ab exortu Sothios. *Αἰγυπτίους ἀρχῆ* *ἔτους οὐχ Ὑδροχόος, ὡς Ῥωμαίους, ἀλλὰ Καρκίνος.* *Πρὸς γὰρ τῷ Καρκίνῳ ἡ Σῶθις, ἣν Κυνὴς ἀστὲρα οἱ Ἕλληνες φασί. Νουμηνία δ' αὐτοῖς ἡ Σῶθεις ἀνατολῆ, γενέσεως κατάρχουσα τῆς εἰς τὸν κόσμον.* *†* Ægyptii annum ordiuntur non ab Aquario, ut Romani; sed a Cancro. Huic enim affixa Sothis est, quam Canis stellam Græci nominant. Est autem ipsis Neomenia Sotheos exortus, quæ mundo procreationis initium dedit. *†* Hic de initio Cancri loqui videtur. Quare tempus illud potissimum intelligit, quo ortus cosmicus Sirii in Cancri principium incurrit. Quocirca, si, ut Sextus Empiricus et Macrobius docent, dodecatemoria primum ex observatione stellæ cujuspiam, et succedentibus ascensionum gradibus æquabili partitione constituta sunt, uti capite primo meminimus, potuit per illud tempus ab Ægyptiis prima illa notari stella Arietis, ab eaque segmentorum divisio procedere; ac tum in medium primi dodecatemorii vernalis æquinoctium incidere: quod, semel ab illis decretum, ad aliquot sæcula propagatum fuerit, donec *μετάπτωσις* stellæ istius in consequentia discerni sensibus posset: ac singillatim duodecim, octo, sex, quatuorve temporibus *ἀναφορτικοῖς* æquinoctium anteverteret. Unde varietas illa sententiarum super cardinum momentis ortum habuerit: etenim primi dodecatemorii initio constituto, cætera deinceps æquabili partitione distincta sunt; ex quo factum est, reliqui ut

cardines in eandem dodecatemiorum suorum partem inciderint, quotam in primo Arietis æquinoctium vernalis occuparat.

Sub initium æræ Nabonassari, cum Arietis stella in Piscium gradu sita esset 25, in Heliopolitano tractu obliqua fuit ascensio graduum 350, ac decem gradibus æquinoctio erat anterior. Cyri porro, ac Thaletis sæculo, in eodem situ, Arietis stella jam ad Piscium 28 progressa, ascensio fuit obliqua graduum 352, atque in octavo gradu committebatur æquinoctium. Hæc in certis signorum partibus statuendorum cardinum ratio identidem adhiberi potuit, secundum ea quæ e Sexto Empirico cap. I declaravimus.

Sed non minus et illa probabilis est, quæ ex Hipparcho colligitur, in qua stellarum situs in æquinoctiali vel æquidistante circulo designatur per coluros a mundi polo per centrum stellæ trajectos ad æquinoctialem. Hanc si sequimur, aliquanto etiam commodius incidet, ut anno illo, quem supra definivimus tot rerum concursu memorabilem, æquinoctium in parte 15 contingat. Nam ascensio recta partium invenitur 346, anno periodi Jul. 3150, ita ut æquinoctium præcise in gradum 15 incurrat. Anno vero Nabonassari primo periodi Jul. 3967, ascensio recta partium erat 352, 34'; octavoque inde gradu æquinoctium fiebat.

Hæc posterior methodus priori non solum nomine præferenda venit, quod eandem cum illa opportunitatem afferens, hoc habet insuper, ut Hipparchi veterumque, eo teste, rationi magis consentanea sit, sed etiam quod illud exhibet, ut circa Nabonassari epocham in octavam dodecatemorii partem æquinoctium competat. Hæc enim ex omnibus usitata maxime ac longius ad posteros propagata videtur opinio, quæ cardines octavis signorum partibus illigabat: quod adeo sub exordium nobilissimæ illius æræ constitutum a Chaldæis in Babylonia fuisse jure suspicari licet, indeque ad cæteros manasse.

Ammianus Marcellinus libro XXVI, ubi de bissexto agit, indicare videtur in Arietis secunda parte cardinem constare ex astronomorum veterum sententia; nam Metonem, Euctemonem, Hipparchum, et Archimedes recenset, et annum vertentem explicat, ut verbo tenus, si a secunda elatus Arietis ad eam dimensione redlerit terminata, quem cardinem proxime ante nominarat. Circuli apud antiquos in partes sexaginta dividebantur, ut supra memoravi. Ergo singulis dodecatemoriis imputatæ sunt quinque, quarum unaquæque gradus hodiernos habebat sex. Itaque octavus signorum gradus ad secundam pertinebat. Hoc utrum sibi voluerit Ammianus, cogitandum amplius est.

Porro Metonis et Eudoxi tempore, cum jam stella prima Arietis Piscium graduum 29, eoque amplius attingisset, hoc est tricesimum fere, ascensio recta graduum erat 357 fere: sic ut in quartum inde gradum æquinoctium caderet. Ascensio autem obli-

tumno xci, hiemi lxxxix; quas quidem tempestates ante cardines ipsos incipit: ver a Favonio, qui spirare incipit ex a. d. vii Id. Febr. ad vii Id. Maii; æstatem in/e ad diem vii Id. Sextiles; autumnum ab hoc die ad iv Id. Nov.; reliquum hiemi imputat. Hæc intervalla si singillatim computes, exclusis prioribus terminis, invenies priori dies competere xci, æstati dies xc; autumnu dies xc; hiemi lxxxix. Minime itaque sibi consentiens est Varro.

Plinius vero nihilo magis concors est secum, et ejus locus manifestissimo mendo tenetur. «Cardo, inquit, temporum quadripartita anni distinctione constat per incrementa lucis. Augetur hæc a bruma, et æquatur noctibus verno æquinoctio, diebus xc, horis iii. Deinde superat noctes ad solstitium diebus xciii, horis xii, usque ad æquinoctium autumnu. Et tum æquata die procedit ex eo ad brumam diebus lxxxix, horis iii.» In his verbis desideratur intervalli circumscripção, quod ab solstitio æstivo ad autumnale pertinet. Legendum itaque post, «horis xii,» hoc fere modo, «et inde diebus xcii, horis xii usque ad æquinoctium autumnu.» Nam tria intervalla hic expressa dies conficiunt cclxxii, horas xviii. Ea detracta de diebus ccclxv $1/4$, residuos faciunt dies xcii $1/2$. Quare ex mente Plinii Julius Cæsar hæc annua intervalla descripsit.

Ab æquinoctio verno ad solstitium dies xciii, horas xii.

A solstitio ad æquinoctium autumnale dies xcii, horas xii.

Ab æquinoctio autumnali ad brumam dies lxxxix, horas iii.

A bruma ad vernal æquinoctium dies xc, horas iii.

His animadversis, si æquinoctium vernal statuat in xxv Martii, additis diebus xciii, calculus desinet in xxvi Junii. Hinc post dies xcii, conjicietur autumnale æquinoctium in xxvi Sept., solstitium hibernum in xxiv Decembris, aut xxv, ut inde ad vernal æquinoctium dies reliqui sint xc. Biduo itaque in solstitio æstivo, et autumnali æquinoctio Plinius a seipso discrepabat. Crediderim primum a Sosigene civile solstitium æstivum in Junii xxiv, et æquinoctium in Septembris xxiv esse collatum, solstitium hibernum xxv Decembris: ut in octavum Kalendas quatuor cardinalium signorum introitus inciderent.

In Calendario, quod Julii Cæsaris nomine Lucas Gauricus edidit, æquinoctium vernal ascribitur viii Kal. Apr., nono die ab ingressu solis in Arietem: et solstitium æstivum viii item Cal. Julias, septimo die quam sol in Cancrum subit. Sed valde rudem oportet esse, qui hoc Calendarium Julii Cæsaris esse sibi persuadeat, uti libro VI *De doct. temp.*, cap. XII, demonstravimus.

Postremo si quis veros anni cardines anno primo Juliano scire velit, ex sequenti tabella discet; in quam medios quoque solis ingressus in dodecatemoria conjecimus ex Diagrammate lib. I, pag. 31.

Tabella mediorum, ac verorum solis ingressuum in signa cardinalia anno primo Juliano.

CARDINES MEDII.		CARDINES VERI.	
Æquinoctium vernal Martii,	xxiv, 21, 11'.	Martii	xxii, 23, 47'.
Solstitium æstivum Junii,	xxiv, 4, 59'.	Junii	xxiv, 23, 3'.
Æquinoctium autumnu Sept.	xxiii, 12, 6'.	Sept.	xxv, 11, 11'.
Solstitium hibernum Dec.	xxiii, 19, 34'.	Dec.	xxiv, 23, 54'.

Hinc apparet Sosigenem medios potius solis ingressus in signa, quam veros exprimere voluisse: quos fere, præterquam in uno hiberno solstitio, consecutus est. Plerique tamen scriptores, dum veterum astronomorum cardines diversis temporibus constitutos relegunt, per imprudentiam eos in Julianum annum transtulerunt. Quinetiam Sosigenes ipse videtur parum in hac re definienda sibi constitisse. Nam «trinis commentationibus (ait Plinius lib. XVIII, cap. XXV) quanquam diligentior esset cæteris, non cessavit tamen addubitare, ipse semet corrigendo.» Itaque aliis, atque aliis diebus cardines illigavit, ex quo varietas illa scriptorum in constituendis æquinoctiis ac solstitiis in anno Juliano manasse videtur.

CAPUT VI.

De falsa Scaligeri sententia super veterum astronomorum solstitiis. Contra quem demonstratur, neque perpetuam sub tropico meridiem fieri illos putasse, neque solstitium in toto dodecatemorio. Geminus explicatur.

Hic de cardinibus veterum opinione constitutis

injectus a nobis setmo, Scaligeriani ejusdem commentum meminisse nos facit, quod in Manilianis illius Notis legitur (pag. 157), et in epistola quadam ad Mamertum Patissonem, quæ est quarta libri primi editarum nuper illius epistolarum. «Ibi ab ipsis incunabulis astronomiæ (verba sunt epistolæ) hanc veterum Græcorum opinionem fuisse censet, Eudoxi, Metonis, Cleostrati, et Euctemonis; omnium denique ad Eratosthenem, et Hipparchum usque; perpetuam *μεσημεριαν* sub tropico fieri æternamque diem. Item solstitium non in puncto *λόγῳ θεωρητῶ* Cancræ, vel Capricorni, sed in latetegro dodecatemorio committi. Horum prius illuc in novissima editione Manillii legere non memini; posterius autem in Notis exstat ad lib. I Isagogicum, ubi de Antiscis agit. Utrumque vero non solum ridiculum est, sed falso etiam antiquis illis astronomis affingitur. Quippe alterum ex ambobus, de perpetua luce sub tropico, non aliter stare potest, nisi antiquos illos putasse velimus parallelum istum supra finitorem, quantus quantus est, ex-

stare totum, nec ipsius ullam partem sub terra esse A conditam. Atqui id falsum est. Eudoxus certe apud Hipparchum lib. I (pag. 6) assererat tropici circuli in Græcia partem illam, quæ supra terram emergit, ad eam quæ infra terram latet, eam rationem habere, quæ est duodecim ad septem. Hoc non potuit Eudoxus animo concipere, nisi talem sibi sphaeræ positum fingeret, ut quo propius ad æquinocbialem acceditur, eo major tropici æstivi pars sub terram descenderet; minor autem emergeret, donec eo ventum esset, ubi ex æquo circulus ille ab horizonte dividitur. Absurdum est itaque persuadere sibi, vel Eudoxum, vel, æqualis qui fuit ejus, Metonem, aut alium quemlibet, qui astronomi nomen utcunque tueretur, adeo stolidus fuisse, ut perpetuum in Ægypti limite diem esse crederent: nam Syene, quæ sub tropico sita est, in eo tractu ponitur. Neque vero comprehendi ratione ulla potest, solem, cum ad tropicum pervenit, perennem sine nocte facere Iovem, nisi immobilem ibi consistere putemus: quod astronomos illos suspicatos esse defendi non potest, quin eosdem velimus et in Græcia, et ibi, ubi erant, arbitratos esse nulla interruptum nocte tum esse diem. Quamobrem, ut de cæteris modo taceam, certe de Cleostrato, Metone, Euctemone, Eudoxo, adeoque vestustioribus etiam mathematicis, quorum quidem mentio exstat, nemo tale quidquam, nisi absurdissime, cogitare potest.

Alterum commenti caput minus, quam illud, in- C eptum, validius tamen refellitur. Nam si Meto, Eudoxus, Calippus, et alii ante Hipparchum fere solstitia in integris dodecatemoriis, non in certa illorum particula fieri censuissent, non, opinor, illa ipsa solstitia certis dierum momentis a se observata proderent, ut Meto, qui solstitium illo die factum animadvertit, qui Junii nostri diei xxvii respondebat: ut Calippus, cæterique, quorum in parapemmatibus decreta notabantur; quemadmodum apud Geminum, et in Ptolemæi libro de inerrantibus Græce a nobis edito videre licet. Etenim solstitium æstivum Calippus in prima Cancri parte collocabat, ait Geminus (pag. 13); hibernum in prima Capricorni ponebat Euctemon; Eudoxus, in quarta. Verum, ut Hipparchus asserit, Eudoxus in mediis D signis, hoc est in gradu 15 cardines statuebat, quod capite superiori disputavimus. At vero si per totum dodecatemorion solstitium diffundi crederent, non illud certis tantummodo diebus illigassent, puta primo, quarto, vel octavo ab ingressu solis in signum. Hipparchus lib. II docet, ex Arati sententia, committi solstitium in prima parte Cancri, eamque mathematicorum veterum, aut omnium, aut majoris partis opinionem fuisse. Ἐν ταύτῃ τῇ τροπῇ τοίνυν τὴν ἀρχὴν ἐπέχει τοῦ Καρκίνου. Καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων δὲ μαθηματικῶν πάντων σχεδὸν, ἢ τῶν κλειστῶν τούτων τὸν τρόπον ὁ ζωδιακὸς κύκλος διήρητο. Excipit Eudoxum, qui τὰ τροπικὰ σημεῖα κατὰ μέτρα τὰ ζῳδία τίθησι. Ptolemæus lib.

III (pag. 62 Gr. edit.), scribit observationes solstitii a Metone et Euctemone factas ad verum solis designandum circuitum utiliores Hipparcheis fore, nisi ὀλοσχερέστερον, id est rudiore Mincerva delinea- teæ forent, ac nisi præterea solstiorum morosior esset ac difficilior animadversio. Quæ Ptolemæi verba vanissimam illam Scaligeri conjecturam esse evidenter arguunt.

Pene omiseram quod ad rem magnopere spectat, ex eodem, cujus proxime meminimus, Hipparcho (lib. I, pag. 18). Hic enim contra Attalum demonstrat æquinocbialem circulum, ac tropicos latitudine carere ex opinione priscorum; neque in aliis atque aliis parallelis æquinocbia vel solstitia committi: quod inde probat, quia crebro asserunt illi zodiacum ἐράπτεσθαι τῶν τροπικῶν καθ' ἓν σημεῖον, « in uno puncto circulos tropicos contingere. » Ad hæc si latitudinem haberent circuli, æquinocbium, exempli causa, pluribus diebus fieret: quod sensus ipse redarguit. Nam æquinocbia facilius, quam solstitia discernuntur oculis. At vero eadem ratio et de solstitiis vincit, uno illa tantummodo die ἀκριβῶς ac φύσει peragi, quod in uno solum puncto contactus fiat circulorum.

Unus ad divinationis istius fidem citatur a Scaligero testis Geminus: qui cap. I quorundam veterum opinionem refellit, qui Cancrum et Capricornum minime putabant cum ullo signo conjugari, hoc est nullum esse, quod eodem loco cum utrovise oriatur et occidat. Hoc refutat Geminus, quia se- queretur τροπὰς in toto Cancro fieri: quod non est ita; nam in uno tantum puncto λόγῳ θεωρητῶν accidunt. Sed ex eo Gemini argumento non est consequens, eam Metonis, Eudoxi, et id genus astronomorum opinionem fuisse. Imo vero, quod Eudoxum spectat, alienum hunc fuisse ab hoc errore, præter illa, quæ paulo ante retulimus, alio loco Geminus idem aperte significat cap. VI de mensibus, ubi popularem quamdam opinionem castigat arbitrantium Isia apud Ægyptios in Eudoxi χειμερινὰς τροπὰς incidere: quod ante annos cxx contigisse probat. Igitur Eudoxus hibernum solstitium uno aliquo die circumscripsit.

Atque ut antiquiora quoque tempora perstringam, certe Hesiodus, astronomiæ scientia clarissimus, qui altero post excidium Trojæ sæculo floruit, solstitium utrumque nequaquam in totis dodecaemoriis, ac diebus circiter tricenis utrobique committi censuit. Scribit enim lib. II Operum, post lx dies a solstitio hiberno Arcturum oriri: quem locum expendemus postea. Tum eodem libro, quinquagesimo die post τροπὰς æstivas autumnum ait incipere:

Ἡμεῖα πενήτηκοντα μετὰ τροπὰς ἡλλιοιο,
Ἐς τέλος ἐλθόντος θέρους καμινώδους ὥρης,
Ὁραῖος πέλεται θνητοῖς πλοῦς.

Quinquagesimo die post solstitium,
Cum ad finem venit æstatis laboriosa tempestas,
Tempestiva est mortalibus navigatio.

Hæc ad convincendam Scaligerianæ sententiæ falsitatem, et idonea sunt, et necessaria fuerunt, ne quis temere stoliditatis tantæ reos perageret antiquos illos astronomos; præsertim Metonem, Euctemonem, Eudoxum, cæteros denique ad Eratosthenem et Hipparchum.

CAPUT VII.

De cardinibus veterum sententia contra Geminum defensa. Signa imperantia, auscultantia, videntia, ex Ptolemæi, Pauli Alexandrini, Manilii et Firmici rationibus explicata. Mira in his et Firmici loco hallucinatio Scaligeri.

Sed ut veterum de cardinibus sententia magis illustretur, tum multa ad idem negotium spectantia, nec indigna scitu obiter explicentur, Gemini locus ille accuratius explicandus est. Quadruplicem signorum $\tau\acute{\alpha}\zeta\tau\nu$, καὶ θέσιν exponens Geminus (pag. 6), quartam appellat eam, quæ κατὰ συζυγίαν dicitur; quam eorum signorum esse docet, quæ ex eodem oriuntur loco, et in eodem occidunt: sive quæ iisdem parallelis includuntur, ut sunt Cancer et Gemini, Capricornus et Sagittarius, ac cætera, quæ ex æquo distant ab alterutro punctorum solstitialium. In quo veteres reprehendit, qui Cancrum cum nullo alio συζυγίαν habere putabant; neque Capricornum, sed ambos μοναχούς, et ἀζύγους esse: quippe cum signis omnibus borealis oriatur, et occidat Cancer, Capricornus autem australius. Nam nullum est, quod peræque, ut ista duo, ad boream austrumve deflectat. Itaque duobus iis exceptis, reliqua decem ita comparabant.

Syzygá signa secundum veteres.

Cancer		
ἄζυγος		
Gemini	et	Leo
Taurus	et	Virgo
Aries	et	Libra
Pisces	et	Scorpius
Aquarius	et	Sagittarius
Capricornus		
ἄζυγος		

Syzygia signa secundum Geminum.

Gemini	Cancer
Taurus	Leo
Aries	Virgo
Pisces	Libra
Aquarius	Scorpius
Capricornus	Sagittarius.

In utroque diagrammate discrimen hoc cernitur, quod illud veterum syzygias inter ea signa statuat, quæ æqualiter distant a totis signis tropicis, in altero σύζυγα signa æqualiter a punctis ipsis tropicis absunt. Geminus antiquos refellit, quod ex eorum ratione consequens fit, solstitia in toto dodecatemorio Cancræ contingere. Nam cum signa comparia sint, quæ ex eodem loco ortus suos faciunt, et in eundem occidunt; ut Gemini ac Leo ita se habeant, necesse est æquales in illis esse dies, hoc est parallelorum segmenta supra finitorem eadem: quod aliter fieri nequit, quam si ex

A æquo remota sint a solstitiali puncto. At secus res habet; nam Geminorum extremum est ipsum solstitiale punctum; Leonis autem, sexagenis ab eo gradibus distat. Idipsum in Libra et Ariete clarius ait ostendi, quæ duo syzygia faciebant; æqui Libra multo quam Aries australius oritur, et occidit. Hæc Geminus.

Verum longe aliam, quam putavit Geminus, priscorum mathematicorum rationem fuisse, neque recte ab illo reprehensos esse persuasum habeo. Non enim qui hoc asserebant cardinalia puncta in ipsis signorum initiis, sed in mediis, hoc est in gradu decimo quinto collocabant: quam Eudoxi fuisse sententiam Hipparchus asserebat, de quo nos cap. IV fusius egimus. Atque ut Eudoxi non fuerit, eorum veterum certe fuit, qui ita, ut Geminus scribit, comparia inter se signa composuerunt. Hoc enim modo verissimum erit, quod illi veteres putabant, syzygia esse signa Libram et Arietem, quod ex æquo distarent ab utroque solstitio, sive a decimo quinto gradu Cancræ et Capricorni. Tum id consequens est, perperam ex ea veterum opinione, quam refert, improbatque Geminus, conclusisse Scaligerum (*In Manil.*, pag. 137), quod capite antecedenti diximus; priscos illos τροπὰς et solstitia in totis triginta gradibus, non in puncto aliquo λόγω θεωρητῶν statuuisse, id enim falso suspicatus est, neque causam habuit, cur hoc sibi commento placeret adeo, ut ejus inscientiam mathematicis exprobraret. Mirum vero portentum hoc erroris Eudoxo ab eodem impingi, imo auctorem illius Eudoxum asseri. In quo multiplex est ἀποσεξία. Nam si Eudoxus in decimo quinto gradu Cancræ τροπὰς æstivas fieri scripsit, hibernas in Capricorni decimo quinto, utrobique mediis in signis, idque ipsius Eudoxi testimonio constare apud Hipparchum putat Scaliger; quinam, obsecro, consentaneum est, in toto signo constitutas ab illo τροπὰς fuisse? Ad hæc si princeps ita sensit Eudoxus, non ergo Metoni, ac vetustioribus aliis, qui Eudoxum antecesserunt, hoc ipsum venit in mentem: quod tamen universe de antiquitate omni temere pronuntiabat Scaliger. Eradatur igitur ex omni litterarum memoria sædissima ista labes opinionis, quam ille ἀκρίτως in Eudoxum ac veteres astronomos ausus est conferre. Sed nec Gemini castigatio nos illa delectet; contra quam patrocinari antiquis illis quam facile possumus, tam merito debemus.

Sic in antiscii veterum ex eodem fonte erroris explicandis, ac traducendis impune lusit Scaliger, quæ quidem consentaneæ iis quæ pro opinione illorum adduximus, veriorem ad sensum accommodare licet. Quod ut breviter fiat, paulo alius repetenda res erit.

Ex vanissima τῶν ἀποτελεσματικῶν ratione, dodecatemoria zodiaci varias inter se σχέσεις, sive σχηματισμούς habent, quos aspectus vulgo narrant. Ex quibus eos duntaxat hoc loco seligemus,

qui ad negotium nostrum pertinent, auctoribus adhibitis Ptolemæo in *Tetrabiblo* (lib. I), Paulo Alexandrino, Manilio, et Firmico. Igitur signa aut sunt οικειὰ, « familiaria, » sive « cognata; » aut ἀσύνδετα, « inconjuncta, » et « aliena. » Priora dicuntur, quæ schematismo aliquo, vel οικειώσει inter se devincta sunt; posteriora, quæ nullum habent ex iis, quos astrologorum usus adscivit. Schematismus vel est κατὰ διάμετρον, ut Aries et Libra, vel κατὰ τρίγωνον, vel κατὰ τετράγωνον, vel κατὰ ἑξάγωνον, de quibus Geminus cap. I, et nos ad eundem in Notis quædam observavimus. Alterum genus οικειώσεως, secundum quod signa alia sunt προστάσσοντα, « imperantia, » alia ὑπακούοντα, « auscultantia : » quæ ambo communi nomine ἀκούοντων, « audientium, » Paulus Alexandrinus, et Manilius intelligunt. Tertium genus οικειώσεως est τῶν βλέπόντων, sese mutuo conspicientium. Ut de posterioribus his ambobus agam.

Ptolemæus προστάσσοντα, et ὑπακούοντα signa vocat, τὰ κατ' ἴσην διάστασιν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἢ καὶ ὀποτέρου τῶν ἡμερῶν σημείων σχηματιζόμενα, διὰ τὸ ἐν τοῖς ἴσοις χρόνοις ἀναφέρεσθαι καὶ ἐπὶ ἴσῳ παραλλήλων. « Quæ pari intervallo ab eodem vel alterutro punctorum æquinoctialium distantia, figuram, seu conspectum habent : quod æqualibus temporibus orientantur, et in æqualibus parallelis. » Zodiacus circulus ab æquinoctiali bifariam secatur in punctis æquinoctialibus. Hinc semicirculus alter borealis dicitur, habens signa borealia sex, quæ sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo; alter australis totidem signis præditus, quæ sunt, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces; borealia signa sunt προστάσσοντα; australia vero ὑπακούοντα. Cujus rei causam affert Ptolemæus quod in borealibus signis paulatim dies augeantur, in altero contrahantur. Ob id imperare illi debent, isti parere, ex artis ineptissimæ decreto. Hac ratione signa illa inter se pariamus.

Signa.

Imperantia.

Aries
Taurus
Gemini
Cancer
Leo
Virgo

Auscultantia.

Pisces
Aquarius
Capricornus
Sagittarius
Scorpius
Libra

Hæc enim signa sunt ἰσανάφορα, et ἰσοπαράλληλα, quod æqualiter distent ab ambobus æquinoctialibus punctis. Æquales, inquam, parallelos habent, non eosdem, ut Camerarius vertit. Id enim signis videntibus convenit, quæ a tropicis punctis ex æquo distant : de quibus agit ibidem Ptolemæus.

Igitur alterum genus οικειώσεως est eorum quæ βλέποντα, *videntia*, dicuntur, et ἰσοδυναμοῦντα, *æquali potestate prædita*. Sunt autem ejusmodi, quæ ex æquo distant ab alterutro solstitii puncto. Ea porro mutuo se videre dicuntur ideo quod et dies diebus, et noctes noctibus æquales faciant; tum quod iis-

dem ex horizontis partibus orientantur, et in iisdem occident. Atque hæc sunt σύζυγα signa, quæ ex Gemino superius explicavimus, ut Gemini, Cancer, Taurus, Leo, et cætera, de quibus in Notis ad Geminum aliqua diximus.

• Ἀσύνδετα et ἀπηλλοτριωμένα, *inconjuncta et aliena signa* dicuntur, quæ nullius schematismi ex antecedentibus istis societatem coeunt invicem. Ita Ptolemæus.

At Manilius et Paulus Alexandrinus audientia et videntia signa aliter explicant. Nam apud eos videntium paria constant iis signis quæ ex æquo distant a totis signis tropicis ut sunt Gemini, Leo, Taurus, Virgo, ac reliqua; quæ descripta sunt in altero schemate τῶν συζύγων, secundum veteres, ut eorum mentem interpretatus est Geminus. Itaque Cancer et Capricornus ἀδελφοί sunt et μοναχοί, nec alia, sed se sola contuentur.

Rursus imperantia signa et auscultantia statuunt eundem, quæ ex æquo distant ab æquinoctialibus integris signis, ita ut priora borealia, posteriora sint australia. Ergo extra sortem sunt Aries et Libra, neque se invicem audiunt, neque alia; sed solitaria sunt, ac μονόζωνα, cætera δμόζωνα. Ea in tabella sequenti licet intueri.

	Signa Manilii et Pauli	
Imperantia		Auscultantia.
	Aries ἄζυγος	
Taurus Gemini Cancer Leo Virgo		Pisces Aquarius Capricornus Sagittarius Scorpius
	Libra ἄζυγος.	

Aries itaque imperandi vel auscultandi cum nullo commercium habet, Libram autem videt, ut et Arietem Libram.

Consilium ipse suum est Aries : ut principe dignum est, Audit se, Libramque videt,

ait Manilius. Taurus Virginem videt, et Piscibus imperat; Pisces Scorpium vident, et audiunt Taurum, et sic reliqua. At Demophilus προστάσσοντα, et ὑπακούοντα eodem quo Manilius et Paulus modo describens, hoc uno differt, quod Arietem imperantem Libræ statuit, et Libram auscultantem Arieti.

Julius Firmicus lib. II, cap. XXXII, videntia signa eadem cum Ptolemaicis, et σύζυγος Gemini facit, eaque se ex Ptolemæo, Antiocho, et Dorotheo Siodonio describere profitetur, atque antiscia nominat, nimirum quod umbras ex æquo respondentem, et ἐναλλάξ faciant. Nam in Geminis et Cancro æquales sunt noctes, sed inverso ordine : quippe initium unius fini alterius congruit. Initio Geminorum dies noctesque paria faciunt cum diebus, ac noctibus in fine Cancri. Ita initium Tauri cum fine Leonis; finis illius cum hujus initio convenit. Sic antiscii in sphaera dicuntur non solum quod umbras in diversas partes jaciunt, sed etiam quod

alternis et contrario modo æquales habeant; etenim antœci nostri, cum est hiems nobis, umbram habent breviorē; nos vero longissimam; vicissim autem, cum æstatem habemus, umbræ sunt nobis brevissimæ, illis longissimæ. Tum præpositio ἀντὶ nonnunquam æqualitatem significat, ut ἀντὶθεός, quod notavit Achilles Tatius ad Arati *Phænomena*. In hac antisciorum ratione, ac loco Firmici immaniter aberravit vir maximus, ut ejus simii verbis utar, qui nihil ex isto, nisi fastum et præcipitem confidentiam expressit. Nam in Manilianis, antiscia æ veterum hactenus ignota primum omnium explicasse jactat (p. 155 et 159), et mathematicos omnes, quod nesciebant docuisse. Igitur antiscia veteribus signa illa fuisse dicit, quæ a punctis quatuor cardinalibus ex æquo distant; hoc est tam audientia, quam videntia. Porro cum iidem veteres æquinocia, et solstitia committi crederent in totis dodecatemoriis, tricenisque gradibus, inde accidisse, ut et audientia illa facerent, quæ ex æquo distant ab Ariete vel Libra, et videntia, quæ ab Cancro et Capricorno totis ex æquo remota sunt. Hæc a veritate sunt alienissima. Falsum est antiquos antiscia nominasse signa ulla, quæ ab integris cardinalibus signis æquali spatio distarent, siquidem ipsis signorum initii cardines affigerent. Tum in antisciorum οὐκ ἐπίσται sola puncta solstitialia locum habuerunt, non æquinocia; neque tota ipsa Cancri et Capricorni dodecatemoria, sed illa ipsa puncta solstitialiorum. Nullum vanissimæ opinionis argumentum aliud Scaliger attulit, nisi Firmici locum (lib. II, c. XXXII), quem pessime interpretatus est. Ejus scriptoris verba sunt: « Antiscia, Græcorum sunt nobis magisterio tradita. Nolo enim aliquis suspicetur, quod non sit apud Græcos iste tractatus. Nam si Ptolemæus nullam aliam rationem sequitur, nisi antisciorum, et Antiochus, cum dicit quod Libra Arietem propter terram, quæ mediæ est, non videat; quasi per speculum quidem rationem antisciorum attingit. » Subjicit his Firmicus antisciorum descriptionem ex Dorotheo Sidonio, qualem nos antea reddidimus, videlicet in qua signa distant æqualiter a punctis tropicis: quæ unica est, et verissima ratio τῶν ἀντισκίων, vetustati cognita. At Scaliger ex illis Firmici verbis colligit primum, τὰ προστάσσοντα tantum, et ὕπακούοντα « antiscia vocari » a Firmico: tum antiscia Antiochi falso eum Ptolemaicis confundi, cum sint diversa; nam Antiochi antiscia sunt illa veterum, in quibus comparata signa ab integris dodecatemoriis cardinalibus ex æquo removentur, ut sunt Aries et Libra. Hæc Scaliger. In quibus tam ab rei veritate, quam a mente Firmici totus aberrat. Firmicus antiscia sola illa signa nominat, quæ Ptolemæus βλέποντα, non imperantia, nimirum ea duntaxat, quæ a punctis solstitialibus æqualiter distant; nec sunt diversa, quæ Antiochus astruebat, ab antisciiis Ptolemæi aut Firmici. Antiochum ait Firmicus antisciorum obscure meminisse verbis illis, quibus

A Arietem dixit non videre Libram propter interjectam terram. Quibus nimirum significabat, aliud esse signum, quod Aries videt, hoc est Virginem. Quid absurdius Scaligeriana ista ratione, dici ab Antiocho Arietem ac Libram antiscia signa, hoc est videntia, ut ex Ptolemæo docuimus, quæ se ob terram interjectam videre non possunt? Si βλέποντα sunt, cujusmodi sola sunt antiscia, profecto videre se mutuo debent. Cæcus admodum fuit, nimumque properans, cum hunc Firmici locum legeret, qui tam apertum conflictum sententiæ suæ non animadvertit. Et tamen sæpius de antisciiis veterum a se primum explicatis et patefactis triumphat Scaliger: in quibus nihil vidit omnino.

B Postremo ut ad Manilii et Pauli Alexandrini videntia et audientia signa redeat oratio, verisimile est hanc illorum rationem, quæ paria signorum instituit ejusmodi, quæ non a punctis cardinalibus, sed ab integris eorum dodecatemoriis pari spatio distant, ex illa veterum, quam supra declaravimus, opinione manasse; quæ puncta eadem non initis signorum, sed mediis ipsis ascripserat. Ita quippe tam imperantia et auscultantia distant æqualiter ab æquinocia punctis, quam a tropicis βλέποντα; antiscia vero nominari sola hæc posteriora debent. De hisce vide Mirandulani disputationem lib. VI contra astrol. cap. XII.

CAPUT VIII.

C *De dignoscendis stellarum ortibus et occasibus, quorum apud auctores mentio fit: quæ res certis regulis, et exemplis instruitur; Theophrastus, Varro, Plinius, Columella, Ptolemæus, alique vel illustrati, vel emendati; quæ sit admissura temporaria, et serotina. Geneseos locus exponitur.*

Qui ex astronomicis tabulis computantur ortus, obitusque stellarum, quales in fine libri primi descripsimus, ii veri sunt, et ἀκριβείς, nec ad liquidum apparentes, etiam heliaci; nam in hoc posteriori genere (de cæteris enim explorata res est, nequaquam eos visu posse discerni) extremi apparitionis termini colliguntur; hoc est momenta ipsa, in quibus ita primo postremove cernuntur, ut citra ea videri desinant. Quamobrem quod tum propius contingunt horizontem, et interjectis nebulis ac vaporibus plerumque latent adhuc, et intuentium frustrantur oculos, hinc apud scriptores raro illa eadem exprimentur tempora, quæ tabularum methodus exhibet; sed aliquanto ante, vel postea, ortus et occasus illi referuntur. Ac sunt ea repetenda memoria, quæ ex Gemino (cap. XI, pag. 28) capite hujus libri tertio tradidimus; ortus occasusque matutinos veros, sive non apparentes, priores esse φαινόμενοις, id est « apparentibus; » contra vespertinos apparentes prius accidere quam veros: quod et res ipsa docet, et quæ in laterculum conjecimus exempla demonstrant. Ibi enim heliaci ortus, sive matutini apparentes, cosmicis posteriores sunt, et occasus heliaci, sive apparentes vespertini, acronychos, seu vespertinos veros antecedunt. Tum in vespertinis ortibus et matutinis occasibus, a quibus

longe absunt heliaci, idem usuvenit, uti nos capite illo declaravimus. Cum enim sol contra primi orbis impetum versus ortivas cœli partes ab occiduis suapte motu rapiatur, stellam, ubi consecutus est, a tergo relinquit, et in consequentia magis magisque nititur. Ita fit ut, cum stellam in oriente positus occidentem ex adverso respicit, qui est verus cosmicus occasus, adhuc eam radiis abscondat suis, nec videri patiatur : post, ubi longius abscessit, ante illius ortum paulatim cadentem prospiciamus, quod pluribus deinde diebus accidit. E contrario cum in occidente sol est, oppositam habens e diametro stellam qui est verus ortus stellæ vespertinus, deinceps eandem occultare pergit, ad eamque paulatim adrepat. Itaque ante tempus illud oppositionis pluribus diebus occasum jam solem exortu suo stella consecuta fuerat, quem apparentem ortum vespertinum nominant.

Hinc apud scriptores etiam illos, qui uniusmodi cœli positum, observationemque secuti sunt, pluribus diebus ante, vel post exortus veros, occasusque, stellarum φάσεις notantur : quod illi apparentes fere consecrati sunt. Quæ quia non uno die ac momento accidunt, ideo sub eadem tempora plerumque repetuntur, et ad dies propagantur aliquot. Sed in iis designandis complures obscure loquuntur, ac perplexe ; qui nec ortuum et occasuum tempora, neque speciem aperte significant, ac vix conjecturæ lectoris ulli satis idoneam ansam offerunt. Itaque usu ac iudicio cumprimis opus est ad ea discernenda, in quibus vel nulla, vel exigua ad pronuntiandum φάσεων genus argumenta suppetunt. Accedit locorum regionumque diversitas, in quibus ortus et occasus illi fiebant ; cuius varietatis auctores sæpe ratione habita nulla, quæ aliis atque aliis observata sunt locis ac temporibus nec iisdem ex parapegmatibus confecta, permiscunt invicem : quæ res morosam, ac propemodum inextricabilem istarum rerum investigationem facit.

Sed ut in iis inquirendis, quoad fieri potest, certam tirones viam teneant ac regulam, hoc, quod paulo ante diximus, animadverso, nimirum apparentes potius φάσεις, quam veras, ab scriptoribus adhiberi : tum eo quoque, apparentes ortus et occasus matutinos posteriores esse veris ; priores autem apparentes ortus et occasus esse vespertinos quam veros : his, inquam, cognitis, ratione quadam quod volumus assequemur. Imprimis igitur zodiaci punctum, quo cum proposita stella supra infraque horizontem pervenit, ex laterculo nostro, vel, si in eo non continetur, ex methodo canonum explorare convenit. Deinde, si certum anni tempus ab auctore definitur, gradum eclipticæ συνανατέλλοντα, vel συγκαταδύοντα confer in Kalendarium Julianum, in eoque cœlestem mensem observa, cui gradus ille competit. Si dies ab auctore sit expressus, idemque cum invento abs te gradu consensit, ortum esse cosmicum, vel occasum acronychum intelliges. Sin opposita in parte sit,

A occasum cosmicum, et ortum acronychum. Quod si tempus ὀλοσχερῶς tantummodo declaratum fuerit, ex contextu orationis ipso divinandum erit, cum ea cautione ut ex duobus propinquis ortibus et occasibus, apparentem potius eligas quam verum, nisi uterque, quod rarius est, ab scriptore comprehensum fuerit ; tum enim utrum utro prius sit, ex iis quæ paulo supra præscripsimus, observandum erit.

Si ortu vel occasu utcunque concepto, de tempore conjectura facienda est, ex auctoris verbis colligenda species est. ortus ipsius aut occasus ; postea punctum zodiaci cum stella oriens, vel descendens, in Kalendario requirendum ; demum verum an apparentis tempus sit, itidem, ut supra, deliberandum.

In his stellis quas laterculum nostrum superiore libro, capite octavo continet, laborem hunc sublevant expressa ortuum omnium occasuumque momenta. Verum quoniam, ut proxime antecedente capite dictum est, nondum liquido apparentes ortus et occasus astronomico, quem ibi persequimur, calculo, conficiuntur, idcirco qui ab auctoribus indicantur ortus et occasus, prout exiguo intervallo sui quemque generis ortum occasumque notatum in tabula anteverunt, aut sequuntur, ita eidem ascribendi sunt.

Quoniam vero diversis e parapegmatibus, hoc est Italicis, Græcis et Ægyptiacis, aut interjectarum regionum, sine ullo interdum discrimine, quæ de stellis referunt, scriptores hauserunt ; hinc iudicio ad ea discernenda opus est, et in stellis, quas descripsimus, ad utrumque cœli positum, Romani et Alexandrini, tentandus est calculus : cæterorum tractuum utcunque ex illis ratio constabit.

Sic in anterioribus vel posterioribus Juliana editione sæculis, paucis illic fere detractis ; hic additis ad Juliano tempore congruentem modum diebus, ortus occasusque stellarum investigabimus. In quibus omnibus otiosa est nimis accurata diligentia, imo stulta, cum ne auctores quidem illi, quos assequi studemus, tantam in ea sibi re præstandam putaverint.

Nimis ea jejune ac parum utiliter præscribuntur, nisi exemplis usus illorum aperiatur : quod hic in paucis ad aliorum specimen experiemur. De Sirio et Vergiliis plura sequentibus capitibus ex instituto dicemus. Itaque horum modo exemplis abstinēbimus.

Arcturum Theophrastus in lib. IV *Hist. plant.*, cap. XII Boedromioni imputat : nec de ortu, an occasu loquatur, indicat. Τὴν δὲ τομὴν ὠραλαν (ait de calamo tibiali) πρὸ Ἀντιγενίδου μὲν, ἤνιξ ἡβύλου ἀπλάστως, ὑπὲρ Ἀρκτούριον, Βοηδρομιῶνος μηνός. « Cædi tempestive solitas, usque ad Antigenidem, cum adhuc simplicius tibia uterentur, sub Arcturo, mense Boedromione. » De ortu tamen intelligendum esse, persuadet gradus Virginis, quo cum Juliano sæculo supra finitorem attollebatur, nempe 14.

Item de heliaco et apparente loqui perspicuum est, A tum quod apparentes potius, quam veros ab auctoribus memorari diximus, tum quod in Virginis 27 gradum incidere videmus heliacum ortum, id est verum et cosmicum. Parthenonis porro xxvii dies in Calendario ad Septembris xxi adnotatur; Theophrasti vero sæculo aliquot ante diebus accidebat. Denique Boedromionem scimus tertium ab solstitiali mensem fuisse lunarem. Ptolemæus noster ortum confert Arcturi in xxvi Septembris et Octobris iii, recte.

Plinius (lib. XVIII, c. XXVI), eandem Arcturi stellam asserit exortum vespertinum facere vii Kalendas Martii, Columella vero ix Kalendas. In laterculo nostro acronychus exortus Arcturi sit in gradu Piscium 14, id est Ichthyonos xiv, quæ in B Calendario Martii v convenit. Verum, ut sæpe dictum est, ortus vespertinus verus, quem tabula præbet, posterior est apparenti. Ideo aliquot diebus post occasum solem exoriens stella prospecta est, donec verum ad exortum perveniret. At Firmicus lib. VIII, cap. XIV, Arcturum scribit in parte Sagittarii quinta ortum facere: quod est falsissimum. Occasum acronychum alicubi legerat in ea parte fieri: pro quo imprudenter ortum reddidit. Acronychus occasus Juliano sæculo fiebat in parte Sagittarii 4, heliacus autem in parte Scorpionis undecima. Porro undecima dies Scorpionis pridie Nonas Novembres in nostro Calendario notatur: circa quem diem a Plinio et Columella ponitur, hoc est paucis ante diebus, ut ex Calendario, quem ex ambobus et Ovidio confecimus, liquet, quoniam apparens occasus vespertinus verum antecedit. Denique Columella lib. IX, cap. XIV, scribit Arcturum oriri post quinquagesimum a canicula diem: quod de ortu heliaco verum est. Sirius oriebatur Cæsari Leontonos viii, id est Augusti ii, Arcturus Parthenonos xxvii, intervallum dierum quinquaginta solidorum.

Orionem Theophrastus ait oriri ἐν ἀρχῇ τῆς ὁπώρας: δύειν ἐν ἀρχῇ τοῦ χειμῶνος, ubi ὁπώραν pro inclinante jam æstate sumit, diebus aliquot a confecto solstitio. In laterculo, lucida pedis Orionis heliacum ortum facit Garcionis xviii, Julii xii. Sed Theophrasti sæculo, et Athenis maturius id fiebat. Verum post ortus heliaci diem ex tabulis confectum apparentes iidem ortus matutini repetuntur. Itaque propagatus hic ortus est usque ad ὁπώρας initium. At matutinus occasus ejusdem lucidæ contigit Scorpionos v, Octobris xxix; zonæ media Scorpionos xii occidit, Novembris v; humerus dexter Scorpionos xxi, Novembris xiv. Itaque verum est ineunte hieme Orionem occidisse. Conveniunt et quæ de Orionis ortu ab Ovidio, Columella, et Plinio produntur, ut cum zonam oriri vi Kalendas Julii asserunt Ovidius et Plinius. Media quippe stella baltei in Ægypto Carcinonos quarto heliace oriebatur Romæ xvii; sed ante hanc in eodem balteo altera consurgit.

Polybius lib. 7 I scribit 'Romanos in' Africam et Sicilia trajecisse inter ortum Orionis et Sirii, incommoda tempestate. Ortum utrobique intelligit heliacum. Nam Sirius Leontonos viii, ineunte Augusto, Orion paulo post solstitium oriri incipiebat. Ergo Julio mense navigarunt. Sic Hesiodus messis ac triturae tempus circumscribit Orionis exortu:

. . . Ἐὖτ' ἂν πρώτα φανῆ μένος Ὀρίωνος

. . . Cum primum apparere cepit robur Orionis.

Leonis in pectore clara stella occidit xxvii Januarii, ut scribit Columella, ut Ovidius, xxiv. In laterculo nostro eadem stella Hydronos tertio mane occidit, prorsus ut Ovidius refert, Januarii xxiv. Quare de occasu cosmico capiendus est. At Columella Leonis claram in pectore stellam exoriri asserit ix Kalendas Augusti et pridie Nonas Augusti Leonem oriri medium. Quod de heliaco non potest accipi; qui Leontonos xviii, Augusti xii primitus occipit, ad verum et cosmicum referri potest. Atqui Plinius lib. XVIII, cap. XXVIII, tertio Kalendas, ait, Augusti mensis regia in pectore Leonis stella matutino Cæsari immergitur. Matutinum occasum hæc verba demonstrant, qui in Aquarii gradu tertio, Januarii xxiv accidit. Mendosus ergo locus est Plinii, ac legendum omnino est « emergit, » vel « emergitur, » id est oritur cum sole.

Geminus occasum Leonis consentanee ponit C Aquarii secundo. Ptolemæus Leonici basiliscum occidere scribit vi Kalendas Februarii, sive Januarii xxvii. Græcus autem a nobis editus statuit ejusdem occasum in Januarii, vel Tybi xxii; nec non Mechir, vel Februarii vi. Sextus Mechir convenit Januarii ultimo.

Inter Hyades lucidissima est, quæ in oculo Tauri posita Palilicium sidus a Romanis vocatur. Occasum Hyadum refert Hesiodus in idem tempus quo Pleiades et Orion occidunt; idque arationi opportunum esse scribit in secundo libro:

. . . Ἀὐτὰρ ἐπὶρ δὴ Πληιάδες θ' Ἰάδες τε, τὸ τε σθέρος Ὀρίωνος ἄνωσιν, τὸτ' ἐπειτ' ἄρδτον μεμημένους εἶναι.

Hic occasum matutinum sive cosmicum significat. Nam in laterculo nostro Palilicium mane occidit in gradu 9 Scorpionis Romæ, id est Novembris 2, quo die Columella Tauri caput occasum facere scribit, ut et Geminus ex Calippo. At in Ægypto matutinus occasus fiebat in gradu Scorpionis undecimo, Novembris iv. Porro idem Columella Suculam mane occidere ait xxi Novembris, necnon Bhapsodus ille sub nomine Ptolemæi a Leonico editus. Nam Græcus noster in Novembris, vel Athyr xvi Sucularum ortum matutinum conjicit. Apud Geminum Hyadum occasus die Scorpionos xxvii, ex Euctemone; ex Eudoxo, xxix contingit, qui Julii Cæsaris ætate respondebant Novembris ix et xxii; Euctemonis vero et Eudoxi sæculo, dies illos antecederant. Illic est apparens occasus matutinus Hyadum,

qui est vero posterior. Ideo post cosmicum verum ad dies aliquot extenditur: quemadmodum ortus vespertinus verus posterior est apparentibus, qui pluribus diebus ante illum sæpe repetuntur in Fastis. Verus exortus vespertinus Palilicii sideris Julii tempore, Scorpionos xxi, Novembris xiv congruebat, post verum occasum matutinum. Sed apparens ortus vespertinus præcedebat: quem vi Novembris, vel Athyr, Græcum Ptolemæi parapigma collocat. Geminus autem Zygonos xxii, Eudoxi sæculo; Plinius lib. XVIII, cap. XXXI, sexto Kalendas Novembris Suculas ait exoriri vesperi, eodem scilicet apparente ortu. Mox vero pridie Kalendas Novembres Cæsari dicit exoriri cum sole Suculas. Falso. Nam id verno tempore accidit. Scripsit aut scribere debuit, « cum sole occidente. » Palilicium sidus idem Plinius libro XVIII, cap. XXVI, refert occidere vespere ex Cæsaris calculo, xv. Kalendas Maias, id est Crionos xxvi, quem in diem heliacus occasus illius ex nostris ratiociniis incidit. Ptolemæus Leonici Suculas ait emergere Aprilis vi. Imo immergebantur illo tempore, et post occasum solem condebantur, quod Aprilis xvii postremo faciebant. Hinc apud eundem xii Aprilis, xv, xvi et xvii occultari vespere dicuntur. Et enim ortus Palilicii matutinus apparens cœpit in Julianis Fastis Didymonos xi, Junii iv. Unde castigandus est Ptolemæus Græce a nobis editus; qui Junii iii lucidam Sucularum ait occidere vespere, quod est falsum. Ideo statim Junii vii ἔφορος, inquit, ἐπιτέλλει. Non minus castigandus est Geminus, qui Tauronos die xxxii ponit ortum vespertinum Hyadum. Pro quo matutinus substituendus est; quem Didymonos v mox, Eudoxo auctore, statuit.

Capellam, quæ est in Aurigæ tergo, scribit Ovidius, et Columella exoriri Kalendis Maiis. Plinius viii mensis ejusdem. Hoc in Ægypto verum est de ortu heliaco, qui in Tauronos die ix incidit. Romæ autem, Crionos xvii, Aprilis viii. Ptolemæus noster Martii xxix, et Aprilis xviii Capræ matutinum ortum exhibet. Geminus ex Euctemone Tauronos ix.

Delphinum Ovidius ait vespere oriri iv Idus Junias:

*Navita puppe sedens Delphina videbimus, inquit,
Humida cum pulsò nox erit orta die.*

Consentiunt Plinius et Columella. Laterculum quoque nostrum adamussim convenit. Nam lucida caudæ Delphini acronychum exortum ibi facit Didymonos xvii præcise, qui est iv Idus Junias.

Lyræ, seu fideulam occidere vespere Columella xxii Januarii, Ovidius xxiii prodiderunt. Est hic heliacus occasus, non acronychus, ut a quibusdam notatur. Nam heliacus occasus Lyræ accidit Hydronos vi, Januarii xxvii.

Aquilam iv Kal. Januarias occidere vespere auctor est Columella lib. XI, cap. II. Plinius lib. XVIII, cap. XXVI, tertio Kalendas in Attica et finitimis locis. De occasu heliaco loquuntur; qui

Romæ fiebat in gradu Capricorni duodecimo, id est Januarii ii; Alexandria in gradu quinto, sexto Kalend. Jan. Ptolemæus Græcus Decembris, vel Chœac xxvii, et xxx Aquilam occidere ait vespere: Geminus quoque septimo Capricorni idem eventus auctore Euctemone. Eadem mane oriri vicesimo sexto Toxonos referebat Eudoxus. Sic in laterculo nostro ortus illius heliacus in xxviii Toxonos incurrit, qui est Decembris xxi. Græcus Ptolemæus Decembris, vel Chœac xxv. Rhapsodus a Leonico editus mendose habet ortum vespertinum Aquilæ xi Kalend. Januar. Hic enim in gradu Geminorum ix contigit, Junii ii, cui et Columella et Plinius astipulantur, necnon Ovidius, quin et Rhapsodus ipsemet.

Varro lib. II *De re rustica*, cap. II: « Tempus optimum ad admittendum (de ovibus loquitur) ab Arcturi occasu ad Aquilæ occasum. » Plinius quoque lib. VIII, c. XLVII: « Coitus omnibus ab Arcturi occasu, quod est a. d. tertium Idus Maias, ad Aquilæ occasum, id est xiiii Kalendas Augustas. » Ita legendus hic locus, qui vulgo depravatus est. Intelligent utrobique cosmicum occasum sive matutinum; nam Arcturus in Geminorum quarto gradu incipiebat occidere, id est Maii xxviii, Romæ; Alexandria vero Tauronos xiiii, id est Maii sexto: Aquila mane item occidit Romæ Carcinonos xxvii, id est xiiii Kalendas Augustas. Hoc tempus admissuræ unicuique ovibus ambo illi tribuunt. Postea concepti agni invalidi sunt, ait Plinius: quos « cordos » antiqui vocabant. Verum alterum præterea tempus fuisse, et quidem nonnullorum ex opinione commodius, idem mox Plinius indicat his verbis: « Multi hibernos agnos præferunt vernis: quoniam magis intersit ante solstitium, quam ante brumam, firmos esse: solumque hoc animal utiliter bruma nasci. » Virgilius II *Georg.* inter laudes Italiæ eam recenset, quod ibi,

Bis gravidæ pecudes.

Quo Servius pertinere illud *Bucol.* II putat:

Lac mihi non æstate novum, non frigore defit.

Quamobrem feturam aliam æstivam, aliam hibernam fuisse conjectura est, non in Italia solum, sed etiam in Oriente, ut in Syria et Mesopotamiâ. Genescos cap. XXX, 41 et 42, duplex hæc admisura significatur: quarum una tempestiva, altera serotina dicitur. Itaque Jacob in maturiore et tempestiva decorticatas ex parte virgas alveis imponebat, ut variæ ac maculosæ pecudes nascerentur, quæ in mercedem sibi cessarent; quod priore illa fetura valentiora et robustiora pecora gignerentur. In serotina virgas non ponebat, ut ex ea natæ pecudes, quæ imbecilliores erant, Labanis essent. Quem ad locum Hieronymus in *Tradit.* et Augustinus *Quæst.* xcv in *Gen.* bis in Mesopotamiâ, ut et in Italia, gravidas esse pecudes asserunt. « Natura autem Italicarum ovium, et Mesopotamiæ una esse traditur, » ait Hieronymus. Sed in consti-

tuenda admissuræ utriusque tempestate variant auctores. Nam alii tempestivam esse putant eam, quæ vere sit : serotinam, autumnalem. Ita Aben Ezra, aliique ex Hebræis, quos Munsterus, Fagius, Mercerus sequuntur, ex nostris Perrerus et Delrius. Alii contra tempestivam admissuram autumnino, serotinam vere factam arbitrantur. Ita Vatablus. Nec aliter sanctus Hieronymus in *Tradit.*, si ejus verba diligenter attendimus : « Si quando oves et capræ primo tempore ascendebantur, quia melior vernus est fetus, ante ipsas ponebat virgas, ut varia soboles nasceretur. » Vernus fetus est qui vere nascitur. Hunc ergo hieme ineunte, vel autumnino desinente gigni oportuit. Oves enim uterum ferunt mensibus quinque, vel diebus *cl.*; ut Aristoteles auctor est lib. VI *Hist. anim.*, et Plinius loco cit.

Ut huic posteriori sententiæ faveam potius quam alteri, facit illud imprimis, quod « temporarii » et « serotini » vocabula alias in sacris litteris usurpentur ad eum modum, quem illa defendit. Ut cum imber temporarius et serotinus dicitur Deuter. xi, 14, Hebr. *וירד ברוקו*, *וירד ברוקו*, *וירד ברוקו*, quem ad locum R. Selomoh *וירד ברוקו* interpretatur de pluvia, quæ post sementem cadens terram et satus irrigat, *וירד ברוקו* vero de ea quæ sub messem venit. Cui et Aben Ezra consentit, necnon David Kimhius in *cap. II Joel.*, *c. 24.*, ubi utraque pluvia memoratur, ac tempestivam ait Kimhius mense Marcheswan accidere, serotinam in Nisan. Chaldæus ibidem serotinam confert in Nisan.

Origo appellationis utriusque duplex, ut opinor, fuit. Prima et antiquissima ex ipsa rerum natura, et rusticorum operum usu et commoditate manavit. Nam ea tempestiva dici solent, quæ mature, et sub ipsum initium accidunt; serotina, quæ tardius, et sub exitum. Opera omnis rustica ab aratione et semente incipit, et in messem desinit. Quæ igitur pluvia sub ipsum arationis ac sementis tempus affluit, ea tempestiva et matura dici meretur: quæ paulo ante messem, tarda et serotina. Altera causa ab anni civilis exordio petitur: quem Judæi ab autumnino et Tisri auspicabantur. Itaque tempestiva recte vocabantur, quæ ineunte anno; serotina, quæ inclinante fiebant. Hæc si vera sunt, profecto non alio sensu tempestiva et serotina fetura ab iisdem Judæis usurpata videtur, quam quo pluviam appellatam ac distinctam inter omnes convenit. Ideo tempestivam admissuram autumnalem, serotinam, vernam aut æstivam intelligi par est.

Alias autem, ac propter diversi generis opportunitatis tempestivum, sive *πρώτιμον* id dici poterat, quod vere accidit; serotinum, quod inclinante jam anno, siquidem ut ad lib. II *Odys.* sub initium observat Eustathius: *Μικρός τις ἐνιαυτός ἡμέρα ἢς οἶα μὲν ἔαρ ἢ πρῶτα διὰ τὸ τηρικαῦτα εὐκρατον· θέρος δὲ οἶον τὸ τῆς ἡμέρας μέσον· φθινοπώρῳ δὲ τὰ περὶ δειλῆν ἔοικε· χειμῶνος δὲ δίκτην σκυθρωπάζει· τὰ πρὸς ἑσπέραν, καὶ ἐπέκεινα.* « Parvus quidam

annus est dies. Cujus veris instar est mane, quod tum aer temperatus sit; meridies æstatis instar est; autumnino pomeridianum tempus simile est; hiemis instar tristis est vespera, et quod deinceps sequitur. »

Hæc propter occasum Arcturi et Aquilæ paulo sunt disputata fusius. Ac de methodi usu et exemplis hactenus: quorum tractatio cum ad imitationem proposita tironibus esse debuit, tum sequentibus in libris, ac disputationibus utilis est futura.

CAPUT IX.

De ortu et occasu Vergiliarum explicantur ea quæ ab antiquis memoriæ sunt prodita. Virgilii de his locus inextricabilis. Plerique auctores explicati aut castigati.

Præcipua apud antiquos observatio fuit Vergiliarum, quas Græci *Πλειάδας* dixerunt: adeo ut ab illis *πλειών* vocatus sit annus, ut refert Theon in *Comment. ad Aratum.* Lycophron certe *πλειώνος* vocabulum pro anno sumit, his verbis:

Εἰς πέντε πον πλειώνας ἡμερῶν ἄρχους.

Quinque circiter annos lecti cupidus.

Quod et Hesychius habet, etsi alteram hujus appellationis causam affert: Ἄπὸ τοῦ πάντας τῆς γῆς τοὺς καρποὺς συμπληροῦσθαι: « quod fructus omnes terræ pleni eo vertente proveniant. » Hæc sitæ sunt in tergo Tauri, numero sex, ait Geminus. Hyginus « inter finitionem corporis Tauri et caudam Arietis » easdem locat; Aratus prope sinistram *Ἐπιγουνίδα* Persei, quam vocem varie interpretes acceperunt.

* Ἄρχη δὲ οἱ σκαυῆς ἐπιγουνίδος ἤλιθα πῶσα Πληιάδες φερόνται.

Cicero:

At propter lævum genu omri ex parte locatas Parva Vergilias tenui cum luce videbis.

Avienus:

Pleiades femoris pariter sub fine sinistri Perseus protollit.

Hipparchus lib. I *Εἰς τὰ φαινόμενα* negat vicinas esse genu sinistro Persei. Itaque *Ἐπιγουνίδα* quidam ad crus integrum retulerunt. Vide Theonem. Idem Hipparchus Attalum reprehendit, quod sex esse solas dixerit, cum sint numero septem, ut et Aratus cecinit; sed unam minime apparere. Addit Theon triangulum illas facere, cujus basis ad ortum respicit; neque magno spatio contineri: quippe in longitudinem unum gradum, in latitudinem *ἡμισυ*, καὶ *δύδοον*, occupare, hoc est sexagesimas $37 \frac{1}{2}$. Harum media, quæ et lucida Pleiadum dicitur, magnitudinis est tertiæ; cæteræ quintæ, et sextæ. Ita cum exiguæ sint, magnarum tamen rerum significationes habere credebantur. Cicero:

Hæ tenues parvo labentes lumine lucent.

At magnum nomen signi clarumque vocatur.

Nam et æstatis, atque hiemis initia, et messium, atque arationum tempora distinguebant: sic ut nihilius sideris clarior apud auctores, aut frequentior

exstet memoria. Nos ad eos illustrandos hoc loco duo quædam explicabimus : alterum de tempore ortus illarum, et occasus, alterum de anni partitione, quam iisdem veteres assignant. Totidem enim capita sunt in Pliniani exercitatoris incondita farragine, in quam paulo post inquiremus.

De ortu occasuque Pleiadum triliti sunt, nec tamen prætermittendi versus Hesiodi II *Έργ.*

*Πληϊάδων Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων
Ἀρχεσθ' ἀμητοῦ ἀρόσιοι δὲ δυσσομενάων.
Αἱ δὲ τοὶ ῥύκτας τε καὶ ἡματι τεσσαράκοντα
Κεκρύφονται· αὐτίς δὲ περιπλομένον ἔναντοῦ
Φαίρονται, ταπρῶτα χαρασσομέοιο σιδήρου.*

*Pleiadibus Atlante natis orientibus
Incipe messem; arationem vero occidentibus.*

*Quæ quidem noctes et dies quadraginta
Occultantur: rursus vero circumvolvete se anno
Apparent, primum ut acuitur ferrum.*

Hic matutinum ortum φαινόμενον, sive ἡλιακὸν significari, ac δύσιν ἔσαν, sive occasum cosmicum, ne pueri quidem nesciunt. Hesiodi sæculo ortus ille contingebat in Tauro. Stellæ sunt Vergiliæ plures: una est ex iis lucidior cæteris, magnitudinis tertiæ. Ea tempore Hesiodi occidebat heliace in gradu Arietis 4, 8'; oriebatur in Tauri gradu 11, 4'. At prima stella versus occidentem occasum heliacum faciebat in gradu Arietis, 0, 51'. Intervallum inter occasum primæ Pleiadum, et ortum lucidæ gradus 40. Merito itaque diebus abscondi quadraginta Vergiliæ canit Hesiodus. Sol in Arietem vero motu subibat Hesiodi tempore Martii xxxi. Quippe anno Per. Jul. 5714 verus locus Solis in Arietis initio fuit Athenis Martii xxxi, hora post mediam noctem 1, 24'. Itaque Taurum ingrediebatur Aprilis xx. Maii proinde xi die lucida Pleiadum oriebatur. Ultima vero Pleiadum ad orientem Maii xvi, quo tempore messis incipiebat in Græcia.

Occasus earundem matutinus in Libræ 19 gradu fiebat, sed ἀληθινός, nec aspectabilis. Ideo circa initium Scorpii ἐπικατάδουσις φαινόμενη accidit, ineunte Novembri. Nam æquinoctium autumnale per idem tempus incidit in Octobris initium. Tum igitur arationis, ac sationis tempus appetit, quod Virgilius his versibus expressit:

*Ante tibi Eoæ Atlantides abscondantur,
Gnosiaque ardentis decedat stella Coronæ,
Debita quam sulcis committas semina, etc.*

Eoum, id est matutinum occasum intelligit, non, ut Servius putat, heliacum, qui et imperite Vergiliæ ait « Novembri mense incipere non videri: » quasi in Scorpio sitæ radiis solis obscurantur.

De eodem ortu et occasu Virgilius quoque lib. IV *Georg.* meminit, ubi de duplici mellis vindemia:

*Bis gravidos cogunt fetus: duo tempora messis:
Taygete simul os terris ostendit honestum
Pleias, et Oceani spretos pede reppulsi amnes.
Aut eadem sidus fugiens ubi Piscis aquosi
Tristior hibernas cælo descendit in undas.*

Hic duo tempora mellis metendi describit: alterum post ortum Pleiadum, verno tempore; alterum autumnano, post occasum matutinum: in quo Aristo-

telem sequitur lib. IX *Hist.*, cap. XL, qui et lib. V, cap. XXII mel negat fieri ante Vergiliarum exortum. Sed cur Pleiadem occidendo Piscem ait fuge? Servius, ac reliqui, quos vidi, interpretes, australem Piscem intelligunt, cujus in os Aquarius aquam infundit; unde et aquosus dicitur. Hic autem eo tempore oritur, quo Pleiades occidunt. Atqui falsum istud est. Nam quo memento Pleias in occasu matutino sita est in elevatione poli, sub qua poeta scripsit, os Piscis australis parum abest a meridiano inferiori; eoque situ proxime perfunctum est, quem Ptolemæus appellat ἔξων προμεσουράνημα. Cæteri quoque pisces ante Vergiliæ ortum, et occasum faciunt. Ideo quærendum est, quo sensu Pleias piscem fugiens occidere dicatur a Virgilio; quod nisi de instante sidere aliquo usurpari non solet. Sic enim recte Quintus Calaber lib. V hanc eandem Pleiadem Orionem fugientem occidere scribit:

*... ὁ δ' ἄρ' ἦτε λαλαπει ἴσος
Σμερδαλή στυγερῆσι καταγίσι βεβριθῆ·
Ἥτε φέροι ναύτησι τέρας κρυερόιο φόβοιο,
Πληϊῆς ἐντ' ἀκάμαντος ἐς Ὀκεανοῖο βέθερα
Δύεθ' ὑποπτώσσουσα περικλυτὸν Ὀρίωνα.*

Nam Pleiades occasu matutino Orionem antecedunt. At de piscibus, præsertim de australi, qui dicatur equidem non video.

Vergiliarum ortum Varro, Columella, Plinius alii que scribunt, post dies xlii, vel xlviii ab æquinoctio verno contingere. Varro libro I, capite XXVIII, dies xlii præfinit; cæteri octo et quadraginta; Columella libro IX, capite XIV (qui tamen libro XI, capite II, Nonis Maii, id est xlii die ab æquinoctio eandem oriri scripsit); Plinius lib. XVIII, cap. XXV. Hoc sive de sola Pleiadum splendidissima, maximæque capiatur, sive de toto asterismo; verum non est. Nam illius ortus heliacus Romæ accidebat in ultima parte Tauri, sexagesimo, et eo amplius die ab ingressu in Arietem: hoc est die Maii xx. Sin de toto asterismo id intelligendum est, Vergiliarum illa stella, quæ ex lucidioribus tribus maxime ad orientem pertinet, anno primo Juliano oriebatur heliace in gradu Geminorum 5, hoc est diebus ab æquinoctio amplius sexaginta quinque. Hoc vero Metonis sæculo in ea positione cæli, quæ est Athenis, contigit. Nam periodi Julianæ anno 4283, qui proximus est ab eo quo Meton solstitium observabat, ortus heliacus lucidæ Pleiadum incidit in Tauri gradum 18, 46', qui in Maii xv diem circiter sæculo illo congruebat. Æquinoctium vernum commesum est anno quem diximus, Martii xxvii, hora 0, 28' Athenis. Ingressus in Taurum vero motu convenit Aprilis xxvi, hora 18, 56'. Ita gradum Tauri 18, 48' tenuit sol ea nocte circiter, quæ inter xiv et xv Maii intercessit, hoc est die xlviii post æquinoctium.

Ad hoc tempus intervallum hoc dierum xlviii æquinoctium inter et ortum matutinum Pleiadis referri debet: non ad Julianum sæculum, neque ad situm Romæ, sed Græciæ. Cum autem celeberrima,

et ubique propagata Metonis euneadecaeteris esset, ac parapegma, ex eoque temporum ratio duceretur, quæ ad navigationem, agriculturam, et id genus alia gubernanda transferri solet; per diu ex illius præscripto ortuum et occasuum in stellis, ac tempestatum spatia dimensi sunt: quamvis accuratiorum insequentium astronomorum calculi paulatim hæc esse mutata convincerent; sed quod semel populari usu, ac publice sancitum, inveteravit, id imperitorum ac rusticorum præsertim ex animis evelli atque extorqueri difficile potest.

De hoc Metonis anno, ac parapegmate ad id, quod diximus, apposite Festus Avienus in *Arateis* ita scripsit:

*Illius ad numeros prolixa decemnia rursum
Adjecisse Meton Cæropea dicitur arte:
Inseditque animis, tenuit rem Græcia solers
Protinus, et longos inventum misit in annos.*

Quamobrem tametsi ab Hipparcho, et aliis deinceps rerum cælestium peritis, multa in astronomia ac tempestatum distributione commutata innovataque sint, hæsit tamen penes vulgus, et in rusticæ rei præsertim administratione, vetus illa et Metonica ratio: ut in lib. IX, cap. XIV Columella testatur. Quo ex genere Vergiliarum ille esse videtur ortus dierum post æquinoctium octo et quadraginta spatio definitus. Quod cum ad Atticæ situm, uti dictum est, Metonis ætate pertineret, temere ad Italiæ positum, ætatemque suam Romani traxere scriptores. Pene Ovidium prætermiseram, qui in *Fastis* Pleiadum ortum in III Idus Maias conjicit, qui est XIII dies, et ab æquinoctio quinquagesimus, ab ingressu porro in Arietem, quem ille XV Kalendas Apriles statuit, quinquagesimus septimus. Theo in *Arateis* Commentariis Pleiadas oriri asserit XXV mensis Pharmuthi: qui in XX diem Aprilis cadit, ὅτε καὶ τοῦ θερισμοῦ καιρὸς ἐν Αἰγύπτῳ. Addit diebus post æquinoctium quinquaginta duobus id fieri, ac tum solem in Tauri parte esse XVII. Nos ad Alexandriæ situm Theonis ævo, hoc est anno Christi CCCLX, ortum heliacum lucidæ Pleiadum animadvertimus in gradu Tauri XXV. Æquinoctium tunc erat in Martii XXI: a quo putati dies LIII desinunt in V Idus Maias, id est in XI Maii, Epiph. XVI. At quæ in extrema cuspide est ad orientem, heliacum ortum habuit in gradu Tauri 29, 55', Maii circiter XVII. Itaque non de heliaco, sed de cosmico loquitur. Rursus Hesiodi sæculo in Bœotia eadem hæc ad orientem postrema Pleiadum ortum heliacum faciebat in gradu Tauri 17, hoc est in 16, 7: atque ita Theonis verba capienda sunt in illa scholiorum miscella, quæ neque tempora, neque situm regionum distinguit, siquidem ad heliacum pertineant.

Manilius lib. V, Vergilias oriri scribit in sexta parte Tauri; sic enim illius verba interpretanda sunt:

*Taurus in adversos præceps ut tollitur ortus
Sexta parte sui certantes lucis ad auras
Pleiades ducit.*

Cui assentitur Firmicus lib. VIII, cap. VII: « In

A Tauri sexta parte oriuntur Pleiades. » (Etsi aliud est oriri in sexta parte Tauri, aliud Taurum Pleiadas sexta parte sui tollere: hoc enim est, sexta parte signi, qui sunt gradus V. Sed Firmicus sextum gradum concepit.) Nec aliter intelligenda sunt obscura Plinii verba lib. II, cap. XLVII: « Datus est autem huic (Favonio) exortus Vergiliarum in totidem partibus Tauri, sex diebus ante Maias Idus. » Ubi totidem partes esse dicit, quot sunt dies ante Maias Idus. Ut verum est Hesiodi sæculo in Bœotia lucidam Pleiadum circiter VI Idus Maias ortum heliacum fecisse, non tamen in parte sexta Tauri, sed in XI, vel XII; ita falsum est hoc Plinii sæculo contigisse in Italia, Græcia, vel Ægypto. Sic passim ab auctoribus incondite his de rebus multa dicuntur, quæ ad methodum nostram exigenda sunt. Apud Geminum Pleias Euctemoni oritur XIII die Tauroinos, a quo et æstatis initium petitur. At Eudoxo Pleiades ortum faciunt die XII. Nos Athenis Metonis tempore ortum heliacum lucidæ Vergiliarum invenimus in gradu Tauri 19, ultimæ vero Pleiadis in gradu 24, 53'. Inter has ambas media est posterior observatio Gemini. In libro, qui Ptolemæo inscriptus est, de inerrantibus stellis, Vergiliarum exortus ponitur Aprilis 1, tum X Kalendas Maias, hoc est XII April., tum Nonis Maii, et IV Idus et III Kalendas Junii. Ita more suo scriptor ille partim falsa, partim alienis facta temporibus in eandem Myconum inferciit. (Nam in Græco nulla, ut in Notis observamus, Pleiadum mentio.) Quod autem oriri Kalendis Aprilibus ait, hallucinationem esse vel auctoris, vel interpretis apparet; nam tertio post die occasum ejus posuit: qui utique ortum antecedit.

De occasu Pleiadum non minor est scriptorum varietas; matutinum enim alii diebus XLVIII post æquinoctium autumnale definiunt. Ita Plin. l. XI, c. XVI, ubi et diem præfinit Idus Novembris a quo retro putati dies XLVIII desinunt in XVII Septembris. Quare post æquinoctium Sosigenis, quod in XXVI Septembris Plinius contulit, dies illi putandi sunt. At idem Plinius lib. II, cap. XLVII, post æquinoctium autumnale diebus XLIV occidere Pleiadas ait, idque III Idus Novembris fieri. Hoc modo æquinoctium congruet Septembris XXVIII, vel XXIX. Atqui idem etiam repetit cap. XXV libri XVIII, ex Cæsaris præscripto. Columella lib. IX, cap. XIV, ab æquinoctio diebus XI occidere Pleiadas refert. Varro lib. I, cap. XXVIII, diebus XXXII. Ad hæc Plinius lib. XVIII, cap. XXV, occasum matutinum Pleiadum ex Hesiodo tradidit fieri cum æquinoctium autumnum conficeretur: ex Thalete vero die XXV, Anaximandro XXIX, Euctenone XLVIII.

Ex his omnibus Julio Cæsari maxime Varronis illa sententia congruit, si de occasu matutino vero, non apparente sermo sit. Hunc enim deprehendimus in gradu Scorpii 3, 17. Sic etiam Thalete tempore, hoc est anno periodi Julianæ 4113, occasus idem matutinus verus in gradum Libræ XXIV

competit : quod est eximum. Verum, ut ex Gemino et Ptolemæo supra demonstratum est, ortus acronychus, et occasus matutinus verus ab apparentibus discrepant. Quantum vero inter utrosque dierum interjectum sit, a nemine, quod sciam, explicatum est : interesse autem aliquot, tam ratio ipsa, quam experientia convincit. Quocirca Anaximander de apparente Pleiadum occasu, Thales de vero capiendus est. In Hesiodo ratio non constat. Nam lucida Pleiadum ejus sæculo occasum matutinum habuit in gradu Libræ 18, 47'. Non levis fortasse suspicio est, Plinium per imprudentiam occasum matutinum pro heliaco sumpsisse. Hic enim Hesiodi sæculo propemodum in æquinoctium incurrit. Siquidem e lucidioribus tribus, quæ ad occidentem vergit, occasum heliacum faciebat in gradu Arietis primo, id est 0, 51'; orientalis in cuspidem sita in gradu 2, 13', splendidissima omnium in 4, 8'. Vide quam belle ad hunc modum ratiocinia congruant. Nam de occasu matutino falsissima res est. Metonis porro tempore, adeoque Euctemonis, occasus matutinus verus Pleiadis in Libræ 27, 44' convenit : ad quod spatii aliquid accedat oportet ad usque φαινόμενον, cujus etiam apparentis occasus gradus aliqui sunt. Nam paulatim, ubi longiuscule ab opposita cæli regione sol discesserit, tam in ortu, quam in occasu stella conspicitur; idque continue fit diebus aliquot. Geminus enim capite XI scribit veros ortus et occasus matutinos priores esse apparentibus; in vespertinis contra priores esse veris apparentes. Igitur apparentes ortus, et occasus matutini, quas Græci προανατολάς, et προκαταδύσεις ἐώας φαινόμενας nominant, sæpius repetiti veros sequuntur, quandiu mediocri interstitio solis ortum cadens vel oriens stella prævertit. Sic etiam ante vespertinum ortum stellarum, et occasum ἀληθινὸν fiunt apparentes complures; quoad modico spatio conditum solem ortu suo, vel occasu stella consequitur.

Quæ demum varietatis illius afferri causa potest, quam etiam ætatis inter ejusdem, ac regionis auctores plerumque cernimus : dum alius orientibus, cadentibusve stellis alia præscribit tempora, diemque diffundit, ut ab iis terminis, quos ex astronomicis regulis triangulorum ope, ac methodo constituimus, plusculum interdum recedere videantur. Id eo fit quod scriptores illi, qui rerum vel gestarum memoriam, vel communis ad usum vitæ spectantium tractationem instituunt, populari trutinâ, et sensuum, vulgique judicio et æstimatione, non limata, et subtili ratione ista describunt. Quare ex eo omni tempore, quod siderum ortus et occasus ἀκριβείς mediocri spatio vel matutinos sequitur, vel antecedit vespertinos; alii alios eligunt dies, quibus oriri stellas, vel occidere pronuntiant, præsertim cum ἐπισημασία vehementiores, et insignes aeris mutationes incidunt : quæ certis illis sideribus ex antiqua et a majoribus tradita opinione tribui solebant. Quod ad effectus, et ἐπισημα-

σας; potius, quam ad exactos ortus occasusque respectum habuerint mathematici veteres in suis parapegmatis, argumento est, quod, ut refert Theo in *Arateis*, parapegmata sua publice proponebant cum præsagiis tempestatum, ventorum, et id genus aliorum, quæ anno toto futura præsciverant. Verba Theonis digna sunt, quæ hic ascribantur : Οἱ δὲ μετὰ Μέτωνα ἀστρονόμοι καὶ πίνακας ἐν ταῖς πόλεσιν ἐθήκαν περὶ τῶν τοῦ ἡλίου περιφορῶν τῶν ἐννεακαίδεκαετηρίδων, ὅτι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τοιοῦδε ἔσται χειμῶν, καὶ τοιοῦδε ἔαρ, καὶ τοιοῦδε θέρος, καὶ τοιοῦδε φθινόπωρον, καὶ τοιοῦδε ἄνεμοι· καὶ πολλὰ πρὸς βιωφελεῖς χρεῖας τοῖς ἀνθρώποις. Hæc autem omnia non in ipsis astronomicorum ortuum vel occasuum momentis, sed ali-

quando ante, vel post observari solent. Geminus in parapegmate refert ex Calippi descriptione Vergilius occidere in parte Scorpii 16. At Eudoxo in 19; Euctemoni vero in 15, cum ante Democritus in 4 statuisset. Liber de inerrantium significationibus, qui Ptolemæo tribuitur, Vergiliarum occasui matutino plures ascribit dies, nempe Octobris XIX, XXIII, XXVII, Kalendas Novembres, diem ejusdem VII, XI et XIII, qui occasus superioribus illis a Gemino memoratis astronomorum decretis accommodari possunt, ita ut non occasus veri, sed apparentes intelligantur eo modo quem proxime proposuimus.

Sane Julii Cæsaris ætate verus occasus matutinus Pleiadum siebat in quarta parte Scorpii. Ab hoc tempore interjectis diebus decem, aut quatuordecim, continget apparens occasus die ab æquinoctio XLIV, vel XLVIII. Quorum utrumque, sed illud maxime Sosigeni ac Julio Cæsari imputatur a Plinio.

Sub idem tempus autumnii, ante matutinum occasum, Pleiadum vespertinus ortus accidit : cui quidem diversi apud Geminum et Ptolemæum præstituti sunt dies. Geminus ait Euctemonem in 5 Libræ parte statuisse, Eudoxum in 10. Quod ut de ἀληθινῷ capiatur, contigit Hesiodi sæculo. Tum enim in Libræ 10 parte ἀκρόνυχως oriebantur in Græcia Vergiliæ : Thaletis autem tempore in 16, eodem in situ regionis. At Metone vivente, in 19, Julii denique Cæsaris ævo in 23. Atque hæc sunt ἀληθινὰ, et ἀκρόνυχτοι ἐπιτολαί, quas utique præcedunt apparentes. Eæ porro repetitis diebus sæpius incurrunt. Ex quibus certa sibi quisque tempora sumpsit, quibus oriri Pleiadas paulo post occasum solem diceret.

In Ptolemæi libello Latino Octobris Kalendis, et secundo die, nono ac duodecimo, idem ille ortus adnotatur. Potest de ortu vero ita scripsisse libri hujus auctor, qui putavit in Libram ingredi solem die Septembris XIX : a quo Kalendæ Octobris decimus tertius dies est, nonus vero vicesimus primus, duodecimus quartus et vicesimus. Qui postremus ortui Juliano acronycho convenit, cæteri Metonis aliorumque sæculo quadrant. Hæc ex auctoris illius

falsa persuasione de ingressu solis in dodecatemoria octavo ante cardines die haud absurde suspicamur : alioquin ad φαينوμένην ἐπιτολήν ἀκρόνουχον referri poterunt.

Sequitur vespertinus occasus Pleiadum, quem Geminus Euctemonem ait in 10 parte Arietis ponere ; Eudoxum et Democritum in 13. Ego Thaletis tempore occasum earundem heliacum accidisse comperio in parte Arietis 10 ; Metonis autem in 13 : quod satis quadrat. Addebat Democritus latere deinde totos dies XL : quod Hesiodi tempore verum fuisse demonstravimus. Quinetiam Thaletis tempore occasus heliacus in Arietis 10, ortus in Tauri 16 fiebat : intervallum dierum sex et triginta. Verum hoc in una Vergiliarum lucida contigit : nam ultima ad orientem quatuor vel quinque diebus post illam ortum heliacum habuit, ut de toto asterismo verissimum sit, latuisse dies totidem. Metonis ecce tempore lucidæ Pleiadum occasus heliacus incidit in gradum Arietis 13, ortus postremæ ad orientem heliacus in gradum Tauri 25 : intervallum dierum XLII. Sic in una lucida Vergiliarum Romæ Julii Cæsaris tempore idipsum reperies : nam occasus heliacus in gradu Arietis 18, ortus in Tauri 50 factus est : discrimen dierum XLII. Ptolemæi liber Latinus Aprilis III ascribit occasum vespertinum Vergiliarum : qui dies est decimus nonus a falso quem putavit Arietis ingressu. Ovidius Aprilis secundo posuit : qui et Arietis initium confert in XV Kalendas Aprilis a quo secundus Aprilis decimus sextus est dies. Hæc non male cum occasu lucidæ Pleiadum astronomico consentiunt. Exinde XII Aprilis Vergiliarum reliquum occidere scribit. Etiam hoc consentanee, ut jam diximus.

At Plinius lib. XVIII, cap. XXVI, tertio Non. Aprilis in Attica vesperi occultari Vergilias ait, eisdem postridie in Bœotia ; Cæsari autem et Chaldæis Nonis. Columnella lib. IX, cap. II, octavo Id. Aprilis qui dies est sextus, Vergilias vespere celari dicit ; decimo vero Kalendas Maias cum sole oriri : quem ortum cosmicum vocant.

Postremo nec illud hoc in negotio contemnendum videtur : diei principium non ab ipso tantum solis exortu, sed ab aurora ipsa, vel increbrescente matutino crepusculo populariter accipi : finem quoque alias ab occasu solis, alias ab lucidiore crepusculo. Sic Orionis προκατάδυσιν ἔψαν Aratus descripsit, ut exponit Theo :

ὁ δὲ δύεται ἡῶθι πρὸ
Ἄθροος Ὀρίων....

τούτῃστι πρὸ τῆς ἡῶς, « ante auroram. » Hinc, ut quod quæque stella alterutrum præcedit initium finemve sequitur, ita ejus orientis vel occidentis diversa spatia constitui solebant.

Præterea docuit nos Godefridus Vendelinus, vir in his disciplinis apprimè doctus ac cælestium observationum usu detritus, animadversum a se partim in Massiliensi provincia, partim in Belgio, æstivis diebus et autumnò, cum serenum maxime

cælum est, horizonti ἀνωδῆ quemdam aerem incubare ad altitudinem partium circiter 17, aut 18, densum adeo, ut per illum majores stellæ non traluceant, nisi supra horizontem gradibus aliquot exstiterint ; Pleiades vero in ipso gradu 17 sæpe delitescant : quod autumnò non semel se observasse confirmat. Ex quo nova quadam ratione oriri, vel occidere stella dicitur, quando ex illo vapore primitus emergit, aut in eum conditur. His ex causis scriptorum illa varietas in designando stellarum ortu, occasuque petitur. Nam ad viginti dies usque post veros, apparentes isti ortus immersionesque contingunt.

CAPUT X.

B De bipartita anni sectione, quam Vergiliis plerique tribuunt.

Illustres in cælo Vergilias ea res potissimum fecit, quod earum observatione annuas tempestates, tum messis ac sementis tempora distinguere mortales quondam solerent. Etenim matutinus Pleiadum ortus, et ἐπιτολή, quem heliacum vocant, æstatis ac messis initium dabat ; occasus vero matutinus hiemis atque sementis. Ita bifariam quodammodo partiebantur annum. Testis est Hesiodus antiquitus id in Græcia factum esse versibus iis, quos capite superiori retulimus. Tum deinceps innumeri Græci ac Latini scriptis idem prodidere. Quare Theophrastus libro *De signis pluviarum* Vergilias annum bifariam partiri scribit his verbis : Διχοτομεῖ δὲ τὸν μὲν ἐνιαυτὸν Πλειάδας τε δυομένη καὶ ἀνατέλλουσα· ἀπὸ γὰρ δύσεως μέχρι ἀνατολῆς τὸ ἡμισυ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐστίν. « Secant annum bipartito Vergiliarum exortus et occasus. Ab occasu enim illarum usque ad exortum, anni dimidium est. » Quod ipsum et Varro sequitur lib. I *De re rust.*, cap. XXVIII ; et diserte Plinius lib. XVIII, cap. XXIX, ubi Vergilias « exortu suo æstatem incipere ait, occasu hiemem, semestri spatio intra se messes, vindemiasque, et omnium maturitatem complexas. » Aratus vero :

Αἱ μὲν δμῶς ὀλίγα καὶ ἀσφγγέες· ἀλλ' ὄρομαστα
Ἴηρι, καὶ ἐσπέριαι· Ζεὺς δ' αἰτιος εἰλισσοῦται,
Ὅς σφίσι καὶ θέρεος, καὶ χειματος ἀρχομένοιο
Σημαλτρεῖν ἐκέλευσεν, ἐπερχομένου τ' ἀρότιο.

D Cicero :

At magnum nomen signi, clarumque vocatur,
Propterea, quod et æstatis primordia clarent,
Et post hiberni præpendens temporis ortus
Admonet, ut mandent mortales semina terris.

Sed matutino id ortu et occasu facere Vergilias, Aratus cecinit, non exprimit Cicero. At Festus Avienus hoc interpretatione sua reddidit :

Nam si se gurgite tollunt
Vergiliæ, curvas in flava novalia falces
Exercere dies. Si condunt æquore flammas,
Tellurem presso proscindere tempus aratro.

Hæc anni bipartita distributio commode et πλατῶς accipienda est, non præcise ac rigide. Non enim exacte annum spatium illarum ortu, et occasu bifariam dividitur. Quod ex Hippocrate colligi

potest : cuius est eximius hac de re locus libro III *A* *Περὶ διαίτης*, qui necessario hic adnotandus est. Τὸν μὲν ἐνιαυτὸν ἐς τέσσαρα μέρη διαίρουσιν· ἄπερ μάλιστα γινώσκουσιν οἱ πολλοί· χειμῶνα, ἤρ, θέρος, φθινόπωρον. Καὶ χειμῶνα μὲν ἀπὸ Πλειάδων δύοσις ἄχρι ἰσημερινῆς ἑαρινῆς· ἑαρ δὲ ἀπὸ ἰσημερινῆς μέχρι Ἀρκτούρου ἐπιτολῆς· φθινόπωρον δὲ ἀπὸ Ἀρκτούρου μέχρι Πλειάδων δύοσις. « Annum in partes quatuor dividunt : quas plerique maxime dignoscunt, hiemem, ver, æstatem, autumnum. Et hiemem quidem ab occasu Vergiliarum usque ad æquinotium vernum; ver autem ab æquinotio verno usque ad ortum Vergiliarum; æstatem a Vergiliarum ortu ad ortum Arcturi; autumnum vero ab Arcturo ad occasum Vergiliarum. » In hac anni quadripartita divisione non sunt æqualia segmenta, sed longe major æstatis et hiemis est modus, quam veris et autumnii; cui dies haud amplius quadraginta finiuntur. Hippocratis sæculo, hoc est Metonis, Pleiadis ortus matutinus et heliacus contigit in Tauri parte 19, Arcturi ortus in Virginis 25; intervallum signorum quatuor, graduum 6. Tantum æstivo segmento Hippocrates emetitur; at verno tempore dies non amplius sex et triginta competunt. Rursus occasus vespertinus ac verus Pleiadum fiebat in gradu Libræ 28. Itaque ab ortu Arcturi ad occasum Pleiadum gradus sunt omnino 33. Denique ab occasu Pleiadis ad æquinotium vernum quatuor fere signorum interstitium est. Atque ut apparentem occasum Vergiliarum non verum adhibeamus, haud multum de hoc hiberno intervallo detractum fuerit. Tales igitur anni divisiones magis ad sensum, et aeris cœlique vicissitudines, quam ad proportionem æqualitatemque partium institutæ sunt. Quod ut in uno Vergiliarum sidere ita esse monstremus: ortus earum heliacus Metonis ævo in Tauri gradum incidit 19; occasus in Libræ 28: intervallum signorum v, graduum 9; ab occasu ad ortum, signorum vi, graduum 21. Quod si dies interjectos æstimare velimus, cum Metonis tempore verus solis ingressus in Taurum Athenis contigerit Aprilis die xxvi, hora 17, 57: in Libram autem vero motu subierit Septembris xxviii, hora 20, 10; heliacus porro Pleiadis ortus in Maii xv diem; occasus matutinus **D** in Octobris xxvi ceciderit: intervallum inter utrumque, dierum est clxv. Quod abest ab anni dimidio, hoc est diebus clxxxii, horis 18, diebus fere xvii.

Sic Hesiodi tempore anno periodi Julianæ 3714, quoniam æquinotium vernum ἀρκτέες contigit Martii xxxi, hora 1, 24 Athenis: ingressus item in Taurum verus Maii i, hora 4, 18. Item æquinotium autumnale Octobris ii, hora 17, 33 Athenis; intervallum inter Maii x diem, in quem gradus Tauri 11, et heliacus ortus Vergiliarum cadebat, et xx Octobris, cui gradus Libræ 19, atque occasus earundem heliacus competeat; dierum est clxiii. Quod longe abest ab anni dimidio, nempe diebus xx.

PATROL. GR. XIX.

Anno denique Juliano primo, sol in Geminos vero motu subiit Maii die xxiv, hora 11, 54, Romæ, ubi initio Geminorum ortus heliacus Vergiliarum factus est. At Scorpionum iniiit Octobris xxv, hora 5, 53: cuius gradus quartus, in quem matutinus occasus convenit, incurrit in Octobris xxviii. Discrimen utriusque dies clvii, quod a dimidio anno distat diebus xxvi fere. Hæc intervalli paulatim crescentis varietas ex æquinotii antecessione, nec non octavæ spheræ, cum stellis in consequentia progressionem, tum apogei solis mutatione nascitur.

CAPUT XI.

De Caniculæ ortu et occasu veterum loca multa: itemque de Procyne, diligenter expensa.

B Alterum post Vergilias sidus, in quo et usum experiemur methodi nostræ; et scriptorum de eo loca paulo expendemus accuratius, Canicula est, quam Græci Σείριον appellant: quod nomen latius apud antiquos extenditur, nam et solem aliquando significat. Ut apud Hesiodum II *Ἔργ.*, ubi autumnii tempus ita describit:

Δὴ γὰρ τότε Σείριος ἀστήρ
βαδὼν ὑπὲρ κεφαλῆς κηριτρεφέων ἀνθρώπων
ἔρχεται ἡμάτιος· πλείον δὲ τὸ νυκτὸς ἐπαυρεῖ.

Nam tunc solis stella
Paulum supra caput fato obnoxiorum hominum
Venit interdiu: plus autem de nocte obtinet.

C Interpretes omnes in id consentiunt, Sirium hic esse solem, διὰ τὸ σειριάειν, quod est λάμπειν: neque aliter hoc loco interpretari possis, contra quam vir doctus existimavit. Non enim parallelus quem Canicula describit, inæqualia segmenta supra terram habet, infraque diversis in anni tempestatibus: quod de Sirio poeta canit. Hesychius, Σείριος, ὁ ἥλιος, καὶ ὁ τοῦ Κυνὸς ἀστήρ. Idem ab Archilocho pro sole: ab Ibyco pro astris omnibus usurpari docet. Hunc Ægyptii Sothin appellavere (ait Orus Apollo lib. I, cap. III) cui et principatum astrorum tribuerunt: et ex ejus ortu de anni totius statu conjecturam capere solebant. Nam « hujus effectus amplissimi in terra sentiuntur, » ut loquitur Plinius (lib. II, cap. XL); præcipue vero, quod illius exortu solis vapores accendi putantur. « Sentiunt id maria, et terræ, » ut idem inquit, « multæ vero et feræ. Neque est minor ei veneratio, quam descriptis in deos stellis. » At Geminus cap. XIV longa et erudita disputatione vulgarem hunc refellit errorem, ortu sideris ullius, aut occasu mutari naturæ statum opinantium. Non enim majore vi aliis aliæ præditæ sunt stellæ: nec exortu, vel occasu suo tempestates ullas excitare putandæ sunt. Sed penes solem causa est vicissitudinum istarum: quarum in tempora cum insignium quorundam siderum exortus, vel occasus incurrerent, hæc velut signa, illis notandis ac designandis adhiberi placuit. Atque hoc in ortu Caniculæ præsertim astruit Geminus, qui cum in eam anni tempestatem incumberet, in qua vehementior æstus existit, hujus

primum significandi munus, post efficiendi quoque vim causamque popularis illi consensus attribuit. Ad id vero probandum cum alia adhibet argumenta media ex philosophia deprompta, tum hoc unum, quod et sensu ipso discernitur, et ad institutum nostrum valde pertinet. Nam si orienti Caniculæ incrementum illud ardoris, tanquam causæ, tribuendum foret; tum id effici maxime oporteret, quando cum sole conjuncta ortum cum ipso facit; quam ἀνατολήν proprie vocari supra diximus. At res secus se habet. Non enim in ortu illo, quem nos κοσμικὸν appellare solemus: sed in heliaco, sive ἐπιτολήν vehementer calor efficitur; nec eodem ubique tempore; sed alibi citius, alibi tardius: pro eo ac maturius, aut serius solis explicata radiis Canicula consurgit. Ut in Rhodo post tricenos a solstitio dies oritur; aliis in locis post quadraginta, alibi post quinquaginta. Ex quo parapegmatum, inquit, vacillat fides: quorum auctores in pronuntiandis ex ortu siderum et occasu tempestatibus, quas ἐπισημασίας vocant, non arte ac methodo certa, sed observatione ac longissimi temporis experientia nituntur. Hanc Gemini rationem primum nominis ipsius notatio confirmat. Quippe vim illam tempestatum impultricem atque ipsos mutationum effectus Græci τὰς ἐπισημασίας, Latini « significationes » nominant; ut hoc intelligatur in stellis illarum indicia non causas initio constitutas esse. Tum octavi orbis, et hærentium in eo siderum progressio omnem ex doctorum animis dubitationem sustulit. Nam quæ sidera certis antea cœli stationibus ac temporibus affixa credebantur, ea paulatim locum mutando fidem fefellerunt, nec in eas hodie tempestates incidunt, quibus vel significandis, vel commovendis attributæ videbantur.

Caniculum ortu suo æstivos calores intendere non solum antiqui persuasum habebant, sed mortalium hodie omnium usu, et communi sermone percipiebant. Cum autem duplex sit ortus siderum, apprensus, sive heliacus; et verus, qui et cosmicus dicitur: tanta illa vis æstus augendi, ac cæterorum efficiendorum, heliaco, non cosmico quondam ortui imputari solebat, ut ex Gemino paulo ante referebamus: quod et scriptores alii nos docent; qui ex orientis Caniculæ prospectu futurorum præsentia peti solita demonstrant. Sic Homerus *Iliad.* x, Sirii describens ortum:

Ὅς ῥά τ' ἐπώρης εἶσιν· ἀρκηλοὶ δὲ οἱ ἀγῶναι
 φαίνονται πολλοῖσι μετ' ἄστρασι νυκτὸς ἀμολγῆ·
 Ὅν τε κῦρ' Ὀρίωνος ἐπιπλησιν καλέουσιν·
 Λαμπρότατος μὲν ὄσσι, κακὸν δὲ τε σῆμα
 [τέτυκται.

Heliacum ortum intelligit, qui æstate desinente sit, quam ὀπώραν vocat, extrema nocte, ut recte Eustathius exponit. Quanquam Theo ad Aratum ingentes illos æstus ortui cosmico videtur ascribere. Atqui longiore deinceps annorum evoluto spatio, postquam sidus illud εἰς τὰ ἐπόμενα progressionem habuit, ἐπισημασία omnis manifeste ab

A heliaco ad cosmicum ortum transitum fecit. Anno primo Juliano, ortus cosmicus Sirii Romæ contigit in gradu Cancrī 22, 48'; Julii circiter xvi; heliacus in gradu Leonis 7, 43'; Augusti fere secundo. Anno labente mcccxxx Christi, ortus cosmicus in gradum Leonis 7, 16'; Heliacus in Leonis 20, 30' incurrit, Augusti circiter 12. Itaque canicularium dierum initium ab ortu heliaco descendit, ac semper longius deinde recedit. Hanc μετέπειτα orbis stellati prisca ætas ignorabat: ideoque designatos semel a majoribus suis ortus occasusque constanter tenebant; ac tum heliacus cum cosmicis promiscue habebant, tum qui certorum erant locorum proprii, nullo discrimine ad alios accommodabant. Ad hæc fere capita varietas omnis illa referre potest, quæ apud antiquos scriptores hoc in negotio insignis occurrit.

Ortum Sirii plerique in id momentum conferunt, quo sol Leonem ingreditur. Quoniam vero solstitia et æquinoctia in octavis committi signorum partibus vulgaris erat opinio, hinc totidem ante veros ingressus diebus initia dodecatemiorum anteverterunt. Solstitium Julii Cæsaris Junii quarto et vicesimo die defixum erat. Igitur xv Kalendas Julii, sive Junii xvii, in Cancrum sol ingredi putabatur. In Leonem vero post unum et triginta dies, xv Kalendas Augusti. Plinius libro II, capite XLVII, « Ardentissimo æstatis tempore exoritur Caniculæ sidus, sole primam partem Leonis ingrediente: qui dies xv ante Augusti Kalendas. » Libro quoque XVII, capite XXVIII, post solstitium oriri Caniculam ait die xxiii. Si viii Kalendas Julii sit solstitium, ingressus in Cancrum xvi Kalendas accidit, qui est Julii xvii dies. Varro libro I, capite XXVIII, a solstitio ad exortum Caniculæ dies numerat xxix: Columella libro IX, capite XIV, dies xxx; alii, ut Palladius libro VII, tit. IX, Caniculam xiv Kalendas Augusti oriri tradunt: qui est xix Julii dies: quem et Ptolemæus Græcæ a nobis editus inter alios memorat. Nam et Epiphi xxi, id est Julii xv, et Epiphi xxv, qui est Julii xix, et Epiphi xxvii, Julii xxi ponit ortum Caniculæ: quo die Censorinus quoque in Ægypto oriri scribit cap. XXI.

Ac major pars, ut dixi, Veterum, qui post annum Julianum conditum scripserunt, ortum Caniculæ primo in Leonem ingressui solis assignant; ut Varro, ut Columella, ut Palladius, ut Manilius, ut Firmicus, ac cæteri: qui quasi per manus traditam hanc opinionem posteris tradiderunt. In quo recentiores quique plurimum falsi sunt. Nam neque Julii sæculo, neque Constantini; quo Firmicus, ac paulo post, ut quorundam est opinio, Manilius floruit; ortus heliacus Sirii, de quo isti loquuntur, in primam partem Leonis Romæ incidit. Etenim anno primo Juliano cosmice oriebatur Canicula Romæ cum gradu Cancrī 22, 48', heliace cum gradu Leonis 7, 43'. At in Rhodo eodem sæculo ortus eisdem cosmicus in Cancrī gradum 16, 48'; Heliacus in Leonis i cadebat. Quod illic ætate sua con-

tigisse testatur Geminus, et ante hunc Hipparchus. A Ex quo de Gemini ætate conjectura nostra firmatur. Nos enim lib. II *De doct. temp.*, cap. VI, sexto Urbis sæculo ipsum floruisse demonstravimus ex eo, quod ante annos CXX, quam scriberet, Isia in Eudoxi τροπὰς incidisse prodit: de quo rursus in Notis ad Gemini pag. 19 accuratius est actum.

Redeo ad ortum Caniculæ. Quem cum Gemini rationibus adamussum consentientem exhibet methodus nostra. Plinius autem, et cæteri, qui circa Julii xviii, vel xix, in prima parte Leonis oriri scripserunt, falsa illa persuasione moti sunt, quam supra quarto capite, ex præpostera antiquorum imitatione perperam illis obrepsisse monstravimus. Hic primus eorum fuit error. Cui alter accessit, quod cum verus, et cosmicus ortus Caniculæ circa id tempus, quod ab illis conceptum est, Romæ contingeret, Heliacus autem non in Italia, sed in Ægypto sub idem tempus accideret, isti quæ ab Alexandrinis, et Ægyptiis ad suum tractum accommodata, scriptisque prodita erant, ad Italicum applicarunt. Ortus cosmicus Sirii anno primo Juliano Alexandriæ fiebat in gradu Cancræ 12, 27', circa vii Julii: heliacus in gradu 26, 9', hoc est Julii fere xx. Quamobrem quod illi de ortu canicularis tempore scribunt, si de Italicæ cæli positu sermo est, ad cosmicum refertur: sin Ægyptiaci ratio ducitur, heliacus habendus est. Columella, qui tricesimo ab solstitio, et ab octava parte Cancræ die Caniculæ ponit exortum, imprudens in veritatem delapsus est. Sic enim partem in Leonis septimam fere redacta ratio est. Sed in tempore defliniendo vulgaris illum error abripuit; nam quia solis introitum in Cancrum Junii xvii circiter illigavit, Leonis aditum Julii xviii consentaneum est ascribi, ortum vero Caniculæ Julii xxiii vel xxiv, in parte Leonis circiter septima. In quo tamen fugit illum ratio. Quippe Kalendis Augustis, vel paulo post, heliacus Caniculæ ortus per id tempus congruit. Non minori hallucinatione Plinius vicesimo tertio post solstitium die oriri Caniculam heliace putavit, cum revera totidem post solstitium diebus cosmice ætate Julii Cæsaris oriretur.

Scaliger Notis ad Manilii lib. V (pag. 405), poetam suum corrigit, qui ex communi opinione dixit in parte Leonis ortum facere Sirium: « Melius, inquit, dixisset Canem principio Cancræ oriri in finitore barbarico. Sæculo Manilii oriebatur in vii Cancræ. » Ut Augusti sæculo demus floruisse Manilium, quod ratus est Scaliger, neque initio Cancræ, neque cum ejus gradu vii orta est Canicula. Quippe verus illius ortus Alexandriæ in gradu 12, 27'; heliacus in 26, 9' accidit. Ab ortu vero non multum abhorret Plinius: qui lib. XVIII, cap. XXIX, Caniculam oriri ait in Ægypto iv Nonas Julias. In hunc enim diem undecimus fere Cancræ gradus incurrit. Tametsi de Procynæ, non de Canicula, videtur hoc posterius intellexisse Plinius. Nam capite antecedenti, iv Nonas Ægypto Procyn-

nem oriri dixerat. Sane primo anno Juliano verus ortus, sive cosmicus Procynis Romæ cum gradu 11, 0' Cancræ fiebat: heliacus cum ejusdem gradu 27, 54'. At in Ægypto cosmicus contigit in gradu Cancræ 6, 17'; heliacus in 21, 5'. Manilius autem lib. V, et Firmicus, ut recte Scaliger emendavit, Procynem in Cancræ parte xviii oriri volunt: quod et Julii sæculo, non Firmici consentaneum est.

Duo sunt in cælo sidera, quibus Canis nomen competit: Procyon, et Κύνων. Ille Antecanis, sive minusculus Canis vocatur, ad lacteum circum positus, inter æquinoctialem circum et zodiacum: duasque stellas habet; in collo unam, in femore alteram, quæ et Procyon appellatur proprie. Cujus origo vocabuli ex eo petitur, quod Canis ac Sirii præcedat ortum. Canis autem sidus est ad austrum infra æquinoctialem circum. Quod cum stellas habeat plures, præcipuam tamen in ore ac maxilla gerit: quam Sirium vocant, Latini Caniculam, etsi Canicula nonnunquam pro toto ipso sidere sumitur. Plinius lib. XVIII, cap. XXVIII negat Procyni nomen apud Romanos ullum esse. « Quod sidus apud Romanos, inquit, non habet nomen, nisi Caniculam hanc velimus intelligi: hoc est minorem Canem, ut in astris pingitur: ad æstum magnopere pertinens. » Ita Peliserius emendaverat in ora codicis sui, pro quo vulgo legitur: « Est autem magnopere pertinens. » Pertinere ad æstum Procynem ait, confessum inter omnes sidus indicat, quod Canis ortum vocamus. Adeoque ingentem illum æstum denuntiat: imo et ex parte facit. Hinc Horatius lib. III, Ode 30:

..... Jam Procyon furit
Et stella vesani Leonis
Sole dies referente siccos.

Nisi quis fortasse Procynem ab Horatio cum Sirio confundi velit, quoniam prima hæc asterismi Canis stella ante cæteras, adeoque ante totum ipsum Canem apparet. Sic enim Galenus in lib. I *Epidem.* Hippocratis, Κύνων μὲν γὰρ τὸ σύμπαν ἄστρον· ὃ δὲ ἐπὶ τῆς γένουος αὐτοῦ Σείριος· ὃν ὁρθῶς ἂν τις ὀνομάζοι τὸν Πρόκυωνα, οὗ τὸν Κύνων. Sirium ait appellari a nonnullis κύων, quod totius nomen est sideris: rectius tamen Procynem appellari posse, quam Canem. Quem Galeni locum, ut et alia fere omnia de Canicula, in farraginem Solinianam avertit Salmasius ex Bisciolæ nostri lib. XII tomi II subsecivarum, cap. II; neque auctorem, a quo ista didicerat, vel littera nominavit; qui ejus est mos. Utrum autem Procynem perpetuo pro Canicula Plinius acceperit, quod Exercitatori videtur, dicemus cap. I libri septimi.

Ut in ortu suo immodicos æstus excitare Caniculam, sic occidentem frigora et inimicas frugibus pruinas commovere scriptores asserunt. Manilius lib. I, Plinius lib. XVIII, cap. XXIX; Columella lib. XI, cap. II. « Pridie Kalend. Maias Canis se vespere celat; tempestatem significat. »

Plinii verba, quia mendosa sunt, castigandi causa A referemus. Narrat instituta Robigalia a. d. vii Kalend. Mai. : « Quod post dies undeviginti ab æquinoctio verno, per id quadrivium varia gentium observatione in iv Kalend. Maii Canis occidit, sidus et per se vehemens, et cui præoccidere Caniculam necesse sit. » A vii Kalendas Maias ad iv totum hoc quadrivium frugibus decretorium esse dicit : et ab æquinoctio verno dies numerat undeviginti. Æquinoctium vernum a Plinio confertur in viii April, Kalendas. a quo secundus et tricesimus dies est vi Kalendas Maias. Legendum itaque fuerit : « post dies unum et triginta. » Idem Plinius ex Varrone refert occasum Caniculæ in decimam Tauri partem. Quod illius sæculi opinioni congruit, quæ ingressum in dodecatemoria octavo ante cardines die repræsentabat. Ut igitur in Taurum subeat sol xiii Kalendas Maias, decima pars ejus in iv Kalendas incidet : quo die Ptolemæus Græce a nobis vulgatus occasum Canis adnotavit. Tabulæ nostræ heliacum occasum Sirii reddunt Romæ in gradu Tauri 5, 31'. Quem sol adibat Julii Cæsaris ætate tertio circiter Kalendas Maias. Plinius vero, qui vii Kalendas adnotavit, ex ἐπικαταδόσεως φαινομένης ratione conciliari potest. Nam illius laxiora solent esse spatia, ut supra demonstravimus. Geminus ait Canem Euctemoni in secundi Tauri parte, Eudoxo in quarta celari.

CAPUT XII.

De tempore messis in Ægypto et Palæstina ex occasione ortus Pleiadum ; ac de Sabbato deuteroprotæ ; cujus ratio in Epiphaniæ Animadversionibus tradita defenditur, contraque eam objecta solvuntur. Primus mensis ab Hebræis ad novarum frugum tempus accommodatus. Maturitas frugum duplex. Marci evangelistæ locus illustratur.

Mirum quibusdam, nec satis credibile visum est, quod ex Hesiodi et aliorum antiquorum testificatione constat, sub exortum Vergiliarum tempestatem in Græcia messem fuisse. Nam illarum ortus heliacus in anno Juliano primo Romæ factus est Taurois xxviii, qui in Maii xxi diem cadebat ; in Ægypto vero, Taurois xxi, Maii xiv. At Hesiodi tempore maturius adhuc ortus ille fiebat. Sed ut de Græcia modo, et Italia nihil dicam, in Ægypto sane ac Palæstina longe ante heliacum Vergiliarum exortum messem auspicabantur. Nam Thec in commentariis ad Aratum testis est, mensis Pharmuthi xxv die, qui Aprilis xx respondet, orientibus Vergiliis messis in Ægypto tempus esse. Et de cosmico seu vero, non heliaco exortu loquitur, qui Theonis sæculo circa illud tempus accidit. Quod ne quis vanum existimet, Ægyptium alterum citabo priore illo magis etiam idoneum testem ; S. Isidorum Pelusiotam, qui lib. III, epist. 110 scribit sub id tempus, quo Judæi Pascha celebrabant, spicas jam maturas ad messem videri. Ἐν ἐκείνῳ γὰρ τῷ καιρῷ μόνῳ καρῆθαρῶσιν οἱ ἀστάρχες, καὶ κέλονται ὑπὸ τοῦ καρποῦ, καὶ τῆς πρὸς ἀμνητον ὤρας, οἴονε τὴν δρεπάνην ἐφ' ἐαυτοὺς κολοῦντες.

« Per illud tempus solum summa spicarum capita gravantur ; et præ frugibus, ac metendi maturitate inclinantur ; tanquam ad se fallacem invitent. » Agit autem de Sabbato deuteroprotæ ; quod esse idem existimat ac primam azymorum diem. Quare ex ejus auctoritate liquet, in Ægypto, et, quod tam reipsa consequens est, quam ab eodem concluditur, etiam in Palæstina, maturas per idem tempus segetes ad messem fuisse. Sunt enim ambo illi tractus sub eadem poli altitudine siti.

Hæc cum in Animadversionibus Epiphaniæ ante aliquot annos observassem (Ad hæc. XXX, n. XXXI), visa non nemini absurda res est, qui falsam opinionem esse nostram putavit super Sabbato deuteroprotæ. Quod cum Scaligero illud esse Sabbathum ostendimus, quod primum est ἀπὸ τῆς δευτέρας τοῦ Πάσχα, in qua manipulus novarum frugum offerri consueverat. Quo etiam in loco sententiam illam redarguimus, quæ Sabbathum secundo primum ideo Pentecosten esse malebat, quoniam maturæ tunc erant spicæ, ut eas apostoli Sabbato illo confricarent. Sub initium autem azymorum maturæ esse non poterant quandoquidem quinquagesimo inde die falx primum mittebatur. Hæc non falsa solum esse, sed etiam contraria Scripturæ demonstravimus. Negat vero scriptor ille nuperus, et damnatam illic a nobis sententiam tueri pergit, ac mirari se dicit, eam velut Scripturæ contrariam esse rejectam. Cui quidem sic hoc loco satisfaciam, ut de messis tempore, quod cœperam, plenius atque uberius explicem.

Igitur qui propter vulsas ab apostolis et confricatas segetes negabant Sabbathum deuteroprotæ unum quempiam ex azymorum esse diebus ; in quod plerique consentiunt, ea, quam oppugnavimus, ratione nitebantur ; quod xv die Nisan, aut xx Martii maturæ esse spicæ non poterant. « Nam festum, inquit, primitivorum celebrabatur quinquagesimo die post Pascha : celebrabatur autem simul atque prima falx in messem mittebatur. Non ergo poterant in festo azymorum, id est quinquaginta ante diebus, segetes esse maturæ. » Contra hæc ex capite Levit. XXIII, 2 istud objecimus : novarum frugum manipulum postridie primæ azymorum oblatum fuisse ; proinde maturas jam fuisse segetes. Neque vero quinquagesimo post die novas fruges, sed ex novis frugibus primitiarum panes representatos esse.

At recens ille scriptor adversum nos excipit, non spicas maturas, sed adhuc virentes ; nec eas triticeas, sed hordeaceas, oblatas esse. « Quare, inquit, si diebus azymorum spicæ messis hordeaceæ, quæ tunc offerebantur, adhuc virebant, optime infertur, triticum, quod serius maturescit, nondum tunc temporis potuisse esse maturum. »

Verum non hordeaceas solum, sed etiam triticeas messes sub azymorum tempus maturas inter-

dum fuisse, si Scripturæ fidem habemus, necesse est credere. Nam Levitici XXIII id non obscure declarat. Ubi postquam commate 10 præcepit Moyses, ut post demessam segetem spicarum manipulos, et primitias offerrent, subjicit com. 13 : « Panem, et polentam, et pultes non comedetis ex segete, usque ad diem qua offeratis ex ea Deo vestro. » Si nunquam maturæ, etiam ad confricandum, segetes erant azymorum tempore, frustra de panificio caveretur, ne ante oblatum Omer panis ex novis frugibus fieret. Itaque argumento illud est, etiam triticum aliquando maturum fuisse. Sed omnem pervicaciam retundit aditæ ab Israelitis Palæstinæ, ac transmissi Jordanis historia, quæ Josue cap. III et sequentibus continetur.

Transierunt enim Jordanem tempore messis. « Jordanis autem (inquit vers. capituli tertii) ripas alvei sui tempore messis impleverat. » Quo transmissio circumcisi sunt, et aliquandiu substituerunt, donec vulnera sanarentur; (cap. V, 8) postea Pascha celebrarunt, « quarta decima die mensis ad vesperam. » Haud dubie ex Mosis præscripto, adeoque mense primo. Addit eosdem comeditis de frugibus postridie azymos panes et polentam; ac tum manna defecisse, cum primum frugibus novis Chananææ vesci cœperunt. Quis ex eo non videt, non modo maturas ad vellicandum segetes mense primo fuisse, sed etiam ad panem ex illis faciendum? Adde mensis ipsius vocabulum, quod Abib propterea dictum est, sive novorum, ob novas utique fruges. Adde Theonis et Isidori Pelusiotæ loca illa, quæ initio capituli adduximus, ex quibus apparet, tam in Ægypto, quam in Palæstina messis tunc cœpisse tempus.

Ut autem res illustretur magis; duo quædam proponenda sunt. Alterum, mensem primum, seu novorum, minime apud Judæos veteres statum fuisse, ac certo tempore defixum. Nam docent magistri, cum pluribus aliis de causis profèrri consuevisse mensem illum, et intercalatione submoveri; tum ob fruges novas nondum adultas. Quæ de re fuse agitur in Talmudicis Digestis, et apud R. Mosem Maimoniden. Tum Aben Ezra in cap. XII Exodi pluribus idem explicat, ubi inter alia scribit, nihil de lunari mense ab legislatore cautum esse; sed hoc unum præcepisse, ut in ipso novarum frugum mense Pascha celebrarent. Quocirca pro eo atque fruges citius aut tardius crevissent, ita serius ociosve primum illos indixisse mensem, ac nonnunquam annos intercalares duos continuasse. Sane quod ad eum annum spectat, in quem Sabbatum illud deuteroproton, quo de agitur, incidit, qui fuit *κρῶξως* primus, neomenia Paschalis Aprilis 11 contigisse videtur, feria vii, prima dies azymorum Aprilis xvi, feria vii. Itaque Sabbatum deuteroproton in xxiii diem Aprilis incurrit, qui quartus est ab eo quem Vergiliarum ortui, et initio messis Theo præfinit. At anno ipso,

quo passus est Christus, mense integro citiùs Pascha celebratum est.

Præterea sciendum est, maturitatis in frugibus gradum esse duplicem. Aut enim matura seges est ad falcem: quod tempus Marcus evangelista cap. IV, 29 obscuris verbis indicat, quæ obiter explicanda sunt: «Ὅταν δὲ παραδῶ ὁ καρπὸς, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον. Vulgo sic accipiunt, quasi παραδῶ, sit, « prodiderit se, » et absolute sumatur: quod est inusitatum. Malim sic interpretari, « cum permiserint fruges, » id est, cum plena maturitate messores invitare cœperint. Vulgatus interpres non tam verba quam sententiam expressit. Conjecturam nostram adjuvat Theophylactus, qui sic exponit, aut legit: «Ὅταν δὲ παραδῶ τὸ θέρος.

Quod, nisi ut nos fecimus, explicare nequeas. Aut igitur plena in frugibus maturitas ista spectatur; aut adhuc viridis est tam spica quam semen ipsum, ita tamen ut esui utrumque sit aptum, ac vellicari destringique possit. Imo suavius est esu virens adhuc, et molle triticum, quam torridum, et messi proximum. In Sabbato illo deuteroproton, de quo sermo nobis est, maturæ non ad esum tantum, sed ad messem quoque segetes fuerunt. Erat enim dies Aprilis xxiii. Aliis temporibus, quando Pascha citius accidebat, hordeaceus manipulus offerebatur, aut viridibus adhuc tritici spicarum. Utrius generis spicis constaret Omer Scriptura non definit. Quocirca justæ suspicioni locus est, promiscue alterutrum offerri fas fuisse, prout utriusvis maturitas in legitimum diem incidisset. Nam neque plena, et ad messem idonea maturitas expectabatur, neque tamen lactens adhuc semen ad Omer adhibebatur, sed saltem viride. At cum paulo citius Pascha contingeret, quam ad oblationem triticeus fasciculus comparari posset, succidanea erat messis hordeacea, utpote præcocior.

Postremo non videtur interdictum ulla lege Judæis, ne ante oblatum manipulum messem facerent, etiam hordeaceam. Imo ante factam esse, locus ille Levitici XXIII, 10, demonstrat: «Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, et mesueritis segetem, feretis manipulos spicarum, etc. Quod tamen non perpetuo, sed interdum accidit, secundum ea quæ paulo ante diximus. Idem et de Pentecoste debet esse iudicium; nullo præcepto vetitum Judæis esse, ne ante festum hoc frugibus novis ac panibus ex his confectis vescerentur; quod opinionis fautores contrariæ sumunt: quin potius id antea fas fuisse, declarat historia capituli tertii et quinti Josue, quam citavimus. Neque primitiarum vocabulum id perpetuo significat, quod omnium primum est, et ante quod nullum in usu fuit; sed interdum simpliciter pro quavis oblatione, vel re ad honorem Dei seposita ac selecta, ut Exod. XXV, 2, et XXXV, 5 et 21; Numer. XXXI, 29. Quare tametsi primitivi panes in Pentecoste oblati fuerint, minime ex eo sequitur novas ante hoc tempus fruges non attigisse Judæos. Quod in

Commentariis suis erudite Bonfrerius noster observat : cui idem, quod in mentem mihi venerat, placuisse prius, maximo sum opere gavisus.

Hinc illa, quæ contra nos allata sunt, universa solvuntur. Si per azymorum dies, inquit, spicæ messis hordeaceæ adhuc virebant, triticum nondum maturum esse potuit. Respondemus, virentes spicas hic sumi pro recentibus, non penitus viridibus, et immaturis. Nam Hebraice est Levit. II, 14, אֲרִיב קָלִי *spica recens, tosta*, et תְּרִיבֵי תְּרִיבֵי *triticum contusum spicæ plenæ*. Ita IV Reg. IV, 42. Carmel frumentum novum vertit interpres. Nec est absurdum, quo tempore metitur hordeum, triticeas spicas, si minus ad messem, certe ad vescendum maturas esse.

Josephus l. III *Orig.*, cap. X sentire videtur ex hordeacea messe primitiarum oblatum esse manipulum. Sed nihil hoc obstat quin ex aliis frugibus

offerretur, quando serius Pascha contingeret. Idem porro subjicit, ab oblato manipulo publice privatimque metere licuisse : καὶ τότε λοιπὸν δημοσίᾳ ἔξεσσι παῖσι, καὶ ἰδίᾳ θεράζειν, quasi id ante non licuerit. Sed hujus rei nullum in sacris libris exstat interdictum. Nos autem de priscis Judæorum temporibus, non Josephi ætate loquimur. Atqui vel ex hoc ipso ejusdem historici loco evidens est, sub Pascha messem in Judæa peractam : quod nobis satis est. Nam, si post delibatam oblatione manipuli segetem, metere fas fuit, ergo maturæ jam ad messem erant segetes, etiam triticeæ, atque istæ saltem ad esum. Unde Sabbatum deuteroproton septimo ab oblatione manipuli die contigisse, minime ex eo fit absurdum, quod tum virentes spicas manibus suis apostoli defricarent : quod contra reprehensionem nuperam propositum erat ostendere.

DE GRÆCORUM ÆRIS AC COMPUTIS

DISSERTATIO.

(Dionysius PETAVIUS, *De doctrina temporum*, t. III, p. 133.)

CAPUT I.

De triplici Græcorum æra, quæ ad duas redigitur. Illustratur Panodori Chronologia. Maximus, Georgius Syncellus, Theophanes, aliique notantur.

Græcorum computos, ærasque præcipuas esse tres, inter eruditos convenit. Nam aliam esse dicunt, quæ ab initio rerum ad Christi in uterum Virginis adventum, aut natalem annos computat 5493, aliam, quæ annos numerat 5501, tertiam quæ 5509 constituit. Primam Antiochenam appellant aliqui, secundam Æthiopicam, tertiam Alexandrinam. Scaliger ad Excerpta Maximi primam nominat lunarem, mediam orientalem, postremam paschalem : quarum appellationum origines disputat initio libri V *De emendatione temporum*. Sed eas a nobis confutatas habes, penitusque convictas in nono *De doctrina temporum* capite V, ubi nihil in computis istis vidisse, neque quid scriberet intellexisse hominem plenissime demonstravimus ; ac multa in eam rem congressimus et ignota vulgo et scitu dignissima ; et ad id, quod modo agitur, apprime necessaria ; quæ minime hoc loco repetenda sunt. Non pauca tamen illic omisimus propria magis instituti hujus, et paschalis Græcorum methodi, quam ad illustrandos Maximi, Isaaci aliorumque computos, qui in Auctarium relati sunt. enarrandam suscepimus, ejus initium disputationis ab æra illa triplici, et communi de iis opinione doctorum, atque errore ducetur, ut ab illis frustra doceamus tres esse distinctas hactenus, cum sint revera tantummodo duæ.

Etenim computorum, sive τῶν ἐμάδων *annalium* diversitas in eo ponitur, ut in unum et eundem annum, ceu communem terminum, dispare summæ desinant. Quod si aliis atque aliis annis iidem inscribantur tituli, non debet propterea diversus appellari computus ; quod ad longinquoiores annos major numerus ; minor autem ad propinquoiores ab eodem capite ductus extenditur. Ut enim exemplo fiat quod dico clarius, sumatur ab orbe condito ad annum æræ Christianæ primum certus aliquis computus, velut ille noster annorum 3983, in eoque diversis annis eadem illigetur epocha, nimirum Urbis conditæ : quam alius in eo anno defigat, qui est ante æram Christianam 754, alter tredecim annis postea ; Pictorem, aut nescio quem alterum ex veteribus auctorem secutus, puta in eo qui sit ante Christum 745. Duo igitur illi in eadem ad ortum Christi summa consentientes, in annis autem diversis ejusdem epochæ dissidentes ; sic ut prior ab eodem mundi initio ad Urbem conditam numeret annos 3230, alter, annos 3243, non utique diversos ab Adamo computos instituere dicuntur : quod tum demum facerent, si ad eundem annum, qui sit ante Christianam æram 754, periodi vero Julianæ 5960, alter ab Adamo numeraret annos 3230, alter 3243 ; et quod consequens est, ille ad Christum annos 3983, iste 5996.

Sic igitur tres illos Græcorum computos, ut a se distincti invicem diversique sint, in unum aliquem conspirare terminum oportet, ad eumque non eodem a capite et exordio descendere. Tali

est autem Incarnationis annus natalisve Christi; ad quem singulorum summa propagatur. Hunc eundem tribus illis æris constitutum esse docti illi suspicati sunt, qui eas a se mutuo separarunt. Sed non ita se res habet. Nam ex tribus duæ sunt, quæ diversis annis τῆν ἐνανθρώπησιν assignant, videlicet illa, quæ annos 5495, et quæ 5501 colligit. Unius ergo computi summæ istæ duæ sunt, qui cum tertio annorum 5509 natalem eundem Christi respicit, et ab illo propterea jure distinguitur.

Quod non eundem in annum Incarnationem Domini conferant, qui ad eam numerant annos 5495, et qui 5501; iis ex auctoribus constat, qui utriusque vel inventores, vel fautores exstiterunt. Priorem computum Panodoro cuidam inscribit Georgius Syncellus monacho erudito et antiquo. Vixit enim Arcadio imperante, et ad exactæ chronologiæ scientiam usum insuper attulit astronomicarum rerum; cujus in Georgii de illo narratione, quam sequenti capite proponemus, non obscura sane vestigia supersunt. Atque hio annum eum Christi ἐνανθρώπησεω; summæ suæ præstituit; a quo vulgaris æra nostra profleiscitur: quod cum in lib. IX. *De doctrina temporum*, cap. V, observatum jam fuerit, plenius hoc loco demonstrabitur. Scribit Georgius annum mortis Alexandri Magni a quo Thoth Philippi Aridæi procedit, in æra Panodori esse ab Adamo 5170, annum item mortis Cleopatrar, sive primum Actiacum, numerari 5465; a quo deinceps ad Augusti obitum putantur anni 45: sic ut anno ejusdem æræ 5506 Augustus excesserit; cum anno 5495 Christus advenisset. Ex iis inter se comparatis ita, quod volumus efficitur. Anno decimo quarto æræ Christianæ mortuus est Augustus; periodi Julianæ 4727, ut in libro *De doctrina temporum* XI, cap. VI, probatum est. Ut igitur detractis annis XIV de 4727 residuus est is, in quem vulgaris Christi natalis competit: et sequenti 4714 primus æræ Christianæ incipit; cui Incarnationem et Natalem computistæ nostrates cum Græcis affixerunt: sic de anno Panodori 5506 detractis XIV, existet annus 5495; cui τῆν γέννησιν Salvatoris Panodorus attribuit. Rursus Alexander Magnus periit anno periodi Julianæ 4390, qui est trecentessimus vicesimus quartus ante Christianam æram. Quare sicut additis 324 ad 4389; conficitur annus natalis communis in Juliana periodo 4713, sic ad annum 5169 additis 324, consurgit annus in æra Panodori 5493, qui Alexandrinorum populari exordio cœpit ab Augusto exeunte anni 4713, ecclesiastica vero consuetudine a vere anni 4714. Denique primus annus Actiacus, sive mortis Cleopatrar, in Juliana periodo est 4684, ad quem adjuncti anni 43 desinunt in annum 4727, quo Augustus fato functus est. Eodem modo si 43 adjicias ad 5463, conficit in Panodori computo annus 5506, quo item excessit Augustus: sed exiens uterque annus habendus, sequente 5507 et 5464. Quocirca nihil est certius quam incarnationis annum, in quem Panodori ab

Adamo æra perducitur, eundem esse cum anno primo Dionysiano. Doceo jam annis octo remotum ab eo alterum esse, qui quinquies millesimum quingentesimum primum annum occupat æræ Maximi, ac Theophanis, et Georgii Syncelli. Etenim, quod lib. IX (p. 5) *De doctrina temporum*, animadversum est, character annorum istorum, quo discernuntur a nobis, indictio est, quam nobiscum illi communem obtinent, tum feria, vel lunaris ætas certis diebus attributa. Quæ si adhibere velimus, id esse verum, quod dixi, reperiemus. Duo sunt præ cæteris auctores, qui æra utuntur ista, Maximus et Theophanes. Horum prior in prima parte computi, cap. XXXII, evangelismum beatæ Virginis, sive Incarnationem, incidisse vult anno mundi 5591, cyclo solis XIII, lunæ X, feria II, Natalem autem Christi eodem anno, feria IV. Quoniam igitur Εὐαγγελισμός, quam *Annuntiationem* Latina vocat Ecclesia, tam a Græcis quam a nostris, Martii XV ponitur, necesse est Dominicalem fuisse litteram F. Addit cap. XXXIII indictionem fuisse tunc XII, capite porro XXXIV χρηματισμόν Zachariæ Septembri XXVII die contigisse narrat, feria V, cyclo solis XII, lunæ IX. Proinde littera Dominicalis erat G. Item natum esse Joannem Junii XXIV, feria II, nempe littera Dominicali F. Ex tot anno- rum characterismis efficitur, Zachariæ χρηματισμόν et conceptum Joannis cadere in annum periodi Julianæ 4721, qui est æræ communis octavus, quo littera fuit G post Martium. Incarnationem autem Natalemque Christi, et ante hunc Joannis, in annum 4722, æræ Christianæ nonum, qui litteram habuit F. Sic annis octo tardior est natalis Dominicus in hac æra, quam in communi. Idipsum ἀποδεικτικῶς quoque colligitur ex cap. XXXIII partis primæ computi Maximi. Quippe Augusti imperii secundum annum ait esse mundi 6460, quo fuit indict. I, incarnatum vero esse Christum anno Augusti XLII, indict. XII. Ex quo consequens est anno Julii XII periodi Julianæ 4680 Augusti imperium iniisse, et annum Julii XIII, periodi Julianæ 4681 secundum esse monarchiæ. Intellige labentem utrobique. Etenim Augusti annos a Thoth incipit. Proinde primus Thoth revera incidit in annum Julii III, periodi Julianæ 4714: at ex Maximi calculo contigit anno Julii XI, periodi Julianæ 4679. Unde anno 4681 in cursu erat adhuc secundus Augusti cum indictione I. Adde annos XLII reliquos; incurret annus Augusti XLIII, quo incarnatus est Christus, in annum Julianum LIV, periodi Julianæ 4722, ita ut anno Juliano LIII a Thoth inierit, et Martio mense insequentis anni tenuerit. Vides ut annis octo tardiores sint epochæ omnes in isto computo. Nam Thoth Augustei imperii est annus Julius III, a Maximo vero fit XI. Eadem et in Nicephori Chronico perturbatio est, qui cum anno Adami 5501, imperii Augusti XLII, ponat Incarnationem Domini; nihilominus annum Nicænæ synodi numerat ab Incarnatione CCCXVIII. et octo.

annis minus dicit. Nos in nono *De doctrina temporum*, cap. IV, duos illos annos *χρηματισμοῦ*. Zachariæ et Incarnationis a Maximo conceptos retulimus in 4710 et 4711 periodi Julianæ, qui iisdem Dominicalibus litteris instruuntur. Sed indictio XII, quam natali Christi Maximus accomodat, annum suadet 4722, quo Romana indictio erat in cursu XII a Januario, vel a Martio, Aprilive, ut putat Maximus. Sic in baptismo Christi ac passione labes eadem computi cernitur, siquidem cap. XXXII baptizatum a Joanne Christum memorat anno 5530, feria III. Ergo littera Dominic. D, adjectis *xxix* ad eum annum, quo incarnatus est. Unde est hic annus periodi Julianæ 4752, quo ad vernum usque mensem labeatur annus Maximi 5530 et 5531 inde successit. Item passionem Christi conjicit in annum 5534, ac diem Parasceves; quæ quidem Martii *xxiii* contigit, ut ex Georgio mox probabitur, littera Dominic. G. Itaque annus fuit periodi Julianæ 4755. Quæ Græcorum sententia non magis reliqua ab historia, quam ab evangelica narratione discrepat. Nam Tiberii xv fere baptizatus est Christus; et eodem imperante, tertio, quartove anno postea passus: at ex Maximi computo sequitur, Caio imperante et ejus anno secundo ad baptismum Joannis accessisse Dominum et passum esse Claudii secundo: quæ sunt absurdissima.

Georgius Syncellus in eadem est causa cum Maximo. Nam et passum esse vult Christum *xiii* Martii, resurrexisse vero *xxv*, ætatis expleto *xxxiii*, anno ab Adamo desinente 5533, et ineunte 5534 ex a. d. *viii* Kalend. April. Præterea annum mortis Alexandri Magni numerat mundi 5170, idque in confesso ait apud omnes esse. At Augusti monarchiæ primum, quæ anno post mortem Julii altero cœpit, esse 5458; ejusdem vero mortem contigisse inter 5514 et 5515, cum Christus prope decimum quintum ætatis annum ageret. Intervallum ab anno 5170 in quem Thoth Philippi congruit, ad 5458 monarchiæ Augusti, sunt anni 288; quos si addideris ad annum periodi Julianæ 4390, quo mortuus est Alexander Magnus, confiet annus 4678, qui est octavus post mortem Julii Cæsaris: quæ anno 4670 incidit

Rursus intervallum ab anno 5458 ad 5515, mortis Augusti, anni 57; quos si ad annum periodi Julianæ 4678 adjicias, existet annus periodi Julianæ 4735, quo excessus Augusti contigit. Atqui convenit hunc anno periodi Julianæ 4727 obiisse. Igitur annis octo veram epocham moratur Georgius.

Hinc illud accidit, ut in annalibus Georgii Syncelli, et qui ejus continuavit opus, Theophanis; nec non hujus interpretis Miscellæ, anni Christi octo minus colligant, quam æra communis: nec antea Maximus instituit. Hic enim Heraclii annum *xxxi* cum anno Christi 633 componit in anno communis æræ 641, ut paulo post dicetur. Georgius et Theophanes annum primu Diocletiani mundi

esse volunt 5777, Incarnationis 277; atqui ex illo-
rum mente is esse debet æræ nostræ 285. Sic
Theophanes Constantini obitum refert in annum
mundi 5829, Incarnationis 329: quem certum est
æræ communis anno 337 incidisse. Rursus Valen-
tiniani exordium confert in annum mundi 5857
exeuntem; sequente mox 5858, quoniam Februario
creatus est imperator; Christi autem computat 357
itidem exeuntem. Discrimen annorum 7, quemad-
modum et in anno concilii Chalcedonensis, quod
anno mundi 5944, indictione v celebratum docet,
anno Christi 444. Atqui anno 451 æræ nostræ est
habitum, sic uno interdum anno ab instituta chro-
nologia Theophanes aberrat: ac septem annorum
tantummodo discrimen facit; cum octo esse anno-
rum oporteat ex illius ratiociniis: cujus ratio ex iis,
quæ de annorum initiis in anno Juliano dicentur,
utrunque constabit.

Ex his omnibus quod initio posuimus efficitur,
trium ærarum duas Incarnationem Christi diversis
annis affingere; ac prioris, quæ 5501 putat, ulti-
mum convenire Christi anno nono; alterius vero,
quæ 5493 numerat, anno primo: adeoque non duos
annales computos; sed unum et eundem esse.
Etenim annum Christianæ vel Dionysianæ æræ
primum uterque computus 5493 numerat: nec non
annum ejusdem æræ nonum uterque recenset
5501. Quippe de anno currente mundi ad Incarna-
tionis annum assequendum priores annos 5500 de-
trahunt; posteriores 5492, ex quo major hujus,
quam illius, calculus efficitur. Annus exempli
causa mundi apud Maximum 5133 detractis 5500,
erit ab Incarnatione 633. Deductis vero 5492, pu-
tabitur 641, ad quem revera Maximus perpetuo
respectum habuit. Itaque in annis mundi consen-
tiant ambo computi, in annis Incarnationis dissen-
tiant. Non debent igitur mundi æræ vel computi,
censeri duo; sed unus duntaxat; cujus ad diversos
annos Christi *ἐνανθρώπησις* alligatur. Quare duæ
tantum, quod dicebamus, præcipuæ sunt æræ Græ-
corum, nempe una, cujus in annum 5493 primus
annus æræ Dionysianæ, vel communis congruit:
et altera, quæ eundem annum numerat ab orbe
condito 5509. Posteriore hac Isaacus monachus uti-
tur; qui cap. III computi annum mundi 6881 nu-
merat eum, qui a Septembri cœpit anni Christi
1372, quo anno Octobris *xxvi*, feria III contigit;
proinde littera C fuit, ac nimirum annus Christi 1372.
Demptis 5508 de 6881, reliqui sunt 1373, quando-
quidem annus Græcorum 6881 majori sui parte
cum 1373 Christi concurrat; aut a verno mense an-
ni ejusdem ex communi methodo illorum incipit,
ut mox ostendam. Præterea Gaza libro *De mensibus*,
cap XXI, annum Christi Romanorum calculo 1470,
ait a Græcis putari mundi 6978. Deme annos 5508
restant 1470. Quocirca cum, ut initio capituli hu-
jus ostendimus, diversi illi computi censeantur,
qui ad eundem annum æræ nostræ diversas anno-
rum summas colligunt; duo sunt, non tres, illi

Græcorum computi; quorum prior, et antiquissimus annus eum, qui primus est æræ nostræ, numerat ab Adamo 5493; posterior 5509, nec plures Græcorum antiqui computistæ memorant: qui priorem vocant κατὰ Ἀλεξανδρέας, nos Alexandrinam appellemus; posteriorem κατὰ Ῥωμαίους, nos Constantinopolitanam, a nova Roma nominemus. Ita Theophanes non uno loco. At Scaliger novas quasdam uti rationes ærarum istarum, sic appellationes excogitavit, utrasque autem alienas, et absurdas, quas lib. IX *De doctrina temporum*, cap. V, refellimus, ac de iis paulo post iterum agemus. Erit qui ad illas duas tertiam putet adjungendam, quæ annum Incarnationis, et natalis computat ab Adamo 5507, quam adhibent auctores aliqui, ut *Alexandrinum chronicon*; uno minus Cedrenus (pag. 144) B qui anno 5506 id esse factum asserit, et qui anno 5500 ortum Christi: passionem 5533 assignant, errare contendit. Sed hanc æram ab illa, quæ est Isaaci, discrepare non arbitror, sed in eodem computo diversum annum Incarnationi præstitueri, puta biennio æram communem antevertere.

Etsi de amborum illorum sententia nihil certi consequi possumus, propterea quod imperite omnia permiscerent, et eos caracterismos adhibent, qui conciliari invicem nequeunt. De *Chronici Alexandrini* labe dictum est in XII *De doct. temp.*, cap. IV: Cedrenus paulo magis concors est secum. Natum asseverat Christum anno mundi 5506, Decembr. xxv, feria iv. Fuit ergo littera F, et esse potest annus periodi Julianæ 4711, biennio ante communem æram. Postea baptizatum esse refert indictione I, anno mundi 5536, Januarii vi, feria v; fuit ergo littera B, et hac ratione annus periodi Julianæ 4742; sed indictio tunc erat a Septembri et Januario ii. Verum ut a verno mense putari incipiat, prima in usu erat Januar. vi; sequenti anno 5057, ait lunam decimam quartam Martii xxvii, feria vii. Fuit ergo littera C, cyclus lunæ x, ac proinde Julianæ periodi annus 4741, ἀνο παταμών, quod aiunt. Annum denique, quo passus est Christus, ait esse 5539, quo Martii xxiii, feria vi fuit; et decima quarta Martii xxiv, feria vii. Erat ergo littera G, cyclus vero lunæ xiii: quæ congruunt in annum periodi Julianæ 4744: quo revera passus est ex Epiphaniæ et aliorum veterum opinione Christus. Quamobrem Incarnationem Domini Cedrenus triennio ante vulgarem æram posuit; passionem autem, anno ejusdem æræ xxxi. Unde non est mirum, annum illum Incarnationis, 5506 ab illo puta, in æra Constantinopolitana. Si enim tres annos adjicias, fiet annus 5509 Constantinopolitanus; Julianæ periodi 4714, qui est ipsissimus æræ communis. Non est igitur computus alius; sed ejusdem computi annos diversos Incarnationi præfinit. Ex his facile est odorari quæ computorum istorum origo fuerit: quod in seq. cap. declarabitur.

CAPUT II.

De computo annali veterum, imprimis Africani methodi vinculis soluto. Ejusdem Africani Chronicon opus illustratur. Photii obscurus locus explicatur. Cesti Africani.

Veteres in Græcia Christiani in annis ab Adamo putandis sola, quæ in sacris libris exstant, intervalla spectabant; nec annales computos suos ulla paschalem ad methodum γέσει, vel artificio implicatos habebant: ad quod deinceps consequentium illos temporum formavit industria. Ut igitur quisque pluribus aut paucioribus annis spatia illa terminabat, ita majores minorcsve summas adhibebat, qua de opinione varietate dictum est in nono *De doctrina temporum*, cap. II.

Inter has celebris illa fuit Africani antiqui, et eruditi chronologi, qui Christum anno mundi 5501 incarnatum esse, passum vero 5531, ætatis tricesimo primo circiter asseruit: et originem dedit æræ illi, quam Alexandrinam appellari diximus. Quem illius computum nacti posterius auctoris sui chronologiam interpolaverunt, ac sædissime conturbaverunt. Nam decem circiter annis ab ejus epocha, a Dionysiana autem octo, Christi Domini Incarnationem abstraxerunt. Id qua ratione sit factum, et quæ sincera illius opinio fuerit, investigare non erit, opinor, alienum: imo vero Græcicas ad æras intelligendas plurimum illius inquisitio utilitatis afferet.

Scribit Hieronymus in caput ix Danielis, Africanum existimasse Christi Domini passionem anno quinto decimo Tiberii Cæsaris accidisse: quem ab orbe condito 5531 numerasse, ætatis Christi tricesimum primum circiter, Georgius Syncellus affirmat. Photius vero num XXXIV refert Africanum opus historicum edidisse divisum in libros quinque; quibus tempora omnia complexus est, a prima rerum origine ad Christi παρουσία, hoc est Incarnationem, nihil ut rerum necessariarum omitteret, summatim cuncta perscribens. Inde vero ad Marcini imperium reliqua perstrinxisse, atque hoc in opere testatum se annos ab Adamo comprehendisse 5723. Idem testatur et Georgius Syncellus in Excerptis Scaligeri (pag. 39), ubi ex Africano refert ad olympiadem usque ccl. archontas ab Atheniensibus numerari 903, a Creonte, qui olympiade xix præfuit; postremum vero fuisse Philinum ea quam dixi olympiade, consulibus Grato Sabiniano et Seleuco; qui a Bruto consules fuere 725. Demum colligi (pag. 37) annos 5723 ad tertium annum, Ἀπριλίου, καὶ Ἀγώνου. Marcum Antoninum Alagabalum intelligit. In iisdem Scaligerianis excerptis fragmentum Africani igitur de olympiadibus (pag. 317): in quo apud Athenienses in olympiadam descriptione Stadionicas ait percenseri 248, annos 989. Sed in Ὀλυμπιάδων ἀναγραφῇ etiam 249 olympiadis Stadionicam recenset Scaliger. Si de annis ab Adamo 5723 auferas 5500, residui erunt 223 ab Incarnatione Domini secundum Africanum

Sed annus tertius Alagabali æræ communis est 221, in quem et 250 olympias incurrit. Biennio itaque Dionysianam epocham anteverit Africanus, et Incarnationem Domini contulit in annum periodi Julianæ 4712. Quod insuper ex anno Passionis ab eodem Africano constituto colligitur. Nam si decimo quinto Tiberii, nempe Geminis duobus coss. passus est (quæ fuit plurimorum veterum sententia), et is annus mundi 5531 ab Africano numeratus est, cum Incarnationem anno 5501 tribuisset, ut auctor est Georgius Syncellus : cum in annum æræ Christianæ 29, sive periodi Julianæ 4742 consulatus Geminorum competat ; deductis annis 30 de 4742, reliquus erit Incarnationis annus 4712 in Juliana periodo. Verum apud Eusebium VIII *De demonstr.* (pag. 243) fragmentum aliud occurrit Africani de Passione Domini, et Danielis hebdomadibus ; in quo passio conjicitur in annum secundum olympiadis 202, Tiberii XVI.

Hunc ipsum Africani locum pene ad verbum exscripsit Hieronymus in Commentariis ad caput IX Danielis, et tamen decimum quintum Tiberii posuit ; non, ut est in Græco, decimum sextum. Quanquam nisi olympiadis annus appositus esset, conciliare ista facile possemus, quippe annus XV Tiberii, si ab Augusto mense putetur, quo imperare cœpit ; iniiit anno Christi 28, quarto labente olympiadis 201, et ad Augustum mensem anni Christi 29 continuatus est, quo duo Gemini consules erant. Ita XV Tiberii passus erit Christus, si his consulibus acciderit. Sin est, ut Christianorum veterum, aliorumque more, annos Tiberii a Paschali mense antecedente cœperit Africanus ; idem annus XVI Tiberii censeri potuit. Sed cum olympiadis 202 annus secundus inchoatus sit anno Christi 30, et ad ætatem usque sequentis anni propagatus fuerit ; necesse est anno æræ communis 30, vel 31 passum dici ab Africano Christum ; prout annum Tiberii XVI, aut labentem adhibuerit, aut a Paschali mense præverterit. Si anno Dionysiano 30 Christum voluit esse passum, Incarnationem necesse est ab eodem locatam esse in anno periodi Julianæ 4713, uno anno ante communem æram, ut hodieque ponitur. Sin anno Christi 31 passionem assignavit, Tiberio V et Sejano coss., plane ut Epiphanius, alique veteres arbitrati sunt, Incarnatio congruet in annum primum æræ Christianæ ; itidem ut Panodoro, ac Græcis Latinisque computistis placuisse novimus. Sed hac ratione annus mundi 5723, qui ab Incarnatione debet ex Africani calculo esse 223, erit communis æræ 223 ; quo anni imperii secundum Alexander Mammææ filius inchoavit : cum tamen Antonini Alagabali tertium incidisse in annum illum mundi deserto scripserit Africanus.

Mea, ut in ancipiti ac perplexa quæstione, conjectura est, Christum, ex Africani opinione, incarnatum esse anno periodi Julianæ 4712, biennio ante communem æram ; mundi 5501, baptizatum

porro Geminis duobus coss. anno Tiberii XV : mundi 5530 exeunte, quem 5531 Aprili circiter exceperit ; passum denique anno mundi desinente 5531, sequente 5532 a Paschate, vel Aprili anni Christi communis 30, Tiberii XVI, et olympiadis CII anno secundo nondum ab æstivis mensibus inchoato ; sed κατά πρόληψιν a Januario, aut alio quopiam initio popularis anni, quo usus est Africanus. Scimus enim olympiadas nonnunquam, et, quod consequens est, olympiæ tetraeteridis annos non ab ipso tempore agonum, sed a populari civitatum suarum exordio a plerisque numerari : ita ut in annorum exitu ludi ipsi concurrerent. Ita annus mundi 5723, sive ab Incarnatione 223, erit communis æræ 221, et Alagabali tertius.

B Quocirca qui Africanum referunt passionem Domini anno Adami 5531, Incarnationis 31 attribuisse, de annis desinentibus intelligere debuerunt. Nam baptismum ab eo collatum esse in consulatum Geminorum verisimile est ; cum ex Luca constet anno XV Tiberii istud evenisse ; aut si, ut Epiphanius, et alii quidam, Novembri mense, non sexto Januarii, ad baptismum venisse credidit, anno communis æræ XVIII ; certe hinc ad passionem solidus annus interpositus est, cum annum saltem unum τῆς κηρύξεως Africanus imputaverit. Atqui, si consulibus ipsis Geminis Martio mense passus foret, tres ab Januario, vel a Novembri quinque duntaxat menses Christi prædicatio teneret. Quod Africanum sensisse non arbitror.

C Sed duo sunt in illo Africani calculo, quem ex Photio et Georgio retulimus, animadversione digna : alterum quod Photius scribit, Africanum ad Macrini imperium opus suum perduxisse, annorum 5723 historiam complexum ; mendosum videri, ac pro *Μακρινου* legendum *Μ. Ἀντωνίνου*. Quanquam et aliud occurrebat ; Africanum Stacionias non ultra olympiadem 248 in archivis Atheniensium invenisse, quæ olympias ad annum Christi 217, et Macrini imperium extenditur ; tamen rerum gestarum memoriam ad annos præterea quinque propagasse, id est ad annum Christi 221 ; Photium vero eundem historiæ terminum putasse, qui olympionicarum erat. Vide quæ XII *De doctrina temporum*, cap. XL diximus.

D Alterum est, haud satis firmum argumentum esse novæ chronologiæ ; quæ ex illo Africani loco concludit quinque annorum labem in Romanos fastos et annales irrepsisse, ac totidem superfluos in iis esse. Vis est argumentationis ejusmodi. Annus Africani 5723 est æræ Christi 221, periodi Julianæ 4934, quo consules fuere Gratus et Seleucus. Hoc vero par consulum ait ab exactis regibus esse septingentesimum vicesimum quintum. Additis ergo regum annis 243 ad 725, sunt anni 968, e quibus deductis 221, restat annus Urbis 747 : quo Christus ex communis æræ ratiociniis ortus est ; quinquennio prius quam vulgo feratur, imo sexennio. Natus enim ponitur anno Urbis conditæ 753.

Verum Africanus in consulibus sive magistratibus annuis numerandis, eos annos exclusit, quibus nulli consules fuerunt: qui quidem in Fastis insigniter quinque notantur ab anno Urbis 378 ad annum 382; quibus continuum interregnum, et ἀναρχία exstitit. Mos est autem plerisque scriptoribus in annuorum magistratuum aut regum temporibus percensendis, eos annos omittere, quibus nulli fuerunt: quod a quibusdam veteribus in Romanis digerendis annalibus observatum esse disputat Onuphrius, cum de varietate computandorum Urbis annorum disserit.

Postremo nec illud omiserim, quod ex Photio et Eusebio constat in *Chronico*, duplex ab Africano opus elucubratur; quorum alterum historicum fuit in quinque libros partitum, et ad annum tertium Alagabali, mundi 5723, perductum: de quo hactenus locuti sumus, alterum quod Κεστοῦς inscripsit in libros XIV digestum. Eusebius vero I *Chron.* novem libros numerat. Cujus operis argumentum multiplex fuit. Nam de medicis rebus, physicis, rusticis, chymicis etiam, iis in libris tractavit: quæ ambo ejusdem Africani sunt, ut testatur Photius, non ut Scaligero visum est, qui auctores immerito distinxit. Itaque Κεστοί nihil ad chronologiam attinebant; contra quam nobis exciderat lib. XII *De doctrina temporum*, cap. XLII, ubi Κεστοῦς cum πενταβιβλίῳ historia confundimus.

CAPUT III.

De Græcorum æris, quatenus methodis paschalibus, et cyclis implicatae sunt. Panodori computus illustratur. Ab eo propagatus est alter quem Maximus adhibet.

Hactenus meras annorum summas ab orbe condito sine ulla cyclorum, uti dictum est, methodo subducebant. Postea, cum jam usus artificii istius fere in Ecclesia cœpisset, placuit annos mundi sic ad eundem aptare, ut divisa summa per cyclorum periodum, proprius anni cujusque cyclus exsisteret. Quem in finem partim annorum aliquot detractatione vel additione, priores computos immutarunt; partim iis retentis, Incarnationem ac Passionem Christi alios in annos, quam quibus ascripti erant initio, relegarunt. Hoc ut paulatim evenisse conjectura nostra fert, explicare deinceps aggrediar.

Princeps, quantum suspicari licet, in Ægypto Panodorus, cum animadverteret annos ab Adamo ex Africani sententia collectos, si per 19 dividerentur, nequaquam labentem lunæ cyclum efficere, non dubitavit captandæ opportunitatis illius gratia, paucos annos e summa decerpere. Jam enim Alexandrinorum lunaris cyclus percubuerat; qui a paschali fere mense sumens initium, idem erat ac noster, hoc est primus unius primus itidem erat alterius: quandoquidem paschalis omnis Romanorum methodus ab Alexandrinorum est fonte dedu-

cta. Theophilus Alexandrinus episcopus paschalem cyclum instituit annorum ccccxxxvii, cuius centum priores annos descripsit, orsus a consulatu Gratiani v et Theodosii imp., qui est annus æræ Christianæ cccclxxx, cyclo lunæ I. Hic annus ex Africani calculo putabatur ab Incarnatione cccclxxii, ab Adamo 5882 (lib. II *De doct. temp.*, cap. LXIX). Divisis 5882 per 19 relinquuntur II, atqui I residuum esse methodi paschalis intererat. Panodorus ergo decem detractis, eundem illum annum numeravit ab orbe condito 5872, quibus per 19 partitis, cyclus ille lunæ primus, qui quærebatur, exsistit. Præterea Incarnationem ac Natalem Christi biennio subduxit ab Africani epocha; et in annum redegit, qui trecentessimus octogesimus retro putabatur ab exordio cycli Theophili. Si annus 5872 mundi trecentessimus octogesimus secundus haberetur ab incarnato Domino, caderet Incarnatio in annum ab Adamo 5491. Panodorus autem eum annum putavit 5493. Igitur primus annus cycli Theophili, æræ Incarnationis ab illo numeratus est trecentessimus octogesimus: quæ est insignis observatio vetustatis æræ communis, quam Dionysianam nominant, quanquam uno anno Incarnationem antevertimus, eo quod æra Christi non Incarnationem includit ipsam; sed a Kalendis Januariis proximis a Natali incipit. Nihilominus luculenta est hæc notatio vulgaris æræ; quam chronologi quidam recentiores ut minime antiquam, et a Dionysio primum Exiguo repertam impune vexant ac ludibrio habent. Sed ejus auctorem saltem Panodorum fuisse ex eo viacimus, quod Georgius Syncellus Incarnationem Christi ab illo relatam astruit in annum mundi 5493; quem ipsissimum esse primum æræ communis cap. sequenti demonstrabimus, ubi Georgii fragmentum illud exscribemus. Annos 5493 si per 19 partiare, fit lunæ cyclus 2, qui perinde anno primo Christi nostrati congruit. Ex hac Panodori conformatione accidit ut computus iste recens ab orbe condito octo annis minor esset priore illo, qui fuit Africani. Tametsi enim decem annos de eo Panodorus abstulit, tamen communem terminum biennio summovit. Si Incarnationis pristinum annum retinuisset ab Africano editum, qui est periodi Julianæ 4712, biennio ante epocham nostram; annus primus cycli Theophili, Christi 380, fuisset æræ Incarnationis Panodori 382; mundi 5872. Ablatis annis 382 de 5872, residui sunt 5490. Ergo annus 5491 esset Incarnationis annus. Idem primus Theophili annus ex Africani computo erat ab Adamo 5882, a Christi Incarnatione 382. Subductis 382 de 5882, reliqui sunt anni 5500: proinde anno 5501 incarnatus est Christus ex Africani ratiociniis. Discrimen computi hujus et alterius, anni 10. Verum Panodorus biennio, ut dictum est, Incarnationem descendere jussit ad annum 5493: unde octo annorum duntaxat inter utrumque nata differentia est. Accessit ad eam cycli lunaris opportunitatem, et indictionis

usus. Nam unitate addita, et summa per 15 partia, propria cujusque anni habetur indictio. Anni 5072 per 15 distributi relinquunt 7. Verum anno Christi 380 indictio fuit 8: unitas ergo adjungi debet ad numerum. Quod si annum Africani 5882 per 15 divideres, indictio 2 proveniret, quæ longius abest ab ea, quæ tum putabatur. Quamobrem non minus indictionis, quam cycli lunaris commoditas Panodorum impulit, ut Africani computum interpolaret. Si quidem indictionis usus per illa tempora vehementius increbrescere cœpit, ut est in lib. XI *De doctrina temporum*, cap. XLI.

Atenim persuasum hoc plerisque fuit, Christum Dominum et Martii xxiii, et luna xiv vel xv, id est plenilunio, esse passum, id est in Paschate Judaico, Martii vero xxv resurrexisse: quorum illud feria vi, hoc autem feria i contigisse extra controversiam est. Quod Martii xxiii passum esse Christum Græci computistæ crediderint, argumento est, quod Maximus, Georgius, Chronicon Alexandrinum, Cedrenus, et alii complures ita sentiunt. Quin etiam Cæsariense concilium, quod Victore pontifice circa annum Christi CXCvii celebratum est, hoc ipsum definiit lib. XII *De doct. temp.* cap., XII. Quocirca tria hæc in eundem concurrissent diem Martii xxiii arbitrati sunt, feriam vi, et lunam xv; nec non legitimum ætatis modum, ut xxxiiii annos circiter ætatis haberet: quoniam tricesimo anno baptizatus est, ac tria deinde Paschata peregit. Quibus omnibus commodior nullus annus inveniri potuit, quam qui æræ communis est xlii, et in Panodori computo 5553 xiens, iniensque 5554, idemque ab Incarnatione, secundum Panodorum, 42. Nam hoc anno cyclus erat solis Romanus xxiii, littera G, proindeque Martii feria vi, et Martii xxv Dominica, cyclus lunæ Alexandrinus, et Romanus fuit v, neomenia Nicæna Martii ix et xxiii, luna xv. Ergo non dubitarunt illo anno passionem accidisse. Ut igitur tricesimus hic et tertius, vel quartus ætatis esset annus patienti Christo, constituerunt anno computi Panodori 5501 incarnatum esse Christum; æræ vulgaris nono, periodi Julianæ 4722. De qua illorum opinione, et chronologia ad Fragmentum Georgii Synelli disputabitur capite sequenti. Huic illorum castigationi suffragari præterea vetus illa traditio videbatur, anno mundi 5501 incarnatum esse Christum, quam Africanus auctoritate sua commendarat. Ita prorsus admirabiliter contigit, ut ad æram pristinam spectis Panodori calculis redirent; aut, ut priorem illum computum constanter Ecclesiæ aliquæ, civitatesque retinuerint; deinceps nulla in eo mutatione facta, epochas Incarnationis ac Passionis Christi tantummodo sollicitarunt. Verum nec in annis mundi cum Africano, nec in annis Christi putandis, cum Panodoro consentiebant. Etenim annus ille æræ Christianæ nonus ab Africano numeratus est mundi 5514; Christi undecimus: a Panodoro vero mundi 5501, Christi nonus. At illi mundi, ut Panodorus, 5501, Christi vero primum censebant;

A quod neuter illorum instituit. Hinc apparet recte nos capite I docuisse, computum hunc annalem et Alexandrinum, nihil a Panodori computo discrepare, si ad annos Adami vel mundi respicias. Tum id constat; multum hunc ab æra Africani esse diversum. Quocirca quod in IX *De doctrina temporum*, cap. IV diximus, ex tribus vulgatis Græcorum computis, antiquitatis palmam ei deberi, qui ad Incarnationem Christi numerat absolutos annos 5500, late id accipiendum est; et καθόλου, si annorum tantummodo summa spectetur, cujusmodi eam Africanus instituit. Sin eo modo consideretur, quo ab computandi magistris accomodata postea est, cum usus methodi paschalis implexa; eadem est cum illa Panodori; sed ejus est tractatio conformatioque recentior.

Post hunc Panodori computum perperam, et adversus Evangeliorum fidem a Græcis ea quam exposui, ratione depravatum, alter excogitatus est; qui hoc excluso priore, pleraque in omni Græcia et Oriente hac ætate receptus est. Hic ad Panodori epocham τῆς ἐνανθρωπήσεως annos addit selegim; ad Alexandrinam Maximi et Georgii annos addit octo, si simplicem annorum numerum advertas. Nam, si annus ipse spectetur, octo illis, quibus Alexandrinum computum superare videtur, annis eo minor est: hoc est Incarnationem Christi totidem annis anticipat; et cum epocha Panodori convenit. Anno itaque mundi 5509 Christi ἐνανθρώπησιν ortumque tribuit. Cujus quidem instituendi tres omnino causas exstitisse persuasum habeo. Prima fuit, ut annis per 15 tributis, citra unitatis adjectionem, haberetur indictio. Divisis 5509 per 15, relinquitur indictio IV, qualis anno primo æræ Christianæ fuit: quem Incarnationi dicarunt. Altera fuit cycli Judaici commoditas, quem et Victorinus ac Latini et Occidentales plerique secuti sunt. Quanquam nihil præter cyclorum vel aureorum numerorum ordinem expressisse Græcos existimo; nec in celebrando Paschate ad eos errores adhæsisse, quos in Victorini ac Latinorum sectam præpostera Judæorum imitatio transfudit. Cyclus Judaicus ac Latinus ab Alexandrino et Romano ternario discrepat, ut qui primus est Romanorum, Latinorum sit xviii; qui illorum tertius, horum sit xix, ut lib. VI *De doctrina temporum* pluribus exposuimus; præsertim capite V, ubi numeris amborum aureis Kalendarii Romani dies utrinque stipavimus. Ibi ad Kalendas Januarias Romanus numerus ascriptus est iii, Latinorum xix. Ejusmodi cyclorum ratio in postremo illo computo locum habet. Nam divisis 5509 per 19, restant 18, qui Judaicus cyclus, et Latinus erat anno Incarnationis, sive communis æræ primo: ad quem tribus adjectis, efficitur aureus numerus Alexandrinorum 2, qui eundem annum occupat. Sic anno Christi 1373 aureus numerus Alexandrinus erat vi. Hunc annum Isaacus numerat istius æræ 6881: quo numero dec 19 nar-

lito, supersunt 3. Proinde Judaicus iste cyclus fuit anni 1373; duplicem ad hanc causam postrema insuper accedere potuit, ut eam labem abstergerent, qua Panodori computum posteriores illo artifices infecerant; et ingentem hunc anachronisimum tollerent, quo baptismus et passio Christi, ultra Tiberii obitum, in Caii et Claudii tempora diffunditur.

A Hæc omnia consecuti sunt additis ad Panodori summam sedecim. Annus Incarnationis a Panodoro habitus est mundi 5493; quo per 19 tributo, residuus est cyclus lunæ xi; per 15 autem divisus relinquitur iii: adjunctis 16 ad 5493, summaque 5509 per ambos cyclos distracta, fit indictio iv, cum lunari cyclo xviii, quod erat propositum.

CAPUT IV.

Fragmentum Theophanis insigne ad Græcorum computorum rationem explicandam; ad idque Notæ eodem pertinentes.

Ἄφρικανὸς λέγων, δύο σφάλλεται ἔτη, κατὰ τὴν ἀψευδῆ τῶν Εὐαγγελίων ὑφήγησιν ἰ πρόδηλον γάρ, ὅτι τῷ λ' ἔτει ἀρχομένου, Ἰησοῦς δὲ ἦν ὡσεὶ ἐτῶν λ', παρὰ τῷ μεγάλῳ εὐαγγελιστῇ Λουκᾷ, ἐδαπτίσθη, καὶ ἐδίδαξεν καὶ ἐθεράπευσε πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐπὶ τρία ἔτη· ὡς εἶναι τὸν ἀπὸ τῆς θείας συλλήψεως αὐτοῦ χρόνον ἀρξάμενον τῷ εφλα' ἔτει τοῦ κόσμου, τῇ πρώτῃ τοῦ πρωτοκτίστου μηνὸς Νισάν, Μαρτίῳ κέ, μέχρι τῆς ζωοποιῶ ἀναστάσεως κατὰ τὴν αὐτὴν συμπεσοῦσαν ἡμέραν κέ Μαρτίου, ἐτῶν λγ', καὶ ἡμέρας μιᾶς τῷ εφλδ' ἔτει ἀρξαμένη· ἀφ' ἧς ἐπὶ τὴν εἰς οὐρανούς μετὰ σώματος θεοπροπῆθειαν ἀνάληψιν ἡμέραι μ'. Εἰ δὲ τις ἀπιστεῖ τοῖς λεγομένοις περὶ αὐτῆς πολλαχοῦ λεγομένης, ὅτι ἐν αὐτῇ τὸν θάνατον πατήσας ὁ Κύριος ἡμῶν πρωτοκτίστῳ ἡμέρα ζωὴν ἡμῖν ἐκ νεκρῶν ἐπήγαγε· σκοπεῖτω εἰς τὴν ια' περιόδον τῶν φλβ' κυκλικῶν ἐτῶν, κατὰ τὸ σιγ' ἔτος τῆς αὐτῆς περιόδου, τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτην τοῦ παρ' Ἑβραίοις Πάσχα, καὶ εὐρήσεις ἑ κατὰ τὴν κγ' τοῦ αὐτοῦ Μαρτίου μηνὸς, ἐν ἡμέρᾳ παρασκευῆ κατανύσαν ἐπὶ τὸ σωτήριον πάθος, ὃ ὑπὲρ ἡμῶν ἐκουσίως ὑπέστη· καὶ ταπεινὸς ὑπὸ Ἰωσήφ τοῦ ἐξ Ἀριμαθείας, καὶ Νικοδήμου, ἀνέστη τῇ μετὰ τὴν αὐτὴν παρασκευῆν ἐπιφωσκούσῃ τρίτῃ ἡμέρᾳ, μιᾶ Σαββάτων, πρώτη δὲ τοῦ παρ' Ἑβραίοις Νισάν πρώτου μηνὸς· ἦτις αἰετὶ τῇ κέ' τοῦ Μαρτίου μηνὸς μία καὶ ἡ αὐτῆ ἐστίν.

B Quod Africanus annos (ad Christi passionem) computans 5531, non 5533, ut sincera Evangeliorum narratio continet, duobus annis fallitur. Manifestum est enim· anno Christum ætatis ineunte, hoc est paulo plus minusve, tricesimo, secundum illa Lucæ evangelistæ verba cap. III, 23: *Jesus ætatem erat quasi annorum triginta*, baptizatum esse, ac docuisse; et morbos omnes, languoresque curasse annis tribus; adeo ut tempus omne, quod a divino illius conceptu, et ab anno mundi 5501, ac Nisan principis mensium die prima, Martii xxv, ad vivificam usque resurrectionem extenditur, quæ in eadem xxv Martii diem incidit; annorum sit xxxiii, et unius diei, quæ annum 5534 incepit. Unde ad divinam cum corpore assumptionem illius in cœlum dies intercedunt xl. Si quis autem fidem minus adhibet iis, quæ de die illa non uno loco memorantur, nimirum Dominum nostrum primaria in illa die, calcata morte, vitam nobis ex mortuis effudisse, ad undecimam periodum cyclicorum annorum 532, et ejus annum 213 animum advertat, in eoque decimam quartam Hebræi Paschatis attendat. Hanc enim inveniet die xxiii Martii ejusdem, ac Parasceve, in salutiferam passionem incidisse, quam pro nobis ille sustinuit; et sepultus a Josepho, qui ex Arimathæa erat oriundus, et Nicodemo, tertia ab eadem Parasceve die resurrexit: una Sabbatorum, et Nisan primi apud Hebræos mensis prima die; quæ vicesima quinta Martii una eademque semper incidit.

Ἄφρικανὸς, συμφώνως τῇ ἀποστολικῇ παραδόσει τῷ εφλα' ἔτει τὴν θείαν χρονολογήσας σάρκωσιν, περὶ τὸ πάθος καὶ τὴν σωτήριον ἀνάστασιν δυσὶν ἔτεσι διήμαρτε, κατὰ τὸ εφλα' ἔτος τοῦ κόσμου ταύτην συναγαγών· Εὐσέβιος δὲ ὁ Παμφίλιος τὰ ἀπὸ Ἀδάμ ἕως Ἀβραάμ γενέσεως, ἢ κατὰ τοὺς χρόνους Νίνου καὶ Σεμιράμειως τῶν Ἀσσυρίων βασιλέων ὠμολόγηται, συντεμῶν ἔτη γρπα' ἔτοιχείωσε, τῷ Ἑβραϊκῷ ἐξακολουθήσας, καὶ τὸν δευτέρον Καϊνᾶν ἔτη ρλ' ζήσαντα πρὸ τῆς τεκνώσεως μὴ στοιχειώσας· οὗ ὁ θεοῦ εὐαγγελιστῆς Λουκᾶς μέμνηται ἐν τῇ κατ' αὐτὸν γενεαλογίᾳ· ὡς καὶ ἄλλαχοῦ λέλεκται. Τὸ δὲ καθ' ἡμᾶς τοῦτο χρονογράφιον ἀπὸ Ἀδάμ ἕως γενέσεως Ἀβραάμ ἔτη γλβ' περιέχει συμφώνως τῇ θεῷ Μωϋσέως γραφῇ καὶ ταῖς γενεαῖς τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου. Καὶ ἀπὸ τῆς γεννήσεως Ἀβραάμ ἕως

D Igitur Africanus, cum in annum mundi 5501 divinam Incarnationem consentaneæ traditioni apostolicæ conjecisset, in passione ac salutifera resurrectione consignanda biennio aberravit, utramque conferens in annum mundi 5531. At Eusebius Pamphili annos ab Adamo ad ortum Abraami, qui Nini ac Semiramidis regum Assyriæ temporibus, communi opinione congruit, in unam summam colligens, 3181 putavit, Hebræos codices secutus: et secundum Cainan, qui vixit annos cxxx antequam gigneret, in serie minime collocavit: cujus quidem Lucas evangelista meminit in genealogia sua: quod alibi jam diximus. Nostra porro chronologia ab Adamo ad ortum Abraami annos complectitur 3312: qui numerus tam Mosis historiæ quam evangelicæ genealogiæ Lucæ convenit. A natali vero

ἰ. ὑφήγησιν πρόδηλον. Ὅτι. ἰ. cor. εφλ. ἰ. ἀρξαμένης. ἰ. εὐρήσει. ἰ. γρπθ. ἰ. cor. γτ:θ.

Abraami usque ad salutiferam crucem et vivificam resurrectionem, annos 2048 collegit Eusebius, cum ex verioribus ratiociniis putentur a nobis 2221. Fiunt in totum anni ab Adamo 5533 : secundum Eusebium vero, anni 5232, quod ab apostolica traditione penitus abhorret. Hic autem ex ejusmodi hallucinatione illi error obrepsit, quod præter annos Cainani 130, alios insuper 111 omisit Allophy-lorum, qui in Judicum libro continentur : nec non interregni et pacis, 40; item Darii, qui et Astyages dictus est, annos xi.

Panodorus vero unus ex Ægypti monachis, historicus, neque chronologiæ accuratoris imperitus, qui Arcadii imperatoris, ac Theophili Alexandrini archiepiscopi tempore floruit, cum veritatem in plerisque tenuisset, septem aberravit annis, ubi ad salutiferam incarnationem pervenit. Hanc enim anno mundi 5493 illigavit. Cujus ille erroris occasionem habuit ex eo, quod in anno primo Philippi Aridæi, qui Alexandro Macedoni primus in regnum successit; eodem videlicet, in quo et Claudius Ptolemæus expeditorum canonum ratiocinia defixit; initium statuit Ægyptiaci anni, atque Græci, in prima die Thoth, primi Ægyptiorum mensis, Augusti xxix; quod ad eandem epocham revolvitur. Hoc vero tempus citra controversiam anno mundi 5170 tribuitur. Porro ab anno primo Philippi, usque ad victam Cleopatram, anni secundum canones astronomicos numerantur 294. Fiunt ab orbe condito, et ab Adamo ad exitum Cleopatæ, anni 5463. Verum ab ecclesiastica traditione dissentit in anno 43 Augusti Cæsaris, quo Dominus noster carnem induit. Non enim plures quam 43 annos a victa Cleopatra et Ægyptio subacta, apud mathematicos imperasse dicitur Augustus. Quod si concessum a nobis fuerit, consequens erit anno mundi 5505 ex hac vita Augustum excessisse. At idem ipse quintus erit ætatis Salvatoris annus : quod aperte falsum est. Quod autem circa obitum Cæsaris Augusti quindecim circiter annorum Dominus esset, ac xv Tiberii Cæsaris annorum fere xxx, ut sacra Scriptura docet, nemini dubium est. Ita contigerit Augusti Cæsaris exitus inter annum mundi 5514 et 5515; initium autem imperii totius anno 5458. Panodorus vero mathematicum canonem secutus Augusti imperii primordium contulit in annum mundi 5451, mortem vero in annum 5506, generationem denique Christi in 5493, quod ab eo perperam constat esse factum.

Ad Georgii Syncelli Fragmentum Notæ.

"Οτι μὲν *φύλα*. Veterum multorum opinio fuit, Christum uno tantum anno prædicasse, eoque passum fuisse. Ex eorum numero fuit Africanus, ut testatur Hieronymus in IX Danielis : quem recte ex auctoritate evangelica Georgius redarguit. Vide XII *De doctrina temporum*, cap. IX.

¹ *cor.* καὶ τῶν ἐν ἄλλοφύλων. ² *f.* ὁ ὄμοχ. ³ *imo* α'. ⁴ *f.* ἔτη. ⁵ *Deest* aliqua.

τοῦ σωτηρίου σταυροῦ καὶ τῆς ζωοποιῶ ἀναστάσεως βῆμα ἔτη συνῆξεν· ἅτινα κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον ἔτη βῆμα ἡμῖν ἐπιλελογίσται. Ἐτη δὲ τὰ πάντα ἐξ Ἀδάμ ἐφύλ· κατὰ δὲ Εὐσεβίου ἐσβῆ· ὅπερ ἀλλότριον πάντη τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως· ὃ καὶ ἐκ παραλογισμοῦ τοιοῦδε πέπονθε, πρὸς τὸς ρ' τοῦ Καϊνᾶν ἔτεσι, κατὰ τὸν ἐν τοῖς Κριταῖς ἀλλοφύλων ἔτη ρα' παραλείψας· τὰ τε τῆς ἀναρχίας καὶ εἰρήνης ἔτη μ' καὶ ἔτι τοῦ Δαρείου τοῦ καὶ Ἀστυάγου ἔτη ια'.

Πανόδωρος δὲ τις τῶν κατ' Αἴγυπτον εἰς μοναχὸς ἱστορικὸς, οὐκ ἄπειρος χρονικῆς ἀκριθείας, ἐν τοῖς χρόνοις ἀκμάσας Ἀρχαδίου βασιλέως καὶ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπισκόπου, ἀλήθειαν ἀσπασάμενος ἐν πολλοῖς, ᾧ δὴ μαρτεν ἔτεσιν, ἐλθὼν εἰς τὴν σωτηρίου σάρκωσιν, τῷ εὐκ' ἔτει ταύτην συλλογισάμενος. Ἡ δὲ αἰτία τοῦ σφάλματος αὐτοῦ γέγονεν οὕτως. Ἐπὶ γὰρ τὸ α' ἔτος Φιλίππου τοῦ Ἀριδαίου τοῦ μετ' Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα βασιλεύσαντος Μακεδόνων α', καθ' ὃ ἔτος καὶ ὁ Κλαύδιος Πτολεμαῖος τὴν τῶν προχειρῶν κανόνων ψηφφορίαν ἐπέζητο ἀρχὴν Αἰγυπτιακοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ ἔτους, κατὰ τὴν α' τοῦ θῶθ μηνὸς παρ' Αἰγυπτίους λεγομένου, κθ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς οὖσαν ἀποκαταστατικὴν, ὁμόχρονον ὁμολογουμένως ἔσσι τῷ ερο' ἔτει τοῦ κόσμου. Ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ δ' ἔτους Φιλίππου μέχρι τῆς καθαιρέσεως Κλεοπάτρας ἔτη κατὰ τοὺς ἀστρονομικοὺς κανόνας ἐπισυνάγεται σδδ'. Ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ερο' κοσμικοῦ ἔτους ε' ¹⁰ γίνονται εϋξγ' Ἀδάμ ἕως καθαιρέσεως Κλεοπάτρας. Κατὰ τοῦτο οὐ συνᾶδει τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει, ὡς τὸ πρὸς τὸ μγ' ἔτος Αὐγούστου Καίσαρος ἦν ἡλικία ὁ Κύριος ἡμῶν ἐσαρκώθη· μόνα γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς καθαιρέσεως καὶ ὑποταγῆς Αἰγύπτου μγ' ἔτη λέγεται βεβασιλευκέναι παρὰ τοῖς μαθηματικῶς δ' Αὐγούστος. Ὅπερ εἰ δῶμεν ἀληθεύειν, εὐρηθήσεται κατὰ τὸ ερο' ἔτος τοῦ κόσμου τελευτήσας ὁ Αὐγούστος. Τῷ δ' αὐτῷ ε' ἔσται τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡλικίας. Ἄλλ' ὅτι μὲν ἔστι ¹¹ πρόδηλον· ὅτι δὲ κατὰ τὸν Αὐγούστου Καίσαρος θάνατον ιε' ἐγγὺς ἦγεν ἔτος ὁ Κύριος, καὶ κατὰ τὸ ιε' Τιβερίου Καίσαρος ὡσεὶ ἐτῶν ἦν λ', ὡς τὰ λόγια, καὶ τοῦτο προφανές. Ἔσται ἄρα ὁ μὲν Αὐγούστου Καίσαρος θάνατος μεταξύ που τοῦ εφιδ' κοσμικοῦ ἔτους καὶ τοῦ εφιε' ἢ δὲ ἀρχὴ τῆς ὄλης βασιλείας αὐτοῦ τῷ μυνη'. Πανόδωρος δὲ, τῇ μαθηματικῇ ἐξακολουθῶν ἐκδόσει, τὴν μὲν ἀρχὴν τῆς Αὐγούστου βασιλείας τῷ ευνα' ἔτει τοῦ κόσμου ἐστοιχείωσε, τὸ δὲ τέλος τῷ εφο', τὴν δὲ σωτηρίον γέννησιν τῷ εὐκ', οὐ καλῶς διανοησάμενος.

Christum Martii xxiii, feria vi; resurrexisse vero die xxv: quam Epiphaniï quoque sententiam fuisse constat. Vide quæ super ea partim in Animadvers. ad hæc. LI, partim in XII *De doctrina temporum* exposuimus. Cum autem capite superiori demonstratum sit Maximum, quem Georgius, et cæteri, qui Alexandrinam æram tenuerunt, secuti sunt, Christi passionem in eum annum contulisse, qui est æræ nostræ xlii, periodi Julianæ 4755, eo anno admirabiliter contigit, ut in diem Martii xxiii decima quarta Paschalis incideret. Novilunium enim ex Parisinis tabulis commissum est Martii x, feria vii, hora 10, 21' in horizonte Hierosolymitano. Quare decima quarta convenit in Martii xxiii, feria vi; plenilunium vero medium Martii xxv ineunte, hora videlicet 1, 53' a media nocte. Nicæno vero tempore neomenia cadebat in ix Martii, cyclo v decima quarta, Martii xxii: quod ad Græcorum computistarum mentem perbelle congruebat, qui et Martii xxiii, et feria vi, et plenilunio passum esse Christum asseverabant. Sed hæc quam illorum rationibus consentanea videntur tam sunt absona, et ab evangelica veritate prorsus aliena. Sed nec Epiphaniï sententiam assecuti illi sunt; quam nos abunde libris illis explicavimus. Tertio denique constat ex Maximi ac Theophanis decreto, Christum Dominum triennio, ac mensibus circiter tribus a baptismo prædicasse, ut qui anno ætatis ineunte xxxi, Januarii vi, baptizatus sit, mundi 5530 exeunte, ita ut 5531 proximo vere successerit: anno periodi Julianæ 4752, passus autem sit anno ætatis xxxiii absoluto, ac tribus præterea mensibus; mundi 5553 desinente, periodi Julianæ 4755. In quo ab Epiphaniï sententia desciscunt. Vide Maximi cap. XXXII. Sciendum est porro, Græcos ætatem Christi ab Incarnatione ipsa numerare, non, ut ratio postulat, et nos vulgo facimus, ab eo tempore, quo extra uterum proliit. Quorum institutum Romani quoque computistæ complexi sunt, Dionysius Exiguus, Beda, et inferioris ævi propemodum omnes. Hinc Georgius annos vitæ Domini putare incipit a xxv Martii.

Σκοπεῖτω εἰς τὴν α'. Divisa summa annorum 5533 per 532, fiet absolutæ periodi x, et annus 213 undecimæ, quo revera quarta decima Christi sæculo incidit in Martii diem xxiii, ut paulo ante vidimus.

Πρώτη δὲ τοῦ παρ' Ἑβραίων. Mirum illud est, non solum neomeniam fuisse Nisan diem illum, quem lunæ xvi vel xvii esse dicit, sed ejusmodi semper existisse. Nugæ istæ sunt, nisi hoc forte voluit, initio rerum primum mensem, sive Nisan neomeniam habuisse xxv die Martii.

Ὁ μὲν οὖν Ἀφρικανός. Vide superiora libri hujus nostri capita.

Εὐσέβιος δὲ ὁ Παμφίλου. In chronico posteriore, interprete sancto Hieronymo, Eusebius in Proœmio numerat ab Adamo ad diluvium annos 2242, a diluvio ad ortum Abrahami, 942. Summa

annorum 3184; itaque legendum apud Georgium. Ad hanc summam si 2215 adjeceris, quot ab Abrahami natali ad ortum Christi interponit Eusebius, efficies annos 5199. Ac revera totidem annos ex Eusebii calculo Latini antiquiores exprimunt: et in Romano Martyrologio viii Kalend. Januar. numerus ille concipitur. Vide lib. IX *De doctrina temporum*, cap. II. Porro ad passionem, quæ anno Abrahami 2047 ponitur, anni sunt a conditu rerum 5231. Quæritur Georgius ab Eusebio prætermissum Cainan, et ejus annos cxxx: ideo minorem justo esse summam ad ortum Abrahami; quam ipse ait esse annorum 3312, quibus additi anni 2221, qui ab Abrahamo ad Christi passionem interjecti sunt, efficiunt annos 5533; cum tamen Eusebius et annos ab Abrahamo numeret ad Christum 2048, et iis priorem ad numerum adjectis, summam inde conficiat annorum 5232. Desunt anni 304 ad Georgii calculum: quos ipse variis modis inculcare nititur. De Cainano, et annis Judicum plenissime habes in IX *De doctrina temporum*. Georgii μικρολογία ista non est nauci.

Πανόδιμος δὲ τις. Nunc de altero computo, qui est Panodori monachi. Is æram priorem annorum ad Christi ἐνανθρώπησιν 5501 octo annis, vel decem decurtavit; cujus inventi probabilis est a nobis supra reddita ratio: quam vero Georgius affert, frivola est; nec jure hominem redarguit ut mox videbitur.

Ἐπὶ γὰρ τὸ α' εἶτος. Quæ sequuntur insigniter depravata sunt; neque vis argumentationis, qua Panodorum Syncellus oppugnat, satis animadvertitur. Hujus tamen hæc summa conficitur: ideo septem annis minus putasse Panodorum, quod cum anno mundi 5458 Augustus imperare cœperit post necem Julii Cæsaris, Panodorus 5451 tantummodo posuerit, mathematicorum calculum secutus. Fuit apud astronomos in usu canon quidam, sive laterculum regum, qui a Nabonassaro ad Antoninum usque propagatur, nimirum ad Ptolemæi tempora: qui a Chaldæis traditum canonem Romanis imperatoribus auxisse videtur. Verum in libro προχειρών κανόνων, qui tabulas astronomicas complectitur, canon idem a Philippo Aridæo incipit, ut in manuscriptis codicibus apparet, qui Theonis commentarius εἰς τοὺς προχειροὺς κανόνας exhibent. Igitur a morte Alexandri, et Thoth Philippi, ad mortem Cleopatrar, anni colliguntur 294. Inde Augusti Cæsaris 43. Duplex enim initium Augusti, alterum a morte Julii Cæsaris, alterum a nece Antonii et Cleopatrar, quæ est epocha annorum Actiacorum. Intervals porro annorum a neomenia Thoth, quæ principum mortem proxime consecuta est, in illo canone procedunt. Mortuus est Alexander Magnus anno primo ineunte olympiadis cxiv, periodi Julianæ 4390, anno Nabonassari 424, qui cœpit Novembris xii. Quare Thoth Philippi Aridæi, sive mortis Alexandri, convenit in Novembris xii anni ejusdem periodi Julianæ 4390, et initium dedit anno Nabonassari

sari 425. Hæc est epocha τῶν προχέλων κανόνων Ptolemæi. A qua anni sunt Ægyptiaci 294 absoluti ad Thoth Actiacum, sive neomeniam Thoth, quæ anno illo, quo mortua est Cleopatra, incurrit in xxxi diem Augusti; et exordium attulit anno Nabonassari 719, anno periodi Julianæ 4684, Urbis secundum Varronem 724. Intervallum a morte Alexandri ad Thoth Actiacum, anni solidi 294. Rursus Augusti mors contigit anno Urbis 767, mensis cognominis xix, epagomenon v, anni Nabonassarei 762; cujus Thoth iniiit Augusti xx, periodi Julianæ 4727, decimo quarto communis æræ. Sed tum annus fixus, et Actiacus erat in cursu; cujus Thoth perpetuo ab Augusti xxix die auspicabantur. Itaque a Thoth Actiaco, ad Thoth mortis Augusti, anni absoluti sunt 43. Hæc sunt indubitata, et a nobis demonstrantur in tomo posteriore operis *De doctrina temporum*. Ex quibus intervallum aliud computari potest, quod inter Augusti primum exordium ac necem Cleopatæ numeratur, annorum 13. Nam Augusti imperium cœpit anno Urbis 711: cujus Thoth convenit in Septembris iii, Nabon. 706, periodi Julianæ 4671. Inde ad Thoth Actiacum anni Urbis 724, anni confecti sunt 13. Quare a Thoth imperii Augusti, ad Thoth mortis ejusdem, anni sunt Ægyptiaci vertentes 56. Panodorus incarnationem Christi conferebat in eum annum, qui cyclum lunarem habuit 2 a Thoth Alexandrino, si civile initium cogites, uti lib. IX *De doctrina temporum*, capite IV docuimus. Erat ergo periodi Julianæ 4713, in quem vulgaris quoque natalis competit, vel 4714, si populari epocha usus est; anno Nabonassari 748. Proinde a Thoth anni Actiaci primi, sive Nabonassari 719, ad Thoth anni 748, putantur anni solidi 29, ita ut tricesimo Actiaco ineunte incarnatus sit Dominus. Igitur ab anno Nabonassari ineunte 425, sive a Thoth Philippi, ad annum ineuntem 748 Nabonassari, quo Christus incarnatus est, anni interjecti sunt absoluti 323; ita ut anno 324 ab initio Philippi Christi ἐνανθρώπησις inciderit. Subtractis ergo annis 324 de 5493, reliqui sunt 5169; adeoque anno 5170 ab autumnino inchoato Thoth Philippi accidit, ut scribit Georgius: qui et frustra Panodorum redarguit, quod primum initium Augusti Cæsaris illigavit anno mundi 5451. Id enim consentaneæ fecit constitutæ a se chronologiæ. Etenim primum Augusti imperatoris exordium ab anno deduxit periodi Julianæ 4671, Urbis conditæ 714, a quo plerique imperium illius auspicati sunt, ut paulo ante diximus. Jam vero a Thoth Philippi, sive ab anno Nabonassari 425 ineunte, ad ineuntem annum Nabon. 706, anni sunt vertentes, et integri 281: qui additi ad annum mundi 5170, cui Thoth Philippi congruit, conficiunt annum mundi 5451, primum monarchiæ Augusti. Exinde annis adjectis 56 imperii ejusdem, existit annus mundi 5507, quo Augustus excessit, quanquam nondum inchoato 5507, sed adhuc labente 5506 perijt. Quin etiam canon ille mathema-

ticus ab exordio Philippi ad Augusti ultimum numerat annos vertentes 337, ita ut 338 ab Augusti morte cœperit. Jam si annos 338 adjicias ad 424 Nabonassari, conflabitur annus Nabonassari 762, qui est Thoth mortis Augusti. Adde eosdem 338 ad annum Panodori 5169, existet annus mundi 5507. Rectissime itaque Panodorus non solum Thoth Philippi cum anno computi sui 5170 copulavit, sed etiam primum annum Augustei imperii cum 5451; si quidem incarnationem Christi contulit in annum 5493, ac lunæ cyclum 2 a populari Alexandrinorum epocha precedentem, id est Augusti xxix, a quo annum ordiebantur; vel a verno tempore, ut computistæ solent. Quin ex iis vestigiis chronologiæ Panodori conjectura fieri potest accuratum iis in rebus ac diligentem hominem fuisse; atque haud paulo intelligentiorem ejus reprehensore Georgio, cujus in hoc genere infinita peccata sunt; sed nullum majus, quam quod ea vellicare instituit, quæ neque capiebat ipse, et ab illo ipso, quem accusabat, fuerant scripta constanter.

Ὁς τὸ πρὸς τὸ μὴ ἔτος. Hæc sunt mendosa. Nam dicere videtur Christum in mundum venisse anno Augusti xliiii; et idem tamen tres illos et quadraginta annos a morte Cleopatæ ad Augusti obitum extendit. Utrumque verum est; et a primo initio Cæsaris Augusti ad incarnationis annum, quem Panodorus constituit, annos esse xliiii; et a nece Cleopatæ totidem ad excessum Augusti. Etenim anno tertio Juliano, periodi Julianæ 4671, imperare cœpit Augustus, ex opinione Panodori. Christus incarnatus est anno Juliano xlvi, demptis duobus, reliquus est annus xliii ab initio Augusti: qui a Thoth anni Juliani xlvi, periodi Julianæ 4714 inchoatur. Labente itaque xliiii Cæsaris Augusti, mense Martio contigit ἐνανθρώπησις. Rursus obiit Augustus anno Juliano lix, Augusti mensis xix, periodi Julianæ 4727. Intervallum ab anno Juliano xvi, quo primus Actiacus cœpit, ad lix, sunt anni xliiii. Obiit igitur Augustus exeunte anno xliiii ἐπὶ τῆς καθαρῆσεως Cleopatæ, hoc est Thoth mortis Augusti fuit quadragesimus quartus a Thoth Actiaco. Hæc vera sunt. Sed Georgius perplexe et obscure loquitur.

CAPUT V.

De Græcorum computorum epocha in anno Juliano, deque cyclorum in iis methodo. Maximus illustratur.

Civilis Constantinopolitanorum annus a Kalendis Septembris incipiebat una cum indictione. Inde igitur solis ac lunæ cyclos par erat incipere, quemadmodum Alexandrini, qui triduo ante popularis anni principium habebant, indidem et cyclos ordiebantur. Sed cum Romani anni descriptione Romanisque mensibus uterentur, illius etiam initium Græci nonnunquam adhibuerunt. Tum quod Paschalis causa cycli a Christianis assumpti sunt: quod festum verno tempore celebratur; hinc plerique non modo cyclorum, sed et anni ipsius exordium

in verno mense statuerunt; Aprili videlicet aut A Martio.

Quæ tot initiorum varietas prius scriptores ipsos, quam eorum lectores, admirabili perturbatione confudit. Nam duo plerumque diversa annorum, et cyclorum principia miscent invicem: nec ad id quod semel anplexi sunt, constanter adhærescunt. Annum ecce alii ab Septembri vel Octobri incipiunt; cyclos autem solis ac lunæ ab Martio vel Aprili. Quidam cyclum solis ab Octobri; lunæ vero ab verno mense cœperunt. Plures annum civilem a Septembri; ecclesiasticum ab Aprili proficisci jubent; hunc etiam aliqui Martio ab mense, et ejus certa die repetunt.

Ea methodi obscuritas et confusio luce ut aliqua nostræ disputationis illustretur, de singulis Græcorum computis ordine dicendum erit, et qui uniuscujusque tradendi principes fuerunt, eorum pervestiganda sententia est, ut, quemadmodum ab illis constituti cycli fuerint; et quo pacto cum Romanis consentiant; ac quod anni denique primordium ceperint, certa ratione declaretur. A Maximo igitur incipiendum erit, qui et antiquior est, et antiquioris observator æræ, cujus de anno primum, et anni epocha statuemus.

Alexandrinum computum in Paschali sua methodo tenere se Maximus ostendit capite XXXII, cum annum Incarnationis ac natalis Christi ait fuisse mundi 5501, scripsisse vero se anno 6133, Heraclii xxxi cap. XVII significat; cujus anni passim exemplo utitur. Annuus primus Heraclii cœpit Octobri mense anni æræ Christianæ: 100x, tricesimus vero primus anno 100xl, indictione Constantinopolitana xiv post Septembrem, cyclo lunæ xiv, solis v, littera Domin. BA. Hanc porro methodum anni sui tradit capite XVII, ut divisa summa per xxviii, si quid residuum sit, pro solari cyclo capiatur: aut si nihil restet, integer ipse cyclus. Idem et in lunari, atque indictione præcipit. Hoc modo divisus annis 6133, cyclus relinquatur solis i, lunæ xv, indictionis xiii. Restat illud inquirendum; ecquid annus ille 6133 a Septembri anni Christi 100xl, an a Paschali mense anni 100xli incipiat.

Quod igitur nequaquam a Septembri annos suos sit exorsus, ex XXXII capite concludi potest. Ibi enim in eundem annum mundi Martium ac Decembrem conjicit, nempe 5501, quo et feriam ii ait fuisse Martii xxv, et quartam Decembris xxv. Certe Georgius Syncellus, qui eandem æram exprimit, annos suos a xxv Martii incipit; nec non Alexandrinum Chronicon; etsi interdum aliter usurpat, de quo vide cap. III, lib. IX *De doctrina temporum*, cyclos autem solis ac lunæ perspicue ab eodem Martio, non a Septembri inchoare se declarat, cap. VI, ubi laterculum enarrans, quod editum est pag. 315, Januarium et Februarium anni antecedentis esse dicit; Pascha vero, et ejus xiv, anni sequentis. Præterea id ex capitibus X ac XIII cognos-

scitur: ubi tam lunarem annum, ac cyclum, quam solarem a verno mense incipit; illum quidem ab iis diebus, quibus affixi sunt aurei numeri; solarem autem ab æquinoctiali mense. Item capite XXIII, cyclum solis xxviii, et lunæ xiv, Aprili ac Paschali anni ejus imputat, qui Pascha anni 6133 antecessit; cujus cyclus erat solaris i, lunaris xv; quo etiam capite cyclum solis xxviii a Kalendis Aprilis orsus est. Unde epactas solis feriam illam esse defuit, quæ est Martii xxxi, sicut epactas lunares, ætatem lunæ in eodem die. Ex quo sequitur anni primordium in Kalendas Aprilis, ab illo constitui. Dupliciter itaque annum suum auspicatur Maximus, nempe a Kalendis Aprilis, et a neomenia Paschali: cujusmodi in nostris quoque, id est Latinis, computi scriptoribus inconstantiam animadvertimus libro VI *De doctrina temporum* quæ, quia perlevis, facile dissimulatur; dum illud constet, verno mense, non autumnali annorum suorum epochas fixisse Maximum.

Cum hæc exploratissima sint, tamen ex eodem Maximi computo difficilis nodus occurrit. Quippe annum 6133, et indictionem xiv componit cum anno xxxi Heraclii, adeoque cum cyclo solis i, lunæ xv. Atqui annus xxxi Heraclii cœptus est Octobri anni Christi 100x. Mortuus est vero Martii xi anni 100xli. Si annus mundi 6133 ab Aprili, aut neomenia Paschali caperet exordium, non utique 6133 annum attigisset (Heraclius: quandoquidem neomenia Paschalis anno isto contigit Martii xix; quarta decima Paschalis Kalendis Aprilibus, feria i. Unde Pascha in Aprilis viii diffunditur; cyclo lunæ tam Romano quam Constantinopolitano xv; cyclo vero solis i Constantinopolitano, Romano vi, littera G, quod Maximus cap. XIX disertè astruit.

Hoc non alia ratione dissolvi potest quam ea quæ IX *De doctrina temporum* allata est, cap. III, ubi Maximum ostendimus duplicem epocham anni civilis et ecclesiastici confudisse: quarum illa ab Septembri procedebat: hæc ab Aprili, aut verno mense. Proinde 6133 annum civilem alias cum Heraclii anno xxxi, et indictione xiv comparavit; alias eundem annum distulit in Paschalem mensem, ecclesiastico usus exordio.

D Ante Maximum Panodorus annos suos a verno tempore inchoasse videtur: etsi Georgius in eo fragmento, quod capite superiori retulimus, ubi ἐναθρόκησιν, et γέννησιν ab eo illigatam refert anno mundi 5493, nullam certam ejus rei significationem dederit, tamen ita Christiani fere veteres, saltem ecclesiasticis in computis et historiis, facere consueverant ut de Africano cap. I hujus libri docuimus.

His animadversis, facile jam erit solis ac lunæ cyclos æræ hujus, et computi proprios investigare, ac cum nostris componere, in quo sædissime hallucinatus est Scaliger; uti paulo post ostendetur. Primum enim quod ad solis cyclum attinet, divisus annis ab orbe condito, residuus numerus

cyclus est solis : aut certe totus ipse numerus 28 ; A anno 6133 diviso per 28, relinquitur 1. Proinde cyclus solis i concurrebat cum anno Christi 644, quo Romanus solis cyclus erat vi, littera Dominicalis G : unde reliqui deinceps propagari possunt ; quod in sequentibus constabit. Cyclus lunaris Maximi idem prorsus est cum Romano. Siquidem divisus 6133 per 19, reliqui sunt xv, et revera anno Christi 644, cyclus erat lunæ 15. Quod mirum esse non debet. Ex eodem quippe Alexandrinorum fonte Græci ac Latini pariter lunarem hausere cyclum ; et ab eadem epocha, nimirum ab verno mense, usum illius auspiciati sunt.

In indictione putanda perplexus est Maximus, in eaque methodus fallit, quæ per cyclum integrum τὴν δμάδα dividit. Nam si 6133 per 15 partiare, supererit indictio xiii. Atqui xiv cœpta est Septembri anni 640, et sequente 641 adhuc obtinuit ; nec alia cum anno mundi 6133 componi debuit. Verum ad methodum unitas additur annis mundi, ut indictionem labentem obtineas : quemadmodum cap. XXXIII Computi admonet. Duplicem enim indictionem statuit : unam, quæ existit ex annis mundi per xv divisus ; utque unitate minor, quam reipsa tunc usurpatur ; alteram, quæ ab Augusti secundo imperii anno est exorsa : quem quidem affirmat ex xy indictione primam anno isto fecisse. Hæc sunt commentitia. Vera autem origo patefacta est supra cap. III. Vide et cap. I, ubi de indictionibus Maximi egimus.

In altero compute, quem κατὰ Πρωματους appellat Georgius, quique annum Incarnationis exhibet mundi 5509, perinde ambigua est annorum epocha. Isaacus Argyrus cap. III Computi prioris, annum civilem ait a Septembri inchoari ; cyclum solem, ab Octobris Kalendis. Cyclum vero lunarem cap. IV ab Januario incipit, ac divisus annis mundi per congruentem cyclo cuius numerum, colligi labentem anno ultimo cyclum asserit. Annum, quo ista prodebat, capite III scribit esse mundi 6881, quo diviso per 28, fit solis cyclus 21, tum Octobris xxvi die feriam iii scribit fuisse, capite sequenti. Est hic annus Christi 1372, cyclo Romano ix, littera Dominic. DC. Idem tamen capite VI, μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀρχομένου Ἰανουαρίου, et usque ad initium Ianuarii, qui proxime sequitur, annos ait esse 6880 : quibus divisus per 19, cyclum lunæ 2 confici. Hæc ita conciliari possunt. Scribebat Isaacus Octobri mense anni Christi 1372 ; cum jam ab Septembri cœptus esset annus Constantinopolitanus 6881 cum indictione xi, ratione vero cycli solaris a Kalendis Octobris : porro ratione cycli lunaris, Kalendis Ianuariis sequentibus initium habiturus erat, sic ut annus 6880, perseveraret anno 1372. Itaque ad Kalendas Ianuarii anni 1373 fluxisse ait annos 6880 : horum ultimus occupabat annum 1372, cujus adeo cyclum investigat. Divide annos 6880 per 19, restat 2 lunæ cyclus Judaicus, et Latinus ; qui Romano 5 respondet, quotus erat

anno 1372. Ac vel ex eo, quod a Kalendis Ianuariis lunarem cyclum inchoari scribit, conjecturam nostram approbat, quam capite III superius explicavimus ; Græcos in hoc genere computi Latinorum ac Judæorum aureos numeros accepisse. Nam Latinorum proprium id fuit, lunarem ab Januario cyclum inchoare ; cum ab Aprili, vel Paschali mense Romanis idem cyclus procederet. Ex his concluditur annum civilem Constantinopolitanum duobus respondere cyclis lunaris, ut annus 6881 a Septembri anni 1372 incipiens, ad Decembris finem cyclo 2 Constantinopolitano, vel 5 Romano respondet : a Kalendis Ianuariis, cyclo tertio, et Romano 6, quod de solari quoque cyclo Romano dicendum est. Distributis annis 6881 per 28, restat cyclus solis 21 ab Octobri anni 1372 : quo Romanus 9 adhuc in usu erat : anno vero sequente 1373 erat cyclus 10. Quocirca primus cyclus solaris Constantinopolitanorum erat Romanus 17 ab Octobri ; Januario vero sequente, 18 ; et primus cyclus Romanus Januario mense respondebat cyclo Constantinopolitano 12. Octobri vero sequente, cyclo 13. Lunaris cyclus idem erat ac Latinorum ; et ternario minor erat Romano et Alexandrino. Sed, ut jam montui, neque in embolismorum ratione ; nec in Paschatis celebritate ab Alexandrinis et Catholicis institutis abhorruerunt. Indictio denique eadem erat ac Romana, sive imperatoria, ut vocant, a Septembri ; sive ecclesiastica ab Januario. Unitate ergo major erat illa, quæ ex Alexandrino compute prodit : quod imprimis notandum venit, ut ex eo chronologorum Græcorum, et imprimis Theophanis errata deprehendamus. Hujus observationis specimen præbebimus.

Theophanes ait Heraclium cœpisse anno mundi 6102, Incarnationis 602, Octobris iv, feria ii, indict. xiv. Hic est annus Christi Dionysianus 610, cyclo præditus solari iii, littera D. Ita que error est apud Theophanem, legendumque feria i, non ii. Erat indictio Constantinopolitana ab Septembri xiv. Hunc igitur annum putat Theophanes ab Adamo 6102 ; Incarnationis 602. At Cedrenus mundi 6103, Incarnationis 609. Verum quod ad Incarnationis annos attinet, Miscella, quæ ex Theophanis historia constat, eundem habet annum 602, ut certum sit a Theophane ita scriptum fuisse, mundi 6102, Incarnationis 602 : divisus 6102 per 15, reliqui sunt 12 ; addita unitate, ex præcepto Maximi, colligitur indictio xiii, hoc est Romana a Januario ad finem Decembris ; Constantinopolitana vero a Januario, ad finem Augusti. Quocirca indictio computi Alexandrini, quæ ex divisione τῆς δμάδος oritur, nisi ab Septembri annos ordiamur, a Januario ad Septembrem unitatem addi sibi postulat ; a Septembri, ad anni finem, binario est augenda, ut civilem Constantinopolitanam assequatur. Igitur anno Christi 610, erat annus Alexandrinæ æræ 6102 a verno mense cœptus. A Septembri vero

civilis annus 6103 putari cœpit : quod Cedrenus A secutus est ; prius autem, Theophanes, qui ecclesiastico more, ut vidimus, annos a Paschate solet incipere.

Theophanes idem narrat Leonem Isauricum obiisse anno imperii sui xxv, jam ab mensibus duobus, diebus xxii inchoato, xiv Kalendas Julii, indictione ix, quod et historia Miscella refert sub finem libri XXI. Ἔτος ἦν ἀπὸ μὲν κτίσεως κόσμου κατὰ Ῥωμαίους, 55μη' ἀπὸ Ἀδάμ, κατὰ δὲ Αἰγυπτίους, ἦγον Ἀλεξανδρεῖς, 55β', ἀπὸ δὲ Φιλίππου κατὰ Μακεδόνας, αξγ'. Quæ sic Paulus Diaconus vertit : « Cam annus esset a conditione quidem mundi, juxta Romanos, ab Adam sextus millesimus ducentesimus quadragesimus octavus, secundum Ægyptios vero, seu Alexandrinos, sextus millesimus ducentesimus tricesimus secundus ; a Philippo, secundum Macedones, millesimus sexagesimus tertius. » Fuit hic annus Christi communis æræ 741, quo fuit indictio ix, tam Romana quam Constantinopolitana, Junio mense. Detractis annis 5508 de 6248, restant 740 æræ Dionysianæ. Uno itaque minus anno computat Theophanes ; quod et indictio demonstrat : nam si annos 6248 per 15 distribuas, existet indictio viii. Atqui in æra Constantinopolitana, quam Paschalem vocat Scaliger, Romanam Theophanes ; divisis annis ab Adamo, currens indictio relinquitur. Sic anno Alexandrini computi 6252 per 15 diviso, superest indictio vii, binario Romana minor, cum unitate tantum superari debeat. Item de 6232 detractis 5492, residui sunt 740, cum 741 reliquos esse oporteat. Denique annus Philippi per idem tempus labebatur 1064, non 1063. Itaque falsus est Theophanes, et scribendum illi fuit, mortuo Leone successisse Constantinum anno secundum Romanos 6249, Alexandrino 6233, a Philippo 1064.

CAPUT VI.

Confutantur ea quæ de Græcis computis explicavit Scaliger in VII De emendatione temporum iidemque variis exemplis illustriores redduntur.

Nunc ad excutienda illa veniamus quæ de Græcis iisce computis Josephus Scaliger in opere *De emendatione temporum* attulit (p. 749 edit. postremæ), quæ, ut universe dicam, ejusmodi sunt ; ut illorum scientiæ funditus expertem ac rudem hominem fuisse demonstrant. Nec ea modo replicabimus, quæ ab ipso in *V De emendatione temporum* disputata capitibus duobus, in nono *De doctrina temporum* capite V confutavimus. Hic ea solum attingenda sunt, quæ ad computum Maximi septimo in libro disseruit ; quæ in hunc locum, et hujus editionem Computi reservata fuerant.

Ex his primum illud apertissime falsum est tres istos computos sic habere, ut natalem Christi Dionysianum habeant, orientalis quidem, in anno 5501, lunaris in anno 5495, Paschalis in anno 5509. (Ita enim vocari tres æras illas a Scaligero, libri hujus initio monuimus.) Unde ad annum

labentem cujusque computi numerandum, præcipit addere annis Christi Dionysianis annos 5494, 5508 et 5500, atque a Septembri caput anni repetere : quod hoc exemplo perspicuum facit. Anno Christi 1596, cœpit ab Septembri Græcorum more annus 1597 : adde annos 5500, habebis annum 7097 æræ orientalis ; adde 5508, fiet annus æræ Paschalis 7105 ; adde 5494, erit annus æræ lunaris 7091. Verum in hoc postremo lunari computo duo subtrahi perpetua methodo jubet, ut proinde nonnisi 7089 annus ille putetur. Hæc, inquam, cautio falsissima est, ut ea demonstrant quæ superioribus capitibus exposui de tribus istis computis. Nam duæ ex his, lunaris et orientalis, annum communis natalis, ac Dionysiani præbent eundem, qui est 5493 inciens a Septembri. Maximus, Georgius, ac Theophanes æra usi sunt, quam orientalem vocat Scaliger. Hoc extra controversiam est. Nam Christum asserunt incarnatum, et in lucem editum anno computi sui 5501. Igitur annus æræ Dionysianæ 641, quo Heraclii annus xxxi Paschali mense currebat, computari ab illis debuit 6141, additis 5500 ad 641. Atqui eum ipsum statuunt annum mundi 6153, quotus est in lunari computo ; si ad annos 641 adjungas 5492, uti methodus exigit. Sic annum primum Heraclii, qui iniiit Octobri anni Christi 610 numerari oportuit 6110 orientalis æræ, at solum 6102 putatur a Theophane ; quotus est in ea, quam lunarem Scaliger appellat.

Præterea Georgius ac Theophanes, ut supra meminimus, æram orientalem Scaligeri nominant κατὰ Αἰγυπτίους, sive Ἀλεξανδρεῖς, Paschalem vero, κατὰ Ῥωμαίους. Insignis est ea de re Theophanis locus, quem capite superiori retulimus, ubi annum Christi, qui respondebat xxiv Leonis Isaurici, eratque 740, ait secundum Romanos, id est in Paschali, ut Scaliger eam vocat, æra esse 6248 ; κατὰ Ἀλεξανδρεῖς 6232. Deductis annis 5508, de 6248, restat annus 740 ; de 6232 autem subductis 5500, ut solet Theophanes, reliquus est annus ab Incarnatione 732, octo annis minor æra Dionysiana, uti consentaneum est : ablatis autem annis 5492, residuus est annus Incarnationis Panodori 740. Apparet ergo computum utrumque, quorum alterum lunarem, orientale alterum nominavit Scaliger, ab Adamo parem, et eundem annorum numerum colligere. Ac si vera esset Scaligeriana methodus, et ad annum æræ Dionysianæ addendi forent 5500, ut consequeremur annum orientalis computi, sive κατὰ Ἀλεξανδρεῖς, non utique mundi 6232, sed 6240 numerari oportuit annum 740.

Præterea falso et illud a Scaligero scriptum est æram, quam appellat lunarem, anno 5495 natalem exhibere Christi : sed ad methodum decurtari annis 2 : quod commentum λόγος est et ridiculum. Nam neque ratione, neque auctoritate nititur : imo utraque convincitur. Siquidem computi auctor istius, ut quidem apparet, fuit Panodorus. At is

anno 5493 Incarnationem attribuit, teste Georgio. Tum cyclorum et indictionum calculus hactenus explicatus a nobis eundem damnat errorem.

Unus ab illo citatur fautor hujus opinionis Cedrenus : quem ait æram illam sequi, quæ natalem Christi componit cum anno mundi 5495 ; ideo perpetua methodo de illius æra deducendos esse 5494. Etsi futilis est auctor iste, nec ad uniusmodi computum adhærescit ; tamen ne id quidem vere de eo prædicavit Scaliger (pag. 365), natalem communem in ipsius æra anno convenire 5495.

Primum diserte hic (pag. 144) affirmat se ad annos Incarnationis putare 5506, et paulo ante scribit annum Tiberii xv esse mundi 5536. Annus xv Tiberii est æræ communis xxix. Deme annos 5494 de 5536, ut præcipit Scaliger, oriatur annus xlii æræ Christianæ ; tricesimus autem existet, si 5506 auferas.

Ad hæc urbem Constantinopolitanam exædificatam refert indicio iii anno mundi 5838 (p. 233), Maii xi, feria ii. Fuit ergo littera D, et annus Christi cccxxx. Si de 5838 adimas 5494, fiet annus Christi cccxliv. Vides ἀλογιστίαν.

Rursus idem Cedrenus ait (pag. 269) Nectarium Constantinopolitanam tenuisse cathedram anno mundi 5838, Incarnationis 394. Annus quo sedere cepit Nectarius, est in æra Dionysiana 381 ; mortuus est autem 398. Deductis annis 5494 de 5838 reliqui sunt 394. Verum non ille annus est æræ Dionysianæ : cujus ad methodum auferendos esse scribit annos 5494.

Quarto synodum Ephesinam primam confert in annum 5915 (pag. 276). Deduc annos 5494, fiet annus Christi 421. Atqui erat annus 431.

Quinto Romanum imperatorem, qui cum Constantino Porphyrogeneto imperium tenuit, a Stephano filio in ordinem reductum esse narrat anno 6453, indictione iii (p. 522). Annus erat Christi 944, quo indictio nulla iam usurpabatur Decembris xvi, quando illud accidit. Jam si ab annis 6453 auferas 5494, relinquetur annus Christi 959. Subductis autem annis 5508, existit annus 944. Quare non lunarem, sed Paschalem computum tenuit hoc loco Cedrenus.

Sexto Theophylactum patriarcham obiisse scribit (pag. 526) anno 6464, indictione xiv, Februarii xxvii. Hic annus est æræ comunis 956, quibus detractis de 6464 annis, restant 5508. Proinde etiam hic æra Paschali Cedrenus utitur.

Denique scriptor idem deinceps ad finem operis computo illo utitur, qui ad æram Christianam apponit annos 5508, ut ex indictione liquet : velut anno mundi 6468, 6471, 6497, 6508, 6518, 6524, 6526, 6527, et sic in reliquis. Quæ potest igitur par huic esse temeritas, quæ oscitantia major, quam affirmare Cedrenum ita annos mundi perpetuo computasse, ut ad æram Christianam adjiceret 5494 ; cum ubique fere 5508 adjungat ; aut si aliter instituat, mendosi perspicue numeri sint ? Unus, opinor, locus est, in quo cum æra vulgari paria

A facit, detractis de anno mundi 5494 : nimirum in eo qui putatur 6021, quo Justinianum iniisse refert ; quique Dionysianus fuit annus 527. Si præter hoc exempla alia suppetant (neque enim scrutari vacat omnia), ea longe paucissima sunt, nec cum eorum, quæ produximus, numero comparari queunt. Quocirca nemo Græcorum veterum de hac æra cogitavit unquam ; nemo biennio decurtavit : quod ineptum est ac frivolum.

In cyclis vero solis ac lunæ, quos computis Græcis accommodavit in Notis ad Eclogas Maximi, quanta cæcitas ! Cyclo solis æræ lunaris primo respondere assertit cyclum solis xvii æræ Paschalis, et orientalis nonum ; ac tribus istis litteras B A, ut sit Romanus cyclus v : cyclo vero lunari æræ, quam lunarem vocat, respondere similiter in computo Paschali cyclum xvii, in orientali nonum, quando xiv Paschalis erat Aprilis v. Mirum cum ista scriberet, non illum consuluisse Maximum suum, et exemplum ab eo descripti Paschatis animadvertisse : anno mundi 6133, cyclum solis imputat Maximus primum, cyclum lunæ xv ; terminum Paschalem, sive xiv ait incidisse Kalendis Aprilis, feria prima. Si quis alius orientalem, quem vocat Scaliger, computum adhibuit, is est profecto Maximus. Nam docet anno 5501 incarnationem esse Christum. Igitur cyclo illius æræ primo respondet ex laterculo Scaligeri cyclus solis xxi in æra lunari, et ix in Paschali : Romanus vero cyclus xxv, hoc est litteræ ED. Atqui constat litteram G anno illo cum vi Romano cyclo solis obtinuisse : nimirum anno Christi 1034, quo feria prima incidit in Kalendas Aprilis. Item ex tabella Scaligeri decima quarta Paschalis cyclo lunæ xv cadere debuerat in Martii xxx, ut esset aureus numerus vii, cum tamen tertium sit anno eodem aureum numerum exstitisse xv, et terminum Paschalem Kalendas Aprile occupasse. Possem ista latius persequi, et inscitiam, qua nulla hoc in argumento major potest accidere, pluribus exemplis traducere. Sed ex superiore omni disputatione quam de computis istis et eorum inter se ratione accuratam instituímus, licet cuivis vel mediocri usu talium instructo infinite patentem hallucinationem convincere.

CAPUT VII.

De methodo paschali computorum Græcorum ac primum de ἡμερομετρῶν, sive investiganda feria. Exponuntur elementa ejus omnia ; quid sint regulares, concurrentes, προσθεταί. Scaligeri in his error. Maximus et Isaacus expositi.

Paschalis methodus in duo fastigia dividitur ; pro cyclis totidem, solis ac lunæ. Pars itaque prior est character diei, sive feria, quod ἡμερομετρῶν Maximus appellat, posterior ad quartam decimam paschalem ; ipsumque Pascha Christianum ; et ad lunæ, ut vocant, ætatem investigandam pertinet. Utriusque ratio a nobis explicabitur, atque a priori, quæ solis propria est, capiemus initium.

Tria sunt ad indagandam feriam in Græcorum computo necessaria ; προσθεταί, sive epactæ μετ-

sium; epactæ annorum; et ἡ ποσάτα, sive quota dies mensis. Προσθετάς, eos esse, qui regulares a computatoribus nostris vocantur, Scaliger existimat (pag. 749) : in quo valde fallitur. Appellatio quidem ipsa regularium ταῖς προσθεταῖς accommodari potest, uti nos in Latina versione fecimus; sed ita ut non eosdem esse Græcorum regulares ac Latinos, intelligas. Ac de horum quidem regularibus, et concurrentibus egimus lib. VI *De doctrina temporum*, cap. XXVIII, cujus doctrina capituli assumenda est ad Græci computi notitiam; est enim necessaria. Sed hoc loco minime repetenda; cum in promptu illic habeatur: præter paucissima quædam, et χαριώτερα, sine quibus explicari quod proposui non potest. Latinorum regulares sunt feriarum dierum in anno cycli solis, qui litteram habuit G, initio ab Aprili ducto; aut etiam ab Januario. Si a Januario ducatur, regulares mensis hujus et sequentis unitate minores sunt, quam si ab Aprili orsi fuerimus. Quando littera Dominicalis est G, tunc Kalendæ Aprilis feriam habent 1, Kalendæ Maii 3; et ita deinceps usque ad Decembrem, quota littera est initialis cujusque mensis ab A, unitate addita, tanta est feria. At Januario antecedente fuit feria II, Februarii Kalend. feria V, ubi et unitate addita, litteræ Kalendarum feriam exhibent. Verum calculus post bisextum, Martio vel Aprili potius incipit. Quare Januarii et Februarii regulares accipi debent ex feria, quam habent eorum Kalendæ anno sequenti, quo littera est F, tum vero Januarius incipit a feria III, Februarius a VI. Hi sunt regulares mensium Romanorum, qui perpetui immotique sunt; nec epactæ mensium proprie dici debent. Nam epactæ proprie sunt dies antecedentes caput anni mensisve, cujus epactæ nominantur: quemadmodum lunares epactæ dies sunt reliqui a confecta ultima syzygia ad finem anni civilis, puta a Decembris, vel Martii, si a Januario vel Aprili annus lunaris ineat; epactæ solis annuæ feria est diei ultimi totius anni, ut ait Maximus. Itaque Kalendæ ipsæ mensis, cujus epactæ vocantur, in epactarum numerum nequaquam veniunt. Non sunt igitur προσθετά, hoc est epactæ mensium, idem cum Romanorum regularibus. Hinc epactæ solis annuæ, sive concurrentes, cum solis regularibus Kalendarum feriam præbent. At προσθετά cum epactis solis non reddunt feriam, nisi addatur ἡ ποσάτα. Exemplum: esto annus Christi ΙCXXII, et quærat feriam Kalendarum Septembrii. Concurrentes illo anno fuerunt VII, ex methodo capituli XXVIII libri VI *De doctrina temporum* qui ad regulares Septembris VII adjecti dant feriam VII, cujusmodi revera anno illo fuit, cum littera Dominicalis esset G, cyclo solis Romano VI. Ita Kalendis Aprilis iidem concurrentes VII cum regularibus I dant feriam I. At, ex methodo Maximi, epactæ solis VII anno primo cycli solaris Constantinopolitani, cum προσθεταῖς Septembris VI, addita ποσάτα, hoc est uno die Septembris, ex-

hinc feriam VII; Kalendis autem Aprilis eadem epactæ solis VII cum προσθεταῖς VII, et uno die Kalendarum, offerunt feriam I.

Προσθετά Maximi, sunt feriæ ultimæ diei antecedentis proxime mensem eum, cujus προσθετά dicuntur in anno primo cycli Constantinopolitani, qui respondet cyclo Romano VI, quando littera est G; tum enim Decembris præcedentis ultimus in feriam I incidit. Ideo regularis Januarii anni illius, a quo proxime secutus est annus primus cycli solaris, Aprili ineunte, est I feria ultimæ diei Januarii IV. Is est regularis Februarii, et sic deinceps, ut ex tabella patet: quæ quatuor versibus constat. I menses Romanos complectitur, II epactas illorum sive προσθετάς, III singulorum mensium dies, IV eosdem dies collectos quos addidit, ut propagandorum regularium ratio declaratur, quam cap. XXVI primæ partis Computi Maximus exponit. Hic enim dies omnes ab Aprili ad finem proxime antecedentis mensis illius, cujus προσθετάς quærimus, per 7 dividi præcipit, residuum, aut si nihil supersit, septenarium ipsum epactas esse mensis insequentis ait. Exempli causa: scire libet quæ sint epactæ Septembris. A Januario ad Augusti finem dies sunt 243: e quibus deductis 90, restant 153 a Kalendis Aprilis quæ si per 7 dividas, residuum est 6 regulares Septembris. Quod ab Aprilis Kalendis calculus incipit, non ex eo sequitur, regulares Aprilis esse I, sed potius VII; quæ res Scaligerum lesellit, qui προσθετάς Maximi unitate perperam auget. Itaque epactas Martii ait esse V, epactas Aprilis I, epactas Maii III, uno verbo, quota est littera initialis cujuslibet mensis addita unitate, tantas esse προσθετάς asserit. Hoc modo προσθετά Septembris erunt VII; Octobris II, reclamante Maximo in laterculo duplici capituli I, cujus in sinistro versus primus continet προσθετάς Martii IV: quas Scaliger V a Maximo constitui falso putavit. In versu quarto προσθετά sunt Septembris et Octobris, hujus I, illius VI: quas unitate producit auctiores Scaliger.

Tabella προσθετῶν in mensibus Julianis, et Constantinopolitano computo.

Menses	προσθετά	Dies mensium	Dies collecti
Januarius	1	31	31
Februarius	4	28	59
Martius	4	31	90
Aprilis	7	30	120
Maius	2	31	151
Junius	5	30	181
Julius	7	31	212
Augustus	5	31	243
September	6	30	273
October	1	31	304
November	4	30	335
December	6	31	365

Sciendum est autem, licet Maximus ab Aprili τῶν προσθετῶν ratiocinia deducat; revera tamen a Januario proficisci. Etenim a Kalend. Aprilibus ad ultimum Decembris dies sunt 275 quibus per 7 dis-

tributis restant 2, quæ προσθηται esse debent A Januarii, si ab Aprili computentur; at Januarius tantum habet 1. Proinde sic a Januario calculus propagatur. Quoniam cum littera G est in usu, Januarii Kalendis feria est secunda; epactæ Januarii sunt 1, ultima dies Januarii est feria iv. Nam divisio 32 diebus, hoc est 31 Januarii, et epacta ejus 1 per 7, restant dies 4; sic divisio 91, hoc est diebus mensium trium, addita epacta Januarii, per 7, residuum est 7 epacta mensis Aprilis; deinceps autem ab Aprili nihil additur, quoniam epacta Aprilis est 7, vel 6. Hujus rei, quamlibet levis, observatio non mediocrem lucem affert Græcorum computo: cujus ignoratione adeo manifesto errore implicatus est Scaliger.

Isaacus monachus prioris Computi capite IV, B προσθητάς mensium vocat ἐπακτάς, quarum epilogismum incipit ab Aprili; ac superiori illi rationi suffragator accedit. Etenim epactas cujuslibet mensis constituit feriam ultimæ diei antecedentis cyclo primo, cum littera est G. Ostendimus supra cap. V cyclum solis Isaaci respondere xvii Romano, cujus litteræ sunt AG. Itaque Octobris Kalendæ in feriam secundam incidunt; et quia dies ultima Septembris fuit feria prima, hinc epactæ Octobris sunt 1, epactæ Novembris iv, epactæ Januarii ii, nec interrumpitur eo mense calculi progressio; ut apud Maximum. Vide caput IV Isaaci monachi.

Sequuntur annorum epactæ, quos concurrentes Romani computatores vocant. Est autem residuus C feriarum numerus ex anno antecedenti. Ut si annus primus a feria prima incipiat, ultimus dies erit feria prima; proinde epactæ secundi anni erit unitas, et ita deinceps. Cyclum solare Maximum orditur ab Romano vi, cujus littera G. Primus mensis est Aprilis. Igitur cyclo primo Kalendis Aprilibus est feria prima. Epactæ sunt vii; nam epactæ sunt feria ultimi diei præcedentis anni. Anni secundi epactæ sunt i, tertii sunt ii, quarti sunt iv, propter bisextilem diem. Cum enim concurrentium epocha a Martio vel Aprili sumitur, simplex est epacta, sed a Januario incuntibus annis duplex assumitur, ut in Romano computo duplex littera solet esse: quarum prior a Kalendis Januariis ad bisextum usurpatur; posterior inde ad vertentem annum. Epactæ per totum cyclum annis singulis congruentes describit Maximum in rota, quam capite primo posuimus: nec difficilis est methodus.

Quamvis autem Maximum annum, cyclumque solare ab Aprili incipiat, et Januarius mensis decimus sit, in ratione tamen τῶν ἡμερομετρῶν in hoc mense, et duobus sequentibus epactas assumit ejus anni, qui novus ab Aprili succedit: uti capite XIX significat. Exemplum: annus Adami 6133 inlit a Kalendis Aprilibus anni Christi 1034, cyclo Romano vi, littera G. Cyclus ergo Constantinopolitanus ei respondens i iisdem Kalendis inlit. Quare Januario, Febuario, ac Martio locum adhuc

habebat cyclus xxviii, cujus epactæ sunt vi. Ad regulares itaque Februarii iv, si accedant epactæ vi, et ἡ ποσότης i fiet Kalendis Februarii feria iv. Erat autem v. Igitur non epactæ vi anni currentis, sed vii anni sequentis adhibendæ sunt, ut feria v prodeat. Hujus rei causa ex dispositu regularium petitur. Nam si ab Aprili cœpta progressio non interpellaretur in Januario, essetque regularis hujus, ut par erat, ii, et Februarii v, ex epactis veteris anni, et regularibus Februarii cum ποσότης repræsentaretur feria quinta. Nunc in Januario novum exordium imprudentibus obrepsit, ut regularis competens uno deminutus fieret i. Ob id epacta unitate major, id est anni sequentis, antevorticatur

Epactarum annuarum, sive concurrentium investigatio aliter a Maximo proponitur capite XXIX. Quotus est cyclus anni, qui quæritur, totidem dies, uno dempto, sumi præcipit. Inde cyclorum omnium, nullo exempto, numerum per 4 partiri: quod ex divisione provenit ad superiorem summam additum, totoque per 7 partito, reliquum erit epacta, vel si supersit nihil, septenarius ipse. Verbi gratia, quærantur epactæ anni xxvi. Ob cyclos xxv præteritos sumo dies 25, tum divido 26 per 4, proveniunt 6. Colliguntur 3. Item cycli solis 28 epactas ita conficies. Cape dies 27 ob transactos totidem cyclos, deinde 28 cyclos ipsos, nullo detracto partire per 4, et septem, qui inde nascuntur adde ad 27, ac summam 34 divide per 7. Exsistent epactæ anni ultimi vi. Hujus methodi perspicua ratio est. Nam epactis ultimi annorum dies accrescunt. Ideo cum nondum expletus est vicesimus octavus annus, nullam in commune symbolam confert. Verum quia post bisextum incipit, ideo bisextilis ipse dies cedit in summam. Propterea nullo detracto, fit cyclorum omnium divisio. Hac methodo utitur Isaacus Argyrus capite III. Postremo nec illud omittam; etsi Romano more bisextilis dies infundatur inter xxiv et xxv Februarii; indeque Romano ritu nova littera succedat; nihilominus Isaacum bisextilem diem eum putare, qui est vicesimus nonus, et ultimus; uti quarto capite declarat, quod in Martium esse translatum. De quo vide quæ libro IV, cap. XII, ad Galeni locum ibidem descriptum animadvertimus.

CAPUT VIII.

Explicatur methodus lunæ in computo Maximi, sive Alexandrino. Epactæ lunæ, ejusdemque regulares, et ambarum propagatio.

Pro diversis Græcorum æris ac computis ab orbe condito, varii itidem cycli sunt solis ac lunæ: epactarumque colligendarum varia methodus: quam ad unicam, simplicemque redigere potuissent; si ad labentem annum computi sui aliquot annos adderent; nec eam commoditatem persequi mallent, ut æræ suæ summa per cyclorum numerum distributa, proprius cujusque anni cyclus

existeret. Ut in Romano computo æræ Christi, ad A cyclorum epactarumque methodum, unitatem adjiciamus; neque solos æræ annos adhibemus. In quo Latini omnes consentiunt. In annis vero mundi, tametsi magnum inter chronologos discrimen intercedat; ac longe plures alii alii numerent; de cyclis tamen, epactisque omnes inter se conveniunt: quod qui plurimum annorum summam instituunt, ad illorum methodum competentem numerum adjiciunt, sic ut summa per cyclos integros divisa, iidem labentium anni cyclorum apud omnes oriantur. Exempli causa; nos ab orbe condito ad annum primum æræ communis putamus annos 3984, ita ut ultimus sit ille, quem primum Christi facimus. Alius annos numerat 3950, ut Scaliger. Si nos oportunitas ista delectaret, ut ex summa, quam ab Adamo definimus, præcise distributa, cycli labentes efficerentur: annis 3984 per 28 partitis, reliquus esset cyclus solis viii; per 19 vero divisus; cyclus lunæ xiii, sic ex divisione annorum 3950, solis esset cyclus ii, lunæ xvii. At erat Romanus solis cyclus x, lunaris ii, anno primo æræ Christianæ, in quem utriusque conspiramus. Igitur ad eruendos cyclos, Scaliger 8 addit ad summam; ut 3958 per 28 partitis cyclus solis inveniatur x; ad lunarem vero, 4 adjicit; ut 3954 per 19 tributis, existat cyclus lunæ ii. Nos ad methodum cycli solaris adjicimus 2, ad lunæ cyclum, 8. Ita divisus annis 3986 per 28, residuum erit 10, per 19 autem divisus 3992, restant 2. Sic incommodam illam cyclorum varietatem Latinorum computi ab orbe condito, ac chronologiæ devitant: quam Græculi nimis ambitiose consecrati sunt.

Cum duo sint Græcorum cōputorum divortia, ut sæpe nobis necesse est repetere; et utriusque principes hoc in opere a nobis editi duo, Maximus et Isaacus; ex utroque depromptam singulorum rationem paucis explicabimus; ac primum Maximi. Is Alexandrinam æram sequitur; in qua primus annus æræ Christianæ numeratur 5493: qua summa per 28 divisa cyclus efficitur solis v, per 19 vero partita lunæ cyclus 2. Erat autem Romanus cyclus solis x, lunæ ii. Igitur cyclus solis in hac æra primus, est Romani cycli vi, lunaris vero utrobique unus est, et idem. Epochæ anni, cycliche lunaris (nam de solari jam diximus) a Maximo statuitur in Kalendis Aprilis. Caput enneadecaeteridos est aureus numerus i. Neomenia prima, Martii xxiii. Itaque anno primo cycli lunaris, Kalendis Aprilis luna fuit decima. Hinc est quod Maximus epactas anni primi lunaris ix fuisse scribit cap. XXVII, quoniam ætas lunæ tanta fuit Martii xxxi, qui dies canon est epactarum solis ac lunæ, ut idem ait capite XXXI. Quod non animadvertens Scaliger in Notis ad Eclogas (p. 753 edit. ult.) Maximi, putavit imminui duabus unitatibus summam: quod a temporibus Christi luna biduum anticipasset, quo nihil jocularius excogitari potuit. Sed de hoc errore jam alias.

Quod autem in IX De doctrina temporum, capite V, credidimus Maximum lunarem προήγεσιν olfecisse diei unius a Nicæni concilii tempore, quod canonem ætatis lunæ, atque epactarum constituisset in xxx Martii, non in xxxi; uti æquum erat, si quidem epocha anni in Kalendis Aprilis ab eo defigitur, scito errorem esse, quem depravata Scaligeri lectio nobis peperit, qui in Eclogis Maximi (pag. 739), quas ad suam mentem interpolavit, nec iisdem illius verbis exprimere curavit, scripserat; Ἡ ποσταία τῆς σελήνης ἐν τῇ τριακάδι τοῦ Μαρτίου μηνός, etc. Ἡ δὲ ποσταία τῆς ἑβδομάδος κατὰ τὴν τριακάδα πρώτην τοῦ αὐτοῦ μηνός, τὰς τοῦ ἡλίου. Sed perperam. Nam scribendum τριακάδι πρώτη. Sumpta est hæc ecloga ex capite XXXI primæ partibus Computi: in quo ita, ut dixi, legitur.

Hic bidui defectus per totum cyclum lunæ serpit; et epactæ perpetuo duobus minores sunt quam Romanæ. Exempli causa, cyclo xiv epactæ communes sunt iv, Maximo ii, ut ait capite XXVII. Atque hæc epactarum progressio naturalis est, et epactarum germanam conditionem retinet: quæ est ejusmodi, ut totidem quilibet annus epactas habeat, quot sunt residui dies a neomenia proxime antecedente ad anni caput. Cyclo lunæ xiv, Kalendis Aprilis luna Nicæna fuit tertia. Ergo epactæ merito sunt 2. In Romano computo vulgaris methodus 4 numerat. De qua vide lib. VI De doctrina temporum, cap. XXIII.

Epactarum inveniendarum methodus hæc a Maximo, capite XXVII, traditur; cyclum lunæ per undecim ducito: summam binario minutam divide per 30, habes epactas anni, cujus cyclus multiplicatus est. Cyclo lunæ xiv, si 14 per 11 multiplices, fient 154. Deductis 2, ac residuo 152 per 30 diviso, supersunt 2, epactæ cycli xiv. Ut res tota subjiciatur oculis, tabellam ascribemus, in qua cyclus lunaris adjunctas habet epactas tam Romanas et communes, quam decurtatas, et Maximi proprias.

Laterculum cycli lunaris.

Anni	Epactæ Romanæ	Epactæ Maximi
i	11	9
ii	22	20
iii	3	1
iv	14	12
v	25	23
vi	6	4
vii	17	15
viii	28	26
ix	9	7
x	20	18
xi	1	29
xii	12	10
xiii	23	21
xiv	4	2
xv	15	13
xvi	26	24
xvii	7	5
xviii	18	16
xix	0	28

Ex his ætas lunæ mense quolibet, ac die de-

prehenditur. Maximus capite XXVIII, ita de hac re præcipit. Inventis epactis adde dies omnes a Kalend. Aprilis ad eum, cujus ætas inquiritur, summam partire per 29 1/2, residuum erit ætas lunæ. Hæc methodus morosa est, nec utilis vulgo, propter adjunctos horarios epilogramos. Expeditior res erit, si regulares adhibeas : quorum propagationem Isaacus exponit capite IX. Possunt autem duplici modo propagari : prior est, ut regularis cujusque mensis numerus sit, qui cyclo primo ad epactam annuam adjectus, ætatem lunæ complet in Kalendis ipsius. Anno primo cycli, epactæ lunares sunt ix, deest unitas ad ætatem lunæ complendam Kalendis Aprilibus ; est enim decima : ac sic reliquis in mensibus. Posterior modus unum demit ex priori genere regularium. Vel, est numerus residuus post aureum numerum citinum Kalendis Aprilis in antecedente mense, initio ab Aprili facta. Cyclo tertio lunæ, neomenia incidit in ultimum Martii. Ergo nullus est eo mense residuus dies post neomeniam : adeoque regularis Aprilis est 0. Aprili vero post neomeniam, quæ xix die accidit, restat unus dies. Igitur regularis Maii sequentis est 1. Inter ambo genera hoc interest, quod regulares priores cum epacta currente lunæ ætatem exhibet, citra diei ullius adjectionem, posteriores Kalendas ipsas adjiciunt. Utrumque genus sequens tabella comprehendet.

Tabula regularium duplicium lunæ in cyclo Maximi.

	Regul.	Regul.
	I	II
Aprilis	1	0
Maius	2	1
Junius	3	2
Julius	4	3
Augustus	5	4
September	7	6
October	7	6
November	9	8
December	9	8
Januarius	11	10
Februarius	12	11
Martius	14	10

Exemplum : cyclo lunæ xiv scire libet quota luna sit Kalendis Septembris. Epactæ 2 cum regularibus prioribus 7, vel cum posterioribus 6, sed unitate addita, dant lunam nonam ; ut est revera cyclo xiv Nicæno. Rursus quærat ætas lunæ cyclo lunæ v Kalendis Octobris. Epactæ 23, cum regularibus 7, vel 6, e Kalendis ipsis præbent lunam tricesimam.

CAPUT IX.

De methodo lunæ in Constantinopolitano computo.

Nunc alterius æræ ac computi, quem Constantinopolitanum vocant, aperienda methodus est, ex Isaaci libro, qui eam diligenter exponit. In illa primum cyclorum investigandorum eadem, quæ in superiore, ratio ; ut divisa summa per quemlibet cyclum, competens anni, qui quæritur, cyclus erua-

tur. Sed quoniam numerus annorum hujus æræ sedecim priorem excedit : hinc ad cyclos illius additis 16, cycli hujus orientur. Annus primus æræ Christianæ, Alexandrinæ est 5493, qui per 19 divisus dat 2. Additis 16, fiet cyclus lunæ 18, quem dat annus 5509 posterioris computi, si per 19 tribuatur. Sic ad cyclum solis 5 æræ prioris, adjectis 16, existet cyclus solis 21 anni 5509. Item ad iii indictionem, quæ ex 5493 relinquitur per 15 partitis, si accedant 16, residua erit indictio iv anni 5509. Caput cycli solaris ab Octobri, lunaris a Januario sequente repetit Isaacus cap. III et VI. Igitur lunaris cyclus i Constantinopolitanus est quartus Romani ; et primus Romani est xvii Constantinopolitani. Cum enim lunaris cyclus Alexandrini computi idem sit ac Romanus ; si 16 ad hunc cyclum adjicias, puta ad 4, efficies 17 illius. Epactarum progressio plane, ut in Romano, per multiplicationem aurei numeri in undecim efficitur : neque biduo mutilatur, ut instituit Maximus, sed epactæ illæ sunt, quas superiori capite in laterculo cycli lunaris Romanas appellamus. Verum annus primus Romani cycli, vel ejus, quo Maximus utitur, quique habet epactas xi, est quartus Constantinopolitani. Epactæ sunt residui dies, qui ad complendam lunationem ad dies cujuslibet mensis adhibentur. Anno primo cycli epactæ sunt undecim. Is est quartus anni Romani : cui tertius antecedens reliquos dies undecim ab ultima syzygia reliquit, quæ Decembris xxi cæpit. Naturalis ergo, et propria τὸν ἐπακτῶν in hoc cyclo notio est, et appellatio.

Regularium par est, atque in superiore, methodus : et, ut illic, duum generum sunt. Alii cum epactis ætatem lunæ perficiunt, alii unitate sunt minores. Tum, quod a Januario, non ab Aprili epocha ducitur, nonnulla varietas incidit. Utrumque genus in sequente laterculo describemus.

Laterculum regularium lunæ duplicium in cyclo Isaaci.

	Regul.	Regul.
	I	II
Januarius	1	0
Februarius	2	1
Martius	1	0
Aprilis	2	1
Maius	3	2
Junius	4	3
Julius	5	4
Augustus	6	5
September	8	7
October	8	7
November	10	9
December	11	10

Exempli causa : Cyclo lunæ xiv, quærat ætas illius Kalendis Septembris. Epactæ sunt iv, quæ cum regularibus Septembris viii, aut cum vii, addita unitate, dant lunam duodecimam : quota revera est cyclo Romano xvii, Constantinopolitano xiv.

Isaacus capite IX pro regularibus, residuum

mensium Julianorum, detractis integris syzygiis, accipit. Syzygia lunaris est dierum $xxix \frac{1}{2}$ quibus de xxi deductis, restant $1 \frac{1}{2}$ in Februario ad epactas annuas addendi. Sed eam methodum minime vulgo aptam esse supra monuimus. Ideo Romani nequaquam ea sunt usi. Quocirca uti Græcorum epilogismos ad Kalendarium nostratis usum ac dispositum accommodemus, cum epactis regulares componimus. Unum tamen observandum est, cum cyclo Isaaci $xvii$, epactas $viii$, non vii , comparandas esse; et cum cyclo $xviii$, epactas xix , non $xviii$. Cujus ratio ex ὑποτομῆν lunæ petenda est; a qua lunæ, quem vocant, saltus oritur. Hic enim in cyclo Romano xix , Latinorum xvi contigit, uti lib. VI *De doctrina temporum*, cap. XVII diximus. Propter hanc ὑποτομῆν, aureus numerus xix uno die situm antevertit in descriptione Romani Kalendarii. Ob id non xi , sed xii addenda sunt ad epactam anni antecedentis $xxvi$; ut fiant $viii$ epactæ anni $xvii$, quibus additis x , existuat epactæ xix anni $xviii$, qui est secundus cycli Romani: ac demum adjectis x , fiunt epactæ 0 anni xix , qui est tertius Romani cycli. Hoc vero locum habet in aureorum numerorum dispositu; cujusmodi est in nostro Kalendario. Nam si aliter instituat, alia quoque erit ineunda ratio.

CAPUT X.

De lunari προφησει, et terminorum μεταπτώσει. Isaaci Argyri ridicula ratio. Quartadecima Paschalis cur plenilunium dicatur. Isaaci errores varii; æquinoctium falso ab eodem observatum.

Hucusquelunarem methodum expressimus utriusque computi; quæ Nicæno sæculo, ac citra noviluniorum προφησιον adhiberi poterat: quam cum antiquiores computandi magistri, uti Maximus, Dionysius, Beda nescirent, perpetuum illud artificium inquirendæ lunaris ætatis esse crediderunt. Isaacus vero, ut erat astronomiæ peritus, præsidio coelestium observationum et astronomici calculi, solis ac lunæ antecessiones animadvertit in anno Juliano. Ideo tam Nicænas, vel Alexandrinas potius neomenias Paschales, quam terminos, inutiles ætate sua esse comperit; ut qui ab mense primo ad secundum paulatim transitum fecissent. Hanc προφησιον in ætate lunæ colligenda tridui prudens, an imprudens statuit Isaacus; ac vel ridicule, vel malitiose in ea tradenda methodo versatus est. Etenim capite VII docens quemadmodum lunares epactæ investigandæ sint, ad epactas tria jubet adjici. Verbi gratia anno Adami 6880 cyclus erat lunæ 2, epactæ 22, quæ cum regularibus Januarii 1, reddunt lunam vicesimam tertiam Kalendis Januariis: ut erat Nicæno sæculo. At Isaaci tempore erat vicesima quinta. Nam novilunium anno Christi 1371 contigit Decembris $viii$, cujus character, feria 2, 3, 23, 27, Constantino-poli, cyclo solis Romano $viii$, littera E. Igitur xxv luna incidit in Kalendas Januarias anni sequentis 1372. Ita Octobris $xxvi$ die eodem anno luna xxv

A contigit; quæ per epactam 22, regulares posteriores 7, ac τὴν ποσότητα, id est dies 26 conficitur. Novilunium incidit Septembris $xxviii$, feria iii . Unde luna vicesima nona competit Octobris $xxvi$, sed neomeniam putavit Isaacus a $xxix$ die Septembris. Itaque tria adjicit epactæ 22, ut sit 25: quæ cum epactis mensium 7, et 26 diebus Octobris lunam producunt vicesimam octavam, demptis 50. Cur tria hæc addantur, causam affert joculari; quia cum luna plena creata sit a Deo die quarto, triduum oportet antecessisse. Porro cyclo primo deprehensa est luna decima quinta Kalendarum Januarii; quanta erat eo momento, quo creata est. Quoniam ergo cyclus primus epactas habet undecim ex methodo; hac ratione fingitur novilunium incidisse undecim diebus ante Kalendas: quibus additi tres illi πρὸ τῶν αἰώνων, ut computatores Græci nominant; decimam quintam lunam conferunt in Kalendas Januarias. Idcirco trium semper ad epactas fit accessio.

Hæc ratio ne astronomiæ quidem tyrone digna, et imperitissima est. Primum ita procedit, quasi mundus Decembri mense conditus sit, quod nemo haec opinatus est. Deinde quamvis hoc ultro concedatur, nihilo magis expediri potest. Nam si verum dicit, oportuit omnibus retro sæculis, adeoque Nicæno, triduum illud adjici: quod tamen necesse non fuit; siquidem epactæ simplices ætatem lunæ representabant. Præterea Isaacus ipse capite XVI, ubi de lunaris ac solaris anni anticipatione disserit, censet annis $ccciv$, uno die syzygias ἀκριβῆς, civiles, ac minime ἀκριβῆς antevertere. Unde consequens est, ante annos 1047, quibus Nicæna synodus Isaaci ætatem, et annum 1372 antecessit; diebus amplius tribus infra dies eos fuisse, quibus illius ævo commissæ sunt. Tum vero si triduum ad epactas adderes, nequaquam lunam assequerere. Absurdissime igitur Isaacus; qui, cum novilunia certos ad dies minime adhærescere sentiat, ita ratiocinatur interim, quasi semper in eodem die consistant: quod vel imperite ab eo factum est; si id bona fide præscripsit, vel callide; si declinandæ invidiæ causa, ne plus majoribus suis sapere videretur, aperte quod res erat, profiteri noluit.

Cæterum Paschalis computi vitium illud non primus odoratus est Argyrus: sed qui eodem tempore floruit Nicephorus Gregoras, qui, ut testatur ille capite XVI, Paschale laterculum a se emendatum obtulit imperatori ac senatui; in quo termini biduo ante Nicænos collocati sunt. Utrumque canonem, veterem scilicet ac Nicænum, et recentiore, habes in Isaaci computo; illum quidem sub Damasceni nomine, qui fortasse ita digessit, capit. X, alterum in fine prioris computi, de qua Nicephori castigatione nonnulla dicemus obiter, quæ ad illustrandam Gregoriani Kalendarii descriptionem, atque ab Scaligeri et Calvisii opugnatione vindicandam, hoc est ad lib. V *De*

doctrina temporum ὑπόθεσιν accommodata sunt.

Qui Paschales neomenias ac terminos in eo laterculo digessit, quo Catholici omnes a Nicæno tempore ad ætatem nostram ecclesiastica tempora gubernarunt; accuratos ac cœlestes lunæ motus in statuendis neomeniis diligenter obtinuit: quod sit ut iis fere diebus, quibus novilunia secundum ἁμαλὴν κίνησιν commissa sunt, exacte congruant; termini vero Paschales, sive decimæ quartæ, biduo sæpius plenilunia præcedant, propterea quod decimo sexto die frequentius ab eo, qui neomeniam habuit, plena luna contingat: de quo in quinto *De doctrina temporum*, cap. XIII. Hinc non raro ante Gregorianam editionem accidit, ut Pascha uno die ante plenilunium incurreret. Post annos inde complures, cum unius jam diei προήγησιν luna fecisset: termini veteres pridie ejus diei, quo media oppositio fiebat, propemodum inciderunt, ut ex cap. XIII, lib. V *De doctrina temporum* constat. Exinde post aliquot sæcula, alterius diei anticipatio mediam oppositionem veteres in terminos provexit, ut tum Paschales termini revera essent plenilunia, et decimo sexto die ab neomenia contingerent, quod quidem sub Bedæ tempus evenit. Isaaci porro sæculo paulo plus dierum trium προήγησις, Gregorii XIII ætate, quadridui est fere confecta, adeo ut Nicæni termini decimam octavam lunam redderent. Huic incommodo neomeniarum Paschalium, ac terminorum translatio remedium attulit; quæ cum dierum præterea decem ablatione, quam solaris annus exigebat, tam opportune facta est, ut ab antiquis terminis, ac Nicænis uno tantum die descenderent. Anno Christi cccxxiii, neomenia Paschalis cyclo 3 incidit in Martii xxiii, una cum astronomica syzygia; terminus, Aprilis v, anno 1577, cyclo eodem novilunium commissum est Martii xix, decima quarta Paschalis, Aprilis Kalendaris. Expunctis decem diebus Nicæna neomenia cadebat in Martii xxix diem: terminus in xi Aprilis. At hoc modo biduo circiter ante plenilunia sæpe contigissent. Hoc ne fieret, Gregoriana correctio tam neomenias quam terminos Paschales uno die summovit; quasi tridui tantummodo anticipationem luna collegisset. Ita numerus aureus 1, qui ad xx Martii progressionem fecisse ponitur, ad xxx Martii descendit; ut terminus in xii diem Aprilis congrueret. Hinc enim accidit, ut termini sæpius in eum diem concurrant, qui est pridie illius, quo plenilunium accidit. De qua re plenius actum est in V *De doctrina temporum*.

Ut ad ætatem Nicephori et Isaaci revertatur oratio, cum tridui tunc luna προήγησιν haberet; si

A quis prius institutum retinere in Paschali methodo castiganda voluisset; neomenias ac terminos anticipasset triduo sólido. Sed hac ratione termini biduo persæpe plenilunium antevenissent, ut Nicæno sæculo evenisse diximus. Quare biduo in anteriora promoveri satius fuit. Quod et Nicephorus præstitit. Sed non ob id, ut illi, quod dixi, incommodo subveniret; ad quod Gregoriani Kalendarii conditores respectum habuerunt: verum quod ita persuasum haberent, terminos Paschales Nicænos concurrisse cum pleniluniis. Qui fuit error Theophili, Cyrilli ac reliquorum deinceps computatorum, ad Bedam, et infra ejus ætatem: quem nos in V *De doctrina temporum*, cap. XXIII convicimus. Hinc est quod plenilunium sæpe illi terminum appellant, vel quartam decimam, ut et Isaacus noster, non ea quidem ratione quam Scaliger et Calvisius defendunt (tametsi Scaliger a Clavio nostro deductus pristina ab sententia recessit, ut eodem libro monstravimus), quasi nunquam decimo quinto die ab neomenia Pascha celebrare liceret: sed vel in xxii usque lunam diffundi necesse fuerit: verum ideo, quod neomenia uno post ἀριστερὸς novilunium die collocaretur. Hoc ut tyrones capere melius possint, tabulas subjiciam duas lunaris unius cycli ad utrumque tempus, Nicæni concilii, et Isaaci Argyri; ut ex ambarum comparatione lunæ anticipatio, et Nicephori castigatio intellectu sit faciliior. In utraque tabula versus erunt vii. Primus aureum numerum dabit; secundus cyclus solis Romanum; tertius Dominicalem litteram; quartus novilunium primi mensis verni cum caractere, ad meridianum Constantino-poleos; quintus diem civilem Juliani mensis; in quem neomenia competere debuit; sextus plenilunium mensis ejusdem: septimus plenilunii civilem diem. Ac tam in neomenia quam in plenilunio id observamus, ut quoties horarum epilogismus duodecim horas excedit, quæ ab nocte media computantur, ad utrumque sequens dies civilis ascribatur: quod laterculum Nicænum minime tenuit. Ut in anno primo, cum novilunium sexta fere post meridiem hora diei xxiii Martii contigerit, neomenia tamen xxiii ipso die constituta est, quæ astronomico calculo in sequentem refunditur. Has syzygias ex tabula cap. X, lib. VII *De doctrina temporum* excerpimus, quæ non minus accuratæ sint quam quæ ex astronomicis tabulis libri VIII conficiuntur, neque multum ab illis discrepant, et propter adjunctum seriatim characterem ad negotium opportuniore videntur.

Diagramma I noviluniorum ac pleniluniorum mediorum primi mensis enneadecaeteridos Nicarnæ ad meridianum Constantinopoleos. Horæ et scrupula a media nocte putantur.

Aurei numeri	Anni Christi	Cyclus solis	Littera Domin.	Novilunium medium		Dies Novilunii	Plenilunium medium		Dies Plenilunii
				F. H.			F. H.		
I	323	xxiv	F	Mart.	23 7 17 49' 35"	M. 24	Apr.	7 1 12 41' 32"	Apr. 8
II	324	xxv	E D	Mart.	12 5 2 38 13	M. 12	Mart.	26 5 21 0 15	Mart. 27
E III	325	xxvi	C	Mart.	31 4 0 10 54	M. 31	Apr.	14 4 18 32 56	Apr. 15
IV	326	xxvii	B	Mart.	20 1 8 59 52	M. 20	Apr.	4 2 3 21 54	Apr. 4
V	327	xxviii	A	Mart.	9 5 17 48 10	M. 10	Mart.	24 6 12 10 12	Mart. 25
E VI	328	I	G F	Mart.	27 4 15 20 51	M. 28	Apr.	11 5 9 42 53	Apr. 11
VII	329	II	E	Mart.	17 2 0 9 29	M. 17	Mart.	31 2 18 31 31	Apr. 1
E VIII	330	III	D	Apr.	4 7 21 42 10	Ap. 5	Apr.	19 1 16 4 12	Apr. 20
IX	331	IV	C	Mart.	25 5 6 30 48	M. 25	Apr.	9 6 0 52 50	Apr. 9
X	332	V	B A	Mart.	15 2 15 19 26	M. 14	Mart.	28 5 9 41 23	Mart. 28
E XI	333	VI	G	Apr.	1 1. 12 52 7	Ap. 2	Apr.	16 2 7 14 9	Apr. 16
XII	334	VII	F	Mart.	21 5 21 40 45	M. 22	Apr.	5 6 16 2 47	Apr. 6
XIII	335	VIII	E	Mart.	11 3 6 29 23	M. 11	Mart.	26 4 6 21 25	Mart. 26
E XIV	336	IX	D C	Mart.	29 2 4 2 4	M. 29	Apr.	12 2 22 24 6	Apr. 13
XV	337	X	B	Mart.	18 6 12 50 42	M. 19	Apr.	2 7 7 12 44	Apr. 2
XVI	338	XI	A	Mart.	7 5 21 39 20	M. 8	Mart.	22 4 16 1 20	Mart. 23
E XVII	339	XII	G	Mart.	26 2 19 12 1	M. 27	Apr.	10 3 15 34 3	Apr. 11
XVIII	340	XIII	F E	Mart.	15 7 4 0 39	M. 15	Mart.	29 7 22 22 41	Mart. 50
E XIX	341	XIV	D	Apr.	3 6 1 33 20	Ap. 3	Apr.	17 6 19 55 22	Apr. 18

Diagramma II noviluniorum ac pleniluniorum mediorum enneadecaeteridis unius tempore Isaaci Argyri ad meridianum Constantinopolitanum. Horæ et scrupula a media nocte putantur.

Aurei numeri	Anni Christi	Cyclus solis	Littera Domin.	Novilunium medium		Dies novilunior.	Plenilunium medium		Dies plenilunii
				F. II.			F. II.		
I	1368	v	B A	Mart.	19 1 15 34' 2"	M. 20	Apr.	3 2 9 56' 4"	Apr. 3
II	1369	vi	G	Mart.	9 6 0 22 40	M. 9	Mart.	25 6 18 44' 42	Mart. 24
E III	1370	vii	F	Mart.	27 4 21 55 21	M. 28	Apr.	11 5 16 17 23	Apr. 12
IV	1371	viii	E	Mart.	17 2 6 43 59	M. 17	Apr.	1 3 1 6 1	Apr. 1
V	1372	ix	D C	Mart.	5 6 15 32 37	M. 6	Mart.	20 7 9 53 39	Mart. 20
E VI	1373	x	B	Mart.	24 5 13 5 18	M. 25	Apr.	8 6 7 27 20	Apr. 8
VII	1374	xi	A	Mart.	15 2 21 53 56	M. 14	Mart.	28 3 16 15 58	Mart. 29
E VIII	1375	xii	G	Apr.	1 1 19 26 37	Ap. 2	Apr.	16 2 13 48 39	Apr. 17
IX	1376	xiii	F E	Mart.	21 6 4 15 15	M. 21	Apr.	4 6 22 37 17	Apr. 5
X	1377	xiv	D	Mart.	10 3 13 3 53	M. 11	Mart.	25 4 7 25 55	Mart. 25
E XI	1378	xv	C	Mart.	29 2 10 36 34	M. 29	Apr.	13 3 4 58 36	Apr. 13
XII	1379	xvi	B	Mart.	18 6 19 25 12	M. 19	Apr.	2 7 13 47 14	Apr. 3
XIII	1380	xvii	A G	Mart.	7 4 4 13 50	M. 7	Mart.	21 4 22 35 52	Mart. 22
E XIV	1381	xviii	F	Mart.	26 3 1 46 31	M. 26	Apr.	9 3 20 8 33	Apr. 10
XV	1382	xix	E	Mart.	15 7 10 35 9	M. 15	Mart.	30 1 4 57 11	Mart. 50
XVI	1383	xx	D	Mart.	4 4 19 23 41	M. 5	Mart.	19 5 13 45 43	Mart. 20
E XVII	1384	xxi	C B	Mart.	22 5 16 56 28	M. 23	Apr.	9 4 11 18 50	Apr. 6
XVIII	1385	xxii	A	Mart.	12 1 1 45 6	M. 12	Mart.	26 4 20 7 8	Mart. 27
E XIX	1386	xxiii	G	Mart.	30 6 23 17 47	M. 31	Apr.	14 7 17 39 49	Apr. 15

Ex horum Diagrammatum inter se comparatione liquet quanta lunæ προσηγορίας conflata sit ab Nicæno tempore ad Isaacum, nempe amplius tridui et horarum 8. Sumatur enim annus cccxxiv, quo cyclus Romanus fuit 2, Constantinopolitanus 18, novilunium Martii 12, hora 2, 38' a media nocte, Constantinopoli; et cum eo contendatur annus 1369 iisdem cyclis præditus; cujus novilunium incidit Martii 9, hora 0, 23' a media nocte. Et quoniam annus prior bisextilis est, posterior proximus a bisextili, ideo detractis die posteriore horis 6, subducantur dies 8, 18, 23' de priore novilunio; discrimen erit dierum 3, horarum 8, 16'. Tanta est anticipatio lunæ a Nicæno tempore ad ætatem Argyri.

Ut autem quod de Isaaci ἀριστερά prius ostendimus, certius appareat, quædam ab illo, cap. XVI Compti, scripta super lunari προσηγορίαι ad examen vocanda sunt. Canonem Paschalem, quem cap. X proposuit, cujusque terminos Paschales biduo Nicephorus anticipavit, conditum esse suspicatur ante annos 608 quam ista proderet, quoniam biduum Paschata Judaica moratur, etsi nondum expletos illos esse duos dies asserit; sed de iis superesse adhuc horas tres; quibus-exhauriendis anni octo, et triginta desiderantur. Si quidem cyclo ineunte 3 (hic est annus Christi Dionysianus 1373), plenilunium Judaicum incidit post horas tres æquales ab ortu solis diei viii Aprilis. Erat annus Constantinopolitanus 6881. Itaque post annos tri-

ginta octo, videlicet anno 6919, qui est Dionysianus 1414, plena flet, inquit, bidui *πρόηγησις*. Hæc Argyrus. Et quidem revera anno illo quem dicit Christi 1373, Judaicum plenilunium contigit horis circiter tribus post solis exortum. Erat annus Judaicus 5135, cujus Tisri iniiit Augusti xxx, feria 2, anno Christi 1372, cyclo solis Romano ix, littera DC. Nam illius character erat 2, 3, 606. Nisan autem character 5, 20, 757, feria vi ob translationem; Martii xxv, cyclo solis Romano x, littera B, anno Christi 1373. Plenilunium ergo commissum est Apr. viii, feria 6, 15, 73 1/2, hoc est horis 15, 73 post ortum solis. Nam epilogismus Judaicus ab occasu solis incipit. Sed mirus hominis stupor; qui non animadverterit terminos Paschales, qui in laterculo descripti sunt, cui Damascenus auctor inscribitur, non alios esse, quam Nicænos, quibus Theophilus, Cyrillus, et Catholici deinceps usi sunt. At Isaacus circa annum Christi 765 canonem illum conditum ac terminos esse constitutos existimat. Detrahit enim 608 de 1373, existit annus 765. Sane Joannes Damascenus eo sæculo vixit; qui laterculi illius artificiosi conditor esse potuit; non tamen terminos instituit. Sed Argyrum fefellit id, de quo paulo ante monui. Putavit eo tempore, quo Paschales fixi sunt termini, plenam lunam in eos incurrisse. Quod quidem sancti Damasceni ætate contigit, cum olim Nicæno sæculo biduo fere plenilunia prævenirent. Hic fons erroris est: cui proxime subjiciendus est alter, quod Judaicum Pascha perpetuo decimam quartam Paschalem Christianorum esse velit; nec intelligat, Judæos ante vernum æquinoctium plerumque Pascha celebrasse: tum vero propter varias translationes, in decimum quintum vel decimum sextum diffudisse diem.

Quin etiam ridicule Argyrus idem de æquinoctio verno abs se deprehenso ante diem xv Martii scribit ex observatione solstitiorum: quasi non multo tutius, ac facilius sit, æquinoctia ipsa observare per sese, quam ex solstitiorum ratione colligere. Est enim horum animadversio difficilis, et lubrica propter lentissimam et *ἀνασθητον* progressionem solis a tropicis punctis, ut mirandum magis sit qualemcunque astronomum eam cognoscendi verni æquinoctii rationem invisisse, quam hac adhibita, triduo circiter aberrasse. Nam verum æquinoctium vernum anno Christi 1372 commissum est Martii xii ineunte, feria vi hora 1, 11' post mediam noctem, Constantinopoli. Quinam autem fieri potest, ut Isaaci tempore æquinoctium incurrerit in Martii xv, vel xiv diem, cum centum fere post annis, hoc est anno 1488, Joannes Regiomontanus idem repererit Martii xi, hora 3, 40' post mediam noctem? quod et illi ex nostris tabulis eruto ad Isaaci tempus accommodatum est. Tum Copernicus anno 1516, Martii xi, hora 4, 20' observavit. Falsa igitur observatio illa est Isaaci Argyri; velut etiam cum Ptolemæum addit æquinoctium deprehendisse

A Martii xxi; cum certissime constet idipsum Martii xvii post meridiem notatum ab illo fuisse. Denique quod scribit ante annos quinquaginta in oppido Thraciæ Æno Judæos Pascha celebrasse Martii xx, cum Christianum celebratum fuerit Aprilis xxiii; littera fuit A, et annus Christi 1318, cyclo solis xi, lunæ viii, neomenia Tisri anno 1317 cyclo solis x, littera B, Septembris vii, feria 4, 8, 286, Nisan Martii iii, feria 6, 12, 724, anno 1318, littera A. Sed propter *Badu*, neomenia fuit Martii iv, feria 7, 5, 40 1/2. Si neomenia Martii iv accidit, Pascha celebratum est ad vesperam diei xvii, et postridie fuit prima dies azymorum. Quare cum Isaaci descriptione non congruit. Christianum porro, Nicænumque Pascha celebratum est Aprilis B xxiii, cum terminus in xviii caderet, feria tertia.

CAPUT XI.

Altera methodus Paschalis exponitur, quæ in sancti Andreae computo cernitur.

Est Græcorum computatorum et alia methodus ad Paschales terminos, sive Judaica Paschata cognoscenda; quam Chronicon Alexandrinum sequitur: cui non multum dissimilis est ea quæ in computo Andreae Hierosolymitani legitur; cujus declaratio ad ea quæ capitibus antecedentibus explicata sunt, non parum conducet.

Annis ab Adamo per 19 distributis, cyculum lunæ, et ei congruentes epactas invenire jubet. His deinde dies xiii addere τὰς πρὸ τῶν φωστῆρων, quæ antecedunt luminaria; item, προσεληνοῦς *lunares VII*, tum ad complendam decimam quartam, quot opus est dies adjicere. Facilis est methodus. A Kalendis Martiis ad viii usque diem, quæ prima est neomenia Paschalis, dies sunt vii. Hi propterea προσεληνοί vocantur; quia primam neomeniam præcedunt. Inde ad xx Martii, dies xiii, qui πρὸ τῶν φωστῆρων appellantur, eo quod primam, ac citinam omnium decimam quartam proxime antecedunt, quæ est xxi Martii. Luminarium autem oppositio fieri ab illis putabatur in termino Paschali. Itaque citra ambages, dies xx ad epactas addendas esse præscribi poterat. Jam si conflata dierum summa minor sit quam xlv, reliquos adjice, donec xlv compleas: quidquid additum erit, post xx Martii putabitur, ostendetque Paschalem terminum. Sin dies xlv, aut plures etiam numerentur, tantum adde dierum, quantum necesse est, ut, diebus ablatis, quatuordecim resideant, et idipsum quod adjeceris, post xxi Martii putare incipe. Etenim decima quarta quælibet citra Martii xxi incidens nondum Paschalis est: ob id calculus ultra propagandus est. Esto cyclo Constantinopolitano xiv, qui est Romanus xvii, epactæ sunt iv, quæ cum xx Martii, consciunt 24. Ut autem ablata integra syzygia, reliqui sint dies xiv, adde 20. Fiunt 44 dies. Porro additii illi 20 a xxi Martii ad ix Aprilis perveniunt; quo die xiv Paschalis convenit, cyclo lunæ Nicæno xvii.

Rursus cyclo v Constantinopolitano, Romano vii,

epactæ xxv, quæ cum xx diebus Martii dant xlv; ut igitur lxxiv dies existant, addendi xxix. Fient 74. Detractis 60, residui sunt 14. Cæterum ad 20 dies Martii, additis 29, et ex summa 49, deductis 31 Martii, restat Aprilis 18, in quam terminus Paschalis Nicænus congruit, cyclo viii.

At sanctus Andreas Cretensis, ut idem terminus obtineatur, labentem lunæ cyclum per xi multiplicat. Summæ collectæ sex dies adjicit, quas ἀπ' αὐτῶν vocat, usque ad cyclum xvi; cyclo vero xvii, xviii et xix septem addit. Post hæc integra summa p̄r 30 tributa, quod reliquum est a Martio putari, eique quantum dierum opus est addi præcipit, ut numerus ad quinquaginta perveniat, adeo ut etiam de Aprili aliquid adjungatur. Horum dierum ultimus Pascha Judaicum erit. Cujus decreti, ne quid diligentiam nostram effugeret, causam esse comperimus.

Epactæ lunares, quæ Martium antecedunt, sunt residui dies post ultimam syzygiam: quorum complementum ad xxx, lunationem eam perficit, quæ nondum Paschalis esse potest. Igitur Paschalis erit, quæcunque post ipsam, decimam quartam habet in xxi Martii, aut proxime post xxi. Proinde ad epactam addere oportet, ultra complementum ejus, quo integra syzygia perficitur; dies xiv, ad decimam quartam syzygiæ insequentis obtinendam. Quæ quidem si ad xxi Martii pervenerit, utique Paschalis erit. Sin minus, toti xxx dies addendi erunt, ut Paschalis terminus habeatur.

Quocirca ad eum modum conformari regula ista poterat: Ad epactam adjice quantum dierum opus ad complendos xlv, a cyclo primo ad xvi, vel ad xliii explendos in tribus cyclis reliquis, initio facto a Kalendis Martiis, si quod deest majus est xx. Sin minus est, totam præterea syzygiam xxx dierum accommoda. Quidquid additum est, si a Kalendis Martiis putetur, in terminum Paschalem desinet. Hæc regula eodem cum illa sancti Andreae recidit. Nam qui sex dies addit ad epactam; ac reliquum deinde numerat a Kalendis Martiis, donec quinquaginta compleat; idem facit ac si diebus illis sex non additis, solos xlv expleret. Cum autem lunæ saltus, et ὑποτροπή diei unius cyclo xvi contingat, qui est Alexandrinus xix, ut supra demonstravimus; ideo numeri aurei cyclo-
rum sequentium uno die neomeniam citius offerunt. Ob id septem dies ad epactas addit Andreas cyclo xvii, xviii et xix, et nos ad xliii tantummodo compleri summam præcipimus; ut uno die ante, quam in reliquis, neomenia sistatur. Quærat exempli gratia terminus Paschalis cyclo v. Epactæ sunt xxv, ad eas adjunctis vi, flunt xxxi; et abjectis xxx, restat i. Adde itaque xlix dies, deque iis Martii dies aufer xxxi, reliqui erunt xviii Aprilis dies. Igitur Aprilis xviii die terminus Paschalis incidit cyclo Constantinopolitano v, qui est Alexandrinus viii. At secundum regulam nostram, quoniam ad xlv, desunt dies xix, qui numerus minor est vi-

ginti, idcirco accommodata integra syzygia, conflunt dies xlix; de quibus subductis Martii diebus xxxi, restant xviii. Rursus inquiratur terminus cyclo lunæ xviii. Epactæ sunt xviii, ad quas accedunt vii, ut flant xxv, quibus ad quinquaginta desunt xxv. Ergo Martii die xxv quarta decima Paschalis incurrit cyclo Romano xv, Constantinopolitano xviii. Idem fiet, si epactarum xviii complementum ad xliii, hoc est xxv numeres a Kalendis Martiis. Hæc methodus locum habet in Nicænis syzygiis. Quod si προσηγήσεως lunaris rationem ducere quis velit, potest ad epactam dies addere totidem, quot luna pristinam epocham antevertit, ut Isaacus Argyrus instituit.

CAPUT XII.

B Declaratur usus computi superioris Græcorum, et præcipuorum festorum exemplis astruitur.

Superest ut Græci computi, quem accurate hactenus enarravimus, usum ac fructum experiamur in festis illorum præcipuis indagandis, quæ nos mobilia vulgè nuncupamus. Ea porro describuntur in illorum Horologio, quod Venetiis editum est anno Christi 1555. Cujus in calcem annorum xl series describitur, ab anno mundi 7044 ad 7083: quorum in singulis festorum ac religiosorum dierum tempora continentur.

Primo loco ἡ παραμονὴ τῶν Χριστοῦ γεννῶν ponitur, hoc est Vigilia Natalis Domini, cujus feria notatur.

Secundo, Κρεωφάγια, hoc est dies omnes a Natali ad Dominicam Sexagesimæ, quæ Ἀπόκρεως vocatur, quibus carniū esus indulgetur.

Tertio, τὸ Τριῶδιον, quæ est Dominica proxime antecedens Dominicam Septuagesimæ.

Quarto, ἡ Ἀπόκρεως, Dominica Carnisprivii; quam Sexagesimam appellamus, a qua Græci abstinere carnibus incipiunt, diebus ante Pascha lvi: quod eo faciunt, ut xl dierum jejunium in solidum constet. Cum enim Sabbato jejunare nefas habeant, uno excepto pridie Paschatis, si de hebdomadibus viii, diebus lvi, octo Dominicas, ac Sababata vii expungas, reliqui dies erunt xli. Nam postremum Sabbatum extra ordinem jejunio dicitur.

Quinto, legale Pascha.

D Sexto, Christianum Pascha.

Septimo, ἡ Κυριακὴ τῶν Ἁγίων πάντων, Dominica Sanctorum omnium; quæ Dominicæ Trinitatis respondet.

Octavo, jejunium sanctorum Apostolorum, quod Græci obeunt a Dominica Sanctorum omnium, usque ad xxviii Junii. Nam xxix Junii sanctorum apostolorum Petri et Pauli festum celebrant. Postridie τὴν σύναξιν τῶν δώδεκα ἀποστόλων. Hoc porro jejunium alias longius, alias contractius est. Totidem enim dierum est, quot a Paschate ad tertium diem Junii computantur, ut Isaacus docet capite xv. Nam a Paschate ad Dominicam apostolorum, dies sunt lvi. A tertio Maii ad xxviii Junii, dies totidem. Quare dempto intervallo a tertio Maii

ad Dominicam apostolorum, unum idemque spatium erit a Paschate ad tertium Junii, quod est a Dominica τῶν ἀποστόλων ad xxviii Junii.

Ut hæc omnia superiori methodo expediri possint, unius anni διαγραφὴν ex Horologio proponemus.

Ἐτους ζμδ' Ἰνδικτιῶνος θ' ἡλίου κύκλοι ις', φεγγαρίου κύκλοι ιδ'. Ἡ παραμονὴ τῶν Χριστοῦ γεννῶν ἡμέρα ς' κρεωφαγία ἡμέραι νζ'. Τὸ τριῶδιον ἀρχεται Φεβρουαρίῳ ιθ'. Νομικὸν Πάσχα Ἀπριλλίῳ θ'. Χριστιανῶν Πάσχα Ἀπριλλίῳ ις'. Κυριακὴ τῶν Ἀγίων πάντων Ἰουνίῳ ια' ἡ νηστεία τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἡμέραι ιζ'.

« Anno 7044, indictione ix, solis cycli xvi, lunæ xiv, exspectatio natalis Christi, feria vi, carniurn esus diebus lvii. Triodidum incipit Februarii xix. Legale Pascha Aprilis ix. Christianorum Pascha Aprilis xvi. Dominica Sanctorum omnium Junii xi. Jejuniurn sanctorum Apostolorum, dies xvii.»

Est hic annus Christi 1536, ut apparet, si de 7044 deducantur 5508. Cyclus erat Romanus solaris v, litteræ BA, lunæ xiv. Anno antecedente, 1535 cyclo Romano iv littera erat C : ideo feria vi Decembris xxiv. Divisus 7044 per competentes cyclos, prodibit solis xvi, lunæ xiv, epactæ lunæ iv. Adde xl dies, et detractis diebus Martii, relinquetur nonus Aprilis, quo terminus Paschalis fuit. Concurrentes erant cyclo solis decimo sexto v, quæ cum regulari Aprilis 24, et 9 diebus, efficiunt 15 : detractis 7 residua est feria prima, in quam terminus incidit. Ideo Pascha prorogatum est in xvi Aprilis. Jam si de Aprilis xvi die, id est de 107 a Kalendis Januariis (fuit enim bisextilis annus) subtrahas 57, relinquentur 50, sive Februarii xix dies, quod Dominica ἡ Ἀπόκρως contigit. A vice-sima quinta Decembris ad xix Februarii, dies sunt lvii : quibus carniurn vesci licet, ante quadragesimale jejuniurn. Adde lvi dies ad Paschalem Dominicam, quæ est xvi Aprilis; calculus desinet in xi Junii, quæ erit Dominica Sanctorum. Intervallum a Paschate ad iii Maii dies xvii, quot ab xi Junii ad xxviii. Proinde jejuniurn apostolorum dies habuit xvii.

Præter hæc festa, quæ mobilia vocantur, memoratur apud Græcos ἡ μεσοπεντηκοστή, quæ est vice-simus quintus dies a Paschate, ac semper feria quarta contigit. Igitur additis 24 ad diem Paschæ, μεσοπεντηκοστή proveniet. Sic anno illo Christi 1536, si ad xvi Aprilis accedant dies 24, incidemus in x Maii, quæ fuit μεσοπεντηκοστή. Meminit hujus festi Chronicon Alexandrinum, ut ad Nicephori Breviarium observavimus; nec non Græcorum Horologium.

Ad extremum non est prætereundus error Maximi, qui est capite VIII primæ partis Computi. Ibi enim a Dominica ἀπόκρως, quæ et Παρελθασίς τῶν ἁγίων νηστείων dicitur, usque ad Πάσχα νομικόν, sive ad xiv Paschalem, dies computat lvii. Hoc modo Pascha legale idem erit cum Christiano.

A Nam a Dominica Sexagesimæ, quæ est ἡ Ἀπόκρως, ad Pascha, dies sunt lvii. Ad terminum vero sive xiv Paschalem, interdum dies sunt ut minimum quinquaginta, ad summum quinquaginta sex.

CAPUT XIII.

Methodus computi Græcorum, qui a Maximo, Isaaco, aliisque traditus est, per tabulas et canones expeditissima traditur.

¶ Non erit, opinor, ingratum studiosis historia Græcæ et annalium lectoribus; magno certe iis adjumento fore confido, si ex iis omnibus, quæ de Græcorum æris ac computi copiose hactenus explicavimus, methodus aliqua conficiatur, certos in canones redacta; quorum præsidio celerrime quod quæritur investigari queat. Hujus rei gratia tabulas condidimus vi, quarum rationem et usum breviter edisseram. Prima Græci computi annos offert cum cyclis tribus, quæ est prorsus eadem cum tabula periodi Julianæ libro VII *De doctrina temporum*, capite IX descripta. Quamvis enim Græcorum computus non sit artificiosa periodus, et ad solam cyclorum methodum instituta, uti Juliana: tamen non minus ille per cyclos integros divisus, proprios offert anni cujuslibet. Itaque a periodo Juliana hoc solo differt, quod hæc cyclos solis, lunæ, et indictionis præbet Romanorum, ac Juliani anni peculiare. Græcus vero computus saltem cyclum solis diversum exhibet. Nam Alexandrinus in lunæ cyclo convenit, indictionem unitate minorem habet. Constantinopolitanus, solam indictionem cum Juliana periodo communem parit; cyclum lunæ Judaicum. Quocirca discriminis causa, Julianam periodum appellamus eam, quæ Romanis cyclis servit: computum vero Græcum, vel æram, non periodum nominamus. Secunda tabula cyclum solis complectitur cum epactis solis, sive concurrentibus; qui in utroque computo locum habent. Adjecimus et Dominicales litteras, non quæ cyclo solari Græco congruunt; sed quæ Romano tribuuntur: quod eo fecimus, ut ad eam veluti regulam usus methodi sequentis exigatur. Nam ut dici cujusvis feria per concurrentes, et regulares inventa fuerit; probari per Dominicalem litteram debet, ne quid erroris obrepserit. Tabula tertia epactas menstruas solis, sive regulares dabit in mensibus Julianis: quos quidem regulares ita disposuimus, ut eodem initio utrique computo proposito, nimirum ab Januariario; varietas illa vietur, quæ in Maximi, et Isaaci methodo cernitur. In quartam tabulam cyclum lunæ, cum epactis Maximi et Isaaci conjecimus: nec non Paschales terminos et regulares dierum, in quos incidunt termini. Cyclus lunaris primus in Isaaci computo, sive Constantinopolitano, quartus est cycli Romani, quem eundem esse docuimus cum cyclo Maximi et Alexandrini computi. Idcirco terminorum diversa series instituta. Quinta tabula regulares continet accommodatos utrique computo, sic ut idem ad initium Januarii facilitatis causa referantur. Sexta denique periodos

annorum 532 collectas exhibet : cujusmodi Maximus aliique Græci in suis computis usurpant.

Tabula I cyclorum. In Hecatontadibus et Chilia-dibus.

Centenarii collecti	Cyclus solis	Cyclus lunæ	Indictio
100	XVI	V	X
200	IV	X	V
300	XX	XV	XV
400	VIII	I	X
500	XXIV	VI	V
600	XII	XI	XV
700	XXVIII	XVI	X
800	XVI	II	V
900	IV	VIII	XV
1000	XX	XII	X
2000	XII	V	V
3000	IV	XVII	XV
4000	XXIV	X	X
5000	XVI	III	V
6000	VIII	XV	XV
7000	XXVII	VIII	X
8000	XX	I	V
9000	XII	XIII	XV
10000	IV	VI	X

Tabula II cycli solis.

Anni	Concurrentes	Romanæ litteræ
I	7	GF
II	1	E
III	2	D
IV	4	C
V	5	BA
VI	6	G
VII	7	F
VIII	2	E
IX	3	DC
X	4	B
XI	5	A
XII	7	G
XIII	1	FE
XIV	2	D
XV	3	C
XVI	5	B
XVII	6	AG
XVIII	7	F
XIX	1	E
XX	3	D
XXI	4	CB
XXII	5	A
XXIII	6	G
XXIV	1	F
XXV	2	ED
XXVI	3	C
XXVII	4	B
XXVIII	6	A

In decadibus.

Anni	Cycli solis	Cycli lunæ	Indict.
10	X	X	X
20	XX	I	V
30	II	XI	XV
40	XII	II	X
50	XXII	XII	V
60	IV	III	XV
70	XIV	XVII	X
80	XXIV	IV	V
90	VI	XIV	XV

Tabula III epactarum menstruarum solis, sive regularium in utroque computo.

Menses Romani	Epactæ cycli Alexandrini computi	Epactæ cycli Constantinop. computi
Januarius	1	2
Februarius	4	5
Martius	4	5
Aprilis	7	1
Maius	2	3
Junius	5	6
Julius	7	1
Augustus	3	4
September	6	7
October	1	2
November	4	5
December	6	7

Tabula IV cycli lunaris cum epactis, et terminis.

Epactæ Maximi	Epactæ Isaaci	Termini Paschales in computo Alexand.	Regulares	Termini Paschales in computo Constantinopolitano.	Regulares
I	9	11	Aprilis	II	3
II	20	22	Martii	XXII	6
III	1	3	Aprilis	X	4
IV	12	14	Aprilis	XX	7
V	23	21	Martii	XXII	5
VI	4	6	Aprilis	X	1
VII	15	17	Martii	XXX	4
VIII	26	28	Aprilis	XVIII	2
IX	7	9	Aprilis	VII	5
X	18	20	Martii	XXVII	1
XI	29	1	Aprilis	XV	C
XII	10	12	Aprilis	IV	2
XIII	21	25	Martii	XXIV	4
XIV	2	4	Aprilis	XD	5
XV	13	15	Aprilis	I	6
XVI	24	26	Martii	XX	4
XVII	5	8	Aprilis	IX	5
XVIII	16	19	Martii	XXIX	6
XIX	27	0	Aprilis	XVII	4
				XIII	7

Tabula V regularium lunæ in utroque cyclo. A

	Regulares Maximi.	Regulares Isaaci.
Januarius	10	0
Februarius	11	1
Martius	10	0
Aprilis	0	1
Maius	1	2
Junius	2	3
Julius	3	4
Augustus	4	5
September	6	7
October	6	7
November	8	9
December	8	10

Tabella VI periodorum Victorinianarum.

	Numerus periodorum.	Anni collecti
	1	532
	2	1064
	3	1596
	4	2128
	5	2660
	6	3192
	7	3724
	8	4256
	9	4788
	10	5320
	11	5852
	12	6384
	13	6916
	14	7448
B	15	7980

CANONES UTRISQUE COMPUTI.

CANON I. *Proposito quolibet anno Alexandrinæ æræ, vel Constantinopolitanæ, cyclos ejus proprios cognoscere.*

Quærat proxime minor ex tabula prima in centenariis et millenariis, eisque competentes cycli adnotentur solis, lunæ et indictionis; reliqui deinde ex decadibus suppleantur. Tum cycli singuli in suo quique genere colligantur. Quibus addantur excurrentes, si qui supersint, ultra decadas numeri. Ita fient cycli proprii anni illius, qui proponitur, deductis de summa, quoad potes, integris cyclis.

Exemplum: esto annus ab Adamo computi Alexandrini 7034, Constantinopolitani vero 7050. Hoc modo colliges cyclos utriusque.

In Alexandrino.

	Cycli		
	Solis	Lunæ	Indict.
7000	24	8	10
50	2	11	15
4	4	4	4
Summa	6	4	14

In Constantinopolitano.

	Cycli		
	Solis	Lunæ	Indict.
7000	28	8	10
50	22	12	5
Summa	22	1	15

Anno ergo Alexandrinæ æræ 7034 cyclus erat solis vi, lunæ iv, indictio xiv, Constantinopolitanus vero 7050 habuit solis cyclum xxii, lunæ i, indictionem xv.

CANON II. *Edito quolibet anno utriusque computi, nosse quem situm habeat in Juliana periodo, vel æra Christi Romana, et quibus cyclis Romanis affectus sit.*

Tria imprimis observanda sunt: primum æram utramque Græcorum ab Adamo ad annum primum æræ Christianæ, excedere summam annorum periodi Julianæ, qui ad æram eandem putantur. Alexandrina æra periodum Julianam superabat annis 779, Constantinopolitana 795; alterum, annum

æræ Christianæ primum in Alexandria numerari 5493; in Constantinopolitana 5509; tertium, Constantinopolitanam æram superare alteram annis xvi. Itaque si ad annum quemcunque æræ Alexandrinæ, ejusque cyclos per 1 canonem collectos, addas 16, efficies annos, cyclosque Constantinopolitanæ; deductis integris cyclis; aut, si præcisus sit calculus, totis ipsis assumptis, tanquam anni illius propriis. Ex primo sequitur, ut annos primos amborum computorum in Juliana periodo deprehendas, oportere ad periodum currentem integram aliam accommodare annorum 7980. Annus periodi Julianæ 4714 est annus 1 æræ Christianæ; adjuncta integra periodo colliguntur anni 12694.

His animadversis, si annus Græcus propositus major sit 779 in æra Alexandrina, deductis de eo 779, quod reliquum est dabit annum periodi Julianæ, cui respondet. In Constantinopolitana vero, prodibit deductis 795; residuo itaque per 28, 19, et 15 tributo, Romanos cyclos obtinebis. Sin minor est annus propositus quam 779, aut 795; adjice ad annum Alexandrinum 7201, ad Constantinopolitanum, 7185: existet annus periodi Julianæ prolepticæ et antecedentis; quo per cyclos tres diviso, quod voles assequeris.

Annum porro Christi labentem efficies in utraque æra, si de Alexandrina subducas 5492; de Constantinopolitana, 5508.

Exemplum: annus Alexandrinæ æræ 7034, subductis 779, est 6255; deductis autem 5492 est annus Christi vulgaris 1542. Sic annus Constantinopolitanus 7050, ablati 795, relinquit 6255; subtractis 5508, reliquos facit 1542 Christi: quibus competentes cyclos erues, si annos Julianæ periodi conferas in tabulam I, nimirum hoc modo.

	Solis	Lunæ	Indict.
6000	8	15	15
200	4	10	5
50	22	12	5
5	5	5	5
Summa	11	4	15

Igitur anno utriusque Græco respondet Romanus cyclus xi lunæ iv, indict. xv.

Rursus, scire volo quotus trium cyclorum Romanorum congruat annis primis æræ utriusque. Aufer annos 5493 de 12694, relinquetur annus 7201. Igitur annus primus æræ Alexandrinæ est Julianæ periodi 7202, cui per canonem primum debetur cyclus solis vi, lunæ i, indictio ii. Item de 12694 deductis 5509, restant 7185. Igitur annus periodi Julianæ 7186 est primus æræ Constantinopolitanæ. Quæ proinde cœpit Romano cyclo solis xviii, lunæ iv, indictionis i.

Ex his compendium canonis oritur ejusmodi: invento cyclo solis æræ Alexandrinæ adde 5, cyclo lunæ 0, indictioni 1: obtinebis Romanos illius anni cyclos; Constantinopolitanæ vero cyclis adde, solari 17, lunari 3, indictioni 0, ut hæc tabella docet. Verbi gratia annus Alexandrinus 7054 per primum canonem

	Alexandrino	solis	5
		lunæ	0
		indict.	1
Adde cyclo		solis	17
	Constantin.	lunæ	3
		indict.	0

cyclum solis obtinet 6; adde 5, efficies 11. Cyclus lunæ 4, additis 0 est 4; indictio 14, addito 1 est 15. Sic anni Constantinopolitani cyclus solis 22 auctus 17 transit in Romanum 11; lunaris, additis 3, ex 1 fit 4; indictio eadem est 15.

Cæterum annos illos omnes Græcorum computorum a Kalendis Januariis auspicamur; tametsi civilis annus, et indictio ab antecedente Septembri incipiant: quod si quis imitari voluerit, Romanos cyclos unitate minuet in annorum singulorum exordio. Idemque faciet in Græcis ipsis, uti feriæ, vel lunæ consequatur ætatem in primis iv mensibus, ex methodo sequentium canonum.

CANON III. *Datis cyclis solis ac lunæ in Græcorum computis, invenire quotus sit annus periodi Victorinianæ; necnon ab Adamo. Item data præter illos cyclos indictione, annum tam æræ Græcicæ, quam periodi Julianæ, in quem tres illi cycli incidunt, eruere.*

Cyclum solis editum duc in 57, ac summam reserva. Deinde cyclum lunæ aufer ex 19; aut si 19 ipse sit, sume 19. Eum numerum multiplica per 56. Quæ inde nascetur summa, eam cum superiore compone, quæ ex cyclo solis ducto in 57 oritur. Quidquid ex ambobus conflatum erit, partire per 532, residuum erit annus periodi Victorinianæ. Hoc si adjeceris ad annum quem proxime minorem anno æræ Græcæ proposito suspicari potes, in tabula vi, habebis annum Græcum, cujus proprii sunt cycli solis ac lunæ in quæstione positi; quo invento, per methodum canonis antecedentis, exquires quem in annum Julianæ periodi, vel Christi competat. Quod si præterea data sit indictio: quod superfuit de ultima divisione 532, per 15 divide, accommodata, si ita necesse est, integra periodo 15 annorum: quod inde supererit, retine, et indidem, aufer propositam indictionem, accommodato, si

PATROL. GR. XIX.

opus est, integro numero 15; reliquum duc in 1064, et ad summam adjice quod superfuit de novissima divisione per 532. Quod si summa major est quam 7980, hunc ipsum numerum ex illa detrahe. Ita fiet annus ille, qui requiritur, ex quo in Juliana periodo proprium annum illius assequeris.

Exemplum: Chronicon Alexandrinum migrationem Israelitarum ex Ægypto statuit eo anno, qui cyclum habuit solis 2, lunæ 19, cum indictione 15. Quæro quotus ille computi Græci fuerit, et quidem Constantinopolitani; hunc enim iste auctor adhibet. Primum editis cyclis solis ac lunæ, ducendus est cyclus solis 2 in 57, fiunt 114. Tum cyclum lunæ 19 de integro cyclo ejusdem lunæ subtrahens, residuum habeo 19: quem numerum per 56 multiplico. Confiant 1064, quam summam ad priorem adjicio 114, ut fiant 1178: quibus per 532 divisus, reliqua sunt 114. Proinde Chronicon Alexandrinum ἐξόδον confert in annum 114 periodi Victorinianæ. Ut autem scias quotus sit idem computi Constantinopolitani, conjectura opus est. Quoniam igitur Græci ex LXX Seniorum fide annos vulgo numerant ab Adamo ad diluvium 2242, et a diluvio ad Abrahamum 1172, summa colligitur ab Adamo ad ortum Abrahami, annorum 3414. Hinc autem ad migrationem ex Ægypto putant annos circiter 505. Quare colliguntur anni fere 3919 ab Adamo ad ἐξόδον. Ut accuratum annum habeas Alexandrini Chronici, quære in tabula vi annum proxime minorem eo quem suspicaris: qui ut major est anno 3724, ita minor 4256. Quocirca annos periodi Victorinianæ 114, adde ad 3724, efficies annum 3838, qui divisus per cyclum solis ac lunæ, reddet solis quidem, cyclum 2, lunæ vero 19: quod erat propositum.

Rursus, si præter duos illos cyclos, indictio data sit 13, numerum 114, qui postremo relictus est ex divisione per 532 instituta; per 15 partior, restant 9: de quo, additis 15, subtraho 13, reliqua fiunt 11; quæ si ducantur in 1064, summa erit 11704, ad quam adjice 114, et ex toto 11818, quoniam 7980 excedit, his deductis, relinquetur annus 3838: a quo ablatis 795, existit annus in Juliana periodo 3043, qui respondet anno Constantinopolitano 3838. Hoc ut verum esse cognoscas, ex methodo canonis antecedentis, ad cyclum solis 2 Constantinopolitanum adde 17; ad lunarem 19 adde 3, et ad indictionem 15 adde 0, conficies cyclos Julianos, solis 19 cum littera E; lunæ 3, indictionem 13: quæ omnia congruunt in annum periodi Julianæ 3043, qui centesimus et quadragesimus est ante veram epocham Exodi, quam in annum periodi Julianæ contulimus 3185. Et quidem Chronicon ait anno illo, quem numerat 3838, feriã 1 contigisse Aprilis xiiii, eodemque die quartam decimam Nisan incidisse; ut minime dubitandum sit, quin et aureus numerus fuerit 3, et cyclus solis 19, litteraque Dominicalis E.

Aliud exemplum: Chronicon idem annum conceptus Joannis præcursoris numerat ab Adamo

5505, si a Martio annus iucboetur, indictione xiv, A feria 1 Aprilis 1x die, quemadmodum in Græcorum anno imperii Augusti xxix : quæ esse falsissima ex methodo nostra ita colligemus. Divisis annis 5505 per 28, relinquitur solis cyclus 17 ; per 19 autem partitis, relinquuntur 14. Verum indictio non xiv, sed xv consurgit ex divisione per 15. Quæratat annus ille, in quem indictio xiv cum cyclo solis xvii et lunæ xiv concurrat. Primum ducto cyclo solis 17 in 57, efficiuntur 969 ; tum ablatis 14 de 19, restant 5, quæ in 56 ducta fiunt 280 ; additis 969, summa producitur 1249, quæ per 552 distributa relinquit 185. Igitur annus cycli Victorini 185 ille fuit quem Chronicon significat. Verum indictio, quam adjungit, ratiocinia conturbat. Nam si reliquos illos 185 per 15 partiare, restant 5, de quibus ablata indictione proposita 14, supersunt 6 : quæ in 1064 ducta conficiunt 6584. Adde 185, existet annus 6569, qui cyclos exhibet, solis xvii, lunæ xiv, indictionem xiv. Est autem annus Christi 1856. Vides absurditatem. Quamobrem non satis commendari methodus ista potest, quæ ad Græcorum annalium castigandos errores, præsertim Theopanis, majorem opinione fructum afferet.

CANON IV. *Propositi cujusbet diei feriam in Græcorum computo pronuntiare.*

Invento cyclo solis in utroque computo per canonem 1, huic congruentes epactas menstruas adhibe ex tabula ii cycli solaris ; tum ex tabula iii epactas menstruas require, atque ad sui generis concurrentes appone, hoc est ad concurrentes cycli æræ Alexandrinæ adde regulares computi Alexandrini, ad concurrentes vero computi Constantinopolitani, regulares ejusdem. Denum ad conflata inde summam, τῆν ποσταν, hoc est diem mensis adjice. Quod inde conficietur, per 7 divisum, feriam demonstrabit.

Exempli gratia : Sit annus computi Alexandrini 7034, Constantinopolitani vero, 7050. Prioris cyclus per canonem 1 confectus est vi. Concurrentes ex tabula ii, sunt 6. Velim scire feriam diei 1x Aprilis. Regulares Alexandrini ex tabula iii colliguntur 7, quibus ad 6 additis cum 9 diebus Aprilis, summa est 15. Proinde feriam dico fuisse 1. Rursus cyclus anni 7050 Constantinopolitani per eundem canonem deprehensus est 22, concurrentes 5. Regulares Aprilis in secundo versu regularium tabulæ iii sunt 1, qui cum 5 concurrentibus, et 9 diebus Aprilis componunt 15 ; adeoque feriam 1.

Experiamur an recte positus sit calculus per characterisimum annorum Christi, vel periodi Julianæ. Annus Alexandrinus 7034, detractis 779, invenitur periodi Julianæ 6255, qui et idem provenit ablatis 795 de anno 7050 Constantinopolitano ex methodo canonis ii. Sed et iidem anni conspirant in annum Christi 1542, si ex Alexandrino abjecero 5492, et e Constantinopolitano, 5508. At tam annus periodi Julianæ 6255, quam Christi 1542, obtinet cyclum solis Romanum xi, cui ex tabula ii competit littera A. Igitur verissime pronuntiata est

A feria 1 Aprilis 1x die, quemadmodum in Græcorum Horologio legitur.

CANON V. *Ætatem lunæ in dato quolibet anno æ die utriusque computi deprehendere.*

Postquam cyclum lunarem per canonem primum repereris, cum eo adi tabulam iv : cujus in primo versu cyclum tuum requirito ; tum e directo epactam illi respondentem. Si Alexandrini computi proprius est inventus a te cyclus, epacta illi respondens est ea, quæ Maximi dicitur. Constantinopolitano vero tribuitur altera, quæ Isaaci inscribitur. Confer te deinde ad tabulam v regularium lunæ, et propositi mensis regulares computi cujusvis proprios excerpe. Summam ex epactis et regularibus conflata auge dierum numero, cujus in ultimo ætas lunæ requiritur. Collecti dies illi, ac per 30 divisi, quota sit illo die luna monstrabunt.

Exemplum : Propositum sit investigare quota luna sit Aprilis 2 anni 7034 Alexandrini computi, et 7050 Constantinopolitani ; quorum cyclos lunares confecimus canone 1 ; illius quidem 4 ; hujus 1. Igitur cum cyclo Alexandrinæ æræ 4, in tabula iv, invenio epactam xii. In tabula v, regulares Aprilis 0. Proinde epacta 12, et Aprilis dies 2 lunam decimam quartam offerunt illo die. At annus 7050 Constantinopolitanus epactas in iv tabula xi obtinet ; regularem in v tabula, 1 ; fiunt xii, et cum biduo Aprilis xiv. Sane in Horologio Græci lunam illo anno decimam quartam computant Aprilis secundo.

CANON VI. *Terminum Paschalem sive Pascha Judaicum, ejusque feriam in utroque computo reperire.*

Cum cyclo lunari canone primo deprehenso adi tabulam iv. In primo versu cyclum tuum accipe, et ex directo Paschalem terminum, cum ejus regulari tam in Alexandrina æra, quam in Constantinopolitana. Exinde concurrentes cycli solis anni propositi per canonem iv inventos, cum regulari termini compone. Summa feriam dabit, adjectis septem. Ut anno eodem Alexandrino 7034, cyclus lunæ iv in tabula respondentem habet terminum Paschalem Aprilis 2, cujus regulares sunt 2, cyclus solis vi concurrentes itidem dedit 6 per canonem iv ; ambo collecti feriam 1 exhibent.

D Sic anno Constantinopolitano 7050, cyclus lunæ 1 terminum offert in tabula iv, Aprilis 11, cum regularibus 3. Cyclus solis ex canone 1 fuit 22, concurrentes 5, qui cum regularibus ostendunt feriam 1, qualem Græcorum Horologium demonstrat.

CANON VII. *Pascha Christianum, ac præcipua Græcorum festa quovis anno definire.*

Paschali termino per superiorem canonem animadverso, ejusque feria, si Dominica sit, in sequentem Dominicam diffunditur. Si alteram in feriam terminus incurrat, proxime sequens Dominica Pascha Christianum obtinebit. Invento Paschate, festa reliqua nullo negotio reperies. Hæc methodus et per se facilis est, et capite superiori hujus libri continetur.

CAPUT XIV.

De certorum hominum Paschali computo ac methodo, quos S. Maximus πενταπλοῦντας, et ἑξαπλοῦντας nominat; nos undecuplatores appellamus, quorum ratio prope inextricabilis visa Scaligero, facillime declaratur. De iisdem error Scaligeri.

Maximus martyr primæ partis computi, cap. XI, et XII, ac tota secunda parte contra certos computi artifices disputat, quos πενταπλοῦντας, et ἑξαπλοῦντας vocat; hoc est quinquies et sexies annos cycli lunaris multiplicantes; vel, ut uno verbo id exprimat, undecies; quorum methodum secunda parte proponit, sed obscure ac perplexe, ut difficile sit quid sibi velit assequi. Quod et Scaliger lib. II *De emendatione temporum* fatetur, cap. De falso cyclo Paschali. Nos tamen aspirante Deo, et ejusdem sanctissimi martyris precibus adjuti, tricas istas omnes pervicimus, ac totam illam methodum exploravimus: cujus hic scientiam studiosis adolescentibus impartiemur. Nam non solum ad explicandum Maximi computum hæc a nobis opera requiritur, sed est etiam ad Constantinopolitani computi, quem supra declaravimus, illustrandam originem aptissima. Primum itaque quæ diversis locis de illis Maximus tradiderit, in unum colligemus.

Ἵποπομὴν σελήνης, quem « saltum lunæ » vulgares computi nominant, ait capite undecimo primæ partis ab illis conferri in annum cycli XI, qui est XIV Græcorum et Romanorum, cujus neomenia cœpit Decembris ultimo; annus ipse vero desinit in Decembris XVIII. Unde sequens annus, qui cyclo affectus erat illorum XII, Catholicorum XV, a die XIX Decembris inibat; ita ut luna XIV caderet in Kalendas Januarias. Quare annus cycli undecimus apud undecuplantes istos (sic enim appellare mihi liceat), sive decimus quartus orthodoxorum, diebus constabat trecentis quinquaginta tribus, ac diei unius suppressio fiebat Decembris XIX, siquidem neomenia cycli illorum XII, nostrorum XV, a XX Decembris, cui ex Alexandrinorum præscripto erat affixa, ad XIX transferebatur; ut unus ille dissimularetur dies. Ac tunc decimus nonus Decembris numerari bis solebat, ut tam antecedentis postremus putaretur, quam primus sequentis. Rursus cap. XII refert illos, ad exemplilem diem compensandum, singulis annis addere sexagenaria scrupula quinque; et sic annis duodecim diem integrum colligi, ac denum eos ipsos ad annorum Adami computum annos XVI adjicere.

In secunda vero parte computi methodum illorum tribus figuris explicat, hoc est rota una, et faterculo, vel canone duplici: quorum alter ad sinistram, alter ad dextram rotæ descriptus erat. Sed propter angustias chartæ supra ambos rota constituta est. Ex hac porro methodo constat cyclum lunarem apud istos ternario minorem fuisse Græco, vel Alexandrino, qui idem et Romanus fuit: et primum undecuplantium esse Alexandrinorum

A quartum, horum vero primum illorum decimum septimum. At solaris cyclus ita se habet, ut undecuplantium primus sit Græcorum, qui Alexandrinum computum unum de duobus adhibent, quos superius exposui, decimus tertius. Ideo, cum cyclus Græcorum Alexandrinus primus respondeat sexto cyclo Romano, ut cap. V hujus libri demonstravimus, primus undecuplantium erit Romanus decimus octavus.

Caput illorum methodi, ac præcipua reprehensionis seges apud Maximum in terminis, sive quartis decimis Paschalibus consistit, quod illi eadem dies, quæ ab Alexandrinis et Catholicis numerabantur decimæ quartæ, sæpius decimas quintas, vel sextas decimas putabant: quod ut via et ratione facerent, propositum quemlibet annum cycli sui primum per quinque, deinde per sex multiplicabant, hoc est in totum per undecim, tum ad summam inde constatam dies adjiciebant; qui a Kalendis Januariis ad terminum Paschalem illius anni numerabantur. Rursus quot ii dies erant a Kalendis Januariis ad terminum, tot sexagesimas unius diei capiebant: ad quas toties quinque alias sexagesimas diurnas adjiciebant, quotus annus cycli putabatur; summam sexagesimarum per 60 partitam in dies redigebant: quos ad priorem ὁμάδα dierum accensebant. Hoc modo dies eadem, quæ quarta decima Nicæna erat, quinta decima sæpe, hoc est in annis XIII; semel sexta decima numerabatur, in anno decimo sexto cycli; in cæteris, hoc est in I, II, III, IV, et XVIII, quarta decima putabatur. Hinc illud eveniebat, ut Pascha ex eorum ratiociniis luna XXII vel XXIII celebraretur: alias autem cum catholica regula conveniret. Quod antequam usu ipso exemplisque declararetur, schematum trium, quæ in II parte descripsit Maximus, rationem reddemus.

In cyclo Victorini, qui est annorum 532 (hic enim præsens ad institutum assumitur), cycli sunt lunares, sive enneadecaeterides octo et viginti; solaris item cycli, vel εἰκοσιοκταετηρίδες, novemdecim. In rota, zonæ, vel circuli sunt novem. Primus, et extremus cyclum solem continet, qualis adhibetur a Maximo, qui est Alexandrini Græcorum computi proprius; secundus orbis epactas solis, sive concurrentes habet; tertius bissextiles notat; quartus, annos cycli solaris undecuplantium; qui sic prioribus respondent, ut primus undecuplantium sit istorum decimus tertius, atque ita deinceps. Quinque orbis reliqui annos continent cyclis solaribus et lunaribus notatos, in quibus terminus Paschalis, sive quarta decima Nicæna, quinta decima, vel sexta decima putatur ab undecuplantibus. Ita porro dispositi sunt interiores illi quinque circuli, ut cuilibet anno cycli solaris in quarto circulo, cellæ duæ subjectæ sint cujuslibet e quinque circulis. Harum cellarum, quæ ad lævam est, cyclum solis; quæ ad dextram, cyclum lunæ complectitur. Cycli vero solis in quarto circulo indices una sunt enneadec-

caeteridum, ad quas subjectarum cellarum cycli solares, lunaresque pertinent. Exempli causa sit A, id est primus cyclus solaris undecuplantium in quarta zona, cui respondet in prima cyclus γ' id est χ Alexandrini computi. Huic in quinta zona duæ cellæ respondent, quarum altera sinistra cyclum solis habet θ , id est 9; dextra quoque cyclum lunarem 9, quo significatur, in anno eo primæ enneadecaeteridis, qui cyclo solis et lunæ $\iota\chi$ præditus est, lunam decimam quartam Nicænam ab undecuplantibus putari xv. Quod quidem duplici de causa poterat fieri. Aut enim propter intervenientem bisextilem diem: aut propter sexagesimarum diurnarum epilogismos accidit: quibus annis bisextilis id efficiebat, iis singulare punctum Maximus ascripserat; ad eos autem annos, qui propter scrupulariam rationem idem obtinebant, duo puncta notaverat; tria denique ad eos annos, in quibus decima quarta putabatur sexta decima. Sed ea puncta a librariis omissa erant in agographo; neque nos in illis restituendis anxiam magis quam utilem operam navare volumus; præsertim cum ex methodo nostra de quolibet anno constare possit, an ejus χ sit xv, vel xvi. Sed Maximus admonet non omnes eos annos in interioribus v orbibus adnotatos esse, in quibus χ Nicæna sit ex undecuplantium calculo xv, vel xvi. Id enim in cyclis singulis quaterdecies accidit; sed eos tantum, qui eundem terminum uno die, vel biduo amplius putatum conferunt in Dominicam: quod in v ad summum annis in quavis enneadecaeteride contingit. Ex duobus laterculis rotæ subjectis, prius sinistri versus embolizæos annos notatos habet; secundum annos cycli lunaris Alexandrini: cujus quartus respondet anno primo cycli lunaris undecuplantium; qui in tertio versu describitur. Quartus versus epactas lunares continet, quales Maximus adhibet. Quintus et postremus terminos Paschales, sive χ , quas sæpe xv numerant illi; semel autem xvi, quinquies χ . Laterculum dextrum totum Paschati catholico servit; nam terminum Paschalem, ejusque diem Julianis in mensibus offert in secundo, ac tertio versu; epactas in quarto; in quinto cyclum lunarem. Regulares, sive $\rho\sigma\theta\epsilon\tau\alpha$ in primo non integræ a librario descriptæ sunt.

Nunc usum methodi exemplo uno, alterove doceamus. Esto annus ille, qui enneadecaeteridi primæ, sive anno primo cycli solaris in quarto limbo proxime subjectus est in limbo v, cujus cyclus solis est $\iota\chi$, lunaris item $\iota\chi$. Primum inquiramus ex canone μ capitis antecedentis, quotus annus iste sit computi Græci. Inveniemus esse annum ab Adamo 5861, qui per 28 et 19 divisus, utrobique 9 relinquit. Cyclus lunaris $\iota\chi$ undecuplantium est Alexandrinus χ , cujus decima quarta Paschalis incidit in $\iota\chi$ Aprilis, qui est 94 dies a Kalendis Januarii ut laterculum dextrum exhibet. Porro undecuplantes decimam quartam illius anni computant decimam quintam: quod in sinistro laterculo videre licet, et

A præterea methodus ipsa demonstrat. Etenim, si ad dies 94 addas 99, qui oriuntur undecuplato cyclo lunari $\iota\chi$, efficies dies 193, sexagesimæ vero præterea 94 (quot videlicet a Kalendis Januarii intercedunt dies), cum sexagesimis 45, quæ ex annis 9 quinquies multiplicatis existunt; propterea quod anno cuilibet cycli quinque imputantur scrupula diurna; omnes, inquam, illæ sexagesimæ numero 139, divisæ per 60 biduum solidum efficiunt cum sexagesimis 19. Abjectis residuis scrupulis, soloque biduo ad superiorem summam dierum addito, conflunt dies 195: quibus per 30 distributis, relinquuntur dies xv. Proinde quarta dies Aprilis, quæ est χ Nicæna, ex illorum subductione fit xv. Videamus utrum in Dominicam ille terminus incurrat. Per B canonem $\iota\chi$ ejusdem capitis epactæ solis in anno illo sunt 3, quæ ad menstruas epactas Aprilis ι additæ, et $\rho\sigma\theta\epsilon\tau\alpha$ Aprilis 4, ostendunt feriam primam eodem illo die $\iota\chi$ Aprilis: quod etiam ex canonis μ doctrina colligitur. Quippe cyclus solis Romanus, additis xvii, existit xxvi; lunaris vero χ . Littera Dominicalis est C. Igitur anno illo, decima quinta Paschalis in Dominicam apud undecuplantes incidit; ac luna χ Pascha celebratur. Propterea duobus punctis notandus iste annus fuit, quem si reperire velis quotus periodi Julianæ vel Christi fuerit, per canonem μ expedies. Nam deductis 795 de 5861, relinquetur annus periodi Julianæ 5066, qui est Christi ccclvi. Cur autem ad C Constantinopolitanum computum cyclus undecuplantium a nobis referatur, sequens caput aperiet.

Rursus proponatur annus ille, qui in eadem prima enneadecaeteride cyclum tam solis quam lunæ xvi habet. Hic erit annus Constantinopolitani computi 5868 per canonem μ capitis superioris. Terminus Paschalis est Aprilis xvii, quam diem sextam decimam pro χ computant undecuplantes, ut est in sinistro laterculo. Experiamur per scrupulariam methodum. Cyclus solis xvi in computo Constantinopolitano, est Romanus v per canonem μ . Ergo annus est bisextilis. Ideo a Kalendis Januarii numerantur dies 108, non 107. Ductis 16 in 11 sunt dies 176, qui cum 108 dant 284; scrupula 108 cum 90, quæ colliguntur ductis 5 in D 16, efficiunt dies 3; et præterea sexagesimas 17: quibus neglectis, et adjecto triduo ad dies 284, summaque 287 per 30 distributa, relinquuntur dies 17. Proinde Aprilis xvii luna erat decima septima. Propter bisextilem itaque diem, terminus a xvii die Aprilis ad xvi retrahebatur: quæ cum esset feria 1, Pascha in xxiii diem diffundebatur, quæ erat luna χ , de qua re nihil nos Maximus docuit: qui bisextilis diei rationem illos habere scripsit; et quoties propter ipsum terminus in lunam xv incurrit feria prima, hunc annum uno puncto notari. Nam, cum luna est xvi, quacunque id ex causa fiat, triplici puncto designatur. Quare triplex punctum anno illi tribuendæ erat.

Ex his evidens est hallucinatio Scaligeri, qui

undecuplantium illum cyclum explicans (lib. II *De emend.*), asserit eos, quoties decima quarta Paschalis putabatur decima sexta, si in secundam feriam incurreret, antecedente Dominica Pascha celebrasse, luna ipsorum xv, Nicæna xiii, quod est falsissimum; et contrarium diserte Maximus affirmat; nimirum luna ipsos xxii, et eodem die, quo Catholicos, Pascha suum obiisse; sed Catholicos lunam xx numerasse, quam isti biduo amplius putabant. Cum autem luna xvi in Dominicam incurreret, utrique in sequentem Dominicam Pascha prorogabant; quam undecuplantes lunam esse volebant xxiii, Catholici xxi.

CAPUT XV.

Undecuplatores illos de quibus agit Maximus, usos esse computo Constantinopolitano, et Victorini seu Latinorum methodo, ita tamen ut a Catholicorum instituto non abhorrerent, contra quam Maximus et Scaliger arbitrati sunt.

Dum attentius ea perscrutamur, quæ de undecuplatoribus istis Maximus refert, haud vulgaria quædam animadvertimus; neque Maximo, ut apparet, ipsi cognita; neque Scaligero, qui Maximum explicare conatus est: et ad Græcum computum illustrandum imprimis utilia. Hoc igitur observatione sedula comperimus: undecuplatores illos auctores fuisse computi alterius e duobus, quem Constantinopolitanum nominavimus; qui æræ Christianæ primum annum offert in eo, qui est ab Adamo 5509: quod partim ex cyclis solis et lunæ, partim ex annorum numero certo colligitur. Scribit Maximus capite XI partis I, cyclum lunæ, quem illi numerant xi, eum esse quem ipse computat xiv; lunaris cyclus Maximi idem est cum Romano, ut supra demonstravimus. Igitur cyclus primus undecuplatorum est Romanus, vel Maximi quartus; et primus Maximi est decimus septimus illorum. Igitur cyclus lunaris undecuplatorum est idem cum Judæorum, ac Victorini, seu Latinorum cyclo: quem esse docuimus æræ Constantinopolitanæ proprium. Annus primus æræ Christianæ Romanum cyclum habuit, solis x, lunæ ii. Annus 5509 dat cyclum solis xxi, lunæ xviii. Annus vero 5493, solis v, lunæ ii. Ita lunaris cyclus Constantinopolitani computi distat a Romano et Alexandrino, quem Maximus usurpat, sedecim; ita ut decimus septimus Constantinopolitanus cum Alexandrino primo concurrat. Cyclus vero solaris Constantinopolitanus Alexandrino minor est duodecim, hoc est primus illius, hujus est decimus tertius. Quare cum cycli Alexandrini solaris primus sit Romani sextus, Constantinopolitani cycli primus erit octavus decimus Romani; quæ omnia undecuplatorum cyclo competunt, ut minime dubium sit Constantinopolitanum computum illos tenuisse.

Præterea quod Maximus ait, ad annos Adami addidisse illos sedecim, conjecturam nostram unice confirmat. Hoc enim Constantinopolitano computo

congruit. Siquidem annus primus æræ Christianæ in Alexandrino numeratur 5493; in Constantinopolitano, 5509. Intervallum anni xvi. Hinc etiam illud apparet, verum id esse quod ante sumus odorati, quam de undecuplatorum cyclo illo cogitavimus, Constantinopolitanum computum ad Victorini, sive Latinorum methodum, et Judaicum cyclum lunarem accommodatum a Græcis fuisse. Cum enim lunaris hoc cyclus ipse persuadet, tum quod a Januarii Kalendis ratiocinia lunæ deducerent, ut testatur Maximus: quod et Latinos instituisse Beda memorat lib. *De temporum ratione* cap. LIV, et Victorinus ipse in Præfatione ad Hilarium papam, quam in tomo II *De doctrina temporum* edidimus; adeo ut Kalendæ Januariæ canon fuerit Paschalis syzygiæ. Accedit et cyclus ipse, quo usi illi sunt, annorum dxxxii, cujus inventor fuit Victorinus. Unde verisimile sit a Latinis totum illud Græcorum esse mutuatos sub ætatem Maximi. Ex quo et hoc πρόσιμα sequitur, recte nos contra Scaligerum pertendisse, Constantinopolitanam æram longe esse recentiorem, quam aut Pandori annorum 5492 ad Christum usque, aut Africani annorum 5500. Quippe Maximus sic de computatoribus hisce, qui xvi ad æram Adami adjecerunt, quasi de recentioribus et æqualibus pene suis, loquitur

Quæ cum ita sint, de undecuplatoribus istis et intelligenda sunt omnia, quæ capite tertio de æræ Constantinopolitana scripsimus; imprimisque sic illos a Latinis, aut Judæis lunarem cyclum mutuatos esse, ut eorum in Paschate celebrando nequaquam imitarentur errores, sed cum Catholicis eundem diem obtinerent: hoc uno discrepantes, quod epilogismos neomeniarum, vel terminorum aliter instituerent. Ac vehemens est suspicio, illos methodi tantum gratia, et ut veriorem lunæ calculum assequerentur, scrupulariam istam ratiunculam adjunxisse. Nam cum a Judæis, aut astronomicis tabulis intelligerent, novilunia Paschalibus esse neomeniis anteriora, sic ut eæ in lunarem φάσιν, hoc est secundam lunam inciderent; et termini, sive quartæ decimæ in plenilunia fere caderent: quod Maximi sæculo potissimum animadversum est: rationem aliquam inire studuerunt; quæ ætatem lunæ accuratius redderet, quæque terminos, sive Nicænas quartas decimas, in quintas decimas, cujusmodi fere tum erant, commutaret. Ad id sexagesimarum epilogismos commenti sunt; qui uno die, vel biduo summam auferent. De hac μεταπτώσει noviluniorum, ac neomeniarum Paschalium fusu disputavimus in V *De doctrina temporum*, capite I et XIII, ubi Nicænas cum iis contulimus, quæ Dionysii Exigui tempore fuerunt. Hinc multa dissolv-explicarique possunt, quæ adversus undecuplatores a Maximo et Scaligero disseruntur. Siquidem illos extra culpam et reprehensionem fuisse constat, si, quæ nostra conjectura est, id unum in illa methodo spectarunt, ut exactum lunæ calculum τρυφήως, ac μεθοδικώς traderent; non ut in Paschate

aliquid innovarent : quod eos minime fecisse testis esse potest Maximus ipse ; qui id unum, quod diximus, oppugnat, sane non *καλῶς* ; nec ullius ad Pascha momenti ; quod perperam scrupulariam illam rationem administrarent. Atque hoc ipsos elegantius facere potuisse non nego ; sed nihil hoc tamen Catholicis ritibus adversatur. Nam quod moleste fert Maximus quinque scrupula annis singulis imputari ad exemptilem compensandum diem, non hac sola de causa id iHos instituisse puto ; sed ut terminum cum exactiori ætate lunæ conciliarent. Nihilominus et propter lunæ saltum *τετρακτώ* ; usurpari potuit : quemadmodum Beda capite XL libri *De ratione temporum* saltum eundem lunæ, sive diem exemptitium per XIX annos cycli lunaris dividit, ut paulatim ac per incrementa justus diei modus progressum habeat. Etenim magnam scrupulorum istorum partem negligunt, ait Maximus. Verum est id quidem. Nam solos integros dies ad summam accommodant, quidquid reliquum est de ratiuncula, etsi ad sexaginta propius accedat, penitus omittunt.

Exemplum : Anno cycli undecuplatorum lunaris XVIII, qui est Alexandrinorum II, terminus Paschalis erat Martii XXV, die 84 a Kalendis Januarii. Ductis annis 18 in 11, conflunt dies 198, qui cum 84 efficiunt 282. Scrupula deinde diurna 84 cum 90, qui ex 18 per 5 multiplicatis oriuntur, dies conflant 2, 54 : quibus ad dies 282 additis, summaque per 30 partita, residui sunt dies 14, 54. Atqui terminus Paschalis cyclo XVIII non nisi decima quarta computatur in laterculo sinistro. Apparet ergo, quamvis solidum diem quam proxime sexagesimarum calculus attingat, nisi eundem compleat, in numerum minime procedere, quod sane ridiculum est, ut et Maximo videtur. Neque tamen gravior inde, quam stoliditatis ascribenda illis est nota : siquidem in Paschate nihil a Catholicis dis-

crepabant. Quod enim de luna XXII et XXIII iisdem objicitur, quasi nefas sit in illis Pascha peragere, nihil ad rem pertinet. Etenim aliud est sollicitare terminos ipsos, et antiqua statione depellere : aliud iisdem hærentes diebus, uno die vel biduo amplius numerare : quorum prius sine publica Ecclesiæ auctoritate non licebat ; posterius eruditus quisque rerum astronomicarum, ante Gregorianam emendationem, privatim citra reprehensionem instituit. Hoc enim nihil erat aliud, quam a coelestibus noviluniis lunæ ætatem arcessere, non a neomeniis civilibus, quæ paulatim decorerant.

Postremo, de majoribus ac Victorianis cyclis, quibus undecuplatores, imo Græci omnes in suis computis usi sunt, sciendum est ab Adamo illos incipere : ut ex calce computi Maximi colligitur. Ibi enim cycli undecim explicantur ab orbis initio ; annique in quos singuli desinunt notantur. Horum ultimus terminari dicitur in anno XXIV imperii Constantini, qui putatur 5852. Detractis ex methodo canonis 2 capitis XIII, 779, reliqui sunt anni periodi Julianæ 5073, qui est annus Christi communis CCCX. Quare pro *Κωνσταντινου* lege *Κωνσταντου* ; fuit enim XXIV Constantii. Igitur in æra Alexandrina, duodecimus cyclus Victorini iniiit anno Christi CCCXXI. Jam vero deductis 795 de annis 5852, restat 5057 periodi Julianæ qui est Christi vulgaris CCCXLIV, quo in computo Constantinopolitano, et undecuplatorum terminatus est undecimus Victorini cyclus ; et duodecimus anno sequente CCCXLV inchoatus est. Quamobrem, si annos solos ærarum Græcarum adhibeas, iisdem annis desinunt, ineunte Victoriani cycli. Sin ad annu æræ Christi communis referas, annis sedecim tardius in Alexandrina, quam in Constantinopolitana finiuntur ; quandoquidem tot annis major est summa ab Adamo ad initium æræ communis in posteriore computo, quam in Alexandrino.

INDEX ANALYTICUS

In opuscula chronologica et astronomica col. 743-1460 edita.

Revocatur Lector ad numeros grandiores textui insertos

A

Ægyptiacus annus qualis fuerit, 19. *Dies Ægyptiacus*, 67 ac deinceps. *Ægyptii astronomiæ inventores*, 75.
Æquinoctialis, 9, 87. *Ejus circumscriptio ab Eudoxo et Arato stellis aliquot designata, et in eum Hipparchi inquisitio*, 115 et deinceps. *Arateus*, 142, 143.
Æther an pascat animalia, 97.
Æthiopiæ duæ, 51.
Alcyonit dies, 58, 47.
Amphiscii, 90.
Andromedæ et Equi communis occidit mane, 43. *Oritur mane*, 47. *Vespere oritur*, 51, 52. *Andromedæ stellarum declinatio*, 114. *Ortus ejus*, 129. *Cooccasus*, 125, 126.
Annus quid sit, 2. *Ejus divisio*, 2. *Lunaris*, 18. *Solaris*, 18. *Ambo inter se comparati*, 22. *Annus solaris Metonicus*, 23, 82. *Calippicus*, 23, 82. *Planetarum omnium*, 81. *Solis*, 82. *Romanus a Numa castigatus*, 159, 160. *De anno universe Gaza cap. ix, ubi de Græco et Ægyptio anno. Ad solem an lunam exigere sitne satius*, Gaza cap. xi. *Anni ab Adamo*, 176.
Antarcticus Eudoxi, 116.
Anthesterion, Gaza cap. v.
Antichthones, 89.
Antipodes, 29, 90.
Antæci, 29, 89.
Antares. Vide Scorpius.
Aquarius oritur, 38, 46. *Occidit*, 46, 50. *Oritur*, 52. *De ortu asterismi error Eudoxi*, 125. *Verus ortus*, 157. *Occasus*, 159.
Aquila oritur, 57. *Occidit*, 57. *Oritur*, 58. *Occidit mane*, 58. *Vespere occidit*, 59. *Mane oritur*, 59, 45, 46. *Vespere oritur*, 49, 50. *Mane occidit*, 51, 52. *Ortus asterismi*, 129. *Occasus*, 156.
Ara deque ea lapsus Arati, 110. *Distantia lucidæ ejus a polo*, 111. *Coortus*, 154. *Cooccasus*, 155.
Aratus Canonem scripsit, 80. *In eo de quinque planetis egit*, 80. *Vixit apud Antigonus in Macedonia*, 91. *Eudoxum pene ad verbum secutus est*, 98 et deinceps. *Signa in oriente contemplatus est*, 120. *Ut et Eudoxus*, 130. *Rudi Minerva Phenomena scripsit*, 126, 127. *Methodus ejus*, 142, 145. *Quot circulos sphaeræ descriperit*, 146. *Auctores qui Aratum illustrarunt*, 147. *Vita ejus*, 148. *Vixit olymp. cxxv, 149. Hesiodum imitatus est*, 149. *Scripta ejus*, 149. *Arati quot fuere*, 149. *Methodus Arati*, 149, 150.
Arcticus circulus, 8. *Quomodo major sit, aut minor*, 10. *Arcticus circulus ab Eudoxo descriptus, et ab Hipparcho castigatus*, 115. *Arateus*, 142, 143.
Arctophylacis declinatio, 116. *Situs ejus in æquinoctiali, vel ei parallelo*, 117. *De ejus ortu error Eudoxi et Arati*, 121. *Item communis omnium*, 122. *Declinatio pedis*, 122. *Ejus ortus ex rei veritate*, 128. *Cooccasus*, 130.
Arcturus, 8. *Oritur*, 57. *Occidit*, 57. *Oritur vespere*, 58. *Mane occidit*, 59. *Mane oritur*, 45. *Vespere occidit*, 45, 44. *Oritur vespere*, 47, 48. *Mane occidit*, 49, 50, 51. *Distantia a polo*, 111.
Argus constellatio, inque ea lapsus Arati, 109. *Coortus*, 155. *Cooccasus*, 156.
Aries occidit, 57. *Oritur*, 59.
Aries, deque eo lapsus Arati, 106. *Et Attali*, 107. *Non est in æquinoctiali*, 115. *Situs ejus*, 117. *De ortu ejus Eudoxi error*, 126. *Verus ortus*, 158. *Occasus*, 159.
Ascii, 90.
Asini sidus, 7.
Aspectus signorum, 4. *Eorum usus*, 8. *De iisdem veterum error*, 6. *Veræ syzygiæ signorum*, 7.
Astræus auctor astronomiæ, 75.
Astrum sive sidus et stella quod differant, 79.
Atabyrius mons altus stadia minus xiv, 52
Athenarum situs et arcticus, 102. *Athenæ duæ*, 148.
Atreus auctor astronomiæ, 75, 94.
Attalus interpres Arati passim ab Hipparcho reprehenditur, 197 et deinceps.
Auctor, 163.

Aurigæ humerus oritur vespere, 42, 43, 45, 46. *Oritur mane succedens humerus*, 49. *Occultatur*, 50. *Vespere oritur succedens humerus*, 52. *De auriga error Eudoxi et Arati*, 105. *Nullas habet in genibus stellas*, 113. *Coortus*, 129. *Cooccasus*, 152.

Axis quid sit, 8, 88, 144.

Bontes. Vide Arctophylax.
Bos, 165.

C

Cælum movetur ab ortu in occasum, 25.
Cæli natura, 76. *Quid sit*, 77.
Calippica periodus, 25.
Calippus observavit Hellesponti, 55.
Cancer sidus dodecatemorium suum non implet, 1. *Oritur Calippo*, 56. *Ejus stellarum aliquot declinatio*, 114. *De ejus ortu Arati error*, 120. *Ortus Hipparchæus*, 156. *Descensus*, 157.
Canicula non est causa caloris, 53. *Oritur*, 56, 57. *Maxima stellarum in maxilla Canis*, 143.
Canis occultatur, 49. *Oritur*, 51, 52. *Canis ortus*, 154. *Occasus*, 156. *Oritur vi Augusti*, 143.
Canis major, 8. *Occidit*, 58, 59. *Oritur mane*, 44. *Occidit*, 45. *Oritur vespere*, 46.
Canobus, 8. *Oritur*, 42. *Occidit mane*, 45, 44. *Vespere oritur*, 47. *Occultatur*, 48, 49. *Oritur*, 53.
Capra oritur, 57. *Occidit*, 57. *Mane occidit*, 58. *Mane oritur*, 59. *Vespere oritur*, 42, 45. *Mane occidit*, 45. *Mane oritur*, 48, 49. *Vespere occidit*, 50. *Oritur vespere*, 52.
Capricornus oritur, 58. *De ortu ejus error Eudoxi*, 125. *Verus ortus*, 157. *Occasus*, 159.
Cardines in mediis signis Eudoxus constituit, 104, 105, 119, 120. *Ubi et Aratum initio signorum posuisse probat, at Eudoxum in medio*, 120. *Contra quam veteres, qui initio posuerunt*, 120.
Cassiopea, deque ea lapsus Arati, 106. *Ejus declinatio*, 116. *Ejus ortus*, 129. *Cooccasus*, 151.
Centaurus male ab Arato collocatus, 111. *Situs ejus in æquinoctiali*, 117.
Centauri, 45, 47, 49, 50. *Pes anterior*, 49. *Coortus*, 153, 154.
Cepheus intra circulum arcticum ubi sit, 87. *De eo Eudoxi error, et Arati*, 105, 125. *In Græcia qua sui parte oriatur*, 109. *Distantia a polo stellarum ejus*, 109. *Situs ejusdem in æquinoctiali*, 117. *Ejus ortus*, 129. *Cooccasus*, 151.
Ceti ortus, 154. *Occasus*, 155.
Chela australis conditur, 42, 45. *Borea occultatur*, 45, 44. *Australis vespere oritur*, 48. *Et borea*, 48. *Australis mane occidit*, 49. *Borea mane occidit*, 50. *De chelis error Attali*, 104. *Lucida boreæ est æquinoctiali vicina, cæteræ sunt australiores*, 115. *De ortu chelarum refelluntur Eudoxus et Aratus*, 124. *Verus ortus*, 157. *Occasus*, 159.
Christi anni, 181.
Cimmerii Homerici, 14.
Circuli qua ratione dividantur in partes, 87. *Latitudines carent*, 112.
Coluri, 11, 88. *Unde dicti*, 11, 88, 96. *Eudoxei*, 116, 145.
Cometæ, 91. *Variæ species*, 91.
Conon in Italia observavit, 55.
Corvus non est in æquinoctiali, 115. *Coortus*, 115. *Cooccasus*, 155.
Corona oritur mane, 57. *Occidit*, 57. *Oritur vespere*, 58, 59, 45. *Oritur mane*, 45. *Occidit vespere*, 44, 45. *Oritur vespere*, 47. *Occidit*, 50, 51. *Mane occidit*, 51. *Ortus asterismi ex Hipparcho*, 127, 128. *Cooccasus*, 150.
Crater non est in æquinoctiali, 115. *Coortus*, 155. *Cooccasus*, 155.
Cycli solis et lunæ. Maximus et Isaacus de his agunt copiose, 170 et seqq., 194 et seqq.

Cygni lucida occidit mane, 42, 43. Oritur mane, 41, 45, 46. Occidit mane, 46, 47. Vespere oritur, 49, 50. Mane occidit, 52. De eo lapsus Arati, 107. Ejus stellarum declinatio, 114, 116. Ortus ejus, 128. Cooccasus, 130
Cyllene mons altus stadia xv, 52.

D

Delphinus occidit mane, 37. Oritur, 38. Occidit vespere, 38. Oritur vespere, 39. Delphini coortus, 129. Cooccasus, 131.

Dies naturalis, et artificiosus, 13. Ubi sit longissima, 14. Dierum incrementa, 15. In toto Cancro maximam, in toto Capricorno brevissimam fieri veteres arbitrati, 27. Dierum inæqualitas, 87.

Diei initium, Gaza cap. xx.
Dositheus observavit Coloniam, 53.
Draconis situs perperam ab Eudoxo, Arato, et aliis constituitur, 102. Caput ejusdem perperam ab iisdem collocatum, 102. Distantia lucidæ oris a polo, 102. Item oculi australis, 102. Temporis sinistri declinatio, 116.

E

Eclipses solis et lunæ quando fiant, 19. Solaris eclipsis ratio declaratur, 24. Totus ubi sol deficiat, 24. Lunaris quomodo fiat, 25. Inæqualis magnitudo, 25. Vide *Sol* et *Luna*.

Ecliptica, 84, 146.
Elaphebolion, Gaza cap. iii.
Embolismi, 175.
Enneadecaeteris Euctemonis et Calippi, 23.
Epectæ lunæ. Gaza c. xv et xvi. Maximus c. xxvii.
Epectæ solis, 178, 180.
Equus mane occidit, 38. Declinatio lumbi, 115. Ortus equi, 129. Cooccasus, 131.
Eratosthenes de octaeteride scripsit, 19.
Etesias et eorum prodromi, 37, 21.
Eudoxus ubi observaverit, 53. Duos libros scripsit, *Speculum* et *Phænomena*, 98. A borealibus stellis disputare est orsus, 100. Rudi Minerva de phænomenis scripsit, 126, 127.

Exhalationes, 144.

F

Feræ, seu Lupi ortus, 134.
Feriæ investigatio, 177, 178, 196.
Fluvii postrema mane occidit, 43, 45. Oritur vespere, 43, 46. Absconditur, 47, 48. Oritur, 50, 52.
Fluvii Orionis ortus, 154. Occasus, 156.
Fordicidia, 66.

G

Gamelion, Gaza cap. iii.
Gemini oriuntur, 39. Gemini antecedentis caput vespere oritur, 44, 45. Mane occidit, 46. Antecedentis caput conditur, 50. Caput antecedentis oritur, 51. Caput succedentis oritur, 51. Capita Geminorum non esse in tropico docet Hipparchus ex declinatione, 115. De ortu Geminorum asterismi disputat contra Eudoxum et Attalum Hipparchus, 127. Verus ortus, 86. Occasus, 140.
Graciæ situs perperam ab Arato aliisque veteribus traditus, 101.

Græci veteres annum ad solem, menses ad lunam exigere voluerunt, 18. Qua ratione secundum tria, ex oraculo, sacrificarunt, 18.

H

Habitationes in sphaera, 11.
Hædi oriuntur, 122.
Hecatombæon, Gaza cap. v.
Heteroscii, 90.
Hilaria, 71.
Hipparchus ubi observaverit, 53. Scripsit de coortibus stellarum, 122.
Homerus astronomus fuit, 74.
Horas ex observatione signorum male definit Aratus, 118 et deinceps.
Horizon duplex, sensibilis, et ratione constans, 12. Mutatur hic stadiorum 400 intervallo, 12. Oceanum pro horizonte poetæ capiunt, 51, 81, 96.
Hyades oriuntur vespere, 37. Occidunt, 38. Occidunt vespere, 39. Oriuntur vespere, 39. Oriuntur mane, 39. Vespere oritur lucida Hyadum, 44. Mane occidit, 44. Occultatur, 48, 49. Vespere oritur, 50. Mane oritur, 50.
Hydri lucida oritur, 52. Situs ejus in æquinociali, 116. Coortus, 133. Cooccasus, 135.

I

Indictio. Maximus, 181.
Ingeniculus. De eo Eudoxi et Arati hallucinatio, 102. Coortus ejus ex Hipparcho, 128. Cooccasus, 130.

Isia falso in brumam convenire perpetuo Græci crediderunt, 19. Quod tamen docet Achilles Tatius, 83.
Isidis navigium festus dies, 68.

J

Jejunium SS. apostolorum, 203. Jejunium septimimense, 177, 202. Jejuniorum caput, 177.
Joannis (S.) ortus, 182.
Juvenalia, 68.

L

Lacteus circulus, 12, 85, 86, 96, 115.
Læstrigonum situs, 15.
Laterculum Ursæ majoris, 104.
Leonis sidus ultra dodecatemorum suum excurrit, 1. Ortus, 37. Occidit, 38. Cauda oritur, 42. Oritur vespere, 47, 48. Cauda conditur, 52. Caput oritur, 52. Stellarum ejus aliquot distantia ab æquinociali, 114.
Leonis cor, 7. Vespere oritur, 46. Occultatur, 31. Oritur, 52.

De ortu Leonis stellati contra Eudoxum et Aratum disputat Hipparchus, 122 et deinceps. Verus coortus, 137. Descensus, 138.

Leporis ortus, 154. Occasus, 136.
Libra occidit, 59.
Ludi palatini, 67. Gottici, 67. Genialici, 67. Votivi, 68. Liberalici, 68. Megalefici, 68. Cerealici, 68. Florales, 69. Maximati, 69. Martialici, 69. Persici, 69. Fabarici, 69. Apollinæres, 69, 70. Francici, 70. Neptunatici, 70. Solis et Lunæ, 70. Romaniani, 70. Fatales, 71. Alamanni, 71. Augustales, 71. Jovi liberatori, 71. Plebei, 71. Sarmatici, 71. Lanconici, 72.

Lunæ apparitiones. 18. Lunaris syzygia exacta, 21. Quomodo illuminetur a sole, 23, 24. Ejus facies diversæ, 23, 24. Alias celerius movetur, alias tardius, 24. Vide in *Eclipsi*. Evolutio lunæ, sive ἀνατολή, 35. Lunæ motuum accurata pervestigatio, 35 et deinceps. Ejus natura, 83. Defectio, 85. Facies, 83. Speculi instar, 83. Facies, 145. Effectus, 162.

Lunaris annus, 171.
Lyra, 8. Occidit, 37. Mane oritur, 37. Occidit vespere, 37. Oritur vespere, 39. Mane occidit, 42. Oritur, 44. Occidit vespere, 48. Oritur vespere, 48, 49. Occidit mane, 52. De ea error Arati, 106. Declinatio, 116. Coortus Hipparchus, 128. Cooccasus, 130.

M

Macroscii, 90.
Mæmacteron, 137.
Magistri jurant, 73.
Mammes vindemia, 70.
Mathematicæ et physicæ differentia, 75.
Mensis quid sit, 18. Veteribus lunaris erat tricenarius, 20. De Atticis agit Gaza a pag. 153.
Meridianus quid sit, 12. Mutatur in trecentis stadiis, 12. Id quadringentis fieri docet, 30. Quid sit, 84.
Metagition, 157.
Meteora et Metarsia quid sint, 91.
Meton observavit Athenis, et alibi, 53.
Metrodorus in Italia observavit, 53.
Mundus variis modis accipitur, 77. Figura, 77. Extraneum an sit aliquid, 78. An stet, 78, 144.
Munychion, Gaza cap. iii et iv.

N

Nicander junior Arato, 149.

O

Oceanus pro horizonte. Vide *Horizon*.
Octaeteris Græcorum, 20. Non congruit lunæ motui, 21.
Ophiuchus male ab Eudoxo et Arato constitutus, 103. Declinatio humeri dextri, 114. Declinatio genuum, 115. Ejus coortus Hipparchus, 128. Cooccasus, 130.
Orion oritur mane, 36, 37. Oritur vespere, 37. Occidit vespere, 39.
Orionis et fluvii communis oritur, 44. Aliæ stellæ ejusdem, 44, 45, 48, 49, 50, 51. Zona ejus est in æquinociali, 115. Coortus, 134. Cooccasus, 135. Vocatur ἀνατολή a vulgo, 145. Oritur xxii Julii, 145.
ὄρεον Phrygius est sursum, 77.
Ortus et occasus stellarum, 27 et deinceps. Quid sit ἀνατολή et ἄστρος, 27. Matutinus ortus et vespertinus, 27 et deinceps. Apparens et verus, 27. Matutini ortus et occasus veri præcedunt apparentes, 28. Vespertini ortus et occasus apparentes priores sunt veris, 28. Matutinus ortus a vespertino quanto intervallo distet, 28. Non omnia sidera, quæ simul oriuntur, simul occidunt; neque simul occidentia simul oriuntur, sed borealia prius oriuntur, posterius occidunt, 28. Quædam bis oriuntur, 29. De ortu et occasu stellarum agit Tatius, 93, 91. De coortibus et

cooccasibus tam falsis quam veris agit libro u et in Hipparchus. Vide et pag. 145, etc.
Oschophoria, 157, 158.

P

Palamedes auctor astronomus, 73.
Paralleli circuli in sphaera, 9. Cur soli quinque describantur, 9. Eorum distantia, 11, 86, 87. Intervalla parallelorum in sphaera, 87.
Paschalis mensis, 176 et seq., 199 et seq. De Paschatis correctione Isaacus, 16.
Periæci, 29, 89.
De Perseo error Arati, 107. Ejus stellarum aliquot declinatio, 113. Situs ejus, 117. Coortus, 129. Cooccasus, 132, 135.
Perseus oritur, 38. Oritur vespere, 42. Occidit, 44, 45. Oritur, 48. Occidit vespere, 49. Oritur vespere, 49, 51, 52.
Phænomena qui scripsere, 149.
Philippus astronomus, 23.
Philippus astrologus observavit in Peloponneso et Locride, 55.
Piscis notius oritur, 38, 42, 46, 48, 51, 52. Ortus, 131. Occasus, 135. Verus ortus, 138. Occasus, 139.
Piscium nodus oritur, 39.
Piscis boreus oritur, 48. Declaratio, 115.
Piscium nodi situs in æquinoctiali, 117. Piscium ortus ab Eudoxo et Arato definitus refellitur, 123, 126.
Planetæ septem, 3. Moventur contrario ac cælum motu, 23. Quod negarunt aliqui, qui et refelluntur, 26.
Planetarum ordo, 80. Nomina, 80. Harmonia, 80. Motus et intervalla, 81. Quid sit eos in aliquo signo versari, 9.
Pleiades oriuntur vespere, 37. Occidunt mane, 37, 38. Vespere occidunt, 39. Oritur Pleias, 39. Septem esse, 107.
Polus quid sit, 8, 88. Eudoxus in stella posuit, 39. Polijuo sunt totidem stellæ ex quorundam sententia, 143.
Posideon, de eo Gaza, cap. iii, 154.
Principia rerum secundum philosophos, 75 et deinceps, 94.
Procyon, 8. Mane occidit, 45, 46. Vespere oritur, 45, 46. Occulatur, 50. Oritur, 51. Coortus, 134, 135. Cooccasus, 138.
Pyaneption, 157, 158.
Pythææ Massiliensis narratio, 15.

R

Regulares, 179.
In Rhodo maxima dies, 2, 13.
Romæ maxima dies, 15.

S

Sagitta occidit, 37. Asterismi ortus, 78. Occasus, 151. Sagittarius oritur, 38. Genu conditur, 42, 43, 44. Genu oritur, 46, 47. Mane occidit, 50. Vespere oritur, 51. De ortu ejus refellitur Eudoxus, etc., 124. Verus ortus, 137. Occasus, 139.
Sais oppidum duplex, 148.
Sanguinis dies, 68.
Saturalia, 72.
Scorpius oritur vespere, 37. Frons oritur heliace, 37. Clara Scorpii, quæ et Antares, oritur, 38. Aculeus oritur, 38. Occidit, 39. Mane occidit, 39. Antares occulatur, 42. Mane occidit, 43. Oritur, 44. Vespere oritur, 49. Mane occidit, 49, 50. Spondyli ejus a polo distantia, 111. Stellarum aculei declinatio, 115. De ortu Scorpii error Eudoxi et Arati, 124. Verus ortus, 137. Occasus, 139.
Serpentis Ophiuchi coortus, 128. Cooccasus, 130.
Siderum a se invicem distantie per intervalla horaria ab Hipparcho definita, 140 et deinceps.
Signa Zodiaci alia stellata; alia dodecatemoria: e quibus priora partim non impleant, partim excedunt duodecimam circuli partem, 1. Quædam e stellatis borealiora sunt zodiaci; quedam australiora, 2. Signorum aspectus vide in *Aspectus*. Signorum zodiaci ortus et occasus, 16. Quolibet die ac nocte sex oriuntur et occidunt, 16, 17. De ortibus, et occasibus eorum veterum error, 17. Quot

diebus singula peragrentur a sole, 56 et deinceps. De signis stellatis zodiaci et aliis, 84, 85.

Solis anomalia declaratur, 2 et deinceps. In eccentrico movetur, 3. Quasnam zodiaci partes longiori tempore percurrat, 3, 4. Vide in *Eclipsis*. Movetur contrario motu ac mundus, 25. Neganium opinio refutatur, 26. De natura solis, 81, 82. Ejusdem defectio, 82. Magnitudo, 82. Motus ejus, 82, 85.

Solos urbes duas fuisse, 148.

Solstitia quid sint, 2.
Sphaeræ circuli, 8, 84. Aratea, 91. Varius sphaeræ positionis, 87, 95. Quomodo docenda, 142, 145, 146.

Stellarum descriptio, 7. De earum ortu et occasu, vide in *Ortus*. Significationes, sive *interpunctio* late, 52 et deinceps. Nullam vim habere stellæ ad efficiendas mutationes aeris, et tempestates fuscè disputatur, 32 et deinceps. Ubi esse tantum signa, non causas, ostendit. An sint igneæ, 83. Stellæ parapegmatis Ptolemaici, 53. Stella quid sit, 78. Aliæ fixæ, aliæ errantes, 78. Quæ sit natura, 79. Figura, 79. Sintne animalia, 79. Quid a sidere discrepet stella, 79, 145. Tamen confunduntur, 79, 145. De nominibus earum, 128. Stellæ Hipparchus numeravit *MLXXX*, 145.

Stellarum aliquot situs secundum parallelum æquinoctiali circulum, 104.

T

Tauri cauda occidit, 37. Cornua occidunt, 38. Cauda oritur, 39. De ortu Tauri refellitur Eudoxus, et Aratus, 127. Verus ortus, 138. Occasus, 139, 140.

Tempestates anni quatuor, 2. Quanto intervallo constant, 2.

Tiberinalia, 70.

Terminalia, 66.

Terræ habitabilis partes, 29. Moveri quidam dixere, 95.

Thargelia festa, et mensis cognominis, Gaza, cap. iv, 155.

Tropici circuli, 9. Æstivus ab horizonte variis secatur, 10. Item hibernus, 10. Circa æstivum dies sensile incrementum non capiunt, 15, 85. Tropici æstivi ratio ex Arato, 86. Tropici item hiberni, 9, 10, 87, 96.

Tropicus æstivus ab Eudoxo et Arato circumscriptus, in eumque Hipparchi inquisitio, 115 et deinceps. De tropico hiberno Eudoxi et Arati, 114, 115, 142, 143, 145.

Tubilustrium, 66.

U

Umbrarum pro situ regionum discrimina, 90.

Undecuplatores Maximi cap. xi, 174 et seq. et parte u Computi.

Urna sidus, 7.

Ursæ duæ, deque his Eudoxi et Arati lapsus, 104. Septem stellis ambas definire veteres, 104. Situs stellarum aliquot Ursæ majoris in parallelo æquinoctiali circulo, 104. De capite Helices error Eudoxi, 106. Majoris Ursæ pedum declinatio, 116.

Ursæ minoris caput, id est borealissima in laterculo, est in postrema parte Scorpii in parallelo circulo, 108. Situs ejus capitis in æquinoctiali, 122.

V

Venti ornithiæ, 47, 48. Quid sit ventus, 91. Eorum nomina varia, 91.

Vergiliæ. Vide *Pleiades*.

Vindemiator, 7. Oritur, 37.

Virgo oritur, 37. De ortu Virginis, 123, ubi Hipparchus Eudoxum et Attalum refutat. Verus ortus, 137. Occasus, 138. Virginis spica, 7. Oritur, 37. Occidit, 42. Oritur, 47. Oritur vespere, 48. Mane occidit, 48. Occulatur, 52.

Vulcanalia, 70.

Z

Zodiacus ejusque divisio, 1, 12. Latitudo ejus ortiva, 16. De eo agitur, 84, 85, 96.

Zonæ, 29 et deinceps. Earum distantia, 30. Torridam Oceano interfusam aliqui prodiderunt, 31. Quod refellitur late, 31. Torridam esse commodioris habitationis sub æquinoctiali, quam sub tropicis docuit Polybins, 31. De zonis agit Fatius, 88, 89. Quod sit earum intervallum, 88, 89. Quot sint, 90, 96. Torridam habitari, 90, 96, 144, 147.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

RUSEBIUS PAMPHILI, CÆSARIENSIS EPI SCOPUS.		
Notitia.	9	
De vita scriptisque Eusebii Cæsariensis.	33	
Veterum testimonia pro Eusebio.	65	
Veterum testimonia contra Eusebium.	83	
CHRONICORUM LIBRI DUO.		
Præfatio.	99	
LIBER PRIMUS.		101
Proœmium.	101	
CAPUT PRIMUM. — Qua ratione Chaldæi chronographiam conficiunt, ex Alexandro Polyhistore. Et de Chaldæorum libris, deque primo ipsorum regno. 106		
CAP. II. — De Chaldaica improbabili historia. Ex eodem Polyhistore Alexandro, de prædicto Chaldæorum libro. 108		
CAP. III. — Alexandri Polyhistoris de diluvio. Ex eodem de quo dictum est, libro. 114		
CAP. IV. — Alexandri Polyhistoris de turris ædificio. 116		
CAP. V. — Ejusdem Alexandri de Senecherimo deque Nabuchodonosoro eorumque rebus et gestis et strenuis facinoribus. 118		
CAP. VI. — Abydeni de primo Chaldæorum regno. 121		
CAP. VII. — Abydeni de diluvio. 121		
CAP. VIII. — Abydeni de turris ædificio. 123		
CAP. IX. — Abydeni de Senecherimo. 123		
CAP. X. — Abydeni de Nabuchodonosoro. 124		
CAP. XI. — Ex Josephi priore priscorum Historia. De Nabuchodonosoro. 126		
CAP. XII. — Abydeni de regno Assyriorum. 132		
CAP. XIII. — E Castoris summario. De regno Assyriorum. 132		
CAP. XIV. — E Diodori libro. De regno Assyriorum. 153		
CAP. XV. — Cephalionis historici. — De regno Assyriorum. 136		
CAP. XVI. — Qua ratione ab Hebræis chronologia tradatur. 145		
CAP. XVII. — Josephi ex Phœnicum testimonio de templo Hierosolymis condito. 170		
CAP. XVIII. — De Babylonica captivitate Judæorum reliquisque eorumdem temporibus. 174		
CAP. XIX. — Quomodo in Ægyptiorum chronologia tempora quoque Æthiopum contineantur. Quomodo item Ptolemæi Ægyptum Alexandriamque tenuerint. De ratione chronologiæ apud Ægyptios. 181		
CAP. XX. — Ex Ægyptiacis Manethonis monumentis, qui in tres libros historiam suam tribuit. De diis et de heroibus, de manibus et de mortalibus regibus qui Ægypto præfuerunt usque ad regem Persarum Darii. 182		
CAP. XXI. — Josephi e Manethonis libris. 191		
CAP. XXII. — Quinam post Alexandrum Macedonem Ægypti Alexandrinæque urbis regnum tenuerint. E Porphyrii libro. 200		
CAP. XXIII. — Græcorum. — Qua ratione Græci antiquitates suas scribant. 209		
CAP. XXIV. — Græcorum tempora. 209		
CAP. XXV. — Sicyoniorum reges. 210		
CAP. XXVI. — Castoris de Argivorum regno. 213		
CAP. XXVII. — Argivorum reges. 215		
CAP. XXVIII. — Summatim de Atheniensium regibus libro. 215		
CAP. XXIX. — Castoris de Athenarum regno. 216		
CAP. XXX. — Athenarum reges. 216		
CAP. XXXI. — Ex Porphyrii primo philosophicæ historie libro. 220		
CAP. XXXII. — Græcorum olympiades. 221		
CAP. XXXIII. — Græcorum olympiades. 223		
CAP. XXXIV. — De Corinthiorum regibus. E Diodori Bibliotheca. 241		
CAP. XXXV. — Lacedæmoniorum reges e Diodori libris. 243		
CAP. XXXVI. — E Diodori libris breviter de temporibus maria imperio tenentium. 244		
CAP. XXXVII. — Macedonum reges ex Diodori libris. 245		
CAP. XXXVIII. — Macedonum post Alexandrum reges. 253		
CAP. XXXIX. — Thessalorum reges. 255		
CAP. XL. — Asianorum et Syrorum reges. 257		
CAP. XLI. — De præcipuis auctoribus e quibus hoc opus excerptum est. 257		
CAP. XLII. — Tempora Romanorum. 258		
CAP. XLIII. — E Dionysii Halicarnassæi <i>Romane Historiæ</i> libro primo. — De primis Romæ incolis. 259		
CAP. XLIV. — Ex eodem libro. De tempore <i>Æneæ</i> in Italiam adventus. 273		
CAP. XLV. — De urbe Roma condita. 273		
CAP. XLVI. — E septimo Diodori libro. De veterum Romanorum genere. 289		
CAP. XLVII. — Dionysii Halicarnassæi de regibus qui post Romulum Romæ exstiterunt. 284		
CAP. XLVIII. — Castoris de imperio Romanorum. 286		
CAP. XLIX. — Imperatores et consules Romanorum a Julio Cæsare usque ad vicennalia Constantini. 287		
LIBER SECUNDUS.		
Præfatio S. Hieronymi. 313		
Proœmium. 313		
Regum series. 325		
CANON CHRONICUS. 348		

APPENDIX AD EUSEBII CHRONICON.	600	terum astronomorum sententia declaratur, utramque po- nes æquinoctialem circulum consideratam fuisse.	1542
SAMUEL ANIENSIS.			
RATIO TEMPORUM usque ad suam ætatem.	600	CAP. III. — Eudoxi sententia, contra atque Hipparchus putavit, exposita. Ejusdem Hipparchi error dodeca- temoria cum asterismis confundentis. Aratus et Servius illustrati.	1546
Prefatio de Samuele.	600	CAP. IV. — De veterum opinione super annuis solis cardinibus, et qua ratione alibi quam initis signorum col- locati fuerint. Columella notatur Sothiacæ periodi insi- gnis epocha.	1551
PARS PRIOR SUMMARIUM TEMPORUM.	600	CAP. V. — Illustrantur uberius antiquorum sententiæ de cardinibus annuis; ac docetur contra Scaligerum, nun- quam ab his alibi, quam in circulorum commissionibus, illos esse constitutos; tum de Sosigenis, vel Julii Cæsaris æquinoctiis ac solstitiis. Servius notatur. Varro, Plinius explicati. Sosigenis inconstantia.	1556
CAPUT PRIMUM. — Quædam ratio temporum apud Septuaginta Interpres perscribatur ab Adamo usque ad dilu- vium.	610	CAP. VI. — De falsa Scaligeri sententia super veterum astronomorum solstitiis. Contra quem demonstratur, neque perpetuam sub tropico meridiem fieri illos putasse, neque solstitium in toto dodecatemorio. Geminus explicatur.	1559
CAP. II. — Quæ ratio temporum scribatur apud Septuaginta Interpres a Semo ad annum Abrahami primum.	611	CAP. VII. — De cardinibus veterum sententia contra Geminum defensa. Signa imperantia, auscultantia, viden- tia, ex Ptolemæi, Pauli Alexandrini, Manilii et Firmici rationibus explicata. Mira in his et Firmici loco hallucina- tio Scaligeri.	1563
CAP. III. — De Cainano et aliis quibusdam.	612	CAP. VIII. — De dignoscendis stellarum ortibus et oc- casibus, quorum apud auctores mentio fit: quæ res certis regulis et exemplis instruitur; Theophrastus, Varro, Plinius, Columella, Ptolemæus, alique vel illustrati, vel emendati; quæ sit admissura temporaria et serotina. Gene- ses locus exponitur.	1568
CAP. IV. — Gentium divisiones.	614	CAP. IX. — De orto et occasu Vergiliarum explicatur ea quæ ab antiquis memoriæ sunt prodita. Virgilii de his locus inextricabilis. Plerique auctores explicati aut casti- gati.	1576
CAP. V. — Semi prosapia.	616	CAP. X. — De bipartita anni sectione, quæm Vergiliis plerique tribuunt.	1581
CAP. VI. — Chami prosapia.	623	CAP. XI. — De caniculæ ortu et occasu veterum loca multa: itemque de Procyne, diligenter expensa.	1586
CAP. VII. — Jabethi prosapia Armeniaca.	635	CAP. XII. — De tempore messis in Ægypto et Palæ- stina ex occasione ortus Pleiadum; ac de Sabbatho deute- ropro; cujus ratio in Epiphaniis Animadversionibus tradita defenditur. contraque eam objecta solvuntur. Pri- mus mensis ab Hebræis ad novarum frugum tempus accom- modatus. Maturitas frugum duplex. Marci evangelis- sæ locus illustratur.	1591
PARS ALTERA SUMMARIUM TEMPORUM.	645	Dissertatio de Græcorum æris ac computis.	1595
VETERUM SCRIPTORUM OPUSCULA CHRONOLOGICA ET ASTRONOMICA.	745	CAPUT PRIMUM. — De triplici Græcorum æra, quæ ad duas redigitur. Illustratur Panodori Chronologia. Maxi- mus, Georgius Syncellus, Theophanes, alique notantur.	1595
Dionysii Petavii monitum.	745	CAP. II. — De computo annali veterum, imprimis Afri- cani, methodi vinculis soluto. Ejusdem Africani Chroni- cum opus illustratur. Photii obscurus locus explicatur. Cesti Africani.	1402
Hipparchi elogium a Suida.	745	CAP. III. — De Græcorum æris, quatenus methodis pas- chalibus, et cyclis implicatæ sunt. Panodori computus illustratur. Ab eo propagatus est alter quem Maximus adhibet.	1405
De Achille Tatii ex eodem.	745	CAP. IV. — Fragmentum Theophrasti insigne ad Græ- corum computorum rationem explicandam, ad idque No- tæ eodem pertinentes.	1410
GEMINI ELEMENTA ASTRONOMIÆ.	747	CAP. V. — De Græcorum computorum epocha in anno Juliano, deque cyclorum in his methodo. Maximus illu- stratur.	1416
CAPUT PRIMUM.	747	CAP. VI. — Confutatur ea quæ de Græcis computis explicavit Scaliger in VII de emendatione temporum idemque variis exemplis illustriores redduntur.	1421
CAP. II. — De signis quæ stellis sunt insignita, seu de constellationibus.	767	CAP. VII. — De methodo paschali computorum Græco- rum ac primum de <i>επισκοπή</i> , sive investiganda feris. Ex- ponuntur elementa ejus omnia; quid sint regulas. con- currentes, <i>εποχὴν</i> . Scaligeri in his error. Maximus et Isaa- cus expositi.	1424
CAP. III. — De axe et polis.	770	CAP. VIII. — Explicatur methodus lunæ in computo Maximi, sive Alexandrino. Epactæ lunæ, ejusdemque regu- laris, et ambarum propagatio.	1428
CAP. IV. — De circulis spheræ.	771	CAP. IX. — De methodo lunæ in Constantinopolitano computo.	1431
CAP. V. — De die et nocte.	786	CAP. X. — De lunari <i>επισκοπή</i> , et terminorum <i>μεταβολῆς</i> Isaaci Argyri ridicula ratio. Quartadecima Paschalis cur-	
CAP. VI. — De mensibus.	799		
CAP. VII. — De lunæ illuminationibus.	815		
CAP. VIII. — De eclipsi solis.	819		
CAP. IX. — De eclipsibus lunæ.	822		
CAP. X. — Quod contrarium mundo motum planetæ fa- ciant.	823		
CAP. XI. — De ortibus et occasibus.	827		
CAP. XII. — De zonis in terra.	834		
CAP. XIII. — De habitationibus.	834		
CAP. XIV. — De significationibus astrorum.	845		
CAP. XV. — De evolutione.	854		
CAP. XVI. — Tempora signorum in quibus unumquod- que eorum sol peragrat: et significationes singulorum signorum sunt ejusmodi.	858		
Judicium Dionysii Petavii de sequente sibello.	867		
PTOLEMÆI DE APPARENTIIS INERRANTIUM ET SIGNIFICATIONIBUS.	869		
Significationes inerrantium stellarum.	905		
Kalendarium vetus Romanum.	913		
Kalendarium veteris Romani explanatio.	925		
Kalendarium Romanum Constantini Magni temporibus.	927		
ACHILLIS TATHI ISAGOGE AD ARATI PHÆNO- MENA.	935		
Fragmenta quædam ejusdem Achillis Tatii.	995		
HIPPARCHI BITHYNI AD ARATI ET EUDOXI PHÆ- NOMENA ENARRATIONUM LIBRI TRES.	1001		
INCERTI AD ARATI PHÆNOMENA LIBER.	1155		
THEODORI GAZÆ LIBER DE MENSIBUS.	1167		
S. MAXIMI MARTYRIS COMPUTUS ECCLESIASTI- CUS.	1218		
ISAACI MONACHI COMPUTUS ECCLESIASTICUS.	1279		
Computus alter ejusdem Isaaci monachi.	1315		
S. ANDRÆA CRETENSIS DE CYCLO SOLARI ET LUNARI.	1329		
AETII DE SIGNIFICATIONIBUS STELLARUM.	1535		
Dissertatio de ortu et occasu siderum.	1537		
Proœmium.	1537		
CAPUT PRIMUM. — De æquinoctialis et zodiaci partitione a Chaldæis, Ægyptiis ac Græcis instituta.	1539		
CAP. II. — De longitudine ac latitudine stellarum, ve-			

pentium dicatur. Isaaci errores varii; æquinoctium falso ab eodem observatum. 1435

CAP. XI. — Altera methodus Paschalis exponitur, quæ in sancti Andree computo cernitur. 1440

CAP. XII. — Declaratur usus computi superioris Græcorum, et præcipuorum festorum exemplis astruitur. 1442

CAP. XIII. — Methodus computi Græcorum, qui a Maximo, Isaaco, aliisque traditus est, per tabulas et canones expeditissima traditur. 1444

CAP. XIV. — De certorum hominum Paschali computo ac methodo, quos S. Maximus *καταλύτης*, et *εκατόστης* Dominat; nos *undecuplatores* appellamus, quorum ratio prope inextricabilis visa Scaligero, facilissima declaratur. De eisdem error Scaligeri. 1455

CAP. XV. — Undecuplatores illos de quibus agit Maximus, usos esse computo Constantinopolitano, et Victorini seu Latinorum methodo, ita tamen ut a Catholicorum instituto non abhorrerent, contra quam Maximus et Scaliger arbitrati sunt. 1457

FINIS TOMI DECIMI NONI.

UNIV. OF MICHIGAN,
JUN 22 1918

**THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
GRADUATE LIBRARY**

Replaced with Commercial Microform

DATE DUE

~~AUG 15 1976~~

JUL 19 1977

Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были поданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все пометки, примечания и другие записи, существующие в оригинальном издании, как минимум о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отправляйте автоматические запросы.
Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>